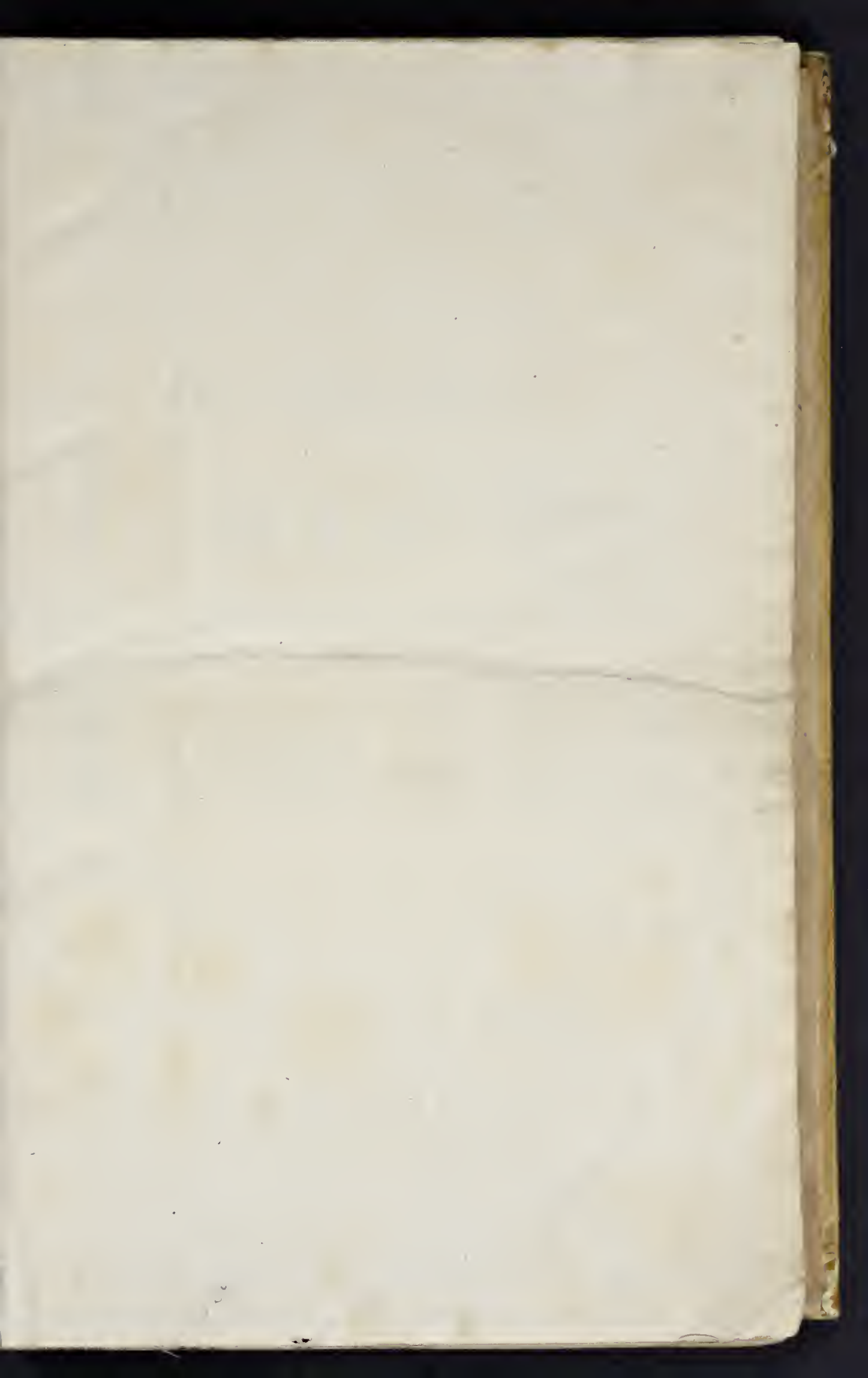
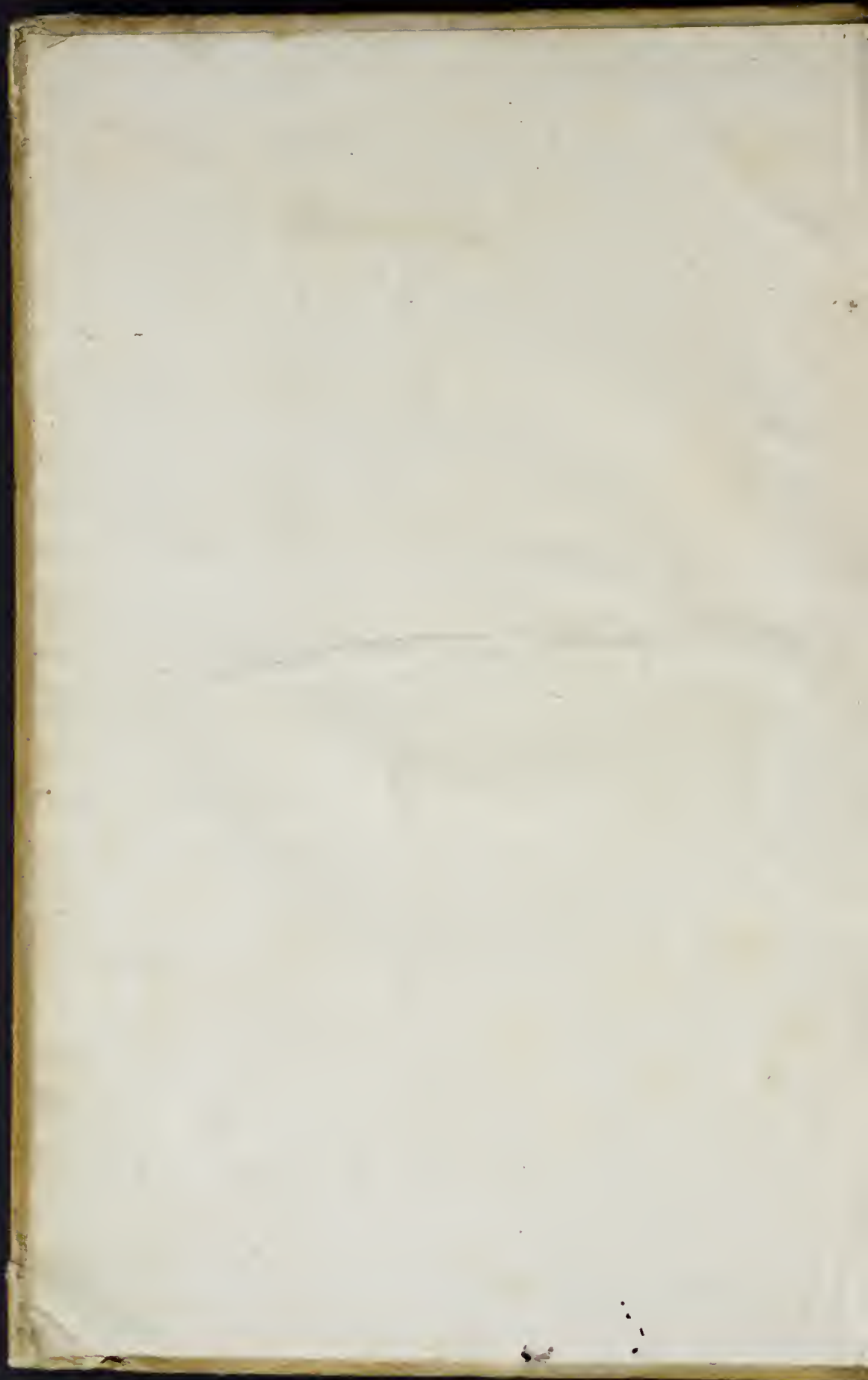

4
Theodore
Besterman

29

VNIVERSALIS

Plantarum

HISTORIAE

Tomus III.

UNIVERSALIS

PLANTARUM

HISTORIA

TOMUS III.

REVERBUNTUR TE QUAMDIU ERIT
 SOLET DURANTE LUNA. PSALM. LXXXV.

HISTORIA
 PLANTARUM
 UNIVERSALIS

Tomus III.
 Auctoribus

JOHANNE BAUHINO,
 Archiatro.

JOH. HENRICO CHERLERO,
 Doctore:
 Basiliensibus
 Quam recensuit et auxit

DOMINICUS CHABRAUS,
 D. Genevensis
 Jusis vero publici fecit,

FR. LUD. AGRAFFENRIED.
 Dñs in Gertzensee etc.

EBRODUNI.

MDCLI. *W. Apples*

Aggice medicamentis honoribus convenientibus usui ipsius:
 etenim ipsum creavit Dominus. Ecce. xxxix. s.

HISTORIA
PLANTARVM
VNIVERSALIS NOVA
ET ABSOLVTISSIMA
CVM CONSENSV ET DISSENSV
CIRCA EAS.

Auctoribus

IOH. BAVHINO ILL. CELS. VVIRT.
ARCHIATRO

ET

IOH. HEN. CHERLERO PHILOS. ET MED. DOCT.
BASILIENSIBVS.

Quam recensuit & auxit

DOMINICVS CHABRÆVS MED. DOCT.
GENEVENSIS.

Iuris verò publici fecit

FRANCISCVS LVD. A GRAFFENRIED.

Dominus in Gertzenfee &c.

Continens

DESCRIPTIONES STIRPIVM EXACTAS, FIGVRAS NOVAS, EX IPSO
Prototypo maxima ex parte depictas: earundem Saturni, Cultum, Mangonia: item Vires omnige-
nas, Preparaciones, Extraciones, ac Distillationes præcipuas: Exoticarum Orien-
tis atque Occidentis, aliarumque ante nostrum seculum incognitarum,
suprà mille Historias novas: Synonyma: Equiuoca: Succe-
danca: & præcipuarum Linguarum appellaciones.

In primis verò

PLACITA VETERVM GRAECORVM, ARABVM, LATINORVM.
& posterioris seculi Scriptorum:

INTERPRETATIONES AC CORRECTIONES SENTENTIARVM
obscurarum & deprauatarum.

Notantur ERRORES eorum qui de Plantis scripserunt: Ac continentur
pleraque omnia, quæ

THEOLOGIS, IURISCONSULTIS, MEDICIS, PHILOSOPHIS, HISTORICIS, POETIS
Grammaticis, Geoponicis, Architectis, aliisque de Plantis promulgarunt.

Ut meritò omnium Herbariorum vicem supplere queat.

TOMVS III.

EBRODVNI.

CIO. IO. CLI.

MYSTERY

OF THE

UNION

OF THE

STATES

AND

THE

WORLD

BY

J. W. WALKER

NEW YORK

1850

WALKER

NEW YORK

1850

STANCES

SVR L'IMPRESSION DE LA GRANDE

Histoire des Plantes faite sous les Auspices de Noble &

Magnifique Seigneur, Monseigneur FRANCOIS

LE VYS DE GRAFFENRIED Seigneur

de Gertzenzee, Baillif d'Yuordon.

DONCQVVS par le moyen de ce MECENE illustre
En fin nous possedons ce precieux tresor,
Qui donne à la nature autant & plus de lustre
Qu'elle en peut recevoir des perles & de l'or,
Elle auoit reserue ceste mere chérie
D'estaller les beautés de sa tapisserie
Dans ce riche tableau qui doit ses premiers traits
A la main de Baubin, à vn autre grand Maistre
L'entier acheuement de ses plus beaux pourtraits,
La vie à cet Heros lequel l'a fait renaitre.

Que doit à l'uniuers le Monarque Alexandre
Après l'auoir conquis estant victorieux :
Après tant de combats son corps réduit en cendre
Et rongé par les vers, est-il plus glorieux ?
Les sauueurs que recut ce sage & ce grand Maistre
Auquel il confessoit de deuoir son bien estre,
Luy ont bien erigé vn plus auguste autel,
Lors que par son moyen ceste scauante plume
Descriuit autresfois au vis le naturel
De tous les animaux dans son dultre Volume.

Quand ce grand Conquerant, cet Empereur Auguste
Eut annulé l'arrest donné par vn Aubeur
Contre ses diuins vers, comme estant trop iniuste,
Et qu'il se fut porté pour leur grand protecteur :
A til plus obligé le poëte Virgile,
Conseruant son ouurage, ou mesme aussi sa Ville,
Que soy mesme, viuant encor dedans ses Vers,
Qui ont gravé son nom au Temple de memoire,
Et fait briller l'esclat de son illustre gloire
Iusques aux derniers bords de ce grand Vniuers ?

Ainsi, ô grand Heros, imitant ces Monarques
Tu laisseras vn iour à la posterité
De ta noble Vertu des glorieuses marques
Receuant le loyer que tu as mérité.
Tu eterniseras ton renom & ta gloire
Dedans les monuments de ceste belle Histoire :
Si tu peux rappeler vn homme du tombeau
Qui pourra conseruer dedans maints corps la vie,
Ne pourras tu produire vn effect aussi beau,
Empeschant que la riensne aux tiensne soit rauie ?

ΑΠΛΩΣ.

I.P. DAPLES Med. pract. Laus.
& prae. Clav.

Enle renoué l'arrest de ne par

Des mes

*ne docteur
illam ou à chert
part, mes
ilication de
la Ca per ite
ar cois promet
c dit releuer
de 7bre 1553
DAPLES*

CLARISSIMO DOCTORI MEDICO

Dn. Dn. DOMINICO CHABRÆO
Plantarum Historiæ Restauratori meritissimo.

Epigramma Græcum:

Πρὶν πολλὰς θεραπεύσει νόσους ἀντάξει πολλὰν
ἃ μέγας Ἀρχίατη χερσὶν ἀλεξίκακοις.
φαίδμεν ἄλλοι σὺν Ἀσκληπιῷ αὐτὸς ἰητὴρ
Ταΰταιν Βοταῶν βίβλον ἐπίτας ἑλάν.
Ἀνίεθ' ἴσθον ἐπὶ ἀξί νῆσος θεραπεύσας ἰσθῶν
Νῦν δὲ νεκρὸς, μὴ ἀλάνθαια πίνουσι θεῶν.

Epigramma Latinum:

ARs tua dat conclamatas producere lucas :
Quicquid & illa facit cuncta stupenda facit.
Eripere at tenebris & reddere Nomina luci,
Nomina in æternos pene sepulta dies,
Hoc opus, hic labor est, nobis miracula sunt hæc
Quæ superant cunctas nobilis ætis opes.
Talia tu præstas, dum reddis pene sepulto
Bauhino optatum doctæ CHABRÆE diem.

Epigramme François:

TON Art peut prolonger la vie des humains,
Et nous faire admirer les œuvres de tes mains:
Mais pouvoit surmonter tant de fastueux obstacles
Qui se sont opposés à un dessein si beau,
Lors que tu r'appellois ton Bauhin du tombeau,
Cet œuvre incomparable approche des miracles.

Idem I.P. DAPLES Med. pract. Laus.
& pract. Claf

Handwritten notes in Greek and Latin script, including the name "Dn. Dn. DOMINICO CHABRÆO" and other illegible text.

PRÆPOTENTIBVS, NOBILISSIMIS,
GENEROSISSIMIS, STRENUISSIMIS, SPLEN-
DIDISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS

Dn. Dn. CONSVLIBVS, PRÆ-
TORIBVS, AMMANIS, MAIO-
RIBVS, SENATORIBVS, CIVI-
BVS ET POPVLIS

FLORENTISSIMARVM RERVMPVBLICARVM, AC

CANTONVM

TIGVRI, BERNÆ, LVCERNÆ, VRIÆ, SVITIÆ, VN-
DERVVALDIÆ, TVGII, GLARONÆ, BASILEÆ, FRIBVR-
GI, SALODORI, SCAPHVSII, ET ABBATISCELLÆ:

atque in genere

TOTI INCLYTÆ, POTENTISSIMÆ, ET
FOELICISSIMÆ

HELVETIORVM CIVITATI.

ELEBRET POTENTISSIMI
& EXCELLENTISSIMI
CANTONES, Pyramides

Memphis, Turrim Pharos, Muros
Babylon, Templum Ephesus, Co-
lossum Rhodus: celebrent prisca fe-
cula præcellētiora reliqua sua omnia:

celebrent nostra sua Mirabilia: cele-

bret VESTRA HELVETIA tractus in quibus ita variant
tempestates, vt vnâ eademq; die in Hyemem, in Ver, & in Ae-
statem incidas: præcellos celebret montes in quorum verticibus
summis niues & gelu, de presioribus locis viridatia pascua, par-
tibus imis segetes maturæ: infinitæ alia celebret quæ miraculi
loco esse possunt: Leuis hæc momentî, Nos maiora de magnis.

Atheniensium Respublica quæ ex compluribus collecta erat Populis, Achæorum quæ duodecim constabat Urbibus, & Israelitica quæ tribubus totidem, internis breui confectæ fuere disidiis: In tot populis Vestris, moribus, studiis, & religioso cultu plurimum à se inuicē disitis, summa & perennis Concordia. Liberis Ciuitatibus minimè tutam cum summis Principibus familiaritatem pronuntiauit Græcæ princeps Eloquentiæ: VESTRAE cum finitimis omnibus Monarchis innocentia foedera. Auicta ad hæc in hocce temporū articulo Vestra foelicitas, asserta securitas, dum reciprocantibus procellis, incursionibus, præliis, & proscriptionibus totū lacerabatur Europæus Orbis: dum ara, foci & penates armis incessebatur: dum sanguini eorū non parcebatur pro quibus fundendus erat sanguis: dū obmutescibat inter militaria signa Libertas: dum Aquilas suas Romanum horrebat Imperium: dum denique res eius eò redigebant alij, vt saluæ esse non possent nisi beneficio seruitutis: alij verò durioribus id sanabant remediis quàm pericula erant. Sic mouistis gubernaculum POTENTISSIMI CANTONES, sic secundo vsi estis vento, sic aduerso restitistis, sic dubium & communem vobis vendicastis.

Hæc miramur, hæc suspicimus, hæc immortalitati consecrare annitimur: eoque præfertim, quòd, læuiente vndique Marte, sic fuerit exulantibus Musis alylū aliquod, sic Apollini apud VOS litare licuerit, sic tandem emicuerit quæ diu latuerat Virtus, & conditam relegendi sit facta potestas.

*Eclis. i. 11.
cap. 24*

Qui quasi Phison omnia implet sua Sapiencia: Qui vt Euphrates ingenium foecundat: Qui profert vt Lucem disciplinæ cognitionis: Qui scientiam hominibus dedit vt in Mirabilibus suis gloriā consequatur, sub nouissimi seculi extrema præfulgēs excitarat lumen, IOANNEM scilicet BAVHINVM, Virum in omni scibili peritissimum, rei verò Herbariæ studiosissimum: Virum qui toto, nec breui, vitæ curriculo, in ea exornanda & perficienda ita diligenter & feliciter laborauerat, vt hac in parte *ὁ δὲ ἄλλος, ὃς ἔστι ἐσσομένης, τῆς ἐπὶ ἄλλοις ἐόντας* longè post se reliquisse omnium calculo meritò censeatur: Virum qui, facto apud Antiquos & Recentiores spicilegio, absolutissimam conscripserat plantarum

rum

rum historiam, Vnum quiddam ex multis, Concentum ex dis-
sonis: Virum qui, vt alter Phidias, ex auro, argento, ære, marmo-
re, & viliori etiam materia, fecerat simulacra, qualia ex quacun-
que fieri optima poterant. Virum tandem, qui Naturæ ingressus
sanctuarium, quæcunque in eius maiestate & penu speculatus
erat, doctè, eleganter & dilucidè aperuerat. Sed perierant tantæ
eruditionis viri Lucubrationes, resque penes irritos mansisset
conatus, si non apud VOS renasci ipsi contigisset, nisi fouisset
Lucina in ortûs primordiis, si non in blandè obstetr. cantes
manus incidisset.

VOBIS igitur POTENTISSIMI CANTONES na-
tales ille debet suos: VOS meritò Patronos ac Mecænates suos
nuncupat. NOS verò VNIVERSALIS eius PLANTA-
RVM HISTORIAE Tertiam, Maximam, & Extremam
Partem publici facturi juris, eã omni cum debita submissione
splendidissimo NOMINI VESTRO inscribere gestimus.
Sed PARTEM EXTREMAM, de qua, quod Sapiens
olim in genere, *Rei Finem meliorem esse Principio eius*, dicere au- Ecl. cap. 7.
simus. Plantas Spinis Armatas, Genti quæ libertatem armis
assècuta, eam fortissimè tuetur. Plantas Umbelliferas, Genti
apud quam ab hoc bellorum æstu penè exusti saluberrimum
nacti sunt vmbraculum. Plantas Coronarias, Genti quæ tutis-
simum censetur Coronarum præsidium. Plantas Lactè tur-
gentes, Lactè & melle fluentis amplissimæ regionis Principi-
bus. Plantas Galeatosferentes flores, strenuissimæ & bellico-
sissimæ Genti. Aquis gaudentes Plantas, Genti apud quam
præcipuorum Europæ fluuiorum ortus. Plantas tandem in
summis nascentes Alpibus, earundem Dominis.

In nostris nunc tantùm est Votis, POTENTISSIMI
CANTONES, vt VESTRIS sit accepta EXCEL-
LENTIIS huius Operis Nuncupatio: Vestris dignum cen-
seatur aris quod promimus Munus, humillimè nostræ Monu-
mentum obseruantia quod æternitati sacrum facimus: Veli-
tis, jubeatis sub Auctoritatis Vestrae munimine à Liuoris inju-
riis tutum esse hunc Foetum.

Vt deinde protector & susceptor vester Deus vnanimita-
tem, psalm. 69
& 45.

tem, pacem & prosperitatem perpetuet vestram: vt operian-
tur confusione & pudore qui Vobis mala quærunt, contur-
bentur qui vos turbant: vestrarum inimicorum conterantur
arcus, arma confringantur. Vt is tandem cuius ope tam sæpe,
tam fortiter, & tam foeliciter pro communis patriæ libertate
^{Psal. 146.} dimiculistis: Is qui confortauit seras portarum vestrarum, nec
fecit taliter omni Nationi, Vestra augeat in dies Magnalia, ita
vt, quemadmodum antehac, sic & deinceps, de Vobis sem-
per dicantur gloriosa: Fiat, Fiat, Exaudiat de habitaculo suo
Virtutum Dominus:

Vota sunt

POTENTISSIMI CANTONES,
EXCELLENTIIS VESTRIS

Humillimè deuotissimorum

FRANCISCI LVDOVICI à GRAFFENRIED
Ebrodunensis Ditionis pro tempore Præfecti:

&

DOMINICI CHABRÆI M. D.
Illust. Celsit. Vvirtemb. à Consiliis Medicis,
Vrbisq; Ebrodunensis Medici ordinarij,

*Ebroduni Helueticorum Calendis Septembr.
Anno reparata salutis M. DC. LI.*

HISTORIAE UNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXV.

CAPITAE NON SPINOSAE, VT SCABIOSAE, IACEAE, &
ET SPINOSAE, VT CARBVI, &c.

PAPPVM & Carduorum florem docti quidam dicunt, quod id quoque in lanuginosam quandam substanziam, & veluti floccum sat bifcat. Presens forte & apertum hoc genus quis spinosum dicat, si omnes species aut differentia tales essent. Nunc quando spinis carentes multae, in caeteris nihilominus satis inter se affines videntur, in eo tamen potissimum cognatas sicut herbaria studiosis, quod capita, seu spectei quoddam insigne, ferant, qua deinceps dicuntur. Quem breuem Capitata generalissima voce dicere placuit, quorum maximum numerum implebit Carduorum familia, eam Naturae peculiari cura monente, multiplici modo: quippe hic caulis, illic solum spinis obsertum horret: illic florem ac semen, & in plerisque pappi caulis summis & capitibus emittentem, nihilominus minutibus spinis monitum videtur: quo omnia ingeniorum maxime, non solum admirari, sed & rationem illis scrutari, & ad dentibus comelturis ventilare sunt ausi. Cui verò scire aut absque indignatione sacra Parentis suscitari n. bis sit integrum, cur plantas spinis armavit: Siccine ductos debeat naturam examinare, nec certum ferre responsum? Eamus ulterius scrutatum, aliisque ratione eam producere, certiora utilioraque querendo, sed ea lege ac ordine, ut eam tanquam fertilem, benignam, & saluti feram agnoscamus & admiremur. Carduis tamen praemittentes ac interuenientes alias capitatas, sed illis quoddam ratione cognatas.

DE SCABIOSIS.

CAPVT I.

VS QVAM reperimus Veteres Scabiosae meminisse, nisi forte aliqua ex Scabiosis quarum magham varietatem ex multis vnus obseruauit Clusius, [qui nullas praenuncias adire meminuit, in quibus earum peculiare aliquid genus non inuenit,] sit Plora Aetii, quam cum nomine tantum expresserit, nullam adiectam descriptione, de eo vix quicquam certi statui potest.

Pluribus autem plantis potest accommodari Scabiosae nomenclatio (non secus atque Plorae Aetii) vt Iaceae, morsui Diaboli, ac similibus facie & viribus. Nec defunt, qui Scabiosam eam esse contendant, quae Staebe ab Antiquioribus inscribitur. Sed horum error manifestatur. Scabiosam enim vocatam non esse Staeben illud abunde ostendit, quod haec foliis constat laciniatis, subhirsutis: caulibus tenuibus, cubitali altitudine, atque etiam maiore: in quorum cacumine flores emittent in caeruleo albicantes: & in pratibus, & campestribus protenat. At Staebe folia ferat aculeata, & in lacubus, stagnis, paludibus, aliisque

locis aquosis nascatur. Vnde recte Fuchsius, nec rerum notae, nec vsus, nec vlla ratio, conuincere potest Scabiosam Officinis & vulgo dictam esse Staeben.

Scabiosarum genera non leuibus de causis, vt Clusio videtur, ad phyteuma Dioscoridis refert Fab. Columna. Sed haec Clusii opinio recipienda non videtur: Phyteuma Dioscoridis ad amatoria conuenire nonnulli prodiderunt: Scabiosae autem hanc facultatem esse concessam, nemo prodidit.

Scabiosam igitur vt dictum, quidam Phyteuma volunt, Staeben alii, alii Citium, sed frustra Aetio vt Tabernamontano videtur *Lapa*, vel *Lapa* dicitur: Lat. Plora & Herba apostematia. Germ. Scabiosen / Scabiosen fraut / Apostenmen fraut / Pasemen fraut / & Grindfraut / Belg. Scabiose: Gall. *scabieuse*. It. & Hisp. *Scabiosa*, in Candia *Strabro Corth*: Angl. *Scabius*: Boh. *Fatvias*: Hung. *Sepren* sive, quod ex ea scopas faciant: Polon. *Oriafucw* / & *Oriafachi*. *Scabiose* quidem secundum quosdam a scabro herbae habitu dicitur, quod vulgatae quidem conuenit, iuxta vero alios quod scabiei medeatur, quo

Phyteuma
Diosc. Col.
Columna
resutat.

Citium no
est.
N. mina
linguarum

HISTORIÆ PLANTARVM

Locus. N scutur in campestribus & pratis. Colligitur
Collectio. mente lunio, seruiatur per annum. Si aqua ex
Tempus. hac distillanda sit colligitur vnâ cum radicibus
circa finem Maij. Floret lunio, Iulio, Augusto:
deinde semen profert.

Vires & v- O mnia Scabiosæ geneta calidam & siccam
lus. temperaturam obtinent, authore Trago. Sed a-
flora Ge- pud Veteres, si Plora sit, externis tantum corporis
rum. partibus, aduersus tumores & contractiones
neruorum & venarum radix tusa emplastri in-
flora. strapponebatur. Nostri verd Medici miris cam-
extollunt l- uibus, & rectè quidem, auctoritate
Scabiosa. nimiu in versuum quorundam nixi, quos S. Vr-
banum composuisse ferunt, qui sic habent.

Vrbanus pro se nescit pretium [virtutes alij]
Scabiosa

Purgat. Nam purgat pectus [caput alij] quod comprimit
Apostema. agra senectis.

Anthrax. Lenit pulmonem, purgat laterum regionem.
Pleuris. Abscessus [apostema alij] frangit si lucumbibita
Modus a- qua de il-
lands & r- rangit.

Tribus vntis suis antrasem liberat horis.

Herba vino d. cocti, pleurítico morbo mēde-
tur. Aduersus eundem morbum Maio mēse A-
quam distillare solent ex ea herba hoc modo. Sca-
biosam vnâ cum radicibus colligunt circa finem
Maij: contundunt & distillant in balneo aquæ
feruentis: deinde per aliquot dies ponunt ad So-
lem, de qua propinant singulis vicibus potan-
dum mensurâ ii aut iii. cochlearia, non tantum
in pleuriticis, sed & contra pectoris vitia & a-
postemat, tussim, pestem, omnisque generis tho-
racis affectus. Aqua hæc conseruatur per annum.

Apostemat bas alij rursus è Scabiosis tale con-
ficiunt medicamentum. Accipiunt manipulum Sca-
biosæ herbæ desiccate, dulcis radicis d. s. d. x. in
minutas partes vnciam vnâ, seminis scniculi
vnciam vnâ, seminis Anisi tantundem. Iris
vnciam dimidiam, quæ omnia per noctem in
mersura aquæ macerant, postero illa die supra
tertiâ decoquentes, postea verd Saccharo vel
rosico melle indulcotant, vesperique ac mane
calidum haustum inde præbent, quo Apostema
maturant, emollit ac per tussim excreabile fieri
affirmant. Succus Scabiosæ omnis generis scabiei,
pleuris & Lepre vsurpatus per se vel in balneis
utilissimus est, quo etiam futiles capitis ab-
guntur, si eum eo caput abluatur. Pollere autem hanc
imprimis aduersus scabiem, nomen illi inditum
per se manifestat. In hunc autem vsum non mo-
do eius decoctum quotidie potandum præcipiunt:
sed & herba ipsius succo, per se, aut in vnguentis
addito, scabiosa corpora illinunt. Prodest om-
nibus pectoris vitis, & resp-rationis inferuenti-
bus organis: quippe quæ & eorum inflammationes
purulentas diluciat, & omnia pectoris excre-
menta expurget. Anthracibus, siue Carbunculis
pestiferis vriter illinuntur. d. vtilita hos lethales
abscessus trium horarum spatio proliis abo-
lere exstimerur. Scabiosa portò herba est admo-
dum vtilissima, cuius succus calidus impositus
vulneribus sagittæ extrahit. Item ad carbunculos
efficax, vnde etiam in Germania nomen illi im-
positum Apostemētrauit. Extractum Scabiosæ
efficax admodum in pulmonem affectibus, ac
præsertim peripneumonici Camerario com-
mendant C. Hoffmannus Archiater Ill. principis
Elect. Brandenburgici. Scribit Arnol. de Villan,
quicumque de nouo passus fuerit rupturam, si
omni mane suuat de succo Scabiosæ vnc. ii. cum
curatum: in infra nouem dies ad summum. In si-

Dosis.

Succo.

Vitia pecto-
ris.

Vulnera.

Extractum
Scabiosæ

Ruptura.

Terminat.

gno sagittarij Scabiosæ radices eruendas præci-
pit Coler. & in taleolas oblongas scindendas, de
silo suspendendas & reficandas, & scabi infans
torminibus affligatur, vel etiam scabie laboret, in
potum demittendas: hunc enim icur repurgare,
& scabiosam cutem omnem decidere.

SCABIOSA MAIOR COMMVNIO

hirsuta folio laciniato & nonlaci-
niato, & latifolia.

Inter Scabiosæ geneta, vulgatissima est ea, quæ
Inter facta proneniens radicem habet longam re-
ctam: caules sequicubitus & duos cubitos altos, admodum
hirsutos, inanes, quibus sæpè plura ca-
pita insident: folia ex geniculis aduersa, canâ la-
hugine pubescentia, formâ Valerianæ maioris,
profundius subinde laciniata, aliâs minis, sapore
subacti: flores
caruleos ex
consertis cot-
niculis quadri-
partitis con-
gestos.

Descriptio

Hæc scabio-
sa aut mira bi-
liter ludit aut
differētias ali-
quas habet, Scabiosa nō
quadam valdè
laciniata vt de-
monstrat icon
nostra Fuchsi-
ana: quæ quæ-
dam folia habet
intra radi-
cem ferè pedem
longa, quædam
multò breuora
pro tatione loci v-
bi prouenit,
quæ non sunt
laciniata vel
profundè diui-
sa, ac etiam vix
versus superio-
ra aut rariis.
Icon nostra se-
cunda, quæ ita
sculpta empta
quodam modò
exprimit Sca-
biolum com-
munem folio
non lacina-
to: Est mihi
inter siccas plâ-
ta quædam la-
Scabiosa lac-
iniata.

Varietas
aut hujus
natura.
Scabiosa nō
laciniata.

à nobis propositū, quâ ut iam sculptâ emimus,
non tamè omnino caret ramis, vt icon demōstrat.

De Scabiosis hæc nostris dubio procul loqui-
tur Casalp. quando ait. Aliæ folio scisso constant,
aliæ integro, quæ scissa ferunt folia in aruis potis-
simùm ætate inter stipulas nascuntur ex mense salp.
relictas: caule cubitali, aut amphiore: ramis ad la-
tera sparsis: paucis foliis, subhirsutis, vt rince di-
uisi, modò crassius ad similitudinem Certetæ:
modò tenuis vt papaueris spumer: cacuminibus
ramu-
Certeæ.

Scabiosa folio
scisso, vt
integre, Casalp.

Certeæ.

Plora Actii

Scabiosa diffusa folia maior Thailio

Media

Scabiosa in regressu Thailio

Scabiosa maior foliorum Galgani

Scabiosa altera campestris sive segetum Lob.

Scabiosa maior flore ex caruleo purpureo Lob.

lorum capitulum infidet, in latitudinem fufum, floſculis ad cæruleum vergentibus: ſeminibus aceruatis ſubhirſutis: radice ſingulari: tota planta admodum amara eſt, & ſubadſtringens: putatur hæc apud Actium Plora eſſe, cuius viſæ ſumo arborum et uicæ moriuntur.

Scabioſam cõmuniorem hirſurã folio laciniato duplicem aſſignat Thailius, quas ſe deſcribit. Scabioſa 3, ſive diſſeſſa folia maior, foliis eſt in laciniis diuiſis, Valerianæ ſylueſtris ſerè modo, piloſis, caule ſeſquicubitali, flore ex cyaneo rubicundo, villoſo, ptatis familiaris. Quarta ſive diſſeſſa folia media, caule exurgit cubitali, bipido: folia circa radicem obtinens integra, paucas nonnunquam ſeratas incisiones in ambitu ſuſcipientia, oblongi, nigricantia, piloſa, mucronata, quincunciali longitudine, ſeſcunciali ſerè latitudine: reliqua deinde profundas ac frequentiores incisiones acin laciniis diuiſiones admittunt, prioris iſtius generis ſpeciei ætu, ſed tamen illius foliis multò ſunt minorã. Idem Scabioſam communem folio non laciniato ita deſcribit. Scabioſa 1, ſive integri-folia, foliis ſimilium neutiquam diſſeſſis caulem protudit cubitalem, hiſpidum, aſperum, geniculatum: folia oblonga, plantaginis acutæ ſerè, mucronata, aſperiora, & pilis horridiora, quincunciali ſerè longitudine (quã radici videlicet ea propiora ſunt,) vnciali autem latitudine & quandoque ſeſcunciali, ac ex quolibet caulis geniculo hina ſemper ex aduerſo ſibi oppoſita, nihilque dentaæ vtplurimum impreſſionis omninò habentia. Quandoque tamen huius generis ſtripibus quibuſdam, rariores ac ſuperficiales in ambitu quorundam foliorum eius nodi impreſſiones apparent: ſicut & in minoribus foliis ſummum ſerè canlis contingentibus, vna atque altera iuxta pedunculum laciniata diſſeſſio habetur. Floſ huic ſpectei eſt ex cyaneo rubicundus, villoſus. In pratis quandoque reperitur.

Scabioſa maior ſatorum vulgatiõ, ſitne Plora Actii dubitat in Adnerſ. Lobelius: pro qua in Obſeru.p.191. iconem habet hoc titulo: Scabioſa maior ſatorum: Quæ icon minùs placet noſtrã Fuchſinã, pro Scabioſa vulgari: videntur enim in ea quedam folia multum ad Centaurium collinam accedere: quamvis capitula differant. In Icon. autem Plant. hæc figura eſt p. 536. ſub inſcriptione: Scabioſa maior ſatorum vulgatiõ. Sed præter hæc alia rurſus ponitur p. 537. ſub hoc titulo. Scabioſa altera campeſtris ſive ſegetum & ſatorum. Et hæc ſanè meliùs exprimit noſtram vulgarem Scabioſam Tabern. Icon. p. 158. & Hiſt. p. 546. Scabioſa 2, ſive maior flore ex caruleo purpureo, Groß Düpperblam Scabioſen/Acter Scabioſen. Item Icon. p. 159. & Hiſt. p. 547. Scabioſa aruenſis ſive

ſegetalis, ſexta in Hiſt. Acter Scabioſen, in omnibus ſimilis ſecundæ, ex ceptis foliis maioribus in caulibus.

C. Bauh. Phyt. Scabioſa 1, ſive Officinariũ hirſuſſima foliis modo craſſiùs, modò tenuiùs vtrique diuiſis: flore ex caruleo: alio Beſſilio colore tincto: hinc duæ figuræ apud Tabernamontanum. Item: Scabioſa 7, ſive maior ſator, vulgatiõ Lobeli. Tabern. non diſtinguit ſuam Scabioſam maiorem ab auerſi colore, Tragus id quidem fecit: Lobelius dicit ſuam Scabioſam maiorem ſatorum hirſutam non glabram, cur igitur traditur à C. Bauhino pro ſpecie particulari. Is apud Matth. ait, Scabioſa 3, ſive Officinariũ, quæ hirſuſſima eſt & noſſima, omnibus in pratis & etiam inter ſegetes proueniens, foliis modò profundius laciniatis. ſloris etiam colore variat.

Dicitur Scabioſæ primũ genus Trago: Scabioſa vulgaris Fuchſio. Scabioſa communis, Dodon. gall. Scabioſa, Lacunæ quoad deſcriptionem Lonici. Scabioſa maior, Caſtor. Tabern. & Camer. hort. Scabioſa maior vulgaris Penæ & Lobelii. H. Lugdunenſis. Scabioſa vulgatiõ inter ſegetes naſcens, Cluſio. Scabioſa ſcabra hirſutaque Geſn. hort.

Apollinaris ſub inſcriptione Apoſſenfrant. vires tradit, ſed figuram non vique ad eò bonam ponit, quæ exprimere videtur Scabioſam Fuchſii.

Scabioſam maiorem & cõmuniorem Montbelgardi paſſim in ſegetibus, vt in horto Il. C. VV. in monte Vitium la Chau in ſuperiore parte dumetorum obſeruari florentem Julio & Auguſto. Hæcibi variat folio nunc non profundè incifo, nunc profundè laciniato. Item in colle de regione pontis ultra fluuium l'Allant dictum, forè ab antiquis Alduadubis. Obſeruavi Genex florentem Junio, Lugduni Maio, Baſilæ Auguſto in monte propè Leurach in Weibelberg propè Balneum admirabile Ducatus Wir. cum flore Septembri.

Lobel. Scabioſa maior ſatorum ad eandem ad quæ minor efficaciffima: cordi, hepatis & viſceribus peramica, vt cuius ſucco epoto terrum viciarium pondere cum Mithridatiũ aut Thieriacis 3 in ſudorem mouendo febres exiualis & peſtifera etiam abiguntur. Omnes ſorditates cutis illa abſtergit. Scabioſa ſiſſo folio Cæſalpini tota admodum amara eſt & ſubadſtringens: celebratur à Reſcentioſibus ad ſcabielem malignam, & lepram, tum petri ſucci eius, aut aquæ diſtillatæ, tum abluſione ex eius decocto, aut in unctiõne: necat lumbricos, diſcutit abſceſſus internos, præcipuè thoracis & pulmonis: & interna vlcera ſiccantur: aquæ diſtillatæ vnciæ tres ſingulis diebus ter vel quater ad thoracis abſceſſus, tuſſim, piſtem, & vena, vlcenibus quoque præhumidis opitulatur exterius illita. Plura in genere diximus.

Icones duæ vltima incuriã typographiã hic ſuere tranſpoſita.

SCABIOSA MINOR VVLGARIS.

Whitum altos caules tollit, inanes, propter terram rubelſcentes, leuiter hirſutos, in alas diuiſos: quibus inſident flores ad cæruleum accedentes. Matth. caruleo albicantes, conglomerati, quorum ſinguli in quinas laciniã, quarum vna maior, diuili ſunt: ſuccedente capitulo ariſtis nigris horrido, folia inferiora oblonga, Bellidis maioris ſerè, ſerrata, ſuperiora profundè ad coſtam incifa, ſingulis ſegmentis ſerratis, pinguiã, & tonirentia, ſapore lentò & nonnihil acti: radice

Scab. aruenſis ſive ſegetalis Tabern. Scab. Offic. hirſuſſima C. B. Scab. maior glabra eadẽ C. B. lapſus Caris

Synonymã

Locus & tempus

Lepra

Lumbrici

Vlcera

Deſcriptiõ

Scabiosa 3.
genus Eub.
su

Scabiosa
Matth.
Scab. minor

Scab. minor
diff. 3. fol.
Camer.
Scab. lauis
Cesl.
Scab. minor
diff. 1. Thalio

Scabiosam quam minorem vulgarem voco, Fuchsius cum apud illum esse post. comm. scriptus Scabiosa 1. genus faciebat. Eandem Tragus tradit pro Scabiosa quinta & sexta: flos alteri ex caruleo purpurascens, alteri vero planè candidus.

Matth. eam pingit in prior. comm. nomine Scabiosa: in post. cum mag. fig. Lat. & Ital. titulo, Scabiosa minoris, cuius plurimus sitylus: flores foliosi, carulei coloris aut pallidi, qui deflorescentes, capitulum relinquunt tubulide: rotundis ocellis testatum, colore pavonum pennas imitante, tanto sanè naturæ artificio, vt diligenter tenuentes in admirationem trahat. Idem in Hist. getni. & Epit. cum a. dit. Camer. ait, Scabiosa minor, Græcis *Σκία*: It. *Scabiosa minore*. *Lipostemena* Fraut: folus creticit inferioribus per ambitum denticulatis, humi accubantibus, subalbicantibus oblongis & fil. hirtis, verè & quæ in caule sunt, tenuora, & magis diuisa spectantur. Caulem mitituenem, teretem, rectum, ramo sum: flores caruleos, stipatos aut pallidos, è quibus capitula oriuntur colore subnudi: speciosis obducta ocellis: Radix est illi palmaris, multifida, subcandicansque.

Camet. hort. Scabiosa minor diff. 3. folis.

Cesl. hort. Scabiosa altera lauis, & ita etiam vocabat eum ei conuincem.

Thalio in Harenyia Scabiosa minoris vulgaris plures differentias inueniri scribit, quæ ordine recensendæ hic sunt. Scabiosa ergo eius 5. siue foliis Bellidis syluestris maioris maior, sit nobis prima. Hæc caule assurgit cubitali, tereti, geniculato, cuius priora folia iuxta pediculos suos canaliculatos in aliquot laciniis profundius inciduntur, parte anteriori ipsius suboriundiori, ac in ambitu dentata: reliqua deinde (quorum semper bina ex vno geniculo è contrario sibi coherent) integra sunt, breui ac imbricato pediculo innixa, non incisa, in ambitu tantummodò serrata, vncias duas longa, vnâ mlata, colore ac forma folia Bellidis syluestris maioris exprimentia: post hæc superio- ris caulis parte, qua ipse brachiata adnata producere incipit folia alterius figuræ consistunt, tenuiora, in plures tenuiores ac angustiores laciniis diuisa. Flos huic speciei conglobatus est, caruleus, Succisæ similis.

Huius minor species siue Scabiosa eius sexta obis secunda: Ex vna radice quæ nigra est, plu-

res profert tenuiores, teretes, ac dodrantales colliculos, non ita foliosos, vt prior: sed ferè prorsus nudos, nisi inferiore parte: Folia prior. huic sunt in breuioribus & canaliculatis pediculis, Bellidis syluestris maioris foliis idem similia, propè pediculum laciniata vt plurimum, reliqua parte serrata: post quæ reliqua quæ deinceps sequuntur folia, diuersa ab aliis existunt formæ, frequenter in tenues & strictiores laciniis diuisa: flores carulei, conglobati.

Scabiosa eius 7. siue tenuifolia candida seu maior, quæ nobis minor tertia est: caule prodit cubitali, tereti, calami fumentæ crassitudine, lignosa, geniculis nodosis prædita: folia ei prope radicem sunt in obliquo & canaliculato pediculo veluti in costâ quadâ cõstituta, in plures ac tenuiores laciniis & per euidencia admodum à se vtroque latere interualla seuunctis, ac in ambitu dentatas, diuisa, quorum pars extrema mucronem constituens latior est & crenata: quæ deinde superior in parte caulis exoriantur, ea quantò subinde feru- sua breuiora sunt, tantò & in strictiores laciniis diuidentur: inter alas autem versus caulis summum brachiola vtrinque profiliunt, conformibus sed longè breuioribus foliis exornata: flores deinde emergunt Scabiosæ non nihil similes ex pallidiori flouedine albescentes. Elegantior hæc est cæteri Scabiosæ specibus omnibus.

Scabiosa Thalio 8. siue tenuifolia media [4. minor nostra] Radice obtinet nigram, multitudinam, colliculos teneriores, teretes, minus foliosos: folia priora multò minorâ quàm prædictæ speciei diuisa in laciniis tenues, latiores tamen paulò quàm sunt foliorum reliquorum subsequenti laciniæ quæ nimirum existunt admodum tenues & angustæ ac fæniculacæ quodammodò: flores sunt vt priores speciei.

Scabiosa eiusdem 9. seu tenuifolia minima prior [nobis 5.] colliculus est dodrantalis, teres, tenuis, prorsus nudus, propè radicem solummodò planta hæc folia protrudente in canaliculatis pediculis laciniata, breuiora cæteri duabus iam positis speciebus, ac tenuiora. In summo caulis florem continet caruleum in orbiculato capitulo succisæ simili, ex cuius ambitu exterioris breuiora quædam ac tenuiora progrediuntur sursum porrecta, adnata in brachiolorum exiguorum modum, semel geniculata ac bina ad geniculum ex aduerso locata folia, cõtinentia, in quorum cuiuslibet summo alud ac breuius florum emergit capitulum conglobatum ac caruleum. Locis autem prodir audientibus in collibus apricis ac meridionalem Solem excipientibus.

Est & 10. nobis 6. Scabiosæ tenuifolia species, quam foliosam nominat author, propterea quod colliculus qui ipsi dodrantalis est, ac geniculatus à radice vique in summum cacumen folijs in frequentes, tenues ac fæniculacæ laciniis diuisis, eleganter exornatur, quorum ad quodlibet geniculum bina ex opposito sibi correspondent. Flos huic est in globum collectus, caruleus. Huius autem libet hic meminisse obiter, licet, quod Thalio sciat, in Harenyia ipsam nondum repererit: at tamen in vicinis montibus non rarè se conspicendam ea offert nec dubitat admodum in ipsa Harenyia alicubi eam quocumque existere.

De Scabiosa minore vulgari loquitur Lobel. in Advers. ubi p. 231. quærit, Peristereon siue Colambaria dodrantalis in aquaticis, desiccans & adstringens, qualem Aegineta memorat, an sit Scabiosa

Scab. Thalio
7. siue tenuis.
fol. candida
mediæ

Scab. Thalio
8. siue tenuis.
fol. media

Scab. Thalio
9. siue tenuis.
fol. minima

Scab. Thalio
10. siue foliosa

Scabiosa minima: trades ea foliis esse Verbenacae: incifuris per summa altioribus, laciniosis, similibus tamen, & altera superficie albidis, ad terram stratis, latioribus, minus serratis. Caulis plurimum a surgit recto, pedes & cubiti alto, gracili, superne in ramulos rectos spatiosi: hilares flores, rotundi villosique, ex cæso cærulei vel glauci, Morlus Diaboli: femine compresso, radice pusilla quantus parvus digitus, parum fibrosa. Hæc plurimum, inquit, utuntur Monspelienfes Pharmacopœi &c. Quod autem existimemus Lobelium tradere Scabiosam à nobis descriptam, Icon ab eo sita Obl. p. 190. & Icon. plant. pag. 575. titulo Scabiosa minoris Adv. 232. nostram opinionem cõfirmat. sed Cur Clusius Hist. sua postrema iconem Lobelianam posuisset pro sua Scabiosa montana quinta ignoramus. H. Lugd. p. 1066. Scabiosa Matthioli minor.

Tabern. Icon. p. 160. Scabiosa minor 1. item pag. 161. Scabiosa minor 2. & Scabiosa minor 3. Ad hæc p. 162. Scabiosa minor 4. Klein Scabiosen. Hist. lib. p. 548. Scabiosa 9. siue minor 1. Scabiosa Scabiosa 10. siue minor 2. Scabiosa 11. siue minor 3. & p. 549. Scabiosa 13. siue minor 5. Item Hist. pag. 551. Scabiosa 20. & 21. absque icone, quæ semper intelligenda, vbi simpliciter Scabiosa scribitur, flore caruleo vel purpureo, inermium albo, Herbariorum semina, à qua mas parum differt. Ego existimo has quatuor Scabiosas esse tantum varietates ludantis naturæ Scabiosæ minoris vulgaris, nescio cur in Hist. pro 12. faciat 13. melius placeat ordo in iconibus: Si quod existimat Frater scabiosa 20. Tabernamontani est eadem cum nostra vulgari minori Tabern. non debebat separare à suis minoribus: an Tabernam. bene describat iudicent lectores.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 2. siue capitulo globoso maior, Scabiosa minor siue Columbaria eidem Ic. Plant. Phytoma Dioscoridis Columnæ. Variat floribus colore, qui communiter caruleus, aliis purpurascens albus. Item, Scabiosa 3. siue capitulo globoso minor 1. 2. 3. & 4. Tabern. Variant tantum foliorum dissectionibus, alteri enim tenuissimè dissecta, ad medijs neruum: alteri non item: tertia etiam folia inferiora habet penitus non dissecta, cuius nomine 3. [imò 4. Frater non bene obseruat] apud Tabern. icones habentur. Item apud Matth. Scabiosa 2. siue minor, Scabiosa 20. Tabern. Scabiosa foliis Bellidis Thalis. Has duas cur C. Bauh. separati

Scabiosam minimam prope Monspellii Aggidiam portam ad rivulum, & agrorum margines, Norbonæ plurimam, ac etiam in Apenninis Bononiæ meminit Lobelius: Matthiolas minorem in pratibus & campis stribus, in agris non cultis fecus itinera, & in collibus terrenis. Phytumatis Columnæ Neapoli toto anno propter caliamenitatem ubique viarum per margines, vti dictum, florida capitula videntur, sed æstate magis. In horto Ill. C. Vvrit. sponte ac vibi Montbelg. vicinis locis passim provenit florens Inno. Hæc Scabiosa quibusdam in locis est valde parva, aliis in locis maior, & iuncos ferens caules cubitales vt Montbelgardi, vbi cum candido flore reperit. Quæ Monspellii provenit fatis parva est & hirsuta. Basileæ obseruavi florentem Augusto propè Leurach in monte, & quæ itur Mouters adhuc vegetam & florentem Octobri. Genæ pulchrè videntem Februarii principio quæ itur ad montem Saluzæ, & abibi, vt prope fluvium Arne florentem Maio. Tuguri quoque vidi: Montbelgardi videretotahicene.

Tom. III.

Sapore est amaro Scabiosa minor Matthioli Vires. vt in eiusdem Epit. cum addit. Camerarii videre licet: quare excaesat, extenuat, abstergit, aperit, & crassa, lentaque expectorant. Herba ipsa in puluerem pota, aut succus ex melle delinctus, pectus, & pulmones abstergit, crassaque, ac glutinosa per os eicit. Idem præstat eius decoctum potum, ac scabiem sanat. Id quod & fucus facit in vnguentis additus. Folia cruda contusa, & pestiferis carbunculis admota, mirifice eorum perniciem coërcet: Datur vtiliter earundem succus quatuor vnciarum pondere, cum theriacæ drachma pestilentia affectis, prima statim die, verum à potione ægros sudare oportet: & iterum, atque iterum medicamentum repetere. Datur item contra serpentium venenosorum morsus, herba verò exterius imponitur. Illius Scabiosæ succus, cum Chrysololla, & Caphura momento, lentiginos, albos, impetiginos, & cæteros cutis insectiones abstergit, oculorumque per se, & cum succo Fœniculi, albungines delet. Scabiosa minima Lobelii, plurimum videntur Monspelienfes Pharmacopœi propter inibi maioris Scabiosæ penuriam, non modò ad sanguineum serum putridum educendum, desiccandumque, & Thoracem pulmonesque congerie pituitosa expediendum: sed etiam ad Morpheas Arabicasque Elephantiasas, & Græcorum lepras squamulæve, reprimendas, item impetiginos, sacri ignis excretiones, pruritus, cutisque scabies scædas: Tineam abluunt lixuro, in quo maderit aut decocta fuerit Scabiosa. Succo vitæ Tragus. Dioscorides hanc ad amatoria vtilem esse scripsit, sed modum omisit, quare incognitis adhuc erit, præsertim cum potius magica, quam physica facultate hoc efficere possit, sicuti in alius, quæ appendæ collo, vel domi, vel tæxæ, vel simili modo viles ad aliqd esse prædicantur.

SCABIOSA PROLIFERA.

Nvquam Locis Descriptio
 Nvquam nascentem conspicimus (inquit Clus. in post. Hist.) Scabiosam quæ mihi in cultioribus Belgicis hortis obseruata; floribus ex purpureo subcaruleis in caput congestis, ad cuius latera in orbem suadebantur multi longiusculi petioli, è quibus dependebant alii minores flores maiorebus colore similes, & ex his interdum etiam tertii, sed imperfecti: primis floribus succedebant semina Scabiosæ 5. [quam Scabiosam glabram carnosis foliis diximus] similia: radix subsulca, & multis fibris prædita, sed non vivax.

Lobel. icon. plant. p. 539. Scabiosa prolifera. Tabern. Hist. p. 549. Scabiosen mit neben Blumlein 17. Scabiosa prolifera: Belg. scabiosen mes

Scab. minor Lob.

Figura plures Tabern.

Tabern. p. 161.

Scab. capitulo globoso maior C. Bauh. Phytoma Columnæ.

C. B. not.

Locus & tempus

Pulmones

Pellis

Morsus serpentium insectiones cutis

Scabiosa maior siue fistulosa.

Morphea.

Diosc. notatur.

Locus Descriptio

Scab. prolifera Lob.

Kindet fous. C. Bauh. Phyt. Scabiosa 14. siue prolifera Lobelio.

SCABIOSA RVBRA PEREGRINA quibusdam Indica.

Descriptio **P**Lanta hæc, licet vna sit & singularis, & Scabiosæ minori vulgari similis, plures tamen floribus figura differentes species, vt illa, induit.

Quippe ima, quæ propter radicem sunt, reliquis latiora, quædam crenata, quædam lacinijs sed minus profundis diuisa, longo pediculo hærent, veluti repanda. Quæ sequuntur superiora versus, altius secta, profundioribusq; lacinijs diuisa, veluti in plura alia subdividuntur, quorum singule partes in finis

crenatis, non magnitudine quidem, sed specie & figurâ quodam modo respondent. Sunt inter hæc quædam adhuc profundius & minutius secta. Suprema, quæ ad ramorum diuersiones exoritur, vel paucis aliquot incisuris, minus tamen profundis, vel nullis planè constant, & per ambitum tota æqualia, angusta, breuioribus pediculis donata. Ima folia cum caule modicè hirsuta sur r.

Nos exstimamus à Clus. in Hist. post. lib. 4. p. 3. depictam pro Scabiosa 6. Indica ac sic descriptam: Cubitali aut ampliore assurgit caule, latis gracilib; qui in multos tenues ramos diuiditur, extimâ parte veluti umbellam flosculorum in caput congestam gestantes, exterioribus flosculis, qui reliquos ambiunt, masculis, in quinque lacinijs diuisis, quemadmodum & interiores flosculi, qui minores: omnes autem coloris elegantis tubri satunt, & ad purpureum quodammodo tendentis: his succedunt stellata, vt in alijs Scabiosarum generibus, femina, in caput metæ formâ congesta.

Folia non ab similia habet illis quæ conspiciuntur in Pannonica *axessivæ*: sunt enim similiter incisa, viridiora tamen, & splendentia, caulem atque ramos in singulis internodijs ex aduerso amplectentia. An radix viua esset & perennis in id dubitabam, quia anno primùm 1591. florentem obseruabam, semine mihi misso natam eodem anno. Sed sequens annus annuam esse me docuit. Floret Æstate & Autumno: semen sub Septembris finem, aut Octobris initium maturum fuit. Accipiebam id semen ex Italia Scabiosæ Indicæ nomine: quæ quibusdam amicis communicatam florem variavit, qui fuit, illis referentibus, multò diluor. Memini etiam Viennam mihi missum Scabiosæ semen ex Hispanis, quod flores dedit eodem anno quo fatum, sed illi etiam rubri diluiores.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 5. siue peregrina rubra, quibusdam Hispanica rubra.

Hæc Scabiosa à me obseruata est florens in loco & nio, Iulio & Augusto in hortis Di. Griennigeri tempus. Pharmacopœi in Pfortzani, & Basileæ in Di. Martini Medici Poloni, & Di. Zvingeri & eius tratis Ilesini cum semine maturo Septembris.

SCABIOSA LATIFOLIA albo flore.

Meminit Clusius in post. Hist. in hortis Belgicis panè similem Scabiosæ ochroleuco flore, cuius tamen flores essent diiores: Aliam præterea lauioribus folijs, firmioribus caulibus, & florum niucorum capitulis interdum singularibus, plerumque tamen binis aut ternis coherentibus & simul nascentibus. Hæc ille qui iconem habet hoc titulo, Scabiosa alba Belgicorum hortorum.

Eandem Label. Obseru. & Icon Plant. p. 58. Scab. mont. calidarum regionum: Hist. Lugd. parisi. pro Scabiosa montana calidarum regionum Lobelij & Per. æ.

Suspiciamus nos hanc vidisse nondum florentem Iulio apud D. Griennigeri Pfortzani, dicebatur esse flore albo, folia inferiora similia vulgari parua, sed maiora, alia laciniata, ad vulgarem hirsutam accedentia.

SCABIOSA PARVA ODORATA flore folijs maculis infectis.

Pulcherrima atque grata oculis, atque naribus Descriptio est Scabiosa hæc, quæ lignosam longamque radicem habet, ex qua folia exeunt diuersa, nam

in imo vel sunt syluestri Ericæ, paria, vel Coronopo similia, minora verò atque hirsuta, in caule verò similia lacinijs Scabiosæ vulgari minori, sicca & flores, qui purpurei ex albo colore sunt, nec vt in alijs, ex cæruleo purpurei, in capitulis rotundioribus, atque singuli flores Ocimi flores imitantur, nam galericulati sunt, & per ora laciniatum, admodum similes exotico Ocymo, folijs purpureis maculis infectis simbraticisque, atque etiam, quod in alijs Scabiosis non obseruatur, bene odorati sunt.

Fah. Colum. nou. pl. p. 31. & 32. Phytomyza minus Scabiosa parua, floribus Ocimi laciniatis atque odoratis.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 4. siue Scabiosæ globoso flore similis, odoro flore. Is eandem cum minore Tabern. diceret, nisi floribus Ocimi laciniatis ac odoris esset.

Floret Æstate, atque etiam Hieme propter cæli

Scabiosa Indica Clusii. Caulis. Flosculi. Folia. Radix. Tempus. Varietas.

Scabiosa alba folijs lacinijs gemina tricapite.

Scab. mont. calidarum regionum.

Radix.

Flores.

Phytomyza minus Clusiana.

Scab. floribus, Ocimis.

caeli amenitatem. In montibus oritur Amalfoæ oræ.

fili scquicubitalis enata. Suspicor Frater Scabiosam in maritimis Adriaticis repertam eandem esse cum maritima mea parua & diuersam ab Hispanica minore Clusii.

SCABIOSA CVM PVLCHRO
femine minor.

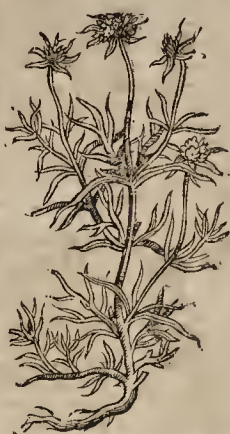
SCABIOSA MARITIMA PARUA.

Descriptio

Simplice & slignosa radice albicante figitur, paucis & iis quidem exiguis fibris capillata: caulibus dodrantalis aliquot diuisuris concatus, teres, birtutus, folia tenuiter dissecta, superiorum foliorum Columbaræ Scabiosæ modo, pilis obfita, capitulis radiata, subiecta folia oblonga: semen per omnia simile

Scabiosæ Hispanicæ magnæ dictæ, tomentosum, catatho membranico coronatum, vnguis ferè magnitudine, pellucidum, striatum, in cuius medio itella parua quinquepartita, ex feminis autem sinu capillamenta quadam parua atque rigidiuscula prominent.

Descriptio

Longiusculam agit radicem, satis crassam, multorum capitum, pro quorum numero caules emergunt dodrantales, & si accedat cultus, etiam cubitales, ramosi, folia inferiora tenuia, foliorum Scabiosæ femine pulchro sectionibus diuisa, triuinciarum longitudine, at superiora angustata & veluti

graminea, nullam agnoscunt diuisionem: capitula pro plantulæ modo magna, strobilulis magnis referta; præsertim circa margines (colore in sicca planta purpurante) capitibus obullant folia oblonga viridia, vt in Scabiosa Hispanicæ maxima pulchro semine, at enim huc semen non ita pulchrum: quamuis interim membranæ quæ bibeant pilis magnis obfita: Huius semen nobis misit Frater C. Bauhinus cum hac inscriptione, Scabiosa parua maritima ex Clodia insula: facta Montebelgard in Horto E.C. prouenit, attulit etiam plantam siccam rediens Patauio dodrantalem vel paulo maiorem pro Scabiosa maritima vera Cortuso.

Locus

Scab parua marit ex Clodia.

Scab marit Scab Cortuso.

Locus.

Talis ea est quæ mihi ex Prouincia per insignem Parmacopæum Jac. Ranauderum missa. Postquam verò nostra figura iam esset parata, aliam eiusdem speciei accepi ab erudito Medico D. Salzmanno Argentinenfî lectam propè Sclon in Galloprovincia. Ea altitudinem nostræ figuræ non excedit, estque vix trium aut quatuor vnciarum, nulla diuisura, folia vt prioris dissecta, pilosa: flosculi iudem ad plantulæ proportionem magnitudine prædictis cedentes, iudemque radiatis foliolis sed angustissimis suffulti, striati, emicantibus staminibus ngris ac longis. Prioris plantæ flores sua magnitudine appropinquauimus. Maior maioris est: minor minoris plantulæ.

Alia species

Descriptio

SCABIOSA GLABRA CARNOSIS FOLIIS
virentibus, flore ex cæruleo
purpureo.

Scab. Pannon. 2. sine alia Clus.

Radit Clusius in Pannon. p. 535. Scabiosa Pannonicæ secundum genus siue Scabiosam alpinam, quæ in post. Hist. l. 4. ab eo dicitur Scabiosa montana siue quinta, quam ita describit. Quia autem sena habet folia, bumi sparsa. Scabiosæ vulgarioris, & inter segetes nascenti ferè similia, minime quidem villis obfita, sed carnosa, præ viriditate quodammodo splendentia, aliquot crenis incisa, sapore si manducetur lentio, & gummoso, deinde aliquantulum acro: ex horum medio crescit palmaris caulis, aliquando paulò amplior, gracilis, rotundus, cuius inferiorem partem ambiunt quaternæ aut sena folia, profundis & tenuibus lacinis diuisa, bina semper ex aduerso sita: extremo cauli insidet capitulum vt in vulgari Scabiosa ferè, è multis flosculis quinque foliolis constantibus congestum, quorum exteriores maiores sunt, eleganti colore ex cæruleo purpurascente præditi, villis quibusdam nigris singulorum flosculorum sedem ambiuntibus: radix longa, nigra, crassiusculis albis fibris capillata.

Descriptio

An Scab. Hispanica minor Clusio?

Scab. affina minor folio laciniato Lob.

An Clus. Hispan. & Hist. post. Scabiosa Hispanica minor, siue 2. maiori Hispanicæ (quam à pulchro semine denominamus) per similes & folia magnitudine differens: est enim per omnia minor, folia tenuius incisa, caliculi & flores minores ex cæruleo purpurascunt: cum Hispanica maiore iudem locis nascitur, atque eodem etiam tempore floret, & semen ad maturitatem perducit.

Lobel. Obs. p. 297. Scabiosa æstiuæ minor, folio laciniato Scabiosæ aut Erucæ, flore cæruleo vulgaris Scabiosæ, spirillis longiusculis virentibus scquicubitalibus, Rosarum gratiæ, stellæ modo radiato. Semen membranæ inuolucris argutis implicatur, Scabiosæ maioris Hispanicæ ritu. Vnde hæc apud nos oritur rediviuo singulis anhis femine. Muttonus noster primus hæc mecum communicauit.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 16. siue peregrina stellata minor, Clusio Scabiosa Hispanica minor. In maritimis Adriaticis reperta, parua & repens apud nos in

HISTORIÆ PLANTARVM

Locus & tempus.

Inuenitur in fummis Sneberg & Snealben Austriae & Stiriae alpium iugis, in tenui gramine nascentis, vbi floret Augusto: similiter in depressioribus nudisque circa Viennam collium supercilium, vbi Iunio & Iulio floribus onustam legebam. Cur Clusius, qui in Pann. figuram omisit in post. Hist. pro Scabiosa sua quinta iconem posuerit Scabiosae minoris sive Columbariae Lobelij, vti antè dictum, nescimus, considerandum an aliquis error Typographicus. Est autem Lobelij Scabiosa minor eâ cui antè titulum fecimus Scabiosae vulgaris minoris. Hoc etiam considerandum in descriptione Clusij modò proposita nobis quidam videri respondere nostrae Scabiosae glabrae foliis rigidis viridibus.

Clus. notatur.

SCABIOSA GLABRA FOLIIS rigidis viridibus.

Locus. Descriptio. Caulis.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. in insignem magnitudinem adoleuit, rigidis striatisque caulis, per quos foliorum est situs aduersus, veluti ex geniculis: multa tamen ea sunt, setque palmata, quaedam dodrantalia, longis haerentia pediculis, duarum triumve vnciarum latitudine, seg-

mentis paucis longèque distitis inferiore parte diuisa, vltimo segmento quod mucronem constituit, triam vnciarum longitudine aut maiore: rigida sunt ea, vndantia & vtrinque glabra: surculis autem peculiaribus palman aut dodrantem longis haerent flores ex maiusculis capitulis squarosis alhicanibus, bitutis. Semen longum hirsutum. Quam Scabiosam vocamus glabram Frater C. Bauhinus siccam dedit cum his nominibus. Stoebe Theophr. Cortiso & Btaffuole, Guilandino Scabiosa alba, Bononiae collecta, quae ipsimet postea in Phyt. vocatur Scabiosa 9. siue latifolia glabra alba, Clusij Scabiosa 4. & maior Pannonica: Stoebe Theophrasti aliquibus credita Scabiosa alba dicitur Bononiae. An Clus. Pann. p. 559. Scabiosa 4. (8. in Hist. post. lib. 4. p. 3.) siue maior Pannonica albo flore.

Flora. Semen. Scabiosa glabra. Stoebe qui busdam. Scabiosa alba.

In Tabern. Hist. p. 546. Scabiosa 3. montana, Berg Scabiosen/ siue iconè. Item p. 546. Scabiosa motana peregrina, & Scabiosa Norbonensis.

Locus. & tempus.

Ex semine per Fratrem Bononia allato, mihi que communicato, prouenit Scabiosa glabra Montbelgardi in horto Ill. C. V. vire. cum foliis non mollibus vt in alijs, sed solidioribus: peruenit ad cubiti altitudinem, rudimenta florum tantum apparuerunt.

SCABIOSA MONTANA CALIDARVM regionum maior Lobelij.

Locus.

Colles amar, inquit, haec plaga temperatioris, vt Pedemontis propè Riuiam, &

sa parua, aut laeua, capitulis squammatis compactis, vbi semen Trifolij Alphatitidis, pulchrum, copiosum, inuolutis membranis argentea concinnitate efficitis, angustissimas plicarum fornium pusillorum cohibentibus.

Iconem à Lobelio in Obs. p. 291. in ic. plant. p. 538. ab Hist. Lug. p. 110. pro montana Scabiosa calidarum regionum proposita, Clusius in post. Hist. lib. 4. p. 4. posuit sub titulo Scabiosae albae Belgicorum hortorum: ea sanè icon bene respicit nostram Scabiosam glabram folijs rigidis, verum descriptio Lobelij in Adv. p. 235. non competit in omnibus.

Frater C. Bauhinus phyt. ait p. 526. Scabiosa Lobelij est Scabiosa maior Matthioli, cuius capitula aut non rectè pingi & squammata pingi debuisse. Verum ego Fratri assentiri non possum: non solum figura Lobelij, verum & descriptio plurimum variat à descriptione & figura Matthioli Scabiosae maioris.

SCABIOSA MULTIFIDO FOLIO, albo flore, vel potius Ochroleuco.

ex summis

Norbonae, vbi notantur vocant Herbarij, folio argutiore, albidiore, parum hirsuto leu usque laciniato ad imum caulem Verbenaceae, aut vulgaris Scabiosae: superiora verò in ramulis pusillis, gracilioribus, altius diuisis, & flores per Iunium & Iulium prominentibus purpureos [albos corrigi in Obs. feru.] Scabiosa

icones.

C. Bauhinus.

Descriptio

Caulis, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodosi, eos ad singula genicula amplectentibus binis folijs ex aduerso semper respondentibus, quae tenuibus & profundis laciniis adeò diuisa sunt, vt alata videantur, color ex cinereo virentis, sapor amarusculus: quae verò secundum radicem nascuntur, antè quam planta in caulem assurgat, latiora sunt, minoribusque lacinijs diuisa:

ex summis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui sustinent plana capitula, è candidis siue potius *αχραιοῦσι* [praeterim antè quàm explicentur] in odori. sique floribus simul nascentibus congesta, qui quinis foliis [quorum tria inferiora manifestula sunt] constant, paucis intus staminibus: floribus succedunt hirsuta semina vulgaris Scabiosae feminibus minora, in orbiculare caput congesta: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquans, multisque exiguis fibris in lateribus prædita, viua est, & singulis annis novos caules profert.

Synonyma

Clus. Pannon. p. 537. Scabiosa 3. siue multifido folio, albo flore: item p. 538. Scabiosa 3. In Hist. post. lib. 4. p. 3. Scabiosa septima *αχραιοῦσιν* flore.

Camer. hort. Scabiosa B. uarica pumila, folio tenuissimo, flore purpurascente vel incarnato, non ab similibus Pannonicæ.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 6. siue multifido folio. Tabern. Icon. & Hist. Scabiosa 18. maior alba, *Grosß weiß Scabiosen* inveni in Allaria prope *höhen königberg* & *Schlestadtium*. An Tabern. eandem intelligit cum Clusio nescio, figuram eius assumpsit.

Locus

Nullum est Austriæ inferioris pratium siccius editior è loco situm, nullus ager gramineus, nulli ferè arborum margines, in quibus non nascatur hoc Scabiosæ genus, adeo que fertile est in gerendis floribus & pertinax, vt sola bruma illud luxuriam coëreat, alioqui Iunio florere incipit: frequens etiam est in Moravia.

SCABIOSA LATIFOLIA RUBRO FLORE
& alba purpurante ex nigro flore.

Descriptio

Cubitalis sunt caules, rotundi, nodosi siue geniculati, nonnihil hirsuti, concavi: in singulis geniculis bina folia ex aduerso nascuntur, non multifida instar aliarum Scabiosarum, sed lata, in ambitu tamen crenata. Verticæ foliis interdum maiora, ex breui petiolo pendentia, colore ex viridi dilutiore prædita,

amro & acri sapore: ex alarum sinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos protrudunt, floribus vulgaris Scabiosæ modo congestis, ornatis, coloris rubescentis, nullius odoris: deinde semina simul congesta, angulosa, hirsuta, Cnici ferè nec rudi magnitudine stellata cororâ insignita: radix minimi digiti crassitudinem nonnunquam æquat, longa, nigricans, statim à capite quadam fibrâ satis magnas spargens, & subinde ex lateribus novos caules producens.

Scab. latifolia purpurante ex nigro flore.

Est & alia [2. in Pann. quæ in post. H. st.] quæ magnitudine iam dictam [primam in Pann. 3. in Tom. III.

Hist.] superat, maioræque & nigriora habet folia; purpurascens ex nigro florem: in reliquis factis conueniunt: [solum autem sic descripsit, Hæc Scabiosa per omnia maior alia inuenitur maioribus & nigrioribus foliis purpurascens ex nigro flore: alioqui nihil differens.]

Eadem est ni fallor cum Clusii Scabiosa, cuius binos adseruamus ramos à Fratre C. Bauhino in horto Patauino collectos, sesquipediales, hirsutos quibus folia Verticæ amula ex longo intervallo proximè & immediatè hærent, quadam trium aut quatuor vnciarum, duarum, triumve lata, aduersa, pilosa, pallidè virentia, per ambitum ferrata, in acumen abeuntia. Ex superiorum combinatione geniculata, ramuli sursum vergunt terni, medio vtrumque lateralem excedente, qui florum capitula sustinent, iuniora quidem & primulùm prorumpentia Succisæ similia: foliis angustis, stellatim in orbem positus, Asteris lutei modo, veluti basi subnixæ: flores in sicca planta valdè rubebant.

Deser. in- stræ plantæ.

Clus. Pann. p. 535. Scabiosa 1. siue latiore folio, rubro flore. In Hist. post. lib. 4. p. 1. Scabiosa 3. siue latifolia Pannonica rubro flore. Item in Pann. Scabiosa 2. siue latifolia purpureo flore. In hist. post. Scabiosa latifolia Pannonica purpureo flore, seu 4.

Synonyma

Lobel. Icon. Pl. p. 538. Scabiosa rubra Austriaca. C. Bauh. Phyt. Scabiosa 11. siue latifolia rubra.

Item Scabiosa 11. siue Virgæ pastoris folio Tabern. Scabiosa latifolia peregrina Tabern. conuenit multum cum 11.

Scab. rubra Austriacæ Lob.

Tabern. Icon. & Hist. Scabiosa 8. latifolia peregrina, stans, oder vor Scabiosen. Item hist. Scabiosa latifolia, Dreyt Scabiosen / Scabiosa rubra Austriaca: sissior cum eandem plantam bis tradere.

Prouenit vtraque Scabiosa Clusii in omnibus ferè caduis siluis iuxta l'epes, locisque vmbrosis per viciniam Pannoniam Austriamque infra Anisum. Floret Maio & Iunio, quo tempore semen plerumque etiam maturæcit.

Locus & tempus

SCABIOSA MAIOR CVM PVLCRO femine.

Descriptio

Clusius sic describit: Folia vulgaris Scabiosæ maioris foliis similia habet, laciniata videlicet, altè incisa, mollia, lanugine pubescentia: caules nodosos, rotundos, interdum cubitales, è quorum geniculis folia inter se opposita: summis tamis capitula insident è multis caliculis membranaceis

palsaceis composita, qui singulares flores conti-

nent candidantes; quibus deciduis, in medio quasi singulorum caliculorum umbilico, exigua quadam stella sœbignra conspicitur, quatuor, quinque, aut sex interdum radiolis constans: paulatim verò hi caliculi excrecentes expanduntur, donec semen hirsutum & crassum [quo caliculi sustinentur] maturescere incipiat: radix candida, crassa, vulgari similis. *Clusius* in hac sua descriptione tam in *Hisp.* quàm in *post. Hist.* non meminit foliorum longorum floribus subiectorum stellatim dispositorum, vt in *Astere Attico* luteo *Monspel. montano*: icon quoque eius, quæ eadem apud *Lobelium*, ea non demonstrat: an cultura id faciat considerandum: nos cultam, *Clusius* siluestrem exhibet, ac vocat scabiosam maiorem *Hispanicam* primam, pingitque in *post. Hist.* solo *Scabiosæ* nomine.

Clusius nota sur.

Scabiosa minor Hispanica prima Clusio.

Lobel. Obs. p. 292. & Icon. plant. p. 539. Scabiosa maior Hispanica floribus albis.

H. Lugd. p. 110. Scabiosa Hispanica Clusij maior. Dodon. lat. in fol. Scabiosa peregrina. An Cæsalp. lib. 11. cap. 58. Scabiosa genus peregrinum brene: foliis non admodum scissis: capitulis sphericis, amplis: seminibus circumstantibus, crassis, quibus singulis stylus insidet, stellam gerens, incundo aspectu: Tabern. Icon. & Hist. Scabiosa 5. maior Hispanica, Spanische Scabiosen. C. Bauh. Phyt. Scabiosa 15. l. v. e. peregrina stellata maior. F. b. Columna p. 100. Scabiosa Hispanica maior, femine in uno hirsuto. An Lanaria herba vel Struthium? Semina huius plantæ ad nostram sepratim appicta sunt. Camer. hort. Scabiosa Hispanica elegans planta.

An Lanaria herba vel Struthium?

Locus & tempus.

Crescit iuxta vinearum margines & semitas, locisque in culcis agro *Salmanticensi*, per reliquam etiam *Hispaniam*, haud dubiè & in aliis calidiõibus. Floret istic mense *Iunio*. Apud *Germanos* verò, qui illam semine ex *Italia* misso interdum naram colunt, ferius: sed cum magnâ ex parte circiter *Autumnum* flores præbere soleat, plerumque inane succedit semen, [licet aliquando bene maturum colligere meminerit *Clusius*] & subsequens hyems stirpes corrumpit. Vidit tamen qui ramis in terram demissis propagare & conseruare studuerunt: sed operam luserunt. Vidi *Basilæ* in horto *Di Zvingeri* semine vix maturo *Septembri*, & babeo *Montbelgardi Octobri* florentem, rarò autem apud nos maturitatem acquirit semen, ne herba hiemem perferat.

SCABIOSA MAXIMA DUMETORUM FOLIO NON LACINATO.

Descriptio

Radicis habet perennes fibrosas, longas, etiam ad cubitum, latis crassas, ac multas capillares, intus albas, extrâ nigricantes: sapor ingratius cum dulcedine & amaritudine aliqua, odor indubilis: folia priora palmum longa vel breuiora, ac etiam longiora, lata duos aut tres digitos, similia foliis *Succisæ*, maiora, molliora: quæ per caules folia per geniculos modò bina, interdum ternata, quæ versus superiora redduntur glabra, & minus mollia, ferrata, non dissecta vt in vulgari, pulcherrè virent: caules bicubitales vel tricubita-

les, crassi plutes, ab vna radice oriuntur, caui, circa inferiora purpurascetes & hirsuti, in superioribus partibus & ramis, glabri: & iuxta flores iteum hirsuti. Flores in extremitatibus ramorum, similes *Scabiosæ vulgaris*, necnon etiam *Scabiosæ minoris*. Differt hi flores à floribus *Succisæ* em tota similis herba: quòd maiores [vti & folia herbae maiora] flores

in circumferentiâ magni biantes, qui non sunt in *Succisæ*, color etiam dilutior quàm in ea & *Scabiosarum* æmulus, iucundi odoris: flore decedente inter semina non sunt foliola vt in *Succisæ*: semina sunt longa, hirsuta, compressa, cum quatuor angulis. Icon melius exprimit *Scabiosam* folio ferè integro *Clusij*, qui describit.

An *Cæsalp. lib. 11. cap. 59. Scabiosa alia in syluis Synon: succisæ similis. Gesn. hort. Scabiosa tertia maior quam ab duobus aliqui denominant [vt Dodonæus] &c. Per Gesneri maiorem Scabiosam intelligo nostram dumetorum diuersam à Dodonæi *Ornna*.*

Gesn. nota cbr.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 12. siue Muttensis latifolia maxima Clusij: Scabiosa latifolia purpurascens flore. Hæc à latifolia rubra non solum magnitudine differt sed etiam hirsutie: in hac enim caulis asperimus est, folia etiam hirsutissima, frequens in nostris montibus. Clusij Scabiosam latifoliam purpurascens flore huc non refero.

An *Thalio Scabiosa 1. integrifolia. Hanc veritùs Scabiosam latifoliam vulgarem credimus.*

Hæc *Scabiosa* interdum meta & in pratis humidis montium iuxta *S. Hippolitum* abundat, vbi vulgarem non vidi: quomvis minor sit ibi copiosa. Abundat etiam montosis locis circa *Tigurum*: Florebat adhuc copiosè *Augusto* & *Septembri*. Eandem inueni cum diluente *Basilæ* in *Monte Moutets*, florètem *Octobri*. Item in monte *Rosberg* propè *Masmunster*. *Transili* *Montbelgardum* in *Hortum E. C.* vbi facillè proreuit & durat.

Locus & tempus

SCABIOSA MINOR INTEGRIFOLIA FOLIA SEU MACULATA.

Descriptio

Scabiosa 2. Thalij siue integrifolia minor seu smaculata, rariùs obuia, coliculum producit tenue, teretem, scabrum, dodrantalem: folia pauciora circa radicem, octona ferè, vncias duas longa, semissem lata, non hirsuta vt priora, stigmatibus quibusdam nigricantibus exasperata, aliàs læuoris quid obtinentia, carnosa, quorum ex superiori ordine vnum atque alterum quandoque in ambitu paucas dentatas impressiones recipit: flore vt in cæteris Scabiosæ speciebus ex cyaneo subrubricundo.

SVC.

SVCCISA SIVE MORSVS
Diaboli.

QVã radici, minimi ferè digiti crassitudine, fibræ longæ, albæque circumnascuntur, ea præcisa seu præmorsa apparet, sapore misto acri & amaro: folia oblonga, acuminata, Scabiosa, quamquam nõ dissecta, sed vel integra vel paulum quid, præsertim quæ superiorè obtinent locum, serrata, magis

suprà quàm infra virentia, & hic quidem pilis, illic nullis prædita, extremis marginibus ruboris cuiusdam vestigio tinctis, bina ex aduerso per caulem, ignaviores sapore quàm radix: caulis cubito altior, rectus, & in alas diffusus: flores cærulei aut putputo violacei, Scabiosa.

Differentia C. B.

Differentias has, inquit C. Bauhinus, obseruavi, quòd alia communiter sit glabra alia hirsuta: glabra, alia maior, alia minor: maior alia & communiter foliis integris, alia foliis dissectis. Variat & flore, qui communiter cæruleus, aliquando purpureus, rarius albus.

Veteribus nomen

Quo nomine Veteres aut Posteriores Græci plantam hanc nuncupant, & an eam cognouerint, nondum certò compertum est. Latino & conueniente huic herbe nomine, quidam Succisam vocant: quòd l eius radices prænoxæ sint: alii eadem de causâ Morsum Diaboli nuncupant, sed nomine ex superstitione indito. Quasi verò, vt nugantur superstitionis, Cacodæmon quidam huius radicem magnæ efficacæ, ad multa vitalem futuram, inuideat hominibus, atque ob id ubi succueverit, statim eam dentibus succidat, atque circumdat. Et hanc superstitionem sapiunt etiam Germani, qui Tussels abbsis. Belgæ, qui Sniuels beet: Galli, qui Mors du Diable: Itali, qui Morsu di diavolo, & Angli, qui Deucles bit appellat.

Scabiosa

Ad Scabiosam pertinet & Succisa. Ethinc ait Lobel. in Aduers. Non video quid negotii sit hanc non esse è Scabiosis vnam probare quod quidam contendunt: verùm ad eò Scabiosis est similis, vt plerumque pro iisdem accipiat: euidens tamen discrimen in radice, à qua tota, Diaboli morsus dicitur, quod nomen Herbarii retinent, nam Antiquis non debetur. Cùm itaque sit multus crassis fibris sparfis, depecta, præcisa apparet quæ crassiores coëunt fibræ plures, quasi præmorsa foret à quopiam cacodæmone: rametisidem ferè cernatur in plantagine: quare malunt alii dictam ab vitida vi quæ mordicat bubones & carbunculos pestilentes, quibus magno leuamento ad mouetur.

Geris Genm Pyncocomon Disic.

Essè quosdam scribit C. Bauh. Phyt. qui Gerim (Geum, Fuchsi.) Veterum censeant. Columnna Tom. III.

verò p. 37. Pyncocomon Dioscoridis esse statuere: alios ad Iaceas, alios ad Scabiosas referre: quibus tam similis, ut plerumque pro Scabiosa accipiat. Quidam Niginam Plinii esse putare.

Niginam Plinii Synon.

Succisa seu Morsus diaboli dicitur, Math. Dodon. lat. in fol. & C. Bauh. Iacea nigra, Brunf. & Dorsth. Morsus Diaboli, eisdem & Trag. Dod. gall. Lon. I ob. Adv. Obs. pag. 295. & Ic. Plant. pag. 596. H. Lugd. Tabern. & Camer. Succisa, Fuchsi. Cast. S. abiosa folio integro, Cæf. Pyncocomon, Columnna.

C. B. mor.

C Bauh. Phyt. Succisa 1, vel glabra. Item Succisa 2, vel hirsuta, solâ hirsutie caulis & foliorum à prædicta differens. Cur igitur separat Frater

Locus & tempus

In pratis & viis quibuslibet occurrunt multa: Particulariter obseruavi Succisam in quodam prato prope Monspelium, Geneuz florentem mense Iunio. Cùm Basileæ essem copiosè in monte Moutets florentem Octobri inueni: vt & alibi Tiguri circa Farsese inueni iuuenem valdè pilosam. Montbelgardum abundat etiam iuxta vites nostras in monte la Chaux dicto, infra & supra, incipiens florere Augusto, foliis prioribus hirsutis: vnde atuli Montbelgardum in Hortum E. C. Semen maturum Nouembri ac etiam citius: ea nunc datati in horto in flore aliqua rubedo.

Vires Viribus Scabiosa

Eadem, auctore Trago, cum Scabiosa vites obtinet vterque Morsus Diaboli, ideoque illo pro Scabiosa, & vicissim Scabiosa pro illo vt tutò possumus. Morsus Diaboli cum flore, herba, & radice in vino decoctus, facit ad omnia ad quæ Scabiosa, maxime verò ad discutit dos sanguinis pituitos, & aduersus pestem. Eadem potest aqua ex herba distillata. Hec sicut & succus herbe vitriolo mixtus exsiccat & sanat quasuis papulas, omne vique fluentem scabiem illitu. Amaraula est herba, teste Dodonæo, calido, siccoque temperamento prædita, ad vtriusque secundum ordinem intentum referenda. Aduersus diuturniores tonsillarum fauciumque tumores, qui ad suppurationem ægrè perueniunt, nulli secunda: adherentem faucibus pituitam abstergit, digerit eadem, & discutit: tumorisque eorum partium citò tollit, decocto in ore sæpius retento aut gargarizato, præsertim nullis rosacis exiguo addito. Possè verò & quæcunque Scabiosa, fertur, & aduersus rictus virulentorum, venena, & pestilentes morbos non minus efficacitulum & impositam pestilentes etiam bubones discutere: tum & decoctum eius si bibatur, vteri dolores lenite, statimque pellere. Morsus Diaboli [inquit Dorsth.] herba & radix eadem vires habent, calefaciunt & siccant primo gradu. Radix contraria ac in inflammatione imposita eam extinguit. Herba adhuc vinctis vsu est, contra omnes affectus exteriores corporis, intò sumi non debet quia calorem adfert. Egregium iudicium Dorsthenii [vt & Apollinis eiusdem opinionis est] qui fibrata contrariis, is enim præter dicta exhibet hanc plantam & eius aquam in morbis calidis.

Sanguinis grum

Papule Tempera.

Tumores faucium

Bubo pestilens

Inflammatio

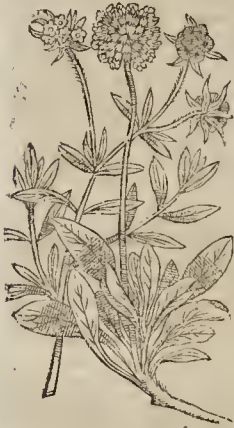
SCABIOSA FRUTICOSA FOLIO NON dissecto peregrina.

Aduersis pediculis longiusculis caulem amplexa folia ordine per caulem nascuntur, oblonga, acuminata, medio latiora, hirsuta, incana, Plantaginea, nisi alius esset neruorū decursus

Descriptio

caulis teres, arborescens, albicat, pilosus, florem sustinetis gomeratum: semen eius pulchrum, album sublongum, crassiusculum, declinans in latam pelliculam, ut Scabiosa magna, cum pulchro semine, quod in flum. ab Hottularo Florentino, nomine, Scabiosa arborescens sempit virentis. Lobelo facie & vitgultus Valeriana: ubra, sed floribus & semine Scabiosa Hispanica.

Scab. peregrina Lob.

Lobel. Obl. p. 292. Scabiosa peregrina, rata elegantiz nullidum haecenus literis prodita. Plant. Icon. p. 549. Scabiosa peregrina. H. Lugd. p. 1108. Scabiosa peregrina Lobelij. An Camer hort. Scabiosa fruticosae siue aiborescens Caesalpini.

Tabern. Icon. & Histor. Scabiosa 16. peregrina foliis

non dissecta frembe Scabiosen. C. Bauh. Phyt. scabiosa 17. siue folio non dissecto stellata.

Scabiosam fruticosam primum vidi Lutetia apud Io. Robirum hortulanum regium, florentem mente Augusto: eius semen accipi Stugardia, quod satum in Horto E. Wirt. Montbelgardi prouenit.

SCABIOSA GRAMINEA ARGENTEA.

Descriptio

Per caulem lanuginosum, densè geniculatum, bina oriuntur ex aduerso posita folia, colore argenteo, & tenera hirsute Holstei Mōspeliensis, sed longiora, angustiora, acutiora, Gramineis respondentia, vnicu neruo secundum longitudinem donata: summum caulis cacumen obidet Scabiosa capitulum, mediocri magnitudine, argenteo villo tomentosum, numerosis circumcirca acuminatis foliolis stipatum.

Camer. hort. Scabiosa Graminea argenteo flore putpureo. C. Bauh. Phyt. & apud Matth. Scabiosa argentea angulato folio.

Prouenit in monte Vicentino Sumano dicto: vnde ad C. Bauhinum misit Palschalis Gallus. Florentia missa Camerario, nascitur etiam in sodinis

Scab. graminea Camer. Scab. argentea C. B. Locus & Tempus

ferti Stytiæ. Mihi dedit DD. Zvingerus collectam in monte Sumano Vicentia. In Euganeis montibus vix vna aut altera obseruata H. Cherjeto, nedum Maio perfectè florens.

SCABIOSA MONTANA OMNIUM MINIMA.

Scabiosarum omnium minimam hanc animus Descriptio fuisse Lobelio Verbenam paruum facete, nisi

in montibus cretaceis & incultis obuia foret. Nam seculi palmares pedalesve paucos edit cauliculos, foliis in imo sepiis donatos angustioribus, inter Sesamoidem & Scabiosam minimam, floribus dilute purpureæ, è squamosis capitulis non diuersis.

Lobel. Aduers. pag. 233. Scab. omnia minima Lob. Scab. montana minor C. B.

p. 540. Scabiosa omnium minima. H. Lug. p. 1109. Scabiosa montana omnium minima, Penz. C. Bauh. Phyt. Scabiosa 18. siue montana minor.

Tabern. Hist. pag. 549. Scabiosa 15. Scabiosa montana minor 7. Minima cognominata, sine icone.

SCABIOSA GLOBULARIS QVAM QUINAM VOCANT.

Quam lignosamque habet radicem albican- Descriptio tem, fibratam, in plura interdum capita diuisam: caules

promit multos palmares, nonnunquam cubitales, ramosos, interdum simplices, graciles, hirsutos: & in his folia pilosa exigua, semunciam aut vnciam longa, mollia, crispata, Lobelio altquantum serrata, quæ verò circa radices sunt, duabus vnciis longiora sunt. Sapot his nullus evidens: flores extremis herent ramulis

Aphyllantis Angullaræ, glometati, flaminulus contenti caruleis, parui.

Dodon Gall. Scabioz; genus, Belg. Schæz Scabiosa p. 68 Scæz

Scabiosa
Ous um.

pes Scabiose / hoc est, Scabiosa ouium. Gesn. hort. Scabiosa tertia maior, quibusdam ab ouibus denominata, vt Dodonæo, qui hanc magnitudine mediam facit.

Scab. media
Lob.

Lobel. in Aduers. p. 232. Media Scabiosa ferrato angusto folio, flore Globulariæ. Oberu. p. 291. Scabiosa media: Scabiosa media flore Globulariæ: Aphyllantis genus quorundam, albis floribus, varians agro Louanensi. Icon. Plant. p. 536. Scabiosa media.

Scab. minor
Dod. lat.

H. Lugd. p. 110. Scabiosa media Lobelii. Eadem cum Aphyllante 1. quæ habetur p. 864. Quæ ait Dodonæum tertium Scabiozæ genus fecisse: [Putat in Historia gallica. Est enim ipsi in Latina in fol. Scabiosa minor, siue secunda] Camer. hort. Scabiosa ouilla Dodonæi.

C. F. not.

Tabern. Icon. Scabiosa minor quinta: flectit Scabiosen Hist. lib. 1. p. 548. Scabiosa 12. minor 4. in descriptione 13.

C. Bauh. Phyt. Scabiosa 19. siue arvensis minor folio non dissecto, Gesnero Scabiosa tertia. Duplex est, altera foliis hirtis: sed non crenatis vt rethè Tabern. pingit. & apud nos frequentior: altera quæ foliis est crenatis vt Lob. floribus est cæruleis, rariis albis. De Gesnero Scabiosa iam diximus nostram sententiam, Tabern. in descriptione suam dicit esse foliis crenatis.

Locus &
Tempus.

Quum esse in Monspelij reperi Speciem florentem mente Orobri circa Gargen. Hanc etiam obseruauit vere & Iunio inter Monspelium & Lugdunum. Inter Chastelnoy & Nommay pagum Montbelgardensem locis aridis florentem Iulio: plantauit in Horto Ill. E. C. vbi progenit: huius viticam plantam reperi flore albo & cum semine Augusto, inter Moewilars arcem & Gruningen in Sundtcoia. In marginibus agrorum Septentrionalium, teste Lobelo, latior multo & maior adolecit, quam in cal. dis.

Flor. albo.

criptioni quinta respondet.) in post. hist. Scabiosa 10. siue repens: Scabiosa montana [minor, addit inter nomina] repens siue 10.

An C. Bauh. Phyt. Bellis 12. cærulea frutescens quam ex Cæsalp. in Illu nasci tradit.

Bellis cærulea frutescens C. B. Locus & Tempus.

Scabiosa montana minor repens siue 10. Clusii nascitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ montibus glabris & asperis, inter taxa & salebras sparsa, gramineis etiam quibusdam ficioribus incolitisque agris, veluti supra Neapolim Austriæ. Floret Aprilis & Maio: semen Iulio & Augusto maturefcit.

Cæterum non dubium est, inquit Clusius, Virei quin decem mex Scabiozæ iisdem facultatibus sint præditæ, quibus reliqua Scabiosatum generat: quandoquidem omnium est idem temperamentum.

APHYLLANTES ANGVILLARÆ siue Globularia Bellidi similis.

A floribus pulcherrimi glomerati figura Globulariæ dixerunt quidam: constat autem is staminibus cæruleis densè furtis, insidens cacumini cæcis palmatis & f. squipalmatis, rariis cubitalis, rotundi, striati, rubeccentis, foliis vestiti multis, interdum vitico, interdum ab eadem radice multiplex: alia per

terram sparguntur folia, Bellidis proxima solidiora, glabra, neruosa, gustu amara: radix lignosa, dura, fibris donata, rubra, exterius intrinseca alba.

Class. P. 110. p. 541. post. H. fl. lib. 4. pag. 6. Globularia seu Scabiozæ pulcherrimi genus quod vulgè apud Herbærie rei studiosos Globularia nomen inuenit, Anguill. (vt dicit in Hist. post. Clus.) Aphyllantes appellat. Viennenses mulierculæ quæ in suis hortis alunt Blaw. Ruffbarzæ, id est, cærulea in Bellidem nuncupant, quo nomine etiam in Belgicis hortis culta dicebatur. Gallis: Marguerites bleues. In Viennensi agro, n. uco flore variantem nonnunquam conspiciet.

Globularia Clus Scabiosa pulcherrima. Aphyllantes Anguill. Bellis cærulea.

Cæsalp. Bellis montana, in asperis nascens: foliis ab radice Bellis prætensis, rotundioribus: cauliculo simplici, sæpe nudo, aliquando paucis foliis, in cacumine capitulum rotundum, cærulei coloris: herba amaro gustu prædita.

Flor. mucos. Bellis mont. Cæsalp.

Anguill. epist. 12. pag. 186. Aphyllantes, id est, Frondifloræ: Isleætonibus liberum relinquendum, an Bononiensium Bononariæ quædam esse possit.

Aphyllantes Anguill. An Bononaria Bonon.

Lob. in Adv. p. 199. Bellis cærulea Globularia Monspelensium. Is describit & depingit p. 200. atque in Obs. p. 257. Bellis cærulea nostra Aduerit est Aphyllantes & frondifloræ Anguillæ. Mont.

B. 2.

APHYLLANTI AFFINIS SCABIOSA quinta Clus. Bellidi affinis.

Descriptio

Ramos per terrâ repantes (pargit, subinde demissis fibris radices agentes, aliquando primariam lignosam crassiculam habet: folia Globulariæ similia, saturatè virent glabra, crassa satis, sed non vt Globulariæ folia, per extremum integra, verùm filia & cordata, ex pediculo longitudo

lo, sapore amaro: pedicelli breues, aliquando satis longi, inter folia surgentes, florent gestant cæruleum, glomeratum, Globulariæ, cui nec ita dissimile sentit.

Clus. Pann. p. 539. Scabiosa 5. montana repens: & p. 540. Scabiosa 4. (scribendum erat 5. rari dist. Tom. III.

Si ab mont. re pens Clus.

Gefneris in annotatione quadam manuscripta, Aphyllanthes Angulata non probat, quod & veluti globulus caruleus sit & in petris montium nascatur, inde & Spharantemum petreum dixerit.

Sphaeranthemum petreum Gefneri. Icon. plures Tab. 10.

Tabericon, & H. lib. 2. p. 43. & 44. Bellis carulea siue 6. Blaw Maslieben. Bellis carulea Apula siue 7. Floemaßleben auß Sicilia. Bellis carulea Mospehaca, siue 8. Blaw Maslieben von Montpellier. Tres habet figuras quas dicit de foliorum magnitudine.

Bellis carulea aule nuda C. B.

C. Bauh. Phyt. Bellis 10. siue carulea caule nudos Aphyllanthes; Lugd. Hanc inquit C. Bauh. est Lugdun. ea dem dicit cum Bellide carulea Penæ obuenit tamen differentia in eo, quod hæc in cauliculis folia non obtineat, florem etiam maiorem, mod & folia duplè triplève longiora. Bellis in carulea caule foliosa; Aphyllon frondiflora & Boconaria Angulata: Bellis carulea Lobelij. rians magnitudine & foliorum latitudine. Hinc tres apud Tabern. figura, Bellidis caruleæ, & Apulæ, & Mospehacæ nomine. Sed quicquid C. Bauh. de Aphyllanthe: H. Lugdunensi, tamen ego non separo à Bellide carulea Penæ. Nec enim Hist. suæ Aphyllanthe folia penitus admittit in descriptione quâ si legisset C. Bauh. inuenisset ea in caule, aut nulla concedere. Pauca certe Lob. appingit Bellidis siue caruleæ.

Bellis caule foliosa C. Bauh.

C. Bauh. not.

Locus & tempus.

Globularia Chisij passim potè per Austriam & Pannoniam in aruiculis campis, siluis à fruticibus & arboribus paulò liberioribus, interdum etiam graminosis vitiarum & seminarum marginibus copiosè crescit. Videtur Bononia in horto S. Saluatoris al burgo di S. Catharina, florentem Aprilii. Burisj Rhætorum & in alijs montibus circa Cuiam. Basilea in monte prope Rauulichen pugim tribus miliaribus à Basilea. Genæ ad radicem montis Saleuræ, & in monte Thuri, videntem Februario, & florentem mensè Aprilii, Maio, Junio, & Iulio, vt & Mospehali florentem etiam Aprilii.

Quæstio.

DE DORONICO CAP. II.

Doronicum non est Mammis Argenetæ conuà Falsis & Gefneri.

Quæstio grauis nec minus sæpè in pulpitis & Athetis ab acutissimis ingeniorum viris agitata circumfertur. Doronicum sitne Veterum Aconitum Pardalianches, Arnabo Pauli, aut eiusdem Mammis, necne?

Scribit Gefn. se non animaduertere posse [eiusdem sententiæ Fuchsii] quid impedimento sit, quomodo Doronicum vulgare, Mammis Argenetæ vocetur: Sed Guilandini contrarium statuentis rationibus deinde acquiescens, sic in contrarium it. Doronicum profectò, Arnabo & Mammis, vt vocabularia, ita res etiam tres diuersæ sunt. Ruelius apud Aduarium Mammam interpretatus est Doronicum, ita vt Lector suspicari possit, ipsius autoris eam interpretationem esse, quod fidi interpretis non est, & fortè multis imposuit. Syluius etiam verba de Doronico ex Serapione non bona fide recita: &c.

Doronicum non vidit Math. Icon. sicilia. Alia icones Math.

Doronicum non vidit Math. Icon. sicilia. Alia icones Math. Math. Gerbona sua re. tradat. Doronicum non vidit Math. Icon. sicilia. Alia icones Math. Math. Gerbona sua re. tradat. Doronicum non vidit Math. Icon. sicilia. Alia icones Math. Math. Gerbona sua re. tradat.

Aconitum Pardalianches minus, quod falsè Doronicum vocant. Sed hæc verba [falsè Doronicum] vocantur in ipso textu, dicens. Doronicorum vulgare plantam misit Ant. Cortusius, qui me primùm admonuit Doronicum inter Aconita esse recensendum, quod certò sciret, factò à se pluries periculo, extingui facillè canes, qui horum radices deuorant. Cæterum Matthiolum passim in suis comm. Aconitum primùm Pardalianche, quod Dioscoridis cognominat, scribit Theophrastum Theliphonium & Scorpionè appellasse, vocari germanis wolfsbaer & Solwurz/ Hisp. Contrelha, gall. Herbe de la Tra. Sed mirum eam hæc nomina adscribere, cum nondum innotuerit eius planta pro Aconito: nec etiam quadrent ea Doronico pro Aconito exhibito. Gefnerum rectè sensisse scitiam plantam esse non dubito, quatenus radix eius scitiam est, hæc eam adhuc in post. comm. tueatur, ut ipsam reprehendens quòd noluerit consentire Maranthe, dicenti, Doronicum vulgare esse venenum: esse Doronicum (quod sit venenatum hominibus) posthac Demonicum appellandum. In Hist. germ. Aconitum Pardalianche pingit, mutata priori radice, sed eadem scitiam. Si prior vera erat, relinquenda: si ab eo tempore alteram nactus, cur non & florè pingit, ac declarat qualis sit. Fingentium Matthioli reuertit Camer. in eiusdem Epit. ac Hist. germ. pro Aconito Pardalianche, ac in super secundam addit, cui titulum, Aconitum Pardalianches Theophrasti, fecit. Huic appingit solum angulosum, quale in Matth. figuris non obseruatur. Sed is, tertiam habet, h. c. in descriptione, Aconitum Pardalianches minus Officinis Doronicum nominatum. Huic priorem congenerem dicit Camerarius in Epit. ac Arabum Doronicum esse negat, càmque venotiores qui contra vertiginem comedunt Schwindel frant vocare ait, de prima verò nihil certi indicat. Nos hæc etiam omittimus, ac cæteras duas proponimus.

Aconit. Pardal. Diosc. Theliphonium Scorpio Theoph. Matth. re. preh.

Demonic.

Camer. notatur.

Arabum Doronicum non est.

Prebatur Doronicum non esse Mammis.

Doronicum nostris siue adulterinum

Doronicum legitur in Mammis.

Doronicum Angull.

Quod autem Doronicum [inquit Matth. in epist. ad Fallop.] cuius passim in Myropolis est vus, Mammis non sit, tamen contrarium sentiat Fuchsius in Nicolai Myrepsi annotationibus, ego quidem non ambigo, dissentio tamen à Guilandino, quod Doronicum nostri vus, iam id, quod in Orientalibus prouenit regionibus, quàm aliud, quod in Europa nascitur, non existimem esse legitimum. Nam quamquam hoc probate nittur Guilandinus Ruelii, Leonicensi, Fracastorni, Manardi, Caidani, Mundellæ, Brasauli, & nostra etiam autoritate: nil tamen affert, quod iure aliquo admitti possit. Quippe quantum ad me attinet, nescio quo pacto Borussus ille auctore affirmare Doronicum vulgaris vus, legitimum esse Doronicum, de quo scitipere Mauritani, quum id ego nuiquam affirmauerim. Atqui si meam de Doronico debeat in medium afferre sententiam, dicam ingenuè legitimum nos carere. Cum enim Auicennæ Doronicum exaltatissimum, & siccet ordine tertio, suaq. vt valenter status distillat, non video cur Doronicum nostrum legitimum appellari possit, ac debeat, quum nulla in eo reperitur qualitas, quàm non obscura dilectio, cuius nullus est inter Arabes, qui meminerit: &c.

Angullara interrogatus an Aconitum à Matth. pictum sit verum, respondit se verum non vidisse. Si Doronici, inquit, in monte S. Angeli reperderent descriptioni Dioscoridis & Theophrasti Aconiti Pardalianches, non dubitandum esset easdem esse plantas.

Aconitum Pardalianches est Doronicum. Error quorundam.

Marantha lib. i. cap. ii. asserit Aconitum pardalianches esse Doronicum vulgare, non tamen venenatum ait hominibus, aut Doronicum negat.

Doronicum [inquit Lonic. impressi anni 1569.] est radix nota Officinis, foliis Cyclamini, Theophrasto Thelyphonum, species Aconiti autore Matthiolo, qui nominavit Aconitum Pardalianches minus: quidam volunt esse Zurumbet Serapionis & Arnabonem Pauli, & Carnabum & Carnabadium Actii, sed malè.

Dod. gall. figmen.

Dodon. gall. pro Aconito Pardalianche exhibit figmentum Matthioli. Ast lat. de purg. licet eodem Pardalianches titulo duas describat species, easque lat. in fol. etiam exhibeat pictura, tamen fictitiam Matthioli figuram respicit, ac dicit, Aconitum Pardalianches quod exhibeo & describo, herbarum studio si plurimi Doronicum appellant: Pharmacopœi passim pro Doronicum medicamentis adfuerunt. Quod tamen Arabes Doronicum nominant, aliud longè ab hoc Aconito Pardalianche est. Hoc enim Auicenna Strangulatore Leopardi: Doronicum verb. Durinigi appellat. Adhæc Durinigi ait calidum & sicum in tertio gradu, cui & ipse Arabs Serapio consentit.

Acon. Pardalianches. Dod.

Strangulatore Leopardi. Quod tamen Arabes Doronicum nominant, aliud longè ab hoc Aconito Pardalianche est. Hoc enim Auicenna Strangulatore Leopardi: Doronicum verb. Durinigi appellat. Adhæc Durinigi ait calidum & sicum in tertio gradu, cui & ipse Arabs Serapio consentit. Strangulatori verb. Leopardi suas ex Theophrasto & Diosc. vires adscribit, quæ multùm à Durinigi viribus recedunt. Et ita Dodonæus cõcludit, qui omnia miscet, ac Pardalianches suum Pardalianche Veterum cõfundit. Sensus verborum eius hic est. Aconitum Pardalianches suum non esse Doronicum quia viribus Doronicum à suo Aconito Pardalianche discrepet. Sed fallitur, Aconitum suum Pardalianches quod exhibet, à Doronicum viribus non recedit, sed ab Aconiti Pardalianches à veteribus commemorari. Nec enim quod exhibet Aconitum Pardalianche, Veterum Pardalianche est, cuius facultates suo Pardalianche falsò adscribit. Sed falsum est eius fundamentum quod sc. Aconitum Pardalianches vocet Auicenna, quod is picturâ expressit. Nam Auicenna Durinigi vocat.

Strangulatore Leopardi.

Pardalianches Dodonæus Pardalianche Veterum miscetur. Dodon. lap. sus.

Doronicum aliquod Pardalianches Aconitum esse negat Lobel. in Aduerl. ac idem rursus affirmat, sibi ipsi contrarius. Eius verba ita sonant Doronicum viri nostratis, quorum nullus est Aconitum Pardalianches, radices in pharmacariis tabernis prostrare vides. Eæ triplici in differentia sunt, tamen non ita dissita. Nonnullis enim Franciæ collibus cæteris Doronicum minore, minusque fibrosâ radice inuenias: Aliud item foliis oblongis vti Plantaginis: Et alterum maiore, lengioreque multò radice, scõpiti forcipulis non absumili. Hæc prior propior est, si non prorsus eadem sit suffragio etiam Herbariorum, qui eas magnitudine diu duntaxat distare aiunt. Iam neutiquam opus est multâ disquisitione ad statuendum, ecquid sit discriminis inter Theophrasti, Dioscoridis, Plinii, & aliorum Pardalianchen, Thelyphonum, aut Cammorum: quæ nomina vnus huius plantæ diuersâ putamus: nec videmus vlla insigni distinctione mereri genericam differentiam: facies enim, sapor, odor, omnibus idem, itemque ferè natales. Sed tamen paulùm quid variat Dioscor. de radice delineato, quippe caudâ hic, Theophrastus verb. cadaveri tou continuo alius generis stirpem asseruit: sed eandem brachiorum aut alarum expertem, vt sæpius orbita, quam eisdem donata visitur. Nec dubium quin mutatus sit ex Theophrasto, vel vterque de alto quopiam scriptore: nam quæ de nocu-

Lob. contraria scribit. Doronica Scoria Doronicum scriplex.

Discrimen Doronici ab Aconito Pardalianches.

Aconitum Matthioli.

mentis & effectibus prodita essent, vt lecta, non explorata, subdunt. Plinianum non esse idem inficiari eius interest, qui non meminit, pleraque omnia in stirpium historia illum accepta ferè Theophrasto. Ecquid loci isti commento Pardalianche relictum, dicent consulesse mi & stirpium exploratores indefessi Italorum doctissimi, qui nullum vliquam sibi visam, vel auditione cognitum, plerique omnes nobis assecebant, querebanturque ea spe frustra se iustrasse penè quantum est Alpium & cautiorem, nemorum & montium, perpetuo illo dorso à Lemaio Clauennam, indeque ad Veronæ Baldique de uera, nusquam tamen comparuisse. Nostris interim Doronicum plurimum diuersis locis obuium habuisse: eoque nobis tamentum inuitis suadebant istum Senensem Commentatorem, cui inposuisset hæc leuiuscula, quam supra agrorum, in differentia, quasi vnâ quampiam nouam & sui generis sanxisset. Indicio esse, quoties curauit recudenda illa commenta, toties variatam Iconem: nec nisi vnâ nullam, caule, florèque mutilam, semel chartæ manipulatam, tot vbiq. gentium vestigatoribus sedulis repertam fuisse. Historiæ fidem item temeratam audacia, vt qui nullo s. o. periculo (nec enim potuit) illicò decreuerit Pardalianchen. Quo verb. fastu, astu, & palpo magnum nominis eruditus inculcet illud, *Palpate & videte*, quoniam Matthiolum non scribit mendacia, se videre & mirari: fore tamen iam, vt senior eoque moderatior factus, fateatur se lapsum, lugeatque Doronicum, sibi ignorum antea, quod scilicet netas, illi Esculapio Cortusio primum innotuerit, & per illum mortali generi sit receptum. Quod maleficium cum nostræ memoriæ plebique notum esse iuuilem, & Cortusio in hortulo suo Patauini inter colloquendum respondissemus, id verum quidem esse, ceterum minimè mirum: vt qui experimento certum haberemus, Aloë saluberrimâ interfici vulpes, eisdemque eneatis amygdalis amarum ex Plutarcho meminissimus, annuicille Italicè cuidam compatri suo Pharmacopœo, qui vulgatum exemplum de Nuce vomica subdidit, eâ nempe feles, canes, auè que interim, quæ tamen tutò & magno commodo aduersus lethifera & Epidimicos morbos in Elecariis Liberantis, datur homini. Iumoricò proinde Doronicum verho diro dum infame facit, quàm multum sciret & parum saperet, perpicuum facit: Dæmones quippe felices vocati vel Monachi norunt, qui Cacodæmones haud atrociori conuicio incesunt, quàm ille Doronicum est republica Medicorum exigere ritur. Tutillam reuocant valdè vulgatam, captum super alle tanti Commentatoris, stupet vulgus, qui Philomelis, Alaudis, Hirundinibus, aliisque delictioribus auiculis non solum non noceat, sed interdum cibus, sæpius remedium vnicum & panchrastion sit. Quam multis tu Principibus, nos pauperibus, Doronici ignoratione, exitio fuissent, quântam stragem plus quingentis abhinc annis dedissent Medici, freti electuariis de Gemmis & aromatibus, & alus Cordi amicis, quibus frequenter usimè vsi sunt, teque monere possunt, Doronicum ne tantopere conuicias, sed potiùs dosim metiaris; alioqui Croci, Moschi, similiaque dato quaternum drachmarum demensum homini, & comperies Dæmonium tuum. Quin thus etiam, multò quibusdam minore mole, meminit perneciem attulisse. Tanta expectationis Commentatoris interest, saltem hæc postrema Com-

Pictum Pardalianches somnium.

Pardalianches.

Cortusio videtur.

In Doronicum maleficium.

Aloe Sul. pub. Senenafemus, annuicille Italicè cuidam compatri suo Pharmacopœo, qui vulgatum exemplum de Nuce vomica subdidit, eâ nempe feles, canes, auè que interim, quæ tamen tutò & magno commodo aduersus lethifera & Epidimicos morbos in Elecariis Liberantis, datur homini.

Diva Matthioli.

Doronicum.

Thuris commentum.

mentatorum manu & mole, an Pardalianche eodem necaret modo, quo cetera Aconita, eorumque: quippe si nominis etymon & seriem Scorpionum petendas, videtur, aut sola (aut certe comite veneno) strangulatione, id patrare: quemadmodum Fungi, papposque excrementa Typhae & Cannarum, quae belluis, praesertim sicis & angustis meatibus nec ruminantibus, si cum esca pauca multum cōsertim vorantur, mortem mutantur suffocando. Quin non semel audimus venatores affimantes, se frustra dedisse Nipellum, Helleborum, & alia toxica à feris statim vomitu reiecta: at ubi pauxillum Taxi addidissent, prorsum nullum animal euadere, quippe nauicare, sed euomere nihil. Pereunt igitur partim veneno, partim oculo spiritu, puta ad fauces tracheam & diaphragma: plerumque etiam euo nere blem, mucum, cibum, veneni autem nihil, nisi ob siccitatem seris, aut perparum. Non igitur respiciemus nos Doronicum, sed vtemur moderate: si non ut aromate, saltem liceat nobis ut Theriaca & antidoto quapiam: cuiusmodi instituisse vides in Elde gemmis Meluæ, & aromatico Eleotario, celebres Medicos, quos temerè in cetera & Helenis reos facit. Sed hæc fultus paulò mox, in Paride & N. pelli museis, non muribus tuis, quos multi equè cantu Herbarj, atque te nō miri à sagaces, nequiquam venati sunt. Istæ descriptio radi ex à nobis Aconita censit, ut omnes congeneres sic sapote penè eodem sunt, nempe ignatiore, subdula, & emplastico. Quò magis ad ducimur, ut credamus Doronicis legitimum esse Aconitum, quippe ass. nat. ille, oculorum scilicet remediis blandis, temperatiusque calore & crassis non nihil, emplastica, pauxilla adstrictior, est, digerente. Et hæc Lobel. quem mirari lubet, quid sibi velit cur prioribus vltima contraria scribat. An forte dum acriter nimis in Math. inuictur sui ipsius oblitus fuit? Is in obseru. pap. 570. & Icon. plant. 648. triphcis sui Aconiti differentia imaginæ exhibet sub his titulis. 1. Doronicum minus officinarum, hoc pingit longo folio, de quo specialitè in 6. 2. Doronicum brachiata radice cuncti foropcula in 1. tu. 3. Doronici tertij varietas: Aconitum Pardalianches Dodonæi. Casalpinius D. rot. ita differre scribit pro crassitie & longitudine radicem, & foliorum alperitate, ac lauitate, pauisque alijs, adferri & inter merces peregrinas ex Oriente radicem eandem, in annidotis expotiam: Hoc ob similitudinem radiis cum cauda Scorpionis iudicatum esse Aconitum pardalianche, factò experimento: Fille præterea qui Doronicum Mamras esse putent apud Pauli. Is autè Plin. ij Helenium iudicat. H. Lugd. p. 735. Somnium Matthioli pingit sine foliis. In appendice verò p. 16. Aconitum Pardalianches primum vocat, & iconi, quam puus proposuerat adpingit ramulum foliorum floribus onustum, de quo ait. Præcessit inter Aconitorum genera Pardalianchis figura, qualem Matth. exhibuit, verissima, & certissima, quamuis falsam ac commentitiam esse quidam existimant, sed multa radice tantum picta cum foliis. Ego integram natū à Septenario Treuorensi, in cuius orto planta aliquot multis iam annis viuunt, & vigent. cor touerham pertinaciorē de hoc Aconito, quod his oculis conspexi, iactatam inter Gesnerum ac Matthiolum, ut ditamam, Matthioli fidem suam, quæ labare videbatur, alteri, & plantam ostendi, minimè decuitam, &c. Manifesto autem errore contraria scribit.

Radix, ait in vno loco, prorsus ea specie est, quam Matthiolum delineauit ac expressit: in altero dicit, figura Pardalianchis, qualem Matthiolum exhibuit, verissima & certissima, sed mutila cum foliis & radice picta: verissimam perhibet figuram Matthioli, sed mutilam cum foliis radicem agnoscit: sicine patrocinetur Matthioli? Labat certe fides Matthioli ac etiam Lugdunensis.

C. Bauh. Phyt. est Aconitum 3. quod se nunquam vidisse scribit.

Historia in super præter falsas has duas & commentitias imaginæ, quatuor adhuc figuras habet tres quidem p. 1737. quarum primam inscripsit Doronicum Romanum, Aconitum Pardalianches antiquorum Dodonæi [Clusii ad Dod. gall. p. 583. teste C. Bauh. cui est Doronicum 1. siue radice Scorpionis] Alteram, Aconitum Pardalianches minus Matthioli (C. Bauh. phyt. hoc cum precedenti idem facit.) Tertiam, Aconitum Pardalianches Plinii [Aconitum 5. Casp. Bauh.] Quattam, Aconitum Pardalianches Theophrasti ex Matthiolo. Est & hoc 4. C. Bauh. in. Sed cur separat C. Bauh. Phyt. suum Doronicum 1. siue radice Scorpionis ab Aconito suo 3. 4. & 5. quod non fecit Matthiolum.

Tabern. Icon. & Hist. Doronicum primum. Monachi in Mesuem describunt Doronicum & dicitur Ianensem & Luminare matius loqui sub nomine Doronici de Trasi. Doronicis non rectè, aliqui [Clusius Doronicum 4. facit,] ad numerant inquit G. Inter. Calthæ alpinæ. Est hæc nobis Alisma Matthioli, de quo post Doronicum.

Guadet montibus vmbrosis, inquit Lobelius Inueni autem ego spontaneum in monte Appennino inter Bononiam & Florentiam, & Bononiæ florentem vidi in horto mense Aprilis: inter Comum videri Italiae & Mundris. Ferrariæ in horto Monasterij S. Dominici à l'Angeli. Patuuij cum paucis rotundis folijs vitens mense Ianuario, in horto Di. Cortusij, & mense Martio florem protrudens in horto Di. Truesani: vidi missum Neapoli D. Guilandino. Florentiæ in horto Nicolii Ferrariensis mense Aprilis defloruerat: Bona, Bassilæ in horto Di. Dis Felicis Plateni. Lugduni habebam in horto vti & alij, florebat mense Maio & Iunio, flore in pappos euanescente succedit semen partium, nigrum, striatum, Montbelgardi in horto Ill. C. VV. mihi etiam egregè ptouenit florens Apuli & Maio.

Disputatur hodie ut dictum antè, an sit Doronicum venenatum, quod de nostro alii affirmare nolunt, & in Anaidotaris id admittunt, alii verò reuocant. Admittunt hoc Bononienses in suo Antidotario. Admittit & Iulius Alexandrinus, nec à compositionib. aufertur vult, ne, inquit, ablato eo medicamento compositio tota pereat, formaque claudicat.

In Germanica Matthioli editione ad inflationes corporis, praesertim vteri, commendantur Doronici radices. Lumbricos necant & expellunt, intestinorum obstructiones reserant, viam prouocant, faciunt contra cordis palpitationem, syncope correptos reuocant, venenis aduersantur, in theriacam adduntur: eadem in puluerem trita & cum confusis sicibus mixta venenum iaculantium virus domant impostæ. Has radices sapientissimus Iohannes de Vroede Rhizotomus, teste Lobelio, sine noxa ullòve percepto incommode impudè deuorauit ut & Gesn. quamuis canibus perniciosum prodantur.

Taxi nocuum.

Doronicum no respiciendum.

Excul cur desuet.

Aconita.

Lobel repreh.

Doronici differentia Casalp.

Aconitum cur iudicatum? Mamras Pauli Helenium Pliny.

Figura 4. H. Lugd.

Acon Pardal minus Acon Pard. Pliny. de. P. v. d. Theoph. C. Esab. nor.

Trasf. Calthæ alpina Alisma Matthioli.

Vires

Vires. Lumbri Obstructiones. Vires. Palus Radices sine noxa ag. notata.

Matth. nota. Ceterum mirati subit Matthiolium cur Doronici vltim in Hist. germ. approbet, qui antea in comm. eum penitus damnauerit, ita scribens. Doronicum inter Aconita esse referendum, me primum admonuit Cortusius quod certò sciret, factò à se pluries periculo, extingui facillè canes, qui horum radices deuorant. Vix ego id credere poteram, sed interim datis cuidam meo cani vulgarij Doronicorum quaternis drachmis, crudis carnibus occultatis, is post septimam horam obiit. Sed id mirum profectò mihi fuit, quod ipsenet canis toto illo tempore, quo superuixit alacer, lætus, ac hilaris semper fuit, nihilque symptomatis passus est, imò quod maius dici potest, quadam cum domestica canicula pluries venenem exercuit, & canantibus nobis audissimè comedit. Quo factum est, vt ego profectò crediderem, me hoc factò periculo frustratum iri. Atqui paulò post præter omnium nostrum sententiam, is repente admodum, ac si morbo comitiali percussus esset, totus in terram cecidit, vbi horrendo spasmo correptus, spumanti ore paulò post conuulsus interijt. Cortusio itaque nobilissimo, hoc amplissimum munus futura posteritas acceptum referat, ipsumque nouum vitæ nostræ custodem appellitet. Huic Nymphæ violas, & Lilia fundant: hunc suauissimis vestiant rosis, & Baccharè cingant. Ac interim desinant Medici, quibus hominum vita cordi est, exitioso, & pernecabili Doronico vt. Expellant & illum Pharmacopœi suis è Myropolis, & interdican pii, & optimi principes, qui Republicam gubernant, ne posthac venenum hoc præsentissimum venenat. O quam misera sit eorum conditio, qui superiori ætate nos præcesserunt, quorum ferè nemo simplicia medicamenta rectè nouit, quique sæpe venenosus auxilij vsi sunt, vbi saluberrimis antidotis vti putarant. Erit itaque Doronicum posthac Dæmonium, non Doronicum appellandum, quòd Diabolus in huius locum Thelyphoni genus hoc intruserit. Hunc autem fit, vt ego errore quoque meum iam agnoscam, quòd noluerim Maranthæ concedere. Doronicum vulgare vsus esse Aconitum Pardalianchen, cùm viderem id innocuè sumi in medicamentis ab hominibus: verum non ob id fieri puto, quòd canibus sit venenum, homini verò salubre medicamentum, vt quidam mihi responderent, quibus cùm de huiusce Doronici exitiali facultate sum locutus: sed quòd non tanta quantitas propinetur à Medicis, quàm homines necare valeat, aut quòd rarò exhiberi soleat absque alijs antidotis, quæ venenosam eius vim dissipant, & extingunt. Nam quæ canes occidunt, & lupos, ficilè adducor, vt credam, eadem homines quoque necare: vt de vomica nuce ego faten possum, quippe qui sciam hac tantum mulierem iam senescentem esse extinctam, quæ casum è quo sibi cibum parauerat super instrumento ferreo ab hoc parato attriuerat, super quo eius filius superioribus diebus Nuces vomicas aliquot in particulas confecerat, quibusdam necandis canibus, qui eum nocte oblabrant.

Doronicus eius damnatur. Ex: mplum extrincti canis.

Admonitio.

Deploratio prioris seculi.

Dæmonium Thelyphoni nomen error Matthei.

Ceterum, malim ego cum Auic. Fuchf. Coll. Florentino, Gesn. Camer. hort. & alis pro Doronico Garyophyllorum dimidium substituere: Ant Rutam, aut Aristolochiam, quàm Doronicum nostrum pro Veterum Dutingi vsurpari. Tractatus quid pro quo, Zurumbet æquali pondere, aut duas tertias de Garyophyllis pro Doronicis accipit. Sed & Bononienses in Antid. par pondus Zedoariæ Doronicis loco surrupt. lidem Tom. III.

Substituta Garyophylli Rusa Aristolochia.

Zurumbet

Zedoaria

quoque cum Gesn. & Adolpho Occone Galangam substituunt. Caueant autem sibi Medici & Pharmacopœi ne cum Matth. in comp. pro Doronico Antoram siue Antitoram, Aconitum pro Aconito sumant.

Galangam Antoram male.

DORONICVM FOLIO SVBROTVNDQ ferrato.

Caulem habet aliquando cubitalem, rotundum, striatum, viridem, intus concauum, capitulum in summo caule magnum, ex multis foliis luteis concauis, & quinque crenis diuisis congestum, quod ab alis longiusculis & in extremo crenatis foliis, fulgore auti splendentibus ambitur, non in odorum: semen superiorum simile, cum suo pappo facillè euanescens: folia circa radicem longo pediculis inærentia, orbiculata ferè sunt, sensim tamen à pediculo in latitudinem sese explicant, in ambitu dentata & ferrata, quæ verò caulem ambiunt, longiora, & ab ipsa statim pediculi sede in latum expansa, omnia

sapetis actis & amari: radix ex viriditate candicans, minimum digitum crassa, geniculata, & quasi squamata, internodiisque distincta, sed nodis sursum tendentibus, non infernè, ex inferiote geniculorum parte longas agens fibras albas satis crassas, & pro pagines in lateribus, gustu ferè succi è glycyrrhizæ radice expressi & densati.

Clus. Pann. p. 518. Doronicum Austriacum 2. siue icone, cui in Hist. post. iconem addit, & Doronicum 3. Austriacum 2. inscribit. C. Bauh. Phyt. Doronicum 4. siue latifolium ferratum.

Synonyma Dor. latifol. ferratum C.B.

Inuenitur in Etscher, Durenstein, & quibusdam alijs Austriacarum, Styacarumque Alpium iugis, inter saxa. Floret Iulij mæcio, aut etiam feruili, in hortos verò translatum, vbi non diu permanet, Maio plerumque.

Locus & tempus

Hoc vnà cum Doronico maximo venatores, pastorè que montani, qui Rupicaprarum radicem appellant, aduersus vertigines non minus commendant, quàm Auriculæ Vrsi flauo flore radicem, viribusque simandis adprimè vtilem esse ferunt.

Vites Rupicaprarum radix.

DORONICVM FOLIO LATQ, FLORE magno,

Hvilius est plerumque iam dicto hoc Doronicum, & capite floris maiore, folijs à pediculo statim parè orbicularis, vt in Cyclamino alioqui superiori non dissimilibus: radicem item nodi & propagines neque in hoc, vt nec in præcedenti, deorsum tendunt (uod autem in hoc

Descriptio

minus apparen-
tes aut anfarum
instar longè à
matre sese spar-
gunt, sed quasi
matri contiguae
sursum tendunt
& extra terram
folia promētes;
fibris in tellure
sese firmant.

Clus. Pann.
p. 520. Doroni-
cum Austria-
cum. Item pag.
521. Doronicum
3. Hist. post.
Doronicum 4:
Scitiacum. C.
Bauh. Phyt. Do-
ronicum 5. sine
latifolium alte-
rū flore magno.

Synon.
Doroni. lat.
fol. flore
magno.

Locus

Nascitur Veitzalpen supra Neuberg in Sti-
tia, & eodemquo precedens tempore floret.

DORONICVM MAXIMVM FOLII
hyosciami Peruani modo cau-
lem amplectentibus.

Descriptio

pediculo nullo; sed instar foliorum Peruani
Hyosciami latifolij, Tabacum maius vulgè voca-
tati, caulem latiore basi amplectenti a, viridia, hir-
suta: flores extrinsecis alarum tamē his insident ma-
gni, vicenis aut tricenis oblongis foliis, & orbem
fatis latum ambientibus constantes, lutei coloris,
odoris expertes: semen vt alierum Doronici ge-
nerum, striatum, virelcentis tamen coloris, quod
cum suo pappo, aura leni flatu defluit, initium
ab exteriori ambitu faciens, quemadmodum &
in reliquis Doronici generibus: radix ex viri-
di candidans, nodosa, squillulæ similis est: sed vbi
propaginibus aucta est, crassior fit, & ex multis
veluti corporibus in vnicum conflat, & coa-
lescit.

Synon:

Clus. descriptionis auctori, est in Pannon.
p. 523. Doronicum 5. siue Austriaicum maximum.

Hist. post. Doronicum 7. Austriaicum, C. Bauh.
Phyt. Doronicum siue maximum foliis caulem
amplectentibus.

Locus

Secundum riuos è montibus labentes, locis
vmbrosis in descensu iugi Vvechfel primùm ob-
seruabam [inquit Clusius] vnde in hortum trans-
latum mihi egregiè propagatum fuit: sed postea
longè maiore copiâ, decliuibus, siluosis tamen,
locis Etscheti & Herrensiben inueniebam Au-
gusto flores proferens, cum in Vvechfel flore-
ret Iunij initio. In hortis cultum Maio flores dat,
veluti & in montanis siluis vltra Drauum, Pan-
noniâ interamni, vbi anno 1579. frequentissimum
etiam obseruabam: semen in hortis Iunio ma-
turum.

Tempus

DORONICVM GRAFFOY
dictum.

Descriptio

Radix rugosa, tuberibus hinc inde inæqualis,
Polypodij radicem crassitudine, longis per-
plexisque fibris donata, quæ in sicca ligularum
instar plantæ non nihil conspiciuntur, sapore in-
signiter dulci: talis est *Grassoy radix* sicca, quæ eo
nomine delata viridis & plantata, produxit *pedi-
culis* barentia *folia* crassiusculis, aut nullis aut ra-
ris pilis donatis, sui similibus vbiq; nec foliosa
appendice Doronici vulgaris modo auctis: ita
quoque & *folia* ipsa atro virentia, rugosa, duriora,
minutiq; hirsuta quàm Doronici vulgati, sensim
in acumen desinentia, obiter per margines si-
nuata.

Basileæ in officinis prostat nomine *Grassoy* vt
in Officina Egregij Pharmacopœi Ioa. Heitzman:
qui viridem allatam radicem ex Alpibus Valesia-
nis plantavit in ollam: ea verò translata in hor-
tum Martio incipiebat caulem & florem depro-
mere.

Vires

Quidam vulgates comedendam suadent ad ver-
tiginem, quam verè nescio, mihi sapor satis nau-
leosus quamvis dulcis, qui fortè subuertendo
ventriculum ingrata dulcedine potius fortè ver-
tiginem excitaret.

DORONICVM FOLIO FERÈ
plantaginis oblongo.

Descriptio

Huius caules
Herant te-
neri, pusilli: *folia*
mollicella, ob-
longa, vtj plan-
taginis: nonni-
vel ex viridi fla-
ucentia, conspi-
cuet hirsuta, Pi-
lolellæ modo,
vel Cucumeris
agrestis, sed at-
trectanti leuia,
ambitu rotun-
do, sed non-
nihil lacinioso &
superne angu-
sto, Cucumen a-
grestis, quàm Cy-
claminis simi-
liore, terna vel
quaterna:

quaterna: pediculis innatis radici exigua, tereti, orbiculata, sed infernè in angustum sentira adducta, subtus & transversis quasi squamularum torulis articulata, apprimè scopionis cadaver & caudicellam experimenti, plusculis donata fibris: color candidus, sapor dulcis, amaricat, & lentorem multum pauxillæ conunctum attritioni præfert: sesquipalmum altus caulis floribus in summo donatur luteolis, aut pallidis, radiatis, Bupththalmi, aut Mediæ Consolidæ.

Synonyma

Lobel. Adv. descriptionis auctori dicitur Doronici planta, Doronico vulgariori & minori prioribus eadem. Obs. p. 370. & Ic. Plant. p. 648. Doronicon minus Officinarum.

Clus. Pann. p. 517. & H. fl. post. lib. 4. p. 16. Doronicon angustifolium, Doronicon Lobelii primum, longiore folio, ad Plantaginis solum quodammodo accedente.

C. Bauh. Phyt. Doronicon 2. siue Plantaginis folio.

Locus

Frequens hæc nunc in hortis Belgicis & Anglicis. Burdigalâ delatam etiam habuit Clusius.

DORONICI SPECIES EX HORTO Ferrariensi folio longo hirsuto.

Descriptio

Hæc à Clusio, cuius figuram propono, nihil differens, ita describitur. Eorum Doronici generum, quæ in Austria, Stûtiacæque iugis à me observata, primû caule est brevis, pedali ducatur, molli, hirsuto, striato: folia illi rara, parva, crassa, longiuscula, supinâ parte admodum viridia, & quodammodo splendenda, omninò

tamen villosa, pronâ autem latvia, dilutius virentia, ac quæ caulem ambiunt, angustiora sunt, omnia potid peracris saporis: summo caule vnicum plerumque fert florem Tertio Lobeliano similem, sed magis aureum, quo evanescente, succedit exiguum semen nigricans, lanugine & pappo coronatum quod levis aura excutitur, & venti arbitrio fertur: radix parva, geniculata, & internodiis distincta, nigricans, crassioribus candida caulis aliquot fibris donata, gustu aromatico.

Clus. Pann. p. 517. Doronicon 1. siue minus. Hist. post. Doronicon 2. Austriacum 1.

C. Bauh. Phyt. Doronicon 3. siue longifolium hirsutum.

Locus

Primum sum Doronicon Clusius observabat in Sneberg, deinde in Snealben & Neuberg: nusquam verò majori copia quam in summo Etscheri iugo, inter saxa, tenui, nigraque terra leuiter recta. Floret Iulio, nonnunquam etiam Augusto, quo mense semen subinde maturitatem consequitur.

Tempus

Tom. III.

Doronicon folio longo serrato.

Mollicellâ lanugine & colore ex viridi flavescente cum Doronico vulgari conueniunt folia, figurâ tamen alia, utpote longa, parum lata, vnicam circiter, & in ambitu serrata: reliqua petenda ex descriptione Doronici folio rotundo.

Descriptio

Reperi in Rbatia florens mense Iulio.

DORONICVM GERMANICVM FOLII semper ex aduerso nascentibus, villotis.

Terna aut quaterna, autore Clusio, summa tellure fundit folia, Platanini latifolia fere aequalia, longiora tamè, & ad Digitalis, luteum seu palidum florem ferentis foliorum similitudinem magis accedentia, nervis distincta, mollia, viridia, supernè nonnihil villosa, i fernè candidiora & laxiora, bina semper ex aduerso

Descriptio

nascencia, gustu nonnihil amaro, & acri: caulem habet fere cubitalem, nudum, rotundum, hirsutum, qui superiore parte in paucos ramulos diuisus, calicem sustinet hirsutum, ex quo magnus emergit orbis multis strobilis luteis in quatuor foliola diuisis, constans: cum orbem ambiunt quindena, aut plura folia, Doronico latifolio similia, latiuscula, & per extremum ctenata, coloris flui elegantis: semen floribus succedens, vt in Doronici generibus, in pappum euascat: radix minimi digiti crassitudinem pene æquat, nodis quibusdam informibus distincta, multique fibris donata, lateribus propagines fundens, & singulis annis noua germina profertens.

Clus. Hist. post. Doronicon 5. Germanicum: Doronicon Pannon. p. 520. Doronicon Austriacum 4. quoad descriptionem: descriptio enim ibi sine icone. Figura namque quæ imbi proponitur caret descriptione, estque Doronici illius, quod folio subrotundo serrato in scriptis, itque H. fl. post. Doronicon tertium, Austriacum verò secundum cognominat.

In omnibus fere pratis sublimioribus ad Alpium radices, tum in ipsis Alpibus, Austria sitis frequens est: præsertim verò in Wechsell, ad cuius radices Maio florebat, in ipso autem iugo quâ Septentionem, & Orientem spectat, feruus. Ernebam (inquit Clusius) etiam his proximis annis in cædus syluis ad Mœnum amnem sitis, circiter mille passus infra urbem Francofurtum ad sinistram. Memini etiam in montanis Belgicæ cædus syluis erutam, ad nos Machliniam aliquando adferri, Damasonii appellatione.

Locus & tempus

C. 2

ALISMA MATTHIOLI SIVE Plantago montana.

Descriptio

Obliquam agit radicem & veluti reptatem, rufam, quæ extuâvetto multas longas fibras demittit, radicem Hellebom nigri æmulam, rariore, tenuiores, sapore acri aromatico & gæsto: folia crassiuscula per terram sparguntur plantaginis more, quatuor, quinque, sex, vel septem, alia

vinciam longa, aut paulò plùs, plantaginis foliorum æmula, alia palmum, vnciâ latiora, leuiter in acumen desinentia, Digitalis luteæ serè formâ, hirsuta, neruis secundum longitudinem donata, non tamen omnibus à pediculo vsque deductis, sed ex medio neruo obliquè nonnihil & in arcum exporrectis: caulis vt plurimum singularis inter hæc surgit, Doronico similis, cauis, hirsutus, cubito minor, nonnunquam maior, vnâ aut alterâ oppositotum foliorum acutorum, multè inferioribus minorum, coniugatione donatus: summo fastigio florem gestans vnicum. Doronici similem serè, formâ & odore, maiorem tamen, totum luteum, foliis stellatis Calendulæ discum luteum in pappum facientem obuallantibus, è calyce foliolo viridi, hirsuto: semen pappo cristatum, longum, striatum, hirsutum, compressum, acre, odoratum, à Doronici feminibus multùm differt: est vbi & caulis in ramos diducitur, quorum singuli flores singulos sustinent.

Matth. lat. p. 101.

Fallitur Matthiolus existimans hanc plantam omnibus notis Alisma Dioscoridis representare: ita vt non dubitet asserere eam esse legitimum Alisma: eius quidem effigiem exhiberet, si flos non esset luteus, nec montes inhabitaret, sed aquosus, vt Dioscorides de suo Alismate scribit, amaret tractus. Descriptio quam Matth. suo Alismati accomodat, est Plantaginis aquaticæ. Quam pinxit autor (inquit Camer. in Epit.) pro Alismate, non candidum, sed aureum gerit florem in hirsuto subrubentèque cauliculo, pedali, odore sterutamenta cientem, qui tandem in pappos abit. Hanc Boh. vocant Augelsfy frau/ Engelfrau, Heluetij Murrerwurcz, & plantagine alpnam.

Pharmica H. L. Alisma alpinum.

In figura Matthioli & Dalechampij (qui eam Ptarmicæ nomine pingendam curauit, vt fusius dicitur) non erant omittendi nerui nec pili, quamvis interdum obscuris appareant. Gesnero de hort. vii videtur, Alisma alpinum fortè nominari meretur, herba plantaginis folijs, flore Doronici, sterutamenta mouente. Idem hanc Caltham alpinam vocat, ac aliquos [Clusium teste Camer. in Hist. germ. Matth.] Doronici non rectè adnumerare scribit.

Caltha alpina Doronicum mali.

Lobel. in Aduers. pag. 133. hanc desctibit, vocatque Nardum Celticam alteram, ac ait Rondeletium Nardi Gallicæ speciem coniectasse. Idem alibi dicit Commentatorem fastidius cæterorum iudicij, mutat picturam in dièctæ sufficille pro Alismate, & nesci cuius plantæ sit. Nobis autem figura Aduersariorum non multùm placet, quàm melior est Matthioli, quamvis non agnoscat suum Nardum pro Alismate Matthioli, sed hoc adaliam plantam referat. In observ. porò pag. 170. ipsi videtur Nardus Celtica altera, Caltha alpina Gesneri, plantago alpina quorundam.

Nardus Celtica Aduers. Nard. Gallica. Adu. figura mala.

Dodon. lat. in fol. Chrysanthemum latifolium inscribit, ac Germ. waldblum vocat, atque esse qui Alisma Diosc. velint idem eius opinionis fuit in Hist. de floribus] sed Chrysanthemum latifolium cuius appellandum quàm temerè Alismatis nomen ei tribuendum.

Plantago alpina. Chrysanth. latifol. Dod.

Hæc planta est Doronicum quartum Clusio in Pann. Doronicum sextum Pannonicum in Hist. post. quod ipsi non simile videtur illi plantæ, quam Matthiolus pro Alismate exhibet.

Doron. Clus.

Hort. Lus. Alisma Matthioli alpinum, Caltha alpina Gesneri, Engel tranck/ laugen frau/ Murrerwurcz/ Schnere blumen/ Plantago alpina, Domafonium quorundam.

Tabern. duas habet figuras vnus plantæ in Icon. & Hist. lib. 2. p. 410. 1. Damafonium Dioscoridis, Groß Luciana frau. 2. Damafonium alterum.

C. Bauh. phyt. Alisma siue 2. folio hirsuto, flore luteo. Huius, inquit Plantæ, tres apud auctores extant figuræ. Quarum prima est Alismatis seu Damafonij nomine apud Matt. fol. lat. pag. 604. lib. 3. cap. 137. & icon. 4. pag. 606. qui folijs glabris vnico neruo medium folium percurrente pingit. Hunc imitatus Lugd. pag. 1057. Damafonij Matthioli nomine ipsius figuram proponit. & etiam pag. 1169. Ptarmicæ nomine descripsit. Sic & pag. 924. Nardi Celticæ alterius Penz nomine, ita vt vnus plantæ quatuor figuræ diuersas pinxerit. Secunda est Chrysanthemum latifolij apud Dodonæum pag. 263. qui glabris quidem pingit folijs, sed neruis aliquot per folium latis: hunc imitatur Tabernamontanus Icon. pag. 738. Damafonij primi Dioscoridis nomine: & Lugdunensis pag. 1358. qui figuram Dodonæi nomine Chrysanthemum latifolij posuit. Tertia est Lobelij Icon. pag. 313. Nardi Celticæ alterius seu plantaginis alpinæ nomine: qui hirsuta & neruosa pinxit folia.

Huius plantæ tres figuræ apud auctores. Alisma

H. Lugd. in eadem plantæ figura.

Chryf. latifol.

Doronicum 6. Pannonicum, quinto Germanico non valdè dissimile, satis copiosè nascens Clusius inueniebat vicinis Nemethvyyvvar arci cæduarum siluatum decliuibus, florens Maio. Plantago montana, vt mihi primò denominata est, in Rhætia circa Burmium reperta, vbi in montibus collegi mense Junio anno 1561. in peregrinatione mea Rhætica cum Gesnero. Hæc planta à me etiam reperta est in Lorbaringæ monte Balon, florens adhuc Augusto cum semine maturo, maxima pars desfloruerat: inde transteli in Hortum E.C. Montem bellgardum, verùm perit. Sicca mihi etiam allata per Doctissimum Medicum D. Petrum Turnerum Anglum caule multè maiori, in quo erant duo, tres, quatuorve flores, vt in Doronico, fortè culta fuerat in horto.

Nardus Celtica.

Iocus & tempus

Naufcam pecorum emendat, herba in puluerem redacta ac propinata. Potiunculæ eius huius Merque decocto parata vinxæ copiam cuidam dysfluita laboranti elicit Lobelius.

Vires. Nausea pecorum. Dysuria.

TVSSILAGO ALPINA FOLIO
longo.

Descriptio.

Tussilago
alpina, au-
rea Gesn.

Hellebori
fibras i-
mitatur quo-
damodò Tul-
filaginis huius
Alpinæ radix
transuersa, si-
biota, sapore
vt mihi vide-
tur nonnulli
aromauco: fo-
lia crassa, que-
dam palmo
longiora, par-
te inferiore
hirsuta, per
margines ter-
rata, multò
breuiora, la-
tioraque ado-
lescenti, quam
adultæ plantæ,

caules interdum cubitales, summum cacumen or-
nat flus magnus Doronici, vel Calthæ aut Plantæ-
ginis Alpinæ Iohannis Fabricii (à qua tamen dif-
fert) aliquando duo, tandem in pappum abeun-
tes.

Gesn. in annot. propria manu ad plantam scrip-
ta, Tussilaginis species alpina, quam à floribus oo-
lore auream cognominat. An. Alter montanus
luteus de quo H. Lugd. p. 134.

C. Bauh. Phyt. Tussilago 3. siue alpina folio o-
blongo à Fratre Io. Bauhino accepta.

Hanc plantam primò obseruauimus in horto
Gesneri cum ei conuiteremus anno 1560. pòst in
nostra peregrinatione per Alpes Rheticas in
prealto monte Braulio & Albulâ florentem Iulio,
tandem in Sabaudico monte altissimo Thuri di-
cto, aliquot milibus à Geneva, vb. etiam flore-
bat menie Iulio.

Locus &
tempus.

CONSOLIDA AVREA NEMORVM,
Limonii folio, non Alifina
montanum.

Locus &
tempus.

IN Aureliæ Gallicæ syluosis densissimis qua no-
Istro H. Morgano perelegans floruit hoc menie
Iunio Londini, radiatis multis in ambitu foliolis,
Nardi Montanæ, aut Doronici florem & colorè
similè habentib⁹. foliolis est (inquit) Lob. & Pen.
in Adu. Inigre Betæ, aut potius Limonii, atrius vi-
rentibus, carnosis, aliquantum hirsutis, crassis,
venosis, Doreæ similibus, amplexis pedales
Doronici cauliculos binos aut ternos: floribus
radiatis Doronici, aut Calendulæ, & conco-
loribus, scitè pectinatim confertis, & com-
missis foliolis, antequam pandantur, ele-
ganti spectaculo: radice multis filamentis al-
bidis sparsa in cæspitem summum, Bellidis
modo: sapore Medicæ Consolidæ, tantillum
acrimoniæ prodentis, aut Herbæ Doreæ, cu-
ius etiam vites & quandam aromaticitatem
amulatur.

Tom. III.

Alifmate Matthioli conuenit:
vidi.

Hæc def. C. B. X
criptio habet
multa [non
omnia, vt
C. Bauh. sen-
tire videtur]
quæ conue-
niunt Tussi-
lagini nostræ
Alpinæ longi-
foliæ. Alifma
tertium (inquit
idem C. Bauh.
Phyt.] siue A-
lifinati affinis
Doræ foliis,
consolida au-
rea nemorum,
Limonii folio
Aduert. p. 125.
Icon. Plant.
pag. 29^a. cum
nondum tamen

Alifmate
affinis Doræ
fol. C. B.

CYANVS.
CAP. III.

DE cyanò
flore, non
lapid: nobis
sermo est. Is
igitur ligno-
saria habet,
multisque fi-
bris capillatam
radicem vbi
excreuit: vn-
de caules plu-
res surgunt
cubitum & ses-
quicubitum al-
tis angulosis, ca-
ui, lanuginè
incani, in ra-
mos diuisi: fo-
lia infima,
Lob. acutis lac-
ciniis sinuata,
Scabiolæ aut
Dentis Leonis
more, alia lon-
ga, culmum la-
ta, per longitu-
dinem neruo-
sa, castia, albis
cantiæue, flores
ex capitulis
squammaticis
compactis se
explicanti cor-
niculis lacini-
atis constantes,
colore com-
muniter cæru-
leo, & vt nô-
men loquitur
cyaneo: aliàs
albo, aliàs pu-
niceo Gesn.
crebris in me-
Descriptione

dio tamen fibris caruleis, aut purpureis, aliàs factatè vna, unapicibus purpurante, simplices: Semen capitulis florem lust nentibus seu alabastris oblongum, iudum, pappo ciliatum. Sapore est tota plantafitico & aliquatenus nasfofo, odore nulli excellente.

Cyani nãstis icones eminus iam sculptas: quã rãnuicibus est folis fortè facta ad Cyanum sperantancum in agnis prouenientem: altera verò ad domesticum.

Sunt qui Irtybicoe generi herbam hanc adscripserint, quã à colore floris cyaneo, seu caruleo, Cyanus Phrygi dicitur. Huius meminit inter coronarios diens. In nomine & Cya. i. colos. Floret post Rosam & præcedit Amaranthum. Sed quibus notis, quibus rationibus inter Irtybicae annumerari possit, quid dicant non habent. Peta. Hermolus hoc Leucocium caruleum esse apud Dioscorid. m. Ex hoc genere videtur esse Cetylino Struthium, pud Theophrastum, quod Theodorius herbar. Lannam vocat: ac recentel inter A. na. e. sed excipitur à reliquis, vt Sondus, & Cnicus latius, quod conceptum nequaquam spinosum ferat. floret æstate: flos inter coron. ros aspectu pulcher, sed caret odore: sed alia est apud eundem Struthios, quã fortè struthium est Dioscoridis, vt alibi à nobis innuitur.

Tragus hanc plantam Baptifeculam inscribit, ac non malè Sabiofe generibus accensendam indicat: Sunt, inquit, qui florem hunc Flammeam violam, Rosam Græcam, & Mitronelem dictum vel r, quã appellationes parum ad herbam Trinitatis pertinent. Hermolus Barbarus Cyanum vocat, & Alysum in patria sua dici testatur. Nihil sane videtur esse vixis sedariorum Di. scordis, quam ille Athanaton, hoc est, immortalem, Alyonum, Ballayon, Gruis pedem, Cotymbion, Taurion, Sceptum, Maloion, Sen cor Sa. guinem Apocathemenes, Geniculatam & Bellaria, ogreminat. Inter has vniuersas nomenclaturas nulla est, quã aptius respondeat huic plantã quã v Gruis pes. Folia namque illius antequam excolat, pedibus auicularum admodum similia sunt, in primis verò eius quã in frumentis nascitur, quod & ea de causã, rectè Heracopodium appellari possit.

Bunfels. Lychnis agria & flos frumenti. Matth. d. Cast. Lugd. & Camer. Cyanus minor. Fuchf. D. d. gall. Lonic. Cæsalp. Cyanus. Fuchf. icon. Cyanus siluestris. Lob. Adv. p. 226. Obser. p. 296. & l. plant. p. 546. Cyanus vulgaris. Dod. lat. in fol. Cyarus flos. Thal. Cyanus caruleus arueris, ceu & Tabern. qui quatuor alias Cyani flore simplici exhibet figuras non necessarias, & solo color: differentes.

C. Bauh. Phyt. & apud Matth. Cyanus segetum caruleus. Flos, inquit, est cõmuniter caruleus, rãrùs albus: si verò in hortis transferatur & colatur, non solũ n erit caruleus, sed purpureus, remisso vel intenso colore, violaceus item & varius. Huius diuersitates insigniores Lob. Erratici & Hortensis.

Icones.

Cyanus Er-de auctus Vltimo. Eror quo-vitulum Lemostam caruleus. Quã Her-molus Cetylino Struthio dicitur.

Tragus Baptifeculam.

Alysum Lybuis co-rosaria. Mosc. Tra-ns.

Gruis pes.

Cyanus vulgaris.

Varietates.

Nomina linguarum.

Flos frumenti.

Campese fior.

Baptifecula.

Kösz. Græcis, Latitem Cyanus, ob florem quem præfert caruleum dicta planta. Recentiorum nonnulli vernaculam Germanorum appellationem securi, Florem frumentorum nuncupat: Germanis. n. Kornblumen & blau Kornblumen/ Belg. Cornblœmen & Koghybloemen. Gall. Blaueole, Arbis. in, ut Blue, Blone, & Peuole. Ital. Fior Campese, quod in campis inter segetes numerosè proueniat, & Battifecula, siue Baptifecula, vt

offic. vel vt Fuchf. Baptifecula, quod metentibus & secantibus officia reuisi in eius occurfu falce. Barb. Battifocere, Battifere pro Blattifere, id est, segetum leris. Blatum enim, siue Bladum, teste Lobelio, Barbaris idem est cum Gallorum Bled, id est, Tritico. Angl. Blam Botell. Boh. Ebrpa oder Medraf. Hung. Kofocrag. Flos frumenti. Germ. Kornblum siue segetum flos: quã importuno luxu segetes vbique, ac præter ceteras Scalis; passim propemodum enecat, præsertim singulis terris: semen verò sub melle relinquit.

Blattifere. Segetum Seris.

Cyanum flore purpureo vidiflorentem in agris Manspelij mense Maio & Iunio. Luguni flore purpureo in agris florentem Maio, ac in hortis caruleo & partim albo & caruleo. Genevã in horto flore albo ex semine decido virentem mense Ianuario & florentem Maio: flore etiam caruleo, in agris autem purpureo. Basilæ in arvis prouenientem Cyanum obferuam cum flore mense Maio & Iunio, cum flore partim albo partim caruleo, mense Octobri in horto Di. Doctoris Felicis Plat. Parauij & Bononiæ mense Aprili. Montbelgardi passim in agris etiam vbi proximis caruleus, Augusti principio ad huc florens in horto E. C. in quo præterea, purpureus, albus, albo caruleus.

Locus & Tempus.

CYANVS PLENO FLORE.

Cyani pleno flore licet duæ icones à Lobelio Ico. Plant. p. 547. exhibeantur, his titulis.

Cyanus flore purpureo multiplici. Ite Cyanus flore albo multiplici medio purpureus. Nos tamè dicitur rō requimus, siquidem colore tantum differat, & differetia hæc imagine sculptã exprimi nequeat. Grauiori errore & emptoris sumptu maiore, Cyani multiflori tres habet figuras Tabernamontanus.

Icones plurimæ Lob.

Lob notatur.

Tabern. reprob.

C. Bauh. Phyt. Cyanus hortensis flore pleno. Is malè separat Cyanum hortensem flore simplici, à Cyano segetum. Ostendat quòlo Frater discrimen. Hic Cyanus vt præcedens flore coloris varius est. Est enim aut caruleus, aut purpureus, hęcque aliàs dilutè rubens, & incarnatus, aliàs ad purpureum inclinans: denique albus, aut ex albo violaceus.

C. Bauh. not. Varietates.

Cyanus frigide est temperatura atque adè repellentis. Recentiores, teste Fuchfio, rectè tradunt huic herbã facultatem inesse quã oculis aliisque partibus inflammatione laborantibus profit. Apud Tragum enim aqua Baptifeculã distillata rubentibus oculis instillatur, inflammationibus oculorum præcipuè, impositum linætoilis in ea madefactis, prodesse nonnulli tra-

Vires in genere.

Inflammatio oculorum.

dunt. Matthiolus flores Cyani cum feminibus in vino coctos, contra aranearum & Scorpio-
 num puncturas exhibet: floribus eius concilia-
 tur color elegans Saccharo, cuius vsus omni vac-
 cat periculo. Flores Cyani probè cum aqua tun-
 duntur, quæ per densum deinde linteum trans-
 mititur: hac aquâ si extrahatur ecchylisma A-
 mygdalinum, pulchro colore cæruleo placebit,
 magisque si in candidis patinis inferatur mensa,
 insperis passulis Corinthiacis, sine sale: ad pu-
 trida ulcera valent florum Cyani contusorum
 succus instillatus, aut pulvis aridorum insper-
 sus: idem succus ad aphthas confert & putrida oris
 ulcera collutione. Præcipitatis ab alio; & san-
 guinem spuentibus, propinatus Cyani maioris
 flores ex aqua Plantaginis. Camerario florum
 assumptus pulvis efficax est contra morbum re-
 gum. Italicæ mulieres ad præfocationem vte-
 ritam, suffitu ex floribus Cyani vtuntur. Io-
 Wirtichius vtitur floribus Cyani ad febrem Epi-
 demiam cum mania. Condrellis & Scabiosis con-
 generem, affinéque facultates & temperiem
 Cyano inesse crediderunt Ataui nostri [inquit
 Lobel. eoque non tanta infelicitate Syrupò & Ci-
 chorio Guillelmi Placentini ad æstus viscerem &
 iccoris immiscere soliti: Astringendo, siccando-
 que plantaginis ritu refrigerant flores. Contagio-
 sis febribus, ruptis, vultuque auxiliantur. V-
 tuntur Cyani floris decocto aliqui in palpitatione
 cordis. In Saxonia eius manipulum in cere-
 uisia cum butyro coquant & exhibent in ictero
 & ischuria. Cum aqua florum destillata extra-
 hitur succus ex canero viuo contuso & eo gingi-
 uæ puerorum in dentitione illinuntur. Pulvis
 florum vnâ cum capitibus puluerificatis, exsiccatis
 prius, erytipelati vultu inaspergitur.

Verenum
Floribus conciliatur color saccharo.
Ecchylisma amygdalinum.
Flora
Succus floribus aridus, aut pulvis.
Aphthæ.
Casus.
Marb. va.
gini.
Vterus
Mania
Facultas
Scabiosa.

Ischuria
Dentitio
Erytipelati

quâ ratione non video. Is ait à Dioscoride Lychnitidem, Lucernare, & Tryallida nominari. At Thryallis, vt Dodon. testatur, flore rubet, cùm tamen Tragus suo Verbasculo cæruleum ascribat. Cyanum siluestreni, inquit præterea, Germanicè wald Forn blûm appello, quoad commodius emerget nomen.

Trag. referatur.

Cyanus fl.

Synor.

Dicitur hæc plâta Matth. in suis comm. qui tantum pingit. Dod. gall. & Lat. in fol. Lob. Obfp. 296. & Icon. Plât. 548. Gafl. H. Lugd. p. 347. Camer. in Hist. Matth. germ. & Epit. & hort. Cyan. maior. Lobel. Adverf. p. 236. Cyan. maior hortensis. Lonic. wald Forn blûm/ cyanus silu. verbasci species siluatica. Tabern. cyanus montanus. Geln. hort. cyanus exoticus Rreichio, cyanus montanus vel siluaticus. Cæfalp. cyanus flore grandi. C. Bauh. Phyt. cyanus s. siue montanus latifolius, vel Verbasculum cynoides.

Cyanusma.

Cyanus montan.

Cyan. exot.

Cyanus fl. grandis

An præterea Matth. in prior. comm. in Diosc. lib. 4. c. 10. Pilosellæ genus, flore cyani similitudine; maiore tamen, foliis Echii: Hanc Pilosellam in post. comm. cum mag. fig. vt imaginariam non meminit.

An Pilosella

Cyanum montanum siue alpinum ex montibus in hortum transluli Genevæ. Basileæ cùm essem inueni in monte wasserfal/ nec non in in hortis florentem Iunio & Octobri obseruauit. Montbelgardum atuli ex montibus circa Monioye, in hortum meum, vbi hilariter prouenit, mirèque ferpir, florens adhuc Octobri, quemadmodum etiam transplantatum in Horto z. c. Bononiæ in horto ad S. Saluatorem aliquando vidi.

locus & tempus.

Huiusce plantæ vires, nullus Antiquorum, vires quod Matthiolus sciuerit, scriptis mandauit: non defunt tamen Recentiores, qui putent cyanum propria dote pestilentibus morbis, aduerfari: maioris pulvis datur vtiliter ab alto de uolutis, & sanguinem reicientibus, ex aqua Plantaginis; aut Portulacæ, aur maioris Symphyti, aut Equisiti: succus illitus recentia vulaera glutinat, & oris vlcera sanat.

Vires

Pestilentibus morbis.

vulnèra vlcera

CYANUS ALPINUS RADICE perpetua.

Descriptio

Numerosis & mediocriter crassis in vnam raducem coeuntibus viuacem & perennem, ingraro sapore, figuræ cubitales & altiores caules surr gens lanugine multâ villosos, asgulosos, quibus adnascuntur folia Lychnidis coronariz; longiora, latiora, lanuginosa, mollia, alis latiusculis ad

proximum vsque folium semper cùm caule continuatis: capitula squammata flores sustinent Cyani vulgaris, sed longè maiores, fimbriatos, & è cæruleo purpurantes, nonnunquam & albos, corniculis circiter vncialibus purpurascensibus, quæ etiam colore prædita sunt, apicibus tamen cinereis.

Verbasculum
Trag.

Tragus hunc Cyanum inter Verbasci genera 4. loco recenset, Verbasculumque inscribit, sed

SERRATVLA.

Quam Serratulam vocamus à Betonica differ. Hæc autem caule recto, rigido, striato, glabro, rubente, ad cubitos duos atollitur, qui cù summitatem in ramos multos finditur: folia, aliàs integra, Betonica patia, aliàs Scabiosa inftar laciniata, vtramque atoniuerentia, hirsuta, arguta, spinulorum mitium agmine serrata: capitula crebra extremis furculis insident, oblonga squarrosa, arorubentia, è quibus flores emicant, læce nigra, purpurei siue carnei coloris: radices è crebris

larum mitium agmine serrata: capitula crebra extremis furculis insident, oblonga squarrosa, arorubentia, è quibus flores emicant, læce nigra, purpurei siue carnei coloris: radices è crebris

fibris paruis componuntur, sapore subamaro, tansem & eo quem Cyanus manu exhibet.

H. Lugd. 1704.

H. Lugd. p. 68. Iacea rubra maior laciniosa. Icon. p. 137. Serratula. Duæ figuræ & descriptiones vniuers plantæ.

C. Bauh.

Quod C. Bauhin suis in Hist. animaduersionibus non obseruauit, sed ipse met etiam eodem errore lapsus est, tradens bis eandem plantam.

Tabern. notur.

Tabern. tres habet icones, Serratula tinctoria: 1. 2. 3. 4. Scharten krauter / ferber schart. Verum mihi videntur lusus naturæ, nec diuersarum plantarum icones. Is potè Iaceam aromaticam, & Iaceam Caryophyllatam cognominat, propter odorem quo prædita est radix, Boh. Escp.

Iacea aromatica aut caryophyllata. Serratula.

Serratula, à foliis minutim circumquaque serratis, nomen habet. Serratula dicitur Math. passim in suis in Dioscor. comm. Dodon. lat. in fol. Lob. Adv. p. 231. Obs. p. 287. Ic. plant. p. 534. Cass. Camer. ad H. st. germ. & Epit. Math. item de hortis. Clus. Serratula Matthioli. Thal. Centauroides aut Centaurium maius siluestre Germanicum. An Solidago Sarraceni Lonicero. An Casalp. lib. 13. cap. 53. Cerretta, seu Serretta ab insectibus lanarum appellata, quæ herba lanaria dici possit?

H. Lugd. notur.

Nuquam non occurrit, autore Clusio, in siluis cum Pannorix tum Austriæ, atque etiam in plurimis vdis pratis siluis contiguis: frequens in Francofurtensi agro. In siluosis etiam Bohemix pratis nasci scripsit Matthiolus. Pena etiam in nemorosis & decliuis Pedemontis & Septentrionalium Nortmanniæ & Angliæ. Serratulam collegi Tubingæ, præceptor meus D. Fuchsius in com. scriptis vocabat Scabiosa 8. genus. Geneuæ reperi, Dom. Dalechampius vocabat Iaceam rubram maiorem. Montbelgardi habeo in Horto E. C. primo anno caulem protulit.

Vires Ruptura. Vlcera. Hamorrhoides.

Datur vtiliter, autore Matthiolo, potanda ex albo meraco ruptis, & ab alto deuolutis: idem præstat radix puluerisata, & si. pondere in vino calidè potam in vino decocta, ac dein de illita, vlcera misericè mundat, carne replet, & cicatrice obducit: hæmorrhoidum quoque dolore mulcet foru adhibita: folia, & radix simul contusa & imposita vulnera & enterocelas sanare creduntur.

Enterocela.

Serratulam solidam & siccam in secundo gradu statuit Tabern. qui radicem ad vsum medicum colligendam præcipit, quæ imprimum folia protuberent.

CYANVS PVLCHRO SEMINE centaurij maioris.

Descriptio

Cultura proficit hæc herba, si qua alia plurimum: spontaneæ caulis vix palmaris sæpè singularis: in hortis bicubitalis & multis ramis brachiatus, firmus, striatus, medullâ albâ donatus: folia priora duo orbiculata, alia quæ sequuntur longa vncias duas vel tres, laciniata, quæ veluti crispantur, nonnihil hirsuta, superiora in lacinias insigniter tenues diuiduntur: extremis ramulis insident capitula parua oblonga, squamis raris sed longis, purpurascensibus, laciniis, imbricata: storem ferentia stamineum purpurascens: semina Centaurij maioris, minoris, nitida laeuore lubrica, infernè nigricantia, Zona alba circa partem superiorem cincta, umbilicum coronante ruffo, longoque bastbitio, ut pulchre aspergillum aquæ lustrali intingi solitum

imitentur: inest semini medulla alba: raris: solet singularis esse 16-giugula. Nostri icon non placet.

Lobel. & pena Adv. p. 139. plantula non inelegans, caule sesquipalmari & pedali, semine Carthami. Obseru. p. 16. Chondrilla rara purpurascens flore semine nitido deciduo: an Chondrilla al-

tera Matth. Belg. Crupina, detorto vocabulo à Gruppen hoc est, repere, quia semen manu contritatum se subducit ac prorepit: An hæc Chondrilla rara purpurea Lobelij, sit Matthioli Chondrilla altera, frustra inquit Hist. Lugdunensis, & Lob. id quod iam monuimus capite de Chondrilla.

Crupina Belgarum: H. Lugd. 1704. Lob. not. Chondrilla altera Lob. Camer. Chondrilla Narbonensis.

Camer. hort. Chondrilla rara Lobelij sive Crupina Belgarum. Tabern. Icon. Chondrilla Hispanica Narbonensis, Spanisch Condruilen. Hist. Herb. Condrilla purpurea quibusdam Crupina. Tota planta est sapore amaricante.

C. Bauh. not.

C. Bauh. Phyt. p. 215. Chondrilla purpurascens flore Lob. Chondrilla rara, diuersa est à priore [Matthioli intelligo] quia hæc multò tenuiore est folio minorque: illa Italica, hæc Narbonensis. Nullam non Chondrillam italicam cui hæc Narbonensis similis sit aut cum qua comparari possit.

Prouenit Montbelgardi in Horto E. C. Montspelij obseruauimus. A Tabern. colitur in hortis, ei missa ex Hispania. Hetrurix, & agri Narbonensis collibus non procul à Lupo monte exit, Lob.

CYANVS PERAMARVS REPENS folio Lauendulæ.

Modus obliuata hæc (inquit Lobel. & Pena Aduer.) non alio quam ad Cyanu aut Iaceam referenda, foliis oblongis, angustis, Lauendulæ, rigidis illius plantæ, quæ incanis, albidis, Cyani & Iacæ mediam, vna interiecta planta, proximè descriptissimus, similibus, in cauliculis gracilibus, viticosis, palmæ-

Cyanus in ca.

palmaribus, pedalis, & sesquipedalis: quorum singulis summis stamineis flores singuli lacee, obsoleta purpura, è poculis squammosa infertione conflatis prodeunt. Radix digitum paruum aequat. Tota planta gustu perquam amaro & ingrato. Lobel. Obs. p. 296. Cyanus peramarus lupinus capitulis squarrosis Sesamoidis parui. Icon. Pl. p. 548. Cyanus repens.

C. Bauh. Phyt. Cyanus 3. siue repens latifolius. Subter Selsci pratenfis ramulos ad Sellam no- uam & alibi agri Monspelici reptando latitat, inquit Aduers. ex quibus desumpta præmissa descriptio.

CYANVS LINIFOLIVS repens.

Descriptio

A Valerado Dourez plantam siccam habuimus hoc titulo Heliochrysi species, cauliculus do- drantalis, folia ferè Lini, valdè crebra, vnica paulò longio- ra, angusta ca- pitula longa, squammosa, si- milia Stæchadi citrinæ alteri i- nodoræ, verùm squamæ bre- uiores viden- tur, è quibus erumpit to- mentum candi-

cans, saporem insignem non animaduerto. Hanc plantam etiam optimè exprimit figurâ Lobelii Obl. p. 296. cui titulus Cyanus repens alter Cyanus peramaro repenti non absimilis, sed exilioribus multò foliolis & candicantibus capi- tulis argentei nitosis. Icon. Plant. p. 549. Cyanus minimus repens. C. Bauh. Phyt. Cyanus 4. siue repens angu- stifolius.

XERANTHEMVM. CAP. IV.

Descriptio

A Nguloso est caule, incano, lanugi- noso, palmari & altiori, sin- gulari pluri- mum & in ra- mos diuaticato: per quem folia alternatim dis- posita, denso tomento candi- cante vndi- que obfita, vn- cias duas aut tres longa, cul- mum lata: sin- gulorum ra- mulorum ex- tremis singula hærent capitula oblonga, ex

Tom. III.

quamis candican-ibus & lucidis, nitidis con- texta, in acumen desinentibus cum ltria rubente: flos stellatus, squallidus & exfuscus, foliis constat acuminatis rubentibus, capitulorum squammas imitantibus, sed longioribus: quorum medium occupant stamina numerosa confertaque, rigida, candida, hirsuta, inter quæ latent femina lata, ve- luti spinæ albæ, mollia: radix singularis lignea.

C. Bauh. Phyt. p. 533. Iacea 24. siue incana altera, Cyani capitulis, folio integro. Stæbe incana altera Lobelii.

An Gesn. de hort. Parmica alia Monspelii di- cta, vera [vt existimant] Atetio? An Cæsalp. lib. 1. cap. 54. Quædam Cyano similis quam Dof- coridis Parmicam vocat? An Lobel. Aduers. p. 235. Incana altera Cyani aut Iacea capitulis & flore propior Cyano quam Iacea, quam quidam arbitrari Parmicam siue Sternutariam primam? An eadem in Obseru. p. 295. Incana Iacea altera? Adv. Parmica vulgaris Herbariorum? An Icon. Plant. p. 544. Stæbe incana altera Cyani aut Iacæ capitulis & flore, Parmica vulgaris Herbario- rum?

Synon.

Parmica

Stæbeinca- na.

Locus & Tempus.

XERANTHEMVM ALIVD, SIVE Parmica quorundam.

C Vitali inquit Clusus cuius descriptione & iconem exhibemus] allurgit Parmica Austriaca caule candicante, Cyani æmulo: folia illi infimâ caulis parte se- cundum radi- cem numerosâ, longiuscula, an- gusta, supernè molli lanuginè incana, acidu- culi saporis, in ipso autem cau- le rariora: cau- lis in aliquot ramos se spargit, sustinentes capitula, è squa- mis velati argenteis imbricatum sibi inuicem in- cumbentibus contexta: è quibus emergit flos venustus & elegans, duodecim aut quatuordecim foliis constans, dutis, siccis, mucronatis, coloris inirid albi, deinde ex cæruleo quodammo- dò purpurascens, aut illius æmuli qui in Sesamoidis minoris Matthioli flore elucet, nullo odore commendatus, sed solâ venustate gratus; & immarcescibilis: coarctis enim gratiam retinet per multos annos è trabe suspensus, aut inter chartas repositus: in ipsa verò planta [si non euellatur] senescens subfulcum contrahit colo- rem: semèn non multum absimile Sesamoidi mi- nori, tenuius tamen, & copiosum, inter albam lanuginem latet: radix singularis est, nigricans,

Descriptio

D

dura, capillatibus quibusdam fibris septa, sed annua.

micca acib.

Matth. in Diosc. in prior. comm. Ptarmicam latinè Sternutamentariam dictam in Hetruria frequentissimè provenire scribit: Nascitur autem & in Tridentino agro, præsertim Ananici tractu, folia incana, Oleæ modo oblonga; vnde & Oliuella à multis vulgè nominetur. Sed in post. comm. cum magnis fig. Lat. & It. Ptarmicam alteram inscribit, ac aliam esse plantam ait, quam Ptarmicam appellare libeat, hanc Diosc. Ptarmicam non esse. Lectores perpendat an figura Ptarmicæ Matthioli sit vera icon alicuius plantæ aut fictitia, aut malè expressa: in comm. cum magnis fig. Lat. & Ital. in histor. Germ. flores non nihil mutat & alios appingit, multa omittit eorum quæ antè de ea scripserat, vt loca vbi videbit & nomen Oliuellæ, quod antè ei tribuebat. Non ampliùs Dioscoridis Ptarmicam censet. Et hinc apparet quàm falsè in prior. comm. scripserit capitulo florum & herbæ vim quandam ad eam acrem inesse, vt olfacta statim sternutamenta excitet. Hæc enim vis Ptarmicæ Diosc. debetur. Falsum ergo etiam est huius Galenum meminisse. Si Matthioli Ptarmica est eadem cum Austriaca vt vult Lobelius ineptè picta est.

Oliuella Matth. re. v. altat.

Matth. re. prob.

Matth. error.

Ptarmica Austriaca Lob.

Cur Ptarmicam appellari Clus.

Austriaca cur dicta.

Cyanus Hierosolim.

Error quovundam.

Locus & Tempus.

Vires. Falcao atis Stepa.

Lobel. Icon. Pl. p. 545. Obf. p. 295. Ptarmica Austriaca. Ptarmica Matthioli, Ptarmicæ vulgari cognata, peregrinæ venustatis: Herbarij eam in hortis colunt propter elegantiam effigiatæ floris gratiam, similitudinem & concoloris Sesamoidi patuæ, sed aspectu hilarioris è capitulis squamulis lucidis argenteis compactis, sibi imbricatum incumbentibus. Folia Oleæ. Huius semen in Belgium Viennâ Austriæ ad amicos misit Clusius, quæ feliciter adolevit. Ptarmicæ nomen huic plantæ impositum Clusius, non quòd sternutamenta moueat, sed quòd reliquis notis satis aptè cum Dioscoridis Ptarmica conueniat: tenuis enim habet virgas, folia Oleæ, incana, molliora tamen, & Anthemidis parè florem. Austriacam cognominavit, quia primùm in Austriâ insiâ Anisum flumen, præsertim verò circa Viennam totius Austriæ metropolim, spontè nascentem inueniebat: conspiciebat etiam in Pannoniâ Transdanubiana, Tirnauensi itinere. A mulierculis Rhyzotomis Scabiosa appellatur, sicquæ in totum annum fernatur, & venalis proponitur.

Camer. hort. Ptarmica Austriaca, Cyanus Hierosolymitanus. In Hist. germ. & Epit. Matth. Ptarmica 2. wilder Bottram / Oliuella, hanc reuocat Matth. in dnium. Sunt qui Diosc. Ptarmicam faciunt, sed falluntur, Tertiam proponit Clus. cum pulchris lucentibus rubellis floribus. Camerarius proponit iconem Matth. nec demonstrat quæ sit, sed diuersam facit à Ptarmica Clusij, in eo non consentiens Lobelio & fratri C. Bauhino.

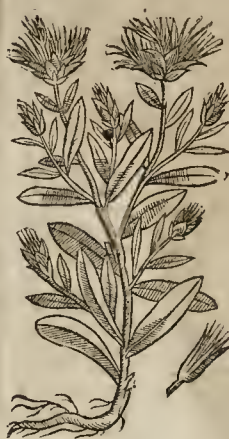
Gerard. Ptarmica Austriaca. C. Bauh. Phyt. 533. Iacea 26. siue oleæ folio altera: Ptarmica altera Matth. H. Lugd. Ptarmica Austriaca Lob.

Xeranthemum aliud in Sabaudia reperi florens Iulio, prouenit etiam mihi hoc mense Lugduni in horto florens. Inter siccas plantas Valerandi Dourez reperi inscriptam titulo Stæbes Galeni. Sturgardiæ collegi semen in horto Illust. Ducis, quod à me seminatum Montbelgardi. Indicauit nobis Dominus Nicolaus Agerius se obseruasse in Austria & copiosam in Italia. Floret Iulio.

Sih persuadent, teste Clusio, illius decoctum pueris & infantibus propinatam, aduersus facinationes valdè vtile esse. Rura Italica ex Mat-

thioli Ptarmica scopas, quibus pauimenta vertuntur, conficiunt, nec in alium usum colligunt.

XERANTHEMI FORTE species.

Puilla inca. Descriptio. In Iacea altera folio Oleæ, per omnia similibus Incanæ alteri capitulis & floribus, exotica Syriaca plantula: sed cauliculus minus diuisus, palmatis & sesquipalmatis: folia maiora, Oleæ, magisque incana, minimè serrata, capitula habitiora, nitidius argenteis squamis, gustu insipido, minimè amaro.

Lobel. Obf. p. 294. Iacea altera folio Oleæ, Ptarmicæ species. Lobel. 294.

Casp. Bauh. Phyt. pag. 533. Iacea 25. siue Oleæ folio.

CATANANOE DALECHAMPII, flore Cyani, folio Coronopi.

Catananoe Dalechampii dicta, folia habet Coronopi, hirsuta, candidiora, sepe integræ, aliquando vno aut altero denticello inæquali, sapore nullò excellenti: caules bicubitalia, in variis fissi ramos, nõ sine filiis, steretes, pilis breuibus, sed aliquantum asperis obstiti, lac manant: ramorum satis longorum extremis insident, singulis singula squarrofa capitula, squammis pulcherrimis membranceis pellucidis albicantibus striâ rufescente per medium decurrente, laxo connexu incumbentibus, & tanquam æstu nimio squallidis compacta: quæ in flores expanduntur cauleos, Cyani æquales: sed foliorum formâ longè diuersa, quippe latiuscula, non corniculata, extrêmâ orâ Cichoreorum ritu crenata

crenatâ, quorum singulæ adnatæ fibræ ex purpureo flavescentes, apicibus luteis: medium occupat cincinnus foliolorum coniculatorum violaceorum: radix subest crassa, longa, exterius rubens.

dis copiosè provenire, atque etiam in Longobardia, legitur apud Hist. Lugdunensem.

CATANANCE AFFINIS SESAMOIDES parvum flore magis completo Camer.

AD Inty-Intybiu Camer. Abacca potius ego referrem [inquit Camer.] hanc plantam, cum radix late non pauco turgeat & multis quoque doctis & rei herbariæ peritissimis hæc sententia ardeat. Flores Cichorio figura respondent & ali simplicifoliorum textura constant, alii densius stipantur, colore elegantî caruleo, stamina in medio lutea habentes, & quibus relinquitur semen subnigrum, argulosum; phisillum, squammatis capitulis inclusum: quod an purgandi vim obtineat neminem experiendo cognovisse arbitror. Vrum hoc fecio in parvâ quantitate exhibitum nihil efficere. Sapore est omnî dulci, nihil vel minimùm amaritudinis obtinente.

Huius figuram & descriptionem posuit Camer. in Hist. germ. & Epit. Matth. p. 945. hoc titulo Sesamoides parvum flore magis completo. C. Bauh. Phyt. p. 217. Chondrilla 15. Sesamoides dicta carulea altera. Apud Matth. Sesamoides 2: siue parvum flore magis completo Camerarii.

Sesamoides parvum flore magis completo. Chondrilla Sesamoides carulea.

IACEA NIGRA VVLGARIS capitata & squammosa.

N Vllum rei herbariæ studiosum adeo tenues progressus in stirpium cognitione fecisse arbitramur qui Iaceas vulgò appellatas, quarum magnus est numerus ad Scabiosarum classem pertinere cum Clusio statim non agnoscat. Vocatur autem hæc Iacea nigra ad differentiam Tricoloris Violæ, quæ &

Scabiosa Clusio. Inscriptio nis ratio. Viola Tricolor.

Sesamoides parvum Lobel. Matth. not. Hæc à Lob. in Adv. p. 336. Ic. Plant. pag. 549. *Sesamoides parvum*, Sesamoides parva Dioscoridis inscribitur. Commentator noster, inquit ille, cum suis bellè adstipulantibus omnibus ex imagine, aut potius ignavia notis, huic Pbalanthis flores & capitula commentus est, & affigit, suo ne, an sui Thesei errore, nescio: fortè quia qui illi pictam miserat à nobis Patavii siccam habuerat: Tametù in Italia Longobarda non infrequentior quàm Norbonensi agro plurima squalidis collibus, & etiam herbis ad Lanum.

Locus Aduersaria meliorem habent figuram quàm Matthiolus, quem non immeritò redarguunt. An autem sit Sesamoides iudicent qui plantam vidère.

Lob. not. Quàm verè Matthiolus in prioribus commentis scripsit, se minoris Sesamoidis nullam habere cognitionem, tam falsò in post. repetanti esse at hanc plantam, notis omnibus perquam bellè Sesamoidi minori Dioscoridis adstipulantibus, ut solers quis ex vtriusque collatione conicere poterit.

Matth. lapsus. Non levi etiam errore Camer. in Epit. & Hist. Matth. germ. suo Sesamoidi parvo, vires Sesamoidis parvi Dioscoridis ascripsit. Nec descriptio Sesamoidis parvi Dioscoridis huic in omnibus convenit, ut ipsemet Camer. in Hist. germ. artefatur.

Camer error. Chondrilla à nobis appellata species [inquit Dod. de purg. in app. & in fol. lat.] Sesamoides minus nonnullis esse videtur. Parvum tamen cum Sesamoidem convenit: est Chondrilla species, non tamen Dioscoridis. Si hæc herbam Matthiolus pro Sesamoidem minori depingit iconem eius non benè pictor expressit.

Matth. not. Hist. Lugd. pag. 1670. Sesamoides minus Matthioli, cui non rectè Phalanthis flores & capitula affinxit, ac quod quidam Catanancè priorem esse putant. Item p. 1190. Catanance quorundam, coniecturâ non aspernandâ, quòd mulxæ in Historia Diosc. commemoratæ notæ illi conveniant. H. Lugd. duas descriptiones & figuras vnius plantæ habet.

Catanance prior. Tabern. icon. & Hist. Sesamoides partium Matthioli, Klein Sesamoides trahit. Figura non bona.

H. Lugd. not. C. Bauh. Chondrilla adnumerat, ac Phyr. pag. 217. Chondrillam facit, Sesamoidemque dicit aliis appellari caruleam, nonnullis Catanancen.

Sesamoides carulea. Gesn. de coll. stirp. Coronopus quidam flore caruleo.

Coronopus Chondrillam Dodonzi Frater C. Bauh. in colle iuxta Castellneuf, Montpelii florentem vidit mense Junio. Catanancen Dalechampii observavit Basileæ florentem mense Junio, Julio, Augusto, Septembri & Octobri in horto Dis. Fælicis & Zyvingeri; eodem mense collegeram in Gallia Narbonensî, Inter Nemausum & Montpelii, & inter Pontem S. spiritus, florentem Junio; sed ibi multò minor erat cyano minore cuius olim speciem sciebam: floret Julio & Augusto Montbelgardi in horto, durans posita per hyemem: Septembri semen maturat. Satam depingit ut puto Matthiolus non spontè natam. In Narbonensî agri squalidis collibus & etiam herbi-

Descriptio Radix. Folia.

ipſa Iacea nuncupatur. Huic quædam cum Cyaniſ communia, radicis latis cralla, lignoſa ſapor, cum nauſea adſtringens: folia priora aliquid commune habent cum Cichotij foliis, ſunt enim nonnihil laciniata: prævitore nigricantia, lanugine canâ reſperſa, potiſſimum quæ per caules, anguſta & rigiduſcula: caules ſtriati, fractu contumaces, ſimiliter lanuginoſi: flores è ſquammoſo nigricante capite, Cyani vulgaris, plenioreſ, colore purpuraſcente: herbæ ſapor non perinde ingratus vt Morſus Diaboli, ſubdulcis, cū aſtriſtione, ſiccitas eſſicaciore multò, calor propè nullus.

Caules. Herbes. Sapor.

Scabiſſa vulgaris Tragi. Criſium. Bugloſſum grande. Spina mollis. Diuerſa à Scabiſſis. Nomen à colore violaceo impoſitum. Getta Scalig. Geum Pliniamm.

Plantam hæc, ni fallor, Tragus, inter Scabiſſas referit. Deſicentia ſcabiſſam vulgarem prætenſam cognominat, & ad caput Dioſcoridis conicit, vbi Criſium deſcribitur. Idque ait ſe non ſine ratione facere, quòd non tantùm deſcriptio huic competat, ſed & nomina, Bugloſſi nimirum grandis, & ſpinæ mollis, quoque conueniant.

Aſt Iaceam nigram diuerſi omnino generis eſſe à Scabiſſis, contrà quàm aliqui putarunt, ſtatuit Geſner. de hortis, ac ait. Iacea, ſilueſtres herbæ, flores habent violacei coloris, vnde & nomen forſan illis impoſitum. Ia enim Græcis violæ ſunt: quanquam Iacea nomen vetus non eſt. Scaliger alicubi Geum pro Iacea ſcribit, tanquam à Geo factò nomine, nimirum quòd nigra cognominata in hoc genere radices, vt Geum Plinianum, odoratiſſimas habeat, vt ipſe ſcribit: ego hæc tunc odorem illum non inueni, cum tres aut quatuor ſpecies norim, omnes Centaurio maiori cognatas: hortus quidem digniſſima fuerit ſpecies illa, ſi inueniatur, quæ Scaligero Cinnamomum aut Nardum olet, veluti Baccharis quædam. Idem Geſn. Centaurij maioris & Iacæ prætenſis ſpecies minor.

Hyofciſis. Lombrina Bononi Herba delle ferre. Matreſillon Stoebe Aphyllantes Varietas in flora. Icon Dodonæi.

Anguil. epiſt. 12. Hyofciſis Plinij, quibusdam Græcis dicta Scabiſſa, Bononiſibus Lombrina, & Patauij herba della ferre.

Dod. gall. & Lat. in fol. pag. 112. Iaceam nigram cognominat, quam plerique Matreſillon voce (vt apparet) corrupta appellat, & alij Stoebes ſpeciem faciunt: videtur ipſi à Dodonæo non temerè dici poſſe: abſque ſoliſ ſiquidem ſlos eius ſit, ex ſolis denſe conſarctis ſtaminibus conſans, ex quo Aphyllantes nomen accepit. Is varietatem in flore agnoſcit: nam flores ei tribuit coloris è purpura rubentis tardè albid. Sed icon Dodonæi eſt apud Cluſium pro Iacea Auſtraca 6.

Hyofciſis Plinij.

Errat Senenſis inquit Lobelius, qui huius facultates Violæ flammeæ aſſerit, & à Scabiſſis diſcernere neſciuit: ſed decepit illum nomen clatura Iacæ vtrique communis. Cæterùm qui hanc Plinij Hyofciſidem diuinant, ferendi ſunt: tamen ſi pluriſ elucant virium quàm effigie coniecturam, cùm vtraque conſentiente ſit opus: Folia illi nigricantia, hirsuta, rigida: flores ex purpureo nigricant in ventricofis pœculis ſquamulis compactis ſemine Cyani aut Cartami. Eidem Obſ. pag. 292. Iacea nigra vulgatiore, Iacea nigra vulgaris: Hyofciſis Plinij Anguil. Medium Dioſc. Muttono.

Medium.

Iacea nigra

Sanicula adrupnæ. Succisa Schvencf.

Tabern. icon. & Hiſtor. Iacea nigra Schwarz ſtockblumy Iacea l. è quod dicit. Angliſ ſnapweed. Germ. Chirurgus Bruch Sanicfel, Sanicula ad rupturas aut Sanicula rupturarum, multùm habens ſimilitudinis cum Stoebe, H Lugd. p. 1063. Iacea nigra Dodonæi. Schvencf. Succisa, Iacea nigra Brunſelf.

C. Bauh. Iacea 1. ſue nigra prætenſis latifolia: a quoſquando ſolliſ inferioribus laciniatis. Iacea x. ſi.

ue anguſtiſolia: Item Iacea 3. ſue nigra altera hirsuto capite, Iacea nigra Dod. Hiſt. Gall. & Lobel.

In pratis, teſte Lob. & Dodonæo, ac locis herbofis, negligentibus cultis, tum è iuxta ſepimenta agrorum ac pratorum ſæpe quenter occurrat. Inter vitia pratorum cenſeri poſſet, ab hac etenim hœues & iumenta ablinent, nec ſcenum, ac loci admixta paſcuntur. Iunio ac Iulio, nõ tardè & Auguſto, cum flore videtur. Iacea nigra vulgaris capitata viſa Genevæ florens Maio: Baſileæ in pratis quædã itur Moutets, & quæ itur Frenzack (Iunio & Octobri: propè Merimontiu Auguſto. Lugduni etiã vidi. Montibelgardi paſſim ſecus vias & in pratis) ac in horto Ill. E. C. p.rouenit ſeminem maturo Iulio & florens adhuc Octobri.

Locus & tempus

Gargarizata oris, faucium, laryngum vlcerã, & quævis vitia emendat, apoſtematibus & vulnere ſauciatis medetur, inquit Lobelius. Calida eſt ac ſicca, ſed non adeò vt Succifa ſue Morſus Diaboli commendatur etiam ad ſaucium, conſilliarum, vulæque tumores, veluti ſuccifa, ſed facultate & potentia minor eſt, teſte Dodonæo. Commendatur à Chirurgis apud Tabern. ad qualicumque rupturas & affectus internos decocto propinata. In quem vium & puluerem eius in cibo & potu offerunt. Ad relaxationem Iacæ albam & nigram adhibet Fontanus.

IACEA CVM SQVAMIS CILII inſtar pilofi.

Hæc (qualem habet) in dodrantes 74. mos ſinditur, graciles, anguloſos, ſtriatos, aliquantum hirsutos, ſolis amictos vnci. libus & ſcuncialibus, ſemunciali latitudine & anguſtioribus, duriſ, ſubhirtis: flores unguis purpurâ ſaturatiore, ſtaminibus, Iacæ vulgariſ ſimiles, è capitulo pari, toto nigricante, cuius ſquæma ſingula pilos breues agminatim circumcirca, cilij inſtar, poſſident.

Descriptio

Cluſin Pân. pag. 58. Iacea montana hirsuto capite: iconem autem p. 545. inſcribit nomine Iacæ Auſtracæ 3. Hiſtor. poſt. lib. 4. p. 7. Iacea montana hirsuto capite ſine 6. Auſtracæ 3.

ſtriata. Is figuram habet quam Lobel. & Dodonæus poſuerunt pro Iacea nigra, diuerſam tamen ſtatuit à vulgari, nos volumus dare meliorem figuram, verùm ſculptor non benè expreſſit flores & ſquamam. Hanc potius intelligere fratrem C. Bauhinum per Iaceam 3. ſue nigram alteram hirsuto capite.

Figura Cluſii.

Icon noſtra.

Siccam habeo munere Vldanici Chelii Medici Argentinenſis, mihi etiam data Baſileæ à Richne. ro cum hac inſcriptione, Iacea nigra vulgaris.

Anno

Anno 1600. D. Agerius dedit nomine Iacæ capite hispido collectam propè Argentinam. Creticis in montanis Austriae & Pannoniæ pratis, florens Julio & Augusto.

IACÆ CVM SQVAMVIS PENNATIS
sive capite villoso elatior
& humilior.

Descriptio **R**amis multus brachiata est, usque cubitalibus & longioribus, striatis, angulosis, subhirsutis: cumusmodi sunt & folia per ramos alternatim disposita, breuiora, larioaque quàm Iacæ nigrae vulgares, sicut etiam ut vnicam longam latitudine vnicam, acuminata, crenata, infima verò palmum

& sesquipalmum aequant, capitula Iacæ vulgari magnitudine respondent, verum singula squamæ longo barbitio penato, nigricante reflexo è mucrone oriente comatae sunt: *flus* è medio erumpit Iacæ vulgaris, purpureus. Caliculi circa Monspelium caelo, longè est stangior, foliaque possidet interdum

sinuata potiùs quàm crenata.

Synonyma Elatior est Clusio in Pann. p. 543. Iacæ 2. sive montana villoso capite: hanc pingit p. 544. pro Iacæ Austriae villoso capite secunda: Hist. post. lib. 4. p. 6. Iacæ montana villoso capite, sive 4. elatior. p. 7. Iacæ 4. Austriae villoso capite.

C. Bauh. Phyt. Iacæ 6. sive nigra 5. villoso capite, folio integro: & alia huius species humilior. Camer. hort. Iacæ Pannonica Clusii capite hirsuto.

An Thalia Cyanus Syluestris montanus integus folius maximus in Iacæ genere?

Locus & tempus Minorem habeo inter meas plantas siccas. Maxima dein mihi nata est in horto Ill. E. C. Montbelgardi, attulit etiam Gener Cherlerus in monte Lupi collectam. Elatior & humilior Iacæ Clusii in montanis Pannoniæ & Austriae pratis nascuntur. Florent Julio & Augusto, & semen subinde proferunt, quod maturitate siccam florem è calicibus excutit.

IACÆ MONTANA SQVAMMOSA
maior femine nigro.

Descriptio **N**umerosa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgatissima Iacæ haud ab similia, nec tactu mentis aspara, sapore non nihil calido, subastringente tamen: caules plerumque cubitales, striatos, ramosos, foliis angustioribus, & interdum paucis laciniis secundum pediculum præditis obtusos, utin vulgatissima: capitula in

Tom. III.

extremis ramis crassiora, non hirsuta, sed multia squamis tenuibus, & si vel digitis leuiter attingas, crepitanibus prædita, internè candicante; supernè verò, quæ se flos explicat, fusca: flos multis exiguis foliolis ex purpurâ candicantibus, in quinque laciniis diuisis constat, è quorum medio purpurascens rubulus exilit, in summo veluti farinâ aspersus, quem ambiunt purpurea maioræ longioræque foliola, quinque inæqualibus laciniis etiam constantia, vti vulgatissima: semen Cnico formâ simile, sed exiguum, nigrum, paulò maius quàm vulgare, subastringentis gustus: radix etiam vulgatissima similis est, fibrosa, nigricans.

Clus. Pann. p. 542. Iacæ Austriae 1. sive montana squaroso capite maior. Hist. post. lib. 4. p. 6. Iacæ squamato capite 1. montana.

C. Bauh. Phyt. Iacæ 4. sive nigra tertia squaroso capite maior.

Provenit copiosè in montanis Pannoniæ & Austriae pratis, florens Julio & Augusto, ac subinde semen proferens, quod maturum itatum è valculis reptans, siccum florem excutit.

IACÆ MONTANA SQVAMMOSA
minor femine albicante.

Descriptio **H**æc potiori scetè per omnia similis, paulò tamen humilior, ut quæ rarè cubitalem superet altitudinem, foliis minùs asperis, & aliquantulum in canis, paulò dilutiore flore, femine minore nec nigro, sed candicante & cineraceo, linguam etiam magis exalfacientem.

Clus. Pann. p. 542. Iacæ 2. sive montana squaroso capite minor. Hist. post. lib. p. 6. Iacæ squamato capite 2. montana.

C. Bauh. Phyt. Iacæ 5. sive nigra 4. squaroso capite minor.

Eidem, quibus præcedens locis etiam hæc nascitur, sed maturius plerumque floret, & semen Iulo perficit.

IACÆ MONSPESSVLANA CVI IN
Squamis fibræ nigrae, interdum
acaulis.

Descriptio **S**pontanea vix superat interdum acaulis; cultura in cubitalem altitudinem proficit, multis ex radice crassiuscula productis caulis striatis, hirsutis, intus fungosis, multum ramosis, folia pumila per terram sparguntur Cyanii foliorum æmulla, incanè lanugine obfusa, laciniata, alia integra; reliqua per ramos fortuito posita nascuntur: capita foliis oblongis;

D 3

minimè dissectis, acuminatis obvallata sunt, medioeris magnitudinis, mollicella, squammis longiuseulis compacta, quarum oras fimbria nigra ambit, acumè verò in pinnatas spinulas innoxias facit: *flor* albus stamineus in pappos abit, habui etiam flore purpureo.

Iacea pumila Lob.

Lobel. in Adv. p. 235. vocat hanc Iaceam pumilam, quam etiam depingit provt spontè provenit. Multò enim ramosior & maior euadit culta in hortis, ita vt alia ferè videatur planta. Hanc etiam exhibet in Icon. Plant. p. 542. hoc titulo. Iacea pumilis, serpens, acaulis fermè, flore cyaneo & albo.

Flor duplex.

Est C. Bauh. Phyt. Iacea 12. siue humilis, Hieracij folio, varians floris colore, qui cartuleo absolute purpurascit, aliquando albus est.

H. Lugd. pag. 1193. Iacea humilis, Hieracij folio Pénx.

Locus & tempus.

Montspelij obseruavi flore albo, quæ sine vilo caule primò erat, sed postea caules producebat multos in terra sparfos: florebat Vere. Hanc dein habui etiam flore albo & purpureo tum Lugduni, tum Geneuæ in hortis meis, vbi hiemem perseferant, ac virebant, Maioque mense florebant. Rariùs occurrit Lobelio, & ferè Northonensium est, marginibus sacorum ad pontem Montspelio distitum, via quæ Frontignanam itur.

IACEÆ GENVS STOEBE SALMANTICA,
folijs mollibus lanuginosis,
caule infirmo.

Descriptio

Simile, vel Cyani semini: *radix* digitalis, albicans, non viuax, sed quam subsequens hiems cotrumpit.

Stoebe Salmantica.

Clus. Hisp. p. 359. sine iconè Stœbes Salmanticensis prioris genus, à Salmanticensibus ad Cyanos relatum. Hist. post. lib. 4. pag. 9. Stœbe Salmantica 2.

Icon Classi.

Icon apud Clusium in post. Hist. p. 9. non malè videtur quadrare eius descriptioni: verùm Lob. eam ponit, vt monemus capite de Cœtaurio collino pro sua Iacea nigra differente planta: & Dodon. pro Cyanoide flore, quam verò Dod. intelligat plantam asserete non possumus, quædam enim in eius descriptione cum hac planta conuenire videntur.

C. Bauh. Phyt. p. 531. Iacea 17. Stoebe dicta maior altera folijs Erucæ.

Nascitur abundè Salmanticensii agro in aruorum & vineorum marginibus. Floret Iunio, Iulio & Augusto, & subinde semen profert. In Belgica non nisi altero à fato anno.

Locus & tempus

IACEA MONTANA CAPITE
magno strobili.

Descriptio.

*P*lanta duarum triumve vnciarum altitudine, interdum dodrantalis aut maior, *stria* cauli lōgitudine vix cedit: pumilum nascencia accedunt formā ad priora Cœtaurij folia, sūt lata & sublonga, sequuntur alia, in profundas laciniarum quali fiti diuisa, subtus densa mollique lanugine candicante obdita,

quæ etiam superius non omnind destituuntur, plerumque tamen viridantia, quædam interdum non laciniata aut parum: *caliculus* quoque tomentosus est, inque ramos subinde diuiditur, sæpè simplex, cuius circumini insidet *caput* magnum, Scolymi, squammis argenteis aut ex argenteo rotulantibus, putrescentibusve, perquam tenuibus mollibusque, per oras latescentibus castatisque compactis: medium obtinent pappi quos *flor* reliquit, staminibus purpurantibus constans: *radix* satis crassa, simplex aliquando, interdum plurimum capitum nigricans.

An Monach. in Mel. Chamæleon albus & Carduus pinca?

Camer. pag. 78. Iacea pumila siue nana: Pénx montana, & Carduus pinca Northonensium: Theophr. Chamæleon non aculeatus.

C Bauh. Phyt. p. 531. Iacea 13. siue humilis montana capite Pino simili.

Lobel. in Adv. pag. 367. Theophr. [omissa hæc vox in Icon.] Chamæleon non aculeatus.

H. Lugd. p. 192. Iacea montana, in apricis & glareosis montium locis, Aprilis florens, semen Iunio maturescens.

Iacea montana Lob.

Locus & tempus

Iacea montana Dalechampii mihi oblata est dum essem Montspelij, allata ex monte Ceti, quam postea inueni in montibus propè tres Pontes Mensæ Iunio. Io. Renauldus Pharmacopœus mihi transmisit maiorem multò, excedentem palmum, ex vno caule duo capita producentem. Vidi etiam folia, quæ palmum excederent. Lugduni mihi provenit fata.

SCABIOSA SQVAMMATA ARGENTEA.

*L*ignosa radice fistulata, caules cubitales & bicubitales striati, subhirsuti, multis alis con-

caui;

cauli: foliis multiplici cœsurâ dissecta, ad Centaurii maioris speciem minorem accedunt, nigriora, teneriora: extremis ramulorum capitula nascuntur turbinata; cœcinis lucentium squammatum & candidantium scandulis imbricata.

Synonyma

Scæbe arg. Salm. nos. nor.

Clus. Hisp. p. 359. & p. 361. Scæbe Salmantica altera: in post. Hist. tertia, ad Scabiosas seu Iaceas referenda, à Salmanticensibus Scæbes nomine insignita, quod extrema folia utrunquæ aculeata sint. Hac pro Scabiosa vtuntur.

Lobel. Obs. p. 294. Ic. Plât. p. 544. Scæbe argentea Salmantica minor, Scæbe

Salmantica 2. Clusii. H. Lugd. p. 1109. Scæbe Salmantica altera Clusii.

Iacea capituloso squamata argentea.

C. Bauh. Phyt. 530. Iacea u. siue capitulo squamato argenteo. Iacea alba, Tabern. Scabiosa squamata Io. Bauhini. Iacea 18. siue Iacea Scæbe dicta tertia foliis profundè incisis. Scæbe Salmantica altera Clusii. Scæbe argentea Salmantica minor Lob. Tabern. Iaceam albam huc non refero nec mihi videtur mea Scabiosa squamata argentea, quamuis figura Tabern. aliquatenus conueniat, & quod dixit capitula ex albo lucentia: Iacea mea squammata argentea eadem est cum Salmanticensi 2. vel eisdem speciei Belgica.

C. B. not.

Tabern. icon. & Hist. 543. Scæbe minor, fletis Scæben frâu: Figuram habet Clusii.

Locus & tempus.

Memini me habuisse Geneuæ in horto plantam similem Centaurio maiori tenuifolio, vt eandem pœnè existimarem donec omnia diligentius perpenderei. Valerandus Dourez hanc dicebat esse Scæben Anguillaræ. Scæbe Salmantica Clusii nascitur Salmanticensi agro frequens in aruorum & vineorum marginibus. Floret Iunio, Iulio, Augusto, & subinde semen profert. Apud Belgas non nisi altero à satuo anno floret.

IACEA SQVAMMATA CRETICA, quibusdam Scabiosa Cretica dicta.

Descriptio

Habet multa folia longa, supra tellurem expansa, instar maioris Scabiosæ Matthioli, crasso neruo prædita, & secundum illius longitudinem, non modò multipliciter laciniata, sed ipsæ etiam lacinæ in minores alias sectæ: caulis ipse emergit cubitalis & amplior, striatus, durus. non dissimilis Iacæ primo loco hoc capite descriptæ, per quem sparsa sunt folia iam dictis minorâ & minis laciniata: finditur deinde in varios ramos, minoribus adhuc foliis, & rariis sectis præditos: extremi rami sustinent squamata capitula, quæ producunt deinde florem multis longioribus fistulis purpureis, interdum omninò albis, & valdè lectis constantem, ex quorum

medio exiit stilus pallescens: euasido flori, succedit semen non dissimile prioris semini, multo lanugine intolutum: radix satis crassa, & fibris quibusdam prædita, instar radicis Scæbes Hispanicæ, quæ an viuax sit, me latet.

Peregrino semine (Cretâ allato) Scabiosæ nomine nata est planta Clusio, quæ ipsi in post. Hist. tertium est Iacæ genus ad Scabiosarum classem cum reliquis Iacæ & Scæbes ab ipso descriptis generibus petuens: Iacea squamata capite 3. Cretica.

An Scabiosa Cretica Anguillaræ?

Scabiosa Cretica.

An Scabiosa Candia?

Scæbe argentea incana Aldroandi.

Scæben etiam ab argentea Salmantica vidit Lobel. Obs. p. 294. operâ D. Hermetis Clerici Medici Nueruenfis etiam foliis & caule argenteæ Scæbes, sed delicatioribus virgultis, & foliis tomento crasso incanis.

Descriptio

CENTAVRII MAIORIS Species tenuifolia.

Descriptio

Centaurei maioris speciem facio, capitulorum augmento: radiceem habet minimi digiti crassitudine dodrantalem, sapore Cyani nauseoso: folia Scabiosæ squamata argenteæ, tenuiter dissecta, albidiora, sapore amaro prædita: caules vnius, duorum, aut trium interdum cubitorum, altitudine pro locorum vbi provenit ratione, in multos ramos fissi, foliis etiam tenuioribus Absinthii serè Pontici vestiti: flores Cyani formâ, staminei, minores, purpurantes, & capitulis emicant turgidulis turbinatisquæ, Scabiosæ squamata argenteæ; paulò minoribus, squammulis asperis pilosis imbricatis, non lucidis, vtin Argetea illa: semina parua oblonga, ruffa, quaternis costulis striata, quibus pili adherent: Tanta huius plantæ similitudo cum Scabiosa argenteis squamis vt eandem existimarem.

Descriptio

Est hæc Gesneri Centaurei illa species, quam circa Basileam in muris & asperis locis nasci tradit: Est H. Lugd. p. 1192. Iacea alba. Tabern. icon. p. 153. & Hist. lib. 1. p. 539. Iacea alba, Weig. florenblum, Iacea 2. species Scæbe: capitulis ex albo lucentibus squammatis: foliis ex cinereo albis. In capitulis autem pilos appingit Tabern: qui in argentea Scabiosa non sunt.

Centaurei species. Gesn. Iacea alba Tabern.

C. Bauh. Phyt. Iacea 19. siue Iacea Scæbe dicta 4. Centaureium maius in muris Gesnero. Scæbes Salmanticæ alterius altera species Clusio. Iacea alba Lugd. Item p. 532. Iacea 23. Iacea incana Cyano similis. Clusio Cyano minori similis.

Gerardi
not.

Gerard. Angl. Iacea flore albo white flowered
Knapweede. Non bene dicit flore albo. H. Lu-
gdun. p. 112. Iacea alba. An Lob. Adv. p. 236. Cy-
anus minimus: Cyanus non flos minimus, inquit,
in Obi pag. 294. viticulis Sparteis, per pusillis col-
liculis, qui humenti solo Belgico longè maior
conspicitur.

Locus &
Tempus.

An Stoebe Salamantica quarta Clusii?
Monspelij tota æstate & Autumno conspicit-
tur. Basileæ abundat in muris vrbis, potissimum
circa Colberg, inter portâ Stein & Eschen, ex-
tra urbem & intra, in itinere versus Moutets in-
ueni florentem Octobri & eundo Xrenzack: &
veniendo Montembelgardû propè pagum Sa-
genc: euulsi plantandam in Horto E. C. Dale-
champius curarat depingendam nomine Iacea
alba, verum figura non placet. Brisaci Brilgoæ
ad Rhenum florens adhuc Octobri & No-
uembri.

IACEA MONTANA NAR-
bonensis.

Locus

Hanc nouam subdere visum fuit, propter
nonnullam inter se similitudinem. Cautibus
& collibus Casti in non conterminis Monspelien-
sis agri nonnullam à Lobeho reperta. Caulicu-
lo niget dodrantali & pedem alto

pag. 531. Iacea 15. siue montana.

rotundo: folia
Iacæ Iuteæ &
Chamaeleonis
leuis Theophr.
media edente,
altera parte in-
cana, glauca,
tantillum hirta:
fiores Iacæ aut
Cirsij, sed mi-
niores: radix se-
quipalmaris,
gracilis, minûs-
que fibrata, gu-
stu cyaneo am-
maricat.

Lobel. Ob-
seru. pag. 294.
Ico. Plant. pag.
543. Hist. Lugd.
pag. 1193. Iacea
montana Nar-
bonensis. Casp.
Bauhin. Phyt.

CENTAVRIVM COLLINVM GESNERI
flore purpureo & albo.

Descriptio

Similitudo huic cum Centauro maiore: De
Centauro autem collino, Matthiolus, qui
eam Scabiosam maiorem in post. comm. cap. de
Stoebe, inscripsit, hæc tradit. Primo statim ex or-
tu folia proferit longa, nullis in ambitu laciniis,
at quæ his succedunt plûs, minoris modo, dis-
secta cernuntur, quæ verò in caule, & ramis sunt:
minora habentur, & magis laciniata. Caules gerit
æstate sesquicubitales, teretes, striatos, incanôl-
que qui circa cacumen suos fundunt ramos, in
quorum fastigijs capitula oriuntur in acutum de-
sinentia, compæctû squamarum ordine cõtecta,
Cyani modo, è quib. flores prodeunt ferè etiam

fimiles, sed rufescentes. Hos denique sequitur
semen paruum, & subnigritum Lychnidis coronar-
iæ simile, Radice nititur pollicari crassitudine, &
sæpè maiore, brachiâque, sapore subdulci, passi-
mâ proximo. Nascitur inter fruges, & in campis
non cultis, argilloso præferunt solo. Quæ quidem
notæ maxime arguunt magnam inter Scabiosam,
& Stœben intercedere differentiam. Si quidem
Stœbe folia fert aculeata, & in lacubus, stagnis,
paludibus, aliisque locis aquosis nascitur. Hæc
Matthiolus, cuius licet figura nobis placeat, dis-
plicet tamen seminis descriptio. [Id enim
obseruauimus paruum, oblongum, ruffum, &
superiori parte pilosum esse.] Sed displicet
etiam quod vulgaris Scabiosæ vires huic insuper
inscribat, sibi persuadens esse vulgarem. Mat-
thioli glossator pulchram habet iconem. Verum
non demonstrat, an vires scabiosæ, huic conuen-
niant, vel Scabiosæ vulgari minori, cuius etiam
figuram nouam posuit.

Camer. not.

Gesn. hort. Centaurij maioris species Collina
maior, folijs dissectis. Lobel. & Pena Aduers.
p. 232. Iacea nigra maior laciniosa vulgari ab infcio
Matthiolo supposita. Item p. 234. Iacea maior folio
multum lacinioso, Dentis leonis, maifestulis
vasculis floris latei. Obi. p. 192. Iacea maior, &
pag. 293. Iacæ maioris folio multum lacinioso va-
rietas. Num Cyanoidis flos Dod. eadem? an non
potius congenet? Nonnunquam Mechlinia in
hortis floribus albis, & capitulis spinosis vita. Ic.
Plant. p. 541. Iacea maior. Lobelium in Aduersarijs
per Iaceam maiorem intelligere Centaurium no-
strum non dubitamus, an eius capita bene vocet
vascula, alijs diuidendum relinquimus: An
etiam in Obseru. & Icon. veram eius figuram ex-
hibuerit dubitamus, quia Clusius in Hist. in folio
proponit pro Stoebe Salamantica 2. cuius de-
scriptio non conuenit cum nostro Centauro
collino: licet videatur icon non malè responde-
re suæ descriptioni. Considerandum igitur an
icon illa non sit alicuius plantæ differentis à no-
stro Centauro collino siue Iacea maiore Lobel.

Iacea ma-
ior.

Dodonæus
proposuit ico-
nem nomine
Cyanoidis flo-
ris, qui qualis
sit asserere nõ
possumus. Fra-
ter C. Bauh. re-
fert ad Iaceam
spinosam Mõ-
speliensem.
Thal. Cyanus
silu. maior ar-
uensis, Mat-
thioli Scabiosa
maior.

Tabern. icon.
p. 153. Hist. lib. 1.
pag. 540. Iacea
tertia, flos fer-
bilum, Item
icon. p. 158. &
Hist. pag. 546.

Scabiosa maior flore purpureo, Croß braun
Scabiosen. Exissimamus Tabern. duobus locis
eamdem plantam tradere, idem fratri C. Bauhino
duas diuersas statuente, non consentimus adhuc,
donec nobis ostendantur diuersæ plantæ consi-
miles.

Gerard.

Gerard. Angl. Iacea maior, Great Mafsfellen. Item antè Scabiofa flore purpureo, purple floz weed Scabious.

C. Bauh. Phyt. p. 526. Scabiofa 8. siue maior squamatis capitulis, Matth. maior. Lob. Montana Scabiofa calidarum regionum in qua capitula non rectè pinguntur: Hæc floribus est ex purpura subrubentibus; reperitur floribus paucioribus minoribus candidis. Item pag. 530. Iacea 8. siue rubra latifolia laciniata Tabern. Iacea tertia. Item apud Matth. Scabiofa maior squamatis capitulis: Scabiofa quinta Trago. Matthioli Scabiofa montana videtur potius ponenda cum Iacea, quâ inter Scabiosus præterea conferenti descriptionem & figurâ Matth. cum descriptione & figura Lobelii Scabiofa montanæ calidarum regionû, manifestum erit diuersas ab illis exhiberi plantas: Scabiosam maiorem Matthioli aliquoties obseruauit colore purpurascente & albo, sed non variantem numero aut magnitudine florum.

H. Lugd. pag. 1066. Scabiofa Matthioli maior. Item p. 1108. Scabiofa montana Dalechampii. Vtrobique describitur & depingitur eadem planta, quod seuerus Censor non obseruauit.

An porro Trago lib. 1. cap. 80. Scabiofa tertia, Scabiofa 3. genus?

An Dodon. lat. in fol. p. 125. Aphyllantes 3. foliis magis inestis, &c.

Segetum potius quàm pratorum, in Gallia & Anglia plurima. Horti Belgici hanc vt præstantiorem ad vsum Medicum colunt: tametsi in Angliæ segetibus Conuentus æ conterminis aburdè proueniat, teste Lobelio. Fuchsius eam apud euasem vocabat Scabiofa quartum genus: vidi Tubingæ: Lugduni, Geneuæ, & Tiguri. Valerandus Dourez dicebat Lunouanum Theophrastii Dalechampio. Frater C. Bauhinus attulit mihi siccam plantam cum hac inscriptione Cleoma O. Bauii Horariani Guilandino. Basileæ cum esset reneri cum flore purpureo & albo in vase serfali Brengaci & Leiraci. Montbelgardi abundat iuxta vites: prouenit etiam in Horto E. C. Flore albo vidi Heidelbergæ in horto Di. Sprengeri cum femine maturo Iunio, vnde attuli feminam ferendam Montbelgardi in horto Ill. E. C. vocabat Iaceam albam.

IACEA LATIFOLIA SPINOSA capitulis pulchris flore purpureo.

Multis ramis brachiatis cubitalibus & longioribus striatis, a gulosis subhirtutis, ractu asperis, interdum cœcauis: foliis infima pedalia circiter, palmari latitudine in profundas latas sinuatas laciniis diuisa, & Cichorii syluestris similia, bifurcata, aspera, superiora verò per ramos passim multò sunt minoria, Cyani

Tom. III.

aut Hieracii foliorum diuisurâ & magnitudine, vsque ad ipsum capitulum crebra. Cæterùm capitula extremis ramis hærentia, turbinata sunt; Cyani aut Iacæ vulgaris capitulis paria, quorum singule squammæ flauescentes aut rubentes, alioqui læues & politæ in quinque, senas, aut septenas radiatas spinas, deorsum vergentes desinunt: flores purpurei staminei, tandem in pappos facessunt: semina oblonga, Chnico alquate nus similia, multò minoria, variegata: radix crassiuscula.

Frater C. Bauh. aliquando dedit nobis, nomine Iacæ spinosa, ramum huius plantæ, quæ non culta, ea est strigosa, foliis minoribus multò, non tamen angustis, vt in tenuifolia Narbonensi, sed latis etiam iuxta capitulum, laciniatis in spinis etiam differentia: plures enim quàm iam dicta & non ternæ.

An Clus. Pann. p. 546. Iacea 4. siue Iacea montana echinato capite. Hist. post. lib. 4. p. 7. Iacea montana echinato capite siue 7.

An C. Bauh. Phyt. p. 530. Iacea 7. siue nigra 6. echinato capite.

Alebat Argentina in horto suo D. Fridericus Meyer, qui referebat ex femine natam misso à Domino Agerio.

Iacea cum spinosis capitulis purpurea tenuifolia.

Cantès huic cubitales, striati, asperi: folia aspera, angusta, vncias duas longa, quædam rariùs laciniata, aut cum quibusdam eminentiis: capitula parua, quæ squammis constant flauescens: tubus glabris, nisi desinere in tres spinulas: foliis purpurei.

Lobel. & Pen. Adv. p. 234. Capitulis spinosis Iacea: ad Cellam nouam & vicinis vineis Montpeli minor sponde visitur alia Iacæ nigra eadem prorsum radice & effigie, duntaxat tristiore aspectu: florem edit purpureum, interdum album, in squammoso & spinulis horrido capitulo, Calcitræ haud ab simili.

An Dodon. hist. lat. in fol. pag. 125. Aphyllantes altera similis primæ (id est Stæbe Salamiticæ primæ Clusii): sed caule breuiore, capitulis minoribus, & foliis nigrioribus, saturatiùsque virentibus, squammis capitulorum asperioribus & nonnihil spinosis: flore purpureo è staminibus confarcto.

C. Bauh. Phyt. Iacea 10. siue Iacea Stæbe dicta squammis asperis. Aphyllantes 2. Dodon.

Iacæ nomine passim prouenientem Montpeli obseruauimus, florentem Vere, Æstate, & Autumno: Genet Cherlerus attulit ex Gallia Narbonensi.

Iacea purpurea Hispanica muricata.

Iacæ luteæ non multum ab similibus, foliis Scitidis candicantibus, ramis cubitalibus & flexilibus, in quorum summo capite squammata, florem de promentia purpureum: radix valdè crassa est longaque & glutinosa.

Clus. Hist. & Hist. post. lib. 4. p. 8. Iacea purpurea Valentina muricato capite, Granaten sibus vulgò Arzolla: proponebant nonnulli pro Poterio, cum tamen eius descriptioni non responderet.

Lobel. Obs. p. 433. Capitulis spinosis Carduus stellatus, seu Calcitræ altera, videtur eadem cum Iacea altera Granaten sium Clusii.

E

Iacea latifolia spinosa: nœa.

Locus

Iacea spinosa.

An Aphyllantes lames 2. Dod.

Iacea Stæbe Aphyllantes Locus & Tempus.

Descriptio

Iacea purpurea Valentina muricata: capite Clusii. Arzolla. Poteris nœa est. C. a. stellatus sibus C. Calcitræ altera Lobii.

C. Bauh. Phyt. p. 530.

H. Lugd. pag. 1066.

Locus & Tempus

Descriptio

Abundantissimè inuenitur agro Granatenfi
Locus & Valentino, locis humectis & vmbrosis, floret
Tempus. Martio.

CENTAVRIVM COLLINVM SIVE
jacea spinosa, flore
luteo.

Descriptio

Rigido & recto sur-
gu caule, dro-
rum trumve
cubitorū alti-
tudine, multis
alis concavo,
striato, angu-
loso, glabro:
folia ramulo-
rum exortui
subiecta, ali-
biq; per cau-
les & à radice
ad Centaurij
collini (cuius
species vide-
tur) folia acce-
dunt, duarum
triūve vnciarum longi-
tudine, vnciā

plūs minūs lata, in profundas lacinias ad costam
vsque dissecta, rigida, dura, tactu aspera: capitula
extremis harent ramorum, Iuglandis ferè mag-
nitudine, squammis loricata, ex viridi flavesce-
ntibus, per oras nigricantibus, aliquando lœuibis
& sui vndique similibus, aliquando denticulatis
marginibus, interdum in primam longiuleu-
lam mordacem & nigricantem desinentibus,
nonnunquam inermibus: florum stamina in or-
bem explicantur, coloris lutei: radix minimum
digitum crassitudine æquat, luperiore parte sub-
inde comosa.

Foliorum
varietat.

Flores
Radix

Jac. maior
folio multū
lacinoso
Lob.

Lob. noia-
tur

Jacea lutea
Clus.

Jac. fl. lutea
spinosa.
H. Lugd. ar-
bor.

Lobel. Aduers. pag. 234. Jacea maior, folio mul-
tū lacinoso, quam alia flore purpureo videre
est in fegetibus Montpeliciis, floribus luteis, ve-
nustus; Carthami siluestris nullatenus diuersam,
capitulis, foliis, aut caulibus: Nisi quia tota aspe-
riuscula: quam qui malit Plinij Hyosciriden, no-
bis secundis liceat. Obseru. p. 483. Cardui stellati
varietas: Jacea lutea Clusij, Tragacanthum Clu-
sij. Icon. pag. 542. Jacea maior lutea. Item
pag. 3. Tom. 2. Carduus stellatus capitulis spino-
sis siue Calcatripa. L. bellus non agnouit laceam
luteam ludere capitulis modò spinosis, modò
non spinosis: modò vtrumque in eadem planta:
ideò vnam in Aduersariis, & postea in Obseru.
Clusij assumpsit figuram, ponens sub alio titulo,
quam etiam hîc habemus pictam nobis absen-
tibus, non tamen rejicienda Lobelij in Aduersariis,
quamvis non habeat spinas in capitulis vt in-
terdum visitur.

Clus. Hist. Jacea lutea i. Hist. post. Jacea lutea,
Salmanticensis vocant Tragacantham. Tabern.
icon. & Histor. Jacea lutea maior Geel Jacea aut
Stocken Frant. Figuram habet Clusij. Gerard.
Angl. Jacea maior lutea yellowe Knappwed.

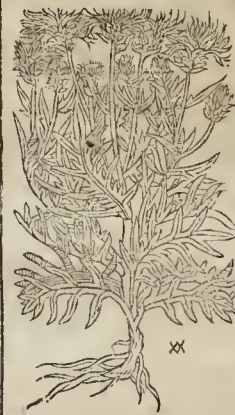
Camer. hort. Jacea flore luteo spinoso.
H. Lugd. 1193. Jacea maior lutea Penz. Item
p. 1474. Jacea lutea Clusij, quoad descriptionem.
Figura enim est Catdri capite tomentoso. Histo-

ria habet duas figuras, prior ex Adu. Lobelij: al-
tera ex Clusio est p. 1488. errore Typographi po-
sita nomine Cardui Erioccephali Dodonæi, quæ
autem cap. 21. aliò transferenda est.

C. Bauh. Phyt. Jacea 10. siue lutea capite spino-
so. Jacea maior lutea Aduers. collegit Montpelij,
vbi prouenit ad semitam, quæ itur Peraux, non
procul à siluula, florens Iunio & Iulio: In Sal-
manticensi agro frequens nascitur ad vinetorum
margines & auido solo: floret Iulio: semen Au-
gusto maturum est. Tabern. primū obseruauit
in agris satis copiosè in Burgundia inter Grand-
ville & vesou: Interdum in fegetibus Mospelia-
cis videre fuit Lobelio.

Jac. lutea
cap. spinoso
C. B.
Locus &
Tempus.

IACEA MVSCHATA.

Descriptio

Radix ligno-
sa lœu-
lis rotūdis, pe-
dalis: folia lō-
ga, lata, mollia,
tomentosa, laci-
nis longis di-
uisa, alba vel ci-
neræa. Capitula
forma & colo-
re laceæ secun-
dæ [quæ Centau-
rium murale
dicitur] tota plā-
ta satis suauis o-
dore prædita
est, saporis ana-
ricticus cum ad-
strictione quadam.
Ita describit
Taberna-
montanus, cu-

jus & descriptionem & iconem probamus.

Eidem Icon. & Histor. Jacea Muschata, Iacea montana, Bergischlockham / Groß Bistenfraut. Herba muschata maior nuncupatur.

Egregius Medicus Petrus Turnerus Anglus olim attulit mihi cum hac inscriptione, Herba quam vocant Iuam muschatam, odore florum suauis Heidelbergæ prouenit arenosis & siccis locis. Prouenit in montibus & collibus sabulosis, potissimum in agris montosis, vt & circa domum montanam Erdibachianam Schoenenberg: præterea inter Elektoralem domum Venatoriam dictam Neuwien Schloß & pagum furnbeym. Gaudet locis altis & apricis.

IACEA INCANA LACINIATA
capitulis: Cirsiij, flore vno
aut altero.

Hæc ex radice crassa, lignosa, caulem
profert palmarem, angulosum, inca-
num, nudum: folia habet multa ad ra-
dicem per terram sparsa, lata, sterbes instar laci-
niata, molli lanugine incana: flos vnus vel
alter, Jaceæ vulgari similis, ex capitulo
squarrosopro prodiens, caulis summitati insi-
det.

Descriptio.

C. Bauh.

Casp. Bauh. Phyt. Iacea 14. [apud Matth. Scabiola 5.] siue incana laciniata. In montibus prope Capuam prouenit.

IACEA SPHERITIS.

AD Aphyllantem referri posse videtur, nec fortassis temerè, cuius icon in Cæsareo codice extat Sphæritidis nomine, nisi quod absque enaus staminibus depingitur. Nulla tamen Sphæritis à Veteribus descripta reperitur (teste Dodon. Lat. in fol. pag. 126.) præter Cuperfii.

C. Bauh. Phyt. Iacea 21. Sphæritis ex codice Cæsareo Dodon.

STOEBE ET PHLOEOS Veteribus.

DE Stœbe, quam & Stibam alicubi & Phleum vocant, inquit illo loco Theophrastus ubi Stœbem [στειβήν] appellat. Folia huic in fruticum genere veluti carnosa [σπυρ'ουρα] scilicet quia pulpa confert vt Cupressus, Myrica & alia: alibi inquit, Phleus (σταύρος) quam nonnulli Stœbem vocant, inter eas est, quæ iuxta spinam seu aculeum alterum quoque solum habent [σπυρ'ουρα] & non vt vertit Gaza, iuxta solum aculeatum, altero quoque folio conduntur] vt Ononis, Tubulus: Iterum de Phleo inquit. Spinosarum quoddam genus ex toto spinosum est: quoddam spinosum folio constat: tertium genus est aculeatum, quod iuxta aculeum solum gerit. Phleus enim Tribulus, Capparisque peculiare nimum obtinent, non solum caulem aculeatum, sed etiam folium hispidum habent. Etia omninò legendum esse annotauit etiam aliquando Dalechampsius. Sed quod eo in loco subiungitur, Theodorus non benè omnibus his tribuit, peculiare scilicet habere, vt non solum caulem aculeatum, sed etiam folium habeant hispidum [πρό σπυρ'ουρα] nam inferius peculiare id foli Cappari inesse traditur: Phleum autem & Hippopheum foliis nitibus constare, id est sine aculeis: ibidem tribuit Phleo solum carnosum multifidum: multatque radículas [πυρ'ουρα] non in profundum: germinat, inquit, cum Virgulis, nec folia dimittit, non enim annua, sed duraturior est. Hac omnia pulchrè conueniunt herbæ supradictæ. Sed alia apud eundem Theophrastum Phleum neutro genere appellatur, in stagnis nascens, cuius fructus placentaceus in lacu Orchomeno proficiens Anthella vocatur: alibi sterile, quæ lamina est, foliis Harundineis, de qua alibi dictum est à nobis.

Plinius Theophrastum sequutus malè intellectum: inquit quædam in folio, & in caule habet aculeum [in folio non, sed in caule habet. Falso igitur hæc Plinius, inquit Dalechampsius. Stœbe Theophrasti folio minimè pungit, sed præter solum exarmatum spinosum fructum gignit, Tribuli alterius modo] vt Phleos quod aliqui Stœbem appellauerunt: vnde error Theodori fluxit. Alibi Dioscoridem imitatus inquit: Stœbe, quam aliqui Phleon vocant, decocta Tom. III.

in vino præcipuè auribus putulentis medetur, item oculis icu cruentatis: Hamorrhoidæ quoque, & dissententiæ insula.

Stœbe, inquit Dioscorides vulgaris est notitiæ, folia & semen astringunt: idè dissententiæ infunditur decoctum, auribus quoque purulentis infillatur, imponitur etiam oculis cruentatis: ac folia cohibent sanguinis eruptionem.

De Stœbe Galenus lib. 7. simpl. med. disseruit his verbis. Stœbes fractus, & folia maximo sunt vsui, adstringendi vim habentia mordacitatis expertem. Sed & desiccant euidenter in tertio serè ordine incipiente. Quamobrem decoctum eorum dysentericis iniicitur, & auribus pure fluentibus: tum vulnera magna conglutinat. Euidentiùs hæc præstat cum vino atro austero: valenter enim desiccant omnes præternaturam humiditates. Præterea folia viridia, si illinantur, vim habent erumpentis sanguinis supprimendi: denique & oculorum ex icu suffusiones illita inuant.

Alia Stœbe Galeni est odorata & acris descripta lib. de antidotis, qua dolis aggesta patereus ne aceferent, imbecillia vina conferuabar. De hac ait. Quam incolat Colymbada vocant, alii Stœbem, herba stuticosa, calida & acris valdè, parumper redolens, apurissima ad præferendum vina: appellatur & Stœbe, quodcumque vas interponitur opplendi gratia: ne iniucem colliduntur, vt natura fecit in pulmonis fabrica: nam carne molli, in stat Stœbes cuiusdam, eius vala fulciti scribit Galenus.

Id nondum in confesso esse scribit Dalechampsius, An Stœbe Dioscoridis eadem cum Phleo Theophrasti, quam is lib. 6. cap. 1. à quibusdam Stœbe vocari dixit.

Nescio (inquit Anguillara epist. 8. pag. 146.) quid sit Phleon quod Gaza vertit Stœbe. Sed quo loco ita conuerterit Gaza, Anguillara non ostendit, nec nos hæctenus locum inuenimus.

Phleos & Stœbe (vt Honor. Bellus perhibet) vnum & idem est & ex aculeatarum genere. Phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differt: plerique doctissimi viri ex confusione horum nominum in maximas tenebras incident, omnes qui Phleos & Phleum apud Theophr. confundentes eandem esse plantam putant frustra Stœben cognoscere conati sunt. Phloios quæ vocatur Stœbe à Theophr. lib. 6. cap. 1. enumeratur inter eas quæ præter Spinam solum habent, vt Pimpinella spinosa, & non vt vertit Gaza: Plutarcho in vita Theæi & Aëtio Stœbe. Quod Theophr. cap. 3. lib. 6. tribuat Phleo, Cappari & Tribulo solum hispidum, mendum esse suspicor, ait Bellus, &c.

Phleos & Stœbe (vt Honor. Bellus perhibet) vnum & idem est & ex aculeatarum genere. Phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differt: plerique doctissimi viri ex confusione horum nominum in maximas tenebras incident, omnes qui Phleos & Phleum apud Theophr. confundentes eandem esse plantam putant frustra Stœben cognoscere conati sunt. Phloios quæ vocatur Stœbe à Theophr. lib. 6. cap. 1. enumeratur inter eas quæ præter Spinam solum habent, vt Pimpinella spinosa, & non vt vertit Gaza: Plutarcho in vita Theæi & Aëtio Stœbe. Quod Theophr. cap. 3. lib. 6. tribuat Phleo, Cappari & Tribulo solum hispidum, mendum esse suspicor, ait Bellus, &c.

Scabiola minor tenuifolia Matthioli negatur esse, vt quidam voluerunt, Stœbe. Stœbe Salmantica Clusii 2. est nobis læcæ genus sine Stœbe Salmantica foliis mollihus. Stœbem Salmanticam tertiam Clusii, inscripsimus Scabiosam squammosam argenteam. Stœbe & Scabiosæ Candix Anguillaræ titulum fecimus, Iacea squammata Cretica, quibusdam Scabiosa Cretica.

Stœbes Salmanticæ genus, Centautii maioris speciè fecimus tenuifolia. Stœbe argentèa incana

Stœbe Salmantica Clusii 2. est nobis læcæ genus sine Stœbe Salmantica foliis mollihus. Stœbem Salmanticam tertiam Clusii, inscripsimus Scabiosam squammosam argenteam. Stœbe & Scabiosæ Candix Anguillaræ titulum fecimus, Iacea squammata Cretica, quibusdam Scabiosa Cretica.

Stœbes Salmanticæ genus, Centautii maioris speciè fecimus tenuifolia. Stœbe argentèa incana

Sphæritidis. cod. Casp.

Stœbe Theophr.

Paleus

Theophr. illustrat.

Gaza error.

Gaza non.

Hippopheum

Phleo neutro genere

Anthella

Plinii Lipsius.

Gaza error.

Stœbe Galeni.

Stœbe alia Galeni

Colymbada

An Stœbe Dioscoridis eadem sit cum Phleo Theophr.

Anguill. redarguitur.

Phleos & Stœbe eadem planta sed diuersa Pheum.

Gaza non?

Aequiuoca Scabiosa minor Galeni

Scabiosa minor communior hirsuta

Iacea genus Salm. foliis mollihus.

Scabiosa squammosa argentea.

Radix prælonga est, in summo ma-iusculus fibris prædita, quæ aded excrescunt, ut cum tempore trã plantari queant. Paucis alioqui & penè nullis fibris prædita est: tenax est, & sicut Glycyrriza nostra flexilis, cui colore & crassitie confertis potest: magis tamen albicans angulosaque est.

Rauvolf. itin. lib. 2. cap. 12. verum Behen Ararum, quod etiam nostro seculo vocant Behmæ ackma. Item parte 4. inter fig. 288. Behmen abiad Arabum, id est B. hen album.

Ad radices Libani provenire hoc Behen album auctor est Rauvolfius descriptionis auctor.

CENTAVRIVM MAIVS

Veteribus.
C A P. V.

Centaurii vox, cuius etiam Hipp. lib. 1. de affe- & intern. meminit, passim apud Theophrastum legitur. Ac primò quidem de Hist. plant. lib. 9. cap. 1. hæc habentur: "Accidit verò, ut vel proprium succi colorem plantæ nonnullæ fortiantur: alius enim albus, ut lactuosus: alius sanguineus, ut Centeria & spinæ quam Attraxylidem appellant: alius viridis, alius alius color: sed plantis hoc in annuis, & anguieriano caule præditis, quàm in arborum genere. His addit dicto libro cap. 14. Centauris decem vel duodecim annis durat, pinguis hæc, spissaque admodum est. Capite verò 9. eodem libro ait. At illa veluti commentitia, & è longinquo ducta apparent, Pæonia enim quam alii Glycy pedem vocant, noctu effodiendam præcipiunt: nam si interdiu, & à primo Martio visus quispiam sit fuerit quidem legens, oculis periclitabitur, radicem autem si fecat ei pedes præcidit. Centauris quoque secantes [accipitrem] triorchin nuncupatù cauere, ut sine vulnere nõ possint discedere, & alia huiuscemodi de quibusdam aliis narrat. Precari autem in secando haud quidem absurdum fortasse sit. Sed quæ addunt, absurda potius dixeris. Hæc Theophrastus, apud quem lib. 9. cap. 1. hist. legendum censemus pro Centauris, ut ait, sicilicet errore, quum Plinius etiam ita legisse videatur. Item lib. 9. cap. 14. Centauris, ubi Gaza malè vertit Fel terra. Item lib. 9. cap. 9. hist. ubi Centauris legitur non benè vertit Februifuga: sunt ea nomina Centaurii minoris: quomobrem non videtur an. maduc. r. esse in Theophrasto discrimen inter Centaurium maius & Centaurium minus. Gesner. lib. de arib. cap. de Triorchis legendum putat Centaurio. Plinius, ut apparet è Tom. III.

capite 6. lib. 25. legit Centauridi, ubi locum Theophr. de iis qui Centaurium secant & à Triorchis vulnerantur cap. 9. lib. 9. hist. malè vertit. Ego [Dalech. ita namque proprià manu adscripsit] nihil mutandum censeo. Centeria quòd existimem illam herbam esse, rubro succo turgentem, quam sanguinem Drachonis vocamus.

Nos contra existimamus Theophrasti verba posse de Centaurio magno interpretari, quandoquidem ei radix subrubra, teste Dioscoride, dicente: Centaurium magnum aliqui Narcon vocant. Folia habet Nucis regie similia, prælonga, colore viridia, ut in Br. sicca, sed ambitus ipsorum incusatas habet ad terram modum. Caulem habet instar Laphathi, duorum cubitorum aut etiam trium, atque hic à radice multas propaggines habet, in quibus capita sunt Papaveri similia, in ambitu oblonga. Flos est caruleus. Semen simile Cnicò; velut in lanuginosis floribus insitum. Radix crassa, solida, gravis, ad cubitos duos extenta, succi plena, acris, cum quadam adstrictione ac dulcedine, subrubra. Amat terram pinguem, apicam, & sylvas ac colles. Copiosa est in Lycia & Peloponneso, in Helide & Arcadia ac Messenia: & circa Phloë, & Lyciam, & Synam. In fine capitis post vires, appellata est Panacea & c.

Pin. lib. 25. cap. 6. Diosc. descriptionem declarat his verbis, Centauria curatus dicitur Chiron, quum Hercules excepti hospitio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem. Quare aliqui Chironion vocant. Folia sunt lata & oblonga, ferrata ambitu, densa ab radice, caules terminant cubitorum geniculati. In his capita ceu Papaverum. Radix vasta, rubescens, tenera, fragilisque, ad bina cubita, madida succo, amara cum quadam dulcedine. Nasctur in collibus pingui solo. Laudatissima Arcadia, Elide, Messenia, Phloë, & Lycia, atque in alpinis, pluribusque aliis locis. In Lycia quidam & ex ea Lycium faciunt, in vulneribus tanta, ut cohaerescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. In vlt. radix tantum duabus drachmis bibenda, quibus dicitur, si febris sit, in aqua trita: cæteris in vino. Et addit: Medetur & omnium morbis decocta succus. Hoc autem in Dioscoride ad finem habetur sic, "ἐπιπύου ἐν παντάκω ἐπειδὴ πάλιν τὸ φλεγμαίνοντι πρὸς τὸν πόδα." Quamquam hoc in plerisque exemplaribus non habeatur, sicut neque ea nomina, quæ paulò post ab Apuleio referentur, & ad finem inter supposititia à Cornario relata sunt. Plinius tamen clarus eiusdem libri cap. 4. dicit. Quæ utrum genus Panaces ab eodem Chirone repertum Centaurium cognominatur. Distinguit tamen Lucanus poeta hoc versu:

Et Panacea potens & Thessalana Centaurea.
Tertia [pergit Plinius eiusdem lib. cap. 6.] est Centauris Plinio cognomine Triorches. Qui eam secat, retum est ut non vulneret se. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnarique colligentes tradidit Triorchis accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia, & primo generi assignant. Huc usque Plinius, cui Theophr. lib. 9. cap. 9. errandi occasionem præbuit.

Centaurium, ut refert Apuleius cap. 34. à Græcis dicitur Maronion, alius Nestion, alius Petesurion, quibusdam Limnites. Sed Prophete eam plantam nominant Hema heracléon, alij Chironiam, alij Limnestin, alij Apogorison, alij

Centeria
herba Sanguis
drachonis

Centaurio
magnum
Diosc.
Narcon

Locus

Panacea

Chiron

Locus
Lycium

Panacea

Centauris
Triorches

Maronion. Polyhydion, alij Hemeroton, Ægyptij Antiamas, Ital. Felterra, siue Vneseram. Maronion quidem appellatum est à Thraciæ monte Maronia, quoniam plurima aut probata illic nascitur. Quemadmodum à Chirone Centaura Chironia: Sic etiam à Nefso, siue Nefseo, qui Centauri fuerunt, Nefsson appellata est Centauria.

Nefsson. Pelethronia dicta à monte Thellabæ, vbi Laphæ quondam equitandi artem, cuius ipsi periti, alios docuerunt, inter quos & Chiron Centaurus censebatur. Lmnitis, id est paludalis & stagnalis, dicta, quod secus aquarum scatebras & paludes, quas Græci *limnes* dicunt, nascitur. Et eadem est ratio cur aliqui Lmnestin vocauerant & Lmnestion. Hæma Heracleos (id est sanguis Hercules) appellata est, eò quod, quemadmodum Hercules immania monstra edomit: sic etiam hæc herbe huius radix à quacunque humani corporis parte fluentis sanguinis impetus domat & consistere facit, seu quod radix ipsa & succus eius sanguinis modo rubescant. Polyhydion, id est multi aqueam & succosam: succo enim plena est illi radix, & locis succosis ac pinguis lubris etiam nascitur. Hemeroton dici potuit à *mâs* tudine & dulce dicitur quadâ saporis que in radice sentitur: licet enim sapore sit acri & stipticante, nihilominus tamen dulcedine aliqua participat, *quæ* autem Græcis mansuetus dicitur. Appellatio Felterra ex minore Centauria maiori adiecta est contrario sensu. Constat enim hæc ipsa maioris radicem dulci quodammodo sapore dotatam, minoris verò amaro: quare fel quod amarum est, minori & non maiori conuenit, quod Plinius etiam testatur vbi de minore agens dicit, Hæc Centaurion nostri fel terra vocant, propter amaritudinem summam.

Vires ex Disce. Conuenit radix ruptis, autore Dioscoride, conuulsis, pleuriticis, spirandi difficultati, tussi antiquæ, sanguinem spuentibus: non febricitantibus cum vino, febricitantibus cum aqua, ita vt radice triæ drachmæ duæ dentur. Similiter ad tormina & veteri dolore. Ducit etiam menses & fetus, in collyrii figuram deserta, & veteri apposita. Eadem & succus facit. Est & vulneribus idonea, dum quidem humida est, contusa: arida verò prius madefacta, atque ita contusa. Committit etiam ipsa & glutinat. Quin & carnes dum coquantur in teete committit, si quis ipsam contusam simul coquat. In Lycia succum ex ipsa exprimunt, & pro Lycio vtuntur. Appellata est Panacea, quoniam omnes inflammatas affectiones sedat.

Rad. triæ disti. Atropes. Collyrium. Vulnera. Centaurij magni radix sicut gustu contrarias qualitates, ita in vsu contrarios effectus præstat, id attestante Galeno: Gustu itaque acris simul adstringentique apparet cum leuicula dulcedine. At in actionibus acrimonia quidem caliditatis opera ostentat, menses prouocans, & factum mortuum euellens, viuumque corrumpens atque euiciens. Adstrictio verò, opera crassæ terrenæque frigiditatis, cum vlcera glutinet & sanguinem reicientibus proffit. Exhibentur autem eius drachmæ duæ, febricitantibus quidem cum aqua, febrî verò liberis cum vino. Potè secundum omnium simul qualitatum actionem, ruptis, conuulsis, dyspnoæ siue spirandi difficultati, tum inueteratæ tussi conuenit. Nec enim in talibus euacuare solum quod præter naturam est oportet, sed partem quoque euacuatam corroborare ac confirmare: Eadem quæ radix & succus ipsius efficit:

Eadem que Dioscalli tradit etiam Plin. & Mederi ouium morbis: ac valere contra venera ac magicas artes, & radicem in vultu doloribus prodesse. Contrita & imposita, inquit Apuleius, tumorem fieri non patitur. Ad fugillationes & dolores succus perunctus ex aqua summo facit. Ad vulnera recentia tam efficax est, & ad plagas glutinandas, vt etiam carnes coherescant, quæ ex aqua eius coquantur: In vino decocta & potu data, splenem persanat.

Mium est, inquit Hamelbergius, tumidum latuisse Medicos, & adhuc etiam multos ignorare quænam planta sit Centauria maior, ipsi sique longè aliâ & diuersa herbâ vsos pro Centauria hæc fuisse, quum tamen in multo vsu & honore atque pretio eam semper haberint, & adhuc nostro tempore etiam habeant: sed ignoranties ipsam esse Centauriam, alieno que hoc est Rhapontici nomine, cuius radicis assimilatur, appellante. Nam quam vulgo nunc omnes Rheaponticum vocant, ea verè est Centauria maior, multi vsus contra iccoris atque lienis mala.

Rhaponticum igitur Pharmacopolarum nostrorum non est Rheum Ponticum sed potius Centaurium maius Iuglandis folio, de quo mox dicendum. Scabiosa alpina maxima, falsè ab aliquibus Centaurium creditur, ceu antè monstrauimus. Quam nos paulò antè Centaurium colinum intepsumus, eam Iaceam collinam maiorem dissectis folijs, Iaceam montanam squamulo capite, & Centaurioides maius cognominat Schvvenckf. Cætaurium collinum maius C. Bauh. Centaurij maioris speciem Gesnerus. Centaurij maioris quædam species in muris & asperis locis nascens Gesneri, est nobis Centaurij maioris species tenuifolia. Paucos autores comperit Hieron. Brunckhveig, quibus nota sit Centauria maior, quamquam quidam experti dicant esse Matricariam, quod non affirmat Apuleius, vt videre est apud Tragum lib. 1. cap. 42. Enulm quoque Centaurium vocat. Centauria radicis nomen quidam attribuant Centauri, auctore Dioscoride, vt testatur idem Tragus lib. 1. c. 42. & 56. Tragus adhæc lib. dicto cap. 42. Aquileiam Centaurium cognominat Germanicum. Dioscorides, vt legitur apud Tragum lib. & capite iam scripto Hyofciam Centaurium vocauit. Auicenna, inquit Campel. in spec. pharmac. his ponit Centaurium in Theriaca, per ignorantiam omitens Pentaphyllum. Pro Centauria ponit Polium Tract. quid pro quo. Non desunt qui sibi & alijs persuadere conentur esse plantam esse Centaurium, quæ Lysimachia epatica dicitur. Androsæmum à recentioribus Chirurgis Matricaria Iuglandis folio, inquit Casalp. lib. 9. cap. 43. fortè apud Theophrastum Centauria fuerit, quam recenset inter plantas succo sanguineo constantes. Androsæmum hoc Casalpini, est nobis Siciliana, de qua agemus Siciliana: H. n. g. lib. 19.

CENTAVRIVM MAIUS IUGLANDIS FOLIO.

Centaurij maioris caulis reclus, hominis prodeperitatem assequitur, in ramos circa summitatem diuisus: folia amplissima in alæ formam disposita, quarum singularia septimam ferè longæ, trium aut quatuor vnciarum latitudine, per ambitum serrata, neruosa, glabra, saturatè vi etiam at primum

Ovis morbi
Vlcera, Canceroma Sagittatio, nes
Dolores.
Centaurij maioris nomen sine donata planta.
Rheaponticum.
Centaurij maioris Iuglandis folio
Scabiosa alpina maxima.
Centaurij maioris species tenuifolia.
Matricaria
Enula.
Gentiana.
Aquileia
Hyofciam
Pentaphyllum
Polium
Lysimachia epatica.
Siciliana:

at primum
prodeuntia fo-
lia integra sunt
nec dissectio-
nem agnos-
cunt: capitula
siccitiorum ex-
tremis insident
squarrola, è
quibus emi-
cant flores sta-
minibus pur-
pureis contex-
ti, in pappo e-
nascetes.
Semen nitidum,
oblongum: ra-
dix rubens,
cassiuscula,
longa, recta:
Figura nostræ
quæ iam erant
factæ minis-
placent. Quia
autem ex em-
pitis sculptis e-
rant, nec tem-
pus nichores
ferri permisit,
his uti cogeba-
mur.

Tamet si do-
ctis [inquit
Corn.] videat-
ur Centau-
rium maius esse
id quod Offi-
cina hodie
Rheiponticum
vocant: &
huic etiam
Diosc. ac Plini
descriptio ma-
gna ex parte

respondeat: tamen habent Officina aliud quod
pro vero Centaurio maiore ostendunt, quod ta-
men descriptionem Dioscor. nulla parte refert.
Rheiponticum illud Antiquorum auctore Ta-
gauto, de simpl. med. purg. longè diuersum est
ab hac radice quæ nunc ab Officinis Rheiponti-
cum nominatur. Nam Veterum Rheiponticum,
radix est fungosa, pondere leuis, laxo contextu:
Hæc verò grãdis, solido concreta ponderosa.
Add: quod illa, si oris salua diluatur, colorem
reddit ad Crocum inclinantem: hæc ne palli-
dum quidem, verum cum recens fuerit tubo
madet succo, siccata nequaquam insicit croco si-
liam. Leoniceus ac docti ferè omnes huius
seculi medici radicem Centaurii maioris, Galeni,
Plinii & Diosc. arbitrantur.

Trago lib. 1. cap. 42. dicitur Centaurium Dios-
coridis, quod aliis nuncupatur Narce, aliis Lim-
nefis, Magis Herculis sanguis, Romanis Phicri &
Vnifera & Fel terra. Quodque Apuleus sequen-
tibus insigniuerit appellationibus, Pelethronia,
Limnites, Limnositis, Apegorisapo, Polytidios,
Hemerotos, Antiamas, & Fel terre: Serapio
cap. 304. Kantaurion, & Kibir, alii verò
Centauriam solidam dici affirmant. De Centau-
rio maiore præterea loquitur Tragus cum ait.
Quod ad Rheiponticam radicem attinet, non de-
sunt inter doctos qui Centaurium maius esse af-

feruerent [vide Antonium Musam,] quod si ita est,
nobis quoque Germanis in altissimis Heluetiæ
alpinis, maxime verò in montanis Sedunorum
nobilissimæ ac decantatissimæ radix prouenit. E-
ius historiam Antonius Musa diligentissime des-
cripsit. Quod si verò quis querat, cur Aquile-
giam nostram Centaurium appellem, cum vicis-
sim ego interrogabo, quare Dioscorides Hyo-
cyanum, Rheiponticum, & Gentianam Centau-
rium vocauerit.

Centaurii magni radix, Rheipontici appel-
lationem hodie in officinis medicorum retinet,
nulla profectò alia de causa, quàm quod tum
postquam in veri Rheipontici penuria medici
eius succedaneo Centaurii magni radice uti ce-
pissent: quæ Rheo pontico, Dioscor. auctore,
formâ & facultate similis est: sensimque è medi-
corum cognitione verum Rheum Ponticum
abiisset, eò tandem ventum sit, ut quum profus
iam ex illorum notitia exulisset, eius succeda-
neum verum esse Centaurium maius crederent,
adeoque eius nomen in Centaurii magni radice
transferrent, quod etiam hodie retinet.

Centaurium hoc maius Pharmacopolis ha-
ctenus improprie Rheiponticum dici testatur
Cordus in Dioscor. notatque Art. Musam, quod
absque necessitate hoc negarit. Idem ait alibi
Fellis terræ appellationem malè ad maius Cen-
taurium transitisse apud Theophr. Gazam. Idem
in Hist. Centaurium maius vocat, de scribit ac di-
citur in omnibus hodie Pharmacopoliis & à cun-
ctis Medicis Rheu siue Rheiponticum appellari
magno errore.

Huic Gesn. addit figuram, à quo in Obs. silua
Centaurium maius Germanicum appellatur: de
hort. verò, Centaurium maius vulgò Rheiponti-
cum alterum: foliis Iuglandis ferè.

Centauria maior dicitur Amato, de qua ait:
Hæc absque ambagibus & controuersia vlla,
Rheiponticum Officinæ est. Ceterum Theodorus
Gaza in Theophrasto, perspetâ huic Fel terræ
nomen indidit, quum hoc nomen minori Centaurio
potius ob insignem eius amaritudinè conueniat.

Ceterum contendat licet Musa Ferrariensis
Medicus clarissimus, radicem qua Rheipontici
loco plerumque Officina vtuntur, Centaurii ma-
gni radicem non esse: is tamen hæc in re decipi
[pace eius dixerim inquit Matth.] manifestè de-
prehenditur, cum ea radix, quæ vulgaribus Rhe-
ipontici vicem explet, omnibus sanè notis Cen-
taurium magnum representet. Quippe quòd
crassè sit, grãms, compacta, tripedalis, & rubeo
succo prægnans, qui gustui non modò quadante-
nus sit acris: sed etiam cum aliqua adstrictione
dulcis, quin etiam [vt nos quoque obseruauimus]
striata, & funiculi modo contorta. Adde
quòd & folia, & caulis, capitula, flores, & semina
illi prorsus sint eadem, quibus constare Centau-
rium magnum Dioscorides & Galenus memoriæ
prodidère. Ea, quæ hodie ad nos conuehitur,
Gargano præclarissimo Apuliæ monte numero sa
nascitur: quin & in aliis Italiæ locis, nempe in
Veronensi agro Baldo monte, quem Benaci al-
luit vnda, sed infirma radice si ad Apulam com-
pares. Porrò vtriusque Centaurii vno tantum
capite mentionem facit Melues: sed ad eò alterum
cum altero miscet, ac confundit, vt miran-
dum non sit, si à nonnullis ætatis nostræ diligen-
tissimis rei herbariæ Inquisitoribus acriter fuerit
accusatus, est nouus quidam Melius ipsius
Commentator stiuolis argumentis, horum do-
ctissimorum virotum censuris refragari nitatur;

Aquilegia

Anton. Musa
sa cepreb
Fel terra
malè Cen-
taurium
maius dicitur
Error quo-
rundam.

Cent. maius
Germ. Folio
Iuglandis

Centauria
maior de
maiori.

Musa error

Centaurium
magnum.

Locus.

Confusio
Melues.

Centaurium
non est
Rheiponti-
cum.

Discrimen
inter Rha-
iponticum
antiquorum
& officina-
rum.

Centaurium
Diosc. Trago-
lib. 1. cap. 42.
Herculis
sanguis.
Vnifera
Apegorisapo
Kantaurion.

Radix Iba
pontica.

Auicenna error Serap. error.

Plinij error

Vires ex Matth.

Nomina linguarum

Centauryi magnam Dodonaei Centauryi maioris duo generis Differentia eorum.

Dod. repreh.

Lob. redarguitur.

Centauryi maioris Gal. Centauryi Diosc.

Centaurea maior.

in tam aperto illius errore. Quinetiam Auicenna, qui cum illo pariter errat, & cum utriusque Serapio. Siquidem is scripsit ex auctoritate Aben Mesuaj, Centauryi magni radicem lentam trahere pituitam, simul & bilem, & coxendicum doloribus opitulari. Quae tamen facultates Centauryi maioris non sunt, sed minoris, ut alibi explicabitur. Caeterum neque Plinius ab errore vindicari potest, qui tamen in Centauryi magni historia lib. 25. ca. 6. an omnibus ferè Dioscoridi subscribat, in facultatibus tamen errasse videtur, quòd Centauryi maioris amaritudinem cum quadam dulcedine tribuenti: cum amaritudo non in maiori, sed in minori tantum deprehendatur. Datur Centauryi magni radix Hydropticis, Ictericis, & Iocinorosis, tum vino macerata, tum in puluerem pota. Radicis recentis succus vnicæ pondere haustus, ac etiam vulneri illitus, auxiliatur ac serpente demorsis. hæc Matth. passim in suis commentis pingit ac dicit, Centauryum magnum nil aliud est, quàm radix præterita nuper avari Rhaponticum credita, Græcis νερανθιον ήγρα vocatum, Apthos Chantaurion Kibru, seu Sacurion habre, It. Centaurea maggiore, Germ. Reupontic, Hisp. Ru-pontic, Gall. Rhepontice. Sed pingitur etiam his nominibus pro Centauryo magno à Camer. in Hist. M. rh. germ. & Epit. eiusdem.

Arguill. dicitur Centauryum maius, in Apulia Rhaponticum vocatum.

Dodon. Hist. purg. & lat. in fol. Centauryum magnum duplex statuit, licet in Hist. gallic. vnicus solum meminerit. Effigie & naturâ abesse Centauryum paruum à maiore satis constat. Maioris autem duo genera [inquit Lob. in Aduer] foliorum incisurâ dantaxat differre videntur, magis quàm radice, quæ utriusque, cum maxima, æquat caput humanum: colore Pentaphylli: siccato succo, subrucescente: flos & semen utriusque eadem: folia verò ex vno octona, aut septena, non pediculis, ut in alio, sed medio nervo artata, tarsi aut serraturæ modo, serrata & profunde laciniosa: radices coniformes, quæ siccatae utriusque Rhapontico falsò eadem olim putabantur. Iam utrius nullo discrimine videntur sanguinem spuentes & asthmaticis etiamque matricis foridibus educendis, vtiur Dodonæus, quem artius possent hic erroris insimulare Cretici, quàm eius Centauryi maioris iconem, ut non legitimam reculare. Nam illic potuit decipi, Arabes sequutus, qui vires maioris & minoris ferè contrariis confuderunt, hic neutiquam. Vireta enim Belgica plurimas huius Serratifolij sunt plantas, vni optimas, & nulla nota à vulgariore, nisi folijs iuglandis, discretas. Semen utriusque Cnici simile & par, in capitulo squaroso laccæ nigrae maioris: flos ex purpura albicat. Hoc posterius, Belgicis hortis frequentius: totius autem Alpinis tractibus, vbi alterum frequentius etiam spontè. Et hæc inibi Lobelius. Sed quid sibi velit cum sua censura circa vires ex Dodonæo adscriptas non video: eadem enim sunt non solum apud Arabes, sed etiam apud Dioscoridem & Galenum. Vocat autem is Centauryum maius suum duplex, Gall. grand Centaurye Belg Groote Centory: Belg gread Centorye. Ico. plant. p. 7. 2. euidentem cum D. d. lat. habet figuram hoc titulo. Centauryum maius. Sed & Clus. Hist. post. eam proponit hac inscriptione, Centauryum minus i. vulgare, Centauryum magnum quale à Dioscoride descriptum est, vulgare omnino notum. Est sine descriptione.

Czslip. Centaurea maior in monte Gargano

Apuleiæ nascitur: eius radix in officinis pro Rhapontico venditur, exterius nigra, interioris subrubens, crassa, & longæ folia ab radice fert erecta, similia Cerretæ, sed multò maiora, sectionibus utriusque digito litoribus, instar folij Nucis: caules fert rectos, ab eadem radice plures, paucis ramis, bicubitales, amphotelsque, in quibus pauca folia: cacuminibus capitula Cyath grandiora, flore purpurascete: semen Cnici simile inter lanuginos.

C. Bauh. Phyt. p. 188. Centauryum i. siue maius folio in plures partes diuiso, quod Officinaria est Rhaponticum: Rhapontica Centaurea maior habita Trago sine icone.

H. Lugd. p. 1287. Centauryum maius, vt & Camer. hort. quod hic ait à Centauryo Chirone sic dictum, à quo Botanicæ Achilles edoctus fuit. Affertur ex Apulia de monte Gargano siue S. Angeli dicto, ac pro Rhapontico venditur.

Tabern. Icon. & Hist. Centauryum maius, vulgò Rhaponticum. Schvvenckf. Centauryum maius, Centauryum maius serratifolium.

Centauryum maius folio Iuglandis provenit mihi Genevæ in horto ex semine: Lugduni habebam in horto: Basileæ vidi in horto Dr. Cælij Secundi Curionis præceptoris, & Dr. Dis Theodori ZWingeri & Humelij Pharmacopœi, ipse etiam habui in horto patris florertem Maio quod excreverat ad altitudinem hominis: Patavij in horto publico & Dr. Cortusij mensis Febuarii. Curia Rhatorum in horto. Morbeldardi in Horto Ill. E. C. satum aliquoties provenit, verum petit prorsquam calescit, proterit.

Centauryi maioris solum plures partes Asiæ.

Locus. & tempus.

CENTAVROIDES FOLIO GLABRO flore flavescente.

Cvbitalis Descriptio.

Cvbitalis Descriptio. Cæsclequicubitalis est planta, caule glabro, ramoso, teretifolio dodrantilia & longiora, glabra, glauca, in multa segmenta ad costam vique diuisa, quæ quidem segmenta, aliàs opposito situ respondent, aliàs verò minime, crassiuscula, nervo bifido per longum exortrecto, in ambitu raris denticulis crenata, aliàs integra, sapore oleraceo: singulis porrò ramulis singula infidè: capitula Olee magnitudine, sed formâ conicâ, splendens, imbricata, tom accuratâ squammularum commissurâ contexta, vt lauia esse videantur, nec vllâ asperitate molesta, et quibus emicant flores staminei, dilutâ flavedine imbuti.

Esti cum Centaureo collino luteo Monspeliensi Discrimen magna huic sit similitudo, omnia tamen in hoc inoffensâ læuitate politiora sunt, squammæ item capitulorum viridantibus striis pictæ, obtusæ, nullis

aulis, ei spinarum rudimentis donatz, cum Centaurium collinum luteum Montspeliense squammas habeat minime striatas, spinulis in ambitu ruffis, mucrone mordaci aculeato.

Stuckgardiz in horto Ill. v. c. donauit D. Schyvariz notante Centaurii maioris siue Rhapsontici Officin. Ia n etiam in horto Montbelgardii vbi Augusto & Septembri floret. Considerandum an eadem sit planta, quam apud Fratrem vidi siccam anno 1594. nomine Centaurii magni flore luteo & folio vndique glabro, ex monte Buldo.

CENTAVRIUM MAIUS ALTERUM folio integro.

Descriptio

Hoc Centaurium describitur, ni fallimur, Clusius, dum ait. Longa habet folia, non in lacinias diuisa vt vulgare, sed Armoraciz foliis non dissimilia, & ad Glastifoliorum humi expansorum similitudinem plurimum accedentia, per ambitum tamen serrata, saturz viriditatis, & amariu sculi fa-

deunt cubiales aut ampliores, rotundi, circa summum bifidi aut trifidi, squamata capita sustententes, Centaurii maioris primi xmula: florem villosum, coloris albescentis, instar vulgaris: semen Nicot ferè simile, seu, vt verius dicam, vulgaris, summo hirsutum, & molli lanugine inuolutum: radicem valde crassam, duram, longam, denso cortice tectam, foris quidem nigro, interna verò parte flauescete, succunne croceum refundante, qui cum amaritudine quadam aromaticus est.

Synonyma

Lobel. Obs. p. 409. eandem cum Dod. lat. habet figuram hoc titulo, Centaurium maius alterum, Centaurii maioris varietas.

Cent. mag. ali. Doi.

Dodon. Hist. purg. & lat. in fol. p. 335. Centaurium magnum alterum folio rō dissido, verum Lapatii modo, longo, lato, simplici atque indiviso, per ambitum tamen serrate: caule breuiore, floribus, semine, radice, priori cōformibus. Atq. huius Centaurii maioris meminit auror (qui Galenus fertur) libri de virtutibus Centaurii ad Papiam, Cratzeuā adducens testem, in libro eorum quz effodiuntur: vbi duz Centaurii species referuntur, maior & minor, ac maior foliis describitur Lapatii.

Cent. Lusitan. Clus. Rhapsontici Error Vespianorum.

Clus. Hist. & Hist. post. l. 4. p. 9. Centaurium maius 2. siue Lusitanis Tagi accolis Rapōtis, hoc est, Rhapsonticum nominatum, vulgarem Pharmacopolarum errorem sequutus, qui notius Centaurium maius, eo nomine donant.

Cent. maius fol non dissido C. Bauh.

C. Bauh. Phyt. p. 188. Centaurium maius 2. folio non dissido. Cum Rhapsontico, inquit, folio Helenii quidam idem volunt, at illius folia subtus incana & villosa sunt, huius verò inteno sunt vitore, vt Clusius monet.

Locut.

Simplicis folii Centaurium maius Dodonæo; Hispania mittit, atq; adne etz Antv verpiā radices, Tom. III.

tetræque commissa; subinde in hortis teui rescūe. Supra Olyssipponem, lapidosis iuxta Tagum collibus duntaxat inueniebam [inquit Clusius] in Belgica peregrinum omnino: nam tamesti radicē ad amicos inde miserim musco madido inuolutam, vt facilius conseruari posset, & postea etiā Olyssipone acceperim, numquam tamē istic persistere, aut illū acē ferre potuit. At Primū illud vulgare folius dissectis in omnibus hortis conspicitur.

CENTAVRIUM MAIUS, RHA CAPITATUM folio Enulæ, subtus hirsuto & incano.

Descriptio

Folio est amplo, Enulæ siue Verbasci nigri, magnitudine & formā oblongā, pronā parte lanugine cinericea obducta, supina verò viriditate, per ambitum serrato, crasso neruo per longum decurrente, à quo in margines obliques porriguntur venę, antequam ad oras pertingant in venulas alias diuisas, pediculo longiusculo, satis crasso, villosulo: caulis, vt scribunt Aduerlariorum auctores, rectus, capite fastigiatus, foliis squamulis loricato, ac per maturitatem stamine purpureo pleno: semine dum circa Iunium & Iulium maturuit, Centaurii maioris vel Carthami longiore: radix etiam fungosior, maior, & Rhabarbaro similior quàm Centaurio.

Dodon. gall. l. 3. c. 10. Græcè ποδὴν πύου radix eius propriè appellatur. Arab. Rheu & Raued ou Raue. Plinio latinè Rhecoma & Rhacoma. Sunt sanè Rha diuersa genera, figurā non differentio, sed ratione locorum vbi proueniunt & inueniuntur. Vnum quod supra Bosporum nascitur, Græcè dicitur πύου ῥαυδίου, Lat. Rha Ponticum, aut Rheum Ponticum. Mesuæo Raued Turcicum: Rha de Turquie. secundum prouenit in Barbaria & vocatur Rhabarbarum, à Mesue & Pharmacolo. Rhabarbarum. Tertium proueniens in India vocatur Rha aut Rheum Indicum, Medicis Arabibus Raueleseni aut Rauedseni. Vidimus, inquit, hęc in regionibus in horto Gasparis van der heiden Louanii, qui seminauerat & coluerat magnā diligentia. Floret Iunio. Item in Hist. Lat. in fol. p. 385. Rha siue Rhei, vt existimatur, ico n. Nullam addit descriptionem, quod mitum, cum olim in Gallica scripserit se vidisse, & descripserit: ico n. quidem postrema variat à priore, sed eiusdem plantæ videtur.

Rha diuersa genera Dodon.

Dodon. Hist. purg. & lat. in fol. p. 335. Centaurium magnum alterum folio rō dissido, verum Lapatii modo, longo, lato, simplici atque indiviso, per ambitum tamen serrate: caule breuiore, floribus, semine, radice, priori cōformibus. Atq. huius Centaurii maioris meminit auror (qui Galenus fertur) libri de virtutibus Centaurii ad Papiam, Cratzeuā adducens testem, in libro eorum quz effodiuntur: vbi duz Centaurii species referuntur, maior & minor, ac maior foliis describitur Lapatii.

CENTAVRIUM SIVE RHAPONTICVM alterum angustiore folio.

Valde affine Capitato Rheo, quod ex Italico semine habent D. de Brancion & Georgius Ryenlis: sed folia angustiora multo, acuti Lapatii

Descriptio

capita satis magna, simul multa congesta, mollia, & quibus flores exciunt ex flavo pallentes: semen Cruci, minus: radix crassa.

Carduus pratensis, quod in nonnullis pratis nascatur nomen habet. quod verò folia in cibus quoque vt reliqua olera expectantur, idèd à mulierculis wisen fôl [Brassica graminea]

neis purpurascensibus comato, qui tandem in pappo resoluuntur: semen album; oblongum: radices ex vno capite plures dependent, turgidulae, bulbosae imitatz, sapore non nihil saluginoso, in quo & plantagineus gustus elucet.

Clus. Pann. p. 660. sine icone Cirso maximo similis planta, sed longè minor, quam in pratis Montpelianis olim eruere meminit, quam tum nonnulli pro Medica Nardo ipsi obtudere volebant. Eadem tradit in Hist. post. pingitque l. 5. p. 149. hoc titulo Cirso 5. [maximo] congener Carduus bulbosus Montpelienis.

nuncupatur. Est autem inter omnes Carduos hic tenerrimus, si spinas consideres mollissimas. Trago *ayela* Dioscor. & Plinii esse videtur.

An Cordo Obs. silv. p. 222. Herba carduaceis foliis, acantheisque capitulis, in montanis pratis? G. An. hort. Carduum pratensem Tragi existimat Limoniam Theophrasti, quam G. zam malè Betam siluestrem verisimè scribit. Eidem de coll. stup. Acanthus silv. Hieron. Bock wisen fôl [Brassica pratensis]: Groß fôl [Brassica graminea]. Item in cat. pl. Acanthus sylvestris, wilde Biäca vrsina. An eidem de coll. stup. & asenfôl [Brassica leporina] volens fortè scribere wisen fôl.

H. Lugd. p. 1443. Acanthus silv. Carduus pratensis Tragi. An eidem p. 583. Cirsum Dodonæi? Lob. Adv. & Icon. Plant. Carduus pratensis Tragi, Acanthi facie. Lonice. *Acantus ayzia*; Carduus pratensis. Tabern. apud Vvirslung. Acanthus silv. Carduus pratensis, & Brassica pratensis.

Copiosum hunc Carduum vidi ad ripam Durbis inter Longueville & Bauans: Gener meus Theobaldus Noblot obseruauit circa Audincourt. Quam essem Geneuz ex pratis montis Thuirii transituli in hortulum: florere incipiebat Inlio, vti Montbelgardi, Angusto semine etiam maturo. Obseruauit præterea in monte prope oppidum S. Hippoliti: Item non longè à Basilea locis aquosis circa Binize pagum in Marchionatu Badenſi, & Frater Casparus in pratis circa Birsam. Planta est, authore Trago hyemis contèptrix; & quæ frigora facillè ferat. Aprilis mense quotannis noua candida folia è capillata exeunt radice: Iulio mense caules emittit.

An Leucacantha Dioscor. Lobel. in Adu. Is autem etiam carduum bulbosum Montpelienſiũ & Albam spinam vocat, ac à Spina alba (quorundam) non parum dissidere scribit, contra quam nonnullis persuaserat vocum patiticas. Icon. Plant. tom. 2. pag. 10. Carduus bulbosus Montpelienſium.

An Tabern. Icon. *lacea aculeata* seu tuberosa *Stachelkraut/ Stachgünzel*: Hist. *lacea 4. flochs blum*. Et postea inter nomina: *lacea aculeata* & *Consolida aculeata*, à foliorum spinoso mucrone sic dicta, & ab ipso lacea tuberosa à radicis tuberibus nuncupata, & inter Stæbes genera relata.

H. Lugd. p. 1465. Carduus bulbosus Montpelienſium, quem quàm proximè ad Leucacanthã Dioscondis accedere Lob. existimat, & quidam carduum Triglochinum esse malunt. Sed hunc carduum credimus esse carduum dictum cirſiũ folio laciniato, nigrius, Asphodeli radicibus bulbosis, de quo mox differemus.

Acanthus siluestris quorundam floret mense Maio in pratis circa Montpelium locis vdis frægens inter Narcissos & Aristolochias, vbi non raro à nobis collectus.

An *lacea aculeata* Tabern.

Card. Tris glabris.

Locus & tempus.

CARDVVS DICTVS CIRSIVM FOLIO laciniato nigrius, & idem cum Asphodeli radicibus bulbosis.

CARDVVS BVLBOVS MONSPELIENSIVM, SIVE ACANTHVS SILV. quibuldam, foliis laciniatis.

Cirſio affinis est hic carduus, laciniatis spinosisque membranis caulem striatum oinantiibus: at verò folia palmum aut sesquipalmum longa, glabra, nigricantia, profundis Carlinæ vulgaris laciniis incisa, rigidioribus spinis horrentia: scapi foliosam & spinosam sîmbriam habent, & in longos ramos diuiduntur in quorum extremitatibus flores purpurei, verùm capita squammata, singulata vnde emicant: radix latis crassa, à qua pendente prælongæ fibræ nigrae, Hellebori nigri vulgaris æmula. Hæc descriptio est ex planta sicca collecta olim Basileæ & Geneuz, quæ fortè bulbosa fuit.

Descriptio

Descriptio Fecit filiorum non inepta similitudo vt Acanthis sylvestris nomen meruerit: sunt ea namque Acanthi seu Brassicæ vrsinæ foliis aliquatenus similia, admodum nigricantia, paulùm hirsuta, vel potius tomentosa, crassiuscula cum spinulis in extremitatibus laciniatum, quorum pediculi ad radicem rubescunt: caules bicubitales, rubentes, impurissimis partibus, quorum ramus longis capitibus insident aliquot Cirſii capitibus similia, miti Iquarroto echino, floribus stamini.

An Dodon. hist. purg. in append. p. 452. & lat. in fol. p. 725. Spina Cirsii similis, prima? An Lobel. Obs. p. 313. Cirsion minus? An Hist. Lugd. pag. 1444. Acanthus sylv. alter Dalechampij, Acanthus sylv. 2. alius dictus Leimonia, qui in pratis nascitur: Herbarij quidam Carduum *αἰθῆρας* vocant: alij verò Leucacantham esse volunt.

Locus & Tempus.

Olim obseruavi hoc Cirsium cum essem Geneuæ in monte Thuui florens Maio: & idem florens Augusto in montibus circa Wasserfal. Hoc Cirsium collegi etiam in montibus circa S. Vrsane, & plantauit in horto Ill. E. C. Montbelgardi, idem etiam in saltor Basileæ vidi in horto Di. Martini Chmieleciij Poloni, delatum ex Wasserfall, sed folijs amplissimis, cultura fortè facit uarietatem.

CIRSIVM TOMENTOSVM RADICE
bulbosa quibusdam Leucacantha
Anguillaræ.

Descriptio.

EX eodem capite multæ pendet radices Pœoniæ vulgaris more, candidæ gustu ferè in spido: vnde folia primùm promittunt dodrantalia & cubito longiora, mollia, incanã lanugine supra infraque obducta, per ambitum laciniata, spinisque mitioribus obstita: post caulis, & is quoque foliosus, attol-

litur, crassus, lanuginosus, in que ramos diuisus: flores singulis pediculis insident singuli, nutandi. Cirsij vulgaris, coccineo colore præditi, è capitulo squarroso emicantes, qui in pappos abeunt: semen reliquum paruum, album.

An Anguill. ep. fr. 8. p. 147. Planta spinosa quam reperit in Ilyria & circa Pisam Hetruriam vrbem?

An Clus. Pann. pag. 660. Hist. post. lib. 5. p. 149. Cirsium 4. siue montanum 2. quod vulgare in Pannonia, in Belgicâ autem hortis colimur, folijs aliquantulum laciniatis. & Cirsio montano tertio paulò mollioribus, similibus ferè floribus, caule striato, & perenni etiam radice?

An Lob. Oberu. pag. 311. Cirsij varietas duplex in Belgarum hortis? An Plant. Ico. p. 582. Cirsium maius?

An Cirsii varietas duplex Lob. Acanth. per. reg. Tabern.

Tabern. Icon. & Hist. par. 2. p. 160. Acanthium peregrinum frembd weddij Hist. Lugd. 584. Cirsium maius singularibus capitulis. Camer. hort. Cirsium vtrumque, tam spinosum, quam leue. Item grande aliud biennè, & aliud exiguum perenne. In tanta breuitate, non possum distinguere Cirsia Camerarij.

Locus & tempus.

Leucacantham Anguillaræ Patauij vidi mensis Martio in horto publico & Domini Cortusij. Frater Capl. Bauhinus attulit nomine Acanthæ

leucæ: vidi etiam Bisantij apud Dom. Doctorem Chifflet Medicum humanissimum, qui mihi misit plantam, quam Montbelgardi in Horto E. C. plantauit, folia sunt longa, radices similes Asphodeli vel Pœoniæ, magna & pulchra planta, similis Cirsio, caulibus & capitulis Centaurij floribus purpureis, vel Acantho sylvestri Dalech. qui in pappos resoluantur, in quibus semina parua, alba, floret tota Æstate.

CIRSIVM MAXIMUM FOLIIS
carnosis, bulbosâ radice,
fortè Lutecianum.

AD Cirsii generare refert Clusius etiam id Cardui, siue spinosæ molle genus, quod in bicubitalem, & maiorem interdum altitudinem excrefcit, pollicaris crassitudinis caule, striato, incanã tomentaceâque lanugine obfito: folia illi maiora quàm in superioribus generibus, magis carnosâ, succi plena, viridia, in ambitu

dentata, mollibusque spinis hirta: capita in summo caule summisque ramis maiora iam descriptis, quàm in staminibus purpureo colore nitentes flores expansa, maturitate in pappum resoluntur: radice multis crassis fibris, Asphodelinos bulbos ferè referentibus, & oblongis firmatur.

Cum hoc Clusij Cirsio idem fortè vel simile vidi Luteciæ florens Augusto in horto Robini, cui folia erant glabra, & carnosiora quàm ceteris, lata non laciniata, spinulæ breues & molles in margine foliorum: stipes cum capitulis similes nostro tomentoso laciniato.

Cirsium hoc maximum foliis carnosissimum bulbosâ radice, est Clus. in Panno. n. p. 660. Hist. post. lib. 5. p. 149. Cirsium 5. siue maximum in cano folio, bulbosâ radice sine icone. An Cræsalp. Cirsium alterum?

Nascitur in montanis pratis, etiam ad piscinam vdos margines, inter silices amerinas quoque, & harundines. Floret Iulio.

CARDVVS, CIRSIVM MONSPELIANVM
folio longo, glabro, Matthioli.

RAdix & ima folia inquit Lobelius, Dipfaci modo & ortu Buglossi angustifolij acutiora, & leuibus hirsutis; spinis asperiora, longiora, viridula. Caulis vt plurimum singularis, binos ternosve ubitos æquat, angulosus, rectus, incanuscus, tener, Sonchi modo. In quorum extremo flores, rotundis, oblongis capitulis. Cardui, purpureis, d' eris conflati staminibus: in pappos desinentibus, relicto exiguo, oblongo Cardui femine sulco.

Leucacantha Anguillaræ, de qua egimus sub Cirsio tomentoso, non malè huic etiam conueniret, si sciremus an radices bulbosæ & amara, quæ deinceps diligentius obseruanda.

Leucan-

Matthioli
Cirsium
Matth. no.
natur.

in historia Germanica, non amplius Cirsium Dioscoridis esse tradit. Planta de qua agimus, est Dodon. Lat. in fol. p. 72. spina altera ad Cirsij genus referenda, folijs Cirsio spinosioribus: flosculis concoloribus, sed tribus, quatuorve vnitis, quorum minima capitula non reflexuntur: Hanc pro Cirsio Matthiolus depinxisse videtur.

Matthiolus plantam pingit [missam à Luca Ghino præceptore meo inquit Turn. part. 1. pag. 142.] pro vero Cirsio, sed nec Italium nomen indicat, neque Herbariorum, neque Officinarium, neque describit etiam, vt in eius cognitionem liceat peruenire. Cùmque leuiter transeat, nec indicato plantæ odore, sapore, aut facultatibus, neque verum Cirsium concedere possumus, nec penitus reiicere & confutare. Ex figura tamen ab illo proposita confutari posset quòd eam plantam pro Cirsio habent, eodem modo quo ipse alios confutat Buglossum putantes esse verum Cirsium. Confutatio enim eius talis est: folia Buglossi vulgaris infima spinosa non sunt Rosa similia, non potest ergo esse Cirsium: Ita quoque licet Matthiolum refellere, Infima folia plantæ ab eo pictæ non referunt Rosam, sed longa & continua procedunt, ergo &c.

Gesn. hort. Cirsium Matthioli Vveyselo Silesio. H. Lugd. p. 482. Cirsium Matthioli.

C. Bauh. apud Matth. Cirsium Matthioli, Cirsium agri Pisani Cæsalp. quod Cirsii montani 2. nomine Clusij hist. Pannonicæ describere credit Frater. Sed an Cæsalpini Cirsium Pisianum idem sit cum Clusij 2. merito dubito quia capitulum in Clusiano vnum esse solet, flos satis magnus, in Cæsalpini Cirsio capitula tenuia tanquam in umbella: figuræ etiam valdè diffeunt.

Hanc, inquit Lobel. in Adu. cum Guini Cirsio in Matthioli commentariis eleganter depictam, inquit, quoad licet, coniectamur: propterea quia idem Senensis vitique sui similes, nullam descriptionem apposuit: Ruellio alitque doctis, qui putarint hanc Buglossam angustifoliam esse, nequequam parlarus: si virentem, florentemque, vti nos, vidisset. Sanè vix vlla in Dioscoride plenius descriptioni respondet & facultatibus, quàm hæc, floribus non quidem Buglossi, sed papposis & la ruginosis, euandis, caducis.

Camer. ad Hist. & Epic. Matth. Cirsium, welsch Tom. III.

Matth. re-
fclitur.

Cirsium
Lob.

Cirsium
Guini.
Matth. 1. c.
natur.

Cirsium
Camer.

Plantam quã Pifis ad Matth. misit Lucas Ghinus, qui nati eam scribit in vlgionis locis: Ea Matthioli quidem iudicio Cirsio maximè ad stipulam videtur. Sed mirum quòd plantam incognitã, quam passim in suis com. egregius & ingeniosus Commentator ex vfa sola figura Cirsium referre putauit, ac quam pro eo approbauit,

ochsenzung. Figuram & descriptionem quandam ponit Camerarius non suam sed Matthioli, Figura enim ex Matthioli commentariis desumpta.

Vti dictum obseruauit Monspelii, sicuti etiam Frater plurimis annis pòst iuxta Molendinum loco paludoso. Hanc plurimam prope pistrinum Oliuarum, & pone Molas farinarias, in locis vadosis Lani amnis Monspelici, & prærensibus lacustribusque littoreis à Grammancio luco in meridiem deuenis; quã maris alluuiõibus & Solibus feruidis longè latèque patètes planicies sale niueo operas pedibus terebat Lobelius, Junio 1566. Notissima hæc illic studiosis, alibi Italiae aut Gallia parum nota aut frequens.

Locus & tempus

CIRSIVM ANGLICVM RADICE

Hellebori nigri modo fibrosa foliologo.

Descriptio

Cirsium Anglicum videtur Spinam albam adumbrare, spithameo caule & folijs Cirsii, cui referri cõmodè potest flos singularis Cardui bulbosi: Radix Bellidis aut Hellebori modo fibrosa prouenit in pratis in villa vernacula lingua Art. n. nomine, guttu adstringente, practico, moderatè calido.

Angli examinent quantum Cirsium Butanicum Clusij, de quo mox infra, ab hoc differat: descriptio hæc Lobelii Obs. p. 2. nimis succincta. Lob. Icon. Plant. p. 53. & Hist. Lugd. p. 34. Cirsium Anglicum.

Cirsium
Anglicum.

CIRSIVM FOLIS NON LACINIATIS

viore Brassicæ & macrocaulon:

Descriptio

M Vltæ profert folia Cirsium folijs non laciniatis viore Brassicæ, oblonga, Centaurii maioris non laciniati, foliorum prope modum æmula, Brassicæ foliorum colore & viriditate; satis carnosã, in ambitu crebris aculeis prædita: inter quæ medius exit caulis, cubiculis aut amplior, striatus, quem alternè ambiunt

folia superioribus minore, latiora pediculo eum amplectentia, & veluti membranaceas quasdam alas, ad proxima folia, secundum caulis, cui adnatae sunt, longitudinem producentia, eâ de causâ caules quodammodo aâi apparent: summus caulis in hispidum, multisque squamulis imbricatum caput desinit, quod tandem in stamineum florem purpureo colore rubentem explicatur, & propendet: in superioribus alis nascuntur interdum ramuli quâdam lanugine oblitii, similes sustinentes flores, qui deinde, ut alii in pappum & lanuginem resoluuntur, *semine*que in eâ reliquis simile occultant: *radix* minimi interdum digiti crassitudine, aliquot fibris donata & viua, singulis annis propagines è lateribus surdit.

Semen.

Cirsij Dod.

Carduus
simusCirsium al-
terum Lib.Locus &
tempus

Cirsij foliis non laciniatis vitore Brassicæ meminit Dodon. Hist. purg. in append. p. 451. & Lat. in fol. p. 725. vbi Cirsion vocat, ac ita describit. Ex Carduotum & spinarum numero etiam Cirsion est: folia eius oblonga: Lacticæ quasi similia, verum acuminata, & per circumferentias aculeata, candidiora longioraque quam vulgaris Bugle ssi: caules recti, bicubitales, in duas alas nonnullas discreti: in quorum singulis capitulum eminet spinosum ac hispidum, quod post floris vigorem deorsum reflexum nutat, tandemque in papposam lanuginem resolutur, flos purpureo rubet colore. Semen laue resplendet aliorum multorum Carduorum instar.

Lob. Adv. p. 251. Obseru. p. 314. & Icon. plant. p. 581. Cirsium alterum.

Clus. Pann. Cirsium 3. montanum & pag. sequent. 659. vbi figura, Cirsium 3. Histor. post. ad Iconem, Cirsium 3. montanum. ad descriptionem Cirsium 3. siue montanum. in L. Lugd. p. 583. Cirsium aliud Dodonæi.

Clusius Cirsium suum cretens obseruabat in montanis quibusdam siluis Pannoniæ, ut supra Polonium & Nemethvuyvar, aliis etiam ad Alpes tendentibus vbi Badenses. videlicet Thermas, & vicinis. Florebat Iunio.

CIRSIVM PANNONICVM 1. CLVSIO,
folio non laciniato.

Descriptio

per circumferentiam prædita, cæsi coloris: ex horum medio, *caulis* emicat pedalis, aut etiam cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam oblitus,

(per quem sparsa sunt folia iam dictis minora) vnicum in summo plerumque ferens *caput*, nonnunquam alterum & tertium, multis squamulis imbricatum compactis, non nihil purpurascens: & acutis asperum, quod in stamineum *florem* expanditur, vulgariam Cirsiorum modo, colore purpureo: *semen* etiam illorum semini non diffimile, multâ lanugine inuolutum nascens: *radix* multis nigricantibus & duris fibris prædita est, eamque supremo capite hirsutam, vetustorum foliorum nerui remeantes efficiunt.

Nascitur inter arbores in decliui montium *locus* & quorundam Pannoniæ: sed montanis pratis quæ secundum Danubium extenduntur, multò abundantius. Iunio floret, & subinde semen etiam profert.

CIRSIVM BRITANNICVM CLVSII
repens.

Non mi- Descriptio
nus est
elegans Cirsij
genus, & haud
dubiò proximi-
mè huic collo-
candum, cuius
descriptionem
& iconè Clu-
sio anno 1581.
Londini commu-
nicauit C.
Vir. Thomas
Pennæus Ló-
dineris Med-
icus. Planta
est *caule* sin-
gulari, cubitali
aut ampliore:
folia per caule
alterna, longa,
in ambitu spi-

nulas, minimè que pungentes habentia, quorum supine partes virent, prone albicant, & canâ lanugine obducuntur: in summo caule *capitulum* vnum Carduorum modo, quasi ex squammis mucronatis compactum, *florem* sustinens satis magnum ex multis apicibus, colore ex rubro purpurascens, ac tandem in pappum abeuntem: *radix* est nigricans, fibrata, quândo que per magnas fibras sese propagans. Floret Iulio & Augusto. Prouenit in pratis ad radices montis Englebrov totius Angliæ celsissimi in comitatu Eboracensi.

Clus. Pannon. pag. 657. Cirsium 2. siue Britannicum, & pag. sequ. ad Iconem Cirsium 2. Histor. post. Cirsium Anglicum siue 2.

An verò Cirsia à nobis descripta, Cirsij Veterum facultatibus respondeant, ignorare nos cum Clusio fatemur: & iudicium deis ferre difficile. Nam neque Dioscorides suo Cirsio villas vires tribuit, nisi quas ex Andrea descripsit, de quibus aetè à nobis dictum.

CARDVVS MOLLIS LAPATHI
folio.

PEdali assurgit *caule*, vtcunque crasso, striato; nonnihil lanuginolo: *folia* illi circa radicem maiora

omnino incana, foliorum albe Populi instar, & densa lanugine obsita, gustu in initio exsiccante deinde amariusculo, que vero caulem amplectuntur minima sunt & angustiora, ex quorum sinu circa summum caulem ramuli exeunt, terni, quaterni, aut plura sustinentes capitula squamata: Cyani, aut lae: ex capitulis respondentia: quae dum expanduntur, florem promunt ex caeruleo purpurascens, & semen deinde continent lanugine inuolutum, Cyani femini non valde dissimile, sed paulo maius, cardicans. radix nigra, aliquot tenuibus fibris praedita, dura, viua, & lateribus propagines spargit.

Clus. Pannon. pag. 663. & 664. Carduus mollis [Hist. post. lib. 5. pag. 151. mollior] 2. siue Lapathi folio.

Hunc ernebat Clusius, circa secundum Sneberg, excelsi admodum montis, iugum, inter saxa nascentem, cum Auricula vrsi flauo flore, incano folio: deinde etiam in Etchero. Florebat utroque loco mense Julio. Viennam relatus & in horto repositus semen tulit Augusto, deinde perit. Vbi tamen sponte nascitur, viua est: nam superioris anni caules atidos retinentem, cum floret deprehendebat.

CARDVVS MOLLIS HVMILIS
& angustifolius.

Descriptio **H**vmilior hic est, neque palmarem altitudinem excedit, caule non minus crasso quam superioris, multis longis foliis exornato, supernè etiam virentibus, infernè cana [non tamen adeo densa, ut superioris folia] lanugine vestitis, & molles quasdam spinas in ambitu obtinentibus, gustus etiam amari, in initio autem adstringentis: summo cauli insidet singulare capitulum squamatum, maius quam praecedentis capita: ex quo flos multa lanugine ex caeruleo purpurascens pubescens exortur: semen obseruare non potui: nam tamen aliquot stirpes in horto magna diligentia excoluerim, quas loco natali & florentes & nondum florentes erueram, ad frugem tamen non peruenerunt, sed paulatim flaccescentes, prorsus tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra, & frequentibus subnigris fibris praedita, subinde noua germina è lateribus producit.

Clus. Pannon. pag. 663. Carduus mollis [Hist. lib. 5. pag. 151. mollior] tertius siue humilior angustifolius.

Crescit in summis Snealben iugis, cum Auricula vrsi quarta, quae glabro & splendente est folio, carnei coloris flore. Floret verò Julio & Augusto.

Locus
Tempus

CARDVVS MONTANVS FOLIIS
Helenii non spinosus.

Descriptio **F**ollii Helenii non spinosus, capite rubro, frequens in montibus Hermunduro-rum circa vrbes metallicas, non multum differens à Carduo molli latifolio Clusii, in cuius descriptione huius quoque meminit.

Descriptio

Camer. hort. Synonyms, pag. 35. Carduus montanus foliis Helenii non spinosus. Clus. Pannon. pag. 967. & Hist.

post. lib. 5. pag. 151. Cardui mollioris genus elegans, praecultum, & radice serpente in cultissimo horto c. v. Io. Camer. Carduus mollis Cameratii.

CARDVVS MOLLIS FOLIO
laciniato.

Descriptio **M**ultum fecondum radicem habet folia, cum huiusmodi sparsa & iacentia, tum surrecta, infernè cana molli- que lanugine obsita, supernè virentia, valde laciniata, & ad medium versus neuum dissecta, calcitrapae siue cardui muricato capite, mollioribus & tenerioribus foliis pene similia: nullis tamen

Descriptio

spinis horrentia, gustu primum exsiccante, deinde amariusculo: è quorum medio vnus aut alter caulis assurgit cubitalis aut amplior, teres, rotundus, striatus, purpurascens, & molli quadam lanugine obsitus: inferiora folia per infimum

caulem sparsa: etiã laciniata sunt, licet iam di-
 stis minor, quæ vetò supremũ caulem ambiunt,
 oblonga, angusta, nullis laciniis diuisa, mucrone
 vt plurimum purpurascens: extremi caules in a-
 liquot ramos interdum diuiduntur (magnã tam-
 en ex parte singulares sunt, vnicũque susti-
 nent eaput) qui *capitula* sustinent, ex multis te-
 nuibus squamis imbricatis dispositis composita,
 molliter echinata, quorum median, occupat fla-
 mir eius & villosus *stos*, coloris purpurei elegan-
 tissimi: fori stacedo & eusnido succedit *semen*
 angulosum: radix digiti crassitudinem non nun-
 quam æquat, subfusca, longa, aliquot fibris do-
 nata.

Synon: *Clas. Pannon. pag. 661. Carduus 1. siue mollis*
[mollior, Hist. polt. lib. 5. pag. 150.] laciniato folio.
 Hunc aut *Clas. Gesnero atque Benedicto Aretio*
notum fuisse, nomine Edeldistel / Cardui inter
Carduos spinosissimi, folis referentibus solia
herbæ Mosbblumen nominatæ. Alii fallitur Clu-
sus, multũ enim distat Edeldistel ab eius Car-
duo molli laciniato folio. Demonstrant id apertè
solia, herbæ Mosbblumen, id est, Calthæ aquaticæ.

Clas. Lappin.
 Camer. hort. *Carduus mollis tenuifolius, cuius*
icon extat apud Clusium.

Inuenitur hic, inquit Clusius, totã illã mon-
 tium catenã, quæ à Calenberg & Danubio, cui
 imminet ad Alpes vsque extenditur, & deinde
 per Leytenberg, rursumque per Prellenberg &
 Hamburgerberg ad Danubium duobus supra
 Polonium millaribus refertur. Floret Maio,
 semen perficit Iunio & Iulio.

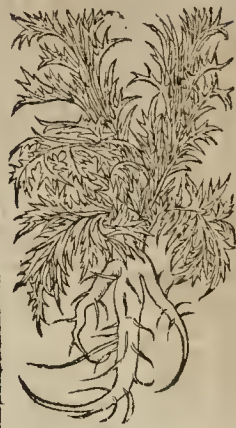
GARDVVS SIVE SCOLYMVS
 Satiuus, spinosus & non spinosus.

Descriptio.

AD culinarum cupedias satis Scolymus *folia*
 è radice promit pedem & sesquipedem lon-
 ga, semipedem serè lata, in lacinias latas subiectas
 diuisa, incano & cinereo tomento obsita, potissi-
 mãm parte pronã, nullo aculeo minacia, inter-
 dum nulla est lacinia angulãve qui non spinis
 rigidis luteisque minetur: *caulis* pedem vnum aut
 alterum altus, striatus, tomentosus, ramis aliquot
 donatus, in singulorum acamine *caput* gerit tur-
 binarum, squammis magnis glaucis, carnosiss, acu-
 mine obtuso, aliàs spina robusta præpilato, vni-
 que infimo crassiusculo tenero, vesco, albicante,
 compactũ, quod sensim diuulsis
 squammis super-
 rius latefcit,
 tandemque
 floris stamina
 purpurascencia
 explicat.

Scolymi duo
 habentur gene-
 ra: satiuum, &
 spontè nascens
 de quo postea.
 Satiui quidem
 nulla verè gene-
 ra sunt, licet ge-
 nera dicat esse
 Matthiolus. Ex
 eiusdem liqui-
 dem stirpis se-
 mine, vterque
 tam spinosus,

Genera duo
 Matth. no-
 tatur.

quã non spi-
 nosũ enascitur.

Spinosus *folia*
 gerit non spi-
 nosũ, magisque
 laciniata, tenui-
 bus circumdata
 spinis: *caulem*
 quoque non
 spinoso simile,
 striatum, subal-
 bicantẽ, in cui-
 us summitate
 echinatum mac-
 leatumque ex-
 tuberat *caput*,
 flore hyacinthi-
 no: *semine* Cni-
 ci minore. Radix
 tenuior cassia,
 firma, non in-

suau.

Non spinosus *folia* fert ob radicẽ amplexa, lon-
 gitudine serè cubitali, scissa, subhirsuta, cinerei co-
 lorã, nequaquam aculeata, paucis exceptis: *caule*
 ex medio foliorũ erigit crassũ, & in cacumine ca-
 put figura Pineæ Nucis, ex latis squamis coagũ-
 ratum. Caput hoc aliquãdo oculatur inter folia
 media: non procul à radice, quod si non auferatur
 tenellũ, attollitur in dies cum *caule* supra fo-
 lia, & floret *stos* lanugineus est: colore purpureo:
semina inter candidam lanuginem continet, ob-
 longa, lani cortice obteãta, candido, vel nigro:
 Fert & alia à latere capitula duo, aut tria, sed mi-
 nora, quã quod in medio continetur. Capitum
 squamã figura folij Laurini, aut Myrthini in acu-
 leum desinunt: breuem, nunc robustum, nunc in-
 firmum, nunc propè nullum: similiter & folia,
 quæ in caule aliquãdo aculeata, aliquando mit-
 tia sunt: differunt à colore squamarum: nunc e-
 nim subrubentes, nunc virides spectantur: capi-
 tis quoque figura nunc oblonga, nunc rotunda:
 gustui gratissima.

Theophrastus spinosum intellexisse videtur,
 cùm inquit. Quæ autem Cactus [Cattus Cæsalp.
 mallè meo iudicio] nuncupata est, in Sicilia tan-
 tum nascitur. Græciã nusquam habetur sui gene-
 ris planta: hæc enim statim à radice caules in ter-
 ram præcumhentes emittit, folio lato atque spi-
 noso, caules desquamati cibo idonei sunt, paulu-
 lum amaricantes, qui in muria asseruari queunt:
 alium verò & caulem producit, quem Pterinice
 [πτερινικὴ] vocant, is quoque cibo aptus, sed refer-
 uari nequit, fructus spinosa facie [σπειραδον] ex-
 pus lanuginosis seminibus, vescendo est, & pal-
 ma cerebro similis, *σπειραδον* appellant, (Plinius A-
 caliam legit.) Athenæus *Ἀσπυλῆστρον*.

Spinosam Cinarã, inquit Dodonæus, Scoly-
 mum esse Dioscoridis, Fuchsi & plerumque aliis est.
 vitum fait. Scolymus autem Dioscoridis folio est
 Chamæleonis aut Spinæ albæ: caule multũ folio-
 so: capite spinoso. Cinarã autem spinosa huius-
 modi non est: Nam tametsi caput spinosum illi
 sit, caulem tamen non habet multũ foliosum,
 sed sæpè folijs viduali, vel vno aut altero tan-
 tummodò folio ornatum. Conuenit magis hæc
 Cinarã cum eo qui *σπειραδον* à Theophrasto ac Pli-
 nio dicitur, &c.

Theophrastus porò de Scolymo satiuo non
 spinoso, egit, vt puto, statim est Scolymum, cùm
 inquit

Scolymus

spinosus

Scol. non spinosus

Cactus

Theophr. est

Scol. Spinæ

Jan.

Pterinice

Scolia. Al-

calia Plin.

Scolymus

Dioscoridis

est.

Calve

Scolymus

Dioscoridis

est.

CARDVVS SIVE SCOLYMVS MAXIMVS
non spinulos.

Cuius iconem hic exhibemus, fatemur nos oculis nostris non vidisse, ac propterea etiam sine ulteriori delineatione eam iconem proponere voluisse, ne nostrarum rerum cupidi haberent, quod tementē desiderarent. Hanc prius depinxit Lob. in Icō. Plant. Tom. 2. pag. 3. hac inscriptione. Cy-

nata maxima ex Anglia delata.

Carduus siue Scolymus satiuus, à cinere [quo amat stercoreari] Cinara etiam, Græcè Galeno *χινάρα*, dicta videtur. Germanis *Strobildorn* & imitato nomine Gallico *Artichocho*, Belgis & Gallicis *artichaux*: vnde & *Articocalus* & *Articoca* à nonnullis dicitur.

Colitur porò Cinara in hortis: stercoreatam & solutam terram diligit: quamvis & in pingui possit melius provenire. Serenda est circa Calendaras Mattias Lunà crescente si fieri potest: femina in area spatio semipedis discreta, non altè imprimenda sunt, sed tribus digitis comprehensa mergantur, donec ad primos articulos terra pervenerit: tunc leuiter terra operiantur, & herbis liberentur affiduè. Circa Calendaras Nonembris, [vel etiam citius in Germania] planta depri-menda, multòque cinere stercoreanda: Idem genus stercois huic oleri videtur aptissimum. Singulis autem annis à caudice auferenda sunt plantæ sine soboles, cum aliqua tamen radice parte vellenda, quæ circa Autumni æquinoctium disponenda sunt, Columellà & Palladio auctoribus.

Spinis autem catebunt Carduorum capita, vt ait Palladius, si cacumina feminum confingas, vel, vt oliores aiunt, si delibratis Lactuæ radicibus & distectis, femina integra condantur. De Cynaræ cultura & vtu consulendus & Aug. Gal-lus. Scolymus inquit Dioscorides, radicem nigram, crassamque habet, quæ graueolentes alarum hircos, & reliqui corporis virosum odorem emplastata [inspersa in puluillum detrita] Cot-nat. *χινάρα* *απὸ* *πυλίου* non *χινάρα* *απὸ* *σκόλυμου* emendat. Idem etiam decocta potaque in vino potest: nam pota itidem copiosum graueque olentem vrinam prolicet. Eo nomine quoque virulentæ tertie Gonorrhæe differentia præfens esse remedium expertus est Langius. Et Oribasius lib. 2. Synopseos: Cardui radix, inquit, magnam educit graueolentium vinarum copiam, si quis vino incoquat, & decoctum bibat. Et in deliciis gæ-næ, Carduus aded frequens erat, vt sine eo nulla magnifica aut adicialis censeretur cœna. Huus folia confectâ, & terra obruta, albescunt: &

Tom. III.

hyeme, si inter ferula cum thyrso decocta fuerint, graïssima. Caulis eius in vere pineas aculeatis foliorum squammis compactas gestat: quæ autem radicis eius pars tenerior, vt Asparagi, in iure cum butyro elixata [ad proliciendam Venerem] vti que sexus edic] æstate ad id vis in vneris confecti languentibus, hyeme verò mulieribus ad venerem pigris, vt Hesioidus refert, patrocinatur. Glaucias quoque prodidit Cardui esum ad prolis masculi conceptum plurimum confetre. Nil igitur mirum, mulieres Carduum aded ambire: vt diligentiori earum culturâ effectum sit, vt non tantum echinata Carduorum pinea, sed radices, caulis, & folia per totam hyemem, quâ cætera contabescunt, nobis in cibum suppetant: ne quis omninò, vt fertur, sine Carduis sit dies. Galenus scribit Scolymi radicem copiosam vrinam graueolentem elicere, si quis eam in vino coctam bibat, ac proinde graueolentiam sanare tum alarum, tum totius corporis. Atque hoc, sanè medicamento inest ex tota substantia, nimirum cum succens sit purgatorius. At quæ secun-dom qualitates editur actio, calidum in siccō ordine completo, aut tertio incipiente, medicamen indicat, siccum verò in secundo. De Scolymi viribus plura Plinius habet. Scolymus vrinam ciete præcipuè traditur: sanare lichenas & lepras ex aceto, Venerem stimulare in vino, Hesioido & Alceæ testibus: qui florente eo Cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, virosque in coitum pigeamus scripsere, velut prouidentia natura, hoc adiuuētō tam validissimo. Item graueolentiam emendat radicis em-dullata vicia, in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo sciunio, itemque post cibum Cyathis singulis pota. Mirum est quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per vrinam effluere. Hæc Plinius.

Nunc nullis non hortis cardueta spectantur, plurimæ hortorum aræ Cynaris refertæ sunt, neciam sine cibo hoc, nisi tempus anni neget, opipara vel adicialis vlla sit cœna. Apponuntur capita nondum florecentia Asparagi modo iuribus incocta, eorumque pulpa estur cum sale & Pipere. Itali rarè decoquant, sed cruda cum sale vorant. Scribit Aëtius Scolymum calidum esse in principio tertii gradus, siccum in secundo, id quod in Scolymo quem in Anglia se habere scribit Turnerus, nunquam animaduertit. Turn-cus Cynaræ autore Iouberro ex melle potius condendus, aduersus pulmonis infarctum. Sumi verò debent Cynaræ caules terrâ obruti & candidiores facti, saporisque mitioris.

Patet verò ex hæcenus dictis Cornario Scolymum non fuisse notum, quem suo tempore in cibum non venisse affirmare audeat.

CARDVVS SCOLYMVS

Syluestris.

Scolymus syluestris satiuo persimilis, caule Descipitæ sproccero hominis altitudinem assequente: folia an-gulissima, caetera satiuo, sed tomento copiosiori obducta, cuius nulla est lacinia quantumvis exigua, quam non arment spinarum mordacium flauescensium spicula, quibus & singula capitis squamarum extrema, sed maioribus multò rigidioribusque horrent, ipsa verò capita Satiui capitibus magnitudine cedunt: florum stamineus confluens purpureus. Semen Caici

G 2

Nomina

linguarum

Cultura

Satio.

Margaritæ

Alarum

hirci.

Diof. cor-

viz.

Ad Gonorrhæam

Sipulenciam.

Vrina graueolens.

In deliciis

habetur.

Venerem stimulat.

Ad masculi conceptum.

Nulla dies sine Carduis.

Succus purgatorius.

Temperamentum ex Galeno.

Vires Plin.

Lichen. Lepra.

Vfus domi sicum.

Aëtio com tradit.

Turn.

Truncus Cynaræ.

melle conditus.

Delebitur.

Cornario Scolymus non notus.

auti... que spinis armati, Scolymi mediocri-
magnitudine, callosa squammarum cartilagine,
dulci, velcâ, florum purpurascentium *stamina* ex-
plicant, quibus *semen* succedit Carthami: *radix*
longa & crassa, cæclenta.

Bruffel. Fuchf. Corn. Trago [qui & Labrum
Veneris appellari alicri] Carduus Mariæ & Spi-
na alba dicitur.

Cordo in Diosc. dicitur Carduus Marianus. Is
eorum opinionem non approbat, qui cum Ama-
to Chamæleonem dicunt, ceu nec eorum, qui
cum Fuchfo, Corn. Trago, Lonic. Toxite Helff.
& aliis Bedegar album, h. e. spinam albam esse af-
firmant.

Sed & Dodon. gall. Spinam albam Carduum
Mariæ Officinarum vocat, ac quorundam Agri-
cinaram facit, Donacitum, Erythreum, Spinam
regiam, Carduum rampartiarum, & Bedegar Ara-
bum; non sine errore: Quem tamen errorem
animaduertit Dod. lat. in fol.

Carduum Mariæ vulgi, aliquid huius farinae est
Anguill. epist. 8. Silybum Veterum putant ab his
tamen merito dissentit Gesn. de hortis, qui re-
dit de coll. h. p. Cardui genus nuncupat, macu-
lis albis quod à pleurite vulgò appellari tradit.

Lobel. in Aduersf. Silybum, Carduus Mariæ &
Lacteus dicitur. Inreprehensionem ex Turnero
aduersum Dodonæum adducit, ob vires quas ex
Dioscoride vulgaribus plantis tribuit. Dodonæi
sedulitas, inquit Lobelius; vt multis aliis locis
laudanda, ita plerisque minus tempestiua, vbi
ignotis plantis facultates certas asserit, quas è
Dioscoride accepit, magno detrimento ærorum
& experimentatorum, qui quod vident à vito
bono, & veritatis amico scriptum, illic vt verum
arripiunt, & per experimenta motes agunt.

Obf. pag. 479. Silybum siue Carduus lacteus,
Leucographis Plinii Aduersariorum. *Leucogra-*
phin Plinii quidem aliqui volunt, sed hoc non le-
gimus in Aduersariis; vt hoc loco scribit Lobe-
lius:

Icon. Plant. Tom. 2. pag. 7. Silybum, Carduus
Mariæ & Lacteus, Leucographis Plinii.

Malè Amatus Chamæleonem album facit, nec
congruit nomen eius gallicum, *Carline*, huic
plantæ. Sed & Toxites in onom. phil. pag. 241.
Acanthion leucon Carduum Marianum cogno-
minat, & diuersos eo capite confundit Carduos
p. 354. cum Tribulo S. crucis & Tribulo S. Mariæ.
Loniceri vocabula, spina alba & *Arriehant* sua uo-
ge non sunt approbanda: figura quoque non
multum placet. Tabern. Icon. & Hist. Carduus
Marianus siue lacteus. Is falsò spinam albam, seu
Bedegarim, credit.

Camer. hort. Carduus Mariæ vulgi, eidem in
Epit. & Hist. Matth. germ. Carduus lacteus: C.
Baub. apud Matth. Carduus lacteus, Carduus
Mariæ.

H. Lugd. duas habet Icones. Priorem p. 1464.
hoc titulo: Carduus lacteus Matthioli. Posterior-
rem p. 1475. hoc: Leucographis Plinii, Carduus
Mariæ. Vtrobique describitur: in illa figura folia,
in hac capitula non placent: Tertio describitur p.
1466. sub Silybo Penæ sine icone.

Theod. Dorst. qui Bedegar, Labrum veneris
& Spinam albam Carduum Mariæ cum Fuchfo
& aliis non sine errore opinatur [ait enim hanc
in omnibus conuenire cum descriptione Spinæ
albæ apud Diosc.] Etingii iconem, non Cardui
Mariæ proponit.

Cæterum, Carduus lacteus, Lactarius, D. Ma-
Tom. III.

ria, Marianus, & lacteis maculis notatus Lat. con-
gruè dici potest, Germ. Mariendistel & frauwens
distel/weiß wegdistel. Belg. Ouser vrouwe die
stiel. Gall. Chardon de nostre dame. It. Cardo Ma-
riano, Cardo maculato, Scardacio bianco. Hisp. Car-
do pinto. Angl. Our lady distel. Boh. Ostrom
pes.

Passim Montbelgardii prouenit, nec non B. fi-
lez, Lugduni & Geneuæ, in hortis, in quibus
olera seruntur, non rarè & secus vias locis incul-
tis, florens à Iunio in Augustum vsque: altero à
quo enatus est anno: interea & semen mastru-
ritatem consequitur, quo maturo petit, vt pleri-
que Cardui, quibus non diuiniór est vitâ,
quam ad feminis vsque perfectionem.

Radix excalcit authore Matthiolo in Epit.
Camerarii, abstergit, aperit, prouocat & attenuat.
Eius decoctum datur vtiliter potandum ad ioci-
noris, & valorum infarctus, & remorantes vri-
nas, quare confert hydropicis, ictericis, ac ne-
phriticis. Item menses elicit, tum potum, tum in
defectionibus additum: Radicum siccarum pul-
uis propinatur ex pissana cum Fœniculi femi-
ne, & longo Pipeete ad lac augendum. Aqua, vt
Tragus perhibet, è foliis Cardui Mariæ destillata,
ac quantum mediocrius haustus continet pota,
lactem morbo auxiliatur. Si huic potioni femi-
nis Cardui Mariæ tertiâ dimidiâ drachmam adie-
ceris efficacius id præstabit, quin & pestilentiali
veneno, & quibuscunque aliis corporis interdiis
malis exigendis apprimè conducit, aqua destilla-
ta inflammationibus incensi hepatis, & deliquio
animi in linteolis foris imposta opitulatur. Cæ-
terum Cardui Leucographi folia tenera, demptis
spinis, aliquando oleribus non incommode ad-
di, testis est Dodonæus: ad quæ præterea vilis
incognitum est.

Locus &
Tempus.

Vires
Decoctum
radicis.
Valorum
infarctus
Remorantes
vri-
nas.
Menses
Pulsus rad.
Lac auget.
Aqua Fo-
lorum Fo-
lorum
Laterum
morbus.
Pestilentia.

CARDVVS LACTEVS PEREGRINVS

Camer.

Semen subal-
bicans in-
uenit an-
chor
inter Epithy-
mum è Creta
declarum; sed ad
frugem non
peruenit plan-
tâ, frigore su-
perueniente
corruptâ radice,
& mox conta-
bescensibus foli-
is, quæ tene-
riora erant &
planè similia il-
li Carduo què
itidem Lacteus
nuncupat D.
Rauuolfius,
vel Bedegar
Arabium cum
An. Bedg.

Descriptio

Synacis herbis aliis ipsi communicatum; flore
purpureo palléscente, caule exalbido, spinis nitidis
è luteo albescentibus. Fortasse idem fuerit.
Nos Iconem ex sicca à Camer. delineatam pro-
ponimus.

Camer. hort. Cardui Mariæ vulgaris species, Card. Ma-
quem Rauuolfius Carduua Lacteuum vel Be-
ria Camer.

ynon.
Card. Ma-
ria.
Card. Ma-
rianus.
Spina alba
non est.
Card. Ma-
ria Dod.
Error Dod.
Card. Ma-
ria Dod.
Silybum Ve-
terum.
Card. la-
teus.
Dodon. re-
arguitur.
Silybum Lob.
Lob. lapsus
Leucogra-
phis Plinii
Chamæleon
albus Ama-
ri.
Acanthion
leucon To-
xite.
Lonic. no-
mendatura
venitur.
Tabern.
lapsus.
H. Lugd.
Icones dua
descripserunt.
Describitur
error.
Nomina
linguarum

deguar Atabum vocat. Item Icon. Carduus la-
 cæus Syriacus.
 C. Bath. pud Marth. Cardus Maris altera spes-
 cies ex Syria. An Honori Belli Agauanus Cre-
 ticus super spinosa quam Acanon Veteribus di-
 ctam fuisse indicat, ac à qua reliqua spinarum ge-
 nera Acanacea nancupata fuêre.

Card. la-
 cæus Syria-
 cus.
 Card. Ma-
 ris Syria-
 cus.

CARDVVS GALACTITES IOH.

Bauhini.

Descriptio.

Galactites
 Carduus,
 natus radice
 tenui &
 simplici, caulem
 tollens inter-
 dum simplicem,
 interdum ramo-
 sum, cubitali-
 tem, striatum,
 cano villo pu-
 bescentem, mem-
 branis spinosis
 pinnatum, cui-
 us summum in
 turculos ali-
 quot facessit,
 capita sustinê-
 tes Auellane
 magnitudinis,
 squarrosa, quo-
 rum singula

squmme in longam, acutam, inuadim spinam
 desicunt: hinc flores emicant purpurei, gratia
 suæ post multos annos tenacissimi: semen pappo
 appenditur, oblongum, lubricum, candidum, a-
 marum, ceterum folia palmo longiora, mitius
 aculeata, profundis crebrisque lacinis diuisa, ima
 parte alba lanugine donata, supernâ virecent,
 fortuitis maculis lacteis respersa.

H. Lugd. p. 147. Spina alba altera Mittholi, &
 alibi, Leucacantha Montspelienium Dalecham-
 pij. Dux figuræ vnius plantæ & nulla descri-
 ptio.

Locus.
 An Casalp. lib. 13. cap. 40. Spina alba alia?
 Carduus Galactites floret vere secus vias non
 longè à Montspelo.

ACANTHIVM VETERIBVS.

CAP. VII.

Antiqua
 Dioscoridis
 lectio.

Acanthium (ἄκανθες) inferiur in
 hoc cod. vet.) folia gerit spinæ albe similia,
 in summis extremitatibus aculeata, quibus colle-
 ctis, similique contextis, bombycinis similes ves-
 tes fiunt. Huius radix & folia retortulum disten-
 tis opisthotonicis in potu auxiliantur. Et hæc est
 antiquæ lectionis in Dioscor. de descriptio. Per-
 nisse autem huic lectioni aliquid, sermonis parum
 sequax ductus ostendit. Quid autem desiderare,
 & animum instaurare, vt Marcelli verbis utar,
 nos oporteat, id ex deprauata lectione & etiam
 ex Plinio, & magis tutò ex Orbasio, manifestè
 colligitur. Nam Plinius, qui de aculeatis plantis
 quibusdam agit, lib. 24. cap. 12. Acanthium hoc his
 verbis describit. Hinc similis est Spina illa, quam
 Græci Acanthion vocant, miris oribus multo foliis,
 aculeatis per excumitate, & arancofolanugine

Est corrup-
 ta

Acanthium
 Plinio.

obductis: quâ collectâ, etiam vestes quædam
 bombycinis similes fiunt in Oriente. Ipsa folia
 vel radices ad remedia Opisthotonis bibuntur.
 Et sic etiam Orbasius legit. Patet ergo Diosco-
 ridem ita esse restituentum. Spinæ albe similia
 habet folia, in summis extremitatibus aculeata,
 arenosa lanugine obducta, quâ collectâ &c. Re-
 liqua enim redè habent. Hæc namque si quis
 contulerit, omnia eadem vtrique esse inueniet,
 præter ea, quæ Plinius ait, lanugine obducta, quæ
 ad explendam Acanthij historiam tam necessaria
 sunt, vt sine ijs non possit integer sensus esse
 Dioscoridi, contraque suo loco instauratis nihil
 aptius adiudat. Quomodo enim quædam ex ac-
 uleatis foliis simul contextis vestes bombycinis si-
 milis fierent. At ex lanugine ex foliis collectâ
 texturæ vestes bombycinis similes fieri nemo
 negabit. Neque verò ignoro aliud esse bomby-
 cem; aliud verò bombacem seu Xylum, gossy-
 pinæ: sed & Plinium imitari lubet, qui Xylo
 quoque seu gossypio bombycinis nomen tribuit
 lib. 19. cap. 1. Quæ verò sit spina Acanthium di-
 cta, & an in nostris regionibus nascatur, nemini
 satis notum esse arbori. Quam enim nulla talis
 spina apud nos reperitur, ex Oriente peten-
 da videtur. Galenus Acanthij folia & radicem
 tenuium partium esse, & calidam vim habere af-
 fert, veterum conuulsis auxiliatur. Ita ex ipso
 etiam Paulus.

Diosc. resti-
 tuitur

Bombyx

Ex Galeno

SPINA ALBA SYLVESTRIS

Fuchsio.

Tres qua-
 tuorve
 cubitos altum
 profert caulem,
 striatum, to-
 mentosum, cui
 membrana per
 longam adna-
 ta, valdè spi-
 nosa, striate,
 albicante villo
 obducta, qui-
 bus cotinuan-
 tur folia, seque-
 palmaria & do-
 drantalia, in-
 terdum cubi-
 taria, sinuata,
 spinis horren-
 tia, similiter v-
 trisque villosa
 & candida, po-
 tissimum minora, priusquam excreuerit caulis,
 capita extremis ramorum hærentia mordacia spon-
 gem expleant purpureum, semine cum pappis se-
 quere Cnici, minore, versicolore, amaricante &
 acni, radix tenera, alba, subdulcis in adolescente
 planta, que qualitates per ætatem mutantur.

Descriptio

An Ruell. lib. 3. cap. 16. Acanthion herba? Alibi
 Acanthion: Brunell. in Diosc. Acanthion, albe
 spinæ simile: Cordo in Dioscor. Chamaeleon al-
 bus, Carduus Etychdistil à quibusdam falsò ap-
 pellatus: Brassauolo in Syr. Eupat. Leucacantha
 Cardui genus quadratum, Amato Acanthium,
 quod in horto Azuoli Ferrariensis vidit, Angull.
 epist. 8. Onopordon Athenæi, in Calabria & in
 Sicilia Anaperda, & ab Italis Scam xi d' Asino dictum?

An Acan-
 thium?
 An Chama-
 leon albus
 Cordo?
 An Leuca-
 cantha
 Brass.
 An Onopor-
 don Athe-
 nas Angul.
 Ryllius

Spina alba
Sylvi.

Ryffius in Diosc. lib. 3. cap. 16. hanc intellexisse videtur, per spinam illam, quam in agris nasci tradit, & Acanthion esse, asserere non audet. Corn. in Diolc. Spinam albam Officinariam Bedegare vocat, ac à Carduo Mariano, weiff wegdistel/wiehdistel / non benè, meo quidem iudicio, distinguunt.

Spina alba
Fuchf.

Fuchfio Spina alba siluestris, spinæ albæ alterum genus siue siluestre, proxime ad Dinfeoridis descriptionem accedens, ideo que à Germ. Weiff wegdistel / Gallis autem Arribans sauvage, ou Chardon commun vocatum.

Spina alba
Tragi.

Tragus hanc spinam albam inscripsit, ac Germ. weiff wegdistel nominat, & esse alteram apud Dioscor. spinæ albæ speciem [quæ Græcis ἀκάθια λευκή Arabibus Bedeguar dicitur] neminem negare posse putat, & Spinæ albæ cognominem pro more suo recenset. Sunt autem hæc. Agriocinara, Donactis, Erysiocentrum, Spina alba, Aurega, Carduus Comptarius.

Amat. re-
preh.

Apud Amat. capite de spina alba ponitur figura spinæ albæ siluestris Fuchfii (ita enim à Fuchf. inscribitur icon, quæ eadem cum nostra est) licet in Amati contextureius non fiat mentio.

Lonic. nota-
tur.

Lonic. cuius icon satis inepta cum Calepino etiam spinam albam seu Acanthium leucum vocat: ac præterea Leucacantham cognominat, licet Leucacanthum Diosc. separet. Eidem etiam spina alba siluestris dicitur.

Card. 3.
Harchio
Acanthium

Harch. in enchir. med. Carduus tertius, weiff wegdistel Germanorum.

Matth.
Matth. re-
preh.

Matth. plantam nostram in post. comm. cum mag. fig. lat. & Ital. pro Acanthio depingit, ac dicit. Si planta in Italia nascitur, quæ legitimum Acanthium representet, hæc profectò Acanthiū mihi rectè representare videtur. Squidem folius est & albæ spinæ per extremitates aculeatis, & araneosâ lanugine obdus. Matthiolus suo more ex sola figura, non cognitâ planta de qua scribit, dicit representare Acanthium: non agnoscit eam dudum esse exhibitam pro spina alba nec docet qualis sit, quam exhibet, nec ubi videtur.

Acanthium
Dod. gall.
Acanth. al.
eorum Lat.

Dodon. lat. in fol. figuram, quam gall. ex Fuchfio olim simpliciter pro Acanthio posuerat, Acanthi alterius nomine proponit, ad dens aliam figuram pro Acanthio, quâ etiâ assumpsit Lobel. in Obs. p. 476. & Icon. Plant. Tom. 2. p. 1. Sunt igitur duæ figuræ vnius plantæ. Posterior ex Fuchfio, qualis etiam nostra, æquè hene exprimens Acanthium atque prior Dodonæi & Lobelii. Et licet duas habeat figuras & descriptiones, minus distinctè tamen de hoc Carduo scribit, nec ostendit quâ potius Acanthio conueniat, nec etiam tradit, an eodem vel diuersis proveniat locis.

H. Lugd. 4.
figura.

H. Lugd. duas vnius plantæ ponit figuras pag. 1446. vni hic titulus: Acanthium, Spina alba siluestris Fuchfii. Non placet & tertiam huius plantæ figuram p. 1466. poni sub titulo Silybi, siue Leucacanthæ Loniceri. Præterea Lonicerus non meminit Silybi, nec etiam vocat Leucacantham: pro Leucacantha pingit aliam plantam, quamvis in comm. in Diosc. eam fortè intellexerit. Considerent lectores an huius plantæ non ponatur quarta figura p. 1472. pro Onopyxo tertio Dalechampii, & malè fortè.

Castor. no-
natur.

Per Acanthium, cuius figuram ponit Castor, intelligo spinam albam silv. Fuchfii, quæ fortè Castori non benè nota, alioqui picturam floris posuisset, vel eam descripsisset, quum vulgaris sit planta, & ab aliis melius depicta.

Comiti à Neuenare in annot. apud Brunfels.

Tom. 2. p. 242. Carduus armentarius siue pecuarius, Germ. Viehdistel. Carduus albus Brunfelsio.

Camer. hort. Acanthium, Onopordum alis. C. Bauh. apud Matth. spina alba siluestris, Acanthium Matthioli.

Hort. Lus. Acanthium vulgare. Cæsalp. Carduus siluestris in ruderibus nascens: foliis latis non scissis, candida lanugine hirsutis: capitulis hispidis, non squamosis, sed potiùs hirsutis: vsus eius ad lacis coagulationem, idèd à quibusdam vulgo Præsura appellatus.

An hort. Lus. Carduus spinosissimus viarum flore purpureo, Onopordum 1. Tabern. Item Carduus spinosissimus flore albo, Onopordum 2. Tabern. Weg distel mit purpurbraunen vnde weissen blumen?

An S. hvvenckf. Carduus viarum vulgarior; Carduus vulgaris spinosissimus, Lob. Onopordum 1. Tabernomontari?

An lob. Agricola Carduus pecuarius?

Tabern. icon. & Hist. Acanthium vulgare flore albo, weiff wegdistel. Acanthium vulgare flore purpureo, wegdistel mit purpurfarben blumen/wegdistel: dicitur Græcè ἀγάθια λευκή, Latine spina alba. Acanthium: Arabibus Bedeguar: Gall. Espine blanche. Ital. Spina bianca, Boh. Trubiily. Non placet poni duas figuras plantarum, quæ solo colore differant, non video etiam quomodo Acantha leuce & Acanthium idem esse possint: figuræ etiam duæ pro Onopordo 1. & 2. vix demonstrant discrimen nec etiam descriptiones. Montbelgardii abundat: Observaui etiam Mospelii, & Lugduni: Genevæ inlet hiemem perferre. Bilex provenit propè pontem Bisle extra portam S. Albani, mirè tomentosa cæcidus infernè & supernè, maxime folia minora priusquam florem ferat. Nascitur in vtraque Germania secus vias, tum & alibi. A Iunio in Augustum vsque floret: altero à quo eratum est anno: interea & semen maturitate conficitur, quo maturo perit, ut plerique & alii Cardui, quibus non diuturnior est vita, quam ad feminis vsque perfectionem.

Card. ar-
mentarius
Carduus
Brunfels.

Acanthium
Acanth.
Vulgare.
Carduus
Silv. Cæsalp.

Præsura
An Card.
Spinosiss.
Genium
Hort. Lusit.

Acanthium
Vulg.

Tabern. no-
natur.

CARDVVS QVIBVSDAM DICTVS

Acanthium llyricum, alis verb
Onopordon.

Magnam Descriptionem habet cū Spina alba syluestri Fuchfii similitudinem: folia tomento candicante similiter obdusa, profundius secta, tota spinis armata: caulis membranatis aculeatis alatus sex septemve cubitotum altitudine: in ramorum, quos crebros habet, extremis flores gerit purpureos iam dicti

Cardui, ex echino etiam simili.

Onopordum Tabern. & Dod.

Tabern. Icon. & histor. Onopordum 1. weis wegdissel. Dod. lat. in fol. Onopordon inscribit, ac ait: Peregrinus hic Carduus Belgio est. Onopordon Herbarij appellant: Plinij tamen esse Onopordon affirmat nequit: nihil enim apud eum de Onopordi forma. Fortassis etiam Acanos est, quem Bellonius omnium Carduorum spinosissimum refert: & in Creta hac etate Aconachiam vocati. Pauca autē de Acano à Veteribus prodita extant: pauciora verò etiam de Onopordo. Certius est Acanon spinam esse, quam Onopordon. Cur Dodon. non subnectit Onopordon, Acantho cum quo plurima similia.

Acanth. Illyricum.

Lobel. Adu. Acanthium Illyricum. Obl. p. 476. & Icon. plant. p. 1. Tom. 2. Acanthium Illyricum, Onopordon alterum Herbariorum & Dodonzi.

Acanth. Illyricum.

Camer. hott. Onopordion vel Acanthium Illyricum. Lufit. Acanthium Illyricum Onopordum windisch weis wegdissel.

Locus & Tempus.

Acanthium Illyricum primò vidi Lugduni in horto meo ubi satum fuerat per Valerandam Dorez qui semen ex Sclauonia attulerat, in meo etiam horto vidi Lobelius: Carduus est spinosissimus qui affinitatem habet cum Carduo sylu. Fuchsj: satum Montbelgard in Horto E. C. prouenit & flores protulit. Argentinae 1595. Octobri vidi in horto Frederici M. er, qui semen dedit nomine Cardui Dalmatic.

Hist. sua natural. lib. 28. cap. 1. exhibet, & existimat fuisse Onopyx6 Theophrasti, quid dicam, nunc non habeo. Vellem Imperatum diligens descriptisse, & cum Onopyxo Theophr. contulisse, locumque ubi eum inuenit annotasse, quò posteri ed facilius veritatem indagare possent.

CARDVVS NVTANS.

Similis est Descriptio Carduo syluestri Dodonæ, verum humilior multò, caule pedem vnum aut alterum alto, in varios scisso ramos subhirtos, & membranis spinosis per longum alatos: folia minor, asperiora, minus profundè, crebris tamè lacinia, spinosa, & hirsuta, per extrema ramorum in-

CARDVVS ACANTHOIDES.

Descriptio

Haud minor sunt huic folia quàm Carduo Mariae, per ambitum magis spinosa, castris medio-criter profundis, sed quibus nullæ asperæ lactæ macule, nec illius adest glabrities, quincano tomento obita sunt, potissimùm inferius, supernè enim præualet vitior inter cædorem tomentum interlucens: caulis duorum

cutitorum, quaterno alarum spinosarum versu pinnatus, capitula parua, sublonga, extremis ramorum plura simul congesta, nec pediculis distincta: [quo nomine cum à Carduo Mariae, tum ab Acantho syluestri Fuchsj haud obscure discernitur, et in cæteris valdè similis,] flores dilutè purpurascens, quos pappi albicantes excipiunt. Sapor huic plantæ nullus euident.

Locus & tempus

Carduum hunc Acanthoidem florentem obseruari Monspelij mense Martio. Colendissimus præceptor Gesnerus, cui omnes meos labores communicavi, Acanthium Martioli fecit.

CARDVVS MONSTROSVS.

Descriptio.

DE Carduo hoc monstroræ formæ Cornu copiz representante, quem Ferdin. Imperat.

terdum sine vilis spinis, verum tomento tecta, rotunda. Suum gerit vnusquisque ramus echinum, magnum, Cardui Mariani similem, deorsum nutantem, squamis aculeatis, latioribus quàm in Carduo syluestri, compactum: strobili copiosus, purpureus, interdum albi, latè se explicans: radix rubescens vel nigricans.

Dodon. hist. purg. in app. pag. 451. & Lat. in fol. Cirsio tertium tota sua stirpe magis spinosum.

Clus. Pann. pag. 660. capite de Cirsio ad finem, & Hist. post. lib. 5. p. 150. de hoc Carduo loquitur, eum ait. Non minus vulgaris agro Viennensi, multique Pannonia locis, & apud Francofurtum est quàm in Zelandia, Flandria, Hollandiaque maritimis, spina illa, quam Dod. inter Cirsij genera tertio loco recenset, magno, valdè spinoso, nutantè capite, è quo flos multis purpureis elegantissimisque staminibus constans emergit, quem nuceo flore variare aliquando meminisse femine Cirsij.

An Tabern. Icon. & Hist. Onopordum 2. weis wegdissel: Si intelligit Carduum nutantem, vt videtur, non probo eius figuram, eaque minùs illam demonstrat, quàm Fuchsiانا.

Consi.

Lugd. andem
virte bis
describit.
Drypis Lo-
niceris.

Considerandum aliis relinquo an nō ab Hist. Lugd. lib. 14. cap. 26. describatur & depingatur bis eadem planta. Primō p. 1479. nomine Drypidis simpliciter. Secundo pag. 1480. pro Drypide Scolymo, & Carduo siluestri Loniceri, Aculeosa G. ze. Ruellii Orycantha. Ego Drypidis nomen apud Lonicerum non inueni, figura quidem est (quamvis non admodum felix) in Hist. germ. lib. 5. cap. 29. nomine *Centrin* haber discl [Carduum vulgarem auenaceum dixeris] quem postea vocat Carduum siluestrem, & Scolymum syluestrem, qui sanē non videtur obseruasse Traugm. l. 2. c. 110. varias species syluestrium Carduorū intellexisse & nō vocā, vt Lonicerus describit.

Locus
empus.

Hort. Lus. Card. siluestris Dodon. capite grādi. & Carduus capite murante floret Augusto. Abūdat circa muros & fossis vrbis, nec non in agris, vt inter *Audincouri* & *Arbāis*. Frater Casp. obseruauit etiam Basilea. Flore albo obseruauit in ducatu Witenb.

Comet. hort. & D. 16. lat. in fol. dicitur Carduus eriocephalus, vt & Clusio Pannon. p. 666. & Hist. post. l. 5. p. 154. de quo ait. Carduum eriocephalū vulgo Herbariorum satis notum flore albo variare obseruauit. Eum autem qui est flore purpureo, sed longē humiliorem, aliquoties ererere meminī agro Salmaticensi in Hispania, cuius semen amicis in Belgicā misi cum hac inscriptione, forte Corona fratrum, quoniam multus notis respōdere conspicebam ei plantæ quam Monachi in Melsum commentatores sibi in Hispaniis obseruatam, Cotonam fratrum appellassent, quod tam æquali altitudine nascentes, & suis capitibus eriophoris onusti, medium caput maiusculum summo cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, vt Monachi suū o. Abbatem aut Priorem solent. Ex eo tempore Coronæ fratrum nomen apud Belgicos herbarios hæc spina obtinuit: postea tamen à capitibus candicæ telanā inuolutis, conuenientiore appellatione Carduus eriocephalus dici cœpit.

Flore albo.

Corona fratrum cur
inscripsit
Clus.

Eriocephalus Gnæc.

An Carduus montanus echino lanugine obdueto Matth. in Diosc. An eiusdem Carduus caule rotundo sentela araneæ obdueto, in Hist. Germ.?

Cardi montan echino lanugine obdueto

Non placet tres figuræ & tres descriptiones vnius plantæ diuersis locis poni ab Hist. Lugd. quasi diuersæ sint stirpes. Harū prima est p. 1446. hoc titulo, *Acanthium montanum Dalechampi*: hoc quōd in gelidis montibus, vt in monte Iura, nascatur, ita cognominauit. Altera est p. 1472. pro Onopordo, quod Onopordum Plinii recte dici posse Dalechampus putat, & Parisienses se ruata græci nominis significatione *Pet d'Asie*, vulgō vocare ait, & affirmat asinos eo gustato subultare, crebrōque pedere: in locis cultis & pinguibus, pecudum morsu non violatum ad hominis proceritate crescere. Tertia figura ponitur p. 1474. pro *Iacea lutea* Clusii, & describitur p. 1483. pro Carduo Eriocephalo Dodonzi, Carduo tomentosum Anglico, seu Corona fratrum Herbariorum. Melior itaque figura transposita est sub nomine *Iacea lutea* Clusii, quæ relegenda erat ad caput de Carduo Eriocephalo: pro *Acanthio* deterior exhibetur.

Matth. Huius tres fig. & tres descript. apud H. Lugd.

Card Erioccephalus.

Huius figura est etiam postea.

Descriptio

Tomentoso striato caule, crebrisq; ramis stipato ad duos aut tres quatuorve cubitos assurgit, qui licet non sit pinosus, vix manu potest attingi propter foliorum aculeos: *folia* cubitū lōga tomento viloso inferius incana, superius atrouirentia, & Echij modo aspetta, ex plurib. foliis inouib. quæ ex certis intervalis quater

ternā, vtrinque binā, altero antorsum, altero retrosum posito, conflata, spinis longis rigidis acutis minacia: *caput* pugillari lapidi æquale, latum, squamis patinis longis & spinis parum mordacibus densā sima lanugine intertextus: *stos* ex eius summo emicat, constans multis staminibus & diuersis coloribus, qualibus Hyacinthus Fachl. maximus, violaceus & cæruleus: apices inuoluntur vaginula alba, quæ sua albedine pulchrē hunc florem ornat, hanc vaginulam alia circumdat purpurea in quinque apices diuisa, sub floribus caro alba grati & aromatici saporis: *semen* laticum cineraceum, striatum, oblongum, modicē compressum, dulce, tomento inuolutum: *radix* crassa, guttu non ingrato, sed aromatico, quali etiam caulis & foliorum, si excipias medullam albam siccam & inspidam: vbi capita excinduntur apparet lacteus succus.

figura ma-
Bauh. not.

De eo Lobelius in Ada. cuius pictura non placet, ita vt mirari subeat, Patronum Matth. quod sumum Matthiolium eā ornare ausus sit. In Icon. Obs. g. 482. vocat Coronam fratrum Herbariorum, & Carduum Erycephalum Dodon. In Icon. Plant. Tom. 2. pag. 9. Carduum tomentosum, Coronam fratrum Herbariorum: Item p. 10. Carduum tomentosum Aduersariorū. *Dua* figuræ vnius plantæ. Mala Aduers. poterat omitti, imō debebat.

Lobel. not.

Tom. III.

Quam pro Spina Arabica figuram adieci apud Matth. (inquit C. Bauh.) spinam Arabicam Diosc. & Plinius ceteri Cæsalpinus, at Aduers. & Lob. Carduum tomentosum nominant, Suchaba Arabum Guilandino dicebatur. Hæc frater, Ast Cæsalpinio Arabica spina propē cubitalis est, rami infirmi, cum paucis foliis viridibus, modicē pungentibus. Carduo verō tomento teste Dodon. & Lob. caules crassi, tenui quaterturne cubitorū, incana lanugine obsiti, folia magna spinosa, pronā parte candidiora: quæ rationes faciunt vt non existimē Carduū tomentosū esse Spinā Arabicā Cæsalpini.

C. Bauh. not.

An Bacchanello Acanthium illud, quod quid sit nescit, etsi aliqui Carduum montanū pro specie Acanthii demonstrent?

An Cæsalp. Acanth. aliud in agrorum limitibus passim nascens minus & nigris, in omnib. Spinæ albæ campestri simile, sed colore viridi, nigricante: capitib. nō tantā lanugine sudentib. vt Acanthiū?

An Monach. in Mel. dist. 6. cenf. 189. Cardui genus, caule carens, qui Corona fratrum dicitur?

An Thallio Cardui species capitulo spinoso, candidā lanugine, squammas eius intercurrente?

An Rauuouiff. in Kun. l. 1. c. 1. Carduus tomentosus circa Marsiliam, Leucacanthæ nōn dissimilis? Satus primo anno caule nō fert, sed sequenti, postea perit, se suo semine decidit, & propagas. Olim colebā in horto meo Lugd. & postea Geneuē tādē

Locus. tempus.

H

Utinam in Horto Ill. E. C. ubi nunc habeo. Florere vixit in locis obliuiscuntis Iulio, Augusto & Septembri. In Salmaticis si agro oblerant in eum. Ch. sine, locis aperti & non cultis: ac in Belgicis hortis sponte etiam in multis Aulicis & Styria locis.

Quibus pond. facultatibus peculiaribus sit praeclusus neque Chelid. in relectis, neque quemquam facile periculum arbitratu.

CARDVVS LANCEOLATVS SIVE sili. Dodonæi.

Descriptio

Sortitus caulis est bicubitalis & tritribitalis, villo candido obiectus, angulosum, subinde nonnihil purpurescentem, membranis spinosis secundum longitudinem alatum, furculosum, rigidum, quem alterno positu errant filia palmum vnum aut duos longa, infra sapia que hirsuta, sed densiore

capenda neque sanguine irruentibus donata, profundè crebris caulis densis, quorum singula segmenta in aculeum irruentem facientia, lanceolarum nuctor emittuntur: echinus, oblongus, rutilior ad Lappa innocentiam ferè accedit, rigidioribus tamen utrinque aculeis, nec reflexo mucrone adnatis, sed rectis, lanugine alba intertextis, strobilum cinnamomum ex capite profert purpurescentes, quos poppi excipiunt, quibus semen inuidum longum appersum.

Echinus.

Onoxyxos Dod. et Lugdun. Luxus asinus.

Asini corculum.

Card. sili. Dod. lat.

H. Lugd. pag. 477. Onoxyxos Dodonæi, de quo ait Dodonæus 3. inter spinosas stirpes à Theophrast. & à Plinio lib. 21. cap. 16. 1. numeratur, Budonum asinum velle Gaza, quod sit Carduus asinus in cibo gratissimus, & summiopere expectatus: quænam non desint, qui non perit, sed perit, & sic legendum esse putent, quod ad eum pasendum asinus perperuò defigatur & haret: qua ratione & Diplacum deinde dicitur, idè nuncupant, quod ad eum asinus magna alacritate feratur cum senserit, quasi Asini corculum. Cùm verò asinos ubique obseruauerim ad quosdam Carduos libentius accurrere, ipsi libentius, & maiori cum voluptate vesci, ab illis magis allici, mentis Dodonæi nominauerim hunc qui nactur passim fecus vias, in agrorum limitibus, ferocium marginales, si uarum aditu, & ubique ferè in campis obuius.

Dodonæi. gall. Scolimus Carduus siliensis Plinio & Limonium, quibusdam quoniam & runc dicitur Chard. in lanuaga. Figura posset melius exprimi quam exprimitur apud Dodonæum. Eam tamen etiam retinuit Lat. in fol. hac inscriptione p. 727. Carduus sili. primus.

Lobel. Obs. pag. 489. Carduus vulg. patissimus

viam, Onoxyxos nomen & descriptio non malè conueniunt Carduo syluestri, figura non item, que Card. syluestri.

An Geslo. de coll. sup. Carduus asinus communis? Tabern. Icon. & Hist. Carduus lanceolatus Sperdyssid. Thal. Carduus sili. Dodonæi. Schwenn. Carduus siliensis, & (ut Hort. Lusit.) Carduus lanceolatus.

An Casalp. lib. 3. cap. 36. Carduus sili. alter? Montelgardii abundat circa Castri horiarum, & vixit folias intrà & extrà, florens Iulio, Augusto & Septembri, inter alios syluestres Carduos paulò tardius florere videtur. Basileæ etiam obseruanti frater C. Bauhinus.

Card. syluestri. Siam. Lib. 1. Ch. uat. ruz. An Card. communis est Geslo. Card. Lanceolat. Tab. An Card. sili. alter Casalp. Locus & Tempus.

CARDVVS LANCEOLATVS fetocior.

Alidarum hic regionum est, Gallie Narbonensis & consimilium. Folia eà ipsa siliè dispersa, quæ lanceolatus nobis dicitur, sed multò rigidiora ac perennis aduersa parte, atq; per ambitum spinulis densè obfusa. Auersa verò, quæ neruus rigidus seu costa in supremam spinam factiscentis, lanugine quadà

Locus Descriptio

obsita sunt, sed modica. Caulis etiam crassior est simiòque sicut Cardui capite tomentoso. At que in summo sunt capita, terna plùs in pùs, que & ipsa Lanceolati capitibus maiora sunt, minora quàm in prædicto tomentoso capite, ita spinarum obsepu horrent, ut tute eas ac temetèd contrectare non sit. Lucetâ habuimus.

CARDVVS LANCEOLATVS PARVVS.

Carduus parvus purpureus mihi datus à Domino Agerio 1600. accedit Carduo lanceolato ferociori, sed omnibus partibus minor si speciatim singulas eius particulas perpendas, non tamen ita ferax.

Descriptio

CARDVVS

CARDVVS CAULE CRISPO.

AD cubitū & lesquicubitum & altius affurgit, caule digitali, lobatissimo, viduante, membranis laciniatis spinosis, crispo implexu volutatis, per longitudinem adnatis donato fistuloso, multis alis concavo: *sua sinuata dodrantalia aut minora, aetromentia, hispida, aculeis mordacib. crebris pungentia,*

flores simul aliquot iunguntur, lutea nigra vulgaris ex flaminibus purpureis conflat, qui in pappo abeunt, quibus capitulum Auellanae magnitudine habet, spinis mollitibus obtusumradix lesquicubitali longitudine creberrimis fibris capillata. H. Lugd. p. 147. *transposita* Theophrasti, quod ex eo Plinius in spinosis stupibus recensuit, ac Theodorus Aculeosam Latine dixit, à spinarum inficito serè numero, quòd nullum sit Cardui genus pluribus magisque confertis aculeis contentum & armatum.

Dodon. gall. Cardui siluestris tertium genus fecit sine iconc, negauitque esse Scolymum, sed vocari posse Carduum alinum concessit.

An est Lob. in Aduerf. Aculeosa illa Geza, de qua dubitat an sit Polycantha Theophrasti? An Anguill. epist. 8. Aculeosa quae Theophrasto vocatur *transposita*?

An Geln. de coll. stirp. p. 66. Carduus alpinus quidam procerus in siluis angustioribus foliis?

Tabern. Hist. & Icon. flein wegdisel/ Polycantha Theophrasti.

Carduus caule crispo non solum provenit ad altitudinem trium aut quatuor pedum: sed etiam hominis staturam interdum excedit, si solum nascatur commodum. Abundat circa Castrum & in Horto E. C. ac aliis in locis semine maturo in fine Iunii. Sed & inibi Carduum caule crispo obseruavi flore albo.

lè posita est pag. 716. pro Carlina siluestri, Carduus silv. alter.

An H. Lugd. pag. 1471. & 1472. Onopyxus alter. An Spina Ceanotus Theoph. Anguillarae & Lobelio?

Geln. cell. stirp. fol. 66. Carduus aruenis, Haber distel. Eidem hort. Carduus aruenis maior purpureo flore, qui flore nondum rato, molochum olebat Carduus aruenis.

Tragus hanc inscripsit Carduum siluestem, Cardui aciniei fruges, potissimum verò auenam enasci scribit, ac dicit. Ex Carduis siluestribus alii proceritatem viri attingunt, quidam humilioris stature contenti sunt, in vniuersum tamen omnes aculeatis, & dissectis foliis caulem ambientibus praediti, nec non capitulis [quorum alia rufos, alia candidos, nonnulla roseos gerunt flores, cetera Carduo puellarum, consimiles] in vertice spinosis emicantes. Eorum semina oblonga apparent, puniceis serè coloris, leuia. ac Carduo Mariae magis exigua. Vniuersa Carduorum iam descriptorum genera, quae agricolis & messoribus subinde impedimento sunt, nos vitia frugum, seu Carduos siluestres esse iudicamus, de quibus Vergilius in hunc modum.

Carduus & spinis surgit Paliquus acutis. Germani Haber oder feld distel vocant. Thalia Carduus auenarius, seu siluestris Tragi. Tabern. Icon. & Hist. Carduus aruenis, Aeter distel. Hort. Lut. Carduus aruenis, Carduus auenarius, Carduus silv. Tragi.

An Schvvenck. Carduus aruenis seu Auenarius Thalii, Carduus segetalis, Aculeosa Gezae Aduerf.?

In agris passim abundat & vincis, vt & in Horto e. c. & aliis multis, in vrbe & extra. In multis locis Germaniae & Galliae etiam obseruavi, florentem Iulio & Augusto.

CARDVVS CHONDRYLLOIDES Dalechampij.

Carduus Chondrilloides Dalechampij ita cognominatus, quòd foliis Chondryllam secundam valde imitetur. Crescit in apertis & saxosis, radice dodrantali, lignosa, dura, candida, obliqua, tenuissimis villis capillata: foliis proximè radicem multis, laciniatis, & circumrosis Chondrilla modo, breuibus, aculeatis, in superiore caule paucis.

& Lat. in fol. per Carduum siluestem alterum intelligat Carduum nostrum repentem? descriptio conuenit, si addidisset radicem repete, quod fortè non obseruauit. Figura in Hist. Lat. in fol. pro Carduo syluestri altero posita pag. 727. est alterius plantae, nempe Carlinae siluestris, cuius loco male posita est pag. 716. pro Carlina siluestri, Carduus silv. alter.

Figura Dod lat. est transposita.

An Onopyxus alter H. Lugd. Cardui aruenis Geln.

Cardui silv. Tragi

Card. silv. Virgili.

locus & tempus.

Descriptio

qui pedalis est, in ramulos ferè duos tantùm diuisus, teres, angulosus, in cuius cacumine capitulum nullum, sed eius vice corticosus vertex, vt in Borragine circinatus, velut in radios dispersitus: flos aureus, in pappos euanescentes: Quod itaque Scolymo proprium esse vult Theophrastus, vt spinoso capitulo, quod Acanum vocat, is careat, id & huic Carduo commune est præter aliorum Carduorum naturam.

CARDVVS ARÆOPHYLLOS Dalechampij.

Descriptio.

Carduus Aræophyllos Dalechampio ita dictus, quod *caulis* qui angulosus est, raris foliis vestiatur. Hæc ex interuallis singula longiuscula, angusta, oleæ similia, paucis & mollibus spinulis aspera prodeunt in caule terete, pedem alto, in cuius summo quatuor, aut quinque conspicias capitula, subalbida, minime aculeata,

sed laminularum positu, ordinibus, & scansili inæqualitate leuissimè tantùm attritantiū manus scabentia; flos purpureus est: semen paruum, oblongum, inter omnia Carduorum genera mollissimè & longissimè lanugine reconditum.

Dolendum Dalechampium non addidisse locum vbi hunc & præcedentem Carduum obseruauerit.

DE CHAMÆLEONE ALBO Veterum CAP. VIII.

DE Chamæleone Veterum diuersis exordium petere liceat ab albo, huncque à nigro separare conueniat. Vires siquidem radicem, auctore Theophrasto, inter se distant, & ipsæ radices inter se specie differunt. Ita namque de albo Chamæleonte, quam Theodorus Vernilaginem vocat, inquit: radice distat à nigra: candida enim est, dulcis, crassa, & grauior olens, vtilis traditur ad alui profusiuua decocta: dissecta Rhaphani modo digeritur in taleolas, & iunco transfigitur: valet & ad interaneorum animalia lata, acetabuli mensura in vino austero pota, sed præsumptâ uâ palsa; occidit & canes & lues: Canes quidem subacta in farina hordeacea, cum aqua & oleo: lues autem cum Brassica: & si hominem ægotantem experiri voluens an viuere possit, lauandum eâ radice triduo iubent: hoc enim si tolerauerit, mortuum nequaquam existimant: nascitur æquè omnibus locis folio Scolymi, verùm ampliore, & terra proximo: capite magno Acano similis: vnde quidam Acanum eum vocarunt. Alibi Ixiam

Chamæleon alb Theoph Vernilago Cardu.

An homo sit mortuus.

Cardu.

Cardu.

vocat, quæ in Creta habetur lactymam dicitur, sicut autem apud eundem est Ixine: nam in eodem capite vtriusque meminit, tanquam diuersam. Alia quoque intelligitur apud eundem nomine Chamæleonis seu vernilaginis, folio scilicet non aculeato, vt in Carduo satuo diximus.

Chamæleonem album idèd Ixiam appellarunt, ait Dioscorides, quod quibusdam in locis viscum ad ipsius radices inueniatur, quo etiam pro Mastiche vtuntur mulieres. *Folia* habet Silybo aut Carduo similia, sed Chamæleonis nigri foliis asperiora [ἄσπερα] ἴσως δὲ. Sic Orbanus, Plinius, itè nique Serapion: at codex Aldinus habet ἄσπερα, hoc est, crassiora, acutiore atque validiora. *Caulem* non promit: verùm ex medio spinam echino marino aut Cinaræ similè erigit: *flores* verò emittit purpureascentes, capillorum figura, qui in pappos euanescent: *semen* Cruci simile: *radicem* in lævis quidem collibus crassam, in montosis verò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, odore graui, dulcem. Hæc pota acetabuli vires [vterque Coudili codex ἄσπερα] menfura, latum ventris lumbricum pellit. Sumitur verò in vino austero cum origani decocto, Hydropicis quoque commodè drachma in vino datur: etenim eos extenuat. Ipsius quoque decoctum contra difficultatem vrinæ bibitur. Aduersatur & in vino pota virulentarum bestiarum venenis. Canes autem, suæque ac mures occidit, subacta cum polenta, aquaque & oleo diluta.

Chamæleonem, inquit Plinius, aliqui Ixiam vocant: duo genera eius: Candidiora asperiora folia habet, serpit in terra, echini modo spinas erigens, radice dulci, odore graui. Quibusdam in locis viscum gignit album sub alis foliorum, maxime circa canis ortum, quomodo thura nasci dicuntur, vnde & Ixias appellatur. Hoc vt mastiche vtuntur mulieres. Quire vt Chamæleon vocetur, varietate foliorum veniunt. Mutæ enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque alij coloribus. Ex his candidus hydropicis sanat succo radicis decoctæ, bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia, acetabuli mensura succi eiusdem, in vino austero, cum origani scopis [decoctis].

Facit ad difficultatem vrinæ. Hic succus occidit canes suæque in polenta, addita aqua & oleo. Contrahit in femures ac necat, nisi protinus aquam sorbeat.

Galenus albi Chamæleonis radicem ad lumbricum latum dari scribit, acetabuli mensura, cum vino austero, exhiberi ipsam & hydropicis, & similem esse temperamento nigri radici, præterquam quòd amarior quàm illa sit.

Ixias [ἴξια, seu ἴξιας] appellatio autem non huic albo Chamæleoni tantùm sed & nigro iccirco rectè tribuitur, quòd vtriusque radicibus gummi quoddam ἴξια vici emulum adnascatur. Sic enim Plinius de Chamæleone in vniuersum, lib. 22. c. 18. Chamæleonem, inquit, aliqui Ixiam vocant: ac paulò post, nigri Chamæleonis (quod quibusdam ἴξιας & κινέζου vocari scribit) radices tradit viscum ferre viceribus vtilissimum. Hesy-chius: ἴξιας, πικρὸς, ἢ καὶ γαυαυαίων. Galenus verò in lexico vocum Hipp. ἴξιας interpretatur, φύλλον τῆς κινέζου γαυαυαίων. Reperiuntur tamen nonnulli, in quibus sunt Cordus, Ruellus & Gortæus, qui nomen hoc ad nigri Chamæleonis radicem contrahant, existimèntque ἴξιας radicem esse nigri Chamæleonis, non quidem cuiusuis, sed eius tantùm qui viscum profundit: quod locis tantùm

Ixiam dicitur dicitur.

Diosc. illustr. Serapion. Cardu.

Vires

Genera duo Plinio Chamæleonem dicitur.

Chamæleon dicitur.

Plin. le. disticta.

Chamæleon alb. Cardu.

Ixias dicitur.

Ixias dicitur.

Ixias dicitur.

tantum quibusdam & statis anni temporibus euenire afferunt : de quibus fule & do ete Sarracenus.

Appellatio- nes notæ. Chamæleonem alium sunt qui Herysceptum, qui Ixiam vocent inquit Marcellus, Ægyptii Epher, siue Ephthofechum, Romani Carduum minorem appellant. Descripsit Plinius herbam, facileque est legendus nouisse, ab animalium genere, Chamæleone lacerta Crocodilo minori, per terram serpente, herbam humi repentem, yndique spinis & aculeis fertilem, nomen traxisse. Id autem non totius, aut partium quarundam figura & species fecit, sed mutationis colorum euentus. Vt enim animal subinde & oculis, & cauda, & toto corpore colorem mutat, reddique semper quemcumque præter rubrum & candidum (& si discrepent in hoc antiqui scriptores: excipiuntque aliqui candidum tantum,) eodem modo & herba cum terra colores mutat: hic nigra: illic viridis: albi crocea: atque aliis coloribus. Nec alia nominis huius in herba quam à coloris mutatione quam similem communemque cum eo animali habet ratio in greca appellatione est. Alioquin in censu Carduorum utque Chamæleon est, candidus sc. & niger. Dico autem

Chamæleon Gude dicitur

Carduus est Grece Chamæleon

Discrimen Chamæleonis albi & nigri Math. re. preh.

Ixia, Chamæleon albus & niger, tres planta diuersa, conserua Math.

Error Math. Chamæleon niger referatur spinæ Geneta. Ixiem & Ixiam Gazam malè reddidit, quod item interpres ille A.

nazarbe celebris hætenus ignorauit [quæ enim scire potuit, cum Theophrastum græcè nonquam legent, nec si legere velit, possit:] ad Scolymi generâ reiecit. Sed tempero mihi æquè in his atque in cæteris nœuis suis latè explicandis, quando cursum tantum istra noto, iustum aliquando de omnibus volumem conscripturus: est vehementer interim doleo, mihi cum tam in docto impudentique homine, cuiusmodi ipse est negotium intercedere. Sed omnis fortuna ferenda est. Herculi quoque procaces mulierculas alas impigisse legimus. Sic ille sanè edentulus senex, iuuenem quinque & viginti annos natum imperitiæ accule, modò ipsemet suam toti orbi insitiam declaret patefaciatque.

reddidit Carduum pineam.

Plura qui uolet circa ea quæ tum obscuratum controuersa sunt in Ixiæ & Chamæleonis tum albi tum nigri historia, consulatis Marcellum, Guilandinum & Sarracenum, nec non etiam Gesnerum.

CHAMÆLEON NIGER
Veterum. CAP. IX.

DE hoc Theophrastus ita scriptum reliquit. Nigro Chamæleoni folium inest albo simile, specie Scolymi, sed minus, & lauius: tota autem herba vmbrauli speciem representat: radice crassa, & nigra extrinsecus, (sub sulcatu intrinsecus, nititur: loca gelida, humidaque amat: [Illi codices habent non *ἰσχυρὰ*, id est, humida: sed *ἀσπρὰ*: id est, inculca:] lepram & vitiliginem trita in aceto & ramentis illita expellit: nec non & caries occidere potest: vltis annis quadraginta: hæc Theophrastus.

Theoph. leo alio Garia Vires.

A quo multa mutasse videtur Dioscorides, cuius verba hæc sunt. Chamæleon niger [qui & Pancarpon, Vlophonon [Buphonum legit Siphont.] Ixia, Cynomazium, Ocymastrum, Cnidium granum, & Cynozolon inter Dioscoridis nothas appellationes ab aliquibus vocatur, ab Ægyptiis *Sobel*, à Romanis Carduus niger & Vernilaginum dicitur] & ipse foliis Scolymo [Cardio Corn.] similis est: ipsa tamen habet minora, tenuioraque [*ἰσχυρὰ*]. Restitueret Sarrac. ex Theophrasto *λεώπτερον*, nisi vnus esset omnium exemplarium consensus. Siquidem Theophr. loco modò citato inquit, Nigro Chamæleo (Vernilaginum vertit Gazi) folio est Scolymi, at minore lauioreque] ac rubro distincta. *Caulem* verò producti digitali crassitudine, dodrantalem, ac lubrutrum: qui quidem umbellam gerit [*ἔχον οὐδόν*]: fortè *ἔχον* legendum, vt ad Chamæleonem referatur: vel *ἔχοντα*, vt ad proximè præcedentem vocem *καψόν*. Potèd aliud quàm quod signant hoc loco verba Dioscoridis, voluit Theophrastus, nimirum totam stirpem vmbrauli speciem representare] floresque spinosos, tenues, Hyacinthi: æmulos, & verticillosos. *Radix* trita, additis atramenti futuri exiguo, cedrino oleo, & axungia, pforas tollendi vi pollet. Eadem vnà cum sulphure ac hitumine in aceto decocta inuncta que, lichenas absterget. Eius autem decoctum collutione dentium dolores mitigat. Sed & cum pari Piperis & Ceta oblita radix, dentium doloribus auxiliatur. Fountur & eà dentes in aceto decocta & affusa. Dolentem quoque dentem comminuit, si per styrum calida illi adhibeatur. Maculas verò depurgat à Sole contractas, & vitilignes cum sulphure emendat: septicis medicamentis admisce-

Ex Diof. Pancarpon. Vlophonon. Cynomazium. Ocymastrum. Cnidium granum. Cynozolon. Card niger. Vernilaginum. Diof. leão

Diof. illa. stratur.

Vires.

Chamaleon exiguus Tragi.

linæ, squarrosa, nec vllis spinis armata, & quibus flores emicant purpurei: radix minimi digiti crassitudine, longa, fibris aliquot crassiusculis donata, obliquè agitur, colore subrubente, præsertim intrinsecus, sapore aliquantulum aromatico.

Hanc Chamaleonem exiguum inscripsit Tragus: in margine verò Chamaleonem secundum, seu album exiguum nominavit, dicitque: Alterum verò Chamaleonis genus ferè ubique locorum præuenit, porissimum verò in asperis montibus, ac fortè albaque terra: radices gtaussimi odoris. Augusto mense florem ostendunt in perfectione sua. Hic Chamaleo Ruellio optimè fuit notus, vulgatissimus in culis asperitque agris, maximè edito loco sitis. Hunc Succaham Arabum [Aucen. lib. 2. cap. 674. & Rhaf. & simpl. cap. 43] esse semper putauit. Pertinet verò ad Chamaleonta album Dioscoridis, quod descriptio testatur, quæ huic ita conuenit, vt nulla nota reclamatione videatur, quod Ruell. lib. 3. cap. 8. diligenter obseruauit.

Succaham Arabum

Chamaleon album Diosc.

Dad. gall. ac Carlina aculeos.

An Dodon. gall. Chamaleontem hunc Ruellij non confundat cum Carlina sine caule [quam spinam Arabicam inscribit] iudicet alij.

Lonic. figuram Tragi habet sed hoc titulo, Klein oder weis Eberwurts/Chamaleon exiguum sine albus.

Ryffio in Dioscor. dicitur Chamaleon albus, vulgò megdistel & nider distel / ac si Carduum viarium & Carduum humilem dicat.

Card. humilis

Card. aculeos Septentrionalium Lob.

Card. aculeos

Card. minor Clus.

Obelio in Obs. pag. 480. Icon. plant. Tom. 2. pag. 5. Carduus aculeos Septentrionalium, Chamaleon albus Cordi, Chamaleon exiguum Tragi. Apud Cordum hoc nondum animaduerti, licet hoc ipsum in Hist. Lugd. Dalechampijs de Chamaleone ex quo Tragi statuat. Existimo potius esse eius in Dioscor. lib. 3. cap. 12. Crocodilion, quod Germ. wild Eberwurts vocant.

Clusio est Carlina minor, tam in Pann. p. 667. [ubi tamen eius iconem non dat] quam in Hist. post. lib. 5. pag. 156. vbi icon. Carlina minor purpureo flore inscribitur, & ex quorundam opinione non dissimilis esse iudicatur Chamaleoni Theophrasti, cuius meminit lib. Hist. plant. 6. cap. 3.

Corona fratrum

Corona fratrum

Corona fratrum

Monachorum Cardui genus Corona fratrum [quia caput magnum sicut antiquum Patrem, Capitula verò tanquam Filij eius, & Fratres in modum Coronæ stat, circumdantes ipsam Patrem] dictum suspicor, licet Clusius, cuius iudicium magni facio circa stirpes, Coronam fratrum ad Cardum in capite tantoties in hi dictum, referre videtur: sed Clusio descriptio Monachorum in Mel. dist. sext. censur. 139. manifestè contradicit.

Carduus radice perenni, qui solet locis petrosissis prouenire, Genere à me obseruatus. Item Monthelegardi prope pontem Vanauacourt, ac S. Hippotum in descensu à Blauumontio: inter Vauduse & Châtillon inter montium conualles, florens Septembri. Morthelegardi ad Vires florens Iulio & Augusto. Angliæ collibus, Picardiz, Gallohelgum factorum marginibus obuius & frequens. Crescit in Pannoniæ montibus, frequens in sicciorebus pratis, etiam in accliuatibus herbido tum collum.

CHAMALEON NIGER DIOSCOR.

Marantha.

Chamaleon- Descriptio
Cuius vero nigro est umbella spinosa tam grata aspectu cum n. floret, vt nihil pulchrius videri possit: est enim umbella loculis, siue filiquis oblongis densissimis acuturum spinarum circumleptus plena, in quibus flores purpurei, oblongi, intus carididi, tenues, Hyacinthi nulli supereminet: sed ipsa filiqua spinosa femer ocludit. Cnicus simile, adhu exigentibus in ea floribus, quod tandem illis decidens maturecet: sicut vatio colore ruculis insperla: caulem habet purpureum, doctantali altitudine, radiceem hileam foris, intus radicis Aristol. longè colore, atque inter mille vix vnam aut alteram vidimus, que non sit cariosa, quamquam Diosc. interdum exesam esse tradit, acerrimi gustus est, sed commanducari oportet.

Spinosa femer ocludit Cnicus simile, adhu exigentibus in ea floribus, quod tandem illis decidens maturecet: sicut vatio colore ruculis insperla: caulem habet purpureum, doctantali altitudine, radiceem hileam foris, intus radicis Aristol. longè colore, atque inter mille vix vnam aut alteram vidimus, que non sit cariosa, quamquam Diosc. interdum exesam esse tradit, acerrimi gustus est, sed commanducari oportet.

Hic Chamaleoni (inquit Marantha descriptio) auctoris, lib. 2. Med. cognosc. simpl. cap. 7.) omnes notæ pulchre respondent, quas ei Diosc. assignat, præsertimque umbella spinosa. Appellatur hæc planta à Theophr. lib. 9. cap. 3. Chamaleo niger, Vernilago nigra, vt vetitè Gaza, & non acceptatis nominibus Vlophonon & Cynoxilon, & Cynozolon: Plinius hæc nomina exponens, inquit ita appellari propter grauitatem odoris.

Synonyma

Chamaleon niger Theophr. Vernilago nigra.

Castori dicitur Chamaleon niger Dioscoridis. Bellon. verò Obs. lib. 1. cap. 19. & 25. videtur Gallos & Germanos Medicos frustra laborasse in depingendo Chamaleone, tam nigro hoc, quam albo.

Chamaleon niger Diosc. Castori.

Anguill. epist. 8. Cardacelli, & Cardoncelli, planta in Apulia reperta, cuius descriptio Chamaleoni nigro Dioscoridis omnino conuenit. Chamaleonem nigrum Antiquorum eum esse, minimè asserere dubitat Sarracenus, quem & ipse Marantha pro Chamaleone nigro agnoscit.

Cardacelli Anguill.

Muttb. in Diosc. cum 109. fig. lat. & Ital. ait se

non habere, cur Chamaleonem nigrum à Maratha Neapoli transmissum, Chamaleonem nigrum legitimum esse affirmet. Hæc, inquit, tametii umbellas Hyacinthinis floribus scatentes proferat, cum tamen folia rubris maculis varia non sint, in caule nulla prorsus rubedo spectetur, mansa radix aced-nis tantillum haud resistat, exesa non sit, non flavescat, nec caules digitali crassitudine videantur, cur legitimum Chamaleonem nigrum hanc plantam esse affirmem non habeo. Sed de his diffusius libro quarto nostrarum Epistolarum differemus, ad Marantham respondentes. Hæc Matthiolus, qui Chamaleonem hunc, Chamaleonem nigrum inscribit, ac meritò sententiam suam us censendam relinquit, qui rei plantariz maiorem, quàm ille peritiam habent.

Chamaleon niger. Matt.

Nomina Matthioli non conveniunt. Error H. Lugd.

Chamaleon niger alter. Matt. C. B.

Chamaleon niger Lob. Locus

Vires

Camer. in Hist. Matth. Germ. & Epir. cum pro Chamaleone nigro pingit, viresque ex Veteribus vna cum descriptione attribuit, cum his nominibus. Chamaleon niger, dicitur Græcis *Καυσαύλον μέλας*, Arab. Chamaleon melanos, It. Chamaleone nero, Germ. Schwarz Eberwurz, Hisp. Cardo pinto: Gall. *chard. noire*, Boh. *Dupaova carna*. Meo quidem iudicio vires huic à veteribus traditas Chamæleoni nigro rectè adscribit. Ast nomina non conveniunt. Is enim his nominibus Catlinam tradit. Hanc iconem exhibet H. Lugd. pag. 1454. pro Chamæleone nigro Matthioli ac Fuchsij. Sed hinc titulus non convenit, dicens èrat Chamæleon niger alter Matthioli. Sequitur errorem Typographi in Matthiolo commissum, ubi figurè transpositæ, ut etiam sub Carlina dicitur. Sed hucus & alteram figuram habet pag. 1455. pro Chamæleone nigro vero Dalechampij.

C. Bauh. apud Matth. dicitur Chamæleon niger alter Matthioli. Maranthæ & Anquillaræ depictus Chamæleo (inquit Lobel. in Adu.) videtur aut verum esse Crocodylium, aut certè Germanici opinionem sustinere posse. Oberu. pag. 480. & Icon. Plant. Tom. 2. p. 5. Chamæleo niger.

In Apuliz finitimis ac multis aliis locis, in campestribus & siccis locis Chamæleonem suum nigrum, maximà vberitate provenientem sæpius collegit Marantha. Bellon. Obs. laudet affirmare. Chamæleonem nigrum neque in Germania, neque in Gallia, neque in Italia sed in Lemno nasci: nam præterquam quod stirpes per Italiam perquisiverit, sibi etiam fidem facere Aloisium horti Patauini præfectum: qui asserat, utrumque se cõquisivisse, sed nondum isthic reperisse. Ast dicat quicquid velit Bellonius, ego Chamæleonem nigrum Maranthæ vidi apud Clariss. Vitum D. D. Felicem Platerum, nomine Carlinæ ex monte Fractò. Ante paucos annos reperta est planta hæc (inquit Anguill.) quæ satis frequens occurrit iuxta oppidum Sebeniacum di Sebenitz Sclavonia, non longè à mari distans. Satis etiam frequens est in Sannio trail Castello Zare.

Cum Chamæleonis nigri radices apud pagum quandam in insula Lemno, Liadochorio nuncupatum erui curaremus (verba sunt Bellonij,) plurimi Græci & Turcæ specta um venerat quid ageremus: eas verò fruticulatim sectas filo trajiciebamus, ut facilius exsiccari possent. Turcæ in eo negotio occupatos nos videntes, similiter radices tractare & secare voluerunt: et cum summus esset aestus, & omnes sudore maderent, quicunque eam radice manibus tractaverant, sudoremque absterferat, aut faciem digitis scalpse-

rant, tantam pruriginem ijs locis quos attingerant postea fenserunt, ut aduri viderentur: Chamæleonis enim nigri radix eâ virtute pollet, ut cui applicata ipsam adeò inflammet, ut nec squilla, nec Vrtica vix centesimâ parte ita adurant: prurigo tamen non adeò celeriter sese prodit. Post vnam aut alteram horam, singuli variis faciei locis cutem inflammatam habere excipimus, ut tota sanguinea videretur: atque quò magis eâ confricabamus, tantò maier excitebatur prurigo. Fonti assidetes sub Platano, pro ludo habuimus initid, & risim? at illi plurimum indignati sunt: & nisi asseuerassemus nos nunquã expertos tali virtute eam plantam pollere, haud dubiè malè nos multassent. Atamè nostrâ excusatio fuit ab illis faciliùs accepta, cum eodem incommodo nos affectos conspicerent. Mirum sanè, tantillæ radicis ingenrem efficaciam nostro malo expertos esse. Et ex his apparet, quod ex influitu mulierculæ apud Marantham faciant, quæ radicis succo pedines inficiunt ad puerorum pediculos enecandos. Quod præterea Diolcorides, dixit Chamæleonis nigri radicem commanducatum mordere, non semel expertus est Marantha, licet ea in primo statim gustus occurru nullam ostenderit acrimoniam.

Excitat pruriginem
Succus ad enecandos pediculos
Chamel niger in radice sapore.

CARLINA CAVLIFERA VEL Acaulos.

Carlinæ radix, cuius præcipua est commendatio, longè lætæque vagatur, profundèque intra terram agitur, crassitudine pollicari plùs minus, superficie veluti cortosa & foraminulenta, coloris foris rufus, intus candido, sapore aromatico, nonnihil graui: antequam verò è terra emergat, in capitâ aliquot vt plurimum facit.

fit, ex quorum singulis separatim folia in orbem supina oriuntur, palmum vnum aut duos longa, vnciam vnam aut alteram lata, profundis ad costam vsque incisuris diuisa, & veluti crispâ, aculeis minacibus horrida. nonnihil tomentosa, viridantia, exceptâ pediculi infima parte atrorubente, in horum medio sessilis heret echinus orbiculatus, spinosissimis foliis vndique oblitus, è cuius vmbilico flores emicât flaminici, purpureo scetes, yalio foliorû argenteorû cincti: semen papposo tomèto inuoluitur, oblongû, hirsutû. Aliàs è linguulis capitibus canlis surgit pedem altus, atrorubès, lanuginè quadam donatus, non sine foliis alternatim positus, in cuius summo echinus nascitur floridus, ut iam dictum, foliis, qualia in caule & circa radices conspiciuntur, circumcirca stipatus.

Defectio.
Caulifera
Carlina vulgò dicitur genera dicitur

Carlinæ

Carlina
vulgo dicta
genera duo.

Carlina huius distinctio nostra non latuit Clu-
sium. Ita namque ait in Pannon. p. 669. Crescunt
in plerisque Pannoni montibus Carlinae siue
Chamaeleonis vulgo nuncupati bina genera. i. V-
num flore amplo, albo: quod nonnumquam in
pedem caulem assurgit, interduum vero proli-
sus est *Exauror*. Atque hanc etiam differentiam
duplicem in Hist. post. lib. 5. p. 155. duplici expref-
sit icones, quales Lobelius etiam habet, Vni titu-
lus, Chamaleo albus Dioscor. Theophr. Alteri
Carlina elatior, Chamaleon albus vulgaris.

Quia verò de hac Carlina auctores maxime
dissentunt, singulorum placita ordine, quoad fieri
poterit, quàm breui sine enarrabimus.

Non conuenit [infit] Corn. in D. osc.] herbariis
& officinis de Chamaleonibus. Quodam Carli-
nam dictam, Chamaleontis albi radicem esse
volunt. Alii priores albi radicem *weyße Eber-
würz* vocant: posteriores nigri, *Schwarzze
Eberwürz*, quasi radicem veras albam & nigra.
Alii album Chamaleonem, *Dießdisel* vocant:
nigrum verò priuatim *Eberwürz* / eundemque

Chamal. al-
bus est Car-
lina

Radix Ger-
vini.

Cardopatiū
Corn nota-
tur.

Crocodilū

Carlina
Monachi
Suchaha
Serap spi-
na Arab.
Diosc.
Bedeguar
Serap.

Cardopatiū, & Carduum suillum. *Suspiciamur*
Cornatiū nō cognouisse discrimen inter duos
Chamaeleones quos nominat, is præterea vide-
tur non bene *Eberwürz* distinguere à Carlina,
cū de Crocodilo scribit: Quidam hanc *wald dis-
sel*, ali *Schwarzze garten distel* vocant. Alii Carli-
nam dictam, verum Crocodilum esse putant:
siue à Carolo magno nomen id habet, cui ab an-
gelo ad depellendam ab exercitu pestem offensa
ferunt: siue Carlina quasi Cardina sine Cardu: na
dicta est.

Carlina [aiunt Monachi in Mes. distinct. 6. cenf.
189.] duplex: vna quæ non eleuatur à terra &
hac est *Suchaha Serapionis*, & spina Arabica
Dioscoridis. Altera quæ simillima, præterquam
quod eleuatur à terra, haud dubie est Serapionis
Bedeguar siue Bedegar, siue Bedoar [hæc namque
voces vnum & idem significant] que in nonnullis
Italia locis magis quàm altera, intelligitur pro
Carlina.

Figuram habet Fuchsius Carlinae cauliferæ satis
laudabilem Hist. & icon. pro Chamaleone albo,
quem Carduum suarium & varium Latinis, Offi-
cinis & Barbaris Cardopatiū appellari tradit, ac
de his vocibus ait. Cardopatiū nomen haud du-
bie corruptum est, deducimque à dictione
Paneratiū, nam sic olim esse nominatum Cha-
maleonem Apuleius testatur: aut à Carduo vario,
à qua dictione, v, scilicet litera in p, Ser in t,
mutata, in Cardopatiū facilis est lapsus. Germani
Eberwürz / elegantius allusione ad Carduum suarium,
nuncupatur, Gallis *Carlina*, ou *Artichaut
sauage*: Chamaleon autem à foliorum varietate
dicti cepit. Suarius autem Carduus didus est,
quod siues, si in polenta exhibetur, perimat. Ob
quam etiam causam [*Eberwürz*] germanis nuncu-
pata puto. In glabretis montium prouenit,
& in siluis, vt hinc etiam siluaticus Carduus cō-
nominatus sit. Chamaleonem esse Carlina
negat Amatus in Dioscoridis lib. 3. cap. 8.
Miror verò Lacunam in Dioscoridem lib. 3. cap. 8.
eamdem plantam, canle tantūm variāntem, face-
re lethalem & non lethalem.

Toxites in onom. philosoph. vir doctus (vt
sibi met videtur) varia miscet nomina pag. 280.
Acantim (c. Arabicam, Acantim Egyptianam, Carli-
nam nigram, Cardopatiā, & *Eberwürz*.
Hæc chaos quomodo componendum ipse vi-
deris.

Carlina nō
est Chama-
leon.

Toxite. 1a-
xatur.

Qui Chamaleon albus tam ab Hertrufcis, quàm
cæteris ferè Italia incolis vulgò Carlina vocatur,
nunquam Fuchsiū vidisse existimari (inquit
Maub. in D. osc.) quòd eum procerò factis caule
depingat. Hallucinantur Monachi cū sibi per-
suadeant, Carlina[m] [vt eorum v. ar. distinctione]
caulem profertentem, quam legitimum Chama-
leonem nigrum Dioscor. semper existimauimus
eiusdem esse spinam albam quam Græci *ἀνδύθω
λεωυθ* dicunt Mauritanii Bedeguar. Item Carlina[m]
aliciam caule viduam esse spinam Arabicam ab
Aphis Suchaa vocatam. Sunt qui velint Carli-
nam vtramq; nihil differre, nisi sexu, ac negant has
plantas esse Chamaeleones, illamque præsertim
nigrum Chamaleonem esse nolunt, quæ caulem
ruuum gerit, & An Galenus errat dicens radi-
cem Chamaleonis aliquid lethale habere: Postea
capite sequenti ait: Sunt qui volunt Carlina[m] vul-
gò dictam quæ caulem profert, legitimum Croco-
dilum esse. Sed eorum opinio mihi quidē nullo
modo lausfacere potest: præsertim cū factō pe-
riculo us tanē viribus careat, quibus Crocodilū
præstare scribunt: nempe quod radicis decoctum
potum sanguinē per nares copiosum trahat. Adde
quod Crocodilo radix sit longa, euis, aliquantū-
lūm lata, & odore, vt Nasturtii, acuto. Illi verò
Carlina generi crassa, nigra densa, exesque non
autē lata, nec leuis, nec Nasturtii odorem spirans.
Non placet Matth. ex Carlinae genere facere duas
plantas, ex acuali album, quem non describit, ex
altero nigrum, quem ipse met fatetur, vmbellam
non ferre, quam Diosc. in nigro Chamaleone re-
quirit, sed echinatum capitulum perinde ac albus
Chamaleo, quod illud ipsum eum omnino à sua
opinionē dimouere debebat, & ad credendū in-
ducere Carlina[m] caulem fundentē non esse Cha-
maleonem nigrum, sed eandem cum acuali. Eē
lucemansifestum est, enim Chamaleonem album
& nigrū non leni errore in Hist. Cameratii gerit.
& Epit. ab inuicem separare, ac descriptiones &
vires Chamaleonis albi ipsi de Veteribus attri-
butas adscribere. Cæterū, de Chamaleone albo
[cauli] inquit, vocatur Græcis *καυαίθων λεωυθ*,
Mauritanis; Chamaleon lente, seu Chamaliū,
Ital. *Carlina* & *Chamaeleone bianca*, Germ. *Weiß
Eberwürz* / Hisp. *Carde pinto*, Gall. *Carlina* siue
Chamaeleon blanc. Boh. *Papawa biila*. Notan-
dum apud Matthiolum errore Typographi figu-
ram Chamaleonis nigri Matthioli esse sub titu-
lo, Chamaleonis nigri alterius. Et hunc errorem
commisit etiam Camer. in Matth. Epit. in qua
eum à Chamaleonte albo non differe scribit,
nisi quòd in caulem crescat. Hunc lapsū ani-
maduertit in Hist. eiusdem getm. ac titulum ei fe-
cit. Carlina caulescens, quondam Chamaleon
niger.

Carlina, inquit Camer. in horto, sessili flore
ἀκων &, & alia alioquin ab hac nihil diuersa.
Nam plerumque si eo anno floruerit, quo in hor-
tum transfertur, sine caule permanet, sin minus,
multò lætior altero anno assurgit & cauligera fit.

Matthiolum vt probet, ait Matantha, alteram
Carlina[m] vulgò dictam, esse nigrum Chamaleo-
nem Dioscoridis, quæ eius facultas non est ve-
nenata, vt ex Galeno esse deberet, sed absque no-
xa deutorari solet, ad regionem configit, in-
quiens in Græcia, & in Ponto fortasse talem
plantam posse vim veneni fortiri: sed fieri posse,
vt in Italia sit salutaris: quemadmodum in Persca
arbore, ac quibusdā aliis euenisse constat: verūm
acceptam quidem hoc posset, si hæc vna nota, ac

Chamaleo.
albus Mat
thioli.
Fuchf. notat
tur.

Monachi
hallucinantur.
Chamel.
niger Diosc.

Crocodilū
non est.

Matth. re-
darguitur.

Matth. lap-
sus.

Error alium

Carlina a.
caulis &
caulifera
Camer.

Matth no-
tatur Car-
lina non est
Chamel.
niger cor-
tra Matthi

non omnes ferè alia diffident. Altera namque flores profert in capitulo, altera in vmbella.

Aduerfus Matthiolum, & Fuchium. Carlina fexima.

Spinam albam (apud Apollinem Rad. i. inelct. Hamech.) quidam contendunt Carlinam, id est Chamaleontem album, vel alteram caulem profertem vocant nigrum Chamaleontem, quas alij sexu distinguunt, marem alterum, alterum feminam appellantes, folijs enim nullatenus penè differunt, ac niger caule est dodrantem paulò altiore, non vacuo, floribus autem nullo pacto Hyacinthum æmulantur Matthioli, nec in omnibus Dioscoridis historiz respondent. *Hæc ille,* varia aduerfus Matthiolum & Fuchium scribens, sed obscurè: Martham etiam carpit ac Anguillaram, varia dicens etiam obscurè de Ixia & Ixine spina: Monachos aberrasse ait, qui hæc Spinam albam dixerint: Idem etiam ostendit Amarum existimare cauliculo fam Carlinam esse Crocodilum, ac eam sententiam à Matthiolo oppugnari.

Apollo ob scurus

Chamal vulg. Tragolyngium.

Ego, inquit Tragus, Chamaleonem vulgarem [Æberwur] Eryngij aut certè Chamelctous nigri [quam Pancratijon alij, alij Vlophonon, alij Ixiam, alij Cynomazon, h; Ocyroides, alij Criodion Conon, alij Conoxilon, Latini Carduum nigrum aut Vernlaginem, Ægyptij Sebel vocant,] genus existimo.

Cardopati vulgi Carlina differ. Gese.

Gesm. de hort. Carlina cum caule non videtur verus Chamaleo niger. Idem postea ait. Cardopatum vulgò dictum [vel Carlina] nonnullis herbarijs, genus est Cardui, Æberwur; eius differentiaz quædam sunt à magnitudine & floris colore, in alijs a. bo, alijs purpureo. Item caule, quo alia carent, alia habent. Ex his Chamaleo albus videtur cui flos purpureus caulis nullus. Silybum verò cui lauior albiorque spina (seu flos spinosus) est: si que rursus vel cum caule vel sine caule. In Baldo monte Italia flore maximo pilei instar nasci audio. Ex eodem genere esse audio Ixine spinam que Mastichen in radice fundat Hispania cognita, Spanisch Æberwur. Huius floris calycem, tum recentem, tum etiam siccum, noctu claudi, ad Solem verò aperiri, nuper in hortulo meo miratus sum. Idem in deser. montis Fracti p. 63. Silybus, quam vulgò Carlinam vocat Germ. Radicem apud in colle dextro vallis Eptalæ, cuius capitula carnosâ, calyce floribus ac semine repletis, oprimi edulj loco nobis fuisse ex aqua cum sale, lautiore etiam pipere adiecto futura. Tandem de Quadruped. ouipar. lib. 2. ait. Chamaleontum generis esse dixerim Carlinam hodie Medicis vocatam, quasi Cardinam: Carduus enim humilis est, cuius iidem dux vel tres differentiaz sunt.

Chamal. al. bus. Silybum.

Ixine spina

Radix atri.

Chamal.

Cardina.

Carlina Bosno.

Chamal. niger Euchar.

Pancratij.

Botius Ixiam esse scribit gummi viscosum, quod provenit ad radicem Chamaleontis, cuius magna habetur copia in monte Baldo, vulgò dicitur Carlina. Eucharis pro Chamaleone nigro, Æberwur, pingit Carlinam cauliferam. Lome. lib. 5. cap. 23. pro Chamaleo Carduo suo Offic. & vulgi Cardopatio, aut vt ipsi magis ardet Pancratio, Groß oder schwur, Æberwur, pingit Carlinam vulgarem cauliferam.

Carlina vulgaris que existimatur Chamaleo niger si prouocaret sanguinem nazium, non dubitaret Anguillera, esse Crocodilon Crateuz & Diose. in quo addita verba quædam que non sunt in Orisatio & Crateua de semine rotundp.

Cord. in Diose. lib. 3. c. 11. Chamaleo niger videtur ea Cardui species que à Germ. Æberwur appellatur, Carlina Italica; sciendum est inquit, nigrum Chamaleone Ixiam interdum in ueniunt vt Plinius lib. 22. cap. 18. ait: Ipse vidit in ea radice quam Æberwur vocamus Ixiam nasci. *Hæc Cordus* apud quem in annot. quædam contrarium asseritur, & Carlina nigra, Chamaleo niger verus ab hoc diuersus statuitur, ac hodie ab eruditiss in Italiâ ignorari asseritur.

Chamal niger Cord.

Cord. reosellura

Carlina est Chamaleo

Leucacantha Dod. gall.

Spina alb

Carlina j me Leucacantha Dod. lat.

Carlina terna

Carlina Chamaleo non est.

Dod. notatur.

Carlina herbariorum Lob.

Helxine Pliniana

Eck. notatur.

Bellon. Obs. lib. 2. cap. 106. Carlina, que Antiochia provenit, quamque inultu falsò Chamaleone vocant. Carlina, inquit lib. a. cap. 18. non est Chamaleo niger nec albus.

Dodon. gall. Leucacantha (que distinguitur ab Acantha leuce) alijs d. Æ. Polygonatum, Phyllon & Uchias, Antiquis Romanis Spina alba: nunc Carlina aut Carolina, quibusdam Cardopatum, Gall. Carline blanche, German. meiß Æberwur, Item Spina alba, Carlina alia, Gall. petite Carline, Monachis Romanis *ixia a' palin*, Lat. Spina Arabica, quibusdam Acanthis: Arab. *subala*, eorum opinio videtur valde verisimilis. Eadem ferè Latin fol. p. 714. tradit: Prior Carlina, [caulifera] inquit, & Cardopatum, ac à nonnullis Cardina dicitur, ac Carolo magno primo eius nominis Romanorum Imperatore, cuius exercitus huius radice liberatus & præseruatus à peste olim fuisse fertur: Germanis Æberwur; Belgis, Gallis, ac alijs quoque Carline. Dioscoridis est *λευκακάνθη*: conueniunt radices valida & amara: respondent quoque facultates. Appellatur verò Leucacantha, & alijs, sed nothis vocibus *λευκακάνθη* à Romanis Gniacanthus, à Tuscis verò Spina alba. Differens tamen ab ea Spina, quam Dioscorides *λευκόν μελικόν*, hoc est, Spinae album facit. Alteram verò & Carlinam recentiores faciunt: & Carlinam humilem vel minorem appellant: flos medio stamineus rubentibus foliis, quardòque verò cardis ambitu circumseptus est: radix albidâ, solidâ, non rimosa, sapore minus acis aut amaricans, atque idcirco Medicinæ miris expetita. Falluntur autem non parum, qui ambas ad Chamaleones referre student: In Italia siquidem Germania aut Gallia nufquam Chamaleones nascuntur, vt vnus, pio multus, testis est Petrus Bellon. lib. singularium 1. Figuras habet Chamaleontis albi & nigri Matthioli, in quo Matthiolum & Monachos etiam secutus ex vna planta duas facit: Ruellij præterea Chamaleo albus diuersus mihi videtur: denique quod Carlinam aculon alijs notis in postrema histor. describit, facit vt existimem illi non bene notam Carlinam, non magis quam Matthiolo Carlinam eandem esse cauliferam & Aculon, vel eos confusisse Chamaleonem minorem Tragi cum Carlina.

Carlina Herbariorum inquit Lobelius in Aduers. è varietate non genere duplex, non est Leucacantha, sed Chamaleo albus Dioscoridis. Idem in Obseruat. Carlina herbariorum Aduersar. 367. Chamaleo albus Dioscorid. Helxine Pliniana Anguillara. Item Chamaleo albus caule donatus, Cardopatum, Chamaleo albus & niger, siue Carlina Officinarum. Chamaleo niger vulgaris Herbariorum. Chamaleo albus Fuchij Germ. Æberwur; Belg. Æberworrele & Carlina. Galis item Carlina Aduersarij pag. 367. *nacille*, qui duas habet figuras vnam sine caule, alteram cum

cum caule. Dubito an Anguillara hanc Carlinam intellexerit per Ixinam Plinianam: Nec Chamaleonem album, dicere aufim. C. Bauh. apud Matth. Chamleon i. siue albus, siue acutis. Ixia & Chamleon albus Theophr. [Verniloginæ Czzi vertit,] & Plinij: Chamleon albus Matth. Cordo in Dioscorid. Carlina minor Dodonzi, Carlina vulgi Cæfalpino. Corde patium flore albo, caule nullo. Gesn. hort. S lybus vulgè Carlina Gesn. Fracto. Helxine Pliniana Anguill. Item Chamleon 2. siue albus caule donatus. Chamleon niger alter Matth. Hæc non videtur à præcedente differre nisi quodd caulem proferat. Non aufim dicere Chamaleonem album Cordi eundem cum Carlina siue Eberwurz; ah ea enim separar ille. Ac quum dicat Anguillara suam Ixinam spinam siue Chamaleonem album coopertum lanugine valdè alba, & ipse separaret à Carlina vulgari, ego non aufim eandem dicere.

Icon. Plant. Tom. 2. pag. 4. Chamaleon albus Dioscoridis, ceu & Schwenckf. cui & Carlina maior. Cistoti & Hæchio, Chamaleon albus, aliàs Carlina.

Brunsell. in Herb. p. 218. non describit Eberwurz; nec icon respondet: Est Cardopati minoris quorundã, de quo nõ loquitur in contextu.

H. Lugd. tres exhibit figurã, quarum prima Carlinã *exaurã* pag. 145; hac inscriptione: Chamaleon albus Matthioli. Reliquæ duæ sunt cauliferæ, quarum prior est p. 145 4. hoc titulo, Chamaleon niger alter Matthioli. [Hæc ponendã erat sub Chamaleone nigro Matthioli & Fuchsi] quæ eadem icon repetitur pag. 1476. pro Crocodilo, Carlinæ caulem habente.

Carlinam ego reperi non longè à Monthelegardo eundo *Andincourt*; sed paucam, copiosam autem non longè à Blamontio, vnde transtuli Montembelgardum in Hortum E. C. vbi sapius floruit, Genexã habui in horto, in monte *Salent*, abundat. Ea modò reperitur cum caule, modò sine eo iisdem locis, vt sapius obseruauit: Abundat etiam in montibus propè fontem Admirabilem ducatus V Vittemberg. Quidam nobis asserbat eam quæ vnum caulem haberet vnus esse anni, quæ duos duorum, quæ tres trium: Loco dicto in montis plantie dicta aũff büchen, terra multis in locis erat inuerta: dicebant, qui me deducebant, euerisse apros, ac illos querere radices Eberwurz. Nascuntur Carlinæ albæ Dodonzi, in montibus altis, locis desertis, ac quandoque fecus vias: sed quæ caulem fert Germania frequentior. Iulio & Augusto, tum & seridis quandoque florent, ac semen maturum proferunt.

Carlinæ echinus spinis mundatus, conditur faccero vel melle paratur, frigidiori ventriculo cõducibilis, vt expertus est Amatus in quodã: valet radix contra pestilentem luem, quæ ab Angelo Carolo magno, vt eã exercitum à peste liberaret indicata creditur. Carlina eisdem habet in curãdis malignis vlcibus vsus quos Chamaleon niger: egregiam vim contra pestẽ & omnia venena habet si Cordo credimus. Dum Philippus Melancthon hypochoñdriacis doloribus conflicta- retur, eos vsu herbæ Chamaleontis mitigauit, & huius remedii efficacitatem eum prædicasse testatur Camerarius. Carlinæ radices, authore Dodonzo, præcipuè vsus est. Secundo ordine satis intenso excalcific: & cum partium ac substantiæ tenuitate, tertio ordine resiccat: sudores verò etiã mouet: ventris tinea ac lumbricos pellit: veng.

Tom. III.

nis omnibus resistit: pestis contagia non modò arceat, sed & eandẽ curat si tempestiuè propinetur: commanducata dentium dolores sedat: iocinoriz ac lienis obstructions aperit: vrinã citius menses promouet: hydropicis confert: datur & ex alto delapsis ac casis. Radix Carlinæ seu Chamaleontis vulgaris in puluerè redacta, ac drachmã pondere è vino sumpta, pesti aduocatur, quò nomine pecõri; pouffinã autè subus nonnulli radicem hæc exhibent, periuadentes sibi hoc pacto iumentã & sues à fœda & pestilenti luce conseruari posse: Quidam èscam Columbarũ quò mutas alias venentur, è radice Chamaleontis vulgaris conficiunt, aliis nonnullis adiunctis. Eandẽ etiam in aceto decoctam commendat Fuchsius contra scabiem, impetiginem, & omnes cutis scãditates curati difficiles, si eius decocto lauentur, quod dentium dolori etiam succurrere tradit. Ferunt hanc radice vires his qui eam gestaerint augere, comitibus autem qui cum illo degunt, adimere. Sed credat hæc qui volent: ego, quod scia, nusquam in scriptorib. eius rei mentionem factã legi. Vtriusq. radices calidæ & siccæ sunt facultatis. Agyrtæ & qui radices hinc inde venales circumferunt, pleno ore Carlinæ radices prædicant, ac sicuti potest, vt ad multa fit vtilis.

CHAMALEO ALBUS.

Chamaleontem album vocant Carduum *Descriptio* quendam, curus folia, vt à Carlinæ foliis lanugine car esciente, rasib, quã vtrinque sunt obducta, differunt, ita cum iis conuenit inciturã, ratiore tamen: sic velatiore sint lacinia, spinosior: aliàs verò cardui lactei seu Mariæ fol a luitudine adquat, crassiuscula, neruosa: Hunc Lugduni in horto Pharmacopœi Bralerii, Chamaleonis nomine vidimus, multum à Carlina vulgari differentem.

An Clus. Pinnion. pag. 667. Carlinã siue Chamaleon vulgò nuncupatus flore amplo albo?

An Gesn. hort. Ixine spina, quæ Mastichen in radice fundit Hispanis cognita Spanifche Eberwurz ex genere Cardopati, siue Carlinæ? An Cordo in Dioscor. lib. 3. cap. 10. Chamleon albus in Italia proueniens?

An Anguill. epist. 5: Helxine Pliniana quã esse Chamaleonem album Dioscorides dicit esse manifestam, ac à Theophr. dici *ixia*, & Gaza interprete Carduum Pineam? Item epist. 8. pag. 137. Ixine Theophrasti lib. 9. cap. 1. & 6. cap. 3. & 4. quã malè, Gaza modò vertit Spinam Ixinam, modò Carduum pineam. Ixines Latinis dictus Carduus Pinea producens lachrymam reperitur in Orientalibus partibus: Considerent lætores an Anguillara non sit sibi contrarius dum epist. 5. *ixia*; & 8. *ixia* dicit, duas plantas diti-
sas.

Bellonius ni fallor de Chamaleonẽ albo nostro hæc tradit. Frustra inter reliquas stirpes Chamaleon albus depictus fuit: nam nec in Germania, nec in Gallia, nec etiam in Italia nascitur. vnde certum est (cum venia sit dictum) istas tres nationes hallucinari: neque enim Carlina, neque ali similes, Chamaleon albus est. Hic radicem producit humanæ coxæ crassitudinem æquantem, pedalem, interdum etiam cubitalem longitudinem, adde odoratam, vt cõclauẽ in quo reposita, Violæ odore ita repleat, vt capitis grauedinẽ inducat. Cretenses pastores, vt capitis grauedinẽ inducat. Cretenses pastores,

Dentes
Obstructio-
nes

Pulvis
Dosis

Tumentã
Columbarũ
allicium

Scabies

Vires gestã
ibus augeã

An carlinã
flore amplã
albõ Clus.

Anguillã
sibi
contrarius

Chamaleo
albus Bellon.

Chamaleo
alis C. B.

Carlinã
minor
od.

Chamaleo
caule donã
tis.

Bauh.
epist.

Cardua
maior
Schwenckf.

Brunsell.
not.

H. Lugd. fr.
gura tres.

Locus &
Tempus.

Vires.
Echinus cõ-
ditus
Pestis

Ulcera

Hypochoñ-
driacis.

Tempera-
mentum.

Lumbrici

& ruficani pueni, præsertim apud Rhetimo, eius gummi colligunt, quo semina pro masticatorio vuntur, vti mastiche in Chio, & Chondrilla gummi in Lemno. Cola vel Chamæleous vulgò nuncupant Chamæleonem album.

Chamæleous bellii

Honor. Bellus in Epist. ad Clusium meminit, huius Chamæleonis his verbis. Chamæleon albus, gummi, vt Maltix, ferens, copiosissimus est: radicem habet maximam, odoratam: Iunio & Iulio, circa echinum gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum masticant, postea digitis læuigant, & complanant, complicatumque in vesicula formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita vt ex ista vesicula rumpatur & crepitum edat: quo ludi genere summoperè pueri delectantur. Quod autem, vt scribit Bellonius, loco masticus id gummi dentibus atterat, nondum scire potui: nam hi: Cydonia neque legitur, neque curatur: radices vocantur *κάλυξ*.

TETRALIX VETERIBVS.

CAP. X.

Tetralix Theophr.

Plin. l. 17. cap. 11.

Tetralix à Theophr. hist. pl. lib. 6. c. 3. cum reliquis aculeatis plantis enumeratur, ac quidem inter æstate germinantes, atque à quibusdam Ixinen [*Ἰξίνη*] vocari. Sed & Plinius Theophrastum imitatus Tetralicem æstate florere prodidit Helxinen [Ixinen Theophr.] Quod vitium autem æstatis esse, non exemplaris, monstrant hæc, quæ lib. 22. cap. 17. scribit. Sed nos qualis esset Helxine vera, diximus lib. 21. cap. 16. vbi Helxinen [Tetralicem] & folio & caule spinosas habere lanugines affirmat.

Tetralix spinosa differt ab Erica

Ex quibus colligere licet Tetralicem hanc spinosam ab Erica [Erihæce CH.] quæ lib. 11. cap. 6. ab Atheniensibus, etiã Tetralicem appellari perhibet, diuersam esse: quia Ericam spinis armatam esse nullus vnquam Herbariorum prodidit, id quod etiam perspicuum est ex Dioscoride & Plinio de Erica tractantibus. Deinde Tetralicem Ericam post primos Autumnii imbres florere, nempe ad Idus Septembres, & Calendas Octobres idem Plinius testatur.

Tetralix diuersa à Tetralice Plin.

Alio verò in loco Tetralicem & Ixinem florere tradit æstate: quanquam Theophrastus, ex quo hæc Plinius mutuatus est, Ixinem & Tetralicem non scribit florere æstate, sed germinare.

Ericem Athenienses, vt ait Plinius apud Hermod. Corol. 125. Tetralicem vocant, Eubœa Sifarum, siue, vt Varro, Sifarum (de hac diximus H. n. g. lib. 10.) Theophrastus Tetralicem non Tetralicem, nisi mendosus codex est, appellat in genere fruticum, aculeatam & germinantem æstate: De hac Erica intelligat nec ne haud scio: quia tamen bis anno floret Erica, prima videlicet & vltima syluestrium, nec inter aculeatas ponitur: fieri potest vt alia sit Tetralix sua Theophrasto, alia quæ pro Erica Athenis capitur: nisi quis hanc Tetralicem, illam Tetralicem vocari malit. Caueant igitur lectores, ne Tetralices has posthac confundant.

Carduus Echinosus Martii

Quia autem Tetralix à Theophrasto numeratur inter Carduos, hinc sit (vt scribit H. Lugd.) quod quidam eam esse putent, quam Tragus post Carduum vulgarem & Chamæleonem album pro vero Chamæleonte nigro pictam ostendit, de quo mox agemus sub Carduo Echinoso maiore.

CROCODILVM VETERIBVS.

CAP. XI.

Crocodylium, ita describente Dioscoride, Chamæleonis nigri figuram habet. Nascitur autem in syluosis stirpibus & arboribus confertis locis Hermod. [radicem habens longam [his sequentibus vetus caret vsque ad vocabulum *αυρη*, quæ lectio probatur & Hermod.] leuem, aliquantulum latam, odore, vt Nasturtium, acrem. Feruescens in aqua [*ἐν ὕδατι*. Cornic. 176, in acet] & pota [*πνευμα*], & non vt Ald. cod. *πλυνόμενος*] lota, quidam etiam, sed non sine errore, legit *ἐν πνεύματι* si per nares attrahatur] radix, valet ad copiosum sanguinem per nares pellendum. Datur & hienosis eos euidenter adiuuans. Sed & semen ei rotundum est, ac duplex, veluti scutum [vt. omittit ista, quæ nonnulli adiecit ita censent, & ex Tordylj historia huc perperam translata] quod quidem vrinam ciendi vim habet.

Crocodylium Diosc. Scribitur illustratur

Diosc. lectio varia

Ex Plinio

Ea Plinius sic videtur reddidisse. Crocodilyum Chamæleonis herba nigra figuram habet: radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Nascitur in sabuleis. Pota sanguinem per nares pellit copiosum, crassumque, atque lienem consumere dicitur.

Vites

In quibus Plinius legisse videtur [*ἐν πῖσι ἀμυγδαλέων*, id est, in fabuleis, pro *ἐν πῖσι δρυμῶδων*, id est, siluosis, vt habet Dioscorides: deinde pro *ὀμακῶν* aliquantulum latam, *ὀμακῶν*, siue *ὀμακῶν*, id est, æqualiter latam, siue æqualiter crassam, Orbasius subterfugam legit. Quem verò *ὀμακῶν* Dioscorides, Plinius suo more odorem asperum dixit. Orbasius radicem acrem, odoremque Nasturtio similem. Quod verò ad semen atinet rotundum, duplicis scuti figura, id à Plinio omisum est, & ab Orbasio, qui integras historias ex Dioscoride exscribere consuevit. Prætere ad à Dioscoride præter morem additum scilicet videtur, absoluta scilicet historia: & viribus explicatis, atque falsò huic plantæ attributis, cum *ἀκάρδωδον* ferè omnia semen edant Cnico simile. Quare adiecit hæc viri docti censent, & ex Tordylj historia, cuius femini figuram hanc Dioscorides assignat, huc à sciolo quodam nominum vicinitate decepto ascita fuisse. His adde, quòd in Crateæ fragmentis desunt verba illa, *σπινθηροειδὲς ἕρπυλλον* de *ἀκάρδι*, id est rotundum, & duplum vt scutum.

Diosc. & Plinio lectio confertur

Crocodylium Galeno

Galenus Crocodilyi semen acre & aromaticum esse dicit, viri atque ac mensis ciere, vt calidè sit facultatis & diuulsiuæ ac siccativæ. Succum item caulis similem femini vim habere, & renibus affectis prodesse. At radicem expuitiones è thorace vehementer adiuuare, quæ acris quidem mints sit quam semen, sed non mints amara: & ducat etiam sanguinem per nares.

Differt à Chamæleone

Differt, ab vtroque Chamæleone, inquit Marcellus, Crocodilyum quòd eorum alter albus scilicet, sine caule in medio, inter folia Spinam marino Echino similem proferit; Niger non vnam verùm duas trèse aliquando coliculis potius quam caulibus impositas ostendit, Crocodilyum autem singularem mittit caulem & in caule spinosum Echinum. Est & alia differentia, quòd illi pinguibus campestribus & maritimis locis nascitur: hic inter stirpes, & confertis arboribus locis. Differunt & radice quæ in illis qualis ab hoc describitur: in Crocodilyo longa cum latitudine aliqua, aliique notis illis quæ descriptæ paulò

Differentia

Crocodyli nomenclatura obscura.
 paulo ante sunt. Nec multo liquet, teste Lobelio, nomenclaturæ Cardui ratin, vt ne vix quidē antiquis probē cognita fuisse putemus. Nam antiqui Galenus, Onibafius, Paulus duntaxat verba ex Diosc. videtur mutuari, ut à Crateua, à quo Diosc. & Plinius, qui locis fabulosis codicis erant, orri scribit, sua supserit. Sed in Crateua fragmentis desunt verba pauca. Ab Aëtio facta mentio maxime Crocodyliad.

Æquiuosa.
 Neque descriptio Dioscoridis tam aperta, vt à tot aculeatis plantis facillē sit genuinum Crocodylium distinguere & internoscere. Et hinc aliqui [ex quorum numero est Anguill. Amat. ex auctoritate Ruellii, quem tamen hæc de re dubitare scimus, & Bristot, H. Lugd.] Carlinam vulgarem suspicantur esse Crateua, Dioscoridis, Plinii & Galeni Crocodylium. Horum opinionem refutat Matthiolus & Io. Agricola: Negat Anguillara: Dubitat Gesnerus.

An Chamaleon exiguus.
 An Chamaleon exiguus, Crocodylium Cordi in Dioscor. lib. 3. cap. 12. quam ait Germanos wild Ebertwurz vocare.

Chamaleon niger Marantha.
 Maranthæ & Anguillaræ Chamaleo niger, videtur Lobelio verum esse Crocodylium, aut certē genuini opinionem sustinere posse.

Carduus Echinopus minor.
 Crocodylii historię subnectit Lob. in Adv. plantam, quam Gesner. Echinopus minorem vocabat, & Dalech. Crocodylium Montpensium.

Echinopus maior.
 Crocodylii nomine exhibent Carduum Echinopus maiorem Lacuna, Lobel. & Gesnerus.

Eryngium maritimum.
 Eryngium maritimum putat Cæsalp. lib. 13. c. 19. Crocodylium Dioscoridis, cuius sententiam minimè probat Anguillara & Matthiolus.

Dipsacus.
 Crocodylium dici, qui aliàs Dipsacus dicitur, testis est Dioscor. lib. 4. cuius etiam nominis meminit Tragus lib. 2. cap. 106. & Gesn. in Aescrypt. Dioscoridis.

Dracunculus maior de quo lib. 19. diximus, vt videre est apud Tragum lib. 2. cap. 81. Apuleio dicitur Crocodylium, Colubrina & Dracontea.

Eucharius Roselin in herb. pro buden, Dracontea, Viperina sine Crocodylia pingit Bistoram.

Crocodylium tandem confundi ab H. Lugdunenfi cum Tordyllo quod aliqui Sefeli Creticum vocant, videre erit suo loco.

ECHINOPVS MAIOR

Descriptio

Altitudinis & altioris exercet, caulibus crassitudine digitali, purpurascente lanugine obductis, striatis, tactu pinguibus, manu dulcissimulis: quos folia ambiunt latiore basi oblonga, tota tactu glutinosa, profunde laciniata, superne atrovergentia, inferne incana, strin-

Tom. III.

que pilosa, multis tamen numeris magis inferne quam superne: in caulibus extremis eorumque alis capitula exacte globosa nascuntur, sifolulis ex albo caruleis: radix medioctis crassitudinis. Huius generis est & ille, cuius foliorum, que factis sunt angusta, laciniæ nihil aliud quam infesta prælongaque spicula sunt.

Camer. hort. Sphærocephalus flore albo. In Epit. Matth. spina alba putata, aliis Echinopus, nonnullis Acanthium, vulgò Sphærocephalus, quibusdam Chamaleon niger, aliis Crocodylium, Germ. Bisen Knöpf. Plurimum est generum, è quibus hæc vulgatior cum altera spina alba putata flore caruleo. Eidem apud Matth. Vermeinte weisse Bergdistel mit weissen blumen: spina alba, albis floribus. Item Vermeinte weisse Berge distel mit blauen blümen: spina alba caruleis floribus: foliis angustioribus & paulo rarioribus. Pro carulea spina alba ponit figuram Matth. verum ego nescio vnde colligat Matthioli caruleam & minorem: considerandum an Camerarius tunc non intellexerit, carduum Sphærocephalum minorem annum: cuius dat figuram in hort.

Sphærocephalus fl. albo. Camer.

C. Banh. apud Matth. Spina alba altera Matthioli, Chamaleon verus Trago.

Lobel. Adu Crocodylium Fuchsi, Echinopus seu carduus Echinatus Gesneri: Sphærocephalus Cordi, spina peregrina Dodonæ, Germ. welsche distel / Belgis Rocinische distel. Obs. p. 81. Crocodylium Fuchsi & Cordi, perperam Chamaleon verus Trago. Adv. pag. 368. & 369. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 8. Ritro seu Ritro Theophrasti.

Spina altera Matth. C. Banh. Crocodylium Fuchsi. Lob.

Dodon. gall. lih. 4. cap. 64. Chardon estranger, Spina peregrina, Belg. Vremde distel, qui quomodo vocant Veteres nescit, nisi sit Aëthys sylvestris. Lat. in fol. p. 710. Carduus sphærocephalus primus, quem Fuchsius quandoque Chamaleonem nigrum facere studuit, sed postea rectius sentiens spinam peregrinam vocavit, & Val. Cordus Sphærocephalum apposuit appellavit.

Spina peregrina Dod. gall.

Cordo Hist. Sphærocephalus carduus, ibi pulchra figura, ac annotatum: spinam albam in Italia quidam hodie vocant, quærendum an Echinopus Veterum sit: Crocodylium videtur.

Cardi spina receph.

An Anguillæ p. 8. pag. 142. Spina biathea, siue alba Cretensium, foliis non multum pungentibus, quam Gesnerus cum illi conuicerem Echinopum existimabat.

Apollin. rad. supra elect. Hamech: Spina alba ab Alexandrinis herbariis allata, quam melius Sillybum referre ait: mirum tibi dicere eandem esse cum Matthioli spina alba, cum non sit hispida, at lauis admodum: Matthiolus autem dicat suam habere spinas rigentes.

Sillybum Apollin. notatur.

Fuchsi. hist. cap. 339. *vermeinte weisse bergdistel*, carduus niger aut Vernilagium Germ. Schwarz garten distel; qui parum an legitimus sit Chamaleon niger addubitat. Eidem Icon. spina incognita.

Chamaleon niger Fuchsi.

Matth. in Dioscoridem in prior. comment. *die welsche weisse spina alba*, quam descriptioni Diosc. adscriptulari ait, frequentissimam plantam, quæ suis echinis ac spinis rigens in excellentioribus Anaxte vallis montibus laticis abiegnis & picis syluis refertis Iulio mense visatur. Eadem commemorat in post. comm. Lat. & It. cum mag. fig. vbi & secundam speciem assignat, dicens: Est & aculeata altera planta, cuius hæc imago secundo loco visitur, quam quidam spinam albam esse censent, sed plura in hac desiderantur. Quidam

Spina incognita Fuchsi. Spina alba Matth.

Descriptio plantæ altera.

demonstrant pro spina alba Cardui genus, cui caput rotundum, quod videtur telis araneis textu: figuram hic posuimus, non est vera spina alba, quamvis potest pro ea sumi. Figura quam ponit satis conuenit cum Echinopo: verum non describit: at rati tamen repetit in antheris repetit pro Carduo nostro Galactite, quem cum sua Ananienfi spina miscere videtur, ibidem figura transposita, & primo loco posita quae esse debet, & quam antè probauit reiecit, ac ita dubiè scribit quasi spina eius alba Cortulsi, Spina Alba Ananienfis, & Spina alba quam olim pingebat, tres nunc censet plantas diuersas. In hist. Germ. videtur descriptio conuenire Carduo capite tomentoso: denique confusè scribit Matthiol. nec seire videtur quid viderit aut curarit depingendum.

Matth. l. 1. p. 100. Sary.

H. Lugd. 4. figura Spina alba Matth.

Spina Arabica

Chalceos Tetralix spinosa Tragi H. Lugd. l. 1. p. 100. Sary

C. Bauh. animaduersione in H. Lugdun.

Acantibium Turb.

Card. auenaceus Card. Gelliosus.

blicus Dioscoridis, docuit me primus, hunc Carduum Matthiolo nunquam in Italia conpectum. Londini vidi in variis hortis.

Taberb. Icon. & Hist. Carduus Sphaerocephalus. Trago dicitur, Chamaleon niger verus. Gesl. de hort. Echinopus, quibusdam Spina alba aliis Crocodillum, aliqui Germani è Jungstrawen distel appellant. Cast. Durant. p. 40. d. a. x. v. da. l. xviii. Spina alba, Arab. Bedeguar: Priorem, Matthioli figuram habet. Cronemb. de compos. medic. lib. a. sect. 35. Certum se esse gloriatur de spina alba, & hanc quidem esse Bedeguar: Pingere exquisitam imaginem in Diosc. suo Matthiolum, quam haec non viderit. Quae autem certitudo oblecto ex planta non visa? Figuram Lonie, icon. factam) Lonie. habet sub his nominibus. weiß garden distel/ Jungstrawen distel/ Zangarten distel l. xviii. p. 100. Spina alba.

Nostra opera est Carduus echinopus Bisem. L. c. v. distel à forma capitum simulum pilis odoratis & musco infectus, in Horto E. C. Montbelg. non solum diu durat hic Carduus & hiemem perfert, verum etiam seipsum disseminat: Inter scripta Gesneri inuenio dici Acanthum sylv. Bononiensibus. Accepi semen Lugduno à Dom. Sebastiano Heberlin nomine Charardus des Dames. Spina alba albis floribus Camerarij habetur in hortis, & spontè nascitur saxosis & fluuis imminentibus collibus: altera flore caeruleo, peregrina cum sit, non nisi in hortis quaerenda erit.

Decoctum Spinæ arab. albis floribus echinatis capitibus vna cum caule & seminibus, quæ admodum sunt amata, misicè prodest in doloribus dentium.

Vires

SPINA ARABICA VETERIBVS.

Spina Arabica, ab alijs Acanthis dicta, Dioscoridis videtur natura similis esse Spinæ arab. nimirum adstringens. Et ad fluxum muliebrem, & ad sanguinis educationem, & ad alias fluxiones: radix eius similiter idonea est. Nascitur in asperis locis.

Spina Arab. Diosc. Viçs

Spinæ Egyptiæ siue Arabicae laudes, inquit Plinius lib. 24. cap. 12. in odorum loco diximus. Et ipsa spissat adstringitque destillationes omnes, & sanguinis excreationes, mensiumque abundantiam, etiamnum radice valentior. Ita vetus co-dex, inquit Corn. sed in vulgatis, Aegyptia siue, voces delent. Et hæc sunt quæ etiam Diosc. habet, nisi quoddam *επιου γυναικων*, Plinius mensium abundantiam reddidit: quum disset fluxus muliebrius à mensibus siue menstrua purgatione. Cæterum locus quo se Aegyptia spinæ laudes dixisse ait, est lib. 33. cap. 9. Nec minus spina, inquit, celebratur, in eadem gente duntaxat nigra, quoniam in conupta etiam in aquis durat, ob id vtilissima nauium costis. Candida facili putrescit. Aculus spinarum & in folijs. Semen in siliquis, quo coria perficiuntur galle vice. Flos & coronis iucundus, & medicamentis vtilis. Manat & gummi ex ea, &c. At non satis animaduertit Plinius, aliam esse Spinam Aegyptiam ex qua Acacia præparatur, quæque item Acacia appellatur, de qua & hoc loco, itemque lib. 24. ca. 12. vbi Acacia spinam vocat, agit, & de qua mox capite loquenti ita ait: Gummi optimum esse ex Aegyptia spina conuenit, vermiculatum, colore glauco, purum: sine cortice, denitibus adhaerens: Et de hac spina in Aegypto

Spina Egyptiæ siue Arabicae Plin. l. 24. cap. 12.

Plin. l. 33. cap. 9.

Plin. error confunden-tis acaciam cum spina Arabica.

Aggypto nascente, arborosa, ex qua & Acacia fit, & gummi, egit Diosc. lib. 1. cap. 12. Meminit eius & Theophr. lib. 4. & lib. 9. princ. ubi lacrymosum eius hancorem esse ait, ipsumque ferre non in cortice, sed in vase: non sitis animadvertit, inquam, Plinius, aliam esse hanc arborosam Aggyptiam spinam: aliam spinam Arabicam, quæ & ipsa Aggyptia vocatur, de qua superiore loco agit, ipsique omnia à Diosc. attributa adscribit. Hanc tamen Dioscor. natura similem spinæ albæ videri dicit. Sed Galenus simpl. spinam Aggyptiam, inquit, quam aliqui Arabicam nominant, similem est spinæ albæ quæ apud nos est, magis tamen adstringente ac siccante vi prædita est.

Cateum, hallucinantur qui sibi persuadent Arabicam spinam, cuius hic fit mentio, esse quam Acaciam vocant.

Spina Arabia à quamplurimis de Carduo in genere dicitur & habetur.

ACANTHA LEUCE, SPINA ALBA
Veteribus.

CAP. XII.

Spina alba nascitur in montibus & syluosis locis, folia habens albo Chamæleoni similia, angustiora tamen & candidiora, subhispida, & spinosa: caulem duos cubitos excedentem, digiti magni aut etiam maiori crassitudine, subulbum, intrinsecus vacuum. In huius cacumine caput est spinosum, crinaceo marino simile, sed minus & oblongum. Flores sunt purpurei, in quibus semen velut Cnicus, sed rotundius. Huius radix pota facit ad sanguinis spumam, stomachicos, cæliacos: ciet etiam vinam, & ad tumores in cataplasmate imponitur. Decoctum ipsius colluirit in dentium dolore. Ad semen potum pueris qui conuelluntur auxiliatur, itemque aduersus serpentium morsus. Aiunt & Anuletum ex ipso appensum venenatas bestias fugare. *Alibi Scolymus folia habet Chamæleonis & eius quæ Acantha leuce appellatur.*

Spinam albam alii siluestrem Cinaram, inter notha Dioscoridis, alii Donacitum, alii Erysisceptum vocant. Romanis est spina alba siue regia: aliis Carduus rampartius.

Inter spinarum genera, inquit Cern. meminit Plin. l. 24. c. 12. etiam spinæ albæ, his verbis: spinæ albæ semen contra scorpiones auxiliatur. Corona ex ea imposita capitis dolores mituit. Nec alibi ipsam describit, nisi quòd lib. 15. c. 28. In papyris & ferulis, spinaque alba, caulis ipse pomum est, inquit.

Galenus spinam albam, id est, λευκαδα κωνιδι, quosdam composita voce λευκαδα κωνιδι nominare dicit, sed postea sub litera λ diuersam facit λευκαδα κωνιδι ab illa quam prius λευκαδα κωνιδι vocauit, & de hac ait, radix ipsius siccat, & moderatè adstringit. Quate & cæliacos & stomachicos prodest: & sanguinis educationes cohibet: & tumores in cataplasmate coëctet. Dentium etiam doloribus prodest, si quis decoctum colluat. Semen autem tenuium partium & calida facultatis est, vt etiam conuulsis in potu medeatur.

Non parua inter auctores oritur contentio, quænam in aculeatarum genere, quas plurimas genuit natura, Spina alba legitime, notis omnibus ad stipulantibus, appellari possit. Verùm est tantam litem transigere nequeant: interim tamè pro spina alba alii alias herbas ostentant, & quibus

que suam veram existimat. Quandoquidem sunt eorum complures, qui sibi certè persuadent spinam albam eam aculeatam herbam esse, quam Carduum Marianum siue lacteum nominamus. Sunt alii, qui Carduū Echinopum maiore vocant. Sunt præterea, qui spinam albam esse velint, illud Cardui genus quod spinam albam quorundam inter huius, spinam albam à Cortusio sibi misisse habet Matthioli, quam veram existimat. Sed fallitur. Carduum Galactitem verius nobiscum dixerit. Habet spinam albam & Anguillara, quæ Lobelius existimat esse Crocodilum Monspeliense. Sed qui plantas vnà cum descriptione conferent, dubitandi occasione inuenient, ac nobiscum Carduum Echinopum minorem cognominabunt. Spinam albam siluestrem Fuchsi, siue Acaptium quorundam ad Diosc. spinæ albæ delineationem quàm proximè accedere scribit Fuchsius, quem plures alii sequuntur. Spinæ albæ arboris nomen, cum spina alba, herba edulis, [quam nos hodie Scolymum satium, Goropius verò Carduum vocat] confundit Plinius. Errant, & in hoc etiam errore Ruellius versatur, qui sibi persuadent spinam albam illum Carduum esse, qui à Tulfis Prasura, à nobis Scolymus silu. vocatur. Dalechampius spinam albam esse arbitratur, quam Enngium montanum appellamus, & ei quidem notis omnibus à Dioscoride traditis optime quadrare. Spina albæ Diosc. non minùs accedere Carduum tomentosum Anglicum ait in Aduers. Lobelius. Hunc nos Carduum capite tomentoso nominamus. Carduus stellatus, teste Lobeo in Obs. est spina alba vera Rondeletio. Sunt eorum complures, qui sibi certè persuadent spinam albam eam aculeatam herbam esse, quam aliqui Herbam Turcam, nos Carduū benedictum vocamus. In manifesto errore versatur qui sentiit Leucacathā, ab Acantha leuce h. e. spina alba, nullo pacto differre. Spinæ albæ Symplytū substituit Apollo in conf. Hamech. Spinæ albæ loco in syr. de Eupator. Matth. germ. Cyperum substituit. Ruellius aculeatæ arbutulæ radicibus [quæ candida est Dioscoridis Rhamnus, nobis autem Rhamnus primus, siue Monspeliensis] omnes tribuit facultates, quibus legitima spina alba à Dioscoride commendatur. Cautos nos esse oportet ne res diuersas spinæ albæ nomine confundamus. Nam præter iam dictam Rhamnum, Rhamnus cum spondylo siue tertius etiam spina alba cognominatur. Meritò Matthiolius reprehendit Ruellium, quòd spino albo (nobis Oxycanthā Matthioli dicto) attribuit facultates spinæ albæ Dioscoridis. Spina alba Brunchevveigio sunt Rosæ siluestres albæ. In spinæ albæ locum cuius decoctum ad dentes firmandos laudatur, author ille Italicus libri, De gli ornamenti delle donne, Caryophyllatæ radicem substituit. Sed argumento parum firmo.

Carduus Marianus: Echinopum maior.

Spina alba quorundam Carduus galactites Card. echinopum minor

Spina alba siluestris Fuchsi scolymus satium.

Scolymus silu. Eringium montanum.

Card. capite tomentoso. Carduus stellatus.

Card. benedictus Leucacantha.

Cyperus Rhamnus, siue Monspeliensis.

Rhamnus cum spondylo, siue tertius. Oxycanthā Matth.

Rosæ siluestres.

Caryophyllata.

SPINA ALBA QUIEVSDAM CAPITE
echinato.

Perennis est planta caule ad cubitorum aliquot altitudinem surgente, striato, in ramos varios diuiso: folia plus minùs dodrantalia, quædam palmaria, tum alibi, tum ramorum diuicationi subiecta, pronà parte tomento incano vestita, alterà viridantia, laciniis diuisa ad costam vlque profundis, quarum singule in vnciam & longiorem, rigidam, infestamque spinam desinant,

Descriptio

Equiuoca. Acacia Carduus

Acantha leuce Diosc.

Spina alba

Acantha leuce Galen.

Equiuoca.

Spherocephalus maximus Cam.

Cardi Spherocephali acuti Dod. Spina alba Lob.

spatia quoque interiecta tota spinis horret: singulis ramis carit infidet sphericum, Cardui echinopi glomeri simile, sed spinosum.

Camer.hort. Spherocephalus maximus.

H. Lugdun. pag. 1482. Carduus Spherocephalus acutus Dodonæi.

Lob. Adv. in avba rebus, Spina alba quam Bede-

guatam Arabes vocant, nec tamen vllis notis notiozem faciunt Melius aut Serapionis interpretæ, &c. Non est hæc quam sibi missam olim Patauiio Senensis dat: cæteris omnibus jugulatis tententis, vt suam ambitiosè intruderitridendis argumentis, & plus allaturis ad suam ipsius quam ad aliorum refellendam. Obseru. pag. 431. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 9. Spina alba.

Matth. repreh.

Spina alba altera Matth.

Matth. in comm. in Diosc. cum magnis fig. Lat. lib. 3. cap. 12. Spina alba altera, quam legitimam in contextu dicit, ac eius primo loco imaginem se exprimeret ait, missilè que ad se Patauiio fac. Ant. Cortusum, quæ notis omnibus genuinum representet. Siquidem foliis sit albo Chamæleoni similibus. In comm. Ital. cum mag. figur. inquit: Spina bianca. Spina alba si legitima provent in Italia non possum aliud affirmare, quâ u eam esse, quam misit Cortulus. In lat. comm. transpositâ figurâ, quæ primo est loco debuit esse secundo, ponit solam imaginem sine descriptione præter repetitam frustra ex Diosc. quam olim attribuebat alteri plantæ: existimino hanc plantam illi fuisse ex sola figura notam & tamen asserit legitimam suo more.

Matth. notat.

Casp. Bauhin. apud Matth. Spina alba i. Matthioli.

An Fuchsius de hac dicit in hist. vidimus herbam peregrinam siccam, quæ haud dubiè vera Spina alba erat? An Gesn. de coll. stirp. fol. 109. Spina alba Dioscoridis, Cardui genus? An Carduus Leucanthemus Schvvenckfeldij sit Spina alba Aduersariorum?

Locus & Tempus.

Spina alba nomine fuit nobis datum Cardui semen quod in horto prouenit Geneuæ & ante Lugduni prouenerat etiam: in horto nostro, hiemem pertulit ac floruit Iulio. Obseruauit etiam Bizantijs & Patauij tum in horto publico, tum in alijs.

ECHINOPVS MINOR.

Descriptio

Digito minor est radix, rugosa, in plura capita fissa, ex quor. humo quoque caulis vnus pultular dodrantalis & longior, propter lanuginem densam totus albicans, ex quo prodeunt crebra alternata folia, quorum quedam parum cauli longitudine cedunt, alia vnciâ paulò ma-

iora, tenuissimè & ad costam vsque incisa, spinosa, inf. à lanugine molli candidaque veluti & costa, pubescentia, superne viridantia: summo caulis cacumini, sphericum infidet capitulû, minus quam Echinosi maioris, flosculus cyanei coloris glomeratum.

Camer.hort. Spherocephalus annuus

flore cærulea in satis magnum globum redacta. Icon. p. 45. Spherocephalus annuus.

Lob. in Adv. picturam habet Cardui cuiusdam huic plantæ correspondentem quem existimat Rurum siue Ritrum Theophrasti secundum Anguillaram: verum aliter se rem habere comperiet, qui eorum descriptionem vel ipsam plantam conferret cum Anguillara descriptione, Icon. Plant. Tom. 2. pag. 8. Ritro floribus cæruleis Advers. pag. 369.

Lob. taxat.

Ritro fl. caeruleo.

Hanc primò obseruauit inter Monspelium & Perous. Est verò mihi nunc in horto E.C. annua planta quæ quo anno lata caules & flores profert Iulio & Augusto, & Septembri semina maturat, quibus deciduis perit, ac sequenti anno ex iis renouatur.

Locus & tempus.

DIPSACVS EX VETERIBVS.

CAP. XIII.

Dipsacus quoque aculeatarum stirpium generi à Dioscoride acerbatur. Cavlem habet alium, spinis horridum & folia Lactuce foliorum æmula, caulem amplectentia [σπειροειδὴ τῶν κενύδων, vet. caret] bina in singulis geniculis, præloga, [σπειροειδὴς, sublonga σπειροειδὴς vet.] quæ & ipsa aculeata sunt, ac eeu quidam billas in dorsi medio intus foris que spinosas habent: concauos autem sinus [καυίδας, in alero est κενύδων, alij καυίδων] qua parte folia illa copulantur, ad geniculum [τὸ σπῆρ τὸ γόνυ, addit vet.] quibus aquas ex rore & imbribus in sese colligunt [σπῆρ, vet. quæ δὲ τὸ σπῆρ] uant,] vnde & Dipsaci quasi sitientis, nomen traxit. At in cacumine caulis singulis furculis singula in sunt capitula, echino similia, oblonga & aculeata: quæ quidem arefacta candida spectantur, diuisa verò per longitudinem in media medulla vermiculos ostendunt. Huius radix è vino decocta usâque, vsque dum cerati Vires crassitudinem acquirit sedis rimas & fistulas immissa sanat. Verum hoc medicamentum ænè pyxide recondendum. Atunt & ipsum myrmecciarum, verrucarumque pensillum medelam esse. Cæterum capitulorum vermiculi, folliculo illigati, & collo brachiove appensi febres quartanas curare perhibentur.

Dipsacus Diosc. Diosc. lectus Garia.

Dipsacum alij inter spuria Diolcoridis Crocodilinn vocant, alij Chamæleonem, alij Onocardion,

Nomina spuria.

dion, alii Veneris lauacrum, Romani Veneris labrum, alii Veneris Carduum, Aegyptii Sefeneor, alii Chir, alii Meles, Daci Sciaren.

Dipfacum ita describit Plinius, vt multum lucis Dioscor. afferat. Dipfacos, inquit, folia habet lactuca, bullas spinosas in dorso medio, caulem duorum cubitorum, iisdem spinis horridum, genicula eius binis foliis amplectentibus, concavo alarum sinu, in quo subsistit ros saluus. In cacumine capitula sunt echinata spinis. Nascentur in aquosis. Sanat rimas sedis. Item fistulas decoctam in vino radice, vsque dum sit crassitudo cera, vt possit in fistulas collyrium mitti. Item verrucas omnium generum.

Genus Dipfaci spinz radicem secundo ordine siccare dicit, & quid exterforii habere.

Dipfacum cum Chamaleone albo confundit Apuleius. Si quidem Chamaleonis albi, curationes & virtutes Dipfaco attribuit. Dipfaco autem praeter paulo ante recensita nomina etiam haec adscribit. Dipfacon quidam Graecorum nominant Cneoron, alii Meletam, Prophetz Aphrodites lutron, alii calycem Cardiacon, Aegyptii Semmeor, alii Cinaram rusticam, alii Statoron, alii Morariam, Hispani Analentidium, Aegyptii Gerbaste, alii Sapho.

Qui quidem Latine labrum veneris & Carduus magnus appellatur, a similitudine quadam Chamaleon dictus est, sc. ad herbam quae inter aculeatas proprie sic vocatur, Humelbergio teste. Sed & Crocodilii appellationis eadem ratio est. Dipfacus vero appellata est a siti, quam Graeci *si-lav* dicunt, vel quia humorem illu contra eam paratum semper habet, aut quia iuxta fontes & locis humidis nascitur. Onocardi, id est, asinini Cardui, factum illi ex Graecia & Latina voce nomen, *si-lav* enim asinus est. Meleta dicta videtur a capitulorum figura, oblongiori instar pomis, quod Graeci *meletan* dicunt. Aphrodites lutron, hoc est, vt inter Latinas appellationes habetur, Labrum Veneris *depos* enim Graecis Venus est, *lutron* vero vas aquarium quo in balneis ad lauanda corpora utebantur, & quod Labrum Latine dicitur: sunt tamen non solum aquaria sic dicta vasa, sed olearia quoque & vinaria, in quibus oleum & cortina, & vinum e lacu transfertur. Calyx cardiacus appellata est a figura capitulorum quae oblonga instar cordis existunt & baccas tosaecae, antequam tota aperiat: *cardia* enim Graecis cor est, *cardus* vero rosa baccam dum adhuc clausa est rosa, & omne putamen in quo aliquid includitur, significat. Quae namque modo pro Chamalea Chamaleonem, sic etiam pro Cicete rustico Cinaram rusticam, id est, syluestrem, reponendum censuit Humelbergius, eod quod spinosa alba, quae Cinara syluestris etiam dicitur, sit quodammodo similis.

Illud nobis cum multis persuasum habemus Dipfacum Dioscoridis esse herbam quae adhuc hodie Dipfaci satiuus nomen a quamplurimis obtinuit. Huius Dipfaci est & alterum genus sponte proueniens, quod Dipfaco Dioscoridis nullis notis repugnare dicit Matthiolus. Quam bene videndum postea. Dipfacum syluestrem folio laciniato, non vna prius Tabern. figuram descripsimus, ac ita inscripsimus. Dipfacus, officinis & herbariorum vniuerso Virga pastoris, non sine errore nominatur. Matthaeus Syluaticus Pandectarum auctor, in grauiorem errorem lapsus, Dipfacum cum Polygono turpiter confundit,

qui quidem tantum a Polygono differt, quantum lepores ab vris. Dictamno Cretico, vt videre est lib. 28. Dipfaci nomen quoque adscribitur. Dipfacon tandem etiam de Aspalatho dicitur.

Dipfacum Cretico Aspalatho

DIPSACVS SATIVS.

Dvorum aut triu cubitorum aut etiam maiorem altitudinem assequitur caule pollicari, recto, rigido, multis alis concavo, striato, spinulis quibusdam horrente, foliis bina opposita, ita contigua inuicem sunt vt ea caulis transadigat & concavum labrum excipienda aquae efficiant, am-

Descriptio

pla, longa, non minus caule horrida: capitula quae pugnium impleant oblonga, vnicuius hamulis nig. dissinis, deorsum spectantibus minacia: inter quos *Asfali* emicant tubuli instar, colore ex albo tantillum purpurascete: radice vero nitur laui, candida.

In omnium ferè stirpium genere, si Trago credimus, duo *Asfalia* stature licet, nimirum vt vnum satiuum, alteram vero siluestre aut erraticum dicunt. Id quod in hoc Carduo Dipfaco vel maxime locum habet. Est enim satiuus quem iam descripsi, & lux spontis, de quo infra verba faciam. Alii [et Lonic.] in marem & stemnam Dipfacum distinguunt. Sed error hic desumitur ex Pandectarum, vt bene monent Monachi, dicentes: Pandectarum errans tribuit anam plenus innotius errandi. Quia in suo capite Dipfacos duo capitula Scapionis immiscuit, scilicet capitulum 106. quod est de Carduo Dipfaco, scilicet Lahro Veneris, & capitulum 381. quod est de Virga pastoris, scilicet de Sanguinaria seu Polygono. Cuius erroris Pandectarum etiam arguunt Fuchsius & Matthiolus.

Dipfacus autem satiuus dicitur Trago Carduus Fullonum, Carduus Fullonius, hoc satiuus: Isque vna figura vtrumque comprahendit.

Matthiol. in prioribus com. Dipfaco s. sive labrum veneris: In post. com. cum magnis figur. Latine & Italicè Labrum Veneris, sive Dipfacus: In Histor. german. cum a Edition. Camer. Dipfacus, Labrum Veneris, & Carduus fullonum: In Epitom. Labrum Veneris. Autem Matthiolus [et subscribit Agricol. Medic. herb.] in huius capitibus reperiuntur miculum, quamuis Marcellus sibi nunquam

Dipfacus Plinius.

Temperamentum ex Galeno. Apulei error.

Dipfaci nomina spuria.

Chamaleon

Dipfacus

Onocardi

Meleta.

Aphrodites lutron.

Labrum Veneris.

Calyx cardiacus.

Aequiuoca.

Dipfacus

latiuus.

Dipfacus

sive sine

Labrum Veneris.

Meris.

Dipfacus

sive sine laciniato.

Virga pastoris.

Polygonum.

Dipfacus error.

Dipfacus sive error.

Labrum Veneris error.

Carduus Fullonius error.

Labrum Veneris error.

Meris error.

Dipfacus error.

compertum scribat. Reprehendit preterea Syluaticum. Dipsacum cum Polygono confundentem. Is autem suo more Dipsacum non describit in Math. nec notis satiuum à siluestri distinguit, quem olim non pergebat. Camerario apud Matthiolum est nota figura, dicenti esse quorundam Spinam Selenitum Theophrasti, & Galedragon Xenocratis, apud Plinium.

Math. 14. aatur.

Spina Selenitis Theophrasti. Camer. Galedragon Xenoc. Anguill. Synon.

Galedragon, cuius meminit Xenocrates, inquit Anguillara epist. 8. videtur Dioscoridis Bifacis, qui dicitur Labrum Veneris, Græcis nunc *Exaitha* Bertolædne.

Dipsacus vocatur à Matth. Trago, Cast. in cat. pl. Rob. C6st. in lex. Euch. Roelsii, Turn. Fuchsio, & Tabern. Icon. & Hist. Labrum Veneris Matth. Corn. in Dioscor. Cast. Cæalp. Tutn. Dipsacus satiuus Ponz in Baldo, Dodon. Gall. & Lat. in fol. Cord. in Hist. Gesn. hort.

H. Lugd. 2. icones.

Ponz in Baldo. Dipsacus satiuus, vel Galedragon Xenocratis, Anguillario, seu Spina Selenitis Theophr. Guilandino.

H. Lugd. p. 147. Dipsacus seu Labrum veneris Matth. Item Dipsacus satiuus alter Matthioli. Dux figura eiusdem planta.

Euch. Roelsii, pag. 59. Cardo fullonum, Virga pastoris, Labrum Veneris. Buben strock / Carten distel / hirtenslab / fraus Venus bade / weber farten: duo genera vnum molle, alterum pungens, ambo calida natura, subitaneus calor, qui tamen facile euanescit. Vchedselsteln habent aliquid frigiditatis. Quanta ignorantia Euch. qui hoc loco nescit quid scribat, & inepte p. 223. Carduum Mariae vocat Labrum Veneris: preterea iconem Dipsaci habet quam postea iterum ponit pag. 23. nomine Virgæ pastoris ac pro mare describit.

Euch. ignarus.

Lobel. Aduers. Dipsacus satiuus Fullonum. Obs. p. 487. & Icon. pl. Tom. 2. p. 17. Carduus Fullonum, siue Dipsacus satiuus, siue labrum Veneris.

Casp. Bauh. apud Matth. Dipsacus satiuus albo flore.

Nomina singularum

Planta hæc Græcis Dipsacus vocatur sicut & Lat. Item *dipsakos* varieg. Lat. Labrum Veneris, Carduus Veneris, Carduus fullonum & vulgò virga pastoris Dod. Germ. Fartendistel / Fartenkraut / Buben strock / & weber farten. Belg. Caerden / Volders Caerden. Gall. Cardon, Chardon de foulon, Chardon à carder, Verge à bergier. Ital. Dissaco & Cardo, & Cardo da panni. Hisp. Cardencha & Cardo penteador. Angl. Cassel. Boh. Stietka. Hung. Bogach fóro / Polon. Szezoiti.

Dipsacus

Dipsacus autem, vt dictum, quasi sitiens dicitur, quòd aquam in cohærentium foliorum sinu contineat, quò ad suis iniurias abigendas vtatur. Labrum verò Veneris à foliorum etiam positu, peluis vel lauacri speciem constituinte, humorem perpetuò continente.

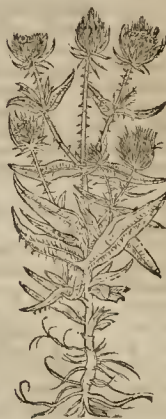
Labrum Geometri

Cardui fullonis nomen tolerari potest, inquit Tragus, modò sciamus Carduum fullonum nihil aliud esse quam Dipsacon Dioscoridis, quem aliqui Crocodilion vocant, alij Chamæleonem, alij Onocardion, alij Veneris lauacrum: Romani Labrum Veneris, alij Carduum Veneris: Aegyptij Selenor, alij Chir, alij Meleta, Daci Sciarà vocat.

Locus & tempus

Dipsacum quidam Montbelgardi diligenter in hortis colunt. Sed & nos cum habemus in Horto E. C. Seritur in complunibus Italiæ locis, præsertimque in agro Bononiens. si, singulari à cultoribus adhibita diligentia ad lanificia. Iunio ac Iulio floret: echinata capitula Autumno coligenda sunt.

DIPSACVS SYLVESTRIS, SIVE Labrum Veneris.

VT satiuo Descriptione Dipsaco congener est syluestris, ita tò paucis cum eo notis conuenit: pari caulibus spinosis altitudine ramorū neque diuaticatione: filiorum non dispar amplitudine & latri gmulus coitus, quæ spinis non secundum costam duntaxat minacibus armata, sed & reliquo quoque folio, quib. opposita parte co-

tyla respondent. Echini spinis vt longioribus, quam Echini. satiuus horrent, ita & minoribus, minùs que rigidis nec aduncis, ex quorum sinu flores emicant purpurescentes: radix & semen satiuo similia.

Mathian Diosc. hb. 3. cap. 11. Dipsacus sylu. rulis prorsus repugnantibus notis, quas illi reddidit Diosc. Inuenitur Autumno tempore, in eius capitulo iam exarctato medicullitūque dissecto vermiculus, est Marcellus dicit sibi hunc nunquam compertum: Dipsacus officinis & Herbariorum vulgò virga pastoris maior nominatur. Id comm. cum magn. figur. lat. & ital. ceu & Epit. Camer. Labrum Veneris alterum. In Hist. german. wilde farten distel. Dipsacus sylu. & ita etiam vocatur Dodon. latin. in fol. pagina 723. Matth. 20. Martioli quæsi ex hbris scriberet non videtur. lo Dipsaco, non offendit quia in re dfferat sylu. à satiuo: in hist. etiam Germ. transposita figura.

Fuchs. Hist. Dipsaci alterum genus spontè proueniens Dipsacus purpureus, floribus purpureis, Gall. Chardon à foulon rouge, in cauitate echini in quibusdam vermiculi reperi. Icon. p. 128. Dipsacus purpureus. Braun fartendistel.

H. Lugd. p. 148. & Ponz in Baldo Dipsacus sylu. maior Fuchsii. Carduus fullonum Brunfels. Carduus fullonis erraticus, Trag. Labrum sylu. Veneris. Cast. Labrum Veneris Corn. Diosc. Lob. Icon. Labrum Veneris flocculis purpureis Cæf. Dipsacus. Brunf. Lacur. Letic. Tab. Dipsacus sylu. De d. gall. & fol. Cord. in hist. Gesner. hort. Thal. & Tutn. Molybdæar. Plin. D. lecham. pio in Plin. C. Bauh. apud Matth. Dipsacus 2. siue silu. flore purpureo.

Dipsaci syluestris siue Labri Veneris nomina & auctores qui de eo scripserunt sub precedenti Dipsaco sunt annotata. Multis in locis prouenit spontè etiam in Horto E. C. Item quæ dicitur Beton court: Geneuz, quæ dicitur ad montem saluæ & alibi. Basileæ reperi cum suo flore purpureo mense Octobris apud suuuum Buse in vrbe. Lugduni abundat. Inter Horbourg & Colmtriam copiosè prouenit. Dipsacum sylu. ad silvas ferè prouenire, & in aquis, scribit Turnerus.

Locus & tempus

DIPSACVS SYLVESTRIS FOLIO
laciniato.

Procera planta est, duorum, triumve cubitorum, & interdum altior, radice crassa, simplici, alba: caule recto aduersis ramis brachiato, striato, aculeis hirsuto: folia valde amplia, longa, lataque, spinis duntaxat secundum costam & auerso folio, armata, non bullata, profunde laciniata, in labri formam coeuntia: atque hoc quidem genus laciniatum, flores habet alhicantes, & vulgatis infir quadrupartos, ex aculeorum carina, quibus echinus oblongus horret, mitioribus tamen & longioribus spinis quam in Dipsaco fatiuro, nec ut in illo aduncis, semen oblongum striatum.

Tabern. Icon. & Hist. Dipsacus secundus. Dipsacus folio diffusis siluestus copiosè prouenit inter Horburgum & Colmariam, ubi collegi semen quod situm in Horto Ill. E. C. prouenit, primo anno caulem non protulit, florebat lunio. Hunc Dipsacum obseruauit etiam inter Roufch & Colmariam.

Vires ex Veterib. antè sunt traditæ, & ne quid Neotorici sentiant, adscribendum. Aqua è foliis Dipsaci destillata colluta viceribus & putredini oris opitulatur, inquit Tragus: folia capiti imposita phrenesin ledare tradunt: aqua quæ in foliorum concauo reperitur, caliginosis & rubentibus oculis prodest: eadem maculas faciei, maxime eas quæ oculis subsunt emendat & extertit colutur: mulierculæ formæ studiosè usum huius optime tenent. Hodie verò, auctore Dodonæo, exigui est usus in medicina Dipsacus, capita ad interpolandum lancois pannos vsurpantur. Dipsacus in Italia vulgaris est planta, iusthore Mathei. his præcipuè locis ubi lanificia exercentur: Si quidem echinato eius capitulo mangones iudem adhuc pannum pectunt, expoliunt, detrahitque floccus concinnant. Vermiculus in capitulo quem collo ad alligatum quartanis febribus remedio esse produnt, piscatoribus hamo affigendus maxime expectus. In fluxu mensium nimio exhibet Io. Liebau drach. ii. Dipsaci fatui cum ouo sorbili. Quædam alæ facultates à Serapionis in interprete & aliis recèntiorib. illi conceduntur, quæ non sunt genuina sed spuria & Polygono adscribendæ. Inneunte hyeme, sit Turnerus, Cardueles confueuerunt ad Dipsacum, seminis caussa, cui us appetentissimi sunt, conuolare.

VIRGA PASTORIS VVLGARIS.

Tota sacre Dipsacum refert, quatuor & quinque cubitos alta, caule digitaliglabro, ostiis, ex quibus duræ mordacitatis spinulæ oriuntur, secundum longitudinem striato, concauo, & in Tom. III.

ram spectat per nervos dispositis armata: at capitula Dipsaco multum cedunt, Scabiose capitulis parua, fl. fulis albis, quadrupartitis, labello paullo reliquis laciniis productiore, apicibus partium cineraceis, partim atro-purpureis, confectum stipata: quos intercedunt nigricantes pilosa & mollicelle sping, secus quam in Dipsaco, longiores: tem, & in macrois magis directæ. Montspeli cū degustare sapor mihi Ptaraginis videbatur cum quadam saligne, licet non esset apud mare.

Est hæc Trago Cardui fillonii tertium genus, quod ad Atractylidis aliquod genus referri potest putat. Virga pastoris Matth. Lobel. in Adv. O. p. 487. Io. Plat. Tom. 2. p. 15. & Camerario, cui & Dipsacus. Dipsacus tertius Dod. gall. & Lat. in fol. cum & Galetra. Plin. Dipsaci species minor, Geln. hort. Dipsa. minor siue Virga pastoris Thalo. Dipsacus silu. minor C. B. uh. apud Mathei. & H. Lugd. cum & Plüßago Plin. quorundam.

Prope Arbouans prouenit copiosè. Genæ etiam obseruauit, & Basileæ inter portam Stein & Eschen extra urbem mense Octobri. in vis ad vineas & prata, ac etiam ad fluum Bire intra urbem, mense Augusto florentem. Genæ mense Nouembri. Montpeli in prato vicino urbi florebatur mense April. & Maio.

CARDVVS ACANTHVVS SIVE
Brancha vrsina.

Acanthi humilis, pedalis, profunde laciniata, mollis, intenso virore splendent, pilosa: inter hæc surgit canaliculis duobus triumve pedum, reclusus, quæ medio ad summum usque fastigium thyrsum gerit florum candidorum, quorum similitudinem imitata, oblonga, foliis coæccur virentibus,

multos ramos brachiato: folia gemina adgenicula enascuntur, opposita, minime caulem amplectentia, sed pediculo vnciali, nonnquam breuiores, appensa, infirmaque parte auriculis binis donata, post auriculas angustulo principio sensim dilatantur, & in mucronè desinunt ac serrata sunt, spinis quæ terram spectat per nervos dispositis armata: at capitula Dipsaco multum cedunt, Scabiose capitulis parua, fl. fulis albis, quadrupartitis, labello paullo reliquis laciniis productiore, apicibus partium cineraceis, partim atro-purpureis, confectum stipata: quos intercedunt nigricantes pilosa & mollicelle sping, secus quam in Dipsaco, longiores: tem, & in macrois magis directæ. Montspeli cū degustare sapor mihi Ptaraginis videbatur cum quadam saligne, licet non esset apud mare.

Est hæc Trago Cardui fillonii tertium genus, quod ad Atractylidis aliquod genus referri potest putat. Virga pastoris Matth. Lobel. in Adv. O. p. 487. Io. Plat. Tom. 2. p. 15. & Camerario, cui & Dipsacus. Dipsacus tertius Dod. gall. & Lat. in fol. cum & Galetra. Plin. Dipsaci species minor, Geln. hort. Dipsa. minor siue Virga pastoris Thalo. Dipsacus silu. minor C. B. uh. apud Mathei. & H. Lugd. cum & Plüßago Plin. quorundam.

Prope Arbouans prouenit copiosè. Genæ etiam obseruauit, & Basileæ inter portam Stein & Eschen extra urbem mense Octobri. in vis ad vineas & prata, ac etiam ad fluum Bire intra urbem, mense Augusto florentem. Genæ mense Nouembri. Montpeli in prato vicino urbi florebatur mense April. & Maio.

Card. f. k. lous. Trago

Dips. minor

locus & tempus.

Descriptio

K 2

HISTORIAE PLANTARVM.

per extremum laciniatis nonnihil & spinosis, medium occupantibus staminibus crassiusculis: semen in oblongis continetur pericarpijs: radices longè lateque vegantur, foris nigrae, intus albae, sapore glutinoso & viscido, vt & folia.

Acantha, siue Hepacantha, vt Dioscorides memoria prodidit, folia habet saulò latiora ac longiora quàm lactuca, fissa velut Erucae folia, subnigra, pinguis leuia: Caulem leuem altitudine duorum cubitorum, digiti crassitudine, ex interuallis ad verticem foliolis quibusdam circumdatum, velut pileolis oblongis, spinosis: è quibus stas prodit albus: semen est oblongum, melini coloris: caput autem thyrsi figura. Radices subsunt viscosae, mucosae, ignei ruboris, longae.

Acantha siue Acanthus, vt Plinius & Galenus vocant, est topiaria, inquit Plinius, & vrbana herba, lato, longoque folio, crepidines marginum, adiurgentiumque puluinorum toros vestiens. Duo genera eius sunt, aculeatū & crispum, quod breuius (de hoc pestea agemus) alterum laeue, quod Pæderota vocant, alij Melamphyllon. Ita Plin. sed Diosc. descriptio clarior est, euentiūque depingit eam, quam & Officinæ & vulgus Herbariorum Brancam vrsinam Italicam vocant, & nostri, inquit Cornarius, velsch Beerenflaw. Nam alia est qua n Germanicam, aut etiam simpliciter Beerenflaw dicunt: à similitudine foliorum ad vrsi pedem.

Eos non aberrasse existimat Matthiolus qui Acanthum & Brancam Vrsinam, vnam & eandem plantam esse scriptis tradiderunt. Sed cum Branchæ vrsinæ denegat spinas in comm. in Dioscor. quas tamen habet, ac etiam ipsemet in Hist. Germ. ei concedat: satis apparet quantum M. thiolini scriptis credendum, qui modò rem concedit, modò negat: præterea apud Dioscoridem legitur *quædam dicitur dicitur* foliolis spinosis, & non spinis horrida, vt ait Matthiolus.

Brancam vrsinam ab Antiquorum Acantho haud discrepare statuit cum Veteribus & plebisc. eruditus Langius: verum ab eo dissentit Guilandinus, post longam controuersie agitationem in epistol. ad Langium concludens Brancam vrsinam Italorum haudquaquam à Dioscoride celebrari.

Guilandino subseribit Camerarius in Epitom. Mattholi dicens: Tameñ Acanthus, qui nostris in hortis feritur: folia spinosa non habeat: non tamen ob id spurium id esse fuit credendum. Siquidem (vt Plinius est author lib. 3. cap. 22.) duo Acanthi habentur genera, alterum crispum aculeatumque, alterum laeue.

Acanthi pueri in florem sui nominis versi fabula nobilis, quem *metastasio* à puerili, vt suspicatur Kybeus, amore Græci vocant. Aliqui Topiariam cognominarunt, quòd historiali facilitate in omnes formas vegeta virènsque trahatur, vt in varias animalium effigies duci, & figuras exprimerè multarum rerum possit. Græci quoque Melamphyllon appellant, quòd solum saturato virore nigrescat alijs comparatum, quæ diluitori colore placent. *Metastasio* quoque Latinis audio nominari: quæ vox omnibus Diosc. exemplaribus deprauata cognoscitur, quòd Acanthi folia Columnarum maxime Corinthiarum capitulis insculpebantur, quarū identidem tam scapi quàm vetuces marmore splendebant. Frondibus Acanthi vt lib. 4. cap. 1. Virruuius scriptis mandauit, columnas Corinthias veteres Architec. coronabant, quarum effigies adhuc hodie nostris

sele frequenter oculis offert.

Carol. Stephan. in prædio rustico; Acanthæ siue Acanthos, siue Acanthi, inter herbas emollientes meminit his verbis. Acantham, quæ in acetariis non venit, vulgus Brancam Vrsinam appellat, nisi maus dicere, Brancam h. r. c. am. Folia enim habet cornibus hircorum similia. Cæterum emolliendæ alui facultatem retinet, vnde à Virgilio mollis Acenthus dicitur:

Ille comam mollis iam cum cundebat Acenthi.

Et à medicis inter quatuor remolliuina, quæ appellant, an numeratur, quibus vitæ in decoctione dylterum. Plinius lib. 22. cap. 22. Acanthus, inquit, est topiaria & vrbana herba, lato longoque folio crepidines marginum assurgentiumque puluinorum toros vestiens. Duòque eius genera sicut, aculeatum & crispum. Porro Acanthi folio Veteres ob pulchritudinem & figuræ elegantiam epistylia communicabant, & vestibus pretiosis figuram Acanthi foliorum circumtebant. Vnde Virg.

Ei circumtexturantiæ demouit Acantho.

Satis suam ignorantiam demonstrat Carolus Stephanus: quæ obsecro similitudo foliorum Acanthi cum Hirci cornibus, quæ simplicia, non ramosa, aut in partes diuisa: fortè dicta est à pedibus Vrsi.

Acanthum nominat Matth. Cord. in Diosc. Synon Lacuæ, Angulij, Lonic. Cast. Gesner. in append. & Cæsalpinus, qui ex eius succo glutinoso gummi Tragacanthæ annulum quoddam facere prodidit. Acanthum veru n Camer. hort. vocat: Acanthum verum Fuchsius, qui in Diosc. Mamolariam deprauatè legitatur. Acanthus vetus latius, Hepacantha, Melamphyllon, & Branca vrsina Italica Trago dicitur, qui figuram habet in sine operis sui. Acanthus satius appellatur à Dod. gall. & Lat. in fol. Gesn. hort. Lob. Aduerf. p. 365. Obf. p. 477. Icon. Plant. Tom. 2. p. 2. & Tabern. Icon. & Historia. Acanthus latius Mattholi Hist. Lugd. p. 1443. Acanthus satua laeuis Casp. Bauh. apud Matth. emi & Acantha herba Theophrasti, vbi Spinam Gaza verit, & Acanthus mollis Virgilij. Branca vrsina Romana, herba Topiaria, Acanthus Græcorum & Pæderotes, de qua Virg. in Nuc. Eur. Cordo.

Quam Græci à *metastasio* & *metastasio* nominant, *metastasio* quoque appellatur, & *metastasio* Galeno, Orib. & Plinio autoribus. A Lat. Acanthus quoque dicitur & Branca vrsina (licet alij Spondylium Brancam vrsinam vocent.) Germ. & Belg. Beerenflaw. Gallicè *Branché Orthe*. Ital. *Acantho* siue *Branca Orfina*. Hisp. *Terna giguate*, & *Branca Vrsina*. Boh. *Alfaut*. Dicitur verò Branca vrsina à similitudine, quam eius folia cum anterioribus vrsorum pedibus habent.

Acantha, auctore Dioscoride, nascitur in hortis, & petiosis ac humentibus locis. Acanthum satium habeo Montbelgardi in orto Ill. E. C. qui mihi sapius prouenit ex semine, semel verò tantum floruit & semen protulit. Basilea mihi etiam ex semine nata. Montpelj abundat in hortis, & in quibusdam muris, Vbi florentem vidi mente Aprilis, Maio & Iunio. Obseruari Patavij & Bononiz in orto sancti Saluatoris al burgo di sancta Catharina, Genæux in pluribus hortis. Lugduni frequens in hortis.

Acanthæ Dioscorides radices ambustis & laxatis commodant in cataplasmate impostæ. Potæ eodem vrinam ducunt, & aluum fistunt. Tabidis item, ruptisque ac conuulsis profunt. Eadem ferè

Acantha
L. c.

Acantha
Eius.

Branca
Vrsina Ital.
est alia
Germ
Acanth. &
Branca
Vrsina
enim
est
Matth. &
quædam

Carol. Ste-
phanus no-
tat.

Mamol-
ariam

Nomi-
linguarum

Locus
Tempus

Vires

Topiaria

Melam-
phyllon.

Marmara-
ria.

ferè Plinius. Radices vltis luxatiffique mirè profunt. Item ruptis, contuſis & phtyſin metuentibus incoctæ cibo, maximè piſana. Podagus quoque illinuntur trita & calefacta calidis. Acanthus auctore Galeno, vim habet moderatè difcutiendi. Radix autem ſecat & leniter ſecat, & tenuium partium eſt. Videtur Galenus, aut eius Amanuenſes quas facultatas Dioſcorides Acanthio attribuit Acantho aſſignari. Interpres debuiſſet vertere apud D. ole. non luxationes fed torſiones aut ligamentorum tractiones. Acanthi fatui folia, vt perhibet D. domans, temperie in calidi & frigid: medio quali conſiſtunt, nonnihil humida, emollientem ac leuiter digerentem facultatem, veluti Malua, obtinent. Enematis idcirco non minùs quàm Malua vlti incoquuntur. Profunt autem tabidis ſanguinem ſpuentibus, ſum ex alto delapſis, ab iſtu, aut conatu aliquo ſupra vires laſis, non minùs quàm Symphiti maioris radices, quas ſubſtantia, lento ſucco, & qualitate proximè referunt.

conuenit cum Acantho ſily. quæ etiam, quibusdam locis maritimis reperitur.

Vidimus Baſilea in horto Dj. Dis. Lubi Locus & Zuingeri cui creuerat ex femine miſſ. ex Crq. Tempus. vnde etiam nos accepimus è Cydonia à D. H. notto Bello Medico, ſerendum in horto Ill. C. VVirtemb. Montbelg.

CARDVVS BENEDICTVS.

C A P. XIV.

Succoſa gra-
Sali radice
nitur: folia
laciniata Son-
chi aut Dentis
leonis diuifera
ſpinulis pun-
gentibus arma-
ta, colore què
in Borraginis
foliis eſt cerue-
re, hirsuta: alijs
digitalis, multis
als concavus,
ſupinus partim,
partim erectus,
l. purpureo,
ſeratus, villo-
ſus, flores par-
ui, lutei, ſpinis
rubentibus ra-
mofis, quas

Deſcriptio

multa lanugo intercedit, obuallati: quibus ſubſunt ſquammata conformia capitula inter folia circumcirca ambientia poſita: ſemen in iis continetur oblongum, ſubluteum, floccis appendicatum: inſigni amare tota planta eſt prædita.

Hinc circa Cardium magni Medici grauitaſſi lapſi ſunt. Quorum quidam hanc herbam eſſe alteram Cnici ſilueſtris ſpeciem: quidam voluerunt eam per Atractylidem alteram hirsutiorem ſignificari: quidam Acanthum fatiuum eſſe ſtulerunt: alii verò Acanthium: nonnulli Scolytum fecerunt: quidam etiam Cratylidam mediam: Senecionem & Chamæleonem, teſte Doſitheo, crediderunt, à quibus herbis ſingulis multis partibus diſcrepat.

Aequiuoca

Cnicus ſilu.
Atractylis
Acanthus
ſatius
Acanthium
Scolymus.
Cratylida
medis. Senecio.

Chamaeleo.

Cnici ſilueſtis alteram ſpeciem eſſe Cardium benedictum, non ſine graui lapſu crediderunt Ruell. Matth. Aduerſ. Lobeli. & Apollo.

Credidit namque Ruellius lib. 3. cap. 55. Atractylidem alteram hirsutiorem, ſeu alteram Cnici ſilueſtris ſpeciem [ambas namque has lib. 3. cap. 155. inter ſe confundit, eademque indicat] eam eſſe ſtirpem quæ Cardus benedictus, vel ſanctus appellatur. Eamque opinionem haudquam improbandam cenſet Matthiolum quândo quidem Cardus benedictus vocatus ſolo pro-cumbit denſa foliorum comâ, & quodammodo humiculis cernitur, quin etiam ſicutum gignit amarum, barbæque modo hirsutum: & caules proſert Sonchi modo rubentes. Quem Benedictum, ſeu ſollicitatum Cardium plebeius conſenſus nuncupauit, alteram Cnici ſpeciem eſſe iam diu doctis, & mihi (ait Lob. in Aduerſ.) perſuaſam eſt. Apollo rad. n. in Elect. Hamech. Lobelio & Matth. & Ruell. ſubſcribit his verbis. Spinam albam quidam faciunt Cardium bene-

Cardus
ſilueſtris

CARDVVS ACANTHVS SIVE BRANCA Vrſina ſpinofa.

Acanthus
ſylueſtris
Scolyto ſimi-
lis aculeatus
Dioſcoridis, an
Chamaeleonta
Môſpelienu?
an num potiùs
hec noua acu-
leata Branca
Vrſina, ſive A-
canthus acu-
leatus Lobeli?
Branca huius
Vrſina ſive A-
cathi varietatis,
in agro Bono-
nienſi Lom-
bardia aded
flores & ſilia
ſimilia ſunt
huic Acantho
ſpinolo [forte

legendum, ſimilia ſunt Acantho [latino] vt nobis perſuaſum fuerit Dioſcoridis eſſe Acanthum ſylueſtrem quem Dioſcorides aſſimilauit Scolyto ſily. & fatiuo Acantho breuiorem & aculeatum dixit.

Quod genus Acanthi Plinius aculeatum & cuiſum ac breuius dixit, velut præcedenti capite monuimus, hoc eſſe videtur, teſte Cornario, quod Dioſcorides ſilueſtrem Acantham appellauit, & cuius radicem eadem, quæ Acanthum fatiuum, poſſe prodidit.

Lob. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 2. Chamæleonta Monſpelienuſum quoad iconem. Huic enim incuria Typographi falſus impoſitus titulus. Si quidem hanc in Obſ. pag. 477. Brancam Vrſinam ſive Acanthum aculeatum inſcripſit. H. Lugd p. 1445. Branca Vrſina aculeata Lobeli. C. Bauh. apud Matth. Secundus Acanthus ſily. ſpinofus.

Anguill. epiſt. 8. pag. 147. Acanthus ſily. Herbariis Bononiienſibus Branca vrſina ſilueſtica. Cam. apud Matthioli. Acanthi ſpecies ſpinofa ſpontanea circa Italiam Bononia, quæ non malè Tom. III.

Deſcrip. & Synonyma.

Acath. ſily. Dioſcor.

Acanth. aculeatus. Plin.

Chamaeleo. in Aduerſ. Lob.

Branca Vrſina Lob.

Acath. ſily. Anguill.

HISTORIÆ PLANTARVM

dicum id est, secundam Cnici siluestris speciem.

Atractylis hirsutior
Did. gall.
Sp. lat.

Atractylis & Cnicus silu. 2. Theophrasti, secundum Anguillare opinionem, nihil aliud est, quam Carduus sanctus. Hic à Dodon. gall. inscribitur *tractylis hirsutior*, Atractylidisque species fit Pharij & Theophr. sit. Lanius etiam, quæ de Atractylide Theophr. tradidit, Carduo benedicto adesse credit. Gesn. hort. Atractylidem hirsutiorum Fuchsij Cnicum, & Atractylidem siluestrem cum quibusdam vocat, ac de genere Cnici agrestis cum Fracastorio lib. de cont. 3. cap. 3. esse scribit. Idem fecit & Fuchs. Hist. cap. 42. vbi Atractylidem hirsutiorum inscribit, ac gall. *franz sauage bonssu* vocat.

Acantha Lonic.

Lonic. in Diosc. lib. 3. cap. 17. Acantham appellat, & Acanthum, A. antheopiam id est, Acanthum topianam, eiusque meminit scribit Theophratum Idyll. 1. & Galenum.

Licet autem illi Carduum benedictum Atractylidis speciem hirsutam esse statuat: Ruellium secuti, artamen Tragus lib. 2. cap. 14. Acanthum germanicam appellare maluit. Acanthum autem Germanicam, Acanthum fatuam à Dioscoride Herpacantham vocatam esse sibi persuadet. Ego nomen Carduum benedictum vocare Dioscoridis Herpacantham: siquidem nomen illud melius conuenit Blancae vitæ, quæ reptat & serpit, quam Carduo benedicto annuæ plantæ, quæ non reptat.

Acanth German Tra- gi Herpacan- tha Trag. notatur.

Tragum sequitur Harchius in Enchir. med. duos faciens Carduos fatuos, quod non placet. Carduus, inquit, benedictus, Carduncellus quibusdam, sunt qui mollem seu Germanicum Acanthum, siue fatuum quem Diosc. Herpacantham & Melampyllum nominare videtur, esse existimant. Acanthus German. quem nonnulli Caruum benedictum esse volunt.

Acanthium

Carduum benedictum Acanthium facere sequentes auctores, patefaciunt eorum dicta. Atractylis (infit Fernel. meth. lib. 5. cap. 21.) hirsutior quibusdam, aliis Acanthium, Carduus benedictus. Lonic. lib. 5. cap. 25. Carduus benedictus, Acanthium. Multi se torquent, air Ryff. lib. 1. cap. 12. in refer. n. pharm. germanica, vt Cardui benedicti nomen inueniant apud veteres Græcos & Latinos, si non sit Acanthium aut genus Chamæleontis, relinquam cum consueti nomine Acanthium, inquit Cord. in Diosc. lib. 3. car. 8. est sine dubio Carduus benedictus, quem Pharmacopolæ Itali Carduncellum vocat. Idem lib. 4. cap. 190. ait. Alterum silu. Cnicum siue Cnecum siue Cnecum Theophr. lib. 6. cap. 4. Diosc. & alij Græci Acanthij nomine indicant.

Chamaeleo.

Carduncellus Italor.

Acanthium non videtur Agricola.

Cnicus agrestis Angeraci.

Nomina linguarum

An verd sit Carduus benedictus, Acanthium dubitat Io. Agricola, vt & Crone murgius, dicens de comp. med. lib. 3. de oleo Hyperici. Carduum benedictum Syluius maluit Acanthium aut Chamæleontis speciem existimare, cuius iudicium hæc probare nequeo, cum Græcorum pariter ac Latinorum repugnet.

Andernaco. Cnicus agrestis. Lob. Obs. p. 484. Icon. Plant. Tom. 2. p. 17. Tabern. Icon. & Histor. Camer. hort. Brunfels. Lacunæ, Dod. Lat. in fol. Cast. Lugdunensi, Theod. Dorst. & C. Bauh. apud Matth. Carduus benedictus. Cæsalp. Carduus sanctus.

Carduus benedictus dicitur Germ. Geseignes ter distel / Bornwurcz Apollinari (qui vires hoc nomine adscribit,) flein kreutz wartz Dorst. & Cardobenedict, quarum poitrema vox etiam

Belgis innotuit: Gall. *Chardon benoit ou benit*: Ital. *Cardo benedetto*, *Cardo sancto*, siue *herba turca*: Hisp. *Cardo sancto*. Boh. *Fard benedyfr*: Hung. *Papa sin*, id est, *Herba Papæ*: in Lemno *carderacantha* dictione corrupta, teste Bellonio, id est, Spina alba.

Carduus benedictus prouenit passim in hortis & transtuli. e. in Hortu E. C. nec vquam repenit spore: prouenientē, licet in variatū regionū hortis obseruauerim vt Basileæ, Monspelij, Lugdani, Patavij, Bononæ & Genueæ, florentem adhuc & pulchre ac copiose virentē mense Decembri ex semine deciduo. In Lemno Meditreranei maris insula locis campesibus nullā adhibitā culturā frequens occurrit Petro Bellonio teste; apud Germanos & Belgas, tum & Italos ac Gallos studiosē in hortis colitur. Iulio ac Augusto floret, quo tempore ad medicinæ vsum maximē colligendus ac reponendus est.

Locus & tempus.

Tradunt, vt testis est Tragus, Carduum benedictum primum omnium ex India ad inuictissimum Imperatorem Fridericum ante annos aliquot honoris gratiā missum, missique laudibus celebratum, vt qui in cibo & potu vsurpatus ab immenso illo præterit capitis dolore, quem Græci *hymeniazus*, Germ. den *Nagel*, hoc est, Clauū, quod in eiusmodi morbo tantus caput tenet dolor, vt clauus inter oculos (nam supra illos maximē grassatur) impactus videatur. Eadem planta in cibo & potu vsurpata, contra vertiginem valere, memoriam bonam facere, & amissum auditum restaurare, fertur. Folia Cardui benedicti in puluerem redacta, ac ex vino pota, pituitam malęque humores absumunt, maxime si ex illis pilule, vt vocant, conficiantur. Eadem vsurpata vixta pectoris & sanguinem purgant, phthisicis proficiunt. Folia vino decocta & calida pota, tormina sedant, Indorēque eliciunt, calculos comminunt, menses promouent. Foliorum pulvis mensura Nucis juglandis corticis cum vino potus, aduersus pestem ne noceat presentissimum est remedium, si intra spatium 24. horarum quem corripuisse eundem præstat folia in vino decocta & pota. Pulvis prædictus & decoctum his exhiberi debent, qui putridis febris ventriculi & quartanā laborant. Sunt qui puluerem foliorum aut decoctum succumve omni veneno hausto aduersari testentur, asserentes puellam quandam Pariz, cum venenum in scia in pomo quodam sumpisset, aded intumuisse, vt nec theiaca, nec alio quouis antidoto curari potuerit, tandem verò aqua Cardui benedicti destillatā sumptā periculo omni & veneno liberatam: nonnulli etiam referunt serpentem, cum puero cuidam in agro dormienti per os irrepisset, aqua Cardui benedicti destillata per inferiora quamprimum secessisse, puerumque incolumem omnique periculo liberum superuixisse.

Vires

Dolor capitis, hemicrania.

Vertigo.

Distillatam dicit.

Pectoris Syntia Sudorem mouet. Pestis.

Febres putrida

Venenum

Oculi.

Ulcerata putrida

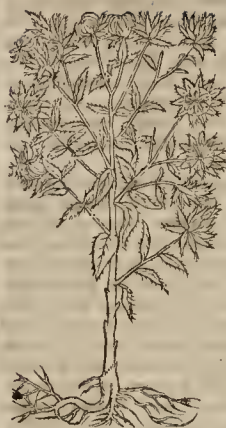
Cardui benedicti aqua destillata, oculis indita, rubredinem & pruritum illorum iuuat: idem de succo intelligas velim. Folia tusa & impo ista ambustis igni, acanthraci profunt: eadem & aqua stillantia potest. Folia adhuc tusa & impo ista Scorpionum & Serpentum ichthus medentur. Aduersus cancerum aliaque maligna & putrida vlcera vix aliud Cardui benedicti folijs, succo, decocto, aut aqua destillata est præstantius remedium: ac tradunt nonnulli maxima mala vitæque hoc pacto sanata fuisse, imprimis verò referuntur iis mulierem quondam, cuius mammae cancro

canro ad costas vsque absumptæ fuerant, aquâ destillatâ & puluere foliorum inperfo mundatâ & sanatam fuisse, Vaporauones, fomenta, deflectiones, & balnea sudatoria, calculis & mensibus eliciendis, ex Cardui benedicti parari ac confici rectè possunt. Mittholus comitalibus infantibus exhibet eius decoctum, aut stillatitiam aquam, aut pulueris drachmam. Herba tam reccis quam sicca, & pota & admota exterius, contumacia viscera, & quæ cæcæ hinc vocantur, sanant, cutè que obducit: quomobrem decoctis miscetur quæ è ligno Guaiaco ex vino, & aqua iis parantur, quos laes Gallica corripuit: Florum autem pappi vulneribus impositi, ea sine dolore sanant: ex foliis cum multo cataplasma tumores mox discutit pudendorum: Testatur Arnolus de Villa noua cap. 44. Præticæ, vidisse se quendam, cui ex putridis & canis vlcibus erola fuerit ad ossa vsque caro omnis tibiurum, qui quæ bona omnia in curationem frustra expenderit, hac tandem ratione sanatum: recencia Cardui benedicti folia contusa cum vino generoso discoquebat, additaque postea liquefacta porci axungia, ebullire sinebat, tandem iniecta farina triticea, continnò spathula agitabat quoad omnia in emplastri consistentiam coalescerent, quod calidum bis quotidie vlcibus imponebat. Auctor est Camerarius aquam Cardui benedicti vitreis organis, iterata destillatione, eximum esse furdaltris remedium, si calida auri instillatur. Plurimum verd tribuit si in remedia contra luem venerea n addatur, sic vt extractum eius non parum in eum vltum sit efficax: ex linco slyrupus, non tantum in peste, verum etiam in aliis ventriculi & iecinoris imbecillitatibus apprime vtilis est, nec non in colicis cruciatibus. Sacci ex tota planta expressi inspissati que præcipua laus ad mensis cindos. Cardui benedicti planta magni vbique vsus contra putridos & malignos morbos. Extractum vtile in morbo Gallico, palpitatione cordis & in quartana. Aqua eius cum aqua Cuscute & Ligustici in faciei rubedine vtilis est. Per se etiam, vt placet Io. Matthæo, multum confert, quando singulis diebus tres, vel quatuor vncias cum sex vel septem guttulis spiritus vitrioli vacuo ventriculo agnis peste correptis exhibentur. Accipit D. Decxlerin Leipzig ad febres folia tenella è medio Cardui benedicti exsiccatâ, in puluerem redigit, de eo ter vesperi sumendum cum vino calido propinat. Er hoc tanquam secretum iacet Io. de Monte de Experimentiis. Ex siccis foliis, cum pauco Cinnamomo, Feniculo & Saccharo puluerem parat seu tragam Gesnerus, qua vititur cum pauco pane tosto madente vino, manè vel à cœna. Hanc & lumbrosos pellere, & valetudini in vniuersum, vt sperat, conferre testatur. In liquore stillatio ad arthritidem vititur cinetibus Cardui benedicti Francic. India de Gutta. Cardui benedicti effectum mirabilem cum Centaurio in expellendis ranis vide cap. de Centaur. ex Schenckij obseruatione. Veluti autem amara vehementer Cardui hulus herba est, ita queque exalciaciens ac reficicans ordine secundo, & simul expurgans, aperiens, abstergens & digerens.

CARTAMVS SIVE CNICVS.

CAP. XV.

Tereti surgit caule singularique Carthamus, qui superius in ramos diuiditur: folia per

ceulem ramofque indigesta, neruofa, glabra, breuibus spinulis per ambitum donata, fefuaciâ aut vncias duas longa, vnciam ferè è lata in acumen definentia, angulifâ cernice ramis adharèc. ramulorū extremitis infidèc capita, inter folia, squammatâ, è quibus flores explicantur itamineo, faturo crocci

rubore uncti: semen pappo adharèc oblongum, album, medullâ dulci albâ.

Crico Diolcor. folia attribuit oblonga, per ambitum diuifa, afpera [recepta Math. crassa, & rectè: nulla enim in tois asperitas] aculeata: caules cubitales, in quibus caput ad magnitudinem fumorum Oleæ germinum: florem Croco firmalem: semen album aut fuluum, oblongum, angulosum. Non l. borauit hoc in loco Diolcor. Cnici differentias annotat, siquidem vnam tantum speciem describit, & tamen inquit constare femine candido, interdum ruffo. Non distinguit, inquam, fatium à siluestri, sed simpliciter Cnicum vocat: videtur autem Dioscorides Cnicum ruffum vocare semen syluestre, quod & ex descriptione foliorum significatur: nam folia oblonga, incisa, afpera, & spinofa nequaquam conueniunt domestico.

Fructum inquit Theophrastus aculeatum, & ac veluti retortidum fert: florem vnâ cum feminibus ipsis edit: folia illi sunt aculeata: multis caulibus constat, & ramos fundit: siluestri, vrbanoque describitur.

Plinius celebrari apud Agyptios scribit Cnicon, Italia ignotam, ipsis autem oleo non cibo gratam: hoc faciunt ex femine eius, differentia prima siluestris & fatiua: syluestrum [vt Theophrasto] duæ species: vna mitior est, simili caule, tamen rigido [quam ille vrbana admodum similem dicit] itaque & colu antiquæ mulieres vtebantur, exilis, quam quidam Atractylida vocant: femem eius candidum, & grande, amarum: sed Plinius iis verbis potius domesticum demonstrat quàm syluestre, & quia mitior, & quia semen candidum.

Melius Carthamum vocat inter purgantia, quo nomine hodie vititur: tradès esse domesticum syluestrem: assumi ad purgationes domesticum, eligi semen album, lenè, crassum & planum cuius medullâ vnctuosâ, pinguis, & cortex tenuis: & melior flos est, qui est sicut pili Croci.

Theophrasto & Plinio, inquit Dodonæus, est vrbana & fatiua, ad differentiam Atractylidis, quam siluestrem Crocum faciunt.

De Cartamo quod asserit Tragus, Serapio duo scripsit capita nimirum centesimum vigesimum sextum de Churtal, & ducentosimum secundum de Cartam. Sed fallitur Tragus, Caput enim Serapionis 126. est de Avena scriptum, cuius titulum

Menses mo-
net.
Morbi comi-
tialis.

Cacoethe

Vulnera.
Tumores.

Urditas
nem Senes-
na.

Syrupus.

Extra ctum

Umbri-
ci

Thriti-
ci

ana

Tempera-
tionem.

descriptio

Cnicus
Diolcor.

Diolcor.
rur.

Cnicus
Theophr.

Synon. Churtal malè interpres Cartamum reddunt. Dicitur *Cnicus* Matthiolo. Dodon. gall. & fol. Cordo in Dioscor. Lacun. Castor. & Lonicero. *Cnicus*, Turn. Gesn. hort. *Cnicus sativus*, Cordo in h. flor. Celsalp. *Cnicus sativus* Theophrasti, Lob. Obl. p. 488. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 19. *Cartamus*, Bursell. Fuchl. Lob. Aduers. *Cartamus* Camerario. *Cnicus vulgaris* Clusio. *Cnicus flore luteo* C. Bauh. apud Math.

Nomina Anguarum. *Κνικον* & *κνικον* Græci: Latini similiter *Cnicum* & *Cnecum* vocant, Officinæ Mauriticos secuta *Cartamum* & *Cartamum* absque aspiratione, nonnulli *Crocum* seu *Cnicum hortense*, *Crocum empetritem*, & *Crocū Stracenicum*: Germ. *ruß* *Saffran*: & cum Belg. *wilden garden Saffran*, *disicel Saffran*, *feld Saffran*: Galli *Saffran bistard ou sauage* & *Grain de perr. quer*, quòd eius semine *Plutacos* alere soleant. Ital. *Zaffarano Saracinesco* & *Hisp. Al. s. r. Alafran saluase & semente de Papagatos*, quasi *Plutaci* semen, quòd secauidisimè hoc uelut soleant. Angh *Bastart* *Carton* vocant. *Cartamum* Hungari appellat, *Tot sal. stany*, h. e. *Saluonicum Crocum*.

Græc. *Crocum* euidem hæ Nationes, ut puto, appellant, quòd eius flore plerumque *Croco* loco ruta utantur. *Cartamum* autem vocant Officinæ, à uoce *Mauritanica*, quæ est *kartam*, vel ut uult C. Bauh. *κρότον* *κροκότιον*, à purgando. *Cartamum* tamen propriè semen uocari, *Cnicum* uerò plantam placet Fallopio. Sed & eodem auctore semen, semen *Croci* hortelini, & *Venetis* semen *Papagalli* uocatur, ob rationem dictam. Monendus autem est lector meminere aliud esse *cartamum* per d scriptum, & *Nasturtium* significare.

Locus & Tempus. *Cartamum* siue *Cnicum* uidi *Lugduni* in hortis & *Geneæ* ut in horto *Moleti* *Pharmacopæi*, *Basilæ*, *Montbelgardi* satius in horto *E. C.* ficilè prouenit, uerùm semen non ita plenum medulla. Scriitur nonnullis *Italiæ*, *H. Hispaniæ*, & *Galliæ* in hortis & agris. *Plinius* lib. 25. cap. 15. *Italiæ* *Vespassiani* principatu hæc cignorasse ait, & in *sola Ægypto* celebrem, ipsum autem oleo non cibo gratam: Floret *Iulio* & *Augusto*, semen interea periscitur, & eodem quo feritur anno, exinde inarescit. Quecquid porò de exterarum regionù fertilitate prædicetur, cerrè & *Germaniæ* suas opes quas solum nostrum fundit, ostentare potest, & non minùs quam alie nationes de variis Dei donis gloriari. *Hiberniæ* autem inter cætera & *Cartamum* qui tanta copia apud nos prouenit, ut mercaturâ admodum celebri & magna hinc inde distrahatur. Quo fit ut eum quaestiuosa sit planta, ab hortulanis *Argentinesibus* & *Spiritesibus* quotannis inter æstiuas fruges feratur. Stationis uerò hic apud illos obseruatur ritus. *Aprilis* mente semina *Cartami* ex ordine panguntur, quæ inter paucos dies à satu erumpere solent, licet dulcia illa semina testaceo quasi cortice operta sint: postquam è terra erupère, breui deinceps tempore in altum tendunt, caulesque emittunt: quæ capitula ferunt quæ *Iulio* mense in florem sese explicant, quem è capitulis aculeatis hortulani euellunt ac postea uendunt. *Augusto* mense semen lapidosum inter candidam lanuginem positum maturatur, ex quo *Cartamus* quotannis reuiuiscit.

Flore, auctore *Dioscoride*, in *obsoniis* utuntur. Seminis rursi & expressi succus, cum aqua mulla, uel iure gallinacci aluum purgat, sed stomacho aduersatur: ex eo autem sunt ofusulæ, quas

Purgat. Offic.

placentulas uocant, adiectis succo *Amygdalis*, *Nitro*, *Aniso*, & melle decocto, quæ aluum emolliunt: hæ in partes quatuor fiuntur, quæ *Nucis* *inglandis* in guttudinè implant: è quibus ante cœnam duas uel tres sumptisse satis est: ratio temperandi hæc est: *Cnici* candidi *textarius*, *Amygdalorum* *tolstorum* & *debricatorum* *Cyathites*, *Anisi* sextarius *vnus*, *aphthonitri* *drachma vna*, cum catribus *triginta carycarum*. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat. Galenus ad purgatiodes *Cnici* semine duntaxat uicitur, & ad tertium usque ordinem ex calcificationum esse scribit, si quis foris eo uti uolet. A quo dissentit *Melueus*, cui si credimus, calcis ordine primo, siccat secundo, agrestis tamen calidior & siccior: minùs siccituitam & aquosomitum & deiectione uacuat sumptus, & clystere iniectus: ob id morbis inde natis, ut colico affectu: & similibus confert: thoracem quoque & pulmonem expurgat, præsertim eclymate sequente & oleo suo: unde & uocem dillum reddit: spermia quoque usuaugur, sed alimentum est præuim. *Stomacho* ualdè noxiu, in eoque & mammis lac dicitur cogere, falsidendam ac nauisobundum est, & cõturbans, facultate est *Lactariu* *plantarum*, sed remissa: tetget, aperit, etiam *Roie* et *m* mulla sterem sanante. Ne *ventriculum* hæat, *liberis* ei mitæ stomachica *Anisum*, *Galangam*, *Masticam*, *acria* uel, ut *Cardamomum* *Zingiber*, *Salpanis*, *Sal gemmæ*, addita, a stior em ipsum celiãnt & intestinorum noxam prohibet. Sic *medullæ* eius *drachmæ* decem cum *Cardamomi* *aureo* *uno* in *catapota* *Cicerum* magnitudinè, *rediguntur*, quæ sufficenter purgati. *Paulo* at *storo*: eadem *medulla* *panno* *ligata*, *Oxymeliti* præcipuè *Sulphrico* dum coquitur mersa, purgatiõni id facit. *Medullæ* eiusdè *aureos* *duodecim*, *Penidiorum* *aureos* *quatuor*, *Cardamomi*, *Zingiberis* *ana* *aureum* *vnum*, cum melle forma *bolos* *Nucis* magnitudine, da *vnum* uel *duos*. *Medulla* eadem ex iure *galli* uel *gallinæ* cum *specieb*, prædictis *coctâ* idem præstat *Galeno*. *Oleum* ex eo semine, ut *Amygdalis* & *halano*, *myrtepsica*, extrahitur: datur à *ziii* ad *autenos* quinq. *Flos* à *zj*. ad *aureos* *duos*. Semen tamen, ut ait *Matthiolus*, quod gratissimum est *Pluitacis* alimentum, nihil penitus eos purgat. Non desunt qui huius floribus *Crocum* adulterent. Prudenter monet *Camerarius*, nostratus *Cnici* semen non tam efficaciter purgare atque *Alexandrinum*, eaque propter, maiorem eius dosin parum sape efficere. Ex semine facta compositio *Diacarthami* insigniter confert *hydropicis*, si rectè paratur: cuius cum descriptiones extent plures, eam præsert *Dodonæus*, seu *gentinam*, quæ apud *Guidonem* *Chirurgum* legitur *Doctr. Tract. 6. Pauperes*, id attestante *Trago*, *stoculis* *Cartami* *tulis*, *condimenti* uice utuntur, nec malè, cibos namque *cto* *ceo* *colote* commendant & aluum emolliunt: semen *tulum* ac in iure *carnium* aut *Ciceri* *arietini* *bullium* ac *potum*, *phlegma*, *lentib* que ac *uiscosos* *humores* trahit, non aliter atque *Epithimum* *melancholicos*. His floribus *panni* *inficiuntur*, & *mulierculæ* quoque in *linidibus* suis *lectis* *ijs* utuntur.

CARTHAMVS SIVE CNICVS
flore caruleo.

Clusius hunc sic describit. Vnicus plerumque Alteri Cnico est carulis: interdum statim à radice

Diffr
Correio.
Succu
Temperamentum Gal & Mesue
Culica
Pellu
Noxa
Iberis
Corrigit
Oleu
Diffr
Diacarthami

bus flos colore diversus : nam luteus non est, sed ex multis staminibus carulei coloris constat : *semen* Cnici semine minus & subrotundum : *radix* pollicaris crassitudine est, carno, succulenta, foris fusca, non annua, vt vulgaris radix, sed aliquot annis interdum permanens.

Camer. hort. dicitur Carthamus siue Cnicus flore albo & carnoso, perennis, sed à gelu aciore muniendus. Clus. Hisp. & Hist. post. l. 5. pag. 152. Cnicus alter flore caruleo. Taberna. Icon. & Hist. Cnicus caruleus blauer wilder Safran. Lob. Obs. p. 488. Icon. Plant. Tom. 2. p. 10. Cnicus flore caruleo, Cnicus alter Clusii.

Circa Cordubam in segetibus inuentus à Clusio & agro Hispalensi, florens Maio & Iunio. In Belgio verò Iulio & Augusto. Habemus & Mòbelgardii in horto Ill. C. VV.

CARLINA SYLVESTRIS QVIBVSDAM, alius Atractylis.

Caulis surgit plerumque singulari, albidalunagine obfuso, cis fastigiū in rectos aliquot ramos abeunte, foliis semipalmatis & palmatis, ac etiam maioribus duplò, aculeatis, laciniosis, crispis, infra villosis, albidis, supra viridantibus, nitidis, ab imo ad summū densè stipato : *echini* laxa foliolorum spinosorum

compage horrent, Iuglandis ferè magnitudine, è quibus nitor ille radiatorum *florum* aurico colore fulgentium, diluore, stramineisve arenis, emicat, exterius ad basin languine cruentatus : *stamina* verò media confertiora & mollicella matris mellis aristis compatiat : *radix* lubefcit lignosa Petroselini radici equalis, fibris raris docta. DoTom. 111.

don. acre est *semèn* : H. Lugd. verò Cnici, strigofum & tenuè scribit.

Spinofam hanc herbam suspicantur quidam esse Acarnam Theophrasti, vt H. Lugd. Casalp. Lob. Clus. & Dodonæus.

Casalp. Acorna dicitur. Lobel. in Adu. Sequenorum Cirsium luteum vocat, ac an sit Acorna & Erythral Theophr. in titulo dubitat, ac rursus in contextu affirmat, sibi inconstans. Figura etiam apud eum trāspōsita est : est enim in Obs. p. 489. sic & in Icon. Plant. p. 20. nomine Cardui vulgarissimi viarum, Onopyxos Guilandini.

Dod. gall. Carlina siluestris, *Carlina sauvage* Germ. drey distel, frazendistel, & Sewdistel Belg. dreydistel. Item Lat. in fol. p. 716. non ineptè Carlina siluestris dicitur : nam flore Carlina amulatur, nec foliis valdè dissimilis est. Hanc autem esse *Akovay* tantò est difficilis affirmare, quò breuior de hac Theophr. est : Ait autem hanc Cneco vrbano simulè, colore flauescente, succo pinguem. Differt autè Acorna ab Acarna : Acarna siquidè, vt Hely. huius ait, *d'orn èc*, siue Lauri sefit. Sed *Akovay d'arbores quon*, id est, spinosa stirps.

Tragus Atractylidem seu Cartamum siluestri nominat ac dicit. Anicula circa Festum Assumptionis, vt vocant, Mariæ, hoc genus Cardui tenet magno studio quarunt, suisque sagminibus, vt plena sunt hodie omnia pro dolor ! scda superstitione iadungunt, maximè verò eos expetunt Trago in hoc genere Carduos, qui tres furculos, seu ramulos supra in vertice ostendunt, eosque vt prastantissimos ceteris anteponunt, vnde & neminem Germanicum dreydistel / quasi dicas Carduū triū furculorum, derivatum fuit. Vocant verò & frazwen distel, quòd vna cum ceteris sagminibus herbis die Mariæ Virgini sacro in templis consecrari soleant. Sunt nonnulli qui Germanica voce Sewdistel, h. e. Carduum suarium nuncupatum

velint. Quod verò in Diosc. nomen habeat, nihil non satis constat, nisi sit *traxovis* à *traxo* Dioscor. l. h. 3. c. 55 quod Rheillus quoque lib. 3. de natura stirpium c. 55. tenuit solum, seu colum agrestem, & Cartamum syluestrem appellans.

Loniceri figura l. 5. c. 24. subsequenti, nominibus posita nò placet. Wilder feld Safran, oder dreydistel Atractylis, vel Cnicus siluestris, Fusus agrestis. Colus rustica. Gall. *Saffran sauvage, douix*.

Math. in Diosc. in com. cum mag. fig. lat. & Ital. plantam, de qua hie, agimus, pingit pro Carduo vulgari : In Hist. germ. cum addit Camerarii, pro Scalymo siluestri, Et *don harte / Matrisiolus* egregius commentator in suis com. m. posuit suometemore figuram cum solo titulo : in Hist. germ. mutato titulo addit imperfectam descriptionem, quam an contulerit cum planta, priusquam depinxerit, vel addiderit interpret. nescio. Glossatores & Patrocinatores nullam ipsi adferunt laudem. Camerarius aliam habet huius plantam figuram, quam in Epit. omisit.

Gesl. hort. Atractylis media, Kreichio Cardni quoddam genus, quòd multi Atractylidem putarunt. Pingitur à Fuchfio pro Atractyli vulgari, mutiori. Hanc propriè Græci Atractylida, Latini, verò Fusum agrestem, aut colum rusticam, quòd eius caule rigido admodum & exili, veteres mulieres pro colo, vt dictum est, vtebantur, nominabant. Sunt qui Cartamum syluestrem appellat. Germanicè itaque vocetur *wilder feld Safran* Gall. *Une espece de Chardon ayant la feuille iaine, ou Saffran bastard*, vt hac ratione discernatur à Cnico, quem aliqui Cartamum, & erocum hortensem nominant.

Acorna Casalp.

Carlina silv. Dod.

Acorna ab Acarna : Acarna siquidè, vt Hely. huius ait, d'orn èc, siue Lauri sefit. Sed Akovay d'arbores quon, id est, spinosa stirps.

Carduus suarius.

Fusus seu colus agrestis.

Lonic. meta.

Card. vulgari Mar. ibolus pro Scalymo siluestri, Et don harte / Matrisiolus

Camer. Epit. notantur Atractylis media Gesl. Atract. Fuch. f. fo.

Cartam. silv.

HISTORIAE PLANTARVM

Tabern. icon. & Histor. dicitur Metacantha dretediffel.

Locus & tempus. Caudus Dodonæo dictus Carlina sylvestris circa Montembelgardum copiosè provenit vt colle extra hortum E.C. & alius locis: Geneuæ in monte salene; Basileæ vidi virentem mense Octobri & florentem Augusto inter portam Streu & Eschen extra muros.

Vfus. Vienneses Rhizothomæ Sarfrant nominant ab effectu, quia non modò illius sicca siue recentis gestatione, sed etiam inuitu, den sar[istim] & facium accensionem ex nimia crapula & bilis regurgitatione ortam esse putat Clusius] sisti, vulgus iste sibi persuadet, & experimento probatum assent. Certè aliquando obseruauit, Nobilem virorum famulos in equis heris suis præcantes, huius herbam in pileis gestantes, vt perpetuè nimirum illam heri in conspectu haberent, & si corperentur eo vitio ab illa liberarentur.

CARDVVS CARLINA MINOR SYLV. Clus. j. Hort. luteo.

Descriptio. PAlmifolium nem non superat cauliculo tenui, vltico. et nã sanguine obliro: folia cauliculis silicibus vulgariis foliorum amula, minora, incana, spinis horrida: summo cauliculi fastigio bina vt plurimum fert capitula spinosa (nonnunquam etiã in alis) in quibus stus luteus orbem oculi imitans, media lanugine pallida, quã ambiunt rigiditule: & ex succa foliola, colons flauis: radix tenuis, rufescens vna non est, sed singulis annis perit.

Clus. Hils. [descript. auctor] & Hist. poss. Carlina sylu. minor. Lob. Obs. p. 485. vbi Clusij signa Acarnæ siue Sequanorum Citrij [Carlina ve addit in Icon. Tom. 2. p. 15.] varietas. Hist. Lugd. p. 1484. Carlina sylu. Clusij quoad titulum & descriptionem, Icon est Carlina sylu. vulgaris. Cam. in Matthioli Histor. germ. Carlina parua Clusij, Dod. lat. in fol. pag. 717. & Ponzæ in Baldo. Carlina sylu. minor Clusio. Tabern. icon. & Hist. Carlina silu. Clusij, Klein wild Carlina oder Eberwurtz.

Locus & Tempus. Nusquam hanc inueniebat Clusius, quã in aridis quibusdam petrosisque & desertis circa Salmanticensem urbem locis, promiscuè nascentem, Augusto mense florentem.

ATRACTYLIS VETERIBVS ET in genere. CAP. XVI.

Descriptio. Hanc Theophrastus de plantarum Historiâ plumbis locis tradit, ac primo lib. 6. cap. 4.

inter genera agrestis Cnici eam recenset. Vocatur, inquit, & quadam Atractylis [Fusus agrestis, Fusus Gaza] candidior his [Cnico & Acarna:] cuius solum priuatim id habet, vt auulsum, carnique confutatum, sanguineum reddat succum. Eãque ob causam Phorum, id est, eãdem [ruorem Gaza] aliqui Spinam hanc vocant. Habet præterea grauem & sanguinis in eãde odorem, nec nisi per Autumnum fructum absoluit. Idem lib. 9. à principio statim de liquore succo que plantarum & eius diuersitate agens, sanguineum succum Atractylidi [Agrestis fusio, Gaza] tribuit.

Atractylis, auctore Diolcoride, spina est Cnico similis, sed quæ in summis virgulis folia multò longiora [μακρότερα], minora μικρότερα Oribas.] proferat: maior autem pars nuda est & aspera, quæ etiam semina pro colu vtuntur. Capitula [καρπία], Gopylus in vtroque exempli legitur, comam] etiam gerit in cacumine aculeata: floribusque pallidum [Ald. in nothis, ex viciis dè τήναις πορφυρί, quæ verba Marcell. & Ruellius interpretantur, quibusdam verò locis purpureum: radix tenuis est atque inutilis (αχρηστος), & non superuacua vt Saracènis reddidit. Huius folia, coma & semen trita potaque cum Piper ac vino à Scorpionis percussis succurrunt. Tradunt & nonnulli percussos, quandiu herbam illam tenuerint, cruciatum non sentire, sed illà deposità statim sentire.

Atractylida sunt qui Amyton [Alcyton Marcell.] qui Cnicum siluestre, qui Aspidium. Magi Aphedron, hoc est, Menstruum purgationem, vocent, fortè à sanguineo succo, quem foliã confutata reddere dicuntur. Et hac ratione Theophrasto φλυγιδ est, cruor, Actio, αἷμα ἐξαιρουσιν appellatur: quoniam & illa sanguineo succo est, vt certius in ea docebitur. Sunt etiam qui Theharium, Ægyptij Cheno, Romani præsepium, aliqui Fulum agrestem, alij Colum rusticam appellent. Cur autem præsepium (modò integra ea vox sit) Romani eam vocarint, incertum esse scribit Marcellus. Cur autem Colum rusticam & agrestem Fusum, ex herbe figura factum esse, quæ in maiore altitudine Colum, in minore Fusos rusticis seminis deditit ad lanificium quibus diu sine opere, humanoque artificio nascentibus quotannis vsa vbique vita est. Sed postquam nata & tractata in vrbibus artes sunt, quæ omnia vrbani elegantiora facerent, neglectis rusticis suis & colo, Buxus, Ebur, & Argentum in matronali lanificio amari caprum est: & ad vitæ delicias, fortunæ que opes translatum, quod solum sedulitatem sibi exigebat. Non tamen exclusa penitus & in muliebri opere damnata natura est. Sed antiquum retinet in agro honorem Atractylis: & quem quondam in omibus habuerat vsum in rustica muliebri plebe adhuc habet: quæ vt rudi adhuc feculo; nec exulta artibus vita ab omnibus sebat; fulorum genete hoc natura tamen eos porrigente aliquibus locis vtitur. Vtinam qui Eburneam melleam colum scripto priuatim carmine Theagenidi amici Niciæ vxori laudatam donauit Theocritus pastorali & bucolico carmine aliquo, idem agrestem hanc descripsisset. Et quam ipse humano opere factam tantopere celebravit, in siluis inuentam Amaryllidi à pastore donatam finxisset, &c.

Atractylidem numerauit Ægineta lib. i. inter Olera, Carduiisque coniunxit.

Plinius

Carlina silu minor
Sequanorum Citrij varietas

Atractylis Discl.

Sarracènis

Nomium spuria. Menstruum purgatio.

Præsepium Colum silu rusticam.

Atractylis Ægineta.

Plinius l. 21. c. 15. de herbis Ægyptiis agens, ita scribit. Cnici siluestris vna species mitior est, simili caule, tamen rigido. Itaque & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis: Quare quidam Atractylida vocant: Semen eius candidum, grande, amarum. Idem de eadem libro eodem c. 32. Nec de Cnico siue Atractylide verbosius dici par esset, Ægyptiâ herbâ, ni magnum contra venenata animalia præberet auxilium. Item aduersus fungos. Constat à Scorpione percussos, quamdiu teneant eam herbam, non sentire cruciatum.

Atractylis aut Cnicus siluestris, inquit Gale- nus, & ex eo Paulus, planta est ex spinosarum gene- re, habens vim siccandi & moderatè calidam.

Quòd Atractylis sit referenda, de qua loquitur Toxites in Onom. Philosph. Cordus in Diosc. l. 3. c. 107. & lib. 4. c. 190. Rob. Conft. in Lexico, Apollo rad. 1. in Diacassia cum foliis Senæ, Fernel. m. lib. 6. cap. 14. Gefn. in cat. plant. Bæchan. in Conf. David Kyb. in Lex. & Helfric. in notmencl. 2. c. 23. vbi aliquot plantas simul confundit, perpendant lectores. Videntur nobis Atractylida Veterum intelligere, quam sibi incongnitam fatetur Brunfels in exeg. in Dioscor. lib. 3. Tom. 2. p. 118.

Est Cornario Atractylis ea herba, quam officinas ait Cartamum siluestrum, Germanos verò wilder feld Saffran appellare. Sed existimo Cornarium necire quid sit Atractylis. Not enim vulgaris est Germaniæ, nec nouimus plantam, quæ dicatur wilder feld Saffran / nisi intelligat Carlinam minorem quorundam, verùm ea non meretur nomen Croci.

Sunt qui Atractylida credunt eam esse plantam, quæ Carduus benedictus vulgò dicitur, in qua quidem sententia non permaneret (inquit Marantha lib. 2. c. 10.) si foliorum situm non parui fecissent. Habent enim Atractylis folia in summis virgis, cæterò magna ex parte nuda existens. At Carduus ille, per caules folia profert.

Atractylis purpurea Bønoniensis tractus Atractylis Veterum esse non potest, quia non reddidit succum sanguineum.

Atractylis marina cognominata, quam Pena apud Hist. Lugd. lib. 14. cap. 13. Pycnocomon appellat, est Carduus, qui Spina lutea dicitur.

Quam Siler, alii Silium, alii Fusaginem, Theophrastus Euoaynum appellasse videtur, fortè melius, vt Cæsalpino videtur, Atractylis dicenda esset, à fuso, quàm spinosa herba in genere Cnici Phonos appellata à Theophrasto.

Acarna Theophrasto videtur genus quoddam Atractylidis. Mirum autem Tragum lib. 2. cap. 166. dicere kum Carduum fullonium tertium posse ad Atractylidis alio quod genus referri. Est nobis Virga pastoris. Anemone Lonicero in Diosc. Gefn. in acrip. Diosc. & Tabern. cognominatur Atractylis.

An Tragi lib. 1. cap. 41. ἀγλυων γεια aut nigra Dioscoridis, quam Atractylida inibi Tragus cognominat, est Chamæmelum eranthemum quorundam?

Atractylidem tandem veram existimo, quam flore luteo frequentem Lugduni & quidem spontaneam inueni, de qua nunc dicendum.

candida factus subhirsutus, foliis alternatis vestitus, atroventribus; nervosis, in profundas & acutas spinosas laciniâ dissectis, nullo donatis pediculo: superius caulibus in alas aliquot faceffit, quarum extrema occupant capira foliolis longis mordacibus squamis compacta, usque flores, qui staminei lutei in pappos re-

soluendi, superantibus.

Marth. in post. comm. Ital. cum mag. fig. 13. c. 101. figuram habet, ni fallor, huius Atractylidis malè exprestam, sine descriptione. Ita vt merito Lobelius in Aduersariis capite de Carduo benedicto in hæc verba prorumpat. Senensis suo more mordet, & nihil docet. Nam eius Atractylis nullis depicta aut assera verbis iacet spectanda, non vt nos certiores, sed vt dubios reddat: parùm enim Diosc. descriptioni aut receptæ Atractylidi accedere videtur: vtrum verò illius silentium, an pictoris in exprimendo sollicitum & cacozelia incusanda sint, viderit lector. Fortè huc pullo delictu intrusa fuit, quia in penultimis illis commentariis absuit, nec dum vlla cerra, vt videtur, authori nota fuit. Idem suo more, ne nihil ibi egisse videretur, velitandi ansam arripuit: ait Atractylidè non esse Carthami syluestris speciem, dunnaxat, quòd argumento triuiali sanguineum succum non remittat, &c.

Matth. no. natur.

Atractylis (inquit Camer. apud Matth. in Hist. germ. lib. 3. c. 14. & in horto) non est ita reflexis & curuis caulibus, vt Matthiolus pingit.

Matth. fig. mala.

De præfenti planta H. Lugd. l. 4. in duobus capitibus scripsit. Ac in primo quidem capite sc. 6. p. 1450. eam ita inscripsit. Cnicus siluestris prior, Atractylis Dalechampii. In secundo capite, sc. 13. eiusdè plantæ duas rursus exhibet figuras. Priorem videlicet p. 1468. mutato titulo, qui sic habet: Atractylis. Item alteram malam p. 1469. hac inscriptione: Atractylis quorundam Matthioli.

H. Lugd. 31. figura 9.

Ατρακτυλιδος Græcis, Lannis quoque, ceu Dodon. Gall. & Lat. Matth. in post. comm. It. cum mag. fig. lib. 3. cap. 101. Lobel. in Aduers. cui & Cnici siluestris species Dioscoridis, Galeni, Plinii, & Aeci suffragio, Obl. pag. 483. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 13. Lacunæ in Dioscorides (qui figuram habet, quæ placet.) Camer. in Hist. germ. & Epit. Matthioli. Bellon. Obl. lib. 1. c. 18. & Hort. Lusit. [qui wild Cardebenedictæ vocat] Atractylis dicitur, quod eâ antiquæ mulieres pro fuso vt erentur: ἀτρακτυλιδος enim fuso significat. Quare Gaza Fusum agrestem, alii Colum rusticam appellant. Vocatur etiam *νικη* & *γεια*, Cnicus siluestris. Recentiores quidam siluestrum cartamum appellant, hoc est, Belgis wilden Carthamus. Northæ verò voces ante dictæ sunt, quæ à nonnullis huic adferuntur, cœu & facultates.

Synonyma.

ATRACYLIS VERA FLORE LVTEO.

EX radice parua, nonnihil obliqua, caulibus pro- murtur singularibus, striatis, subhirsutus, medullâ Tom. III.

Frequens propè Tridentina mœnia ac in Goriolienſi agro, quin & compluribus Italię locis. In omnibus, quas adit Cluſius, Prouincijs frequenter obuium fuit. Copioſè prouenit in planitie inter Arboſians, & Audincourt è regione Bechamps non longè à Montbelgardo: Geneuz in *plain palais* incipit erumpere in fine Mœrij: Monſpelij, Lugduni & Baſileę paſſim, in campeſtribus & aſperis locis.

Vires

Eryngij folia, auctore Dioſcoride, primo germinatu murâ condita in cibos oleſis vice recipiuntur. Id porro vim habet caleſciend. Potum ducit vitas & menſes, torminaque ac inſtationes diſſoluit. He paricis autem, & à venenatis beſtijs commotis, & his qui lethale venenum ſuſperunt conuenit cum vino. Bibitur aduerſus plurima mala, cum ſemine Paſtinacę drachmæ vnjs pōdere. Fertur quod alligatum pro amuleto, & in cataplaſmate impoſitum, tubercula diſcutit. At radix ipſius cum aqua mulſa potus, opithotonicos & comitiales ſanat. Non parum autem falluntur qui ſecacul ab Eryngio fecerere neſcientes, Eryngij radices tum Sacchato tum melle aſſeruatas Venereis inſeliciter commiſcent auxilijs, vt qui ederint fortiores, ſalacioręque reddantur. Quippe hac facultate Eryngium præſtare nunquam hæcenus apud Dioſc. & Galenum Matthiolo reperire licuit. Radix, ſi viſco querno, ijs ſubuenit quos vel epileſia, vel paſm⁹ affligit: Eadē ſaccharo cōditur in vſus prædictos. Ex venereis folijs meſe Maio aqua exſtillatur, quę pota eximè bona eſt contra puſtulas Lunę Venereę, mirificęque ab hac labe ſanguinem emundat: vtilis eadem in febris quotidianis & tertianis experimento certo cōprobata: ad quęvis colli viſa, cum aqua pluuiali etiam prodeſt. Radix contuſa & impoſita, ſpinas & lignorum fragmenta aſulſæve extrahit. Eadem cum axungia ſalſa miſta, carnem ab oſſibus recedentem continet impoſita. A veterano quodam Medico Italo, teſte Camerario, competum eſt, radicem Eryngij probe contuſam, modicęque in vino rubro coctam, & impoſita ab ortu prohibere, quãquã cōtrâ intro ſumpta partum acceleret. Foliorum ſuccum cum vino expreſſum vtiliter propinat Dodonęus ijs, qui gonorrhœa Venerea vexantur. Aiunt autem Eryngium herbam, ſi capella vna in os ſumat, ipſam primùm, mox totum gregem ſubiſcere, donec accedens paſtor ori eam eximat, Plutarcho auctore. Aſſimabat quidam, inquit Aëtius, aſſidud Eryngij vſu, nunquam poſtea mixiſſe calculos, cum prius eo morbo frequentiſſimè vexaretur.

ERYNGIUM CERVLEVM.

Deſcriptio

Eryngium hoc cæruleum à vulgati nobiſcum diſtinguunt ſolo floris colore Matth. Anguillara, Caſtor, & Geſnerus de hortis. An eadem in App. pag. 292. Eryngium impropricè vocatum, Rola Hiericantis?

Lob. in Aduerſ. Eryngium montanum cæruleum, non recipiendam pro Dioſcorideo. Obſ. Eryngium montanum tenuifolium ambitu profundè ſinuatum. Cluſ. Hiſtor. poſt. libro 5, pagina 158. Eryngium 4. ſive montanum ſine iconè.

Cæſalp. lib. 13. cap. 28. Eryngium aliud cacuminibus cæruleis, quod in monte Auerne Apenni-

ni Spinam S. Franciſci vocant. Camerat. hort. Eryngij rotum cæruleum in montibus Allobrogum: Ad Hiſtor. Matthioli. Germ. lib. 3. cap. 10. Eryngij aliud genus cæruleo flore: cuius genus prouenit tantum in Auerne Apennini, &c.

Locus & tempus

Per plures annos habui Montbelgardi in Horto Ill.

E.C. ſed incuriâ bortulani petiit, qui euulſit improuidè: Vidi Ellingæ in horto Di. Volmarij: Baſileæ in horto Domini Doctõris Fœlicis Plateſii: Stutgardię in horto Ducis: Argentinæ in horto Friderici Meier.

ERYNGIUM MARINVM.

Deſcriptio

Eryngio thæcino radices ſubſunt longiſſimæ circumquaque profundè vagantes, ſapote aromatico, folijs plurimū pullulantiæ, quæ in Matthioli iconè omiſſa ex longis pediculis, nihil aut petparum laciniaſa, ſerè rotunda, latiora ramen vtcunque quàm longiora, interdum latitudine palmū excedentia, craſſa ſive ſpiſſa, albi-

cantia vel glauca, vti tota planta, quæ in adoleſcente planta tum in lacinias abeunt, non admodum tamen profundas, ſed rigidorum ſpiculorum mordacitate multò inſeſtiores, nec craſſitudinem illam etiam ſiccata amittant, licet neruoſiora appareant, multò etiam quàm Mediterraneici latiora, cauſis cubitalis valdè ramoſus: capita extremis ramulorum inter pungentia folia ſedent, flores proferentia albidos. *Semina* duo iuncta, lata, quæ cum ſpinis vndique ſint obſeſſa, vix impunè eximi poſſunt.

Hoc Eryngium Geſner. de coll. ſtirp. & in append. Anguill. epiſt. 3. (qui cum Matth. Crocodilion negat,) Matthioli in ſuis comment. Dioſcor. Hiſt. germ. & Epit. Camerarij (qui poſuit allam figuram ex Geſnero factam ad meam plantam illi miſſam) Camer. hort. Caſtori pag. 173. Apollini rad. i. ſupra Diaſat. Cluſ. Hiſt. poſt. lib. 5. p. 159. (cui &

(cui & Eryngium 5.) & C. Bauh. apud Matth. Eryngium marinum dicitur. Brassuolæ Eryngium. Goropio Eryngium maritimum, Eryngium glycyrrhizon. Hist. Lugd. p. 1459. Eryngium marinum Matth. de quo ait. Eryngium licet faris dilucida sit à Dioscoride tradita delineat, quodnam tamen Eryngium propriis repaerent, nondum inter Herbarios constat. Aliis enim Eryngium hoc nannum indicis omnibus propriis exprimi placet. Hoc Plinius lib. 22. cap. 7. in litoribus maris, folio Apii esse dixit, quod aut falsum est, aut depravati codices, ut pro *apio* *apio* legisse videatur.

Lacuna in Diosc. lib. 3. c. 5. hoc Eryngium pingit nomine Glycyrrhizæ spinosæ. Dicens Plinium lib. 9. cap. 22. confundere vulgarem Glycyrrhizam cum Eryngio marino quod vocatur etiam à Crateua Glycyrrhiza. Non existimo cum Lacuna confudisse Eryngium cum Glycyrrhizæ Plinium, sed malè legisse sola Glycyrrhizæ & Echinodea pro Schinodea, id est, Lentiscina.

Dodon. Eryngium maritimum. Lobel. in Aduers. p. 375. Eryngium marinum & vscum Dioscoridis descriptioni magis accedens. Obsert. p. 489. Eryngium marinum. Drypis Theophrasti quorundam. Aduers. p. 375. videtur Acanos Plinii. Icon. Plant. Tom. 2. p. 21. Eryngium marinum, Drypis Theophr. quorundam.

An Bellon. Obs. lib. 1. cap. 8. Eryngium Antiquorum & Eryngium marinum in Creta proueniens?

Eryngium marinum mihi prouenit Montbelgardii in Horro E. C. Habebamus Lugduni in horto. Vidimus Stutgardiz in horto Ducis, & Basileæ in horto Dj. Dis Fœlicis Plateri pulchrè virens Octobri. Semen maturum profert in Autumno & prouenit Vere. Veneta litora vndique referta spectantur. Non modò in calidiorum regionum, quales sunt Hispania, Italia, Gallia Narbonensis & similes, sed etiam frigidiorum & ad Septentrionem vergentium, ut sunt Anglia, Belgium, Hollandia, atque alia iis adhuc frigidioris, maritimis frequens spontè nascitur, & radice sub terrâ vagatur.

Matthiolus ait radicem minùs secare quàm alteram, sed eadem possidere vires. Dodonæus, qui primum facit, ei tribuit vires quæ vulgari Eryngio tribui solent, dicens: virensque radix ex calfactoria, &c. Meminit Clusius Rondeletum, marini Eryngii radices (quas potiss. vlturpandas censebat), Saccharo conditas prescribere solere mulieribus frigidiorè vteri in temperie laborantibus, ad iuuandum conceptum, priùs tamen purgato vt decet corpore, & necessariis præmissis.

ambientia exsiccata tui & decidunt, & ad plantam [cum deflorum] cum foliis, præsertim in floribus, repetite licet ad exdara quidem. & lignosa sed quæ non viax sit, & singulis annis semine maturo pereat, femineque decido renascatur.

Clus. Hist. Eryngium pumilum. H. fl. post. lib. 5. p. 159. Eryngium pumilum Hispanicum, Eryngium marinum.

Lob. Obs. p. 490. Icon. Plant. Tom. 2. pag. 23. Eryngium pumilum Clusii. Tabern. icon. & H. fl. Dodon. Ist. in fol. p. 720. & H. Lugd. 1. 1461. Eryngium pumilum Clusii.

Post melles plerumque inuenitur passim ægro Tempus. Salmanticensis in collibus, & nusquam alibi: semine quidem inde relato, natum est apud Belgas, sed feris flores protulit, qui nullum semen dederunt, deinde color ille caruleus longè fuit remissior.

ERYNGIVM PVSILLVM. planum.

Hvmile e- Descriptio
rat, inquit Clusius, statim à radice in plures ramos dimaricatum, teretes, rotundos, procumbentes: ad quorum singula veluti genicula nascebantur inordinata folia, extrem latiuscula, circa pediculum angustiora & crebata: quæ verò circa radicem, solem quidem illis similia, sed ampliora, vt etiam lata, binas aut amplius longa, ex viridi pallefcens coloris: frequentes ex alis ramuli nascebantur, ad quorum singulos nodos foliola, & echinata videntique capitula exoriebantur: florem obfcuare non licuit, nondum se prodebat cum sub sequentem Autumnum Viennam euocaret: radix laticrassa, & aliquot fibris donata: quin & procumbentes cauliculi plures, secundum radicem caput, crassiusculas fibras agunt, quibus subinde tefe

ERYNGIVM PVMLIVM.

Descriptio
Palmi est, nonnunquam pedis, altitudinis, caule gracili, multis ramis ex aduerso vt plurimum nascentibus, prædito: folia circa radicem in rotæ speciem humi sparguntur, maiuscula, latiuscula, & molliora: at, quæ in ipso caule sub alis nascuntur, multifida sunt, renuia, in ambitu serrata & aculeata: ramulorum summitatibus globola insident cauliculi, octo plerumque spinosorum foliorum ambitu stelle instar circumualata, ipsa etiam spinosa: flos & tota capitula cum suis foliolis ea ambientibus, carulei sunt coloris: succescente plantâ, folia secundum radicem in orbem nascentia marcescunt, deinde alia cauiem

firmant. Et secundum hoc Eryngij genus, Eryngium sc. pusillum planum, non à me quidem naturali loco observatum, sed in exulto horto Ill. viri Joannis de Brancion cretensis confectum, quod Joannis Mutoni Tornacensis Pharmacopœi, nunc se accererat.

Pusillum Eryngium planum Mutoni, inquit L.obelus (ita enim inscribit in Obs. p.490. Icon. Plant. Tom.2. p.22. & H. Lugd. pag.146.) rarè rari vel in hortis apud Belgis videtur, foliis quàm Diplacis longè minoribus, angustioribus: coliculis dodrantalibus & pedibus, anfractuosis & diuarcatis, in quibus summis & feruntur longitudinalem stiliu minores quàm Carapèditis Eryngij Radix Conide aut Asparagif, sed minor multè perennat. Nutriam me vid. se meminisse in hortis Joannis Mutoni.

ERYNGIUM PLANUM, LATIFOLIUM
Capitula rotunda parua.

Descriptio

Cum Clusij descriptio omnibus numeris absoluta sit, eam hic tradimus. Bicubitalem, inquit, vel ampliore[m] habet altitudinem, caule[m] firmum, striatū, medullā albā p[er]eniam, ac veluti nodis distinctum, præsertim quâ parte eum amplectuntur latâ & membranaceâ sede folia, tres aut plures vncias longi, duras

lata, viridia, venosa, in ambitu serrata, & aspera non nihil, subamaro, acrisculô que gustu: quæ verò circa radicem nascuntur, longiora latioraque sunt, & oblongis pediculis inniuntur: summus caulis in aliquot ramos diuisus, breuiora folia habet, eaque in profundas lacinas diuisa, & molli-
bus spinis prædita: summæ deinde alæ in aliquot ramulos desinunt, echinata capitula ferentes, sphaericæ ferè rotunditatis, in quibus multi carulei stiliu albicanibus staminibus præditi, sub ipsis autem capitulis nouem aut plura oblonga, angustâ, aculeata foliola, stellæ imitar expan-
ta: ipsa potè capitula cum summis ramulis, supræ-
mæque caulis parte, interdum vestitate carulei proliis colorem adquirunt: radix in nouellis plantis digiti crassitudinem & longitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris subsulca, intus alba, carnosa, gustu daleucula, perinde ac Eryngij marini radix: vetustate turbide grandescit, & in plures alias radices exuberat, singulis annis ex laentibus frequentiores caules proferens: aliquando tamen hoc in ista planta observabam, vt producto semine, subsequens hiems illam pro-
fus conuinceret, præsertim cultioribus locis, Muton post. comm. Talicis lib.3. cap.22. Eryngium plantum nomine terius tantum meminit. Nec placet Camerarium apud Matthiolum pro

hoc Eryngio plano ponere figuram Eryngij Alpini, ac diuersum facere à Clusij Pannonico Matthioli planum.

Casten Durant. p.173. Eryngium planum siue lauc. Clusio Pann. & post. Hist. l.5. pag.158. Eryngium Pannonicum latifolium. H. Lugd. pag.1460. Eryngium planum Matthioli. Dodon. Lat. in fol. p.720. Eryngium spurium primum. Tabern. icon. l.7. tab. 693. & H. flor. lib.2. pag.367. & 369. Eryngium caruleum 1. Flaw meer Wurtzel. Item Eryngium caruleum 2. Item Eryngium alpinum caruleum, Blawberg/ Bracsendissel. Tres figuras vnius plantæ habet, posterior est Matthioli quæ deterior.

C. Bauh. apud Matth. Eryngium alpinum planum capite Diplaci, quem Carduum nobilem Bernenses, in quorum alpius frequēs, vocitant. Eryngium planum Matthioli (in cuius figura capita Diplaci requiro) Dodon. Cast. Lugd. Eryngium aliud montanum Dalechampi eidem, quod & sub Spina alba, sed figura vitiosa p[er]cussit videtur. Eryngium alpinum Gesneri, Eryngium magnis latique capitulis. Eidem in app. Eryngium montanum tenuifolium, ambitu profundè sinuatum Lob. Obs. Alpinum caruleum Geneu. Lobel. Eryngium alpinum caruleum, Tabern. Eryngiū capite Diplaci Cam. Herba peregrina folis Acanthi, & Acanthus sylu. Dioscor. C. Bauh. Non videtur fuisse notam C. Bauhino Matthioli Eryngium planum, si notum, in eo non requireret capita Diplaci, nec idem fecisset eum Carduo Diplaci capite, qui diuersus, sicuti etiam Carduus nobilis Bernensium.

In hortis Vraustaciæ primum istud observauit Dodonæus: Frequens nascitur in pratis ad Danubium supra & infra Viennam sitis, & in hortos illatum scilicet prouenit. Floret Iunio & in Silesiacis montibus spontè etiam nascitur. Provenit nobis Montibeldi in Horto E. C. vnde habuimus semen non recordamur, primo anno non protulit caulem. Floruit autem nobis Augusto & Septembri.

ERYNGIUM ALPINUM LATIS FOLIIS,
magno capite oblongo caruleo.

Plutium capiteum est pitum est radix pollicaris, terram veris comosa: folia prima plusquam cubitalibus nixa pediculis, Calthæ palustris, eodem modo propter pediculum salcata, sed mucrone acutiore, per ambitum serrata, alia per caules ad ramorum diuarcationem laciniata, & profundè incisa, carulea, & profundè incisa, carulea, & caulis

potissimum suprema, quemadmodum & caulis ipse cum ramis, echini magni oblongi, densissimo creber-

Creberimorum cistatorumque foliorum caruleorum echinum superantium vallo latent medii.

lobel. in Aduerf. p. 375. Icon. Plant. Tom. 2. p. 23. Eryngium alpinum caruleum Geneuente perquam venustum. Gesn. hort. Eryngium alpinum Edler distel. De coll. stirp. fol. 75. Eryngium alpinum caruleum Edler distel.

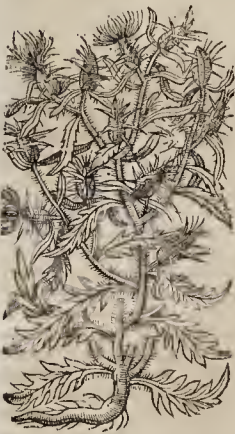
Camer. apud Matthiolum Germ. & Epit. Eryngium planum, siue læue, Italis *tringo liscio* & *tringo senza spine*. Figura ex Gesnero, cui aliquando nisi Eryngium alpinum pulchra est planta, diuersum ramen facio ab Eryngio plano Matthioli, huic enim magna capita longa.

H. Lugd. p. 1460. Eryngium aliud montanum Dalechampi. Eiusdem Eryngii malam figuram exillimo poni pag. 1462. titulo *spinae albae Dalechampii*.

Eryngium alpinum Genex vidi translatum ex vicinis alpinis in hortos mense Martio folia incipere deprimere. Quidam rusticus, ni multum fallor, vocabat Cardon gentili: abundantem reperit in monte Thuiti, florere incipientem Iulii principio. Basileæ vidi anno 1595. mensis Augusti sine cum semine maturo in herbo Di. Io. Keitzman Pharmacopœi, vnde accepit semen serendum Montbelgardii in Horto E. c.

CARDVVS STELLATVS SIVE Calciatrapa.

Descriptio

Cybitu & celsitudo. Cylindricum altius est caulis angulosus, subhirsutus, alis multis concavus: folia facis mollia, pedem aliquando longa, aliquantum incana, profundè in laciniis inconditas dissecta: capituli extremis herentia ramulis glabra. Cyani capitulis æqualia, singulis squamatis in vnciales & fuscunciales rigi-

das, mordaces, rectè fores minantes spinas desinentibus, vtradiatam stellam imitari videntur: florum stamina purpurea, rariùs alba: semen lubricum paruum, oblongum: Radix digitum vel magis crassa, mollis, succosa, neruum habens vt alia radices, durissiculum, colore albescens, longa pedem, Raphano similis, Columnæ.

Ruellius stellatum hunc Carduum intelligit lib. 3. cap. 84. vbi ait, Tribuli terrestre genus quibusdam esse putatur, quod vulgus Chaucetrapam, vel Calcatrapam vocat, quod cacumen veluti muricibus, quas vulgus appellat Calcatrapas, muniatur, & spinarum aculeis insigniter armatur, ramis humi procumbentibus, siliqua spinarum vallo munita, in qua semen rotundum, nigrum, ruderæ & septa villarum obfidens: sed fo-

Tom. III.

lium mihi nullam referre Portulacæ similitudinem videtur, nisi forsitan id genus esset, cui Cicerulæ folium à Theophrasto redditur. Adhæc lib. 2. cap. 117. dicens. Acanos non multum ab ea quam vulgus Calcatrapam appellat dissidere cognoscitur, cum aculeata sit & brevis, lans & aocentibus vallata spinis, caule breui ac toroso, floribus, seu potius pappis in cacumine purpureis, rotundis capitibus, & spinarum septo muricatis, inde nomen in vulgus abiit, quod murices Calcatrapas nominet: radice candida & digitali. Hanc spinam humo erutani rura domorum laquearibus appendunt, ad arcenda vt purant maleficorum veneficia. Nascitur in incultis & asperis vbique. Ea spinæ breuitate, & multitudine capitulorum rigentibus aculeis armatorum Eryngium sectatur, idè Eryngiorum generi nonnullis, vt Aëtius retulit, adscribitur. Echinato capitellorum habitu reliquaque facie album Chamæleonem exprimit, quare ipsum Acanon, vt Theophrastus testatum reliquit, aliqui vocauerunt, inde ab Acano Latinis quæ aculeato sunt conceptu, aut floris sede, fructuque spinoso, feliciter Acanacea dicuntur, laborantibus Græcis vno verbo hos tres affectus includere.

Cordus in H. st. lib. 1. cap. 16. nomine Polyacanthæ describit, cuius icon è Dodonæi libris mutata est, pictorem fortè incuriã, non optima.

Trago Eryngium alterum, quod minus ritè describit. Apollinatis lib. 2. pag. 154. malè pingit Calciatrapam pro Bracendistel / Maistrey [Eryngio] nec sine errore hæc nomina germanici vna cum vrbibus Eryngii adscribit.

Trago & Apollinatis.

Apollo rad. 1. in Diastyr. 2. Labuntur, inquit, qui Calciatrapam radicem, vulgò Cacatrepola stellatam herbam, de qua Plinius lib. 12. c. 7. pro Eryngii radice, vtrumque confundentes, loco Scacacul substituunt. Item in elect. de cineribus. Matthiolum in Ruellium inuehitur, quod existimat Tribulum aculeatum Theophrasti eam esse stirpem vulgato Cacatrepola nomine: fecus autem dicitur Ruellius, cuius verba post descriptionem subiecta sunt. En ergo pigmea phalanx in Herculeum dormientem Ruellium. Quid Apollo velit per autoritatem Plinii nescio, nondum vidi, nisi error Typographi, & fortè legendum 22. lib. cap. 7. quia ibi fit mentio Eryngii, Matthiolum non tantopere mihi reprehendendus hoc loco videtur vt fit ab Apolline, non annotans hæc Ruellii verba, nisi forsitan id genus esset cui Cicerulæ folium à Theophrasto redditur: apparet Ruellium dubitasse, ac veluti sepataste Tribulū Diosc. à Tribulo Theophrasti.

Dodon. lat. in fol. p. 721. Carduus stellatus. Nonnulli Stellariam vocant: Cordus Polyacanthum, sed tamen *πυρακωβία* siue *πυρακωβία* Theophr. (Gaza Aculeosam vocat) fortassis ab hac differt. Falluntur autem qui Eryngium aut aliquam eius speciem esse autumant. Matth. Calcatrippam Irælis dici ait, Germanis *wallendistel* / *Radendistel*: Belg. *Sterre distel*: Gallis *Chausse trappe*. Gall. 1. 4. c. 60. Carduus stellatus & Stellaria & Calciatrapa. Non est species Eryngii. Figura in Hist. Gallica Dodonæi minus placet, potissimum quod capita arinet, que melius pingi possent. Brunfels. herb. p. 287. facis commodam figuram exhibet sub alieno titulo, nempe Eryngii.

lobel. in Aduerf. Carduus stellatus, seu Calciatrapa, & Tribulus Ruellii, Coronopus [adde quod vocabulum errore Typographi in Adv. g. missū est] Plinii. Calciatrapam vulgò nuncupatam

Lobel nota
int.

quia non manibus, sed calcibus atteritur, mirus decuit Commentatorem indicatam præterisse. *Indicatus* Matthiolo non est hic *Carduus*, ut sibi falso persuadet in *Aduers.* Lobelius. Idem in *Obseru.* p. 48; *Carduum* stellatum, siue *Stellariam* & *Calcitrapam* satis commode (vt etiam in *Icon. Plant.* Tom. 2. p. 11. sub iam dictis nominibus) pingit, ac dicit: *Perperam Polyacantha Cordo* vocatur, an *Myacanthus* Theophrasti cap. 4. lib. 6. *Spina alba* vera *Rondelerio*, an Theophrasti *Tribulus* solo *Cicerula* Ruellio.

Clus. *Hist. post. lib. 4. cap. 2.* *Carduus muricatus*, vulgò *Calcitrapa* dictus: *Iconem sine descriptione* ponit.

Tabern. *Icon.* p. 701. & *Hist. lib. 2. p. 376.* *Stern distel*, *Spina stella*. Itē *Icon.* p. 702. & *Hist.* p. 377. *reife Stern distell*, *Spina stella alba*. Frustrā ponit duas figuras.

Casalp. Cacatrepola vulgò quasi *Cacotribulus*, id est, insectus *Tribulus*, quidam *Stellariam*.

Camer. hort. 34. *Carduus stellatus*, *Eryngium Guilandini* *Calcitrepola*. C. *Baub.* apud *Matth.* *Carduus stellatus*. *Schvvenckf.* *Carduus stellatus*, *Calcitrepola* *Italarum* *Matthioli*.

Fab. Colum. de plant. *Hist.* pag. 107. *Hypophæstum* dicitur, ac ab ipso cum *Hippophæsto* *Veterum* confunditur.

Locus & tempus

Nascitur circa vrbes, oppida & pagos, planis & campestribus locis, præsertim in *Rhenana* regione, autore *Cordo*. *Clusio* teste crescit in nonnullis *Stina* & *Moravia* locis, verum non adeò frequens vt in *Germania* reliqua & *Belgica* *Gallia* *Prouincijs*. Exit *passim*, inquit *Dodonæus*, in *Zelandijs* & alijs maritimis, circa *Antuerpiam* frequens: reperitur & in *Germania*, *Italia*, ac alibi secus vias: *Julio* & *Augusto* potissimum cum flore vigens. *Carduum* stellatum siue *Calcitrapam* accessit *Geneuā*, attuli etiam *Colmaria*, plantauit & *seminauit* in *Horto E. C.* verum non diu durat, *Monspelij* vbi abundat vocatur *Calcitrapa*. *Florentem* vidi mense *Augusto* inter *Lauannam* & *Geneuam*, & in vrbe ac extra vrbem in plain palau vel alibi mense *Octobri* & *Novembri*. Reperi albo flore inter *Geneuam* & *Cologni*: *Copiosum* obseruauit in *Italia* vt *Brixia* & *Mediolani* in ipsa vrbe mense *Maio*, *Patauij* circa muros, *Lugduni* cum flore albo & *purpureo* *Septembri* & *Octobri*.

Vfus & Vires

Augenius ad *calculus* plurimum prædicat. *Facultate* autem hic *Carduus*, *Dodonæo* teste, *excalcascientis* nature est. *Semen* ad *vrinæ* difficultatem commendatur: *vrinas* ciere & *calculos* expellere fertur cum *vino* exhibitum. *Baptista* *Sardus* aquam ex hoc *Carduo* destillatam auxiliari affirmat *lue venerea* infectis: *iecur* item huius vsu adiuuat, *obstructiones* eius tolli, *sanguinemque* à *vitiosis* humoribus emundari, & *aduersus* diurnas febres, siue *quotidianas*, siue *tertianas*, vtiliter exhiberi. *Font. de morb. int. lib. 3. cap. 8.* ad *diarrhœam* in lotionem *crurum* cum *abstrinentibus* præcibit *radices Calcitrapæ*. Item *cap. 10.* ad *dyfentetiam*.

LEVCACANTHA VETERIBVS.

CAP. XVII.

Descriptio

DE *Leucacantha* quam *Romani* *Gniam* *Carduū*, *Tbulat* *Spinam* *albam* vocant, *Dioscorides*

brevius, quam nobis ad eius cognitionem comparandam necesse fuerit, scripsit. *Leucacantha* radix, inquit, similis est *Cypero*, amara, valida (vel vt alij *modis* *cyperis*, i. e. amara valde) *Hæc* manducata *dentium dolores* mitigat. At *decoctum* eius *cyathorum* *trum* *menstruā* cum *vino* potum, auxiliatur *pleuriticis* *diccibus*, *sichidibus*, *ruptis*, & *conuulsis*. Sed & *fuccus* *radicis* *potus* eadem facit.

Nec *falsus* *Plinius*. *Leucacantha*, ait, quam alij *Phyllō*, alij *Ischiada* alij *Polygonaton* appellant, *radice* *Cyper*, quæ *comanducata* *dentium dolorem* sedat. Item *laterum* & *lumborum*, vt *Hicesius* tradit, *semine* *poto* *drachmis octo*, aut *succo*. Eademque *ruptis* *conuulsisque* medetur.

Galenus *Leucacanthæ*, quam alij *Polygonaton*, alij *Ischiada* vocant, *radicem* *amarā* esse dicit, & propterea *secare* ac *ficcare* *tertio ordine*. Verum in *calefaciendo* *primi ordinis* esse.

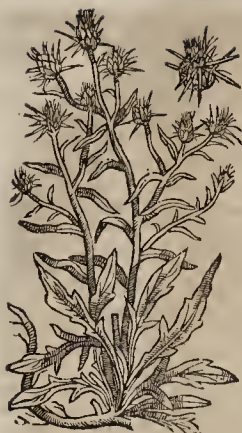
Ex qua breui mentione, quæ sit hodie *Leucacantha*, haud facile est decernere. Illud saltem extra dubium est, quod *Leucacantha* [*Alba* *Spina*] non solum vocum *transpositione* & *compositione* ab *Leucacantha* soluta *compositione* i. e. *Spina alba*, differt, sed etiam re ipsa maxime, quod aperte *prisci* *authores* monstrant, qui *seorsum* & *diuersimodis* de vtraque tractant.

Suspiciatur *Cornarius* eam esse *Spinam*, quam vulgus *Herbariorum* *Carduum* *Mariz*, *Matthioli* *lactæum* appellat, quam opinionem non approbamus cum *Lobelio*.

Figura, quæ apud *H. Lugd.* *lib. 14. c. 11.* pro *Silbo*, seu *Leucacantha* *Lonicæ* ponitur, est *Spinæ* *albæ* *siluestris* *Fuchsj*, siue *Acanthij* *quorundam*. *Leucacantha* non est *Carlina* illa, quæ *caulem* *profert*, licet *Dodonæus* eius fuerit opinio, teste *Lobel.* *Lonicæ* pro *Leucacantha* male ponit *lib. 5. cap. 28.* nomine *weissgarten distel* *Carduum*, qui *Echino* *opus* cognominatur. *Leucacantham* *Dioscoridis* *suspiciantur* *Lob.* & *Penz* esse *Carduum* *bulbosum* *Monspeliensem*. Sed errant, vt patet *capite* de *Acanthio* *siluestri* *Dalechâpij*, siue *Carduo* *bulbo*. *Leucacantha* *Möspeliensij* *Dalechâpij* in *Hist. Lugd.* *lib. 14. c. 10.* *genium* non est, vt *periti* *Herbarij* nobis iudicant, sed *Carduus* *Galactites*. *Spinam* *Solstitialem*, quam *Sesteriensis* *Auriale* vocant, quidam pro *Leucacantha* monstrant, quorū opinio nobis multum aridet. *Leucacanthæ* *loco* *sumi* *Carduum* *Benedictum* *conqueritur* *Matthioli*. Sed *conqueritur* *sumi* & eius *loco* *Chameleonem* *album*. Apud *Tragum* *lib. 2. c. 117.* contendunt nonnulli, *Eryngium* *vulgare* esse *Leucacantham* *Dioscoridis*. *Rhamnū* [*Oxyacantha* *Matthioli*] in *ascriptis* *Dioscoridis* *Leucacantha* vocatur, teste *Gesnero*.

SPINA SOLSTITIALIS.

IN *frequentes* *ramos* *dicaricata* est, *caule* *gracili*, *bicubitali*, *albido* *tomento* *vndique* *obfuso*, *membranis* *passim* *secundum* *longitudinem* *apertis* *alato*: *folijs* *stipato* *vnâ* *cum* *ramis* *ad* *Cyani* *folia* *accidentibus*, *duarum* *triūve* *vniciam* *longitudine*, & *longioribus*, per *superiores* *ramos* *vix* *vniciam* *longis*, *albicantibus*, *hirtutis*, quæ in *strem* *eunte* *caule*, *serè* *decidunt*, *capitula* *Cyani* *capitulis* *æqualia*, *longis* *rigidis* *luteis* *Cardui* *stellati* *Spinis* & *singularum* *squm* *marum* *murone*

mucrone natis infesta, *florum* stamina lutea, quæ tandem in pappo euanescent: *radix* satis longa lignosa.

Camer. hort. Carduus Solstitialis, siue spina Solstitialisquam Allobroges nominant *Aureoles*, ob floris colorem aureum. *Cæsalp.* lib. 13. c. 49. *Cacarepola* altera. *Dodon.* Lat. in sol. p. 721. Spina

solstitialis Cardui stellati altera quadam species. *Lobel. Aduers.* Spina solstitialis, *Auriales* Prouincialium, an *Pliniana*? *Stellato* Carduo similis, nec minus nobilis spina, aut Stella solstitialis. *Icon. Plant. Tom. 2. pag. 12.* Spina solstitialis. *Ponæ* in Baldo, Spina, seu stella solstitialis *Ponæ.* *Gesn.* in epist. ad Io. Bauh. Spina solstitialis & Spina citrina.

Spina solstitialis florens adhuc in nostro horto Geneæ mense Nouembri, hiemem non petulit, D. Felici platero feliciter prouenit Basileæ, vt & mihi Montbelgardi in horto Ill. C. Monspelii abundat spontè, mense Augusto florens, sicut & Autumnu reliquo & Vere. Eandem ex semine ortam vidi Tiguri in horto D. Funckii mense Septembri.

Spinam solstitialem annotauit Valerandus Dourez efficacissimam in morbo regio ex experientia Fontanoni. Florem atque radicem, id annotante Camerario, mirificè prædicant valere in Cachexia, hydropè, febribus diuturnis, virginum decolore facie, & aliis obstructionibus. Eius decocto vel destillata aqua rusticè vtuntur ad cœxendos dolores, punctiões laterum, lienis tumores, & sudorem ciendum.

ACARNA FLORE LVTEO.

Carduus quem à Valerando Dourez habu radicem demittit lesquipalmarem, crassiusculâ, albam, fibras raras è lateribus producentem, circa caput grandescit, *coliculos* emittens plures patulos, per terrâ sparsos, durûm, tãtûmve aut etiã quatuor ferè vnciarum: varîè diuaticatos lanugine alba

rectos, membranaceis appendicibus tomentosis spinosisque secundum longitudinem alatos: *folia* creberrima, extremis potissimum ramulis, vnius aut duarum vnciarum, non totam semunciam lata, incanâ lanugine vtique pubescentia, non nihil sinuata, non tantûm infesto mucrone luteo; rigido, longo minantia, sed & pari feritate spinas è marginibus iaculantia: *capita* oblonga occultant densâ foliorum phalanges, lanuginosis squammis imbricaria, ex pappo candicante pendente semine oblongo, Chico simili, multò minori, minus candido, & stuis nigricantibus variegato.

Anguil. epist. 8. dicitur Acarna Theophrasti, quam ait in Illyria in insula Lesena copiosam inueniri, spinis luteolis, in cæteris totam albam, ramis pluribus, floribus luteolis, ex paruis echinis, semine simili Chico, coloris rufescentis [Taneto,] annuam esse plantam.

Lobel. in Adv. p. 373. Picnocomos Cretæ, Salonensis Galloprovinciæ, pusillus, pulchellus & rarus Carduus, &c. Idem *Obf.* pag. 484. *Icon. Plant. Tom. 2. p. 14.* Picnocomos Cretæ Salonensis Galloprovinciæ Aduersariorum, Chamæleonis nigri species, fortè Acarna bumilis quorondam. Item *Obf.* pag. 486. *Icon. Plant. Tom. 2. pag. 16.* Acarna Valerandi altera. *Figura* à Lobelio binæ exhibitæ pro Picnocomo & pro Acarna altera Valerandi valdè sunt similes, sicut & descriptiones, suspicor eundem plantæ.

Tabern. *icon.* & *Hist.* Acarna Valerandi altera. Item *Icon.* & *Hist.* Chamæleon, niger, *Groß* oder *Schwarz* *Eberwûrtz.* Ambæ figuræ sunt egedem cum iconibus Lobeli. *Hist. Lugd.* pag. 1456. Picnocomon Cretæ Salonensis *Ponæ* & *Lob.* Item p. 1484. Acarna Valerandi altera. *Dux* figuræ, duæ descriptiones vnius plantæ.

Reperitur Acarna Anguillaræ in Schiaouonia [Illiria] & copiosè in insula di Leseno. Nos qualem pinximus habuimus à Valerando Dourez.

Locus

ACARNÆ SIMILIS FLORE Purpureo Chamæleon Salmanticensis Clusii.

Chamæleon, Descriptio Cinquit Clusius, Salmanticensibus vocatur, tamen si historia profus refragetur: asinitatem tamen habere videtur, cum ea planta quam Anguillara pro Chamæleone nigro Dioscoridis exhibet: Est autem hæc planta ex Acarnaccorum genere: casilem pedalem habet interdum etiã cubitalem, multis alis siue ramis concauum, striatum & quasi *quadratum*, durum tamen & firmum: *folia* numerosa, longa, angusta, candicantia, spinis horrida: summis ramis

veluti umbella quædam ex quiritis aut senis cauliculis siue capitellis spinosis constantes innascuntur, in quibus *stus* purpureus diluitor, (maturo semine) subinde in pappum euanescit, reliquorum Acanaceorum more: *senes* est Cnici feminis forma, sed minus, foris subnigrum aut cinerei coloris, intus candidum, dulce: *radix* nigra, dura, si gustetur, dulcis. Tota planta *exiguus* est, & firmarum spinarum vallo nunita.

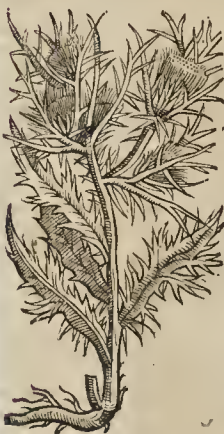
Dodon. Lat. in fol. pag. 717. Chamæleon niger Salmanticensis. Lobel. Obl. pag. 486. Chamæleon Salmanticensis Clusii [ita etiam inscribitur in Icon. Plant. Tom. 2. pag. 17. & H. Lugd. p. 1456.] ortu, folio, totaque facie Acarnæ admodum affinis est, & fortè eadem nigri Chamæleonis hæc species agro Salmanticensi oriunda, & à Clusio literis prodita: flore purpurâ diluto. Tabern. Icon. & Histor. Chamæleon Hispanicus Clusij, Spanisch Eberwurz.

Locus & tempus

Spinis rigentibus acutis similem Acarnæ Carduum dedit mihi Heidelbergæ Dom. Sprengerus nomine Cardui ferocis, similem itidem Carduum armatum atrocibus spinis, foliis ytrinque etiam candidis, vidi in horto Di. Friderici Meier Argentinæ, florebat quoque in horto Di. Obrechtii Iuriscoisultu mense Augusto flore purpurascente, qui an idem esset vel diuersus à Chamæleonte Clusij asserere non ausim. Agro Salmanticensi frequens: floret Iulio & semen Augusto maturum est.

ACARNÆ AFFINIS LEO FEROX
flore pallido.

Descriptio

Hæc vinctotius generis facillè Phœnicè, Leonem ferocem dixere nuper à spiculis & infestissimis spinis: nihil enim aliud è foliis aliud diuisis & capitulorum exordis, quam spicula & vepres vnciam & eleunciam longas videas: *cauliculus* vix palmum æquat: *stus* Cnici fylvestris, pallidus, spinis & aculeis sæuientibus horridisque

cinctus. Lobelius.

Lobel. Obl. pag. 485. & Icon. Plant. Tom. 2. p. 15. Phœnix, Leo, Carduus ferox. Ital. *Cardo fero*, *Leone ditto*. Tabern. Icon. & Histor. Carduus ferox, Phœnix, Lomendiscel. Dodon. Lat. in fol. p. 726. Leo, Carduus ferox.

Locus

Planta rara & vix nota, nullius propterea vltus: audit tamen Lobelius quibuldam atidis collibus Italiæ, ab Apenninæ non ita distitis, magno proventu gliscere.

* *

POLYACANTHVS CASABONÆ,
Acarnæ similis.

Descriptio.

Pvlcher est Cardus bicubitalis circiter, per cuius *caulem* rotundum, album, leuè, ramòsq; *folia* dodrantalia ac etiam longiora, vnciali latitudine, acuminata, superne ex atro virore solendentia, infernè tomentocandicante obstita densa, pressa, nec nisi scalpello aut alia eius nodi re ten-

tes radere, còspicuo, æquabili marginum circumscriptione, nisi prohibeant spinulæ flauescentes mordaces, quæ ex interuallis binæ, ternæ, aut quaternæ, rariùs singulares, in quas nerui defluunt qui obliquè à magno secundum longitudinem decurrite: neruo in oras exporriguntur. Semen paruum, oblongum, lucidum, nigricans. *Folia* superiora, interdum lata vnciam, etiam & semis, & capita abundant rigidis spinis.

D. Calabona Herbarius Ducis Florentiæ misit cum hac inscriptione Italica, *Leon di cardi maschio*.

Lobel. Obl. pag. 486. & Icon. pl. Tom. 2. pag. 16. Acarna Theophr. Anguillaræ. Lobelij descriptionem & figuram exhibet etiam H. Lugd. pag. 1484. hac inscriptione: Acarna Theophrasti Anguillaræ Lobelio.

Tabern. Icon. & Histor. Acarna Theophr. Anguill. wild Carlin.

Ferd. Imper. hist. nat. lib. 28. c. 1. tribuit Acarnæ Theophrasti folia longa spinosa, in circuitu extimo candicantia, parte internâ viridia. Ipsas quoque spinas albas, ternas, in foliorum ambitu ordine quodam iunctas. Florem azureum: semen nigrum papposum. Icon Imperati multò melius conuenit nostro Carduo, quàm Lobelij, lectores omnia diligetè examinent, & an Lobelij & Imperati icones diuersarum sint plantarum vel vnus.

Montbelgardè & Stutzgardiz in horto Ill. E. C. Locus: prouenit, semine à Casabona misso nata. Eundem Lutetiz obseruari memini in horto Robini, frigus est impatiens. D. Zvingerus in horto aluit cui etiam flores producti.

CARDVNCCELLVS MONTIS
Lupi.

STatim è radice simplice compluta nascuntur Descriptio *Folia*, duas vncias aut palmum longa, rigidula, in lacinas spinosas, semunciales, longiusculè distantes diuisa, Cardui stellati foliis similia: *caulis* plurimum nullus, aliquândo sesquipedalis, foliis paucis

paucis minoribus vestitus, breui lanugine subhirsutus, caput grande in cacumine gerit vnicum oblongum, rigidis nervosis spinosisque foliis oblitum, quibus squammæ oblongæ & innocentes subsunt, pappum coercentes, quem flos purpureus marcescens relinquit.

Lobel. & Pena Adv. p. 374. & Icon. Plantar.

Tom. 2. pag. 26. Carduncellus montis Lupi.

In planicie prope montem Lupi versus Meridiem copiosam observavit & collegit gener. H. Cherlerus, & tam aculeum quam sine caule, nec vllibi præterea ipsi videre conagit.

CARDVVS PARVVS.

Ynuentus mihi inter plantas Valerandi Dourez pulchellus Carduus, longiucula sed gracili radice nixus, à qua caules surgunt aliquot tenues, palmares & altiorem, in ramos diuisi per quos foliola vncialia, culmum lata, spinulis per margines donata, subhirsuta, capitula extremis ramulorum herentia. inter

reticulatos pinnatorum foliolorum cancellos conclusa, Cyani similia, minora. Carduus hic non multò maior est ipsa icone prout à nobis visus.

LINCOSTIS HERBA ARISTOTELIS.

Meminit Aristoteles herbæ cuiusdam Lincostis dicte, eiusdemque multum spinosæ, quæ aliam procreet plantam, hoc modo. Quia in aqua crescit, & multos aculeos habet, & hinc inter spinas multum liquoris colligit, qui putrescens, successu temporis, mediante Solis calore, aliud [numero] herbæ genus producit: de ea etiam Cardanus lib. 8. Subtil.

ECHINOMELOCACTOS.

Carduum hunc Indicum vidimus apud Chauli. Fratrem C. Bauhinum cui spinæ robuste, Tom. III.

quædam curuz, aliz rectæ.

De hoc autem Carduo hæc tradunt Lobel. & Pena in Aduers. pag. 376. vbi iconem proposuerunt: Miræ raritatis & venustatis Carduus, quæ spontè edunt noui orbis Insulæ Occidæ, præsertim ea quæ D. Margareta sacra est, vnde reduces Naucleri Anglici

Locus:

oris, Morgano peritissimo Pharmacopæo Londinensi attulerunt. Sit ne cæli Europæi patiens huius semen, nondum scimus: sed primo Vere experiemur. Videtur autem hic quasi quidam naturæ Cinnus ex Pepone, Melone, & Carduo costuisse: eoque nos Echinomelocacton, siue Melocarduum Echinatum, signatâ magis quam receptâ nomenclaturâ vocauimus, &c. Plant. Icon. Tom. 2. p. 24. Echinomelocactos, siue Melocarduus echinatus Indiæ Occidentalis Teut. 27. Tom. 2.

Clusius qui nouam iconem proponit ait in Exot. lib. 4. cap. 24. Anno 1601. plures Echinomelocacti plantas à quibusdam naucleris peregrè redeuntibus in Hollandiam illatas, varias autem fuisse quas conspiciebat, plantæ magnitudines, prægrandes aliquas, mediocres nonnullas, paruas, & nondum plenam maturitatem consequutas alias. Mediocrem fecabam, quæ duodecim vncias longa erat: infimæ partis terræ insedentis ambitus quinque & vnginti vnciarum, à qua in metam assurgebat: sedecim profundis sulcis totidemque elationibus costis prædita, quarum singulæ nouem tomentosa tubercula habebant, è quibus decussatim acutissimæ firmissimæque, & raræ quædam decem spinæ, vnciam, vt plurimum longæ, interdum etiam ampliores, prodibant, inter quas binæ (in maioribus ternæ, in minoribus singulares) surrectæ erant: ea autem sessili parte plantæ, quæ videlicet supra terram incubuerat, & veluti fornix in star curua erat, sulcæ & nigricantes, mediâ parte, ex spadicæo candicantes, supernâ cineracei coloris, cuspides verò purpurascentes. Summâ parte plantæ, siue verius fructus [etenim foliorum expers erat, & radice duntaxat nitebatur] densissimum tomentum emicabat ad vnciæ altitudinem, trium verò latitudinem in diametro, cineracei coloris: exterior fructus pars viridis erat, qualis ferè foliorum Tunzæ à nonnullis Ficus India & Opuntia appellata, parte tamen terræ proximâ ex albo pallescerebat interna pars siue pulpa, candida, ipsa, & aded lenta, vt in tenuissimas etiam laminas secta & digitis extensa vix frangi posset (quapropter concoctu valdè difficilem esse, coniecturam faciebam.) Cucurbitæ quodammodò saporè referens: pulpæ medrullium & ipsum cor minis album erat, nullamque cauitatem habebat, quæ semen contineretur, sed solidum erat: supræmâ autem pulpæ parte, cui tomentum in

M 3

hærebat, non nihil purpurea sebat; ipsum verò tomentum tenuissimum instar lapidis amianthi, & candidissimum erat, in quo latebant multæ exiles spinulæ purpureæ, quæ supra tomentum sese exerentes, rigidiusculæ erant; ab extima pulpa rari quidam prodibant in tomento latentes folliculi membranacei, siue vaginulæ, coloris sanguinei elegantissimi & floridi, vnciam longi, supernâ parte crassiusculi, infimâ autem, quâ videlicet pulpæ adhæserant, angustî & tenues, pleni semine exili, nigro & splendente, instar seminis Amaranthi purpurei, vel Symphonix, alio nomine blitum vesicicolore folio appellatur, summo horum folliculorum capiti inhærebat oblongum quidpiam, tanquam flosculi rudimentum, quod supra tomentum caput extulisse videbatur, sed prorsus aridum, vt qualis formæ fuisset, coniecturâ a se sequi nequirem: radices crassiusculas, longas, lentas & fibrosas, infuper alias in ambitu minores adhuc retinebat ex infima sede productas: &c.

H. Lugd. pag. 1442. Melocardium echinatus Penz. Tabern. Icon. & Hist. Melocardium Melonen distel.

CARDVVS PITAHAYA FRVCTVM ferens.

Descriptio

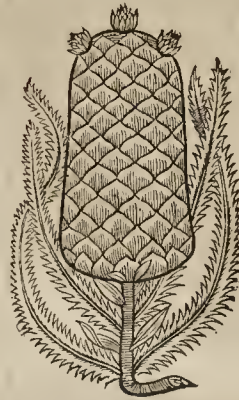
Carduum non minus admirandum quam Melocardium echinarum descripsit Ouiedus lib. 8. cap. 24. in Hispaniola insula nascentem. Pitahaya, inquit, fructus est pugni mediocris magnitudine. Hunc profert Cardui generis, spinis quidem horridum, sed aspectu iucundum & pulcherrimum: foliis enim caret, sed horum & ramulorum vice brachia quædam habet, sex pedes longa, quadrangula, in medio canaliculata, in quo medio & in angulis spinæ sunt valde pungentes, venenatæ, satis longis spatii à sese distantes, terzæ simul, aut quaternæ digiti maximi longitudine. Inter hæc brachia fructus medius exoritur, qui Pitahaya illic nominatur, cortice crasso, spinoso, & veluti squamoso contextus, qui tamen facile cultro inciditur, etiam si tota interiore parte granulis carni permixtis, sicuum nostratum modo, sit refertus, coloris venustissimi, nempe Chermesini saturati. Est & tota hæc pars edulis, manusque inficit Moti modo. Qui comederit, non statim, sed duabus horis ab eo sumpto, vrinam reddit planè crudam. Est tamen innoxius & spectatu elegantissimus, sed qui eum profert Carduus horrendus, specie valde agrestis & admiranda, viridij, cinerea, candicante.

Huius meminit & Cardan. de rerum varietate lib. 13. cap. 67. dicens. Tunz alij Pithaiam (fructum) adnumerant, cum qua in duobus conuenit, in colore rubro splendido, quo manus inficit, quòque adèò vrinam tingit, vt sanguis exquisitissimus videatur; in granis fructus, quæ intus habet rubra velut Ficus, & ex aculeatis plantis oritur; sed Pithaia coronatum non habet fructum, vt Tuna, sed Malo Appiano non absimilem formâ, colore rubro, cortice præduro.

NANA SIVE STROBILVS PERUVIANVS, & Ananas.

DE Ananas Theuetus, cuius figuram primo loco posuimus, ita scribit: Fructus

quo in America plurimum vtuntur, ibi Nana dicitur, mediocris Citrij mali magnitudinem æquat, specie est Pinei Coni, vt & figura docet. Maturus flauescit: sapore & dulcedine excellens, & vel saccharo ipso iucundior. Verùm ad nos impotatit recens nequit, adèò fugax existit. Nulla fert semina: ideòque non nisi furculis transplantatur, eo ferè modo quo apud nos per in situ noni. Crudus adhuc esui ram est rudis, atque ingratus, vt etiam fauces excoriet. Folium eius arboris primo ortu lunci latifolij simile est.

Hanc H. Lugdun. pag. 1840. Nana Brasiliæ-norum Theuetus: Item pag. 1841. Nana fructum, siue Yaiama nominat.

De hac loquitur Maffeus Ind. lib. 2. In Brasilia ex omni genere fructuum palma tribuitur iis quos vulgus Ananazes appellat, planta est humilis, cuius è ramis veluti pinea nucamenta dependent, præ-

mollia, hæc suo tempore in frustra desecta, gratissimè simul odore ac sapore non recentu duntaxat edulio sunt, verùm etiam in longum tempus adservantur è Saccharo.

Hanc eandem, ni multum fallor, Ouied. Hist. suæ lib. 7. cap. 13. tradit in hunc modum. Nascentur in Hispaniola reliquisque vicinis insulis fructus quidam, quem nostri à Strobili siue Pineæ nucis similitudine Pinas appellant, non quòd eiusmodi lignosas squammas habeat, sed quòd eius cortex simili modo distinctus, videatur, tametsi non squamatim, sed peponis modo cultello integer auferatur. Vt autem succi bonitate & suauitate reliquos fructus hic antecellit: ita color ille pulcherrimus ex luteo virefcens, paulatim per maturitatem virore euanescente. Odor iucundissimus qualis ferè in eo Persicorum genere quod à Malis & Cotoneis nomen apud Italos & Hispanos inuenit, magnitudo illi vulgaris Melonis. Nascentur verò singuli fructus ex Cardui genere aspero & spinoso, oblongis prædito folijs, è quorum medio proflit caulis rotundus vnicum ferens fructum, qui post 10. aut 12. mensem postea maturefcit. Eo sublato nullus præterea in planta nascitur fructus, ideòque ea velut inutilis abiicitur, &c.

Quibusdam locis nascuntur etiam hæc genera spontè in agris abundanter: at quibus cultura accessit, longè sunt illis suauiores, & cultoris beneficium abundè compensant. Huius fructus abundantia auctoritatem eius inquit: Sed tamen & his insularibus cum bonitate, tum magnitudine præstant, qui in continenti nascuntur. Maturus fructus quindecim vel viginti diebus conseruari potest.

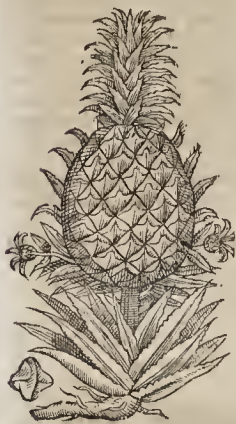
Mangas fructus Clusij reuocat in memoriam, Yaiama Ouiedij, tametsi plus similitudinis habere ipsi videatur cum eius Anon de quo H. n. g. lib. 1.

Mangas Anon.

cap. 47. egimus Iayama Oniedi Theuetus, si Clusio credendum apud Gac. lib. 2. cap. 9. similem describit nomine Hoytiti cap. 33. lib. sing. Americæ de quo paulò infra dicemus. Sed & Monardem l. 3. c. 63. Ananiam Theueti intelligere credimus, dicentem: Nux Pineæ siue Strobilus Peruanus celeberrimus est totius Indiæ fructus cum apud ipsos Indos tum apud Hispanos.

Acosta Ananas historiam nunc adscribamus. Peregrinus fructus. & ex Prouincia S. Crucis in Brasilia primùm in Occidentalem Indiam, deinde etiam in Orientalem Indiam delatus, in quibus nunc vberissimè prouenit.

Ananas Acosta.

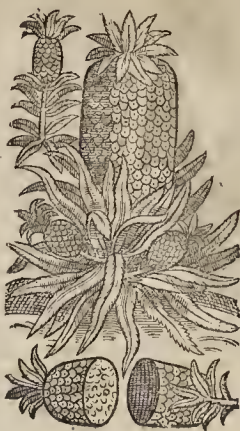

Citrii verò mali magnitudine est, admodum flauus & odoratus cum probè maturus est, adèd vt prætereuntes ex odore dignoscere quærat ædes in quibus sit: succulentus & gratissimè saporis, procul inuentibus aculeis caret. Singula stirpes Cardui edulis magnitudine æquant, vnicumq; malum gestant in medio quali caule, & circa eum multas alias proles, quarum nonnullæ et à suo fructu prædita sunt. Qui itaque fructus maturus colligunt, proles illic terræ mandare solent: è quibus singulæ deinde stirpes proueniunt suo Malo onulite, vt mater, quæ intra annuum spatium colliguntur. Eius radix Carduo eduli perquam similis est, sed & folia non sunt disparia tamen ad Ananas siluestris folia magis accedat. Vulgò *Ananas* vocant: Canarini verò *Ananasa*. Cùm primùm in Indiam illatus est hic fructus, singuli decem ducatis, aut paulò amplius æstimati sunt: nunc verò propter abundantiam [tamen si neque saporis neque odoris Prunis cedat] vix duobus regalibus Castellanijs veneunt. Hæc *Acosta* ex versione Clusii de suo *Ananas*, cuius historiam iisdem verbis refert H. Lugd. in Appendice p. 12. ac *Acanam Acosta* inscribit: ac de quo etiam similia scribunt Paludanus Quiedus ac Theuetus.

His ita traditis, superest vt *Ananas* ex Linschotani sententia prosequamur. *Ananas* fructus est, inquit, perelegans & speciosissimus, vt non desint, qui hunc fructum sua forma delectabili reliquos omnes superare putent. Crescit humi incumbens herbæ asperæ & expansæ Azeuar seu Semperuuo Hispanico haud æbsimili, quoad folia. Quæ primò vinda, maturatione demum aureum colorem acquirunt, cum modica quadà rubedine. Intus tamen perpetuò flauus est, sectione facillimè peruius: odore fragrantissimo, sapore qualis Mali Persici benè maturi. Estur ex vino: sed febrim excitare solet estu liberaliore.

Nam stomachum impensè refrigerat, ac proinde minis salubris censendus. Abundat succo, eoque tam acro, vt cultello quo dissecatus fuit non deterfero, vnicà nocte notabilia vestigia exsectione sua imprimat. Conditur cum saccharo. Gerit hic fructus velut umbellam quandam aliquot folijs constantem, ex qua si teræ mandes aliz prouenit,

Ananus Linschott.

est vel per quatuordecim dies iacuerit. Delatus est hic fructus primùm à Lusitanis ex Noua Hispan. & Brasilia in Indicas oras, in quibus nunc vadique & magna abundantia prouenit. Maturescunt hi fructus quætrag. similitempore, tum enim gustu pollent gratissimo. Melonis sunt magnitudine, formâ conii, aut Nacis pineæ, facillè tamen sciuntur, ac Persicum colore maturum representant, pari item ferè sapore. Verùm delicato gustu supra omnes fructus præstant. Succus multo dulcoris instar vix satietatem implet. Calidi sunt ram si cultrum horæ mediæ spacio insertum teneas ferè consumptus erit. Sanè communi vsu hominibus vix nocent, nisi supra modum fumantur, vtque ad gulam. In finis haud permittuntur. Vulgò sciuntur orbiculatim vinoque mercantur, suauemque omnino cibum præbent. Et hæc ex duplici versione Linschottani. De hoc etiam fructu scripsit Leuinus Hulsius in navigatione Holland. in Indiam Orientalem vt & Leti cap. 13.

Nux Pineæ, siue Strobilus Peruanus, stomacho utilis esse censetur, item cor roborare, languentem appetentiam excitare. Vulgaris est per vniuersam Indiam, & magnè apud incolas existimationis: editur prima mensa, & in pomeridiano æitu nam frigidus esse perhibetur. Siccus ad me perlatu est, & conditus siccus, vt illius formam contemplerer, duntaxat utilis fuit: ac conditum grati saporis deprehendi, tamen à sperulicolum immaturum dum condiretur fuisse arbitror, inquit Monardes. Hactenus in Medicum vsum non est receptus *Ananas*, sed solummodò ob saporis gratiam commendatur. Calidus & humidus est, editurque maceratus in vino fertur & inuidiosissimum Regem Ferdinandum comedisse vt Persicum Malo-cotoneum] & facilis est concoctionis: nimius tamen inflammationes parit quemadmodum Duciones Malacenses. Si medius seceretur, & partes denudè coniungantur, vnius diei aut noctis spatio cultellus relinquantur, inuenietur tota ea pars quæ in vulnere hæsit absumpta. Et hæc *Acosta*, qualia etiam Paludanus tradit.

V.
Vires & V.
fus.

Descriptio. AIZOI MAIORIS ORTV PERSIMILIS
exotica planta Lobel.

Lobel in Teu-
ton. p. 458. ceu
& in Icon. Plant.
p. 375. hanc ita in-
scripsit. Aizoi ma-
ioris ortu persi-
milis exotica
planta.

Clusius Iconem
eâdem, quam nos
ex Lobelio al-
sumpsimus ponit,
ac scribit: Qui ex
ex Iava anno 1599
redibant naucleri
Ananas fructum
saccharo cõditum
reportabant, & ce-
ius planta germi-
na virtutia admix-
ta, quorum iconẽ
hic subiiciendam

enabam. Erat quidem is fructus satis suavis, sed
qui ob nimiam dulcedinẽ, mihi nauscam ferẽ ex-
citaret, cuius pars intima durior, & difficilis (vt
appareret) concoctionis. Folia potrò antè viderã
ex Guineã delata (vbi fructus Pinã à Lusitanis
appellatur, ob aliquam formẽ cum Pineã nucẽ si-
militudinem:) Aizoi aquatici foliis nõ valdè dif-
finita, minùs tamen crassa, & in ambitu serrata
sive dentata, vt in subiectis germinibus animad-
uertete licet.

ANANAS SILVESTRIS, FOLIO ALOES
fructu Cupressino.

Descriptio

Altiũs al-
furgit
qui Ananas
silvestris nun-
cupatur: nam-
que truncum
habet hastæ
magnitudine
læuem admo-
dum, rotundũ,
& Mali aureæ
crassitie, spinis
horridum: fo-
lia spinosiss
cuspidib. præ-
dita, & per am-
bitum mollib.
spinis septa:
singulæ arbo-
res secundum
radicem sum-
mã tellure mam-

gnam foliorum comam fundunt, maiorum quàm
quæ in arbore sunt, quæque procul inuentibus
Aloẽs foliis simillima videantur, tenuiorum ta-
men, pluribus spinis horridorum, & dilutè viren-
tium: adnata se propagat, aliaque stirpes ex aliis

enascuntur, præsertim in sepibus & hortorum
ambitu, quos egregiè maniant. Rami foliorum si-
mul glomeratorum capita profertunt, flauentium
admodum, & tenerorum, suauissimi odoris, quæ
nihil aliud sunt quàm flos ipse: ex horum singu-
lis spica prodit Arundinis spicæ non abfimilis,
sed crassior, compactior, & elegantior, odore Ce-
drit. E ramis dependent fructus *Ananas byano*, id
est, Ananas siluestris dicti, quia cum domesticis
nonnullam habeant similitudinem, Melonis ma-
gnitudine, coloris rubri elegantis & oculos oble-
stantis, toti in partes diuisi, quemadmodum Cu-
pressini strobili, seu nuce exliccatæ, sed tubercu-
lis fortis obfusi, vt procul spectantibus magni Pi-
nei strobili appareant.

Arabes, descriptionis autore Acofã teste, ex
versione Clusij, *Queira* vocant, quemadmodum
in Decan: Persã *Ananãsa* & *Angali* florem (qui ca-
put illud foliorum odoratum est) Arabes *Chux-
tãid*, Persæ *Pixoxwãit* dicunt. Turcis est ignota.

Clusio ad Acofã Ananas siluestris habens
aliquot notas non dissimiles Aloẽ Americane.
Cur hæc Clusius in post. editione omisit?

H. Lugd. Ananas siluestris Acofã.

Capitum teneriora folia seu flores crudi edun-
tur, Carduõsque sapiunt: sed exiguum alimen-
tum præbent.

Succum commendant Arabes ad iccoris & re-
rum calores, renum vlcera, purulentas vrinas, pe-
nis excoriationem, diabetem & Erysipelas.

CARDVVS EX MADAGASCAR
Indiz.

Descriptio

Non fru-
ctus, in-
quit Clusius, sed
elegantissimi
cuiusdam Car-
dii generis ca-
put (decimus
quintus eius
fructus Exot.
lib. 2. cap. 15.) le-
ctum in ma-
gno illo sinu
Insulæ Mada-
gascar, à Lusit-
anis *Baya d'An-
lon-gil* nuncu-
pato, Orienti
exposito, ele-
uatione Poli
antarctici sex-
decim grad, in

quo Hollandi primã suã navigatione, & aquam,
& alia ad victum necessaria comparabant aliquot
diebus isthuc hærẽtes, antequam in lauam perger-
rent. Vnicum potrò huius Cardui caput reper-
tum in ligneis illis capsis à Naucleris relatis,
quarum antè memini, cui nullum
nomen additum, sed scheda
duntaxat, indicans in
eam dicto sinu le-
ctum fuisse.

***

FINIS LIBRI VIGESIMI QVINTI

HISTORIAE UNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXVI

CORYMBOIDES, VEL CORYMBIFERÆ, ET MINVTIORA
CAPITVLA FERENTES, ALIÆQVE NONNIHIL SIMILES.

Restant inter Capitulas Corymbos florum gestantes. Quanquam verò Prisci Hedera Baccas seu racemos Corymbos, & Ferularum caules ac racemas Corymbiam dicat Plinius, Corymbosque quos condiebant: tamen apud eundem legimus comantes auri fulgore Corymbos dictos flores, seu, ut ille ait, fructus Chrysocomas, qua non infima est infra à dicendum stirpium. Estque Κόρυμπος quoduis summum. Et plaræque hoc libro enumeranda florum gerunt densum, & in capitulum aggestum quandam minutissimorum flaminum stipitum, quem Corymbi nomine auri serper complecti libuit, dum tu certius ac melius inuenias nomen. Ορειματισσών lex vetat nulla. Sed illud cum Philosopho editum volumus, oportere τὰ ὄνματα τῶν ὄρων εἶναι ὀμβόματα.

OTHONNA VETERIBVS.

CAP. I.

Thonnam Dioscoridi fuisse incognitam, vel illud conuincere potest, quòd nihil ex se de ea certi scribitur, sed omnia aliis accepta referat, ex quotum tantum opinione famaue hæc de Othonna memoriæ prodiderit. Othonnam aiunt nonnulli [his Codices quidam vetusti vsque ad *habet hæc folia &c.* omnino carent] maioris Chelidonii succum esse, quidam Glaucii: alii (S) floribus corniculati Papaueris expressum [τῆς κρητίτιδος μέλανος τῶν ἀθίων ῥιζῶν, quæ verba sic leguntur in veteri: τῆς κρητίτιδος μέλανος ῥιζῶν: sed vulgatam scripturam Goupylus meliorem esse censet.] alii Anagallidis caruleæ, Hysociami & Papaueris succorum mixturam esse contendunt: alii denique Troglodyticæ cuiusdam herbe succum, quæ Othonna vocetur: nascique eam in eo Arabiæ tractu, qui ad Ægyptum spectat. Habet hæc folia Eruca [ἐρῦκαι] proxima, crebrò perforata, & tanquam à tinceis pertusa, squalore obfusa, pauca: quare quidam Anemones speciem esse existimauerunt. Ex ea succus expressus oculorum medicamentis conuenit, vbi expurgare opus est. Mordet enim & quæcunque oculis caliginem offundunt, absterget. Tradunt & humorem quandam ex herba emanare, qui elorus, femotis lapillis, in pastillos ad eadem digeratur. Aliqui tamen affirmant lapidem Ægyptium esse, in Thebaidæ nascentem, ære colore, exiguâ magnitudine, gu-

stu cum fetiore quodam & astictione mordaci. Othonne, inquit Plinius lib. 27. cap. 12. (tradens ea, quæ Diolcorides,) in Syria nascitur: similis Erucæ, perforatis crebrò foliis, flore Croci (Cocci CH.) quare quidam Anemontem vocauerunt. Succus eius oculorum medicamentis conuenit. Mordet enim leuiter (leniter, & calfacit CH.) & excalfacit, astringitque siccando. Purgat cicatrices & nubeculas, & quicquid obstat [oculis obstat vet.] Quidam tradunt lauari: atque ita siccam digerit in pastillos.

Iam pridem cogitauit Marcellus, & in eam partem inclinauit ei animus, vt crederet sui generis omnino esse Othonnam: quæ verò alia de ea tradantur à vitium & potestatis similitudine ab aliquibus credita, dictaque fuisse: & ex eorum ratione, quæ Græci ἀπὸ βαρδύουνα vocant, ad Othonnam translata fuisse.

Matthiolum verò in Othonna suam ignorantiam accusat, quæ quia ei non nota fuit, prout ab omnibus in Italia ignorari falsò definit, auctore Guilandino in Theone.

Nobis quidem, inquit Sarracen. in scholiis, haud fecus ac Priscis incerta omnino huius Othonnæ historia fuit in causa, vt è Recentioribus nonnulli varia variè in hoc Dioscoridis capite legerint. Ac inter ceteros quidem Rondeletius, ἀπὸ τῆς ἐρῦκαι, ἠδὲ ὀσμῆς legebat. Doctissimus Dalecâpius, ἀπὸ τῆς ποδὸς ἴσθηται vt audio, legit ποδὸς τεσσα. Marcellus, ἀπὸ τῆς χαλκῆς χροῦ, λευκῆς χροῦ. Attamen perbellè respondent, quæ de

Matth. n.º 1

Othonna retulit Plinius, cum vulgata Dioscoridis lectione. Mitari subdit Matthiolum Herbam incognitam Italicè vocare Othonnam.

Flos Aphri-
cannu

And. Lacuna Florem Aphricanum Othonnam herbam esse, Dodonæo teste, suspicatus fuit, cum cuius rament descriptione haud per omnia iste flos conuenit.

Herba Gen-
si

Othonna accommodare voluisse Rondeletium Herbam venti air Lob. in Adu. dubitârque de hac opinione in Obs.

Idem Rondeletius in pharm. supra Marciatum dicit apud Dioscor. cap. de Othonna, meliùs legi Mentham pro Eruca, ac eam esse, quam alii Clymenon putât, & quam Arabes Mentham maiorem vocant, nos Scrophulariam maiorem. Cetera æquiuoca vide in ipsa Dioscoridis Othonna Historia.

Scrophula-
ria maior

TAGETES INDICVS MINOR SIMPLICI
flore siue Caryophyllus Indicus, siue
Flos Africanus.

CAP. II.

Descriptio

Triatos
Sprodit
caules, dodra-
rales, aut pau-
lo maiores, in-
tus fungolos,
alis aliquor
concauos: s-
lta Tanaceto
similia, pinn-
ata, ex quinque
aut octo con-
ingationibus,
imparique ex-
tremo commi-
ssa, odore
viroso grani:
singularia fa-
turatè virent,
tres, aut qua-
tuor viciis
longa, femi-
na

ciam circiter lata, circumquaque denticulis serrata, in acumen desinentia: flores extremis ramulis hærent singulares, ex calyce turgidulo oblongo, simplice foliorum ordine radiati, colore infra ex flauo, supra ex flauo ferrugineo, holosericeam telam imitante: medium obtinet stamina numerosa, flauenta: quibus appenduntur semina tenuia, oblonga, nigra: radix brevis, fibrosa, ac vbi è terra prodit, bina habens longiuscula folia. Icon nostra ex Fuchsianis iam erat parata, quæ Tagetem flore pleno apprime potissimum demonstrare videtur.

Garyophyllos Indicos, referente Ttago Germanico, lib. 1. cap. 192. quidam volunt esse Flammeam Violam, quæ Græcis *φωδὸς* & *φωδύλον* dicitur. Idem lib. 2. cap. 145. auctor est vocari *Sammetz blumen* (quasi dicas Serici villosi flores) & *Inde dianisch Vågeln* (Garyophyllos Indicos.) Sibi videri esse Caltham Plinii. Sc non posse satis mirari, cur nonnulli hanc plantam Arthemisia adnumerare voluerint, cum non solum formâ, sed etiam odor & sapor manifestè reclamant. A foliis Tanaceti similibus, Tanaceti speciem censeri. Non esse porò Tageten Apulei cum eius historia nulla apud eundem autorem extet. Proin-

de siue Caltha, siue Scopâ regia Autumnalis, aut quocunque tandem nomine appelleretur, certè sibi esse quàm gratissimam. Hæc ille, qui Garyophyllorum Indicorum tria facit genera, exiguâ nimirum, medium, & grande, distinguens ea tantum magnitudine & tempore, nec indicat, an sint simplici, vel multiplici flore. Videtur autem pingere Lagetem minorem flore simplici.

Tria quoque genera hæc Garyophyllorum Indicorum assignat Matthiolum in post. comm. cum mag. fig. Lat. & Italicis. Non desunt, inquit, qui Othonnam esse censent eam plantam, quam Indicos Caryophyllos vocat vulgus, quib. ego quoque subscriberem, si hæc planta Eruca foliis excreceret, si quæ paucis, cribri modo perforatis, & friabilibus. Verùm cum foliosa sit planta, & non paucis foliis referat, quæ Tanaceru porus, quàm Erucam referunt, eaque cribri modo perforata, aut tanquam à vermicibus erosa sint, nec friabilia, non video sanè cur in horum sententiam concedere queam. Nihil enim me mouet ad probandam horum opinionem floris color, & latifolia imago, aliis reclamantibus notis, cum numerosa sint plantarum genera, quæ croceis & latis proueniunt floribus. Ego quidem si mihi decernendi facultas daretur, in Chrysanthemum genere hanc plantam reponerem. Ceterùm tria huiusce plantæ obseruari genera, floribus tantum differentia. *Matthiolum* autem genera hæc nunquã inspersisset, illud nobis manifesto argumento esse potest, quòd non solum floribus differant, sed etiam foliis & caulibus, id quod hortulani norunt, qui facili cognitione antequam flores proferat, majores plantas à minoribus distinguunt. Aut porò, vt omnibus satis faciat, duas se addere didicæ huius plantæ imagines: Sed has in dictis commentariis nondum videre contigit.

Camerarius in eius Hist. germ. eadem tradit, ac duo genera tantum pingit, licet tria esse referat. Sed in Epit. duo picta duntaxat agnoscit. Videtur autem huius flores simplices pingere secundo loco, hac inscriptione: Caryophyllus Indicus minor: Italis, *Garofano Indico minore*. Est hic Matthiolo in commentariis dictis, Tertium & postremum Garyophylli Indici genus siue minus, floribus simplicibus foliorum coronameto. Camer. hort. Flos Indicus minor flore simplici, Tagetes, siue Africanus Flos.

An Dodonæo ritè perspectæ sint species Floris Aphricani considerent lectores. Ait is in H. Gall. Flos Aphricanus, Flos Indianus, qui Galli vocatur *Oeillet d'Inde*, Belg. *Thunis bloemen* videtur doctis quibusdam Othonna Dioscoridis. In foliis huius floris, si Soli opponantur, obseruari ferè possunt, quæ Diosc. de Othonna dicit, Duplex huius inuenitur species. Maior est altitudinis octo aut nouem pedum: colore Arantioru saturatiore parte superiore, inferiore pallescente: floret primum Augusto. Minor incipit florere April: & adhuc Maio, deinde tota Æstate, maiori omnino similis, caulibus, foliis, floribus & semine, nisi omnino minor esset, nam non multum altior pede exurgit: embat tum foliis, tum floribus odore sunt ingrato valde. Dodonæus eadem de Florib. & Hist. lat. in fol. habet, ac addit. Inter Calthas numerandus videtur Flos cognomento Aphricanus. Huius duæ species: vna minor, altera maior, erecta, ad tres, vel amplius cubitos asurgens: folia vtriusque cribri modo Soli aut lumini opposita, perforata cernantur: flores ex octo aut decem foliolis congesti, inferius lutei, superiore verò parte in ful-

Matth. m

uo rubentibus, & obscure rubens villosum holofericum emulanti bus: Est vtraque species cum foliis, cum floribus grauior odorata: vtriusque etiam flores, sed maioris frequentia subinde multiplicatur: quorum foliola ab vtraque parte lutea vplurimum: Sunt qui velint Plinii Petilium lib. 21. cap. 8. Sed Petilium flos est autumnalis, circa vepres nascens. Andreas Lacuna Othonnam herbam esse suspicatus fuit, cum cuius tamen descriptione haud per omnia iste flos conuenit: nisi forte squalidior, & paucioribus foliis, similibus Erucæ, manifestiusq; perforatis, in Aphrica quam in Europa nascatur. In hac enim amplius multifolius, foliis Tanacetæ, quæ Erucæ similibus, itaq; non verè perforatis, sed que talia lolini opposita tantummodò apparent, gignitur. Et non rarò euenit, vt feruenti, calida hæcque regione: ex sterili aut inculto, & aprico solo, in humidius, cultiusque vbiq; cælestium elementis, tranllate stirpes luxurient. Nam solis calique mutatio, ad stirpium mutationem plurimum habet momenti, & maximè accedente cultura mangonio. Quæ tamen an tantum potuerit, vt florem hunc totum penè transformauerit, expendèdum relinquitur. An Lycopersium, cuius Gall. lib. 4. de simpl. inced. facult. meminit, sit Flos Aphricanus definiti absolute non potest. Videtur tamen illi, si non idem, simillimas: folia etenim, & præsertim flores graui admodum & ingrato prædita sunt odore, & qualitateque venenosâ, Cicuta proxima. Cuiusmodi autem expressus & ressecatus succus, nondum quidem obseruasse, nos confitemur: vero simile tamen est, ex floribus haud alterius, quam flauis, aut sublutei coloris, & graueolentem futurum. Et hinc non audiendi sunt ii, qui hæc Tanacetum, vel Artemisiæ speciem, aut innoxiam stirpem fore autumant. Et hæc Dodonæus, qui olim in Hist. gall. proposuit figuram Fuchii, quam proponimus pro minore flore pleno. In postremis exhibet iconem Lobelii, cui titulum fecit, Floris Aphricani, vbi etiam proponitur pro minore.

Cord. in Hist. Tanacetum Peruvianum appellat, ac flores ab aliis Caryophyllis Indicos, ab aliis Indicas Rosas vocari ait: Iubi annotatum est Petilium aliquos suspicari. Videtur autem Tanacetum Peruvianum appellatum à similitudine Tanacetæ, & Peru Ameriæ provincia, ex qua primum in Europam allatus hic flos à Germanis creditus est.

Gesn. de coll. stirp. fol. 77. Florem Portugalicum nominat, vel Indicum minorem. Idem de hort. Florem vel Caryophyllum Indicum vulgò dictum ait Punicâ lingua si bene meminerit, Pedua vocari: esse vnum minorem flore simplici. Videtur autem in Cat. pl. fol. 10. Caryophyllum Portugaliæ appellare Violam, ac tradere esse Scopam regiam Plinii, violentum spirantem odorem, &c. Hoc confirmat pag. vbi ita scribit. Violam flammeam eandem esse Scopæ regie existimo: dicitur hodie Flos Indicus, aut Portugallensis, *Fleura ou Girofleus de Portugal*: cuius duo genera, alterum minus, alterum valdè procerum. Illi autem non placet, sic Edlen blumen Portugall (Portugaliæ flores nobiles dixeris) quosdam Othonnam suspicari.

Et hunc L. bellius, vt hanc censuram non mereretur in Aduers. vocat Othonnam Italorum, & hoc titulo pingitur in Obs. p. 40.) & Florem Aphricanum (& hac inscriptione extat in Ic. Plant. p. 13.) ac querit an sit Lycopersium Galeni? Nam

cum sit calidus gustu, inquit, vix opinionem Othonnæ tuetur.

Florem Indicum alterum minorem vulgò appellatum inter autumnales flores, Cæsalpinus Anemona Dioscoridis conuenire tradit, & quidem radice potius, quam Argemoniæ Plinii.

Tabern. Icon. & Hist. dicitur Flos Aphricanus minor flore simplici: & sic etiam Gerardo.

C. Bauh. phyt. Tanacetum Africanum, seu Flos Africanus minor, quem ait variare magnitudine & flores di tempore: esseque flore simplici, hofque reperiri rubros, croceos, mellicos, & albos.

Tagetes siue Caryophyllus Indicus, siue Flos Aphricanus in genere dicitur Germ. *Indiansch Nâgeln Saunnenblumen* (quali Florem holofericum) *Indiansch Blumen* (Portugaliæ) *bloumen*: Brabantis, Flandris & Belg. vulgò *Thuns bloumen*: Flos Tunetanus. Gall. *Ouille d'Inde*: Genue *Fleur de R. me*: Ital. *Gar. sans Indan*: Boh. *Parassilar* *Indyâsky*.

Tagetem Indicum minorem flore simplici habemus Montbelg. in horto Ill. C. W. Montbellii florentem obseruari Iunio in hortis, Genue & Basilea: In horto Ill. E. C. Cæppinga, & in Beldi ac in horto adm. balnei. Apud Felgas, Gerinaros & alibi, teste Dodonæo, in hortis colitur. In Africa plerisque locis spontè prouenit: vnde primum in has regiones inuectus: qu. nò videbatur Carolus V. Romanorum Imperator apud Tunetam celebri potius esset victoria: ex quo illi & Africano & Tunetensi cognomen.

Tagetes indicus minor multiplicato flore.

Alterum Tagetis minoris genus contractitate habitu, facile à maiore separatur, cum quo tamen flore multiplice ei conuenit, minore nihilominus, & colore speciosiore picturato, vt prædictum genus.

Gesn. de hort. dicitur Flos, vel Caryophyllus Indicus minor flore multiplici. Math. in Hist. germ. Caryophylli secundum genus, *Indiansch Nâgeln*.

Fuch. Tagetes Indicus, Artemisiæ genus quartum, floribus luteis, & Croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

In edit. Lugdunenfi anni 1551. huius figura est sub falso titulo pro Artemisia tenuifolia, quæ eadem pro Tagete Indico ponitur.

Tabern. Icon. & Hist. Flos Aphricanus minor multiflorus, *Enfselt Saunnet / oder Klein gesfirt Thuns bloumen*. Icon Tabern. melius placet pro Flos Aphricano medio à nobis descripto.

Gerard. Flos Aphricanus minor multiflorus, *The Smalest Double Africane Marigold*.

Habeo in horto E. C. Montb. ex sem. ne à me collecto Sturgardiæ, & aliis in locis. Genue vidi florentem in horto Cæli Curionis mense Iulio: Tiguri in ollis mense Septembri, Octobri & Nouembri.

TAGETES INDICVS MEDIVS FLORE luteo pallido.

Medio se modo habet inter Maiorem Minoremque: flos granique odore cum vtrisque conueniens. Verum huic flos denso foliorum agmine stipitatus, pallida flauedine exceptis

Anemone
Diofc. Cæ-
falp.
Argemone
Plinii
Flos phric.
minor flore
simplici
Tancæ
Afric. C. B.

Nomina
linguarum

Locus &
tempus

coperr-
m ale-
Dod.

anacetum
in est cea
Artemi-
siæ

sa India-
anacetum
Peruiana
m Cordo

Portu-
gallicus

pedua
sola flam-

entra duo
fis.

thonnæ
alorum

thonnæ
fol. non

extimis foliis intensius coloratis) tinctus est, haud secus ac Maior, quo tamen ut minor, ita & praecocior est, *caule* minus recto praeditus.

Hunc habeo Montbelgardi in horto E. C. collectum Sturgardiae, floret citius quam maior, tota minor, maior tamen quam in priore minore, colore ab eo etiam diuerso, nempe pallido, simili maiori, caulis non ita *rectus* nec magnus, ut in maiori.

TAGETES MAXIMVS RECTVS FLORE
simplici ex luteo pallido.

Superfunt
Sdae maxi-
morum spe-
cies: prior
praeditos om-
nes procerita-
te superat, nō
alia ferens
interim *flus*:
flor simplice
contentus fo-
liorum agmi-
ne multis nu-
meris maior,
ē calyce quo-
que maiore,
ex luteo pal-
lescit, minus
amoenus quā
Minoris sim-
plicis.

Trago for-
tē hist. Germ. Caryophyllus Indicus maximus,
das allerhöchste Indianisch Negele.

Celsus. Flos Indiae vulgō, Othonna Dioscori-
dis, Othonne Plinii.

Camer. hort. Flos Indicus maior flore pleno
& simplici.

Tabern. Icon. & Hist. Flos Aphricanus maior
simplici flore, groß Thunie bluem einfach. C.
Bauhin. phyt. Tanacetum Africanum, s. siue ma-
ius simplici flore. Gerard. Flos Aphric. simpl.
flore, the great simple Frank Marigold.

In horto Montbelg. ex semine Sturgardiano,
olim & aliis locis ut Basilea, & Gœppinge.

TAGETES MAXIMVS RECTVS FLORE
maximo multiplicato.

Descriptio

Tandem succedit maximus ille serotinus,
humana proceritatem aliquando superans,
caule recto, rigidoque: flores lutei pallidi, in-
numeris stipati toliis tanta amplitudine ut volam
manni contendant.

Gesn. de hort. dicitur Flos, vel Caryophyllus
Indicus flore multiplici.

Matthiol. in post. comm. cum mag. fig. Caryo-
phyllorum genus, siue procerius, floribus aureis
magnis, numerosis ad nodum stipatis foliis. Sed
considerent lectores, an huic conveniat, quod
ait Matthiol. flores lutei holoserici charmetini.

Camer. ad Matthiol. germ. Caryophylli Indici
s. floribus magnis, nullo malo odore. In Epit.
Caryophyllus Indicus, It. *Garofano Indiano*, Ger.
goßfarb dosten / vel *Indianisch Nægelen* / o-
dore minus grati.

Hanc pingit Lobelius in Obs. p. 410. & in I-
con. Plant. pag. 713. hoc titulo: Othonna maior

polyanthos.

Tabern. Icon. & Hist. Flos Aphricanus maior
aureus multiflorus, Groß goldgel Thunies-
blum. Item: Flos Aphricanus maior, Groß ge-
sult gel Thuniesblumen. Cuius duas icones pro-
ponat nescio. Eadem etiam exhibet Gerard. his
inscriptionibus: Flos Aphricanus maior poly-
anthos, the great Africane double
Marigold. Item: Flos A-
phricanus
maior, mul-
tiflorus: the
finer dou-
ble Africane
Marigold.

C. Bauhin.
Phyt. Tanace-
tum Africanū
s. siue maius
flore pleno.
Icon. Matth.
Garyophyl-
lus Indicus
maior.

Hunc se-
pius in horto
E. C. Montb.

habui à me seminum, accepto semine ex duer-
sis locis, ut Sturgardiae ex horto illi. Ducis, ubi ex-
cresecbar ad altitudinem hominis & ultra.
Genève vidi florentem mense Octobri, & No-
uembri. Seritur in hortis, colitur in fistilibus, &
arculis spectandi gratia. Tagetem vidi transplā-
tatum Sturgardiae sumo, quem cum limaces vo-
rarent, calcem in circuitu sparserunt, quo reme-
dio videntur in aliis etiam plantis à limacibus
conseruandis.

Odor huius plantae, auctore Trago, nec non
gustus eius calide illum qualitatis participem esse
arguunt. Nonnulli male feriat homines pte-
ter omnem rationem & experientiam de eo ini-
quos spargere rumores non sunt veriti, distan-
tes leprolos eos fieri qui herbam eam secum ge-
starint. Excalfacit & siccit, inquit Matthiolus,
quo fit, ut is quoque in medicum vñ trahi pos-
sit, ubi abstergere & aperire sit opus: Minor va-
lentius id praestat quam maior. Venenosa autē
& refrigerandi potentia, florem Aphricanum
donatum esse, odor ingratus, caput aggrauans,
Circutae similis, qualis Lycoperii succo, ostendit:
de iade & experimentis nonnullis constat.
Meminit etenim Dodonaeus in puero, qui flores
mandere inceperat, labia & os inflata se vi-
dere: sicuti crebro iis accidit, qui Cicutae
fistulis ludentes aut modulantes, intral ab iacis
aliquandiu continerunt. Feli etiam flores cum
calycibus, recenti caseo permistos olim dedit:
quae mox valde inflata, & paulo post mortua
fuit. Mures quoque qui semen arroferant, mor-
tui feruntur reperti. Quae omnia venenosam &
deleteriam huius herbae facultatem ostendunt: &
non audiendos esse eos qui hanc Tanacetum vel
Artemisiae speciem, aut innoxiam stirpem fore
aitant.

CHRYSANTHEMVM VETERIBVS.

CAP. III.

X *Pueri & quorundam aut vbi dicitur, nonnullis Bosphororum, te-
nera quaedam herba est auctore Dioscori-
de.*

de, sed fruticis specie, quæ laeues proferit *caules* folia multifida: *fleres* melinos vehementer splendentes velut oculum in orbem circumactum; quare ita nominata est [*ἡ οφθαλμοειδὴ μακροτάτη δὴ ἢ ἄνω ἀπὸ τοῦ σῶματος*, Matth. hæc demenda vult vt translata ex capite Buphthalmi.] Nascitur circa ciuitates. *Caules* ipsius olerum modo eduntur. *Flores* tritici cum cerato, Steatomata discutere dicuntur [Quæ sequuntur vult etiam Matthiol. demenda, vt translata ex capite Buphthalmi] ipsa herba pota in balneis, post exitum de folio, morbo regio correptis breui bonum colorem inducit.

Plinius Chrysanthemum scorum non meminit, nec Galenus, nec posteriores Græci Medici. Quæ verò Dioscorides de hoc prodidit, ea omnia de Buphthalmo Plinius tradidit, hic saltem Connatio teste, aliis verbis vltus: quare hoc loco suppositum esse hoc caput videtur possit.

Et hinc non desunt, qui credant Buphthalmum & Chrysanthemum vnâ & eandem esse plantam, quòd paribus notis inter se certare videantur; tamen si particulares quedam notæ in vtriusque diligenter expendantur, facillè inter has plantas discrimen aliquod notari deprehendetur. Quòd cum optimè sciret Dioscorides, diuersis libris, diuersisque capitibus de his speciebus differuit. Quod vtiq; minimè fecisset, si compertum habuisset, nullam inter eas intercedere differentiam. Quæ tamen hinc cognosci potest, primum quod Buphthalmo folia in linteicniculo similia, quæ planè capillaria constant: Chrysanthemum verò multifida. Deinde Chrysanthemum caules in cibus mandati aliorum olerum modo scribit Dioscorides: id quod de Buphthalmo agens silentio præterit. Præterea flores Buphthalmo reddidit Anthemidi similes: Chrysanthemum verò luteos, & vehementer splendentes. Cæterum de horum viribus differens, Buphthalmi flores, cum cerato tritos, tumores, duritiasque discutere tradidit in vniuersum, & affirmatiuè locutus. Verùm postea de Chrysanthemum scribens, huius flores, inquit, steatomata discutere produntur, particulariter, & dubiè locutus. Hæc sanè harum plantarum manifesta discrimina faciunt, vt credam, inquit Matthiolus, quòd aliquis antiquorum curiosus, nuntique sciolus Buphthalmum & Chrysanthemum vnâ tantum referre plantam fortè existimans, omnia in Chrysanthemum adiecit, & confuderit, quæ libro tertio de Buphthalmo memoriæ prodidit Dioscorides.

Chrysanthemum suum habet Matthiolus, quod ait nulla prorsus reclamante nota cum Dioscoridis Chrysanthemum conuenire. Inscribitur hoc à nobis Chrysanthemum segetum.

Chrysanthemum multorum doctorum hominum iudicio Calendula siue Caltha nostra est. Chrysanthemum sunt qui velint eum esse florem quem Germani, inquit Cornarius, *Schmalzblumen* vocant. Plinius Elichyson à quibusdam Chrysanthemum vocari dixit. Chrysanthemum camomillam postremam Dioscoridi dictam existimat Tragus lib. 4. cap. 86. esse Cotulam non foetidâ, seu Chamæmelum inodorum. Chamomillam tertiam inquit Tragus lib. 1. cap. 47. vulgarem Dioscorides Eranthemum & Chrysanthemum vocat. Quod Chamæmelum aureum peregrinum capitulis sine foliis inscriptum, ait Dod. latinus esse Chamæmelum Dioscoridis, & Galeni præteritum & ignoratum. Arthemisia in ascript. Dioscoridis apud Gesnerum Chrysan-

themum cognominatur. In Aduers. Lobelii Arthemisia marina Noeticorum [Jacobæa marina] Chrysanthemum appellatur. Caryophyllos Indicos posse esse Chrysanthemum genus concedit Matthiolus germ. lib. 4. cap. 67. Chrysanthemum nomen attribuitur à Dioscoride & Plinio Heliochryso, & hinc vocant Lob. & Pena in Adu. suum Heliochrysum Chrysanthemum. Chrysanthemum Democriti Dod. de purgantibus lib. 4. cap. 2. Vnguem aut Pedem Leopardi vocat. An Ranunculus relictus non repens? Ranunculum dulcem, seu pratensem (Ranunculum repentem non acrem) Tragus lib. 1. cap. 31. Chrysanthemum Democriti vocat. Non placet pro Chrysanthemum apud Lonicer. lib. 5. cap. 65. *Goldwissen blumen*, *Mossblumen*. Est enim, nostro quidem iudicio, Caltha aquatica. Chrysanthemum apud Gesnerum in ascript. Dioscoridis Chryfocome vocatur. Chrysanthemum apud Dioscoridem dicitur de Chryfocome inter reiectanea, quam nescio quâ occasione sibi Tragus persuasit esse Fabam inuersam, seu vt nos vocamus Anacamperes. Chrysanthemum inter spuria Dioscoridis dicitur de Aizoo maiore, hinc fit vt Tragus inter nomina, Sedo maiori attributa habeat.

CALTHA.

Caltha flore simplici.

Caltha flore pleno.

A VREUS
Plurimum Description

splendor, anrequam vilitas comperta esset, nobilitari: qui omni auro saturatus ruffescit, Chrysanthemum segetum forma, non vt illud è squamato capitulo sed calyce multifido hirsuto prodeuntes, odorati, disco luteo vel fusco, semine relicto incuruo duplici, granulis quodam modo asperato: *caules* tenues, nonnihil angulosi, hirsuti, & tactu nonnihil viscidii: *folia* linguæ forma, sine pediculis, oblonga; pinguis, hirsuta, incana, gustu herbaceo; mox calidiusculo; *radix* lignosa.

Flos interdum alios parit in ambitu, marres minores, in

Chrysanthemum segetum. Caltha.

Elichyson.

Chamæmelum inodorum.

Descriptio

Caltha prolifera.

Melba luteola pingit Vaccinia Caltha.
Columella verò in hortis libro decimo his verbis.

Candida Lencia & flueria lumina Caltha.
Plinius autem l. 21. cap. 6. Caltham etiam grauter odoratam esse ait, qualis in totum Calendula est, que vt diximus, cum grauitate quadam odorata, & auri colore luteo splendet.

Synonyma

Cæterum plurimum errare rectè videntur Ruellio, qui Solisiam vulgò dictam, aut officinam Calendulam, aliquibus Solis sponsam, Heliotropion esse censent: namque et si flos ortu Solis aperiatur, & occasu claudatur, vnde Solsequia, vel Solis sponsa, quòd exspargiscatur & occubet crepusculis sopita, ac delirio quodam redeuntis sideris excita perditur, quasi fœdere quodam amoris, intueatur Sol, obidque amica Solis aliquibus dicatur: nihilominus, flos qui ei luteus est, prorsus reclamare cognoscitur: nam Heliotropio candidus tribuitur. Nec de flore sed folio circumactus ille traditur. Siquidem lutei flores omnes ferè, splendo e Solis illecti, Solem sequuntur. Folia quàm paucissima vides Solis cursum imitari, nisi Malux & perquam paucarum, quarum ratio superius nobis est reddita.

Nec folia Solsequæ Ocimi foliis respondent, aut aliqua germanitate iunguntur. Repugnant item floribus natales dies, singulis enim ferè mensium Calendis florere deprehenditur, inde vulgò Calendula dici multis putatur: Heliotropium verò Solstitio tantum florere scripsit Theophrastus, cui experimentum suffragatur. Item flores huius Calendulæ patentem in amplitudinem dehiscunt, Heliotropii veri in caudæ Scorpionis speciem contorti curuantur.

Scorpioides herbula, Scorpiuron & alio nomine Tricoecon dictam Calendula vel Solsequia dici non potest.

Scorpioides speciem Calendulam nominatam haud dubiè esse censent lib. 4. in Dioscor. c. 137. Martioli, si folia, sicuti semen, Scorpioidi responderent. Verum cum Scorpioides foliis paucis, hæc verò multis, longique profilit, si falli apertè deprehenduntur, qui in hac opinione versantur. Ipsi porò, vt Ruellio, plurimum errare videntur, qui censent esse Heliotropium maius: namque omnes prorsus illius notæ huic reclamare deprehenduntur. Neque eorum opinio-

pediculis rientes longioribus, hirsutis, foliis aliquot acuminatis. Interdum maximus, plenus, volam manus ferè implens sub quo rudimèta parua aliorum florum.

Hanc Caltham veteres, Virgilius & Columella, ostendunt esse florem luteum aut flauum colore. Virgilius quidem in Georgicis Aecloga secunda, sic scribens.

ni illud quicquam addit, quòd huius Calthæ semen, quadantenus scorpionum caudales referat, quoniam Dioscorides Heliotropii florem, nõ semen, Scorpionis caudæ ezigiem reptare entare scripsit. Recentiorum sententia non audet subscribere, aut refragari, quia Calendulam vocatã Virgili & Plinii Caltham existimant, hoc argumento nixi, quòd flores aureos luteosue proferat. Id quod nobiscum sentit Dodonæus merito negans cum Matthiolo esse Heliotropium, aut Scorpioides.

Caltham Theod Dorsthenius, Ortho Brüsels, & Hier. Tragus Caput Monachi appellare videntur, quòd flore decedente, capitulum, Monachi caput exprimens, relinquatur.

Hermolauus, vt legitur apud Tragum, scribit se quondam vidisse in Dioscoride peruerusto depictum Leontopodium, cãmque picturam cum Calendula conuenire, vnde eam Leontopodium esse affirmat. Manardus putauit illam esse Lysimachium Dioscor. Iacob Manlius herbam blãcam vocat. Martheus Syluaticus, putauit eam esse herbã Paralyseos. Alii Heliotropion, Sponsã Solis, Solsequium, seu Verrucariam appellant, atque hi quidem maiori in errore versantur.

Tragus in re clara & aperta maximè hæsitat. Calendulam enim à Dioscor. lib. 3. descriptã, & Catanances alterum genus esse existimat, & nomenclaturã spuriam pro Catanance propositã, more suo recitat.

Manardus porò, quum Lysimachium esse aliquando suspicatus fuit, Omnium mensium florè vulgò appellari tradit, German. Ringelblumen, i. e. Circularem florem, à fœmicirculo, quem semen refert, vel quòd ad Solem circulariter nuter. Et idè Dorst. Solarem, aut Solsequium aut Heliotropium appellari ait à quibusdam, sed adhuc incertum esse quo nomine apud Græcos & Antiquos vocata sit, Anguillara licet dicat in epist. 12. Calendule meminisse Galenum de Dynamis.

Nondum constat, inquit Turnerus, quo nomine fuerit Græcis appellata: difficile enim est reperire. ex professo factam de ea aliquam mentionem: tamen meminisse video eius Dioscoridè in descriptione, vbi Ruellii versio habet, Chrysanthemum aut Caltha nonnullis &c. Quæ si nõ vera esset lectio, certò possemus Græcum vocabulum scire. Nam præterquam quòd ipsum esset Græcum vocabulum, nominaretur etiam Chrysanthemum. Sed meus græcus codex à Comario editus, legit Chalchas, vt Ruellius vertit Caltha. Quo sit ve dubitè, verum eius meminerint Græci ac non? Nam Chrysanthemum (Angl. Gold = floure,) tam potest Chalchas abæneo colore vocitari, ac Bupthalmos à bouini oculi similitudine. Cæterum Caltha iunè à Latinis describitur. Virgilius folium Luteolam nominat: Plinius inter Violas luteas, aliòque flores luteos refert, atque odore esse grauem. Ex quibus locis coniectari tantum licet nostrum Margolde esse Lalinorum Caltham.

Caltha Poëtarum, Chrysanthemum oculatum verius Dioscoridis, Calendula Officinarum, Kaldula nostras, autem Aduersaria, quin sit Poëtica Caltha nullas neget, qui in Georgicis Luteolam Caltham, & in Plinio grauter odoratam legit: Columella autem Bupthalmum hunc innuere videtur, vbi fauentia lani in Calthæ, canit, nêpe aureum rutilumque flauorè, & orbem circumnaram, vmbonè que in centro extante conspicuo, luminis, siue oculi, in speciem. Vnde Calchan, id est, hiantulam & apertam dixerit: sicque Caltham.

tham puer quis decifam à Calatho, qui Latini-
nis, Seruio teste, poculum & calix est, cuius nodi
ostentant singulis fermè Calendis Calendulæ flo-
rum pocula flaua: cuius & nos sumus sententia,
&c. Lobelius in Obſeru.p.299. figuram habet ac
dicit, Chryſanthemum Dioſcoridis, Caltha Pœ-
tarum, forè Geomphæna Plinii. In Icon. plant.
p.522. Chryſanthemum & Caltha in flexis (plenis)
floribus.

Gefn. hort. Calendula vulgò dicta, flore ſimpli-
ci, & alia multiplici, Caltha hortentiſ. Circa
Montſpelium lux ſpontis.

Tabern. Icon. & Hilt. par. 2. nouem Calthas
pingit: Quas licet in fatiua & ſue ſpontis, ſil-
ueſtre ſue aruenſem, diſtabat, quam nono loco
ponit, atramen ſpontaneam à cultiua folio
duntaxat minore, diſſerte ſcribit. Inter fatiuaſ
autem hoc diſcriminiſ tradit, quòd alia ſit flore
ſimplici, qualem primo loco exhibemus, què
cum eius Calendula 6. ſue fatiua conuenit, & al-
ia flore pleno, qualem ſecundo loco damus, ad
quam referimus eius Calendulaſ quinque priò-
res: Calendulam ſc. multifloram maximam 1.
Groß gefult Ringelblumen; Calendulam ma-
iorem polyanthon flore aureo 2. Groß goltgeel
gefult Ringelblumen; Calendulam polyanthon
flore aureo 3. goltgeel gefult Ringelblumen;
Calendulam fatiua polyanth. melinam 4. ham-
geel Ringelblumen gefult; & Calendulam
multifloram orbiculatam 5. Rundgefult Rin-
gelblumen. Quòd præterea alia ſit prolifera,
& qualis eſt que vltimum ſue tertium lo-
cum poſſedit. Et hæc reſpondet eius Calendula
7. & 8. ſue prolifera 1. & 2. Sufficiſſent fanè
tres figura, vna flore ſimplici, altera pleno, &
tertia prolifero.

Diſtictum nòtem Calendarum meminit &
C. Bauh. phyt. diſtinguens eaſ vt Tabernamont-
anus, eiuaſ etiam ſequutus logomachiam.

Caltha, à Recentioribus Calendula dicitur,
quòd ferè ſingulaſ menſium Calendarum florere con-
ſpiciatur. Germaniſ Ringelblöſem/ ab intor-
ſo, & in circulum acto ſemine: Belgis Gou-
bloemen ab auſi amulo floris colore: Gallis
Soutie ſue Soutie. Angl. Marygold. Valeriol.
de peſt. Gauiet aut Gaucher, Calendula vel Cal-
tha. Ital. Fiorancio, ſue Fior d'ogni meſe, ob co-
lorem aureum Mali Autantij. Boh. Meſyceſ.
Hung. Teuz veragy/ h. e. Floſ ignis.

Caltha quidem à Matthiolo, Trago, Fuchſ.
Turn. Lonie. Dalechampio in Plinium [à ce-
reo ipſius flore Cerinthem putat] Chryſanthemum
& Bupththalmum Dioſcoridis. Caltha Pœ-
tarum, Lugd. Calendula, Brunſelf. Dodon.
gall. & in fol. Aſguill. Camer. Cæſalp. Cly-
menum Dioſcoridis Fabio Columnæ.

Montſpelij Caltha paſſim ſpontè prouenit in a-
gris & hortis toto florens anno etiam hyeme, Ba-
ſileæ flore ſimplici & denſo in hortis floret Iu-
nio, Iulio, Auguſto, Septembri. Geneæ flore
ſimplici abundat in hortis florens meſe Octo-
bri, Nouembri & Martio ex reliquis hiemis: e-
andem habent etiam flore multiplici florentem
Aprili & Maio. Lugduni abundat in hortis: Bo-
noniæ vidi cum flore Aprili in orto di Sal-
uador al borgo di S. Catharina. Patmæ etiam
florentem Aprili: Parauijin hortis. Montbèl-
gardi habemus in hortis vt E. C. flore ſimplici
medio luteo, & alteram medio ſue floris diſco-
ruſſo: & magno flore pleno: prouenit mihi in
Horto Ill. E. C. flore magno pleno reſtoreſcens,

id eſt, ex vno flore alioſ multoſ producens: Se-
mina etiam collegi Stutgardiz in orto Ducis
Calthæ flore maximo pleno.

CALTHA MINIMA.

Caltha minima, coliculos emittit vnciales aut
Cbreuioreſ, tenueſ: quorum ſingulaſ ſofuſuſ
inſidet Calthæ, exiguaſ, luteaſ, ex calyce folioſo
viridi: folia Linariæ, anguſta, ſemunciam longa:
radix ſimplex tenuiſ, coliculo longitudine par.

C. Bauh. in phyt. Caltha 8. ſue humiliſ. C. teſcit.

Locus:
inquit, copio-
ſè ad flauum
non longè Lu-
tetiã vbi vix-
dum reperiaſ
vllam, quæ
quatuor trãſ-
ſitorum di-
gitorum alti-
tudinem adæ-
quet. Sic &
frequentiòr
eſt non ramo-
ſa.

Aqua ex flo-
ribuſ Calen-
dulæ præſen-
tanæum adco-
que experrum
remediũ
præſtat oculo-
rum tubori &
inflammario-

Vires

ni inſtillata mane veſperique, vel ſi linteola in
illa maſe facta oculiſ imponantur: floreaſ in pul-
uerem redactaſ inque vellere dentibuſ inditiſ
dolorem illorum ſedant: floſ perinde atque ipſa
herba ſecundaſ educit mirificè, ſi ariduaſ ſuſti-
buſ admotuaſ fuerit. Hæc Trago, cui contraria-
tur Matth. dicentiaſ, Calendulam in Hetruria paſ-
ſim acetariſ adhibent, guſtu adſtringente, cum
quadam leniſcula amaritudine: ex quo non vido,
quomodo hæc, vt quidam ſcripſit tradiderunt,
meſeſ ciere poſſit, niſi id fortiaſſè fiat ab
oculta quadam facultate. In Germanica tamen
Camerarii editione, Trago ſubſcribit. Ibidem
Camerariuſ ad anguſtiaſ thoracis commendat;
ad icterum, cordiſ palpitacionem, præſertim ve-
tò iuueniliſ quibuſ meſeſ ſubſtiterũt, appetẽ-
tiam reuocare tradit: aquam autem ſtillatiã ad
peſtem valere: ſucci etiam vnciaſ duaſ, Alexan-
druſ Benedictum exhibere, vchementer enim
ſudoreſ ciere. Dodonæuſ florem taxat ad ſc-
tundum ferè ordinem calidorum, præſertim re-
ſſecatam & aridam, creditque cor corroborare:
herbæ autem folia calidiora eſſe, actimoniã
enim quandam ſecudam habere, ſed quæ pro-
pter humiditatem ei coniuſctam non protinuſ
ſe exferat, ratione cuiuſ in olere ſumpta, alium
mouere & lenite.

Calendulaſ aquam Brunſiucenſiſ omnibuſ o-
culorum motibſ conducere aſſertit, ſue à calore
ſint ſue à frigore. Tollereque doloreſ capitiſ
omneſ. Suſtitum ex illiſ floribuſ ſiccis &
accenſiſ, per vuluſ receptum ſecundaſ moran-
teſ extrahere. Præſcribit Arnold. in quodam
med. ad Epilepſ. radiceſ Calendaruſ, ſi Caltha in-

ib. not.

B. not.

omina
guarum

empus.
ocus.

intelligit, non videmus, ad quid inutilis radix præscribatur, & non potius flores aut folia. Sælem fieri ex Calendula ad multos supra dictorum vsus & Oleum videre licet apud Tabernamontanum.

CHRYSANTHEMVM MAIVS FOLIO
valdè laciniato, flore croceo.

CAP. IV.

Descriptio

Chrysanthemum, cubitum aut sesquicubitum, duos, tresve equat caulibus reeribus & leuibus: è radice nonnihil obliqua, fibris multis capillata, lignescere: folia sine pediculis cauli eiusque alis adnascuntur: Matri caria ferè diuisura, pinguis, tenera, sapore oleraceo, quam non ita

accepto: flores è squaroso squammatone capitulo, Bellidis maioris, colore aureo, umbone è caucolis planam superficiem efficientibus, croceo. Figura nostra ex Fuchσιο non in omnibus placet.

Errant, vti dictum cap. 3. de Chrysanthemo Veterum, qui credunt Buphthalmum & Chrysanthemum vnam & eandem esse plantam. Chrysanthemum, inquit in prioribus commentariis Matthioli, cui omnes Dioscoridis note conueniunt, frequentissimum prouenit in Senensi agro prope Montem nigrum oppidum appellatum, esturque ibi à rusticis veluti Beta & Brasica. Credit Fuchsius in suo plantarum Historia commentario, Chrysanthemum illud esse Ranunculi genus, quod folio Apii, luteis floribus, in pratis plurimum nascitur. Qua in opinione quantum, pace eius dixerim, hallucinetur, euidentius omnibus esse puro, quam vt à nobis ostendi debeat. Hæc ibi Matthioli, qui figuram maioris Chrysanthemi folio magis secto exhibet. Eandem etiam habet in post. comm. cum mag. fig. Lat. & It. & Hist. Germ. vbi Chrysalthemum, Germ. Goldblum, & Boh. žlatý fiver vocari scribit. Camerarius autem in suo Matthioli germanico mirauit figuram & posuit duas. Vni titulus est Chrysanthemum: alteri Chrysanthemum minus. Idem in Epit. Matthioli. ambo etiam exhibet.

Anguill. epist. 14. p. 265. Chrysanthemum notissimum in Italia, potissimum in Ietruria, & in horto publico Patauino.

Hist. Lugd. p. 873. Chrysanthemum Matthioli. Lonic. lib. 5. cap. 65. Goldwisen blum / Schmalz blum / Nößblum / Matreblum / Oratblum / gel wisenblum / Dorreblum / χρυσάνθεμον: Gall. Marguerite, quod nomen non placet. Lacunæ dicitur Chrysanthemum & Caltha. Tab. Icon. & Hist. Chrysanthemum Matthioli, Chalchitis.

C. Bauhin. Phyt. Bellis 3. siue lutea foliis profundè incisis maior: variat folio, altera enim magis virente & plüs diuiso, altera folio magis caeruleo & minüs dissecto. Item Bellis 4. siue lutea foliis profundè incisis minor, Camer. in Epit. minus.

Chrysanthemum vidimus Tiguri apud D. Gesnerum vt & apud Fuchsium Tubingæ, ac etiam mense Febuario virens in horto Patauino: Mörbelgardi in horto Ill. E. C. mihi prouenit è semine Stutgardia misso nomine Chrysanthemi Pannonici, quotannis se propagat ex semine decido: est enim annua planta.

Locus & Tempus

CHRYSANTHEMVM CRETICVM
duplex.

CAP. V.

Semine Cretæ misso, & Clusio nata, hæc duo elegantia Chrysanthemi generæ, nec ab alio prius descripta: quæ cum annua sint, & decido semine spontè renascantur, facile suum genus conferuant.

Habet autè primum cubitales aut apliores caules, saris crassos, striatos, intus fu-

gos, in multas alas diuisos, & frequentibus foliis breui petiolo inæqualiter nascentibus ornatos, quæ in varias & profundas lacinias diuisa, eas denudè valdè dissectas habent: extremis cauli & ramis innascuntur ampliores è squammoso capite prodeuntes, duodenis aut pluribus foliis constantes satis latis, flauo coloris, & latiusculum distum ambiens: Hori utcumque odorato succedunt capita è multis inæqualibus longiusculisque similibus compacta. Non minüs fruticosum minüsque altum est Alterum genus: minüs tamen crassos habet caules, fungolos & striatos, etiam illos quos ambiunt folia non adè dissecta, sed in maiores lacinias & rariüs incisas diuisa, propius ad Chrysanthemum segetum accedentia: sustinent extimus caulis & ramis squammosa & quasi imbricata capita, è quibus nascuntur flauo flores, totidem quot in primo foliis costantes, angustioribus tamen & medium orbem aureum cingentibus: quibus etiam succedit similibus simile, sed aliquid minus. Quantum autem differant hæc Chrysanthema Clusii à præcedentibus à nobis traditis Chrysanthemis considerandum.

An Honor. Bello epist. ad Clus. ex Creta Cydonia, Chrysanthemum, uariè id, quod à rusticis editur, ipsi tamen sapore & odore parum probatur, licet in multis cum legitimo conueniat:

***

CHRYSAN-

CHRYSANTHEMVM FOLIO
minùs secto glauco.

Plurimum cum Chrysanthemo segetum conuenit, sic vt ex eo annotatis differentis minime difficultis sit futura huius cognitio: nam, vt à flore, qui maximè oculos afficit exordiar, is squammaro calyci vni danti infidet aureus, Chrysanthemi, disco granulato concolori: *radix, canalis*, saporidem: *folia* verò glauco Cerinthos colore aut Glasti, oblonga, pinguis, polita, & magis leuia, minùs laciniata. Idem in hortis altius excrefcens quàm præcedens, denique tota minor & delicatior planta; Figura quam ex Fuchsiânis apponimus vt verum fatear non in omnibus placet.

Lobel. in Adu. & Obs. Chrysanthemum segetum folio multifido, Germ. Geyßblum, Belg. Geel gansse bloemen, & Vogelaufv. Adu. 237. perperam quorundam Bellis lutea. Icon. plant. & H. Belg. Chrysanthemum segetum: Anglis Golden flower aut wild Marygolde. An Lob. agnouerit discrimè

Chrysanthemi vt agnoscerimus nescio; figura quâ habet demonstrat nostrum flore glauco, fortè vtrumque intelligit.

Dod. gall. Chrysanthemum dicitur, quod explicat florem aureum. Sic & Lat. de florib. & in fol. vbi ait, quibusdam in locis reperiri foliis magis confectis, aliis minùs: à Germanis S. Joanas blum & Geyßblum appellari, à Belg. vulgò Rogelaer, & quando que geel gansse bloemen, & houtroosten: addit in Hist. gall. esseque incognitum Officinis. In Hist. Lat. ait Græcos ab aureo florum fulgore χρυσάνθημος nuncupare; nominare verò plerisque Bupthalamum & Caltha: non deesse quoque qui Bellidis speciem faciunt, & luteam Bellidem dicant: sed Bellidem alcerius generis herbam esse. Figura Dodonæi in Gallica hist. melius placet cæteris.

Camer. in hist. Marth. Germ. lib. 4. cap. 6. & Epit. pag. 793. figuram habet Chrysanthemi minoris, quæ hoc satis exprimit de quo hic agimus, istamen non distinguit à maiore.

Clus. Hist. post. p. 334. Chrysanthemum segetum, à nonnullis ita cognominatum, quòd inter segetes nascatur, foliis Bellidem maiorem quodammodo æmulantibus, sed mollioribus & dilutius virentibus, flore similiter Bellidis maioris, sed omnino flauo. Eandem habet iconem cum Lobelio.

Tubingæ vidimus apud D. Fuchsum. In Gallia Campania in agris spontaneum comperimus, ac collegimus semen quod satum Montbelgardi in Tom. III.

horto Ill. E. C. prouenit ac quotannis ex semine decíduo se renouat, est enim annua herba.

Segetes frigidiorum tractum Gallia, Germania, Belgica & Anglia hoc scaturit; flauam per messes Cererem ornante, regionibus æstiuosis rariùs.

CHRYSANTHEMVM LATIFOLIVM.

Fibrosis nititur *radicibus*; *caulis* striatus, glaber, ramis alternis diuisus: *foliis* sitis idè, sefcuncialibus, & duas vncias longis, sem. vnciam aut paulo minùs vnciam latis, ad Bellidis maioris folia proximè accedentibus, per extremum latioribus, circumcirca serratis glabris, sine pediculo cauli adnatis. *flores* extremis ramulorum herent singulares, minores quàm Bellidis maioris, disco foliisque discum coronantibus aureis: florem suffulciunt folia viridantia. Figura ex Fuchsiânon aridet multum.

Attulit mihi frater Casp. Bauhinus ex Parisinis hortis pro Chrysanthemo latifolio Guilandino & Aella Plinii, Icon à nobis ex Fuchsiânis propòsita aliquate nus exprimit.

CHRYSANTHEMVM PARVVM,
sive Bellis lutea parua latifolia.

CAP. VI.

Perfimilis est Bellidi maiori, cuius *folia* habet vix vnciam longa serrata, eodem ordine per *caulem* disposita, qui singularis pedalis, subhirtus, summo vertice *stamem* gerit vnicum paulo iam dictæ Bellidis minorem, radiatis in orbè foliis saturatè crocatis, vmbonè staminum, cuiusmodi obiecta

dem coloris coronantibus, qua obiecta

Locus. & Tempus.

nec etiam in iis iconibus radices crassiores plantam etiam dedit bifidam in qua duo flores. Saporem foliorum in sicca planta nullum manifestum animaduertimus.

Consideranti diligenter icones propositas quas emimus cum Fuchsanis apparet vnius esse plantæ tribus tabellis expressæ, quæ cum accedant ad nostram Bellidem luteam, his ponimus, quia non occurrit adhuc quod referre debeamus.

CRITHMVM MARINVM TERTIVM
Matthiolo flore luteo Bupththalmi.

CAP. VII.

Suffrutex est maritimus, statim ab ipsa radice multos emittit *stolones* cubito altiorem, rectos, robustos, teretes, rubentes, per quos *folia* densissima, vnicâ longiora, angusta, crassa, teretia, glabra, acri, saluginoso, aromaticoque sapore prædita: stolonom scapi in foliolos ramulosciculos finduntur, quorum singulis insidet *stos* maiusculus, luteus, in pappos euanescentes.

Tabern. Hist. Crithmus 2. Bacillenfraut quoad figuram. In descriptione enim & inter nomina Crithmi tertium genus est, quod ab Herbariis vocari ait Crithmum, Chrysanthemum, Chry-

parte suffulciunt folia pallidè vitentia, subhirsuta: radix breuis, gracilis, multinda.

Huiusmodi vnicam plantam gracilem & strigosam dedit nobis D. Georgius Rentzius Medicus delatâ ex Italia nomine Bellidis luteæ.

Eodem nomine collectâ in agro Neapolitano speciosiorum dedit D. Agerius Medicus Argentinenfis eiusdem altitudinis & singulari caule hirsuto, *folia* aurè ad radicem multa, sequiunciam longa, ex angusto principio serrata, parte extrema & suprema lata, qualia etiam sunt folia per caulem: Icones nostræ ex Fuchsanis in eo displicent,

lanthemum lictoreum, & Asterem Articum marinum. In Iconibus huius titulus est p. 101. Crithmum Chrysanthemum, Geel Bacillen / Meerfiern Fraut: Ast figura ponitur p. 100. pro Crithmo latius, Asparago Gallico. Et quæuis nostra non placeat figura, nobis tamen deterior vide-

Descriptio

tur quæ à Tabernamontano proponitur.

A Matthiolo in prioribus comm. lib. 2. cap. 122. sine descriptione picta est, pro Crithmi marini specie. Sed in post. comm. lat. & Ital. mag. fig. pro Crithmo 3. depingitur. Et rursus est in Hist. germ. & Epit. Camer. pro Crithmo 3. lib. 2. cap. 68. cuius descriptio ponitur cap. 67. eiusdem libri. In Epit. vocatur Vitriaria.

Lob. Aduers. Littoreum Chrysanthemum flore Bupththalmi, aut Conizæ, foliis Kali aut Luzæ muscæ. Ei autem non placet hanc reponi inter Crithmi genera. Tertia species Crithmi Cömentatoris, inquit, quid negotii, aut similitudinis cum Crithmo habet, ad Chrysanthemum referendum. Obl. p. 215. Littoreum Chrysanthemum, est in Icon. Plant. pag. 395. Crithmus Chrysanthemus Dodonæi, Aster Articus marinus, Crithmum tertium Matthioli.

Hist. Lugd. p. 179. Crithmi species tertia Matthioli. Item Crithmum Chrysanthemum Dodonæi.

C. Bauh. Phyt. Crithmum 3. sive marinum flore Asteris Artici.

Hoc ex Prouincia mihi misit Iacobus Rainaudus Pharmacopœus nomine Crithmi Matthioli. Florentem vidi Montpelii apud lacus salfos & mare, florentem Augusto. Bononiæ in horto S. Saluatoris al Burgo di S. Catharina. Pfortzemie in horto Domini Gienningeri Pharmacopœi: pulchrum autem delatum Montpelio plantauimus in horto Ill. E. C. Montbelgardii.

Iis pollere facultatibus dicitur in Epit. Camer. quibus Crithmum Antiquorum Dioscoridis & Galeni, de quo maxime dubitamus.

Locus & tempus.

Vires

HERBA MAXIMA.

CAP. VIII.

Merito hoc nominis peregrinæ huic plantæ indiderant Recentiorum nonnulli, ut cui in herbaceo genere nulla sit magnitudine comparanda: caule singulari, brachii crassitudine, duodecim aut decem pedum altitudine in nostris hortis, vicinam etiam & quatuor referunt alii solo hispano: incondita per hunc *stola*, Cacaliæ formâ, non itea magnitudine, quippe spithamâ longa, aut etiam sesquispithamam, haud multo angustiora, acuminata, aspera, hirsuta, in ambitu serrata, pediculis longis hærentia. Sannum caulis

Descriptio

caulis fastigium *florem* sustinet vnicum, nutabundum, orbiculatum, Helenii simile,

quædam minor, sed quæ florum multitudinem paruitatem cõpenfet.

que viginti quatuor flores in vna planta, plures in Hispania, in Germania etiam decem obseruati. Adolefcit in Hispania ad viginti quatuor pedes; aliquando flos tantæ magnitudinis vt 2362. femina contineat. Florum item folia in aliquibus longiora: sic & plantæ folia in aliquibus asperiora. Albo flore aliqui obseruarunt.

Ad Chrysanthemum genus referendus videtur Dodonæo, peregrinus hic raræ magnitudinis flos, quem Solem nonnulli Indianum appellant, alii verò Florem Solis: ast Dodonæo Chrysanthemum Peruiiani nomenclatura placuit. Existimari posset, inquit, hic flos Plinii esse Bellio, si credibile foret, illa ætate Romæ vel visum, vel vilo modo agniti: per ambitum siquidem luteus est, & plus quàm quinquaginta foliis medijs eius orbis cingitur. vt Plinius lib. 21. cap. 4. de Bellione. Luteus, inquit, Bellio patulicantibus quinquagenis quinque barbibus coronatur. Sed verisimilius Bellionem omninò alium esse floré.

Tom. III.

Idem & aliud minus tradit.

Lobel. in Obsp. 322. figuram Dodonæi habet; quam ita inferibit, Solis flos Peruvianus, siue Sol Indicus, Chrysanthemum Peruvianum Dodonæi, Lusitanicè *Gigante*, à proceritate stirpis. Idem habet & aliam figuram cui titulus est, Solis flos minor.

Planta maxima (inquit Cortufus in epist. ad Matth. quæ est in principio commentariorum Italicorum) primò missa per Clusium, *Corona regale*, *Cappa di Gioue*. Quidam volebant Solsequium & heliotropium, ego Veneratricem Solis existimo, dicitur etiam Bellis Plinii *Tromba d'Amore* & *Rosa di Hiericho*: crescit ad 120. palmos Geometricos. Hæc ille qui pingit & describit.

Casalp. Helenium Indicum vocat, & appellari posse concedit Florem Solis, quia non solum effigiem Solarem præ se ferat, sed & cum eò modò in Orientem, modò in Occasum conuertatur, semper inclinatus ad terram, quasi præ reuerentia capite nutans. Scribit idem eaulè incisum lachrimam [Gummi Camer.] perlucidam, flauam [rubram Camer. odoratam, subacrem fundere: apparere etiam in floribus aliquid resinofum, planè Terebinthinam substantiâ & odore referens.

Tabern. Icon. & Hist. quatuor exhibet figuras pro Corona sc. Solis 1. 2. 3. & 4. quam fœminam facit, nec aliter eas ab inuicem distinguit, quàm primam & secundam flore maiore, à 3. & 4. flore minore. Vocat autem Germ. *Sonnen fron* & *groß Judaisch Sonnenblum*.

Herbam maximam siue Florem Solis maiore & minorem sæpe in Horto E. C. Montbelgardi habui, rarò profert semen maturum, potissimum maius genus: Basileæ vidi aliquando in hospicio Ciconiæ maiorem, quæ ad altitudinem duorum hominum excreuerat eamque excedebat, mense Iulio & Augusto: semen maturuit Octobri, grati saporis: minorem vidi in horto D. D. Felicis Plateri, Genæ opera D. Valerandi Dourez Pharmacopœi insignis, habui in horto, ac tunc primùm ibi visa, quæ excreuit in fatis magnam altitudinem. In oppido Pisse dicto Burgundiæ prouentientem vidi in horto D. Baronis à Marmat: D. Robert. Constantinus al quando mihi dedit semen cum hac inscriptione, Regina herbarum siue maxima: arborefcit, flos aureus, *ἀρβυράκτος* est, clypei que magnitudinè sæpè exuperat, nihil pulchrius. Affertur ex Brasiliò. D. Cortufus Patanio mihi misit semen cum his titulis *popugan del Indu* seu *planta maxima: planta del Sole*, seu *Corona regale*, Rallius autem Chirurgus insignis Luceia misit nomine Oculi Indici. Ventorum iniuriis exposita, nisi firmo alligetur adminiculo propter radicem summa tellure sparfam, facillè enclitit.

Flos Plantæ maximæ benè repurgatus à foliis coctus cum oleo, sale & aromatibus, melioris est saporis quàm Fagi, Asparagi, & Cardui; & Scolymis, ac ad Venerem insigniter stimulat, vt in se ipso expertum esse scribit Cortufus. Chrysanthemum Peruianni pediculòs foliorum teneros adhuc, pilisque derasis, in craticula decoctos, sale oleoque priùs præparatos, esu suaves & perquam gratos esse, euidenti experimento cognouit Cortufus, inquit Dodonæus, & similiter ipsos quibus floris foliola semenque infident calyces: quos & ipsius Cinaræ comis sine capitibus delicatiores suauioresque in cibo esse scribit, & non minus, verum amplius, *meis approposita*, ad quæ plu-

Locus & tempus

radice, quæ venenum sit animalibus, hominibus
tamen non nocet. Miratur idem Epist. 2. Plin-
ium loquendo de Helenio voluisse Nepenthem
Homero confectum fuisse ex Helenio Crateuz.

Tragus Enulam campanam pingit & defecti-
bit, dicitque à quibusdam eam putari radicem
illam, quam Mercurium, Vlyssi aduersus venefi-
ca Circes demòitasse, Homerus testetur Olyf-
tea 10. libro : Sic dicitur.

del. et herbam Mercurius

Ex terra e tellus, & ubi genus ipsius ostēdit.

Radix quidem nigra erat, lacti vero similis flos.

*Moly quidem ipsam vocauit Dii, disibile au-
tem effudere*

Vitis in reatibus, Dii autem omnia possunt.

Panacis porrò & Chironii nominibus appellan-
dam suspicabat Tragus, quam suspitionem A-
puleius ipsi pariebat. Verum si radicem Inulæ,
formam eius, odorem, saporisque acrimoniam,
colorē denique & vires cum Helenio Dioscori-
dis diligenter & cum iudicio conferas, depehē-
des illam verum esse Helenium. Quod Apule-
ius cap. 96. Panacem centaurationis & Inulam cam-
panam vocat; Serapio Iasni & Zinziber de Sem:
Auerrhoes Afarari; Laur. Phisius Hebraicè El-
na, quod rectius Enula scribi posse Trago vide-
tur. Quam autem nihil certi habeant nomen-
claturæ, non solum Apuleius testatur, qui tres
plantas Enulæ nomine appellauit, verum etiam
Dioscorides, qui dictas voces aliis subinde her-
bis attribuit: ac apud Cordum in Diosc. annot. tu-
tum est, Helenium Theophrastum nomine Chi-
ronii Panacis describere.

Helenium, inquit Amatus, nostra est Inula
Campanica. Quia autem radicem fert amaram,
credendum est, vt doctè adnotauit Marcellus,
Dioscoridis historiam hanc corruptam & ace-
phalam esse: Nam quod folia angusta Verbasco
si similia habere tradat, id cæli causæ forsitan
tribuendum esset, quoniam in vno loco procerius
herba vna quam in altero cretatur: sed quòd in-
signem amaritudinem in Inula repertam, silencio
prætermiserit, non possum non testari textum
istum corruptum esse. Inò Marcellus Virgilius
confirmat se amaritudinem in Antiquissimo
Dioscoridis codice legisse. Quamquam eā quo-
que à Plinio prætermisam animaduerto, vnde
Matthiolus Senensis, hic falsò admodum Pliniū
adducit libro 19. cap. 5. quia vltra quòd in eo ca-
pite, nullam penitus de Helenio, siue Enulæ me-
tionem faciat, libro tamen 21. cap. 10. vbi Hele-
nij meminit, non de hac loquitur, sed potius de
Ægyptia, cui Dioscorides in hoc capite, ex men-
te Crateuz herbarij, ramulos Serpilli modo, hu-
mi sparsos tribuit, folia verò Lenti similia, cui
quoque in eo loco nullam tribuit amaritudinem:
Inò in describenda herba hac, Plinius à Dio-
scoride variat, quum Dioscorides folia lentis, &
ramulos Serpilli per terram sparsos Ægyptiam
Enulam habere tradat: ille verò non Lentis fo-
lia sed Serpilli potius possidere dicat. Accedunt
ad hæc, quòd cap. 21. prædicti libri, vbi medica-
menta Helenij pertractat, dulcem esse asserit, &
o amaram, vt liquidò constet Plinium de illa tan-
tum dulci Ægyptia Inula memoriam fecisse, non
verò de hac amara à nobis tractata: Proinde
Matthiolus, si Plinij auctoritatem in hac parte
subticuisset, prudentiis dubio procul fecisset, ac
non ita duplici errore hallucinaretur: primo,
Tom. III.

quam credat Plinium de hac Inula prima men-
tionem fecisse, quum vt diximus potius de secū-
da Ægyptia agat: secundo quum dicat Plinium In-
ulæ amaritudinem tribuere, quum re vera illi
dulcedinem condonet, & non amaritudinem, vt
cuique legenti notum erit. Verum Enulæ radix
adeò latificat vt in omnium Apothecariorum o-
re sit, inò hac de causa, à multis creditum est,
hanc Nepenthem herbam illam ab Homero tā-
ta laude decantatam esse, quia perpetuam pariat
lætitiam, & tristitiam omnem aboleat, omnes
abigendo curas, & malorum omnium obliuio-
nem inducendo, præcipuè si eius succus vino
immixtus bibatur, quæ omnia vera esse credide-
rim, modò de Ægyptio Helenio Campano dicā-
tur, quum in nostra Enula hæc prorsus non re-
peritur: nec Itali illius radices quotidie coctas,
& Saccharo uel melle & aromatibus paratas li-
cer eferent, talia experiantur. De illa igitur E-
nula Ægyptia vera Nepenthe suo loco dicitur:
Hæc Amatus, qui quid velit nondum video,
ac Matthiolo fortè iniuria fit, nisi in prioribus
Commenariis olim aliquid scripserit: præterea
nescio cur dicat locum malè citatum à Matthio-
lo, & Plinium Inulæ amaritudinem non tribuere:
vt utrumque inuenio apud Plinium.

Apuleius cap. 95. vel Humelbergio teste, duas
diuersas miscet plantas. Nam Inulæ nomina &
virtutes, seu titulus promittit, traditurus, Chi-
ronii Panacis immiscuit nomina & historiam.

Robertus etiam non distinxit duo Helenia,
præterea non facit mentionem Nepenthes, quod
debebat, dum ait: Helenium, Enula Campana,
cuius radicem si quis comederit omnium dolo-
rum obliuiscitur.

Patet itaque ex hæcenus dictis Helenium,
simpliciter dictum longè diuersum esse ab Hele-
nio Ægyptio Crateuz aucto, quod multi Panax
Chironium falsò volunt, & melius alij Helian-
the vulgare statuant, & alij Helianthe flore al-
bo, & alij Herbam colubrorum, nos Helianthe
rarum, Clusius Medicam matianam, quidam Se-
curidacam siue Hedyfarum clypeo aspero.

Planta à nobis exhibitæ, Helenium dicitur Tra-
go (cui & Enula campana) Fuchsio & Gorrao.
Helenium Diosc. Corn. Matth. Anguill. Cor-
do & Ruell. [quibus duobus & Helenium 1.] A-
mato, Hermod. Dod. passio; Eluchaf. Tabern.
Cast. Lobel. [cui & Panax Anguillare] Ma-
rantha, Apollini, Cronenburg. Rob. Steph.
Monach. in Mes. Camer. Horr. Lusitanico, &
Schvvenckfeldio. Helenium vulgò cognatum
Rob. Const. in Lexico. Helenium vulgare Ioh.
Aguicola, & C. Bauh. cui & Helenium primum
in suo phytop. Helenium Matthioli H. Lugdu-
nensi. Inula Plinio. Inula campana Apuleio. E-
nula Lonice. & Catalpino. Panax Theophrasti,
Helenii prima species Dioscoridis Anguillare.

Helenium, *ἑλενιον* Græcis, hodie non solum
officinis, sed etiam vulgò omnibus notum est:
Latini Inulam & Enulam appellant: Officina
Enulam Campanā: Arab. *Isim* siue *Rafan*. Germ.
Alant, *Alantwurz* [quæ ferè radicis vsum solum
nouerunt:] Belg. *Balandworte*: Gall. *E-
nule Campane*, *Aulnee*, & vulgus *L'anne*: Itali
Lella Enoa & *Enola*: Hisp. *Ratz dell'alla*: Angli
Elcampane: Poloni *Oman*: Boh. *woman*:
Hung. *Seuény gyöfer* / *övényi* sui.

Helenium porrò ab Helenæ lachrymis dictum
esse volunt, ex quibus natum fabulantur Poëta:
Alii quòd contra serpentes ex eo primum ab He-

*Amatus
not.*

*Apuleius
not.*

*R. Corp.
not.*

*Nomina
linguardi*

lena remedium inuentum sit, & Menelao comiti suo in Ægyptum nauiganti ostenderit. Alii ab Helena insula ubi longe optimum luxuriet.

Helenium siue Enula campana, Geneuæ vidi in hortis, Lugduni habebam & alii in hortis, Frater obseruauit Basileæ in Nuchelselden / ego ibi tantum in hortis vidi. Montbelgardi priuilegium adornaemus Hortum ill. E. C. in eo erat copiosum spontaneum, vt nunc cultum habetur, floret Iunio & Iulio, in locis vt Dioscorides ait, montanis vmbrosis & ficis (*ἀρινυοῖς*) vel rectius [*ἐμπυοῖς*] humectis. In pinguibus & latis, teste Dodonæo, nascitur pratis: reperitur quandoque & in montibus, locis vmbrosis, & non omnino aridis: Frequens non modò apud Belgas, verum & alibi, vt in Italia, Gallia, Germania &c. Flores Iunio ac Iulio vigent. Radicis fructum recens terræ mandatù nullo negotio prouenit, id quod Dioscor. & Plinius supra testati sunt. Radix Æstate effoditur & secta siccatur: non rarò etiam Aprili & Maio mensibus legitur: viget Autumno.

Vires

Helenii radicis decoctum, auctore Dioscoride, potum vrinam mensè que ciet. Ipsa verò radix in eclemate sumpta cum melle prodest tussi, orthopnææ, ruptis, conuulsis, inflationibus & venenatorum moribus: quippe quæ in vniuersum exalfaciendi vi polleat. Folia ex vino decocta vtiliter Ischiadicis illinuntur. Est & radix stomacho vtilis, dulci multo condita: Siquiden salgamarii paululum exiccatam eam, mox decoctam, aqua frigida demergunt: postea defrutum coniciunt & ad vsum reponunt. Trita potaque ad sanguinis reiectiones est efficax.

Plinius non vno loco Inulæ meminit. A maior, inquit, per se stomacho inimicissima, eadem auleibus mixtis saluberrima. Et mox illustrata maximè Iulæ Augustæ quotidiano cibo. Et Inula quoque à ieiunis commanducata dentes confirmat, vt eruta est, terram non attingat. Còdita tussim emendat. Radicis verò decoctæ succus rineas pellit: siccata autem in vmbra farina tussis, & conuulsis, & inflationibus, & arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit: folia ex vino lumborum dolori illinuntur.

Galenus de eadem ita scripsit, Helenii radix maximè vtilis est, non primò statim occursu exalfaciens, ac proinde non dicenda calida & sicca exquiritè, seu Piperitum atrum, tum candidum, sed cum recrementitio humore. Quapropter eclematæ, quæ faciunt ad educendos ex thorace & pulmone crassos lentosque humores idoneè commiscetur. Rubrificant quoque eà partes frigidis ac diurnis vexatas affectibus, cuiusmodi sunt ischiades, & exiguæ assiduæque articulorum procidentia ac luxationes. Hæc Galenus.

Helena, quæ in ore omnium est, postquam Græcis Troianisque pro se pugnantibus infinitos dolores intulisset: Helenium vt poëta cecinerunt ex lachrymis suis in Helena insula natum mortalibus dedit: quo tristitia omnis aboleretur: si primo doctrinarum & antiquitatis parenti Homero credimus: qui ad obliuionem poculo iniectum ab ea in cæna dixit: ram præsentem ad eam obliuionem potestare: vt nec defunctis ante se parentibus, filijsue aut fratribus, lachrymis genas rigaturus sit quâ die id biberit aliquis, poëta ille testetur: quæ an vera sint in poëtis excutienda relinquimus: naturæ enim & corporis: non fortune & animi mala in Dioscor. tractamus.

Radicem Helenii in mustum coniectam coqui vt defrutum fiat & sapa, atque inde eximi, ac vinum siue Sapani in vsum reponi, scribit Cornarius: eadem etiam vti vulgus ex aceto trita ad scabiem confricandam. Radix Helenii, vt Tragoplocer, cum recens adhuc est, saccharo conditi potest, quemadmodum Zingiber & Calamus aromaticus. Siquè illa desiccata & in puluerem redacta, saccharo vel melle miscetur, vt ita fiat eclema, benedictam præstat medicinam aduersus suspiria & lentam tussim: hoc namque eclemate crassi & viscoli thoracis humores inciduntur & excreabiles fiunt. Eodem remedio internæ exulcerationes & abscessus pulmonis, matricis, aliorumque vitæcum sic vltipato persanantur. Cataplasma ex Helenii viridis radice confectum tumores & inflammationes locorum muliebrum & genitalium derumfcere facit. Nò improbarim cum Tago in tumoribus frigidis & flatuosis, in phlegmone nolim vti: Radix siquidem, teste Dodonæo, huius Inulæ ad multa maximè vtilis sit natura exalfactoria & resiccans tertio ordine: præsertim arida. Nam recens & adhuc succo plena, excrementitio redundat humore, qui calfaciendi ac resiccandi eius potentiam non nihil obtundit. Prodest aduersus respirandi difficultatè, orthopnææ, veterinque tussim, Vetriculo. a. cò noda & salubris radix còdita est: à cæna supra non modò concoctionem promouet, sed & aluum faciliorem reddit. Sunt etiam qui ipsi decoctis, tritis ac melli instar vnguenti permixtis, vetera vlcera expurgari atque ad cicatricem perducii affirmant.

Aridæ radicis farina, vt prodit Matthiolus, denarii pondere diebus aliquot ex vino vetere hausta spleniticos iuuat, Helenii radicem succus cum pari hysopi succi pondere, & aqua stillantiæ Tussilaginis triplicato pondere, Saccharique quantum sat fuerit, ad mellis spissitudinem decoctus, magnopere asthmaicos iuuat, si frequenter vtantur. Sicca radix foris vtilis est, sin intrò sumas humente adhuc atque recenti vtendum, præsertim in pulmonis chronicis affectibus. Helenii radicem, flores & folia tanquam peculiare præseruatiuum pestis tempore commendat Bokeilius. Conditi autem radices & flores etiam de quibus manè aduersus prauum aërem & difficultatem spitandi vtiliter assumi scribit, quemadmodum & vinum Helenites: vtilem etiam radicem in aceto forti maceratam & odoratam perhibet.

Inuenitur & Neëtarites vinum ex Helenio paratum, sed magna inter pondus radicis & mensuram multi diuersitate. Plinius enim quadraginta denarios radicis, hoc est vncias quinque, si denarium drachmæ pondere accipiamus, in sextarios sex multi mittit. Dioscor autem quinque drachmas, in sex congios iuuat: qui post tres menses primò diffundit, vt in hoc exilius pondus sit, ad tantam vini mensuram: in illo magnum pondus sit, ad exilem mensuram. Quare si in illo sextarii in congios mutarentur: in Dioscor. contà congii in sextarios, mihi cum Cornario aprior miscendi modus videretur. Sed hæc tota res experimento constat, & in cuiusque arbitrio sita est, prout quævis mixtura culibet iucunda est. Facit ad stonachum, & thoracem: ducit & vrinam. Vinum quod ex Helenii radicibus passim in Germania paratur frequenter in potu sumptum mirificè vsum acuit.

Vinum
& arites.

BATANICA PLANTA FOLII

Helenii.
CAP. X.

DE hac planta Clus. in Exot. lib. 4. cap. 23. talibus agit verbis. In Doctoris Colii, siue Coolmans sportulis, quæ deportatæ sunt Amstelredamum anno 1601. ex India Orientali, in chartacea pagina, hæc latina verba ipsius Doctoris propria manu exarata reperiebam. An Conyza odorata aut Helenium alterum Salsiæ odorem spirans? Herba cuius folia Helenii formam referunt, flores parvi flavescentes, & in pappos abeuntes Conyza minores. Bantamæ comeditur. *Hu ille.* Ego verò ex noris quas in sicca planta obseruabam, quæ sequuntur addebã: Plantæ illius folia palmum erant longa aut maiora, tres ferè uncias lata, per oras creuata, aliquot venis à medio neruo folium per longitudinem medium secantè inæqualiter nascentibus, & in latera excurrentibus prædita, pronaque parte incana: foliorum pediculi paruas appendices adnatas habebãt vti aures: tenelli rami & recenter nata folia albâ lanugine pabescabant, etiam in ressecrã, quam duntaxat conspiciebam, & cuius folia degustata aliquid amaritudinis habere deprehendebantur.

HERBA MALVCANA ACOSTÆ.
CAP. XI.

DVorum aut trium cubitorum longitudinè adquirit hæc planta, nonnunquam etiam locis vberioribus & humidis, quinque cubitos superans, eleganti virore prædita, caule tenui, neruo, nonnihil concavo, imbecillo, & nisi vti Isminium pergulis sustineatur, humi sese diffundente, quæ admodum Hedera; & multos ramos spargente, qui subinde radices agunt vti Mentha & Melissophyllon; adeoque serpunt, vt planta sola, vel ramus transpositus, breui temporis spatio magnum locum occupet: folia habet tenella & mollia, in ambitu serrata, magnitudine & forma Sambuci foliis respondentia: florem croceum, Chamæmeli flori admodum similem, paulò tamen maiorem. Toto anno viuet & luxuriat.

Acofta, Historiæ huius auctore, teste, ex vers. Clusii, vulgò nuncupatur Remedium pauperum & destructio Chirurgorum: Canarini *Brungara* & *adua* appellant, id est, quæ flore est croceo. Hist. Lugd. Malucana Acoftæ.
Frequenter vtiuntur cum in Maluca [vnde

primam originem traxisse creditur, quod islic abundè crescat, & plurima admisceatur Chirurgicis remedijs] tam in omnibus Indiæ prouincijs, in quibus diligenter colitur, & in pretio habetur, nec iniuriã.

Coquantur huius plantæ folia in oleo, & cum cera inspissantur vnguenti modo: mitifficè curat id vnguentum omnis generis vlcera recentia & antiqua, etiam si sanguinolenta, fordida, cuniculosa, maligna, & puerida sint: mira esse efficaciam deprehendi in tibiãrum vlcenibus inueteratis, & recentibus vlcenibus.

Alia est præterea huius stirpis vtendæ ratio. Eius enim caulem & ramos superiore cortice denudant, & sumunt membranam illam tenuem quæ media est inter exteriorem corticem & caulem, quæque faciliè, vti in Cannabi, reuellitur: eam oleo nucis Indiæ madentem, ipsius plantæ folijs inuoluunt, & sub cineribus calidis recondunt: vbi incaluerit & emollita fuerit, contendant, & recentibus cruentisque vlcenibus imponunt, seu grandia sint, seu leuia, & paucis diebus non sine admiratione conglutinantur absque vlla inflammatione aut apostemate: lenit enim dolorem sanguinisque fluxum cohibet: breuiter nullo alio medicamento adhibito omninò ad cicatricem perducit: singulare etiam perhibent esse remedium aduersus neuorum punctiones & vulnera.

Eodem præterea modo adhibetur in apostemate aperto ad emundandum, carnem generandum, & ad cicatricem perducendum: item in inueteratis vlcenibus & cuniculosis, in quibus ea solummodò trita interdum apponitur.

Quia portò certissima sunt huius plantæ, quæ enumerantur, remedia: vulgaris illorum vsus est in vniuersis illis prouincijs, & magnæ estimationis: multi præterea alij, qui inde nauigant, vnguentum ex hac herba cum oleo & cera confectum, secum esse ferre solent, tantam fiduciam in eo collocantes, quasi omnia Chirurgica remedia apud se haberent: itaque quacumque occasione, in qua chirurgorum opera requiri posset, subito ad vnguentum ex herba Malucana confectum confugiunt, tanquam indubitatum remedium.

BELLIS MINOR SYLVESTRIS
spontanea.
CAP. XII.

TOrum cæspicè Delicijis operit sparsis humi folijs numerosis, pinguisculis, hirtutis, ex longa, ceruice sensim latefcenibus rotundatisque: caulem nullum promittit, sed pediculos frequentes, palmates & altiores, tenues, teretes, hirsutos, quorum singulis floribus insidet vnus, Bellidis hortensis,

minor, singulari foliorum in orbem ambitu, lateorum aut ex albo sanguincorum, luteo umbilico: radiantur porrò fibris multis tenuibus.

Bellis non videtur à Græcis descripta: ast apud Plinium Bellum & Bellium vocari plerique fatentur, & vt Cæsalpino videtur, optimâ ratione: inquit enim lib. 26. cap. 5. bellis in pratis nascitur: flore albo, aliquatenus rubente: ad omnes ceruicis dolores, tumoreque quacunque in parte illita cum Artemisia: lib. 21. cap. 3. Luteus, inquit, & Bellio patillicantibus quinque quinis barbulis coronatur: pratenses hi flores, ac sine vsu, idè & plerique sine nominibus: quin & his ipsi alii alia nomina imponunt.

Quo loco luteum dixit florem, id est internum: neque obstat, quod Bellio luteum esse florem tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum, medicumque floris, quod sanè luteum est, respexit, inquit Fuchsius: & hinc est quod à quibusdam Plinii locus ita legatur. Luteum & Bellio, vt subaudiatur semen. Barbulas autem appellauit circumdantia foliola. Alibi putat Cæsalp. hanc eandem intellexisse sub nomine Antheri, cum inquit: primum Anthemum quoque calculos eiecit: paruis è radice foliis quinque: caulibus longis duobus: flore rosco: radices trita per se ceu Lauer crudum. Assumpta hæc ex Theophrasto, qui Anthemum quoddam scripsit ab radice tantum foliatum: sed Theodorus inibi vertit Nigellam.

Cæsalp. porrò hanc eandem apud Dioscoridè dicit inter genera Anthemidis nominatam, quâ Cranthemum vocat, quasi florem veris: ad id enim alludit & appellatio vulgaris apud nos: hæc dixit flore purpureo constare, efficacissimam ex omnibus generibus ad calculos, in totum maiorem: quæ nota, si de flore intelligatur, conuenit, maior enim est in totum: non si de frutice, vt Plinius interpretatur: breuior enim hæc est.

De Bellide silu. spontanea loquitur Ruell. lib. 2. cap. 125. his verbis. Bellis qui & Bellius dicitur, flos pratensis, duorum generum est. Maior (de hac postea dicitur), & minor flore albo, aliquatenus rubete quinquegenis ternis tantum barbulis circumdato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuissime serrato: syluestris floris calyculus simplici foliorum constat ambitu, emaculato candore, vnde Galli *Margaritam* vocarunt. Hæc trita cum Artemisia strumas efficacissime compefcit. In officinis minoris Consolidæ titulo demonstratur. Hybernis quoque nascens coronis hyeme tota prouenit, primus etiam Veris flos, in Italia ex occidente, vt quidam existimant, conuectus. Laudatur ad podagras, Ischiada, & neruorum resolutionem, vnde nonnulli eâ Paralyticam vocant. Hallucinatur qui Bellium vulgò Leonis dentem dictum interpretantur, quem non quinquagena quina, sed plusquam centenæ coronant barbule, non candidæ sed luteæ, femine pullo in auras euanescente: Bellio, albæ luteum verticem circumdant, qui à multis semè intelligitur. Porrò qui Antipatrem vulgò dictum renur esse, liquidò falluntur.

Lonic. Primula veris, Solidago minima (Hein wundkraut.) Arthritica (Gichtraut/ ab effectu) & Bellis minor. Videtur autem pictura eam exprimere, quæ est pleno flore.

Bruusell. Solidago, Consolidæ species. Eidem in quarto & Cæsalp. Primula veris, quod se. Vere inchoante mox crumpat. Trago, Primula veris, Arterica Pandectarii. Fuchsi. & Dod. gall. Bellis minor syluestris. Tabern. Icon. & Hist. Bellis 4. siue minor syluestris. C. Bauhin. Phyt.

Bellis 7. siue silu. minor, varians floris colore: discum enim luteum in orbem cingunt folia vel alba, vel ex candido rubra, in ambitu alba: aliquid in viridem colorem degenerant.

Lobel. in Adu. Consolidæ minor Officinarium. Obs. p. 125. Bellides siue Consolidæ minores, Primulæ Veris Tragi.

Bellis minor in post. comm. quam in prioribus Matthioli lib. 2. cap. 139. bellidis alterum genus facit, in pratis plerumque nascens. Turn. Bellidis genus alterum, siue spontaneum, ubique iuxta semitas & in pratis obuium, quod Septentrionales Angli *Bauvurr* vocant. Videtur duas figuras proponere.

Hæc est ille Amellus Guilandini in Theone, quem Asterem Atticum esse negat, & vel Chelidonium minus, vel Primulam Veris minorem affirmat, in quarum foliis euidenter admodum Violæ subluceat purpura nigra, ancipiti foliorum intellectu, neu quis inuiter.

Bellidem minorem siluestrem spontaneam, Nomi vocant Germani *Masheben*, *Masjulen*, *Masj* lingua *blonlin* / *Hein zeitlofen* / & simpliciter *zeitlofen*: Belgæ, *Madelien* / *Fersjowen* / *Margriet*: Galli *Pasquette sauvage*, ou *Consire petite* Fuchsi. & simpliciter *Marguerite* ou *Pasquette* (forte quod ad Pascha ferè florere incipiat), & *petite sauvage marguerite*: Itali *Margarite* & *Fiordi prima veri gentili*: Angli *Dayse*: Boh. *Matez cuf* / *Sadimtrofa*.

Passim prouenit in pratis & sinilibus perinde palustribus ac humidis compluribus locis, veris mensibus florens. Et quidem Montpelii & Patavii mense Februario: Montbelgardi Martio, Octobri, & Nouembri: Geneuæ & Decembri: *asflex* Maio.

Aqua primulæ seu bellidis destillata, iccur refrigerat, calores internos reslinguit, reprimi choleram, pustulas linguæ ab ardore faucium profectas, orique exulcerationes sanat potu.

Herba ipsa adhuc tenera cum sale oleo & aceto commanducata aluum adstrictam laxat: folia recentia quibusvis calidioribus vulneribus imposita profunt. Herba tusa, tumoribusque genitalium imposita, calorem repellit, leniterque dolorem sedat. Quidam & herba & floribus Primulæ quibus Ebulum & Eupatorium adiungat, ad balnea sudatoria vtuntur, atque ea membrorum resolutioni, Græci *patalyin* vocant, mirificè conducere asserunt. Vercore ne Tragus hæc tradès Primulam. Verbasci speciem confundat.

Bellis minoris folia, auctore Dodonæo, humectandi, refrigerandi que facultate donata sunt: & humectant quidem ordine secundo intensò, refrigerant verò eodem remissò. Dolores omnes, sed præsertim articulares ac podagricos, ex calido siccoque humore, mitigant: cum butyro recenti & insulso trita, ac locis dolentibus imposita, potissimum additis Maluæ foliis. Eadè oleibus addita, facilem aluum faciunt, & in causone febrili, ac intestinorum inflammationibus, magna vilitate enematis admiscetur.

A Dodonæo dissentit Fuchsius, dicens bellis uterque calidus & siccus est, id quod ex Plinio colligi potest, qui illorum ad discutendas strumas vsum esse scribit. Acerosus tamen sapor què in gustu minor præ se fert, aliquam frigiditatis in coportionem esse monstrat. Quicquid rariem sit, exicare bellios euidentissimum est. Temperatè frigidus & siccas potius quam humidus dicitur Lobelius, & non nihil adstringentes. Quotquot hodie viuunt vulnerariam herbam bellium esse nouerunt.

nouerunt. Vulnerebus enim vitis & potissimum in fractura capitis adnota: & hinc Consolide nomen adepta videtur. Succus etiam herbæ vitiliter à vulneratis bibitur. Folia recipiuntur inter olera.

BELLIS FLORE VIRIDI.

Est & hoc in hoc flore admiratione dignum, quod ubi in valde humido loco diutius inhaerit, si non aliò transferatur, in viridè planè colorem degenerat. Talem enim Bellidem primò vidi Stutgardie florentem lunio, cuius folia erant minora, quàm in vulgaribus, quæ etiam mihi pallidiora videntur:

flores etiam minores ex flosculis virentibus constantes, capitulum representantes sine folioliis in circuitu. Nos curauimus depingendam sua magnitudine.

D. Arnoldus Gillenius in botanicis egregie versatus, ait non genus particulare Bellidis, sed abortu n quod non negauit.

C. Bauh. phyt. Bellis 7. siue filu. minor. in viridem colorem degenerans.

BELLIS HORTENSIS SIVE flore multiplicato.

Bellis crebris est in orbem fusis foliis, pilosella, pinguisculis, nonnihil crenatis, aliàs integris, hirsutis, sapore adstringente: inter quæ pediculi oriuntur palmares, tenues subrubres, hirsuti; qui res sustinent albos purpurascens, mediolutescos, Anthemidis modo: aliàs verò numero-

sa foliorum luxuries vimbilicum luteum obumbrat, repetita transplantatione, colore vel albo, vel rubro, vel in ambitu rubro in medio albo, vel alternatim, vel viridi, vel quâ denique fors tulit temerè varietate varietate foliorum

commendabilis: nec radicis fibrosæ reptata contenta se propagasse, quin & è flore ad margines nouam sobolem, haud aliter atque in prolifera Calthæ, sufficit, sed matre, vt par est, minorem.

Quid cultus mangonium in primula Veris efficiere possit, commemorat Tragus. Hodie,

inquit, versicolores, & multiplici barbularum contextu stipatos puellæ inter coronarios flores, hos quoque plantare solent. Quidam enim ex iis rubri, quidam candore emaculato, postremò nonnulli ex albo & rubeo mixti, alii intus rubri in ambitu albi spectantur.

Quin & candidi flosculi, qui multiplices cultura euadunt, nescitiùs carpantur, ex se alios generant, ita vt sepe ex vno capitulo, seu [ut ita loquat] cerebro primi floris, quatuor aut quinque alii erumpant, quæ in re naturæ felicitas & mira vis nobis commendatur.

Matth. in prior. comm. Bellidis primum genus siue hortense sine icone. In post. cum mag. fig. Lat. & It. Bellis minoris tres species. Turn. p. 73. Bellis siluestris prior, quantum mihi videtur.

Fuchs. Bellis minor hortensis, quam Officinas Consolidam minorem appellare scribit. Germanos Nonarblume oder rote blume/ Gallos Marguerites de iardin, ou Consire petite.

Gesn. hort. Bellis minor in hortis.

Dodon. gall. Bellis minor hortensis, petite Marguerite d. mesique. Lat. in fol. Bellis hortensis. multiplici flore. Plant. icon. p. 476. Bellis hortensis multiplici flore, siue Bellides Consolide minores & medix: Tragi primula veris.

Tabern. Icon. & Hist. tres ponit figuras; Bellis 1. hortensis multiplex flore albo, weis gefulte Nassleben. Bellis 2. hortensis flore rubro, 3. Bellis tertia minor hortensis.

C. Bauh. phyt. p. 506. Bellis 8. siue horrensus flore pleno, albo, rubro, incarnato, vario, id est, candido & rubente, minore item & maiore flore, cuius nomine tres icones apud Tabern. p. 327. & 328. & apud Lobel. dau. Item p. 507. Bellis 9. siue hortensis prolifera: hanc dixit Tragus lib. 1. cap. 52. albo colore, & talem fieri si non citius carpantur flores, suauè rubentem Luterià habemus: viridem obseruauit Lobelius.

Cæsalp. primula veris, in hortis coli solita, hieme tota florens, multiplici foliorum rubentium ordine.

Bellidem flore pleno hortensem habent Mōspeli in hortis: sed non ita frequentem vt Bassile; cuius ibi diuersi sunt colores, quemamodùm & Geneæ, vbi florentes obseruauit Nouembri & Decembri: albas in horto habui florentes Ianuario: sunt etiam Bellides satiaz in hortis Pa-

zaui & Bononia. Montbelgardi habet in horti: aliquot generâ plantai in Horto E. C. Albâ plenam, rubras duas, vnam foliolis florum angustioribus & fistulosis ferè, aliam latioribus in quibus cum robore sunt partes, quas albas cineraceas ferè dicas.

BELLIS SYLVATICA.

Descript.

RADICE haud fecus fibrosa est quàm minor bellis, sed crassior, etiam aliquando lignosior: *folia* verò maiora, oblonga, per extemum rotunda, & in ambitu non-nihil serrata, hirsuta, subinde etiam subrubentia, longo pediculo donata: *caliculi* ex radice nudi aliquot exeunt

didrantes aut pedales ac maiores, *florè* singuli vnicum sustinentes bellidis maioris similè, sed paulò minorem, foliis, radiatis albis, disco luteo.

Matthiolo in prioribus comment. bellis quoad Iconem: In post. comm. Ital. & Lat. cum mag. fig. & Hist. germ. bellis media, Mittel Maßlies ben.

Gesl. hort. Tabern. Icon. & Hist. Lobel. Aduers. pag. 199. bellis media. Obscr. pag. 252. bellis maior. Icon. Plant. pag. 476. bellis maior sylvestris. Teut. 561. *Exissimamus* male dici maiorem. Dodon Lat. in fol. bellis prima, bellis sylvestris.

Clus. in post. Histor. bellis media Matthioli, maior Lobelii, à vulgo ex Consolida minoris generibus habita.

C. Bauhin. Phyt. bellis 6. siue silu. media caule carens. An dicenda sit hæc bellis caule carere nescio, meo iudicio caules non foliosi dici possunt pediculi flores sustinentes.

Frequentissima est in Alpinis pratis, vnde illa sæpius in bortum transfuit Cluius, cum Viennæ ageret. bellidem sylvaticam siue mediam Tiguri obseruauit, & basilicæ in hortu D. Doctoris Fælicis Plateri Medici, nec non Geneuz. Mense Maio copiosam inueni florentem in montibus circa S. Vrsane inter dumeræ: transfuiti Montbelgardum in hortum Ill. E. C. vbi diurna non fuit.

BELLIS MAIOR.

Fibrosa radice reptat, caules emittens plures didrantes & altiorem, quadratos, modo in alas diuisos: *folia* oblonga, pinguis, serrata, subacri sapore: *florè* vuphtalmi aur Pyrethri, vmbilico luteo, foliis in ambitu albis, odore nullo excellenti: foliola calycum habent fimbriam nigricantem. Figura prior ex Fuchsiâ, non malè videtur nobis exprimere bellidem ramofam, quâuis possit etiam poni pro Chrysatemio.

Frater C. Bauhinus misit nobis bellidem maiorem, caule non ramoso, foliis valdè angustis dentatis, serratis, in acutum desinentibus, Præmicæ Fuchsiæ aliquando respondentibus, flore alioqui præcedenti simili, cui tatis similis Fuchsiâna icon, si folia tantillum angustiora picta esset: suspicabar fratris secundam, verum quæ de rotunditate acuminata ait, non conueniunt: duz icones à nobis propofitæ iam erant sculptæ.

Brunfelsio Tom. 1. Rhapf. 49. in folio. Parthenii quinta species, seu oculus bouis vel vaccinus: Eidem in quarto pag. 11. vuphtalmos.

Defect. chiana icon, si folia tantillum angustiora picta esset: suspicabar fratris secundam, verum quæ de rotunditate acuminata ait, non conueniunt: duz icones à nobis propofitæ iam erant sculptæ. Brunfelsio Tom. 1. Rhapf. 49. in folio. Parthenii quinta species, seu oculus bouis vel vaccinus: Eidem in quarto pag. 11. vuphtalmos.

Matth. in priorib⁹ com.

bellidis tertium genus, cæteris maius, sine icone: In post. comm. cum mag. figuris Lat. & Ital. bellis maior.

Fuchsiâ, bellis maior, Officinis nonnullis Consolida media. Germ. Gänßblum. Verum alia est consolida media.

Gesl. hort.

bellis, Consolida recentioribus maior.

Pro Bellide maiore Trag. Germ. malè figurâ Hyperici sub sequentibus nominibus ponit, G. Gänßblum/Moguntinenfes S. Johans blum, hoc est, Florem S. Iohannis: Moguntinis, Treuerensibus ac Spirensibus falsè aug. hoc est, vitulinus oculus, Buphtthalmus sed non Dioscoridis. Hermolus Barbarus Bellium maiorem appellat.

Dodon. gall. Lat. in fol. Bellis maior, Marguerite grande.

Lobel. Adu. pag. 209. Obscr. pag. 253. Ic. Plant. pag. 478. Bellis maior, Consolida media Vulnerariorum. Germ. Gänßblum.

Tabern. Icon. & Hist. Bellium maius Gänßblum.

C. Bauhin. Phyt. Bellis 7. siue sylu. caule folioso maior, rarissimè flore pleno reperitur.

Cæsalpin. Bellis maior, iuxta vias nascens, de qua

qua ait. Caules rectos fert, dodrante altiorem, foliosos: folia sunt Oleæ figurâ, serrata: flos in summo candidus, longè amplior Chamælo: æstate floret, vtuntur quidam floribus cum axungia ad capitis vlcera maligna, quam Tineam vocant: non dubito hanc apud Theophrastum inter genera Anthemi censerî, quod foliaceum vocat. Theodorus Nigellam foliosam verit.

Hort. Lusit. Bellis maior. Bellium maius, Genfiblum, S. Johans blum.

cus. & Bellidem maiorem vocant Patauii *Margaritam*, comedunt mense Februario in acetariis. Genevæ viret tota hieme & Januario. Basileæ florentem vidi mense Octobri quâ itur Mourets & in pratis inter portam Stein & Eschen & apud fluvium Birsè intra urbem, & mense Junio passim in pratis. Monspelii mense Maio: Lugduni frequens, Montbelgardi vulgaris in pratis, etiam in Horto E. C. spontanea, flores Junio & Iulio.

Temperatam in caliditate & siccitate hanc tradit Tabernamontanus. Vitis admodum vulneribus, & rupturis in poru bibita, vel Emplastri modo applicata. Lobelio si credimus eadem potest quæ bellides, eodem modo vsurpata.

Montis Lupi pedes & circum iacentibus campestribus squalidis & incultis.

ANTHEMIDES SIVE CHAMÆMELA

Veteribus.

CAP. XIII.

BELLIS ALPINA MAIOR FOLIIIS angustis rigidis.

criptio **E**X radice serpente, lignosa, nigricante, & à vna parte fibras spargente caulem emittit vnicum, cubitalem altitudinem excedentem, rotundum, striatum, ad radicem villosum, circa quem folia pediculis carentia, quinque vel sex digitorum transuersorum longa, angusta, rigida, ex rotunditate acuminata, per circumferentiam crenata, nullo ordine disposita, in caulis summo flos vnicus medio luteus, quem plurima folia alba cingunt, totusque flos multo prior maior est: hæc in Baldo monte Veronenis provenit, vt Frater descriptionis autor prodidit. C. Bauh. phyt. Bellis 2. siue alpina maior.

BELLIS ALPINÆ ALIA SPECIES MINOR foliis non rigidis.

HÆciam dictâ caule breuiore foliis duplo triploque angustioribus, & breuioribus, leuius crenatis, nec rigidis in exquilitum acumen defodontibus, flore quietiam minore, in montibus Euganeis Patauinis provenit.

C. Bauh. Phyt. descriptionis auctori Bellidis secundæ siue Alpine maioris altera species.

Hæc cum præcedenti nobis Chariff. frater C. Bauh. communicauit, quare nemo ante ipsum mentionem fecit, cuius studio indefesso in re Botanica multum debetur.

BELLIS MONTANA MINOR

criptio **S**Esquibitali est caule, eoque simplice & in diuiduo: folia terram proximè multa femuncialia, per extremum subrotunda, serrata, longis pediculis nixa: alia per caulem alternata, gratom. III.

minea, unciarum duarum aut fescunciæ longitudine, subinde crenata; magna verò caulis pars nuda est; flos summo insidet cacumini vnicus, maifsculus, Bellide pratensis maior, albus, disco luteo, capitulo squamis nigricantibus compacto.

Geær Chetlerus attulit collectam ad

Genera Anthemion plura dicit Theophrastus: Anthemion, inquit, floret particulatim, incipiens non ab imo, vt in cæteris, sed à summo: flos candidus circumdat, medium viridis tener [id est pallidus,] & femini color idem: decidit id vt & spinosorum conceptaculo inani relicto: genera eius plura: quædam ab radice tantum foliata: Quædam in caule solum: sed hanc Theodorus Nigellam verit, teste Cæsalpino.

At Dioscorides genera tria proponit flore tantum distantia, his verbis. Anthemidem alii Leucantheumon; alii Eranthemon, quoniam Vere floreat, alii Chamæmelum quoniam odorem Mali habeat; nonnulli Melantheumon, alii Chrysofocomen [Orth. χρυσόφυλλον], alii denique Calliam vocant. Huius genera tria flore tantum distantia: rami dodrantes fruticosi, alis multis coneuui: foliola parua tenuia numerosa: rotunda item capitula, intus quidem auri colore fulgentia, foris verò orbiculato ambitu floribus circumdata candidis, aut purpureis, magnitudine foliorum Rutæ. Hæc Dioscorides, quæ fermè ad verbum transcribit Plinius, addens eius florem inter coronamenta repõni; ac magnis laudibus celebrari ab Asclepiade.

Anthemidis, inquit Marantha lib. 1. cap. 9. tria genera posuit Dioscorides, tantum flore distantia: atque clariùs explicans seipsum, in colore, non in forma hanc discrepantiam sumpsit. Vnde quia nullam aliam habebat differentiam, omnia hæc tria genera vnica descriptione complexus est: sed necesse fuit ea distinguere, vt quæ facultatum gradibus distarent: nam si æquæ omniù viribus polletent, nullam fecisset in genera diuersitatem.

Porrò in Anthemide hac ex tam multis appellationibus nulla est, quæ non certam & rei coniunctam significationem habeat. Omittimus quas ipsemet hic declarauit, Eranthemon quòd Vere floreat: & Chamæmelum quòd Pomi odo-

rem habeat, Cæteræ etiam ex floribus colore odoræ conſenſu aliquarum Gentium factæ videntur : quæ vt interiorum exteriorumque floribus colore magis amantur : ſic Leucantheum à colore albo : Chryſanthemum aut Chryſocômè à colore auri ſua eam indicauerunt. Vtroque enim modo in Scriptore hoc legitur. Quemadmodum ab odore Mali quem habet Malantheum, Mali enim ſorem ea vox ſignificat. Libet his addere, à Theophaſto lib. de plant. Hiſtoria 8. ſapius genere neuro Anthemion dictam fuiſſe.

Sunt autem Matthiolo, qui putent plantam, quam quidam Virgilia Adonidem eſſe cenſent, purpuream Dioſcoridis eſſe Anthemidem, ſed teuera hallucinantur, quòd huic Anthemidis genus, Dioſcoride teſte, flores proferat in medio aureos, & fornicæ orbiculato ambitu purpureos, vt in Belli (Amello C. Bauh.) quadam videntur, à quibus maximè diſerunt vulgari Adonidis flores qui Papauerorum ſilueſtrum flores æmulantur.

Anthemidis ſiue Chamæmeli nomen maximè latè patet. Eſt enim Anthemis Leucantheum propriè dictum Dioſcoridi, nobis Chamæmelum vulgare. Eſt & Chamæmelum odoratiſſimum ſiue nobile repens flore ſimplici, Leucantheum Græcorum dictum. Ab hoc variat Chamæmelum repens odoratiſſimum perenne flore multiplici. Eſt Anthemis Chryſanthemos quadam Dodonæo, quam Chamæmelum aureum peregrinum capitulo ſine foliis inſectibimus. Sunt aliqui qui Buphthalmum & Chryſanthemum eadem eſſe herbam credant quibus non vehementer repugnat Cordus. Eſt hæc Chamæmelum inodorum, ſiue Cotula non factida. Habemus & alterum Chamæmelum factidum, ſiue Cotulam factidam. Meminit Camerarius ad Hiſt. Matthiol. Germanicam, Chamæmeli cuiuſdam factidi ex luteo pallentis. Attulit gener Cherlerus Chamæmelum factidum marinum, collectum in maritimis Narbonenſium, vbi occurrit non ita frequens. Exhibet Lobelius in Iconibus Plantini Parthenium marinum minimum, quod Chamæmelum marinum inſcribitur. Buphthalmum veram & Chryſanthemum Dioſcoridis candem eſſe plantam conatur demonſtrare Geſner. horti : nos de hoc ægemus titulo hoc Chamæmelum Chryſanthemum quorundam. Eſt Chamæmelum Eranthemion, Anthemis Eranthemis Dalechampii, nobis Chamæmelum purpureum. De his nobis Chamæmelis cognominatis ordine iamiam dicendum occurrit.

CHAMÆMELVM VVLGARE AMARVM.

Deſcriptio

Hæc paſſim obuia eſt in ſegetibus, tenui fibroſaque radice, nec altè deſixa: caules tenues, dodranteales, recti, foliis veſtiuntur Cotulæ tenuioribus, odore exiguo, ſed ſuaui: flores in ambitu albi, quorum folia vmbonem apicellis luteis conſtantem radiati circumſtant: annua planta.

Anthemis Diſc.

Quam modò deſcriptum videtur nobis præ cæteris Chamæmelis, Dioſcor. deſcriptioni reſpondere. Et hinc merito Anthemida notam eſſe ſcribit Corn. & officinis, & vulgo, ſed Camomilla nomine ex græco Chamæmelo corrupto. Matthiolus etiam hanc depingens Anthemidis titulo pro Anthemide Leucantheo Dioſcoridis & Galeni recipit. Non placet Camerarium apud Matthiolum in Epit. & Hiſt. germ.

Camomilla Vulg.

Camomilla Vulg.

poſuiſſe pro Chamæmelo vulgari odoratum.

Chamæmelum, inquit Tabernaemontanus, quod in Germania in agris ſpontè luxuriat, genuinum eſt Chamæmelum Veterum, ſiquidem ſpirat odorem bene olentis Mali: vires etiam & facultas conueniunt: vocatur à Græcis χυμαι-
μελον, ἄνθεμις, λευκάνθημος, ἰερὸν ἄνθος, ἀνθη-
μον, ἀνθημις, ἄνθημις, & ab Hipp. ἰαλθήμελος, ab Alex. Tral-
liano ἄνθημιον: à Latinis Anthemis, Leucan-
themum, Leucan-
themum, Melantheum,
Callia, Chamæmelum, Di-
acolea Apuleio ſeu Diocal-
lia, Rotula Soliſ,
Diſcus Soliſ, & Herba ſuperba: Hip-
pocrati Euanthemum, The-
ophaſto Anthemum &
Anthemium, Tralliano lib. 8. cap. 2. Anthemiſſu: Plinio ſecundo de re med. lib. 1. cap. 48. Proferſcina herba:

ab aliis Oualida, Amolacia, Aullica herba, & Malium, à vulgo Medicorum, Herbariorum & Officinarum Chamomilla, Camomilla, & Chamæmilla: Serapioni de temp. ſimpl. cap. 22. Debonigi: Auerrh. Habonog: Alſahar-uo Heſbe: Haliabbati Beſbonig: & Beſbonigi: Stephano interpreti Arabico Babunegum & Xambunegum: ipſis verò Arabibus aurohoribus Bebonici, Babonigi, Beborugi, Bubenegiman, Biben, Bembonig: Gloſſographo Auicenna Behonigi: Italis Camomilla, Camomilla, & Meſenello: Hiſpanis Manzanilla ſaluage: Gallicis Camomille & Camomille des champs: Polonis Romycn: Bohemis Kinen & ſhermanec: Angliſ Camomyle: Vandalis Amaluſta: in Africa Aſterraphe: Aegyptiſ Taboriſ: Beabantiſ Camillenbloem/ & Camilleu: Germaniſ Chauilleu/ Camiten/ Camomillen, heinlein/ Magdeblum/ Meydorb-
blum, Raugenblum/ Alſaticis Carmelien.

Anthemidem vocat Amatus Hiſpanicè Macella, Manzanilla, Arabicè Babunegi, & in cõtextu Chamomillam vulgarem. Ei Rob. Conſtantinus addit figuram hoc titulo: Chamomilla ſatiua. Hanc tamen ſeri hæcenus non obſeruaui.

Lobel. Adverſ. Anthemis vulgator, ſiue Chamæmilla. Obſ. p. 445. & Ic. Plant. 770. Anthemis vulgator.

Dod. gall. Chamæmelum vulgare, author autè eſt vocari Chamæmelum album: ac officinas hoc vti pro Leucantheo vero. Iſ tamen verum negat, ac idè Chamæmelum ſilueſtre inſcribit.

Chamæmelum vel Anthemidem eſſe verum Chamæmelum, non dubitat Geſn. de hortis, licet hoc Dod. gall. Chamæmelum ſilueſtre vocarit. Geſn. in App. Chamæmelum vulgare Tra-
gi vocat.

Quæ forſis in orbem candida folia obtinet è tribus Anthemidis generibus, ea eſt, inquit Fuchſius

Chamæmelum T.

Diacolea Apulei

Euanthemium

Anthemium T.

Proferſcina

Babunegum

Rob. Conſt.

chius, quæ à Dioscoride propriè λευκανθέμων, vt vulgò hodie Chamomilla vocatur, gall. *Chamomille blanche*. Primum autem hoc Anthemidis seu Chamæmeli genus esse verum & legitimum Chamæmelum, neminem dubitare arbitror, quòd nihil in hoc sit, quòd Dioscoridis descriptioni, quã antè adscriptissimus, non respondeat. Inscribitur à Fuchsio Chamæmelon leucanthemum.

Tragus hanc, Chamomillam vulgarem inscribit, ac tertiam facit, agrestemque cognominat. Non minùs rectè Anthemidem Dioscoridis, Anthemion Theophrasti, Leucanthemum, seu Melanthemum Plinii lib. 22. cap. 21. esse existimat.

H. Lugd. p. 968. Anthemis leucanthemum Plinii. Item p. 1345. Chamæmelum siluestre Dodonæi (puta Gallici.) Non bene duas figuras vnius plantæ diuersis capitibus proponit, quasi diuersæ essent plantæ, quinimò videtur priori loco confundere Chamæmelum Romanum vocarum cum vulgari.

C. Bath. phyt. Chamæmelum 3. [1. apud Matth.] siue vulgare, quòd Leucanthemum Dioscoridis esse confirmat.

Chamæmelum vulgare obseruari Lugduni, Basileæ, Montpelii, Geneuæ, florens Maio in fegetibus. Montbelgardi abundat etiam in horto E. C. ac in eunte Ælitate fegetibus interdum tam frequens & faris, vt non parum incommodum sit.

Vim habent, vt testis est Dioscorides, radices, flores, & herba Anthemidis, exalfaciendi extenuandique: potu & infusione pellunt menstrua, partus, urinam, calculosque: aduersus inflammationes & ilei tormenta bibuntur: bilem suffusam expurgant: iocinorum vitia sanant: decocto earum vesicæ fouentur: ex omnibus Anthemidis generibus, ad calentos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maifesta est hanc propriè Heranthemum vocant. Ea cui Leucanthemum nomen est, item quæ Chyranthemum dicitur, vehementius vinam cieunt: ægilops illiæ medentur: commanducatæ vlcera in eruptiones in ore sanant: nonnulli in clysteribus ex oleo vtuntur, terunturque in farinam ad abigendos febrium circuitus: flotes & folia recondi debent, & priuatim rusa, in passillis digereri: radix quoque licari, dumque ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modò floris aut radicis pars vna, modò contra, floris partes duæ & herbæ vna permutatim duplicato pondere, alternis diebus: bibere autem oportet in vino multo diluto.

Est Chamæmelum Galeno tenuium partium: quamobrem digerendi, rarefaciendi & laxandi facultatem obtinet: remittit Rosæ persimile, calore verò ad olei facultates magis accedit, quapropter lassitudinibus, vt si quid aliud, confert, doloresque mitigat: præterea tensa remittit & laxat, quæque mediocriter dura sunt, emollit, quæque conspata condensatæ sunt, rarefacit: adhæc febres quæ citra visceris alicuius inflammationis em infestant, dissoluit, præsertim quæ ex humoribus biliosis aut cutis densitate consistunt, Quæ de re ab Ægyptiorum sapientissimis Soli consecratum est, febriumque omnium remedium putatur. Verùm hac quidem in re à veritate aberrant: solas enim quas diximus febres sanare potest, easque quæ iam concoctæ sunt: inuat autem pulchre reliquas etiam omnes, quæ melancholicæ sunt, pituitosæ, aut ex visceris inflammatione prognatæ: nam & harum remedium

Tom. III.

Chamæmelum vel strenuissimum est, vbi iam concoctis adhibetur: quapropter & hypochondriis, vt siquid aliud, gratum existit.

Tragus memoratæ prodidit, aquam Chamæmeli florum destilatam eadem efficere, quæ Dioscorides herbæ simpliciter tribuit: puerperis verò primo loco positam in primis utilem esse, per eam enim efficaciter purgari. Qui morbo comitiali continuò vexantur, iis flores Chamæmeli aceto & melle decocti, vt propinari in potu debent, quò si vsi fuerint, statim conserunt, morboque per aliquot tempus liberantur. Chamæmeli odor, aqua eiusdem flatulencia, nec non lixiuum, in quo illa decocta fuerint, debilitati capitis & cerebri conferunt: decoctio vitis, in veteratis malignis vlcibus lauandis vtilissima est. Oleum ex Chamæmeli floribus confectum, induratos tumores & collectiones emollit ac detumescere facit, doloresque mitigat.

De Chamæmeli viribus hæc Matthi. Indubitata fide experimentum contra dolores internos quos flatus peperit, vritur ad albedinem talos suillus, teritur in puluerem, cuius drachma vna ex vino propinatur in quo decoctum fuerit Chamæmelum. Eiusdem decoctum ex iuseculo carniui, enpositum est contra dolores colicos si bibatur. Scribunt quidam, si quis Chamæmeli tritum puluerem melle excipiat, vt fiat electuarium, deque eo quotidie bis horis tribus ante cibum, singulis vicibus cochlearis mensuram sumat, sensimque deglutiat, bronchocelen curare. Magni est Chamæmelum vsus in medicina ad compescendos dolores ventris, matricis, lumborum, renum, vesicæ, atque inter omnes plantas, quotquot in balnea contra calculum recipiuntur, nihil floribus Chamæmeli efficacius: faciunt & ad cruciatum spasmi flatulenti, aliosque conuulsiuos: in quem finem vsus duplex commodissimus, vel enim Chamæmeli & Maluæ ex vino aut aqua factam decoctionem, colatam in vesicam insundunt bouinam, aut suillam, donec ad medium sit repleta, quam constricto collo parti dolenti applicant: postea & decocto addi oleum Chamæmelinum: Alter vtendi modus est talis, folia aut flotes Chamæmeli cum seminibus Lini in sacculum coniciuntur in reppunctum, qui in aqua calefacta parumper infusus, postea inter orbis duos expressus, quam potest fieri calidissimus, loco dolenti imponitur, superdato panno quadruplicato calente, vbi refrixerit, de nouo eodè modo calefit: idque sepius iteretur, mane ieiuno ventriculo & vesperi, quotiescunque vigent dolores: prodest & ante applicatum partem oleo Chamæmelino inungere: præterea Chamæmelum in aqua decoctum cum suffuribus triticis, additâ postea æxungia porcina, vt emplastri consistentiam adipiscantur omnia, tumores duos emollit, dolores mirigat, suppurationem promouet. Ad omnes tumores, quantumvis duos probatum est emplastrum calidum impositum, ex ramentis coriorum deersis, & floribus Chamæmeli simul in aqua coctis. Flores Chamæmeli mollitiem cuti conciliant lotione. Oleum Chamæmelinum tumores duos emollit, dissipat, dolores sedat. Clysteribus additur cum aqua florum Chamæmeli ad dolores intestinorum placandos, siue illi etiam sint ab vtero, renibus, vesicæ: inprimis autem ad conuulsiones facit, relaxat enim tensa, emollitque dura: Ad infantum tormina, vix præstantius inuenias, quam vel omentum veruecinum minutim concisum, in

Aquæ

Morb. co-
mitibus.

Oleum.

Experimentum
contra
flatus.

Dolores co-
pescit.

Tumores

Chamæmelino oleo in fartagine, lento igne sensim frictum, calensque ventri inductum. Cum vini spiritum miscetur oleum chamæmelinum, quod vtiliter spissino frigido imponitur, superaddito calente panno. Meminit Camerarius olei ex floribus Chamæmeli stillatitii cærulei, cuius vsus fit multus in variis affectibus internis, præsertim verò contra tormina, si eius guttæ aliquot ex calido iulculo fumantur. Quæ omnia potissimum de vulgari, & in segetibus spontaneo Chamæmelo intelligi vult Dodonæus: Nobile enim, & illud quod flore pleno est, facultate esse intensiore, quam Chamæmelo à Galeno attribuitur. Caliditate liquidum & siccitate qualitatem illam viuientiam familiarem ac temperatam, quæ Chamæmelo à Galeno tribuitur, quâ inque ipsum habere quotidiana ostendit experientia, multum excedunt, utpote secundo ordine calida & sicca: cum autem & ipsa substantia tensusatem habeat coniunctam digerendi ac rarefaciendi potentiam habeat ampliore: molliendi verò, dolorisque sedandi, aut mitigandi, remissiore: proinde vbi magis, quàm vulgaris vsus Chamæmelum potest, incalfacere, aut rarefacere opus est, vtiliter adhiberi possunt, uti in balneis, quæ sudoris euocandi & rarefaciende cutis causa parantur, in quibus horum Chamæmelorum vsus haud est negligendus: nam & cutim nimis adstrictam rationem faciunt, sudorem euocant, bonumque corpori odorem conciliant. Author est Tabernamontanus, ex floribus Chamæmeli hoc seculo etiam Chamæmelites vinum, extractum, confectum, salelem, & oleum chymicè arte extractum parari, de quibus lector ipsummet consulere poterit.

CHAMÆMELVM ODORATISSIMVM
repens flore simplici.

Descriptio

NON, vt vulgare, recto asurgit caule, sed in terram proci-duos multos fundit radix coliculos, paulò breui-ores, folijs vestitis habitioribus, vegetiori amabili odore præditis: flores nõ multum absimiles Chamæmeli vulgaris floribus, radiatis albis flosculis vimbonem coronantibus.

1602.

Figura ex Fuchsianis minus placet quia proci-dui ramuli radiantes non picti.

Camer.
1611.

Camer. in Epit. Matth. ol. pro Anthemide siue Chamæmilla ponit figuram Chamæmeli odoratissimi præter sententiam Matthioli, quod Dioscoridis Anthemidem censet. Idem facit etiam in Hist. germ. vbi Chamæmelum & Camomillâ nominat, Chamillen / her mügel, welsch oder Römisch Chamillen / Chamomillam Italicam vel Romanam.

Turn. part. 1. Primum Chamæmeli genus, 224.

224. Chamæmelum Græcis vocatum, Angl. Camomyle / G. Römisch Camillen / Offic. Germaniæ Chamomilla Romana. Rara est in Germania: in Anglia verò tam frequens, vt nõ solum hortis sit, verum etiam supra Londinum spontè exeat planitie Richemontana & Brantfordiana, omnium verò copiosissimè in Hunstlejana.

Lob. in Adu. Anthemis siue Leucanthemum odoratius, Romanorum, Belg. Roofsche Camilbloemen. Anthemis priore suauius multò quiddamque aromaticum Amaraci, aut Abrotani halans, multoque ad aspectum hilarior & cõprior, & hac denique notione Romana dicta. Obs. p. 445. & Ic. Plant. p. 770. Anthemis seu Leucanthemis odorata, Parthenium Tragi.

Dod. gall. Chamæmelum Leucanthemum, & Chamæmelum album. Lat. de florib. & in fol. Chamæmelum odoratum, Chamæmelum nobile Tragi. Olim in Hist. gall. faciebat Antiquorum Chamæmelum, & præsertim Apulei bene olens, nunc mutat sententiam & figuram, quæ in postremis melior. Et sanè id cile, quod à Dioscoridæ, Galeno, aut aliis Veteribus in vsu receptum fuit, non omnino videtur assecendum: vetustissimè est ab ipsis fuisse præteritum & incognitum.

Camer. hort. Chamæmelum odoratum, Italicum, simplici flore. In Hist. Matthioli, germ. quoad figuram Chamæmelum sine Camomilla. In Epit. Anthemis Chamæmilla. Huius præter opinionem Matthioli adscribit vulgaris Anthemidis nomina, descriptionem Dioscoridis, itemque vires & facultates etiam ex Galeno, quæ huic nõ omnino conueniunt.

Eundem errorem committit H. Lugdunensis, sequuta dubio procul cum Camerario Dodonæum gallicum. Confundit Historia Anthemidem Romanam, cum Anthemide Leucanthemum Marthioli, siue Chamæmelo vulgari, cuius iconem videtur pro Anthemide Romanam, quam ex aduersariis Lobelii describit, ponere, miscetque nomina linguarum. Falsò præterea sibi persuadet Chamomillam Romanam esse Chamæmelum verum Dioscoridis, eique vires Antiquorum malè adscribit. G. s. hort. Chamæmelum Leucanthemum Dodonæi (gallici) Camomilla Romana alba quorundam, Chamæmel. odoratum uel nobile Tragi, Chamæmel. hortense. In appèd. Chamæmel. nobile, Parthenium nobile Tragi.

Trago, Parthenium, nobilis Chamomilla [quæ propriissimè Parthenium, à Serapione Matricaria dicitur, inquit postea lib. 1. cap. 63.] Chamomilla prior, verum ac nobile Parthenium Dioscoridis, Petidicum & Muralium Celsi, aliorum Leucanthe & Tannachum, Plinio lib. 21. cap. 21. teste. Parthenium, vt Dioscorides testatur, alii Amatacon, alii Anthemida, alii Leucanthemion, alii Chamæmelion, alii Chrylocatin, alii Melabathon, nonnulli Campestem florem, Romani Solis seculum, aliqui Millefolium, Hetruscæ Cautan, Aphri Thamath appellant. sed quod ad has appellationes attinet, triouuntur & ipsæ aliis stirpibus, vt verissime dicas, multa nomina multorum errorum sapenunero esse causas.

Tabern. icon. & Hist. Chamæmelum Romanum inscribit, cognominarique Leucanthemum, & Chamæmelum nobile. Huius iconem non probò, quia repemem nõ facit.

C. Bauhin. Phyt. Chamæmelum 1. siue nobile, seu odoratius. Gerard. Anglo Chamæmelum Romanum.

Chamæmelum repens odoratissimum, vocat Medici Chamæmelum Romanum, siue nobile, Offic.

Chamæmel. Leucanthemum Dod.

Chamæmel. odoratum Italicum Matthioli. Error. Camer.

Lugd. Lugd.

Parthenium Tragi

Offic. Chamomillam Romanam, G. Römisch oder Edel Camomillen. Belg. Romsche Camillen: Galli *Camomille Romano* ou *odorante*: Hisp. *Manzanilla*, siue *Manzanilla* i. e. Mancianilla. Tabern. de odore aromaticorum pomorum Macianorum; Angli *Lamomyll*.

Chamænelum repens odoratissimum flore simpliciter habui Basileæ in horto, vt & Lugduni. Tubingæ vidi in horto D. Fuchsi. Montbelgardi copiose florebat in horto meo adhuc Nouembri. Audio passim provenire in Nortmannia spontè. Abundat circa Tyberim non longè à Roma, & præfertim, vt Canearius tradit, in villa Adriani Imperatoris. Restibili fertilitate & perenni radice sese instaurat & fundit propagationes proculcationis contèptices, eoque voluptatis ergo totum vertentem annum in Anglicis viretis attondetur: neglecta namque, protrita, & reiecta faciliùs & vberius vernat & luxuriat. Siquidem teste Lob. in Aduers. Angliæ vniuersè haud alia fermè nota. Ruri miliari vno, aut altero ab vrbe Londino plurima, herbicidis, aridis, vbi spontè orta. Galliæ & Italia meridionalibus [tameñ Romana dicta] rarior spontè. In Belgio & Northmannia ad Druydum vrbeculam multa.

Angliæ vniuersæ, si Lobelio credimus, haud alia vlt recepta, quàm hæc. Syrupus ex huius floribus, succo, & vino albo constat, ad splenis & hypopis icterum optimus. Secus puluillos & thoros & ambulacra infertur. Plura de huius viribus vide antè, ex Trago & Dodonæo.

CHAMÆMELVM REPENS
odoratissimum perenne flore
multiplici.

Adè huic odoris fragantia quæ iam dicto nobili Chamæmelo, nec foliorum, aut ctescendi modò multum dissimilis, verùm flores, qui ibi simplices albi umbonem luteum possident, hic multiplici foliorum festura vmbonem occupante luxuriant.

Lob. in Aduers. p. 43. Anglorum vniuersum *λινυμ*, flore multiplici. Figura non in totum placet.

Camer. hort. Chamæmelum odoratum Italicum flore pleno. In Epit. Math. Chamæmelum flore multiplici, ita dense stipato, vt nonnunquam centrum luteum prorsus vlt operum. Ad Hist. Math. germ. Chamæmelum flore pleno *Wesfils Chamillen*.

Dod. lat. in fol. Chamæmelum quoddam odoratum, foliola medium floris ambientia densissimè multiplicans.

Tabern. Ic. & Hist. Chamæmelum Romanum flore multiplici. Hoc in Hist. licet secundo loco pingat, tamen pro tertio describit, ac insuper aliam eius speciem assignat, quam quarto loco recenset.

H. Lugd. p. 969. Anthemis, Leucanthemis nivea Anglorum flore multiplici. C. Bauh. phyt. Chamæmelū siue nobile flore multiplici. Gerard. Chamæmelum Anglicum flore multiplici, double flower'd *Lamomyll*.

Abundat nunc in horto Ill. C. W. Montbelgardi, vbi hyemem perfert: florens Iunio & Iulio. Circa Aureliam spontè nasci relatum est Caneario: instructioribus tantum hortis familiaris in Germania, primò delata ex Anglia, vbi multi flore pleno reperiuntur.

Eadem potest, quæ prior.

CHAMÆMELVM AVREVM
peregrinum capitulo
lute foliis.

C Anticulus profert Descriptionem tenuis, inualidos & in tera prostratos; *folia* quoque tenuia, vt prioris, sed candidiora, & paululum minora: pro *stipite*, qui aliis omnibus Chamæmelis ac *Cotilarum* generibus medius, luteus est orbiculus; nudus & nullis circumambientibus foliolis cinctus; *radix*

similis. Et huius herba odorata quoque est, odore & facultate priori similis.

Chrysanthemus Anthemis dicta, vmbellæ, aut *Synonj* rectius bullis, folii facie, odore & sapore Romanæ Chamomillæ est, aut Aduersaria: Sed magnitudine vincitur, nullisque foliolis radiatum cingitur eius vmbro prominulus: usus non dispar.

Dod. gall. Chamæmelum Chrysanthemum, à Græcis *χρυσάνθεμον* appellatū, à Lat. Chamæmelū luteum, à Germ. *Gele Romsche Camille*; à Gall. *Camomille saule cultivée* Aliam huius speciem tradit, cui folia tribuit lutea in capitulum circuitu, primo Chamæmelo Leucanthemum, odorato, albo, similem odore & formâ, exceptis floribus omninò luteis. Imaginaria nobis videtur secunda hæc Chrysanthemis species Dod. gallici, quandoquidem Lat. in folio eius nullam mentionem facit, & silentio præterit.

Lob. Aduers. p. 343. Ic. Plant. p. 446. Anthemis Chrysanthemus.

Tabern. Icon. (vbi titulus est transpositus) & Hist. Chamæmelum luteum.

H. Lugd. p. 969. Anthemis Chrysanthemus Dodonæi. Item: Anthemis Chrysanthemus Pennæ & Lobelii. Frustra proponit duas icones vnius plantæ.

Gerardo Chamamelum nudum odoratum, Sive et naseed Cammomill. C.Bauh. Phyt. Chamamelum 6. siue luteum capitulo inae foliis.

Locus.

Spontè non prouenit, sed magna diligentia colitur, non solum in hortis Germaniæ, verum etiam in Brabanticis & Anglicis.

CHAMÆMELO AFFINE, BUPHTHALMUM Italicum segetum alrissimum.

Descriptio

Am altè assurgit, vt segetes in Italia etiam superet, vti retulit D. Agerius Medicus Argentinensis, & in studio Botanico versatissimus, à quo ramum habemus superum hirsutum, foliis alterno positu ex vnciali distantia vestitur, minutissimè ac profundè dissectis, quorum leg-

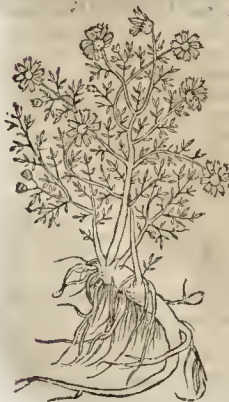
mentorum extremitates, velut pilos tenuitate sua representant. Summitas florem sustinet album, singularem, figura & facie Bellidis maioris.

Hanc eandem etiam vidi Pforzheimii mense Maio & Iulio cum flore.

Simplicibus autem caulibus duntaxat obseruati, per quos folia Chamæmeli lutei quorundam, seu Buphtalmi Matthioli, asperiuicula: flos in fastigio vnicus, iam dicti Buphtalmi flori æqualis, radiato in orbem simplice foliorum candidorum agmine constans, vmbilico luteo difficit à Cotula fætida, ne quis fallatur.

CHAMÆMELVM INODORVM SIVE Cotula non fætida.

Descriptio

Radice est satis crassa, multis adnatis fibris capillata, haud alia foliorum florumque facie à Cotula fætida, solo narium iudicio discernenda, vt quæ in hac nullum, necdum fætidi odorem, deprehendat.

De hoc Fuchsius in H. cap. 52. loquitur in hunc

modum. *Bis* *Charax* Græcè, Buphtalmum Latine, hodie Oculus bouis aur vacæ, & Cotula non fætida herbariis vocatur: Germ. *Kinfaug* oder *Khäug*: Gall. *Oeil de bouf*, *pisse en liêt*: ou *Camomille sauage*. Buphtalmum autem non alia ratione dixerunt Veteres, quàm quodd eius flores oculi imitentur formam, & bouum potissimum oculis similes sint.

Cotulam non fætidam esse verum Buphtalmum rectè contra Fuchsi opinionem negat Doneus, tam in Hist. gallica, quàm latina in folio. Tertia species Chamæmeli, Cotula non fætida appellatur (ait in gall.) Camomilla fatua, & Camomilla inodora, Græcis quibusdam *Bis* *Charax*, cum ramen verum Buphtalmum non sit, quare meliùs Cotulam non fætidam inscripti, & Cotulam albam cognominari.

Sunt aliqui (inquit Cord. in Dioscor. lib. 3. c. 156.) qui Buphtalmum & Chrysanthemum eandem esse herbam credant, quibus non vehementer repugnabo. Illud tamen nosse oportet, esse plures Buphtalmi species.

Tragus hanc tradit pro Chamomilla quarta, quam, quia odore proflus destituitur, à reliquis quasi degenerans, Chamomillam fatuam, inspidam, non odoratam, & Cotulam non fætida vocari posse concedit. Hæc ipsi ea videretur esse, quam Dioscorides Chrysanthemum appellat, cuius plura alia nomina eodem loco vide.

Lob. in Aduers. Inodora Cotula, minor Parthenii species inter segetes, odore imbecillo, aut nullo. Tabern. Icon. & Hist. Cotula. Iconem Cotule non fætide Tabernamontani, cur Gerardus ponat pro fætida nescimus.

H. Lugd. p. 1. c. 348. Cotula non fætida, Buphtalmum Fuchsi. C. Bauh. Phyt. Chamæmelu 4. siue inodorum, quod solo odore à priori (nobili) discerni posse putat.

Lugduni & Monipeli Chamæmelum inodorum obseruati, & Basileæ pulcherrimè florens mense Octobri. Montbelgardii etiam abundat. Fuchsius cum Tubingæ esset Buphtalmum adhuc asserbat: Genææ florens Maio à me obseruatum in aruis, sapore amaro est.

Cotulam inodoram moderatè calidà esse, & ad Chamæmeli vulgaris temperamentum quadrantenus accedere legitur in Hist. Lugdunensi, quod tamen arduum est & difficile admodum credere, iudicent lectores.

CHAMÆMELVM FOETIDVM, SIVE Cotula fætida.

CAP. XIV.

Si sæcundum nacta solum fuerit fætida officinarum Cotula, parum abest quin ad duos cubitos se porrigat, ramis multis à radice digitalit crassitudine alis crebris concavis: in quibus folia Chamæmeli, tenuiter incisa, odore abominabili: flores Chamæmeli vulgaris, albi, radiati, bullam ambiunt luteam in tuberculum rotundum paulatim surgentem.

Hæc facile Plinii Buphtalmos esse putaretur, inquit Ruellius, quam rustici Bouis oculum, & cæcinæ Cotulam ab odore fætidam appellant. Siquidem similem bouis oculis florem habet, folia Fæniculi, fruticosa: nec aliter florem explicat, quæ satis Cotula cognomento fætide congruunt. Hallucinantur, qui Cotulam vulgè dictam, Parthenium esse putant, cum solum ei Fæniculi,

Contra 2 chym.

Chamomilla 4. Tragi.

Gerard. not.

Locus & tempus.

Temper.

Descriptio

Fœniculi, Parthenio Coriandri tribuatur. Cotulam Sueffiones *Canefonem* vocant, quasi Canulam, quòd herba in dilutum virorem canescat, apiariis optimè cognitam.

Tragus lib. 1. cap. 47. de Chamomillis secundo loco Cotulam fœtidam describit, eamque inter nomina,

Chamomillam alteram, Cotulam, Cautam, vel Chamomillam fœtidam, Cynobotanem, Cynanthem, Germ. Brotendill, & hundsdyll vocat, sicque posse ait, vt Thaliètrum sit Dioscoridis: Neque enim esse Partheniũ, vt multi putarint.

Cordus in Diosc. quam Pharmacopole Cotelã fœtidam vocat, Bupthalmi speciem minorem esse concludit. Sic & Corn. Bupthalmum quoque nominat.

Brunsell. Tom. 1. Cortulam fœtidam, quartam speciem Parthenii dicit, suspicaturque eam esse, quam Leoniceus Cautã, Cortã & Cortã vocauit.

A Dod. gall. recensetur inter Camomillas siluestres, & fit Chamameli sil. species secunda, vocaturque latinè & officinis Cotula fœtida, aliis Cauta & Camomilla fœtida, græcè *κωνισθίλος & κωνισθίλος*, h. e. Camomilla & herba canis, germ. brotendill / hundsdyll, hundersblum / & wilde Chamill, Brab. paddelbloemen / & stinckende oder wild Camille. Idem in Hist. Flor. & lat. in fol. Cotulam albam inscribit, ac inter siluestria Chamamela recenset fœtidumque cognominat, galliceque *Espargoutre* vocat, additque Fuchsum voluisse esse Parthenium, quam opinionem improbat.

Quod Matthiolo Cotula fœtida incognita fuerit, id probè demonstrat, quòd eam descripsit, neque depinxerit, dicens tantummodò, Contendunt Brassauolus & Fuchsius eam omninò plantam verum referre Parthenium, quam herbarii vulgò Cotulam fœtidam appellant. Sed quàm isti magno in errore versantur, iudicent ii qui probè sciunt Cotulam fœtidam folio esse Fœniculi, aut Anthemidis potius, quàm Coriandri: neque sapore vsque ad cò amaro, vt in Parthenio requiritur. Et hæc non sua sed Ruellii verba sunt:

Lobin Adu. p. 35. titulo de Matricaria, ait Cotulam vulgi magis quadrare Parthenio Plinii & Pauli, quàm herbariorum Matricariam, quamuis si vltum odoremque respicias, quibus virginis morbis Matricis opitulatur, vtraque possit Parthenium dici. Idem postea titulo de Parthenio p. 34. ait. Parthenium, vel virginica, est Cotula fœtida, non Matricaria: illos præterea reprehendit & potissimùm Matthiolum, qui hæc Parthenium negarint.

Gesn. quoque de hortis Parthenium interpretatur.

Tom. III.

tatur, quam alii Cotulam fœtidam vocant, & ipsi in cat. pl. Thaliètrum videtur.

H. Lugd. 1345. Cotula fœtida Dodonæi. C. Bauh. phyt. Chamamelum 5. siue fœtidum. Camer. apud Matth. in Hist. germ. Chamamelum à D. Thonia Penæo missum, in hortis valdè se propagans, paulò tenuius vulgari & odore multò gratius, in vulgare tamen degenerans.

Basilæ Chamamelum fœtidum quòd itur Moutets vidi adhuc florens mense Octobri, item intra & extra urbem, intra portam cineream & lapideam ad fluium Ruse / & quòd itur Rensach; Genevæ mense Maio. Lugduni & Môtbergardi passim abundè prouenit, etiam in hortis E. C. Wirtembergici.

Odor huius capiti obest, & si crebrò vtaris, phrenesim inducere creditur, teste Brunfelsio. Sed decoctio eius, auctore Trago, non alter, quàm Castoreum, contra præfocationem vteri, infestis, fomentationibus, ac odoratu saluberrima est. Cotula fœtida tusa, & emplastri instar vulneribus imposita, illa conglutinata, ac persannat. Sapore est acutissimo, inquit Matth. in post. commentariis, & exulceranti vi præditò.

Calidam autem siccamque esse, odor sapoque demonstrant. Apiariis, vt prodidit Ruellius, optimè cognita, qui hæc suas fricant manus uel secum habentes gestant, cum alucaria castradafut, atque sequentiũ impetus sunt cohibèdi, illico furore huius sensu edomito mitescunt. Nã etiam flos sit pulcherrimus ita vt apes amœnitate huius illecta cernunt aduolent, huic tamen non insident, sed herbam totam perosa diffugiunt, vel certè gustato flore protinus fastidiosa transuolant. Nam apicula muscæque, quò conuenientes ramis huius cohaerunt, emoriuntur, argumento, quòd hunc fruticem demortuis apibus aut muscis inuenies semper onustum, & ita apibus adueifatur.

Locus & tempus

Tempus

CHAMAMELVN FOETIDVM marinum.

HAVD multum dissimilis habitus à Chamamelo hortenfi. Verum non modò caules remiguet stitati, subrubentes, lanugin: albã sunt vestiti, sed etiam folia, eaque minutius, vt videtur, dissecta, & propemodum cãdicãtia: flores æquales, stellatis candidisque, in ambitu radiatis foliolis umbilicum luteum ambientibus.

Attulit gener Cherlerus in maritimis Narbonensium collectum, vbi ei occurrit non ita frequens. Figura facta est ad plantam siccam.

Q

CHAMÆMELVM MARINVM.

CAP. XV.

Complures humi spargit *coliculus*, palmates
Caut dodrantes simplices, per quos ordine
ascendunt fo-
lia, quàm
Chamæmeli
vulgaris lati-
ora, breuiora,
crassiora, nec
adèd tenuiter
incisa, amara
& subacria, o-
dore ferè
Chamæmeli:
flores singulis
geniculis insi-
dent singuli,
Chamæmeli
similes, candi-
di, radiati, sed
maiores, eun-
dem ferè o-
dorem halantes:
radices satis
profundæ, ni-
gricantes,

Descriptio

multis fibris donata.

Lob. in Adu. & Icon. Plant. p. 774. Cotula siue
Parthenium marinum minimum.

Floret Aprili, Augusto, & Septembri.

CHAMÆMELVM CHRYSANTHEMVM
quorundam.

CAP. XVI.

Caulibus
Cubitalib.
& maioribus,
tenuibus &
incanâ lan-
guine obductis,
pluribus pro-
pter terram
rubentibus, ex
lignosa radice
obliquè exor-
tis ramosis.
folia adnascū-
tur itidem lan-
uginosa. Mil-
lefolii, denti-
culata, pinna-
tæque, multò
minora, quip-
pe que non
temerè vnciâ
longitudine

Descriptio

superent, odore Chamæmeli: in singulorum ra-
morum fastigio *stos* vnicæ, Chrysanthemum, totus
luteus, siue que in ambien sunt folia spectes, si-
ue discum qui rigidulis apicibus asper est: *calyx*
porò cui insidet, incanus, Chrysanthemum instar
squamosus est.

De Chamæmelo Chrysanthemum ita differit
Ruell. lib. 3. cap. 69. Bupthalmum, quâ Romani
Boartiam appellant, eandem esse Dioscoridi cum

Chrysanthemum vocata nonnulli putant. Est hæc
dicta ruribus nostris Camomilla crocea, & est
Bupthalmos Plinii & Dioscoridis, cuius pictu-
ræ respondet. Suspicio eundem eodem libro
cap. 102. per Cotulam suam, quam inibi tradit,
maiores, intelligere quoque Chamæmelum hoc
aureum quorundam, quamvis in descriptione
multa habeat, que non conueniunt. Vciâ mis-
mos Ruellii, vt cõcineret suas descriptiones an-
tiquorum verbis, & frustra pro suis venditet. Si
eandem nobiscum intelligit plantam, vt eius ver-
ba demonstrare videntur, cur non mouit ea de
plantâ iam suprâ dictâ intelligenda esse, & sic se
bis eandem tradere?

Est Bupthalmos (inquit Trag. qui præsentem
nostram plantam hoc titulo depingit & descri-
bit) tota sua substantia vulgari Chamomillæ cõ-
similis, nisi quod radices, caules, folia & flores
habet crassiores, proceriores, latiores. Huius flo-
ribus vtuntur mulierculæ ad linimenta sua, qui-
bus lectos illinunt, ac idèd patrâ voce *Streich*:
oder *stereblum* vocare solent. Quam verò in
Dioscoride nomenclaturâ habeat, facillè intelli-
get qui flores, caulem, folia, & radicem pressius
considerauerit, cùmque Bupthalmum Dioscor.
contulerit. Est itaque hæc planta non Eranthem-
on Hippocratis, vt multi putant, sed potius
Bupthalmus verus Dioscoridis, quem ille Bal-
samenam, Hamorhan, Mercurii genituram,
Aphthitis semen, aut Mœsithèu, Cappacoraniâ,
& Narat, nec non Cachlan cognominari tradit,
& Serapio cap. 158. Bichar vocat. Chamæmelu
hoc Tragus antea hoc lib. 1. cap. 45. Bellidem ma-
iorem luteam vocauit. Item postea 118. Chamom-
illam luteam.

A Fuchsiõ Chamæmelon aureum inscribitur,
ac alteru Anthemidis genus statuitur, quòd Dio-
scorides à luteis per ambitum florum foliis, qui-
bus constat, haud dubiè Chamæmelon Chrysan-
themum nominari, & Herba S. Mariæ vulgò nũ-
cupatũ sit, Germ. Goldblumen & gecl Camillen/
Gall. Camomille jaune.

De Chrysanthemum seu Caltha Cordus in Di-
oscor. lib. 4. c. 58. differit, vbi eam à Germ. Gold-
blum/ & à Lat. Bupthalmum appellari tradit.

Camomillam suam siluestrem quartam Do-
don. Gall. Corulam luteam inscribit, quam ait
quosdam Chamæmeli (Dioscoridis) secundam
speciem existimare, ac vocare Chrysanthemum,
verum illos falli. Quinam verò hi sint in Hist.
de florib. & lat. in fol. indicat, dicens. Cotulam 3.
siue hteam Fuchsiõs Anthemidis speciem, &
Chamæmelum Chrysanthemum facit: folio tam-
en parum, odore nullatenus, Anthemidem siue
Chamæmelum Leucanthemum refert. Matthio-
lus pro legitimo Bupthalmum depinxit videtur:
desideratur tamen folium Marathroides, quod
Bupthalmum esse Dioscorides testatur. Quare
inter Cotulas & siluestria Chamæmela potius
reponendam duxi, quàm alteritum temerè af-
ferere.

Gesn. de hortis Bupthalmum veram nomi-
nat, flore Bellidis maioris, sed toto semine per-
amaro. Dodonaum carpit (& meritò mea qui-
dem sententia) quòd Bupthalmum faciat herbâ
illam, qua pro Elleboro nigro quidam vtuntur. Is
verò Chrysanthemum Dioscoridis & Bupthal-
mum eandem esse, meo iudicio non absque er-
rore statuit.

Sed & Matthiol. cum Amato Bupthalmum
vocat. Figura eius in prior. comm. non placet. In
post. nonnihil eam mutat. Quam verò Camer.

Buptha-
Trago.Chamæ-
melon
reum
chris.Camom-
illa
silu.Cordus
Dodon.

Matthio

in Epit. & Hist. germ. eiusdem posuit, Buphtalmo Matthioli non responderet. Videtur Buphtalmum tenuifolium, folio serè Millefolii. Ait autem is. Variæ exhibentur nomine Buphtalmi vulgaris plantæ, vt Cotula à Fuchfio, Helleborine flore luteo à Dodonæo: Buphtalmum vulgare Croatae vocant Herbam serpentis, Græci & Latini Buphtalmum, Oculum bouis, Itali *occhio de bue*, Bohemi *wolowec*, aut *Wiwerec*, Galli *oeil de bouf*, Arabes, *Bihar*.

Lab. in Adu. Buphtalmus, Oculum bouis Millefolii folio, Chrysanthemum Fuchfii, Aster atticus Cordi. In Icon. Plant. p. 772. Buphtalmum, Oculum bouis.

Tabern. Icon. & Hist. Buphtalmum, de quo ait. Errant qui Buphtalmum hoc, Chamæmelum Chrysanthemum faciunt. Buphtalmum dicitur Dioscoridi Incorruptibilis genitura [*γῆρας ἀφθίμων*] Boanthemum, Mercurii genitura [*γῆρας ἐρωτός*] Cappadociana, Cachlas & Boaria [*Βυζανθία*] Herbatiis Buphtalmum Chrysanthemum, Oculum vacæ, Oculum bubulus, Cotula lutea, & Herba crispula, Nicolao Myrepto. Crespula & Crespulus, Serapioni Bihar, Auicennæ Bihar, & teste Bellonenti, Chiaosegem, Peonafar, & Peonafari, Africanis Narcar, Hispanis *Ojo de Buey* & *Ben Mequeres Amarillo*, Hung. *örzóm* / Belgis *Strickblom* / Germ. etiam *Steinblum*, Viennensibus Rhizotomis *wilherculus gelb fassblumen*.

Gerard. Buphtalmum album. Cur pro Buphtalmo albo proponat iconem Buphtalmi Tabernamontani flore luteo, ignoto, & fortassis ipsamet.

Turn. Chamæmeli alterum genus, Chrysanthemum dictum, Angl. yellow Camomill.

H. Lugd. p. 862. Buphtalmum Matthioli.

Clus. Pann. p. 569. Buphtalmum vulgare: Hist. post. p. 32. Buphtalmum vulgare Chrysanthemum congener.

C. Bauh. phyt. Buphtalmum sive Dioscoridis.

Cæsalp. lib. 12. cap. 27. Chrysanthemum in rudibus nascitur, similis Cotulæ tum foliis, tum caulibus, hirsutioribus tamen: flos secundum rotam luteus est, ac sine odore: quidam pro Buphtalmo accipiunt.

Chamæmelum hoc Chrysanthemum quorundam primò vidi Tubingæ, postea Basilæ extra portam lapideam mense Iulio & Augusto florentem; Monspelii prope aquas mortuas, vt vocant; Pataui in hortis. Montbelgardi copiosè habeo in horto E. C. florens Iunio, Iulio, Augusto, & adhuc Nouembri, hiemem perferens, diuque durans, ac se disseminans. Apud Belgas hortensis, authore Dodonæo. In Anglia, quod meminit Turnerus, nusquam vidit. Germaniæ & Angliæ hortis, inquit Lobelius, inquilina. Romano autem agro, Hetrusco & Gallo-provinciæ prope Olbiam ad mare Hieres vocatum, spontè secus vias & margines satorum: flores Æstate, etiamque in vsque brumam Londini vegetos vidi in horto Morgani, & Brittoia. Clusius frequentissimam esse prodidit per vniuersam Pannoniã, etiam illam, quæ ultra Drauum fluium est, atque tota Austria in agris, & secundum vias passim Moguntiaci agro, in Morauia, Bohemia, & Norimbergensi agro. In aruis inrer Aucenæ & Tricici fegetes, peculiare eandem vitium nascitur, inquit Tragus. Solent autem mulierculæ illud cum in flore optimo fuerit, Iunio mense colli-

Tom. III.

gere, siccare, & ad vsus quotidianos recondere.

Vfus est hac herba Tragus in vino decocta aduersus inueneratam fellis suffusionem, potu illam decoctionem calidam, hoc morbo laborantibus, tanquam concoquens & discutiens remedium exhibuit, certoque deprehendit eam extenuandi, discutientique & educendicitra dolorem & periculum vi præditam. Habent flores omnes facultates odoræ Chamomillæ, possuntque loco florem Absinthii vsurpati. Croatarum mulieres, vt refert Clusius, Buphtalmum vulgare tritum vtiliter vulneribus imponi asserunt. Floribus eius vtuntur in uti ierulæ ad linimenta sua, quibus lectos illinunt, quâ ratione Croco patcutit. Et quantum nobis constat, hodie florum huius nullus est vsus in coronamentis, vt narat Ruellius, qui ei magno errore Buphtalmi vires adscripsit.

Vires
Vfus.

CHAMÆMELVM PURPUREVM.

Dactylum est à dictis Chamæmelum purpureum, quod hic depictum est, foliis, ramis, capitulis grandius & amplius reliquis Chamæmeli generibus, sed florum quæ capitula ambiunt orbe purpureo decorum, flus priusquam dehiscat, corticoso compactilique involuero, prope modum, ram crasso &

evidente quàm in Cyano, coëreatur. In asperis locis prouenit.

Rara hæc est planta & paucissimis nota. Apud H. Lugd. Anthemis Eranthemos p. 971. inscribitur, ac Chamæmeli Eranthemi nomine describitur. C. Bauh. phyt. Adonidem secundam, siue flore maiore cognominat.

BUPHTALMVM ANTIQVIS.

C A P. XVII.

VT de Buphtalmo Veterum agamus, hoc loco requiritur. Siquidem ex dictis nonnullæ pro vero Buphtalmo habentur, nec pauca ex posthac dicendis pro eo à quamplurimis traduntur & assumuntur.

Bōtharion igitur [quam quidam Chachlan vocant, authore Dioscoride] teneros emittit cauliculos, & quodammodò tenues; Folia Fœniculi; Flores melinos, maiores, quàm Anthemidis, oculatorum similitudine: vnde & herba nomen traxit. In campestribus & circa oppida nascitur. Huius flores triticum cerato & demata duritias discutunt. Aiunt verò, post exitum à balneo epotâ, regio morbo correptis ad tempus aliquod colorem gratiorem facere.

Q 2

Eadem Plinius lib. 25. cap. 8. habet, nisi quòd caulibus fruticosam dicat, vt etiam in quibusdam Dioscoridis exemplaribus legitar, & pro cerato ceram legat.

Nec multùm à Dioscoridis historia euariar Galenus. Bupthalamon, inquit, ita nominatum est à Botibus, qui, iuxta figuram, bouis oculo similes esse videntur. Nam colore Anthemidis floribus simillimi sunt. Sed multò maiores & acriores, & propterea etiam maiore discutiendi vi præditi, eo vîq; vt etiam duricias lineat, ad ceratam ammitti.

Bupthalamon sunt qui Cachlan, qui Balsaminen, siue Balsaminâ, qui Meneitheon, siue Mnefithemum vocent. Prophetæ Hæmorrhæam, Magi Mercurii genituram, siue incorruptibilem generaturam, aut semen incorruptibile: Romani Cappacoriam nominant, & Aphri Narat. Bupthalamon quidem nomen sibi à maioris quadræpædis oculo inuenit, bouisque oculis dici voluit. Siquidem particula in græcis auget, Habetque ea Gens penè infinita, quæ coniuncta sibi ea particula augetur, & in suo genere maiore amplitud. suat: qua ratione & Bupthalmos non a bouis oculo simpliciter, vt quidam credunt, sed à magnitudine ambitûs, quo maiorem oculum refert, nominatur.

De vero Bupthalamo variae sunt recentiorum Herbariorum sententia. Et quia formâ videtur & facultatibus conuenire cum Chrysocome, hoc esse putarunt nonnulli. Et hinc factum, quod Guilandinus in Theone scripserit, Dioscoridem non rarò in diuersis locis de iisdem tractasse plâtis, ignorantemne, an abundè diligentem, se nescire. Exempla esse Bupthalamon & Chrysanthemum. At nescit ipse Bupthalamon & Chrysanthemum diuersas esse herbas.

Multi hodiè sub Cotula nô fœtida, siue Chamæmelon inodoro Bupthalamum delineant. Sed cur horum sententiam comprobem contra Fuchsum cum Matthiolo non habeo.

Cotulam Brunfelsius in suis palinodiis Bupthalamum a quibusdam credi admonuit, etiam si Bupthalmi historia à Chamæmeli fœtidæ delineatione multò-n discrepet, vt diligenter conferenti, facillè patebit.

Fuchsius, Tragus, Gesn. Matthi. & alii nonnulli verum Bupthalamum contendunt, quam Chamæmelum Chrysanthemum quorundam antè inscripserunt.

Pro Bupthalamo vero Tabern. & Gerardus exhibent Bupthalamum tenuifolium, folio Millefolii ferè, de quo mox dicemus.

Ostendimus Chrysanthemum segetum à Bupthalamo differre, licet aliter senserint Gesnerus, & alii.

Bupthalamum verum à Dioscoride descriptum, multi censent herbam illam, quæ Bupthalmus Dodonæo, & quibusdam Elleborus tenuifolius dicitur. Verùm errant.

Aliqui teste Matthiolo, putant Bellidem maiorem, esse legitimum Bupthalamum, sed non est.

Columnella per Bupthalamum: Calendulam innuere videtur, vbi fauentia lumina Calthæ canit. Lob. in Adu.

Bupthalamum tandem reperitur inter spuria nomina, quæ apud Dioscoridem Aizoo maiori attribuntur.

Ad Bupthalmi genera refert Clusius Chrysanthemum Valentinum, quod quidam Achilææ speciem esse statuunt.

BUPHTHALMVM TENUIFOLIVM
folio Millefolii ferè.

CAP. XVII.

Hoc Bupthalmi genus tomentosos habet caules, & frequentibus fatis ramis multifidos, per quos folia nascuntur ad Millefolii tomentosi folia accedentia, hirsuta, pari dispositione & diuisurâ ferè, verum nonnihil latiori: flus singulis ramis in acumine hæret vnicus magnus, radiatis in ambitu foliis longi-

guiculis luteis coronatus, disco concolori, calyce folioso, lanuginoso, canescente. Foliorum siccorum sapor nullus notatu dignus.

De hoc apud H. Lugd. p. 862. hæc habentur. Dalechampsius Bupthalamum verum depinxit ad Rhodani ripam prope fossas Marianas proveniens, radice breui, tenui, candidâ, capillatâ: caule palmum longo, rereti, gracili, subrubro: foliis fœniculi per ramos è caule prodeutes sparsis: flore Anthemidis, profusus luteo, media sui parte veluti exculpto & cauo, oculi figurâ. Idem videtur esse Chrysanthemum Valentinum Clusii. Lobelius etiam Bupthalamum tenuifolium Narbonense vocat. Pena idem Bupthalamum exhibere videtur, quod ex Dalechampsio pictum damus folio & facie Cotulæ fœtidæ, &c. Hæc Hist. Lugdunensis. Ego facillè crediderim Dalechampsii Bupthalamum & Lobelii tenuifolium Narbonense in Obs. & Penæ alterum in Aduers. eandem esse plantam, idem tamen Chrysanthemum Valentinum Clusii dicere non velim, quia non radiati flores: non comperio Compilatorem H. Lugdunensis dicere Matthioli Chrysanthemum idem esse cum Chrysanthemum Valentino Clusii.

Camer. apud Matth. in Hist. germ. lib. 3. cap. 107. Bupthalamum aureo flore, Rindsaug. Item Epic. p. 651. Bupthalamum, & pag. 652. Bupthalamum flore purpurascete.

Tabern. Icon. & Histor. Bupthalamum verum Rindsaug oder Streifblum / Bupthalamum rertium folio quodammodo Artemisæ & Fœniculi, sed multò tenuiore, colore ex luteo pallido, odoris non ingrati. In Hetruria spontè provenit vnde mihi delatum. Item in Hist. Bupthalmi quartum genus, folio Cotulæ non fœtidæ, proveniens in prouincia Gallie, & Gallia Narbonensis, non longè à mari: Bupthalamum Narbonense aut marinum maius, Groß Meer streifblum. Item: Bupthalmi quintum genus, quod etiam provenit in Prouincia & Gallia Narbonensis folio Cotulæ fœtidæ: Bupthalmum Narbonense aut marinum minus & tenuifolium, Klein Meer streifblum. Fœregia comparatio Tabernanontani sui Bupthalmi cum Artemisæ & Fœ-

Nomina notha.

Aequiuoca

Chrysocome

Guiland. nat.

Chamæmelon inodorum.

Chamæmel fœtidum.

Chamæmel & Chrysanthemum quorundam Bupthalamum tenuifolium, folio Millefolii ferè, Chrysanthemum segetum.

Bupthalamum Dodonæi, qui Bullidam Elleborus tenuifolius Belli maior Caltha.

Selumma. nat. siue Aizoo mai.

Defcrip

Bupthalamum

Camer. icones de

Tab. 207

& Fœniculo, foliis multum dissidentibus. Est mihi Bupththalmum delatum ex Hetruria, ac etiam ex Gallia Narbonensi, in quibus discrimen non animaduerto; ipsemet etiam Tabern. non mihi videtur certas demonstrare notas, quibus distinguere possint ab inuicem eius tria Bupththalma, si reuera diuersa. Hoc considerandum Lobelium suum Bupththalmum eo penè modo describere, & ex eo Camerarium in Hist. Matth. germanica, quo Tabern. suum Bupththalmum quintum. Gerard. Angl. vnica figurâ contentus, eam Bupththalmum verum inscribit, ac Anglicè *The right oxe nie* nominat.

C. Bauh. phyt. Bupththalmum 6. siue caule & flore purpurascens. Èt: Bupththalmum 8. siue Cotula folio. Meminit Gênerus de hort. 251. alterius speciei, flore partim candido, partim luteo nulloque alio discrimine: hoc sanè visu elegantissimum. Cur Frater hæc duo Bupththalma, separar: mihi vna planta videtur.

Huius meminit Clusius, cum dicit Chrysanthemum Valentinum plurimum à Bupththalmo Narbonensis prouinciæ, mihi sanè non ignoto, differt: nam id obseruare & eruerè memini apud oppidum illud Aquæ mortuæ nuncupatum, nonnulli Fossam Marianam (quàm aptè nescio) appellat. Habet autem id Bupththalmum radiatos flores, Anthemidi vulgari similes, maiores, medium orbem lateum cingentibus foliis luteis, plerumque subtus nonnulli purpurascensibus, aut subrubentibus.

Siccam habeo plantam à Valerando nomine Bupththalmi. Gener Cherlerus attulit ex Gallia Narbonensi, vnde & D. Rud. Salzmannus collectam referuauit, mihiq; comunicauit. Sed & D. Agerius ea me donauit, quam propè Pisam in Italia ad ripam Arni, vbi abundare ait, collectam assumauit. Secus Arantiorum lucos Olbiæ in in Galloprovincia maritima, à Lobelio reperta, & in Agro Romano.

BUPHTHALMO TENNIFOLIO
simile Chrysanthemum Valentinianum Clusii.

CAP. XIX.

saluam cient, & acidula sunt: *flos* in singulis
Tom. III.

ramulis vniuersis, luteus, vel potius auri splendore fulgens, quique ressecatus, multis annis nat. uim colorem etiam retinet, medio Anthemidis disco siue umbilico maior, & sine radiatis in ambitu nascentibus foliolis, odoris non iniucundi: *radix vnica, candicans, firma, crassiuscula.*

Chrysanthemum vocabant Valentinæ vrbs peritiores, longè tamen à Dioscoridis *χρυσάνθημον* diuertum, & ad Bupththalmi genera, Clusii iudicio, potius referendum, nisi quis *αχιδεύς* speciei esse malit. Matthioli tamen Chrysanthemum esse nego, inquit Clusius, licet id sentiat, qui Historiam Lugduni impressam, concinnauit, sed ipsum valde falli deprehendit, quisquis diligentius vtriusque Historiam contulerit. Cæterum hæc planta, ne quis fallatur, plurimum à Bupththalmo Narbonensis Prouinciæ differt. Hæc Clusius, qui Compilatori H. Lugdunensis detraxit. Is enim non sentit Chrysanthemum Valentinum idem esse cum Matthioli Chrysanthemum, vt voluit Clusius, sed idem cum Bupththalmo Dalechampi.

Lob. in Obs. p. 446. Bupththalmum tenuifolium Narbonense, strigolis Galloprovinciæ & Narbonensis Galliæ prouenit, floribus radiatis, luteis, Bupththalmi, & foliis Anthemidis vulgaris siue Cotulæ non fœcidæ, minutis, non nihil incanis: radix palmum æquat: cauliculi pedales, cuiusmodi etiam memini apud Francicum Peninnum & Valerandum Doureum, erutas agro Monspeliaco. Hæc Lobelius de Bupththalmo tenuifolio Narbonensi, Chrysanthemum [C. Plant. p. 773.] Valentino Clusii, Non docet autè an Bupththalmum suum tenuifoliū diuersū sit ab eo quod in Aduersariis Bupththalmum alterum vocauit: si diuersas plantas existimar, qua in re differant, non demonstrat: præterea an suo Bupththalmo quod flores habet radiatos, vt ipse testatur, ritè adapter figuram Clusii, videant alii: dicit enim Clusius sine radiatis in ambitu foliolis esse Chrysanthemum Valentinum. Valerandi Bupththalmum nobis idem cum præcedenti.

Gerardo dicitur Chrysanthemum Valentinum Coruc *Marigold of Valentinia*. C. Bauh. phyt. Bupththalmum 7. siue foliis Millefolii lanuginosis.

Valentino regno ad aruorum margines, iuxta semitas repertum cruebat Clusius, nusquam alibi ipsi obseruatum, florebat isthic Martio.

FLOS ADONIS VVLGO, ALIIS
Eranthemum.

CAP. XX.

EX radice digito minimo tenuiore, alba, recta, sapore herbaceo & non nihil nauicolo, caules surgunt pluribus alis donati, striati, tubulo angusto perforati: *folia* Nigellæ citrina, glabra, subacri gustu: *flores* in extremis ramulis Chamæmeli, ex foliis octo, aut paucioribus, latioribus, coccineis vel pallidis seu luteis, compositi, quibus circumposita folia quina, extrorsum virentia, intus rubentia: *apices* in medio frequentes atropurpurei capitulum oblongum & acuminatum concolor ambiunt: *semina* tanquam in racemulum congesta, densè sarcta, acuminata.

Duas icones empritias ponimus, quæ

iam sculpte non quidd discrimen demontrent, licet discrimina quaedam sint, quorum aliqua terria figura demonstrat.

Recte, meo quidem iudicio, apud Cordum in Hist. innotuit Gesnerus, duplicem eius Anemone tenuifoliam, quam aggregatam & Papaueri non dissimilem dicit, non esse Anemonem, sed Chamamalū Eranthemum Diofcoridis: cuius femina ad frangendū calculum efficacissima sint. Has Turingos vocare testis feld ange [Oculum Demonis quasi dicas] propter colorem florū, prunæ non ab similem, quasque ardentem. Acrimoniam nullam habere, quæ propria sit Anemone. Carterum, quod Cordus Anemonem magnā habere similitudinem cum Papauere tradit, hæcenus non animaduerti. Figura autem quæ apposita Cordo reiicienda calumnian- daque, pessime siquidem picta, diuersos habens flores, ut iam dicemus aduersus Tragum.

Tragus ipitur, qui lib. 1. capite 38. hanc Anemone tertiam (das dritt vñnd fleinst Klapper Kößlin) vocat fuluo flore. Item cap. 40. feld oder

a ceter Kößlin/ Anemoneim aggregatam, huic assignat rosculos quatuor foliis distinctos, minui colore tinctos, aliquando candidos, vocans Aculeatam Plinii. Quamuis autem dicat suam Anemone flosculum habere è quatuor foliis compositum, nihilominus tamen in icone flores duos pingit, è pluribus foliis constantes & capitulum quale in Chamamelo Eranthemo multis dicto: Flores verò in eadem Icone multum diuersi cum quatuor foliis, videntur alterius plantæ, ac accedere ad folia Melanthii in Germania spontanei.

Malum Tragi figuram exhibet quoque Lonicerus, sub nomine Aculeatæ Plinii, quam vocat Germ. feld Kößlin.

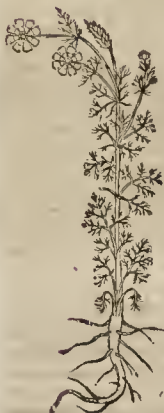
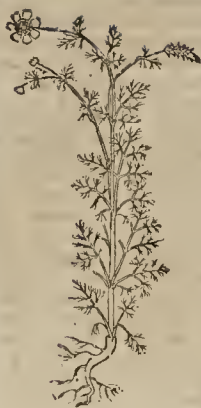
Cæsalp. lib. 14. cap. 6. Quædam (ex Ranunculis) in aruis nascens inter segetes, floribus rubicundis, quam quidam inter Anemonas pingunt: alii Chamamelum Eranthemum putant, ipse Ranunculus adscribendum censco, fortè quem Diofcorides purpureum vocauit.

Meminit huius primùm Matth. in post. com. Ital. & Lar. cum magnis fig. dicens. Adonidem Virgilii quorundam, sunt qui censeant esse purpuream Diofcoridis Anthemidem, sed reuera hallucinantur, quòd huiusce Anthemidis genus, Diofcoride teste, flores proferat in medio aureos & forinsecus orbiculato ambitu purpureos, à quibus maximè differunt vulgaris Adonidis flores, qui Papauerorum siluestrium flores emulantur. Eadem in Epit. & Hist. germ. cum addit. Camerarii, qui pro Adonidis icone laudabili Matthioli, ineptam posuit figuram, ac insuper aliam addit. Priorem quidem inscribit Adonidæ, ac Germ. feld kößlin & Margrethen blümlin vocans.

Turn. negat esse Anemone, existimans esse Papaueris erratici speciem. Idem ait rursus alibi. Existimant quidam Eranthemion esse, Amariscam rubram Herbariis dictam, quæ nostratibus appellatur *Rede math* / aut *Rede Made mede*. Quominus autem sit Eranthemum hæc prohibent: non habet capitulum luteum, foliis in ambitu purpureis, quemadmodum reliqua duo capitulis donata luteis, scilicet altero foliis in ambitu albis, altero flauis: Capitulum verò huius, nihil habet simile cum illorum capitulis, neque formā, neque magnitudinem, neque colorem: semen etiam spinachiz lemini æquale est, minime tamè spinosum: in alijs multis notis descriptioni respondet: folia admodum sunt tenuia: Verum flores phænici sunt, cum deberent esse purpurei. Eranthemion porrò dicitur quòd Vere floreat.

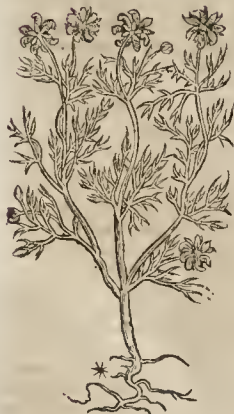
Gesh. hort. dicitur Anemone quædam, aut verius Chamamelum rubrum. Item Chamamelum Eranthemum Kreichio, & Coldemborgio, quod quosdam non rectè Anemonis generi attribuisse testatur, aliquòsque Adonium vocare.

Dod. gall. Anthemidis siue Chamameli 3. species [sine icone] Eranthemum & Chamamelum purpureum, quòd ait esse incognitum, nisi sit planta quam quidam vocent florem Adonidis, alii Anemone: posse vocari gallicè *Cam mille à fleur purpüre*: Germ. & veig. *Rede Canulle*. Hoc pingit cap. 31. eiusdem lib. 2. ac in inscriptione, Eranthemum fortè. Hoc loco autem eorum opinionem eam verisimilem admittere videtur, qui florem Adonidis existimant. In Hist. de florib. & Lat. in fol. vbi pulchra figura, Eranthemi titulo proponitur, aitque. Nostræ sua lingua Eranthemum vulgare *Bruyntreffens* appellant: Germanorum

Oculus Demonis.

Cord. ref. satyr.

Anemone. 3. Trago.

nem tertiam (das dritt vñnd fleinst Klapper Kößlin) vocat fuluo flore. Item cap. 40. feld oder

Anemone aggregata.

Trag.

Icon. Trag. confusa.

Icon. Lon. mala.

Ranunc. purpureus Cæsalp.

Adonis Virgilii Matth.

Cam.

Papaueris erratici species Turn. Amariscam rubram Eranthemum est.

Chamamelum rubrum Gesh.

Adonis Anthemion 3. Dod.

Heranthemum f. eisdem.

manorum nonnulli feldtröflin: hæc etate *sp. de-
mon.* Esse tamen tertium Anthemidis genus, quod
proprie Eranthemum dicitur, nemo facile affir-
mauerit. Matthiolus Eranthemum hoc præfens,
Adonidis florem nuncupat, sed Adonidis flos
Anemone esse creditur. Adonidis siquidem flo-
rem vento excuti Ouidius scribit, Metamorph.
lib. 10. in fine: venti autem flos Anemone est. Nā
Anemone *ἀνὸς τῆ ἀνέμου*, id est, à vento nomen ha-
bet, vt Plinius auctor est lib. 21. cap. 23. Flos, in-
quit, nunquam se aperit, nisi vento spirante: vin-
de & nomen accepit. Cum Anemone autem Era-
nthemum hoc non conuenire, manifestum est.
Hæc ille, satis ostendens non esse Amellū Virgilii.

Eranthemum negat & Lobel. in Adu. Anemo-
neque concludit his verbis. Recentiorum A-
donis, aut Adoniciu Poëtarum, species Anemo-
nes, non Eranthemum. Certius etiam augura-
rentur, si eximia pulchritudinis florem istum
vulgo Adonidis vocatum, vel Adonium qui et-
iam inter segetes passim in Gallia, Germania,
& Anglia reperitur, & in hortis coronari⁹ habe-
tur, ad Anemonas retulissent: Etenim Eranthem-
um cur non sit, satis iam dictum: cur autem
Anemone sit & eadem cum Poëtarum Ado-
nide videatur, faciunt flores puniceæ Gallicæ aut
Germanicæ, intento cruore securati, & aliquan-
tum nigricando lucidi. Folia, caulis, ramuli, &
radices Cotulæ, aut Anemonis Montpelicæ:
femen in pullis, oblongis, racemosis, Ranuncu-
li longioribus fastigiolis, Alparagi primum pul-
lulantis, vt signanter monuit Dioscorides in A-
nemone: tota gustu subacri, vnde Montpelien-
ses eruditi plerique in Anemone potius, quam
Eranthemum ducendam voluerunt. Sententiæ
quorum fauent etiam è Nicandri Theriaca con-
fectura, vt qui hæc Adonidis ruore genitam
Anemonem vocent, & Ouidius itidem:

---Cùm flos de sanguine concolor ortus.

Qualem qua leno celant sub cortice gramum

Punica ferre sicut, nimia lenitate creducum,

Excitantur idem, qui persitant omnia, venti.

Vbi, vides Anemonem vulgi nomenclaturā,
Herbam venti adumbratam. Obs. p. 150. Recentio-
rum Adonis videtur *φλῶς* Theophrasti, à floribus
flammeo igneoue colore, quam inter vernos flo-
res recentet. In Icon. Plant. p. 283. Flos Adonis.

Tabern. Icon. p. 20. Chamæmelum purpureum,

Braun oder roth Camillen. Item. p. 22. Adoniū

luteum, Adonium mit geelen blumen. In Hist.

lib. 1. p. 72. Chamæmelum purpureum siue 6. flore

miniato, septem foliis securis constante: Græ-
cè *ἡραδὴμων*, *ἡραδὴμων*, & *ἡραδὴμων*: Flos sacer, O-

culus Demonis: errat Val. Cordus, qui Anemo-
nem minorem putauit: hæc enim planta caret

acrimonia. Et p. 102. feldtröflin [Rosulam

campestris dixeris] prima species flore rubro

miniato; capitulis spinosis; semine spinachia.

Alteræ species differt tantum flo e candido. Quidam

stirpium ignari confundunt feldtröflin,

cum Chamomilla rubra, licet magnum sit discrimen:

siquidem in feldtröflin, nunquam in flore

sunt plura quam quatuor foliola, in Chamomilla

rubra verò septem. Quoniam autem nomine a-

pud V teres vocata sit, me latec: feldtröflin dic-
tam, vocant Herbarii nostri Aculeatam. Et

hinc Tragus Anemonem aculeatam Plinii

credit, cum tamen cum Anemone communis

nilil habeat. Quare cum aliis Aculeatam

vocabo. Et p. 89. Adonium 1. flore miniato. Ado-
nium 2. primo in omnibus simile, excepto floribus

colore luteo, Adonium luteum (in Icon. vt di-
ctum p. 22.) Reperitur & tertium flore albo sed

rarius. Herbariis Adonium. Adonidis flos Poë-
tis. Quamuis multi Anemonen & Adonidis,

florem existiment, attamen non inficias ibunt

docti, quod *φλῶς* & *φλῶς* Theophrasti à me ap-
pellentur, quam gaza Flammam & Flammulam

interpretatus est: vocatur Germanis Bruner-
röflin/ & seuer Kößlein / Adonis Kößlein:

Flandris & Brab. Bruynnetkens / & Adonis

bloem. Item in Icon. p. 790. Adonis siluestris flo-
re citrino. Hist. p. 469. lib. 2. Adonis flore citrino,

aut rubro [addit in descr.] capitulis spinosis:

dicitur aliis Anemone agrestis, aut Anthemis.

Germ. Kore feldtröflein. Hæc sparsim Tabern.

apud quem in Iconibus transpositus est titulus

latinus Chamæmeli purpurei, & a scriptis Chamæ-
meli lutei, errore & incuria Typographi,

quod quidem veniam meretur, non item quod

Tabernamontanus stirpium ignarus separat

Chamæmelum suum purpureum ab Adonio, & à

sua Aculeata, quam ei incognitam fuisse vel in-

de colligo, quod dicat flores habere tantum qua-
tuor foliola, cum Tragus, vt dictum, in vno flo-
re plura pingat. Si præterea ei nota fuit Aculea-
ta quadrifolio flore, cur non demonstrat vbi ob-

seruauit, quandoquidem Tragus nullum assignat

locum particularem, & eius icon videtur falsa.

Cur, inquam, hanc non depingit? Ad hæc in illo

capite nihil tradit, quod ad illustrationem Ane-
mones aculeate faciat, verba tantum dat. Error

etiam ille nõ paruus videtur, quod eandem plantā,

aut saltem congenerem ponat l. 2. pro Adonio: ver-
um is fortè ignorantiori compilatori tribuend⁹.

Gerardo, Cotula lutea, yelow Maie weed.

Cur autem iconi Tabernamontani Chamæmeli

purpurei, titulum Cotulæ luteæ inscribat, ignoro.

Hort. Lus. Adonium purpureum.

Hist. Lug. p. 969. Dodonæi verba de Era-
themio habet ac pag. 970. Anthemidem Era-
themion Dodonæi vocat. Item eadem pagi-
na pro Adonide, siue Anthemide Matthioli

quoque pingit. Ac rursus eandem figuram p. 1344.

exhibet hoc titulo: Chamæmelum siluestre Mat-
thioli, siue Anthemis. Dicit Compiler Ado-
nidem esse Anthemidem Dodonæi, & Matthioli,

quorum ergo duæ figuræ, & tertia, quam sine vl-
la descriptione infra repetit.

C. Bauh. phyt. Adonis tertia, siue flore mi-
nore: variat flore pallido, rubro, luteo: albo co-
lore inter segetes collectam dedit Cargillus. Et

Adonis 4. siue siluestris flore pallido minore, in

purpureum vergens.

Chamæmelum Eranthemum multis dictum

habeo in horto Ill. E. C. Wirt. Montbelgardi, qua-
le traditur à Cordo primo loco. Feliciter proue-
nit ex semine deciduo, & etiam fato: semen

marurat Iunio, Iulio & Augusto, quo tempo-
re adhuc floret. Recordor quondam circa Basileam

in segetibus spontè proueniens reperitum

florens Maio. Frater etiam reperit in a-
gris, quâ itur Dornacum. Florens vidi inense

Aprilis inter Monspelium & Nemaufum, inter

Auionium & Arelatam in agris. Tiguri

inense Septembri in horto Dom. D. Funckii.

Geneuæ mihi florebat in horto inense Nouembri;

ac etiam Ianuario & Februario, quæ proue-
niente frigore perit, ibi nomine communi Melanthio

vocant *Barbue* vt & Lugduni. Montpelii cum

studerem vocabant Anemonem; D. Corullus

Patauii & D. Rob. Conf. nominabant Argemonæ

Flamma
& Flamma
mula Ger-
na Tab.

Adonis sil-
flore citri-
no Tabern.

Tab noi:

Cotula lu-
tea Gerardus
Adonium
purpureum

Adonium sil-
purr. Hortus
Luf.

Adonis flo-
re minore
C. Bauh.

Locus &
tempus.

blox Theo-
raff.

os sacer.
culata
ubern.

roy quo-
ndam.

quod Seta-
i qua
ignera-
ur.

Sturgardia in horto E.C. Wirt. obseruauit florens Maio, flore paruo aureo, vnguib. purpureis ferè. Spontè frequentissima, inquit Clusius, nascitur inter fegetes, non modò in Gallia Narbonensi, sed etiam per vniuersam Hispaniam, quæ etiam non minùs frequentem obseruauit inter fegetes in Austria & Morauia. Antè diximus commendari ad calculum, quod etiam annotauit Camer. ex loco, vt existimo, allegato. Adonium calidum & sicum in secundo gradu tradit Tabernamontanus, qui herbam in balneo sudatorio ad humores frigidos prouocandos vtilem esse scribit. Dodonæus tamen ait Eranthemii huius nullum esse in medicina vsum: quantum autem gustabilis qualitas eius ostendat, aliqua caliditate participare, sed tamen non magna. Voluptatis gratia in hortis colitur à virginibus, quarum coronas ornare consuevit.

PARTHENIVM VETERIBVS.
CAP. XXI.

Parthenium auroitate Dioscoridis, foliis est Coriandri (xoc'w Ald. marg. χαμαίνης) tenuibus, floribus per ambitu albis, in medio verò melinis, odore subuiroso & sapore subamaro. Siccatur cum aceto mulso (Lacuna addit ex vet. cod. 2. cino) aut sale potum, æquè ac epythium pituitam & bilem atram detrahit, suspiriosisque ac melancholicis prodest. At herba citra florem calculosis & anhelatoribus magna utilitate propinatur. Ipsiùs verò decoctum, ad insidendum valet in vuluatum duritiis & inflammationibus. Sed & ipsa cum floribus, erysipelatis & inflammationibus imponitur. Parthenium, sunt qui Amaracum, qui Anthemida, qui Leucanthemon, qui Chamæmelum, qui Chrysofalida, qui Malobathron, qui Campefrem florem appellent. Thufci Cauram, Aphri Tamacath, Romani Solis oculum aut Millefolium vocant.

Cæterum, alia hæc Parthenion est [hoc attestante Marcello] ab ea quam Clusius lib. 3. Perdicion vocari etiam tradidit: reprimereque simul & refrigerare. Illa Elxine muralis & Perdicion dicta: hæc plutibus ab Anthemide appellationibus similibus congeneræque illi credenda est. Illa à Nicandro Theriacis venenatis mederi prodita, hæc sanandis suspiriis, atræ bili, calculosisque, inflammatis, duratisque muliebris locis apta. Hæc Chamæmelo similis flore per ambitum candido in medio luteo, illa Mercurialis herbæ foliis descripta: & ne longiores simus, notis omnibus inter se diuersæ, solo eodè nomine legentes fallunt. Fallit autem non nomine sed re Parthenion tam similis Chamæmelo: vt pro ea sæpiùs ab imperitis carpatur. Habet enim illi similem paullo minùs quàm in cunctis florem. Differt magnitudine quæ in Parthenio amplior vndique est: differt & figura: quod coloribus in vtriusque flore paribus Chamæmeli flos in medio tumet & in altum erigitur, folia verò ad terram inflexa descendunt. In Parthenio folia medio exæquata per ambitum stant. Nobis ex his quæ diu obseruauimus inclinât animus Chamæmelo congenerem esse: & vt in plerisque aliis sit nota aliqua priuatiuè ab aliis dispectique in Parthenio hoc virosus odor est. Quemadmodum in bouis oculo, sola magnitudo, quâ à Parthenio hoc illa distinguitur. Sunt Parthenii huius alix appellationes in sine capitis numeratæ: quarum quæ Chamæmelo communes sunt à no-

bis relinquuntur, alix qualis Amaracum est parum certè dici, & enarrari à nobis possunt: Esti antiquissimi Scriptores Amaracum hanc vocari dixerunt: Galenus, Paulus, alique plures: quorum fides & autoritas non parum difficilem nobis alterius Amaraci, quæ primo volumine dicta est, historiam & commentationem hanc nostram facit: falsoque à Marone dictum fuisse vbi mollis Amaracum illum &c. Cum hæc *δραμῶν τριῶν*, i. viroso & graui odore sit. Incertum etiam cur Romani Solis seculum dixerint: nisi forte non Solis seculum sed Solis oculo dicenda ea sit. Hoc enim magis probamus quàm si Solis equeum dicatur. Neque enim quod hæcenus legerim Solem sequi Parthenion hæc à quoquam dicta est. At si Solis oculum dicatur aptior rei appellatio erit. Foliis enim per ambitum radiatus eius flos: in medio autem luteus orbis Solis disci figuram ostendit. Millefolium autem foliorum tenuitas facit: quæ vt in bouis oculo sunt capillata, & Feniculo similia videntur, & infinita penè ex vno ramulo pendunt.

Parthenium alii Leucanthemum, alii Amaracum vocant. Celsus apud nos Perdicium & Muralium. Nascitur in hortorum sæpiùs, flore albo, odore mali sapore amaro. Ad insidendum decoctum in duritia vuluarum & inflammationibus. Siccatur cum melle & aceto potum, bilem trahit atram. Ob hoc contra vertigines vtilis, & calculosis. Illinitur & sacro igni. Item strumis cum axungia inueterata. Ita Plinius inquit Cornar. in Dioscor. lib. 21. cap. 30. ex recta veteris codicis lectione. Verùm ipse Plinius duas herbas in vnam confundit. Nam muralium & Perdicium à Celso dicta, est quidem Parthenium à Græcis appellatum, sed non hoc de quo hic Dioscor. agit & Plinius agere voluit. Verùm quòd infra l. 4. cap. 74. Dioscor. Helxine nomine describit, itemque Parthenium appellari dicit. Ad hanc itaque pertinent Celsi verba lib. 2. cap. 35. At simul reprimunt & refrigerant, Herba muralis, Parthenium vel Perdicium appellatur. Ita Celsus. Cæterum quæ sequuntur in Plinio, ad Parthenium de quo hoc loco Diosc. agit, pertinent: nec multum euariat à Dioscor. Plinius

Galenus, Paulus, Aetius, Parthenium hoc suo nomine non agnoscunt, sed sub Anaraci nomine describunt, quod non ingenerosè calefaciat, sed siccet non valdè, verùm vt in caliditate ordinis sit tertii, in siccano secundi.

Ex hæcenus dictis clarè patet, Parthenium Helxine dictum, de quo lib. 15. Hist. n. g. egimus, ab hoc Parthenio multum differre. Quæ autem planta hodie hoc Parthenium representat, his est inter Aurores. Multi namque verum & legitimum Parthenium Matricariam dictam esse contendunt. Non desunt alii, qui Chamæmelum nobile, Parthenium Dioscoridis affirmare non verentur. Reperiuntur non tari [inter hos sit Fuchs. Gesn. I. ob. Anton. Musa, Schvvenck. & alii] qui Parthenium uelut esse Cotulam faciendam, sed hoc meritò negant, Matthiol. Dod. & alii. Sunt etiam qui Parthenium mas appellant, & Athanasiam, quam Tanacetum cum quibusdam vocamus, esse censent. Parthenii nomenclatura, Teste Trago lib. 1. cap. 63. competit etiam Arthemisia. Mercurialis etiam, eodem Trago teste lib. 1. cap. 62. dicitur apud Dioscoridè lib. 4. Parthenium. De Mercuriali diximus lib. 23. H. n. g. Plantam Lappariam (Cynoglossam topariam forte Plinii nostram de qua lib. 35.) à Plinio lib. 22. cap. 17. recenseri Parthenii nomine, a u -

Acquie Helxine
Matricaria
Chamæmelum nobile
Chamæmelum fistulosum
Tanacetum
Arthemisia
Mercurialis
Cynoglossa toparia
forte Plinii nostram

re, author est Thalius. Parthenii nomenclatura adscribitur etiam Maioranae, de qua dicemus lib. 28.

MATRICARIA VVLGO, MINVS
Parthenium.

CAP. XXII.

PERquam fibrosa radice nititur, caules satriges cubitum vnu, aut alterum altos, striatos, fungosi medulla refertos, & in plures alas diuisos: folia Artemisiae, multis laciniis diuisa, ex viridi luteola, odore graui, sapore amaro: flores in medio melini, foliis exterioribus candidis, Chamameli modo.

Non dubitat Tragus Matricariam cum Tanacetum sub Anthyllidis Dioscoridis descriptionem referre: sed in eo iudicio absque ratione.

Is porro Matricariam depingit & describit dicens. Matricaria videtur mihi genus esse Tanacetum potius quam Chamomilla, vel Artemisiae species, vt multi putarunt. Et quia Parthenii appellatio à doctissimis quibusque illi tribuitur, cum aliis Parthenii vocabo, neque multum refert, siue Parthenii siue Artemisiae uocaueris. Dicitur Iac. Mālio Febrifuga, Auicennae lib. 2. cap. 72. Vehue, Serap. cap. 24. Achuen, Laur. Phryso in Synonymis Amarella, Hebraice Molufa, Amaratum & Lampufsa. Cordus existimat Amaracum Galeni. Sit itaque Matricaria Parthenium, vel Cautā nomine, tamen forma & temperamento, non Artemisia tenuifoliam (vt quidam sentiunt) sed Tanacetum genus esse deprehendit, qui singula in vtraque stirpe penitus considerauerit. Et vno verbo, ut dicam, Parthenium Dioscoridis & Plinii, ac praesentem Matricariam, vnam & eandem esse plantam sentio. Idem in Hist. germ. lib. 1. cap. 51. ait. Matricaria dicitur Iac. Manlio Crespula, à quibusdam male Centaurium magnum: Quidam existimant esse Auicennae Emérachit. *Mirari* subit Tragus quod vnam herbam modò Tanacetum, modò Parthenium vocet, & tamen Tanacetum, ceu & Matricariam; quam Parthenium facit, separatim describat & depingat.

Nescio [inquit Matth. in Diof.] qua ratione ductus Brassauolus in suo simplicium examine pro certo crediderit, eam herbam esse minorem Artemisiam, quae in Hetruria in officinis Matricaria, & vulgò mulicribus Amarella vocatur, dicens. Quam nos Matricariam & Marellam vocamus, Artemisiae species est, illa sc. quae malè olet. Haec Brassauolus, qui errore notatur, quiddam aliter Matricariam siue Marellam, quam legitimum Dioscoridis Parthenium censemus; esse

Tom. III:

grauolentem Artemisiam. Quandoquidem minorilla, quae Dioscoridi secundo loco redditur; grauius olens, non quidem florè proferit in medio luteum, & per ambitum albis foliolis cinctum Matricariae, vel Amarella modo, sed candidum, parium ac tenuem. Sed cum potè scriptum hac in re deceptum deprehendisset Brassauolus [vt legitur in suo ultimo volumine Venetiis impresso] dum longa oratione contendit, Amarellam seu Matricariam inter Artemisiae genera respondentam esse, Cotulam verò fetidam, Ferrariensis Brusciaculo vulgò vocatam legitimum esse Parthenium, ad eò scriptum [pace eius dixerim] & sua scripta confundit, vt nullo pacto, quid is tandem decernat, percipi possit. Nam cum Asserit Amarellae siue Matricariae succum vniuerum quatuor pondere haustum vtramque bilem, ac picuitam deicere, apertè quidem fatetur hanc esse Parthenium, cui priuatim ea vis inest. Attamen paulò post eorum fortè oblitus, argumentis quibusdam, mea quidem sententiā, satis leuibus contrā asseruit nil aliud esse Parthenium, quam suam Brusculum. Adhuc non in minori quàm Brassauolus versatur errore Moenachi, qui in Mesuem commentati sunt, quippe qui & hunc sequuti eadem hallucinatione serpeis tradiderunt, Matricariam vulgò vocatam omnino esse minorem Artemisiam. In horum denique opinione, vel potius errore, ipse quoque Fuchsius implicatur, ad eò vt etiam nemini dubitandum esse censet, quin Matricaria sit alterum Artemisiae genus.

Matricariam ad Artemisiae speciem, non quidem secundam, verum ad primam referre conatur Turnerus part. 1. p. 62. quam tamen suam opinionem retractat, Matricariam Parthenium esse contendens, part. 2. p. 78. contra Antonium Musum & Fuchsiū qui volunt esse Cotulam fetidam, in qua etiam opinione fuit Lobelius in Aduersariis.

Tabern. Icon. Artemisia tenuifolia. Item & Hist. vbi ait. Artemisia (Beyfus) secunda species, falsò à multis estimata Parthenium Veterum: Graecè dicitur, *πρασινος*, à graui odore, *λευκός* à flore albo, *δυσωδός*, & *ουαβιστοι*. Latine Apuleio, Traganthe, Onicanthe, Onanthe minor & Leucopis. Herbariis, & Botanicis Matricaria, Matronaria, Amarella; Amarufca, Tagetes, Oculi Solis, Matronella & Parthenium adulerinum, siue Pseudoparthenium. Italis Amarella, Marella, & Matricaria. Hisp. Madricaria. Gall. Matricaire, Marne & Espargouie. Boh. Kymbeza. Hung. vt Carol. Clus. testatur, Benedicte, & Alba Benedicte. Angl. feuerfew & sedderfew. Belg. Mater; & Noederfuyt. Germ. Metram oder Mettram; Doctoblium; Matrenen; Metre, Metre; Matronkraut, Meydfraut; Meydeblum; Mutterkraut; Metterkraut; federkraut; Sonnenaug; Metterig; Vond; Magdblum.

C. Bauhin. Phyt. & apud Marth. & Camer. Matricaria si. siue vulgaris. Brunfels. Matricaria, prima Parthenii species. Cordo in Dioscor. & Hist. Dod. gall. Gesn. hort. Lacunae. Castori, & Thalo Parthenium. Ericio Cordo, Amarcus Galeni. Toxicum in Onon. philof. Amarcus. Dod. fol. lat. Lonic. Casalp. & Hist. Lugd. Matricaria. Fuchsin Icon. Artemisiae ramolae altera species. Monach. in Mes. dist. 11. cens. 34. Segarmari seu Arbut Mari, vel Plantra Mariae, vt scribit Ebenbitar est herba Alachuè dicta, & est Matricaria, & apud Italos vulgares

R

Herba S. Mariae nominatur.

An Io. de S. Amando, supra Martiatum in Antid. Nicolai, Herba S. Mariae, quae alio nomine Buchor marien nuncupatur:

Locus.

Montbelgardi Matricaria vulgò dicta prouenit variis in hortis. Patauii mihi visa, & Basileæ. Nasetur aouthoe Dodonzo, in sepibus, in hortis, fecus veteres muros: locis gaudet ruderatis: subest sæpenuerò radicum fibris aliquis, licet exiguis, carbo, quem inter ruderata facillè contingit reperiri: de quo Cardanus negas nonnullas in lib. de Subtilitatibus adfert. Ætius mensibus in vigore ac flore est.

Vires

Matricaria, vt memorie prodidit Tragus, calida sicque natura est, potestque in Medicina non aliter, quam Centaureia vel Absinthium, & Tanacetum vsurpari. Ventris tinea expellit in toto sumpta, id quod de herba & de succo expresso intelligendum erit. Quare à prudentibus matronis commendari solet: frigidioribus enim, febricitantibus, & immanis mulieribus purgandis, stillatitiam aquam, succum, aut herbam in puluerem redactam, exhibet. Pecoribus etiam deiectionem cum sale velperi aduersus inflationes, & difficultatem spirandi, vtiliter præbent mulierculæ veterinarie. Herba recens tusa, sacro igni & collectionibus, & ventris doloribus efficaciter illinitur. Excalfacit autem, ita tradente Dodonæo, tertio ordine, siccat verò secundo. Abstergit, expurgat, aperit & quæcunque amara possunt, feliciter præstat: ad veterinos affectus non parum conferunt: menses remorantes cit, secundas, & mortuos educit factus, sine eius decocto epoto, vel in balneo incocta, aut etiam cataplasmatis modo pubi imposita. Facit & ad suffocationes ex vtero hunc in modum, & ad eiusdem durities. Matricaria viridis parùm contusa folia vertici capitis imposita dolorem à frigidis humoribus ortum plurimum mitigant.

MATRICARIA FLORE PLENO.

Descriptio

caules, striatos, in multas alas diuisos, folia vulgari perquam similia, & multis laciniis diuisa, herbacei coloris, & amari saporis: extremae alas plurimos flores candidos & multiplici foliorum serie constantes ferunt, nullo, aut perquam exiguo in medullis orbe, quemadmodum Chamæmeli pleni flores, quibus sunt per similes, vel etiam pleniore & candidiores: semen Parthenii

vulgaris, fecundum, licet aliquoties satum mihi non prouenerit: furculis autem certiore prouentu scitur, Leucocii pleno flore instar. Londini in Anglia mihi primum conspecta est hæc plata, anno salutis humanæ 1579. quam inde Antuerpiam deferabam: eius verò iconem ad femina adquirebam Viennæ, munere C. V. Richardi Garth Cancellarii Londinensis, deinde longè frequentiore obseruabam biennio post, cum Londinum rediissem. Florere incipit Iunio, & totà deinde Æstate flores proferre non desinit, interdum ad ipsam usque brumam, nonnunquam squamata capita in multa viridia foliola transeunt, præsertim Autumno, è quorum medullis emittantur niui flores, reliquis maiores. Ceterum valde ferax est Anglia huiusmodi florum multiplici foliorum serie constantium, quos an arte & mangonio adquirent ignoro.

Lob. Icon. Plant. p. 751. Matricaria duplici flore. Non bene meo iudicio dicit Lob. flore duplici, pro pleno.

Tabern. Icon. & Hist. Artemisia tenuifolia flore pleno, Gesfult Mettram: Quarta alterius generis Artemisii species, Matricaria multiflora Herbariorum, aut Matricaria flore pleno, Gesfult Metter / oder Gesfult Magd-blum. Camer. hort. & C. Bauhin. Phyt. Matricaria 3; sine flore pleno, à Matricaria odoratiore tantum flore differens.

Matricariam flore pleno, antè nunquam visam, obseruauit in horto D. Michaelis Ioachimi Gruningeri celeb. Pharmacopœi in Pfortzen, cuius furculum decerpit, ac in horto Ill. C. Witt. transplantauit, qui se plurimum multiplicauit, ac postea copiosè floruit adhuc Octobri. Flores, aouthoe Camerario, aridi terræ mandati, semine intus iam maturo plantas plurimas ferunt. Commodè autem feruntur pluuia imminente, etiam vel medià Æstate, cum alioquin cum aliis feminibus sati nasci reculent.

MATRICARIA ODORATA.

Huius meminit Tabernamontanus, apud quem ramen præter figuram, & sequentia nomina, quæ ei adscribit, nihil inuenio. Artemisia, inquit, tenuifolia odorata, vocatur, Germanicè wols riechêd Mettram / Spanisch Metter / Spanisch Magd-blum / Matricaria odorata, & Matricaria Hispanica, Medicis & Herbariis in Hispania Argentina. Tabern. in nouellis plantis proponendus est admodum somnolentus & negligens.

An Camer. hort. Matricaria altera ex Ilua insula maris Thyreni à Casabona Florentiâ transfusa,

missi, odore gratiore prædita. C. Bauh. phyt. Matricaria 2. siue odorator.

PARTHENIVM INODORVM,
siue Achaouan Ægyptiorum.

CAP. XXIII.

Ægyptii, potè, quibus & hæc planta patria est, de scriptore Alpino autore, florum, foliorumque recoctum in vñu habent ad tollendas vilcerum obstructions, præsertimque ad ictericos.

Herba est Camamelo proxima, quæ tamè non ad eò alta extollitur, sed partem supra latius expanditur, foliis Parthenii, minoribus ac densioribus, floribusque Camomedi emulis. Herba saporis odorisque expers percipitur, sed flores odorem grauem, perobscurumque spirant.

TANACETVM VVLGARÈ

flore luteo.

CAP. XXIV.

amaro: summòs caules occupant corymbi lutei, Chamæcyparisi, minores, è foliis ceu staminulis compositi, quæ in semen tandem abeunt, per maturitatem nigrescens: radix longè, latèque repetit.

Brunnell. Tanacetum, secunda Matricaria species, & Parthenium.

Si temeritatem suam veniam consequi possit.

Tom. III.

consideret Tragus, non certè dubitaret unà cum Matricaria, de qua paulò antè à nobis dictum est, Tanacetum sub Anthyllidis descriptionem referre. Verùm sententia eius rationibus & veritate non confirmatur, ideoque non recipitur. Iac. Manlius Tanacetum Danetam cognominari ait, sed à quo non ostendit. Nec desunt qui Artemisiam, quæ Monoclonos dicitur Tanacetum esse statuunt, quæ quidem opinio nobis non probatur. Tragus præterea Tanacetum inter Artemisias recenset, & secundà nominat, ac Tageten, Tanasiam, & Athanasiam cognominari testatur.

Fuchsius quoque Artemisiam facit, ac Artemisiam monoclonos titulo pingit, ac dicit. Tertiam Artemisiam speciem, Tanacetum corrupto nomine pro Tagete hodie nominant, Germani Keisarn, quod Filicis ferè speciem referat, & in aquatum ripis nascatur, alio nomine münfraut / quoniam lumbricos pellat. Esse verò hanc herbam, aliquam Artemisiam speciem, vel inde etiam constare potest, quòd Artemisiam, nonnulli Germanorum Groß Keisarn vocant. Pulchre ratiocinatur, si Dns placeat, Fuchsias. Betonicam coronariam Germani cum Garryophyllis indicis eò communi vocabulo Wägelin vocant: Ergo Betonica coronaria continè Garryophyllus erit. Vides itaque quantum sit argumentum Fuchsi, apud quem in edit. Lugd. anni 1551. figurè Artemisiam monoclonos, transposita est, & pro Artemisia latifolia posita.

Hallucinantur Ruellius & Fuchsius, ait Matthiolus, Artemisiam tertii generis esse putantes, quam alii Athanasiam, alii Tanacetum appellant. Eorum sententiam magis probandam censent, qui mas Parthenium volunt. Monachi in Meluem hallucinantur, tradentes Tanacetum esse Artemisiam vnicalem. Sed & Matthiolus in errore implicatur faciens Tanacetum mas Parthenium. Hoc nominet tantùm tradit nec quale sit demonstrat. De Parthenio mare apud Autores, quod equidè sciam, nihil occurrit. Tanacetum Artemisiam Dioscoridis speciem esse, non absque ratione negat Tutnerus.

Tanacetum vulgo appellatum, ab aliis Danetam, non multùm differre à Matricaria, tum specie tum facultate non inconcinne videtur Celsi.

Hippiam interpretatur Albertus in quodam remedio ad vulnera & vlcera canum Tanacetum agreste. Sed meliùs, vt nobis videret, Gesnerus de Quadr. Hippie nomine Anagallidem intelligit [sic enim vel Arabes, vel Barbaros appellare legitur, seu cum Tanaceto nihil còmune est quàm quod vermes similiter interimere potest, nimirùm acri & nitrosà facultate sua, quæ Betæ similis aut etiam superior est, quod ipse Gesn. se obseruasse testatur. Quamobrem idem ad apophlegmatismos vtriusque vsus.

Tabern. Icon. & Hist. Artemisia Dioscoridis: Artemisia; species Dioscoridis & Apuleii. Quibusdam Parthenii species, & Parthenium masculum, inquit, dicitur. Sed errant, est vera Artemisia tenuifolia, vt prodiderunt Ruellius & alii multi docti viri, descriptio & vires conueniunt cum Artemisia tenuifolia: dicitur Græcè ἀρτεμισία λεπτόφυλλος & ποικίλων, id est, Artemisia tenuifolia & Artemisia vnicaulis; Herbariis aliàs Athanasia & Herba immortalis, Tanasia & Tanacetum; Iac. Manlio & Varignana Daneta; Syluatico Herba maris, Tagete & Tanasia; Italici Tanaceto, Daneto, Athanasia & Daneda, Gallis Aranesie & Tageten & Tanasie, addit

R 2

alius, Hung. *Varadich*: Anglis *Tausy* & *tausie* / Belg. *Reinzer* / *Reinparen* & *noimcroyt*: Germ. *Rheinfarer* / & *wurmfarer*. Item Icon. & Histor. *Artemisia* flore albo, nec formâ, nec odore, nec sapore differens, sed tantum colore floris, qui in hac albus est, & raro reperitur, & propterea in hortis colitur. *Mirum* si solo colore differat, ut ipsomet hic asserit, cui figuram aliam à *Tanaceto* vulgari diuersam exhibeat. Locum etiam ubi hanc raram plantam vidcrit, annotare debebat. Verum illud est quod extant, qui *Parthenium* esse contendunt. Sed nec illud falsum est, ipsum quoque hallucinari, *Tanacetum Artemisia* stauentem cum doctis, qualis ille est doctus his sentit *Turnerus*.

Gerardus etiam male sequitur *Tabernamontanum*, qui præter *Tanacetum* vulgare, alterum minus flore albo quoque picturâ expressit.

Tanacetum dicitur, *Brunfell*. *Matth. Cord.* in *Hist. Gesn. hort. Lonic. Dodon. lar.* in *fol. Lob. in Obs. p. 432. Castori. Turn. & Cæsalpino. Tanacetum Millefolii foliis Lob. in Icon. Plant. p. 719. & in Aduersariis. Tanacetum vulgare luteum Trago. Tanacetum maius Dod. gallico: Tanacetum citrinum Thalio: *Athanasia H. Lugdunensis: Athanasia vulgaris Lacunæ: Artemisia tenuifolia Fuchsin Iconibus: Artemis. monoclonos eidein in Historia: Artemisia Dioscoridis Tabernamontano, Tanacetum Paracelsi & Filix Adamo à Bodestein in Onomastico: Sanctæ Mariæ herba & Tanacetum Io. Agricola: Tanacetum, siue vulgare, flore communiter luteo, rariùs albo (vide *Tabernamontanum* duas iconas habere ait) *C. Bauh. in Phytopinace*, quod apud *Matthiol. Parthenium microphyllon* (eodem lapsu quo alii *Artemisia tenuifolia* *Dioscoridis*) *Hippocratis* esse credit, ac *Tanacetum* ita distinguit. *Tanacetum*, inquit, quod fortè à *Tanaco*, quo nomine *Parthenium* appellatum fuisse restatur *Plinius*, vel odorum est, vel inodorum: odorum aut maius, quod foliis est vel planis, florèque aut luteo, aut albo, vel crispis: aut minus, hocque vel campestre, vel alpinum: inodorum, flore minore, vel maiore. Nos de his specialius agemus.**

Locus.

Spontè in variis locis *Montbelgardi* secus vias ad hortos eundo ad *Molédinum. Genex* habebam in orto. Obseruavi copiosum *Basileæ* multis in locis. *Lugduni* provenit. Vidi *Patavii* in orto *Iesuitarum*: Reperi circa riuulos inter *Vicentiam* & *Villam-nouam*: in *Alsatia* abundat, ubi passim secus agrorum margines, aggeres, & hortorum sèpimenta exit.

Vires

Tanacetum cum *Matricaria* eiusdem esse temperamenti nimirum calidi & sicci, eundemque fere in *Medicina* usum habere scriptum reliquit *Tragus*: Semine verò cum melle & vino poro, ventris lumbricos pelli, eiusque dolores sedari, sudoremque denique elici, vulgo etiam dictitante, manifestus esse, quam ut pluribus indicari debeat. Facultate porrò calidam & siccam esse *Tanacetum*, attestatur *Dodonæus*: utpote omnibus suis partibus amarum: non tamen secundum vtriusque ordinem longè egrediens: Ex tenellis herbæ erupentis foliis cum ouis placentas vere confici, ori nec ingratas nec iniucidas, vetriculo verò etiam viles. Nâ si qui in eo hæreant vitiosi humores, eos parim ad concoctionem illas perducere, partim abstergendo deorsum deducere: Succum herbæ cum vino potum, aut eiusdem decoctum, vrinam prouocare, dolores vesi-

cæ lenite, & vrinæ stillicidio mederi: eundem succum cum oleo rosaceo spinæ ante accessiones illitum, febrium rigores tollere latum esse: cum quouis autem oleo, etiam neruorum contractionibus ac doloribus auxiliarem esse. Dicit & de radice, quod cum melle aut saccharo condita, aduersus podagram plurimum faciat: si icicium vetriculo eius aliquantula pars, continuo aliquo tempore sumatur. *Tanacetum* flatus discutit vetriculi & intestinorum: restè igitur, inquit *Turnerus*, fuit à *Medicis* consultum, ut in cibis veniret post Pascha, ad dissipandos flatus per icicunia quadragesimalia contractus ex esu piscium, pisiorum, fabarum, aliarumque herbarum flatulentarum, quæ tum temporis in acetariis comeduntur. At meo consilio per ipsam quoque *Quadragesimâ* vrentur, ut tum calculi, tum colicos cruciatus eo tempore inualecentes præcaueant. Vrinam ciet: referunt recentiores *Tanacetum* vris, *Matricariâ* feminis, vtiliora. Hic addit *Cæsalpinius*, vti recentiores ad omnes cruciatus internos mitigandos tum potâ, tum exterius applicatâ, *Abrotoni* modo: Item contra quascumque febres propinare succum eius pondere *drachmarum* duarum cum aqua *Plantaginis*. Florem in puluerem contritum cum *Saccharo* grauidis conducere: folia sicca & contrita in vino sumpta muliebres locos expurgare. *Expertus* sum (inquit *Herc. Saxon. de Lue venerea cap. 31.*) in muliere, quæ octo annos continuos manuum fissuras gesserat, & inuuliter omnium & *Ventrorum* & *Parauinorum* opera vna fuerat, remedium quo breui & facillè fuit curata. Est autem succus herbæ, quam alii *Arthemisiam*, alii *Tanacetum* vocant. Dum administratur hic succus, cauendum est ab omni manuum lotionè, & pena hoc ipso illita, in singulas rimas succus inferitur. *Expertus* sum hunc ipsum succum in impetigine, in vlcibus crustosis, & successu curatio feliciter. Sic poteritis pedum & manuum rimas curare. Plura qui volet de huius vsu ceu etiam varia præparatione, vt aqua stillatitia, vino, extracto, conserua, syrupo, sale, & oleo, videat *Tabernamontanum* lib. 1. c. 7. circa finem.

TANACETVM CRISPVM FLORE LVTEO

Cvi *Tanacetum* vulgare notum, ei magis obuia crispum *Tanacetum* cognitio quâ herbæ: est quippe hoc rariùs, reliquâ vulgari descripto simile, sed foliis elegantissimis, crebriore incisurâ diuisis, segmentis frequentius argutiùs crenatorum marginum flexu reflexiùque crispis, cristas castrenses imitatis, odore

grariore, sapore amaro.

Lob. in Adu. Tanacetum Angliæ. In Obs. p. 432. Tanac.

Tanacetum speciosius cristatum Anglicum. In Icon. Plant. 749. speciosum Tanacetum cristatum Anglicum.

Camer. hort. Tanacetum Anglicum siue crispum, odoratum admodum. Fl. Ludg. p. 956. Tanacetum cristatum Anglicum Lobelij. Tabern. Ic. & Histot. Artemisia fatua Anglica, *Englischet Keynfahrn* / Artemisia 3. species, Tanacetum crispum, siue Cristatum, vel Anglicum. Gerard. Tanacetum crispum Anglicanum, double *Englisch Taufste*. C. Bauh. phyt. Tanacetum 4. siue foliis crispis.

Tanacetum crispum flore luteo vidi Balmæ in horto insignis Chirurgi Petri Rolot, à quo accipi plantandum in horto E. C. Witt. & meum Montbelgardii, vbi feliciter se multiplicat. Vidi quondam Cabillonii siue Chaloni in Camania & Lutetia in hortis. Frater attilic collectum folium in horto Bononiensi. Floret Julio & Augusto.

Tanaceti Anglici vsus est in cibus, præsertim contra vermes puerorum, inquit Camerarius. In Scotia, vt testatur in Therapeu. puerperarum Io. de Bon Regius Medicus in Gallia, Heroina lectum Tanacetum ad prohibendum abortum ad mouere solent partibus inferioribus frequenter & cum felici successu, quod vt grauius oleat, prius manibus atterunt, aut sub cineribus paululum coquant.

TANACETVM ALBVM.

Radix huic crassa, nigra, fibrosa, cui complures fibrae adnatae: caules cubitum & sesquicubitum alti, hirsuti, striati, alis eoncaui: folia Tanaceti pin-nata, infernè hirsuta, supernè glabra, a-trourentia, odore nullo, sapore adstringente: floris Bellidis maioris, stellati, cædidi, vmbone flauo. Hauc

describimus in horto cultam.

Eadem aut similis est, sed ratione loci multò minor, quam reperimus Montpelii in montibus circa tres pontes, quos vocant du Gab, quam sic delineauit: Herba foliis similibus Tanaceto, floribus omni parte & colore similibus Chamamelo, gratissimum spirantibus odorem, quatuor vel quinque, vix ad altitudinem palmi excre-scens.

Quum figura nostra ex Fuchsianis, iam scul-pta non placeret, iconem Tanaceti inodori Clu-sij, quod idem cum nostro statuimus, curauimus pingendam, primam scilicet ampliore flore, cui folium & florem ex ipsa planta addidimus, quæ Tanaceto secundo inodoro Clusij bellè respon-det. Sic autem Clus. de duplici suo Tanaceto

Tom. III.

inodoro scribit.

Tanacetum inodorum nuncupat Clusius. Lob. Ada. Tanacetum non odorum siluestre. Eidem Lob. Obs. p. 432. & Icon. Plant. p. 750. Tanacetum non odorum, peperan Sideritis I-talorum. Camer hort. Tanacetum Leucan-rhemum, id est, floribus albis, inodorum in mon-tibus altioribus Franconiae crescens.

Hist. Ludg. p. 1147. Athanasia Leucanemos, quam quidam Vchnam albam Auicennæ volunt, vel vt legit Bellunenſis Achnam, Tanacetum sil-uestre non odorum Lobelij.

Tabern. Icon. & Hist. lib. 1. p. 470. Tanace-thum Leucanthemum, wündt *Regsfahren*. Idè antea in Hist. videtur hoc per Tanaceti quar-

rum genus in-telligere, ac Tanacetum fatuū & Tanacetum inodorum vocasse; Italicè verò Tanaceto senza odore, & Tanaceto balor: d., quamuis aliqui Sideritum uelint. Vides v-nam & eandem sub diuersis no-minibus esse traditã. p. 37. & 38. pro Tanaceti 4 genere, sine icone. pag. verò 470. pro Tanaceto Leucan-themo, vbi icon.

C. Bauh. phyt. Tanacetum 1. siue inodorum montanum: hoc aliquid similitudinis habet cum Sideritide montana Matthioli, quoad folia: at si ramos & capitula perpendas conuenit cum Rura canina: Lob. Tanacetum non odorum. Item. Tanacetum 2. siue inodorum flore Bellidis maioris, Clusio Tanacetum inodorum 1. *Hæc duo Tanaceta C. Bauh. non dux, sed vna planta, aut saltem eiusdem speciei, ita vt non separandæ videantur.*

Gerardo, Tanacetum non odorum *Unfanorice Zanste*.

Natalem habet in horto E. C. Montbelgardii, ex Gallia per me allatum. Hoc primo anno cau-lem non produxit, secundo floruit Iunio, semen maturuit Iulio & Augusto, Basileæ obseruauit in monte Mouters & in horto D. D. Fel. Plateri: Geneuæ in proximis montibus collegi bicubitalem, inibi verò in hortis florentè Iunio & Iulio Paruum vti dictum, obseruauit Iunio florentem prope Gab, odore gratissimo; Magnum, si bene redor, in monte Wittembergico *Eichelberg* / flo-rentem Septembri. Tanacetum inodorum v-trumque Clusij prouenit ferè in omnibus vtrius-que Pannoniæ & Austriæ montibus humiliori-bus, & siluis cædis: vbi floret Maio & Iu-nio, & si Autumno seratur, flores interdum pro-ducit sequente Augusto.

CHAMÆCYPARISSVS.

CAP. XXV.

Non iniuriã inter suffrutices quis hanc con-numerauit: ex radice lignosa virgulta cu-

R. 3

bito altiora emittit, lignosa, tenera lanugine incana: in quibus folia longitudine circiter vnciali, cana, minucim denticulata, ita vt quatuor ferè denticuli in eadem phalange agminatim dispositi conspiciantur, odore mendicamentofo, & cu n quadam suauitate graui, sapore partim acris, partim amaro, singulis ramulis singuli insident flores Tanaceti lutei.

Chamae-
parissus
Nemau-
sensis spe-
tanea.

Ynguenta
tia.

Santonium
maius
Cordi.

Absinthio cognatus & odoratus frutex est, caudicem habens pollicati crassitudine, numerosas, cubitalesque virgas emittentem, tenera canaque lanugine obductas, vnciam longioribus, canis & Ericæ modo in breuissimas carnosaque partes diuisis, & Hieme durantibus foliis vndique vestitis. In summis virgibus flores lutei sunt, breuibus staminibus in partium orbem dispositis facti. Semen habet tenue & furfuraceum. Radice nititur lignosa. Colitur apud nos in hortis, in Narbonensi verò Gallia spontè nasci fertur, si Dioscoridi, & iis qui nostra ætate ibidem genitam viderunt, credimus. Santonicum minus, quod Plinio Chamaeparissus dicitur, maiori in cunctis simile est, paulò tamen minoribus virgibus & foliis constat, remissiorémque habet tñ saporem, tum odorem. Colitur similiter apud nos in hortis Cypressi nomine. Nascitur & hoc

Santonium
minus
Cordi.

copiosissimè in Narbonensibus Gallia. Hæc Cordus, quibus fortasse intelligit dito genera à nobis descripta. Is in Dioscor. lib. 3. cap. 26. erroris eos arguit, qui Cypressi herbam (quam Germani Cypressen, Græci Chamaeparissum nominant) Scrophium, id est, Marinum Absinthium esse contendunt.

Chamaeparissum duplicem quoque statuit Dodgill. his verbis. Inuenitur in hortis Gallia Santolina duplex genus, figurà admodum simile. Primum & vulgari appellatur à Plinio Chamæparissus, à Latinis Chamaeparissus, à modernis quibusdam Santolina, & est officinis incognitū. Alterum simile huic, sed ramulis tenuioribus, flore pallidiore, & minoribus: odore gratiore: sine dubio species est Cypressi (Cypres,) non Cedri [Cedre] vt quidam vocant.

Locupletat Dodonlat. Historiam de Floribus & latinam in folio, plura tradens (quinque sc.) Santolinæ genera, dicens. Aurei coloris cotyribos Santolina profert, odorata est, & non raro coronis admisceat. Eius aliquot sunt genera. Primum virgule sunt tenues, foliis circumdatæ paruis, oblongis, angustis, denticulatis: frutex cauliculis & foliis albicans, & suauiter cum grauitate quadam odoratus. Huic similis est & altera species, foliis longioribus, virentioribus ac minus candidis, flore pallidiore. Tertia foliis breuissimis & Ericæ proximis: floribus luteis, & aliarum similibus. Quarta foliis est minus denticulatis, & Cypresso similibus, perinde vt aliarum. Quinta cauliculi non eriguntur, sed procumbentes per terram repunt: folia crassiora & lanuginosiora magis canescunt: flores aliarum Santolinarum. Omnes hæc vno Santolina nomine appellantur. Belge verò Cypres nominant. Chamaeparissum plarique faciunt: sed de Chamaeparissio sententia nec reuici, nec probari potest. Officinæ Semen contra vermes, & Semen sanctum appellant. Quod nonnulli ignorantes ex qua stirpe colligatur, Santonici semen esse existimant: alii Scrophii siue Absinthii marini: vtrique à vero aberrant. Hallucinantur etiam non parum, qui Santolinam Abrotanum fœminam esse volunt. Abrotanum siquidem fœmina, foliis est maris, Scrophii videlicet, similibus, sed procerius & fruticis modo a borefescens. Santolina humilior est, & non Scrophium, sed proximius Ericam folio exprimit. Plus similitudinis cum Abrotano fœmina Heliochryson quorundam habet, vnde Abrotani folio cognominatum: odore etiam ei vicinum est, non tamen Abrotanum, si d sui generis herba.

Abrotani fœminæ & Scrophii Dioscoridis icones Lob. in Obs. suis his titulis proponit. p. 443. Abrotanum fœmina Adu. p. 341. Chamaeparissus Plinii Herbariorum: Santonicum minus Dioscoridis Cordi, Hispanorum Yerna L. mbriguera. p. 436. Scrophii Abrotani fœminæ facie differentia, Adu. p. 336. & 337. Santonicum maius Cordi. Santolina Dodonæi, cuius sex varietates alebat Moutonius, quarum pars foliis est Chrysothemis Montpellieræ angustifolia, pars verò foliis cristatis Chamaeparissus, Sabina, vel Ericæ, minutis. Ex Hispaniis & Galloprovincia Belgii inquilina facta sunt. Horum nullum est officinarum Semen sanctum, siue contra vermes, vt credit Dodonæus. Scrophium Galloprovinciæ Adu. p. 337. successu temporis degenerat fragrantia, ac tomento, & candore exiit in Belgii & Angliæ viretis. Mirum Lobelium in Obs. locis iam citatis, bis vnam & eandem figuram sc. quam

Santolina
Chamae-
parissus

Yerna
L. mbriguera

Non e
Semen
dum e
anarum
Lob. not

sc. quam Dod. pro Santolina habet) sub diuersis titulis proponere , cum in Aduers. pro Scriphio Dioscoridis aliam exhibuerit imaginem. Tres habet in Icon. Plant. figuras. Prima [ex Aduers.] p. 754. hoc titulo: Scriphium Dioscoridis Abrotani femine facie. Secundam iam dicta paginâ hoc titulo: Scriphii Abrotani femine facie differentia. Et hanc rursus pictam dat p. 768. hac inscriptione : Abrotonum femina. Cur autem hanc sub diuersis titulis bis pingat, causam nullam video.

Clusius posuit priorem iconem Lobelii pro Abrotano femina Narbonensi, pro qua non videtur Lobelium posuisse. Clusius præterea pro Abrotano femina vulgaris, exhibet modò dictam Lobelii secundam siue tertiam.

Abrotonum feminam Salmaticensem diuersum esse ab eo, quod vulgò ab Herbariis Abrotani feminae nomine circumfertur, quodque Santolinam appellant, testatur idem Clusius. Illius autem in Historia rariorum stirpium per Hispanias obseruatarum, duo tantum genera tradit, licet in post. Historia sex assignet.

Abrotani feminae sexu facile crediderit Ruellius intelligi , quod vulgus Gallicum Cypressum appellat, quoniam in arbutulam fruticet , albicans, foliis Scriphii Absinthii modo scissis, ramulos circumdanribus copioso flore, comantibus quibusdam in summo auri fulgore corymbis, odore cum suauitate quadam violento, gustu amaro. Qui Chamæcyparissum existimant esse, quem vulgus ab odore formaque foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris, Cypressum appellat, falluntur, si Ruellio credimus. Nam etsi coactæ sit breuitatis, & velut arboris cuiusdam abortus, non tamen in genere pumilionum sedè inuenit, nec in arborum, sed fruticum censu constat haberi. Huc facit quod nihil apud classicum authorem de Chamæcypresso legatur. Ad alterum igitur Abrotani sexum melius fuerit referre, cum nulla videatur delineationis nota re-

pugnatè. Non placet figura Tragi, nec etiam quod Chamæcyparissum sitatur. Fuchsi icon quam proponimus paullo melius aridet.

Fuchsius cap. 2. de Abrotone præsentem nostram plantam Abrotonum feminam vocat, & Abrotonum montanum Plinii, ac siluestre Cypressum vulgi, cuiusque figuram cap. 335. de Chamæcyparisso ponit, ac dicit. Χαμαίπηρος Plinio dicta est, quasi pumila Cupressus: apud Græcos, quod sciam, eius fruticis nulla sit mentio: vocatur vulgò Cupressus ab odore & forma foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris, Germ. Cypress/Gallia Cypress.

Anguill. epist. 10. in fine Santolinam vocat, negatque esse Abrotonum feminam.

Abrotonum quod femineo generi adscribitur, non omnibus notum est, inquit Matthiolum: non ideo, quòd & ipsum frequentissimum non feratur in hortis; sed quòd à paucis pro Abrotano femina cognoscatur. Quandoquidem id alii Cypressum, alii Santolinam vulgò appellant, alii verò marinum esse Absinthium existimant. Sed ii profectò falluntur: quippe Santolina vulgò vocata, nil sanè aliud est, quàm Abrotanum femina. Quòd primum (vt Dioscorides inquit) arboris speciem quandam representet, vnde & à quamplurimis Cupressus vulgò dicta est. Deinde

quòd candicans conftet folijs, circum ramulos minutim incisis, floribus aureis, orbiculatis, caulem summum æstatis & Autumni tempore, corymborum modo comantibus. Postremò, quòd in vniuersum suauiter oleat cum grauitate quadam & amaro gustu. Ex hac equidem delineatione adducitur Matthiolum, vt decernere non dubitet, hanc plantam, quam vulgus Cypressum, siue Santolinam appellat, esse Abrotonum feminam. Hinc itaque Fuchsiolum errasse credidit, quòd pro femineo generis Abrotano, plantam subiecerit ab eo longè diuersam. Qui etsi Santolinam forsan postea depinxit; non tamèn eam Abrotani feminae nomine agnouit, sed herbariorum (vt arbitratu Matth. vulgus secutus, eam Chamæcyparissum nuncupauit, eiusque nullam à Græcis factam fuisse mentionem falso credidit.

Abrotonum feminam Camer. in Hist. Matthiolum germ. vocat & Epit. vbi præterea ab ipso Chamæcyparissus, germ. garten Cypress / Ital. Abrotano femina, Herba canforata, Santolina, Cupressina & Crespolina cognominatur, eique meo iudicio non absque graui periculo eadem qualitates & vires conceduntur, quæ Abrotano dari debentur. Et licet hoc loco Abrotani feminae vnus tantum memoretur, attamen in Horto, duo eius genera reperiri scribit, quorum vnum vulgare & candidius ait esse, alterum folijs magis viridibus, quod etiam admodum cultè fruticescere tradit. Reperiri præterea & alias differentias quoque testatur.

An Turn. par. 1. p. 14. Abrotonum femina, Angl. lauander cotten.

Gesn. hort. Chamæcyparissus & Centonia Galorum, si non fallitur. in cat. pl. Abrot. femina, d' Abrotano vbi ea, Cypress frant / Cupressus Ruellio. Item: Chamæcyparissus, Cypress de iardin.

Tabern. Icon. & Hist. Abrotonum femina, Α' βροτονου θηλυ, Α' βροτονου ανδρικοθυ, θηλυ φθουρον, & θηλυ θυμαρον: Abrotonum Siculum, Thelyphorou & Thelythamnum Dioscoridi, Plinio verò Abrotonum campestre, ideo fortè quòd in Prouincia & Gallia Narbonensi, & alijs calidis regionibus, spontè in campis crescit: Cordo Santonicum minus, Herbariis Cyparissus hortulana, Cupressus hortulana, Abrotonum minus & Santolina: It. Herba canforata, Santolina, Cupressina & Cypressò: Gall. petit Cypress, Garderobbe, Cypress de iardin & du Cypress: Hisp. Hierua, (yerua aliter) lombriguera: Boh. Cypressen: Polon. Cypress: Angl. Cypress: Brab. & Belg. Cypress & Iecghe cypress: Germ. cypress / cypresskraut / garten cypress, Vonn stabwurz weiden / & quibusdam cypressen Stabwurz / hoc est Abrotanum cupressinum, aut cyparissinum. Item Icon. & Hist. Absinthium marinum (3. in Hist. 2. in Icon.) Absinth. verum marinum, Σεσίπιον, & Σίνθιον θαλασσιον, Scriphium & Absinthium marinum, Kleerwermuth / Edler Kleerwermuth / Kleiner garten cypress. Item in Hist. Absinthium marinum alterum, Scriphium maius, Absinthium marinum maius, Santolina maior, Kleerwermuth, großer garten cypress, Santonicum maius Cordo, sed erat. Duas figuras & tres descriptiones habet Tabernamontanus.

C. Bauh. phyt. Abrotonum 1. siue femina Dioscoridis, Chamæcyparissus Tragi, verum figura ipsius nimis lata exprimit folia: Abrotonum femina Lobelii, cuius figuram bis posuit. Abrotonum 2. siue femina flore maiore, Santonicum

Camer. loc. p. 14.

Centonia.

Tabern.

maius Cordi, Seriphium Dioscoridis Abrotoni
 fœminæ facie Lobelii. Abrotonum 3. siue fœ-
 mina flore maiore alterum maius, Abrotonum
 fœmina Salmaticensis 1. Clusii. Abrotonum 4.
 siue fœmina flore maiore alterum minus, Abro-
 toni fœmina Salmaticensis prima altera species
 Clusii. Abrotonum 5. siue fœmina odore vn-
 ctuoso, Santolina 3. Dodonæi, Vnguentariæ no-
 mine Lutetiæ collecta. Abrotonum 6. siue fœ-
 mina foliis minus denticulatis, Santolina 4. Do-
 donæi, qui notat & alteram differentiam Sabin-
 g folio. Abrotonum 7. siue fœmina repens canes-
 cescens Santolina 5. Dodonæi. Abrotonum 8. si-
 ue fœmina tora viridis, Abrotonum fœmina Sal-
 maticensis secunda Clusii.

Non placet nobis eorū opinio, vt liberè dica-
 mus, qui Abrotonum fœminam volunt: hanc o-
 pinionem olim oppugnavi, non visâ nec Dodo-
 næi, nec aliorum sententiâ, qui nobis as-
 sentiuntur. Chamæcyparillus non est *χαρακω*
 sed candidior: non est foliis *λεπτοχόλον* *ἀσπρ*
οειρε: in Chamæcyparillo folia non diuisa aut se-
 cta instar Seriphii: non intelligo Lobelii Seri-
 phium, quod nulli Absinthio simile, nec etiam
 Abrotono vt voluit Matthiolus: quæ similitudo
 obscuro Chamæcyparilli specibus, cum Absin-
 thii vel Abrotono: placet argumentum Dodo-
 næi in Chamæcyparillo non esse *αὐτὸ τὸ ἴδιον* *ἀσπι-*
ρως *αὐτὸν*: sunt enim non plures circa ramulos, sed
 singulares in singulis virgulis: mirabilis est o-
 pinio D. Leonhardi Kretschneri à Streckenbach
 Medici Svidnicii in Silesia, asserentis in epist. ad
 fratrem C. Bauhin. contra Matthiolum, non esse
 Abrotonum, sed Aristolochiam Clemaritiim.

Chamæcyparillum sponte nascentem & sylue-
 stem inueni prope Neinausum inter *Εύσαι* locus
 viam copiosam florentem mense Maio & Iunio,
 hirsutis foliis & candidioribus quàm exprimit
 Matthioli figura. Satiuam vidi Montspeli, Para-
 uii, Ferrariæ, Bononiæ, Basileæ, Lugduni, Gene-
 uæ, vbi Hiemem fert, & alibi in hortis. In orto
 Ill. E. C. tãtam copiam habebat, vt fimbrias mul-
 tas curarem plantandas, quæ aliquor annos du-
 rant: tandem quadam Hieme omnes plantæ,
 rum in orto E. C. tum in aliis Montbelgardi, vbi
 abundauit, perierunt, ita vt nulla restaret. Anno
 1591. ex Allatia allatam plantandam cutaui, par-
 tim in arcei relictam, partim repositam, que de
 terius habuit. Quæ Vnguentaria dicitur, mihi
 visâ Lutetiæ, vnde etiam a Fratre mihi missâ, &
 plantata in hortum Ill. E. C. Montb. Abrotonū
 fœmina Chamæcyparillos Lobelii in hortis fre-
 quens colitur & Galliæ Narbonensis Neinausen-
 sibus vinctis & cãpis parentibus fructat plurima,
 viâ præsertim quæ Montspeliū ducit, scsquileu-
 ca ab vrbe ad dextram. Seriphium Dioscoridis
 Abrotoni fœminæ facie in Galloprovincia mon-
 ris celsi D. Magdalenæ celebris aceliuibus quâ S.
 Maximum spectat oppidum: redentritem Ol-
 bia maritima vulgo Galloprovinciæ Hyeres dic-
 ta multum obuuium istud Absinthium Lobelii,
 Santolinæ Dodonæi in Belgio omnes peregrinæ
 sunt, neque alibi in hortis reperiuntur: primum
 genus familiarissimum: reliqua rariora.

Abrotoni fœminæ decoctum aiebant Sa-
 laticenses Clusio, vtiliter propinari ad scabiem pro-
 fligandam: quod si ita est, proculdubio habenda
 est ratio naturę illorum, quib. datur. Matth.
 scribit istius folia sicca, ad sustenda alba fœminarū
 profluuia conferre, si continuis decem die-
 bus aut pluribus sumatur à ieiunijs, & deinde in-
 terpolatis diebus. Est autem, auctore Dodonęo

Santolinæ semen gustu amarum, potentiâ calidū,
 siccūque tertio ordine: ventris lumbricos sum-
 ptum interimit quotidiano experimento mulier-
 cularum, & aduersus eosdem efficax est.

MILLEFOLIUM STRATIOTES
 pennatum terrestre.

CAP. XXVI.

Vbique viarum obuuium est Millefolium, do-
 drantalibus cubitalibus, & altioribus ramis
 surgens, rigidis licet tenuibus, angulosis, hirsu-
 tis, tubrubentibus, qui circa summitatem in ali-
 quot furculos diuiduntur, atque hi rursum in
 plures petiolos, qui flores in umbella ferunt o-
 doratos, paruos, colore albos, vel subpurpureos,
 quinque, septem, paucioribus, aut pluribus foliis
 constantes, ex calyculo squamato: folia pinna-
 ta ad costam alligantur, tenuibus Chamæmeli
 diuisuris, sed compositioribus, rigidiusculis, sua-
 teolentibus, gustu actiusculo: radix lignosa
 & fibrosa nigricat. Millefolium maius purpu-
 reo pulcherrimo flore ex horro nobilis ab Ha-
 genbach attulit Horulanus Ill. E. C. quod ob co-
 lorem, qui summè inueni aridet, plantauit:
 Hoc forte idem cum rubro Clusii, de quo po-
 stea, & C. Bauhin. purpureo magno.

Stratiotes millefolium (*στρατιότις χιλιόφυλλο*)
 ita describente Dioscoride, pusillus est
 frutex, palmi
 altitudine, aut
 etiam ampli-
 us allurgens:
 habens folia
 pulli pennis
 similia (*πεντα-*
φυλλο pro quo
 vet. *στρατιότις* alii
ὄνα τὸ πτερόν,
 i. est, recentis
 ac tenellæ Fi-
 lici). Sunt au-
 tem foliorum
 exortus [*αἱ ἐκ-*
πόροι, pro *αἱ*
 vet. legit *αἰ*]
 breues admo-
 dum & incisu-
 ris diuisi. Fo-

lia maxime Cuminum agreste tum breuitate, tum
 etiam scabritiâ [*ἡ τὸ τραχύστημα*, quibus vetus carer]
 simulant, sed sunt etiamnum breuiora paul-
 lo, densiore plenioręque umbellâ. Surculos in
 cacumine gerit exiguos, in quibus umbellæ in
 modum Anethi, flores parui candidique.

Plinius de hoc Millefolio inquit: Etruria hoc
 nomine appellat herbam in prætis tenuem, à la-
 teribus cappillamenti modo foliosam: eximit
 vîus ad vulnera: Boun neruos abscessos vome-
 re solidari eâ, nullūque iungi addita auxungia,
 assinaus.
 Oskenderum Herbarii pro Millefolia stratio-
 te ætate Marcelli, coliculum breuibus & exiguis
 foliis undique vestitum. Responderuntque hi-
 storie Dioscoridis omnia, exceptis umbellis, quas
 author dicit Anethi modo in summo eius esse.
 Quos enim Marcellus vidit flores magis longi-
 uscuis

Locus &
 tempus.

Vires &
 Vitis
 Scabies.

Profluuia
 alba.

usculis pediculis pendentes sunt, quos credit esse, quæ Dioscorides *χρυσία* (festucas vocat, & quibus umbellam sustineri ait. Sed singuli potius flores quasi in umbellâ plures congesti sunt. Cætera, vt existimas, egregiè respondent. Nulla est (fallitur Marcell.) quod meminerit, Stratiotes millefolia Plinio: siquidem nullam hoc nomine descriptam in eo inuenit. Greci hanc Stratiotem millefolium notis ab alia discreuerunt: terrestrem hanc præsentem appellantes, quæ præter humorem & frigus habeat aliquod quod adstringat; aliam verò, de qua suo loco, aquaticâ nominâtes, quæ frigefaciat & humectet.

Marth. in Diosc. duas ponit figuras maioris & minoris, nec in contextu aliter, quàm magnitudine tantùm distinguit.

Hæc. Lob. in Ada. p. 333. sub duobus diuersis titulis, quorum prior est, Militaris terrestris: alter, Militaris siue Millefolium, flore albo, purpureo & luteo. In Obs. p. 430. & in Ic. Plant. p. 747. duas quoque exhibet figuras: prioris titulu n fecit, Millefolium terrestre vulg re, Stratiotes millefolium Dioscoridis. Alteram inscripuit, Millefolium terrestre purpureis floribus.

Quam Ruellius magno errore Achilleam (*ἀχιλλεύς*) esse credidit, inquit Cord. in Dioscorid. est sine dubio illa herba, quæ à Dioscoride *χρυσόφυλλος ὀφρατίωτος*, & hodie vbiq; Millefolium vocatur. Cordus in Hist. describit, & Stratiotem terrestrum maiorem appellat. Gefn. verò alius figurâ addidit, & in titulo posuit Millefolium terrestre maius, Tragum Millefolium nobile videri nuncupare, Et licet Cordus minorem quoque tradat & describat speciem, neutrum tamen Millefolium Cordi, est Millefolium nobile Tragii, quod Cordus Achilleam vocat.

Gefn. in cat. pl. Achillea, *ἀχιλλεύς*; Item Millefolium, seu Millefolia Heruaria, & *μυριόφυλλον* dicitur: quam aptè autem, videant alii. Tragum Millefolium vulgare Stratiotes est terrestris apud Dioscoridem.

An Hermol Coroll. 647. Sideritis 4. siue Achilleos, quam nonnulli Panaces Heracleon appellauerunt, & Heruaria Millefolium vocat, herbam in pratis tenentem, eximii vsus ad vulnera, Achilleos & Achillium vocatur quarta Sideritis, & à Lat. quibusdam Lumbus veneris: Dioscorides Supercilium Veneris non Lumbum dici voluit, alterutro errore orto, quod Greci *δυσφύλλον* Lumbum, *δυσφύλλον* supercilium appellant.

Eadem hæc Hermolai verba recitat Ruellius, eum tamen non citat, more suo cuncta pro suis vendicans. Achillion, inquit, Sideritum, alii Heracleon, Romani Supercilium Veneris, aliqui Militarem & Millefolium esse appellant. Hanc nonnulli Panaces Heracleon vocauerunt, nostri propriè Millefolium. Cætera habet eadem quæ Barbarus.

Lonic. lib. 5. cap. 18. Garben aut Schaasrip / duplex: maius *feldgäben* / großgarben, groß Schaasrip / Græcis *ἀχιλλεύς*, Lat. Achillea, quibusdam Veneris supercilium, & Veneris lumbus: minus, Garben / Schaasrip / Schaasgarben / felefen / Græcis *φρατίωτος*, *χρυσόφυλλος*, Lat. Militaris herba, quibusdam Millefolium. Hæ duæ plantæ sunt vnus generis: vni flos tuberculi albus est: mas excrefcit cum summatibus albis, fœmina manet parua & dicitur Schaasgarb: est præterea parua, quæ dicitur Taufentblat, wasserhannen & wasserfenchel / Græcis *μυριόφυλλον*, vulgo Millefolium. *Lonicæ* tres Tom. III.

proponit vnus plantæ figuras: nec tamen suis descriptionibus bene distinguit: & vt verum fatear confundit suo more omnia: in posteriore descriptione fortè etiam miscet Polygonum fœminam.

Theod. Dorsth. p. 190. duas icones habet Millefolii stratiotes, sub his nominibus: *μυριόφυλλον*, *Lonic. n. 1.* Millefolium Veneris.

Casp. Bauh. Phyt. Millefolium 2. siue maximum album, umbella alba ex horto Patauino, foliis duplè latioribus, quàm sint vulgaris, Millefolium 3. siue vulgare album Millefolium album, Brunfels. terrestre Lobelio: flore candido & subalbido. Millefolium n. 4. siue vulgare purpureum minus, Millefol. vulg. flore d. luti laboris Trago, terrestre purpureis floribus Lobelio: Huius speciem proponit, sed sine iconè Tabernamontanus. Millefol. 5. siue vulgare purpureum maius, Geringæ in horto quodam collectum est, hoc vulgari albo si mile quidem, sed ad binos ternosue cubitos excrefcit, tollis vt in purpureo minore dispositis, umbellâ magnâ, floribus elegantissimi coloris.

Cluſius pro Millefolio rubro colore iconem proponit, quæ apud Lob. in Ic. Pl. p. 747. est pro purpureo.

Millefolium etiam nunc vulgè appellatur in Heruaria, Casalpino teste, in cæteris si nullis Achilleæ, sed foliis in longitudinem productis. Dioscorides pulcherrimè foliorum figuram expressit, Cumino siluestri comparans: si per Cuminum siluestre intelligamus Anni, quod inter Cuminum genera recensetur à Dioscoride, cuius descriptio paruo Millefolio cõgruit, non magno: vt hinc colligere liceat reliqua genera Millefolii ad Achilliam pertinere. In paruo hoc Millefolio reperiuntur flores albi & purpurei, aurcos autem non vidi, ait Casalp. nisi in Tanacetis, quod cum Millefolio maxime conuenit.

Hoc duplex Millefol. vocat Schuencckf. Millefolium terrestre album & purpureum.

Sed vt ad eum, quem transiuimus, reuertamur, Dodonæum. Exhibet is Lobelii vtramque iconem his titulis: Millefolium siue Achillea. Et: Millefol. purpurei floris. Cæterùm, vnica descriptione, vtrumque delineat, ac ait. A recentioribus appellatur Millefolium. Dioscoridis est *ἀχιλλεύς* & *ἀχιλλεύς σιδιρίτης*, Lat. Achillea, & Achillea Sideritis, quod conferenti hanc cum Dioscoridis descriptione, vel luce clarius est. Inuenit hanc, teste Plinio, Achilles discipulus Chironis, quæ ob id Achilleos vocatur, alii Sideritum, apud nos Millefolium vocant. Sunt tamen & alia Sideritides, aliud itè Panaces Heracleon, de quibus alibi. Apuleius varias huius appellationes adfert, quarum quædam inter nomenclaturas nothas apud Dioscoridem quoque extant vt, *μυριόφυλλον* [aut *μυριόφυλλον*] *χρυσόφυλλον*, *φρατίωτος*, *χρυσόφυλλον*: Lat. Militaris, Supercilium Veneris, Acum, [aut Acorum] siluaticum: Gallis Bellocandum, Vigentiana: hac ætate Germani Garben appellant / *Scharfsgras* / *Scharfsrip* / alii *Schaasgarb* / & *Schaasrip*, r. littera omiſſa, malè meo iudicio] *Taufentblat*, & vt Wirſug. in indice *Berwol* / & *Schabab* / Belgæ *Verme* / Galli *Millefeuille*: Hisp. *Milhojas verde*; Itali *Milfoglio* & *Stratiote Millefolio*: Angli *yarrowe* / nos *se blede*: Bohemi *Kzebrick*: Hungari *Eggher fark* / h. e. Muris cauda.

Passim Montbelgardi prouenit flore albo & purpurascete, etiam in horto Ill. E. C. sponde

natum: florens adhuc Septēbri obseruauit Monspelii: Genere virentem Februarii principio, florentem Iunio & Iulio: Basilæ adhuc Octo bri inter portam cineream & lapideam extra urbem, ad ripam Birsæ: in vrbe florentem Iunio Iulio & Augusto: multum serpit: asparagi acres sunt, vt in Pœnanica Fachsii. Album in Silesiæ praris & agris plurimum notissimum: à Maio in multam Ætatem floret: dilute rubens passim inter segetes, iuxta aruorum, pratiorum, ac hortorum margines. Strariorum millefolium Dioscoridis nascitur in agris subasperis, præcipueque secus vias.

Vitæ

Herba est, auctore Dioscoride, eximii vsus ad profluentem sanguinem, vlceraque tum vetera, tum recentia, atque etiam fistulas. Strariorum terrestris, inquit Galenus, etiam quid adliterationis habet, vt ob idem etiam vulnera glutinare possit, & vlcibus vitilis esse. Quidam verò ipso etiam ad sanguinis eruptionem vtuntur & ad fistulas. Quod porro Millefolium sanguis è naribus irriteretur, adluctu contingit. Millefolium terrestris album, vt testis est Schwenckfeldius, siccat, adstringit, & consolidat recentia vulnera. Herba recens tusa pubique illita mensurium abundantiam compefcit. Umbella candida ex lacte captillo, vel propria aqua pota gonorrhœam in viris, in feminis alba vteri extremita cohibet. Millefolium terr. purpureum valet potum ad omnes sanguinis reiectiones commodeque dysentericis infunditur. Aqua stillantia contra pestilentiam vitilis. Scribit Matthiolus dari vitiliter Millefolii succum ad sanguinis reiectiones. Idem præstare sicci farinam ex symphiti maioris, aut Plantaginis aqua potam. Eandem naribus inditam sanguinem inde fluentem sistere. Mirum in modum conferri eiusdem fatinam ad sanguinis mictum, si vnica pondere cum Armeniæ terræ drachma ex vaccino lacte potui deur icunius, diebus tribus continuis: idque valentius efficere, si cum Corallio, Succino & Eboris scobe propinetur. Commanducata folia præsertim recentia dentium dolorem mulcere: idem efficere commanducatam radicem & diu sub dolente dente retentam. Dari herbæ decoctum cum Labrafæ floribus vitiliter porandum contra vomitum.

Menses.

Conorrhœa

Dysenteria

Mictus sanguis

Dentium dolor.

Millefolium Alpinum Clusio, paruum, nonnihil incanum, carneum.

Descriptio

Elegans est hæc plantula, dodrantalem, siue palmarem altitudinem non excedens, multis foliis circa radicem stratis, tenuissimè incisis, & veluti è multis minutissimis alatis foliolis constantibus, nonnihil incanis: candicantes cauliculi, satis crassi, huiusmodi foliis, isque minoribus, & tenuissimè incisis obstiti: umbella stocutorum densissima, qualis in vulgari Millefolio, sed diluore rubro colore siue carneo nitentium: radix vix à vulgari differt, fibrosa admodum, & summa tellure serpens.

Synonyma

Ab hoc tamen Millefolio Alpino Clusii in Pannon. p. 562. & Hist. post. pag. 31. differre visum est, quod in hortis alebat, cum in Belgica viueret, simili propemodum flore.

Millefol. illud Alpinum dicitur C. Bauh. Millefol. Alpinum incanum carneum flore.

Locus.

Spontè provenit in Judenberg & Spital, Stiræ Alpibus, flores profertens Augusto: nataline caula sint istius varietatis, an cultura, negat Clusius.

MILLEFOLIUM ALPINUM INCANUM
flore specioso.

Palmaris est plantula, radiculâ simplici, ruffâ, ac pene nigra: è qua folia prodeunt duas aut tres vnicias longa, rarius pinnata, tomentosa, longiusculis ac ferè vnicialibus pediculis hærentia: Coliculis tomentosis item prædictis finilia quoque hærent folia, sed aliquantò minorâ, breuioribusque pediculis donata: Eorum verò summitatibus flores

insident quinque aut sex, squammati, corymbati, vti ex sicca colligimus. Squammæ fuscis venis insignitæ florem speciosum reddunt.

Legit Clariss. Platerus in Valisæ montibus, ex cuius prototypo figuram nostrâ damus.

MILLEFOLIUM TOMENTOSUM
luteum.

Descriptio

Dracentalis est herba, multos ex radice crassa, durâ, repetebis Helilebori æqualibus, quibusdâ minoribus, colore nigricante aut cinericeo foris, intrus flauo, sapore dulcibus (in sicca planta) præditis donata: caules plures emittit rectos, satis robustos, in quorum cacumine dense

micant florum umbellæ Millefolii vulgaris terrestris, aucto tum foliorum, tum umbilici colore fulgentes: folia per coliculos tomentosos, Millefolii Stratiotis, sed multò minorâ, minutiusque incisâ, incano villo pubescentia. Tale est Millefolium Narbonense.

Simile si non idem dedit frater C. Bauhin. nomine Helichrysi, ex Tyrolensi ditione delati. Minus prædicto est, foliis non ita tomentosis, caule tenuiori, umbellâ magis diuisâ, capitulis minoribus ex longioribus pediculis dependentibus

bus, floribus luteis, qui pulchrè referuarunt colorem pluribus annis: an loci ratione differat à nostro asserere non auiam: accedit ad figuram Matthioli, quamuis minor sit planta quam siccam habemus.

Dalechampius Monspessulanum meum Millefolium vocabat Tanacetum lanuginosum. An Clusii in Hist. & Hist. post. Stratiotes millefolia luteo siue thauo flore?

Dodonæus eandem plantam cum Clusio pro Stratiote Millefolio exhibet, quam ita cognominat, Millefolium minus, siue Stratiotes Chilo-phylloï. De hoc autem ait. Rariùs huiusmodi Millefolium reperitur: gignitur autem pingui ac lato solo, & subinde in pratis: Augusto mente flores eius præcipuè conspicui.

Gelverus id eam plantam Monspessulanam adscripsit esse Stratiotes millefolium Dodonæi. Idem ac hort. Millefolium luteis floribus à Dodonæo depictum nuncupat; Matth. in post. comm. cum mag. fig. lat. & ital. Helichrysum alterum; Camer. in Epit. & Hist. Matthioli. German. Helichrysum in Italia n; quod plurimum in Italia proueniat; & iisdem sit facultatibus præditum, quibus Helichrysum Dioscoridis in horto, Helichrysum Italicum Matthioli, Millefolium luteum; Lob. in Aduert. Militarem, siue Millefolium luteum (& ita quoque in Obs. p. 43. vbi & Achilæum luteo flore Clusii, & Icon. Plantar. pag. 7. &) Hist. L. 3d. p. 77. Elichrysum Italicum Matthioli; C. Bauh. phyt. Millefolium siue luteum tomentosum.

Tabern. Ic. p. 131. Millefolium luteum, Geel (Tabern.) Hist. p. 161. Millefolium 4. luteum; Item Icon. p. 127. Heliochrysum altera icon (titulus transpositus, verior est Heliochrysum Italia-nis & Goldbrum in Hist. p. 456. Heliochrysum 2. Icon Heliochrysi est ex Matthioli: Tabern. non animaduertit esse Millefolii speciem: eam iungere debebat Millefolio luteo, cum quo eadem, aut eius salt. in species.

Gerardo dicitur Stæchas citrina. Is ineptè posuit iconem Tabernamontani Helio. h. y. 2. pro Stæchade citrina:

Millefolium tomentosum obseruari mente Iunio inter Nemæusum & Valentiam. Nisi me impedirent notæ quædam, parum abesse, quin hæc pro Chrysocon exiberem. Hoc in Tyrolensi conitatu cum Italianam peteret, collegit frater C. Bauhinus.

prouenerat ex semine misso ex Creta homine Millefolii veri per insignem Botanicum & Medicum Honorium Bellum.

MILLEFOLIVM ALPINVM.

quantum hirsuta.

Huic similis ac parum differens planta quibusdam locis Moschata, dicta montana, de qua capite sequenti.

Clusius suum Parthenium quod idem existimamus cum Millefolio nostro Alpino; ex quo etiam iconem proponimus, sic describit, tam in Hist. Pannon. quam in postrema. Multis ex fibrosa radice; Chamæmeli modo, fruticat ramulis, pediculis, viridibus, quos ambiunt folia Anthemidi proflus similia, multiplici incisioe diuisa, Cotula aut Matticaria ferè odore, gustu calido, atamen non ingrato: extremis cauliculis multi flores insident umbellatim congesti, Abiustii Alpini, quod post hac describemus, floribus proximè accedentes, hoc est, exigua capitella ex albo & pallido commixta, ambientibus ea senis aut octonis latiusculis albis foliis, eiusdem cum ipsa herba odoris: rami siue cauliculi humi procumbunt, & ex vna, vt dictum, radice prodeun-

cinis dicti, saporem accedente.

C. Bauhin. phyt. dicitur Millefolium 8. seu Creticis, quod in horto Magni Ducis Hetruriz, Florentiz creuit, & à Doctore Paschali Gallo accepisse ait.

Mihi primum visum Basilea in horto D. Jac. Zvingerivirens Nouembri, sed repositum, cui

Alpinum Millefolium Militari siue Stratiote minus est, paulò palmà longius; foliis conuulsi-bus, umbella in caulis fastigio minore, cuius tamen flores singulares, quadruplo quintuploque maiores, foliis in ambitu radiatis, magnis, albis, apicibus in medio luteis; ex capitulo squarroto, nigricante, simbricato: planta alij

MILLEFOLIVM CRETICVM.

Peregrina elegantia conspicua hæc plantam etiam excitatioris Botanologi Chamæcyparissum esse dicerent. Et nos in ea dignoscenda primo decepti obituri. Sicut quos liccos adferuamus pedales ferè sunt, in cana lanugine toti vndique cum ipsi foliis obstiti; ramulorum ac foliorum, vt dictæ Chamæcyparissi diuisurà. Folia minoribus distincta ad costam hærent. Segmenta rufus in alia, minus tamen profunda diuisa. Vnde nomen illi inditum esse facile est conicere. Folia & segmenta temporis progressu in se retracta, caudæ Scorpionis in modum incuruantur. Florem corymbi in umbella positi, exalbidi, maiores quam in Millefolio vulgari. Sapore est amaricante, aromatico, ad Santonici, seu Seminis contra vermes officium. Tom. III.

tes, subinde fibras agunt, & noua germina procreant. Hanc plantam montani venatores Unser Fraue Schwartz Rauch nomine donarunt, ad Abinthii Alpini umbelliferi, de quo postea, differentiam, quod weiß Rauch appellant. Parthenium Alpinum Clus. vocat, à Dioscoridei Parthenii odore, ad cuius etiam descriptionem accedere videtur Clusio.

C. Bauh. Phyt. dicitur Matricaria 5. siue Alpina Chamameli foliis.

Locus & Tempus.

Millefolium Alpinum in peregrinatione Rhætica cum Gesnero inueni in monte prope wesen. Parthenium Alpinum Clusii inuenitur in Schneeberg, Schnalpen, & Durrenstein iugis, magnâ copia: florêque duntaxat Augusto: nam cum in accliuatibus, & circa serobes nascatur, quas diutius insidere solet nix, serius illud florere necesse est. Saepè illud cicurare voluit Clusius, translatis è loco natali plantis cum suo caespite, & in hortum illatis: sed ultra alterum annu non permansit: licetè commodo & naturæ eius apto loco reposuisset, & omni sollicitudine curasset.

MILLEFOLIO ALPINO AFFINIS PLANTA, quibusdam sua Moschata.

CAP. XXVII.

Descriptio.

DVos aut tres pollices alta est, paullo etiam amplior, *colicula* iunco, simplice: *foliis* vestro Millefolii Alpini, licet non hirsutis, nec ita ad Millefolium vulgare accedentibus: *floribus* plures quam Millefolio Alpino, umbellati, sed minores, rotati in agmine foliorum alborum maiorum circumpolito, apicibus in medio numerosis, ex capitulo squamis nigris Alpini Millefolii in modum compacto.

Millefolium artem plantam voco à me collectam anno 1565. in Rhætia altissimo monte Braulio, florentem mense Iunio, quam tunc Ina Moschata denominauit. Iconem huius adiecimus figuræ antecedenti à Clusio propositæ, eamque notauimus numero II. Rhætiæ insubricæ finitimis, Gesn. de hort. teste, dicitur sua Moschata, & herbulam montanam Tanacetum cognata.

ACHILLEA MILLEFOLIA ODORATA. CAP. XXVIII.

Descriptio

Millefolium terrestri cognata est Achillea, sic ut non omnibus obuium sit discrimen, *virgibus* fructat aliquando tricubitalibus, nonnunquam palmaribus, striatis: *folia* Millefolii vulgaris, seu terrestris, sed lactiora, breuiora, multifida, colore non ita viridi prædita, sapore amaro, odore

valido aromatico: umbellam fert *corymbosum* Millefolii iam dicti, foliolis candidis medium orbem aureum cingentibus: *radix* lignosa.

Hanc Dioscorides ita tradidit. Achilleam sunt qui etiam Sideritum vocent. Gerit autem scapos dodrantales, aut etiam maiores, furorum estigie, foliis circumdatos minutulis, ex obliquo crebras habentibus incituras, Coriandro proximis, subfuluis, lentis (*lyzera*, quâ voce vet. caret) odore multo, non inuauit, sed medicato: umbellam verò in cacumine rotundam, floribus candidis & aurum emulantibus (*lyzera* addit vet.) Læto solo prouenit. Achillion inter nomenclaturas spurias quidam Myriomorphon, quidam Chilio-phylon, quidam Stratiocicon, quidam Sideritum Herculeam, & quidam Achilleam Sideritum vocant: Aphri Atterchilloch: Romani Supercilium Veneris, Siluestrem Acorum, Militarem herbam, & Millefolium.

Achilleos, inquit Plinius, ab Achille dicta est, Chironis discipulo: quia vulneribus mederetur: hac enim sanasse Telephum dicitur. Hanc apud nos Millefolium vocant, cubitali scapo, tanosâ, minoribus quam Feniculi foliis vestitam ab imo. Aliud tamen idem Plinius Millefolium vocari in Hetruria testatur in pratis nascens, de quo antè dictum c. de Millefolio Stratiote penato terrestris. *Achillea* herba, vti dictum, ab Achille primo eius inuente, in Thessalia Centauri Chironis discipulo, sic dicta, quâ vulneribus medebatur, ne tantum in cuspidè sua laudem & honoris titulum sibi perpetuum compararet. Nonerat is herbam minoribus quam Feniculi foliis vestitam, ideoque *Chilio-phylon* (Millefolia) à multis vocatam: eandemque Stratiocicon (*Militarem*) quòd in castris & bellis multus eius usus esset. Nouisset etiam si tempora passâ essent dicta à Romanis *Supercilium Veneris*, propterea quòd, ut in ea parte humani vultus crebris pilis vestita veluti linea est, sic in Achillea herba minuta folia capillamenti modo caules eius veliunt. Dixit hæc enus Marcellus, quæ satis ad hanc historiam forte ete dicitur. Ceterum, quæ ad eam complendam facere poterunt, ex aliis adscribemus.

Qui vulgaris vsus Millefolium Achilleam esse existimant, inquit Matthioli, qui Achilleæ nomine eam describit & depingit, huius dubie meâ quidem sententia decipiuntur. Siquidem id folia non profert crebris ex obliquo sectionibus, Coriandri similitudine, sed auricularum pennas emulantiâ. Porro tamen constat, Millefolium umbellâ coronari modò albâ, modò purpureâ: modò aureâ: non tamen propterea colligendum est Millefolium, & Achilleam vnam & eandem herbam esse. Quandoquidem non putarem ego fuisse Dioscoridis institutum (vtrucellio placet) quod hæc Achillea umbellam ferat candidam, illa verò purpuream, alia denique auream: sed quod omnibus in vniuersam Achilleæ plantis eadem insit umbella, quæ tantum prædictis coloribus distincta spectetur. Atque in hac persistam sententia, plantam hæc exhibitam esse legitimum Achilleam donec quis certiorum protulerit: quòd hæc mihi planè omnibus notis Achilleam Dioscoridis representare videatur. Ceterum in hunc fortè errorem, ut crederent Stratiocicon Millefolium esse Achilleam, illos deduxit Plinius, qui l. 25. cap. 5. Achilleam Latinis Millefolium vocari tradidit. Verum tamen is, quantum videre est eo in loco, non Achilleam hanc adscribit, sed eam omnimò plantam, quam Dioscor.

Achillea

Matthioli

Multorum

error.

Ruell.

Est Achillea

Dioscor.

Dioscorides Myrtiophyllum appellat. Quare paulo post hæc uerba subiunxit. Sed alij, inquit, fatentur veram Achilleam esse scapo caruleo, pectali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter uetitam. Ex quibus uerbis apparet dubitare Plinium, qualis legitima esset Achillea: & idcirco ita indeterminatè locutum fuisse, ut nihili in eo perpetuum statui possit. *Serapio*, autoritate Constantini Achilleam, quod [ut ipse ait, licet falso] rubrum succum fundat, Sanguinem Draconis appellat. Sed fortasse hoc interpretis lapsu factum est. Siquidem succum rubrum fundere Achilleam non tradidit Dioscorides neque etiam [ut omnes compertum habent] lactyma, quam officinè Sanguinem Draconis appellant, hæc succus est, sed Arabicæ cuiusdam magnæ arboris gummi, uel, ut aliqui uolunt, Draconis annulis est sanguis ab elephante colligitur. Planta Græcis Ἀχιλλεύς, Lat. pariter & Italis Achillea uocatur. Arabibus, Sicularis, & Egiptus: eius uerò succus Demalochorten. Hæcenus Marth.

Si in Thessalia Chironem illum laudatissimum Medicum, nec non & Achillem militem fortissimum uideri contigisset Trago, non dubito quin ex illis uere Stratiotis, & Achilleæ nomina & uites addere potuisset. Quod quia demum illi facti, inconsideratè sive dixit, Nobis Millefolium [sic enim Achilleam millefolium odoratum appellat] esse uerum *χρυσόφυλλον*, seu *χρυσόφυλλον*, h. e. Millefolium, cuius in bellis olim sanandis vulneribus magnus fuerit usus, quod, que Dioscoridis *επιχρυσόφυλλον*, & *χρυσόφυλλον*, h. e. Herba militaris, Millefolium, & Supercilium Venæ dicatur: & Plinius Panacem Heracleon, & Sideritium, & Millefolium uocat: & Apuleius Melophylon Chrysitæ, Ambrosiam, Acorum siluaticum, Vigentanam, Bellicocandium, & Diodelam à quibusdam appellatam tradat. Esse quæ Arabicè Keicammolo dictam contendant. Si Achillem, inquam, Trago uideri contigisset non tot nomina, & facultates diuersarum plantarum miscuisset.

Achilleam esse reuera Millefolium terrestri cognatam plantam contendit Cord. in Dioscoridem. Dodonæus gall. hanc Tanacetum minus, *Athanasie blanche*, miscuisset.

Quo citius, inquit L. belius in Aduers. quibus nosse queat, uel ab intuitu solo (quàm in recentiorum uel impetuosas, uel salebrosas, uel confusissimas pedicis impingat) quid distet Achillea hæc Sideritis à Militari [rectius quàm à Plinio Millefolium] uocata, sic discernat: Achillea hæc multò procerioribus est fipis, numerosioribus, pedem & cub tum altis, & foliis tenuioribus, magisque ac profundius incis, Artemisiam tenuifolia similitudine, muscaria congesta genibus, puillis flocculis, densè numerosis, & quam Militaris maioribus, albidis, odore medicatum spirantibus, Artemisiam uel Matricariam, cui etiam similis est, in ætate duratura: radice fibrosa, lignosa: tota odore & sapore Matricariæ, sed minus amaro. Prædicta inibi habetur sub titulo hoc, Sideritis Achillea, lutea, odorata, Alba purpurea eadem. In Ob. p. 40. Sideritis Achillea Dioscoridis, Stratiotis Millefolia Dodonæi editione uernacula. Videat lecto, es an Dodonæus [ut Lob. uult hanc intellexerit, meo iudicio intelligit aliam, nempe Millefolium luteum. In Icon. Pl. p. 750. Tanacetum minus candidis floribus.

Tabern. Icon. Achillea, Millefolium nobile, Tom. III.

Edelgarb/weißer Keynfahrn. In Hist. Achillea i. de qua ait. Non parum aberrant qui existimant Millefolium uulgare, ueram esse Achilleam. Nec refert quod binæ hæc plantæ aliquam similitudinem in uiribus habeant: ad euitandos plures & grauiore errores, præstat unicuique herbe proprium suum nomen, quo à Veteribus appellata fuerunt, adscribere. Vocatur hæc Græcè Ἀχιλλεύς, & Ἀχιλλεύς Σιδερίτις & Μυριόμορφος; Latinè Achillea, Achillea, & Achillea Sideritis, Myriomorphum, Militaris; à Botan. Millefolium nobile; Arab. Egilos; Ital. Achillea; Africè Alterchilloch; Flammandis Deldgerwe/Germ. Edelgarb/feldgarb / & weißer Keynfahrn.

C. Bauh. phyt. Tanacetum 5, siue minus: Candidis, purpureis, & aurum amulantibus floribus dicitur Matthiolus, cui Achillea, nec malè. An hæc sit Scopa regia Plinii lib. 21. cap. 6. frustra querit Frater.

An Casalp Achillea, quam quosdam Fusum agrestem, sanguineum Succum, & Abroto um siluestre uocare scribit? Se autem Sanguineum succum in ea planta que pro Achillea ostenditur nunquam animaduertisse tradit.

H. Lugd. p. 772. Achillea Sideritis Matthioli. Item p. 956. Tanacetum minus candidis floribus Lobelii. Præterea plantæ binæ descriptiones & figura diuersis titulo & loco.

Camer. in Epit. Matth. Achillea. In Hist. german. Millefolium maius, Stratiotes millefolia.

Achillea Montbelgardi in horto E. C. fata *H. Lugdun.* liciter prouenit: eam ego reperi inter Basileam *net.*

& Hagene; & florentem prope prædium D. Plateri mense Augusto & uersus Otmarum mense Septembri: Geneæ toto anno uirentem in horto habui ubi primo anno caulem protulit, floruit Iunio & Iulio, semen maturuit Augusto: in Gallia Narbonensi inter Nemausum & Valentiam reperi fecis uias florentem Iunio, paruam, foliis hirsutis & albidis; copiosam etiam reperi Patauii supra muros internis uerbis, & in montibus Euganeis inter Arqua & montem Gemule. Vidi etiam Lotetia. Frater C. Bauh. attulit mihi nomine Camphoratæ Bononiensium. Solum in aruo edito amat pingue & lætum, cuiusmodi in Italia Romano & Tusco agro, & non procul Riouoli, Pedemontis: Et passim etiam Gallia Lugdunensis ac Allobrogum.

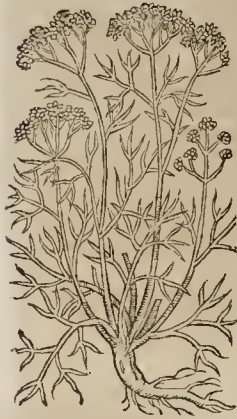
Coma huius trita, ut tradit Dioscorides, cruenta uulnera glutinat, & inflammationem arctet, sanguinis eruptiones inhihet, & eas que ex uetro fluunt apposita in pello. Sed & decoctum ipsius paratur ad infestus mulieribus fluxione laborantibus. Bibitur ad dysenteriam. Quidam, inquit Galenus, uocat Achilleon Sideritium, quæ proposita quidem uiribus non est dissimilibus, cæterum adstrictione exuperat. Quare ad sanguinis eruptiones, dysenterias & muliebres profluuium congruit. Cæterum uiribus est Sideritidis non dissimilibus.

PARTHENIVM *Συμπέφυκτον.*
CAP. XXXIX.

H Erba hæc est sesquipalmari altitudine, radice parua, lignosa, candida, parum fibrata, ex qua *caulis* aliquot exungunt rotundi, aliquid rufescentes, in quibus, imò præsertim & terræ uicina parte, *folia* sunt tenuia,

fœniculacea, foliis Abrotomi similia, vt ouū oīo magis simile non sit. In summis cauliculis umbellæ, & in iis f. sculi multi, albi, compacti, quales in vulgari Millefolio cernuntur, vt inspicieres primâ frôte facile deludât, Millefol. esse indicatuos.

Plantæ sapor amarus est, & odor grauis, similis vulgari Parthenio, quod Matricariam vocât. Quare congeneres esse plâtas Myconus putat. Et quia huius folia parua sunt cum vulgaris Parthenii [id est, Matricariæ] foliis comparata, existimat, si Veteribus planta hæc nota fuerit, Parthenium esse *αμικέριον*.

quorum, cuius meminerit Hippocrates (licet non desint qui Cotulam fœtidam id esse velint) his verbis. Herba est parua foliis prædita, cui nomen est Parthenium *αμικέριον*. Hæc verrucas de pudendo tollit. Quamquam id non asserit Myconus, sed doctis æstimandum relinquit. Quis enim sit eius vsus, & quo nomine ab incolis nuncupetur, nondum scire potuit.

Huius figura extat apud H. Lugd. pag. 954. hac inscriptione: Parthenium *αμικέριον* Myconi, testaturque hoc ex Hispania primò delatum.

C. Bauh. Phyt. dicitur Matricaria 6. lue foliis Abrotomi maris.

AGERATVM VETERIBVS.

CAP. XXX.

Descriptio

Ageratum ita describente Dioscoride, frutescens est sarmentosus (è cremorum genere, Sarrac.) humilis, palmi altitudine [*πεννός, αμικέριον*] simplex, Origano maximè similis, umbellam gerens, in qua flos aureis quasi bullis emicat, Helichryso minor (*ελαπίον ελεχρύσον*, his veteret) Agerati nomen illi inditum est, quoniam flos diuissimè in sua coloris specie conseruatur. Vis decocti eius est feruida (*πρωτική*: sed Cord. & Ruell. calore fouente: Sarrac. fotibus apta) Et ipsa herba sustita (Herbæ ipsius vsus & odor, Sarrac.) vrinam ducit, & duritias circa vterum emollit.

Cæterùm quamuis Lacuna in vetusto codice legat, pro *αμικέριον, διαπύριον*, hoc est, duùm palmorum altitudine: Et ita quoque legi constat apud Orisabum: & Plinius lib. 27. cap. 4. Ageratum ferulaceum esse scribat, duorum palmorum altitudine. Attamen viderint lectores, quam rectè vox *διαπύριον*, cum præcedenti voce, *πεννός*, conueniat.

Plinius eandem vires Agerato, quas Dioscorides, tradit.

Galenus verò Ageratum esse scriptit *διδύμιος διαπορηκτός*, & *ἀρίμιος ἀφελυμάντιν*, id est, vim

habere discutendi, & leuiter inflammationes arcendi (legunt quidam *διπρωλεμάντιν*, leuiter vrendi, & intaminandi, quod conuenit voci Dioscoridis *πρωτικής*.) Quæ vs contraria videtur ei quam Dioscorides *πρωτική* dixit, id est, feruidâ & inflammantem. Quidam legendum censent, vt Sarracenus, *πρωτική*, ad forus vtilem. Et hæc varietas alicui ambiguitatem parere possêt, an Dioscorides & Galenus de eadem planta loquuti fuerint, præsertim cum etiam hodie dubitetur, inmodò controuertatur, quæ omninò illa existat. Consideratione tamen dignum hoc, an legi possit *πρωτική*, calore fouentem, quâ lætionem: fortè tolleretur omnis difficultas.

Agerati nomine, quod sciam, donatæ sunt fequentes plantæ. Herba Iulia à plerisque existimatur Ageratum, de quo Veteres verba fecerint. Non rari etiam inueniuntur, qui pro Agerato Veterum, aliud Agerati genus tradant, minus ac etiam album. Ageratum purpureum Dalechampi, genuinum esse non credimus, sed alterius generis plantam statuimus. Manifesto in errore versantur, qui Stachadem citrinam Germanicâ, volunt verum Ageratum. Nec minùs à vero aberrant ii, qui per Stachadem citrinam angustifoliam Ageratum verum intelligi volunt. Occurrit apud Hist. Lugdunensem planta quædam Stachadi citrinæ affinis, quæ ab ipsa Ageratum aliud quorundam p. 778. cognominatur. Ageratum ferulaceum Dalechampi à superioribus diuersum esse, cognoscet is facile, qui descriptiones contulerit. Ageratum, auctore Trago, sunt nonnulli imperiti, qui Thybrani vocent. A Marçello Virgilio, eodem Trago teste, Agerati nomen Satureiæ tribuitur. Marinelli Ageratum, in mæstem de purgantibus, quod non absque ratione fortè reicitur à Matthiolo, Lectori- bus quale sit considerandum proponimus.

AGERATVM PLÆRISQVE, HERBA Iulia quibusdam. CAP. XXXI.

Radice constat lignosa, minimi digiti crassitudine, variè implexa, ex qua complura surgunt virgultæ, cubitalia & altiora, tenuia, colore aliàs subrubente, aliàs ex viridi pallefcente, in ramos diuisa: foliis numerosissimis ab imo ad summum stipata, Costi hortensis, vt odore, ita & formâ simili-

bus, sed duplò aut triplò minoribus, profundè serratis: in summis ramulis *orymbi* emicant Millefolii, sed colore luteo. Semen succedit exiguum, oblongum, & palaceum.

Præsentem plantam Tragus Eupatorii Mesuæ titulo pingit & describit, quod Norimbergâ ad se mis-

Ageratum plerisque

Ageratum minus.

Ageratum purpur. Stachas vtrima generis sue latif. Stach. angustif. Stach. citrin. affinis.

Ageratum ferulaceum

Thybrani

Satureia Ageratum Marinelli

Descriptio

sed maiori Centaurea vulgari, minori tamen Amarantho luteo tenuissimis crenis & serraturis inciso, flore in cacumine capitulato, sublueto, & Amarantho per omnia consimili, odore Absinthium, gustu verò Santoniceum representans. Et licet Eupatorii Mefue nomen huic plantæ indarj, tamen Amaranthi genus esse indicat, nimirum id, quod *ἐπιχυστον* vocavit Dioscorides, aut certè Santonice genus. Vides quàm tenerè & absque ratione Tragus de plantis iudicet.

Nascitur Ageratum passim in vniuersa Hetruria, inquit Matthiolus: folijs Origano proximis: floribus aureis: in umbella emicantibus Helictrysi modo, hoc Mefues Eupatorium exitimat, & appellatur *Herba Giulia*. Is autem in prioribus commentariis figuram malam exhibet, quam in posterioribus abilitur, ac primo loco faris bonam substituit: quam autem secundo loco pingit, eandem cum prima puto, sed paulò infelicitus pictam: qualis autem sit tertio loco depicta nullam describit.

Tragus ante Matthiolum pro Eupatorio Mefue descripsit, ac multò meliorem figuram exhibuit, quàm Matthiolus [meliorem etiam, quàm ea, quæ à nobis proponitur ex nostris emptitiis] licet dicat Gesnerus: Huius qualemcunque ex Tragi libris iconem adiunximus; acuratiorem dedit Matthiolus: Iudicare poterunt, qui plantam præ manibus habebunt: si dem etiam facit mutata figura à Matthiolo in meliùs.

Eupatorium Mefue, vt Amari quoque fertopinio, & Rober. Const. ibi testatur, est Ageratum Dioscoridis. *Ἀγέρων*, inquit Amatus, vocatur lat. Ageratum, Eupatorium Mefue, vulgò *Eupatorium di Mefue* Ital. & *Herba Giulia*, German. *Kunigundfraut* / & *Wasserdoß*. Hæc nomina Germanica sunt falsò addita, ac ad aliam herbam à nobis & alijs referuntur.

Plantam nostram describit Cord. hist. lib. 2. cap. 72. *Mentha corymbifera* minoris titulo, cui ut antè dictum, Gesn. figuram apposuit ex Trago, quam Matthioli iconè deteriorem falsò statuit. Herbam autem Iuliam, à Iulio mense, quo florere incipit, denominari ait, ac Costo hortensis, siue *Mentha græca* vulgò dicta cognatam esse scribit Gesn. de hortis.

Anguillara non vult certè affirmare an Ageratum sit *Herba Giulia*, h. e. Eupatorium Mefue, nec ne. Duo autem à Dioscoride silentio præterita id efficiunt, vt dubitet de dicta *Herba Giulia*: vnum est odor, alterum folia: quandoquidem se ignorare ingenuè faterur an per hæc verba [*εὐρωπῆς μέλιτι οὐρανῶ*] sit intelligendum ramos & folia similia esse Origano, aut ramos folium & non folia. Si enim quis velit comprehendi his verbis folia, Ageratum non potest esse *Herba Giulia*, cum folia non habeat Origano similia.

Quod Græcis Ageratum dicitur, Italis, auctore Fuchio, Graria Dei nominatur, ac in Diatacca maiore pro Eupatorio Mefue sumitur. Nobis autem nomen Graria Dei huc pertinere non videtur. Melius lib. i. de comp. med. cap. 4. fecerat Fuchius, omitendo Ageratum vocari Grariam Dei.

Lonic. Eupatorium Mefue & Ageratum inscribit, Herbamque S. Kunigundis cognominat, german. *Öeremenig*.

Castor Durant. p. 177. pro Agerato, quod & Eupatorium Mefue & Herbam Iuliam vocat, iconè habet alicuius Millefolii.

Lobelio in Adu. dicitur *ἀγέρων*, Ageratum, vel non Senescens, Mefue Eupatorium officinis, it. *Herba Giulia*. Hanc verò ait esse Ageratum Dioscoridis, eamque tuetur opinionem. Obs. p. 259. Ageratum Septentrionalium, Costus minor hortensis Gesn. & Dod. *Mentha corymbifera* minor Cordi. Icon. Plant. p. 439. Ageratum Septentrionalium & Anglicum. Item Obs. & Ic. Plant. Ageratum floribus candidis.

Dod. gall. Balsamita minor, petit C. q. in Languedoc *Herba D. Maria*: in Italia *Herba Giulia*, quorundam *ἀγέρων*, Ageratum Dioscoridis, aliorum *Elichrysum*, Eupatorium M. siue aliorum: verum iuxta meam opinionem ad nullam harum pertinet. Hæc ille qui depingit & describit, etiam de flor. & Hist. lat. in foliam dicto titulo.

H. Lugd. p. 777. Ageratum Matthioli. p. 778. Ageratum tertium Matthioli. Historia præter bonam ponit ineptam iconem Matthioli, quam olim habebat.

C. Bauh. phyt. Ageratum i. siue folijs serratis, floribus communiter luteis, nonnunquam & candidis: quare duæ apud Lobelium figure.

Tabern. Icon. Ageratum, Eupatorium Mefue. Hist. Ageratum. i. Eupatorium verum Mefue, *ἀγέρων* Dioscoridis & Galeni, Arab. *Gesit*, Ital. *Herba Giulia*, *Giulia*, *Giulia herbæ*, *agerato*, & *Eupatorium di Mefue*, Angl. *Madelin* & *Maudes* / Belg. *Eleve Balsamcrust*, *Lonningenes Fruyt* & *lewerbalsam* / Germ. *Heiner Lostenbalsam* & *leberbalsam*. Item: Ageratum 2. candidum n. *Herba Iulia alba*, *Agerata* n. album & *Méta costina alba*, Germ. *weisser leberbalsam*, & *Heiner weisser Costenbalsam*.

Camer. hort. Ageratum *Hein welsch framemung*; Hist. germ. *Math. Ageratum* Græcorum, Eupatorium Mefue: in Epic. Ageratum Eupatorium Mefue, *framend leberfraut*. Item Hist. & Epic. Ageratum minus, *Hein framend leber fraut*: de hoc ait. Varietasprehenditur in Agerato. Nam quod spontè nascitur in Hetruria, multò minus est, nec adolescit tantopere, vt hortense nostrum, quod & surgit altius, & folia habet magis crenata, vt *Crista Galli*. Obseruatur etiam quedam Agerati species, quæ candida profus umbellas gerit, sed rarior est ceteris.

Hæc. in Enchir. Aliud Eupatorii genus, folio angusto, tenuibus crenis inciso, flore luteo ostenditur: nam est & Eupatorium Mefue, Italis *Herba Iulia* dicta, siue *Gratiola* folijs minoris Centaurii, flore aureo, quæ nonnullis Ageratum Dioscoridis dicitur. Considerent lectores Harchium scribentem de herbis sibi tantum nominetenus cognitis, bis eandem plantam describentem, & præterea Ageratum multis dictum cum *Gratiola* confundentem.

Apollinem & Celsalpinum quod attinet, illi eorum opinionem oppugnant, qui Herbam Iuliam Mefue Eupatorium esse censent.

Nascitur in montibus: feritur & à quibusdam in hortis, odoris causa, vt apud Belgas, apud quos floret Iulio & Augusto: in Germania nusquam sua sponte nata, quod sciat Gesnerus, inuenitur: facillè crescit, & fert Hyemem: anno secundo [ni fallitur] caulium & flores fundit. Visitur passim in vniuersa Hetruria. Montebelgardi in Horto Ill. E. C. semine deciduo se propagauit, ac nonnunquam Hieme valde asperâ perit. Olim vidi Tiguri in horto D. Gesneri; copiosè proueniens circa Montepelium ac florens adhuc mense Octobri; Patavii in horto publico

B. *Herma minor* *De-dona*.

Hist. *Lugd.* *not.*

Hæc. *not.*

Locus & tempus.

& D. Cortusi : Ferraria in horto Cenobii S. Dominici à l'Angeli : Sturgardiae in hortis Ducis, unde femina actui : Geneuae florens adhuc Nouembri in hortis, & Ianuario pulchre virens: Basilicae florens in horto Plateri Iunio, & in horto patris mei Io. Bauhini Medici pie recordationis, Basilicae celebris.

Vires

Vires & vsum Agerati ex Veterib. antè tradidimus: eam autem calidam & siccam esse secundo gradu, id ostendit odore & sapore amaro, tradit Dodonaeus: ac easdem vires habere, quas Mentha Graeca, siue Mentha corymbifera, de qua paulò post.

AGERATVM PURPUREVM DALECH.

Ageratū purpureum Herbariis quibusdā dictum [inquit Dalech. in H. Lugdun. p. 184.] radice est breui, capillatā, substantiā: foliis paruis, numerosis circa radicem sparsis, Agerato similibus, gustu subamaris, antroscū subobtusus: ob quā similitudinem Ageratū vocant: caulibus plurimis per saxūmque pendulis, saxūmque auleorum instar ornantibus & contegenibus: flore Violae, purpureo, copiosissimo, suauissimè olente, vt vel eā solā dote mirum in modum placeat, tantā scilicet odoris gratiā Violis non postponenda: semine minuto, in oblongis vasculis.

Germani quidam Moschatellam caeruleam vocant: C. Bathin. Phyt. Ageratum 3. siue ferarum Alpinum: Gesnerus, eam apud illum esse, Moschatellinam Alpinam. Copiosè obseruam in montibus Saleue & Thuri Geneue vicinis: in mea peregrinatione Rhætica prope Wesen Helueticorum, florens Iulio, visu & odoratu gratum. Dalechampio authore in nudis ferè caulis gignitur, vbi putris saxi puluisculus subest, vel riuiulus aliquis illabitur, aut scaturientis aquae guttus, vel aspergine rupes madescit: cauliculis vt dictum per saxi crepidines pendulis, saxūmque auleorum instar ornantibus & contegenibus.

Moschatella caerulea Ager. ferarum Alp. pin. Moschatellina Alpina.

HERBA DE LA ROTTA. CAP. XXXII.

Vndit ex radice caules dodrante minores, glabros, per quos folia alternatim posita cernuntur, Agerati foliis similia, vnciam longa, angusta, in ambitu serrata, glabra, gustu aromatico & subamaro, Tanacetii ferè: fastigia coliculorum in umbellas quodammodò abeunt sfofculorum, Millefolii Alpini minorum, foliis albis apices circumstantibus, ex capitulis, quae squamæ nigris lineis pictae, componunt.

Vires

A Valeriano Doureze accipi plantam iam descriptam, cui hæc erant annotata: Herba de la rotta Alpinorum: lac concremur & sanguine diffusio.

De hac loquitur Cortusius in epit. ad Marthiolum in limine comment. post. Italicorum, vbi ait. Puluis ossium leonis famine curat febres mulierum, & leonis

maris, virorum: datur cum stillatitia aqua, vel decoctione illius speciei Eupatorii Mesuei flore albo, planta odorata, quam iam tibi misi & in Pedemontio & alibi dicitur Herba rotta, abundat in Pedemontii valle di Lanzo, & in valle S. Fidei Patauinorum.

MENTHA CORYMBIFERA, SIVE Costus hortensis. CAP. XXXIII.

Defici

Obliquas agit radices, Menthae radicibus pares, reteres, à quibus fibræ demittuntur multæ: caules cubitales & sesquicubitales, striati, hirsuti, ramosi & herbaceo colore pallentes: folia Lepidii, eodem cum caulibus colore, per ambitum serrata, rarius laciniata, odore inrenso Agerati,

sapore vehementer amaro: summis ramis insident corymbi aurei, Tanacetii.

Casalpini lib. 6. cap. 2. Herbam Sanctæ Mariæ vocat, ac legitimum Mellorum purat: quam quosdam tradit appellare Mentham Sarraccenicam.

Herba Mariae Casalp.

Apollinaris lib. 2. fol. 114. Costi hortensis figuram habet: verum ibi omnes Menthas miscet & confundit: nec eo capite figura ponenda videtur.

Apoll.

Faciunt Costo affinem nomine Costum hortense, quem vulgus Coquan (inquit Ruell. lib. 1. cap. 32. & cum eo Gerardus in defn.) alii Mariæ herbam appellant, simplici caule, sesquicubito alto, foliis Beronicæ, nisi quòd castigatiora sunt, tenuiora,

tenuiora, ac magis odorata, capitellis fulgore auri flavescentibus. Subscribit eorum iudicio Florentinus agriculturæ auctor, qui Costum & Balsamum in hortis ferri viuradice, Nouembri mense prodit, odoratu perquam suauem: vt Sampſuchum Aprilis & Maio.

Rheginus exerc. quoque Costum hortensem herbam (quam haudquam amaram esse ait) magis Piperitum, aut Siliquastrum Plinii & Pseudocostum Ruellii esse scribit.

Costum hanc plantam falso appellari monuerunt Monachi in Mch. his verbis. In partibus Galliarum, & præsertim in monte Pessulano, pro Costo vtuntur aromatarii, Mentha Romana, quam & Costum falso appellant. Et hi forsitan auctoritate Platearii hoc faciunt, qui capitulo de Mentha dicit. Est & Mentha quæ longiora, acutiora, & latiora habet folia, & hæc Mentha Romana, vel Sarraceni dicitur, id est, Costum vulgare. Hæc ille. Sed vt coniectamus, Platearius non dixit illud quasi affirmans ipsam Mentham esse Costum, sed volens declarare Mentham Romanam illam dixit esse, quam vulgares Costum falso appellant, quia in capitulo de Costo nullam fecit de Mentha Romana, quæ vulgè Lasilata dicitur, mentionem.

In Piperitide & Siliquastrum iudicando errore Ruellium testatur Cordus in Diof. lib. 2. cap. 191. Is ait lib. 4. cap. 55. Chryfocome quid sit ignoro: Sarraceni Mentha sine dabo est Chryfocome cognata. Idem Hist. 2. cap. 117. describit dicens, Mentha corymbifera maior, quam vulgè Mentham Sarracenicam appellant. Ibidem apposita figura Tragi, ac additum: aliqui Costum hortensem, alii Mentham Græcam appellant.

Tragus hanc nomine Alifnatis, framentraut depingit & describit, dicens. Quid in huius plantæ nomenclatura mihi videatur pronunciare non dubito, tametsi in reprehensionem quorundam incidere sententiam meam non ambigam. Habeo itaque præ inanis verum Dioscoridis Alifna, quod ille quosdam Damafonion, alios Aleam, nonnullos Acyron, alios Lyron appellare tradit. Phryſio linguâ Arabicâ Cazimbrum nominatur.

Nicolaus Myrepsus Costi herbæ appellatione [Larini codices omnes habent Herbæ S. Mariæ, inquit Fuchf. lib. 2. sect. 15. de compos. med.] inuere voluit, quam Dionysius Vitensis lib. 1. de re rust. cap. 28. Costum simpliciter, & alii cum adiectione Costum hortensem nominant. Hæc itaque alii, quod Ruellius quoque significauit, Mariæ herbam appellant, hodieque Mentha Sarraceni, & Romana vulgè nuncupatur: Dramam Dioscoridis esse verisimile est. Non placet Fuchſium Costum hortensem Drabam Dioscoridis absque ulla probatione statuere.

Herbam S. Mariæ (Coldenbergii verba sunt) eam esse, quam Saluiam Romanam & Mentham Græcam, seu Costum hortensem, ac Lasilatam Hetruscis vocant constat, à Mentha Sarraceni diuersam. Qua in re falli Fuchſium existimo, Mentham hanc Græcam cum Sarraceni confundentem, eandemque facientem, cum diuersæ sint: cum Germanis aliquibus ita eam appellare placuerit, Itali tamen secus; qui hæc in re quoque contulendi atque credendi sunt. Sed cur Coldenbergi cum Germanis tantum Mentham Sarracenicam tibi nominari placer, & non item Italii, vt Anguillara, Monachus & Matthiolo: cur quæſo, quid ita, quinobrem: Mentha Sarraceni (inquit Anguill. epist. 13.) est Costus hortens. III.

tenſis Cassiani Bassi, qui etiam in Græcia nunc Costus dicitur, & in Italia Herba S. Mariæ.

Mentha Græca quæ Goritensibus vulgè vocatur, in Hetruria Saluia Romana dicitur, quod potius foliis Saluiam referat, quam Mentham, ait Matthiolus. Sunt qui Herbam diuæ Mariæ, qui etiam Lasilatam appellant. Valerius Cordus in suo dispensatorio in Vnguento Marciati magno [vbi eam describit] inponendam esse cenſet. Sed quoniam id nulla comprobatur autoritate, vel ratione, eius sententiæ non ritum esse arbitror adſtipulari: præsertim cum Nicolaus à Fuchſio latinus factus, nullam huiusce Sarraceni Menthæ mentionem faciat. Id, quod obiter dicam, facile nobis indicat, Cordi dispensatorium, quam plurimis seate te mendis: Plantam hanc (vt ipse scribit) Germani vocant *Vnſer frauen müng*, id est, Mentham S. Mariæ. Verum Fuchſius aliam eodem nomine ab hæc longè diuersam ostendit. Qui verò horum errauerit, in hoc Germanicæ linguæ peritiores iudices erunt, quamquam si Hetruscis Germanicæ, vel Germanis Hetrusica nomina respondet, Cordo potius (quantum ad vocabulum spectat,) quam Fuchſio acceſſerim, quod, vt modo dixi; herbâ diuæ Mariæ eam vocent in Hetruria. Hæc ille, qui Menthæ Græcæ titulo eâ pingit & describit:

Apollo rad. 2. in fyr. Carioph. ait, Herba paralyſis vulgo nostro Sancti Petri, vel S. Iohannis Herba nuncupata, quibusdam Mentha, vel Saluia Romana, non Ar. bis.

An Siluio de morb. inter. n. de cur. Epilef. Herba paralyſis, quæ Costus, Pipirella, Herba S. Petri, vel Pauli quoque vulgè dicta;

Amatus in Diof. ait. Pro Costo amato in officinis caput radicem herbæ, quam Hortulanam Romanam, siue Mentham Romanam aut Sarracenicam Sepalsariu vocant: plerique hortulanum Coquum, Herbarium quendam Florentinum imitantes appellant, vt apud Constant. lib. de agricult. legimus, qui Costum & Balsamum in hortis ferri viuradice afferit: Castellanis hodie Costum dicitur: Ruellius eam Plinii Siliquastrum, siue Dioscoridis Hydropiper credidit: iudicandum eam Pseudocostum appellationem mereri.

Dodon. gall. Balsamitam maiorem [ita namque Costum Hortensem inscribit] magnam habere similitudinem cum Panacæ Chironio Theophrasti existimat.

Lob. in Adu. p. 136. Hortorum Costus Cassiani Bassi, Menthæ folio, aut Lepidii. Hæc quod fertur esse gustu, aut Lepidii, à nonnullis recentiorum Lepidium putatur, quæ Mentha Græca pharmacopæis, & Sarraceni quibusdam è libro *πρωι διαγεγραμ* dicitur, vtriusque non absque plausibili coniecturâ. Vulnerariam curſores Chirurgi, & mulierculæ citissimæ opis experiuntur: eoque *Baume* apud Gallos, id est, Balsamum vocitant. Obſ. p. 137. Hortorum Costus. Icon. Plant. p. 322. Costus hortorum.

Et licet herba præſens Menthæ Græcæ, vel Romanæ, vel Sarraceni nomine donata sit, toto tamen genere, auctore Gesnero. de hort. à Menthis propriè dictis differt, ideoque ab illis separari cupit. Idem ibidè Costum hortensem recentiorum quorundam, Mentham corymbiferam, *vnſer frauen müng*, & *zam heid niſch mündfraut* vocat. Quariam tandem appellat, cum ait. Quariam vernaculâ linguâ [*viertfraut*] vocari audio herbam mihi incognitam in Saxonis hortis & Fræcofordiæ, quæ dissecta aspergatur ouis frictis pro-

Mentha
Græca
Matth.

Cord repr:

Fuchf. nor.

Herba pã
ralyſis
Herba S.
Petri & Sel
Ioh. n.
Non Ara-
bis
Pipirella:
Costus a.
marus
Hortulanã
Romanã.

Balsamita
maior Dod.
Panax
Chironium
Hortorum
Costus Lob.
in Adu.

Lobel. nor:

per saporis acrimoniam.

Lonic. *Menta Saracenicæ, Frauenmünz / oð Mergenmünz / Frauenkraut / Pfanzenkraut.* Toxir. in Onom. philosoph. p. 178. *Marientmünz / Mentha S. Maria, Mentha sacerdotalis.*

Camer. hort. *Costus horrensis, Item Mentha Saracenicæ siue Græca dicta.*

H. Lugdunensis esse perhibet qui Costum hortensium (ita enim Mentham Corymbiferam p. 678. inscribit) Leucadem Plinii esse velint.

C. Bauhin. Phyt. *Mentha 6. siue Græca corymbifera.*

Multi tandem suspicari sunt, teste Marantha, veram *Betonicam* esse plantam hanc, quæ quibusdam locis *Menta Romana, Neapoli Mentha Francesca* vulgò appellari solet: capti solum ex odore fragrantia. Sed hi dum odorem querunt, multas alias notas se amississe non considerat, ac præsertim, flores & radices, quæ nullo modo descriptioni *Betonicæ Dioscoridis* conueniunt.

Mentha corymbifera hortensis est & passim in hortis colitur. Vidi *Montepeli & Geneæ* virentem mensè Ianuario, Februatio & Martio: *Morbeldardi* florentem Augusto. Apud *Belgas ætius* mensibus aurei coloris umbellas promit.

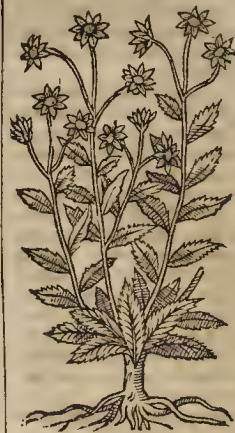
Tota *Costi hortensis* planta, auctore *Marthio* lo, exsiccatur, siccat, aperit, attenuat, roborat, abstergit & prouocat. Auxiliatur vteri affectibus. Medetur *Hydropicis, & præsertim anasarca* laborantibus: quia refrigeratum hepar exsiccatur, & vasorum obstructions aperit. Illinitur ex oleo *irino lienis*, & ex vino feruescens vrinam agrè reddentibus. *Lentiginos, albos, & alia citius* vicia abstergit illius noctu succus. Hic eporus alui tineas & lumbricos necat, frigidò vtero subuenit: ventriculorum roborat tam haustus, quàm illitus, & vomitiones compescit. Folia adduntur in placentas, quæ à mulieribus vteri affectibus obnoxii eduntur. Sunt qui ea renui pulticula illita frigunt patellis in oleo aut butyro, & iis in cibis vtuntur. Tota planta, cum substrata, tui suffitu serpentes fugat, & eorum venenis resistit, quin etiam infarctus expedit, & caput roborat.

Balsamita vtraque, maior scilicet (*Mentha corymbifera*) & minor (*Ageratum*) calida & sicca est, inquit *Donatus*, secundo ordine, cum amaritudine & adstringendi haud obscurè facultate. Auxiliatur foliorum eius, quam *Conferuam* vocant, conditura, diuturnis capitis doloribus matutino tempore sumpta: defluxiones è capite reprimit ac reficit: crudos humores ad concoctionem perducit. Prodest item *cachexia* aut *leucophlegmatia* laborantibus præsertim in initio: ac omnibus quibus icteru debile ac refrigeratum est. Semen non fecus ac *Santolinæ* lumbricos & ventris tineas expellit.

MENTHÆ SARRACENICÆ SPECIES flore Anthemidis.

Descriptio **H**erba est cubitalis, interdum minor: ramulos è radicibus multos edit, aliqua ex parte per caulis longitudinem, velut striis ornatos, nihil lanuginosos, in quibus folia parua, breuia, non admodum lata, viridia, in ambitu serrata, odorata, medio inter *Ageratum* vulgare & *Menthastrum* odore, & tam simili *Menthæ Romanæ* vulgò dictæ, vt hæc illi commodè possit succedere: flores in cacumine multi, Anthemidis similes, in medio luteoli, in ambitu candidi, odorati: radices subsunt candicantes.

Hanc *Myconus Menthæ Romanæ* speciem esse credit, sapore, odore, & simili ferme foliorum figurâ inductus. A *Pyrenaëorum montium* incolis, vbi frequens nascitur vocatur *Herba del Moro*, id est, *Herba Saracenicæ*. *Dalchampio* apud

H. *Lugdunensem* p. 1169. videtur hæc *Myconi Menthæ Saracenicæ* species eadem cum *Patrmica Fuchsi*, vulgari scilicet folio longo serrato, flore albo, de qua mox agendum. Eiusdem sententiæ est & C. *Bauh. Menthæ* (inquit in animaduers. in *Hist. Lugd.* pag. 33.) *Saracenicæ* altera species H. *Lugdun.* p. 672. & eiusdem *Patrmica Fuchsi* p. 1168. vna est planta, vtrouique descripta. Ego tamen in *Patrmica Fuchsi*: languinis nihil obseruo, nec odorata folia sunt, nec parua, nec breuia, nec admodum lata, sed longa & angusta, nulla etiam similitudine foliorum comparantur *Patrmicæ* & *Menthæ corymbifera*: *Medici Tholosates stirpium studiosi*, poterunt nos monere an *Herba del Moro* *Pyrenæorum montium* eadem sit cum *Patrmica Fuchsi*, vt volunt *Dalchampius* & C. *Bauhinius*.

In *Pyrenæis* montibus locis frigidis maximè prouenit, in pratis iuxta fluena: vix alibi: floret *Julio & Augusto* mensibus. Iuribus carniuum eam incoquant ad saporis gratiam.

PTARMICA VETERIBUS. CAP. XXXIV.

Patrmica, ex *Dioscoride*, frutex est paruus, habens surculos paruos (κλάυς μικρὸς, pro quo vet. cod. legit *λαπρὸς*, id est, tenues) multos & reteres, *Abrotano* similes: circa quos folia sunt oblonga, oleaginis proxima, multaque: ac in cacumine capitulum, vt *anthemidis*, paruus, rotundum, æri odore, sternutamenta ciens, vnde etiam nomen accepit. Valent folia cum floribus illira ad delenda sub oculis fugillata: flores autem sternutamenta efficacissimè mouent. Nascitur in montosis, saxosisque locis.

Plinius huius non meminit. *Galenus*, & *Pauulus Aegineta* eadem quæ *Dioscorides* posse eam testari, adiungunt vridem totum fruticem, fugillata & reliquis sanguinis subter cutem effusionibus discutere. Esse enim temperamentum ipsius calidum & siccum dum adhuc viridis secundo ordine, siccum verò tertio.

Ex re nomen habet *Patrmicæ*: *ptarmion* enim *Græci* sternutamentum vocant, in quo egregiam necesse est habere vim: ex quo tam præsentis salutis angurio & honore dignata eam *Græcia* est, vt quasi sternutatoria, ab effectu, quem exerit, appellata sit.

Licet autem in nullo [quod *Marcellus* sciat] herbarum

herbarum censu sub hoc nomine Praticæ sit, hodie tamen multæ plantæ sternutamenta ciuentes, Praticæ, id est Sternutatorix, siue Sternutamentariæ nomen sibi assumere videntur. *Barbatus* in *Coroll. 395.* testatur à quibusdam hanc ipsam Diptarmacem dici. Sed quam intelligas, me latet.

Sunt qui Luteolam velint Praticam Dioscoridis, sed malè, siquidem Oleæ folia siue Praticæ Dioscorides tribuat.

Matthiolus in *Diosc.* Plantam pro Praticam pingit, quæ an vera sit figura, an herba aliqua mappicta, perpendant alii. In post. *com. m. flores* ei paulò aliter appingit, de qua scribens, multa omittit eorum, quæ antea de ea protulit. An hæc *Xeranthemum nostrum* aliud vel cultum?

Xeranthemum credimus ab *Aretio* apud *Gesn. hort.* Praticæ *Monspelii* dictæ veræ titulo tradi. *Alypum Monspelientium siue Montis Ceti Lobelio*, de quo *H. n. g. lib. 34.* est Praticam quorundam. Praticam vulgaris folio longo ferrato albo, de qua mox agemus, *Fuchii* & multorum *Herbariorum* sententia Praticæ nomen adepta est. Praticæ huius vulgaris est species quadam flore pleno.

Praticæ *Plinius* & *Theophrastus* non meminerunt, inquit *Dodonæus*, quod suspicionem nonnullis adfert, nullam esse Praticam propriè dictam, & eandem cum *Struthio* hanc esse: *Praticæ* siquidem generali voce *Græcis* dicuntur, quæcunque sternutationem excitant: inter quæ & *Struthion*.

PTARMICA VVGARIS FOLIO LONGO ferrato, flore albo. CAP. XXXV.

Est vbi tres superet cubitos, sæpius minor, cubitalis: radice obliquè acta, & vèluti geniculata, fibris aliquot donata: caule singulari tereti, glabro, fistuloso, cui alterno positu adnata folia ab imo ad summum *Draconis* esculenti, argatis asperiusculique denticulis circûaque crenata, atro vi-

rore splendens, sapore *Pyrethri*, feruido: summus scapus nonnihil angulosus, & subhirsutus, in furculos aliquot diuiditur, qui umbellatim resurgunt *Millefolii* teretris, candidos, duplò aut triplo maiores, odore non dissimili, sed remissiore.

Descriptam à nobis plantam, *Parnucen* *Ruellius* vocat; *Herbatii* verò & officina in *Gallia* eodem autore, quòd gustum *Pyrethri* modo, quandoque mithis, vellicet, siluestre *Pyrethrum* appellant.

Praticam hæc quæ sit [apud *Veteres*] ambigunt. Tom. III.

guum est, nomen tamen ei imposuit *Cornarius*, & ad *Græci* similitudinem *Υίος Φραυ* appellauit. Hanc is depictam quidem vidit, sed viam aut natiuam non aspexit, ita vt nihil pronunciare ausus sit: alioqui si talis fuerit, qualis à *Ruellio* descripta est, faciliè in ipsius sententiam concesserit.

Tragus hanc *Tanacetum album*, seu acutum, *weisen oder Spitzen Keinsfahn* appellat; colique errare scribit merito, qui hanc stirpem ad *Pyrethrum* referunt. Existimat verò illi descriptionem Praticæ apud *Dioscoridem* non ineptè accommodari posse, tamen si non desint, qui *Tragion* secundum *Dioscoridis* velint. *Lubens* etiam *Millefolii* tertium genus faceret, nisi aliquibus Praticæ esset & *Pyrethrum* siluestre.

Praticæ (ita *Fuchl.* præsentem plantam inscribit) nonnulli pro vero *Pyrethro*, seducti eius strillante acrimoniâ descripterunt. *Germanis* secundum *Fuchium* velut *Bertram* appellari potest, *Gallis* *Pyrethre bastard*.

A *Matthiolo* in puorib. *comm.* silentio inuoluitur: in post. verò Praticæ nomine depingitur. In *Hist. germ. cum* addit. *Camer.* Praticam *wilder Bertram/Bon. Persam* vocata: in *Epit. Praticæ*, siue *Sternutamentaria*; *Græcis* *πικρῶν*. It. Praticæ, *Germ.* *Sorant/vel weisser Spiziger Keinsfahn*. Vires *Camerarius* Praticæ *Veterum* adscribit, quas ei adscribendas non putarim.

Docti multi plantam *Germ.* dictam *wilder bertram* existimant Praticam *Dioscoridis*, quorum diligentia & iudicium laudandum potius quàm improbadum: etsi duo hic desiderem; inquit *Turnetus*. Nam *Germanorum* *wilder bertram* non est folio Oleæ, sed multò acutiore, tenuiore; longiorèque pro magnitudine sita, circumcirca crenato: adhuc prouenit [quod adhuc obseruari] circa aquas, & pratis humentibus, non autem in rupibus & montibus. Non ausim ergo cum illis pronunciare veram esse Praticam, etsi viribus parum aut nihil ab ea differat, adè vt ei rectè posse substitui.

Variis in locis variis appellationibus nominatur à *Gesn. hort.* vt Praticæ, quam quidam sequuti *Ruellium* *Pyrethrum palustre* esse putent: Item *Pyrethri* cognatæ herbæ titulo, & *Tarchi aquatici* [vbi eos falli dicit], qui Praticam putant: quòd *Monspelii* *Serpentina* vocetur.

Dodon. lat. in fol. p. 698. *Draconem* siluestrem siue Praticam vocat. *Lobel.* in *Adu. & Obs.* p. 243. & *Icon. Plant.* p. 455. Praticam folio *Taraconi*, vel *Sternutamentaria*.

H. Lugd. p. 1168. Praticam *Fuchii*, & ita *Camer. hort.* Praticam silu. germanica, *Thalio*. Praticam vulgaris seu pratensis, *Clusio*. Praticam: *Sneefwoort* *Gerardo*. Praticæ, & *Sternutamentaria* *Castori*. Praticæ, *Tanacetum album* *Tragi*. *Hort. Lusitano*. *Draco silu.* Praticam *Matth.* Praticam silu. *germ.* *πικρῶν* *Diosc.* *Schvvenckfeldio*. Praticam *Rob. Steph.* *Brunfels.* *Bacch.* *Cordo*, & *Apollini*.

C. Bauh. phyt. *Draunculus* 2. siue aquaticus ferrato folio: *Bunfel.* in 4. p. 257. *Pyrethrum* quòd iconem non descriptionem.

Lonic. wild Bertram/Praticæ *Diosc.* vulgò *Pyreth.* siluestre, *Sternutamentaria*, *Ital.* *Olusella*. *Miròr* *Lonicerum* dicere hanc plantam differte tantum in magnitudine à *Pyrethro*, cum ex ipsiusmet figurâ contrarium appareat: ramosa enim herba, folia non fœniculacea; radix

Tanacetum album seu acutum Trago

Tragium Millefolii

Praticæ Fuchii Error multorum

Praticæ Matth.

Camerari natu

Praticæ Diosc. non est

Pyrethri palustre

Draconis

Lonic. opinio refellitur

repens, & multa alia differentiam faciunt.

Passim Germaniâ Bohemiâ, Hungariâ, Austris & Moravia pratis obuia, similiter & Belgicis & Anglicis Clusio autore. Dodonæo verò in montosis, saxosis & circa margines agrorum, vel pratorum, locisque vmbrosis nascitur: ad hortos verò etiam transferretur, in quibus citò multùmque luxuriat. Cum flore Maio, Iunio, ac Iulio mensibus viget. Prouenit in horto Montbelgardum & Souchezur, aliisque in locis. Videram primò Sturgardie in horto Ducis Wirtemb. postea in horto Caroli Secundi Curionis præceptoris mei florentem Iulio: tandem spontè prope wasserfal ad stagnum florentem Augusto. Reperi aliquando inter Viennam & Lugdunum. In Bohemia, Matthiolo teste, passim in hortis scriitur, è montibus, in quibus nascitur, illuc translata.

Vires & Vitis Pulvis sternutatorius. Dolor dentium

Acetarius additur.

Apetit Prætica, si Matthiolo credimus, discutit, prouocat, attenuat, & incidit. Sicca pulvis natibus inditus sternutamenta mouet. Mafâ radix dentium dolores mulcet, & pituitam detrahit. Facultate & viribus, inquit Dodonæus, Draco siluestris hortensis (Dracunculo hortensi) non est inferior: exalfacit & resicat: gustu acris & feruens. Additur verò & Lactucis, aliisque acetariis, huius folia, quorum frigiditatem, veluti Eruca & Draco, corrigunt quoque ac temperant.

DRACUNCVLVS HORTENSIS siue Tarchon.

CAP. XXXVI.

Descriptio

Fruticosa promit duorum cubitorum & ampliora virgulta, dura, gracilia, nonnihil angulosa, inconditis ramis diuisa: foliis primò orientibus indiuisis, vbi verò adoleuit, foliis primò orientibus indiuisis, vbi verò adoleuit, foliis onusta Lini folia æquantibus, aut Hyssopi Arabum, atrouitibus, splendidis, omnis diuisionis ignaris, sapore acri aromatico, cù quadam dulcedine grata, Anisum conditum æmulante: corymbi eo ordine per summos ramos quo in Abrotino, apiculis florum vix conspicuis, quos semen excipit acerofum: radix perennis, nouam singulis annis stolonum fobolem emittit.

Draco Hermol.

Eius generatio.

Hermolaus Coroll. 400. huius meminit his verbis. Olitores & Draconem vocatam ferunt, quam mirabili quodam modo nasci prædicant, ex Lini semine incluso Raphanis, aut Scillæ bulbis, atque in terra obruto. Pusilla herba, nigro minuto semine, folio tenui & oblongo, acris & vtramque originem prodente, linguam & folio & radicè ambrens, & aceti & salis gustu. Pyrethrum

sunt qui à Veteribus appellatum falsò putent hanc inter olera acetaria gratissimam.

Ruellius hæc ad verbum recitat, quâuis Hermolaum non nominat. Quædam tamen ita variat. Draconem vulgò vocatam inter acetaria olera gratissimam celebrant, quòd nec salern, nec acetum exigat, vtriusque (sapore referens, vtriusque parentis dotes retinens). Syponcius Pyrethrum à Veteribus appellari putat, falsus quædam saporum cognatione. Nam Pyrethrum, siluestre Daucum caule & folio imitatur: Draco potius foliis Hyssopum, vel Linum. Illud obtendit vmbellam Aethi, circinatè rotunditatis: Draco nullam prorsus ostendit.

Cordus hanc lib. 5. cap. 2. Draconem satium vocat. Amatus verò in Dioscor. lib. 2. enarr. 161. Draconem herbam, Draconem, aut Dracontium appellari, ac Dracunculum hortensem in vniuersa Italia comperiti, & ex semine Lini in Cæpa incluso quoque nasci tradit. Gesnerus contra negat prouenire ex semine Lini in Cæpa fato.

E Lini semine Dracunculum hunc nasci quoque negat Matthiolus. Ab omnibus, inquit, Dracunculis formâ maxime differt hortensis Dracunculus, quo in acetariis vescimur, vtriusque ad intinctus acerrimo gustu, folio oblongo, radicibus humi repentibus, Graminis modo. Sunt qui asserant hanc plantam cultorum mangonio factitiam esse, & non sui natura prouenire: eam liquidem nasci putant Lini semine excauatis Cæpis imposito. ac deinde terrâ recondito. Sed hos falli crediderim, quòd factò periculo operam quidam perdiderint. Huius nec Græci, nec etiam Mauritani, quod sciam, meminere. Hæcille, qui in suis comm. Dragoncelli nomine figuram dedit: In Hist. Germ. cum addit. Camerarii hoc ritulo, Dracunculus, Dragoncellus, siue Dracunculus esculentus: In Epit. hoc, Dracunculus hortensis, Italici Dragoncello & Dragone, Galli Targon, Germ. Dragon, oder Dragonzell.

Draconem hortensem Dalechampius in Hist. Lugd. [quæ Matthioli verba recitat, licet paulò aliter ea narret] Chryfocomen esse. Dioscoridis prodidit. Quam opinionem vel ipsa Chryfocomes historia falsam esse ostendit.

Gesnero verò, Matthiolo, & Hist. Lugdunensi, ac Dalechampsio (qui vniuersim fabulorum esse aiunt nasci hanc Lini semine Cæpa incluso & factato) se opponit Lobelius. Non est de nihilo (inquit in Adu.) quòd plerique hostiores hanc ex Lini semine cupiam cepæce, aut tuberosos radices inserto emergere asserant: nam ramentis non temerè cuiuslibet experienci cedat, rei que ostentis, & euentus rarior sicut penè abroget, tamen si quis in afluatâ maritimo & naralibus, Squilla non auulsa inserat, optato voto non frustrabitur, vt mihi asserbant quidam Lygures & Hetruscæ herbarii non pauci. Idem euenire tradunt si in Raphano aut Cæpe foraminulo factò adigatur Lini semen: & argumento vtuntur saporis, quem salis & aceti vna mixti quodammodò præfert. Hæc ille, cui Lygures imposuisse & Iulisse credimus. Vocatur ab ipso in Adu. p. 190. in Obs. p. 243. Draco sita in Icon. Pl. p. 455. aut potius Tarchon Symeonis Sethi & Auicennæ.

Draco herba, ait Dodonæus, existimatur Auicennæ Tarchon esse, de quo cap. 886. egerit. Sed quia breuis adeo de hoc Auicenna est, idè certi affirmari nihil potest. Ferrus & Vitæ reherba, quæ & mod. v. 9., Glaucus olim in dracone restitutus: de quo in Erasmi Chiliadibus. Differentem

Ruell.

Syponcius

Pyrethrum non est.

Draco

Dragon

Draco

Draco

Lugd.

me Di

semine

gatur

pluribus

Tab. vii

Draco

Draco

ba Dop

tem verò hanc à vulgari Dracone verisimillimum est.

Qui cum Dalechampio ad legitimæ Chryso-
mes historiam conuenire putant vulgare Tar-
gum (Dracunculum hortense) cuius in ace-
tariis vsus, quâ ratione ducti sic sentiant, Clusio
non constat.

Tabern. Icon. & hist. Dracunculus hortulanus.
C. Bauh. phyt. & apud Matth. Dracunculus i. sive
hortensis integro folio : Tarchon Simeoni Sethi
de alim. facult. reliquis Græcis & Mauritanis in-
dicta.

In hortis colitur ac sæpius ramulis, quàm se-
mine feritur. Totâ Æstate in multum Aurum
viger : Iulio autem flosculos facit Draco herba
Dodonæi. Lugduni cœu & in Italia copiosissimè
colitur, vt Veronæ in horto S. Dominici à l'An-
geli. Montbelgardi ex hortulo meo transtuli in
hortum Ill. E. C. Campellii & Basileæ prouenit
in hortis.

Cùm insigni acrimonia planta tota sit prædi-
ta, haud verendum est, quin valenter exal-
faciat atque siccet, incidat, digerat, aperiat & pro-
uocet. Proderit igitur Tarchoniis, scribente
Matthiolo, quibus ventriculus frigidior : appe-
tentiam excitat, flatus dissipat, membris robur
addit, vrinam & menses ciet, obstructions expe-
dit, mansum pituitam ducit & saluam inftar
Pyrethri, & hinc dentium dolores mulcet, & hu-
midum cerebrum purgat. Ex Lobelio, acetatis
Eruce vicem supplet : ad petis contagia maxi-
mè & priuæ laudis eius stillatitia apud Anglos,
sutores citi, & crassam pituitam concoquit. Per-
pensâ huius herbe acrimonia, quâ maximè lin-
guam vellicat, eorum esse medicamentorum,
quæ valentissimè exalfaciunt, facile conici
potest. Nec alias huius vires aut vsum nouimus.

HELICHRYSVS, HELICHRYSON & Heliochrysus & Elciochry- sus veteribus.

CAP. XXXVII.

Theophrasto inter herbas, quæ ad ani-
mum & mores faciunt, refertur. Quinetiam
qui Eliochrysi [ἐλαιοχρύσου Theodoros Aureliæ
verit, in epte Rob. Const.] flore coronatur, vn-
guento ex auro ignis experto (μάθηρ βαλεόν εν χρυ-
σοεισ ἀπύρεσ) gloriam atque existimationem bonam
consequitur: Habet autem Elciochryfos flore
auro similem [auri colore,] folium verò album,
fructum tenue, durumque εὐκλον δὲ λευκόν
[pro quo legit Plinius λεπτὸν, tenue: Diosc. σπυρ-
angultum] ἐπὶ τῶν χειρῶν λεπτὸν [legendum τὸν χειρῶν,
vt vult Corn. & Rob. Const. iuxta Plinium &
Diosc. quod non animaduertit Theod.] radicē
in superficie terre, eandemque gracilem.

Helichryson, inquit Dioscorides, quidam
Chrysanthemum; nonnulli & Amaranton vo-
cant, quo etiam Deorum simulachra coronant:
ramulum habet ex candido virentem (caulicu-
lum candidum, virentem, Cæsalp. virgam albam,
viridem Corn. Hermol. autem non λευκόν, i. e. can-
didum legit, sed λευκόν, i. e. tenue: fortè quia
repugnare videtur color candidus cum virente.)
erectum & durum (solidum) folia ex interuallis
angusta, Abrotano similia: comam in orbem cir-
cumactam, aureæ lucis fulgore (χρυσοσανή) um-
bellam rotundam, veluti corymbis aridis depē-
Tom. III.

dentibus: radicem gracilem. Nascitur in asperis
& salebrosis.

Plinius, qui Heliochryson inter siluestres re-
censet lib. 21. cap. 11. Theophrastum secutus, in-
quit: Heliochryfos florem habet auro similem;
folium tenue: cauliculum quoque gracilem, sed
durum: hoc coronant se Magi, si & vnguenta
sumantur ex auro, quod apyron vocant, ad
gratiam quoque vitæ gloriam pertinere ar-
bitrantur. Et verni quidem flores hi sunt. Ali-
bi iterum eodem libro cap. 21. mentionem facit
ex Dioscoride inquit: Heliochryson quod alii
Chrysanthemum vocant ramulos habet candi-
dos, folia subalbida, Abrotano similia: ad Solis
repercussum aureæ lucis in orbem veluti corym-
bis dependentibus, qui nunquam marcescunt.
Qua de causa deos coronant illo, quod diligenti-
simè obseruauit Ptolomæus rex Ægypti: nasci-
tur in frutetis.

Galenus Amarantum vocat; quia sc. non ma-
turefcit: alia tamen est Amarantum apud Plinium
de qua nos alibi diximus.

Paulus Elichryson vocat, plantamque coro-
nariam esse ait, comam habentem aut colorem.

Helichrysum Plinius & Heliochrysum appel-
lat, habetque vtriusque vocis, teste Marcello,
certam ex natura causam. ἑλιχρύσον quidem &
ἐλαιοχρύσον, quòd locis aquosis & palustribus, quæ
Græcis ἐλν dicuntur, prouenit. ἑλιόχρυσον verò
quòd ad Solis, qui ἥλιος Græcis est, repercussum
aureâ luce flores huius plantæ fulgeant, quam ob
causam Aureliam fortè interpretatus est Gaza.
Refert præterea Dioscorides Amarantum ab
aliquibus Helichrysum etiam dici, non quia spi-
catus flos sit, qualis est qui propriè Amaranthus
dicitur, de quo suo loco dictum est: sed ab ead-
dem longioris sine detrimento vitæ natura. Sum-
ma enim eius natura in nomine est ἀπὸ μὴ μαρδε-
ρεσσε, à non marcescere.

Vtuntur, inquit Theophrastus, eâ contra mor-
sus venenatorum in vino: vtuntur & ad ambu-
sta, cinerem eius melle excipientes. Sed hæc [vt
superius insinuatum est] commenta hominum
esse planè videtur, qui suas artes magnificare, ce-
lebrareque cuperent. Nos reliquorum naturas
viresque persequemur. Comam è vino potam
contra serpentium ictus, coxendicumque dolo-
res, vrinæ stillicidiæ, ruptaque commodè auxi-
liari tradit Dioscorides: cietere autem menses,
grumos sanguinis in ventre aut vesicæ liquare
cum vino mulso potam, cohibere quoque de-
fluxiones è capite trium obolorum pondere, iei-
uniis datam in vino albo diluro: Inferi etiam
vestibus, vt eas ab erodentium iniuriis tueatur.
Plinius eundem vsum medicum partim ex Theo-
phrasto, partim ex Dioscoride descripsit.

Galenus Elichrysum non habet, sed Amaran-
tho tribuit, quod Dioscorides Elichryso. Amaran-
thum, ait, facultatis est incidentis & exten-
suens. Coma igitur eius cum vino pota men-
ses educit. Sed & grumos sanguinis liquare ac
soluere creditur, non solum in ventre, sed &
in vesica, sed tunc potius cum vino b benda. Et
omnes simpliciter fluxiones pota desiccet, sto-
macho infecta.

Quæ Paulus de viribus tradit, ea de verbo ad
verbum ex Dioscoride sunt transcripta, quam-
uis antè sub Amarantho eadem ex Galieno di-
xerit.

Pro Helichryso hoc à Veteribus tradito, var-
riæ circumferuntur. Multi enim existimant

esse Stœchidem citrinam vulgò Germanicam italicifoliam. Quoniam C. Bauh. Phyt. Elichryson sive Orientale vocat est nobis Stœchas citrina speciosa. Matthiolus in post. comm. eos errare dicit qui Stœchadem citrinam vulgò dictam, Helichryson Dioscoridis legitimum æstimant. Pro hoc verò iudici tradit Stœchadem citrinam tenuifoliam Narbonensem. Helichrysi nomine delineat Casalpini Stœchadem citrinam tenuifoliam alterâ sive Italicam. Sed & Stœchas citrina tenuifolia tertia, sive Neapolitana Elichrysi nomen sibi apud C. Bauh. assumpsit. Stœchadi citrinæ artemisiæ capitulis parvis, vocatur à C. Bauh. Phyt. Elichrysum 8. sive siluestre angustifolium. Stœchadi citrinæ affinem capitulis longis idem C. Bauh. Elichrysum 9. sive silu. flore oblongo cognominat. Stœchadi citrinæ quoque artemisiæ capitulis brevioribus appellatur ab eodem C. Bauh. Elichrysum 10. sive siluestri flore oblongo similis. Elichrysum 7. eiusdem Bauh. Gnaphalium ad Stœchadem accedens existimamus. Quod Gnaphalium Fuchsii, vel Impiam Plinii inscripsimus, C. Bauh. Gnaphalium 3. vulgare, & Heliochryton siluestre Tragi nuncupat. Gnaphalium virgatum nostrum, Tragus Heliochryton siluestrem appellat. Heliochrysum quorundam, sive Abrotoni folio, de quo mox dicemus, Heliochrysum Veterum à plurimis habetur. Helichryso vel Heliochryso Ruellii, est Chamæmelum inodorum, siue Cotula non foetida, hæc hæc opinio non placet Gesnero in cat. pl. Elichryson Suida, Hederae flos est Rob. Constatino. Apud Camer. hort. Helichrysi nomen attribuitur Tulipæ. Heliochrysum italicum Matthioli, ni fallor, est Millefolium luteum. Elichrysum Dioscoridis est Ageratum quibusdam, quæ opinio nobis non probatur. Lunariâ suam tertiam Tragus lib. 1. cap. 17. Heliochryson Dioscoridis appellat. Vide titulum, Heliochryso Tragi, sive Linaria tertia, de qua paulò post.

An Gnaphalium ad Stœchadem accedens. Gnaphalium Fuchsii vel Impiam Plinii Gnaphalium virgatum. Helichryso quorundam fol. Abrotoni. Chamæmelum inodorum. Hedera. Tulipæ. Millefolium luteum. Ageratum.

HELIOCHRYSON QVORVNDAM foliò Abrotoni.

CAP. XXXVIII.

Descriptio

gie, corymbos Agerati imitantes, vel disco florû Chamæmeli, lutei, odore valido & pertinaci, vehementiæque nomine ingratò non nihil & fasti-

dioso: radix, vt ait Clusius, dura, lignosa, minimi digiti nonnunquam crassitie, quæ tamen singulis annis perit.

De hoc Matthiol. in Dioscor. ait. Caule constat recto, equali, ac lignoso, cubitale longitudinem non excedente: foliis per interualla emergentibus, Abrotoni æmulis: comantibus in cacumine floribus, aureo colore fulgentibus, & in orbem umbellæ modo coherentibus, corymbaccâ facie, veluti Myriophylli, vel Agerati, qui exsiccati aureum colorem diutius retinent. Hæc ille, cuius descriptio videtur potissimum ex Dioscoride desumpta: fides sit penes eos, qui sunt in Italia, an flos exsiccatos sit ita speciosus, vt mereatur referuari ad corollas, vt postea inter vires ex ipso dicitur. Icon quam Helichrysi nomine proponit, non placet, licet apud Amati Robertus Cöst. Matth. verum pingere Heliochrysum asserit. Robertus videtur plantam, quam Matthiolus pingit, æquè bene nouisse ac ille. Meliorem figuram exhibet Camerarius in Hist. Mathiol. Germ. hoc titulo: Helichryson Dioscoridis: in Epit. hoc, Helichrysum Creticum, Italis Helichrysi, de Candia. In horto vocat Elichrysum & heliochrysum Matthioli secundum alios, quod Hispanis secundum Clusium scoba hedionda, id est, Scopam foetidam appellari scripsit.

Lacuna eandem cum Matthioli nomine Elichrysi habet iconem, quod ait GRÆCIS ENCHRYSON vocati, Cast. Mancailla bastarda, Catal. Guarnaldas, Portug. Macela galega.

Dod. de flor. & hist. lat. in fol. Elichryson, quod Diosc. ENCHRYSON esse ait, ac nonnullos etiam Christianthemum: alios inter quos Galenum refert, de horto propter floris diurnitatem, appellare ait: Plinium verò & Theophrastum ENCHRYSON, quod Gaza Aureliam vertat. Hæc ille qui in H. Gall. Gnaphalium Fuchsii sive Germanicum olim Elichrysum Dioscoridis credebatur.

Clusius Dodonæi figuram habet, ac eandem cum illo tradit, eandemque de Elichryso suo opinionem tenet.

Tabern. in Icon. (apud quem transpositæ sunt figuræ) Heliochrysum 1. Item: Heliochrysi altera. Icon. huius icon est pro Heliochryso 2. vt videre est in hist. eius L. 1. p. 456.

Gerard. Elichryson sive Aureus flos, Golden Moth wood. Item: Coma aurea Golden rust. Icones sunt Tabern. qui vnam non bonâ sumpsit ex Matthioli, eamque possit pro Elichryso 1. Verum Gerardus præter veritatem ponit pro Coma aurea iconem Lobelii, faciens de duabus iconibus vnius plantæ duas diuersas plantas.

Lob. Ad. Elichryson, vel Heliochryson, sive aureus flos (falso hic legitur Sileris flos) Chrysanthemum. Et hoc patet ex icon. Plant. pag. 746. vbi corruptamlectionem ita restituit. Elichrysum, sive aureus flos, Chrysanthemum. Obs. p. 450. Elichryson, Gaza vertit Aureliam: Elichryson, Amaranthus Galeni.

H. Lugd. p. 776. Elichrysum Matthioli.

C. Bauh. Phyt. Elichrysum 1. sive foliis Abrotoni: quod Dioscoridis. Item apud Matthiol. Helichrysum Matthioli Castori, Helichrysum Creticum Matthioli in compendio, sed figura transposita est. Gesn. hort. Heliochryso veris Italicus Kreichio.

Heliochrysum quorundam prouenit Montbelgardi in horto Ill. E. C. vbi floruit aduic Octobri mensis. Heliochryson Matthioli copiosè prouet.

Helichrysum Matthioli.

Matthioli.

Matthioli.

Scopasida.

Lacuna natur.

Dodonæi.

Figurae.

Tabern.

Gerardi.

Lob.

se provenit in Hetruria pratis in gracili solo, incultisque locis, sticulis collibus, nec non etiam in fluminum alucis. Norimbergæ crevit & semine in alterum annum propagatur. In Belgii hortis floret Augusto, aut Septembri mense. Læto solo provenit, & copiosè circa Madritium itinere Complutensi, aliisque Hispaniæ locis, in agris, ubi Septembri & Octobri florentem videbat Clusius. Nicææ ad Tyrrenum mare, Genæ Lygusticæ, & in Galloprovincia asperis, macilentis conuallibus, & desertis incultis, autore Lobelo, fructicat.

Cùm tota hæc planta sit amara, facilè eas facultates obtinebit, quas Elichryso suo Veteres tribuant, inquit Clusius Hispanis locis, in quo est in usu, nisi quòd Madritiano agro mundatarias, scopas ad ædes purgandas ex ea faciunt: & quibusdam aliis locis, illà in fasciculos congettà & colligatà, formaceos, vt Pliniano verbo vtar, patietes (quos Hispani *tapas* vocant) integunt aduersus imbrum iniuriam: Quia exsiccati flores, vt vult Matthiolus, aureum colorem diutius retinet. Proinde commodè Hyeme quòd co tempore flores deficiant, puella sicum Helichrysum coronamentis suis inferunt, quemadmodum & Amaranthum purpureum. Neglecto usu ad vires nos recipiamus. Pollet multum, si Lobelio credimus ad podagras & vlcera maligna, humorum impetum illuc ruentem reprimendo, lotium deriuando, & saburram vehementius impellendo: & eadem fermè, quæ Millefolium promittit. Multi Recentiorum planta, de qua hætenus verba fecimus, Helichrysi Veterum vires & facultates adscribunt, cui rei testimonium aut rationem non adiungunt, præter Clusium, qui amaritudinem vadem adducit, quæ nostro iudicio, non sufficit.

HELIOCHRYSOS TRAGI, SIVE Linaria tertia.

CAP. XXXIX.

EX duris fibrosis radicibus nigris, perennantibus, singulis annis nouæ virgæ siue caules exeunt singulares cubitales: teretes, rigidi, fractu contumaces, crebris foliis Linariæ vulgaris, angustioribus, saturatiùs virètibz, sapore subamaro & nonnihil aromatico præditis, ab imo ad

summum densè stipatis: cuius fastigium in complures abit furculos, non minus foliosos, quibus corymbi insident lutei, circumquaque foliolis viridantibus obuallati, odore nullo commenda-

biles: succedunt *semina* inter pappos, quæ supernè villosa sunt, nigricantia, longiuscula, qualia ferè, inquit Clusius, Hieraciolorum generi, pappi instar, quæ leuissimo vento excussa, eius arbitrio feruntur.

Est hæc Linariæ tertium genus Tragi; tertia Linaria vulgari similis, tertia Linariæ species, magnis illis corymbis, seu multiplicibus, & rotundis floribus, Amaranthum luteum imitantibus ornata, quam secundum descriptionem Dioscoridis Heliochryson appellaret, & ad illud ipsum Dioscoridis caput referret; propter folia acuta planè & stricta, non multo aliter quàm in Abrotano videre est: quòd præterea non in siluis nascatur, sed in campis sub dio versetur; arenosis, humidisque incultis & apricis agrorum limitibus. Sed quæcumque tandem habeat apud Dioscoridem, is sanè nullam apud Germanos illius nomen nunquam cognoscere potuit, quapropter à forna lynfraut, hoc est, Linariam; à floribus groß Rheinblumen, id est, Amaranthum maiorem nuncupauit.

Lonic. lib. 5. cap. 170. Tragi figuram habet, ac quartam Linariam, das Dier lynfraut facit, Heliochrysonque existimat.

Lob. Obl. p. 223. Linofyris nuperorum, an Tripoli species? num. Linariæ tertiam genus Tragi? Item p. 224. Linaria aurea Tragi, Hyllopus umbellifera Dioscoridis Guilandino: præteris eadem Linofyridi, quam in Iconib. Plant. omisit, ac p. 411. Linariam auream Tragi solùm exhibuit.

Tabern. Icon. & Hist. Linaria [tertia] aurea, Tab. net. Gulden leinfraut. Item Linaria aurea minor (Osyris Austriaca Clusii) Hei gulden leinfraut. Quandoquidem à Tabern. inter has nullum discrimen indicatur, præterquam magnitudinis, ego non separo.

Clusius in Pannon. p. 370. & Hist. post. lib. 3. p. 325. Olyridis Austriacæ titulo hanc proponit, quæ refert Viennenses Olyridem appellare. Sed ancum Olyride Dioscoridis conueniat, aliis discutendum relinquit. Tragum Linariam tertiam: nonnullos verò Chrylocomen Dioscoridis & Chrysim Aristotelis arbitrari idem autor est.

H. Lugd. p. 1152. Linofyris recentiorum Lobelio: Item Linaria aurea Tragi, Heliochrysi genus, præteris genere eadem Linofyridi. Histor. duas habet figuras & descriptiones vnius plantæ, vt Lobelius.

Gerard. Olyris purpurocærulea: Item, Linaria aurea, Golbe flaye. Absurdè ponitur à Gerardo pro Olyride purpurocærulea icon Linariæ aureæ minoris Tabernamontani.

C. Bauh. phyt. Linaria 16. siue folioso capitulo luteo, maior. Item: Linaria 17. siue folioso capitulo luteo, minor. Propter solam magnitudinem, vt dictum, non separandas iudico.

Linariam tertiam Tragi Tubingæ vidimus mense Septembri florentem: inter Basileam & Colmariam locis siccis. In horto Ill. E. C. planrata feliciter durat, à pluribus annis, florens Augusto & Septembri: hanc atulimus Sturgardiæ ex horto eiusdem Ill. Comit. Linofyrim nuperorum in collibus Narbonensis Galliæ non procul à mari erutam meminit Lobelius, quæ ad balnea Frontignianum itur; Linariam verò auream Tragi in vireto D. Petri Brughelii professoris Louaniensis Ætate lætè florentem vidi; nec non apud Petrum Coudenbergium & Iaco-

Linaria 3.
Trago.

Linaria 4?
Lonic.

Linofyris
lob Trago
lis præteris.

Tab. net.

Olyris Austri.
fr. Clusii.

H. Lugd. not.

Gerard. re.
prob.

C. B. not.

Humilior.
Maior.

cobum Plateau. Exit Oſyris Auſtriaca Cluſii non procul Phaſianorum hortu circiter miliare infra Viennam, editiore quodam & ficciore prato, cum Lini filueſtris generibus, ſed humilior: ſecundum verò ſepes atque inter frutices, maior & vberior. Inuenitur multis item Pannoniæ locis, etiam inter annis ſupra Drauum flumē. Floret Auguſto: ſemen maturum eſt menſe Septembris.

Vires

Vires exploratas non habeo: Tragus tamen Helicryſi ei adſcribit. An hene, examinent alii. Eſt acris guſtanti, glutinoſa & amaricaus, Senæ æmulo ſapore, ad Thymelæam accedente.

AGERATVM FERULACEVM DALECH.
CAP. XL.

Deſcriptio

Dalechâpio Ageratum ferulaceum herba eſt cubitalis, caulibus ſatis robuſtis, ſtriatis, quos ſolia ornant, tenuiter Chamæmeli modo diſſecta, quæ quò magis ſuperiora verſus tendunt, eò ſunt minorâ, minutiusque incifa: inferiora nâq; palmo longiora, Ferulaceis ſunt proxima: caulis ſaltigiu

in pediculos frequentes abit, quibus incompoſiti flores umbellam mentiuntur, Iacobææ floribus ſimiles, minores, luteis folioli radiati, ſtaminulis concoloribus medium occupantibus, tandem in pappos facelcētibus: radix longiuſcula, medicis craſſitudinis, fibrata: ſapor huic non nihil aromaticus.

Ageratum ferulaceum
H. Lugd.

In H. Lugd. ita deſcribitur: Ageratum ferulaceum Dalechampii p. 1184. Fruticat radice nigra, rugoſâ, contortâ, lignoſâ, dimidii pedis longitudine: folio Ferulæ aut Fœniculi ſtatim ab radice copioſo, per caulem impari exortu diſpoſito: flore aureo, inodoro, Senecioni ſimili in umbellæ rotunditatem formato, licet ramuli ſtoſculos ſuſtinentes, & in umbellæ orbem cœcuntes diuerſis caulibus partibus attollantur: perſtinaci in floribus aurei coloris fulgore, & gratia, vnde Agerati, id eſt, non ſeneſcentis nomen, guſtu ſubamaris: odor foliorum, dum tenuitur, Artemiſiam leptophyllon vulgarem reſert. Eſt Ageratum ſeculum & ferulaceum Plinii.

H. Lugd. error.

Cæterum, non abſque errore hæc eadem planta ab ignaro Hiſt. Lugdunenſis Compilatore pro diuerſa pag. 772. antè repetita fuit, nempe Achillea montana Penæ, cuiusque duas icones habet. Lobelius autem & Pena propoſita icone tradunt ſuam umbellis aureis Millefolii lucentem, caulibus pedalis: oblongo ſemine: vocant Achilleam montanam Artemiſiæ tenuifoliæ facie.

Locus & Tempus.

Quum hanc plantam vñ cum deſcriptione Geſnero miſiſſem, eam curauit depingendam, & denominauit Chryſanthemum alpinum.

Florentem reperi in cacumine montis Eſperon menſe Octobri dum Monſpelluli medico ſtudio incuberem. Parum frequens fuit Lobelio niſi celſioribus Calcaris & Horti Dei montium Narbonenſium iugis, vbi Iulio & Auguſto floret. In Pinetis gigni traditur apud H. Lugdunenſem arido macroque ſolo, florens Iunio menſe.

CHRYSOCOME VETERIBVS.

CAP. XLI.

Χρυσοκώμη (αἰ θ φωνικῶν κλάδων, vet.) eſt frutex (Dioscoridis pro quo vulg. exempl. παββίον ramulus) exiguus, palmi altitudine [dodrantalis, Caſalp.] habens comam corymbeam (ἔχον κώμην κορυμβοειδῆν, pro quo κορυμβοειδῆν legit Dalechamp. corymbis onuſtam) ſimilem hyſſopo: radicem denſam (δακτυλῶν, non hirtulam vt legit Marcell.) inſtar veratri (hellebori) nigri (λευκῶν, auth. Adu.) tenuem, guſtui non inuicundam, non minus quàm Cyperi cum dulcedine ſubſtringentē [non bene hic locus à quibuſdam vertitur, Cypero æqualem magnitudine: ad guſtum enim reſertur æqualitas in codice Aldino,] naſcitur in opacis & petroſis. Radix calſactioriam adſtrictioramque (καπνικῆς, παρὰ vet. amarum) vim habet, hepaticis & peripneumoniacis accommodatam. Sed & eadem decocta in aqua muſta ad purgandam vluam aſſumitur.

Dioſc.
rē il
ſtrat

Sunt quibus Chryſocome inter ſpurias appellationes dicitur Chryſitis, quibus Chryſanthemò, quibus Amaranthus, quibus Dioſpogon: Latinis Iouis Barbæ, Aphriſ Dubath, ſive Burchumath [Buchromat Marcell.] Sunt ibidem qui Chryſoſpermon vocent, quaſi aureo ſemine præditam, alii Daſiphii, alii Origanon, alii Ariſtophthalmon, quaſi vñ oculum, Romani Aurelian.

Appell.
nes ſpu

Chryſocome, inquit Plinius, ſive Chryſitis non habet Latinam appellationem: palmi altitudine eſt: comantibus fulgore auti corymbis: radice nigra ex auſtero dulci: in petroſis, opaciſque naſcens: radix calſacti & adſtringit: datur potui ad iocinorum vitia: item pulmonum: vluæ dolores in aqua muſta decocta. Ciet mèſtrua, & ſi ctuda detur, hydropicorum aquam.

Mirum fanè, à Lobelio ſcriptum, de Chryſocomes foliis nihil à Dioſcoride proditum fuiſſe, cum iſ diſertè & apertè tradat, huic plantæ comam eſſe ſappinæ, corymbonum bullis inſignè, hyſſopo ſimilem.

Cæterum plurimis plantis attribuitur Chryſocomes nomen, & potiſſimum Stæchadi citrinæ tenuifoliæ Narbonenſis & Italicæ. Stæchadi citrinæ Germanicæ. Stæchadi citrinæ Orientali flore maximo & ſpeciòſo. Stæchadi citrinæ aſſiui capitulis longis. Gnaphalio euidam Stæchadi citrinæ accedenti. Gnaphalio Virgato. Anthemidi, ſeu Chamæleo vulgari. Guilandinus ubique ratione noſtro iudicio volebat Chryſocomen eſſe Linariam auream Taggi. Cordo auctore Mentha Sarracenicæ Chryſocome cognata eſt. Pulegium montanum ad Chryſocomen accedere vult Ruellius. Dalechampius ex Dracunculo eſculetio faciebat Chryſocomen Dioſcoridis. Linaria quibuſdam Chryſocome exiſtimata fuit, vt videre eſt, n. g. l. 29. Paſſerina quoque Chryſocome dicta fuit, de qua iam dicto libro agemus. Helianthemum quibuſdam dici Chryſocomen reſtultimus l. 13. Quobdam ineptè exiſtimatè Anacampterem eſſe Chryſocome

Æquiu.
Stach.
tenuifol.
Narbo.
Stach.
Stach.
Germ.
Stach.
ent.
Gnaph.
Stach.
aſſiue.
Gnaph.
gatumi.
Chamæ.
mel. S.
Linari.
aurea.
Mentha
Sarrac.
Dracunc.
eſculetum

Chryfocomen, patet ex lib. 35. De Orobaché tandem dictam fuiffe Chryfocomen de noustrabi-
tur lib. 38.

STOECHAS CITRINA GERMANICA
latiore folio.

CAP. XLII.

Stœchas citrina Germanica virgas habet dodrantes, aut etiã cubitales, canã lanugine vestitas, nunc singulares nunc plures : per quas flia tomentosa incana, latiora, multò quàm Stœchadis citrinæ Narbonensis, adeò vt quæ terræ proxima è radice statim pullulant ad vnciam ferè latitudinem accedant : extremis ramulorum immortalis auri fulgore resplendent conglomerati squamulis compactiles *corymbi* : radix longa lignosa, fibrata : in foliis ficcis decem annis post degustatis sapor nonnihil aro naticus.

Tragus hanc iconem proponit nomine Amaranthi; describit verò pro Heliochryso primo, ac inter non enclaturas, quòd in regionibus quæ Rheno adiacent potissimum gignatur, Rheinhblumen appellari tradit; in Walgoia autem, quòd non teneferat, nec marcescat, *Zungling* dicit; aliis tandem *Stortenblumen*, hoc est, Tinca-riam & *duerady* nominari, quòd veltes à tinca-ri-erosionib⁹ vindicet: Multos in ea esse sentetia, eã esse Aureliam Theoph. de qua tamè opinione nihil certi concludit. Duo autem huic non malè quadrare capita apud Dioscoridem, est ipsius sententia, nempe Helichrysi & Agerati. Eius autem Iconem vt fictitiam, præsertim quod pilos attinet, reiciimus.

Fuchsius sub Amaranto luteo eadem ferè tradit. Amarantum luteus, inquit, Dioscoridi *χρυσοειδης*, Galeno Amarantum, officinis & imperitis Stichas citrina, vel, vt ipsi loquuntur, Sticados citrinum, Gallis *Passeleur* *saule*. Nomen gallicum non conuenit, nec icon Tragi figurã melior, vel attestante Matthiolo, dicente. Helichrysum depinxit Fuchsius, folio Echii aculeato, & floribus Bupththalmi. Qua in pictura ipsum deceptum suspicor, quòd ea Helichryso minimè respondere deprehendatur. *Sed nec* Matthiolo Heliochrysum Fuchsii cognitum fuiffe iudico. Apud Amatum Elichrysi primi titulo est quoque icon Fuchsii addita per Rob. Constantinum, quam non probò.

Dod. gall. malam figuram Fuchsii habet sub his nominibus : Ageratum, Aurcha, Stichas citrina. Is Elichrysum Antiquorum statuit. Sed hanc sententiam retractat Hist. de Flor. & lat. in Tom. III.

fol. vbi meliorem imaginem habet, quam Stœchadem citrinam inferibit. Dicit autem: Fuchsius & Tragus [his adde Amat. Lonic. & Io. Agricola] Elichrysum faciunt. Nil autem aut omninò parum, cum eo conuenire palam est, Ageratum esse etiam sunt (Tragus & Gesn. in cat. pl. vt mox patebit] qui sentiant, propterea quòd flos bullarum instar globosus sit, & non facillè aut citò marcescat: *αγριότρον* siquidem flos *πυρολυότρον*, id est, bullæ modo tuberosus est, & diutissimè in sua coloris specie conferuatur : sed foliorum Agerati, Origani folio si nile est : tale autem nequaquam Stœchadis citrinæ, quòd oblongum & angustum est, vnde etiam non esse Dioscoridis Ageratum, euident est. *Hac illo* cui cum Chryfocomè Dioscoridis plurimum similitudinis habere videtur. Is, vt antè dictum, proposuit olim iconem Fuchsii, quæ Tragi figuræ similis, quæ vt verum fatear non bene exprimit Stœchadem Rhenanã, siue Germanicã, in qua tomentum per pilos malè voluerunt exprimere pictores. Quam potèd in postremis suis operibus proponit Dodonæus, ea Germanicam in latitudine foliorum superiorum quodammodo exprimit : an verò Germanica reperitur ramosa, vt pingitur à Dodonæo, nondum mihi compertum : Germanica quòd ad folia attinet latiora per caules, multa habet communia cum Cretica : Dodonæo non fuit meo iudicio cognita Narbonensis angustifolia, ac quæ scripfit ex relatione aut libris potius, quã ex autopsia habuit: mirorque, cù in gallica Historia scribere in Belgicis hortis seminari, in latinis nullam ampliùs facere mentionem.

Quidam, ait Turnerus, huius seculi viri docti, Stœchadem citrinam officinarum, & Germanorum Rheinhblumen / esse Elichryson censent. Verum non habet folia Abrotono aut Hyssopo similia. Quare Stœchas citrina non est Elichryson Dioscoridis.

Gesn. in cat. Ageratum, vulgò stichas citrina. Item, Stœchas, vel Stichas, vulgò Sticados citrinum. Et, *ελιχρυσοειδης*, vel *αγριόχρυσοειδης* quibusdam, mihi potius Ageratum. Vtrumque falsum : nec enim Helichrysum est, nec Ageratum.

Camer. in Hist. Matth. germ. & Egit. Stœchas citrina.

C. Bauh. phyt. Elichryson s. siue Stœchas citrina latifolia vel Germanica. Non idem cum Stœchade gallica censeri debet : hæc enim triplò, quadruplò quæ latioribus & etiam longioribus est foliis, nec vt illa exerefcit.

Stœchas citrina hodie dicta, malè auctore Euricio Cordo, à quibusdam inter Abinthii generata refertur.

Stœchadem Germanicam latiore folio reperi ultra Rhenum, non longè à Ratstat Marchionum Badenium, locis arenosis : curaram plantandã in horto Ill. E. C. Montbelgardi, verò non diu durauit. In regionibus, quæ Rheno adiacent, potissimum verò quæ intra Spiram & Wormatiam sunt, prouenit in locis alperis, sabulosis, ficcis & conuallibus : florens Iunio & Iulio mensibus.

Amaranchi flores, auctore Trago, calidæ sunt naturæ, id quòd & sapor & odor arguunt, ideoque commodè possunt vtrinque vsurpari. Vinò quidem decocti & poti, lumbricos ventris expellunt, quòd Tragus experientia certum esse didicit. Eodem modo sumpti sudores eliciunt, quare hanc herbam obstructionibus hepatis, lie-

Elichrysum non est.

Ageratum non est.

Dod. nos.

Stœchaditina Turca.

Gesn. error.

Locus & tempus

enis, tenuis & vesicæ conferre existimar. In lixivio decocti, si cum illo caput abluatur, furfures capitis & porriginem expellit, pediculosq; enecat. Vestibus appositi à rinceis illas tumentur. Aqua decocti, vaporantibus & fomentis indurata ac tumentem matricem emollit.

STOECHAS CITRINA, FLORIS ET MA-
guitudine, & colore speciosa.

CAP. XLIII

Descriptio

Tomenta penitis oblita & incana, vt & folia quæ crassa, & latiora multò quàm in Narbonensî, vncîa vnam vel duas lata: caulium non ramoso- cû, cubitaliû, summum fastigium tenet corymbi multi, hilariter micantes, lutei, aurum prouocantes, maiores multò quàm Stœchadis citrinæ Germanicæ vel Narbonensîs, Ciceris penè magnitudine.

Camer. in Hist. Matth. Germ. & eiusdem Epit. huius florem pingit, quem stellâ consignauit, in tabella Stœchadis citrinæ, vocauitque priuatim in Historia, Stœchadem ex Creta missam, comas grandiores habentem, breuiusculam plantam.

C. Bauhin. Phyr. Elichryson, siue Orientale, An *Χρυσοκίδις* Dioscoridis, & Chrysolome siue Chrysitris Plinio: Eadem apud Matthioli. Helichryson s. Orientale, flore flauo, splendētēque, corymbis auri fulgore splendētibus.

Elichryson Orient. An Chrysolome.

Locus.

Basilæx frater C. Bauhin. Stœchadis citrinæ pulchram speciem dedit. Eandem dedit Iacob. Zving. missam ex Creta ab Honorio Bello, qui Ageratum in Creta vocari tradit.

STOECHAS CITRINA TENUIFOLIA
Narbonensîs.

CAP. XLIV.

Descriptio

Fruticosa est planta Stœchas citrina, radice mediocriter crassâ, lignosâ, simplicē, perenni, nigra, ex qua lignosi *stolones* pronascuntur, qui in virgulas creberrimas, pedales & cubitales, albidâ lanugine oblitæ desinunt, quarum summum cacumen *flores* corymbaceos, luteos pallentē- ue, densè glomeratos sustinet, singulos crassius- culos, glomeratos & squammulis imbricatos, siccissimos, colore aureo fulgentes, non marcescentes per multos annos (si bene exliccati & loco sicco reseruati factrine) odore vehementes cû iucunditate: *folia* per ramos ordine frequentia confcēdunt, incans, villosa, magis tamen lubris, quàm suprà, admodû angusta, nec planè culmum dimidiatû lata: versus superiora minus frequen-

ter disposita: Lobelio auctore in mollicello vellere, pusillum *semen* Maiorana, sed exilius, rufiû, acre, odoratû: radix gracilis, gummi Elemiti, vel Cyprian rotundû Syriacum redolens vti flores & tota planta: guttu etiam aromatico, medicato: acuto & feruente, non tamen nimio feruore, subalstringete.

Hanc, inquit Ruellius, vocant imperiti Sticados citrinû: namque frutex ostenditur furculosus, odoratus, ramulis exilibus, folio Hyslopi, guttu amaro, semine minuto, capitulis luteolis, ex concoloribus flosculis compactis, quare citrinum vocarunt.

De hac Siluius in Pharmacop. lib. 1. Stœchas verò citria vel flaua, Dioscoridis Helichrysum, & Galeni Amaranthus, comâ floris aurâ, densâ, in Gallia Narbonensî & Aquitania, agro Burdegalenti plurima & præstantissima gignitur, odore Abrotoni maris, & etiam sapore, sed minus a-

maro. Hallucinatur (ait Marth. in comm cum fig.) qui Piantam, quam quidam Stœchas citrinum vocant, legitimum Dioscoridis helichrysum esse censent. Siquidem folia illi tenuia Abrotoni modo non sunt, sed longa, albicantia & hirsuta. Nilt. Germ. Rheinblum / Sticchas citrinum, Amaranthus citrinus, quem voluit Dioscoridis helichrysum, & Galeni Amaranthum, quam opinionem nunc non oppugno, sed cum Pharmacopæis Stœchas citrinum voco, Germ. Rheinblum / quia abundat circa Rhenum, quibusdam Mortenblumen, quia resistit lactis alii *Zinn- gling* / quia flores non marcescunt. In Nilbor. Germ. Martholi, non videtur distingui Stœchas citrina latifolia ab angustifolia: dubius hæreo an bene cognita fuerit Matthiolo Stœchas citrina, & quam intellexerit: fortè Marth. Stœchas citrina potius eadem fuerit cum ea, quam Neapolitanam vocamus, siue tertiam tenuifoliam, de qua pōst.

Amat. in Dioscor. lib. 4. enarr. 60. Helichrysu vocat: quem in eo oppugnat Rob. Conist. dicens Stœchadem citrinam Helichryson esse non posse, quòd folia non habeat Abrotoni. Is verò Amato apposuit iconem Helichrysi Fuchsi, cui sanè folia nihil habent cõmunis cum Abrotoni.

Lob. Adu. pag. 203. Chrysolome Dioscoridis, Stœchas citrina nostras, siue luteus Amaranthus, Angl. Gold flower / Germanicè Mortenblum / Rheinblum / Belgis Reijnbloemen / Morten cruyt. Obs. pag. 256. Chrysolome, auræne coma, Amaranthus luteus Fuchsi & Tragi, & perperam Helichryfos, Linaria aurea, Tinearia. Hæc ille. Ego Amaranthum luteum Fuchsi & Tragi separo, non tantum loci ratione, vt facit Lobelius, à Stœchade hac citrina, sed etiam propter figuram, quâ multum

Stœchadis citrinæ Helichryson suæ no

multum differt: folia huic Stœchadi citrina angustissima, Fuchsiarum Amarantho latissima: sunt & aliæ differentiarum. Figura apud Lobelium qualis Dodonæi, non placet in omnibus pro Germanica nec etiam pro Narbonensi, cui tenuissima folia, in eius autem iconè lata sunt: hoc etiam Monspelienfibus & Lugdunensibus examinandum relinquimus quod autè in descriptione ex Lobelio dixi de tenuitate radicis & eius odore.

Clus. Hist. p. 367. Chryfocome, vulgo Stœchas citrina, Murciani Mançanilla, & nomine communi Chamæmelo vocata, sine iconè. Hist. post. Chryfocome r. vulgaris, vulgò Stœchas citrina, appellata, multis prouinciis communis.

Camer. hort. Elichrysum Creticum [Matthioli:] Stœchas citrina altera Lobelii odorata. Fratri autem C. Bauh. Elichrysum Creticum Matthioli diuersum est à Stœchade citrina odorata Lobelii, quod ego non negarim.

Tabern. icon. & Hist. Stœchas citrina, siue Chryfocome Mompeliaca, Neublum Vom Mompeliet. Compilerator nullam proponit distinctam descriptionem: figura præterea non in omnibus conuenit.

C. Bauh. phyt. Elichryson. 4. siue Stœchas citrina, angustifolia uel gallica, Stœchas citrina Matth. Chryfocome Lobelii. Apud Matth. Gefn. Dod. Lac. Cast. H. Lugd. Stœchas citrina: Trago Heliochryson. & Tinearia lutea: Amaranthus luteus, Fuchsi. Lacun. Lonicero: Amaranthus citrinus, Turnero: Helichrysum, Cordo in Diosc. & Cæsalpino: Ageratum Dod gallico: Chryfocome Lob & Tabernamontano, Coma aurea Icon. Plantini. Icon postea C. Bauh. apud Matthiolum pro Stœchade citrina non placet: est enim angustioribus foliis: ac miror eum non distinguere hoc loco Stœchadem citrinam angustifoliam, à Tragi, Fuchsi, & aliorum Stœchade citrina germanica latifolia, quamuis ipse in phyt. moneat, Tragi Amaranthum luteum multum differe à Stœchade gallica.

Gerard. Chryfocome siue Amaranthus luteus, Golsloefes Mothweed. H. Lugd. Stœchas citrina altera.

Copiosè prouenit circa Monspelium, ubi florentem annotauit, Aprili, Maio, nec non Septembri. Eadem ni multum fallor à me obseruata est florens Aprili, in monte Apennino inter Bononiam & Florentiam. Præstantior hæc autore Lobelio, & speciosior Narbonensibus Gallo-prouinciæ & Hispaniæ aridis & petrosis, ubi odoratissima & plurima Æstate, radice perenni. In Germania ad Rhenum, reliquaque Gallia paucior & inefficacior.

STOECHAS CITRINA TENVIFOLIA altera siue Italica.

Virga ramosa, quarum superiores partes albicant, lignosæ, in quibus folia similia foliis Stœchadis citrinæ Narbonensibus, quæ tenuiora sunt, inferiora breuiora, ut in illa, alia quædam longiora vnciâ: in singularum virgarum summitate, umbella parua corymbifera: corymbi parui minores quàm in Narbonensi, longiusculis veluti paruis squammis constantes, qui se explicantes, discum faciunt, in quo stylobis multis apertibus constantes: color qualis sit me late: exterius in seica ad straminis colorè accedere videtur.

Tom. III.

Hoc genus Stœchadis dedit mihi chariss. Frater anno 1595. nomine Heliochrysi Camerarii. Similem plantam virentem vidimus Scurgardie apud honestum Virum D. Seck anno 1608. florentem Iulio.

Locus & Tempus

Camer. in Epit. Matth. Helichrysum vocat in Hist. germ. Stœchadem citrinam præstantiorem, de qua ait. Idem de Hort. Elichrysum Creticum (Matthioli videlicet) appellat, & Stœchadæ citrinam alteram odoratam Lobelii, cuius iconem accuratiorem se dedisse ait in Matthioli editione. An autem Matthioli in Epitome per Elichrysum intellexerit, quod proponit Camerarius, iudicent lectores: si id intellexerit magna hoc loco inconstantia & incertitudo Matthioli: Hanc etiam quæ Camerarius pingit, non ausim dicere eandem cû Stœchade odorata Lobelii, siue Narbonensibus, quæ describit in Aduersariis. In Narbonensibus flores non sunt minores, quàm in Germanica: nec eadem formâ sunt, quàm suam Stœchadem citrinam præstantiorem pingit Camerarius.

Helichrysum Camer.

Camer. not.

C. Bauh. phyt. Helichrysum 2. siue foliis longis copiosis: Dod. fol. lat. p. 268. Stœchadi citrinæ similis, sine iconè: in Epit. secundum edit. Cam. Helichrysum quoad figuram, non etiam descriptionem. Hoc ait se Frater ex Apennino habere. Quod verò ego descripsi, & cuius portionem suâ magnitudine apposui depictam, dono habui nomine Helichrysi à D. Agerio qui in Apennino collegit. An verò hæc respondeat Stœchadi citrinæ simili Dodonæi adhuc dubito.

An Cæsalp. lib. 12. cap. 13. Helichryson, quam recentiores Medici Stœchadem citrinam vocant, passim incultis, arido Solo nascens:

STOECHAS CITRINA TENVIFOLIA tertia, siue Neapolitana.

Helichrysum Creticum (ut videre est apud Matth. lib. 4. cap. 52. in edit. fratris C. Bauh.) planta est exilis, foliis longis, angustis, hirsutis, striatisque: caulibus angulosis, umbella in summitate aurea, dimulsaque: radice tenui ac superuacua. Nascitur in creta.

Helichrysum Creticum.

Ab. H. Lugd. p. 777. appellatur Elichrysum Creticum Matthioli: sine vlla descriptione. Item p. 779. Stœchas citrina Matthioli. Nescio quàm in re differant Elichrysum & Stœchas Matthioli.

C. Bauh. phyt. Elichryson. siue foliis oblongis paucis Stœchadi citrinæ angustioribus: Helichrysum Creticum Matthioli fol. lat. & Helichrysum eidem icon, quoad iconem non descriptionem: hoc in Italia prouenit inter Neapolitanâ & Puteolos, ne quis cum prædicta [videlicet tenuifolia altera, de qua præcedenti capite] eam

V 2

dem censeat, illa enim numerosis angustissimis foliis: hæc paucioribus, longioribus, & illa latioribus est prædita. Apud Matthioli Elichryson, foliis Stæchadis citrinæ angustioribus: Elichrysum Creticum Matthioli & Lugdunensis.

Viras & Vitas

Flores de costis Obstruuntur. Vermes. Morbi cerebrofragidi

Furfures pediculis. Vrina sup. pressio.

Stæchadis citrinæ, si Matthiolo credimus, radix exalfacit & siccat, aperit & abtergit, vt amarisculus indicat sapor: quin etiam nec adstringendi facultate vacat. Decocti flores, aut ex vino macerati, iocinoris obstructions aperiant: proinde datur vtiliter eorum decoctum, aut dilutum regio morbo, aut malo habitu affectis. Idem potum interaneorum vermes necat. Medetur tota planta omnibus cerebri morbis à frigido procedentibus, nempe pituitosis fluxionibus, diuturnis doloribus, comitialibus, resolutis, & id genus aliis, siue eius decoctum sumatur in potu, siue herba ipsa in puluerem trita ex rhodomelle bibatur, aut oxymelite: In lixiuo addita non solum præscriptis morbis auxiliatur, vbi eo caput abluatur, sed furfures quoque abtergit: & pediculos necat. Datur cum herba ipsa, tum eius decoctum ad vrinæ suppressiones, siquidem renes expurgat, & vrinam pellit. Adduntur flores in fomentis, quæ ad vteri morbos frigidos, & obstructions parantur. Stæchadis citrina, inquit Lobelius, gustu est aromatico, medicato, acuto, & feriente, non nimio feruore subaltringente: cuius doctiorum quorundam imitatione experta est admodum insignis vis, ad iocoris ex glutinosis succis ac vaporibus crassis intra tunicas discursantibus, diuturnos affectus. Pulmonibus verò inflammatis non impunè dari meminisse par est, sed affluxu pituitæ acide, serosæ, vel falsæ calcætiis aut erolis: eoque tutius vertissent interpretes Dioscoridis, pulmonariis, vel peripneumonicis, quàm inflammationibus pulmonum.

STOECHADI CITRINÆ AFFINIS, CAPITULIS parvis, raris, squammosis, in pappo euanescentibus. CAP. XLV.

Descriptio

lorum extremis imposita, aut singularia, aut bina, ac etiam ternata, semuncia breuiora, squammata: flores eoloris ferdidi & obsoleci non aurei, quorum apices medii in pappo degenerant. Huius plantæ idem ferè odor, qui dicitur Stæchadi. Monspelij hæc à me obseruata mense Septembris,

& incipiente Vere in muris: item in colle circa Castellneuff. Suspiciabar hanc meam plantam eandem esse cum Lobelii Stæchade citrina altera: Verùm dubium mouit mihi Clusius, qui has separare videret.

H. Lugd. p. 778. dicitur planta nostra, Ageratum aliud quorundam, cui adscribit radicem candidam, tenuem, breuem, capillatam: corymbos aureos. An eadem p. 780. Stæchadis citrina altera Penæ?

C. Bauh. Phyt. Elichryson s. siue siluestre angustifolium, quibusdam Chrylocome Dioscoridis & Plinii. Ageratum (inquit C. Bauh. in Animad. in Hist. Lugd.) aliud quorundam H. Lugdunensis sub Stæchade citrina altera Penæ denuò describitur, sed sine figura.

An Camer. apud Matthioli. in Hist. Germ. l. 4. cap. 58. Stæchadis citrinæ species inodora, ex femine faciliè procedens: nam quotannis se copropagat: quidam Chrylocomen vocant. Pita Camerarium nostram intelligere: sed non placet inodoram & annuam dicitare.

An Cæsalp. lib. 12 cap. 14. Chrylocome in petris tantum nascens, copiosa in montis Pisanis: Fruticulus candicans, tenuis, ramosis: folioli Helichrysi, rarioribus: in cacuminibus ramulorum singula capitula oblonga, squammosa, sine flore, sed squammis ad Solis repercussum aureis: femine abeunte in lanuginem.

An Tabern. Icon. & Hist. Amaranthus luteus 2. gecl Rheinblum. Sufficior Compil. Tabern. iconem esse malam ex mutatione Stæchadis citrinæ alterius Lobelii: Compilator nullam proponit descriptionem.

Gerard. Amaranthus Galeni, Galeni Morthe woort. Mala figura Tabernamontani malè ponitur à Gerardo pro Amarantho Galeni, quem non nouit.

STOECHADI CITRINÆ AFFINIS capitulis longioribus. CAP. LXVI.

Pedibus, interdum etiam cubitalibus, crebris lignosis fruticæ virgis, in multos ramos ductis, albo villo rectis: folia Stæchadis Arabicæ, infernè lanuginosa, incana, supernè ferè nigricantia, subinde videntur laciniata, in sicca plâta, fortè ex siccitate, ea corrugata sunt, sapore amaro: singulorum ramulorum fastigio insidet modò vnâ, modò bina, modò ternâ capitula, vnciam longa, teretia, squammis pulchrè scandulata, non nihil ruffescentia, papposum tomentum ipsis longius complexa.

Hanc Lobelius in Aduers. Stæchadem citrinam alteram inodoram (& sic etiam in Icon. Plant. pag. 486. vbi eadem figura) appellat.

Clusius

strantur. Cæterùm plantam cum descriptione, & priori assertione (quam hic retracto) mihi olim Clariss. & gratiss. D. Præceptor Gessnero, à quo Camerarius figuram factam mutuo accepit, eamque, vt multas alias, apposuit Matthiolo, nusquam factà mei, aut Gessneri mentione.

De hac Lob. in Aduerf. ait: Gnaphalium marinum: Cotonaria vulgi. *Videtur dicunt Græci velere carper eue lanas aut pannum, vnde Gnaphalium quod Romani Centunculum nuncuparunt & Tomentariam, ac Plinius Chamæxilum (sic enim emendo, quod omnes etiam recentiores legunt Chamæzelon) appositè dixit. Figuram exhibet, & in margine Bombacem humilem, Gall. *perit Coton* nominat. Obs. p. 254. Gnaphalium. Icon. Plsnt. Gnaphalium marinum, & Cotonaria vulgi, sine Bombax humilis. Non placet Lobelium in Obs. ei vires adscribere, quas suo Gnaphalio Veteres attribuere.*

Bombax humilis.

Tomentum

Camer. hort. Gnaphalium marinum, planta tota albicans, exceptis floribus subluteis. In H. Marth. germ. itémque Epit. Gnaphalium: quod in Hist. ait latine Tomentum appellari. Tab. icon. & Hist. Gnaphalium marinum, & Gnaphalium. Clus. Pannon. p. 496. Gnaphalium legitimum in medicetranei maris littoribus nascens. Item Histor. post. Gnaphalium legitimum Dioscoridis. Hist. Lugd. pag. 115. Gnaphalium Matthioli.

C. Bauh. Phyt. & apud Matthioli. Gnaphalium sive maritimum. In Animad. in H. Lugd. Gnaphalium Matthioli, pag. 115. figura posita absque descriptione. Gnaphalium marinum tomentosum p. 138. figura cum descriptione.

Gnaphalium marinum.

Gessn. hort. Gnaphalium marinum, vel potius maritimum. Videtur ipsi autem, vt propria manu ad plantam meam adscripsit, Stræbe Galeni.

Marina littora Gnaphalio candicant [inquit Bellon. Obs. lib. 1. cap. 8.] nam quod ab Herbariis depingitur (de hoc mox dicemus) adulterinum est.

Locus & tempus

Gnaphalium marinum voco propter summam rotius plantæ albedinem. Monsipeli apud mare provenit. Lugduni habui in horto. Vniuerso littore & sabuletis à Marianis aquis ad Cæti môtis radices & lacum plurima, alibi haud temerè occurrit Norbonæ. In Adriaticis littoribus non vidit Lobelius. Gnaphalium legitimum Clusii circa Calpen, Malacâm, & Valentinno regno mediteranei maris litore frequens obseruatur.

Sæpius vsus est Lobelius furculis cum elichnitis, qui viuide alunt flammam. Olei quippe, cæterique pinguis liquoris potrix est.

GNAPHALIVM GERMANICVM.

CAP. L.

Gnaphalium hoc palmæ & sesquipalmæ atridudmem vix ferè superat, caulibus plurius donatum, partim rectis, partim in terram repandis, ramolis, canâ lanugine oblitis: quæ etiam pubescunt *folia*, Lauendule foliis paria, sapore citra mortum siccante: *florès* tum in extremis ramulis, tum in ipsis angulis, quæ ramorum diuaticationes deformant, seffiles ex luteo pallescunt, conferti: *radix* lignosa, alba, fibrosa.

Plantam à nobis descripram, Herban Impiam Plinii esse plurimorum consensu statuitur. Et inprimis quidem Matthioli testimonio confirmatur, dicentis. Fuchsius herbam quandam

pro Gnaphalio Dioscoridis ostendit, quâ idè fortasse Gnaphalium existimauit, quòd incana, tomentosique conspiciatur. Sed mihi planè eâ Fuchsius pro Gnaphalio depinxisse videtur, quam Plinius lib. 24. cap. 19. Herbâ Impiam vocari tradit: quæ meritò Impia Plin. dici possit, quòd eius è Veteribus

nemo, quantum equidem legerim, præter ipsû meminerit. De qua is differens loco modo citato, eam his notis descripsit. Herba Impia vocatur incana, Rosifmarini aspectu, thyrsi modo velita, atque capitata. Inde alii ramuli assurgunt, sua capitella gerentes. Ob id Impiam appellauere, quoniam liberi super parentem excellant. Alii potius ita appellatam, quòd nullum animal eam attingat, existimauerit. *Hætenus* de Impia Plinii Matthioli, qui in priorib. côm. Gnaphalium Fuchsi nec depingit, nec describit, sed itec dum in post. comm. delineat, sed picturâ tantum exprimit, ac Gnaphalium vulgare vocat, ita vt hinc appareat, eum id non nouisse.

Camer. apud Matthioli. Germ. dicitur Impia Plinii, vel Centuncularis, Gnaphalium verum quorundam. In Epit. Matthioli. Gnaphaliû vulgare, Impia Plinii, Herba torinalis.

Synony: Herba matricaria.

H. Lugd. p. 115. Gnaphalium vulgare Fuchsi. Gnaphalium Fuchsi. Gessn. hort. Gnaphalium, Impia: Impia Plinii, & Gnaphalium quorundam. Cordo in Dioscor. Tomentum sive Centunculus, Gnaphalium. Anguill. epit. 12. Impia Plinii, Caraphilago, quam quidam putant esse Gnaphaliû. Eur. Cordo Gnaphalium, hinc Centunculus. Albinus etiam dicit. Lob. in Adu. pag. 201. [vbi ad Stræchadem citrinam potius hanc referendâ censet,] & Icon. Plant. p. 480. Gnaphalium vulgare, Filago, Centunculus. Obs. pag. 288. Gnaphalium vulgare, Centunculus, Impia Plinii.

Tomentum Cordo Caraphilago. Albinus Stræch. Trina. Filago.

Tabern. Icon. & Hist. & C. Bauhin. apud Matthioli. & phyt. (vbi tertium facit) Gnaphalium vulgare.

Dod. gall. lib. 1. c. 60. Filago, Herbe à cotton, Piloselle species quibusdam, *quædam* Græcorum, Centunculus, Centuncularis & Tomentaria; Herba Impia Plinii. Dod. lat. in fol. Filago, sive Impia. Quam primo loco describit, ac nonnullos Pilosellam quoque appellare ait.

Pilosella. Centuncularis. Tomentaria.

Tragus in Hist. lat. lib. 1. cap. 109. hanc secundo loco pro syluestri Heliochryso describit & depingit: in Hist. germ. autem primo loco sub nomine *Rhurfrant* pingit, & pro genere syluestri Rheinblumen describit, atque à quibusdam *Feslin* seu *Seldstragen* à colore & mollitie dici: ab aliis *Rhurfrant* (hoc est Dysenterialem, gall. Herbe de la dysenterie) & *hünshfrant* à facultatibus quas obtinet, appellari. Is inuer vires alteram Amarantibi speciem in H. Lat. constituit. Cæsalp.

Heliochryso. Tragus.

Cæsalp. Herba Impia, de qua Plinius.

An Ruellio Gnaphalium?

Bellon. lib. 1. Cap. 18. forte hanc intelligit eam ait. Gnaphalium depictum apud plantarum Historicos spurium est.

Brunfelsius quoque Tom. 3. in Obs. ex Scrib. Largo forte de hac ait: *γναφαλιος* Herba, Centunculus, vel Sorba, vel Siliqua Syriaca.

Turn. part. 1. p. 119. Centunculus, Græcè Gnaphalium, Germanicè *Nhurfrant*, Anglicè alicubi Cartaphilago, et si alia sit vera Cartaphilago ab hac planta diversissima. In Eboracensi agro dicitur *Cudweed*, vel *Cudwurte*. In Northumbria *Chafweede* / quoniam ad intertrigines valet. Idem par. 2. fol. 11. Gnaphalium, Gnaphalium Dioscoridis, lat. Centuncularis, Anglis *downweede* / vel *Cotheuweede*. Bis de eadem planra agit Turnerus.

Gnaphalium Fuchii siue Germanicum puto me vidisse Monspelii verno tempore, & autumnali: B. filicæ etiam ubi frater C. Bauh. duas esse species obseruauit: vnam flore albo, valde tomentosa: alteram flore lacteo. Patavii vidi & Genetæ virentem O. G. obri. Lugduni frequens est. Montbelgardi abundat in agris. Camerar. o auctore nascitur in locis sabulosis apricisque aggregibus.

Impia Plinii inter duos lapides trita feruet, præcipuo aduersus anginæ succo, lacte & vino admixto. Mirumque traditur, nunquam ab eo morbo tentari, qui gustauerint. Itaque & suis dari, quæ id medicamentum noluerint haurire, eo morbo intetire. Sunt qui & in anum nidis inferi aliquid ex ea putent, atque ita non strangulari pullos auidius deorantes: hæctenus de Lappia Plinius. Altera Amaranthi species [Gnaphalium Germanicum] auctore Trago, eadem cum Amarantho Tragi (Stæchade citrina germ.) obtinet facultates, & præferim pecoribus ac armentorum affectionibus, quas Germani *hünsh* appellant, succurrit. Resiccantem, ac nonnihil adstringentem facultatem Filago Dodonæi habet. Aqua ab hac destillata ad cancerum, præcipue mammillarum, magni est usus: conti. et enim occultos caneros ne exulceretur, cum linteolis semel in die imposita. Sunt verò & qui Afari foliis, huius aqua in defactis, non infeliciter ad caneros reprimendos vtantur. Qualitates & vires easdem huic adscribi, quas Gnaphalio veteres tribuerunt, restis est Camerariis. Heba contusa, inquit Lobelius, oleo macerata & cocta, occidit Angliæ plebs, ad liuores, concussiones, cæca, & verbera vniuersè feliciter, mensis etiam supprimit.

GNAPHALIO VVLGARI SIMILIS.
CAP. II.

Plurimos ex radice breuiusculâ, denso capillario comatâ profert *cauliculus*, palmares, ramiferos, teretes, villo incano pubescentes, & in his similiter lanuginosa *filia*, nullo ordine posita, vnciam longa aut breuiora, dimidium culmum vix lata, nervo secundum longitudinè decurrente, sapore citra morsum siccante, inter quæ summis ramulis resident *filiculi* perquam pusilli, conferti, staminulis è viridi flauescentibus compositi, in *pappo* facientes.

Lob. Icon. Plant. p. 481. Filago minor. Dod. gallic. & lat. in fol. Gnaphalii seu Filaginis tercia

species, lanuginosis coliculis, foliis, floribusque in cacumine priori similis [Gnaphalio virgato.] sed humilior ac multò minor: Filago minor: figura eadem cum Lobelii. C. Bauh. phyt. Gnaphalium 4. siue medium.

An Tabern. Icon. & Hist. Gnaphalium medium.

An Cæsalp. lib. 12. cap. 15. Herba Impia à lia in montibus tenuior ac ramiflor, tenuioribus corymbis?

Montbelgardi passim mense Iulio & Augusto floret. Filago Dodonæi minor eum aliis locis sterilibus, arenosis, subinde circa aridos scrobes, in siluis & in neglectis agris: à Maio in Augustum vsque cum flore viget, atque his mentibus opportunum cum priore colligere.

Locus & tempus

GNAPHALIVM MINIMUM.

Lobelius in Obs. Belg. p. 566. hoc Gnaphalium sequentibus verbis tradidit. Gnaphalium minimum (ita etiam inscriptum in Icon. Plantar. p. 481.) *aller minste Kuer cruydt* / palmi alrudine, flosculi Abrotoni maris, foliis albicantibus & tomentosis.

Synon.

C. Bauhin. phyt. dicitur Gnaphalium siue minus. Nos quale hoc sit, vt veritatem fateamur adhuc ignoramus, quia oculis nostris nunquam inurri sumus. Si Lobellus naturales in quibus collegit, annotasset, cultiores rei herbariæ studiosi melius hanc inuestigare potuissent.

GNAPHALIVM VVLGARE.
renuifolium.

Lignescit radice multis fibris capillata, haud secus ac Gnaphalio Germanico: caules multi, dodrantales, ramosi: folia vnciam longæ, filis penè renuitate, incondita, mollia, tomentosa, incana: *filiculi* & capitula per caules disposita, vt in prædicto Gnaphalio, sed pauciora, minoraque.

An Lob. in Aduers. p. 201. varietas germanici [Gnaphalii] maioris & secundum folia florida, de qua ait. Interdum & aliam vidi in Germania Filaginem, etiam foliis & caule Stæchadis citrinæ & inodoram, alibi etiam flosculis non summo, sed inter foliorum interualla passim secundum longitudinè, ortis. In Belg. p. 567. *Andere Kuerfrayt*, Filago Germanica altera secundum folia florida.

An etiâ Pl. icon. p. 481. Filago Germanica altera secundum folia florida? An C. Bauh. phyt. Gnaphalium 6. siue secundum cauliculos florens.

Descriptio

Locus &
Tempus.

Gnaphalio Germanico siue Fuchsi affinem, dico plantam in segetibus à me Basileæ inuentâ, & mihi à Petro Turneto aliatam, à se Heidelbergæ collectam. Montbelgardî abundat in agris etiam Octobri.

bus Casalp. credit, quod asserere pro certo nondû queo.

Gnaphalium virgatum in montibus inter Bessfordiam & Mafmünster abundat, & in monte Rofsberg, Propè Montbelgardium eundo ad pontem Vauiaucourt. In monte Balon Augusto flotens. In Alpium Pannonicarum variis locis, Clusio teste, prouenit. Tertio à Londino militari opacæ siluæ cliuis multam alit, cis Tameisim.

GNAPHALIVM RECTVM.

Descriptio

Hvic Gnaphalio caulis, rectus & rigidus, doctâtem altus, teres, canâq; lanugine pubescens, nihilque secius folia, magis tamen auersâ quàm aduersâ parte, quæ in caule crebra, ordine nullo, nascuntur, vncias duas aut quatuor circiter longa, vix culmum lata vltimum, carinata, sapore præter siccitatem nullo eidente, ex quorum alis secundum caulem, ab eius medio, ad summum vsque capitula oblonga, squamata, plura simul iuncta, ex viridi nigricantia, & nitida, in pusilla stammina ex herbaceo flauescencia dehiscunt: radix subest parua, nigra.

A Trago germ. hæc exhibetur sine descriptione sub titulo Rührfrant. A lat. autem hoc nomine non tantum pingitur, sed etiam pro Heliochryso siluestri describitur, vt ego quidem existimo. An verò hanc, vel Gnaphalium Fuchsi [quod secundo loco pingit] Polium alteri Dioscotides appellet inter nomenclaturas, difficile est iudicare: videtur enim vtramque sub nomine Heliochrysi siluestris describere.

March. in post. comm. cum mag. fig. iconem huius apponit sub descriptione Leontopodii falsi.

Heliochryso silu. Trago.

Leontopodium falsum March. Gnaphalium Anglicum silu. longioro Lab.

Filago.

Lob. in Aduers. dicitur Gnaphalium tertium Anglicum folio longiore, perpetam Leontopodium alterum Matthiolo: astringit, nonnihil ammaticat, multum exsiccat. Obl. p. 256. Chryfocome germanica, Pseudoleontopodii Matthioli, & Heliochryfos silu. Tragi. Icon. Plant. p. 482.

Gnaphalium Anglicum vel Belgicum folio longiore. In Hist. Belg. pag. 567. Engelsch Rucruyde. Dod. gall. Filiginis (herbe à cotton) secunda species.

Hist. Lugd. p. 125. Chryfocome lanuginosa Dalechampii, quam quosdam Impiæ à Plinio memoratæ genus esse putare refert, quod doctis herbariis iudicandum relinquit. Item p. 1544. Pseudoleontopodium Matthioli. Eadem planta bis describitur: prior descriptio seruanda.

Clus. Pannon. pag. 494. & Hist. post. Gnaphalii genus pedali aut ampliore caule, floribus à medio ad summum vsque fastigium inter longiuscula, mollia, incanâque folia nascentibus.

C. Bauhin. Phyt. Gnaphalium 7. siue maximum virgatum. Frater Herbam Impiam in monti-

GNAPHALIVM AD STOEGHADEM citrinam accedens.

CAP. LIII.

Radix huius specietur patum fibrosâ, & nonnihil lignosa: folia gnaphalii, quædam tres vncias longa, alia breuiora, culmum, vnum, vel duos lata, tomentosa, incana, mollia: caules villiosi, albi, recti, interdum ramosi, doctâtes & cubitales: quorum fastigis duntaxat flores herent, & capitula ad Stoeghadem citrinam accedentia, vel ad Gnaphalium montanum, ex squamis lucentibus constantia.

An Chryfocome altera Clusio? An Lob. Ic. Plant. p. 485. Chryfocome & heliochryfos siluestris: An Tabern. Icon. p. 386. Chryfocome, Amaranthus caleni, Stæchas citrina officinarum, Rheinblum / Mattenblum: Hist. lib. 2. pag. 107. Stæchas citrina; Hæc et si forte non sit nostra planta, malè tamen Tabern. accomodat multa nomina figuræ à Plantino desumptæ, quæ minime conuenit cum Stæchade citrina officinarum.

Getard. Chryfocome caleni, Galens Goldis loefa.

C. Bauh. Phyt. Elichryson 7. siue siluestre latifolium capitulis conglobatis.

Montpelii Autumno à me fuit obseruata, ceu & in Montibus circa Esperon. Eandem ni multum fallor Lutetiæ vidi in orto Monachi. Vfontii inter plantas siccas celebris Medici Casenat pulchram plantam reperi ad quam partim facta mea icon.

GNAPHALIVM VNICO CAVLICVLO.

VNico assurgit gnaphalium aliud Plateau [5. in Hist. post. Clusii] cauliculo, aliquot ramulis in diuersa se contortuentibus prædito, quos hinc inde sepiunt latiuscula, mollia & incana folia: ad ramulorum internodia nascuntur, inter foliorum congeriem, quina, tena, aut plura capitella simul congesta, ex flauo canescencia, multâ lanugine plena: radix inutilis, sed deciduo semine, nouæ

criptio

ne, nouæ plantæ singulis annis renascitur
In siccoribus (quantum memoria Clusio succurrit) agris, præsertim decessis segetibus, occurrat.

sam iconem à Matthioli figura posuit, quamuis aduers. Leontopodium referat: in Belgicis aut tantum siccam sibi visâ & prius à Clusio obseruatâ.

Gnaphalium alpinum [inquit Clus. in Pann. & hist. post.] videtur ea planta, quam Matthiolus pro vero Dioscoridis Leontopodio exhibet. Sed sine dubio Gnaphalii duntaxat genus est.

Tab. Icon. & Hist. Leontopodium 10. siue alpinum magnum magno flore: Leontopodium verum Matthioli, differens à Lobelii radice maiore quasi squammosa, & foliis longioribus. Eadem apud Matthiolum habet. Gesnerus ad herbam siccam propria manu scripsit: Gnaphalium montanum vel petræum dixeris.

Gnaphalium hoc Alpinum abundat in montibus circa Geneuam. In horto Ducis Florentiæ collegit I. H. Cherlerus. Provenit, in scopulis Pannoniæ, Sneeberg, Dürrenstein, & Erschberg iugorum: floretque Julio & Augusto.

Gnaphal. Alpin. Clus. Gnaph. Matthioli. est. Leonis. podium.

GNAPHALIVM ALPINVM PVLCHRVM.
CAP. LIV.

criptio

Gnaphaliū Alpinum caulibus est palmatis, dodrantalibus, altioribus etiam; comætois, quos flosa vestiant longa, angusta, villosa, trium, quatuorve unciarū longitudine, culmo latiora: annuum fastidium flores geritatis magnos, orbimatos, oppositos ex utramque luteis atque splendentibus comatates, sessiles,

mollī lanugine intertextos, in medio foliorum xylī carptam lanam imitantium radiarum: folia propter terram multa, superioribus non multum absumilia, statim è radicem fatis crassarum, nigrarum multis fibris pullis capillarum capitibus oriuntur.

De hoc Iosias Simler, de Alpib. rößtblümen flos odoratus, est folio Pilosella, circa supremū caulicalem folia multa, imparia, candicantia, lanuginosa, medio orbe quinque vel sex flores, inter quos medius plerumque aridus, & singulis lutei apices: radix arida, parua, summo ceipite hærens: Tomenti speciem arbitror.

Non dubitat Matthiolus in post. com. It. & Lat. cum magnis fig. quin planta, cuius hic imaginem damus legitimum sit Dioscoridis leontopodium, ideoque Leontopodium verū inscribit.

Lobel in Ad. p. 202. Leontopodium, siue Pes leoninus dicitur propter villosam foliorū & florum effigiem crus pedi annexum aliquantum referentem. Is autem herbulam hanc montanam iam inde à Brunfelsii, Germanorū aliorum Scriptorum temporibus inuentam & descriptam, ait, quæ non parum, foliis Rosam, seu Rorellam imitetur. Ego autem eam non inuenio apud Brunfelsium aut alios Germanos: in Obs. p. 255. diuer.

Tom. III.

GNAPHALII ALPINI PVLCHRI
aliud genus.

Pingit hoc Lobelius in Icon. Plant. p. 484. hac inscriptione. Leontopodium siue Pes leoninus; In Belg. p. 569. hoc titulo. Löwen Dert. Carcerd. Leontopodium quod in Aduers. Lobel. refert ad Matthioli ab hoc diuersū est, quod crassam & quasi ex squammis compactam habet radicem vt rectius à Clusio pingitur: cum illi tenuis sit: vt

rectè in Phytopinace annotat C. Bauhinus. Tabern. Icon. & Hist. Leontopodium, species Gnaphalii, Löwenfusa.

GNAPHALIO ALPINO AFFINE

Leontopodium patuum Lobelii.

CAP. LV.

Dioscoridi & Neote-Descriptione præterita hæc huic [iconi] effigie habituque toto conuenit, singulari dodrantali cauliculo & folio Gnaphalii montani densa lanugine incanis: flosculis summo caule luteo pallentibus Gnaphalii montani, exili ligneaque radice. Et hæc Lob. in Obs. p. 256. de suo Leontopod. X.

dio paruo , cuius iconem eodem titulo in Icon. Plant. p. 484. in H. Belg. p. 569. habet, vt & Tabern. in Icon. & historia, vbi Gera. *Heinen löwenfuis* vocat. C. Bauh. Phyt. dicitur Gnaphalium n. sive Alpinum minus.

Gnaphalio Alpino affinem hanc plantam vidi apud fratrem C. Bauhin. inter eius plantas siccas, nomine Leontopodii parui.

GNAPHALIVM VMBELLATVM

minimum.
CAP. LVII.

Descriptio

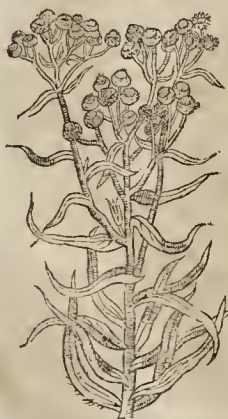
Plantulae hae vix viciatè magnitudinem superat. Ea aliàs unica & simplices, aliàs in plures veluti oculos diuisa, ex foliis constantes candicantibus, hirsutis, inter quae oculus conspicitur minimi digiti vnguem ferè latus, asperiusculum ex flavo virescens. Siliolas etiam siliola vestiunt, praedictis minor, quae sculptor (quae esse solet

eorum negligentia, vti nam non impostura) perperam secuit. Sed nec ocellum asperiusculum rectè ad pictoris manum imitatus est. Radix ex meris fibris constat, lignae duritiei, nigris, contritis, ipsa plantula longioribus. An sit hoc idè cum Leontopodio Lobelii Obs. p. 255. quod iconem attinet, asserere nec negare possumus.

In montis Ceri arenosis & maritimis sabuletis Maio florentena collegit I. H. Cherlerus, eà nimirum parte, quae lacum traiciendo ad dextram recta versum tenditur.

GNAPHALIVM AMERICANVM.

CAP. LVIII.

Locus.
Descriptio

ta, in acutum mucronem desinentia, supinà parte

virentia, triplicique neruo secundum longitudinem decurrente donata, inferius verò villosa & incana: corymbi summis ramis insident, multi, còferti, tomento obiti, quorum singulares flores ex argenteis retroridis foliis compactiles, papposa in medio filamenta, coloris rufi, aut melini, vel subflaui Clusio, qualis ferè in gnaphalio vulgari, comprehendunt, quae tandem in pappum aut semè mutata abeunt: radix subest lignosa, exsucca, serpentes de se propagines & fibras promittens, minimi digiti crassitudinem ferè aequat, nigra, ex lateribus nouos singulis ànis caules proferens qui primum emergentes nihil nisi tomentum esse videtur: tota aestate flores producentes.

C. Bauh. Phyt. Gnaphalium Americanum Clusii. Item apud Matth. Gnaphalium latifolium peregrinum in horto Ill. D. Wirt.

hanc primùm vidi Pfortzheimiæ in cultu. horto, quem excolebat Hochstetterus anno 1593. cum copioso flore Nouembri. Mihi floruit Iulio & Augusto mensibus. Montbelgardi missa ab eodem Hochstettero.

PILOSELLA MAIOR ET MINOR QVI-
buldam, aliis Gnaphalii genus.

CAP. LVIII.

Pilosella minor.

Pilosella maior.

Hvni fùdit circumcirca oppressa ferè terrea folia oblonga, per extremum rotunda, incana lanugine obfita, infernà parte, inter quae surgunt caules palmares, aut doctantales, etiam cubitales, tomentosicandicantes, siliis vestiti longis, angustis: e quorum cacumine glomerati pendet flores multi, ià maiores foliis exsuccis, squammulis latioribus & breuioribus contextis, speciosiores, iam minores, è minus pulchritis squammulis angustioribus & longiusculis costantes, nunc candidi, nunc magis minuscule purpurantes, in medio apicibus multis, quibus succrescunt longi pappi: radices fibrosae

Deser.

res fibrosæ reptant Pilosellæ vulgaris in môrem, Pilosellam minorem pingit Tragi. lib. i. c. 109. Lagopi titulo, quem *Baccharis* nominat. Fuchsius licet Pilosellæ alterum genus faciat minoremque inserbat, quod tamen *rubra* sit, non concedit. Ex descriptione, inquit, Sole clarior sit, eam herbam, quæ à Græcis Myosotis, à Lat. autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam vt reliqua tacam, neque maior neque minor hæc Pilosella caruleum flosculum velut Anagallis obtrinet, vt non parum erent herbarii, qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

Lacuna Pilosellam allam floribus purpureis appellat; negatque esse legitimum Holoſtium meritò.

Dod. gall. Pilosella minor, Auricula muris non tamen vera. Lat. in fol. Pilosella minor, prior: sunt qui ad Gnaphalii genus referant, & Gnaphalium montanum appellant, à quo non admodum differtens: refertur etiam ad Leonopodium Dioscoridis cuius descriptioni non omnino respondet. Dodonæus Lobelii posteriores duas icones proposuit, non tamen Iconum Plantinarum priorum.

Lob. in Adv. Gnaphalium montanum, purpureum & albū. Pilosella minor Fuchsi. In Obs. p. 255. Gnaphalium montanum Aducr. p. 202. Lagopus & Pilosella Tragi. In Icon. Plant. p. 487. Gnaphalium montanum album. Item p. 483. Gnaphalium montanum purpureum. Et Gnaphalium montanum suave rubens. Nulla figura placet: in priore flores non ritè exprimuntur: alia duæ pilos habent nimis magnos.

Tabern. Icon. & Hist. Gnaphalium montanum album, meiß Engelblum. Et Gnaphalium mont. suave rubens, Nor Engelblum. Figuræ hæc tres Tabernamontani nullum discrimen demonstrant: nostra ex Fuchsiâ eam in methoriam reuocat speciem, quæ flore minore est: altera autem nostras est eius, quæ speciosiore flore cernitur.

Thal. Pilosella minor Dod. floribus candidis & purpureis Clus. Pilosella minor. Is non describit, quamuis flore aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpurascente, siue carneo esse scribat.

C. Bauh. phyt. Gnaphalium 8. siue montanum rotundiore folio: Lagopus 2. Tragi. lib. 1. cap. 88. Et Lagopus 3. cap. 109. Item: Gnaphalium 9. siue montanum longiore folio & flore. In foliis cum fratre non agnosco differentiam: in floribus potissimum discrimen obseruo.

H. Lugd. p. 116. Gnaphalium montanum Dalechampi.

Plantaueram in horto meo Montbelgardi Pilosellam minorem Fuchsi, quam collegi prope *S. Germain* cundo Malmunster: Circa Geneuam in montibus obseruauit, Basilea in colle iuxta vetus Castellum mense Maio. Copiosam vidi in valle Griesbachiana florentem Maii principio, flore maiore & minore, albo & purpureo. Appellati autem Gnaphalium montanum multis annis priusquam Adersarii auctores scripserint. Pilosellæ minoris Clusii mitioribus Hungariæ, Stiria, Moravia, Bohemiarque montanis & collibus herbosis duo aut tria genera inneniuntur. Quæ verò carneo dicitur flore, omnibus cædis & apertis per Germaniam fluuis atque arenosis tumulis ferè est obuia:

Gnaphalium hoc montanum, tamen si vsum in medicina nullum habet, est tamen naturâ valde rescicans & adstringens. Facultat.

BACCHARIS DIOSCORIDIS

Rauuolfio.

Peregrina & hæc quoque planta ad Libanum à Rauuolfio obseruata, cubitalis, foliis lanuginosis donata, Verbaſci foliis, simili- bus tamen, & caulem vt in Tabaco, aut Hyofciamo Peruvia- no Dod. ample- xantibus. Sum- ma occupant flosculi albidis, purpurascen- tes, dense stipa- ti, vt in Ama- rantho luteo, aut Auricula

Locis: Descrip.

mutis Fuchsi. Radicula odorata Ellebori nigris similis. Rauuolfius sanè citæ hanc titubare deprehenditur. Nunc enim (in Itiner. lib. 2. cap. 12. Dioscoridis Baccharim absolè pronunciat: nunc (parte sc. 4. in Icon. No. 285.) an Baccharis Dioscoridis sit, quæ à quibusdam *Unser frauen händschuch* (nostra Damæ chirothecam dixeris) nominetur, dubitat. Attamen si planta hæc, quam se obseruasse in descensu montis Libani scribit Rauuolfius, quæque plurimum ad Dioscoridis Baccharim accedere ipsi visa est, ex notis quas illi tribuit, teste Clusio; potius ad ea Gnaphalii montani genera referenda videtur, quæ à Fuchsi & aliis plerisque Pilosellæ minores appellantur.

H. Lugdun.

In Hist. Lugd. in append. p. 33. Baccharis Dioscoridis titulo depingitur & depingitur. Hist. licet ex Rauuolfio sua desumat, eum tamen non citat.

PILOSELLA PHLOMODIS

exotica.

Hæc pri- mum nobis visa apud Cl. Felicè Platerum Archiatrum Bafiliensem. Pedalis autem est, nec dum flores ferebat, sed florum tantum prima rudimenta. Folia ab uno statim lógis & crassis pediculis annexa denso stipatu oriuntur, quædam ouata, quædam rotundiora, crassa, carno-

Descriptio

sa: ipso exortu holeretico vellere donata, reliqua parte tota incana lanugine pubescentia, veluti Dictamnus falsus, aut Stachis, lætissimo aspectu. *Caulē* etiam, qui vnicus est *solia* stipant alternatim harentia, prædictis minora, longis interim crassisque pediculis donata.

Picta erat ex Lobelio antequam nobis innotuerat planta. Quæ Lobelii figura in hoc à Plateriana nobis iam descripta planta differt, quod ea nec rotundiora exprimat folia, pluribusque caulibus donatam scribat, nempe ternis quaternis, quadrangulis, genicularis. Radix durior, eodem teste, lignosa, fibris donata.

Synonyma

Lob. autem Obs. p. 254. & Leon. Plant. pag. 479. suam plantam pingit hoc titulo. Pilosella maxima Syriaca. Tabern. Leon. & Hiltia inscribit: Pilosella maior Syriaca, Pilosella 4. Groß Syrisch *Hauspörlin*. C. Bauh. Phyt. vocat Pilosellam 4. siue Syriacam nondum visam.

ABSINTHIA VETERIBVS

CAP. LIX.

Ab solutionem Absinthii tractationem traditur, Veterum de eoplaicita primò inspicere conueniat.

Passim autem à Theophrasto in historia plantarum his & similibus describitur. Quædam amaræ plantæ, aut mali odoris, viles tamen: eodem modo & folia & caules, vt Absinthii & Cætaruii. hoc oues in nostro tractu non pascere quidam dicunt. Quæ autem in Ponto pascunt & sunt pinguiore & pulchriore, & vt quidam aiunt, non habent fel (vna amaritudine, alteram pelente, inquit Tragus:) sed hoc nou ad præsens institutum. Cur verò pecora maximè pinguescant hoc pabulo, id euenire videtur, quia effarctus liberet hepatis, vnde facilior distributio alimenti. Est enim insignis hepatica Absinthium, quippe in hydropicis remedijs ferè solennis. Absinthium, pergit Theophrastus, mutatur ratione cultus: loca argenia quærit.

Absinth. amarum
egyptia
Theophr.
Absinth.
Ponticum.

Bathypicr.

Genera
Plinio.
Santon.
Ponticum.
Italice a.
marinis.

Dioscorides Absinthium Bathypicron conuocinat, id est, intense amaritudinis, sed tanquam notam herbam non describit: præstantiorem ex ipsa esse tradit, quæ in Ponto & Cappadocia in monte Tauro appellato nascitur. Absinthium inter spuria ab Aegyptiis Soma vocatur, à Romanis Absinthium rusticum.

Absinthii genera sunt plura, inquit Plinius: Santonicum appellatur à Gallia ciuitate (regione Diof.) Ponticum à Ponto, vbi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperiuntur, neque aliud præstantius multoque (multumque M.) Italico (Italicum, Cæs. alp. legundum putat) amarius, sed medulla Pontici dulcis. Est & Absinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant probatissimum in Taphosiri (hanc Stephanus sic dictam vult, quod Oiridis sepulchrum ibi esset, quasi Ostridos *ma* & *o*.) Aegypti. De usu Absinthii dicemus postea.

Absinthii probabilis genus esse Ponticum, affirmat quoque Apuleius, virtutis se acerrime, feruentis & amaræ: nasci locis incultis. Et hinc Ouidius:

Turpia deforme gignunt Absinthia campi:
Terræque de fructu quam sit amara docer.

Pulchra similitudo
Gregori

Absinthium amarum esse pulchra similitudine ostendit D. Gregor. Nazianz. in Orat. Apolog. dum ait. Citius quis parua malicia abundare incipit,

quàm in virtutis cumulo vel parum proficitur. Quandoquidem & modicum Absinthium citò mellis amaritudinem tribuit, mellis verò necdudum Absinthio suam confer dulcedinem. Et conuerterunt, inquit D. Hieron. in Amos cap. 5. dulcedinem iudicij in Absinthii amaritudinem: affluentes iniquitatem & iustitiam derelinquentes. Item in Iob. cap. 5. Nonissima autem illius amara quasi absinthium: vide plura ibidem. Simile quid tradit etiam Lucretius.

Ac veluti pueris Absinthia terra medentes
Cum dare conantur, prius oras pecula circum

Apergunt mellis dulci flavoque liquore.

Veretur & Fab. Quintilianns ne liber suus parum mellis & Absinthii multum habere videretur, essetque salubrior studiis, quàm dulcior.

Fuit apud Veteres Absinthium herba funebris (autore Pierio in Hieroglyph.) ac idè eum in cæmeterijs plantabant.

Ad Galenū noster dirigatur gressus. Aliud est, inquit, ab Abrotono Absinthium, cuius tres statuendæ sunt species, quarum vnâ eodem, cum genere ipso, nomine appellantur: cuiusmodi potissimum est Ponticum: alterum Santonicum: tertium Seriphium. Si verò aliud placet appellare Absinthium, aliud verò Seriphium, aliud autè Santonicum nihil interest. Quoniam hæc tum specie seu formâ, tum gustu, tum facultatibus inter se diuersa sunt, non obscure vno, si ita lubet, omnia nomine nuncupes: verum exactè vires earum edoceas. Ac nos sanè sufficienter ipsas formas à Dioscoride explicatas esse, alitque non paucis, iam diximus. His addit lib. ii. m. m. c. 16. Pontico adstringendi facultas non parua est: in reliquis omnibus amara quidem qualitas est vehementissima, adstrictio verò (quam saltem gustu agnoscas) aut planè obscura, aut proorsus nulla sentitur. Ponticum est tunc folio, tum flore longè quàm cætera minore. Odor quoque huic non modò non insuauis, verum etiam aromatum quid præferens, reliquis autem omnibus est fœtidus. Libro tandem de Antidotis i. c. 4. ait. Pater meus mel quoddam habuit ita amarum, ac si in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex Absinthio apes mel colligunt.

Absinthia
tria Ge
no.
Ponticum
Santon.
Seriphium

Ponticum
ma
Absinthium
um ed

Seraphi
Absinthia
tria.

Absinthia
genera
Monaco
rum.
Marini

Serapio trium tantum meminit, quorum primum Absinthium vocat. Alterum Cretense. Tertium verò est Santonicum: sed de his paulò post.

Præter Absinthium [ita namque Monachi de eius generibus] Romanum (vulgare), nascitur etiam in maritimis & montibus aliud, quod à Dioscoride & alijs pluribus principaliter vocatur Absinthium marinum, & ab alijs Seriphium, siue Seriphium & Absinthium Ponticum. Est quoque & tertium apud Dioscoridem Absinthium, quod antonomastice vocatur Santonicum, seu Sardonicum, quia hoc vocabulum est etiam commune ad omnes Absinthii species, secundum ipsum Dioscoridem, & Plinium, & cæteros. Sicut *Secha* apud Serapionem. Qui Serapio omnibus Absinthii speciebus *Secha* nomē tribuit. Et hæc due vltimæ species ab antiquioribus & recentioribus ita confunduntur, vt nemo impræceterarum audeat dicere absolute, quale sit illud. Diof. nempe & Serapio, & alij plures tres tantum Absinthii species scribunt. Auienna autem sex, dicens: species eius quinque sunt. Tarsensis, & Suli, & Nabati, & Coraceni, & Romani. Et infra ait: Et est etiam ex speciebus *Secha*. Et propter hoc vocauerunt ipsum quidam sapientes *Secha* Romanorum.

Vel

Vel saltem ponit quinque species. Quia hoc vltimum forsitan non intendit absolute esse diuersam Absinthii speciem: sed quod dicitur Absinthium Romanum, à sapientibus vocatum esse Secha. Verba etenim ipsius ad vtrumque sensum possunt deduci, Platearius quidem duas tantum scribit Absinthium habere species. Sed Simon Ianuensis autoritate Galeni, & ex libro antiquo de simplici medicina, enumerat quatuor. Pandectarius autem præter supra dicta, habet etiam unum Absinthium dulce, quod declarat esse Anothum. Et Sticados citrinum, dicit esse Absinthium marinum. Item apud Hali filium Abbatem legitur Absinthium Græcum, quod si differat à Romano, nescimus. Et alii alia de Absinthio tradunt genera. Nos autem dimissis omnibus aliis tanquam dubiis & incognitis, solummodo primo genere, quod est verum, notissimum & præstantius cæteris, & pro Romano, & pro Pontico, & pro Santonico vtimus. Hactenus Monachi. Absinthium secundum Mesuem Luminare maius ait esse multiplex. Ponticum quidem, vel commune, quod satis notum: melius esse illud, quod remotum sit ab odore Maris, & oriatur in terris liberis, & habeat folia alba, plana & læuia.

Tria Absinthii genera posuit Dioscorides: quoniam et si tertium genus cum primo conueniret: discrepabat tamen quoad facultates. Secundum etiam genus licet virtutibus cum tertio conueniat: in forma tamen minime consentit. Primum verò à secundo & facultate & formâ dissentit. Et alibi. Nemo non cum Marcello consentit adscititium esse id, quod de Absinthio marino legitur apud Dioscoridem copiosissimum in Teucro monte iuxta Cappadociam giugni: quando clarum sit locum hunc longâ spatii intercapedine à mari distare.

Eandem hanc Marcelli opinionem, & veriorē meâ quidem sententia, ex Cornario tuetur H. Lugdunensis. Absinthii, inquit, tria sunt genera Dioscoridi. Vulgare, Marinum, quod & Seriphium nominant, tertium Santonicum in Gallia ad Alpes proueniens. Et totidem sunt Galeno, licet plura Plinius statuat genera. *Geographia* peritus nunquam Gallicas Alpes in Santonum agro, vulgo *Saintonge*, existere credit, vbi crescat eisdem nominis Absinthium. Adhæc in Aldino non *seriphium*, siue *seriphium*, sed *seriphium* legitur. Tertium hoc Pena vulgè ad Alpes Asiaticæ Galariæ nasci, quas Sardonidas vocant,

Tanta est Seriphii, inquit Rocardus, & Santonici in qualitatibus similitudo, vt nisi forma discernerentur, vix qualitatibus ipsis fieri posse, nisi ab expertissimis, arbitret. Quemadmodum & in forma cum Absinthio tanta est Santonici affinitas, quæ multis etiam eruditissimis imposuit, nisi qualitatibus ipsis iudicarentur. Quare non mirum videri debet, si in Absinthiorum examine, multi errores, multæ confusiones & hæreses occurrant. Est autem Absinthium [quod aliqui Bathypicon ex Dioscoride vocant, Arabes Secha etiam Sihe] fruticosa planta, cuius tres species statuendæ sunt Galeno, quarum vnâ eodē, cum genere ipso, nomine appellat: cuiusmodi potissimum est Ponticum Græcis & Latinis omnibus, ab Arabibus interpretibus Romanum, Cretense & Græcum ab Hali-abbate cognominatum. Alterum Santonicum, tertium Marinum, quod aliqui Seriphium cum Galeno (Sericum & Erison Serapio) vocant. Non desuere

Tom. III.

qui triplicem in species partitionem in dualitatem redigere conati sunt, similitudines illis multiplices tribuentes, quod cum prætare nititur, in seipsis postea non constant. Quidam specierum numerum augent, fortè Auicennæ illius Atabis exemplo ducti, quem in simplicium doctrina cõfufum & præcipuè in Seha & Absinthii consideratione, nullus est, qui non facile percipiat. Sic nouas eum species in medium protrudere conatur, genuinarum penitus ignari semper remanent. Quamuis potè Absinthio proprium conueniensque nomen inditum sit, Neotericorum tamen Commentatorum præcipua pars impropriam esse arbitrata est, illique per Antiphrasim inditum, quod verò vt impropriam à solo Dioscoride memoratur ex aliquorum ignorantia impositum Bathypicon proprium ac illi conueniens esse asserunt. Quamuis à nullo alio Priscorum receptum sit aut memoratum. In hoc errore versatur, qui Absinthium vulgare Gallicum à Pontico nullo modo diuersum comprobare nuntur. Nec minore erroris sui causam nacti sunt in Absinthii Romani interpretum denominatione, qui à Romanis eius, quæ à Romano solo & sacris Romanorum ritibus deductum asserunt: quemadmodum & alii, qui ab austero & adstringente sicco sapore, quem quidam Ponticum vocant, Ponticum dici putant. Sunt & qui vi nulla, in Dioscoridis contextu particula illâ, quæ vulgaris notitiæ herbam dicit, vulgare Absinthium, idem esse cum eo, quod in Ponto incolis vulgare existit, persuadent. Quibusdam etiam vulgare à Pontico differre placet, vt minutum Absinthium pro Pontico officinis receptum Ponticum esse probent, vulgari nostro, nullum aliud nomen tribuentes, quam, vulgare Absinthium. Nonne & in marini appellatione sese tacite opponere videtur, qui in Tauro

(à mari enim tanta itineris latitudine distat, vt quod in eo producit Absinthium marini denominatione indignum dici possit) & Cappadocia prouenire Seriphium putant, loci in Dioscoridis contextu permutacionem non aduertentes? Nonne apertius se opponunt Antiquorum placitis qui Santonicum à Gallia Santonia ciuitate deductum esse negant, Sardoniumque Absinthii vocari assitant? Qui Santonicum nostrum vulgare à Pontico nihil specie differre, solùmque accidentibus quibusdam, odore se, & sapore quodammodo & foliorum magnitudine [quæ Santonici à Pontico differentiam constituent] quod soli natura & cæli eueniat, arbitrantur. Sic enim authorum placita contorquent. Quidam vulgare nostrum Absinthium non adent Absinthii denominatione priuatis, sed Dioscoridem insimulant de eo locutum, dum herbam vulgaris notitiæ esse dicit, & de Bulgarico minuto, quem de Pontico mentionem facit. Alii Galeni textum in contrarium sensum auertere conantur, methathesimque proponunt, vt vulgare Gallicum nostrum Pontico idem esse asserant, sed *seriphium* obiciunt contra expressam Galeni mentem. Qui manifestam Absinthiorum differentiam deprehendunt optimo iure in triplicem, nec multiplicem distribui oportere arbitrati sunt. Nec est quod nobis Auicennam proponant, in quinque species Absinthium Antiquorum autoritate, distinguantem. Abrotonum a. cū Absinthio confundere videtur. Eum non secutus est Serapio, nec Mesues qui Pontico, quem Romanum vocat, contentus, In contrarium sensum dictum Bathypicon iudi-

Varia sententia circa numerum specierum Absinthii.

Error quædam.

cocti inspectus. *Item:* Ex cæteris herbis fit Absinthites, in XL sextarios partes Absinthii Pontici libra decocta ad tertias multas, vel scopis Absinthii vinum additis.

Absinthium inquit Galenus adstrictoriam & amaram, & ætrem simul qualitates possidet, ex-calfaciens pariter & extergens & roborans & deficcans: proinde biliosos ventris humores per egestionem infernam propellit, ac per vias euacuat. Magis autem quod in venis & biliosum per vias expurgat. Calidum primum excessu, siccam tertio: succus autem eius longè quàm herba calidior est. Nos, ait lib. xi. m. c. 19. Si vel minima suspicio sit iecur ventriculuum laborare, absinthium protinus oleo incoquimus, ac eas particulas perfundimus. Cùm autem duplex in omni Absinthio sit facultas & qualitas, vtique in Pontico adstringendi facultas non parua est: in reliquis omnibus amara quidem qualitas est vehementissima, adstrictio verò (quam saltem gustu agnoscas) aut planè obscure, aut protius nulla sentitur. Proinde Ponticum ad iecinoris & ventris phlegmonas eligi præstat. Odor huic non insuauis, verùm etiam aromaticum quid præferens: reliquis autem omnibus est fœdus: quare hæc fugienda, illo autem semper vtendum.

Herbæ Absinthii, inquit Apuleius, & Marubii, & Lupinorum paria pondera in aqua multa cocta, vel in vino austero, bis aut ter in viniblico imposta, necant lumbricos. Commendatque idem Absynthii succum contra fungorum venenum: & fureuli Absynthii & Marubii gestationem contra intertrigines.

Absinthii vires & vsum perspicuè declarat Mefues. Absinthium, inquit, cùm sit multiplex, Romanum eligimus, foliis albis, leuibus & planis, non asperis, odore iucundo, Absinthium marinum nihil imitante, lectuam in terra libera, calidè ordine primo, sicu fecudo, in quo etiam calet flos. Constat substantia duplici, vna calida, amara, nitrosa, purgante, obstructa liberante; altera terrea, styptica, partes cogendo roborante, largiore, præsertim siccatum. Cùm autem substantia eius calida sit superficies, vbi sumptum est Absinthium, ab ea prior fit actio: à terra styptica posterior, per quam comprimendo solucere nonnulli malè sunt opinati. Bilem enim flauam & aquas, à ventriculo, intestinis, hepate, & venis vacuat, etiam interdum per vias. Pituitam enim non vacuat, aut maximè paucam, licèt phlegmagogum quoque esse Auenzoar censuerit. Absinthium à putredine vindicat, præcipuè potu quotidiano vicia ynius, vel duarum vini, aut aquæ cui infusum aut incoctum fuerit, vel aquas ex eo sublimatæ. Siccum idem pannis interpositum à tineis vindicat & turos reddit. Partibus attritis aut contulsis præcipuè cum melle aut vino & pauco Cymino calfactum, & appositum mirè confert. Si vino, aut aquas, aut oleo, cui Absinthium & radix Cucumeris agrestis incocta fuerint, spongia mersa & expressa temporibus alligatur, hemicraniam sanat. Auris quoque sustita vino aut aqua, cui incoctum fuerit Absinthium, dolore, tinnitu, surditate liberatur. Acetum autem aut vinum cui incoctum sit Absinthium cum cortice Citri, oris factorem à gingiuarum & dentium, vel materiarum in ventriculo putredine emendat. Idem præstat aqua eius distillata. Succus Absinthii cum nucleis Persicorum, vermes aurium & aliarum partium enecat, & educit. Absinthium ventriculorum & he-

par roborat, appetentiam excitat, obstructiones tollit, & inde natos affectus, vt Icterus, Hydro-pem: febribus putridis etiam diuturnis confert. Absinthium innocenter fumitur, succo tamen lædit ventriculum, ob nitrosam saporem. Quia autem imbecilliter soluit, Rosa, Fumaria, Serum lactis, Spica, Vna passæ purgatæ illi miscentur, vt meliùs & tutiùs purget. *Et hæc Mefues*, qui contrarius in quibusdam esse videtur Galeno, ac cum propterea ita conciliare studet Siluius. Diuersus Mefues Galeno tantum est, quod siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quæ controuersia in aliis simplicibus multis est inter Medicos etiam doctissimos, quorum vnus in fine (verbi gratia) primi vel secundi, alter in principio secundi vel tertii intelligit, quæ ambiguitas etiam Galeno ipsi est in Anetho, Prafo, Ruta agrestis & aliis permultis. Nam quod succum eius dicit Mefues ob nitrosam qualitatem nocere stomacho ipsi Galeno id non aduersatur scribenti, succum longè ipsa herbæ esse calidiorum.

ABSINTHIUM MARINUM VETERIBVS.
CAP. LX.

Absinthium marinum, inquit Dioscorides, quidam etiam Seriphium vocant. Nascitur plurimum in Taphosiri Ægypti, quo pro Oleæ ramo liliaci vtitur. Est autem *herba exigui farnæti*, Abrotono paruo similis, paucis *seminibus* referta, submara, stomacho incommoda, odore grauè adstringens cu quadà caliditate. Inter spicia Dioscoridis marinum Absinthium alii Santonicum vocant, alii Seriphium, Romani Santonicum. In Tauro circa Cappadociam monte, dicuntur pinguescere eius pabulo maxinè pecora.

Quod autem huius capituli initio habetur in Græcis codicibus, *ex τῶν πρὸς ἡπείρουσιαν τῶν ἐπιπέδων*: alienum est ab hoc loco, & ex superiore Absinthio huc translatum ac suppositum. Ostendit id etiam Plinius, qui eà particula relicta, probatissimum in Taphosiri Ægypti esse ait. Sicut autem hæc particula ad initium, ita alia ad finem accreuit. *καὶ ἀπὸ τῆς ἡπείρουσιαν πηλὸν*. Aut enim in totum hæc redundat: aut ad superius Ponticum Absinthium referenda sunt, quo pecora pinguescere ex Theophrasto ac Plinio ostensum.

Seriphium aliud à Santonico non solum voluit Paulus, sed & Galenus lib. 6. simpl. medic. & Plin. lib. 27. Nec te mouere debet Dioscorides, si Manardo credis, Absinthium marinum à nonnullis Seriphium, ab alijs Santonicum vocari scribens: scis enim quàm inconstantes sint huiusmodi nomenclature, vt prohib' to ah vnoquoq; cõfictæ: alioqui si vbique has sequemur Abrotonum idem dicemus quod Absinthium Ponticum, cùm eodem Dioscoride autore, Romani sic Abrotonium vocent, atque idem quoque cum Santonico: quoniam, vt refert Galenus, Abrotonum à Romanis vocari Santonicum scripsit Pamphilus. Vocet igitur vnusquisque prout vult, vt ait Galenus, modo sciat res esse diuersas. Tutius tamen est sequi Antiquorum, præsertim Galeni, nomina, ne in rebus quoque ipsis labi contingat. Verùm & Dioscorides ipse, si emaculatus sit codex, Santonicum rem diuersam à Seriphio facit.

Hanc coctâ per se, aut cum Oryza & cum melle acceptâ, ascaridas & lûbricos rotundos necat, &

Vires &
Vius.

viter alium subducere, autor est Dioscorides. Possit & eum sapa, aut lenticula cocta eadem prestare. Hæc verò Oves eâ pastæ plurimum pinguescunt. In hoc Dioscoridis textu redundans, & ad Absinthium Ponticum referenda sunt, vt habet Theophrastus & Plinius. Authore porò Galeno simpl. lib. 6. ipsum Seriphium Abrotono minus est calidum: verùm calidius Absinthio, stomacho impendio inimicum, nempe cum amaritate falsedinem quandam præ se ferens: Sed & quandam, licet minimam, adstrictionem obrinet. Sic & Abrotonū, & Santonicum admodū infesta sunt stomacho. Solum autem inter ea Absinthiū, & maximè Ponticum, gratum est stomacho, quia plurimam adstrictionem continet. Idem lib. 8. Est Seriphium Absinthio tum specie, tum gustu simili: attamen discrepat, gustu quidem, quando quidem non æquè, vt illud adstringat, plūsq; exalfaciat, amaritatemque quandam cum falsedine respiciat: tum quòd stomacho infestum sit, magisq; Absinthio lumbrosos necet, siue foris impoſitum, siue intrò in corpus assumptum. Et sanè exalfacere ipsum in secundo ordine inrenſo recentendum est, exficcare in tertio. Stomacho autem esse inimicum, prodidit quoque Plinius: alium præterea mollire, pellerèque animalia interancoſum. Bibi cum oleo & sale, aut in farinæ trimestris forbitione dilutum. Cæqui quantum manus capiat, in aquæ sextario ad dimidias.

DE ABSINTHIO SANTONICO
Vetcribus.

CAP. LXI.

*Varietas
lestronis
Dioscori-
dea*

EST & tertium Absinthii genus, inquit Dioscorides, in Gallia ad Alyces (ἐν τῇ κτ' τῶν ἀλυσῶν γαλιᾶτις), legit cod. Basil. plurimum proueniens, quod venaculâ voce Santonicum (σατονικόν exempl. basil.) appellant cognomine ducto à Santonide (σατονιδῆ) regione ipsum producente: Simile est Absinthio, non tamen ita femine referunt, sed amarum & eadem facultate cum Seriphio præditum.

*Santonica
herba Co-
lumella.*

Galenus Santonicum a Santonia regione, in qua nascitur, appellationem habere dicit. Quæ de Santonico ex Plinio dicuntur, supra recitauimus. Santonicum à Columella Santonica herba dicitur.

Illud autem notatu dignum arbitratu hermolans, Santonicum Absinthio similis describit, quàm Seriphium, aut, quod idem sit, marinum: quoniam marinum Abrotoni potius, quàm Absinthii figura demonstratur, à Dioscoride & Plinio. Recentiores contrarium decernunt: & sanè videntur haud falsa dicere: marinum siue Seriphium docentes Absinthio: quàm Abrotono similis: Santonicum Abrotono quàm Absinthio. Marinum certè id quod passim in littoribus & fecus mare nascitur sapore salso, & folio albicante, notum omnibus, nihil ferè commune cum Abrotono habet.

Santonium à Seriphion differ.

Dioscorides ipse, si emaculatus sit codex, teste Manardo, Santonicum rem diuersam à Seriphio facit. Pro verbo enim Sardonicum, legendum Santonicum. Quod nedum ex Galeni, Plinii, Serapionisque concordia sententia patere potest, sed etiam ex hoc quòd nulla est in Gallia Sardonis regio, sed Santonis: estque Sardonion alia herba, de qua Dioscorides inter Bartrachii species,

& l. 6. inter venena mentionem facit, à qua Sardonius risus Græcorum prouerbum non bonæ famæ in vita, sicut Dioscorides, Paulique testantur. Et lib. 4. Auicenna sub nomine *Sebardis*, licet ignorauerit, de qua rescriberet, nec intelligi valeat quid scripserit, nisi ab ijs qui ea quæ ille scripsit, alibi prius didicerint. Obscurius quoque idem Auicenna scripsit de Seriphio & Santonico, libro 2. sub *Sehee* nomine, in capituli principio, ad eò vt ne diuinando quidem possis assequi quid voluerit: & ne in nostra tantum editione putes difficultatem, consule etiam Hebræam, atque maiorem, non modò æquam, inuenies obscuritatem.

Absinthium Sardonium hæc multi vocent Santonicum, inquit Anguillara, non inuenitur propterea vllum Absinthium in ea Galliæ regione, quod vel figura, vel qualitate huic sit simile: ac quod de Galliæ alpebus legitur apud Dioscoridē, de Galiarū Alpibus intelligendum censet.

Eadem facultate cum Seriphio præditum esse tradit Dioscorides. Ad cæterorum, inquit Gal. simpl. 6. Santonicum à Santonia regione in qua nascitur, nomen sortitur proximam habere facultatem. Seriphio paulò imbecillius in extenuando, & calfaciendo, deliccandòque. Peccant Recentiores, cum in Pontici Absinthii penuria Santonicum substituunt, vt docet Aug. Ferr. Callig. cap. 3.

Absinth. Sardon. Anguilla.

Vires facultat.

ABSINTHIUM VVLGARE MAIVS.

CAP. LXII.

Vlgatissimo Absinthio caules plures, lignosi, incani, multis ramis fruticosi, cubitales & tricubitales, interdum & altiores: folia Artemisiæ foliis paria, minutius dissecta, mollicellata, incana, magis tamen pronâ, quàm lupinâ parte, odore aromatico, gustu itè, sed cum pluscula amaritudine, coniuncta adstrictione aliqua: corymbi longâ serie vbertim in ramis vndique siluo colore emicant, femine succedente minuto: radix crassifucula, lignosa, abundè calcificat, aromaticâ gratiâ, sine omni amarore, totum os perfundens.

Icon nostra est ex Fuchsianis, quæ ita empta: Icon: perplacet ea, quam habet Camer. in lib. 10. Matthioli & in eisdem still. germanica.

Ex pluribus Absinthii generibus, Ruellius hoc lib. 3. cap. 20. vulgare vocat, gallicè *Alume*, Ponticumque cognominari ait, quod à Ponto veniēs, cæteris multo sit præstantius.

Eadem hæc pro suis recitat Tagault. l. 2. purg. simpl. cap. 10.

Cordus in Dispens. vocat Absinthium rusticū, calidiūque.

calidiſque Pontico ſtatuit, & nihil ferè adſteingens. In I. Abſinthium vulgare, & vbiq; naſcens.

De hoc ita Syll. de comp. medic. l. i. ait. Noſtrum vulgare Abſinthium, ſarmentofum, folio & flore multò maiore quam cætera tria Abſinthia Veterum, inter quæ comprehenſum non videtur, niſi eſſe velis Abſinthii primum Dioſcoridis, quod vulgò notum dicit, & *βασίλειον*, vel potiùs *καρβόμυρον* vocatur: vulgò Aloina & Forte. Id autem ſi primum in Dioſcoride recipias, quamnam alia in eo ſtatues?

Abſinthium hoc, vulgare quoque eſſe ait Cornarius, & à Germanis *wermar* vocari, quaſi impediens concitationem ad Venerem, vt quidam exponant. Hoc certè etiam nomine apud honeſtas feminas, damnatum eſt eius vſum, & maxime Vini & Zythi ex eo parati: nec facile hos potus maritis eas permittere. *Idem atbi*, Abſinthium Ponticum à Galeno deſcriptum, à vulgari hoc noſtro diuerſum eſſe genere negat, ſed ſpecificatrem, & natali ſolo diſſerre exiſtimat.

Abſinthium, quod Germani *wermar* appellant, propter inſignes quas obtinet facultates, rectiùs *werommar*, inquit Tragus, quaſi dicas pellens triſtitiã [nobis meliùs, prohibens alacritatem: *weren* enim, Germanis eſt impediens: *mar* verò alacris animus] appellari poſſet. Sic enim Ouidius l. de Ponto.

Triſtia deſormes parant Abſinthia campi.

Idem ſ. Triſt.

Cana priùs gelida deſunt Abſinthia Ponto.

Mantuan.

Et quoniam tecum viroſa Abſinthia potant.

Lucr. lib. i.

Sed veluti pueris Abſinthia tetra medentes.

Non tamen negandum eſt Germanis quoque dici poſſe *werommar* duabus diſtinctionibus, vt videtur Tragus nomen inderaxillè. Sed is authoritatem pro ſe non habet. Cæterum lib. i. cap. iii. vulgare Romanum, ſeu Ponticum Abſinthium nominat, eoq; Apiciũ cõdineta factitare ſolitiũ fuiſſe tradit. De hoc tandem loquitur cap. ii. Abſinthium quod Dioſcorides in Ponto prouenire ſcribit, hoc nobis in Germania quoque prouenit.

Quod abſolutè dicitur Abſinthium, noſtiſſimũ eſt. Sed quia dicit Meſues in ſyrupo de Mentha. Recipe Abſinthii Romani. Sciendum quòd ferè omnes pharmacopolæ Romæ decipiuntur, ſumentes pro Abſinthio Romano, illud quod in muris vrbs Romanæ [de quo poſt] oritur, de quo minime author intellexit quodque à peritiſ diuerſa Abſinthii ſpecies iudicatur: Et in veritate eſt. Negligentes illud de quo intellexit autor quod in partibus Romæ propinquis oritur. Largo enim modo per Abſinthii Romanũ intelligitur omne illud Abſinthium, quod ſpontè intra Italicum naſcitur ſolum. Quia vt plurimum & Dioſcorides & Galenus & cæteri autores, cùm dicunt aliquid Romanum, intelligant illud eſſe Italicum. Vt exempli gratia: Apud Dioſcoridem cùm citantur Romani, intelliguntur Latini, ſcilicet Itali, qui ſunt veri Latini. Aliud efficaciùs exemplum: Scribitur à pluriſ autoribus & præſertim Auicenna, Gentiana Romana, Pæonia Romana, Spica Romana, & alia plura, quæ non tantùm Romæ non ſunt, ſed nec prope Romam ad multa miliaria naſcuntur. Quæ de re talibus in locis, neceſſariò pro Roma, Italia, & pro Romano, Italicum intelligendum eſt. Quod clariùs oſtendit ipſe Meſues, dicens Abſinthium multiplex eſt, ſed illud quod intendimus nunc,

Tom. III.

eſt Abſinthium Romanum, melius, remotum ab odore maris, & quod oritur in terris liberis. Si igitur intellexiſſet pro Abſinthio Romano, illud quod naſcitur in ruinis vrbs, non dixiſſet: Melius eſt, quod eſt remotum ab odore maris, ſciens Romam non eſſe in maritimis poſitam. Vnde neceſſarium eſt dicere omne Abſinthium Italicum, etiam & quod oritur circa mare [non obſtante quod ſit non bonum] eſſe Abſinthium Romanum. Et ex hoc ſciendum eſt, quod murale iudicio plurimorum eſt malum: vnde pro Abſinthio Romano accipiendam eſt illud, quod [vt dicit autor] naſcitur in terris liberis, habens folia latiora lenia & plana. Quodque non eſt ita aridum, & pluribus Italia locis copioſe habetur, & hoc etiam nunc à Romanis [teſte Dioſcoride] vocatur Abſinthium ruſticum, & Abſinthium abſolutè vbiq; à Latinis, ſue Abſinthium Italicum, vt in Plinio legitur. Quod enim Plinius dixit Italicum, id Meſues, Auicenna & cæteri Romanum dixerunt. Nos dimiſſis omnibus aliis Abſinthiis, tanquam dubiis & incognitis, ſolummodo priuo genere, quod eſt præſtantius cæteris, & pro Romano & pro Santonico vtrumque ſed illud quod oritur in terris mari non vicinis, & montanis, melius eſt. Amaritudo in Abſinthio ſolummodo in ſuperficie conſiſtit, intrinſeca eſt optimi ſaporis cum aliqua dulcedine, quod apparet in cauliculis mundatis à cortice. Hinc enim eſt quod aqua ipſius ſublimate eſt dulcis. Hactenus Monachi.

Fuchſius ex Dioſcoride & Galeno tria Abſinthii genera ſtatuit. Horum primum eſſe ait, quod Romanum, vulgare, ſeu commune vocant; id quod paſſim in Germania naſcitur, quod Allobroges retento nomine vocant, *la Romaine*. Officinis etiam Abſinthium Romanum dicitur Huius generis eſſe quod à Ponto regione, in qua naſcitur, Ponticum cognominetur. In errare ſcribit Monachos, quando in ſyr. de Abſinth. vulgare & ruſticum eſſe accipiendum Abſinthium cenſent.

Abſinthium Ponticum vocat Bellon. Obſ. lib. 2. cap. 12. ac nulla in re diſſerre ait à noſtro hortorum, niſi quod albidius proueniat inter Hieracleam & Iconium. Idem lib. i. cap. 76. ait. Authores laudant Abſinthium Ponticum, quod vidi venale & in uſu in officiis Conſtantinopolitanis, quod reſponder in omnibus Abſinthio, quod in noſtris hortis prouenit, eo excepto quòd Ponticum ſpontè proueniens reperitur. Admirandi nobis occaſio, plurimos noſtræ Europæ dubitantes de hoc Abſinthio nolle pro vero vi: ſed pro eo aſſumere malam herbulam, ſpeciem Abrotorni, nullius efficaciæ, deſeructo noſtro culto, quod verum Ponticum, quo abundant montes inter Ror & montem Sinai.

Prodidit Galenus in m. lib. ii. c. 16. *Abſinth. Ponticum* tum folio, tum flore eſſe longè quàm cætera minore. Equidem nullo alio diſcrimine alterũ ab altero diſſidere crediderim [inquit Math. in Dioſ. lib. 3. cap. 23.] quàm climatis temperie & foliis & floribus noſtrare minoribus, & adſtrictiore facultate & odore. Meſues, vt Sylius doctiſſimè adnotauit, neſcio tamen qua ratione ductus, Ponticum Romanum appellat. Monachi verò qui in eum Commentarios ſcripſerunt, putant, magno quidem errore, id Meſue Romanum Abſinthii eſſe, quod non modò in agro Romano, ſed etiã in vniuerſa Italia prouenit. Plinius lib. 27. cap. 7. Ponticum ſcribit multò

Y.

Italica amariore esse: in quo sanè Galeni sententiæ & refragatur, & errat. Volunt Patres qui Medicum commentati, tantum superficie tenus Absinthium vulgare amarescere, imis verbè partibus dulcescere, ob idque gustu gratum esse. Vnde etiam aquam, quæ ab eo ignium vi distillat, dulcem potius quam amaram sentiri contendunt. Quia in re ipsa naturalem calletate deprehenduntur: nam quod absinthii stillatitia aqua sit dulcis, non ex eo sit (quantum equidem sentio) quòd Absinthium ipsum sit extrema parte amarum, medullitèis verbè dulce: sed quoniam cum exteriores illæ partes, quibus amaror ille inest, admodum sint tenues, ac in vapore facillè resoluuntur, ignis calore tenuiores factæ, non magno quidem labore resoluuntur: euenitque ab hoc, vt stillatitia, quæ inde fluit, aqua omnimodè sit amaritudinis experta. Præterea dulcedo, quæ in ipsa inuenitur, non ab intrinsecis Absinthii partibus emanat, sed eam tantum à plumbeis instrumentis, quibus conficitur (vt diurna docet experientia) provenire comperimus. Nam ipsius dulcedinis qualitas non modò Absinthii stillatitia aqua sentitur, sed etiã in quavis alia, quæ ex herbis temperamento calidis extrahatur &c. Miratur autem subit Matthiolum quòd dicit Absinthium Ponticum non differre à vulgari, & nihilominus diuersæ plantæ figuram ponat pro Pontico in Hist. germ. & post. comm. cum mag. figuris. Matthioli etiam censura in Comichos & ratiocinatio non mihi satisfacit: cum Absinthium non in vas plumbeis distilletur, sed cupreis, cum quibus extrahuntur olea ex seminibus & herbis siccis aqua addita.

Monachi
contra
Matthiol.
defenduntur.

Absinthium vulgare, idem cum Pontico & Romano Absinthio esse, testatur quoque Amatus: in nihilo enim inter se quàm natai tantum differre scribit, & quòd in Ponto tantum procerius refecat. Quod vltimum in Amato reprehendit Apollo rad. i. in Dialacca magna.

Absinthium tertium, Santonicum vocatum à Santonibus. Gallia populis, apud quos magno prouenta gignitur, quemadmodum etiam hodie locis quàm pluribus nostris (inquit Cronenburg. de compos. med.) opinor Absinthium vulgare, quamvis id Syluio inter tria Absinthii genera Veteribus enumerata, non fuisse comprehensum videatur. Aucenna lib. 2. cap. 2. quinque species recenset, sed obscurat magis, quam illustrat.

Vulgare hoc Absinthium, inquit Turnerus part. 1. pag. secunda non esse Ponticum, docere potest [et] Dioscoridis non describar, tanquam passim notum] comparatio aliarum herbarum cum Absinthio, vt Abrotoni & Santonici. Idè probari potest ex Galeno lib. 11. Meth. med. & lib. 6. de simpl. facult. &c. Cum vulgare Absinthium, maius sit & magis factidum reliquis, longissimè absit necesse est à Pontico, oportetque esse potius Marini aut Santonici Absinthii speciem, potissimum Santonici, quòd Santonia propior sit Italiae, Germaniæ & Angliæ, quàm Pòtus, in quibus regionibus, propter vicinitatem, & cœli cõsimilem temperiem, verisimiliter est maiorem esse debere Santonici, quàm Pontici Absinthii copiam. Errorem Matthioli securus est eius simia Amatus Lusitanus, atque in eodem luto hærent Monachi. Idem pag. 12. Si locus sit coniecturæ, nisi folia essent tam magna & ferida, ego magnum hoc Absinthium [vulgare] censerem esse Santonicum, aut spuriam quandam eius speciem.

Vulgare
Absinth. nō
est Ponticum

Gesh. hort. Absinthium commune [quod ad remedia vtilius est] spontè nascitur locis aliquot Heluetiæ arenosis, vt circa Rhenum superiorem, & saxosis montium, vt supra Riuriam lacum Wallestadii, alibique: item in altis quibusdam montibus Bernensium, sed multò minus, frigore, aut alimenti inopia: ita vt species diuersa videri possit: sicuti & aliæ multæ herbæ in montibus altis natæ, iis quæ humilioribus nascuntur, minores, solidiorisque, & crassiusculis foliis sunt, vt Viola nigra, Bechium, &c. Coudenburg. in epist. ad ipsum scribit, se Absinthium Ponticum Veterum, ægrotis tam salutarem herbam hæcenus desiderare. Elle qui pro eo vulgare nostrum horridæ amaritudinis, & adstrictiõnis manifestæ nullius, accipiant: alios verbè Romanum.

Absinth. hoc vulgare, non esse aliud à Romano & Pontico, sequentibus docet in Aduers. Lobelius. Noscitur *αβσινθίου* & *ἀπὸ τῆς*, quia id pecus non pascitur, neque vlli bibitur, vnde *βαρύτερον* (non *καρύτερον*, vt falsò, errore typographi, hoc in loco legitur) dicitur. Cuius veri non nisi duæ videntur differentiæ, amersi multæ sunt similitudines: quod namque vulgari & amariore est, spontè natum, vel cultum, Ponticum est, tam antiquis à præstantia & regione cognomine, tum recentioribus barbaris ab adstrictiõne, quam illi Ponticum saporem, suam, non latinà voce appellant, quem laudabant in Absinthio Pontico, cuiusmodi est vulgatissimum, ubique peruium nostrum: sed naturalibus commendati. Et inter Arabes Mesues interpres idem Ponticum atque Romanum esse verisimè literis mandauit. Vnde pharmacopœorum tam sedula Romani conquisitio & exploratio etiamnum durat. Romanum enim, i. e. optimum, vti Camomillam Romanam, ceteris præstantiorem & genuinam experunt. Quin ne Barbaros istud nomen Romani commentos se ignorare conuerteret nosser Vercellensis Apollo, sciar Romanum istud commendatissimum inter paucas herbas & sacrum plebi Romanæ fuisse, quod quidem victori sanitatis præmio & quasi omine fausto propinabant, vt Plinius auctor. Et quod nostro æuo in Romano agro, antiquisque ruderibus passim visitur, non aliud à nostro est, & vtrumque Pontico idem est, &c.

Bauder. eorum opinioni adhaeret, qui Absinthium nostrum vulgare, scribunt esse Absinthium verum Ponticum Dioscoridis, & Romanum Mesue, & quorundam, qui existimarunt Antiquis fuisse incognitum rusticum: Nostrum rusticum, inquit, verum est Ponticum Dioscoridis & Galeni: pro Pontico aut Romano semper ponendum: poterit dici Ponticum magnum.

Absinthium Ponticum cum Absinthio vulgari contra Galeni sententiam cõfundit Matthiolum, inquit Guilandinus in Theone. Insignem, me hercule, nouitium istum herbariorum ducem, qui tãto temporis intervallo nõdum didicit, binas Absinthii Pontici nomine plantas auctoribus venire. Ex iis altera cum Absinthio absolute prolato conuenit, quod, Dioscoride teste, optimum in Ponto oritur. De hoc intelligit Galenus, quando Absinthii, libro simplicis medicinae sexto, tria tantum genera statuit, neque Ponticum ab absolute prolato distinguit. Altera, Absinthium propriè Ponticum appellatur, non quòd laudatissimum Ponto proueniat, sed quod copiosissimum: quanquam & apud alias gentes nasci, nihil prohibet. Hoc Absinthium auctore Galeno, magis adstringit, quàm cætera, & amarum minus est. Adhuc atrona olet, reliquis factentibus. Postremo, foliis

Absinth.
Pont.
sue.

Absinth.
vulgare
est
cum.

ind, foliis & floribus longè, quàm alia Absinthia minoribus conat. Nec in Ponto tantùm, sed in Pannonia quoque; Romæ item & variis in Latio locis copiosè exir. Et hæc ex aliorum sententia retulisse sufficiat.

Reliquum est, vt nostram de Absinthio hoc vulgari maiore proferamus sententiam. Quin igitur nostri absinthii vulgaris meminerint veteres, vix dubitamus, his Argumentis nixi. Primum cum Theophrastus Absinthium recenscat inter herbas mali odoris & amaras, ac sui tractus oues cam non pascere scribat. Quæ huic omninò competunt. Nec odor omnibus æquis gratus vni, ingratus alteri. Itè quòd Dioscorides vocet *ἄσπιθος*, vel, vt habet Apuleius, *ἀσπιθιον*. Est enim tum multùm amarum, tum etiam cum grauitate amarum. Si præterea cui Absinthio tolia Artemisiæ similia, huic certè sunt, sed paulò maiora. Competunt etiam quæ in Abrotono de Absinthio a. cuntur. Sed conuenit & illud nomen additum ab Apuleio, Absinthium rusticum. Nec illud quoque renuit nomen à Plinio adiectum, Italicum: passim enim in Italia prouenit.

Absinthium dicitur Brunfels. Trago, March. Cord. in Diosc. & Hist. Lonie. (cuius pictura non placet, & melius aridè quam posuit pro Abrotono,) & casalpino. Absinthium vulgare Fuchs. Gesn. app. Lacunæ, H. Lugd. Cast. & Tabernamontano. Absinthium commune Gesn. hort. (cui & Romanum) & Camerario. Absinthium Santonicum, Dod gallico: Absinth. Ponticum Ruell. & Trincanella. Absinthium vulg. Ponticum Ruellii Lobelio Obs. p. 433. Icon. Plant. 75. Absinthium latifolium Dod. Jar. in folio. Absinthium nostrum rusticum Thalso. Absinth. rusticum Apuleio. Absinth. maius & vulgare Clusio. Absinth. commune rusticum Hort. Lul.

C. Bauh. phyt. & apud March. Absinthium 1. siue Ponticum, seu Romanum olicinarum, seu Dioscoridis. Item phyt. Absinthium 10. siue pumilum multifido incano folio: Gesn. Alpinum humile: Pumilum Camerarii Clusio. Varietas est dependens solum à loco quare non separo hæc duò Absinthia: Gesnerus etiam non separauit. Gesneri quoque commune minus ab eiusdem Alpino lumili distingere nolo, id quod Frater fecit, vt sub Absinthio vulgari montano monebo. Absinthium tandem pumilum Camerarii Clusio, non separo ab Absinthio Vallesiano Gesneri, cuius meminit Camerarius.

Ἀσπιθιον Græcis, *ἀσπιθιον*, Comiciis *βερβυκινον*, seu *βερβυκινον*, & *ἀσπιθιον* nonnullis. *Laanah* Hebr. *Amos 5*, *Mirer* & *Meritua* Chald. Arab. Serapioni Absinthium, Stephano interprete *Almaim*, aliis Medicis Arab. *Afenese*, *Securum*, *Ahanlais*, *Barus*, *Et lengi*, *Bululengi* & *Liembal*: ab aliquib⁹ Zuriderdar, quo nomine alii Violas martias, alii Cydonia mala vocant. Quare videant, qui Arabes exponunt, ne quid pro quo interpretentur. Absinthium Lat. *Alvina* & *Absinthium*, ac *Herba fortis*. *Ægypt. somi*. Germ. *weimut*, *Hilf*, *Helz*, *weigenstraut* / *Vndt* seld *weimut*, oder *gemeiner weimut* magis propriè: *weimut* quidem quòd hominibus sua amaritudine omnem alacritatem adimat, aut Venerem inhibeat. Alii tenent nomen hoc à vi & facultate calefaciente adeptum esse, & hinc Saxones *werimpten* vocant. Nonnulli tamen *wer-unmuth* appellant, abigens tristitiam, propter excellentes & multi-varias virtutes & operationes, quibus eam depellat. Belg. *Alfene*. *Brabanr.* *Alsem* & *Alfsem*. *Gallis* *Aluysne*. Tom. III.

de l'Alvina, *Absinthe* & *Forre*. It. *Affenzo* & *Affenzio*: Romæ *Nascientio*, Venetiis *Bon Maestro*, & aliis Italiae locis *Medice*, *Tabern.* *Hisp.* *Affenzio*, *Alfena*, & *Alfina*. Angl. *Common wormewood*. Bohem. *Pelyut*. Polon. *Diokam* oder *Diolin*. Hung. *Zrom* quib. etiam appellationibus reliqua Absinthii genera plerumque donantur.

Absinthii verò nomen Græci ab *ἀσπιθου* [*ἀσπιθου* malè legit H. Lugd.] id est, contrèctando per antiphrasim deflexerunt, quòd nullum animal ob exitiam amaritudinem hanc herbam attingat: quam ob causam etiam *Bathypieron*, seu *Barypieron* nominata est. Veteres Græci *Comiciis ἀσπιθιον*, quasi impotabilem dixerunt, quòd hanc nemo propter inligentem amarorem bibere possit.

Prouenit ferè vbique, & seritur, & per se quoque in hortis nascitur, autore Matthiolo; Clusio verò passim per Hungariam, Austriam & reliquas vicinas prouincias, Absinthium illud maius, quòd reliquæ etiam Europæ familiare est. Saxosâ tamen amat, montosâ, & inculta, teste Dodonæo: non rarò prouenit circa aggres. Vbique & omnibus regionibus vulgare. Clarauallis locus in territorio Lingoneni, non longè à fluuio Alba, antiquitùs dicebatur vallis absinthialis, propter abundantiam tunc ibi Absinthii copiam, vt legere memini in vita S. Bernardi l. i. cap. 5. Absinthium vulgare passim habetur in hortis & muris Castri, vnde transtuli in Hortum Ill. E. C. Montbelgardi, vbi copiosè colitur: optimum prouenit spontè in monte *Ruched*, s. ditionis Episcopi Porentutenensis non longè à Blaumontio. Montpelii in hortis, & spontè inter Montpelium & Lugdunum: in ditione Basilienensi inter *Liechtâl* & *masserfal*: Basileæ quoque spontè in Sabaudia inter Lugdunum & Genueam copiosè non longè à *Cormon*. Lugduni & Geneæ, vbi vocant *du gros fort*, abundat in hortis, virens mensè Nouembri, & adhuc Ianuario. Fallicur Turnerus, dum ait non prouenire in montibus. Absinthium, inquit, vulgare non in montibus, sed circa vrbes, fossas, vialque publicas, & locis cultis nascitur.

Lectores videant vires attributas Absinthio à Veteribus vt Diosc. Galeno, & aliis, antè recitatas, quas existimamus respondere viribus nostri Absinthii latifolii. Cæterum, vt auctor est Tragus, flores Absinthii vino decocti & potis, aut in Autumno vinum ex Absinthio confectum, quòd Absinthites vocant, continuò vsurpatum, appetitum edendi facit & fastidia discurit, quòd non ignorant vinosi, qui vt appetentiam cibi conciliant, vinum eiusmodi potare consueverunt. Absinthium cum Romano Cymino in vino decoctum & calidum haustum ad tormina & stomachi dolores facit. Commemoratas facultates atque distillatæ adscribunt, quanquam non periunde validarum sit visum, quippe quæ inferioribus & pueris [qui omnes fortes medicinas ferre nequeunt] exhiberi debeat, mensurâ quatuor aut quinque cochlearium. Absinthium contrarias habet vires, nam alium duram emollit, laxam verò coëctet. Opiliones flores Absinthii reficcatos & cum sale tritos pecoribus & ouibus deorandos obiciunt: nam ex longa obseruatione perceperunt, Absinthium omnibus internis affectionibus mederi, neque tantùm dolores mitigare, sed & queis noxia expellere quib⁹ nunquam pecora nô minus quàm homines infe-

Locus & tempus

Turneri lapsus

Vires

Apperimus

Tormina Agbillat. na

Dosse Vires contraria

*Dolor capitis
Oculi. Au-
res*

*Mures.
Conices.*

Febres

*Sanguinis
Domiuit.*

*Obstru-
tio
Vul-
væ*

Succus

Aqua.

Syrupus.

Vinum.

stantur. Aqua Absinthii lineis linteolis tempo-
ribus illita, dolores sedat ca pitis, qui exfrigida
oriuntur interperie: eadem vesperi instillata
oculis & auribus, claritatem illorum adiuvat, &
dolores harum tollit: dentium, auriumque dolo-
res decoctum, vaporis suffitu compescit. Quidam
succum Absinthii linimentis le siberniorum, ad-
uersus mures tuendi gratia imponunt. Absinthium
aqua decoctum, cimices abigit, si illo inferiores
lecticæ partes illinantur, quod alia quoque ama-
ræ herbæ præstant. Aduersus diuturnas & pro-
rogatas febres, præsertim tertianas magno sape-
numero præsidio fuisse testatur Dodonæus: ne-
que enim ventriculum tantummodo confirmat,
aut cibi appetentiam excitat, sed & iocinoti ro-
bur conciliat, ac ipsum ab obstructionibus expedit,
& vitiosos humores per urinam expurgans.
Conferre præterea Absinthium plurimum etiam
his, qui ex licne sanguinem profusum vomunt.
Pellit præterea & interaneorum vermes, nõ modo
in toto assumptum, sed & foris admotum, ad-
versatur omnibus: Vestes etiam à tineis con-
fermat: cum oleo corpori illitum culices abigit.

Solenander dixit se obseruasse, quibus in pa-
gis circa sepes frequens Absinthium luxuriat, in
iisdem habitatores obstructionibus naturalium
viscerum, ventriculi infirmitate, suffusione bilis
plurimum ita affectos, vt facile, nisi prædicte
herbæ vsu, viscerum meatus referentur, ceteris-
quæ hile eadè robotantur, firmanturque, in icte-
rum primum, post in aquam intercutu exorbitet.

Gabr. Fallop. ad purganda corpora non fuit
solutus vti Absinthio. tum quia leuicam admodum
habere facultatem purgatoriam aestimabat, tum
quia ingratum nimis iudicabat. Sed contrarium
nos hodie experientia docet. Pluta de Absinthio,
qui desiderat, legat Aug. Ferrer. Castig. præctand
cap. 7.

Absinthii succus fit in Vere, vel Autumno, foliis
tritis atque expressis, deinde parua coctione & resi-
dientia purgatante repositione in vase angusti
oris, superfuso oleo digiti crassitudine, vel in vesica
inspissatus, seruetur per annum. Succus differt
ab herba: hæc enim adstringit, ille verò magis a-
quosus detergit. Succum calidum ait Weckerus in
primo gradui. Herba circa finem Maii colligitur,
contunditur, atque in vini pauca quantitate
macceratur per duos, vel tres dies: deinde in a-
quæ feruentis vapore destillatur: vel per se absq;
vino distillatur. Ad eadè prædicatur ad quæ herba,
ceu iam supra dictu. Aqua verò ex Absinthio
vitteis organis & tepente balneo elicita, stomachi
& iecinoris infarctus mediocriter expedit, &
quod in vcnis bilosum est, per urinas expurgat:
iuuat arquatos, menses morantes ciet: stomacho
negotium nõ facit, capiti non nocet, autore Rubeo.
Syrupus de Absinthio recipit Absinthii
Romani lib. f. Rosarum rub. Vnc. ii. Spicæ Indicæ
Drach. iii. Vini clari veteris, Succu citoniorum,
singulorum lib. ii. semis. Macerantur in vase mar-
moreo, aut fictili denso per noctem vnam: deinde
decoquuntur. Colaturæ adduntur Sacchari l.
ii. Ita confecit f. a. Mesues. Ventriculum robotat
& iecur, aliæque instrumenta nutritionis, appetentiam
excitat: contra regium morbum prædest, status discutit,
humoresque per urinam pellit.

Multiplicem atque adeo quotidianam, non
modo ad voluptatem, ad honorem, ad luxum, ad
ebrietatem, iam olim fuisse factinorum vinorum
apparatum, atque vsuum Veteribus, sed ad conser-
uandam insuper & restituentam salutem, inpri-

mis necessarium, cum ex Dioscoride, Galeno, ce-
terisque Græcis tum ex Columella, Constantino,
Plinio, & aliis Latinis Scriptoribus, euidenter de-
monstrari potest. Qui etiam aliquot retro annis,
quorundam negligentia oblitratas sit, non pro-
pterea in vniuersum est omittendus, quandoqui-
dem haud pernicenda auxilia, ex eo absque cor-
porum labefactione, & fastidio consequi possunt:
vt merito quispiam iuuandi proximi artem exi-
miam, in vino demittitur. Hoc itaque nos cog-
noscentes, eiusmodi vinorum genera suis sim-
plicibus passim inferimus, quorum præcipua in
paruis affectibus, confecturo, familiari culina-
rioque vsu & remedio, nobis esse queat. Proin-
per merito de Absinthio, fama nunc plerisque om-
nibus celeberrimo, post hæc agemus. Id variè pa-
ratur Dioscoridi, sex diuersis scilicet modis.

Cæsar Constant. lib. 8. cap. 20. Absinthii Pontici
tuli drachmas octo, linteolo non valde denso, il-
ligatas in amorpham (quæ libras octo viginti Ro-
manas continet) vini conicit. Plin. l. 14. c. 16.
Absinthii similis libram, quadraginta multi sex-
tantis, ad tertias coquit. Ita multiplices apud
antiquos, huius condituræ vsus fuerunt, quæ-
madmodum etiam ætate nostra: nam quidam
vindemiarium tempore, Absinthium vulgare no-
strum recens, quidem atridum indeterminato põ-
dere in dolium mundum conicitentes, mustum
[quod omnino esse debet album, maturum, bene
expressum] affundunt, & ita simul ad Solem
feruendo, fermentandoque, per hyemem, seponunt.

Interea si inde quippiam depromitur, tur-
sus musto implentes, appetente tempore verno,
colant. Alii initio mustum lento igne coquant,
cum Absinthio, ad tertias diligenter despumando,
deinde torculari potenter exprimunt, & herbam
in eodem musto renouant, postea donec
deserbuerit, hiatus superne relicto, sinunt: post-
remò studiosè occludunt, ne transpiret. Alii
herbam sacculo comprehendentes, in feruidum
mustum deponunt, simulque per fermentationem,
Absinthiten conficiunt. Qui sanè modi vt
sunt efficacissimi in omni factinorum vinorum
genere, ita in primis retinendi ac confectandi.
Etenim quemuis odorem, colorem, ac saporem
vinum simplex purum facile attrahit, quia calo-
rem in se continet, quo alliciendi potentiam, natu-
ramque obtinet. Sum qui quouis anni statu,
siccat Absinthii, linteolo deligati partem, vi-
no defæcato, pro suo quisque arbitrio, madefa-
ciant, aut in eo ipso, occasione, siue necessitate
sic fetente, ad horas aliquot, in vase occluso, sus-
pendant, mox in vsum vertant. Nonnulli aroma-
tata admiscunt, velut necessarium arbitrat
Cronemburgius, Veteres secutus. Breuiter, tot
sunt hodie condiendi eius ritus, quos reperiunt
ænopolia, & hominum ingenia: nam vix
paucos hodie inuenias, quos eadem parandi nota
inuenit. Et notum est alioqui illud Horatianum
lib. epist. 2.

*Tres mihi conuina propè dissentire videntur
Poscentes vario, nulli òm diuersa, palato.*

At noldus Villanouanus Philosophus ac Medicus
suo seculo doctissimus ad extremum libelli de
vinis, hoc ipsum copioso elogio illustrauit. Aë-
tius quoque Amidenus triplici scriptura Absin-
thiacæ præparationem, ad status & sterora eua-
cuanda, ad bilem flauam, atque pituitam seor-
sum educendam, nobis scriptam reliquit, lib. 3.
cap. 69. & sequentibus. A quo accepit Actua-
rius & Marcellus lib. de med. cap. 30. ponderibus
rebusque subinde rancem mutatis. Sed admira-
tioque

cepto quòd destituatur omni odore & sapore: colitur in Belgicis hortis.

Abfynth. spurium Dod.

Dodon. lat. in fol. *Abfynthium spurium* externum secundum, foliis caulibus, florèque vulgare latifolium refert, sed odore & sapore destituitur, vnde inispidū appellatur, in odorum, & fatuum. Quibus locis aut quā regione huiusmodi nascatur, nondum cognoui: in studiosorum tantum hortis à me repertum. *vs* differt tantum odore & sapore à vulgari, vt Dodonæus & alii dicant, quid opus erat figurā, ac eā, quæ ab aliis pro alia planta ponitur nempe à Lobelio pro *Artemisia* specie.

Vidi (inquit apud Gesn. horti Coudenbergius) *Abfynthium* in alieno horto, vulgato tota facie, ac colore ad eò simile vndiquaque vt ouum ovo, planè tamen inispidum.

C. Bauhin. not.

C. Bauhin. Phyt. *Abfynthium* 4. siue inispidum primum Gesnero, & Lobelio inispidum, Pontico lupino simile, sed gustu expers. Sed cur dicitur lupino simile non video, quandoquidem præcedentibus, vt apud Gesnerum, vulgato simile dicitur.

Virce

Vt sapore & odore destituitur, ita vix vilius qualitatis calidæ, multò minus expurgatricis facultatis aliquid possidet. Summopere cauendū esse monet Dodonæus, ne tale aliquod (si alicubi occurrit) pro legitimo colligatur. Odor perpetuò consulendus, atque vnà sapore.

Cautio.

ABSINTHIUM MARITIMUM LATIFOLIUM, siue Matthioli.

DENSis cubitalibus & altioribus fruticat, iisque lignosis, albicantibus, & magno foliorum agmine stipatis: folia verò tota incanā lanugine pubescit, modo integra & Oleæ foliorum æmula, delicata, modò in duas, tres, aut quatuor lacinijs diuisa, odore *Artemisiz*,

nec ingrato sapore: *corymbi* lucei, minores, quàm *Abfynthii* vulgatis, *semine* minuto: *radix* lignescit.

An Hermolao Coroll. 452. *Abfynthium* marinum, siue *Seriphium*, *Abfynthio* quàm *Abrotono* similis:

Matthioli Absynthii marini descriptio.

Αψίνθιον θαλασσιον, *Abfynthium* marinum, cum primum è terra erumpit, inquit Matthiolus, folio est *Abfynthio* simili, crassiore tamen. Sed postquam adoleuerit, & caules ediderit, mutatis in longum foliis, iisque præsertim, quæ vbique caulem ambiunt, *Abrotonum* æmulatur, non tamen foliis est ad eò paruis. Semen profert exiguum, copiosumque, *Abrotoni* modo inter folia erumpens, atque in summitate caulis ferè racemosum, amari & adstringentis gustus. Eadem

in post. comm. cum mag. fig. In Ital. vocat *Afferizo* marino. In Hist. verò germ. ait. *Meerwermur* prouenit apud mare, minora habet folia communi *Abfynthio*, præcipue in caulibus. Hæc folia magnas habent diurturas, cineritio sunt colore, & lapotis amari, ab vna radice multos emittit caules, tenues, rotundos, albicantes, qui in extremitatibus ferant femina densa, lutea, & amara, multò minora quàm in aliis generibus. Multas habet tenues radices, non profundas: tota planta grauis odoris, non nihil adstringit. Eadem habet *Matthioli* in *Epit.*

Nullibi *Abfynthium* maritimum vidi (inquit Turn. part. 1. p. 11.) tam lato folio, vt exhibet *Icon Matthioli*. Existimo cum loco *Abfynthii* maritimi proponere legitimum *Artemisiam*, quam in Italia in littoribus vidi.

Contra Matthioli

Lobel. in *Aduers. Artemisiam* marinam (ita quoque in *Icon. Plant.* p. 765.) vocat, cuiusque semen similis *Abfynthio* communi quàm *Artemisiz* tradit. In *Obs.* p. 436. *Seriphium* vulgare, *Dioscoridis* perperam putarum: *Artemisia* marina tenuifolia, P. 441. picturam habet pro *Artemisia* marina *Aduersariorum* pag. 341. & duabus picturis foliorum varietatem demonstrat.

H. Lugdun. error.

Hist. *Lugdun.* pag. 943. *Abfynthium* *Seriphium*, seu marinum *Matthioli*. Pag. 946. *Abfynthium* angustifolium *Dodonæi*, quod præterque *Abfynthium* *Santonicum* esse volunt: alii *Artemisiam* marinam. Pag. 951. *Artemisia* marina *Lobelii*, quam pictam dedi nomine *Abfynthii* angustifolii *Dodonæi*. *uens* bone vir, si pictam dedisti, cur eam repetis: tres figuras, tresque descriptiones, vnus plantæ habes.

An *Clusio* in *Pannon.* & *H.* post. *abfynthium* marinum *Parauinum*.

C. Bauhin. Phyt. *Abfynthium* 11. siue marinum *Lauendulæ* folio, ludens folijs, in hortos translatum, *Parauii* collectum.

Tabern. *Icon.* & *H.* *Artemisia* marina, *Meer* *Beysia*. Item: *Artemisia* marina maior, folio *Artemisiz* angustiore & minore: *Artemisia* marina minor, folio *Lauendulæ*. *Tabernaontanus* habet figurā tantum vnā ex *Matthiolinis*, *Abfynthii* eius marini folio non viso: an bene autem distinxerit iudicent *Lectores*.

Locus & Tempus

Abfynthium maritimum vidi *Esslingæ* apud insignem pharmacopœum *Volmarium*, ex cuius ramo est pictura per *Camerarium* posita in *Hist. germ.* & *Epit. Matthioli*, vt iam dictum, in qua parte folia erant simplicia & non diuisa: *Abfynthium* hoc *Seriphium* folia superiora habet *Oleæ* ferè similia, candida, hirsuta. Vidi *Parauii* in horto *D. Cortulii* in quo mirabiliter variant folia: quædam enim inferiorum non sunt diuisa, quædam verò sunt diuisa. Eadem varietas in superioribus quoque cernitur. Idem, ni fallor, cõspexi in horto *D. Robin* hortulani regii *Luteriæ*, & postea apud *Generos. D.* à *Schvende* in *Bourque* ad *Rhenum*, à quo habui plantandū in horto *Ill. E. C. Wir.* *Montbelgardi*: vidi etiam *Esslingæ*. Si *Matthiolo* credimus, *Seriphium* prouenit in quàm plurimis tam *Tyrreni*, quàm *Adriatici* *Pelagii* littoribus, præsertimque *Aquilei* ensibus & *Tergettinis*.

Calidum sicum esse scribit *Dodonæus*, sed tamen haud intensè, multò certè minùs, quàm vel *Abfynthium*, vel *Lauendulam*.

Tempus

Abfynthium Seriphium Turnerii. *Abfynthium* vulgare, inquit *Turn.* part. 1. pag. 7. maius est, grauioris odoris, minulque adstringens

gens,quam Seriphium. Cum igitur Seriphium maius sit,minus habeat adstrictionis, grauiorque sit odore quam Ponticum, vulgareque in omnibus hisce superet Seriphium, necessarium sequitur Ponticum differe a vulgari, non tantum natalibus, sed etiam magnitudine, odore, adstrictione ac illud docetur falsum esse, quod ait Amatus, nempe Ponticum maius & procerius esse vulgaribus Absinthiis. cum aperte Galenus contrarium doceat. Idem p.9. Alterum Absinthii genus, dicitur *Abinthiu dactylon*, Latini Absinthium marinum, aut Seriphium, etiam in quibusdam codicibus inueniam Seriphium. Verum cum Seriphus ipsa insula sit, videretur Seriphium potius nominandum esse Absinthium, veluti tanam dicimus Seriphiam, hoc est, mutam, &c.

ABSINTHIUM PONTICUM
vulgare, foliis inferius albo.

Numerosas parvas, & crebris fibris intertextas, lignosas, sapore aromatico præditas: caules verò ex eadè radice plures erigit, cubitales & sesquicubitales, teretes, glabros, virecentes, aut ex virore rubefcentes, canescentescunt, frequentibus adnatis, ab imo ad summum vsque ramosos: folia non minus tenuiter incisa quam Abrotoni, sed breuioribus, concinnioribusque segmentis, breui lanugine pubescunt, potissimum infernâ parte, quæ & magis canescit quam superior, odore suauis, sapore subamaro: *corymbi* quàm in vulgari Absinthio minores,

melini, foliis vehementiorem spirant odorem. Absinthii Pontici duplex genus tradit Clusius tam in Pannou. quàm Hist. postrema. Vnum enim planè incanum est, quo potissimum Viennenses officinæ vtuntur, tanquam nobiliore, ita

enim sibi, persuadent. Alterum purpurascens habet cauliculos, folia non adè incana, sed infernâ parte viridiora: id à nonnullis superiori præferretur: existimo tamen naturales istam varietatem duntaxat parere.

An Syluio in Mes. lib. 1. cap. 12. Absinthium Ponticum seu Cappadocicum Dioscoridis & Galeni dicitur, Melue Romanum? An eadem de compos. med. Ponticum, quod Romanum Mesuicini vocare scribit, quodque hodie passim videri testatur?

Cordo in Hist. nominatur Abrotonum candidum, seu fœmina, & hoc titulo ab eo etiam describitur. Gesnerus addidit figuram, quæ non falsificat.

Absinthii multa sunt genera, inquit. Fuchs. de comp. med. lib. 1. vbi autem apud Veteres Absinthii mentio incidit, non vulgare & quod omnibus notum est, vsurpandum erit, sed Ponticum: quod non est, nisi id quo hætenus Sepalsarii pro Abrotono fœmina ad sua medicamenta vsi sunt. Comam tantum cum floribus ad medicamentorum confectionem adhibemus.

Pro Abrotono minori describitur à Trago in Hist. lat. In Hist. verò germ. vocat *Ein schön Stabwurz*, existimauitque primò [& rectè] esse Absinthium, nunc verò Abrotonum Theophrasti lib. 6. cap. 7. esse posse sibi (falsò) imaginatur.

Matth. in Icon. Absinthium Ponticum, Græcis *Abinthiu pontikon*, Ital. *Absinthio Pontico*, in Hist. germ. *Pontischer wormurz*. Camer. ad Epit. Matth. ponit nouam iconem, Absinthii titulo; Ad cuiusdè verò Hist. germ. duas icones, quas Matthioli figuræ non præferimus. Ponimus & nos duas, nõ vt diuersarum plantarum, sed quia ita sculptas accepimus.

Gesn. de hort. Abrotonum fœmina à Cordo existimata, Absinthii genus potius. An eadem Absinthium Romanum officinarum Coudenbergio? Eidem Absinthium Ponticum Fuchsii, non multi amaroris, spontè proueniens Tubingæ, astrictionis cuiusdam particeps.

Ex Galeni lib. 11. m. m. & 6. simpl. patet, inquit part. 1. p. 7. Turnerus eam plantam, quæ in Anglia Occidentali *Herbe Cypres*, i. e. Cyparissus, vel Cupressus herba dicitur, circa Londinum Absinthium Romanum; Pharmacopœis Antuerpiensis & Mesuæ Absinthium Romanum, Coloniensibus *Græue cruyt* esse verum Absinthium Ponticum, neque magnum illud vulgatum fœtidum Absinthium, esse Absinthium illud, quod pro Pontico proponit Galenus. Et post, si Matthioli, sicuti debuit, Galeni auctoritatem curasset, debuisset, quodlibet trium (præter vulgare Absinthium) Absinthiorum, aut duorum saltem pro Pontico recipere potius, quàm vulgare: cum præsertim vidisset duo hæc genera, vnum quidem Romæ, alterum aut in Italia, aut in Germania, aut saltem apud recentiores Germanos, præcipuè Fuchsium, & Tragum, sub nomine Abrotomi fœminæ descriptum. Item p. 12. Herbâ illâ, quam olim Santonicum Absinthium credidi, puto fuisse Romanum mihi tum temporis ignotum.

Dod. Gall. Absinthium Ponticum. Lat. in fol. p. 24. Absinthium tenuifolium, quod ait vulgò Romanum Absinthium, & *Roomsche Absinth* seu appellari, & hoc nomine compluribus medicinam facientibus ac pharmacopœis innotuisse, qui hoc Absinthio Pontici loco vtantur. Videri verò Ponticum illud esse, quod à Galeno m. m. 11. descriptum sit. Differens porò hoc Ponticum

Abrot. candidum seu fœmina Cordo.

Abynth. Germanicum Matth. Gesn.

Abynth. Pont. Matth. Gesn.

Matth. Gesn.

*Absinth.
Romanum
Cronem-
bergio*

esse, ab eo, quod à Dioscoride comendatur. Nam Dioscoridis Ponticum, ex primi generis, sine Latifolii esse numero: Quod & Galeni 7. simpl. cap. de abrotono affirmet.

Cronenburg. Absinthium Romanum, quod alio nomine Ponticum vocari ait, ac multò minus amarum dicit, in compos. med. accipit, simpliciterque Absinthium intelligi tradit.

Lob. in Obs. p. 436. pingit his nominibus. Dioscoridis Galatium Sardonium Absinthium, perperam Santonicum vulgi, est Absinthium Romanum falsò creditum, Abrotonum candidum Cordi, & farina Fuchsi, foliis & similitudine quadam Achilleæ, Ponticum Absinthium Dod. & Fuchsi. Santonicum Ruellii. In Icon. Plant. pag. 755, hoc titulo. Absinthium Galatium Sardonium Dioscoridis.

Cæsalpino dicitur Absinthium Santonicum virens in horto Pisano, allatum ex Gallia, vbi indigena Abrotonum vocant.

Tabern. Icon. & Hist. Absinthium Ponticum Galeni, *Ponnscher wermuth*: Absinthium minus, Absinth. tenuifolium, Auerthoè Absinthiu, *welschen wermuth* vnd *Grabkraut*.

C. Bauh. Phyt. Absinthium 6. siue Ponticum tenuifolium incanum.

Locus & tempus.

Horto Lutit. Absinth. Ponticum vulgare.

Absinth. nos.

Absinthium Ponticum, inquit Match. nascitur plurimum in Ponto: quin etiam in Vngaria & Bohemia. Temere quidem meo iudicio asserit Matthiolus in Ponto provenire, quasi ibi observarit. Idem fortè facit Dodonæus, cum ait. In Mylia, Thracia, Pannonia, aliisque vicinis regionibus frequens: in Belgio & Britannia hortense est: Autumno flores, semênque profert, paulò pòst Hieme aduentante herba marcescit, vegeta interim radice, à qua Vere folia caulesque rursus exunt. Nonnullis Germaniæ locis frequens, teste Lobelio, in Flætriæ & Angliæ hortis copiosa, & vsu multo expectata. In Galliis etiam ad o haberi in hortis copiosè. Tubingæ spontaneum est, non longè à fluvio Nicaro. Florentiæ in horto Nicolai Ferrarientiis: Lugduni in hortis frequens, vt & Genevæ, vbi vocant *du prinfort*: Montbelgardi *du petit Cypres*. Absinthium tenuifolium quod doctissimi Medicis & Pharmacopœis Romanum dicitur provenit in Germania apud Wormaciam, non longè à pago *hoseleche*, item circa Spiram apud locum dictu *heylg graben* / authore Turnero. In Anglia verò, Frisia, & Germania inferiore, quodidem sciat, in hortis duntaxat nascitur. Spontè crescit non solum multis Pannoniæ, sed etiam Austriæ locis atque Viennensi agro, cum in saxosis, autum in salebrosis granineisque desertis agris, autore Clusio.

Vites & Vitis

Hydrop.

Conferma preparatio

Ponticum Absinthium efficacem vim obtinet ad aquam intereutam, vt Matthiolus iam sæpius experimento compertum se habere scribit. Equidem quosdam se novisse ait hydropicos quasi deploratos, qui ex longo esu comarum eius, quæ ex saccharo adseruatæ fuerant, sanitati restituti sint. Eius parandi ratio hæc est. Sumito comarum recentium Absinthii Pontici libram vnam: Sacchari albisini libras tres. Comas illas tundito in mortario lapideo: deinde iis oprimè tuis saccharum in puluereim tritum adiecto. Rursus omnia simul tantisper tundito, donec in vnù corpus redigantur: & deinde pixide vitrea recondita insolentur per mensem. Ex Absinthio ita saccharato, semuncia quotidie assumatur tribus

horis ante cibum. Lobelius ridens Matthioli ait: *Roonsche Alsten* conseruam, in officinis Antuerpianis & Belgicis paratam, mulierecula multo medica & clinicè libentius emunt, quia non ita amaram, facilius deglutiunt: Deceptæ quidè, nam si caret amore, igitur & facultate amica, & grato colore. Calidum est ac siccum, inquit Dodonæus, amaritudinis quoque, sed multò minoris, quàm latifolium (Absinthium), adstringendi autem vis in eo superat. Vino impositam vetriculo vtilem statuit Camerarius.

ABSINTHII SPECIES QVIBVS DAM,
Chamæmelum Chrysanthemum Fuchsi.
CAP. LXIV.

Simplice & singulari est *caule*, ferè cubitali, tereti, glabro, per quem ex interuallis *folia* nascuntur, Chamæmeli nobilis similia, tenuiter incisa: paulò supra medium caulem summo tenuis, alternatim pullulant *flores*, corymbis Abrotoni similes, inferiores quidè femuncialis.

Defecti

& longioribus pediculis nixi, superiores verò breuissimis hærent, & veluti cauli apprimuntur: *radix* lignosa, tortuosa. multiâda, fibrata.

Chamæmelum chrysanthemum vocabat defecti-
pram iam plantâ Fuchsius, cum apud eum esse. Vi-
di olim & collegi Eslinge in horto D. Volmarii
Pharmacopœi.

*Cham-
melum
Fuchsi*

Dod. in fol. lat. pag. 32. Reperitur in quibusdâ frig. dis Heluetiorum montibus, quod præ cæli rigore non atollitur, sed per terram serpit, vnde supinum à nonnullis dicitur.

Lob. Obs. p. 434. Absinthium Ponticum supinum Herbariorum n. cauliculis procumbentibus, vnde supinum vocatur, folio & semine Absinthii arborecætis, odore suavissimo, gustu aromatico, amaricante.

*Absin-
thium
supinum
herba
Lobeli*

Tabern. Icon. & Hist. Absinthium repens, *frieder wermuth* / Absinthium arborecæti simile, Absinthium supinum siue minus supinum.

*Absin-
thium
repens
Tab.*

C. Bauhin. Phyt. Absinthium 2. siue Ponticum supinum, Gelsnero supinum, & Lob. Ponticum supinum. Itan Absinthium 7. siue Ponticum repens, Absinthium repens Tabern. quod Eslinge in horto D. Volmarii repentis nomine accipi, inquit C. Bauh. licet sint qui Chrysanthemum vocitent.

ABSINTHIVM PONTICVM ET ROMA-
num quibusdam, aliis Seriphium, & variè
de eo sententiæ.

CAP. LXV.

Absinthium hoc attulit mihi frater C. Bauhinus, qui Absinthium marinum ex Lio tico denomi-

denominabat, ac aliquatenus nostrati simile aiebat, *foliis* minoribus, diuisuris longioribus, tenuioribus, & angustioribus multo, candidis.

Dedit hoc idem Metis D.S. Albinus Medicus insignis iā dicto titulo. Claudius verò Rocardus insignis Pharmacopœus, qui libellum de Absinthii doctissimum conscripsit, Troiæ mihi obtulit pro Pontico vero eandem plantam, & aliam pro Romano valde similem.

Camer. apud Matthiolum in Hist. germ. & Epit. Absinthium Seriphium vulgò dictum, habet folium separativè pictum, quod responderet Absinthii prædictis.

Absinthium murale Monachorum in Mel. dist. 6. cens. 179.

Turn. part. 1. p. 6. Alterum Pontici Absinthii genus in rudicibus Romanis proueniens. Figuram autem habet, cui titulum fecit, Absinthii Ponticum Romanum natum, ex qua nihil certi colligere possit, quia mala: præterea eandem iterum ponit p. 10. pro Ablinthio marino.

Gesl. de hort. Goudenbergius in Epist. ad me. Absinthii Romani [inquit] ramulum, dedi olim Guill. Turnero qui Anglico suo herbario eius imaginem inseruit: sed perit mihi cum plâra absque femine, Hyemis iniuriâ, nec id deinceps quavis diligentia licuit recuperare. Forma tota cum vulgato Absinthio conueniebat, foliis tantum paulo minoribus. Romæ semen accepit.

Anguill. epist. 10. de hoc dicit: Absinthium Sardonium, quauis multi Santonicum vocant: In ea Franciæ parte nullum inuenitur Absinthium, quod descriptioni Dioscoridis respondeat. Galaria est in Asia nunc Natolia dicta, in qua Sardonum regio: Absinthium ibi nascens idem est, cum eo quod inuenitur in Bosnia & in Hungaria, respondens descriptioni Dioscoridis. Hoc non reperitur, nec in Francia, nec in Italia.

Dodon. gall. Absinthium Ponticum quibusdâ, in his regionibus [in Gallia] in quorundam hortis.

C. Bauh. phyt. p. 670. Absinthium Ponticum Belli, Absinthium Creticum, de quo hæc Bellus ex Creta scripsit. Absinthium in hac insula frequentissimè prouenit, perpetuoque viret, odorem gratum spirat, nihilque amarum est, aut si quam licum amaritudinem habet (in viridi enim nulla percipitur) ea valde obscura est. Ab asinis & pecoribus, omnibusque brutis valde expetitur. Folia tenuia profert & multum diuisa. Ego legitimum Ponticum esse existimo. Vocatur ἀπθία Apthia, & non ἀκόθια, quemadmodum Anguillarus in Græcia vocari aliquando perperam scripsit.

Tab. Icon. & Hist. part. 1. p. 1. Bergwoer muth / aut Römischer weimuth / Absinthium montanum, seu Romanum: differt tantum à vulgari paruitate: est enim duos aut tres palmos altum, eadem amaritudo, sed gratior, odor non ita grauis: prouenit passim in multis Germaniæ locis montosis, hoc esset semper à Medicis & pharmacopœis fumendum: eo tamen deficiente accipiendum quod supra muros prouenit, & in ruinis, aut saltem in agris siccis, & soli expositis. Absinthium montanum peritis Medicis, & circa stirpes bene versatis. Dioscoridi, Aëtio, & Paulo Æginetæ Absinthium Ponticum, Melue Romanum, Plinio Absinthium Italicum: & quamuis prædictis præferatur Ponticum. III.

cum, Romanum & Italicum, quod vnum & idè Absinthium est, nostrum montanum nihilominus formâ & viribus non differt, nec necesse est Ponto, vel Italia accersere. Errant qui discrimen quarunt. Serapioni cap. 14. simpl. & Metarugie Arabico Medico apud eum Cuscute Romanum. Hæc Tabernamontanus, qui pro Absinthio montano, Lobelii figuram habet, cui titulus, Absinthium vulgare Ponticum Ruellii & Dodonæi Absinthium latifolium: quod Turnerus posuit pro Pontico & Seriphio, ponit pro Absinthio marino.

An Celsus lib. 12. cap. 2. Absinthii alterum genus in collibus argillosis, vbi alia nulla vivit planta, frequens in agro Senensi? Hoc breuius, inquit, at multò tenuius vulgari: paucioribus ramis, ac feminibus odoris minus ingrati, ac saporis. Ex Dioscoridis, Galeni & Plinii verbis patet, Absinthium hoc exiguum, quod apud nos incultis nascitur argillosis locis, esse quale Ponticum traditur.

Synonima

Tab. not.

ABSINTHIUM SERIPHIVM TENVIFOLIUM marinum Narbonense.

CAP LXVI.

Defcriptio
Absinthii quod Seriphium Dioscoridis legitimum mihi videtur, multis fruticat virgulis, cubitalibus, lignescentibus, incanis: per quos *folia* sunt crebra, tenuissima & sicca, latiora tamen quam Alpini Absinthii Gesneriani, cuius foliis alioqui sunt satis similia, minus tamen candida sunt mei Seriphii, sapore saluginoso cum amaritudine: at primùm pullulantiâ, succulentiâ sunt & viridiâ: *femine* grauidum euadit minuto.

Clus. in Pannon. p. 554. & hist. post. nominat Absinthium Seriphium Narbonense & Hispanicum, ac idè nusquam nisi in mediterranei maris litoribus obseruasse meminit: hoc præterea graucolentiâ atque sapore Misnense superare ait.

Eadem ferè Dodonæus tradit. Absinthium Seriphium, inquit, circa littora exit maris mediterranei in plerisque Europæ prouinciis, veluti in Narbonensi Gallia, graucolentius est, ac minus candicat, quam Seriphium Belgicum.

An Camer. ad Epit. Matth. p. 457. & ad hist. germ. tabellam habet hoc titulo: Absinthii Santonici species maiuscula & longiusculis foliis?

Mirror à Lobelio tum in Aduersariis tum in Obseruationibus omisam nostram plantam, de qua hoc capite verba facimus, nisi voluerit eam

comprehendere sub Serpitho vulgari: ait enim Absinthium Xantonium vulgare in Gallia, non multum differre à Serpitho vulgari.

Dodon. Absinthium Serpithum, circa littora exeuus maris mediterranei in plerisque Europæ prouincijs.

An Cl. Roccardo Absinthium tertium marinum?

C. Bauhin. Phyt. Absinthium 13, siue Serpithum Gallicum, vel primum: Absinth. Serpithum tenuifolium 10. Bauhino libello de Absinthijs.

An Anguill. Absinth. Serpithum & marinum? An Bellonio Obs. lib. 2. cap. 66. Absinth Serpithum: cap. 95. & cap. 112. Absinth. marinum & Serpithum marinum? An Tabern. Hist. part. 2. pag. 28. Paruum genus Absinthij, pulchrum instat partu arboris, altitudinis tantum digiti, folijs similibus Absinthio montano, sed multo minoribus, quod quibusdam Tiberiadicum & Genezarethicum dicitur.

Ruellius, Cornarius, & Cordus aiunt, semen contra vermes, vel *Barbantinam* esse semen Serpithij, quod non impugnamus. Anguillara verò ait Herbam esse Abrotono similem quæ semen contra vermes ferat.

Absinthium Serpithum semine prægnans obseruauit mense Augusto circa mare Mœpeli. Vidi præterea Florentiæ in horto Nicolai Ferrarientis.

Locus & tempus

ABSINTHIUM SERIPHIVM GERMANICUM succulento folio siue Misnicum.

CAP. LXVII.

Descriptio

Absinth. marinum Misnense Clusio

Multifida habet folia, succulenta, non minus incana Absinthium marinum Pataninum proxime ad Serpithij, in Belgicæ & Angliæ maritimis nascentis, folia accedentia, grauioris tamen paulò, & validioris, vt Clusio videtur (qui Absinth. marinum Misnense vocat) odoris, Serpithij Narbonensis & Hispanici graueolentiam quodammodo referentis, atque etiam saporis.

An apud Cordum Gesn. in annot. lib. 3. cap. 27. in Dioc. hoc intelligit dum ait. Absinthium marinum referunt etiam in Germaniæ ora, vt Seebergi inueniunt? An eadem de hort. Absinthium Serpithum?

Absinth. Serpith. germanicum C. B.

Absinth. marinum Вонония Camer.

C. Bauh. Phyt. Absinthium 14. siue Serpithum Germanicum vel secundam. Camer. apud Matthiol in Hist. Germ. & Epit. pag. 456. tabellam habet sub titulo Absinthij marini, in qua portio picta notata litera H ac ibidem annotatum, Absinthium aliud Bononiæ marinum dictum, folijs minus candidis, saluginosis cum amaritudine, abundat seminibus paruis: cubitalis est planta, multos ramulos habens: folia primum succulenta sunt & viridia, vt solet marinis stirpibus euenire. Considerandum an sit Absinthium Misnicum ex Clusio modo descriptum, vel Belgicum, de quo nunc dicendum.

ABSINTHIUM SERIPHIVM BELGICVM.

CAP. LXVIII.

Misit hanc plantam nobis siccam ex Angliæ Londino, Medicinæ Doctor & rei Botanice studiosissimus Scotus, Jacob. Gargillus hoc titulo & hæc descriptione. Absinthium inarinum

Anglorum, admodum lanuginosum & incanum, diuisurâ foliorum Absinthij Pontici seu vulgaris, sed segmentis concinnioribus, angustâ Romanum dictum prouocantibus: sapor minimè ingratus, aromaticus quodammodo, maiorem adstrictionem, quam amarorem respiciens, cuiusmodi ferè est Absinthij Romani vulgò dicti: odore nullum spirat: colitur in horto Gerardus Chirurgus & Botanicus, cui nunquam floret.

Nos planè simile obseruauimus Lutetiæ in cultiss. horto Io. Robini hortulani regij anno 1586. quod nondum florebat, id etiam aliquot annis post misit plantandum Montebgardij in horto Ill. E. Cid veluti rependo se plurimum multiplicat, hincem perferens non reconditum, vt pluribus annis durans.

Dodon. gall. lib. 1. cap. 2. Serpithum, *Aluine marine* inscribit, vocatque græcè *αψίνθιον θαλάσσιον* & *ελευθέρω*, ac dicit. Absinthium marinum incognitum Pharmacopœis, quamuis vendant quotidie semen, quod officinis dicitur Semen sanctum, Semen lumbicorum, & semen contra vermes: Absinthium marinum prouenit copiosè per totam Zelandiam, & in Flandriâ circa mare, & quibusdam Brabantiæ locis: albicans est, aut cinereum, multa folia habet, alba, similia Absinthio communi, sed multò minorâ, tenuiorâ, candidiorâ, tenuius incisâ, multos flores paruis globulis similes & femina similia vulgari Absinthio: crescit ad altitudinem pedis & semis, ac etiâ altius: odore est graui, salsi verò saporis, grati & amari, suo natali loco collectum, transtarum verò in hortos & terram vbi aquæ dulces, multum variat saporis & naturam. Is in Hist. gall. in descriptione aiebat Serpithium suum esse odore forti, sapore salso, amaro, & ingrato, quæ conueniebant nostro Absinthio Narbonensi: In Hist. verò Lat. ea omittit [meritò sanè] nec repetit ex ea colligi semen contra lumbicos officinarum, rectè autem calidum quoque ac siccum naturâ statuit. Omisâ insuper iconem suâ priore, quam in Gallica exhibebat, ponit aliâ quæ apud Lobelium nomine Absinthij Pontici Tridentini (Absinthij tenuifolij albi) habetur, & etiam est apud Clusium in Pannonicis pro Austriaco tenuifolio.

Ex his ita dictis patet, meritò Lobelium in Aduersarijs dixisse perperam fuisse agnitum Serpithium Dodonæo. Quam verò aptè Artemisiæ speciem constituat, iudicent alij. Serpithium vulgare [inquit in Obs. pag. 436.] Diofcoridis perperam putatum, Artemisiæ marina tenuifolia. Artemisiâ tenuifoliam potius referat, minutissimis incisâ folijs albis, semine & floribus: odore Lauendulæ & Abrotono proximis, vel Artemisiæ marinæ. Et paulò post. Xantonium vulgare, è Xantonum Gallorum agro, *Saintonge* vernaculè. Serpithio vulgari non ita absumile, longiore & viridiore folio, ingrati saporis, & grauioris odoris. Belgis hortenle apud Io. Mutonum. Icon. Plant. pag. 755. Serpithium vulgare perperam Diofcoridis. Figura hæc Lobelij apud Platanum particularis & diuersa est, ab vtraque à Dodonæo posita, ita vt me lateat, an Lobelius eandem intelligat, quam Dodonæus.

Clus. Pannon. & Hist. post. Absinthium marinum, siue Serpithium in Belgicæ & Angliæ maritimis. H. Lugd. pag. 944. Serpithium Absinthium Dodonæi. Tabern. Icon. & Histor. Absinthium marinum, *Steer wormer*. An hæc referendum sit hoc Tabernamoutani Absinthium, videndum ex eius Historia: figura est ex Turnero, quibus eandem

Alind f.

Is.

Serpith. Dod. g.

Serpith. Dodonæo perperam cogniti. Arsen. speciei. Lobelij.

Xanton. vulgare.

Absinth. Serpith.

eandem posuit, vti dictum, semel pro Absinthio Pontico: secundum pro Absinthio marino.

C. Bauh. phyt. Absinthium 15. siue Seriphium Belgicum, vel tertium. Leuino Lempio in herbis Biblic. cap. 17. Absinth. marinum apud Belgas in Oceani crepidine passim obuium.

An Cordo in Sylua Obs. Seriphium, i.e. Absinthium marinum ad lacum prope Seburgum? An Camer. in Hist. geron. Matthioli, & eiusdem Epi. Absinthium Seriphium vulgò, illud scilicet quod hoc signo ζ notatum est?

Cronenburgum de comp. med. lib. 3. in fyt. ex Absinthio hoc intelligere credibile est, dum ait: Seriphium nunc quoque passim nascitur; iuxta maris Hollandici littora, odore ferenti grauiusmoque: eo plerique tineas & vermes necant, ob idque semen lumbicorum, ac mortem appellant: quamquam alii peculiariter eam vim Santonico attribuant: vnde etiam Semen sanctum dici capit. Fallitur Cronenburgus: semen quod contra vermes appellamus, non ex hac planta colligitur.

sceminam mihi designare videntur. Huius, quod sciam, haecenus nemo mentione fecit, multis autem quidem modis in re medica faciliè eius usum esse posse experimento didici. Hiemes in hortis quamuis asperas perferit. Idem in app. Absinthium album è Vallesia appellat, & vix ultra biennium in hortis durare ait. Negat tandem in Epiit. ad me esse Absinthium Ponticum, & ique minorem, quam ceteris adstrictionem attribuit.

De hoc Dodonaeus loquitur in Hist. lat. p. 26. dicens. Ex Spuriis Absinthii, quae non abs re externa appellari possunt, *Herba alba* ab Helueticis appellata, vel priua occurrit: Tota haec mollis, veluti lanuginosa atque albida est, & Seriphio siue Marino Absinthio assimilis, sed candidior, odore & sapore quoque facis refert, sed tamen aliquantò suauior, ad Caphurae odorem accedens. In Vallesia prope Sedunum in collibus nasci scribit Gesnerus, &c.

C. Bauh. phyt. Absinthium 18. siue album foliis Seriphii.

Facultate Herba alba, vt Dodon. refert, caloris & siccitatis cuiusdam exiguae participes est.

Absinth. spurium extern. primò Dodonaeo.

Absinth. alba foliis Seriphii C. Bauh.

ABSINTHIUM VALLESIANVM tenuifolium candidum siue Herba alba. CAP. LXIX.

ABSINTHIUM AVSTRIACVM tenuifolium. CAP. LXX.

Vo tempore D. Gesnero Tiguri familiariter vtebar, Vallesiani nomenclatura Absinthium quoddam capropter indigita vas, quòd in Seduno Vallesiano vicinis collibus frequens oritur: lignosi rami tomento denso & albido pubescentes, mollitie delicata, id quod in foliis quoque non

minùs obseruatur, ad Seriphii Absinthii folia, diuisionum minutis caesuris, accedentibus, vti quae tamen angustioribus: flores, nisi quòd magnitudine cedant, similes quoque: odor aromaticus.

Absinthii genus quod in Vallesia [Heluetiorum regioe, inter Rhodani ortum & Lemanicum] in collibus apricis circa Sedunum (Herbae albae nomine vulgari notum) nascitur Caphurae quodam odore, Id ex semine facile & pulchre mihi prouenit, inquit Gesnerus de hortis. Floret eodem anno, quo latum, sed serò: nempe Autumno, si Vere seratur, vnde herbam annuam esse suspicatus sum: sed haec dum scriberem in Iunimensis sine, anni superioris Vere factae plantae nondum florebant: vt illas quae primo Autumno floruerunt, praecoces & praepetos flores edidisse existimem. Sata in fine Veris ad florem non peruenit. Absinthium Seriphium sceminam hoc appellatur, vel mediterraneum: nam color albus, & vis aliquantò minor, quam maritimi (alioqui similis odore saporeq;)

Tom. III.

Vius *Asantis* Descriptionis pedalem altitudinem plerumque aequat, nonnisi quam cubitalem attingit, firmus, canescens, multis foliis, marini Belgarum Absinthii foliorum quodammodo emulsa, tenuioribus, proflus incauit, quae confuso ordine eum ambiunt, praedictus, qui superiore parte

in multos ramulos, ex tenuiorum adhuc foliorum alis nascentes, diuiditur, plenos *infestorum* propendentium corymbis: radix fibrosa est, & singulis annis nouos frequentioresq; producit: tota planta impense amara est, sed elegans & rara.

Absinthium hoc tenuifolium Austriacum Clusii, descriptionis auctoris, crescit in collibus & apertis quibusdam locis Viennensi vbi vicinis, atque à Rhizotomis promiscuè cum eo, quod vulgò Ponticum appellatur, ad Viennensium pharmacopolarum officinas adfertur. Haec ex Clusio, cuius figura in Pannon. male ponitur. p. 556. nomine Absinthii montani umbelliferi, quod pingitur p. 553. Clusii porò figura apud Dodonaeum pro Absinthio Seriphio. Licet autem haec non nihil dabit nobis pariant, suspicatur tamen Tridentinum & Clusii tenuifolium idem esse.

Absinthium tenuifolium Austriacum Clusii.

2 2

Tabernæcon & Hist. Absinthium Nabathæum Auicennæ, Alexandrischer wermuth: foliis parvis tenuiter diuisis, albicanibus: odore grato, aromatico: sapore amaricante & adstringente: Hoc Medici Tridenrini vntur pro Ponrico, cuius loco etiam ponendum: quandoquidem Pontico viribus par est: apud nos spontè non prouenit: in Belgio frequens in hortis, priùs vidi Bruxelle in horro. Hæc Tabernæmostranus, qui figuram Lobelii habet.

Absinth. Seriphium Dod lat. quoad figuram. Monteur quædam dubia.

Dodonæo Absinthium Seriphium quoad figuram, non autem descriptione, quæ est Absinthii Seriphii Belgici.

Casp. Bauhin. Phyt. Absinthium 17. siue tenuifolium albicans.

Considerandum proponimus, quantum & in quibus differat hoc Absinthium Austriacû Clusii, ab Absinthio Valesiano Gesneri. An Anguillatæ Absinthium marinum? An etiam Belonii Obler. lib. 2. variis capitibus Absinthium Seriphium: & Absinthium marinum?

LUMBRICORVM SEMEN.
CAP. LXXI.

Descriptio

Lumbricorum semen Rauwolfii.

Absinth. Santon. Rauwolfii

Qvod in officinis prostat Lumbricorum semen vulgè dictum, ex variis, minutissimisque succulis, foliis, & semine ipso coaceruatû est. Semen patnû est, oblongû (maiora tamè inter ea Milio supparia, ex squarrosis tunniculis compacta,) pullû vel flauescès. At quæ minutura inter ea sunt foliola, striata sunt. Quædam etiâ obleruantur trifida, angustifolia, acuminata, videntur etiam adesse portiones tenuissimorum canticulorum. Omnia facile digitis atteruntur, amara sunt cum acrimonia & odore graniufculo.

Absinthiû Santonicum, inquit Rauwolfius prouenit circa Bethlehem & abundat in

Terra Sancta, foliis paruis, cinereis, nostrati Absinthio medicotrieter accedentibus: ramulis multis tenuibus, cum copioso semine paruo, flauescente, grauis odoris, saporis amarissimi; acri cum falligine.

Cordo in Hist. Pl. lib. 4. cap. 80. ita describente. Absinthium Seriphium, siue marinum Absinthium, ramosa est herba, nostrati Absinthio similis, multò tamen minoribus foliis: semen habet paruum veluti Ammi, acerofium, colore flauum, gustu valde amarum, acre, vehemèter tenue, & grauitè, veluti si quis Santonicum Absinthium melleat, & cum atomarica qualitate a liqua, odoratum. Eligito magnum, non puerulentum, & odoratissimum. Nascitur maritimis locis in Aegypto, vnde ad nos affertur, Alexandrinum semen, aut Zinz semen appellatum, aliud ab hoc est Santonicum. Absinthium verò hoc marinum, aliud esse ab eo, quod Matthiol. pingit, notat hoc in loco Gesnerus. Idem Cordi in Dioscor. lib. 3. c. 27. de Lumbricorum semine hæc habet. Marinum Absinth. à Seriphio insula Seriphium dictum. Pharmacopolæ eius semen habent, quod Alexandrinum semen vocant, quiddam etiam Sanctum semen, quod nomen à Sanctonico deductum est. Nam hoc marino Absinthio simile est, semine tantum exiliore. Scilicet hoc in Gallia & germania quibusdam locis, & semen eius ab Italis Sardonio, à pharmacopolis Zinz semen, vel Semen sanctum minus appellatur: Germani vtrumque wurmsamen & wurmsfraut vocant. Hoc etiam in loco annotauit Gesnerus huius semen, Semen Zedoaria quosdam vocare. Cordus verò in Historia Seriphium suû, siue Semen sanctum facit simile Absinthio vulgari, quod nullus vnquam nobis persuadebit, propter foliorû fragmenta admixta, à feminibus longè diuersa. Quale Santonicum tradat, vt ingenue fatear, hæctenus me later.

Seriphii semine Medici, id attestant Ruellio, tincis vermibusque necandis insidias stuant, & ob id semen contra lumbricos vocant. Gallicum vulgus Barbotinam appellat, nonnumquam quoque mortem vermium. Officinæ iis vocant appellationibus. Hæc eadem Tagaultius de simpl. purg. lib. 2. cap. 10. non nominato Ruellio tradit.

Nonnulli, vt Fuchs annotat, Santonici à Santonibus Gallie populis, dicti semen, corruptè voce Sanctum, cum Santonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignem eius efficaciam, quam in necandis lumbricis obtinet, illi impulerint. Plura vide inter vires, vbi Santonicum & Seriphium diuersa statuerentur.

Tragus lib. 1. cap. 11. de hoc ita loquitur. Tertium Absinthium Dioscorides Santonicum à Santonibus Gallia populis, nuncupat. Estque illud Lumbricorum semen, quod Rhizotomi & Pharmacopolæ ac Agyptæ vendere solent. Multi putarunt à facultatibus illud vocari Santonicum, quare in receptis suis [vt vulgò loquuntur] Semine sanctum nominant, quod Arabibus Scheha aut Schea dicitur. In græcis exemplaribus quibusdam *magister* scribitur, quod quàm absurdum sit, & vitiosum nemo non videt, cuius rei Manardus Petariensis lib. 4. Epist. 7. meminit.

In Italia cum non soleat prouenire Semen sanctum, mirari subit Cotnarium, cur Italicum vocet.

Nonnulli (quamuis falsò) opinantur Absinthium Santonicum esse plantam ferentem semen, quod vulgò Semen sanctum, & Sementina vo-

Absinth. Seriph. siue marinum C.

Semen sanctum

Sardonio

Semen doras Cordi

Seriph. Ruellii

Nonnumquam

Absinth. 3. Dioscoridis Tr.

Scheha hum.

na vocatur. Sed hoc nobis [Mónachorum in Mes. dist. 6. cenf. 179. verba sunt] videtur impossibile; quia Absinthium Santonicum nascitur, vt Mefius tradit, non longè ab Alpium montibus eiusdem nominis, vnde & nomè, Absinthii Santonicum, sibi vendicauit. Semen utina autem, siue hoc Semen sancti vulgò dictum, quod aliqui etià falsò putant Sanctum à Santonico dici, quodq; Venetiis non vili vendituri pretio, vt scitur, Alexandria Venetias fertur. Quapropter non potest esse Absinthii Santonici semen. Quid autem sit incompertum habemus. Pluries illud seminum, sed nunquam potuimus natum videre. Præterea Venetiis etiam venundant aliud semen, grossius eo, pro vermibus puerorum, quod nonnulli asserunt esse semen Santonici Absinthii; sed neque de hoc adhuc potuimus habere certitudinem, quid propriè sit. Vtrunque tamen non potest esse. Vnde necesse est alterum ipsorum esse falsum. Et fortasse [vt coniectamur] quod neutrum eorum est, verum Absinthii Santonici semen. Item nonnulli pharmacopole Romæ pro Semine sancto vulgò dicto, vendunt semen cuiusdam plantæ similis Alexandrinæ herbæ, quam plantam scimus in partibus Apulie vocari vulgariter *Morulam*. Cuius quidem semen nunquam fuit sanctum, neque beatum.

Monachus se opponit Matthioli his verbis. Sunt, qui putent semen illud, quod officinæ sanctum cognominant, quodque saccharo circumdatum necandis insectis eorum vermibus præbet, Absinthii marini esse semen. Attamen vt fatentur rei herbarie periti, qui ex Gargano monte Apulie, semen hoc ad nos comportant, à planta quadam profertur, Absinthio nostrati paululum ab simili. Ex quo facit vt mea fert opinio, coniecti potest, id potius esse Santonici Absinthii semen, quam Seriphii: præsertim quòd Sanctum illud nomen non aliunde quam à Santonico deductum esse videatur. Hallucinauit qui Canabel Serapionis interpretatur, cum Canabel terra sit, &c. Idem in Epit. excusa 1571. Semen sanctum, Italis *Semen santo*, & *Semen zina*, planta est admodum fruticosa, caulibus & ramis numerosis ferata, semine minuto oblongoque, tamenatim prodeunte, amarissimo gustu, odoreque non insuauis: affertur ex Alexandria Egypti, ac aliis meridionalibus locis. In Hist. germ. lib. 3. cap. 25. Absinthium Santonicum nomine tantum cognitum est, quamuis aliqui semen Sanctum officinarum, Santonici semen esse velint. In comm. cum mag. fig. Lat. & Ital. Sunt qui putent semen illud, quod officinæ Sanctum cognominant, Absinthii marini esse semen, sed ij planè decipiuntur. Si quidem legitimam feminis huiusce plantam integram misit ad me Patanion lac. Ant. Cortufus, quæ à marino Absinthio longè distat: Item paulò pòst: Ægyptium Seriphium primùm consequutus sum à lac. Anton. Cortuso, è quo colligi quod semen Sanctum quidam volunt, et si quid certi de re hac affirmem, non habeam. *Quam parò inconsideratè & ignoranter de plantis sibi non visis scribat Matthioli, præallegata satis demonstrat.* Olim Semen Sanctum accersit ex Gargano, & potius Absinthii Santonici volebat: postea mutatà sententià afferri dicit ex Alexandria, proposità icone nouâ, sine foliis, non indicans vbi viderit plantam: tandem & postremò fatetur plantam integram à Cortuso missam: verùm ei addit folia quæ creuerunt in eius musco, vel potius accreuerunt

apud pictorem, quorum non meminit in descriptione. Pro conclusione præterea dubius heret; an Semen sanctum sit ex Ægypti Absinthio Seriphio. Profectò magna est differentia foliorum eius Absinthii Seriphii, & eorum quæ mixta reperiuntur cum Semine sancto. Nos figuram assumpimus Rauuolfii, & portionem ex planta ab eo nobis communicata appinximus. Matthioli figuræ iungimus portiones feminis sancti, siue Lumbricorum officinarum.

De Lumbricorum semine variat Dodonæus, ait enim in Historia gallica. Secunda species Absinthii vocatur Seriphium, pharmacoposis incognitum, licet soleant vendere sub nomine *Mort au vers*, quod in officinis vocatur Semen sanctum, Semen lumbricorum, & Semen contra vermes. In Hist. lat. de Florib. cap. 75. Semen Santolinæ (quæ plerique Chamæcyparillus), officinæ Semen contra vermes & Semen sanctum appellant, quod nonnulli ignorantes ex qua planta colligatur, Santonici semè esse existimant; alii Seriphii. Vtrique aberrant. In Hist. lat. in fol. mutata priori sententià hæc ait. Ad Absinthii genus contingit & referri, vulgò Sementinam dictam, inter spuria Absinthia, vel alio referendam: Caule hæc assurgit mox in multas alas & ramos distributo, circa quos folia minuta, copiosiora verò semina, exigua quidem illa, sed aded frequentia, vt stirps cum ramis vniuersis semine tota turgida appareat. Peregrina est stirps: semè in calidarum regionum hortis satum non infeliciter prouenit: Gallis *Bardane*, Italis *Semen zina*, vnde & Latinis Sementina: Semen pallium Semen sanctum, & Semen contra lumbricos, à quibusdam Semen Zedoariæ. Et hæc Dodonæus, qui in Hist. gall. pro planta, quam Lumbricorum semen fert, ait, Absinthium Seriphium Belicum exhibet magno errore. Descriptionem potius, quam nimiam securus ponit in Hist. lat. in fol. Dodonæus, existimamus factam ad iconem Matthioli postremam, quod displicet nobis. Si vidisset alicubi plantam qualem describit, locum procul dubio in quo obserauerit, annotasset.

Loebel. in Aduert. p. 337. iuste negat Gallorum Barborine, vel Belgarum Semen Zedoariæ, Semen sanctum, vel contra vermes officinarum, aut Santolinum dictum, esse aliquod trium Absinthiorum: nam tamen nonnulla amaritudinis & figuræ similitudo illis interit cunctis: tamen non aded plene sunt adulta horum semina aut horridè amara. In Obs. p. p. 437. figuram Matthioli habet; hac inscriptione, Semen sanctum, *Barborine* Gallorum, Ital. *Semen zina*. In Icon. Plant. hoc titulo Semen sanctum.

H. Lugd. in append. p. 6. Absinthii genus, Arabibus *Seheha*: Semen Zina: Mercatoribus Semen contra vermes.

Huius plantæ figuram quam proponit Rauuolfius cæteris ab aliis traditis præfert Camerarius: sed non placet eum in Epit. Matthioli, eius descriptioni subnectere Rauuolfii verba, eo non citato.

Matthioli dicitur in Enchir. Absinthii tertia species, Santonicum, proferens semen illud, quod vendi solet ad occidendos vermes. Carol. Sreph. de hort. vt & Gorthio in definit. Absinthium aliud, marinum, Seriphium dictum.

Semen, quo vulgò vtuntur aduersus lumbricos, si credere fas est Lacunæ, est Semen Absinthii & non Seriphii, vt putant aliqui, differretque etiam à Canadel Serapionis.

Santolinæ
semen.

Dodonæus
erret
dub.

Semen
lumbricorum
trium
Absinthiorum
nullum
est.

Camerarius
not.

mila est planta, in Ægypto proueniens, foliis minutis Abrotoni feminae ferè similibus: surculis compluribus, gracilibus, breuib; ac foliosis; minuto semine, gustu amaro: non tamen vehementer: alii omnibus præditum est facultatibus, quibus & Italicum. Hæc Matthiolas.

Claud. Roccardo autore Absinthium hoc, quod ex Ægypto translatum esse volum, Polytrici folio ex Absinthiorum numero reiciendum esse, doctissimorum Herbariorum maior pars censet.

Aliud peregrinum, siue Ægyptium, Polytrici formâ, foliis albis, alterno situ digestis, digitum altis, apud Gesnerum iam diu, & post penes Valerandum Dourez sicum videramus [aiunt Lob. & Pena in Aduer.] infirmâ aut certè nullâ coniectura Ægyptii cognomine inscriptum, & à quodam Herbario missum, qui ex hoc Semen sanctum produci coniebat. Pingitur in Obs. p. 437. in Icon. Plant. p. 756. eodem titulo, quo in Aduersariis vsus est Lobelius.

Dodonæus lat. in fol. ponit figuram sine descriptione: dicit tamen Absinthium Ægyptium in Africa & Ægypto odore Scriphio potentius esse. Tabern. Icon. & Hist. vt Dodonæus, vocat Absinthium Ægyptium, Ægyptischen wermût. C. Bauh. phyt. Absinthium duodecimum, siue Capilli Veneris folio. Quomodo autem propriè & absolute, possit dici Capilli Veneris folio, non videmus, quia Capillus veneris vulgè dicitur, siue Adiantum verum, multum differt.

H. Lugd. p. 491. Absinthium Scriphium Ægyptium Matthioli. Frustra Matthiolum adductus vt credidit [Epist. lib. 5. ad Corusum] Absinthium hoc Scriphium, quod Alexandria Ægypti allatum esse scribitur, esse Scriphium genuinum Dioscoridis. Hanc autem perceptam opinionem, vt facilis sibi eripere non permitteret, Scriphi caput apud Dioscoridem pluribus in locis deprauiatum esse scribit, quod vanum est.

folia renuia, Absinthii Scriphii diuisurâ, candidissima, hirsuta: sapore amaro, ingrato.

Hæc planta nobis communicata est, cum inscriptione horum nominum Gallicorum, *Mureline blanche, herbe de l'apostume*: videndum an sequentes scriptores huius stirpis meminere, sub sequentibus nominibus.

Lobel. Obs. p. 435. Absinthium umbelliferum alterum Italicum, Ital. Affen-zo ombellifero nondum literis proditi: quippe non frequens obuim, vel minus notum: ortu colore incano, & habitu ipsò non ita di-

uersum ab absinthio, albo, sed omnia exiiora multò, cauliculos plures spithameos emittit, surmis flosculos in glomeratis capitulis incanis gerens. Itali stirpiam exploratores, à quibus studiose alitur, umbelliferum Absinthium dixêre: folia amara Absinthium Ponticum Tridentinum (Absinth. renuifolium album) non multum magnitudine superant.

Camer. hort. Absinthium paruum & incanum, Gesnero humile [nos hoc ad aliud referimus] In hortum à me translatum ex montibus Tyrolensibus, vbi copiosè crescens reperi, sed non diu culturam fert, nisi sæpius transplantetur. Item apud Matthiolum germ. lib. 3. cap. 23. Absinthium paruum Clusio pumilum dictum, in Tyrolensium montibus, pulchrum, delicatulum, non facile ferens culturam.

Clus. Pannon. p. 554. & Histor. post. Pumilum Absinthii genus, vix palmi altitudinem superans, renubus admodum cauliculis, quos circa radicem. multa exigua, multifida tamen & incana, ambiunt foliola, non iniucundi odoris. Id in summis cauliculis quaterna aut quina fert capitula in pallescentes flosculos sese explicantia. Norimbergæ alebat in siccibus C. V. Camera-rius.

C. B. phyt. Absinthii noni, siue montani umbelliferi, alterum Italicum, à montano umbellifero non multum diuersum, sed multò exilius.

ABSINTHIUM ALBIS FLORIBVS capitulis squarrosis.

CAP. LXXV.

Plantula est semuncialis & dodrantalis, & mediæ magnitudinis: caule incano, albo, per quem folia vncialia aut fescuncialia & ampliora, laciusecula, incano tomento obducta, in lacinias Absinthii vulgaris in morem diuisa, profundè laciniar, minora tamen multò, semunciam lata, unciam vnam aut tres longa sapore amarican- te: ex radice statim oriuntur alia per cauliculum.

Absinth. paruum Camer.

Descriptio

ORIGANI FACIE CORIMBI.

CAP. LXXIII.

Ragorigani nomine misit plantæ cuiusdam cacumina D. Rauuolfius, quæ nonnihil familia Maro Syriaco, siue Origano Oniti Matthioli, candida admodum, parua, hirsuta: quorum capitula squamis oblongis, in modum capitulorum Thymi Cretici dispositis, compacta, odore graui, sapore amaro, feruido, ad saporem Seminis contra accedente, adè vt de Scriphio aliquo suspicionem possit iniicere. Eius figuram iunximus cum Absinthio Ægyptio quorundam.

ABSINTHIUM VMBELLIFERVM, Mutellina quibusdam.

CAP. LXXIV.

Mutellina nomine inter siccas nostras plantas Absinthii genus inuenimus, radice nixum crassa, perenni, vt videtur, caules emittente plures, palmares, & paulò maiores, per quos vt & in ipsorum fastigiis corymbi conspiciuntur, rariore, fatis magui, & ni fallimur, lutei:

in cuius summo flore in umbellæ formam digesti, pulchri, magni, sex, septem, vel octo, pediculis medio cibus hærentes, radiis albis constat, Herba de la rotte aut Millefolii Alpini, vel etiam Tanacetri albi similibus, discum occupantibus multis apicibus, subnixi autem sunt capitulis squarrosis, lineis nigris variantibus: radix crassa, pereunis esse videtur, cui radicula longæ, tenues, ac etiam capillares adnata.

Eandem cum Clusio figuram exhibet Lobelius in Obs. p. 435. cum hac inscriptione. Absinthium album [ita quoque in Icon. Plant. pag. 753.] capitulis squarrosis, floribus albis, umbellâ Achilleæ montanæ, ac ait. Rarius multò hoc Absinthii genus in Belgio, Gallia, Anglia, & Italia, nullidum memoratum Scriptori: vni C. Clusio agnatum, & D.

Dilso Viennâ Austriæ transmissum: folio Chrysanthemi diuisurâ, Arthemisiæ marinæ concolori, in cauliculo dodrantali: flos albus, Parthenii, in umbellis semis foliis: subastringit, non nihil amaricat.

Absinth. Pannon. flore albo Camer.

Agnouit hoc & Camer. de hort. dicens. Absinthium Pannonicum flore albo. Elegans planta quasi medianam naturam obtinens, inter Absinthium & Matricariam. Non lubenter horto mansuescit, sicut nec aliæ alpine: quare collocanda in loco umbrato, aut aëri exposito, cum Solem minimè ferat. Afusus (vel potius ingratus) Camerarius est: In Epitomen, Clusii verba redigit, immutat, ac pro suis venditat.

Absinth. album Tab.

Tabern. Ic. & Hist. Absinthium album weysser wormur: Absinthium umbelliferum, Cronen wormur: Helucti vocant Herbam albam, Gesnero teste, ea abundat in Valesia ab vrbe Sedunum locis cliuosis, Soli expositis. Sed quidquid statuat Tabern. Herba alba Gesneri multum differt ab hoc Absinthio albis floribus, squarrosis capitulis, quod icone sua exprimit Tabern. Herbam albam Gesneri exhibemus pro Absinthio Valesiano inter præcedentia.

Absinth. mont. umbelliferum C. Bauh.

C. Bauhin. Phyt. Absinthium 9. siue montanum umbelliferum.

Locus.

Hist. Lugd. pag. 946. Absinth. album capitulis scabris Lobelii.

A plurimus annis habemus inter nostras plantas siccas: præterea frater C. Bauh. attulit nobis à D. Bechio sibi datas plures stirpes, qui eas sollegerat in monte Baldo.

ABSINTHIUM MONTANUM FLORE Chamæmeli. CAP. LXXVI.

Radice lignosâ, parua, nigra, fibrosâ, incana, lanuginosâ, tenuia emittit folia, incisuris pro-

fundis diuisa, media inter marinum Absinthium & Abrotonum marem in orbem disposita: Vere caules edit plures, supinos, paucis in imo foliis hærentibus, æstate flores singulos, singulis caulibus in summo hærentes, Abrotoni fæminæ modo, sed similes Chamæmelo potius, foliolis quidè albis lutei vmbones circûdantur. Sapote & gustu, atque odore Absinthium vulgare Ponticum refert hæc planta, ac idcirco potius Absinthii nomen indidit Columella quàm Abrotoni fæminæ, cui similior videtur, præsertim flore, qui longè ab Absinthii floribus abest.

C. B. Phyt. Absinth. 8. siue montanum Chamæmeli flore, atque mediæ esse naturæ inter Absinthium & Abrotonum marem.

In excelso monte D. M. Virginis appellato nota & elegans, rarèque Absinthii huius species oritur, atque non nisi rimis saxorum sterilibus, ex quibus fructicat, exit.

ARTEMISIA.

CAP. LXXVII.

Artemisia vulgaris.

Perennis fruticosa De

herba ex radice digitali, serpente, plurimis fibris capillata, lignosâ, sapore subdulci & aromatico: caules surgunt diuos, aut tres cubitos alti, fractu contumaces, canaliculati, subirsuti, colore rubescente plurimum, rariùs cano aut viridi, alis multis, concavi: folia sua uolentia, sapore dulci-uculo & subacti, alternatim caulibus & ramis adhærent, inferius incana, superius viridantia, in acutiora segmenta, quàm Absinthii vulgaris, diuisa, ita ut summa sint veluti digitata: corymbi odorati, ad spicæ, vel Lauendulæ odorem quadantenus accedentes,

res incani, villosi, fibrillas luteas ostentant. Et hæc descriptio est Artemisæ vulgaris.

Tabern. Icon. & Hist. Artemisia rubra, **Kotter**

Beysus. Item, Artemisia alba, wesser **Beysus:**

differt tantum colore caulium, vni albo, alteri

purpureo [**Bräu.**] **Artemisias** volunt dictam ab

Artemisia regina, vxore Mausoli, que multos hac

herbâ curauit: alii ab Artemide venatrice, aliâs

Diana. Appellatur aliâs à Græcis **Ἄρτεμις** **μα-**

πυλλός, i. est Artemisia latifolia, ad distinctio-

nem cæterarum; Dioscoride & Apuleio **πυλλώ-**

να **νοῖ** **πυλλώσα**, **ἔρσιος**, **σέσσα** (quasi salutaris) **λεία**,

λυκόφρος, **Ἄμμα** **ἀνθ**, **ἀππ**, **βασιλικὸν** **λάχανον**, **χλωρο-**

χρᾶ, **πυλλός**, **λίος** & **λίος** **ζαβιανθίου**, **γρόσι** **ἔρσιος**,

πυλλώσων, **ἰα** **νδρῶσπῶσος**, & **πυλλώσι**, vt testatur

Plinius lib. 25. cap. 7. Dicitur à Latinis Canaparia

à caulibus liguolis, cannabis similibus, & Olus

regium, & Herba regia, à regina Artemisia. Simi-

liter Rapium, ab Apuleio Sirium, à Pythagora

Pexasis, Dioscoride & Apuleio Valentia

& Valentina, à virtutibus & facultatibus

quibus valet. Marcellus Empyricus scribit tuo

tempore à Gallis fuisse Bricium appellaram: à

Mattheo Syluatico, Pandectarū auctore Ierania

& Ierania, potissimum autē radix eius. Vocatur

aliâs etiâ eodē referent, Bemastrum, Amaran-

tium, Amanuna, & vulgò ab Herbariis Amosia,

Valachis **Σουφέ**, **Σιουφέ** & **Συρέ**: à Arabibus

Belengeis, Molular & Molulari: Haliabate Be-

renialium, Bereniaferon & Bereniafæ cum He-

beris teste Aruchi Monstero **Chalgulugoth**, Italici

Artemisa, Venetianis **Herba della madonna**: Hisp.

Artemisa & **Alcanifa**, Gallis de **l'Armise**, l'**Herbe**

de **Saint Iehan**, & **Armafe**: Nuncupatur aliâs quo-

que ab Herbariis Mater herbarum, à Vegetio

Dianacia, dubio procul à Diana: Polonis **Bilicz** /

Bohemis **Zernobyl** / **Zernobyl**, Hungaris **Feste**

Trón [h. e. nigrum absinthium] **Ægyptiis** **A-**

nefe & **Neifar**: Belgis **Byront** & **Sint Jans**

cruyt, Anglis **Mügwurt**. Germani nominant

Beysus / **Bucken** / **Buckelen** / **S. Johans gürtel**

[Cingulum D. Ioannis] **Sonnenweid gürtel** &

himelsher. **Hæbens** de nominibus & Synonymis

linguaeum ex Taberno montano, qui frustra ponit

duas figuras Artemisæ vulgaris, cum colore

caulium duntaxat, vt ipse testat, differant. Solo

autem colore differre approbat Fuchl. & antè

eum Cordus, & Gesnerus.

Gerardus icones habet Tabernamontani (qui

earum non tanquam figurâ differentes, sed suo more

propter colorem diuersum proposuit (ac ratione

iconum ita distinguit. Artemisia (latifolia) Mater

herbarum, Common **Mügwurt**. Item: Artemisia

tenuifolia, **Thnue** **Keofed** **Mügw**

woort.

Lonicerus Artemisiam cum absinthio & Ab-

brotono comparat, eamque caulium coloris gra-

tia in descriptione in rubram & albam distralit,

licet hanc pro tenuifolia, illam pro latifolia pin-

gere videatur. Duas habet figuras malas, nõ mul-

tum discrepantes: vna bona sufficeret.

C. Bauh. phyt. Artemisia 1. siue vulgaris maior.

Item Artemisia 2. siue vulgaris minor. Non placet,

Fraterni separare plantas sola quantitate dif-

ferentes. Apud Matth. non fecit. Eam etiam,

quam Artemisiam tertiam, siue montanam, facit,

nempe Leptophyllum montanam Lugdunen-

sis Hist. nondum sciungimus

H. Lugd. p. 950 Artemisia prima, vulgaris. Item

Artemisia Leptophyllum montana. Cuius nec si-

gura placet, nec descriptio.

Tragus qui vnicâ figura contentus [quam Ar-

temisiam absolute inscribit] ait. Apud nos Germa-

nos nulla ferè Artemisiam omnis differentia con-

struitur, nisi quod alia purpureo [**Kothbücken**]

scriptum habetur in margine:] alia verò viridi ac

subpalescente [**weißbücken**] caule sit. In reliquis,

forma sc. odore & sapore similes videntur. Reli-

qua [à Tabern. omnia intelligi hinc nos volumus:]

Artemisiam apud Dioscoridem nomina, hæc sunt.

anactarios, Chrysanthemum, Scpillum, Tetta-

na, & Gallis Pona. Artemisiam nomen primum, ab

Artemide, h. e. Diana impostum quidam credi-

dere reclamantibus ac affirmantibus hanc nomen-

clationem ab Artemisia Halicanassi regina

ortâ esse, cum prius Parthenis hoc est Virginalis

Μηδραυ Germanis vocaretur. Sed parum re-

fert vnde nomen traxerit Artemisia, modò illa

nobis cognita sit. Sunt qui illam Matricariam, h.

e. Germ. **Mutterkraut** / appellatam velint, a-

struentes apud Hispanos Altiliam seu Altimili-

am nuncupari. De Altilia Neoterici varias habent

opinionem, alii Rob, seu Sapam eam inter-

pretantibus, alii abrotonum siluestre esse dicti-

rantibus. Verùm Arabs auicenna, Can. 5. in Ther.

Edræ licem dirimit, dum scribit, succum Altiliæ

esse albelengeis, & abrotonum siluestre vocari.

Atque hæc est quorundam Mater herbarum, seu

Artemisia. Neoterici tres ponunt Artemisias,

Monoclonon sc. quam Matrem herbarum nomi-

nant, deinde Tanacetum secundo loco collocant,

tertio que dicitur **ἄρτεμισία** **λεπτοφύλλος**. Huic sen-

sententiæ subscribit Apuleius quoque. Hæc ille qui

Dioscoridis capit de Artemisia tenuifolia super-

fluum esse ait.

Prima duo Artemisiam genera [Dioscoridis]

Hetruscis frequentissima sunt, neque in alio in-

ter se distant, quàm quòd in maiori omnes partes

maiores spectentur, in minori verò minores: al-

liâs facie, & formâ similia constant, quin etiam

idem sapor, & odor, eademque facultas vtrique

inest. Quare equidem nescio (inquit Matth.) qua

ratione ductus Brassauolus pro certo crediderit;

eam herbam minorem esse Artemisiam, que in

Hetruria officinis Matricaria & vulgò mulieri-

bus Amarella vocatur. Sed eò magis virum hunc

alioqui celebrem admirari subit, quòd tradi-

derit duas alias esse Ferrariæ Artemisiam species

nullis prorsus notis distinctas, præterquam quòd

alteri vnus tantum sit ramus, alteri verò plures.

Vide plura antè, vbi Ruellium, Monachos, &

Fuchium notat.

Veram Artemisiam parum hodie esse notam,

author est Turn. part. 1. p. 61. ac vulgarem que ha-

betur nec Galeni, nec Dioscoridis, nec Plinii esse

Artemisiam. Addens Mattheolus, qui in multis &

quidem nominatim, acerbè taxat quosdam a-

tem meritò] erroris de Artemisia, errat ipse, cum

vulgarem pro vera exhibet, quæ nec natalibus,

nec gradu coloris, nec formâ cum Dioscoridæa

conuenit. Ait primas Artemisiam species ambas

inueniri in Hetruria, easque nihil differre neque

formâ, sapore, odore, neque facultatibus, exceptâ

solâ magnitudine. Quod si verum est, altera species,

non erit illa, quam Dioscorides describit: differet enim

minor species à maiore flore sæpiò.

Verum hinc erret ille nec ne, iudicent alii. Ait

primas duas species in Hetruria nasci, tanquam

sibi notas: sed nec eas describit, nec vulgaria no-

mina recenset, nec denique natales, quod in aliis

facit plantis. Quam ob rem & propterea, quòd

Artemisia nomen vni de

Parthenia Virginalis

Matricaria

Altilia Hisp.

Artemisia triplex differens a quorundam

Brassauolus not.

Matth. re. darguitur.

verum Ponticum Absinthium non nouit grauitateque in eo errat : verisimile est, illum neutram putam Artemisiam speciem nouisse, ac æque in Artemisiam errare, ac Plinius, Musa, Fuchsius, Monachusque in his & aliis. Quod si vel Musa ita nos docuisset, probè mihi nota est hæc planta, Ferratiz nascitur : vel Fuchsius, hanc noui, ac in Germania vidi : neque nomina Italica, Germanica, Herbariorum & Officinarum docuissent, multas potuissent effugere reprehensiones, quas nuper tulerunt, & quidem à Matthiolo, qui in postrema acie cunctans, in multis describendis plantis, quemadmodum & hic, effugium querit, tacitis & præteritis nominibus vulgaribus, natalibus, descriptione, & facultatibus, ne, si in aliquo eorum errasset, coniectus deprehenderetur, quo ipse modo alios excipit. Ex Turnero plura post vbi de Amari opinione.

Cæterum, Artemisia nomine, quam colore caulis & floris variare constat, aliqui inutiliter duas figuras proponunt, vti satis dictum. Nominatur Artemisia Gesnero (is diuidit in hort. in candidam & rubicundam : in cat. in Monoclonon & Polyclonon) Kybero, Cordo, Apollini, Rob. Stephano, Brunfels. Ræslino, Golio in Ono. Ruell. Fuchf. [cui de comp. med. Artemisia fruticosa, Artemisia in offic.] Manlio in Lum. maiori, Gotopio, Gualt. Ryfio, Had. Junio, Wincklero (qui in chronica in Augusto de herb. albam & rubram vocat, ac in Augusto de florib. res facit: quid autem velit, ipse videto.) Brasauolo, Fauardo, V. Virgungio, Camer. horto, Anguill. Trago, Lob. in Aduers. (vbi in quibusdâ locis inauspicata telluris, ad eò strigolam fieri tradit, vt alia protulsi putetur,) in Obs. p. 41. in

Icon. Plant. pag. 764. [vbi & Mater herbarum,] Goræo (qui duo genera facit Monoclonon & Polyclonon) Car. Stephano, Corn. Lacunæ, Bapt. Fieræ, Monach. in Mef. (qui dicunt secundum tei vetitatem esse triplicem, videlicet vulgò Canapariam, Matricariam, & Tanacetum.) Hier. Herbario, Agricola, Mizaldo, Reform. V. vom. Toxite [apud quem legitur etiam Arthemisia menodos : item Artimilia.] De Vigo, Pandest. natchio [qui maiorem & minorem facit:] Castori (cui & Mater herbarum) Marth. & Tabernomontano. Dod. gall. Artemisia cœmunis, ἀρτεμισία ♂, quam quartam speciem ait Dioscoridis & tertiam Apulei. Lat. in fol. Artemisia latioris folii. Artemisia vulgaris Turn. Cæsalp. Thalia & Clusio. Amato Artemisia maior, Artemisia latifolia hottensis, apud quem malè ponitur eius loco Matricaria. Schuvenckf. Artemisia candida, ἀρτεμισία πᾶσι ♂, ἀρτεμισία πολλὰ ♂ Dioscor. Artemisia fœmina, Artemisia latioris folii Dodonæo. Item Artemisia vulgaris rubra, Artemisia mas. Nemo quod ego equidem sciam, ita distinguit, vt Schuvenckfeldius. Regino Artemisia πᾶσι ♂, Artemisia, vulgò Cermisia.

Quæcunque regiones pergrauerim [vt cum Clusio loquar] nulla fuit in qua Artemisiam hæc vulgatem cùm candidiorem, tum subputrescentem, & vniuersè, vt puto, Europæ familiarem, crescentem non viderim.

ARTEMISIA VETERIBVS IN GENERE. CAP. LXXVIII.

Genera **Disse.** **C**enera tria Artemisiz Dioscorides proponere videretur, nisi concludendo, vtrâq; calfa-

cere diceret: verum in quibusdâ codicibus Græcis, vt Goupili, Afisulani, Cornarii (qui tamen in Latino omisit, sequitur & aliud caput de Artemisia, quod spurium videtur, quare Ruellius in sua interpretatione omisit: Marcell. Virgilius, vt ascitium damnauit: Cornarius vt supposititium, ex textu latino amouit: nec immerito [vt placet C. Bauhino] cùm nec apud Galenum, Orbasium, Paulum, Actium: nec apud Serapionem de tertis specie quicquam legatur, cùm tamen hi omnes ex Dioscoride simplicia enumerare soleant. Verba eorum adscribamus.

Artemisia (infr. Diosc.) in matitinis plerumque nascitur, herba fruticosa, Absinthii similitudine, nisi quod est maioribus, pinguioribusque foliis : quanquam est quedam lætior, habitiorque, foliis virgulisque lætioribus, altera verò tenuioribus. Flores sunt parui, tenues, candidi, & graucolentes. Aestate autem floret. Sunt qui in Mediterraneis Artemisiam monoclonon appellant, herbulam gracili futeulo, simplici caule donatam, valdè puillam, attamen floribus referentem tenuibus, & ad fuluam colorem accedentibus. hæc quam præcedens iucundior em afflat odorem. Vtraque exalfacit & attenuat. Feruifacite videntibus fœminis profunt ad extrahendos menses, partus, secundaque, retinque ad vultus præclationem & inflammationem. Valent etiam ad comminuendos calculos, æmoranque vrinam eliciendam. Quin etiam herba ipsa copiosior imo vtrius imposita menses citat. Succus est eadem expressus : cum myrrha subactus, vultuque subditus, eadem que infellus ex utero trahit. Sed & coma corundem educendorum gratia tenuis drachmis propinatur. **habetur & Artemisia tenuifolia, quæ citra riuiolos ac sepes & in agris frumentatis nascitur. Huius flores & folia, si contriueris, Sauspuchi odorem expiant. Si quis igitur herbam eam tufam & cum oleo amygdalino bene subactam, more malignatis, dolenti stomacho imposuerit, sanabitur. Quod si quis etiam neruorum dolore teneatur, eius contrita succo expresso & mixto eum oleo rosaceo, si cum petunxetis, curabitur. Et hoc Dioscoridis caput de Artemisia tenuifolia in aliquibus codicibus desideratur, & propterea à quibusdam ad notha transferunt, vbi hæc omnia leguntur. Artemisiam seu Polyclonon, à multiplicibus ramulis sic dictam, seu Monoclonon, à singulari ramulo, quidam Toxotin, alii Euphesian, alii Anestorion, alii Sozusan, quasi salutarem, alii Lauem, alii Leucopion, à floribus ambitu colore, vel Lycophryn, quasi Lupi supercilium, Prophetæ Hominis sanguinem, alii Chrysanthemon vocant, Romani Valentiam ab efficacia, alii Serpillum maius, vel Herbam regiam, alii Rapium, alii Traganthem, alii Artemisiam, Galli Ponem, Daci Zuostem. Pro Toxoti [τοξωτι] **Τοξωτι** [τοξωτι] seu τοξωτι, à iuuando partu, legendum suspicatur Sarracenus.**

Plinius vbi de herbarum inuentoribus agit, inquit. mulieres quoque hanc gloriam affectauerunt in quibus Artemisia vxor Mausoli, a doptatâ herbâ, quæ antea Parthenis vocabatur. Sunt qui ab Arthemide Iliथा cognominatam putent, quoniam priuatim medeatur fœminarum malis. Est autem Absinthii modo fruticosa, maioribus foliis pinguiusque. Ipsius duo genera. Altera [Altior CH.] lætioribus foliis, altera tenera tenuioribus, & non nisi in maritimis nascens. Sunt qui in Mediterraneis eodem nomine appellant, simplici caule, minimis foliis, floris copiosi

Locus **Genera** **Disse.**

Locus **Genera** **Disse.**

piofi, erumpentis sedm vna maturefcit, odore nō inuicundo, quā quidā Botryon [Botrynon CH. alii Ambrosiam vocant. Talis in Cappadocia nascitur. In his autem Plinius cum Dioscoride consentit, nisi quod Artemisiam monoclonon Dioscoridi dictam cum Ambrosia confundit. Idem vsum eius medicum sparsum sic tradit. Artemisiam quoque secum habentibus negant nocere mala medicamenta bestia nūc vllam, ne Solem quidem. Bibitur & hæc ex vino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, potius aduersus ranas. Struimus Artemisiam operitur folio suo imposita. Eadem sinistra manu circumfossa adalligatur, custodienda sanatis, ne rursus fata diron herbariorum scelere rebellet. Bellin cum hac illitam, efficaciorē esse producit.

Datur quoque contra calculos ex vino dulci, & ad stranguriam. Artemisiam & Eleclisphacum alligatas qui habeat viator, negatur lassitudinem sentire. Artemisia vultus medetur trita, ex oleo irino, aut cum Fico, aut cum myrrha apposita. Eiusdem radix pota in taurum purgat, vt partus euectos extrahat. Menfes & secundas ciet ramorum decoctum insiditibus: item folia pota. Ad eadem omnia profunt etiā imposita ventri imo cum farina hordeacea.

Artemisia vtraque, inquit Galenus, & modicē desiccata, & est, quod ad calcificationē attrinet, excessus secundi, quod verō ad ressecationē, aut primi intenti, aut secundi remissi. Est autem & modicē tenuium partium. Itaque ad renum calculos medicocriter commoda, & ad fetus vteri. Si secundæ statim à partu non exierint, omnibus præstare nouit Hippocrates herbam Artemisiam. Idem præterea quod Mercuriale præstare (videlicet tenuem biliosam purgationem educere in pefso suppositam) & efficacius purgare.

Ad declarationem iam dictorum non parum iuuant, quæ Marcellus Virgilius olim præclarè scripsit. Certarunt, ait, pro Artemisia quondam tota Græcia & Asia, Gentes aliquot: nec aliter minorē studio, quā pro Athenis felici quondam, ingeniorum & doctinarum genitricis, ciuitate, Pelagi arbiter Neptunus & mille operum Dea Pallas fecerant, in vulgaris herbæ nomine gloriam affectauerunt: Contendentibus Caribus Halicarnassioque præferim reginæ suæ adoptione notam gentibus Artemisiam esse. Quæ non contentâ Mausoli coniugis sui fortunâ & regno, quod anteq̄ reges aliqui fecerant, glorioso adoptionis genere, in nomen & gloriam suam olus hoc traxerit, vt esset in Medicæ materiæ historia, etiam post diruta in vacuo aère pendenti Mausolea: & quæ victrix Rhodi trophæa mulier exerat, diuturnus & naturæ æquecum nominis sui in æterno olere monumentum. Contra verō nitentibus totâ Græciâ gentibus. Quæ aut mulieris gloriæ inuidentes: aut, quod verō similis est, piâ religione salutis suæ numini gratias habentes: Non a regina Halicarnassi Artemisia: sed à Diana, quæ Græcis Artemis dicebatur, factum herbæ nomen testabantur. Salutaris parturientibus Dea illa esse credebatur, ideoque quotidianis precibus & multo religionis ritu prægnantes & puerperæ nomen eius colebant, vt sine interiorum locorum noxa liceret, illis quem in vtero gererent, fetum excludere: & quemadmodum idem eius Deæ beneficio præstaret hoc olus, quâ numinis potestate parem illi nominis honorem etiam fecerunt: Quod enim Artemis Dea votis & precibus vocata tunc poterat. Idem

Tom. III.

adhuc herba Artemisia potest: menfes, secundas, festusque trahens, & præter hæc eiusdem partis præclusionibus, inflammationibusque vtilis. Ob quas vires in multo nominum ambitu & honore fuit. *Parthenis*, i. e. Virginalis primò dicta, quòd virgo, Dea sc. nomen illi dederit. *Mox* *Βασιλική* *ῥαζαρον*, regium olus. Tum ex eadem causa Anactonium. Anactas enim reges Græci vocant. Ephesia à regione dicta eadem est. Quæmadmodum à præsentī remedio & ope Sozula salutaris. Romani regiam herbam Græcorum exemplo: & si recipiendum id sit à similitudine Scrpillum inanis dixerunt. Et hæc antiquioribus artemisæ nomenclatura fuit. Ex posterioribus alii in Cannabis genere Artemisiam numerarunt. Congenerem illi facientes & eodem illi nomine eam indicantes. Alii Matricariam notum omnibus olus esse Artemisiam testati sunt. Quod non aliunde, vt credimus, quā ex duplici eius genere factum est. Quæ enim à Dioscoride Monoclonos, à Plinio autem simplicis caulis nominatur: non dissimili penitus figura: præsertimque ob singularem quem profert caulem, à Cannabe describitur. Quæ contra Absinthii modo fruticosa ab hoc & ab aliis traditur, facillè ob quas habet vires ad nostri orbis & nostræ ætatis Matricariam transferri potuit: quod etiâ Græcorum de Artemisia historiæ omnino non respondeat, nec retro aliquo auctore confirmari possit, non reiiciendū tamen penitus est. Egregia enim in Muliebribus (dico autem nunc muliebria, quæ Græci *γυναικεία* vocant) Artemisæ vis est: credendumque non aliunde quā à matricibus posteriori Matricariæ nomē fecisse posteriores: per matricem enim nunc passim Medicina vultus & muliebres locos intelligit.

Idem de Artemisia tenuifolia addit. Desideratur, sed sine iactura aliqua, in vetustis Græcorum Latinorumque codicibus hoc caput, accretuisseque Dioscoridi inutiliter multa indicant: Phrasis primū sermonisque forma, quæ in Græcis à Scriptoris huius indole longè absunt: mox nullâ eorum, quæ in eo iubentur necessitate. Satis enim ad constituendum vtrumque Artemisæ genus fuerant, quæ de priori longius dixerat, præsertim cum moneret esse alteram Artemisiam speciosiorē, latioribusque foliis, & alteram tenuioribus: mox in Medicina vtræque calefacere, extenuare &c. Quibus tam apertè à se decretis non oportebat addere: quæ certi, & vt quotidie solent Medici, remedii institutionem potius quā historiam & vniuersarum virium rationem haberent. Nec si quis Plinium de iisdem docentem contempletur, aliter censébit. Nobis tanti est amiquissimorum codicum fides, præsertim accedentibus coniecturis aliis, vt non vereamur liberè eorum de Artemisia tenuifolia caput damnare, & ex aliorum ordine in ordinem reducere.

Tria, inquit Matthiolus, à Dioscoride recensentur genera. Vtū priora nullis inter se notis certant, nisi quod in vniuersum altera maior est, altera minor. Id quod etiâ confirmat Plinius l. 25. cap. 7. Qui tamen in prioribus Artemisæ generibus, nihil à Dioscoride dissentiat, diffidet tamen, & errat in tertio, quod in eius locum Ambrosiam sequenti capite ab ipso Dioscoride descriptam subiecerit, crediditque deceptus hic Ambrosiam, & tertium Artemisæ genus, vnam & eandem esse plantam. Cæterum prima duo Ar-

Quantum potest Dea tantū valeat herba.

Regium olus. Anactonium.

Sozula. Scrpillum inanis.

Cannabis Matricaria.

Artemisia duplex generis.

Artemisia tenuifolia caput Dioscoridi non creuit.

Plinii l. 25. p. 1.

temisæ genera Hetruscis frequentissima sunt. Quare equidem nescio, qua ratione ductus Brasavolus pro certo crediderit, eam herbam minorem esse Artemisiam quæ in Hetruria officinis Matricaria, & vulgò mulieribus Amarella vocatur. Sed eò magis virum hunc aliqui celebrem admirari subit, quòd scriptis tradiderit duos alios esse Ferratiæ Artemisæ species, nullis proflis notis distinctas, præterquam quòd alteri vnus tantum sit ramus, alteri verò plures &c. de quibus antè ex Turnero. Ceterùm (addit idem Matthiol.) credere nonnulli tertium Artemisæ genus in Dioscoride ascriptionem esse: Quòd in huius capituli initio non tria, sed duo tantum esse Artemisæ genera scribat Dioscorides: Quòd præterea reperiantur huius auctoris codices antiquissimi in quibus illa de tertio Artemisæ genere non leguntur. Sed nihil mirum videri debet, si in eius historia cæcuerit Plinius. Neque item mirandum est, si eius non meminerunt Galenus & Paulus. Non desinat insuper, qui Artemisiam tenuifolia caput Dioscoridi acronisæ, atque adulterinum esse censeant, hoc ducti argumento, quòd cum priore capite de omni Artemisæ genere dixerit Dioscorides, absurdum quippe esset, quòd seorsum Artemisæ genus aliud subiungeret. Addunt etiam quòd huius Artemisæ inter simplicia nusquam meminerint Paulus, Orribasius & Serapio, qui tamen illa ex Dioscoride transferunt. Horum sententiam etiam planè probandam existimem: cum tamen vulgati Græci codices hoc loco Artemisiam tenuifolia caput habeant, illudque à quibusdam reddatur, non minus quoque adiciendum, eiusque aliquòd saltem mentionem faciendam, duxi: præsertim quòd non desit, qui id Artemisæ genus inueniri tradunt. Siquidem Ruellius est auctor, ipsam in Gallia nasci circa rivulos, aggregatam, item in fumentacis agris, atque inibi vulgò D. Ioannis nominari. Verùm cum difficillimum esse pueni, ut hæc planta ab aliquo cognoscatur, & legitime demonstretur, quòd nullis proflis notis designatur, nescio equidem quomodo Ruellio, viro aliquòd digno hodie, in hoc quis rectè adimplari debeat, aut merito possit.

Artemisiam
not.

Amatus Lulianus, inquit Turnerus, cum Dioscorides tria faciat Artemisæ genera, duo duntaxat facit. 1. Artemisiam hortensem, 2. vulgarem Matricariam: vnde planè discedit à textu quem interpretandum suscepit. Diosc. enim vnus habet Artemisæ genus, quòd in maritimis proueniat, foliis & ramis magnis: alterum minus, paruo albo foetido flore: deinde meminit alterius cuiusdam speciei, nascentis in mediterraneis, paruo singulari caule: præter has omnes, de alia agit, quæ Leptophyllos dicitur: cuius sit mentio in omnibus vulgatis Græcis exemplaribus & versionibus Dioscoridis, quæ nunc extant: Vetus etiam interpres meminit trium, ut minimum, specierum, etiam Galenus duarum duntaxat meminit. Vbi autem primam suam Artemisiam hortensem facit, Dioscoride in maritimis nasci scribente, Plinio in litoreos natales duntaxat assignate: rursum ab auctore suo discedit, quem interpretandum suscepit. Ceterùm, ut probet contra Matthiolum Matricariam esse Artemisiam vnicaualem, varios citat auctores recentiores, suppresso tamen nomine, quos ipse interim variis in locis operis sui damnat, auctoritatèque pro arbitrio reicit. Nullam aliam hoc loco rationem adducit, quam quòd foetida quedam herba, Chamæmelo simili-

lis, sit Parthenium non Matricaria, Ergo Matricariam esse Artemisiam monoclonon: Quam miscere sit argumentatio, quilibet potest conspiciere. Repono, plantam tribus quatuor. ut donata caulibus, non potest esse Artemisiam monoclonon: at Matricaria tres quatuorue aut plures aliquando ramos habet, Ergo &c. Ego vnicaualem duntaxat verè & legitime Artemisiam speciem noui, quam in insula quadam prope Venerias inueni, foliis multò maioribus quam Ponticum Abinthium, calidum in secundo gradu completo, floribus multum ab similibus Pontico, odore tamen nonnihil, non penitus, simili. Testari id potest D. Wædæus Medicus Regius, qui mecum plantam examinavit. Possit Angli appellari See Mugwort, i. e. Artemisia marina. Qui igitur verè Artemisiam videnda desiderio tenentur, conferant se Venetias, indeque paullam in insulam Chertefà, vbi Carthusianorum monasterium: ibi eam videbunt per omnia descriptioni Dioscoridis conuenientem. Hæc Turnerus, qui non solum verè negat Matricariam esse Artemisiam veram, verum etiam Artemisiam nostram vulgarem esse legitimum merito improbat, & aliam adstruit, de qua iudicent illi, qui Artemisiam suam vel viderunt, vel nouerunt.

Antequam verò ad æquiuocam Artemisiam deueniamus, notandum nullam reperiri ipsam, vnicò que sit ramo: ac propterea nonnullos Græcos Artemisiam in ramosa n. *μυρτιά* vocari, ut memorie producit Adrian. Spiegelius, in ille nominasse, at quo Recentiores quodam, hos fortassis imitatores idem epitheton quibusdam herbis lapsu eodem apposuisse. Sed Græci illi rami appellationem in caulem transiisse videntur.

Ceterùm, Artemisiam hodie plures nominantur, ut mox apparebit. Est liquidem Artemisia vulgaris rubra & alba: iterumque latifolia & tenuifolia. Artemisia marina Lobelio, nobis Abinthium uocatum Matth. latifolium. Artemisia tertia Dioscoridis leptophyllos Lobelio, nobis Artemisia leptophyllos. Artemisia tenuifolia prima Clusii, que eodem auctore ad Dioscoridis tenuifoliam referenda. Artemisia tenuifolia secunda eiusdem. Artemisia tenuifolia tertia eiusdem Clusii. Que quibusdam Ambrosia dicitur, ab aliis Artemisia nuncupatur. Artemisiam dici de Abrotano apparet apud Tragum lib. 1. cap. 7. Borris à quibusdam Artemisia dicitur. Ina illa amensis, quam Gesnerus Artemisiam heptaphyllon esse putat, Borris altera à nobis appellatur. De Artemisia marina Neoteri corum dicemus sub Iacobæa marina siue cineraria. Artemisia, siue sativa Anglicæ Tabernamontani est Tanacetum crispum. Artemisiam tertie genus flore albo vocamus Tanacetum album. Artemisiam quartum genus, Tanacetum fatuum & Tanacetum inodorum. Matricaria creditur à multis, esse Artemisiam leptophyllos Dioscoridis. Senecio foetidus Dalechampi, à quibusdam Artemisia foetida appellatur. Camphorata Casalpini, Ageratum nostrum, à quibusdam Artemisia monoclonon cognominatur. Artemisiam speciem qui autantam Florem Aphricanum (Tagetum Indicum) non sunt audiendi. Scorodotin Artemisiam speciem constituitur Eustach. Roelstin & Lonicerus, qui Ambrosiam vocant. Eupatorium siue Agrimonia aliqui falsò Artemisiam esse putant. Artemisiam monoclonon non desunt qui Tanacetum vocatum statuunt. Artemisiam tenuifoliam odoratam

doratum Tabernamontani Matricariam odoratam appellamus. Artemisia tenuifolia eiusdem flore pleno, est nobis Matricaria flore pleno. Artemisia *παραρρηστος* Dodonati, seu Flos Iacobæus Thalis, à nobis Iacobæa vocatur.

Artemisia rubra, vino decocta, adiecità Mace multà, aut exiguà prout volueris, per diè bis vel ter sùpt locos muliebres excalfacit, autore Trago, mentes suppressos ciet & educit, nec non secundinas, ac quacūque id genus in internis hærent vitia: aqua destillata paribus facultatibus est prædita. Decoctio Artemisiæ, si id cum Saccharo vel melle temperetur, tussis mitigatur, lenri hañores circum præcordia extenuantur, calculi comminuantur, pulmo mundatur, nec non renes & vesica, idque tam in mulieribus, quam viris, si decoctum istud per diem bis vel ter bibatur, ita tamen vt à potu sumpto postea ieiunet. Flosculi Artemisiæ siccati omnium præstantissimi sunt, nec tantùm in Medicinâ, sed & culinâ maximè idonei. Sunt, qui in Autumno viam ex Artemisiâ deferuere sciunt, illudque vinum postea ad dictas mulierum affectiones vsurpant: & vt paucis absoluam, Artemisia viribus ad Pulegium ferè accedit, & quantum iudico, in omni cibo gratior. Artemisiæ flores cum Chamomilla & Eupatorio in vino decocti ad neruorum & articularum perfrictiones & dolores faciunt, si decocto illorum foueantur & cum illo confricentur partes affectæ: præterea si quis longo itinere, plus æ pro defatigatus fuerit, is aqua in qua Artemisiâ decocti iuerit, pedes abluat, reuersionem sentiat: herba Artemisiæ vino rubro decocta vtuntur aduersus exitum ani, vt in locum suum reponatur, vino autem decocto calidissimo insidendum erigita tamen vt prius cum Myrrha & Colophonia suffumigetur anus. Artemisia, si Platario fides habenda, calida est & sicca in quarto gradu, folia eius magis competunt vsui medicinæ quàm radices, & viridia magis quàm sicca. Valet contra sterilitatem factam ex humiditate: nã si ex siccitate est, obliuiscuntur autè hæc satis perpendi ex complexionem mulierum, sc. an sit corpulenta, vel macilenta. Datur autem cum puluere Bistortæ, & Nucis muschate & Saccharo, per modum Electuarii. Aqua Artemisiæ secundam Hier. Herbarium, somnum inducit. Facit procreescere barbam illita. Tineas capitis exterit, ictiterium expellit. Et hydropili iucipienti medetur. Venenotum quoque vnicuique antidotus est. In dolore capitis à frigidityte Wirttembergie. Empiricus coquit Artemisiam in bono vino, abluat caput, & calidè applicando superligat, intra horam mitigare dolorem certè promittens. Hoc antè docuit, & clariùs quidem Arnold. lib. de cur. morb. cap. 8. vbi ad hemicaniam flores Artemisiæ in aqua coctos appositos, abluto priùs capite eà decoctione, multum valere prodidit. Inueniuntur carbones (inquit idem Wirtemb.) sub Artemisiâ rubra, quos dabis epileptico, & collo appendes: Mater mea experta est in vxore mea & puero, qui cura tui fuerunt, vt propria manu scribit Guillelmus Landgravius Hildie. Commendantur etiam ad paralyin cum vino aut aqua lauendula. Hæmilibus ceremoniis, quæ superitione homines non infini irretiti tenentur: contaminantur! Sunt qui Artemisiam c. rris hortis & diebus effodere, ac sub ea carbones, seu (quod ferè di-

xeram) stultorum lapides, aduersus febres inquirere soleant. Alii eò stultitiæ ac dementiae progrediuntur, vt Artemisiâ se cingunt, ac ex ea ferta conficiant, quæ postea in ignem Diuo Ioanni facrum, vna cum omni infortunio [vt sibi remerè imaginantur,] coniciunt. Nec desunt qui [Plinio se ductore impio,] Artemisiam cum Saluta secum deferant, credentes se nequam ex itinere defatigandos. Sed quis verè religionis sincerus cultor, his & similibus superstitionibus fidem haberet, quibus seductor ille spiritus, Cacodæmon, nobiles Dei creaturas confutatas decipere, deceptas tandem in ignem æternum abducere solet. Iacobus Vallick lib. de sagis & lamiis, Artemisiam commendat aduersus Satanam, & sagitum [vasorum eius] fascinationes. An verò herbas reformidet Satan, Theologis disceptandum reliquimus. Mittamus nos impotuitas has. Ambros. Paræus multum commendat suâ & aliorum experientia, Artemisiæ sale aduersus peste: vt & Antonius Royet, nec non alii. Veteres plurimùm laudarunt Artemisiam contra serpentes mortuos: ideò probabiliter aduersus pestem.

AMBROSIA VETERIBVS.

CAP. LXXIX.

Ambrosiam, vt Dioscoridis palam fecit, alii ^{Ambrosia} Botrin, alii ^{1196 Bo-} Botrim Artemisiam appellant. ^{ris Ar-} Est autem frutex exiguus, trium palmorum altitudine, ramulos: ^{rosia} folia circa unum cuiem habet ^{misia.} exigua, seu Ruta, ^{cauliculis} [pabâs ald.] verd minus ^{seminibus,} quasi racemulis, qui nunquam florent, refertos: est is odore vinoso, ac suauis. Radix tenuis & dum palmorum longitudine. Nectitur in coronas apud Cappadoces. Vis eius reprimere, repellere, & illitu adstringere humores, qui in aliquam partem incumbunt. Romani Caprum siluaticum, aut Apium rusticum vocant: ^{Egypti} Merisco.

Ambrosia, inquit Plinius, vagi nominis est, & circa alias herbas fluctuans &c. quæ cùm Dioscorides habeat omittimus. Is tantùm, inquit Cornarius, vim reprimendi. ^{απορρηστικη} Dioscoridi dictam, in discutiendi vim ^{απορρηστικη} appellatam commutauit. Nam & Galenus Ambrosiam in cataplasmatis vinu adstringentem & repulsoriam habere testatur. Sed Plinius vti dicitur ^{Plinii lap. su.} cum Ambrosiam cum Artemisiâ confundit. Nò inter herbas aliquas fluctuans, & vagum nomentum quondam Ambrosiæ fuit: sed quocunque odoris aut cuius suauitate placeret, in Poëtis, Scriptoribusque aliis eodem hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatem ventibus fieret, sic appellata illis fuit. Frequens & notum vbi que nomen, ignota tamen res, & inter herbas non facilis inuenitur: aliis aliter eam ostendentibus & cum Artemisiâ miscentibus ferè cunctis. Quo fit vt in petregina Italiz herba ^{lib. 1} pro comperto constituere audeam. Plinius lib. 27. cap. 4. integrum Dioscoridis caput commentationibus suis inseruit, cùm tamen non multò antè lib. 25. cap. 7. de Artemisiâ agens dixisset. Sunt qui in mediterraneis eodem Artemisiæ nomine &c. Ambrosiam vocent. Ex quo manifestè deprehenditur, quod paulò ante diximus vagum per multa Ambrosiæ nomen esse,

plantas, cibos, & pocula, eoque ut Athenienses hoc nomine omnigenas fruges oleum, vinum, lacticeque alios, quos diis in ara afferent, Ambrosiam nominarent. Nobis inclinari animus ut peregrinam nostro orbi peculiaréque Cappadocia herbam existinemus, inquit Marcell. Virgilius ex Ruellio, iuxta quem tamen, Ambrosia notissima est in Gallia nascens inter fegetes: Verum eam in Gallia se nunquam vidisse nec scire quid sit refert Bacchanellus, nisi sit species Artemisiae de qua Dioscorides & Galenus verba fecerint.

Italia nunc inquinam refert Hier. Cardanus lib. 8. de rer. variet. c. 44. dicens: Ambrosiam producere vitam in longissimum ævum plerique affirmant. Italia quoque hanc herbam, licet rarâ, fert: sed si feratur, non reiciit: facile dignoscitur quod sola suo semine quemadmod. copiosum fert vinum, suavitè redolet: racemosa est, Rutæ folio, radice valde longa exilique, nunquam floret. Vnus igitur herbae huius vitam producere creditur: nec ratione caret, quod ex proprietate sit. Qualis sit Cardani Ambrosia perquirant posterit. Itémque qualis Bellouii Obs. lib. 2. cap. 63. 56. & 12. ubi valde aromaticam esse tradit, his verbis. Dum ex Heraclea in Iconium, vulgò Cogne dictum iter facerem, nullam herbam inveni Ambrosia frequentior, aded odoratam, ut capitis grauedinem non minùs induceret, quàm si in cella vinò multo pleno versatus fuissèm. Incolæ lignis carentes, eam legunt ad ignem struendum. In pago nomine Satameli vidi Scopas ex Ambrosia confectas, cuius manipulum in Gallia retuli, pro te singulari: nam in Europa, quod sciam, spontè non provenit.

Hortus porò Sanitatis cap. 21. nomine Ambrosiæ habet figuram alicuius plantæ umbelliferae, quid autem velit me latet.

Ambrosiæ nomine sequentes plantæ passim apud autores inveniuntur. Artemisia tenuifolia, quam Matthiolus in prior. com. pro vera Ambrosia expressit. Ambrosia quibusdam dicta, alii est Artemisiæ species, aliquibus Conyza Hippocratis. Quam lib. H. n. g. 28. Botrym inscribimus, Ambrosia à pluribus cognominatur. Per Ambrosiam Rheginum existimo intelligere nosstram Botrym alteram. Coronopus Ruellii vel Nasturtium verrucosum Ambrosiæ nomen apud multos adeptum est. Toxites in Onom. philosoph. Salniam, Ambrosiam Deorum appellat. Ambrosiam quidam Tanacetum esse volunt, quibus reclamant ipsam Artemisiæ & Tanacetum historia. Ambrosia Apulei cap. 88. Millefolium nobile Tragi, vocatur à nobis Achillea. Myriophyllum quod alii teste Apuleio, Ambrosiam dixerunt, Millefolium siue Myriophyllum Matthioli inscribimus. Sunt qui Apium vulgare Ambrosiam vocent, sed magno cum errore. Stipis ramusculum, quidam Ambrosiam esse censent, Matthiolus verò Polygoni esse genus credidit: cum officinis eam Centumgrana vocamus. Amato dicitur etiã Pyrola altera. Ambrosia Corinthiis autore Nicandro ex Athenæo lib. 15. cap. 11 est Lilium croceum minus. In Co Insula ex Alexandri statua enatam in capite Ambrosiam, quæ nihil aliud sit quàm Lilium, Carystius, teste Ruellio, memoriæ prodidit. Nec desunt, auctore Dioscoride, qui Sedum maius Ambrosiam appellent, secundum nonnullos. Existimo ego Apuleium ac Dioscoridem vocasse aizoum maius, arbore-

scens potius quàm vulgare. Ambrosiam multi vocant eam herbam, quàm nos Scorodotin nuncupamus. Toxites in Onom. philosoph. Millefolium Ambrosiam cognominat. Ambrosia quoque de Agerato dici, liquidò constat. Ambrosiam quidam hirsutioribus putant, sed falsum est, inquit Cordus in Dioscor. lib. 3. cap. 129. Hanc nos credimus esse Libanotum secundam Dodonæi. An Ambrosia Ruellii, quam Bacchanellus se ignorare faretur, est Herba vinosa?

Millefolium
Ageratum
An Lili
notum se
da D
nat
An H
Simplicia

AMBROSIA QVIBVS DAM.
CAP. LXXX.

Compluribus fructuatur statim è radice ortis virgultis, triatis, rubentibus, subhirsutis, in tamos multos diductis: folia sua uee lentia, Absinthii communis magnitudine & diuisura, albicantia, lanuginosa, sapore aromatico, amaricante, non ingrato: corymbis proximè ramulis annexi longam

spicam faciunt, quos excipiunt echini parui, muricati, quorum singulis granum inest vnicum, nigrum, gigatò vitigineo simile & ferè par. radice lignosa, simplex, simbris aliquot capillata.

Bobelio dicitur in Adneri Ambrosia: in Obs. Syno p. 442. Ambrosia fatiua hortensis procerior: In Icon. Plant. p. 766. Ambrosia fatina hortensis.

Dodlar. Ambrosia: Rauu Wolff. in Itin. Ambrosia vera apud Jac. Renaudin visa: Cæsalp. Ambrosia, & Ambrosiana vulgò, (Videtur autè Cæsalpino esse Ambrosiam Dioscoridis, quæ opinio minùs placet.) Camer. hort. Conyza Hipp. secundam Anguill. Item: Ambrosia picta à Lobelio: Gerardo Ambrosia, Ose of Cappadocia.

H. Lugdunensis mihi videtur quatuor figuras unius plantæ pingere, & tres descriptiones dare, quæ non placent, seu nec in omnibus figura.

1. est p. 950. hoc titulo: Artemisia monoclonos alia. 2. hoc: Artemisia monoclonos quorundam, alia Ambrosia. An 3. figura p. 950. hoc titulo: Artemisia leptophylla montana? 4. hac inscriptione p. 1148. Ambrosia hortensis procerior Lob.

Casp. Bauhin. Phyt. Ambrosia i. sue fatiua, aliquando ramosa, aliquando vncialis, hinc duæ icones apud Lugdunensem, p. 1148. & p. 951. Itè Ambrosia 4. siue polypermos, Lugd. monoclonos quibusdam. Dubius sumus n. s. ut ex iam dictis patet, an H. Lugdunensis monoclonos figura non sit mala, ac etiam descriptio, & fortè eadem cum Ambrosia fatiua: si quis extat, qui plantam viderit, moncat.

Tabern. Ambrosien: oder klein traubenfrucht Græcè Αμβροσία, & Βοτρυς αμπροσία, Ambrosia, Botrys, Artemisia Botroides, Gesnero Herba vinosa,

Artemisia tenuifolia
Ambrosia quibusdam

Botrys
Botrys altera

Nasturtium verrucosum
Salvia

Tanacetum

Achillea
Myriophyllum Matthioli
Apium vulgare
Centumgrana

Pyrola altera

Lilium croceum minus
Lilium
Sedum matris
Sedum arboreum

Scorodion

Defect

Syno

H. L. not.

nosa, Ital. Ambrosia; Gall. Minones, Ægypt. Merseo, Boh. Stozruyco/Flammandis & Braban. hos Ambrosic/h.c. Ambrosia sariua seu hortulana, & Cleyn Truyencruyt. Videtur Tabern. diuersas plantas confundere. Nomen, Herbae ninosae, & Minones sunt apud Ruellium, quem de hac Ambrosia vix puto esse locutum. Tabern. si nouit, plantam quam describit, cur eam non quoque pinxit?

Ambrosia quibusdam dicta à nobis visa est Tiguri in horto D. Gesneri. Genera in horto nostro florebat mense Nouembri & semine turgebat, de cetero proueniebat Maio. Montbelgardi in Horto Ill. E. C. sapius creuit: sed semen ad maturitatem non prouenit.

ABROTONVM VETERIBVS.
CAP. LXXXI.

Abroton, vt Nicandri testatur interpretes, inde nomen sibi usurpauit, quod conspectu tenerum, molle & delicatum appareat: *ἄβροτον* ἄβρον ἢ ἀμάρυτον καὶ ἰσίδιον. Aut quod grauem acremque & densissimum halitum prospiret: *ἀβροτον* ἢ ἰσίδιον ἄβροτον ἰσίδιον.

Veterum verò omnium sententiã Abrotonum duorum esse generum. Theophrasto quippe 6. Hist. Urbani & [6. de caul. 24. sic C. Bauhino in phyt. scribente, quod nondum in illo capite legimus,] Agreite, Dioscoridi femina & mas: Sic quoque Plinio lib. 21. cap. 7. cui mas, Abrotonum campestre: femina verò montanum. Verum quam Dioscorides feminam fecit, eam Plinius Chamæcyparissi nomine lib. 24. cap. 15. donasse videtur, inquit Casp. Bauhinus.

Abrotonum, inquit Theophr. radice aut avulsione potius quàm femine germinat: femine enim difficulter exit. Seritur Æstare: friget enim vehementissimè: atque in totum motbo obnoxiam est, etiam vbi Sol vegementer illucet. Sed cum conualuerit, creueritque magnum, robustum atque arboraceum constat, quemadmodum Ruta, nisi quod hoc lignosius, & siccius & squallidius est. Abrotonum quoque femine abidat, nec sine odore est, sed id radices rectas, altasque agit: est veluti vniuersis, crassa scilla radice: reliquis verò de ea exeuibus spargitur. Abrotonum mirandum profectò apparet: cum enim calidum sit, loca aprica persequitur. Ratio in infirmitate est: vites enim tam contra frigus, quàm contra estum huic deficiunt. In totum verò calor inditus ad facillè beneque germinandù haudquam præcipuus intelligitur: siquidem calida sunt quæ acra.

Abrotonum duorum traditur generum, inquit Dioscorides: ac femina quidem frutex est arboris specie, candicans, foliis circa ramulos Seriphii modo minutim incisus, floribus refertos habens in summo quasi corymbis auti fulgore, Æstare prouenientes, uicundi odoris cum grauirate quadam, at gustu amaro. Hoc genus Siculum esse creditur. Alterum mas uocatur, farmentosum, gracilibus ramulis velut Abinthium fruticosum. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atque in Syriæ Hierapoli. Vtriusque semen feruefactum, seu crudum, tritum & ex aqua potum, orthopnææ, ruptis, conuulsis, ischiadicis doloribus, urinæ angustis & mensibus commorantibus auxiliatur. Est & in vino potum exitialium venenorum

exitialium venenorum antidotum. Rigore prehensis ex oleo vtiliter illinitur. Serpentes quoque tum substrato, tum etiam nidore fugat. Sed & contra morsus eorum cum vino bibitum prodest, priuatim verò pollet contra phalangiorum & scorpionum ictus. Subuenit & oculorum inflammationibus, cum Coroneo cocto aut pane impositum. Discutit quoque panos, cum farina hordeacea cruda tritum decoctumque. Misceatur denique & Olci irini compositioni. Oleum Abrotonum hunc in modum conficit Dioscorides. In olei ad Cyprinum conficiendum aromatis imbuti libras nouem & quincuncem, Abrotoni foliorum libras octo immittit, ac postquam diem noctemque vnam maceravit, excolat. Quod si perennius & magis durabile conficere vult, abiectis prioribus foliis, alia apponit, & macerata exprimit. Vim porò habet calfactoriam, ad vulnæ præclusiones & duritias efficacem, mensura secundasque pellit.

De Abrotono passim agit Plinius. Nam lib. 21. cap. 10. huius primò meminit. Abrotonum, inquit, odore iucundè graui florere Æstare. Flos aurei coloris. Vacuum [vacuus, i.e. incultus, neglectus]que locis legit Dalech. & hoc loquendi modo prædia vacuat, scripsit ac dixit Cicero] spontè prouenit. Cæcumine suo se propagat, quoniam summis flos furculis exit, quo petente semen succedit, & è vertice plantæ delapsam, teraque exceptam plantam suam propagat: Seritur autem semine meliùs, quàm radice aut furculo: femine quoque non sine negotio: plantaria transferuntur. Sic & Adonium. Vtrumque Æstare. Alsiola enim admodum sunt: & Sole tamen nimio læduntur: sed vbi conualuere, ritu Vitis fruticant. Eodem libro 21. cap. 21. Abrotonum duorum traditur generum, campestre ac montanum: hoc feminam, illud marem intelligi volumus. Amaritudo [Diosc. hoc de Helio secundo, Dalech.] Abinthii in vtroque. Siculum laudatissimum, dein Galaticum. Vtus est & foliis, sed maior semini ad exalfaciendum: ideo netus vile, tussis, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, lumbis urinæ angustis. Datur bibendum manualibus fasciulis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen rufum in aqua drachmæ pondere. Prodest & vulnæ. Concoquit panos cum farina hordeacea & oculorum inflammationibus illinitur, Cotonæo malo concocto. Serpentes fugat. Contra ictus earum bibitur cum vino illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum veneno tremores & frigus accidunt, vt scorpionum & phalangiorum: & contra venena alia, pota prodest, & quoquo modo algentibus, & ad extrahenda ea, quæ inhaerent corporibus: Pellit & interaneorum mala. Ramo eius, si subiciatur puluino, venere stimulari aiunt: efficacissimamque esse herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur. Hæc Plinius, apud quem nonnunquam falsò legitur, *Coquitur panis cum farina hordeacea*: legendum enim est, concoquit panos. Est enim id quod Dioscorides *ἄβροτον* ἢ *ἀμάρυτον* dixit. Si quoque recta est Gazæ lectio & interpretatio, Plinii locum corruptissimum quidam merito sic restituit. Seritur autem viuiradice, ac furculo meliùs quàm femine quoque non sine negotio plantaria transferuntur: in Adonidis hortos, Æstare. Vtrumque alsiolum admodum est, & Sole tamen nimio læditur: sed vbi conualuere, in stat Ruta fruticant. Sic enim

Plinius
corripit

anni tempore multum variare, ita ut videatur plurius esse specierum. Qui curarum pingendas tres icones à nobis propositas, an per singulas Abrotonum intellexerint asserere non audemus: ita scilicet emimus, omnes vix placent pro Abrotono.

Quod nobis Abrotonum

vulgare dicitur, id Abrotonum appellat Corn. in Diels. Wirlung. Kyber: Brunfels. Ruff. Euch. Roelin, Wincklerus, Brassauola, Rob. Stephanus, Harchius, Gesn. in cat. pl. Casalp. & Apollinaris. Abrotonum vulgare Cronemb. de compos. med. & Cordus in diss. supra Martiatum vbi & Camphoratum Nicolai vocat. Abrotonum nigrum, seu masculum Cordus in Hist. (vbi figura appositae parum placet) & in Dioscorid. Abrotonum marem Milzald. in Alexikepo campo 2. area 2. & de fecr. hort. lib. 2. cap. 24. Toxites in onom. phil. (cui etiam Abrotonum agreste,) Lacuna, Lonic. H. Lugd. Had. Iunius in Nomœl. Amat. Wormatienses, Car. Stephanus, & Matth. qui tradit esse vulgare notitiae, hortense & per se in campetribus nascentis tenuioribus & minoribus seminibus.

Abrotonum mas [inquit Apollo rad.] notissimum est ex Matthiolo in hortis. Ego tamen Anguillari opinionio potius adhaereo, quod vilitatum sit feminina.

Figuram, quam nomine Abrotoni ponit Tragus, non bene exprimit Abrotonum, sed potius Absinthium vulgare Ponticum foliis aliquo modo imitati videtur: Is Abrotonum duorum esse generum tradit. Minus foliis, magis quam maius, cineraceis & incanis vestitum, adeoque Scirphio germanico planè similibus. Maius virgis vulgari, Chamomillae quam proximis, odore grauiori, simulque gratiori quam minus.

Figura quam habet Fuchsius minus placet, nec etiam placet nostrae olim per Fuchium sculptae: vt iam supra dictum.

Abrotonum duplex tradit Dodonaus: Maius, quod femina: & Minus, quod Mas. Mitior autem eum pro Abrotono mare assumere figuram Absinthii arborecentis Lobelii, & pro Abrotono femina figuram quam habet Lobelius pro Abrotono mare, quae nostri vulgari Abrotoni: ac suspicor eum ignorasse verum discrimen inter Abrotona quae tradit, & per maius intellexisse id quod cultura in arbore erigitur: per minus verò quod cultura non erigitur, quo ad hortorum septa minora consilia vtuntur.

Abrotonum feminam Dioscoridis; nihil aliud esse scribit Anguillata, quam commune & vulgare.

Camer. hort. Abrotonum mas, vbique notum aullis ramulis facile propagatur; femine verò Tom. III.

difficiliter prouenit.

Et pauld post Abrotonum magnum, camphoratum, quibusdam Incensaria, admodum fructicat, & facile se ex furculis propagat, odoris grauis, attamen omnia iucundi: Tragus appellat Groß Stabwurz. Ecur Camerarius separat suum magnum Abrotonum, à suo mare Abrotono, interposita Chamæcyparisso: præterea Groß Stabwurz Tragi non differt ab Abrotono vulgari, quod proponit Camerarius pro mare. Is etiam ad Hist. Matthioli getm. hoc separat ab Abrotono Matthioli. In Epit. Matth. Abrotonum mas. Idem ibidem pro Abrotono femina Chamæcyparissam pingit.

C. Bauh. phyt. Abrotonum 9. siue mas angustifolium maius: maius Brunfelsio, mas Lobelio: Item: Abrotonum n. siue latifolium: maius & secundum Trago, latifolium Tabernamontano. Cur separet frater C. Bauh. Abrotonum Tragi maius à vulgari & angustifolium non video: vel dicendum vulgare Trago non cognitum.

Tab. air Legitimam Abrotonum in hunc vsque diem nomen seruat: vocatur autem Abrotonum, vel vt subtiliores quidam Grammatici volunt Habrotonum, Colopaxon, Procampylon; Cynanchites & Auronum, à verbo Gallico *Aurone*. Arabi Serapioni de temp. simpl. cap. 306. *Corsum*: Auerth. *Halsia*: Ebenbitari *Asfilla*: Haliabati, *Bereniaseton* & *Quisumum schum*. Dicitur aliàs in libris Arabum *Aluise*, *Saguafara*, *Sanguafora*; *Sanamen*, *Sarion*, *Sekebinegi* & *Sehebingi*; potissimum Almanforti Tract. 2. Aliis tandem *Seisgurab*, *Sgulera*, *Alfelisil*, *Cuifar*. Dalegenfiter, *Halia*, *Hanadab*, *Hebum*, *Kalsum*, *Kalum*, *Kisum*, *Kesimi*, *Kakilem*, *Kelilech*, *Naesul*, *Nanasar*, *Rutinas*, *Sachinabiam*, *Safara*, & *Sagaron*, Italianis *Abrotono*, *Abrutano*, *Brono*, *Herba canfrata*. Plebi Ferrariensi *Aurodano*. Hisp. *Abroton*, *Hierua*, aut *yerualumbriguera*. Galis *Auron*, *Aurone*, *Aurone*, *Auroesne*, *Auronne* & *Beis de S. Jean*. [item aliquibus *Garderohe*, quod Tabern: non mouit,] Ar glis *Sothernwood*. Bohem: *Brotan* / *Bozdzemfo*: Hung. *Obruta*, *Seprõruta*, h. e. vt Car. Clusius interpretatur, *Scoparia Ruta*, & *Istenfaya*, h. e. *Lignum Dei*. Belgis & Brabantis *Queroone* & *Querctuyt*. Germ. *Stabwurz* / *Gertwurz*, *Gertwagen* / *Afrusch* / *Ebrich* / *Gartban* / *Gerel* / *Gertelkraut* / *Gertelwurz* / *Kurtelkraut* / *Ganserkraut* / *Gansferkraut* / ab odore, quo Camphoram emulatur: *Abbruten* / *Gertwurz*, & *Schöfwurz* / quidda sagittas, spinas & id genus extrahat, si emplastri modo applicatur. Et hæc nomina Abrotoni sunt communia. Abrotonum enim mas vocatur græcè *ἀβροτον* Lat. *Abrotonum* masculinum, Plinio *Abrotonum montanum*: Dioscoridi *Abrotonum Cappadocum*, *Abrotonum Galaticum*, & *Abrotonum Asiaticum*, quidda copiose crescat in Cappadocia, in Asia & Galatia; Italianis ad differentiam feminæ (*Chamæcyparissi*) *Abrotono mischio*. Germ. *Stabwurz* / vel *Stabwurz Mänlin* / quibus nominibus utrumque Abrotonum intelligitur, masculinum scilicet maius & masculinum minus: ad euitandum errorem, in quem incidunt, qui Abrotonum minus, *Abrotonum* feminam esse credunt. Theophrastus & Plinius non conueniant in plantatione Abrotoni: vnus vult feliciter prouenire ex furculis, alter ex femine. Experientia docet ex furculis potius crescere. Et quamvis Theoph. lib. 6. cap. 7. & alii scribant, frigus ferre non posse, nihilominus Hie-

Camer. hort.

C. B. 166.

mem perfert. Abrotoni matris species minor, que etiã in hortis nostris vulgaris, vt maior, huic in omnibus similis nisi folia essent cinerea, & planta minor. Horum figuras ponit in Hist. & loc. his inscriptionibus. Abrotonum mas Stabwurz Mālan: Item: Abrotonū humile, flein Stabwurz. Sed Tab. frustra duas figuras ponit, cum color, qui demonstrari non potest, & magnitudo, quam non ostendit, solum differentiam non constituant.

Locus &
Tempus.

Abrotonum passim in hortis & in campestribus nascitur: floret Augusto: colligitur in Autumno, potissimum Septembri mense, hoc enim tempore, Fuchsio autore, semen profert. Ego tamē multum ambigo an Germania aliosum huc fruticem in campestribus proferat. In hortis quidē Montbelgardis, Patauii, Genevæ, Tiguri, Heidelbergæ, in Gallia Narbonensi & alibi obseruauit.

Vires

Vires ex Veteribus vide antè. Summæ propagines Abrotoni cum flosculis suis, vino, vel aqua decoctæ, adiecto melle, aut saccharo, pèque die ter aut quatuor potæ, non nisi rectè ceruicè spirantibus & albinaticis apprime conducunt, si Trago credimus: nam vitia pectoris expurgant, cardiacæ medentur & tussi, lentosque humores pulmonis, renum, & matricis & vesicæ incidunt, stillicidio vrinæ succurrunt, & quosuis internos dolores sedant: aqua destillata, non est inferiorum virium, que etiam scorpionum & araneorū ictibus auxiliatur, loca muliebrtia mundificat, si illa colluantur, vel linteolis in illa madefactis currentur. Qui plura desiderat, Tabernamontanum consulere velit, qui plurima de vsu interno & externo, de aqua eius, vino, & conserua: itemque oleo stillatitio & vnguento tradidit, quæ merito nos omittimus, ne in immensum opus excrecat. Abrotonum, vt apud Camerarium inquit Horatius, agro non audeat, nisi qui didicit, dare. Sed nostro seculo audaci quilibet non solum minime periculosa hæc medicamenta, sed etiam queuis validissima aliis obtudere non erubescit. Vfus eius præcipuus in lumbricis, quod & Aelianus notauit. Aqua destillata cum momento pulueris nucis moscatæ optima in stranguria & dysuria. Exterius imposita extrahit fetrum, & alia corpori infixa. Ceterum, Abrotonum calidum & siccum ordine tertio satis intenso assignat Dodon. digerendi quoque ac rarefaciendi, & vt vim.

ABROTONVM CVM PVLCHRIS
corymbis.

De Corpore Prædictus humilior est, folia habet maioris Abrotoni similitudine dissecta, sed minus candida, & odoratiora, quo Santolinam referunt: corymbis è ramulis copiosi ad summum vsque luteo splendent colore: semen admodum fecundū est: radix vt aliorum.

Hoc Dodon. gall. Abrotonum tertium nominat, ac extra dubium Dioscoridis ἀβροτονίον σικκόνιον, Abrotonum Siculum pronuntiat, restaturque Germanos wöllrichender Stabwurz, Abrotonum odoratum, vocare. Lat. Dod. Abrotonum odoratum humile inscribit.

Lob. Obs. p. 444. Icon. Plant. p. 769. pingit hoc titulo. Abrotonum odoratum humile dense fruticosum.

C. Bauh. Phyt. vocat Abrotonum 10. siue mas angustifolium minus.

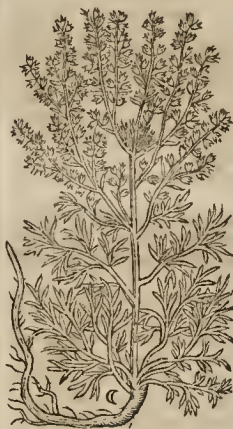
À Fuchsio quam Tubingæ apud illum essent, mihi in horto eius demonstratum, à vulgari di-

uersum. In hoc enim pulcherrimi corymbi, multo maiores quam in vulgari Abrotono Pontico, & rariore, uereci: foliola circa flores latiora non nihil, longiora, non ita dissecta. Frater mihi attulit à se Venetis collectum. Belgis hortense est, id quod testatur Lobelius.

ARTEMISIA TENUIFOLIA, SIVE LEP-
tophyllis, aliis Abrotonum siluestre.

CAP. LXXXIII.

Artemisia tenuifolia longa pollicaris crassitudinis radice firmata, eaq; multitudine, lignosa, perenni caules cubitorum aliquot altitudine emittit, qui verustate in lignum solidum, durumque degenerant crassitudine digitali, alioqui tenues Artemisias latifoliae similes, rigidis, ru-

bentes, striati, medullâ albâ fardi, aliis multis cocti: folia pilosa, albicantia, Seriphii Absinthii tenui diuisura, ad Abrotoni folia accedentia, colore viridi, vbi adoleuerint non multum dissentanea, odore autem multum ad Abrotonum accedente, corymbi rubentes, spicatum in ramulis crebri, Abrotoni formâ & colore. Solet non raro ad ramulorum diuaticationes muscosum squamatum excrementum ferre.

Tres Artemisias tenuifolias statuit Clusius. An autem commodè ad ἀρτεμισία λεπτόφυλλος, Artemisiam tenuifoliam Dioscoridi hæc hirpes referri queat, peritioribus dispiciendum relinquo. Prior quodammodò ad eius historiam accommodari posset, quia odorata est. Aliæ, odore carent, aut, si quem habent, is valdè tenuis est. Tertie etiam ingratus, quemadmodum & sapor.

An Ruell. lib. 3. cap. 62. Artemisiam quartè mentionem faciens, hanc intelligit, dicens. Artemisiam genus aliud, quæ minoris foliis: vulgus Diuio Ioannis herbam nominat.

Credide-

Crediderimus nos cum Docti. Dalecham-
pno hanc herbam dici apud Matth. in prior. comm.
Ambrosiam: in post. verò ubi retinet priorem
picturâ, Ambrosiam alteram: ibidemque depingi:
Etsi in suis illis cõmentariis, quos primùm Itali-
câ linguâ conscripsit ediderat, ingenuè confes-
sus esset, senunquam vidisse Ambrosiam in Italia.

Gesl. de hort. Artemisia leptophyllos quædam
circa Basileam spontè nascens. Gerard. Abro-
tonum campestre wilde Sorthernwood. C. Bauh.
phyt. Abrotonum 13. siue campestre tenuifolium.

Tabern. Hist. part. 1. p. 62. Abrotonum campe-
stre, Abrotonum 3. in descriptione & inter no-
mina, ubi ait ad Herbariis vocari germ. feld
Strabourz, wild Scabourz, & Besenfraut: à
copia virgularum, à quibus scopæ fiant. Latinos
quosdam appellare Herbam camphoratam. Idem
p. 37. vocat Artemisiam minorem, Fleinen Hey-
sus / Artemisiam peregrinam: p. 38. inter nomina,
Artemisia quatuor genus è Gallie provincia o-
riundum, Artemisiam minorem, & Artemisiam
tenuifoliam minorem: Germ. welscher Hey-
sus. Tandem p. 60. nominat Ambrosiam tertiam, daß
dies Ambrosien fraur. p. 61. Ambrosia tertium
genus & Ambrosiam tenuifoliam. Artemisiam
igitur minorem Tabernamontani, eiusdemque
Ambrosiam tenuifoliam non separo, ab Abroto-
no eius campestris, quia ex aliorum sententia de
iis scribere videtur, nec earum picturas propo-
nit particulares nisi Abrotoni campestris, quam
etiam in Icon. p. 16. pictam exhibet.

H. Lugd. p. 950. Artemisia 3. leptophyllos Pe-
nz. Item p. 148. Ambrosia altera Mattholi, quæ
multis esse videtur Artemisia tenuifolia. Existi-
mamus nos H. Lugdunensem ponere duas figu-
ras vnius plantæ: ac cam quoque indistinctè scri-
bere lib. 10. cap. 32. de Ambrosia.

Artemisia tenuifolia Basilee ad Rhenum quæ
itur in Krentzack, provenit. Montpelii passim in
sepibus & agrorum marginibus, ubi totam Hiemem
fert, & Autumno floret. Mense etiam Septem-
bri florentem obseruavi Lugduni: inter
Mülhausen & Oernârsen in vitibus ad vias: in
itinere Argentinâ versus Sturgardiam multis in
locis: Bononiæ in Italia ad montes Apenninos.
Reperi quoque in muris Castellî Sponck Ill. E.
C. ad Rhenum, plantam Montbelgardi in Horto
eiusdem E. C. ubi Hiemem pertulit, foliis cineri-
tis, hirsutis, quibus mense Junio depositis, in-
duit longiora & tenuiora, vitidia, vt quis dice-
ret aliam esse plantam. Brafici abundat, florens
adhuc Octobri & Nouembri, in collibus arenosis
& secus vias profundas: & iuxta agrorum
marginis radiis Solis illustratas.

do. Verùm descriptio est alterius plantæ, de
qua egimus post Absinthium.

Clusius quoque in post. Hist. eandem iconem
exhibuit pro Artemisia secunda tenuifolia, cuius
descriptionem antè posuimus ex ipso Clusio.

Tabern. Icon. & Hist. Breit Strabourz / A-
brotonum latifolium, Abrotonum quartum,
Abrotonum fatuum, Abrotonum inodorum.
Meritò nominat Tabern. Abrotonum fatuum.
Est enim fatua figura ex Lobeliana nonnihil-
mutata: & cum latioribus foliis: fatua etiam
descriptio & amplificata ex paucis verbis Lobel.

Abrot. lat.
fol. C. B.

C. Bauh. phyt. Abrotonum n. siue latifolium,
maius & secundum Trago; latifolium Taber-
namontano. Ego Tragi Abrotonum aliud non
puto à vulgari, si hoc ei cognitum fuit. Et hinc
diuersum Tragi statuo, à Tabernamontani la-
tifolio.

Gerardus, qui Abrotonum inodorum vocat,
Angl. Enfarrie Sorthern wood / imitatur Ta-
bernamontanum. Ponæ in Baldo, Abrotonum
inodorum Penæ.

RUTA SIVE HÏTANON VETERIBVS.

CAP LXXXV.

Theophrastus de causis lib. 5. vult Rutam
plantari, vt quæ sub vmbra Fici arboris li-
bentius acquiescit, velut Palladius ait in Martio.
Hoc mense Ruta feritur locis apricis, folius ci-
neris insperione contenta. Loca desiderat altio-
ra, vnde humor elabitur. Si ponas semina eius
adhauc clausa folliculis, singulatum mann debe-
bis affigere. Si iam minuta sunt, sparsa iactabis,
& rastro obducta cooperies. Causles eius, qui
inclusis feminibus nati fuerint, fortiores erunt,
sed serò nascuntur. Ramuli eius cum aliqua
corticis parte conuulli verò tempore pro plan-
tis tenebunt: tota verò tranilata morientur. Nõ-
nulli ramulos eius pertulæ Fabæ inserunt vel
Bulbo, atque ita obruant alieno vigore seruandos.
Prosequuntur etiam male dictis, & maxi-
mè in terra soluti lateris ponunt, quod
prodelle certissimum est. Sed [vt asserunt] melius
furtiua proveniet. Sub Fici arboris vmbra libe-
tius acquiescit. Non effodi herba, sed optat a-
nelli. Imunde mulieris formidat attactum. Et
hoc est, quod ante ipsum Plutarchus quoque scri-
psit. Cur autem dicatur *μήρανον* declarat idem his
verbis. *ομοίη δὲ ἐπὶ τὸ μέρανον ἀπὸ τῆς δουλεύουσι ἀνομα-
σίας: μήρανον γὰρ ἐπιπέττει δὲ διεγύονται τὸ σπέρμα, ἐπὶ
ἑλας πολέμων ἐπὶ ταῖς κητέρας.* Aiunt facultate
sua *μήρανον* dictum, quòd siccitate & calore coagu-
let & condenset semen. Hinc vterum gerenti-
bus inimicum est.

Ruta plan-
tatio ex
Theoph.

Palladio,

Superfluitas,

Rutam duplicem agnouisse videtur Hippocra-
tes. Et quidem lib. 38. m. m. dicens. Acris sub-
ditium ad menses efficies, si Brassicæ & Rutæ
vtriusque [*μήρανον ἐξ ἑστίου*] &c. Quales autem sint,
non ostendit, id quod Dioscorides fecit.

Ruta inquit, montana & siluestris, sariuâ &
horrensi genere aptior esui, quæ iuxta Ficos pro-
uenit. Vtrumque porro genus vrendi vim ha-
bet, calfacit, exulcerat, vrinam ciet, menses ducit,
at cum cibo, tum etiam potu alium sistit. Semen
acerabuli mensura è vino bibitum contra lethalia
medicamenta est pro antidoro. Quin & folia
per se præsumpta aut cum nucibus luglandibus
aridissime Ficis, venena irrita & inefficacia red-
dunt. Sed & simili sumpta modo contra serpen-
tes.

ARTEMISIAE TENVIFOLIAE SIMILE,
si non idem, Abrotonum inodo-
rum Lobelii.

CAP. LXXXIV.

Abrotonum inodorum & inspidum; vultu,
salso, flore, & semine Artemisiam tenuifoliae
& collibus Gallo-Belgii alunt Muronus, Conden-
bergius & Iacobus Plateau, harum studiosissimi
& cultissimi, inquit Lob. Obs. p. 444. ubi figura
cum hac inscriptione. Abrotonum inodorum.
Eadem Icon. Plant. p. 769.

Dodon. lat. in fol. p. 26. iconem eandem habet
cum Lobelio pro Absinthio inodoro & inspi-
Tom. III.

rium ictus valent: genituram seu estata, seu bi-
bita Ruta exinguit: decocta verò cum Anetho
siccò tormina potu sedat. Facit & ad pectoris la-
terumque dolores, spirandi difficultatem, tussis,
pulmonis inflammationem, coxendicum, articu-
lorumque cruciatus, & rigores febrium circuitu
repetetes, pota velut antè dictum est. Idem ad in-
flationes coli, vuluæ, rectique intestini, cum o-
leo decocta & infusa. Vuluæ etiamnum strangu-
latui medetur, si trita cum melle genitali sede te-
nus imponatur. Feruesceta ex oleo & pota lum-
bricos expellit. Sed & articularijs doloribus, ex
melle: & aquæ subter cutem fusæ morbo cum fi-
cibus adhibetur. His iisdem in potu auxiliatur
irémque decocta in vino ad dimidias partes &
affricta. Cruda quoque conditaque in cibo acie
oculorum excitat: quin & oculorum dolo-
res, imposita cum polenta lenit. Caput
dolentibus cum Rosaceo & aceto succur-
rit, ac profluentem naribus sanguinem si-
sit trita & indita. Testium inflammatio-
nibus cum Lautcis folijs imposita, & papula-
rum eruptionibus cum Myrteo cerato prodest.
Cum vino autem, Piperac nigro affricta, viti-
ligini albæ medetur, & cum iisdem illita thy-
mos ac myrteas tollit. Contra impetigines cū
melle & alumine vitlter imponitur. Succus verò
in Mali punici corio (calyce, Satrac.) calfactus
aurium doloribus efficaciter infunditur. Opiru-
larum & acie oculorum bebetiori, si additis Fæ-
niculi succo ac melle, oculi ipsi eo inungantur.
Erysiplata, herpes, & vlcera in capite man-
tia cum aceto, Cerussa & Rosaceo, inunctione san-
nat. Ipsa verò Ruta Aliorum, Caparumque
grauem halitum emendat, si postea commandu-
cetur. At montana si copiosius estur, interficat.
Atque si sub id tempus quo florere incipit, ad
muriæ condituram colligatur, cutem rubefacit,
ac inflat, cum pruritu ac vehementi inflamma-
tione. Eam itaque vntis antea manibus & facie
colligere oportet. Tradunt & succum gallinaceis
pullis imperfum feles arcere. Adiciunt verò, eā
quæ iuxta flumen Haliacmonem in Macedonia
gignitur, comedentes interimere. Montosus
autem is locus est, ac viperis abundat. At illius
semen epotum contra interaneorum vitia est ef-
ficax: ideòque antidotis vitlter immiscetur. Cõ-
tra incontinentiam vring, tostum, septenis diebus
potui dato, & cessabit. Ceterum (his caret vet.
vsque ad finem) radix huius montanum Moly
vicitatur. Syluestris itaque Ruta satiuæ quodã-
modò similis est. Ac pota prodest comitialibus
& ischiadicis: menstrua quoque mouet: ac par-
tus enecat. Acrior verò est quàm satiuæ & ma-
joris efficaciat. Atramen siluestrem cibis abdicare
oportet, quippe quæ veneni noxam obtineat.

Plinius lib. 20. cap. 13. vim & vsum Rutæ medi-
cum his verbis declarat. Quæcunque Ruta &
per se, pro antidoto valet, folijs tritis, & ex vino
sumptis, contra aconitum maximè, & viscum:
item fungos siue in potu datur, siue in cibo. Simi-
li modo contra serpentium ictus, & vtpote
cùm mustela dimicaturæ cum his, Rutam prius
edendo se muniat. Valent & contra scorpionum
ictus, & zranearum, apum, crabronum, vel parum
aculeos, & cantharides, ac salamandras, canis-
que rabiosi morsus, acetabuli mensura succus ex
vino bibitur, & folia trita, vel commanducata
imponuntur cum melle & sale, vel cum aceto &
pice decocta. Succo verò perunctos aut eam ha-
bentes, negant fetiri ab his maleficijs. Serpen-
tesque si vratur Ruta, nidore in fugare. Efficaci-
sima tamen est siluestris radix cum vino sumpta,

Pythagoras oculis noxiã putauit falsò, quoniã
sculptores & pictores hoc cibo vtuntur oculorũ
causã. Cum pane quoque, vel Nalurtio satiuæ at-
que siluestris propter visum: Vt aiunt, multi fuc-
co eius cum melle Atrico inuncti discusserunt cal-
ligines, vel cum lacte mulieris puerum enixæ, vel
paucò succo angulis oculorum tactis, epiphoras
cum polenta imposito. Lenit autem capitis do-
lores pota cum vino, aut cum aceto & rosaceo il-
lita. Si verò sit cephalæa, cum farina hordæacea
& aceto. Eadem cruditates discuit, mox infla-
tiones, dolores stomachi veteres. Vuluæ aperit,
corrigitque conuersas, illito cum melle toto ven-
tre & pectore. Hydropicis cum Ficu, & decocta
ad dimidias partes, potaque ex vino. Sic bibitur
& ad pectoris dolores, laterumque, & lumborum
tussis, suspiria pulmonum, iocinorum, renum vit-
tia, hortotes frigidos. Ad capulæ grauedines
concoquantur folia poturis, & in cibo vel cruda,
vel decocta, conditaue prodest: item tormini-
bus cum Hysopo decocta, & cum vino. Sic &
sanguinem silit trita & naribus indita, sic
& collitis dentibus prodest. Auribus quoque in
dolore succus infunditur, custodito, vt diximus,
modo. E siluestri verò contra tarditatem & soni-
tum cum rosaceo, vel cum Laureo oleo, aut Cu-
mino aut melle. Succus & phreneticis ex aceto
trita instillatur in tempora & cerebrum. Adiecer-
unt aliqui & Scerpillum, & Laurum, illinentes
capita & colla, dederunt & lethargicis exolfaci-
endum: dederunt & comitialibus bibendum
decocta succum in cyathis quatuor: ante accef-
siones, quarum frigus intolerabile est, aliosisq;
cruda datur in cibo. Vrinam quoque vel cruen-
tam pellit, fæminarum etiam purgationes, secun-
dãque, etiam emortuos partus, vt Hippocrati vi-
detur, ex vino dulci nigro pota. Itaque illini &
vuluarum causa etiam suffire iubet. Diocles &
cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina
hordæacea. Valet contra ileum decocta farina
in oleo, & velleribus collecta. Multi verò & con-
tra purulentas excreaciones sicca drachmas duas,
sulphuris vnam & dimidium sumi censent: &
contra cruentas, ramos tres in vino decoctos.
Datur & dyftericis cum cafeo in vino contrita.
Dederunt & cum bitumine infriatam potioni
propter anhelitum. Ex alto lapsis feminis tres
vncias illinunt ex olei libra, vniq; sextario. Il-
linitur & cum oleo coctis folijs, partibus quas
frigus aduulserit. Si vrinam mouet, vt Hippocra-
ti videtur, mirum est quædam dare, velut inhibe-
tem, potui, contra incontinentiam vring. Pforas
& lepras, cum melle & alumine emendat. Item
vitiligines, verrucas, strumas, & similia,
cum itrychno hircino & adipe sullo, ac taurino
seuo. Item ignem sacrum ex aceto & oleo, vel
Plymmithio: carbunculum ex aceto. Nonnulli
Laserpitium vnã illini iubent, sine quo epinycti-
das pustulas curant. Imponunt & mammis tur-
gentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum
cera. Testium verò epiphoris cum ramis Lauri
teneris, ad eò peculiari in viceribus his effectu,
vt siluestri Ruta cum auxungia veteri illitos rami-
ces sanari prodant, fracta quoque membra femi-
ne trito cum cera imposito. Radix Rutæ sangui-
nem oculis suffulsum, & in toto corpore cicatri-
ces aut maculas illita sanat. Ex reliquis
quæ traduntur, mirum est, cùm feruentem Rutæ
naturam esse conueniat, fasciculum eius in rosa-
co decoctum addita vnciã Aloës, perunctis sud-
dorem reprimere. Itémque generationes impedi-
di, hoc cibo, ideò profluuiò genitali datur, &
Venerem crebrò per semina imaginantibus. Pre-
cauendum

cauendum est grauidis, abstinere hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo usu est, siue difficile spirantibus, siue contra maleficorum animalium ictus, infusa per nares ex vino, aut si sanguisugam exhauerint, ex aceto, & quocunque in simili morborum genere, vt in homine temperato.

Galenus breuius vtriusque vires sic tradit. Ruta agrestis ex quarto est ordine exalfacientium & siccantium, domestica vero ex tertio. Est autem non solum gustu acris, sed & amara. Ea digerere atque incidere crassos lentosque humores potest. Ob eadem vim & vias mouet. Quin & tenuium est partium, statumque extinguit. Quare ad inflationes competit, ac Venere appetitum inhibet, digeritque atque exliccat sanè strenuè. Est enim ex eorum numero medicamentorum, quæ valenter desiccant.

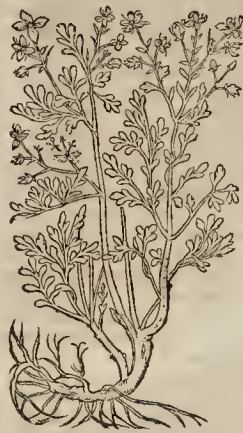
Sunt porò qui Rutam Rhyten, Aegyptii Epnubus, Syri Armala aut Befala, Aphri Curma dicant, teste Dioscoride inter notha. Meminerimus autem cum Dioscorides dicit Rhyten ab aliquibus vocari Rutam, Nicandrum Poetam & Peloponnesi incolas indicari. Si quidem Iolaus antiquissimus Græcorum scriptor, & cuius nomen vel olim tantum audiebatur, in Peloponnesiacis retulit suis, quam tota Græcia Peganon vocabat, Peloponnesum Rhytem appellare. Nicander cetè in Theriacis suis de Trifolio suo quod Menyanthes Græci vocant, agens, id habere air comam quidem Loto, odorem verò Ruta similem. Ex his manifestum est, inquit Marcell. Virgilius, Rutam ab aliquibus Græcis *ρῶτην* dictam fuisse. Nec dubitandum alicui à Peloponnesiorum Rhyte, Larinos Rutham suam fecisse. Frequens enim *græcæ* y. litteræ in latinam v. mutatio est, quoties feruatis cæteris transferendum à Græcis ad Latinos aliquid est.

Cæterum Ruta cognominatæ plantæ sequentes nominantur. Ruta maior horrensis Aduerf. Ruta fatiua nostra. Ruta siluestris & agrestis Aduerf. Ruta siluestris maior nostra, Ruta Gesneri. Rutula, Ruta minima, angustifolia, Aduerf. Ruta silu. minor nostra, capitulo quadripartito. Ruta siluestris alia Dioscoridi, in Capadocia & Galatia Asiae Moly dicta, nobis Ruta quæ Hartmala. Quam Rutam pratensem Lutetia, aliqui verò circa Sabaudiam, non rectè Rutam caprariam vocant, nominamus nos Thaliætrum Gesneri maius folliculis angulosis. Ruta pratensis Lobelii Obf. p. 509. appellatur Thaliætrum maximum, semine striato, folio ex caruleo virente. Quæ Ruta festida siue lutea ab Aduerf. titulo de Sophia p. 328. nominatur, Thaliætrum semine striato folio saturatius virente à nobis inscribitur. Ruta pratensis minor quorundam, est nobis Thaliætrum minus. Ruta palustris, Filipendula palustris Tabernamontani, dicitur Oenanthe. Rutam pedicularem Tabern. Fistulariam purpuream Schuvenckf. simpliciter Pedicularem appellamus. Rutam caninam Recentiorum, Scrophulariam tertiam Dodonæi cognominamus. Rutam caprariam vocari Galegam patet H. n. g. lib. 17. Ruta siluestrem multi statuant herbam quæ dicitur Hypericum. Ruta siluestris Dioscoridis, quam à Ruellio inter notha reiectam esse Placa dicebat, est Clusio Hypericum supinum, nobis tomentosum. Ruta capraria Gallorum Montpelii vulgò sic dicta, traditur H. n. g. lib. 17. pro fruticantis Tom. III.

te, siue Polemonio Montepessulano. Ruta vinea quorundam Ruellio lib. 3. cap. 62. est nobis Botrys altera. Rutam lunariam, Rutam icorariam Tabern. vocamus Lunariam minorem. Ruta parietum vulgi Gesnero de hort. vocatur à nobis Ruta muraria. In nothis Dioscoridis Romani Ifatim fatiuam appellant Rutam. Ifatim verò siluestrem, Rutam minorem. Ruta tandè appellatio, quo pacto ad Tussilaginem peruenit, merito sane miratur Tragus. Vide Dioscoridem lib. 3.

Botrys alt.
tera.
Lunaria,
minor.
Ruta mnt.
raria.
fatia.
Tussilago.

RUTA SATIVA, VEL HORTENSIS.

I Vre inter frutices Rutam reponunt lignosi densè fruticantes rami, cubitos duos alti, maioreſque, quos alæ diuidunt frequentes: folia viridè odore, perindeque ingrato sapore, subcaerulea, terna fapè, vel plura, Trifolii fruticatis, flores stellati ex extremis ramulis breuib⁹ quinque carti-

Descriptio

natis foliis, in quoruſi ſingula ſtamina rotundè intercedentibus, colore herbaceo ex luteo præditis, vmbone pyramidato ex atro virente, in medium occupante: calyce quadripartito, acetiam quinque partito, in quo ſemina nigra.

Cordi diligentis Botanici descriptionem omnibus numeris abſolutam merito ſubſcribimus. Ruta fatiua maior ſiue latifolia, inquit, frutex eſt caudice cubitali, aur altiore, craſſitudine digitali, colore cinereo, in multos ramos diuiſus: ex his Veris initio plures emittit, longos, teretes, egregiè virides & flexiles furculos, in quorum ſummitate Veris exitu, & Aestate inæquali ordine flores ſunt Leucoio ſimiles, minores tamen, quatuor aut interdù quinque, luteis & cochlearis modo concavis foliis conſtantes, ſurſum ſpectante eorum concauitate, in medio flore quadripartitum, aut nonnunquam quinquepartitum eſt capitulum, colore viride, exiguum quandam apicem habens, ſtamina ab ima eius parte exeunt lutea, octona aur dena in latitudinem reſupinata: ex his medius numerus ſupra foliorum concauitatem extenditur; reliqua autem quatuor foliorum ſpaciis interpoſita ſunt, ſemen in mediis ſorum capitulis fert paruum, in rotundo modicè oblongum, colore nigrum, folia omnibus ramulis adnaſcuntur, in longis pediculis incerto ordine diſpoſita, parua, in plures & inæquales partes ſecta, virètia, mollia, & pinguiora: ex his maxima pars ſemunciam longitudine non excedit, latitudine multò minore. Radice niritur ex vno principio multiſidâ, numeroſâ, capillamentis fibratâ, colore flauâ: viret tota Hieme, non flacceſcentibus foliis, antequam nouo Vere alia enaſcantur, quo tempore etiam furculi qui

semen protulerunt, in summitate exarscunt: coma eius acrem, aromaticum, interimque graue spiritat odorem, eadem sapore amaro, seruido & tenui palatum excalescit, maximè viridia adhuc floram capitula.

Cæterum, est & altera Ruta satiuæ, tenuifolia scilicet, quam ita Cordus ita describit. Ruta tenuifolia latifolia per omnia respondet, præterquam quòd multò minoribus constet omnibus partibus: folia siquidem Fumariæ modo in exiles partes diuisa habet, non tamen in tantam latitudinem distenditur: floribus & capitulis latifoliae similiter respondet: semen habet oblongum, nigrumque gustu vehementer acre: reliquarum partium qualitas & sapor latifoliam æmulatur. Seritibusque similiter vt illa in hortis, parçè apud nos, sed frequentius Italis quibusdam locis, vbi hanc tantùm Rutam nouerunt.

Rutam satiuam in latifoliam & tenuifoliam diuidit quoque C. Bauhinus. Tenuifoliam quidè vocat Rutam hortensem alteram, Rutam hortensem minorem Tragi, Rutam Matthiol. Anguill. Lacunæ, Cast. Rutam satiuam tenuifoliam Cordi: Hortensem nobilitate præstantem Gesn. hort. Tenuifoliam Tabernamontani.

Cornarius autem appellat hanc Rutam minoribus & herbaceis coloris foliis. Latifolia dicitur Cordo in Dioscor. Ruta & Ruta satiuæ. In Hist. Ruta satiuæ maior, siue latifolia, quemadmodum & Tabern. Trago Ruta domesticæ, Ruta 2. vulgaris. Lobelio in Aduers. Ruta maior hortensis. Ruta hortensis in Obl. p. 506. In Icon. Plant. Tom. 2. pag. 22. Camer. hort. & Hort. Lulit. Ac Fuchfio. Ruta hortensis vulgaris Turnero. Ruta domestica Hier. Braunschweig. Aliis vt Corn. simpliciter Ruta. Cæsalp. Ruta satiuæ latioribus foliis. Dod. Ruta graucolens hortensis.

Nomina
linguam
Rutam Gr. Ruta Lat. G. Krauten / & wein-
krauten / zam Krauten. Belgis Ruyte / & wyn-
ruyten. Gallis Rue, Rue de sardin. Itali Latinam
seruant nomenclaturam. Hisp. Ruda, Aruda. Ang-
lis Rue. Boh. Rauta. Hung. Zeges, Rutha, h.
e. angulosa Ruta. Mauric. Sadeb, seu Sedab. Phri-
sins Hebræa lingua Rutam Sabafes vocat, Chal-
dæi & Thalmudite Mechul & Pagan. Quidam
semen Rute Bizari Salgagel dicunt.

Locus &
tempus
Rutam futeulo nasci aliquoties compertum
habeamus. Hæc culta (vt se vidisse testatur Cam-
er.) ita in altum crescit, vt etiam tres cubitos
superasse visa sit, ac admodum est longæua, cuius
radix tandem planè lignescit, quæ si accenditur
suauem & tempore pestis vitalem emittit odore.
Ruta subfalso alimento redditur melior, vt Eru-
ca. Meminit Iosephus in Machæo Rutam fuisse
regiam mirabilis magnitudinis, quæ à nulla Ficu,
vel celsitudine, vel magnitudine vinceretur. Eam
autem ex Herodis temporibus perseuerasse. In
Germania nostra moris est Rutam Saluæ adiun-
gere, cuius hanc afferunt rationem: Buffones a-
mare loca Saluæ confusa, qui vt abigantur, Sal-
uam Ruta mnniri oportere. Rutam satiuam
vidi Monspelii, Lugduni & Bononiæ in hortis, vt
in orto di S. Saluator al Burgo di S. Catharina.
Genue florentem adhuc Octobri, Montbel-
gardi Iunio, vbi gelu nonnunquam absumebatur,
verùm rursus facillè ex semine prouenic-
bat.

Ruta, vt experientia testis est, ferculis abdicatur, nec culine seruit propter iniucundum, què
habet odorem, & saporem quem obrinet fetuen-
tem, quo homines grauiter afficit. Quia autem

omni penè veneno resistit, idè peculiaris fit
pauperum Theriaca. Est enim tantarum virium,
vt eas neminè satis describere posse arbirretur
Tragus. Attenuat, vt prodidit Matthiolus, inci-
dit, digerit, resolut, prouocat, & flatus potenter
pellit. Rutæ vires in longum profecit Taber-
namontanus, quas in gratiam germanicæ lingue
ignarorum ita reddere studuimus. Ruta facultatis
est calidæ & siccæ, resolutentis, penetrantis, &
digerentis Est calida & sicca in tertio gradu, sin-
gularis & approbata Theriaca contra omnia ve-
nena, idè quæ magna cum vititate intrinsecus
assumitur: extrinsecusque admouetur. Herba vna
cum floribus colligitur, & in vmbra ficcatur. Semen
verò in Autumno, bene maturum. Nemo
satis vires & facultates Ruta inuestigare potest.
Hoc siquidem impossibile ferè est. Et licet multa
à veteribus de huius operatione & vsu sint
prodita, attamen præterire nolui, quæ ipsemet
expertus sum adscribere. Ruta igitur in subtilem
puluerem redacta, drachmæ pondere calidè ex
vino hausta, fugat dolorem capitis à causa frigi-
da ortum. Recentis in mortario lapideo contrite
succus vnciarum quatuor, in coque drachma
semis Ase factidæ dissoluta, calidè bibita, saluta-
ris est medicina morbis caduci: sanat etiam cla-
uum, diuturnum capitis dolorem. Soliti fuere ve-
teres Rutam sale condire, annum seruare, eamque
comedere, vt claros sibi compararent oculos:
Quidam, quia quolibet anni tempore recens ha-
beri potest, viginti diebus, quolibet die viginti
foliola eruda, purgato tamen prius corpore, sum-
munt: vnde magnam iuuamentum sentiunt. Alii sic-
cam redigunt in puluerem subtilissimum, de quo
drachmam in vino hauiunt. Quocunque verò
modo vsurpata dolorem oculorum à frigiditate
& humiditate prouenientem corrigit. Cum an-
etho exsiccato cocta, iusque colatum bibitum,
mitigat dolorem thoracis, laterum, & tormina.
Item difficultati spirandi succurrit, tussi & infla-
matis pulmonibus. In quibus & similibus affec-
tibus par est accipere sicus & Hysopum. Hæc
simul in vino cocta valent aduersus icoris & re-
num vitiatem lischadicos affectus: merces mou-
ent: horrores febrium abigunt. Alii accipiunt
Rutæ manipulum vnum, coquunt in mensura
vini ad consumptionem tertie partis, colant, in
colatura dissolunt Sacchari Vnc. 4. De hac bi-
bunt mane & vespere calidè Vnc. 4. Valet aduersus
dolorem thoracis à frigiditate ortum. Folia
Rutæ aut sola separatim, aut etiam cum semine
in generoso vino albo ad tertis partis consump-
tionem incoquantur, sic colatura, quæ calidè
bibitur. Pellit hæc à corde vapores, aperit, tho-
racem & pulmonem à frigidis crassisque humo-
ribus obstructum, faciliat respirationem, urinæ
ciet, menses prouocat, secundinas & fetus mor-
tuos educit. Salutarè est remedium contra hy-
dropem. Ruta & Saluæ æquales partes contusa
& cum sale commansa, subueniunt dolenti sto-
macho, repleto cibis crudis & incoctis. Pulueris
Rutæ drachma semis cum vino calido pota
confortat stomachum puerorum frequentiori
vomitu debilitatum. Aut accipe Rutæ siccæ scrupulum
vnum, Thuris albi grana octo, pulueriza, da
infanti sepius euometi cum syraco rosarum rubra-
rum. Rutæ cum veteri vino coctæ ius colatum
& ebibitum, medetur singultui
à flatibus oborto. Idem potest semen drach-
mæ vnius pondere dicto modo haustum. In
oleo coctæ colatura bibita enecat vermes & lun-
bricos. Puluerizata & drachmæ pondere pota,
idem

idem potest. Sed & herba in vino aut aqua cocta pota idem præstat. Vel coquantur Rutæ manipuli duo, Absinthii montani manipuli in aqua ad consumptionem medicatæ, colaturæ mane & vesperi propinetur cyathus vnus, calidæ. In summa quoquo modo sumpta Ruta non sine commodo administratur. Hæc & alia quàm plurima habet Tabernamontanus, ex Æmilio Macro in longum translata, & passim inserta.

Ruta tandem quomodocumque vsurpata, internè & externè oculos reddit acutos & claros, lacrymasq; exsiccat. Idem hoc monet Schola Salern. libro de confertura valetudinis, his Versibus:

*Nobilis est Ruta, quia lumina reddit acuta
Auxilio Ruta, aur lippe videbis acuta.*

Conuenientissimum tempus destillandi Rutam est in medio Maii. Destillantur autem folia cum comis minutim priùs incisa in Balneo Mariæ. Pro qualibet portio mensura aquæ, requiruntur Vnc. 4. Rutæ recenter exsiccatæ in pulcrem cristallisculum contrita. Digeruntur hæc 24. horis in Balneo Mariæ, distillantur secunda vice, rectificanturque Sole. De hac aqua singulo mane & vesperi, duæ aut tres vnciæ potæ medentur vertigini frigida, morbo caduco, singulenti, & denique omnibus capitis affectibus frigidis: encant vermes; calefaciunt refrigeratum thoracem & pulmonem: item stomachum, hepat & lienem: sedant tussim à decidentibus humoribus obortam. Obstructos pulmones aperiunt: difficultatem spirandi tollunt: flatus dissipant, tormina sedant, & murmura: menscs promouent & secundinas: Viscum acutunt supra omne aliud medicamen, ita quidem vt nonnulli testentur, vt qui dicto modo hac aqua vtatur, stellas in celo de die æquè clarè visurus sit, ac nocte. Huc spectare videntur versus hi:

Famculum, Verbena, Rosa, Chelidonia, Ruta.

Ex his confice aquam, qua lumina reddit acuta.

Resistunt portò venenis præsertim pesti mane ieiunè Vnc. 2. aut 3. bibite. Medentur febribus item canis rabidi morsui quadraginta diebus potæ. Eos, qui castitatem deuouerunt & iurauerunt, multam iurat quotidie Vnc. 1. semis hausta. Os aqua Rutæ, & gingiuar, sæpius colluta, vlcera earum sanat. Manus tremula hac lotæ, nec abstergæ, à tremore liberatæ non rarò obseruatæ fuere. Polypum naribus indita curat, & ceterum purgat.

Vinum & Rutæ aliquibus quondam in vsu fuisse, facile est colligere ex his, quæ sequuntur, Schol. Salern.

Salua cum Ruta faciunt tibi pocula ruta. h. e.

Salbey vnd Rauchen vermengemit wein

Lassen dir den trunck nit schädlich seyn.

Cæsar Constantinus lib. 8. de Agricult. ait vinum Rutaceum, siue Peganites calidæ naturæ esse, venenæ sumpta expellere, & morsibus venenatorum animalium resistere. Marcell. Empiricus commendat vinum hoc contra dolorem infimi ventris & colicam. Sed proficeret quoque iis, qui castitati student. Quare si quis hoc expectet, hoc vt alia vina, Absinthites nimirum, Saluiatum &c. præparabit.

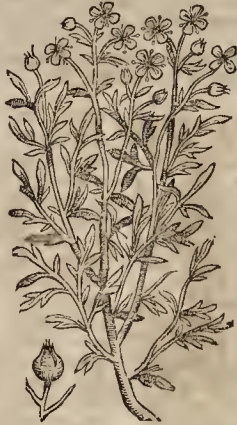
Rutæ confertura fit hoc modo. Recipitur comatum Rutæ recentis & foliorum Vnc. 1. Sacchari albißimi Vnc. 3. Comæ cum foliis in lapideo mortario triduntur cum pistillo ligneo: deinde iis optimè tulsis saccharum in puluerem tritum adicitur: rursus omnia simul tantisper tuntuntur, donec in vnum corpus redigantur, &

deinde pixide vitrea insolentur per mensem. De hac fume ieiunus contra pestem Vnciam semis.

Acetum ita conficis. Accipe comas cum foliis, pone super linteum 24. horis vt aliquomodo flaccescant, postmodum conscinde, phiolam imple, superaffunde vini acetum optimum, obtura, & insola: post duos menses cola, & serua ad usum. Præstat tempore pestis in cibo vsurparum. Item labiis, natibus & temporibus illitum. Sic & spongiâ susceptum odoratum. Meminit etiam Tabern. Rutæ succi inspissati ex ipsa herba sicca parati, vt eiusdem quoque extractum paratur. Rutæ sal fit vt Artemisiæ. Eius vsus est aut per se, aut cum aliis medicamentis permixtus.

Vt oleum conficias. 3. Rutæ recentis incisæ & contuse ʒiij. Olei veteris lib. 1. Macera ad Solem aut in loco in calido aliquo, diebus quindecim, deinde in duplici vase coquito, & abiecta Ruta priori recentem iniicito, & iterum quindecim diebus macerato, postea simili modo coquito & abiecta Ruta priori recentem iniicito, & iterum quindecim diebus macerato, postea simili modo coquito, & exprimito, & tertio recentem Rutam iniicito, macerato coquito & colato. Est calidam aperitiuum, resolutiuum, & mitigatiuum dolorum: calfacit tenes, vesicam, matricem: & sedat dolores eorum, & maximè colicam, si venter vngatur, & fiat ex eo oleo clyster: præterea opitulatur neruis, confert spasmo, & expellit frigidos humores.

RUTA SILVESTRIS MAIOR.

Ruta silvestris maior, vt minor multò tenuiorque habet folia, quàm hortenſis, ita maiora quàm altera silvestris, quamuis vtraque acerri- mo ac vitoſo est odor, quamque impune tenellis partibus nequaquam admoucris: flores excipientia capicula multò sunt, quàm

in siluestri altera maiora, nec vt illius quadrangula. Hæc prouenit Monspelij cum sequenti.

Matth. in Dioscor. vocat Rutam siluestrem, quam ait in Goritiensi agro inueniri copiosam. Is in post. comm. pingit nomine Rutæ silu. reprehendens eos, qui Rutam hanc eandem putant cum Hyperico. Vtrum autem Matthiolus hanc siluestrem intelligat, vel minorem asserere non auiſim. Figura demonstratè videtur maiorem. Qui fuerunt in Goritiensi agro, aut adhuc sunt, nos moneant.

Anguill. Ruta proueniens in montibus Apuliz venenata. Item: Ruta silu. nota in Apulia

nomine Harmel, & Ruta salutarica, de qua satis Dioscorides: potest videri in horto Patuino.

An Tum. part. 2. pag. 121. Ruta siluestris ex femine à D. Gesnero?

Dicitur Gesnero de hort. Ruta silu. maioribus foliis. Trago Ruta siluestris, quam ait in Germania non sepe visam: Eius semen primum ad se misisse Gesnerum, quod vbi feruisset, plantulam ipsi exiguam natam, quæ tertio primùm anno flourit. Quod ad formam pertineat, ad vulgare penè hanc accedere, foliis tamen, & nodosis floribus, ac femine multò illà exiliorem, teneriorem, molliorem, & magis incanam. Caule præterea præditam frequentiore & altiore, deinde & odore grauiore, ita quidem vt etiam capitis dolores protinet. Saporem obtinere ingratum & ad amaritudinem quandam vergentem. Augusto mense florere, Autumno verò maturescere. Græco sermone dicitur *ῥυτῆ*, non tamen eam esse, quam Dioscorides ab initio capitis Androsemon, Hypericon, Chamæpytin, Hederalem, Corio Cetonale, & Churma semine appellat. Fieri autem posse, vt ea sit quam dicant Harmalâ & Besalam, & quam Galenus Moly vocitet, quæ opinio nobis non placeat, licet eius figuram non improbemus.

Synon. & Nomina linguarum

Loc. in Aduert. Ruta siluestris siue aq. restis. In Obs. p. 506. Ruta silu. montana. In Icon. Plant. p. 55. Tom. 2. Peganon, Ruta silu. montana. Castori, Brunfels, Cordo, Carol. Steph. Bacchanello, Apollini, Dodon. gall. & passim Gesnero, Ruta siluestris. Lacune Ruta silu. prima. C. Bauhin. apud Marthiol. Ruta silu. latifolia. Tab. Icon. & Hist. Ruta montana, Germ. wild rautē, Belg. welle ruyt / Gallis Rue sauvage. It. Ruta siluestris Hisp. Ruda siluage. Harmel Officinis secundum Lobelium in Obs.

RVTA SILVESTRIS MINOR.

Descriptio

siluestris maioris Rutæ.

Gesnerus de hort. vocat Rutam siluestram minoribus foliis. Tabern. Icon. & Hist. Rutam siluestram minorem. Rutam siluestram tenuifoliam C. Bauhin. apud Marthiol. Camer. & H. Lugdunensis. Rutam siluestram minimam Dodon. lat. in folio. Lobelium in Aduert. Peganiū Narbonensium, siue Rutulam: In Obs. pag. 307. Rutam siluestram: In Icon. pag. 54. Tom. 2. Ru-

C. Bauhin. not.

tam siluestram, Peganon Narbonensium, siue Rutulam.

Lugduni habebam in horto. Multis in locis prouenit Mōspeliū, sed maxime propè Castelnouf inter saxa: florere circa Aetatem, semina profert Septembri. Geneuæ habui in horto florentem Iunio, pulchrè virentem Nouembri & Ianuario.

Ambæ Rutæ siluestris acertimæ sunt & grauissimi odoris, quæ attractu cutem multum vitiat, maxime faciei, si attingatur etiam solùm manibus eâ infectis. Narrabat præceptor Rondeletius peregrinum quendam Montepelium petentē, hanc nactum in itinere collegisse (quia adiuisset pestem Montepelii) manibus appoluisse, diuque manibus retinuisse, vnde oborta sit maxima inflammationis.

RVTA QVÆ DICI SOLET HARMALA.

CAP. LXXXVII.

Fruticosa hæc est planta, multos ab vna radice emittens cauliculos, pluribus ramis donatos, pedales, ex viridi nigricantes: in quibus folia oblonga, densa, siue pingua & carnosa, saturè virentia, multifida, Napelli tenuifolii (quem quidam Anticorā vocant) foliis non valde dissimilia, gustu

lento, gummoso, amaro, aliquantulum tamen mordaci: flores in summis ramis candidi, quinque foliolis constantes, inultis in medio fibris luteis præditi: deinde capitula hortensis Rutæ capitibus maiora, molliora tamen quàm illa, & triangula, semine reterta inæquali, anguloso, ex tuso nigrescente: radix dura est, minimi interdū digiti crassitudinem aequans, fibrosa, colore ex luteo pallescite. Totā autem planta graecolentis atque aded ingenti odoris est: sic describit Clusius.

De ea autem hæc tradit Dioscorides. Vocant, ait, eamnam siluestram Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiatica Moly dicitur. Frutex est ab vna radice complures virgas proferens: foliis multo quàm alterius Rutæ longioribus ac tenuioribus, usque graecolentibus, flore candido, capitulis in acumine paulo quàm satius Rutæ maioribus: quæ quidem tribus maxime partibus constat: in quibus triquetrum semen subfuluū gustūque perquam amarum recluditur, cuius etiam est vtilis. Id Autumno maturescit, tūmque conuenit ad refusum oculorum aciem, si cū melle, vino, gallinaceo felle, Croco, ac Feniculi succo teratur. Sunt qui Rutam hanc Harmala vocent, Syri Besala, Cappadoces Moly, quoniam quandam cum Moly seruet similitudinem: siquidem radice nigra est, florē verò candido. In collibus

collibus ac lato fœcundoque solo prouenit.

Non esse autem verum illud Homericum Moly, hanc siluestrem Rutam, inquit Cornarius, Dioscorides aperte docet, dum ait Cappadoces ipsam Moly vocare ob similitudinem. Indicatur & ex eo, quòd mox consequenter de vero Moly Dioscorides agit. Moly tamen, vt autor est Galenus, quidam Rutam siluestrem nominant, alii Harmala, Syri Befasa, sicut Cappadoces Moly, eò quòd radice nigrum est, florem autem lactosum habet. Et rursus de Ruta agens Galenus ait. Quod in superioribus Moly, & Befasa nominari diximus, fuerit etiam ipsium syluestris Ruta. Hæc à Galeno ex Dioscoride transcripta, videntur partim indicate, Rutam illam siluestrem Moly vocari, ob similitudinem radicis & floris ad verum Moly: partim non aliud esse Moly, quam hanc ipsam Rutam siluestrem. Et hoc magis adhuc inde colligi potest, quòd Moly non habet, sed Mylem vocat, quam Dioscorides pro vero Moly proponit.

Plinius Rutam Galaticam vocat, sed eam Moly, aut aliis nominibus appellari non tradit: Moly tamen verum clarissime describit.

Officina hodie Harmala appellationem agnoscunt, ipsamque ad Ratam siluestrem referunt. Multa poterò hoc Dioscoridis capite leguntur, quæ ad Hypericum pertinent, de quibus alibi dicemus.

Nominat hanc Bellon. Obs. lib. 3. cap. 50. Rutam speciem, Hatmalam. Qualesc Rutam siluestrem, quam ait Arabes Harmel, vt priores de ea scripserunt, appellare. Rutam hanc siluestrem Qualebeeni legitimam esse Hatmalam rectè quoque probat Matthiolus, quum omnibus illi respondeat not. s. eam pingens & describens in post. com Lat. & Ital.

Gesin. de hort. Harmel, Harmala. Item Ruta siluestris, Rutæ tertium genus apud Dioscoridem.

Hanc græcè *πηγανον ἀγρίον* appellari testis est Dioscorides, inquit Clusius: Cappadocibus autem *μώδου*, alii *ήμυδα*, Syris Befasa dici: Latini Rutam siluestrem & Hatmalam vocant. Castellani *Gamarfas*, & *Cog nibrillos amargos*, id est, exiles Cucumeres amarus nuncupant.

Lobel. in Aduers. & Obs. p. 508. quarit an Harmala Syriaca [ita enim hanc nostram præsentem plantam vocat] sit Sefamoides magnum Dioscoridis? Existimat autem non inficere Sefamoidem maiorem vocari posse. In Icon. Pl. nt. p. 55. vocat Harmalam Syriacam. Castor Rutam siluestrem alteram vt Camer. hort. In Epit. & H. st. Matth. germ. Rutam siluestrem Harmolam. Hist. Lugd. Rutam Harmolam Matthioli. Cæsalp. Harmel Constantinopolitanum. Hatmalam, Dod. lat. in fol. Clus. Hisp. & Hist. post. Tabern. qui & Moly Galeni vocat. C. Bauh. apud Matth. Rutam siluestrem magno flore.

Bellonius Obs. lib. 2. cap. 21. ait arenosis circa Alexandriam locis Ægypti nasci. Plurimam in Castella noua circa Madritium & Guadalajara, collibus & lato solo prouenire prodidit Clusius florere Iulio & Augusto, semen Septembri maturescere. Sed & florere & semine prægnantem esse etiam Octobri. In Belgica satam aliquot nonnunquam annos perdurare, sed vix aut raro admodum ad florem peruenire, vt pote que non fecus ac Ruta montana, frigoris sit valde impatiens. Viennæ autem aliquot etiam annos semine natam se aliussè idem testatur, sæpissimè egregiè florentem; aliquando etiam deciduo flore trigona capita proferentem, quorum tamen inane esset semen. Ruta, quæ Harmala à Dioscoride dicitur, ex semine copiosè nobis prouenit Lugduni, eius radix perennis est. Prouenit etiam Genevæ semine ex Italia à Cortuso misso. Montbelgardi in orto E. C. W. semine quod receptum erat ab hortulano Ducis Florentiæ, quod floruit quidem, sed non maturuit semen, frigoreque hyberno periit.

Auctor est loco citato Bellonius, apud Arabes, Ægyptios & Turcas vario in vlu esse: præsertim vero hanc apud eos inualu esse consuetudinem, vt eius summo singulis diebus manè suffiantur, sibi persuadentes, noxios spiritus hac ratione abigi. Quæ res illi herbæ, & eius semini, tantam celebritatem peperit, vt nullæ sint ad eò viles Institorum officinæ, quæ eam non habeant, tanquam pretiosum aliquod medicamentum. Rutæ huius semen datur ad purgandum bilem atram magno auxilio, si Matthiolo credimus, paraturque potandum hoc modo. Coniiciuntur in mortarium seminis grana xv. prius clarissima aqua abluta, & deinde ligno pistillo teruntur, affundunturque aquæ viçie iv. eodemque pistillo aliquantisper miscentur. Demum in teolo percolatur eremor, cui adduntur mellis optimi viçie tres, & olei Sefamini, aut Amygdalini viçie duæ: & id omne propinatur melancholicis: facit enim copiosas vomitiones. Nec est hoc medicamento aliud valentius ad comitiales. Scribunt Arabes huius Rutæ semine inebriari homines, ad eò vt subinde diutius dormiant. Id quod maxime confert in eò melancholiæ genere, quod ii *heros* appellant. Recipitur etiam hæc ruta siluestris nec leuis est momenti in Pihularum fœtidarum dictarum compositione.

FVMARIA VVLGARIS.

CAP. LXXXVII.

Fumaria vulgaris Descriptio
 gustu tota amaro radice est mediocriter crassa, albâ fibrosâ modicè: caules multi, brachiati, quadratique glabri, colore partim purpurante, partim in albo virentes. Ita ex longis pediculis latiusculis & angulosis, tenuissimè incisa, glauca: flores quasi in spicâ congesti, tenues, oblongi, labellis duobus, vt plurimum purpureis aut violaceis, virore tantillo variegatis, inter quæ folia bina, alba inferius, apicibus atro purpureis coeuntia, in medio stammina quædam tenuissima, crocatis apicibus donata: alias flos

rotus albus, aliàs purpureo-violaceus: *semen* succedit minutum, rotundum, ex diffusa & longa spica.

Fumaria
Diosc.

Fumaria Dioscoridi fruticosa est herbula (herba Ald.) Cotiandri similitudine (in Hordeo nascentes, addit Lac. non necessarîo cum ex alibi reperiatur) præterea, foliis candidioribus, & cineracei coloris, vndique numerosis, flore purpureo. Hanc aliqui inter nothas appellationes Corydalion, à foliolorum Cotiandri diuisura, aut Corion, id est Coriandrum, vocant: alii Corydalionem flueltre, alii verò Capnon in fegetibus hordaceis nascentem. Plinius tamen adiecit & hortus, nec malè, quoniam frequentior in hortis [in vineis & circa vias etiam non rarò] quàm in fegetibus reperitur: alii Capniten seu Capnion, alii marmariten, alii Capnogorgion, alii Chelidionem paruum, alii Peristion, alii Cantharida, alii Calcochrum, Romani Apium seu Fumariam, Aegyptii Cnix, alii Tucin.

Synonyma

Quia porrò hæc passim nòra, & ob id non longius tractanda: Fumaria dicitur Matthiol. Trago, Fuchf. Lacunæ, Cordo in Diosc. Gefn. horr. (cui Capnium etiam & Capnus vti Galeno) Lonic. Dodon. lat. in fol. Histor. Lugd. pag. 1292. Camer. Epit. & Hist. Matthioli germ. Castalp. & Tabern. Fumaria maior Castori. Fumusterra, Brunfels. Camer. hort. (cui & Fumaria vulgaris,) & Thallio. Fumaria herbariorum, & Cerefolium felinum Schvvenckfeldio. Capnos Turn. Dod. gall. Anguill. Lobel. Oberfu. p. 437. Icon Plant. pag. 757. Aduers. p. 238. [ceu & Fumaria] & Clusio, cui & Fumus terræ vulgaris. Capnos alia Plinii Corn. in Diosc. lib. 4. Embl. 94. & Capnion herba. Fumaria i. sive officinarum & Dioscoridis C. Bauh. Phyt. qui eam floris colore variare scribit, violaceo, pallescente & albo.

Fumariam inquit Maranrha, flore purpureo depingit Dioscorides, sed candido etiam inuenitur, quã tanquam meliore Neapoli [licet magno errore, si Meluco credendum sit] videntur. Fortè & hanc nouit Dioscorides, sed quia putabat eandem esse noluit distinguere. Arabes valentiores esse existimarunt eam, quæ purpureo flore constat, ac cum experientia comprobassent, eam distinxerunt, & aliis prætulērunt.

Apollinarem sub nomine Erdrauch loqui de Fumaria colligere licet ex nominib. & facultatibus, non item ex figura, quæ quoniam sit referenda, nos latet.

Nomina
linguar.

Herba quæ Græcis *ἄνθη*, *ῥάβδος*, & *ῥάβδος* dicitur, Latinis quoque Capnos & Fumaria nominatur, sed potest & Fumus & Fumida dici. Hebrais *Nibithimen*, Frisio in synonymis, Arabibus *Schebtereg* sive *Saberetegi*, *Schebterus* Trago, Officinis Medicorum Fumus terræ, Germ. *Erdrauch* / *Quabentropf* / *Munnentraut* / Cordo in Diosc. *Käsenkörffel* Trago, & Dod. *Käsenkörffel* Lob. & *Aster feldi*: oder *wilde Nauten* quibusdam Cordo in Diosc. sed malè. Belg. *Grysecom* / *Duyuekeriel*, & *Erdroof*. Gallis *Fumeterre*, Hisp. *Palomilha*. Ital. *Fumaria* & *Fumoterra*, itémque *Fumoterra*. Angl. *Fumoterry*. Bohem. *Polutirufka*. Hung. *Sód epeye*, h. e. Fel terra.

Fumaria
curatua

Fumariz autem herbæ notissima res fumus nomen quondam fecit: haud sanè quia triciniorum parietibus eorumque cameris inducã nigredine nocet: Sed quoniam vis illi contra hominis oculos lachrymosa fit, qualis in Fumo est.

Locus &
Tempus

Fumaria multis in locis in hortis ac secus vias spontè prouenit. Montbelgardi in horto ac vi-

neis etiam Ill. E. C. florens Aprili & Septembri flore albo & purpureo. Lugduni Maio, Basileæ Iunio. Genetæ Nouembri ac etiam Ianuario.

Fumariz succus, auctore *Dioscoride*, acris est, visum acuit, lachrymas prolicet, vnde & nomen trahit. Illitus cum gummi, duplicatos palpebrarum pilos euulsos & nasci prohibet. Cæterum herba in cibo sumpta, copiosam bilem per vtinas trahit. Eadem planè de posteriore sua Fumaria *Plinius* habet lib. 25. cap. 13. Claritytem facit inuictis oculis, de lachrymationemque ceu fumus, vnde nomen accepit. Eadem euulsas palpebras nasci prohibet. Et lib. 26. cap. 7. Capnon herbam qui edere, bilem per vrinam reddunt. *Galenus* 7. simpl. non alias ei qualitates, virelque assignat his verbis. Acris simul & amare qualitatis est particeps, neque tamen planè expers est acerbæ: quamobrem vrinam muiram, biliosamque prouocat, sanãque iocinoris obstructions & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit nõ parum trahens lacrymarum, velut ipse fumus: nã hinc ei appellatio indita. Arabes verò multò plures eãque insignes dotes ei tribuerunt. Fumaria [inquit *Mesues* lib. 2. simpl. cap. 14.] in superficie calida est, in profundo frigidior non absolute frigida cum quibusdam, sicca ordine secundo.

Ab illa autem substantia calida [quæ femini maior inest] & amara & subacris, purgatoria, attenuans, obstruãta aperiens. A frigida autem (syptica constringendo ventriculũ, hepar & cætera viscera laxiora & molliora roborat. Quapropter ad actionẽ nullo externo eget auxilio, cum per se purget ac roboret. Purgat verò bilem & vitos humores etiam ex venis: clarum ob id & purum efficit sanguinem. Quare mirè prodest morbis omnibus hos humores sequentibus, lepre, scabiei, pruritus, imperigini, serpigini, & similibus cutis vitis. Quia autem obstruãta liberat, morbos omnes inde natos sanat, vt febres biliosas, putridas. Herba est innocens, quia tamen magna vbique copia luxuriat, vilescit. Flore nũc est subalbo, nunc cinericeo, nunc pallido violaceo. Optima est viridis, tenera, foliis teneris, planis, non crispis, flore subviolaceo. Herba & succus eius Veris initio fit efficacissima: semen Veris exitu. Quoniam verò imbecillius purgat, fortior euadet cum Myrobolanis, Senna, Sero lactis, Vuis passis exacinaris, & illarum melle. Succus datur ab vncia dimidia ad vncias duas: puluis à Drachmis tribus ad Drachmas quinque: decoctum ab vncis decem ad vncias quindecim. *Auicenna* frigidam esse primo gradu, siccam secundo statuit & reliqua quæ Metues attribuit. Fumaria, sic *Tragus* addit, scabiei & morbo Neapolitano, quem Gallicum vulgò vocant, sanando accommodatissima est: quicumque enim huiusmodi morbos curare instituit, si aliquot diebus antequam ad curationem accedat, a grotis Fumariz aquam destillatam Theriacã admixtã bibendam propinant, & à potione sudare iubent, quò remedio sanguinem corrigi & mundari credunt. Eodem modo vsurpata aqua Fumariz contra pestem preferuatio est optima, nec non aduerfus venenosos & immodicos sudores prophylacticum est haud penitendum: multi antequam balnea sudatoria intrent, predictam aquam paratione vsurpant non infelici successu. Succus Fumariz & radix Esulæ in puluerem redacta, & preparata, equis portionibus, hoc est, pondere drachmæ ex calida aqua hydropicis, & quibus vomitiones ciere volumus, vtiliter exhibentur: aqua Fumariz aphthis & oris emulcerationibus medetur,

Vire
Vitis

Tem
men
Me

medetur, colluta, decoctio Fumariz adhibito Funiculo, obstructiones hepatis aperit, perque vrinam icterum ducit. Sepalsarii ex ea syrupum conficere solent, qui medetur scabiei & malis pustulis. Succus, vel aqua destillata, Fumariz oculis inditus caliginem illorum, scabiem & rubedinem discutit emendatque: succus Fumariz cum succo Lapatii acuti, admixto modico aceti & mellis temperatus, ita vi vnguentum fiat, omnis generis scabiem per sanat illitu. Conservantur flores saccharo, melancholicis affectibus salutare & Cachecticis.

FVMARIA MINOR, SIVE
tenuifolia surrecta.

EX tenuibus radicibus surrectos producit caules palmares vel dodrantales ac minores: folia minora ac renuibus dissecta quam in ceteris Fumariz à nobis visis: Clusio mollicella, capillacea, vulgaris foliis cadidiora, summos cauliculos exornant: flores in spicam breuem densamque compacti, vili pulcherrimi, colorum varietate: *flosculi* singulares [qui non omnes pariter aperiantur, serius enim summi, citius imi breues, hiantes, supremo foliolo coloris purpurascens, carni mucrone cucularo ex luteo viridantis: foliolo gemello subiecto, cetero roqui albo, mucrone atro purpureo: inum locum obrinet subtensum foliolum, sili instar tenue, coloris carni: Clusio tota amara est.

Tabern. Icon. & Hist. Fumaria tenuifolia, Fumaria tertia. Lob. in Adu. Fumaria minor in Narbonensi agro. Eidem. Obl. p. 438: Capnos tenuifolia cauliculis surrectis. Icon. Plant. p. 757. Capnos tenuifolia: figura eadem quæ Clusii Hist. & Hist. p. 687.

Prodidit autem Clusius Capnos tenuifoliam quosdam in Hispania Sidericim tertiam facere voluisse, nescit quidem quibus indicis ductos: vulgò à nonnullis Pallomilla & Palomina dici, nomine cum Fumaria vulgari communi.

C. Bauh. phyt. vocat Fumariam secundam, siue minoreni tenuifoliam, cauliculis modò surrectis, modò procumbentibus & caducis.

Camer. hort. nominat Fumum terræ siue Fumariam tenuifoliam, Hispanicam, elegantissimè variegato ex tubro, albo, viridi, & luteo coloribus flosculo, ex semine plurimum propagandam, minus amarum quam reliquis Fumariis, pictam à Clusio & Lobelio.

Inuenitur autem plerisque Hispaniæ regionibus in aruotum marginibus & iuxta vias ac se-
Tom. III.

mitas: nonnullis etiam Narbonensis Gallia locis obseruare se meminit Clusius, præsertim supra Arelatam dum Massilia Monspelium rediret. Ego Monspelii florentem reperi mense Aprilii non longe à monte Seti prope lacum; Bafilæ in horto Plateri mense Martio.

FVMARIA QVÆ SPLIT DICITVR.

Numerosos teneros & delicatos profert caules dodrantales; per quos folia spectantur Radicis cauz, vel Adiantii, sed minora multò, mollicella, glauca, potissimum parte inferiore, sapore insigniter acris, & fauces vellicante, pauco adiuncto amaro: Flores lutei, vel albi, cornicula relinquunt Fumariz bulbosæ, minora, semine plena nigro, nitido: Radix crassiuscula nigricat.

Descriptio

Matth. in post. comm. & Camer. in eisdem Epit. & Hist. germ. Fumaria corydalidis.

Gen. hort. de hac loquitur cum ait: Est & Fumaria quardam montana, quæ ab Illyriis Split, vel Split appellari audio. Incole montis Baldi ad Veronam nominant Chelidonium, videtur autem

Capnus, vel Chelidonia phragmitis Aetii esse.

Lobel. in Aducr. Fumaria lutea, montana & alba, siue Split Illyrica, an sit Aetii Phragmitis & Corydalidis Galeni, non absque ratione dubitat, scitèque coniectare quemlibet ait, esse Capnum siue Chelidonium phragmitis Aetii; eos autem qui Galeni Coridalidis esse asseuerent, nimis accipiti vti argumento. Obl. p. 43 & vocat *Chelidonia*, Fumariam luteam montanam siue Split, Chelidonium Capnites Aetii, Corydalidis Anguillare. Icon. Plant. p. 758. Fumariam luteam montanam.

Clusius Capnon tertiam vocat; Split Italis dicitur.

C. Bauh. phyt. Fumariam 5, siue luteam. An Anguill. epist. 12. Corydalis Galeni, Fumariz, vel Fumiterræ species, in Græcia *Chelidonia* dicta?

Fumaria, inquit Marantha luteo etiam flore reperitur: Sed non nisi montibus, radice crassiflore chordeque instar contorta, quæ montana Capnos dicitur, vulgò *splitis*, Et Diosc. & Arabibus ignora.

Tollanus Carolus misit ex Burgundia semeti hoc titulo. Split flore albo & luteo: seu hoc Montbelgardii in horto E.C. vbi Martio mense dodrantalis erat altitudinis. Obseruauit etiam Ferrariæ in horto cenobii S. Dominici à l'Angeli: prouenit in collibus cultis & agris, præsertim in Illyria.

Præstat, si Matthiolo fidendum, vniuersa plan-

ra ad colicos dolores, siue recens manducetur, siue sicca in puluerem sumatur, ex vino pluribus diebus. Vires, inquit Gesnerus in Epist. ad Cracon. ei attributas cerebrum corroborandi exhilarandique mitificæ, in me experiendo, nullas deprehendi. Sed sic noua pleraque remedia *βελιχός* extolli videmus.

FVMARIA CVM CAPREOLIS.

Descriptio

Tenui est radice, sed satis longi, ramuli tenelli, clauicularum beneficio proximis circumuoluri eriguntur, filijs vestiti glaucis teneris, integris, tenuissimis pediculis hærentibus: flores albicantes.

Hanc Dod. gall. inscribit Capnon Plinii, Capnon Phragmitem, Pied de geline. Describit auté pro Fumaria

secunda, atque vocatam à Plinio Capnon & Pedem gallinaceum, ab Hermolao Capnon phragmitum, Lat. in fol. vocat Fumariam alteram: inbique Fumariam Splith dictam cum Fumaria hac confundit.

Gefn. hort. hanc intelligit, per Capnum Plinii, quam à Dodonæo pictam & sibi incognitam ait. Item per aliam Capnon Plinii, vel Phragmitem capreolis nirentem. Et per Fumariam alteram speciem, quæ Capnus vel Pedes gallinacei Plinii sit.

A Lobel. pingitur Obs. pag. 438, hoc titulo: Capnos alba latifolia (& hoc etiam in Ic. Plant. pag. 758.) Splith album quorundam. Clusio dicitur Capnos altera Belgica albo flore, vitriculis seu capreolis sepibus vicinis se implicans.

C. Bauhin. Phyt. Fumaria 4. siue clauicularis donata, varians foliis latioribus & angustioribus, floribus albis & dilare rubentibus.

Tabernaemontanus vtramque iconè expressit his titulis: Fumaria latifolia minor siue quarta. Item: Fumaria latifolia maior, siue quinta.

In hortu E.C. pet me fata florens Iulio, Augusto, Septembri, & Octobri, proximo Vere ex femine deciduo iterum quotannis prouenit. Fumaria altera Dod. lat. in fol. circa sepes, senticeta, agrorum margines, quandoque & prope veteres muros exit. Prouenit, floret, vigetque eodé, quo prior, anni tempore.

Locus & Tempus.

FVMARIA BVLBOSA, RADICE CAVA flore purpurascente & albo.

Fumaria bulbosa, quam hic exhibemus, radice est bulbosa, caua, lata & sessili, fibris aliquot donata, colore intus forsique buxea, sapore amaro, interdum non maior nucæ Iuglandæ, a-

liàs pugno maximo maior, quasi ex compulsi-
bulbis compacta, continuis tamen, eâ forinâ, quâ brutorum renes nonnunquam conspiciuntur: hinc exurgit caulis vnus aut plures, teneri, & magna sui parte sub terra latentés, angulosi, compressi, & altores, foris obsoletâ purpurâ colorati, intus pallidi, neruorum agmine rubentium, in circulo stipati, succû remittentes, qui primo statim occur-
su linguam cum amare & acrimonia vellicat: filia in caule bina ortu inæquali, pediculis crassis, cauli concoloribus & longis, colore glauco prædita, quæ trifariam rursûm cum peculiaribus pediculis subdiuiduntur: singularia folia diuisurâ Aquilegiæ minoris: à caulis medio ad summam rem vsque in thyrsi modû digesti flores, pulcherrimi, ex breuib. pedicellis, veluti Consolidæ regalis, calcæris extremo recuruo, & veluti nucleato, obrusone, vt in Aquilegiæ, putpuei, vel albi, labris vtrinque diuisis rictum ostentantes, lingua tanquam in ore larente, binis foliolis ad capita coeuntibus, cannularis, foris albis, intus puncto coccineo, sacro in summitate, notatis: id quod commune est, tam ei quæ flore albo est, quam ei quæ purpureo, sicut & crocati apices: quin etiam vtriq. inter flores, quâ eorum pediculis oriuntur, pro singulis pediculis singula folia oblonga striata, mucronata, integra & modicè concava. Siliisq. maturo ortu sequuntur oblonge, in quib. semen paruum, nigrum. Plantula ex femine deciduo folium vnicum producant oblongum, subrotundum, simile Auriculæ leporis primam prouenienti.

Fumariam bulbosam radice cauâ magno errore credunt esse Aristolochiam rotundam Brunfels. Apollinaris, Corn. & Georgius Pictor.

Merito verò negant plantam hanc esse Aristolochiam Cord. in Diosc. Trag. Fuch. Marthiol. Turn. Lonice. Lob. Guiland. Tab. & C. Bauh.

Deformè habet figurâ Lonicerus. Dod. verò gall. dicitur Radix caua, quam ait diu in officinis Belgicis existimatam Aristolochiam rotundam, & hoc nomine ab ignatis pharmacopæis adhuc vsurpari: doctos quosdam putare Pistolochiam Plinii, quosdâ Fumiteræ speciei facere, Capnon phragmitè vocatâ: nonnullos ad Hyacinthos referre: alios *βελιχός* & plantâ Veris existimare, eâ qua maiorè habere similitudè credit. Eadem Lar. in fol. tradit, vbi Radicem cauam simpliciter inscribit, ac maiorem in descriptione cognominat. Germani inquit, *holwurts*: Belge *hoolwortele*: Galli *Racine creuse*, id est, Radicem cauam appellant. Officinas perpetuam hæc pro Aristolochia rotunda vsas notius est, quam referri, aut refelli debeat: & similiter eorum manifestus error, qui temerè Pistolochiam iudicauerunt. Quo autem nomine

verò suum inuenisse, quòd primo Vere circa hircundinum aduentum germinat ac floreat. Capulum & Capnium phragmiten dici, quoniam herba priuatim Capnus dicta floribus & foliis similis sit, quòdque circa sepes & dumos nascatur.

Gesn. de hort. Aristolochia vulgaris speciem solidam vocat. Tragus Aristolochia rotunda vulgarem radice solidam. Dodon. gall. Radix caue dicta speciem plenam, firmam, & solidam. Lar in fol. Radicè cauam minorem. Lob. in Adu. Fabaceà radice Capnon, Belg. *Boonfens holtvors tele*. In Obs. p. 439. in Ic. Pl. p. 759. Fabaceà radice Capnon alteram. Clus. in Pampon. & H. post. Radicem cauam minorem, germanicis & belgicis Officinis apprimè notam. Tab. Fumarium bulbosam minorem decimam (ita enim inscribit, ac postea etiam tuberosam cognominat.) Casp. Baul. Phyt. Fumarium 7. siue bulbosam maiorem radice non caua. Non separabimus nos vnquam has duas Fumaris radice solidam non caua, liquidem magnitudine tantum variant.

C. Bauhinii
not.

Locus &
Tempus

In finibus comitatùs Montbelgarde: sis ad pagum Maudeure, non longè ab oppido Lille iuxta viam ex Montenoy, Fumaria minor obseruata non profundà radice: in silua rarior inter fruteta, ubi Fumarie bulbosae nulla alia species inuenitur. In horto Ill. E. C. maior plantata, citius siliquas producit quam caua, florens Martio & Aprili. In Belgio, Germania & Sabaudia (etiam prope Ebrodunum) vti Geneuae, aruorum quorundam sepes & margines hac fecant. Meminit etiam Lobelius in Veganiis hortis Dei se eruisse. In Germania passim, tum in Belgica mter vepres & frutices nusquam in Pannonia videre meminit Cluius.

Vires

Vulgaris Aristolochia rotunda ad internas quam plurimas affectiones adhibetur. Sunt enim qui radicem eius in pulcrem redactam aduersus venenum & pestem à vino bibendam exhibent. Cum vino calefacto pota, si postea in lecto te componas, probè coniectum, sudores poterit eliciri. Eadem vrinam trahit, & ad morbum facit regium è vino pota. Semen tulum ac sumptum quotidianis alui profusionis auxiliatur, autore Trago. Vt verò Lobel. scribit, facit ad vermes & maligna vlcera. Radix amara, ex cellu secundo calida & sicca. Digerendo, abstergendo, & defluationem inbibendo, in anginis & laryngum tumoribus gargarizata prodest, pituitamque extergit. Eadem ferè Dodonæus tradit. Radix caua inquit, anginas curat, tumoresque inueteratos amygdalarum, si ex eo aqua sola, aut aceto facta decoctio gargarizetur: humores crassos incidit, dissipat. Prodest & tumoribus palati & gingiuarum, inspersus puluis eius. Cum vnguento populico consumit hamorrhoidas, earumque dolores sedat. Aristolochia rotunda vulgaris, cum habeat & in foliis & in radice acrimoniam, eamque leuè quidem: si genuina Aristolochia rotunda deest, sine omni discrimine illà vitur Fuchsus ad omnia ea, ad quæ vera vsurpatur. Maiore commendatione est minor apud Chirurgo & mulomedicarrices mulierculas, quæ istius pulcrem efficaciorè & delicatiorè ad lubricos interrimendos prædicant. Radices caue omnes, ex sententia Tabernamontani, calidæ sunt in secundo gradu sicca: in tertio, abstergunt cum nonnulla adstrictione. Radix herba & flores quomodocunque vsurpata, in cibo etiam & in potu hepatis obstructionibus efficaciter medetur. Succus ex herba, radice, & floribus expressus, duarum

Vnciarum pondere potus, expellit vermes. Idè præstat radix in vino sumpta: minor quidem iumoribus naru propinanda. Succus dicto modo manè & vesperi adhibitus, cancro, fistulis, ceterisque putridis vlcibus medetur. Vulneratis etiam vtiliter propinatur. Ceterum planta hæc, ceu Fumaria languinem purificat. Nec tantum prædictis affectibus vtilis est, sed & vlcibus obsecanarum partium occurrit, etiam brutorum. Radicis enim herba & forum decocto (dicto modo facto) hæc si sapius lauentur, breui sanantur. Radix puluerizata, aceto in vnguenti consistentiam reducta, scabiem illitu, vlceraque capitis manantia sanat. Succus è floribus & herba expressus, si parum sacchari candi in eo dissoluatur, aliquoties de die in oculum instillatus, maculas eorum tollit, & visum acuit. Vlcera obsecanarum partium dicto decocto lota, puluis inspersus curat. Radix puluerizata & melle in emplastrum redacta contusionibus vtiliter imponitur. Radix cum herba in vino decocta, emplastrum modo applicata lenit dolores podagricos, arthriticosque. Aqua stillantia Fumarie huius bulbosae in eosdem vsus adhibetur. in quos Aqua Fumarie vulgaris. Accommodarissimum autem tempus distillandi hæc, est finis Aprilis, cum floret. Distillatur integra planta in Balneo, rectificatur in Sole. Fit ex Capno bulbosa Capnites vnum, vt Enula campana. Admodum salutare tempore pestis. In cura vlcerum, cancrorum, apostematum, morbi venerici, scabiei, & omnium cutis vitiorum, otus vice bibitu multum prodest. Conserva commendatur ad obstructions viscerum, & sanguinis purificationem. Item pestem, manè ieiunè sumpta Castaneæ dimidiæ magnitudine. Melancholicis etiam affectibus vtilis est & cachecticis. Porro, si quis velit, salens sruopus, olea, extractum, & cætera id genus, in prædictis vsus, conficere poterit.

MOSCHATELLINA FOLII FVMARIE
bulbosæ, de qua Cordus.

Moschatellina Def. radice habet semuncialein & vncialein, cãdidam, pluribus squamulis, caninorum dentium instar habentibus, quarum inferioris cauum, superioris mucronem solidum excipit, fibris donatam circa superiora genicula, satis pro planulæ proportione longis, subdulcem, pediculi duo, tres, molles & delicati, in viridi pallefcenres, tenues & palmares, filia sustinent in viridi glauca, Fumarie bulbosæ diuisurã: cauliculus vt foliorum pediculis haud discolor, ita non

non multò altior, singularis, floculos quinòs sustinet, colore herbaceo, quinque foliis constantes, in quorum medio *stamina* exigua ex herbaceo vitore in luteolum diluam facientia, stylo viridanti: omnes flores simul sumpti cubum referunt: paulò sub flore, breuibus pedicellis appensa sunt folia bina, reliquis supradictis, exceptà solà quæ superantur magnitudine, similia: & flores & folia moschum spirant.

Cordo dicitur *Bisemtraut* / à Moscho, non *Besemtraut* à Scopis, vt perperam asseruisse Cordam falso scribit Cronenburgus. H. Lugd. p. 1296. Denticulata, à radice velut à dentibus paruis coagmentata. Sunt qui Albatricem vocent, ob radicis ferè pellucidæ ac nitentis splendorem alabastrò similem.

A Lob. in Adnerf. vocatur minius Ranunculus Septentrionalium herbedo muscoso flore: Item Icon. Plant. p. 674. & Matthea Cordi. A Tabern. Fumaria bulbosa minima in Icon. & Hist. vbi quoque Fumaria vndecima bulbosa. C. Bauh. Ranunculus 5. seu Ranunculo similis Moschatellina dicta, varians magnitudine.

Moschatellina Cordi folio Fumariæ bulbosæ. Generæ copiosè in sepibus nascitur, in colle *la Bassie*, & alibi, mensè Martio florens, Iunii principio *six* dum apparet. Copiosè quoque Montbelgardi iuxta *la Crece*. Basileæ à se repertam scribit Gesn. & C. Bauh. In Angliâ prouenire & citica Coloniâ asserbar nobis coram Turnero. Ad fontium scaturigines, riuiuloque prata rigantes, & in vmbrosis sepibus nasci primo Vere, statimque perire testis est Dalechampus.

ac calefacere opus est, vtilissimum medicamentum existit: in destillationibus & grauedinibus. Id nouit etiam Hippocrates, & ad vterius affectus frequenter præscribit. Apud Theophrastum non reperiri Melanthium testatur Celsus, nusquàm Theodorus Nigellà dicat, quod Theoph. Antheimon vocat. Melanthium tandem dictum putat Andreas Baccus de venen. & Antidotis, restibus Arabibus à proprietate sanandi mortui canis rabidi, quæ ramen Etymologiâ potius conuenit Alyffo, hætenus non satis cognitò.

Quæ porò planta ex dicendis Veterum Melanthium hodie repræsentet, multi dubitant. Nominatur siquidem Melanthium capite & flore maiore, Nigella Damascena Cordi, Isopyrum Guilandini. Melanthium Hispanicum elegans flore simplici magno, Nigella Hispanica venusto flore Robini. Melanthium capite vel calyce & flore maiori pleno, Melanthium Damascenum Clusii. Melanthium calyce & flore minore, semine nigro & larco, Nigella citrina Herbariorum. Melanthium capite minore, flore multiplicato, Nigella citrina, flore multiplice Lobelii, Melanthium citrinum multiflorum Tabernamontani. Melanthium siluestre siue aruense, Melanthium siluestre capitulis reflexis Tabernamontani. Pseudomelanthium multis, sed perperam, nominatur Melanthium. Pro Melanthio Cyprio apud Hipocratem, legendum censet Cornarius Aramæum seu Spodium Cyprium, quam lectionem non probamus.

Aequiuoca

Melanth. capite & flore maiore

Melanth. Hispanice flore simplici magno

Melanth. capite & calyce & flore maiore pleno

Melanth. calyce & flore minore

Melanth. capite minore flore multiplicato

Melanth. siluestre aruense

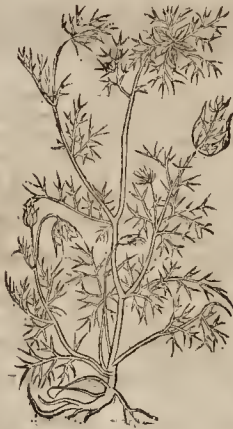
Pseudomelanthium Spodium Cyprium

MELANTHIUM VETERIBUS.

CAP. LXXXVIII.

Melanthium, vt memoriæ prodidit Dioscorides, *serenus* tenuibus, in binum doctantum altitudinem, aut etiam amplius, affurgens, foliis veluti Senecionis, at multò tenuioribus, capitulo in cacumine patuo ceu Papaueris, oblongo, intrinsecus dissepimentis quibusdam prædito: intra quæ *semen* latet nigrum, acre & odoratum, quod panibus inspergitur. Caput doleantibus illitum fronti subuenit, itemque incipientibus oculorum suffusionibus ritum cum irino & infusum naribus. Tollit & lentigines, lepras, veteresque tumores ac duritias, ex aceto illitum: circumscarificatos clauos excutit, cum vrina veterè impositum. Dentium quoque dolori cum aceto & trita coctam collutione prodest. Teretes itidem lumbricos expellit illito ex aqua vmbilico. Tritum verò linteolo illigatum & olfactum destillatione laborantes adiuuat. Pluribus autem diebus continuis sumptum mensès vrinæque ciet & lac auget. Leuat & spirandi difficultatem addito nitro potum: auxiliaturque phalangiorum moribus ex aqua drachmæ pondere bibiturum. Incensum quoque serpentes fugat. Sed & ipsum tradunt largiùs eportum enecare. Carterùm, sunt qui Melanthion, Nigellam, Gith, & siluestre, & nigrum papauer dicant.

Melanthium etiam Melaspermon Græcis vocari Plinius, Latinis autem Gith, & de ipso planè eadem quæ Dioscorides prodit lib. 20. cap. 17. Galeno Melanthium calefacit ac siccac tertio ordine: & vbi secare, extergere, siccare

MELANTHIUM CAPITÈ ET
Flore maiore.

Ad cubiti altitudinem excreset, rigidis, striatis canaliculis, quos folia ambiunt Melanthii cui *stos* minor, perquam tenuiter dissecta, sapore nihil acri & nauseoso: *stos* res longè maiores, nihil odorati, quinque constant foliis ex caruleo albicantibus, quæ toridem intercedunt

folia, qualia in caule conspiciuntur: medium occupant multa *stamina* apicibus viridantibus cum pericarpii rudimento, quæ omnia cingit corolla ex bulgalis operculatis melleum liquorem continentibus: *semen* in pericarpis ventriosis, membranèis dissepimentis distinctum, nigrum, odorum. *Radix* lignosa, colore buxco.

Cordus plantam à nobis hic depictam, describit in Hist. nomine, Nigella Damascena, vbi etiam figura à Gesnero posita ex Trago nomine Nigella. Fuchsius Melanthium hortense alterum inscribit, ac Nigellam alteram vocat, ger-

manicè Schwarz Coriander, quòd folia eius Coriandri foliis non dissimilia sint.

Isoyri & Melanthii siluestris nomine pingit Matthiolus. Geshort. dicitur Nigella [alias Melanthium, Gith] Damascena. Hort. Lusit. Melanthium Damascenum, frembder Schwarzger Bümmel. Camer. hort. Melanthium Damascenum Cordi, flore cæruleo, nigrum, inspidu, & inodorum, quamuis vegetum semen gerens. In Epit. Matthiol. Melanthium siluestre. In Hist. eiusdem Germ. Melanthium siluestre primum. Dodon. Gall. & Latin. Melanthium Damascenum (hoc est Nielle de Damas.) Lonic. Melanthium secundum fatuum manus. Tabern. Icon. & H. Melanthium agreste, Nigella arenensis, wild Tardenkraut. Lob. in Aduert. pagin. 319. Obs. p. 423. & Icon. Plant. p. 740. Melanthium siluestre. C. Bauhin. Phyt. Nigella 3, siue flore maiore simplici.

H. Lugd. not.

H. Lugd. planta à nobis descripta tres proponit icones. Duas p. 83. his titulis: Melanthium siluestre prius Matthioli. Et: Melanthium siluestre prius Matthioli secunda editione. Tertiam pag. 1020. hac inscriptione: Isoyrium Matthioli. Inter priores duas nullam ostendit differentiam. Quale verò sit Isoyrium Matthioli satis dictu.

Matth. & Tab. not.

Lapsi sunt etiam Matthiolus & Tabernamontanus (quod rectè etiam obseruauit Lob. in Aduert. & C. Bauhin.) Melanthii speciem quandam pro Isoyrio pingentes.

Melanthium flore & capite maiori spòtè prouenit Montbelgardi, vbi floret Maio: Geneuè in hortis Octobri & Nouembri mense, virens autem adhuc Ianuario. Batilea florens Octobri & Iunio in orto patris mei, & aliorum: Parauit in orto nob. di. Musati Martio.

MELANTHIUM CAPITUM VEL CALYCE & flore maiore pleno.

Hoc alterum Melanthii flore maiore genus *Hemis* striatis tenuibus, *foliis* tenuibus multipliciter dissectis, cum præcedente conuenit: verum huic *flores* non tantum multiplici foliorum fœtura luxuriant, colore vel herbaceo, vel albo, vel cæruleo, vel ex his mixtis vario: verum etiam singulae floris folia profundis crebrisque cæfuris fimbriata sunt.

Est hoc Melanthium Damascenum pleno flore Clusio. Prosp. Alpino de plant. Egyptii cap. 42. Melanthium. Item Nigella. Caspato Bauhino Phytopinace Nigella 2, siue flore maiore pleno, solo flore a primo differens, qui pœuè circinatæ rotunditatis est.

Locus & Tempus. Montbelgardi in pluribus hortis, vt Ill. E. C. floret Augusto & Septembri.

usus. Nigellæ floribus maioribus ac numerosioribus foliis præditis semen in Aegypto in vsu est frequentissimo, inquit Alpinus, ad puerorum vermes necandos: contusisque seminibus cum aceto emplatri modo ad plures cutis infectiones videntur mulieres. Quæ verò non purgantur, eo si sustiantur, maxime iuuantur, vocantque hanc plantam *Suneg*.

Vermes Cutis & febri. Menses re. tenti.

MELANTHIUM CALYCE ET FLORE minore, semine nigro & luteo.

Folia latiusculâ diuisurâ, licet singula interim segmenta culmum latitudine non æquent,

no quibusdam dicto, quinque aut sex cotinulis præditum, *semine* referunt anguloso luteo, vel nigro odorato.

Hanc describit Cordus in Hist. sub titulo Nigella, quam duplicem agnoscit. Vnam semine nigro: alteram candido seu flauescente. Tragus vocat Melanthon fatuum, Salusandriam Dioscoridis, agreste vel nigrum Papauer & Nigellam, Germ. Schwarz Coriander, h. c. nigrum Coriandrum, Xanum Serapionis, & Scanicem Auerrhois. A Fuchso Melanthii hortensis primi titulo pingitur, cuiusque duæ species assignantur. Nigellam Romanam officinis dici testis est Cornarius. Melanthium fatuum appellat Matthiolus passim in suis comm.

Lacuna Matthioli signam & titulum retinet, atque vocari gracè *Nigella*, Gith & Melanthii latinè, barb. Nigella, Castil. *Negulla* aut *Axennaz*, Catal. *Nielle*, Portug. *Aliprine*, Ital. *Githune*, Gall. *harbue*, aut *Nielle*, Germ. *Schabab*. Recipit & ipse duas species. Vnam semine nigro, & alteram citrino, dictam Herbariis Nigellam citrinam.

Cæterum, Camer. hort. dicitur, Melanthium, siue Nigella, Gith [quamuis desint secundum Dioscoridem folia Senecionis] flore simplici, semine nigro. Item Melanthium Damascenum semine pallido, quod ait Bononienfes in suo Antidotario substituere pro Cardamomo maiore Arabum. In Epit. Math. Melanthium fatuum, semine nigro, quandoque subflauo. In Hist. eiusdem German. Nigella fatua.

Dodon. Gall. Melanthium fatuum, *Nielle* *damestique* gall. hoc est, Nigella domestica, & Salusandria, Belg. *Uardus*: semine nigro & subluteo, quod *Uardus* sacri dicitur. Lat. in fol. Melanthium.

Witfung, Nigella, Schwarz Coriander, & Nigella alba, Weiß Coriander. Geshort. Nigella vulgaris semine nigro, & altera species semine subflauo.

Lob. in Aduert. (vbi florem purpureum ei tribuit, quod miror, cum potius ex albo ad luteum tendat) p. 329. In Obs. p. 427. Id. Pl. p. 740. Melanthium siue Nigella Romana odora.

Tabern. Icon. & Hist. Melanthium fatuum vt & Castori. Hist. Lugd. p. 812. Melanthium fatuum Matthioli. Hort. Lusit. Melanthium vulgare fatuum.

Casp.

C. Bauh. phyt. & apud Matth. Nigella 1. siue flore minore simplici, semine aliquando nigro. aliquando pallide flauente: luteo etiam in horto nostro Basileæ; rariùs candido.

Schvvenckfeldio tandem Nigella Romana, *Μελανθίου* Dioscoridis, *ἄνθος μέλας* & *ἄνθος*. Melanthium hortense. Item: Nigella citrina simplex, Melanthium citrinum flore simplici.

Melanthium flore & calyce minore, semine nigro in hortis facile prouenit, florens Augusto & Septembri. E semine luteo à fratre misso Geneuæ mihi creuit in horto, & Montbelgardi in horto Ill.E.C.

multiflorum, doppel geel varden fräut. Variat hæc figura à Lobelio.

Montbelgardi in horto Ill.E.C. florebat Iulio & Augusto Melanthium hoc calyce & flore minore pleno. Melanthium odorum pleno flore, in hortis cultum obseruabat Clusius, florens Ianio & Iulio: semen verò maturans Augusto.

Locus. & tempus.

MELANTHIUM SILVESTRE
siue æruense.

Descriptio

Hic cum Melanthio Damasceno magis quàm cum ullo alio conuenit, sed longè strigosius naturalis suos retinetur, ad palntarem aut doctantalem magnitudinem pertinens, *calibus* modò simplicibus, modò à radice striatis, quæ lignosæ, ramosæ, striatis: *sua* Anethina, vel potius

Damascenæ Nigellæ, sed non ita læta, rata, in tenuissima fila dissecantur: flores stellati quinque foliis constant, colore caruleo, vel pallente; luteæ Nigellæ floribus non maiores, nullis foliorum tenuium barbulis, vt Damascenum, suffoliti hinc succedunt *capitula* Aquilegiæ, quinque corniculis in diuersa quidem superius abeuribus, sed à medio ad imum vsque connatis: *semen* nigrum, exigui odoris.

Huius plantæ pictura exhibetur Nigellæ cornutæ titulo lib. 2. Hist. cap. 22. apud Cordum. Dicitur Nigella siluestris Trago & Lonice lib. 5. cap. 49. Non placet autem hanc eum rursus dicto lib. cap. 78. sub falsa figura, quam S. Catharinæ blumen (Florem S. Catharinæ) inscribit, inter Linnarias reponere, cumque eis miscere & confundere.

Gesl. hort. in append Nigella agrestis & sponte proueniens. Camer. hort. Nigella siluestris, in Tritico multà in crescens. Melanthium siluestre Fuchsi (cui Nigella 4. & Cuminum silu. 2.) Casp. in Dod. gall. & lat. in fol. dicenti. Siluestre Melanthium spurium est, ac à similitudine nomen inuenit. Germani quandoque S. Catharinæ blumen, id est; Diuæ Catharinæ florem nuncupant. Placet nonnullis istud esse Cuminum siluestre. Et potest non temerè pro siluestri Cuminò altero haberi: Veterum breuitas sæpe in causa est vt certi definiti nihil queat.

Melanthium siluestre alterum Matth. in post. comm. cum mag. figuris lat. & italicis. Camer. in in eiusdem Epit. & Hist. germanica. Melanthium siluestre alterum Matthioli H. Lugdunensi p. 87. Lobel. in Adn. p. 329. in Obs. p. 428. in Icon. Plant. p. 742. Melanthium siluestre alterum, y capitulis reflexis Aquilegiæ. Tabern. Icon. & Hist. Med. Dd

MELANTHIUM CAPITE MINORE
flore multiplicato.

Ex radice exili, simplice *caulis* surgit singularis, cubitalis & sesquicubitalis, teres, striatus, hirsutus, inanis, in alas diuisus; alternatim *sola* oriuntur, longis carinatis pediculis appenda, colore ex viridi in luteum vergente, diuisura multò latiore, quàm in vulgaribus

lanthio, hirsutà: flores ex albo herbacei coloris, multiplici foliorum stipatu plenis, apicibus multis herbidis.

Hoc ita traditur, à Clusio. Melanthium odorum pleno flore, virgis foliisque à fatiuo, cuius semen odoratum, flisque è viridi candicat, nihil, vel quam minimum differt: flores tamen qui in fatiuo triplices sunt, in hoc, triplici, aut quadruplici nouem aut decem foliorum serie constant, exurgentibus in medio staminulis, & pentagono hexagono capite in totidem cornicula inflexa superne diuiso, quod, in recuruantibus internie membranæ, plenum est semine rotundo, nigro, odorato, vt vulgaris.

Lobel. in Obs. Aduers. in sine, & Icon. Plant. p. 741. Nigella citrina vulgò vocata, flore albo multiplici. Casalp. Nigella flore candido ex numerosis foliis constante, semine multum odorato. Schvvenckf. Nigella citrina plena, Melanthium luteum multiflorum, Melanthium flore pleno pallide luteo, doppel geel *Nömischer* *Cortander*. H. Lugd. p. 812. Nigella citrina, flore albo multiplici.

Casp. Bauhin. phyt. Nigella 2. siue flore minore pleno: Cardamomi, species Lacunæ, Nigella citrina solo colore à nigro differens sine icone. Si solo colore differat à nigro, non video quomodo huc referri debeat, aut queat: Melanthium calyce & flore minore semine luteo, potius nominandum existimo.

Tabern. Icon. & Hist. Melanthium citrinum Tom. III.

lantium agreste alterum. Cordo in Dioscor. & Fuchf. in Icon. Cuminum nigrum, & Cuminum siluestre alterum. Cluf. Melanrhū Crerico[quod describit, ac quod C. Bauhinus Phyt. Nigellā taxtam siue Creticam vocat,] valde simile vocat. Hort. Lusit. Melanrhium siluestre, Nigellam aruensem. C. Bauhin. Melanrhium siluestre siue aruense, Nigella aruensis.

Locus & Tempus.

Melanrhium siluestre obsetuau in agris Mœbelgardensibus, florens mense Septemb. In agris Bassileensibus mense Octobri. Melanrhium Crerico valde simile Clufii inuenitur in aruis post demissa segetes, totā Pannoniā, Austriā, reliquaque Hungaria.

DELPHINIUM VETERIBVS.

CAP. LXXXIX.

Descriptio

Delphinium (vt Dioscorides prodidisse fertur) *ranos* ab vna radice duorum dodrantum longitudine, & aliquando maiores profert: circa quos *folia* sunt tenuia, candida (carent hoc vocabulo quaedam exemplaria.) prelonga, incisuris diuisa, Delphinorum figura, vnde & nomē inuenit. *Florem* fert Viola [alibi addunt quidam] similem, purpureo colore. *Semen* in siliquis habet Milio equalē. Porum cum vino scorpionum icibus, vt quoduis aliud medetur. Ferunt præterea ad nota herbā contactos scorpiones languescere, torpidōsq; & ad nocendum inefficaces fieri: amorā verō statim in antiquam tedite naturam. Nascitur Delphinium hoc asperis locis. Est & alterum Delphinium, quod Hyacinthum aliqui, Romani verō Buccinum patiter vocant, iam dicto simile, foliis tamen tamulique multo gracilioribus: Vim etiam eandem cum prædicto habet, sed non ita efficax est.

Cum autem Delphinium nec à Galeno, nec ab Oribasio, nec à Paulo, nec à Plinio, nec ab aliis tum Græcis tum Latinis describatur vquam: multis, præsertim verō Cordo & Matthiolo, eius caput quod apud Dioscoridem habetur spurium & ascititium existimatur: Lobelius tamen aliud sentit, perquirendum suadens, num autores illi classici alio fortē nomine de eo scripserint necne: nec patum placet nobis eius sententia, cum in tanta rerum obscuritate & opinionum diuersitate vix quicquam certi statuere liceat.

Senam autē Mauritanis vocatā non defaere qui siliquarum conuexitate fecti & decepti [inter quos Marcellus] Delphinium esse crediderint: quorum grauis error ita euidentis est, vt iam ab omnibus explodatur: Idque non iniuriā, quōd in Delphinio, folia non siliquæ, quæ Delphinorum formam repræsentent, requirantur: tota denique Delphini facies ea depingatur, quæ cum Sena quàm maxime pugnet.

Existimant, inquit Lobelius, Herbatii Delphinium eam esse plantam, quæ à vulgō iporum Filius ante Patrem appellatur. Examinandum etiam in Aduerf. ptoponit, An Antora nobis Antiora dicta [de qua dicemus l. 34.] sit Delphinium, cuius delineationem explorare posse testatur.

Alii cum Lychnide, alii cum Lunaria conferunt: Crato verō cum ea planta quæ à nonnullis *Noli me tangere* appellatur.

DE CONSOLIDA REGALI, EIVSQVE SPECIEBUS.

CAP. XC.

Consolidam regalem videntur Veteres inter flores coronarios habuisse, & quidem sub Hyaciinthi nomine, siquidem Plinius lib. 21. c. 11.

ita discurrentes notas inesse dicat, vt græcarum literarum figura A. I. legatur inscripta: quod fanē in Consolida Regali hortensi obseruare licet, quippe quōd in floribus sit folium quoddam implicatum, quod in albo characteres habet occultatos, ex virgulis cæpules duas literas A. I. aut tres A. I. A. experimentes. Cuius Hyacinthi meminisse videtur Dioscorides lib. 3. in Delphinio altero, quod & Hyacinthum appellari moner. Ita videtur Consolida regalis hortensis *Hyacinthi* esse Dioscoridi, si modō vox *Hyacinthi*, non ad folia, sed ad flores referatur. Altero verō Delphinio seu Romanorum Buccino, Consolidam regalem segetum notate. *Uac C. Bauh.*

Consolidam regalem esse Delphinium merito negat Tabetnamonranus, sed idem falsō Cuminum siluestre alteram Dioscoridis esse pronuniat. A Medicis & Herbariis Consolidam regalem siue regiam vocari tradit, à cōsolidandis vulneribus. Herbarum diuæ Otiliæ, & Florem diuæ Otiliæ, Florem regium, Equitis calcar, & Calcar equestre, Florem equestrem, Pedem alaudæ, Corydalopodium, à Ruellio Cornuetam & Cornuetam à Germ. Ritterhorn / S. Onkenkraut / od Blum / Ritterblum / & Lerchenflanc. Belg. Kidserspoorn. Gall. Pied d'alonctre, Cornette, & los regalle. It. Sprone di caualiero, Sproni di caualiero, Sprone di caualieri, & Consolida regale. Angl. Larces dame / Larces spur. Boh. Swalskyfrawlosfy. Hung. Sarkas fin.

Non multum tamen culpandi sunt, qui Delphinium plantam illam esse volunt, quæ Consolida regalis vulgō dicitur, quæque à Fuchio pro Eranthemone depingitur. Hi enim contextum tanquam deprauatum ita emendat vt similitudinem Delphini ad flores referant, non ad folia. Verum illi (qui Senam Delphinium esse contendunt) nullo pacto contextum immutantes, quod foliis tribuendum est, folliculis tribuūt. Qui præterea Eranthemon putant eam plantam, quæ Consolida regalis appellari solet, quoniam pacto excusari ab errore possint, non videmus cum Marantha. Hæc enim in figura floris multum distat atque alias fortē habet differentias.

Consolidam regalem Cornarius falsō Cuminum siluestris Dioscoridis primum genus esse credidit. Cæterum de Consolidæ speciebus nunc ordine dicendum.

CONSOLIDA REGALI FLORE MINOTE.

Genere *Thæc* non est diuersa, ab ea quæ maiore est flore, post describenda, verum spontanea cum sit, nulloque magonio latiore exulta, tota strigosior euadit, nec temere dodrantalem magnitudinem vnquā, quoad lux spōtis est, vt diximus, *Uac ad eōd foliorum* vel numero, vel lari-

latitudine luxuriat: magis etiam squallidus flos, & minor neglectiorem testatur, coloris cærulei: semen in corniculis non dissimile, vti nec radix nisi quòd ea hortensis habitior est.

Cordus in Histor. vocat Calcatrippam candidam, cui dicit florem in candido esse rubentem. Et Gesnerus apposuit figuram nomine Consolida regalis, & sic etiam vocat Apollinaris, qui vires tradit. Tragus Consolidam regiam inscribit, Violamque purpuream, simulque elegantissimam, Martiam æmulantem cognominat, testaturque Germanos Calcar equitis [Rittersporn] quod forinâ calcar referre videatur, vocasse. Esse præterea, qui Hyacinthum, qui Vaccinium [quod libens non sine errore admittit] appellant: Ortho-nem Brunfelsium suspicatum esse hanc Ægypto esse Dioscoridis &c.

Fuchsus inter Anthemides seu Chamæinela hanc reponit, speciemque tertiam Chamæmeli constituit: Reprehenditur autem à Dodonæo, qui eam pingit in Histor. gall. hoc titulo: Buccinum, *Consolide royale sauuage*. In Hist. de florib. & in fol. hac inscriptione: Flos regius siluestris: Postea verò nominat Delphinium alterum. Lobel. in Obs. p. 126. & Icon. Plant. p. 739. figuram habet hoc titulo: Segetis Consolida regia strigosior tota. Gesn. hort. Consolida regalis siluestris genus in aruis nascens flore cæruleo. Consolida regalis Brunfels. Camer. in Epit. & Histor. germ. Matthioli. Eidem in hort. Consolida regalis, siue flos cæruleo minore. Consolida regalis aruenfis Tabern. Icon. & Hist. Consolida regalis 3, siue aruenfis flore cæruleo minore C. B. phyt. Cæsalp. Floris vulgò dicti in Etruria Capucio alterum genus: Delphinium minus Dioscoridis. Clus. Delphinium siue Consolida regalis vulgaris in ramos latè sparsa, passim inter segetes spontè nascens, cærulei coloris elegantis flore.

CONSOLIDA REGALIS ERECTIOR, purpureo, siue violaceo flore maiore.

Hæc Consolida differt à vulgari cærulea flore maiore, non enim ita ramosa, sed erectior multò. Color omnino differens: est enim purpureus, siue violaceus.

Huius, ni fallimur, meminit Cæsalpintis his verbis. Flos quidam vulgò in Etruria Fior Capucio ob coloris gratiâ quæ etiam are-

factis seruat: expetit in coronas: *caulis* est cubitalis, rectus, paucis ramis rectis: *foliis* numerosis, in angusta, & oblonga folia diuisis, Funiculo proximis: *flores* circa summas virgulas ini-

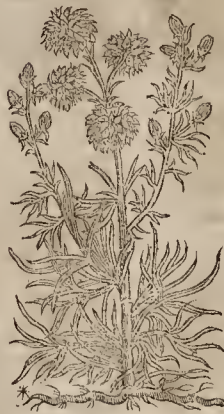
tiò antequam dehiscant, effigie Delphainorum, virides: procedente tempore explicati, colorem purpureum elegantem contrahunt, tendentem ad cæruleum, à tergo caudati: *foliorum* in his est quoddam implicatum, quod in albo characteres habet occultatos [de eo iam ante C. Bauhinus ex Plinii lib. 21. cap. 11] ex virgulis cæruleis duas lateras exprimentes, A. I. aut tres, A. I. A. Siliquam fert oblongam, nigram, *seminibus* nigris, vt Melanthii, sapore ingrato, amaro: colitur in hortis inter coronarias, quamuis & spontè proueniat in aruis. Recensetur à quibusdam non sine probabili ratione inter genera Cuminum fluestris: ipse non dubito hunc florem inter coronarios habitum apud Antiquos sub nomine Hyacinthi, quem Poeta fabulantur ex Aiactis cruore ortum.

Consolida regalis, siue Flos regius maior flore purpureo (vt testantur Camer. hort. & C. Bauh.) hoc habet peculiare, quod folium corniculo annexum si pandatur A. I. A. I. A. literas inscriptas ostendat, vnde Cæsalpino Hyacinthus poetarum habetur, de quo Ouidius in Metamorphosi:

Ipsè suus genitrus sulcus inscribitur & A. I. A. I.
Flos habet inscriptum sine, neque litera ducta est.

Itemque Theocritus Idyll. 19.
Nunc hyacinthe fuit tua litera, scilicet A. I. A. I.
Nec tamen hoc satis est, A. I. A. I. plus ergo loquatur:
Luterasque velis, siliis inscribere plures.

CONSOLIDA REGALIS ERECTIOR, flore purpureo siue violaceo pleno.

Sesquicubitalibus *caulis* 2- dolescit, erectis, tantillum hirsutis, *foliis* circumscriptio tota, paulò duabus vnciis maior, segmentis fissi crebris, breuibus, angustis: *flores* ordine sesquipalmari digesti, pediculis hærent semuncialibus, hirsutis, Buccinum, antequam aperiantur, effigiantes, qui explicati, multiplici conspiciuntur foliorum foeturâ pleni, colore pur-

Descriptio

purouiolaceo hilariori, apicibus luteis mediis obsidentibus luteis, calcari longo: sequitur *corniculum* hirsutum, plerumque sine semine.

CONSOLIDA REGALIS MAXIMA villosa.

Caulis est longo, et asso, contorto, admodum villosa: *folia* ferè palmâ longa, pilosa, multifida, segmentis latis, non multò Peucedani foliorum segmentis angustioribus, pediculi per totum ferè *caulem* ramoque, sursum reflexi, palmares, & minores, altioribus semper breuioribus, villosis, non sine oblongis quibusdam velutâ

foliorum ligulis: *flos* vnicuique pediculo insidet vnicus, magnus, candidus, quorū calcar & folia extrema foris, tomētofa sunt, & virore quodam variegata: *cornicula*, quæ succedunt, densissimo villo sunt obrita: Vnde hanc nacti simus non recordamur.

CONSOLIDIDA REGALIS PEREGRINA paruo flore.

Descriptio

IN arcum ferè curuis est *caulis* qui vix pressu villo inter chartas, imposito quoque pondere dirigitur, quin subinde ad curuitatem redeant: sunt ii verò cubitales, aut paullo etiam maiores, coloris cineracci, subhirsuti, ramosi: *folia* priora quidem latiuscula, tripartitò diuisa, segmentis latiusculis laciniatis, alia verò per ramos aut parcius secta, aut omnino integra: *flores* strigose illius aruensis pares, corniculati, cærulei, alternatim surgentes spicam efformant, quibus excussis, singulis terna succedunt erecta simulque iuncta: *cornicula* *semine* lactea.

Consolidida regalis quam peregrinam vocamissa fuit fratri C. Bauhino (qui eam describit, vocatque Consolidam regalem 5. in phyt. 2. apud Matth. flore paruo.) Neapoli cum hac inscriptione à Ferd. Imperato. Delphinium Dioscoridis meâ opinione. Hæc Consolidida flores habet cæruleos, similes minori Consolididæ. Et hanc aluit etiam hortus D. Iacobi Zvingeri Basileæ, qui mihi, pro singulari in me beneuolentia, eam quoque communicauit.

CONSOLIDIDÆ REGALIS SPECIES ALIÆ.

PRæter recentitas Consolididæ Regalis species Phabemus Montbelgardii in horto Ill. E.C.W. & alias: vt pote: Consolididam regalem minorem, flore bicolori, cæruleo & albo. Consolididam regalem minorem flore pleno, albo & cæruleo: cuius hic iconem damus.

regalem flore maiore dilute purpureo, labello striato. Consolididam regalem ramiflorem, flore maiore, cæruleo & albo. Atque Consolididam regalem erectiorem flore incarnato pleno: quarum Consolididæ regalis varietatū descriptiones, breuiter studetes, exhibendas non ducimus.

Traditis Consolididæ regis speciebus, reliquum est, vt vires breuiter perstringamus.

Flores itaque sicut & aqua eius destillata ad caliginem oculorum ferè adhibentur: tradunt etiam aquam quasuis inflammationes internas & externas iuuare potu & imposito: Auctor Tragus. Chirurgi, teste Marthiolo, in potionibus vulnerariis vtuntur, consolidat enim & glutinam, vnde & Consolididæ nomen est adepta: herba in puluerem redacta, cum eiusdem aqua stillatitia, pota confert cardiaciæ, quam Germani Sodb vocant, calorem præter naturam extinguit, bilem exastuantem reprimat, nec non cussim & stillicidium, aduersatur venenis: succus ex integra planta expressus, recentia vulnera sanat: flores continuo intuitu visum corroborant, vnde quidam fasciculos in conclauibus suspendunt in eum vsu. Idem conuulsi ex aqua rosacea, illitu oculorum calores & rubores tollunt. Semen, scribit Camerarius, aut succus plantæ expressus vermiculos putridorum vlcerum profligat: quæ ille ex Lobeli Observationibus videtur muraturus, à Lobelio, vt apparet, Sophiæ Chirurgorū attributa, non Consolididæ regali proximè ea sequenti. In coronas hodie ab amaliis pluribus in locis expetitur. Conferuam & è floribus parari tradit Tabernamontanus, quam commendat ad tormina infantium, Auellanzæ nucis magnitudine sumptam: Castanzæ verò ad cardiaciam. Cæterum, miscet Tabernamontanus non absque graui, meâ quidem sententiâ, errore, vires Consolididæ regalis & Cumini siluestris secundi Dioscoridis, quod idem simplex sibi falsè imaginatur.

HISTORIÆ UNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXVII.

VMBELLIFERÆ.

VTINAM benigna rerum parens natura quamque stirpium classem tam claro & insigni donasset
cecu communis generis societas sique signo atque vexillo, quali umbelliferas deinceps pr. duendas di-
lata vit, non profecto tantopere in classibus instruendis & herseisendus laborarem. quamquam ni-
mira etiam similitudo non raro in hoc genere exercit at istimum quemque fallere queat. Umbellam
dicimus in plantis, floris feminisve veluti pedamentum, in plures divisum longiores pediculos: qui
simul ex fastigio eodem orti, in latius contmò radiantur: singulique florem vel semen sustinent
in orbem circumactum, quâ floris figurâ Fœniculum, Anisum, Seseli, Daucus, & cetera pleraque id
genus sunt: quod quoniam umbelle, quâ solem à vultu mulieres arcunt, formâ est, ob latitudinem circinarionemque
suum idem umbellâ hâcque decorata planta, umbellifera dicuntur.

FOENICVLVM SIVE MARATHRVM VETERIBVS.

CAPUT I.

THEOPHRASTUS inter olera
recenset, & suffutitices feru-
laceos Fœniculum, eique
caulem nervosum, ac fimen-
nudum & suaveolens [*Deob-
101*] attribuit. Dioscorides
Fœniculum [*Medea 200*] tan-
quam notissimum non de-
scribit. Herba huius, inquit,
si edatur, mammae lacte replet, idem verò potest
semen epotum, aut cum ptillana decoctum. Cômæ
autem decoctum bibitur [*Caro 72 dñ in vulg. exempl.
imposstrum legitur, sed legendum modò, Corn.*] renum ac
vesicæ vitis [*reis vespernois*] est utile, quippe quòd
utinam excieat. Convenit & à serpente demorsis,
in vino bibitur, ac menses quoque ciet. In febrî-
bus nauseam & stomachi ardorem [*additur in vetu-
sto Lacune codice 2, ad 2. nom*] sedat, ex aqua frigida po-
tum. Contrita verò radices, & cum melle imposi-
ta canum moribus medentur. Succus è caulibus
& foliis expressus, & in Sole siccat, oculorum
medicamentis utiliter additur, quæ ad aciem visus
excitantam reficiendamve præparantur. Extrahi-
tur & ad eadem valens è recentî femine succus unâ
cum foliis atque ramulis. Radicibus præterea pri-
mâ geminatione succus eodem modo exprimitur.
Porro in Iberia quæ ad Occidentem spectat, liquo-
rem etiam terdit Fœniculum, gummi similem. Cau-
lem verò medium dum floret herba demetunt in-
digene, ignique admovent, quòd facilius vi caloris

velut exudans gummi remittat. Id autem est succo
ipso efficacius ad oculorum medicamenta.

Si secundis semina liberari nequeat, Fœniculum *secundis*
ex vino & oleo, & melle servafactum potui exhibe- *modò, H. q.*
re jubet Hippocrates. Idem etiam, si lac extinctum
fuerit, Fœniculi semen & radices decorticatas, si-
mulque butyrum decoquit, cum verò decocta fue-
rint, refrigerata bibenda propinat. Cùm autem e-
moti & facile solubiles uteri fuerint, radices Fœni-
culi probè lavat, contundit, in ollam ad usum para-
tam immittit, & aquâ affusâ somentum parat, &
admo vet. Ex dictis itaque patet, nullo modo to-
lerandum esse errorem Bald. Ronsei, qui pro Fœni- *Rons. err.*
culi vino, oleo, ac melle servafacti decocto, oleum
sublimationis Fœniculi filiqui aut drachmæ ponde-
re bibendum præbet. Ego tam calidi olei vix scru-
pulum propinandum suaderem.

Fœniculum, inquit Plinius, ferulacei generis est, *Plin. angu-
b. 200. 217. 218.*
anguibus gratissimum [*hic fortè deest syllaba, &*] ad
plurima condicienda cùm inaruit. Ei perquam simi-
lis Thapsia. Item, Fœniculum nobilitavêre serpen-
tes, gustatu ut diximus, senectam excundo, oculo-
rumque aciem succo ejus reficiendo. Vnde intelle-
ctum est hominum quoque caliginem præcipuè re-
levari. Colligitur hic caule turgescente. In Sole sic-
catur. Inungitur ex melle. Vbi que hoc est. Lauda-
tissimum tamen in Iberia è lacrymis fit, & ex femine
recenti. Fit etiam è radicibus prima geminatione
incisis. Dixerat autem de serpentibus l. 8. c. 27. An-
guis hyberno tempore membranâ corpori obdu-

HISTORIAE PLANTARVM

Et, Fœniculi succo impedimentum illud exiit, nitidiusque vernat. Et pauld post: Idem hyberna latebra visu obscurato, Marathro herbæ sese affricans, oculos ir ungit acrescivet.

Nicanter. Sed hæc, quæ de Fœniculo Plinius habet, Nicantero debet. Sic enim apud Poëtam legimus.

Ἰημερῶ τ' ἀκαθόντων φολιδων ἀπεδύσατο γυῖας,
Μόλις δ' ἀνέειπεν ὅ τε φολιδὸν εἶασι φέρον.
Ὀψμασσι αἰετῶν ἀσπείρου δ' ἐνήρητο θ' ἔργου
Βωσσηθὲς αἰετῶν δ' αἰνῆεντα πῆδησιν.

Cordus:

Dum tepido sub vere suum modo liquerit antruni,
Et caligante suo male cernit lumine, sed cui
Arrosus mox Fœniculi sua robora caulis
Atque novam reddit, qualis fuit ante vigorem.

Quorum sensus hic est. Quo tempore relictâ ascensionum squammarum senectute torpidus & senis ingrediens, vernâque tempestate cavum suum fugiens, hebetibus oculis cæcutit: verum depastus Fœniculi comosus ramus celerem & clarâ lucis eum effecit.

Medicinæ in fativo [sil. Fœniculo] pergit Plinius, ad scorpionum ictus, & serpentium, semine in vino potio. Succus & auribus instillatur, vermiculoscis in his necat. Ipsum condimentis prope omnibus inseritur: oxyporis etiam aptissimè quin & panis crustis subditur. Semen stomachum dissolutum adtingit, vel in febribus sumptum, nauream ex aqua tritum sedat, pulmonibus & jecinoribus aptissimum. Ventrem sistit cum modicè sumitur, urinam exciet, & tormina mitigat decoctum, in lactisque defectu potum, maternas replet, radice cum ptisana sumpta. Renes purgat, sive decocto, sive semine sumpto. Prodest & hydropicis radix ex vino cocta: item convulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt, genituræ abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amicissimum, sive ad fovendum radice cum vino cocta, sive contrita in oleo, illitum. Multi tumoribus & sugillatis cum cera illinunt. Radicis succo, vel cum melle contra canis morsum utuntur & contra multipedem ex vino.

Aurium Germis.

Oxyporum.

Tormina.

Obstruiones.

Tumores.

Calculus.

Galenus.

Temperamentum.

Sationis tempus.

Galenus Fœniculi facultates distinctius explicat, à Dioscoride tamen non dissentit. Fœniculum, inquit, tam valenter exalfacit, ut ex tertio ordine exalfacientium censeri possit, desiccet verò non æquè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit, quare lac procreat, quod si admodum desiccaret, non sanè efficeret, suffusus eadem ratione auxiliatur, urinas, mensèsque ciet. Hæc Galenus.

Fœniculum nobilitat & homines toto anno quondam viridi, sicco, fervatòque sale, totaque mensa non ut nostra ætate fit in secunda & ad augendam sitim tantum, nec semine solum, sed comâ & caulibus utentes.

Mense Februarii Fœniculum ferere præcipit Paladius, loco aprico & modicè saxoso.

FOENICVLVM SILVESTRE, SIVE

Hippomarathrum, duplex, semine cachry simili, & rotundo, veteribus.

Disct.

Ἰππομαράθηρον, quod Μαλιθῆρον est ἀγρον, inquit Dioscorides (apud quem inter rothalia quidam Marathrum vocant, Egyptijs *ampson*, Magi *Thymarathion*, Latini *Fœniculum erraticum*, seu *equum* aliqui *Menum*, Galli *Sistrameor.*) fert semen Cachry simile, radix sibi est odorata, quæ pota urinæ stillicidium sanat. Eadem apposita mensès ducit. Semen autem aut radix alvum sistunt potu. Auxiliantur etiam commorsis à betitis venenatis, & calculos atterunt & mor-

Voca.

bum regium depurgant. At foliorum decoctum potum lac attrahit, & mulieres à partu purgat. Vocatur & alterum Hippomarathrum, quod folia habet angusta, parva, oblonga: semen autem rotundum, ad Coriandri semen accedens, acre, odoratatum, calfaciendi vim præditum. Facultas hujus Hippomarathri superioti respondet, sed efficacità debiliore.

Potro est & alterum Fœniculum Galeno, quod præ magnitudine Hippomarathrum nuncupant, cujus radix ac semen amplius quàm domesticis, desiccandi vim obtinet: quocirca ventrem quoque eonome sistere videtur. Nec sanè manifesta illis inesse videtur adstrictio. Hujus non radix modo, sed & semen cachry affimile est, potèstque & calculos frangere, & auriginosos sanare, mensèsque & urinas movere, non tamen lac congerere, sicut illud superius. Aliud est Hippomarathrum, cujus semen rotundum est & acre, simile semini Coriandri, facultate quidem Hippomarathro simile, sed debilius. Hæc Galenus, qui dubitate videtur, quomodo ventrem sistat Hippomarathrum, cum manifesta ei adstrictio inesse non videatur, & causam attribuire desiccandi vi: ego autem alvum sistere existimo propter vim dureticam: dixit enim ante Dioscorides, radicem potam urinæ stillicidium [σπυγγουρίου] sanare. Copiosas autem urinas alvum sistere docet, Hipp. aph. 33. sect. 4. ubi ait. Ἐπιπυρκατος ποτὸν γινώσκον σπυγγὸν πῶς καταστέλλει σπυγγίτιν. Unde etiam Galenus dicit in comm. In quibus enim supra modum humida alvus deprehenditur, iis potum minorem exhibemus, ac præterea illi viam ad vesicam parabimus.

De hoc Fœniculo silvestri hæc Plinius tradit. Est in hoc genere [Fœniculum] silvestre, quod alij Hippomarathrum, alij Myrsineum vocant folijs majoribus, gustu acriore, procerius, brachialia crassitudine, radice candidâ. Nascitur in calidis, sed saxosis. Diocles & aliud Hippomarathri genus tradit, longo & angusto folio, semine Coriandri. Hippomarathrum ad omnia vehementius [quàm Fœniculum] calculos præcipuè pellit. Prodest vesicæ cum vino leni, & seminarum menstruis hærentibus. Efficacius in eo semen quàm radix. Petridius, qui ophiaca scripsit, & Michon (alij Micon legunt) qui Rhizotomumena, adversus serpentes nihil Hippomarathro efficacius putavere. Sanè & Nicanter non in novissimis posuit.

Silvestre Fœniculum semen serens ut Cachry (inquit L. c. 48. Ruell.) est tantæ amplitudinis in Mauritania ut caulis duodecim cubitis assurgat, crassitudine palmarum quatuor. Officinæ nominant agreste Fœniculum, sativo procerius, brachiali crassamento, folijs etiamnum majoribus, semine miliaceo, radice albâ, odoratâ.

Cæterum, non amplius esse notum, quàm nomine Fœniculi silvestris, tum officinis, tum nostris, utrumque Hippomarathrum testatur Cornarius.

FOENICVLVM VVLGARE MINVS,

acriore & nigriore semine.

IN TER Fœniculi genera, quod vulgatius est, ex radice dipitali, aut majore si ramosior fuerit, rectâ, albâ, sapore cum quadam dulcedine aromatico, caulis furgit tres aut quatuor cubitos altus, rectus, striatus, geniculatus, atrovirens, fungosâ albâ medullâ factus, crebris alis concavus: pediculi eae vaginâ caulem & ramos complectuntur, quibus folia insident in longa tenuissima filamenta dissecta, atrovirentia, sapore dulci.

LIBER XXVII

dulci, odore suavi: umbellæ florum late, luteæ, odoratæ: semen oblongum, Anisi, nigricans, gracilius, sapore acriori, minus dulci.

Ruellius de quô Fœniculo loquatur l. 7. c. 48. minus patet. Necis inibi demonstrat, an de vulgari, vel dulci scribat. Vulgare hoc, Fœniculi nomen apud plerosq; herbarios retinuit; apud Anguill. ep. 7. Fœniculi fortis sive acris; apud Gesn. hor. Fœniculi communis; apud Tabern. in hist. (ubi pro Fœniculo hoc vulgari ponit figuram, quæ in Icon. polita nomine Fœniculi Romani sive dulcis) Ger. & Lugdun. p. 699. Fœniculi vulgaris; apud Lob. in Adv. & Icon. Fœniculi sive Marathi vulgarioris; apud Casalp. Fœniculi silvestris semine exiliori & acriori, apud Bauh. phyt. Fœniculi sive vulgaris; apud eundem apud Matth. Fœniculi fativi minoris vulgati, quibusdam Hippomarathi dicti. In pin. Fœniculum vulgare duplex facit, scilicet Germanicum & Italicum. I. est Fœniculum, Brunf. Trag. Fuchf. Dod. gal. Turn. Cord. in Diosc. & Tab. commune, Gesn. h. vulgare, Ger. quibusdam Hippomarathum putatum, Camer. h. Hinc accedit Mediolanense, quamvis vulgato germanico gratius sit. Variat foliorum colore: nam commune foliis est virentioribus; alterum subnigricantibus, rubentibus, aliis non differens: quare Fœniculum 1. & 2. facit Dodonæus. Fœniculum 2. sive vulgare Italicum semine oblongo, gustu acuto: Fœniculum, Matth. Lac. Cast. vulgare semine pallido sive luteo oblongo, Lugd. Fœniculum acre, Aug. Eid. B. in pin. Fœniculum 5. sylvestre: Fœnic. erraticum, Matth. Lac. sponte virens in agris Narbonensium. Est hoc Fœniculum Lobelio & nobis à vulgari non diversum. Præterea Matthioli suo more quæ non vult dicit omnibus nota, ut notum in omnibus Hetruria Fœniculum erraticum: interea non demonstrat an per id intelligat nostrum vulgare, semine amaricante, spontaneum: nec an sit Dioscoridis sylvestre.

Græcis Μαράθῃς dicitur, Αἰθαρῖο & Μαράθῃς ἄρῃος; Latin. Marathum & Fœniculum & officinis sine diphthongo Fœniculum; Serapioni Rasenegi; Averth. Halcasneg; Avicenn. Baralines; Alfabaravi; Rasnagi & Razmog; aliis Arabibus Racimigi & Rasceugi; cortex radicis, Cocur Atala Rasenegi. Semen Bizzeri Atasgenti, Basara, Assigentis, & Beser Rasna. Germanis Fœnicel; Belg. Vençel; Gall. Fœnicil & Fœnicil; Ital. Finocchio & Fœnochio; Hispan. Almolo & Im. 20: Lust. Fœneho & Finicho; Persis Berasine; Angl. Fenel & Fenel; Bohem. Wlasstysoppr & Bopr wlasf; Polon. Wlosthfoppr; Hungar. Kômeny; Cretensis. Marathra. Μαράθῃς autem Græcis, ἀπὸ τοῦ μαράθῃς, à marcescendo dictum putatur, quod ejus cum inaruerit, multus sit usus ad condienda plurima. Fœniculum autem à Latinis, quod satum magno cum fœnore semen reddat; vel potius Græcorum imitatione Fœniculum dictum, quod quasi fœnum in hyemes arefactum & marcidum reponatur.

Tom. III.

Fœniculum vulgare semine minori, acriori & nigriori Monspelij & Lugduni sponte passim provenire observavi; Geneva in hortis folia Hiemem perferre; Basilea adhuc Octobri florere; Montbelgardi in horto E. C. ubi à matum primo anno non fert caulem, altero verò floret Julio. Ex semine deciduo multum se propagat. Nasctur locis calidis & saxosis, qualis est Monspelium & Lugdunum, juxta muros meridianos. Radix vivax est & in plures annos durat. Vere erumpunt folia, deinde caulis assurgit, sequuntur cum floribus muscaria. semen sub finem Augusti ac Autumno perficitur.

Fœniculi semen per se mansum aut saccharo conditum, & continuo sumptitatum, lentam pituitam incidit, inquit Tragus, & excreabilem facit. Ad caliginosos oculos nihil efficacius hoc semine. Aqua fœniculi distillata manè & vesperi oculis indita, caligines eorum discutit, auribus instillata vermes enecat. Easdem facultates obrinet succus expressus, & lachryma, seu, ut vocant, gummi Fœniculi. Cæterum, ut refert Dodonæus, Fœniculi vulgaris semen quidem calidum est secundo, sicum verò primo ordine. Ventriculum assumptum roborat, nauseam sedat, tormina mitigat, flatu discutit: In vino potum ad serpentum & scorpionum ictus ac morsus valet. cum saccharo pulvis hujus jejuno ventriculo assumptus, aciem oculorum conservat: lac quoque nutritibus auget. quod & ipsius herbæ succus efficaciter præstat, tum & ipsa comesta ac in olere sumpta, quæ minus calida ipso semine. Vitilis verò renibus ac vesicæ. urinam cit & calculos expellit. Radices ad eadem valent, & potentiores, utpotè calidiores: proinde non modo urinam provocant, sed & hepatis ac quoque lienis infarctus expediunt, & viscera ab obstructione liberant: menses quoque promovent. Feruntur eadem cum melle contrita carum moribus mederi impostæ. Ipse Fœniculus (inquit Americ. Vesp. in præfat. suar. navig.) prius sumptus, & culentis odorem dare & meliorem digestionem facere alluevit. Fœniculi saccharo corditi semine, vel Zircibere cocto, vel aliquo alio simili dissipantur flatu. Quodd si semen Fœniculi aceto infundas, exlicces, & Cinnamomi tantandem addas addito saccharo parti semi unius, sumendo de hoc fit mirabile in præservando visum & debilitatem reformando & in oculis octuagenariis jam obtenebrato visu, ut incredibile visum sit Arnolde de Villa nova. Galenus, Paulus & alij Fœniculum statuunt calidum in tertio gradu & sicum in primo. Verum si rempenitius examinaveris, comperimus (inquit Tabern.) esse calidum in secundo & sicum in primo ordine cum nonnulla adstrictione. quare aperit, discutit, & resolvit. Hodie non solum in Medicina expetitur, verum etiam in culina. Coqui & diligentiores matres familias variè ad usum præparant. Nonnulla tenellis vescuntur sirculis cum sale ad carnes & assaturas. Nonnulla miscent cum saccharo: alie acetariis imponunt. Quædam hos cum non bene maturo semine, sale & aceto coniunt, & post annum usurpant. Pisces asandi non temerè Fœniculo replentur & eo involuntur. sic namque non solum us gratus sapor conciliatur sed & superflua humiditas corrigitur, & sic salubriores redduntur. Quare ij quoque consultum faciunt, qui pisces cum Fœniculo in jure decoquant. Hoc siquidem non tantum eorum humiditatem consumit, verum etiam ad concoctionem facit. Roborat enim Fœniculum caput, ventriculum, hepar, lienem, renes, vesicam & matricem, viscosos quæ humores digerit. In

A 2

HISTORIAE PLANTARVM

4
Panis semen
additur.

Flatus di-
scussit.

Nephresis.

Macer.

Veneris ob-
stus.

Oculorum
morbo.

Hydrops.

Resica mor-
bi.

Nausea
Feror sto-
machi.

Oleum.

Venerem
stimulat.

Idem hoc testatur Serenus, dicens:

Si tenebris oculis obducit pigra senectus,

Expresse Marathro gutta cum melle liquenti

Detergere malum poterunt.

Et haec sunt & plura alia, quae in longum recenset

Feniculum
sacchara-
tura.

Vertigo.

Halitus se-
rens

Compositio-
nes e Feni-
culo.

eundem usum tam comae Feniculi, quam etiam ra-
dix in cibos additur, & semen in panem. Hoc pul-
verisatum, & vino potum, flatus discutit ventriculi
& intestinorum. unde verticulus rhythmicus,
Semen Feniculi referat spiracula culti.

Succus e radice recenter expressus, unciarum trium
pondere potus cum vini generosi uncia una, & ne-
phriticis mirè subvenit. De Feniculo huac in mo-
dum ceccit Macet Aemilius:

Feniculum Medici calidum siccatque secundo
Dicunt esse gradu, Marathrum Graecus vocat illud:

Cum vino coctus obstat hac herba veneris,
Hic nauasá serpens oculis caligine purgat,
Indeque conperit un est humanis posse mederi
Illam luminibus, atque experiendo probatur.
Radix succo mixtus cum melle recentis,
Pulsá reddit eos omni caligine claros

Expressus Marathri viridi de femine succus
Soléque siccat, magnam medicamen habetur,
A quocunque velis, oculorum pellere morbos.

Auribus insusus vermes succus necat eius:
Renibus in perfana radix decocta medetur,
Cum vino fugat hydropicis potata tumores,

Sicque venenatis obstat morsibus illa,
Sic quoque pulmonis obstat siccorisque querelis,
Et sic nutriti sumpt a sit copia lactis.

Cum vin, vel aqua radice coctio sumpta
Nephreticis & vesicae morbis medicatur,
Urinas purgat, & menstrua sumpta resolvit:

Vel si trita super vesicis hac herba ligetur,
Nausea cum vin. sumpta sedatur illa:

Ferorem stomachi cum vin. ha mitigat hausta.
Radix illius vino decocta dolores

Fomento curat: patitur quos virga virtus
Hoc quoque, si iungas oleo, facit, hocque perungas

Idus, vel factis subito quosunque tumores,
Apponit tritaniunctis scabie aceto.

Semen cum vin. bibitum venis movet actus,
Hocque modo lateris diris sedare dolores

Dicunt, aut herba si sit decoctio sumpta
Tradunt aurores, eius in venefere gustu

Serpentes, & ob hoc scibus prodesse putatur.

Idem hoc testatur Serenus, dicens:

Si tenebris oculis obducit pigra senectus,

Expresse Marathro gutta cum melle liquenti

Detergere malum poterunt.

Et haec sunt & plura alia, quae in longum recenset

Tabernomontanus, qui praeterea Feniculi sacchara-
tura, seu Feniculi saccharo obducti meminit, quod

commendat ad jam dictos affectus, scilicet caligi-
nem oculorum, dolores capitis, ad memoriam

juvandam, vertiginem abigendam, lac & semen
augendum, ad obstructions referandas, tussim

sedandam, & dolores nephriticis curandos, corri-
gendumque aetern malignum, & ad halitum ser-

tentem, nauseam, & similes morbos. Sed & vi-
num feniculatum, Mulfam, sive Aquam mulfam

Feniculi: Item Feniculi decoctionis aquam, Feni-
culi succum exsiccatum, Feniculi extractum, ra-

dicis syrupum, & Syrupum extractionis Feniculi,
radicem conditam, Feniculi salera, & oleum stillati-

tium chymica arte extractum, ad omnes praedictos
morbos.

FOENICVLVM VVLGARI
simile, dulce.

THOMAS Platerus egregius Medicinae candi-
datus mlti anno 1595. semen cum hac inscrip-
tione. Feniculum dulce in star sacchari, cuius se-
men non differt à vulgari, nisi sapore dulci & grato;
multo tamen nifads & nigrus quam id, quod

Florentinum dulce cognominatur. Satum Apri-
li multoties provenit & floruit in horto E.C. Mont-
belgard.

FOENICVLVM DVLCE, MAIORE
& albo femine.

FOeniculi dul-
ce, eodem an-
no, quo satum est,
semen profrens
maturum, a vul-
gato radicibus, fo-
lus, caulibus, &
flore vix differe
videtur, nisi fortè
caule minus pro-
cero & gracilior
ac folis minoribus.
femina quide-
m multò sunt
majora, foliata, al-
bida, dulcia, minùs
acria: ceterum, si
quando Hieme in
apud nos perferet,
& aliquot annis
durat, videtur a-
mittere dulcedi-

Pem, & de albedine ac magnitudine minui. Icon
Præfens exhibet hujus Feniculi semen dulce ma-
jus, & vulgare minus utemque rotundius.

Rationes porrò quæ me movent, ut potius hoc
Dioscoridis sentiam Marathrum, quam vulgatiùs,
sunt hæc. Primum quod feratur & non nisi cultum
proveniat, ut etiam ostendit colendum Palladius,
& sativum vocat Plinius. Secundo quòd semen hu-
jus multò dulcius & minùs acere sit, quam illius.
Tertio quòd minùs procerum, & folia minorra con-
spiciantur. His adde locum, unde deseri dicitur.

Geln. h. dicitur Feniculum dulce, vel Florenti-
num æstivum. Matth Feniculum fativum, sive do-
mesticum in Hetruria notum. In epit. cum addit.
Camer. Feniculi quoddam genus dulciori & cras-
siori femine. Cam. apud Matth. german. de hoc ait:
Feniculum Italicum, Welscher Fenchel, Fenicu-
lum dulce, fortassis hortense veterum: in nostris
hortis cultum, non diu servat naturam suam, ve-
rùm uti sæpiùs expertus sum, solet postremò, no-
stro iterum simile evadere.

Cæsalp. sanè à nostra opinione alienus non est.
Feniculum hortense, inquit, caule cubitali consistat,
& paulò altiori, recto: umbellas fert latas; semen
crassum, in rotunditate oblongum, candidum, sapo-
re subacri, aromatico: ferit in hortis pro condi-
mentis & obsonis: sed anno secundo transit in sil-
vestre. Feniculum hortense Dioscorides Marathron
vocat, Theophrastus Feniculum inter olera, Plini-
us Feniculum à serpentibus nobilitatum.

Lugd. p. 689. Feniculum dulce vocat (ut & An.
guill. epist. 7.) describit, sed non pingit. Tab. quam
posuit figuram in hist. pro Feniculo vulgari, in Je-
ponit pro dulci, quod Feniculum Romanum, &
Feniculum Florentinum, Ital. Fen. chio dulce, Ger-
man. Süssen Fenchel / Römischen Fenchel &
Florentinischen Fenchel / propter dulcedinem
quam habet ex cultura Romæ & Florentiæ, cogno-
minavit.

Bauh. phyt. Feniculum 1. sive dulce, caule
vulgari breviori, femine majore albo, foliis &
femine dulcioribus. Apud Matth. Feniculum fa-
tivum femine majore albidum, verum Feniculum
credi-

LIBER XXVII.

creditum, magis dulcescens, sæpius hortense, secundo anno in silvestre transeunt, quod in incultis montosis femine exiliori, radice crassiore nascitur: Eid. pin. Fœniculum 3. dulce, ut & Matth. Lac. Ang. Gesl. h. Lob. adv. Cast. Ger. desc. Fœniculum 3. Dod. solo sapore à primo distinctum. Fœniculum sive Marathrum vulgatius dulce, Lob. Fœnic. hortense femine crasso in rotunditate oblongo, Casl. quod anno secundo in silvestre transit. Fœnic. dulci femine majore, gustu anisi, Lugd. Fœnic. Romanum femine pallidè luteo, Tabern. quod tertio anno in commune transit. Fœnic. majus, Cam. h. Hoc femine est vel rotundiore, quod Romanum & Florentinum dicitur: vel in rotunditate oblongo, quod omnium dulcissimum & gratissimum, & Bononia adfertur. Hæc frater. Mihi Fœniculum dulce, quod veterum existimo, non videtur simpliciter apud Herbarios Fœniculum vocari.

Fœniculum dulce Monthelgardii in horto E.C. ex facione provenit, quod Lugduno allatum erat. eodem anno caulem fert & semen: interdum etiam perfert Hiemem non perinde tamen ut vulgatius, nec perinde frequens fertur, ut pote femine è Græcia aut Syria allato, teste Lobelio. Basileæ in horto patris habui femine maturo Augusto.

Quia porro Fœniculum hoc à veteribus descriptum esse credimus, idè ei quoque vires ab ipsi Fœniculo attributas convenire dicimus. Illas etiam huic adscribimus, quæ recentiores vulgari proprias faciunt.

FOENICVLVM ROTVNDIORI
femine, quibusdam Hippomarathrum.

Hippomarathi ab antiquis prodi silvestris, femine præsertim à vulgari sponte virente diverso, plantam, quæ aptè respondeat, similem equidem habemus (inquit auctores Adversariorum) nullam, quale Guiliel. Dretch probus & peritus Pharmacopæus aluit superioribus annis Antuerpiæ, procerum, prægrandèq; Fœniculum, communi simile: caule ternum, quaternumve cubitorum, foliis brevioribus, aliquanto rigidioribus, albicantibus Corruæ. Semen par, aut paulò minus altero [dulci] rotundius, & Aniso propius. Isti Hippomarathi nomen secèrunt.

An B. pin. Fœniculum 3. dulce, femine rotundiore: de hoc vide in tituli præcedentis synonymis.

Tom. III.

FOENICVLVM
rotundum flore albo.

Radice nititur fibrosà, exili: caule minori & breviori: foliis latioribus ac etiam brevioribus, quàm vulgari Fœniculi: umbella alba, rotunda, primo anno flores & semè ferens, minus quàm vulgare Fœniculum, sublongum, & rotundum. Plantæ gustus & odor vulgari similis. Si semen hujus stir-

pis in Autumnò terræ mandas, evadet tota planta procerior, & efficacior, quandoquidem Hiemem facile perfert.

Tabern. descriptionis auctor, inscribit Fœniculum rotundum, propter semen oblongum & rotundum, quo à vulgari differre scribit. Mirari eum subit, cur locum, in quo hoc viderit, vel unde habuerit, non indicet.

B. pin. Fœniculum 4. femine rotundo minore: Fœnic. rotundum vulgare, Ger. ic.

A vulgato sapore & odore non differt, sed humilior est, umbella candida, semènque vulgari minus & Carui formâ.

FOENICVLVM MAGNVVM,
sive Hippomarathrum.

ACCEPTIMUS à Casabona anno 1594. Hippomarathi ex Cædia titulo, pulchrè semen album, duplex, còpressum, latum, oblongum in quo tres costæ, differt à nostra Libanoide cacheriophora dicta, quæ illi femina crassa, turgidave & non lata.

Considerandum an de hac planta hæc scribat Bellus in epist. ad Clusium. Hippomarathrum folia tenuia, Fœniculo

quodammodo similia, profert, caulem lævem, duos aut tres cubitos longum, minimi digiti crassitudine, geniculatum: florem luteum in umbellis, ut Anethum, femina magna, Cachry similia: radice nititur firmâ, magnâ, odoratâ. Vocatur *παραμυθίων*, quod latum Cuminum sonat. Hujus semen vulgariter à mulieribus coquitur in lixivio ad capillos aureo colore tingendos.

Platycodon
num
Latum Cui
minus.

C.B. in prod. Hippomarathi Cretici nomine ex horto Nicolai Contareni Senatoris Veneti, habet ramos cubitales, rotundos, læves, striatos, pallidè virentes, in alios brachiatos: folia Fœniculi modo, in tenuissima, sed longè brevissima segmenta divisa: caulium summitatibus, umbellæ parvæ insident: gustantù plantæ sicca folia & caulem, de sapore nihil certè pronunciare licuit. In pin. vocat Fœniculum 6. Hippomarathrum Creticum.

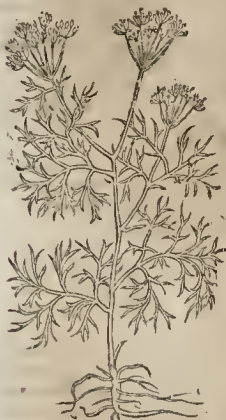
CHAA, HERBA IAPONIA.

AD Fœniculum reducit C. Bauh. in pin. Chaa, herbam in Iaponia, ex cuius pulvere decoctum preciosum parant, & hospitiibus dignioribus propinant: & olla in qua hujus herbæ decoctio facta, in eo apud ipsos precio habetur, in quo apud nos adamantes sunt: Lin. scot. part. 2. Ind. or. cap. 28.

Defcri.

FOENICULO perũmile est, caule fistuloso striato, foliis tenuissimè in capillaria filamenta dissectis, odoratis, sed minùs, quàm Fœniculum, gratis: flores

Synon.

Fuchl. Turn. Dod. Cord. in Diosc. Gesn. h. Ang. Lac. Lob. Cast. Lon. Casl. Lugd. Tab. Cam. & Ger.

Nomina linguar.

Anethum sunt qui Polgidon sive Polgida, qui Anicetum vel Anicethum vocent: Magi Cynocephali aut Mercurij genituram & Cynocephali capillum, alij Mercurij semen: Aphri Scyriam [Sicilian Tragus] Aegyptij Arachu [Arach. Tab.] Daci Polpum aut Pulpum: Ægineta Enemion: Serapio Xebeth: Averbh. Scenar. Bellunenſis Alſebat: vetus Avicennæ glossator *Namim orbet, Sebatum, Iebet, Seebet, Sebet, Sebez, Steet, Aneide, Alſebete. Sahar, Serb & Rau.* Ioan. Bruyerinus Escarlata & Herba Tolofana: Germani Tſſen/ Dyſſen/ Dillenfraut/ & Hochfraut: Belgæ Dille: Galli Anet & Anere: Itali Aneto: Hispani Eneldo, Aneldo. & Heneldo: Portug. Endros & Endres: Angli Dill: Bohemi Koprzhadrnſi: Hungari Kapor: VVal. Poltum & Polpum: Poloni Siwoyſſifopr [& Anys Taloru. sed quàm bene vidcent alij] Cretenſes Agurh. Nicol. Myreſpo caules dicuntur *avndſora*: Fuchlius autem per *avndſora* intelligit lignoſas radices Anethi. Semina dicuntur Arabibus *Beſara ſebesi*. *Avndor* quidem Græcis dictum ſcribitur *avndor* quod citò crescat. Alij tamen *avntor*, quasi *avntor* dictum volunt, quia appetentiam cibi excitet, sed etiam *avntor* & congressus, & coitio Venerea est, ad quàm lacessit Anethi eſus, ut antiqui prodiderunt: tamen si plurimo usu tandem genituram exhauriat, Dioscoride teste.

Etymon.

Locus & Tempus.

Anethum in hortis copiosum Geneva, Basileæ, Lugduni, & Montbelgardi, semel satum quotannis femine deciuo fe propagat, restibili fecunditate. Sponte interdum nascitur in Anglia & Northmannia. Anethum, ut legitur apud Crescentium, desiderat communem hortorum terram, & seritur mense Febuario & Martio, Septembri & Octobri & in locis clementibus etiam mense Decembri per se & cum aliis herbis, omnem cœli statum patitur. Sed in tepidiori lætatur, rarius seratur, & irægetur si non pluat. Aliqui semen eius obruunt, opinantes quod ab ave nulla tangatur.

Vires & Pjus.

Aridi Anethi comæ, feminisque decoctum, inquit Dioscorides, potu læ vocat, inflationes ac tormina sedat, alvum vomitioneque laxes fistit, urinas ciet, singultus lenit, oculorum aciem habet & genituram restinguit assidue potum. feminis

vulvæ malo oppotitur ad defliones utile. con-
dylomata illitus ejus cinis tollit. Oleum sic confici-
to. In olei libris octo & dodrante, Boris Anethi li-
bras undecim & bessem per diem macerato, deinde
manibus expimito ac recondito. Quod si bis macere-
rare voles, rurſus recentem Anethi florem eodem
modo immittito. Potest molliſſe & aperire uterum.
Convenit etiam ad tigeſſes per circuitum repeten-
tes, calefaciens & lassitudines solvens. Est etiam
cõmodum ad articulorum dolores. Eadem serè que
Dioscorides tradit, Plinius etiam habet. Anethum,
inquit, ructus movet, & tormina sedat, alvum fistit.
Epiphotis radices illinuntur ex aqua vel vino. Sin-
gultus cohibet semen ferrens olfactum. Sumpsum
ex aqua sedat eruditates. Cinis ejus uvam in faci-
bus levat, oculos & genituram habet. Anethum,
autore Galeno, ad cõ exalfacit, ut habendum sit
aut secundi ordinis incipientis, aut primi fimentis
itaque merito in oleo decoctum digerit, dolorem
sedat, somnum conciliat & crudos & incoctos hu-
mores concoquit. fit enim ex eo oleum, cujus pro-
pinqua sit temperies pus moventibus & conco-
quentibus vocatis medicamentis, nisi quaterus
paullò illis tum calidius, tum tenuiorum partium
est, ac proinde digereri diſſicultate præditum. V-
ſtum autem tertij ordinis tum exalfacientium, tum
deficcantium fit, & propterea ulceribus nimis hu-
midis, mollibusque prodest, potissimum iis, quæ in
pudendis consistunt, at quæ in præputio sunt in ve-
terata, ea probè cicatrice concludit. Carterum, viri-
de humidus est & minùs calidum: itaque magis
quàm siccum concoquit, & somnum conciliat, sed
minùs digerit. idcirco mihi videntur veteres in con-
viviiis usi esse coronis ex eo concinnatis. Ad crasso-
rum humorum inflationes prodest Anethum
ſtatutur Simeon Sethi. Prodidit idem quosdam sanè
ipsum stomacho bonum esse, alios verò minime, di-
xisse. Illos quidem ad ejus caliditatem, & facultate-
m, quæ humiditatem concoquit, & flatus, qui sunt
in ventriculo, diſcutit, respexisse: eos verò ad sub-
stantiam ejus, quæ crassarum olei partium, concocti
difficilis & naucoſa. Oleo incoctum potè diſcu-
tere ait, & somnum conciliare. Inunctum tumores
crudos concoquit. Inflationes quoque, quæ in
ventriculo generentur, digerere. Corpus ex immo-
dico labore defatigatum curate. Renes verò lædere
secundum quosdam. Anethum sequentibus quon-
dam celebravit Macer.

A Medicis calidum sicquæ referunt Anethum.

Et dicunt quid sit gradus huius in utroque secundum.

Lac dat abundanter eius decoctio sumpta

Nutrici, stomachique suler depellere morbos:

Tres cyathos eius repide si si miserit eger,

Indicio ructus sit, qui demonstrat apertum

Oz stomachi, venter tunc per hoc exisse nocivum,

Atque gravæ tali sedatur nausea potu.

Provocat urinas, obstantia quoque repellens.

Marricem innot bene si sovetur eodem.

Com tepido tritum patiens si potet acetu,

Intestinum curat, venter si que dolor em.

Hoc etiam potu digestio tarda innotatur,

Vnde minor fieri vis egestina videtur.

Asiduc bibitum visus nocet, & genit ale

Claudat iter, sicans humorem seminis intus,

Vd que si nimis turgens humore gravetur

S: spendit pulvis comibui seminis eius,

App: sicut digritu aut intus diſſere fulus:

Acrior esse inuradum dicitur eius

R: dit crescentes cinis hic in v: Inere carnes.

Vulnera que serpunt, & fordidia vulnera curat,

Vlcera præcipue membri curare virilis

Dicitur esse cinis inſiſus spenis illis,

Olfactu reprimit singultum semen Anethi,

Assat 177

*Affatum & fervens si sepius osciat ager.
Dicunt feroces oculorum tollere posse
Eius radices erit as prius, appositaeque.
Apponas hamorrhoidis si semen Anethi
Vinum, curat eas, & condylomata solvit,
Flos oleo si decoquitur medico abile reddis.
Iud praecipue natu de frigore carnis
Prodest & capitis compescit saepe dolorem
Nervorum laxat tensors, frigora pellit.*

Anethum, ut testatur Tragus, condimentum est optimum, nam olim cum Serpyllo & Allio contundebatur, fescitque melloribus proponebatur, quemadmodum in Alexi Virgilio notat. Tradunt praeterea sicut Foeniculum caliginosis oculis confectata Anethum caliginem illorum promovere ac creare. Verumenimvero caliginem oculis inducere Anethum dixerit Tragus, sed citra noxam. Nam capiti conducit & somnum conciliat, maximè Anethinum oleum: quomobrem quod dicitur visum hebetare, aut caliginem oculis inducere, is de somno & quiete intelligendum potius cenet. Nobis tamen non placet Tragi sinistra explicatio. siquidem alia est natura ipsius seminis devorati, & olei eius. Itemque diversa applicatio. Eadem praestare aqua distillata dicitur, quae Dioscorides toti plantae adscribit. De hac aqua haec leguntur apud Tabernomontanum. Conveniens tempus hanc aquam distillandi, in fine Maii, aut in principio Iunii, cum maximè floret, abiecta radice, in Balneo Mariae. Sed verò efficaciorē desideres, accipe ℥iij. seminis eius, quod pulverizabis grosso modo, & Cucurbita impones superaffundendo ℥b. iij. aquae distillatae, Cucurbitam alembico caeco ocludes, permittesque viginti quatuor horis in balneo Mariae macerari, quo peracto alembicum mutabis, & lento igne distillabis. Anethites vinum ex Caesaris Constantini mente fitita. Anethi semen colligabis in linteolum, deinde in vinum demittes. Valerat eisdem affectus. Plura vide apud Tabernomontanum, qui suo more & Anethinum nullam, & aquam decoctionis seminis Anethi, & Oleum chymicā arte extractum, in saepe dictos usus sine dubio refert. Ceterum, seminis Anethi & urticae partes aequales pulveratae, cum melle in emplastro formam redactae, condylomata imposita confestim sanant, si Matthiolo credimus. Folia recentia ad condimenta incoquantur, praecipue cum recentibus piscolis, suavolentiam simul & coctionis facultatem in ventriculo praestantia, Caesalpinus. Tenuerā comae in jusculis estantur a quibusdam calculosis, quibus non parum prodesse certum est, sed cibo parum grato sapore, Lobelius. Radix recens (nam sicca nullus est utilitatis, Cresc.) habet virtutem diureticam, calculi fractivam, & viam utinalium aperitivam. Semen per triennium potest servari, melius tamen est si singulis annis innovetur. decoctio herbae & seminis valet ad stranguariam & dysenteriam & lac augmentat. Vulgus tandem Anethum vaccarum pabulo commiscet, ad augendam lactis copiam.

ANETHUM SILVESTRE, SEMINE exiguo, Ameos.

Anethum silvestre in Sicilia nascitur, grandius lativo: caule caeso: foliis amplex, ut Foeniculi, sed odore Anethi, quanquam infirmo: umbellis amplioribus: flore luteo: semine exiguo, ferè ut Ameos, subactu: radix parva & ignota est annua. hac herba equos purgant: nam miro modo ejus usu (inquit, l. 17. c. 1. Cels.) vegetiores redduntur. Idem Foeniculum hoc Meum ignobilius nominare videtur, ita enim quaerit eodem l. 13. An quod Anethum sil-

vestre appellavi ad Meum ignobilius reduci potest, grandius scilicet sed infirmius.

Bauh. phyt. & pin. vocat Anethum 2. silvestre, Syn. C. 2. grandius lativo, foliis Foeniculi, Caesalpinus. Eid. pin. Anethum 3. silv. minus, quod in prodr. sic describit: radice est albicante, uncias tres longa, tenui, quemadmodum & caulis, qui pedalis, albus, rotundus: foliis est uncias quatuor longis, tenuissimè, ut in vulgari, divisis: umbella parva, ex festucis octo vel novem uncialibus composita, flosculis luteis, semine parvo oblongo. In hortulo meo crevit, ex semine à doctiss. Columna, nomine Anethi sylvestris ex Sicilia, misso: quod minus appellare lubuit, cum Caesalpinus, Anethi silvestris in Sicilia, quod lativo grandius sit, meminerit.

ANETHO SIMILIS PLANTA, semine lato laciniato. C. A. P. III.

Plantula Gin. Desfr. gido rostrati perquam similis, radice parva albicante, foliis foeniculaceis, tenuioribus quam in Pastinaca erraticā, gustūque amarioribus: umbellae in medio capitulum cartilagineum habenti subsunt folia tenuia ut Melanthio: semina rotunda, confertim coacta in unum quasi capitulum. Et sic descripsit plantam Rauvolfius.

Meo iudicio binna esse solent femina qua parte coherent mutuo, aspera, rugosa, oblonga, extrinsecus striata, in ambitu foliacea, sumbriata, ut in Ferulaceis quibusdam, ab iis in eo differens quod pulchre in decem partes dividantur, totum semen paulò minus parvi digiti ungue vel denariolo.

Rauvolfius appellat, Gingidium Dioscori. Synon. dis verum: Item poitea inter Icones, Gingidium Dioscoridis; Camer. hort. Gingidium Rauvolfij, Siraicam plantam; inter icones Gingidium, ubi ait eius iconem etiam extare apud Rauvolfium sed apud eum elegantissima femina, nimis confusa & obscurata esse picta. Lugd. in append. p. 34. Gingidium Dioscoridis. Bauh. phyt. & pin. Gingidium 1. folio Foeniculi.

In monte Libano Syriae, locis preruptis provenire scribit Rauvolfius, qui nobis semen communicavit, ex quo Montbelgardii in horto E. C. planta excrevit.

MYRIOPHYLLON SIVE MILLE-folium veteribus. C. A. P. IV.

Myriophyllum [μυριόφυλλον, Ald.] ita describitur Dioscoride, cauliculus est singularis, tener, unicūque nixus radice [μυριόφυλλον, quia voce veteris caret] folia habens circa caulem multa [μυριόφυλλον, perperam Ald. dicitur, access. n. m. quoque Myriophyllum] similia, unde & nomen accepit. Est verò caulis quadantenus cavus [μυριόφυλλον]

pro quo vulg. exempl. *subfulvus*] coloribus variis distinctus, & quasi studio & artificio limatus & expolitus. Nascitur in palustribus. Vulnere recentia ab inflammatione vindicat seu viride, seu etiam fuscum ex aceto oblinatur. præcipitatis quoque ex alto cum aqua & sale potuitur. Millefolium nonnulli (inter quos est Apuleius) Melophyllon vocant, alij Stratioticon, quasi Militarem, alij Achilleam, Romani Millefolium aut Sûpercilium venenis appellant, Galli Bellicocandium.

Locum. Vires & Virtus.

Virgines.

Myriophyllum, inquit Plinius, quod nostri Millefolium vocant, caulis est tener, similis Fœniculo, plurimis foliis, unde & nomen accepit. Nascitur in palustribus, magnifici usus ad vulnere. Cum aceto bibitur ad difficultates urinæ, & vesicæ, & suspuria, præcipitatisque ex alto. Efficacissima eadem ad dentium dolores.

Millefolium cur dicitur.

Millefolium Plinius Myriophyllum vocat, haud sanè quia in græca voce certa ejus numeri vis & significatio sit, sed quod aptius non poterat in latinis nomen fingi: nec referebat, inquit Marc. Virgilius, in re incerta mille potius, quam decem millia, infinitive folia illi tribuisse. Quod mutato tantum accentu in græcis *μύρια* significant: quemadmodum nec male penitus dixerit aliquis mille, plumbusve, aut infinitis pilis constare hominis supercilium, ex cuius similitudine Venenis supercilium hæc ipsa etiam vocata à plenisque fuit: quoniam scilicet quemadmodum minuti densique pili eam hominis partem vestiunt: sic Millefolij hujus colliculos, minuta densaque vestiunt folia, quæ licet hîc Dioscorides Fœniculo comparaverit, non tamen eadem longitudine sunt. Hujus enim breviora admodum, Fœniculi verò longiora & quasi capillata. Quod comparatur, copia & exilitas eorum tantum est. Eadem ratio Stratioticon & Achilleam vocari fecit. Brevibus enim & numerosis illæ etiam foliis describuntur & sunt, ut videre est H.n.g. lib. 25.

Stratioticon.

Dubium in Millefolio.

Relinquit verò Marcellus constituendum in hoc Dioscoridis capite peritioribus, quod ultimum in eo legitur *bibi ex alto præcipitatis uti vult Millefolium*: præcipitatis legi ne, an aliter oporteat. Is *μύριον* in cunctis ferè græcis se invenisse ait, quam vocem nihil aliud quam ex alto casus & lapsus quidem significare concedit. Inclinat ei tamen animus *μύριον*, i.e. inflationes legi posse, vidisseque in quo *μύριον* *μύριον*, quod est inflationibus laborantes legitur.

Stratioticon.

Stratioticon aquaticum hodie ignotum esse placet Cornario: aut eum saltè esse, qui in Ægypto solum nascatur juxta Plinium. Sed cum hic Aizo similis Stratioticon aquaticus, meo iudicio, esse nequit.

Millefolium Stratioticon.

Myriophyllum esse voluit Braithvola Millefolium vulgare sive Stratioticon (de quo dictum H.n.g. lib. 25.) sed hoc ei non concedimus.

Millefolium aquaticum.

Lob. in adv. titulo de Millefolio aquatico altero Coriandri folio p. 334. habet nomen Myriophylli, ac ibi intelligere videtur Millefolium aquaticum, à Matthiolo in post. comm. cum mag. fig. sine descriptione exhibitum. Quale autem hoc sit, nescio. videant igitur lectores, perpendantque an reperitur planta, omninò similis figuræ Matthioli, & an non sit composita ex umbella Myriophylli Matthioli, de quo paulò post, & nostro Millefolio aquatico pennato.

Millefolium aquaticum Fœniculi facie.

Millefolium aquaticum Fœniculi facie, umbelliferum, mukis est Myriophyllum.

Millefolium palustre alterum Lob. Viola aquatica.

Millefolium pennatum Lobelio & Clusio est Myriophyllum aut Marathrophyllum palustre.

Eit & Millefolium cognominatum Myriophyllum palustre alterum Lobelio.

Habet Myriophyllum aliud Lucas Ghinus, de quo agimus sub Millefolio dicto Viola aquatica

lib. 38. descripta sub capite Polyanthem tenuifolij. Fit & Myriophyllum, Millefolium marathrophyllum flore Ranunculi albo.

MILLEFOLIUM AQUATICUM, Fœniculo simile, umbelliferum.

Folia spatiosa, & *Definitio* virentia, fœniculaceis perquam similia, cæturâ non ita dissimili; prima & inferiora differunt nonnihil; segmenta sunt paulò latiora, in icone nostra non expressa, incutiâ pictoris: odore grato, sapore nullo insigni: flores perit in scapo umbellatos, radices ad Hellebori albi radices quodammodo accedunt, fibrosæ, albæ, crebræ ex capite uno dependentes, palmo longiores,

cavæ in quorum tamen medio reperitur interdum radix quædam primaria, nunimò digiti crassitudine, furgosâ, & veluti concavâ.

Hanc pingere videtur Matthioli nomine Myriophylli, quod legitimum Dioscoridis constituit, ac se invenisse & serpe vidisse refert in vallis Ananix palustribus, unico tantum caule, innumeri foliis referto, capillaceis, Fœniculi modo, odore non ingrato. Figura Matthioli non undique placet, miris etiam ea, quæ ad epit. & hist. germ. à Camerario addita est, eodem Myriophylli titulo, quod græcè *μύριον*, italicè *Miriofilis*, germ. *Fenchelgarb* vocat. Emendavi ego Matthioli figuram per vetustam plantam ante 40. annos Patavij collectam.

Lob. in adv. p. 333. vocat Millefolium aquaticum alterum Coriandri folium, ac de eo dicit. Quandoquidem hæc mutila aut depravata visâ fuit lectio nobis, post multam perpercionem, animam advertimus hanc repetitam foliorum Millefolij cum Cumino silvestri collationem, aptius nulli quadrare posse, quam illi Millefolio in aquis nascenti, eisdem cum isto speciei & faciei, cuius folia quam plurima à media ad inum scitè expriment Cumini silvestre aut Coriandrum: superiora verò sunt Fœniculi, sed tenuiora, delicatiora, molliora, uti aptè etiam quædam habet lectio: non Amaraci (ut falsò legunt) sed Marathi: reliqua minorâ, sed similia superne floribus Millefolij: unde perspicua supina commentatoris [Matthioli] somnolentia, dum usque & usque caput hunc & illum, ipse capendus & riderdus magis, qui non videat hanc neutiquam foliis esse Sempervivo majoribus, magisque resisterantibus, sed potius Cumini silv. Coriandri, & Marathi, qualem ipse Senensis bellè pinxit. Umbella etiam hujus est Millefolij, aut silv. Cumini, cui hîc Dioscoridis confert, post factum fuit Matthiolo expendenda. Hæc Lobelius, qui, dum Matthiolum reprehendit, sibimet valdè doctus videtur, licet obsecutus multò loquatur, quam ut à quoquam intelligi posse queat. Sed quid mirum si volare cupientes abique pennis ipsi prius labant & titubant. Idem postea p. 334. Myriophyllum, aut Marathrophyllum palustre nominare videtur, Fœniculi folio in

fluat aëribus aquis, luteâ umbellâ emicans. In Obs. p. 256. & Icon. p. 749. Myriophyllum aut Maratryphyllum palustre, Adv. p. 333. & 354. Ceterum, videtur mihi Lobelius non nosse discrimen inter Millefolium aquaticum & Millefolium pennatum fluitans: quod describit secundo loco in Adv. Ei meo iudicio malè assignat umbellam, ut dicemus alio loco. In Obs. ponit figuram Matthioli, sed fluitantem facit, præter ejus mentem. Verum Millefolium Matthioli nunquam observavi fluitare, nec puto ipsum vidisse: confertur ejus descriptio quam nos ponemus sub Millefolio pennato fluitante, videbitis id non respondere figure; ita ut non dubitem asserere, ab eo duæ plantæ confundi: si bene notas ambas habuisset, aut ipsi ad manum fuissent, non accepisset figuram Matthioli, cui tantopere insulat.

Dod. dat in fol. Millefolium aquaticum inferibit, ac à Mill. folio stratiote differre rectè tradit. Expendant peritiores an Apollo rad. i. supra Martiatum, qui Myriophyllo huic videtur tribuere flores candidos, an ritè ab aliis Millefoliis distinguat.

Taber. appellat Millefolium, Fœniculum aquaticum, Wasser Fenchel / Fenchelgarb. Bauh. phyt. Millefolium 10. aquaticum umbellatum is Myriophyllum aut Maratryphyllum palustre Lobelij necdum vidit cum umbella. Idem apud Matth. vocat Millefolium 1. aquaticum umbellatum, Millefolium Cordi in Diosc. Mirari autem subit fratrem cur Millefolium umbellatum cognominet, cum is umbellam necdum vidit. Millefolium quoque Cordi in Diosc. l. 4. c. 115. plurimum differt à Millefolio hoc Matthioli. Cordi namque est Polygonum semina, id quod indicant ejus verba, cum ait tota herba rupe natam Abietem figurâ imitatur. B. in pin. meliora docet. Millefolium aquaticum 2. umbellatum, capillaceo brevique folio, est Myrioph. Matth. Lac. Cast. prius Matthioli, Lugd. Millefolium aquaticum, Dod. Myriophyllum aut Maratryphyllum palustre, Adv. Lob. Myriophyllum alterum, Cas. Millefolium, Lon. Ger. Tab. cui & Fœniculum aquaticum.

Lugd. p. 770. Myriophyllum prius Matthioli. Schvvenckfeld. Millefolium palustre 1. *opuntia* *montana* 2. Myriophyllum, Matth. Cam. Myriophyllum aut *Major* *71* *130* *130* palustre, Lob. Fœniculum aquaticum 1. Tabernomontani. An appellandum cum Schvvenckfeldio stratiotes Millefolium, considerandum: quia Dioscor. descriptioni non convenit.

An Cast. dicitur Myriophyllum in palustribus Pisanis nascens; frequentibus foliis, mollibus, tenuissimè scissis, instar latæ avium plumæ: radice juncea, albâ, fibrosâ: caulem supra aquas tollens, nudum, tenerum, ac molliissimum supra dodrantem: flores circa summum per intervalla congestos, multò latiores Anagallide, colore ex albo modicè purpurascens: fructus quoque Anagallide majores, florens Vere.

Millefolium Matthioli apud paludes circa fossas Paduræ repeti. Mense Aprili vidi apud portam Livianam. Palustris est in Silesiâ & aquis non fluitantibus familiaris.

MILLEFOLIUM AQUATICUM
foliis Coriandri Matthioli.

Matthiolo quondam dicebatur in epit. Millefolium aquaticum, ut *Millefolium aquaticum*. Fide in Dioscor. Planta quædam Plin. missa à Luca Ghino, eam aquaticum Millefolium appellabat Ghinus, Matthioli vero aquaticæ stratiotes genus aliquod esse putat. Lugd. p. 770. Stratiotes Millefolium aquaticum Matthioli. Bauh. phyt. Millefolium 9. seu aquaticum Coriandri folio, nondum visum.

Eid. apud Matth. Millefolium aquaticum à Matthiolo propositum & à Lugdunensis herbarij autore sub Stratiote Millefolio aquatico Matthioli enarratum, hæcenus non visum. Veretur Bauh. ne duæ diversæ unâ figurâ junctæ ad commentatorem sint missæ. Si quidem caules optimè respondeant, si umbellæ adimas Equifeto olido. Idem ait in animadv. in H. Lugdunensem p. 38. Stratiotes Millefolium aquaticum Matthioli, an duæ diversæ plantæ unâ figurâ proponantur, considerent Botanici: caules conveniunt optimè Equifeto nostro olido, cuius etiam fit mentio in H. Lugdunensi p. 1070. sub Equifeto olido.

Ante multos annos annotavimus, nos suspicari iconem Matthioli compositam ex diversis plantis. *Autorum* *in* *Matthiolum*. Cam. in ep. ejusdem omisit & descriptionem & iconem. Ipsemet etiam Matthioli solam ponit iconem in post. comm. cum mag. fig. nullâ factâ Ghini mentione: fortè composita icon ex umbella Millefolij aquatici folio Fœniculi, & Millefolio pennato, ac aliâ aliquâ plantâ: non autem ex illimo ex olido compositam Millefolio, quod frater Equifetum fecit sub aquis vocat, de quo sanè meo iudicio Lugd. p. 1070. Nulla igitur animadversio in Lugdunensem hic cadere videtur, sed potius in Matthiolum, qui non descripsit & fortè confudit suâ iconem duas diversissimas plantas. Quare meritò censuram in Lug. omisit idem Bauh. pin. vocans Millefolium aquaticum 1. umbellatum, Coriandri folio; Millefolium aquaticum alterum Coriandri folio, Adv. Hoc foliis Coriandri, & umbellâ subpurpureâ, necdum videre licuit.

DAUCUS PRATENSIS DALE-
champij. folio Millefolij.

Donavit mihi aliquando D. Dalechapius Præcum, quem pratensem vocavit ac sic descripsit. Nascitur radicibus multis, candidis, rotundis, ab ima caulis parte in diversâ spatia, brevibus, dulcibus, odoratis, foliis proximè radicem sex aut septem, totidem digitos longis, foliolis per ordinem multis, orbiculatis, cauliculos totos ambientibus, Myriophyllo similibus, mollibus, latè virentibus, caule medio Fœniculi, cubitali, in ramos duos, vel tres divaricato, foliis paucis vestito, interdum rudo, umbellâ per initium non nihil rubescente, postea albâ, amarâ, subæri, odoratâ.

Lugd. p. 118. dicitur Daucus pratensis Dalechampij. Bauh. phyt. Daucus 9. (13. pin.) pratensis. Millefolij palustris folio. hinc aut frater me ipsi commurcavit. Mihi autem videtur potius esse folio Millefolij Stratiotes, quàm aquatici. Hec (sicquit Bauh. pin.) foliis & umbellâ, quæ tamen albâ est, cum Millefolio aquatico Matthioli convenit, foliis tamen in senibus, Coriandro similibus exceptis.

In montosis pratis nascitur, ut refert autor, florens mense Majo. *Locus* *et* *Tempus*.

HISTORIAE PLANTARVM

DE PANACE ASCLEPIO veterum.

Diosc. Panaces Asclepium, ut memoriz prodidit Dioscorides, caulem de terra emittit, tenuem, cubitalem, geniculis distinctum, circum quem folia sunt similia fœniculo, sed majora, & hirsutiora, odorata [*male sentia, sordida, Oris.*] & in summo umbella, in qua flores aurum reserentes, acres, odorati. Radix est parva & tenuis. Vim flores & semina habent aduersus ulcera, tubercula & phagedænas, si trita cum melle imponantur: contra serpentes cum vino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Quidam etiam silvestre Origanum, aut Cunilam, Panaces vocant, velut de Origano dictam est.

Plin. De hoc Panace Plinius ait, Asclepion cognominatur, quoniam is filiam Panaceam appellavit: & ipsi succum attribuit, quem Dioscorides Heraclio adscripsit. Theophrasti descriptio non omnino consentit, cum Dioscoridis descriptione. Asclepium, inquit, radicem habet longitudine palmi, albam ac valde crassam: & corticem crassum ac falsam: caulem undique geniculatum: folium simile Thapsiæ, sed crassius: Commodum autem esse aiunt aduersus serpentes, si derasum bibatur: & ad splenem, quum sanguis circa ipsum fuerit, ex aqua mulsâ: & ad caput, si tritum cum oleo illinatur: & si quis alia quadam obscurâ parte doleat: & ad ventris dolorem vinum derasum, item, ut quis longas egritudines evitet. Postea verò etiam ad ulcera, ita ut humidis sicum inspergatur, vino calido præcolis. sicis vino subactum imponatur. Galenus minus calidum quam præscriptum esse dicit. Vnde ipso & floribus & semine, ad ulcera & tubercula & phagedænas utuntur melle mixto.

Autores non consentiunt. Asclepij folia, quæ Dioscorides Fœniculo similia dixit, Theophr. lib. 9. plant. hist. Thapsiæ nullâ diversitate comparavit. Siquidem Thapsiæ Fœniculi folio est, teste Marcello Virgilio. Idem Theophr. radice Panacis hujus candidam esse dixit & crassam valde [*μακρὰν καὶ σπῆλαιαν*] & non tenuem, ut multi verterunt, & Dioscorides legisse videtur. Idem quoque radicem *σπῆλαιαν* [*dodrantalem, aut longitudine spithamæ*] tradit: Dioscorides *μακρὰν*, i. e. parvam, et in melioribus codicibus *μακρὰν* [*longam*] legatur. Cogitandum itaque in radicis longitudine est, breviusne longa dicenda sit, quæ dodrantalis fuerit. Est autem Spithamæ Græcis & Latinis, auctore Plinio l. 7. c. 3. dôdrans: longitudo & quod capit spatium humana manus à summo pollice usque ad summum minimum digitum extentâ: quæ mensura quoniam in tres quartas humani pedis partes incurrit, dôdrans dicta est. Sic enim veteres Romani novem in libra uncias appellaverunt. Variant Plinius & Plinium sequuti in hac mensura, nunc pedalem, nunc semipedalem, & aliquando palmarem vocantes: quæ etiam videatur descripta à nobis [*Marcell.*] dôdranti & spithamæ congruere, nihilominus utendum ea non est, ne concurrat cum antiquo palmo, quæ quatuor digitorum sine pollice, mensura est, quæ sexies repetita cubiti Romanum constituit, qui ex 24. hujusmodi digitis conficiebatur. Nobis in radice herbe, qualis Panaces est, dodrantalis mensura, longior potius, quam brevior videtur, & nihilominus mutare aliquid ausus non fuit: quoniam non sit facile certi aliquid continere.

Argusca. De reliquo, Anguillara & Matthioli pro Panace Asclepio Dioscondis plantam exhibent foliis Ferula, flore luteo [*Panaces sil. in strum Matthioli flore luteo, de quo mox*] quam in Candia Sesele, in Sicilia verò Peucedanum appellari aiunt.

Panacein Asclepiadem Lobelij Fetula facie diversam esse ab Asclepio Panace Matthioli allere non dubito, ita ut eandem, Libanotidem quorundam flore luteo, appellare non verear.

PANACES ASCLEPIVM MATTHIOLI, flore luteo.

Patavio ad me misit frater plantam, quam Panacis Asclepij nomine pictam, nec descriptam, exhibet Matthiolus. folium dodrantale, palmum ferme latum, pinnatim ferè divitum, incisuris Millefolij militaris: segmenta extrema anguliffima, brevissima, quæ ad Mei segmenta accedunt: flores umbellati, parvi, lutei, acri sapore linguam feriunt.

C Bauh. plantam hac dedit ^{Men.} nomine Mei Athamantici Guilandini, Patavio delatam. Dedit & aliam portionem cum hac inscriptione ^{Delam.} Delambeckianæ. Verum quum non sit mihi integra planta, accepti figuram Matthioli, & ad latus folium ex mea planta, & semen ex Camerarij figura apud hist. germ. Matthioli, nescio tamen an hujus plantæ sit.

Præfens porro ^{Pana.} planta dicitur Matthiolo Panaces Asclepium, quæ ^{sclepi.} ^{Mat.} ^{Arabice Panax Aschliber, italicè Panace asclepis.} Eidem in post. comm. cum mag. fig. Panax Asclepium. Is in post. mutavit nonnihil figuram, non tamen redditâ causâ, mihi melius aridet prior, non deservit, & in hist. germ. omittit. Et hoc etiam Cam. ad ejus hist. germ. annot. Panax Asclepium, inquit, pictum à Matthiolo sine descriptione, cui addit semen sibi missum pro Panace Asclepio.

An Gesn. h. Panaces Asclepium, quod Patavij ferere scribit, quamvis ignoret quo proventu.

An Casalp. l. 7. c. 4. Dioscoridis Asclepium ex Sicilia allatum, foliis circa radicem fratis, densis: foliorum capitulis brevibus, subhirsutis, cauliculo tenui: umbellis luteis: feminibus compressis, magnitudine Fœniculi: radice digiti crassitudine, nigra.

Lugd. p. 719. Panaces Asclepium Matthioli inscribit, & ejusdem cum Ferula generis esse cum Pena tradit, nec item figuram dissimilem.

Tabern. Panaces Asclepium, ^{Scythiæ} Asclepium. Ad aliam plantam, quam hæcenus nominati hanc referunt frater C. Bauh. Apud Matth. enim & in phyt. vocat Libanotidem, sive Libanotidicundæ ^{Lob.} similem, seu Panax Asclepium primum. & ita etiam ^{C. B.} in Animadv. in Lugdunensem appellat, dicitque in ibi saltum esse quod diversi generis non sit à Ferula, id quod cum Pena statuat Lugdunenensis: se enim Panaces Asclepium Lugdunenens & Panaces Asclepium Lobelij in orto Patavino legisse, diversas à Ferula plantas: quod idem in notis in Matth. etiam monet. Debeat porro is addere Lugdunensem figuram ex Lobelio Panacis Asclepij Fetula facie recepit. Non video tandem Lugdunensem in verbis Pena quequam falsi dixisse, quæ sic habent. Panaces Asclepium, quod diversi generis non est, inquit Pena,

Pena, nec item figurâ dissimile, præfctim istud doctioribus verum putatum, fortè quale in Matthiolo pictum videtur. Sed id tantum se vidisse ait Matthiolus effigièmq; ejus pinxit, omiffis notis omnibus. Hæc verba sunt Lugdunensis. Considerent Lectores an falsitas non sit in animadverfore: cur non reprehendit Matthiolum, qui suam non describit, & Lobelum ex quo desumpta verba, posita ab Lugdunensi. Eid. B. pin. Libanotis Ferulæ folio 4. sive Libanotidi secundè similis: Panaces Aclepium, Math. Lac. Cast. & Lugd.

MEVM VETERIBVS.
CAP. VI.

Meu M, quod Athamanticum vocatur in Macedonia & Hispania [non legit Oribasius, Matth.] nascitur, authore Dioscoride, plurimum, caule & foliis Anetho simile, crassius tamen Anetho, ad cubitos duos [sic rō mō. 2. Oribasius, inquit Matth.] insurgens, sparsis radicibus tenuibus, obliquis & recedens, longis, odoratis, linguam calefacientibus. Quæ cum aqua coctæ, aut etiam citra cocturam, trita potæ, arctas circa vesicam & renes affectiones mitigant, & urinæ difficultati commodant, stomachique in flatuonibus & torminibus, & uteri affectionibus ac articulorum doloribus. Thoracis fluxionibus cum melle trita, vice eclegmatum auxiliantur. Sanguinem etiam ducunt per menses ad infessum decoctæ. Ad pubem verò puerorum impostæ urinam ducunt. Si verò plus quæ oportet bibantur capitis dolentem inducunt.

Mei radices, ut ait Galenus, peritiles sunt, calidæ tertio ordine, siccæ secundo: proinde urinam, mensesque ciere volentes, hoc utuntur pharmaco. Sed si pluculcum fumatur capiti dolentem movet, utpote cum pluculcum sit calidum quàm siccum, quippe cum humiditatem crudificulcum etiamque & flatuosam caliditatem ad caput deferat, atque ita ipsum afficiat, lædâtque.

Meu, scripserit Plinio, in Italia non nisi à Medicis feritur, & iis admodum paucis. Duo ejus genera. Nobilissimum Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inventum: hi quoniam laudatissimum in Athamante reperitur, foliis Aniso [Anetho volunt legendum, Corn. Lacuna & alij] simile, & caule aliquando bicubitali, radicibus multis & obnigris [ubliquis vero legendum, ut Diosc. habet] quibusdam altissimis. Minus ruffum quàm illud alterum. Ciet urinam in aqua potum, radice trita ac [vel] decoctæ. Inflationes stomachi mirè discutit. Item tormina & vesicæ vitia, vulvarumque: & dolentibus articulis prodest. Thoracis item fluxionibus cum melle, iritantibus cû Apio illitum, imo ventri urinam movere.

Ceterum, cur Dioscoridi Athamanticum diceretur, Plinius modò exposuit: nisi fortè Athamanticum subtractâ t literâ legendum sit, inquit Marcell. Virgilius, docueritque Dioscorides in Athamania nasci: cujus regionis gentem, auctore Bizantio Stephano, aliqui Thessalia, aliqui Illytico assignant. Nec refert in Macedonia nasci Meon dixisse Dioscoridem, eum non longè distent inter se Thessalia & Macedonia, mutatique à regibus sepenumero earum terminis, altera in alterius appellationem aliquando trāsierit. Peregrinum autem semper quondamque rarum, nunc verò quod sciam nullum Italix Meon est: non quia quibus locis antiquâ ætate nascebatur: æterna enim plarum genera voluit natura esse. Sed mutata cum temporibus artium & doctrinarum rationes, multa quæ in nova medicina diu neglecta sunt, ignota penitus nobis tandem evasunt. Ex quo fit, nequid possit in eo dici, præ-

ter ea, quæ à Dioscoride, Galeno & Plinio jam tradita sunt.

Meum, nomen herbæ cujusdam à veteribus de Radice nris scriptæ, pluribus attribuitur plantis. Et imptimus Meo vulgari, seu Radici urinae nominata.

Meo altero Italico quorundam.

Meo, Dauci Cretici facie.

Libanotidi quorundam, sive Ferulagini, foliis Libanotis. Fœniculi, floribus luteis.

Quod Anethum silvestre appellatur, ad Meum re-ducere conatur Cæsalpinus.

Fœniculum tortuosum nonnulli verum Dioscoridis adtribuunt Meum. Verùm non sine errore.

Cicutaria latifolia à Cam. h. & C. Bauh. phyt. Meo Cicutaria. folio Cicutæ cognominatur.

Meum in quibusdam Belgicis officinis, teste Dodonæo, ad Meum silvestri dicitur.

Invenitur Imperatoriam [Kaiserwurz] esse à Imperatoribus quibusdam Meum dictam.

Mei & Meum nomine, id attestante Cordo, Angelica à nonnullis exhibetur.

Mutellina, Gesnero Caros, vel Daucus Alpinus Mutellina quidam visus, Meum, à C. Bauh. quoque nuncupatur.

Meum quibusdam de Bunio Dodonæi dicitur, quod nos Bulbocastanem inscribimus.

Traditis ita Equi vocis reliquum est, ut Succedanea describamus. Meum itaque veteri nos carere attestatur Cordus, qui Sifonis semen (quod Sifarum, vel Sifer, & Amomum dici ait) pro Meum sumendum præcipit.

Pharmacopola, si Meum caruerit, Galeni & Aegii confilio in suis antiballogenis, Myrobolano, i. e. Glarde unguentaria uti debet.

Meum deficiente, Tractatus qui pro quo, Pysyllium substituit.

Petrus Paduanus, Luminare majus, & alij plures volunt quod Mu Avicennæ sit Meum Dioscoridis: nec nos aliud esse (sunt Monachi in Mesidistinct. cens. 45.) putamus, adhuc tamen nobis incomperitum. Quid sit Mu Avicennæ investigent posterii.

Quæ tandem sit radix ista grossa, quam Monachi in Mesidistinct. cens. 45. communiter à multis annis usque in hodiernum diem omnes Pharmacopolas falsò pro Meo usos esse scribit, ignoramus, nec ipsi id ostendunt.

MEV VVLGARE SIVE
Radix urina.

Herba hæc, cujus folia cubito ferè longiora, longos habentia pediculos striatos, supremæ partes admodum sunt similes foliis Fœniculi, capillacæ, molliores tamen, nec capilli usque adeò longi, caulem edit similem Fœniculo, minorem tamen multò, striatum, inanem, ramosum, umbellam florum alborum, Anethinis similibus, è quinq; foliis compositorum, odoratorum, semina magna,

gna, longa. Radix interdum una, interdum plures, dodrante longiores, modò tenuiores, modò crassiores, à quarum lateribus, ut plurimum oriuntur oblique radices, satis longæ, quæ sursum interdum tendere deprehenduntur, nec passim in aliis radicibus sic adnatae provenire solent. Cortice vestitur primò nigricante, vel potius cineritio, tenui: dein altero crasso, albo, gummoso: in ejus medio est matrix. Odore est satis jucundo, Pasticæ ferè, magis tamen aromatico: sapore non ingrato, nisi quòd acris & non nihil amara. Quum verò radix hæc ex iis sit, quæ Hiemem perferunt, & alpina, magnas habet comas, capillanas, ex foliis arecentibus.

An Ruell. lib. 2. cap. 3. per Meum (quod officinis Anethum silvestre, quibusdam verò Herbariis Anethum tortuosum, appellari scribit) hanc plantam intelligat, judicatu admodum difficile est, cum nullas addat notas, præter eas, quas habet Dioscorides & Plinius, licet id eum voluisse scribat apud Matth. C. Bauhinus.

De hac Monachi in Mes. dist. 1. cens. 45. Meum si ve Meum paucis ante annis invenimus ipsum in nostra Italia, videlicet in montibus Nurfæ, & ab incolis illius loci, Spicula vulgo dicitur. Et sine dubio est ipsum Meum à Dioscoride descriptum. Nam ad unguem omnes notæ de Meo à veteribus positæ, conveniunt isti plantæ. Reperitur etiam in Calabria & alibi, quam nonnulli Imperatricem, & Imperatoriam, si ve Herbam Imperatoris nominant. Etiam in Hispaniis, circa montes Asturiz degentes à quodam fratre nostri ordinis habuimus de radicibus plantæ veri Mei Hispanici: tamen ipse frater non vocabat ipsam plantam Meum, sed Sistram. Sistra autem secundum Pandectarium, Simonem Januensem, & plures alios, est ipsum Meum. Dicitur autem radices, Hispanià Romam nobiscum detulimus, & comparavimus ipsas radices dictæ Spiculæ, & ambæ ejusdem speciei esse, ab omnibus qui viderunt, judicatæ sunt. Quapropter non est necesse amplius ab Hispanis & Macedonibus ipsas perquirere. Et quamvis Dioscorides, Plinius & cæteri laudent Athamanticum, forsàn quia (ut putamus) non viderunt Meum Italicum: quoniam si vidissent, judicassent ipsum optimum, quoniam certissimum est, terram regionis Italiz non esse inferiorem, aliis Europæ partibus, in procreandis herbis, & cæteris rebus à summo omnium bonorum datore u sibus hominum concessis. Et specialiter Plinius non vidit Meum in Italia sponte natum, quoniam ipse testatur, quòd tempore suo non nisi à Medicis ferebatur in Italia. Nec Dioscorides cum dicit, quod in Macedonia & in Hispania plurimum gignatur, negat in aliis Mundi partibus posse gigni. Dicit autem plurimum in Hispania & Macedonia: quasi dicat, in aliis regionibus non ita copiose habetur. Ista autem radix qua communiter à multis annis pharmacopolæ pro Meo usi sunt, atque in hodiernum usque diem utuntur, minimè est Meum. Non enim Meum habet radicem grossam, ut est ista, quam ipsi vendunt. Non obstante quod in Serapione legitur: Et habet radicem non subtilem. Est ibi menda in codice: quia librariorum incurià, vel quomodocumque sit, illud non, ad textum authoris additum est. Debet enim dici: & habet radicem subtilem. Probat, quoniam Serapio non à se: sed autoritate Dioscoridis illud dicit. In Dioscoride autem patet contrarium, cum dicit Meum habere radices longas, tenues, &c. Præterea nonnulli hallucinati sunt in Sistra: ut sunt Petrus Paduanensis, possillator antiquæ Dioscoridis translationis, & Lumen Apothecariorum, & Thesausus aromatariorum, & cæteri qui volunt ipsam Sistram esse Phu, Valerianam, quod falsum est. Etenim in propinquitate vo-

cabuli erraverunt. Siquidem pro Sistra, intellexerunt Sistram: quoniam Sistra est Phu, i. e. Valeriana; Sistra autem est Meum. Meon igitur si ve Meum, Meum, Sistra & Spicula, idem est, quod etiam nonnullis Anethum silvestre nuncupari non displicet. Hætenus Monachi, quorum opinio verisimilior videtur: quàm Cordi, qui verum Meum solo tantum nomine cognosci, & in calida Italia sponte vix nasci, ac propterea olim in Italia Medicos hanc herbam studiosè in hortis ferere, testante Plinio, fuisse solitos ait. Et nedum in frigidiori Germania sive sponte esse concedit. Sed argumentum Cordi ex Plinio desumptum non satisfacit. Nec Plinius asserit, non provenire in frigidis locis.

Tragus Meum vulgare inter Dauci genera reputat, Daucumque, Berwurz / inscribit, ac pro Dauco Cretico, & Dauco primo describit, & post his nomenclaturis appellat. Primum genus [Dauco] Daucum silve est Creticum, quem magni etiam viri Pasticis, sed non sine gravissimo errore annumerant, non dubitarunt. Nicander in Theriac. J. ois quon vocat, ex quo loco Marcellus Virgilius id emendat, quod malè in quibusdam græcis exemplaribus distinxit legebatur. Hieron. Braunschweig Fœniculum porticum (germ. Scusefchel) & Peucedanum vocat, alij Creticum Selseli, quod alias Tordylon, vel ut habet Ægineta Gordylon nuncupatur, esse volunt. Noster Rizophori Berwurz / Germanicè Berzvoce, vel, quòd capillata sit [qualem descripsimus] iurz vocat, quia matris suo loco mortæ dolor, à mulieribus retentæ in ore hæc radice, quæ patriâ voce Berwurz / rominant, sedari creditur. Hæc Tragus l. 1. c. 128. Idem l. 2. c. 120. Tordylon si ve Gordylon non esse Daucum, quem Germani Berwurz / nominant, assermat. Sed is, quam Germani Berwurz / vocant, inceptè Daucum appellat.

Daucum potior esse, & non esse (sui sortè oblitus) his prodidit Fuchsius. Mei radix officinarum (ait l. 1. compos. med. cap. 8.) non est nisi ejus herbe, quam Germani Berwurz / Græci & Latini Tordylon & Selseli. Creticum nominant, radix, ac possunt officinæ illà pro vero Meo sine omni errore uti, donec verum ad nos advehatur. Siquidem Tordylon eadem quas Meum facultates habeat. Idem l. 2. supra auream Alexandræ præter jam dicta ait, quosdam Libanodem primam putare. Non est (addit in hist. c. 333.) cur non dicitur in Tordylon, sed in Tordylon, Daucum credamus. Cap. autem 85. ait: Daucus Creticus Dioscoridis, vocatur à Germ. Berwurz / licet hujus semen hirtutum non sit, quale Dioscorides in Dauco Cretico desiderat. Sed quum alia omnia ad eoque facultates respondeant, non est, cur una nota nos impediatur, cur mirus Creticum Daucum credamus, aut saltè Germanicum, qui Cretico per omnia respondeat. Vel si prorsus alicui non satisfaciunt, quæ diximus, de carplanè hanc herbam esse Selseli Creticum [sui etiam in Icon vocat.] Tandem in Apol. concludit, dicens. Ryff in Diosc. nostrâ usus est picturâ. Falsò autem eam herbam, quam Meum esse affirmat, germ. Berwurz / vocat [Cornubi libat etiam.] Quamquam typographi erratam sulphoric, legendis pro Berwurz / facili transpositionis errore. Non esse Meum ut Brunfels. Gesn. & post hos Rythius censet, satis monstrat, quòd scilicet, ejus caules, ac potissimum folia, non sint Anethi foliis crassiora, sed magis tenuia. Erit itaque potius Creticum Selseli. Fuchsius malè, nostro quidem judicio, & Daucum & Selseli Creticum, vel Tordylon, præsentem plantam pronunciat. Dicit præter enim jam nominatæ plantæ plurimum, ut conferenti eas facile videbit. Rationes quibus Meum esse negat, debiles sunt & infirmæ, quæ non refutantur.

Spicula.

Imperatrix

Meum

Meum Italicum officinarum

Meum officinarum falsum

Serap. err.

Erre quoniam quondam circa Sistram.

Daucum

Tragus

Daucum

Italicum

Pasticis

non esse

Berz

voce

Meum

Germani

Berwurz /

officinæ

l. 1.

compos.

med. cap. 8.

non est nisi

ejus herbe,

quam

Germani

Berwurz /

Græci & Latini

Tordylon & Selseli.

Creticum nominant,

radix, ac possunt

officinæ illà pro

vero Meo sine omni

errore uti, donec

verum ad nos

advehatur. Siquidem

Tordylon eadem

quas Meum facultates

habeat. Idem l. 2.

supra auream

Alexandræ præter

jam dicta ait, quosdam

Libanodem primam

Credidimus superioribus annis, inquit Matthiolus, legitimum Meon non oriri in Italia, nec eo aliunde advehi: primum quòd Mei vice uterentur septasarij quibusdam albicantibus radicibus, sapore Pastinacæ similis: deinde quòd etiam Plinij tempore rarum esset in Italia. Quippe qui scripserit non ferri in Italia Meon, nisi à Medicis, isque admodum paucis. Quod procul dubio indicare videtur, usque ad Plinij avum peregrinum in Italia fuisse Meon. Sed cum herbariorum quorundam diligentia, quædam nuper teperata sit planta, quam legitimum esse Meum, omnes fetè rei herbariæ periti unanimes affirmant, ne videar mordicus tenere opinionem, facere equidem non possum, quin in eorum sententiam deveniam: tamen in contrarium aliqua sese offerat ratio, quòd scilicet hujus plantæ radices odorem non usque ad eò gratum spirent, sed quadantenus graviter oleant, nec tenues cerantur, ut Dioscorides inquit. Plinius Meo, folia Aniso similia reddidit, vocum fortasse similitudine deceptus. siquidem Dioscorides Anethi folijs Meumoriti tradidit. Eadem in post. comm. cum magn. fig. habet Lat. & Ital. ubi pulchriorem figuram ponit, & addit folia Asparago magis similia, quam Anetho; Imperaticum vocati in Apulæ: Plinium dicere Meum folia Anisi producere, uti etiam teperiat in quibusdam Dioscoridis exemplatibus, quòd dubitandi ansam præbeat. Idem in Apol. adversus Amatam hæc tradit. Non clamo in Italia Meum non reperiri, sed plura sanè esse scribo, quæ me accipitem reddiderunt, an Meum quòd nunc pro genuino sumitur, legitimum fuerit. A Lusitano jam pridem non didici in Italia quoddam circumferri Meum, cum ante ipsum hoc sciverim. In hanc tamen inclinati me dixi opinionem, illud à genuino ac vero Meo mihi videri longè dissimile. Hoc et si simpliciter à me esset dictum, ut meam hæc in parte solum exponerem sententiam, nescio tamen cur accusandus magis illi videar, quam admonendus. At quòd in hanc venerim opinionem, illud in causa fuit, quòd plures hujus rei mihi constarent rationes. Etenim est in primis quòd viderim nostratis Mei radices longè crassiores, vegetiorèque, quam genuini expectat historia: quippe longas & tenues radices Meo reddidit Dioscorides. Est deinde quòd eadem graviter potius, quam suaviter oleant, quam tamen Dioscorides in Meo radices requirat odoratas, non graveolentes. Est præterea quòd mansæ partium omninò acrimonia respiciant. At quum Galeno auctore, Meum tertio excessu excalescat, cur non illud genuinum acriori vi pollere existimaverim, quam quòd nuperimè in usum Medicum concessit? Est etiam quòd extent manuscripti Dioscoridis codices, qui Meum non Anethi, sed Anisi folijs, conferant. Quod & idem refert Plinius, quem licet rejiciat Amatus, non tamen sine ratione est adductus, ut scriberet non nasci in Italia Meum. Nam cum non nisi à Medicis, isque admodum paucis ipsum feratur, magnum & evidens est argumentum, non ibidem sua sponte progigni. Quorum velut peregrinum à Medicis excolbatur, si ubique in Italia nunc illud crescere videmus? His itaque palam est, ut non abs te in censendo Meo mihi plurimum fuerit ambigendum, &c. Veruntamen nolui id prætermittere, quin hujusce Mei imaginem appingerem, non tamen, ut hoc tantum argumento fateri viderer, illam genuinum referre Meum, sed ut illud nobis ante non ignoratum (ut opinari videtur Lusitanus) ostenderem.

His Matthioli argumentis, si nulla sint validiora, factè est respondere. Primò, quòd vegetiores sint radices, cum tamen tenues Dioscorides dicat, fieri potest, ut locis calidioribus, ut in Macedonia tales sint: Præterea Meo nostro non semper crassæ sunt, quòd evenit ratione loci & ætatis. Secundò dixit Dioscorides eas esse, quòd vocabulum pro odorato simpliciter ut plurimum ab ipso sumitur. quin addiderim habere nostras radices suavem odorem, quamvis aliquid gravis habeat. Tertio, quòd temperamentum atinet, acrimoniam sanè cum amaritudine manifestam habet, ita ut si non tertio gradu excalescat, parùm absit à sine secundi, id quòd aliis dijudicandum relinquo: addiderim loci naturam ad id plurimum conferre. Quarto, de folijs facilis est lapsus, ut ait Lacuna. legit fortè Plinius pro *anetho*, *anetho*, facili errore. Quintò, ex Plinio majoris momenti est argumentum, quòd ita insurgendum esse cenleo. Difficile esse illi pronuciare, non provenire plantam sponte in aliqua regione, nisi quis diligentissimè omnia loca & minimos ejus regionis (ut ita dicam) angulos perlustrarit, quòd an Plinius in Italia præstitit me latet. Plinij tempore fortè sponte nata propter Medicorum ignaviam nondum conspecta fuerat. Latitabant sanè plures, quæ nostris temporibus indices manifestantur. Sed unde quæso in hortos translata? Quòd autem à Medicis culta fuerit, factum dixerim, quòd digna fuerit, quæ hortos exornaret, & non passim proveniret, quales hodie, exempli gratia, Alarum, Pyrola, & similes plures coluntur. Non hæc propterea dixerim, quòd Visinam radicem, verum Meum asseruerim. Nam crassitudinem caulium & altitudinem Meo à Dioscoride attributam, hæctenus in Meo vulgari non observavi, quamvis Matthiolus ei tribuat cubitalem, an visam, ignoro. Colot etiam totius plantæ non convenit cum Anethi colore.

Verum Meum in Italia nasci contendit Amatus his verbis. Meum herba, in Hispania generatissima, tamen hæctenus à multis ignorata, caule & folijs Anetho similis est, verum crassior, radicibus comosis, obnigris, in obliquum rectumque sparsis & frequentibus, qua de causa hodie multi Fœniculum tortuosum, sive tortuosum Anethum appellarunt. Caterùm, hæc Anethi radices, in medico usu à multis desiderantur, quæ facillè ex Hispania, & montibus Bononiensibus in multas orbis partes vehi possunt. Nam olim mihi, quosdam agitas convenienti, qui in Antuerpiam, tanquam celebre emporium inter alias quasdam radices adferre & ostendere solent, suo nomine *Fœniculum* appellatas: quas tamen Meum esse herba, summopere contendebant: & quum ex herba folia caulèque non dissimilia Anetho habente se collegisse affirmabant, eaque de causa, ab officinis Getmanicæ pro vero Meo habebantur: caterùm, minimè ita se rem habere, illud mihi indicabat, quòd præter discrepantem figuram, non erant odore [*commendabiles*] quem aromaticum Meon Hispanum habet. Nam multi quoque Itali pharmacopolæ pro vero Meo quasdam indicant albas radices, Daucum odore referentes, quæ non multùm ab illis, quibus Germani utuntur, absunt. Atre vera, vetum Meum in Italia nascitur, in montibus præcipuè Bononiensibus, ex quibus Herbarij cuidam diligentissimè ad nos attulerunt, illi non nisi à nobis in Hispania conspecto, simile, quòd Dioscoridis historia in universum responderet.

Matthioli
argumenta
resutantur

Meum
Sæ
rum
Amat

Fœniculum
tortuosum.

Meum
Sæ
rum
Amat

nam radices exterius nigrae, intus vero albae sunt, quarum odor similis illi est, quem Fœniculum siccum ex se spirat, suavior tamen: earum quoque sapor non admodum acutus erat, aromaticum quid præ se ferens: quæ in infima parte capillatæ, comatæve ad eadem repeniuntur, ut Spicam Nardi quicunque has radices viderit, primo intuitu esse dicat. A quibus argumentum non mediocre desumimus, quòd Spica Nardi passim officinis obvia, radix potiùs, quàm plantæ summities sit, ut suo dicitur loco. Curabunt igitur deinceps pharmacopola, verum Meum non solum ab Hispania, sed etiam montibus Bononiensibus habere, quum ibidem verum & Athamanticum reperiatur. Nec enim veritas ipsa occultanda est hæc de causa, quia Plinius scriptum reliquerit, suo tempore Meum in Italia non nisi à paucis Medicis ferri, quem sequutus postea Marcell. Virgilius dixit: Nunc quod sciam, nullum Italix Meon est: Ob quæ verba Matthiolus in Italia quoque Meum non reperiri clamat. Imò contra Monachos acriter agit, qui in Calabria & Nutrix montibus Meum nasci, & inde eradicasse se affirmant, quod ita esse crediderim, quum apud Bononiam quoque nascatur: ut testes sunt Nicol. Nicolucius pharmacopola Ferrariensis, & Gaspar de Gabrielis, qui publicè rem herbariam apud Ferrarienses profiteretur. Accusandus igitur Matthiolus potiùs est, quum negligens in hac herba inquirenda fuerit, quàm diligentissimi patres, qui desudantes, Nutrix montes, ut eam inde eradicarent ascenderunt. Interdum tamen avarus Pharmacopola si hac caruerit radice, Galeoni & Eginetæ consilio, Myrobolano, i.e. Glan-de unguentariæ uti debet. Hæc Amatus, qui Meum vulgare pingit, & falsè in Germania provenire negare deprehenditur.

Spicæ Nardi radices amittantur.

Matth. reprob.

Monachi excusantur.

Imperatorice.

Finschiella.

Negat Meum Cronenburg.

Anethum silv.

Substitutum. In Hispania notum Seruum ad eum.

In montibus Bononiensibus.

Cronenburg. reprob.

Mea Dioscoridi.

Coldemb.

graviter olere ait, veluti Matthiolus voluit. Quæ de Meo Asturia ac Sistra Monachi observarunt, & scribunt, approbat. Et si quospiam adhuc refragatur, pro Meo vero tantisper utetur, dum ipse Dioscoridis genus aliud proferat. Fuchium imprudenter Matthiolum carpere idem perhibet, quod ille cum Monachis, hanc herbam Apulis Imperatoriam nominari inquit, quam Angelicam esse (sic à Germanis appellatam) malè interpretatur Fuchius: cum Imperatorix nomine ab isthoc Meo admodum diversæ à Germanis demonstrarentur herbæ.

Meum tandem verum Radicem ursumam esse contendit in adv. Lob. Mei veri plurimas passimè vidi, inquit, plantas, in Germania, Italia, Gallia, Hispaniaque locis Alpibus: Radix est odore suavi, Spicæ, vel Angelicæ, caule & foliis Anethi, umbellæ candidæ, Junio & Julio florens. Semen Hippomarathi, odoratum. Eadem in celsissimis montium jugis sterilibus Severæ, præsertim loco cui nomen gallice l'Esperon, i. e. calcar, monticulis Cestre nuncupatur vernaculo nomine, uti Platearij & Pandestarij ævo, cui nulla doctorum omnium suffragio deest nota veri Mei Dioscoridis. Cujus etiam sententiæ est Turnerus, qui in ora Septentrionalis Alpibus Cheveoticis Scotiæ finitimus, magnâ ubertate scateret hanc stirpem nos monuit. Vix enim ante annum 1560. primùm hæc planta Venetis pharmacopœis innotuit: nam tamen si radices ad Theriacæ confectorem ex Syria & Apulia advectas norant, & in singulis libras singulùm aureum ducatum infistori pendebant; tamen exotica putabant, nec ullo loco Italia oriundam, ut qui neque eadem foliæ vidissent, & Herbariorum Senensi dicatoris summi placitis acquiescissent. Hic enim Massiliensium & Montepelienium Anethum Fœniculumve tortuosum, tortuoso errore, verum Dioscoridis Meum astruxerat, ansamque illis errandi præbuerat. Quin ne nunc quidem, ut errorem aut tegat, aut soveat in postremis commentationum recollectionibus atque recantationibus, nisi in vitus hanc genuinam esse fateatur: Et fatali suâ modestiâ arguatur, odorem quadantenus virosum, folia non Anethi, sed Asparagi, radicibus non ad eadem tenuibus; tum paulò mox subdit, Appuli Imperatricem vocant: quo quidem vocabulo, ubique sermè locorum ignara herbarum plebs solita est aliquid incognitæ plantæ eximum & gratum odorem & vires insignes signare: Sic enim vulgò etiam Angelicam Imperatricem vocant: alioquin Angelicæ, aut Imperatorix cum Meo nihil est affinitatis, nisi odoris, qui in Meo perinde jucundus est. Et peritis indicio est eum neque multas radices hujus eruisse, neque folia planè perspecta habuisse; sunt enim situ & similitudine Anethi, non Asparagi, ut asserit: cui etiam si essent similes, tamen ambitionem sic suam inanis proderet: Asparagum ràmque meuple Fœniculo assimilat, & Anethum ad eadem simile Fœniculo asserit, ut plenumque colligentes fallat. Ne porò in multò reconditionibus plantis, deinceps fallamur à Matthiolo, cauto ura & summa erit, non ternerè ejus argutus inductionibus, picturive credere.

Dodon. gall. Meum vulgare inter Libanotides repositum, & perperam Libanotidis primum genus scit, vocatque ait à Dioscoride Zea & Campsina; semen à Græcis Canchrys aut Cachrys. Sed hæc suam erroneam opinionem, retractat in folio lat. & merito.

An de hac loquatur Casparinus, ut vult C. Bauh. dubito. Si enim hoc vulgare Meum intelligit, miror eum

Fuchs.

prch.

Matth. culat.

Meum.

rum.

Cestri.

Mat.

Fœnic.

torth.

Impe.

Ang.

Meu.

par.

io a.

catre.

thali.

Dod.

An.

alp.

miror eum

eum ipsi adscribere flores luteos. Meum, inquit, in Alpibus nascitur, foliis Anethi angustioribus, longioribusque & tenuioribus, crebrioribusque capitamentis: caule cubitali & aliove, flore luteo, semine Fœniculi oblongiore: radice nigra exterius, in longis fibras divisa: odore valido, sapore amaro: Quidam Imperatoriam vocant. Apud Plinium depravatè legitur pro Anetho Aniso.

Trago, ut hoc breviter repetamus, Ear. Cordo (qui tamen dubitare videtur) Fuchsin fol. & in 8. in hist. dicitur Daucus Creticus. Lob. Ic. p. 777. Daucus Creticus Fuchsin Ic. & Lonc. Sefeli Creteu n. Cord. hist. Tordylion. Dodon. gall. Libanotis 1. genus, & Fœniculus porcinus. Cordo in Diosc. Meum. Gesn. hort. Anguill. Lob. adv. & obs. Dodon. lat. Matth. Caß. Turn. Luzl. p. 758. Camer. h. Lac. & Tabern. Meum. Sylvio Meum Dioscoridis descriptionem explens. Bea. Aretio Meum quorundam. Clusio Meum vulgare tenuifolio. Bauh. phyt. & apud Matth. Meum 1. foliis Anethi, Meum Dioscoridis & Plinij, Hordylion Nicandri, & Tordylion Aeginetæ. Numium secutè. Eid. pin. Daucus alpinus, Gesn. col. Lob. ic. Meum, Lac. (cui & Anethum silv.) & Ger. Daucus Lac. ic.

Græcis *ὑμῶν* vel *ὑμῶν*. Lat. Meum. Ger. Bergwurz. [*Radix ursina vel urfi*] *Seifenstheil* Fœniculum porcinum, *Hier Braunschroo* & nonnullis ut Matth. in bist. germ. *Sergwurz* & *Bürdillen*. Ital. *Meo* & *Finnichella*, Lobel. Hispanorum quibusdam *Sifra*, aliis *Pinello* & *Pinillo uloroso*. Ang. *New*. Bohem. *Kozprnãf*.

Ex dictis constat meum vulgare provenire in Hispania: montibus Bononiensibus in Calabria ad montem vocatum Polino: in montibus Nuisæ, ad Castellum S. Angeli: in Montibus Modenæ, ad Castellum S. Angeli: in montibus Modenæ, ad Castellum dictum Fium' alboria Gargano Apulia: monte: & monte Fractò ad lit Gesnerus. Fuchsin in Germania nusquam copiosius, quam in Martiana silvæ quibusdam pratis. Pannonicarum Alpium jugalere, sed nullibi gentium frequentè observare, quam in *Sürrenstein* meminit Clusius. Nasci refert Dodonæus (ut & Lob.) in pluribus Italiæ. Germaniæ, Hispaniæ, ac Galliæ locis, montanis quidem, sed campestribus ac apricis; descendere verò & ad plana. Belgio rarum, sed tamen haud peregrinum. Laudari Athamanticum & in Hispania natum. Radicem resistibilem novo Vete nova proserre folia: cauliculos postea erumpere cum umbellis: Julio flores, seminaque perfici. Ego in Germania variis in locis observavi, ut in valle Sebenthal propè *Masfuntzsfey* ultra fodinas stadionum circa Plumbarias thermas; item in monte Rosberg: Tubingæ in horto Fuchsin; Basileæ in horto Zvingeri. Monspelij verò observavi in Sevenum monte Esperon Autumn. virentem.

Qui existimant Radicem ursinam, verum esse Meum antiquorum, videant vires ex antiquis ante. Apuli hanc ad venenosum serpentium motus præferunt, autore Mythiolo; Gesnero Mei pabulo in Apulia vacca plurimum & optimum lac reddunt. & inde Casum caballinum dictum confici, se audivisse refert.

MEVM ALTERVM ITALICVM quibusdam.

M. al. *M. al.* Sicut qui plantam, quam secundo loco appinximus (inquit Matth. in Diosc. in comm. cum mag. fig. anni 1583.) pro meo usurpent, quod magis Anethum, quam alterum referat, quorum sententia non mihi omninò improbanda videtur: siquidem priori Tom. III.

puris Asparagi, quam Anethi folia insunt. Hæc ille qui omisit figuram, licet se eam secundo loco appingere scribat.

De hoc Meo hæc Lobel. in Obs. p. 450. Spurius Meum id Meum alterum Italicum, Meum secundum Matthioli, superiori Meo [vulgari] non abimile: sed fœniculæ, caules cubitalis, umbellæ, scissuræ & habitiora; subvirili odoris. Radix item major, foris pulla, Peucedani facie & concretionem, terri & in jucundi, cum odoris, tum saporis. Et Hujus Meo alterius spurijs Italicis Lobelij, cujus pictura in omnibus Matthioli editionibus omissa fuit, ex Lobelij ic. p. 778. exhibet Lugdun. p. 759.

Bauh. apud Matthioli. Meum 2. adulterinum & Taldeterinum; Spurius Meum alterum Italicum Lobelij. Ceterum, Lobelius non tradit colorem floris Mei Italicæ, icon ejus videtur exprimere Apium silv. Dodonæi. Eid. B. pin. Meum 2. latifolium adulterinum.

Ponæ in Baldo Seleti Massiliense genuinum frequentissimum: forte Meum Italicum Lobelij.

MEVM, DAUCI CRETICI facie.

Sicut qui Meum *Lacæ* hic depictum pro genuino habeant, quod in Allobrogum & Sequanorum montibus frigidissimis & altissimis nascitur, radice dimidio pedale longiore, foris nigra, Dauci Cretici modo, intus candida, brachiata, odorata: cauliculis multis, nervosis instar Fœniculi, tres aut summum quatuor digitos altis: foliis brevibus, capillaceis Fœniculo similibus, flore candido, umbellis densis: semine minutissimo, amaro, & suaviter olente.

Et ita describit Lugd. p. 759. sub titulo Mei alterius. *Synon.*

Bauh. phyt. nominat Meum alterum umbellæ albæ. Eid. pin. Meum 2. Dauci Cretici facie: Meum abud. Lugd. An hoc intelligit Gesn. in descr. Mortis fraeli lib. de Lunariis, ubi ait reperiri in eo monte Daucum montem brevissimis & minutissimis foliis, quem quoddam nulla ratione *Wolffwurz* [Lupi radicem] vocare refert, nascique in summo loco, ut *terfeld* appellato, tradit radice Mutellinæ similis cauliculi.

FOENICVLVM TORTVOSVM. CAP. VII.

Defc.

FOENICVLVM tortuosum vocant Mōspelij herbam cubitalem interdum majorem, caule striato, medulla alba pleno Clusio unico, interdum Cubitali, sed sēpissimē minore: mox à radice in varios contortos ramos firmos divisio, crassiusculo, brevibus internodiis intercepto. folia fœniculacea, nō ita tenuia, breviora, videlicet palmaria, rariora, duriora, colore ferē Anethi: Clusio Anethi ferē exilia, & minutim incisā, Rutæ propemodum colore: umbellæ parvæ exiguis floribus, quinque foliolis albis: aut etiam Clusio purpurascētibz, constant: semina alba striata, Dauci mei glaucifolij seminibus omninō, uti & tota planta, similia, semen Apij Clusio: radix longa, alba, crassiuscula, digitalis etiā interdum crassitudinis Clusio, comata, aromaticata: tota planta odorata est.

Camerarius, qui figuram habet ex plantis nostris, communicatis D. Gesnero, in epit. & hist. vocat Sefeli Massiliense nonnullorum, Gallorum herbariorum Fœniculum tortuosum: De hoc Lob. in aduers. ait. Sefeli Massiliense, folio Fœniculi crassiore hoc quilo est in Leon. p. 785. planta est valde nota, Fœniculi tortuosi nomenclatura, quæ ad Theriacæ exquisitam consētionem, Monspelienſium Doctorum infusio, Rondeletij præsertim, additur, cuius sententiam non raro sequor. Neque quantum illic locorum est Massiliæ circum iustranti, ullam plantam videre est, quæ magis quadret Sefeli, proindēque hallucinantis commentatoris [Matthioli] Tridentinum Sefeli neutiqum genuinum esse quit: quid verò sit, cū ille describere non ausus sit, nisi ignorandum. Illud tamen ignorandum, me in Tridentinis Alpibus hanc plantam uspiam vidisse, ac ne in Baldo quidem monte longe illis feracior. Idem de Meo dicit. Senensis Massiliensium & Monspelienſium Anethum, Fœniculumve tortuosum, tortuoso errore verum Dioscoridis Meum affuxerat, ansāmque errandi Pharmacopœis Venetis præbuerat.

Fœnic tortuosum, Clus.

Engd. itom. dua.

Fœn. marinum, C. Af.

Memorat hoc Clusius hisp. & hist. cap. de Selino peregrino, his verbis. Selino non possum non adungere umbelliferam quandam plantam, quæ mihi plurimum accedere visa est ad Sefeli Massiliensis historiam à Dioscoride traditam, quam Mompelianum Fœniculum tortuosum appellabant: Castellani verò Enxalmos.

Hujus Lugd. p. 749. duas figuras exhibet, quarum neutra placet. Primam ira interibit: Fœniculus tortuosus Dalechampi; Alteram sic: Sefeli Massiliense Penæ.

Cæs. pro Sefeli Massiliensi describit, ac Fœniculum marinum appellari tradit, d. scribitq; hoc nomine à Dioscoride: sed apud Theophrastum & Plinium mentionem quidem reperiri, non autem descriptionem: Anistorelem tradere cervas à partu Sefelin herbam petere &c. Recentiores Medicos Se-

feli corrupto vocabulo Siseleos vocare, & Siler Silerca quoddam campestre.

Bauh. phyt. Sefeli 7. sive Massiliense Fœniculi folio: Sefeli Dioscoridis habitum. Apud Matth. Sefeli Massiliense nonnullorum, umbellis albis, rariis subpurpurascētibz: semine Apij formā, acris, calido. In animadv. in Lugdunensem testatur Fœniculum tortuosum Dalechampi Lugdunensis, & Sefeli Massiliense Penæ esse figuras unius plantæ, quarum neutra sit perfectata: ac idcirco se novam in Matthioli proposuisse: cum priori figura multum convenire Meum aliud Lugdunensis p. 759. positum. Quam diximus ante à Camerario exhibitam ex nostris plantis, eandem assumpsit C. Bauhinus. Descrip. C. Bauhin. præterea Mei alterius non convenit huic: est Mei Dauci Cretica facie. Eid. B. pin. Sefeli 9. Massiliense, Fœniculi folio, Sefeli Dioscoridis creditum: Sefeli Massiliense, Ang. Dod. Lugd. & Cæs. Fœniculum petræum [existimamus nos hoc Fœniculum esse referendum, ad Daucum glauco folio.] Tab. Variat in foliorum crassitie, tenuitate, longitudine, brevitate & divisurā: in omnibus tamen glauca sunt.

Fœniculum tortuosum Monspelij passim copiosè provenit: florens vidi in superficie trium illorum admirabilium Pontium du Gab in rimis faxorum mense Maio & Septembri. Sunt qui propè colles oppidi Montishasco inter Senam & Romam observant. Copiosum in maritimis Pisanis Salmaricenis agro observabat Clusius in vinetorum marginibus juxta vias & semitas, etiam agro Mompeliano, & toto illo tractu Massiliam usque.

Semen sub amarum, caldum manifestè, non ineptè pro Sefeli Massiliensi usupandum esse sententiam Camerarius.

DAUCVS GLAVCO FOLIO, SIMILIS FœNICULO TORTUOSO. CAP. VIII.

Saxorum inter-Defc. Suenis pertinacissimè inhaerent radices albæ, minimi ferè digiti crassitudine, rugosæ, acriusculæ, cum levi amarore aromaticæ, ex pluribus coeuntibus conflata, moxque in alias rursus post coitum divisæ, quæ caulibus committuntur Daucorum more capillatæ: caules verò plures bicubitales sunt & altiores, graciles, striati, subrubertes, medullâ albâ facti, ramosi: in

quibus ad articulos folia Anethi, aut Fœniculi tortuosi, pediculis longis, particulæ latiores, crassiores, rigidiores, quam in Fœniculo, & veluti pungentes, colore glauco, sapore acris umbellæ parvæ flosculorum perpusillorum primùm perpurascunt, explicatè albecunt magis, apiculis purpurantibus inter se lia interjectis. Semina propiusquam maturescant quiddam purpurascētis habent ea parte quæ decedit flos, ubi maturerunt, alba sunt, striata, & Fœniculi tortuosi seminibus similia, saporis aromatici cum quadam acrimonia. Tota herba omnibus partibus similis Fœniculo tortuoso mirè variat pro locorum ratione & anni tempore.

An Gesfr. coll. Peucedanum in horto meo, caule est dodrantali, foliis crassifoliis, per terram sparsis, umbellis albis, floret Maio.

Clusius videtur nostram plantam describere pro Peucedano Pannonico, quod non multum differre putat à Saxifragia secunda Matthioli, idque frater C. Bauh. idem planè esse pronunciat. Quia autem planta, quam à fratre pro Saxifragia Matthioli accepimus, non parùm à Dauco nostro glaucifolio differt, ut lectores rem possint diligentius perpendere, integram Clusij descriptionem hic adscribimus. Peucedanum quod in Pannonia observabam, inquit ille, radicem habet, ut plarimum pollicaris crassitudinis, interdum minorem, nonnunquam etiam majorem, longam, crasso cortice, modò candicante, modò fusco & nigricante tectam, gustu initio Pastinacæ, deinde nonnihil acri, transversis & obliquis aliquot crassioribus fibris donatam, supremo capite bifurcatam: ex qua quinque vel plura exeunt folia, Peucedano vulgari & legitimo ferè similia, sed minora & breviora, colore ex viridi caruleo, non, ut illa, nigricante, subamaro sapore, & odore ferè ignavo, nihilque singulare referente: caulis inter illa assurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos divisus, in quibus umbellæ candidiorum florum: semen Selini ferè, breve & crassifolium, geminum ut in omnibus penè umbelliferis, cineracei coloris, saporis verò aliquantulum amari & acris. Provenit multis Vngariæ & Austriæ inferioris locis, montium acclivitatibus petroso, & salebroso Solo, ubi Junio floret: at in illarum regionum Alpibus (ubi etiam nascitur) Julio & Augusto, & subinde semen ferè non desinit. Non multum differre videtur à Saxifragia secunda Matthioli.

Tabern. Fœniculum petræum, *Streinschöbel* & *Beisenschöbel* / Fœniculum saxatile & montanum. *Lugdunens.* p. 766. Libanotis minima. Quia Dalechampius vocat Libanotin, ideo occasio suspicandi nobis offertur, eandem ferè tradi à Lobelio in *adver.* p. 351. pro Herbariorum Septentrionalium notiore Libanotide. quædam tamen nos dehortantur, ita ut cogamur separatim ejus historiam tradere, donec aliquid certius, de ea cognoscamus: Posset videri ab hac diversa Libanotis minima Lugdunensis: verùm eam differentiam à loco pendere suspicamur.

An Bauh. apud Matth. phyt. & pin. Peucedanum? minus: Peucedanum Pannonicum Clusij: Saxifragia 3. Matth. *Lugd. Cast.* Saxifragum, Lac. Peucedani facie pusilla planta, Lobel. ic. Peucedanum pannonicum, Clus. hisp. & bist. Matthioli Saxifragia 3. huc non referenda. Est enim diversa à Peucedano ejus tertio, sive minore. An *Eid.* phyt. Libanoti 5. sive minor umbellâ candidâ: Libanotis minima *Lug.* p. 766. quam multum cū Saxifragia Anglicana Lob. *Icon.* p. 784. convenire tradit. An *Eid.* pin. Libanotis Ferulæ folio 7. sive Libanotis minorum bellâ candidâ: Liban. Septentrionalium herbariorum, *Adv.* Libanotis minima, *Lug.* Nos de Libanotide Septentrionalium herbariorum, mox dicemus.

An Lob. ic. p. 351. & *adv.* Peucedani facie pusilla planta, an Pseudobunion Dioscoridis? Palmaris, Peucedani facie, foliosisque, sed brevioribus, & ad Fœniculum tortuosum *Selci Massiliense* accedentibus, ramulis intortis latus, in alas sparsis, concoloribus: umbellâ exiguâ, candidâ, Anethi semine, Anisi brevioris, exiliore, gustu grato, aliquantulum acri: radice crassiore, comosâ superè, gustu Oreoselinii, non longâ, parvi Napi, crassiore, quàm pro suis parvitate, cibo idoneâ: qualem *Bristoia* in Angliâ, ad rupem *Vincetuzij*, se piumùm magna copia reperit, & *icone* dat.

Tom. III.

Daucus glauco folio florens Junio & Augusto, semen maturum in Septembri, provenit inter dumtaxta loco herbido circa patibulum Montbelgardense in colle. Item prope hortum E.C. parva admodum & palmaris, & magis glauca: locis enim ficcis & Soli expositis delectari videtur: in hortos, ob magnitudinem quam in eis acquirit, translata, multum de forma mutat, ut quis diversam putet. Nascitur Fœniculum petræum Tabernomontani locis saxosis, in montibus altis & rupibus, in Burgundia apud Musacon inter Dolam & Bizantium ad cautes sub Buxis, locis à Solle illustratis.

Fœniculum petræum, inquit idem, vim habet calescendi, ceu Fœniculum calidum autem est in secundo gradu; siccum in primo. Calculum pellit & urinam movet.

DAUCO GLAUCO FOLIO FOR-
tè similis, Libanotis Septentrionalium, flore candido, semine ferè Anni.

Hanc Lobelius in *Adv. Herbariorum Septentrionalium* notiore Libanotidem vocat, & hæc de ea scribit. Non perinde Libanotidi congruit hæc Ferulacea, quàm multi Herbarij horti, in Gallia, Germania, & Angliâ solvent: tametsi caule gracili, recto, Mei, aut Anethi, striato, atroviridate, bicubitali sit, paucis alis & geniculis donato: in quibus, imis præsertim, Peucedani prolixiora folia, Fœniculi tortuosi, angustiora. Saxifragia Anglicæ, medio & superiore caule pauciora, umbellis & floribus pusillis & candidis, Mei: sed exiguum semen, sub Hyemem maturans, minus Carvi rotundi, ferè Anni officinarum par, quod neutiquam potest convenire Rosmarini fertilis Dioscoridis semini, Cachryn, aut Caneryn vocati, quia grano hordeaceo esset simile, aut potius quòd urentis facultatis cum esset, similem escaram inurebat cuti, atque pilula Cæcri propterea ab antiquis vocata.

Descriptio hæc Lobelij habet multa, quæ conveniunt cum Dauco nostro glauco. quid autem velit per Carvi rotundum, nos latet: hoc epitheton nondum alibi legisse recordamur.

SELINVM MONTANVM PVMI-
lum Clusij, foliis Fœniculi aut Peucedani, flore albo, semine Selini.

C A P. I X.

ALiquot à radice spargit folia, Fœniculi aut *Desfr.* Peucedani foliis formâ quidem similia, sed longè minora, & rarò pluribus, quàm quindenis foliis constantia, è quorum medio dodrantalem, crassumque fert caulem, in multos tamen ramulos divisum, sub quibus alia foliorum alæ minores nascuntur, novenisque duntaxat foliis constantes, latâ basi caulem ample duntur. Pastinacæ sive Staphilini gustu & odore: singuli rami exiguorum florum quinque candidis foliolis prædatorum cum totidem staminibus, & odoris expertium umbellulis sunt onusti: quibus succedit semen Selini semini non dispar: radix supremâ parte in crassum caput extuberat, multâque villis (qui foliorum superioris anni fibræ sunt) hirsuta, brevis, quasi que in orbem convoluta est, intus fungosa & alba, exteriùs fusca & rugosa, infernâ parte bifida pleumque & in raras fibras desinens.

B 3

Synon.

Clusius descriptionis autor vocat in pan. & hist. Selinum montanum pumilum. Tab. Oreoselinum, Apium montanum, *Bergperelin / Bergpeppich*. Bauh. phyt. Peucedanum 4. sive Peucedano similis, Selini femine, Peucedani facie pusilla planta Lobelij. An Selinum montanum pumilum Clusij? plurimum convenit cum superiore (*Peucedano minore, sive Pann. nico Clusij*) si non idem. Vix adduci possumus à C. Bauh. ut credamus, hoc Selinum montanum

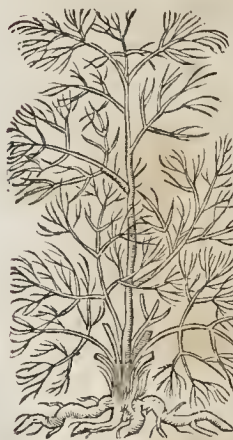
C. Bauh.

Clusij esse idem, cum Peucedani facie pusilla planta Lobelij. Eid. B. pin. Daucus 4. montanus multifido folio Selini femine: Oreoselinum, Tabern. ic. & Ger. tertium, Tab. fol.

Selini genus hoc exile & pumilum Clusij invenitur quibusdam siccorum, desertorumque virentium tamen, agrorum marginibus, & in nudis gramineis; montibus inferioris Austriæ & Pannoniæ: florêtque Maij initio. Biennalis esse arbitratur, uti pleræque sunt umbelliferæ, quæ prolato semine perire solent.

Lacuna
Tempus.

SAXIFRAGA MATTHIOLI TENUIFOLIA & umbellifera.
CAP. X.

DE hac author passim agit. Ac imprimis quidem in prior. com. in Diosc. l. 4. cap. 15. (ubi eam Saxifragæ titulo pingit, ac Græcis *σαξίφραγον*, & *σαξίφραγον*, Italis verò Saxifragiam nominari tradit) hæc de ea scribit. Licet omnibus huius ætatis rei herbariæ petitis satis superque persuasum esse non ignorem, Saxifragæ caput Dioscoridis illegitimum esse, quoddam launa huius plantæ nomenclatura contra Dioscoridis morem proferatur: tamen id mihi dissimulandum non putavi, Saxifragæ plantam habere, nosceretque Italiam, ejusque nunc præcipue expecti ad renem & vesicæ calculos committere dos, & ad urinam remotam eisdem: Eam autem in Hetruria planibus locis è durissimis erumpere saxi, foliis capillaribus, Epithymo non dissimilibus, præsertim Argentano promontorio in maritimis. Inveni quædam in agro Gortuensi, quibusdam saxi enascentem, juxta Sontij fluminis ripam, qua Salicano rureitur Canalum. Sed aliquis fortasse objiciet, hanc plantam non esse legitimum

Saxiphragon à Dioscoride descriptum, quod ea nullis ferè novis Epithymum præferentet. Neque id quidem temerè objicietur: etenim non video ego, quomodo Saxifragon rectè Epithymo assimilari possit. quod illud frutex sit, hoc autem rantum ablit à frutice furculoso, ut videatur potius esse quoddam capillamentum. Idcirco facillè adductus sum, ut suspicer codicem Dioscoridis depravatum esse: aut Saxiphragon frutex erit, qui foliis duntaxat Epithymum amuletur, ut illa folia satis ostendunt, quæ in hac planta, cujus imaginem hic expressimus, capillorum instar tenuissima conspiciuntur.

Quam porò Matthiolus in priorib. coram. pro Saxifraga Dioscoridis habuit, eam in postremis rejecit. Præter Saxifragæ genera novimus (inquit in post. comm. cum magn. fig. ubi præsentem plantam Saxifragæ secundæ titulo pingit) quæ frangendis educendisque renem calculis plurimam præstare videntur. Primum illud est, quod antea Dioscoridis Saxifragam esse suspicabamur. Nascitur hæc in magnis, ac durissimis lapidibus, aut siccis, & admodum extenuato solo, foliis capillaceis, Fœniculi modo, sed longioribus, tenuioribus & rarioribus. Caule pariter prodit fœniculaceo, sed tenui ac pumilo; umbella in summitate emergente. Semine vulgaris Peucedani æmulo, sed longiusculo, & odorato. Radice albicantem, Pastinacæ sapore. Tota planta subacris est, & tuberculis. Eadem in Ital. comm. habet, ac pro Saxifragia; pingitque & in epit. cum add. Cam. ubi hæc addunt vires. Radix urinam ciet & menses quovis modo sumptam visum acuit, & obstucationes teferat. In Hist. germ. cum ejusdem Cam. addit. vocat *Welschen Steinbrech / Saxifragam alteram*, atque esse folis Fœniculi, aut Anethi, & talem etiam caulem, nisi minorem & læviorem, umbellas parvas, & in iis semen. Hanc herbam utilem adversus icterum, incipientem hydropem, suppressa menstrua, ducuntum capitis dolorem, à pituita & frigiditate ortum: Succum foliorum in oculos instillatum albugines tollere & principium suffusionis, ac efficacius quàm Fœniculum.

Matthiolus olim pingebat suam Saxifragiam sine descriptione, quam postea mirum evariatum in post. etiam comm. omittit loca, in quibus viderit, quasi olim non ibi observasset. in epit. vires alias addit, alias item in hist. german. denique in tanta varietate versatur, ut quis jure merito dicere posset, eum non cognita, aut non experta, aut non ritè considerata scripsisse. Frater C. Bauhinus attulit mihi plantam foliis amplis, Anethi tenuissimè divisis cum hac inscriptione: *Petrifindula Italarum Guilandino, Saxifragia Bononiæ, Daucus primus Dioscoridis*; hanc assentit collectam in horto Patavino; Similis mihi planta crevit Genevæ, quam tunc oblitus sum describere aut saltè miconne exprimere.

De Saxifragia ferulacea Italarum (quam eandem cum Matthioli jam dicta suspicor) Lob. in advers. ferul. p. 352. talia scribit. Quidam horti Italici, ut Urbini & Florentiæ, alebant Saxifragiam bicubitalem, foliis ferulaceis, aut Fœniculi, minus, aut minimè geniculatis, tenuioribus foliis, obscure virentibus: foliibus umbellatis, albidis, Mei, cujus videtur species. Radices allicant, Pastinacæ sapore.

Bauh. apud Matth. & in pin. Saxifragiam tertiam nominat, Peucedanum minus, & Saxifragam 3. Matthioli, Lugd. Cast. Saxifragum Lacunæ, & Peucedanum Pannonicum Clusij. An verò Peucedanum Pannonicum Clusij, idem sit cum Saxifragia Matthioli, est quod dubitem. Peucedano Pannonico folia sunt minora & breviora, quàm Peucedano vulgari: sapor amarus: Saxifragiæ Matthioli folia Fœniculo longiora & tenuiora, sapor toti plantæ sub-

subdulcis. Planta etiam quæ nubi data longa habet folia. Ethæ caulæ sunt cur separatum Peucedanum Pannonicum à Saxifraga Matthioli, & junxerim illud Daucus glaucus folio, donec aliquid certius addiscam.

An Cæll. 7. c. 15. de hac loquitur, eum ait. Est quædam pusilla, quæ in apicis alperis nascitur inter saxa: paucis foliolis, rarioribus capillis, subcandidis: cauliculo exili non ultra duos dodrantes: ramis tenuissimis instar filamenti, quibus flosculi candidi ceu flores arecentes in spatris umbellis: semen in Autumno figura Apij, exilius, nigrum, & aromaticum; acre: radix subrotunda, in tres aut quatuor ramos divisa: sapore aceti & amaro: Quidam Saxifragam vocant: arbitror Cuminum Æthiopicum dici. Hanc Casalpini plantam non audent asserere eandem esse cum Saxifraga Matthioli: quædam enim notæ repugnare videntur.

SAXIFRAGIA MULTIFLOROSA
do folio, Pannonica.
C A P. XI.

MULTO minor Peucedano [Pannonico dicto Clusio, quod nobis videtur Daucus glaucus folio, similis Fœniculo torrefacto] est Saxifraga Pannonica, & brevioribus foliis prædita, Capni foliorum ferè æmulis, quorum sapor & odor, Peucedani Pannonici foliorum odorem & saporem quodammodo referunt, paulo tamen acriora sunt: inter quæ cauliculi exiit pedales, graciles, geniculati, aliquid exiguis foliis exornati, summo fastigio candidorû flosculorum umbellam sustinentes: radix Peucedani radici non multum ab similibus, sed brevior, acrior, salivamque ciens, multa hirsuta capita supernâ parte producens, è quibus folia & caules emergunt.

Clusio pann. p. 694. Saxifraga Pannonica multifido folio: Eid. hist. Saxifraga Pannonica. Bau. phyt. & pin. Daucus 3. montanus multifido breviquo folio. Inventa à Clusio descriptionis auctore multis Hungariæ & Austriæ inferioris locis, montium acclivitatibus petroso & salebroso Solo, præsertim verò in aperto & glabro illo monte, qui medium, quasi spaciun, inter Hamburgum & Altenburgum Vngariæ urbes, occupat, etiam è mediis faxis plerumque erumpens. Sed & colliculo juxta Zimmerin, itinere ad phasianorum, juxta Lachn, & plerisque aliis circa Viennam locis crescit. floret Julio.

SAXIFRAGIÆ TENNIFOLIÆ
affinis, quibusdam Caucalis.
C A P. XII.

HANC Anquillara epist. 7. Caucalin vocat, ac nasci in Peloponeso & multis aliis locis in faxis prædit, foliis Fœniculi, caule enbitali, umbella alba, semine Ammi: comedi: odorem habere Petroselini,

vocari ab eis ἄπιον τάλυρον, i. e. Apium sylvestre: verba quæ legantur in Dioscoridis quibusdam exemplaribus (Julius Apij similibus) superflua esse, ut apparet ex textu græco & Plinio: Chrysippum vocalle Olus saluginosum: Videri se intellexisse in Apulia provenire plantam, quæ dicatur Pietra hindula, quæ multum respondeat descriptioni hujus Caucalidis.

Plantam, quam Caucalidem Anquillara autumat, Lobelius jam dudum collectam in præruptis S. Specus vocati, ad sanum Magdalene in Provincia Narbonensi pingendam curavit: est verò caule Fœniculi & foliis & divisurâ cubitum alta: umbella albet & odorata est: radix unica, recta, humi pacta, candida, sapore Pastinacæ. Verum hoc magis placent vulgares Caucalides.

Lobelio in hist. Belg. p. 389. & Icon. p. 717. Cauca. Synon. dicitur. Lugd. p. 715. Caucalis Penz. Tab. Cauca. Anglica, Kletten Körsfel. An verò nomenclatura hæc germanica conveniat, judicet vel medicoriter doctus. Bauh. phyt. Peucedanum, sive Peucedano similis: Caucalis 3. Tab. in fol. Eid. B. pin. Cauca. 12. folio Peucedani.

APIVM, QVOD PETROSELINVM
Dalechampi folio tenui, Apij hortensis
semine, subtubro, amaro, radice nigra.

C A P. XIII

Radix longincola & crassa, fons nigricat, intus albet, capite comato, eundem more quæ plures annos perdurant, sapore amaro. caules inde pronascentur plures, fungosi, stituti, pedales, interdum palmares dütaxat, foliis amicti, Daucus glaucus folio similibus? caulium scapus tripartitus primùm laterales firculi umbellas gerunt flosculorum albicantium, parvas per florendi tempus, magis parvas euntibus in fermen floribus: medius firculus rursùm tripartitum subdividitur, umbellis similibus ornatus. semen Petroselini vulgaris.

Petroselinum hoc Dalechampio putarunt, in faxis xosis tumulis propè Gratianopolim nascitur, ut testatur p. 702. Lugdunensis.

Synon.

B. pin. Apium 5. montanum folio tenuiore, Petroselinum Dalechampi, Lugd. an Petroselinum succedaneum, quod in Apulia Anethum silv. dicitur, Colum.

PYRETHRVM VETERIBVS.
CAP. XIV.

Diosc.

EST Pyrethrum, autote Dioscoride, herba quæ caulium & folia velut Daucus silvestris & Fœniculum producit, umbellam velut Anethum rotæ similem [respondens cod. Bas. forte legendum *res. p. pis.*] Radix est digiti magni crassitudine, gustatu fervidissima, quæ pituitam attrahit. Quare etiam dentium dolonibus opitulatur, si cum aceto colluatur. Dicit etiam pituitam commansa. Quòd si cum oleo illinatur, sudores movet, faciens ad rigores diuturnos. Sed & ad corporis partes pestiferatas, aut refo-lutas summè conducit.

Aldrov.

Pyrethrum Plinius non descripsit, sed semel tantum l. 2. c. 9. simpliciter nominavit. Galenus Pyrethri, inquit, radice maximè utitur, urendi vim habente, per quam & perfrigeratorum dentium dolores mitigat, & ante rigores per circuitum repetentes, cum oleo afficitur. Torpidis etiam ac refo-lutis utile est.

Aequisoc.

Ceterum, notum esse vulgò omnibus Pyrethrum, & maximè radici in dentium dolore usum contendit Cornarius. Sed longè aberrat, meo quidem iudicio. Plures enim hodie hoc nomine plantæ passim inventuntur.

Pyrethrum flore Buphthalmi.

Et primò Pyrethrum vulgare flore Buphthalmi de quo H. n. g. lib. præcedenti.

Cotula genera.

Dehinc, Pyrethrum umbelliferum Matthioli, de quo mox dicemus. Item, Pyrethrum Gesneri. In Cotula genere in Gallia tradi radicem ferventis gustus, idèoque Pyrethrum vocari, auctor est Cæsalpinus. Quænam hæc sit nos hætenus latuit. Si locum adnotasset, postea indagare possent, qualisnam esset, & supplere brevitate, propter quam Cæsalpinus meritò reprehendendus est.

Saxifragia.

Quam Saxifragiam hircinam majorem, aut saltem mediam putamus, eam alij ex reherbanæ prudentibus pro Pyrethro quodam ostendunt.

Pyrænicæ.

Pyrethrum nominant Pirænicam, quod Pyrethri modo, quanquam mitius vellicet. Atque hinc est, inquit Fuchsius, quod nonnulli pro vero Pyrethro, seducti ejus utilitate acroniâ, descripserint.

Draconculi horreni.

Radix penè nulla Draconi [Draconculi horreni] eorum arguit temeritatem, qui Pyrethrum fecere.

Tanacetum.

Apud Eucharium Roestini Pyrethri vocabulo, icon Tanacetum posita est.

Valeriana silv.

Pyrethrum de Valeriana silvestri dici, vide sub Pyrethro vulgari.

Staphysagria.

Pyrethro substituere videtur Platocomas uvam Tamineam, i. e. Staphysagriam.

PYRETHRVM VMBELLI-
ferum Matthioli.

Pyrethri veri (ut Matthiolus ait) hæc est planta, cujus imaginem in post. comm. cum mag. fig. lat. l. 3. c. 71. Ital. cap. 8c. exp. 51. 52. quàmque se non sine labore confectum esse scribit. Sed unde, non ostendit, nec figuram eam describit. In epit. cum addit. Cam. Pyrethrum verum inscribitur, ac *Pyrethra* graec. & arab. *Macharharaha*, seu *Hacharharaha*, ita dicitur Pyrethro german. *Bertram* / hup. *Seltire* & gall. Pyrethre cognominatur, ibidemque et Pyrethru

Dioscoridis descriptio, ac vires adduntur, non sine gravi lapsu, ut ego quidem existimo. In hist. gener. eisdem, Pyrethrum alterum vocatur, ac præter dicta Bohemice *Bertram* appellatur.

De Pyrethro al-
tero, sic enim Lob-
in Adv. præsentem
hanc plantam vo-
cat, hæc scribit. Py-
rethri veri nomine
donabat plautam
Guillandinus, & a-
lebat in Patavino
horto, cui radices
& folia Cotulae fec-
ticia. Umbellæ ab u-
no quasi centro
multis pedicellis in-
nixæ, Veneti pe-
ctinis ritu, aut Ane-
thi, candidis flou-
lis, fervido & ama-
nente gusta. Sed
illud lectiori Se-
neris, qui hæc non
nisi labore arduo si-

bi comparatam, neque omnibus cognitam asserens, quasi invideret nobis cognitionem, aut metueret criticorum reprehensionem, tacendo docet, nisi quænam illa esset, non perspicuum planè fuit illi. Et sane minimè habet hæc alterius illius, [vulgaris, flore Bellis] vires mirificas: ut neque nonnulla alia, quæ quia gustu fervido sunt, & nonnullam foliorum similitudinem sortitur, illud ab intempertivis herbariis Pyrethri nomen accipiunt, quasi id præstaret Pyrethrum fervore tantum, ac non potius aliâ comite facultate. Quid velit Lobelius, assignans huic radicem & folia Cotulae, nos latet. non videntur respondere picturæ, quam ex Matthiolo assumpit. Cast. dicitur Pyrethrum alterum. Lug. p. 170. Pyrethrum verum Matthioli. Taber. Pyrethrum, *Bertram* / *Speidelmury* / *Zauwurg*.

De Pyrethro hoc Cæs. l. 7. c. 30. sequentibus egit. Pyrethrum apud nos, inquit, in palustribus nascitur radice nigra, brevis, diruta in fibras, specie Mæu, odorata, amara, linguam non statim exurente, sed cum pluscukum mansa fuerit: folia fert Staphylimi silvestris, tenuiora: caulium cubitalem, rectum, lavem, umbellas tres aut quatuor, in eammine: flore subrubente: semina compressa, & rotunda, figura Lentis, nigra & ferventia. Chinam Incolæ Imperatoriam vocant: exhibent radicem in vino malvatico drachmæ unius pondere ad dolores colicos magna efficacia; nam vehementer digerit flatus, & urinam promovet.

Et hæc Cæsalpinus, quæ omnia Cam. apud Matthiolum germ. lib. 3. cap. 61. eo tamen non nominato transcribit. Quidam, inquit, describunt Pyrethrum in palustribus nascens, & c. quæ conveniunt cum figura Matthioli, quam posuit in lat. comm. nomine Pyrethri veri, sed ipse rem dubiam reddidit, cum ait, se non sine labore eam iconem confectum; & paulo post cum subdit, tunc herbarie indagatores novum quoddam Pyrethrum ostendere, foliis hortensis Pastinacæ & c. Ita Matthiolus, quamobrem posuimus ejus figuram hoc capite & appropinquimus semen nobis missum pro vero Pyrethro, nigricans cum margine candido, ut veritatem rei diligentiùs investigent reherbaria studiosi. Hæc Camerarius, qui, ut didicimus, omnia ea, quæ ex Cæsalpino ponimus, transcribit, eo innominato. Ceterùm, videtur is velle notare Matthiolum contrarietatis, quam non animadverto: quia olim priusquam picturam exhiberet

beret Pyretri umbelliferi, scripserat de novo quodam Pyrethro, quod dicebat foliis hortensi Pastinacae proximis, i.e. Germanica latifolia, & non 3a men Nörhen oder gelben Nöben/ ut vertit Camerarius, quae sunt Pastinacae tenuifoliae, sive Catotae.

Bauh. phyt. vocat Pyrethrum i. sive umbellam candidam, quod ait se in horto Patavino collegisse, verum umbellam luteam, longioribusque foliis, quam vulgo pingatur. Sed hanc suam assertionem omisit apud Matthiolum, ubi frustra quaerit, an forte sit Pyrethrum Caesalpini. Eid. B. pin. Pyrethrum 2. umbelliferum: Foeniculum montanum, Trag. Pyrethrum verum, Matth. Lugd. Pyrethrum Italicum, Gesn. h. ap. Pyrethrum alterum, Lob. Cast. & Tab. Sylvestre, Ger. Saxifragiae species, Dodon. 3. Pyrethrum Diosc. i. Cam. umbellam albam & luteam.

PYRETHRUM GESNERI.

Radice nititur longâ, simplici, modicè fibratâ, pallente, digiti crassitudine, servidi & urentis gustus: folia Anetho similia prodeunt, caulis fenuiculaceus, flos in umbella circumata rotunditatis, ut in Dioscoridis exemplaribus legendum sit, *κατάδρον τριπέλοδρον, i. e. capillaceâ umbellâ.* Quare nullam prorsus notam deesse ad veram Pyrethri delineationem putat Gesnerus, qui plantam appictam Pyrethri veri nomine ad Dalechampium ex horto suo Tigurenâ transfussit.

Lugd. p. 170. vocat Pyrethrum Gesneri. B. phyt. Pyrethrum 2. (3. pin.) sive foliis Anethi. Nostrum iudicio frustra quaerit an Pyrethrum Dioscoridis.

CYMINUM, SIVE CYMINUM fativum veteribus. CAP. XV.

Dioscorides de fativo Cumino inquit: stomacho *[εστωμα, n. mori, ut quidam codices habent]* utile est: sed multò magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellavit. Secundum locum tenet Aegyptium: mox reliqua sequuntur. Provenit in Galatia Asia, Cilicia, & Tarentina regione, aliisque locis compluribus. Excalfaciendi, adstringendi & exsiccandi vi praeditum est: ad tormina inflammationeque convenit, seu coctum & cum oleo insutum, seu etiam cum hordeacea fatina impositum. Datur & orthopnoicis, in posca: demoris à venteris belluis, in vino. Testium inflammationibus auxiliatur, cum uva passa & Fabarum *[vulg. exempl. ad. loc.]* lomento, aut cerato impositum. Cohibet & fluxum muliebrem, sanguisque è naribus profusiva, in aceto contritum & admotum. Ceterum cutis colorem bibitum illitumve mutat in pallorem.

Cuminum Theophrastus inter olera recenset. Semine, inquit, est nudo, angusto, in starhturae (sic enim interpretandum verbum *σπικυμίδης*, quod Gaza

canaliculatum vertit, nescit qua ratione Calalp.) inter semina foecundissimum omnium Cuminum *[καμίνον, Corn. legendum censet άκμωος, ut Plin. habet.]* Peculiare etiam quod de hoc dicunt: imprecati namque & maledicere ferendo oportere affluant, quò lætius, copiosiusque proveniat. Difficile, ut ita loquar, omnia exsiccantur, Cumino excepto: quae cortice continentur, difficilissè exsiccantur, & inter ea maximè Ocymum. Plutibus constat generibus Cuminum (ait idem Theophr. hoc lib. 7. seq. cap. 4. Sed hoc loco legendum *σπικυμίδης*, ut post legitur.) Idem Hist. lib. dicto cap. 8. ait. Quod statim ab radice Cumino subnascenti & Hæmodorum vocatur, unicanale constat, nec ab simili caule surgit: verum longè breviori & modo capitis superiore quiddam gerente: radice autem subrotundâ nititur. Tandem *σπικυμίδης* c. 10. Nonnulla scabie atque falligine pereunt, ut Cuminum.

De Cumino plutibus in locis plura scriptum reliquit Plinius. Ita namque l. 19. c. 8. scribit. Condimentorum omnium fastidiis Cuminum amicissimum. Nascitur in summa tellure vix hærens, & in sublime tendens. In putridis & calidis maximè locis, medio ferendum Vere. Alterum ejus genus sylvestre, quod rusticum vocant, alij Thebaicum: sitritum ex aqua potetur, in dolore stomachi prodest. In Carpetania nostri orbis maximè laudatur, aliqui Aethiopico, Aethiòque palma est. quidam huic Aegyptium præferunt. Idem antea eodem hoc libro c. 7. dixerat. Quibusdam *[supple. sunt semina]* angusta & canaliculata ut Cumino, & nuda. Nihil Ocymum *[Cumino Theophr.]* secunditiis: cum maledictis ac probis ferendum præcipiunt, ut lætius proveniat: fato pavitur terra. Et Cuminum, *[Et Cuminum, inquit Corn. est suppositum]* qui semit precantur ne exeat. Eodem l. c. 10. Necatur Cuminum ab imo dorso, nisi repurgetur. Est autem unicanale, radice bullo simili, non nisi in Solo gracili nascentis. alias privatim Cumini morbus scabies. Lib. 20. c. 14. Sed & fativi *[Cumini]* magnus usus, in stomachi præcipuè remediis. Discutit pituitas & in flationes, tritum & cum pane sumptum. Verumtamen omne pallorem bibentibus gignit. Ita certè serunt Porcij Latronis clari inter magistros dicendi adlectatores similitudinem coloris *[palloris]* studii contracti imitatos: & paulò ante Iulium vindicem adfertorem illum à Nerone libertatis captatione testamenti sic lenocinatum. Narium sanguinem pastillis inditum, vel ex aceto recens sistit. Et oculorum epiphoris per se impositum, tumentibus *[testiculæ herniâ præsertim a quosâ, vel fluctuosâ]* cum melle prodest. Infantibus impone in ventre *[ventris Dal.]* satis est. Morbo regio in vino albo à balineis datur. Et c. 15. Aethiopicum *[Cuminum]* maximè in posca, & in elegante cum melle. Asticaro privatim urinae incorpore *[Urina incontinua]* *[ἀστικάρων, de hac facultate Dioscorides nihil prædidit, nihil quoque de Cumino Africani, Dalech.]* cohiberi putant. Sativum datur ad jocinoris vitæ tostam, tritum in aceto. Item ad vertiginem. Its verò, quos acriore vi urina *[acriorum urina C. H.]* mordeat, in dulci *[τροχιδωσέ, vino possi, Dalech.]* tritum vino. Ad vulvarum vitæ *[re sumptum, Dal.]* in vino præterque impositis vellere foliis: testium tumotibus *[collectio nibus, Diosc.]* tostam, tritumque cum melle, aut cum rosaceo & cera. Sylvestre ad omnia eadem efficacius *[Cuminum silv.]*

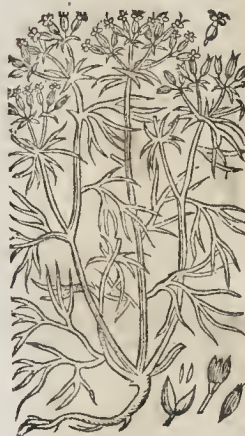
Præterea ad serpentes cum oleo, ad scorpiones, ad scelopendras. Silit & vomitionem, nauçæaque ex vir o, quantum apprehenderint tres digiti. Propter colum quoque bibitur, illiniturque, vel penicillis fetvens adprimitur *[adstringitur M.]* fasciis ad strangulationes vulvæ potum in vino aperit, tribus drachmis in tibibus cyathis vini. Auribus instillatus ad sonitus atque tinnitus cum sevo *[sebo C. H.]* vitulino, vel

vel melle. Sugillatis illinitur cum melle & uva passa & aceto. Lentigini nigrae ex aceto.
Pallens Cuminum vocat & Perlius Satyra 5. Item Horatius lib. 1. epist. 3.

quod si
pallere casu, biberem ex angue cuminum.

CVMINVM SIVE CYMINVM
fativum.

CVMINVM, Cita describente Cordo, fativum, sive ut aliqui scribunt Cyminum, parva & umbellifera herba est, altitudine raro pedem excedens (Czalsp. annua planta brevior cubito) renuibus & in plures angustas partes sectis foliis (foliis paucis, raris capillis, Czalsp. & flore candido) semine in umbellis (parvis & rotundis Czsl.) oblongo, utrinque acuminato, anguloso cartilagineo, in cineraceo colore subflavo, longitudine quartam unciarum partem exante, gustu subamaro, tenui, mediocriter acri, & cum gravitate suaviter odorato. Radice nititur oblonga, tenui, & cum maturuit semine, pereunte.

Ruell. l. 3. c. 44. Cuminum nominat, & tamen non agnoscit. Cuminum, inquit, Latini juxta & Galli, rura nostra Comin appellant. Vnicaulis, frequentibus ramulis brachiatis, folio penè Ferniculi, semine copioso & canaliculato, radice subrotunda, quasi bulbosâ. Suspiror Ruellium nescivisse de qua planta scriberet. Rura Gallie non ferunt Cuminum, sed Carvi, quod multis dicitur Comin, si novisset discrimen inter Carvi & Cuminum, annotasset capite de Carvi dici Comin. & id in Gallia vulgare: præterea ait radicem Cumini subrotundam, quasi bulbosam, qui morbus est Cymini Phnio & Theophrasto, quod ipse poterat observare ex verbis Plinij & Theophrasti, quæ adducit.

Negatur esse Cuminum sativum nisi cum anti quorum.

Est Cuminum silve.

Cuminum sativum, Dalech. Cuminum sativum, Cuminum silve.

Cuminum præsens, esse fativum verum Cuminum antiquorum, dubitarunt quidam. Et ex his etiam Czalsp. ut est. Cuminum, inquit, vulgè appellatur semen, ex Orientalibus allatum. Quo minus fativum hoc affirmem, illud facit, quod non est ori gratum [non enim legit Czalsp. silve. f. m'acho gratum. qua vera & genuina Dioscoridis lectu est] ut panibus spargi possit pro condimento: nec pusillum semen est, ut Theophrastus testatur, nec ullo pacto conferri potest, cum Ammi, ut vult Dioscorides: idcirco inclino magis in alteram sententiam, ut sit primum genus Cumini silvestris. Nobis contra Czalsp. in nullo modo placet pro silvestri, quum alia planta multo melius conveniat, ut ostendemus.

Non desunt etiam hodie, qui Cumini plura agnoscant genera & recipiant. Et talis est Dalech. amp. Hodie (inquit apud Plinium l. 2. c. 15.) è Melita Cumini duo afferunt: alterum acrimonie vehementioris, subnigrum, quod *Comin fort* [Cumini in acre] vocant: alterum acrimonie vchementioris, subnigrum, quod *Comin fort* [Cumini in acre] vocant: alterum candicans, gustus levisioris, subdulce, quod *Comin dno* [Cuminum dulce] appel-

lant, quod ab Hippocrate regum vocari ait Dioscorides.

Plura quoque genera Cumini fativi agnovisse Lobelium ex sequentibus ejus verbis colligere licet. Cuminum haud sponte apud nos oritur, quod quidem aliquantum diversum diversis è locis Syriae, Cilicie, & Græciæ allatum observatur. Quod enim albeat, hirsutumque est semen, præstantius habetur, ac idem cum eo quod neutiquam hirsutum est, apud nos ferri & virere solentia. Nec item putandam discrimen aliud fuisse Ethiopici, Gallative, quam loci prærogativa: visusque est Hippocrates fativum istud albicans, hirsutumque, Basilicum, seu Ethiopicum fecisse. Nec enim argumenti ullam umbram habent Pacavin (quidam herbarij), eum alius generis semen pro Ethiopice Cumina ostentant. pusillum enim valde est, acerosum, evanidum, viribus multum & odore à communi deficiens.

Cumini tandem plura genera tradidisse Theophrastum scribit C. Bauhin. Sed hoc erroneum est. C. Bauhin. Theophrastus non dicit Cumini plura genera, sed Apij. eo loco depravatè legitur *avians* pro *avans*. id patebit legentium caput.

Diversas figuras habet Matthiolus. Rejeclâ enim falsâ (è se. quam in priorib. comm. exhibebat) merito in post. comm. aliam meliorem pinxit. Sed eam maximè probamus, quæ est in epit. ejus & hist. ger. cum addit. Camer. sub titulo Cumini fativi: nostram sculptor minus feliciter expressit.

Dicitur Cuminum fativum, Brunf. Trag. Math. Cord. hist. (ubi Gesn. addit ex Trag. l. 2. c. 19. figuram, quæ an bona sit, videant alij) Cam. apud Math. Dod. in fol. lat. Lac. & Castori. Cuminum fativum, Math. Lugd. p. 697. Cuminum Dioscoridis Lob. qui in Obs. p. 423. & Icon. p. 742. figuram habet similem figuræ Matthioli in post. comm. posita. Cuminum Ruell. (ut videtur) Corn. in Diolc. Dalech. apud Plinium, Turn. Lon. & Czalspino, cui & Cuminum officinarum, & Cumini silva. genus Dioscoridis. Cuminum, Ang. Cord. in Diolc. (cui & Cuminum Romanum) Tab. fativum, Cam. Cuminum æthiopicum, Carr. abadium Casti Bassi & Myrepsis, Guill. Cuminum 1. sive Ferniculi folio Bauh. phyt. Eid. B. pin. Cuminum 1. semine longiore. Et, Cuminum 2. semine rotundioris & minoris. Cumirum dulce Melitensum. Hujus plantam non vidimus: at cum Dalechampij in Plin. l. 2. c. 15. notas legissemus, ex Melita duplex Cumirum, ut pote acre & dulce adferri: & apud Megiserum in Melitæ descriptione, idem invenissemus, ejus nomine ut haberemus laboravimus: quare, utriusque semen è Melita insula transfusum fuit: alterum longum, acuminatum, coloris sordidi, graveolens & sapore acri, cui Cimonagero, i. e. Cuminum silv. inscriptum erat: quod cum Cymino Æthiopico officinarum convenit. Alterum verò multò mi. us, Aniso simile, candicans, gustus lenioris & subdulce, quod nomine Cimonagero dulce, missum. Apud Melitenes copiosè feritur, ad panem condiendum, & ad mercaturam cum eo exercendam.

Græci *Kúμινον* vocant, & ad differentiam silvestrium *Kúμινον ήγιστον*. Sic & Latini Cuminum, & Cuminum fativum: Offic. Cuminum. Germani *Bymmeck*, quidam etiam *Bymmech* / *Garten*: aut *Némiz* (sden *Bümel*) / (Cuminum hortense, aut Romanum) *zamen garten* *Bümel* / *Branikummel* / & *Pfesser Bümmel*. Belg. & Angl. *Cemin*. Gall. *Comin*. Mont. belg. *Sisfor*. Ital. *Cumin*. Hisp. *Cummechos*. Bohem. *Binz*. Arab. *Camin* seu *Kamin*. Cumirum verò quasi prægnans à verbo *zbo* manasse putatur.

Melitam insulam gignere Cuminum, notam herbarum medicinis & condimentis, author est. fr. lo. Quint. Hedius, quod ait Solo græci gaudere. Duo

Genera Lobel.

Matth.

Symon.

Nom. lingua.

Loqu.

ejus genera esse: unum magnâ gustûs acrimonîâ, aromatatum modo odoratum, Cuminum agrion vulgò vocatum: alterum per omnia referre Anethum & Anisum: sativum utrumque. Cumino Aphrico, quale hoc sit, palmam semper datam. In Chirman, quæ regio est Persiæ optimum Cuminum crescere testatur Linchottapus. Malayvenlens Indie Orientalis *Tentanyerian* vocare. Importari ex Ormus in Dachem, & inde in Bantam, ubi satis charè dividatur. Cæterum, Cuminum sativum eligitur plenum, magnum, flavum, aut pallidum, purum, intus pingue, veluti liquere aut oleo madefactum. minimèque acerosum. Invehitur ex Vhsibona & Venetiis Antuerpiam, ac in reliquis urbes atque emporia. Cuminum sativum in horto E. C. mihi provenit.

Meminit Tragum Cuminum sativum in cibo veluti & Piper usurpari. sunt & qui cum cicere arietino seu pisif concoquant, nec sine præcipuâ utilitate, si quidem in flatuones quasvis & flatu ventris discurit, phlegmata, lentosque incidit humores, stomachicè nauseam tollit: sicut qui afferant hoc Cuminum cum vino albo à balneo potum, regium expellere morbum, nec non vertigini prodesse. Cuminum sativum ex vino dulci sumptum difficultati & ardori urinæ auxiliatur. In oleo coctum ait Matthiolus, & clystere infusum, prodest torminibus & flatibus corporis. contusum & ex passo potum, auxiliatur stranguriæ. cum sicibus in vino coctum & bibitum, tussim sedat, thoracem expurgat. in eundem usum, cum aceto in aqua coctum assumitur. utiliter pani incoquitur, & cafeis inditur, ita concoctionem juvat, & flatu dissipat. si masticeur, halitusque in oculos infusetur, iis claritatem conciliat. ad tubores oculorum discutendos coquitur in pane contusum Cuminum, panis clybano extractus & dissectus, calidus ob oculos deinetur, tandem humor qui oculis sese affixit, molli linteo abstergetur. ad ventriculi debilitatem, & nauseam continuam, recipe crustam panis, quam atperfo pulvere Cymini, calidam ventriculo applica. posset & panis tostus sumi, qui aceto forti imbutus aspergendus pulvere Cymini, & Gnyophyllum, ventriculoque imponendus calidus. ad suggillata ex quacunque causa, valet Cymirum in pulverem tritum, & ceræ ad ignem commistum. ardori urinæ, aliisque vesicæ vitis auxiliatur Cyminum in vino coctum, & umbilico calidè inductum. Cum farina Fabarum, teste Camerario, utiliter collectionibus testium imponitur. & tumentibus, dolentibusque eorum cruribus frequenter inducitur. non pauci Cyminum in columbaris suspendunt, odorem enim ejus sequuntur columbæ.

CVMINVM SILVESTRE VENTRICIBUS DUPLEX.

Cymini silvestris duo genera describit Dioscorides. Plurimum, inquit, & efficacius nascitur in Lycia & Galatia Asiæ, & in Cathagine Hispaniæ. Frutex est caule palmum alto, tenui, in quo foliola sunt quatuor, aut quinque, tenuia, veluti terra incisa, ad Gingidij modum: capita verò in summo habet quinque aut sex, rotunda, mollia: in quibus semen acerosum, gustanti acrius quàm sativum. Nascitur in locis editioribus. Bitur semen ad tormina & inflationes cum aqua: cum aceto verò singultus sedat: ad bestias venenum ejaculantes, & stomachi humiditatem cum vino. Tollit & suggillata commansum, & cum melle, aut uva passa inpositum. Inflammationes etiam testium sanat cum iidem inpositum. Est & alterum genus silvestris Cymini, si-

mile sativo, quod ex singulis floribus sublimia cornicula producit, in quibus est semen simile Nigellæ. Hoc potum ad serpentium morbus optimum auxiliium est. Opitulatur & urinæ stillicidio, & calculosis, & his qui sanguinis grumos mingunt. Sed his Apij semen servatum in super bibendum est.

Cuminum silvestre est præterve, quaternis aut *flin*. quinis foliis veluti ferratis, inquit Plinius. Et paulò post. Silvestre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad serpentes cum oleo, &c. Vide plura loco superiorititulo citato, de Cumino sativo veterum. Galenus silvestre Cuminum præterit, & etiam Aëcius & Paulus.

Primum silvestre Dioscoridis Cuminum Turnerus se videre non meminit. posterius putat se vidisse. Itali quidam censent Nigellam citrinam esse Cuminum silvestre. Alij putant Nigellastrum esse Cuminum silvestre alterum. Sed nec Nigella citrina, nec Nigellastrum esse potest. Cuminum silvestre, nisi Nigella Romana hortensis sit etiam Cuminum silvestre. Per similes enim sunt formâ foliorum, seminibus & odore. Cuminum alterum silvestre cornicula fert, in quibus semen, Nigella simile. Nigellæ genera habent quidem Cornicula, nullum tamen in iis semen, semen enim in medio capitulo continetur, tenuibus membranibus distinctum. Necesse ergo siue Nigellastrum, siue Nigella citrina esse Cuminum silvestre alterum. Assentitur Turnetus Gesnero, qui Consolidam regalem esse Cuminum silvestre alterum arbitratur, quæ opinio displicet. De *regala*. Cuminum silvestri primo odorato, globuloso nunc dicendum.

CVMINVM SILVESTRE PRIMVM valdè odoratum, globulosum.

VAtiè divari- *Diser.* catos ramos dodrantales, teretes habet, medullâ candidâ plenos: folia palmum longa, pinnata, Pimpinellæ sanguisorbæ foliis similia, foliola singularia, profundè serrata. extremis ramulis hærent glomerata capitula, è villosis candidis penicillis, quibus femina adhærent, congesta, quibus subjuncta sunt radiata foliola, profundè incisa & veluti spiræosa.

Matthian Dioscoran post. comm. cum mag. fig. item *Synon.* cepit. cum addit. Cam. figuram habet sic & descriptione, in qua flores non bene exprimentur. Is verò cum Dodonæo in fol. nominat Cuminum silvestre. Lugd. p. 677. Cuminum silv. Matthioli. Tab. Cuminum silv. eraticum. Castor. Cuminum silv. primum. Lob. in Adv. p. 330. Cuminum silvestre Dioscoridis, & ita etiam in Icon. p. 743. Pona. Cuminum silvestre primum Dioscoridis. Arg. Cuminum silvestre.

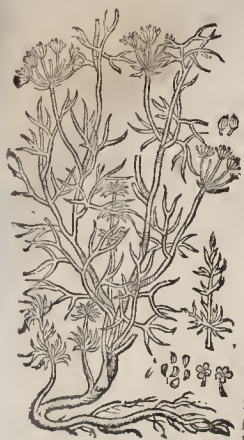
Et sanè Cyminum de quo agimus, melius placet pro Dioscoridis Cymino silv. primo, quàm Cuminum vulgare, quod silv. se suspicatus est Cæs.

An Cordo in Diosc. l. 2. c. 69. Cyminum silvestre, quod Haberfümmel à Germanis vocari ait, quo-

AMMI ODORE ORIGANI.

AMMI Creticum mihi ad cubiti altitudinem excrevit, caulibus pluribus, ramosis, nitidis, striatis, & geniculis nodosis: folia infima quiddē latiuscula, multitudine, ad Carinon nihil accedentia, superiora verò multò tenuius distantia, non minus ferè, quàm Chamæmeli; odore, si tetatur, admodum aromatico, Origani, sapore non dissimili: umbellæ frequentes flosculorum minutissimorum, albicantium, nec verò folis umbellis sunt subiecta tenuia folia, ut in Vitisaga, sed & umbellarum particularis singularibus: semen succedit Anisi facie, sed minus, insigniter aromaticum: radix crassiuscula tubest.

Crediderim loqui de hujus plantæ femine, Anguillaram epist. 7. dicentem. Anno 1549. Maurus quidam appulit ex Alexandria Venetias secum habens duos saccos seminis, quod pro Amomo vendere volebat, quod mihi exhibitum fuit, ut judicaret an Amomum n. esset, necne. Ego gustato eo, & ejus odore percipito, dixi non esse Amomum, sed Ammi. Quæ opinio cum ipso femine parâ fuit in Italia variis partibus. Vnde omnes reliquerunt Ammi M. Luca Ghini, & hoc omnes semper receperunt pro vero Ammi. Id autem mali est, quod non existimant, amplius adferri, quod non multum lucratus est mercator, qui emit, necis qui vendit. Hoc autem semen ex Alexandria allatum sapore & odore in omnibus respondet verbis Dioscoridis, exceptâ figurâ: non enim admodum simile est Cuminum. Sed Dioscorides capite de Petroselino dicit, semen ejus simile esse Ammi, cui respondet semen nostrum, & figurâ simile est Petroselino, quod in montibus nascitur, quod multò minus eo est, quod colitur. Planta, quæ verum nostrum Ammi fert, folia prima similia habet, foliis vulgaris Nigellæ, sed crassiora, deinde alia subtiliora & minorâ. Caulem fert cubitum altum, cui insidet umbella similis Dauco Cretico, cum flore pallido. Vbi decidere flores, relinquunt semen supra dictum odoratum & saporis Origani. Non provenit in Italia. nascitur quidem aliud simile sapore & odore: sed multò minus, quod etiam pro Ammi usurpari potest: quoddam aliud finitum hoc Ægyptio habere non poterimus, nisi alij fortè adferant.

Non displicet figurâ Cam. ad h. Matthioli germanicam & ad ep. p. 522. positâ, pro Ammi vero, non item pro Matthioli Ammi, quod à Cretico, seu vero dicitur. Matth. in comm. post. cum mag. fig. plantam nostram Ammi Alexandrii legitimi & veri titulo pingit. In edit. C. Bauh. vocatur Ammi peregrinum ex Alexandria apportatum, Arabicum, Ammi i. ponitur; fig. Ammi Cretica Lob. verum hoc Ammi misceatur meo judicio cum vulgari, & cum Matthioli Ammi, quæ pingebatur, quodq; tenuissimum est femine.

Cuminum laevi nomine describitur semen hoc à Cæs. Cuminum lativum, inquit, existimo semen quoddam ex gummi, quod ex Orientalibus adfertur, Amicos nuncupatum in officinis, acre & jucundum: sed

plantâ videtur et non sicut: & ex hoc genere illam esse putat, quæ fertur in Hispania, Vitisagâ vocatam.

Ammi Anomum habitum fuisse, sed falsò, Amatus quoq; novit. Ait enim in Diosc. enar. 68. Ammi, cujus gignendi casus, Ammeos est, semen album & exiguum est, quod Origani sapore & odorem habet, & nunc ex Alexandria adfertur, quod Amomum appellant, falsò tamen & corruptè, quum pro Ammi Ammomum pronuntiant. nâ Amomum, uti L. 15. H. n. g. dictum, botriosum, tanquam uva minuta est. Est enim semen Ammeos simile semini Anisi, quod ex Alexandria adfertur, sub nomine Amomi.

Turn. hoc intelligit per alterum illud genus, Amicos sc. quod verum esse ait, & nuper in Italia inventum, foliis multò minoribus, quàm ullum aliud, cujus semen adferre batur tunc Francofurtum venale sub nomine Amomi: quidam tamè verum Ammi appellant, potissimum materialiter, ut vocant, Norimbergenses. Gefch. vocat Ammi, Venetiis habitum ex Alexandria, nomine Amomi, Aniso simile, Amati Lusitani. Lob. adv. p. 323. Ammi ea Syria aut Creta. In observ. p. 414. & Icon. p. 75. Ammi Creticum Aromaticum. Lugd. Ammi Creticum aromaticum Lob. Tab. hist. Ammi; Creticum, seu Candiacum. Bauh. apud Matth. Ammi i. femine Apij: Ammi, Lac. Cast. Cam. Eid. B. pin. Ammi 2. femine apij: Ammi majoribus & serratis folis femine apij, Gefch. h.

Ammi plantam primò vidè allatam à fratre ex horro Bononiensi. Ex femine ab eo Neapoli misso provenit Montheig. in horto E. Cubi cubitalis factâ, copiam pluviarum perit, annua est: semen validi erat odoris & Origani. Hujus Ammi semen habui etiâ à Valer. Dourez, cū præessem Lugd. & Genevæ examini Theriacæ & Mithridatij, quod etiam in ea Theriaca impositum. Ammi semè, quod plusculis ab hinc annis captum fuit, devehit ex Syria aut Creta Venetias, hortu Apio par. sed flavu, gustu aromaticum servidum, Origanum præferens, saporis satum non victum, aut marcidum, delinquit nos, inquit Lob. & in eam suspitione cõjecit, quâ quidâ nos monuerat, fieri posse ad Theriaca Venetæ mysteria, ut hebraeus mago, Cretensiu & Syriacoru portuû telonarius, decoctione diluovè semina macerata merlerit: sicq; cõpedit causa cū pharmacop. Venetis nò parum gratia inierit.

Ammi legitimi semè quod ex Alexandria adfertur, misticè præstat ad mulierum sterilitatè. Nâ cõpertum esse scribit Matthiolus in edit. C. Bauh. feminis auxilio, plures prolificas effectas. Siquidem si propinetur manè atachina pòdere ex vino meraco, aut carnium jure in tenuè pulverè contritum, alternis diebus, tribus horis ante cibum, futurâ pollicetur prolè, sed oportet maritum cū uxore rē habere iis tantum diebus, in quibus illa semè nò biberit. Quod tamè diutius sumi nò debet, quæ quatuor, aut quinq; diebus, est enim ad sterilitatè præstantissimū auxiliu, & pluries expertu.

AMMI SEMINE TENUISSIMO & odoratissimo.

HERBA est pedalis, interdum bipedalis, caule tenui, fragili, sarnicilaceo, medullâ albâ pleno: folia prima longa, profundè undiq; incisa: superiora sarniculaceis aut anethinis similia, paulò tamen tenuiora. extremis ramulorū hærent umbellæ parvæ, inæquales, flosculis albis cõtexta: semen minimum odoratissimum, calido & acri gustu: radix parva, gracilis, lignosa, per ætatem in fibras diducta. sapore ferè Pastinacæ.

De Ammi hoc videntur hæc tradere Monachi in Mes. dist. i. cen. 27. Non est hodie quod sciamus in Italia, qui Amicos certi veram agnoscat plantam. Vnde varij pharmacopolæ variis pro eo utuntur plantarum similibus. Cerè verum Ammi non est cognitum in Italia, neq; est, quod multò pejus est, quæ

Amomum
falsò, Am.
ro.

Amicos
genus alie
rum, Turn.

Synoni

Locuti

Viver.
Sterilitat
mulierum.

Deser.

Amicos cer.

ta vera pl.
ta incogni.
ta in Ita.
lis

Ammi Monachorum Descriptio.

versis herbarum seminibus, non solum nobis, sed etiam Medicis pericoribus incognitis. Planta autem feminis, quo utimur, est exilibus foliis, tenerrimo ac minimo Fœniculo similibus. Hasta recta, duobus palmis ferè extollitur, gracilibus ramulis plena, in quorum summitatibus umbellulæ sunt breves, Dauco similes, multò tamen minores, in quibus flosculi albi, & semina minutissima insunt. Quorum odor Cumino sativo non ab similibus est: sapor autem non (ut ait Dioscorides) Origani (si tamen hoc quo utimur verum Origani est) sed dicti Cumini sativi, acutior tamen, & quasi ad Piperis gustum trahens. Sed plus de Cumino, quam de Piperis sapit. Dictam autem plantam cum semine, foliis & parva radice (quæ alba est & lignosa) ostendimus pluribus probatis Medicis, ac eruditionibus viris, à quibus omnibus valdè laudatum est tale semen, pro Ammi in confectionibus admittendum. Quod quidem semen plurimi credunt esse verum Ammi, quodq; quibuscumq; quotidie possimus ostendere: quoniam circa Româ, & pluribus aliis in locis provenit in inculto Solo, & juxta viarum semitas.

Ammi verum plurimum.

An Ammi perpusillum, Lob.

Icon.

An Ammi hoc intelligit Lobel. in Adv. p. 323. per Ammi illud, quod in Patavinis hortis coli, etiãq; non procul Ageno & Garumna in Aquitania se legitime refert, foliis & umbellis Davi Cretenfis, semine & radice hortensis Apij, neutiquam illis in Ammi femine viribus expectis præditum. Lob. fig. in Obs. p. 414. & Leon. p. 725. nomine Ammi perpusilli, non multum placet: sed nec ea quam nos habemus ex Fuchsianis quæ emendanda erat ad plantam; & flos & semè separatim ex Cam. ep. p. 522. pingèdum.

Ammi Matth.

Anguill. epist. 7. vocat Ammi aliud proveniens in Italia, cujus usum admittit pro vero Ammi. Non negarit Matthiolus Ammi in Italia nasci, etsi in officinis hætenus verum non repererit. Si quidem Anguillarius ex Patavio ad ipsum misit legitimum Ammi. Verum enim verò huic sanè illud non ad stipulari tradit, quo Monachi usi sunt, ut potè qui suum Ammi (hoc est nostrum) nullo Origani sapore commendari fatentur. Ait præterea Matthiolus in com. cum mag. fig. Non propterea dicam, non nasci Ammi in Italia, quum verum in officinis non reperiat, nuper mihi missum, in quo aliqua nota à Dioscoride descripta, quamvis sapor Origani nota manifesta, ut in eo quod nunc adfertur ex Alexandria legitimum & verum, cum quo non conferendum Italicum, quod adfertur ex Apulia minimum pauci vigoris si saltem vocandum Ammi. In editione C. Bauh. addit. Quod mihi Anguillarius, cui se mitti fœniculæcum, foliis agrestis Pastinacæ, semine in umbellis exli & Cumino minore, Oroganum re-

Legitimum ex Alexandria adfertur.

quærat agnoscere. Omnes enim accipiunt, quod primum ad manum venit. Emunt & vendunt, sed quid emant, quid vendant, ignorant. Pro Ammi autem confitemur, nos ambigere, an verum sit quod utimur. Attamè valde approximatur Dioscoridis & aliorum descriptionibus. Vnde malumus (usque dum habeatur cognitio veri Ammeos) uti eo, quam tot diversis herbarum seminibus, non solum nobis, sed etiam Medicis pericoribus incognitis. Planta autem feminis, quo utimur, est exilibus foliis, tenerrimo ac minimo Fœniculo similibus. Hasta recta, duobus palmis ferè extollitur, gracilibus ramulis plena, in quorum summitatibus umbellulæ sunt breves, Dauco similes, multò tamen minores, in quibus flosculi albi, & semina minutissima insunt. Quorum odor Cumino sativo non ab similibus est: sapor autem non (ut ait Dioscorides) Origani (si tamen hoc quo utimur verum Origani est) sed dicti Cumini sativi, acutior tamen, & quasi ad Piperis gustum trahens. Sed plus de Cumino, quam de Piperis sapit. Dictam autem plantam cum semine, foliis & parva radice (quæ alba est & lignosa) ostendimus pluribus probatis Medicis, ac eruditionibus viris, à quibus omnibus valdè laudatum est tale semen, pro Ammi in confectionibus admittendum. Quod quidem semen plurimi credunt esse verum Ammi, quodq; quibuscumq; quotidie possimus ostendere: quoniam circa Româ, & pluribus aliis in locis provenit in inculto Solo, & juxta viarum semitas.

Ammi illud, quod in Patavinis hortis coli, etiãq; non procul Ageno & Garumna in Aquitania se legitime refert, foliis & umbellis Davi Cretenfis, semine & radice hortensis Apij, neutiquam illis in Ammi femine viribus expectis præditum. Lob. fig. in Obs. p. 414. & Leon. p. 725. nomine Ammi perpusilli, non multum placet: sed nec ea quam nos habemus ex Fuchsianis quæ emendanda erat ad plantam; & flos & semè separatim ex Cam. ep. p. 522. pingèdum. Anguill. epist. 7. vocat Ammi aliud proveniens in Italia, cujus usum admittit pro vero Ammi. Non negarit Matthiolus Ammi in Italia nasci, etsi in officinis hætenus verum non repererit. Si quidem Anguillarius ex Patavio ad ipsum misit legitimum Ammi. Verum enim verò huic sanè illud non ad stipulari tradit, quo Monachi usi sunt, ut potè qui suum Ammi (hoc est nostrum) nullo Origani sapore commendari fatentur. Ait præterea Matthiolus in com. cum mag. fig. Non propterea dicam, non nasci Ammi in Italia, quum verum in officinis non reperiat, nuper mihi missum, in quo aliqua nota à Dioscoride descripta, quamvis sapor Origani nota manifesta, ut in eo quod nunc adfertur ex Alexandria legitimum & verum, cum quo non conferendum Italicum, quod adfertur ex Apulia minimum pauci vigoris si saltem vocandum Ammi. In editione C. Bauh. addit. Quod mihi Anguillarius, cui se mitti fœniculæcum, foliis agrestis Pastinacæ, semine in umbellis exli & Cumino minore, Oroganum re-

quærat agnoscere. Omnes enim accipiunt, quod primum ad manum venit. Emunt & vendunt, sed quid emant, quid vendant, ignorant. Pro Ammi autem confitemur, nos ambigere, an verum sit quod utimur. Attamè valde approximatur Dioscoridis & aliorum descriptionibus. Vnde malumus (usque dum habeatur cognitio veri Ammeos) uti eo, quam tot diversis herbarum seminibus, non solum nobis, sed etiam Medicis pericoribus incognitis. Planta autem feminis, quo utimur, est exilibus foliis, tenerrimo ac minimo Fœniculo similibus. Hasta recta, duobus palmis ferè extollitur, gracilibus ramulis plena, in quorum summitatibus umbellulæ sunt breves, Dauco similes, multò tamen minores, in quibus flosculi albi, & semina minutissima insunt. Quorum odor Cumino sativo non ab similibus est: sapor autem non (ut ait Dioscorides) Origani (si tamen hoc quo utimur verum Origani est) sed dicti Cumini sativi, acutior tamen, & quasi ad Piperis gustum trahens. Sed plus de Cumino, quam de Piperis sapit. Dictam autem plantam cum semine, foliis & parva radice (quæ alba est & lignosa) ostendimus pluribus probatis Medicis, ac eruditionibus viris, à quibus omnibus valdè laudatum est tale semen, pro Ammi in confectionibus admittendum. Quod quidem semen plurimi credunt esse verum Ammi, quodq; quibuscumq; quotidie possimus ostendere: quoniam circa Româ, & pluribus aliis in locis provenit in inculto Solo, & juxta viarum semitas.

Ammi illud, quod in Patavinis hortis coli, etiãq; non procul Ageno & Garumna in Aquitania se legitime refert, foliis & umbellis Davi Cretenfis, semine & radice hortensis Apij, neutiquam illis in Ammi femine viribus expectis præditum. Lob. fig. in Obs. p. 414. & Leon. p. 725. nomine Ammi perpusilli, non multum placet: sed nec ea quam nos habemus ex Fuchsianis quæ emendanda erat ad plantam; & flos & semè separatim ex Cam. ep. p. 522. pingèdum. Anguill. epist. 7. vocat Ammi aliud proveniens in Italia, cujus usum admittit pro vero Ammi. Non negarit Matthiolus Ammi in Italia nasci, etsi in officinis hætenus verum non repererit. Si quidem Anguillarius ex Patavio ad ipsum misit legitimum Ammi. Verum enim verò huic sanè illud non ad stipulari tradit, quo Monachi usi sunt, ut potè qui suum Ammi (hoc est nostrum) nullo Origani sapore commendari fatentur. Ait præterea Matthiolus in com. cum mag. fig. Non propterea dicam, non nasci Ammi in Italia, quum verum in officinis non reperiat, nuper mihi missum, in quo aliqua nota à Dioscoride descripta, quamvis sapor Origani nota manifesta, ut in eo quod nunc adfertur ex Alexandria legitimum & verum, cum quo non conferendum Italicum, quod adfertur ex Apulia minimum pauci vigoris si saltem vocandum Ammi. In editione C. Bauh. addit. Quod mihi Anguillarius, cui se mitti fœniculæcum, foliis agrestis Pastinacæ, semine in umbellis exli & Cumino minore, Oroganum re-

Matth.

Ammi nach. idem. Ammi. Matth.

C. Bauh. error.

Ammi. Sum. C. B. J.

Ammi. nuda.

C. B. J.

Ammi. 59.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Ammi. 66.

Monthalgardi in horto E.C. & meofatum florebat Augulto, femine quotannis se renovans: narravit mihi quidam Ruzotomus, qui feminis magnam habebat copiam, abundare in Apulia. Solum requirit bene iteroratum, Soli expofitum.

Videtur nobis Ruellius confundere cum vulgari Ammi, Sifonis semen, quod a quibusdam Ammi existimatur. Notum, inquit, officinis semen, Ameos nomine, quod Romanis Cuminum Alexandrinum dicitur. Quidam Æthiopicum Cuminum id esse putant, abj Regium Cuminum appellant. plerique in totum alietius naturæ existimant Æthiopicum Cuminum ab eo, quod vocatur Ammi, exilus multò quàm Cuminum, gustuque Origani.

*Ruell foris
Sifon con-
fundit cum
ammi.*

AMMI VVLGARE MAIVS, LA-
toribus foliis, femine minùs odorato.

Ammi Cretico, & Ammi femine tenuissimo majus est, caule crassiore, striato, foliis latiusculis, oblongis, crenatis, multifidis, ad Podagratiæ folia quadrantenus accedentibus, quibus tamen multò minor sunt superiora, in plures lacinias divisa. umbellæ inæqualibus contextæ sunt muscariis flosculorum alborum amplissimæ, longis pediculis, ad quorum coitum

folia circumjecta sunt longa, in tenues, lori instar lacinias dillecta: semen majus, ignavius, quàm in Cretico & tenuifol: radix gracilis, inutis.

Cæsalpini Caulalidem (de qua l.7.c.19. sequentibus egit) diceremus esse eandem, cum Ammi hoc: quia autem notæ quadam repugnare videntur, illud asserere non audeamus. Caulalis, inquit, ubique in arvis nascitur, similis Dauco campestris, sed foliis variè divisis, ut in Coriandro: nam prope radicem fætiones longæ sunt, ac subrotundæ laviter in ambitu serratæ, ac leves: procedente tempore cum caulalescitur, folia tenuis & inæqualiter scinduntur, & tandem redduntur Dauco campestris similia, subcandida & subhirsuta, rariora quàm Dauci: caulis candidus, ab imo ramofus, cubitalis & amplior: umbellas fert capillaceas, tactu aspero, quæ nequaquam clauduntur, ut in Dauco: flosculi candidi: semina parva ferè, ut Ammi idcirco parva Amme hodie à plurimis accipitur, sed pauca inest acredo, cum aliqua amavitudine, non in suavi: radix candida est, ramosa & parva, gustui non ingrata, eoquid ut in cibis ut Pastinaca silvestris. Dioscorides de Caucais inquit, ab aliis silvestrem Dauco vocari: Plinius edii & Caucalem Fœniculo similè. Theophr. Daucū recenset inter olera: Pes gallinaceus vertitur à Theodoro.

An de hoc loquitur Matthiolus, cum ait. Quamquam varia, ac diversæ semina viderim, quæ legitimum Ammi mentuntur, nullum tamen ex iis hæcenus sese mihi obtulit, quod animè ad credendum alliceret, verum Ammi ex Alexandria Egypti ad nos deferri. Quod Ameos nomine in officinis passim habetur, cum probavissimè, Plin. teste, Cumino sit candidus, id nigricat, adeoq; vulgari Petrofelinis semen amulatur, ut visu ab eo dignosci minimè possit, sed in hoc gustu consilere oportet. Nà cum haud leviter sit acre, facultatis discrimè gustu facillè deprehenditur. Præterea cum hoc nullum Origani sapore gustui representet, quæ tamen referri verè Ammi Dioscorides est autem, adhuc claris sit, id non esse legitimum. Veruntamen contrarium sensisse videtur Ruellius: qui ppe qui minùs fortassè accuratè ea examinaverit, quæ de Ammi Hippocratis testimonio, scriptis tradidit Plinius, de quibus ante.

Tom. II I.

De Ammi (ita namq; inscribit præsentem nostram plantam) hæc habet l.2.c.18. Tragus. Sæpenuero equidem in hortis meis semen Ammi exiguum ferevi, sed nunquam in his florem protulit, nisi an. 53. 6. quo hæc scribo. Ac animadverti semen Ammi in fine Aprilis mensis terræ mandandum, quam requirit Soli expofitam & apricam. Erumpit autem primo exortu binis exiguis & acutis foliis, veluti Petrofelinum vulgare, post quæ alia subsequuntur, sabinde auctiora & latiora, quorum nonnulla Fœniculi equini, aut Levistici quaticis foliis similia apparent. quamprimum in rotundos, concavos, geniculatos, & furculosos caules assurgit, in sagittis magnas & perelegantes, candidoque flore refertas umbellas, Aniso ferè aut Coriandro similes, Julio mense gerentes. Semen exiguum albicansq; Autumno appertente cum Fœniculo maturatur, gustu fervidum & acre. Planta est aliofola, seu æstiva, ut quæ quotannis semine feri necesse habeat, nam postquæ defloruit, semenq; maturavit, totà suâ substantiâ, caulis, radix & folia pereunt. Proceritatem viri nonnunquam adipiscitur, multis ramulis & adnascentis brachiatur, radicem habet rectam, candidam & lignosam.

*Ammi
Trag.*

*Semen in
fine Apr. l. 6
terra man-
dandum.*

Hippocrates Ammi Cuminum regium appellavit, quod germanicè Seren [fricè melius Bönig] Bümml interpretari licet. Egypto olim familiare fuit, pari enim compingebatur, sicut apud nos Caros. Hoc pasto usurpatum tormina & inflationes ventris sedandi vi pollere traditur. Dioscoridi *Ammi* unum Alexandrinum, Cuminum Æthiopicum (ger. Nos renfümel) nominatur. Recentiores & officinæ Ammi & Ammeos vocant, Germani Zimney. Ammi Serapionis c. 287. Nanchach, Anazie & Pomum athenion. De Ammi vide Gal. simpl. c. Avic. l. c. 67.

*Cuminum
regium,
Hipp.*

*Ammi Dio-
scor.*

Ammi peregrinum nobis semen est (inquit Cord. in Diosc.) & interdum ejus loco Petrofelinis semen Materialista pharmacopolis vendunt. Sevi aliquoties mihi missum recens Ameos semen, & nostrum caelum minime respuit, habetque mediam inter Apium, & fativum Petrofelinum figuram. In hist. Ammi de scribit, eique Gesnerus figuram Tragi addit.

*Ammi Cor-
do peregr-
inum.*

Ameos officinarum, juxta Dodoræi opinionem, verum Ammi Dioscoridis est. is verò id describit & depingit in hist. gall. nomine Ammi communis: In fol. lat. Ammi vulgaris, latioris folij, quod majus ait.

*Ammi com-
mune, Dod.*

Turnerus quidem Ammi veterum esse negat, sed ejus loco hoc nos uti posse admittit. Ammi, inquit, Græcis & Latinis, quo nomine & Angl. potest appellari. Officinæ Ameos nominant in pignèdi casu. Herba Ammi in omnibus hodie officinis usitata, caule est longo, viridi, circa summitatem ramofa: foliis longis, tenuibus, crenatis: flore albo in umbellis Anethis, semine parvo, amaro, calido. Etsi pro Ammi possit substitui, sitq; ejus species quadam, provenit tamè in Italia genus quoddam nobilius, q; vidit: Cuius si copia esset, ejus usû, relicto hoc vulgari, cõsulerè. Nò enim invenio in vulgari calorè illi & siccitatem in tertio excessu, quæ requirit Galenus. Quamquam inter cùm nò est contemnendum vulgare hoc Ammi.

*Negat Am-
mi Gesnerus
Tarr.*

*Ammi spe-
cies quædam
melior an
Sifon?*

Ammi vulgare (ut pulchrè notat Cam. h.) à Trago & pleriq; depictum, interdum longè alia folia proferre conspicitur, pluribus nimirum incisuris prædita, & nonnihil crassa, ut penitus diversa planta videri queat. Ammi enim vulgatum, si in aspectis ac

*Ammi vidi
pro-gare, Cam.*

aridis locis, quales ut plurimum in Apulia conspiciuntur, inveniuntur, dextrantali longitudine videntur, ut testatur Marantha: in pinguiori vero Solo, sic quicubitarum aequat, exceditque.

Ammi Scutum esse negatur.

Licet autem reperiantur, qui vulgari hoc Ammi, veri loco utantur, non desunt tamen, ut Monachi in Mesdift. l. cens. 27. qui non recipiunt vulgare Ammi. Et sane expendendum est pharmacopolis an usuale hoc veri notas exhibeat. Cionemburgis de composmed. l. 1. ait se haecenas ejusmodi notas non comprehendisse, ideoque genuinum esse inficiatur, & merito.

Synon.

Fuchsius porro descriptam à nobis plantam vocat Ammi, quo utulo etiam pingit. sic vocat & Lon. & Gesn. col. Dod gall. Ammi commune; latan fol. Ammi vulgare. Lob. adv. p. 21. in obl. p. 45. (hic quærit, An Bubonium Hippocratis in morb. muliebr. Guiland. in l. p. 720. A uni vulgatius Lug. p. 695. Ammi Fuchsi). Ger. Ammi vulgare, Bischofs weede. H. Luf. Ammi Fuchsi & Tragi, Ammi vulgare. Tab. Amniosehnun. Bubonium Hippocratis, Amm

An Bubonium Hippocratis

C Bauhini multiplex lapsus.

myepecthn: Ammium adulterinum. Bauh. apud Matth. confundit Ammi vulgare cum Cretico. Ammi, inquit, triplex habetur, majus, alterum semine Apij, & tertium foliis Fœniculi. I. Ammi semine apij, Ammi Matthioli Ang. Lac. Cast. Lug. Ammi majoribus & ferratis foliis, Gesn. h. Ammi Creticum aromaticum Lob. Ammum 3. Creticum Tab. Cuminum sativum Cæsalpini fortè. Confundit inquam C. B. Ammi vulgare cum Cretico. Matthiolus non loquitur de Ammi majoribus foliis, nisi intelligat id, sicut officinarum Ammi: Anguillara non loquitur de hoc Ammi, nisi id intelligat per Ammi Ghini. Ammi Creticum Lob. Tab. & Cuminum sativum Cæsalpini est alia planta. Aliatenh Lacurz & Castoris. Et hæc monemus, ut si post hæc de platis scribat, confusionem suam agnoscat & emendet. Qui verò possibile est tantum virum tam graviter lapsum.

C. B. excus.

Num bonus aliquando dormitat Homerus: An huc errorem ex inanimadvertione, aut aliorum potius culpa irrepisse, vel ex eo cõjectari licet, quòd monitus in pin. lubens sententiam mutavit Ammi. majus (inquit) est Ammi Brunf. Trag. Turn. Cord. in Diosc. & hist. Ges. h. Lon. & Lugd. Ammi commune sive vulgare, Dod. Cam. Ger. Ammi vulgatius, Lob. Amniosehnun, Taber. Bubonium H. pp. quorundum; Bupleuron Plini; aliorum. Variat folis plurimum in cæcis & non nihil crispis.

Bupleuron Pliny Schvöene. videtur.

Ammi vulgatius, amarum est semen, & gustu ferret, ut tradit Schvv. Sed fallitur, si gustus ejus non depravatus sit, aut eum penitus amiserit. Iudicent, hoc qui semen haberent, an tali sit sapore.

Troes cum scopore.

An Corn. in Diosc. notum vulgò semen Ammi, officinis Ameos corruptè vocatum, Germ. Animey samten, i. e. semen Ameos.

Ammi vulgare, foliis, caulibus & umbellulis maius Ammi Cretico, & Ammi cum minore semine, nec coita odorato, habebat Fuchius Tubingæ in horto, cum in si conviverem, vocabaturque Ammi majus cujus faciebat & alteram speciem, quam vocabat Ammi meidum tenuioribus folis. Sed hæc fortassis à cultura varietas. Basileæ vidi in hortis florens mensibus Septembri & Octobri. Lugduri sponte, proveniens in horto meo, florere Junio. Montbelgardi in horto E. C. florens etiam Julio ac aliis mensibus, semine deciduo se propagans. urde annua est planta. Tragus, Fuchl. & Dodonæus hanc in Germania tantum latam in hortis provenire ferunt, facile tamen & magnâ copia, sic ut deinceps vix extirpari queat. Augusto mensis floret, ac deinceps ubi desloruit, semen abundè producit.

In Germania statim tantum proventus.

BVNIVM VETERIBVS. CAP. XVII.

Bvniõ [βύβιον] caulem producit quadrangularem, prolixum, crassitudine digitali: folia verò [αὐτὸς τῶν πικρῶν, & radici proxima, D. id.] similia Apio [οὐλίβιον] sed multò tenuiora, ad Coriandri folia accedentia [τὰ τῶν κοριάνδων, Cod. Bas. τὰ τῶν κοριάνδων ἡ κοριάνδων, vet. Lat. τὸ ἀπυ.] florem Anethi: semen odoratum, Hyosciami semine minus. Ciet id urinas, exalfacit, & secundas evocat. Spleni, renibus & vesicæ utile. Cæteriñ feminis tam humidis, quàm siccis: itémque succi ab eo unà cum radicibus, caulibus ac foliis expressi usus est ex aqua mulla. Bunion inter rejectanea Dioscorides, alij Aton, alij Actinen, alij Anemosphoron, Prophetæ Paracry, Ægyptij Eixoen, Romani Scopam regiam vocant; Aphri Zigar, alij Themplo. Vinum Bunites fieri, si Bunij contusit drachmæ duæ in quatuor musti hemis mittantur, autor est Dioscorides. Commodum esse stomachicis & fatigatis ex armorum pugna, aut equitatione multajam prodidit.

Meminit hujus Plinius l. 20. c. 4. Naporum, inquit, Napudus differens & in Medicina Græci servant. Angulosi foliorum caulibus florentis, quod Bunion vocant, purgationibus femininarum, & vesicæ & urinæ utile decoctum, potum ex aqua mulla, vel succi drachma. Semen dylenitericis tostum, tritumque in aqua calida, è cyathis quatuor. Sed urinam inhibet, si non Lini semen unà bibatur. Alterum genus Buniana appellatur, &c.

Bunion, quod aliquos Arction vocare scribit Galenus, ex calcificationibus esse ait in tantum, ut & urinam ciat, & menses ducat.

Bunion sunt qui Aron dicant, ut videre est apud Marcellum, sunt item qui Arction, &c. Alterum & primum in divisione Naporum genus Bunion hoc facit Dioscorides, ait item Marcellus: describiturq; à cunctis isdem notis & viribus. Non tamen in fanitatis usu receptum, ut aliterum illud est. Quod feminino genere Buniana Græci vocant, secundo volumine à Rapis statim, quasi ejusdem cõ illis generis à Diosc. tractatum. Vtriq; radix crassior est cõtra quam in Rapis acuminata longitudinis: hinc etiam exilior, quàm Buniana & minor. Nomen ambobus factum aliqui tradiderunt ἀπὸ τῶν βύβιον. Vocant autem Græci inter alia Bunos, tumentia & que in amplitudinem creverunt, quæ Naporum radicis forma est. Cur autem in Dioscoride legatur Scopam regiam Bunion à Romaris dici, ignoramus nobis est. Nihil enim habet planta hæc quod scopis cogruat: non surculosam naturam, non utum, non folia, non aliud quidpiam quod scoparum ratione indicet aliquam. Ignota alia appellationes etiam. Sola Arction ex similitudine facta est: quam nos Æginetæ auctoritate ir stauravimus. Non legitur in Barban editione hoc caput: nec nos scimus, rel cõmme à librariis imprudenter in exhibendo fuerit: an potius quia de Napis à Diosc. securò libro ad eum fuerat, ratus abindare, volens ipse & prudens id reponere. Siquidem in Corollario etiam nihil actum de Bunio ab eodem est. Verum tamen auctoibus Græcis omnibus recipiendum, & cõ cæteris vertendum fuerat. Qui enim de Pseudo-Bunio, i. e. falsa & mœtete Bunio, agi mox poterat, nisi de vero Bunio actum prius fuisset? Verè enim alicujus oportet falsâ & mœtete in platis esse.

Arction quorundam Galeni

Buniana Aron.

Buniana minus nere.

Nomen de raris

Scopar non app. Lundæ.

Caput de Bunio legitur.

PSEUDO-BVNION VETERIBVS. CAP. XVIII.

Pseudo-Bunio parvus frutex [βουβιον] est palmi altitudine in Creta, folia, ramulq; habet Bunio similia

fimilia [Apio, ver. cod.] acris gustu. Quaterni ejus ramulæ aqua bibiti, tormina, stranguriam, laterisq; dolorem sanant: discutiunt & strumas, si cum sale & vino tepentes imponantur. Romani pariter & Græci Pseudobunion vocant.

Pseudobunion, ut refert Plin. l. 24. c. 16. Napi folia habet, fruticans palmi altitudine, laudatissimâ in Creta. contra tormina atque stranguriam, laterum, præcordiorumque dolores bibuntur rami ejus qui nî feniv. Pseudobunion, auctore Galeno, similiter ut ipsum Bunium, calidum est.

Quale Pseudobunion sit, præter Dioscoridem, Plinium, cunctosque alios, qui omnes Napi similem tradiderunt, nomen ipsum etiam indicat. Neque enim mentiri verum Bunion, nec fallere carpentes posset, nisi similis illi esset. Eâq; similitudine fallens, falsum, & mendax Bunion à Græcis dictum est. Monere aliud legentes in eo non oportet. Peregri-
grina enim Italiæ herba est, & ex Creta repetenda, inquit Marcellus.

BUNION ET PSEUDOBNION in genere.

IGNOTUM hodie utrumq; Bunion, tum verum, tum falsum ait Cornarius. Vulnerariam præterea herbam esse negat: siquidem iis viribus nõ sit prædita, quas Gal. Bunio attribuat, velut quidam opinati sũt. Idem Pliniũ Bunion cũ Buniade cõfundere scribit.

Monet auctor Lugdunensis, in quibusdam etiam veteribus græcis Dioscoridis exemplaribus l. 2. c. de Lampsanâ; caput de Bunio non rectè sub dictum fuisse à descriptore, no minum *Βουνιαδ. G.*, i. e. Napi, & *Βουνιαδ. G.* similitudine decepto, cum re ipsâ diversissimæ sint plantæ. Nam præterquam quod absurdum fuerit ejusdem plantæ historiam diversis libris à Dioscoride conscribi, certè Raporum, Raphani, Napurum, & cæterorum id genus olerum descriptio, & natura à Bunio & Pseudobunio herbis insigniter medicatis omnino diffidet, nec rectè conjugeri potest. Quare ex vetustiorum etiam codicium fide, rectè Bunij & Pseudobunij historia in librum quartum rejecta est. Eadem nominum affinitas multis etiam doctis herbariis, erroris causa fuit: primum Plinio, qui Bunium Napi genus fecit. Deinde Ruellio, qui capite de Pseudobunio *Βουνιαδ. G.*, folia Napi convertit: item Orbasij interpretem, qui *Βουνιαδ. G.* Napum interpretatus est. Huc etiam impiegit Matthiolus, Bunium Napum silvestrem vocans, cum Napum silvestris Banius sit, non Bunion. At *Βουνιαδ. G.* neque *Βουνιαδ. G.* est, neque eadem figurâ, neque itidem viribus, aut classe cum Buniade. Est præterea observandum, nec in exemplaribus græcis, nec in Orbasio in Bunij caule ramulos minutis foliis ac floribus scætere: itè folia Apio quidem similia legi, sed non proximè radicem. Quare necesse est, aut verba hæc redidare, aut Ruellium alio exemplari, quam vulgato usum.

Bunium non aliud agnoscit nomen, quod sciam, nec apud Græcos, Latinos, Germanos, aut Anglos: nusquam enim mihi (Turneri verba sunt) in Anglia, aut Germania conspectum, tantumque in Italia Bononiæ vidi. Vocetur tamen, ne anonymos sit, *vilbe Parsely* aut *Square Parsely*: à similitudine cum Apio. Matthiolus aut. Bunium in Hetruria vocari Napum silvestrem, nusquam tamen describit, nec pingit, quod tamen facturum eum fuisse puto, si ei notum fuisset. Mitum est rusticis in Hetruria tam bene notam plantam, vocariq; ab iis Napum silvestrem, cum Napis satis us (unde illi nomen mutantur) nihil peritius habeat simile cum Apij aut Coriandri foliis, nec flores habeat Anethi, nec femina Hyofciamii. Præceptor meus Bononiæ Lucas
Tom. III.

Ghinus hæc plantam me docuit, portionemq; communicavit, quam etiam nunc possum demonstrare. Cũ in Bunium Dioscoridi dicatur Bunion, eidemq; Napis vocetur Bunias, de que his agit duobus diversis capitibus, differentesq; faciat plantas, alteriq; tribuat folia Apij, aut Coriandri; alteri longè alia: si melior auctor sit Dioscorides quam Plinius, illum potius Buniadem à Bunio disti-
guentem, quam hunc sequendum censeo, aut Matthiolum etiam, qui unâ cum Plinio utramque confundit plantam, ex duabus unam faciens, quæ tã longè descriptione, figurâ & formâ inter se differunt. Nominum fortè similitudo Plinio imposuit, ut has conjungeret, aliâ formâ & viribus longè diversissimas.

BVNIVM DALECHAMPPII.

LOCIS saxosis, a-
Lspecis, & à Sole illustratis Bunium Dalechampi provenit, radice candidâ, furculosâ, odoratâ, festucis in summo villosâ, foliis proximè radicem tam facie similibus Apio hortenſi, ut spectantes fallant, tenuioribus ad Coriandri folia accedentibus, caule quadrato, procero, minimi digiti crassitudine, flore umbellâque Anethi, semine odorato, quam in Hyofciamio minore.

Pingit hoc Bunium Dalechampi Lug. p. 772. verumque Bunium Dioscoridis, Plini, & Galeni facit. Sed descriptio Dalechampi nimis jejunâ & potissimum ex Dioscoride transcripta: regio ubi observata, erat annotanda. Scirpium periti investigent quam plantâ intellexerit Dalech. in Icone non est radix in summo villosa, ut in descriptione traditur.

Bauh. phyt. vocat Daucum 8. (n. pin.) & Daucum Petroselinij, vel Coriandri folio, Bunium Dalechampi, quem multum convenire ait cum Dauco 7. five campestri Apij folio [hunc nos Saxifragiam hircinam mediam credimus.] Verum in illo semen dicit, ut Anethi oblongum, in hoc Hyofciamio minus, ut in Bunio Dioscorides requirat. Ego non invenio Dalechampi dicere semen ut Anethi, sed femine minuto: Icon parum habet similitudinis.

BVLBOCASTANVM TRALLIANO. CAP. XIX.

ALEXANDER Trallianus empyematicis videtur Eryman. rationem præscribens, inter alia meminit Bulbos Castaneas, quam sic dictam retur, quod figurâ radicis bulbos sapore gustiq; Castaneas scitè exprimat. Verum Goupylus vocem hanc depravatam fuisse à descriptonibus annotavit, quod Castaneæ neque ex Bulborum genere sint, neque Bulbis similem quam habeant, ex Glandium enim genere sunt, ex quo conjicit veterem scripturam fuisse *Bulbos Castaneas*. Sed cum natura plantas proferat habitu & figurâ radicis bulbos, sapore gustiq; Castaneas scitè exprimentes, adhuc non video, cur Tralliani lectio sit immutanda.

Sexu. Et hinc Dalechampius proponit Bulbocastana, sexu discreta, unum mas, quod alij Bunium Dioscoridis faciunt, & nos Bulbocastanum inscribimus. Alterum femina, quod Oenanthen aquaticam cognominamus.

Habet & Camer. de hort. Bulbocastanum conio-phyllon, quod Cicutariam bulbosam odoratam vocamus.

Ornithogalum Ruell. Dod. de florib. c. 57. ait Ornithogalum Ruellij descriptum l. 2. c. 77. Bulbocastanum quoddam esse videri, & non Ornithogalum.

Bulbina. Bulbina quibusdam neotericis, teste Dodonæo, de suo Bunio dicitur, quod est Bulbocastanon. De Bulbina dictum H. n. g. l. 19.

Guilandinus non probat Andernacum & ante ipsam Goupylum (quos sequitur Matthiolus, ut prolixius videre est. l. 7. H. n. g.) pro Bulbocastanon, Balanocastanon (Castanearum glandes) substituentes, quod empyematicis nullam utilitatem afferre possint.

Trasi. Bulbocastanum dici de Trasi, patet H. n. g. l. 18. c. de Trasi.

Cyclamini non sine errore. Errant Angli multi, qui Cyclamini loco, Bulbocastanum sumunt, quod neque viribus, neque facie respondet Cyclamini descriptioni.

BULBOCASTANVM.

Deser.

Radix bulbosa, primo ortu Ervi magnitudine & rotunditate, interdum pyriformis, fibras tum ab imo, tum à lateribus promens capillares, alba, solida gustu subdulci, grato, folia profert bina, virore splendentia, sesquipedalia longa, vix dimidium culmum lata, sapore ferè Petrofelini, sed multum ignaviores, quæ postea variè dissecantur, ad eò Apii hortensis folia, mentientia, ut distictè ab exercitatis etiam, nisi deesset saporis fervor, interno sci possint. At adultiori radix in insignem augetur molem Iuglandis magnæ, inæqualiter tuberosa, membrat à nigra contecta: folia verò ex pediculis palmaribus & sesqui palmaribus purpurascens etiamnum tenuius dissecantur, ut Rutæ ferè prætenfis tenuifolia, pingua, crassa, caulis, in ramos aliquot divisus: umbellæ satis magnæ: flores albi: semen tenue, longiusculum, nigrum, sapore aromatico, & acro.

Guilandinus vocabat eum Patavij essem Bulbocastanum. D. Cortusius speciem Oenantes faciebat. Insignis Medicus Petrus Turnerus, cum apud nos esset, dicebat patrem vocasse Apion. Is verò part. 1. appellat Apion, vel Chamabalanon, quod à Theophrasto Ichas, Lat. Gaza interpretate Caryca, Anglis Erdnus, vel Erdnus dicitur.

Synon. Oenantes species.

Chamabalanon.

Agriocastanum.

De hoc potè loquitur Guill. in epist. ad Gesn. inter epist. Matth. l. 2. *βουλβοκαστανου* Tralliani l. 7. *βουλβοκαστανου* herbam interpretor, cuius femina ad te misit. in Græcia Chia *αγορικαστανου* as, Bizantini *αγορικαστανου*, Rhodij *βουλβοκαστανου* appellant. Adhupulatur meæ sententiæ, aut ego potius suæ Fallopius.

Guilandinum, quod novam improbat Trallianilectionem, hallucinari scribit Matthiolus, nec ullo pacto censendum putat loquutum Alexandrum, de Bulbocastaneo Guilandini, cum nullus habeatur inter antiquos, nec inter recentiores Græcos, qui usquam Bulbocastanei meminerit. Miratur Gesnerum concessisse Guilandino radicem illam missam esse Tralliani Bulbocastanon. In hist. germ. præfens planta ab ipso Oenanthe inscribitur, quod figuram, quam ponit melius cum Oenanthe, quam Filipendula convenire tradit, ac propterea Oenanthem constanter, sed pertinaciter existimat. In post. com. cum mag. fig. Oenanthem priam fecit, quam Cortusium sibi misisse fatetur, quàmque pluribus notis genuinam Dioscoridis Oenanthem referre etiam adhuc alicui. In Compend. p. 545. ait. Si Oenanthæ huic caules inessent crassi, assererem proculdè legitimam esse Oenanthem. Matthiolo autem non bene notam plantam esse, cuius figuram ponit, satis constat ex eo, quod non describit: si quis etiam consideret quibus rationibus motus Matthiolus, neget Filipendulam esse Oenanthem, iisdem & hanc rejiciet: ubi enim folia Pastinacæ & semen Atriplicis.

De Bulbocastano (ita namque in append. horti, & de hort. ubi & Bunium Dodonæi nominat) Gesnerus Guilandinum planè subscribit. In eo enim quod dubitavit an Mamiras Pauli fortè esset, planè ipsi satisfactum est, & plantas diversas esse agnoscit, & asserunt à Guilandino veram lectionem Tralliani, & rem ipsam quoque demonstratam assentitur: sed quæ de facultatibus scribit Guill. non satis assentitur: siquidem Trallianus non quibusvis purulentis usum commendat.

Dod. gall. *βουνιον* dicitur, latinè Bunium. perhibet autem quibusdam Aton, Atime, Anemoliphoron, Galeno etiam Archum, in Zelandia Cleyn Erdnootre dici, & Neotericis, non sine tamen ingenti errore Apion, alius Bulbinam, quibusdam etiam Meum. Idem de Florib. c. 55. Bulbocastanum aliud, scilicet Ornithogalum Ruellij, quod Bulbocastanum quoddam esse credit quod Tralliani Bulbocastano, live *αγορικαστανου* similitum scribit, nuncupat. Lat. in fol. pingit Bulbocastani nomine, dicens: *βουλβοκαστανου* meminisse Alex. Trallianus l. 7. inter ea, quæ purulentis utilis sunt, cibaria ipsum referens, &c. Bulbocastanum autem à formâ bulbi, & sapore Castanæ nomen invenit suum. Nostrâ ætate plerique *αγορικαστανου* nuncupant. Zelandia Cleyn Erdnootre / Germ. *κλειν Erdnus* / Sabaudi *Faverottes*, Angli *Zippernuz*.

Lob. in Adv. p. 325. de Bulbocastano inquit. Verso Pliniana imitatione oppido tuberosâ illius fortè Commentator [Matth.] aut ejus Thieso Tidentino, adegitque ut Aristolochia rotunda & adultæ perquam similem facie radicem adstruxerit: quæ ab Oenanthæ tantùm distat, quàm Bunium vel Bulbocastanum Tralliani à Filipendula, quod plebecula Gallica, Germanica, & Anglica cum monuisset. Illam enim Angli Zippernuz vocant, quod opilionum Nucem sonat, quia illis cibo cedit. In Observ. p. 429. inscribitur ab ipso Nucula terrestris, Apios Turneri Angli, an Bunium Dioscoridis: & Bulbocastanon Tralliani: perperam Oenanthæ Matthiolo. In Icon. p. 745. Nucula terrestris Septentrionalium.

Lugd. tres historias & figuras unius plantæ habet. Prima figura est p. 773. hoc titulo: Bulbocastanon mas Dalechampij. Altera p. 774. hoc Bulbocastanum grandis, Bunium Dodonæi. Tertia p. 782. pro Oenanthæ r. Matthioli. Nos ex tribus Dalechampij descriptionibus, adseribemus eam, quæ est. Bulbocastani maris Dalechampij, quod frater Bauhin. separat à Bunio Dodonæi, malè non stro judicio. Ea sic habet. In pratis udis & riguis nascitur, radice Bulbo-

Guill. G. J. M. M. M.

Oenanthe sine errore

Matth. p. 545.

Bulbo-

Bun. Dod.

Apion. Meum. sine.

Bulbo- num dist.

Ma. nio. f. t. p. 429.

Nu. lioni.

Ma. n. u. l. t. p. 745.

C. B. erro.

bulbosâ, nodis extuberatè, extinsecus in nigro rufescente, intrinsecus candidâ, gustu Castaneâ. Prælongum quoddam & gracile veluti filum ex se mittit, sæpius intortum, paulatim crassescens in caulis originem: caulis cubito major est, rotundus, in quo folia pauca, Funiculo similia, veluti & caulis ex articulis prodeuntia. umbella in summo candida. semen oblongum, capite gemino conspicuum, subacre. Dodonæo est Bunium Dioscoridis lib. purg. Bulbocastanum. Lob. Nucula terrestris, peperam Oenanthe Matthiolo: Bulbocastanum mas Tralliani. Lon. vocat Klein Erdmuss/ facitque speciem Ornithogali. Camer. h. nominat Bulbocastanum Tralliani, Oenanthe Matthioli, Erdtsteyn/ Schæferuss/ Geranium i. Dioscoridis Castalpinii. Traditis & alterum Bulbocastanum maioribus foliis & bulbis, in tractu Rhenano frequens, quod quidam cum præcedenti Bunium Dioscoridis esse putarunt. Apud Matth. in hist. ger. Oenanthe Matthioli, vulgo Bunium & Bulbocastanum Tralliani. In epit. Oenanthe, Bulbocastanum Tralliani.

Tab. Bulbocastanum, Erdt Castanien/ Sew-Castanier. Bulbocastani altera icon, quam Turnerus communicavit nomine Apios, quâ, depingendam curaverat ex veteri libro, & postea mutata sententiâ vocavit Bulbocastanum, cum quo convenit, si folia non essent ita crassa. Herbarii vocant Castaneam terræ & Castaneam porcinaam.

Baub. phyt. Bulbocastanum majus folio Apij: Bunion Dod. Nucula terrestris Septentrionalium Lob. Item Bulbocastanum alterum folio Funiculi, Bulbocastanum mas Tralliani, Lugd. Idem apud Matth. Bulbocastanum folio Apij, Oenanthe i. Matthioli, Panacæolus Castalpinii. Quomodo autem Bulbocastanum possit esse Panacæolus Castalpinii non videmus: huic enim toha Geranij, aut Anemones: flores purpurei, quæ non competunt Bulbocastano: præterea non diversum, sed idem planè credimus Bulbocastanum mas Tralliani & Bunium Dodonæi. Ipse adhuc nota in animad. v. m. Lug. Bulbocastanum mas Tralliani Lugd. & Oenanthe Matthioli eadem esse plantas, sed illius figuram meliorem. Dissipatis tenebris veritas tandem illuxit C. Bauh. in pin. Bulbocastanum i. majus folio apij (inquit) est Oenanthe i. Matth. Cast. Lugd. Bunium, Dod. gall. Lac. Geln. h. Apios, Turn. Bulbocastanum, Geln. h. Dod. Cast. Tab. Ger. grandius, Lugd. Bulbocast. mas Tralliani, Eid. Lugd. Nucula terrestris Septentrionalium, Lob. Panacæolus vulgo, 2. Carl. Eid. B. Bulbocastanum 2. minus; Ornithogali species, Lon. Bulbocast. alterum, Cam. Hoc ratione loci, foliorum in affinis variat, quod ex Angliâ, ex Pyrenæis, & monte Calcaris habemus.

Bulbocastani Dodonæi nomine accepi semina & bulbos missos ex Champagnoli Burgundia ab insigni pharmacopœo Tostano Carolo, qui plantati in horto E. C. optimè proveniêre, & semine deciduo semultipliciter, mense Martio producentes folia, ac flores lunio; semen maturans Julio. Arva & pingua umbrosâ amat, in Holandia & Angliâ, teste Lobelo, plurima, præsertim ad pagum Cleston prope Britociam Multis in locis Angliâ provenit, copiosissimè verò in Northumbria. Turnero id perhibente. Cameratio copiosè crescit in monte S. Petri dicto prope Salinas Saxonicas. In editis Arverno montebus copiosissimè. Plurimum provenit ex semine per maturitatem sponte deciduo, quo tempore commodè seminat. Vere ineunte terre mandatum agerrimè pronascitur, & interdum integro anni spatio delitescit, nec nisi altero demum produit: radix diu vivit, nec semine maturiscente cassâ redditur. Tabern. in multis Germaniæ locis provenit in agris frumentacis, & vineis potissimum in Palati-

natu prope urbem Oernheim & locis vicinis: delictatur terrâ firmâ, præterea pingui.

Bulbocastani radix, referente Dodonæo ex Tralliano, moderatè calida est & sicca; simul & adstringens: semen vero calidius & siccius. editur illa cruda, sed siavis cocta, sanguinem spuentibus & misgentibus utilis. semen aperiendi vi prædium & diureticè esse videtur. Radices Lonicerus tradit dulces & gratas esse, ac propterea eas effodere pueros, coquere cum aqua & sale, & comedere, quosdam etiam crudas. Dioscoridis verba (de purgatione sursum & deorsum) scrupulum Turnero iniecerunt ut dubitaret, utrum suum Earthbrut (i. e. Bulbocastanum) esset Apios, an non: cum in illi totam (Bulbocastani) radicem comedant, imò interdum quinque aut sex radices; nullo vel vomitu, vel alvi solutione subsequente. Verum autem Earthbrut (i. e. Apios) eas habeat facultates in Græciâ; hic [in Angliâ] autem minimè, certò non affirmat. Id tamen conjecturâ commodi consequi posse ait, ut minore labore Apyon verum cognoscatur, si in id fortè incidatur. Hortatur tandem studiosos ut periculum faciant, an suum Earthbrut (Bulbocastanum) albi fortè in Angliâ, quàm ubi ipse fuerit, facultates eas habeat, quas illi tribaerit Dioscorides. Quòd si non inveniatur, discant ex hoc Earthbrut, in indagandis plantis, non temerè de plantis pronuntiare ex forma sola externa, verùm etiam ex viribus & facultatibus. Et hæc est de Bulbocastani viribus opinio & mens Turneri, cui si nota fuisset Apios vera Dioscoridis, non quaereret vim purgatricem in Nucula terrestris. Radix Bulbocastani (inquit Tab.) excoctata cum modico pipere in jure carniâ cocta, siavis ad nodum cibus est, multum nutrigens & Venereâ stimulat. Eadem in cibo usurpata, aut etiam medicamentis addita, cruenta mîgentibus & etiam spuentibus auxiliatur. Convenit etiam purulenta excreantibus, id Tralliano testante. Hæc denique sues (cujus avide sunt) impinguntur, unde & Castaneæ nullæ nuncupantur.

Temperamentum ex Tralliano

Spirum, multique cruentum.

Turnerus dubitat an sit Apios.

Ex sola forma de plantis non est temerè judicandum.

Venerè stimulat.

Suum sagu.

VISNAGA. CAP. XX.

ICON I.

Sesqui cubitalis Deser. Scirciter est planta, radice raris adnatis fissâ hærens, caule Anethi, striato, g'abro, geniculato: folio Pastinacæ erraticæ, lavi, portionibus divisionis majoribus; umbellæ florum candent, tardè, que in se contrahuntur, veluti caverna, mediam palationum tepimèto effingente: pediculi autem umbellæ, potissimum externi, palmo longiores, rigidi, durique sunt; linguilque tam hi quàm intetni novam pedicellorum frequentium umbellam in summo gerunt. porò tam umbellæ singulares, quàm coma tota, subjecta habent adbasim foliola: semen parvum, Apij officinarum, acre.

Pastinacæ folio.

Nostre icones sunt ex Guarinianis, quarum secunda est apud Fuchium pro Sefeli Massiliensi.

litora & crassiora: caulem majorem quam Massiliense, Ferula figurâ. Et in hujus summo umbellam, in qua semen est latius & odoratum & carnosius. Vim habere eandem. Nasci in locis asperis & humidis, ac edictioribus. Item in Ida.

Tria hæc Sefeli genera à Dioscoride proposita, Plinius, ut etiam testatus est Cornarius, non habet, sed L. 20. c. 22. inquit. Adjicitur Tordylon. Est autem id semen ex Sefeli. Aliàs Sili vocare solet ac dicere se. pro Sefeli, ut L. 24. c. 19. Tordylon alij semen Silis esse dixerunt, alij herbam per se, quam & Syron vocaverunt. Neque aliud de ea proditum invenio, quam in montibus nasci. Et L. 22. c. 22. Elaphobosum ferulaceum est, geniculatum, digiti crassitudine, femine in corymbis dependentibus Silis effigie. Et L. 13. c. 26. de Spondyljo. Semen eodem nomine Silis speciem habet. Et L. 27. c. 7. de Absinthio agens, cum Sili, inquit, & Nardo gallico, acetum exiguum addito, fastidia absterget, concoctiones adjuvat. Sefelim tamen appellat lib. 8. c. 32. de cervis loquens, feminæ ante partum purgantur herbâ quadam, quæ Sefelis dicitur, faciliore ita utentes utero. A partu duas habent herbas, quæ Aros & Sefelis appellantur. Et L. 25. c. 8. simplicius cervæ monstrare Elaphobosum de qua diximus. Idem Sefeli erixâ à partu. Hoc autem apud Aristotelem hist. animal. l. 9. in hunc modum legitur. Ferarum quodrupedum, cervæ maximè prudentiâ præstare videtur, quia cum peperit circa semitas, involucrum primum exedit, mox Sefelim herbam petit, quam cum ediderit, redit ad prolem.

Galenus Sefelis radicem & semen ex calefacientibus esse ait, in tantum ut medicamentum sit, quod multam urinam cieat. Esse item partium tenuium, ut & ad morbum coxiticalem, & erectæ cervicis spirationem conveniat.

Sefeli Massiliense, sunt qui Spagnon, qui Platycymino, & clatu Cyminum vocent Æthiopicum, verò Ægyptij Cyonophricein appellant, ut inter nothas Dioscoridis appellationes esse videre licet. Sefeli autem in genere, ut Gesn. in ascript. Dioscoridis perhibet, Ægyptij Caucalem vocant. Novisse Sefeli officinas, sed corrupto ex Sili nomine, Siler appellare, & montanum in super dicere, ut sit ab aquatico differentia, quod molle Virgilius dixerit, tradit Cornarius. Sed non demonstrat quam plantam intelligat. Nec est generum aliqua ipsi distinctio. Cum tamen Sefeleos nomine plures & diversæ proponantur plantæ, ut ex sequentibus fiet manifestum.

Pro Sefeli Massiliensi legitimo exhibet Matthiolum plantam, quam Sefeli Massiliense folio aliquatenus Vifnagæ, mox in scripturi sumus.

Fuchsius Sefeleos Massiliensis picturâ Vifnagam in hist. c. 303. expressit.

Sefeli montanum angustifolium; Clusio, Massiliense Sefeli picturam apud Matthiolum (inquit ille) aliquantulum refert.

Quidam Sefeli Massiliense statuerunt (& sanè facultates respondere ait Lob. in Obs.) Libanotum cachryophoron.

Sefeli Massiliensis descriptionem à Dioscoride traditam Clusio plurimum accedere videtur ad Fœniculum tortuosum.

Panax Aclepias in Candia & vulgo in Creta Sefeli cognominatur.

Sefeli loco, quasi eadem esset planta Peucedanum, Peucedari semen substituit Dispens. Florent.

Ad Sefeli posse referri Cyminum equinum (quod Carvi-folium magnam credimus) existimat Tragus.

Meum vulgare, Sefeli, & quidem Creticum, à quam plurimis cognominatur.

Siler montanum, Sefeleos Massiliensis cognomen sibi quoque vendicat.

Sefeli pratense Monspelium, quod quidam Monspelium olim Sefeli Massiliense Dioscoridis putabant (teste Lob. in Adv.) an est Silaum?

Habet Sefeli quoddam, quod palustre appellavit, Camerarius de hortis.

Cognovimus autem hodie Sefeli Æthiopicum verum fruticosum, Periclymeni folio.

Et hinc fallitur Rauvolfius, qui pro Sefeli Æthiopico obtrudit Ligusticum folio Aquilegiæ.

Inquiri C. Bauh. an Sefeli montanum i. Clusij, non sitidem cum Ligustico altero Belgarum Lobelij in Obs. p. 457. Sed dubium hoc tollit feminis descriptio, quæ plurimum ab ejus delineatione differt.

Pro Sefeli Æthiopico Fuchsius in Icon. exhibet Libanotum Theoph. Dodonzi, Sefeli Æthiopicum Matthij radice albâ.

Libanotis altera quorundam, sive Cervaria nigra, pingitur à quibusdam pro Sefeli Peloponesiaco.

Libanotidis 2. quorundam sive Cervariæ nigrae affinis, Valde bona flore pallido, est Sefeli montanum Clusio secundum sive latifolium.

Sefeleos Peloponenis picturam ponit Matthiolum suo more sine descriptione, non convenientiam multorum iudicio cum descriptione Dioscoridi.

Quod Turnerus par. 2. Sefeli Peloponenense, quidam verò Petrofelinum seu Apium montanum opinati sunt, nos Orofelinum suspicamus.

Thapsia quorundam à nobis appellata, est multis Sefeli Peloponenfe.

Clusium mirari subit esse qui suæ Thapsiæ [arist. Thapsia la. lise] iconem ad Sefeli Peloponenfis histoniam, accommodare non sunt veriti, cum tamen facultates planè sint dissimiles.

Myrrhidem Anguillara, nullis, aut paucis adspulantibus notis Sefeli Peloponenfe existimat. Cicutaria, seu Cicutaria Myrrhis, quam Cordus olim Myrrhidem silvestrem nuncupavit, à multis credebatur esse Sefeli Peloponesiaco.

Camerarius horti nominat Daucum quendam vulgari congenerem, quem Sefeleos Peloponenfis nomine ex Italia sibi missum ait, semine perquam aromatico, foliis pulchre virentibus nitidissimis. Hæc quænam sit adhuc nobis non constat.

Sefelos sed Cretici cognomen tribuitur Cauca- ludi majori femine hirsuto.

Sefeli Cretici loco Dodonæus Caucalem Belonij, seu Caucalem nostram minorem pulchro femine es h. het, quod non probat Gesnerus.

Sefeli Massiliense ait Ruell. lib. 1. c. 42. esse Saxifragiam majorem officinarum & herbariorum, qui la- nê pro suo more non descripsit eam ex autopsia: sed repetit Sefelos descriptionem aliis verbis.

Quod Hippocrates scribit libro de fistulis, Sefeli radicem fistulis impostam earum callos eximere, id Paulus Spondilij radice tribuit.

Sefeli Creticum Dioscoridis verum dicitur Trag. Pimpinella lib. 1. c. 156. de sua Pimpinella tertia, quam L. 2. c. 120. eiusus pro Sefeli tertio commemorat.

Sefeli Æthiopicum Dioscoridis dicitur quibusdam, teste C. Bauhino, de P. foliata.

Filipendula (inquit Dorst.) est Sefeli Græcorum Laur. Phriso. cum vinibus bene convenit, quamvis forma discrepet.

Sefeli tandem Cyprion in ascript. Diosc. (notante hoc Gesnero) legitur de Ricino.

SESELI MASSILIENSE NUPERORUM folio aliquatenus similis Vifnagæ.

EX Italia horto Patavino attulit frater Casparus Deser. plantam folio dodrantali circiter longitudine & latitudine, tenuiter dissecto, cæcis Vifnagæ ut curq; latio-

DE PEUCEDANO VETERVM
fententia. CAP. XXII.

Peucedanum, inquit Dioscorides, caulē pro-
fert tenuem [verū, ver hoc vocabulo caret] gracilem,
Fœniculo similem: comam verò habet circa ra-
dicem, copiosam ac densam: florem luteum [videtur
vet. aut. r. q.] radicem nigram, gravi odore, crassam, li-
quoris plenam. Gignitur in montibus opacis. Exci-
piendi liquoris ratio hæc est: Tenuis radix cultello
conciditur, statimque qui profudit est plagaliquor in
umbra reponitur. Sub sole siquidem cancellum eva-
nescit. Verū inter colligendum capitis dolorem
vertiginemque inducit, nisi quis prius nares rosaceo
perunxerit, eodemque caput irrigaverit. Quæ verò
radix liquorem fuderit, deinceps inutilis evadit [e-
m. dicitur. S. f. om. dicitur. Corn. L. a. Sarrac. & vulg.] Sed & e-
caulis, uti et radice & liquor & succus elicitur,
haud secus ac de Mandragora. At succus liquore in-
efficacior est [verū dicitur. S. f. om. dicitur. ut Gal. & Se-
rapio: pro quo dicitur. S. f. om. dicitur. vet. cod. Lar.] cocylisque ex-
pita. Interdum etiam prius concreta reperitur la-
chryma, Thuris similitudine, caulibus, radicibusque
adhærens. Porro præfertur liquor [ex succo qui radice
incisa manat, præstat Corn.] qui de Sardinia [scilicet videtur
cum Theophr. & Plinio legendum. An. dicitur. C. m.]
& Samothracia petitur, odore gravi, fulvus, servensque
gustus. Ex aceto & rosaceo illius prodest lechar-
gicis, phreniticis, vertiginosis, comitialibus, diurno
capitis dolore vexatis, paralyticis, ischiadicis &
convulsis. Ac in univèrsum omnibus nervorum vi-
tiis, ex oleo & aceto convenienter illinitur. Datur &
olfundendus in strangulatu vulvæ, pariterque pro-
fundiore somno sopitos excitat. Suffitu quoque ser-
pentes fugat. Quin & aurium dolori cura rosaceo,
utiliter instillatur, & ad mitigandum dentium dolo-
rem carum cavernis in datur. Sed & contra tussim ef-
ficaciter ex ovo assumitur, itemque spirandis difficul-
tibus, torminibus, in flatibusque subvenit, ven-
trem leniter emollit, lienem absumit, ac difficilis
partus egregie adjuvat. Facit & potus ad vesicæ re-
nūmque cruciatus ac distensiones, vulvæque aper-
tæ. Radix ad eadem utilis est, atinefficior: ejus verò
decoctum bibitur. Arida quoque trita sordida pur-
gata ulcera, ossium squamas extrahit, veteraque ulce-
ra ad cicatricem perducit. In cerata denique & ma-
lignata calfacientia additur. Radicem eligito re-
centem, minime cariosam, solidam & odoris plea-
nam. Cæterum, succus ad potiones amarissimæ Amy-
gdalis, aut Rutæ, aut pane calido, aut Anetho resolu-
vitur. Sunt autem, qui inter nothas appellationes
Dioscoridis, Sifonem agrestem, & qui Agriophyl-
lon vocent. Magi Bonum Dæmonem, Romani Pina-
stellum, sive Satariam herbam dicunt.

In Arcadia nascitur Peucedanum, inquit Theo-
phrastus: Radix durat [ut dicitur. S. f. Casalp.] quinque aut
sex annis: vim calefactionem habet: quamobrem
quidam ex ea unguentum sudationum faciunt: dat-
ur & ad lienes: semen inutile est, nec succus ulla in-
re prodest. An verò hoc dixerit Theophrastus, quia
facile expiret & evanescat, ut Dioscorides testatur,
quærit Casalpinus. Cum & lachryma ob id infir-
mior succo habeatur ab eodem.

Plin. l. 29. c. 9. Sed inter primas celebratur: Peuce-
danum, laudatissimum in Arcadia, mox Samothra-
ce. Caulis est tenuis, longus, Fœniculo similis,
juxta terram soliosus, radice nigra, crassa, gravi do-
re, succosa. Gignitur in montibus opacis. Foditur e-
xitu Autumni. Placent tenerissima & altissima radi-
ces. Hæ conciduntur in quaternos digitos ossis
cultellis, funduntque succum in umbra, capite prius
& naribus rosaceo perunxerit, ne vertigo sentiantur.

Et alius succus invenitur caulibus hærens, incisusque succo dele-
manat. Probatum crassitudine mellæ, colore ruffo, odore
odore suaviter gravi, servens gustu. Et hic in usu &
radix, & decoctum ejus plurimis medicamentis.
Succo tamen efficacissimo, qui resolvit amaris Amy-
gdalis, aut Rutæ, bibitur, que contra serpentes, &
ex oleo perunctos tuetur. Plura vidi infra.

Fecit Pinus, ut Marcell. Virgil. annotat, quæ Græcè Peucedani
nomen dicitur, ut Marcell. Virgil. annotat, quæ Græcè Peucedani
nomen dicitur, non congeneri, aut similis simili planta, sed speciosa &
procera arbor patem folio tantum sibi humiliorem
fruticem, ut inter homines quotidie fit solâ ejus
partis similitudine in genus & nomen suum sibi ad-
optavit. Quod posteriores intelligentes Latini Pina-
stellum eam vocaverunt. Cujus vocis auctor Apuleius est.
Sic enim emendanda est vox, quæ corrupte in impresso codice Pina-
stellum legitur. Idem quod in Dioscoride simpliciter Agri-
on nominatur, ab eo Sifon agri-
on dicitur: quasi ex similitudine
Peucedani hæc Sifon etiam diceretur, sed silve-
stre. Marcello videtur abs re non fore, si quis suspi-
cetur deesse voci illi Agri-
on, qui silvestre significat
Marathrum: ut quoniam similes illi caules & capil-
lata folia haberet, silvestre Marathrum diceretur.
Quemadmodum quod sequitur Agriophyllum, a-
greste Fœniculum potuisse quondam legi. Suspicio-
nes tamen hæc sunt, nec iple aliquid mutare ausus
fuit, præterquam ex Apuleio agri-
onem vocari Peucedanum, inter alia dicens. Quæ
non tam ad Peuce arbore dici in Græcis potuit, quam
ab amaritudine, quæ in eadem gente illâ voce indi-
catur. Et hinc fortè ait Phavorinus, Peucedanum
marum. Peucedanus adrens, calidus. vocat verò
hunc (sc. Homerus) Bellum, à βῆλος, Picea ad ultio-
nem apta. Moris autem est Homero, Bellum igni
comparare, eò quod pugnantium sanguis in peri-
cardio ignescat, incendaturque.

Peucedani nomen subsequenter attribuitur
plantis, sed à diversis scriptoribus.

Peucedano, Trag. f. Fuchsj, Matthioli & alio
rum, ut mox videre licet. Item Peucedano majori
Italico Lobelij.

Panacem Akelepiadem in Sicilia Peucedanum
vocari prodit Camerarius.

Peucedanum Pannonicum Clusij in hist. lib. 6. An Daucus
cap. 17. suspicamus esse plantam, quam vocamus
Daucum glauco folio, similem Fœniculo tortuoso.

Quod Hier. Brunshvveig apud Tragam l. c. 148. Meum vulgare
Peucedanum appellat, est nobis Meum vulgare.

Lonic. l. 5. cap. 32. ponit pro Peucedano figuram
plantæ, quæ ut dicemus non est Peucedanum, & in
Botanico Francoford. p. 40. dicitur Hippomara-
thrum. Est autem nobis Silaum quorundam. De his
præfenti libro.

Peucedanum aquaticum Tabernomontani, in-
scriptum Mill. folium, sive Myriophyllon mar-
throphyllum palustre. De hoc lib. 38.

Peucedani semen sunt qui volunt dici silvestre
Levistici genus [Phelandria. m. Dod. nei de quo hoc lib.]
Sed nemini obscurum est (inquit Trag. l. c. 141.) a-
liam esse & peculiarem plantam Peucedanum.

Libanotidem alteram Dodonæi, ait Matthiolus
in post. comm. Italicis, contra ejus mentem in sua
hist. germanica errore typographi pro Peucedani
secunda specie esse exhibitam.

Peucedanum de Angelica silvestri dici legitur
apud Adamum & Bodenstein in Onom. Paræ.

Quæ sit Rosmarinilla prima species Angullare,
quæ ait in epist. 12. Herbarios Peucedanum & O-
panacum vocare, nos latet.

Euch. Roëllin capiti de Peucedano ineptè jungit
Ebertwurz [quæ vox sicut h. m. male in m. alb. m.] & pro
co iconem ponit Cardui aculis.

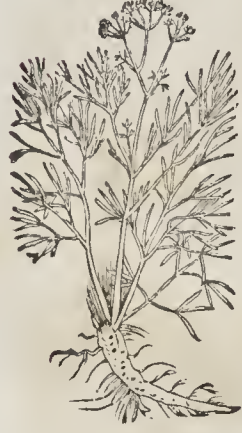

Radices
nulla.
Cucumis
f. 16.

Peucedani loco sumi obscuras radices conque-
ritur Machiolus in proæ mo in Diof.
Peucedanum, vocatur Cucumis silvestris (de qua
diximus l. 16.) in scriptis Diof. autore Gesneio.

PEUCEDANVM.

PEUCEDANUM MINUS
germanicum.

PEUCEDANUM MAIUS
Italicum.

Peucedano ra-
dix ex deci-
duis foliis como-
sa, crassa, altè de-
pacta, cortice ni-
gro obducta, sub-
stantiâ virefcete,
succum, si vulne-
retur, remittens
sulyum, odore pi-
cco, virolo. caulis
cubitus unum,
aut alterum etiam
altus, in aliquot
ramos brachiatus,
striatus; umbellæ
insigniter latæ, tâ-
tà luxurie, ut in-
terdum minutio-
res earum partes
sobolem parant,
Anethi umbellæ
parem: in quibus
hoculi reflexis
foliis flavescen-
tibus constât, sta-
minibus longius-
culis apices flori
concolores susti-
nentibus. semen
foliaceum Ange-
licæ. folia ampla
trifariam dividun-
tur, singulaq; eo-
rum segmenta tri-
fariam deinceps
dissecantur, divi-
sionum partibus
Linaræ folio lati-
tudine & longitu-
dine ferè paribus.
semen gemellum,
foliaceum Ange-
licæ, longius, quàm
latus, itris exte-
rius quaternis ferè,
interius binis
doratum, sapore
acri & subamaro.

Tragus l. 2. c. 21. Peucedani duo assignat genera.
Primum tradit radice prælongâ, & altè in terram de-
Trago 1 mersâ, succosâ & amarâ, supra terram barbâ, seu
comam canam leus porci simili in obtinente: caule
terete, folis feniculæccis, aut pineis potiùs (cum
Pino enim plus similitudinis, quàm cum Feniculo
habet, vel Tragi iudicio) velut: flore in muscariis
luteo. Alterum illius genus, quod ad Rheum in a-
rena tenuissima reperit, folis argutissimis, veluti
Cuminum equinum. Existimat autem Tragus l.
c. 147. Peucedanum a Theophr. l. 9. c. 15. & 22. ubi Pastina-
quandocumdem Theophr. l. 9. c. 15. & 22. ubi Pastina-
Non est Pa-
stinata vi-
ca nigra meminit, Peucedanum etiam ibi tradit,
non existimo ego cum eandem plantam illidem lec-
tis diversimode nominasse.

Apollinarem lib. 2. fol. 146. faciliè crediderim per
Sarristrang intelligere Peucedanum: verùm quid
ineptâ figurâ indicet, planè ignoro.

Lugd. p. 746. tres præponit icones: Peucedanum Lugd. 3
Matthioli. Item Peucedanum Dodonæi. Et Peuce-
danum majus Italicum Lobelij. At Peucedanum
Matthioli & Italicum Lobelij idem sunt, teste C.
Bauhino, at hujus [Italici] figura melior.

Peucedanum nostrum prius, est Peucedanum Tra-
gi, Fuchij, Corn. & Tab. qui & Caudam porcinaam
vocat. Peuce lanum Argentinæ, radice ad duos aut
tres cubitos longâ (ut se audivisse narrat) succi seu
potiùs liquoris plenâ, sulphur olente, foliis oblon-
gis, ternis ferè, Gesneri h. quod vulgò Feniculum
agreste [wilden Fenchel] vocant tradit. Eid. coll. Fen
agrest.
Peucedanum Fuchij. Peucedanum Lob. in Obs.
p. 453. quod in adv. p. 350. & Icon. p. 731. Feniculum
porcinum præterea nominat. Bauh. phyt. & pin.
Peucedanum 2. Germanicum: Peucedanum, Triag.
Fuch. Dod. Cord. in Diof. & hist. Gesh. Turn. Lob.
Lon. def. Lugd Ger. & Tab. Is in figura Lobelij &
Dodonæi in fol. radicein comosam requirit scriptit,
Eid. apud Math. Peucedanum Germanicum angu-
stioribus foliis.

Polsterus, Peucedanum Matth. in Diof. hist. 2.
germ. & epit. cum addit. Cam. Item Ang. epist. 12.
qui recordatur hoc usos fuisse olim Patavij, pro Si-
lere montano & pro Selsi. Peucedanum majus Ita-
licum Lob. Icon. p. 782. Obs. p. 454. ubi Narbonensî
quadruplo majus omni sui parte esse tradit. Peuce-
danum Italicum, Gresser Schwendel Tab. Peuce-
danum 1. sive majus Italicum, Bauh. phyt. & pin.
Peucedanum, Math. Ang. Lac. Lugd. Cæf. & Cæf.
Peucedanum Italicum, Tab. Peucedanum majus
Italicum, Lob. & Lugd. majus Ger. Peucedanum
foliis longioribus, Dod. Eid. B. apud Math Peuced.
Ital. majus, latioribus foliis. Libanotis nigra, Cæf. Liban
pin. l. 7. c. 8. Libanotidem nigram, Cæf. (quæ nobis
Peucedanum est) Bauhinus eandem facit in pin. cum
sua Libanotide 3. feniculi folio, semine foliaceo,
quod idem itavit esse cum Rosmarino altero feru-
laceo Lob. obs. v. p. 455. & Panace asclepio, Arg. &
Camitenque Libanotide 1. Dod. & Tab. quam nos
Libanotidem quorundam flore luteo, semine feru-
laceo inter binus.

radice aversâ, & dicitur apud Græcis, & ut apud
Dioscoudem Triagus legi testatur) sive, sive
vires, sive dicitur. Arab. Harbatum. Germani Peuce-
dario varias tribuunt appellationes. Alij namque à
coma, quæ supra radicem fertur, Sarristrang/quâ
appellauone pilorum restis significatur, alij à foliis
& facultatibus Schwendel / h. e. Feniculum por-
cinum, vel suarium; alij à croceo illo succo, vel à sul-
phureo radice odore (quod tamen Gesnerus im-
probat) Sed; webelium, quasi sulphuream radicem
vocat. Belgæ Yecens Yenschel. Galli Peucedane.
Ital. Peucedani. Hisp. Teradum y Fenchido de porco. Ang.
& Sarristrange. Bohemi Gelsen Foren.

Non minus verò, eui ante quoque dictum, Pen-
cedar us est à πινος, quæ Græcis Pinus est, quòd so-
lio sit Pinus: quare Apuleius Pinastellum appella-
vit. Vel à picco tatore: nam anarorem hortenidum
& sectorum πινος υω. vox apud Poëtâ significat.
Quod tandem Filius Peucedanum Feniculum a-
greste, Algul, Culaunon, Porcinum & Herbatum
vocat, etc. r. duple (inquit Trag. hist. germ.) se non
multum vidisse, sed didicisse à Petro de Creteentis,
quita Peucedanum nominat.

Peucedanum Tragus in altis, umbrosis & opacis Locum
silvis, ut esti Hereynia, & ea, quam Germani den-
Espassat, & quam den Ydar nominant, nec non in
VV. algeia & monte Toium, provenire tradit; item
in hortic suis magnâ copiâ. Is radicem esse su diffi-
cilem

cilem ait, ac praterea dum effoditur, gravissimum spirare odorem, ita quidem ut nisi munitus quis illam aggrediatur, odore sup deliquium animi inducere valeat, quod de causa veteres priusquam illam colligerent, caput & nares rosaceo perfundere solitos fuisse, ne capitis dolor illos premeret & vertiginem sentirent. Autumnum mense efficacissimam credi, tum enim temporis non raro radici succum concretum quasi & Thuri penè consimilem adherere deprehendi, quod inde fieri credendum sit, quando per vermes, aut aliud quodvis incommodum radix vulnerata fuerit. Ceterum, liquorem hunc concretum in medicina præstantissimum esse. Quosdam radicem in particulis cultro concidere; alij integram illam in umbra siccare, quam rationem magis probat. Eandem, postquam effossa fuerit, nigram evadere, aliàs albicantem existere, gustu acrem & amarum, instar penè Gentianæ. Nasci porò Peucedanum, prope urbem Argentinæ in pratis juxta Carthusiam, intellexit Gesnerus, ibidemque florere Augusto. Multum crescere in Italij Hetruscæ & Tusolis atque Narbonæ glareosis collibus, præsertim in luci Garamontij aditu, & circum sentes, lunas & dumeta; author est Lobelius; in Ananien-sibus montibus Matthiolum. Clusius propositâ iconem Peucedani in hist. l. 6. c. 17. ait in omnibus, quæ adiecit, locis sibi conspectum, nusquam tamen frequenter, quam in pratis ad Danubium sitis, infra Ratibonam & Straubingam anno 1588. cum in adverso flumine veheret Ratibonam. Observavit Turnerus non tantum in umbrosis montibus, ut Eren-fellij in Germania, sed etiam in pratis humidis juxta Vormaciam, andisque, sed quæ Rhenus inundat aliquando. audit in Anglia quoque reperiri. Et certè non longe Bristolo in Rupe S. Vincentij radicem ejus invenit, squallidiore germanicâ. Accepi ego Peucedanum à D. Schyvarz, qui me monente collegit Tuvingæ, ubi observaveram 27. annos ante, quod plantavi Montebelardi in orto E. C. Stutgardiz sponte provenit, flores ibi Julio & Augusto. Bifaci radices maximas, nec ante tales visas, cubito longiores, crassitudinis carpi communicavit Rhizotomus, qui affirmabat se collegisse in Marchionatu Badensi in prato sicco, non longe à Baden versis Rhonæ. supernæ autem appendices quædam palmaris crassitudinis erant, ex quibus folia & caules.

Vires Peucedani veterum quædam ante recitavimus, quasdam verò nunc adscribemus. Peucedani radice, inquit Galenus, quidem maximè, sed tamen etiam succo & liquore utitur. Sunt autem omnia hæc ejusdem speciei facultatis: sed valentior succus, admodum exalciaciens, discutiens & digerens. Quæ afflictiis omnibus circa nervos consistentibus convenire creditur, tum morbis in pulmone, thoracique ex crassitudine atque viscositate humorum factis. Et intro quidem in corpus sumpta, sed tamen etiam olfactu profunt. Porò quod incidat atque extenuet, sepe etiam dentium perforatorum dolores cavitati impositus protinus sedavit, quia videlicet est tenuium partium & exsiccatorius. Quin etiam lienes induratos juvat, nempe incidendo, digerendo & extenuando crassos humores. Sed & radice adhæc uti licet, quæ & squamas ab ossibus celerim detrahit, quia videlicet validè desiccet (radix, dicebat alibi, calcascit secundo ordine completo, siccatur tertij initio) minus tamen, quam succus exalciaciens. Et ulceribus malignis arida illa optimum est remedium: ipsa enim expurgat, carnem generat, & ad cicatricem perducit. Ex Plinio superioribus sequentia debentur. Idem [succus amarissimus] gdañi aut Rotæ resolutus] peccoris doloribus subvenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta leni & renibus prodest, Perungunt &

radicem sudoris causâ eliciendi, quoniam caustica vis est. Peucedano ad recentia vulnera tanta vis est, ut saniem ossibus extrahat. Cum semine Cupressi bibitur, si sanguis per os redditus est, fluxusque ab infernis. Strangulatus vulvæ nidore ustus recreatur. Jaxantibus; suffocationes eo: sed quidam admiscent in vino semen Cupressi contritum. Potum cum coagulo vituli marini æquis portionibus comitales sanat. Succus infantium ramici, & umbilicis eminentibus inungitur. Stranguriz cum melle medetur. Item semine lethargici excitantur, & ut pechibent ex Euphorbio nauibus castis Peucedani succo. Ex quibus ita dictis Galeni, Plinij & Dioscoridis patet Peucedani radicem herbamve vi purgadi donatam fuisse, sed propter sætorem utriusque minus in usum deducta. Peucedani radicem viscosos & lentos humores, nec non bilem educendi facultate pollere veteres prodidere, inquit Tragus. Quamobrem radix quidem Peucedani, vel vino decoqui, & bibi, vel in pulverem redigi & assumi potest, hoc enim pacto thoracis racis vitia purgat, lentos & frigidos extrahit à pulmone humores. Eadem succus in pulverem quoque redactus & usurpatus efficit, imprimis verò cussim veteratæ, à frigore ortum trahenti utilissimus est. Succus mellis mixtus, ac intro sumptus, stranguriz prodest, serpentium quoque ea ratio ne veneno adversari dicitur. Quisquis ergo ab his sibi timet, oleo cui succus Peucedani mixtus fuerit, corpus perfricat, quod si fecerit ab injuria serpentium procul dubio tutus erit, nihil enim minus forte possunt serpentes, quam Peucedanon. Radix in pulverem redacta & ex oleo & aceto illata, nervorum vitii unice prodest dicitur. Ischiadici potenter auxiliatur. Qui spatio continuo vexantur, succo ejus se perungant, & sanabuntur. Succus cum aceto temperatu auribus, que instillatus, dolores illorum mitigat. Succo narium obiecto, aut pulvere indito, non tantum lethargici, sed & vulvæ strangulatus respirant. Radix & lachryma ejus recentibus vulneribus sanandis experimento singulari conducunt, ita quidem ut vel ex ossibus purulenta extrahant. Radicis pulvis in persus sordida ulcera purgat, & vetera cicatrice obducit. Hæc juvamenta à Trago ascripta, à veterum facultatibus, non nisi utendi modo aliquantulum variare deprehenduntur.

PEUCEDANVM SICILIÆ, FOLIIS
hirsutis, floribus luteis.

Peucedanum in Sicilia nascitur, unde translatum ad nos (inquit Cast.) semen, quod plantam produxit aspectu similem Panaci Asclepio, & supra dictæ Ferulaginis [Libanotidis] quorundam, sive Ferulaginis, foliis Foeniculi, floribus luteis] longioribus tamen foliis, erectis, hirsutis, pediculis densis, ac brevibus eorum capillamentis: caulem tenuem ac lævem fert, cubitalem: flores luteos: femina oblonga, striata in foliaceam latitudinem desinentia, sapore resinaceo: radix Pastinacæ figuræ, sed cortice atro: madet succo multo, qui conerescit in lachrymam, Thuri similem, non solum colore, sed & odore: at sapor acris & amarus est. in totum videretur Panax Asclepium Dioscoridis, nisi constaret grandioribus foliis, erectisque: caulem gignit cum folia dimiserit, prope finem Æstatis perbit adventante Hieme. Et hæc Celsipinus, qui tandem concludit esse Peucedanum veterum.

LIBANOTIDES VETERIBVS.
CAP. XXIII.

A Vthore Theophr. l. 9. c. 12. Libanotidem [Rosæ Libanotis] Arvi Gazæ, sed male] altera in fugifera est, altera Theophr.

plures habent hæc notas, quibus ab illa (coronaria) separantur. Quin etiam in foliis prius hoc genus suas habet eisdem differentias. Quo autem maxime differunt, Cachry est, quod in secundo utroque hoc genere in summo caule simile arborum cachry surgit, in quo concipitur & maturatur semen. Quæ una nota à coronaria Libanotide reliquum omnine hoc genus præcipue separat. Nec Nicander alter eam signat in Theriac. *παρὰ καρχηρόντων ἐλὼν περὶ ἐπιπέδα ῥίζου*, q. e. Summo & calidam radicem, cachry hoc ferentem: Libanotidis fecundum illud genus significans. Rursusque *ἀμύρα καρχηρόντων λιβανωτίδης*, q. e. Simul cum Libanotide cachry ferente. Vnà autem hæc notâ præcipue discernebatur Libanotis, quòd in medicina cachryos huius, i. e. feminis, tantum usus est. Eamque ob causam seorsum à reliqua planta Ægineta de eo est, fructum seu semen Libanotidis vocans: virisque illi exteri, dissecutiendi, & calefaciendi tribuens. Vfus illo etiam est ex oleo contra febrium perfrictiones, & cum tremore algores. Duplexque illud Libanotidis genus fecundum ex cachry hoc dictum est. Tertium enim, quia eo caret, ideò *ἀμύρα*, sterile & sine fructu à Græcis nominatur, prioribus, præterquam in hoc, simile. Quatuor Libanotidum genera his verbis Ægineta idem numeravit. Libanotides tres: steriles una: ferentes fructum dua. dico autem ego fructum, quem græci *καρχηρόν*, communi ad fructum & semen significatione. extergendi, dissecutiendi, incidendi, molliendique vires habent. Succus earum hebetibus ex humorum crassitudine oculis ex melle medetur. Coronariæ verò Libanotidis decoctum, &c. Quæ porro de Cachry, Libanotidis fructu, dicta ab Ægineta sunt, his etiam addere non piget. Ea huiusmodi sunt. Fructus Libanotidis Cachry est. Habetis repurgandi, dissecutiendi, & calefaciendi vim, ideoque comitialibus subvenit, & suffusus felle cum Pipere, & vino potum. Illinitur idem ruptis, convulsiis & podagrus niliter, & ut ait Dioscorides, vitiliginis ex aceto exterit. Et hæc longius ideò repetita sunt, ut legentes pluribus in unum collatis, veterum ad eandem rem dictis, facilius & aptius de omni Libanotide cenferè possint. Licet autem testati omnes hæctenus Græci & Latini sint: quia Thus oleat Libanotis, quod Græci Libanon dicunt, sic dictam ab eis fuisse: Apulejus tamen tradit ideò sic vocatam, quòd ante cognitum nostro orbi Thus, suffutum & vapore huius herbæ pro Thus gentes usi sint: quod tamen parum verisimile est, nisi prius Libanotidis nomen fuisse dicamus, & quia Thus illi successerit, Libanon id homines appellaverint. Plinius multis locis de omnibus his egit, sed tam incerto intellectu, ut non faciliè sit peregrinas Libanotides has à Coronaria & à Cunila in eo separare, eamque ob causam Marcellus (cujus verba hæctenus recitavimus) eum non allegat. Plinius, inquit C. Bauhinus, l. 19. c. 12. confusè agit de Libanotide, sicut & l. 20. cap. 16. eam cum conyzis miscens.

Paulsenbit ad venas hæmorrhoidibus apertas occludendas, stringendasque Libanotidem Fel. Platerus. Sed quam sèrpeni intelligat, se non explicat. Novimus nos sanè ultra 27. plantas, Libanotides dici. Ex quibus quæ eligenda sit juveni præctico, ab ipso scire optaremus. Nos quod attinet nullam stirpem ex his, quas Libanotides denominari posthac ostendimus, novimus, quæ emplanticam naturam, aut adstringentem habeat, quâ utilis esse queat, nimum fluentibus hæmorrhoidibus: licet Dioscorides quoque eam tribuat Libanotidi facultatem.

Quamam gignitur ex dicendis, quæ diversi admodum generis sunt, plantis, quæ Libanotidis appellatur.

Itionem sortita sunt, Dioscoridis & Theophrasti Libanotides sint, sicut perdifficile est.

Prima dicendarum occurrit Libanotis Matthioli & ejus sequacium flore albo.

Libanotidis secundæ similis, sive Panax Aclepium Matthioli. Libanotidis nomine mihi sæpius missum semen longum & latum, foliaceum, Thapsia, quam glaucam voco, vel Ferulag. simile, cujus plantam, quæ in horto E. C. nobis provenit, Libanotidem quorundam flore luteo vocamus.

Quæ à Cæsalpino ad Ferulaginem refertur, & à quibusdam pro Meu falsè accipitur, ab alius verò inter Libanotides reconitur, à nobis Libanotis quibusdam, sive Ferulago folis Fæniculi, floribus luteis nuncupatur.

Libanotis nigra, Libanotidis fertilis alterum genus, vulgò accipitur pro Peucedano.

Cachrya veriorem, Libanotidem Galeni Lobelij, appellamus Libanotidem cachryophoron semine anguloso.

Seseli montanum angustifolium Clusij, flore albo, nonnulli alteram Libanotidem Dioscoridis fuisse censeram esse contendunt, à qua non multum differre existimat Clusius.

Siler Creticum quibusdam à nobis dictum, Libanotidem Theophrasti appellat Bellus.

Libanotidis nomen à quibusdam Thapsia glaucæ adscribitur.

Quam Herbarij Libanotidem innotem vocant, nos Daucum glaucum folio coniectamus.

Libanotidis Dioscoridis primum genus Dodonæo, est nobis Meum vulgare.

Libanotis Theophrasti Dodonæi, sive Seseli Æthiopicum Matthioli.

Libanotis 4. sive latifolia, Aquilegiæ formâ C. Bauhini, insensibiliter à nobis Ligusticum Rauvvolf. sive folio Aquilegiæ.

Libanotis altera Dodonæi, sive Daucus secundus Matthioli, & Tragi.

Libanotis alba minor, seu amara Thalij, an Apium montanum nigrum?

Libanotidis Theophrasti species minor nobis & Lobelio.

Libanotis in Mithridatio Cleopatri non significat Rosmarinum, sed teste Cordo, Angelicam silvestrem minorem.

Libanotidi Theophrasti majori, sive Ligustico 2. Matthioli hunc titulum secimus: Ligusticum quorundam foliis Angelicæ.

Ligusticum vulgare Guiland. in Theone Theophrasti Libanotim esse retur.

Rosmarinus est Libanotis coronaria Dioscoridis, de qua H. n. g. lib. 13.

Libanotum primum Dioscoridis, Tragus existimat suam Spicam, quam quidam Spicam Nardi vocant, nos Pseudonardum appellamus.

Libanotidis species Rondelctio, est Tragoriganum nothum Dalechampio.

Libanotis dicitur Coniza minor Dioscoridi, ut legimus apud Tragus l. c. 54. Sed Plinius quoque Libanotidem cum Conyzis miscet.

An Conyzam majorem Matthioli intelligit Cæsalp. l. 2. c. 32. dum ait. Quæ vulgò Incensaria vocatur, hanc pro Bacchari quidam ostendunt: alij Libanotidem sterilem apud Theophr. esse censent. nec abhorret radices odor.

Herbariorum Septentrionalium notior Libanotis Lobelij, an Daucum glaucum folio fuisse similitudinem.

Plantam quandam Ligustico majorem, quam quidam pro Libanotide Theophrasti ostendunt, Cæsalp. autè potius inter ejusdem Theophr. genera Panax

*L. b. minor
Matth. al.
Ba.*

*Panax A.
Scleropyrum
Matth.*

*Libanotis
flore luteo*

*Libanotis
sive Ferul.
Lago folis
Fæniculi*

Peucedanum

*Libanotis
cachryoph.*

*Seseli mont.
angustifol.
Clusij.*

*Siler Cretic.
cum quibusdam
Thapsia glaucæ*

*An Daucus
glauco fol.*

Meum vulgare

Seseli Æthiop. Matthioli.

*Ligusticum Bauhini.
L. c. 55. folij.*

*Libanotis altera
Dodonæi.*

*An Apium
montanum nigrum?*

*Libanotis
Theophr.*

*minor.
Angetica
silvestris.*

*Ligustico 2.
Angelicæ.*

Ligusticum vulgare.

Rosmarinus.

Pseudonardus.

*Libanotis
species Rondelctio.*

Coniza.

*An Coniza
minor Matthioli?*

*An Daucus
glauco folio
fuisse similitudinem.*

*In quibus
lib. 20.*

recensendam æstimat, Ligusticum majus, sive Imperatoriam majorem flore luteo pronunciamus.

*Libanotis
Ferulis
Theophr.
Cæs. quæ*

Vt ingenuè dicamus, nescimus quam plantam intelligat Cæs. l. i. c. 45. dicens. Theophrastus sterilem Libanotim describit folio Lactucæ amaræ. eandem ex Theophrasto tradit Dioscorides. Puto Rosmarinum silvestrem intelligi. Comparatio cum foliis Lactucæ amaræ quadrare possit cum silv. Rosmarino, tum coronario, si per Lactucam amaram intelligamus Tithymalum.

LIBANOTIS MATTHIOLI, ET ejus sequacum flore albo.

*Libanotis
mas*

*Figura
Matth. me-
tamorpho-
sis.*

Primum ac suum nunc Libanotis sive Rosmarini genus, quod nasit. It. sub duplici diff. sentia representatum à Dioscoride, aliquoties se vidisse Venetiis scribit Matthiælus in horto Maphei Medici, nullis sanè differentibus notis. Eandem nasci refert quoque in monte Gargano & agro Goriuenti. Figura autem, quæ est apud Matthiolum in comm. impressis Venetiis apud Valgentium anno 1559. ejusmodi est, ut mihi videatur vix posse dici, cujus plantæ sit, præsertim quia non describit. In post. com. Ital. & lat. cum mag. fig. itémq; hist. germ. figuræ appinxit semina, sed ea non manifestè demonstrat, ita ut qualia sint, non constet. Cam. in hist. germ. & ep. figuram mutavit, & semina Libanotidis Cachryophoræ appinxit, quem si sequamur, ut & C. Bauhinum, erit Libanotis Matthioli, Cachrys verior Lobelij, seu Libanotis cachryophoros. Verùm & hîc dubium est. flos enim Libanotidis cachryophoros est luteus: Matthiolum verò in hist. germ. tubuit ei florem album. In epit. est Dioscoridis descriptio, nullâ sictâ mentione umbellæ, cum flore albo. Lectores hæc diligentiùs examinent.

*Liban. sive
Rosmarini
Matth.
Lugd.*

*Rosm. her-
baceum,
Tab.*

Primum hanc Dioscoridis fertilem Libanotidem (si Diis placet) ex Matthiolo pictam dat Lug. p. 64. eamque Libanotidem sive Rosmarinum Matthioli inscribit.

Tab. dicitur Libanotis, Rosmarinum herbaceum, Rosmarin fraut, Weyraudywurz / Libanotis prima. Proponit aut Tab. descriptionem ex Dioscoride, additque umbellas pulchras & albas esse. Icon facta est ad figuram Matthioli. subdit se Libanotidem primam observasse in Ducatu Burgundicè copiosè, non longe à Baurbon, in silva qua iur. Ichurtilles. item in monte propè Vesuntium & aliis locis. Non facile nunc est divinare, quam Tab. intelligat plantam: vix credimus Matthioli Gargani Libanotidem in Burgundia ab eo fuisse observatam.

LIBANOTIS CACHRYOPHOROS quibusdam, floribus luteis.

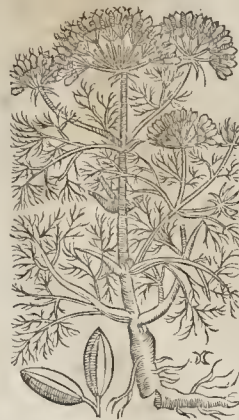
Deser.

Cvbitorum aliquot est altitudine caulis, lævis, cramosus: folia Peucedani foliis similia, strigosa, teneriora; in longa, tenuia, segmenta divisa. umbellæ magnæ florum luteorum: quibus semina succedunt semper gemella, magna, ventricosa una parte, oblonga, canalculata, & per extremum coronata, stilo ex utriusque commissurâ prominente, alba, aromatica, acris, amaricantia.

Deser. Cæs.

Lubet subficere descriptionem ex Cæs. alpino. Semen est, inquit, crallum, & rotundum, ac striatum, osseo cortice candido. quo facto nucleus intus apparet albicans, multò amplior, quam in Erithimo, ferventi gustu & resinoso radix unica est, profunda, & candida, acris: folia ab radice non in longitudinem extensa, lateralibus tantùm ramis, ut in Peucedano, & Ferulis, sed in orbem tripartita, affidue,

suifflorem in tenuitatem Fœniculo crassiflorem, erecta, & prædura, ut integrum folium turbinis figuram referat, in his lachryma concrescit propè pediculum, ruffa, odorataque: caulem ipsi videre non licuit, quævis permuluis annis vixerit in horto Pisano ex semine ex Sicilia allato orta.

Nos Lobelijco-nem allumplimus, cuiq; semen ex sicca plâta appinximus. Ei dicitur in Obs. p. 455. Cachrys verior (& hoc titulo est etiam in Icon. p. 78.) Libanotis Galeni, semine tereti, oblongo, strobilo, sive nucleo Pini subpari, gustu aromatico, acris, resinaceo, caule cubitum & sesquicubitum æquante: foliis Fœniculo crassifloribus, pallidè virentibus. Quidam Selsi Massiliensæ facultates respondent, uti & Rosmarino secundo, cujus semen Cachrys dicitur, & appositè substitui possunt. Belgis hortense.

Cæs. l. 7. c. 7. Libanotis candida, cujus semen Cachrys vocatur. In descriptione Libanotidis fertilis Dioscorid. diffonat Spondylii similitudo, nam depressum ejus semen in foliaceam teruitatem, huic rotundum & plenum, ut Crithmi, & Hippomarathi, quæ Dioscorides Cachryi comparat. An satis est magnitudine Spondylium æmulari? In hac planta dicere possum sterile quoddam reperiri, quod neque caulem, neque florem, neque semen ferat, in cæteris illi simile, quod fertile est, ut tradit Dioscorides, quod & multis aliis contingit, non propter speciei diversitatem, sed affectionem quandam. Sed apud Theophrastum tum sterile, tum fertile aliter describuntur.

An Ang. epist. 12. Rosmarini prima species in Apulia, Peucedano & Oppopanaco vocata, foliis in quibusdam partibus Peucedano similibus, sed rotundis. Optaremus hæc ab Anguill. descriptam, & colorem floris expressum.

Cam. ad hist. Math. germ. Libanotis. In epit. Rosmarinum. Figura alia à Matthioli. Nam semina particulatim appicta respondent plantæ, de qua hoc capite agimus. non describit plantam, sed tantùm peregrinam dicit, quæ in hortis Germaniæ facta, secundo aut tertio floreat anno, & rarè maturum semen producat. Item hort. Libanotis prior, vel Cachryfera, pro turdis foliis orta è semine, cum pleræque alia umbelliferæ oblongis oriuntur.

Bauh. pin. Libanotis i. sive Ferulæ folio, semine anguloso, (crallo in phyt.) Libanotis seu Rosmarinum Matth. l. 4. p. 486. Lac. & Lug. Rosmarinum i. Ang. & Cæs. Libanotis i. Dod. vel cachryfera. Cam. Rosmarinum ferulaceum, fertile. Diof. cujus semen Cachrys dicitur. Advef. Cachrys verior, Libanotis Galeni, Lob. Eid. B. apud Matth. Libanotis Ferulæ folio, semine crallo: Libanotis seu Rosmarinum, Matth. Lac. Rosmarinum i. Cæs. Figuram Lobelij frater Matthiolo appingit, ejus omnia iconè, separatim quoque semina addit, quæ minus placent, quàm Camerarij. Ante diximus nos non posse asserere Cachrym Lobelij eandem plantam cum Matthioli Libanotide, quia icon non respondet,

neq

nec etiam floris color. Frater præterea putat Libanotium alteram Cameraij, semine lato, nigricante, odorato, esse eandem cum hac præsentem, verum ego dubius hæreo, quia Camerarius præsentem alio nomine tradit, ut jam dictum. Lugd. p. 764. dicitur Cactrys verior, Libanotis Galeni.

Libanotium cactryophorum frater C. Bauh. Patavio attulit, ejusque semen mihi communicavit, quod plantavi in horto E.C. Misit etiam sub hoc titulo: Rosmarinus cactryophorus legitimus Imperati. Simile accepit à Casabona missum cum hac inscriptione. An Rosmarinus Theophrasti Candia? D. Cortusius aliquando obtulit, hoc titulo: Basilico costi chiamato in Paglia. Gener Cherlerus attulit ex Italia nomine Cactrydis. Hanc Libanotidem, ni multum fallimur, ait D.D. Fel. Platerus Basileæ in horto suo à plurimis annis, & erat adhuc anno 1606. mense Junio. sed eam nondum florentem vidit. Hanc aliqui sibi persuadent Peucedanum, cum tamen non adsit, nec odor, nec sapor sæpidus.

UMBELLIFERA MAXIMO SEMINE, quibusdam Cactrys Hispanica.

NON recordamur, unde acceperimus Cactrys Hispanica inter umbelliferas & ferulaceas plantas maximum semen quod hætenus viderim. Est enim ungue longius, crassum, duplex, stribus costis foliaceis constans, & duabus juxta commissuram, album, ad Crithmum non nihil formâ accedente, sed plurimum magnitudine differente, aromatici & grati saporis cum acrimonia & levi amaritudine.

Hoc idem, ni fallor, semen est, quod frater Bauh. misit cum hac inscriptione: Fœniculi 2. species Dioscoridis, præcedenti semine simile, nisi paulò latius, & paulò brevius esset. Nos de Fœniculo, ejusque speciebus egimus hoc libro c.i.

LIBANOTIS QVIBVSDAM, FLORE luteo, semine Ferulæ.

Sæpius mihi in Shorto montbelgardensi E.C. pulchre provenit Libanotidis nomine missa planta, folio Ferulæ ferè pari, minutius diviso, rigidiorè, odoris non ingrati, pediculis solidis, minimè que fungosis nixo, caule procerò, ramofo, stutato: flore umbellato, luteo, parvo: semine raro per sparsam umbellam foliaceæ Ferulæ, longo, duplici, albicante, possimum quod foliaceum in illis est, striato inf-

gniter amaro, & veluti resinoso. Panax Asclepiadis nomine hanc sibi missam ait Camer. h. folio Ferulæ tenuiore & Fœniculi crassiore. Nasci in Creta, ubi Sefeli vulgò, & in Sicilia, in qua Peucedanum vocari testatur, quamvis hæ appellationes propriè aliis plantis conveniant. Ad hist. Matth. ger. & epic. hujus semen exhibet no-

tatum litera C. pro semine Panacis Asclepij, videturque ipsi Panax Asclepium Ferulæ facie Penæ, cui a Valerando ex Ithra delatum scribit.

Bauh. phyt. Libanotis 2. Ferulæ folio, semine lato: Panax Asclepias Theophr. & Plini. Eid. apud Matth. Panaces 3. Asclepium alterum: Libanotis Ferulæ folio, semine plano. Panax Asclepium. Lob. Cæs. Panaces Asclepium, Camer. in suo Matthiolo, Cæs. Tab. Panaces Asclepium ut existimatur Dod. in fol. Libanotis altera semine lato, Cam. Ego Panax Asclepium Tabern. huc non refero, sed ad Matthioli Panaces Asclepium: Vix etiam puto Libanotidem Camer. p. 88. cui semen nigricans: quia p. 106. Panacem Asclepiadem vocat, ni fallor, de qua hinc agimus. Eid. B. pin. Libanotis 2. ferulæ folio & semine: Panax Asclepium ferulæ facie, Lob. Panaces ferulaceæ Asclepium, Dod. Cæs. & Tab. Eid. B. pin. Libanotis 3. fœniculi folio semine foliaceo: Rosmarinum alterum ferulaceum Diosc. Lob. obs. Panax asclepium, Ang. Cam. Libanotis 2. Dod. Tab. Libanotis nigra, Cæs. Est hæc nobis Peucedanum.

Anguill. epist. 12. de hæc ait. In Candia & Sicilia Panax Asclepium foliis ferulæ minutioribus, crebrioribus, duriusculis: caule quatuor cubitorum, floribus luteo, semine compresso, anguloso similibus Ferulæ, albo. apud Dioscoridem matè legitur pro *anisidi* pro *anisidi*, Orbasius legit *anisidi*. vocatur in Candia Sefeli, & in Sicilia Peucedano: licet aliud sit Peucedanum.

Lobel. in Adv. & Ic. p. 78. Panax Asclepium Ferulæ facie nominat, ac dicit. Nec diversi generis est Asclepium Panax à Ferulæ, nec item figurâ ab simile præsertim istud doctioribus verum putatum, fortè quale in Matthiolo pictum vidimus, qui in paucis commentatoris officio functus. Ex Illyrico tractu, cui Histria nomen, a portavit Valerandus Insulanus pharmacopæus plantas, quibus multa cum Panace affinitas, quas in horto Iouberii sevimus. Et inter has Ferulæ similis erat effigie, sed multò minor magnitudine: semine ut Ferulæ lato: foliis & floribus haud dissimilibus, caule & radice magnitudine atque similitudine Anethi odorato. Obi. p. 455. Panax Asclepium.

Habeo ego à Valerando Pourez plantam nomine Panacis Asclepij, respondentem picture Lobelij. Et talem etiam attulit mihi frater C. Bauh. nomine Libanotidis prima. A Rasio olim eadem missa, ni fallor, Lutetia. pro Libanotide Dioscoridis tertia. Præterea frater attulit plantam ex Italia, quæ multò melius exprimit Panacem Asclepium Matthioli, quam hæc. diversa etiam erat à Matthioli planta, quam ostendebat Valerandus. diversam quoque figuram ab illa Matthioli ponit Lobelius.

An Gesh. h. Libanotis quibusdam existimata, Argentina in horto ulta *annum* 14. vivax. Hæc Ferulæ sit, aut Libanotis, aut ejus species in quendam proponit. Is Libanotidem potius, quam Ferulam esse putat. Item hort. Libanotis prima Dioscoridis, quam Ferulaceam cognominat, quamque eruditos quosdam in Italia Ferulam credere audit. In appen. hort. Libanotis Volmario. De coll. simp. Libanotidis species ex Italia floribus luteis, Libanotidis ferulaceæ genus.

An Cæs. l. 7. c. 4. Panax Asclepium foliis subcandidis, floribus luteis: seminibus raris in umbella, Thapsiæ albæ similibus, candidis & stricis, radice albâ, crassa admodum, sed brevi. Theophrastus de hoc genere Panacis tradit, folio esse simili Thapsiæ, sed crassiore. Plinius eadem ferè refert, radicem scilicet multi succi & salis, ex qua succus extrahatur Opopanax. hanc sententiam sequutus videtur Mesues. Dioscorides tamen ex alio genere Panacis scilicet Heculeo, haberi Opopanaxem testatur.

*Panaces A.
Asclepium,
Dod.*

Dod. gall. & in foliis. Panaces Asclepium ut existimatur, Dioscoridis, cui folia assignat minora, quam Fœniculi, hirsutiora, & odorata, flores auticolores, odoratos, aliis *sermibus*: Theophrastus folio Thapsiæ esse dicit, sed crassiore: incognitum istud est: Mattholus iconem exhibet, sed descriptionem nullam addit: proponit & haud dissimilem, si non eadem est, Lobelius, quæ in adv. lacteo succo multo turgete scribitur, veluti Ferulæ, sed minus quam hæc sapore sit acri. Ego contra Dodonæum Matthioli figuram differentem facio à Lobeliana. Idem mecum facit & frater C. Bauhinus.

*Dod. opinio
reprobatur.*

Tabern. hist. p. 385, dicitur Libanotis 2. *Rosmarin* infra: Libanotis herbacea altera, Rosmarinum umbelliferum alterum.

Libanotidis nomine sepius missa planta, quæ mihi provenit in horto Montbelgardensi, flore luteo. Valerandus reposuerat nomine Panacis Asclepij Dioscoridis. verum differt ab Asclepiade Panace Matthioli, cui folia aliter divisa & molliora. quam obrem dissentio à Lobelio qui in adv. p. 351. ait, Panax Asclepium Ferulæ facie, quale in Matthiolo pictum vidimus, & Valerandus ex Illyrio attulit. Bene Lob. fecit, qui in obs. p. 455. plantæ, de qua agimus, figuram posuerit, quæ est Panacis Valerandi, & non Matthioli, quæ alia planta, ut suo dicemus loco.

LIBANOTIS QVIBVSDAM SIVE Ferulago, foliis Fœniculi, floribus luteis.

Mon. fals.

Ferulago.

IN montibus nascitur radice non brevi, ut Dioscoridis Panax Asclepium [*Libanotis idem quorundam, flore luteo, semine Ferulæ, inter insignim*] quod ostendo, inquit, Casl. 7. c. 5. sed profundâ, cubitali, crassâ, candidâ, medullâ intus flavescente: caulibus ab eadem radice pluribus, rectis, striatis, bicubitalibus, ex viridi pallascentibus: foliis capillaribus, figurâ Fœniculi, ut supra dicta: floribus luteis: seminibus nigricantibus, depressis & oblongis, ut Ferulæ seminæ. Hanc quidam pro Meu falso accipiunt: nonnulli verò inter Libanotides reponunt: ego potius ad Ferulaginem refero: huc enim magis convenit conditio tradita à Theophrasto & Plinio; nam Ferulæ comparata, cui similis est, parva dici potest, & humilis, ait Caslpinus. Nos verò latec quoniam hæc planta adhuc sit reducenda: an porro aliquis alius ejus meminerit, considerent lectores.

FERVLA ET FERVLAGO VE- terum. CAP. XXIV.

Theophr.

*Magnitudine
laxum diffi-
runt.*

SEd primùm de eo, quod cômune omnium constat, dicendum est, auctore Theoph. l. 6. c. 2. de Ferula scilicet atque Ferulagine [*vas dicitur res h. vas dicitur*] seu idem genus differens magnitudine tantùm, seu etiam alterum sit, ut nonnulli. Ergo natura earum, quæ conspici possit, consimilis certe sentitur, præterquam ratione magnitudinis: Ferula enim grandis admodum surgit, Ferulago autem humilis. Sed uni caules ambæ geniculatæ sunt. Folia & cauliculi quidam geniculis erumpunt, ac alternatim exeunt: folia alternatim, inquam, quod non ex eadem parte geniculorum, sed permutatim caulem magna ex parte amplexa, sicuti harundinea proveniunt, nisi quoddæ flexa hæc magis molliciei, magnitudinisque causa: solum enim grande, molle, multifidum, ut capillamenti modo serè inspicetur, maximaque tertæ proxima, & reliqua subinde ad portionem: flos melinus, semen obscurum [*quæ dicitur*] Anetho simi-

le, sed majus, finditur cacumine, inque stipites quodam haud magnos dispergitur, quibus flos, semineque insidit: nec flore fructure laterales caules caerent, sed modo Anethi ferunt, annuo caule constat. Et germinatio in Vere primùm foliorum, tum caulium, ut etiam in cæteris fieri solet: radice autè descendit, eademque singulari innatit. Talis Ferula est. Hæc loco citato Theophrastus, qui c. 7. ejusdem libri 6. Laetipio caulem ascribit quantum Ferulæ, & crassitudine serè proximam.

Plinius hæc brevius l. 13. c. 22. sed nihilo clarior. Et Ferulam, inquit, inter externas dixisse conveniet, arborumque generi adscripsisse. quoniam quarundam nature, sicut distinguemus, lignum omne corticis loco habent, hoc est forinsecus, ligni autem loco fungosam intus medullam, ut Sambucis, quædam verò inanitate, ut Harundines. Ferula calidis nascitur locis, atque trans maria, geniculatis nodata scapis. Duo ejus genera: Nartheca Græci vocant assurgentem in altitudinem. Nartheciam verò semper humilem. A genibus exeuntia folia maxima, ut quæque terræ proxima. Cætero, natura eadem quæ Anetho, & fructui similis. Nulli fructuum levitas major: ob id gestata facilis, baculorum usum sene dicit præbet. Plinius repetit de eadem l. 19. c. 9. Ferula duo genera in fruticibus diximus. Semen ejus in Italia cibus est. Conditur quippe duratque in urceis, vel anni spacio. Duo ea genera, caules & racemi. Corymbiam hanc vocant, corymbosque quos condiunt. Et rufus l. 20. c. 23. Ferula semen simile Anetho habet. Quæ ab uno caule dividitur in cacumine, semina putatur. Caules eduntur decocti, commendanturque multo & melle, stomacho utiles. Sed plures sumpti, capitis dolores faciunt. Et subdit his usum medicum, serè ut Dioscorides habet. Radix [*me. P. sui*]

dulla Diosc.] denarij pondere in vini cyathis duobus, bibitur adversus serpentes. Et ipsa radix in ponitur. [*semen potum Diosc.*] Sic & torminibus medetur. Ex oleo autem & aceto contra sudores immodicos [*sudores ciet, cum oleo perunt, corpore, Diosc.*] vel in febris proficit. Succus Ferulæ alvum solvit [*sistit, ver.*] Fabz magnitudine devoratus. Et viridi Ferula ramusculus, utilis est ad omnia ea vitia [*Et viridi medulla, sicuti utilis est & ad omnia eius M.*] Ad sanguinem sistendum decem grana seminis bibuntur, ia vino trita, vel medulla. [*ad cruentas excretionis medulla pota confert. Naribus indit a sanguinem erumpentem sistit, Diosc.*] Sicut qui comitialibus morbis [*bi*] dan dum putent Luna quarta, sexta, septima, ligule [*single, CH.*] mensura. Natura Ferularum murænis infestissima est: tactæ quidem ea moriuntur. Castor radicis succum [*Sagapennum, de quo suo Leo*] & oculorum claritati conferre multum putavit. Idem l. 21. c. 9. de honore coronarum, ait. Utuntur è Ferulis & corymbis. Tandem l. 24. c. 1. Ferulæ asinis gratissima sunt in pabulo, cæteris verò jumentis præsentaneo veneno: qua de causâ animal Libeto patri assignatur, cui & Ferula. Lib. 25. c. 13. Ferulæ cineri tantam vim tribuit, ac etiam carboni, ut quamvis racenti gladiatoris vulnere illigata [*illit, CH.*] sanguinem claudat: fungum verò, quem securâ lim radice ejus nasci perhibet, id efficaciùs præstare scribit.

Ferulæ racemos, ut testatur Dalechampius, umbellas adhuc compressas & nondum explicatas vocat Plinius. Corymbiam verò Ferulam, quam in caulem surgere permittunt, ut corymbos, sive umbellas nascentes ad condituram colligerent. Nam alioqui caulem gliscentem, tenellum, & adhuc convolutum demetebat, ut vel recentem comederent, vel in condimento fervarent.

De Ferula inquit Dioscorides. Hujus, dum adhuc viridis est, medulla pota, sanguinem spurientibus & cœliacis prodest: & commorsis à vipera datur cum vino

*Ferula
corymbis
ta
Bacch
era.*

*Ferula
corymbis*

Diosc.

rino: & sanguinis è naribus eruptiones sistit. Semen potu'n torminibus auxiliatur. Mover & sudores, si cum oleo illinatur. Caules in cibo accepti, capitis dolorem inducunt. Idem etiam muria conduntur. Cauleni autem profert Ferula sepè è trium cubitorum. folia habet Fœniculo similia, sed multo crassiora & majora.

Galenus Ferule semen calefacere & attenuare dicit. Internam autem partem adhuc viridem, quæ medulla dicitur, adstringentem quandam qualitatem habere, ob quam sanguinem spuentibus & cæciliis proficit. Ex his itaque aliquam Ferule notionem accipimus, & nostris penitus ignotam esse, cognoscimus.

Ferula, quæ species fruticis est, lignum pro cortice, & medullam pro ligno habens, calamumq; fungosum, Græcis Νάρθηξ dicitur, inquit Olivarius. Et hinc factum adagium est. Tanquam de Narthecio, pro eo quod est ex parato & ad manum. Narthecium autem Ferule calamum significat. vel, ut opinatur Roterodam. pyxidem, quæ olim pharmacopolæ medicamenta servabant, unde tanquam ex promptuario quodam post ea de promebant. Inde Cicero de finib. bor. or. 12. ait. Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de Narthecio promar. si gravis, brevis: si longus, levis. Fabulantur etiam hoc calamo ignem fuisse servatum, & hinc fabula est, Prometheum è ferula furtivum lignem. De Narthecio Corn. in lib. 6. Galeni de compos. pharmac. dissentit his verbis; Sorani *res. med.* citat Aëtii l. 3. c. 44. Arbitror autem receptum fuisse morem Græcis Medicis, ut libros suos medicamentarios *res. med.* & *res. med.* inscriberent. atque sic etiam illud Ciceronis 2. de fin. accipio. Iam doloris &c. Et certè consentit etiam Martialis Poëta in Apophor. qui è jufnodii Narthecia capsulis eboris inclusa fuisse dicit. Hæc ille. qui quâ ratione duatur, haud scimus. Narthecium [*res. med.*] pro repositoio medicamentorum positum, etiam li ex alia materia factum fuerit, placet The sauro linguæ latinæ: quod id genus ligni accommodatum sit ad servandâ medicamenta. Idem Ferulam Narthecem penult. produciâ vocat, à nominativo Narthex, quem masculini generis statuit.

Extat & aliud proverbium, Marum Ferule subducere. Ferulam non minus à servendo quam feriendo dictam, vult quoque Dorilherius, qui eam Hippocratem Plesinga vocale scribit. Et nos manum Ferule subduximus, inquit Roterodamus, est dicere, & nos literas didicimus & præceptorum operâ usi sumus. Nam antiquitatis literatorum discipulorum manus Ferulâ cedebant. Est autem Ferula fruticis genus, quo non aliud levius, ut indicatum ex Plinio. Græcis *narthex* dicitur, utilis ad fulcres dos vacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenique fieri, ut vino titubantes fulciant, nec oneret tamen. Est enim ligno durissimo foris, licet intus lignum non habeat. Hæc exceptum ignem calestem Poëta fingunt Prometheum deportasse in terras. Hinc quoque facta sceptrâ pædagogorum, quod terreat magis, quàm la dat, appellat Martialis. Notavit id eleganter Columellam in carmine,

Nec manibus mites Ferulas. Et ibid. Ferulaque miras Plantantur.

Vnde manum Ferule subduxisse dicuntur, qui desierunt in ludo literario verlan, neque jam pueri docendi, sed ut unque docti sunt. Juvenalis in 1. Satyra,

Et nos ergo meum in Fer. las. bduximus, & nos Consiliu m dedimus. &c.

Hieronymus s. b. l. x. minus accipere videtur pro eo, quod est subjecimus, suppositimus. Sic enim scribit ad Dominionem: Et nos didicimus literas, &

nos sepè manum Ferule subduximus. Nisi forte manu n Ferule subducere pueri dicuntur, quum sætu plagæ subtrahunt manum. Est similis apud Græcos sermone color. citatur apud Athenæum lib. 13. Timocles,

Opus esse adhuc Trepidare & alapis cadis, & in teneras manus Recipere plagas, res profectò suavis est.

Ferulæ potro nomine duas plantas à veteribus Ferula 2. esse insignitas, Ferulam & Ferulaginem, ex hætenus dictis manifestò colligere licet.

In ascriptitis Dioscoridis utramque rursus cum Thapsia. Thapsia confundi clarè pater.

Ferulæ præterea titulo sequentes cognominantur plantæ. Ferula folio Fœniculi femine latiore & rotundiore.

Ferula folio glauco, femine lato, oblongo, quibusdam Thapsia ferulacea.

Galbanifera Ferula, quam cum Galbano paulo post traditur sumus.

Quam Ferulam Coli nonnulli vocant, nos Thapsiam sive Turbit montis Gargani opinamur.

Thapsia Carotæ effigie, Ferula sagapenifera à multis vocatur.

Ferula Hammoniæ, ex qua Ammoniacum liquor habetur.

Ferulæ cu jusdam succum esse Assam sætidam [*de Assa fetida hæc H. n. g. lib. 9.*] innuere videntur Adversaria p. 349.

Isdem Adversarius p. 350. è Ferulæ cognatis est Peucedanum.

Spondylio affinis Panax de Ferula dici, suo ostendemus loco.

Ferula, quæ à nonnullis vulgo existimatur Libanotis prima Dioscoridis, ab eruditissimis quibusdam in Italia creditur, id referente Galieno.

Euphorbij plantam, ferulaceam arborem non desunt, qui statuunt.

Tinctorium florem (Gälfbeiberblumen) Traugotus l. 2. c. 8. Ferulam nominat, dicens videri eam significasse Columellam l. 10.

Tormentilla à plerisque etiam Ferula dicitur. Quò plantam referre d. beam, quam Goropius in Hisp. lib. 2. Ferulam nominat, nondum mihi constat. De hæc autem agit, ubi de monte Baldo locus est. In montis, inquit, Fœnicularij jugis Ferula genus inveni, quod si Laserpitium non est Cyrenaicum, certè Laser Alpinum dici potest: tanto succo optimi odoris in radicibus maximis & crassissimis abundat, ut alterius locum supplere possit.

FERULA FOLIO FOENICVLLI, femine latiore & rotundiore.

Ad quinq; aut sex cubitos exerescit, caule crasso fungosâ medullâ pleno, ramoso: Lilia amplissima divisa: fœniculacæ, sed segnentis latioribus, Ferulæ glaucæ similia, sed magis etiam videntur: umbellæ latæ florum luteorum, quibus delapsis semen supervenit magrâ, siliaceum, semurciam latum, paulò longius, per extremû latescens,

geminum semper, exteriore parte triplici lineâ clariore striatum, quâ gemina femina junguntur, fibrâ unicâ longâ donata sunt. radix vulneratâ chrymam fundit lacteam. odor plantæ non nihil gravior videtur quàm Ferulæ glaucæ: sapor acris.

De ferula hac à nobis hæc descripta hæc habet in adv. Lobelius. Quemadmodum *Napthæ* virgultum, *thyrsum*, aut bacillum Græcis signat, sic Ferula latinè à ferendo, quod illius scapi pedamenta fruticibus, & tenibus pedum ac scipiones essent. Quin in cubitorum caulis, radix magna, recta, & altè in saxorum commissuras hians rimas descendens, evulsu difficilis, candida, lacteo, pinguique succo turgida, odorem vehementem vibrans. folia Fœniculo majora, pinguiora, crassiora ut & caulis: umbellæ prægrandes Anethi, Junio & Iulio flosculis luteis defluentibus. Semen foliaceum, compressum, oblongum, rotundum Angelicæ feræ, duplè majus. Idem postea ait. Dioscorides videtur agnoscere Ferulam eandem esse atque Sagapenum: nam è radice Ferulæ lauciata manare Sagapenum primùm dixerat: deinde inferiùs, quasi superiùs nihil dixisset, alteram plantam ferulaceam docet, ex qua alius generis Sagapenum effluit: quæ arguunt potiùs succos ipsos agritos illi quàm plantas. Quippe Plinius etiam Sagapenum in Ferula oriri tradit, fortè quia eandem plantam cum Ferula vulgari putavit. In adv. huic utulum fecit, *Napthæ*, Ferula & Ferulago, *Hisp. Cananthea*. In Obs. p. 450. Ferula, It. *Ferula*, Gall. *Ferule*. In Icon. p. 778. Ferula. Fallitur Lob. Dioscorides non tradit ex hac Ferula Sagapenum excipi. Neque etiam alibi hoc docet. Verùm ex Ferulacea herba in Media Sagapenum fieri prodit, ut suo loco certius patebit. Si Lobelius etiam in Obs. non posuisset figuram Ferulæ, dubius hærerem an in adv. per Ferulam eandem nobiscum traderet, quia descriptio feminis pro ea non placet. particulare etiam semen in Obs. & Icon. appictum, non videtur hujus Ferulæ esse.

Leon. 677. Errat plurimùm & Lonicerus, tradendo ex Narthece, sive Ferula, ut vocat, Sagapenum colligi. Eam se curasse affirmat depingendam flore luteo, semine Anetho pauldè majore. Sed si semen vidit, miror eum dicere pauldè majus. oportebat scribere multò majus.

Tormentilla Euchar. Roëfl. Euchar. Roëfl. Ferulam *Birckwurg* vocat, verùm non descript. Ast quantum ex viribus colligere possum, existimo eam intelligere Tormentillam, de qua alibi agit, cui etiam potuisset hæc jungi, si non eadem.

Ferulamada Cod. *Cæsalp. l. 7. c. 3.* nomine Ferulæ maris aptè descriptur plantam, de qua hic agimus. per feminam autem fortè intelligit nostram Ferulam folio glauco. Eius verba hæc sunt. Ferula altitudine caulis, & crassitie formæ, specie arboreæ constat: nam ad quina & fena cubita adolefcit, crassitudine brachij, foliis latissimis, tenuiter incis, serè capillamenti modo, ut Fœniculi, pediculo caulem vestiente, ut in Harundine: umbellas fert latas, convexâ superficie, ut Anethi: flosculos pallidos: semen latum & depressum, subnigrum, unguis magnitudine, ac: radicem crassam, ramosamque, lacteo succo manantem. Eius duo genera. Mas [Ferula hæc] crassior, & brevioribus interodiis: latiore semine: radice candida: foliis tenuibus scissis: caulis, ut & femina [brachij descriptur] nem potuerit *litteræ petere*, sub titulo Ferula glaucosilla, quæ exaruit, & vilissimus est, quia fungosus, adest tamen robustus, ut sufficiat pro baculo ad sustentandam senectutem: exaruit autem profecto semine in Æstate. Theophrastus genus ferulaceum inter suffrutices recenset. hanc [Marem] quidem Ferulam, alteram verò [Faminam] Ferulaginem vocans, ut Theodorus veritè: græcè enim hæc Narthex, illa

Narthecia vocatur. Ex ejus verbis conjicere licet, Ferulam illum intellexisse, quam ego marcm appello. Ferulaginem autem, aut feminam, quamquam in læto Solo, non solum non est humidorum mare, sed & alior, gracilior tamen, aut aliud quoddam humilior genus ex dicendis. Plinius in delineanda Ferula Theophrastum sequitur. Dioscorides Ferulam tantùm describit. Hæc Cæsalp. qui Lobelij errorem fecit, dicit, dum Dioscoridem ex hac Sagapenum fieri scribit.

NARTHECIUM, THEOPHR. Ferulago, Gæzæ.

non nihil odorata cum manditur: caule Fœniculi, striato, ramoso, inani intus; folio quoque Fœniculi, ampliore, minore quàm in Ferula, ad ramorum exitus producente, alteris nunc ex hac, nunc ex illa parte, gustu subdulci & saavi: flore luteo in umbellis, amaro, & subacri, odorato: semine oblongo. Liquet itaque duo Ferulæ genera esse, unum *capillamentum*, alterum *capillamentum*, quam Ferulaginem veritè Gæzæ. Sunt etiam nunc hodie, inquit ex autoritate Penæ, dux in Herbariorum hortis hujus classis, naturæ & similitudinis plantæ, quas idcirco Ferulagines vocant. Eæ videntur tantùm distare cultura, statura, elegantia, & succi copia, & nastæ fuerint radices arvi aridum, magisque excoctum, sub cælo sudo & fervidiore, ut in Africa, Media, Cyrene, & alibi.

Matth. in suis comm. Ferulam nominat, ut & in epit. ubi ita delineat. Ferula, grandis admodum surgit, unico tantùm caule ac geniculato: folia grandia, mellia, multifida aded, ut capillamenti modo serè spectentur, præsertim quæ terræ proxima sunt. flos melinus: semen obscurum, Anetho simile, sed majus. In hist. germ. vocatur Ferula quoque sive Narthex, semine Anethi aut Fœniculi, sed pauldè majus. Is in comm. figuram habet non bonam, nihil particulare & certum demonstrans, sine descriptione: si eandem plantam nobiscum sentiam, non convenit dicere semen Anethi & pauldè majus. Camad epit. & hist. Matthioli germ. posuit figuram, quam probamus semine lato & rotundiore.

Bauh. phyt. apud Matth. & pin. Ferula i. femina. Synon. Plinij: Ferula. Matth. Ang. Turn. Lac. Cord. in Diosc. Gesn. h. Lon. Lob. Dod. in fol. Cast. Lugd. Tab. (cui & Ferula major & Canna Ferula, *Cerica Serapontis, Caputia* Glosiographi Avicennæ, & aboum Arabum *Faltur*: germ. *Ferulfract* & *Erfrenfract*) Camer. Ferula mas. Cæf. Libar. et. s. Diosc. ondis ferulacea Gesn. h. Eid. phyt. & pin. Ferula; sive Ferulago

Lugdun. p. 754. Lugd.

Cæsalp.

temin.

tenuiore folio: Narthecium Theophr. Ferulago Gazæ, Lugd. Ferulago, Tab. Si per figuram Lobelianam appositam Matthiolo intelligitur eadem Ferula nobiscum, non quantant femina appicta, quæ nisi videntur sequentis Ferula folio glauco. Gesnerio non negarim esse posse de hort. Libanotidem primam Dioscotidis. verum ea quæ scribit eo loci, postunt etiam convenire Libanotidi tenuifolia, femine Ferula. Vidi aliquando Gesnerum annotasse plantam hanc Libanotim dici. Quod Casalp. citatur facit pro nobis, qui semen dixit latum unguis magnitudine: cur potius Ferulam Plinius vocet, consideratione dignum videntur. Narthecium Lugdunensis non separo à Ferula Matthioli, quia imperfecta figura, nullam plantam demonstrans.

Anguill. epist. 12. Ferula nota in Apulia, Calabria & Sicilia, bidemque nomen retinens.

177 Ferula, quæ depingitur à Matthiolo Monspelij in hortis habetur, ut in orto Castellano Monspeli. pharmacopol. & ad altitudinem quinque, vel sex cubitorum, mense Aprilis flores. Patavij apud Cortusum vidi gummi, quod ex Ferula anno se vulneratâ radice effluerat. Lugduni maggas habui plantas in orto. & magnani quoque observavi in orto Trivesani Patavij; Basileæ in orto F. Plateri parvas. Item Ferratiæ in orto Principis; Florentiæ in orto Nicol. Ferraricensis, & Montbelgardi in orto E.C. & nostro. Ferula plurima & procerâ in Galloprovincia & Narbonensi Gallia, præsertim illis rupibus, præruptisque faxis prope luberraneas Cryptas, via quæ Monsfelio Frontignanum itur ad dextram: iudem in celsis squalidisque saxorum tinibus, qui Soles æstivos & fervidos totum semè foveat diem, prope oppidulum Rochave Castrum vocatum quæ Austrum vergit umbella Junio & Iulio florent, Lobelio. Ferula, inquit Matthiolus, æstuosis nascitur locis: ideoque nil mirum, quòd Apulia Ferularum sit maximè ferax. Quinetiam si frequens provenit in Romano agro Tyrrenham siueq; contermino, præsertim apud Centumcellas, & in Hetruria maritimis. Evasecit, auctore Casalpino, perfecto semine in Æstate. vivit radix diutius: Autumno & per totam Hyemem folia à radice emittit: ineunte Vere canescit: paulò ante Æquinoctium veluti ovum producit: gaudet regione calidâ & lato Solo: frequenter in Sicilia, & apud nos in Italia in monte Argentario.

178 Vinibus à veteribus Ferule assignatis, has insuper addit Matthiolus. E Ferulis prima tantum germinatione corculum quoddam pastores eximunt, ovilutecum induratum referens, quod sub cineribus assatum, prius tamen chartâ, aut linteum madefactis convolutum, mox pipere & sale conspersum, non modò gustui gratissimus est cibus; sed etiam ad excitandam venerem valentissimus. In insula quadam ex fortunatis nomine Morion, Ferulis in arborum amplitudinem grandescere, scripsere quidam. Apulignorum vice, quibus maximè casent, Ferulis ad ignem utuntur.

bis dedit præceptor Rondellæus, prope vadum qua trajicitur in Hispaniam, tum ad radices Pyreneorum, non procul Perpignano urhe: crassior radice cortex, fusco foris colore, intus pallet, succoque multo gliscit lacteo, gummeo, sed inibi loci neglecto: caulis Peucedani gracilior, quàm Ferula, foliâque Feniculo latiora, breviorâ, in umbellis femine Ferula minoris, oblongum, angustius, montani Sileris. Meritò desita ex istis succo purganti antiquis consueto, ut quo multum ut

ceatur præcipuis visceribus, & tormina dita interdum excitentur. Verum siquidem miscentur levioribus, & naturæ amiconibus, proderit Sarcocolla, Hammoniâ, Turpetive succi modo. Nec Ferule, Peucedaniquæ succis gummeis desunt vires purgatrici: verum tum quia planta, tum succus feridus cerebro advesatur, idè non correctâ plus discriminis inferret. Et hæc tradit p. 350. ubi paulò post Thapsiam Aquitanicam nominat, cujus radice uti *Thapsia* ferit plerisque omnes officinas Septentrionales. *Aquitania*. p. verò 321. vocat Thapsiam vernantem multum in Aquitania Valconum. In Ic. p. 779. Thapsiam Dioscoridis. Lug. p. 756. Thapsiam Penæ veram. Bauh. phyt. Thapsia 1. five Feniculi folio: Thapsia Diosc. Adversariorum. Eid. in pin. Thapsia 4. feniculi folio: Thapsia Diosc. Lob. & Lugd. Thapsia 2. vel tenuifolia, Clus. hisp. & hist. Thapsia angustifolia, Tab. tenuifolia, Ser. Nos quo debeamus referre Thapsiam hanc Lobelij, incerti sumus. multa quidem habet communia cum Ferula glauco folio, jam dicenda: verum Rosmarinum Ferulaceum Lobelij, melius adhuc cum ea convenit.

FERULA FOLIO GLAUCO, femine lato, oblongo: quibusdam Thapsia Ferulacea.

179 **M**IRUM quàm Deser. grâdeleat hujus radix: caulis humanam proceritatem multum excedit: folia magna, ferulacea, nânus ad Feniculum accedentia, quàm præcedens Ferula, coloris glauci, potissimum subtus, quæ tû singula segmerata latiora breviorâque sunt, quàm Feniculacea aut ferulacea, succum lacteum manantia, odore gravi, sapore acri. flore umbellæ colore subluteo: semen

FERULÆ FACIË THAPSIA, five Turbit Gallorum.

180 **D**E Thapsia, five Turbit gallico, Turbit cineritio Cascarum ut vocat Lob in adv. hæc tradit. Potuit dici Thapsia non solum ut placuit Dioscoridi, à Thapso insula cognomine, quæ una è Sporadibus est: sed etiam propter flammieum calorem, quem corpori admota intreret, adeoque eminus, præsertim ad verso flatu spectanti. Valdè quàm similis Thapsia habitu toto & viribus, tamen usi multò præstantiore atq; purgatrici. In Aquitania macilentioribus montosisque squalidis inventam no-

men magnum, compressum, striatum, nigrum, angustius quam Ferula.

Ferula seminosa

Cesalpinus, si nostrum nos non fallit iudicium, Ferulam feminam vocat, eique radicem tribuit exterius nigram. Ego hanc saepius habui, vti in radicis colorem non observavi. Is autem de Ferula foemina (quam C. Bauh. ad galbaniferam Ferulam refert) sic dicit. Foemina Ferula, mare [*Ferula folio Foeniculi, femine latiore & rotundiore*] est erectior, geniculis magis distantibus, foliorum segmentis angustis quidem, non tamen capillaribus, ut maris: radice nigra exterius: caulis huius, ut maris, cum exaruerit, levissimus est, quia, ut maris, fungosus, adeo tamen etiam robustus, ut sufficiat quoque pro baculo ad sustentandam senectutem. exarscit autem perfecto semine in Aestate. ejus substantia igni familiaris, nam instar funiculi lignem conceptum tam diu servat, donec totus contabescat. Vivit radice diutius: Autumno & per totam Hyemem folia ab radice emittit: in eunte Vere caulescit, sed paulo tardius mare: gaudet regione calida & lato solo: frequens in Sicilia, & apud nos in Italia in monte Argentario.

Locus.

Ferulago Gaza. Narthecia Theophr.

Theophrastus hanc Ferulaginem vocat, ut Gaza vertit: graece vero Narthecia vocatur. Ex Theophrasti verbis (quae ante recitavimus) conjicere licet, aut Ferulaginem intellexisse, quam nos foeminam appellamus, quanquam in lato solo, non solum non est humilior mare, sed & altior, gracilior tamen, aut aliud quoddam humilius genus ex dicendis. Plinius Theophrastum sequutus inquit. Narthecia semper humilis, &c. quae ab uno caule dividitur in cacumine foemina putatur.

An Rosmarinum ferulaceum, ferule Dioscor. Lob.

An Lob. in adv. p. 357. hanc titulo Rosmarini ferulacci, ferulis Dioscoridis, cujus semen Cacthis dicitur, intelligit, de quo ait. Diversi admodum generis plantae Libanotidis appellationem asseverunt, ob odorem quem spirarent, quaedam sui parte Thuris quadantenus aemulum, cuiusmodi prima Libanotidis radicem olere Dioscorides auctor est: qui idem à Theophrasto quandam Libanotidem memoratam, cujus folia agrestis Lactucae amarae candidiora, asperiora, radice brevi narrat. Nobis autem nulla hodie plantae innotuit Libanotis è tot ferulaceis, quae vulgo Libanotides putantur, perinde descriptioni consona, ut haec, quam Patavini olim habebat hortus, quae etiam nunc in eunte Hyeme lata videbat Londini in orto Io. Riccij, pharmacopoei.

Diosc. Lob.

Surrigit ea caulem quintum, aut senatum interdum cubitorum, foeniculaceum, aut Ferulz nitidum, obscurè viridatam, alis multis & ramulis diffusum, è nodosis geniculis exeuntibus, foliaque gerentibus crebra, foeniculo crassiora, Cotulae majora, averia, virore casto & glauco, umbellas per Aestatem latiores Ferulz, aut Thapsiaz, floribus luteolis referentis, & semina Fraxini, foliacea, oblongiora quam Ferulz, & Cucumerino semini majora, compressiora, striata, acriosa, resinaceum, aut thureum halitum dum fricantur, Sileris montani, aut Peloponensis Selschiantia, mansuetae os resinaceo & thureo sapore plenientia, acriora: reliqua planta tenera, candidiuscula, sed non ingrato holeraceo & Smirij gustu, quo quidem facile dignoscitur à Ferula: nam alio qui lacte multo turget tota, uti Ferula, sed albidior & minus fervido, aut gravi odore, quin potius odoro. In hac quidem Lobelij descriptione nihil invenio, quod non conveniat cum Thapsia nostra glauca. Videtur etiam cum hac non male convenire Thapsiam Turbit galicam, Turbit cineritium officinarum, sive Thapsiam Aquitanicam (his enim nominibus uram eardemque stupem appellat) Lob. in Adv. p. 360. Vt idem quia dubius sum, eam separatim praeferre volui.

Semine Fraxini.

An Cordo in hist. l. 4. c. 63. Thapsia major umbel-

An Thapsia major, cr.

lifer a ferulacea herba: radice grandi, longa, crassitudine manum complectente; foris nigra, intus caerulea, intus autem candida, et alio, carnosoque cortice, & lignosa, simulque fungosa à medulla constante: gustu acerrima, linguam exariente, plurimam salivam provocante, ingratiissima, nauseosa, & fauces veluti strangulationis comminatione afficiente: odore vitosissimo, granecida, & vetulissimè cujusdam, tancida, & pinguedinis qualitates referente. Natalis in Italiae calidioribus regionibus, unde in Germania pro Costo ab impudens, sumis impostoribus quondam missitati cepta est, ex creabili, periculosissimo, ac capitali praena digno dolo ac impostura. Gesnerus apposuit figuram Matthioli. Cordus vero Thapsiam majorem advehi pro Costo albo, seu Arabico, monet etiam c. 60. ejusdem libri, & in dispensatorio. Est eidem Cordo in Diosc. l. 4. c. 157. Ferula nostra glauca, dicta Thapsia, ferulacea & foeniculo similis planta. Hoc loco annotatum est a Gesnero, Thapsiam esse duplicem, unam minorem: alteram majorem, quae pro Costo interdum afferatur, & hac foris quidem Costi loco uti licet, intus non item. Thapsiam autem pro Turbit, licet Turbit durius sit, interdum advehi notat. Thapsiam vero suam minorem Cordo in hist. l. 4. c. 74. ita describit. Thapsia minor, aequè ut major, ex umbelliferarum & ferulacearum herbarum genere est: radicem habet longam, satis magnam, crassitudine digitalem aut pollicarem, non nunquam etiam crassioram, vel gracilioram, foris nigram, intus candidam, carnosam, crassiusque cortice consistente, qui exempta interiori, nervosaeque medullae affertur, subitanea tener, in farinam friabilis, levis & liquorem rufum, exiccatum, guttatum dispersum continens. Saporem habet, cum exsiccatum ad nos pervenerit, primum ferè in spidum, aut farinam Tribuli aquatici similem, mox tenuem aliquid tantulum, postremò medioeriter acrem & fermentem, ob excrementiij humoris copiam, non è vestigio, sed tunc acrimoniae suam linguam ac palato imprimentem. Hinc usque Cordus. Sunt autem qui aliò referant hanc Cordi Thapsiam minorem, multum tamen consultius videtur huc referre, neque consilium mutare, donec rationibus convincat, alio loco locandam. Semus etiam C. Bauhinum Thapsiam majorem Cordi ad Turbit garganicum, de quo post, reducere.

An de hac nostra Ferula glauca loquitur Matthioli in Diosc. l. 4. c. 157. quando ait. Thapsia plurima nascitur in Aquila, praesertim Gargano monte, inter complures ferulacei generis plantas. Provenit & in rostris maritimis locis ad eò Ferule ad similes, ut non facile, nisi à re herbarie peritis, una ab altera dignoscatur. Visitur etiam hodie in hortis ad spectaculum plantata. eua ratione jam semè omnibus innotuit in Italia. Ceterum, non desunt impostores, qui Thapsiaz radicum cortices pro Turpito vendunt: quae quidem à peritis sepelariis in ea medicamentata jure optimo addi possunt, quae Thapsiam exposcunt: sed in Turpito locum non sunt meo iudicio recipienda. Quae propter maximè in hoc, à Fuchio dicitur, qui Turpitem à Mesue descriptione nihil aliud esse censet, quam Thapsiaz radices. Haec enim ille, qui suam Thapsiam non describit. Ea porro figura Thapsiaz titulo passim insignita, nullam ferulaceam plantam rite exprimit. Patrio idem ejus, Lob. Camy, & C. Bauhinus alias figurat pro Thapsia Matthioli: propter ut, quae tamen & ipsa aliarum sunt plantarum, & billa valde d'averit, ut suis dicemus locis. Figuram Matthioli assumpti Ircuna, qui notat, pharmacopoea os capitali errore in diama, caldo paravit. Avi.

Arvicennæ præner Thapsiam pro Cassia, i.e. Canel-
la. Exhibet & similem Lonic. apud quem Thapsia
cognominatur Hypopion, Ferulago, Ferula silves-
tris, & Ferula Thapsia, diciturque describi à Diofco-
ride: hujus meminisse Nicandrum nomine Trinac-
riae ab insula Siciliæ vocatæ. Descriptio est Diofco-
ridis, quam Lon. l. 5. c. 6. sibi propriam facit.

Existimo fratrem C. Bauhinium phyt. & pin. per
Ferulam 2. sive Ferulagine latiore folio; (quæ Fe-
rulago, Gesl. Dod. & Cam. Ferula fœmina, Cef.) ean-
dem nobiscum intelligere, verum dubius hæreo an
hanc Lob. Obs. p. 451. & Icon. p. 379. itemque Lugd.
& Tab. per Ferulam galbaniferam intelligant, quod
frater temerè nitiolum asserit. Illud insicias non eo, à
quibusdam Natheciam Theophrasti & Thapsiam
Diofcoridis vocari.

Lugd. Ferula nostræ glauco folio, videtur iconem
dare, sine descriptione p. 756. pro Thapsiâ Matthio-
li. Sed hanc vulgatiorem Thapsiam esse dicit offici-
nario, & longius à Diofcoridis descriptione abesse.
Esse enim foliis potiùs Carotæ, sive Dauci agre-
ffis, quam Ferulæ. Aliam ex Lobelio describit p. 764.
pro Libanotide Penæ, primo non depingit.

Ferula folio glauco primo anno caulem non fert:
radix ut refert F. Platerus excrevit in tantam molam,
ut ponderari libras septuaginta postquam semen
produxerit, eà verò magnitudine transpositam non
perisset. Virens hæc mense Ianuario visa à nobis,
apud Cortusum Patavij, quam alebat in olla. Lu-
gduni mihi venit in horto & semen tulit, ceu &
Montbelgardi post aliquot annos maturum luto.
Semen mihi à quodam, cujus nomen nondum oc-
currit, datum titulo Ferulæ nigre. Ex femine misso
per Casabonam nomine Alfr. fœtidè provenit eod-
dem anno. Ponsi in descript. Baldi, notat provenire
in ejusdem Baldi horto, & postea inter spontaneas
recenset.

DE THAPSIA VETERVM
sententiæ, & in genere.
CAP. XXV.

THAPSIA ex eo nomen accepit, quòd in Thap-
sio ejusdem nominis in insula primùm inventa
fuerit. Tota verò natura Ferulæ similis est, attamen
gracilior caulis [καυτός, δεικνύσιν habet cod. Basil. Plin.
l. 13. cap. 22. legisse videtur verò δ' αἰνῆς καυτός, Dalech.]
est: folia Fœniculo similia: umbellæ in unaquaque
propagine Anetho similes: in quibus flos melinus:
semen sublarum, Ferulæ femini simile, minus tamen:
radix intus alba, magna, foris nigra, crasso cortice
vestita [Vet. sic: ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μελαναίου, ὡς δὲ καὶ τὸ πῦρ ἐπιμα-
ρῆται, καυτὸν, πρὸς φλοιῷ] acris. Ex hac succo colligi-
tur in hunc modum. Effusa in ambitu serobe inci-
ditur radice cortex: aut incavatur ipsa radix, ita ta-
men ut excavatio sensim à latiore orbe in acutum
desinat: nox cooperitur, quo purior liquor con-
stat: postero autem die congestum cum tolli par-
est. Elicendi quoque succi ratio hæc est: Radix con-
tunditur, ac succus per quallum instrumento ad id
comparato exprimitur, qui quidem fœtili crasso in-
ditus in Sole cogitur siccarique. Sunt & qui foliis
simul cum radice tulsis succum exprimunt, sed in va-
lidioris est. Hoc verò indicio discernitur qui è sola
radice manavit, quòd virolo magis èst odore, humi-
ditateque permixtus: at è foliis extractus, exsiccat, ac
teredinam in juriam sentit. Porro qui liquorem col-
ligit, minimùm obverso vento stare oportet, ac pot-
ius tempestatem diligere: à ventis silentem, quæ ve-
nulla aspiet aura. Alioqui propter halitus acrimo-
niam, vehementer intumescit facies, nudaque cor-
poris partes pustulæ invadunt [ἰσχυρὸν δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦς τὸ

καυτὸν, καὶ δὲ φλοιῷ τῆσι τὸ ἰσχυρὸν μέν ἐστι τῶν δὲ καυτῶν
τῶν ἀποκαρῶν. Hanc locum sic legit Goupylus. φλοιῷ τῶν
τῶν καυτῶν ἐστὶν τὸ ἰσχυρὸν τῶν καυτῶν, quomodo in term. latis le-
gisse videtur.] Idcirco etiam non, nisi cerato quo-
piam adtingente liquido priùs inunctis audis par-
tibus, eò accedendum. Purgandi vim habent cortex Virei.

radicis & succus, itémque liquor, si in aqua multa
bibatur: supernè enim æquè ac infernè bilem ex-
trahunt. Radicis modus, quaterni oboli, cum ternis
seminis Anethi drachmis: [ἢ ἀπὸ τοῦ καυτῶν τῶν < γ-
βῆν ἢ ἄλλῃ.] expressi verò succi tertii oboli: aut li-
quoris, obolus unus: [ἢ τὸ δὲ ἐπιμαρῆται, pro hoc voca-
bulo legit vet. < α. b. e. drachma una.] copiosior dosis
salutem in discrimen adducit. Convenit autem hu-
jusmodi purgatio sulphuriosis, & in diuturnis late-
rum doloribus, atque difficilibus excretionibus: is
verò qui ægrè vomunt in cibariis obolus vult datur.
Tam radix, quam liquor omnium maximè, quæ pa-
res cum eis vires sortita sunt, metafysicè vitæ pol-
lent, sive quid ex alto evocare, sive summæ cutis
meatus relaxando corporis habitum mutari expe-
dit. Quamobrem succus perunctione, aut radix re-
cens affictu, alopecias explet. Radix succulve cum
æquis thuris ac ceræ portionibus sugillata viventia-
que emendat: sed non plus binis horis dimitatur,
ac locus deinde aqua maris calida foveatur. Tollit &
maculas à solis ardore contractas illitus ex melle
succus, ac lepras remouet: sed & tubercula rumpit,
cum sulphure perunctus. In diuturnis quoque late-
ris, pulmonis, pedum, articularumque vitii utiliter
illinitur. Cæterum valet ad integendam colicam. *Præparatio*
dem, si modò alia ex causa, quàm circumcissione nu-
data fuerit. Tumorem enim excitat, qui & scotibus,
& pinguibus adhibitis emollitus præputij jacturam
resarcit. Et hæc de Thapsiâ Diofcorides memoriæ
prodidit.

De Thapsiâ diversis in locis loquutus est Theo-*Theophr.*
phrastus. Adde (inquit l. 9. hist. c. 9.) quæ medica-
mentarij & herbarij partim forsitan re-est, partim
quòd rem suam ostentent ac prædicent, adjungunt:
præcipiunt enim aliàs plantas vento averso secare,
sicut & alias quasdam ut Thapsiam, corpore oleo
inuncto: nam si adverso, corpus tumescere aiunt.
Radicis verò ejusdem (pergit c. 10.) partem unam
supernè, alteram infernè purgare profectò mirabile
est. Ultimo ait c. 22. Thapsiæ radix profectò vomito-
ria est, & si quis continet, tam supernè, quam in-
fernè purgat. Nullus feminis usus: nascitur tum ali-
bi, tum in terra Attica: in qua pecudes incolæ eam
non tangunt, peregrinæ verò depalcunt, & aut al-
vus solvitur, aut intoreunt. Radicem denique can-
didam scribit: caulem ferulæcum: folium Fœnicu-
lo latius: radicem livida tollere posse: succum vali-
diorem esse.

Semen Ferulæ, inquit l. 13. c. 22. Plinius, Thapsiam *Plinius.*
quidam vocavere: decepti eo, quoniam Ferula sine
dubio Thapsia est, sed sui generis, foliis Fœniculi,
inani caule, nec excedente baculi longitudinem. Se-
men quale Ferulæ, radix candida. Inscia lacte madet,
& confusa succo: nec corticem abdicant, omnia ea
venenata. Quippe etiam fodientibus nocet: si mi-
nima aspirat aura, intumescunt corpora, faciè quoque *Fodientib.*
invadunt ignes sacri: ob id cerato priùs illinunt. *nocet.*
Quibusdam tamen morbis auxiliari dicunt Medici,
permixtam aliis. Item in alopecias, sugillatisque ac
liventibus: ceu verò remedia desunt, ut scelera con-
tractent. Sed ista prætexunt noxio instrumento:
tantumque impudentiæ est, ut venenum artis esse
perluadeant. Thapsia est in Africa vehementissima.
Quidam caulem incidunt per menses, & in ipsa ex-
cavant radices, quo succus confluat, arefactumque
tollunt, alij solium Radicem turdunt in pila, & suc-
cum in Sole coactum dividunt in pastillo. Nero
Cæsar

Cæsar
Thure
Cæsarij.

Cæsar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis grassationibus converberatam faciem illineis sibi cum Thure cerâque, & sequuto die contra famam cutem sinceram circumterens. Ignem Ferulis optime servari certum est, easque in Agypto præcellere. Libro 19. c. 9. Thapsiam inter ferulacei generis plantas quoque nominat, eamque perquam similem Fœniculo dicit.

Galenus
Thapsia
per.

Thapsia, autore Galeno, acrem habet ac valenter excalescentem facultatem cum humiditate conjunctam. Quamobrem ex alto violenter extrahere, & ipsum quod extraxit, digerere scilicet. Verum plusculum ad ea efficienda tempus postulari, ut quæ larga humiditate impleta sit, ob quam celeriter corrumpatur.

Thapsia
ap-
pellatione

Thapsiam porro sunt qui Hypopion, qui Pancranon, qui Scammonion, qui Thelypterida appellant. Aphri Bœden, Romani Ferulaginem, sive silvestrem Ferulam dicunt.

Cognominis es diversis locis Thapsi urbes, insulæ, chersonesique aliquot, Thapsiz huic ab earum aliqua primò quondam sic appellatæ diversos natalis & diversas bonitatis laudes fecisse videntur. Nicander in Theriacis ex Sicilia Thapsiam in primis contra venena laudavit. Nunc age, composita te malorum remedia docebo: Trinacriam [devennelus] sumit, Thapsiz radicem, quæ corpori medetur, &c. Plinius contra Thapsiam in Aphrica vehementissimam esse dixit. Hic quem plures alij sequuti sunt in Thapso insulam primò inventam fuisse ait, nec bonitatis, majorisque in ea efficaciz discrimina aliqua numeravit. Ex eo fit, ut credam, (inquit Marcellus) primam Thapsiz inventionem Thapso, quæ una ex Sporadibus insulis est, deberi. Hanc veteres Hypopion vocarunt, accipiti, nisi vitium in Theophrasto sit, & rei, & nominis significatione. Pro qua intelligendum est, significare Græcis Hypopion, cui in ultima syllaba i, non y fit, sanguinis ex ictu, succulve, & in injuriâ aliqua aliâ, in quampiam corporis partem concursum, integræque cute in eo loco cessante, & quod extra venas sit quasi mortuum. Audita itaque Hypopij hujus voce, nihil aliud Græci intelligunt, quàm cessante sanguine nigrescentem cutem. Nec dubium est, his mederi Thapsiam, & ab eo remedio, nomen hoc factum illi esse. Siquidem hic ait. ἡ ἰσχυρὴ αἰματὶ καὶ τῷ ἰσχυρῷ, h. e. hypopia & livores d. let. Et Plinius rem augens ait. Nero Cæsar claritatem ei dedit, initio imperij nocturnis grassationibus verberatam faciem illineis sibi cum Thure cerâque & sequenti die contra famam, cutem sinceram circumterens. Solus Theophrastus aliter Hypopia, quibus ea medetur, intellexisse creditur. Verba ejus sunt. Thapsiz autem vomitoria vis est, quod si quis eam retinuerit, per inferna pariter & superna purgat. facit & Hypopia, veruntamen candida [ὑπόμαζον ἴσχυρῶν: ἄλλ' ἂν εἴη δριγύ.] Ex his ni vitium in hoc scriptore sit, maculas, quæ in cute albicant, hypopia intellexisse oportet. Et si recipiendum in Theophrasto hoc est, ad aliam Thapsiz naturam referendâ res erit, ad pallorem scilicet quo Thapsiz color in Phocione à Plutarcho dictus est, & à Theocrito in pharmaceutria. ἡ δὲ χυρὴ αἰματὶ καὶ τῷ ἰσχυρῷ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, h. e. Et corpus meum Thapso simile factum est: nulli alia quàm coloris significatione, qui color Thapsiz habet. Conserveverant enim veteres ad excelsam valitudinem, corporisq; morbos non aliter, nec alio eventu quàm Cymiro, Thapsia se insurgere, pœnitque Theophrastus hypopia candida, pallores Thapsiz factos dicere. Quod legentibus significalle laus sit. Et si sciamus Theocriti interpretes & alios Græcorum scriptores Thapsion Chyloxylon, i. e. urei coloris lignum, non herbam hanc interpretari solitos. Scammoniam vocari ab

Vinacria

Hypopion

Scammonia

aliquibus Thapsiam in Dioscoride legitur. Veruntamen non potuit ad Thapsiam Scammonion, nisi ex partu purgando vi, trahi. Romani ex totius plantæ similitudine (quoniam ut Plinius ait, Thapsia sine dubio Ferula est) Ferulaginem, & silvestrem Ferulam vocaverunt.

Barbarus in colligendo Thapsiz liquore, quorundam codicum (quos & se vidisse Marcell. testatur) fidem secutus, quod in Dioscoride passim, & verius legitur. αἰματὶ καὶ τῷ ἰσχυρῷ ἰσχυρῶν. vertit succidunt eam [αἰματὶ] & tollunt scilicet radicem. Marcellus autem communis lectio verior & aptior videtur, nec absque ratione. cum nulla sit ad colligendum liquorem succidendæ & auferendæ radicis necessitas. Præterea non semel tantum, sed sæpius verisimile est colligi posse liquorem eum: & si colligendus est ex vivente, adhuc in radice sua, plantâ colligendum esse. Idem Barbarus. quod erat αἰματὶ ἰσχυρῶν. sicum vertit, à quo & Fuscilla dicta est. Nec malè quidem: nisi sciti vox ad alterius rei æstimationem translata penitus jam pridem esset.

Thapson verò insulam, si non Siciliz, at certe à Sicilia non ita longe distitam, innuit Dioscorides. Nam & idem Nicander in Theriac. radicem Thapsiz Trinacriam cognominavit. Sicilian verò etiam Trinacriam olim dictam fuisse constat, deductâ appellatione à tribus jugis, seu promontionis, quæ in ea insula præcipua sunt.

Thapsiam, inquit Cæsalpinus, Theophrastus simili modo radicem Thapsiz, quo ego, candidam scribit, caulem ferulaceum, folium Fœniculo latius. Dioscorides verò Thapsiam paulò aliter delineat, ut videatur non hanc [Thapsiam] sive, semine candido, crass.] intelligere, sed Ferulaginem, quam Ferulam scemnam appello. Mesues procul dubio utrumque genus Thapsiz Turbith appellat: inquit enim, Turbith est radix herbæ, cujus folia sunt, sicut folia Ferulæ, minora tamen, & est ex habentibus lac. reperitur silvestre, & domesticum: & ex eo etiam est magnum & parvum: & adhuc aliud album, aliud citrinum, aliud nigrum. Quod in locis sicioribus nascitur, sit gummosus propter spissitudinem lactis ejus; in humidioribus econtra, quod deficit à septem corditionibus, quæ bonitate ejus ostendunt, ut scilicet sit album, & concavum, harundinosum & gummosum, & sit cortex ejus cineritius & planus, & sit recens, & friabile: citrinum verò malum est, & nigrum pejus; crassum est non bonum, & similiter quod tenue est, nam imbecille: & rugoso cortice, & quod interius, dum frangitur, nervos habet, silvestre est & malum: quod non est gummosum, imbecille est & ventris conturbativum. adulterant super illinentes gummi dissolurum: deprehenduntur fraduris, nam caret gummi. quod est nimis recens. est conturbativum, & subversionem facit viscerum: vetustum imbecille est, idè eligitur id, quod in mediocritate consistit: evacuat humores tenues: quod si addatur Zingiber, educit humores crassos, & viscosos à paribus longioris, & artuculis, & locis profundis. pondus ejus contriti exhibetur à drachma una ad duas: decoctionis autem à drachmis duabus ad quatuor.

Ex his patet indicari à Mesue nomine Turbith nigri, Thapsiam Dioscoridis, quod genus implebatur; Turbith autem album Thapsiam esse Theophrasti. Tam Dioscorides quàm Mesues, corticem radicis assumunt testantur, & veniunt & ir facultate, nam & superius & ir ferus purgant, ut Græci afferunt, quod Mesues inquit purgat cum sub versione & rausea. illi hilem ducere: Mesues humores terues scribit. de perdere exhibendo non conveniunt Dioscorides & Mesues, qui hic nigrum, ille album assumit: Dioscorides radicis obolos tres, lactis

lactis obolum unum, si amplius periculosum esse: Mesues radicis drachmam unam usque ad duas exhibet, succum solum non exhibet. Galenus maximam differentiam esse recentis ad vetustioris testatur: vis enim huius pharmaci post annum multum exolvitur, atque amplius adhuc post duos annos, ad triennium penitus inutilem esse audeat proferre. Mesues recentem abdicat ob vehementiam, veterem, ob ignaviam. Testantur qui Turbith ex Apulia ferunt, radices esse Thapsia, ut ex his fateri licet idem esse Turbith, & Thapsia. Alia tamen est sententia apud Aetnarium inter Græcos recentioris, nam Turpetum (sic enim appellat) Titimalis ascribit: album quidem esse Alypia radicem; nigrum verò Pythyusa. Ac longè diversa est Serapionis opinio: putat enim Turbith esse apud Dioscoridè Tripolium: sed radix, quæ in hunc usque diem pro Turbith venditur, nec Tripolio convenit, nec Alypia, nec Pythyusa, de quibus suis locis erit manifestum. Thapsia succus, aut lachryma, quod Cæsalpinus monet, non adfertur hodie; neque etiam in Italiâ, quamvis radix succosa, & sincera habeatur, etiam ex Orientalibus, sed ob vetustatem infirma, ut cum usum præstare nequeat ad extrahendum ex alto, quem sinapismi, & cataplasmata ex succo Thapsia præstabant apud antiquos. Hæc Cæsalpini argumenta & rationes, quibus Turbith Thapsiam esse contendit, doctiorum iudicio pensanda relinquimus. De Turbit plura ex professo H. n. g. lib. 34. dicemus. Louheri stat sententia Thapsiam à multis loco Turbith perperam usurpari.

Thapsia alia (inquit Fallop. de purg. simpl. c. 49.) defertur ex Siria, quæ vocatur Turbith gummosum, eò quod concresecat circa oculos radicis Thapsia, & est gummi acre: solet tamen & gummi quoddam apponi à nebulonibus, ut decipiant homines: sed detegitur fraus, quia gummi quod addunt, non est acre. Et hoc defertur ex monte Gargano, qui mons nunc vocatur, mons S. Angeli, & dicitur Turbith ex monte S. Angeli. Quamvis autem utrumque bonum sit, semper tamen accipiendum ex Siria delatum, quod validius est & minus cariosum, ut ortum in loco calidiori. aliud verò ex Gargano monte allatum, ut plurimum est cariosum, & est debilius, quoniam oritur in loco frigidiore: & idè etiam in consiciendo oleo pro defluvio pilorum, hoc non, nisi in defectu illius, utendum erit.

Acrimoniam tandem si quæseris in Thapsia, nihil est quod statim degustata, te invenire posse credas: sed si commanducetur. Illud silentio hæc non prætereundum, si Thapsia loco superposita fuerit, ac vesicæ & œdemata excitata fuerint, eadem illi theraicâ solvi, aut etiam Cumino, aut aceto superposito, ut l. 8. cap. 44. ret. var. scriptum reliquit Cardanus.

Thapsiam apud Tragum l. 2. c. 8. Arabes Theffic cognominant, ut Avicenna l. 2. c. 10. Iacobus Manlius autem Pipetiam nuncupavit.

Quam plantam intelligat per Thapsiam Euchar. Roëllin divinari non possumus, nec eum etiam agnovisse credimus plantam, quam sequentibus tradidit. Thapsia, Wilder (silvestre) Turbith folio est Fœniculi, flore albo, semine lato, Levistico simili: radix alba, crassa, cortex crassus, acuti odoris.

Lacuna in annot. in præfat. Diosc. ait per totum midum preparari diamargaritum calidum Avicennæ cum Thapsia, quod diamargaritum perimat multos. Historiam recitat mulieris, quæ eo assumpto in convulsiones & gravia symptomata incidit: se vidisse Avicennæ exemplar manu scriptum apud Vincentium pharinacopæum Romanum in quo legatur Capsia pro Thapsia, & in margine annotatum fuisse, Capsiam esse Cassiam ligneam sive Catom. III.

nellam. Idem rursus l. 4. c. 159. in Diosc. repetit sem præfatione summum errorem, qui à pharmacopæis committatur, ostendisse, dum in diamarg. calido Avicennæ Thapsiam loco Cassia, quam Casellam dixit, ponant. Thapsia adferri magnam copiam ex Apulia Romam nomine Turbith. Errorem hunc atget VVeckerus Cordum secutus, addendo in diamarg. dicto radicis Thapsia, quum alij simpliciter habeant Thapsia pro Capsia, sive Cassia, ut ritè monet Lacuna. Quare meritò Fuchsius in hæc prorumpit verba. Id errore non caret & quidem maximo, quod Cordus in diamarg. calido Thapsia radicem subjecit, quæ intra corpus exhiberi non dehet. est igitur ex contextu rejicienda.

Apollo radi. redarguere conatur Fuchsiu dicens: Fuchsius Cordum taxare, non leviter citinandus est, quod ipse non Cordus, ab Avicennæ præscripto, longè recesserit, dicit Thapsiam à contextu ejiciendam, nec intra corpus exhibendam, contra Dioscoridis, aliorumque sententiam. Sed non video cur Apollo ita culpet Fuchsiu & excuset Cordum: qui sanè neglexerit monere errorem in interpretatione Avicennæ periculosissimum. Quod autem dixerit intra corpus non exhibendam, non malè fecisse videtur & potissimum in cardiaco medicamento. Ille Apollo dehortari debebat ejus usum, quando quidem ipse met testatur pessima symptomata assumptam adferre.

Thapsia sit qualiscunque herba velit (inquit A. Acquisicicola) quam hodie sic appellant, constat non esse veram Thapsiam, de qua veteres loquuntur fuisse. Thapsia verò nomine sequentes circumferuntur plantæ.

Herbariorum Thapsia vulgaris, Thapsia Carota *Thapsia Carota folia.*

Thapsia latifolia Clusij, Thapsia quorundam si- *Thapsia horifuta.*

Considerandum an nostra Ferula folio glauco, an Ferula de qua ante egimus, sit Thapsia Matthioli quam *glauca.* non describit.

Thapsia, Turbith gallicum & Turbit cineritium, *Ferula facie Turbith Gallorum.*

Thapsia tenuifolia, Thapsia 2. Clusij, fortè Tha- *Thapsia 2. Clusij.*

Thapsia 3. Thapsia Salmanticensis Clusij, an Ci- *Thapsia 3. cutaria maxima Btancionis, an num potius Cicuta. Clusij.*

Thapsia quarta Clusij in agro Salmanticensi Tue- *Thapsia 4. ro vocata. Clusij.*

Thapsia, sive Turbit Gargani môtis, de qua mox *Thapsia Garg. môtis Rubia sativa.* Thapsia Asclepiadis est Rubia sativa. Traditur hæc H. n. g. lib. 36.

Vesalius in paraph. in Rhazæ lib. 9. c. 7. nominat *Lepidium.* Thapsiam Indam, quæ interpretatur Lepidium. Vide H. n. g. lib. 22.

Thapsia succo Sylvius in Antiball. substituit Na- *Nasturtium.* sturtium. lib. 22.

Thapsia succo Nasturtij & Erucæ seminis pon- *Erucæ cum Nasturtio.* dus æquale, licet illa sint multò inferiora Thapsia, subornat Galenus lib. 1. cap. ph.

Pro Thapsia imponit Nasturtij semen Fuchsin *Nasturtij semen.* antiballomenis. lib. 22.

Pro Thapsia foris adhiberi semen Erucæ, testa- *Erucæ semen.* tur in ant. phar. Sylvius: itèmq; Fuchsin antiball. lib. 22.

Thapsiam Indam Simonis Ianuensis vocant Na- *Nasturtium aquaticum.* sturtium aquaticum, Trag. 1. c. 26.

Thapsia succi loco Sylvius in antiball. itèmq; *Chamaeleon succus.* Tractatus qui pro quo. succum Chamaeleontis (nigri Sylv.) substituit. lib. 26.

Thapsia loco accipit Tract. qui pro quo, succum *Succus Glycyrrhizæ.* Glycyrrhizæ. lib. 17.

Cassia lignea.
Cardamomum.

Non desunt, qui Thapsia loco Cassiam ligneam supponant, ut dictum lib. 4.

Pro Thapsia Gesnerus Cardamomum legendum censet, quod Adolph Oeco Cardamomum Arabum interpretatur, ideoque in diamarg. cal. Avic. utrumque Cardamomum ponit lib. 15.

Thapsia barbata.

Confunditur Tapfus cum Thapsia a nonnullis, praeterim Port. phyt. lib. 3. cap. 36.

Ruta.

Rondeletius in praxi cap. de Alopecia, Pulegium regale, & coryvum, Erysimum, Nauturtium, Abrotanum, & Rutam loco Thapsia in usu admittit, si eodem modo adhibeantur. Tandem notat esse semina ejusdem facultatibus praedita, ut Eruca, & Rutz, non autem Cicuta, ut Valef. Tarantam autem dicere prodi. De Ruta lib. 23. de Cicuta lib. 27.

Cicuta.

THAPSIA SIVE TURBITH
Garganicum semine latissimo.

Thapsia

AMPLA & pulchra sunt hujus folia glabra, pedem longa, in alas percerta intervalla, ex adverso sitas elegantè divisa, atque ex rursum in segmenta alternata vel fortuita subsecantur, Peucedani serè segmentis singularibus similia, nisi & latiora & breviora essent: caulis crassiusculus, desinens in umbellam magnam, quae iterum dividuntur in parvas, luteas, quibus semen succedit longè maximum, utriam longè paul-

lò minus latum, labiis praeditum magnis, foliaceis, per extremum bifidum, simile Thapsiae latifoliae Clusij, sed duplo f. rē majus.

Thapsia Pataviana sive Garganica.

Plantam a nobis descriptam misit frater C. Bauhinus inscriptione, Rausi n. Patavij Thapsia sive Turbit Garganij. Nos ad hanc referimus Thapsiam sive Turbit Gargani montis Gesneri, & non ad Thapsiam Carotae facie (ut facit frater C. Bauh.) cui non competit. Est siquidem semine latissimo.

Thapsia latifolia Imp.

Eandem quoque nobiscum intelligit Ferd. Imp. 128. cap. per Thapsiam latifoliam, qua utuntur in Sicilia insula pro Turbit felici successu, ubi vulgo dicitur Ferulacul. eodem auctore. Ejus etiam usus est in Gallia pro Turbit. Folia huic Thapsiae, inquit Imperatus, sed latiora: flos luteus, semen longum, latum, sapore medicamento foras radices crassae habentes, externae nigrae, internae albae, amarum enim aliqua acrimonia. Idem postea vocat Thapsiam latifoliam, à multis pro Turbit usurpatam.

Thapsia Turbit Ferulacul.

Ang. epist. 14. dicitur Thapsia Triacetria, abundans in Apulia & Sicilia, ubi eam vocant fertur Turbit & Ferulam coli.

Gels. h. Thapsia Rurpodij, Thapsia vera in Gargano Apuliae monte, semine inter ferulaceas latissimo: cuius radice aliquos abuti pro Turbit, ac propterea Turbit montis Gargani vocant testatur.

Cam. ep. p. 948. & h. l. 1. c. 139. juxta figuram Thapsiae à Gesnero exhibet, figuram habet signatam num. 5.

Frater, uti dictum ante, nihil pulcherrimam hanc plantam inter ferulaceas, ex Italia allatam communicavit unà cum semine, quod ferai in horto E. C. Montibelgardi, quod tam in od fugem non pervenit, licet Gesnerus olim sibi Tiguri provenisse à femine dicat, sed quae prima Hyaene perierit. Haec in regni Neapolitani monte Virgineo Campaniae, & in monte Gargano Apuliae reperiri refert Imperatus.

DE GALBANO VETERVM.

CAP. XXIV.

GALBANUM liquor est nascentis in Syria Ferulae. Dicitur nonnulli Metopium vocant [succus est Ferulae in Syria nascentis, quam quidam Metopium vocant, Corn. Et haec lectio verior videtur. ita enim graeca sonant. Καλαμ δένδρον ἴσχυρον ἐστὶν ἔχει δὲ ἴσχυρα ἅμα ἰσχυροῦ καὶ ἰσχυρῶν.] Est in hoc genere probatissimum, quod Thuris, aut Hammoniaci [hoc vocabulum in Dioscor. exempli non legitur, sed à Sarraceno adhaeretur, cuius hac versio est.] praebet effigiem [speciem, melius legit Corn. in Graco est ἰσχυρῶν] grumulosum [porphyriticum] pingue [resinosa] minime lignosum [resinosa] nonnihil retinens admixti seminis, ac ipsius quoque Ferulae [resinosa] odore gravi, neque valde humidum, neque etiam penitus aridum. Admixtis resina, Faba fresa & Hammoniaco adulteratur. Excalfacit porro Galbanum, urit, attrahit, atque discutit: menses ac partus trahit oppositum vel sufficit: lenigines cum aceto & nitro illitum tollit. Devoratur autem ad tussim veterem, spirandi difficultatem, suspiria, rupta atque convulsa. Cum vino quoque [aceroleg. videtur] & Myrrha [resinosa] epotum toxico adversatur. Sed & simili modo sumptura partes mortuos extrahit. Proponitur & lateris dolori atque furunculis. Comitialis, vulvae strangulatus & vertiginosos oluscu suscitatur. Si uratur, fugat nidore venenatas bestias, ac perunctos itidem ab illarum morfu vindicat: serpentes cum Spondylio & oleo admotum necat. Dentium dolorem oblitum, aut cavernis inditum sedat. Prodesse quoque distulcer mentibus existimatur [dicitur de rebus medicis] sed & ad potiones, amaris Amygdalis & aqua, aut Ruta, melisave aut calido pane resolvitur: albas vero Meconio, aereve uslo, aut felle liquido. [aliis verum Meconio &c. legendum suspicatur Marcell.] Porro si Galbanum purgare voles in ferventem aquam demittito: nam ubi liquatum fuerit, sordes ex parte fluit. Urit, quas ita facile separabis: dein Galbanum ipsum mundo, ra-òque linteo illigatum urea pyxid. aut scilicet ale ita superferde, ut ne fasciculus noduliferae vas innum corripat, operitumque vas in ferventem aquam demittito. Sic et in quod utile praeparatione fuerit, ut uti per colum eliquebet [dicitur de rebus medicis] lignosum vero quicquid fuerit intra linteum remanebit. A thore autem Galbani & non ipsum Galbanum (ut Sarraceni in Dioscor. legit.) Metopium vocant, testatur ipse Dioscorides lib. 1. cap. de Metopio. Praeparatur, inquit, & in Aegypto unguentum, verraculo nomine Metopium dicitur: scilicet propter Galbani permissionem. Lignum enim è quo Galbanum manat, Metopium Aegyptiis vocatur. Ex oleo omphacino & Amygdalarum amararum [dicitur de rebus medicis] Cardamomo, Schario, Calamo, melle, vino, Myrrha, Balsami semine, Galbano, & resina [Plin. Terebinthina] componitur. Proba-

LIBER XXVII.

Probatum quod graviter olet, ac pingue est, quodque Cardamomum & Myrrham potius quam Galbanum respicit. Vehementer autem calcificat, adurit, ora vasorum aperit, atrahit, ulceraque expurgat. Ad nervos & musculos præcisos efficacis est, itemque ad aquosos ramices, septicis [vulg. cod. corratis. sic cum Corn. aut ait ex Pal. cod. legendum & subintelligendum in d. d. g. u.] emplastris adhibitur. Malaginis etiam ac ceratis inseritur. Rigoribus quoque ac reirorsum curvato corpore convulsis conducit. Ciet & sudores, atque uteri vasorum oscula referat, ejusdemque duricias laxat. Atque in universum molliendi vi prædium est.

Dat & Galbanum Syria in eodem Amano monte de Fetula, quam [hanc vocem emittendam censet Dalech.] ejusdem nominis refina modo [hic omissem vocem, quam reperit Dalech.] Stagonitum appellant. [Fetulam hanc Theophr. l. 7. c. 9. Pato vocari tradit.] Quod maximè laudant, cartilaginofum, purum ad similitudinem Hammoniæ [Thuria Diosc.] ligninèque; lignofum. Sic quoque [sic hanc] adulteratur, faba, aut Sagapeno [Hammoniaco Diosc.] Syrcerum si uratur, fugat nidore serpentes. Permutatur in libras v. [XV. M. & C. H.] Medicinæ hoc tantum: Plinius l. 12. c. 25. Et l. 24. c. 5. de Galbano dicit: Neque humidum, neque aridum probatur, sed quale doctumus. Per se bibitur ad tussim veterem, suspiria, ructa, convulsa. Imponitur ischiadicis, lateris doloribus, panis, surunculis, corpori ab offibus recedenti, strumis, atticulorum nodis, dentium quoque doloribus. Illinitur & cum melle capitis ulceribus. Purulentis infunditur auribus cum rosaceo, aut Nardo. Odore comitialibus subvenit, & vulvâ strangulante, & in stomachi defectu. Abortus [immaturus parvus, Dalech.] non exequentes trahit appositu vel suffitu item ramis [radiculis, Dal.] ellebori circumlitum atque subiectum. Serpentes nidore urentis fugari diximus. Fugiant & perunctos Galbano. Medetur & à scorpionum percussis. Bibitur & in difficili partu fabæ magnitudine in vini cyatho: vulvâque conversas corrigit. Cum myrrha autem & in vino mortuos parvus extrahit. Adversatur & venenis, maximè toxicis, cum myrrha & in vino. Serpentes oleo & spondilio misto tactu necat. Nocere urinæ existimatur. Idem dixerat l. 19. c. 10. culices Galbano accenso fugari.

Galenus, Galbanum succum plantæ ferulaceæ esse dicit, molliens & discoloria facultatis, quod fit in calefaciendo, ex tertij ordinis initio, aut secundi complementi in sicando verò, ex secundi initio. Et hæc tradit lib. simpl. Libro verò i. de antid. c. 2. ait. Cæterum, Panacis succus simile quicquam non habet Chalbanî particulæ cuidam albioni. Nam Chalbanî pars quadam revera in Sagapenum transit, quæ spumosa est & levis. Quædam verò Chalbanum opimum est Sagapenum amulum. Densum autem hoc est, & reliquo Chalbano longè magis compactum, quo uti debemus, ceu optimâ Chalbanî particulâ. Quoniam verò ad Sagapenum ex Chalbano transire diximus quodcumque spumum, constans & album est, humorique immisum facillè diluitur.

Ubique, ut suavi carmine cecinit Lucretius, surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat; neque habet natura aliquid tam amabile, aut fortunatum lætum & hilare, ut non contiguum, conjunctum, hærensve aut mixtum illi sit, quod ingratum corpori, aut animo tulle, malo doloris sensu hominem torqueat. Et ostendit ea hoc in voluptatibus: ostendit & in Galbano, quod in Syria nascens, odoramentorum omnium secundâ genitrice, ingratum odore hanc regionis ejus felicitatem turbavit. Nisi fortè, quæ in agendis sagax natura est, Galba-

num Balsamo, Cassia, Cinamomo, Calamo, Turcos aliq; odoratis pluvibus, miscuerit, iisdemque locis nasci voluerit, ut quantum ingratum odoris ex terra Galbanum in le traxisset, tantum purioris odoris illis relinquere tur, damnareturque una Galbanî ferula, ut felicitus cætera agerent. Quod & hortos conferentibus consilium aliquid est, malè & graviter odoratis plantis eodem loco consistis aliarum odores augere. Nihil tamen sic etiam à natura damnatum inutile homini penitus genitum est. Habet enim, ut cætera reliquam, inquit Marcellus, suas vires & laudes Galbanum, solum, auctore Theophrasto, graviter odoratum in Syria nascens, potèntique præter alia, quæ illi à Dioscoride, Plinio & Galeno tribuuntur,

Galbanos quoque agitare graves nidore chelydros, ut Maro cecinit Georg. l. 3. & Nicander. Item Georg. 4.

Hic iam galbanes suadeo invidere odores. Potuit quondam etiam, ne bellorum & fortunæ gloriæ & honoribus careret, oppida expugnare, illisque liquore suo facibus Hispaniæ oppidum frustra diu oppugnatum, succedere, cæque victoriâ Romanis civibus gentile nomen ex sedare, quod non multo post à Domitij Neronis turpi & funesto principatu inter Cæsares coleretur, essentque à Galbano, quo usi in incendio oppidum Hispania fuerant, Galbæ Romana gens per Cæsarem suum toto orbe clari. Ex quo non parvum Galbano honoris accessit incrementum.

Nos hæcenus à fortunæ gloria laudatum Galbanum ad naturam transferimus. Primùmque illud legentes monemus, non Thuri tantum, sed Hammoniaco quoque liquori simile Galbanum Plinium dicere, indeque fieri, ut deesse Dioscoridi id suspicemur. Quod præterea in hoc autore legitur, Toxicis cum aceto [aut] mederi, ex veterum meliorumque codicum fide cum vino verti, persuadente id Serapione, Avicenna, & maximè Plinio. Fecit etiam hujus scriptoris auctoritas, accedente eadem veterum codicum fide, ut quod erat *δουλιον* & *ουλιον* *δουλιον* *ουλιον*, quod significare videatur, facere ad urinæ angustias, ad contrarium sensum diriveretur, indicat etique urinæ nocere, & ejus angustias facere. Et præter Plinium, meliores græci codices his verbis rem docent. *δουλιον* *δουλιον* *ουλιον*, q. e. credi urinæ angustias facere Galbanum. Ostendunt præterea iidem antiquiores Græci, non legi *ουλιον*, q. e. sordidum, sed unâ tantum mutata literâ, *ουλιον*, q. e. pingue. Variat tandem à Dioscoride Plinius. Hic enim cartilaginofum dixit, quod is *ουλιον* *ουλιον*, grumofum ac granofum vocavit. Et tale sanè Thuris speciem refert. Hic per se bibi ad tussim veterem dixit, quod is devorari scripsit. Neque enim per se bibi potest. Hic serpentes oleo & Spondylio mixto tactu necare dixit, pro eo quod in Dioscoride legitur, *ουλιον* *ουλιον* *ουλιον*, *ουλιον* *ουλιον*. Et ex neutro satis intelligitur justus usus, quomodo vel tactu, vel *ουλιον* *ουλιον*, serpentes necet. Quare Cornarius vel *ουλιον* *ουλιον*, vel *ουλιον* *ουλιον* legendum arbitratur, ut de Galbano cum oleo & Spondylio respecto accipiat. Sed nunc & Metopium illud patet, Dioscoridem, Metopium esse lignum, lignum ex quo Galbanum generetur, dixisse. Et postea, Fe-Metopium rulum in Syria nascens tradidisse, quàm Metopium aliqui vocent, cujus liquor sit Galbanum. Hæc autem Plinium palam arborem fecisse. Sed hujus verba l. 12. c. 23. sic jacent, ut ea arbor non Galbanum, sed Ammoniæ lachrymam stillare intelligatur. Quum deniq; à Galbano Metopium unguentum appelleretur, ambiguum est cur oleum amygdalinum Metopium vocari alibi dixerit, q. Galbanum non recipit. Nec aliud sanè putavit esse Netopon Cornar. apud

Peterus autorum colluso.

Metopium lignum

Ammoniæ

Hippocratem sapē usurpatum, quā hoc Metro-
 pium unguentum, etiam si alij ipsū Galbanum eā
 voce accipiendum censeant. Illud verbo dicendum,
 Dioscoridem *σπις* emplastra erodentia appellasse.
 Præter *λεπιδωδης* videtur legisse Serapio *ή αμμοιακιο*
εμαρθη. utriusque enim & Thuris & Kammoniaci
 meminit. Sed & Plinius quoque Galbanum vult ef-
 se ad similitudinem Hammoniaci. Fortasse autem
 in dictione hac (*πιδ σπιδματ* & *πιδ γαρδμ*) reje-
 cto *πιδ* legendum *σπιδματ* & *πιδ γαρδμ*. Nam & Aë-
 tius in electione simplicium, probatissimum censer
 Galbanum, quod feminis aliquid admixtum retin-
 et, neque *πιδ γαρδμ* mentionem facit. Ac ut verē
 dicam, ait Sarracenus, pugnantia scribere videtur
 Dioscorides, dum probat id Galbanum cui aliquid
 Ferule sit admixtum, cum antea probasset *αζυλον*,
 h. e. minimē lignosum, seu, ut Celsi verbis utar,
 quod est sine furculis: nisi *αζυλον* dici velimus, quod
 minimum habeat lignorum seu furculorum. Galba-
 num ab odore gravi [*σπις βαρβη*] quo præditum est,
 Nicander in theriac. *βαρβοδμιο* cognominat. Lectio-
 nem *δυσμια*, pro *δυσμια ποιειν*, se Lacuna quoque
 in veteri codice legisse annotat, neque hanc lectio-
 nem ratione carere subdit: quandoquidem quas ve-
 hementer diuretica sunt, uti etiam Cantharides, in-
 terdum lotium supprimunt ratione exulcerationis,
 quam vesica ipsiusque collo imprimunt. Equidem
 quamvis præterea Serapionem, eodem quo illi modo
 legisse animadvertet, de immutanda vulgata
 lectione malui liberum esse suum cuique iudicium.
 Marcellus denique & Lacuna ex antiquioribus co-
 dicibus pro *πιδματ*, ut *πιδματ* restituendum existimant
 maximē cum pinguiatā, tanquam aërea, ferē superna-
 tent. Sordes verō, cum terrenæ substantiæ magis
 participes, gravitate suā subsidere soleant. Sed quon-
 iam in Galbani, quantumvis legitimi, sordibus exi-
 guorum lignorum, furculorum, cæterorumq; id gen-
 us suā naturā levium, nō minimam portionē con-
 spicimus: non est dubium, quin si Galbanum aquæ
 ferventi demergatur, ejusmodi levia unā cum pin-
 guitudine quadam fluitent: id quod ex *αβτοψα* facile
 est unicuique animadvertere. Quamobrem nihil im-
 mutatum. Legit ultimō Lacuna veteris cuiusdam
 codicis autoritate fretus *η εις δδινον κα θαεν αραιον*, &c.
 quippe Dioscoridē existimat præter illam priorem
 alteram hoc loco purgandi Galbani rationem tra-
 dere, quam ceteri cum superiore cōfundant. Verūm
 equidem unicam in toto Galbani cōtextu purgandi
 rationē à Dioscoride describi existimaverim. Scilicet,
 ut primū in aquam ferventem conjiciatur Galba-
 num, quod quicquid est stipularum aut lignosorum
 furculorum aquæ innatet, conchæque aut alio id gen-
 us instrumento facile detrahi possit: deinde verō
 reliquum quod subsidet in imo, rejecitā scaquā, ad
 separandam denud tertram, arenam, lignum dēsius,
 aliudve ejusmodi crassamentum, in vas aliquod per
 linteum rarum excoletur, juvante in id aquæ calore,
 quæ in vase duplici effervescat. Tū enim purius Gal-
 banum per linteum in vas subditū excolabitur: cras-
 sior verō sordities intra linteum remanebit. Neque
 verō sit verisimile, quod verba Dioscoridis innuere
 videntur, id tantū quod innatet excolari debere, ut
 pinguitudo fluida à sordibus ipsis fecernatur, quip-
 pe cū in eo quod subsidet, sordium etiam ac crassa-
 2. mentorum non minima portio resideat. Cæterim,
 pharmacopœi, minus laboriosè ac forsā aprius, Gal-
 banum purgabunt: dum aceto aliōve accommodato
 liquore ipsū dissolvunt, dissolutum cōlo transferun-
 dunt, transfusumq; tandem igni lento decoquūt ad
 justam spissitudinem. Metropiū ut unguentum modo
 quod artinet, id totidē verbis ab Aëtio 1. Tetrab.
 ferm. 1. describitur, itē nq; à Nicol. Myrepsō fecit. 16.
 quot à Dioscoride. At Ægineta l. 3. de re med. singu-

Diose sibi
conferat.

Purgandi
Galbani
ratio 1.

lorum ingredientium pondera & mensuras adijcit.
 Dubium autem est, utrum ad hujus confectioē af-
 sumantur ipsæ Amygdalæ amaræ, an verō oleum ex
 iis expressum. Hoc enim pro sterius mihi magis veri-
 simile videtur, ac Nicolai quoque Myrepsii interpres
 hoc modo intelligendum existimavit. Quod si ita
 est legendum hic velut habetur apud Aëtium, *διδ* *ε-*
λανεμακινε *η* *αμυγδαλον σπιδον*, &c.

Cæterum, non possum non illis assentiri (inquit
 continuando suum sermone non Sarrac.) qui hoc un-
 guentū illud ipsum esse assentunt, quod ab Hipp. tum
 lib. morb. mul. tum etiam sexcentis locis aliis *νετοπιου*,
 seu *νετοπιου* nomine tanto pere celebratur: quippe *πιδ*
 in uteri affectibus ad induratas vulvæ cotyledonas
 emolliendas & obstructas aperientes, itemq; ad secun-
 das pellendas plurimum ab illo commendatur. Hefychin suo
 Lexico sic quoque habet. *Νετοπιου, νε-*
τοπιου υδωρ *σπις* *θηδωρον* *οκ* *πολλων* *μελματων*. *οι* *δ* *μετοπιου*.
 Erotianus autē in vocib. Hipp. *νετοπιου* (sic enim lego,
 nō *νετοπιου*) exponit *πιδ* *η* *καρπον σπιδων* *η* *ελας*. Galenus in
 vocib. Hipp. quod ē spinæ Ægyptiæ flore parabatur
 oleum *μετοπιου* dictum existimavit, idēque *αβτοπιου*
 Hippiocrati dictū. Sed præter Hefychij autori-
 tatem, vires quas *μετοπιου* tribuit Dioscorides, ac eæ
 quas *νετοπιου* suo itidem ascriptis Hippocrates, cū eo-
 dem planē spectare videntur, *μετοπιου* seu *μετοπιου*
 Dioscoridis, ac *νετοπιου* seu *νετοπιου* Hippocratis unum
 & idē fuisse unguentum evidentissimē testantur.
 Diosc. cap. de Galbano, non ipsam arborem, ligno-
 samve plantam, è qua Galbanum emanat, sed Gal-
 banum ipsum, h. e. liquorem Ferule cuiusdam in Sy-
 ria nascentis, Metopium nonnullis dici refert. Capi-
 te verō de Metopio unguento, lignum ipsum è quo
 manat Galbanum, ab Ægyptiis Metopion appellari
 admonet. Cæterum *ελας* nomine significare videtur
 lignosum corticem, qui in ferulaceis cernitur, ipso-
 rum teneritudine processu temporis in lignum ab-
 eunte. Quamvis & pro arbore hoc loco, ut aliis ple-
 rumque, *ελας* vocabulum accipi potuit: nam propter
 lignosum illum corticem, arborum etiam generi ad-
 scribitur Ferula: ac propterea Clearchus inter æni-
 gmata aliam Ferulam dixit esse *ελας* *εν* *η* *ελας*.

Et hæc de Galbano monuisse sufficiant, hoc ta-
 men hic obiter monendum, ut canes uno loco min-
 gant, locum confricandum esse Galbano, si lac. Faul-
 loux de venat. cap. 8. verum dicat.

Quænam potest sit Lobelij Ferula galbanifera, Fer-
 banifera
Lob.

nihil certi habemus. De hæc verō mox agemus.
 Galbani deniq; nomine plura denotari pro con-
 fesso habetur. Tacamahaca siquidem à quibusdam
 Galbanum dicitur & idē existimatur. De Tacama-
 haca diximus in H. n. g. lib. 9. circa finem libri.

Galbanum quoque vocatur genus vestimenti de
 licatorum, à colore albo ac sub lucido, quod nullos
 habet pilos: Vnde Juvenal. Satyr. 2.

Carulea indutus sutulata, aut Galbana raso.
 Et hinc Galbanatus nomen simile participio forma-
 vit Martialis, i. e. Galbano indutus, accipiturque pro
 homine molli & effeminato: lib. 3. 4. 0.

Lacet occupat. Galbanatus in lecto.
 Tractatione de Galbano finem imposturis, ejus
 substituta annotatæ quoque conveniat.

Sylvius in antibal. Tract. qui pro quo, & Placoto-
 mus in pharm. inter alios loco Galbani Sagapenum,
 de quo hoc libro dicturi sumus, accipiunt.

Holerius in inst. Chir. l. 1. c. 2. scribit, Galbani loco
 veteres Propoli usos fuisse.

GALBANVM ET GALBANIFERA Ferula.

Galbanum colore est flavescente. intus forisq; Gal-
 banguibus subinde ex albo viridantibus, seu *αβ-*
 corni

cornei coloris aspersis, substantia molli & cere inftar dactylis, sapore amaricante cum acrimonia, odore vehementi & cum gravitate quadam viroso.

Galbanifera Ferulam sic describit Lobelius. Oritur in hortis nostris hæc pervenuit plânta femine copioso lato, foliaceo, aromatico, reproto Antuerpiæ in Galhani lachryma. Tota facie Ferulam refert: folia exilia: flosculi item

in umbellis hilarioribus: radix crassa, succo prægnans.

Hanc in Obs. p. 451. item in Ic. p. 779. Galbaniferam Ferulam vocat. Quænam autem sit hæc Lobelij planta, nondum perspicuum habeo. Frater C. B. refert, ni fallor, ad eam, quam vocamus Ferulam glucæ folio, quod ego asserere non ausim.

Apud Lugd. pingitur p. 755. hæc inscriptione: Galbanifera Ferula Lobelij. Pona tradit hanc Galbaniferam Ferulam Lobelij in mont. S. Baldi horto repetiri.

De Galbano autem à nobis descripto loquitur Cord. in Diosc. l. 2. c. 97. Galbanum verum, inquit, eodem nomine à pharmacopolis cognoscitur, estq; Ferulaceæ cujusdam plantæ, Metopium appellatæ, liquor. Cor. in Diosc. l. 3. c. 85. Othinis & notum & in usu est Galbanum veteri sua appellatione conservatum. C. Bauh. phy. & pin. inter succos in piffatos secundo loco vocat Galbanum, ut & Clus. in sine Dod. gallico.

Cæli. 7. c. 51. ait Galbanum succum esse pinguem, non tamen oleo solubilem, sed aquâ: mediâ quodammodo naturâ constantem inter gummi & resinam: accendi enim igne, ut resina: humore aqueo solvi ut gummi: tactu mollescere ut ceram: colore esse ex ruflo sublivido, odore valido, medicato. Adferri autem ex Orientalibus. Dioscotidem succum Ferulæ vocare.

dere haustum, & ab articularum coxendiciumq; doloribus liberat. Auxilio quoque est anhelatoribus, orthopnoicis & comitalibus: item quibus humor intra pectus hæret, si ex melle delingatur, aut cum pituitæ succo forbeat. Cuentas etiam utinas pellit; nec non & oculorum albugines abstergit, & genarum scabritias abstulit. Tritum autem ex aceto & impositum [vel & in vino]. In quibusdam codicibus legi annotat Marcellus [non est] henis, jocinorisque duritias emollit. Sed & tophos seu nodos dissolvit, qui circum articulos occalluerunt, cum mello adbibitum, aut etiam pici admixtum. Facit & ad lassitudines, & ischiadas si additis aceto, nitro & cyprino oleo, acopi vice, perungantur.

Ethiopiæ subiecta Africa Ammoniaci lachrymam stillat [inquit Plin. l. 12. c. 23. inde & nomine etiam ab Amonis oraculo, juxta quod gignitur arbor, quam Metopion vocant] resina modo aut gummi. Genera eius duo, Thrauston, masculi Thuris similitudine, quod maximè probatur. Alterum pingue & resinofum, quod Phyrama appellant. Adulteratur harenis velut nascendo apprehensis. Igitur quàm minimis glebis probatur, & quàm purissimis. Idem Plin. l. 24. c. 6. de eodem repetit, usumque medicum his verhis recenset. Similis Ammoniaci natura, atque lachrymæ probatio ut diximus. Mollit, calcificat, discutit, dissolvit. Claritati visus in collyriis convenit. Penritum, cicatrice, albugines oculorum tollit. Dentium dolores sedat efficacissimus accensum. Prodest dispnoicis, pleuriticis, pulmombus, vesicis, cruentæ urinæ, henis, ischiadicis potum. Sic & alvum solvit. Articulis & podagræ, cum pari pondere pici, aut ceræ, & rosæco coctum. Maturat panos, extrahit clavos cum melle. Sic & duritias emollit. Lien cum aceto & cera cyprina, vel rosæco efficacissimè imponitur. Lassitudines perungi cum aceto & oleo, exiguoque nitro mile.

Ammoniacum succus est Ferulæ cujusdâ, inquit Galenus. Habet hoc molliendi vim intentam, ut & articularum tophos dissolvat, & lienes induratos sanet, & firmas discutiat.

Ammoniacô sunt qui Agasilû, qui Criothæo, qui Eliustrû appellant, teste Marcello. Romani Guttam ammoniacâ dicunt. Habet verò salem, habet & liquorè medicina Ammoniaci. utrumq; ab harenis, sed diversâ ratione dictum. Illum quidem quod sub harenis concrevit & invenitur. Hunc quod in harenosa Libya ad Ammonis Iovis templum ex Ferula in harenas destillet, & ut in Thure fit, concretis grumis inter eas invenitur. Græci ab harenis, quas *ârenes* dicunt, utrumq; indicaverunt, sed illum salem, hunc liquorem Ammoniacum, quasi arenosum vocantes: gravi periculo miscendi simul diversâ, nisi eorum exemplo discrimen aliquod ex rei substantia addatur. Quod timens Marcellus, ut illum salem suo loco: sic hunc Guttam Ammoniacam vocat: quasi & hic quemadmodum Thuris flagonias aliquando dictus fuerit, quæ vox in Græcis stillicidium & guttam significat. Plinius Ammoniaci lachrymam eiusdem rei significatione appellat; Græci Ammoniacon simpliciter, ut tunc erat eius vocis æstimatio, vocant: fugiensq; æquivoce appellationis periculo Marcell. Gutta Ammoniacâ dixit lachrymâ, liquoremq; significante Ferulâ quæ privatim in Libya ad Ammonis Iovis templo tunc nasci ferebatur. Quæ sive ab harenis, sive ab Ammonis Iovis templo vocari dicatur, eandem rationem habet. Quoniâ & Deus, qui inter eas arenas colebatur, mortuibusq; respõdebat, ab istâ arenis nomè à Græcis invenerat. idèq; Criothæo s; à forma eius, qui arietino capite pingebatur, eadè hæc Ferula, liquorq; eius pariter dictus est. Ceteræ eius appellationes barbaræ sunt, idèq; omnibus incognitæ. Posteriores Græci

DE AMMONIACO VETERVM. CAP. XXVII.

EST & Hammoniacum, Dioscoride ita referente, Ferulæ liquor, quæ in ea gignitur Africæ parte, quæ est juxta Cyrenen. Totus cum radice frutex Agasilis appellatur. Maximè probatur, quod bene coloratum est, ligni & calculorum expertis [et sic dicitur in vet. libris. hæc veteres quidam codices carent] & gustu amarum. Hoc genus thraustma, quasi fragmentum, seu friaturam dicas, appellatur: alterum, quod terræ calculorumve est particeps, phyrama, id est, mixtura seu miscella. Gignitur verò succus is in Libya, juxta Hammonis templum, è ferulacæ stillas arbore. Vim habet molliendi, attrahendi, calcificandi, atque duritias & panos discutendi [et quæ sunt hæc in præfatione. vet. pro his dicitur hæc tantum legit.] Potum alvum subducit [Lacuna legit ex vet. coll. imp. dicitur & dicitur] partibus extrahit: henen verò consumit cum aceto drachmæ ponthin. III.

Genera Plin. Metopium Thrauston. Phyrama. Vires.

Ammoniacum liquor est & sal. Etymon.

Gutta ammoniacæ. Marcell. Criothæo.

inter odoramenta, & que ad odorem vaporarentur, numerantes *ἀμμωνιάδα*, *δουλιχία* vocabant. Quod in antiquis variat in Anoniaco, hoc odor est, quem castoreu n. sentire Dioscorides ait; Galenus vero *κόριανδρον*, i. e. Coriandrum, nisi ex vicinitate vocis in altero vitium sit. Vtebatur hoc remedi j genere multū in antiquitas contra durities, panos, furunculos, & inguina. Patetque hoc ex eo, quod Dioscorides non procul à fine dixit. *ἀμμωνιάδα ἢ δούλιχιάδα*, &c. q. e. ut Marcell. & nos vertimus, hinc rritum ex aceto impostum, &c. nisi antiquiores græci codices non *ἀμμωνιάδα*, sed *ἀμμωνιάδα* [potandum] haberent. Nos contra communem aliorum lectionem nihil mutavimus, reliquisque Medicis de diverso remedij ejus usu etiam post hac censendum.

Metopion arbor, Plin

Notandum tamen hoc quoque, Metopion arborem à Phnio dici, ex qua Ammoniacy lachryma distillat: quum Dioscorides Ferulam ex que Galbani succus est, Metopium appellari dixerit. Deinde vocem *ἀμμωνιάδα* in Plinio, & *ἀμμωνιάδα* in Dioscoride, nihil nisi fractum, fragmentūque ac fracturam significare: sicut *ἀμμωνιάδα* mixturam, à qua nihil decessit, teste Cornario.

Miratur Brassavolus in exam. simpl. Paulum Æginetam, qui inter odoramenta Ammoniacum numeraverit, quod odor ejus gravis sit. Nescire se quocumque fatetur, cur Galenus odorem Coriandri dixerit, curque Paulus ad odorem Ammoniacum accendat.

Ammoniacum Pauli & Galeni, diversum à Dioscor.

Diversum tandem putat Ammoniacum Pauli & Galeni, à Dioscoridis, quod gravem odorem in Castoreum habeat. Et sanè quod de re diversa loquantur, hoc signum est: quia in simpl. med. facult. ea dicunt, quæ à Dioscoride in Ammoniacum tractantur. Ammoniacum apud Averroim calidum est in prima parte tertij ordinis, & sicum in primo. Avicennæ autem calidum in fine tertij. sed Averroi potius favere statuit Brassavolus, qui verum Ammoniacum nobis non deesse scribit, quamvis antiquum fortè esse & adulteratum non neget. Quod verò officinarum Ammoniacum adulteratum esse quis suspicari possit, frustra illa scietur, que in modum massæ cuiuspiam composita à pharmacopolis ostenduntur, non ad Thuris similitudinem in grumos concretæ, & in minutas glebas (ut Diosc. scribit) coacta. nili fortasse Dioscoridis verba ita intelligenda sint, quod particula illa ex quibus Ammoniacum, quale in officinis habetur, diversitate quadam, quæ in eo est, Thuri comparatum, illius similitudinem representet. Sed argumentum hujus solutio (ut ipse Mundella fatetur) ingenium magis quàm veritatem ostendit.

Ammoniacum officinarum adulteratum.

Nunc quod ad Ammoniam pertinet, barbarè quidem Ammoniacum dicitur. Rectius autem dicendum est Ammoniacum, ab Ammone, juxta cuius oraculum &c. Sed notandum quod hoc nomen, scilicet Ammoniacum, est commune ad plura. Unde etiam quoddam sal Ammoniacum dicitur, de quo nobis sermo non est. Et hæc Ammoniacy succus à Romano Gutta dicitur: tamen pro Gutta simpliciter scripta a doctis secundum Monachos, non Ammoniacum quod male olet: sed stacte sive styrax liquida intelligitur. Et non per hoc, quia ipse Dioscorides dicit, quod ex Ammoniacum sic Thymiam, intelligatur, quod Ammoniacum suavè oleat: quoniam antiqui in Thymianus compositionibus, multa olfactu horum immiscebant. Et ipsemet Dioscorides declaravit malum odorem, dicit Castorei similitudinem. Et res ipsa olfactibus maximum veritatis rei præbet testimonium: ex quo igitur non dubitant Monachi plures esse verum, quo utebantur, adulteratum tamen supplerendum voluit.

Ammoniacum pluræ significat.

Ceterum, quando absolute scribitur Ammoniacum, Guaium non sal accipiendum.

Ammoniacum aliq. luit

Ammoniacum thymiamate deficiente, substituit Propolis Fuchsius l. de compos. med. in succed. Propolim.

Pro Ammoniacum thymiamate quidam intelligunt Anime in Cast. l. d. d. Lactam Diosc. l. c. 92. De Anime H. n. g. lib. 9.

Ammoniacum misceri à quibusdam cum Benzoino, palmen fecit Levin. Lemm. de herb. bibl. cap. 21. his verbis. Gutta, thymiam Ammoniacum, Cyrenaius, vel Syriacus succus, quem Benzoï vocant, &c.

AMMONIACVM.

Ammoniacum in magnas glebas coactum advehitur, ex grumis magnis congestum, unguibus lactei coloris nitentibus, aut rufis, permixtis per substantiam coloris obsoleti & serè fuscis, ut Benoini mitioni & unguibus non ineptè possit comparari, sapore amaricante, odore Galbani virosiore, sub denubus facillè diducitur sibi coherens, magisque albescit: carbonibus injectum in flammam exardet. pure adferuntur massæ, nunquam aut rarè quicquam fordium admistum habentes, rarenter enim invenitur semen foliaceum Anethino majus, & plantæ fraginenta nervosa, sed mollia.

Ammoniacum hic à nobis descriptum, quidam genus unum esse negant, quidam verò probant, quorum sententiam ut vetiorem & nos cum Aloisio Mundella, Corn. Caf. & Cordo amplectimur. Mundella verba ante adscriptimus, Cordi verò sic habent in hist. l. 4. cap. 105. Ammoniacum, seu gutta Hammoniacæ, à veteribus etiam Hammoniacum Thymiam appellatum, nunc verò corrupto nomine Ammoniacum, ferulaceæ plantæ Agafyllus nominatæ, & in Lybia harenis, atque circa Hamonis Iovis delubrium nascentis densatus liquor est, densis solidisque grumis, in massas compactus, Thuri non dissimilibus, foris flavis, rufis, aut in fusco flavis, intus autem candidis, aut subcandidis, nitidis & splendentibus. Odore ferè Galbanum paucò Castoreo mixtum referens, gustu amaram. Eligito sincerum, minime harenosum, omninò purum, majoribus grumis, foris flavis aut cæcis, intus verò candidioribus congestum, cum accenditur, claram flammam alens, & repentino ictu propter densitatem ardiorem in plures splendidas, nitentesque micæ distillens, & cum manibus tractatur, cum lentore mollescens, quod hujusmodi fuerit Thrausina à Dioscoride vocatur, quæ verò minoribus micis est, & arenis plena, ab eodem Physiam dicitur. Afferatur ad nos sincerum & valde purum, omnibusque bonitatis notis commendabile: non nunquam tamen semine suo permixtum, quod latum, duplexque est, veluti Anethi semen, sed majus. Resolvitur ad medicamenta quedam modum Lascerpitium. Hæc Cordus loco citato. Is in Diosc. l. c. 98. interpretes illos erroris arguit, qui apud Galenum duas distinctiones, *Ammoniacum* & *Ammoniacum*, virgulâ distinguunt, diversas res falsò intelligentes.

Ammoniacum

Ammoniacum (inquit Cat. l. 7. c. 52.) inter succos pingues est, aqua solubiles, consistentiã aridioris ceræ, externis flavum, intus candidum, crassis guttibus consistans. Sapor est primo gustui suavis, postea subamarus, odor incensivacrius Galbano. hujusmodi afferitur inter merces orientales. Dioscorides tradit succum esse Ferule aut Ferule ceræ arboris.

Paulus, Aënis & reliqui Medici Græci, attestante hoc Cornario, Ammoniacum Thymiam vocant, Latini Gutta dicunt: In officinis nomen retinet, etiam si quidam habuerint Ammoniacum pronunciant. Arab. appellatur *كوكب*, aut *كوكب*. It. Ammoniacum & Ammoniacum. Hisp. Agua xaque, & Ammoniacum.

Ammoniacum

Ammoniacum hoc illegitimum cenfet Matthi-
lus, dicens: Ammoniaci lachrymam officina, muta-
ta una licet à Arnoniacum vocant. Cujus tamen
fincitiffimæ parum ad nos [Senenfes] convehunt,
qui ex Alexandria Ægypti cum mercimoniis Vene-
tias redeunt. Quandoquidem raciffimum Ammo-
niacum vifitur, quod fuis minutis glebis Thus fe-
rat. Nam omne ferè quo officina utuntur, picæ re-
finæ modò in mafam compactum cernitur, impu-
rum, ac quàm plurimis in poffortum adulteris vi-
tium. Ut hinc facile dici poffe putaverim, hoc vel
illegitimum, vel faltem deterius effe, id que fortaffe,
quod Dioscoridi Phryama nuncupatur.

Bauh. pin. Succus in fpillatus i. Ammoniacum ut
Cæf. Ammoniaci lachryma, Matth. Ammonia-
cum officinis & Gummi ammoniacum.

DE DAUCO VETERVM.
CAP. XXVIII.

DAUCUS, ut refert Dioscorides, ab aliis Diræcum
vocatur [*Ῥαῦς* & *οἱ δὲ Ῥαῦς κλοδοσ*]. Marcell.
Trag. Corn. legunt *δ αὐραῖον*, Daucium. At Creticum
quidem folius eft Fœniculi fimilitudine, at minori-
bus atque tenuioribus [*Ῥαῦς Ῥαῦς*]. Plin. legit *Ῥαῦς Ῥαῦς*
caule dodrantali, umbellâ Cortandri, floribus can-
didis atque inter hos femine acris, albo, hirsuto, ac fua-
vis in mandendo odoris [*Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς*].
Bafil. & Matth. verum car. legit *Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς*
[*Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς*]. Radix eft digitali præftituta, &
dodrantis [*palmus Corn.*] altitudine. In faxosis aprici-
que locis provenit. Alterum verò genus eft Apio
filveftri fimile, aroma olens, acre, odoratum, ferven-
tifque gultus. Probatiffimum eft Creticum. Ter-
tium præterea genus eft, floribus Cortandri, albis,
capite & femine Anethi [*Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς*].
verò in capite ceu Palfinacæ [*Ῥαῦς Ῥαῦς*] femine re-
fert à oblongo [*Ῥαῦς Ῥαῦς*]. hoc contra venit femine An-
ethi ceu Cuminifacri. Omnium fermen ex falfaciendi
vim habet. Potum menfes, partus [*Ῥαῦς Ῥαῦς Ῥαῦς*]
Plinius videtur legiffe *Ῥαῦς Ῥαῦς*, quafi fecundus Corn. &
uinas pellit, torminibus liberat, veteris æque tuffim
mitigat. Subvenit & à phalango demorfis in vino
potum, & impofitum ædemata difcutit. Seminif
duntaxat ex aliis ufus eft: at ex Cretico & radicis,
quippe quæ maximè contra venenatorum injuriam
in vino bibatur.

Dauci generata diftinguit Plinius l. 25. c. 9. Dauci
genera quatuor fecit Petronius Dioscorus, quæ per-
1. fequi nihil attinet, quum fint differentie duæ. proba-
tiffima in Creta, mox in Achia, & in ficcis ubique
nata, Fœniculi fimilitudine, candidioribus foli-
2. s, & minoribus, hirsutifque: caule pedali recto,
radice firviffimi gultus & odoris. Hoc genus in fa-
xosis nafcitur meridariis. Reliqua genera ubique
nafcuntur terrenis collibus, hmiubifque, nec nifi
pingui folo, foliis Cortandri, caule cubitali, capiti-
bus rotundis, fæpè plumbis quàm tenuis: radice li-
gnofa, & quum in aruerit fup. vacuâ: fermen ejus
Cymino fimile, prioris Milio, album, acre, odora-
tum omnibus & fervens. Secundum priore vehe-
mentius eft, id eoque parè fumat debet. Si jam ma-
ximè tertium genus facere libeat, eft fimile ftaphy-
3. lino, quod Palfinacam erraticam appellant, femine
oblongo, radice dulci. Omnia hæc & Hyeme & æ-
state funt intacta quadrupedi, nifi poff abortus. Ex
aliis ufus feminis, ex Cretico & radicis, & magis ad
4. ferpentes. Bibitur è vino drachmâ unâ. Datur &
quadrupedibus percuffis. Idem l. 26. c. 5. Daucum &
menfes & fecundas potum facillimè pellit. Et arte
l. 19. c. 5. Est & quartum genus [*Palfinacæ*] in eadem
fimilitudine Palfinacæ, quàm noftri Gallicam vo-

cant. Græci verò Daucon: eujus genera etiam qua-
tuor fecerunt.

Et Galenus 2. de alimen. Daucum quofdam filve-
ftrem Palfinacam dicere teftatur. In fimpl. verò cen-
fu ait. Daucus quem aliqui Staphylinum vocant,
filveftris eflui minis aptus eft, quàm fativus, fed in
omnibus vehementior. Sativus autem edi quidem
potelt, fed debilior eft. Habent acetem & calidam
vim, & propterea attenuantem. Hippocrates in mi-
li in partu, aut ex partu uteri humores contingant,
Dauci Æthiopici radicem ex vino albo, grati odoris,
jejunæ præcipuè præfcubit. & paulò poff fermen, ac
mox etiam Daucum.

Diræcon apud Dioscoridem inter appellationes
malè legi vult Marcellus, ideòque ex Nicandro in
Theriac. Daucon emendandum. Fuiffè præterea
tradit etiam ex antiquis, qui Daucum ferberent,
duòque ejus tantùm genera facerent, Creticum &
Afaticum: Dioscoridem tamen tria: Plutarchum ve-
rò plura. Mafculino genere & neutro Daucum dici.

Quia porò non femper, quod Flaccus ait decies
repetita placebunt. Sunt enim quæ iterum tantùm
dicta falidum afferunt, & fi quam habuerunt gra-
tam amittant. Siquidem fumus ingenio om-
nes, ut nihil unquam tam gratum, aut novum fit, ut
non ftatim placere definat, & exoleviffe creditur.
Et ob hanc caufam plura hie de Daucis non dice-
mus, fi quidem non multò poff in agreftri Palfinaca
tam longè tractetur ex Marcelli fententia, omnis
jus hiftoria & ratio. Ex qua poterunt volentes, quæ
in Daucis exigi hie poterant, noviffe omnia. Ne que
enim congener, fed idem illi eft, & nomine tantùm
diverfus, fi Galeno credendum eft. Cordus tamen à
Daucis Palfinacæ diftinguit.

Nunc verò quod dicendum refat, Dauci nomen
plures fibi vendicant plantæ. Quales funt: Palfina-
ca filveftris, Daucus vulgò dictus.

Carota fecundum aliquos eft Daucus Theophr. Carota.
l. 9. c. 15. & Daucus Staphylinus Gal. l. b. fimpl. 6.

Anterfus Dalechampij femine longo Cicutaria.
Anterfus
femine lon-
go.

Daucoides majus Cordi in hift. l. 2. c. 14. five Dau-
ci genus afperiusculum Geln. de coll. ftirp. putamus
efle eam plantam, cui titulum fecimus, An Antifco
affinis, femine afpero
& hifpido.

Caucalidem, teffe Dioscoride, aliqui Daucum fil-
veftram vocant.

Daucus filveftris quorundam Dodonæi gall. l. 5. Lappula
c. 49. ab ipfomet Caucahis dicitur, à nobis Lappula canaria.
canaria flore magno.

Daucus *Ῥαῦς Ῥαῦς* aut *Ῥαῦς Ῥαῦς* major Cordi
& Thalijan Lappula canaria flore minore.

Daucus fimilis Palfinacæ filveftri quis fit Mat-
thiolo, videant leflores.

Daucis vulgari congener Sefelios Peloponnen-
fis nomine ex Italia Camerario hort. miffa, perquam
aromatico femine, foliis pulchrè virentibus, niti-
diffimus an eft Sefeli?

Daucus *Ῥαῦς Ῥαῦς*, cui Dauci angulofo Cordi
notas plutes congruere fcibit Thalius, quis fit col-
ligere nondum potuimus.

Dauci genus tertium Fuchfij in iconibus (qui
eandem figuram haber cum Sefeli Trag.) Vifnagam
exiftimo.

Daucus tenuifolius Cordo in hift. l. 2. c. 75. (ubi
annotatum, quæret diu effe, an hæc fit Caucahis
Matthioli, de quo dubito) qualis fit, ignoro.

Quem Dauci Cretici titulo infignire cum aliis
vilum fuit, Daucum Cretenfem vetum Dioscoridis
efle, plures conjiciunt.

Est nobis Daucus quidam Tyburtinus, de quo fe-
cifim dièuri fumus, & ejus folium ad Dauci Cre-
tici radicem feperatum pingunus.

Ment. Cul. gae. Cùm Meo vulgari semen sit hirsutum, non est cur Daucum esse credamus.

Mutellina. Mutellinam esse Dauci aut Cari montani genus credit Gesnerus.

Quid? Per Daucum montanum, quem quosdam nullâ ratione *Wolffspurz* (Lupi radicem) vocare refert quid intelligat Gesnerus in descr. mont. Fracti lib. de Lunariis, nos latet.

An Saxif. media? Daucus Selinoides Cordi, an est Saxifragia media: nec est Saxifragia minor, ut voluit Gesnerus.

An Saxif. minor? Daucus coriophyllus e jusdem Cordi, an est Saxifragia minor?

Quid? Daucum Cyanopum Cordi, existimat Gesn. esse Pimpinellæ Tragi tertiam & minimam speciem. Sed ejus opinio non approbata videtur, imò res diligentius pendenda proponitur. Nostra siquidem est opinio non esse Saxifragam hircinam minimam.

Quid? Optaremus ut aliquis Apollo nobis diceret, quænam sit planta Daucus coniophyllus Cordi in hist. l. 2. c. 124.

Quæ? Tradit Gesn. de hort. in append. Dauci silvestris genus, quod quale sit, nobis non constat.

An Pastinaca sibi. Daucus silvestris Galeni Angullaræ, an Pastinaca silvestris germanica?

An Cicuta. riva simile. Daucoides Cordi minus Thelio, an Cicutarie similis?

An Cicuta. parifolia. Daucoides minor Cordi Lobelio, an Cicutaria latifolia?

Cicuta fatua. Dauci inutilis genus in arvis foliis Coriandri Gesn. hort. est Cicutaria fatua.

An Apium petracum LeGistivum. Daucus angulosi caulis Cord. hist. l. 1. c. 53, an Apium petracum quoddam?

Libanotis Theophr. Dauci secunda species fortassis est Levisticus vulgaris secundum Manardum, & Fuchsum.

Dod. Dauci Dioscoridis alterum genus Fuchsi j in hist. inscribimus Libanotidem Theophr. Bod.

Libanotis altera Dod. Dauci Dioscoridis tertium genus Fuchsi, est Libanotis altera Dodonæi.

Silaum quorundam Apium silv. Dod. Dauci speciem, Daucum asininum quibusdam Cordi, vocamus Silaum quorundam.

An Carvi. folia magna. Daucus quidam palustris Gesneri, videtur respondere Apio silvestri Dodonæi, sive Thyfelfno quorundam cum lacteo succo.

Hippuris. Dauci tertia species Tragi (quam sibi nondum cognitam ait) an Carvi folia magna? Apud Plin. l. 26. c. 7. Caucon de Anabasi legitur, quam Hermol. coroll. 657. in aliquot codicibus Daucum vocari scribit, ac Hippurin significari.

Cimminum. Dauci femine deficiente, Tract. qui pro quo, Cimminum accipit.

DAUCVS CRETICVS SEMINE hirsuto.

Defec. **D**ODRANTALI aut altiore est caule, teretij, striato, hirsuto: umbella mediocri magnitudinis summo caule ramisque extremis insidet florum exiguarum, candidorum, pedicellis canescentibus, hirsutisque harentium: semen longum, incanum, villosum, acre, aromaticum: folia lanuginosa, cinerea, minutissimè dissecta, sæpè mihi etiam penitus glabra visa, atroviuentia: radix longa digitali crassitudine, terram versus comata, sapore Pastinacæ germanicæ. Fuchsiانا figura, quia minus bona erat, idèò aliam ex ep. Camerarij parandam curavimus, cui nos solum in inferiore parte adjecimus Dauci Tyburtini.

Daucus Alarb. Daucum vocat Matthiolus in prior. com. legitimumque facit, eumque ex Creta tantum adferri existimavit, ac ait *ad herb. Græcis*, ut etiam Daucum Latinis appellari: Mauritanis *Ducus, Gezar* seu *Ciezar*:

It. *Daucus*: Ger. *Beerswurts*: Hisp. *Dauco*

Cretico: Gall. *Carote sauvage*. In post. com. cum mag. fig. lat. c. 79. Ital. c. 78. ea.

dem nomina habet, sed Daucum primum inscribit. In hist. ger. cum addit. Camer. Daucum inscribit (& sic etiam in epit.) ac silvestris Pastinacæ genus (cum *Gesbleder* de *wilden Pastinachen*) constituit, vocatq;

Bohem. *Sayworer* aut *Olesinsf* & *Capphungido*. Ceterum, is olim non describat. In hist. germ. & epit. descriptio concinnata potissimum ex

Dioscoridis delineatione. Figuram in post. comm. mutavit non nihil. Nomen germanicum *Beerswurts* & gallicum *Carote sauvage* non alludendum pro Dauco. Suspicor autè Daucum Matthiolo non bene perspectum fuisse & cognitum, quicquid ejus patrocinatoris statuæ de Matthioli Dauco, quasi sit pictura exotici Dauci, & diversi à Dauco Cretico nostrarum Alpium.

Sic namque ait ad hist. Matthioli Camerarius. *Ha-Came*

bè: officinæ *D. uci* Cretici nomine semen, cujus figuram exhibeo, ut discrimen appareat, inter Matthioli figuram & hanc, quæ provenit in Sabaudicis montibus, non tamen differt à Cretico, nisi quòd minus acre semen sit, nec ita efficax. In epit. p. 536. dicit. Ad Daucum hunc facultates refer, quas Matthiolus suo adscribit, nam figura non differt à Cretico, qui ad nos afferri solet, viribus tantum eo paulò inferior. In horto nominat Daucum Cretensem vulgarem.

Potè, Matthiolus et si de tribus loquatur generibus Dauci, unius tamen solummodo figuram proponit, quæ an primi, an secundi, an tertij Dauci sit, non indicat. Non differt tamen à primi descriptione, inquit Turnerus, si odorem, saporem aliisque Dauci vires habeat. Quòd si Italicum sui Dauci nomen posuisset, facilius in ejus cognitionem licuisset pervenire, verè si an falsus esset Daucus judicare. Quom quidem Daucum primum non memini me videre.

De Dauco Cretensi vero Dioscoridis (ut vocat *Daucus* in adv. p. 32. & Icon. p. 22.) huc prodidit Lobelius. *Cretice* v. naturæ sic appellationis cum Caucalide videtur *Lib.*

particeps Daucus, quem etiam *si* vocatum, *Alarb.* à feminis in umbella quasi furibundis verruculas & alpergines ostentantis effligit, qua & viribus communis

Sic namque ait ad hist. Matthioli Camerarius. *Ha-Camebè*: officinæ *D. uci* Cretici nomine semen, cujus figuram exhibeo, ut discrimen appareat, inter Matthioli figuram & hanc, quæ provenit in Sabaudicis montibus, non tamen differt à Cretico, nisi quòd minus acre semen sit, nec ita efficax. In epit. p. 536. dicit. Ad Daucum hunc facultates refer, quas Matthiolus suo adscribit, nam figura non differt à Cretico, qui ad nos afferri solet, viribus tantum eo paulò inferior. In horto nominat Daucum Cretensem vulgarem.

Potè, Matthiolus et si de tribus loquatur generibus Dauci, unius tamen solummodo figuram proponit, quæ an primi, an secundi, an tertij Dauci sit, non indicat. Non differt tamen à primi descriptione, inquit Turnerus, si odorem, saporem aliisque Dauci vires habeat. Quòd si Italicum sui Dauci nomen posuisset, facilius in ejus cognitionem licuisset pervenire, verè si an falsus esset Daucus judicare. Quom quidem Daucum primum non memini me videre.

De Dauco Cretensi vero Dioscoridis (ut vocat *Daucus* in adv. p. 32. & Icon. p. 22.) huc prodidit Lobelius. *Cretice* v. naturæ sic appellationis cum Caucalide videtur *Lib.* particeps Daucus, quem etiam *si* vocatum, *Alarb.* à feminis in umbella quasi furibundis verruculas & alpergines ostentantis effligit, qua & viribus communis

minis nomenclatura fuit, diverso alicui folio à Daucus est: nam quod primum designat Creticum vocatum Dioscoridi, à Selineo non parùm differt, nec tamen id sola Creta fert, quippe germanicæ Alpes non modò, sed etiam Genuensium colles, & Genuensium circa Iuram rupes, hoc Cretico abundant, unde Lugdunum atque alia ad emporia hodie venum deferuntur eòque; pluris emitur etiam Venetiis, quia ad Theriacam & similia antidota efficacius est, quovis alio congenerè Dauco, cujus folia exilia, inter Fœniculum & Carottam media sunt, umbellis candidis, paucibus Anethi: copiosum semen, oblongum, ut Cumini, sed lanugine albidum, gustu acre, odorum, & cujus usus pot. solum est: usui etiam radix, quæ Pastinaca minor, gustu fervidiore & odoratior. Huic, quò minus sit Creticum, si quid deest, Solum, Cœli òve erit. Sanè effigie nihil, viribus autem perparum abest. Quo tempore Senensis commentabatur in Dioscoridem in Patavino vireto unam aut alteram plantam alebat, unde ille habuit, quod opinionem illi faciebat, non nisi in Creta oriri. Hæc Lobel. qui in Obs. p. 416. Daucum Creticum vocat, ut & Pona in Baldo, Calzar. Gesl. & ap.

Sed & Casl. l. 7. c. 15. Daucum Creticum nominat. Semen est, inquit, ex Creta nuper allatum, longius & angustius Fœniculo, candicans, lanuginosum, acre, odoratum: sed ejus plantam adhuc videre non licuit. Describit autem Dioscorides in hunc modum. Daucum alicui Daucium vocant. Ac Creticum quidem est solus Fœniculi, &c. Plinius de eodem inquit, probatissimum in Creta, &c. Hoc genus apud nos in collibus saxosis nascitur, herba Fœniculo simillima, brevior, candida: ramis in latera tendentibus: flore candido: semine farcto, brevi, vulgo Fendifaxum vocant: utuntur pro Saxifraga. Hæc Casalp. quem non intelligimus. Si Plinius cum Dioscoride de eodem Cretico intelligendus, de quo ipse, cui novam posuit descriptionem, quæ vulgare Fendifaxum describitur: nec demonstretur qua in re differat ejus semen à Cretico, vel an sit planè simile. considerandum an per Fendifaxum intelligat Daucum Creticum cognominatum licet apud nos proveniat semine non nintis lanuginoso vel hirsuto, quam ejus quod in Creta crevit.

Lugd. p. 716. Daucus primus Matthioli. Clus. pan. p. 700. Daucus Creticus, cinerei coloris folio, & viribus cum eo, qui in Creta insula provenit, proculdubio conferendus. Cast. s. auctor. Daucum, & Berz. reur. germ. Cavores Sauvages gall. Figura Caloris non placet quamvis fortè verum Daucum intelligat nomen gallicum & germanicum non convenit.

Ignarus homo Euch. Roëlin nescit quid scribat, confundens diversas plantas, wild Noren / Daucum silvestrem & Daucum Creticum. Icon representat Carotam, quæ ante pro Baucia domestica exhibebatur.

Tab. Daucus Creticus, Candisch Mörrenfümcl / Dau. Cret. Arab. Cefis, Glossographo Avicennæ Algofarel, cæteris Gezar. Lat. Daucus, Daucum, & Daucium. (cujus semen Arab. Beser Alg. farcl) Ital. Dauco & Hisp. Gallis verò Panci Sauvage, Bohem. Dayworec & Czapil hnyfdo / Belg. Croonkens cruyt / Gem. Mörrenfümcl. Daucus Creticus dicitur Serap. l. b. de temp. simp. c. 254. art. 11.

Bauh. phyt. & pin. Daucus 1. live folis Fœniculi tenuissimis: Daucum 1. Math. Lugd. Daucum Creticum vocatum. Daucus, Lac. Creticus, Cast. descr. Gesl. & Tab. Daucus Cretensis versus Diosc. Adv. Lob. ic. & Ger. Eid. Bauh. phyt. Daucus 2. montanus [multifido longoque folio. addit in m.] umbella candida: Daucus Cret. Gesl. h. Cam. apud Matth. & hort. Clus. pan. non solum in Baldo, sed & alpinis Helvetiorum collectus. Daucum montanum, Casl. Eid.

puud Matth. Daucus 1. five folio Fœniculi: Daucum 1. Matthioli, Lugd. Dauc. Creticus, Cast. Tab. Cef. Daucus Cretensis versus Dioscoridis, Lob. Item; Daucus 2. five Dioscoridis, quem Lobel. id Adv. non solum ex Creta legitimum adferri, sed & Alpes Germanicæ eo abundare statuit, idèoque placuit Dauci hujus figuram à Cameratio propositam adicere, quam Daucum montanum umbellâ candida nominò, & Daucum secundum Dioscoridis censè est; Daucus Creticus Gesl. & Clusij, Daucus montanus Casalpini. Cur Daucum Creticum Matthioli. & Lobel. i. frater Bauh. separet à Gesneri & Clusij Dauco Cretico, rationem non habet, siquidem discrimen non ostendit. Fecit sanè hoc contra mentem Lobel. id quod ex ejus verbis ante recitatis constat. Variant quidem aliquantulum: nam qui in Baldo solis est brevioribus compactioribus: qui verò in Helvetiorum alpinis & monte Wasserfall / longioribus & rarioribus: & hujus Gesl. in ap. meminit, quem cum eo in Baldo eundem, aut certè similem, & eandem virum scribit.

Daucus Creticus Montbelgardi in horto E. C. à *Locus cum tempore.* me plantatus semen maturum produxit, quod decedens prodiit, sequenti anno: status etiam sequenti anno provenit. Copiosè in monte Salene, & aliis Genuæ vicinis, ubi in horto virebat Februario & Martio, florebat Majo, semen habebat Junio. In bizonotomus quidam vocabat *Re à l'our & Patenelle Sauvage*, quod interpretor Radicem urli & Pastinacam silvestrem. In præruptis item montium altissimorum rupibus ad Meridie vergentibus propter S. Vrsinum semine maturo Julio, & in vicinis montis rupibus Sainct Bre vulgè vocant, evulsumus tam glabro, quam hirsuto folio, Majo florètem & jam tum semina satis magna ferentem. Reperi in monte Wasserfall in deserto versus Balsat / & prius in monte Rhætie Braulio florentem Junio, ubi degustata radice, videbatur mihi odor & sapor Pastinacæ germanicæ. In montibus Vicentinis hic Daucus plurimus provenit. In Baldo plures legunt. In Durenstain frequens, autore Clusio, & Escheho ubi inter saxa, tenui Solo aspersa, nascitur, ut difficulter ejus integra radix erui possit. Si Tabernomontano credimus, in Italia abundat in monte S. Angeli, Gargano & aliis pluribus. Quæ Lobelius de loco prodidit, vide ante. In montis Iura altissimis illis rupibus occurrit, quibus in monte Ducatu Neocomensi Falcones nomen imposuerit, & illis, qui Bernatum ditioni subjacent, & sicut cognominantur.

DAUCVS TIBVRTINVS quibusdam.

STUTGARDIÆ in horto Ducis VVirtembergici S. D. Schvartz demonstravit herban umbelliferam patvam nomine Dauci Tiburtini, tenuibus foliis, ut Daucus Creticus. Tossanus Carolus pharm. Burgundus misit semen d. cti Dauci, quod hirsutum erat, ut Dauci Cretici, sed tenuius mihi vid. batur. Hoc satum Montbelgardi in horto E. C. non provenit.

Figuram solij Dauci hujus Tiburtini exhibemus cum Dauco Cretico, quod separatim pingi curavimus in inferiote iconis parte.

DAUCVS TERTIVS FOLIO Coriandri flore luteo.

Daucus tertius, folia Coriandri, sed minora & Desfer. Cass. aliquantulum profert, caulem sesquicubitalis longitudinis, flores luteos in umbellis ut

Synon.

Anethum, semēq; Cumini. Vere mandantur radices & folia, quæ aromati gustus sunt. Vulgò appellant *κωνόπυδι*, quod Cornicis pedem significat, ut Bellus ex Creta ad Clusium in epist. scripsit.

Dauci hujus tetij Belli iconem exhibemus ex Ponzæ Baldo. B. pin. Daucus 12. sive Creticus nodosus umbella lutea; Daucus 3; Creticus Belli, Ponzæ & ep. ad Clusium.

DAUCVS PETRÆVS GLAVCIFOLIVS.

Defec.

Radix capillata ex defluxis recentibus foliis sapore accedit ad Staphylinum sive Carotam, cum aliqua acrimonia: folia profert tenuiter divisa, sed rariùs glabra, colore glauco, è medio criter brevibus pediculis pendentia: caulis unicus ut plurimum, pedalis ac etiam cubitalis, tenuis per quem plerumque tria parva folia, pediculo caulem amplectentia, ramosus interdum (præteritum si planta sit minus novella) in tres ramulos divisus, in quorum extremitatibus umbellæ parvæ florum alborum, quos subsequitur semen parvum, per maturitatem rubrum, ad Anni vulgare accedens, aromaticum, cum aliqua acrimonia.

Provenit locis ficis & petrosis, ut in comitatu Montbelgardensi la Roche Baffam ad Dubim qua itur Isle, abundans semine maturo Septembri & Octobri.

DAUCVS ΛΑΣΙΟΚΑΥΛΟΣ Thalij.

Defec.

Radice nititur candidâ, palmari, quandoque pedali, unâ deorsum descendente, nonnunquam in duas tresve partes equaliter crassas oblique divisa, minus crassâ parvo digito, odore Apij sicuti, ac sapore etiam, sed fervidore, duus linguæ in hærente. Caulem deponit cubitalem & majorem, quandoque bicubitalem, infimâ parte fetè digiti crassitie, geniculatum, nonnihil teretem, sed plurimis striis evidentioribus angulosum, pilosum valdè. Folia ad singula genicula lata alâ caulem ambiunt, quæ deinde in pediculum carinatum, oblongum, pedalem in inferioribus foliis diducitur, alperum & pilosum: cui in anteriore sui parte ad latera bini semper ex æquo sibi correspondentes, alij breviores pediculi in brachiorum modum & ipsi canaliculati apper duntur, folia continentes, sicut & reliqua principis pediculi pars, flavescencia ut plurimum ex viridi, in ambitu profusè incisa, simili modo quo folia Carotæ non striatæ dividuntur, sed in latiores tamen duplicia particulas: suntque hæc actu quidem mollia, hispida tamen leniter, præsertim in dorso ac ambitu. Porro intra singulas foliorum alas adnata nova emergunt, hispida, & ipsa geniculis intercepta, juxta quæ genicula latiora alij brachiolam amplectante pediculi canaliculati, pro-

ribus similes, sed breviores prodeunt, foliis confimilibus præditi, sed quæ subinde etiam breviora fiunt, quo magis in plantæ cacumen devertunt. Præterea etiam ex quolibet alâ fermè foliorum tam caulibus, quàm brachiorum, folliculus protuberans emergit involueto obtritus oblongo, ex quo demum sicuti & in caulis humo eodem modo prorumpit cauliculus, sex oblongis ac imbricatis foliis constans, quibus diductis, folliculus exeritur plurimorum petiolorum, leniter striatorum ac pilosorum, agminatum caliculo in herentium, quorum singuli expandunt parvam, & convexam umbellam, candidam aut flaventem quandoque leniter odoratam: sequuntur quemlibet flosculum bina semina, sibi invicem coherentia, subrotundiora in ambitu, aliàs vero alte: à parte lata, echinata, fulva, similia Carotarum seminibus.

Dauci angulosi Cordi [*An Apium petraeum quod An D am*] notæ plures huic congruunt, sed non omnes. Folia profundius usque ad pediculum dissectantur in ambitu tamen serraturam nullam habent, nisi dehtatas paucas impressiones. Deinde Cordus procul dubio non præterisset, ejus evidentissimam pilositatem caulibus, cum aliàs singula diligenti industria profequatur. Præterea caulis licet sit striatus, tamen non circa radicem triquetram figuram ostendit. Demum nihil villorum circa radicis caput ex amissis foliis obtinet. Sed hæc omnia potius (ut & alix Daucus angulosus attribuitur notæ) in Libano *Libano* tude amara reperuntur, quam tamen seorsim Cordus alibi descripsit, in libello cui titulus fuit, *Libano* ber VI. quem ipsius Cordi *amara* olim apud Æmilium vidi, qui nondum editus est, licet quædam capita inde desumpta quatuor stirpium libris sint inserta. Tamen non dubito nostram Daucum (inquirit Thalius) Cordo fuisse cognitissimam.

Nascitur maxima ex parte in ericetis, locis apricis, præsertim in montibus circa Gerenrodam: imò etiam Stolbergæ in monte urbi proximo ad dextram ante portam Septentrionalem sumi Kaltenthal. item in loco præteriti Hareynæ dicto *auff der Langen*.

Quis Daucus hic Thalij sit, hætenus divinari non dum possumus, idèoque natalium ejus incolas, aut saltem qui hujus cognitionem habent, rogatos volumus, ut de eo nos moneant.

Quia Daucum suum Thalius cognitum affirmat Cordo non autem proruciât quo nomine, idè si Joanni Edwyab credunt lectores, Daucum hunc Thalij, Daucum selinoidem Cordi judicabunt, de quo nox.

B. pin. Pastinacæ 3. sylv. hisuta echinato fructu: *C. B. an* Daucus *hæbræus*, i. e. hisuto caule, Thal. an Daucus angulosus, Cord. hist.

DAUCVS TENNIFOLIIVS Cordi.

Daucus tenuifolius primo anno, quo è semine prodit, folia tantum profert, silvestri Pastinacæ similia, multò tamen minorâ, glabra & per terram striata. Sequenti postea anno caulem erigit pede proceriorem, teretem & foliis circa genicula præcinctum singulis, iis quæ circa terram sunt minoribus, umbellam in summo caule. Aestate unam atque alteram fert, minimis, candidisque flosculis plenam: quibus singula succedunt duplicia semina ante maturitatem superius rubentia, sativo Petrofclino æqualia. Radice nititur annuâ, admodum gracili & subflavâ, quæ gustu aliquantulum acris est. folia silvestri Pastinacæ similem saporem habent. semen vero è fervore cæteras partes vincit.

Nasci-

LIBER XXVII.

Nascitur asperis, apricis & editis locis, plurimumque quâ ex Hildesheimia Hano veram itur, unius milliariis germanici spacio Hildesheimia.

Gelneri opinio ne Caudalis Matthioli fuerit, Daucus hinc tenet folius Cordi. Nobis verò inclinatum esse Daucum nostrum petreum glaucifolium, iudicium tamen esto penes alios.

DAUCVS SELINOIDES Cordi.

Folia à radice capite emittit utrinque à pediculis excurrentia, Apio similia, paulò tamen oblongiora, necita splendida & glabra, sed aliquantulum rugosa, ambitu incisâ, & per terram sparâ: è quorum medio caulis assurgit cubitalis, gracilis, striatus & geniculatus, singulis foliis geniculatim vestitus, prioribus multò tenuius incisus. habet adnata & ramulos aliquot caulis, in quorum summitate parvæ sunt umbellæ, Æstate candidis flosculis plenæ: quibus succedunt exigua, oblonga & in fusco rubenta semina, singulisque flosculis bina, & sibi invicem conjuncta. Radice nititur duorum plerumque dodrantum longitudine, è minimo digito paulò graciliore, terete, colore candidâ, & perenni.

Nascitur campestribus lutois que locis, ac pratis. Radix gustu acris & fervida est, quæ si diutius (cum recens adhuc est) attrahatur, manûque ad os & nares ferantur, eas partes quibus admotæ sunt manus, leniter exulcerat, idem efficit decoctæ vapor & halitus, insuper etiam capitis gravedinem, attractoriâ vi, quam efficacem habet, facit, odorem spirat similiter acrem. Semen utraque facultate radici respondet.

Daucum hunc Selinoidem Cordi putat Gelnerus esse Saxifragam minorem, Pimpinellæ similem [Saxifragam hircinam, Pimpinellam minorem] cujus iconem dedit ex Trago. Nos contra Saxifragam mediam conjetamur. Ioannes Schwab tamen asserit esse Daucum *καυκασιον* Thalij, quem autores incognitum sibi fatentur. Et certè descriptio respondere depræhenditur, licet Thalius de gustu & facultate radice sui Dauci talia non prodiderit.

DAUCVS CORIOPHYLLVS Cordi.

Folia circa radice caput profert, partim Coriandro, partimque Pastinacæ similia, per terram strata, à quorum medio caulis exit pedalis, aut nonnunquam cubitalis, gracilis, teres, solidus, geniculatus, subtilibus striis sulcatus, & in purpura (cum in consistentia est) rubens umbellis, flosculis, eorumque colore & semine, Dauco Cyanopo [de hoc mox dicendum] similis existit. Radicem habet pedis, aut nonnunquam duorum dodrantum longitudine, Selinoide graciliorem, teretem, candidam, & perennem. Sapore * odore exulcerante. acrimonia tota herba Selinoidi Dauco respondet.

Nascitur ubique in culcis campis, & secus vias. Solo qualicumque.

Si conjectura nostra non fallat, erit Daucus hic coriophyllus Cordi, Saxifragia minor.

DAUCVS CYANOPVS CORDI.

Foliis, caulibus, umbellis earumque colore, seminibusque Selinoidi similis est, præterquam quòd caulis brevior & magis teres sit, & vix evidentibus striis sulcatur: lanugine etiam tam caulis, quam fo-

lia tenui brevique vestiuntur. Radice nititur perenni, paulò minore, quàm Selinoides Daucus, stris nigra & aliquantulum tuberosa, intus autem candida, quæ præcisâ aut abrupta omninò caruleum liquorem remittit. Sapore & odore Daucum Selinoidem æmulatur, sed paulò imbecillior existit.

Nascitur asperis, arenosis, sabulosis & aliquantulum editis locis, congestisque arenâ tumulis, & aggeribus, plurimisque VVirtembergæ.

Daucum hunc Cyanopum Cordi, existimat Gelnerus esse Pimpinellæ (melius, si vis, Saxifragæ) tertiam & minimam speciem. Nos autem hanc opinionem non recipimus. nec descriptiones respondere videntur. Daucum verò Cyanopum cognominat à caruleo radice liquore prædicto (Dauco Selinoide) similem, sed minorem.

DAUCVS CONIOPHYLLOS foliis Cicutæ, Cordi.

Daucus Coniophyllus caulem habet Daucoselinoidi similem, folia verò in brachiatis utrinque pediculis producti in latitudinem explicita, & Cicutæ modo in tenues partes incisâ. adnata caulibus à geniculis emittit longa, in eadem tibe laciusculas umbellas candidis flosculis ferentia: quibus semina succedunt Selinoidi similia. Radice nititur candidâ, Coriophyllo Dauco æquali, aut nonnunquam majori & perenni. facultatibus Selinoidi respondet.

Nascitur umbrosis, herbosis atque editis locis, descriptore Cordo auctore, Solo pingui.

Optaremus, ceu ante quoque diximus, ut nobis aliquis Apollo diceret, quænam sit hæc Daucus Coniophyllus Cordi.

DE PASTINACA, SIVE STAPHYLINO veterum, silvestri & sativa, que etiam Daucus quibusdam Grecis dicitur.

C A P. XXIX.

Pastinaca silvestris [σακιδιον, ζαρο] folia habet *Dioscoridi* Gingidio similia, ac latiora & subamara [*Compositis illustrata*].

pro quo vet. Arabibus, male, Sarrac.] caulem rectum, scabrum, umbellam similem Anethi, in qua flores insunt candidi, ac in medio exiguum quiddam, colore purpureo & serè ad croceum inclinante. Radix est digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, & si decoquatur, esculenta. Hujus semen potum, subditumve [*pro quo vet. Arabes, carer*] menses citè. Conuenit & ægrè mejeritibus, hydropticis, atque pleuriticis, in potione: nec non & venenatarum bestiarum moribus icribitque prodest. Sed & aiunt, qui illud præsumperint ab illis minime lædi. Conceptum quoque adjuvat. Radix autem quæ & ipsa unguas pellit, venærem præterea stimulat, & partus apposta ejicit. Folia verò trita & cum melle imposta phagedænica ulcera repurgant. Hotterus sis verò Pastinaca [*δενδρον σακιδιον*] cibo aptior ad eadem pollet, attamen viribus inefficacior. Cæterum, Pastinacam silvestrem inter nothas appellationes, sunt qui Ceras, qui Comen [*νεφρακιου, Cerasiomen legit Sarrac.*] vocent. Romani Catotam, vel Pastinacam rusticam [*erraticam, Marcell.*] Ægyptu Babibiron, Aphri Sicham.

Theophrastus (juxta opinionem Cæsalpini) Pastinacam sativam Daucum vocavit, quam Theodorus simpliciter Pastinacam vertit: inquit enim in Arcadia nasci colore croci [*νεφρακιον*] specie Lauri [*δενδρον*] Ita namque Cæsalpinus quoque legendum monet.

monet. Et sanè verbum *δακτυλίδης* postponendum erat, ut herbam proptiam significaret, nec conditio foret Pasticæ, quæ enim Lauri similitudo esse potest in ullo genere Dauci aut Pasticæ? nisi Pasticam germanicam intelligat; lausolia enim est, ut particulae quandam Lauri speciem habeant. Scribit præterea Theophr. in agro Prateni præstantiorem cæteris nasci; huic vim calfactoriam esse; radicem nigram. Et alibi l.9.c.22. Pasticam in agro Spartensi Achajæ laudatissimam referri, naturâ calfactoriam, radicem nigram. Quibus verbis insinuat illud genus, quod sanguinei coloris est, inquit Cæsalpinus, niger enim appellari solet huiusmodi color, ut uva nigra & vinum nigrum.

Athenam.

Diphilus apud Athenam l.19. Pasticam esse tradit acrem, satis alere, mediocriter iuvare stomachum, alvum pellere, inflare, ægrè coqui, ciere lotium, satis ad venerem stimulare, idè quæ à nonnullis Phyltron vocari. Numerius etiam in Piscatorio silvestrem Pasticam nominat. Sed & Nicander in Geotgicis Pasticæ in arido solo radicem figentis meminit, Staphylini sc. agrestis, in asperis locis frequentis. Phanas lib.5. de plant. de Staphylino ita scribit: Eius plantæ quam Pasticam vocant, semen autem [hinc locum Dalechampsii ait valde corruptum, sed in q. ubi non ostendit] contra sepos esse utile. Primo verò hbro: feminis ex ortum Petalo similem, & instar umbellæ Anisi. Staphylinum Diocles lib.1. de tuenda valetud. etiam Aitaphylinum nominat, eum nimium, quem Caroton [iij. Cud. legunt Caroton, alij Caron. nos, inquit Dalechampsius, adhuc Carotes] vocant (magna est ea, proceræ, sativæque Pasticæ succi melioris, quàm silvestris, quæ magis calfacit, & pelliturinas: stomacho sativa grata est, ac facillè digeritur [Dalechampsius et. Dalech.] ut Diphilus asserit. Et hæc apud Athen. de Pasticæ leguntur.

Pbileron.

*Astaphylinum
Caroten.
Caron
Caroter.*

Plinius.

*Pasticæ
agrestis.
Staphylinos
Satis.*

Hibiscus.

*Quartum
genus.
Pasticæ
gallica.*

*Pasticæ
maior.*

Exiis [quæ lignosa sunt reliqua in hortis nascentibus in cartilagineo genere, à nobis, ait l.19.c.5. Plinius, potius quibuslibet, quod mirum, vehementer a sapore inest] Pasticæ unum genus agreste spontè provenit, Staphylinos græcè dicitur. Alterum feritur radice, vel femine, primo Vere, vel Autumno, ut Hygino placet Februarii, Augusto, Septemhri, Octobri, solo quàm altissimè resosso. Annicula utilis esse incipit, bima utilis, gratior Autumno, patinisque maximè. & sic quoque virus [ois, M.] illi intractabile est. Hibiscu nâ Pasticæ gracilitate distat, damnatum in cibus: sed medicinz utilis. Est & quartum genus, in eadem similitudine Pasticæ quam nostri Galbecam vocant. Græci ve. d. Daucon, cujus genera etiam quatuor fecere. Sentur autem & Pasticæ utroque tempore, Vere & Autumno magnis feminum intervallis, non minùs quàm ternorum pedum, quoniam spatiosè fructat. Nervus autem Pasticæ majori, at duntaxat annicula, idem [cum Silere] longitudine inest, qui decoctus extrahitur, amaritudinis tamen magnâ parte relicta: quæ multo in cibus temperata, etiam in gratiam vertitur. Idem l.20.c.4. Pasticæ simile Hibiscum [Pasticam præntem vocat, l.21.c.15. verius oblectamentum quod dicitur] quod Molochen agraria vocant, & aliqui Pistolochiam, huleribus cartilagineis, & ossibus fractis medetur. Folia ejus ex aqua pota alvum solvunt, serpentes abigunt. Apum, vesparum, crabronum scibus illita medentur. Radicem ejus ante solis ortum erutam involvunt lana coloris, quem nativum [us aut niger est, ait Plinius, q. d. Dalech.] vocant, præterea ovis, quæ feminam peperit, stimulisque vel sit, puratus alligant. Quidam ad hunc usum auro effodiendam tentant, cavendûmque ne terra aringat. Cellus & podagris, quæ sine tu. note sunt, radicem ejus ex vino decoctam imponi jubet. His ad l. c. 5. dicti libri. Alterum genus est Staphylinos, quod Pasticam

erraticam vocant. Eius semen contritum, & in vino potum, tumentem alvum, & suffocationes mulierum, dolorisque lenit, in tantum ut vulvas corrigat, illitum quoque è pello ventri earum proficit: viris verò prodest, cum panis portione aqua tritum, ex vino potum contra ventris dolores. Pellit & urinam, & phagedænas ulcerum sinit, recens cum melle impositum, vel aridum sativâ inspersum. Radicem ejus Dieuches contra jaenonris ac lienis, ilium, lumborum & renum vitia, ex aqua mulla dari jubet. Clephantus & dyfenteticus [dyfenteticus ver] retribus. Phylstio in la. & coquit, & ad stranguriam dat radicis uncias quatuor: ex aqua hydropicis similiter & opisthotonicis, & pleuriticis, & comitialibus. Habentes eam, semè à serpentibus negatur, aut qui ante gustaverint, non ledi. Percussis imponitur cum avungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorum in esse Staphylino dixit, fortassis quoniam venerem stimulari hoc cibo certum est: idè conceptus juvare aliqui prodiderunt. Ad teliqua & sativa pollet. Efficacior tamen silvestris, magisque in petrosis nata. Semen sativæ quoque contra scorpionum ictus ex vino, aut posca, salutare est. Radice ejus circumscalpi dentes, dolore liberantur. Et hæc Plinius.

Galenus simpl. 6. inquit. Daucus, quem quidam Staphylinum nuncupant, agrestis quidem domestico minùs est elui idoneus cæterum, in omnibus vehementior: at domesticus elui aptior, sed imbecillior: acrem & calefaciendi facultatem obinet, ac proinde etiam extenuandi. Certè radix præter jam com. tenens, flatuofum quiddam habet, ac venterum. Semen autem domesticum quidem & ipsum quandam ad venerem ciendi potentiam possidet. Agrestis verò plantæ statu caret, quod à nostro vocant, ac proinde unnam niens seque dicit. Idem 8. simpl. Staphylinus sativus imbecillior, agrestis ad omnia potentior est. Vrius mensis seque pro vocat cum herba quidem tota, tum maximè semen ac radix. Habet porò etiam absterforium in te quippiam: quamobrem ulcera phag: dæmnia quidam solis ejus viridibus cum melle, quo pura reddant, illunt.

Phonium à Columella nonnulla mutasse, ex Columellæ verbis patet. Potest, inquit, duobus feri temporibus Pasticæ, Autumno nimium & Vere. Autumno circa calendas Septembris, vel meliùs Vere ante calendas Martias, Februario. Locis verò siccis, aut tepidis, qualia sunt Calabria, & Apulia: maritima, potest circa Idus Januarij terra committi. Cnnvalefcit altè pastinato & stercoreato loco, sed quàm rarsimè ponenda, ut majora capiat incrementa.

Si liceret in plantis, quod in Republica fit aliquando, nullo nomine legentes fallere, exiguus in Pasticæ labor modò nobis esset, inquit Macellus, nec præteritum à peritioribus Pasticam à Dauco fecerneremus: siquidem Pasticæ eodem cum Dauco nomine gaudet. Sed cogunt diversè gentium in plantis appellationes, ob diversas quidem vires, neque eadem penitus notas, earum discrimina, quæ alioquin unum idemque sunt nominibus, tradere, dubitareque quid Dauco cum Pasticæ idem nomen apud antiquos fecerit, & an sit Staphylinon (quam Romani Pasticam dicunt, Staphylinon) quæ duplex genus. sativum scil. & agreste: rursumque agrestis multiplex potius divisio quàm genus agreste, eadem cum Dauco, an alterius generis herba: Sciendum igitur illud est, Staphylinum à Græcis simpliciter Pasticam dici olus, & oleis notissimam & quotidiani usus radicem, nullaque adjectâ notâ aliâ sativam semper intelligi: sic Columella canit:

Latetur, mollemque sinum Staphylinum in mbret: Scire-

intelligat Saxifragiam majorem, ut nobis sit verisimile.

Brancam ursinam, quam Pastinacæ genus credit Tragus, Spondylum inscribit.

PASTINACA SYLVESTRIS, sive Staphylinus Græcorum.

Defin

IN promptu est Sylvestris Pastinacæ ex fativa dicenda faciem novisse: radix minor, acrior: caules altitudine pates, sesquicubitales, striati, hirsuti, in alas divisi: folia minutim dissecta, similiter, atrovirentia, hirsuta: flores in umbella confimiles, candidi: strobilus umbellæ mediis purpuræ rubet: delapsis floribus succedunt semina brevia, striata, hirsuta; tum verò convoluta umbella, cavitate ceu aviculæ nidulum in medio deformat.

Baucia sylvestris Monachi

Carvi sylvestris

Pastinacæ sylvestris in pluribus locis meminerunt Monachi in Mesuem. Et primò quidem dist. cens. in his verbis. Baucia licet non nullis variè exponatur, secundùm tamen Dioscoridem, Serapionem & quamplurimos authores, imò secundùm veritatem, est Pastinaca sylvestris. Est etiam Carvi agreste, sive sylvestre: quoniam tria hæc sc. Baucia, Pastinaca sylvestris, & Carvi agreste, sunt unum & idem. Et cens. 41. Non desunt, & præcipuè recentiorum, qui Bauciam & Daucum, unum & idem esse affirmant. Etenim Serapio de eis separatim capitula facit, & Bauciam inter plantas calidas in secundo, Daucum verò inter calidas & siccas in tertio scribit: ergo non sunt idem. Dioscorides quidem sub nomine Bauciacæ caput non habet, sed sub nomine Staphylini, sive Pastinacæ erraticæ, quod idem est. Ut patet concordando caput Serapionis de Baucia, cum capitulo præfato Dioscoridis de Staphylyno. Et infra ipse Dioscorides habet cap. de Dauco, quod concordat cum capitulo de Dauco Serapionis. Marcellus autem super capitulum Dioscoridis de Pastinaca erraticâ multa dixit: ultimè concludit idem esse Daucum & Pastinacam erraticam: & quod Dioscorides non à diversitate rerum, sed à varietate locorum & vitium varia de eis scripsit capitula. Nos autem salvâ semper veritate, sicut de eis Dioscorides, Plinius, Serapio, & alii fide digni authores diversa faciunt capitula: ita credimus & absque dubio tenemus res esse differentes. Præterea nonnulli dicunt, quod Daucus sit semen Bauciacæ, quod non ita esse, facile probatur per Avicennam in 5. canone, videlicet in descriptione, quæ intitulatur, Ars Scoria decoctæ: & est prima descriptio, in qua habet semen Bauciacæ, & semen Dauci: immediatè unum post alterum. Si autem Daucus est semen Bauciacæ, ad quid iterum posuit semen Dauci? Nunquid reperitur semen de femine? Ut possit stare Daucus pro femine Bauciacæ: & semen Dauci pro femine seminis Bauciacæ?

Daucus non est semen Bauciacæ.

Non obstante, quod ipse Avicenna in descriptionibus suis de Dauco, & Baucia seipsum confundat. Sed nota, quod Avicenna scribit caput Bauciacæ, in litera g. sub nomine Gezat, quod quidem Luminare majus minime animadvertit: quia in Diacurcuma magna, declarans Daucum, asserit capitulum Bauciacæ, Avicennæ non reperiri. Insuper autem multa fuissent tanquam necessaria interferenda, pro tot diversitatibus opinionum doctorum de Dauco, & Baucia declarandis: sed ut ne lectionis prolixitate legentis animus fastidiret, curiosis lectoribus omnia perscrutanda relinquimus. Hoc tamen non prætereundum existimamus. Quia cum sint plures Dauci & Bauciacæ species, & inter se Daucus & Baucia sive Pastinaca parùm differant: non pro multo inconuenienti tenemus, administrari alterum pro altero. Sed quia Daucus Creticus est cæteris laudabilior, si potest haberi, apponatur tam pro Dauco, quàm pro Baucia. Apud nos quidem tres tantùm species Bauciacæ, seu Pastinacæ, id est, Staphylini reperuntur: duæ sylvestres & vna domestica Carota nuncupata: sylvestrium autem una elevatur in cubitalem altitudinem, & aliquando plus vel minus, secundùm loca, quæ in medio umbellæ floridæ & albæ habet aliquid parùm cærulei, seu violacæ coloris. Quam equidem speciem pro Baucia, sive Pastinaca erraticâ, sive Carvi agreste, recipimus: quia Dioscoridis descriptio & aliorum de Pastinaca erraticâ, & descriptio Serapionis, & cæterorum de Baucia, magis conveniunt huic, quàm alteri, Dauco scilicet Cretico. Hucusque Monachi, qui Bauciam, Pastinacam sylvestrem & Carvi agrestem unum & idem esse statuunt. Ab iis quoque reprehenditur Marcellus, quod Daucum & Pastinacam erraticam esse concludat, idque firmis ostendunt argumentis, ea scilicet inter se differre. Notant præterea Avicennam quod ea confundat. Sed etiam ab iis taxatur Luminare Majus, quod caput Bauciacæ apud Avicennam non reperiri dixerit, cum tamen id ab eo nomine Gezat describatur. Plura tamen satis obscura hæc ab iis scripta sunt, quæ diligentius consideranda. Si quis caput Serapionis de Iezar, sive Baucia conferat cum Pastinacæ sylvestris capite Dioscoridis, inveniunt unam eandemque esse plantam, ut etiam meritò asserunt Monachi, qui ante dist. 1. cens. 8. in hæc verba prorumpunt. Secundùm Haliabattam, qui (si non est additio interpretis) asserit absolutè Been esse Pastinacam sylvestrem, potest poni ipsa Pastinaca sylvestris. Ait enim in 2. Practicæ, 43. Been quoque duæ sunt species, est enim rubeum & album & est Pastinaca sylvestris, &c.

An Corn. in Diosc. hanc Pastinacam sylvestrem, per Sisser sylvestre, quod Germanos wisde Sisser Mörren appellare ait, intelligit. Item alibi, per Dauci semen, officinis matum, quod Germani Veld Mörren & Vogelneffe/Avium nidos, vocare refert.

De Pastinaca erraticâ, sive Pastinaca sylvestri (ut vocat) hæc scribit Matthiolus. Falluntur qui Dauci loco, agrestis Pastinacæ semen accipiunt, illud scilicet, in cujus florentis umbellæ medio exiguum quid purpurei emicat. Aliud enim est, à Pastinaca erraticâ Daucus. Nam licet tam ex Dioscoridis, quàm Galeni sententia, Daucus à sylvestri Pastinaca parùm, vel potius nihil viribus differat, ob idque alterum alterius vice in medicinæ usu capi possit, non tamen rectè dici potest, Daucum erraticam esse Pastinacam. Eadem ferè repetit Matth. dicto lib. 3. in Dioscor. cap. 69. his verbis. Tametsi nonnulli inveniuntur, qui Daucum ab erraticâ Pastinaca

Pastinaca

Monachi

Been

Erroneum

stinaca, nihil profus differre contendunt, affirmantes, hoc idem sensisse Galenum, & post ipsum Paulum; ij tamen manifestè falli deprehenduntur. Nam etsi rectè dici possit, Daucum esse sylvestris Pastinacæ genus; non ob id tamen illa fuerit unquam sylvestris Pastinaca, cujus meminit Dioscorides. Quandoquidem si unam & eandem plantam esse Daucum, & agrestem Pastinacam credidisset Dioscorides, de his sanè seorsum non differuisset, neque alterum ab altera propriis capitibus disjunxisset. Ceterum, cum non desint, quibus videatur Galenus inter has plantas nullam facere differentiam, videndum est, an ita se res habeat. Mihi quidem inter eas discrimen fieri voluisse Galenum, illud maximum argumentum est, quòd Dioscoridem secutus, & ipse varias utriusque tribuerit vires, easque diversis locis descripserit. Dauci siquidem lib. 6. Pastinacæ verò lib. 3. simpl. mentionem fecit. Hinc itaque fit ut aperte conjiciam, Galenum inter illa discrimen novisse: atque eos decipi, qui in hoc Marcellum & Ruellium secuti, contrarium asserunt. Quorum præterea sententiam, ipsius Galeni testimonio, facile explodi possit: putaverim, nec solum quòd diversis capitibus utriusque vires speciatim tractaverit; sed quia lib. 6. simpl. Daucum non esse Pastinacam clarissimè ostendit, cum inquit. Daucus, quem quidam Pastinacum nominant, agrestis quidem domesticò minus est esui idoneus. In quibus sanè verbis Galenus perspicuè satis declarare videtur, Daucum non sibi, sed aliam Pastinacam agrestem appellari.

Lon. l. 5. c. 103. hujus meminit nomine Staphylini & Pastinacæ sylvestris & erraticæ: verùm illam confundit cum Pastinacæ Germanicæ sylvestris, sive Elaphobosco Matthioli.

Dodonæus gall. hanc describit & depingit, pro Dauci tertio genere (sc. Dioscoridis) Carote (sauvage), quam ait officinis Daucum appellari, alius etiam Daucum Creticum. Latini fol. vocat Pastinacam sylvestrem tenuifoliam, atque officinas pro Dauco habere, ejuisque loco nec male, nec infeliciter uti. Nam & Galenum suo tempore pro Dauco habitum fuisse testari; & Dauci à Theophrasto dicti sylvestre genus esse. Sed mirari subit, Dodonæum hanc in hist. gall. secundà vice describere & depingere sub titulo Staphylini sylvestris, ubi vocari ait præter dicta, Pastinacam rusticam, Carotam, Babyton & Sicha.

Trag. l. 1. c. 147. pro Staphylino 2. sive sylvestri describit: cap. autem precedenti 146. hujus figuram nomine Pastinacæ exhibet. De Staphylino autem sylvestri ait. Galenus & Aegineta, necnon Averrhoes Daucum erraticum seu sylvestre Pastinacæ genus esse dixerunt. Dioscorides sentit Pastinacam erraticam & Daucum unius & ejusdem esse generis. Sylvestre verò Staphylini genus Cerasifomen, Latinis Rusticam Pastinacam, aliquibus Carotam, Aegyptiis Babyton, Aphris Sticham vocitari tradit. Theophrasto Brassica sylvestris, Apuleio verò Ceras, & Vdonatione, aut ut aliis legendum videtur, Daucion dicitur; Averrhoi Halgazar, quibusdam Bancia, & cum condita fuerit, Algingibel appellatur.

Fuchl. hist. Pastinacam erraticam appellat, quam Staphylinum Græcis propriè nominari ait. In Icon. Pastinacam erraticam magnam.

Lob. adv. p. 117. Pastinaca sylvestris tota similis est Carotis, seu Dauci, cui Galeni Pastinacam sylvestrem succedaneam faciunt, etiamnum Pharmacopœi. Idem rursus de Baucia vocat Dioscoridis Pastinacam sylvestrem Pharmacopœorum, quam pro Dauco substituunt ex Galeno. Item p. 323. Vitanus Daucum officinarum inter Caryotam & Pa-

stinacam sylvestrem [officinarum sc.] radice ligno nitre & minore quam Carotæ, cui multum similibus, caulibus cubitali, foliis latioribus, hirsutis, Coriandinis, ad Bauciam accedentibus: umbellis albidis & seminibus. Miramur dicere Lobelium hoc loco Julia habere Coriandrina, ad Bauciam accedentia, cum ei Baucia sit Pastinaca Germanica sylvestris sive Elaphoboscum. In Obl. p. 416. vocat Pastinacam Dioscoridis, Carotam sylvestrem vulgi, Daucum officinarum & Sifer Lacunæ. p. 417. num Carota sylvestris, sive Daucus officinarum, sit Dioscoridis Pastinaca sylvestris, quaerit. In Icon. p. 722. genuinam sylvestrem Pastinacam Dioscoridis esse affirmare deprehenditur.

Staphylini sylvestris, quem vulgo Pastricianum ^{Pastriciana} vocari scribit, plures extat differentias, ait Cæsl. l. 7. c. 21. sed magnitudinis tantum & parvitatibus: id autem quod maximum est, Daucum manuum vocari: hujus feminibus officinas pro Dauco uti: Dioscoridem huic folia assignare Gingidij: Plinium Pastinacam erraticam vocare: Galenum verò de aliment. Daucum.

Theod. Dorst. pro Dauco sylvestri habet iconem ^{Dorst. l. 103} Carotæ sativæ, quod non placet. Tabern. nom. ^{l. 104} Pastinacam erraticam. Clus. pan. & hist. Daucum vulgatem, quem ait in Pannonia in officinarum usu esse. Castor. & Cam. epit. & hist. Pastinacam sylvestrem. Lugd. p. 717. Vltatorem Daucum officinarum Galliarum, Germaniarum, & Italiae: Pastinacam sylvestrem Dioscoridis, sive Carotam sylvestrem vulgi. Item p. 720. Pastinacam sylvestrem Matthioli. una eademque planta.

Bauh. phyt. & pin. dicitur Pastinaca 1. (2. apud ^{Synon. c. 11} Matth.) tenuifolia sylvestris Dioscoridis vel Daucus officinarum: Daucus agrestis Gal. de alim. Dauci tertium genus, Dod. gal. Thal. Pastinaca erraticæ, Plin. Fuchl. Cordin. Diosc. Tab. Staphylinus sylv. Trag. Dod. gall. Cæsl. Pastinaca sylv. Matth. Lac. Lon. Cæsl. & Lugd. sylv. tenuifolia, Dodon. Ger. Pastinaca 2. Turin. 4. Plinij, Cam. Differt magnitudine & parvitate: sic & ratione umbellæ in cujus medio aliquando macula purpurea, subnigræ, aliquando crocea: foliis etiam, aliquantum latioribus, in altera multò tenuioribus: quare Thalius illam Daucum 3. Dodonæi, hanc verò Daucum 3. tenuifolium nominat.

Σταφύλινο ὀξυῶ, Pastinaca sylvestris, sive Staphylinos Græcorum, Germ. Wild Pasteney / Vos ^{Nomina} ^{linguar.} gelneft / Belg. Vogelsnest / Croonfens cruyt / wilde Pastenafen aut Carote. Gall. Pastenado sauvage. Ital. Pastinaca salustiana. Hispan. Canahoria salvaje. Angl. Wild Carot. Boh. Planc Pastinat.

Pastin in Pannonia. Frequens etiam in Italia arvis etiam in gracili solo & saxoso. Pastinacam sive Staphylinum sylvestrem observavi Basileæ florentem Junio & adhuc Octobri, qua tunc Moutes, & ad montem prope Krenzach, & ad ripam Birtæ inter urbem. Montpelij, Genevæ & Montbelgardi, etiam in horro E. C. sponte.

Pastinaca sive Staphylinus sylvestris in media sua umbella profert rubentem sterculum, qui si maturerit, & scrupuli enius pondere pueris morbo comitiali laborantibus exhibeatur, nullum magis præsentaneum adversus epilepsiam remedium esse dicit egregius Botanicus Arnoldus Giffelinus ex auctoritate Medici Germani, qui Staphylinon sylvestre distinguebat in marem & feminam, quam aiebat esse, quæ flore rubente careat. Ut porro vinum citius & fortius inebriet, Pastinacæ sylvestris semina quidam in potum addunt. R. lices shutius elixare more Carotarum in patinis hiemali tantum cibo paratur.

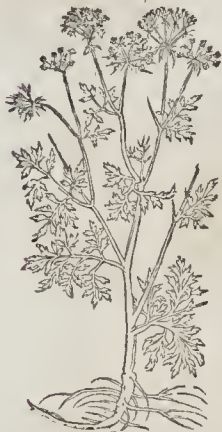
tur.

PASTINACÆ SATIVÆ, SIVE CAROTÆ, RUBRÆ, LUTEÆ & ALBÆ.

Defin.

PASTINACA SATIVA r. Fuchij.

PASTINACA SATIVA altera Fuchij.

Icones.

PASTINACÆ SATIVÆ melioretig es.

Daucus Theophr.

Daucus tritrix Diosc.

Scantescere per. Smititur Pastinaca, Carota dicta, caulem erigit duorum aut trium cubitorum, hirsutum, striatum, concavum, ramosum, ad cuius divaricationes folia dodrantalia, in alas veluti divisa, singulas quadam Apij catura dissectas, hirsutas, odore & sapore suavi satis. Flores in umbellis lariusculis, pusilli, subrubentes. radice potissimum cura, quæ pedem longa, crassa, fistibilis, lutea, aut rufra, succulenta, sapore dulci, aromatico.

Fuchij hist. c. 264. Staphylinon sive Pastinacæ sativam duorum generum dicit. Vnum quod vulgò Carotam, Germ. zam Pastenoy & Rot Rüben vocat, alterum vero Geel Rüben, quoddam inter Rapam cõnumeratere fert. Duas figuras habet, quas & nos eadem quæ ipse in descriptione exhibemus, quamvis posterior nostra sufficere valuisse.

Corn. in Diosc. gelle Mören & Caroten gallicæ, non latinâ voce cum Germanis appellat, càmq; Pastinacam gallicam Plinium dixisse scribit.

Theophrasti Daucum esse Pastinacam nostram sativam ita concludit Turnerus. Daucus apud Dioscoridem trium est generum, apud Plinium quatuor. Galenus, Paulus & Aëtius duo tantum faciunt. Theophrastus ex veteri Gæza tria videtur facere, quæ radice tantum colore distinguat. Si-

meon Sethi duo facit genera, colore radice, duntaxat differentia. Videntur Theophr. & Sethus per Daucum intelligere Carotam. palm enim est, duo ut minimùm Carotæ genera, pro Daucis accipi, videlicet nigrum & flavum. Gregorius Giralduus Simeonis Sethi interpres, Daucion vertit Pastinacam, i.e. Carotam. Gæza quoque Theophrasti Daucium transfert Pastinacam. Galenus, quem sequitur Paulus, ait Daucum vocari quibusdam Staphylinum. Aëtius non solum ait Daucum dici Staphylinum, verùm etiam de Staphylinoscribens, inquit vocari Daucum. Licet autem omnes hi tres duobus distinctis capitibus de Daucò & Staphylinos agant, eisdem tamen utriusque facultates tribuunt. Esti ergo diversæ essent plantæ Daucus & Staphylinus (quod non nego quin sint) tamen cum viribus conveniant, non potest illorum error esse magnus, qui alterum pro altero sumunt, præsertim cum scribat Aëtius Daucum dici Staphylinum & e contra. Extra dubium est autem, Theophrasti & Sethi Daucum esse nostram Carotam, utriusque Dioscorides Daucum & Staphylinum distinguat.

Matth. in Diosc. l. 2. c. 107. Siferis (primi scil.) titulo figuram habet Carotæ. Verùm ut dicitur cap. de Pastinaca germanica. confundit cum ea Carotas, quod ex post. comm. apparet, cum ait. Ego superiori tempore (in prior. comm.) scripseram Sifer in Italia non serri, tamesi in Germania, Rhæni præsertim fluminis accolæ suis in hortis Siferæ frequentissima habeant, quæ & ferant & colant. Ideoque Moguntia: venalia abundè reperiri, à Tinea agro illuc allatam: Sifer folio esse Olyfatri, &c. Verùm mea scripta post comperi falsa, ac Sifer quod faciebam, esse Germanorum geel Nüben & Mören intellexi. Monachos etiam in Mesum redarguendos duco, qui Carota semen esse rubentis illius radice, quæ vulgò Carota vocatur. Hæcille, qui lib. 2. cap. 52. picturam exhibet Carotæ, ac dicit: Ruellius manifesto errore putavit Carotas nobis vulgò dictas, sativas esse Pastinacas. Meminit autem Matthioli tantum ruffarum, licet in post. commen. describat utramque sanguineam sive ruffam & luteam, ubi licet ante reprehendat Ruellium) nihilominus ait: quantum postum judicare Carotæ sunt species Pastinacæ. Quidam novi simplicitæ volunt Carotas rubras esse rubrum Been Arabum, albas album. verum iis assentiri non possum, cum non respondeant descriptiones Avicennæ & Serapionis. Hist. german. lib. 2. cap. 33. Mören aut Gele Rüben / Sifer i. quo, autore Plinio, Tiberius delectabatur. Græcis χόρεν, Arab. Caltas, Ital. Sifaro, Hisp. Chirivias, Gall. Cheruy, Bohem. Mřew. Item cap. 34. Carota. In epit. p. 227. Sifer alterum; Ital. Carota bianca; German. Gierlin / sive Gurgelin; Hispan. Chirivias; Gall. Cheruy, sive Girules, sive Carottes blanches: radice napi effigiem representante, colore albicante, aut subflavescente. Tamesi autem sub Siferis alterius nomine posita sit hæc planta, nihil tamen (secundum appendixem inibi positam) cum legitimo Sifere habet cognationis. Item p. 509. Carota, Ital. Carota & Carotola, German. Roth & weyß Mřhren radice rubra & alba. Mirè omnia miscet Matthioli. nomina consula inter cetera morstant Matthiolum vix scivisse quid scriberet de Sifere.

Lacuna lib. 2. cap. 105. figuram habet Matthioli pro Sifere, quem primum facit, ac Plinij existimat, quo Tibrius utebatur, cui tribuit radices amaranthæ cum nervo. Is ad imitationem Matthioli con-

vel Carum Alpinum, & Sefeli Creticum quorundam. Descriptionem quam ponit, ex aliis mutuo accepit, ut & figuram, licet eorundem non meminert.

Ponæ in Baldo dicitur Mutelina Gefn. & Camer. Meum Alpinum quorundam.

Mutelina mihi denominata est hæc planta in monte Rhetio prope Burmum Junio collecta.

Facile autem conjectu fuerit, hujus plantæ radicem, cum aromatica sit, exallescere posse, proinde que Dauci Cretici loco usui valere, Gesnerum rectè collegisse in iunere nostro, utpote quo efficacior rem censuit. Coniunt hæc lætarij colostræ & recocctam suam Glaronenses & Valesij. Ejus pabulo (ut etiam C. Bauh. intellexit ex pastoribus Bernensibus) in moribus vacca plurimum & optimum lac reddunt, sicut & Mei pabulo in Apulia.

simile, minus, candidius, aromaticum, amarum, tres quatuorve costas exterius, internis quoque lineas, sed pauciores, nigricantelque habens.

Frater C. Bauh. attulit plantam ex horto Patavino nomine Panacis Asclepiadis Guilandini.

Posset pro hac summi figura Lobelij in Obsp. 452. titulo Thapsiæ Carotæ effigie, licet descriptione aliam intelligat plantam.

DAUCVS MONTANVS CLVSII
flore carneo, semine Selino hortensij æquali.

Hic ex radice prodeunt quinæ aut senæ tenuiorum foliorum acæ, Sefeli prætenfis (quod abundè in totius inferioris Austriæ pratis nascitur) alatis foliis penè similes, sed longè minores, neque palmi amplitudinem excedentes, sed proximè ad Acus pastoris vulgaris folia accedentes, admodum virides: inter quas caulis prodit pedalis, nudus, striatus, satis gracilis, qui summo fastigio binas aut ternas susinet parvas, & bene confertas umbellas flosculorum è rubro dilutè purpurantium, siue carnei, ut vulgè loquuntur, coloris, quinque foliolis contentum, quos excipiunt Selini hortensij æqualia femina: radix digitalis est longitudinis, cortice foris nigricante, rugoso, & multis tenuibus fibris prædita.

Tota planta Daucum vulgarem quodammodo redolet, & illius cultum etiam refert.

Elegans hoc Dauci generis in Alpium Austriæ, & Stinæ sublimibus pratis nascitur. floret Junio, in hortis etiam Major, d. scriptore autore Clusio.

DAUCVS MONTANVS, SEMINE
Cretico simili, non lanuginoso, valdè odorato, specie Staphylini, umbellâ clausâ.

Daucum montanum apud nos, inquit Casalpini, in Alpiibus nascitur, semine alioqui Cretico simile, sed nequaquam lanuginosum, acre, & valdè odoratum: ejus planta foliis consistat non capillaribus, ut Fœniculi, sed specie Staphylini longo pediculo in adnexu folioso, prædura hæc & odorata: caulis striatus, cubitalis, reperitur brevior, non ultra dodrantem: umbellæ clauduntur, ut Staphylini: radix singularis, in altum descendens, ut Paltinacæ.

Daucum hunc montanum Dioscorides inter genera Dauci, secundo loco describit; Plinius verò tertio recenset.

PANACES ASCLEPIVM GVIL-
landino flore albo folio aliquatenus
Carotæ, sed tenuiori.

Folia habet divisurâ ferè Carotæ vulgaris, quorum tamen segmenta tenuiora, delicatioraque sunt & rariora, nequaquam n, ut illa, hirsuta. caulis canaliculati, tenuis: umbellæ Ammeos vulgaris pares, in quibus flosculi minuti, albi: semen foliaceum, geminum, oblongum, Thapsiæ quorundam semini

PANACES ASCLEPIVM AL-
terum Dalechampi.

Panaces Asclepium alterum Dalechampi in aspersis locis & tumulis propè Monspelum provenit, ut legitur apud Lugdunensem p. 740. radice Apij, candidâ, tenui, acri, odoratâ, folio tamen Apij aut Coriandri potius, quàm Fœniculi, hirsuto; flore luteo in umbellis circinnate rotunditatis.

Bauh. phyt. inter Libanotides (Ferulæ folio scil. ut patet ex pin. ubi

quinto loco ponit, eiq̃ue umbellam luteam tribuit) quarto loco refert, & Panax Asclepium alterum, Lugd. facit.

PANACES CHIRONIVM VE-
teribus. CAP. XXX.

Panaces Chironium [πανaces χιρωνιον. Cat. 227. in Diosc. et de Asclepium.] in Pelio monte maxime provenire scripsit Dioscorides: foliis esse Amaraco [ver quidam Origan. Theophrastus etiam Lapatho, Sarrac.] similibus, floribus auris: radicem tenuem [et hirsut. Theophr. max. et longam. Plin. parvam] & non altam [pr. fundam Corn.] gustu acrem. Vim habere radicem potam, serpentium veneno resistentem, ac impostam quoque comâ contra illud ipsum efficacem esse.

Tertium Panaces Chironium cognominatur, inquit Plinius, ab inverto. Folium ejus Lapatho simile, majus tamen & hirsutum: flos aureus, radix parva. Nascitur pingvibus locis. Hujus flos efficacissimus, eoque amplius quàm supra dicta prodest. Ita Plinius ex Theophrasto, ut appareat tertie Cor. Theophrastario, cujus verba hæc sunt. ἐξ ἧς τοῦ χιρωνιονος ἡ ἰσχυρὴ ἴσχυρις.

ἰσοιον λαπαθο [magis consentaneum legendum ἀμαρακος, ut Diosc. habet. Casal.] μίλλον ὃ ἔχει δασύτητα, ἀδὲ ὃ ἔχει σπειδή, ἴσζαν ἑμαρακό. quod ἔστι τὸ γένος τῶν ἰσίων. Plinius qui hæc ex Theophrasto convertit, pro *μαρακό* legit *μυρακό*. Et fortassis ita legi debet, quum etiam Dioscorides *μαρῶ* dixerit. Addit præterea Theophrastus usum. Vtuntur, inquit, ea ad versus vipersæ & phalangia, & tineas [σῆτες. legendum σῆτες *seps*, ut *innox Corn. ostendit*] vestium, & cætera reptilia data ex vino, & uncta oleo: vipere autem morsu in spargitur ex acido vino, & potui datur. Valere aiunt & ad ulcera ex vino & oleo, & ad nascentia [rubescula] ex melle. Et hoc Theophrasti loco *τὸς ἰσίων* exemplaria habent, & Theodoros tineas vestium vertit, vulgatam lectionem secutus. Et sunt quidem vernes *σῆτες*, qui vestes, aut libros corrodunt. Verùm ad versus hos quomodo Panaces Chironium in vino bibatur, aut cum oleo illinatur? legendumque itaque est *τὸς ἰσίων*, i.e. ad versus sepsas. Est autem, ut Lucanus ait,

Obst. que diff. lovens cum corpore rabisus seps,
Serpentis genus, ex cuius ictu partes putrescunt, atque ipsi icti intra tres aut quatuor dies pereunt. Qualis autem serpens sit seps describit Aëcius l. 13. cap. 26.

Galenus.

Galenus denique Chironio eandem quam Aselepio vim adscribit. Eidem quoque sua ætate Panax dici ab omnibus cepit non Panaces.

Peterum discrepantia.

Discrepant toto genere in historia foliorum Chironij Panacis Plinius & Dioscorides. Ille enim Lapatho (que Latinis Rumex est) ea comparavit: Hæc folio Amaraci esse dixit: quod in tam gravibus scriptoribus antiquisq; mentio demiretur, inul-torque magis (inquit Marcell.) quod uterque habet antiquos alios scriptores citatos. Dioscorides Nicandrum, Theophrastum Plinius, qui licet eadem sua verba ex Theophrasto reddiderit, non maior ob id fides huic historię accedit: antiqua saltẽm Theophrasti opinio fuisse lectionem testantur. Graves utrinque scriptores stant, nec levi auctoritate utrinque pugnant & in re non satis nostrã ætate certa, difficultissimum est censere aliquid in venis ðque, quomodo Rumicis & Amaraci foliis (quorum grandius alterum, alterum brevius est) comparari eodem tempore aliquod possit. Nisi hæc dixerit aliquis in altero figuram, in altero quantitatem in comparatione æstimatori. Verùm in tanto discrimine parum verisimile id est. Solent enim cognomines plantæ, quales hæc sunt, majori sua parte invicem sibi similes esse. Neque ego is sum, qui facillè persuadear: si Herculeum Panaces, quod Dioscorides ait folia habere *μοιρὴ τὸς ἰσίων*, quod est ad Ficulnei folij figuram multoq;e magis magnitudinem, & Theophrastus *ἰσίων ἑμαρακό* ἔχει ἀπὸ τῶν πεπιθόμην, que habere Herculeum Panaces solum grande, latum, & in omnes partes trinis dodrantibus, Chironium hoc ob similitudinem Panaces itidem appellatum, folio Amaraci esse. Inclinat ob eam causam animus in Theophrastum, qui cum Rumicis folio Chironij majus folia comparavit, quæ grandia omnium foliis magis congruent. Quodq; ad Nicandro & Dioscoride de Amaraco dicitur, odoris, coloris aut figuræ tantum rationem habere. Hæc Marcellus, qui legitibus & herbarum peitionibus liberum & arbitrium hoc relinquit.

Aegus Socra. Spondylho affinis Panax.

Spondylho vel potius Pastinacæ affinem Panacem, cum Theophrast Panace Chironio convenire posse videtur Dodonæo lib. de florib. in eplogo, hist. purgat. & in sol. lat. ubi Panaces peregrinum vocat.

Imperato.

Si Imperatoris, Herbe Renæ in Alpibus Pisanis vocatæ, Bos in esset aureus, constanter amarete Casalpianus Panacem Chironium esse.

Idem apud Theophrastum & Plinium de Panace Chironio, rationi magis consentaneum esse ait, legere folio Amaraci, quam Lapathi quod in genere Ferulaceo nulla sit folio Rumicis, nisi quis Perfoliatam accipiat.

Panaces Chironiam Dioscoridis, Plinij, Nicandri & Theophrasti, Trago est Herba vulceraria, Bupleuron Lobelio, est nobis Auricula leporis.

Panacem Chironium Apuleum ait à Latinis E. Enula nula in Campaniam vocari, descriptionemque Panacis Chironij huic convenire.

Helianthes rarius Lobelio [Perfoliatum aureum] Panacis Chironij opinionem fecit. Sed fecit eiden magis opinionem Chironij Panacis Centaurium n luteum vocatum.

Panaces Chironium Theophrasti volunt quidam esse Balsamitum majorem.

Panax Chironium habetur de Virga aurea vulgari.

Alifina Montspeliensium sive Doria, à multis Panacis Chironium habetur.

Lapathi filij, quartum genus Dalechampi, nonnulli Panaces Chironium, nos Lapathum antoxanthon vocamus.

Helianthemum vulgare nonnulli Panaces Chironium volunt.

CAROS VETERIBVS. CAP. XXXI.

Mitius ENICIMAM pluribus subinde remediis inveniunt Dioscorides, Carisemen se quentibus committit. Carum [Carum] Romani etiam Careum appellant. Et in antiquo iuroque etiam hæc verba leguntur: *Carum* quod dicitur, que post tempora Dioscoridi huic loco scripta esse anaxias Gouglyus. Nam recentiores *Carum* nupitiam dicit volute silent. *Sarrac.* semem est exiguum, vulgare rotundum. Vrinas ciet, ex calcacit, stomacho uelle, orique gratum, concoctionem adjuvat, ac uulter aududus & oxyporis admiscetur. denique non parvaille est cum Aniso [Aniso] convenientia. Est & cocta radix edulis, que à Pastinaca.

Plinius l. 19. c. 8. Careum à Caria appellatum dicit Peregrinum & Careum gentis suæ nomine appellatum, culinis principale. In quacunque terra scri vult, ratione eadem, qua Olus atrum. Laudatissimum tamen in Caria, proximum Plirygia.

Nisi elicit rad. eam coctam edunt, ut Pastinacam referat Dioscorides, Galenus tamen a. alim. radice in Cari melioris loco esse ait quam Pastinacæ, & nihilominus tamen ægrè concoqui. Idem simpl. inquit. Caron semen caebet & siccac ordine tertio, ac rem moderate qualitem habens. Quapropter & flatu c. scuit, & untram ciet, non solum semen, sed & tota planta.

Atheræus contra gancam cibisque, Dipnositas illos suo nono sui operis commentario docens, radice celebravit, Majorem Pastinacam appellans, si Marcello credimus, vulgari & quotidiana meliorem. Dalechampi tamen, meo iudicio, doctissimè hoc in loco annotat, Atheræum sarracam Panacem, Gallis adhuc hodie Carotes appellatam intelligere. Et sanè in Græco *καροτὴ* legitur. Patet itaque, raris Marcelli lapsus.

Paulus Aegineta quidem capite de radicibus, que edendo sunt, hanc Pastinacis congenerem fecit. Pastinaca verò, inquit, & Pastinaca agrestis [Carum] & Carum [Carum] radices in multis quam Rapamuntum valent tamen, odoratæ que sunt: & manifestè untram ciet. Nihil de Caro præterea Marcellus monet, quam peregrinum Italia putat, aut vero lo-

Perfoliatam
Auricula leporis
Enula nula
Balsamitum majorem
Virga aurea
Alifina
Lapathum antoxanthon
Helianthemum vulgare
Dioscorides
Galenus
Plinius
Galenus
Marcellus
Paulus Aegineta

ro locis copiosum & frequens. Ex iis tandem, quae de Caro Paulus dixit, ratiocinatur & colligit vulgarem & quotidiani usum radicem fuisse, Pastinacis congenerem, aut illis non dissimilem.

Guajacum, quod Lignum sanctum vocatur, ab Avicenna l. 2. sui Canonis Caron vocari ait Amatus.

Redarguendi Monachi qui in Mesuim commentati, credidit Carum esse semen rubentis illius radicis, quae vulgo Carota vocatur, de qua ante dictum.

Pastinacam majorem sive germanicam, Gesnerus in Cat. pl. Caron cognominat.

Mutellina, vulgo in Alpibus Nutteri vocata, Caros Alpinus à quibusdam habetur.

Gingidium, quibusdam teste Cordo in Diosc. Carui de Syria nuncupatur.

Cacalia Plinio, officinis Carvi agreste dicitur, auctore Ruellio.

Carvi loco, Anisum ponunt Collegium Florent. Borgarucus, & Monachi in Mesuim.

Carvi loco Daucus à Colleg. Florent. & Borgarucus substituitur.

Carvi loco Cuminum Tractatus qui pro quo sumendum praecipit.

Carvus, Carvi & Carvia non est Nigella quod Pandectarius prodit.

Carvi loco Piper à Tractu qui pro quo praescribitur.

Nonnulli Juniorum, ut Simon Ianuensis, Pandectarius, Luminare majus & caeteri confundunt Cardamomum, quod Carvi agreste falsò interpretatum legitur.

Caros loco Baccas Lauri Tractatus qui pro quo quondam aduulit.

giore, anguloso, subnigricante. Radice longâ, sapore amariulo simul & acri. Sed maxime, meo quidem judicio, redarguendi sunt Monachi illi, qui in Mesuim commentarios ediderunt: quippe qui non sine raagno errore & aperto crediderint, Carum semen esse rubentis illius radicis, quae vulgo Carota vocatur. Quandoquidem Carotarum semini nulla Cari qualitas inest: id enim adeò acre non est, ut tertio calcamentium ac efficcantium ordini adscribi possit, quod tamen de Caro testatur Galenus.

Cuminum pratense vocat Barh. apud Matthiolum, seu Carum, à Caria regione, ubi laudatissimum nasci scribit. Hujus verò inter Staphylinos Athenæum meminisse putat: sed multum aberrat. Athenæus, ut aliis quoque monimus, Pastinacam Carotam dictam intelligit, quae culturâ & foliis & semine vegetior redditur.

Caeterum cuius nomen graecum est *καριον* & *καριον* & apud Aëtium *καριον*, apud Simeonem Sethi *καριον* & *καριον*, hoc Latinis (ut Ruell. Brunf. Trago, Dod. gall. Gesn. h.) Caros dicitur, & Carus (ut Lac. Cord. in Diosc. & Hist. Dod. lat. Lob. Cast. Lugd. Tab. & Cam.) itémque Careum (ut Fuchsio, qui secutus est Plinium) & Carum (ut Turn. Cord. in Diosc. Matth. Lac. Ang. Lob. Dod. Cast. Lugd. Tab. & Ger. inquit C. Bauh. in pin. ubi vocat Carui & Cuminum pratense.) officinis & herbariis (Lon. Adv. Caf. & Thal.) paterno ut plurimum casu cognitum Carvi vocatur, quo tamen nomine semen omnes uno ore vocitant, licet non desint qui Carteo semen appellent. Sed & Carium & Caroum, Carnabum ac Carnabadium Simeonis Sethi seu Aëtuarij, ad differentiam Carnabadium Nicolai Myrepsi, quod Cuminum est. Arab. Serapioni *Carvia* & *Carvium*. Averrhoi *Nauuca*, [*Nauuca* Tragus] & aliàs *Karavia*, *Karui*, *Carguet*, *Karma*, *Alcorfil*, *Haruncij*, *Zanarbu* & *Carunacari*, videturque quod Graeci recentiores nomen Carnabi & Carnabadij ab Arabibus desumpserint. Hebraeis *Kammou*, Chaldaeis *Kamma*. Sed dubitat Tragus an ad hoc Cuminum, an verò ad Cuminum Romanis hæc appellationes pertineant. Is sibi falsò persuadet hanc plantam Athenæum Pastinacam majorem vocasse. Germ. *Seldesfümmel* / *Wisenfümmel* / & *Matzenfümmel* / (Cuminum pratense hæc verba sonant) Item *Bjnn* & *Bjmmel* / quae tamen nomina de Cuminio propriè dicuntur. *Wegfümmel* / quoniam non nunquam ad itinera & vias reperitur: Iuliacensibus & Colonienisibus *Fischfümmel* / & *Speisfümmel* / quòd eo in cibus & praesertim in piscibus coquendis id adhibeant. Belg. *Carue* / *Snycterpen* / *Sucrepen* : Frisii *Hofffuy* : Gall. *Carvi*, *Cumin* & *Sise* : Ital. *Caru* : Milanensibus *Carolo* : Vicentinis *Caroum* : Venetiis *Carui*. Hisp. *Caravea* & addito articulo *Alcaravea*. Angl. *Caruways*. Boh. *Bjnn* *laucny*.

In pinguibus ac latis campis herbolis & pratis, locis enim quae subinde rigantur, apud Germanos Bohemòs. tempore. quae frequens nascitur, à Maio mei se usque ad Augustum & flores, & semen proferens. Sticiora Hungariae prata hoc abundant, & magnam copiam in quodiadum utum singulis annis suppeditant. Copiosè crecit in Frisiae pratis inter *Marien-Hoff* & *Werd* proximè litus. Basilea, Tiguri, Montbelgard: & Ebroduni passim in pratis provenit flores Maio: Genevæ in principio mensis Aprilis. In horto E. C. latum eo anno nec caulem, nec florem protulit.

Hodierno die, auctore Trago, semen Cari panij adjectum apprimè conducit, casisque quoque appositum jucundo illos commendat odore, sicut & omnes alios c. bos. In saculo lineo semen calidum impositum ventri, flatu discutit, à purgatione in colica passione. Passim semen hoc in Germania usu sit.

CAROS.

Carum ex radice singulari, longa, crassitudine pollicari, & majore, rugosa, adnatis quibusdam & fibris aucta, alba, sapore aromatico & acriusculo ut Pastinacae, caules proferunt multos, cubitum & s. l. quicubitum altos, striatos, geniculatos, in ramos subinde divisos: folia longocarinato pediculo, sed a gulto, partim à radice, partim ex ramulorum alis enata, Staphylin. folia similia, sed per

longiora intervalla alas proferentia: in ramulorum extremis umbellae non ingrato odore: flores singulares albi, aut rubescentes, ex quinque foliolis cordatis, non nihilque ad fissuram crispis compositi: ex quorum umbilico viretur filamenta ter uisima exeunt albicantia apicibus virentibus semen succedit oblongum, striatum, sapore acii & aromatico.

Carum officinis vulgo Carvi dicitur, inquit Matthiolus, semen omnibus rotum. Planta nascitur in pratis & collibus, praesertim in montibus & convallibus. Pastinacae silve stris non ab similibus, caulibus ab una radice pluribus, quadrangulis, cubitalibus: umbellae floribus candidis referta, semine Aniso lon-

Monachorum error.

C. Bauh.

nomibus linguar.

Vireo et su.

venientem vendito eo olere filium in summa paupertate educasse. Nec antiquæ hominis paupertati illudentes, sed ad virtutem in angusta re studium admirantes totis subfelliis audito versiculo illo exultabant. Nota tunc omnibus Scandix erat, vulgare & sponte sua nascens, locis plerumque incultis olus, plebis cibus & quotidianum pulmentum, & acetarium quod ad sanitatem magis, quàm quæstis toto mari & orbe obsoniis proficerent. Sed quod utilissimum in ea est, urinam citè & renes egregiè laxat, id quod veteres Græci testati sunt, utiturque ad eas difficultates sepius à Egineta, jubèturque in primo si non justè quotidie purgetur aliquis Scandice, Apio, Asparago, similibusque aliis sollicitandam esse urinam. Plin. l. 22. cap. ejusdem numeri, inquit Marcellus, multis Scandicem prosequitur, peculiariemque illi laudem tribuit, quod venere satigato corpori succurrit, marcescentèsq; senio jam coitus excitat. Quo magis mirum in tanta morum ruina & labe in nullo honore esse herbam, neque ab herbariis nostris penitus cognosci. Græci nunc etiam Scandicem appellant, nihilque in eorum genere notius, sed non congruentem antiquorum notis ostendunt. Quam enim illi Scandicem modò appellant, latiori & quasi Betæ folio est. Antiquiores autem, ut in re nota, nullas ejus certas notas tradiderunt. Veruntamen ut ex multis conicere licet, tenui & quasi capillato folio Plinius esse protulit. Conjunxit enim, ut verisimile est, congeneres plantas (Scandicem, Caulium & Tragopogon) in foliorum figura, quæ tenui folio, & capillate sunt. Et hanc ob causam non abs re penitus fuerit similem in foliorum figura illis credere.

De Scandice hæc politeritati reliquit scripta Hermoll. coroll. 371. Scandix olus est sylvestre Plauto quoque dictum. Eademque erat, ut Theophrastus ait, Enthussicon: sive ut A. benæus & Plinius Anthriscon, si te niora folia odoratoraque haberet. Differt Scandix à Sandice, quod Scandix herba est, Sandix metallica. Scandix aliter non describitur, quàm quod olus est sylvestre, gustu acri subamaroque, foliis Anthrisci, sed majusibus & minus odoratis. In exemplari græco Dioscoridis apictam vidi Scandicem Fœniculi folio ferè cum corniculis, in summo floribus luteis sive albis. Hac ipsa specie in silvis quoque visitur, frutice odorato, flore candido. Paulus, Aëtius, & si rectè memini, inquit Barbarus, Galenus, similem Gingidio se cèdere Scandicem.

Si autem inter Scandicem & Gingidium similitudo est, velut Galenus dixit, & Gingidium Pastinacæ sylvestris simile est, velut Dioscorides affirmavit: sequitur etiam Scandicem Pastinacæ similem esse, & nostrum olus Herfel dictum, inquit Cornarius, referre: atque sic tres herbas inter se similes esse, nec Galenum à Dioscoride dissentire.

Quenam hodie Scandix sit, lis est inter autores. Est enim Scandix quibusdam, herba ex quàm plurimis apicibus coagmentata.

Scandix multis est, quod Pecten veneris cum quàm plurimis inscripsimus.

Alia est Scandix semine rostrato, quod Pecten veneris paucioribus rostris appellamus.

Scandix Cretica C. Bauhino, Pecten veneris Creticum cognominatur.

Scandicem Creticæ similem eiusdem C. Bauhini dicimus Pecten Veneris tenuissimis foliis, Anthriscum Plinij.

Scandix Turnero, est Lappula canaria dicta flore majore.

Scandix dicitur quibusdam de Gingidio Matthioli, quam Vismagam credimus.

An Percheper Anglorum sit Scandix quærit Lobelin Obf. 419.

Pandestarius (authore Cronemburg. de comp. med. in diafityrio) insigni errore Raphanum à Galeno 8. simpl. Scandicem appellari ait.

Hermannus Comes à Nevenare Ifatidem Scandicem, licet falsè vocari prodit.

Tragopogon etiam Scandix à Plinio vocatur, nisi, quod suspicatur Hermol. coroll. 376. depravata existat apud Plinium lectio.

Differt tandem Scandix à Sandice, quod Scandix herba est, Sandix metallica.

SCANDIX QVIBVS DAM, VMBELLÀ ex quàm plurimis apicibus coagmentata.

Radice est Pastinacæ sylvestris similis, amarâ & sabacri, eodem ferè sapore, qui & in radice Smyrni, sive Pastroselinæ Macedonici dèprehenditur: foliis Pastinacæ sylvestris latioribus, ad Apii folium magis accedentibus, candidis, minimè hirtis, è caule per intervalla sic prodeuntibus, ut in corticosam membranam delatum prope caulem folium alterum intra se cõcipiat, & foras protrudat: caule striato, cubitali: flore in umbella candido, non Fœniculi modo & aliarum id genus plantarum, quæ umbellam gerunt, pediculis rotatis constructa, sed quàm plurimis apicibus ex candido herbaceis velut coagmentata, peculiari quadam compositione, in nullis aliis perspecta. Hartenus Lugdunensis, qui herbam hæc depictam & descriptam Scandicem vocat p. 712. Bauh. phyt. & pin. Scandix umbella ex apicibus coagmentata.

PECTEN VENERIS.

Pecten veneris vulgaris ex radice exigua, interdum culta ferè minimi digiti crassitudine, dulci sapore prædita, caules producit ternes, dodrantes, hirtulos, iuxta terram rubentes, superius virentes striisque ut plurimum rubris, distinctis, in ramos divisos; folia longis ferè pediculis appensa, Coriandri divisiua tenui, sapore subdulci, sabacri & nonnihil nausæoso; Dodonæo folia tenuiora, quàm lutes

radicis Pastinacæ, latiora verò crebriusque difsecta, nigriora item, minusque odorata quam Chærefolii flores umbellatim positi colore albo, ad Myrrhidis flores quàm proximè accedentes, nisi quòd incisii minimè sunt, ut illi, pediculisque longioribus ceu corniculis, quod siliquæ est rudimentum, insident; ad parvæ umbellæ basim quina folia caulem latis brevibusque pediculis amplectuntur, quæ postea minutim, reliquorum instar, dividitur: semen longum in mucronem exterratum rostellis, aut citius, ut inquit Dodonæus, crassis magnisque acubus simile: rostra matura semine dissiliunt in duas partes, manente in medio membranâ tenui, albâ, simili quodammodo acui Tritici aut Hordei.

Ang. negat Scandicem esse.

Scandix est Evon.

Non desunt, inquit Anguill. epist. 7. qui velint plantam, quæ dicitur Pecten veneris esse Scandicem: sed deficientibus facultatibus, nescio quomodo possit defendi illorum opinio.

Scandix quidem creditur à Dodon. tam gall. quàm lat. in folio. Inscrubitur autem in hist. gall. Scandix, appellaturque & Herba scanaria, Acus pastoris, aut Acula, à semine acum referente, idèque gall. è *Sigulle de berger* appellatur, belg. *Uaelde* *Bervellus* additur in fol. lat. Scandicem Latini appellant à Græcis mutato nomine. Inter nothas autem voces reperitur Romanos Scanariam herbam & Aculam, ob rationem d. cam, aptè vocare. Ruellius hanc sub Pectinis Veneris nomine describit: apud Hispanos alicubi in forum venalis infertur, ac editur: *Quixones* vocant: Angli *Pinselvelde* & *Storfees* byll appellant. Hæc est, inquit Plin. l. 22. c. 22. quam Aristophanes Euripidi Poëtæ objicit joculariter: matrem ejus ne olus quidem legitimum vend. tasse olim. sed Scandicem. Hæc ille qui iconem habet, hoc titulo, Scandix, Pecten Veneris.

Pecten Scandix, Lob.

De Pectine Veneris hæc scribit Lobel. adv. p. 324. Si quid conjeçturæ capari potest, cujusmodi planta fuerit Scandix, id sanè ex capitum consequentione [apud Dioscoridem] stirpiumque cognatione accipiendum videtur. Descriptio enim non tam ambigua, quàm nulla est. Hæc tria [Gingidium, Ceresilium, & Scandix] serie recensita olera sylvestria, vix dum innotuere ulli, propterea quia incertis & paucis, partim etiam nullis verbis designata sunt. Nam

Fumaria.

Pecten veneris, Fumariam gultu, foliis & usu præferat: vulgus Pharmacopæorum etiam Veneris putat & usurpat. Acrimoniæ verò & amaroris ejusdem momenti sunt argumenta, qualia sunt Galeni de Fumariæ acrimonia: quam sententiam meritò docti viri vellicent, & ipsa reclamant res. Hæc ille, qui Scandicem vocat, & rursus titulo de Myrrhida, Scandicem vulgarem oleraceam, ac Myrrhidem Phasianam suspicari aliquem meritò posse dicit. In Obs. p. 419. (ubi dubitatur an sit Scandix) itèmq; in Icon. p. 726. appellat Veneris pecten Plinij.

Myrrhis forte Pliniana.

Scandix Hermolaus, Math.

Matthiolus existimat Hermolaum per suam Scandicem Pecten veneris intelligere, quod admodum difficile est credere. Nos equidem Scandicem Hermolaus ignoramus, ejusque descriptionem arte posuimus. Matthioli autem verba hæc sunt. Quamquam Scandix antiquis fuerit stirps notissima: cum tamen hæctenus eorum repererim neminem, cui fides sit adhibenda, qui Scandicem notis aliquibus, vel lineamentis descripserit, nec eivm perscrutò quoniam pacto, quæve ratione affirmare possit & in Italia Scandicem: alii, & pariter dignosci à compluribus. Cæterùm subit Hermolaus: v. disse Scandicem in exemplari græco Dioscoridis præstitam sibi Fabriculo prostris &c. Hanc ipsam ego quoque sæpè vidi, mihi tamen magis Fuzariam & quadamtenus An-

Antem.

themidem referre viderur, quàm Fœniculum. Flores gerit Chærefolio proximis, albicantesque, quibus tandem prod. ut cornicula tenuia, longiuscula, recta, acuminata, acubus, quæ in Geranio emicant, non dissimilia, quemadmodum & in Chærefolio visuat, licet huic longè tenuiora, & saporosa innescantur. Quo fit ut rectè intuentibus specie tantùm, non autem genere differre hæc planta haud dubiè appareat: id quod etiam indicit eorum sapor. Quapropter in eorum sanè ire non serte. tum, si hæc, quam Scandicem putant, tantum acrimoniæ & amaroris gustatibus reliquerit, qui tum in Scandice veteres inventi prodidit. Verim cum eas non oblectat assuem qualitates, quæ veteres verè Scandicæ assignant, in hæc, v. ita d. cam, nova Scandice nunquam ego repererim, eorùm omnino eorum sententiæ resingam, & ab ipsis dissentire. Quapropter nisi regionis & climatis ratione, & locorum mutatione eveniat, ut hæc stirps omnem tum acrimoniam, tum amarorem exuerit, non facile quidam adduci poterit, ut credam hæc esse Scandicem. Neque ab hac mea me deterret opinio Hermolus, quòd videtur is Scandicem hæc in græco Dioscoridis codice præstitam: quippe quum inter omnes rei herbariæ scriptores nullus, quod equidem sciam, reperitur, qui per notas aliquas Scandicem descripserit, nescivim ego quanam historiam, & rationem, ut aliquis utquam illam picturâ expresserit: si fortasse Dioscorides ipse manu propria eo in libro ipsam præstiterit. Plinius Scandicem Anthæleo similem reddidit. Sed cum ignotum per ignotius descripsit, nihil nobis luminis his in tentibus avertit. Sed ex Galeni verbis de Scandice, etiam manifestè colligere licet, plantam quam pro Scandice accepit Hermolaus, quàmque pro eadem plerique recentium hodie ostendunt, nullò pacto legitimam esse Scandicem. Quandoquidem ea non tantam acrimoniam, nec amaritudinem gultui repræsentat, ut dici possit primum calidè toris & siccitatis gradum exdere, id quod Galenus de Scandice prodidit. Cæterùm, si nulla est planta, cui hæc comparari possit, eam ad amissim mihi gultu referre videtur, qui in (apud Plin. l. 24. c. 19. à pectinum similitudine, Veneris pecten appellant, cujus radix cum Malva tusa, omnia corpori infixa extrahit. Siquidem hæc radice nititur cardidi, cauliculis semper de majoribus: foliis silvestribus Pastinacæ, vel sitè Anthæidis, exilibus: stirpibus albis, tenuibus, emicantibus, sum. tum ab eodem capitellò complentibus, acuminatis rostellis, inter se disjunctis, quæ pecten plati referunt, quibus linum mulieres conveniant. Quæ certè omnia reperuntur in hæc vulgum Scandice. Hæc Matthiol. qui Pecten veneris inscribit, ac in epit. germ. wild. *Wörter in lost* verò *Schelsam* appellat. Testatur Canez. ad hist. Matthioli germ. Pecten veneris Italos vocare adhuc Aculam hodierno die, quo nomine veteres Scandicem vocant, ita ut non plantam cum Matthiolo sit negandum esse Scandicem. In hort. Scandicem vocit & Pecten veneris, quo nomine & Cast. appellat. Læd. Pecten veneris, Scandicem quorundam. Gels. h. Pecten veneris sive Scandicem; In cat. Scandix clus silvestre, quod imprudenter inter Dauci genera officinas referre prudenter notat. vocat germ. wild. *Tæble fraut*, gall. *Cerfenite sauvage*. Læc. Scandicem, Scanariam & Aculam quorundam. Clus hist. Pecten veneris vulgi, sive Scandicem silvestrem. Tab. Scandicem, Herbam

bam Scandiam, Vadelstorf / Venus Strech.
Bell. in epist. ad Clusium ait Pectini veneris vulgari non convenire vires à Plinio tributas Antrisco. Nam Pecten veneris neque odoratum esse, neque ab ullo comedi. vocari autem ἀρωματίζουσα. Scandicem verò legitimam dici ναυτίλια & ομαδρια, quæ comedatur quidem, sed ipsa neque venerem excitet, neque fatigato venerè corpori succurrat. unde apparet error Andree Tirauelli comm. in legem connubialem, qui Scandici hoc tribuit, quod Plinius Antrisci peculiare esse scripserat. Hæc Bellus, qui Scandicem à Dodonæo affabrè pingi testatur. Eum autem non intelligimus dum scribit Pecten veneris à nemine comedi: contrarium affe-
rente Dodonæo: nec scio quam plantam intelligat Bellus per Scandicem legitimam, & per Scandicem à Dodonæo, affabrè pictam: is enim pro Scandice nihil aliud pingit, quam Pecten veneris.

Scandicem vulgò Aciculam ab Italis dici refert Cæsalpinus; frequentem in agris inter segetes, fruticosam-foliis minutissimè scissis, ut Chamæmeli: in acuminibus esse sterculos candidos, longis veluti stilis insidentes, similitudine acis: in his detracto putamine semen contineri nigrum, & oblongum, gustu non insuave, ut neque folia. Dioscoridem de Scandice dicere esse olus silvestre, &c. Galenum eadem confirmare, conjungentem cum Gingidio, sed plantam neminem describere. tantùm reperiri apud Theophrastum Scandicis mentionem inter eas plantas, quarum caules humi procumbunt: quo in loco non ἐπιτομία, i.e. anni caulia legendum putat, sed ἀρωματίζουσα, i.e. humicaulia, ut opponatur eis, quæ dixerit recticaulia & nervicaulia. Plinium Scandicem inter olea silvestria recensere & viha. Aristophanem objicere Euripidi matrem Scandicem venditasse non olus legitimum, Anthriscum similem esse. Hermolaum apicam vidisse Scandicem in vetusto codice Dioscoridis, folio serè Feniculi, &c. hæc ipsa specie in silvis reperiri: fruticosa odorato: flore candido. Ex his significari plantam Scandicem [Pecten veneris] nam & inter antiqua nomina apud Dioscoridem Aciculam appellatam esse à similitudine acus. Hæc Cæsalpinus, qui Pecten veneris Scandicem antiquorum esse retulit, sed non absque errore.

Bauh. pin. Scandix 2. semine rostrato vulgaris: (an Pecten veneris Plinij: inquit in phyt.) Pecten veneris, Math. Arg. Gesn. h. Adv. Lob. Cast. Lugd. Cam. & Ger. Scandix, Dodon. Lac. Cordan. Diosc. Gesn. h. Caf. & Tab. Pecten veneris, ἀρωματίζουσα vulgò dicta, Hon. Bell. ep. ad Clus. Apud Matth. Scandix 1. semine rostrato vulgaris: 1. Pecten veneris. Scribitur in fine verborum Matthioli C. Bauhini Scandicem appellati It. Scandice; Pecten veneris. Ital. Pectine de venere, Germ. wild Möhren. Sed postrema hæc nomina non inuenio in meis exemplaribus Matthioli.

Pecten veneris, quod Plinij non negarim, provenit circa Monspelium passim in segetibus, florens mense Martio, & Aprilis siliquas ferens, quotannis ex semine deciduo sese propagans. Observavi hoc Montbelgardi in agris prope vineas la Chau, in orto E. C. Patavij, Verona in Cœnobio di S. Ioanne del monte, passim circa Tigurum in vineis, Tubingæ, Ellingæ, & Genævæ in agris Februarij mensis principio, mense Maio cum siliquis. Basileæ in segetibus prope S. Jacobum collegit C. Bauhinus; Pona in monte Baldo; Dodonæus in arvis pingui latèque Solo, & non raro inter ipsas segetes, non modo in Italia, verùm & in Belgio, Maio & Iunio mensibus præcipuè vigens.

Pectinis veneris radix cum Malva tusa omnia corporis in fixa extrahit, id quod ipsa natura ostendit.

disse creditur in acubus seminum. Eadem cum herba & floribus in patella calefacta ex vino albo mero & butyro una cum hortensis Petroselini foliis, pubique adhibita, remorantem urinam, pueris præsertim provocat, auctore Matthiolo. Quidam antequàm floreat, & tenera est, cum butyro & oleo, &c.

PECTEN VENERIS TENUISSIME
dissectis foliis, Antriscus Ca-
labone.

EX radice tenui, Deser. parum fibrosa, caulibus unis, vel plures, tenuis exit: folia ad radicem ex longiusculo pediculo tenuissima, Mei serè divisurâ, quæ per caules pediculi sui vagina eos complectuntur: indidemque apertim pediculi prodeunt dudum, triumve unciarum, quorum extremis hærent in minima umbella sterculi, qui post se radiata relinquunt cornicula, Pectinis veneris, uncia circiter longa, at breviora & tenuiora quàm in illa, quina plerumque ubi parvæ planta, ubi majores, plura. Hæc, ni multum sulcor, Montbelgardi plurimum degeneravit, & excrevit in caules cubitales, crassos, ramosos, in quibus rostra five cornicula plura non minora, imò majora, quàm in Pectine veneris vulgari, se in latera in curvantia, mense Augusto pene matura. Primum autem semina accepimus ex Stutzgardiano orto E. C. Virtemb. quo missa fuerunt per insignem hortulanum Magni Ducis Casabonam, titulo Antrisci Plinij Candix. Anno sequenti 1595. cum essemus Heidelbergæ siccam plantam dedit D. Sprengerus valde parvam, unciarum circiter sex, eodem quo Casabona, titulo. Anno verò 1598. pro Scandice Cretica pulchram plantam multò majorem, pedalem serè accepi Basileæ à D. Richnero: similem nobis dedit anno 1599. frater C. Bauhin. sed minorem nomine Antrisci ex Creta transmissi.

De hoc Pectine veneris, sive Antrisco Casabonæ agit Honor. Bellus in epist. ad Clusium, his verbis. Anthriscus herba similima Scandici legitime [Pectini veneris] est, folia ferens tenuiora, circibus divisâ, odoratiora multò; cauliculi ejus dodrantales, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis siccis, & inter saxa: manditur in acetariis Vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo ἀρωματίζουσα nomine obsecro vulgò vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Antrisci Plinius l. 22. cap. 22. his verbis. Eadem erat Antriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt & hoc modo legenda: Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur si, & non Plinij corniculi, Anthriscus esset Pecten veneris vulgaris, cui non conveniunt vires à Plinio tribuæ Anthriscus.

De hoc Pectine veneris, sive Antrisco Casabonæ agit Honor. Bellus in epist. ad Clusium, his verbis. Anthriscus herba similima Scandici legitime [Pectini veneris] est, folia ferens tenuiora, circibus divisâ, odoratiora multò; cauliculi ejus dodrantales, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis siccis, & inter saxa: manditur in acetariis Vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo ἀρωματίζουσα nomine obsecro vulgò vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Antrisci Plinius l. 22. cap. 22. his verbis. Eadem erat Antriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt & hoc modo legenda: Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur si, & non Plinij corniculi, Anthriscus esset Pecten veneris vulgaris, cui non conveniunt vires à Plinio tribuæ Anthriscus.

Anthriscus
Plinij, Clus. Clusius etiam hanc inteligit, cum ait. A nullo recentiorum hæcenus descriptam ab itor Anthriscus Plinij historiam, quæ nata Lugduni Batavorum in Academico horto anno 1599. femine è Cretæ Cydonia ad me misso à docto viro Honor. Bello, ejus urbis Medico. Dodrantalis est planta, stam à radice tenui, longâ, albâ, paucis fibris donatâ, multa folia in multasidas, tenuisque alas divisa proferens, parè instar foliorum Scandicis, non injucundi, si terantur, odoris, neque, si gustentur, saporis, qualis ferè Chæresolij vulgaris, inter quæ breves prodeunt cauliculi, quadam tenui lanugine præditi, qui in breves, virides, gracilesque ramulos dividuntur, sustinentes umbellulas, quatuor, quinque, aut sex flosculorum, quinque foliolis albis præditorum, in quorum medio exile quidpiam ex purpura nigricans: flosculis succedunt, seu veriùs flosculi sustinentur, à stilibus quibusdam gracilibus, qui paulatim in uncialem longitudinem succrescentes, formam referunt thecarum seminis Pectinis Veneris vulgò vocatæ plantæ, sive Scandicis silvestris. Flores & semen, sed immaturum protulit Lunio.

Syn. C. B.

Bauh. phyt. Scandix 5. sive Creticæ similis: Ex radice gracili, oblonga, candida, caulem palmarem, tenuem, angulosum, hirsutum potissimum parte infernâ emittens, foliis Scandicis vulgaris, sed tenuioribus, flore pinnulo albo in exquisis umbellis, cui succedit semen oblongum ut in Cretico Pectine veneris, sed brevius & paucius etiam in apice bipartitum, subhirsutum. Hanc Casabona Antiscam Plinij vocat. Huic figura Apij silvestris Dalechampij apud Lugd. p. 700. per omnia conveniret, si semen responderet, & caules hirsuti mentionem faceret. Eid. B. pin. Scandix 4. Cretica minor: quæ 3. & 4. in phyt. at 2. in prodr. Anthriscus Plinij, Clus. hist. Anthriscus vulgò *τρίανθοις*, quod vulgè purgamentum significat, cum venerem excitet, Belli ep. 1. ad Clus. an Scandix legitima quæ *καρυφύλα* & *καυρίδι*, quæ comeditur, Eid. lib. 1. Antiformarathum Apulum, Colum. & Clus. hist. ap. alt. an Apium silv. Dalech. Lugd. Duplex est odora & inodora.

PECTEN VENERIS FOLIO TENUIORI, paucioribus rostris.

Def. r.

Hæc palmaris est, radice parvâ, albâ, fibrosâ, hexa quæ cauliculi terni, quaternique procumbentes prodeunt, circa quos folia Scandicis vulgari similia, sed tenuiora: umbellæ minores, floribus succedunt semina oblonga acubus similia, non tot ut in Pectine veneris vulgari, ubi communiter octo observantur, sed binâ, ternâ, quateriâve, & illa hæc longitudine media superant.

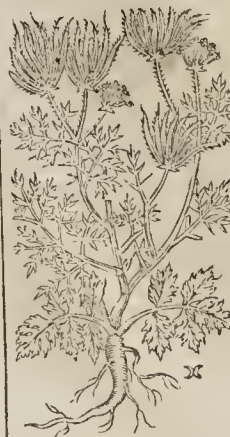
Hanc vocat Bauh. phyt. descriptionis autor Scandicem 3. sive femine rostrato Italiam. Apud Matthioli. Scandicem 2. Italiam. Miror ego tantam hirsutiora à fratre appingi siliquis & nullam ejus fieri mentionem in descriptione. Eam missam ait per Doldium Norimbergâ, cujus semen Neapoli

Synon.

missum fuerit. Hanc C. Bauh. eadem facit in pinsum præcedenti: an bene considerent alij.

PECTEN VENERIS CRETICUM.

Folia hujus inferiora subrotunda, per oras sunt oblique dissecta, Saxifragæ minoris Lobelij similia, sed nigriora leviter hirsuta, superiora verò formâ Scandicis vulgaris dissecta. Caulis cubitalis, angulosus, striatus, subhirsutus: umbellâ parvâ sparsâ floribus albis, at latioribus, quàm in vulgari foliis, quibus succedit semen rostratum, decem, duodecim & pluribus rostris simul junctis: cuilibet rostro apices duo quasi aculei rigidi præfiguntur, quod & in Chæresolio observare est.

Pata. 6 à Doctore Zvingero accepta.

Bauh. description est in phyt. Scandix 4. sive Cretica. apud Matth. Scandix 3. Cretica. Minor autem cum pilorata in siliquis non meminisse in descriptione. Eid. B. pin. Scandix 3. Cretica major: quæ 4. in phyt. 1. in prod.

PERCHEPIER ANGLORVM quibusdam.

PLANTULA est plurimum bicuncialis aut tricuncialis, paucis culmulis. Est &, quod numerosa coliculatorum palmarium luxuriat, quos ex geniculis crebris ad summum usque foliola stipant subrotunda, tripartita ferè, profundè laciniosa, ad Gerani columbini folia quadrantenus accedentia, licet minorâ, hirsutâque, inferiora quidem pediculis donata, superiora perbrevia aut

nullo. Inter quæ flosculi delitescunt exigui, herbidi, ac nisi relictus intuearis, vix conspicui. Radicula rigra, cava, flexilis, tenax atque dura, in fibras oblongas terminatur.

Tabern. vocat Scandicem mirem. Hein. del Bérffel / Klein nadel Nöhren / quæ nomina germanica non conveniunt. Nulla enim in hac herba acus observatur. C. Bauhin. in append. phyt. Scandix 6. sive minor Saxifragæ (quæ

(quia vehementer & repente urinas movet) dicitur. Eid. pin. Chærophyllum 3. sive Chærophylo nonnihil similis: Percepier (i.e. Saxifraga) Anglorum; Scandix minor, Tab. Alchimilla montana minima, Col. Lob. adv. p. 324. Percepier Anglorum, quo nomine inscribitur etiam in Icon. p. 727. & Obs. p. 419. ubi dubitatur an sit Scandix. De hac ait in adv. Qui Percepier Anglicum probe perspectum habent, harum duarum stirpium utrius [Cerefolio & Scandici] simile esse sciunt, & neutquam isdem viribus secundum; amator etiam & acrimonia in eo percipitur, & passim valetudinis causa olere manditur: Figura ei Cerefolij nuper nati proxima; sed herbula semper est, nusquam spithamæo adulator, toto anno suapte sponte erumpit, arido & trito Solo luxuriat, sine caule, foliis herbaceis. Hanc plantam propono magis, quam aliter: quia herbariis non valde notata, neque quod sciam descriptam. Figura proposita à Lobelio vix demonstrat similitudinem cum Cerefolio: appictus etiam caulis, quem ei negat. Considerandum an intellexerit forte plantam diversam à sua figura & nostra.

Lugd. p. 793. intitulat Percepier Anglorum quibusdam. Pona in Baldo Percepier Anglorum Pennæ.

Arvis agrisque suapte sponte primo Vere prorumpit, ut etiam in agris Montbelgardi. Circa Patavium inter segetes observavit quoque H. Cherlerus.

Neutquam Cerefolio viribus est secundum. Amator etiam & acrimonia in eo percipitur, & passim valetudinis causa olere manditur. Vehementer & repente urinas ciet. muria conditum servatur: & ex ea aqua stillatitia magno usu elicitur. Angliæ Britoie frequentissimo apud mulierculas usu recepta est.

CHÆROPHYLLON.

CAP. XXXIV.

VVIDE appellat Chæresolij herbam, radice nitentem albâ, minimi digiti crassitudine, sapore serè Pastinacæ: cujus folia Apij hortensis foliis similia, non ita longa, argutiùs divisa, aversâ parte hirsuta, nonnihil subinde rubentia, sapore aromatico, pediculis sæpè rubentibus, nonnihil hirsutis: caules plures ab eadem radice exsurgunt, ramosi, concavi, striati: in

suorum extremis, ut & ramulorum, flores in umbella rara, parvi, albi, quinque foliolis cordatis toudemque staminibus albidis constantes: semine oblongum, tenue, sapore dulci & aromatico.

Quæ vulgò Chærophyllom vocatur, Ruellius Gingidium appellat. Hunc sequitur Fuch. Gesn. *Gingidiu*. in catal. pl. & C. Bauh. qui in phyt. Gingidium s. vocat, & Chærophyllum Columelle. An autem Plinij Cerefolium sit, propter brevitatem asserere non vult. Ipsi potius videtur Anthriscus ejusdem, *Anthriscu*. & forte *Chæresolij*, quod Enthuscium vertit Gazæ, *Enthuscium*. Theophrasti.

Quum juxta Dioscoridem & Plinium, Spha- *Gingidiu*, *Corn.* phylino sive Pastinacæ silvestri simile sit Gingidium: & nullum apud nos olus Pastinacæ similis sit, quàm quod vulgò Kerfel & Kerfeltraut vocant: mihi quidem verisimile sit, inquit Cornarius, hoc ipsum olus Gingidium esse. Quamquam ipsa appellatio Chærophyllon referre, & ex ipso corruptum esse videatur. Recenset autem & Chærophyllon inter folia Plinius l. 19. c. 8. his verbis. Rursum alio comitatu, Equino octio Autumni feritur Chærophyllon, quod Pædetota Græci vocant. Nam verba *Pædetota*. quæ sequuntur ad Sinapi pertinent. Meminit & Chærophylli in carmine Columella l. 10. Iam breve Chærophyllon inquit, circa Calendas Octobris obrui oportet non frigidissimo loco. Habet & Palladius l. 3. c. 24. Nunc (in Februario) Cerefolium locis frigidis post Idus seratur. desiderat agrum lætum, humidum, stercoreatum. Perti igitur potuit, ut hi Chærophyllon appellarint, id quod Dioscorides & Galenus & Medici Græci Gingidium dixerunt, ita *Gingidium*, *antiquorū*. ut hi Syrorum vocati sint, illi Græca: & quantum Palladius ex græca & latina particula compositam vocem usurpet. Sed hæc quidem ex conjectura dico. Quod verò nostrum olus Kerfel dicitur, referat appellatione Chærophyllon, negari non potest. Quod autem Gingidio illud simile sit, aspectus indicat Pastinacæ penitus referens. Obstat tamen Plinius, qui diversis locis, tanquam de diversis, de Gingidio & Chærophylo tradidit. Attamen ne hoc infrequens apud ipsum est, ut de eadem re, diversis locis & nominibus agat. Ceterum, quod Galenus & Paulus Scandici simile Gingidium dicunt, id ita accipiendum videtur, velut Gingidium proprium Syrorum fuerit, cujus similitudinem in Asia ac Græcia Scandix habuerit. Hoc enim verba ipsa Galeni declarant: *περισσὴ ἐν οὐρίᾳ τῆς γυγίδου εὐστρακαὶ ἰσθμοσικεῖται, παραλήθει τῆς παρῆται σκάνδιου.*

Possit itaque etiam ipsa Scandix, nostrum Chærophyllum esse, ut id quod Syris est Gingidium, Asiaticis & Græcis Scandix, Latinis Chærophyllum & Chæresolium, Germani Latinos æmulati Kerfel dixerunt. Profectò Dioscorides etiam Scandicem, velut simile olus, mox post Gingidium posuit, non tamen velut Galenus, similitudinem expressè dixit, sed eundem usum ipsi attribuit. Hæc Cornarius, qui Chærophyllon Gingidium aut etiam Scandicem esse frustra conjectatur.

Hujuscæ sententiæ esse comperiuntur Ruellius & Fuchsius (licet non planè adimpletur) *Gingidium*, *ess. negat*. nec non etiam recentiorum alij in hoc consentiunt, quod Gingidium ea sit planta, quam nos (Itali, inquit Matth.) vulgò Cerefolio, illi verò Chæresolium. Verum tamen cum hæc radice nitatur, quæ nihil amara sentitur, sed potius acris & odorata, quemadmodum & folia, idcirco eorum opinionem non equidem (ut dicam quod sentio) probandam putaverim. Sed ex Galeni verbis de Gingidio facilè comprobari potest, Chæresolium non esse Gingidium, quod in ipso Chæresolio ex amaroris & adstrictionis qualitates,

quas Gingidio Galenus adscribit gustu haud mansita deprehendatur. Idem in post. comm. addit. Non potui unquam eorum subscribere opinionibus qui planram *Cerefolio* vulgò vocatam Gingidium esse censent. Plinii Chærephyllon, quod Pæderota Græci vocant, acerrimum sapore, ignei effectus, saluberimum corpori, nostrum esse non potest, quòd tam vehementi acredine non sit præditum. In epit. cum addit. Camer. non deesse scribit, qui vulgare Cerefolium Myrthidem faciant. Verùm cum caulis Cicuta non sit, nec radicis visus: sed foliorum eius profectò subscribendum non esse. Hæc Matthiolus qui sua ex Hermolao accepit, licet ejus non recordetur. Myrthidem (inquit Coroll 730.) sunt qui per Chærephyllon modo nominatum, in hortis passim noceat, intelligant. Plinius (cujus verba postrema de Sinapi dicta videi possunt, de quo statim idem loquitur) Chærefolium aliud videtur accepisse. Et certè quæ à Plinio dicuntur de saporis acrimonia, non debent quer quam in eam pertrahere opinionem, ut ipsis fidem habeat. Plinii Chærefolium diversum esse, Plinii verba legenti apparebit.

Myrrhis non est.

Myrrhis, Herm.

Oreoselinò, Anguil.

Negat esse Gingidium, Oreoselinum Dod.

Pro Myrrhida admittere possit, quædæm Trago.

Sisur.

Plinii & Apulei Chærephyllon nostrum.

Anguill. Oreoselinon, statuit epist. 7. his verbis: Oreoselinum i.e. Apium montanum, nihil aliud est, quàm commune *Cerfolio*, quod quidam Gingidium putarunt, quod non verum. Theophrastus & Plinius dicunt habere folia Cicuta. Nunc adhuc in Græcia Apii species existimatur, & in quibusdam locis dicitur *επιστολιον*, i.e. Apium montanum.

Dodon. gall. & lat. in fol. figuram habet Fuchsi, quæ est in Iconibus. Negat esse Gingidium, ut plerique visum fuit. haud amarum siquidem sit, sed grato jucundòque sapore commendetur. Negat quoque & mentò Oreoselinon esse: hortense siquidem sit, non montanum; semen etiam non acre, aut Cumino gustu simile, veluti Oreoselini esse scribitur. Plinii locum de Chærefolio admodum corruptum esse ex Cornaio monet, qui & Macro imponere potuerit.

De Chærefolio hæc scribit Tragus. In initiis Petroselino prope simile est, sed tenuius, pluribusque incisuris dissectum, ut eo nomine cum Cicuta majorem affinitatem contraxisse videatur. Sin autem Chærefolium Apii genus fuerit, quemadmodum Constantinus & alii multi opinantur, jure equidem post Apia proximum locum occupavit. Quod in Dioscoride habeat nomen, non satis constat, ut sunt varie de eare autorum sententia. Ego certè propemodum mihi persuaseram Chærefolium esse Oreoselinon, seu montanum Apium, sed non profus cum herba ipsa cõvenit historia. Extant autem duo alia apud Dioscoridem capita, quæ satis Chærefolio quadrare videntur, nimirum caput de Sifone, seu ut vocavit Hippocrates, Sinnone. Et alterum de Myrthide, quod Brunfels ad Chærefolium retulit, quòd mihi nequaquam improbat. Nam Chærefolium hoc fativum odoratum est foliisq; per omnia excepto odore & sapore Cicuta similitimum. De hoc autem non facilè contenderim, tamen enim, quod ad odorem, formamque attinet herba, descriptio Myrthidis satis respondeat, tamen radice, quam habet breviusculam Chærefolium ab eadem Myrthide discrepat. Sed uti aliàs semper inculco, sentiat quisque quod vult, nemini enim erroris causam præbere volo, meam duntaxat indicans sententiam. Columella Chærephyllon appellavit. Plinius & Apulejus longè aliud describunt Chærefolium. Apulejus namque Chærefolium suum Bootes, Bootis, Arctophyllon, & Pæderos nuncupat. Sed & Plinius Pæderota nominari scribit. Gesn. in cat. Gingidium Dioscoridis esse statuit, quæ sententia utique probanda videtur assentiente

Ruellio. Hæc Tragus, apud quem in margine notatum à quopiam, Chærefolium Apulei esse Acatham Dioscoridis, quæ Pæderotis dicitur, Plinium l. 17. c. 6. & 9. Pæderotas dicere gemmas esse, sed nihil Chærefolium cum gemmis est commune.

Toxites in Onom. philosoph. Harchius in Enchir. Hadrian. & Helisticus in Nomencl. itémque C. Bauh. aliique nonnulli, Anthiscum eandem herbam putarunt, cum ea quam Chærephyllum Columella dixit. Quidam, inquit Lugd. l. 6. c. 48. pertinacitè contendunt Anthiscum Plinii esse Chærephyllum nostrum. Idem Lugdunensis Chærephyllum Plinii à Cerefolio nostro planè diversum dicit, sed cur, rationem non assignat.

Hoc & Plinii Cerefolium idem esse conjicit Cæsalpinus, quâ ratione non docet. Cerefolium, inquit, vulgò appellatur à recentioribus inter Apia cõnsummatum: petreginum est apud nos: scribitur in Gallia pro oleris: Plinius cum nullas Chærephylli notas tradat, non licet nisi ex nomine conjectari hanc esse, quæ in hunc usque diem Cerefolium vocatur. Puto apud Dioscoridem Oreoselinon esse, itémque Theophrasti (apud quem Theon. Montapium vocat) ac Plinio quæ eadem recenset Theophrasto, & Galeni.

Cæteùm, Chærefolium dicitur Brunfels. Dod. lat. in fol. Chærefolium Trago, quod fativum cognominat, ut patet. Cerefolium, Matth. Lud. p. 711. Cerefolium, Dod. gall. Lob. Adv. p. 324. Icon. p. 280. Lonic. Tabern. Camer. & Cæsalp. Cerefolium, Gesn. hort. Gingidium, Ruell. Fuchf. Lacunæ & Gesn. in cat. pl. Gingidium 3. & Chærephyllum Columellæ, C. Bauh. Eid. pin. Chærephyllum i. fativum. Gingidium 5. in phyt. Gingidii species Lob. Ob. p. 419. Oreoselinum Anguillare.

Cerefolium itaque Latinis dicitur, & ut nonnullis placet, Cerefolium per o secundam syllaba. itémque Chærefolium & Chærephyllum, Chærephyllum & Chærephyllò (*χαιρεφυλλον*) nominari autem sic putatur, quòd multus solis gaudet: vel potius quòd gaudium ac hilaritatem excitet. Germani Bõrfeltraut, aut Bõrbeltraut. Belg. Beemel: Galli du Cerefol. Itali Cerefolio: Hisp. segun algunos. Angh Chereuel: Boh Trebulc a nebo Berblif: Hung Olaz salata, hoc est, Italicum Lactucam vocant.

Passim in hortis colitur: terrâ stercoreatâ & aliquantulum humente lætatur. Vere satum celeriter in caulem surgit, estque citò parum idoneum reddur. Sed quod Augusto scribitur per totam insequentem Hiemem ac etiam Ianuario virens, florens mense Aprilis & Majo, utile est.

Succus foliorum Chærefolii sicuti & aqua destillata sanguinem ex casti, contusione, aut plagis concretum dissolvit: possit fortassis non sine utilitate, ad calculum tenum mensèque muliebres ciendos in cibo & potu usurpari. Si quis in discutendis concretis sanguinis grumis efficaciorum desideret medicinam, is oculos cancerorum & carbones Tilia in pulverem redactis in succo aut aqua Chærefolii destillata imbibat, potè & ad pleuritè seu pùcturam laterum hocce remedium facit. herba Chærefolii adhuc teneri inter olera mansa stomacho & capiti conducit, ob odorem quem habet gratissimum, Chærefolium tuscum ac emplastrum modo foris impostum omnes tumores & intra cutem carnisq; casti, contusione, aut quacunque tandem ratione concretos sanguinis grumos discutit, non aliter atque Sigillum, ut vocant, Salomonium: Auctor Tragus: Quibus addit Matthiolus. Calidum primo gradu, medio se habet modo inter humidum & siccum. Comestum urina promovet, & obstructionem solvit, idem facit decoctum. herba conducit stomacho, vinum in quo coxerit Chærefolium, hautum, utilissimum

utilissimum est vesicæ, menses ciet. ad iterum, acci-
 pe fuscâ Chærefoli cochlearia octo, quibus infra 3d.
 drachmam triti Murribii, & calidè propina diebus
 aliquot continuis. Cum melle tenuis succus & bi-
 bitus confecti sufficidè aque succus ex decocto hor-
 dei cum nuchato sumptus, pleuritidi benefacit. pul-
 vis herbe cum melle mistus cancerum incrementa
 capere prohibet. planta integrain aqua decocta, cui
 admistum sit acetum, si abluatur eo caput melicri-
 des & lendes curat. Et hæc leguntur in historia ger-
 manica. Inlat. inquit. Tota planta dulcis est & o-
 dorata, actiusculo quodam accedente sapore, vix fe-
 rè sensibili: quò fit, ut aliis oleribus addita, ea gustui
 gratiora reddat. Estur cruda in acetariis unà cum a-
 liis plantis ad hoc idoneis, ac etiam cocta cum Beta,
 aliisque oleribus. Cameratio apud Math. germ. succus
 è Chærefolio expressus ex jusculo gallinæ aut
 carniam sumptus torminibus ventris succurrit. in
 primis vetò si in butyro fr. gatur herba & abdomini
 superponatur, certum est contra tormina remediù.
 Chærefolium, inquit inter alia Dodonæus, tempera-
 tè exaliscit, modicè que desiccatur, multoque minus
 quàm Apii genera. Flatulentum verò etiam aliquid
 obtinet, quamobrem & venecrem promovet.

Sunt qui pro Myrrhida Angelicam accipiant, Angelicâ.
 quæ opinio suo loco refutatur.
 Ea nobis Myrrhis sive Myrrha vera videtur, quæ
 femine est magno, longo, sulcato & dulci, de qua
 jam dicemus.

MYRRHIS MAGNO SEMINE,
 longo, sulcato.

MYRRHIS TA-
 dicem habet Desr.
 insigniter crassam,
 adnatis plurimis
 & crassis donatam,
 albam, sapore dul-
 ci, subacti, grato, a-
 romatico, qualis
 est seminis Anisi
 sapore: caules surri-
 git aliquot proce-
 ros bicubitales, &
 tricubitales, brach-
 chiatos, hirsutos,
 fistulosos: folia
 magna, pinnata,
 Cicute foliorum
 facie, magis alba
 cantia, & albis ma-
 culis subinde re-
 spersa, tactu inola-
 lia, nervis aversâ
 parte pilosis, sapore

Anisi, pediculis fistulosis: flores in umbella gerit cæ-
 didos, leviter odoratos, quorum singuli foliis quin-
 nis constant bifidis, seu cordatis, extimo intimis
 duobus oppositis simul utrisq; maiore, lateralibus
 binis medio modo se habentibus bifurcato stilo
 albo cum staminulis albis medium occupante particu-
 lularum umbellarum hasim sustinet sed n radi-
 dorum stella: succo dit fermen notatu dignum, ma-
 gnum, longum, angulosum, sulcatum, sapore Anisi
 dulci & jucundo.

Si Myrrhis hæc nota fuit Matthiolo cur nihil de Myrrh.
 ea tradit præter Dioscoridis descriptionem factam
 per Ruellium ex Plinio. Gignitur, inquit, in quâ
 plurimis Italiae locis planta quedam Cicute faciem
 representans, minor tamen, minimè que graveolens,
 Cicutaria vocata, quam quidam legitimam Myrrhin
 esse censent. Sunt deinde qui pro Myrrhida Ange-
 licam vulgè appellatam accipiant. Alii verò, ut Ma-
 natius, Chærefolium. Cæterum, si Myrrhis in Italia
 provenit, nulla sanè mihi (Matthiolo) sese obtulit
 planta, que magis Myrrhidi Dioscoridis respondeat,
 quàm cui juseffigiem Myrrhidis titulo pinxi. Hæc il-
 le, qui imperfectam iconem proponit, quemadmo-
 dum & Patrocinator ejus C. Bauhinus. A Camer. in
 ep. & hist. Myrrhis inscribitur. Lugd. p. 760. dicitur
 Myrrhis Matthioli.

De hac Myrrhida ait Lobel. adv. p. 327. Odoratam
 hanc, sive salubrem & esulentam possit quis voca-
 re Cicutam, quam Myrrhidem sive Myrrham pro-
 pter suaveolentiam, quiddam Myrrhæ respicientem
 dixerunt. Cerefolii nomen apud Germanos ascribitur.
 vocant enim wild Beruch. s. e. silvestre Cerefolium,
 quòd odore, saporisque jucunditate imitatur, e-
 tiàmque facultatibus diureticis: facie verò est Ci-
 cutæ: tenellâ hirsutie Pastinacæ refert: Ferula: ut
 Pastinacæ esulentæ saporè & odorem, sed magis
 medicatum & ad Smyrniacum accedentem repræ-
 sentat. Hæc etiam Myrrhis Pliniana videtur.

MYRRHIS VETERIBVS ET
 in genera.

C A P. XXXV.

MYRRHIDEM, quam alii Myrrham, nonnulli
 Conilam, Romani verò pariter cum Græcis
 Myrrhida appellant, Dioscorides similem esse tradit
 Cicute caule folisque radice verò habere oblon-
 gam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non insua-
 vam. Hanc potam in vino, phalangiortum moribus
 auxiliari. Ciere verò menstrua & scæminarum pur-
 gationes à puerperio trahere. Eandem decoctam &
 in forbitione datâ, phthificis subvenire. Tradere &
 nonnullos eandem bis in die tertè potam e vino
 in pestilentia constitutione ita salutarem esse, ut tar-
 ceat morbi contagia.

Myrrhis (inquit Plinius l. 24. c. 16.) quam alii
 Smyrthizam [alijs Smyrniacum, Dalech.] alii Myrr-
 ham vocant, simillima est Cicute, caule, folisque
 & flore, minor tantum & exili, cibo non insua-
 vis. Ciet menstrua & partus cum vino. Atunt quoq;
 eandem potam in pestilentia salutarem esse. Subve-
 nit & phthificis in forbitione. Aviditatem cibi facit.
 Phalangiorum morbus restringit. Hucera quoque
 in facie aut capite succus ejus in aqua triduo macer-
 atæ sanat. Hæc ille, qui l. 26. c. 11. Geranium Myrrhin
 appellari ait.

Myrrhidi 7. simpl. Galenus has reddit vires. Radice,
 inquit, habet odoris jucundi, & dulcem, que
 menses movet, & ea que in thorace ac pulmone
 sunt, expurgat. Itaque ex secundo ordine fuerit ex-
 calscientium, adjunctâ quadam partium tenuitate.

Versimile autem est à Myrrhæ odote Myrrhi-
 da & Myrrham dictam fuisse, inquit Marcellus. Nul-
 lus tamen quod invenit; apertè id testatus est in
 Græcis aut Latinis. Odorata si quidem radice à cun-
 ctis describitur, potuitque illi ab ea nota nomen
 hoc factum fuisse.

Cæterum, quia Cicute similem scriptores tra-
 diderunt, ideo aliqui Cicutariam eam dici cre-
 diderunt.

Myrrhidem dici de Geranio patet ex Plinio, ut
 copiosius indicabimus H. n. g. lib. 30.

Chærefolium quibusdam censetur Myrrhis, ve-
 rum nota non respondent.

Cicuta ado-
 rata Julia
 &
 esulenta.

Cerefolium
 silvestre.

Myrrhis
 Pliniana.

quam ortâ confusione à Geranio odoro, Myrthidem Romani perperam faciebant : unde quipiam Scandicem vulgarem oleraceam meritò suspicetur, aut illius aliquam speciem. Hæcille, qui in Obs. p. 423. vocat Myrthidem adverb. p. 27. & Sefeli Peloponense Anguillaræ. In Icon. p. 734. Myrthidem. An verò sit Sefeli Peloponense Anguillaræ dubitamus.

Gefn. h. Myrthis quam aliqui Italicam cognominant; Alii verò Cerifolium hispanicum. Cæf. Cicutaria tertia, odore & sapore Fœniculi, indèque Alpina *Finochiella* vocata, à Diofcoride & Plinio Myrthis. Bauh. phyt. Myrthis sive maior, vel (addit in pin.) Cicutaria odorata: Myrthis, Matth. Cord. in Diof. Gefn. h. Lac. Ad. Lob. Dod. Cast. & Lugd. fava, Cam. Sefeli Peloponense, Ang. Cerifolium hispanicum, Tab. Cerifolium magnum & Cicutaria tenuifolia, Ger.

Græcis *Μύρθη*, welscher Förbel/wilder Förbel/ Matth. Belg. wilde Feruel. Gall. *Cicutaire* quibusdam & *Perfil d'Asie* (quæ tamen nomina vulgaria Lobelii mihi non placent.) Ital. *Mirrade* & *Finochiella*.

Myrthis nobis provenit in horto Genevæ secundo anno à satone, ubi Hiemen pertulit. Patavii mense Januario & februario vidi in horto D. Cortufii. Montbelgardi si femina quam primum matura sunt in terram recondantur, prodit Vere, sed ante secundum annum caulem non profert. In Ober-Engingen prope Nirtzingen Ducatus Vuirtembergici in horto D. Jacobi Peaseftri pacij vidimus mense Octobri. Is vocabat Charephyllon maximum. folium autem ita variabat, ut aliam penè existimarem plantam. nisi femina misisset. In Hassia circa Castellâ sponte provenire Myrthidem referebat G. Henius. Hæc, ut ait Lobelius, non adeò sequens aut procerâ occurrit, sed rarior & in pratis, vel germinosis marginibus etiam olitoribus ad vescendum in Belgio multa colitur & editur in jusculis Ceresolij vice. Fertur autem apud Germanos in pratis alicubi nasci, Dodonæo petibente, cum apud Belgas hortensis tantummodo sit. Majo mense flores profert. Junio ac Julio semen maturefcit. radix singulis annis primo Vere regerminat, post seminis perfectionem restans.

Myrthis porò folia non minùs quam Charefolij edulia sunt, in eorundemque locum quandoque assumuntur. Myrthis (ut apud Matth. germ. cum addit. Camer. legitur) calida est secundo ordine, & partium subtilium. Radix cum vino pota medetur morfui araneorum. A partu purgat mulieres, & mēstua promovet. Cum melle cocta & sumpta tabidis conducit. pectus & vasa respirationi dicata à viscosis humoribus purgat. Cum vino cocta, & bis aut ter in die de hac pota à peste præteriva. Herbam & radicem decoquant ad urinam provocandam. Fit quoque extractum ex herba & radice contra pestem & puerorum epilepsiam. Radix tribus diebus in aqua macerata, sac tēque sac lotâ ulcera ejusdem curat. Plura qui volet, legat quæ ante è veterum sententia protulimus. Plantam siquidem à nobis traditam eorum Myrthim esse statuimus.

Myrthis (ut apud Matth. germ. cum addit. Camer. legitur) calida est secundo ordine, & partium subtilium. Radix cum vino pota medetur morfui araneorum. A partu purgat mulieres, & mēstua promovet. Cum melle cocta & sumpta tabidis conducit. pectus & vasa respirationi dicata à viscosis humoribus purgat. Cum vino cocta, & bis aut ter in die de hac pota à peste præteriva. Herbam & radicem decoquant ad urinam provocandam. Fit quoque extractum ex herba & radice contra pestem & puerorum epilepsiam. Radix tribus diebus in aqua macerata, sac tēque sac lotâ ulcera ejusdem curat. Plura qui volet, legat quæ ante è veterum sententia protulimus. Plantam siquidem à nobis traditam eorum Myrthim esse statuimus.

MYRTHIS BROCCENBERGENSIS
foliis Myrthidis Italiz, flore albo, radice
crassa, nigra.

Radice crassa, profusâ, nigra: caule tesquibitali, cavo, hirsuto, quem folia nigriora, palmatiserè pediculo, & eoque imbricato anplexantur membranæ veluti vaginâ, similia Myrthidis Italice, seu Apii alicuius multum incisâ: è membranarum

autem vaginarum medio, exoritur subinde alius eodem modo foliosis pediculis, qui tandem ubi folia ei esse incipiunt, aliam peculiarem vaginulam protrudit, ex qua deinceps prorumpit densa, orbiculatâque umbella, duas uncias non multum excedens, conferta exigui & foliulis candidis, mucosifque. Loco uliginoso fruitur.

Thalio descriptionis authori dicitur Myrthis Syrorum Broccenbergenfis. Bauh. phyt. Myrthis 3. (5. pin.) Quenam autem sit Myrthis hæc Thalio nos cum fratre C. Bauhino adhuc latet.

GINGIDIUM VETERIBVS,
& in genere.

CAP. XXXVI.

GINGIDIUM ait Diofcorides alios Lepidium dicitur vocare, nasci autem plurimum in Cilicia & Syria; herbulam esse Pastinacæ [σαπωνίη] silvestri similem, sed tenuiorem & amariorem [σπιγγίτιον], cod. Basil. [αυτοῦ τῶν ἀντιγ.] radicem habere parvam, subalbidam, amaram [σπιγγίτιον, cod. Basil. ἡ ζαν σωνάρι Μαθη. Trag.] edicium & coctum & sale asservatum. Esse autem stomacho commodum, ciere urinam. Et decoctum ipsius potum cum vino, vesicæ utile esse. Idem postea Staphylino silvestris folia Gingidio similia esse tradit.

Plinius l. 20. c. 5. Gingidium hoc modo depingit. Syria in hortis operosissima, (unde quoque est proverbum Græci, Multa Syrorum olera) simillimam Staphylino herbam ferit, quam alii Gingidion vocant. Tenuis tamen & amariùs, ejusdemque effectus est, coctum crudumque Romachi magnâ utilitate. Siccat enim ex alto omnes humores ejus. Et hæc Plinii dicta cum Diofcoridis descriptione conveniunt.

Plurimum, inquit Gal. 2. aliment. in Syria Gingidium nascitur & editur, simile apud nos Scandici. Est autem Stomacho valde commodum, sive crudum, sive fervefactum edere ipsum velis: longiorem autem cocturam non sustinet. Quidam edunt ipsum cum oleo & garo: quidam etiam vinum aut acetum addunt: & multo magis commodum est, & averfantibus eibum appetentiam facit, si cum aceto edatur. Et satis clarum est hanc herbulam medicamentum potius esse, quam alimentum. Nam & adstringendivi, & amariudine manifestâ nõ modicâ parte citat. De hoc itaque ut medicamento rursus agit 6. simpl. ubi ait: Gingidium quemadmodum gustu, amaritudine & adstrictione participat: ita temperamento, caliditate & frigiditate. Juxta ambas autem qualitates siccat. Caliditatem equidem non ita manifestam possidet, siccat autem ordine secundo. Atque hoc modo etiam Paulus l. 7. c. 74. Gingidium Scandici simile esse dicit, adstringentemque & amarum parvam habere qualitatem, stomacho accommodatum esse, edique in fame & à jejuniis utiliter ex aceto, non tamen magnopere nutrit.

Dicit autem hæc sint, ut fortè aliquis sagaci ex Pauli historia conjecturâ quale Gingidium hoc sit, invenire possit, quod tamen dissicillè admodum videtur. Si quidem Plinii ac etiam Diofcoridis tempore Græciæ & Ital. x. peregrinum fuisse conjecimus. In Syria enim Galenus, Plinius & Diofcorides nasci & feri dixerunt: & hic quoque in Cilicia. Quod porò Diofcorides & Plinius Pastinacæ [σαπωνίη] simile dixerunt: Paulus verò Scandici, ad faciliorem herbe propositæ cognitionem parum confert, cum hæc duo simplicia nihil commune habeant.

Diofcorides quoque Lepidium ait à quibusdam ob similitudinem dici, ita ut minus miretur aliquis ignorari nostrâ ætate, quodnam olus Gingidium sit. Cæferus

Gefnerus siquidem in catalogo suo plantarum, referente etiam Trago; Chærefolium Gingidium Dioscoridis esse statuit, quæ sententia probatur etiam à Ruellio.

Gingidium Dioscoridis vetum Rauvolfii, inscribitur à nobis Anecho similis planta, semine lato, pulchrè laciniato.

Quam Cauclidem Syriacam maximo semine intitulavimus, Lobelius Gingidium foliis Baucie Syriacæ n cognominat.

Visnagam quidam volunt legitimum Gingidium, quorum opinio non placet.

Gingidii nomenclatura à Dioscoride tribuitur Lepido.

Hippuris vocatur Gingidium à Gefnero in ascriptiis Dioscoridis.

Gingidii n allatum ex Syria nullus certò pro Dioscoridis Gingidio auste asserere. Ego Gingidium Matthioli voco quidem, sed Lappulam canariam flore majore esse potius judico.

Ceterùm, refertur in nothis Gingidium Dorifastru Aegyptios vocare: Syrios Adorin: Aphros Turicam: Romanos Viscacutum. Sed & hæ appellationes incertæ, quòd barbaræ; & ex nullo auctore alio auditæ sunt.

GINGIDIUM MATTHIOLI.

LEGITIMI Gingidii plantam è Syria allatam sibi missam à Cortuso scripsit Matthioli, Pastinacæ sylvestris hæc absimilem, amariorem tamen, caule ramofo, rotundo, sesquipedali, striato, subnigricante, geniculatoque umbellâ in cacumine alba, minoribus circumquaque comantibus foliolis: è floribus semen prodire, quo maturefcente umbellæ in sefe contrahantur (utin Pastinacæ) & tactu glutinosè sentiantur: radicem habere candicantem palmari longitudine, subamaro sapore. In hist. germ. cum addit. Cameratii ita describitur. Gingidium herba est habens folia ut Pastinacæ sylvestris, sed minora, amarioraque. Ab una radice procedunt caules multi, parvi, rotundi, concavi, sesquipedales, adnatis & albis umbellis, quæ circum circa exilibus, & viridibus foliolis donantur, profur diuis incisis, cauli adcrentibus. Umbellæ semen proferunt Ammû, quod si maturum est, clauduntur, trahuntur que de g. tis adhærescunt: radix est subalbida, spithamea, amar, uscula. Nascitur ut plurimum in Syria & Cilicia, unde semen in Italiam infertur, ac in hortis feritur. Et ita verum Gingidii innotuit, quo nomine Cætesolium falsò intellexerunt nonnulli. Hæc Matthioli, qui Gingidii vocat, eique Gingidii facultates adscribit.

Quale autem hoc sit Gingidium iudicet qui viderunt. Figura habet multa communia cum Lappula canaria flore majore. Interea quoque considerandum utraque descriptio non sit partim ex Dioscoride, partim ex dicta Lappula canaria & Visnaga composita: quid de figura Cameratii, quam & nos

Tom. III.

hic proponimus) in hist. & ep. Matthioli dicendum sit non habeo. mutavit is unam umbellam, fortè ad descriptionem. Tabernomontanus cur majorem mutationem in iconè sita expresserit, me latet. Hoc ei tamen commune non ignoto, quod quidem laudabile foret, si è plantis ipsas mutationes sumeret. vocat Gingidii Dioscoridis, Syrisch Borsffelkraut.

Lobelius videtur existimare Lappam agrestem Tragi esse pro Gingidio Syriaco exhibitam.

Cast. & Cam. dicitur Gingidium. Lugd. p. 710. Gingidium Matthioli. Bauh. phyt. & pin. Gingidium 3, foliis Chærefolii: Gingidium Math. Lugd. & Cast. primum Tab. & hinc apponit ad Matthiolum figuram illam Tabern. nomine Gingidii primi, non parùm mutatam fortè in deterius.

LAPPULA CANARIA FLORE pulchro magno albo.

R Adix tenuis, alba, subdulcis cauliculè pedalem aut majorem interdum emittit, in ramos divisum aliquot, partim rectos, partim procumbentes, striatos, hispido, purpurascens, geniculatos, multisque alis concavos: folia Pastinacæ tenuifolix, vel Carotæ, hirsuta, Clusio Apii serè, umbella florum alborum, quorum folia externa alius duplo majora,

speciosa, quibus succedunt lappulæ oblongæ, sulcata, hispida.

Tab. plantam à nobis traditam vocat Cauclidem, Apium sylvestre, flecten Borsffel/ Acher Peterlein/ Acher Bletten. Dod. Cauclidem, quem Daucum sylvestrem à nonnullis vocari refert; à rure verd Hetruxie Petrosello salvarico, & spuris vocabulis, xxi. xxi. ubi dicitur à Democrito Græc. Latinis Pedem gallinaceum, Pedem pulli: Aegyptiis Sesejin.

Lugd. p. 715. Cauclidem Dodonzi (& ita etiam vocat Gefn. h.) Item p. 761. Myrrhidem lappam Dale champii: ponit duas figuras unius plantæ, quarum posterior multò deterior, quàm ea quam hic ponimus, quæ minis tamen placet.

Trag. Germ. l. i. c. 158. Myrrhidem Sylvii. Item l. 2. Myrrhidem c. 104. Lappulam campestris, & ruralem, Acher Bletten/ feld Bletten. Recur hanc esse agrorum Tribulum Virgilij l. i. Georg. airque Sylvium Myrrhidem Galeni existimare. Sed qui Tribulum verum noverunt & veram Myrrhidem, hanc negabunt vel Tribulum vel Myrrhidem. picturam malam habet Tragus, quæ non exprimit pulchros flores magnos, nec folia. Si non descripsisset, existimarem eum pingere Lappulam canariam cum flore minore.

Lonic. figuram habet malam ex Trago, quam inscribit Acher Bletten/ Tribulum terrestrum & Lappam campestris. Anguill. vocat epist. 11. Lappulam canariam Plinii, & Italonum Ped. chi di canii.

De hac ait Lob. adv. p. 324. Multiam sunt anni cum pharmacopæus Martnellus nobis Gingidii

Gingidium
Mart. nob.
li, Lob.

ex Syria allatum asserere ausus est, sed contra nos esse indigenam plantam meminimus, & biennio post magnâ copîâ in vineris & segetibus inter Pisi silvestria & Caucalides crescentem vidimus: quæ estis facie & viribus ad *Gingidium* alludat, tamen ex Dioscoride nullus ausus pro *Gingidio* asserere. Planta enim est *Caucalidi* natalibus & facie eadem, folio tamen longiore & angustiore: illi umbella candida, semen hirsutum, odore *Pastinacæ* silvestris. Item p. 325. *Caucalidis* duæ sunt in nostris vineris & segetibus differentia, altera enim candida, foliis minoribus, sed caule proceriore. Et hæc *Matthioli* *Caucalis*. In *Obs.* p. 420. ut & in *Icon.* p. 728. pingitur hoc titulo: *Caucalis albis floribus*, vulgaris: *Lappa agrestis* *Tragi*. *Lobelius* suâ iconc proponit nostram *Lappulam canariam* magno flore albo, quæ non potest esse *Matthioli*: videtur *Lobelium* velle dicere *Gingidium* *Syriacum* *Matthioli* idem esse cum *Lappa agrestis* *Tragi*, de qua nos proprio capite.

Caucalis
candida.

Segetum
esse Cauca-
lis Matthi-
oli.

Gingidio
congeneris
Caf.

Caf. l. 7. c. 23. dicitur quædam in collibus asperis nascens semine grandi, prope nucleis *Olivatum* magnitudine, striato & valde hispido, colore candido, medullâ intus non injucundâ: ejus planta brevis est, dodrantalis: foliis *Staphylino* minoribus, & tenuius scissis, ferè vt *Fœniculi*: umbellis parvis *Gingidio* similibus: floribus candidis, laetifolis hanc congenerem *Gingidio* statuit, quamvis particularem *Gingidii* mentionem apud auctores non reperiri scribat.

Caucalis
albo fl. Clus.

Syn. C. B.

Clus. hist. iconem exhibet, ac *Caucalis* albo flore titulo donat & describit, videturque illi hæc proximi ad *Dioscoridis* *Caucal* dem accedere.

Bauh. phyt. & pin. *Caucalis* 4. five arvensis echinata magno flore: *Lappa agrestis*, *Trag.* *Lappula canaria* *Plinij*, Ang. *Caucalis*, *Dod.* (& *Daucus* syl.) *Gesn.* h. Tab. *Eyfl.* *Caucalis* alia vulgaris, *Lugd.* *Caucalis albis floribus* vulgaris, *Lob. Ger.* *Caucalis* coronatâ umbellâ, *Cam.* *Myrrhis lappa* *Dalechampi*, *Lugd.* *Dauci* genus arvense, *Gesn. cat.* *Daucus* ἀνθηστειρος seu ἰχθυόστατος, five ἑσθηστειρος minor, *Thal.* *Echinophora* αὐτὸ ἰχθυόστατος, an *Gingidium* *Diosc.* *Col.* Testatur frater in animadvers. in *Lugdunensem* *Caucalidem* *Dodonæi* & *Myrrhidem* *Lappam* *Dalechampi*, utrinque describit, illius tamen figuram esse longè majorem.

Pona in Baldo vocat *Lappam* agrestem *Tragi*, & *Caucalidem* albam *Penz.* *D.* *Zvinkerus* misit *Basileæ* pro *Myrrhide* *Monspeliensi*.

Locus cum
tempore.

Lappulam canariam flore majore repen inter *Esincourt* & *Adincourt* pagos *Montbelgardes* florētē, & semine maturo Augusto. Abundat etiam in planitie versus *Matta* florens copiosè Septembri & circa *Colombier Sauvoureux* Junio & Julio; In *Gallia* *Narbonensi* circa *Nemausum*; *Genevæ* in segetibus. Sata *Montbelgardis* florebat & echinata semina producebat *Majo* & *Junio*. *Basileæ* frater observavit prope *S. Iacobum* in segetibus. *Tiguri* multam vidit, ut & in agris inter *Rauppen* & *Beffordiam* eundo in *Malmünster*, in arborum marginibus atque inter segetes, vineâque, *Clusio* etiam teste. Cæterum flos in umbellis habet aliquid simile cum flore *Sambuci* aquaticæ in medio flosculi minimi albi, in circuitu sunt magniflucedunt *Lappæ* longæ magnæ echinatæ & duplei semine similes *Lappulæ* canariæ flore parvo, de qua jamjam dicendum.

LAPPVLA CANARIA FLORE minore, five tenuifolia.

Deser. SIMPLICEM parvamq; habet radicem, à qua statim pullulant caules plures, sesquipediales ferè,

brevi mollique lanugine leviter hirsuti, nonnihil angulosi: foliis minutim dissectis *Caucalidis* albæ pilosis, seu *Lappulæ* canariæ flore specioso, magis tamen mihi videtur concinna & ferè tenuis dissecta: flores umbellati, parvi, ex albo purpurascētes: lappæ seminales canaliculata, spinis rigidulis, atropurpureis per costas dispositis, muricata, in binas partes findūtur, eodēdem semina cōtinētes.

Fuchsius, cum essem apud illum *Tubingæ*, vocabat *Gingidiū*. A *Grieningero* habui pro *Caucalide* *Hispanica*; à *D. Sprengero* pro *Lappula* canaria *Candæ*. mihi etiam missa pro *Caucalidem* quintam vocat, five arvensem echinatam parvo flore.

Hanc florentem vidi & semina habentem mensē *Majo* inter *Monspelum* & *Luñel*, & prope *Castelnou*, si bene recordor. Item in pago *Leurach* uno miliari germanico à *Basilea* mensē *Junio*, & in colle prope *Castellum* *Hermes* florentem *Majo*. *Montbelgardis* in agris ad *Dubium* ultra *Adincourt* nō longè à domo *D. Dancuttii*. Vidi insuper in orto *Grieningeri* *Pfortzheimæ*: provenit mihi in horto *E. C.* ex semine misso pro *Cretico*, quæ multum excrevit cum multis brachiis. folia hujus propter culturam mindis tenuia evadunt.

LAPPVLA CANARIA LATI- folia, five *Caucalis*.

MINUS obviam nostro folio est hac *Canariæ* *Lappulæ* species, cujus rado simplex, alba, lignescens: caulis cubitalis, ramosus, striatus, tactu asper: folia pulchra, palmi circiter longa, perquam hirta, quatuor aut quinque foliorum conjugationibus, extremoque impari constant, singularia folia profundè serrata *Pentaphylli*. cū foliis singularibus similia, utcumque tamen minora, umbella divulla fuscule infidè: peculiari, palmo longiori: *Lappulæ* magnæ, oblongæ, horridæ, nigricantes.

Exhibetur apud *Lugd.* p. 762. pro *Lappa* bona *Plinij* *Lobelius* in advers. p. 325. vocat *Caucalidem* alteram purpurascētem, foliis latioribus & crassioribus [*Caucalide* candidâ, five *Matthioli*] semine etiam majore. In *Obs.* p. 422. ubi figura, *Caucalidem* flore rubro,

rubro, folio latiore. Descriptio Lobelii non male convenit nostræ Lappulæ canariæ latifoliae, non item figura, quæ mihi videtur composita ex Matthioli fortè non bona, & aliis feminibus: præterea minus distinctè de his plantis videtur scripsisse Lobelius.

Observata hæc aliquando erat à me in agris inter Stutgardiam & Pfortzen. Copiosam quoque I. H. Cherlerus observavit in agro Narbonensi, circa Monspelium præsertim & Nemausium, & inter segetes sed perpetuo purpurascens flore. D. Renzius medicus admirabilis balnei dedit collectam prope montem Flaconem, quæ erat flore rubro.

LAPPULA CANARIA, SIVE Caulalis maritima.

Radix Caulalidis utriusvis segetum, gracilis, longa, alba: caules vix palmares molli canescunt lanugine, internodiis gravissimis distincti, è quibus exeunt rami caule longiores, nudi, lappas in umbella gestantes luteas, Caulalidis albae arvensis: folia mollia, villosa, luteola, Pectinis venereci dissectionibus.

In arenoso quodam maritimi tractus Narbonensis & finitimis sabuletis pererram observavit Cherlerus, unde vix unam, aut alteram ad nos invehit plantulam.

CAVCALIS VETERIBVS ET in genere. CAP. XXXVII.

CAVCALIDEM, quam aliqui Daucum sylvestrem vocant, ac etiam in nothis Myida, Democritus verò Brion quasi Muscum, Egyptij Seselem, Romani Pedem gallinaceum, sive Pedem pulli, cauliculum esse dodrantalem aut etiam majorem tradit Dioscorides, subhirsutum, folia habentem Fœnicula similia cum multis incisuris [ὄβλαα ἔχον κατὰ τὸν ἑσπέρου ἄνθος]. Ita Basil. cod. ita Cat. teste Matth. ut vult Lacuna, cui Ruellij lectio non placet. quæ sic habet: ὄβλαα ἔχον σὺν τῷ ἄνθω, ἔσθ' ἄνθος δι' ἀναβολῆς, Apio similia, in summo verò, Fœniculum referentia.] hirsuta: & in summo umbellam albam, odoratam. Et hunc olerum modo erudum ac coctum edi. Certe autem urinam.

Eltur & Caulalis, inquit l. 22. c. 22. Plinius, Fœniculo similis, brevi caule, flore candido, cordi utilis [quæ sequuntur apud Dioscoridem cum non legantur, ea ex Petrico Plinium simpliciter conjectatur Dalech.] Succus quoque eius bibitur, stomacho perquam commo datus & utina, calculisque & arenis pellendis & vesicæ pruritibus. Extenuat & lenis, jeciniotis, renūque pituitas [obstructiones à pituita factas, Dalech.] Semen menses femininarum adjuvat, bilēque à partu siccat [biliosam pituitationem provocato locheio, Dalech.] Datur &

contra profluvia genituræ viris. Chrysippus & conceptionibus eam putat conferre multam: bibitur in vino jejunis. Illinitur & contra venena marinarum, sicut Petticus in carmine suo significat. Eandem recensuit l. 21. c. 15. inter herbas sponte nascentes, quibus plæræque gentium utantur in cibis, maximèque Ægyptus, siugum fertilissima.

Theophrastus similiter Caulalidem [Pedem gallinaceum] veritè Gaza] inter olera recenset hist. l. 7. c. 7. Sed nec his appellationibus perspicuum fit, quæ herba, aut olus, aut, ut Dioscorides ait, qui cauliculus sit Caulalis.

Caulalidem verò aliquos Daucum agrestem vocant testatur præter Dioscoridem etiam Galenus, qui ei (Daucus, sc. sylv.) hanc & sapore & facultate similem esse scribit: calefaciat siquidem ut ille, & siccet & urinam cieat, & muriâ condita reponatur.

Genus herbarum l. 7. c. 7. de plant. hist. facit Theophrastus, quod ἄνθος vocat i. e. in arvis sponte nascentis, inquit Marcellus, statimq; in eo Caulalide [Pedem gallinaceum Gaza] numerat, nullis aliis adiectis notis. Nec parum, si quis rem justè æstimet fuerit tam certè à tam gravi auctore Caulalidis natale Solum, & ubi quaerenda sit, audisse. Id enim additum his, quæ Dioscorides, Plinius, & Galenus tradiderunt, facillimam ejus inventionem nobis efficiet. Nota enim, tam Apij, quàm Fœniculi folia, quibus similia Caulalis sua habere sœtur à nonnullis. Altitudinem deinde, hirsutam lanuginem, & candidi floris umbellam oculis deprehendet, invenietque tam Dauco similem herbam, ut aut silvestris Daucus sit, aut rudimentum naturam Dauci facere condiderit. Qualis autem uterque Daucus sit, in eo certis cognoscetur. Nullibi non Caulalis nascitur, præsertimque in novalibus antequam novâ aratione renoventur. Galenus Dauco Caulalidem sapore & viribus similem ait. Dioscorides tamen ex similitudine figuræ ab aliquibus agrestem Daucum potius appellari insinuat. Habet enim & hæc & Daucus folia in cæsuris divisa. Habent ambo & candidi floris umbellam.

Potuit tandem dici Caulalis, Lobelio auctore, à Caulalis sepium effigie, quæ vascula oblonga & semisphaerica imitantur, aut cum præarida strepitum edunt hæc femina ventis concussa, vindemiis exactis. Et sicut luxata videtur lectio Dioscoridis, aut quisquam non imperitus videtur oræ codicis hæc verba, foliis Apij similibus, adiecit, quæ postea in contextum latinum irreplerint: nam nostris [Lobelij & Pena] grecis exemplaribus desiderantur, & etiam supervacanea videntur, ut vir magna fidelitatis & exercitata cognitionis Anguillara annotavit.

Cæterum, audacius herbarij aliquot Caulalides exhibent. Habet suas Caulalides Matthiolus, de quibus mox agemus.

Antrifcus quorundam à nobis inscriptus, semine asperso hispido, à quibusdam Caulalis cognominatur.

Caulalis nodoso echinato semine, Antrifco hispido affinis est, si non ejus varietas.

Caulalis Hispanica semine rugoso depingitur ac describitur à Camerario.

Caulalis minor pulchro semine, sive Bellonij, dicitur à nonnullis Sesele Creticum.

Caulalis major semine minus pulchro, hirsuto, est Sesele majus Creticum Lobelio.

Caulalis major Clusij, quæ sit, cogitandum.

Caulalis Syriaca cum maximo semine, est Gingidium primum Dodonæo in fol. lat.

Caulalis omnium minima. De hac, ceu & aliis hic nominatis, ordine dicemus.

Lappulam canariam flore pulchro, magno, albo, vocat Caulalidem Dodonæus & Lobelius.

Theophr.
Galenus.

Olus in ar.
Cui sponte
nascentis.
Marcello.

cur dicitur
Lob.

Diosc. lectio
luxata.

A quo Socra.
Caulalides
Matthioli.

Antrifcus
quorundam.

Caulalis
nodosa.

Caulalis
hispanica.

Caulalis
minor.
Caulalis
major.

Caulalis
Syriaca.

Caulalis
minima.
Lap. canar.
vix min.

Lapp. canaria minor.
Lapp. can. latifolia.

Lappula canaria flore minore, siue tenuifolia, est Caulalis quinta C. Bauh. in phytopinace.

Lappulam canariam latifoliam appellat Caulalidem alteram Lobelius.

Lapp. canar. maritima

Lappula canaria, siue Caulalis maritima. De hac Lappula ceu & alijs Lappulae speciebus paulo ante egimus.

Saxifragia hirsuta

Merito rejicienda eorum opinio, qui Saxifragiam hircinam majorem, siue Pupinellam, de qua infra tractabimus, Caulalidem esse affirmant.

An Saxifragia

Caulalidem Lobelij an audeamus appellare Saxifragiam Matthioli tenuifoliam & umbelliferam?

Matthiola Vifnaga

Caulalis depicta & Matthiolo videtur, quod ad figuram attinet, Vifnaga.

Solanum

Caulalis pro Cuculo, vel Vva lupina apud Sylvium dicitur de Solano. l. 34.

Myrrha genum.

Caulalis est Myrrhae genus Dioscoridi.

CAUCALIDES MATTHIOLINÆ.

Locum

VISITUR (inquit Matthiol. in Diosc. l. 2. c. 133. in edit. anni 1554. & 1559.) Caulalis in Hetruriae ca-

pitit Pastinacæ: in cujus cacumine umbellam gerit floribus candicantem, odoratam, Dauco non ab- similem. Idem in epit. lat. impressa anno 1571. ait. Caulalis, Ital. *Perr. sello salvarico*: caule exit dodran-

Icones Matth.

tali & sæpè majori, Dauco, aut Pastinacæ simili, sub- hirsuto, folijs Apio similibus, sed quæ in caule ac ramis sunt, Fœniculi modo per extrema multifidis hispidisque: candidâ umbellâ: semine odorato. Ca-

Petroscelinu sive sere.

terum, Matthiolus iconem habet, cui folia teruia, quam autem intelligat, judicent Hetrurienfes Me-

Matth. 12. xatir.

dici & Pharmacopœi, & considerent, quæ planta sit *Perr. sello salvarico*. Matth. enim in comm. cum mag. fig. Ital. c. 128. Lat. cap. 133. pro Caulalide aliam longè diversam habet iconem, ab ea quam in epit. exhibet, quamvis eandem descriptionem retineat, quæ etiam extat in hist. germ. l. 2. c. 68. ubi ait. *wilder Peter silg* / *Caulalis*, *Caulalis Diosc.* in Hetruria inter

fluviu in Tiberim & Macra, Ital. *Petroscelinu salvarico*, i.e. *wild Peter silg* / aut *Peterlin* / ut Geimam circa Tridentum vocant, quidam *wild Vogelneß* dicunt. Caulis Pastinacæ, palmatis, vel etiam major: folia juxta radicem similia Petroscelino, unde huic nomen. superiora Fœniculo similia, ita multifidam dissecta; præterea aspera & hirsuta: umbellæ

florum alborum, grati odoris. Hæc ille, quem existimamus nescivisse, quid traderet iconem & descriptionem, quarum priorem suspicamur factam fuisse ad descriptionem Dioscoridis, quales scilicet pluri-

res olim habuit & habet adhuc. si ei nota planta fuit, cur non reddidit rationem mutationis iconum; cur semen non deseribit? Considerandum porro an icon postrema non habeat aliquid commune cum Antrisco quorundam semine aspero. Cam. ep. Matth. posuit postremam (ut & nos) iconem, eandemque etiam in hist. vocans *wilden Peterling* / *Caulalidem*, *Pedem gallinaceum*, & *Petroscello salvarico*.

Caulalidum Matthioli talibus meminerit Adversaria Lobelij & Penæ p. 325. Caulalide Anguillare magis placent vulgares Caulalides, quia sunt caule, folijs, umbellâ, & semine hispidis, eo que magis congruunt verbis Dioscoridis. Duæ namque sunt in nostris vinetis & segetibus differentia: altera enim candida, folijs minoribus, sed caule potioris, & hæc Matthioli. Altera purpurascens umbellis, seu floribus, folia habet latiora & crassiora: semen majus. Est istud semen argutum & elegans: nam triquetrum, oblongum, & spinulis horridam glutum, Glycyrrhizæ quadantenus similem, vestibus mordicis hærentem, eâ exutâ granum oblongum, Avenæ exantheræ modo cernitur, haud gustui insuave: quæ quidem satis expressâ notâ ingruit Caulalides Dioscorides & similibus discrevit. Has Caulalides imagine expressit Lobel. in Obs. p. 420. his titulis: *Caulalis albis floribus*, vulgaris *Advers.* p. 324. & 325. *Lappa agrestis* Tragi; Item *Caulalis flore rubro latiore*. In Icon. p. 728. his nominibus: *Caulalis albis floribus*, Item, *Caulalis flore rubro*, *folio latiore*. Cæterum, Lobelum intelligere non possum per *Lob. 1. 1. 1. 1.*

Caulalidem Matthioli, quam dicit flore albo, semine hispido, pro qua in Obs. & Icon. exhibet Caulalidem Dodonæi & Lappulam agrestem Tragi: ubi nam Matthiolus eam plantam tradidit pro Caulalide? Præterea iconem quam Matth. in post. comm. cum mag. figuris exhibuit pro Caulalide, Lobel. exhibet pro Caulalide flore rubeo: mutans non nihil semina, quæ paulo majora pinguntur cum pauca hispiditate.

Clusius habet iconem Lobelij cum inscriptione *Caulalis rubello flore*, ac dicit: *Caulalidem saturè rubentibus*, agro Francofurtensi abundanter nascentibus observabam, florem variantem, qui major erat & æqualis magnitudinis, folia obtinebat, saturè rubente colore.

Lugd. p. 714. postremam iconem Matthioli habet, inscriptione *Caulalis Matthioli*, sub quibus verbis ejus etiam meminit Pona in Baldo.

Bauh. phyt. *Caulalis 1.* Apij folio, *Caulalis Matthioli*. Item *Caulalis 3.* latifolia altera semine aspero: *Daucoides majus Cordi*: *Caulalis flore rubeo*, folio latiore Lobelij. *Eid. pin.* *Caulalis 2.* lato apij folio: *Caulalis*, *Matth.* *Lac. Cast.* & *Lugd.* an *Caulalis*, *Cordi* in *Diosc.* *Daucoides majus*, *Cordi*. *hist.* & *Thal.* *Caulalis vulgarior*, *Ad.* *Caulalis flore rubro folio latiore*, *Lob.* *Caulalis rubello flore*, *Clus. hist.* *Gingidium*, *Cæf.* Idem apud Matthiolum ait: *Caulalidis diversas proponit Matthiolus figuras*. Aliam similem ei, quam pro Vifnaga dedit: aliam in majoribus iconibus, quam Caulalidem latifoliam alteram nominamus, eique *Caulalis flore rubro*, folio latiore Lobelij, fortè *Daucoides majus Cordi* & *Thalij*. Hæc frater. Nos uti nolumus negare Caulalidem Matthioli & Lobelij eandem esse cum Daucoide, ita etiam adhuc asere non possumus eandem cum nostro Antrisco semine aspero, quod videtur idem cum Daucoide Cordi, uti dicitur suo capite, ubi proponimus considerandum an *Gingidium Cæsalpini*, Matthioli *Caulalis* esse possit.

Antrifcus

ANTHRISCVS QVORVNDAM
femine aspero, hispido.

PERSIMILIS est Anthriscus Dalechampi, caule sesquicubitali, hirsuto, aspero, geniculato: folia Anthriscu parè eadem, hirsuta: umbellæ parvæ, albicant, vel ex albo rubescunt: semen Coriandro par, minus rotundum & Lappulæ canariæ instar echinatum, asperum, striatum, duplex, interdum nigricans, nonnihil amarum. Radix alba, odorata & aromatica, Pastinacæ silvestris modo.

An planta à nobis tradita, est Daucoides majus Cordi, de quo ait in hist. plant. lib. 2. cap. 41. Daucoides majus folia habet per terram strata, Apio, aut Scinoidi Dauco (i.e. lausolio) similia, hirsuta & per terram strata: è quorum medio caulis exit sesquicubitalis, aut aliquando major, aliquantulum asper & geniculatim foliis vestitus, iis, quæ inferius sunt, minoribus, in summo caule umbellæ sustinentur. Æstate in candido rubentibus flosculis plenæ: quibus singulis binæ, subrotunda, crassiuscula & Lapparum modo aspera, & præterentium vestibus adherentia femina succedunt. Radice nititur oblongâ, candidâ, tenuique, antequam caulem proferat, carnosâ, gustuque cum acrimonia subamara, quæ maturo semine perit. Semen tritum odore cimices & buprestides imitatur, gustuque admodum ingrato est. Nascitur declivibus, camp. ltribus locis inter fruteta. Hæcille.

Gingidium, si non aberro, vocatur à Cæsalp. l. 7. c. 22. quod hinc ab ipso traditur. Gingidium apud nos est sylvestre quoddam olus, quod passim oritur in iudeis & vineis, lappas fetens, quæ vestibus pertinaciter hærent. herbula est parva, foliis Staphylini, longè minoribus, ac minus hirsutis, odoratis, quæ pro Apio aliquando venduntur: cauliculum habent tenuem, cubito brevior, hirsutum: parvas umbellas, flore candido: femina Fœniculo proxima, in rotunditate oblonga, hærentia vestibus. extat & hujus differentia quædam magnitudinis & parvitatibus, inter quas una est, quæ fructus in hærentes ramis fert nullo pediculo, quam aliqui Cicutariam vocant: nam foliola magis ad Cicutæ incisuras accedunt. Et hæc de suo Gingidio Cæsalpinus, qui Gingidium antiquorum retur. Nobis non bene constat, quam plantam velit: videtur tamen accedere ad nostrum Anthriscum quorundam femine aspero. Considerandum etiam an possit esse Caucalis: animadvertendum etiam an aliquid commune habeat cum Caucalide hispanica femine rugoso Camerarij.

Gen. h. vocat Dauci genus parvum asperiusculum, circa sepes & muros nascens, inutile. Thal. p. 3. Daucoides majus Cordi, quod Daucum asperum Gesneri existimat, ut p. 35. declarat.

An Bath. phyt. Caucalis 3. latifolia altera femine aspero; Daucoides majus Cordi; Caucalis flore rubro, folio latiore Lobelii. Item Caucalis 7. femine

ad caulium nodos echinato. Apud Matth. Caucalis Matthioli in coram. cum major, iconibus: Daucoides majus Cordi & Thalij. Sunt quadraginta anni ex quo misi omnes meas plantas cum descriptionibus, clariss. diligentissimæ que Botauico, præceptoris fidelissimæ, D. Gesneri: hinc autem plantæ cum a scripsissem, Caucalidem esse quorundam, ille Daucoides Cordi in sepibus fore putavit. An siater intelligat plantam, de qua hic agimus, nondum planè nobis constat. Suspiciamus etiam ejus Caucalidem 7. esse hujus variationem, non asserimus tamen, donec viderimus ejus plantas: Matthioli quoque Caucalidem non possumus adhuc dicere, nolimus tamen inficiari, ut ante hortati sumus cap. de Caucalidibus Matthioli.

Anthriscu affinem hanc vidi Geneva. Abundat ea Montbelgardi in sepibus, ut alia Anthrisci species, florens & femina producens Augusto. Coptosè conspicitur extra urbem juxta la Crote.

Locus cum tempore.

CAVCALIS NODOZO ECHINATO
femine, Anthriscu hispido affinis, si non
ejus varietas.

EX radice eblon. Deser.

Ega, tenui, alba, bini ternive caules, qui dein in alios dividuntur, rotundi, striati, asperi, quorum alij sempalmares incurvi, alij bipalmares erecti prodeunt, quos folia Pastinacæ similia, breviora tamen & pauciora, multoque tenuius divisa, aspera ex vitore nigricantia ad caulis singula perè internodia. flosculi exigui brevissimi pediculo insidentes, quibus succedunt femina plurima, parva, echinata, conglobata. Ita quidem describente C. Bauhino, qui in phyt. sibi hanc missam ait nomine Lappulæ caninæ Cortusi. Is verò loco citato facit Caucalidem 7 cognominatq; Caucalidem femine ad caulium nodos echinato. Apud Matth. verò Caucalidem 2. (In pin. facit Caucalidem 8. at 1. in prod. Scandiceni Colum.) nodoso echinato femine quam à nemine descriptam gloriatur. Suspicio ego hanc esse varietatem nostri Anthrisci femine hispido. videnda tamen fratris planta & conferenda.

Hanc ipse in horto Patavino anno 1578. se collegisse scribit.

CAVCALIS HISPANICA
femine rugoso.

Semen habemus rugosum nigrum Caucalidis nomine missum, non recordatur ur de. ejus plantam depinxit Camerarius, ac sic descripsit.

Superioribus (Caucalidi flore minuto & alteri coronatâ umbellâ. est hæc nobis Lappula canaria flore majore & minore) serè similis, non tamen spinoso femine, sed rugoso nonnihil, eoque elegantissimo, sed pusillo flore in umbella incondita. Tota planta lac habet dulce in modum Chetresolij, sed copiosius, quæ etiam ex horto femine cõfectio emanat.

Radix

Caucalis
hispanica.

Radix tamen eo ca-
ret, nisi fortè in initio
antequam caulescat
planta etiam lacte-
scat, quod tamen
nondum observavi.
Sapor est Apij.

Huic autem plan-
tae titulum hunc fe-
cit: *Caucalis hispa-
nica*: quo etiam in
Icon. p. 11. eam ico-
ne exhibuit. Bauh.
in phyt. *Caucalis* 8.
(9. in pin. ubi &
Caucalis hispanica,
Camer. Clus. hist.
Gingidio congener,
Cesf.) peregrina
semine rugoso.

Considerandum
nos proponimus,

an *Gingidium Cæfalpini* l. 7. c. 22. aliquid commune
habeat cum hac *Cameracii* *Caucalide*: & an sit
Antiscus quorundam semine aspero. Historiam *Cæ-
falpini* posuimus sub *Antiscus* quorundam semine
hispidio.

Caucalis
hispanica
Clus.

De hac loquitur *Clusius* hist. l. 6. c. 24. A prima
[*Caucalide maiore*] inquit, non valde differt ea, quæ
semine ex *Hispanis* allato nata mihi est aliquando,
cum apud *Belgas*, tum *Viennæ Austriæ*: cauliculos
enim habebat striatos & asperos, umbellas verdè
cardiorum flosculorum minores, & quasi in orbicu-
lare caput coactas: semen etiam crassiusculum,
valde striatum, non hispidum. Annua etiam est
planta: nam maturo semine perire solet.

SESELI CRETICVM, TORDYLIVM
veteribus. CAP. XXXVIII.

Tordylon.

NON habet certum in antiqua etiam Medicina
Tordylon hoc nomen, nec certam penitus his-
toriam: aliter aliis id appellanibus & de eo traden-
tibus. Sunt enim qui cum *Dioscoride* *Tordylon*;
Seseli creticum sunt alii qui *Tordylum*, & qui *Creticum* *Seseli* vo-
cant: *Romani* pariter cum *Grecis* *Tordylon* dicunt.
Dioscorides hoc in *Amano Cilicis* monte nasci scri-
psit, & seque herbam firmamentosam [breuem & frangi-
cosam *Marcell.*] habentem semen rotundum [paruum
addit *Marcell.*] duplex, scutis, sive clypeolis simile,
subacte, & aromaticum. Bibi ad urinæ difficultatem,
& ad menses ducendos. At succum caulis, & seminis
adhuc viridis, trium obolorum pondere potum,
cum passo per dies decem, nephriticos sanare. Ra-
dicem etiam efficacem esse, educentem quæ in tho-
race hægeant, si cum melle delingatur.

Plinius.

Plinius non satis cognovisse rem videtur diver-
sas ante se scriptorum sententias tantum referens.
Adjicit *Tordylon*, inquit l. 20. c. 22. Est autem id
semen ex *Seseli* [*Tordylum* quiddam *Creticum* *Seseli* vo-
cant, *Diosc.*] Et si vehementior somnus lethargicos
premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum *Fico*
ex aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, cox-
endicium, humerorum, & in quacunque corporis
[parte, *C.H.*] ex alto vitæ extrahenda sunt, illitum
caustica vi emendat, pustulas faciendo. At in ma-
gna duritia sine *Fico* impostum: vel si vehementior
urigo timeatur per duplices pannos [inter duplica-
tum pannum, *Dalech.*] Utuntur ad alopecias cum ru-
brica, pforas, lepras, phthiriales, lithanicos [retan-
cos, alius,] opisthotonicos. Irungunt quoque sca-
bras genas, aut caligantes oculos cum inelle. Suc-

cusque tribus modis exprimitur in fistili, calefactis
que in eo in Sole modice. Exit è cauliculo succus
lacteus [saluum hoc, non enim plantæ hæc lacteam succum
fundit, *Dalech.*] quita, cum induruit, dentium dolori
medetur. Semen ac radix, cum inmaduere misto,
conteruntur, manisque plena mensura forbentur
ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sen-
susque omnes: mulierum etiam lassitudines, salu-
berrimo genere medicinz. Calculos quoque dis-
cutit potum ex aceto. Illinitur & livoribus, sigil-
latisque cum melle & adipe asperino, aut cerâ *Cy-
pria*. Fit & oleum ex semine madefacto in oleo, ex-
pressoque, quo utuntur ad nervorum rigores, lum-
borumque & coxendicum perfrictiones. Idem l. 24.
c. 19. *Tordylon* alij semen *Silis* [*Seselos ver.*] esse di-
xerunt: alij herbam per se, quam & *Syreon* vocave-
runt. Neque aliud de ea proditum invenio, quam
in montibus nasci. combustam potu cedere menses,
& pectoris excretiones, efficaciore etiam num ra-
dice: succo ejus ternis obolis hausto renes sanari:
addi radicem ejus & in malagmata.

Paul. Aegineta *Gordilon* non *Tordylon* vocat,
facili tamen & lubrico in una tantum litera ad vi-
tium lapsu. Ceterum easdem huic cum *Dioscori-
de* vires adscribit.

Alii feminino genere *Tordylè* vocaverunt: alij *Tor-
Seselis* semen *Tordylis* nomine censerit voluerunt:
alij sui generis herbam *Greciæ* & *Italiæ* peregrinam,
ideoque parùm notam. Nec *Marcellus* quod pro ea
dicat, aliud habet, quam *Seselis* genus esse; ex eo
quod *Dioscorides* eam statim ab omni *Seseli* descri-
pserit, propriumque & privatim ab illis aliud à gen-
te, in qua nasceretur, nomen sibi invenisse. *Galenus*
in simplicium centu *Tordylon* præterit, velut de
quo in *Seselis* mentione egerit. *Cornarius* officinis
suis que sæculi scriptoribus ignotam esse scribit.

Loh. Cam. C. Bauh. & Schvvenck. *Caucalidem*
majorem semine hirsuto, *Seseli* majus *Creticum*
vulgè cognominant.

Seseli *Cretici* loco *Dodonæus* *Caucalidem* *Bel-
lonij*, seu, ut nos vocamus, *Caucalidem* minorem
pulchro semine, exhibet, quod non probat *Gefn. h.*

Seseli *Creticum* *Dioscoridis* verum dicitur *Trago*
de sua *Pimpinella* tertia.

CAVCALIS MINOR PVLCHRO
semine, sive Bellonij.

Tenuem ligneam
radicem demittit
& simplicem: cau-
lem habet pedale-
m aut majorem,
striatum, hirsutum.
folia per conjuga-
tiones, longo pe-
diculo adnexa, sub-
rotunda, serrata, as-
pera & pilosa, mi-
nora quam sequen-
tis, quibus penitus
similia etiam sunt
ea, quæ ramorum
divaricationi ad-
nascuntur, utcun-
que minora, nihil
que cum superioribus
Caucalidis
majoris foliis ha-
bit, quorum etiam flosculi exteriores majora ha-
bent

bent bipartita folia; peltata semina pulcherrima, non ita hirsuta, simbrina candida crispâ vel granulata ambiente. sapor plantæ ferè qui Staphylini. C. Bauhino flores & semina odorata, ac nonnihil actia Myrrhidis gustu.

Caucalis, quæ in Hellesponto hodie vulgò Græcis *Cafalitra* dicitur, quasi *Caucalida*, ut Bellon. scribit, qui & herbam quoque pingit, Itali quidam corrupto nomine *Cazalepram* vocant, ut Geshort. monet, qui eos falli putat, qui Sefeli Creticum aut Tordylum cum Dodonæo, *Caucalidem* hanc esse pronuntiant. Dodonæus (inquit Gesf. h.) *Caucalidem* Bellonij pro Sefeli Cretico exhibet, quod non probò. Item post: Tordylum Dodonæi est *Caucalis* Bellonij.

Dodonæus itaque tam gal. quam lat. *Caucalidem* quam Bell. Obf. l. 3. c. 49. in Græcia *Cafalidam* appellari refert, sub Sefeli Cretico five Tordylho depingit & describit, hocq; Græcos similiter *καυκαλίαν* & *καυκαλίαν* appellare, ac officinis incognitum esse tradit. Pimpinellam Romanam vulgò appellari autem est Cæll. 7. c. 58. ubi hæc de ea leguntur. *Herbula est cubito brevior; paucis foliis in simplici pediculo, rotundis, paulò latioribus Pimpinella, candicantibus, hirsutis; que umbellæ fert candidas: & semina lata ac rotunda, ut Pastinacæ, circulo candido, ac denticulato, ornata, instar clypeoli; unde quidam Tordylum esse putarunt, at infirmi odoris, saporisque non ingrati: radix est tenuis & inutilis.*

An Cordo in Sylva Obf. Herba umbellifera, foliis inter Anisi, Apij & Coriandri foliorum figuram mediis, semine acris, odoratòque.

An Lob. adv. p. 328. dicitur Sefeli Creticum, Tordylum (hanc siquidem hoc titulo in Obferv. p. 425. in Ic. p. 736. pictam dat) de quo ait. *Pastinam in segetibus Norbornæ fecit; vias occurrit furculosa, hirsuta, rigida, aspera planta, folio rotundiore, Cerefolij, umbellis albidis purpureis; parvis; quibus succedunt semina copiosa, circinnata, quasi torumatis elaborata, unde fortè nomen peculiare fuit adptum, orbiculata compressa, atque geminis valvulis, ut Ferulæ semen, conflata, clypeoli speciem referentia, gustu Myrrhidis. Numnam hæc sit illa, qua te deceptum Commentator [Martholus] conqueritur, cum ille scribere aut nolit, aut non ausus sit, ambigo: voluit tamen hanc studiosis notam esse, ut horum judicia excitarem: ne deinceps factui commentatoris, qui in numeras propemodum, aut non novit, aut perperam prodidit, aut silentio abdidit, assuetere discant, luculentum enim detrimento ejus ignavia, aut ambitio Tyronebus fore certum est, quemadmodum & mihi multos annos per initia nimium credulo, suis se memini & doleo: non tamen illi in sulco, quin potius veniam do, si docere non potuit quod nescierat: liberè que profiteor, me dehinc non modò non liberè quicquam animadverturum in meis pannofis centonibus & commentationum adversariis, sed potius si minùs de re herbaria bene meruit, & meliùs voluit, gratiam habiturum, & meliùs in posterum bonas horas collocaturum potius, ut certa prodam, quam ut incerta, ambigua, ambitiosè emendicata munera, furta, versuras, censuras, jurgia, similitates, obreccationes, conquestiones, apologias, apomaxes, & recantationes, retexam. Hæc Lobelius, qui umbellatum albidarum & purpurearum meminit. Nos verò in nostra album tantum florem observavimus.*

Ang. epist. 5. ut testatur Lob. vocat Ordilion Nicandri & Tordylum Diofcoridis, idem enim utrumque esse asserere non dubitat. An idem ep. 7. appellat speciem Sefeli Cretici, vitam in horto Patavino: Castori & Tab. dicitur Sefeli Creticum, Cretischer Sefel. Lugd. p. 751. duas figuras habet. unam pro Tom. III.

Tordylho Dodonæi; alteram verò pro Tordylho, Sefeli Cretico Lobelij, quas diversarum plantarum putat, contra nostram quidem opinionem. Sufficiat autem, C. Bauh. teste, descriptio una & posterior figura. Est ei apud Matth. Sefeli 7. (6. phyt. ar. 4. pin.) Creticum minus: Sefeli Cretici species Elaphobosco similis, Ang. & Ordilion Nicandri, Eid. *Caucalis*, Bellon. Gesf. h. Bell. ep. ad Cluf. Tordilion & Gordilion, Dod. gal. Gesf. h. Lugd.: Sefeli Creticum, Lac. Lob. Dod. Cat. Tab. Ger. minus, Cam. Tordylum Creticum, Eyll.

Caucalis minor pulchro semine, five Tordylum minus primo anno Genevæ in horto folia protulit, & caules, nec non flores Junio, & semina matura Julio. Basileæ pulchrè virebat Septembri in horto D. Zvinkeri, ibidem florens Junio. Mohspelij provenientem spontè vidi, ubi vocabant *Caucalidem*; in Italia Tordylum conspexi in horto publico mense Martio. Habuit semen Stuttgartia missum per hortulanum Ducis Florentini nomine *Cafcalidæ* Creticæ: id factum in horto E. C. Montbelgardi copiosè nascebatur, ut & in suburbiis Romæ præcipuè in Vaticano, autore Cæsalpino, qui herbam ejus crudam inter olera assumi testatur.

CAUCALIS MAIOR SEMINE minus pulchro hirsuto.

Dorum cubitorum ferè altitudinem caulis assequitur, hirsutus, stictatus, inanis, in ramos divisus. folia prima subrotunda, ut in sequenti, similia quodammodo Elaphoboski Matthioli, five Pastinacæ germanicæ silvestris, sed minorâ, serrata, hirsuta, alia longiora, breviora alia: umbellæ parvæ, flores parvi quoque, albi, quorum flosculi externi quædam habent foliola majora, tripartita, semina peltata *Caucalidis* Syriacæ, sed multò minorâ, hirsuta, umbone rubente, simbrinâ albâ, sapore aromatico. C. Bauh. umbellæ candidæ, sub purpureæ.

Lob. Obf. p. 425. pingit ac describit vocans Tordylum five Sefeli Creticum majus; in Ic. p. 737. Sefeli Creticum five Tordylum majus. Lugd. p. 752. Tordylum five Sefeli Creticum majus Lob. Tab. Sefeli Creticum secundum. Bauh. apud Matth. (ubi commentatori hujus Tordylj descriptionem cum iconè adjicit) Sefeli 6. (3. phyt. & pin.) Creticum majus: Cæll. Pimpinellæ Romanæ alterum genus, five silvestre insuavius. Cam. Sefeli Creticum majus.

In horto meo Genevæ primo anno caulem non protulit, florens mense Junio & semen producens Julio sequentis anni. Inveni spontè nascens & florens mense Maio in Sabaudia propè Cormou noujongè à S. Mauritio itinere Genevâ Lugdunum.

CAUCALIS MAIOR CLUSIO.

Caucalis hæc omnium maxima Clusij, multis radice producit stolones, rectos, bicubitales, & tricubitales, interdum etiam quatuor cubitorum altitudinem attingentes, striatos, intus cavos,

geniculis interceptos, & in plures ramos divisos: sub quibus lata sede adnascuntur magna, alataque folia, in ambitu incisa & serrata, instar foliorum Angelicæ, ex atrovirentibus summis ramis adnascuntur umbelle candicantium florum subtus nonnihil purpurascensium & ad carneum colorem accedentium: quibus succedunt lata semina, ferè ut in Spondilio vulgari, subhirsuta, & summo mucrone bifida, acu-

leatâque instar spinarum: radicem habet albam, duram, lignosam, raris fibris præditam.

Synon.

Hanc descriptionis auctor Clusius denominabat *Caucalidem majorem*, qui verò eam ad ipsum mittebat Iacobus Plateau, dubitabat, an propter semen gemellum, ad *Tordylj* genus aliquod pot. us referret. *Bauh. pin. est* *Caucalis* maxima *Spondylj* aculeato semine.

Kochus cum scopria.

Scribebat porò Iac. Plateau, mense Septembri esse ferendam: nam illic èmetgere, viridèmq; deinde permanere totâ Heme, quam pereorinmodè ferre potest: subsequens anni Junio flores producere, deinde maturum semen, sub exitum Julij & Augusto: tandem perfectò & ad maturitatem perducto semine tetam perire.

CAUCALIS SYRIACA CVM maximo semine.

Defcr.

Plantula est bipalmatis, radice simplice, tenui, albâ: coliculus hirsutus, striatus, atrovirens: tortuosus: folia *Baucæ*, sive *Pastinacæ* germanicæ, alata, rotundiora, & folijs singulis confilata, plerumque terna, et assifuscula, crenata, hirsuta, subaspera: stoculi albicantes, apiculis lacurata purpurâ unctis, umbellatum quidem, sed sparsim dispositi: longis foliorum segmentis potentis obval-

latur, odore nullo eccellente, quibus etiam nondum delapsis, præcoci ortu lucet ut semina simul junctâ, multa, ir cana, vil olâ, lata, compressa, per maturitatem pulchrè peltata, duplicia, multò majora, etiam triplo, vel quadruplo, quàm præcedentium duorum, quibus similia, cuspâ albâque simbrâ, umbonem canericum circumdant. In his lineæ duæ, nonnihil nigricantes, quales ferè *Spondilio* vulgari: saporis atonictici.

Cæterùm, si viva planta ex horto vel sicca piciori exhibita fuerit nobis abletibus per amarum semem, melius picta fuisset: inter alia enim semen multò majus erat pingendum.

Hec autem est illi, quam *Dod. in foliat. p. 690.* *Gingidium* primum inscribit; *Lobel. verò in Obs. p. 419. & Icon. p. 723.* *Gingidium* folijs *Baucæ* *Syriacæ*. *Lugd. p. 710.* *Gingidium* folijs *Baucæ* *Lobelij*, quod at *Venetias* *Alepo* *Syriæ* missum *Sequini Martinelli* operâ. *Tabern. Gingidium* latifolium 2. *Syrish Körffel* *mur bræren* *bletern.* *Bauh. phyt. & pin. Gingidium* 4. folijs *Pastinacæ* latifoliz. *Gingidium* 2. Tab.

Caucalidis *Syriacæ* maximum semen mihi nriit insignis *Medicus D. Doctor Leonh. Rauvolfii* hoc titulo: *An Spondylium* ex *Syria*. *Frater C. Bauh. misit* simile omnino semen nomine *Tordylj* majoris, ex quo planta mihi provenit in horto *E. Principis Montbelgardi*, maturans semen *Julio* eodem anno, quo facta, quæ deinde perit.

CAUCALIS OMNIUM MINIMA.

Tota plantula cum radice & caule unciam non superat, tantùmque ejus ferè in tertiam descendit, quantum supra eam extat. est autem radícula simplex, albâ, coliculus tenuis, hirsutus, in firmâ parte rubens, in cacumine nescio quid minutissimâ capitelli exalbidis gerens, quod solum contigit videre. folia statim à radice pluscula emergunt, pari cum coliculo altitudine longiora, aspera, hirsuta, incana, pediculo propter teriam rubente; ex foliorum foratorum bis conjugationibus, imparique extremo segmento composita, ad *Caucalidis* latifoliz (si parva licet componere magnis) foliorum figuram accedentia.

Prope *Nemausum* in hiulis saxorum timis collegit gener. *I. H. Cherlerus*.

CORIANDRVM VETERIBVS & in genere.

Meminit *Theophrastus* sparsim *Coriandri*, hæc *ML. 7. hist. suæ c. 1. cubens*. *Coriannum* provenit contumax est, quippe quòd si novum sit, nasci recuset, nisi convolvatur. Et c. 1. *Lignosæ* radices in summa omnibus multi-caulibus datae sunt: habet enim & *Coriannum*, quæ unistrips est radice lignosâ, & non prolixâ, neque fibris multis subnixâ: multis caulibus, multisque ramis confilata: quapropter ejus pars superior, pro ratione inferioris non extat. Et post. cap. 5. *Coriannum* sub canis ortum falsescit. *Libro* tandem *caus. 4. c. 3.* ait: *Coriannum* in ortu ab aliis olenibus discrepat: difficilè liquidem provenit: haud enim germinat, nisi aqua præmaceratum. *Causam* durities habet. Cæterùm, 7. *hist. 4.* *Coriannum* inter ea recenset, quibus minimè plura genera sunt, quibusque diversitatem generis omnino deesse voluit.

Sic & *Dioscorides* (cui & alij veteres) *Corianni* unius duntaxat meminit: ceteras multas plantas comparat, tanquam plantæ novissimæ: ipsam tamen non describit: ei vim refrigeratoriam tribuens, ut inter venena reponatur. Quare illium cum pane aut polenta erysi peltata & herpetos sanare auctor est; cum melle verò & uva passa pustulas nocturnas (epinyctidas) te sum in inflammationes, carbunculôsq; cum *Faba* trefa srumas & tubercula discutere. *Sic Lumbricos* semen cum passo [paucum præparat] potum pellere & genituram augere, largus

gius autem sumptum, mentem periculosè movere, quapropter uberiorè & assiduum ejus usam vitare oportere. At succum cum Cerulla & Lithargyro [aut spuma argenti, cornu] necnon aceto & rosaceo illitum ferventes in summa cute inflammationes sedare. Et hæc de Coriandr viribus Dioscorides perhibet. De quibus deinceps ediligentiùs discendum, quò major est deus interprobatissimos auctores controvertia.

De Coriandri namque facultate refrigeratoria dubitat Galenus, quoniam & effectus caliditatis in eo videtur, ut 7. simpl. scribit. Vetusiores, inquit, Græci Coriannum nominant, recentiores omnes Medici Corton, sicut & Dioscorides [nunc hoc in Diosc. codicibus non legi, nec Corton ab eo vocari, refert Marantha] refrigeratorem esse herbam dicitans, sed perperam. Si quidem ex contrariis constat facultatibus, plurimum habens amaræ essentia, quam ostendimus esse tenuium partium & terrenarum, nec modicum etiam aquæ humiditatis obtinet, quæ est facultatis tepida. Habet autem & adustionis paucissimum. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea, quæ scribit Dioscorides, sed non tantum ex refrigeratione. Ceterum, ego cujusque particulatim actionis causam enarrabo, tamen si propositum fuerat mihi, meam unius duntaxat hoc in libro sententiam expromere, sed fortè nihil obstat, imò, si verum fatendum est, proderit non nihil superiores methodos, quæ ad hunc modum in paucis medicamentis sunt dictæ, hæc te petere, primum ergo non Dioscorides tantum, sed & alij complures Medicorum indeterminate de morbis pronunciant, sicut sanè hæc quoque tempestate non paucos invenias Medicos vel insignes, præter alia, hæc in turpissimè hallucinantes. Interdum enim atrâ, lividâ, frigidâque reddita parte, quæ erysipelas habuit, nec amplius refrigerantia poscente pharmaca, cæu artea, sed ea, quæ infixum parti præter naturam humorem vacuant, quidam amen refrigerare perleverant: alij ad detergentia quidem transeunt, ceterum ea erysipelas sanant dicunt. Quarum quam scribitur, incipientibus etiam unum atque gliscentibus crescentibusque erysipelas alia esse n. ed. camenta, alia verò jam declinantibus ac flaccelcentibus, vel itares non habet. Neque enim erysipelas etiam vocari debet, posteaquam inflammatio ejus, & fervor, ac biliosum illud abieunt; neque facultate frigida, quæ ejusmodi affectus sanant, existimandum est esse: sed veluti si vel initio protinus aut percussis, aut alia de causa quavis tumor in parte quapiam aut lividus, aut riger extiterit eum esse frigidum affectum existimabis, & quæ digerant, exalfaciantque medicamenta poscere: ad eundem, opinor, modum, si calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior est, sed secunda alio appellanda nomine; aut si displicet nominis mutatio, saltem sicut quidam alij scribunt principij, alta declinationis remedia, haud amplius frigida esse autumates declinationis remedia: concedendum sanè est, si cui ita placet, ut talis affectio etiam erysipelas vocetur: sed eam etiam calidâ dicere ubi jam refrigerata est, id verò neququam concedendum itaq; ne quod tunc ei auxilium est, refrigeratorium esse credamus, sicuti Dioscorides Coriandrum, qui cum pane aut ficu, inquit erysipelas curare illitum. Nam quod ad unguem est erysipelas, quod utiq; in flammatum est & flavum, haud unquam sanare queat cum pane Coriandrum, sed illud quod jam refrigeratum est. Et mox: Exaetum erysipelas haud unquam ab antedicto cataplasmate curari potest. voco autem exaetum, cum à biliosa fluxione pars impleta fuerit, porro quòd longè à refrigeratione absit Coriandrum, vel ex his que ipse scripsit Dioscorides, discere liceat. Nam hæc

radis five strumas, cum erigmo, sive lomento, inquit, dissolvit: porro quòd nullum refrigerantium medicamentorum idoneum sit dissolvendis charadibus, vel ipsum Dioscoridem non dubitaturum arbitre, quippe qui sexcenta scripserit medicamenta charadas sanare potentia, quæ omnia tum temperie calida, tum actionibus digerentia esse in confesso est. Hæc Dioscoridem Galenus; Pro Dioscoride tamen pugnat Avicenna lib. 2. Canon. cap. 144. Scripsit Galenus Coriandrum esse compositum ex diversis facultatibus, etsi terræ facultas in eo cætetis excellat, simul cum aquæ quadam tepida, & adstrictoria pauca: verum, ut ego, conjicio, aqueitas, quæ in ipso reperitur, absque dubio frigida, non quidem tepida existit: nisi ei forsitan admisceatur aliquid exalfaciens substantiæ, quæ sui tenuitate velociter in auram evanescat. quapropter dixit Hunaym, removet Galenus frigiditatem à Coriandrò & Dioscoridi repugnat. at ego quidem aliter sentio, cum frigida ejus substantia meminerint Archigenes, Rufus & aliorum posteriorum nonnulli. frigidum igitur est Coriandrum natum in fine primi, & usque ad primum secundum, & sicum in secundo: quantum sententia mea, & sicum est, & ad caliditatem aliquo modo vergit. Sed Galenus ipse sentit, Coriandrum esse ex omni parte calidum. id quod fortasse evenisse putandum ex ea caliditatis particula, quæ dum bibitur, aut comeditur, ab ipso disperditur. aliter nec necessarium foret, si homines suâ frigiditate interiret, ut in multa exhiberetur quantitate. Illud præterea subdidit Galenus, si Coriandrum strumas dissolvit, quoniam igitur pacto frigidum erit? Cui facile responderi potest, id agere Coriandrum suâ quadam occultâ facultate, ac formâ; aut quod reperitur in eo aliquatenus facultas, quæ in profundum penetrare possit, frigidâ substantiâ exterius relicta, sed cum bibitur caliditas illa resolvitur. quo fit, ut sola frigida remaneat & in corporibus agat. Hæc tamen Avicenna, qui non sine ratione refragatur Galeno.

Dioscoridi consentanea ferè scribit Plinius l. 20. Plin. con. cap. 20. his verbis. Coriandrum inter silvestria non invenitur. Præcipuum tamen esse constat. Præcipuum. Valet contra serpentium genus unum, quod amphibrenas vocant, potum impositumque. Sanat & alia vulnera. Epinyctidas, pustulas vulnositum. Sic & omnes tumores, collectionesque cum melle, aut uva passa. Panos verò [strumas, ad. ner. dit Diosc.] ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis devorari jubent aliqui ante accessionem: vel plura illi fronti. Sunt qui & ante Solis ortum cervicalibus subijci efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores viridi. Hæc tamen quoque serpunt [herpetas & ignes sacros sanat cum pane & polenta: item testes inflammatos, Di. si.] sanat cum melle vel uva passa: item testes, ambusta [ignos Ambusta. summa cuius inflammationes, Di. si.] carbunculos, & utres: cum lacte mulieris epiphoras oculorum: ventris & intestinorum fluxiones semen ex aqua potum. Bibitur & in cholericis cum Ruta. Pellit animalia interaneorum, cum Mali Punici succo & oleo semen potum. Xenocrates tradit rem, si ventris est imensura contineri uno die, si unum granum biberint femina: biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumperint. Marcus Varro, Coriandrò subtrito cum aceto, carnem in corruptam ætate fervari putat. Menthinit idem Plinius Coriandri l. 19. c. 7. ubi ejus semen nudum esse ait. Eodem hoc libro c. 8. dicit in aliquo comitatu Æquinoctio Autumni feri Coriandrum. Tandem c. 11. Coriandro in seminis permutatione majorem firmitatem esse testatur.

Plus Valerianum. Eiusdem etiam sententia est cum Galeno Plinius Valerianus: Non dubitant Coriandro refrigeratit potestas datur, non tamen simplex, ut prudentissimè Galeno videtur, sed cui quaedam portio austeritatis immixta sit, inde quòd quaedam ex eo vitia curantur, quæ nunquam omninò curaret, si solà virtute frigidità niteretur. Cum melle & uva passa tritum & impositum, omnes tumores collectioneque compescit. præcipuè tamen isto genere medicaminis doloribus testum subvenit. succo Mali Granati & oleo in potione permixtum, animalia intercanis innata persequitur. semen ex aqua potum solutionem ventris stringit. scriptum à multis legitur, tria Coriandri grana tertianas excludere, ante accessionem si fuerint devorata.

Tessum dolores. Stomacho bonum est, auctore Simeone Sethi, & eundem corroborat. abos in ventriculo, donec probè concoquantur, retinet. tostum igne ventrem sistit. prodest ad phlegmonas & calidas temperaturas. sanguinis profluvium potum, & si imponatur, compescit. cum vino potum lumbricos educit: immodicus tamen ejus usus delirium facit. hujus etiam succus potus venenum est & occidit. qui enim hunc bibunt, muti sunt & delipunt.

Animalia intercanis. De viribus à veteribus Coriandro attributis, extat non inelegans Macri poetis, que sic habet:

Simeon Sethi. Frigida vos herba Coriandri dicitur esse
Austeræque simul q. adam virtutu habere.
Hancque Galenus ait, perquam depellere ventre
Lumbricos, timeasque s. let. si trita bibatur.

Lumbrici. Cum vino, vel si trita sumatur aceto,
Vnà cum passa Coriandrum melque iugatum
Sedabunt varios superaddita trita tumores:
Præcipuè testes tumidos iuvat hoc medicamen.
Illum semen ventrem strepare solent non
Fertur, aqua iunctum fuerit si sepius haustum.
Argentis spumam Ceri ista contere mixtam
Hu tritis succum Coriandri iunge & acetum
Quatuor his roscum miscens iugabis olivum,
Ista terendo simul pretiosum conficis unguem,
Quo sacros ignes pellas, calidosque tumores.
Si tibi difficultis confectio tanti videtur,
Succus cum solo pr. deff. commixtus aceto:
Et si fragmenti parvis mundissima mica
Imperat hinc si co. sedat que ementique dolorem.
Huius succo si uncta Faba sit la farina,
Et super addatur serophus medicabitur illis,
Et cædet feruens empylo stro pustula tala.

Macer. A multis scriptis, in legitur, febrim ante tremorem
Si tria grana vorat Coriandri seminis ager,
Evadet febre, cui dat lux tertia nomen
Præstat idem lectum Coriandrum manè, priusquam
Sol surgat, cervicali si subditur acri.
Xenocrates scripsit totidem cessare diebus
Menstrua, quot mulier Coriandri grana vorabit.
Absiduum quidam condemnat illius usum,
Nempe putant mortem quem os sue parare dolorem.

Tinea. Traditis ita Coriandri facultatibus, superest ut noxas ejus, atque alexipharmaca subscribamus, quæ Dioscorides hunc in modum lib. 6. cap. 9. prolequitur. Coriandrum propter odorem latere non potest: epotum vocis raucitatem facit, atque insaniam, qualis ex violentia proficiscitur, ita ut qui sumpsere varia dictu pudenda blaterent: toto verò corpore Coriandri odor sese prodit. His post vomitionem oleo irino concitatam, uti reatum, merum aut per se, aut ex absinthio potum auxiliatur: item oleum ovæque in eo exinanita [in id. à suo putamine effusa, Lac.] si tepescida cum muria forbeantur. Sic & epota muria, & jus fallum gallinæ & anseris: passum quoque cum luxu sumptum. Variat ab hac Dioscoridis lectione, versio Marcelli, maximè autem in his.

Scidat dolores.

Serophus.

Febris tertiana.

Menstrua.

Noxa.

Ycem raso cam sagat.

Diosc lectione varia.

Bibuntur contra Coriandram etiam ovorum putamina in seipsa confecta tritaque & cum muria diluta. Et hanc lectionem in qua cum aliis non convenit, ex Nicandro & Aegineta ita stabilire conatur, ut quæ Dioscorides à Nicandro dicit, Paulus ova omni intrinseco humore vacua appellet, & non cum aliis intelligat, ova depleri oportere, & quod ex eis depletum sit, subigendum esse, & cum salugine forbendum. Sed contra illi videatur, non quod in ovo clauditur, quodrandum esse: sed depletis omni suo humore ovis eorum putamina cum salugine subigenda. Vtiturque ad hanc suam sententiam confirmandam his rationibus. Quod in constituto ovorum usu Dioscoridi & aliis satis fuerit ovis uti præcepisse. Quod autem in illis usum plerumque habeat, interiori liquorem esse: & si hac magis, quàm illà parte uti voluerint, tunc vitellum, aut albumen seorsum imperasse. Hoc autem loco cum Dioscorides iubeat depletis, i. e. vacuis ovis contra Coriandrum uti, putamina eorum sumenda tantum imperet. In hancque sententiam cum primùm traxit Aegineta, qui à Nicandro dicitur à Nicandro dicitur, id est, evacuata ova, & ita se ipsa trita & insarta dixerit. Traxit & Nicander, qui in Alexipharmacis suis inquit: sepiusque gallinarum mollem partem evacuans, spumam superinfundens, &c. Quibus cum manifestè iudicare credit, gallinarum ova deplenda esse, depletisque his nihil superesse, quod intelligi possit, quàm putamina. Accedere his ait commune quoque sensum, in quo auditis depletis ovis, nihil quàm putamina intelligi relinquatur.

Coriandrum in hunc usque diem etiam apud vulgares Medicos & Pharmacopœcos vulgatum & antiquum nomen sibi servat. A Græcis quidem vocatur, *κοριάνδρον*, & *κοριάνδρον*. Lat. Corium, & Corianum, & Corianum, Coriandrum & Coliandrum: Arabib. ut Serapioni de temp. simpl. cap. 34. *Kusbor*: Averhoi *Kusbor*: Avicennæ Glossographo *Kulbar*: Giollographo *Hahabattis* Sicphano, *Quesbar*, & aliis etiam *Cassibar* & *azbar*. *Alkazar* *Kuzbara*, & *Kuzbara*: Laurentio Physio lingua Hebraicâ *Daybra* & *Dyabra*. Semen arabicè *Nesfar Culbar*: Aegyptiis *Ohon*: Aphis *Gued* & *Gard*. Germ. *Coriander* *Coliander* & *Wangentul*: hoc est, Anethum cimum, vel Cuminum, ob fæctorem herba, que contra cortitios cimices olet. Belgæ Germanorum appellationes retinent. Galli *Coriandre* appellant: Itali *Coriandolo*, *Coriandro*, & *Pitartima* Romæ, *Tabern*. Hæp. *Culanro*, *Culatro*, *Culandre*, & *Culandr*: Portug. *Coentro*: in Candia *Coriandro*: Angl. *Coriander* sive *Coliander* & *Colonder*: Bohem. *Coriander*: Poloni *Polskkipica* & *Coriander*. Crediderunt aliqui, inquit Marcellus, è Græcis cimices nomen fecisse Coriandro, quòd eos folia ejus oleant & caules. Et quoniam in fœctum hoc Græci *Corion* vocent, ided olentem eos plantam *Corion* nominaverint. Sunt contra qui quòd Coriannum Græci frequentius, quàm *Corion* Coriandrum vocent, non à cimicibus: sed quâsi Coriamblon, i. e. hebetantem oculorum pupulas, dictum fuisse velint. *Xipho* enim oculi pupulam, & *αἰθρη* *ipho* hebetare idem Græci dicunt. Quod quàm vetum sit, peritiores intelligent. Ab antiquis enim scriptoribus nihil quod ad oculos privatum pertinet, in Coriandro decernitur. Corion appellatio omnium frequentior est in Dioscorido & aliis Medicis scriptoribus. Corian non verò in communiori sermone usu fuisse indicat in equitibus suis Aristophanes.

Annotasse hic convenit Coriandrum triplex esse, Coriandrum nobis absolutè dictum, quod C.B. majus vulgatum cognominat: Secus dum Coriandrum minus, odoratum, C. Bath. testiculum appellatum:

latum: Vltimum silvestre, in Hispania nuper reperi-
tum, licet Plinius l. 20. c. 20. & Theophr. 7. hist. c. 4.
inter silvestria non inuenti scribant, & Dioscorides
(eui & alij veteres) unius duntaxat meminerit: Atta-
men Nicandri scholiasit fativum & silvestre pro-
ponit. De his igitur nunc dicendum.

CORIANDRUM.

RECTA & sim-
plex tenuisq;
est radice, omni-
no paucis fibris do-
nata, candi d; cau-
lis bicubitalis &
major, gracilis,
striatus, solidus: so-
lia primùm Auili,
aut potiùs Petroseli-
ni, progressu
temporis tenuiter
dissecantur, ut ad
Chamaemelina ac-
cedant, sapore sœ-
do intolerabili ci-
micum: umbellæ
florum Petroselini
pares, sed colore
propemodum car-
neo, magis tamen
ad album vergente,

quorum media foliorum pars quintuplo aut sextuplo reliquã amplior est: semen exactè rotundum
sciatum, dissepimentis intrinsicis distinctum, alio-
qui vacuum, odore & sapore gratissimò, aro-
matico.

Coriandrum, planta à nobis descripta, ab omni-
bus herbariis appellatur, excepto C. Bauhino, qui
Coriandrum i. majus vocat, cui in calidioribus re-
gionibus semina majora esse, & in vridanis Ale-
xandriæ ubique provenire, & Casbara nominari
tradit. Tragus l. 1. c. 36. notat aniculas agri Metensis
& Trevirensis hujus semen *Zinis* / h. e. Anisum ap-
pellare: esse hoc Coriandrum antiquorum.

Coriandrum à camicum putore, aut potiùs Ci-
cutæ fœtore viroso, & consimili facie nominatum
testatur Lobelius, qui & Cicutæ similibus, ut Dio-
scoridem innuisse air, vitibus cognatum dicit.

Matthioli cum Cornario Coriandrum omni-
bus notissimum scribit. Brassavolus præterea in
hoc errasse, quòd, cum nesciverit Coriandrum in
Hetruria passim in pratis & campestribus sua spon-
te nasci, asseruerit in suo simplicium volumine, fa-
tivum tantùm reperiri Coriandrum. Casalpino
quoque incompertum fuit Coriandrum silvestre
passim in Hetruria oriri, ut quidam testantur, nisi
per Coriandrum intellexerit eam plantam, quæ vul-
gò Verdemarcum [*Thalictrum*] appellatur.

Lug. p. 735. dicitur Coriandrum fativum Matthioli.
Guil. Coriandrum, quod recens frigidum, exsicca-
tum verò calidum. Turn. Coriander.

Coriandrum ubique vidi in hortis florens
mensibus Maio, Junio ac Julio, quo etiam tempore
semen maturabat. Lugduni & Genevæ in orto
meo Novembri ex femine deciduo pulchrè vire-
bat, ac etiam Ianuario, & florens Maio & Ju-
nio.

Ex veteribus, Dioscoride, Plinio, Galeno, Avi-
cenna & Simeone Sethi, vires ante scriptissimas,
recentiores sequentia tradunt de iis. Math. In
Coriandri facultate indaganda Galenus produ-
Tom. III.

ctus est, ut longum sermonem faceret contra Dio-
scoridis sententiam 7. simplicium. Qua in re ei
maximè refragatur Avicenna, qui in ipsum aper-
tè invehitur lib. 2. c. 144. cujus verba etiam aliquid in
se rationis ac veritatis habere videantur; tamen
cum omnibus compertum putem, Galeno nemi-
nem adhuc parem extitisse, qui diligentius fir-
pium tum naturas, tum facultates investigarit, par-
tium saporis gustu, partium odoris olfactu, partium
substantiã, & coloribus, partium denique ex lon-
ga experientia profundissimæ Philosophiæ con-
juncta, operæ pretium est ejus potiùs acquiescere
sententiæ, quàm reliquorum omnium. Verum-
tamen Brassavolus in hoc maluit fortasse cum A-
vicenna errare, quàm cum Galeno rectè senti-
re. Cæterùm, quòd Dioscorides auctor sit, Co-
riandrum sumptum mentem non sine periculo
commovere, quòdque alij tum ex eo; tam ex
Mauntanis memoriæ prodiderint, ejusdem suc-
cum potum interimere; idè factum est, ut nul-
ti, quorum ego sententiam antehac secutus sum,
Coriandri usum profus damnaverint. Sed id
nunc certè mihi videtur injustè factum. signi-
ficat Coriandrum mentem non commovet, nisi
largiùs & immoderatè sumatur. Quid quæso mi-
rum erit de Coriandrio copiosius sumpto, si vi-
num etiam, cujus tamen est usus quotidianus, li-
beraliùs epotum, dolores, morbos graves, stran-
gulatus & mortem denique inserat? quod si mo-
deratè bibatur, præter alias utilitates, quas hu-
mano corpori præbet, ventriculum roborat, con-
coctiones adjuvat, excrementosa pellit, cor exhi-
larat, intellectum acuit, spiritus claros reddit &
vivificat. Quare non equidem video, quid ob-
stet, quo minus simili ratione credamus, tan-
tum abesse, ut Coriandri semen noceat, ut etiam
maximè prosit, si tamen parè & modicè sumat-
tur. Quippe ab ejus usu moderato non abhor-
ruisse Galenum puto: nam lib. 8. cap. 4. de comp.
med. sec. locos ex Archigene refert, rursu acido *al-*
fectis Coriandrum cochlearis mensura exhiben-
dum esse. Galeno autem apertissimè ad stipula-
tur è recentioribus Græcis Symeon Sethi, utpote
qui in Coriandri mentione scribat, id stomacho *Stomach*
bonum esse, & eundem corroborare: cibum in
ventriculo retinere, donec probè concoquatur.
Quæ auctorem hunc de temperato Coriandri
usu tradidisse, nulli dubium est. Ex his igitur
facilè colligamus licet, quod non sit admitten-
da, sed potiùs explodenda illorum recentiorum
opinio, qui Coriandri usum omninò fugiendum
esse censent: nos enim jam non omnem ejus
usum, sed immoderatum tantùm vitandum esse
existimamus. Semen tritum & recentibus carni-
bus aspersum prohibet ne putrescant tam citò,
quàm solent, Æstatis tempore. Ex aqua autem
potum cæliacos juvat, & alvi fluxiones cohibet.
Attamen semen in ciborum, aut medicamentor-
um usum admitti nunquam debet, nisi priùs tri-
dud aceto fuerit maceratum. Matthioli præ-
terea certum inquit experimentum esse ad immo-
dicas vulnerum hæmorrhagias, Coriandrum in te-
gula tostum & vulneri inpersum, desertorè Dio-
scoride, Galeno ad hæret calidum statuenti, quam
controversiam componunt auctores adversario-
rum in hunc modum sententes. Coriandrum si-
milibus, ut videtur innuisse Dioscorides, Cicutæ
vires cognatum. Cujus sententiam si accuratius
subduxisset Senensis, non quidem jam commen-
tator, sed Dioscoridis immerentis defensor, neuti-
quam tam multas sarragines in suas paginas con-
vulsisset. Quin potiùs quod solertis interpretis Scan-
didi est, à veritate, Dioscoridèq; stetisset, neq; nostrà

delusi expectatione sic nihil docendo, elapsus abiisset. Decur enim Medicum doctum hunc ad modum pauca discere: Coriandri aut herbam totam, aut se nec in usum ut plucimum venire: & ejus quidem aut aridi, aut virentis: neque tam multas rixis, sed multiplici experimento, & antiquorum certissima observatione, ejus expressum succum herbamve contusam, illi tumorum fervores compescere; semen verò stomacho multis de causis proficuum, concoctionem juvare, vaporum sursum eruptionem, flatuumque impetum sistere, temperataque qualitatis alimentum esse, unde sanguinis, seminisque incrementum, ac ne quidem correctum prodesset, ne tantoperè averterentur illud meticolosi isti declamatores: cum quisque pharmacopœorum, aut etiam è plebecula quotidianis epulis aut medicamentis correctum misceret, nullo inde percepto nocimento. Plerumque etiam illud saccharatum officinarum, neutiquam correctum est: nisi putes saccharo, igneque igitur non acetii frigidityte, sed potius feminis siccitate & tenuitate, virus, fortidumque spiritum abstergi putandum. Rationis subdusio igitur hæc est: Coriandri herbam præsertim succo frigidam esse, adeoque nonnullis in locis, Arabum testimonio, ejus succum epotum exitio esse, quod de Hiulca recentiores etiam exploratum habent: Herba nempe vesca & boni alimenti, cuius succus hominem necat. Quapropter & sacris ignibus illitus reprimet succus inflammationem, exceptus medulla panis polentâ, quam Galenus haud rejicit, ut qui libello de paratu facilibus, ex anti quis doceat hordei farinam polentam panemve & similia addi solita, non tam quò agant, quam ut agendorum succorum vires excipiant. Tamen si videntur eam juvare digerendo, & siccando, ut hordeacea, aut etiam demulcendo, ut medulla. Atque hinc responsio erueda objectioni de strumis: multa namque sunt non calida, quæ strumis incipientes discutere valent: eoque hæc farinam stesæ Fabæ addi vult Dioscorides, tum excipientem medicinam, tum etiam juvando actionem: Digerit namque Fabæ, cumque Coriandri succo mixta moderatè repellit exsiccat: quæ etiam vi testium phlegmonibus opitulatur: sicca enim optimè id præstare, modò modicè refrigerent & discutiant, præsertim initio, methodus Galenica docet: sic Plantago etiam Dioscotidi, sic capilli veneris strumas discutiant. Et hæc Adversaria. Galenus igitur acerbius in Dioscoridem invehit, eumque vehementius agit, atque infestatur, quòd Coriandrum cum pane, aut polenta erysipelas curare illi tradiderit: neque quodnam erysipelas curet, manifestaverit. siquidem plures hic tumor habet differentias: quarum ratione variam curationem fieri necesse est. debuisse enim adjicere Galenus, auctore Maranthâ, illud erysipelas sanitati restituere non posse, quòd jam planè refrigeratum est. quia ei, quòd verè est erysipelas, nempe inflammatum, & flavum, ut in principio esse solet, non solum non curaret, sed potius intensius redderet. Hic igitur morbi tempus declarari à Dioscoride desiderat: quia nimirum pro temporis varietate, causa etiam morbum procreans varia fit. Innoxium esse Coriandrum Lobelio contra Sethi certum se habere asseruit D. Dionysius Thomas Lufitanus apud Antuerpienses Medicus, qui eam virentem Ceresolij & Selni ritu jusculis suis & storum inferuent, nullo percepto incommodo. Tragor, semen Coriandri per noctem vino, vel acetomaceratum, rursusque desiccatum, stomacho in primis confert, venetas enim ejus exhalationes, ne caput tentent, reprimat: quare ex Coriandro pro stomacho præstantissimus pulvis confici potest, qui tamen pro voluntate cuiuscumque communicetur,

Tumores.

Ignis sacer.

Dise pætrocinium.

& vel saccharo condiat, vel non condiat. admonendi sunt hoc loco Sepalsarij, ne semen cuiquam, nisi prius eo, quò diximus, modo præparatum (ut isti loquuntur) fuerit, vel cum saccharo vendant, nisi venenum loco remedij exhibere velint. Coriandri femine subtrito cum acetio, caro salis non solum à tatinis [ferrè timeat] sed & fœtore vindicatur, & longo tempore odorata conservatur. Hæc Tragus, cui eadem stat de Coriandri venenatâ facultate, quæ Matthiolo sententia, proindeque ei eadem quæ huic debetur ex Lobelio responsio. Empir. V. Virtembergicus capitis defluxione laboranti, post cibum accipiendâ præcipit 20. aut 30. Coriandri grana pulverizata & cum saccharo permixta. Ego tamen hoc inedicamento propter malignam vim, quæ Coriandro à multis, dubio procul non absque experientia tribuitur, potissimum non præparato, non temerè utendum discerno. Coriandri folia odore ingrato ac pertinaci miratur Casalspinus in Hispania expeti in cibus, tum cruda, tum cocta, quæ in Italia vehementer fœtet. Dicitæ gentes hoc cibo quidem somnum conciliant, sed capitis gravitate in vertiginem sibi excitant. Scribit Cameranus ex Coriandro oleum destillari, ex quo fiant tabellæ cum saccharo, ad podagræ præcautionem: catharticos enim siccant.

De Coriandri facultate venenata, si placet, audi Alpinum de plant. Ægypti c. 42. itaque Guilardi num sic conferentes. Alpin. Vbi que in viridariis Coriandrum provenit copiosissimum, quod omnes Cusbara appellant. Herbæque virentis usus in cibo est apud omnes Ægyptios familiarissimus. Etenim ferculum non parant sine foliis Coriandri, quamquam ingratè oleat. Gnil. Quid audio: nonne iij ipsum mandentes maximè læduntur, & ab ejus usu in pbrenesim labuntur? quod Dioscorides, Avicenna, tum multi alij tradidèrunt. Alpin. Ridiculum, quis unquam vidit aliquem, Coriandrorum causa (quæ in usu apud quosque tum sanos, tum ægros familiarissimo existunt) læsum fuisse, aut ei aliquos sensus turbatos, nisi immo deratè eis fuerit usus? quid miraris: quasi ejusdem cum Galeo non sis sententia, qui Coriandrum calidum, resolvens ac modicè adstringens statuit. nonne demonstrat Dioscorides vel hanc ejus facultatem fateri, cum dixerit, charadæ Coriandro cum lomento sanari? Quod nunquam à frigidis frigidis tumores discutiantur, ac curentur, cum medicamenta aliâ à Dioscoride ad sanandos viros tumores charadæque præsertim memorie prodita, calidâ facultate fuerint. Neque videtur planè hoc siluisse Avicenna, cum dixerit, charadæ Conandro sanari, vel ex proprietas, quam ad illum sanandum tumorem habet, vel ex partium substantiæ tenuitate, quæ permeat profundè tumidam partem. Sed quis ignorat nihil à frigido resolvi, est multa fiat permeatio partis tumefactæ, sed omnia res solventia calida esse? Gnil. Veram sententiam rectè defendisti, quam quis modo negabit, sciens ex te Ægyptios virentem Coriandri herbam in cibo sequi citra aliquam noxam? multò minùs feminum siccatorum usus erit exitus timendus. Hincque errolle non parum Arabes liquèdò constabit, qui Coriandro frigidam facultatem narcoticam, stuporem inducentem, atque sensus turbationem concipientem, ac exitum ribuerint. Herbam in aqua elixatam illi estant. Sed eâ multò plus semina ad roborandum stomachum valere iij affirmant, debiles enim ventriculos, usu seminum assiduo maximè roborant, ejusque calorem ipsa sovent, augment, flatuque resolvunt, ac discutunt, proindeque in colico dolore, atque aliis à flatulentio spiritus concitatis usum seminum sequuntur: ipsi scilicet vel in pulverem reductis, vel ex ipsis parato decocto, utentes.

Quo

Quo utri quoque frigiditatibus & humiditatibus occurrunt: præsertimque ad menses immodicè fluentes, & ad gonorrhœam firmandam, quod instilli quoque facultas adstringendi, ex quo puto apud eos plantam quoque emplastri modo, ad podagricos & alios articulorum dolores in maximo ibi esse usum, quod eas partes adstrictione, ne humorem partes recipient, roboret, atque etiam contentos resolvat, discutiat, vel exprimat. Confectum Coriandri vocatur Coriandrum saccharatum, vel saccharo obductum, quod parabis hoc modo. Recipe Coriandri, à sordibus, pulveribus, festucis, lapillis, & pediculis, cribrando, ventilando & seligendo repurgati & ab omni humiditate exsiccati lb. ij. Ponantur in æneum vas pensile duabus ansis suspensum, & super carbones hinc inde, antroorsum, retrorsum, dextroorsum, sinistroorsum agitentur: nunc in orbem volvuntur, nunc instar Avenæ, in vannis moventur, donec caleant. Calefactis infundatur parum sacchari, ad debitam, & quodammodo perfectam consistentiam, i. e. propemodum ut ad morulos & orbiculos coacti cochleari ferro non procul ab extremitate perforato, & continuo agitentur, donec siccetur saccharum: deinde aliud affundatur, ut prius, idque tantisper fit dum justam acquirat magnitudinem, quæ in duplici differentia consistit. Nunc enim tam crassè saccharo obducitur semen hoc, ut Pisi hortensis magnitudinem vel etiam majorem acquirat. Nunc quàm parçissimè saccharo circumdatur, & in officinis Coriandrum primâ tunicâ nuncupatur. Superficies plerumque lavis est, nisi singulari artificio asperior, seu (ut vulgo loquuntur) crispâ sit, videlicet ex alto saccharum fundendo. Si materia conglobatur, vel saccharo confertim infuso, vel negligenter moto, manu affricatâ dissolvuntur nodi. In sine consistunt & exactè siccantur: deinde in locum calidum & siccum cribro imposita reponantur. Coriandro primâ tunicâ præcipuè utimur in medicina ad trageas grossiusculas conficiendas. Per se & absque aliis rebus usurpatur utiliter ad confortationem capitis, cerebri & memoriae. Medetur vertigini post cibum sumptum dimidio cochleari. Paralyâ jejuno stomacho comestum, & post prandium & cœnam devoratum. A cibo usurpatum corroborat ventriculum, officium ejus superius claudendo. quare sedat vomitum, fastidiumque ciborum, præcipuè autem post febres, concoctionem adjuvando. corrigat anhelitum sætentem, præcaveat ebrietatem, inducit somnum, dolorem ventriculi à flatibus concitatum citrat. venem extinguit: humiditates absorbit, ubi os aquâ & spūto abundat. Admodum vulgare est Coriandrum saccharo largius obductum in conviviis, commellationibus, & computationibus nocturnis. Multum commendatur à Marcello Empyrico & Nicolao Myrepso Mulla coriandrata in apostematibus & pleuritide: sed neuter eorum confectionem ejus docet. Cui itaque animus est parandi hanc, is præparatum Coriandrum, ut monet Tabern. prius in aqua coquet, ac octo partibus aquæ colatæ partem unam mellis immiscebit, post igne lento ad consumptionem dimidiæ partis ea simul decocturus, de spūmaturus, ac octo colaturus ad usum. Coriandri decoctionis aqua laudatur in quolibet alvi profusio, etiam vomitione assidua con juncta, Cholera morbus dicta. Conducit in calidis capitis affectionibus sicut & in aliis, in quibus vinum hand cœditur. Hæc, Cinnamonis aquæ loco pauperibus concedatur, quibus fortuna Cinnamonum perfolvere denegavit. Paratur autem hoc modo: Accipitur Coriandri præparati unæ semis: Aquæ fontanæ lb. vij. Coquantur hæc in vase stanneo bene obturato, alteri vasi aqua pleno imposito, ad quatuor

horas. Ab igne verò remota & frigefacta colatur, & frigido loco reponitur ad usum. Quidam saccharum addunt, alij verò uvas passas, utrumque pro cuiusque libitu. Herba Coriandri aquæ stillatitiæ ^{ul. Ag. Arkan. si herba.} valius ferè est usus, nisi in extrinsecis quibusdam affectionibus, seu dolore oculorum pullatorio, guttatum non nunquam infillatur. Quod medicamen efficacius redditur, si lac muliebre immisceatur. Linteolum quoque in hac madefit, & tepidè superponitur. Fit autem hac ratione. Herbam ac unâ caules collige cum maximè floret: in caduntur omnia simul minutim, & in Balneo Mariæ distillantur. Coriandri feminis aqua stillatitiâ maximè salubris est in hepatis apostematibus, uncia pro dosi cum alia conveniente permixta & epota. Potest etiam altâ ejus usus esse ad prædictos affectus. Epithematibus cum aliis inservire potest. Hanc ita parabis. ℞. Coriandri præparati ℥. viij. Contunde crasso modo, affunde lb. v. aquæ limpide: macera in Balneo Mariæ alembico cæco contexto, horis octo: dein igne lento per cineres alembico vitreo distilla & reperies aquam saporem & odorem Coriandri repræsentantem, si in sole, ut mors est rectificetur, seu memoriae prodidit Tabern.

CORIANDRUM MINUS
odorum.

IM A folia habet *Deser.*

Immutabilis incisa, & semen habitus, copiosus, in pluribus spiritibus percumbentibus cauliculis: aliter in horto Iacobi Plateau exoticarum sterpium avidissimum, teste Lobelio, cujus iconem hæc pictam damus, juxta quam tamen posuimus parvam plantam, florem & semina Coriandri nostri communis.

Huic Dod. in fol. *Synon.*

lat. titulum fecit Coriandri altera icon. Lob. in Obs.

p. 404 in Icon. p. 706. Coriandrum alterum minus odorum; Lobel. j. Lugd. p. 735. Bath. phyt. Coriandrum 2. Apud Matth. & pin. Coriandrum 2. minus testiculatum; Coriandrum 2. in odoram; Tab.

CORIANDRUM SILVE-
stre.

Silvestri Coriandro radix est singularis, tenuis, *no Deser.* Salsitudo demissa, cui radice ali quot tenues adnascuntur. Hæc caules multos edit, quinque angulis constantes, solidos, geniculatos, ramuli in certo ordine similes solidi à singulis geniculis prodeunt, folia ferentes summis prioris Coriandri foliis similia, sed minora, in quorum cacuminibus umbellæ veluti in altero Coriandro, floribus ex purpureo candidantibus, referte: quibus discussis semen oritur rotundum, id peculiare habens, quod in singulis pediculis duplex sit, atque unum alteri junctum. Olor totius plantæ gravior, quàm lativi Coriandri, & caput magis tentans.

HISTORIAE PLANTARVM

Symon.

Nicandri scho-
liastes in Alexi-
pharmac. silvestre
hoc Coriandrum
fativo simile de-
pinxit, sed latiori-
bus foliis, & multò
longius, multa ha-
bens adnata, mul-
tòsq; flores. Cu-
jus eùm latiora so-
lia esse dicat, foli
naturæ id tribuen-
dum censet Myco-
rus, qui minora
hujus folia depin-
xit referente Dale-
champio.

Lugd. hanc pic-
tam dat p. 736. tu-
lo Coriandri sil-
vestris Myconij,

ceu & Ponai in Baldo. Bauhin phyt. & pin. Corian-
drium 3. silvestre vocat; apud Math. Coriandrum
silvestre ruperin Hispania repetum.

Clarum itaque jam est dari Coriandrum silvestre,
licet Plinius inter silvestria inveniri neget. Nos non
vidimus, habemus tamen munere Doct. Jac. Zving-
geri Coriandrum silvestre.

Locum.

Nascitur locis quadam tenus siccis, marginibus &
limitibus terrenis. Vberius tamen pullulat & altius
adolefcit Solo humidioro.

ANISVM VETERIBVS ET IN
genere. CAP. XL

Descri.

ANisi folia pri-
ma longis hæ-
rent pediculis, sim-
plicia, aut trifida,
circumscriptione ro-
tunda, profundè
ferrata, uncia ma-
jora, albicantia, o-
dorata, superiora
Petroselinii foliis si-
milia & tenuiter in-
cisa. caulis rotun-
dus, concavus, Apij
cauli similis, hirsu-
tus, non nihil stri-
atus, è cuius genic-
ulis rami enascun-
tur multi, Corian-
dri modo, quorum
extremis hærent
umbellæ latæ, mi-
nutis candidisque

floribus constantes, ad Pimpinellæ Saxifragiæ flo-
res accedentibus: semen parvum, minus quàm Ci-
cutæ, colore terè cinerico, odore ac sapore gratissi-
mo, dulci, cum jucunda quadam acrimonia: radix
gracilis, inutilis, modò simplex, modò multifida.

Anisum semen est Cæsalpino Fœniculo mirus,
veteribus indelcriptum, sed nihil fecius vulgo no-
tum. Quam ob rem ejus historiam longiori sermone
prosequi, non est operæ pretium. B. pin. Anisum
& apud Behemos habetur.

Nomen
linguarum.

Græce vocatur *Ανισον*, *Ανισον*, & *Τανισον*. Latine
Anisum & Anesum omnibus authoribus, solo ex-
cepto Eustachio Roëllin, cui Absinthium dulce &

Hier. Braunschweig, cui Fœniculum Romanum, &
innominato quodam, cui Cuminum dulce (q. e.
Germ. Saffer Bim; mel) & Fœniculum dulce (q. e.
Saffer Fenchel) dicitur. Plinio tamen Anicetum
pro quo sortè Bunfels. in herb. germ. malè legit A-
nacetum. Arab. apud Scrap. lib. 5. impl. c. 2. 42. *Anesum*,
Anesim & *Anesum*, quæ appellationes dubio procul
à Græcis mutatae sunt. Haliabatti *Drastum* & *Abie-
zarum* ejus verò Glossographo Stephano *Nizartum*,
Ozetum & *Anesissum*: Ger. *Anis* & *Enis*: Belg. *An-
ys*: Gall. *Anis*: Ital. *Aniso*, & semen ejus *semen de A-
nisi*: Hisp. *Matabalva*, *Metabalva*, *Mathalva*, *Mat-
albuga* *Yerva dulce*, *Yerva buona*, & *Anise*: Angl. *Anise*
& *Anise*: Boh. *Anis*: Poln. *Anys*: Hung. *Anis*.

Ceterum, ut postum sequatur institutum, non
est à nobis silerio prætereundum, malè quosdam
apud Dioscoridem capitis principium de Aniso,
quod inter nothas appellationes aliqui Sion vo-
cant, cum sine prioris capitis de Sione commixtum
esse, quod ad historiam attinet. Nam si eadem est
herba Sion & Anisum frustra diversæ vires eis affi-
gnantur.

Anisum vulgare, quod quidam in Candia Glyca-
nison vocant, diversum inter alios ab Aniso Græco-
rum Silvius esse statuit.

Sunt, ut refert Levin. Lemnius de herb. Bibl. c. 41.
qui Anethum, quod Christ. Matth. 23. concioni ad-
hibet, malè Anisum credant, quum sui generis her-
ba sit.

Anisum vocant Coriandrum dictum ancilæ A-
gri Metensis & Treverensis.

Ex Orbe Atlantico inter alia apportatur lignum
quod Anisi odorem ita spirat, ut Anisi lignum, teste
Goropio, mesidò nuncupetur.

Anisi saporem, nostro judicio, refert Salsafas.
Zirgi fructus stellatus Anisi sapore, dicitur Ani-
sum Philippinarum Insularum Clusio. De his tribus
proximè nominatis, consule lib. 4.

Sed ne quid intactum relinquamus, substituta
annotamus. Avicenna quidem pro Aniso & Dau-
cum, & Sampsucum substituit.

Sed & Anisillo loco secundum Avicennam à Mona-
chis dist. 3. cen. 255. Carvi ponitur.

Nunci natalis quaras, in Creta, Syria, Agypto,
aliquæ Orientis regionibus feliciter gignitur. Scri-
tur quandoque in Angliæ, Silesiæ & Germania hor-
tis, ubi Julio ac Augusto floret, ac semine prægnans.
Monspelj floret Maio. Geneva habuit septus in
horto suo Moletus pharmacopæus. sed semine ter-
rore, quale fuit, quod nobis Montbelgardi in
horto E. C. provenit sæpius difficile maturefcens. ad-
ferretur etiam ex Germania Anisum minus plenum,
quod magis acerosum & minus aptum ad extrahen-
dum oleum.

Superest, ut deinceps de Anisi viribus dissera-
mus. Anisum igitur, ut præcepit Dioscorides in uni-
versum vim hæbet exaltaciæ di, exsiccandi [*Ex ar-
rib. vet. mittit.*] odoris halicum [*Ex an. u. græcè legi-
tur, quam vocem sic Plin. reddidit & ei in secutus Ruell. &
Sarrac. At Corn. & eum secutus Dalech. faciem spiritum
nuncupant.* Et sane utriusque intelligi posse videtur.

Nem & asperam arteriam repergendo, spiritum faciem
reddidit: & odore suo e. n. dem. utriusque efficiat. Corn.] ju-
cundiorum facier di, dolores mitigandi [*fidandi Da-
lech.*] digerendi [*discutiendi idem ex Corn.*] urinam
ciendi, ac demque discutendi, dissipandi que [*dis-
sidiendi Corn.*] Hydropticis potum nitum areet. Pro-
dest ad venenata animalia, & ad inflammationes. Al-
vum & album m. uterum profluvium sistit. Lac ad
mammas elicit, & venereum stimulat. Si situm nar-
bus dolorum capitis sedat: nitum & cum rosacco in-
stillatum aurium medetur ruptis. Praestat autem
quod recess est, & plerum & non sulfurosum,
odore

odore validum. Principatum obtinet Creticum. Secundum locum tenet Aegyptium. Hæc Dioscorides, quæ particulatim & plumbus verbis declaravit Plinius. Anisum ad verus scorpiões in vino bibitur, Pythagoræ inter pauca laudatum, sive crudum, sive decoctum. Item viride, aridissime omnibus quæ conduntur, quæque intinguntur desideratum: panis etiam crustis inferioribus subditum. Saccis quoque additur. Cum amaris succibus vina commendat, quin ipsum oris halitum jucundiorē facit, foetoremque tollit manducatum matutinis cum Smyrno, & melle ex quo, ore mox vino colluto: vultum juniorē præstat. In somnia levat suspensum in pulvino, ut dormientes auferat. Appetentiam ciborum præstat, ob has causas quidam Anicetum id vocaverit. Dolores capitis levat suffitum naribus. Epiphoris oculorum à vino radicem ejus tusam imponit. Iollas. Ipsum cum Ctoco pari modo, & vino, & per se tritum cum polenta ad magnas fluxiones, extrahendisque, si qua in oculis inciderint. Narium quoque carcinodes consumit illuc in aqua. Sedat anginas cum melle & Hypso & aceto gargarizatum. Auribus infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat ostium: cum melle sumptum melius. Cum acetabulo Anisi nucem amaras L. purgatas tere in melle ad tussim. Facilius verò Anisi drachmæ tres, Papaveris duæ miscentur melle ad Fabæ magnitudinem, & ternis diebus sumuntur. Præcipuum autem est ad ructus. ideo inflationibus stomachi & intestinorum torminibus, & colicis medetur. Singultus & olfactum, decoctum, potumque inhibet. Folis decoctis digerit cruditates. Succus decocti cum Apio olfactus sternutamenta inhibet. Potum somnum concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum vitia, nervis quoque, quibus succinctum est corpus, utilisimum. Prodest ejus & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilis ventri & intestinis putant, idem dyentericis, & in tertio datur tostum. Aliqui addunt & Opium pilulis in die ternis Lupini magnitudine in vini cyatho dilutis. Dieches & ad lumborum dolores succo usus est. Semen hydropicis & cæliacis dedit tritum cum Menta è vino, radicem ad renes. Dalion herbæbus parturientibus ex eo cataplasma imposuit cum Apio: item vulvarum dolori. Deditque bibendum cum Anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinunt, vel recens cum polenta. Sic & infantibus comitialia vitium aut contractiones sentientibus. Pythagoras quidem negat corripit vitio comitiali in manu habentes. Ideoque quæ plurimum domi ferendum. Patere quoque facilius olfactantes. Est statim à partu dardum potui polenta aspersa. Sosimenes contra omnes dicitur ex aceto usus esse eo: & contra lassitudines in oleo decoquens addito nitro. Semine ejus potio, lassitudinis auxilium viatoribus sponopodit. Heraclides ad inflationes stomachi semen tribus digitis cum castorei obolus duobus ex mullo dedit. Similiter ad ventris aut intestinorum inflationes. Et orthopnoicis, quod ternis digitis apprehenderit feminis, tantundem Hyosciami cum lacte asinino: multi vomituris acetabula ejus & folia Lauri decem trita in aqua, bibenda inter cænam suadent. Strangulationes vulvæ, si manducetur, & linatur calidum, vel si bibatur cum Castoreo, in aceto & melle. Vertiginis à partu cum semine Cucumeris & Lini pari mensura ternum digitorum, vini albi tribus cyathis discutit. Teopolemus ad quartanas ternis digitis feminis Anisi & Fœniculi usus est, in aceto & mellis cyatho uno. Lenit articulares morbos, cum amaris Nucibus illitum. Sunt qui & aspidum venenis ad verlati naturam ejus putent. Vinam dicit Sicut cohibet.

Ventrem stimulat. Cum vino sudorem leniter præstat. Vestes quoque à tineis defendit. Efficacius *Dele. Sur.* semper recens & quo nigrius. Stomacho tamen inutile est præterquam inflato. Hæc Plin. l. 20. cap. 11. Qui libro præcedenti 19. cap. 8. Anisum cum & Anethum culinis & medicinis nasci dixerat. Licet autem Dalion apud Plinium præscriperit radicem parturientibus, nos tamen nihil facimus. est enim tenuis radix, & nostro judicio inutilis. Quid si Dalion aliquam aliam radicem intellexerit? Nos id facile credimus, Sosimenes remedium orthopnoicis, Anisum sc. cum Hyosciamo fore proficuum. Si mulier nosse velit an cœceptura sit, Anisum ex aqua quam tenuissimè tritum, Hippocrate præceptore, bibat & dormiat. quod si quidem pruritus circa umbilicum eam corripiat, concipiet: sin minus misimè. Prodest, referente Simeone Sethi ad vetustas ex frigore jecoris affectiones, & ad spirandi difficultatem, quæ ex *locur. fr.* pituita proficiscitur. Flatus, qui in ventriculo sunt, digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit. Galeno l. 6. de simpl. med. facult. autore, Anisi semen maximè utile est, ære & subamarum, ut prope ad *menum.* tentium accedat caliditatem. Est autem & in siccando tertij ordinis, sicut & in calfaciendo. Proinde & urinam dicit, & digerit, & flatus ventris reprimat. Hæc Galenus, cui consentit Paul. Aegineta l. 7. Nos Anisum quod in Gallia & Germania provenit minus colidum existimamus, quàm Galenus tradat, & potissimum germanicum. Ast non inficias inus temperamenti hujus varietatem ex natali Solo dependere. Cum & Dioscorides & Plinius Creticum ratione loci principatum obtinere dicant. Galeno Anisum calidum & siccum est in tertio. Verum id, quo in Anglia nuntur, inquit Turnerus, non ita calet: Quare suspicor esse melius quoddam genus, quàm quod venale communiter ad nos affertur. etiam si interim utendum nobis est hoc vulgari, quod mihi videtur vix calidum in initio secundi gradus. Galenum, ut contendit Lugdunensis, de Aniso in Syria aut spontè alibi in regionibus calidis nato loquutum esse existimandum est. Magni fuit olim Anisum antiquis, inquit Lobin Adv. præsertim Pythagoreis: non modò quia cibi appetentiam revocaret, unde Anisum & Anicetum dicti putant, sed ut *Anisum & Anicetum unde dicitur.* verisimilius est aliter non itum & uariorum, remittit & laxat tensiones flatulentas internas & externas. Et factum è nullum è cæteris flatum emittentibus oleraceis seminibus gratius est ventriculo, minus habet acrimoniae, aut plus suavitatis, quàm istud semen, quod neutiquam, ut ex Dioscoride Galenus arbitrat, *Galeno. not.* tertio gradu hodie gustanti apparet calidum: nisi quia ruri rarò, aut nusquam apud nos visitur, in hortis verò ubique gentium etiam Septentrionalium, ut Germaniæ & Angliæ provenit, cultu & Solo non nihil deponat caloris. Anisi semen recens melius esse, plenum, non furiosum, odore præstant, inter prima verò laudatum esse Creticum, proxiimo loco Aegyptiæ, ad triennium usque non inefficax testatur Apollo, dicens: In siccando tertij ordinis, sicut & in calfaciendo statuitur ex Galeno. At Avicenna duplici errore, in secundo siccum dicitur ex utroque, etsi qualitatum gradu relicto, hoc pacto scribat Dioscorides. Anisum in summa calefacit, exsiccat, & c. id amatum fecit Galenus, propterea nostrum esse, *Glycyrison Anisum.* sicut dicitur, i. e. dulce Actuarius, crediderunt nonnulli, quum nostrum furiosum nunquam sit. Attractionem vaporum Anisorum bullitio per nates, sedate sodam [spigulam videlicet, i. e. d. l. or. e. capitis frig. dr. m.] perhibet Bayrus. Semen Anisi vim obtinere sentit Tabern. calfacientem, siccantem, & dissolventem, tam intrinsecus, quàm extrinsecus: herbam præterea rarò in usum venire, radicem, tantquam inutilem, nunquam. De semine hæc tradit.

HISTORIAE PLANTARVM

... in cultra à quod Germanos ut sim apud pri-
 ... Maliculis nostra pin sunt hoc in panem, ex
 quo Biscozum parant. hoc enim non solum sa-
 porem gratum communicat, sed ob id etiam pani
 utiliter concoditur: quippe in inflator et ventriculi,
 henis, & intestinorum: similiter in dolore laterum
 & renum; iteque ventris torminibus, colica, hy-
 drope, omnibusque frigidis jecinoris affectibus, &
 obstructionibus, in lapide renum, in sterilitate seu
 infœcunditate mulierum. Cibi Aniso concocti non
 absque commodo propinatur vertiginosis, & ca-
 tarthis frigidis laborantibus, ex cachexia, ictero, hy-
 drope & aliis supra enarratis affectibus. Confectum
 Anisi, Anisum sc. saccharatum, vel siccharo in crassa-
 tum urinam movet, digerit, flatibusque ventris discutit,
 oris halitum commendat, aliaque plurima præstat.
 Maximè autem hujus usus in tempestivus est,
 in conviviis & comotationibus luxuriosis, & volu-
 ptuosis, tam apud pauperes, quam apud divites. Fit
 autem hoc modo. semen Anisorum optimè mundatum
 r. h. j. Inde in vas aneum pensile, ut in
 Confecto Coriandri, & super ea infunde saccharum
 lavis coctionis in principio, & bene manibus duc
 per vas aneum, utque ferè sint coopta, benèque
 exsiccata ad omnem manum sacchari: & hoc continua
 ulque in finem, si solidos, seu la ves Anisos facere
 velis. Si verd asperos & crispas, postquam cooper-
 ta erunt, affude saccharum cum cochleari ferreo,
 abalto, in & sit fortis coctura: inde vas hinc inde
 agita. ut in Coriandris est dictum. Anisi quantò mino-
 res, tantò pulchriores: & quantò duriore, tantò
 laudabiliore. Duri enim sunt & non solum Anisi,
 sed & cætera alia confecta, si bene siccantur ad om-
 nem sacchari affusionem. Aqua stillatica florum
 Anisi conducit in omnibus iis morbis, ad quos se-
 men per se commendatur. Facies hæc mediocriter
 lota, & per se resiccata, clara reddit: immo moderatè
 verd adhilita sufflavum & morbosum inducit colo-
 rem. Ejus etiam in epiche matibus usus esse po-
 test. Aquam è stoculisita parabis. Anisum florens
 collige ur à cum foliis & caulibus. Incide omnia mi-
 nutim, distilla in Balneo Mariæ, rectificque in sole.
 Si fortior m desideras, contunde feminum uncias 3.
 affundendo aque hujus libras tres aut quatuor,
 progredere ut in aqua Coriandri componenda te-
 docimus. Anisites, vel Anisatum vinum, ut Fœnicu-
 latum faciendum. Laudatur in omnibus affectibus,
 quibus semen ipsum medetur. Corstantium
 l. s. c. s. de Agric. si semen Anisi vino inditum sit, id
 succurrere urine difficultati, omnibus intestinis
 conducere narrat. Anisara multa dupliciter fit. Vel
 enim semen crassulculè contunditur, & ura cum
 mulla fermentari sinitur. Vel semen priùs in aqua,
 è qua mulla paranda, coquitur. Admodum utilis est
 longo tempore suffentibus, difficulter spirantibus,
 iteque raucitati. Calefacit peclus & pulmones,
 medeturque eandem partium frigidis affectibus.
 vires quoque easdem obinet, quas vinum. Pro iis,
 quibus vinum morbus denegat, aut pro asthmaemii.
 aut etiam pro iis, qui vinum per se bibere non con-
 sueverunt, parator Anisi decoctionis aqua, eo modo,
 quo Fœniculi, accipiendo tamen pro uncia se-
 minis libras octo aque, quæ coquitur in vase du-
 plici. Diastisum recipit sem Anisi ʒ. ij. s. Glycyrrhizæ
 rase, Mastice, singul. ʒ. i. sem. Carvi, sem. Fœniculi,
 Macis, Galangæ, Zingiberis, Cinnamomi, singul. ʒ. v.
 Piperis nigri, albi, longi, Cassia lignæ veræ, Pyre-
 thri, Calaminthæ, singul. ʒ. ij. Cardamomi majoris,
 Caryophyllor. Cuhebar. Croci, Spicæ Indicæ singul.
 ʒ. j. semis. Sacchari albi ʒ. j. Mellis despumati quan-
 tum sufficit. fiat Electuarium. Intemperiem frigi-
 dam ventriculi à pituita cruda, vel etiam flatibus la-

nat, & tussim diuturnam à frigida causa genitam,
 Melus. Trochisci de Aniso sanant obstructions
 hepatis, & alios .j. morbos, & inde natus febres
 antiquas. Eorum compositio hæc est. Anisi,ucci
 Eupatorii, singul. ʒ. j. sem. Anethi, Nardi Indicæ,
 Maliches, Folijs. sol. Absinthij. Astur, Apij, Amygdala-
 rum amararum, sing. ʒ. semis. Aloës. ʒ. ij. Syr. Ab-
 sinthij, quantum sufficit. formentur troch sci, sic-
 candi in umbra. Anisi feminis extractum pot dere
 unius scrupuli, cum vino, aqua Anisi, aut aliquo a-
 lio convenienti liquore propinatur in iis morbis,
 quibus semen. De Anisi decocto, sale & oleo, vide
 Querc. defens. Her. m. c. z. Nos in dolonibus ventri-
 culi à flatibus & pituita sis humoribus ortis, Oleum
 Anisi magni facimus, exhibitum cum jusculo, modo
 paucè dentur gutturæ, tres sc. aut quatuor, quod
 tum in nobis spiritus, tum in aliis sumus experti.

Decoctum quoque multum æstimamus, & plu-
 ris facimus, si febrile cultum est morbum conjunctum
 sit. Aquam etiam, quæ parando oleum extrahi-
 tur, mulkum probamus. Colicos cruciatus quos
 non potuit sanare, oleo chymico Anisi per sanavit
 Heurnius. De sale Anisi hæc scribit Tab. Herbari
 semen & radicem exsicco, comburo, & ex cinere la-
 sale elicio. Vultur adhibetur in hydrope, opila-
 tione renum & vesicæ, per se, aut cum aliis medica-
 mentis permistus.

VISNAGA MINOR QVORV-
 dam, Selinum peregrinum Clusio,
 femine hirsuto.

CAP. XLI.

Caulis surgit cu-
 cubitali, striato, tenui,
 medulloso & ramoso. Folia cujus-
 modi Pastinacæ Germanicæ
 silvestris primò provenientis,
 vel Sanguisorbæ, aut Saxifragiæ
 hircinæ minoris, vel Cauca-
 lidis majoris & minoris,
 vel ut ait Clusius, Coriandri,
 ex duabus, tribus, quatuorve
 foliorum conjugationibus,
 unòque impari ad costam
 hirsutam alligatis compositis
 singularia verd folia,
 subrotunda, aspera,
 subhirsuta, potissimum infernà
 parte, profundè circumquaque
 serrata, pollicis unius, aut
 duorum latitudine per terram
 strata: folia verd per costas
 accedunt ad Anni folia
 vulgaris majoris. Folis
 sapor non nihil aromaticus
 cum acrimonia. umbellæ
 parvæ ex muscularis
 inæqualibus contextæ,
 stoculis mirimis, quæ
 costis sunt quæque folijs
 bipartitis firgulis, &
 apicibus albis, vel ut
 dicit Clusius, candidantibus:
 semen exiguum, subrotundum,
 hirsutum duplex, Apij
 vulgaris officinarum femini
 ferè par, majus quam Anni
 mirotis, vel Clusio autote,
 Petroselinij vulgaris simile,
 gustu acri, odorato, Clusio
 aromatico: Radix illi alba,
 oblonga Pastinacæ Germanicæ,
 vel Apij hirsutis, cum nervo
 in medio, sapore valdè
 ingrato, acii, Clusio odorata,
 Selinis femine hirsuto.

Pari addit
 in, auctor
 Carvi frigidis
 Conf. Anisi
 Anisum la-
 ve et aspe-
 rum.
 Aqua flo-
 scularum.
 Anisum
 multum.
 Decoctio
 Anisi.
 Diastisum

Clusio, & hist. Selinum peregrinum 1. C. 11. 7. c. 57. Saxifraga 3. quam exilitate fortè dici posse Cuminum silvestre primum Dioscoridis. At enim ante cap. 11. ejusdem libri posse pro Cuminio Dioscoridis silvestri semen hirsutum ostendi, quod verius acerosum dici possit, ut ejus quæ inter Saxifragas numeretur, exili semine, ut Ameos, valdè hirsuto, & vehementis acridinis. An idem loco priori jamjam citato hujus Vinsagæ varietatem intelligit, per Saxifragiam quartam, quam in totum tertiam similem ait, & solo semine discrepare, quod paulo crassius sit, nequaquam lanuginosum & infemius.

Bau. phyt. Apium 7. (9. pin. cui & Daucus 3. Diosc. 2. Plinij, Col.) sive peregrinum foliis subtrotundis appellat, atque Guilandinum, cum illi in horto medico Patavino ostenderit, Daucum secundum nominasse.

Vinsaga minor quorundam mihi provenit in horto E. C. Montbelgardii. Lugdunum mihi semen mittebatur nomine Vinsagæ minoris. Idem hoc inibi Rizotomus quidam anno 1566. exhibuit nomine feminis Petrof. lini Macedonici, quamvis fateretur non verum Petrof. linum Macedonicum. Frater attulit ex horto Patavino pro Saxifragia Bononica. Semen accipi à Toissano Carolo ex Burgundia nomine Dauci veri. Hortulanus misit Ducis Florentini nomine Dauci fervidi Candia. Provenit satum in horto D. Frid. Meier Argentinz, qui vocabat Panacem. Habui tandem siccam plantam à Sprengero, qui Panacem A'lepiadem cognominabat.

In Salmanticensi agro sponte nasci Selinum peregrinum in vineorum marginibus, juxta vias & sentias, auctor est Clusius. Florere autem mense Julio: semen Augusto maturum esse.

APIVM, SELINVMVE VETEBUS. CAP. XLII.

NE Apij nomenclatura ignaris imponat, statim in limite hos admonendos necessarium esse diximus, eam equivocam esse, & duas diversissimas plantas denotare. Apium scilicet hias, &c. cognominatum, de quo Diosc. 4. scripsit, & nos suo loco dicturi sumus. Alterum verò Selinum dictum, de quo hic nobis sermo est, & Dioscorides hac memorie prodidit. Apium hortense [*σέλινον κρηταϊνον*] ad eadem ad que & Coniandrum convenit: pretercæque ad oculorum inflammationes, cum pane aut polente polline imposta. Astutatem quoque stomachum demulcet, & mammae glutinosa lacte turgentes remittit: ciet & urinas, sive coctæ, sive cruda edatur. Decoctum ejus radicemque potum, venenorum noxæ resistit, dum vomitiones excitat, alvum quoque cohibet. At semen potentius unnas pellit, & à venenata bestia demorsis, iisque qui argenti spumam hauserunt, opitulatur, ac denique status discutit. Sed & utiliter admiscetur medicamentis, quæ dolorum levamenta præstant, itemque theriacis ac ussicularibus. Hacille.

Apium sub nomine Selini videtur passim intellectisse Theophrastus. Et quidem 7. hist. c. 4. inter ejus genera ex foliis & caulibus differentiam fecisse, his verbis: Pluribus constant generibus, ut Radix, &c. Cuminum [*αυτὸν λέγουσιν οὐρανίου, ἄπυον ἐξ ἑσπερῶν ἀπαιεῖ*] Apium verò [*σέλινον*] cum in foliis, tum in caulibus discrimet, ut que cor stat: alud enim folio spisso, crispo, densoque: alud rariori, latiorique, caulèque majori. Horum iterum alud candidi caulis, alud purpurei, aut vesicicolonis: verum ad summam ejusmodi omne silvestri proximum est. Idem caul. c. 6. ait, figuram & speciem [*μορφὴν*] suam mutare, si satum concuicetur, cylin-

droque superinvolutò coërceatur. Fieri etenim crispum, quoniam incrementum transire facillè nequeat, & vasis quoque, in quo positum fuerit, speciem imitari: & hoc propterea evenire, quia nutrimentum, cui n prohibetur arecti, que à vase circumveniente, feratur ad id quod avocet, libert ut omnia permeandi concedat: fieri enim velut rivuli cuiusdam deductionem. Itaque speciem vasis ambientis capessere. Evenit hoc idem quodammodo & generi animalium in magnitudine, parvitate, brevitate & longitudine. Quippe illa formata jam esse: hæc verò cum generentur, formam recipere. Quapropter cum Apium hoc transferre oporteat, palum designandum tantum præcipere aliquos, quantum Apium efficere libeat. Radicem enim totum locum implere facillè posse. Et hist. 2. c. 5. Fit & in oleribus cultura causâ mutatio, ut Apium, si satum concuicetur, cylindricò, spilletur, conæque tûrque, crispum inquit provenire. Mutantur item regione, tellurèque mutata, ut etiam cætera. Hist. 1. c. 9. Olerum autem major ferè pars radice toharet singulari, ut Apium, quod tamen propagines magnas suggerit, que quidem pro corporis sui ratione altius, quam arborum sanè radicanent. Hist. 7. c. 3. Inter radices Apio carnosa est: ista namque se siccata quidem omninò duræscit. Caul. 6. c. 22. Ex dulcibus nullam ferè bene oler, & eò minus quò dulciora sunt. Ratio, quòd succus dulcis crassior, atque terrestrior est, præsertim cum multus fuerit in fructu. Olor autem humoris tenuioris, siccioris aptique distillari potius est. Verù odor & foliorum, & ramorum, & in totum arborum atque plantarum in eisdem generibus est. in quibus aliquid acridinis aut pinguedinis inter: quemadmodum certè in genere herbarum, quas cotonarias appellamus, & oleribus quoque, ceu Apio. Siccitas enim, & acritas, vel acerbitas his in no. telest non in fructibus, neque in cæteris, que humoris ejusmodi sunt. In omnibus verò odoratis redditum illud per definitionem omninò inest, ut demiltum sicco, quod lapidum est, vim aliquam patriat odoris. Prorsus odoratiora, suavioraque tam tota, quam particulatim locis placidi spiritus, ac siccis proveniunt: scilicet exhausto humore aquoso, excoctoque reliquo melius. Siccitas enim odori convenientior est, & omnia odorata eò potius vergunt. Argumento etiam illud est, quòd tractibus æstivis plura, melioraque odoratorum genera prodeunt. Melius enim ibi concoquitur, & quedam siccata olerent. Hist. 7. c. 1. Omnium difficillimè Apium nascitur: quadragesimo enim die affirmant, qui celerimum ejus proventum tradidè: sed sunt qui quinquagesimo velint, quod etiam omnibus sementibus feri potest: quidam enim omnibus id adjuvant. Ad summam que locis pluribus feri patiuntur, hæc nihilo celerius ex majore parte Astate proveniunt: quod mirum, si tempus, ærve, nihil conferat ad celeritatem. At si improbo, frigido cœlòque tristi circumdata sunt, ferius prodeunt: nam & tempestas, feret ita sive sementi succedens, facit ut abas ferius, abas maturius germinent. Discrimen illud quoque in lementibus singulari, quòd locis apricis, temperatissime, maturissimè proventus fieri solent: causas enim eorum in pluribus consistere credendum est: exen pl. gratia, in lementibus ipsi, in cœlo, in tempore, quo singula fieri pl. currit: adde tempestates, serenitatèque. Sed hoc amplius inspectandum, in quibus tempora differant, atque in quibus converiant: radicem enim tertio die tam Astate, quam Hyeme quidam provenire affirmant. Ad hæc temporum diversitate plurimum distendit. Ergo tempora germinandi hæc sunt, & singulis addicuntur. R ceter ad celeriores, ferioresque proventus, & seminum ætas: quædam enim maturius exre-

ex recentiore semine exeunt, ut Porrum, &c. Contra quædam ex veteri celerius, ut Apium: haud enim omnia oriri melius è recentiori possunt. Apium verò non anno tantum fructificat, verum etiam bimatu, quod quidem vel plus temporis edurate potest. Nec annum dici debet: major enim ejus pars simulatque semen perfectum est, exarefcit. Semen-tes porro hortensium, quibus feri singula solent, tres certè notantur, una hyberna, alia æstiva, tertia quæ inter eas cadit, post hybernum solstitium: quas ita appellant: non ratione factis, sed ortus, usqueque cuiusque. Satus enim in contrariis semine consistit temporibus. Quippe hyberni principium post æstivum solstitium est, mense Julio, quo Brassicam, Radiculam, Rapam, & quæ sementis postera vocant, ceu Betam, Lactucam, &c. ferere assolent: primamque sementem istam appellant: secunda post brumam Ianuario incipit mense, qua seminant, designantque Porrum, Apium, Gethyum & Atriplicem. Tertia quam æstivam appellant, mense Martio agitatur, qua Cucumis, Cucurbita, Blitum, Ocimum, Portulaca, & Satureia feruntur. Hist. l. cap. 15. Virent ex fructibus herbisque perpetuo, Ruta, &c. Apium. Sed hoc cacumine perdurat, amissis reliquis. Huc usque Theophrastus. Quem sequutus Plinius, hæc l. 19. c. 36. scribit. Et latius autem differentie in folio densio, crispo, aut rariore, & leviori [*lariore Theophr.*] Item caule tenuiore aut crassiore. & caulis aliorum candidus est, aliorum purpureus, aliorum varius. Idem l. 20. c. 11. Apio gratia vulgo est. Namque rami largis portionibus per jura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis illitum [*inflammatis, Diosc.*] cum melle ita ut subinde foveantur serventi succo decocti, aliisque membrorum epiphoris, per se tritum, aut cum pane, vel polenta impostum, mirè auxiliatur. Pisces quoque si ægrotent in piscinis, Apio viridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in majore sententiarum [*noxium sit, an innoxium Dalech.*] varietate est. Distinguitur sexu. Chrysippus foemina esse dicit, crispioribus foliis & duris, crasso caule, sapore acri & fervido. Dionysius nigriorem, brevioris radice, vermiculos gignentem. Ambo neutrum ad cibos admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis ferilibus dicitur esse, visus quoque claritate inimicum. Caule foeminae vermiculos gigni. Ideoque eos qui ederint sterilescere, mares foeminaeque. In puerperis [*puerperis M. & CH.*] verò ab eo cibo conuales fieri [*Galenus in consilio pro epileptica, Apium in comitibus & laudat & imperat. Dalech.*] qui ubera hauriunt. Innocentior tamen esse marem. Eaque causa est, ne inter nefastos frutices damnetur. Manmarum duritiam [*lacte concreto rurgidarum, & est eorum. Diosc.*] impositis foliis emollit. Suaviores aquas potui incoctum præstat. Succo maxime radicis cum vino lumborum dolores mitigat. Eodem jure in stillato gravitatem aurium. Semine urinam ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foveantur semine decocto, fugillata reddit color. Cum ovi albo illitum, aut ex aqua coctum potumque renibus medetur. In frigida tritum oris hulecibus. Semen cum vino, vel radix cum veteri vino vesicæ calculos frangunt. Semen datur & arquat ex vino albo. Et ita Plinius de Apio dixerunt.

Arnobius.

Arnobius l. 5. adversus gentes, ubi oblivioni sacra Corybantia donanda monet, mysterium hoc factum credi refert. Fratrem tuicidatum à fratribus, è cuius interempti sanguine Apium natum sit, ideoque prohibitum mensis olus hoc apponi, ne à manibus mortui inexplabilis contraheretur offerrio.

Apud Plutarchum Timoleontis milites ad pugnam cassis educi, multis Apium ferentibus obviis insulsum augurium putare, quoniam Apij co-

rone sepulchris imponerentur, unde proverbij specie Apio egere dicitur is, qui periculosus ægotat, & cui vitæ periculum imminet. Subest autem adagio jocos, alludens ad coronas victorum, quæ ex Apio fiebant, præsertim in ludis Isthmiis, teste Diphilo apud Athenæum lib. 6.

Super Apio certamus, ut solet Isthmiis.

Silentio hic non involvendum & illud Adagium, Ne inter Apia quidem sunt, pro eo quod est, ne ingressum quidem, aut initium rei attigerunt. Sumpit metaphorà ab iis, qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus extremus ille hortorum ambitus, Apio conferebatur: quem qui nondum præterissent, velut in horti limite adhuc esse videbantur. Aristophanes in vespijs:

In Apis nondum est vel ipso: sed nec in Ratis adhuc.

Hoc est, ne initium habet eorum quæ sunt futura. Interpretes & aliam quandam hoc loco refert sententiam, volens adagium ad gymnicum agonein pertinere, ad quod qui præpararent infantes, statim ut essent nati, in Apio collocare consueverunt. Itaque perinde dictum videtur, Ne in Apio quidem: quasi dicas ne in primis quidem rudimentis.

Potro morem Apio coronandi putant jam olim ab Hercule indutum, post interfectum Nemeæ leonem: quod & Pindarus indicare videtur alicubi: nam in Nemeis bymno quarto dicit, *ἦν δὲ ἀγῶν βαρυπύρρον βαλόντων νεοθύτων ἄλκων, i. e.* Vbi in certamine tumultuosi, floruit Corinthiacus Apium. Significat quandam in certamine Neptuni Isthmico coronatum fuisse à Corinthijs. Virg. in Bucol.

Floribus atque Apio crines ornatus amaro.

Honorem in Achaia fuisse, Apio coronare victores facit certaminis Nemeæ demonstrat Iuvenal.

Græciæque Apium meruisse coronæ. Horat.

Quis udo deproperare Apio coronas, curât ve Myrto.

Apium tandem Galeno 8. simp. usque ad eodè calidum est, ut urinæ & menses cere tradatur. status quoque discutere, & magis siene, quam herbam ipsam. Idem 2. de alim. familiarissimum, jucundum & stomacho gratum esse scribit. Apium, inquit 2. de dieta Hippocrates, magis urinam ciet, quam alvum movet & radices magis, quam ipsum alvum movent. In libro de intern. affectionibus, ubi à pituita in aquam intercutem transitum fit, ex oleibus Raphanorum & Apij usum præscribit. Item morb. mulieb. si ex partu uteri inflammationem conceperit, Apij [*radix, quo loco tamen dicitur malum legere, quod videtur melius contra inflammationem convenire, quam Apium*] succum intra pudenda immittit.

Urinam cit, etiam Simeone Sethi auctore, obstructions tollit, non in flat, magis verò status discutit, & menses ducit. Difficulus autem concoquitur, atque ob eam causam oportet ipsum in medio ciborum sumi. Paululum quid ventrem sistit. Proprietate verò quadam comitiales lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sæpe enim quidam qui fere ex hoc morbo convalescere, parati autem in eum incidere, ex ejus usu iterum comitiales facti sunt. Offendit etiam testes. Semen autem quam folia validius & efficacius, & eo radix. Prodest ad singulas à crassis excrementis profectos. Abstergit renes & vesicam. Obstructions in venis & arterijs factas aperit. Semen præsumptum, ebrietatem arceat. Conferet etiam ad bonum corporis [*oris, alijs.*] odorem, multi que crebriore hujus usu gravem corporis [*oris*] odorem abegerunt. Mulieres ad rem venerem promptiores facit. Si in hujus decocto calculosi desistant, ut ferunt, ejicit, & difficultatem urinæ sanat & renes curat. Lascivantes mulieres oportet ab ejus usu abstinere, manuit enim lac.

Etymo-

Etymologiam Apij docet Macer sequenti Poemate.

Est Apium dictum quod apex hanc ferre solet
 Vicitur, veterum seret dum mare triumpbus
 Ipse sibi ralem prior imposuisse coronam
 Dicitur Alades morem emittere sequentes.
 Ast alij dicitur in credunt, quod apes uehementer
 Illius soleant auide decerpere flores.
 Hanc herbam ovis non solet Artica dicere lingua:
 Virtutis calida, sic ea quoque dicitur esse;
 Tertius à Medicis datus est gradus hinc in utroque
 Illius succo si candida mica terenda;
 Panis iungatur, oculi sedare tumorem
 Dicitur, emplastri noctu super addita more:
 Sicque ferunt namque pro adesse inueniuntibus illam.
 Sed ut feruorem stomachi, pellit que tumorem,
 Et quicquid ventri creat, imuludicrque necesse
 Desiccans potis assumpta repellit aperit,
 Provoctat urinas hac cruda comesta, vel hausta,
 Sed magis radicem scit hoc decorsid sumpt a.
 Hoc uidem semen operatur forcius haustum.
 Tot a uenentis occurrunt moribus herbis:
 Sed semen potius uel apozema prouidet eius,
 Et bibitur, cuiusque modo sedabit eodem,
 Ventrem constringit, uouitum potat a coëctet.
 Lymphæ commixtum quoque si iungatur accutum.
 Aegris anisum ferunt reparare colorem,
 Cruda à se iunus fieri si sepe comesta.
 Vnaquaque die vexantem corpore febrem,
 Cum lymphæ potat a fugat febres ante tremorem.
 Hydropicos, & splen tumidum iuvat illa, jecurque,
 Si cum Fœniculi succo contrita bibatur.
 Hæcque superp. sic à turpis lentigis fugatur:
 Illius succus ferris cum polline mixtus
 Atque uis lachrymæ, oculis bene purgat & ulcus,
 Si super addatur emplastri more frequenter.

APIVM HORTENSE FUCHII.

PETROSELINVM VVILGO, plantum et crispum.

non ingrata, catulis
 cubitalis & major,
 in fastigio & ramu-
 lorum extremis flo-
 res fert in umbella
 paruos albos: semen
 oblongum, strigo-
 sius quam Fœnicu-
 li, multo majus
 uam Apij officinis
 dicti, sapore grato.
 folia duarum aut
 trium unciarum in
 clas diuisa, segmen-
 tus latiusculis, laci-
 niatus, minus latis,
 quam Apij palu-
 itus, ori gratis.
 Folia hujus inter-
 dum crispata, ratur-
 diora, pulchre cre-
 nota, frequentiora,
 sapor & odor idem
 cura vulgari jam di-
 cto.

Icon prior ex em-
 ptuis nuntis placet
 pro Apio hortensi
 vulgari. Altera de-
 lumpta tum ex viva
 plâta, tunc ex epitome
 Camerarij, exhibet
 Petroselinum vul-
 go dictum, plantum
 & crispum.

Putarunt autem
 dubio procul om-
 nes ferè prioris a-
 tatis Medici, ique
 præsertim, qui diu
 uerari fuerunt in
 simplicium medica-
 mentorum inquisi-
 tione, quique mul-
 tum laboris ac stu-
 dij impenderunt, ut
 hæc Medicinæ par-
 tem penè abolitam,

resituere, nil aliud apud antiquos fuisse fativum
 Apium, quam vulgare hoc nostrum Petroselinum, hodie
 hortis omnibus frequensissimum. Et hanc quidem sen-
 tentiam unanimeserè cõsensu cõprobarunt, præsertim
 quod omnibus notis nostra hæc planta sit prædita,
 quibus cõstare Apium veteres tradidère: quippe quod
 nobis omnium olerum familiarissimum in ciborum cõ-
 dimentis perpetuò habeatur, & recentiores quoque
 Apium comitalibus interdicit. Quæ sanè de Apio
 veteres memoria prodiderunt. Cum igitur his tim-
 rationibus, tum auctoritatibus, notis præterea suffra-
 gantibus constat vulgare Petroselinum legitimum
 esse Apium, mirari subit Anguillaram episc. 7. in Arg. nota
 hæc uerba temerè proturpentem. Qui existimant
 vulgare nostrum Persimolo, vel Petrosella esse A-
 pium & Selinum antiquorum, errant. Persimolo ni-
 hil aliud est, quam uerum Petroselinum antiquo-
 rum, sed cultum, hodie adhuc nomen seruans, sed
 non nihil corruptum. In Sio [Chio fortè] nunc vo-
 cant Condimentum, ut fecit Crateuas, qui ait
 πετροσέλιον τὸ κρητικόν. In insula Zante & Mo-
 reca uocatur Petroselinum in Candia Macedonisi.

Inter omnia Apiorum genera, vix aliud est usi-
 tatius eo, quod officinæ vulgo, sed non sine errore, Apium
 Petroselinum uocant. Nam nullam in Germania

Finem huic de Selino tractationi imponeremus,
 ni ex Columellæ lib. 12. foliorum discrimina, quæ a
 Theophrasto nativa superiùs numerabantur, cul-
 turæ & artificio humano fieri quoque posse, do-
 cendum foret. Apium etiam possit plantis ferere,
 nec minus femine. Aqua præcipitè lætatur, &
 idè secundùm fontes commodè sicut ponitur.
 Quod si quis id uelit latifolium facere, quantum pos-
 sunt tres digiti feminis comprehendere, raro lin-
 teo illiget, & ita in areolas dispositum religet: Vel
 si crispæ frondis id fieri malueris, semen ejus indi-
 tum pilæ & saligne palo pingitum expoliatum-
 que, similiter in lintheolis ligatum obrinas. Potest
 etiam circa hanc operam fieri crispum qualitercun-
 que fatum, si cum est natum, incrementum ejus
 superuoluto cylindro coëctas. Et hæc omnia
 de fativo hoc Apio intelligenda sunt, idè quæ lon-
 giùs à nobis repetita, ut sciant, meminere, tunc
 legentes, sperandum homini, ut labore & diligentia
 sua naturam in ruris disciplina, non imitari tantum,
 sed etiam æquare possit.

Coronidis loco lector monendus erat aliud
 esse Apium pyrum, fructum Pyri arboris, quæ Græ-
 cis ἀπύριον dicitur. Item aliud ἀπύριον herbam. Et hanc
 rursus duplicem. Vnam quidem ἀπύριον & ἀπύριον
 cognominatam, de qua agemus H. n. g. lib.
 34. sub titulo Apios, quo in loco etiam adscribimus
 Apij æquivoca. Alteram Apium fativum Græcis
 ἀπύριον dictum, quod quidam Melisophyl-
 lon, Magi uerò Sanguinem oni appellant.

APIVM. HORTENSE MULTIS,
 quod vulgo Petroselinum, palato gra-
 tum, plantum & crispum.

RADIX dulcior magnitudinem interdum asse-
 quitur Pastinacæ Germanicæ, alba, acriuscula,
 Tom. III.

nostra, inquit lib. 1. cap. 154. Tragus) culinam reperias, in qua herba & radix hujus Apij hortensis, solum locum inter præcipua oleæ non occupet, ita ut non solum divitibus, sed & pauperibus variis cibis condiendis magnopere quærat. Sed quid de Germanis dico, an non & ipse Apicius ac Platina summo loco Petroselinum semper habuerit? Proinde neminem esse existimo, cui usitatissima planta non sit cognita, qui non etiam vires ejus perspectas habeat. Quanquam quod mirari satis non possum, quòd notior aliqua herba vulgo fuerit, eò plerumque forma, & nomen illius signota existunt. Quot enim patas in numero illorum esse, qui Petroselini, Chærefoli, Cicutaque differentias proprias cognitas habeant, aut nomina sciant. Quemadmodum enim, quod ego vidi, Cicutam Chærefolium, rursus verò herbam Germanis Glets [hanc Tragus vitium Petroselini esse, aut certe aliquà ratione ad Cicutam pertinere arbitratur.] dictam, Petroselinum dicere quidam ex his audent, ita fieri facile possit, ut idem Petroselinum Cicutam, rursus autem Cicutam Petroselinum appellare non vereantur, Petroselinum enim & vitium ejus Glets dictum [Cicutaria quæ Apij vitium] cum adoleverunt (nam conjunctum, iisdem locis natalibus gaudentes proveniunt) tantà affinitate copulantur, ut discerni vix possit, nisi coloris differentiam probe animadvertas. Petroselinum namque dilutè & gratè viriditate præditum est, alterum verò vitium nigricat magis. Caulum etiam rotundum utraq; planta habet, sed in eo rursus differunt, quòd altero demùm anno Petroselinum excaulescat & floreat: illud verò primo statim anno caulem & florem in umbellis album, & semen Cumino simile proferat. Iam & in umbellis, quas habet in flore subluteas, & semine magis exiguo, odorato, gustuque aliquantulum acri, à vitio illi distat Petroselinum, ut interim de radice nihil dicam, quæ vitio illo non ultra dodrantem longa, ac ingrati planè & sætidi odoris est, huic verò odoratissima ac proluxa ceu Fœniculi. Iisdem porrò & Platina in ea sunt sententia, ut existiment Petroselinum nostrum vulgare esse Petrapium, seu Apium saxatile, h. e. (si germ. exprimere velimus) Stein Eppich aut Stein Peterlin. Atqui manifestum est nostrum vulgare Petroselinum; non in saxis, sed hortis plantatum provenire, licet quandoque illud viride in muris reperiat, id quod vento tribuendum est, qui plantarum semina hinc inde non raro dispergit, disticitque. Quòd si verò eam ob causam Petrapium esset dicendum, quòd inter petras interdum inveniatur, multa sanè haberemus Petrapia, quando luce clariùs est multas plantas saxis & petrosus delectari. Sed ut tandem postquam de hac planta proferamus sententiam, eam *πετρίων κωνία*, Apium hortense, h. e. Germ. Garten Eppich / Garten Peterling / & Zam Peterlin / Dioscoridi vocatum omnino judicamus. Quòd autem vulgare nostrum Petroselinum, nihil aliud sit, quàm Apium hortense, non solum experientia, herbaque ipsius apud Dioscoridem historia; verum etiam Constantinus & Manardus Ferraricnsis 6. Epist. med. epist. & testatur. Ex his itaque, quæ adduximus, satis liquet, nos quoque hodie veterum habere Apium, quod quocunque modo alij vocent, parum sumus solliciti, modò sciamus illud hortense esse Apium.

Petroselini
cum Chære
folio Cy. Ci.
saxa affinis.
1. m.

Apium saxatile, non
ascendunt.

Est Apium
buxense.

Monachi
negant esse
Petroselinum
antiquioris.

Apium hoc hortense, sive Petroselinum vulgare, non esse Petroselinum Dioscoridis & Galeni (ut Anguillara, non sine tamen errore, sensisse videtur) docetur à Monachis dist. 1. cens. 25. his verbis: Secundum Dioscoridem & serè omnes Doctores, Petroselinum [in Diacalamento] non est istud quod pro-

manibus habemus, & in hortis ubique sentitur, quòdque vulgi corruptela Petroselinum falsò appellat. Cùm separatum omnes faciant capitula de Petroselino, & cæteris generibus, sive speciebus Apij: quod quidem Selinum est; est verò nostrum vocatum Petroselinum. Et nota quòd in hac descriptione [Diacalamenti] etiam habetur Apium, quod est propriè ipsa Selinum. Apium itaque simpliciter scriptum, ut in descriptione Diacalamenti Galeni, semper (testatibus pluribus fide dignis authoribus) de Selino est intelligendum, scilicet de nostro vulgò nuncupato Petroselino. Quæ quidem species, Selinum vocata, à Dioscoride anteponitur omnibus aliis descriptionibus specierum sui generis. Et etiam scribitur Apium hortense, sive fativum, illud idem intelligitur Selinum, s. u. Græcè Selinon. Vnde in Diacalamenti descriptione duas Apij species posuit Galenus, Apium petraeum sc. & Apium fativum quod propriè est nostrum vulgò Petroselinum nuncupatum.

Cæterum planta à nobis tradita Apium dicitur à Monach. & Turnero. Apium hortense, Matth. Dod. gall. & Lat. Lob. adv. p. 314. & Icon. p. 706. Lugd. p. 700. & Castore. Apium fativum, Sylvio de compos. med. & Tab. hist. Eid. Ic. Apium, Selinum, fativum, domesticum. Apium domesticum, Cæs. Apium verum, Schvv. Apium commune vel mas Plinij, Gesn. h. Apium montanum, Fuchs. Icon. & hist. eidemque in fol. Oroselinum. Apium hortulanum, Brunf. Apium sive hortense, seu Petroselinum vulgi, Bauh. apud Matth. & pin. ubi & Petroselinum, Cord. in Diosc. & Ang. Petrosel. vulgare seu fativum, Lon. Petrosel. syl. Fuchs. vulgò Apium veterum, Gesn. h. Apium hort. Ger. Apium commune, non rectè Petroselinum, Gesn. h. Petroselinon vulgi, Petroselinum verum prisorum, Guil. Apium fativum vulgare, sive Petroselinum, Col. Eidem phyt. Apium r. Selinon seu Apium Theoph. & Diosc. & Apium mas Plinij: Selinum; Turn. Selinum hortense, Lob. Obs. p. 405. Petroselinum officinis, Trag. & Brunf. Petroselinum vulgare, Ang. & Guilandini, qui cum Petroselino antiquorum non absque errore idem esse statuunt. Petroselinum silvestre, Fuchs. Ic. & hist. Et hi omnes Petroselinum planum intelligunt.

An autem Petroselinum crispum Trago fuerit notum, asserere non asum, existimari potius incognitum. Huic enim non sunt folia Fœniculi, quale ait esse crispum. Hoc vocat Lob. adv. Apium crispum, ut & Lugd. p. 700. Bauh. apud Matth. phyt. & pin. Apium 2. vel Petroselinum crispum, ut & Cam. Apium hortense crispum, Adv. Lugd. Apium fativum Sardu, Col. Apium crispum & Apium multifolium, Brauser Peterlin / Gælfelter Peterlin / Tab. & Ger. Apij crispum, *πέτρίων πορὶ βράχων*, & Petroselinum crispum, Gælfelter Peterlin / Schvv. Matthiolus in comm. post. ex Columella meminit Apij crispi, ostendens deinde arte fieri ab hortulanis. Apij verò crispi nomine herbam fativam veteres intellexisse tradit Gesnerus. Plinium quidem lib. 20. cap. 11. per Apium scaminam, quod mare nigrius, acrius, & crispus facit, hoc intellexisse, ita ut generis unius duas species proximas statuerit. Theophrastum autem hæc duo Apia non aliter quàm cultu differre, ostendere. Quæ de re consule veteres.

Apium hoc hortense, Petroselinum vulgò dictum, Græcis propriè dicitur *πέτρίων* & *πέτρίων κωνία*. Germ. Peterle / Peterlin / Peterfil / & Garten Eppich. Belg. & Flamanis Petercelle / Petroselle & Petersele. Gall. Persil, du Persil, Persil de Jardin, & Persil

Et Persil domestique. Ital. Petroselin, Petroselino, Petroselino domestico, & Apio domestico, & Petroselino. Hisp. Perexil, Tulner, & salsa. Angl. Parsel, Parsely & Garden Parsely. Boh. Petrusel. Hung. Selinum hortense, Petrislyom. Sclavon. Petrezylia. Offic. & vulgo Medicorum Petroselinum, Petrosilium & Petrosilium. Serap. de temp. li npl. cap. 280. arabicè Karphi & Karphi. Avertioi Alcaraphas, Avicennæ Glosographo Alcarasæ, & aliàs etiam Charfi, Charfi, Charis, Carphi, Alcar, se. Car, se, Alcarasæ, Karfi, Carafus, Harps, Naru, Querass, m. Querassim Querferum, Kexph & Sasneck.

Licet autem plurimæ nationes nomina sua à Petroselino declinent, non est tamen verum aut legitimum Petroselinum, quod in petroselinis gignitur: unde nomen accepit, & in Macedonia præstantissimum est. parùm rectè idcirco sentiunt, qui hortense Apium hoc, à Petroselino genuino solâ calturâ differre existant. & nihil aliud interesse, quàm quòd hortense imbecillius sit, silvestre verò potentius: solent enim silvestria facultatibus, sativis superiora esse.

Minimè igitur audiendus est Guilandi Theon, Dens ille caninus, qui in explicatione Petroselini, & Selini, h. e. Apij hujus sativi Mathiolum frustra hallucinatum esse falsò scribit, dum plantam, quam vulgus Petroselinum vocat, verum prætorum Petroselinon non absque gravi errore autumat, tum quòd à descriptione nihil abhorreat, tum quòd nomen suum non in Græcia solum & Italia, sed in rota etiam Europa fervet, tum quoque quòd Cyprii geminas vulgò plantas agnoscant quarum unam Selinon appellant: quam is pro antiquiorum Apio interpretatur, alteram Macedonium, quod nostrum Petroselinon esse ait. Hic autem cum affectam neminem, præter comitem invidiam habeat, merito dente suo canino ab omnibus roditur, dilaniatur, dilaceraturque.

In hortorum arcibus feritur, calida ac frigida Iustinens loca, modò vel humidum naturâ Solum sit, vel sèpiùs rigetur. Loca siquidem amet humentia, aquâ lætetur, atque idcirco circa fontes commodè proveniat. Fuchsius in palustribus nonnullis Germaniæ sponte reperiri scriptum reliquit. Temperativè feri potest, sed tardè erumpit: Æstate sèpiùs tonderi ac demeti potest: caullem altero anno profert: femina verò Julio, vel Augusto ad maturitatem proveniunt. Hortulani nostrum primùm Aprilii mense, aut potius appetente Majo, secundum doctrinam Palladij: deinde verò, quò sequenti anno in Majo tenerum Petroselinum, quod maximè cibis expetit, habere possint, circa festum D. Laurentij & Bartholomæi terræ mandare solent.

Petroselinum vulgò dicitur herbam & radicem, non solum coqui, sed & Sepalsarij hodiè usant, magis verò semen, quod calidius est, & ad cibandam urinam efficacius. Porro possunt utiliter omnes partes Petroselini, utrinque corpori adhiberi, id quod ex veteribus antè pluribus ostensum est. Radix & herba verò potissimum ad culinas spectant, utriusque sunt, in omni cibo. nam inflammationes stomachi depriment, urinam & menses cient, jecur & lien ab obstructione liberant, hydropicis & ictericis conducunt. Radix & semen omnibus medicamentis adversus venera, tussim & aquam intercutem facientibus misceri possunt. Sunt qui decoctionem contra aquam intercutem, morbum regium, & calculum renum, hoc pacto conficiant. Accipiunt seminis Petroselini, Fœniculi, Anisi, Cari, singul. Vnc. j. Radicis Petroselini, Pimpinellæ & Cari, singul. Vnciam unam, aut Vnciam & semis. Hæc omnia in mensura vini albi per

noctem macerant, alteròque die ultra tertias decoquant, vespertique ac ininè agris propinant, ita tamen ut à potu jejuret æger tres horas. Hæc decoctione obstructiones jecoris ac lienis tolluntur, aqua inter cutem atque icterus per urinam expellitur. Eadem juvamenta aquæ stillatiæ à Trago aseribuntur. Hortensis Apij calida quidem acrescens est facultas, sed magis exaltans ac peramentu. siccans semen, quod ad secundum caliditatis & tertium ferè siccitatis ordinem attingit, radix moderatam etiam caliditatem obtinet. Folia in condimentis singularem gratiam habent, per jura, ut Plinius l. 20. c. 11. largis potionibus innant, in quibus præter quòd grato sapore ipsa condiunt, ad appetendum obstructa, urinæque promovendas, etiam non exiguum conferunt: Quod & radices juri similiter incoctæ haud sèpiùs præstant: deinde & ori ventriculoque gratæ sunt. Jemina medico usui utiliora, extenuant, aperient, urinam cient, calculos coherentes dissolvunt, status discutunt, conveniunt hydropicis, menses promovent, secundas & factus mortuos expellunt: commendantur & contra veterem tussim edematis penmixta, aut incocta: venenis etiam adversantur, atque idcirco Theriacis miscentur. Dodonæus. Contra astus & calores febriles maxime commendatur Apij sativi succus, oleo olivarum commixtus, si eo membræ totius corporis illinantur, id quod non latuit Serenum, qui usum hunc sequentibus versibus est testatus.

Sin autem calida deprecant corpora febres,

Tunc Apij succus levis solvatur olivo:

Membra lineæ fornice ferus mulcebitur ignis.

Majori tandem experimento, quàm quod de Amygdalis amaris vulgò fertur, Apij sive Petroselini vulgaris semen ante potum comestum ebrietatem remorari & acrere testatur Bernh. Deseñ. in Athanasia magna. Christoph. Mylæus l. 1. de scribenda universitatis rerum historia, hirundines à nidis suis blattas & alia animalia asperso prudenter Apio prohibere scripsit. Vinum selenites cibi appetentiam facit, atque stomachicis atque urinæ difficultate laborantibus auxiliatur, halitum quoque comedit, authore Dioscoride, qui sic faciendum tibi præcipit, ut demittas feminis Apij maturi, recentis & cribrati, ac in linteolo colligati, in multi amphoram Vncias novem.

APIVM HORTENSE MAGNUM,
vulgari hortensi sive Petroselino vocato, sapore idem, sive Anglicanum quibusdam.

Anglicanum Apium quibusdam dicitur, folio Apij vulgaris, majore, densiore, gustus gratioris, ejusdem penè cū Apio hortensi, quo etiam majus & spissius: caules in laterales ramos eodè modo dispositi, quos in Eleosino: flores umbellati, albisemè multum differens ab Apio vulg. sive Eleoselino, longius & majus quam in Apio hortensi, sive Petroselino vulgari, uti & tota planta multò major.

Selinon C. prius, Cui. Hoc est Guilandini illud, Cypriorum Selinon, quod perperam adversus Matthiolum pro antiquorum Apio est interpretatus. Ang. ep. 7. verum & legitimum Apium, quo aliud per totam Græciam & potissimum in Chio, Creta; & Cypto haberi negat. Camer. Apium verum Anguillaræ. Bauh. apud Matth. Apium 3. sive hortense maximum: itemque phyt. ubi præterea Apium Anglicanum vocat, dubitatque an fortè sit Anguillæ Selinum Græciæ? Apium hortense maximum à C. Bauh. ita describitur. Ex radice oblonga, albida, & pro magnitudine plantæ, tenui, folia prodeunt pediculis palmaribus, & sesquipedalibus, striatis, pallidè virentibus; tripartitò primùm divisa, quorum quodlibet rursus tripartitè, ipsæque particule triplo, quaduplòve quàm in Petroselino vulgo dicto majores, per ambitum incisæ, pallidè virentes: inter hæc caulis exsurgit cubitalis, & sesquipedalis tenuis, striatus; in cuius summitate folia oblonga, angusta, minimè incisæ. Umbellam habet parvam, albam, exiguis flosculis referta, in quibus succedunt semina Petroselini formæ, sed duplo, triplove majora, gustu nonnihil aromatico odorata. Nominè Apij Anglicani primùm apud nos factum. In pin. Apium 4. hortense, lausolum: an Apium verum, Ang. an Apium sativum Anglicanum Col.

An Matthiolo epist. lib. 2. ad Cortusum, Apium Orientale? An Casalp. Apij domestici, vulgò Petroselini vocati alterum genus, peregrinum, odoratius, latiore folio, tum ab radice, tum in caulibus, ac brevioribus pediculis: semine paulò amplore, multò acriore, & subamaro: cause breviori, candidiore; radice crassiore, diutius vivida? Putat autem hoc Theophrastum sub nomine Selini, cum Apio sativo intellexisse, & apud Galenum & Dioscoridem genus hoc Apij latifolij, quod peregrinum ait in Italia, Petroselinon appellari. Sed difficilè est ex solo semine, quod folium ab iis describitur, conjectari; judicanda enim est planta aliqua à tota facie.

Selinon.

D. Christophorus Schwarz ostendit mihi plantam in horto Ducis VVirtembergici pro Apio Anglicano. Hujus plantæ semina accepi Basileâ missa per elegantem Medicum Thomam Platerum, cum hac inscriptione: Apium maximum nondum descriptum. Hoc sativum Montbelgardii provenit in horto. E.C.

APIVM PALVSTRE,
sive Helioselinum veteribus.

Cap. XLIII.

Dijis.

HELIOSINON [*ἡλιόσινον*] quod in nothis Dioscoridis, alij Pedinon, alij Hydroselinum [silvestre add. Corn.] Romani rusticum Apium & palustre dicunt, in aquis locis nascitur, & sativo Apio grandius est: sed ad eadem, ad quæ & illud efficax est.

Selinon.

Apium palustre itaque *ἡλιόσινον* Græcis est, & ita quoque à Plinio appellatur, qui Helioselinon vim privatam contra araneas esse dicit: & à reliquis generibus ita distinguit. Id, inquit, quod sponte in humidis nascitur, Helioselinum vocatur Apium.

cap. 6. ita legitur. Equapium, Paludapium, Montapium, tam inter se distant, quam ab urbano plurimum differunt. Paludapium enim quod apud aquæ ductus & in paludibus provenit, folio raro, nehirulo consistit, sed simile quodammodo Apio est, odore, sapore, figuræque. Ex his autem Theophrasti verbis clarè patet Plinium per hoc verbum *ἡλιόσινον* deceptum esse, & Plin. non absque errore *ἡλιόσινον* legisse, ac malè pro raro folio, uno folio convertisse. De Apio palustri Palladius in Aprili sic ait. Eleoselinon molli folio & caule tenero, quod nascitur in lacunis.

Nos Apium palustre inscribimus Apium vulgare ingratius. Et de hoc mox tractandum.

Fuchsius pro Apio palustri pictum dedit Sion odoratum, de quo suo loco dicendum.

Ruellius plantam ab Italis Macerone vocatam, Paludapium esse contendit, sed præter rationem.

APIVM VVLGARE
ingratius.

NON disparted vultu ab hortensi, Apium vulgare, pedali & altiore caule, striato, crassiore: foliis latioribus, gustu servidiorè, ingratiore: flosculi in umbella candidi, quinque partiti: quibus semen succedit dimidio minus, ingrato, acris sapore. radix subest hortensi similis.

Hoc quidem est Paludapium illud, quod vulgus prædicantium, Mulomedici, &, ut cum

Tabern. loquar, Calendariorum fabri, pro Apio veterum, quod Petroselinum nostrum est, receperunt, & multis annis pro eo compositionibus falsò immiscuerunt. Et hæc eorum sinistra mens, aded profundas apud eos egit radices, ut obsecratam, pertinacem, imò phantasticam eorum opinionem nemo erueret, erutamque extirpare possit. Sic, sic est in eorum capitibus ob calendaria concinnanda, mola pneumatica eversa, ut cum vagis & oberantibus planetis & stellis, in tantum quoque aberrent, ut Majoranam ab Vrtica, Roremnarum à Junipero vix discernere queant. Quare quando invenitur scriptum in Diacalamento descriptione Galeni Apium palustre, sive Apium aquaticum, accipienda est, id vel Monachis in Mel. annotantibus, species ista, quæ simpliciter, tum à jam dictis Mulomedicis, tum vulgaribus septasiariis vocatur Apium.

Quod porro præcedenti capite, tum rationibus, tum auctoritatibus, notisq; præterea suffragantibus confect,

constet, vulgare Petroselinum legitimū esse Apium, putandum quidem hīc fuerit, quin potius asstiman- dum, teste Matchiolo, id quod officinis omnibus sativi Apij vicem explet, nil aliud esse quā Paludapium, sive Apium palustre, Eleoselinum Diosco- ridi vocatum, de quo Theophr. l. 7. cap. 6. differit. Hinc itaque fit, ut Matthiolus Ruellio minimē ad- stipulandum censeat, qui plantam Italis *Macerone* vulgō appellatam, Paludapium esse putat. Quippe (ut dicitur) non parva sanē inter vocatum Macerone, & Eleoselinum intercedit differentia. Ceterū, hac in re Fuchsius etiam apertē errasse reprehenditur. Nam etsi in hist. rectē scribat, illud, quo officina hodie pro Apio hortensi utuntur, non esse nisi Eleoselinum, i. e. Apium palustre; ta- men postea de compos. med. peripera scriptis tra- didit, Petroselinū sēmen Scplasis, Apij sēmen vocari, atque in ejus locum usurpari. Etenim Eleoselini sēmine, non Petroselini, quod hactenus, dūce Mat- thio, desiderari existimo, Apij sēminis loco utuntur omnes ferē Pharmacoopi, idque etiam Apij sē- men nuncupant.

Casalp. de Apio nostro vulgari ingratiore hāc l. 7. c. 38. annotat. Aliud, inquit, genus Apij spontē nascitur in Italia locis humectis & umbrosis, quod in officinis vulgō Apium vocatur, eoque pro Apio sativo utuntur, quamvis à plerisque Eleoselinon, i. e. Paludapium censeatur, quod minimē negaverim: pauca enim notā, quae Eleoselino traduntur, huic non desunt: tamen ab eadem non video nequaquam abhorre Hipposelini descri- ptionem apud Dioscoridem & Galenum, non autem apud Theophr. & Plinium.

Græcis vocatur *Ἐλεοσέλιον*, *Ἠλεοσέλιον* sine & cum aspirationis nota. item *Ἠλεοσέλιον*, & Homer. l. iad. B. *Ἠλεοσέλιον*. Lat. Eleoselinum, Elioselinum & Eleoselinon, ut Ang. Turn. Fuch. icon. & hist. Ger. (ubi tamen Sion odoratum umbelliferum ex- hibet) Lon. Dod. gall. & lat. itēque Lob. in Obs. p. 405. Icon. p. 707. (quibus etiam Paludapium) & Nomenclatori Pannonico. Apium rusticum, Apium aquaticum, Apium palustre: & sic Cort. & Cordo in Dioscor. (secundū tamen annota- torem, Apium sativum latifolium. Eid. hist. secundū Gesnerum, qui ex Trago Apij vulgū dicti figuram addidit, Apium sativum; juxta C. Bauh. verō & meliūs, Apium agreste) Monach. in Mes. dist. 1. cen. 25. Ang. Math. Lac. Cast. Gesn. h. Lon. & Schvencf. Apium vulgare Sylvio & Trago, & simpliciter Apium officinis, Bursf. Lon. & Fuch. in fol. Paludapium Gazz. Lob. adv. p. 315. & Tab. Apij alterum genus, Casl.

Apium 9. (4. apud Matth.) sive palustre, Hippo- selinon Dioscoridis, & Apium latiore folio, caule versicolore Theophrasti, Bauh. in phyt. Eid. pin. Apium 11. palustre, & Apium officinarum: Apium palustre, Fuch. l. c. Apium sativum & palustre, solā culturā differens, Cord. in Diosc. & hist. Eleoseli- num spontaneum, Col. Apium palustre Matthio- li, Lugd. p. 701.

Apud Amilium à Georgio Picore pro Apio in- eptē ponitur figura Rubi. Videndum etiam an Apium aquaticum intellexerit Amilius, ut ibidem Picor innuit. Vocatur tandem etiam aliquibus Apium aquæ & Pupilla oculi. Arabibus, ut Scra- pion (ex relatione Tabern.) lib. simpl. cap. 280. *Asilus*; Bellunensi, *Chare Alhajn*, & ab aliis *Asarus*, & *Asilus*, & *Asabs*, Lacuna. Germ. *Epff* / *Epffich* / *Eppe* / *Eppeich* / *Bawen Eppeich* / *Wilder Eppeich* / *Eppe* / *Wasser Epff* / *Meret* / & *Wassermeret* ac *Eppe*. Belg. *Eppe* & *Touffronmeret*. Gall. *Ashe*, *Ahe*, *Perfil de l'eau* & *Perfil de l'alpe*. Ital. *Apio*, *Apio palustre*, *Apio aquatico*, *Petrosello aquatico*, & *Petrose-*

molo del aqua. Hisp. *Apio* & *Perexil d'agua*. Catal. *ap.* Angl. *Smalage* aut *Marche*. Bohem. *Wodni Petruszel*. Nomencl. Pannonico *Apium*.

Humentibus locis Apij hoc genus nasci gaudet, *Lorca enim transfertur verō & ad hortos.* Cum hortensi Apio viget ac viret: altero quoque à satione anno caulis ejus assurgit, ac semina fert, quæ post Solsitium matura fiunt, autore Dodonæ. Ego quidem Apium officinis vulgō dictum, immeritō tamen, vidi Patavij in hortis, Lugduni, Monspe- lij, & Basileæ, ubi florebat Novembii. Genevæ mihi virebat tota Hieme. Montbelgardi in hor- to meo & E. C. semine deciduo quotannis se re- novabat. Satis copiosum observavi juxta ther- mas in Cansat urbe, quæ non longè à Sturgar- dia est in Ducatu VVirtembergico. Turnerus saepe numero vidit ad rivulos, nec non in insula Frisia Orientalis, Nordenia appellata, ad litus. In Italia sponte nasci locis humectis & umbrosis, alicubi que feri in hortis, sed in summo odore & sapore refert Ca- salpinus.

Etsi porō Dioscorides eandem habere facultate- res Paludapium dicat & Selinon: Selinon tamen potius quam Paludapij usum consuluerit Turnerus, quia epilepticis suspectum, cujus rei testes ha- bemus Leonellum, & Scholia Holeriana. Licet autem multorum sententiā hujus vires cum Apio domestico conveniant, ingrati tamen est tum odo- ris, tum saporis, acutioris & gravioris, quo caput ferit, unde etiam à cibis abdicatur, neque ad con- dimenta utile habetur. Facilitate autem & tem- peramento & calidius, sicciūque est, & ad plera- que efficacius. Hinc succus ejus ad multa confert: extergit enim, aperit, crassa attenuat, obstructio- nes tollit, & urinas movet, Dodonæ & Schvenc- ckfeldio testibus; atque idcirco Scrapia diēta, quæ hunc permixtum habet, veluti Byzantinum, joci- noris, henisque obstructiones aperit, & diu- turnis, sive tertianis, sive quartanis febribus, om- nibusque ex causa frigida, tum & obstructio- nibus, enatis, auxiliatur, ac regio morbo suc- curunt. Idem succus oris tonsillarūque etiam *Oris ulcera* maligna ulcera cum Hordei decocto, addito mel- le rosaceo, gargazato ad sanitatem perducit. pro- dest verō & omnibus externis ulceribus & sordidis vulneribus cum melle: cancri etiam exulceratis confert: nam tametsi hos curare nequeat, putre- ditamen resistit, ac fœtorem eorum repiunt. Semen Medicinæ etiam haud inutile habetur, sed ad eadem, ad quæ sativi Apij commendatur; minus tamen tutus ulus ejus est: nam comitali morbo obnoxjati dictum, ab hoc offenduntur, ut eviden- tibus experimentis compertum legitur & obser- vatur. Ut cognoscat utrum masculum an femi- minam prægnans in utero habeat, Apium cum sa- pimentum dice capiti ejus Priscianus, apud Haum. Gynæc. de generen- bus utero. part. 1. cap. 4. apponit, & si prius masculum nomi- navetit, dum loquitur, masculum; si verō feminam, feminam utero gerere, concludit: quod nobis san- è fabule, aut Græcæ mendaciæ specimini propius esse videtur, quā vel rationi consentaneum, aut etiam experientiā comprobatur. Aquæ destil- latae peculiaris vis contra hydropem à vulgō ascri- bitur.

SELINVM TUBERO- sum.

Nominabat Selinum tuberosum, sive Bulfini speciem Honor. Bellis, semer. minimū tuffum sapore aromatico, & Apij hortensis, vulgō Petrosel-

lini vocati, quod è Creta Cydonia dicta in scriptio-
ne transmissit. Hoc communium terra Montbelgardi
in horto E.C. non provenit.

DE APIO SIVE SELINO, QVOD
Petroselinum antiquis dicitur.

CAP. XLIII.

Disf.

Vires

Plinim.

Galenm.

*Estreati-
cum.*

*Aequi-
saca.
Apium sa-
tium.*

A Pium, quod Petroselinum dicitur, provenit in
Macedonia præruptis in locis, semine Am-
meos, at odoratiore, acti [*deus. Lac. legit in vet. cod.
aviori*] & aroma olente. Vrinas id, menstruaque
pellit: contra stomachi & colic inflationes, ac tormi-
na prodest. Succurrit & lateris, renum, ac vesicæ do-
loribus, in potione sumptum. Admiscetur & anti-
dotis urinas cientibus.

Plinius ubi de Apij generibus egit, alio genere,
inquit, Petroselinum quidam appellant in faxis na-
tum, præcipuum ad vomicas, cochlearibus binis suc-
ci additis in cyathum Marrubij succi, atque ita aquæ
calide tribus cyathis. Et subdit mox: prævalet con-
tra serpentes, potum, & litum.

Petroselini semen, ex autoritate Galeni, maximè
in usu est, quum tota herba unà cum radicibus simi-
lis quidem, sed debilitatis sit facultas. Est autem si-
cut in sapore acre, cum amaritudine, ita etiam in o-
peribus calidum, simulque siccandi vi præditum. Et
ob id menses & urinas largè propellit. Flatus item
discutit. Fueritque itaque tertij ordinis calefacientium
ac siccantium. Ceterum, quòd sit verum Petro-
selinum, lib. de Antid. docet similibus verbis. Petro-
selinum ab omnibus laudatum est Macedoni-
cum, quod etiam quidam Estreaticum vocant, no-
mine à loco, in quo nascitur, imposito. Est autem o-
mninò modicum, quod in illo nascitur, qui præ-
ruptus est, & non magnus. Estreaticum itaque Macedo-
nicum, quod ex Macedonia ad omnes gentes de-
fertur, paucum & ipsum & ipsum gignitur.
Quare quod circa mèl Atticum & vinum Falernum
contingit, id etiam circa Petroselinum hoc accidit.
Nam quemadmodum illa duo, Mel Atticum & vi-
num Falernum, per univèrsæ semè orbis terrarum
oppida à mercatoribus deferuntur, velut ea ipsa
sint, quæ propriè ita vocentur, quæque à gentibus
requirantur, licet interim in parvo natali modica
nascantur, ut vix isthic sufficiant, ac propterea à cal-
lidis hominibus ad illius similitudinem efficta dun-
taxat dividendur apud exteros. Ita etiam Macedo-
nicum Petroselinum, quod in Epiro plurimum na-
scitur ac inde in Macedoniam prius deferretur, & plu-
rimum ac ferè totum in Thessaloniam, atque illinc
velut Macedonicum exportatur, quamvis isthic [in
Macedonia] non tantum nascatur, ut omnibus gen-
tibus sufficere possit. Quod si tamen Estreatico Petro-
selino carueris, nihil deterius fore putes Thera-
ciaces medicamentum, si alterum in jeceris. Non e-
nim velut quòd adversus venena, aut bestiarum ven-
enenum ejaculantium plagas commodum sit, in jeci-
tur, sed ut stomacho debili, & hydropticis, & aliis hu-
jusmodi affectibus utile, non juxta principalem
Theriacis promissionem. Facit autem amarissimam
antidotum Petroselinum Estreaticum, & maximè si
recens fuerit. Præstat enim sicut acerrimum præ-
aliis Petroselinis, ita etiam amarissimum. Et hunc in-
modum de Petroselino disseruit Galenus, quem
non intelligimus, nec videmus cur propter parvam
quantitatem Petroselini amarior reddatur Theria-
ca, quæ tot alia valdè amara recipit.

Petroselinum antiquorum non est Apium sati-
um, seu Petroselinum vulgo vocatum, licet Mar-
cellus hæc non alià quàm natalium ratione inter se
differre, cum Anguillara & Guilandino credat.

Apij, sive Petroselini Macedonici planta multis, Apij
nobis mox tradetur.

Saxifragiam majorem quidam Neoterici Petro-
selinum Macedonicum Dioscoridis volunt.

Apium montanum nigrum Lob. Obs. & Ic. Pe-
troselinum appellavit.

Apium sive Petroselinum suum habet Dalecham-
pium, quod tenuifolium cognominamus.

Herbam Gleyß [*Cicutariam fatuam dictam*] Pe-
troselinum dicere quidam audent.

Adversaria cur suum Oreofoelinum [*Apium mon-
tanum*] Petroselinum dicant, videant lectores.

Petroselinum Macedonicum non est Olusatrum, Ma-
vel ut corruptè pronuntiant Olixatrum, aut Ale-
xandrum, ut dicemus capite de Macerone.

Pro Petroselino Dioscoridis & Galeni pinxit Fu-
chius Sison, ut postea demonstratur.

Petroselinum quidam putant Ostrutium esse, re-
ferente Lacnà, qui hoc separat ab Imperatoria, Imp-
quod considerandum, quam privatim etiam ali-
quos Petroselinum esse censere narat.

Ceterum, Petroselino deficiente sumendum Su-
præcipit Tract. qui pro quo femine Apij.

Petroselinum si deficit, Cuminum substituit Col-
legium Florentinum.

APIVM SIVE PETROSELINVM
Macedonicum multis.

QUOD hodie
Macedonicum
petraum Apium
putatur, folijs est
quàm Apij horten-
sis majoribus, fir-
mionibus, nitidis,
atrovirètib; quor-
um sapor ignavior,
quàm hortensis no-
stri videtur: caules
striati incanà pu-
bescent lanugine:
umbellæ candidæ:
semè striatum horten-
sis & fativi Apij
ferè par, tomento
obdudum est albi-
cante.

Inscribitur hoc s-
apud Matt. in com-
cum mag. fig. hist.
germ. & epit. cum add. Cam. Cast. Ger. Lob. adv. p. 315.
Obs. p. 406. Icon. p. 708. Tab. (hoc titulo in Ic. p. 87.
est non conveniens figura: ea enim transposita est
sub titulo Hippofelini in eadem tabella.) Petrose-
linum Macedonicum. A B. phyt. (ubi plures plan-
tas confundit) Apium sive Sium 13. & Petrose-
linum Macedonicum Dioscoridis. Eid. apud Mat-
thiol. Apium 5. sive Petrof. Macedonicum. In pin.
Apium 12. Macedonicum: Apij alterum genus pe-
reginum, Cz. alp. Daucus 2. Dioscoridis, Col. A
Schv venckf. Apium Macedonicum. A Lug. p. 703.
Petroselinum Macedonicum Matth. A Dod. lat. Pe-
troselinum Maced. ex Lobelio.

Germ. vocatur Stein Eppid / Apium Petraum, N
aut Stein Peterlin. Belg. Eteen Epppe. Gall. Ache, In
ou Persil des rochers. It. Petr selino Macedonico, Petru-
scis Pirusello Macedonico. Hisp. Apio que crece en las pre-
dras. Angl. Eteen Peterlin.

Ex semine per fratrem C. Bauhinum allato ex Et.
horto Patavino provenit Montbelgardi in horto
E.C. sed sine caule primo anno, & vix Hiemem fe-
reus.

rens. Argentinae femine maturo conspiciebam Oroboli in hortu D. Meieri. In Silesia referente Schwenckfeldio; fignoris impatiens ex femine hortis Medicorum familiare.

APIVM MONTANVM, SIVE
Oreofelinum veteribus.
CAP. XLV.

Oreofelinon, auctore Dioscoride, caule est dor-
drantem alto, qui quidem singularis ex graci-
li radice affurgit: ambiunt verò ipsum ramuli & in
summo capitula [*καρπώδεια, ἢ κεφάλια*. Lacuna tamen
legit *ἢ φύλλα κωνίου* & hæc lectio Theophrasti & Plini-
ij quidem autoritate comprobatur.] Papaveri [*ρῆ-
κωνί*] similia, at multò tamen tenuiora, in quibus fe-
men oblongum, acre, tenue, odoratum, Cumino si-
mile. In petrosis montosisque locis nascitur. Et fe-
men & radix urinam eiendi vim habent, si in vino
bibantur, ac menses etiam trahunt. Antidotis quo-
que & urinam cientibus atque exalfactoriis medi-
camentis inferuntur. Neque verò nos oportet in
eo errore versari, ut id Oreofelinon existimemus,
quod in faxis provenit: aliud enim est Petroselinon.

Montapium ab urbano maioribus differentiis,
quam vel Equapium, aut etiam Paludapium, distat:
referente namque Theophrasto, folio Cicutæ simili
constat: radice tenui, caule Anethi, minution tam-
en, datur in vino austero menstruorum gratia.

De Oreofelini folio, radice & caule eadem habet
Plinius l. 19. c. 8. ubi Apium tertium constituit. Is
rursus l. 20. c. 11. ait. Quartum genus ex Apio faciunt
aliqui Oreofelinon, palmum alto frutice ac recto,
femine Cumino simili, urinæ & mensuris efficax.
Sed & femina eo purgantur ex vino.

Ex his itaque palam fit, à Theophrasto & Plinio
folio Cicutæ hoc Apium describi: A Dioscoride autem
nihil de foliis agit, sed à tenui radice singularem
prodire caulem, circa quem ramuli sint & capitula,
ut in quibusdam Gracis legitur, *μικρὸν* (& non *Μυ-
κρονία*, Opio) *παρρηφισί*, Papaveri æqualia, multo ad
hanc rem sensu. Quandoquidem comparanda in-
ter se plantarum capitula, non liquorum similes vi-
res. Quam ob causam cum Hiermoli in Theophrasto
legisset *τὸ μὲν ἢ φύλλον ἔστι κωνίου*, folio namque Cicu-
tæ simili constat, verit *καρπώδεια κωνίου παρρηφισί*, capi-
tulis Cicutæ similibus, rarus corruptum locum esse,
& pro *κωνίον*, quæ Cicutæ est, malè *μικρὸν*, qui Papa-
ver est, legi, in utilibus absurdè conjecturâ: siquidem
μικρὸν legendum est, & de Papaveris ramulis ac ca-
pitellis accipi debet, & non de foliis. Immeritò igitur
legendum arbitror cum Theophr. & Plinio *κα-
νίον*: facilis fieri potuit, ut *κα* syllaba à voce *μικρὸν*
dempta & *κωνίον* vocabulo ad finem *ω* additum fit, *μικ-
κωνίον* autem nullo modo legi potest, dum nulla sit
ramulorum & capitellorum ad Papaveris succum
similitudo. Videtur itaque non posse, quod Theo-
phrastus de foliis docet, ad capitula Dioscoridis re-
ferri: nec Cicutæ semen in capitulis, sed Feniculi
modo in umbella habere describitur. Si tandem
cum Corn. & Lacuna pro voce *καρπώδεια* legendum
foret *φύλλα*, lectio illa manca foret & imperfecta,
persuadèque id quod mox sequitur, capitula illa
papaveraceis multò tenuiora esse, & in illis conti-
neri semen, quod foliis à natura negatum est.

Galenus parò Oreofelini similem Apio vim esse
ait, sed robustiorem. Ceterum, vox ipsa montanum
Apium indicat, & Dioscorides à Petroselino aperte
distinguit. Sunt tamen qui hoc, agreste Petroseli-
non vocent, Egypti verò Anonim.

Lacuna tandem Apium montanum incognitum
esse ait. Sed nec Cornarius reperit aliquem, qui vel

ipse viderit, aut ex alio naturale, aut pictum mon-
stravit.

Oreofelinum tamen Græcis, auctore Anguillara, *Charephyllum*,
est Charephyllum, de quo ante egimus.

Habet Apium suum montanum Dalechampius.

Est & Apium montanum, Oreofelinum Sequa-
nonum, foliis Cicutæ femine oblongo, nigro, Cy-
mini.

Oreofelinum nigrum, sive Apium montanum
nigrum.

Oreofelinum album, Apium petrarum, sive mon-
tanum album.

Oreofelinum quoque dicitur de Saxifragia hirci-
na. Sed nobis nulla harum plantarum descriptioni
Dioscoridis respondere competentum est, proinde-
quæ aliquam ex prænominais Oreofelinum anti-
quorum esse non possumus asserere.

APIVM MONTANVM DA-
lechampij.

Radice crassâ, *Defcr.*
longâ; extin-
fecus nigra, intus
candidâ, acri, odo-
rata, aromaticâ, fo-
liorum densâ comâ
circa radicem humi
jacentium, Apio
hortensi simulum,
sed latiorum, junc-
dè olentium in pe-
diculis infernè ra-
bentibus: caule cu-
bito altiore, è me-
dio foliorum ambi-
tu profliente, feru-
laco: flore in um-
bella candido, femi-
ne Apij, acri, odora-
to & amaro.

Cum Apium hoc
montanum Dale-
champij in quibusdam Dioscoridis historæ repu-
gnat, patet Oreofelinum Dioscoridis hæc esse
nuncupandum (ut quidam vocant, aut etiam Ore-
ofelinum majus appellant) ac præterea depravatos
esse Dioscoridis codices asserendum. Hanc verò
eamdem numero esse cum Apio montano nigro
concludere non audemus, licet id asserat C. Bau-
hinus.

Provenit in asperis saxosis, lapidosis, apricis; non
nunquam etiam ex faxorum rimis emicat. Floret
Julio mense.

APIVM QVOD OREOSELI-
num Sequanorum, foliis Cicutæ,
femine oblongo, nigro,
Cymini.

PROPONONUNT alij aliud præter jam dictum *Locus.*
Oreofelinum, in Sequanorum montibus, ad
pratorum saxosos margines nascens, caule & fo-
liis Cicutæ, nunc humile, nunc procerum pro lo-
ci natura: radice tenui, candidâ. Flore in umbella
albo, femine oblongo nigro, acri, odorato, Cy-
mino simili, referente id Lugdunensi p. 702. Qua-
lis hæc stirps sit indagandum relinquimus iis, qui
plantam natali loco collectam, imagi-
ne exprimentam cura-
bunt.

APIVM MONTANVM
nigrum.

Desct.

Polychre-
stum Cord.

post se relinquunt longè foliis acriora, compressa, lata, & serè orbiculata, colore ante maturitatem plenam modò rubente, idque intensius, remissiusque, modò viridi. radix in signetur crassa, mollis, supernà parte capillata, intus foris que albida, sapore acti, amaricante, ingrato non nihil, succum è vulnere remittens, lactescentem, viscidum, resinofum.

Plantam à nobis delineatam Cord. hist. l. 2. c. 125. vocat Polychrestum, ac sic describit. Foliolum à radicis capite emittit comam, undiq; per terram sparsum. ipsa autem folia non simplicia atque individua, sed multifida. omnium serè à radice exeunt, crebrè articulis intercepti, qui in singulis articulis in ternos furculos sapius & multis vicibus subdividuntur. ultimis extremis, minimisque pediculis folia insident exigua, in multas tenues partes secta, & crebris incisuris, partim Coriandro, partim sativo Petroselino similia, cum fructificare inceperit, arefcentia. Caulem è media foliorum coma erigit unum atque alterum, aut nonnunquam plures secundum radicis ætatem, cubito plerumque proceram, teretem, modicè striatum, longo intervalla geniculatum, intus fungosum, atque per omnia Anetho similem, paulò tamen tenuiorem, folia è geniculis proferentem, inferioribus similia, sed multò pauciora in orâque in ejus summitate umbella expanditur lata, quinque aut sex unciarum latitudine, quadrantalibus plerumque furculis confans, candidatibus flosculis plena. siquidem singuli umbellæ furculi, in plures tenuiores furculos subdividuntur, minoris umbellæ speciem referentes. semina singulis floribus succedunt bina, conjunctaque, tanquam unum sint, Anetho latiora, crassioraque, colore subsulca, sub ipsa umbella, tenuia, oblongaque exeruntur e cu sola. Radice nititur tricubitali, aut nonnunquam pro ætate, longiore [Mirum hoc, cum caulem dixerit unocubito duraxat, plerumque proceriorem esse. Gesl.] breviorëve, superius crassitudine digitali, candida, carnosâ & perenni, quæ præcisâ lactem remittit liquorem. saporem radix habet Pastinacæ sitivæ similem, simulque amaram & subacrem. semen gustu radici responder. Lacteus verò liquor cæteris partibus efficacior est: folia imbecilliora sunt: flores postremò mediam tenent inter folia & radicem temperem. Nascitur asperis, sabulosis, arenosis campis,

humilis & arvis, plurimè que in VVirttembergensi Electoratu. Hac Cordus, apud quem Gesnerus, vel alius hæc annotat: Nomen unde indidit Cordus, ex descriptione non video: si nomen fingendum sit à foliorum crebris incisuris, aut furculorum, qui umbellam constituunt, divisionibus, Polymetum sicut dicendum, non Polychrestum. Fortè Vielgutha, i.e. Valde Bona: etsi alia videtur Valdè Bona Italorum: & Tournebone, i.e. Tota Bona Gallorum.

An Monach. in Mes. dist. 1. cens. 25. Petroselinum & Apium petra, in montibus Rhetianis & supra Palubariam inventum? De hoc Apio petra Monachorum hæc Matth. in Diosc. l. 3. c. 64. An legitimum Petroselinum Macedonicum vocatum in Italia proveniat, non equidem asserere auisim, etsi Monachi se in Romanis quibusdam montibus invenisse testentur. quod tamen (si vera referunt) Romanum quidem, non Macedonicum appellandum fuerit: An rursus c. 65. vocat Apium montanum & Oreoselinum?

Gesl. h. dicitur Apium montanum, i.e. Oreoselinum, persimile specie sapore que Petroselino vulgari, nascens in colle primo juxta Rhenum, hora serè supra Basileam itinere ad sinistram, superficie simillimum illi, quam Cervicariam tadem nigrum Germani vocant, lacteo liquore manans, ob quem Enopium [sic, licet hæc vox in usu non sit] Oreoselinum nuncupare licet: sicut & Syon. An eadem stirp. app. Apij crispi nomine herba ex Italia missa, silve kris, ut apparet, nec Apij seu Petroselini vulgari odore æmula? An præterea de Apio petra loquitur Gesl. in epist. ad Jo. Fabricium, epist. lib. 3. cum ait: Ex tribus illis herbis, quas misisti, Altera Apio laevo similis est, & nulla apud nos: memini sim tamen circa lacum à scilicet dictum, invenisse: Seseleos speciem neque ipse putarim. Nam omne Sesele radices vegetas & satis valdas habet, & caput radicis fetosum, quod & aliis quibusdam umbelliferis, sed paucis contingit. Sed neque Petroselinum Macedonicum. hoc enim in petris quidem montium præsertim Macedonia nasci scribit: sed adeò medicatum & vehemens, ut nullum Apij genus, acris, amaritque reperiat, quibus etiam qualitatibus, universam Theriacem inficit. Ego Astrantium in ejus vicis suppono. Oreoselinum appellemus licet, quod & montosa sit herba, & Scilino perquam similia. Semen ejus maturum ad me mitti cupio, ut certius judicem. Tribuit enim & Dioscorides semen Cumini, oblongum, acre, odoratum, tenue. Novi & alias duas Oreoselini species. Existimandum est autem nullas propemodum herbas esse, quæ non genus aliquod constituent, in duas aut plures species diversas dividendum.

Oreoselinum Parisiense ad hoc caput refero, donec mihi constet quantum differat, ab Apio, quod montanum nigrum voco. Parisienses (inquit Lugd. p. 702.) pro Oreoselino plantam monstrant raram & nobilem in sabuloso Surenæi montis vertice, nec usquam alibi nascentem, radice longâ, crassâ, acris, odoratâ, sapore & odore Empetro nostro simillimo, comâ Apij, humi procumbente, densâ flore in umbella candido, semine acris, & odoris suavis.

An Casalp. l. 7. c. 33. hoc intelligit per Sesele Creticum, de quo ait. Apud nos in silvis nascitur, tractu maritimo, & collibus arenosis: pauca fert folia, inflexa ad terram, Apij modo divisa, parvis & raris segmentis, crassis & præduris, quæ ex prælongis, & patulis pendent pediculis: caule singulari constat, rotundo ac subnigro, cubitali: in cacumine duas, aut tres umbellas gerit: flore ex albo subrubente: semina fert in rotunditate compressa, magnitudine Lenticulæ, circulo quodam foliaceo circumdante, sub-

Subsulva, acra, & odorata: radice constat singulari, in altum demissa & odorata, & alba. Altera est in montibus similis prædictæ, sed pluribus ab eadem radice caulibus, striatis: foliis longioribus, tenuius incisis, subjectis: radice constat in multos ramos distributa, & subnigra: semina in totum similia: idcirco & hanc Tordylio congenerem statuo. Hæc ille de suo Sesele Cretico, quod videtur in multis convenire cum nostro Apio montano nigro, non audemus tamen idem asserere. Alterum quale possit esse nobis non constat. Scitipium periti confiderent, aliquis præter illum ejus meminertit.

An Thalia Libanotis alba minor seu amara, foliis latoribus, & profundius dentatis, radice resinoso succo turgente, thus spirante, flavescenteque, ac amarâ, candidâ, multissimâ sæpè, & crassâ?

Clus. pannon. p. 695. & hist. Oreofelinum, ut & Ger. primum, Tab. Lob. adv. p. 315. Obs. p. 406. Icon. p. 707. Oreofelinum, sive Petroselinum. Dod. lat. Oreofelinum sive Veelgutta, ubi describit ac ait: Oreofelinon quale quædam à veteribus describitur, innotitiam hæc ætate pervenisse non constat. A montibus autem apud Græcos *Opetoselinon* nomen est, quod Latini idcirco Apium montanum & Montapium appellant. Dicitur verò & idem, ut inter rejectaneas voces reperitur, *πρωτόσπινον*, *ἀπύριον*, & Latinis Apium: Sed Dioscorides Petroselinum ab Oreofelino diversum statuit. Veelguttam verò Latinè Multibonam quis dixerit, hoc enim nomen accepit, quod ad multa utilis & commoda habeatur. Non omnino verò impropiè & hæc Oreofelino nuncupatur, nam in montibus gignitur, & Apio non dissimilis est. Desideratur semen Cumino simile: tale si haberet, Oreofelino legitimum esse, quis negaverit?

Bauh. phyt. Daucus 6. montanus Apii folio minor: Apium montanum & Oreofelinum nigrum, Gesn. h. Dauci 2. Selinoidis varietas, sive Selinoides Cordi Lobelio Obs. p. 414. sine icon. an Daucus (addit in pin.) selinoides latifolius, Cordan Apium sylvaticum, Thal. Eid. B. Apium 5. (6. pin. ubi & Apium montanum, Cast. Lugd. Variat ratione loci, ramulosius tenuius divisus, in pratis udibus Michelsfeldæ reperitur.) montanum folio ampliore: [Apio, Petroselino Dalechampii tenuifolio.] Apium crispum, Thyselinum Plinii & Agriofelinon [falsè enim legitur ubi Agriofolum.] Galei Guilandino: Oreofelinum sive Petroselinum Lobelij. Miramur C. Bauhinum diversum tradi Oreofelinum Gesneri ab Oreofelino Lobelij, quum manifestum sit eandem esse plantam consideranti descriptiones & iconem: præterea Oreofelinum Gesneri non convenit cum Dauco Selinoide Cordi. Eid. pin. Apium 8. montanum nigrum: Oreofelinum Parisiensium, Lug.

Schvvenckf. Apium montanum: *Ο'πρωτόσπινον* Dioscoridis, Clusio: *Ο'πρωτόσπινον* *ἑγγυλον*, seu *ἑννοτον*, Gesn. Polychrestum Cordi: Polymetum Gesn. Montapium. Vielgürt / Augentwurz / & Berg Peterlin / Silesis: radice longissima. Nos latet ubi Clusius asserat esse Oreofelinum Dioscoridis: vellemus locum annotatum.

Apium nostrum nigrum, denominavi Oreofelinum, non quòd descriptioni Dioscoridis respondeat, sed propter natalem locum. Basilicæ locis montosis ad meridiem sitis provenit: in Alsatia copiosè prope S. Thamarin in pratis siccis & arenosis, non longè à Bessordia florens Junio & Julio secus viam: in Rhetia Junio prope Curiam in pratis: Genevæ in monte Thuri: Lugduni sequeus: Montbelgardi in arida planicie. Veelgutta Dodonæi in iis montibus provenit, qui Silesiam à Moravia, olim Marcoman-

orum provincia, dirimunt; tam & in aliis montibus ac collibus. Meminit verò Dod. olim hæc ad se missam à Martino Tulemanno, qui in montosis apud Eburones ac Tongros, runc Leodios, hæc repertam in hortu suo Trajecti ad Mosam studiosè alebat. In monte, qui Badensibus thetis imminet & in aliis vicinis collibus, atque urbi Viennæ Austriae proximis vulgare esse Oreofelinum refert Clusius. Rariùs occurrit Lobelio nisi in montosis Lugduni, prope sequanum & in valle Ostensi Pedemontana. Amat in summa montosis arenolisque tractus. Abundat in Silesia propè Gryphbergum in pratis ad Quissam fluvium. Julio & Augusto flores in umbella, cum semine Anethi nigricante, ostendit, Schvvenckf.

Radix, inquit idem, calida & secca est tertio recessu [secundo ordine intenso, Dod.] Extenuat, aperit, incidit, utinas movet. Calculos dissolvit, menses provocat, jecinoris & lienis obstructiones solvit, regio morbo auxiliatur. Manducata dentium dolores mitigat, ac salivam citè, torminibus ventris succurit, visum exacuit, & alios multos usus præstat.

APIVM PETRÆVM, SIVE montanum, album.

Apium hoc petrum folia habet dodrantalia, pulchrè in alas oppositas divisa, atque hæc rursus in opposita segmenta, Apij nigri montani segmentis similia quodammodo, quæ mirè variant pro locorum diversitate: quædam enim valde tenuia quasi crispæ: caulibus tuniculæ, cubitalis, modicè plena. umbellæ parvæ, floribus albis contractæ: semina Apij hortensis, longiuscula, hirsuta, striata, cum amarore, aromatica, eodèmq; sapore, sedè ad Apium vulgare accellente prædita. est radix perennis, crassiuscula, alba, comata.

An Cord. hist. l. c. 31. vocat Dau- cum angulosi cau- lis, quem sic descri- bit: Daucus angu- losus dum è semine nascitur, primo anno caulem non fert, sed folia undique circa radicis caput per terram strata, eâ ratione, ut multa folia singula constituant, pedibus enim & canaliculatis pediculis utrinque apposita sunt duarum unciarum longitudine, folia ab utroque latere profundius usque ad suum quoque pediculum in partes per ambitum serratas dissecta: ex his maxima sunt quæ posteriori pediculorum parte exeunt: minima verò, quæ anteriore. Caulem altèto & non nunquam tertio anno erigit tripedalem, minimo digito graciliorem, angulosum & juxta terram serè triquetrum, nisi plures intecederent minores anguli, solidum & geniculis præcinctum. folia è geniculis se- proferunt inferioribus similia, breviori tamen pediculo: & ex horum alis pedales, ac plerumque individui ramuli, angulis striati: in quorum cacumine æstate singulæ sunt umbellæ, formâ convexæ, den-

solus dum è semine nascitur, primo anno caulem non fert, sed folia undique circa radicis caput per terram strata, eâ ratione, ut multa folia singula constituant, pedibus enim & canaliculatis pediculis utrinque apposita sunt duarum unciarum longitudine, folia ab utroque latere profundius usque ad suum quoque pediculum in partes per ambitum serratas dissecta: ex his maxima sunt quæ posteriori pediculorum parte exeunt: minima verò, quæ anteriore. Caulem altèto & non nunquam tertio anno erigit tripedalem, minimo digito graciliorem, angulosum & juxta terram serè triquetrum, nisi plures intecederent minores anguli, solidum & geniculis præcinctum. folia è geniculis se- proferunt inferioribus similia, breviori tamen pediculo: & ex horum alis pedales, ac plerumque individui ramuli, angulis striati: in quorum cacumine æstate singulæ sunt umbellæ, formâ convexæ, den-

sz & candidæ, minimisq; floribus satetz, melleo liquore vcluti conspersa, quibus odor est lixivii aut saponis, sive mellis calce mixti semen

Radice nititur diurnâ, pedali, pollicis aut digiti crassitudine, candidâ, circa caput propter amissorum foliorum vestigia & nervos pilosâ & villosâ in crassiores fibras distracta, per quam lignosus descendit nervus. ea gustu acris est, salivam provocat, diuque servorem in gustantis palato relinquit: folia acrimoniæ mixtam quoque amaritudinem habent. Semen verò

Nascitur alperis & editis locis: copiosissimâque Ienz, in vinearum incultis calculosisq; partibus: & V Wirtemberge in tumulis quibusdam subulosis, qua ex urbe vestis Septentrionem itur. Et hæc de suo Dauco angulosi caulis scribit Cordus, apud quem in annotatione quartit G. Sinerus, numquid cum Oreoselino, h. e. Apio môtano, commune quid habeat hæc herba. Nos quidem diversim existimamus, ac fortè non malè sequi posse credimus hoc Apium, Pimpinellam tertiam Tragi, sive Pimpinellam crispam Tabernamontani, cujus descriptionem ponimus cap. de Sax. f. ag. minore.

Apium mô-
tanium a-
marum.
Gefn. h.

Gefn. verò de hort. vocat Apij mortani genus aliud amarum, Legatij montis ad Badam Helvetiorum, radice multis annis durante. Hoc Oreoselinum anopu, quòd liquore resinoso caret, si libet, cum G. Sinerò nuncupemus: sicut & ἀχύνος græcè: et si *χύνος* in usu non sit.

An Thalis
Ebanotis
alba
m.
m.

An Thalis Libanotis alba minor, seu anara, foliis contra choribus, & frequentius, succinctiusq; incisis? Cum hæc pleriq; notis congruere de priorum Dauci angulosi apud Cordum testatur Thalis quidem, sed tamen Dauci angulosi radices saporem acrem esse, hujus verò amarum.

Reus cura
tempore.

In petrarum rimis ante quinquaginta annos Basileæ provenire observavi in Mitchionaris monte prope pagum Kierzach, & Badz in Helvetiorum monte, seu & Basileensium prope Wasserfall / florens merid. Augusto: in monte Malsünster supra Sebenthal pagum, ultra stagnum magnum: reperit propè S. Hippolitum in monte attuli Mont belgardum plantandam in orto E. C. ubi primo anno caulem non proferebat. Frater attulit ex Italia pro Apio Guilandini, Petroselino Cortusi. Eandem rursum dedit pro Dauco tertio Dioscoridis, & Pyrethro vulgari Paravinorum Cortusi. Sed duæ sunt plantæ distinctæ. Vereor ne hirtes d. vestæ confundantur plantæ, quas distinctas habeo. Apium enim Guilandini est Oreoselinon, vel Pyrethrum alterum Planci. p. 775. Daucus verò tertius Dioscoridis Guilandini, multâ n distat, folia habens multò latiora, non ita opiosa, nec in tot ramos divisa. Pyrethrum etiam habeo, quod ab his duabus plantis diversissimum & à Guilandino Pyrethru n. i. M. c. h. ioli vocabatur, & à Cortuso Pyrethrum Beurfelsij. Qualis autem stilla, quam scribit me Dornaci observasse, nescio, nullam enim ex his tribus Dornaci observavi, quod recorder, nisi plantam videam. Si frater volet tres has diversas plantas Deo dante, ex meo herbario illi mittam.

APIVM SILVESTRE DA-
lechampij folio perquam
tenui.

APIVM silvestre [*σῆνσις ἀγρία*], cujus meminere Theophrastus & Dioscorides [sic] hic ex Dalechampij opinione olim depictum, descriptumq; radice est gracili, longâ, candida, odo-

ratâ: folio Apij hortensis, perquam tenui: caule palmum alto: flore pusillo, albo, in exiguis umbellis, quas herbacei cortices glumis spicarum non dissimiles suscipiunt, & subtus ambiunt, femine minutulo. In alperis collibus provenit.

Apium verò silvestre cuòd Dodonæus exhibuit longè aliud est ab Apio silvestri Dalechampij, ut infirmis demonstratum sumus.

UMBELLIFERA ALSA-
tica magna, umbellâ
parvâ subul-
teâ.

INDICTA, quod sciam, herbariis est hæc planta, proceritate hominem æquans, aut major, caule rubente, striato, geniculato, inani, firmo satis, & in ramos diviso: ad cujus singulos nodos pediculi, caulem ceu vagina amplectentes, oriuntur, longi cubitum unum, ex cujus lateribus alij breviores prodeunt folia sustinentes Sileris aut Apij petrei modo dissecta, sapore amaricante & aromatico prædita: umbellæ pro plantæ ratione parvæ, Apij umbellis pares, ex floribus consistantur luteolis, quorum singulos componunt foliola quinque cum apice longiusculo in medio: semen gemellum, Anethino simile, foliaceum, latum striatum, sapore aromatico, subacti & subamaro. radis lignosa, rugis arata, vegetiore sapore prædita est quam semen.

Anno 1592. in fine Novembris inter Colmariam & Sultz inter dumeta reperit, hominis altitudinem excedentem, radice perenni, ut puto. Eodem anno Basileæ ejus nomen à me inquirebat frater C. Bauhinus, qui collegerat in Alsatia. Cum flore & semine maturo observavi 1597. Octobris 5. inter Ruffack & Colmar.

SISON VETERVM.
CAP. XLVI.

SISON exiguum semen esse, & in Syria nasci, Apio simile, oblongum, nigrum, & serventis gustus, constat ex relatione Dioscoridis. Bibi verò contra lienis vitia, & urinæ difficultatem, itemq; ad commorantes

morantes mentes evocandos. Eo ipso indigenas cum Cucurbita in acetococta condimenti vice uti. In cacuminibus seu granula multa gerere, *χραδὸς καυρία πικρὰ καὶ διγαστρί.* Sed his vetus caret. Catecurum, sunt à quibus *αἰσῶν* & Sinnus & Sinnon, sive Sinon in notis vocetur. Romanis pariter cum Gracis Sifona & Sinnona dicitur.

Cognovit & Hippocrates Sinnon. Sic enim eum appellat: cognovit & Paulus Aegineta & ante eum Galenus, qui Sifonem calidum & subamarum gustantibus esse testatus est ideoque & urinam citere, & concoctiones adjuvare mentesque provocare, & omnes circa viscera obturationes [*σπληνίχνα* Gracii dicunt] referere. Sed novit & Cornarj vetus Plinianus codex l. 27. c. 13. qui Sinon habet, ubi in vulgatis simul legitur, & quod sequitur ad Sifon pertinens, Smyrno attribuitur. Locus is est. Sinon concoctiones facit, sapore similima Pipcri. Eadem in dolore stomachi efficac. Quod verò sapore Piperis esse ait, respondet voci *πικρῶν*, quam Dioscorides usurpat, servidū esse scribēs. Porro Dioscorides exigū semen in Syria nasci dicens, impotēdū relicta herbā historiam & caput hoc à semine ejus incepit. Oportebat enim (quod etiam Marcellum remoratur & suspendit) à planta descriptionem incipere: nisi forte in re tunc nota, satis fore credidit ex eo quoddam in usū erat, totam indicasse plantam.

Fuerunt tandem ex posterioribus aliqui, quoniam Apio simile Dioscorides esse dicat, silvestre Petroselinon esse affirmare non dubitarint: quod parum verisimile est, cum hoc Dioscorides in Syria tantum nasci testetur.

Tragus Charesolium quas quadrare credit Dioscoridis capiti de Sifone,

Recentiores Medici, qui barbaro adhuc seculo vixerunt, Olustratum, quod Macrone inscribitur & Sinon, idem esse putarunt, sed male.

Ammi minus quod vocamus, à Coldenbergio Sifon appellari, testatur Gesnerus hort.

Ait Dodon. gall. doctos quosdam Saxifragiam minorem, Sifonem Dioscoridis nuncupare.

Corn. in Diosc. l. 3. c. 54. semen quod vulgè Sine appellatur, & ab officinis semen Zedoarie dicitur, ab aliis autem, ut & nobis semen lumbri-corum, verum Sinon esse arbitraretur, ex appellatione indutus, nisi usus vulgatus repugnaret.

Nos contra Amomum officinarum Sifon esse tenemus, de quo mox agemus.

Collegium Florent. in antiball. Daucum pro Sifone substituit, seu & Antid. Romanum.

Ait Aetius Tetrabibl. 3. Sermon. 2. cap. 21. pro Sifonis femine, Ligustici semen admittit.

Baud. pharm. l. 1. sect. 4. in pulvere Diaprasii Nic. confundit Sion cum Apio montano, quod Oreoselinum Græcorum esse ait, ac diversum facit à Petroselino Macedonico contra Pandætarium & Platearium, ejusque sequaces.

ut id profert, apud nullum in auctoritate describam inveniri creditur. Nos tamen Sifon à Dioscoride propter hanc figurā exhibitam credimus, & à licquentibus autoribus, eo, quo dicimus, modo trad.

Semen peregrinum, officinarum Amomum, hieme ferre non potest, i. deo mihi (Trago in hist. Germ. l. 1. c. 154.) nullum erit Apium. Existimo Sifon, nec ita aberrare possum ut ij, qui vendunt pro Amomo. veteres vocarunt hanc herbam Sinon, Senon & Silon.

Idem in hist. lat. ait: Amomum germanicum, Petroselinum peregrinum appellatur, nos illud Sifon hortense dicimus. Minimus quoddam Apiorum genus esse videtur: venditari solet semen contra veritatem pro Amomo. Hæc ille qui sibi contrarius est, Apium quoddam esse modò negando, modò concedendo.

Fuchs. in Icon. vocat Petroselinum Macedonicū, Welsh Petersilgen. In hist. c. 254. Petroselinum & Apium saxatile. Germ. Fremdb Petersil/ Gall. verd Persil de Roches & lieux pierreux, aut Macherons cum, Fusch. nominatū commodè posse ad Oreoselini differentiam putat, ac ait: Officina hujus herbæ semine pro Amomo utuntur, non tamen sine magno errore, quum constet omnibus Amomum ab hac herba esse diversissimum. Ego ut tandem scirem è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandavi, & hæc cujus pictura formam ostendit, herba erupit, quam ego verum esse Petroselinum credo, cujus brevis delineatio est apud Dioscoridem atque imperfecta, ut nihil mirum sit, me hæctenus quod verum esse Petroselinum non potuisse cognoscere. Merito itaque hoc loco, ut compluribus etiam aliis, Dioscorides negligentia in singulari potest, ut qui mancas ac mutilas plerasque posteritatis relinquere stirpium historias voluerit. Si verò quispian pauca etiam hæc notas expendat haud dubiè herbam hanc Petroselinum esse comperiet. Semen enim ejus Ammi tam simile est, ut ab eo vix discerni queat: odoratius etiam existit & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ illi non respondeat, ut hoc nomine verum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota hujus herbæ forma, quæ non multum à Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinam tunc possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hypposelinum existit. Sunt porro qui hanc herbam Sifona pro Petroselino esse putent: quorum sententia cur non magno perè repugnem, facit imprimis Dioscorides, qui Sifona perinde atque Petroselinum suis notis haud descripsit. Dein quòd virtus non discrepent, atque adè in usū hujus aut illius nullum sit periculum. Ego tamen meam sententiam propter jam adductas rationes deferere, nisi evidentibus convictus argumentis, non possum. Hæctenus Fuchsius qui herbam quidem depingit, sed non describit, ita ut merito de eo dici possit, quod ipse de Dioscoride protulit. Eum sc. hoc loco non sine occasione negligentia in-

Amomum officinarum.

Amomum germanicum, Trago.

Tragus sibi contrarius.

Petroselinum Macedonicum.

Officina error.

Petroselinum Dioscorideum.

Dioscoridei sur.

Selini spec.

Sifon

Fuchs. de argutus.

SISON, SIVE OFFICINARUM Amomum.

Isow caulem producit gracilem, teretem, moduliosum, cubitale & altiore: cujus folia longa, pinnata in Pasticæ Germanicæ morem; singularia tamen folia, Sifari foliis similia, tenera, oblonga, circumcirca crenata, aliquando & laciniata. Flores in umbellis parvis candidi: femine subsequente perpusillo, fusco, triato, gustu acriusculo, aromatico. radix gracilis, fibrosa.

Matthiolus licet Sifon semen esse in Syria proveniens ex Dioscoride testatum reliquerit, nobisque propterea incognitum dixerit: qui plantam, quæ

mulari posse, ut qui mancas ac mutilas pleraque posteritati stuprum historias relinquere voluerit, easque turpiter confuderit.

Petroselin.
Macedonis
cum Dod.
gall.

Dodonæus gall. Petroselini Macedonici titulo pinxit, erique Petroselini nomine delineavit ac dixit Petroselinum hoc exoticum appellatum esse, quod est *πετροσέλινον*, & quia abundè crecit in Macedonia: lat. Petrapium, Apium saxatile, & Petroselinum: Gall. *Perfil de roches*: Germ. *Stein Epfsich* aut *Stein Peterlin*. Belg. *Stein Eppe*. Vocatum est etiam ab ignatis pharmacopolis Anomum: Brabantis *Yreude Persefelic*: h. e. Petroselinu peregrinu: quod tamen dubio procul est Petroselinum verum, non mutatum a loco, in quo abudat, Petroselinu Macedonicum. In fol. lat. appellat Petroselinum Macedonicum *Fuchij*, ubi eos hallucinari scribit non parum qui plantam hanc Amomum esse velint. Is verò eam pro Petroselino amplectitur, eodem sanè errore, quo *Fuchius*, ac etiam *ij*, qui Amomum esse pronunciant.

Petrapium
Apium
n. asi

etrosel. p.
regnum.

etrosel.
Maced. Fuchij.
Dud. lat.

Fuch.
Dodonæus
Lapin.

Lonic. vocat eodem lapu Petroselinum Macedonicum Dioscoridis, quod air officinas assumere pro Amomo, & vocare Amomum Germanicum. Debebat is ad hanc plantam referre caput Sinonis, sive Sisonis, quod malè Ciente *Glucij* adscribit.

Lonic. nota.
var.
Ginn.

Geln. in app. hort. dicitur Amomum officinarum falsum. *Volcmarij*. Cordo de arte extract. Ammi Amomum appellatum. *Matth.* in Diosc. l. i. c. 14. pumilum semen, colore nigro, odore Melanthij, quod quosdam stirpium impostores, ex Gargano Apuliz monte profectos, Anomi vice supponere notat.

Ap. p. 80.

De hoc loquitur Apollo rad. i. supra Diatrion-piperinon. Semen quoddam exiguum, nigrum, & inodorum, à pharmacopolis publicè vendi, pro Amomo scribit *Brassavolus*: hoc idem *Matthiolus*, sed aroma olere, acere que esse, secus quàm dicit *Brassavolus*, ut alterum aberrare necesse sit: quod tamen apud illustres aromatopæos, sæpè, ac sæpius explorare potui, acere quidem conspicuè apparuit, ut *Pipens leucidam* præ se ferret acrimoniam, nullo tamen aromatis odore.

Ang. ep. 12.

Ang. ep. 12. nominat Sison, ac à quibusdam, potissimum vetè ab herbariis Bononiensibus, *Sinulo* vocari scribit. Cord. in Diosc. & hist. Sison & Sison. Lugd. p. 709. Sison & Petroselinum Macedonicum Dodonæi. Cæf. & Bath. tam apud *Matth.* quàm in phyt. & pin. Sison Dioscoridis: Sison, quod Amomum officinis nostris: Amomum germ. *Trag.* Amomum offic. falsò dictum, *Geln. b.* Sison, Ang. *Geln. h.* Lugd. Tab. & Cam. Ammi parvum, *Geln. h.* Sed & Sisonis (quod *Plinio* & Græcis multis, tam veteribus, quàm recentioribus Sison vocari ait) descriptioni nihil accommodatius *Turnerus* invenit Amomo vulgò dicto, quod & nonnullis Apium nigrum (Anglis *Glac*, *Perselic*). Circa se pes nascitur, foliis *Pastinacæ* Germanicæ, radice elegantis, longâ, dulci, gustu non nihil calida, semine nigro, calido certè, sed non fervido. Quid sit verum Sison non audeo pronunciare, sed solum fieri posse dicat, ut ejus sit species aliqua.

Locus & scopus.

Sison *Montbelgardii* in orto E. C. per plures annos colui, ubi facile hiemem ferebat, & semine deciduo se propagabat, florens, & semina maturans Junio, Julio, & Augusto, virens sequenti anno mense Feb.uario. In locis humectis nascitur, non tamen in aquis: semen aertur ex Orientalibus, quamvis passim apud nos (inquit *Cæfal.*) oriatur in foveis.

Virid. & n. sm.

De Sisonis viribus & usu diximus ante ex veteribus, quos lector consulere velit.

PIMPINELLA IN GENERE
red. fca.
CAP. XLVII.

PIMPINELLÆ nomen non solum Sanguisorbæ, Pimpinellæ & Saxifragæ attribuitur, ut ait *Dodonæus*, sed aliis nominibus etiam quibusdam plantis adscribitur, jam iam est demonstrandum. Exat autem vetus versiculus, qui Pimpinellam Saxitragam à Sanguisorba Pimpinella differre ostendit, qui talis est:

Pimpinella pilos. Saxifraga non habet ullis.
Nos quidem relicta aliorum Saxifragæ differentis, eam quadruplicem agnoscimus.

Hircina prima est Saxifraga hircina major, quæ quibusdam Pimpinella major Germanica dicitur.

Alteræ Saxifragæ hircina media, quæ videtur *Daucus hircinoides* Cordi.

Postrema Saxifragia hircina minor, foliis Sanguisorbæ, sive Pimpinellæ minor Germ. acris, aliis hircina.

Ultima Saxifragia hircina minima, Pimpinella crispa *Tragi*.

Pimpinellæ sanguisorbæ sunt duo genera; una minor, Pimpinella Italica vulgò dicta, nec non Gallis.

Alteræ Sanguisorbæ major flore spadiceo, Pimpinella major multis. Et de his quidem mox ordine parat tractabimus.

Aliæ plantæ, quæ Pimpinellæ nomine donantur, sunt hæc.

Caucalis minor *Bellonij* pulchro semine, quam *Cæsalpinus* Pimpinellam Romanam vulgi vocat.

Caucalis major est Pimpinellæ alteram genus silvestre *Cæsalpino*.

Poterium quorundam, ut dictum lib. n. nunc capatur Pimpinellæ spinosa.

Anagallis ut videtur est lib. 29. est Pimpinella Anglica plebecula.

Pimpinella crispa, sive Petrea *Tabernomontani*, An Apium petrarum quoddam?

Pimpinella major *Brunschveig*, An *Pastinaca* silvestris Germanica.

Sunt, teste *Matthiolo*, qui aberrantes Pimpinellam, *Elæanen* putant.

Chij, *Rodij*, *Peloponenses*, *Corcyrenses* & cæteri Græci, aut idem, Pimpinellam hodie *Sideritidem* vocant.

Sideritidem alteram, Pimpinellam in Italia dici, tota Græcia dicitur, inquit *Gualandi Theon*.

Pimpinellam apud *Dioscoridem* *Tragium* dicitur *Cæsalpinus*. Sed is videtur duas plantas confundere.

Pimpinellæ vetus nomen se quidem ignorare fateatur *Gesnerus*, sed tamen ad *Oroselinum* referendum putat, ut legitimus, epist. l. ep. ad *Bened. Aterium*.

Illud tandem silentio non involvendum, quod quæ à Germanis passim quidem & vulgò Pimpinella vocatur, & suis abas gentes, Saxifragam seu Saxifragiam (à facultate calculorum à renibus expellendorum) cognomine hircinam, appellare. Contra vetè quam *Calli*, *Itali*, & *Hispani* Pimpinellam dicunt, propriè Pimpinellam vocari, & à nobis Sanguisorbam vel *Sorbastrellam* (quòd sanguineos fluxus sistat) appellari.

Cæterum, Pimpinellæ, & Pipinellæ, à foliorum binis ordinibus, pennatum sive plumatum digestis, nominatè, veteribus indicæ existimantur: que etiam *Bipinnulæ* & *Pampinellæ* vocantur.

SAXIFRAGIA HIRCINA
major.

CAP. XLVIII.

EX radice digiti
crassitudine, al-
ba, sapore fervido,
caules surgunt re-
cti, tres cubitos, læ-
tore Solo, superan-
tes, inanes, striati,
angulosi, genicula-
ti: folia Sij odorati
umbelliferi, atrovi-
rentia, splendens,
sapore ignavio-
re multo quam radix:
umbellæ flosculor-
um candidorum,
quinis foliis con-
stantium: semon
pullum, striatum,
oblongum, acre, a-
romaticum.

Hæc est illa,
quam Ruell. Saxi-
fragiam majorem officinarum & herbariorum vo-
cat. Et quæ Seleni Massiliensis, & Siler montanum.
Puto autem Ruellium existimasse Siler montanum
esse semon Saxifragiæ majoris, ac ita confondere
duas plantas: nec me movet ejus descriptio,
quæ nihil aliud quam Seseleos repetita delinea-
tio, non facta ad plantam: quales solet plures habe-
re defcriptiones. Tragi verò aliam esse opinionem
fat scio.

Fuchs. ic. & hist. inscribit Pimpinellam majo-
rem, cuius icon (qualem etiam nos proponimus,
quia jam sculptam emimus) desinitur prioribus
foliis, quæ solent ad Pastinacam Germanicam ac-
cedere. De hac autem majore Pimpinella, ut &
minori (hanc enim dudum generum esse tradit) in
genere ait. Ut appellata sit Græcis aut Latinis
herba hæc, quam hodie vulgus herbariorum &
officinæ Pimpinellam vocant, nondum mihi certò
scire licuit. Sunt qui Pampinulam, & Bipennu-
lam nominent. Mitum autem in modum er-
rant, qui Sanguisorbam cum Pimpinella confun-
dunt.

Leonellum Favent. de med. morb. c. 39. per Petam
Findulam [vel ut legendum puto Petrasindulam,
non autem Filipendulam, ut quidam corrigi] apud
Simonem Genuensem, quam speciem Saxifragiæ
ait, nostram plantam intelligere credo, licet id non
demonstret.

Cordus in Diosc. nominat Dascum omnium ma-
ximum, & Pastinacam gallicam Plinij, itémque Pim-
pinellam germanicam. An præterea alibi Cauca-
sidem germanicam, Rauch Bibinellen? An et-
iam in hist. Daucum selenoidem? Aliet autem
concludunt auctor annotationum (qui figuram
Tragi apposuit.) Lob. adv. & C. Bauh. apud Mat-
thiolum.

Trago germ. dicitur Pimpinella maxima, qui de
ca tali in genere scribit. Multi se torserunt docti,
nec ullus indicavit certò, quæ planta fuerit anti-
quis. Hermol. vocat Bibinellam alius Pampinel-
lam, Pampinellam, Pampinulam, Bipennulam,
Sanguisorbam. Simon Ianuensis Petrasindulam
& Saxifragiam: Platina Bibinel. Est autem Macedo-
nicum Petroselinum, de quo veteres scripserunt. Pe-
tratio hoc utendum in comp. Phlantzopos, Au-
Tom. III.

reâque Alexandrina Luminatis majous. De hoc
Apio montano Berg Epff (Pimpinella sc.) Theo-
phrastu. l. 7. c. 6. intelligo possit in autem de
hac majore. Ed. hist. lat. (ubi trium generum esse
tradit) Pimpinella major, Pimpinella. sine icon-
e, ubi præter dicta hæc profert. Simon Ianuensis
Petrasindulam & Saxifragiam appellat, & rectius
quidem meo judicio alijs omnibus, his enim omni-
bus non solum historia Pimpinella, verùm etiam
vires respondent. Nam Pimpinellæ hujus radix sa-
xa penetrat ut dixi, & ad sciendam urinam, ac quem-
admodum testatur Platina, ad calculos facit unicè.
Ego, ut de hujus plantæ appellationibus, meam di-
cam sententiam. si cum Manardo Ferrariz esse in, u-
binam Pimpinellam Dioscoride nascatur, illi indi-
care non gravatò. Hoc ergo Macedonicum Petrosel-
inum est. Quid verò hoc ipso aptius Pimpinellæ
huic accommodari poterit? An non hanc ipsam oc-
do, descriptio, & vites, quæ apud Dioscoridem de
Petroselino Maced. habentur, testantur? Quæ
hanc à Theophrasto sub nomine montani Apio
[apud Plin.] descripti puto. Radix ejus gustu & viribus,
ita Piperi respondet, ut Piper germanicum non in-
neptè dici possit. Hæc ille, qui mirum in modum er-
rat, Sanguisorbam cum Pimpinella confundens ut
postea ex viribus patebit, Sanguisorbæ etiã no-
men huic convenit.

Matthiolum, qui l. 4. c. 15. Pimpinellæ duo genera
agnovit, & hanc majorem cognominat, ab iis
cap. 4. planè dissentit, nec absque ratione nostro
quidem judicio, qui putant Tragium Dioscoridis
secundum hanc esse plantam, quam quidam ab o-
dore Saxifragiam hircinam appellant. An idem
l. 4. c. 71. vocat novum quoddam Pyrethrum,
passim ferè in prætis nascens? Figura à Matthio-
lo olim posita, eaque unica ad minorem acce-
dere videtur, quam verò in postremis conum.
(ubi major) intelligat, me latet. Camerarius no-
vam effigiem posuit ad ept. & hist. ejus germani-
cam.

Lacuna figuram habet nomine Bipennulæ (quam
duplicem assignat) quo loco eum majorem intelli-
gere suspicor. Cornarius Pimpinellam vulgi herba-
riorum vocat.

Nullam se novisse plantam scribit Turnerus,
quæ cum Dauco secundo rectius conveniat, quàm
hanc, quam à germanicis quibusdam scriptoribus
Pimpinellam germanicam vocari refert, & ab Italis
nonnullis Saxifragiam, etsi id nomen alteri quoque
plantæ tribuant. Daucum tamen secundum verum
asserere non audeo.

A Gesn. coll. appellatur Saxifraga hircina major,
Pimpinellæ similis. Ab eodem hort. Pimpinella
Germanorum vulgo dicta, aliorum Populorum Sa-
xifraga, Itatorum cognomento hircina. Item Saxi-
fraga hircina, vel simpliciter Saxifraga, radice ferè
hircum olente, major, floribus albis, locis humido-
ribus & pinguioribus, in Alpibus species quædam
flore rubente.

Dod. gall. inscribit Saxifragiam majorem, ac di-
cit vocari lat. Saxifragiam & Saxifragam, Simon
Ianuensi Petrasindulam, alius Bibinellam, Germ.
Fibernell & feld Mõren: Belg. Beuernact &
Beuernelle. Est etiam quosdam qui Bipennulam,
Pimpinellam & Pampinulam appellant, sed hæc
nomina propriè debent Sanguisorbæ, huicque nai-
nimè convenire: Et hoc antiquum hunc verum a-
pertè demonstrare.

Pimpinella pilos: Saxifraga non habet nodos.

Esse siquidem Sanguisorbam, quam Pimpinellam
vocat, non aihil hircinam Saxifragam verò hanc
nequaquam.

Scioloſ portò alios modernos velle reducere Saxifragiam ad aliquot capita Dioſcoridis, appellantes Siſon parvam Saxifragam, magnam verò Pettoſelinum Macedonicum, & tertium [hircinam minimam.] ſpeciem Dauci. Et hæc in hiſt. gall. quorum non meminit lat. ubi hæc Saxifragiam magnam appellat.

Saxifrago, Pimpinella Germanorum maioris, ut vocat Cluſius varias inueniri differentias prodidit, tametiſ magna ex parte ſoliorum formâ non variet, (omnia enim in ambitu ſertata eſſe, & per alas ordine diſpoſita tradit) unum tamen genus ex atrocivientia ea obtinere & ſplendentia, alia minimè: genusque aliud inueniri, cujus folia in lacinias ſint diuiſa: præterea Eſcherum montem alere, cujus flores eleganter ex purpura rubeſcant, cùm reliquorum ſint candidi. Pimpinellam verò hæc germanicam ubique naſcentem, & Italiam Pimpinellam hircinam dictam, Tragium alterum Dioſcoridis eſſe ſuſpicari teſtatur Fabium Columnam.

Bipinellam ſaxifragam maiorem à minori, Lob. adv. ſic diſtinguit. Major in ſilvis & umbroſis pratis, minus acris, ſeruidave, & folio longo propius exprimit Apium, quam Pimpinellam [Sanguisorbam intelligit] proindeque nulla magis Pliniani Phellandri opinionem tuerit. Iſthæc autem neutiquam à viroſ hircumque olente odore Hircina dicitur (Dauci namque, Paſtinacæ, vel Liguſtri quiddam, nec in ſuaue redoleſ) ſed quia illâ adulti hirci, eo quo docent Præſtici modo, ſanguis & carnes eximium ſint calculoſis praſidium, etiamque iſtericis & hydropticis. Petriſindula verò vocatur etiam eadem prærogatiua. Icon Lobel. j. placet, quæ in Obſ. p. 411. Pimpinella major Fuchſi (ita etiam in Icon. p. 720.) & Saxifraga magna vocatur. Quod autem Petriſindulam ob prærogatiuam frangendi lapides vocari ait, minus prudenter iudicat. Ob eandem ſiquidem facultatem etiam Saxifragam appellari ſequeretur. Sed calculoſis, quos lapides vocamus, quis petras unquam, aut ſaxa rominabit?

Nominatur à Camer. h. Pimpinella ſaxifraga maior, quam ait Marantham in ſuo hb. de Theriaca conſpicere non malè pro Oreſcelino Dioſcoridis poſſe accipi. Eid. apud Matth. Pimpinella maior: In epit. Pimpinella ſaxifraga: item Pimpinella, ſive Saxifragia hircina, Ital. *Saxifragia di Decco*. Si Carſ. Saxifragia vulgò ab odore radicis, hircina cognominata. Thal. Pimpinella noſtras communis maior, circa Ilfeldam & VVernerogodam, ſed rariùs, vulgari in omnibus ſimilis, eadèmq; niſi quoddamajora, latioraque aliquantulum folia contineat. Lugd. p. 76. Pimpinella ſaxifraga maior Matthioli. Videtur aſſerere eſſe Thaleſtum Rondeletii, & Natricem Plinij Guilandini & Anguillare. Eſſe præterea herbariorum quorſdam, qui velint Pſeudoburium Dioſcoridis, ſed alios botiùs credere eſſe Phellandrium Plinij.

Tab in ic. & hiſt. hujus imaginem dat, titulo Tigofolini maioris, quam etiam Pimpinellam maiorem vocat, Ital. verò *Pimpinella maggiore* & *Pettoſello ſalvatico maggiore*, Gall. *Pimpinella grande*, Angl. *Great Saxifrage*, Belg. *Groot Beuernel* & *Beuernact*; Germ. *Groß Bibernell* & *Groß ſen Boſſa Peterlin*. In genere autem de omni Saxifragia hircina ait: Pimpinella à vereribus non aliter, quàm Petroſelinum appellatur: eſt enim verum Petroſelinum. Vocatur hoc à Nicolao Myreſo Perpinela; à Ruellio Pampinaria; Hermolao Bibinella; ab aliis Pimpinella. Pampinula, Bipennula. Bipinnula, Pampinella, Pimpinella & Bimpinella; Sim. Ianuente Petraſindula & Saxifragia; Ab Heibatiis & Botaniciſ Tigofelinum, Apium hircinum, Pettoſelinum hircinum; Pimpinella hircina, propter gravem odorem & ad differentiam Sanguisorbæ, quæ etiam Pimpinella cognominatur. Item Saxifragia hircina, Pimpinella alba, & Pimpinella ſaxifraga. Ab Arabibus, ut Matthauiſ Sylvaticus perhibet, *Halmach*, *Kezai*, *Kezair*, & *Nefeſſach*, quæ nomina apud nullum unquam Arabum legi. Italiam *Pimpinella* & *Pettoſello ſalvatico*: in Candia ſive Creta *Pipinella*: Gall. *Pimpinelle*: Bohem. *Fodruyſ*: Poloniſ *Wiedrzennec*; Hung. *Chaha* ire: Angl. *Saxifrage*; Belg. *Beuernel*; Germ. *Bibernell* / *Bibeneſ* / *Stein Peterlin* & *Boſſa Peterlein*; q. e. *Tragofelinum*. Hæcille. Aſt nolis Bibernella Hermolai alia eſt planta, nempe Sanguisorba.

C. Bauh. phyt. facit Pimpinellam r. maiorem umbellâ candidâ: iſ varietatem adverti tradit in foliis, ex Cluſio, quem tamen non nominat. Folia (inquit in pin. ubi ipſi eſt Pimpinella r. Saxifragia major umbellâ candidâ: Pimpinella, Brunſ. Cord. in Dioſc. Lon. Trag. Fuchſ. Turn. Gefn. h. Lob. & Caſt. Pimpinella ſaxifraga, Matth. & Ger.) in una atrocivientia, ſplendentia: in altera minimè: inueniuntur & in lacinias diuiſa. Ait præterea ad hujus radicem quibuſdam in locis, grana reperiri, quorum rædulla in colore rubeum mutetur, cujus ad tincturam Carmeſini uſus ſit, Lacunâ momente, in quibus vermiculi. Coſtæo autore, naſcitur, ideoque Coccum radicum dici poſſe. Ego quidem ita denominavi ad meum Lacunam grana illa, provenireque in Pimpinella hæc d. xi, non autem Lacuna. Quam portò Cluſius vulgariſ hujus Saxifragiæ varietatem duntaxat aſſerit, iſ tanquam diverſam ſpecie ſeparat, vocatque Pimpinellam 3, ſaxifragam maiorem umbellâ rubente: Saxifragam majorem in albis fl. rubente, Gefn. h. Pimpinellam maiorem umbellis purpureis, Gefn. ſract. Idem inter Saxifragiam & Sanguisorbam non hene diſtinxit. Eſt præter alias notas Saxifragia hircina, ſive Pimpinella Germanorum, planta umbellifera; Sanguisorba autem, ſive Pimpinella Gallorum, Italorum ac Hiſpanorum præſertim. capitola, corymbiferaque

Fragoſus l. 3. c. 15. videtur Coccochenilla exiſtiſſe: Coccochenilla, inquit, quædam grani ſpecies adfertur ex Peru, quod naſcitur in certis plantis parvis, Pimpinellæ vulgariſ ſimilibus, cujus radicibus adhæret, ſimilitudine uvarum ſilveſtrium: quidam putant falſo, eſſe Coccochenidium verum: alij eſſe Chermes Arabum, à Cocco Baphico Græcorum differens, quod maniſeſtè falſum eſt: hæcille. At Oviedus, ex arbore colligi ſolv.

Schvvenckſ. dixit Pimpinellam maiorem, groſſ Bibernel / Roſſ Bibernel & Stein Peterlein: Item Pimpinellam maiorem ſplendentem, gleiſſende Bibernel; ranorem vulgari, at ejuſdem uſu.

Saxifragiam hircinam maiorem Baſilea obſervavi prope Montes: florentem & ſemina ſerentem Octobri; Tiguri & Genevæ in horto meo ex vicinis montibus allatam; Majo; Montbelgardi paſſim in pratis, Junio & Auguſto. Hortiſ eſt moleſta ob radicem, quâ ſe multum propagat. Vulgariſ portò admodum eſt per Hungariam, Auſtriam, Stiriam, vicinasque provincias, Cluſio in pratis apricis, & arenoliſ agrorum limitibus, menſe Majo caules proferens, Tragoo.

Dioſc. l. i. c. 11.
Dancm.
Saxif. magna Dioſc. l. i. c. 11.
Cluſ. d. f.

Tragium alterum Dioſc. l. i. c. 11.
Colonna.

Bipinella ſaxif. major, Lob.
Ph. U. d. r. v. Blinij.

Petriſindula.

Tragofelinum majus.
Tab.

Petroſelinum.
Gecrum.

SAXIFRAGIA HIRCINA
media.

Dvum generum habet folia, inferiora quidem ad minorem Saxifragiam accedentia, superiora verò Majoris foliis similia, oblonga, in acumen definita, profunde crenata, radix proluxa, medio-criter crassa, caulis striatus, cubitalis; alii quot brachiatus, umbellas gerit albas, majusculas.

An est Daucus selinoides Cordi, cujus descriptionem lib. 2. hist. cap. 121. talem dedit: Daucus selinoides folia à radicis capite emittit utrinque à pediculis excurrentia, Apio similia, paulò tamen oblongiora, nec ita splendida & glabra, sed aliquantulum rugosa, in ambitu incisa, & per terrâ sparsim: quorum medio caulis a surgit cubitalis, gracilis, striatus & geniculatus, singulis foliis geniculatim vestitus, prioribus multò tenuius incisus. habet adnata & ramulos aliquot caulis, in quorum summitate parvæ sunt umbellæ. Æstate candidis flosculis plenè: quibus succedunt exigua, oblonga, & in sulco rubentia semina, singulisque flosculis bina, & sibi invicem conjuncta. Radice nititur dnorum plerumque dodrantum longitudine, minimo digito paulò graciliore, terete, colore candida & perenni. Nascitur campestribus, lutosisque locis ac pratis. Et hæc descriptio Cordi videtur nobis melius responderi huic nostræ Saxifragiæ mediæ, vel etiam majori, quam minori: quævis aliter sentiat Gesnerus, qui ad minorem refert. Frater C. Bauh. aliam etiam pro Dauco hæc selinoide Cordi proponit, videlicet Apium montanum nigrum Gesneri, à quo nobis tamen diversa videtur, licet id certò affirmare non possimus.

An est Lugdunensis p. 717. Dauci secundum genus Dalechampi, quod *apud Dod. & 1797* dicit refert auctore Dioscoride cap. de Hippolefino. Hujus historiam hanc habet. Gignitur in glareoso campo, quem Dravus irrigat prope Gratianopolim, radice albâ, odoratâ, acri, paleis in summo capillata: caule cubitali, nonnunquam altiore, anguloso: folio prope radicem terre instrato, latiore, Hippolefino simili, in exilibus ramulis tenuiore, magisque dissecto, Apij modo: umbella Apij, flore candido: copioso semine, minuto, oblongo, acri, odorato. Et hæc est hujus Dauci descriptio, quem quia frater à Saxifragia separat, eum nos hic integrè ex Dalechampio delineare voluimus. Sed Medici & Pharmacopœi Gratianopolitani nos monere poterunt, an eadem, vel diversa ab hac Saxifragia hircina mediâ, sit planta: & si diversa, in quibus differat. Nos interea suspensum tenebimus lectorera. Vocat autem C. Bauh. Dauci 2. genus Dalechampi, *Daucum 7. (10. in pin.)* live campestem Apij folio.

Saxifragiam hircinam, quam mediâ voco, observavi Tubingæ, ubi cum essem, Fuchsius Pimpinellam mediâ denominabat. Eandem quoque observavi in monte *Warrmiller*

SAXIFRAGIA HIRCINA
minor, foliis Sanguiforbæ.

Saxifraga minor dodrantali, aut cubitali sescentale, rigido, solido, in ramos diviso, in quibus pauca, eaque tenuissima folia: reliqua enim ex radice statim orta & numero plura & latiora sunt, Sanguiforbæ foliis proxima, quorum singulata folia tripartita ferè semper sunt, & in ambitu ferrata, rigida, glabra, sapore acri. flores umbellati.

Tom. III.

ICON FUCHSII.

EFFIGIES MELIOR
nostras.

quàm Fuchsij, non tamen in omnibus probatur. Caterum, tamen hist. germ. quàm lat. vocat secundam Pimpinellæ speciem, quam sic de-^{Pimpinella} lineat. Altera Pimpinella fervore & acrimoniâ ^{altera Tra.} primum genus superat. Nascitur in arenosis agrorum limitibus, in asperis montibus ac faxis, radice saxorum rimas angustissimas penetrante tñtū quandoquæ palmorum longitudine, rectâ ac tenni, ut vermis rudimentum quasi exprimat. Folia, caules, flores, & ipse color, & forma cum primo genere profusè conveniunt, nisi quòd hæc totâ substantiâ minor est, coliculis interdum & venis foliorum purpurascens: floret appetente Majo mense: semen Annuos semini simile habet.

Matthiolus nomine Pimpinellæ Saxifragiæ minoris ^{Pimp. sativ.} passim obvia desubit, & hircum redolere ^{fragans minor} ait, ac Tragium negat. Huic in epit. & hist. germ. à ^{Matth.} Tragium ^{non est.} Camerario figura additur.

Dod. gall. Saxifragiam minorem, *petite Saxifrage* inscribit, ac esse ait, qui Sison ap pellent: ^{Saxif. minor} Ellæ ^{Dod.} præterea in Belgio valdè communem. Exhibet ^{Sison.} is iconem Fuchsij, quæ ut dictum, nullo modo placet. Hanc autem mancam esse monere debet, ^{Dod. 1797.} quandoquidem vulgarem in Belgio dicit. In

ti, Saxifragiæ majoris, candidi, minores: radix longâ, rugosa, simplex, quàm Majoris minor, sapore magis vegeto, fervido.

Quia autem h. *Icon Fuch.* ^{si ructur.} gura Fuchsij, quam in ic. & hist. Pimpinellam minorem inscribit, omninò displicet, ut quæ potius ad majorem accedat, nec tamen etiam conveniat (siquidem Saxifragiæ folia non sunt brachiata) aliam fieri curavimus, quam secundo loco pictam damus, ut ita herbarum studiosi discrimen habeant, quo veram à falsâ imagine discernere discant.

Fracastr. lib. 3. *Oenanthilla* ^{Fracastr.} de contag. morb. facit Oenanthes speciem, vocatque teste Camerario, Oenanthillam.

Ruellio dicitur Saxifragi minor officinarum, eamque accedere ait ^{Nap.} Napi secundæ speciei, sive Bunio.

Icon apud *Tragi.* ^{Icon Tragi.} gum. l. c. 156. titulo Pimpinellæ licet hujus plantæ videatur, meliusque placeat

quàm Fuchsij, non tamen in omnibus probatur. Caterum, tamen hist. germ. quàm lat. vocat secundam Pimpinellæ speciem, quam sic de-

lineat. Altera Pimpinella fervore & acrimoniâ primum genus superat. Nascitur in arenosis agrorum limitibus, in asperis montibus ac faxis, radice saxorum rimas angustissimas penetrante tñtū quandoquæ palmorum longitudine, rectâ ac tenni, ut vermis rudimentum quasi exprimat. Folia, caules, flores, & ipse color, & forma cum primo genere profusè conveniunt, nisi quòd hæc totâ substantiâ minor est, coliculis interdum & venis foliorum purpurascens: floret appetente Majo mense: semen Annuos semini simile habet.

Matthiolus nomine Pimpinellæ Saxifragiæ minoris passim obvia desubit, & hircum redolere ait, ac Tragium negat. Huic in epit. & hist. germ. à Tragium Camerario figura additur.

Dod. gall. Saxifragiam minorem, petite Saxifrage inscribit, ac esse ait, qui Sison ap pellent: Ellæ præterea in Belgio valdè communem. Exhibet is iconem Fuchsij, quæ ut dictum, nullo modo placet. Hanc autem mancam esse monere debet, quandoquidem vulgarem in Belgio dicit. In

In fol. lat. Saxifragam parvam vocat, & pro
 secunda describit acat. Minorem saxifragam hirci-
 cinam quidam appellant, alij Pimpinellam saxifra-
 gam minorem: Brabantii Venereſſe. Qui autem
 Saxifragam hanc, Pyrethrum eſſe exiſtimant, non
 parum à verò recedunt. Quòd ſi autem ad ali-
 quam Dioſcoridis referenda videatur, cum nullo ci-
 tatis, quàm cum Bunio convenire poterit. Caulis
 ſiquidem anguloſus eſt, & majoris Digitalis ſerè
 craſſitudinis: folia inferiora Apio comparari poſ-
 ſunt, ſuperiora longè tenuiora: flores in umbel-
 lis Anetho ſimilibus: ſemen odoratum, minus
 quàm Hyoſcyami, acre ac excaſciens, quale
 Bunio eſſe Dioſcorides oſtendit, de quo ſuo dice-
 mus loco.

Geſn. coll. dicitur Saxifraga hircina, Pimpinella
 ſimilis, minor. In cat. Napi ſpecies altera. Item,
 Daucus ſelinoideſ Cordi [Nos Cordi Selinoideſ
 Daucum aliam ſuſpicamur plantam, congenerem
 tamen.] Tandem h. Saxifraga hircina minor, ſiccis
 aſperis & faxofis locis, in collibus & circa muros Ti-
 guri abundans.

Cordo in Dioſc. l. 2. c. 169. eſt Pimpinella Germa-
 nis vulgo dicta, quam Daucum veterum autumat.
 Idem lib. 7. cap. 53. meminit hujus plantæ nomine
 Dauci, & Pimpinellæ in Germania. An Eidem
 hiſt. Daucus cotiophyllus, quem ex eo ante deſcri-
 piſimus.

Lib. 2. v. p. 321. de hac potiffimum loquitur, cum
 quærit, Bipinella ſaxifraga utraque, an Phellan-
 drium Plinij? Quia, inquit, Saxifragiæ nomencla-
 tura plarè diverſa nota herbarum & per-
 quam diſſita, vulgoque irridita, nolui ita nominis
 aurà ſorëve abripi, ut naturæ vel cognatas claſſes,
 vel cognitioni mutæ accommodas, facilè divelle-
 rem. Harum autem notiſſima hircina, nonnullis
 Bipinella [quæ ipſi eſt Sanguisorba minor] cujus fo-
 lio adè ſimilis eſt, ut eadem planè putetur: nec
 eas ſemper pilis diſcernere eſt, ut putat verſificator:
 nam eodem proximè loci tractu videre meminim
 Saxifragam foliorum internâ ſuperficie piloſa: nul-
 los tamen in Pimpinella, Sanguisorba, vel hor-
 tenti videas. Anne non foliis innatos: ſed inter
 frangendum tractos villos, tenuiſſimæ & ſermè
 Atachneæ ſtamina innuit, quæ in Scabioſa ani-
 madvertas?

Cæſalp. vocat Saxifragam alteram minorem, cau-
 liculo conſtantem dodrantali: ſoliolis ab radice
 Pimpinellæ, ſc. ſubrotundis & circumſeratis, in
 ſimplici pediculo diſpoſitis: ramis autem tenuiſ-
 ſimis, ut Silonis: ſemine odoratiore & acriore
 priore [Saxif. majore] nigriore & tenuiore: adè
 ut cum Petroſelino Macedonico congruere omni
 ex parte ipſi videatur, & magis quàm vulgare Pe-
 troſelinum latifolium, de quo egimus.

Lugd. p. 786. Pimpinella Saxifragia minor Dodonæi
 & Lobelij. Habet figuram Fuchſianæ ſimi-
 lem. Dodonæi etiam & Lobelij icon Saxifragiam
 hirc. minimam potiùs exprimit, meo judicio, quàm
 minorem hanc. An præterea eandem intelligit
 p. 717. pei Dauci tertium genus Dalechampij in faxo-
 ſo colle Gratiano poli imminente naſcens, radice
 ex flavo candicante brevi & exili, ſeſtucis in
 ſummo villoſa: foliis prope radiceſ Cortiandri ſi-
 milibus, in plantæ vertice ad tenuitatem ſanicu-
 laceorum gracileſcentibus, caule Apij, flore can-
 dido: ſemine oblongo, Anethi æmulo, ſaporis acris,
 qualis in Cumino guſtanti percipitur? Figura vi-
 detur reſpondere Saxifragiæ minori, verùm ſemi-
 na non ſunt Anethi: Anetho ſimile & oblongum
 mihi contraria penè videntur. verùm ea contrarie-
 tas ex deſcriptione Dauci tertij Dioſcoridis deſum-
 pta eſt.

Pyrethrum
ſaxif.

Bunio ferri
Dijc.

An Phellan-
drii Plinij?

Saxif. altera
minor,
Cæſalpini

Pimpinella
ſaxifragia
minor,
Lugd.

An Eid
Dauci 3 ge-
nera Dale-
champij?

Tab. Tragofelinum minus, Pimpinella minor. ^{Tr. d.}
 Klein Bibernell/Klein Stein Petrelina Medicis & ^{un.}
 pharmacopœis ſimphliter Pimpinella vocata. ^{Tab.}

C. Bauh. phyt. Pimpinella 2. major altera, Pimpinella ^{Sm.}
 ſecunda ſpecies Trago, ſine icone. Nos nondum
 percipimus cur dicatur ſine icone, nec cur major.
 Icon Tragi nobis videtur demonſtrare minorem
 Saxifragiam. Eadem etiam fuit opinio Geſneri.
 Apud Matth. Pimpinella minor; Daucus ſelinoideſ
 Cordi. In animadv. in Lug. l. p. 15. Dauci 3. genus
 p. 717. Eadem eſt cum ea quàm Pimpinella hircina
 nomine deſcribit p. 787. Figura autem eo loci poſi-
 ta removenda: fruſtra duæ deſcriptiones unius
 plantæ. Item in animadv. p. 19. Pimpinella ſaxifraga
 minor Dodonæi & Lobelij p. 787 [Lugdunenſis]
 Longè alia eſt figura Lobelij, quam Dodonæus poſt-
 remâ editione habet, quare Lobelij aſſumenda
 tanquam melior. vel ſervanda Lugdunenſis p. 717.
 quæ nomine Dauci 3. Dalechampij pingitur & de-
 ſcribitur. Diximus nos ante Daucum ſelinoideſ
 Cordi: ab hac diverſam nobis videri plantam. Pim-
 pinella n etiam ſaxifragam minorem tam Lobelij,
 quàm Dodonæi lat. quoad figuram huc non referi-
 mus, ſed ad minimam. Quare reſtius in pin. Pim-
 pinella ſaxifraga minor, Ger. Caulicul & foliorum
 venæ, interdum purpuræſcunt: hæc fervore & acrimonia
 primum genus ſuperat.

Columna pro Trago pingit, de quo hæc ſcribit. ^{Tr.}
 Tragi nomen adcepta eſt planta hæc, èd quòd, ut ^{Tr.}
 Dioſcorides ait, folia Autumno hirci odorem emit-
 tunt. Diſfert autem à primo Tragio, nam illud non
 hirci virus olet. Tragij alterius deſcriptioni plan-
 tam à me propoſitam reſpondere demonſtrabo:
 quæ radicem habet Raphano ſilveſtri ſimilem, vel
 Paſſinacæ erraticæ, pede longam, minimum digitem
 craſſitie æquantem, albam, raris fibris diviſam: folia
 emittit petiolis ex adverſo herentia, quaternâ, & in
 extremo unicum, Sideritidis ſecundæ Dioſcoridis
 modo, Pimpinellæ vulgè nobis dictæ (ob cuius ſi-
 militudinem, & hanc Pimpinellam hircinam vo-
 cant) rotundiora, atque magis & profundè diviſa:
 ſed ſi ſemine ſeras primùm bina emittit folia ſingulis
 petiolis hærentia, rotunda Cortiandinis ſimilia,
 deinde bina ſingulis petiolis, & poſtremo quater-
 na, ſibi ipſiſ adverſantia, in quorum extremo uni-
 cum ir eſt. Caules emittit tenues admodum, pedem
 & ſeſquipedem altos, binis terniſve geniculis inter-
 ceptos, ex quibus folia admodum tenuia exeunt: in
 ſummo verò eorum umbellæ in ſunt floribus refer-
 tæ albis, quibus ſuccedunt ſemina oblonga familia
 Anifo, ſed minora multo; colore ad viridatē tenden-
 tia, atque hirtuta. Floret æſtate, Autumni ini-
 tio ſemina perfectæ inveniantur. Oritur in montib.
 faxis, & lociſ terrenis: in monte D. Mariæ
 Virginis appellato excelſo & frigido frequens.
 Folia cor ſincata virus olent hirci, ſicut tota plan-
 ta. Guſtu acri æque ^{Tragij} ^{Tr.} ^{Tr.}
 tumni tempore, ſed ſemper. Quare fieri po-
 tuit, ut Dioſcorides, vel is à quo tranſcrip-
 ſit, plantam hanc Octobri mēſe viderit,
 tunc enim hîc [Neapoli] ſine umbellis, & caule
 corrupto invenitur, nova proferens folia,
 quo tempore magnam habere cum Scolopendrij
 foliis ſimilitudinem conſpicitur caule exiſtens
 vidua: atque ita eo tempore tantum folia
 naribus admovet, atque ignorans, an toto
 anno eundem remitteret odorem, tempus
 Autumni tantum, quo ipſe invenit, atque con-
 ſideravit (ut in aliis multis, quæ ſine caule,
 & ſine flore deſcripſit) poſteris tradidit. Eo enim
 tempore propter humoris abundantiam folia
 magis virus olent, ſicut in planta Androſe-
 mo vêtus putata, Siciliana dicta ſimili & conge-
 nere

Saxif.
Pimpinella
gem. minor
Clusii.
Differentia
varia.

Do donai & Lobelij figuram pictam quoque dat Clusius in hist. quam sic inscripfit: Saxifragia Pimpinella germanica minor. Saxifragia autem vulgaris à Germ. Pimpinellæ nominata varias inveniri differentias foliorum formâ inter se discrepantes, præsertim in minore, autor est idem Clusius (etiam in pann.) qui ait eam interdum folia singula hinc iuncta habere, aut angustioribus & oblongis incisuris divisa; quando folia Petroselinii.

Pimpinella
crispa sive
petra Tab
Tragopel
petraum.

Tab. dicitur Pimpinella crispa sive petra. Tra. g. sclirum petreum, Stein Bibernel / Stein Peterlen / Mau Peterlen / & Trauß Bibernel. Is hanc radicibus, caulibus, floribus, seminibus, odore & sapore cum Tragopel curdæ si nilem ait, sed hanc acriorem & inter omnes Pimpinellas acerrimam pronunciat, foliis inter omnes tenuissimè lectis & pulcherrimè crispis, ut fere Petroselinii crispi.

Saxif. par
va Dug.

Schვენkf. Pimpinella minor crispa Pimpinella petra seu saxatilis: Saxifragia parva Dioscoridis, Krauspe Bibernel / Stein Bibernel. B. phyt. Pimpinella 4. minor. E. d. pin. Pimpinella 4. saxifragia minor Pimpinella minor, Fuchs. Turn. Cam. ep. Pimpinella saxifraga minor, Lugd. Cam. Pimpinella nostras communis minor, Thal. Bipinella, Saxifraga hircini, Adv. Saxifragia 2. Cass. Saxifraga hircina minor, Gesn. h. & Cam. Daucus selenoides, Cord. hist. Tragium Dioscoridis Col.

Tem.

Provenit plerumque iis locis, quibus minor, in saxosis videlicet montibus, præcipue in rupium fissuris, in veteribus muris & culteribus, quibus radix ita inhaeret, ut nunquam integra evelli possit. Sic evulsiße eam longitudinis cubiti & semis, nec tamen integram, testatus est Tabernomontanus. Schvv. petrosif & arenosis delectatur.

Iisdem cum priore pollet viribus, eodem Schvv. authore.

PIMPINELLA SAXIFRAGA tenuifolia.

EX radice oblonga, caulis viridis, lævis, striatus, egenticulatus, statim ad radicem in ramos, & hinc tenues alas divisis, exurgit: folia habet in tenues primis, d. in peris capillaceas partes divisa: flosculi exigui, pauci albicantes, in parva umbella: semina non vidit aut ut C. Bauhinus, qui copiosè ad lacum Geneversem provenire scribit. Vocat pin. Pimpinellam 5. Saxifragam tenuifoliam.

VIRES ET USUS IN GENERE.

Temperamentum
Pimpinella
saxif. siccata
radix Piperis
peru locis
colitur.

Traditisita Saxifragia differentis, reliquum est, ut vires & usum adscribamus. Pimpinella, inquit Tragus, calculo comminundo & expellendo accommodatissima est, temperamento calidior omnibus Apij generibus. Radix siccata loco Piperis in cibo ulurpari posset, nam gustu & viribus ita Piperi respondet, ut Piper germanicum non in epetè dici possit. Et meo certè iudicio utilior ac salubrior est omni Piperi, quod ego experientia longè didici. Herba Pimpinella radix & semen, Petroselinii fuscantibus pollet, sed in expellendo, ac sedando dolore efficacioribus multè. E radicibus passillis confici possunt, stomacho frigida intemperie, et assis que ac viscosis humoribus laboranti, passio etiam colicæ & matri, quam utilissimi. Radix quacunquè ratione sumatur, sive in pulvere redacta, sive in portionibus, aut clymatis adversus omne venenum facit visicè, dolorem intestinorum lenit, calculi renum prod. s. mensis ciet: & si quæ alia per urinam evocanda sunt. Hæc omnia de semine quoque intelligenda sunt. Nam & Norimbergenses sepliatarij saccharo hoc semen, quemadmodum Fœniculum & Anisum, condiunt. Aqua distillata eadem planè

Anodinum
Eustaki.

Radix ad-
Scijsm Gr-
vena uti-
Calculus
renum.

Semen sa-
charatum
Aqua.

facultates obtinet, diebus aliquot continuis ænfulatrum, aut quatuor cochlearium poti. Calorem in aqua Pimpinellæ decoctum, ac potum, spatio laborantibus auxiliatur. Trid ut nonnulli hæc de Tragopelinæ potius dixerim) vulneraria est. Herban Pimpinellam, capitique maxime vulnera quæ primam glanare, si succus herbæ expressus instilletur vulnere. Id verò Pimpinellam præstare galli gallinacei mortales prius non docuerunt. Nam cranio illorum subulâ pefi rati tamen nec cerebri nre letetur succum herbæ instillabunt, ac herbam ipsam totum foris imponebant, quo facto intra paucos dies sanatum est vulnus, inde conjeturâ factâ, capitis vulneribus ea herbâ minoris curanducere creditum est. Aquâ Pimpinellæ si per aliquot dies facies abluatur, ea macula ejus detegitur, ea nq; claram redit. Atque hæc à Tragopelinæ illæ saxifragia facultatibus perhibentur. Quum autem in rimonia non exiguum in gustu præ se ferat, haud dubiè in secundo ordine calidâ & sicca erit: imò secundum calcificandi ordinem excedere credit Fuchsius, & ad tertium ferè accedere. Pimpinellæ succus bibitur contra serpentium ictus. E vino pota calculus terit. Stragantiam etiam decoctalevat. Succus ejus potus omne venenum discutit. Et hæc sunt facultates, quæ illi antiquis herbis, testè Fuchsiõ, tribuit. Alij tradunt succum ejusdem faciei maculas detergere possit. Est autem radice Pimpinellæ tum ulus præcipuus, qui in favientis populati in pest lentæ contagii accere conatur: visicè enim venenis adversatur, & corpora ab hac lue vindicat, ut asfirmat, sit tantum in ore teneatur. Quod certè non potest ea, quam hodie Sanguisorbam vocant, herba. Quare mirum in modum errant, qui hanc eum ea confundunt. Michiõlus ait radiceum, ceu in qua vis tota consistat, exalfacere, siccareque ordine secundo completo, aut tertio incipiente, aperire, provocare, attenuare, digerere, atque incidere: Guttinaria & Pandectarius commendat contra phtisin. Equens experimentum. Recipe Pimpinella in tenuissimè tritam, ex qua & saccharo Rosato fac Electuarium, de quo singulis diebus aggro propinabis, ac insuper Vnc. octo aquæ epulm Pimpinellæ, quæ tamen annum non excessit. Mulieres quibus menstrua retardantur bis quotidie, mane sc. & vesperis in ingressu lecti bibant mediocrem haustum de hujus aqua, in quem Croci modicum sicut & sacchari imponat, & menstrua movebuntur. Fracastorius h. de morb. contag. extollit syrupum Pimpinellæ in febribus malignis, ut sunt in quibus petechiæ apparent. Radix pulverizata utiliter propinatur cum vino, cerevisia, aut aqua contra quovis casus & contumacia. Dodonæus Saxifragia semen ac radicem vehementer & tertio ordine excalcificans ac rescicans ait, & partium unâ tenuium. Vtramque urinas movere, straguræ ac isihuræ mederi, calculos coherentes dissolvere ac expellere, & præsertim si in balneo horum pulvis aut decoctum propinetur: movere eadem menses, & fecundas pellere: jocioribus henisque obstructions aperire: ventriculi cruditates emendare: tormina colique dolores sedare: flatus discutere. Radicem commendatamentum dolores sedare, & multam ex ore pituitam elicere. Non secus potè ac Etingij rad. cem condiri refert Lobelius, ad juvandam concoctionem ventriculi & viscerum. Colicis aff. libus, diuturnæ febri, convulsis, comitialibus, & à serpente demorsis auxiliari, fetusque mortuos pellere. Potam ex acco: magnæ commendationis ad pestiferos morbos esse: nomis & ulceribus foetidis succum & folia deco. modè illiniri. Palmerius tandem de morfit canis rabidi affirmat Pimpinellam ad præcavendam hydrophobiam

Trag.
Her.
Gal.
rem.
Fac.
dir.
Ten.
Fuc.
Str.
Su.
Ger.
nen.
Err.
run.
Ten.
M.
phib.
Mei.
recc.
Syn.
febr.
mal.
Cass.
com.
Tem.
don.
ischi.
Secu.
obfr.
net.
Temp.
Dob.
Colic.
bre.
bre.
Turm.
lul.
Her.
did.

drophobiam tantam vim obtinere, ut quicunque eam aliquot diluculis vel in aceteris, vel alio quovis modo apparatus comederit, nihil inde incommodi sentire possit. Io. Bokelius lib. de pest. c. 17. parium virium cum Angelica & Zedoaria radicem Pimpinellæ esse concludit. Sed ego mihi vix persuadere possum hircini odoris & acerrimi saporis Pimpinellam parium esse virium cum grati & aromatici odoris Angelica & Zedoaria: nunquam vidi in poni ejus folia in vinum, ut gratum odorem & saporem acquirat, ut idem censet, sed ut utile tempore infecti aëris efficiatur. Et in hunc finem etiam saccharo conditur, ut gratiam adipiscatur, ac manè j. juno ventriculo facilis masticetur & assumatur, non solum pesti efficaciter resistens, sed & asthmaticis & calculosis utilissima. Curetium Saxoniae plica cap. 59. in sua aqua ad pestifera, quæ potissimum constat frigidis & temperatis assumat Pimpinellam germanicam, servidam & sceudam, nescio: melius placeret Pimpinella gallica sive italica, quæ dicitur Sanguisorba, cujus folia grati vultu odoris & saporis. Pimpinellam germanicam v. Saxifragiam dictam, non solum formâ (umbellâ sc.) verum etiam facultatibus, à Pimpinella italica seu gallica. Sanguisorba cognominata, his differre ostendit Gelnherus. Quæ à Germanis vulgo Pimpinella dicitur, ab Italis rectè Saxifraga hircina vocatur. Pimpinella autem vera alia est, Sanguisorba nimirum Fucij, cui à Peponis seu Cucumeris odore nomen inditum puto (inquit ille, epist. ad Cor. Holz.) M autem literam ante P. recentiores indocti sæpè ponunt, & Græci hodie præsertim: quare pro Peponella, Pimpinella ab indoctis vocata est. Vtraque autem vites adversus pestilentiam habere videtur non vulgares. Posterior enim Tormentilla & Pentaphylli facultatibus insignis est. siccat, adstringit, roborat & refrigerat modicè. Prior autem (h. e. Saxifragia hircina) calida est in tertio gradu, sicca in secundo, meo quidem judicio, minimè astringentia, tenuium parium, incidens & aperiens, diuretica ad nodum, & calculus vel arenas potius propellens. In receptis latinè scriptis pro Pimpinella, eam quæ propriè sic vocatur, ponerem. In germanicis verò, vel è germanico sermone translatis, Saxifragiam hircinam (h. e. Pimpinellam à Germ. falsò sic dictam) ponerem, ut in Electuarij etiam de ovo compositione, si forte in descriptione vestra ingreditur. Audivisti forte à bythmista illum è celo, scilicet delapsum:

Venit cum Bibernell
Sognasend Ir schnell.

Vbi omninè Saxifragia hircina intelligitur. Verba verò germanica sic sonant. Accipitote Pimpinellam & confectum Ganabimini. Vulneribus maximè utilem esse prodidit Chabar rex, Atulæ regis minor filius ex Honorij Cæsaris filia, qui post parentis mortem (cùm universum regnum Hungariæ intestino hello concuteretur, at quo acere prælium commissum esset, quòd inter se dissentirent, cui nam filiorum Atulæ regnum cedere deberet, eo que prælio omnes Hungari occubissent) solus superstes remansisse ferunt cum 15000. virorum, & illis quidem omnibus vulneratis, quos hæc herba curasse dicitur, unde factum est, ut postea Pimpinella germanica, Saxifragia dicta, ab eo apud Hungaros, *Chabaræ ire*, h. e. Chabaræ emplastrum appellationem sumperit. Superfluit paucis referenda, quæ particulatim de usu & viribus scriptis mandavit Tabernormontanus. Anarax & acriter calidus sapor Pimpinellæ satis indicat, eam calidæ & siccæ naturæ esse: prætereaque vim habere attenuandi, detergendi, & aperiendi. Est atera Tragofelinum majus calidum & siccum in principio tertij gradus; minus verò, ac etiam petruum [Saxifragia major, minor, ac minima] calidum

Tom. III.

& siccum in tertio gradu. Herba radix & semina loco Petrosekini Macedonici in compositiones medicamentorum admitti possunt, præsertim autem minorum duo, quorum petruum [Saxifragia minima] præstantius est, ideoque præ aliis eligi debet. Pimpinella viridis & tenera in acetaria venit, quæ stomacho appetitum pristinum restituit, & qualvis ejus viscosas humiditates consumit. Radix pulverizata, & drachmæ ponderis pota in vino, excafcitharicem, tussim frigidam levat, ac excretaiones juvat. Pimpinella unâ cum radicibus & herba menfemajo colligenda est, contundenda atque in balneo Muzæ distillanda, & conservanda per annum. Calculos expellit: renes mundificat: merfusus ciet: pestilentia medetur, &c. De vino è Pimpinella, mulla & succo exsiccat. itemque extracto, extractionis syrupo, radicibus & seminibus saccharo in crassatis, tabulis, tenuis oleo expresso, ceu & stillatio, atque file, plura ex eo adscribere super sedemus, tum quia ingratiore nobis credâ ur, tum quia & rariora sunt, nec in officinis communiter parari solent. De Saxifragiæ viribus, Tragij nomine hæc prodidit Columna. Recentiores negant Tragium nostrum dysentericis opitulari; tantumque agnoscunt, ad calculos frangendos aptum esse, & urinas eliciendas, atque ob id contrarium potius dysentericis judicant, ad quos tamen Dioscorides Tragium commendat. Sed si consideretur plantæ substantia & qualitas, gustu percipietur acrimoniam quandam habere cum quadam odoris gravitate, & adstrictione non carere, qua dysenteriam prohibere poterit, præsertim si viscerum inbecillitate proveniat (multæ namque sunt causæ) corroborans jecur, & infirmas partes, per urinam evacuas, & siccas, divertensque humorem, adstringere fluxionem. Quam facultatem etsi recentiores non sint experti: Galenus non denegat, atque propter adstrictionem, quam habere Tragium ait, posse dysenteriam & similes fluxiones sistere. Et sic calidæ facultatis poterit incidere, & abstergere, calculos minuere, & urinas movere; siccat & astringentis, dysenteriam & alias fluxiones à contraria causa effectas emendare. Quorum exempla non pauca à Dioscoridem & Galenum extant, ut eadem calculos frangant, & menses moveant, eademque dysenteriam & diarrhæam stant propter adstringentem facultatem, calidæ vi mixtam. Sed hæc Medicis sunt relinquenda. De Danco filinoide (quem ad Saxifragiam mediam referimus, vel etiam ad majorem) hæc scribit Cordus. Radix, inquit, gustu acris & servida est, quæ si diutius, cùm recens adhuc est, attrahatur, manûsque ad os & nares feratur, eas partes, quibus admotæ sunt manus, leviter exulcerat: idem efficit decoctæ sapor & halitus: in super etiam capitis gravedinem attractoriâ vi, quam efficacem habet, facit: odorem spirat similiter acrem: semen utraque facultate radici respondet.

SANGVISORBA MINOR.

CAP. XLIX.

RADICE longâ, fusâ [Matth. lignosâ, subruscente, & adstringentis gustus] cum amarore aliquo adstringente, tenui, ex pluribus in unam cõjunctibus compositâ nititur: ex qua caules attolluntur pedales & cubitales, spæcei, angulosi, in quibus capitula glomerata, pluribus flosculis cõsertim congestis, quorum singuli, ubi quaternâ foliola, extra purpurascencia, intus virefcentia explicaverint, stamina numerosa ostentant, nunc lutea, nunc purpurantia, breviora aliâs, aliâs rufocoloro barbitio, vaciali

*Cur San-
guisorbam
inter umbel-
liferas re-
ponantur.*

Nos hanc Sanguisorbam, sicuti & sequentem non umbelliferam, hic reponimus post Saxifragiam hircinam, quia uti illa à Germanis Pimpinella vocatur, ita hæc Gallis & Italis, ceu jam aliquoties monuimus, etiam Pimpinella nominatur, maximè æquivocatione, unde insignes errores oboriuntur.

*Affinitas e-
xigua cum
Sanguisor-
ba.* Quanquam autem forma radicis, foliorum, & caulium in herba, quam modò describendam sumptimus, Pimpinellæ quadatenus respondeat, tamè si & odorem & gustum spectes, plus illa cum recenti glande, quam Pimpinella affinitatis habere certò cognoscitur. His addit Tragus quòd folia hujus ad cassium quodammodo inclinant colorem, ac molliora, tenerioraque sunt quam Pimpinellæ. Quòd caules habet purpureoscentes, læves ac tenues, veluti culmus, modicèque lanugine hirsutos, qui non umbellis, uti in aliis Apiorum generibus videre est, conspicui sunt, sed potiùs gerunt in fastigio capitella rotunda, foraminulenta, ut e ratione rudimentum favi satis expriment.

*Sanguisor-
ba minor.*

Fuch. Sanguisorbam minorem foliis minoribus, cauliculis autem majoribus esse tradit, quàm majorem. An autem hæc à Fuchsiò ritè observata sint, judicent Botanici. Is enim jejune has duas plantas describit & distinguit.

*Antiquè
quædam
Bipinnella
nomen ut
de adæpna.*

Antiquis porò, referent Lobelio, putantur indistinctæ omnes Bipinnellæ differentie, idque recens nominis adepta à foliorum binis ordinibus pinnatim, plinmatim, rarive effigie digestis: cujusmodi Filipendulæ. Harum autem minima, strequentissima ruri & domi notissima est pedem aut cubitum alta, exili radice, exiguis Pentaphyllis, sed numerosis & teneris turionibus, oleraceis multis foliolis, æquis spatiosis Chamedri vel Eufrasia similibus, ambitu crenatis, & binis ex adverso positis: summis in caubus rotundi flosculorum glomeruli mucosi, interdum puniceis ex cardido, interdum subfulvis sunt, qui floribus elapsis Adonidis, vel Mori fructum expriment.

*Saxifraga
Quintus
Marcellus
Pampinula*

Ceterùm, hujus videtur meminisse Hermol. coroll. 625. his verbis. Quinti Saxifraga eadem est, aut proxima ei quæ Pampinula, Pimpinella, & Bipennula, & Sanguisorba ruri dicitur: quoniam vulneribus inje&ta ferrum & spicula faciliè accitrat sensum doloris exigit. folio parvo, orbiculato, & extrematibus serrato: quòd & mandi soleat parata oleo, sale, aceto, succulis ab eadem radice pluribus, atque densis, rubentibus cum radice, ut ferunt. quibusdam locis vermiculus erurit, sericis ungerendis idoneus, &c. Vide H.n.g.lib.7.de Cocco radicem.

circiter dependentia [Matth. capitula squammosa, subpinniceo colore] in iis deinde semen.

Folia [Matth. ab una radice numero, complura ab uno tenui pediculo utrinque procedentia, humi jacentia] Melonis odore, saporeque cù adstrictione, pinnatim disposita in pediculo tenui, rubescente, hirsuto, exigua, subrotunda, circè quaq; profunde serrata, supina parte atro virentia, pronè glauca.

Videtur autem Hermolans non novisse discrimen inter Saxifragam & Sanguisorbam: nos intell. gere tarum. non possumus, quomodo herba insigniter adtingens spicula extrahere possit: ea etiam opinio displicuit Fuchsiò.

Dum Ruellius aliorum scripta, ut Hermolai, pro suis venditat. sibi contradicit, confunditque plantas, ut ex modò allegandis locis patebit. Elatine pampinaria (inquit l. 2. c. 336.) si alia est ab ea, quam nostrates Galli Pimpinellam, aut potiùs Pampinulam dicunt, germanum certè genus illi fuerit. Enimvero Pampinula solà latè crenantur, thyrsuli quoque flosculis imitant, ex casto candicantibus, in quibus nascuntur capitella rufescentibus punctis maculata. Nonnullis Bipennula & ruri Sanguisorba dicitur, &c. Idem l. 3. c. 94. Non sunt audiendi, qui Pimpinellam vulgò dictam esse existimant Elatine, cum etiam natalis situs advenitur: nam in pratis incultis, nec vquam subactis Solo nascitur, imò potiùs horret fativa, nec ramulis exit à radice foliosis. Est autem folio piloso, latè crenato, exili in rotundum oblongo. thyrsuli foliis emicant ex casto candicantibus, &c.

Brassavolo in exam. simpl. Teucrium Dioscorides facit, negans, & merito, esse Thryallidem. Ejus verba hæc sunt. Pimpinellam apud antiquos nunquam inveni. Hermol. lib. 4. sui coroll. cap. de Saxifraga eam mirè describit, quæ hydropticis multum valeat. est valde similis Saxifraga, unde carmen:

Pimpinella pilos Saxifraga non habet ulla.

Gaza Theophrasti interpres per Thryallidem, Bipinnellam interpretatur, si autem per Babinellam Gazæ hanc intelligit, quam Pimpinellam Ferrarici dicimus, in aceteris gratam, longè errat. Nam constat Thryallidem herbam, Pampinellam non esse: semina in morem Mori rubi scit, dicitur etiam Pampinula, Bipennula, & à rusticis Patavinis Saoguisorba, à Ger. Bibernell. S. Thryallidem conferamus, ut Dioscorides pingit in Plomide, nullam habere Pimpinellam cum Plomide similitudinem statim corroboret. Verùm si Theodoros hoc nomen Babinella Thryallidi tribuerit, ut si linguam latinam ampharet, encomio dignus est. At ex altera parte arguendus, qui inepta nomina sequatur, cum apud nos id nomen Thryallis in usu sit, ut apud Plinium constat vitium Latinum, idèd non est opus in herbis ita temerè nomina immutare. Idem: Pimpinellam suspicor Dioscoridis Teucrium esse, & figurallè satis affinis est, imò vires quoniam lie-nosis & venenaris succurrit. Hæc ille. Nos Thryallidem Theophrasti, quam Gaza Babinellam interpretatur, diversam existimamus à Dioscoridis Thryallide, sive Plomide, aut Verbalco, cui non spica Plantaginis, qualem requirit Theophrastus. Nolimus etiam dicere Pimpinellam, sive Saoguisorbam esse Thryallidem Theophrasti: Teucrium, quod à Neotericis, ut Fuchsiò, Cordo in Diosc. Matthiolo, Dod. gall. Lac. Lon. Lob. Cas. & Castore, itèmq; aliis, proponitur, melius convenit cum Dioscorideo, quàm nostra Sanguisorba.

Pimpinellam Germanorum sive Saxifragiam, cum Itatorum Pimpinella hac, sive Sanguisorba nobis videtur confundere Agricola: dicens: Brassavolo Thryallis non est Pimpinella, sicut Gaza in Theoph. vertit: Pimpinellam quidam Pampinulam, Bipennulam & Sanguisorbam vocat. Idem alio loco. Teucrium Pimpinella est. Idem rursus, Pimpinella nomenclaturam vide in dictione Teucriti: Manardus Saxifragis connumerat, calculus enim comminuit, urinam supressam ciet, stranguriam solvit, & venena peste insectorum ardet à corde.

Quodnam genuinum Pimpinellæ hujus Italice (quod Pimpinellæ Italice primum genus vocat) & sequentis,

sequentis, nomen sit, scite nondum potui, inquit Tragus. In agro Vormatiensi & Spirensi, Bergora Bärlein/h. e. Barbulam D. r. illas vulgè nūcupant, fortassis à spadiceo colore. Ego in ea aliquando eram sententia, cum Pimpinellæ similis sit, ad Apia referri posse, verum multa sunt, quæ repugnant. Nec defunt, qui dicant eam esse veram Italicam, seu hortensem Pimpinellam, qui mihi certè neuiquam fatis faciunt, neque enim illorum sententiam probare possum. Hæc Tragus. Cur autem illorum improbet sententiam, qui Pimpinellam hæc Italorum esse censent, rationem non habet. Quandoquidem planta, de qua hæc agimus, à multis in Italia & Gallia excultur nomine Pimpinellæ.

Quomodo potèr ignoraret Fuchsius, quo nomine stirpem hæc veteres Græci & Latini (si modò iis cognita fuit) appellarent, maluit quidem vulgari nomenclaturâ, do nec aliud certius nomen inveniatur. Interea tamen Elatinem esse iudicaret, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quæ neq; pusilla, neq; pilosa, neq; rotunda; sed mucronata esse videantur, certi statuere nihil potest. Sanguisorbam verò dictam esse ait hæc herbam, non quòd vulnerebus inJECTA ferrum & spicula facile & citra sensum doloris (ut habet Hemol. & ex eo Ruell.) exigat, ut nonnulli arbitrentur: id ipsum enim non posse, mirificam, quæ illi inest, adstringendi facultatem abundè ostendere: sed potius quòd eî in sistendo sanguine, undecunq; emanarit, mira admodum inest efficacia, adè ut hunc ipsum quasi absorbere videatur.

Erroris autem hujus nullam aliam causam esse, nisi quòd hæc stirpem multi cum ea, quæ hodie Pimpinella Germanis vocatur, confundant: quæ certè propter caliditatem, quam obtinet haud exiguam, quandam etiam trahendi facultatem habere videtur, adè ut infixæ corpori extrahere facile queat. Quòd verò cum Pimpinella confuderint non alio factum est nomine, quam quòd hujus folia proximè ad Pimpinellæ folia (quæ itidem ut hæc ferrata sunt) accedere videntur. Sed hæc confusio non caret errore. Germanis hæc herba *Kolbele Kraut* / à capitellis, quæ rufescentibus punctis maculata sunt, dicitur: Quibusdam etiam à sistendo sanguine, *Blut-Kraut*. Bona pars Gallorum *Pimpinelle* eam vocat.

Si Corn. in Diosc. l. 4. c. 13. per *Kleine Zibernel* / Pimpinellam minore, quam quòdam herbarum peritos hodie *Polygonum* esse velle scribit, Sanguisorbam intelligit, nobis erronea eorum opinio videtur.

Sideritidem alteram, Pimpinellam in Italia dici, totam Græciam dictare prodit Guiland. in Theone. Chios, Rhodios, Peloponenses, Cotyrenses, cæteros Pimpinellam, hodie Sideritidem nominare. Sed se nescire fatetur quod monstrum, magnus ille Amati peccatorum expiator, pro Sideritide asserat.

Cordus apud Diosc. Pimpinellam hæc Italotum, quam germ. *Blutströpflein* / h. e. Gutturam sanguinis appellat, rectè à Pimpinellis Germaniæ diversam ait. Hujus etiam duas esse species tradit, unam purpureo, alteram pallido, cum floret, capitulo. Idem in Dispen. ad unguent. Mart. mag. Nicol. Alex. notat eo loci Pimpinellam non significare germanicam, h. e. Saxifragiam, sed Italotum, Sanguisorbam dictam, cuj radicem tribuit rubram, Tormentilla sapore. Nasci in pratis unam ejus speciem, alteram in montibus: Italos acetarii miscere, habereq; Cucumeris odorem. A Cordo circa Pimpinellam in dicto Unguento dissentit Fuchsius, qui Nic. Myrsinum non Italicam, sed Germanicam intelligere contendit, quòd hujus facultas in præsentî unguento actus potius, quam alterius adstrictoria requiratur.

Fuchsius autem oppugnat Coldembergius his verbis: Fuchsius per Pimpinellam in Vng. martiato hæc Sanguisorbam Germanis vocatam, cum Cordo hæc intelligendam esse vult: id quæ ea propter, quòd adstrictoria sui facultate huic medicamento malè convenire existimet, quasi verò nihil unguentum hoc præterea recipiat, quod adstringat atque etiam refrigeret. Cùm Italia multò prius quam Germania unguentum istud innoverit, Pimpinellam Italorum hæc intelligendam esse censo. A Ioloph. Occo contra utramque admittit, non sine errore, nihil certi concludens, nec differentiam inter has fortassis agnoscens.

Quomodo apud Græcos, aut Latinos sit appellata Pimpinella, inter autotes non convenit, id quod partim ex dictis constat & partim ex mox dicendis patebit. Ruellius enim loco supra citato Elatinem pampinariæ, Cronemburgo etiam referent; germanum genus constituit: Brassavolus Dioscoridis Teucrium suspicatur: Sunt qui Tragium contendunt, quàm autem verè, judicant, quibus est exacta rerum notitia: Falluntur qui cum Sanguisorba, Ornelonchelou vel Alcibiadon conjungunt. Tragus inter Apij genera Dioscoridis, jure maximo numerat, peculiariterque Petroselinum in Macedonia nascens, sive Apium saxatile, sive Petrapium judicat, cui Cronemburgius (cujus verbâ hic recitamus) acquiescit.

M. minit hujus Apollo Rad. in Elc. ad pestem, nomine Pimpinellæ: quam testatur corruptè Pimpinellam, quibusdam Solbastrellam, aliis autem Sanguisorbam dici: perbellè pingi ab Hermol. 4. sui Coroll. cap. de Saxifrago, cujus speciem aliqui conjecerint, hæc tamen depilem esse, illam verò nequam: quumque Dioscoridis Teucrio aliquantum alludat, idem esse suspicari, alios Elatinem, quamvis reverà vel antiquioribus incomperata extiterit, vel Syderitis altera Dioscoridis sit, de qua l. 4. c. 13. Matthioli à Luca Ghino, obtepticam plantam sibi transmissam, latino volumini appingat: Pimpinella tamen meminisse Theophrastum 7. hist. c. 10. in jus Crepætorianis.

De hac loquuti sunt Monachi in Mes. dist. m. cens. de mistura ad vulnera sananda. Pimpinella, sive Pampinulla, aiunt, herba est ita ferè cunctis viventibus notissima, sicut & præcis fuit incognita. Abundè recentiores de ipsa tractarunt: tamen nullus ipsorum valuit apud quempiam præcorum invenire. Vnde quasi omnes tenent hæc cum aliis pluitibus veteribus fuisse incognitam. Quod quidem valdè mirandum est. Neque nos etiam hucusque potuimus ipsam apud aliquem antiquorum capitulare. Sed omissis aliorum omnium judiciis, nos putamus vel ipsam propriè Saxifragiam, vel speciem ejus esse. Nam & in saxosis libenter crescit, & ad calculos in vesica frangendos valdè efficax est, ut pluries experitumus. etenim cùm plures sint Saxifragiæ species, inter eas non est assonum & Pimpinellam connumerate. A nonnullis etiam Sanguisorba appellatur. Et à Pandetario in littera F, Fillum Indicum, Pimpinella interpretatur. Fuchsius inter Sanguisorbam & Pimpinellam fecit differentiam, & utramque duplicem pinxit. Hæc illi viri reverendi, qui si discrimen inter Pimpinellas Italicas & Germanicas noverunt, cur non demonstrarunt, quam Pimpinellam intellexerint. Pimpinellam Italicam nunquam crediderim dici posse Saxifragiam, multò minùs calculos frangere in vesica, quicquid jacente salacem suam experientiam, & quod majus est, tantùm abest ut adstringentem Sanguisorbam frangere calculos vesicæ credam, quia summiter mihi persuasero nullo medicamento posse frangi quod hæcenus observare potuerim.

noſo, quodammodo Melonis: nec minùs in acetariis expetitur: ex oleo namque ſale & aceto à Belgis, Anglis, Gallis & Italis non inſuavitur editur minor, quibus ad hilaritatem facere creditur. Peranica porrò viſceribus, hepatis, cordi, & præſertim ſpiritibus perhibetur: magnè commendationis etiã ad peſilentes morbos, ut cujus ſucco etiã abigantur febres exitiales. Aſt ſtoriora vi & efficcante pollet, citra mordacem vellicationem: eòque internis & externis ſanguinis eruptionibus opiratur. Fernel. 4. m. m. 5. Pimpinellam ad virulentarum beſtiarum ietus commendat. Lib. autem 5. cap. 20. calidam ſiccãque ordie ſecũdo, abſterſionis, ad ſtrictionis ſq. participem aut, ac tabidis aptiſſimam: erentas excreationes hiſtere, ſordidas ac purulentas expurgare, ulcra detergere, miſericè ſiccare, & agglutinare. Hiſ addit cap. 25. ex vino potam calculos tetere, & ſtranguriam decoctam juvate. Libro 6. cap. 13. hæc habet. Pimpinellæ folia ruſa aut etiã cocta, ſi aperiam venam attingant, protinus ſanguinem ſiſtant, quod & radix luculentius efficit: eadem quovis modo ſumpta ſanguinis vomitiones excretionẽque ſupprimunt: ſubdita verò mulierum purgationes, hæmorrhoidalesque cohibent. Ex hiſ Fernelij verbis apparet ipſi non fuiſſe notam differentiam inter Pimpinellam hæc Italarum ſeu Gallorum, quæ Sanguiforba dicitur, & Germanorum, quæ Saxifragia hircina vocatur, de qua ante. Idibus virulentarum beſtiarum nolim applicare Sanguiforbam: ea non abſtergit, nec expurgat ſordidas & purulentas excreationes, calculos non tenet. hæc omnia referenda ad Germanicam Pimpinellam: cætera verò quæ de Pimpinella ſcribit, conveniunt Gallicæ. Apud Fel. Platerum ſunt qui Pimpinellæ ſuccum in febre hæctica commendant. Quo loco ego Sanguiforbam intelligo, quamvis ipſe Pimpinellam in alia ſignificatione ſumat, ubi ad peſtem uttamque præſcribit: in hæctica enim uſque ad eã calida & ſicca radix, ut Saxifragia, non convenit. Platina quoque confundens duas Pimpinellas, Italicam & Germanicam, malè Italicæ caliditatem tribuit, ac lapides comminere dicit lib. 4. de honeſta voluptate & valetudine, vel de obſoniis, & arte coquinaria cap. 10. de conditura Pimpinellæ. Pimpinellæ, inquit, quæ & Bibinella græcè dicitur, vis calida & ſicca eſt. Ob hæc rem tardè concoquitur, voluptate ſuã edentibus aſſert. Collecta ac lota in patinam, ac ſuomet caule, ſi tenera eſt, reponi debet, ſale, oleo & aceto condiri, ſi prædura fuerit, folia tantum ſumantur. Aperit hic cibus jectiſſimas fibras, urinam provocat, ac lapides, ut Saxifragia, non tamen ad eò comminuit. Sequens remedium jaçtatur tanquam certum ad urinæ incontinentiam, quod recipit Manipul. quatuor Pimpinellæ, qui coquantur ad tertias in vini bonyphalis quatuor, & datur bibendum æcretis ad ergo. Idem ſecretum hoc ait ad quartanam expertiſſimum. Aſtate ſumit Manipulum Pimpinellæ, verno tempore radices cum foliis præſentibus, tenuiter incidit, coquit in aquæ menſura ad tertias, dat per triduum manè hauſtum tepidum, & affirmat, non ſenſurum ægrum paroxyſmum, expertumque eſſe in multis perſonis. Palmerius de morſu canis rabidi, Henrici 2. Galliarum regis venator bona fide aſſeveravit Pimpinellam ad præævendam hydrophobiam tantam vim obtinere, ut quicumque eam aliquor diluculis, vel in acetariis, vel alio quovis modo apparatus comederit, nihil inde incommodi ſentire poſſit. Purpuram incomparabilem ex vermiculo ad radicem Pimpinellæ & Sanguiforbæ, quidam carneſinam appellat colore, fieri perhibet Geſn. Aquat. lib. 4. De aqua hujus ſtillatitæ, ſyrupo & conſerva conſule Tabernmontanum.

Amica *ſiſ-*
cerum.

Tabes

ſtranguia

Sanguinem
ſiſit.

Fernelius
non novit
diſcrimen
inter Pimp-
germ &
itaucum.

Febriſ *he-*
ctica

Platina
ter oppo-
ſitur.

Platina
reprob.

Vrina in-
continentia

Æcretis ad
quartanæ

Ad præc-
ſentiam hy-
drophobæ.

SANGVISORBA MAIOR
Rore ſpadiceo.

Toto vultu cū Pimpinella ſanguiforba minore convenit: verùm folia, quæ novena, aut undena ad unam coſtam alligantur, pluſquam duplo ſunt majora; Betonicæ foliorum æmula, profundè ferrata, glabra, odore & ſapore eodem cum minore: caules verò ex radicibus fibroſis hincubiles & altiotes aſurgunt, laeves, ſtriati: capitulum oblongum: floſcalis ſivagineis ſpadiceis quadrifoliis, apici-

bus concoloribus contextura. Planta à nobis hic exhibitã & deſcripta, eſt Pimpinella Italicæ genus alterum Tragi præcedenti per omnia ſimile, ſed elegantius planè atque grandius, floribus ſpadiceo coloris. An bene hæc tradatur à Fuchſio, qui Sanguiforbam vocat majoribus foliis ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, aliis dicendum relinquimus. A Cordo vocatur Pimpinella Italarum capitulo purpureo. Matth. in comm. cum mag. fig. Pimpinella major. In comm. apud Bauh. Pimpinella; five Sanguiforba major. In hiſt. germ. cum addit. Cam. Pimpinella Sanguiforba major (ita etiã vocat Caſt. & Cam. h.) In epit. cjuſdem, Sanguiforba, ſeu Pimpinella major. Lugd. p. 787. Pimpinella five Sanguiforba major Matthioli. Dod. gall. Pimpinella major lat. in fol. Pimpinella ſilveſtris, Sanguiforba major, capitulis obſcurè purpureſcentibus, odoris gratiã deſtituta. Geſn. h. Pimpinella major. Cluſ. Pimpinella Italarum & Gallorum major, Sanguiforba Germanorum. Bauh. phyt. Pimpinella 5. five Sanguiforba 1. Eid. B. pin. Pimpinella 6. ſanguiforba major: Pimpinella Italicã major, Thal. Sanguiforba major, Cord. hiſt. Pimpinella ſyl. Ger. Sideritis 2. Dioſc. major, Col. Schvencf. Sanguiforba major, ut & Tab. apud quem hæc reperuntur nomina. Sanguiforba. vel major vocatur à Botanicis & Medicis Solbaſtrella major, Sorbaſtrella major, Sorbaria major, Sorbus pumila major, Barbula Chriſti major, Solbaſtrella pratenſis, Sanguiforba pratenſis, & Pimpinella ſanguinaria major. Pimpinella verò nominatur, quoniam Itali pro Pimpinella, hæc utuntur. cætera nomina accepit ſerè omnia, ab Ant. Theophrãſti ſolis, quæ hujus foliis ſimilia ſunt. Germ. vocatur groſſ Sperbenkraut / groſſ blut kraut / groſſ welfch Pimpernel / groſſ Kölblutkraut / groſſ blut röpflin / & wurm wurz / quod ulceribus vermiculoſis equorum medetur: ſi reliquis appellationes à ſimilitudine foliorum Pimpinellæ Saxifragiæ ſortitur, & à ſanguine ſiſtendo: ſed appellatur etiã Graebenblut / h. e. Sanguis Draconis. Belg. groete Pimpernel / Ital. Pimpinella, Solbaſtrella, & in Hetruria Alex. Bened. deo teſte, ſirella. Gall. Sanguiforbe grande & Pimpinelle grande Angl. great Purnet / Bohemice Břevare Loveny.

Lobelia Sanguiforba alteram majorem sive Pimpinellam, pictam dat in Obs. p. 412. in Icon. p. 719. De ea autem hæc ejus est opinio in Advers. Hæc tamen natalibus differt, & plus quàm cultu, contra quàm nonnulli arbitrantur, tamen quanta est major multò, sic similia est. Folium interdum Beconica par: in alia & caule duàm, triùve pedum alto: capitulis itemisdem, sed longioribus rufescentibus, semine anguloso, triangulari.

Fuchsius, uti ante retulimus, scribit Sanguiforbam majorem nasci locis incultis, & aridioribus, & soli expositis. Sed quàm bene facile eritis, qui eam sæpiùs collegerit, indicare. Pinguia & lactosa præcipuè palustris magis amare, & non modò apud Mediomaticas, sed & in Germania, Bohemia, Hungaria, & aliis locis potius crediderim, quamvis & Traagus quoque & Clusius in aridioribus etiam locis provenire tradiderint. Observavi Butmij in Rhætia & Tiguri montem Junio & Julio, itemque Augusto.

Hujus vires licet videre in præcedentis Sanguiforbæ historia. Eadem enim, ut vult Matthiolus, utriusque facultas, sed horrensi, juxta Lobelium, gravior & potior. Est tamen suavem & majorem vino mesam meminit in Angliæ Northamptoniæ. Schvvenckf. particulatim florem hujus sicci impulverizatù ex vino dysentericis opem ferre prodidit.

PIMPINELLA SANGVISORBO inodora.

Hæc est Sanguiforba minore vulgata, differt foliis & odore: nam in hac folia longiora sunt, quæ in illa magis rotunda; sunt in hac inodora, in illa odora. Hanc Pimpinellæ minoris hispanicæ nomine Gillenius misit C. Bauhino, cui est in pin. Pimpinella. 9. sanguiforba inodora.

APIUM MAGNUM, SIVE HIPPOSELINUM, ex veterum sententia.

CAP. L.

HIPPOSELINUM, ut refert Dioscorides, alij Greci. Ios [Ἴος] alij Apium agreite ἀγροειδὲς [ἄγροειδης] alij Smyrniium vocant, quum tamen aliud sit, quod propriè Smyrniium dicitur, velut suo loco dictum sumus. Est autem grande Apium, eodem autore, majus & candidius, quàm Apium hortense, cuius caulis cavius, altus, tener, velut lineas habens: folia verò latiora, subpunicæ: in quibus est coma, velut Rosmarini [ὄστρον λιβανόδιον] etc. etc. non habet] flore plena, in corymbis priùs quàm efflorescit, compacta. Semen est nigrum, oblongum [ἴσχυρος, vet. ἴσχυρισσος] solidum, acre, aroma olens. Radix odorata, alba [ῥιζὴν, vet. ῥιζήν] ori grata [ἴσχυρος, Cat. ἐνὶ βίαιος, sic & Lac.] non crassa [ἴσχυρος, vet. non legit.] Nascitur in locis umbratis & juxta paludes. Oleris modo editur, velut Apium. Sed & radix tum cruda, tum cocta editur. Et folia cum caulibus cocta eduntur: & tum per se, tum cum piscibus præparantur. Sed & cruda muria condita servantur. Vim ducenti mensis semen habet in vino multo potum. Calefacit etiam rigore prehenso, tum potum, tum illitum. Vrinæ quoque stillicidio opitulatur. Et radix eadem facit. Hippoelinum Latinis vocari Oulus atrum ait Plin. l. 20. c. 11. his verbis. Oulus atrum, quod Hippoelinum vocat adversatur scorpiombus. Poto semine torminibus interancis medetur, itemque difficultatibus urinæ semen njus decoctum ex multo potum. Radix ejus in vino cocta calculos pellit, & lumborù ac lateris dolores. Canis

tabiosi moribus potum & illitum medetur. Succus ejus argentes calefacit potus. Caterum, hoc in loco Plinius argentes dixit, quos Dioscorides frigida, i. e. frigore, aut rigore prehenso. Nam de utrisque intelligi posse videtur, tū his qui ab externi frigidi aëris conversatione frigus contraxerunt, tum his qui rigorem, febres maxime tertianas, præcedentem, & cum ipsis truentem habent. Est autem hic rigor majus quiddam horrore: sicut horrori majus quiddam frigiditate.

Plinius Buselinò tanquã ab Hippoelino diversum habet. Idem l. 19. c. 8. ex Theoph. Oulus atrum mixtæ naturæ esse ait Hippoelinum Græcos vocare, alios Smyrniium. E lachryma caudicis sui nasci Serii & radice. Succum ejus qui colligant, Myrtha saporem habere dicere: autoremque esse Theophrastu Myrtha factu natum.

Galenus 2. de aliment. nò Hippoelinu, sed Smyrniium Romæ Oulus atrum vocari dicit. Idem Hippoelini & Oroselini similem Apio vim esse ait, sed debilius Hippoelinum, robustius Oroselinū esse. Verum amplius addit idem lib. 1. τὸν κατὰ τὸ πῶς bullas in alopecia excitatas noctu, inanè compunctas Buselini foliis integendas esse, ex Atchigenis traditione.

Theophrastus passim de Hippoelino hæc prodit. Perpetuò viret in infruticu genere Equapium, cacumine perdurans amissis reliquis, radice carnosâ. Equapium [ἴσχυρος] à Paludapio & Montapio Theoph. tam distat, quàm ab urbano plurimùm differt. Folis quidem vicinum Paludapio est, sed hyrsutum [& sic etiam Sicut vertit Celsus alij tamen veterè densum] & grandicaule consistit, & radicem crassam modo Raphani agit, nigram: fructu quoque nigrum producit, magnitudine Ervo [ῥαβδία] ampliorem, ambo utilia referunt ad arinæ difficultates ex vino dulci albo, & ad pellendos calculos. Nascitur omnibus locis, & lachryma ex eo similis Myrthæ defluit. Lachryna autem ejus in radice consistit, ut & Scammonia, & aliorum multorum, vim medicam gerentium. Equapij ergo lachryma Myrthæ similis constat quamobrem cum quidam hinc nasci Myrtham audivissent, Equapium apud se provenire putarunt. Seritur Equapium etiam sua lachryma [ἴσχυρος] Non intelligimus quid velit Theophrastus per fecit *cori-versis*, considerandum an hic aliquis error.

Crediderunt autem, ut Marcello videbatur, non nulli Equapium Hippoelinum vocantes fieri in plantis à natura posse, quod fabulosè à Poëtis aliquando ad delectationem fictum est, ut, quemadmodum illi in Thessalia hippocentauros, equis infitos homines, duplici natura, ut Lucetius ait, & corpore bino, ex alienigenis membris compactos fixerunt, sic nos non dissimili ratione in hortis etiam nascentes aliquot plantas, equis infestas, audientes saltè m admiraremur, crederemusque Hippoelinon hoc ab equis aliquid habere, unde portentoso, & ut in hippocentauris, admirabili nomine, etiam nostrâ ætate judicarentur, essetque quasi eques planta, Equapium hoc. Quòd si verò humilior fuerit hæc planta, nec supra congenetes sibi, altius à terra se erexerit: non malè forsitan (si joci à Caligando licet) ex tractata aptius venire, eam si nominis notam, licet ex turpi re, invenisse aliqui dixerit. Siquidem Martialis non semper pius vates, nec ubiq; Phœcho digna locutus in Epigramate suo insit parvas & brevi corpore amicas ad venerè vehi equo: subjecitq; statim longissimam nunquam Chæbaidem hædoreo nuptam resedisse equo: sed quoniam congenetibus suis omnes, grandiores sunt, nullamque more hominum venerem exercent: nec possunt diversi generis duo simul in natura coalescere: cogitandum constituendumque, quia

Hippo.

Hippofelinò unde dictū

Apium grande.

Equapium

Olus Smyrniacum

Apium agreſte.

Dioſcoridi lectio reſtituta.

Olus atrū

Olus pulū.

Columella.

Copſum.

ſm. r. c. v.

Aequiſoca.

Smyr. Creticum

Macerone.

Liguſticū.

Smyrniacum

Imperatoria

Angelica.

Spondilium.

Smyrniacum

grandes ſint & comparatæ congeneribus ſuis longo intervallo eas ſuperent, idē ſic quondam appellatas fuiſſe. Conjuncta enim illis Hippo græca vox, quæ in communi ſignificationis aſſimilatione equum indicat non id animal, ſed ab eo, magnitudinē que eius, proceriorem in illis altitudinem ſignificat. Nec quia Hippofelinum commune, ſimile, conſignatūve, aut neceſſarium equis aliquid habeat, ſic dictum à Græcis fuit. Verūm quia altitudine congeneres ſibi plantas ſuperaret, id nomen invenit. Significare autem proceriorem habitum, & majorē altitudinem. Hippo Græcorum vocem, præter rem ipſam Æſchylus in tragædiis autor eſt, qui ad augendam rerum & carminis ſui majeſtatem Hippæcos, Hippalectriōnas, aliæque hujuſcemodi multa ſinxit grandes aquilas, grandēſque gallos tantum vocabis illis indicans. Teſtis Ariſtophanes in fabula. quæ inſcribitur *πυαδ' ἰπποκίμωνα* dicens, i. e. verba rupium modo grandia: & *πυαδ' ἰπποκίμωνα* i. e. voces equeſtres & idēo grandes: ob id ſc. quod qui vehuntur equis, altiūs à terra ſeſe extollunt. Teſtis idem Sophocles in ſurioſo Ajace: is enim tragædiæ titulus eſt, in qua Chorus loquitur: *μυαδὸν ἰπποκίμωνα κατὰ χροὸν μακρῶν δυνάμεα εἰ τῶ ἰπποκίμω* &c. quā voce grandem hominis furorem ſignificavit & ſupra modum furentem hominem: id enim ea vox poteſt. Quam vim videtur habere etiam Maronis in Georg. & Theocridi in pharmacuriæ Hippomanes: nec aliter, quā adjectivi nominis modo, quod grandem furentem faciat, indicare. Ex qua ſignificatione Marcellus grande Apium, Hippofelinon hoc dixit: monente id etiam re ipſa. Siquidem comparatū aliis hoc Apium arboreſcit. Et hæc ratio nominis in Græcis eſt, & non ab equo derivata, ut Gaza credit, qui Equapium id dixit. Latini à radicis colore nomen Hippofelinon ſecerunt Olus atrum vocantes; quemadmodum omnes Smyrneum à ſimilitudine Smyrni. Qui agreſte Apium id nominaverunt, nō aliā ratione, quā quod agreſtia & erraticā in generibus aliquibus altiūs ſativis extolluntur. Deerratandem in lectiōne Dioſcoridis adverbium *ἰσδορ*, quod intus ſignificat, ſenſu & re ipſa id indicantibus: foris enim nigro, intus candido colore grandis Apij radix eſt: unde & Romani Olus atrum eam vocaverunt, ut Plinius; Columella Olus pulum; Gaza barbæ Equapium: interpres Nicandri in Ther. ut Rob. Conſt. in Lexico retulit *κόλλορ* & Anacreon vocari.

Cæterum, Smyrniacum perfoliatum, ſive Creticum, Hippofelinum agreſte Galēno 8. ſimpl. vocatur. Dicitur Hippofelinum de Macerone, ut ſuo loco dicemus. Hippofelinum loco Matthioli pingit Liguſticum vulgare. Tragus l. 1. c. 114. ait Theophratum l. 9. c. 1. inter ſuccos plantarum Hippofelinum, vel, ut Gaza tranſferat, Equapium nominat. & hoc Smyrniacum Galēni & Dioſcoridis eſſe, pro quo is Imperatoriū picturā expreſſit. Teſtatur Io. Agricola Hippofelinon non eſſe Angelicam, quod opinari Braſſavolus reſert. Spondilium, quod Tragus Brancam urſinam Germanorum vocat, Hippofelinon Theophrati eſſe falſo credit. Lacuna tandem prodidit Theophratum conſuldiſſe Smyrniacum cum Hippofelino.

LIGUSTICVM VVLGARE
ſo liis Apij
CAP. LI.

VVLGARE Liguſticum caulem habet hominis altitudinem excedentem, craſſum geniculatū,

caſſum, Ariatūm; ſolia pedalia & amphora, in alas diviſa, quatuor extremæ diviſiones ad ſolia Apij paluſtris aliquatenus accedit, ſed longè majores, obſcuro viore ſplēdentes, odore validiorami umbellas gerunt amplas florum luteorum; ſemen majuſculum compreſſum; radix eſt craſſa, ruſoſa. Hæc eſt illa planta quam Ruell. Levisticum officinarū vocat; & Liguſticū antiquorū eſſe non abſque ratione negat. licet ſimilimam naturā eſſe ſcribat. Brunſell. & Cornarius Levſiticum appellarunt, ac cum Liguſtico Dioſcoridis & Galēni Travi errore conſundit. Ejuſdem etiam opinionis Tragus eſt, licet deſcriptionem in Dioſcoride non in totum convenire cum noſtro Liguſtico ſateatur. Sunt qui putent Cheiſniſcu Keiſni Arabum eſſe Levſiticum. Alij alia quoque nomina Levſitico tribuunt, nimirum Thalapium, Thalapis, & Scandaliatum. An autem hæc nomen clarè huic Liguſtico conveniant, aliorum eſt iudicium. Doſith. putat quodaſdam plantam noſtram non abs re Panatiam ſive Panacem vocare, quandoquidem & radicem; & caulem, & vires Herculeo Panaci ſimiles eſſe ſibi imaginatus eſt. Quod quā erroneum ſit, facile cuivis pateat.

Eos porro aperte falli, vel Matthioli ſert opinio, qui herbam vulgè hodie Levſiticum nominant, putant eſſe Liguſticum à Dioſcoride reſcriptatū, quod Glencus vnius literæ mutatione Libyſticū appellavit. Siquidem Liguſticū Dioſcoridis caule aſurgit tenui, & foliis Serulæ campanæ ſimilibus. Hoc verò caulem habet hominis altitudinem excedentem, & c. Is autem Hippofelinum leguſticum cenſet, addens alibi Fuchium deceptum: quippe qui leguſticum Hippofelinum Levſiticum vulgè vocatum, Smyrniacum loco depinxerit. *ἰπποκίμωνα* id græcè vocari, quod etiam latine Hippofelinon; Arab. *ſalis*. it. *Hippoſelino*: Germ. *Lichſiſtēſel* gall. *Ache* & *Ache large*. In hiſt. germ. addit vocari *Groß Epith*; Hippofelinum vulgè Levſiticum. Sed Hippofelinon, vulgari huic Liguſtico non conſentire, vel ex nuda ſeminis figura deſcribi atque convinci poteſt. Guilandinus in Theone ſuper hanc Theophrato Libanotidem dicitur, etiam in termino non deſſe ſeriat, qui Silphion eſſe deſcribent, numiſmatum antiquorum auctoritate corroborati, quam equidem ſententiam nec probat, nec rejicit. Quin & Geſnerus ſe audiviſſe reſert Silphij plantam in Africa huic ſimilimam inveniri.

Ang. in Italia herbam eſſe peregrinam Levſiticum ab aliis Hippofelinum, ab aliis Smyrniacum dictum, credit. Idem etiam horum deſcriptiones non convenire teſtatur. Laſerpiij ſpeciem eſſe concedens, è monte Parnaſſo, cujus meminerit Theophrastus.

Lob. adv. p. 313. cenſuit eſſe Laſerpium germanicum, idem que cap. de Hippofelino vocans Levſiticū vulgare. Matthioliū increpat, qui hanc Hippofelinū, ſive Selnū majus fecerit. In obſp. 4. c. 1. addit eſſe Laſerpium.

Deſer.

caſſum, Ariatūm; ſolia pedalia & amphora, in alas diviſa, quatuor extremæ diviſiones ad ſolia Apij paluſtris aliquatenus accedit, ſed longè majores, obſcuro viore ſplēdentes, odore validiorami umbellas gerunt amplas florum luteorum; ſemen majuſculum compreſſum; radix eſt craſſa, ruſoſa. Hæc eſt illa planta quam Ruell. Levisticum officinarū vocat; & Liguſticū antiquorū eſſe non abſque ratione negat. licet ſimilimam naturā eſſe ſcribat. Brunſell. & Cornarius Levſiticum appellarunt, ac cum Liguſtico Dioſcoridis & Galēni Travi errore conſundit. Ejuſdem etiam opinionis Tragus eſt, licet deſcriptionem in Dioſcoride non in totum convenire cum noſtro Liguſtico ſateatur. Sunt qui putent Cheiſniſcu Keiſni Arabum eſſe Levſiticum. Alij alia quoque nomina Levſitico tribuunt, nimirum Thalapium, Thalapis, & Scandaliatum. An autem hæc nomen clarè huic Liguſtico conveniant, aliorum eſt iudicium. Doſith. putat quodaſdam plantam noſtram non abs re Panatiam ſive Panacem vocare, quandoquidem & radicem; & caulem, & vires Herculeo Panaci ſimiles eſſe ſibi imaginatus eſt. Quod quā erroneum ſit, facile cuivis pateat.

Eos porro aperte falli, vel Matthioli ſert opinio, qui herbam vulgè hodie Levſiticum nominant, putant eſſe Liguſticum à Dioſcoride reſcriptatū, quod Glencus vnius literæ mutatione Libyſticū appellavit. Siquidem Liguſticū Dioſcoridis caule aſurgit tenui, & foliis Serulæ campanæ ſimilibus. Hoc verò caulem habet hominis altitudinem excedentem, & c. Is autem Hippofelinum leguſticum cenſet, addens alibi Fuchium deceptum: quippe qui leguſticum Hippofelinum Levſiticum vulgè vocatum, Smyrniacum loco depinxerit. *ἰπποκίμωνα* id græcè vocari, quod etiam latine Hippofelinon; Arab. *ſalis*. it. *Hippoſelino*: Germ. *Lichſiſtēſel* gall. *Ache* & *Ache large*. In hiſt. germ. addit vocari *Groß Epith*; Hippofelinum vulgè Levſiticum. Sed Hippofelinon, vulgari huic Liguſtico non conſentire, vel ex nuda ſeminis figura deſcribi atque convinci poteſt. Guilandinus in Theone ſuper hanc Theophrato Libanotidem dicitur, etiam in termino non deſſe ſeriat, qui Silphion eſſe deſcribent, numiſmatum antiquorum auctoritate corroborati, quam equidem ſententiam nec probat, nec rejicit. Quin & Geſnerus ſe audiviſſe reſert Silphij plantam in Africa huic ſimilimam inveniri.

Ang. in Italia herbam eſſe peregrinam Levſiticum ab aliis Hippofelinum, ab aliis Smyrniacum dictum, credit. Idem etiam horum deſcriptiones non convenire teſtatur. Laſerpiij ſpeciem eſſe concedens, è monte Parnaſſo, cujus meminerit Theophrastus.

Lob. adv. p. 313. cenſuit eſſe Laſerpium germanicum, idem que cap. de Hippofelino vocans Levſiticū vulgare. Matthioliū increpat, qui hanc Hippofelinū, ſive Selnū majus fecerit. In obſp. 4. c. 1. addit eſſe Laſerpium.

Laserpitium Dioscoridis Guilandini, duihatique au Laserpitium Theophrasti Anguillare.

Tab. olim etiam existimavit esse Hippofelinum Dioscoridis, Noſt Eppich. ſed poſtea concludit verum Laserpitium, ſi non Dioscoridis, ſaltem ſpeciem: nam convenire ait cum deſcriptione Theophrasti l. 6. hiſt. Facultate etiam non cedere vero Laserpitio: eſſe itaque Theophrasti *ελασιον*, Hippia- tris *Νεγαρον Υαδριον*, Laserpitium Gallicum Ruel- lii, Herb. Laserpitium Europeum, Laser Gallicum, Silphium Europæum, Laserpitium Germanicum, Levisticum ſeu Lybisticum adulterinum.

Leviticum vulgò appellatur, quia pro Ligustico aliquando accepta eſt, inquit Cæſalpinus. Cenſethic apud Theophrastum Libanotidem fertile eſſe [*Rofmarinum fertile vertit Theod.*] & *Rofmarinum* alterum Plinij, cinj & caulis, & ſemen refinaceum, quod *Cachrys* vocatur.

Ruell. dicitur Leviticum officinarum: Brunf. Levisticum. Matth. Dod. in ſol. lat. Lac. Gefn. & Cam. h. itenque epit. Matth. (ubi & Hippofelinum) Cz. & Banh. phyt. & apud Matth. (Apmum ſextum ſcienti) Levisticum vulgare: Fuchſ. Libifticum vulgare. Eid. B. pin. Libanotis 7. Ligusticum vulgare: Dod. gall. Gefn. & Camer. h. ut etiam Guill. Ligusticum vulgare: Cordo hiſt. & Trag. Ligusticum fativum. Lob. adv. p. 33. Obf. p. 401. Icon. p. 703. Levisticum, Germanicum Laserpitium: Tab. ic. Ligusticum Laserpitium adulterinum: hiſt. Ligusticum adulterinum: Cam. apud Matth. germ. Hippofelinum vulgò Leviticum: Lugd. p. 703. Hippofelinum Matthioli, ſive Levisticum vulgare: Smyrnum, Fuchſ. in ſol. & Lac. Levistici loco hahita herba, Ang. Ger. Laserpitium, qui iconem ex Tab. habet.

Auctor porò eſt Tabern. vocari Germ. *Licb- ſtöckel* / & *Badkraut* / quòd in balneis hoc uſu pari plurimum ſoleat: Belg. *Lancieſde* / *Lancieſe* / & in Holandia *Lauas*: Gall. *Livèche*: Angl. *Lonage*: Hung. *Leveſt-con*.

Ligusticum vulgare hactenus tantùm in hortis obſervavimus, ut pote loca pinguis & humen- tia nonnihil amans. Æſtate floret; Auguſto magna ex parte ſemen ad maturitatem pervenit: pùno Vere germina erumpunt. Pona in monte Baldo ait reperiri Smyrnum Lacunæ. Semen quod accipi à fratre C. Bauh. ſub inſcriptione *Sileris montani* Bononiæ, ſatum Montbelgardii in horto E. C. produxit Leviticum.

VIRIS ET USUS.

Ligusticum ex ordine exſiccantium & exca- ſciantium eſſe prodidit Tragus, & ad venena propulſanda utiliſſimum, non minùs atque Angelicam. Ejus porò radicem ſiccata ac in pulverem tecta- tam, condimentum eſſe optimum, quo cibi codian- tur, non minùs atque Piper. Vtile eſſe Stomacho frigido, concoctionem adjuvare, omnẽſque ſuper- fluas humiditates conſumere: in ætuo ſedare dolo- res in vino potam pondere dimidiã integrã, Tabern.] drachmæ: venenum educere, urinam & men- ſes trahere, & ad omnia, ad quæ Angelica facit, ſur- pari poſſe: Aceto & ſale conditam conſervari poſſe, uti Helenij, aliarumque herbarum radices. Tuſam ac impoſitam (ceu & ſemen) iſtibus atque moribus ſerpentum, vipetarum, araneorum, ſcorpionum, & canis rahiõſi mederi, dolorem namque mitigare & venenum educere. Ligusticum adhuc inſeſſioni- bus & balneis adhiheri noliſter, ad eicndam urinam, calculos ac menſes, nec non ad excuſſianda o- mnia interna membra. Puerperas hujus herbe radi- ces, ſolia, & ſemina in aho & potu ſuo uſurpare

Tom. III.

debere, & balneis ſudatoris ſuis adjicerent à partu rectè purgentur. Aquam diſtillatam diſcentere, & ſa- nare anginam, & pleuriticum morbum, gargarilla- tam & potam: impoſitam timentis capiti utilem eſſe, & gutturi vulnerato apprimè conducere gar- garillaſtam: claram reddi & puram faciem, & vitia cutis deformis ac nigre maculas & ſugillata, cicatri- ces etiam à ſcabie & abſceſſibus relietas exteri & emendari, ſi ex aqua per aliquot dies colluantur. Eandem ad oris & colli, ani & locorum muliebrium exulcerationes & vitia utilem eſſe, ſi lineis pannis aqua affectis partibus imponatur. Anginam etiam ſanari Ligustico, ſi per caulem ejus continuò bibe- tur. Eſt Leviticum, auctore Dodonæo, & radice & ſemine excaſſians ac reſicans ordine tertio in- cipiente, & tenuium admodum partium, quo fit, ut aperire, incidere, digerere & provocare valenter poſſit: perinde ac *Selinorum* genera, inquit Mat- thiolus. Dodonæus porò radicem ſiccata cum vino bibitam ventriculo prodeſſe ſcribit: crudo- rum item humorum concoctionem promovere, ac præter cætera ſudores elicere: ſemen eadem poſſe, ac præter alia adverſus uteri ſtrangulatus prodeſſe. Non piget ea latino ſermone reddere, que Tabern. germanico idioma de hujus facultate & uſu ſcri- ptis confirmavit. Suavis odor herbe, inquit, radices, floris, & ſeminis, ad hæc etiam validus & acris ſapor Ligustici adulterini, ſatis oſtendunt, id calidæ & ſice- cæ naturæ, proprietatiſque eſſe in tertio gra- du. Surali novelli, Vere prorumpere ſoliti, in cibis à quibusdam aſſumuntur, & præſertim in ætibus ſummi- cetariis. ventrem autem emolliant, viſcoſosque humores educunt, ac ſerolos. Radix quovis modo uſurpata oppilationes referat hepatis & lienis: reſiſtit veneno aſſumpto, ætuo inſecto, ac peſtilen- tia; qui namque de hac fruſtulum manè aſſumit, ſecurus eſt eo die, gratia DEI adjuvanre, ab inſec- tione. Per Urinam & ſudorem expellit omne venenum. Medetur tuſſi à viſcoſis frigidiſque hi- moribus orta. Pectus expurgat & excreare facit. Confortat cor & ſtomachum. Diſſolvit concre- tum ſanguinem. Reſpirationi difficili ſuccurrit, appetitum excitat, concoctionemque adjuvat, ſive in vino, cereveſia, aut aqua decoquatur; pro ratione morbi, ægerque jus colatum bibit, etiam adverſus venenatorum animalium morſus. Ad mor- bum regium accipe ſeminis Ligustici, Selini, & Fœniculi ſingul. Vnc. ſemis. Raſuræ Eboris drach. ſex: pulveriſentur cribrenturque cõbro ſetacæo anguſtiſſimo. De quo pulvere propina drach. unam in jure Cicerum, aut aqua Fœniculi: hoc fa- cto æger ſudet, in, aut extra balneum, continuis aliquot diebus, & felicem ſucceſſum deprehen- des. Seminis duæ partes cum parte una Cumi- ni in pulverem tecta, aut Drachmæ pondere cum vino pota frigidos ſtomachi dolores ſedat, itemque tormina inteſtinorum. Semen Drachmæ pondere potum ex vino necat lumbricos, & menſes Lumbri- cit. Radicis pulveris drachmæ ſemis cum drachma una Thetiæ Andromachi ex aceto calidè hau- ſta per ſudorem peſtilentiam avertit & expellit. Cum vino albo ſeminis triti drachma una & ſe- mis factum mortuum eicit. Herba vulneraria eſt. Vinum vindemiarum tempore contra peſtem è radice concifa parari poſſet, ut Helenites. Herba diſtillatur in Balneo Mariæ, cum flore in Au- guſto, unã cum radice, caulibus & floribus. Paratur ex hac etiam extractum ad ſupra diſtos uſus, cujus doſis ſcrupulus unus, in ſuo men- ſtuo, vino, aut aho aliquo liquore. Laserpitij Europæi oleum ex ſicca herba, radice, floribus & ſemine extrahitur arte chymica, ut ex Abſinthio. Danur autem hujus olei ſtillatij guttæ duæ, aut

Aqua di- ſtillata. Angina. Caput & guttur tu- mens. Facies cla- ra.

Exulcerã- tiones.

Temper. Dodon.

Sudores mo- ves.

Temper. Tabern.

Novelli ſurculi in ætibus ſummi- cetariis.

Alvus di- ſta.

Oppilatio- nes.

Peſtu- ra.

Sanguis eb- cretus.

Tabernum colic.

Tabern.

Stomachi dolores.

Arumina Lumbri- ces.

Peſtu- ra.

Factus novus.

Arumina.

Aqua.

Extractum.

Oleum.

Sab
tres cum vino, aut succo aliquo convenienti. Praestat in dictis affectibus praecipue verò in colica. Sal contra quaevis venena commendatur, itemque aerem pestiferum, pondere granorum decem, aqua appropriata. Quae ex Tabernomontano oraculis vertere, jam ab aliis ante recensita sunt.

SMYRNIUM VETERIBVS.

CAP. LII.

Petrofelinu
apj caulis
Anethi umbella
Brassicae semina
Fires.
Folia in cibis.
Radix.
Virga diffusa.
Ficulus.
Discurus.
Abortivum visser.
Ulcibus.
Fibres.
Plinius &c.
vis illudra.
ant.
Smyrniun
ent de hinc.
Uim.
Phalangia.
Tussis.
Ortopnea.
Secundula.
Novula.
Ulcibus.
Plinius libro
inspecta.
Hydrops.

SMYRNIUM, quod in Cilicia Petrofelinum vocant, plurimum in Amano monte gignitur, auctore Dioscoride. Caulis habet Apij, copiosâ circum agratâ fobole: folia verò latiora ad terram, infra ita, subpinguia, robusta, odore medicato, & cum quadam acrimonia jucundo, colore denique in luteum languescente: habet & umbellam supra caulem qualis Anethi inest: semen rotundum Brassicae simile, nigrum acre, Myrrhae sapore, ita ut alterum alterius qualitatem representet: radix verò acris est, odorata, mollis, succosa, fauceque mordens, cortice praedita foris nigro, intus verò pallido aut subpallido. Nascitur in saxosis, collibus, locis aridis & incultis angulis. Vim habent radix, herba, ac ipsum quoque semen exalfactoriam. Folia quoque muria condita oleram instar in cibos veniunt, alvum juce sistant: radix verò pota prodest contra serpentium morsus, tussis & orthopneas mitigat, ac urinae difficultatibus medetur: imposita verò recentia oedemata, inflammationes duritiaeque discutit, & vulnera ad cicatricem perducit: servescita autem subditaque abortum infert. Semen renum, lienis ac vesicae vitium succurrit, menses & secundas pellit: ischiadici utiliter in vino propinatur, & in flatione stomachi lenit, sudores item ciet atque rictus. Peculiariter verò potui datur contra hydropem ac febrium circuitus.

ce arido. Et ad obsonia utitur cum mulsio, & oleo, & gario, maxime in elixis carnisbus simul. Concoctiones facit, sapore simillimo [simillimo, vet.] Piperi. Eadem in dolore stomachi effiacet. Et haec ex meliorum codicum incipiente. Aetate legenda sunt, quale Brassicae est: quantaquam neque in ipsis integra sit, haec lecto. Idem rursus ait lib. 19. cap. ultimo. Et Smyrniun olus sentitur in eodem loco, Myrrhamque radice respicit. Et haec de proprie dicto Smyrnio cum Dioscoride loquitur. Rursus tamen Hippofelino, quod & ipsi in improprae Smyrniun appellatur, tribuit Myrrhae saporem. Acque ita verum Smyrniun cum Hippofelino confundit, Theophrastum in hoc sequuntur. Vtriusque verba capite de Hippofelino adscriptimus. Plinius Smyrniun etiam Myrrham appellavit, ut vult Cornarius l. 19. c. 12. ubi tamen Myrrin quidem legendum censent. L. banotis ait, odorem Thuris, Myrrhae Myrrhae habet. Galenus de Smyrnio scripsit ut alimento, & ut medicamento, quae occasio quod Caesalpinus eum de diabus distinctis plantis egisse credit. Et quidem omnibus hisce de Olusatro, quod Macerone inscribitur Smyrniun (inquit L. alim.) non est insuave, ideoque Romae plurimum vendit, appellatur quae vulgo non Smyrniun, sed Olusatrum. Multo autem acruis est & calidius, quam Apium. Quin & odorati quipiam habet. Quapropter efficacius urinam, quam Apium, Hippofelino, & Sion, mensis que multatibus movet. Veris tempore caulem producit, qui crudus edendo est, haud aliter quam folia, quae sola per Hiemem inhaerent plantae nondum caulem habenti, sicut neque tum Apium habet. Postea verò, accedente tota planta jucundior redditur, si quis eam ipsam, siue coctam mandat, siue ex oleo & gario, siue acetum, siue vinum velit adicere. Et l. 8. simpl. Smyrniun quidam Hippofelino angreffe cognominant. Ex eodem genere & ipsum cum Apio est, & Petrofelinum, sed Apio quidem validius, Petrofelinum autem imbecillius mensitatisque & urinas movere, calidum, siccum in tertio ordine. Et haec de suo Olusatro intellexit Caesalpinus, quod Macerone est. Sequentia verò Galeni verba ad Smyrniun Criticum referunt. Cliches in Amano monte natum; Petrofelinum vocant; est quidem & ipsum Smyrniun, minus verò acre Petrofelinum & Smyrno; ideoque ulceribus commo dum, quia siccat sine molestia. Sic & digere, quae & odorata sunt, potest. Reliqua vis Apio & Petrofelinum similis est; quare & semine ejus utitur ad menses, urinas & asthma. Haestenus Galenus.

Smyrniun porro non meminit Theophrastus, nisi cum Caesalpio & Marcello dicamus eum id Hippofelini historiae assignasse, cujus verba suo adscriptimus loco. Ceterum, sentiebat jam tum, cum sua scriberet Dioscorides, à gravissimis autoribus confundi cum Olusatro Smyrniun, misericordie simul communicatè invicem appellatione similes, quidem & congeneres, non tamen easdem plantas; deoque in Olusatri historia aperte omnes monuerat, aliud esse Olusatrum ab eo quod proprie, verèque Smyrniun diceretur. Et in Smyrnio hoc eas numeravit natalium, virium, seminis, foliorum, alia unque partium notas, ut his, qui Olusatrum noveunt, nihil facilis posthac sit, quam alterum ab altero fecerere, praesertimque ex Myrrhae gustu: ideoque pari & promiscuo alteriususu. Miscuissent autem veteres in vicem fixiles & congeneres plantas, in Latinis Columella testis est l. 12. c. 3. scribens. Atrum olus amod quidam Graecorum vocant Hippofelino, & omni Smyrniun. In Graecis testis Nicander in Theriacis suis, qui Smyrniun vocat

Olixatrum alterum
Casalp. Cæs. Olusatrum alterum constituit, ac Olusatri genus peregrinum nominavit, utpote quod nuper ferri cepit. Hoc ita describit. Foliis exit a radice longè exilibus, quasi Apij tenuifolij, in caule autem sensim grandioribus segmentis, adè ut propè ramulorum cacumina, nulla ex parte scissa sint, sed rotunda, caulem ambiant formà acetabuli, ut in Periclimeno, colore pallecente: umbellas fert luteas; & semina altero [Macerone] minora, ac rotundiora, similiter dura ac nigra, odore fermè Styracis: radix brevior, ac renuior, gustu suavior, simili modo cute nigra, intus lactei coloris: floret Vere: Hoc autem Smyrniij genus, Galenus ait Cilices Petroselinon vncare, &c. De hoc Plinius eandem fermè ad verbum descriptionem cum Dioscoride habere.

Petroselinum.

Smyrni
pergrinum
C. Bauh.

Petroselinum
geminatum
f. Bauh.

C. Bauh.

Smyrni

Vires
usm.

Deser.

Bauh. phyt. Apium 15. & Smyrniium verum peregrinum, vel Smyrniium Dioscoridis: Smyrniium Creticum Matthioli, cuius figuram quo ad partem superiorem bonam esse ait, at quo ad inferiorem vitiosam. Quare adprobat Dodonzi & Lobelij iconem: Hoc autem non animadvertisse notat Lugdunensem, ideoque vitiosam proposuisse Matthioliconem p. 707. ac dein bonam Lobelij. Idem appellat Petroseliatam 3. sive alteram geminato folio. In Animagv. in Lugd. p. 35. ait, Smyrniij figuram Dodonzi bonam esse cum descriptione ex Pena: ex Matthiolicone verò vitiosam: quia folia interna non sint Apij: hanc cum descriptione Matthioli omitti debuisse. Mirnt ego fratrem non assecutum esse ex historia Petroseliatæ alterius Lugdunensis, eam eandem esse cum Smyrniio Cretico, sed malam iconem, ac propterea non diversam ab eo statuendam, ac separandam. Eid. B. pin. Apium 14. Smyrniium peregrinum rotundo folio: Smyrniium Creticum, Matth. Cæs. Lugd. Cam. & Ger. Smyrniium Creticum putatum, Col. cui Hipposelinum aliud Diosc. Smyrniium, Dod. gall. Ad Lob. Tab. verum, Gesn. h. & Lugd. cui & Petroseliata altera.

Smyrniium Creticum missum Stutgardiam per hortulanum Ducis Florentiz, seminavi in horro E. C. Montbelgardii, ex qua postmodum descripsi. Miram inesse Smyrniio Cretico proprietatem refert Camer. de hort. Altero, inquit, anno à sato prodiit folijs geminis, ut locustarum ferè alas repræsentent, quæ paulò post marcescunt. Interea sub terra latitat radix rotunda Ervi magnitudine aut paulò grandior. Sequenti postea anno folia protrudit instar Ammi vulgaris, ut in pictura Matthioli apparent, radix verò tenuis sit & oblonga, quæ rursùm per Hiemem ita perdurat. Primo denique Vere tandem emergunt folia Petroselinii, quæ Dodonzi suo Smyrniio rectè appinxit, caulisque enascitur circumdatus folijs petroseliatæ. Hæc planta semina matura profert, quæ excidunt, & anno sequenti proveniunt.

Quia tandem Smyrniium hinc Creticum, idem cum Smyrniio Dioscoridis esse credimus, ideo hæc ejus vires & usum repetere superfluum fuerit, ut de quibus ante satis superque ex veteribus dixerimus.

SMYRNIUM PEREGRINUM folio oblongo.

Huius inferiora folia ex radice prodeuntia, Apij similia sunt, in complures particulas oblongas divisa, oblongis pediculis donata, per ambitum profundius laciniata, pallidè virentia, quæ verò in caule sunt cubitali, striato, non subrotunda, nec duplicia; ut in communi Smyrniio peregrino, sed eorum primum, uncias sex longum, tres latum, per ambitum profundius incisum; superiora verò, per quæ caulis ad exortum transit, & simplicia sunt,

uncias tres longa, duas circiter lata & superna quæ leviter crenata sunt, sensim minora sunt: caulis in summo brachiatus, & cuilibet alæ, ramuli quaterni, rarius quini, biunciales insident, festucis aliquot, umbellam exiguam flosculorum luteolorum sustinentes: quibus semen nigrum, subrotundum, succidit radice non vidit autor C. Bauh. cui Doldius ex horto Camerarij transfuit. Vocat in pin. A. spium 15. Smyrniium peregrinum folio oblongo: pingit hoc Columna sub titulo, an Hipposelinon.

MACERONE, QVIBVS- dam Smyrniium, semine magne nigro.

MACERONE dicta herba radice nititur crassa, foris & intus alba, odorata, acti cum quadam amaritudine: caules edit plusquam bicubitales, sarctos, ramulos, striatos, non nihil rubentes: folia Apij palustis, ampliora, atroviorentia, sapore ad Apium hortenle accedente, subdulcia: flores in umbella è quinque aut sex foliolis ex albo virentibus, toidemque apicibus compositis

femen crassum, nigrum, angulosum.

Hæc est illa planta, quam Corn. in Diosc. officinas quasdam pro Petroselino Macedonico ostendere, vulgusque germanicum, Petroselinum Italicum vocare scribit.

Cord. hist. describit nomine Hipposelinii, cui Gesn. addidit figuram ex Trago. Is in Diosc. & di. sp. supra diacat. Mes. vocat Olusatrum, Olixatrum, & Alexandrum, carpitque officinas, falsò Petroselinum Macedonicum appellantes. Eodem hoc errore culpandi sunt adhuc hodie Ebrodunenses, apud quos dicto nomine passim in hortis conspicitur.

Pingitur à Trago pro Petroselino Alexandrino, a quo Macedonicum multùm differre ait, ita ut Alexandrinum id sit semen magnum, sc. & nigrum, quo Septasianus uti scribit, quod genus lubens sub Hipposelino Dioscoridis comprehendit censet: siquidem magnum Apium esse statuit, & neque descriptionem reclamare: rursus verò ut Macedonicum minus sit genus, quemadmodum sub Pimpinellis & Apis fusè docet. Sed clamant contra Tragus Iac. Manlius & Matth. Sylvaticus, dicuntque Olusatrum, aut ut ipsi loquuntur, Olixatrum esse Petroselinum Macedonicum & Alexandrinum, quæ ab invicem non distinguunt.

Hipposelinum seu Olusatrum inscripsit Fuchscujus semine perperam officinas pro Petroselino Macedonico uti attestatur, statuitque esse Hipposelinon antiquorum. Hunc sequitur Lonic. Gesn. cat. (ubi & Apium grande vocat) itémque de hort. (ubi & Olusatrum) Dod. gall. & lat. Ang. Lac. Lob. Tab. Cæs. & Bauh. itémque Turnerus, qui lecto Matthiolo suam opinionem, tanquam falsam, merito retractat ut paulò infra dicemus.

Subscribamus

Obisio.

Responso.

Ruellij opinio improbanda.

Smyrniium Kamer.

Tuener.

De off. Hippofelini Diof.

Smyrniin.

Hippofel. Theophr.

Olus atru.

Smyrniium Diof. mox qd.

didit, conueniant. Verum quispiam, cui forte hæc mea sententia minus arideat, obtrudet nobis semen, ut quod Macerone nostro non in fit rotundum; Brassicæ modo. Huic illud responsum volo, quodd cum cæteræ in uniuersum notæ illi respondeant, facîle in feminis delineatione mendum subesse potest. Vel quodd non in rotunditate, sed in alio uni cum altero femine intercedat similitudo. Porro quamvis memoriæ non prodiderit Dioscorides, quodd Smyrniium feratur in hortis, in quibus hodie nostrum hoc feratur, sed quodd sponte in Amano Ciliciæ monte gignatur, tum etiã in collibus incultis, ac saxosis locis. Plinij tamen ætate passim in hortis ferebatur. id quodd ipse Plinius manifestè demonstrat l. 9. c. ult. ubi Smyrniium inter hortensia refert. Idem quoque testatur Galenus, quodd ipsum lib. 2. de aliment. facult. inter olera connumeret. Ex cuius sanè uerbis liquidd apparet, Smyrniium ueteribus etiã inter olera fuisse receptum. Galeno uerò ad stipulantur ea, quæ de Smyrniio mihi retulerunt Siculi. namque ij affirmant, plantam Macerone appellatam passim coli in suis hortis, atque eam Veris tempore (ut etiã Galenus perhibet) caulem tenerissimum emittere : qui non solum edendo fit, sed gratiam quoque ineat cum ore, præsertim si eum sale & Pipere Cinaræ modo comedatur. Histaque fortasse, uel etiã validioribus rationibus adductas Manardus, Smyrniium esse nostrum dictum Macerone constanter asseruit. Quo fit, ut minus dubitem Ruellij opinionem improbandam esse, quodd suspicetur Macerone esse Paladapiam. Smyrniium uerò eam esse stirpem certò putet, quam in Galhis uocant uulgò Leuechia, h. e. Ligusticum uulgare.

Camer. apud Matth. germ. uocatur Olusatium siue Smyrniium, quã etiã in inscriptione pictum dedit in epit. Idem h. appellat Smyrniium Matthioli, ubi ait Hippofelinum cum Smyrniio confundi, non esse nouum patere ex Helychio, apud quem legimus *επιρριον το σμυρνιακον ο καρπος και αυτη η βοτανη*. Sed patere etiã ex Galeno & Dioscoride docet.

Tandem Macerone non esse Hippofelinum ostendit sequentibus Turnerus. Præceptotes meos in simplicium cognitione, Antonium Musam, Fuchsum, Ruellium viros extra alem doctissimos, sequutus, uulgare nostrum Alexandræ / Hippofelinon Dioscoridis credidi. Sed lecto Matthiolo de Hippofelino, descriptione que diligentius perpensa, notas quasdam deprecher di à Dioscoride Hippofelino tributas, quas in Alexandræ nostro non est reperire. Tribuit enim Dioscorides Hippofelino radicem albam gracilem, plantam que altiorem Selino; foliaque in purpureum colorem vergere. Nostrum autem Alexandræ. radicem habet magnam nigram, plantaque tota, si intuearis, Selino nigrior est, nihilque habent purpurei, etsi talis colore in oculis appareat primum erumpentibus. Non est ergo Hippofelinon Dioscoridis. Credo tamen Smyrniion, sed non illud à Dioscoride descriptum; ut uult Matthiolus, sed illud, quodd rejicit Dioscorides, tanquam improprie dictum Smyrniium, quodd tamen alij Græci, ut Galenus & Aëcius Smyrniion nominant. Hoc autem Smyrniion, ut ut à Dioscoride Hippofelino diuersum est, existimo tamen esse Hippofelinon Theophrasti & Aëtij, & plantam eam, quam Galenus de alim. fac. testatur suo tempore uocatum Olusatrum. Quodd autem nostrum Alexandræ non fit Smyrniium Dioscoridis hæc quæ in Smyrniio requirit Dioscorides & in Alexandræ non repetiuntur, docent Smyrniium Dioscoridis folia habere colore in luteum languescente : nostri Alexandræ folia sunt nigra. Smyrniium semen habet Brassicæ rotundum nigrum : nostri Alexandræ semina oblonga

sunt nullo modo Brassicæ similia, sed Solida, nisi quodd multò sunt mitjora & nigriora. Radix Smyrniij intus uiridis est, aut subalbida. Alexandræ, nisi fallit memoria, non habet radicem intus uiridem, neque subalbida, sed penitus albam quantum memini. Smyrniium Dioscoridis saxosis nascitur & collibus, atque squallidis & juxta semitas. Nostrum Alexandræ in opacis provenit, & humidis, & infestis mari ambitis, ut in insula quadam inter Somersetensis agri ultima & VValliam. Quare Alexandræ nostrum non est Smyrniion Dioscoridis. Quodd autem sit Smyrniium Galeni & Aëtij, ac Olus atrum, cuius meminit Galenus, sicutque Romanis usitatum in cibus, atque etiã Hippofelinon Theophrasti, sequentes rationes aut penitus, aut ex parte euincunt. Aëcius de Smyrniio hæc scribit, Smyrniion aliis Hippofelinon dictum, eisdem generis cum Selino & Petrofelino, sed semen habet nigrum, & multò majus. Ex quibus uerbis colligo, Smyrniium speciem esse Selini uel Apij, & eum genus maximum, merito Hippofelinum uocari posse. Discimus etiã ob id Selini esse speciem, quoniam simile habet semen figura & uiribus; neque esse posse Apij seu Selini speciem, plantam cuius semen cum Apio nihil habeat simile. Ex quo colligimus Ligusticum uulgare, cuius semen nullo modo Selino simile est, neque Oreoselino, neque Petrofelino, non posse esse Hippofelinon Dioscoridis, nec Smyrniium Aëtij, nec Smyrniium Dioscoridis. Galenus de aliment. fac. de Selino, Hippofelinon, Sio & Smyrniio, scribens inquit, Omnia uim habet djuretiam, &c. Hæc uerba Galeni perspicue docent, plantam quam ipse uocat Smyrniium, esse nostrum Alexandræ. Sed quæ mox apud ipsum sequuntur, facîle probant aliè id ipsum assertus, atque etiã quoddã esse Hippofelinon (quodd mihi est Dioscoridis, nõ Theophrasti, quodd nequeat esse nostrum Alexandræ; nec non nostrum Alexandræ ueteribus Latinis Olus atru dictu fuisse. Galeni uerba sunt, sed Hippofelinum & Sion contra comeduntur, &c. Videamus jam porro an probare possimus prædictu Smyrniion, siue Olus atrum esse Hippofelinon Theophrasti. Theophr. Hippofelinon iuxta describit; Folia habet Eleoselini &c. In qua descriptione nihil uideo, quodd nõ cum Alexandræ nostro conueniat. Habet enim folia Apio palustri similia figurã, majora, nec ita lœuia. Caulis magnus quoque; radix crassitie Raphanum æquat, nigra, semè nigrum, magnitudine Orobi, sed alterius figuræ. Quodd ad natales, copiosè in qualibet Angliæ provincia nascitur. Nihil uideo igitur cause, quo minus Hippofelinum Theophrasti sit nostrum Alexandræ. Quoniam autem opinati sunt nonnulli Myrrham, Græcis *κυμινος*, ex radicibus Hippofelini exstillare, existimo postmodum plantam hanc Smyrniij nomen adeptam. Quodd si quis objiciat Theophrastum & Galenum Hippofelino & Smyrniio folia tribuere toto anno uirentia. Respondetur Theophrastum, sicuti ait Hippofelinum folia habere uirentia, ita idem de Selino dicere, & iis quæ in summitate uirentia sunt, i. e. folij extremo; nam caules qui semen tulerunt, Hyeme pereunt. Sed cum Selini duo sint genera, 1. Femina secunda. 2. alius Virgo, Viduum dictum, quodd aut nunquam semen tulit, aut caulescere incipiens decerpitum est, antequam semen maturum ferat, ut in Apio hortensia, quodd Estate uel Autumno semen tulit, nulla habet Hieme folia, sed duntaxat Apium à Virgine nomen adeptum: Ita quoque de herba Alexandræ dicta se res habet. Tametsi enim non quilibet nostri Alexandræ radix folia habet Hyeme uirentia: locis tamen calidioribus Alexandræ radix folia habet per Hiemem, secus ac Apium hortense tenellum. Et hæc Turnerus de Macerone nostro iudicio scripsisse uidentur.

Quod 1

Quod Macerone Italis, quibusdam verò Smyr-
nium semine magno nigro vocatur, dicitur pluribus
Gallia in locis, cum & alius multis adhuc hodie Pe-
troelinum Macedonum

Oritur Casalpino in umbrosis hortis prope ma-
ceris pingui Solo: latissimum aut. mi in cœmentis.
Vide ego passim in hortis. Genevæ florebat April
& Majo, primo anno non produens caulem, H e-
me virens: se multiplicat semine deciduo, perire so-
litum postquam caulem produxit.

Valde familiare olus multis in locis, alit be-
ne & præstat eadem, quæ Apium, sed efficacius.
Calidum & siccum. Venit in cibum cruda & cocta,
cum radix concisa, tum folia tenella & caulis ex aceto
& oleo. Radix Autumnio eruta, acin arena per
Hæmem conservata teneri evadit, aptiorque a-
cetatis redditur, Ioanne Schvab referente, qui Co-
piosam alit Ebroduni in orto. Radix Apij, quæ A-
lexandra multis in locis vocatur (inquit Ioub.) ante
coctionem præmacerari debet per novem aut de-
cem dies, affusâ quotidie recenti aquâ, ut condian-
tur radices.

SILPHIUM SIVE LASERPIT-
tium veterum.

CAP. LIII.

SILPHIUM, Diocoride ita tradente, nascitur in
Syrria, Armenia, Media, & Lybia. Caulis ejus
Maspetum vocatur similis Ferulæ: folia habet Apio
similia, semen verò latum [foliaceum, Plin. & Orib.
qui addit ο καλοῦται μαρσὸς αἰς] Radix excalfacit, æ-
grè concoquitur, in stationes facit [sic habet uterque
codex, teste Goupylo. at in vulg. exempl. desiderantur,
nec etiam Corn. legit.] ac veficæ quoque noxia
est. Stummis atque tuberculis cerato excepta & fu-
gillatis cum oleo illita medetur. Ischiadiceis cum iri-
no aut cyprino convenit: excrefcentia circa sedem
collit, tegmini Mali punci incocta cum aceto & im-
posita: venenis eadem pota resistit: necnon Scin-
tinâibus salibusque admista ori grata est. Colligi-
tur & liquor: est radice atque caulibus in suis. Pæ-
fertur in modicè tuber atque translucens, Myrrha æ-
mulus, odorèque valens, minimè porraceus, neque
saporis immittis & asperi: qui denique dum liquecit
ac diluitur, facillè abscidit. At Cyrenæicus etiâ msi-
tâcillû quis ipsum degustaverit, madorem toto cor-
pore ciet, siq; odorè blâdissimo: adò ut ne os qui-
dem gustanti nisi paululum spiret. Medicus verò &
Syrriacus viribus minis valent, & magis virosam
reddunt odorem. Potrò liquor omnis antequam
siccet ad dito Sagapeno aut Fabrâ lomento [Faba
fracta, Plin.] adulteratur: quod maleficium gustu o-
dore, visu, ac diluendo quoque deprehendes. Sunt
verò qui caulem, Silphium, radicem, Magudarim; &
folia, Maspeta vocaverint. Efficacissimus est liquor,
mox folia, postremò caulis. Est autem ille acris, in-
flationè que facit, alopecias cum vino pipere & a-
ceto perunctas sanat: cum melle illitus oculorum
aciem exacuit, incipientemque suffusionem dissipat.
In dentium dolitibus cavernis iporum inditus,
aut cum Thure linteolo illigatus circumponitur,
aut denique cum Hyssopo & Ficus in posca deco-
ctis collitur. A rabioso cane commorsis prodest
vulnibus impostus, itidè que valet ad omnium
quæ virus ejaculantur animantium, venenatorum-
que telorum ictus, seu potus, seu etiam illitus. Scor-
pionum plagis oleo dilutus circumlinitur, gargarum
obscis partibus, pûis scarrificis, insunditur: nec
non & carbunculis, cum ruta, nitro & melle, aut
etiam per se: clavos callòtque prius circumcisis

extrahit, siquidem cerato, siccotumve Ficum car-
ne subactis antea fuerit. Sanat & lichenas recentes
ex aceto: itidè nque sarcomata & polypos, si cum
atramento sutorio aut æugine per dies aliquot illi-
natur: verùm extuberantia forfice extrahi oportet.

Arteriis quoque longo tempore exasperatis opitu-
latur, ac vocem quæ derepente irraucuerit aquâ di-
lutus forbitione confestim expedit. Quin & uram
illitus cum melle reprimat, ac in anginis cum aqua
multa utiliter gargarizatur. Vescentibus letiorem
colorem conciliat, ad tussim commodè in forbili
ovo datur, itè nque pleuritici in forbitionibus. I-
ctericis verò & hydropicis cum aridis Ficus utiliter
exhibetur. Rigores etiam cum pipere ac thure in
vino potus discutit. Tetano, opisthotonòq; distentis
oboli pondere devorandus datur: hærentes gula
hirudines gargarizatus cum aceto decutit. Quibus
haustum lac intus concreverit, & comitalibus, sum-
ptus ex aceto multo succenrit. Potus verò cum pipe-
re & myrrha menses ciet: celiacos in acino uvæ
sumptus adjuvat: denique in lixivio potui datus
repente convulsis prodest. Ad potiones autem A-
mygdalis amaris. Ruta aut pane calido dissolvitur.
Cæterùm, foliorum succo eadem præstat, at liqore
multò inefficaciùs. Elitur potrò utiliter cum aceto
multo ad purgandas fauces, maximè verò cum sup-
pressâ interceptæ vox est: vescuntur & ipso cum
Lactucis, Erucæ loco. Sed & altera fertur Magudarim
in Lybia nasci, radix Laserpitio similis, at minis
crassa, actis verò ac fungosa, nullòque prægnans
succo: ejusdem tamen cum Laserpitio facultatis.

De Laserpitio [silphio] nunc indicandum est ex
Theophrasto: Silphio radix multa, crassa que caulis
quantus Ferulæ, & crassitudine serè proximus; so-
lum quod Maspetum vocant, Apio simile est, semen
latum, foliaceum, se. quod Folium appellatur, caulis
annuus, sicuti Ferulæ [videtur] Ergo Vere ineunte Ma-
spetum hoc exit, & pecus eo purgatur, pinguecitq;
vehementer, & carnes mirabilem in modum suaves
redduntur. Posthac caulem edit hominum cibo ido-
neum omnibus modis, elixum, a sumque: corpora
eo quoque purgari ferunt, quadraginta diebus. Suc-
cus capitur duplex, alter ex caule, alter ex radice: quæ
de causa alterum Scaparium [καθαρίον] alterum
Radicarium [ρίζιον] vocant. Radix nigro cortice te-
gitur, eumque detrahere solent. Sunt veluti certæ
mensuræ cædendæ radice, quibus quantum con-
ferre putetur ad futuram cæsuram reservantes, reli-
quum abscindunt. Nec enim devè [nec enim alio
modo] factò, fortè meliùs leg. neque plus constituto cæ-
dere licet: corrumpitur enim putrescitque, si diu
mansit [si in exercitatum, aut iners diu mansit, ex
græco.] Præparant id conficitque in Pyreum por-
tum ad eum hoc modo: Cùm in vasa conjecerint,
farinamque admiscuerint, quantum crebrò & diu:
hinc etiam colorem capessit & conditum jam incor-
ruptum perdurat. Præparatio, cæsuraque ita se ha-
bet. Locum Africæ amplum occupat, ampliorum
quàm quatuor studiorum millia. In hortis Hesperidum
ferunt ejus magnam partem colligi, sed majore
apud Syrtes. Peculiare hujus, cula fugere loca
proditus, quam obrem si colatur, mitescâtque solum,
deviat [in desertâ fugit, rectius ex Plinio. græcum
verbum est ἄγρια, ἄγρια] atque omnitò degenerat,
utpote naturâ culturam aspernans, ferocitatisque
constans vernaculum [ferum ac contumax Plin.
ego è græco legendum censeo, quum sit verum:
ἄγρια ἄγρια] Cyrenenses annis septem prius, quàm
ipsi urbem habitarent, Silphium [Laserpitium red-
dit Gaza] extitisse affirmant: habitant verò annos
maximè tre entos usque ad Simonidæ Atheris ma-
gisti atum. Illi sic referunt. Alij radicem Silphij cubi-
talem esse tradunt, aut paulò majorem. Hancin

Yox rauca.

Angina.

Hirudines.

Foliorum.

succo.

Magudarim.

in Lybia.

Silphium.

Theophr.

Succo.

duplex.

Scaparium.

Radicarium.

Radicarius.

Theophr.

ro-

ficinus.

Succi.

pra-

paratio.

HISTORIAE PLANTARVM

Lac.

Magydari-
m

Fol. no.

Culivra

Magydari-
alterum
Silphij

Lac.

Securis
triplicis

Lacryma

Caulis
Radices
succus

Silphium
quomodo
gignitur.

medio extubere in caput, quod sublime penitus extat, ut serè supra terram esse appareat: unde primum [*de h. sub. x. c. al. h. s.*] ex quo capite] quod lac appellant, erumpit, dein caulis assurgit, Magydariam nuncupant, ex quo nascitur id quod Folium [*de h. s. l. c. 5.*] vocant. Folium id semen est, quod cum Austro vehemens [*de h. s. l. c. 5.*] post caniculam flaverit, discicitur, atque ita Laferpitium nascitur eodè anno radix consumatur, & caulis. Sed hoc haud quaquam peculiare notatur, nam aliis quoque idem tribuitur, ni dixeris, quod discictum id protinus nasci potest, ortum peculiarem fortiri, supradictisque propterea diversum intelligi posse. Adhuc circumfodiendum id quotannis censent: nam si cultura ea præmittatur, semina universum caulèque totum proferri, & deteriora tam hæc, quam radicem reddi existimant: defossa autem fieri meliora, sc. Solo subactò, beneque gluto. Hoc autem repugnat eorum sententiæ, qui culta sugere volunt. Mandi quoque radices ex aceto recens decimas referunt. Folium colore aurum æmulatur. Sicalienum etiam quod pecora folio estato purgari narrant. Nam & Vere & Hieme, pecus ad innotem dimitti affirmant. Depasci verò à pecore non solum hoc, sed etiam alterum quoddam Abrotono simile aiunt. Vim ambo calefactoriam fortiri planè videntur, & purgandi quidem vim non habere: exsiccare autem, & concoquere unice posse. Quod si qua pecus ægrescens, aut aliàs minus bene se habens ingressa sit, mox eam sanari, aut mori ajunt, sed magna ex parte posse servari. Hæcigitur utro tandem sint modo, querendum. Quod verò Magydariam vocant, alterum est Silphij genus, nimirum à primo differens: tenerius enim, minusque vehemens id sentitur & sine Laferis est. Expertis verò vel ipso aspectu & figurâ planè dignoscitur. Nascitur in Syria: nam apud Cyrenem, & monte Parnaso largè provenire eandem affirmant. Sed quidam Silphium id appellant. An culta id quoque Silphij modo sugiat, querendum. Quin & si quid simile, aut proximum habeat, ad folij, caulisque rationem, & si quam ullo pacto emittat lacrymam, id investigandum. Ergo naturam ferulaceam, hisce contemplari oportet. Et hæc habet Theoph. l. 6. hist. c. 3. Capite verò tertio l. 7. Silphij semina, atriplicis seminibus oblongis, neque latis, neque foliatis, similia esse ait. Libro 4. c. 3. refert in Cyrenensi omnium maximè peculiare Silphium esse: nam quod copiosum eam regionem proferre, odorèque suavissimum. Idem 9. cap. 1. de caule & radice è Silphio succum elici tradere deprehenditur. itemque lacrymam ejus acrem esse, ut ipsam Silphium: quod verò vocat & caulis, & radix inciditur, horum caulis antea seruum recipit, ceu Laferis. Eorum denique succum alterum Caulam, alterum Radiciam vocant: præstantior Radiciam est: purus enim tràslucidus, & sicior. Caulis verò humidior, & ided farina ei inspergunt, ut satis coagulari possit. Incisurè tempus idoneum Pœni novere. Lafer enim illis legendum natura largita est. Quin & radicem caesores, & qui succos medicos legunt, caules liquare antea solent. Ad plenum verò, & qui radices, & qui succos legunt, omnes tempus suum cuique observant: ergo commune id esse omnium constat. His addit caul. l. c. 5. Sponte illa exeat, quæ minorâ consistunt: & maximè quæ annua herbacèque naturâ sunt. Ceterùm evenit, ut etiam majora interdum ita gignantur, eùm aut imbres frequentes fuere, aut peculiaris aliqua occasio in celo, tertivè consistit. Sic enim Silphium ex ortum in Aphrica serunt, imbre piceo quodam, crassoque. Item, caul. Et omninò vis omnis medicæ, vel radice, vel fructu, vel ramo, re-

spondent iis, quæ in gustatu quandam vehementiam monstrant. Quo in genere Capparis quoque enumeratur & Lafer [Silphium] quod aut nullo pacto locis cultis provenit, aut vitiosè, quia copiosiori, humidiorique alimento vescitur, propterea que non æque vehemens est. Tandem 6. c. 18. Frons quia humidior, ac penitiss est, moderationem aliquam obtinet, quod etiam in Silphio, atque aliis plerisque acribus patet. Folium enim Silphij suave fructusque leves propter humorem, Plinius l. 19. c. 3. dixit autoritate clarissimum Laferpitium, quod Græci Silphion vocant in Cyrenæica provincia repertum, cujus succum vocant Lafer, magnificum in usu medicamentisque, & ad pondus argentei denarii pensum. Multis jam annis in ea terra non invenitur: quoniam publicani qui pascua conducunt, majus ita lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Vnus omninò caulis nostrâ repertus memorâ, Neroni principi missus. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo, ve, eùm comederit, dormiente protinus, capri si rruente [sterutante, M.] Duicque jam non aliud ad nos invenitur Lafer, quam quod Perside, aut Media, aut Armenia nascitur largè, sed multò infra Cyrenæicum: id quoque adulteratum gummi, aut Sagapeno, aut Faba fracta, quo minus ostentandum videtur. C. Valerio, M. Herennio Coss. Cyrenensis advecta Romam publicè Laferpitij [Laferis Dal.] pondo XXX. Cræsam verò dictatorem initio belli civilis, inter aurum argentumque protulisse ex arario Laferpitij [Laferis Dal.] pondo cxi. Id apud autores Græciæ evidentissimum invenimus natum imbre piceo repente madefactâ tellure, circa Hesperidum hortos Syriæque majorem, septem annis ante oppidum Cyrenatum, quod conditum est urbis nostræ anno cxi. Vim autem illam per quatuor millia stadium Affrica valuisse. In ea Laferpitium gigni solum, rem feram ac contumacem: & si coleretur, in deserta fugientem [*de h. s. l. c. 5.*], evanescentem exarescentem desertâ derelictaque sede Theoph. Dal. radice multâ crassaque, caule ferulaceo [magnitudine Ferulæ par, Theop. Dal.] haud simili crassitudine. Hujus folia Malspectrum vocabant, Apio maximè simili. Semen erat foliaceum, solum ipsam Vere deciduum, c. h. Vesci pecora solita, primòque purgari, mox pinguescere, carni mirabilem in modum jucundâ. Post folia amissa, caule ipso & homines [post emissa caulis ipse (sub. prodit)] quo & hom. Theoph.] vesciebantur decocto asso, elixòque: eorum quoque corpora xi. primis diebus purgante à vitis omnibus. Succus duobus modis capiebatur, è radice atque caule. Et hæc duo erant nomina, Rhizias atque Caulias, vilior ille ac putrescens. Radici cortex niger, & ad mercis adulteria. Succum ipsam in vasa conjedum, admulto surfure [farina Theoph.] subinde contuendū ad maturitatem perducebant: ni ita fecissent, putrescentem. Argumentum erat maturitatis, color, siccitæque sudore finito [cilm habituosus vapor omninò discussus manare cessasset. Dal.] Alij tradunt Laferpitij radicem fuisse majorem cubitali, tubèrque in ea super terram. Hoc incisò, profuere solum succum, ceu latis, supernato caule [supernas caulem, vet.] quem Magydariam vocarunt. Folia aurei coloris pro semine fuisse [In Silphij planta significat nurc foliorum comam, quæ aureo colore est: nunc foliaceum semen, nò est quædam, quod Austro post caniculam flante decussum novellas Silphij plantas gignit. Ea significationis varias Plinium decept. Dal.] cadentia à canis ortu. Austro flante. Ex his Laferpitium nasci solum, arno spatio & radice & caule consummantibus se. Hoc & circumfodi solum prodidère. Nec purgari pecora,

peccata, sed agra sanari, aut protinus mori, quod in paucis acciderit. Perfico Silphio prior posterior legit Dalech. Nam priorē narrationem convenire Libyco, sive Cyrenaico, apertissime Theophrasticat. Perficum vocat, quod in Armenia & Media Persarum imperio subditus nascitur. Dal. opinio cōgruit. Alterum genus est, quod Magydaris vocatur, tenerius & minus vehemens, sine succo: quod circa Syriam nascitur; non proveniens in Cyrenaica regione. Gignitur & in Parnasso monte copiosius, quibusdam Laferpitium vocantibus: per quae omnia [per quod omnino. Vet.] adulterum rei saluberrimae utilissimeque autoritas. Probatio sinceri prima, in colore modicē ruffo, & cū n̄ frangitur, candido intus, mox tranfluente: gutta aqua, salivā quae liquescit. Vfus in multis medicaminibus. Haecenus ille, qui usum ejus medicum l. 22. c. 23. proponit, pleraque juxta Dioscoridis praescriptum tradens, his verbis: Imbre provenit & Silphion. Venit primō ē Cyrenis, ut dictum est. Ex Syria nunc maximē importatur, deteriori Parthico, sed Medico melius, extincto omni Cyrenaico, ut diximus. Vfus Silphij in medicina. Nam folia ad expurgandas vulvas, pelendōsq; emortuos partus decoquantur in vino albo, odorato, ut bibatur mensura acetabuli à balaneis [acetabuli. Ad lienas radix. M.] Radix prodest arteris exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur. Sed in cibis concoquitur agrē. Inflationes facit & ructus. Vrinae quoque noxia, Suggillatis cum vino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucis scdis crebriore ejus suffusio cadūt. Lafer ē Silphio profluens, quo diximus modo, inter extima naturae dona numeratum, plurimis compositionibus inseritur. Per se autē algotes exalfacit. Potum nervorum vitia extenuat. Feminis datur in vino. Et lanis mollibus admoveitur vulvae ad menses cindos. Pedum clavos circumscāricatos ferro, mistum ceræ extrahit. Vinam cicē Ciceris magnitudine dilutum. Andreadis spondet, copiosius sumptum, nec inflationes facere, & concoctioni plurimum confert ferribus & faeminis: item Hyeme quān̄ Aestate, utilis, & tum aquam bibentibus: cavendūque ne qua intus sit exulceratio [quam testimonā sua cum tenuitate partium junctā irritat Dal.] Ab aegritudine recreationi efficacis in cibo. Temperativē enim datum, cauterij [Cauterium licenter vocat Plinius hic videtur medicamentum Graecis dictum *μυστερσυραγικόν* & *μυστερσπορσικόν*, quod habitum & structuram corporis ac fabricam mutat: nempe quod admodum suā caliditate & insigni tenuitate humores evocat ex alto, cutisq; poros aperit: & intro sumptum sanguinem ac humores potenter in habitum corporis diffundit & dispergit. Dal.] vim obtinet: affuetis etiam utilis, quān̄ expertibus. Ad externa corporum indubitatate corfessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguit potum: ex aqua vulneribus his circumlinitur: scorpionum tantum plāgis ex oleo: ulceribus non maturefcentibus cum farina hordeacea, vel fico sicca. Carbuŋculis cum ruta, vel cum melle, vel per se visco superlitum ut haereat: sic & ad canis mortus. Excrefcentibus circa ledem cum tegmine [germine M. & CH.] punici mali ex aceto decoctum. Clavis pedum, qui vulgo Morticini appellantur [Morticium (hominem sc.) per convicium & conumeliam Plautus in Persa vocat, exanguem, tetrum, pallidum. Dal.] nitro misto, ante subactum. Carnes [vel ulcera cava explet, vel corpus obefum reddit, & ut talibi ait, pingue facit. Dal.] replet cum vino & Croco, aut Pipere, aut murrum simo & aceto. Perniones ex vino fovet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo [scilicet clavis add. Dal.] Clavis pedum superafis praecipuae utilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, vel dies. In tussi,

va, scilicet veteri suffatione, hydropsi, tautatibus: confectum enim purgat fauces, voceq; reddidit. Podagras in spongia dilutum poscā lenit. Pleuriticis in forbitone vinum potius datur, contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cerā circumlitum. In angina gargarizatur. Anhelationibus & in tussi vetusta cum porro ex aceto datur: que ex aceto his, qui coagulum lactis [coagulum lac, vet. Alij colostrā lactis. Dal. quibus lac potum coagulum est] sorbuerunt. Praecordiorum vitis, syntectis: comitialibus, in vino [in cibo, CH.] in aqua mullā linguā paralyfi. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illigitur. Non censetur, quod autores suadent, cavernis dentium in dolore inditum [cavernis Dioscorides indit, aut cum thute in linteo circumligat. Interim distinguendam causam doloris censemus. In frigida quid n̄ confert: In calida quid non obfite] certā includi, magno experimento hominis, qui se ea de causa praecipitavit ex alto. Quippe tautos in flammā natibus illitis: serpentes avidissimas vini admistum runpit. Ideo nec iungi suaferim cum Attico melle licet praecipiant. Quas habeat utilitates admistum aliis, immensum est, referre: & nos simplicia tractamus: quoniam in his naturam esse apparet, in illis conjecturam sapientis fallacem, nulli satis custodita in multis concordia naturae ac repugnantia. Nec plura Plinius.

Contra Diocoridē.

Hippocr.

Hipp. lib. 4. de morb. rationem reddit, cur in Libya Silphium sua sponte nascatur: quum ut in Ionia & Peloponeso nasceretur, à multis frustra tentatum sit.

Galenus.

Galenus de Silphio 8. simpl. brevibus scripsit. Libyquor, inquit, calidissimus est, imō & folia, & caulis, & radix latē strenuē exalfacunt. Sed omnia flatulentiae magis essentia sunt, ac proinde coctū difficilia: foris tamen imposita corpori efficaciora, & omnium porissimum liquor, admodum trahentem facultatem habens, atamen & excrefcentias ameliendi, & liquandi vim quandam propter praepositam temperiem obtinet. Haec ille.

Serapio.

Serapio Silphium in simplicium censu praeterit, nisi Aluht & Anjuden nomine, de quibus mox particulatim dicturi sumus, historiam ejus tradiderit, ut plurimi, non sine ratione quidem, putarunt.

Strabo.

Strabo succi Cytenaici defectus causam, in Barbaros, non in Publicanos rejicit his verbis: Cyrenis finitima est regio, quae Silphium gignit, & Cyrenaicum succum, quem Silphium posterius effert, vertendum, quem liquorem Silphium fundit. Interpretes enim non viderunt *ὁμοῦν ἀπὸ τοῦ ὀπίθεν* duci, nec adverbium esse. Idem Strabo lib. 15. scribit Alexandro ab Arachosia transeunti ad Baetrianos per iter nudum arboribus, copiosissimum Silphium occurrisse. Id propemodum defecisse cum aliquando Barbari odio quodam ingruissent, ac radices ejus penē omnes eruisent.

Apud Baetrianos.

Columella.

Columella l. 12. c. 57. in Moreto Oxypero, vel ut alij, Oxygato componendo, requirit Laferis radicis, quod *λαφείων* Graeci vocant, sefenciam. In ista pretiosiore Oxypero faciendū, inquit, quod si etiam cum Lafer non habueris, pro Silphio, mellis adicies pondo sefenciam.

Antiphanes.

Antiphanes apud Athenazum Deipnos. l. 1. in ter alias res etiam excellere putat Silphium sive Maspetum ē Carthagine. Et lib. 14. in Philotheo.

Libycus canlis Silphij
- Adstat divinis avescitū radis.
Phavorinus in Lexico suo. Graeco ait Silphion Ph. Surman speciem esse plantae suaveolentis: & maxime Cyrenaicum. Et: Silphium esse radicem bene olentem,

tant quidem nostræ ætatis Medici, inquit Marcel-
lus, Opon Cyrenaicum, sed nomen tantum, & id
quidem nomen longissimè ab antiquo Opo Cyre-
naico differt. Idem enim Opos Cyrenaicum & Lase-
rptium hoc quondam fuit: nunc autem in Asa-
fœtida eâ voce utuntur, quæ tecti & ingrati odoris
sensu tantum à Lasepittio differt, quantum veris-
simile est, quondam diserepalle eorum usus.

Ex hac varia Silphij apud veteres història, judica-
tu perdifficile est, quænam sit hodie planta, quæ
Lasepittium dici possit.

Maceronè quidem non esse Silphium, eum aliun-
de tum ex femine (quod Silphio latum & velut foli-
aceum tribuunt, conjecerit Gesnerus.

Ligusticum vulgare nonnullis censetur Silphi-
um, quorum opinio non placet.

Tradit Rob. Constantinus Silphium quoddam
agri Genevensis, ejus autem verba hoc capite ha-
bentur. Quæ relectores investigent, quam plantam
intelligat.

Angelicam quidam faciunt Lasepittium Galli-
cum, de quo hoc libro agimus.

Imperatoria quibusdam est Silphium Cispalpinum
sive Lasepittium, non absque errore.

Silphij & Lasepittij nomine suam plantam ha-
bet Lobelius, quam ait circa Massiliam reperiri. de
hac mox dicendum sumus.

Bevininum non est Lasep, vel Silphium, ut multi
voluerunt, de quo H. n. lib. 9.

Plurimum Asa fœtida est Silphij sive Lasepittij suc-
cus: isque duplex siacrus & impurus.

ALTIHT ET ANIVDEN veteribus.

CAP. LIIII.

ANIVDEN est solum arbotis Asæ Isaac E-
benanram apud Serapionem, & gummi ejus
Altiht dicitur, & radix Maharoth. Aburgeri Asam
statuit calidam in quarto gradu, & nocivam Stoma-
cho & hepati, positamque in dente corrosa, eum
frangere. Mesurugia Asa fœtens est subtilior, & ca-
lidior, fortiusque odorifera. Aben Mesuruz est bona
pustulis intrinsicis & confort. verticillati hæmor-
rhoidarum & stringit ventrem. Azaravi reperit As-
sam multam bonam in ægitudinibus nervorum
phlegmaticis, & non comparavit aliquid ei in cale-
faciando, & in inducendo febrem, deindeque ex ea
argoto in quantitate Fabæ manè, & tantumdem
vesperi, in potu vini boni, quia inflammatur
corpus ejus statim. Radicem appellavit Abo-
hanifa Alm. haret Anjuden & unâ Alnohoroch,
quam nasci in arenis tradidit. Almaharoch
autem, juxta Mesehab, est minor quàm Asa
in virtute sua, & juyamentis suis, & in nocumen-
to, quod ipsa infert stomacho, & est facilioris
digestionis. Rasis Almaharoch ait calidum & sic-
cum, confortate stomachum & hepar, confer-
reque digestioni. Fusior de Almaharoch est Ha-
bix. Est, inquit, calida in quarto gradu, appropin-
quat operatio ejus operationi venenorum, &
est mala hepati & stomacho, & quando impo-
nitur denti corrosa frangit eum, & ipsa habet
odorem fortem multum, & caliditas ejus est pro-
pe caliditatem Anacardi. Et dicunt quidam quoddam
aliqua gentes, cùm non possunt preservare lata
sua rebus nocivis sine ipsa, qua ipsi suspendunt
Asam ligatam in petia, in campis suis super blad-
um, & super flumina, quoniam ipsa occidit, &
fugatio odore canes fluviales, & omne quod ge-

neratur in feminibus, ex venibus & aliis nocivis,
& homines quidam Armenæ, quando inveniunt,
quod in vulneribus suis, quæ fuerunt à sagittis,
apparet venenum, propterea quod à sagitta fuerit
toxicata, apponunt in vulnere Asam, & evadunt
à veneno illo sine nocumento. Et hæc de Asa &
planta ejus Anjuden Arabes apud Serapionem
perhibent. Is autem præterea hoc capite Lasepiti-
um Dioscoridis & Gileni miscet & confundit,
nonnihil varians à Dioscoride, & præcipuè in sine
capius de Magadari altera in Libya nascente, ubi
ait: Comeditur autem & radicis pars interior en-
jusdam plantæ, quæ Moly dicitur, quæ assimilatur
radici Anjuden, nisi quia est minor eâ, acuti saporis,
non habens lacrymam quidem, sed easdem cum
Silphio operationes. De hac planta vide Avicen-
nam L. i. c. 52.

Altiht porò Arabum plurimis est Lasepittium
sive Asa fœtida officinarum, Silphium Modum à
quibusdam appellatum.

Pro Asa fœtida quid pingat Euch. Roefslin ne-
scimus: figmentum putamus.

Asa fœtida Cætori dicitur de Nyctide, sive Spha-
tula fœtida.

Asam dici de Angelica, post apparet.

Monachi in Mesuem dist. c. 55. notant, non-
nullos decipi, Asam pro Asa intelligentes.

Idem eodem loco referunt, aliquos Hæscæ, quod
est Thymus, dum legant Asæ, intelligere.

Alios etiam quandoque pro Asa, rem combu-
stam intelligere. Ut e. g. quando legunt Galbani,
Myrrhæ, Asæ, &c. intelligant Myrrham crematam.

Scribit Fuchsius de comp. med. l. 2. sect. 15. ol. 54.
supra Oleum Irinum Nicol. Myrtepi, falsò in lat.
exe. aptibus legi Asæ, pro Casis.

Colleg. Florentinum in Antibal. pro Asa admit-
tit Sagapenum, seu Ammoniacum.

Tiaç. qui pro quo substituit ex Galeno pro Asa
fœtida Serapinum.

Asa dulcis multis est Lasepittium sive Silphium,
quod Bevinum putant, de quo H. n. lib. 9.

Glycyrrhizim vocari à quibusdam Asam dulcem,
dicitur est Hist. n. lib. 17.

ASA FOETIDA, NO- stas officinarum.

LENTA & sequax est Asa, compactæ substan-
tiæ, colore ruffo, glebis satis magnis coacta, odo-
rem nobis virosum, Allij ferè, vehementiorem,
magisque abominandum latè spicans, & nares aci-
ter feriens: sapore pimum amato, postmodum
mordaci, in officinis sæpè impura, adnotata igni fla-
vescens.

Verisimile esse ait Cornarius Silphium Medi-
cum & Syvacum esse hodie Officinarum succum,
quem aliqui gummi esse putant, dictum Asam fœti-
dam: Nam Dioscoridem virosi & graveolentis odo-
ris esse testatum esse. Asam vocem esse ex Lase-
re corruptam, minimè dubium esse: fœtidam propter
graveolentiam Germanos vulgo Diaboli merdan
appellare.

Asam porò fœtidam eandem esse cum Lase-
pittio, placet, ni fallor, etiam Garcias, Math. Catal.
trascosurenfis, Chuf. Lac. Amato, Monachis, Rob.
Constant. Apoll. Dod. Disp. Col. Cam. Coltz, Lugd.
Had. Junio, Bellon. Lob. Cels. & C. Bauhino. Hos igitur
de hac re differentes audiamus.

Tanta est in nominibus Altiht, inquit Garcias,
Anjuden, Asa fœtida, Asa dulcis, sive odorata, &
Lasepittium confusio, ut vix explicare me possim.

quandoquidē hactenus neminem invenire licuerit, qui plāte, ex qua hoc gūmi profluat, nomē indicare, aut formam describere mihi potuerit. Illud autem certum est, hoc gummi *Altiht* Arabibus dici, nonnullis *Antit*: nam cuiuscunque Arabi gummi *Imgu* aut *Ingara* ab indis vocatum ostenderit, statim id *Altiht* sive *Antit* esse pronuntiabit. Planta ex qua hic liquor emanat, incolis Anjuden, quibusdam Argeidan dicitur. Sed quoniam hoc gummi ē longinquis, ut dicitur, adfertur regionibus, veram plantae descriptionem habere difficultē est. Is verō ut paulō post dicemus, Asā solā sēpius utitur, & retulit sibi narratura esse succum hunc ex planta quadam foliis Coryli extrahi, concilio caule, dein in bubuli coria conjici, prius illa sanguine cum Tritici farina permixto, conservationis gratiā: eāque ob causam si quid in Laferē futuribus simile conspicitur, non adulterationis, sed puritatis potius esse indicium. Multis ab Avicenna l. 2. c. 53. non inibus insignitum est hoc medicamentum, veluti est *Altiht* *Almaharut*, *Almaharut*, propter linguarum in regionibus, unde advehitur, varietatem. Quid autem interpretem moverit, cum *Asam* vertit, ignoro, nisi quod verisimile sit eum non *Asam*, sed *Lafer* vertisse; idque vocabulum deinde temporis injuria in *Asa* depravatum esse. Porro dicit aliquis *Altiht* non esse nomen plantae *Lafer* ferax, sed ipsius potius succi concreti & coacti: cuius sententiae esse videtur Gerard. Cremon. comm. in *Rasin*, cap. de diminutione coitus. lib. Divis. l. c. 79. Huic sic responsum volo, Gerardum veram linguam Arabicam ignorasse, cum ex Bætica Hispaniæ oriundus fuerit; lingua verō, quā Avicenna scripsit, legitima est Arabica, quā videlicet Syri, Mesopotamij, Persæ & Tartari utuntur, apud quos Avicenna natus creditur urbe *Basora* (quæ nonnullis *Babylon* fuisse putatur, certō tamen rescisus *Babylonem* non esse eam, sed proximam huic fuisse cuius nulla nunc extant vestigia) in provincia *Nabeque* sita, quæ pars est *Tartariae*. Eam igitur linguam vocant illi *Araby*, i. e. Arabicam, quā videlicet scripta inveniuntur Galeni, reliquorumque Philosophorum, & falsi Prophetæ opera. Nostrorum verō Mauritanorum linguam *Magarabi* nuncupant, quasi dicas, eorum qui ad Occidentem habitant; siquidem *garby* Occidentem arabicē sonat, & *ma* eorum. Est itaque *Altiht* nihil aliud, quā ipsa planta *Lafer*ifera, veluti plerumque sumitur gummi pro ipsa planta. Verū obijciat aliquis: Si *Altiht* non est *Asa* dulcis, quid est *Asa* dulcis? *Asam* dulcem apud nullum probatum auctorem, sive Arabem, sive Græcum, sive Latinum, legisse memini. Sed cum Arabes liquorem *cuz* vocent; eum verō qui probē coctus sit & densatus *Robalcuz* (Rob enim arabicē densatum sonat, & *al* est articulus genitivi apud Arabes) hinc de promptum esse nomen *Asæ* dulcis verisimile est. Ceterū, *Altiht* Arabum, esse *Laferpitium* Dioscoridis & *Plurij*, tametū remō legitimorum Arabum (qualis est *Rafis* & *Averthoes*) ejus usquam meminerit, satis ostendit *Serapio* lib. simpl. c. 251. qui de *Altiht* agens, ad verbum ea refert, quæ Galenus & Dioscorides de *Laferpitio* scripsere. Cedit ergo eorum opinio, qui mulis argumentis probare conantur, *Asam* fœtidam à *Laferpitio* differre. Nam quod *Laferpitium* veterum in chos admixtum esse ajunt, *Asam* verō fœtidam medicamentis solūm utilem, idque rarō; in cibis verō plantā damnaari ob tertium odorem, plurimū à veritate aberrare mihi videntur, ut postea inter vires fusiūs dicetur. Mirari subit *Ant. Musam*, qui ad eō credulus fuit, ut his fidem adhiberet qui *Benivy*

(quod veteribus fuit ignotum) plantam confirmatē in *Silphio* affirmarunt. Sic *Ruellius* *Asgelicam* esse *Laferpitium* gallicum sibi olim imaginatus fuit, cuius opinio l. 9. H. n. g. cap. de *Benivino* convellitur. Eiusdem sententiæ fuit aliquando (ut se *Benivinum* *Lafer* esse putaret) ipse etiam *Mutibolus*, ventate tamen coactus, sententiam mutavit. Hæc *Garcias*.

Succum *Syrenaicum* longē aliū fuisse, & *Benivo*ino vocato excelluisse in promptu est nosset: cū n legendi, alterū n *Ferulaceæ* plantæ, alterum verō arboris præterea multō suavisissimum excrementum esse, tum etiam facultates, qualitatesve explosanti, quæ gustui in *Benzoino*, neque fervorem in intima seledantem, neque in corporis meatu pervadentem, sudorēve affatū cientem exhibet. Ac tametū *Syrenaicum* illud celeberrimum jam tum defectisse *Plinij* 27. assentior, inquit *Lobelius*, non tamen profluum nullum extare in naturæ familia *Lafer* persuadeor. Præter enim quā quiddē speciem nullam penitus posse interire docent *Metaj* hysica dogmata, tum verō mihi suppetit *Asa* fœtida, quæ potius est *Syriaci*, *Armeniaci* & *Lybici* *Laferis* opinionem sustinere. Si porro quæ duplicem *Asam* meminerit, alteram dulcem, alteram fœtidam, is nosset, mitiorem illam, quæ dulcis dicitur, minus aut nihil additum habere fœtidæ *Sagapeni*, aut alijus confusibilis gummi; fœtidam verō multum. Quod sit ut interdum liquidior, lividior, rubicundior, remissiorque cernatur, prout mixta, recens aut vetustior fuit, neque dum exaruit, cuiusmodi interdum videre est in rancidis officinis.

De *Asa* sive *Asa* hæc adferunt *Monachi*. *Asa* secundum alios, & secundum alios (quod putamus rectius) *Asa*, dicitur illud quod à *Græcis* *Lafer* appellatur, ut patet concordando capitula *Serapionis* & *Avicennæ* de *Asa*, cum capitulis *Dioscoridis* & *cæterorum* de *Lafer*. Sunt aliqui, qui in duas species dividunt *Asam*, sc. in fœtidam & odoratam: & sunt qui addunt & tertiam, sc. dulcem, quæ parum habet de amaritudine. Quorum opinio nobis non displicet. & quoniam scripta doctrinam de *Asa* & *Lafer*, tradita sunt, eamque vitatis causā repetenda non sunt. Hoc tamen dicimus, quod iudicio plurimorum hæc, quā hodie communitèr utimur, tenetur esse vera species *Asæ* fœtidæ. Quod nos non audeamus affirmare, nec possumus reprobare, quia adhuc non vidimus plantam ejus, neque ab aliquo qui viderit, ejus formam discernere valuimus. Dum ergo non habemus certiore notitiam de ipsius *Asæ* speciebus, liceat nobis hanc communem & usualem, tam pro fœtidā, quā pro odorifera, quæ etiam pro dulci in medicinis ponere. Dulcem quippe *Asam* adhuc non legitimus in proborum aethorum compositionibus. Odoriferam autem simul & fœtidam *Avic. can. 5.* in oleo *Ierbuet* descripsit. Nec miratur quis, quod diximus pro odorifera apponendam esse fœtidentem, tanquam suum contrarium: quia similiter *Avicenna* in fine sui cap. posse fieri notavit, ut loco fœtidæ, æquale pondus de odorifera ponatur. Si ergo fœtidum & odoriferum contrariantur ad invicem, hoc in loco *Avic. malè* scripsit. Quod absit. Item dicit forsitan aliquis, quod ponere olemtem pro fœtidā (sicut *Avic. dicit*) est borum, sed non e contra. Ad hoc respondemus, quod de consimilibus idem est iudicium. Quod præterea sit melior odorifera, ut idem *Serapio* auctoritate *Melarguz* dicit. In permutatione autem ponere speciem meliorem

Antit Im
gu. Imgara.

Almaharut.

Obiectio.

Responsio.

Obiectio a
lia.

Responsio.

Error quo
rundam.

Asam & Azam simpliciter nominant; Asam fœtidam Garc. Lang. Lob. Bellon. Amat. (qui & virosum Laferpitium) Baechanell. Rob. Const. Apollo, de Vigo Chir. Dod. VVirfung. Vefal. Placear. Costa Ital. Lugd. & alij. Asam fœtidam, Agric. Corn. Clus. Catalog. Francofurt. Lac. Lonic. Toxit. Euchar. (qui fœtidam habet figuram) Disp. Colonienſe, Hort ſanit. Adolph. Tab. & C. Bauhinus. Asam fœtidam, Regin. in exerc. Azam fœtidam offic. Tab. apud VVirſ. Asam fœtidam officinarum, Ruell. Corn. Colleg. Florent. (qui duo tamen Asam ſcribunt ſimplici ſ. ut etiam Cord. in Dioſc. Cat. francof. Cluſ.) Matth. Fuchſ. Baechan. Dod. Vefal. Succum aut liquorem Syriacum, Medicum, & Particum atque Perſicum alij; nonnulli etiam Cyrenaicum. Lafer Medicum. Syriacum & fœtidum alij. Lactynam Syriacam, Medicamque quidam. Guiſo Chir. Gum nam fœtidam. Laferpitium, Cluſ. Lafer, Lac. & Caſ. Laſetis alium liquorem, Harcho. Laferpitium & Silphium Dioſc. Bauhinus. Eid. B. pin. dicitur Laferpitium veterum: Silphium Dioſc. & Theoph. Laferpitium. Phnij: Althit Avic. Aſa quorundam. Nec deſunt qui Scordolaſarum: Nicol. Myreſi. referente etiam Tabern. Scordolaſarum: Alex. Bened. Opoparthicum, Opoparthium & Scordolaſer. Germ. Teuffels dreef. Belg. Quyuels dreef & Fierſen ſenſa Poloni Garciae. Stercus & Merda Diaboli ob inſignem fœtorem appellatur.

Nomina.

Locus.

Volunt nonnulli ex Coraſone ad Ormuz, & inde in Indiam deſerit alij ex Guzarate, tamen iſtic ex regno Deli adſerri vulgo aſſerant, regione admodum frigida, quæ ad Coraſone uſque & regionem Chirvam ex Avicennæ teſtimonio extenditur. Frequens verò eſt, Garcia referente, in Mandou, Chitor & Deli; præterea ex Ormuz advehitur in Pegu, Malaca, Tanalarum, & regiones alias vicinas.

Vires & uſus.
In medicamentis & cibis.

Nullum medicamentum ſimplex per totam Indiam majore eſt in uſu (ſas enim credere eſt Garcia) quam Aſa fœtida, cum in medicamentis, tum condiendis cibis. Eam enim pro ſuarum facultatum modo ſibi emunt, cuiuſmodi ſunt Baneanes (qui neque occidunt rem aliquam animatam, nedum eâ veſtantur, ut in longum eos apud Garc. deſcribit Cluſius.) & omnes gẽtiles Provinciae Cãbaræ, quos Pythagoras imitatus videtur. Solent illi Aſam ſuis juſculis & oleribus commiſcere, confricato primum ex ea lebetæ, nec alio condimento utuntur omnibus in cibis. Bajuli & huiuſmodi tenuis fortunæ homines, quibus duntaxat panis eſt Cepe, non niſi ſumma in neceſſitate eâ utuntur. Commerdantur mihi multi condimenta iſtorum Baneanum, cum à ſaporis, tum ab odoris ſua uitate. Horum oratione perſuaſus aliquando ejuſmodi condimenta deguſtavi. quæ ſanè ſic ſatis palato aridebant, non tamen adeò ut illi prædicabant; quoniam fortè neque juſculis, neque condimentis valde delector: odore certè ſuo non erant moleſta; tamen nullus odoræque mihi infeſtus ſit, atque Aſa fœtida. Sumunt verò nonnulli Aſam, ut dejecti appetitûs faſtidia tollant initio enim aliquantulum amara eſt Aſa, ut ſunt Olivæ condita; deinde devorata mirum in modum illis bene ſapit. Solent etiam plerique eâ ſolâ ad ſtomachi corroboratoriem, flatuſque diſcutiendos, medicamenti loco uti. Quamobrem multi hallucinantur, qui Septulvedam ſecuti nullo eſſe in uſu medico aſſerunt, niſi alius medicamenti permixtam. Lepidam porò hiftoriam, quæ in Biſnaget contingi, prætermittere nequeo. Luſitanus quiſpiam iſtic vivens equum habuit maximi pretij, quem illius provincia Rex libenter emiſſet; niſi multis ſtatibus obnoxium compenſet. Luſitanus Aſam farinæ permixtam

Effluſum.

Hiftoria lepidæ.

equo præbet edendam, & ſtatuum morbo liberat. Equum jam ſanum emit Rex, & qua ratione curatus ſit, percontatur. Reſpondet Luſitanus, Imgu, ſive Aſam edendam deſiſſe. Tum Rex: haud ſanè mirum ſi curatus, cum Deorum cibo illum paveris. Ad hæc Luſitanus, ſed miſtiſtanus, ne exauditi poſſet, & Luſitanico quidem ſermone, veritùs Caedæmonum cibum nuncupalſes. Sed non poſſum non mirari Matth. Sylvatici cap. 27. de Anjuden ofcitantiam, qui Galenum citans, venenum eſſe aſſerit. Nam neque Galenus, neque Græcorum quiſpiam id unquam ſcripſit, cum omnes uno ore Lafer magnopere commendat adverſus venena, peſtis contagia, lumbricos, & ſcorpionum plagas. Solent Indi cavernis dentium indere in dolore, quam facultatem etiam illi tribuit Dioſcorides, tamen Plinius id non cenſeat, exemplo cuiuſdam, qui hæc de cauſa feſe ex alto præcipitavit. Sed is fortitan cachexiã laboravit, & medicamentum eoſ humores, qui turgebant, niſium commovit. Magis apud Indos eſt pretij, quòd eo plurimum utantur etiam in venere proutanda. Radicis verò aut foliorum apud eos nullus eſt uſus; ſunt enim illis incognita. Succus concio caule extractus in bubula coria conijcitur, præus illita ſanguine cum Tritici farina permiſto, conſervationis gratiã: eãque ob cauſam ſi quid in Laſere futuriſ ſimile conſpicitur, non adulterationis, ſed puritatis potiùs eſt indicium. Atque interrogatus doctus quidam Baneanes, cur Aſa veſceretur, quandoquidem admixtus eſſet bubulus ſanguis: reſpondit ejuſmodi eſſe medicamentum, ut hæc regula minimè in illo obſervanda ſit. Porò Laferis duo genera ad Indos adferuntur, alterum ſincrum & tranſlucens; alterum turbidum & impurum, quod à Baneanibus repurgatur antequam in cibos admittatur. Sincrum colore eſt purum, Electro ſimili, id Gutazate convehitur ex Chitor, ut ajunt, & ex Patane & Dely. Impurum ex Ormuz adferitur: majores pretij eſt ſyncrum, neque facilè mercatores impurum emunt (ſolet autem id magna parte in tenuiorum cibos & medicamenta cedere) niſi putioris defectu. Sincrum validioris eſt odoris, quàm forſidum, utrumque tamen foetet, ſed id magis quod ſincerius eſſe putatur. Qui verò ejuſ uſu aſſueverunt, ſincerius, odoratius eſſe aſſerunt; quod quodam conſuetudine ſit. Neutrum verò Porrum redolet, ſed ad Myrtham nonnihil accedere videtur. Hinc factum puto, ut Avicenna Aſam diſerit in fœtidam & odoratam, quòd fœtidam porraceo odore eſſe aſſerret, cum non ita ſit. Siquidem veteribus odoriferum dicebatur, non quòd ſua uitate oleret; ſed quòd validi eſſet odoris. Hactenus Garcia.

Nefas fore duximus non ſubſcribere ea, quæ Tabern. germanico idiomate de Aſa fœtida uſu & facultatibus perhibuit. Aſthamati cum ovo forſibi ſumpta medetur. Drachmæ pondere cum aqua bibita coagulum lactis in ventriculo diſſolvit. Contra mandragoram & opium ſumptum laudatur electuarium, quod reſcit Aſa fœtida, granorum Juniperi, & Caſſorei ana Vnc. ſemis. Hac pulverizata cum mellis Vnciis quatuor & ſemis componunt Electuarium, de quo propinant in vino nucis Avellanæ magnitudinem. Ad uteri ſtrangulatum accipe Alz & Caſſorei ana grana xii. Duarum drachmarum pondere cum vino veterem ſtimulat. Hurdines caſu poti epiantur Aſa cum aceto potata. Succo mali Punici hibitur contra contuſiones. Saepiùs odorata à ſuffocatione matricis liberat. In colloſuſpenſa anginam curat & affectus gutturis.

ris. Cum ruta & pipere in vino pota nervorum affectibus medetur, & paralyti. Odorata parum accelerat. Si sanguifuga deglutita hæreat in faucibus, agrum suffumigat Guido cum Alla.

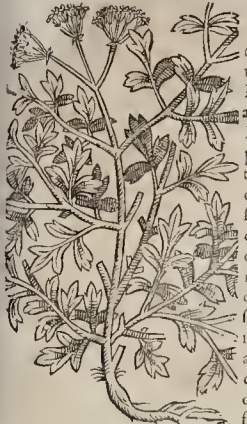
IMPERATORIA.

CAP. LVI.

LASERPITIVM E REGIONE

Massiliæ allatum.

CAP. LV.

A docto Phatnacopæo Iacobo Raynaudo, unde & Pena & Lobelius, Massiliæ ante annos multos Laserpitium accipi, cui caulis præaltus, striatus, geniculatus, fungosus: folia in alas dividuntur è regione oppositas, quæ in minores rursû subdividuntur: folia singularia nullis hærent pediculis, ex adverso sita triplice ferè per extremû divisa, Spigæ albæ foliorum amula, crassiuscula & firma,

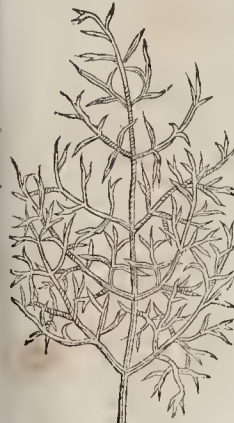
aversâ parte rati pili, rigidiusculi. umbellas tradunt Adveritaria prægrandes esse Ferulæ, aut lateris quàm Anethi. semen Angelicæ foliaceum, rotundum, compressum, odoratum & colore buxco. radicem prægrandem, intus albam, foris cinericeam, succo prægnantem, mollem, pinguem, odoratam, majorem quàm Thapsiæ aut Ferulæ.

Lobelius vocavit. adv. p. 313. Laserpitium è regione Massiliæ reperit in Icon. p. 702. Laserpitium & Silphium. Lugd. p. 73. Laserpitium Penæ. Bauh. phyt. & pin. Laserpitium; gallicum: itèmq; apud Matth. Tab. Laserpitium Massilioticum.

Ferulacea hæc planta Rondelietio visa fuit Laserpitio aptius congruere, quàm quævis alia ex multis, quas ille vidit, Ferulis.

Laserpitium hoc vidi Lutetia in horto Robini mense Augusto, qui misit E. Comiti plantandum in hortum Montbelgardi.

LASERPITIO LOBELII SIMILIS angustifolia.

QVAM Laserpitio Lobelij similem, sed angustifolia cognominamus, vidimus in horto Robini Lutetia, qui sibi missam affirmabat nomine Dauci montani. De hac plura scribere non possumus, cum eam nullibi alibi observaverimus, nec quilibet autorum, quantum scimus, ejus mentionem fecerit.

Tom. III.

POLLICARIA Desfer. crassitudinens nunquam est radix, sensum gracilescens, rugosâ & lateralibus fibris, quibus se propagat donata, summa tellure obliquè acta, carne albâ, aromaticâ, acrimoniâ vehementer linguam vellicante, totumque os calcificante: folia terna plurimâ juncta, Mectones, acutioria, rigida, quorû singula rursû in tria segmenta serrata, aliâs levius, aliâs profundius dividitur: cau-

les cubiti & sesquicubiti altitudinem assequuntur, striati, nanes, in alas divisi: umbella florum alborum Myrrhidis, læta: semen Anethi ferè, sed paulò majus, candidum, plenum & latiusculum.

An veteres hanc noverint, aut sub quo nomine intellexerint, necdum hodie apud Medicos & Pharmacopæos constat. Multi namque veteribus incognitam dicunt, Agricolam hæc in re sequentes, quorum opinioni & nos facillè adscripsimus.

Tragus ad Smyrniolum commodè refert posse existimat, de quo Dioscorides l. 3. Et Theoph. hist. l. 10. c. 1. inter succos plantarum Smyrniolum Hippofelinâ, h. e. Equapinam, quemadmodum Gaza translulit, vocavit, quod quæ Cilices anthore Dioscoride Petroselinum dicunt, appellatûve sit ab Anacreonte Copitium, referete Marcello. Scrapionem dicit cap. 350, tertium Apij genus Senirvion appellasse, quo loco Smyrniolum legendum esse, putat Tragus. Idem ait de Smyrniolo hoc diligenter scripsisse Plinium l. 27. c. 15. Cum iis tamen nequaquam contendit, qui cum Ruellio Silphium seu Laserpitium Dioscoridis esse volunt. Ex hoc numero est Fuch. Turn. & Lemnius: itèmq; Solerius & C. Bauhinus.

Non est silentio dissimulandum, inquit Ruellius, Laserpitium præcipuè cum in nonnullis compositionibus, veterinaria medicinae auctores, Gallicum requirant Laserpitium, aliquando in Gallia produisse. Et jam quibusdam locis apud nos (Paris) invenitur in hortis hæc species. Radix crassa est & multa, foris nigricans, intus candida, tuber in ea, quæ super terram eminet. caulis ei fœniculaceus, folium Apij in auri colorem languescens. semen foliaceum, latum, nempe quod figurâ exile folium exprimit, mirâque fragrat jucunditate. Cum vulneratur caulis profluit lentor modicè rufus. Tam radix quàm lachryma, semênque suavissimum spirant odorem. Cui, ut rei magnæ auctoritatis, illustria indiderunt nomina, namque modò Angelicam, modò Sancti Spiritus radicem, modò Imperatoriam appellant herbarij, eique calcificantem, siccatoriamque vim in tercio signant obsecellu, &c. Vides huic plurimâ a Medicis & Herbariis, qui de ea periculum fecerunt, satis Laserpitio congruere. Sit ergo Gallicum Laserpitium, cuius veterinarij Medici meminerunt. Veteri Ruellius Imperatoriam & Angelicam inter se confundat.

Indita Seribus.

Smyrniolum
Diosc. Tra-
go.
Hippofel.
Theoph.
Petrosel.
Cilicium.
Copitium.
Senirvion.

Silphium
Diosc. Knel-
l. & alii.

Gallicum
Ruellio.

Angelica.
S. Spiritus
radix. Im-
peratoria.

Ruellio
confundat.

Laserpitiu. *Silphij* Græcis, *Laser* & *Laserpitium* Latinis dicitur, si *Fuchio* credimus, vulgò & officinis corruptâ voce, deflexâ tamen quadam à *Laserpitio* pristini nominis umbrâ, *Ostretium* vocatur. Primum siquidem *Laserpitium*, dein depravatâ nomenclaturâ *Ostretium*, postremo *Ostritium* cœpit appellari. Qui sanè lapsus facilis admodum fuit. Abiectâ namque primâ literâ, *Austretium*, & dein a mutato in o, *Ostretium*, ac postremò magis concisè *Ostritium* nominare cœperunt. Veteribus Germanis haud dubiè *Lasfer wurz* dicta est hæc herba, quam quidem vocem, utpote semilatinam, posterius non rectè intelligentes in *Meisterwurz* mutarunt, Ex hujus quidem descriptione luce clariùs constat esse *Laserpitium*, sicut Germanicum. His accedit, quòd facultates *Ostritij* nominati, à *Laserpitij* viribus non discrepant quemadmodum postea patebit.

Turn. La. Non memini, inquit *Turnerus*, quemquam videre aut legere ex recentioribus, qui aulit affirmate se verum *Laserpitium* *Theophrasti* & *Dioscoridis* vidisse. Putat *Ruellius* *Angelicam* esse *Laserpitium* Gallicum. Si quod est in *Gallia* aut *Germania* *Laserpitium*, malo *Imperatoriam* pro eo sumere, folia enim *Apio* similia quàm *Angelica*.

Turn. refu- Quod triviali voce *Ostretium* ac *Magistrantiam* dici refert *Lemnius de occult.* l. 1. c. 17. id *Silphium* *Cisalpinum*, & *Laserpitium* vocat. *Solerij* verò nominat *Silphium* Gallicum, *Imperatoriam* *Ruellij*, & *Alegros Delphinatum*. Ex *Solerij* autem verbis colligitur *Ruellium* per *Silphium* Gallicum non *Angelicam*, ut vult *Turnerus*, sed *Imperatoriam*, quam modò quoque *Angelicam* dici testatus est, intellexisse.

Silphium nō *est* *Errat multi-* *turnus.* *Cæterum*, qui plantam *Imperatoriam* vulgò vocatam, legitimum esse *Silphium* asserunt, nostro iudicio plurimum aberrant. Si quidem jam olim *Plinij* temporibus, unicus solummodo *Silphij* ramulus inventus fuerit. *Imperatoriz* quoque nullus autorum alteram speciem assignavit. Postremò *Silphij* caulibus inflationes facit (sicut dicitur *Diosc.*) *Imperatoria* autem status discutit, ut postea suis dicitur.

Struthium *Cordis* *et* *Cornariu.* *Cordus* hist. *Struthij* hodie vocati nomine describit, cuius etiam inscriptionis titulo *Gesnerus* figuram apposuit ex *Trago*. *Cornarius* quoque *Ostretium* (*Imperatoriam* nostram intelligit) esse *Struthium* viribus conjecturis ostendere conatur, non approbans eorum opinionem, qui officinarum *Ostretium*, sive *Astrutium*, aut *Magistrantiam* appellatam, esse *Spondylium* constanter asserunt.

Ostretium *Maeri.* Nolo, ait, hic præterire, eam quæ apud aliquos *Imperatoriz* nomen accepit, à *Mauritanis*, & ipsos frequentibus officinis, *Struthion* appellati *Conditi*, in *Macri* verò vulgato libello *Ostretium* vocari, & ipsi omnia, quæ *Dioscorides* & *Plinius* de *Struthio* habent, adscribi. Vnde postea *Astrutium* & *Arens* & *Astrantia* vulgò dici cœpit. Hanc itaque ut verum

Struthium *non est.* *Struthium* esse credam, vel hinc maximè inducor. Suffragatur autem etiam usus ejus vulgatus. Hæc *Cornarius*, cui scribere maximè veremur, quòd *Imperatoriz* herbe ad lanas purgandas, lavandâque hodie nullus sit usus, qualis erat *Struthio* tempore *Dioscoridis*, qui propterea quoque *Radiculam* & *Lanariam* herbam, *Struthion* appellavit. Ad *Spondylium* porò descriptionem melius accedere videtur melius ea herba, quam multi imperiti apud *Germanos* *Brancham* urthiam falsò vocarunt. de hac infra agemus.

Astrantia *vobis.* *Laser Gal.* *Angelica* *species.* Nunc considerandum an *Smyrnio* Græcorum convenire possit, id quod *Trago*, uti ostensum, ac etiam *Gesnero*, itemque *Lonicero* placet. Nobilem *Astrantiam* appellat *Gesn.* in compositione casei *Glaronenis* [*Syger* Germani vocant, ni fallimur]

ac ait, Sive *Laser* hanc Gallicum dicas, ut *Ruellius* *Angelicam*, cuius hæc ferè species videri potest, ita ut sexu aliqui tantùm discernant, nam & *Laseris* duo referuntur genera; sive *Oroselinon*, sive *Petro-* *Oros.* *trofelinum* *Macedonicum*, haud multùm reculerit. *Mhi* ad postremum animus inclinat, cuius argumenta plura sunt. Primò à nomine, quia veteres *Estreticum* nuncupabant. Secundo à natalibus, in præruptis enim montium & petrosis, quamvis & in pratis montanis exilit. Tertio à sapore, quem inter omnia *Apiorum* genera, acerrimum amarissimùmque habet: ita ut *Galenus* universam ejus amaritatem inficere scribat. Quarto ab odore, est enim odoratum admodum. Quintò à figura, quam foliis & umbella quodammodo similem *Apiis* habet. Ab effectibus, qui eidem omnes, quos veteres adscripterunt, & præterea multò plures à nostra gente ei attribuantur. Quæ facultates omnes etiam *Smyrnio* magna ex parte attribuantur, & *Cilices* *Smyrni* in *Amano* monte natiens *Petrofelinon* indigentant. Est tamen infirmus *Petrofelinon*, & *Apio* vehementius, teste *Galeno*. Et hæc idem prolixius recentius *Gesnerus*, ut caseum *Glaronensem* commendaret, quem etiam cum *Lasere*, i. e. *Batti* *Silphio* viribus excellentiaque certare scribit.

Cæteris, *Tragus*, *Gesnerus* & *Lonicerus* recentioribus, hallucinantes contendunt, plantam *Imperatoriam* vulgò vocatâ legitimum esse *Smyrni-* *tan* *um*, argumento quòd ejus radices exterius nigrescant, interius verò videantur, inquit *Mathiolus*. Quibus addimus, quòd natalis & vires correspondere videantur. Verùm i) ex eo aperte decepti deprehenduntur, quòd non animadvertent, an hæc plantæ cæteris inter se notis conveniant, cum vel solum semen apertissimum discrimen manifestet. *Smyrni* Græcorum semen habet *Brassicæ*, rotundum, nigrum, &c. *Imperatoria* semen *Anethi* ferè, sed paulò majus, candidum, plenum & latiusculum. Dictos porò viros sibi falsò imaginari *Imperatoriam* dictam esse *Smyrni*, testatur etiam *Lacuna*, qui *Ostretium* ac *Imperatoria* diversis capitibus separat, quàm bene considerent periti.

Si vires hujus plantæ contemplantur & formam, maxime convenire videbitur cum *Panace*. Si igitur flos aureus *Herbæ* renascescit, constanter affirmaret *Cæsalpinus* *Panacem* *Chironium* esse, at eadem difficultas contingit in *Panace* *Herculeo*, quæ enim in *Alpibus* etiam *Pisanis* oritur, in cæteris omnibus convenit cum descriptione ab antiquis tradita, excepto floris colore luteo; cum in *Herba* *rena* sit albus.

Ad. *gall.* tenet sententiam eorum, qui *Struthion* Græcorum asserunt, ac propterea latinè vocat *Lanariam* & *Radiculam*, Arabicè *Conditi*, quam ait esse veram *Herbam* *fullonum* & *Saponariam*, idè quod, *Ostretium* interpretat, gallicè quoque appellari posse cœdit *Herbæ* à *sol.* *longerm.* *wesch* *Brant* & *Sciffen* *traue* *Belg.* *Seperuyt*, sed non absque errore, in quo tamen non perseverat, sed cum agnosens ingenue retractat. *Differ* (inquit in *sol.* *lat.*) multùm à *Struthio* sive *Lanaria* herba. Non autem amplius *Ostretium*, sed *Astrantiam* nominat. Alij verò *Astretion* sive *Ostentium* legere malunt, qui voces has à *Laserpitio* depravatas volunt, & *Astretiam* *Laserpitium*, vel ejus speciem esse. *Laserpitium* autem casu describitur ferulaceo, i. e. magno atque præterea hujus autem tenuis ac brevis est cauliculus, qui solus à *Laserpitio* differenter esse satis ostendit.

Igr orantur quidam *Imperatoriz* tribuit *Maceroni* nomen *Italicum*, alterius plantæ. *Herb.* *antiq.* *Cuba* & *Euch.* *Roellin* malè nominant *Meu* & *Anethum* *agreste*.

C. Bauh. *Imperatoriam* medicâ esse naturæ ait in- *ter*

ter Laserpitium & Panaces, vocatque inter alia synonyma Ligusticum Anguillare (ex Lobelio) magno errore. Ligusticum enim Anguillare idem est cum Casalpini Ligustico, & Ligustico altero Matthioli, quod in Liguria Imperatoria dicitur, diversaque est ab Imperatoria fratri dicta. Potentit itaque si quandoque de stirpibus tractare cogitaverit, errorem hunc animadvertere ac corrigere, debuisset que hoc in descript. Baldi inter spontaneas Ponnæ jam olim observasse, monuisseque in pin. ubi est Imperatoria r. major.

Imperatoria, quæ ob raras & præstantes facultates sic nominata fuit, dicitur Matth. Lac. Gesn. h. Lob. Adv. Cast. Cam. epit. & hist. & Tab. Imperatoria Matthioli, Lugd. p. 727. Imperatoria Ostentium, Lob. Obs. p. 398. & Icon. p. 700. Astantia, Brunfels. Gesn. de lacte & operib. lactariis, itemque h. Clusio, & Dod. lat. in sol. Magistrantia. Cam. & Offic. germ. Laserpitium germanicum, Fuchsi. Smyrnum, Lon. Smyrnum hortense, Trag. Herba Rena, Cæs. Struthium hodie vocatum, Cordo. Ostrutium, Dod. gall. & Lon. Alias vocatur etiam Ostiticium, Astringentium, Ostentium, Astringentium & Astringitium corruptis nominibus dubio procul à Struthio Dioscoridis, quandoquidem multi hanc Dioscoridis Struthium esse falso existimaverunt. Germani vocant. Meiser wurtz, quasi omnium radicū Magistram & Reginam appelles, Beyer wurtz/ Astringz, & Magistrantz. Belg. Meiserwortel: Galli Ostruche & Imperatorie: It. Imperatoria, Angli Peitroye of Spayne: Boh. Wiffdohr.

In nonnullis Italia montosis gignitur præstantissima verò & frequentissima in Ananienfibus montibus supra Tridentinum: tum & apud Germanos, quibus tamen sepe numerò, veluti & Belgis aliisque nationibus, hortensis est. Producitur etiam in præs ad radices montium, Alpibus Austriacis & Siniacis viciniorum magna copiâ. Iunio flosculi apparent, quibus decidentibus semen succedit. hiemis patiens radix, multo tempore vivit, serpendo progrediens.

Sed posteaquam de Imperatoria herba incidit mentio, prætereundum sanè more nostro non duximus, quin non hic ejus quoque facultates & usus subscriberentur. Radix itaque gustu admodum acris deprehenditur, mordax, subamara & odorata. Ex quo non temerè aliquis concipere potest, Imperatoriæ radicem excalescere tertio excessu completo, vel quarto inchoare tescicare verò secundo. Dicitur hæc mitis esse tum ventriculi, tum intestinorum, tum etiam uteri flatus. Quapropter coli cruciantibus ac ventriculi torminibus maxime utilis est: Cit item mensis atque urinam. Foventur ejus decocto utiliter in dolore dentes, præsertim si in vino aufero radix decoquatur. Eadem ex vino pota, uteri strangulationibus prodest. conceptum adjuvat, quem frigiditas intercipit: concoctionem roborat. Commanducata est veluti præstantissimum apoplegmatissimum, ut quæ efficaciter cerebri pituitam expurgat. In pulverem contrita, vinòque subinde pota, frigidis occurrit morbis. Quamobrem resolutis, comitialibus, convulsis, auxilio est. Ajunt nonnulli quartanâ eos sanari, qui pulveris codilicaris dimidium horâ unâ ante accessionem, ex mero biberint. Onis halitum commendat, & omnes roborat sensus. Epidemiis morbis, venenis serè omnibus, ac venenosorum animalium tum moribus, tum icibus oppem præstat. Asthmaticos seu anhelosos juvat, obstructions aperit, aqua intere laborantes sanat, itemque liene affectos. In summa excalescit universas corporis partes, quas frigus occupavit. Ut hinc palam fiat, herbam hanc non immerito sibi Imperatoria nomen assevisse, eum tot tantisque viribus

præstet, auctore Matthioli. Ferventis admodum facultatis Astantiæ radicem testatur etiam Dodonæus, sed excalescentem ordine tertio, nec miris resiccantem tenuium similiter partium esse: incidere, attenuare, digerere, sudores ac urinas movere, crassos frigidisque humores concoquere, aliâque omnia posse, quæ Matthiolus de ea scriptis mandavit. Fuchsius præter dicta hæc habet. Laserpitium germanicum pestilentie populariter grassantis ardet contagia: tussi quam frigus attulit medetur. Crassa enim, quæ in thorace coeunt, discutit. Coloris corporis bonitatem iis, qui eo vescuntur, efficit. Concretum in corpore hæc & sanguinem resolvit. Stomachum esu corroborat. Pituitam ventriculi deject, & elâgescentem appetentiam invitat. Rabiis canis morfu, aut serpentis icu liberat, si contrita folia vulnere indantur. Hypochondriorum vitium auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbuuculos cum polenta tritum & impositum sanat. Herba ipsa in vino & aqua cocta vulnera interna glutinat: & in summa omnia quæ Angelica, & majori efficacia potest. Ut hinc etiam constat Ostreritium nominatum eandem habere, quas veterum Laserpitium, in efficaciores tamen facultates. Quare cum metus sit ne Laserpitium adulterinum, aut saltem non optimum ad nos adferatur, præstat Laserpitio germanico uti, quod se exigua admodum pecunia comparari possit, & viribus satis efficax sit. Nam eadem quæ Dioscorides & Plinius Laserpitio assignant, recentiorum testimonio præstare valet. Hæc ille. Ego cum Lugduni publico stipendio donatus in crudelissima peste prostriganda occuparer, in officinis magno pretio Imperatoriæ radicis pro Angelica vendebatur, leviori multò errore, quàm illorum, qui Napellum inibi pro Elleboro divendebant, publicâ pœna digni. Tabernomontanus cum Fuchsi Imperatoriæ in universum calidiorem atque acriorem Piperis ipso, adeoque calefacere & exsiccare radicem in tertio ordine, succum verò ad quartum usque statuit: semen cum radice folia & caulem superaret, ita ut in ea efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco radix & semen, tertio folia, & postremò caulis. Ex his particulatim radicem & se-

men piscibus coquendis præ cunctis aromatibus commendat Succum porò dum præfert, qui è radice & herbâ sicca exprimitur, eo modo, quo de Absinthij succo monstravimus. Convenientissimum tempus aquam distillandi, est mensis, quo in flore est, in balneo Maria, cum radice, foliis & floribus, omnibusque ejus partibus. Fit vinum ex Imperatoriâ: Radicis conserva (cujus dosis drachmæ duæ) Extractum (hoc scrupuli pondere in menstruo suo propinatur) extractions Syrupus (qui præparatur in modum Syrupi de cinnamomo, exhibeturque de hoc pro vice cochlearum unum) Sal, & Oleum stillatiuum, chymica arte extractum. Quæ omnia ad enumeratos affectus unice conducere à multis experta sunt.

IMPERATORIA ALPINA.

Minor quàm præcedens est, omnibus suis partibus, nam & angustiora folia & pedicellos teneriores profert ex radice non absimili jam dictæ Imperatoriæ, & æquali etiam, gustu acriori & magis urenti.

Hanc quidam volunt Astantiam marem nominari, ut refert descriptionis author Camer in hist. ubi Imperatoriæ Alpinam, Astantiam Alpinam & Astantiam silvestrem vocat, ceu etiam in epit. Germ. Bergstrenz & Bergmeiser wurtz, C. Bauh. apud Matth. Smyrnum 4. & Imperato-

riam Alpinam: In phyt. Imperatoriam & siue montanam: In pin. Imper. & minorcm.

Temperatior
Locus.

Temperat

Vites.
Quartana.
Patus
morinus.

fed indos, id quod vulgaris quoque Imperatoria, auctore Camerario, praxitare potest.

Hinc Camerarius in Alpibus apud Helvetios provenire ait. Sed miror, cur non annotatit particulatim locos Helvetiae ubi ab ipso observata fuerit.

Calida est & sicca ut vulgaris Imperatoria, quae superior esse facultatibus omnibus videtur & ad agendum promptior. Utuntur hac planta ad quartanas, partus eructos & cerebrum expurgandum, flatus discutendos, colicisque dolores

terdu. n. add. d. antem, tam longitudine, quam latitudine accedentia, & tota hinc virentia: sequenti aut tertio anno caulis e medio foliorum allurgit, dunt n. aut nonnunquam triam cubitorum altitudine, crassitudine pollicem plerumque superans, teretes, geniculatus, glaber, in candido livente & absterfiti facili polline veluti conspersus, & concavus, geniculatim foliis ornatus, praedictis multo minoribus. habet ramulos & adnata aliquot caulibus, in quorum summitate magnae sunt umbellae, quinque aut sex unciarum latitudine, forma convexae, candicantibus flosculis plenas, quibus hinc succedunt feminae, invicem conjunctae, oblongae, angulosa, paleacea & in candido cinerea: oblongum, planum, foris nigrum, intus candicantem & cartilagineum nucleum paleaceo & anguloso cortice claudentia. Umbellae antequam enascantur, in posteriorum foliorum parte instar utriculi tu. n. d. continentur, quae intrapsum utriculum auferat, rupto utriculo, erumpunt, quandam conferti racemi speciem referentes, donec in modo dictam formam adoleverint. Radice nititur antequam caulis enascatur crassitudine plerumque manum complectente, nonnunquam etiam crassiore, oblonga, in multas dodrantales aut pedales partes distracta, foris nigricante, intus candida, carnosae, molli, succosaeque: quae praecisa flavum liquorem seu lachrymam ab interiori corticis parte remittit, cui similis liquor etiam in foliorum venis continetur, sed aquosior. Cum vero caulis maturo semine perit, ipsa quoque radix putrescit. eadem quamvis tempestive effodiatur, ob excrementi humoris copiam facile ab innascentibus vermibus perfunditur. Saporem radix, semen & folia habent acrem, fauces scaturientem, subamarum, tenue & aromaticum: odorem similiter acrem, vehementem, medicatum, atque aromaticum similem. Efficacissimus omnium partium liquor est, mox semen, deinde radix: flores & folia postremum locum tenent.

ANGELICA.

CAP. LVII.

ANGELICA SATIVA.

Defec.

Succus.

ANGELICA SATIVA. A sativa radice alce demittit, interdum multo plusquam brachiali crassitudine, cum multis adnatis pollicari crassitudine & fibris rugosa, cuticula in cinereo rubescente non nihil obiectam, pulpam albam, gustu admodum calido & aromatico, acris & amaro, odore suavi, succum ex incisione remittentem croceum, ejusdem saporis: ex qua surrigitur caulis crassus, ad terram purpureus, geniculatus, concavus, striatus, hieribitalis, multis alis donatus. folia vulgiss. proferunt convoluta in pilam quasi, multa, quae ubi se explicaverunt, in ambitu crenata, mollia, superi virentia, inferi dilatoria, forma, ut fors tulit varia, semper tamen oblonga sunt, sed multo gibbo inaequalia, modo continua, modo dissecta, sapore & odore minus aromatico, quam radix. Quia autem nec flores nec semina a nobis delineantur placet Cordi diligentissimi Botanici descriptionem integram hinc referre. Angelica primo anno cum e semine prodierit, pediculus emittit cubitales, crassitudine digitales, teretes, teneros, glabros, & in terram repandos, utrinque in binos, ternos, aut nonnunquam quaternos, minores pediculos, cum brachia divilos & expansos, in quorum extremitate folia sunt figura Apij foliis similia, sed multo majora, in terras plerumque in binatas partes antrosum spectantes secta, propius ad Aenis cinerea folia accedentia, in-

Defec.
Cardi.

Angelica aut
enascatur.
Benedicti.

Folia.

ANGELICA OFFICINARUM.

ANGELICA OFFICINARUM. Ceterum, prostat in officinis radix Angelica, quae non parum distat, a precedenti. Quia autem haec a nobis non integra visa, dubitamus an sola cultura differentiae causa sit. ea enim constat plurimis, tenuibus, longis, nigricantibusque fibris, ex uno capite Ellebori albi modo.

Quamvis potest Angelica, nostro quidem iudicio, nobisque ad stipulantes Brauseveig, & Tabernemontano ab antiquis non describatur, nihilominus tamen non desunt alij qui Silphium, vel eidem congenerem esse asserere non dubitant. Reperiuntur etiam qui Smyrion Dioscoridis esse putabant. Nonnulli Panax Heraclium statuerunt, alij tamen Panacis speciem tantum indicantibus. Myrrhis etiam a quibusdam dicta olim deprehenditur. De his itaque suis indicandum est.

Silphium itaque Dioscoridis divisae videtur Ruelius esse Angelicam, quam tamen cum Imperatoria

re turpiter confundere deprehenditur, ut precedenti capite, ubi ejus verba a scriptis sumus, annotavimus. Nemo enim præter ipsum Angelicam Imperatoriam vocavit, præterquam eum secutus Lonicerus. Angelicam tamen ab Imperatoria vel Solerius distinxit utramque Silphium appellans. Silphium autem esse non potest, inquit etiam Fuchsus, quod folia Apij habere minimè deprehenditur. Garcias quoque Ruellium lapsus redarguit, qui Angelicam Læferis genus putavit & Belzainum, uti indicatum H. n. l. g. c. de Belzaino.

Silphium congenerem fecit Gesn. h. & C. Bauh. phyt. itemq. Dod. & Cæsalspinus. *Silphium*, sive Læserpitij species esse apparet, inquit Dodonæus, si non ipsum genuinè ac legitimè Læserpitium fuerit. Nam si cuiusvis conferatur, quæ ex Theophrasto prolixè satis de Silphio adscriptumus, respondere comperitur. Radix namque crassa, superius veluti in caput exuberat: caulis quantus Ferula, cibo idoneus, qui post seminis maturitatem perit: folium Apij diffusurum, sed longè majus, semen vento facile abripitur, latum ac foliaceum, unde alia stirpes rursus progignuntur: amat silvestria loca. Quale omninò Silphium à Theophrasto esse traditur. Jam & meminimus olim à Turbo Læfer accipere, odore ac colore succo è radicibus Angelicæ incisus profuente, simile: quod Angelicam Silphium esse quoque adstruit.

Cæsalspinus Angelica vulgo appellatur in Alpibus caule bicubitali, crasso & concavo, odorato: foliis Olivari, oblongioribus, laviter serratis, mollibus: umbellas ferens latas: flore candido: semen candidum, oblongum, striatum, quod in foliacea quardam labia dilatatur, valde odoratum, quali Mofchum redolens, sapore acri: radicem palmi longitudine, crassam in fustem Napi, candidam, fungosam, succosam, jucundissimè olentem, acrem & subamaram: Lachryma concretescens pullescit descendit & in planitia juxta aquas, locis umbrosis brevior: folio nigrior: radice minor, figurâ tenuioris Napi, quæ in plures radicales definit, odore infirmo ad Pastinacam vergente: caules recentis & tenelli, & folia utriusque gustui grata sunt. Celebrant radicem ad venena & pestilentiam. Extat & sativa quæ colitur in Germania: radice nigra, in multas fibras ducta, Elebori modo, gustu suavior. erunt antequam caulescescat. hanc ad Læserpitium referri posse reor, quod Græci Silphion vocant, licet in Italia non ad eam magnitudinem crescat, neque ea sit succi ubertas, quæ in Aphrica & calidioribus regionibus, ut multis aliis contigit. Theophrastus de Læserpitio inquit, folium Malpetum vocant, caulem verò Magydari & folium &c. Dioscorides verò ait caulem Malpeton vocari, radicem aliquibus Magydari; caulem Silphion & folia Malpetum: hoc Læserpitium in Syria, Armenia, Media & Lybia nasci tradit: Alteram præterea in sine capitis Magydari assignat in Lybia nascentem, &c. Patet nostram Angelicam non multum discedere à Læserpitio Cyrenaico, aut saltem ab altera Magydari: immò Angelica montana & magnitudine, & odoris suavitate, & acrimoniâ, & succo maxime ad Læserpitium accedit: Altera verò ad Magydari: Læfer à recentioribus Medicis Alpina vocatur. Hucusque Cæsalspinus, cuius Angelica Alpina videtur nostra hortenstis: per eam verò quæ in plana descendit, fortè intelligit aquaticam nostram, de qua post. per sativam verò Germanicam nostram polyrrhizon, de qua dubitamus an sativa: facile credimus cum Matthioli potius silvestrem.

Angelicam autem ab aliquibus Myrrhidem quendam falsò dictam fuisse offendit Matthioli, dicens. Quod Angelica non sit Myrrhis ex eo evidenti. num esse convincitur, quod Angelica folia sunt sativæ Pastinacæ similia, non quidem multifida Cicute, qualia Myrrhid: Dioscorides adscripsit. His addit Matth. in post. comm. cum mag. fig. Angelicæ *Angelica 4.* esse plura genera: namque aliam sativam, aliam domesticam, aliam silvestrem, & aliam in aquis provenientem tradit. Sativam radices habere nigras, atque fibratas, odore adeò eximio, ut merito Angelicæ sibi nomen comparaverit: Domesticam vocatam sponte per se nasci ipsam in montibus in quibus silvestrem, sed foliis, caule, umbellâ, semine, & radice longè grandioribus: radicem huic esse succosam, subalbicantem, & suaviter odoratam. Silvestrem autem pumiliores esse, sed viribus omnium præstantissimam: radice niti pollicis crassitudine, & sæpè majore, succo flavescente resertam, gustu acerrimo & odore præstanti: Aquaticam ceteris grandioribus esse, & viribus longè imbecillioribus. Idem in Hist. germ. Angelicam triplicem agnovit, majorem & minorem, sive silvestrem, utramque in montibus altis habitantem, & tertiam aquaticam. Majorem, Costi loco medicamentis admiscere jubet. Minorem sive silvestrem, majorem in omnibus similem nisi quod minor, aliquos Libanotum cachtyosorum esse: statueret perhibet. Aquaticam, formâ primæ similem, odore tamen & sapore imbecillioribus, ad aquarum ripas & umbrosis locis gaudere. In Epit. Angelicam duàm esse generum sativam & silvestrem, assignat. Sativam semine Lentis modo compresso, radice crassâ: feri colique in Germania in campis, præsertimque in Misnia & Saxonia. Silvestrem pumiliores esse omnibus suis partibus, sed viribus longè præstantiorem: radicem profere minorem, paucis fibris donatam. nasci plurimam in altissimis montibus, in pratis & pascuis, amœnis locis acerrimi gustus. Quam bene Matthioli dicitur Angelicæ semen Lentium modo compressum, judicent periti. Olim unicum tradebat speciem & figuram exhibebat, quæ silvestri potest competere, quamque in posterioribus modò minore pingit. modò meminit unius tantum, mox quatuor, iterumque trium, tandemque duarum, non tri, è distinguens, neque describens. Quam pingit pro sativa in comm. Lat. cū mag. fig. & in Ital. pro domestica, in Hist. germ. pro majore, & epit. pro sativa, eadem nobis videtur cum hortulana & crassiore radice, cuius Fuchsanam exhibemus figuram. Acerrima illa minor silvestris pumilio sanè non convenit cum officinarum illa Angelica polyrrhiza quoad iconem, nec cum vulgari silvestri quoad descriptionem. Quam potè dicit ad aquam provenire fortè referenda ad silvestrem, de qua post.

Est Angelica Smyrnum Dioscorides Euricio Cordo, ejusque filio Valerio Cordo, dicenti: Pater Angelicam esse dixit, Smyrnum Dioscorides. Et hac in re dubium non est. Ruellius non scivit Smyrnum hodie Angelicam vocari, alioqui non affirmaret Angelicam Læserpitium gallicum esse, ut temerè fecit. Sed filius Val. Cordus parentis Euricij Cordi opinionem sequutus, eodem quo parens error notatur. Neque enim Smyrnum est, Fuchsio etiam teste, quod sc. umbellam Anethi, & semen rotundum, aliaque multa, quæ descriptio requirit, non habeat.

Panacis speciem facit Brunfelsius, qui silvestrem & sativam agnoscit, quam multos Germanorum Ezech. Solter (Valerianam puto) vocare refert. hujusque radici saporem negat, contra veritatem. Nulla nobis nota Angelica, cui radix sit insipida. Radici, inquit nullus sapor, nisi decipiantur ementes, & vendatur silvestris Angelica pro vera. Ceterum refertur Radicè Sancti Spiritus doctissimos exillimare esse Meum Dioscorides. sed nò convenit descriptioni. *Radix s. Spiritus.*

Matthioli dicitur Angelicam triplicem agnovit, majorem & minorem, sive silvestrem, utramque in montibus altis habitantem, & tertiam aquaticam. *Angelica duplex generum.* *Matthioli dicitur.*

Angelica Alpina videtur nostra hortenstis: per eam verò quæ in plana descendit, fortè intelligit aquaticam nostram, de qua post. per sativam verò Germanicam nostram polyrrhizon, de qua dubitamus an sativa: facile credimus cum Matthioli potius silvestrem.

Sativa.

Domestica.

Silvestris.

Aquatica.

Angelica duplex generum.

Matthioli dicitur.

Matthioli dicitur.

Est.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Et.

Panax
Herculeum
Trago.
Trag. *re-*
prendatur.
Tragum re-
fatatur.

Hanc nostram Angelicam Panaces Herculeum Dioscoridis esse sentit, & ut ita dicitur, plures causas adducit. Non enim tantum similem esse ait Angelicam Levistico, sed etiam recentis adhuc folia thuris optimum redolere: vires habere adversus omne venenum efficacissimas. Sed ipse veterum scripta aut non legit, aut negligenter & obiter per tra-sennam quali vidit, ac propterea magno cum errore *πρὸς αὐτὸν ἰσχυρῶς*, insolenter, præter simplicium cognitionem, quam ex veterum scriptis haurire debebat, asserere non dubitavit. Vbinam folia aspera, in terra jacentia, & multum ad ficulnea accedentia? ubinam in umbella ceu Anethi oblonga, flores late rubina in liquor radice candidus, amarissimus, atque graveolens? Non certè hæc Angelicæ nostræ competunt, quæ tamen Panaci suo Hecacleo Dioscorides inesse scriptis comprobavit.

Vixigitur credi par est nostrates Angelicas, indicis etiam delictis & prædiis neviquam posthabendas, antiquitatis notas fuisse: nec enim siluissent tam divinam fragrantie præteritiam, & vicarias divine beneficentiae vires, inquit Lob. clu, triplicis nostratis Angelicæ. Quarum quæ procerior, binum triumve cubitorum, radice crassa, intus candicante, sbris pullâ, odore perquam suavi, floribus luteis. Nonnullis in hortis Londini, Antuerpiæ quæ visitata, tota minor, suaviori odore, folijs imis ex purpura rubescentibus, supernis autem ex rubore virefcentibus: umbellis, cæterisque similibus. Terra est Angelica sylvestris, de qua postea seorsum plura dicetur. Idem in Obs. appellat Costum nigrum nuperorum. Sed quibus ita appelletur, aut quam ob rem non ostendit.

Angelica
Costum ni-
grum.
Angelica.
Smyrimum
Angelica
fativa
Angel her-
rensis.
Angel ma-
ior.
Silphium.
Lugd. norat.

Angelica dicitur Brunf. Ruell. Eur. Cordo, Trago, Brunsch. Fuchf. Corn. Soletio, Arg. Gesn. Lon. Matth. Dod. Lob. in Adv. p. 311. Obl. p. 338. Icon. p. 698. Cef. & aliis plerisque cum Officinis. Smyrimum, Corn. Lac. Schvvenckf. Euric. & Valer. Cordo. Angelica fativa, Lon. Hort. Lusitano, Brunf. Trago & Fuchfio. Angelica hortensis, Lac. Angelica major, Dod. Hat. Angelica odorata, Cam. h. Silphium, G. f. in cat. plant. Dod. & Cæsalp. Lugd. p. 724. pro fativa Angelica ponit duas figuras, unam quidem Angelicæ fativæ Matthioli titulo, alteram Angelicæ sylvestris Dodonæi inscriptione. Sufficiebat autem una figura. Nam Dod. non posuit pro Angelica sylvestri, sed pro fativa.

C. Bauh. Angelica fativa Lasepitiu cognata: varians radice, crassiore, quali est nostras, & minore, quali est Bohemica. In animadvers. testatur Lugd. duas figuras Angelicæ unius dare, quæ nullam fativæ differentiam ostendant. Eid. B. pin. Angelica fativa: Angelica odorata. Gesn. coll. & Cam. Lasepitiu, Lac. Variat radice, nostra enim crassior, Bohemica minor & nigricans alla citius, hæc tardius corrumpitur. Huc referenda est Angelica Scandiacica, sive Archangelica Tabernamontani, quæ umbella est flava, semine rotundiore, & ex Norvegia & Pomerania adfertur. Nis hanc infra seorsim describimus, nec huc referendam ducimus.

Angelica
alp 1.
Angelica
alp 2.

Schvvenckf. Angel. alpina 2. vera, nobilior: Angel. montana, C. Bauh. fativa Angelicæ similis, Rhizotomis S. levis, at tota minor: solis ex atrovirentibus, radice in pauciores, sed crassiusculas fibras divaricata, in præruptis montium jugis & saxorum fissuris. Angelica alpina 1. montana Silesiaca; Camerario Angelicæ sylvestris montana; Adversarij Angelicæ varietas, Silesiis in montibus frequentior, Solo pingui inter saxa, herbidis locis: radice acerrimi gustûs, luteo & lento tusgente succo, id eoque valentiore cæteris omnibus, quæ mansosa, linguam & lutea, maxime uric & inflammata: calida & sicca

ad quantum serè gradum: corrigitur aceto macerata. Item Angelica hortensis, Smyrimum Cordi, Angelica major Matthioli & Dodonæi, gustu acris & amarissima, suaviter odorata, calida sicca in tertio.

Angelica fativa præcipue, dicitur ab aliquibus Germanorum Angelicæ ab aliis dea Seyligen Geistwey, i. e. Radix Spiritûs, à suavissimo ejus odore, quem radix spirat, aut ab immensa contra venena scilicet, appellatur, itè quoque Geistwey & Engelwey, Belg. Angelica. Gall. Angehe. & Angelique. Ital. Angelica. Hisp. A. gl. Angelica. Boh.

Angelica fativa Montbelgardi à nobis fata provenit copiosè in orto E. C. ac aliis, se ipsam semine propagans, nec facile proveniens vere: recenti siquidem semine dilemmari cupit. Nostra valde magna est, ad eam quam pingunt pro Archangelica accens, valde odorata: sed crassæ radices, non tenues quales sunt ejus Angelicæ quæ solet Basileæ & passim vendi. Vidi Angelicam Florentiam in Cærobio à Innocenti. Genevæ fata vere provenit, sed pauca: caulem incipiebat producere sequenti anno, Februarij principio: florebat junio, semine quoque decidebat Julio. Dum autem ex semine plantatur, ex humo primùm prodire solet solis primis Petroselinaceis similibus; transplantandæ dum in tenera sunt adhuc ætate, inquit Tragus; altero, aut tertio demum anno caulem emittit: multi hodie venditare non dubitant Angelicam veteribus incognitam, sed à vetericis herbariis in altissimis montibus eam fuisse inventam. Angelicam fativam Matthioli passim feri sentit in Misnia & aliis fortasse Germaniæ locis in campis, colique diligenter, quod inde non mediocre recipiant proventum. Erui tertio à fatu anno. Dismeticam sponte per se nasci iisdem locis, in quibus silvestrem; aquaticam in aquis. Item Angelicam majorem & minorem provenire in aliis montibus, Sili expositis, utin Rifenberg: B. hemix: in sinibus Silesiæ, ibi utramque spectem effodi; interdum Angelicam provenire ad ripas aquarum locis umbrosis copiosè inveniri in Norvegia, Islandia, Pomerania & Helvetia. Angelica procerior & minor Lobelij, cellos utraque montes, gelidæque amat juga, colitur & in hortis in Gallia, Anglia & Belgio.

Angelica, autore Trago, valè cadaveris omne venenûm in interioribus quàm exterioribus in partibus corporis, præsertim verò contra ietus & motus serpentis & canum rabiosorum, quod ille ipse quoque experientia didicit: venenum edecit, sanguinem disjecit, & corpus exalcat. Eadem potest aqua ex radice, non herba, distillata. Si qui peste, febre repentinâ, Pestifera aut cum sudore immodico corripitur, is radice Angelicæ in pulverem redactâ drachmam dimidiam cum Theriacæ drachma miscet, in tribus aut quatuor cochlearibus aquæ ex radice Angelicæ distillatæ, bibat, deinde in lectum se componat, se que probè correat, ac ad minus tribus post horis jaceat: quod si fecerit, incipiet sudare, & (Deo favente) periculum omne evadet, morboque liberabitur. Quod si Theriaca non suppetat, tunc pulveris radice drachmâ integram, cum aqua distillata sumat, ut jam dictum, pari ratione liberationem sentiet. Radix in aceto macerata, & tempore pestis odorata, & non nunquam aceto illo etiam pota, si jejunus sit, præservat à hæ pestifera corpus. Aqua radice distillata, aut radix ipsa in pulverem redacta ac cum vino pota, tormina ex frigore orta sedat, modo nulla illis alvi adstrictio ad juncta advenit. Breviser omnibus internis affectionibus prodest aqua distillata, & radix in pulverem redacta, nempe pleuritico morbo incipienti, nam collectiones eiusmodi disecit, ruptis & pulmonis vitis, unde tuiles pleurumque gravissimè oriuntur, torminibus, stillicidio

urinae, & stranguriae, mensibus moventis, facibus trahendis, internis denique quibusvis tu moribus & fluxibus discutendis. A Ionia illa possunt decoctiones & potiones ex Angelica confici, si vel vino, vel melle, prout ratio aegrotum postulare videbitur, decoquitur radix. Succus Angelicae cavis dentibus inditus, dolore liberat. Aqua distillata auribus indita, idem potest. Succus etiam & aqua distillata, oculorum aciem illitu excitant, claritatem adjuvant, pelliculasque oculis obduras, unde caligine sequi necesse est, rumpunt. Ex Angelica & pice optimum fit emplastrum contra bestiarum morsus, quae in rabiem efferuntur. remedium praestantissimum est aqua distillata, succusve instillatus, aut pulvis radices inspersus in veteratis & profundis ulceribus, illaeni mundat, & nudata corpore ossa operit. aqua distillata postagris, ischadici, illitu prodest, dolorem enim sedat, & collectos ac lentos humores dissolvit. semen ejusdem cum radice est efficacae. Sylvestris Angelicae radix & semen non tantarum sunt vinum, hodie illis in vino decoctis in vulneribus recentibus sanandis utuntur. Et haec de Angelicae facultatibus memoriae prodidit Tragus, quae Fuchius aliter ita recenset. Calidior enim & delicatioram vim in tertio ordine ei assignant herbarij recentiores. Aperit, extenuat, discutit. Vnicuique venenis adversatur. Pessilentiae populatim saevientis arcet contagia. Corpora a luce pestifera vindicat, si tantum, ut adfirmant in ore teneatur. Per Hiemem ciceras magnitudinem cum vino, per Aestatem ex stillatio Rosarum liquore sumptis esse fit. Nec sensurum eo die contagionem pollicentur, quo quis devoravit nam utina & sudore venenum abigit. Lentitiam pituitae digent, quapropter tussi, quam sigus attulerit, medetur. Crassa, quae in thorace coierint, discutit. Ilerha ipsa in vino & aqua cocta, vulnera interna glutinat, concretum sanguineum resolvit, stomachum esse corroborat, cor recreat, pituitam ventriculi deiecit, fastidia ciborum discutit, & clanguescentem in vitam appetitiam. Rabiosi canis morsu, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta in vino bibantur. Libidinem extinguit ore jejuno sumpta. Lassitudines reficit, thoracem expurgat. Supra sbericantis caput imposita, fertur ad se fervorem elicere. Valere contra fascinoes adfirmant, si quis eam seorsum gestarit. Angelica vires & usum sequentem in modum tradit Tabernamontanus. Angelica, praestertim hortenvis vim habet calefaciendi, aperiendi & desiccandi, & est calida in tertio, & sicca in secundo gradu. Semen in operatione sua radice si nile est, eum etiam Angelica montana minor. Aquatica parva & ea quae ex Northvegia adfertur, non excedunt secundum caliditatis gradum, sic neque pitium siccitatis. Herba tam hortenvis quam sylvestris Angelica, minus etiam radice calida est. Vtraque vulnerata, tam intrinseca sumpta, quam foris admota ad curanda vulnera in positionibus & emplastris. Angelica masticata, non nihilque deglutita oris scetentem halitum emendat. Nonnulli folia in salsamentis adhaerent, ad crassos humores dissolvendos, concoctionem adjuvandum, itemque oris scetorem corrigendum, peccus expurgandum, & appetitum excitandum. Salsamenta haec apud Anglos in sequenti sunt usuri. Sed etiam potagia ex tenella herbae foliis, praestertim sylvestris Angelicae, parant. Magnae uterque, cibis pestis tempore commendationis. Radix cor confortat ex frigida causa laborans, maximeque conducit in vertigine & animi deliquis quovis modo usurpata. E radice Angelicae pulveris parte una cum mellis despumati paribus quatuor salutare componitur electuarium contra quoque vis thoracis & pulmonum frigidus affectus, unde & Brustwurts / Peckoraria radix, nun-

cupatur. Et hinc radix in vino decocta ac cum melle despumato dulcorata mane & vespere quinque aut sex unciarum potest pota peccus caliditate & pulmones, medeturque difficili respiratori. humectat enim & dissolvit viscositatem omnem. Hae ille, qui plura alia de Angelicae facultatibus adscribit, quae data opera lubentes omittimus, tum quod ex aliorum sententia ea jam recensiderimus, tum quod compositioem medicamentorum concernant, de qua nos hic agere ex professo non statuimus. Sunt autem inter alia succus exsiccat, qui & cum aliis medicamentis, & per se etiam usurpatur ad supra dictos affectus, paratur ut succus Absinthij, etiam ex sicca radice, qui praestat. Aqua variè distillatur. Nunc enim accipitur herba & radix, minutim conciditur, distillaturque vale vitreo in Balneo Mariae, igne lento. Et ita vulgaris aqua conficitur. Si praestantior requiratur, capitur pulvis radices ponere unciarum quatuor, cui affunditur prioris aqua mensura una, maceraturque in Balneo Mariae die naturali, distillaturque. Alij accipiunt herbam & radicem, contundunt, conciduntque minutim, macerantes in vino veteri aliquot diebus, distillantque. Alij radices exsiccatas eligunt, grossi modo pulverizantes, ac in vino veteri macerantes aliquo tempore, ex qua infusione eliciunt aquam, Aquae vitæ similem, sortem multum. De Angelicae vino, Mulla, Extracto, radice in conserva, Syrupo extractionis, Oleo stillatio, radicibus conditis, Angelica saccharo incrassata, tabulis ex Angelica & Sale idem Tabern. plura scripsit. Sentionales fativæ Angelicae caulem detracto edunt cortice, ut ab ipsi accipit Dodonæus, quos in Islandia peregrinantes hifce vici alterius tibi quandoque cogit inopia. ferunt autem sapidum esse & palato esurient gratum.

ARCHANGELICA.

DE hac variè sentiunt auctores, ideoque singulorum placuit subscribere opinionem.

Archangelica (i. Archangela vocat Lob. in Icon. Obsp. 399. in Icon. p. 701.) dicitur Gallo Belgis Angelicæ de Norwegen / foliis fativæ multo majoribus, atrovirentibus, latifq, humifusis, aversâ parte glaucis, primo pululatu rubris. Caulis multis concavus alis, proceritatis humanæ, imò rubens. In lata umbella flores luteoli & semen foliaceum Angelicæ fativæ, majus & rotundius. Radix altè depacta, parum odora: ex Norvegia Belgio in quiliam factam afferunt. In h. fl. Belg. p. 850. vocat Archangelicam, Voortweeghsche Angelicam, visam Antwerpæ, delatam ex Norvegia, & in Dormet apud Mitonum. Item Archangelicam cum duplici corona, quam habuisse ait Dominum à Rein outre.

Matthioli & Gesneri aquatica: cujusdam Angelicæ meminere, sed quandoque eam non descripsere, suspicatus est Dodonæus eandem hanc esse, quam ipse Archangelicâ nominavit & sic descripsit. *Archangelica Dod.*

Est hæc & foliorum amplitudine, fativa haud infe-
rior, sed tamen singulariura frequentia numerosior:
in plurima enim folia, hujus diducuntur. caulis cras-
sus, quandoque unâ cum foliorum pediculis ru-
bens, geniculatus quoque, valde ramosus, è singulis
si quidem geniculis tres aut quatuor alas promit;
multis idcirco undequaque umbellis cingitur, qua-
rum flores candidans: semen latum, longius & cras-
sius quam Angelicæ: alta radix & albida, exigui odo-
ris, majoris tamen quam folia, vel caulis, quæ nul-
lus aut admodum obscuri. Nobis Gesneri aquati-
ca Angelica non est diversa à silvestri, ceu post
quoque monebimus. In Matthiolo autem omnia
obscura fatemur: Dodonæus Archangelicæ flores
candidos tradit; Lobelius autem luteolos: ij quibus
visâ diducient. Dodonæus separat ab Angelica
Norvegica; Lobelius verò eandem facit, quare rem
diligentiùs inquirent itipium perit.

Dod. nota.
sur.

Clusius.

Clusius in pannon. Archangelicam à nonnullis
appellatam & ipse amplioribus quam Angelicæ foli-
orum alis esse refert, & teneris adhuc existentibus,
subpuriis: caule humanam altitudinem sup-
rare, brachialia, aut ampliori crassitie: frequentissimam
in montibus arcu Greben, sitæ in interamni Pan-
nonia, quam Germani Windischlander appellant:
expansâ enim est inter Dravum & Savum flumina:
solere eam quemadmodum & Angelicam perducto
ad maturitatem semine perire, atque illo in ter-
ra solum sponte recepto renasci. Eadem habet in
hist. post. ubi Archangelicæ titulo iconem etiam
apposuit.

Cameracii verba de Angelica Norvegica & Ar-
changelica vide titulo de Angelica, fativa scilicet.
In horto dicit Archangelicam depingi à Lobelio
& Clusium in pannonicis ejus meminisse.

Angelica
Scandiacæ

Tabern. appellat Archangelicam & Angelicam
Scandiacam, Norvegicâ & Pomeriscâ Angelicâ.
Ejus figura facta ad imitationem Archangelicæ Lo-
belij, additis in summitate ejus, alterius foliis & ra-
dicæ verum Lobelius in Ic. & hist. Belgica fativam
separat ab Archangelica Norvegica.

Angel. sib.
montana.
C. Bauh.

C. Bauh. phyt. Angelica 4. (5. in pin.) sive silvestris
montana, Archangelica, Clus. pan. Angelica, Cæf.
Angel. minor montana, Tab. Item Angelica 5. (6.
in pin.) sive aquatica, Gesn. h. Archangelica,
Lob. Dod. Clus. pan. & hist. Cast. Lugd. & Carver.
Angel. altera, Cæf. Cur frater in phyt. separat Ar-
changelicam Clusij ab Archangelica Dod. & Lobelij;
eâdemque iterum in pin. ad duas referat, me lateris
sibi consistere non videtur nam omnes eandem iconem
habent. Gesneri verò Angelicam non statuo
diversam à silvestri.

Angelica
alpina.

Schvencck. Angelica alpina. Angelica Silesia-
ca maxima, Archangelica auffs der Zserwiese / caule
brachij crassitudine, tricubitali: radice longiore,
crassâ, paucioribus fibris donata. ad ripam Iteræ
fluvij majoris.

ANGELICA SILVESTRIS magna vulgatio.

Defin.

CVM fativa Angelica multas habet notas com-
munes silvestris, ad eam ex illa hæc non sit cog-
nita difficilis: radix similiter rugosa, crassa, sed mi-
nus quam fativa, super non minus vegeto, und in-
terdum luculentius exsalfaciante, verum cum mi-
nore suavitate: caules bicubitales & tricubitales,
non nihil hirsuti & abeubi subglanci, alioqui fativa
similes, quemadmodum & folia, utcumque tamen
minora & imbecilliore sapore prædita. umbella
candida minores, semen

Trag. no-
tatur.

Hanc cum fativa similem facit Tragus, quam bene
ostendit descriptio nostra. Angelica silvestris, in-

quit, fativa per
omnia similis est,
nisi quod non un-
quâ candidum fert
florem, odor illi
nec non & sapor
non perinde ve-
hemens: Germanis
wild Angelic / &
nonnullis wunde-
kraut / h. e. Vulne-
raria dicitur, quod
vulneribus munda-
ndis & sanandis
conducit.

Cord. in Diosc.
vocat Angelicæ ge-
nus in uliginosis.
Cordo hic adscri-
psit Gesnerius An-
gelicam silvestrem
vulgò dictam ali-

quos putare esse Libanotidem primam, Cordum i-
dem in Disp. sequutus supra Mithrid. dicentem:
Libanotis hic non significat Rosmarinum, sed An-
gelicam silvestrem minorem. semen autem ejus ac-
cipi debet, quod Cachys vocatur.

Matthiolum merito Cordum in suo dispensatorio
hallucinatam credit, quippe qui existimaverit sil-
vestre Angelicæ esse Libanotidem. Matthiolum autem,
cujus verba ante adduximus, olim videtur hujus
Angelicæ figuram exhibuisse sub solo titulo Angelicæ,
ut videre est l. 4. c. 11. & postea in comm. cum
mag. fig. Lat. c. 11. It. c. 118. titulo Angelicæ silvestris;
in hist. germ. Angelicæ minoris; in ep. Angelicæ syl-
vestris pumilioris: Glossator & patrocinator pro sil-
vestri. Imitaque illi patrocinentur Matthiolo &
apud eum demonstrant discernentem inter silvestrem
minorem & in aquis provenientem, qualis ea cum
jus nos figuram Fuchsiânam exhibemus: eos dem-
onstrasse velim an Matthiolo Angelicæ ad aquarum ri-
pas proveniens non sit ea, de qua hic agimus,
quamque Fuchl. in Ic. & hist. Angelicam vocat, i-
témque Lonic. (qui in edit. anni 1574. iconem ma-
lam exhibet) Lob. adv. p. 31. in Belg. p. 850. in
Obf. p. 299. (ubi affinnat Guilandino Phellandrium
Phnij esse) in Ic. p. 699. Thalius & Hort. Lusita-
nus.

Gesn. Angelicam aquaticam, ferulaceam herbam,
hottensi similem, circa rivos sponte crescentem, &
refribili foecunditate durantem. Tabern. Ic. & hist.
Angelicam minorem aquaticam.

Dod. Angelicam silvestrem sive minorem, cui ra-
dicem tribuit tenuiorem & minus oleosam aut o-
doratam, passim in utraque Germania locis humi-
dionibus provenientem, præsertim silvestribus. An
autem illa sit que à Theophrasto magis ageris, Magu-
daris à Latinis appellatur, altera videlicet Lasertij
species, expendendum & considerandum proponit.
Quamvis autem, uti à nobis dictum, Matthiolum de
Angelica aquatica silvestri obscure scribat, nihilo-
minus tamen haud puto diversam à silvestri, de qua
hic nobis sermo, nec etiam Gesneri, ut ante dixi-
mas: Dodonæus in hist. gall. olim Fuchsiâ figuram
habebat, quam in Lat. mutavit licet sit ejusdem
omnino planta.

Cam. h. Angelicam silvestrem montanam, in lo-
cis humidioribus nascentem, foliis tenuioribus, fa-
tis tamen odoratis: frequentem ubique Norimber-
gæ circa urbem in locis palustribus, & alibi.

Duas icones unius hujus plantæ, ut opinamur pi-
ctas dat Lugd. p. 725. primâ inscribit Angelicam sil-
vestrem Fuchsiâ; alteram Angelicam silvestrem Mat-
thioli.

tholi. Nec ostendit quomodo differant Angelica silv. Fuchij, & Angelica silvestris Matthioli, ut ammadvertit in Lugdunensem C. Bauhinus. Sediplemet patrocinator Matthioli bene fecit. r. si ostendit, quam plantam intelligeret Matthiolius sua icono. In pin. phyt. appellat Angelicam 2. silvestrem majorem. Schvvenck. Angelicam aquaticam, wasser Angelick/ & wild heylig geiswurtel.

Ponæ in Baldo dicitur Thellandrium Plinij Guilandini; quam ab Herbaris Angelicam silvestrem vocari ostendimus, atque Corda n Smyriam fecisse, quod apud hunc non dum legimus, si non fallit memoria.

An Czfalp. Angelica descendens in plana, juxta aquas locis umbrosis? Descriptionem Czfalpi videri est capite de Angelica sativa.

Angelica silvestris magna Montbelgardi abundat in horto E.C. & alibi, florens Augusto. Vidi in Italia inter Veronam & Castelfranc. Bononia & Geneva ultra Rhodanum ad ripam virentem mense Aprili. Basileæ frater observavit in pratis propè Munchensteyn, & ad Rhenum extra portam Nidhem. Illam, quæ Archangelica Gesnero dicitur, ut ipsimet annotavit, ipse vidit Basileæ extra portam Lapideam, & in monte Moutes mense Octobri, & in monte wasserfall, florentem Augusto, ad altitudinem hominis magnam, cum succo odorato, acri, amaro, & croceo in radice. In Ducatu V Wirtembergico locis vicinis & fontis & balneo admirabilis, & ad rivum prope fontem medicatum, vicinum pago Z. illi copiosè provenit, ubi cum flore & semine Augusto observavi. Angelicam silvestrem rariùs hortis, sed sæpiùs uliginosis, pratensis, locis frigidis gaudere scribit Lobelius, cui bene notam in Anglia. In Silesia passim in pratis secus fluentia occurrere testatus est Schvvenckfeld.

Hospes quidam in Zell pago in Ducatu V Wirtembergico Angelicam silv. celebrabant in morbis equorù, pecorum & suum exhibitam viderim in potu, vel siccam. Narrabat autem laborare suos morbo paucis cognito, unde sæpè sine auxilio intra octiduum moriantur: morbum quidem vocari f. ssem, & esse internum in ore tumorem ad maxillam durum, & altitudinis pollicis, qui si non tollatur, excresecat, & eos suffocet. Se mederi hoc modo, acu solum per tumorem traducere, ut cum filo possit eum tenere & elevare, deinde novacula auferre totum tumorem, mox dare in potu hanc Angelicam & subalternare Artemisiam & Ebulum. Hanc observationem minorem cibus condendis aptorè stantii Schvvenckfeldius, corriget &que pro verum, solum amque crassum & viscidum humorum, atque fertidum habitum emendare tenui spiritibus ex prava concoctione manantis.

hs cardido, radice per terra sparsa ut Lolij, unde Medoanatrices materiam linguam wischerewetjeb nominare ait & Syntus. Idè alibi silvestre Osterij genus, Osterio quàm Angelice similis. & g. r. m. videt mæsterwurz appellat. Tragi nomen, Vitium Angelice usurpat & Lon. Gesn. h. negat verum esse Corchorum, hæc interm Corchorum quorundam, Apij us vitiosum, & Caccofelinam quod-

dam appellet. Cum h. dixit Angelicam silvestrem communem & Felte n. h. notam. A. nd. facti g. r. m. Imperatoriz, Osterij vulgò Germanicam silvestrem, quam alius ad Angelicam silvestrem aquaticam referre testatur, ac Belgis Podagrariam vocat, ab utilitate ad podagran, ac etiam ad coxendias d. lorum.

Thalut ac eum sequuntur Schvvenckfeldius Angelicam erraticam nominat, & Giersa, i. e. Gierfing Gierfig & Gierfich; itè neque zipperlin frait, cui odorem satis forte n. adscribant.

Dod. gall. & Lat. Atrantia secundam speciem ebn. stituit, silvestre n. silicet, vocatque Herbam Gerardij (Geracit Btabanù dicunt, & Euenblat; itè quit privatim in hist. gallica, Græci h. d. d. v. i. m. & Septifolia, h. e. Herbe Gerard & Septifolies) folijs, floribus in muscariis candidis, latè serpenticibus radicibus, Atrantiam referentem, omnibus tamen minoribus.

Lob. hanc inscripsit adv. Podagrariam Germanicam, quam odore & virtus quadatenus ad Ebulum accedere tradit. ac propterea plebeculam ratam Ebulum esse, usam dum fuisse, etiam n. unque experiri ad ischiadicos & podagricos optimè facie, vocitarèque hinc Belgas flierincruy i. e. Podagrariam. In Obs. p. 191. Icon. p. 700. Podagrariam, Germanicam aut Belgicam appellat.

C. Bauh. phyt. dicitur Angelica 3. silvestris minor, sive erraticam, inter varias foliorum incistis: & Pycnocomos Brunfelsij in fol. p. 165. & in 4. p. 263. Icon quidem apud Burs. est hujus Angelicæ silvestris, non autem descriptio. In pin. addit Castorem vocare Podagrariam; Ægopodium, Tabernamontanum.

An Czfalpinus plantam nostram intelligit lib. 7. nacoè altero cap. 26. ubi ait. Per alterum Pharnaceon, à Pharnaceo Czfalp. rege cognominatum (apud Plinij) tenuioris folij, intelligi puto herbam in omnibus terè alibus frequentem, quæ & in plana descendit, umbrosis tamen locis, Imperatoriz simillimam, sed sine odore, folijs tenuioribus, mollioribus, pediculis non rotundis, sed excavatis: radice brevi umbellâ caudatâ: feminibus gustu insuavis: hanc Pseudoligusticum appellari posse cetero, cuius semine adulterati legitimum Ligusticum est: statui Dioscorides.

Angelicæ silvestris repentè Patavij provenientem vidi, & Basileæ in hortis, & ad fluvium Euse: Lugduni florentè Majo, Geneva Junio, Montbelgardi varijs in locis, ut in colle eundo Adinon: florentè Julio. In Ducatu V Wirtemberg. n. lögè a fonte Admirabili in monte Eubelberg. In hortis graninolis, quibus nasci gaudet, semel plantata, suo reptatu

ANGELICA SILVESTRIS repens.

Hæc duos cubitos superat, caule tenui, striato, herbente, fistuloso, alis concavo, ex radice tenui, fibrosi, longè, lateque reptante, odore & sapore quadantenus Angelicæ, sed multò in firmiore: folia Angelicæ sativæ minora, atrovirentia, Sifari sapore, umbella Angelicæ itidem minor, odorata. femina bina junctâ, oblonga, striata.

Cordus in Diosc. ad Elaphobosci descriptionem suis accedere hanc herbam dicit, quam à Germanis Girsche/ aliàs etiam Gersse/ vel Strenzel appellati referit. Cordum sequitur Toxicis in Onom. philopico.

A Trago inter Angelicas recensetur, ac tertio loco Vitij Angelicæ titulo describitur, flore in umbellâ.

Corchorus quorundam.

Podagraria.

Angel erratic.

Giersa.

Gierfing.

Gierfich.

Herba Gerardij.

Septifolia.

Podagraria Germanica.

Tabernamontanum.

An Pharn.

Pharnaceon.

Czfalp.

Locus.

Tempus.

odiosa est. nam aboleri difficillimè potest. Ad eò re-
 stibili & importuno proventu iuxta sepes horto-
 rum & parietes udis umbrifis que locis pinguibus
 luxuriat, ut vix inde possit radicibus deleri.
v. suu. Odor huic fatis fortis, multò tamen imbecillior
 Angelicè. Addunt folia recentia tenera oleribus.
 Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas
 sanat. Vulneraria est. Podagræis optimè facit, auctore
 Schyvenckfeldio.
*Febres pu-
 tridae.
 Podagra.*

ANGELICA SYLVESTRIS
 hirsuta inodora, C.
 Bauhini.

Defr. **R**ADICEM habet crassam & fibrosam, foris pul-
 lo cortice testam, intus albam, redivivam & o-
 dore medicato; caulem cubitalem, in breves alas
 brachiatum parte infernâ, paucissimis pilis incertum,
 nigrum; folia Angelicæ sylvest. sive Podagrææ æ-
 mula, in alas, modò binas, modò ternas, easque ali-
 quândo uncias quatuor longas, tres latas, aliquan-
 do vix uncias, divisâ, in ambitu profundè incisâ, a-
 trovirentia, hirsuta, quorum pediculi hirsute asperi
 sunt: umbellam habet parvis floribus albis refer-
 tam, quibus semen oblongum nigricans succedit.
 Hanc ex Lusatiâ, nomine herbæ podagrææ cogna-
 tæ, D. Francus misit, cujus in horto Lusatiæ memi-
 nit.

LIGUSTICVM VETERIBVS.

CAP. LVIII.

*Ligusticum
 Diofcor.* **L**IGUSTICVM, Dioscoride ita referente, pluri-
 mum in Liguria nascitur, unde & nomen traxit,
 in monte sc. Apennino dicto, Alpibus contermino.
Lacina Ipsum incolæ Panaces haud abs re appellant, quo-
 niam & radice & caule Heracleotico Panaci simile
 sit, paribusque virtibus præditum. Gignitur in altis-
 simis, asperisque montibus ac umbrifis, maxime ve-
 rò juxta foveas & scrobes. Cauliculum profert te-
 nuem, ceu Anethi [Margo recens Selini] geniculatum,
 circa quem folia sunt Meliloti, at teneriora
 [Ald. longiora] & odorata, prope verticem gracilio-
 ra, pluribusque incisuris. In cacumine umbella, è
 qua semen dependet nigrum, solidum, oblongum,
 Fœniculo [Anetho. vet. Margo] proximum, gustanti
 acre & aroma redolens [vet. *σπαρτιδὴ* tantum legitur]
 Radix est candida, Heracleotici Panacis similis & o-
 dorata. Seminis, radicisque vis exsiccatoria & con-
 coquens: siquidem profant ad interan eorum dolo-
 res actumores, itémque ad iuvandam concoctio-
 nem. Valent & ad inflationes præsertim que ventri-
 culi, nec non & ad venenatarum bestiarum ietus: u-
 rinas quoque ac menses pota trahunt. Sed & appo-
 sita radix idem præstat. Ipsa porò æquè ac semen u-
 tilitè oxyporis & concoquentibus medicamentis
 admiscetur. Hoc verò stomacho perquam utile est:
 quare Piperis loco id indigenæ obsonis immiscent.
 Adulteratur autem semine quodam confimili, quod
 tamen gustu facillè discernas: amarum enim est. Alij
 quoque feminibus Fœniculi, aut Sefeli simul admix-
 tis fraudem faciunt.

*Ligusticum
 Pismo.* Ligusticum (inquit Plin. l. 19. c. 8.) silvestre est. In
 Liguria suæ montibus fertur. Vbiq; suavius sati-
 vum, sed sine viribus. Panacem aliqui vocant. Cra-
 tevas apud Græcos Cunilam 'bululam eo nomine
 appellat. Et rursus lib. 20. cap. 15. Ligusticum aliqui
 Panacem vocant, stomacho utile est, item convul-
 sionibus & inflationibus. Sunt & qui Cunilam bu-
 bulam appellaverunt, ut diximus, falsò.

Gilenus *σπαρτιδὴ* vocat, si scriptura non sefellit,
 Cornarium, cujus radicem & semen ex genere ex-
 calcificentium esse ait adeò, ut mentes cieant, & ur-
 nas provocent, statumque discutiant.

Credimus cum Marcello, Ligusticum hoc esse
 quod Colnucella l. 11. Panacis nomine Autumno &
 Vere feri jubet leni & subactâ terrâ, raris interval-
 lis, quò majus incrementum capiat. Idem vltimo ul-
 timi libri capite Oxyporis miseri Ligusticum ju-
 bet, & qualia antiquis Oxypora essent, & quo mo-
 do conficerentur longissimè etiam docuit, sic dicta
 quòd aceto condita ad intinctus ferventur. Cor-
 nario tamen *σπαρτιδὴ* à celeri transitu appellata vi-
 dentur, ut etiam videre est apud Aëtium l. 6. c. 10.
 & 9. c. 24.

De Ligustico, non autem Smyrnio, quod cum Li-
 gustico turpi errore confundit Pictorius, Macer hæc
 prodidit.

*Et
 Te
 me* A Ligurum Patria sumpsere Ligustica nomen,
 Copia quòd major ibi nascitur illius herbe.
 Terris huius gradus est caldis, sicque viget:
 Major radice vis est, & semine ejus,
 Et par est illi viciu medicamine quorv:
 Inflat stomacho cum vino sumpta medetur,
 Et calidè per vi digestiva juvatur.
 Omnis & maris sic prodest interiorum:
 Urina sic sumpta movet, & mensura purgat.
 Tot a venenatis medicatur moribus herba,
 Si bibitur bene erit a prius, vinòque soluta,
 Et pars contris ponatur desuper herbe,
 Non modicum colicis prodest hac mansa, vel C
 hausta,

*De
 oc
 xi
 Se
 ra* Vel si radice elixatura bibatur,
 Nec solum colicis decoctio proderit ista,
 Sed supradictis medicabitur omnibus hausta,
 Digestibilibus semen bene jungitur ejus
 Omnis auridiotis quòd sit huic pepfica virtus.
 Hanc oculis Strabus, potaque & odore nocivam
 Asserit, auridiotis ejus aurummodò semen
 Miseri iustitio verum dixerit à se,
 Aut à d. ceterum libris non est mihi notum.
 Hoc scio, quòd veteres non parvis laudibus istam
 Atrolunt herbam, nec me legisse recidor
 Vltum qui Strabi sermonibus aspiuletur.

Ligustici nomine pluribus plantis attribui com-
 perimus. Est enim Ligusticum multis, quod vulgè
 Levisticum dicitur, de quo ante post Apia.
 Ligusticum Rauwolfij folio Aquilegiæ pauld
 post referemus sub eo titulo.

Ligusticum de Sefeli alpino, sive montano Clusij
 dicitur, de quo pauld ante.
 Sefeli sive Siler montanum quibusdam dicitur de
 hoc Ligustico, de eo egimus supra.

Est Ligusticum alterum Belgicum Lobelio, de
 quo mox dicemus.
 Vocatur quoque Ligusticum quorundam (ut
 Matthioli) solis Angelicæ.

Ligusticum Matthioli & Lobelij quo referen-
 dum sit nondum videmus.

Myrrhidem alteram parvam Penæ, alij pro Ligu-
 stico genuino in pharmacis ponunt. De hac post
 Cicutarias, Cicutariæ latifoliæ titulo dicemus.

Ligusticum quorundam opinione, Imperatoriæ
 est, statuitur, sed non absque errore.

Pro Ligustico Dioscoridis sumit in antiball. Col-
 legium Florentinum Cuminum.

Sylvius in Antiball. phar. pro Libyatico substituit
 semen Dauci.

Ligusticum sive Libyaticum idem ab eodem in-
 terpretatur semen Staphylini, sive Pastinacæ, præter-
 tum agrestis.

Ligusticum

LIGVSTICVM QVORVN.
dam folis Angelicæ.

MATTHIOLUS in post. com. cum mag. fig. lat. l. 3. c. 51. & Ital. c. 53. Ligusticum alterum vocat, eiusque imaginem pingi curavit missum ab amicis. Verum non magis Ligusticū Dioscoridis ipsi referre videtur, quam eius primum Ligusticū, de quo paulo infra.

Camer. apud Matth. in his. germ. & epit. inscribit Ligusticum Italicum, scilicet Libanotis, non notat; Matthiolum, quod fibulam ponat sine descriptione; quibusdam in locis gurā suā plantam, quam habemus siccam Citra nomine, odorem spirantem Meū, foliis non nihil accedentem ad Angelicam: comā valde capillatā ad radicem ex foliorum antiquorum reliquis, quæ bene exprimitur effugit ex ipsa planta à Camerario proposita notatāque litera A. Hanc unde acceperim, vel ubi collegerim, non recordor. Iconem Matthioli apud Camerarium denotat litera B.

Libanotidem Theophrasti majorem (inquit Lugd. p. 775.) monstrat Lobelius foliis magis carnosissis. Hæc secundum est Ligusticum Matthioli. Fallitur autem. Lugdunensis, confunditque duas plantas. Alia enim est Libanotis Lobelij major, & alia Ligusticum secundum Matthioli.

Mhi videtur Tabernæmontanus descriptionem suā accommodasse ad iconem, quam Ligusticū tertium herbariorum inscribit, & non ad plantā visam.

Subnectendam hic duximus diligentem Casalpini descriptionem. Ligusticum, inquit, in Alpibus Liguriz vulgò Imperatoria vocatur: folia à radice, rotundo pediculo & ferè lignoso, ac tripartito gerit, figura herbæ S. Mariz, sed magis in acutum desinentia, magisque serrata, ternā in singulis pediculi ramulis, odorata, prædura: caulem cubitalem altioremque, paucis foliis: semina in umbellis, figurā & magnitudine Fœniculi, nigra, odorata & acra: radix candida, pollicis crassitudine, in duas aut tres prælongas delinens, odore jucundo, sapore acri: oritur in Alpibus propè rivulos: utuntur femine in obsonijs, & radice ad stomachi dolores, & imbecillitatem, ac omnes femine internorum noxas. Dioscorides inquit de Ligustico plurimum in Liguria nasci, &c. Plinio Ligusticum silvestre est & in Liguriz sive montibus scitur, &c. Eandem puto apud eundem inter Panaces appellari Pharnaceon, à Pharnace regē cognominatum, longioribus quam cætera foliis, serratis & levioribus.

Ligusticum Anguillara epist. 12. nihil aliud existimat, quam plantam hanc, quam in Liguriz montibus reperit, & dicit Imperatoriam referri, foliis Angelicæ, caule cubitali, femine nigro.

C. Bauhinus per Ligusticum alterum Matthioli & Castoris, Angelicæ alicujus silvestris figurā proponi censet. Reculit autē Ligusticū Anguillara ad Imperatoriā vulgatē, cum sit eadē cum Ligustico Matthioli.

Tom. III.

LIGVSTICVM ALTERVM
Belgicum, folis ferè Abinthij, semine rotundo.

LIGUSTICUM alterum Belgicum, non in elegans plantam, multis jam annis à Lobeio reperta in Taurinis amantissimis collibus, non procul à Padi fluitis. In hortis Belgicis altur, caulem promens cubitalē & sesquicubitalem, quem ambiunt folia rutacea, Sileris non antiora, rotundiora, Abinthij sicutis ferè paria. Flores & semina rotunda, non habita omnia ut in umbellis Sicyonij Cre. *Synonyma.*

Lob. in Obs. p. 457. Icp. 786. Ligusticum alterum Belgarum. Lugd. p. 744. Ligusticum alterum Lobelij. Tab. Ligusticum alterum Herbariorum. C. Bauhin. phyt. Silesi montanū, vel Alpinum Clusij, idem fecit cum Ligustico hoc Belgico, ut & in pin. ubi vocat Seselem montanum. Cicutā folio glabrum, notatque differentiam latiori foliorum ex hotto Cl. Cōtaren.

LIGVSTICVM, MAIVS SIVE
Imperatoria major flore luteo.

QVEDAM in montibus nascitur Ligustico saltero folijs Angelicæ major: folijs lacioribus, rotundioribusque: caule crasso, proximo Ferulae, umbellam ferens luteam: semina compressa & rotunda, candidantia, Sphoridii minor. Radicem candidam, Ligustico crassi stem. *Defser.*

Hanc quidam, Casalpino autore, pro Libanotis de Theophrasti oster dicit: non tamen odor adeo insignis inest. Conferret potius apud eundem inter genera Panacis referri, cum inquit sunt & alie quaedam Panaces: una folio tenuitali latifolia: ut Ligusticum significet & hanc, quæ latiori folio constat, quasi Ligusticum majus dici possit, & Imperatoria major. *Libanotis Theophr.*

LIGVSTICVM MATTHIOLI
& Lobelij.

AN hoc intelligit Cornarius in Diosc. quando ait. Verum Ligusticum etiam hodie Liguribus notissimum, & in cibis condendis familiarissimum, tale depingunt, quale ipsi Dioscorides descripsisse videtur. Imò quale est id quo hodie Ligures utuntur, & quale etiam reliqua Italia novit.

Legitimum ac verum Dioscoridis Ligusticum in Ananensisibus & Coritensisibus montibus nascitur: sicut in prioribus comm. Matthioli, itēque Venetijs in horco Maphicæ etiam in Liguria, cujus Metropolis sit Genua. Id autem sibi vulgus notitiæ ait, ut cujus semine passim utatur in ciborum condimentis. His addit in post. comm. cum mag. fig. lat. & Ital. hujus plantæ imaginē amicos sibi missit, proutque hoc Ligusticum magis quam se cuius dicit referre sibi videtur, ut sit quoque aliter jud. cū. In epit. cum addit. Camer. vocatur Ligusticum, *Ligustico* *Ser. l. 1. p. 12.* *Matthioli.*

N 2

Germ. wilder Sipram & Ros Fünmich; alii wilder Galgant. In hist. germ. Frembder Liebsteckel/ Dioscoridis Ligusticum. Annotatum legimus à Dalechampsio cap. de Ligustico apud Matthiolum, plantam hanc in Allobrogum montibus frequentem nasci, ab incolis dici *Sermonium*, eam Libanotim fructuosam esse se putare. Si porro Matthiolo erat notum semen, quod aut sibi vulgatis notitiæ, cui non descripsit, ut melius innotesceret, cur in postremis non repetit nasci in Ananienibus & Gortiensibus montibus, si olim vera & perspetua scriptiscon Matthioli videtur nobis representare Siler montanum, sicuti & Icon nova à Camerario exhibitæ, semen tamè quod imagini ejus appinxit, differt.

Matth. 14. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
Matth. 14. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Matthiolum autem de Silere montano loquatam esse, asserere non asum. quandoquidem Lobelius tradit plantam nasci in Liguria Sileri similem: præterea Matthiolum in Diosc. l. c. 54. Sefeli pharmaceuticum sive Siler. Jemicum fetorem representare scribit.

Siler Mas. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Pona in descr. montis Pilati narrat nonnullos Ligustici. Matthioli pro Silere aut Sefeli Massiliensi uti. Contra Dodonæus, Guilandinus, & C. Bauhinus volunt Ligusticum Matthioli esse Siler montanum, quorum opinio non placet, ut suo loco diximus.

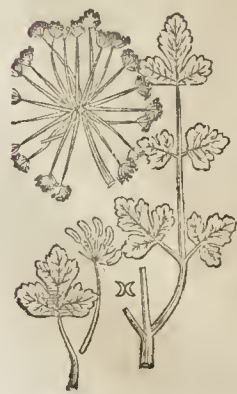
Lacuna 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Lacuna habet iconem Matthioli, nihilque præterea, quam autem plâtam intellexerit, dubitamus. Si Siler montanum voluit, improbamus ejus conjecturam propter semen.

Tabern. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Tabern. quæque imaginem Matthioli pingi curavit, historiamque ex Dioscoride & Matthiolo concinnavit, quam pro vera venditat. Non existimo illum scivisse, quid scriberet. Nec scio an Siler montanum intellexerit. Si ita, semen non convenit cum Dioscoridis Ligustico.

Locus. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
 Si quis Genuaitinere terrestri Savenam proficiscatur, & paulum ad levam Austrum, marève versus deflectat, inquit Lobelius, magnam copiam videbit Ligustici, inibi propemodum, ubi Salinca vititur oriunda: verùm illic unde nomen habuit apud Ligures, neglectum habetur: univèrso illo tractu maritimo reperitur hæc, cujus semen fuscum odorum, Fœniculi ferme, vescum est, multoq. ului illis montium accolis, Mei simile & par umbellis, caule ferulaceo, aîis divisio, folia ferentibus angustiora Galegæ aut Sileris, radice Panacis odorâ. Pingitur hoc in Obs. p. 408. pro Ligustico Adversariorum.

LIGUSTICVM RAVVOLFII, folijs Aquilegiæ.

Descr.

RADICE est crassa, fibrosa, cortice inæquali, quasi rugis transversis asperatâ, fusciq. coloris estâ, medullâ candidâ, amarâ, modicū quid Aroma & Aristolochiam sapore redolens: ad cuius caput, pili tanquam veterum toliorū defluxorum fibræ solidiores & nigrescentes, enim folia, quæ numerosa ex radicis capite longis pediculis emergunt, unâ parte quasi vagina to exortu (nimirum ea quæ crassiora &

latiora sunt, ut & ea, quæ ex caule prodeunt) eadem, tanquam membranacea filiqua circumdant, articulo crassiore, lineaque tranversa: quæ crassa sunt, rigida, glabra, viridia & splendens, subus candicans, fibris majoribus subperpureis transcurrentibus, quæ licet instar foliorum Aquilegiæ dividantur, non tamen omnia in pares laciniâs (Aquilegiæ laciniâs latiores) sula sunt inferiora namq. in vegetiore planta, plerumq. quinq. folia habent, ex triplici rami divisione tribus pediculis insidentia. Caulis unicus est, cubitus tres quatuorve superans, rotundus, striatus nodis distinctus, subalbicans, puniceo colore aliquando admixto, in tria, quatuor, vel quinque brachia distribuitur, quæ umbellam magnam, ex longissimis scissis & floribus albis parvis cõpositam, sustinent. semen succedit longum, latum, striatum, geminum, puniceum, gustu subamarum. Cumini sapore mitans, aromaticum, modice excalescens, & salivam ciens. Hoc D. Doldus Norinberga ex D. Camerarij herbo, nomine Sefeli Æthiopicis folio Aquilegiæ misit, cujus Camerarius, (sed sine descriptione) in sui herbi Catalogo, sub Sefeli Æthiopico altero meminit, & semen odore & sapore aliquantulum Cinamo mum representare scribit.

Est autè descriptionis auctori C. Bauhino in phyt. Libanotis latifolia 4. aquilegiæ formâ: Eid. in prod. Libanotis 1. (6. in pin.) latifolia, aquilegiæ folio.

ELAPHOBOSCVM VETERUM.

CAP. LXIX.

ELAPHOBOSON caulem habere Libanotidi aut Fœniculo similem, angulosum, folia duorum digitorum latitudine, satis longa, velut Terebinthi, confRACTA & aspera quodammodo, auctor est Dioscorides. Habere & multas propagines ipsam caule, quas ait umbellâs habere Anetho similes: flores submelinosos, ut *sermonium*, vet. quidam *cares*.] & semen Anetho simile. Radicem esse trium digitorum longitudine, crassitudine autem unius [sc. digiti. *πῆχους δ' ἑκατοῦ*. Matth. cod. *πῆχους δ' ἑκατοῦ*.] albam [ut *sermonium*, Ald.] dulcem [ut *sermonium*, Ald.] dilem. Sed & caulem olerum modo edi, dum recens est. Tradere quosdam cervas hujus herbæ pabulo resistere serpentium morsibus. Vnde & semen ejus commorsis à serpentibus dari cum vino bibendum.

Elaphoboscon cervas monstrasse ait Plinius, qui l. 22. c. 22. sic describit. Elaphoboscon ferulaceum est, geniculatum, digiti crassitudine, semine in corymbis dependentibus Silis [Sileris] effigie, sed non amarum: solus Oluatru. Et hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinam ciendam, latentis dolores sedandos, rupta, convulsa sedanda, inflammationes discutendas, coli quoque tormenta. Contra serpentium, omniumque aculeatorum ictus. Quippe fama est, hoc pabulo cervos resistere serpentibus. Fistulas quoque radix Nitro addito illita sanat. Sicanda autem in eos usus prius est, ne succo suo madeat, qui contra serpentium ictus non facit eam deteriorem. Et hæc veteris Plinij codicis lectio est.

Galenus calidam & tenuium partium vim habere tradit, & propterea etiam siccantem secundo ordine. Nunc quod silentio non prætereundum, sunt qui Elaphicon, qui Nebrium, qui Ophigenium, qui Ophioctonon, qui Herpizen, & qui Lymen vocent. Ægyptij Chemin. Aphri Aldruaclu? Romani Cervio cellu dicunt. Quæ Elaphobosci appellationes unâ, eandemq. caulam & originem habent, Verba autem ea quæ Dioscorides nô procul à sine capitis, & Plinius 22. volumine ejusdem numeri capite retulerunt. Quoniam scilicet sic hoc pabulo cervos resistere se. p. b. 2. can

eam denominationem exprimitur quæ prima in Notis Dioscoridis auditur, Elaphicon sc. i.e. Cervinam herbam. Mox Nebrium ex eodem eventu: *ve Gode* enim cervorum inulos Græci vocant. Ophigenium itidem & Ophiodonon: quarum altera ab eneatis serpentibus manifestam habet significationem: altera quod serpentes aliquo hujuscemodimlo vexet. Corrupta enim est, ut ait Marcellus, neclit eam instaurare; quemadmodum & eam, quæ sequitur Herpixon, suspicari tamen in hac licet *επι τῶν ἑρπετῶν*, quæ Græcis reptilia & serpentes sunt, aliquid fuisse. In Romana etiam Cerviocelli voce certum aliquid non est, credimusque Græcarum harum modo corruptam esse. Siquidem in græca Elaphobosco nihil est quod oculum aut ocellum indicet, quodque in ea auditur cervorum tantum pabulum ostendit.

Tandem; ut ad Elaphobosco æquivocationes deveniamus, Pastinaca Germanica silvestris plerisque hodie Elaphoboscum censetur.

Aliorum stat sententia Pastinacam Germanicam sativam esse Elaphoboscum.

Euchar. Roelsii variarum plantarum nomina confundens, videtur pro Elaphobosco pingere Staphylinon silvestre.

Iudicent periti stirpium, quàm concinne Cæsalp. Fab. Columna, & C. Bauhinus Sifurum, Elaphoboscum Dioscoridis & Plinij esse statuunt.

Caucalis minor Bellonij femine pulchro à nobis dicta, creditur ab Anguillara Elaphoboscum.

Difficile est judicare, quam plantam per Elaphoboscum Plinij, mistum Florentiis, intelligat Camerarius. Is enim eum non describit in horto.

Cornarius arbitratu esse eam herbam Elaphoboscum, quam Germanos weyffe *Sirzwurtz* appellare ait. De hac agimus sub Libanotide altera Dodonæi.

Credit esse Elaphoboscum Dioscoridis Lonicerus, quam Libanotidem Theophrasti Dodonæi, sive Sefeli Æthiopicum Matthioli inscribimus.

Cordo in Dioscoridem ad Elaphobosco descriptionem satis accedere videtur herba, quam Anglicam silvestrem repentem appellamus.

Elaphoboscum, aliqui faciunt plantam à nobis Auricula leporis imagine propositam.

Monspeliensium Pabulum cervinum [Auriculam leporis alteram sive rigidiorum] Elaphoboscum putatum; multum abesse à veris notis perhibet nobiscum Lobelius.

Elaphoboscon cognominat Allium Gesnerus in ascriptiis Dioscoridis.

Loco jam citato Salvia quoque de Elaphobosco dicitur.

mis Autumni imbribus germina protrudite incipit, inquit Honorius Bellus in epistolis ad Clusium missis. Hujus stirpis duo reperiuntur genera, colore corticis radicum tantum differentia: nam unius rufus, alterius niger conspicitur. Nigrum genus in montibus totius Crete, & etiam in Dalmatia provenit. At rufum abundantissimè tantum in scopulis Crete propinquis inter saxa, & copiosè admodum in quadam insula parva, Grabussa vocata Occidentali Crete parte sita, ubi arx munitissima extructa est, quam insulam unam ex tribus Mussagoris olim à Plinio appellatis esse judicat Bellus. Hæc herba ad Buselinon à Plinio l. 20. c. 12. descriptum ipsi accedere plurimum videtur, siquidem differat brevitate caulis & radicis colore rufo à Petroselinon. Porro ut ait à Seplasiarius pro Saxifragia usurpatur, & Saxifragia vocatur, à rusticis verò *επι τῶν ἑρπετῶν*, i.e. silvestris Pastinaca, à qua tamen longè differt, Pastinaca silvestris adhuc in Crete legitimum nomen retinet, nam eam *καρπούρη* vocant, frequentissimèque radice, & herba cocta, verno tempore, vescuntur rustici.

Hanc anno 1597. femine sibi natam refert Clusius, sed cum valdè fetè germinalset, & maximè tenella adhuc esset planta, Hiemem proximè sequentem corrupisse, ut observare nequiverit: fuisse verò ejus folia ex atro-splendentia, non minus quàm Eleoselini. Plura nobis hac de planta non constant. Bauh. in pin. vocat Apium, sive Petroselinum Creticum: Agriopastinacam vulgò in Crete, Belli ep. 5.

PASTINACA GERMANICA
Silvestris, quibusdam Elaphoboscum.

CAP. LXI.

GUAR.

NEQUAquam aliter quàm cultu nobis videtur à sativa, de qua mox agemus, differre, formâ partium omnium eadem, sed coactiore, saporeque vegetiori.

Cæsalpinus Pastinacæ vulgò appellata titulo sic describit. Folia fert simplici pediculo, longitudine duorum dodrantum, sectionibus oblongis, latitudine terminum digitorum, circumfatis, hirsutis, frequentibus: canlem crassum, bicubitalem, & ampliozem, striatum: umbellas summis ramis in sidentes latas, flore luteo: femina in rotunditate depressa, lata, candida: radix singularis in altum demittitur, vasta, cubitalis, sup pallida, cortice carnoso nervo intus duro.

Matthiolus & enim imitatus Lacuna solam rationem pro legitimo Elaphobosco proponunt: suspicamur autem plantam eis non fuisse cognitam. Dod. gall. eam Elaphobosco inscriptione pictam dedit, refertque ab officinis patriæ suæ Bracam urbinam, aut Bauciam appellari: gall. Chery N. 3.

AGRIOPASTINACA
Cretensium.

CAP. LX.

AGRIOPASTINACA vulgariè hodie vocatur in Crete herba quædam Petroselino vulgari simillima, nisi quod minor est, foliaque eidem etiam incisuris prædita licet habeat, minora tamen & aliquantulum crassiora profert, caulis Petroselini est, flores in umbellis albos sustinens, quibus succedunt femina Petroselini, sed minora, colore ad atrum accedentia: radice nititur uniceâ pollicis magnitudine, semper figurâ longâ; cortice tenui tecta, qui digiti attritu facillimè à radice separatur, quæ candida, edulisque est. Bulbosca itaâ gustu: totâ Hyeme viret, semenque Majo præfert, postea tota arefcit præter radicem, quæ terrâ latet, & pri-

silvestris: Germ. & Belg. wilde Moren; Græc. *ο ωελ-
καστρον*. Lat. in fol. Pastinacam latifoliam sylvestrem
vocat, sativam foliis, caule, umbellâ, flosculis luteis
semine plano, rotundòque referentem, sed radice
tenuiore, duriore, ac lignosiore, esui minus idonea.
Silvestre hoc Pastinacæ genus, quosdam hæzantes
acignorantes quo referri posset, Panacis speciem
esse finxille: nonnullos verò Bauciam, alios Bran-
cam leonitam vocasse; Bauciam autem, auctòre
Mâlio in Luminari majore, Pastinacâ esse Dioscori-
dis & reliquorum veterum, tenuifoliam videlicet
dictam. A veteribus autem, ac præcipuè Dioscoride,
Pastinacam hanc Græcè *μαρδύβανον* nominari: id
quod conferenti Elaphobosci descriptionem cum
hac max. fiet manifestum. Radicem verò & esui ido-
neam esse, ipsum etiã Dioscoridem agnoscere.
Dici verò istud etiã *δωρον, νεκρον, χορδανον, σπιρο-
πενος, σπυρη δωρον*, & Latine Cervicellum, ut inter
nothas ascriptum reperiri testatur.

*Bonica
str.*

Lonicerus hanc habet malè pictam sub nomine
Pastinacæ sylvestris (wilde More) & pejùs de-
scriptam, confundens eam cum Carotis.

Anguill.

Anguill. ep. 73 c. de Elaphobosco hujus meminit,
dubitat tamen an verum Elaphoboscum & vocat
Pastinacæ speciem. De eadem autem cap. de Pasti-
finacis ait, sativas non differre à silvestribus nisi cul-
turâ. Item cap. de Cimino silvestri, ubi Pastinacam
silvestrem nominat. Hanc fortè eandem vocat ep.
5. Been album A. A. n. j. in Diastatro, & Galeni
Daucum silvestrem.

*Bauca
off.*

Tanetsi non esse figurâ diversam à sativa Pasi-
nacam, sed viribus duntaxat ignavioribus ex Dio-
scoridis oratione non liquet, inquit in Advert. Lo-
belius: tamen, quia posteritatis consensu & multo
usu ista recepta est, idè ut congenerem agnoscere
visum est, sylvestrem Pastinacam, sive Bauciam offi-
cinis dictam, luteis florib. & radice sativæ Pastinacæ
concolore, & ejusdem saporis. Vocavit hanc idem
alibi Pastinacam silvestrem Arabum, Bauciam phar-
macopæorum, siquæ cum Elaphobosco Dioscoridis
conferas, nihil prorsum esse ait, quod requiras. No-
minat in Obl. p. 468. Bauciam, dubitaturque jam an
Elaphoboscum.

Byzantina.

Trago dicitur Pastinaca sive sylvestris, & Pasi-
nacæ sylvestre genus. Cornario Pastinaca sylvestris,
qui malè existimat Staphylinum, sive Pastinacam
veterum. Fuchsi in hist. Sitarum erraticum, sylve-
stre. In Icon. Sifer sylvestre. Lacunæ Sifaris tercia
species, & species Elaphobosci sylvestris. Cam. apud
Matth. in hist. germ. & epit. Pastinaca sylvestris.

*Longd.
er.*

Longd. p. 21. Elaphoboscum Dodonzi seu Baucia.
Item in ibi Elaphoboscum Matthioli. Historia duas
figuras habet utrius plantæ. Ceterùm, esse ait qui
Pastinacam præsentem Plinij esse velint, quam
etiã H. boscum, Pastinacam appellat, & *μαρδύβανον*
δωρον Lugdunenles rusticos vocare Panet. *saunage*,
i. e. Pastinacam silvestrem, ejusquæ radice velicut
hortensis.

*Tabern. re.
am.*

Tab. Icon. Elaphoboscum erraticum, Branca
leonina, wilde hirtz Pastenach / wilde Morelle.
Item hist. Elaphoboscum erraticum. Item Elapho-
boscum 3. Matthioli, falsch hirtz Pastenach. Mat-
thiolus ait ponere pro Elaphobosco plantam a-
liam quod cogitur facere, quia verum Elaphobos-
cum potuerit pro Pastinaca domestica, quamam ve-
rè sit planta sibi non constare. Sed miramur Tabern.
non tantum non animadvertente Matthioli Ela-
phoboscum non differre à suo Elaphosco erratico,
ac dicit falsum esse: quum ipse eundem proponat
pro Elaphobosco suo erratico, licet figura Tabern.
vinijs placeat. Malè quoque à Gerard. do sub titulo
Spondyli ponitur icon Elaphobosci erratici Tabern.
montani.

*Gerard. do
p. 145.*

Elaphobosci Dioscori is descriptio nostræ Pasi-
nacæ maximè quadraret tum flos, tum folia, caulis
& semen, inquit Cæsalpinus, at radicis brevisitas ne-
quaquam, nisi genus sylvestre æstimatur, cui radix
brevior multò quàm sativæ, ac flos luteus. Ad id ne-
quaquam disjungendum videtur à sativa cum solo
cultu differat.

Elaphobosci hujus effigiem & Lacunam & Ca-
storem poposuisse, & Tabern. nomine Elaphobosci
Matthioli invenisse testis est. C. Bauh. qui vocat
Pastinacam 2. sive sylvestrem latifoliam: Pastina-
cam. Brunf. Sylvestrem, Trag. Ang. Cord. Geln. b.
Thal. Cam. Spontè natam, Cæf. Sifer sylv. Fuchf.
Turn. Elaphoboscum, Matth. Dod. gall. Caff.
Sylvestrem, Lac. Bauciam, Pastinacam sylv. Ara-
bum, an Elaphoboscum, adv. Elaphoboscum era-
ticum, Tab. Pastinacam sylv. gallicam, Cordin.
Diosc. Pastinacam latifoliam sylv. Dod. Spondy-
lum, Ger.

Pastinaca Germanica sylvestris, quæ quibusdam
Elaphoboscum dicitur, provenit Monspelij & Ge-
nevæ: Basileæ inveni florentem Octobri ad ripam
fluminis Birsæ in urbe. Montbelgardi frequens est,
prope Arbonam pagum, florens Julio & Augusto.
Matthiolus sæpe vidit tum in Tridentino, tum in
Goritiensi agro. Passim provenire ait Tabern. inter
silvestres plantas in collibus agrotum & vinearum,
herbosis locis & ficcis pratis.

PASTINACA SATIVA LATI-
folia, Germanica, lu-
teo flore.

GUAR.

CULINIS notis-
sime Pastinacæ
hujus radices in
Germania, singula-
res, longæ, minis
crassæ, albæ, in me-
dio nervo duro do-
natæ, magis grato,
quàm Sitarum, sa-
pore: ab his caulis
surgit bicubitalis &
procerior, striatus,
inanis, multis alis
concavis: folia Pim-
pinellæ majori non
ineptè comparæ,
sed multis numeris
majora, atro-virena-
tia hirsuta, sapore
grato & aromatico
quoque: flores in
ampla umbella lutei,
quorum singuli

li quinque folioli reflexis umbilicum mediana vi-
ridantem circumstantibus constant. semen latum,
foliaceum, duplex, compressum, Angelicæ vulgò di-
ctæ semini simile.

FIGURAM à nobis primo loco exhibitam ex-
hibuit Fuchsius Siferi sativi magni titulo, dixit-
que *αμαρτυ* Græcis, Sifer Latini, vulgò autem Pasi-
nacam, quod ei congener sit, appellat. Esse qui ex-
tritis prioribus literis diminutive somiâ, Serullum,
aut Servillam, aut Chervillam, pro Sæculo nomi-
nent. Germanos ad corruptam hanc appellationem
respicientes Gerlin & Geirlin, Gallos *Chervy* aut
Giroles vocare.

A Trago hæc appellatur Pastinaca sive sativa,
Sunt, inquit, qui Staphylinum & Pastinacam dome-
sticam appellat, quod equidem per me illi scribebitur.

modo non offendantur, si, quod ad me attinet, Pasticinacam Elaphoboscum (quod Dioscorides alios

FIGURA ALIA.

Elaphicon, nonnullus Nephion, alios Ophigenion, quosdam Ophioctonon, aliquos Herpiceen, alios Lymen, Romanos Cerviocellum, Aegyptios Chemin, Aphros Afcavau nominare dicitur appellaverim. Sed si quis miretur, quæ sit caula, ob quam Pasticinacam Elaphoboscum nuncupare vulerim, is herbam ipsam cum historia Elaphobosci consecrat, & videbit dubio procul quid me permoverit, ut Pasticinacam sic vocarem. Sin verò aliqui sint,

qui Pasticinacam Sifarum interpretari velint, non ero illis impedimento, ea tamen lege, ut Rapunculos ab ea appellatione nequaquam excludant. Hæc ille, qui figuram falsam addidit: nec enim hanc sua descriptione tradidit plantam, quam icona representat sub Pasticinacæ titulo.

Lacuna confundit hanc Pasticinacam cum Carota, eumque forte sequutus Oliverius in Theat. agric. dicens Pasticinacæ & Carotæ (*Pastinades & Carottes*) inter se differunt tantum colore, uni color ruber, alteri albus. In Languedoc & alibi *Carrote* vocat *Patenaille blanche*: hæc duo vocabula confunduntur in multis partibus hujus regni, ut Lutetia, ubi indistinctæ hæc radices nominantur *Pastinades & Carottes*. Manifestum itaque ex dictis Oliverij sit, ipsi non fuisse notam Pasticinacæ Germanicam sive latifoliam foliis multum differentem: miramur etiam eum non meminisse Carotarum lutearum.

Et quoniam fortassis in Gallia Pasticinacæ fativa (ita namque vocatur Matthiolo) non feritur, Ruellius manifesto errore putavit, Carotas vulgè vocatas esse Pasticinacas. Ut hinc maxime admirari subeat Ruellium. Siquidem hæc nomen inventus fuerit, Matthiolo etiam annotante, e rei herbariæ scriptoribus, tam Græcæ, quam Arabiæ familia, qui cum Ruellio memoriæ prodiderit, Pasticinacam fativam radice nitida aded rufâ, ut sanguineo succo madaet. Idem Matth. alibi dixit. Non desunt qui crediderint, album quoddam Carotarum vocatarum genus, legitimum esse Sifer. Cæterum eos hallucinari putaverim, Plinij testimonio ductus, qui lib. 19. cap. 5. hæc habet. Inest Siferibus longitudine nervus, &c. Id quod in hisce Carotarum radicibus haud quaquam reperire licet. Hæc ille, qui quamvis l. 2. c. 107. Carotam pro Sifere depingat, suspicatur tamen eum per Carotâ albam intellexisse Pasticinacæ Germanicam, quæ radice albâ, & Carotarum modo venditur, & editur in Germania, diciturque quibusdam Sifer. In hac sanè Pasticinacæ nervus & amaritudo quædam. Ipse Matthiolo fortè confundit Carotam cum hac Pasticinacâ, & ex postremis comment. satis apparet eum nescivisse quid tunc scriberet. Omisit siquidem ea, quæ in prioribus de Carota albâ scripserat.

Dod. gall. videtur Pasticinacæ vulgaris esse *carotte*, sive, hæc Pasticinacæ Galeni 8 simplicium. Latinus in fol. Pasticinacæ latifoliam fativam contra negat esse

verè & propriè Staphylinum veterum, videturque Elaphoboscum concludere.

Lonic. hanc confundit cum Carotis, quas Pasticinacæ vocat, ac hanc Staphylinon facit, & Pasticinacam albam vocat sine pictura. Anguillara ait Pasticinacam Græcos Staphylinon vocare, domesticamque hæc a silvestri cultu solummodò differre.

Lobelius in Advers. Pasticinacam domesticam appellat, Dioscoridis Pasticinacam esse existimans, absque ratione. In Obs. p. 407. & Icon. p. 709. vocatur Pasticinacæ domestica vulgi. Lugd. p. 719. Pasticinacæ fativa vulgi Matthioli. C. Bauh. Pasticinacæ sive fativæ latifolia: Pasticinacæ fativæ, Trag. Lac. icon. Lugd. Geln. h. & Cam. Pasticinacæ vulgaris, Dod. gall. & Cgl. Pasticin. domestica, Matth. Ang. Cast. Ad. Lob. Pasticin. latifolia fativæ, Dod. Latifolia sylv. Ger. Sifarum fativum magnum, Fuch. Turn. Sifer Dioscoridis, Col. Elaphoboscum fativum, Tab.

Cæsalpinus statuit Theophrastum Daucum vocasse, quam Theodoros Pasticinacam vertit, Lauri facie, colore Croci, sed verbum inibi positum Daphnoides postponendum putat, ut herbam propriam significet, nisi Pasticinacam hanc noctam intelligat Theophrastus. Latifolia enim est, ut particule quædam Lauri speciem habeant. Idem Cæsalp. ait Pasticinacam vulgè appellari, radicem vastam, in hortis sicuti solitam, cibi gratiâ. Plinium hujus meminisse nomine Pasticinacæ majoris, cui nervus inest, ut Siferi, sed tantum anniculæ. Athenæum de magna Pasticinacâ dixisse, quod Caros vocetur, magnam esse Pasticinacam, quæque faciliè augetur, meliorem habere succum, quam Pasticinacam. Profectò si aliqua magna dici debeat, hæc cognomen id mereti, sed apud Dioscoridem quo nomine donata sit, incertum esse: neque enim in genere Staphylini, neque Dauci ponendam videri: cum totius plantæ facies longè discrepet: neque cum Sifere, cui valde affinis sit, convenire: nam Plinium Pasticinacam majorem se junxisse ab eodem: alioqui Sifaribus facultates, quas Dioscorides & Plinius tradunt, maxime convenire cum hac Pasticinacâ: & vulgè cognitum tradit Sifer, ut apud nos Pasticinacam. Videri autem Plinium per Germanicum Sifer aliam intellexisse ab hac Pasticinacâ, quam marem Pasticinacam vocat.

Sed ex Dioscoridis, Plinij, Galeni, & Columellæ de Sifere verbis corrigere conatur Columna plantam hæc à nobis propositam Antiquorum Sifer esse *Sifer antiq.* absque dubio ullo. Radicem namque Pasticinacæ *la-gurum* lativæ similem formâ & sapore, verum amariore, atque odoratiore. omnesque Pasticinacæ generi adscripsisse, atque Pasticinacam vulgarem sive domesticam appellasse. In hac radice nervum inesse longitudine, qui eximatur, postquâ elixata fuerit radix, non solum dulcedinis causâ, sed quia tenerior sit pars reliqua exterior, ciboque aptior, atque gratior; hoc & in Pasticinacæ fativæ vulgari & Raphano perspicui, præferim cum radices sint bene adultæ. diuotem enim tunc continere nervum cibo ineptum. Hanc postremò pro Elaphobosco aliquos depingere, ab illius quidem descriptione longè alienam: differre namque radice forma, sapore atque semine Anetho dissimili, foliaceo, compresso. Quamobrem non fore verendum dicere non esse Elaphoboscum, atque Siferi perquam congruere, cum sapore, formâ, atque usu antiquorum monumenta etiamnum retineat.

Elaphoboscum fativum hanc inscripsit Tabern. *Elaph. Siferi*. hæcque de eo tradidit. Multiplex opinio de hæc *Sifer Tab.* habetur. Postquam enim quidam animadvertierunt cum Pasticinacâ Dioscoridis & veterum eam convenire non posse, Sifarum statuerunt, non minori lapsu id afferentes, quam ij qui Pasticinacam concludunt. Si planta hæc cum Elaphobosci Dio-

Nomina
Varia.

scoridis & Plinij descriptione conferatur, nulla nota deesse deprehenditur, quæ huic non conveniat. Apud Dioscoridem itaque nominatur *ἐλαφόβοσκον*, *ἐλάφον*, *ὄζυρον*, aut *ὄζυρον*, *ὄζυρον*, *ὄζυρον*, *ὄζυρον*, *ὄζυρον* aut *ὄζυρον* & *ὄζυρον*. Apud Latinos Elaphoboscum (vel ut Hesychius & Varinus legunt *ἐλαφόβοσκον*, Elaphoboscus in masculino, nomine Oxytono) Elaphiciū, Ophiogonium, aut Ophigenium, Ophioctonium, Nephrium & Cervicellus. Apud Herbarios Pastinaca domestica latifolia, ad differentiam Pastinacæ Diolcondis tenuifoliæ, Pastinaca cetrina, Oulus cetrinum, Herba cervina, Pabulum cervi, & Matthæum sylv. Cervaria; Turnerum Pastinacam adulterinam. Quia autem spontè hæc in agris nascitur, eaq̃e quælibet pauperula gens pascitur, Lobelio Pastinaca dicta videtur, quemadmodum etiam Staphylos à radicis rapo Bryoniæ (quæ *ὄζυρον* etiam vocatur) non ita ab simili appellationem transisse potuit. A Germ. dicitur Pastinaden / Pestinaken & Pasteney / Moren / weiß Moren & Zain Moren / Dod. Birgmorelen / Birgaug / birg Pastenach & birgfraut / Tab. Belgis Tamme / Moren. Brahantus Pastinaken / hoff Pastenaken & Moren van die Souciens. Gallis *Pastinades* & *gr. and Chervy cultræ*, Dod. gall. Ital^o *Elaphobosco* & *Pastinaca domestica*. Hisp. *Canaboria blanca*. Arab. *lezar*, *Gezar*, seu *Giezar*. Egypt. *Chemis*. Africanis *Ascaurau*, *Ascaucau*, & *Aldruachu*. Angl. *Perfenippe*. Böh. *Pastirnaf*.

Locus.

Pastinaca Germanica sativa flore luteo, vulgaris in hortis Môtbelgardi, ut etiam in horto E.C. in quem hortulanus introduxit genus crassiore radice. Genere meo tempore pauci habebant in hortis. Scribitur hæc semine, & postquæ exierit, ut major efficiatur radix, transfertur, altè tamen prius resollo atq̃ stercoreato Solo, atque rariùs ut cætera olera deponuntur. Dalechapius alios sequitur, quia planta à se descripta plures habebat radices, putavit atq̃ scripsit, non semine, sed radice ferri: sed hallucinatus est, quia sequi voluit Matthioli scripta, quæ à Marcello Virgilio, qui verbis tantùm Dioscoridem commentatus est, ea transcripsit. Neque animadvertit verba illa Plinij: [Oculus ex radice excisus, ut Harundo feritur]. Inulz satum, inquit Columna, non Siseris demonstrare, de qua verba faciebat. Idemque postea Inulam, Siser & Pastinacam eodem tempore magnis feminum intervallis ferri. Siser verò transferri melius. Quod Neapoli quilibet Olitor facit, prius verò semine ferri, deinde opportuno tempore prius altero Solo resollo & stercoreato, ut melius convalescant, atque grandiora fieri possint, radices transfert. Locos amat pratenses. Augusto mense semen perficitur. Pastinaca latifolia sativa Dodorzo Julio aut Augusto florem profert. semen deinde perficit, & altero ex quo vel lata, vel enata est anno. Radix Autumno & Hieme usque in proximum Ver est ut aptissima est. Qui Hieme colligant radices caveant à Cicuta vel Cicutaria. Dum sum Montbelgardi vidi duas familias in quibus qui decepti edebant pro prædicta Pastinaca penè extincti erant, sed sublevati vomitu, Theriaca & Saxónico pulvere, itémque purgantibus, salvi evaserunt.

Satis.

Dalech. hal.
lucrasior.

Tempus.

Satis.

Vires & usus.

Hujus radice sapor est Pastinacæ (veterum, intellige cum Columna) amarior atque odoratior, aromaticum quid amplius habens, gustu gratior, quapropter etiam nuò à multis feritur, & præsertim in Gallia Cisalpina, ut ab illius provinciæ incolis amicis accepit Columna, in cibo avidissimè expetitur, atque ut palato gratior fiat, illam ita parare solent. Radicem adultam accipiunt lavantque, fibras parvas cultro excidunt, postea elixant, atque cum refixerint, per longum dividant, nervumque eximunt, atque in frustra dissectam, patella oleo ferventi ple-

requerendis
m. l. u.

na, farina prius obductam picium modo frigidè evadere sapore aunt, ut nec pisces bene conditos ea mensè degustare comeditibus placeat amplius. Non igitur minus, si Tiberius princeps, ut à Plinio fertur omnibus annis à Germania æstivi jubebat, cum sit ita palato & stomacho grata atque unis. Ex his itaque notum esse aut Columna, plantam hanc antiquorum ulse Siferis, atque vires ab illis tributas retinere, quare alias plantas ab alijs descriptas minime Siferis vires atque gustum & usum referre judicavit. Pastinacam autem venire in cibos elixam exempto nervo plures alij testantur, dein fraxam more fungorum verno tempore referre quoque Cæsalpinus ex eadem cum saccharo Electuarium confici ad vires recreandas cõvalescentibus, & puerperis, communissimè rusticorum remedium: appetentiam quoque præstare. Tabernæmontanus inter vires multa recenset imaginaria. Ego naturali antipathia aliquando abhorruj, cogente tamen patre p. m. Joanne Bauhino Medico, tandem comedi & nunc sapiunt, à jure tamen adhuc abhorreo, nec sine nausea assumo. Incidendi tandem, attenuandi, detergendi, obstructiones aperiendi facultatem inesse, sapor, odorque demonstrant.

DE SISERE VETERIBVS.

CAP. LXII.

Dioscorides Siser notum esse proposuit, ut cuius radix cocta ori grata sit, & stomacho comoda, & urinam cieat, & appetentiam ad cibum provocet.

Plinius Siser duplex statuit. Inter medica (inquit lib. 19. cap. 5.) dicitur dum Siser & ipsum Tiberius princeps nobilitavit flagitans omnibus annis à Germania. Geldaba appellatur Castellum Rheno impositum, ubi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis convenire. Inest longitudo nervus, qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magnâ parte relicta, quæ multo in cibis temperata. etiam in gratiam vertitur. Nervus idem & Pastinacæ majori, duntaxat annicula. Et lib. 20. cap. 5. Siser erraticum sativo simile est & effectum, stomachura excirat. fastidium abstergit. Ex aceto Laferpitatio sumptum, aut ex Pipere & mullo, vel ex gauto. Vriam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem sententia est Diocles. Præterea cordi convenire convalescentium: aut post multas vomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum vivum dedit, & veneri subinde offerenti, zgrisque feci recolligentibus. Hicetius ideo stomacho utile videri dixit, quoniam nemo tres Siseres edendo continuaret: esse tamen utile convalescentibus ad vinum transcentibus. Sativi privatim succus cum lacte caprino potus, sistit alvum.

Galenus de Sifere, quod inter alimenta omittit, 8. simpl. hæc tantùm tradidit. Siferis radix cocta stomacho grata esse, urinam movet: secundo ordine calfaciens, adjectam habens amaritudinem quandam, cum lzvi adstrictione.

Columnella de hororum cura agens ait, Pastinaca convalescit altè pastinato, & stercoreato loco, sed quàm rarissimè ponenda, ut majora capiat incrementa. Palladius quoque velut de nota radice tradit. Iis, quæ ante ex Plinio adduximus, hæc adiungimus. Siferis satus mensibus Februario, Martio, Aprilij, Augusto, Septembri, & Octobri. Idem paulo post. Scribitur & Sifer, & Pastinaca utroque tempore, Vere & Autumno, magnis feminum intervallis, nec minus quàm rernorum pedum, quoniam spatiosè fructant. Siser atq̃m transferri melius.

Sifar

Sifari nomenclaturam vatis adscribi plantis nos minimè latet. Ac primum quidem Sifarum dicitur de Erica H.n.g.lib.10.

De Sifaro multis dicto, quamprimum posthac pluribus dicturi sumus.

Alij Pastinacam tenuifoliam propriè Carotam appellatam ad Sifarum, vel Sifer referunt.

Sifarum verò alij Pastinacam silvestrem Græcorum esse statuunt.

Pastinacam sativam latifoliam Germanicam luteo flore, quidam Sifarum esse contendunt.

Siferis tertiam speciem credidit esse Lacina Pastinacam Germanicam silvestrem.

Tragus non vult Rapunculum à Sifari appellatione excludi.

Bathades Indica seu Ges vocata ab Adversariis inter Sifarum refertur.

Sifer palustre. H. Lugdunensis an est Oenanthe aquatica?

Dispens. supra dia-corum & in Tri- phera Saracenicæ, Secacul, verum esse Sifer, quod Germani Geraculorum; Bavar. Tüdle/ Suevi Geyle vocant, concludit. Secacul autem non esse, negat Coldenbergius, & cum eo Dodonæus, dicens: Serapionis ^{Secacul} autem Secacul, de ^{Serapionis} quo cap. 89. ut nō. ^{non est.} nulli existimant, haudquaquam est: Secacul siquidem folio describitur Iulben. s. c. Pisi, interpretate Matthæo

Sylvarico: & fructum fert nigrum Cicetis magnitudine, humore plenum, ac sapore dulcem: qui granum Culcul dicitur. Pisi autem folium non habet Sifarum, nec fructum: nec granum fert nigrum, Ciceri simile. Vnde satis constat, Sifarum à Serapionis Secacul plurimum differre: tantum abest, ut idem sit.

Matth. in Diosc. est Sifarum alterum. In post. comm. cum mag. fig. Lat. & Ital. Sifer primum, quod Dioscoridis, Plinij, Columellæ, Marcelli & Ruellij ait. Nec obstat unicus illi tantum serupulus, quòd in hoc nostate Sifere nulla serè percipiatur amaritudo, cum tamen Galeno & Plinio Sifer amarore non vacet. Verùm hoc à sua eum non deducit sententia, quòd regiones sæpè plantis immautent saporem, non tamen leguminum facit Sifer. Epist. ait, si huic nostro Siferi folia essent Pisi, non Pastinacæ; semen rotundum, nigrum, non latum ac foliaceum Lentis serè instar, ut in Spondilio, cum Cordo sentirem esse Secacul, Serapionis sc. ut vult etiam Hieron. in epist. ad Matth. item que Arnoldus referente Færo in Pharm. sect. 7. Ceterum si Matthiolus vidisset semen Siferis longum, non foliaceum, non diceret latum, ut in Spondilio: nec pictura ejus tale demonstrat: in Epit. melius dicit esse Petroselinii modo. Mirum Tragus alioqui diligentem in descriptionibus dixisse latum: que sequenti fortè Cæsalp. & Dodonæus etiam latum scripserunt.

Sifarum aliterum Matthiolo.

Matth. notatur.

Fuchsius & Matthiolo sibi contrariatur.

Tam Fuchsius, quàm Matthiolus duo Siferis generis, nera proposuerunt: sed ut in secundo consentiunt, ita in primo dissentiunt. Cum enim Fuchsius pro primo exhibet Pastinacam sativam Germanicam, Matthiolus Carotam pingit. Descriptio interim, quæ subjungit, figura Sifans minimè respondet: ita enim describit: Sifer habet folia Olulati, &c. Quæ descriptio non convenit primo Sifaro, non enim folia habet Olulati, sed Carotæ. Neque etiam secundo, cujus radices non sunt dodrantes, sed vix palmares. Plinij auctoritati de Sifaro si standum sit, tum nec Pastinaca Germanica dicta, nec Carota Sifer fuit, inquit Turnerus. Vtramque enim se gustasse affirmat, sed nullam unquam in ulla amaritudinem deprehendisse, sive in matrice lignosa, sive cortice. In radice hujus Sifari levem quandam amaritudinem quidem pertensisse, sed non quantam Plinius requirere videatur, acriorè inque quàm amariorè deprehendisse, talibusque facultatibus præditam, ut certò ausit Sifari genus pronunciare. At Pastinacam Germanicam quemadmodum Sifer Plinij esse non posse contendit, ita se non videre ait, cut [hæc lego, ut Turnerus inter Sifarum non distinguat] Sifer Dioscoridis esse nequeat, nisi quid

SISARUM MULTIS.

Radix propter majorem suavitatem cupedii magis expetita, quàm Pastinacæ latifoliæ Germanicæ, quæ non ut in ea unica, sed ex uno capite plures pendule, glandulosæ, tenetæ & fragiles, rugosæ, cortice tenui, pallidoque obdurate, pulpâ candidâ digitali crassitudine, pedales quædam, alix multò breviores, dulci & grato sapore, non nihil aromatico; caulis surgit sesquicubitum altus, singularis, geniculatus, striatus; folia pinnatim disposita, Bauciæ minoræ, teneriora, acuminata, argutus per ambitum denticulis crenata, umbella can-

dicat suaveolentium flosculorum, quoium singuli quinis foliolis, totidèmq; apiculis constant, semen in umbella producit Petroselinii modo,

Figura nostra ex Fuchsiæ non minus congruit, ac propterea aliam pingendam cutavimus.

Commemorat plantam à nobis descriptam & iconemeliote propositam Tragus lib. 1. cap. 146. dicens. Summè mihi placet, quòd Pastinacæ exiguas, quæ Germanis Gerlin dicuntur, ad Sifer, seu Sifarum aliqui referant, hoc enim vetum illud hortense est Sifarum; quo Tybetius Cæsar delectatus fuit. In Hist. germ. ait. Quæ Plinius lib. 9. cap. 5. de Sifaro dicit, quod Tibeticus è Germania accerserat intelligo Pastinacam minotem, Germ. Heu Noreßen/ Zütsel Noren aut Gerlin vocatam. Alibi Sifarum Columellæ esse Rapunculum hortense docet. An autem Columellæ sit Sifarum dubito, quia me latet an bis in anno feri possit.

Sifer feri solitum fuisse olim in Germania cibi causa, eamque quotannis à Germanis flagitasse Tiberium Cæsaarem, vel Cordus in Diosc. quoque testatur, qui hæc se ignorare falsus sit, quid sit, Brunfelsio tamen omninò subscribit, esse sc. illud olus, quod Germani Gerlen / vel Gerele & Girgele vocant; Heu Heu gel Noren / alij Zütsel Noren. In

impediat ingens dulcedo: siquidem que insigniter dulcia sunt appetentiam nō excitare, sed prosterne- re consueverunt. Et hæc Turnerus, qui Sifaram Dio- scoridis, à Sifaro Plinij differre velle videtur, contra veritatem.

Cordus re- pte dicitur. Turpiori errore, inquit rad. t. Apollo, Secacul ad veterum Sifer vocat Cordus, mutum sanè qui n Rhe- ni accolis in Germania vulgatissimum sit & hortulanum solo Olufarii. Ex Plinio l. 19. c. 5. Geldu- bæ speciei est Pastinacæ, Gheldrap, sive Poten vocata.

Synonyma. Lacuna exhibens figuram Matthioli, vocat Sifa- rum alterum, Siferis secundam speciem, & Sifer. Dioscoridis.

Siferi imagine exhibetur à Lobelio (qui quondā ambigit, an Heliodi Aphodelus) in Ool p. 498. in Icp. 710. Camer. hort. & Epit. Matth. Gesn. h. Dod- gall. & Lat in fol. Litæmque Tabernæ montano. A Ca- mer. in hist. Matth. germ. Siferis alterius titulo. Sife- ris siferi minoris inscriptione à Fuchl. & Turnero. Siferis hortensis à Gesn. de coll. stirpium. Ab H. Lugd. p. 723. Sifari majoris Matthioli. Sifaram hoc horten- se Occo, hoc annotante Gesnero, non rectè Sela- mum inscriptit.

Anguill re- putatur. Mirantique subit Anguillaram epist. 7. qua frō- te eos errare dicere ausus sit, qui putarunt Sifaram p̄tiam à Fuchio cum radicibus Alphodeli esse il- lud quod proveniebat in Gelduba. Imò annota- vit Gesnerus in suo Anguillara hoc verum esse Sifa- rum.

Sifer germ. Celsus. De Sifere germanico (ut vocat) hunc in modum scribit Cæsalpinus. Folis constat Pastinacæ, tenuio- ribus ac minus hirsutis, Stio p̄tioribus flore candido: seminibus latis: radiculis quasi acervatis bulbis, ut in Alphodelo subtercois, quæ coctæ in cibos veni- unt. Puto apud Dioscoridem Elaphoboscum vocari, quasi Cervi Pastinacam: nam græcè βίονιον pascere est: unde Pastinacæ nomen derivatum videtur. In Dioscoridis descriptione flos luteus non convenit Siferi germanico. Sed Sifer germanicum non solum colore floris non convenit cum Elaphobosco, sed etiam semine, quod non latum, quod dicit Cæsalpi- nus, nec Anetho simile, ut tradit Dioscorides, vel Fe- rulæ ut Plinius: folia etiam non hirsuta, ut Cæsalpi- nus, vel aliquantulum aspera, ut annotavit Diosco- rides. Patet itaque quam verè dixerit C. Bauhinus cum Elaphobosco Diosc. & Plinij Sifaram hoc mul- tum convenire.

Nomina linguarum. Σισάριον autem Græci vocant: Latini patitur Sifa- rum, vel etiam Sifer, aut Sifâr, & Jac. Manlio auctore Sefarum: posteriores nonnulli Servillum, aut Cher- villum, vel Sevillam. Arabes, ut Avicenna l. 2. tract. 2. c. 940. Sefaron. alij Cul. as, Sefac. n & Sifaram. Germ. Gierlin/ Gierlen/ Geyerleu/ Gêrlin/ Gerlin/ Blin- geltrâblin/ Garten Kapunzel/ Zain Kapunzel/ Flein/ Morellen/ Blingel/ Nôhven/ Gurgel/ Gurge- lin & præter ante dictas appellationes Zucker wur- zel. Belg. Snycker wortelen & Serillen. Galli. Ro- berto Stephano referente, Siferus, Cherotis, Cher- otis, & Gyrolis, Matth. Gyrales, Tabern. Itali si- faro. Hisp. Chervias, Chervias, & Chirimas. Angli Seyret, Bohem. Nifew.

Satis. Sifaram hoc in hortis feritur semine, sed radice potissimum: nam majoribus ac crassioribus tublatis, nunc res iterum in terram delinunt, quod Martio & April. opportunè fit, priusquam caules asurgant: atque hoc tempore exemptæ radice coctæ edun- tur. Veteres autem & majores radices si quadragesi- mali tempore non adimantur, corrumpuntur, no- viz que juxta oculos radice mensè Martio quan- doque folia protundare observavi.

Vfus. Cordus omnium radicum, quæ vescendo sunt sa- luberrimam Siferis radicem attingat. Sifari autem

radice Dodonæo moderatè calida sunt ac humi- da: facillè concoquuntur, non tardè descendunt: nu- tiant mediocriter, nec pravi sunt succi: statulent utem quiddam etiam obtinent, veterem promo- ventis. Eduntur coctæ, & quandoque cum aceto, sa- le, & exiguo oleo, accitarij in modum: quandoque verò in oleo, au butyro fixæ apparantur, & aliis modis. In Suevia, ait Hier. Heroldus, mulieres præ- parant maris suis, atque usum norint. Radicem autem primò decoquant, dein butyro frugunt, pi- pèrque prætermodè addunt. Cibus est gratus, excitat inartos præinovev urinam, alvumque solvit.

PANACES VETERIBVS & in genere.

CAP. LXIV.

QVOD Græcis Panaces dicitur, ejus à Theophras- to sex species assignantur in universum. Pri- mùm Syriacum c. 10. hist. 9. de quo ait. Sunt verò quo- rundam omnia commoda, & radix, & fructus, & succus, ut Panacis. Et paulò post: Panacis quoque ple- raque assignantur commoda, nec omnia ad idem fructus, sed ad abortus, & distentiones, & ejuſmodi genera dolorum, item ad aures & vocis languorem. Radix ad partus, & mulierum profluvia, & ad ju- mentorum morbos, nec non ad irinum unguentum utilis, addit enim suavem olentiam, sed fructus ra- dice validior est. Nasitur circa Syriam, secatur per messem Tritici. Idem c. 12. Panacis quoque genus multiplex reddi tur. Panacem enim appellant pri- mam, quæ in Syria nascitur, de qua jam ante retulimus: quæ qualis sit à Theophrasto non exprimitur] secundam Chironiam, tertiam Aescu- lapiam, quartam Herculanam [de Panace Chi- ronio, Aesclepio, & Heracleio privatim dicemus ex veteribus] Præter hæc verò & unum Lausolum [σπάρταλον] & alterum Tenuifolium [λεπτόφυλλον] Ex his constat Theophrastum sex Panacis species in universum assignasse. Dioscorides autem trium tantùm meminit, Heraclei, Aesclepij & Chironij, de quibus suo, ut promissimus, loco seorsim age- mus.

Quamvis autem Theophrastus quale sit Panaces Syriacum, non expresse, attamen Plinius l. 12. c. 26. folis illud esse refert ampla magnitudine rotundis. Sed suspicatur Dodonæus hæc ex Heraclei Panacis descriptione translata esse. Idem l. 25. c. c. 4. Panaces unum Aesclepiion cognominat, alterum genus Heracleion vocat ab Hercule inventum: alij Onganum Heracleotium silvestre, quoniam Ongano simile est: Tertium Panaces Chironium, & quartum genus Panacis ab eodem Chirone repertum, Centaunon cognominatur: sed & Pharnaceum nominat, cujus genera duo fecere, alterum levioris folij [crassioris legit Dalch. εκ τρυβύλλου] alterum tenuioris.

Theophrastus itaque sex agnovit Panacis gene- ra, tria suis nominibus describens, quæ sola etiam Dioscorides delineavit, Chironium, Aesclepium, He- racleium; duo nulla recta appellatione tradens πλάτρυλλον & λεπτόφυλλον, & unum Syriacum appel- lans. Plinius septem genera statuisse deprehenditur. Panaces Syriacum, Aesclepiion, Heracleion, Chiro- nium, Centaunon, & duplex Pharnaceum.

Gesn. in cat. Plant. Panaces communem esse plu- ribus herbis nomenclaturam, Centauro, Ligustico, Tithymalo & Ongano Heracleotico testatur; Dio- scoridi tamen privatim sic nominant tria solum ge- nera, jam memorata πλάτρυλλον & λεπτόφυλλον, cujus succus Opponax, βότανον, τρυβύλλου χυμὸς, incognitam her- bam.

Ex histribus Panacis generibus, Heraclion tantum, quod meminerit Io. Agricola, se vidisse referat Ferraria in horto Iesuitarum, ex quo Opopanax manet, licet Mesue alterius sit sententia. Pinæ nuci simili lace Panacis nomenclatura à Canarinis adscribitur.

DE PANACE HERACLIO veterum.

CAP. LXV.

PANACES Heraclium [vet. inserit, dicitur aut legitur panaces de dicitur] ex quo Opopanax colligitur, plurimum auctore Dioscoride, nascitur in Bœotia, & in Plophide [vet. opidis. Plin. Phocidæ] Arcadiæ nascitur, ut etiam de industria in hortis colatur, ob accidentem ex liquore quæstum. Folia habet aspera, ad terram depressa, valde viridia ad Fici [vet. margo σικυός] folia accedentia, per ambitum quinque fissuris scilla: caulem ut Ferula altissimi, qui lanuginem habet albam [ἐχοντα χερσὶ λευκῶν, pro quo Ald. ὑπερθεῶν, alias ὑπερθεῶν ἔρως, al. ὑπερθεῶν] & folia circum se minima [vet. σικυοβάτα.] Umbellam in cacumine [vet. delect. neque habetur apud Orribas.] qualis Anethi est: florem melinum: semen odoratum & feruens, radices ex uno principio plures albas [vet. infirrit ἰσῆαι ὑπερθεῶν] gravolentes, crassum corticem habentes, eumque gustu subamarum. Nascitur in Cyrene Libyæ, & in Macedonia. Colligitur succus ex radice incisa, dum recens adhuc germinat canles [stuctus vet.] Remittit succum album, qui siccatu in suæ superficie Crocum colore refert. Excipiunt ipsum effluentem sub stratis foliis in excavatam terram, & siccatum tollunt. Colligunt & ex caule succum incidentes ipsum per messem, & quod desinit similiter excipientes. Ex radicibus meliores sunt, que extente sunt & alba arida, non cotrosa, & gustu feruentes ac aromatica. Semen ex media Ferula idoneum est. Quod enim ex propaginibus prodit macilentum est. Ex succo præstat, qui gustu amarissimus [amarior Orb.] est, in tinis succus quidem albus, & subsilvus [vet. delect.] extrinsecus Crocum referens, lavis, pinguis, friabilis [vet. delect., vet. & qui facili diluitur & graveolet. Nigri & molli vitiolus] [vet. delect., vet.] est. Adulteratur enim Ammoniaco, aut Cerâ. Experimentum sumitur si digitis conteratur in aqua. Qui enim adulteratus non est, resolvitur & laeserit. Vim habet calcificiendi, emolliendi, attenuandi. Unde convenit ad febres per circuitum tepentes, rigores, convulsa, rupta, laterum dolores, tussis, tormina, urinæ, stillicidia, vesicæ scabiem cum aqua mista, aut vino [vet. caret] potus. Ducit & menses, & fetus enecat, & inflammationes in utero ac duntias discutit, cum melle dilutus. Illinitur & ex ipso coxendicum dolor. Miscetur quoque acopis & compositionibus capitalibus. Abrumpit & carbunculos. Et podagricis convenit cum uva passa impositus. Eximit & dentium dolores cavernis inditus. Vinum acuit oculis illitus. Ad picem ammixtus emplastrum est optimum ad versus rabidi canis morsum. Quin & radix rala ac utero apposita fetus educit. Facit & ad ulcera vetera, & ossa denudata carne obducit, trita, inspersa, & cum melle illita. At semen ipsius, cum Absinthio acceptum, menses ducit. Cum Aristolochia verò ad versus bestias, venenum ejaculantes convenit, & ad uteri strangulationes cum vino bibitur.

De Panace Heraclio Theoph. lib. 9. hist. ita scribit. Panax Herculanæ constat folio magno & amplo, ut quoque versus tres palmos perficiat, radice crassitudine propè digiti, bifida aut trifida, gustu

subamata, odoratu sincerum Thus redolente, utili radice contra morbum comitalem potâ, coagulo vituli res. matini admissio, ad quartam partem: & contra tormina è vino dulcico minima etiam ad vulnera sicca, ex melle ad madida.

Panaces, inquit lib. 25. Plinius ipso nomine omnium morborum remedia promittit, numerosum & Divis inventoriis adscriptum. Et mox tria genera, Heraclium sc. Asclepium & Chironium exponens, Asclepio attribuit, quod Dioscorides Heraclio adscripsit. Ejus verba sunt hæc. Vnum quippe Asclepion cognominatur, quoniam is [Asclepius, vet.] filiam Panacem appellavit. Succus est coactus Ferule [succus ex eo cogitur, ut & Ferula, vet. Ex inciso Ferule caule Sagapenum fieri Dioscorides monstrat lib 3. Potest etiam lectio retineri, quandoquidem Plin. l. 12 c. 26. Panacem esse Ferulam sui generis tradit, si legamus, appellavit. Opopanax succus est coactus Ferule, &c. notando tamen errore Plinij, qui ex Asclepij Panace fieri tradat opopanaxem, cum is fiat ex Heraclio. Dalech.] qualem diximus, radice multi corticis & falsi [radicis cortice multo (crasso) & falso, Theoph.] Hac evulsâ serobem repleti vario genere fungum [placenta mellita ex omni genere fungum. Theoph. c. 9. l. 9.] religio est, ac [ad Vet.] terra piamentum. Vbi, & quo fietet modo, & quale maximè probaretur, inter peregrina docuimus. Id quod è Macedonia affertur, Bucolicon vocant, armentariis sponte erumpentem succum excipientibus: hoc celerimè evanescit. Et in aliis autem generib. improbatu [probatur CH. contra veritatem] maximè nigrum ac molle. Id enim argumentum est Cerâ adulterari. Albi, lib. 3. ita de Panace tradit, nulla appellationum distinctione factâ. Panax Panaxem & unguentis eadem gignit, nascentem & in Plophide Arcadiæ, circaque Erymanthi fontes, & in Africa, & in Macedonia. Ferula sui generis quinque cubitorum, solis primò quaternis, mox senis in terra jacentibus, amplâ magnitudine rotundis, in cacumine verò oleagineis, semine in muscariis deperdentes, ut Ferula. Excipiunt succus inciso caule messibus, radice in Autumno. Laudatur candor ejus coacti. Sequens pallido statera.

Ex Heraclio autem Panace fieri Opopanaxem refert quoque Galenus, radicibus & caulibus ipsius incisis. Est verò utilissimus Opopanax, calefaciens, & molliens, & discutiens: & posuerit quis ipsum in calefaciendo ordinis tertij, in siccando secundi.

Cæterum, Spondylium majus hodie quidam Panax Heraclium esse crediderunt, quod tamen nos affirmare non ausimus.

Ab aliquibus, ut Trago, Angelica putatur esse Angelica. Panax Herculeum Dioscoridis, Plinij, & Theophrasti.

Achillæam vocatam fuisse Panacem Herculeon scribit Plinius.

Millesfolium Stratiotes nonnullos Panaces Heraclion vocasse refert Ruell. l. 3. c. 92.

Panax Heraclium Angullaræ, inscribimus nos H. n. g. lib. Geranium sanguineum.

Cornarius licet omnia Panacis genera incognita esse asserat, tamen haberi hodie Opopanaxem notissimum officinis haud negat. De hoc succo igitur posthac nobis agendum erit.

OPOPANAX.

PANACIS liquor Opopanax est, grami sunt Pisci circiter magnitudine, aut fabuli crassioris, multò etiam aliquando utroque majores, coloris rufi foris, qui dillecti intrinsecus ex flavo albescent, sapo-

re acri & aliquantum amaro, eo ferè qui in Ligustico nostro obseruatur. Sordidissima quoque facta de adferuntur glebæ, caulium fistulas & assillis remittis, lucco concreto, qui ad miscetur, ex ruffo nigricante. Sunt porò mhi à quadraginta ferè annis grumi & lachrymæ majores, quibus remixta latis magna fragmenta, similia Ferularum aut Fœniculi, liguosis caulibus, fungosa, alba semina oblonga, Ferule gluce feminibus magnitudine ferè similia, tenuia, & ferulacea, valde striata. Quæ magnitudine reperimus, curauimus appingenda Galbaniferæ figuræ Lobelianæ, separatim: non tamen propterea diuisus eadem, sed ibi locauimus, quia nondum nobis consistit, de Opopanacis plantâ.

Panax Heracleum in Apulia.

Matthioli sicuti Panacis Heracleum [Spondylium majus] in Apulia frequens nasci dicit. Verum non ob id affirmat veritè ejus lachrymam, quam officina Opopanacum vocant, excipi in Italia. Nam quæ in Venetis reperiri scribit, ex Alexandria Aegypti conuelli refert. Legitima porò, si ciple nascat, non desit, est adulterata frequentior sit usus. *Oporodax* gummi, vocatur Lat. Opopanax, Ital. Opopanax, Hisp. Opopanage. Anguillara verò epistula vocat *Rampa d'orso*, dubitaturque meritò an sit Panax Heracleoticum, siquidem odore non conuenit cum Opopanace, quod hodie afferunt.

Opopanax Rampa d'orso.

Panax Heracleum Matthioli non fert Opopanacem Cordis lachrymam.

Panax autem Heracleum [Spondylium majus] non profert Opopanacem, sed Panax Siculum, quamvis parum, testis est apud Matthiolum Canevarius in Historia ejus germanica. Labitur itaque Cordus, qui ex Panace Herculeo, quod in Italia feri audit, radice incisa, liquorem manare perhibet, qui Opopanax & Opopanacum vocetur, cujusque frequens usus sit in Medicina. Nec scio quomodo possit demonstrari ex Spondylis majore parati Opopanacum, id quod somniat etiam C. Bauhinus.

Panax flore candido & semine candida hirsuto. Mesites notatur.

Panaci inquit Casalp. lib. 7. cap. 53. lex Sicilia flore candido, semine candida lanugine hirsuto, magis congruit Panax Herculeum: ex quo Opopanax fluit radice incisa. Habentus Opopanacem inter merces externas, quem Mesites inter medicamenta purgantia ponit, ac plantæ figuram aliter tradit, ut Asclepium Plinij & Theophrasti videatur intelligere.

Turquetus repreh.

Videtur inscienter liquores cum gummis confudisse Turquetus, qui Opopanacem inter gummis recenset, cum nomen ipsum inter liquores referendum esse demonstrat.

Vires Error quorundam.

Mesites tandem scribit Opopanacum, hoc habere peculiare, quod concitet suum, longè ergo aberrantij à suo proposito, qui ubi sitis urget, id præcipiunt. Panacis Heraclei desit optimi chirurgi, cum denudata ossa carne explere volunt, radicum segmenta, quæ lachrymæ compacta reperiuntur, seligunt, & ad hunc usum in puluerem redigunt.

Ossa denudata.

SAGAPENVM VETERVM.

CAP. LXVI.

Locus Delectus.

SAGAPENVM succus est herbæ ferulaceæ in Media nascentis. Praestat ex ipso quod pellucidum est, extrinsecus hirsutum, intus album, odorem inter Silphij succum & Gilbrium medium habens, acri sapore. Facit ad thoracis & luteris dolorem, rupta, conuulsa, tusses veteres. Crassa in pulmone hæret, repurgat. Datur & comitialibus, opisthotonicis, splenicis, paralyticis, perfrigeratis, in febribus peritum reperitibus in potu. Sed & in angustis commodè adhibetur. Ducit & menses, & fetus corruptum cum aqua mulla potum. Auxiliatur com-

Vires

morosis à bestis venenatis cum vino sumptum. Excitant eas, quæ ab utero strangulantur, si cum aceto ipsum olisciant. Deterit cataractes oculatorum, & visus hebetudinem & quæ pupillis tenebras offundunt & suffusiones. Resolvitur ut Silphij succus, ruta & cæcia, & amygdalis amaris, aut melle, aut pane calido.

Inter Sagapenum & Sagapenum Plinius distinctionem facit, talis est de ipsiis loquens. Sagapenum quod apud nos gignitur, in totum transmarino alienatur. Illud enim Ammoniaci lacrimæ simile Sagapenum vocatur. Et subdit mox medicum usum, partum ut Dioscoridis habet. Prodest laterum & pedionis doloribus, conuulsis, tussibus veteribus, excretionibusque, præcordiorum tumoribus. Sanat & vertigines, tremulos, opisthotonicos, lienes, lumbos, perfrictiones. Datur & oliscandum ex aceto in strangulata vulere. Cæteris & potu datur, & cum oleo miscetur. Prodest & contra mala medicamentata. Iuxta hæc itaque distinctionem, videtur etiam lib. 19. cap. 18. Sagapenum legendum esse, non Sagapenum ubi ait, Sagapenum et ipsum in hortis quidem nascuntur, sed Medicenæ tantum.

Galenus ite rem ipsam Ferulæ similem, Sagapenum primario vocat dicit. Abusivè verò ipsius succum quem rectius ellet, non Sagapenum, sed Sagapenum succum dicere. Addit idem eam sitie in debilem & infirmum esse: Succum autem calidum & tenuum partium, sicut alios succos. Idem lib. 1. de anti. Sagapenum probari dicit, si aqua, aut vino nigetur. Quod enim verum est, dissolui non liquecente eo, quod tale non est. Non autem refertur siue quis Sagapenum simpliciter, siue Sagapenum succum nominet. Esse enim reuera quisdam Ferulæ succum, quæ Panaci similis sit. Cornariis adhuc hodie notum esse ait officinis, sed corruptè Serapinum vocant. Hoc itaque notis suis sic delineamus.

SAGAPENVM.

SAGAPENVM guttis constat magnis, veluti Thussis mammosi, aut masculi (interdum in glebas magnas coactum) Opopanacis modo, rufescentibus, intus corneo quodammodo colore præditis, sub dentis, vel etiam digito, lentescuntibus albescentibusque, mordaci, acrisque sapore, odore vitroso, candela, admodum flammam concipientibus. assilæ rariis in massa inuenta, substantiâ fungosâ, albâ, foris purpurascente, rariis adhuc caulibus ipsius portiones justæ, digitalis crassitudinis, striatæ, fibris longis contextæ, quarum spatia opplet fungosa, laxâque substantiâ. Semen quoque gemellum, Ferulaceo par, seminibus longius, seminiam ferè latum. Impuriores sunt glebæ, quarum vix grumos inuenoscas, ita omnes sunt concretæ veluti fuscæ, colore sordido, sapore & odore simili.

Valdè inscienter Turquetus Sagapenum, quod non gummi, sed liquor Ferulacei fructus est, cum gummis confundit.

Herba Costæ, auctore Casalpino, indicatur à quibusdam non immeritò Ferulæ genus esse. quod Sagapenum fert de quo Diosc. Mesites & ceteri Arabes paulò ante verba fecerunt.

SPHONDYLIO, VEL POTIUS PASTINACE Germanicæ affinis Panax, siue Pseudo-Costus siore luto.

PVLCHRUM in Montbelgardeni viridatio viget. Dicitur esse sesquicubitalis longitudinis, latitudinis cubitalis, asperis, hirsutis, atro virentibus cum pitore quodam, in alas diuisis ex aduerso sitas, easque rursus

sum pinnatim subdivisiva in folia Pastinacae Germanicae foliis similia, serrata, tres quatuorve uncias longa, binas lata, in obtusum mucronem desinentia, pediculo admodum hirtio & aspero, caules aliquot cubitorum bractiati: umbellae inaequalis longitudinis multifarijs Peucedani in morem constant florum luteorum. semina majora quam Pastinacae Germanicae, Spondylii seminibus parva compressa, lata, sibiriam albam habentia, cum in medio nigricent, acria & linguas in edicantia.

Non defuisse jam olim Matthioli temporibus imo flores, qui ex Gargano Apuliae monte quotannis ad Senenses advexerint Pseudocosti hujus radices, amari saporis, quae facie quadantenus Rhodiaceae radicem repraesentant, ipsamet passim sunt in com. n. conquestus est & contestatus. Has, inquit, pro legitimo Costo vendunt nostratibus charitativa opacis praesertim, qui in rei herbariae cognoscendam negligentis incumbunt. Plantam nos habere, neque etiam depingi curavimus (ea enim non est vulgaris judicanda) ut ex ejus indagine edessentis penitus, cujus plantae sint radices istae. Hinc fortasse fiet, ut si illi imposturam hanc omnibus cognitam esse intelligent, eam desistant posthac facere. His addit in post. comm. cum mag. fig. Lat. & Ital. Pseudocosti radicem vegetam, esse crasso cortice, carnosaque vestita, colore cinereo splendente. In hist. etiam Germ. cum addit. Camerarij Pseudocosti nomine, ut & in Epit. ejusdem, pingitur ac describitur, cognominaturque Cokus vulgaris, officinis Cokus, sed perperam: Ital. *Costo bastardo & Costo di Puglia*. Olim autem Matthiolus nullam habebat descriptionem, sed figuram duntaxat, ad hanc forte plantam factam: non placet in versione germanica folia dici den gelben Ruben similia, h. e. Carotae luteae, sive Pastinacae Germanicae luteae sativae, cum qua nulla similitudo ejusmodi sit.

Dodonaeus in sine, sive Epilogo libri de floribus pro Panacis specie hanc pingit: In sol. lat. pro Panace peregrino, quod ubique describit, ac praeerea dicit. Ex hujus vulnerato, praesertim circa radicem, quae longa & candida est, caule, succus aestivis mensibus manat, sponte concretescens, Opopanaci colore similis, odoris quidem exigui sed gustu exsalsciens. Non modo aut in Italia, aut aliarum calidarum regionum hortis, ubi quandoque sentur, succus est vulnerato caule exit, verum & in Belgio observatum est, Aestate fervida, hujusmodi quoque lachrymam incisio scapo effluxisse. Atque hic quidem succus Panaces genus hanc stupem esse evidenter ostendit: Quod & semen confirmat in Panacis lachryma reperiunt, ex quo Petro Coudenbergo pharmacopoeo Antuerpiensi haec primum in Belgio enata stirps est: Cum autem Panacis multa existant genera, quodnam ex his sit considerandum occurrit.

Non autem Heraclum Panaces, nec similiter Aesculapion esse satis patet, relinquatur ergo, ut vel Chironium, vel Synacium sit. Chironium autem Panaces solum habet Amaraco simile, florem aureum, radicem tenuem, non alte descendentem, gustu acrim, ut quidem Dioscorides. Cum quo & Apulejus convenit: Panaces chironium, ait, folia habet Amaraco similia, flores aurofos, radice tenuem, non altam, acerrimam. Theophrasti verò descriptio ab horum multum differens est. Chironium, inquit, folium habet simile Lapathi, majus ac densius, sive hirsutius, *Sasvreyer*: flores verò auricolores: radicem longam: amat loca pinguis, *tu pima*. Eadem & Plinius lib. 25. cap. 4. nisi quòd radicem non longam, sed parvam tradat, facili lapsu ex *maximè in europ.* Terentium, ait, Panaces Chironium cognominatur ad inventore. Folium ejus Lapathi simile, majus tamen ac hirsutius: flos aureus, radix parva, nascitur pinguis locis. Nicandri interpretis verba Theophrasti de Chironio adferens, non Lapathi, sed Amaraco simile tradit, Chironium, ait, simile Amaraco, majus tamen ac hirsutius: flos aurei coloris: radix longa, loca maximè amat aquosa. Ex his cognoscere est, veterum auctoribus loca quaedam esse corrupta, veluti Plinij & interpretis Nicandri: Deinde duo esse Chironia, unum folio Amaraci, alterum Lapathi. Prius Panaces humilis ac tenuifolia stirps est. Amaratidis siquidem (cui simile esse scribitur) herba est ramosa, per terram serpens; folia habens hirsuta, ac rotunda, tenuifolia Calaminthes æmula, valde odorata quae coronis adduntur, ut Dioscorides sub samputchi nomine describens, testatur. Theophr. 1. 7. Amaratium inter urbana coronaria reponit, quae lignosa, tenuifolia, & idcirco ad suffruticum naturam accedat. Alterum verò, quod folia habet Lapathi, majora ac hirsutiora non temerè Helenium esse videtur: Apuleio enim auctore, Panaces Chironium Inula campana quoque appellatur. Nec refert quod Dioscoridis adferens descriptionem folio ipsum esse tradiderit Amaratidis. Non animadvertisse enim potuit alter à Theophrasto, quàm à Dioscoride describi; ut multa valde oscitanter à multis veterum, & observata & posteritati commendata, atque ab ipso Apuleio, sunt. Cum neutro autem horum, Panaces hoc peregrinum convenit, neque enim tenuifolio suffrutici Amaraco simile est, nec folium habet Lapathi majus, sed si particularia segmenta considerentur, multò minorata. Iam & vulneratum aestivis mensibus (uti dictum) lachrymam istud effundit, qualem à Chironio Panace profluere, à nullo veterum memorie proditum reperitur. Ex quibus sanè constat peregrinum hoc Panaces, non esse Chironium, & idcirco de causis Syriacum illud esse, unde Opopanax colligitur, vel maximè apparet: Nullius enim altius, praeter enumerata, apud veteres memoria extat. Effluere autem ex Syriaco lachrymam Plinius lib. 12. cap. 26. aperte scribit: Theophrastus verò innuit, dum per messem ipsum ferari (succo videlicet colligendi gratia) refert. Quòd autem succus hujus peregrini Panacis in Belgio, eo qui in officinis reperitur, minus odore aut sapore praestet, regionis frigiditas in causa est: In calidis etenim regionibus omnia odoratiores & fortiora; in frigidis verò miris odorata, ac viribus imbecilliora gignuntur. Haec in longura Dodonaeus, cujus figura & Lobelij, satis exprimit nostram plantam, si folia non essent ita acuta & serraturae adessent, & non nimium Lapathi similia, factem si eandem plantam, quam nos intelligit

Nec Heracles, nec Aesculapion Panaces

plinij

Chironium duplex.

Enula campana.

Chironium Panaces 1701 eff.

Panaces Syriaca eff.

Icon Dodaei.

Panax al-
tera Lobe-
lio. Lob. adv. p. 312. vocat Panacem alteram recentiorum Olufatri aut Pasticæ facie, de qua ait. Venetorum quidam peritiores, etiamque Leo ille circulator, alebant & ostentabant quandam Panacis speciem, ferulaceo caule, binum & ternum & quaternum cubitorum, multos in ramulos superne diviso, ferulaceis autem folijs, squabris, asperioribus in singulis petiolis, singulis prodeuntibus, amplis, thasi instar plumatimque ex intervallis æquis, positu Pasticæ, & folijs constante multis in uno petiolo, oblongo, Africani ferme floribus: floribus luteolis aut pallentibus, in umbellis Pasticæ aut Bauciæ, quam etiam assimilat tota planta hirsutie incanâ, radice longiore, albida, nec ita dissimili. In Venetiæ & Flandriæ hortis hanc meminit Lobelius se degustasse gustu aromatico, calfaciente & digerente, gummeo, opopanaxem succum redolente: quare putavit hanc, ut si quam aliam, Panacem legitimam. Senensis [Matthioli] portè in post. comm. plantam hanc insertam, Costi nomine ipsique scriptis ab Herbarijs Illyricis ostentam, quia nihil Costo dignum habet, sed potius facie Elaphobosci est, illuc rejiciendam censet Costum hunc spurium Matthioli. In obs. pingit p. 400. Panacis alterius titulo, ibique Costi hujus spurij Matthioli varietatem assignat folio torundiore, hirsutiore, breviorè, Pasticæ vulgari, sive Elaphobosci, odore potiorè. Idem Lob. in Icon. p. 702. appellat Panacem alteram recentiorum, Olufatri, aut Pasticæ folio. Et nos in hac planta varietatem quidem observavimus non parvam. Vere namque quando provenit folia habet talia, qualia in Costo describit Lobelius, sed postea mutat.

Herba Co-
sta Cæsalp. Herba Costa vulgè appellatur, auctore Cæsalpino, quia radices pro Costo in usum venerunt: folia sunt ab radice humi strata, initio lævia, sed procedente tempore horrescunt: caules fert bicubitales, pallecentes, hirsutos unde emanat lachryma, sæpi coloris, odorata, acris. flores lutei, radices crassitudine baculi in diversis partes tendentes, nervosas, exterius fibrifas, gustu servente. Iudicaturâ quibusdam non immeritè Ferulæ genus esse, quod Sagapenum fert, de quo ante ex veteribus abundè factis diximus.

Ferula
Sagapenu Panax Chironium Dodonzi, Lugd. p. 741. & Pseudocostus Matthioli, p. 758. unam eandemque æstimamus plantam. Neque duas sequentes Tabernemontani stirpes separamus, donè nobis melius constet, qua in re differant. De Panace Herculeo 2. quod Panax purgesii aut Hæylfraur vocat, veteres nihil scripsisse ait, videri tamen, sibi potissimum, Opopanaxem confici ex hac plantam peritos Medicos & se recepisse pro panace Herculeo: habere enim succum gravis odoris, ut Opopanaxem: coluisse in horto Philippum Stephanum Sprengerum, ex qua curarè depingendum: vulgarem alioqui esse in Belgicis hortis. Alteram, Panaces Costinum nominat, Costum Hæylfraur, affirmatque hujus radicem falsè pro Costo vero vendi, cum quo nihil habeat commune: Herbarijs Costum Illyticum & Costum adulterinum dici.

Panax
Costinum. Gerardo dicitur Panax Heraclium majus, Hercules great woodwort. Bnh. phyt. & pin. Panax 1. (quali *πανάριον*, omnibus remedium adferens) Pasticæ folio, an Syriacum Theoph. Sagapenum existimatum, Geln. h. Panaces perlegnum, Dod. Panax altera recentiorum Olufatri aut Pasticæ folio, Ad. Lob. Panax Chironium, Lugd. Herculeum 2. Tab. Herculeum majus, Ger. An Panacis Heraclii alterum genus, Cæs. Sagapenum Diof. Item, Eid. Panax 2. costinum:

Costus, Matth. Lon. vulgares, Cam. ep. Costus (spurius Matthioli), Lob. obs. & Cam. Pseudocostus, Matth. Lugd. Herba costa, Cæs. Panax chitonium Theoph. Cam. Panaces costinum & costus Illyricus, Tah. Vnam enim non duas credimus plantas. Panacis Heraclii genus alterum Cæs. huc non referimus, sed mox teofim tradimus.

An Geln. hort. Panaces Heraclium, purcheritima planta, Ollingero, Kreichio, Coudenbergio: eo colligitur Opopanax dictus succus pharmacopolis. Vidit hoc aliquando in Italiæ hortis, aliqua cum Spondylho similitudine, uti narrat. An Cordo in Diof. Panaces Heraclium, in Italia à quibusdam ostentationis gratia feri solitum?

Montbelgardi in horto E. C. ex semine natum percult ab aliquot anniis Hiemen & semen tulic, ren folia producens Martij principio, florens Junio, semenque maturans Iulio, semen tamen suspicor non proliferum futurum, videtur enim in cellâ destitui.

Ex calcitræ & ficat ordine secundo completo, auctore Matthioli. Aperit, abstergit, incidit, attenuat. Amara est & acris. Præstant (ut referunt, qui comportant) Pseudocostii radices ad omnes cerebri, & nervorum frigidus affectus, ad pectoris vitia, & ad ventriculi cruciatu, & viscerum omnium obstructions, & ad renem, vesicæ, & uteri morbos. Ideoque auxiliantur diutino capitis dolore affectis, vertiginosis comitialibus, stupidis, veteribus, & nullis. resolutis, asthmaticis, suffocantibus, istericis & hydropticis. Eadem status pellunt, vesices necant, urinam ducunt, calculos pellunt, menses & partus cient. Infunduntur eandem decocta ad colicruciatu & coxendicum affectus.

PANAX SICVLVM SEMINE hirsuto, folijs Pasticæ sativæ.

PANACIS Herculei alterum genus ex Sicilia ad nos (inquit Cæsalp. lib. 7. cap. 53.) tranflatum, folijs constat in terra stratis, initio quasi Pasticæ sativæ, lævibus, sed procedente tempore in vastam amplitudinem dilatantur, simul & asperitate induunt, sigenitis amplis, se tangentibus, ut unicum solum integrè figurâ cruciformi ad amplitudinem cubitalem accedat: vere caulem attollit, anno secundo aut tertio, bicubitalem, rubentem, lævem, in quo lachryma confert colore flavo, idem procedente tempore subhirsutus redditur: umbellæ insident amplæ: flore candido: semine crasso & oblongo, candidâ lanugine hirsuto: radix non magna, candida, quæ perfectò semine exarscit.

Diofcoridis descriptio huic magis congruit, quàm Spondylho majori, quæ quibusdam Panax herculeum dicitur.

SPONDYLIVM EX VETERIBUS & in genere.

CAP. LXVII.

SPHONDYLIVM [*σπονδύλιον*] ex Diofcoridis sententia, folia quidem habet Platano [*πλατάνον*] vulgatam autem hanc lectionem veram esse, ex Plinio facile intelligi potest, Goup. tamen veterum quidam ad marginem *σπονδύλιον* legit, sed perperam.] quadantenus similia, ad Panacis foliorum figuram

garam accedentia : caules verò cubitali altitudine, aut etiam amplius assurgentes, fœniculaceos, semen in cacumine Sefeli simile, duplex, verùm latius, candidius, & magis acerosum sive palaceum, gravis odoris: flores albos [Ruell. addit, aut pallentes] radicem item candidam, Raphani similitudine. Nascitur in palustribus & aquis. Semen ipsius [calidè. Ald.] potum pituitosa per alvum excernit, ac medetur etiam hepaticis, ictericis, orthopnoicis, comitialibus & vulvæ strangulatur. Profundiore verò somno captos suffitu revocat. Ex oleo commodè irrigatur in capita phreneticorum, lethargicorum, itémque caput dolentium. Cohibet & herpes cum Ruta adhibitur. Radix autem regio morbo laborantibus ex hepaticis exhibetur. Circumrasi eadem & indita fistularum callos exedit. Recentis verò floris succus, exulceratis purulentisque auribus accommodatur. Ceterùm, reliquorum etiam succorum modo insolutus ad nifum reconditur.

Plinius l. 13. c. 26. ubi de Panace, Ferula sui generis egit, inquit. Ab hac Ferula differt, quæ vocatur Spondylium, folijs tantùm, quia sunt minorâ, & Platanî divifurâ. Non nisi in opaco signitur. Semen eodem nomine Silis speciem habet. Idem l. 24. c. 6. usum medicum Spondylj, planè juxta Dioscoridena præferibit. Spondylium, ait, unâ demonstratur, in funditur capibus phreneticorum, & lethargicorum: item capitis doloribus longis. Cum oleo vetere bibitur, & in jocinerum vitijs, morbo regio, comitialibus, orthopnoicis, vulvarum strangulatione; quibus & suffitu prodest. Al. um mollior. Illinitur ulceribus serpentibus cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur. Sed succus, eum exprimitur, integendus est, quoniam mirè appetitur à mufcis & similibus. Radix derafa & in fistulas congesta, calum eam erodit. Annibus quoque infillatur cum succo. Datur & ipsa contra morbum ægum, & jocinoris vitio & vulvarum. Capillos crispas facit peruncto capite. Nec plura Plinius.

Galenî juxta traditionem, Spondylj semen acrem & siccandi vim habet. Quare ad helationem, & morbum comitiale, bonum est medicamentum. Prodest etiam morbo regio. Sed & radix similem vim habens in iidem convertit. Insuperque callos ex fistulis auferit. Verùm derafam interdè oportet. Sed & floris succus reponitur, ad diuturna aurium ulcera.

Σπονδυλός sive σπονδυλός, & σπονδυλίον, sunt qui Araneum, qui Phalangium, qui Asterion, qui Spondylida, qui Chordanon, qui Oenanthe vocent. Aegyptij Apsapher, Magi Olyrida, Romani Herbam rutinalem dicunt. In animalium autem dorso, Spondylj Græci primùm, privatimque in homine viginti quatuor vertebrae, quibus tota eorum spina constat, appellaverunt, inquit Marcellus. Quarum septem in cervice numerantur. Scapulares duodecim sunt. Lumbares verò quinque: omnes, uti dictum, viginti quatuor, quas factum excipit os, quod ex spondylis simul concretis constare videtur. Quo nomine non tantùm os hoc ex concretis simul quasi Spondylis constans, appellatur, sed quod utrinque illi conatum est, latum & grande. Spondylorum huiusmodi, quos latini vertebrae dicunt, nota omnibus forma est, tereti structurâ per media foramina à cerebro descendente medulla. Ab eorum figura & similitudine idem Græci in muliebri lanificio & opere Spondylos vocaverunt pondera, quibus mulieres in ducendo ex colo in flum li-

no aut vellere aliquo fufos suos tam diu libranti, donec multo filo graves alterius ponderis ope, ut ad rectos angulos descendant, non indigent. Ab his rursus ad plura translatum nomen hoc est, quæ brevitatis causa relinquitur, & à quotidiano notæ rei spectaculo multatum rerum descripta, signatâque forma & eventus est. Quod evenisse & factum ab antiquis in Spondyljo hoc credimus, cuius semen Dioscorides Sefelis semini simile dixit, quod in Peloponnesiaco Sefeli latius cæteris & carnosius describitur, mox *σπονδύλιον*, quod non est simpliciter duplex, sed latum & grande. Id enim in Græcis ea vox aliquando significat: quemadmodum in Latinis Mato etiam dixit in Georgicis suis.

-----duplici aptantur dentalia dorso.

Nec multò post duplex per lumbos agit ur spina.

Vbi que enim ea vox latum & grande significat. Quod ad Spondylos manifestè pertinet, multoties certiss, quod Dioscorides ait, Sphondylium hoc à quibusdam Arachne, Phalangium & Asterion vocari. Sunt enim in Phalangioium genere decem ab antiquis privatim suis nominibus numerata. Inter quæ etiam est, quod acino uvæ simile *σπῶν* vocatur. Descripsitque id Nicander in Theriac. in media alvo ex inferiore parte os habere. verticulus ejus est.

Γὰρ ἐστὶν ἄλλο πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν ὄστρον:

Quod est, ut Plinius de eodem agens lib. 29. cap. 3 ait, Ore minimo sub alvo. Quæ acini rotunditas in ea, & in media alvo minimum os quasi per unum foramen muliebris vertit, illi formam effingit. Eamque ob causam Arachne, Phalangium & Asterium vocatur. Totius enim generis prima illa duo nomina sunt: Asterium verò ex eodem genere ab eodem Nicandro privatim descriptum. *σπονδύλιον* δὲ ἄλλο πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν, &c. Dictumque ab eo hoc est habere in tergo pingue quoddam splendens, discurrentesque in eo lineas quasdam fulgentes: à quorum non omnium similitudine, sed à priore illo quod acino uvæ Dioscorides semen primum, mox ex femine plantam, Araneum, Phalangium & Asteritium Spondylium herbam vocari ait. Nec obstat quod aliis & non *σπονδύλιον* illi comparaverit. Ab imperitis enim, & qui tantùm in genere araneorum id esse scirent additæ appellationes hæserunt. Ex quibus non suspicari tantùm, sed ratiocinari licet non aliunde plantam hanc Spondylium, quàm à Spondylorum in spina & phalangij illius forma dictam fuisse. Siquidem rotunditate duo hæc similia inter se sunt, & ambo perviam concavitatem habent, quâ muliebrium fuforum verticillis similia etiam sint. Eodem pertinet, & quæ minimo genere Spondylas sequitur. Cætera appellationes incertam, Marcello referente, habent significationem: nec Græcæ magis, quàm Latine, ob quam causam nihil ultra de eis dicitur. Reliquum autem est, ut quibus plantis Spondylj, sive Spondylj nomen adscribatur, annotemus.

Arachne Phalangium & Asterium.

Spondylium unde dicitur.

Spondylj igitur, sive Spondylj nomine se. Spondylj quorundam sive brancæ urfina Germanica à plærisque & ferè omnibus censetur Spondylium veterum, de quo mox.

Spondylium etiam dicitur præcedenti similis, alijs Panax Heracleum, de quo postea sub Spondylio majore, sive Panace Heracleo.

Spondylium crispum, & aliud alpinum parvum C. Bauhini.

Spondylium aliud alpinum glabrum.

Spondylium quorundam sive brancæ urfina Germanica alijs Panax Heracleum spond. crispum glabrum.

plicatur latam, florum alborum, cordatorum, quos excipiunt femina nostratis Sphondylii, nisi essent paulo majora, plana tadem, ut illa, duplicata alba, foris quatuor striis nigricantibus, internâ facie dubius donata, gustu acri & aromatico, non tamen jucundo. Videtur à priori in eo potissimum varietate, quod speciosior & major.

Heracleum.

Patavio attulit frater Panacis Heraclei nomine: judicasset Sphondylium, si nomen non fuisset adscriptum.

Panaces

Heracleum

an sit Mat-

thioli?

An hoc intellexit passim in suis commentariis & Historia germ. itémque Epit. cum addit Camerarij, per Panaces Heracleum, de quo ait. Panax Heracleum in Apulia sequeus nascitur, quem ad nodum in Apennini jugis, & in Argentario in nostris maritimis Senensibus. Habetur in quamplurimis Italicis viridariis, ubi summâ diligentia colitur ab his, qui simplicium medicamentorum studiosi, ad suum aliorumque commodum innumera plantarum genera suis in hortis, ac viridariis secunt ac colunt. Verùm non ob id affirmaverim, e jus lacty mam, quam officinæ Opopanaxum vocant, excipi in Italia. In Pana-

Mesues re-

prohædatur.

ci historia apertissimè aberravit Mesues, quippe qui initio jam omnia ejus genera confundit. Quod omnibus iam notius est, quàm ut ostendi debeat. *πανάξ ἡράκλειος* ut Græcis, sic etiam Latinis Panaces Heracleum nominatur. Arab. Scufir, Ieusir, sive Gausit: Italis Panace Heracleo. Ceterùm, Matthiolus non describit in comm. suis: descriptio verò quæ est in ejus hist. & epit. cum addit. Camerarij, ubi flore ait luteo, est ex Dioscoride: si ei nota fuit planta, cur non descripsit? Considerandum etiam relinquo lectori, an non figura efficta sit, ad Dioscoridis descriptionem. An deniq; Spondylium majus intellexerit necne, melatet: intellexit ceretè glossator & patrocinator.

Lacum

Rampa

d'orso.

An Pan-

heracl.

An de hac Anguill. ait epist. 12. Anno 1541. in Bononiensi Apennino in Alpibus Scalarum, inveni plantam foliis per terrâ expansis, in quinque partes divisis, Fico similibus, asperis, caule albo, ferulaceo, in cujus summitate umbellæ feminis lati, compressis & albi: radicibus multis, crassis. Tota planta odoris gravissimi: Postea multis in locis, ut in Noris montibus, & di Viso, & in Ahruzzo supra petram Camella, ubi vocatur *Rampa d'orso*. An autem sit Panax Heracleum dubito, quamvis multùm conveniat, cum descriptione: Opopanaci quod adfertur, non respondet odor: semen non acre, nec lanugo in caule, quam expetit Dioscoridis. Hæc ille, quem miror, quòd non annotaverit colorem floris.

Panax He-

raclum

Herculea

Heracia.

An Lobel. adv. p. 311 Panax Heracleum, Hercules sive Heracia, sponde Paltinaca? De hac ait. Dixi Panacis nomen claturam communem fuisse pluribus plantis, quæ neque inter se facie, nec planè viribus similes essent, magnæ tamen celebritatis commendatione κατὰ τὸ πανάκειον, seu quemlibet morbum, dolorémve abigerent, dictæ fuissent. Hanc autem est Hercules nomine claram difficilè noscitate sit, quia quàm multis, quas novi, in nostro cælo oriundas, effluar nullus succus, tamen non desunt, qui quandam in hortis coli non ita diu cæpram, mihi etiam (commonstrante doctore Allatio) ruri lætam, veram afferunt. Verùm permultæ sunt aliz huic nullâ dote, aut notâ inferiores: radix exigua nimis videtur, duùm cubitorum, caule ferulaceo enim [Lob. in Obs. p. 399. legit duùm enim cubitorum caule, lanugine quadam incano] solis quadantenus Smyrnij aut Imperatoriz, sed laciniis, ambitique magis circumviridis, pallentique coloris, rigidis, & leviter hirsutis. Radix non periande succulenta Ligustici, vel Angelicæ, umbellâ latâ, florus lurcis. Crevit suâ sponte in illo saxoso colle, qui Fontignana redeunt Montspelhum ad lavam est, propè aut ponè Sacel-

Deser.

Lecno.

lum dirutum, ut me monuit Doctor & P. f. tot Montpelienfis Allatio: sed studioforum accursu, qui avidè istam plantam in chartis servabant, deleta illic ferè fuit. His addit in Obs. p. 399. (ubi vocat Panax Heracleum, ita etiam in Icon. Plant. p. 701. inscribitur, Herculeam sive Heracleam, sponde Smyrnij, vel Imperatoriz) in Belgij hortis flores quidem albos promere: meministamen se vidisse Venetiis Panacem, facie non diversam in Franciscanorum Paradiso floribus luteis. Nos, ut verum fateamur, non intelligimus Lobelium: si ille Panax suum icone non expimeret, assereretque Spondylium alterum esse Dodonæi, nos aliam intelligeremus plantam. H. st. etiam Lugdunenfis credidit esse Spondylium Matthioli, quæ est Brancaursina germanica.

An Ponz. in Baldo Panax Heracleum Herbariorum in horto proveniens.

Clusius apud Dod. gall. in sine Historiz lib. de gummis cap. 9. figuram habet ex Matthiolo, quam non describit, vocans solium modo *πανάξ ἡράκλειος*, & Panax Gileni.

Dod. lat. in fol. Panaces Heradium, vel potiùs Spondylium alterum inscribit, ac descriptioni Panacis Heraclei Dioscoridis respondere ait, excepto folio floris colore in Belgij hortis subinde reperti, quem Heradium Panaces vocant. Spondylio autem hoc adeò simile esse affirmat, ut majus, vel alterum genus esse appareat. Ostendi hoc, uti dictum, pro Panace Heradio, tamen si flos non luteus, verùm candidus sit: Lobelium tamen se floribus luteis istud vidisse scribere: Matthiolum & tale aliquod picturâ exhibere, quod in Apennini jugis, in Argentario promontorio &c. Sibi non consistere Panaces depictum legitimum, idè maluisse Spondylium alterum aut majus appellare.

Gesneri in app. hort. Panaces Herculei planta, sibi à Calceolario missa, fortè fuit Spondylium majus, de quo fortasse quoque scribit de hort. vocans Panaces Heradium, visum aliquando ab ipso in hortis Italicis, aliqua cum Sphondylia, dicto Brancaursina, similitudine, majus. Videndum tamen an Spondylio affinem intelligat Gesnerus, de quo postea dicturi sumus.

Traditur à Cæsalpino pro Panace Herculeo, vulgò ab Italis Panacea vocato, Ferula in Alpibus. Is autem asserit Panacea Herculei Dioscoridis descriptionem, præter floris colorem candidum, & caulis altitudinem in cæteris conditionibus huic convenire, sed magis adhuc Panaci alicui ex Sicilia translati, nempe Panaci Siculo semine hirsuto, de quo suo loco.

Lugd. duas icones porit, quas ejusdem plantæ existimant Cam. & frater C. Bauhinus, mihi tamen adhuc non certò constat, an Panaces Heradium Matthioli, quod Lugd. p. 736. pingit, idem sit cum Panace Heradio Lobelij, & Sphondylia altero Dodonæi: cujus iconem dedit Lugd. p. 740.

Panax, sive Sphondylii folio (inquit C. Bauhin. phyt.) quod Panaces Heracleum Matthioli & Lobelij floris est albis: luteis Dioscoridis, quales se vidisse testatur Lobelius. Apud Matth. ait. Panax r Panaces Heradium, Matth. Gesn. h. & ap. & Cordi r Diosc. Hujus plantæ densata lachryma seu liquo Opopanax dicitur. Gesnerus autem an hanc plantam intellexerit, consideratione dignum spero, ut eo modo quo dictum, continetur sub Panace. Cordum hanc plantam vocasse Panacem Heracleum non facillè crediderim: ex Spondylio colligit Opopanax non video quomodo non strati possit Panaces tandem Herculeum Matthioli Lugd. p. 739 & Panax Heradium Lobelij p. 740. duas distinctas esse plantas in Animad. non agnoscit, sed Lobelij figuram

figuram meliorem tradit, qualemque Lobelius describit, talem in viridariis Italix selegisse testatur. Eid. B. pin. Panax 3. sphondylii folio sive Heracleum: Panaces Heracleum, Matth. Ang. Gcfr. h. Lac. Cast. Lugd. Panax Heracleum, Lob. Dod. Ger. Panax herculeum, Cæl. Primum, Tab. Sphondylium alterum, Dod. 8. Nobis tamen uti dictum, haud est apertum, an Matthioli Panaces idem sit, cum Lobeliano.

Tabern. dicitur tam in Icon. quam in Hist. Panax Heracleum, aut Herculeum 1. Panax fraus oder wurtzel. Item in Icon. Sphondylium 2. Beerenslaw: In Hist. Sphondylium 1. speciosius, pulchrius & majus. Icon Sphondylii primi fortè facta est ad imitationem Panacis Heraclei Lobelij; imitior autem eandem herbam duabus imaginibus diversis locis exprimi: descriptioni Panacis Herculei non respondet mutatio in numero & transpositio est fortè ex errore Typographico.

Gerard. appellat Panax Heracleum Hercules Alpeate. Schvvenck. Panax Heracleum, Brancam ursinam alpinam, grosse Beerenslaw.

Hoc Sphondylium non est ita vulgare, ut prius: provenit in pratis humidis [in montibus herbidis locis fruticat. Schvv.] chvosis: meret tamen plationem in hortis, ubi pulchre evadit, in tertium usque annum durans, semènque proferens maturum.

pediculo, palmum longa, duas lata sunt, communitè tripartitis, sed non vsq; ad pediculum divisi, per marginem crenatis: quorum inferiora pediculis palmatis, hispida & subspectis donantur: caulis summo, umbella stolorum candidorum, sed quam in reliquis speciebus minorum, insidet: semen succedit subrotundum, planum, cujus summitati apex insigitur. Hoc solum in monte Vasserfall & quidem ab anno 1595. usque ad presentem annum 1618. Julio mense & florentem & semine pregnantem, observavi inquit C. Bauh. qui in Prod. pro tertio Sphondylia describit, & quartum in pin. facit, & in phyt. sub 2. proponit.

SPHONDYLIVM CRISPVM.

SPHONDYLII Brancæ ursinæ dicti magnitudinem non excedit, verum folia paulò minoria sunt, nec ita aspera, crispa, visu amœnâ in cæteris, ut caule, flore & semine, itémque radice Spondylia respondet.

Nec ita frequens occurrit, Spondylium 3, sive crispum Tabernæ montani, qui id mediocriter abundare tradit, ad Saræ fluvij ductum, inter Saralben & Sarbrucken in pratis.

An C. Bauh. pin. Sphondylium 2. hirsutum foliis angustioribus: hoc in prod. pro primo sic de crispi sit: A vulgari foliis solum differunt: nam cum vulgare folijs sit amplius, plerumque ex quinque partibus latis subrotundis compositis: hoc solum habet, in lacinas oblongas, angustas, acuminate, hasque in alas, inordinate tamen divisas, & per marginem crenatas, Hoc in pratis alpinis Rhæticis observavi: dein ex Lulatia à D. Franco accepti.

SPHONDYLIVM ALPINVM parvum, C. Bauhini.

EX radice caulis assurgit pedalis, qui in summo alterum ramulum tritricalem, dividitur: quem folia cingunt pallidè virètia, longis pediculis donata, quæ in partes tres, vel etiam quinque alias subrotundas, alias acutas, per marginem crenatas & hirsutas dividuntur, umbella stolorum candidis, laus tamen, summo caulii insidet, quibus semen plenum, latum ac tenue, succedit. Tota planra levissimis pilis pubescit. Ex Austria alpinus, D. Burferus misit auctori C. Bauhino, qui secundum facit in Prod. & tertium in pin.

SPHONDYLIVM ALPINVM glabrum, Ejuisdem.

RADICE est crassa, eaque albâ, caule bicubitali, geniculato: folijs siculis, glabris, quæ absque Tom. 111.

TATARIA HVNGARICA Edulis; Panacis Heraclei folio, semine Libanotis cachryferæ.

NON vulgaris est planta, quæ radicem habet crassissimam & longissimam: nam brachialis crassitudinis, & cubitalis longitudinis, aut etiam ampliores aliquot accipere meminit Clusius, hujus historiae author, ab Ill. Dn. Balthasare de Bathyâ, qui in ejus gratiâ ex Vngaria trans-Danubiana ad ferri iussurâ, ut in suum hortum Viennæ transferret. Illi autem folia emerferunt Rapi folijs non valde dissimilia incursis & laciniis, breviora tamen, & verius ad Panacis foliorum formam accedentia, rudi atque asperâ lanugine prædita, ex viridi pallèscunt, alia deinde paulò minoribus incursis divisa, nec minis aspera, inter quæ assurgebat caulis cubitalis aut amphoris longitudinis, pollicaris verò crassitudinis, striatus, concavus, & nodosus, perinde asper ac folia: quem lato pediculo amplectebantur minora folia & multifida, asperâ etiam lanugine obrita: summus caulis in umbellam definebat, Panacis Heraclei umbellis similem, in quibus flores & formâ pareres & colore, quibus evanidis, succedebant rara (nam singuli flores non sunt secundi) semina, valde crassa, nec valde absimilia femini illi magno & striato Libanotis cachryferæ. Biennio quidem eas radices aluit Clusius, ante quàm una illarum & caulem & semen proferret: deinde corruptæ sunt, tàmque fœtidum odorem exhalarunt, ut orto fuerint ejiciendæ.

C. Bauh. pin. Panax 4. sive Panaci Heracleo similis Vngarica.

Hujus porro radice Vngari Agriæ vicini, atque etiam ulterius Daciæ contemini, in annoz caritate & inopiâ, vescuntur alterius partis in juria, ut Clusio asserbant non modo Heros ille Illustris, sed etiam alij nobiles viri, qui in ea provincia vixerant. Quæ adeo res effectit, ut dubius esset, an eadem esset, cum Baltacran in Tartaria nascente, de qua mox agendum.

Maximo est in usu apud Tartaros hæc planta: nam abique eâ, per magnas illas solitudines, in quibus

speciem testatur frater in Baldo, latioribus foliis, nigrioribus, magis que incisus.

Thurnisus de hac forte intelligendus lib. 1. cap. 29. cum ait: Sardinisch aut Rott hirsch wurz; Causimon & Timoleon: Cervaria: Iudaicè Zibi Zanab: Græcè *ελυθρις*. Quidam existimant hanc herbam unam *ελυθρις* Dioscoridis lib. 3. cap. 8. Plinij lib. 22. cap. 22. alteram Pabulum Cervi, & Graciam DEI, & waldi Salbey: propter formam capillorum posset esse Zibi Zanab, quamvis forma & loci situs non ita manifestè, ut virtutes, id demonstrent. Non dubito herbam esse, de qua Plinius lib. 8. cap. 32. dicit Græcorum fœminas se purgare ante partum. Vandali vocant *Jehlehnwij*, posset vocari *Cervitwurz*. In Syria vocatur *Malz*, ex hac herba fit *Malz* Turcis usitatum &c. Oleositas ejus vocatur *Behalah* aut *βυλοβυτικω*. Descriptio Thurnisij videtur demonstrare plantam de qua hoc capite tractamus. Figura autem nihil tale ostendit. Quis quæso ex ejus figuris dignoscet plantas: Quale discrimen inter ejus *Elaphurin* & *Tordilion*, sive *μαυροχρυσω* ac alias similes. Planta de qua Plinius loco citato, dicitur ei *Seseli*.

Libanotum Theophrasti Dodonzi, sive *Seseli* Æthiopicum Matthioli inveni *Burnij* in Rhetia, Iulio mente florens, inter saxa *Basileæ* in monte *Montez* semine maturo Augusto. Lugduni, Geneva & *Möthelgard* in hortis. In monte *Baldo* observavit *Bechius* & *Pona*. Cervaria alba, referente *Clusio*, floret Junio, interdum etiam feris, semen Augusto maturat.

LIBANOTIS THEOPHRASTI quorundam, folio minus rotundo.

ANNO 1595. Heil Adelbergein horto D. Sprengeri insignis pharmacopœi & Botanici. collegi folio amplissimo, cubitali, tripartito, & tripartitis denudè brachiis, in terna quoque plerumque foliola desinèntibus, sublonga, minùs rotunda, quàm in præcedenti, serrata, postremum etiam interdum trifidum: infernâ parte magis candicant.

Descripsit *Lobelius* herbaria, quam in *Obs.* p. 401. in Icon. verò *Plant. p.*

704. titulo *Libanotidis Theophrasti* majoris imagine sculptam dedit, quæ plantæ huic nostræ optimè respondet. Descriptio autem ejus, nec cum nostra, nec cum ejus icone convenit. Ea talis est. Varietatem folijs magis carnosis, rotundioribus amplioribusque nitentibus, semine cristato, *Lutetta* missam alunt vireta *Belgica*: cætera similia & respicienda.

A *C. Bauh.* phyt. appellatur *Libanotis altera* lat. folia major.

LIBANOTIDI THEOPHRASTI quorundam valdè similis, Costus amara dicta, semine crispo.

CAP. LXIX.

ACCEPIMUS olim à Domino Agerio Medico Argentineni clarissimo, & stirpium indagatore diligentissimo, stirpem collectam in Italia monte *Sumano*, cum inscriptione *Costi amari*. Erat hæc sanè valde similis *Libanotidi Theophrasti* quorundam, à nobis jamjam tradita, quoad folia, in quibus, hoc discrimen observo, quodd minus & rariùs serrata, & quædam vix serrata, nobis etiam videntur tactu crassiora: folia per caulem, quæ serratura omni penè destituta, habent pediculum caulem amplexantem, qualem etiam jam dicta: umbella ampla: semina oblonga crispa, nihil amaricantia, cum actinonia.

Lobel. in *Obs.* p. 704. tradit *Libanotidem Theophrasti* majorem, cujus descriptionem, sequenti capite adscribemus, quæ non respondet iconi suæ. Ideo perpendendum an eû

descriptione hanc intellexerit, de qua hinc agimus: dubium nobis movet, quodd dicat folia ampliora, verum culta fortè in caula.

LIBANOTIS ALTERA quorundam, alijs dicta Cervaria nigra.

CAP. LXX.

RADICES plures digitales, capite Mei instar capillato, in unam coeunt, quæ sensim attenuata pedes duos aut tres horsum illorsumq; vagatur, altius humo depacta, foris nigricans, intus alba, lentâ mucaginem, vulnerata manans, sapore resinaceo, aromatico, grato, ad *Pastinacæ Germanicæ* accedens saporem: substantia teneriuscula: folia cubitalia quæ tum à radice, tum caule oriuntur longis, appèsa pediculis, aliquatenus

Petroselini Macedonici divisa & effigie, rigidiora, glabra, glauci ferè coloris, crenata, sapore remissiore, quàm radix: caules autem serulacei, striati, duos, tres, quatuorve cubitos alti & in alas divisi, umbellas sustinent amplissimas, flosculorum albicantium, foliolis quinque constantium, priusquam de-

Semen. hifcant purpurascunt: semen latum ad Pastinacæ latifoliae semen non nihil accedens.

An Daucus secundus Trago? An Trago lib. 1. cap. 148. Dauci secundum genus, cui in hist. germ. (ubi die ander Berwurtzel vocat) radicem assignat foris nigram, supernè hispidam, ferventem, acrem & odoratam; folia autem instar Petroselinii vulgaris dissecta, sed majora. Audivit, ut refert, qui hanc nominarent *Bertzwurtz*: ipsi tamen videtur Peucedani species, aut Sefeli Creticum. Idem paulo post, sibi non constans, irret Daucos, vel inter Tordyla referri posse putat.

Sefeli 3. germ. An eidè l. 2. c. 120. Sefeli 3, sive Sefelis genus alterum in Germaniæ silvis proveniens, lato instar Cuminum, aut Pastinacæ semine, *παρατυλιον*, latum Cuminum ipsi dictum, Dioscoridi verò Peloponnesiacum nuncupatum, quod Germanos *Breitenwald Bümle* / b. e. Cuminum silvestre læti nominare posse ait, ac sic describit: Alterum [Sefelis genus in silvis Germaniæ proveniens] caule & folijs validius & crassius, ita quidem ut non raro caules proferat bicubitales, digitumque crassos, uti Cicuta, folijs paucis, iisque vulgare Petroselinum referentibus, sed majoribus, gustuque acrioribus, denique & nigricantioribus vestitos. Umbellas hij ferunt, exiguis candidisque lobulis emicantes, qui in semen abeunt latissimum, perque omnia Pastinacæ simillimum, sed non ita scabrum, verùm acrius eadem. Radicem habet hoc Sefeli admodum longam & teretem instar Fœniculi, hiemis patientissimum. Nascitur in altissimis silvis humo arenosâ. Hec Tragus, qui nec Sefelis sui tertij, nec Dauci secundij figuram exprimit. Quò denique hoc ejus Sefelisi referendum, adhuc asserere non audeamus, idèoque ejus descriptionem datâ operâ hîc adscriptimus.

Trag. taxa. var. Fuchsi. vocat Sefeli Peloponnesiacum, *Schwartz Birtzwurtz*: in hist. (ubi iconem sine descriptione) propria pponitica enim, quâ habet delineationem, est Dauci tertij Dioscoridis) Dauci tertiumgerus, quod ait in aliis montibus provenire, quod nos non observavimus. Cornarius appellat Radicem cervinam nigram, càmque quosdam Libanotidem secundam ferulem esse putare narrat. An Corda in Diosc. Ambrosia, quam falsò quosdam *Schwartzwurtz* putare scribit?

Ambrosia. Matthiolus suo more hujus iconem proponit absque descriptione, quæ convenit cum planta, quam hoc capite proponimus. Inscritbit autem eam in comm. cum mag. fig. lat. & ital. Daucum secundum. in epit. etiam cum addit. Camerarij Daucum alterum, *δ'ακον τριπον*. Hic ejus Daucus, quem Coriandri folijs provenire tradit, & semine Cumino simili, in hist. germ. chalcographorum negligentia, dum Pragâ, grassante pestilentia abisset, secundum Peucedani genus, sive Cervariam representavit. An eidem Elaphobosum in Italiainventum, plurimum tamen à legitimo dissidens?

Matth. taxatur. Dod. galliconem Fuchsi proponit, cui Libanotis altera Dod. gallic. ferè simili tradit. Miramur autem eum hanc stirpem in sol. lat. omisisse, quasi ei non fuerit nota.

Daucus 2. Geln. h. dicitur Libanotis ferulacea nigra Dodonæi. Item: Cervaria radix nigra, & Oreolethnum nigrum. Ego Gesnerum apud Cordum in Diosc. l. 3. c. 86. pro Sefeli Æthiopico, Peloponnesiacum voluisse dicere existimo. Libanotidem, inquit, secundam quidam putant *Schwartz Birtzwurtz* quam alij Sefeli Æthiopicum faciunt. Idem in epist. ad Zwïng. Sefeli Peloponnesiacum jam priùs in horto habebam, abundat in saxis & collibus, circa Badam Helvetiorum, ego Oreoselinii potiùs, quàm *δ'ακον τριπον* genus esse puto.

Libanotis altera Dod. gall. Lonicerus hujus imaginem pictam dedidit sub titulo *Schwartz Birtzwurtz* quam Elaphobosum

Syn. Geln. Dod. galliconem Fuchsi proponit, cui Libanotis altera Dod. gallic. ferè simili tradit. Miramur autem eum hanc stirpem in sol. lat. omisisse, quasi ei non fuerit nota.

Sefeli Æthiopicum ronic. Lonicerus hujus imaginem pictam dedidit sub titulo *Schwartz Birtzwurtz* quam Elaphobosum

Lonicer. notatur. Lonicerus hujus imaginem pictam dedidit sub titulo *Schwartz Birtzwurtz* quam Elaphobosum

Dioscoridis statuit, ac Pabulum cervi, Ocellum cervi, Gratiam Dæi & Copariam latinè cognominat, diversa, meo judicio, confundens nomina.

A 1 Ang. ep. 5, hanc intelligit, per Rosmarini species à Theophrasto traditas, quas Dioscoridis esse negat. Theophrasti enim ait esse folio Apij palustris, quæ reperantur in monte supra Conum, qui dicitur Generosus, ubi herbarij vocant Levistico salvatico, qui omnes habet notas.

An Lob. Adv. p. 321. Icon. p. 720. est Daucus secundus Selinoides? de hoc ait. Veneti pharmacopœi quam Mattheolus Daucum alterum facit, Saxifragam dicitur, illique vites consimiles frequenti experimento asserunt: nihil tamen obstat, quin sit Daucus alter Dioscoridis. Foliis namque Coriandri, aut Petroselinii Macedonici veri, donatur. Semen illi in umbellis oblongum, angulosum, Fœniculi modo. Radix aroma olet, suavis gustanti, supernè que comata, Mei modo. Idem jam dicta repetit p. 323. An in Obsp. 414. Daucus Selinoides secundus Adverp. 321. Et p. 322. Rosmarinum, sive Libanotis prima Theophrasti: folio Apij palustris: Ital. Valdè bona vulgo & Saxifraga Venetorum? Item Dauci secundij Selinoidis varietas, permissilis, sed minor, exhor. in silvis Nervio proxima? Lobelium intelligere eandem nobiscum plantam, asserere non aulimus: descriptio feminis non quadrat. Icon quam proponit, à Clusio pro alia planta exhibetur, nempe pro Sefeli Pannonico C. f. cundo. Miror Lobelium non meminisse Libanotidis alterius Dodonæi, sive Cervariæ nigre, nisi intelligat eam, per Daucum secundum Selinoidem.

Pona, ut paulò post dicemus, existimat Libanotidem minorem Lobelij, eandem esse, cum Dauci tertij specie Fuchsi, quæ optinio nobis non arridet. An Crasipino Levisticum alterum omnino in incultis nascens locis, squalidis, montuosis, cui folia ab radice strata in terram, dura, & lenta, breviora altera, & ut plurimum subrubra, odoratiquæ: cauliculum fert levem, subrubentem, cubitale, paucis ramis: umbellas subrubentes & semina nigra: radicem fert longam, pollicis crassitudine, non sine odore: hanc nigram Libanotidem appellare possumus, quamvis Theophrastus nigra non meminit. Plinius hanc significat videtur, cum dixit, radicem habet Oleari, nihil à Thure differente.

Thurnisius de plant. l. 1. c. 30. vocat plantam nostrâ *Weißteusch Birtzwurtz* feminam, id quod ex descriptione ejus colligimus, licet figura nullam talem demonstret stirpem. Quibusdam, inquit, Pinnastellum appellatur & Meon, aliàs Cordylion aut Tordilion. Possit vocari Ayaleiha & græcè *δ'ακον τριπον*. Dioscorides hujus generis herbam vocat Tordylon, aut Cordylon: Paulus Ægineta Gordylon. Arabibus & Chaldæis Aithalibab: non malè dicitur *ναρθηδικα*. Quidam voluerunt esse *Sarsfrang* / alij Ocellum cervi, alij Pedem porcinum. Vandalis est *Widuwossela*. Iudæis Atunsaal, existimatur à quibusdam rote *Birtzwurtz*.

Lugd. p. 716. Daucus secundus Matthioli. Item p. 765. Libanotis secunda Dodonæi. Daucus tertij Fuchsi: eadem est planta, licet utrobique describatur: quòd verò addit, esse Libanotidem minorem Lobelij, fallitur, cum hanc plantam Lobelius Daucum secundum Selinoidem nominet.

Camer. h. nominat Sefeli Peloponnesiacum Fuchsi, Bath. phyt. & pin. est Daucus (tertius apud Matth.) sive Mortanus, Apij folio majore: Daucus 2. Trag. (cui & Sefeli 2.) Math. Lugd. Dauci 3. genus. Fuchsi. Libanotidis alterum genus, Dod. gall. Lugd. Libanotis nigra Dodonæi, Geln. h. Sefeli peloponnesiæ, Fuchsi. ic. Geln. h. & Cam. Elaphobosum nigrum, Lon. Saxifraga Venetorum, Adv. Daucus

cus felinoides 2. Ad. Lob. Sefeli pannonicum 2. Cluspan. ic. 2. montanum, Eid. hist. Libanotis nigra, communiter Cervaria nigra, Thal. Libanotis Theoph. nigra, Tab. Ger. Variat 1. folijs pallidè virentibus & splendentibus. 2. folijs laevioribus, fortè ob culturam, quam Pseudocostum Cortusifus nominabat. 3. folijs minùs divisis, lupinà parte diluùtis virentibus & aliquantulum splendentibus, pronà subcinereis, quàm Cervaria nigra nomine, Lipsià D. Iungermanus misit. Hæc C. Bauhinus. Matthiolus censuram metebatur, qui non descripsit. Lobelij descriptio non convenit, cum Libanotide 2. Dodonæi, cuj femina potius Pastinacæ latifolia Germanicæ, quàm Fœniculi, quod Matthioli patronus annotasse debebat.

Libanotidem secundam Dodonæi, sive Dauci tertium genus Fuchsi j inveni Basileæ in monte prope Moutez, mense Octobri cum flore & semine: in monte propè Krenzach, & juxta Leurach florentem Augusto: Genevæ mense Martio incipientem protrudere folia in monte Salevz. Montbelgardi à la Chau juxta vicinæ florentem Junio, & in ptatis propè Columbièr Savoreux & inter Raupach & S. Germain, unde transfusi in hortum. Frater Buh. attulit ex horto Patavino nomine Tota bonæ & Saxifragiæ majoris. is annotavit Cortuso dici Pseudocostum.

LIBANOTIS THEOPHRASTI minor Lobelo.

LIBANOTIS Theophrasti minor (ut vocatur à Lobel. Obs. p. 462. Icon. p. 705. sive Panacis species nonnullis, folijs exiliotibus multò, Saxifragæ Venetæ proximis, gemino situ Panacis alterius ritu, sed oris tantillù crenatis & laciniatis: caulis bicubitalis & pterocior. Semen Anethi, candidum: flores in umbellis albi. Radix aromatica, grati & jucundi odoris.

Considerandum an Libanotis hæc

Lobelij minor, sit eadem cum precedenti, quæ Cervaria nigra dicitur, est quæ Libanotis altera Dodonæj, & Dauci tertia species Fuchsi j. Ea quidem fuit opinio Ponæ in Baldo, sed nobis minimè probatur. Bauh. phyt. dicitur Libanotis 1. sive Apij folio. Eid. B. pin. Libanotis 4. minor apij folio: Daucus anguloso caule. Cord. hist. Libanotis alba minor, Thal. Libanotis panacea, Tab.

VALDEBONÆ NOMINE MIS-
sa, Libanotis secundæ quorundam,
sive Cervariæ nigre
species

Tota hæc plâta accedit ad Cervariam nigram, verùm foliorum color viret majoris, nec ita glaucus in folijs etiam pauciores conjunctiones, sed eadem multò majora, amara, & acris non nihil, quam

SESELI 2. CLUS 1.

amatitudinem non percipimus in Cervaria nigra: flos luteus ex umbellis minibus, quàm in Libanotide jam nominata, qui masticatus odorem reddit aliquantulum vinosum & aromaticum. Anno 1600. à nobis satum est semè, communicatum ab E. C. V Wirtembergico reduce ex Italia, cui Vlisses Aldroandus Valdebonæ, sive Dauci f. ^{Dauca 2.} cundi inscriptione offerebat. Sequenti primùm anno provenit, & tertio anno caulem produxit, aliquot cubitorum, florebat Junio, & Julio semina maturabat. D. Agerus sicam dedit nomine Veelguitæ Bononiensium & Valdebonæ nigre, quæ prædictæ similis erat, quantum ex sicca colligere potui. Eam dicebat altitudinis Angelicæ, flore luteo collectam, in radicibus Apennini montis, seminibus ad Pastinacam Germanicam, sive latifoliam vel Anethum accedentem, duplicibus, simbrâ albicante, sapore aromatico & acri. ^{Semina}

Hanc nostram ^{Defec.} plantam, ni ^{Clusij.} fallimur, sic describit Clusius: Brachiali interdum nititur radice, præsertim si planta vetusta sit (recentiores & juniores pollicarem habent) in aliquot ramos inferiore parte donata, crasso, rugoso, nigroque cortice lepa, gummoso primùm lentoque sapore prædita, deinde acri & salivam ciente: quæ summo capite in multa capita extuberat villoso, quemadmodum ferè omnes ferulacei generis stipites, unde exeunt magna & laus ampla foliorum alæ, aliquot folijs per ambitum serratis & non nihil incisus uni costæ inhaerentibus, sed ex adverso nascentibus constantès, colore supinâ parte diluùtis virente, & aliquantulum splendente, pronà subcinereo præditis: inter quæ sesquicubitalis nonnunquam emergit caulis, striatus, pollicaris interdum crassitudinis, geniculatus, in aliquot ramos divisis, quem ambiunt ad singulos nodos, sive genicula, minores foliorum alæ; summum caulem atque extremos ramos exornant umbellæ pallefcientium flosculorum: quibus succedunt semina Scleris montani semini similia. Hanc Clusij descriptionem congruete speramus huic nostræ plantæ à nobis descriptæ, cui etiam iconem, quam in Pannon. p. 692. Sc. ^{Sefeli 2.} feli secundum [addit in hist. montanum] Pannon. ^{Montanum} cum inscribit, ac inter ^{Pannon.} ceteros genera posse referri ^{Clusij.} existinat, plurimùmque habere similitudinis, cum

*in flum
montano*

*An Daucum
Selinoidis
des Lobelii*

Leuco de altera Fucij (legendum puto Dodonae) sive Daucum secundo Matthioli dicit, vocarique à quibusdam rusticis Petere wurzel / tamen sit alia umbellifera stirps etiam hoc nomine & frequentius doretur. Clusij porro iconè Lobelus Obs. p. 414. & Ic. p. 710. Dauci secundi Selinoidis titulo exhibet. Verùm an de Sefeli hoc montano secundo Pannonico Clusij intelligat dicere non possumus: de scriptio feminis & alia non conveniunt.

Sefelios Clusij descriptionem Bauhinus in pin. refert ad Daucum suum 7. sive montanum apij folio albicante, quem sibi D. Jungermanum misisse, ait. Sefeli peloponensis Ienenisium nomine.

*Locus
sempre*

Invenitur ferè in omnibus Pannoniz & Austriz inferioris montibus, aspero Solo, ventisque perflato Julio & Augusto floret, & subinde semen profert. Simile aliquando legere meminit Clusius ad Allobrogicarum Alpium radices.

SESELI ÆTHIOPICI MATTHIOLI genus aliud, Clusio.

Locus.

Deser.

*Radix cer-
vis nigra.*

SESELI Æthiopici Matthioli nuncupati (inquit Clus. in pannon. p. 694. & hist.) genus aliud est, satis vulgare, in Hungaria, Austria, & Stiria, quod nusquam tamen abundantius invenitur, quàm in Calenberg. Majores id habet foliorum alas, h. e. in plura folia, nempe bina & vicina plerumque, superioribus magnitudine longè cedentia divisas, quæ supernè splendentia minus virent, & pronè parte cineracei prorsus sunt coloris, omnia in ambitu non modo, ut Sefeli Æthiopici Matthioli ferrata, sed etiam laciniis dissecta: æqualem cum jam dicta habet caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, radicem non dissimilem. Hoc Germani schwarz Burgwurz, h. e. nigram cervi radicem appellat.

SESELI ALPINVM SIVE MONTANVM, primum Clusio, folio splendente, flosculis albis.

C A P. LXXI

Deser.

Ampla habet folia, humisparta, & in multas alas divisa, Sefeli Peloponensi [an Matthioli] ferè similia, supernè viridia & splendentia, infernè parte minime, Ferulæ odore, acris, nec admodum grati sapore: caulem deinde sesquicubitali, aut ampliore, crassum, striatum, intus fungosum, nodosum, & multos ramos in ambitu ex singulis geniculis, seu nodis ferentem, per quem sparsa sunt folia superiorem. respondetia, sed minora: extremi rami in magnas umbellas flosculorum quinque foliolis candidis constantium desinunt, & odoris ferè sambucini: non succedit semen gemellum, striatum, flavescens, aromatico & frivido gultu: radix crassa est, & foris nigra, quæ ut in plerisque ferulaceis contingere solet) semine prolatio perit, nec nisi ætate aut tertio à satione anno flores producere solet.

Clusius, descriptionis autor, vocat in pannon. Sefeli alpinum, sive montanum primum; in hist. Sefeli montanum Pannonicum, ipsi que proximè accedere videtur ad Peloponensem Dioscoridi descriptum, quod illi ordine tertium est. Bauh. phyt. Sefeli 2. 7. sive montanum, Peloponensis folio nominat, quæritque an sit Ligusticum alterum Belg. Lobelij Obs. p. 457. Icon. p. 786.

Ciescitra cellis Sneberg & aliarum Austriz Alpinum jugis, ubi lactora sunt pascua: floret sub fine Junij aut Julio; semen verò Augusto, vel etiam ferrius maturescit.

SESELI, SIVE SILER montanum vulgare.

HUMANAM superat altitudinem Sileris montani caulis. caulem ramisque ceu vaginâ laxiore amplectuntur foliorum pediculi palmares, aut sesquipalmares: ipsa verò folia in alas oppositas dividuntur: segmenta extrema terna ferè sunt, Cytisi Tragi foliis similia, oblonga, latiuscula, mucrone leviter obtuso, umbellæ albæ, amplæ; semen magna cum simbria foliacea striatum, oblongum, sapore

acri & subamaro, veluti corticis Aurantij, tandem ad Cymini saporem accedente. Radix magna comâ infimam caulem ornat, rugosa, digitali crassitudine.

Icon, quæ proponitur à Trago pro Sefeli, h. e. Silere montano i. (ita enim cognominat) videtur esse Vifnagæ: nos existimamus ei Sileris plantam incongnitam simile, non enim describit.

Fuchsius apertè hallucinatus esse deprehenditur, eò quòd semen hoc, quod à Sepalarus Sileris montani nomine venditur, Sefelios Æthiopici, vel quod magis vero simile ab ipso creditur, Peloponensi Sefeli semen esse dixerit. Hujus quidem plantæ semen est, quæ nec Sefeli Massiliensis, nec Æthiopici, nec denique Peloponensi Dioscoridi delineationi quadrat.

Noverunt, inquit Cornarius, officinæ Sefeli, sed corrupto ex Sili nomine, Siler appellant, & montanum insuper dicunt, ut sit ab aquatico differentia. Germani, quibus nulla Sefelis est distinctio, Sefel vocant.

Monachi in Mef. dist. 1. cen. 25. manifesto in errore versantur. Nec est enim planta hæc à nobis exhibitæ Sefeli aliquod Dioscoridis, ut ipsi somniant. Sefeli, ajunt, sive Sefeleos, sive Sifeleos, vulgo Siler montanum, licet non bene in omnibus convenire videatur, cum descriptionibus Dioscoridis de Sefeli, tamen non est Cymtrum silvestre, ut aliqui putant. Sunt nonnulli, qui exponunt Cymtrum Carnenum esse Sefeleos, quo utimur, quod quidem nobis non placet. Attamen non est magnum inconveniens, si pro Sefeli, si fortè non sit ipsum Sefeli, & pro Cymno sive stri, potius tamen pro Sefeli ponendum. Musa in suo simplicium examine dicit quòd hoc Siler montanum convenit cum his Dioscoridis

coridis descriptionibus de Sefeli, videlicet Massiliensis & Aethiopicum. Ex potest stare quod Sefeli Massiliense Dioscoridis, sit Siler montanum vulgale. Erronea hæc est Monachorum opinio, etiam scribente Matthiolo, qui dicit in quam plurimis pharmacopolijs semen quoddam, Sefeli vicem explens vendi quod nulli prius Sefeli à Dioscoride descripto respondeat: quippe quod amaritudine tantum sit præditum & olfactu cimum factorem repræsentet. Lapsum Matthiolum in Ligustico ait in Theone Guilaudius, ut pro quo ineptè equidem, Siler montanum Herbariorum pinxit, plantam solo feminis odore, qui cimum est, execrandam. Ligusticum autem, Matthiolo à Allobrogum montibus frequens nasci, ac ab incolis, *Ser montanum* dicit, suo quoque ascripsit Matthiolo Dalechampi. Quare rem diligentius examinet periti. De Matthioli Ligustico supra egimus.

Dod gall. sub Ligustici veritudo etiam Ligusticum Matthioli & Lobelij pictum dedit nominis quæ græcè dixi, *λίστικος*, & Galeno, *λίβυσιαν*: lat. Ligusticum, ac alijs etiam Panaces Dioscoridis, quo nomine cogitur ait adhuc Genue in officinis: vocaturque à Plinio Cuuillam bubulam Lat. in fol. inscribit nostram hanc plantam, de qua nobis sermo est, Siler montanum, traditque in Liguria haud procul Genus in asperis montis spontè nasci, tum & alibi vulgè: nominare Gallos & Flandros nomine corrupto, *Sermontaine*, officinas nonnullas Seseleos. Non esse tamen Sefeli, nec Sefelies speciem, sed Ligusticum, quod Græcis, *λίβυσιαν* à *λίβυσι*, siue Liguria uenit accepit. Respondere Ligustici, quæ apud Dioscoridem, descriptione conuenire quoque natales, oam in Liguria plurimum nasci. *Is autem*, in Hist. gall. nihil habet de Ligustico, præter Dioscoridis & Matthioli verba & Iconem, quam in lat. mutauit. Sileris montani semen non respondet Dioscorideo Ligustico. Nos, uti dictum, laret an Matthiolus per suum Ligusticum intellexerit, Siler montanum. Camer. apud Matth. nouam dat Iconem, nomine Ligustici veri, quæ placet pro S. lere montano, semina tamen particulatim addita videntur nobis uisus conuenire.

Sed & Lugd. p. 744. Ligusticum ex Matthiolo pingit, Silerque montanum officinarum esse ait. Hoc uero multos [ex horum numero est Georg. Piætor] in expl. herb. Amilij: esse Sefeli Massiliense existimare, sibi tamen cum Dodonæo magis placere pro Ligustico.

Genuinis plantis Seseleos cognitioni præfæ restitutus, io promptu est nosse, aliud ab istis esse Siler montanum officinarum [ita vocat in Adu. Lobelius p. 328. in O. p. 42]. ubi dicit vocari à Matthiolo Sefeli Massiliense, quod falsum: ibidemque hoc in Belgij hortis latiore semine variare tradit: io Icon. p. 737.] quod rerinuerunt bono quidem consilio, ut Lobel. ait, qui Neotericis ansam errandi dederunt, atque sciendi nihil aliud esse, quàm Dioscoridis Massiliense Sefeli. Est quippe planta multò maioris acridinis & efficacitatis, quàm vllum Sefeli, eoque menstruis ciendis valdè quàm commendatum: folia adhuc habet, non modò Fœniculo, ut Massiliense Sefeli, maiora, sed vel Peucedani latiora, ac paulò minùs Ligusticum vel Coronarium Rosmarinum æquantia, mollia: semen etiam factato condium gustu acrius est quàm Aethiopicum: tanò magis quàm Massiliense, cui acrimoniâ præfert Dioscorides Aethiopicum.

Tom. 111.

Cum nullo quidem Sefelis apud Dioscoridem genere, Sefeli vulgè Siler montanum appellatum conuenire, etiam Gesn. testatur, ac propria vel ipsum Petroselinum Veterum, vel optimum ejus antiballomenum esse dicit: Idem autè, Ligusticum, seu Libyiticum verum siue veterum Col. lenbergij & Amilij vocat Siler montanum vulgè dictum pleiàque pharmacopolijs, quod quidem si Sil, vel Sefeli aliquod non sit, Petroselinum esse suspicatur: utpote acrimoniâ & amaritudine insignè. Idem de Lunarijs sui oblitus Sefeli quoddam genus constituit, ejus semen Pharmacopoliæ Germani Sileris montani nomine vendunt pastoresque Saitenses Tauram, *Saiselskaut*, appellant.

Lonic. vocat Siler montanum, Sefeli Massiliense, *Welschsteinbrech*, [Saxifragiam Italicam dixerit] & Saxifragiam majorem. Sed ignorat ille quid scribat, dicat uer figura etiam non est Sileris montani.

Ser montanum Italis vulgè appellatum semen, cum quadam grauitate odoratum, instar Cumini vulgaris, ut se quibusdam Platocyminum, i. latum Cymium vocatur, Discorides Sefeli Peloponense appellat, ejus Plinius quidem non meminit, sed notas, quæ huic conueniunt, Massiliensibus tribuit, inquit Cæsalpinus; latum enim inquit granum est solum.

Quod Clus. in Panon. & Hist. Siler montanum vocat, Castor uerò Sefeli Italicum: Hoc fortè Tab. in Icon. Ligusticum verum Dioscoridis inscribit; in Hist. Ligusticum verum i. *Welscher liebschel*.

Gerard. ponit Iconem à Tab. ex Matthiolo propositam, quam Leuisticum vulgare, *Lommon louage*, Ligusticum, & Siler montanum cognominat: germ. *liebschel* gall. *Linsche*; sed nullibi legi Siler montanum ita germ. & Gall. denominari: videtur duas plantas confundere. Vocatur propriè germ. *Siler montan*, & *Sermontaine*. & Hist. *Siler montano*: Gall. *Sermontaine*.

Bauh. phyc. & apud Murrh. vocant Siler montanum, Ligusticum Matthioli. Nos contra, rō audemus asserere. Ligusticum Matthioli idem esse cum Silere montano, quamvis Icon accedere videatur: quia Matthiolus, uti dictum, ait Sefeli hoc officinarum cimum factorem repræsentare: Ligusti uerò semen incolas Liguria passim in ciborum condimentis adhibere. Præterea Lobel. separat: uellemus patrocinatores Matth. vel exposuisse, vel errorem apud eum demonstrasse, aliorum animaduersores sunt leuissimi, quæque carpentes, & in rem grauius nos quosque errores in suis glossis non annotantes. Si *Matthiolus*, existimant Ligusticum idem esse cū Silere montano. is sibi contradicere deprehenditur, & tanquam cæcus de colore scribere, licet suo more nota jactet. Idem B. pin. Ligusticum i. quod Sefeli officinarum nuncupat: Siler montanum Trag. Guil. Adn. Lob. & Dod. Ligusticum Matth. Lac. Cast. Logi. verum Dod. gall. & Tab. Sefeli Massilioticum Cord. in Diosc.

Genus Siler montanum inueni in monte Locus & Thuiri florens mense Junio, & semine maturoans Julio, plantam hominem æquantem longitudine. Frequens est montibus Austriacis, at nusquam abundanti us cretere meminit Clusius, quàm in eo qui Badersibus thermis imminet. Sermontani planta in Pisanis Alpibus prouenit locis vliginis propè riuolos. In Liguria haud procul Genus in asperis montibus spontè nascitur, tum & alibi: In Belgij hortis

ris fatum prouenit, sed raro, & non nisi, ubi Æstas feruida, semen perficitur.

Vires.

Sileris aurem montani feminis vis excaletoria, atque resiccans ordine est tertio, Dodonæo aureo. Vrinæ & menses potu ducit: prodest ac in reftinorum ex cruditate dolores: concoctionem promouet: flatus discutit: auxiliatur contra ventriculi inflationes ac tumores, ferpentumque morsus. Radix eisdem præbet effectus, sed minus efficaciter, vt pote minus, calida, siccaque.

SILER CRETICVM QVIBVSDAM,
femine longo, crispo, incuruo.

Descrip-
tio.

Sileris Cretici nomine datum *femen* pulchrum & magnum, pediculo vnciali circiter pendet, femunciam longum, recuruum, crassum fuscum: gemellum, vnum è quinque aut sex costis asperis coagmentatum, alterum simplex, intertexto ad extremum mucronem à pediculi fine filamentum: odor satis validus, nec injucundus, cum Cymino satiuo habet aliquid simile, sapore etiam aliquo modo affini.

Gener Cherlerus attulit ex Italia nomine Sileris Cretici, quod fatum in horro E. C. prouenit, foliis Cicutæ, vt Camerarius in horto ait, sed laciorebus & paucioribus, femine incuruo, grandi, hirsuto & fusco. Et propterea etiam C. Bauh. phyt. & pin. vocat Siler 2. foliis Cicutæ, & Siler Creticum Camerarij.

De hoc ait Bellus in epist. ad Clusium ex Grete Cydonia. Rosmarini folia Selino similia sunt, serrata, floresque in umbellis albi; quibus succedunt femina oblonga, aspera: radice nititur crassa, foris nigro cortice, eoque tenui, vestita, intrus albâ, Thus maxime olente: ideo Libanoris legitima mihi videtur, quam Theoph. l. 9. c. 12. descripsit: licet radix sit nigra, quia detracto cortice leui, spectatur maxime albâ. Appellatur *oxerisapa*, quod vertiginem inducere cædarur. Et, ni fallor, Siler Creticum à quibusdam perperam appellatur.

Ligusticum 3. siue Siler montanum angustifolium C. Bauhini.

Caulis est tenui, cubitali, in alas brachiato, quæ umbellam paruum albam sustinent, *foliis* paucis, in segmenta angusta, oblonga, peucedani instar (sed longè breuiora, diuisis, quæ in alis, ferè capillacea: prope oppidum Stein Austriae D. Burcherus legit.

SILAVS VETERIBVS.

CAP. LXXII.

Silaus
Plin.

Silai, quantum nobis constat, solus meminit Plinius, qui l. 26. c. 8. Silaum nasci glareosis (glabrioris CH.) & perennibus riuis ait, cubitalem, Apij similitudine. Coqui vt Olus acidum (Oxylapathum, Dal. Olusatrum vet.) magnâ utilitate vesicæ.

Æqui-
noc.

Cæterum, pro Silao sequentes depinguntur stirpes, vt latius suo quolibet loco dicitur. Aquatica Lobelij, quam Sium minus Dodonæi, quidam Silaum Plinij, esse putant. Phellandriô, aliis Cicutaria palustris, est Silaus Plinij, Cæsalp. Apium palustre, à nonnullis Silaus esse perhibetur. Sefeli pratense Monspelienfium Lobelij C. Bauhinus Silaum suspicatur. Silaus confunditur cum herba Sion siue Lauer dicta, quæ & ipsa de

pluribus prædicatur.

SILAVM QVIBVSDAM FLORE
luteolo.

Silaum quibusdâ appellatur in pratis aliquibus. Sobuia planra vmbellifera, cubitalis & sesquicubitalis, *caule* glabro, striato, alis concauo: *flores* vmbellati, albicantes: quos *femina* excipiunt, binâ junctâ, gibbâ, striata, sapore aromatico, vinofo: *folia* ampla, minutim dissecta, in cîsurâ ferè Sileris monrani, sed segmentis longioribus. paulb, acutioribusque; quæ neruulus secûdum longitudinem percurrit

saporem acrim: *radix* longa, digitali crassitudine, foris fusca, intus albâ, in capita diuiditur plerumque, penes terram comosa; sapore aromatico prædita.

An planta à nobis tradita, est Cordi in Obs. stlua. Herba Cicutæ foliis & odore: radice crassa, nigra, perenni, femine in umbellis Caruo crassiore, quo in quibusdam Gallia & Italiae locis malè pro Ligustico vtuntur.

Hujus figuram Botanicum Francosurt. anno 1552 impressum, pictam dedit, quam Hippomarathrum, *Vaidrasj, fenichel* inscribit. Eandem assumpsit Lonicerus, cui *haarsiang* & Peucedani titulum adscripsit.

Feniculum siluestre Loniceri H. Lugdunensi, p. 689. (quod Feniculum silu. nominare ait officinas auctore Ruellio & Loniceri) & Sefeli pratense p. 752. vna eademque est planta: quamvis apud Lonicerum 1557. editum, non pro Feniculo, sed Peucedano pingatur. Quale autem Feniculum officinarum siluestre intelligat Ruellius, neminem diuinare posse credimus. Ita enim breuis & obscurus est vbi de eo, vt ipsi eum nondum intelligamus. Lobel. Iconib. pag. 738. Obseru. pag. 411. & Aduers. p. 428. Sefeli pratense Monspelienfium & Lutetianorum appellat. Clusius Pannon. p. 700. & hist. nominat Sefeli hoc pratense, cui alata adscribit folia, æ abundè in totius inferioris Austriae pratis nasci scribit.

Dodon. latin. in fol. Siler alterum, quod nonnullis perperam pratense aut Monspelienfense nuncupari ait.

Tabern. Icon. sub Hippomarathri, Feniculi siluestris, & Mei inscriptione pingit. In Hist. verò sub Hippomarathri primi.

C. Bauh. phyt. Sefeli 10. pratense vocat: Hippomarathrum verò illud Tabernæmontani, Feniculum 3. siluestre: & Feniculum erraticum Matthioli: sic hoc ab illo separans & distinguens.

Obseruauit florens Junjo Basilea, inter Beffordiana

diam & Than Septembris : Montbelgardi inter *Lisle & Longueville* in pratis. In nonnullis pratis ac humidis locis etiam in Gallia subindè gignitur. In Belgij hortis non infeliciter prouenit, auctore Dodonæo. Clusius antè dixit in inferioris Austriae pratis abundare.

Tabernamontanus quia Hippomatatum esse credit, eius vires huic adscripsit, quæ an huic conueniant aliis comprobandum, & dijudicandum relinquimus.

Saxifragia Anglorum foliis Fœniculi latioribus, radice nigra, flore candido, semine Fœniculi, similis Silæo.

AB eximia dote in frangendo calculo Saxifragam scitè dixerunt Angli plantam vdis familiarem : foliis Fœniculi latioribus, pratensis Sefeli minoribus, radice odorâ, foris nigra, intrus albâ, Peucedani facie : floribus in umbellis candidis : semine Fœniculi : caule sesquicubitali & cubitali.

Lobelius descriptionis auctor vocat Adu. p. 352. Obs. p. 456. & Icon. p. 784. Saxifragiam Anglorum, facie Sefeli pratensis Monspelienfium, h. e. Silai quorûdam. H. Lugd. p. 713. Saxifragam umbelliferam Anglorum. C. B. phyt. Daucum. 4. siue Sefeli pratensis facie. In pin. miscet cum Polygono suo secundo, angustissimo & acuto, vel gramineo folio, minore repecte. quod nobis Polygonum 3. Dodonæi, siue tenuifolium est. Tab. ic. Hippomarathrum album, *Englischer Rosfenchel*. Eid. hist. Hippomarathrum 2. Hippomarathrum album, Hippomarathrum Anglicanum, & Saxifragiam Anglicam, *weisser Rosfenchel*, & *Englischer Steimbrech*.

Saxifraga Anglicana, si Tabernamontano credendum, calida est in tertio gradu, & secca in secundo. Vim habet aperiendi, attenuandi, discutendi & dissoluendi. Et his facultatibus etiâ Fœniculum superat. Easdem vires inesse ait & Silæo quorundam.

CARVIFOLIA.

Carui foliam voco herbam, radicibus singularibus, pluribus, valdè longis, satis tenuibus, intrus forisque albis, sapore viroso Coriandri virentis, nixam : caules emittentibus bicubitales & altiores, Petroselinii similes, tenues, striatos nonnihil, & glaucos, & angulosos, medullâ albâ fungosa plenos, ramulos : filia partim à radice statim, partim ex cauliumgeniculis, quæ membra, aneo striato pediculo obuolunt, oriuntur, Cari foliis proxima, latiora, maiora, glabra, palmo longiora, etiam prima, diuisurâ Pastinacæ siluestris, vel Petroselinii vulgaris, longioribus tamen segmentis (per quæ neruus discurrans

Tom. 111,

fulcum exarat) quæ ex interuallis cruces ramosas canaliculatæ rachi annexas æmulantur, sapore acriuscule & nonnihil aromatico : flores pediculis inæquali longitudine, canaliculatis, umbellatim digesti sunt, parui illi quidem, & supernâ parte ex luteolo pallefcentes & ferè albi, auersâ rubentes : quibus deciditibus *seminum* rudimenta purpurasunt, matura verò lata, striata, similia ferè Pastinacæ Germanicæ seminibus, glabra, aromatica, cum amaritudine & acrimonia, manora quàm Peucedani, pallida.

C. Bauh. in phyt. vocat Siler tertium, siue *Siler* Carui foliam lo. Baubini : In pin. Carui 3. siue Carui foliam : Cuminum equinum & sylu. Trag. Fœniculum erraticum alterum, Lon. Peucedanum Eid. Ic. sed hoc malè, vt & Hippomarathrum, Bot. Fran. & Fœniculum sylu. Loniceri, Lugd. Ea enim nos melius ad Silaum quorundam flore luteolo referimus Carui foliam prætere aliam latioribus, & aliam angustioribus foliis tradit, quod nos etiam in culta non animaduertimus.

An Cuminum equinum Trago ? An eidem Dauci tertia species ? An etiam eidem Cuminum siluestre ?

Cæterum Carui foliam in Montbelgardeni comitatu florentem inueni mense Septembris inter Bluffans & S. Mauritium in dumeris : itidem inter Dampierre & pontem Vauiaucourt. Translata in hortum E. C. aliquot annos durauit, florens Iulio & Augusto mense, eodemque femina proferens, ac maturans.

Locus & Tempus

SION VETERIBVS

CAP. LXXIII.

Sion aquaticum, referente Dioscoride, inuenitur in aquis, frutex pusillus, rectus & pinguis, qui foliis habet lata, Hippofelino [Olufatro. Corn. quidam *εὐδαιμονία* alius *ἰδὸν ὄνυξ*] similia, sed minora & aromatica odoris : quæ quidem seu cocta, seu cruda esu calculos confringunt ac expellunt : vrinas quoque mouent, ac menses & partus extrahunt. Commoda etiam sunt dysentericis in cibo sumpta. De eodem Sio agens Crateus, herbam esse tradit fruticis specie, exiguam, foliis præditam rotundis [Corn. & Matth. legunt Herbam fruticosam, exiguam, habentem multa folia rotunda.] maiora quàm Menthæ, nigra [Orib. *λίμαρα*] pinguis, & ad Erucam accedentia.

Plinius lib. 22. cap. 22. Sion latius Apio dixit, in aqua nascens, pinguis nigriusque femine, sapore Nasturtij [hæc postrema verba ad alterum Sion, quod Cardamine appellatur, pertinere notauit Cornarius :] Prodesse autem vrinis, renibus, lienibus, mulierumque mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semen è vno drachmis duabus. Calculos rumpere, atque iis quæ gignunt eos, consistere. Dysentericis prodesse in usum.

Plinius

Sion in quantum saporem quodammodo aromaticum habere, in tantum etiam calfaciente vi participare, scripsit Galenus 8. simplicium. Discutere autem, & vrinas ciere, & calculos in renibus confringere & menses ducere.

Tempus Galenus.

Cæterum, fuerunt qui Sion aquaticam Anagallidem, qui tuncum aromaticum, i. e. odoratû, qui Daren & Lauer appellarint. Quare autem Anagallis aquatica dicta sit, indicat similitudo

Locus & tempus.

Anagallidis: non tunc, vt videtur, dubitandum est, quo loco nascatur Sium. Lauer quoque cognominatur, ob nasalium similitudinem, quoniam ambobus vita in aquis fit. Quis porro sit Sium, indicat etiam odoratus funco, ob cuius similitudinem eandem cum funco odorato appellationem ab aliquibus adeptum est. Aegyptius rex cognomento Euergetes, in Homeri lecti me multam versatus, contra quam Grammatici censent, palustre n. plantam Sion cum palustri Apio nasci indicauit. Sic autem cecinit quondam Humerus.

ἀπὶ δὲ λειμῶνος μαλακὸν οὐκ ἔστιν ὄστρον:
quod ignorantes aliqui eo tempore non *οἶον*, sed *ἴδον*, quod est Viola, legi oportere contendebant: contra quod rei peritus rex Sion non Violas cum Apis in irriguis pratis nasci in emendato Homeri carmine voluit, non leui argumento nec indigno teste, palustre Sion esse, verumq; quod Dioscorides, ait, in aquis nasci & inueniri. Idem autem hoc, Sion a Romanis Lauer dici, refertur in notulis Dioscoridis. Meminit autem Laueris Plinius, non tamen idem Laueri in eo Sion est. Hoc enim, auctore Dioscoride, odoratum est, Lauer nullo odore commendatur. Qualecunque autem Sion sit, non aded dissimile Apio describitur. Nec est, inquit Marcellus, quod miretur aliquis incertitudinem tantam in Sio: cum nec quondam doreare Græcorum fortunâ cognoscere.

Sion esse eam herbam, quam Germani *zwasser* & *zwasser Fenchel* Sion vmbelliferum h. e. Apium aquaticum vocant, edic Cornarius. Quod autem idem Lauer appellatur, & sic hoc de quo Plinius lib. 2. de Nat. Lauer quoque nascens in riuis condita & cuncta rominibus medetur: in siluis nascitur, glareosis & perennibus riuis, cubitalis, Apio similitudine, coquitur vt olus atrum, magnâ utilitate vesicæ: maximè ambiguum quem ibet facit hoc, quod neque Sion, hoc appellari, neque in Sij huius tractatione, id Lauer dici meminerit, quam tamen aliâs talia prætermittere non solet: vt ita videatur omnino alia herba esse Lauer, ab hac quam Diosc. & Plinius Sion appellauerunt. Nec satis est ad probandum quod vna & eadem sit, ex eo quod inter suppositas appellationes apud Dioscoridem Lauer siue Laueræ adscriptum habeatur. Quin etsi ea quæ Berula officinis quibusdam vocatur, Lauer esse credatur, sicut sunt, qui pro certo id affirmant, ita vt ex diminutiua voce Lauerula, refectâ primâ syllaba, remanserit Berula: tamen neque sic Lauer idem quod Sion esse ostendit Marcell empiricus c. 36. vbi larinè Berulam dici ait, quam Græci Cardaminem vocant, de qua alibi egimus.

Dioscorid. Dioscoridem de iisdem plantis non raro in diuersis locis pertractasse ait Guill. in Theone, ignorantemne an verò abundè diligentem non asserit: exemplum dat Sion Crateuæ, & Sifymbrium aquaticum.

Æquiuoc. Sij autem nomenclatura sequentibus attribuitur plantis: Scilicet Sio vmbellifero, & Sio maximo latifolio. Oenanthæ aquaticæ. Phelandrio: Cicutæ aquaticæ Gesneri. Anagallidi aquaticæ. Valerandi. Sio Crateuæ Erucæ folio Barbarea dicto. Menthæ verticillatæ, à Trago. * *

SION VMBELLIFERVM.

Sij vmbelliferi radice multarum aquaticarum inftar geniculatim incedit, demissis subinde fibrarum comis longiusculis, odore & sapore Sisari: cubitum longa, longo pediculo striato, glabro, intus cauo appendensa, ex pluribus singularibus foliis pinnatis dispositis constant, Paltinacæ Germanicæ similibus, minibus

rugosis: quæ verò in caule sunt, minora existunt: cæterum caules feniculaei sunt, aut Petrofelini, striati, inanes, ramosi: flores minuti, candidi, vmbellati, Petrofelini, subiectis ad vmbellæ basin foliolis aliquot angustis: femina paruum, odoratum, acre.

Ostendisse autem suâ iam ætate Herbarios pro Sio Dioscoridis, dissimilem hanc penitus, feniculi foliis, altiore crassiorque caule: grandi in summo vmbella, feniculo non dissimili, sed confertiore: colore in cunctis albicante dixit Marcellus.

Tragus lib. 1. cap. 155. cum vulgari Apio hanc confundere deprehenditur, Apiumque secundum *das ander Epff.* facere, licet pro Sio odorato pingat & describat.

Apium aquaticum sita namque vocauit hanc nostram plantam Jesse eam herbam, quam Dioscorides Sion dixit, credidit Cornarius quidem, sed quod idem Lauer appellatur & sit Plinij, ambigit, vt præcedenti capite videndum.

Fuchs. inscripsit Apium palustre, & rusticum, Græcè *ελισσάριον ἢ ὀδυσσεάριον*, quod in paludibus & aquis locis proveniat. In Icon. Sij primum genus Lauer vulgò dictum inscripsit.

Matthiolus in epit. anni 1571. Sium pingit caule recto, expansis foliis per ambitum ferratis, Smyrnio similibus, sed minoribus & odoratis, Aniso non dissimile. Eos autem errare ait, qui Plinium secuti aquaticum Sifymbrium Sium esse censent. In comm. cum mag. fig. Sium tradit folio Maccroni simili. In Hist. germ. videtur describere Sion vmbelliferum: Icon tamen diuersa, nempe olim siliquosi. Cam. apud Matthiol. Sij veri titulo elegantem proponit Iconem.

An Monachi in Mef. dist. 1. cens. 5. de hac dicunt, Sion propriè est illa herba, quæ vulgari vocabulo Romæ Channæ vocatur, & ipsum est verum Lauer.

Hispanos adhortatur Amatus, vt caueant, ne herbam hanc in aquis nascentem, quam *Rubarias* appellant, Apio vulgari simillimam, palustre Apium esse credant, quia vt ait Sion est, quod non absque errore (vt bene etiam annotat Turnerus) *Bachpungen* cognominat: figuram autem habet ex Fuchσιο.

Mirror, inquit Turnerus, Matthiolum in siliquis

quis paruis semen Sio tribuere: cum omne Sion mihi in Italia, Germania & Anglia conspectum, semen in umbella ferat, Apij modo. Verum itaque Sion ab illo propositum non existimo.

Lacuna pro Sio figuram habet Matthioli, que sane multum differt summitatibus florum ab Amati Sio, cui umbellae, & non Nasturtij aquatici filiquae.

Gesn. hort. vocat Sium juxta Basileam. Is in suo Anguillara epist. 12. annotarat, Silaum Plinij omnino ejus Sium esse. Apud Cordum in Diosc. refert Sion, quod Germani *Flein vvasfermerck* vocant, Romae in acetaria venire, vocarique Ranellam.

Dod. gall. inscribit Lauer Crateuae & grande Berle (h.e. Lauer magnum: signat enim & minus Lauer, *peiste Berle*, quam Oenanthen aquaticam vocamus): Idem de frument. & in fol. nouam habet figuram ejusdem tamen plantae, Sij titulo, de quo ait, Germanorum plerique *vvasfer Eppich frosch Eppich* (Fuchs. in Icon.) *Bawenz Eppich Bruanen Peterlin* & quidam *Bynenkaut* Trago: Belgico idiomate, *vvasfer Epp* nominant, h.e. gall. *Perfill* aut *Ache d'eanie* i. aquatici Apium, aut Hydrofelinon quis dixerit: Galli quidam *Berle* & *Haube de marex*, Fuchs. Itali *Sio* & *Gorgolestro*: Caesalp. *Crescione* & *Herba Cannella* Hist. Rabagas Plinio ac Latinis Lauer: Dioscoridi *sior* est: quod in vetustis ejus exemplaribus, Anagallis aquatica, & Iuncus quoque dici odoratus legitur: vnde occasione sumpsisse videntur, qui Anagallidem vulgo dictam aquaticam, verum Sium esse perpetuum existimauerunt.

Lob. Adu. pag. 71. & in Icon. p. 108. vocat Sion siue Lauer (ita etiam Obs. p. 105.) Dioscoridis, Olufatri folio, siue aquatica Pastinaca. Nulli dubitandum a firmat, quin sit verum Dioscoridis Sion, etsi Dodonaeus hallucinans Crateuae Sion fecerit, in Hist. sc. gallica. Lonic. appellat Apium palustre.

Lugdunensis carpit Dodonaeam, quod Sion hoc umbelliferum, perperam Sium majus Crateuae dixit, cum non Crateuae, sed Dioscoridis sit verum Sium. Id quod ipsum in Hist. aquaticum agnouisse refert. H. veid Lugden. tres figuras dedit vnus plantae. Primam pro Sio vero Matthioli: alteram pro Sio Crateuae, majore Dodonaei, p. 1092. & tertiam p. 701. pro Apio palustri Fuchij. Sium autem nomen sibi adciuisse traditur *σίου* & *σείον*, ait, h.e. a concutiendo, quia quatitur, vacillandoque perpetuo succutitur praeterlabentibus vndis, atque semper alluentibus. Vnde etiam Laueris nomen Latinos deduxisse scribit, nisi quis malit ab vrinis calculisque ciendis & excutiendis dictum.

Tabern. Sij quatuor species agnouit, quarum hoc, Sium primum & minus nominat, ejusque Dioscoridic & Plinium meminisse scribit, ac appellari graece *σίου*, *ανταλλιν ενυδρον* & *δαρινον*. Lat. Sium & Plinio Laueris ac etiam Angallin aquaticam & Darenium a Dioscoride: ab Herbariis Sium odoratum ad differentiā Sij alterius, vel etiam quod aliqui Anagallidem aquaticam ita nominare soleant. Vocari praeterea Apium aquaticum, & fontanum: itemque Apium aquaticum seu fontanum minus, & Pastinacam aquaticam, ob hujus foliorū similitudinem. Aliis dicitur Berulam, Ranellam & Lauerulam: Auicennae Pupillam oculi, Sumium & Chare alhayn: aliis Arabibus *Rorcat halmi*, *Inhamelhanella* & *Hannebanelga*: Bohemis *Pot ocusik*, Germ. *vvasfer peter-*

lin vvasfer moresten Plura nomina vide antè.

C. Bauh. phyt. vocat Apium 10. siue palustre alerum, foliis oblongis serratis, & Sion Dioscoridis: itemque *δαρινον* Dioscoridis, Theop. & Plinij quorundam Is apud Matthiolum pro Sio vero ejusdem, posuit iconem Sij medij Tabernamontani. Notatis in animad. Lugdunensem quod Apij palustris Fuchij nullo verbo in contextu meminerit: quodque praeterea vitiosam Mattholi figuram habere cum descriptione ex Lobelio: itemque iconem Lobelij cum descriptione Dodonaei: tres denique figuras & duas descriptiones vnus plantae.

Sij nostri umbelliferi, duplex genus assignat Cefalpinus: dum ait, alterum scilicet caule infirmo, alerum caule crassiore: &c. Crescionem & Herbam Cannellam nuncupans.

Sion umbelliferum vocant Monspelij Berlam: ibi copiose prouenit in aqua, vti Patuij, & inter Veronam & Castellam. Genuae inter pontem *Arue* & *Lanci*, & qua itur *Chapelaine*, aliisque locis. Montbelgardi in fossis vrbs & prope *Dampierre* ad Dubim copiose.

Sion, vt vult Amatus, herba sic dicta, quod excutiendi vires habeat, hanc crudam ex aceto mulieres & pueri incute Vere comedunt. Nam post aduentum auis Cuculi dictae, non amplius herbam esui aptam, mulieres Hispanicae distillant, imò illam inutilem, & tanquam ab aue dicta affectam praedicant. Est autem stomacho admodum grata, vrinam euocat, & vesicae calculos expellit. De ejus viribus etiam scripsit Lobelius: sed tam ambiguit, vt non solum in iis dicendis sibi parum constituisse, verum etiam id vix cognouisse videatur.

SIVM MEDIVM.

Caulibus, foliis, floribus & seminibus priori similibus est, singulis tamen multo majoribus: odor etiam gravis, nec ita gratus, vt prioris, Petroleum quodammodo resupiens, vel bitumen

Tab. hist. vo- Synon. cat Sium 2. siue medium, *vvasfer peterlin*, & Pastinacam aquaticam mediam siue palustrem.

In Iconibus ejusdem Sij medij imago, male transposita est, sub hoc titulo: Sium majus latifolium, Apium palustre, *grosse vvasfer Pastinach*. C. Bauh. apud Marth. ponit hanc Tabernamontani figuram pro Sio vero Matthioli, & Tabernamontani latifolium, nō animaduertens in iconibus Tabernamontani, transpositum ritulum.

Gerardus capite de Nasturtio aquatico, tertio loco ponit iconem Sij medij Tabernamontani: verum confundit Nasturtium aquaticum cum Sio umbellifero.

Abūdat in Germania, Gallia, Brabātia & Gel-

dria ad quiescentes aquas, stagna, & fossas.

SIVM MAXIMUM LATIFOLIUM.

Descri-
ptio.

Radicibus, foliis, caulibus floribus & seminibus, simile medio, nisi duplo esset majus, & bituminosus odor vehementior deprehenderetur.

Autor Tab. in Hist. facit Sium 3. siue majus latifolium, cognominatque Sium bituminosum,

Synony-
ma

Apium palustre, aut aquaticum bituminosum, & Pastinacam aquaticam majorem latifoliam, germ. *wasfer peterling*, *große wasfer pastinach* & *hurez pastinach* posteaque vocati ait *Torph peterling*, propter locum ubi provenit. In Ic. hujus figure titulus transpositus est, additusque Sij medij Pastina-

cæ palustris *wasfer peterlin* *Voyey Peterlin*, non continent appositæ figuræ, cujus vera inscriptio addita Sio medio, quæ sic habet: Sium majus latifolium, Apium palustre, *grass wasfer Pastinach*.

C. Bauh. phyt. vocat Apium II. siue Sium latifolium.

Gerard. Sium I. siue majus *great water Pastinap*, Lauer maius Dioscoridis, Sium odoratum Tragi, alias Pastinacam aquaticam. Sed Gerardus c. 17 sui libri secundi, de Nasturtio aquatico turpiter confundit Sium umbelliferum cum Sisymbrio Cardamine, quod verè Nasturtium aquaticum, cujus iconem mox secundo loco ponit, sub titulo Sij minoris, & dein tertio loco Sij umbelliferi genus, de quo antè sub titulo Nasturtij aquatici, *water Cresses*, quod Crateuæ Sium & Sisymbrium aquaticum, itemque Lauer Crateuæ, cognominat: ita has plantas confundit.

Locus.

Reperitur ubi aqua Rheni regurgitat, & immobilis remanet, inter Spiran. Vormaticam & Oppenheim, ad locum dictum *Alt Rhein*.

CICUTA AQUATICA GESNERI.

Descri-
ptio.

Radix pollicari crassitudine, sensim tenuatur, fibris compluribus capillata: vulnerata succum remittens rufescentem, gustu acri: *caulis* cubitalis & bicubitalis, crassus, imâ parte rufescens, superius ex viridi pallefcens, striatus, glabror, geniculatus, inanis: *filia* longis pediculis appensa, Sileris montani diuisurâ quodammodo, segmentis longioribus, acutioribus per ambitum serratis: *flores* candidi, Petroselinî, in umbellam latiore digesti.

Vocatur hæc à Gesn. Cicuta aquatica, herba venenosa, *Bartzenkraut* Saxonum. Lob. Obs. pag.

105. & Ic. pag. 208. Sium alterum Olufatri faciæ

Dod. in fol. Sium alterum H. Lugd. pag. 1094. Sium alterum Erucæ folio Lobelij, C. B. phyt. Apium II. siue Sium maius Erucæ folio. *Eid. pin.* Sium 3. erucæ folio: Sium alterum, Dod. Olufatri faciæ Lobel. Sium, alterum erucæ folio, Lugd. Sium maius angustifoliû, Tab. Cicuta maxi-

ma quorundam, Eyst. an Crescionis alterum genus. Cæsalp. C. Bauh. vti dictum duas diuersas confundit plantas, præsentem sc. & præcedentem. Cur autem H. Lugd. & Fratri Erucæ folio dicatur, nondum intelligimus.

Circa paludes, & in paludum marginibus sponte oritur, vt ad lacum felium, *Katzensee*, agri Tigurini. Lobelius in palustribus ac ferobibus nonnullis haud procul Antuerpiâ reperiri refert: Dodonæus in perennibus nasci riuisulis, & subinde, sed rarius, in refedibus exire aquis: Iulio & Augusto florere. Plantare si quis velit, inquit Gesnerus, in aqua aut loco palustri pangatur oportet.

Locus.
& Tempus

CICUTA VETERIBVS ET NEOTERICIS IN GENERE.

CAP. LXXIV.

Myrhidi, *Defc* etiam magis Cicutarig odoratæ tam similis est, vt legëtibz pleramque damnosa sit parilitas, non satis accuratè eas distinguentibus: non alia enim *radix* est: non alius *caulis*, bicubitalis & inanis, leuis tamè exuuij serpentina, inde venomè iude præ Serpentariæ *caulis*, maculosus est: simili quoque *folio* multifariam partito, glabro, odore ingrato, sapore non ita, sed nonnihil acri: *ymbella* *florum* illis similiter albicat: *femen* Aniso par, striatum, obscure viret: tota denique planta viroso odore, quo ab illis maximè differt, perniciem testatur. Radix in horto

horto priusquam caulem ferat, longa, pedalis, juniori Pastinacæ latifolia germanicæ similis, cortice tenui flavescente, carne candida, fungosâ, odoris gravis, sapore subdulci.

Myrrhidi autem caule & folijs similem esse Cicutam perhibet cum Dioscoride etiam Plinius, quilibet & flore patem dixerit, sed minore tantum & exillote, tamen alibi Myrrhin similem Cicutæ ait, folijs minoribus & caule hrenuori, rotundo.

D: Cicuta inquit Dioscorides: caulem producit geniculatum, vt Feniculum [*μαρραβρον*] magnâ folia Ferulæ [*μαρραβρον*] similla, sed angustiora & graueolentia: in cacumine propagines & umbellâs: florem subalbum: semen simile Aniso, sed candidius: radicem cauam, non profundam.

Anguillara Dioscoridis textum corruptum esse existimat, & legendum pro *μαρραβρον*, cum Plinio Coriandri, & pro *μαρραβρον*, radice, *λευκὴ*, vt habet Cræuea.

Nostra Icon. ex Fuchsanis minùs placet, folia enim nimis incisa. Gesnerus apud Cordum in hist. assumpsit figuram Tragi, non admodum laudabilem. Lobelij Iconem Cicutæ posuit Cicutariæ vulgaris.

Cicutam in solo pingui propè vrbes caule bicubitali tradit reperiri Cæsalpinus, flore graueolente, semine, candido, & crassiore Aniso. Eandem inueniri in Alpibus, breuiorem & odoratiorē, simili semine.

Cæterum, auerunt Cicutæ famam Athenienses, Philosophorum non contemptores modò, verùm etiam hostes, succo ejus ad mortem in publicis judicijs vtentes, vt suo damno vel Socrates testari potest, quem ad Cicutam hauriendam compulerunt. Alioquin indigna erat herba, quæ omnium Poëtarum carminibus, & sapientum commentarijs inueniretur. Sed hæc est omnium fortuna rerum, vt aliquando ex vsu, gentiù honorem, & quam possunt gratiam iouenerint, Factum id tunc in Cicuta est, quæ neglecta modò & incognita multis jacet. Mutatæ enim leges, & pœnarum insceleribus rationes pecori herbam relinqui cœgerunt, quæ quondam malo hominis fero oalcebat.

Non erimus in hujus historia longiores. Quod enim satis est, ab herbarijs omnibus cognoscitur Feniculi caule, folio Ferulæ, alijque à Dioscoride descriptis notis. Apertius tamen Plinius, vt Maranthæ videtur, Coriandri folijs comparat, quàm Ferulæ angustioribus.

In Cicutæ capite plures à principio nothæ appellationes. Sunt enim quibus Æginos [Angynon Marcell. & alij] quibus Erhuta, quibus Apolegusa, quibus Dolia, quibus Amaurosis, quibus Paralytis, quibus Aphron, quibus Creidion, quibus Cœten [Coiten, Marcell.] quibus Cathemenion [Cathemenion Marc.] quibus Abioton [Abroton Marcell. sed malè nostro iudicio,] quibus Apseudes quibus Ageomoron, quibus Timoron, quibus Polyanodynos, quibus Dardanis, quibus Catapyxis dicitur. Othanes Babaty nominat: Ægyptij Apemphi. Sed hæc appellationes quàm verustæ sint, licèt pro comperto esse dicat Marcellus, paucaque ex tam multis facilem intellectionem habere profiteatur. At tamen Tragus hæc farè vniuersa ferè nomina Cicutæ inde imposita esse autumat, quòd & homines & pecora interficere possit immensâ suâ frigiditate, quod & experientia & Nicanter in Alexiphar. testatur.

Græcis *μαρραβρον*, Latinis, vt Trag. Matth. Angl.

Fachf. Dod. Turn. Lac. Adu. Lob. Cast. Lugd. Cæs. Tab. & Germ. Cicuta planta à nobis exhibitâ, vocatur: Gesn. h. & Thal. Cicuta vera: Cordo hist. & Cam. Cicuta major: H. Lugd. p. 788. Cicuta Martioli: C. Bauh. phyt. & pin. Cicuta major: Clus. hist. Cicuta vulgaris: Germ. *Schirrling*, *vougerling*, *Wuesterich*, & *vonnet scherling*, itemque, *Zigerkraut*, Matth. & *kelber* Cordo in Diosc. l. 4. c. 116. Belg. *Duills kernel*, *Scheerlinck*: Gall. *Cigue*, *Sigue* & *Cocue* Matth. It. Cicuta: Hiip. *Ceguta*, vel *Carabela*, Angl. *bomblacke* *Boleblauv*: Hung. *Beurok*.

Cæterum Cicutæ nomen etiam plerùmque apud poëtas sumitur pro calamo pastoralis vt patet ex Lucretio lib. 5.

Agrestes docuere cauas in flave Cicutas.
& ex Politiano.

Eccæ Syracusiam semas in flave Cicutas.

Ex his autem colligere est, Poetas Cicutam Epitheta cognominare, cauam, pastorem, leuem, argutam, Syracusiam à Theocrito pastore Syraculano: tenuem, quæram, rancam & triuialem: itemque fragilem: Quia potèd herba est venenosa, ac priori seculo inuisa, propter publicam Atheniensium pœnam, qui ad hauriendam Cicutam cogebant delinquentes, mortique deuotos: idèd mœstam, ditam, sanam, ac lethifetam dixere Poëtæ. Sic enim Laur. Lippius:

Rustice lethiferam monco vntare Cicutam.

Itemque gelidam. Nam qui eâ necantur, incipiunt frigere ab extremitatibus corporis. Et hinè Festus aiebat.

quem carcere caco.

Sorbisio gelide rapis porreña Cicuta.

Detegendum hinc ex Angelo Politiano erratum in codice Plinianis, super Cicuta, vinòque. Quodque mendosè apud Macrobius [mendo fortè exemplarium, lubrico de Conio in Aconitum lapsu] Aconitum pro Conio. Verba itaque ex Epist. Androcidis ad Alexandrum Magnum, vitiosè posita in Plinianis codicibus repetuntur hoc modo: Vinum potaturus tex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti venenum est homini Cicuta, ita & vinum. Lewis profèd sententia nimisque violenta, & coacta: addo etiam insipida, falsaque, vni esse homini venenum, sicuti Cicutam. Sed enim in vetustissimo Medicæ familiæ Plinianio codice, sic inuenias: Cicuta homini venum est, Cicutæ vinum. Nam vt hominem Cicuta, sic Cicutæ virus meri potus extinguir. Ex eoque persuadere Alexandro nititur Androcides, vt tanquam re potentissima parciùs vtatur vino, quòd veneni venenum sit: &c.

Et hæc de Cicutæ appellationibus dicta sufficiant, si tamen priùs monuerimus, oos estimare Vitium Apij idem esse cum Cicuta: in eo tamen differre quòd Vere oriatur Vitium Apij, Cicuta Autumno: propter quod etiam formam mutare videtur. De hac tamen separatim modò dicemus, sub Cicutariæ Apij folio denominatione.

Circa pagos & Oppida Cicuta passim abundat, locis vmbrosis & piogibus, propè fossas Locu. aggerè que agrorum, pratorumque sepimenta. Cum floribus Julio; semine prægnantem Augusto ac feruùs videre est, & nonnunquam per totam Hiemem vitentem folijs suprà terram expansis.

Dioscorides Cicutæ vim exitiosam & multum in Medicina vsum, sic declarat. Est & Cicuta in

lethalium venenorum genere, quippe quæ vi sua refrigerator à necet: merum verò remedio est: succus exprimitur contulis cacuminibus, priusquam semina commisceantur, qui Sole dentatur in pastillos: multus ad medendi rationem vsus est aridus: commodè miscetur collyrijs, quæ levandi doloris gratia temperantur: ignes tactos & vlcera quæ serpunt, illi restinguit: herba coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit: sed genitalia resoluat, lac puerperarum mammis opposita extinguit: in viginitate mammæ coëctæ, & iucelescere non parit: puerperis præstat, ut eorum testiculi alimentum non sentiant, ut inabescant. Pœro de signis sumpzæ Cicutz & remedijs fassus egit his verbis. Cicuta pota venigines excitat, & oculis caligines offundit, ita venarum illam quidem cernatur: siugultus etiam ciet, ac mentis alienationem & extemporum artum perfrigerationem infert. Tandem ægri conuulsi ætæ spiritui intercepto strangulantur. Quare inter initia, vti in reliquis, Cicuta non vomitu excurtemus: postmodum dejectionem moliemur, vt quod ad intestina prolapsum fuerit excernamus. Tum demum ad meri potione, seu præstantissimam auxiliam, deueniemus, idque iure: ceteris intervallis, in quibus proderit lac asinum aut bubulum potui datum, aut Absinthium cum Pipere & vino: item Castorium, Ruta, Menthaque cum vino, aut Amomi, Cardamomi, vel Syriacis drachma: aut Piper cum semine Vrticæ ex vino, aut densique Lauri folia. Prætere. Lasitipij succus ex oleo & passo. Sed & vinum dulce per sese largius potum egregiè auxiliatur.

Plinius.

Plinius de Cicuta consentanea tradit cum Dioscoride. Cicuta quoque, inquit, venenum est, publica Aheniensium pœ à inuisa, ad multa tamen vna non omittendū. Semen habet noxium. Cælis autem & viridis est: ut perlique & in patinis Radix nullus v. as. Semini & folijs refrigeratoria vis, quæ si enecat [citò necat. Incipium, &c. M] incipiunt algere ab extremitatibus corpora. Remedio est priusquam prouentur ad vitalia, vni natura exalfectoria. Sed in vino pota, itemediabilis existimatur. Cicuta, inquit Galenus; quod extremè refrigerantis sit facultatis, omnes nocent. Sed nò vbiq; similiter perniciosam esse tradunt auctores. Theophrastus enim scribit Thrasiam Mantinensem ad venenum conficiendum tenuisse semendam Cicutam non vndeliber, sed ex Susis. Et alibi dixerat Homeri testimonio, optimam esse Cicutam circa Susa, & in frigidissimis locis. Dioscorides maximam esse, acillimamque vim Creticæ tribuit, Megaricæ, Atticæ, & in Chio ac Cilicia nascenti: Plinius, naræ Susis Parthorum [Cornarius legit Fiuibus Parthorum. Susa enim vrbis Parthiæ:] mox Laonicæ, Creticæ, Asiaticæ: in Græcia verò Megaricæ, deinde Atticæ. Mathioli nou adeò exitiosam esse in Italia tradit: tamque in Hetruria, si asini depascantur, non extingui, sed profuudissimo somno tantum & torpore corpi, vt non solum stupidi, sed planè mortui videantur. Id quod aliquando rusticos fessellit, nam dum asinis, quos extrinctos credebant, pellem ad vsum detraherent, accidit mirum, quod in medio serè operis asini expeirecti sunt, non sine magno excoriantium terrore, atque ingenti spectantium risu. Perniciosum quoque virus tam foliorum, quam radices Cicuz

hujus pro Pastinacæ & Carotæ radicibus, illorum pro Petroselinii, folijs imprudenter comestorum, historijs confirmant idem Mathi. Comment. in l. 6. Diosc. Tragus, & alij. Idem Tragus Aferes, cùm primùm Cicutam degustarint, insani: & ac furee scribit.

Flos Cicutz, inquit Casalpinius, ita graueiter olet, vt propè accedentibus, quasi murium fœtor videatur, & ducius obuertantibus capitis grauitas accedat: feminis esu aues obstupescunt vt manu capi possint, & si amplius vertigine tentantur, moriuntur.

Ceterùm, exhibet Aëtius, præter Dioscoridis antidota, Cicutam hauticentibus. Apij semen ex vino potandum, aut sridis radicem, aut Seleni Massiliense: Item Nitum ex aqua copiosiore potum. Totum præterea corpus calefacere conducit, & præsertim pæcordia: quamobrem ad vehementiorem motum, ac cutum [vt ipse inquit] regendi sunt ægotauris. Conciliator tamen theriacam maxime commendat, duarum drachmarum pondere, ex Dictamni decocto potam: aut Gentianæ radicem ex vino. Namque hoc Cicutz verum esse antidotum putat. De Cicutz viribus consule Langium epist. med. 69.

CICVTARIA APII FOLIO.

Pro plantæ ratione. exiguæ est radix, alba: caulis bicubitalis, serè in nudi digiti crassitudine, sordis internodijs distinctus, inanis, striatus, colore viridi, subrubente, 16 tantum vt Cicuta maculosus sine guttatis: folia Cicutz, quorum singularia propius ad Petroselinum accedunt, strouirentia, odore nullo, vt nec sapore vilo excellentè. Umbella cum Cicuta conuenit: semen gemellum, Cicutz par, canu, latum.

Tragus scribit Cicutarium Apij folio Virium Petroselinii esse, aut certè aliqua ratione ad Cicutam pertinere. Cord H. Cicutz minoris titulo describit. Dalechampus apud Plinium Cicutam Apij hortensis specie dixit. Lobel. Obs. p. 423. Icon. p. 260. Cicutarium satuum Schvvenckf. Apium cicutarium, hunds Peterlin, Stenckender Peterlin: Basileenses, kuzen Peterlin.

In Silesia abundè luxuriat in hortis oleraceis maximè cum Petroselino, cujus vitium dixit Tragus.

Venenosam & perniciosam esse plantam, testatur Dalechampus, dicens: Ely Cicutz, quæ Apij hortensis specie incautum fessellerat, ego quendam noui ad extremum vsque vitæ dementem factum.

CICV:
at

CICUTARIA VVLGARIS.

Radix caussa longa, multis adnatis donata, alba, potissimum in teneris, sapore acri & aromatico: caules profer cubitales, & altiore, inanes, hirsutos, nonnihil rubentes, cannulatos: folia Cicuta foliis proxima, latiora, odorata, sapore aromatico, s. lendentia, auersa parte subhirsuta: flores in umbella candidi, quorum singuli quinis foliis constant, supremo reliquis maiore: semen Chærefolii vel Antrisei quorundam, longum, striatum, tenue, spiceo colore lucens.

Tragus vocat Chæriam 2. & Chærefolium silvestre, indicatque esse Cicutariam, quam Dioscorides Myrrhidem cognominat. Satio autem Chærefolio con simile facit, nisi quod caules gignat Pastinaca respondentes. Caterum, magnitudine totius substantiæ, omniumque partium, odore etiam & gustu, latium superare ait & interdum in proceritatem Cicutæ assurgere, radicemque quotannis nouos emittere aparagos.

Fuchsius hanc Myrrhidis titulo pinxit, dixitque vocari Græcis *Μύρριδος* & *Νύκκω*: Latinis Myrrhin, vulgaribus Herbariis Cicutariam, quod scilicet caule & foliis Cicutæ simillima sit. Quâ similitudine quosdam deceptos veram esse Cicutam putasse, cum tamen ab ea, vniuersum potissimum diuersa sit. Germ. Wilder Fersfel appellari: Gall. verò *Perfil d'Asie*.

Dod. gall. Fuchsi figuram assumpsit, Myrrhidemque inscripsit, licet descriptio non qualret, neque nomina, quæ veræ Myrrhidis sunt. Alam & meliorem iconem in fil. lat. pro Myrrhida exhibet.

H. Lugd. p. 751. vocat Myrrhidem Fuchsi.

De hac ait Matthioli in Diosc. Gignitur in quâ plurimis Ital. locis planta quædam Cicutæ faciem representans, minor tamen minusque grauolens, Cicutaria nonnullis vocata, quam quidam legitimum Myrrhim censent.

Clusius Cicutariæ vulgarem appellat: verum hoc nomine Cicutæ Lobeli iconem habet. Gesn. Cicutariam, & Cicutæ similem herbam, innoxiam, quam imperitos pro Cicuta accipere ait. Bauh. phyt. est Myrrhis 4. silvestris.

An Corn. Myrrhis & Wilder fersfel, herbæ Fern Germanorum. An Cordo in Diosc. Herba minime venenata, Cicutæ nomine in pharmacopoliis prostant, semine longo & gracili: Item Myrrhis umbellifera, Cicutæ valde similis, nascens iuxta arbuta, Germ. *Züschmären* & nonnullis Felberfern appellata: An Amato Myrrhis, vulgè Cicutaria, vbi que obtua, apud Salmanticensis abundans.

De hac Turnerus hæc scriptis mandauit. Dicitur plerisque Myrrhis putatur Cicutaria dicta vulgè. Eisdem tamen dubitare video, aut perfectè nescire quæ planta sit Cicutaria, inter quos est Amatus, qui etiam assermet Myrrham esse Cicutariam, tamen cum professus sit Hispanica, Italica, & Gallica nomina docere, quod & facit passim, vbi nouit, hæc Germanico solo contentus est, perinde ac si diutius in Germania, quàm Hispania aut Gallia visisset, aut locupletior esset lingua Germanica iam dicitur, aut Germani Cicutariæ nomen inuenissent, reliqui nullum. Matthioli quoque haud obtusè videtur ambigere, verum Cicutaria sit Myrrhis, nec ne? Inquit enim, planta est vulgè in Italia Cicutaria dicta,

Toni. III.

quæ Myrrhis putatur: & paulò post: si Myrrhis in Italia prouenit, &c. Ego hæcenus nullam melius descriptioni respondentem inueni eâ quam hæc propono. Ex quo videtur nondum penitus cognitam. Duæ sunt, de quibus dubito, vtra sit Myrrhis. Vnam Angli nuncupant Cassia: prouenit in pomariis inter gramina sub arboribus, Cicutæ persimilis, quam nosquam copiosiorē vidi, quàm in pomario antea Pombracensis Cantabrigiæ. Altera parum à prædicta differt, nisi quod in siluestribus proueniat circa sepes & in pratis, breuior præcedenti, foliis hirsutioribus, Chærefollio similibus: vnde *Mos Chærefel* appello: adulta tamen Cicutæ simillior est, adeo ut quantum ex figura licet indicare, eisdem sit cum Myrrhida Matthioli, Fuchsio wilder fersfel dicta.

An de hac Casalp. ait, Cicutaria in collibus nascitur locis humidis Cicutæ simillima: sed breuiore caule, striato &c.

Montbelgardi passim abundat in hortorum pratis arboribus confitis, multum se propagans radicibus, ac propterea extirpatu difficilis, gramenque multum suffocans. In omnibus veldiis, quas Clusius adit, regionibus sponte crescit, non modò graminosis hortis & pomiferis, sed & aridioribus quibusdam pratis, florens Maio.

Chærefolium siluestre ad ducendos menses Chærefolio efficacius esse in vino decoctum ac potu ac aduersus pestè aliæque venena potu facere traditur à Trago. Nos autem non consiliamus ulli, ut imitetur eum, qui Myrrhidem existimans, eam intene exhibeat, quia venenatam plantam suspicamus. Dnas familias nouimus Montbelgardi, quæ existimantes se colligere Pastinacas Germanicas hiemali tempore, his fortè fortuna offenderunt foliis desiccatis, ex quorum esu licet pauco, inciderunt in grandia symptomata suffocationis, torporem, insaniam, ita ut ebrios ueris exprimerent. Horum autem unus per integrum diem non potuit excitari: qui vomebant, facilius liberabantur.

Curauit verò hos uomitu primò, dein in os per cochlear argenteum, instar lagenule paratum, puluerem saxonicum &c. iniicere. Prima familia fuit intoxicata a non 1572. Mater quidem cum filia in iure comederat radices pro Sisaro maiore quorundam, siue Pastinaca Germanica; cui radices habet similiores, quàm Cicuta, ea etiam frequentior in hortorum pratis. Symptomata apparebant, qualia Dioscorides Cicutæ tribuit. Filia reiectis radicibus per vomitum, statim bene habebat. Sequenti die vocatus ad matrem ei Diaphonicon cum Mithridatio propinatum & conualuit.

CICUTARIÆ QVODAMMODO SIMILIS
vel Chærefollio accedens.

Bicutales & altiore sunt caules, glabri, in radicibus diuisi, per quos folia Chærefolli, tenuis tamen dissecta, vel potius Phellandrii Dodonæi, verum hirsuta: umbellæ minitæ floribus albis compactæ: semina hinc hispida, alperia, sublonga, longiora quàm in Antrisei specie altera, à cuius feminibus faciliè discerni possunt, non enim ita aspera, minoræ, & acutiora: radix alba, fibrosa, odore & sapore aromatico, non tamen vsque quaque grato, ceu & foliorum.

Locus & tempus.

quibus Cicuta provenit: floret & semen fert Maio & Iunio. Bedford: iuxta murum acris, caulescentem ob eruam Aprilis principio.

CICUTARIA LATIFOLIA HIRSVTA.

Descri.

veluti & per pediculos: umbellae magnae in plures alias minores diuise. *st. suborum* candidiorum, aliquando suae purpureorum. aut potius amethystinorum: sub quorum pedicellis foliola acuta quaquaersum radiata: flosculos singulos sequuntur *semina* bina iuncta, hicornia, longa, quae relicto stylo medio facile dissiliunt, deciduntque, odor & sapor aromaticus subacris, sed ille quam hic gratior & suauior: *radices* crassae, obliquae, perpetuae, aromaticae.

An Cord. Hist. Pityospermon à tesinaceo seminis odore saporeque nomine efficit.

Meminit Gesnerus hanc herbam locis Heluetiorum montanis inuenisse & in horto plantasse, foliis Cicutae, semine oblongo.

Pityospermon Gesneri aditum

An Lob. Adu p. 217. vocat Myrrhidē alteiam? acita describit: Cicutariae odore, siue Myrrhidis, affinis ea admodum est foliis & ramosis umbellis minoribus; delicatioribus tamen; & semine

oblongo, Dauci Cretici, exiliore; non hirsuta, nec ita absimili sapore: è Geneuæ & Saleuz vicinis montibus Medicus Penninus Anglus Londini ferendam curauit, mihique impertuit. An idem vocat Obs. 423. Myrrhim alteram paruum Aduerf. Daucoides minus Cordi? In Icon. p. 734. Myrrhim alteram paruum. Non potest autem esse Daucoides minus Cordi, Myrrhis altera Aduerf. Cordi enim Daucoidi semina sunt Anisi minima, aspera. Myrrhidi Aduerfiorum, Dauci Cretici non hirsuta: figura etiam Lobelii semina glabra demonstrat Chrephylli.

H. Lugd. præter Myrrhidem hanc alteram paruum Lobelii, quam p. 761. pingit, ac de qua iam diximus: exhibet & aliam quam p. 789. Cicutaria albā inscribit. Sed & tertiam iconē dat H. Lugd. pag. iam dictā 789. quam Cicutariam rubram appellat. Ceterum Cicutariam albam Lugdunensis eandem existimamus cum nostra. Eandem etiam à nobis obseruata est, flore vel purpureo, vel rubente, in qua præter colorem discrimen haud agnoui: stirpium diligentes indagatores perquirant diligentius an differat ab H. Lugdunensis siue Dalechampii rubra: & an non tres figure vñus eiusdemque plantæ.

Camariarius h. vocat Meum Silesiacum, foliis Cicutae & penè caule, sed perpetuā radice, & non nihil aromaticum referente gustu, multiplici, nodosā, & iuxta latera se propagante, non rectè descendente: umbellis candidis, oblongo semine. Hoc aut Sebizium sibi communicasse.

Stirpium sanè peritus Doldius hanc plantam siccam nobis transmisit, pro Meo Silesiaco, quod scripsit esse Olnnicense, & Olfenichium dictum in Misnia, & in Saxoniae officinis pro Meo haberi: à quibusdam verò pro Imperatoria, cuius radix vegeta aromaticitate non careat, quæ subamara sit & acris quodammodò, cuius in peste usus non contemnendus: semen ei esse longum, angustum, pectinum dentium æmulum, quale Chatefolii. Hæc ille, Dietsum tamen tradit Olfenichii Cord. ab hac Cicutaria 1. 29. hist. c. 80. cui semina Anetho similia, & duplicia assignat.

An Cæsalpino Silaus Plinii, Herba in riuiulis nascent: An eidem Cæsalpino Cicutaria alia Alpina?

Bauh. phyt. videtur malè multiplicare entia, separando Meū 5. Cicutae folius: Silesiacū Camariarius non amplius meminit inter Mea in pin. & Cicutariam 6. (5. in pin.) palustrem latifoliam albam: Cicutariam albam, Lugd. Cicutariam palustrem fl. candido, Cam. an Meum Silesiacum eiusd. Itemque Cicutariam 7. (6. in pin.) palustrem latifoliam rubram: Cicutariam rubram Lugd. Cicutariam palustrem flore purpureo, Cam. Considerent tamen stirpium periti, an vna planta, vel plures: & an dux postremæ, ut iam antè monitum, solo colore floribus variantur vel diuersæ sint, ut vult Lugdunensis. An etiam eadem cum dictis sit, Myrrhis eius secunda in phyt. & pin.]. vel minor: Cicutaria 2. Cæf. Myrrhis latius minor, Cam. Myrrhis montana. Tabl. Myrrhis altera parua, Lob. & Lugd. quam Pona in Baldo spontè, etiam in horto, prouenire ait, ac perperam Lobelium Daucoides Cordi fecisse concludit, ac tandem quosdam pro vero Selsii alios pro Ligustico genuino in Sepsalsis ponere, quam autem congruè, tacet.

Gesnerus cum apud illum essem vocabat Selsii aquaticum. Cicutariam alteram Dalechampii, cuius figura non placet, Geneuz prouenientem vidi: itemque prope Masimünst

Ad ripam fluminis, vnde transfuit in hortum E. C. Montb. Tiguri obseruauit: vt etiam in valle Griebachiana, vbi fontes acidi. In montibus Helueticis circa Solodurum, iugis præteritum summis humidioribusque satis obuia. Circa S. Vrsane florentem mense Maio conspiciebam flore albo & purpureo.

CICVTARIA ORAA B VLBOA
D T

Singulari asurgit caule hominis altitudinem excedente, crassiusculo, purpurascete, vario, cauo, propter terram lirsuto, palmiubus internodis distincto: siliis ex articulis prodeunt crassis, magna, in alas diuisis, easque in minora folia subdiuidendas, Cicuta foliis similia, delicatiora, glabra, sapore non ingrato, nam & totius a-

loquin planta sapor est aromaticus, non fœtidus: umbellæ fert paruas, silijs albis compactis: semina longa, Cicutatiz vulgaris pratorum, quibus maturis & deciditibus Autumno, perit & caulis, & radix, plantæque nouella ex semine nata, totâ Hæmæ durant, vsque ad Ver, quo tempore folia terna, vel quaterna supra terram sese expandunt, ad Chærefolium accedentia, ex vitore lucida, in tres lacinias præcipuè diuisa, tres circiter vncias longa, odore & sapore aromatico, quorum pediculi ad tres vncias longi procedunt à radice lingulati, breui, turbinatâ crassiusculâ, Antitoræ radici simili, vel Napis minimis, testâ cortice tenui, pullo, internè albâ, fungosâ, grati faporis, ad Staphylinum accedentis, delinente in paruas fibras longiusculas, paruas alias laterales habentes.

An Cicutaria Pannonica quam describit Clusius? Hanc vocat Cam. Bulbocastanoni coniophyllon, Cicutatiam Pannonicam Clusius Pan. & hist. qui quo nomine hanc plantam donaret, diu ambiguus fuit: accuratius tandem notis eius pensis, succurrit magis proprium (nostrâ etiam opinione) nomen dari non posse, quam Cicutaria. Vulgus Austriacum Peperlin appellat: Hungari Magiario salata; quod eius radice & teneris foliis in acetum vescantur.

Bauh. Phyt. Cicutariam g. (S. in pin.) bulbosam: Myrrhidem Cicutatiam Tab. Klappen kôrffell. Dubito autem an sit Myrrhis Cicutaria Tabern. suspicorque radicem eius non factam esse ad plantam.

Prope Entzheimiam Alatiæ in sepibus & alibi provenit tinere Basilienis versus Mithustiam, mense Iunio florens & semen proferre incipiens, quo deciduo planta perit. In orto E. C. Montbelgardis sita, quotannis caulescit & perit, ac semine decido mirè se propagat. Primus qui mihi plan-

tam attulit, fuit insignis Medicus Petrus Turnerus, qui dederat pro Myrrhide collectam Heidelbergæ, obseruataque Spiræ & infra Argentinam. Cicutaria Pannonica Clusii nouo Vere in hortijs & herbis Viennensibus agri locis prodit nascitur & quibusdam similibus Vngariæ locis: florens Aprilis & Maio, Iunio semen plenè maturans. Bulbocastanum coniophyllon, quod sic ob folia Cicutum imitantia rectè dixerit Camerarius, biennium solummodò durat, vel ad plurimum triennium. Nam è semine quo per totam Hiemem iacuit intra terræ viscera, incunte Vere demum pronascitur, folijs binis oblongis acuminatis, angustis, vt multæ huius generis plantæ, à quibus tamen hoc discriminis obtinet, quod alterum germen non è medio horum, sed iuxta pediculum, quo ambo nituntur, ex ipso bulbo, qui vix Orobi granum æquat, enascitur. Id si non eodem anno iustam magnitudinem assecutum fuerit, siue altero caulem proferre quavis causa prohibetum, quod vtrumque tamen rarò contingit, tertio demum anno floret ac semen perficit, & marcescente radice penitus interit, semine interim sparso multipliciter se restaurans.

Nouo Vere radices firmiores & magis succulentæ cum nouellis suis folijs in Viennensibus foris venales repeririuntur: coquantur enim & cum oleo, aceto & sale, primis mensis istic vulgares, quam salubri cibo, se nescire fatetur Clusius: frequentem tamen eius usum non sine noxa esse, & capitis grauedinem, doloremque inducere, se experitum esse memoriæ mandauit.

PHELLANDRION PLINII.

CAP. LXXV.

Phellandrium, cuius meminit Plinius l. 27. nascitur in palustribus folio Apii. Bibitur semen eius propter calculos & vesicæ incommoda. Ceterum, qualis herba Phellandrium hodie sit, inter An. hotes nondum conuenit.

Phellandrium suum habet Dodonæus, quod quibusdam Cicutaria aquatica dicitur.

Petio Turnero Cicuta aquatica Gesneri dicebatur Phellandrium.

Phellandrium esse crediderunt nonnulli Apium siluestre Dodonæi.

Phellandrium Plinii sunt qui eandem esse cum Helioselino, i. e. Apio palustri censent. Tertius est Gesnerus in cat. pl.

Phellandrium alii pro Lauere accipiendum putant, vt idem lib. iam citato refert.

Idem rursus ait suspicari Ruellium Siler aquaticæ herbarijs hodie dictum esse Phellandrium.

Phellandrium Plinianum dicitabant Lutetiani, refertente Lobelio, Rutas pratenses, quas Thalictum nigrum Cordi cognominamus.

Phellandrium Plinii est Guilandino Angelica siluestris, vt testantur Lob. & Pena.

Idem tamen Phellandrium Plinii existimant potius esse Saxifragiam hircinam maiorem, Phellandrium tandem [inquit Gesn. cat.] aliis ea videtur esse, quam Filipendulam vulgus Herbariorum appellare consuevit.

PHELLANDRIVM, VEL CICVTARIA AQUATICA QUORUNDAM.

Quas amat, extra quas caule extat bicubitali & altiore, pollicari, sæpè etiam brachii crassitiam adæquante, striato, inani, geniculis distincto, in ramos varios diuiso. Folia dodranalia

Myrrh

In usu Viennensibus

Acquiuocæ

Phellandria aquatica

Apium silvestre

Lauere

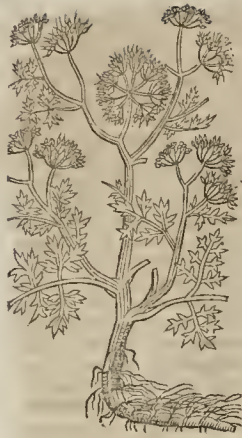
Siler aquaticum

Angelica silu saxif. hirc. maior

Descriptio

Q x plus mi

na parua, oblonga, striata, nulla hirsutiae uel asperitate donata: ex geniculis infimis demittit subinde capillares, longas, & numerosas fibras, quibus in imo radicatur.

An Trago Ligusticum 2. siue siluestre, in fossis, pratis, & lacubus, ac paludibus proueniens, radice caua & furcosa, adaeque longa, ut fundum aquae attingere non possit, quare aquae profus supernatari: caule & foliis plus habens cum Ligustico affinitatis, quam cum Foeniculo, sed rotâ suâ substantia minus & odore etiam ac sapore remissius, caeterâ Leuistico simile. Caeterû siluestre hoc Leuistici genus, Tragus erraticû Foeniculum esse existimat, quod Dioscor. Hippomarathon, Marathuda, agreste Marathru. Thimariolinum, Myum, Sistracum, & Foeniculu erraticum cognominet: Germani Wilden fenchel seu Ross fenchel / & Weyer fenchel / agreste siue siluestre Foeniculum, equinum Foeniculum, & palustre Foeniculum uocent: Serapio Othomarathrum (tertium nempe Foeniculum, semine Cotiandro simili, quod quidem Tragus alterius generis esse putat, aut si idem cum hoc sit, Serapionem seipsum non intelligere, necesse esse) & alio loco Foeniculum montanum, quod Fahar dicatur, atque aliquantulum Hippomarathro Dioscoridis respondere uideatur. Quod porro Tragus capite de Ligustico huius herbae mentionem fecerit, id in caula fuit, quod formâ, odore, & sapore ad Leuisticum magis, quam Foeniculum accedere credidit. Sunt autem quidam, qui Ligusticum hoc siluestre Tragi, Cordumenum, & Carui agreste dici uolunt, & esse semen Peucedani. Sed nemini obscurum est, aliam esse & peculiarem plantam Peucedanum, quod Phrisius Foeniculum agreste nuncupauit. Sed credibile est hominum hunc uirum Peucedanum non uidisse, sed ex Petro de Crescentiis, qui nomen Foeniculi agrestis huic adscribit, didicisse.

Dod. in Hist. fument. & in fol. Phellandrii inscribit, ac si uertiam speciem constituit, & ait. Apud nostros, quod sciam, nomen non habet: officinis etiam incognitum, sicuti & Sium: à Plinio Phellandrium nominatum uideatur: potest autem & Sium illud esse, quod Pseuissippus apud Athenarum in aqua nasci affirmat, solumque habere palustri Apio simile, de quo Homerus:

Απι δὲ λευκῶν μαλακὸν οἷον ἢ δὲ σιλύρα. h. e.

Sium Apio atque Sio circum mollissima prata

plis minus, Si modò hoc Pseuissippium non idem est cum priore loco descripto Sio, Oenanthe sc. [ut nos uocamus] aquatica.

Lob. Obs. 424. figuram Dodonai habet [item que in Icon. p. 734.] Cicutaria palustris italica, & Dodonai opinionem de Phellandrio non approbans.

H. Lugd. p. 1093. eandem iconem quoque retinet sed eam Phellandrium Plinii intulit: Tab. autem & Ger. Cicutariam palustrem uasser Charlung: Camer. Cicutariam palustrem aliam siue Phellandrium: Io. Vviers, ut inter vires patebit, Cicutam aquaticam.

C. Bath. phyt. Cicutariam 8. (7. in pin.) palustre tenuifolium, quod Phellandrium Plinii constituit: itemque Ligusticum & Foeniculum siluestre Tragi: Cicutam palustrem Cord. in Diosc. Aquaticam, Geln. h. & Th. l. Sium Plinii, C. e. l.

Locis gaudet humidis & palustribus, & in fossis & scrobibus passim occurrit: floret Iunio ac Iulio in fossâ horti Montebelgardensis & superscripta crassius. Frater attulit mihi Patauio, ubi spontè prouenit, pro Cicutaria Petri Aponensis Guilandini. Phellandrium Dodonai in perennibus cum Sio nascitur uuluis, & subinde in resediabus exit aquis, & sate florens Augusti semè maturas. Anglæ Northmannæ, Belgicæ stagnantibus f. s. s. l. enéque fluuentibus aquis plerumque obuia Loblio.

Quod autem ad facultates, attinet, calidum & siccum est, si Dodonæo credimus, ac Sio potentia ac temperamento simillimum. Quæ etiam de caula urinam & menses prouocare: ad uesicæ frigidus affectus uile, & ad calculum, quem comminuat ac expellere posse ait, si naturâ suâ friabilis fuerit, scribit. Io. Vviers Tract. de Varen sub finem: In hoc morbo, tendente in suppurationem tumore, vnguentum in ducunt Ditmarsenses Chirurgi ex uasser Schirling (quod uenaculo nomine tradendum indignant) seu Cicuta aquatica conuinctum: radicem inuolutam, sub cineribus assam & contusam cum melle permiscet, quosque in vnguentum conformerunt: rati dulcedine mellis foras allecctos vermes huius herbae ueneno enectum iri.

An Ligusticum siluestre, Trago

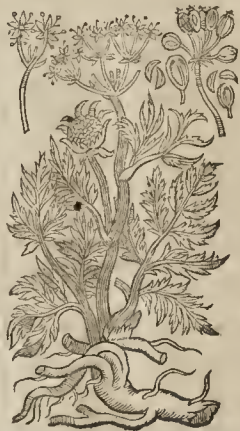
Hippomarathon, Diosc. Marathru, Foenic. erraticum

Othomarathon, Serap.

Cordumenum, Carui agreste, Peucedanum non est, apellandum, ceterâ Phrisian. Phellandrium, Dod. Sium, species

Sium Pseuissippi

SESELI PELOPONENSE MATTHIOLI, siue Cicutaria quorundam.

Canis & geniculatus & cauus, Cicuta, silua longè maiora, in alas diuisa, que rursus in segmenta pinnatam, ueluti Filix, digesta, profunde serrata, latiuscula, sublescantur, odore graui & uiroso Cicuta. Folia in figura, quam ponimus, non placent: nec latis enim apparent plutes eius patet.

Sic des.

Sic describit Lobelius. Vniuersa planta simul ac tantillum tangitur virus exhalat. Radice crassa & totâ facie Myrthidem odorem vesicam quadrante nus exprimit, sed folia latiora, longiora, nigriora, & semen breuius Angelicæ, vel maximæ Cicutariæ satua par, in umbellis latis excusso candido flore. Caulis alis brachiatus, sesquicubitum & duos cubitos æquans.

Matth. passim & Lacuna Sefelis Peloponensis solam exhibent iconem, quasi plantam ipsam nunquam viderint. Quis autem quæso huius plantæ virosam odorem cum Sefeli Peloponensis Dioscoridis conuenire crediderit?

Lonicerus Matthioli habet figuram, ac Sefeli tertium. Peloponnesiacum vocat. Sed nec ipse plantam agnouisse videtur.

Sefeli autem Peloponnesiacum, quod Matth. pingit, idem videtur Gesnero, quod Rhætorum aliqui vulgò *Pidrie* vocant, vel *Panegem*.

Lob. Obs. pag. 423. [itemque Icon. p. 735.] vocat Cicutariam latifoliam fetidissimam, perperam Sefeli Peloponense quorundam. Herbarii tamen Septentrionales Belgæ [nonnam inuenio genuinum Peloponense Sefeli, solo Cicutæ latiore & crassiore] Sefeli Peloponense solo Cicutæ dixere, sed facultates reclamant. Vniuersa namque planta, vti diu & à Lobelio, simul ac tantillum tangitur, virushalat, quâ solâ etiam notâ à Peloponensi Sefeli discernitur. Quare iure quodam Tab. Cicutariam fetidam, Germ. *Stinckerd Schirling* inscripsit: Cicutam latifoliam fetidissimam Ger. Cicutariam Cast. siue, Cicutariam myrthidem Thal.

Mirari subit Lugdunensem duas proponere icones, quum etiam Lobelius mouerit diuersa esse nomina eiusdem plantæ. Sefelis enim Peloponensis Matthioli figura p. 750. posita, repetitur p. 790. Cicutarie altius latifolia fetidissimæ Lobelii nomine, etiam fratre Bauhino hoc obseruante: qui tamen & ipse censurâ nostrâ dignus, vt qui non animaduertent apud Matthiolum poni iconem aliam [quàm pro Sefeli 5. Peloponensi exhibuit, quam in phyt. & pin. Cicutariam 3. latifoliam fetidam nuncupat] eamque sine descriptione: erant monendi lectores, ipsum Matthiolum non describere, & periculum in eius opinione latere, qui fetidam plantam pro odorata exhibuerit: quæ animaduersio erit magis necessaria, quàm ea in Histor. Lugdunensem.

Sefeli Peloponense Matthioli Tiguri in horto Gesneri vidi, è Rhætia mentibus allatum.

THAPSIA QVORVNDAM, HIRSVTA & aspera, Cicutæ folio, flore luteo, semine lato, alis Sefeli Peloponnesiacum.

CAP. LXXVI.

Herba cubitali & altiore, ferulaceo, tereti, intusque fungoto caule, ramis multis brachiato, folia Cicutæ foliis quodammodo similia, crassiuscula, hirsuta multum & aspera, in alas oppositas sublecta, quarum segmenta singularia semina longiora, serrata: umbella lata, lutea: semen magnum per extrema bifidum, ex rotundo oblongum, labiis foliaceis, simile Thapsiæ Gargani montis, sed minus: radix sesqui palmatis, crassa, solida, exterius nigricans, intus alba.

Tom. II.

gustu amaro, acri & aromatico, terram versus capillata.

Sefelis Peloponensis radix magna est, inquit in Adu. Lobelius, intus alba: foris nigricans, recta & altè porrecta, Ferule, Thapsiæ modo, odorata & aliquantulum actis. Caulis digitum æquat crassitie, sesquicubitum altus, serulaceus, à quo promuntur alæ tutione lue in ambitum sparsi, vbi fo-

lia multa, Cicutæ magnitudine, sed incurua, pilosa, & crispâ, rugatâque. Umbellæ multæ, Anethi; luteæ sunt: semen latum foliaceum, compressum, Angelicæ figura & magnitudine, sed multò minus, grauius: color illi ex pallore flauescit: odor suauissimus, Æthiopiæ aded similis, vt statim odoratu, cum primum vidit sem, Peloponense coniectarim. Et coniecturam certiore exploratione notarum & virium, Præceptores Monspelienfes susceperunt, ita vt nullus illic ambigat de eius assertione: cum tamen antea nonnulli Thapsiæ speciem suspicati fuerint. In Obs. à sola magnitudine differentiam addit dicens, in Belgii stirpium cultoribus & ditioribus horis Hispano femine Peloponense Sefeli ortum, altero tantum maius, maioribus, latioribusque foliis & femine videri. In Adu. uers. p. 327. vocat Sefeli Peloponense, folio Cicutæ (& sic etiam in Icon. p. 735.) huius autem figuram in Obs. omittit, recipiens pag. 424. iconem Thapsiæ i. Clusii latifolia, pro Peloponensi Sefeli eius maiore: sicut etiam in Icon. p. 736. capite quidem de Thapsia latifolia i. censuram ponimus ex Clusio, qui eum supinè negligentè accusat, quod Thapsiam suam quam nunquam viderit, eandem faciat cum Sefeli Peloponensi, de quo hoc loco scribimus.

Sed & C. Bauh. in phyt. in eo versatur errore, vt Sefeli suum i. siue Peloponense, quod ex Lobelio maius & inius constituitur videtur, & solâ magnitudine differre refert, cum Thapsia latifolia dicta Clusii, ignoranter confundat, cum interim ipse Clusius differentes asserat, & doctos inter has distinguere se scire scribat.

Cautior sanè fuit Lugd. quæ p. 751. plantam nostram Sefeli Peloponense, folio Cicutæ Penæ vocat, & Sefeleos maioris, solâ magnitudine discrepantis iconem Lobelii, esse Thapsiam latifoliam Clusii & quorundam admonuit.

Tab. nominat Sefeli Peloponnesiacum Thapsia Fischer Sefel. Cam. apud Matth. Thapsia. Figura autem à Camerario apposita Matthiolo est ex Gesnerianis facta ad plantam meam siccam, quæ nihil simile habet cum Matthioli Thapsia, quæ ait Ferula: ita similem, vt non facile nosci possit. Ad eandem figuram appositum semen, sub

Q 3

numero I. Cætera sem in aharum plantatum sunt, quorum descriptiones erant apponenda: quæ addidit de Thapsia, & Turpetho, potius tenebras lectori adferunt, quàm lucem.

Locus & Tempus.

Thapsiam, cum essemus Montispeli, vocabant. Deferebatur nobis non longè ab Arelata ex Prouincia di Sañr Marin à Leonh. Rauuolfio. Audin præuenire in montibus circa Nemausum: florere mense Maio. Hanc plantam nobis etiam communicauit Iac. Rainaudetus Thapsiæ nomine. Semen aliquando misit Iac. Vtenhoutus nomine Sefeli Peloponnesiaci. Frater C. Bauh. attulit inuentam in monte Ceti.

THAPSIA I. CLVSII, LATIFOLIA, FLORE luteo, semine lato, similis Sefeli Peloponnesii Lobelii.

Descriptio

Ferulacea habet folia, viridia, villis, seu lanugine quadam obducta, humi veluti in orbem diffusa, ingrati saporis, inter quæ cubitalis, interdum etiam bicubitalis exiit caulis, digitalis crassitudinis, nodosus, intus cauus & fungosus, raris folis præditus, summi fastigio magnam & latam sustinens umbellam luteorum seu flavorum florum,

quæ dum maturuit semen, quod latum & acerosum est, germénque habet longum & angustum, sphericam & otbicularem figuram quodammodo resert: radix crassa, longa, summa parte capillata, ut pleræque ferulacei generis, crassiere libro vestita, foris subnigro, vel fulco, interiore parte candicante, lacteo succo plena, gustu amarissimo & acri, nauseam tamen mouente, ad eò ingrata est, rædius eius neruus fungosus.

Thapsia 1. Clusii

Supina quorundam negligentia

Lob. & C. Bauh. not.

Cæterùm, Thapsia hæc prima Clusii, à Marcianis & Valentinis cumillo, à succi, ni Clusius descriptionis author fallitur, abundantia dicitur: reliqui Hispani Cannabeia, appellant, quam vocem omnibus ferulaceis plantis [quarum summa varietas per vniuersam Hispaniam] tribuunt: nam Ferulæ & Libanotides illis etiam Canabeia dicuntur, quia videlicet harundinaceum caulem habent. Mirari autem subit quosdam inueniri, qui ad eò procliuus sunt, ut non expensis probè stirpium singulis notis, sed ex leuibuduntaxat picturæ coniecturis, statim de illa iudicium ferant, quod vti venisse iis videt author, qui huius suæ Thapsiæ iconem, ad Sefeli Peloponnesis historiam accommodare non sunt veriti, & illi quidem, qui hanc nunquam crescentem viderunt, ut taceat vtriusque plantæ facultates esse dissimiles. Tab. Hist. Lugd. Lob. & C. Bauh. in Phyt. dicitur Thapsia latifolia Clusii. Verùm Lob. & Bauhius cum Sefeli Peloponnesi confundunt. Id quod Clusius si conuerteritur, & nos præcedenti titulo in sinuauimus.

Gaudet collibus petrosis, quales sunt non procul ab ostio Tagi supra Vlyssipponem, & multis alibi Lusitanis, Hispanis que locis editoribus & Tem incultis. Floret Augusto, nonnunquam maturius.

Granates imperiti Pharmacopœi huius radice loco Turbith magno errore vtuntur: petiores autem discrimen obseruare norunt.

THAPSIA II. CLVSII, FLORE LVTEO, foliis tenuioribus, Fœniculi penè instar.

Thapsiæ hæc genus cubitali dñatur caule graciliore tanem quàm superioris, umbellæ etiam simili florum & seminis, sed minore: folia illi multò tenuiora, quàm illius Fœniculi penè foliorum instar, nullam insignem qualitatem habentia: radix longa, digitalis crassitudinis, foris nigra, intus candida & fungola, acris, summo capite villosa.

Bauh. pin. Thapsia 4. fœniculi folio: Thapsia Diosc. Aduers. Lob. & Lugd. Thapsia 2. vel tenuifolia, Clus. Hist. & hist. Thapsia angustifolia Tab. tenuifolia, Gerardo.

Thapsia hæc secunda Clusii, siue tenuifolia, iisdem cum Thapsia 1. siue latifolia locis inuenitur.

THAPSIA SALMANTICENSIS, SIVE III. Clusii, magna, flore luteo, semine lato.

Est hæc longè maior superioribus, utpote caulem habens trium aut quatuor digitorum crassitudinem aquantem, instar caulis Ferulæ, & septissimè humanam altitudinem superanrem: florem & semen primæ Thapsiæ non dissimilia: folia, antè quàm planta in caulem assurgat, multò ampliora, in orbem tamen non secus, ac illa humani diffusa: radice etiam crassiorum.

Sed nec parum hallucinantur, qui Thapsiam hanc, siue Salmanticensem, Salmanticensibus vulgò Cannabeia dictam, Cicurariam maximam & fortissimam Lobelii esse censent, inquit Clusius, descriptionis au hor. Videant autem Lectores verba Lobelii cap. de Cicutaria maxima fertida, simili Thapsiæ; Clusii.

Bauh. pin. Thapsia 1. maxima latissimo folio: Thapsia 3 Clusii hisp. & hist.

Tertium hoc Thapsiæ genus, quod Clusius obseruabat in Hispania sua peregrinatione, nactur non solum agro Salmanticensi, sed etiam circa Pinciam, vulgò Valladolid dictam, & tota veterè Castellâ, ad Pyrenæos vsque montes.

Vetula Salmanticensis medicinam isthic exerceat, huius radice vtuntur ad prouocandos menses, aliaque diectiones molindas. Tantâ autem vi cum supernè, tum in fernè purgat, vt iumentes in maximum periculum sapenumberd oniciat.

THAPSIA IV. CLVSII, TVERO VOCATA, foliis glutinosi, radice nigra foris.

Edem Salmanticensi agro & vicinis locis nactur hæc ferulacei generis planta, foliis Libanotidis, per terram similiter expansis, lento quodam & glutinoso rore semper aspersis, saturâ viriditate splendentibus: radice crassâ, longâ, tenerâ & fragili, foris nigra, intus alba, lacteo succo

occo plena, caulem nullam obseruabat author, sed cum ferre audiuit rectum, tenuem, & in combellam totum panem in globum coactam. Ceterum in floram plantam teterrimi odoris esse ait: unde verisimile esse conicit non minus esse noiam Thapsiam hanc quartam Salmanticensibus uero nuncupatam, quam sit ipsa Thapsia, ad cuius genus ipso auctore, referenda videtur.

Bauh. phyt. vocat Cicutariam 4. latifoliam foetidissimam alteram. In pin. Thapsiam 3. foliis Lianotidis foetidissimam Tuero. Clus. hisp. Thapsia 4. Eiu/d. hist.

Tabernaemontani. Est autem illorum imago Ferulæ folio glauco. *Quomodo* præterea possit Cæsalpino esse, Thapsia Carotæ folio, non video: quum longè alia ei tribuat folia l. 7. c. 3. & tamen crassius, & longius, quàm Ferulæ femina. *Tandem* etiam absque ratione. Cordi Thapsia 4. hist. c. 74. refertur ad Carotæ facie Thapsiæ, cum ille in Diosc. l. 4. c. 157. Thapsiã dicat foliis ferulaceis & Fœniculo similibus. *Gesneri* Thapsiam denique ad Thapsiam Carotæ folio referendam minime sentio, quia Gesnero dicitur latissimo semine, quod huic non conuenit.

Thapsia
Cæsalpini
Thapsia
Cordi
Thapsia
Gesneri

Prouenit nobis Thapsiæ Carotæ facie Montbelgardi in horto E. C.

THAPSIA CAROTÆ FACIE.

ET lata & longa sunt Thapsiæ huius folia, pediculo tam primario, quàm aliis minoribus segmentum totum hirsuto, aspero, rubente: segmenta in alis foliorum singularia non ex aduerso nascuntur, alioqui facie totâ Carotæ vulgaris folia satis referunt, hirsuta, venosa.

Quamuis autem hæc Herbariorum Thapsia vulgaris Carotæ effigie, ab officinis sit uerior existimata. inquit Lobelius, & superiori Thapsiæ Ferulæ facie Thapsiæ, siue Turbith Gallico radice non parum affinis, tamen certum est, longius à descriptione Dioscoridis abesse: est enim foliis potius Carotæ, siue Dauci agrestis, quàm Ferulæ.

Eidem in Obsern. & Icon. Thapsia vulgaris Carotæ effigie: Math. & Ital. Thapsia. Gallis Turbit gris. Tab. dicitur Thapsia vulgaris, & Turpetum griseum:

C. Bauh. phyt. Thapsia 2. (5. in pin.) Carotæ oho: dubitatque [vt & Lobelius] an sit Ferula agapenifera? Huius autem radice pro Turbith uosdam uti scribit. Apud Matthiolum huius conem Thapsiæ utulo pictam dedit ex Tab. dicitque Thapsiam esse Matth. Ang. Lac. Lon. Cast. Lugd. & Cæs. cui & Turbith albū Meluei: esse item & Thapsiam maiorem, Cordi hist. Thapsiam uetam & Turbith montis Gargani, Gesn. h. Thapsiã uulgarem & Turpetum griseum Tab. itemque Thapsiam uulgarem Carotæ effigie, Lobeli. *sed non dissimulandum est, fratrem C. Bauhinũ hinc turpiter esse hallucinatum. Cùm enim Matthiolo Thapsia aded Ferulæ ad similes sit, non facile, nisi à rei herbariæ peritis, una ab altera dignoscatur: præterea cùm ad Dioscoridis descriptionem referat, quam in epit. & hist. germ. posuit: quæ obsecro Carotæ foliis cum Ferulæ similitudo: uideo de cæteris, ut figura, quæ non similis Carotæ. Idem dico de Thapsia Lancuz, Loniceri, Calston, & Lugdunensis, qui omnes figuram Matthioli habent, diuersam a*

THAPSIA CÆSALPINI, SEMINE CANDIDO, CRASSO.

Caulem fert non excedentem bina cubita, candicans, em, veluti cinere asperso: folia proportione minora, sed latioribus segmentis, & subcandida: florem luteum in umbellis: semen autem candidum, striatum, crassius & longius, in foliacea quædam labra deorsum: radix subest candida, crasso capite, in ramos diuisa, succo lacteo, valde acri, ut tractantium & manus & facies intumescant.

Descr.

Cæsalpinus, descriptionis author, vocat Thapsiam Pis in Ilua nascentem, Ferulæ femina similem, sed minorem & candidiorem. Quare eam ad Thapsiam Carotæ folio referendam cum C. Bauhino non puto: Carota namque & Ferula quantum discrepent, non nisi in re herbaria valde eadem latet. Videtur autem Cæsalpinus stituere esse Thapsiam à Theophrasto & Plinio descriptam: Dioscoridem uero per Thapsiam non hanc stirpem, sed Ferulaginem, quam Ferulam feminam [nos Ferulam glauco folio] appellat, intelligere.

CICVTARIA MAXIMA FOETIDA SIMILIS Thapsiæ tertie Clusii

CAP. LXXVI.

Lob. Obs. Cicutaria maxima Brancionis Lob. p. 422. vocat Cicutaria maximã Brancionis, itemque in Icon. p. 72. ac quærit à sit Thapsia Salmanticensium Clusio, vulgè Canaheia dicta, annuã potius Cicutaria maxima foetida? Sed mirari subit Lobelium, Cicutariã suã maximam foetidam Brancionis non describere. An

fortè non uidit plantam, sed tantum iconem. Dicta tua hæc, caule humane proceritate, crassitie

quatuor digitorum, foliis, femine, & radice Sefeli Pel ponensis longè maioribus, qua olimus celebra-
tur ad menses, vomitus & alias deiectiones cien-
das, ex Clusio delumpta sunt, & mutata voca-
bula, ut dum vocat Sefeli Peloponente, intel-
ligit Theopstam i. Clusii.

Theopstam
Clusii
terra
non est.

H. Lugd. p. 790. vocat Cicutariam maximam
fœtidam Lobelii. C. Bauh. phyt. Cicutariam 5. (4:
pin) siue latifoliam tertiam.

APIVM SILVESTRE DODONÆI, THYS-
selnam quorundam, plantalacteo
succo turgens, locis humidis
proueniens.

CAP. LXXVII.

Descri-
ptio

Dum tri-
bitorum can-
les, striati, an-
gulosi, glabri,
ramosi, in a-
nes. in parte
ex succo ru-
bentes, ex quo-
rum geniculis
rubetibus ori-
untur pedicu-
li dodrantales
& cubitales,
caulium ritu
striati, angu-
losi, concavi-
que, folia su-
stulentes Caro-
te, glabra, val-
dè incisa, atro-
virentia, la-

eteum liquorem, si impantur, reddentia,
sapore ingrato, mixtâ cum amarore
acrimonîa: umbellam gerit *stefulorum* Petrole-
lini albidorum: *femen* rotundum, planum, Ane-
thi simile, Dod. *radices* spargit complures, digi-
ti minimi ferè crassitudine, longitudine aliàs
palmari aliàs dodrantali, candidas, eodem cum
foliis sapore.

Synon.
Apium
silv.

Dodon. gall. inscribit Apium silvestre, appel-
latque Græcè *σέλινον ἀγρῶν* & *σέλινον ἀγρῶν*,
Gall. *persil* aut *Ache sauuage*, Ger. *Wilder eppich*,
aut *eppich*. Belg. *wilde eppe*. Huius meminisse
ait Theophrastum, et adscribentem caulem ru-
bicum l. 7. c. 4. Plin. verò suspicatur Thysselinum
quoniam quidam eiusdem Silaum existunt.

Daucus
palust.
Gefn.

H. Lug. J. p. 701. Apium silvestre Dodonæi.
C. Bauh. phyt. Apium 6. siue silvestre lacteo
succo turgens, quod ad Daucum referri posse
existimat, Gesnero forte autore, qui Daucum
palustrem de hort. vocat.

Silaum
Plinij.
Valerandi
non est
contra
Lobel.

Lobel. hanc pingit in Icon. p. 711. Thysselinum
Plinij titulo, itemque in Obs. p. 409. ubi præ-
terea Silaum Plinij Valerandi vocat. At Silaum
Valerando Dourez & Roberto Constantino,
longè alia erat planta, ni fallimur, cui flos ex
luteo pallescens, eûm huic sit albus in rotundis
mulsatis, eam Dodonæo teste.

Meum.

Hort. Lus. Cuminum Alni, Thysselinum
Plinij. Oelsants Herem & Cunnich. Offi-
cinæ Belgij, & præsertim Botanici Antuer-
pienses, olim perperam Meum nuncuparunt, ac

legitimi Mei loco in usu habuerunt. A nonnul-
lis verò apud Belgas, Apium syluestre, h. e.
wilder Eppe, dicitur: non desuerunt tamen
alii, qui Hydrochelmon, siue Apium aqualeum,
i. e. water Eppe, nominare. Hydrochelmon
autem, ut alibi scriptum, & Sium quandoque
appellatur.

Cordus in Diosc. l. 1. c. 3. & hist. itemque Thal.
in Har. Olfenichum, Olfenich germ. nomina-
runt. Aliudemum Phellandrium Plinij Apium
palustre Dodonæi existimauerunt. Sed, auctore
Dodonæo, sylvestre Apium rectius dici potest.

Iuxta lacus, inquit Dod. virginolis ac humidis
locis, in scrobibus aquas relictas habentibus,
quandoque etiam Alnorum iuxta vereres troncos
reperiunt. Iunio ac Iulio flores ac semen pro-
ferens. Reperi ego inter Masuunster Abbat-
tiam & S. Germain pagum è regione Kortzen-
burg, iuxta ripam stagni inter Alnos & Salices
mente Iunio, transitu Montbelgardum in hor-
tum Ill. E. C. ubi floret Iulio & Augusto. Locis
humidioribus, sed raris, ut plurimum tamen
occurrit Thallio auf der langen Harenix Saxo-
nothuringicæ.

Est autem huius radix calida, auctore Dodo-
næo, & sicca tertio ordine: commanucata mul-
tam ex ore pituitam elicit, & dentium dolores
sopit. Non dubium verò est, quin & eadem ex-
tenuet, incidat, & aperiat: vrinæ & menses mo-
ueat: & quæ Apium genera reliqua, eadem & nec
legniis, sed etiam efficiacis præstat.

APIVM CICVTÆ FOLII, SELINVM
alterum Clusii, semine lato.

CAP. LXXVIII.

Multa habet ab vna radice prodentia fo-
lia, Cicuta foliis non dissimilia: sed quæ
caulem ambiunt, minora sunt: caulem cubito
maiores, læpè vnicum, non nunquam plures, &
in his umbellâ candidorum *florum*, quibus suc-
cedit *femen* latum, minus tamen quàm Ferulæ:
radicem digitalis etiam crassitudinis, albam, or-
doratam, & vtunque acrem.

Clusius historici author, vocat Selinum pere-
grinum alterum. C. Bauh. phyt. Apium 8. siue pe-
regrinum folio Cicuta.

Prouenit apricis, & à Sole illustratis locis: Iu-
lio floret, Augusto semen profert, in Salmanti-
censi agro.

Miram in modum vrinam ciere plantæ deco-
ctum, aut aquam in qua radix macerata, Clusio
Salmanticensis referebant.

SESELI PALVSTRE LACTESCENS, A-
ceris, foliis ferulaceis, flore albo, semine lato.

CAP. LXXIX.

Sefelis palustris vnicam plantam reperit Ca-
smeratus, vt videt est in eius Horto, in qua-
dam palude syluæ vbi [Norimbergæ] vicinæ,
prope piscinas amplissimas, in xta putridos arborum
truncos, foliis ferulaceis, radice longâ sub-
fusca, & ingrato admodum gustu, ceu seruore
non exiguo, fauces tentante: in hortum verò
translata minus vrens euasit & saporis fœtidita-
tem deposuit, & caulem protulit ramosum, tri-
bitum

cutibalem: flores candidos in umbellis, & semen latum, foliaceum. Planta est lactescens, ut quaedam alia umbelliferæ, quales sunt Thysseium Dodonæi, Chærefolium, &c.

C. Bauh. phyt. meminit Seseleos palustris Camerarii, quod nono loco recenset.

OENANTHE VETERVM.

CAP. LXXX.

Oenanthe [*ὄνη*] alii Leucanthum [*λευκανθόν*]: hæc non leguntur in Ald. Dioscoridis codice, nisi inter notha: nominant: folia habet Pastinacæ (*ὄνη*), flores albos, caule crassum palmi altitudine (*ἰσχυρὰ*): semen verò velut Actiplex (*ἄκτιπλος*) radicem magnam, multa rotunda capita habentem. Nascur in petris. Huius semen, & caulis, & folia bibuntur in vino mulso ad fecundas efficiendas. Radix cum vino ad vrinæ stillicidia, & regium morbum utilis est.

Dioscoridis hoc caput hisce expressit Plinius lib. 21. cap. 24. Oenanthe herba nascitur in petris, folio Pastinacæ, radice magna, numerosa. Caulis eius & folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi præstant: secundasque purgant. Tussim è melle tollunt: urinam cient. Radix & vesicæ vitis medetur.

Apud Athenæum lib. 10. Aristoteles libro de ebrietate scribit, coruos & canum genus inebriari, si Oenanthem herbam (*ὄνη*): sicut enim legit Dalech. & non *ὄνη*, quâ voce quidâ significari putant, Dioscoridis *ὄνη*, cuius radix vinum olct, & madefacta, potu seras mitigat, & cicurat. Jdepascantur.

Observandum autem est Oenanthem multarum rerum æquiuocum esse. Nunc enim herbam hinc descriptam significat, quæ tamen & ipsa de pluribus & diuersis dicitur, ut mox annorabimus. Nunc Labruscæ florem denotat. Nunc Oenanthe est Vitis domestica. Nunc Armerios flores siluestres designat. Nunc Nostrum Lilium conuallium, de quo lib. 31. H. n. g.

Hodie etiam pluribus herbis Oenanthem nomen attribuitur. Sunt enim qui Filipendulam esse dicant. De hac & sequentibus ordine dicemus. Oenanthem siue Filipendulam Monspessulanam folio Apii, veræ Oenanthæ similiorem dixit Lobelius. Oenanthem, Staphylini folio aliquatenus accedentem, habere magnam similitudinem cum Oenanthæ Dioscoridis testatur Tabern. Oenanthe siue Filipendula aquatica negatur esse legitima. Considerandum an & iam dicta diuersa sit Oenanthe, siue Filipendula Rutæ folio, vel varietas nuntis bene picta à Tabernomortano Oenanthem Myconi exhibet H. Lugd. quam ex Hispania missam ait. Est & Oenanthe succo Cicutæ facie Lobelio. Oenanthe Guilandini, vix duarum vel trium vnciarum plantula, inscribitur à nobis Flos cuculi flore multiplicato. lib. 29. Oenanthem siue Filipendulam alteram montanam, diximus Pedicularum alpinam. lib. 28. Bulbocastanon pingit Matthiolum in Hist. germ. ac veram esse Oenanthem existimat. Spondylium apud Gesnerum in script. Dioscoridis cognominatur Oenanthem. Oenanthem generi referri potest Pimpinellam & appellari Oenanthillam putat Fracast. de contag. morb. lib. 3. cap. 6. Oenantharia, de quibus Paulus lib. 7. cap. 21. agit, non sic dicta sunt, quod dicitur *ὄνη*, h. e. è Lat.

brusca fiant, sed quod *ὄνη* est *ὄνη*, h. e. è Latino dicitur. c. à vino & floribus Lili.

Cæterum ad Oenanthem redeamus. Alia hæc est, ab illa, inquit Marcellus, quæ in vitium genere Labruscæ flos est: hæc in herbatum censu à Theophrasto inter coronarias plantas, & flores qui secundi per Vitis florent, numeratur. Illa primò & per se Oenanthe est, Vinum & florem ipso nomine indicans. Hæc, ut fit, deficientibus propriis, indicationem & nomen floris & odoris sui similitudine, ab illa facillè impetruit. Nec idèd Oenanthe dicta est, quia Labruscæ flos sit: sed quod candidus illi flos, racemi specie, ut in Labruscæ, sit: & præter racemosum illum florem odor qualis in pubescente Vite, floreque eius sentitur. Amat hæc tepidiora loca; quondamque ad coronas in hortis etiam locabatur, in quibus non tantum odore, sed longiore florum suorum vitâ placebat. Hanc Dioscorides ait Cerascomen vocati: quâ voce Staphylum, i. e. Pastinacam, à quibusdam nominari dixerat. Cui, quoniam hæc folio similis est, idèd & nomine illius etiam indicabatur. Quid autem Cerascome significet in Pastinacæ quærendum est. Eandem Leucanthum vocati hæc aut, manifesta à florum candore significatione. Neque enim alia eius vocis vis est. Hætenus Marcellus, qui quam plantam per suam Oenanthem intelligat, nos laeret.

FILIPENDULA

CAP. LXXXI.

Nomen huic fecit radice in latum magis sparsæ, quàm aliè depactæ glandularum; oliuarium, aut longiorum, minusque ventrisiorum, Afiphodeli more; foris ex rubro nigricantium; intus alben-tium, acrimoniâ quandam cum adstrictione dulcedine & leui amaritudi-ne sapien-

tium, per fibratum fila pensiliis connexio: folia Pimpinellæ seu Saxifragæ maioris, atro virorè splendentia, angustiora, profundius laciniata; nullis pediculis alternatim costæ adnascuntur; quæ minima hederacea foliola intercedunt: caules cubitum vnum aut duos alti, solidi, teretes; læues, subrubentes, in alas diuisi, flores sustinent, in paniculâ modum spatiosos, suauolentes, albos, auresque foliorum mucrose rubentes, in quorum medio magnus apicem luteorum plexus se se explicat: semen sequitur muscosum, squamosum, rotundum, Pimpinellæ.

An Molon à Plinio lib. 26. c. 7. descriptum? Melius certè accedere videtur ad Oenanthem.

Dioscoridis descriptionem, quamvis non desint qui Filipendulam, Oenanthen Dioscoridis esse negent, nullum ipsi aliam, aut saltem meliorem interim ostendentes.

Oenanthe
Theophr.

Marcelli,
Cordii
& Tabern.
Lapsum.

Vitis flo.

Gland
terrestris.

Cha-
madri.

Quere is
terr. lris,
Oenanthe
aduersus
Nathern-
lum.

Ab hac quidem Filipendula, siue Oenanthe Dioscoridis nobis alia videtur Oenanthe Theophrasti 6. Hist. ultimo, flore commendata, ubi Vitis nam Gaza uerit Theophrasti descriptione considerata. Quere etiam à Marcello & Tabernamontano dissentimus, qui duo, duas has Oenantes in unam eandemque facere deprehendunt. Sed nec Cordii opinio nobis aridet, dicentis in Diosc. lib. 3. cap. 15. Oenanthen Gaza Vitis florem apud Theophrastum interpretatus est. Satis huic respondet herba, quæ Filipendula iã vocatur, quod glandibus similes radices à longis & tenuibus fibris seu filis pendeant. Germani proprio vocabulo Erdreich / quasi terrestrem glandem, à radicum similitudine appellant. Videndum tamen esse cum hac Chamædrin confundamus, quæ nobis Erdreich / i.e. terrestris Quereus vocatur.

Filipendula hanc & ex inquit Lob. eo Camerarius, radice & flore suæ quiddam halantem, præsertim quibusdam tractibus Linguagotticis & Aquitanicis, obsetæ naris Commentator non respulisset, inquit Lobelius, nec doctiorum (Corn. Tragi, Fuchl. Geln. Tabern. Dod. & aliorum) sententiam spreuisset, si verba Dioscoridis pressius perpendisset: & locis aridis petrosisque plurimam eruisset. Siquidem flos candidus, semen mucosum, squamosum, caulis cubitum & sesquicubitum altus, itemque radix non altè infusa, sed latè sparsa & amplè pendulis fibris multis pilularum, perbellè quadrant Dioscoridæ effigie &c.

Filipendulam hanc vulgè dictam Arnoldus Villanouanus à radicis similitudine, Antioræ speciem fecit: nos tamen cum Gesnero de Lunariis, toto genere differre asserimus.

Theod. Dorst. Viscaginem & Scrophulariam turpi errore cognominat, eamque apud Laurentium Pheisiam à Græcis Sefeli vocari scribit, cum quo viribus conuenire quidem, sed formâ discrepare refert. Quod huic si concedamus, tamen rursus meretè hallucinari dicitur, ut qui non significet, quod Sefeli intelligat. Ego quidem eo modo Sefeli aliquod dixerim quo is Scrophulariam & Viscaginem appellauit.

Incertum est inquit Cæsalp. utrum hanc Filipendulam solis in star Millefolii, aut Tanacetis, an aliam in er Apii genera à nobis descriptam Recentiores intelligant, nomine Filipendulæ, cui vires ad calculum frangendum & urinam pellendam tribuunt. Quicquid autem sit, huic quoque Filipendulæ eadem vires inesse, & efficaciores ob amantudinem putandum est.

Synon.
& Nomi-
na ling.

Medicis vulgè, ut Trago, Corn. Theod. Dorst. Cordo. Matth. Dod. Gall. & Lat. Anguill. (qui ait vocem esse vsitatam Trotula & Galeno, vocat, que in Syria Antula) Geln. hort. & de Lunariis itemque cat. plant. Lonic. Cast. Thal. Camer. Tabern. & Cæsalp. Filipendula dicitur. H. Lugd. p. 782. Filipendula; Oenanthe multorum. C. Bauh. Filipendula vulgaris. Cordo in Diosc. Fuchl. & Lac. Oenanthe. Lob. in Obs. p. 420 in Icon. Plant. p. 729. Oenanthe, Filipendula. C. Bauh. phyt. Oenanthe 9. Nic. Myrepto, Oenanthe, Filipendula: Italica ac Hisp. Filipendula, Gallis Filipende. Germ. Noor Steinbrech, id est, Saxifraga rubra: item & Wildgarben / i.e. Millefolium filuestre; Boh. Těžebuyf.

Filipendulam obseruauit Butmii Rhatotum in pratis, Patuui in orto publico, D. Cortusi, & aliis. Fertatix in orto Cænobii S. Dominici à l'Angeli, Geneuæ in multis pratis, ut pagi Bourdignus, florentem Maio, Junio, & Julio. Lugduni habebam in orto, itemque Montbelg. in orto Ill. E. C. ubi feliciter prouenit ex plantatione, & se multiplicauit, ac Hieme folia virentia reseruauit. In asperis, aridis, ac petrosis apud Germanos ac Britanos humi hor exit, in hortis luxuriat ac altius attolitur, inquit Dodonæus: Iunio ac Iulio in flore est, succedente mox femine. In Anglia non procul Bristoia ad Vicentii rupes & caules deuexas, eodem tempore florens Lohelio. In montibus ab utraque parte Rheni Filipendulam nasci scribit Tabern.

Cæterum, Mattheus Syluaticus ac Simon Iannensis puluerem radicis aduersus morbum comitialem commendant: atque cibis frequenter mixtum, valde vtilem, & efficacem referunt, & contra tormina, intestinorumque flatu contentire, præsertim addito Fœniculi semine quoque affirmant. Dodonæus Filipendulam, ac præcipue eius radicem, manifestè calidam ac siccam esse, aperientem & abstergentem dixit, cum nonnulla tamen adstrictione: ac Decoctum radicis urinam & calculos pellere: dysurie ac urinæ scilicidito laborantibus prodesse: & similia de Oenanthe Dioscoridem scriptum reliquit. Alii Filipendulam proximè accedere qualitibus ad Pæoniam scriptère. Et hinc epilepticos, analepticos, atque vertiginosos, eximia quâdam prerogatiua magnopere iuuat Filipendulæ radices retulit Lobelius. Bayrus tamen de morb. dist. 1. tract. 5. c. 3. ad epilepsiam succum Filipendulæ multum commendauit. Fuchsius etiam in lotij stillicidio & urinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque la pide eorundem conuenire testis est: eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspiriosis, & anhelantibus, & omnibus morbis, quos causa frigida concitant: farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt. Quicquid sit, huic quoque Filipendulæ eadem cum sequenti vires inesse & efficaciores ob amantudinem putauit Cæsalpinus. Pulsus, inquit, radicis cum vino haustus dolores stomachi sanat, & iliacam ex frigida causa ex flatu: lapidem frangit, & urinam impellit: idem prælat extrinsecus fouendo, indusus sacculo, & in vino & oleo seruefactus: in cibis confert epilepsie & asthma. Aqua totius plantæ distillata medetur pesti, & venenis, & calculo renum, & vesicæ. Plura de huius usu & facultatibus scriptis prodidit Tabernamontanus.

OENANTHE, SIVE FILIPENDULA
Monspessulana, folio Apii.

CAP. LXXXII.

Perinde ut Oenanthe vulgatiore, seu Filipendulæ, ita & huic glandulose radices longis filis pendulæ latius quam aliis propagatur, tunica nigricante contectæ, interius alba, Pæstnæ germanicæ quodammodo sapore, gratiore tamen, dulci: huius folia plurimum ludunt, primâ germinatione lata, mox Petroselinii vulgaris seu Apii hortensis (à cuius etiam sapore parum abluent, nisi quod plufculum adstrictionis habeant) ex virore penè lucida, supra terram ex-
panfa

panfagedum Peucedani effigiem induunt: caules plures surriguntur caesi, angulosi, striati, cubitum & sesquicubitū alti, multis alis concaui: flores in umbella muscosi, admodū minuti, vel ex albo purpurafcentes: femina differūt à prædicto Petroselinino, quo multò longiora, veluti capitulum habentia.

Videtur plantam in præsentia delineatam, Matthioli in post. com. cur. mag. fig. Oenanthen 3, vocare, non tamen legitimæ Oenanthes speciem facere.

Gefn. hort. appellat Filipendulæ aliam speciem foliis ferè Apii hortensis, circa Monspelium.

An Cæsalpino Petroselinum siluestre vulgò appellatum, & à Recentioribus Filipendula?

An Lobelio dicitur stirps nostras in Adu. p. 326.

Oenanthe minor & verè Onanthe [sive Filipendula vulgari] similior? An eadem in Obs. p. 420. Oenanthe angustifolia, exliore folio à vulgata Oenanthe solūm diuersa? An in Icon. Plant. p. 729. Oenanthe angustifolia? An hæc inquam Oenanthe angustifolia Lobelii diuersa sit, vel tantū variatio, aut summitas nostræ Apii folio, atfectis prioribus foliis, inuestigandum damus posteris.

An Oenanthes species Scrophularia dicta Historiæ Lugd. An eadem Histor. p. 783. Oenanthe 3, Matthioli?

Tabern. vocat in Hist. Filipendulam 3, & Oenanthen selinophyllon, præcedentibus similes habentem radices, nisi quòd paulò maiores & longiores sint: caules similes secundæ; folia verò similia Petroselinino Macedonico, sed multò minor: flores ex umbellis.

Camer. in Hist. Matth. Germanica in tabella Oenathes alius hoc signo †, itemque in Epitome (duas enim icones in una tabella exprimit, quarum maior cum nostrâ Oenathæ folio Apii conuenit) figuram nostram pictura exhibuit, ac dixit, Matthiolum in lat. herbario plures Oenanthes species ponere, nullam tamen integrè describere solūmque dicere, radicibus & umbella cum Filipendula conuenire. Se verò depingendam curasse, non quòd sit vera Oenanthe: sed quia nominæ destituitur, maluisse sub hoc nomine ponere quàm sub aliò.

C. Bauh. apud Matth. & phyt. vocatur Oenanthe 1, sive Apii folia: secunda Matthioli Lugd. Angustifolia Lobelii: Filipendula Castoris, Filip. tenuifolia Tabernamontani. Item phyt. Oenanthe 2, sive Pastinacæ syluestris folio, femine oblongo: Oenanthe species Dalechampi, Scrophularia quorundam H. Lugd. p. 785.

Tom. III.

Florentem circa Iunium Monspelii repertam inter Perous & lacum. Audio etiam in silua Aigremont prouenire. Eandem obseruavi in horto Gesneti & Ioh. Funckii florentem Septembri. In hortis quidem mutatur nonnihil hæc Oenanthe, sed non tantum ut Pastinacam foliis sub muscariis imitetur, ut exprimitur à Matth. Montbelgardi habeo in horto Ill. E. C. perennem, florentem Iunio, Iulio & Augusto. Martio mense autem obseruavi veteres radices putrescere, & nouas producere. Hanc etiam in Italia spontè nascentem, in horto D. Coruui vidi. Prouenire tandè scripsit Camerarius in collibus & locis à Sole illustratis.

Locus & tempus.

Ciæditur iisdem esse virtus, quibus Filipendulam pollere diximus.

Vires

OENANTHE STAPHYLINI FOLIO aliquatenus accedens.

CAP. LXXXIII.

Folia huius Deser:

Inferiora ad infima folia Oenanthes Monspelulanae accedunt, nisi tenuis essent dissecta: pediculus est plusquam spithameus, cui æquales ex aduerso sitæ alligantur alæ in folia Petroselini subdiuisæ, delicatiora utrinque, & incursâ concinniore, ad Staphylinum quodammodò accedente: reliqua folia ad caulium alas enata Peucedani foliis proxima, id quod etiam in Monspelula Oenanthe obseruamus, cuius etiam cauli similis est, & huius caulis pulchrè striatus: alludit quoque umbella densissimis muscariis albicantibus stipata.

An est Matthioli in com. cum mag. fig. Lat. & Ital. Oenanthe secunda, quam ait à Coitulo missam, negatque legitimæ Oenanthes speciem. H. Lugd. p. 783, vocat Oenanthen Matthioli secundam.

An Oenanthe secunda Matthioli

An Tabern. in Icon. Filipendula tenuifolia, Roter Steimbrech? An in hist. Filipendula secunda? Icon eius accedit ad Matthioli iconem, mutatâ tamen, prout apud eum consuetum, illâ nonnihil, an in melius ipse iudica: nobis non placent folia sub umbellis.

Plantam à nobis descriptam vocat C. Bauh. phyt. Oenanthem tertiam, sive Pastinacæ syluestris folio, femine Atriplicis, itémque Oenanthes alteram speciem, qui nobis plantam ex horto Patauino attulit.

OENANTE SIVE FILIPENDULA

aquatica.

CAP. LXXXIV.

Billi oliuares ex tenuibus pendent filis plures, quos non nisi attentâ cautione euect.

R 2

las, abrup-
tur quippe fa-
cilè, sequenti-
bus *caulem* dū-
taxat fibris :
caulis cubiti &
le' quicubiti
altitudine,
striatus, con-
cauus, ramo-
sus, genticula-
tus. *Folia* infe-
riora parciū
secta, reliqua
longioribus &
tenuioribus
segmentis ca-
la. Umbellæ
paræ, albæ :
semen oblon-
gum in duas
veluti cuspides
desinit.

An est Matthioli in post. comm. cum mag. fig. Lat. lib. 3. cap. 118. & Ital. cap. 129. Oenanthe quarta quam in Compend. p. 548. describit: nec saporem, nec odorem, nec colorem assignans.

Tabern.

Tabern. omisit figuram Matthioli, & tantum descriptionem ad iconem factam ponit pro Filipendula quarta.

C. Bauh. omissa Matthioli pictura, reponit Lobelii maiorem.

Lauer minus Dod. gall. Inuus odoratus a quatuor Lax. in fol.

Dod. gall. vocat Lauer minus, *Petite Berle*. Lat. in Hist. num. p. 261. & in fol. 580. Iuncum odoratum aquaticum, facitque sui speciem alteram. Quantum autem ex Descriptione & icone licet conicere, is in saturo non obseruauit bulbos.

An Lob. in Adu. p. 326. Filipendula Oenanthe non adeo dissimilis? In Obser. p. 221. picturam ex Dodonæo habet, hoc titulo: Oenanthe aquatica. In Icon. Plant. p. 712. sub vno Oenanthes aquatice titulo duæ exhibentur figure: minor quæ in Obs. & alia maior postremò addita.

Oenanthe 4 Camer. Camer. no. 141.

Camer. apud Matth. in Hist. germ. & Epit. vocat Oenanthen quartam, testaturque in paludibus nasci spontè sine tuberculis radicem, has verò in hortos translata, aut in arida deplanta- tam, sibi demùm adflescere. Is autem Matthioli figuram ponit nonnihil mutatam, ac aliam in eadem tabella iungit, minorem sc. Dodonæi sine tuberculis, locis aquaticis repertam.

An. Hist. Lugd. duas habet figuras

Sed & H. Lugd. p. 783; Oenanthen 4. Matthioli pingit, & fortè aliam ab ea non diuersam p. 773. Bulbocastani femina Dalechampii titulo. An autem Historia eandem quam nos per dictam Bulbocastani feminam intelligat, adhuc asserere non audeamus, multa licet conueniant in descriptione.

Dua plan- ca Tabern. Filip. aquatica

Tabern. in Hist. dicitur Oenanthe 4. & Filipendula 4. Roter. Steindrech sine icone. In Icon. Filipendula aquatica Wasser Steindrech: Eadem hæc in Hist. Filipendula palustris prima die erit Wasser Filipendelwurz & Saxifraga aquatica.

C. Bauh. phyt. & apud Matth. fecit Oenanthen quintam siue aquaticam, cognominatque Oenanthen quartam Matthioli H. Lugd. p. 783; & Sium, siue Lauer minus Dodonæi sine icone. p. 1093; ac etiam Sifer palustre p. 724. duhat præterea, an sit Petroselinum siluestre Casalpini. Cæterum, in hortis adol. lere, ex figura Matth. refert & folia tertæ proxima Chrezefolio similia acquirere. Nobis autem videtur Sifer palustre Hist.

S. B. no. 1.

Lugdunensis p. 724. potius esse Oenanthe folio Apii, quæ loco palustris creuit, ac diuersam ab Oenanthe 4. Matthioli, à qua etiam separauit Camerarius, cuius nullam videmus descriptionem ex Matthioli in H. Lugdunensi, licet id asserat in animad. C. Bauhini. Quod verò ait in phyt. Bulbocastanum 3. siue radicibus multis simul iunctis, quæ est Bulbocastanum femina Dalechampii H. Lugdunensi, multum cum Oenanthe aquatica conuenire, non improbamus, sed nec certò affirmamus.

Oenanthen aquaticam, vt pingitur à Dodonæo, Genex in prato quodam copiosè inueni, ut ad fossas & riuiolos. Repertam in pratis inter Bolweyer & wersthal plantam in horto Ill. E. C. sed perit. Audio in palustribus Michelfeldensibus non longè à Basilea prouenire. Prouenit in Misin (inquit Camer.) & aliis locis, circa palustris, radicibus omninò repentibus, si plantæ loco sicco omninò mutatur, & acquirit bulbos in radice, quæ latè se spargit: si ramulus terræ operiatur, citò radicat. Iuncus odoratus aquaticus vterque Dodonæi æstiu mensibus floret; Augusto semen, in hortis quidem, ad maturitatem peruenit.

Cæterum, Sium istud, auctore Dodonæo, vt odore saporeque Sium refert, sic & virtus ac temperamento simile: calidum videlicet ac siccum, & vrinæ ciens. Matthioli de virtus tenuitatem antè posuimus. Filipendulæ palustres [inquit Tabern. qui hoc nomine plantam de qua hic agimus & sequentem, quam mox tradituri sumus, intelligit] sapore sunt amarifuculo, cum leui adstrictione, calidæ & siccæ naturæ, aperientis & abstergentis facultatis. Mouent vrinam & arenulas, extrinsecus & intrinsecus vsurpatæ. Aperturæ obstructions, expurgantque meatus vrinarios.

OENANTHE, SIVE FILIPENDVLA FOLIO RUTÆ.

CAP. LXXXV.

Radicem habet è multis fibris compositam ab uno capite prodeuntibus: caules Oenanthes aquaticæ: folia ab imo ad summum usque Rutæ similia, inferiora tamen breviora & minor, aliàs in duas aut tres partes diuisa, superiora longiora, bina semper opposita, quorum quadam non duabus aut tribus incisuris serrata conspiciuntur, flores in corona albidos, non aliter visu, ac si quælibet corona, flos unicus esset. Nascitur in paludosis, locisque inundantibus. Sapor illi amarifuculus cum aliqua adstrictione.

Tabern. huius Historiz author, vocat in Icon. Filipendulam palustrem (secundam addit in Hist.) & Rutam palustrem, siue aquaticam, Wasser Filipendelwurz & Wasserraut. Suspicamur nos ab Oenanthe aquatica, hanc non diuersam sed varietatem duntaxat, minus benè pictam. Lectores diligentius rem considerent.

OENANTHE MYCONI.

CAP. LXXXVI.

Perdodus bonus Myconus Medicus Bælonensis tot Oenanthes generum numerum

merum quoque auxit, aliâ hæc ex Hispania missa, cuius nec nomen nec usus ante ipsum innotuit.

Hæc in montibus & petrosissimâ nata, folia prope radicem per terram spargit, minuta, incisa, lævia, quadantenus Hederae modo, multo tamen minorâ, ut foliorum hic pictorum magnitudinē

vix excedant, inter se coniuncta & congesta, atque idem Coriandi foliis aut Pastinacæ similia, è longis pediculis pendentia, caule enatis cubitali, ab imo rubescente, paucis geniculis cincto, tereti, leui, ferè striato, & aliquantulum cauo. Radices subsunt multæ, ut in Asphodelo, septem aut octo, quandoque pauciores, coniunctæ, crassæ, foris luteæ, intus candicantes, ex quatum extremis radice tenues, & longæ producuntur. In summo caule flores velut in umbella pendent, candidi, ex quinque foliolis constantes, in medio muscosi, quibus pendentibus in vasculis seu siliquis semen maturescit, foliorum & caulis sapor subdulcis, ut & radicem cum leui quadam adstrictione, corticis verò eorum amarus.

Ab H. Lugd. p. 785. (vbi hæc descriptio legitur) inscribitur Oenanthe Myconi. A C. Bauh. pbyt. Oenanthe 6. siue Hederae foliis iunctis.

OENANTHE SVCCO VIROSO, CICUTÆ facie Lobelio.

CAP. LXXXVII.

Non admodum nota nisi Borealibus præsertim Angliæ erumpit rivulis, lutulentis, & rigatis, vbi Paludapiû, cui foliis non absimilis, vel Ruta pratensis similior, multo pullulatu, virore tetro, colore & facie Cicuta. Caules bicubitales spargit, è radice in pares Asphodeli albi bulbos multi-

partita, & quasi brachiata, nullius fibræ vinculo, aut interuentu (secus Matthioli) continuos, teneros, gustu acres & ingratos, succo lacteo pri-

mum, deinde flavescente, viroso, & exulcerante prægnantes: umbella Cicuta, cui affinem autumant, qui maleficio parem expertos se asserunt. Vos namque in acetanis nihil factum fuisse propius, quàm ut interirent, aiunt: alios, qui elitasent, vertigine tenebrosâ palantes, nutantes, attonitos, inque gyrum versantes se vidisse. Et certè tam non est Oenanthe quàm ab ea distat Ruta pratensis, aut Cicuta. Et hæc Lobelius, qui vocat Oenanthen Cicuta facie succo viroso crocante, (croceo in Icon. Plant. p. 730.) In Obf. 42. Oenanthen Cicuta facie, eandem facit cum Olfenichio Cordi. An autem hæc, sit Oenanthe tertia Matthioli, ut videtur innuere Lobelius in descriptione sua, ut etiam asserit C. Bauhinus, nescimus. Olfenichium Cordi negamus, est enim Olfenichium idem cum Apio siluestri Dodonæi.

Umbella Cicuta

Olfenichium Cordi Lobel. n. castar

H. Lugd. p. 783. dicitur Oenanthe alia Penæ Cicuta facie. Camer. apud Matth. germ. Oenanthe Penæ venenatis radicibus.

C. Bauh. phyt. & apud Matth. Oenanthe quarta [& non quartum] siue Charephylli foliis, tertia Matthioli H. Lugdunensi, eidemque Oenanthe alia Penæ: Filipendulæ altera species Gesn. hort. Filipendula 3. & Oenanthe selynophyllos Tabernamontani. Verùm si Matthioli per suam Oenanthen tertiam, & Tabern. per suam Oenanthen selynophyllon, intelligunt eandem, quam C. Bauhinus Oenanthen, Lobelii Cicuta facie, insignis & periculosus erit Matthioli & Tabern. error, ut qui statuunt salubrem esse plantam, quam tamen Lobelius venenatam dixit. C. Bauh. pro Oenanthe 3. Matthioli, posuit iconem præsentem Lobelii, an bene aliorum esto iudicium.

C. B. lap. 32

CRITHMVM ET BAVIS VETERIBUS.

CAP. LXXXVIII.

Crithmon, seu ut alii Citamon [*κρίθμων* vet. non leg.] herba est stercosa (*βαυρόδωκός* è *βουρόδωκός*) vndique foliosa, cubitali ferè altitudine, nascens in petrosis & maritimis locis, siliis referta pinguibus [*λίπυσις*] & subalbicanthibus, Porulacæ [*πυρρὸν ἀνδράχνης*] foliis similibus. Iacobus (*αὐκωνίτης*, vet. cod. *μαγυρίτης*, crassioribus Lic. ex Plinio suspicatur Anguill. superfluum vocahulum) tamen, & longioribus, & in gustu saluginosis. Flores habet albos. Fructum veluti Libanotidis, mollem, odoratum rotundum, qui siccatu disparatur (dehiscit Sarrac. rumpitur Plin.) & semen intus velut Triticum (veteres & recentes Diosc. interpretès, *ὄσπυρον* legunt: conuertunt enim, ut Triticum, Tritici modo & figura. Plinius tamen & *σπυρίδιον* videtur legisse, reddidit enim semen feruens. Et si quis *πυρίδιον* legat, ut ferè Græcæ exemplaria habent, & saluum semen accipiat, etiam sic ad Tritici semen similitudo aliqua fuerit, Corn.) habens. Radices autem crassitudine digitali, tres aut quatuor, odoratas, iundas. Semen & radix & folia in vino cocta & pota auxiliari possunt vixæ difficultati & morbo regio. Mouent etiam menses. Editur oleris modo coctum: Conditum quoque in muria seruatur.

Dioscor. illustrat

Vire:

Crithmi descriptio & pictura clarissima est apud Plinium lib. 26. cap. 8. Eadem vis [dolores vesicæ] sedandi Crithmo ab Hippocrate adiō-

dum laudata [de nat. mul. item de morb. mul. ac etiã lib. 2. de dieta, vbi corruptè pro *κρηθρον*, *κρηθρον* legitur. Corn] Est autem inter eas quæ eduntur syluestrium herbarum. Hanc certè apud Callimachum apponit rustica illa necale, specielque (eius, addit vet.) est Batis hortensis. Causis vnus palmum altus, semen feruens, odoratum, ceu Libanotidis, rotundum, siccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui cachryn vocant. Folia pingua albicant veluti Oliuæ, crassiora & salso gustu. Radices digiti crassitudine tres aut quatuor. Nascitur in maritimis petrosis. Estur crudum, coctumue cum olere, odorati saporis & iucundi. Seruatur etiam in muria, præcipui vsus ad stranguriam, folio vel caule, aut radice ex vino. Colorem quoque corporis gratiorem facit, verùm largior inflammationes. Alum soluit decocto, vrinamque, & arenibus humorem trahit. Meminit idem Crethmi, quem Agrion i.e. siluestrem vocat, eiusdem libri capite decimo. Et rursus eiusdem libri cap. 15. dicens: Acoron vile est interioribus feminarum morbis, & Conyza vtraque, & Crethmos. Item lib. 25, cap. 13, ait, Crethmos agrios gramias [gremias C. H. gramias Corn. τὰς ἀγρίους, glamas Festus vocat] oculorum tollit impostus, tumorem quoque polentã additã. His itaque locis de Crethmo marino loqui videtur, de quo etiam Diosc. egit. Sed idem Batim appellat, quæ est satia Crethmus: quanquam & marinam & hortensiam Batim coniungat lib. 21. cap. 15.

Batis Crethmaria

Conditura ex Columella

Olus chordum

Columella lib. 12. cap. 7. de condienda Bati loquitur, & conditura modum cap. 13. eiusdem libri docet his verbis. Sunt etiam quædam herbae, quas appropinquante vindemia condite possis, vt Portulaca, & Olus chordum, quod quidam fatiã Batim vocat. Hæ herbae diligenter purgantur, & sub umbra expanduntur. Deinde quarto die sal in fundis fidelarij substermitur, & separatim vnaquæque earũ cõponitur, acetoque in fuso iterum sal superponitur. Nam his herbis muria non conuenit.

Ex his itaque colligitur, vt ait Cornarius, Crethmum esse eam quàm officinæ quædam Crethmum marinam, quædam Crethmum, velut etiam vulgus Italicum, appellant, & quam Ligures Baticulam vocant, diminutiua à Batũ voce. Sunt quoque qui affirmant, sale & aceto conditam in Gallias deferri. Imo etiam translata istic ab olitoribus ad quotidianos vsus serui, & ab ipsis Baticulam vocari: quanquam etiam Fœniculum marinum aliqui appellent.

Baticula

Baticula Fœniculum marinum

Dorstenio

Dorstenio Nicardisiel Germanicè dicitur, in quo eius apparet imperitiã, siquidem herba hæc vmbellifera nihil cum Carduis habet commune.

Galenus 7. simpl. de Crethmo ait. Est quodammodò salsuginosum gustantibus, vñ cum modica amaritudine. Quare etiam vim habet extergendi, simulque siccandi. Verùm in vtraque debilis est, quàm sunt amara.

Hippocrates lib. 2. de Dieta, Crethmi succum, inter eos, qui vrinam cient recenset. Exemplaria tamen græca *κρηθρον* vocem corruptè pro *κρηθρον* habent. Idem etiam aliàs Crethmum maximè Æthiopicum probat.

Cæterùm, Crithmi nomine hæc plantæ donatae sunt. Crithmum siue Fœniculum marinum. Crithmum tertium Matthioli flore luteo. Crithmum quartum Matthioli vmbelliferum. Illegitimus ille Matthioli Tragus, Pena auctore, Crithmi salicorniũ sen Kali congener est. De Tragò Matthioli agetur H. hæc. lib. 35. Portulacem

Tragus Matthioli Portulaca marina

marinam, de qua diximus H. g. lib. 8. Crithmi Dioscoridis descriptio melius congruere, quàm Fœniculum marinum, contendit Lobelius. Pastinaca marina, qui huiusmodi Secacul, & Crithmum spinosum.

CRITHMVVM MVLTIS, SIVE FOENICV- lum marinum.

CAP. LXXXIX.

Seculenta - De S admodum est herba, in latum diffusa, pedem circiter alta: folia latiora & breuiora, quàm Fœniculi, crassa, nec tam crebrè incila, atro-virentia, sapore subsalfo. Caulis Fœniculi striatus, porracei vitoris, vmbella lutea.

Trago quod Crithmum quæ referent, Dioscoridis non desunt qui Fœniculũ hoc marinum, Dioscoridis Crithmũ,

seu Crithmum, quod & Batim vocat, esse putant. Inter hos est Cordus, Corn. Dorsthen. Matth. Anguill. Cast. Dod. H. Lugd. Cæsalp. Tabern. C. Bauh. & alii. Negant hoc Lobelius, qui Tragus, cui videtur Batis hortensiana Plinii, genus esse Portulacæ verum, hodiè incognitum, illud nimum, quod Olus chordum vocauit Columella.

Coniectura incerta est [inquit Marantha, qui in hoc contra P. Collinutium Matthiolo assentitur:] cum nescio quis vult Empetron herbam, illam esse, quæ Fœniculus marinus vulgè appellatur, quam eandem herbam, S. Petri vulgus appellat, quasi corruptè Empetrum, in Sempetrum sit mutatum: non aduertens, nihil cæteris notis conuenire: neque enim deiciendi vim habere: sed omnium consensu Crithmum esse. Totam porò descriptionem Crithmi Dioscoridis, (de impto tamen vnicò vocabulo, respondere plantæ S. Petri, eidem tamen vocabulum *παραλίαις* ex Plinio superfluum videtur. Quia & Apollo hanc vocem Dioscoridi accreuisse suspicatur. Sed & auctor n. Lugdunensis Dioscoridis veterem codicem Portulacæ foliis, non latioribus (*παραλίαις*), sed crassioribus (*παχυπέποις*) habere testatur, hancque lectionem maximè conuenire Fœniculo marino.

Lobelius contra in Aduers. negat hanc esse Crithmum, asseritque Portulacem marinam Crithmo melius congruere quàm Fœniculum marinum, quod neutriquam Portulacæ facie sit, vt Dioscoridi placeat.

Lobellianonem refellit Cæsarpinus, qui dicit: Baticula vulgè appellatur, & corrupto magis vocalulo *Baticulo*, quæ latine Batis dicitur, herbula fruticosa in scopulis, quæ & feritur

ritur in edificis, oleis gratia. Dioscorides cum herbulam vocat foliis Portulacæ, inquit nostram Baticulam [Crithmum multis sine Fœniculum marinum dicitur] quasi paruum Batim: cum verò cubitalem altitudinem tribuit, alterum genus [Crithmum, sine Fœniculum marinum grandius cui succus lacteus] significare videtur grandius. Plinius utrumque distinguit, et dicens Batim hortensem diuersam à crithmo, quam Crethmon agrion vocat, i. e. siluestre. Nec plura de bac stirpe apud autores leguntur, præterquam quòd Rondeletius Empetrum Dioscoridis esse crediderit. Et licet eandem vim & facultatem ferè cum Empetro Dioscoridis habere dicat Tabernamontanus, indeque Empetrum marinum cognominat, ad Empetri Dioscoridis differentiam, non tamen verum Empetrum constituit, ut suo loco fusiùs indicabitur, sed verum Crithmum Dioscoridis [quod huic *apud Galeno autem appellatur; Latius verò Crithmus, Crithmum, Crethmum, & Crithmum;*] cum in ultis aliis asserit.

Crithmum dicitur Matthiolo. Dod. gall Dorih. Cordo & Corn. in Diosc. Lac. Anguill. Cast. & Tabern. in Icon. ubi & Fœniculum marinum. Crethamum marinum Cordo in Hist. cui & Crethmum Veterum. Crithmum marinum Dod. in fol. latino. Crithmus, Batis, Batis hortensiana Plinii, Crithmus marinus Coldèbergii Gesn. de hortis: Item in Append. Crithmus vulgò Creta & Salsa marina. H. Lugd. p. 768. Crithmum Matthioli & Batis Plinii. Camer. Crithmum vulgò. C. Bauh. apud Matth. Crithmum 1. seu Fœniculum marinum & Batis hortensis Plinii. Phyt. Crithmum 2. seu Fœniculum marinum alterum. Lob. in Obs. p. 213. Icon. Plant. p. 392. Fœniculum marinum Empetrum & Calcifraga. Baticula, quasi parua Batis vulgò Cæsalpino. Creta marina Lonicerò.

Ceterum, esse scribit Tabernamontanus, qui Petroselinum marinum, herbam D. Petri, Crethamum marinum, Sampetram, Batim marinam, Calcifragam marinam, Saxifragiam marinam, & Vnguem aquilæ vocent: Petrum verò Cretescentium Rincum marinum: Arabes Ierain, Alhulaic: Germ. Meerfenchel / Meerbacillen & Meer Peterlin: Belg. & Brabant. Zeeenfel / Zeepereschel: Gallos Bacilles, Saint Pierre, Fenouil marin, Cresse marin. Ital. Fenocchio marino, Herba di Sant Pierre, Crithmo, Crithamo & Crethmo: Hispan. Perexil de la mar, Hinoio marino, Fenol mari, Fungo marinho, & Vnhas de agnula yerua, h. e. Vnguis aquilæ herba: Angl. Sampere / & Perthes pier: Boh. stracyuio Zeta.

Nascitur maritimis saxosisque locis, in lapidum rimis, ac commissuris, plurimumque maritimis Liburnie partibus, ac non modò in omnibus Tyrreni promontoriis, scopulis ac rupibus, præsertim Argentario monte in maritimis Senensibus, & vniuerso circum Italiam littore: sed etiam in Adriatico sinu, vbi scopulosa loca: quæ mōdum Matthiolo contigit videre eotrastru, per quem à Timano fonte Tergestum nauigatur: namque inibi illa scopulosa littora Crithmo referta sunt. Romæ & in vniuersa ferè Hetruria, ac aliis quàm plurimis Italix locis, à maritimis in hortos, ac vitidaria transfertur. Vidi Patavii in hortis: Basileæ in orto Cælii florens & semina ferens nondum matura mense Nouembri: Lugduni in hortis: Manspelli & Bisantii,

unde accersitum habemus Montbelgardi in orto, in quo repertum optime conseruatur, copiosè florens, semen autem non maturans.

Qui Crithmum Veterum nobiscum statuerit, ille legant quæ antè circa vires & usum ex iis in Vires & medium attulimus. Narrat Amatus Romanum Vires. quendam meracioris vini potui indulgentem cum Crethami, i. e. Fœniculi aut Petroselini marini dicti, muria conditi, largiore victu usus esset, in diabetem lapsus fuisse, sed adhibitis remediis intra duodecim dies sanitati restitutum fuisse. In Rhatorum Veltinia aceto conditum aliquando comedi, valde lapidum, non tamen me purgavit, vnde non abs re Empetrum esse nego. In iuria autem conditum quandoque in Belgium inferri solitum scripsit Dodonæus, quod coctum, velut Cappares cum oleo & aceto edatur. Gratum quidem ad modum ciborum condimentum esse: ventriculo bene facere: iocundis, leni, renibus, ac vesicæ prodesse: vrinam moderatè prouocare: viscera ab obstructionibus expeditè appetentiamque ciborum, excitare.

CRITHMVM SIVE FOENICVLVM MARINVM GRANDIUS, CUI SUCCUS LUTEUS.

Baticulæ hoc alterum genus ex Sicilia habetur grandius: *filiis tenuis incisis, odore Apii, sed sapore Baticulæ: caulis fert cubitales in Autumno, ex lignosis ramis, in terra procumbentibus, crassis, umbellis candidis: seminibus iam dicto candidioribus, modicè oblongis, striatis, odoratis, & gustu feruentibus: è caulibus recentibus incisis, lacteo succo manans, in lachrymam subrusam concretescente radicibus, vt prius ramosis & candicantibus.*

Baticulæ alterum hoc genus, inquit Cæsalp. descriptionis auctor, per Crithmum cubitali altitudine intelligere videtur Dioscorides: Plinius vocat Crethmon agrion, Crethmon Hippocraticis, & speciem Batis hortensis. C. Bauh. phyt. Crithmum 1. seu Fœniculum marinum maius, odore Apii.

Efficacius est minore (priore) in mouendo vrinam: nam renes & vesicam mirò modo purgat.

CRITHMVM QVARTVM MATTHIOLI VMBELLIFERVM.

CAP. XC.

Oliosum reptatu radicem est: sunt enim ex longissima, & vel minimà fibrâ relicta rediunt, satis crassæ, albæ, Eryngii & gustu & similitudine: *folia in quatuor, tria, plura, paucioraue segmenta oblonga diuiduntur, semunciali latitudine, aut ampliore, longa, circumquaque serrata, sapore cum radicibus communi: caulis fœniculaceus, striatus, factus, nodosus, valdè ramosus, umbelle latis magnè minimis contextæ sunt flocculis, colore albedo: semen gracile, sublongum, quod aiunt acre & odosatum.*

Tragus Crithmum hoc ad Triticum vaccinum refert, & tertio loco sub Crithami agrestis titulo describit, vocatque Germanicè Sichel Mozeren & Sichel Fraue / quibus etiam nominibus Cordus in Dispens. vocauit

Crith. 4.
A. 1. 10
Camer.
P. 1. 1. 1. 1.

Math. in
com. cum
mag. fig. Item
que in Epit. &
Hist. germ. cum
addit. Camerari
i (vbi hic, nescio
cur, Crithmum mon
tanum vocat)
Crithmum
quartum fecit
ac terrestre cog
nominavit.
Crithmum au
tem hoc quart
um Matthioli,
Camerarius in
Horto Sig
delfraut à fi
gura dixit, vi
deturque ipsi

apocritis illa Tralliani diuretica. Sed cum Betoni
ca Musa dicatur Bionotis, hæc fortè etiam Tral
liani fuerit.

Tabern. in Icon. p. 101. huius iconem exhibet
sub falso Crithmi Chrysanthemi titulo: it
emque sub alieno in Hist. Crithmi sc. quarti,
quod spinosum & Pastinacam marinam cognomi
nat. Quare hæc nomina plantæ de qua hæc agi
tur, non conueniunt. Propria verò penitus omi
sit in iconibus, que in Historia, sub quinti
Crithmi (cuius figuram pro quarto exhibuit) nomi
ne dedit. Qualia sunt Crethanus aruenfis
Crithmus aruenfis, Crithmus terrestris, & Fal
cacia herba. Ital. *Crithmo terrestre*. Germ. *Sue
delfraut / Sichel Möhren / Aker Bacillen &
feldbacillen*. Qualiter, a tã Veteribus fuerit ap
pellatum, nemini constat.

Falcacia
herba
Veterib.
indicta

Lob. nota
tur

Locus &
tempus

Lohelius in Adu. p. 168. Crithmum hoc 4.
Matthioli nihil similitudinis habere dicit cum
Crithmo Veterum, sed idem, meo quidem iudi
cio, malè Eryngium appellat, licet & Dodonæus
in folio Eryngius adseribat, & quartum inter spu
ria constituat, odore & sapore fretus, quo non
Crithmum led Eryngium referre ait.

Crithmum Montheig, in agris mensè Iulio,
Iunio, & Augusto, in Allatia abundat, translatum
est valde odiosum, quamuis crassam habeat radi
cem. Circa Bisileam intra D. Ioannis portam, &
pagum hunnigen provenit in agris ad sepes.
Nascitur in Bohem. copiosè, præsertim in agro
Pragenfi, non solum inter segetes, sed in agro
rum marginibus & secus vias. Copiosè prouen
it etiam in Flandriæ sabulosis secus Blaque
bergam Brugarum, referente Lobelio.

Vhrs

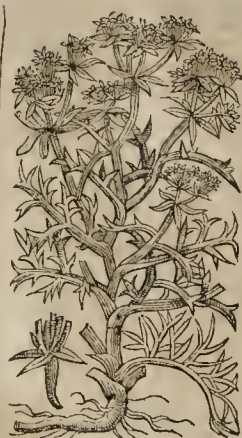
Aperit, digerit, exaltat, siccat, & mediocriter
incidit auctore Matthiolo.

PASTINACA MARINA, QVIBVSDAM
Secacul & Crithmum spinosum.

CAP. XCI.

Defcr.

Pastinacæ marinæ herbæ radix crassa, tenera,
alba, gustui gratissima, dulcis, & rugosa, vt
Pastinacæ latinæ Germanicæ latifoliæ: *falsa* cras
sa, duos fetè palmos longa, spinosa, ceteris diu
suri incisa, sapore ac maturo cum quadâ salug

ne: caulis cubi
talis, in multos
diuisus ramos,
quibus insidè
tabelle spinos
æ floribus par
uis albis dona
ta.

Plantâ hoc Syr
capite à ne bis
pietam & desc
riptam, Pesti
nacam mari
nam Monspe
lientes dixere,
quidam Hip
pophæa Dios
condis, cuius
historiæ resp
pondere vide
tur Dalecham
pio, diligen
tids tamen id disquirendum relinquunt, alii Tri
bulum marinum.

Math. in com. cum mag. fig. itemque H. st.
germ. & Epit. cum addit. Camerari (qui appo
suit figuram ex Gesnerianis & mea plantæ, ni fal
lor cum pilis, inscribit Crithmum secundum seu
spinosum, à Cortuso nullum.

Lobelius vexat Matthiolum, ac de hac Pasti
naca marina ait. Et sciunt exercitati, secundum
Crithmum Commemoratis plantæ Pastinacæ aut
Eringii gustum odoremque præ se ferre, vnde
Arabum Secacul opinionem fecit, vulgus Pasti
nacam marinam vocat. Vtremque litus superi
inferique maris Italici hæc planta scatur, ne non
puret Senensis se murus leuidente à Cortusiana
Magnificentiâ accepisse, quod pueriliter solutus
est iactare, & inculcare putidiuscula infanti
a. Hæc ille, qui immeritè Matthiolum taxat. Num
quid ingenuum est fateri, per quos profecerim
mus: Tacuisset Matthioli si Lobeli supercilio
cõtestus fuisset, qui plures Historias clam ex
cerptis, & ex autoribus descripsit. Lob. in Obs.
p. 408. l. c. Pl. p. 710. Pastinacam marinam dixit,
quam antè Dodonæus Crithmum spinosum
inscripsit, ac pto Crithmo 2. Pastinacæ albæ sa
pore & figurâ descripsit.

Duas figuras & descriptiones vnus plantæ
habet H. Lugdunensis. Eius enim Tribulus
marinus p. 1367. & Pastinaca marina Penæ & Lo
belii, ac Crithmum secundum Matthioli p. 1366.
idem est.

Tabern. in Icon. vocat Crithmum spinosum
& Pastinacam marinam. In Hist. pro Crithmo
pingit, ac pro quarto describit, ac dicit vocari
Pastinacam marinam à dulci & grato sapore Pas
tinacæ, ob quem etiam in cibis usurpetur.

Anguill. epist. 5. dicitur Secacul: Apollini sec.
Rad. 1. supra dialatyron, Secacul legitimum,
Coldenbergius in Disp. Cordi, si genuinum
Secacul non fuerit, in eius locum tamen com
modè substitui posse arbitrat.

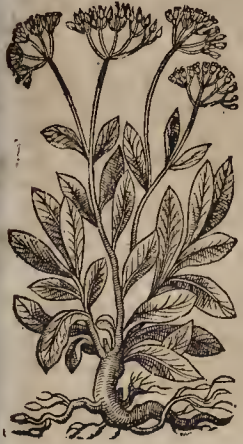
Monspeli obseruauit ad mare florentem Au
gusto mensè, & Vere prorumpentem: Vncetiis
ad litus maris: Lugduni habui in horto, acer
situm Monspeli. Idem prouenire locis in
maris litonibus, in quibus Crithmum marinum
Matthioli prodidit.

Eodem auctore ea omnia præstare potest, quæ
Crithmi genus, nisi quod vni aliquam incisionem
habere

habere videtur. In Narbonensi Prouincia radices erutas plebecula editat.

SESELI ÆTHIOPICVM FRVTICOSVM, folio Periclymeni.

CAP. XCII.

Ramis aliquot cubitalibus, & altioribus fruticat, rigidis, lignosis, nigricante cortice infectis, in multos ramulos diductis, folia per ramos sublonga Periclymeni, angustiora, leuiter acuminate, breuiora quam Laureola glabra, sapore & odore lugladiis, sed multo mitiore pratiore. q; umbella pulchra, fœniculaceæ: semen delapsis flauescens, utine floribus gerit oblongum, canaliculatum, magnitudine seminum Fœniculi. An Tragiũ Creticum Cordi in Obs. Sylu.

Matth. in post. comm. cum mag. fig. solam dat iconem Seceleos Æthiopicum secundi inscriptione. Nec existimari repertam in plantam, quæ descriptioni Dioscoridis melius illa conueniat. Camerarium dixerim in Hist. germ. Matth. & Horto nostram plantam exhibere pro Seseli Æthiopico veto: in Epit. pro Seseli Æthiopico: Et sic etiam vocant Castor, Lob. in Icon. Plant. p. 634. Tabern. in Icon. & Hist. Anguill. epit. 12. & Dod. gall. qui præterea nominat Ægyptiorum *κρόνον*, *κρόνον*, h. e. Cyonum phrycen, sine icon. Latinus in fol. addit figuram, cui Seceleos Æthiopicum fruticis titulum apposuit, interpretatũque est *κρόνον*, *κρόνον*, canis horrorem.

H. Lugd. p. 750. Seseli Æthiopicum verum. C. Bauh. apud Matth. Seseli 4. in Phyt. Seseli 5. sue Æthiopicum Herbariorum.

De Seseli Æthiopico differit Lobel. in Aduerf. Matthiolum increpans his verbis. E Galloprovincia Massilia, citeum atque prope Ceri montem, orã Narbonensis maris, non procul Montepelio, nonnulli studiosi stitem hanc deferendam curant Lutetiam, Antuerpiam, adeoque in Italiam, ubi nondum innotuerat vel doctis. Quin ne nunc quidem notam esse Senensi Commentatori, in postremis Imaginum recensis & mutatis sententiis, magnã iniuriã factã Pharmacopœorum plebi, Medicisque ignauis: Et sanẽ multo maiore suæ dignitatis detrimento, id contigisse magis dolendum, quam ridendum moderatis ingenis. Qui notant non vulgari moderatione & certã prudentiã illum quã tũ licet lapsibus vno loco tam multis occurrere conatũ: cum enim per opinionem tum fiducie, tunc emunctã cognitionis, quam illis de se tam dudum excitat, licuisset illi (si libuisset) non solum picturam mendosis, sed etiam verbis

subdolis persuadere, picturis tamen contentus fuit, & silentio suæ dignitati consuluit. Si quã tamen usus est vasculã inuersã, est illa leuis ferenda: non enim nouerat apuiores: aut si norat, se tantopere deceptum fateri, eius dignitatis non erat. Igitur quas potuit, dono puta emendatas, idẽ nec recens animaduertas, aut descriptas, in paginas congestit, perperam quidem binas (diuersã penitus formã pro Æthiopico seceli) censitas, sed tamen earum unã ferẽ correctã istã, quã est Seseli Æthiopicum verum: cuius effigiem mutatus fuit à Dodonzo Medico multũ exercitato. Quod Seseli, si ut primum in Dodonũ, ita viuum in agro vidisset Commentator, lubens & volens iussisset, in locum illius plantæ, cui videtur postpotuisse: est enim illa non scutex, sed herbã, quam Recẽuores Libanotidem Theophrasti prodiderant, viribus & figurã aliena, ab hoc Æthiopico, quem fruticem, adeoque magnum, Dioscoridis correctior codex statuit esse.

Hunc fruticem vidi apud Clariss. Virum D. Corusum, virentem mente Ianuario, qui etiam misit semina, quæ Montbelgardi fata prouenerent, plantãque produxerunt Hiemem perferentes, Iulio ac Augusto cum floribus ac seminibus in vigore existentes. Sed & Dodonæus hoc statu & eodem tempore, in saxosis, & maritimis, haud procul Massilia, tum & aliis Narbonensis Gallie locis reperiri prodidit: Lobelius præterea etiam ad Ceri montis celsi radices, quã in lacum vergit, uberi prouentu fruticare scripsit. Belonius auctor est temper virere, spontẽ nascens quibusdam locis apud Orgon & Salonem pertrazam.

Idẽ eximiarũ virũ huius semen esse dixit, cuiusq; copiã se misisse Venetis & Lugdunensibus ad Theriacam, quod scilicet, ut Dioscorides inuenit Massiliensũ Seseli multũ odutatus sit & efficacius.

PERFOLIATA IN GENERE.

CAP. XCIII.

DE herba Perfoliata dictã, vt hinc capite verba faciamus, requirit ordo noster Botanici. Siquidem & hanc ipsã umbelliferam non nulli Seseli Æthiopicũ esse censent: Alii tamen an Cacalia sit ambigunt: Nonnulli tandem, ni radix obstatet, Cotyledonem esse pronunciant. Nostro autem iudicio, tam Dioscoridi, quã aliis veteribus indicta est. Perfoliatã ex eo recentiores appellant, quod caulis eius singula folia pertranseat, penetret, atque dissectet. *διεφύλλω* græcẽ dicitur Schvuenckf. quod nonnã aliquis ante ipsũ legerit, nos latet. Germani vocant *durchmax* Stopsloch & *Brũchwürg* itemque *Nabelstria* quod se multi vsus sit ad vmbilici rupturam, ac etiam genitalium membrorum. Quare autem Tragus concedat posse dici *Löffelstria*, non video. Belgæ nominant *Suermas*: Galli *Persefeuille*: Ital. *Perfoliata*: Angli *Thorow Waxe*: Boh. *Pupfowa bylina*.

Perfoliatã nomine sequentes donauimus plantas: Perfoliata simpliciter dictã, vulgaris, annua. Perfoliata crispã seu mulcõla. Perfoliata annua longioribus foliis. Perfoliata alpina magna longifolia. Perfoliata minor foliis grã-

Locus & tempus

Virum

Seseli Æthiopicum An Cacalia ambigunt

Nomina ling.

Æquiuoca

mineis. Et de his quidem ordine dicemus. Addit Perfoliatam rubram Gesnerus, aliis Vaccariam dictam, de qua H.n.lib.29. Itemque de Perfolia a lutea. Perfoliata filiquosa, cuius & alterum genus purpureum, tradita est H.n.g.lib.21. Perfoliata 3. C.Bauh. phyt. est Smyrniium perfoliatum.

PERFOLIATA SIMPLICITER DICTA vulgaris annua.

Deser.

Pollicari serè crassitudine radicem habet vnicam, albam, paucis fibris capillatam, sapore Rapunculi, suarum caulibus cubitum & sesquicubitum altis, ut maior, leuis, teres, striatus, geniculatus, concauus, in multis alis diuisus odore nonnihil aromatico nares cum discinditur rumpitur feris:

folia, quæ singulis singula apposita, ex rotundo sublonga, glauca, Dodon. dilute virentia, læuia, glabra, transadigit caulibus vel ramus, à quo centro vndique in circumferentiam folii excurrunt obliqui, arcuati nervuli, sapore oleraceo, sed fetidiore: extremi ramuli in pediculis aliquot fatiscunt, folia tria, quatuor, aut quinque acuminata parua sustinentes, inter quæ emicant strobili pusilli vni bellati, suis singulis pediculis innixi, colore luteo, vel subluteo Dod. Alchimilla: semen iis succedit oblongum, altera parte acutus, pullum: [Dod. subnigricans] maius quam Pulegii. Et hæc est illa perfoliata cui primò & magis propriè paulò antè recitata linguarum nomina conueniunt, itemque vires de quibus mox infra dicemus, licet & alius quoque attribui possint.

Synon.

Matth. repræb.

Icones

Perfoliata dicitur Brunfelsio apud quem non suâ effigie picta est. Cordo in Hist. Apollinari, Dod. lat. in fol. Gesn. hort. Cast. Lonic. H. Lugd. Tabern. Schyvenckf. & Matthiolo, cui hanc in mentem redegit planta, quam Personatam vocant. Egregia mehercle Matth. combinatio, qui non inuenit commodiorem locum introducendæ Perfoliatæ, licet sit in repræs. Dioscoridis: is tamen satis laudabilem figuram habet: patrocinator verò deterior: sed & nostram sanè, quæ Fuchsiana, meliorem optarim.

Fuchs. in scribit Perfoliatum, & Dod. gal. Perfoliatam maiorem & minorem Camer. hort. Perfoliatam veram Thal. Perfoliatum vulgatius flore luteo, folio umbilicato Lob. in Obs. p. 21. & in Icon. Plant. p. 396. Cacalia Lacuna.

Cacalia Lacuna C.B. not.

C. Bauh. Perfoliatam siue vulgarem quæ apud Matthiolum iactat se in Phyt. septem assignasse Perfoliatæ. Sed quod annotat oportebat, Perfoliata eius tertia, nihil aliud est, quàm Smyrniium perfoliatum. Quarta etiam & quinta eandem credimus, scilicet Perfoliatam Alpinam ma-

gnam longifoliâ, ita vt ipsi tantùm quinque nobiscum verè & genuinè superstites maneant Perfoliatæ.

Malè Tragus pro Cotyledone primo Dioscoridis aut umbilico Veneris exhibet Perfoliatam. Nec placet Casalpini Perfoliatæ ad Selseli Æthiopicum reducere.

Nonnullis locis in aruis, inter segetes spontè exit, nascitur & in pratis ac iuxta agrorum margines in Italia, Germania, Thuringia, Bohemia, & Vvitembergia non infrequens, alibi in hortis seritur. Per me in hortum semine translata, semine deciduo satis se propagat. Reperit Perfoliatam etiam in vineis Matthiolus. Iulio & Augusto præcipuè fleret: stirps est annua, quæ semine perfectò intercidit.

Modicè calida, paulò verò amplius sicca hæc est: vt pote nonnihil amara & adstringens. Inter eas numeratur, quibus solidandi & ferrum in auri vis est. Datur decoctum herbæ ex vino paratum, aut folia in puluerem trita, internis affectionibus, ruptis, & ex alto delapsis: ad rames intestinorum præsertim puerorum commendatur: horum etiam prominentum umbilicum, recens cum farina & vino tusa, ac cataplasmatico modo imposita, reprimat. Strumas etiam hoc modo adhibita resoluit, & contra erysipelas, vulgò Uberbeyn efficax est. Ad fracturas etiam, herinas & erysipelata magni vsus esse perhibet Schyvenckf.

PERFOLIATA ANNUA LONGIORIBVS folijs.

Annua huic vita vt vulgari: caulibus non surrigit, sed per humum spatiosè edit, ramolos, cubitales, crebris ceu geniculis interceptos: folia transadigentes, quæ vulgari longiora, modicè acuminata, quinis, septenisve per longum currentibus venis donata, quæ tamen à montana foliorum longitudine

vincuntur: flores in summorum foliorum acetabulis sessiles, lutei, Auriculæ leporis similes. Radix tenuis gracilis, multis adnatis diuisa.

C. Bauh. phyt. vocat Perfoliatam 7. siue minorem ramis inflexis, quam refert me, Perfoliatam aliam minorem annuam non sursectam, vocare.

Anno 1595 mense Maio & Iunio Stutzgardiz in horto E.C. à me visa & descripta.

PERFOLIATA ALPINA MAGNA, LONGIFOLIA.

Maior, maioribusque folijs donata est Alpina perfoliata, ius verò oblongis, palmaribus & ampli-

& amplioribus, ad Perfoliatæ siliquosæ folia accedentibus, quæ nec aliter castis trahit, pinnarum duntaxat abs caulem complexa: verùm superiora folia propius ad Perfoliatæ vulgaris accedunt, ex oblongo nonnihil rotunda. fl. s. parv^o, luteus, foliis rotundis obvallatus: semen oblongum, striatum, maius quàm Perfoliatæ vulgaris: radices crassæ, perennes.

Eandem H. Lugd. p. 1321. Perfoliatæ longifoliæ Dalechampii titulo describit: quæ C. Bauhino quinta est, nostra verò quarta, eo sic illas perperam separante.

Tossanus Carolus pharmacopœus misit nobis Perfoliatæ Bupleuri folio nomine anno 1592. Ego eam semine colere incepti Môtbelgardi in horto Ill. E. C. ubi semen maturabat Iulio & Augusto pluribus annis durans. Hanc postea communicabat Gesnerius Quingero.

PERFOLIATA MINOR FOLIIS GRAMINEIS.

Perfoliata minor crassifolium habet radicē, & terram versus comosam, ex qua caules pululantes plures, palmates, pedales, & cubitales, teretes, striati, per quos folia acuta, basi latiore caulem complexa, vnam, aut altera longa, semunciam circiter lata, alia verò graminea, palmata etiam longiora, culmum lata: umbellæ inæqualibus constant muscatis stilosorum luteorum foliorum rotundorum, vallo munitorum.

Cæsalp. vocat Seseli Ethiopici genus paruum, foliis gramineis. C. Bauh. phyt. Perfoliatam 6. siue montanam minorem folio acutissimo.

BUPLEVRON VETERIBVS CAP. XCIV.

Meminit Bupleuri Nicander in Ther. ubi Memina aduersus serpentum venena commendat. Demetrius Bupleurum arborem esse

ait: sed hoc negat Scholiastes Græcus, qui Olus [*λαζαριον*] facit, cuius mentio fiat apud Nicandrum in inscripto Hyacintho.

Bupleuron autem in sponte nascentium numero Græcos habuisse prodidit Plin. lib. 22. cap. 22. ubi hæc præterea addit. Caule cubitali, foliis multis longisque, capite Anethi (vel umbellæ tantum figurâ, vel etiamnum floris colore Dalech.) laudatum in cibis ab Hippocrate: in Medicis à Glaucone & Nicandro. Semen contra serpentes valet. Folia ad secundas foeninarum, vel succum ex vino illinunt: & strumis folia cum sale & vino. Radix contra serpentes datur in vino, & vrinæ citendæ. Idem lib. 27. cap. 8. repetit dari Bupleuri semen ad ictus serpentium, fouerique plagis deest eam herbâ, adiectis foliis Mori, aut Origani.

Quæ Ruellius lib. 2. cap. 127. de Bupleuro scripsit, cum Plinii verbis coincidunt. Eadem in Caroli Stephani prædii rustici Horto; itemque apud Phaurinum, & Gesnerum de quadruped. legitur. Sed hic quidem inter Paltinacas erraticas censeri vult, quibus & descriptione & facultatibus fauere sibi. Idem Bupleurum, bouis costam reddidit, & esse Dulbub Syluatici ait, sed quid sit Dulbub se nondum reperisse.

Plinius apud Dalechampium scriptum reliquit Bupleuron esse quibusdam Ammi vulgare: Iacob. autem Geuinus, qui specialia remedia aduersus omnia venena recenset, Bupleurum tam incognitam nobis asserit, quàm Pulbatæm. Gortius tamen in eam me suo Bupleuro (ita enim vocat) eadem, quæ Idæe Cupressillo assignauit: ita enim canit.

Quibus addita disti

Semina Bupleuri, iuxta Idæaque Cupressi:

Omnia quandoquidem certa sunt illa medela,

instillas que abigunt serpentum dente dolores.

Sed nec desunt, qui præter iam dicta, censent Bupleurô esse Auriculam leporis umbellâ luteâ, quæ alius, ut Lutetianis Gratta DEI dicitur.

Quæ & Auricula leporis altera seu rigidior, à quibusdam Bupleuron existimatur.

Acanthum germanicam, Brancam vrsinam vulgò dictâ, nobis autem Spondylium, vocati à Nicandro & Plinio Bupleuron, & à Veteribus Græcis Buprestin, videtur concludere Cordus. Sed hic non leui errore Bupleuron cum Buprestis confundere deprehenditur.

Bupleuron arbor Demetrio.

Bupleuron olus Græcorum Plinio.

vsu.

Pastin. erraticæ Cist. Bouis costæ Dulbub Syluatici quid

Auricula leporis umbellâ lutea Auricula leporis rigidior Spondylium Buprestis Cordus error. Buprestis olus.

BUPRESTIS VETERIBVS.

CAP. XCV.

Theophrastus hanc agnouisse, vel inde merito quis coniectatur, quod Buprestim [*βυπρεστιν*] primis imbribus, post æquinoctium germinare dixerit.

Galenus in explicatione vocum obscurarum Hippocratis scripto testatus est, præter *βυπρεστιν* animal, Cantharidi affimile, esse *βυπρεστιν*, olus aliud quod agreste [*λαζαριον βυπρεστιν*] cuius meminerit Dioscorides partim in 7. libro saluberrimum, partim etiam in eo, qui de oleis [*πρωτον λαζαριον*] infectus sit.

De Buprestis Plinius hæc adfert lib. 22. cap. 22. Buprestim magnâ inconstantia Græci in laudibus ciborum etiam habuere: iidemque remedia tanquam contra uenenum prodiderunt. Er ipsum nomē indicto est, bouis certè uenenū esse signo-

Græcorum inconstantiam arguit Plinius.

Plinius error.

Plinius confundit Buprestin herbam et insectum

Aequiuoca

Sinapis similis

Bupleuri

ranter hęc Plinius. De Buprestis herba id non traditur, sed de Buprestis insecto, scarabęo longipedi non dissimili, à Plinio lib. 30. cap. 4. descripto, Dod. Jquos distillare degustarę fatentur.

Gen. de quadr. in boue & vacca, Plinii verbis iam citatis hęc subnectit. Videtur autem animal Buprestin, quod bubus venenolum est cum herba eiusdem nominis confundere, ideoque Gręco. um inconstantiam reprehendere. Cuius & lignorantiz & confusionis Plinium etiam arguunt Roh. Constant. in Lex. Gręco: Gorrhęus in desin. & Etymologia autor.

Satis itaque superque patet ex dictis Buprestin herbam eiusdem esse nominis cum animal ex Cantabardum genere.

Buprestis vel Buprestis Vatino est genus oleis siluestris simile Sinapi, de hoc H. G. lib. 21.

Buprestin veterum Gręcorum, Cordus indigitat Bupleuron Nicandri & Plinii, non sine lapsu. Idem Buprestum veterum Gręcorum ait esse herbam umbelliferam. Branca vřsinam vulgo Germanico dictam nos Spondylium inscripsimus.

Buprestis tandem quibusdam est Auricula leporis quam duplicem agnouimus, & iam tractandam aggredimur.

AVRICVLA LEPORIS VMBELLA lutea.

CAP. XCVI

Defec.

Auriculę leporis appellant vulgo plantam cui radix parua, rugola, subuindis fibrata, sapore acris: caulis tenuis, teres, leuis, striatus, crebris geniculis donatus, intus inanis, altitudine cubiti vnius, aut duoru, ramis multis concauis, colore subrubente interdu, abas viridi: folia, præsertim

quę in caulibus existunt, longiuscula, stricta nervis secundũ longitudinẽ pluribus donata: inferiora autẽ latiora sunt [quę tamen nostra figura Guariniana non exhibet:] Flores Fœniculi lutei in umbella minus parua: quibus semen succedit Petroselinũ acre.

Synon. Elaphoboscum Ocell. cerui Gratia Dei Herba ceruina

Hęc est illa, quam Ruell. lib. 3. cap. 48. Elaphoboscum vocat, itemque Romanorum Cerui ocellum, & officinarum Gallicarum Gratiam Dei, & Succisioneris agri Herbam copariam.

Quam Tragus Herbam vulnerariam [wunde fraus] inscribit, ac Panaces Chironium esse suspicatur, eadem cum nostra est. Ipsi autem [vt & Lonicero] assentiri non possum, vt qui Panacem vocat, cum Panax chironium, folia similia Amarako, vel vt Lacuna legit, Origano, habeat, hęc autem longẽ duera.

Cordus in Hist. Iosophylli nomine describit: Camer. in hort. & Dod. gall. Bupleuri: lat. in fol. Bupleuri angustifolii. Lob. in Adu. Bupleuri quam non malẽ Bupleuri Hippoceras, ex Plinii historia, nomenclaturę & effigaturę quadrare credit. Sed quę effigies quales apud veteres Bupleuri habetur: In Obsp. 243. vocat Bupleuron Dodonzi & Herbariorum. In Icon. Plant. p. 456. Herbariorum Bupleuron angustifolium. H. Lugd. p. 436. Bupleuron Dodonzi.

An Anguill. epist. 11. Bupleuron Demetrii, inter Veronam & Buxiam inuentum, pulcherrimus montis Baldi?

Catal. Francoford. & Helfico dicitur Auricula leporis, atrim rad. Casen dphlini Gall. Oreille de lieure.

Montbelgardi varis in collibus copiose provenit, vt iuxta collem Rosse, nec non prope Abouans floret Augusto, ac etiam Octobri, Basileę circa molendinum ad Birsam euan Iulio, semen autem maturans Septembri & Octobri: circa montem Krenzack in Marchionatu: Geneue in monte Thuni. Iosophyllum Cordi nascitur montanis locis, solum amar argillaceum, calcario lapidi mixtum: radice nititur perenni. Reperiturque varis Germaniæ, tum & Hispaniæ locis: Iulio ac Augusto florens deinde semina perficit.

Quia porro rota planta saporem habet subacrem, aliquantulum amarum, & saluam prouocantem, Perfoliatę, Cordo test e, non d. f. uilem: idẽ non abs re Dodonæus semen calidum, siccumque secundo ordine esse dixit.

AVRICVLA LEPORIS ALTERA SIVE rigidior

Diferentia in solo est, quod non tantum maius, sed etiam crassius, rigidius, nervosius, modicẽ in acumen desinens, introque flexis oris concauam carinam, aut potius leporinam surrectam auriculę referens. Et talem habeo inter meas siccas plantas

Dalechampii descriptionem, quę placet, hęc subicere libet. Folio conspicitur longo, rigido, latiusculo in medio superne in angustum desinente, serẽ lanceolato, multis striis quasi distincto, nonnihil concauo & inflexo, vnde illi Auriculę leporinę nomen: caule procero, geniculato, in ramulos superiore parte dimiso, umbellis in summitate pusillis, sparsis, luteolis floribus, semine Anisi aut Anethi, oblongo.

Dod lat. in fol. Bupleuron alterum latifolium inscribit

voluntas, virusque redolentes. At quæ in editiore montis parte legatur, odoratiorem esse [vet. addit & μελαυτέα, cui lectioni adscripuit Galenus S. simpl. & Paul. cap. de Nardostachi: pusillamque habere spicas, iucundumque Cyperi odorem æmulari, ac ceteras habere in se dotes, quas & Syriaca cognominata. Esse quandam, cui Samphariticæ nomen à loco inditum sit, admodum pusillam, attamen magnas habere spicas, inter quas medius interdum prorumpit caulis, candidior, & supra modum hircum olens. Hanc damnate in totum oportere. Vendi & madefactam: quod vitium ex eo deprehendatur, quòd candida sit spica, squallida, nullaque obstita tanugine. Adulterari inspirato Stibio cum aqua aut vino palmeo quòd videlicet magis compacta, ponderosiorque appareat. Vnus temporis, si quid luti radicibus adhaeserit, id ipsum auferre oportere, vt & puluerem cribro secerere, ad aquam eluendis manibus dicatam accommodum. Vin habere exalfaciendi, exsiccandi, vrinæque ciendi. Quamebrem & aluum epotas sistere, & appositas ex vetero fluxiones, sanique compescere. Ex frigida vero potas, nauææ & stomachi rossiombus auxiliari: itemque iis, qui à fluxibus exagitantur [μεταστασιαστικῆς. Vet. ἐμπυριανθῆς] hepaticis, & encis atque nephriticis. Aqua autem incoctas seu fotti seu infessa [coctas vero in aqua & pro fomento ad infessus adhibitas] vyluz inflamationibus adhiberi. Facere & ad superfluo humore redundantes oculorum palpebras, dum ipsa cilia adstringunt & condensant. Quin & siccas humentibus corporibus ad summuendam graueolentiam vtiliter inspergi. Miscei etiam antidotis. Porò ad oculalia quoque medicamenta vsque ad summum leuorem tritas & cum vino in pastillos conformatas vase nouo non picato recordi.

De folio Nardi plura dici par est, vt principali in vnguentis, inquit Plin. lib. 12. cap. 12. Frutex est graui & crassa radice, sed breui ac nigra fragillique, quamuis pinguis situm redolente, vt Cyperi (aut Cyperum M. CH.) aspero folio, paruo, densoque. Cacumina in anitas se spargunt: idèò geminà dote, Nardi spicas ac folia celebrant. Alterum eius genus apud Gange in nascens, damnatur intotum, Ozzenitidis [Gangjudis Diosc.] nomine, virus redolens. Adulteratur & Pseudonardo herba [item luto sicæ radici permixto, ex Diosc.] quæ vbiq; nascitur, crassiore atque latiore folio, & colore languido in candidum vergente. Item sua radice permistâ ponderis causa, & gummi, spumaque Argenti aut Stibio, Cypetine cortice. Synerum quidem leuitate deprehenditur, & colore ruffo, odorisque suauitate, & gustu maximè sicante os, sapore iucundo. Pretium spicæ in libras x.c. Folia [Malabathri, subintelligi vult Dalech. quòd se. de Malabathro verbis totidem & iisdem hæc referat Arrienus:] diuisere annonam: [Anno nam pretium mercis vocat] ab amplitudine Hædropharum vocatur maioribus foliis [pipul's CH.]. xxx. Quod minore folio est Melsphærum appellatur: emitur x.lx. Laudatissimum Microsphærum è minimis folium: pretium eius x.lxxv. Odons gratia omnibus maior recentibus. Nardo color, quisi M. inueterauerit nigrior melior. In nostro Orbe proximè primum Dal. [laudatur Syriacum, mox Gallicum, tertio loco Creticum [Ponticū Diosc.] quod aliqui agrium vocant, &c. Sunt autem ea omnia herba præter Indicam. Idem lib. 13. ca.

Nardi sint
era præba.
tio
pretium
I adrospha
rum
Micros
phærum
Delcitus

Nardinum siue foliatum [vnguentum] constat Omphacio, Balanino, Iunco, Costo, Nardo, Amomo, Myrrha, Ballamo. In hoc genere conueniet meminisse herbarum, quæ Nardum Indicam imitentur, species nouem à nobis esse distas: tanta materia adulterandi est. Omnia autem [vnguenta: ergo etiã & hoc,] acutiore sunt Costo, Amomo, quæ maximè nates ferunt: crassiora Myrrha, suauioraque: Medicinæ autem vtiliora Croce: acerrima per se Amomo. Lih. 16. cap. 32. inquit. Non ferunt Amomi Nardi delictæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari. Tentauit enim Seleucus rex. Illud maximè mirum ipsas arbores plerumque exorari, vt viuant atque transmigrent: aliquando & à solo impetrari, vt alienas alat, aduenasque nutriet: cælum nullo modo flecti. Tandem lib. 21. cap. 3. ait. Eò luxuria processit, vt non esset gratia [coronis] nisi mero folio: [Merum folium dicit aroma Indicum, non autem floris Rosa folia, Dalech.] subtilibus mox petitis ab India, aut vltra Indos. Laudatissimum quippe habetur è Nardi folio eas [coronas] dari, aut veste serica verticicolores vnguentis madidas.

Nardi spica vocatur à Galeno, quo auctore G. Spica simpl. exalfacit excessu primo, desiccatur secundo completo. Composita est ex adstringente sufficienter substantia, at acri, calida non multa, & quadam leuiter amara: ex his constans facultatibus radix, & ad iecur, & ad stomachum rationabiliter conuenit, tum pota, tum extrinsecus imposita. Vrinam ciet, morfus stomachi sanat in ventre ac intestinis consistentes fluxiones desiccatur, ad hæc & eas, quæ in capite & thorace. Vulentior est vocata Indica, quæ nigrior est, quam Synaca.

Nardi sanè descriptionem & integram & euidenter proponit Dioscorides nec ambiguum est vbi locorum mons sit, in quo nascitur. Clarè enim dixit in India ipsam esse, & alteram ipsius speciem Indicam, [Iherosm Syriacam] dici, prout altera montis pars ad Indos, altera ad Syros spectat. Declarat amplius ex eo quod alteram Indicam Nardi speciem Gangiudem appellari dicit, vt quæ ad Gargem nascatur fluium qui montem præterlabitur. Nec vtrò iacies auferre Dioscorides iubet veluti mutilas & ad vsum damnatas, sed hæc solæ sunt quarum vltus expetitur ad medicamenta, in his affectuonibus ad quas illas cõmodas præteribit. Quod autem radicem vltus sit, & hæc primo ab secessu calidæ sint, secundo sicæ, Aetius & Paulus ex Galeno transcripserunt:

Lapsus est hæc in parte Manardus, cum credidit id esse spicam, quod radix est. Cilm [Galeno 1. de Antid. autote] per similitudinem, quam cum spica habet, hæc radix Spica nometur, non quòd reuera spica sit: neque enim propriâ appellatione vultur Diosc. aliiq; qui de ea loquuntur. Distinguit passim Demet. Constant. de cura accipit. Spicam Indicam à Nardo spica, sed qua in re differant, non monstrat. Sed nec ipsi nos discernim nouimus. Quare considerandum vobis relinquimus, quid sibi velit, ac etiam quid per Spicam simpliciter intelligat.

Est nobis Nardus Indica, Nardus vulgè recepta, de qua tamen dubitat Anguillara, qui sibi Sainphanditam Nardum incognitam ait.

NARDVS INDICA VVLGARIS

Nardi Indicæ nomen particula distaxat plantæ hodiè obtinet, quæ & Spica ob figuram dicitur

Herb.
nem
Nard
Gale
Ten
Viri
Mo
quo
aut
Ind
gita
De
24
24

dici memit Est autem nihil aliud, quam comarum radicis caput, ex marcedorum foliorum nervosis filamentis conuolutis congestum, colore rufescente, sapore amaro, acricque & aromatico, odore Spicæ Celticæ, validiori: adheret hæc con-

radici digitalis crâssitudinis saturatiùs rufâ, solidâ, sed fragili: est ubi folia quoque nondû in nervosis diuilla albicantia inueniuntur, cauliculi concaui, striati, pluresque ex eadem radice capillatâ spica enata subinde conspiciuntur.

Cæterùm. Nardum hanc vulgarem officinarum. Anguillara non existimat esse verum Syriacû Nardum, & adhuc multò minùs Indicum: sed Gangeticum, simili ratione persuasus. In Nardo vulgari officinarû, rû inuenitur odor, similibis odori Afan, vel Cyperi, qualem requirunt in Nardo Dioscorides & Plinius: sed odor grauis & non gratus, qualem Gangitidi tribuit Dioscorides: Ergo Nardus vulgaris officinæ non erit Syriaca, nec Indica, sed potiùs Gangitis. Huic ex posteris subscribat, qui velit.

Nos interim cam sanioribus, senioribus, & prudentioribus posteris credimus nos habere Nardum Indicam, licet interdum, vel ob vetul- tatem, vel ob vlginem, maris humorem sibi as- citum, vel ob adulterium corrupta, situm con- trahat, ac tû odoris, tû saporis suauolentiâ illâ, quam Veteres desiderant, non referat, nec colo- rem genuinâ præsentent, quibus omnibus ab initio prædita erat.

Potiùs, non sunt diuersa Nardi genera, sed vni- cum duntaxat sibi notum testatur quoque Gar- cias, id sc. quod in monte quodam iuxta Gangem, fluuium prouenit, qui altera quidem parte Ori- entem spectat, altera Occidentem, ad quem sc. Occidentem sita est Syria, multis regionibus ab India discreta. Neque vna præstantior est altera, Spicæ muc habet alia altera multò lûgiorem. Nec est quod quis ex ingenti pretio, quo antiquitus, teste Plinio lib. 12. cap. 12. emebatur, inferre, stu- deat, nostram Nardum non esse legitimam. Huic enim obiectioni respondet Garcias, cum ait In- dias nunc magis apertas & cognitatas esse, quàm tempore Plinii fuerint, & ipsa aromata maiori copiâ ad nos adferri. Illud affirmare possum, in- quit, multò plura aromata, maiori que quâtitate, & minùs adulterata adferri, viliore que emi, quàm antiquitatis fiebat: quòd nunc Lusitanorum nau- igationibus Indiæ nobis apertæ sunt, ipsæ que regiones, quæ aromata gignunt, longè cultiores nunc sint, quàm Veterum tempore fuerunt. In- eorum numero Nardum repono, quæ legitima & sine mangonio ad nos importatur. Inuenitur quidem interdum fordida & puluerulenta, villis ipsius plantæ in p. ollinem redactis. Erit tamen

à mercatoribus Arabibus & Persis, quos eo pul- uere manus elcere intelligo. Id potiùs genus, quod Sepulueda Satiach & Satiach appellat, id esse puto, quod ex Saiguam adferitur, celeberrimo regni Bengala portu & emporio ad fluuii Gangis ostia.

Satiach & Satiach Sepulueda

Vocatur autem Incolis Cahzgara: Auicennæ lib. 2. cap. 646. & omnibus huius tempestatis Arabi- bus çambul, quod est spica, & çambul Indis. e. Spica Indica. Quod autem corruptè Matthæus Siluaticus cap. 640. Simbel & Sumbel & Matth. in Hist. germ. & Epit. cum addit. Cameram Strû- bel & Senhel protulerit mirum non est, cum il- linguiam Arabicam ignorarint: nisi malum tem- pore paulatim corrupta fuisse vocabula: Latinis, vt Indis, Spica Nardi, & alius Nardus Indica: Græcis νάρδος & νάρδος Ἰνδίου: Germ. Indianischer Nardus & Spise Narden: Gall. Aspic d'outre mer Ital. Spico & Spig nardi: Hîlp. Azumbar aut Espige fl: Angl. Spif Narde Boh Nardus Indianisfy.

Nomina linguar.

Matthæus Siluar. & Matth. not.

Nardi for- tē Etymon. Nardus simpliciter dicitur

Videamus nunc Matthioli & aloram de Spi- ca opinionem. Cùm igitur simpliciter Nardi vocabulum (à Nardo vrbe Syriaca Euphrati conterminata fortè nuncupatum, C. Bauh.) apud auctores reperitur, semper Indicam intelligen- dam censet Cordus. Et licet Dioscorides multas Nardi differentias proponat, loco tamen nata, li solùm differre credidit, siquidem omnes in vno monte prodeant, vt potè Syriaca in Occi- dentali eius parte, Syriam respiciente: Indica verò in Orientali parte ad Iudæam vergente. Rursus Indica in duas species diuiditur, quarum vna in monte, altera ad radicem montis proue- nit, non procul à pieterfluente Gange, quæ Gan- getica, quæ omnes hodie indistinctâ adferuntur.

Nardum Officinæ Nardi Spicam apellant, inquit Matthiolus. Sed non desunt, qui credant Indicam Nardum in nostras terras non aduehi, ob regionis distantiam, Syriacam opinantes esse quâ nostro zuo Sephasarii vtuntur: tamen si (ut inquit Dioscorides) in Syria non oriatur, verùm idèò Syriaca dicatur, quòd ea montis parte proueniat, quæ flechitur ad Syrios. At cum inter In- dos & Syrios amplissimâ interponantur regio- nes, nempe Deserta Arabia, Persis, Carmania, Gedrosia, Darangia, aliæ que nonnullæ quæ vltra quatuor millia milliatarum continent, nesciue- rit profectò, quonam pacto fieri possit, vt mons ille ad Gangem positus, altera parte Syriam tam facile respiciat, vt Nardus ea parte proueniens Syriaca dici mereatur. Quo fit vt quandoque me- cum disquirere licuerit, eam potiùs à Syriastene regione, quæ ad Indicum fluuium est, Syrii nomè sibi ascivisse, quàm à Syria, quandoquidem, si Ptolomæus vera refert, mōs in India visitur, qui à Gange fluuiio ad Syriastenam extenditur. Cæ- terùm, Manardus Ferratiensis officinarum Nar- dum nec Indicam, nec Syriacam esse censet. In cuius sententiam non equidè pedib. eo, quippe quoniam Venetiis plurib. in locis Nardi ingentè copiâ vidi, nullis deficientib. notis, quib. optima ex Dioscoridis sententia explorari potest. Sed illud accidere quandoque non eo inficias, vt ascito sibi maris humore, dum per Indicum & Arabicum in Alexandria defertur, & inde Vene- tias, vel situm contrahat, vel subputrescat [hoc namque facillè fieri posse concedo, quòd Nardus sit ficcissima] vnde postea amissâ suauolentiâ, grauius oleat. Quo fit vt hæc in re Manardum longè hallucinatum crediderim: &c. Hallucina-

Syriaca a Syriastene regione dicitur.

Manardus lapsus.

tus etiam Brassaiolus, inquit præterea idem Matthiolus, vt pote qui Nardi Spicam, non modò non esse radicem censet, sed nullius vltus eam existimat: cuius doctrinã sequuti Hermolaus & Ruellius abertarunt eadem. Rationes Senensis petat Lector ex eius Commentariis: Nos breuitati studentes eius sententiam Turnero examinandam committimus

Matth' &
Amatus
censentur

Matthiolus, inquit ille, eumque secutus Amatus multùm laborant, vt probent spicam Nardi non esse spicam in caulis fastigio nascentem, sed radicem Nardi: contraque omnes aliter sentientes, grauitè inuehuntur, contra tres potissimùm viros clarissimos Hermolaum, Ruellium & Manardum, qui tamen errarunt, propter magna tamen in vniuersam Europam merita clementius debebant à nouis istis Censoribus tractari. Ego quidem [inquit Turn. part. 2.] spicam hanc vel iuxta terram, vel partim etiam intra terram nasci existimo. Non tamen propriè radicem nominandam censo. Quod autem ex Galeno de antidotis adducunt, aut intelligendus Galenus impropiè spicam Nardi vocare radicem, aut in aliis locis negent oportet auctoritatem non tantùm Galeni, sed etiam Philonis, & Diosc. quoque, qui manifestè distinguunt inter Nardi radicem & spicam, aut planè negent spicam esse radicem. Galenus lib. 9. *cap. 2. raris* in antidoto Philonis duos, inter alios multos, versus recitat, quibus clarè negatur Nardum esse radicem. Et *drahmmam dicta falsò radice* &c. Quæ verba Galenus ibi explicans inquit, Quin & Nardi ipsius drahmmam vnã coniciendam censet, quam radicem falsò dictam appellat, quòd quidè spica Nardi verè nominatur. Dioscorides quoque in descriptione Nardi Gangitidis ait spicas multas ex vna radice prodire: ex quibus verbis patet Nardum non esse radicem Nardi. Ex quo sequitur spicam Nardi non propriè dici posse radicem, nisi quis Philoni, Dioscoridi & Galeno contradicat. Matthiolus multos grauitè erroris insimulans de Nardo parum abest ipsomet ab errore, nisi iam eodem inuolutus est. Videtur enim existimare Nardum caule penitus carere, ideoque spicam in caulis [qui vel nullus est, vel certè nusquam reperitur] fastigio non posse oriri. Verba eius sunt, Ego enim tamen, &c. Quid autem est hoc argumenti: Nihil vidit Nardi præter spicam, Ergo præter nihil habet? Quòd si hæc sit Matthioli ratio, vt eò saltem videtur tendere, tum videtur Nardus neque caulem habere, neque radicem aliam præter spicam, quod planè Dioscoridi, quem interpretandum suscepit, repugnat, qui Nardo & caulem tribuit, & radicem præter spicam. Et quanquam in Germania non est is simplicium delectus, qui Venetiis, hoc tamen anno 1577. in offic. Jacobi Dieter Pharmacopœi Witeburgensis Nardum inueni cum caule digitalis longitudinis, concauo, straminis maioris crassitudine, quem vel hodie possum ostendere. Quod ad radicem Nardi, si eius nihil præter spicam Venetiis potuit reperire, miror vbi radicalem illam inuenit, ex qua spicæ oriuntur, in figura quam in Comm. in Diosc. pingit. Censet etiam Amatus spicam Nardi esse radicem. Apparet tamen ex eius verbis tum cap. de Meo, tum cap. de Nardo, velle cum spicam Nardi esse radicis Nardi partem inferiorem: vtrobique enim radicem Nardi, cum Mei radice censet: vtrobique etiam ait capillatas radices Mei, quæ Nardo sunt persimiles, in infima

Non est
propriè
radix

Radix falsò
dicta,

Matth' re-
arguatur

Nardi
caulis

67.

parte radicis nasci. Posteriore loco ita inquit: Quod dicit Dioscorides Nardum ex vna radice plures proferre spicas, pro nobis facit, cum ex vna radice primaria, vt reliquarum matre, multas radices veluti comosæ spicæ confertim nascentes prodeant, quemadmodum in radice Mei videre est, cuius infinite radices in spicam diuidebantur, vt quicunque viderunt, spicam Nardi esse iudicarent. Et pauld pòst, Concludendum ergò nullam aliam in Nardo inueniri radicem quàm spicam. Si ita intelligit vt verba sonant, plurimùm fallitur. Præterquam enim quod eò caulem immediatè ex spica prodeuntem vidi [caulis autem nusquam immediatè ex radicis infima parte prodit] ostendit Dioscorides multas spicas ex radice oriri vna. Quod autem cum Matthiolo negare videtur caule, haud alià opus est consutatione, quàm quæ supra, contra Matthiolum vsi sumus. *Hæc igitur* Turneri est sententia de Nardo, habere radicem paruum, in terra, ex qua spicæ oriuntur, caulemque [vt se vidisse semel ait] ex medio spicæ oriri, atro-purpurei coloris, gracilem, concauum.

Tantus igitur est labyrinthus, & tanta opinio-num varietas & inconstantia iudiciorum, circa Nardum, vt tutius videatur iam in medium illatis acquiescere, quàm pluribus super hanc rem differere. Illud tamen ad huc annotasse conueniat, Acostam dixisse, quòsdam apud Dioscoridem Malobatræ esse folium arboris spicæ Nardi constituisse. Cæsalpino spicam Nardi ex Algarum generi esse videri.

Cæterùm, nasci Nardum in Mandou & Chitor prouinciis, regnis Delhi, Bengala, & Decam vicinis, iuxta fluuium Gangem, quem incolæ Ganga appellant, prædidit Garcias.

Sed & hic fabulosum omninò indicat, quod And. Lacuna in Diosc. scribit, Nardi usum apud Indos esse periculosum, quoniam ex ea fiat veneni quoddam genus mortiferum, quod non modò haustum, sed etiam cuti in sudoribus aspersum hominem illicè iugulet, idque toxicum Pisum vocari. Nam cum multis in India annis Medicinam exerceat, & non modò verus sit cum omnis generis Medicis Asiaticis, sed etiam Regibus & Principibus familiaris fuerit: nunquam tamen hoc Pisum ipsi videre contigit, aut eius nomen audire. Fontanonus de morb. intern. lib. 3. cap. 18. in pesto ad fluxum sanguinis ex vtero præscribit Nardum: existimans sistere menses. Sed quum tutiora multa habeamus remedia, Nardo vti nolim odorato & calido, quin ipsemet lib. 2. cap. 16. de hydrope, in qua opus aperientibus, aperire perhibet. De Nardi viribus plura qui desiderat, legat quæ antiè ex Veteribus adduximus. Ex eorundem tamen sententia, hoc loco pauca quædam de Nardino vnguento, de quo tunc dicere obliuiscimus, adscribemus. Variè itaque præparatur iam tum Dioscoridis ætate, tum cum Malabathrico folio, tum sine ipso. Plerumque verò ad Bilaninum, aut Omphacinum oleum, ammiscetur spissamenti gratiã Iuncus rotundus odoratus, ad odoris autem gratiam, Costus, Amomum, Nardus, Myrrha, Balsamum. Est autem bonum, quod tenue est, non acre, & Nardi siccæ, aut Amomi odorem habet. Vis ipsius attenuatoria est, acris, extertoria, & rarefactoria humorum, & calidiora. Est autem liquidum, non strigmentosum, nisi resinam habuerit ammixtam. Præparatur etiam simpliciter ex oleo Omphacino, luncò rotundo odorato, Calamo,

Calamo, Costo, & Nardo. Galenus lib. 1. cap. 2. πῶν κατὰ τῆς ἀδ, ad defluuium capillorum licere aliquando vnguentum Nardinum adhibere refert in ætate frigida, & tempore hiemali. Bonum autem pharmacum ad omnia est diuitem Fœminarum vnguentum, immò magis foliato comnodum, quod Romæ Spicatum appellat.

NARDVS CELTICA

CAP. C

Celtica Nad°, vt inquit Dioscorides, nascitur in Liguria Alpibus [ἀλυσσῶν, pro quo quidam ἀλυσσῶν] vernaculo sermone Gallicidicta, sed & in Istria prouëit. Est verò pulchellus, breuisque frutex, qui cū radicibus in manuales fasciculos colligitur: foliis oblongis vet. & Oris. ἐπιπύκν

sub flauis, flore luteo. Caulium & radicem duntaxat vsus est, & odoris suauitas. Quare pridie aspersos aquâ fasciculos, amoto terreni, si quid inhæserit, in humidiore solo suppositâ prius chartâ infernere oportet, ac postmodum repurgare: siquidem vitile cum aceroso & alieno minime propter humoris vim excutitur. Adulteratur autem herbâ persimili quæ unâ cum ea velletur, quamque propter vitiosum odorem Hirculum nominant. Facile verò est hanc ab illa internoscere: quandoquidem herba est sine cauliculo & candidior, minusque oblonga habet folia: quin neque radicem amaram, aut aromaticam, quemadmodum legitima Nardus. Itaque abiectis foliis cauliculos radiceque seponito: ac siquidem ad vsum reponere volueris, titros vino excipito, tandemque ex iis concinnatos pastillos fistili vase nouo ac diligenter operculato referua. Optima verò censetur, quæ recens est, & odorata, radice sola, plena, minimeque fragilis. Illidem quibus & Syriacâ virihus pollet: sed & valentius urinas ciet, & stomacho est accommodatior. Iecoris in inflammationibus, suffusisque felle auxiliatur: itemque ventriculi inflationibus com Abinthii decocto pota. Eodem planè modo valet & ad lienis, vesicæ, renumque vitia itemque ex vino ad venenatorum morsus. Cæterum, additur etiam in malagmata, potiones & vnguenta calfacientia.

Memorat Plinius lib. 15. cap. 7. fieri ex Nardo Gallico oleum. Idem 24. cap. 16. ait factitatum è Nardo etiam Celticum vinum aromatites.

Integros, inquit Clusius, interdum cespites occupat serpendo radice, & latè summâ tellure sese inter muscum diffundendo: oblongi procumbentesque humi ramuli, tenues, plurtimis ue-

luti foliis, aut siccis squamis circumsepti, subinde fulcas & non nihil capillatas fibras agunt, summâ parte in vnicum, aut bina, ternâue extuberant capitula, aliquot longis, secundum caput angustus, deinde in latitudinem paulatim sese laxantibus foliis, latiusque crassis & succulentis plena, colore, dum primum emergunt, viridi, deinde sub Autumni initium, aut Æstatis finem, flouescente, gustu amarifculo: palmaris aut dodrantalis, nonnunquam etiam maior, inter ista emergit cauliculus, latis firmus, vt in minoribus Valerianis siluestribus geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui, circa summum, ex singulis alis enascuntur pedicelli, binos aut ternos fasciculos coloris pallidi sustinentes, quibus succedunt femina, Valerianæ siluestri Alpina, saxatili præsertim (Valerianæ minimæ Nardi folia) proxima: paulò tamen minor. Tota plantula aromatica est & radicem Valerianæ siluestris odorem amulat.

Officinas ostendere hanc folio oblongiore, admodum angusto, & Florini S. Matæ Magdalænæ nomine appellare; Spicam item Romanam ac Celticam, refert Cornarius, qui & Nardum Celticam, & Gallicam, itemque Saliuncam appellat.

Matthiolus eotrâ eos errare credidit, qui Nardum Celticam & Saliuncam eandem plantam existimant. Sed ipsemet in errore versariprehenditur.

Non dubitat tamen Anguillara, quin Spica Celtica, quam Plinius vocat Saliuncam, non sit ea quæ prouenit in Hungaria & Cænthia, quæque adhuc Venetiâ inde adferitur. Saliuncam autem Virgiliâ plantam esse ait, quod Scriuius Grammaticus exponens hunc locum dicat, suæ ætate vocatam Orcutunicam, quod nomen apud Græcos significet Anemone, quemadmodum videatur intellexisse Virgilius in dicto versu. Huius autem Nardi Celtici caule, cui adhæret radices, & flore ex Galeni sententia, vtendum præcipit, perhibetque Dioscoridem, Serinem vocare: Scribonium verò Largum Nardum siluestrem.

Clusius extra dubium hanc plantulam ad siluestrium Valerianarum classem referendam censet, quod ad illas odore, & non nihil etiam formâ, præsertim minimam Nardifoliam referat. Cæterum, Nardum Alpinum ipse inscripsit, aitque incolas Speicæ appellare, nomine è latinâ vocè desumpto. Pannonæ autem Bechy siu, h. e. Viennensem herbam nominare, quia Viennâ copiosè ad eos transferatur. Arabes referente Garcia & Acosta, Cembul Rumin & Rumi cognominant, i. e. Spicam Celticam. Germ. Celtscher Nardus / langer Spick / Magdalenenkraut / Marien Magdalenen blümen. Angl. Celtick Nardus & french Spikharde Celtick / Nardus. Galli Nardus Gaulois: Itah Spica Celtica & Nardo Celtico.

Celsipinus Nardum Gallicum & Spicam Celticam vocat, testaturque eam Diosc. & Plinium tradere: Plinium autem videri alibi quoque describere, sub nomine Saliuncæ, quam Aliungiam Dioscorides vocari dicat.

C. Bin phyt. Nardus Celtica quæ Spica Celtica, vel Romana officinis, Dioscoridi κατὰ τὴν ἰατρικὴν & ἀλυσσῶν, siue Saliunca dicitur: itemque lib. 6.

De reliquis Lobelius in Adu. Lygusticâ Nardum hodie potius nuncupandam autumat, Gen-

Synon.
Flos S. M.
Magdal. Spica Romana.
Saliunca.
Matth.

Non est Saliunca Vergilius.

Serine Diosc. Narda. sive Scrib. Valeriana.

Nard. Alp. Clus. Viennens. herba.

Vis.

ianellis admodum similem folii aromaticitate, ipsoque habitu, quam Selliga Valesii vernaculè quasi Saluncam dicunt: nec dubitat quin sit ea, quam Maronis versus innuit: foliis Gnaphalii montani, aut Gentianellæ minimè: radicis propagicibus Afari odore, & modo in terrâ sparsis, acribus, amaricantibus, aromaticis; Spicam Nardi spirantibus.

Locus. Copiosè prouenit in Alpibus Germaniam ab Italia dissepcentibus. Montosis gaudet Genuensibus, Lygurizque Alpibus sterilibus, non pròcul à Saoua vrb. Authore Clusio copiosè nascitur in sùmo Iudenberg Striacarù Alpium iugo inter muscum, saxosis locis. Mense Augusto floret sub ipsis serè nubibus: folia deinde promittunt cum illæ dissolui & diffuere incipiunt: tunc etià summam habet odoris gratiam; quæ caret dum folia primum promittunt, & adhuc viridis est.

Vires & vrus. G. leno *nardi vrbus* eadem præstat Nardus Celtica, quæ Indica, sed imbecillius, præterquam ad prouocandâ urinam. Si quidem calidior illa est, & minus astringit. Consultus itaque videtur Turnero, Celticâ vtendum esse, vt quæ recens haberi possit ex Italia & Germania. quàm Indicâ exoletâ. Pannonibus frequens eius vsus est, in capitis lotionibus. Vires & vsum ex Dioscoride; ex quo Plinius sua transcripsit, vide antè.

NARDUS CELTICÆ SIMILIS HIR-
CULUS.

CAP. CI.

*Hirculus
Caluso*

Plantula est Nardo Celticæ similis, candidior tamen, & veluti ex viridi cinerea, sine cauliculo, minoribus breuioribusque foliis, villosa admodum secundum radicem, & nigricans, nullâ odoris iucunditate. Folia præmansa nullum aromaticum saporem reddunt, sed lenta & villosa sunt, cum Nardi Celticæ folia calida sint, cum aliqua tamen adstrictione, odore saporeque iucunda.

Ceterùm, cum præcedenti capite de Nardo Celtica ex professo egerimus, facere non potuimus, ducti equidem autoritate Clusii, quin hoc sequenti Hirculo meminissimus, vt pote cuius iconem etiam cum illa oculis lectorum subiecerimus, & quæ ad amussim quadret cum Dioscoridis Hirculo, quem & ipse capite de Nardo Celtica describit dicens: Adulteratur [Nardus Celtica] imposita herba simili, quæ Hirculus vocatur, ab odoris grauitate. Sed facilis cognitio; namque herba candidior est, sine caule, minus oblongis foliis, radice neque amara, neque odorata, vt Nardum est.

*Hirculus
Diosc.*

Inscribitur à Clusio, ex quo & Iconem & hircoriam desumpsimus, apud Garciam arom. lib. 1 cap. 35. Hirculus veterum: à Camerario in Hist. Math. germ. itemque Epic. Hirculus, & sic vocatur etiam à Lob. in Aduer. p. 33. in Obs. p. 170 [ubi & Nardo Celticæ similis herba] in Icon. Plant. p. 14. Tabern. [qui improprè Germanicè Celtischē Nard vocat.] C. Bauh. Cz. salp. & Gesn. in cat. pl.

*Salunca
genus*

NARDVS SIVE SALVNCA NEAPOLITANA.

CAP. CII.

Salunca genus Neapoli missum in Apuliz smonibus nascitur, quidam solum odoratum

esse putant, à Malobathro diuersum. Ceterùm, eos falli ex eo percipuum est, quod & Folium & Malobathrum Indis peculiariter sint. Pharmacopœi quidam Itali eam pro Folio Theriacæ immiscent, quàm rectè ii viderint.

In tam exigua quidem planta conspicua est r. radicis crassities rugosa. vicinque flauescens, fibris capillatæ, in nodos extuberantis, è quorû lateribus hinc inde folia prodeunt, vt ex ea figura serpere radicem, & aditis illis nodis sese propagare non abs te existimem. Folia illa oblonga sunt, angusta, Plantagini vtuncque similia, infernè arcta, supernè latiora. Sapore & odore planta ista Valerianam refert, vt non dubitem ob odoris suauitatem, & saporis qualitatem egressis adueni? morbos variis facultatibus præditam esse, ac Foli loco substitui posse.

sunt, angusta, Plantagini vtuncque similia, infernè arcta, supernè latiora. Sapore & odore planta ista Valerianam refert, vt non dubitem ob odoris suauitatem, & saporis qualitatem egressis adueni? morbos variis facultatibus præditam esse, ac Foli loco substitui posse.

C. Bauh.

Phyt. vocat Nardum, s. siue Nardum ex Apulia.

VALERIANA MINIMA, NARDIFOLIA.

CAP. CIII.

Parua herba fragantibus odoris sunt radices Nardi Celticæ, tenues, ex oblongo capite hirsuto, ex quo folia emergunt vncialia, oblonga, ad Plantaginis vel potius Nardi Celticæ folia accedentia: inter quæ erigitur cauliculus vnicus, tenuis, palmaris circiter.

An Clusio in Pannon. p. 513. Valeriana Alpina 2. In Hist.

post. Valeriana silu. Alpina saxatilis. C. Bauh. Phyt. Valeriana s. siue montana Bellidis foliis. An Tabern. Phu minus Apulum?

NARDVS MONTANA VETERIBVS

CAP. CIV.

Nardum montanum [quæ dicitur à Gesn.] quæ à quibusdâ Thrylaciis [sua. n. dicitur] & Neris Gal. y.

Gal. 8. simpl. legit *αυρίτης*] appellatur, in Cilicia et Syria nasci dicit Diofcorides *foliis & caulibus* Eryngio similibus, sed minoribus [*τοῖς μικροτέροις*] non tamen asperis & aculeatis [ver. hac non agnoscit. Sunt qui pro *ταχέως ταχέως* legant.] Radices sibiacent nigrae, odoratae, binae pluresque, ceu *Hastula* regit [*ἀσποδίου*] sed graciliores longaeque minores [addere videtur Orb. & candidiores.] Verum neque caulem, neque fructum, neque florem diu sustinet. Valet ad eadem omnia radix, ad quae & Celtica *Nardus*.

Nardum montanum Galenus, Paulus, & Aëcius superioribus debiliorem esse fatentur, & in Cilicia plurimam nasci, itemque *Thylacitin* ac *Pyritin*: appellationum priorem etiam Diofcorides habet, pro posteriore verò *Nerin* vocari dicit: satis obscuris omnibus his appellationibus. Nam si quis *Thylacitin* inde appellari putarit, quod *Thylacis*, i.e. *facculus*, è Cilicia ac Syria in alias regiones exportata sit, ei etiam aliarum appellationum *Etyma* exquirenda sunt, & ostendendum cur hac priuatiuim inde nomen repererit, quum haud dubiè etiam alia medicamenta simplicia *facculus* exportentur.

Porro, quod attinet ad *Nardum montanum*, pugnantia esse in vulgari lectione Diofcoridis, certum est. Vidit enim *Anguillara* exemplaria vetusta, inter se discrepantia, quod effect, vt certò crediderit totum caput corruptum esse & deprauatum. In vno enim exemplari legitur *καυδὸν ἢ ὕπερ καυδὸν ἢ ὑπερ ἄλδος φέρει*, in altero pro *φέρει φέρει*. Eidem præterea *Anguillara* dixit *Excellentiss. D. Alexander Iustinianus* ex Chio insula Doctor Medicinæ & Philosophiæ Venetiis, posse pro *φέρει*, legi *συμφέρει*, quam lectionem ipse approbavit, & multi sibi vsurparunt. *Matthiolo* etiam inclinari animus vt in fine capituli mendum subesse, illudque ex malo vnus vocis græcæ intellectu ortum esse arbitretur. Siquidem verbum *φέρει* non profert, sed pro *συμφέρει*, i.e. confert, accipiendum esse dicit. Itaque non dicitur *ἢ καυδὸν, ὕπερ καυδὸν, ὕπερ ἄλδος φέρει*, ut vulgari codices habent, & legerunt interpretes, sed *ὑπερ ἢ καυδὸν, ὕπερ καυδὸν, ἄλδος φέρει*, h.e. Neque caulis, neque fructus neque flos confert, prodi sine legendum esse iudicat. Etenim radices, vt pote odoratae, vsu præcipuè commendati, non aliarum partium, quas vt odore carere, ita etiam inutiles habendas esse censet. Et certè facilius potuit esse error *librarii* Græci imperiti, vel potius temerarii, casus nominum mutantis ad ineptam & incongruam huic loco verbi illius significationem. Et huic suæ castigationi cum alios, tū *Fallopium*, subscribere refert.]

Contra *Matthiolum* verò sic insurgit *Gulland. in Theone*. Quanta sit *Matthioli* in *Nardo montano* obiectantia, ne dicam summa Græcarum literarum, qua de re plurimi docti & eruditi amici sui, me quidem resagante, nunquam dubitarunt, valde miror, ignorantia, quando obliquo in reos vertit, & verbū *φέρει* [*συμφέρει*] malum] accipit, quodque deterius multò est, *φέρει* cum negadi particula pro *ἀφέρει* vsurpat, eo in loco exponit, alii iudicent. Quis quæso Medicorum vnquam ita locutus? Adeone omnis doctrinæ insignis ille Diofcoridis interpretis expertus est, vt formulam loquendi non *Anazarbeo* modò illi, sed etiam omnibus Medicis protititā, *χρησις αὐτῆ ἐν ταριχῶν ἰατρικῇ* ignoret. Sentire secum *Fallopium* illum purgatissimè auris hominem, versimile mihi non sit, qui si hæc vnquam ad eum perscriptis, loco non seridè perscriptis.

Tōm III

Cæterum, si quando syluestrem *Nardum* aliquam ingredi compositionem *Marantha* videt: dubitat ipse, debeatne *Afarum*, an *Phuaccipere*, vtrumque enim syluestre *Nardum* propter odoris affinitatem appellari Diofcorides astringit.

VALERIANA BVLBOSA.

CAP. CV.

Planta hæc *Deficit*. *Valeriana bulbosa* nobis dicta, à nemine quod sciam huc vlg; propofita. Prima emittit folia *Hyoſciam* albi emula, sed paulò minor: At fequentia profudè difſecta. Flores quales *Valerianæ maioris*. Radix ſubſt. eſt ſingularis, bulbofa, *Nardo ſpirans*. Quapropter *Nardo montano ſimillima*, cum formâ, tum odore. Aliqui inter ſpecies *Nardi* referunt. Incola eſt montium *Liguriæ*. *Valerianam* bulbofam ſub *Nardi* nomine g: nere reponi poſſe, *Ferd. Imper. Hiſt. nat. lib. 82. c. 1. p. 1.* concludit.

VALERIANA TUBEROSA.

CAP. CVI.

Quam exhibemus *Deficit*. *Valerianam tuberosam* à nullo alio, quod nobis quidem conſtet, quàm *Imperato* propofita eſt. Folia producit effigie ſimillima *Valerianæ minoris*, ſed craſſiora: flores albos inſtar maioris, aliquantum odoratos. Radices tuberoſæ odorem referunt *Nardi*. Naſcitur in

montibus *Liguriæ*.

CARPESIVM EX VETERVM SENTENTIA.

CAP. CVII.

Meminit *Carpesii* Galenus 7. simpl. med. his verbis, Carpe si u simile est vocato Phu, h.

T 2

Vires h. e. Valerianæ, non gustu tantum, sed & facultate. Sed plûs habet tenuitatis, proinde magis eorum viscerum obstructiones extergit, & urinam mouet, renisque calculis degrauiatos expurgat. Non tamen eatenus tenuium est partium. vt liceat loco Cinnamomi, si non ad manum sit, uti sapere, sicuti faciebat Quintus. Præstantius est Ponticum Carpesium Laertio, non tamen vel ipsum Cinnamomi virtus vicinum est, immo non paruo deterius optima Casia. Nuncupatur vtumque à montibus quibusdam Pamphylæ in quibus nascitur. Ingensque eius proventus est in Syria. De eodem l. de Antid. cap. 14. hæc habet. Quinti sententiam, quam de Carpesio habui, commemorare tempestiuum. Ipsam namque non solum à Satyro, sed & ab aliis etiam Quinti discipulis accepi. Impõebat igitur Quintus, vt aiunt, quoties Cinnamomum deerat, Carpesium, perinde atque uinibus optimæ Casiæ non inferiorem: egoque Carpesium idecirco multum mecum atuli ex ea peregrinatione, quâ Orientis provincias adi, diligenterque repositum nunc vtique plurimum seruo, quod odorem etiamnum & saporem, si non qualem prius habebat, certe nondum extenuatum retinet. Est autem Carpesium herba Phu appellato genere similis, validior tamen, atque aromaticum quiddam plus spirans. Plurimum hæc in Sida vrbe Pamphiliæ nascitur. Emititurque propterea illic viliissimo pretio. Quocirca si quis vestrum illuc accesserit Carpesii multum emat, cum id sibi longo tempore duraturum nouerit. Tenuia autem quedam Carpesii famenta Cinnamomi virgulis similia sunt. Eius duo genera reperuntur. Vnum quod Laertium, alterum quod Ponticum nominatur, à monte in quo nascuntur vtraque nomē adeptæ: sed Ponticum melius est. Quod cum plurimum haberem per multis medicamentis admiscui, in quibus Phu vocata imponi debebat. Est enim Carpesium, vt dixi, Phu simile, validius tamen, & qualitatem quandam aromaticam gustu, odoratuque remittens.

Cinnamo.
Substituit
Quintus.

Plurimum
in Sida
vrbe
Pamphilia

Laertium.

Ponticum.
Delectur.
Phu.

Cubeba
Auicenna.

Serapio
hallucinat.

Asero
substituitur.
Pro
Cinnamo.
Pro Phu.
Cubeba
non sunt.

Est album
et rubrum.

Carpesium pnsilos Caryophyllorum succulos Scabiger somniasset, nisi in Ponto & Pamphylia nasci prodidisset Galenus: quam Scabigeri opinionem amplecti videtur Cæsalpinus lib. 2. cap. 51. & 4. cap. 21.

Carpesium, vel ei cognata herba, videtur Gesnerio de hort. Phu petrarum, quod Valerianam Alpinam inferibimus, de qua mox agemus.

Valerianam, quam optimam [nos Valerianam maiorem odoratam radice vocamus] appellant, Galenus ex opinione Cæsalpini Carpesium dixit.

VALERIANA ALPINA.
CAP. CVIII.

Valeriana Alpina radice longa, odorata, subdulci, scopolurimis se infigit, altè impacta: caules profert aliquot, crassiusculos, geniculatos, sapore resinoso, acrisculo, nonnihil rubentes, infima parte lignescētes, & cortice anereo vestitis, multis ramis brachiatos: folia inferiora hederacea, sinuata, penè rotunda, nonnunquam alis duabus aucta, pediculis longis appensa, quæ postea in festucas abeunt, vt solent Alpinæ petennes: quedam Alpines similia sunt minima, alia magna, non sinuata: superiora autè oblonga, mucronata, laciniosa, & triplici aliquando diuisura, ad costam vsque incisa: strobili in umbellam digesti plurimi, minuti, purpurascētes, vt Valerianæ siluestris minoris.

Clusius, ni fallor, in Pann. p. 512. itemque Hist. post. Valerianam 1. Alpinam vocat, & Valerianam siluestrem Alpinam primam latifoliam, palmati cauliculo assurgentem, radice odorata, cum aliqua adstrictio ne amariuscula.

An Cæsalp. lib. 4. cap. 5. Valerianarum in odoratum è tribus prima, in vmbrosis montium iugis, radice gustu subdulci, non sine aliqua suauitate.

An Tabern. Hist. Valeriana 3. Herbariorum? Valerianam Alpinam Montbelgardii plantam habui in horto Ill. E. C. collectam in transitu Harcinæ syluæ. Reperi Geneuæ in monte Saleuæ & aliis locis folia producentem mense Martio, ostendentemque etiam florum rudimenta, & tandem florentem Aprilis principio.

VALERIANA ALPINA FOLIO SCROPHULARIÆ.

CAP. CIX.

Ex radice oblonga, nigricante, nodosa prodit caulis vnicus, cubitalis & sesquicubitalis, caulis striata.

uus, striatus, viridis, quem *folia* cingunt multum Scrophulariæ foliis similia, pæuca, oblonga, bina semper iuncta, quorum inferna pediculis breuibus, superna nullis donantur. Verum ad radicem ad caulis exortum vtrinque prodit quasi alius caulis, ex quo tantum *folia* tena, septena longis pediculis prodeunt, quorum quædam subrotunda, quædam oblonga, quædam leuiter sinuata: caulis in summo brachiatur, vt flores sustineat Valerianæ siluestri similes, sed minores, pallidè rubentes.

Hanc in monte masserfall collegit C. Bauh. qui in phyt. Valerianam G. siue montanam alteram appellat, ac multum similitudinis cum Valeriana montana H. Lugdunensis habere ait, non tamen eandem statuit.

PHU VETERIBVS ET IN GENERE.
CAP. CX.

Phu [φ] quod & ipsum aliqui Nardum syluestrem *vaporum* appellant, auctore Dioscoride in Ponto nascitur, *folia* que profert Elaphobosco, aut Hippofelino [Oleri atro, Sarrac.] similia: *caulem* cubitalem, aut etiam maiorem, læuem, mollem [*spizogon* tenerum Corn.] purpureo, in medio cauum, geniculis interceptum: *flores* ad Narcissi flores accedentes, sed & maiores (*pusilla*) minores tamen reddiderunt Sarracenus & Columna, fortè legendum cum Ruell. & Fuchsio *herosa* similes. Quædam *herosa* vel *herosa*, & teneriores, & in albicante colore purpureos: *radicem* inferiore quidem sui parte digiti parui crassitudinem ferè æquantem, sed ex obliquo radices paruas agnatas [capillamenta Sarrac.] iuncti, aut Veratri nigri instar, inter se perplexas, subfilias, odoratas, atque ad eodè odore Nardum æmulantes, cum quadam tamen odoris virosa grauitate.

Ponitur autem φ inter Nardi genera etiam à Plinio, libro sc. 12. cap. 12. vbi inquit: Nardo color qui nuetera uerit nigrius melior. In nostro orbe proximè laudatur Syriacum, mex Gallicum, tertio loco Creticum, quod aliqui agrium vocant, alii Phu, folio Olulatri, caule cubitali, geniculato, in purpura albicante, radice obliqua, villosaque & imitante auium pedes.

Phu Dioscoridis & cæterorum Græcorum, nostras Valerianas plurimum exprimeret diceret Syluius, nisi florum, qui in muscario pusilli sunt, magnitudo desideraretur.

Pro Phu officinæ Valeriana vtuntur. Sed duas habent, minorem, cui Dioscoridis descriptio non conuenit, inquit Cornarius, etiam quædã notæ ad ipsam detorqueri possint: maiorem autem Valerianam iam ferè consensum est, verum Dioscoridis Phu esse, vt cui ex toto respondeat descriptio.

Et sanè non videtur nobis Valerianam maiorem odoratã radice, quod Phu hortense & magnum vocant, minus descriptioni Dioscoridis conuenire, quam Valerianam vulgarem siluestrem. De his igitur & aliis Valerianæ speciebus deinceps nobis agendum erit.

VALERIANA MAIOR ODORATA.
radice.

Bicubitalis & altiores tollit *caules*: fistulosos, geniculatos, alis donatos: *folia*, alia integrã, Tom. III.

alia Centaurii maioris modo profudè diffusa, nullo eximio odore, aut sapore: *flores* in umbella suauolentes, ex albo purpureo, quorum singuli quinque foliolis constant, apicibus productioribus coloribus: *semen* cum lannigine quadam papposa auolat, *radix* subest transfuersim posita, digiti crassitudine, rugosa, multis fibris donata, albicans, sapore & odore aromatico, tad. cum fere Afari.

uersem posita, digiti crassitudine, rugosa, multis fibris donata, albicans, sapore & odore aromatico, tad. cum fere Afari.

Hæc est illa, quam Tragus Valerianam veram seu Nardum agrestem & φ græcè vocauit: itemque primum magis ac nobilissimum Phu, quod haudquaquam vulgare est, siquidem in hortis ferè plantari necesse habet: Mulierculas verò Argentoratenses pro Calamo aromatico venditare solere, non alio iudicio quàm si Basilicon loco Vitiæ exhibeant: In Diosc. dicitur φ & *herosa* dicitur: Hieron. Braunschweig Marinellam, Geniculatam Herbam benedictam & Valerianam: Antori Luminis maioris supra vngt. Alabast. Amantillam & Potentillam: Serap. cap. 62. & Razi cap. 44. Sistram & Spicam siluestrem.

Appellatur autem pariter ea, quæ ex Trago adscriptus nomina, φ à Dioscoride, & quibusdam *herosa* vbi dicitur, e. siluestris aut rustica Nardus, & Nardus Cretica à Plinio, hæc ætate ab aliquibus Valentiana & Theriacaria in offic. Valentiana domestica: Theoph. Paracelso Terdina: Geuz. Groß Balsarian: Belgis groote Valeriane / Speertruyt. S. Joris: Gall. Valeriane: It. Valeriana / Hisp. Teruã benedette: Angl. Serual: Boh. fosly Polon. Fosly. Cæterum per φ simpliciter nominatum, Genus latifolium hoc Dodonæi intelligit. Valeriana autem dicta videtur eò quòd facultatibus plurimis prædita sit: Phu verò à putore, graui odore mixto Nardæ suauitati, quem Phu siue Phy aduerbio admirantis & abhorrentis auertentur subdorati.

Phu igitur plerisque, siue eorum qui hodie siue superiore sæculo scripserunt, putatur esse Valeriana maior. Nec sanè quidquam inuenire se testatur Turnerus, quod descriptioni repugnet, nisi quòd folia sint planè Smyrnio similia, nec flores Narcisso. Sed cum candidã interpretatione tum folia Smyrnio, tum flores Narcisso possint assimilari, reliqua autem omnia satis conueniant, Valerianam maiorem sine piaculo arbitratu pro Phu posse accipi.

Dioscorides, potè duas plantas, Valerianam, sc. maiorem, quam optimam: & alteram, quam siluestrem cognominant, Phu vocat, sed vnica descriptione, inquit Cæsalpinus, videtur duas prædictas significare: Nam folia Olulatri, prioris magis conueniunt: similitudo Elaphobosce, eundem magis: radicit descriptio prioris quadra:

Deser.

Valeriana
Gera Tra
Calamus
aromat.
Phu Diosc.
Marcella
Genicul.
Herba be-
nedicta
Amantilla
Potentilla
Sistra.
Spica silu.
Phu ma-
gnum
Matth.
Nominã
linguar.

Valeriana
maior off.
Phu Diosc.

*Dioſc. cor-
rigitur*

floris color ſecundæ. Quod autem de flore in-
quit eſſe Narcifſo proximum, maiorem ac tene-
riorem puto pro Narcifſo Nardum legendum
eſſe. Nardi enim Celuce ſlos luteus traditur:
Phu autem ex candido purpuraſcens, qui & maior
ac tenerior eſt: ponitur autem Phu inter Nar-
di genera, tum à Dioſcoride, tum à Plinio Nar-
dum filueſtrem & Creticum vocantibus.

*Qui Gale-
riana i
Phu ſe di-
xerunt
qui ambro-
ſia. in
quique pe-
nitus ne-
garunt*

A Trago igitur, Matthiolo, Dodonæo, Tur-
nero, Ceſalpino & Lobelio, vt ex eorum dictis
apparet, Valeriana maior pro vero Phu recipi-
tur. Hiſ conſentiunt Monachi in Meſ. Corn.
Sylu. Cronemb. Bacchan. & Cordus in Dioſc.
vbi quædam reprehendi in Fuchſio, nempe,
quod voluerit ſecundam ſpeciem (Valerianam
ſila) eſſe Phu Antiquorum, vt poſtea ſuſus ex
eo dicturi ſumus. Nobis autem videtur Fuchſius
dubitare de Phu Dioſcoridis, & vtramque Valerianam
ſe concedere. Sed dubitant & Camer.
in horto, & Anguillara, dicēs: Difficultas quæ eſt
in dignoſcendo vero Hippoſelino & Elapho-
boſco non ſinitime aſſerere, quæ planta ſit Phu.
Cum prioribus tamen concludunt Phu eſſe Valerianam
maiorem, Io. Agricola, H. Lugd. Geſn. Tabern.
Gerard. Schvvenckf. & C. Bauhinus. Negat
autem Fahus Columna, Phu Valerianam
ſilueſtrem eſſe concludens.

Synon.

Cætera ſim ſtirps quæ hoc capite a nobis tradi-
tur, Phu hortenſis, à Geſn de hort. inſcribitur,
Phu maior ab eod. m de coll. ſtirp. Phus magnum
à Fuchſ in Hiſt. & H. Lugd. p. 927. Phu verum
à Fuchſ in Icon. & Tabern. in Hiſt. Phu à Dod.
gall. Gerardo. Brunſelt. Bacch. Apollac Rob.
Sephano. Valeriana maior à Lob. in Obſ. p. 411.
in Icon. Plant. p. 714. Turn. Schv. & Camer. hort.
eni & Phu vulgare. Phu Ponticum & Valeriana
Pontica à Tab. in iconibus: Valeriana, ſiue hor-
tenſis à C. Bauh. phyt. Cætera Synonyma etiam
dictis colligere licet.

*Locus &
tempus*

Valeriana maior odoratâ radice vt plurimum
in hortis colitur, vt Florentiæ in horto & Ferrariz
florens April: Bononiæ in horto S. Salu. al
Burgo di S. Catharina: Patavii: Monſpelii, & Lug-
duni flores Maio: Biſlez virens adhuc Octo-
briz, vt & Montbelgardi. Reperiunt etiam in qui-
buſdam altis montibus in ſiliis.

*Vires & v-
ſus*

Vim habet calefaciendi & ciendi vrinæ radica-
rida trita & potui data: ſed & decoctâ ipſius idē
efficere poteſt. Facit etiam ad lateris dolorem, &
menſes ducit, & antidotis miſcetur. Adulteratur
autem Ruſci radicibus ammixtis: ſed facile eſt
illas dignoſcere: ſunt enim duræ & frangi con-
tumaces, citra gratiam odoris vllam, referente
Dioſcoride. Phu herbæ radicem odoratam quod-
dammodo eſſe, teſtis eſt Gal. lib. 3. ſimpl. Nardo
viribus ſimilem, ſed tamen ad pleraque inſirmo-
rem, vrinæ mouere plus, quàm aut Indicam aut
Syriacam Nardum, perinde vt Gallicam. Phu
autem radicem dari potui tritam, vel decoctam
ad ſtrangulationes vel peſtoris dolores, vel la-
terum, perhibet etiam Plinius, & menſes quoque
ciere: bibi cum vino. Folia & radices ad oris quo-
que & gingivarum cum inflammatione exulcer-
ationes decoctâ & gargarifata prodeſſe ſerunt.
Exca. facit autem Phu leginum [Valeriana
hortenſis Dodonæo:] ſed tamen non intenſe, ne-
que ipſa recens radix, ſed areſcens tantum. Re-
centem ſiquidem exiguum omnino caloris ha-
bere facile deprehenditur: areſcentem verò ca-
lidorem eſſe, & guſtus & odor, vterque inten-
ſior, oſtendunt. De facultatibus Phu hæc pro-

Ex Matth.

*ſtrangula-
tiones
Peſtoris
dolores
Oris ſcl-
cera
Temp. ex
Dud.*

didit Matthiolus: Radix calida & ſicca ſecundo
gradu eſt: aperit, attenuat, concoquit, & prouo-
cat: hauſta ſtatus pellit, auxiliatur lateris com-
punctionibus. Præſtat quoque aduerſus ſtran-
gulationem, veterem tuſſim, & aſthma, cum dulci ra-
dice, vuis paſſis & aniſo decoctâ. Miſcetur Anti-
dotis, vt Theriacæ & Mithridatio, aliſque medi-
camentis præſertimatis à veneno, quod venena-
tis ſe. beſtis & peſti ipſi reſiſtat. Additur quo-
que in potionibus in internorum vulnerum. In
vino aut aqua decoctâ, & in oculis guttatim in-
ſtillata, oculorum clauſitatem adiuvat. Conſert
etiam ad eorum ruborem & dolorem, Et virens
cum radicibus conuſa caprique adhibita do-
lorem eius ſedat.

*Flatus
Compu-
tiſionis
teris
Tuſſis*

VALERIANA SYLVESTRIS MAGNA
aquatica.

Radix ex pluribus compoſita eſt fibris, albis,
guſtu aromaticis, reptatu ſubinde ſele pro-
pagantibus: caules ad humanam altitudinem ex-
ſurgunt, recti, ſiſtuloſi, longis internodiis inter-
cepti, ſtriati, modicè hiſtuti: quorum genicula
amplexantur baſi ſua ſolia Valerianæ fatiæ,
ma g's pinnata, faturariuque virentia, non nihil
aue rſâ parte hiſtuta: flores in umbella fatiæ ſi-
miles, quinquefolii, ex albo purpuraſcentes, hir-
cum olent, tandemque in pappos faciunt.

Defect

Hanc Columna Phu nomine pingit, ac Phu
Dioſc. oridis eſſe contendit.

Brunſelt. quoque Valeriana ſilueſtris pro Phu
Dioſcoridis ſub nominibus Baldrian/Quenn-
mark/ fatzenkraut exhibet. Quin & Fuchſius *N. ara*
hurus quoque oſiſi fuiſſe deprehendit, dicens. *ſil.*
ſeu h. ægria v. ad. ab. r. Græcis Phus & Nardus ſilueſtris,
Latinis Valeriana officinis & Herbariis, Germa-
nis aut etiam Argenwurzel appellatur quod
ſe. catti odore radicis eius, quo eorum oculi robo-
rantur, impenſe delectentur. Hoc alio nomine
Valeriana vulgaris, Gemein Baldrian dicitur, &
à pictura Dioſcoridis non ahhorret: nulla omnia
ſerè ſcicili respondeant, vt proſus nulla recla-
mare nota videatur, &c.

Contra Columnam, Ceſalpinum, Brunſelium
& Fuchſium ſe opponit Cornarus, qui Valerianam
minorem officinarum (in quibus ſol' error
hic remanſiſſe videtur) deſcriptioni Phus Dioſco-
ridis conuenire negat. Phus ſiquidem radices, vt
ipſe etiam Marantha obicit, ex obliquo villoſe
ſunt, capillamentis inuicem commixtis, vt planta
ipſa oſtendit, quod in hac Valeriana non cernit-
tur. Phus noſtrum, inquit Eur. Cordus, non reſ-
pondet hiſtoriæ Phus apud Dioſcoridem, imò alia
quædam magis, quæ Theriacaria in Heſſia nomi-
natur. Vocatur autem hæc ab officinis, quæ
pro Phus oſtendunt, Herba cattorum & parua
Dania. An Buphtalmum & Aluum Geſnero?

Inſcribitur à Trago Valeriana vulgaris, de qua
ait: Alteram verò Valerianam, Germani appel-
lant fatzenwurzel/ & wendwurzel, ea nimirum
vera eſt Serpentaria herba, aut Serpyllum. Sunt
enim qui eò, quod hinc inde ſerpit ſeqe con-
uertat, Serpillum maue vocitent.

*Serp
ria
Serp
ma.*

A Dod. gall. Valeriana ſilueſtris maior, Belg.
wilde Valeriane, Gall. Grande Valeriane ſauage.
Lat. in ſol. itemque Lobelin Adu. p. 319. Obſ. p.
411. Icon. Plant. p. 715. Valeriana ſylueſtris. Cluſ.
in Hiſt. poſt. Valeriana ſilueſtris prima. C. Bauh.
phyt. Valeriana 2. ſiue ſilueſtis maior. Ta-
berno.

Taber. in Icon. Valeriana maior, herba benedicta, Gresser Baldrian: in Hist. Phu vulgare. Gerardo Valeriana maior siluestris, great wildè Valerian. H. Lugd. p. 1044. Valeriana silu. maior Dodonæi, Phu paruum Matthioli. Gesn. de coll. stir. Phu minus vulgare, & Phu siluestre. Fuch. in Icon. Phu vulgare, gemcin Baldrian.

Obseruavi hanc Lugduni florentem Aprili in pratis & in horto meo: Geneuz cum flore Maio, & tempus & femine maturi Iunio: vt & Basilez in pratis

VALERIANA RUBRA LATIFOLIA
& Angustifolia.

CAP. CXI.

Digitali cetera dice nititur, lignosa ferè, sapore Valerianæ: qua caules surgunt cubitum & sesquicubitum alti, teretes, læues, colore cæsi, fistulosi: ad quorum singula genicula filia bina aduersa, ex lata basi, caulem amplexantia, in acumen desinunt: laciniis quibusdam su-

binde donata, pinguis, glauca, quorum quæ minora sunt, plurimum referunt Papaueris spumel vulgè dicti folia: sunt autem sapore labacris: flores in muscatis dependent perquam conferti amœni, colore purpureo, quorû singuli quinque partiti, oblongo, sed admodum tenui tubo, virenti pedicello agglutinantur, corniculum in super calcaris instat protendens: semen paposæ cristæ Valerianæ modo succedit.

A Dod. gall. pingitur pro Polemonin, quod ab aliis dicitur Chlidodynamis h. e. centû viriû: officinis, Herbatonica, ab Herbariis modernis Behen & Been album: A Latin solpro Valeriana rubra.

Inscriptis hanc Lob. in Adu. p. 144. Ocimaltrum Valerianthon. In Obs. p. 184. iam dicta inscriptione pingit: ac etiam in Icon. Plant. p. 341. & præterea vocat Behen rubrum Belgicum, Saponariam alteram, & Struthion Vlyssis Aldroandi, quæritque an sit Cochurdum Plinii lib. 26. cap. 5.

Tabernan Icon. & Hist. appellat Valerianam rubram, C. Bauh. phyt. dicitur Lychnis 22. siue rubra. Sed ad Lychnides cur referenda sit non video: cum nec flores, nec valcula conueniant. H. Lugd. p. 1187. vocat Polemonii speciem Dodonæi.

Sata hæc Valeriana Montbelgardi prouenit in horto E. C. vbi primo anno flores non protulit: altero verò floruit Iunio & Iulio, hiememque pertulit,

Valeriana rubra angustifolia.

Valerianæ rubre latifoliz similis est quod ad flores suauiter rubentes: calcarî donatos, in pappum abeuntes: caulis quoque bicubitalis: persimilis, at quæ per eum conspiciuntur filia, plurimum differunt, sunt quæ ppè palmi ferè Sznoni longitudine, latitudine verò culmi.

Valeriana aquatica maior passim prouenit in Comitatu Montbelgardensi, etiam in horto Ill. E. C. Geneuz vidi folia protudentem mense Martio, florentem Maio & Iunio ac Iulio, vifa etiam Lugduni, Montpelici: Patavii: Bononiæ: Florentiæ: Bâle: Vulgaris Clusio in Pannonia, Austria, Sîria, vicin. hæc prouincis. Lobelio in Northmanic & Angliz humenibus. Nasci ait Fuchsius in humidis locis & p. ope aquas, hanc que ad mirandam altitudinem surgente: Prouenire etiam in lucis & cædis silvis, sed hoc in tantam proceritatem non emergere. Hanc Valerianam, ruptis, conuulsis, ex alto præcipitatis vtilem censent: sed & folia huius, vt & satuz, ad ois & gingiuarum cum inflammatione exulceratione, aphtas, decocta & gargarizata prodesse feruntur. Nec defunt, qui radices andas, tusque, drachmæ pondum cum vino sumptas, infra, supraque purgationem moliri afferunt. Columna huius radicis puluerem ad Epilepsiam commedat, vtilem etiâ esse icthibus à muscis venenatis illatis autopsia me docuit, administrare Rôdeletio: Ad visum acuendum & conseruandum commendat etiam Hieronymus Brunschuueig Valerianæ vulgaris radicem, vel colbâ suspensam, vel in media vola compressam, insigniter corroborare congregientem cuius muliere narrat Agricola. Contra febres, maximè verò tertianas, non semel, sed multoties expertus est Ioban. Schliuvb plurimum valere.

VALERIANA MINOR PRATENSIS, VEL aquatica.

Valeriana siluestris minor radice tenui serpit, quaq; terâ attingit ex geniculis demissis fibris radica-tur, sapore amaro: caulis dodranalis, angulosus, striatus, cauus, geniculis aliquot interceptis, ubi bellam sustinet florum ex candido rubescētum, vt in Valeriana siluestri maiore, minus tamen magnâ:

quorû singulorû ore in quinque laciniis minutas reflexas diuisas, apice altiusculo tripicite: sed & umbella interdû ex foliorû cauliculis pro-dit: filia alia integra, subrotata, parua, pediculo longosiala, vt ea plerûque, quæ in caule conspiciuntur, binâ opposita, pediculorum expertia, imâ parte laciniata, & quasi pinnata, superiore integra & oblonga, sapore non nihil amaro & visci-

Locus & tempus

VALERIANA GRÆCA QVORVNDAM
colore cæruleo & albo.
CAP. CXI.

Defect.

natim vtrinque, pulchrâ serie stipatis, sapore fœdo & lento: ex quorum alis & caulis fastigio flores confertim multi emicant, Campanularum specie, non continui tamen, verum è quinque foliis compositi, magis coloris cærulei, vel albi gratiâ quam fœridi odoris, quem olfacienti afflant, commendati: è quorum medio præter tripitem stilum violaceum productiorem, *flamina* quoque concoloria apicibus croceis procedere solent.

Dod.gall.&lat.in fol. Gefn.hort. Phu peregrinum. Lobel. in Aduersl. Obs.p. 412. Icon. Plant.p.716. Valeriana, peregrina Belgarum &

C.Bauh.phyt. Lychnis 22. siue rubra, Valeriana rubra dicta genus alterum, oblongo & angusto folio.

Valerianam rubram angustifoliam repen florentem mense Julio Nantur Sabaudorum in colle extra Portam quâ iur Geneuam ad dextram.

Herbariorum. Sed & Tabern. in Icon. cum Gerardo Valerianam græcam vocat: in H. st. aurem Valerianam adulterinam. C.Bauh.phyt. Valerianam siue peregrinam, cæruleo flore, rariis albo. In Rhætia spontè prouenientem inueni in siluis. In hortis Francia, Belgia, & potissimum Angliæ familiaris Lobelio. Plurima Æstatis parte floret.

Nullius est vsus, nisi quod hortorum exornet margines, vt testatur Dodonæus.

VALERIANA PEREGRINA, SEV

Indica.

CAP. CXII.

Dodran- Def
cubitalis & cubitalis est planta, cui multa sunt similia Locustæ herbæ quæ S. Clara quibusdam dicitur, ac de qua sub finem lib. 28. radice nixa tenui, breui, candidâ, multo fibris capillatâ, sapore amaricante, non sine acrimonia aliqua aromatica: caulis ferè repandus, lupi-

na sine magna ex parte, partim erectus, longitudo dodranali, leuis, concavus, teres, inanisque, subrubens, alternis aduersisque coniugationibus, serie quadam sæpius bipartitus: alarum diuicationibus incipienti præsertim apposita folia bina priora ex aduerso sita, Plantaginis latifolia ferè minor, vberiore neruorum diuisurâ, renera, pinguis, sapore aromatico, quorum quæ superiora, sunt minorâ & denticulis obiter crenata, priora quidem Valerianæ sativæ similia: flores quasi in ymbella, jindori, suauè rubentes, ex longo, tenuique corniculo, in quina solia dissecti, Ocymantri Valerianthos, sed sine calcari: quibus delapsis succedunt vascula oblonga, fungosa, articulis distincta, foliis quibusdam obæpta, crassa, concava, in calyces plures diuisa, in quibus vasculum latitat, velut in foliaceum corniculum bipertitum, in quo semen longiusculum.

Semen acceptum à Cafabona, satum Montbelgardi in horto Ill. E.C. prouenit, & Iulii principio & Augusto floruit. Floret interdum eua Maio & Iunio maturius tata, teste Clus. subinde tamè in Hiemem vsque flores & semen proferte visa.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXVIII.

VERTICILLATÆ ET FLORES GALEATOS FERENTES,
hîsque affines pleræque aromaticæ.

Ipsa, qua nunc dicitur, herbarum aromaticarum claritas, medicina tantùm gignente eas tellure in admiracione cura Priscorum diligentiaque animum agit. Nihil enim intentatum in expertumque illis fuit, quo ipse aded Plin. eos dicit honore: nihil deinde occultatum, quod non prodesset posteris vellent. Hinc ab ipse pleræque nobis innotuit ar. mata, & inter ea odoratarum aromaticarum stirpem præstantissimam quoque. Et nos nobis oblata vel negligere, vel abscondere atque suppressere cupimus, & fraudare vitam etiam propriis bonis. Ita certè recondunt, qui pauca aliqua novère, invidentes alii, nihil novi perquirunt, nihil discunt, nihil docent: & quod Plin. iam suo auro conquerebatur, neminem docere, vel ea que scimus, in auctoritatem scientie est. Tantùm ab excogitandis novis ac inuanda vita mores absunt: summùmque opus ingeniorum diu iam hoc fuit, ut intra unumquemque rectè facta Veterum perirent. At, vercule, paucorum hodie cura, & aliqua etiam nostra, odoratarum herbarum familia accrevit, quamquam iam dudum benignè largiente natura, eiusque aeterno moderatore Deo Opt. Max. ut nobis etiam hodie aromata præ foribus, in hortis & agris nasci, indubité affirmare ausimus, tam benignè gratiū diligentia referente. Non aque cura eorum mira esset in his, qua sat ubi blandiuntur, aut odore inuirit: sed culmina quoque montium inuisa, & silitudines abditas, omnisque terræ fibras scrutari inuenire, quid quaque radix polleret, ad quos usus herbarum silia pervenerent, que sublimitas ex florum odoratu resiliaret, etiam quadrupedum pabulo in acta ad salutis usus vertentes.

Verticillatas dicimus, quia flores caulem articulatum, veluti verticilli amplectuntur. Flores galeatos, quod galeam quodammodo representent.

MENTHA EX VETERIBVS ET IN GENERE.

CAPVT I.

Hediosimon esse refert Marcellus qui Mintham, qui Calaminthen, qui Nepeta, qui Perxo, qui Machetho, qui Perithromundo vocent: Esse Ægyptios qui Tis, & esse Romanos qui Mentham, quo solo nomine, inquit, in Grecis Mentha commendatur: nec quisquam est qui eo audito suavitatem odoris in novissima omnibus herba non amet, id enim Hediosinus Grecis est: quod ambitiosè nescio an molliter ab eis factum fuit. Qui antiqua Minthes appellatione, quæ hominis in eam conuersæ honorem haberet, parum contenti, notio & quod viræ tantùm delectias indicaret, vliginosis locis feliciter provenientem herbam nomine ornauerunt. Quo secuta aras, voluptatis suæ magis quam alieni nominis ambitiosa, libentiùs & frequentius quam antiquiore illo vsa est. Theophrastus enim non alio quam Minthes nomine pluribus locis Mentham indicavit: & ante eum tota Græcia præsertimque Arcadia in qua non procul à Pylo nobi-

lis Minthes cognomine mons fuit; Quam Plutonis pellicem & à Proserpina, ut solent pellices semper odisse vxores, in hortensem Mentham transformata fuisse narrant Poëtarum fabulæ: aeterno in æterna planta hominis monumento. Quam vocem Romani magis amantes quia in ea malè habitæ ob amorem puellæ memoria seruaretur: vnâ tantùm & alterâ mutatis literis, Græcorum Minthen Mentham suam fecerunt, quotidiani in sanitate vsus & præsentis in medicina contra tot mala remedii. Quam cum Calaminthe quæ Nepeta est miscere non decet. Sui enim generis Calaminthe herba est à Mentastro pôit à nobis dicenda: quæ ab imperitis aliis Menthe appellationibus importunè adiecta est. Nec desunt qui illi voci aliam tribuant originem, inter quos Dalechampius: cui *μίνθη* Græcè dicitur *από τῆς μίνθης*, à stercoreis fæcore, per *ἀπόρραση*, quod minimè factida sit.

Κοκύνθη νήμελλος Oppianus 3. *ἀλευπηών* vocat, quod Mintham Cocyti filiam, Plutonis amicam aduentanti Proserpine inferensam & mirantem,

Improbam
herba.

Ceres in *ἄγριος βοτάνης* mutauit. Eadem ferè leguntur apud Strabonem lib. 8. de monte Minthe. Improbam herbam vocat Oppiani interpres, quòd ante coitum apposita mulierum genitalibus, conceptum impediatur, vulnera si inferatur, curari cohibeat, lacti mixta ante coagululum, densari non patitur, que Florentinus libro 12. Geoponicon tradit.

Theophrastus Hediofinon inter olera recenset ruralia: miratur autem Cæsalpinus Gazam Mentastrum conuertere non Mentham: At id fuit erroris causa, quòd alibi Theophrastus Græcè Mintham vocat herbam, in quam degenerat Silybrium cùm negligitur, putauit enim Gaza hoc Mentam esse domesticam, cùm potius significetur syluestris herba esse, vt alibi dicitur. Putat autem Cæsalpinus Mentham apud Theophrastum significare ipsam Mentastrum: non quidem quòd species in alteram speciem conuertatur, vt notauit Theophrastus, sed odor tantum.

Dioscorides Mentham notam plantam dicit, nec describit: genera autem duo facit Satiuam & Siluestrem quam Mentastrum Latinis dici Interpretes secuti Plinium volunt.

De Mentha autem Plinius inquit lib. 19. cap. 3. Eodem tempore [quo Apium] feritur Meata plãta: vel si nondum germinat, spongia. Minus hæc humido guidet. Aest te viret, hieme flauescit. Nomen suauitatis odoris apud Græcos mutauit, cùm alioqui Mintha vocaretur: vnde Veteres nostri nomen declinauerunt. Græco Mentha mentas odore percurrit in rusticis dapibus. Semel sita diutina ætate durat. Congruit pulegio, hæc quoque seruat in simili genere. Eodem lib. cap. 10. Ferro quoque non expedite tangi Mentam auctor est Sabinus Tyro in libro Cepericõn, quem Mecanati dicauit.

Galenus 6. simpl. duplicem habet Mentham, Odoratam que Dioscoridis satia est, & alteram quam dicit non odoratam, Calaminthen vulgò dicentam.

Mentha cùm hortensis tum etiam syluestris, quam Hetrufci nostri Latinum nomen recinentes, vulgò *Mentastro* appellant, inquit Matthioli, ad eò omnibus vulgaris notaque, vt sine vitio eius delineationem silentio prætermitti posse putauerit. Et quamuis plures, quàm describat Diosc. in hortis sint Mentharum species [una enim breuioribus & crispioribus constat foliis, alia rubenti caule & flore, alia verò albicante] huiusmodi tamen specierum differentie non sunt meo iudicio plurimi faciendæ. Veneris voluptatibus Mentha commendata est, et si Plinius non sine errore lib. 20. cap. 14. planè contrarium scriptis tradiderit, vt mox patebit. Græcis *ἄγριος* dicitur, Latinis pariter & Italis Mentha,

Nathanaha

Arabibus *Nathanaha* & *Nahanaha*: Germ. *Mintz*. Hisp. *Hierua buena*, Gall. *Mentha*. *Hacille*, qui dicit non plurimi faciendas differentias Mentharum, quia non nouerat eas, ideoque non poterat distinguere, quod satis indicant eius icones, & omnia que scribit de Silybriis & Menthis. Nos cum Posterioribus plures differentias, de quibus singulis separatim dicemus, agnoscamus.

Tempestiuum est vt Mentharum vires declaremus: itaque vt à Dioscoride o. diamur: Mentha, inquit is, *ἄγριος*, ab odoris suauitate Græcis dicta, (*ἄγριος* enim idem est quod suauis *ἄγριος*) verò odorem significat, quam alii Mintham vocant, cognita herbula est. Calcificandi, adstrin-

gendi, atque exsiccandi vim habet: quamobrem sicut sanguinem potè ex aceto succo: tinea in ventre teretes enecat: Venerem stimulat. Singultus, vomitiones, choleraeque sedant terni ramuli cum acidi granati succo poti. Suppurationes discutit, si cum polenta illinatur. Imposita fronti [vet. *ἄγριος τὸ μέτωπον*] capitis dolores mulcet: mammæ si tendantur, aut lacte turgant compefcit: cum sale canum moribus illinatur: aurium doloribus cum aqua mullâ subuenit: vuluæ ante coitum ad mota conceptioni resistit: linguæ scabritiem confricta laeuigat: lac coite densari que in caluum non patitur, si folia [aliàs *ἄγριος*, id est, ramuli] potionibus Lactis immergantur. In summa stomacho vitis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Et hæc Dioscoridis verba de Mentha satia intelligenda sunt, quam tanquam notam non deseribit.

Mentha ipsius odor animum excitat, inquit Plinius l. 20. c. 14. & sapor auditatem in cibis, ideoque embammatum misturæ familiaris. Ipsa acere aut coire densari que lac non patitur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Datur (Data M. & CH.) in aqua, aut mullis: eadem vi resistere & generationi creditur: cohibendo [prohibendo] genitalia densari. Aequè maribus ac foeminis sicut sanguinem, & purgationes foeminarum inhihet. Cum amylo ex aqua potu, cœliacorum impetus. Syriatum & vomicae vuluæ curauit. Ille & iocinerum vitia ternis obosis ex mullis datis. Item sanguinem excreantibus in forbitionem. Hulcera in capite infantium mirè sanat. Arterias humidæ, siccas, adstringit. Pituitas corruptas purgat in mullis & aqua. Vocit [Muscorum & *φιδάκων*]. Iuuat autem, quia fluxione in sicut in fauces euntem, & raucedinem efficienstem. Succus sub certamine vitis duntaxat, qui & gargarisatur uia tumentem, adiecta Ruta & Conandro ex lacte. Vitilis & contra tonsillas cum alumine, linguæ asperæ cum melle. Ad conuulsa intus per se vitis que pulmonis. Singultus & vomitiones sicut cum succo granati, vt Democritus monstrat. Recentis succus narium vitia spiritus subductus [subducto. Vet. jemendat. Ipsa trita cholerae, in aceto quidem pota. Sanguinis fluxio: ac intus. Ileum etiam imposita cum polenta: & si mamma tendantur. Illinatur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra Scolopendras, & Scorpionis marinos, & ad serpentes. Epiphoris illinatur, & omnibus in capite eruptionibus: item sedis vitis. Intertingens quoque: vel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mullis instillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne vellatur: si is qui mordeat, dicat se lieni mederi, per dies nouem. Aridæ quoque farinam tribus digitis apprehensam & stomachi dolorem sedare in aqua: & similiter asperam in potione, ventris animalia expellere. Magna societas cum hac ad recreandos defectos animo Pulegio, cum surculis suis in ampullas vitreas aceti vtriusque deiectis. His Plinius partim plures virtutes Mentharum quam Dioscorides tribuit, partim Dioscoridi aperte refragatur, tradens eam Veneri officere, adducta etiam curi id faciat causa: Sicut Florentinus in Geopon. rinctam ac incommodam rebus Veneris habet dicit.

Dioscoridis etiam Hippocrates & Aristoteles aduert-

aduerfantur, uterque diuersam rationem secutus. Sic enim Hippocrates, Mentha calfacit, urinam ciet, & vomitus sistit. Et si quis sæpe comedat, semen genitale colliquescit vt diluat, arrigere prohibet, & corpus debile facit. Aristoteles in Problematis sic proponit. Cur dicitur Mentham belu tempore, neque edendam neque ferendam esse? Num quia refrigerat corpus? Indicat autem id feminis corruptio. Hoc autem contrarium est fortitudini atque audacis, sicut ipse ostendit alio problemate, cum ait, eos qui natura sunt frigida formidolosiores esse, contra qui calida, audaces. At Hippocrates immo dicunt Mentham esum veneri resistere intelligit, quod caliditate sua sanguinem extenuet & semen genitale colliquet, eamque ob causam arrigere prohibeat: Galeno, Dioscoride, Paulo, aliisque quamplurimis Mentham calidam siccam esse cum eo statuentibus. Aristoteles verò, Mentham corpus ex accidente refrigerare, atque debilitare, quod Semen corrumpat.

Conciliator anxius est & vetè fatetur esse calidam & siccam ac Venerem excitare Mentham. Addit tamen: Mentham per se quidem calidam, per accidens autem frigidam: ac idem docet Hermolaus Barbarus corollar. 263. Demum verò Conciliator aliam problematis solutionem affert, cum inquit: Potius dicendum Mentham in bello neque edendam, neque ferendam, quòd calefaciendo homines ad Venerem incitat, propter quam milites debilitatur & redduntur timidi, quam quidem resposionem admittendam censet Massaria. Quamobrè quod nequeo dissimulare, inquit, legi aliquando cum stomacho Montanum Veronensem, qui de affectibus vterisque hunc locum tractans, cum totum peruenit, scribens ad hunc modum. Hac in re Aristoteles errauit in problem. vbi volens reddere causam, docet, esse frigidam, quod falsum est. Hæc Montanus. Quæ ab Aristotele & Conciliatore ad eò sunt aliena, vt certissimum sit hunc hominem neque Aristotelem neque Conciliatorem legisse, sed potius, quod alii quoque hoc tempore faciunt, hæc ex aliis transcripserunt.

Non abs re autem erit etiam huius loci facere hos Reusneri versus:

Mentham ne comedas: neque plantas tempore belli:

Sic equidem Veterum regula sancta monet.

Cur? an quidd rimidas facit, imbellesque cohortes

Frigida? sic magnus censet Aristoteles.

An quidd delictis facit indulgere, gulaque

Cum condimentis hæc, & odore placet?

An quidd & hæc metuit ferrum, si credere fas est:

An quidd disidiis tunc veterat esse locum:

Quando semel longo durat sat a tempore Mentha

Fertilis, & damnis diuor vsque suis?

An potius Venerem quidd iners remoratur amicam?

Nec reparat damnum Marrs ab ense datum?

Galenus Menthe facultates, & causam cur ad Venerem incitet, exponit his verbis. Hædiosmos alii verò Minthem odoratam vocant. Est enim & alia quædam Mentha insuavis odoris, quam Calaminthen vocant. Vtraque gustu acti, & facultate calida est, ex tercio ordine calfacientium. Infirmior tamen est Mentha odorata quam Calaminthe, & minus calfacit. Vt enim in vniuersum dicam hæc seu siluestris quædam est, illa seu domestica. Quamobrem ob eam quæ ex cultu accedit humiditatem, mediocriter ad Venerem excitat. Id quod omnibus accidit quæ humiditatem semicoctam & flatuosam continent. Ob

talem ipsius herbe temperatam in abscessibus eam quidam cum polenta mixta vtuntur, id quod in Calaminthe facere nequeas, propterea quòd valentius tum excalefaciat, tum delices quam id genus medicamenta possant. Habet verò etiam quiddam amarum in se & acerbum. Illo quidem lumbricos interficit: acerbitate verò si cum oxycrato bibatur, recentes sanguinis eiectiones teprimit. Substantia est, si quæ alia herba, tenuium partium.

Nec omittenda sunt quæ Simeon Sethi de ea prodidit. Iuuat iecur frigidum, ac ventrem corroborat ac stomachum, coctionem facit, vomitum sedat, ac singultum. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitatur. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum siluestris Menthe ius. Venerem stimulat, & icteris obstructions tollit. Verum hac vesci ad satietatem non oportet: quoniam sanguinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in fluam bilem mutat. Dein efficit vt sanguis, qui maxime est tenuium partium, discutiarur, & crassus ac melancholicus relinquatur. Quare oportet biliosos ab ea obtinere. Contrita cum sale & ribiosi canis morsui imposita, medicamentum sit salubre. Arida verò trita & post cibum sumpta ad concoctionem facit, & lienosos iuuat. Cum vino pota difficulter parienti succurrit. Ferunt etiam quod mansa lippienti imposita fiat remedium: quodque eius decoctum absorptum confestim sanguinem ex faucibus efficiens sanat. Huius semen ventrem purgat, & pulmonem lædit.

Scribit Matthiolus aquam à tota planta Menthe distillatam, quatuor vnciarum pondere epotam sistere sanguinem è naribus profluèrem. Succum etiam ad idem prescribunt alii, nec non ad hæmorrhoidas. Ego autem cum multa habeamus optima remedia quæ sanguinem cohibent manifesta qualitate, nolim vt hac herba acti, quæ etiam sternutationem odore & acrimonia mouere potest.

Hic porò videndum quare Galenus in Elect. de Aromat. potius posuerit Mentham siccam, quam virentem. Respondent Monachi, quia istud electuarium est stomachicè, & non recipit nisi medicinas stomachum confortantes. At quia Mentha virens est ventosa, & stomachi conturbatiua non recipit ipsam. Cùm autem siccatur, amittit ventositatem illam, & testat illi pars confortatiua, quam quærit author in præsentem electuario, id eò recipit siccam. Vnde notandum, quòd herba aut flos, vel simile, cum siccatur, tripliciter operatur. Aut amittit virtutem, vt sunt Borrago, Buglossa, Cymbalaria, & similia multa: aut acquirit virtutem, vt Mentha, Hyssopus, & similia: aut transit de virtute in virtutem vt Viola & similia. Item nota, quod cum in aliqua compositione petitur Mentha humida, non intelligitur virens, vt dicatur humida ad differentias sicce. Sed illa quæ in pingui, vel humida, vel aquosa humo nata est. Vt puta, illa est humida, quæ itrigatur &c. vnde cum non specificatur de virenti, vt puta pro excipiendo succo ipsius Menthe &c. vel legitur Mentha simpliciter, vel Mentha humida, semper sicca intelligitur. Et similiter Hyssoppus & alia plura.

MENTHA CRISPA VERTICILLATA
folio rotundiore.

Reptatrix radix hinc cum reliquis speciebus communis existit, nec non caules quadrati,

qui hinc cubitos binos altitudine superant, rigidi, recti, propter terram purpurascens, hirsuti, multis alis cō-

Descriptio

pag. 271. vocat Mentham vulgatam serpente[m] rotundiore folio, flore coronato. In Icon. Plant. figura eius est pag. 507. sub transposito titulo nēpe Cruciatæ Menthæ. Titulus autem verus est pagina 506. qui talis est. Mentha vulgata siue Fufca sacra, & Mentha fatiua prima Dodonæi.

H. Lugd. pag. 671. Mentha fatiua crispā, Dodon. prima. Obscure de Menthis scribit Gerardus, ita vt nesciam an per Mentham fatiuam rubram, hanc nostram crispam intelligat. Icon eius est Calaminthæ montanæ vulgaris primæ Tabern. quæ est Calamintha vulgaris magno flore.

C. Bauh. phyt. Mentha 2. siue crispā verticillata. Apud Matthiolum, Mentha tertia siue crispā verticillata, Mentha cruciata Lobel. in Obs. quoad iconem puta, non autem titulum.

Schvvenckf. Mentha crispā: Mentha vulgata seu fufca sacra Adu. Mentha 2. (legendum puto 1.) Dodonæi: Mentha simplex officin. *ndosurus* Dioscoridis: *Mibn* Græcorum: *Silymbrium* hortense, *Garten Mûnz*, *Frauß Mûnz*, *Krauser Balsam*.

Hæc à Casalpino ita traditur. Mentha hortensis quæ rotundo folio constat, odoratio est: Mentham Romanā vocant: germinat incipiente hieme: cauliculis humi repentibus, subrubris: foliis rotundis: quo tempore vsque in Ver tennella germina odoratissima, & gustui suauia expetuntur in cibis cruda ex oleo & aceto: aduentante æstate caules eriguntur, foliis grandioribus circumfertatis, odore non adeo grato, sapore subamaro, rotundis, crispis, & subnigris: flores summis ramulis fert spicatos, purpurascens, aut candicantes: radices summa tellure serpentes, tenues, Graminis modo, viuaees admodum; vnde copiose germinationes erumpunt.

Pucherrimam & suauissimi odoris Mentham verticillatam à me plantatam & florentem in orto Ill. E. C. mense Augusto ex Entzemia aruili, collectam in orto nobilissimi vici D. Io. Henrici à Reinach Entzemiæ: hanc etiam vidi Argentinæ in orto D. Friderici Meier. Sturgardiæ in orto Ill. E. Wirtemb. Augusto floret, omnibus ferè hortis nota.

Auctore Schvvenckfeldio, tenuium est partium. Excalefacit & exiccac in sine secundi ordinis. Attenuat, digerit, resoluit, aperit, incidit, prouocat. Flatibus & lumbricis peluit, vomitum conpescit. Cæliacis & Ventriculi vterius que doloribus à flatu prouenientibus comperit.

MENTHA VERTICILLATA, MINOR, acuta, non crispā, odore O. ymi.

Reliquis Menthæ speciebus conspicuum suauissimi odoris Ocymi saporisque Mellis discrimen hanc facile dispescit: siquidem radice[m] multiplex reptatus illi cum aliis cōmuni est, perinde vt & caules quædæ, ramosi, hirsuti cubitales, folia autem primū Ocymo medio familia, nonnihil hirsuta, quæ denique acutiora euadunt, ex geniculis aduersa: ex quorum alis flores verticillati diluore purpurâ tincti emergunt: minores, quam in Mentha aruensi.

Trag. in Hist. germ. & lat. lib. 7. cap. 5. hanc cin ter siluestres Menthas recenset, primamque facit: Figuram autem eandem habet cum ea quam exhibuit pro Nepeta agrei, de qua loquimur sub Mentha aruensi verticillata.

Dodon.

An Cordo in Diosc. dicitur *ndosurus*, siue *uibus*, quæ Germani ipso retere, *Frauß Mûnz* appellant, Saxones verò *Frauß mûnchen* & Pharmacopolæ *Mēham* crispam. Hanc fatiuam appellat, & nisi sæpe trāferatur *Silymbrio* similem fieri scribit.

An Trago Mentha prima, Mentha domestica, Mentha rubra, *Silymbrium*?

Dod. Gall. hanc exhibet sub titulo Menthæ fatiue, [sic etiam Lat.] primæ, quam gallicè vocant *menthe crepue*, Ger. in deymment & *Frauß deymment* [forte malè legitur in his vocabulis d pro B.] Belg. *Bruynheylsche*.

Fuchl. & Hillor. & Icon. Mentham fatiuam primam inferibit. Et sic etiam Lacuna, qui eius figuram assumpsit. Sed & Lonicerum per Mentham fatiuam primam die *erst 3am Mûnz*, *Kott Mûnz*, Mentham rubeam, aut *deymment*, hanc intelligere suspicor, quamuis figura displiceat.

Rob. Const. apud Amat. in Diosc. lib. enarr. 39. figuram hanc Menthæ fatiue nomine inferibit, quam è Fuchio assumpsit. At Amatus verò de ea locutus fuerit, nescio.

Matthiol. lib. 7. cap. 35. an huius Menthæ Mentionem fecerit me latet, saltem nullam eius figuram exhibet, nec integram descriptionem, considerent lectores quæ scribimus sub Mentha crispā spicatis & sub Mentha folio rotundiore hirsuto rugoso: descriptio Germanica non demonstrat plantam de qua hoc capite agimus, spicatum enim dicit.

De hac Lobel. in Aduers. pag. 218. ait: Mentha vulgata serpens, rotundifolia, Pulegii flore, verticillata, seu Fufca, sacra minime dicta Mentha fuit, quia mentem percillat: quam potius spiritus oblectet, gratia odoris, vnde *ndosurus* vocatur. Nec de odore, qui non semper suauis est, vt Galenus etiam notauit, aut illius cōtario sensu, sed potius quia *uibus* esset concolor, aut hirsuta, dicta videtur *uibus* vel *uibus*, vt legitur apud Theophrastum. Est enim *uibus* Lanugo muscidæ pubes humentibus & putrescentibus penè cunctis sub dio appetis obduci solita, qualem cernere est in succis & decoctis herbarum diuulè seruatis & passim in oleis & sterquilinis: cui haud absimilis tenera ista hirsuties pulla, quæ in Mentha. In Obseru.

Dodon. Gall. & Lat. in fol. Mentha sativa quarta, *Herbe du cœur*. Germ. *Herz kraut*, quasi Cardiacæ & Cardiacæ Métha, Germ. nonnullis Balsamkraut, vt Fuchsius tradit, vocatur.

Género hort. Mentha tertia minima, rubicunda, sinui admodum odore ad Sisybrium & Ocimum accedens. In Catal. pl. Sisybrium hortense vulgò Balsamita. Cornarius in Diosc. vocat Acinon qui secundum Dioscoridem & Paulam mentes sicut, iuxta Plinium verò cicut. Hunc officinas Ocimum

maistum incognita ipsi Acini appellatione vocare scribit: Alios Ocimum silvestre. Germanos Fleine oder wilde Basilien / hoc est, Basilicum paruum vel silvestre.

Camer. in histor. Germ. Matth. lib. 3. Mentha alia species, species Mentha Cardiacæ, vt vulgò vocatur, *Herz kraut*, aut *Herz münze*. Item hort. Mentha Cardiacæ: In Epit. Mentha altera, It. *Mentha minore* siue *Gentile*. Non existimo Matthiolum sua Mentha 2. hanc intellexisse, picata monstrat spicatum non verticillatam.

Hist. Lugd. pag. 673. Mentha sativa quarta Dodonæi.

Tabernæ Icon. & Hist. Calamintha Ocymoides, *Basilien Münze*. *Compiler* non bene describit, existimo ipsum nescivisse quid scriberet. C. Bauhin. Phyt. Mentha prima siue hortensis verticillata.

Schvvenckfeld. Mentha vulgarissima, Mentha vulgaris serpens rotundifolia. Mentha hortensis verticillata Ocymi odore. Cruciatâ Mentha Lobel. Mentha Rubea, Balsam Münze / *Rote Münze* Balsam vulgò. Nos non possumus intelligere Schvvenckfeldium, Mentha que est Ocymi odore non est rotundifolia, nec etiâ cruciatâ Mentha Lobel. is enim dicit spicatum: nescio cur nomina germanica *Herz balsam* & *Herz münze*, & Cardiacæ, alteri Menthe tribuat, ac contrâ vocet hanc Mentham rubeam, & *Rote münze* & Balsam münze, cum hæc ira vocari non soleat.

Caesalpino Mentha hortensis folio oblongo, candidiorique.

Mentham verticillatam minorem ocymi odore habeo in horto III. E. Cartuli Basileæ ex horto patris Ioh. Bauh. medicæ, quam primò colui in horto meo, Genueæ etiam in hortis observavi: Mentha autem hæc floret Iulio & Augusto.

Hanc ea omnia posse, que Mentha spicata folio longiore acuto, glabro, nigriore, præter, infra dicitur ex Matthiolo Camerarii.

* *

MENTHA ARVENSI VERTICILLATA hirsuta.

Mentha arvensis nomen fecerunt natales, vt que aruis frequenter in nascatur, reptando se longius propagas, canibus quadratis, albâ lanugine villosis, ramosis: *folia aduersa*, Clinopodii Matthioli, per ambitum leniter serrata, lanugineosa, odore gratulo calamentum. *supore* *calamentum* non insuaui: *flores* verticillati, Mentha Silymbria, minores, dilutius rubentes & in albidum propinodum pallecentes: *radix* *topens* admodum.

Apud Brunfelsium in Herb. Germ. & Hieron. Brunsch. Mentaltum dicitur.

Tragus lib. 1. cap. 4. vocat Nepetam agrestem, *Aster* *Sept*, Nepetam quartam: atque quoddam velle Pulegium silvestre, *wild Doley*: sed horum errorem esse manifestum. Huius eisdem figuram reperit capite 6. hoc titulo: Mentha aquatica exigua, *Hein bach Münze* / quam Pulegium silvestre Dioscoridis esse statuit. *Ne autem* *Tragum*, nec nouisse dilectum, nescire cur duas similes figuras exhibuerit.

Dod. gall. Calaminthæ alterum genus (sic & Fuchsius, qui hoc genere solo pro Calamentho officinas vt scribit.) facit, ac gall. *Poultor* [*Pulege* Fuchsi] *siuage*, græcè *πύλλον θύειον*, Lat. Pulegium silvestre & Nepeta, Germ. *Forh münze* / *wild Doley* / Belg. *wilde Delage* & *Veld münze* appellat.

Nepeta altera, Latinis particulariter Nepeta dicta, inquit Lonicerus, Pharmacopœi vtuntur, vocantque Pulegium silvestre.

Amatus [qui Calamintham tertiam facit ac Calamentum pharmacopolarum vocat] huius plantæ nomen cum Calaminthæ nominibus miscet.

H. Lugd. duas icones vnus plantæ proponit hist. pl. pro diuersis plantis, pag. sc. 906. & 907. titulis Calaminthæ aquaticæ Matthioli, & Nepetæ 4. Tragi.

C. Bauhin. Phyt. pag. 432. Calamintha 6. siue arvensis verticillata hirsuta, Brunfels. in 4. pag. 210. Mentaltum. Sunt qui *πυλλικημον* Dioscoridis esse velint. Apud Matthiolum Calamintha aquatica Matthiolo. Tabern. Icon & Hist. Calamintha arvensis.

Mentham arvensem verticillatam & hirsutam habeo à me plantatam in horto Illustriff. C. W. reparam suo odiosam, alioqui passim in agris prouenit.

Delstrip

Tragum not.

Amatus not.

Locus & Tempus

MENTHA SPICATA ROTVN-
difolia crispa.
CAP. II.

Descriptio. **F**acie Rotundifoliæ crispæ spicatæ qualis verticillatæ, radices reptantes se propagantes: caules quadrati, hirsuti, infra parte subrubetescens; folia è geniculis aduicta, crispa, rugosa, vix hirsuta, serrata, ad Verticillatam odore & sapore accedentia: at *florum* positus multum diuersus, licet singularium hoscultorum non aliis sit vultus aut color: siquidem in spicas viciales & sextantales digesti sunt.

Plantam à nobis hic delineatam vocat Tragus lib. 1. cap. 9. Mentham satiuam seu crispam. Dodon. gall. Mentham satiuam secundam: Gall. *Baume crispus*: Germ. *Brausmünz*, & *frausbalsam*: Belgis *scusmuntie*, & quibusdã *heylighe*. lat. in fol. Mentham alteram hortensem quam alius satiuam dicit. Germ. autè *frausmünz*, id est, ut ait, Mentham cruciatam, Bohemis *Mara*. Sed Germanicè *fraus* significat crispam, non cruciatam.

Loniceto dicitur die *andere zam Münz*: Mentha crispa. Gesn. hort. Mentha altera nobilior, rotundioribus & rugosis seu crispis foliis: Silymbrium hortense Marthiolo.

Dodon. nst.

An Matthiolo in Dioscoridem Mentha simpliciter, Mentha Crispioribus foliis, Mentha crispa Cordi in vnguento Martiati. In histor. germ. *Gerrenmünze* aut *deymen*. *Mētha prima*, grecis *νήθουρον*?

Fuch. histor.

Mentha sativa secunda, *frausbalsam*. Iconum Mentha sativa altera. Lobelio Ad. p. 218. Mentha altera, *Cruysmünz* siue Cruciatra Mentha dicitur, flore spicato. Obs. pag. 27. Mentha rotundifolia altera flore spicato, siue cruciatra Mentha, Mentha secunda Dodonæi. In Icon. Plant. pag. 506. titulo inuerso pro Mentha vulgata posita icon. Quæ Lobel. scribit de Silymbrio folio 272. ita dubia videntur, vt nesciam an huc referenda figura: sanè quam ibi ponit posset non minus conuenire Menthe crispæ spicatæ quam ea quam iam posuit, potest item exprinere meo iudicio Mentastrum rugosum satiuum: lectores, rem perpendant.

Lobel. nst.

An Amato *idō* *quæ* *no* *1695*, Mentha vbique nota quæ semper in hortis reperitur, Hortulana ab Hispanis nonnullis appellata?

Monachis in Mesuem dist. 6. cen. 178. Mentha altera rotundioribus foliis, quam feminam cognominant.

Luminari majori Mentha domestica quæ proprie hortulana, & Mentha communis vel odo-

rifera.

H. Lugd. p. 672. Mentha altera satiuua.

C. Bauh. phyt. Mentha 3. siue rotundifolia crispa, spicata prima: Trago crispa: Lobelio rotundifolia altera siue spicata. Item apud Marth. in Diosc. lib. 3. c. 35. Secunda Mentha altera Matth. Mentha satiuua 2. Lacun. Mentha minor Castori. *Quam* iconem & quam plantam proponat Frater pro Mentha altera me later, eius icon videtur facta ad imitationem Menthe Dodon. alterius, siue Lobelii Menthe rotundifoliæ alterius, melior tamen illorum: cur non annotarit se eam intelligere, si intellexit, miror: Si Mentham aliis indicatam intelligit, cur icon eius ita accedit ad iam dictam?

Mentha rotundifolia crispa, flore spicato nostrâ operâ nunc Montbelgardi in Horto Ill. E. C. abundat, florens Augusto & Septembri. Vidi etiam Basileæ & Colmarie in hortis.

Ad dolores capiti sæpe recurrentes Wirtembergicus in adfacit lintea, triplicata aut quadruplicata, in aqua Menthe crispæ, vtrique temporaria applicans. Mentham spicatam commendat Florilus ad dysenteriam pestilentialem.

MENTASTRVM SPICATVM CVLTVM,
folio rotundiore, rugoso.

In hortis colitur, odioso reptatu tandem horrulanis parum gratum. *Canibus* pluribus quam Menthe crispæ spicatæ, nigrioribus, hirsutis & mollioribus quam Menthe Crispæ verticillatæ: flores spicati digesti, minimi, albi, odor grarus. Nostra icon est exemptis iconibus.

An Marth. in Diosc. Silymbrium hortense? Et in hist. Germ. *Frauserbalsam*: Silymbrium domesticum? An Anguill. epist. 7. Silymbrium primum? An Camer. apud. Marth. & Epir. Silymbrium domesticum, Balsamita, *frauser Balsam*. Mentha crispa siue Balsamina?

Lob. obs. pag. 272. Silymbria Mentha agrestis [ita quoque inscribitur in Icon. Plant. p. 508.] *faciunt cruciatæ* Mentha congenet aut eadem. Italis etiam Balsamita seu Mentha Crespa, Silymbrii satiuum Matthioli. *Figura* à Lobelio posita non malè exprimit nostrum Mentastrum folio crispo: verum non parum differt à Mentha satiuua cruciatæ, folia multò hirsutiora & molliora.

An Lacunæ in Diosc. lib. 2. cap. 117. Silymbrii hortense, Barbaris Balsamita, aut Mentha Romana, Silymbrium primum, Græcè *ἰσχυρὸν ἀγρίον*, Lat. *Serpillum siluestre*, Arab. *Sisnabar*. Castell. *yerba buena aquatica*. Gall. *Menthe aquatique*. Lacunahabet figuram Marth. an verò intelligat hoc Mentastrum rugosum, vel Mentham crispam spica-

spicatum asserere non ausim, viderint alii.

Hist. Lugd. pag. 677. Silymbrium hortense, cuius Theophrastus mentionem fecit, quod Marthiolus & periti Herbarii eam esse putent quam officinæ Balsamitam appellant, vulgus Mentham Romanam siue Crispam. Galli *Baulme crespu*: Nos non eandem plantam facimus Silymbrium hortense & Mentham crispam. Icon autem ex Matthiolo placet, & melius quam Lobelii, ac etiam ea quæ à nobis proponitur.

Turnero parte 2. Menstrum, Mentha siluestris, Græcis Hediofisos agrios, nobis *Horsemint*.

C. Bauh. Phyt. pag. 429. Mentha 4. rotundifolia, crispata, spiculata Matthiol. Silymbrium hortense. Lob. Silymbria Mentha agrestis. Apud Matthiol. Mentha rotund. crispata spicata Matth. Lacun. Cast. Lugd. Silymb. hort. Gcsin. Mentha hortensis 2. siue crispata Lob. Silymb. Mentha agrestis.

Menthastrum hortense crispæ Menthæ spicatæ simile feliciter mihi provenit Montbelgardii in horto Ill. C. W. flores Julio, quod vt Mentha crispata serpit: ac idem etiam obseruavi Tubingæ apud Fuchium: vt & Stutzgardia & Argentina in hortis.

& Diacymini, hanc, utpote grauiorem, nec minus efficacem, præstaret indere:

MENTHASTRVM SPICATVM MINVS.

CAP. III.

Ob. Obs. pag. 273. Menthastrum minus Spicatum, odoratum, mitius, minusque graue, folio Heliotropii tricocci. H. Lugd. p. 674. Menthastrum minus spicatum folio Heliotropii tricocci. Pro hoc Mentastro H. Lugd. ponit Iconem Lobelii positam pro Calamintha: Dioscoridis Menthastrifolia aquatica hirsuta. Considerandum proponimus an Lobelii Menthastrum sit nostrum Menthastrum spicatum folio rotundiore rugoso, de quo antè.

C. Bauhin. in Animaduers. in hist. Lugd. pag. 33. Menthastrum minus spicatum Lobelii. Perfectè hoc loco [pag. 674.] Descriptio non ponitur: reperitur Descriptio pag. 905. sub Menthastrifolia aquatica hirsuta Penæ & Lob. sed sine iconè. Hæc *Fraser*. Perfectè descriptionem qualem Lob. concinnauit posuit H. Lugd. Sed iconem non bene adaptauit quæ alterius plantæ.

MENTHASTRVM SPICATVM, FOLIO CRISPO ROTUNDIORE, colore partim albo, partim cinereo, vel virente.

Perinde vt huius generi aliæ, radix Menthastrum, quò de Sermo nobis est, reperit: caules quadrati, hirsuti, subrubentes, folia aduersa, subtrotunda, serrata, tomentosa colorum varietate in eadem planta mirè ludentia, modò rotè candida: modò ex albo in herbidum languentia, aliàs dimidia parte alba, alterè viridi, aliàs vtròque hoc colore variè maculosa, odore minus graui quàm vulgare Menthastrum, sapore satiuæ crispæ, acri, non ingrato: flores spicati albicant odore suauis, non vehemente.

Lobel. in Aduers. pag. 219. Menthastrum cinereum & niueum in Anglia cultum. Obs. p. 273. & Icon. Plant. p. 510. Menthastrum niueum Anglicum. Dodon. Lat. in fol. pag. 96. Menthæ siluestris species quædam foliis subindè partim virentibus partim niuis. H. Lugd. pag. 674. Men-

thastrum niueum Anglicum Penæ & Lobelii.

Partim album, partim cinereum genus Methastri pulcherrimum habemus Montbelgardii in horto Ill. C. W. ac variis in Burgundia Comitatus locis obseruavi: ac id etiam cultiores horti in Anglia alunt.

Balnis & compositionibus officinarum vt pulueribus Diacalaminthæ

MENTHASTRVM FOLIO RVGOSO

rotundiore, spontaneum, flore spicato, odore graui.

Cordus sic Descriptio

Menthastrum caules erigit cubicales, quadrangulares & hirsutos: folia ex intervallo in contrariis lateribus, alterno ordine & cruciformi posita proferentem, longitud. besis, latitudine autem vnciam quarta aut tertia parte excedentia, rugosa, atque lanuginosa pube obducta: ramulos

supra medium plerumque caulis è foliorum sinu producit, vere & estate numerosis vndique floribus in candido rubentibus & hiantibus, Denticularis calicibus insidentibus, & posita quâdam spicæ imaginem referentibus circumdati: quibus exiguum nigrumque semen succedit. radice nititur multis capillamentis fibrata, laterales viticulas propagationis causâ in terra spargente & perenni. Saporè habet amarum, acrem & adstringentem, odorem verò grauem & acrem, satiuæ Mentha multò iniucundiorè. Hæc *Cordus* in Hist. (vbi Menthastrum vocat, & in Dioscor. mentham agrestem cognominat, quam G. Pferdè minus exponit) cui figura ex Trago apposita, quæ mihi non placet quia mala & præterea nõ huius plantæ videtur. Nemo autem, quod sciam, Menthastrum folio rotundiore melius Cordo describit, quæ occasio vt eius descriptionem hic assumptèrimus.

An Anguillara epist. 7. Sisybrium & *Sesambro* sponte proueniens in Italia.

Monachi in Mesuem dist. 1. cens. 25. vocant Mentastrum verum, folia habens rotundiora.

Tab. nos.

Tabern. Icon. & Hist. Mentastrum, Wilden Balsam/ Wilde münz & Rosmünz nominat. Verum compilator Tabern. nihil distincte de hac planta scribit. Gerard. Angl. sub Mentha aquatica Valde mint iconem Mentastri dicti Tabern. proponit, verum de hac etiam indistincte scribit. Casp. Bauh. phyt. Mentha 7. siue sylu. rotundiore folio dicitur, & Cordi Mentastrum.

Camer. nos.

Schvvenck. Mentha siluestris i. *Indoquos ägus* Diosc. Mentha caballina folio rotundiore, Mentastri Tragi. Mentha alba officin. Wilde münz/ wilder Balsam/ Rosmünz. Sapore est amaro acri & adstringente. *Ast non placet dici albam*

Locus & tempus.

Mentastrum folio rugoso flore spicato sponte passim prouenit Montebelgardii, vt eundo ad Molendinum & Domum leproforum. Hoc etiam Mentastrum folio rugoso rotundiore, ni fallor multum obseruauit Basilea propè Sanctum Iacobum ad flumen Mensis octobri. Geneta passim *au plein palais*. Montpellier secundum aquas. Mentastrum Cordi nascitur secus gelidos riuiolos, solo pingui, interimque saxoso: arenoso autem nunquam.

MENTHA SPICATA, FOLIO LONGIORE acuto, glabro, nigricanti.

Non secus ac alie Menthae, *radicum* longo reptatu, subinde fibris de nissis se promouet, *caulibus* bicubitalibus, tubrubentibus, quadratis: & quorum nodis per certa intervalia gemini aduersi

Descriptio

Vasorum lapideus.

cilli longiuscula serie spicam effigiant.

Brunfels. in herb. germ. & Hieron. Braunschweig, itemque Dorst. cuius icon non placet, Balsamita & Mentha Sarracenicæ, Germ. Balsammünz, aut *Vunser frauen Münz*. Sed hi plures plantas confundere videntur, praesertim Dorst. qui & Sisybrium vocat.

Tragus nos.

Plantæ sanè à nobis descriptæ videtur Tragus lib. 1. cap. 5. duas habere figuras: vnam nomine Menthae rubrae siue Sisybri *Rote münz*, alteram [quod tamen lectoribus diiudicandum re-

linquimus] titulo Nepetæ aquaticæ. Spiger Balsam: Spizmünz: Calaminthæ alterius de qua Diosc. lib. 3. locutus sit. Puto autem figuram sub Menthae rubrae vel *rote münz* male positam, ac non loqui de Mentha, cuius ibi figura: Obscure meo iudicio de Menthis scriptis Tragus.

Dodon. Gall. dicitur Mentha satua tertia, Mentha Sarracenicæ, & Mentha Romana: Gall. *Menthe de nostre Danie* & *Menthe Romaine*. Germ. Balsam münz/ vnser frauen Münz/ Spizbalsam. Belg. *Roenische munte* & Balsam munte. Lat. in fol. Salua Romana, Mentha tertia aut Herba S. Mariae.

H. Lugd. pag. 671. Mentha satua Matthioli 1. Dod. 3.

C. Bauh. phyt. Mentha 5. siue angustifolia spicata: Brunfels. in 4. pag. 200. Mentha secunda angustifolia longissimoque folio in horto Montebelgardico visa. Apud Matthioli, Mentha Matthioli. Mentha hortenensis prima Gesn. Satua. 3. Fuchs. Dod. Mentha Romana officinarum angustifolia Lob. hortenensis oblongo folio Cæsalp. Satua Cast. Lugd. odorata angustifolia Cam. acuta Tab. Frater proponit iconem Tabernæ: Verum an Matthioliæ cam intellexerit dubito.

Monachi in Mesuem dist. 1. cens. 5. de hac forte loquuntur cum dicunt: Multi pro Mentha Florentina, intelligunt Mentham communem, id est, Hortulanam. Item dist. 6. cens. 78. Mentha communis & vltior. Mentha hortulana quam Graeci Hediolman satuum cognominant longioribus foliis quæ à nonnullis masculina vocatur. Mentham melius putamus scribi cum aspiratione quamuis communiter scribatur sine ea. Item Mentha dicitur Arabicè *Nahabana* vel *Nahanna* &c.

Coldenberg. apud Cordum in Disp. supra Marc Nicol. Mentham Sarracenicam, vocatam quoque Romanam, quam in suis de Striptium libris imagine & scripto depinxerit Dodonæus, hoc loco intelligendam ait, quicquid Fuchsius ex suo corruptissimo Nicolao in medium proferat. Dicitur autem Fuchsius hist. cap. 3. Mentha satua tertia, siue Romana, vel Sarracenicæ. Lobel. in Aduers. pag. 218. Mentha Romana officinarum siue praestantior angustifolia (ita etiam inscribitur in Icon. Plant. pag. 507. Germ. *Spizmünz*/ spicata, cuius differentias duas assignat. Quia autem folia albiora, hirsutiora habeat, & efficacior, inde Romanam & Balsaminam appellat. Obser. p. 271. Mentha Romana officinarum praestantior. Mentha prima Matthioli. Quædam in Lobelii descriptione conueniunt, quædam non respondent, scilicet albedo & hirsuties: Icon verò eius optime placet: is fortè à glabra non distinguit hirsutam.

Marth. ponit duas figuras penè similes Menthae, quas spicatas facit, & folio longo acuto: non autem indicat qua in re differant, nec meo iudicio ritè describit: neutra enim figura respondet descriptioni primæ Menthae quam in Histor. Germ. ait folio rotundo, molli & rugoso nonnihil: Secunda icon fortè Menthae spicatae folio longo acuto, descriptio tamen non in omnibus conuenit: Sanè existimo nullam Mentham ritè cognitam fuisse Matthioli.

Camet. apud Marth. germ lib. 1. cap. 34. Mentha acuta Spizmünz: An eadem hort. pag. 00. Mentha odorata angustifolia? In Epr. Mentha: Graecis *Indoquos*: Arabicis, *Nahanna*: Germ. Münz:

Müntz: Hisp. *Hierra buena*, & *Ortolana*: Gal-
lis *Menthe*.

De *Mentha spicata* folio acuto hæc inter alia
prodidit Turnerus parte 2. fol. 83. Dioscorides
Mentham non describit, & *latiæ* vnicum dun-
taxat facit genus. Quare cum *latiæ* *Menthe* ho-
die plura sint genera, difficile est statuere, quæ
sit Dioscoridea. Fuchsius quatuor facit *Menthe*
latiæ genera, eaque accuratè describit. Mar-
thiolus tria, quæ ieiunè & leuiter describit &c.

Tabern. Hist. & Ic. *Mentha acuta*, *Spizmüntz*,
non benè describit, nec ab aliis distinguit.

Gerard. Angl. *Mentha cruciata*. Icon est Ta-
berniamontani non conueniens cum *Métha cris-
pa* quam cruciatam vocat: verum nihil distinctè
scribit de *Menthis*, & confusè ponit figuras.

Schvvenck. *Mentha Cardiaca*, *Mentha an-
gustifolia* Lobel. *Mentha* 2. Matth. *Mentha*
acuta Tab. *Hergbalsam* / *Hergmüntze*, *spitz-
müntze*. Minus vulgata ac prior.

Gesl. *Mentha hortensis prima communis* &
maior. *Lonic*. *Mentha acuminata* & *Mentha*
Romana.

Mentha spicata folio acuto, non crispa, nigri-
or abundat Montbelgardi in hortis, nec non Pa-
rauii, Geneuæ & Basileæ, vbi in hortis etiam ob-
seruauit.

Gustu est acris, calidæque facultate prædita, ex
tertio quadam enus excafacientium ordine, sed
minus excalfacit quàm *Calamyntha*. Haber &
in se quiddam amarum, & acerbum, substantia
est tenuium partium. Adstringit quoque ac sic-
cat, Dioscoridi. Sucus ex aceto porus sangui-
nem sistit: teretes ventris rineas necat: Vene-
rem stimulat. Terni rami cum acidi mali pu-
nicii succo poti singulis, vomitiones, choleraq;
sedant: Folia cum farina hordeacea illita, suppu-
rationes discutunt. Mammæ item tenas, aut
lactæ rurgentes compescit. Cum sale canum mor-
ibus illiuntur: vuluæ ante coitum adnota, concep-
tum impedit. Lac coire non patitur in ventri-
culo, si folia lacti immergantur. In summa sto-
macho utilis est, & in condimentis peculiarem
gratiam habet. Aqua stillatitia è tota *Menthe*
plata puerperarum mammis cum linteolis ad-
nota lactis concretionem inhibet, animum ol-
factu excitat, viscera manantia infantium capiti-
bus mirè sanat. Matth. in Epit. *Camer*. Tuff.
Odor *Menthe* cerebrum roborat, memoriam
conferat & auget, lacti indita coagulari ipsum
nô sinit, hæmorrhoidas sistit. Colicis cruciatibus
conferat cum gignatis mali Punicii.

MENTHASTRVM SPICATVM FOLIO longiore candicante.

EA *Mentha* agrestis species quam hic tradi-
mus duos cubitos alta est, aliquando proce-
rior: *radicibus* geniculatis reptantibus fibratis:
caulis item quadrati sunt toti hirsuti: quorum
geniculis apposita *folia* oblonga, acuminata, per
ambitum serrata, molli langine canescencia,
magis tamen infernâ quàm superiâ parte, odore
fatis grato, minus multo vehementi quàm *Men-
tha latia* spicata verticillata, sapore item simi-
li sed remissiore: *flores* ex rubore in album pal-
lescunt. Icon quam proponimus à nobis empta
cum aliis non vndique placet.

An Cordo in Dioscoridem *Menthastrum*, a-
grestis *Mentha*, *Pferd Müntz*.

Tom. III:

Schvvenckf. *Mentha silu*, 2. *Mentha equina*
acutioribus foliis, *Menthastrum* Lobel. *Mentha-*
strifolia aqua-
tica, hirsuta
Mentha. wilde
frauß Müntz
Spitzige Roß-
müntz, *tisch-*
müntz.

Camer. a-
pud Marthiol,
Germ. *Métha-*
strum Wilde
müntze aut
Roßmüntze.
In Epit. *Men-
thastrum* siue
Mentha silue-
stris, Græciè
ἰδιώου ἄγρου
Ital. *Mentha-*
stro, German.
wilde müntz,
Gall. *Menthe*
cheualine. Nul-

lam provinciam, inquit Clus. in post. histor. adire
memini, in qua non conspexerim *Menthastru*, si-
ue sylu. *Mentham* spontè secundum aquas & ri-
guis locis nascentem.

Fuch. hist. cap. 11. *Mentha siluestris* *Mentha-*
strum vocatum & vulgò *Equina Mentha*. Ic.
Menthastrum. *Mentha silu*. Marthiolo quàm
Heculci retinentes Latinum nomen vulgò *Mé-
thastru* appellant. German. *Wilde Müntz* aut
Roßmüntz.

Trag. German. & Lat. *Mentha altera silue-*
stris, (dic audere *wilde Müntz*, verum *Bach-*
müntz) propriè dictum *Menthastrum*, *Mentha*
campetris Dioscoridis & Apuleii.

Dod. call. *Menthastrum*, *Menthe cheualine*,
Mentha prima siluestris, *ἰδιώου ἄγρου*. Diosc:
latinè *Menthastrum* Plinio, *Menthe sauvage* gall.
Batzembalsam / *Roßmüntz* / *wilderbalsam* / *wilde*
müntz / vide *Polemonium Absyrthi*. Lat. in
fol. pag. 96. *Mentha* 5. Dioscor. *ἰδιώου ἄγρου*.
Mentha silu. lat. *Menthastru* n Plinio auctorè.
Offic. alba *Mentha*. Germ. *wilde müntz*. Italis
Mentha siluatica, Hisp. *Mentastro*. Angl. *Horse*
mint, Bohem. *Plana Nata*.

Lobel. in aduers. Obl. & Icon. *Menthastrum*.
Gall. *Menthe sauvage*: Anglicè *Horse* & *wilde*
Mint.

Lonic. hist. lib. 5. cap. 101. dic *wilde müntz* / *roß-*
müntz aut *wild Balsam*.

Gesl. hort. *Mentha siluestris*, *Menthastrum*
uocata. *Λαυόν ἰδιώου ἄγρου*, *Menthastrum*,
Castilienfibus *Mastrantes*, Cat. *Mentastro*, Por-
tug. *Mestranes*.

An Monachis in Mesuem dist. 6. cen. 25. *Calam-*
menrum fluuiale siue aquaticum, *Menthastru*
species.

C. Bauh. Phyt. *Mentha* 8. siue silu. longiore fo-
lio: variâs foliis longioribus & nigrioribus, mi-
nusque incanis.

Menthastrum folio longiore, candicante, flore
spicato abundat circa urbem Montbelgardi iux-
ta riuos. Existimo me etiam Geneuæ vidisse: vi-
di etiam Luteriè in horto D. Robini hortulanu
regii. *Menthastrum* Marthioli in Epit. *Camerâ-*
rii nasci scribitur plerumque vliginoso solo &
prope riuos aquarum:

Virg^s

Excalfacit auctore Matthiolo, attenuat, adstringit, incidit & aperit. Suffiti vapor feminas à partu purgat: datur eius decoctum vtiliter anhelosis & aegre spirantibus, quin etiam mulcendis torminibus qui à flatu oriuntur. Substratum vel accensum serpentes fugat. Infiltratur succus vermicosus auribus. Item tum potus tum testibus illitus, nocturnas pollutiones prohibet. Auxiliatur potus regio morbo affectis: strumofos illitus iuuat: ex aceto potus ventris animalia pelgit: folia tam pota quam illita praestant aduersus venenosorum ictus.

MENTASTRI AQUATICI GENVS
hirsutum spica latiore.

CAP. IV.

Descriptio

Quadratos promit caules, dum vel triam cubitorum altitudine, hirsutos: spicae Menthae spicatae foeno acuto, vel Mentastri albi, oblonga, ferrata, lanugine multa subtus canescentia, minus tamen quam Mentastri vulgaris rotundiore folio, vel candidi, sapore insigniter acri feruidoque, odore ferè Sisymbrii: siue Menthae aquatica rubrae, caulium scapus trifariam partitus, totidemque gerit velut spicas latiusculas [non angustas vt in Menthis & Mentastri spicatis] non multò vicià longiores, in quibus flores subpurpurei, quinque partiti, ex salyibus hirsutis, striatis, rubentibus, in apices quinque fissis: radice est reptice.

An Lob. in Adu. & Obs. & Icon. pl. Mentastri folia aquatica, hirsuta, Calamintha tertia Dioscoridis? &c.

G. Bauh. phyt. pag. 431. Menta 12. siue palustris oblongiore folio.

H. Lugd. pag. 674. Mentastrum minus spicatum Lobelii. Item pag. 906. Pena & Lob. Mentastri folia aquaticam hirsutam Calamintham tertiam Dioscoridis esse censent &c. Quidam siue Sisymbrium Dioscoridis esse purant. Hauc videtur Tragum nomine Nepetae quartae agrestis depinxisse. Primo loco H. Lugd. non bene posuit iconem sub titulo Mentastri, cum ponenda fuisset secundo loco pro Mentastri folia: quae cum Lobelio dicatur spicatae habere flores non potest esse Nepeta agrestis Tragi 4. cui flores verticillati.

H. Lugd. non.

Locus & tempus. Reperi duobus milliariis à Montbelgardo in Ionceray pago ad ripam fluminis, florebat autem principio Septembris:

SISYMBRIUM ANTIQVIS ET
in genere.

CAP. V.

Sisymbrium, inquit Theophr. 4. cauf. 7. nocet culus. Id enim quasi effeminatur, & amisso sui odoris acore, transit in Mentham: quippe alimenti, neglectusque causa, syluestris habitus prouenit: & 2. de Cauff. c. 22. Sisybrium si transit in Mentham, odorem tantum Menthae recipit, proprio amisso, quia cultura caruerit: Speciem verò non recipit, sed quasi Nepetae redditur simile. Omnia namque in simile sibi quicquam mutantur, non in remorum penitus transeunt. Cultus autem & translatio naturam propriam retinet, atque seruat.

Sisybrium (quod referente Diosc. lib. 21. alii Serpillum siluestre [Serpillu, ἀγρίον, ἀγρίον Ald. ubi Orib.] vocant.) in solo inculto nascitur, Menthae hortensis similitudine, sed latioribus foliis atque odoratis (Sisybrium, Sisybrium Orib. quod quidem in coronis recipitur. Calefaciendi vim habet: ac Semen quidè cum vino [Sisybrium & vet. omittit] potum ad vixit: sillicidia calculus comodum est: & tormina ac singultus sedat. Folia verò contra capitis dolorem fronti ac temporibus imponuntur. Item ad vesperum & apium ictus. Ceterum vomitiones quoque potu cohibent. Quidam autem vetusti codices caput hoc Diosc. de Sisybrium in libro tertio locant. Alii prorsus excludunt, & cap. de Sisybrium altero tantum retinent cum titulo simplici Sisybrium de Sisybrium. De Sisybrium autem altero Cardamine dicto eginus H. n. g. lib. 21.

Galenus prius hoc Sisybrium in vsu medico tenuium partium, discutientem, calefacientem, ac siccantem tertio ordine vim habere, ac temperamentum tradit. Semen eius item tenuium partium & calidum esse. Videtur cam vino quosdam exhibere ipsam singulticibus & his qui tormina sentiunt.

Leuissimum nasci tradit Plinius Sisybrium in pureorum parietibus, & circa piscinas ac stagna. Quod in riguis nascitur, simile Nasturtio est (gustu Diosc.) utrumque (prius Dioscor.) officax aduersus aculeata animalia, vt crabones & similia. Quod in secco ortum odoratum est, & inseritur coronis angustiore folio. Sedant utraque [prius Diosc.] capitis dolorem. Item e-piphoras. Sanat & Epinyctidas, cutisque vitia in facie mulierum. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet, siue in cibo sumptum, siue succo potum. Non edendum grauidis, nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum eiicit. Mouet vrinam cum vino potum, siluestre & calcenlos. Quos vigilare opus sit, excitat insulum capiti cum aceto. Diximus lib. 21. Plinium hoc Sisybrium cum altero Dioscoridis, Cardamine vocato, siue Nasturtio aquatico confundere.

Non cessat natura, inquit Cornar. quotidianis & in omni sui parte in peius mutationibus quam grauis & facilis negligentiae iactura sit homines monere: & quod poeta cecinit degenerare omnia & in vitium ruere ni vis humana quorannis insisterit: honoremque & bonitatem suam rerum semina & genera seruare coegerit: vt contraria ratione discernemus nihil tam asperum, rude, difficileque & incultum esse quod non labore & ope.

& opere humano meliorefcit: & affidua cultura ad honeftiorem fuauioremque vsum mitefcit: in quo non minus facilem fequacemque homini quam ad vitium natura fe præbuit. Multa funt ad vtramque partem natura mutationis exempla, fed longè plura in peius degenerantis. Facile enim & lubricum ad vitium iter eft degeneratæque Triticum in Lolium, Populus alba in nigram: Ocimum in Serpillum, dulcia in amara, & fativa in filueftria. Habentque omnia que id patiuntur mutationis fuæ diuerfas caufas: Sifymbrium tamen vt odore in Mentham, figntà in Neperam degeneret, præcipuam à cultura negligentia: nifi enim affidua cultura coërceatur, & translatione nouos veluti natales quotannis accipiat, in eas quas dicimus plantas quamprimum diuerfa fui parte degenerat. Teftantur id rei ruficæ, & plantarum hiftoriam tradentes, fcriptores omnes. Theophrastusque præfertim &c. Quibus ostendit Cornarius prius Sifymbrium effe illud quod officinae Balamitam vocant & Mentham rubream, hocque Sifymbrium, etiam filueftre fit, in Calamintham degenerare docere Plinium, Theophrastum verò modum quo id fiat. Alterum autem Sifymbrium effe id quod Sifymbrium Cardamine dicitur, de quo egimus H. n. g. l. 21.

Tametsi, inquit Matth. portò prodidit Diofcorides Sifymbrium in folo inculto nafci, Theophrastus tamen lib. 6. cap. 7. de plantarum hiftoria, & lib. 5. cap. 8. de earum caufis, fatium etiam nunc Sifymbrium in hortis reperiti pofteritati memoriae comendauit. Quod sanè eam herbam effe crediderim, que hodie in omnibus ferè hortis prouenit. quæ noftrates officinae Balamitam, vulgus verò Mentham Romanam, vel crispam appellat.

Sifymbrium tandem dici putat Varro à Sifymbrio, quæ fuit veteribus comeditiis meretricula. Coronam etiam Veneris nonnulli dixerunt, vel quòd ob odoris fuauiatatem quam præ fe fert eo iuuentus que amoribus gaudet, coronata, in comellationibus fuis blando odoris oblectamento fuas illecebras commendaret: Vel potiùs quòd Sifymbrii caulis articulatum per internodia verticillato florem ambitu concinne coronetur.

Ceterùm, Sifymbrium vrbani apud Theophrastum, & Acinon apud Diofcoridem vnins effe ftirpis nomina Guilandino aliquando annotauit Iacob Zuingerus.

Mentha aquatica ficut Sifymbrium videtur etiam Diofcoridis C. Baulh. & aliis quibusdam quod tamen aliqui negant.

Mentaftri aquatici genus, effe dicunt aduerfaria Sifymbrii speciem quandam Recentiorum. Ea vocant Mentaftrifoliam aquaticam hirsutam Calamintham Diofcoridis.

Mentham Crispam effe Sifymbrium fatium Theophrasti credidit Matthiolus. Is vocat Sifymbrium hortense & Domesticum.

Sifymbrium cuius meminit Plinius lib. 19. cap. 8. quidam existimarunt vulgare Mentaftrum.

Plinius vt arrefatur Marantha lib. 1. cap. 8. Sii & Sifymbrii aquatici facultates confundit.

Barbarea vocatur Sifymbrium hibernum & Pseudobunion ab Harchio in Enchir. Sifymbrium aut Serpillum turpiter implicauiffe Arabes author eft Apollo Radic. 1. Consec. ex Aloè ligno. Sifymbrio, Ocimum fubftituit Tractatus quid pro quo. Idem Sifymbrio florem Syriacum i. e. Maluam.

MENTHA AQUATICA SIVE SISYMBRIUM.

CAP. VI.

Hymidio-ris foli amalia ex radice reptice, crebris fibris donata caules aliquot emergunt quadrati hirsuti, aut intus concavi, aut fungosa medulla farcti multis alis concavi: folia ex articulis, Menthae crispæ verticillatæ repati, minime tamen crispæ, quam perinde vt illa per am-

bitum serrata, inque obtusum mucronem densentia, odore vehementi Pulegii, colore ex nigro rubente. flores verticillati, dilutè purpuratibescunt quadrifidum calathum imitati, itaminulis emicantibus exalbidis apices rubellos sustinentibus.

An Tragus lib. 1. cap. 4. in Hist. germ. Wild. fatzenfraut. Miror, aliàs diligentem, circa figuras & descriptionem Mentharum negligentiorrem fuisse, nullam figuram habere quæ bene hanc plantam exprimat.

An Anguillare epist. 12. Calamintha tertia quam ait aliquos fumere pro Sifymbrii prima specie, & multum commendari in Nicandri Theriaca?

An Lonic. lib. 5. cap. 101. Alterum filuestris Menthae genus?

An Monachi in Mæsum dist. 1. Cens. 5. Hanc intelligunt, cum dicunt: Sifymbrium, alterum videlicet genus Menthae quam nonnulli Balsamitam, & Mentham aquaticam appellant, & alii (vt Brassauolus scribit) Mentham florentinam nominant. Verum etiam multi pro Mentha Florentina intelligunt Mentham communem, id est, hortulanam. Alii autem, teste Diofcoride, Hoc Sifymbrium vocant Serpillum, & herbam Venetianam vel Veneream. Arabicè autem dicitur Nemam seu Nemem, vel Nemen, quo nomine etiam & Serpillum vocant Arabes. Et hoc genus Sifymbrii dicitur terrestre: quoniam in terrenis & campis nascitur quamuis etiam iuxta riuos aquarum plurimum reperitur. Vnde & Mentha aquatica nominatur. Et dicitur etiam terrestre seu campestre ad differentiam alterius Sifymbrii quod est aquaticum: quoniam semper in aquis oritur &c.

Menthae aquaticæ (quam Matth. in post. comm. in Diofc. pro Sifymbrio filuestri pingit) figura non placet: in Hist. quidem Germ. satis commodam habet descriptionem autem non exactam.

De hac Sifymbria Mentha egisse crediderim Turn. part. 2. fol. 139. dicentem: Duo facit Diofcorides Sifymbrii genera, vnum terrestre, alterum aquaticum. Ex eadem colligere est Sifymbrium

Pulegio simile esse, aut tum folio, tum serpendi, crescendique modo, aut certe serpendi similitudine: nec non folia debere esse Menthae sativae foliis maiora. Mentastri minor. Marth. posteriori editione Silymbrium ait germ. vocari *Bachmüntz*, *Wasserüntz*: quod convenire minime potest descriptioni Silymbrii hortensis, quam tradit. Quomodo enim Mentha aquatica (*Wasserüntz* aut *Bachmüntz*) fuerit Silymbrium hortense? Quomodo etiam Silymbrii recte dici hortense possit, cum Dioscorides incultis gaudere dicat, cum horticantur. Dubito igitur an Matthiolo verum Silymbrium notum fuerit, nec ne. Ego Silymbrium opinor Menthae Balsamitæ [Angl. *Basil mint*] speciem esse. Siue autem in siluestribus crescat, siue in hortos transferatur, media inter Mentastrum (*Houß mint*) & Mentham hortensem (sive *garden mint*) magnitudinis est.

Apollin
Dorsth. nos.

Apollinaris lib. 2. fol. 115. nomine *Bachmüntz* videtur intelligere Silymbrium, quamvis figura nullius sit in omeari. Theod. Dorsth. plures plantas confundens titulo Mentastri, ponit iconem Menthae aquaticae.

Planta à nobis exhibita dicitur *Brunfels* in 4°. p. 200. siue icone Mentha rubra. Eidem in fol. pag. 80. Tom. 2. Rapt. 21. Mentha: Cordo in Diosc. lib. 2. cap. 155. Silymbrium primum, [& sic etiam Thallio] & Menthae species, nigricantem habens caulem: Eidem lib. 2. cap. 42. Mentha aquatica: Lumin. maiori Balsamica. Corn. in Diosc. Silymbrii primi species prima. Fuchs. Dod. gall. & Lat. itaque Camer. hort. Silymbrium. Matthiolo & H. Lugd. itaque apud Marth. Camer. Silymbrium siue stre. Geln. hort. Silymbrii agreste aquaticum. Lobel. in Aduers. p. 218. in Obseru. p. 272. in Icon. Plant. p. 509. Aquatica siue Silymbria Mentha rubro folio & flore nigra Menthae Balsamine officinarum. Casp. sp. Mentha siluestris prima & Silymbrium terrestre Dioscoridis & Theophrasti: Tabern. Calamintha aquatica.

C. Bauh. phyt. Mentha II. (2. apud Marth.) siue rotundi folia palustris, *mosu. C. in* Diosc. varians foliis, aliquando maioribus, aliquando minoribus, aliquando tota rubens, aliquando magis [ut pictura ostendit] minusque hirsuta.

Schvuenckf. Mentha sylv. 3. *Sivubeyn* Diosc. Mentha aquatica & Balsamine palustris.

Sivubeyn Graecis. Lat. Silymbrium, siue Mentha aquatica Ger. *Wasserüntz* / *Bachmüntz* / *fischmüntz* / *wild karsenfraut*: Trago *Rossmüntz*: Dod. lat. *Wasserpoley* & *Rosspolei* Silesis: Schuenckf. Belgis *water munte* / Gall. *Menthe aquatique*: Dod. gall. *Menthe sauvage*: Dod. Lat. Italis *Sisymbro* & *Mentha Romana* Matth. Iralorum *Balsamita* Lob. Hisp. *Hierua buena de agua*. Boh. *plany Balsani*. Silymbrium Hungar. Feste *mentha*, h. e. nigra Mentha, Arab. *Sinasbarion* seu *Sinasbar*: Damagerani *Simbron* teste Constantino Imperatore.

Mentha aquatica siue Silymbrium prouenit Möchelgardii passim secundum riuos, & in horto E. C. à me plantatum. Tubingæ cum essem Fuchsii præceptor meus vocabat Silymbrium Recentiorum, ac dicebat potius reponendum inter Mentastri, Geneuz & Basileæ etiam annotauit. Mentha siluestris 3. Schvuenckfeldii rigorum ac humentium alumna est; secus aquas labentes & piscinas multa, Julio florens, ac Vere reuifescens.

Locus.
tempus.

Cæterum, Silymbrium, Menthae siluestris species, inquit Dodonæus, calidum ac siccum facultate est, non minus quam Mentha: odore verò etiam vehementius. Commendatur ad eadem, ad quæ Mentha, tum & ad apum & vesparum ictus. Vfus autem eius in medicina nullus est, non deficiente Mentha, qua satiuor ac naturæ humanæ gratior apparet. Dodonæo consentiens Schvuenckfeldius, Hæc tradit: Tenuium est partium, digerentis, exalfacientis, exiccantis temperaturæ. Mouet vrinas & calculos pellicum vino pota. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet. Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, Item contra vesparum apumque ictus. Lentiginos & cutis à Sole nigritiem & asperitatem exterit illita: Aqua huius stillatitia, auctore Camerario, multum confert contra difficultatem spirandi & pulmonum infarctus & angustias. Antigonus in congerie mirabilium narrationum Aristotelem ait scripsisse ex putrefactis Silymbrii scorpium nasci: quod ex Cimo alii memoria prodiderunt. Nouit quendam Buuerinus de re cibaria (lib. 3. cap. 43.) non ignobilem, qui cum Silymbrio liberaliter vesceretur, genituram per somnos effunderet.

MENTHA AQUATICA SIVE
Silymbrium hirsutius.

Non solum caules quadrati, & folia, sed etiam ipsi florum calyces densa lanugine pubescunt, adeo ut canescant: folia vncialia & fescucialia, subrotunda, per ambitum obiter serrata: è quorum sinu prodeuntes pediculi flores sustinent conglomeratos, verius quam spicatos. Hanc esse illam credimus,

quam Cordus in Diosc. lib. 2. cap. 155. vocat Silymbrium, *fischmüntz* / Et Menthae speciem alteram facit hirsutioribus foliis. Balsamita à pharmacopolis nominatur. Confunditurque ab imperitis cum alia Silymbrii specie. Et hæc est foliis rotundioribus quam Mentastri aquatici genus à nobis descriptum, sive etiam & pili colorque differunt.

An Tabernæ Calamintha aquatica, Calamentum aquaticum, *Wasserüntz* / *Wassernepe*: Cautem pingit hirsutioribus, nec bene describit, neque distinguit à congeneribus.

Gerard. Angl. lib. 2. cap. 217. Silymbria Mentha verte mater *mint*. Imitatur Tabernæ *mint*, cuius figuram habet. Et vulgatius omittit cum illo Silymbrium.

C. Bauh. apud Matth. iconem Tabernæ proponit pro Silymbrio silu. sed eam etiam sub Mentha aquatica.

Ante-

Antequam verò ad Mentham catariam deueniamus, enumerabimus breuiter omnes plantas ab Aeluro, Cato, siue Fele denominatas earumque æquiuocationes. Buphthalmum itaque Dioscorides Aeluron dici meminit. Aelutum alii Valerianam vulgò dictam vocant: Alii Buglossum: Alii Nepetam: Aeluri sanguinem, Stratioten aquaticum vocarunt Magi. Germani tertium Sedi genus acrimonia inhigne, minimum, floribus luteis, fatzentreibel, id est, vnam Catti nominant.

Menthastrum apud Germanos nomen à fele fatzenbalsam habet, quasi Balsamum felinum.

Sic quoque Lagopus trifolia A fele nomen Germ. fatzenflee, Cati trifolium traxit.

Sic quoque felis fumarie nomen, Germ. Katzenferfól, Cati Chærophyllon fecit. Sed & Hippuris à fele Germ. Katzenfchwantz vel Katzenwadel, Cati cauda vocatur.

Catus agrorum quod Germ. Feldkatzen vel fätzle à fele dicitur, & Gnaphalium Fuchsi & Impia Plinii multis.

Carulos à fele, Germ. fätzle, Arborum quarundam, Salicum præcipue, flores molli lanugine pubescentes nominamus. Nec parum felis vrinam Ribes nigra redolet.

MENTHA CATTARIA.

CAP. VII.

Nepeta ex lignosa radice caulem surrigit bicubitalem & tricubitalem, quadratum, hirsutum, propter terram subrubentem, alioqui incanum, articulatam, multis alis concanum, iisque binis semper aduersis: quo etiam ordine, licet non pariter semper numerosissima ferè adgenicula emicant, grauius

odorata, Melissa paria, in ambitu serrata, acuminata, cana lanugine pubescentia, sapore feruido, flores verticillati nodos ambiunt, Melissa, exalbidis, labio raris punctis guttato: apices è tictu promicant, pulli, staminibus albicantibus insidentes. Icon nostra ex Fuchsi omnino displicet.

Ex hac descriptione liquet Marantham lib. 2. cap. 12. meritò Ruellium damnassee, eò quòd herbam Gattam vulgò dictam pro tertia Calaminthæ specie substituerit: quia licet foliorum cum menthaistro, cui illam Dioscorides comparat, similitudo tolerari possit: id tamen quod addit longiora esse debere, in illa planta non adest, immò depressiora sunt. Idem lib. dicto 2. cap. 13. insed negat Calamintham 2. non esse herbam Gattæ sed illud consideratione dignum cur herbam Gattæ dicat melissophillo similem.

Brunfelsio in herb. Germ. ex Hieronymo Brunfelsio dicitur Mentha non odorifera. Cordo in

Dioscor. lib. 3. c. 43. Nepeta 3. fruticosa & procera: Notatque hic malè priuatiu Nepetâ dici. Monachis dist. 1. cens. 25. Calamentum siluestre Mesue, seu etiam dist. 6. cens. 186. vbi hoc Calamentum secundo loco descriptum dicunt à Dioscoride. Gen. hort. Calaminthi species quorundam. Eidem in Catal. plant. Calamintha tertia. Clus. Calamintha vulgò Cattaria vocata. Lobel. in Adu. pag. 219. (vbi etiam in Icon. Plant. pag. 51. & in Obs. pag. 276.) Cattaria siue Mentha Catti. In Obs. pag. 276. Mentha cataria. Lonic. Mentha montana. Huius pictura non placet; & multò minus descriptio, non respondens figuræ & nomini fatzen müntz. Fuchsi Calaminthæ primum genus, & propter montes, quos amare dicit, Calamintha montana. Eius figura omnino displicet, ideòque aliam pingendam curauimus. Dod. gall. Calaminthæ 3. genus. Et Nepeta officinarum: Lat. in fol. Cattaria herba. Turn. part. 1. & Thal. in Harc. Calamintha 3. siue Nepeta. Camer. hort. Nepeta Germ. & Gattaria vulg. Tabern. Icon. & Hist. mentha felina [Non bene describit nec bene distinguit; néque Gerardo. C. Bauhinus Phyt. Mentha 14. siue Cattaria. Apud mathioli. Herba Gattaria. Hist. Lugdun. pag. 908. Herba felis mathioli. Negat hist. esse Nepetam Antiquorum, aut aliam Calaminthæ speciem esse autem hortensem & agrensem, ambas tamen similes.

Mathioli, in prior. com. Herba Gatta dicitur: Ait is hallucinari Braslauoli existimantem Calamintham secundum Dioscoridis esse; neque etiam putandum eandem esse tertiam, vt crediderit Ruellius. In post. comment. ait errare Monachos dum censent herbam Gattam esse Calamintham 2. Equiuocare eos, qui in Lombardia Mentha vocent.

Tragus vocat Nepetam, Nepetam 2. ac vulgarem, eius autem figura non placet.

Mentha cataria dicitur offic. Nepeta, Græcis nonnullis *νεπέτα*, German. Stein oder fätzlinguinarum
müntz/ fatzen Vlept. Belgis Laten cruyt. Flan-
dris Nepra, Gall. Calamint & uerbe au chat, It.
Gattaria, Hispan. yerba Gattaria, Angl. Lattise
mynte/ Boh. kocurn; F. Nomencl. Pannon. qui
Nepethæ genus facit, vocat catariam, Matrâ
siv, h. e. matricis herbam.

Antiquis fortè ignoratam hanc plebecula catariam vocat, petamani spectaculi argumentò: vixdū enim conspectam vbi olfactarit catus, amplexatus & distillatus fuerit, lasciuendòque illi iam accedendo, iam recedèdo sese vtriusque pedibus diu & multum affricerit, colludèdo tandem miris gestationibus vniuersam auidè ligurit, sed auidius si ea ex agris in hortos fuerit trasmota: tenerior namque tunc est, odorèque non perinde vehementi, alioqui agrestis similis.

Nascitur aliàs circa margines hortorum, secus aggeres, scrobes ac vias: humidum & vliginosum solum amat. Variis in locis obseruauit, ac habeo etiam mōbelgardi ex Alsatia accersitam.

Strenua calefaciendi & attenuandi dote prædita est, sed eximia prærogatiua ad conceptus faciliandos, prolificumque veterum reddendum, auctore Lobelio. Calefacit ac admodum siccit (inquit mathioli in hist. Germ.) attenuat, penetrat, promouet: habetque omnes facultates, quas Calamintha, cuius loco hæc vlturari potest. Idem in Epit. cum addit. Camerarii ait. Feruido quidem gustu herba est, cum amaritudine haud obscura, exalfacit & siccit Calaminthæ modo. Valet ad omnes capitis, pectoris, ventriculi, ac

vetri morbos, à pituita genitos, mentes elicit tam pota quam in deflectionibus addita. Herbar vsus iterles prolificas facit, vbi causa fuerit humida frigidaque intemperies: succus naribus inditus, pituitam valenter trahit, ac visum acuit: In summa, vbi excalefacere opus sit, Cattaria plurimum præstat: valet ad omnes [dixerat in prior. comm.] capitis, pectoris, ventriculi, & vetri morbos, à pituitolis extremitis aut flatu genitos. Ideò diurno capitis dolore affectis, vertiginosis, stupidis, tetoluris, comitialibus, asthmaticis & suspiriosis auxiliatur. Item medetur ventriculi torminibus à flatu proueniens: bus. Plerasque ex iis viribus illi etiam tribuit Dodon.

MENTHA CATTARIA HISPANICA
olim mihi Sideritis altissima flore
subæruleo & albo.

Descriptio

Mentis assurgit caulis, quadratis, canaliculatis, rugosa medullâ facietis, sabinde inanibus, glabris, cubitos tres altis & maioribus, multis alis concavis, in ramos sibi oppositos diuisis: folia Mentastri vel Nepetæ vulgaris, sed longiora, pollice latiora, glabra, superne atro-virentia, inferne magis candicantia,

rugosa, in ambitu serrata, odore graui, adgenicula ex aduerso nascuntur: ex pediculis duobus flores verticillis crebris, spicam quodammodo amulantur, colore carneo, intusque punctis saturate rubentibus guttati: femina bina aut terna oblonga ruffa. Sapor foliorum ingratus. Summitates purpurascunt.

An Lobel. obs. p. 276. & Icon. plant. p. 50. Mentha Cattaria peregrina latifolia?

An H. Lugd. p. 909. Mentha cataria peregrina latifolia Lob. Tabern. icon. & Hist. Mentha felina 2. satina latifolia. Breut blâttreich 3am fassenment. Mutauit figuram Lobelii, non descriptis, nec bene distinguit. Gerard. hist. Angl. lib. 2. cap. 216. Mentha cataria altera Great Catment. C. Bauh. phyt. Mentha 16. siue cataria latifolia.

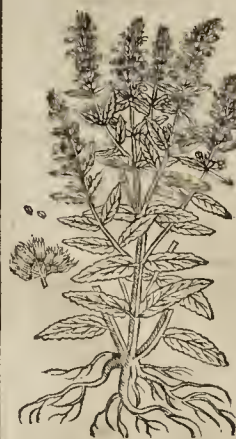
Mentham Hispanicam quibusdam dictam aliquando quum nullum scirem nomen, denomi nauui Sideritum altissimam quæ in hortu Ill. E. C. Montbelgardii multum durat, florens Iunio & Julio ad Septembrem vsque.

MENTHA CATTARIA HISPANICA
angustioribus foliis.

Præcedenti duntaxat angustioribus minoribusque foliis variat, vnde an separatam

sit genus à præcedenti asserere non ausim.

Lobel. Obs. pag. 276. & Icon. pl. pag. 512. Mentha angustifolia, & Mētha cataria peregrina angustifolia: Tabern. Icon. & Hist. Mentha felina satina angustifolia. Schmal 3am Neptenkrut. Non describit, nec bene distinguit. Gerard. Angl. Saluia Romana, Mentha Sarracenicæ, Mentha Romana, Herba S. Mariæ. Mentha angustifolia. duarum plantarum nomina confundere mihi videtur & præterea iconē Taberne propositā pro Mentha felina angustifolia ponit nomine Saluie Romanæ. C. Bauh. phyt. Mentha 17. si Cattaria angustifolia Hist. Lugd. p. 909. Mentha Cattaria angustifolia Lobel. Dodon. lat. in fol. Cattaria longiore folio angustioreque in Hispaniis reperta ac spōtēnata.

MENTASTRVM MONTANVM
folio coloris viridis.

Uitali caut ampliori assurgit caulis, quadrangulo, medullâ pleno, multis nodis constâte, ex quibus bini semper ex aduerso oriuntur ramuli similiter quadranguli: circa quorum extremas partes oblongæ spica, verticillatim compositis calculis constantes, in quibus flores Menthæ silue-

stris, aut illius potius Calaminthæ, quam vulgò Cattariam vocant, floribus similes, exalbidigrati odor s: folia aduersis inter se pediculis caulem & ramos ad singulos nodos ambiunt, Mentasto serè similia, sed magis ad Cattariæ folia accidentia, colore tamen minùs albicante quàm illa, aut Mentastri, sed potius viridi, Mentastri odorem referentia, acri & calefaciente sapore: radix dura, & lignosa ex lateribus propagines spargit, vt reliquæ congeneres plantæ.

Clus. Pann. & Hist. post. Mentastrum montanum 1. & Menthastrum montanum 2. C. Bauh. phyt.

le & ramo, prædictis maior, sed minus efficax. Nascitur in Campetribus & asperis ac præhumidis [23. *Reliquis* Vet. *racibusque*] locis.

Plin. nat.

Licet autem Dioscorides Calaminthæ tria proponat genera, Plinius tamen lib. 20. cap. 14. vnum tantum constituit, prima duo in vnam Mentastri speciem confundens. & falso colore Pulegii, pro odore habens, velut eius verba clare docent, ut postea inter vites intueri licebit, vbi etiam Nepetæ vires seorsum exponit.

Nicander in Theriacis duo quidem, sed aliter, Calaminthes genera cognouisse viderur, aquaticum sc. palutrique alterum: alterum verò montanum: haud sanè quia Montanam Calaminthem ille dicat.

Galenus Calamintham non in genere distinguit, sed velut siluestrem quandam Mentham, fatuus opponit, velut locus habet, què de Mentha ex 6. simpli adscripsimus. Sed postea l. 7. de Calamintha idem egit, cui duplex est, de nestica, & eo efficacior n. ètana, quam ab Andromacho minore miratur Nepitha voce Romana, potius quam Calaminthen Græca, vocari in sua Theriace, cum cæterea græcè appellarit. Galeni verba de Calaminthe facultatibus infra recitanda.

Apuleius Nepetham hanc ait Mentham Montanam à Græcis dici, à Migiis Sanguinem Hammonis, ab Italis Nepetam montanam. Quæ voces serupulam & suspitionem Marcello iniucunt an in capitis huius Dioscoridis principio desideretur aliqua huiusmodi appellationum.

Cæterum, Ruelho quidem vel Syluio dictatore, Calamintha prima videtur Calamentum vulgare, secunda Pulegium siluestre, tertia herba Cattaria. Mule cor. tia, Tertia vulgare Calamentum: Secunda, Cattaria putata. Turnero prima Clinopodium Matthioli: Secunda, Calamintha aruenis: Tertia, Nepita siue Mètha Cattaria. Brassauolus ut videtur Matthiolo, aperte hallucinari d. prenditur, quòd pro certo existimet Calamintham secundo loco à Dioscoride descriptam, illam herbam esse, quam, eò quòd Catti magna eius capiuntur volutate, Cattaria quidam vulgò nominant. Error hinc Manifestè proditur, quòd Cattaria sit herba foliis Vitiæ, similibus, quæ quantum à Pulegii foliis distideat, non modò cæteris noris, verum etiam odore, in quo Brassauolus nititur, si diiudicetur, qui has differentias norunt rectius &c.

Acquiucco

Ex hæcenus dictis patet tam ob Calamintharum imperfectam historiam quam ob sententiarum circa eas varietatem, quam vnaquæque sit, difficile esse iudicare. Calaminthæ enim Nepitæ, Melissæ, Menthæ & Balsamitæ species & nomina veteres soliti sunt miscere, teste Trago. A nobis autem, & aliis quidem plures Calamintha cognominantur & describuntur, ut Calamintha note magis vulgaris. Calamintha montana flore magno, ex carne oblongo. Calamintha flore minore, odore Pulegii. Calamintha flore minore odore iucundiore. Calamintha folio & flore paruo, incana. Inter Calaminthæ species etiam numerant alii Mentham Cattariam: alii Mentastrum tuberosa radice: alii Mentham aruensem: alii Mentham aquaticam: Monachi Mentastrum candidum: alii Mentastri foliam aquaticam: alii Mentham verticillatam odore Ocymii: alii Melissam Fuchsii & Dodonæi: alii Clinopodium Matthioli: alii Scordotini: alii

Mastichinam herbam Gallorum: alii, sed male: Acinum: alii Conyzam mediam Matthioli. Nò placet Pulegium dici Calamintham. Calaminthæ vice Tractatus qui pro quo substituit Vriticam.

CALAMINTHA FLORE magno vulgaris.

CAP. X.

PER caules ramosque quadratos folia ex aduerso sita nascuntur, vnciam aut sesquiciam longa, serrata, pilosa, odore latis grato, à medio ad summum vsque ramorum ex foliorum alis pediculi duo in plures minores dissecantur, quibus flores inflident è caliculis barbatis striatisque, semun-

ciales aut paulò longiores, [maiores enim sunt quam in ea quæ Pulegium redolent] hiantes, colore purpurascete, odore iucundo præditi.

An Anguill. epit. 12. Calamentum montanum? An Cordo in Disp. supra Syr. de Calam. Calamintha sylu. & Calamintha montana? An Aterio in descr. mont. Stockornii, Calamintha montana? Dod. gall. sine pictura Calaminthæ species 1. Calamintha prima offic. Calamentum montanum, Gall. *Calament de montagne*: Germ. *Stein* vel *Bergm. äuz*. Lat. in fol. Calamintha montana, de qua ait: *Karaw. 18. 87.* à Græcis dicitur, quasi elegans aut vtilis Mentha: Latini nomen seruant.

Lobel. Obs. p. 274. Icon. Plant. pag. 513. Calamintha montana vulgaris.

Camet. hort. Calamintha vulgaris, Calamintha flore rubro circa Francofurtum ad Mœnum spontè proueniens. Apud Matth. Germ. *wilder Peley*, *Norrenmünze*, Calamentum vulgare, *vera Nepeta*. In Epir. Calamintha, Græc. *καρ. αινθα*. Arab. & officin. Calamentum, Ital. *Calaminta*, Hetruscis *Nepetella*, Germ. *wilder Peley*, Hisp. *Nepeda*: Gall. *P. nliot sauvage*. Icon Camer apposta non distinet pro Calamintha nostra vulgaris, verum non placet pro Nepetæ & pro descriptione Matthioli. An Thalia Calamintha secunda quæ aliàs etiam vbiuis serè existens in agris montanis?

C. Bauh. phyt. Calamintha 4. siue vulg. offic. Calamintha montana vulgaris Lobelii. Apud Matth. Calamintha 1. vulg. officin. Figura est Tabernæ Matthiolinam exprimens.

Tabern. hist. & Icon. pag. 350. Calamintha montana, vulgò *Geman bergmünz* / aut *Steinmünz*. An bene fuerit nora Tabernæ planta de qua scribit hæteo, figura est ex Matthiolo.

Gerard.

Gerard. Mentha fatua Rubra, Rod garden mung. Gerard. non bene Calamintha Tab. iconē ponit pro Mentha.

Calamintha flore magno prouenit circa Mōt- belgardū in collibus, & in horto Ill. nostri Principis, iucundē florens Augusto, & Septembri: Geneuē passim prouenit: Lugduni obseruati florentem Octobri. Calamintha montana Dodonzi montes amat, atque in ipsīs vmbrosos & saxosos cliuis: Italia, Gallia, & Hispaniā compluribus locis, vt & alibi reperitur, transfertur quoque ad hortos, in quibus feliciter adolefcit, ac seipsam facillimē ferit. Viget Aestate, ac ferē toto anni tempore: à Iunio in Autumnum flores, semēque perficit.

Est autem Calamintha hæc (inquit Dodonæus) in montibus proueniens gustu feruens, & acris, calida ac tenui essentia, sicquæ ordine quādammodo, vt Galenus ait, terrio: Tenuis humores digerit: crallos verō extenuat, ac incidit. Proinde intra corpus allampta, cum ipsa per se, tum cum Melicrato perspicuū exalfacit, sudorem cit, omnique corpus & digerit & exficcat: febrium rigores per circuitum repentes tollit: quod & præstat oleum in quo incocta, toto corpore cum hoc inuncto, adhibita frictione haud segni. Decoctum eius potum vrinas cit, menses pellit & conceptum eicit: quod & admora facit. Ruptis, conuulsis, orthopnœæ (Galenus asthmaticis) torminibus ac cholera, Dioscoride auctore, auxiliatur. Ictericis prodest: vipote Iecinoris, ac fellis obstructions aperiens & expurgans. Præsumpta in vino venenis resistit: pota aut imposta demorsis à serpente opitulatur: accensa aut substrata serpentes fugat. Sugillata tollit, & acribus cicatricibus candorem recituit: sed ad ralia recentem magis quā reficcatam (inquit Galenus) adhibere præstat. Lumbricos & ascidas cum sale & melle pota enecat: eadem ratione & autium vermes succus infusus. Plinius succū naribus supinis intillatum sanguinis profluuium sistere ait: & radicem [que Dioscoridi inutilis] cum Myrthi semine in passo repido gargarizatā anginis mederi. Ischiadicis inponitur: humorem siquidem à alto euocat, & articulum rotum exalfacit. Paulus Aegineta etiam ad coxatum dolores ab inferioribus iniici refert: Bonum etiam Elephanticoni esitata remedium est si (quod Diosc. ait) postea serum lactis bibant. Apuleius folia inquit frequenter commanducata elephantiacos sanare certum esse. Componitur autem ex hac Antidotus ab ipsa nomen habens, à Galeno lib 4. de sanitate tuāda descripta, quæ non modo maximè digetit, sed & virginibus quibus muliebria non succedunt, vtiliter exhibetur, vacuationibus præmissis, temporis siquidem successu citra omnem violentiam aut vllam modestam menses promouet.

CALAMINTHA MONTANA FLORE magno ex calyce longo.

Folia aduersa, semuncialibus pediculis nixa, sefscunciali longitudine, longiora enim quā in vulgari, pauld minùs lata, subhirsuta, profundè in ambitu serrata: è quorum vniuscuiusque sinu pediculus exit vnus semuncialis, quinos quaternolue peculiaribus pedicellis gestans flores, paulo hiatu purpurascens, vncialis, suprà fimbriatum, striatum, longum calycem, longitudine prominentes: radix sanè multò longior quā in vulgari.

Hanc Calamintham, ni fallimur, sic describit Tom. III.

Lobel. Quasi elegantior aspectu odorēque delicatiorē esset quā Mentha, Calaminthe vocata fuit: certè hilariorē nitidiorēque habitu esse nullus inficiabitur, qui Vicentiam & Veronensem viderit, vti nam cetera etiam periadē & scitè expediūsser Dioscor. atque Calamintha differentias si-

gnauit. Non obtuius istud Calamentum montanum, nisi Natbonensis Scuenæ vmbrosis, saxosis cliuibus, & in Romano atque Parauino agro, vnde meminit quosdam medicos Taurinenses curasse quotannis magna vi accersendum, cuius aqua stillaritia ad mentrua cienda vreiēt, sperito succellu: est enim gustu & olfactu saauiter acri. Etiam dum est viride plurimi sic apud Italos: arefacto no raliud ad Theriacam præstantius, virgis riger quadratis, nitidis, cubitum altis & quā Menche gracilioribus: folia edentibus Ocyimi aut Melilophylli, sed minora, speciosiora, hirsutiora: flores irem Melisse sed purpureos, semine Portulacæ minuto, odore Amaracino, Mentha suauiore.

C. Bauh. Phyt. Calamintha quinta (apud Matthioli.) magno flore: an prima Dioscor. Calamintha montana præstantior Lobel.

Camer. hort. Calamintha montana aliis præstantior. Tabern. Icon. & Hist. Calamintha 2. præstantior, Ed. del Bergmūng.

Gener Cherlerus attulit nescio vnde, similem Locus & autem omnino vidimus Heidelbergæ in horto Tempus. Domini Sprengeri florentem Iunio. Copiosè nascitur in montibus Euganeis propè Parauium in Vicentinis, vnde nactus est Camerarius. Facile in hortis Norimberg. sepe propagat, etiam in furculis.

CALAMINTHA FLORE MINORE, odore Pulegii.

Altè confurgit rigidis quadratis caulis, in frequentibus alas diuisis, hirsutis, subrubē- Descriptio ribus, folia ex interuallis opposita, raris crenis incisa, hirsuta, odore graui Pulegii vel ferè Silymbrii, saporis acris, vegeti: flores verticillatim coacervantur, parui, purpurascens pediculis longiusculis herentes.

An Cordo in Hist. libr. 5. cap. 22. Calaminthe montana serrata?

De Calamintha hæc vt existimo loquitur Monachi in Mesuem dist. 1. cent. 25. & dist. 6. cap. 178. & 187. vbi inter alia hæc: Calamintha Campestris & montana Mesue est Nepera, vel Nepita (vtroque inquit modo scribitur apud auctores) & propriè illa, quæ vulgò dicitur Mentucia & Nepitella.

An Anguill. epist. 12. de hac dicit: Crediderim

potius Nepitellam esse Pulegium Dioscoridis? de hac idem dicit postea Calamentum secundum, hodie saum adhuc nomen tenet Nepitellae. Matthiol. in Dioscor. vocat Calamintham alteram & Calamentam frequentioris usus. Nepitam vocatam & secundo loco à Dioscoride traditam, Nomen hanc apud Herul-

cos retinere ait, ac Italos vulgò appellare Nipotellam. Nepitam itaque Dioscoridi nil aliud inquam fuisse, quam vulgarem Calamintham, quâ officinæ vtuntur, quamque Itali vulgò vocent Nepitellâ: quæ Dioscoridis testimonio à quibusdam siluestre Pulegium vocetur: etenim non odore tantum [vt Brasianolus velle videatur] Nepetam Pulegium imitati, sed & foliis & caule.

Dod. gall. quoad descriptionem & ritulum Calaminthæ alteræ n genus, Græcè *πυλέγιον* & *πυλέγιον* vocatum: lat. Pulegium siluestre, & Nepita: Germ. *Fornmünz*; *Wild Poley*: Gall. *Pontrot sauvage*: Belg. *vilde polaye* & *Wilt Monte*. Lat. in fol. Pulegium siluestre, siue alamintha altera.

Lob. Aduers. pag. 219. Calamintha altera foliis maculosis: odore graui Pulegi: Dioscoridis. Nepita, antiquis Pulegium siluestre: Perperam Matthiol. Icon. 677. Calamentum montanum. Obs. p. 275. Calamintha altera, Angl. Calament. Ital. *Nipotella montana*. Item Icon. Plant. Calamintha altera odore graui Pulegi. Icon ex Fuchsiânis, non enim latis sunt verticillatæ.

Camer. hort. Calamintha secunda. *Nipotella* in Italia. C. Bauh. phyt. & apud Matth. Calamintha 3. siue Pulegi odore fortè Diosc. 2. Calamintha odore graui Lobel.

Tabern. icon. & hist. Calamintha arvensis 2. *Zistermünz*. *Tab.* existimo nesciuisse quid scriberet, cur separatur ab aliis Calaminthis cum icon sit ex Matth.

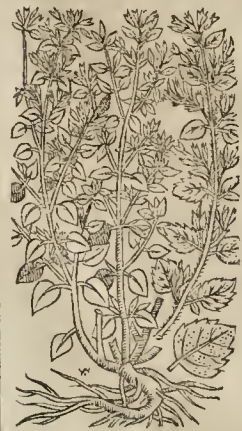
Gerard. lib. 2. cap. 218. Calamintha montana præstantior. *The mare excellent Calament* Iconi Tabernæ cur ritulum præstantioris apposuerit Gerardus nescio, quæ præstantior à Lobelio dicitur & ipsa à Tabern. diuersa est.

Montbelgardi in horto E. C. mihi prouenit: reperi variis in locis in agris ubi seges demessa est, uel cum requiescunt, & alibi contingit locis apricis, ac Soli expositis, quibus gaudet. Aestiuus menibus viget & floret hæc Calamintha species; ac sub Autumnum colligi potest.

Facultate autem & calida quoque, ac sicca, & hæc Calaminthes species est. Eadem quæ Calamintha flore magno vulgaris prælat. Est tamen hæc minus potens quam Montana. Galenus veluti efficaciorum reliquis Montanam etiam prætulit.

CALAMINTHA FOLIO ET FLORE paruo incana.

CAULES hirsuti cubitum excedentes, RAMULI oppositi, in summitate *flores* hiantes, albidis, grauis odoris, ex binis longiusculis pediculis binis, *folia* Maioranæ, quædam multò minorâ, potissimum superiora, vix crenata: aut rariùs, valdè hirsuta inferiorâ potissimum parte, penè incana.

Lobel. Obferu. pag. 275. Icon. Plant. p. 514. Calamintha 2. incana. Camer. hort. Calamintha Cretica exiguus foliis incana. Quanloquidem nò describit Camer. & pauca verba eius conueniunt cum

nostra, nos non separamus in præsentia.

C. Bauh. phyt. Calamintha prima siue Ocimi siluestris foliis non crenatis, Calamintha 2. incana Lobelii. Item Calamintha 1. siue minor, Cretica Cameratio. An Calaminthæ secundæ incana alia species Lobel. obferu. pag. 275. sine icone? *Lobelius* non tradit duas Calaminthas incanas: si vnam eò loci traderet sine icone, prior esset sine descriptione.

Tabern. icon. & Hist. Calamintha montana vulgaris. Calaminther nauticane minor. *Tabern.* nec quisquam alius iconem quam proponit, posuit pro Calamintha montana vulgaris.

Hæc nobis obseruata in hortis insignium viro- rum D. Doctoris Melchioris Sibirzii & Domini Frederici Meier Argentina cum copioso flore Iulio & Octobri.

Omnium Calamintharum radix inutilis, auctore Dioscoride: folia gustu impensè feruentia & acris potu aut illitu demorsis à serpente opitulantur. Decoctum eorum potu menses & vrinâs expellit: ruptis, conuulsis, orthopnææ, rominibus, cholericis, horribisque auxiliantur: regium morbum expurgant: præsumpta in vino venenis resistunt tinea, cæteraque interranco- rum animalia, cum sale & melle pota, enecant: nec secus cocta erudææ, si terantur. Elephanticos elitata adiuuant, si postea serum lactis ebibatur: folia detrita si in vellere subiiciantur, menses extrahunt, & partus enecant: accensa aut substrata, serpentes fugant: nigris cicatricibus candorem reddunt: in vino cocta & illita, segillatâ rollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, vt ex alto humores euocet, summam cutem exurens: vermes necat succus auribus instillatur. Et hæc Dioscorides lib. 3. prodidit. lib. verò 5. ait E Calamintha vinum fit, eodem quo Thymites modo. Prodest stomachicis & cibum aduerfantibus: ac valer etiamnum ad morbum regium propterea quòd vrinâs ciet. *Quorum rationes*

Locus & tempus

Vitis

rationes deducit Galenus lib. 7. simpl. facult. quo auctore Calamintha est essentia tenui & calida, siccaque temperie, ex tertio quodammodo ordine utraque qualitate, horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita: gustu huiusmodi acris & palam calida est, ac paululum omnino amaritudinis obtinet. Igitur incidendi ei quidem vis adest propter calorem eius, tenuitatem & amaritudinem: abstergendi vero propter vnicam amaritudinem. Nunc Plinius qui ut supra admonitum Menthastrum duo prima genera à Dioscoride tradita in vnam specie confundit, & post Nepete vires seorsum exponit. mentastrum [inquit lib. 20. cap. 14.] siluestris Mentha est, differens specie foliorum quasi figura Ocymin (Dictamni, Rondel. Nam Dictamno, ut Mèrthastro, folia tomentosi, cana, alba: Pulegii vero minimè talia. Arcum Dioscorides hæc de secundo Calamanthes genere ad verbum scripserit, & de tritium Calamanthes specierum facultate in vniuersu tradiderit, quæ Plin. de Mèrthastro virib. prodit, rerum ignorantia Menthastrum cum primo Calamanthes genere, quod foliis est Ocymin, & cum secundo quod foliis ex Pulegii, confudisse arbitror Plinium, vocibus *αἰσθητός* & *αἰσθητός* deceptum. Dalechamp.) Pulegii colore [odore Diosc.] propter quod quidam siluestre Pulegium vocant. Iis commendacacis & impositis sanari elephantiasin, compertum est. Potum feminas purgat à partu: sed partus necat. Orthopnoicis, torminibus cholericis, efficacissimum: Item lumibus, podagris impositum. In regio morbo bibitur. Strumis illinitur. Somnia Venenis inhihet. Tincas pellit ex aceto potum. Contra potriginem ex aceto infunditur capiti in Sole. Nepeta quoque vires contra serpentes habet. Fumum ex ea nidorentem fugiunt, quam & sustinere in metu obdormituris vile est. Tusa ægilopsis imponitur & capitis doloribus recens cum tercia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius infillatus naribus supinis, profluuium sanguinis sistit. Item radix quæ cum Myrthi semine in passo tepido gargarizata anginis medetur.

Dist. 1. tract. 1. cap. 4. commendat Bayrus Calament. infusum & decoctum ad tingendos capillos, ita ut eorum etiam radix tingatur, quod eius experientia relinquitur.

MELISSOPHYLLON VETERIBVS & in genere.

CAP. XI.

Habet auctore Dioscoride, *folia & caules* Bellotæ similes, maiores tamen & tenuiores [ita Corn. Sarr. & alii, malim tamen ego cum Rhellio veterere, folia similia, maiora & tenuiora] non ita hirsutos, Citrium malum olentes. Folia cum vino pota atque etiam imposita, profunt contra Scorpionum ictus, necnon & phalangiorum, canisque rabidi morsus. Eorundem decoctum sotu ad eadem valet. Conuenit etiam numerum feminarum defensionibus ad ciendos menses. Colluitur & in dentium doloribus, atque etiam dysentericis infunditur. Folia quoque adito nitro bibita, itis auxiliantur qui à fungis stragulantur, necnon torminosis: orthopnoicis vero, in Eclegmate sumpta. Cæterum imposita cum sale, strumas discutunt, itemque vlcera purgant: sed & articularios dolores illita sedant.

Tom. III.

In Coronamenta, inquit Plinius l. 21. cap. 9. folio venit Melyssophyllum quod Apiastrum est hoc nomine græco indicandum, quia nostris maiori ex parte huius nomenclaturæ defuit cura. Et cap. 20. iam dicti libri eiusdem vsum medicum sic tradit. Melissophyllo siue Melitide (Mellitæna Diosc. & CH.) si perungantur aluearia, non fugient apes. Nullo enim magis gaudent florest. Copia illius (Scopis eius. CH.) examina facillime continentur. Idem præstantissimum est contra ictus carum, vesparumque & araneorum, item Scorpionū. Itæ contra vularum strangulationes, addito nitro: contra tormina, è vino. Folia eius strumis illinuntur, & sedis vitis, cum sale decocta. Succus feminas purgat, & inflationes (inflammationes CH.) discutit, & vlcera sanat. Articulatorios morbos sedat, canisque morsus. Prodest dysentericis veteribus, & coliacis, & orthopnoicis, liembus, vlcerebus thoracis. Caligines oculorum cum melle iungi eximium habetur.

Melissophyllum Marrabio facultate simile esse scribit Galenus, sed plurimum ab eo vinci: quamobrem nec eo vti queuntur. Superuacuum enim foret præsertim Marrabio, cuius tantus vbique terrarum proventus, velle vti Melissophyllo. Cæterum si cui fortè ad manum Marrabium non fuerit, illo licebit vti ad eadem, modo quantum ab hoc superetur cognitum habuerit.

Sed Melisse alias facultates easque excellentiores tribuunt Mauriani. Scribit enim Serapio Melissophylli proprium esse animum hilaræ reddere, humenti ac frigido ventriculo auxiliari, concoctionem adiuuare, cerebri obstructions referare deficientem animum reuocare, cordis imbecillitatem roborare, eamque præsertim quæ somnus frequentibus noctu intercipi solet: quin & eius tremorem reprimere, animi sollicitudines fugare, ac sollicitas imaginationes tollere, quæ rum ab atra bile, tum ab exusta pituita gignuntur. Quibus affertur Aucenna, scribens Melissophyllum exallicere siccaræque ordine secundo, exhilarare, vitalesque facultates roborare odoris fragrantia, saporis austeritate, partiumque tenuitate. Quibus facultatibus cæteris etiam visceribus competere. Vires adiectorias habere, nec adeo imbecilles, quin artablanos vapores à spiritibus & à sanguine, qui cordi & arteriis inest, educere queat, quod in cæteris corporis partibus, ac etiam in toto corpore efficere nequit.

Plinius porro non agnouit Apiastrum & Melissophyllum vnam & eandem esse plantam. Si quidem seu differentes ac diuersas plantas, primo quidem Apiastrum ac deinde Melissophyllum alueariorum & apum causa ferere oportere l. 21. cap. 12. præcipit. Eadem autem esse Varro aperte demonstrat l. 3. c. 16.

Inter nothas Dioscoridis appellationes, sunt, auctore Marcello, qui Melissophyllum, Melitænum, Melitænam, qui Meliphyllo, qui Erithram qui Demelen (Temelen, Sarrac. *melissina*) appellant. Galli Meritemorion (Merisumorion Sarrac. *usurpata*) vocant. Romani Apiastrum siue Citraginem. Omnibus autem his in græcis appellationibus mellis aut apum ratio & significatio coniuncta est: nisi Apiastrum ab apibus quibus gratissimum est. Latinis dictum sit: Citraginem autem ab odore Citri, quod si nates confilas Citrium malum oleat & cordi profuit.

Officinis dicitur Melissa: Arab. *Baderangies* Nomina
Bedaringi, *Bedarenzeoum*, *Turingens*, siue *Trun-* linguarum

giam, & *Marm.* r. Hodie Græcis *melissa*, & *melissa*, teste Angull. capit. 12. Germ. *Melissen* / *Melissenkraut*, *Sonigblum* / *Zwenblat* / *Bienfaujen*, *Binnenkraut*, *Mutterkraut* / *fräwenkraut* / *herzkraut* / & *Pfaffenkraut*: Belg. *Confilie de grein* / & *Melisse*. Dod. Gallis *Melisse* & *Pomme citrade*: Ital. *Melissa*, *Cedronella*, *Aramia*, *Naranzata*, *Meladella*, *Melisserno* & *Allegra cuore*, *Camer. Citrona* & *Basichia*, Ang. Gall. *Hilspan*, *Torongel*, *Hierua cidreira* Matth. Dod. *Terna cidreira*, & *yerua auegata*, *Hadr.* Angl. *Baume* / id est, *Balsamum*, Boh. *Melisse*: Hungaris *Mézganchy*.

Fuchsius cum Dod. gall. *Melisse* duo genera facit, vnum verum, tam grato odore, vt in ædibus stratum eas gratissimo odore compleat. Et hæc est *Melissa adulterina* quorundam, & non *Calamintha montana* præstantior *Lobellii*, vt falso contendit *Dalechampius*. Alterum adulterinum *Melisse* genus, quo perperam officinas, pro vera, vt censet: est *Melissa nostra vulgaris* odore *Citri*, quam cum permultis *Melissophyllum Dioscoridis* esse credimus. Hæc locis frigidis graueolentior est, calidis autem odoratior & hinc *Camer.* apud *Matth.* *Melissam* vulgarem duplicem tradit: vnam in hortis cultam, & alteram in syluis ac montibus vel aliis neglectis sponte natam.

Dod. Lat. in fol. distinguere deprehenditur *Melissam* in vulgarem & peregrinam siue *Moluccam* quæ dum generum est, vna læuis, & altera asperior fœtida. siue vt ipsi vocatur *Molucca spinosa*, quam [nisi pictura fallat] *Matthioli* *Constan. inopulitana* *Melissophyllum* appellat.

Habemus nos, quandam *Melissam* nigriorem & hirsutiorẽ a nemine celebratam. Extat præter hanc alia *Melissa*, multis *Turcica* siue *Moldauica* appellata flore purpureo & albo. Nunc *Melissa siluestris* *Tragi*, non est *Cardiaca*, vt voluit *Gesnerus*, sed potius *Melissa adulterina* quorundam. *Melissa* speciem existimat esse *Mentham catarricam* *Tragus* lib. 1. cap. 4. *Selinum* vocat *Melissophyllum* *Lonic.* in *Diosc.* lib. 3. cap. 67. *Rosmarinum siluestrem* vocat *Melissam* *solitudinũ* *Schvvenckf.* quã ratione a. non video. *Apuleius* cap. 45. tradit quoddã vocare *Melissophyllum* *Marrubium*. *Melissophyllum* dicitur de *Marrubio fœtido* siue *Ballote*. De quibus omnibus suo agerur loco. *Ocimum* citratum non est *Melissa*, inquit *Monachi*, licet tamen altero pro altero vti. *lisd.* dist. 6. cent. 178. Scribunt *Melissam* à nonnullis *Mentham* *Apun* vocari.

MELISSA VVLGARIS ODORE Citri.

CAP. XII.

Descriptio **A** Pibus gratissima *Melissa*, ex argumento nomen nata, caulibus adolefcit cubitalibus & altioribus, quadratis, læuibus ferè & nitidis, in plures alas ex aduerso fitas diuisis, solidis. dutis: folia è geniculis opposita pediculis circiter vncialibus appenduntur, *Calamenthæ æmula*, cum splendore atroirentia, breui lanugine hirsuta, per ambitum serata, odore *Citri*, lapore acrumoniã aliquã linguam vellicante, ex quorum alis verticillari flores emicant, albi pallidie rubentes, suprema lacinia bifida, labello laterali bique duabus lacinis saturatiore, ex calyce hirsuro *Marrubii*. Radix subest lignosa, multifi-

da, teres, obliquo actu per terram lata, fibrosa.

Vulgaris hæc *Melissa* omnium doctiorum iudicio, vel *Clusio* teste, verum *Dioscoridis* & antiquorum *Melissophyllum* censetur: tamen cum nonnullis locis lectam quidam odoris, aut *cimicum* odoris ascitũ habere con-

tendant multi, idcirco dubitant verane sit, an alia eius species, nostras hæc, *Melisse* nomine etiam muerulis nota & omni regioni in hortis frequentissima. His respondet *Melissam* nostratẽ duplicem inueniri. In hortis quidem sæpe *Melissam* colit: & in siluis, montibus, ac aliis neglectis sponte quandoque nasci. Et hanc in locis præsertim frigidis graueolentiorẽ esse, quam quidam odoris distinctione capti, *cimices* referre velint. Illam verò odoratiorem.

Tragus mihi est obscurus in hist. *Melisse* dum ait vulgò dictam non esse *Melissam* & tamen ei attribuit nomina *Dioscoridis* & vires: præterea nõ intelligit quid velit, cum ait in descriptione, flos alius purpureus alius subluteus: an flore subluteo uita fuerit, dicant qui viderunt, ego non vidi.

Matthioli facit *Melissam* quidem fatiuam & siluestrem, verum qua in re differant, non demonstrat.

Theod. Dorst. *Melisse* iconem exhibet sub titulo *Eupatorii* pag. 17. Eandem verò describit pag. 186.

Melissa hæc vulgaris odore *Citri*, vocatur à *Matth.* *Cordo* in *Diosc.* *Lac.* & *Lob.* in *obser.* pag. 277. in *Icon. Plant.* & *Aduerf. Apiastrum*, & sic quoque *Sarrac.* apud *Dioscorid.* & *Camer.* apud *Matthiolum*. A *Brunfels.* Dod. lat. in fol. *Angull.* & *Caralp.* *Melissa*. *Camer.* hort. *Melissa nostras*. *Trago* *Melissa domestica*. Dod. gal. *Gesn.* [cui & citrago] hort. & *Clus.* *Melissophyllum*. *Brunfels.* *Matth.* *Clus.* in *Icon. Castori.* & *Tabern.* *Melissophyllum vulgare*. *H. Lugd.* pag. 957. *Melissophyllum Matthioli*. *Fuch.* in *Hist.* *Melissophyllum adulterinum*. *C. Bauh.* in *phyt.* & apud *Matth.* *Melissa prima* siue *hortensis*, vbi *Melissam* ab *apibus*, quas Græcè *melissas* dici scribit: & *Apiastrum*, quod *apes* eã delectentur, denominari refert. Plura nomina vide antè.

Melissam vulgarem odore *Citri* *Mali*, & non *Cimicum*, *Geneuz* vidi spontaneam in sepibus pagi *Bernay* & *Thronay*. præterea inter *Balsart* & *Wallenburg* Colitur autè passim in hortis, vt *Basileæ*, *Lugduni*, *Monspelii*, *Patauii*, vbi virebat *Ianuario*, *Ferraria*, *Montbelgardi* & in *Masemunster*. Floret autem *Iunio*, *Iunio*, & *Augusto*: sub hyemem tota marcescit radice restitili, quæ prima vere noua folia, atque inde caulicuos promit.

Veteres

Veteres de viribus Melissæ, si eos consultum velis, lege quæ antè ex iis retulimus. Melissâ, inquit Tragus, calefacit exsiccat, discutit, sanat & conglutinat: internis enim & externis corporis partibus adhibita magis est vsus. Vino albo quidem decocta, & per aliquot dies pota, peccatus purgat, asthmaticis prodest, cor confortat, tristitias à Melancholia profectas tollit, morbum comitalem, & omnes prope morbos internos curat, quamobrem clysteres ex ea rectè conficiuntur. Minutim concisa perque noctem vino albo optimo macerata, ac deinde in vino distillata, imprimis commendatur, nam non tantùm ad mulierum tormina, & vulvarû strangulatus seu precipitationes mitè conducit, mensurâ trium, vel quatuor coclearium pota, verùm etiam Cardiacæ & fungorum strangulatus auxiliatur. Oris exulcerationes si cum illa abluantur, sanat, oculorum claritatem adiuvat. Herba cum floribus Camomillæ lineo sacculo imposta aquaue decocta, deinde expressa, ac calida matrici inquietæ, & suo loco motæ, imposta, precipitationem eius cohibet, inque locum suum reponit. In defensionibus mulierum ad ducendos menses perutilis est, lumborum dolores sedat. Viridis cum sale illita cataplasmatibus instar strumas discutit. Aqua Melissæ omni scabiè, ac pustulis medetur, quemadmodum & scorpionum, & aranearum ictibus, ac canis rabiosi moribus, si cum illa colluantur. Aqua vino turbulento infusa, pristinae illud claritati restituit. Eadem carnibus asperâ, à muscarum & vermium iniuria ipta vindicat.

Fernelius lib. 6. m. m. c. 6. scribit Melissam sanguinem melancholicum & atabiliarium purificare, ac partim purgare omnem tristitiam, ac timorem à melancholia profectum depellere: sônia procreare leta, sensusque acere. Hinc commendatur à Rondeletio in melancholia capitis, patâlysi, morbo caduco, vertigine, aliique cerebri frigidis affectibus, cum vino cocta, aut macerata, & bibita. A Gratarolo in confortanda memoria, & ingenio acuendô, hominèque, quocunque modo comedatur herba, industrium faciendo, animi tranquillitate præstanda, saporem capiti iucundum inducendo. Conferre etiâ in lotionè pedum, in ablutione capitis. Sic etiam debilitatibus cordis subuenit, & animi deliquia præcauet, maximè si à causa frigida proficiant, noctûque molestent, & somnum impediunt. Medetur frigido & humido ventriculo. Mulierculè in Gallia teneros turiones tusos, ovis, sacharo & rosaceo excipiunt, placentalasque pinis sunt parturientibus, puerperis & enixis, quibus vires impendio delectæ fuerint, ac secundæ non probè eductæ. Orthopnæa laborantibus parati potest ex hac Electuarium, Conferua, Syrupus & Extractum cum aliquo liquore sumendum, quibus etiam ad supra dicta vsus esse potest. Scillatitiz ad Cardiacas confectiones multus vsus. Et floribus sit acetum, vt Beronicæ coronariæ, confortando cordi idoneum.

lis oblongis, laxis, hirsutis, emicant purpurei, candidi, vel carneo colore præditi, oblongi floribus Antirrhini similes, labello in tres lacinias diuiso, casside surrecta, promicantibus ex rectis staminibus. Eius aliquot species nouit Clusius.

De hac loquitur Tragus lib. 1. cap. 2. dicens. Nicander in Theriaca eis scribit Marrubiû à pastoribus *μελισσοδοι* vocari, quod quidam propter apes Melitragam interpretantur, quæ sanè verba ego de Vitrica G. Sinfaug dicta, intelligo, quæ dubio procul vera est Melissa, neque enim quæ vulgò dicitur, Melissa est.

Fuchsius hanc Melissophyllum siue Apiastrum verum cõstituit, ac per consequens ei veri nominis adscripsit in Hist.

Gesh hort. dicitur Melissa vera Rurpodii, & Melissa Fuchsi, de qua mox ait. Melissophyllon quod pro vero exhibuit Fuchsius, copiosè

in siluis nostris nascitur: & in hortos translatus aliquot annis manet. Lamium siluaticum dixeris, quamquam à cæteris Lamiis nonnihil differt: à Melissa quidem vulgò dicta, toto genere distat.

Euchar. Ræss. vocat Melissam. Lobel. Obs. pag. 277. Melissophyllam Fuchsi, Cordi, & Traugi, Herbam sanam Agrippæ, & Lamium Plinii quorundam. In Icon. Plant. pag. 515. Melissam Fuchsi. H. Lugd. p. 958. Melissophyllum Fuchsi & Dod. (gall. scilicet.) Camer. hort. Melissa Fuchsi passim in Germania occurrens. C. Bauhin. Phyt. Lamium 8. siue montanum, folio Melissa.

Clusius huius plantæ duas icones proponit. Vni quidem titulus est Lamium Pannonicum 1. versicolore flore. Alteri Lamium Pannonicum 1. albo flore, de quibus ait. Fuchsius & Tragus hanc plantam Melissophyllon appellarunt, cum tamen exigua odoris gratia prædita sit, nec apes eius floribus valdè delectentur: & haud scio an

MELISSA ADULTERINA QUORVNDAM
anplis foliis & floribus non grati odoris.

criptio
Fibrosa radice, subacri, & amarâ nititur: caules quadrati, hirsuti, geniculati, multâ medullâ facti: folia Galeopsis, oblonga, rugosa, hirsuta, è geniculis enata, opposita, in ambitu ferrata, odore parum grato: ex quorum alis, flores vetricu-

prædita sit, nec apes floribus valdè delectentur: & haud scio an apta sit ad aluearia intus conficanda, alliciendarum aut retinendarum apum gratia, vt est vulgaris Melissa, quibusdam Citrago, ab odore Citri mali, dicta, quæ omnium doctorum iudicio verum ^{est, istis quibusdam} censetur. Ego ad Lamii genera potius referendam arbitror.

Locus & tempus

Melissam Fuchsi minus odoratam magno folio & flore vidi Montspeli, si bene recordor, Genevæ in monte *Salene* incipiebat florere Aprilis, in colle *la Bastie* flore albo florebat Maio & Junio: Lugduni observauit *au bois dubon Alemans* florentem Maio mense. Basileæ abundantem in monte *Moutetz*, Montbelgardi prouenit in monte *la Chau* flore purpureo & albo, transfili in hortum E.C. vbi florere Maio, quidam commendant ad affectiones vteti. Reperi & in aliis locis plurimis.

MELISSA TVRCICA MVLTIS dicta.

Descriptio

Olor & odor Melissam argunt, at *folia* in caulibus, ramosis, quadratis, subrubentibus cubita n altis, fescunciam longa, vix semunciam lata, per ambitum serrata ad articulos ex opposito sita: suprema autem vtinifque tenuissimis barbulis donata: *floribus* verticillatim

geniculis circumfascuntur, cærulei vel albi, labello bifido, bifidoque cucullo breuiore, binisque alis exiguis constant.

Melissophyllum Turcicum dicitur planta à nobis tradita Aduersariis quam describunt & depingunt. Lobel in Icon. Plant. pag. 515. Melissophyllum Turcicum. Fuchsio lib. 1. comp. med. Melissa altera vulgaris, purpureis floribus, Turcica discriminis gratia nominata: Gesnero hort. Melissa vel Cedronella, id est, Cittago Turcica à quibusdam cognominata: Bizantio vt audit, allato semine, odore multo grauiore & magis ad cineres accedente, quam vulgaris, floribus purpureis. Camer. apud Matth. hist. germ. Melissa Moldauica [ita etiam in Epit.] siue Turcica Turcisch melissen/ floribus cæruleis & albis Hort. Melissa Turcica siue Moldauica. C. Bauh. phyt. Meliss. 2. siue peregrina, Turcica dicta: Melissa Moldauica Matth. icon. 4. pag. 515. in fol. lib. 3. cap. 101. Variat magnitudine & paruitate.

Hanc duabus distinctis figuris H. Lugd. pag. 960. expressit. Et quidem maiorem Melisse Moldauicæ Matthioli, & minorem Melisse Turcicæ alterius Dalechamp. nomine. Matthioli non describit, licet in variis editionibus eius memi-

nerit.

Seritur in hortis, sed ex Muldauia primùm ad nos delata est, vbi spontè per se prouenit. Observauit Genevæ in hortu meo florentem adhuc Nouembri, vt & Lugduni: Montbelgardi in hortu E. C. flore purpureo ac albo, ac eam secundo anno prouenientem ex semine deciduo, & istia planta est.

Viribus non differt à Melissa & potissimum odoratum semen existimatur, vt refert Camerarius. Excalfacit, siccaturque ordine secundo, aperit, attenuat, & incidit, Matth.

MOLUCA.

Peregrina planta Moluca nomine donata, *caulem* habet rectum, sesquicubitalem vel maiorem, glabrum, subrubentem, ferè quadratum, satis robustum, paucà medulla factum, in ramos multos satis diffusum, eoque binos oppositos: *folia* subrotunda, per ambitum serrata, longis pediculis ap-

pena, foliis Marrubii nigri similia, verùm non ita nigra, planè glabra, neruosa, bina ex aduerso posita: in caule ramisque à medio ad summum vsque ex interuallis calices magni, patuli calathoides, cutanei, neruosi, sensu verticillatim digesti: *strobilus* comprehendunt Galeoleos ex albo purpurascens, galea hirsutà, apicibus in medio tandem feminibus succedentibus, in singulis calycibus quaternis triangularibus: cæterum vnicuique verticillo folia bina adherent longo interueniente pediculo inferioribus similia, ad pediculum ipsius exortum spinulæ aliquot longiuscule prosiunt. *Radix* lignosa est & fibrosa, annua herbi cui folia amara [amara tota Matth.] flos ferè insipidus. Huius plantæ odor mihi gratus.

Gelin. in epit. ad Oceanem de hac loquitur. Moluca vel Constantinopolitana herba mihi ante biennium nata, & probè depicta est. Videtur autem ad Lamium vel Viticam mortuam quodammodo accedere, seminis tamen [vnde ego maxime cognationes stirpium iudicare soleo] nigra differt, ut pote triquetra.

Matthian Diosc. cum magnis figuris vocat Melissophyllum Constantinopolitanum, è Constantinopoli allatum, foliis Melissophylli similibus: verùm haud quaquà Citreum poium olentibus. In Hist. Germ. cum addit. Camerarii, itemque Epitome Moluccam, siue Constantinopolitanam, Cardiacam, & Moluccam leuem, & sic etiam appellat eam Dod. lat. in fol. Lobel. autem in Aduers. pag. 221. Cardiacam Melicam, siue Molucam Syriacam, Melissophyllum congenerem Melinum & Molucam quidem appellat non ab Oceanis trans Tropicum nostrum insulis Moluccis: sed no mine

nomine cum planta misso è Sytia Venetias Martinielli Sequini opera. Obs. pag. 278. Cardiacam Meliccam, vti & pag. 279. vbi præterea Moluccæ minus asperam, ceu etiam in Icon. Plant. p. 516.

Hist. Lugd. pag. 959. Moluccan siue Melissam Turcicam Dalechampi: Item Melissophyllum Constantinopolitanum Matthioli. *Vnius* plantæ duæ proponuntur icones ab Hist. Lugd.

C. Bauhin. Phyt. p. 434. Melissam tertiam siue Moluccanam odoratam: apud Matth. Melissam Constantinopolitanam. Tab. Ic. & Hist. Cardiacam Sitiacam vocat.

Molucan primum vidi in horto clarissimi præceptoris mei D.D. Gesneri, postea curavi seminandam Basileæ, & Lugduni: vbiq;e provenit copiosè, in horto meo florens Maio, Iunio, Julio, & Augusto. Genevæ vt & Montbelgardi habui florentem: & femine abundantem adhuc mense Novembri.

Herba contra venena magni sit, succus eius capitis vulneribus apprimè confertur creditur, & ad cordis affectus.

MOLVCA ASPERIOR FOETIDA.

Longis nitentur pediculis *folia* circumscriptione ferè rotunda, laciniata, nervosa, foetida: *flores* è calycibus verticillatim caulem ex internallis amplectentibus erumpunt: sunt autem calyces minus paruli quam in Moluca priore, laciniati, quorum laciniæ in longas, rigi-

das, infestas spinas desinunt.

Camer. apud Matthioli Hist. Germ. Dodô. lat in fol. dicitur Moluca aspera. De hort. Moluca altera, dicta foetida potius quam odorata, non ita facilè ad maturitatem perueniens. Lobel. in Aduers. pag. 221. In Ic. Plant. pag. 217. Melica siue Moluca asperior Sitiaca. In obseru. pag. 279. Maselic Turcarum, & Molucca aspera.

Hist. Lugd. pag. 959. Molucca spinosa Dodonari à Clusio pro Galeni Alyllo picta. Fallitur compilator, Alyllo Clusii folia sunt Marrubio similia, magis incana, inodora, hæc & alia nullo modo conueniunt cum Moluca.

C. Bauhin. Phyt. pag. 435. Melissa 4. siue Moluccana foetida, quam ait Alyllo Galeni congenerem aliquos velle.

Tabern. Icon. & Hist. Cardiacæ Syriacæ altera Rauch Syriacæ herbesper.

Moluccan asperiorè & foetidam Genevæ habui in horto pulchrè virètem adhuc in fine Novembri, Lugduni etiam & Montbelgardi in meo etiam & Li. C. Wirt. aliquoties: nunquam autem semen maturuit.

DE ORIGANO VETERIBVS

& in genere.
CAP. XIII

Organum pluribus plantis conuenit, id quod ex eius generibus seu rectius cognominibus ostenditur. Primum Dioscoridi nuncupatur *ὀρίανον ἡριελωπτικόν*, quam refert nonnullos *καρίων* vocare. Quæ tamen & ipsa pluribus conuenit, vt ostendimus eum de Cunila propriè dictâ agemus. Et hæc etiam à Galeno Heracleotica vocatur, à Plinio autem Cunila gallinacea & Origanum Heracleoticum. Secundum genus est *Ορίνιες*. Sic & tertium *ἀριωρίανον*, siluestre Origanum.

Origanum verò siue Origanus quoddam montibus gaudeat appellationem apud Græcos inuenit, ἀπὸ τῶ ὄρους id est, monte, & gaudio. Herodianus quod visum exacuat nomen duxisse testatur, ab ὄρει videre, & ἄριον clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus, nomē ex aduerso ductū putat à *ερίω*, & quod est algea, fieri *ερίανον*, quasi algens, cenlet, & tandem alcita litera principe, ο, in Origanum esse confectum, contrario tamen sensu, quod mini. nē refrigeret.

Arabice dicitur Origanū *Fandenegi, Eulenegi, seu Fandenigi, Fandenigi* Trago: cui & Heracleotica & Azaba: Hebræis, & *arimb*: vocatur teste Aruch Monstero, tamerli species Hyslopi ibidem quoque tradatur. Germ. *doften / wolgemurh* [quasi dicas animi bonitatem, aut læticiam] *Costenz* (Costum) & *Bergmünz* (Menthā montanam:) Gall. *Origan & Mariolane bastarde* (Mioranam spuriam:) Ital. *Origano*: Hisp. *Origan*: Angl. *Origane*. Boh. *Dobramisl*: Hung. *Fefete gyopar*.

Ceterum per Origanum simpliciter dictum, videtur & plurimum intelligendum Heracleoticum, de quo hoc loco primum agendum, quod ab Heraclea Ponti nomen desumpsit, quoddam illic potissimum nasceretur.

Præter quod autem Dioscorid. Origanum Agerato frutici maxime simile dicit, & Papaueri Rhæadi eius folia comparat, rursus particulatim hæc de eo scribit. Origanum Heracleoticum, quod nonnulli cunilam appellant, solum habet Hysloppo non dissimile: umbellam autem non in rotâ speciem orbiculatam, sed veluti diuisam, & semen in summis virgis haudquaquam densum.

Plinius in Origani tum nomine, tum Historia ambiguus admodum est, qui hanc Cunilam galinaceam latinè appellat, Græcè, Origanum Heracleoticum: Optimum autem Creticum, nam & iucundè olet: proximum Sinyrnæum: deinde Heracleoticum quod Onytin vocant &c.

Origano autem esse genera complura sumis differentiis discreta auctor est Theophrastus 6. Hist. cap. 1. ex quo Plinius sua transtulit Idem cap. 2. ait Origani genus nigrum sterile esse: candidum verò manifestè fructuosum. Lib. 7. cap. 11. Germine Origanum desigitur. Lib. 1. de Caul. c. 15. suffruticem esse, semperque virere 4. c. 3. agrè germinare. Et 7. cap. 1. Origano dies plus quam triginta dari, antequam nascatur.

Palladius cap. 13. Mense Septembri circa Aequinoxium serendum præcipit, stercoreandam ac rigandum donec conualescat: amare loca aspera & saxosa.

Priusquam autem ad alia progrediamur, con-

sulendæ & considerandæ veniunt variæ circa Origanum Neotericorum opinioniones. Hæ enim ad oculos ponere difficultates, quas Veterû breuitas peperit & obscuritas.

Marcellus inter alios hæc scripsit: Duo statim à principio sexti de plantarum hist. voluminis Origani genera Theophrastus fecit: Nigræ quæ sterilem: & candidæ quam fructandam & seminis feracem nominavit: quod manifestum multoque certius in Satureia videatur: hinc inde, & post eum Columella: Plinius deincepsque alii multa diuersis nominibus & historiis tantaque cum varietate & incertitudine Origani genera tradiderunt: vt non facile nunc sit eligere quod dicat aut quos potius auctores sequatur aliquis. Nec quicquam, si inuenisse id liceat, obtandum magis, quam animal quadrupedemue aliquam, quæ certius saluti suæ consulere à natura doctâ, dum sibi in periculo necessariam Origanum querit, & inuentâ vritur, tam multas eius species & earum discrimina nobis ostenderet: quod facere à diligentioribus deprehensa Testudo est: quæ cum venenat. s. carnibus pasta fuerit, Origanum querit & inuentam venenis aduersantem deuorat. Difficillimum enim est cõcordem tot veterum Scriptorum Origani historiam facere. Nec nos proferri id pollicerique audemus. Liceret sanè quæ ab eis tradita sunt omnia, aut saltem plura repetere hoc loco: sed nos nunquam probonarum artium studiis id genus laboris amamus: simulque iniquum vitium semper est ab antiquorum Scriptorum lectione & laude deuios in admirationem sui tam mala ratione posteros agere: translatisque in sua commentaria eorum monumentis laboris sui fructu omni posthac cos priuasse. Agemus ad eam causam rem nostrâ &c.

Varia, inquit iridem Matth. ac confusa est apud Antiquos rei herbariæ authores Origani historia. Quandoquidem Theophrastus lib. 6. c. 2. de plantarum historia duo tantum constituit Origani genera, nigrum sterile & candidum fructuolum. Plinius verò lib. 20. cap. 17. post Onitidis Origani, & Tragorigani mentionem, Heraclium Origanum subiunxit, quod tria habere genera prodidit. In quibus verbis Plinius deprehenditur non sine errore Tragoriganum cum Origani generibus confundisse, quod Heraclii nomine, quod constat Origani genus esse, duas illas Tragorigani species, quæ à Dioscoride redduntur, huius ferè imitatione expresserit: licet tertiam quoque addiderit ex alio fortè authore, nisi dixerimus, quod & hanc pro aliquo Origani genere sumpserit, & simul confuderit. Sed de his aliorum placitis, & Dioscoridem quem nobis ducet, & authorem propotimus, duntaxat secuti, dicimus tam Heracleoticum quam Onitium appellarum Origanum aut in Italia non oriri, aut inibi hæcenus, quod sciam, à nemine repertum fuisse. Etsi Brassauius Ferrariensis medicus nostræ ætatis clarissimus asserere videatur, Heracleoticum illud herba genus esse, quod in Italia passim nascitur, quodque perpetuè Origanum vulgo ab omnibus vocatur. Verum huic præce eius dixerim nunquam assentiri potui: qui potius eam plantam Origani siluestris genus esse semper existimaui, quod sui sponte in campestribus, asperis cliuosisque locis & montibus proueniat, purpurascens admodum umbellâ.

Aliter verò statuit Anguill. dicens, Origanum in Italia notissimum, sed excellentius nascitur in Apulia & Calabria, quam in alio loco. Proue-

nit præterea in Illiria & Sclauonia, & in Græcia, vbi vtuntur vice aromatum ob acrem saporem. In Creta, inquit Bellonius, inueniuntur tres species Origani quæ florent in principio Iunii, Onitis autem, propriè prouenit inter rupes in collibus à parte hicciorum quæ meridiem respicit. Heracleoticum autè locos amat humidos quod verò siluestre vocatur, neutrum locum amat, prouenit libentius iuxta sepes & agros quam locis detectis. Non longè à Betlechemo in rudibus quibusdam reperitur Onitis & Origanum Heracleoticum. Præstantius & verius siluestre est, inquit Amat, quod nullibi quàm in Hispania hucusque mihi videre contigit: in Gallia verò & Germania ac Italia, genere quodam vtuntur, non adèd tamen potente ac bono.

Vnde merito Cronemburgius, vbi quæ alii dixerunt recensuit, dicit: Quin parum inter Græcos, minus inter Latinos, omnium minime inter virosque, circa Origanum conueniat, haud imperitiâ quispiam indideret inarticulatamque Origani delineationem miretur.

Origani Heracleotici nomine donantur hæc planta, à diuersis quidem authoribus. Origanum vulgare spòtanum, cuius tres sunt species flore differentes. Trago, dux Dodonæo. Origanum Heracleoticum Ruellii siue Maiorana maior. Origanum Heracleoticum Matthioli, & Dodonæi, vocatum Hispanicum, aliis fortè Creticum. Onites Matth. & Dodonæo, Tragoriganum Matth. Tragoriganum Dodonæi. Maiorana Anglica Dodonæi de quibus suo loco. Hyslopus vulgaris. Clinopodium Dodonæi. Origanum Creticum. Geranium. Agrimonia. Acinos. Clinopodium Matthioli. Chrysochoron. Etyrgium. Satureia. Thymus. Pulegium plebeculæ Anglicæ est Origanum. Plinius pluribus locis confundit cum Origanum Conyzam.

Ceterum in tanta nomenclationum varietate cum non facile sit certum quicquam statuere, lubet de omnibus suo loco differere & hæc quidem Heracleotici Origani æquiuoca, & ad ea aliquo modo facientia, speciatim pertractare, adicientes in fine, facultates, quæ Origani Heracleotico Veteres adscribere. Nec in re admodum incerta, multum operæ aut laboris reuere insumendum esse, necessarium putauit Fuchs.

ORIGANVM VVLGARE

Lyons. a. eu. c.

Origani vulgaris radices tenues sicut quidem & lignosæ, oblique aguntur, frequentibus Capillamentis hbratæ, sic vt ramulorum pars infima horû ope denudò radiceatur: surgunt autem complures caules cubitum vsu aut duos cubitos alti, durî, quadrati, hirtû: ad quo-

quorum nodos aduersa oriuntur *folia*, Calamēthe arenensis, hirsuta, & ex horum alis minima alia, maioranæ foliorum emula: sapor autem tū his, tum illis acer, aromaticus, odor suavis: *strobili* tanquam in umbella foliis rubescens obvallati emicant, colore carneo aut candido, pufilli, vnum foliolum bifidum sursum reflectentes, infimum maius trifidum, cetera bellum demittentes, staminibus in medio flori concoloribus: *semen* minimum, Maioranæ semini simile:

Huius autem Origani esse, quoad florem attinet, tria genera, attestatur Tragus. Horum aliud phœniceum, aliud ex candido rubicans: posterum verò planè candidum.

Fuchsius autem Tragoriganum, aut saltem eius speciem quandam esse ait. A Matth. Cronemb. Lacuna & Dodoneo existimatur Origanum siluestre Dioscoridis. Amatus ad nullam speciem certam reducit, sed tātū Origani quoddam genus facit. Cornarius simpliciter Origanum vocat: ceu & Monach. dist. 1. cens. 40. vbi dubii hærent an sit recipienda opinio Brassauolæ, afferentis esse Origanum Heracleoticum. Tragum quod rursus attinet, sentit is Origanum nostrum esse Dioscoridis Hysopum. Camer. in Epit. Matthiol. hanc plantam Pseudooriganū magis appellandum censet quàm siluestre Origanum, vt quidam credere. Huic enim flores candidos, non purpureos ait.

Vocatur planta à nobis descripta, Fuchsio, Dod. gall. & lat. in fol. Gefn. hort. Cast. Tabern. Camer. Matth. in Hist. germ. & C. Bauh. 4. apud Matth. phyt. vbi Cimilam bubulam Plinii facit) *Origanum siluestre*. Ruspodio *Tragoriganum*. Cordo in Dioscor. *Origanum siluestre*. Brunself & Trago *Origanum*: Matth. Eonic. Gefn. hort. Lacuna, Thelio & Camer. in Epit. *Origanum vulgare*: H. Lugd. pag. 837. *Origanum vulgare siluestre*. Lobel. in Aduers. pag. 21. Obs. pag. 263. Icon. Plant. pagin. 492. *Agrioriganum* siue *Onitis maior*. Celsap. *Origanum italicum*, cui & Tragoriganum Dioscoridis. Origanum Onites in Lombardia proteniens Anguill. epist. 12. Camer. hort. Origanum siluestre flore albo. Et ita quidem vulgò vocatur, ait, quod passim crescit, & potius ad Heracleoticum est referendum. Nā siluestre quod secundum Nicandrum Dioscorides describit, cum umbella Anethi instat, alba tamen, Anguillara dicebat in Italia sibi non visū. Origanum siluestre, esse Cunilam Bubulam dictam Ruellius probare conatur.

Ceterum, Origanum vulgare mirè variat, interdum enim foliis est rotundo, interdum longo & magno, interdum flores spicati, plerumque nō spicati. Monspelii passim prouenit, florens Augusto, coloris purpurei. Vulgare Genevæ abundat vitens principio Ianuarii. Basileæ copiosè prouenit etiam flore albo. Montbelgardi frequēs & circa Blaumontium Castellum E. C. licet videat flore purpureo, rubente cum albedine, & alho, vnde transfusi album in hortum E. C. Montbelgardum. Nascitur in inculco solo secus itinera, in collibus & apricis. non modò in calidioribus regionibus sed & in Germania, æstiuus mensibus florens: semen deinde persiciens.

Origanum Heracleoticum à Veteribus descriptum hanc esse plantam qui nobiscum sentiunt, vires si requirant, videant antè. Hæc quidem particulatim trademus. Excalcfacit, inquit Matthiolus, quòd gustu subacris sentiarur, & siccat quoque similiter, sed haud strenuè. Aperit, digerit, incidit & resoluit, sed longè mitius quàm præ-

scripta Origani genera. Perdices, Ciconias, & Palumbos vulnere accepto, Origanum inponentes ad sanitatem redire, neque hominum vllā medicina habere necesse, narrat Elianus: In sperum piscibus, carnibus & aliis abigere muscas tradunt alii. Huius decocto Vngaricas mulierculas ad filum lanæ pullo colore inficiendam vti, auctor Nomencl. Pannonicus. Ad arcendum pediculos & pulices Origanum præscribit Iac. du Foulloux. Arnold. de morb. cur. ad dolorè capitis à pituita in gargarismo Origani semer commendat: Ego plures facerem folia.

ORIGANVM HERACLEOTICVM Ruellii, siue Maiorana maior.

MAiorana alii, alii Origani accensent plātam quadratis, hirsutis, subrubentibus, cubitalibus, ramolis *caulibus* fruticantem: cuius *folia* ex aduerso posita, bina platuræ, Maioranæ foliis maiora, Origani vulgaris ferè paria, cinerea, hirsuta, venosa: extremi ramuli in *spicis* duorum versuum squammarum semicant aut vnciam longas abeunt, è quarum imbricatis foliis *strobili* emicant.

Descriptio

Ad inarticulatam Heracleotici Origani, quod alii Cunilam vocant, Dioscoridis delineationē magis accedere, nullam scio (inquit Ruellius l. 3. cap. 25.) quàm quæ vulgò degeneris Maioranæ cognomen scribitur in hortis, frutice Hysopi, foliis eidem vel Serpillo siluestri proxinis, minoribus tantum, vmbraulis non in orbem coactis, sed diuisis, florum plenis. Tradunt olitores neglectum sampficum in eam degenerare, frutice Serpilli plerumque humi reptante, & cauliculis punicantibus, foliis Sampfici, flore purpureo, in umbella cineritia in qua semen: vnde multis Gallicis locis *Cendree* nominatur.

Hanc intelligit Tragus lib. 1. cap. 9. per Maioranam siluestrem, siue alteram foliis, caulis cacuminibus, nec non & florum crassitudine, longitudine & magnitudine, Maioranæ satiuæ maiore, eiusdem tamen ferè cum satiuæ odoris & temperamenti. Is nisi stultæ temeritatis argui se posse vereretur, affirmaret Maioranam siluestrem ad Caput Dioscoridis de Maro pertinere.

Gesner. hort. vocat Amaracum & Sampfuchū siluestrem, Maioranam maiore. Camer. hort. Amaracum sibi perennem. Harch in Enchir. siluestrem Maioranam: Item Anglorum peculiarite Origanum, quo vti posse putat in aliorum inopia. Lob. in Aduers. pag. 212 Hysopum, Maioranam Anglicam, Origanum similem plantam: Lacuna Marum Dioscoridis & Origanum. Dod. gall. Marum quorundam inscribit, & *Marolane d'Angleterre* gall. vocat, Belg. *Engelsch Marz ioleyn* / Maioranam Anglicam. uane describit pro Origani tertia specie. Non placet autem nec descriptio, nec figura, quamvis Lacuna eandem habeat.

C. Bauh. Phyt. Maioranam secundam siue siluestrem perennem vocat.

Montbelgardi vbi in hortis abundat, *grosse Marolane* nuncupatur: ididem hiemem perfert.

ORIGANVM HERACLEOTICVM MATTHIOLI, aliis fortè Creticum.

HOc nomine mihi visum & collectam Origanum, cubitali *caule*, quadrato, hirsu-

Z

Descriptio

Origanum Heracleoticum, flosculis ex albo purpurascens & nonnunquam candidis. In Epit. Matth. Origanum. In Hist. Germ. Origanum Heracleoticum, Origanum verum 1. Casp. Bauh. phyt. Origanum 2. sine Heracleoticum: Origanum 1. vel 6. Tragi: Cunila Gallicarja Plinii: esse ait flosculis ex albo purpurascens, & etiam candidis.

Tale habebat Fuchsius in horto quod vocabat Tragoriganum tenuifolium. Habemus & Montbelgardi in horto E.C. ubi fert hiemem nisi admodum fruerit.

ORIGANVM CRETICVM.

Descriptio

tigit, hirsuta, minora quam vulgaris Maiorana, minimeque rotunda.

Anguill. epist. 5. & 12. vocat Origanum album, nihilque aliud esse ait, quam Hyssopum Cilicium à Dioscoride descriptum.

Match. dicitur Origanum Onites [ita & Lacunæ & Cam. in Epist. & Hist. germ. qui & Origanum verum 2. vocat] è Creta allatum & à Luca Ghino missum. Trago Origanum alterum pulcherrimum peregrinum. Lobelio in Aduerf. pag. 21. Origanum siluestre Syriacum,

to, vulgaris instar Origani: filia ex geniculis minora, modicè hirsuta, odore & sapore aciore: flores albi aut subpurpurei in squammaris capitulis, minimè spicatis, & in umbellæ ferè modum sparfis.

Lob. in Aduerf. p. 21. Obseru. pag. 262. & Icon. Plant. pag. 492. Origanum Heracleoticum. Camer. hort. Ori-

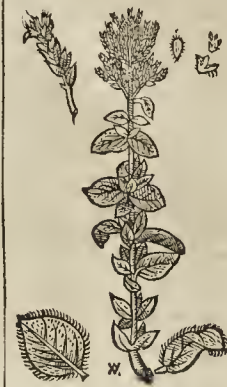
quod optimum ait, è Syria aut Creta allatum, hocque vti Veneros pharmacopœos & medicos. In Obseru. pag. 263. Origanum siluestre: Hyssopum Dioscoridis Cilicium Anguillatæ: Ital. *Oregano bianco*. C. Bauh. phyt. Origanum 5. sine Onitis alterum.

An à Fuchsiò de compos. med. lib. 1. cap. 5. Origanum Creticum appellatur?

Origanum Creticum cum longiusculis corymbis spicas æmulantibus, flore albo & rubello Gœppinge in horto Ill. E.C. & in horto Admirab. balnei, obseruauit.

ORIGANVM MONSPELIENSE pulchrum Camerarii.

Similimum est Oniti à Matthiolo depicto (Origanum sc. Cretico nostro), sed non idè: ab Origanum vulgari, nõ multum differt, nisi quòd habeat multas,

pulchras & oblongas quasi *Syfficas*, purpureas, caulis etiã totus purpurascit, semen gignit rufum, pullum, vt reliqua Origanum genera. Crescit in Gallia, prope Monspelium.

Est hoc C. Bauhin. phyt. Origanum 6. Nobis autem idem videtur cum eius Origano 4.

Origani vires in genere.

Origanum Heracleoticum, auctore Dioscoride, vim habet calefaciendi. Vnde decoctum ipsius cum vino potum, commortis à bestiis venenatis conuenit: cum passo verò his qui Cicutam aut Papaueris succum hauserunt: cum aceto multo his qui gypsum aut Ephemerum biberunt. Cæterum ad conuulsa & rupta ac hydropas, editur cum sicu. At aridum potum acetabuli mensura cum aqua mulsâ, nigra per aluum ducit. Idem cum melle delinctum, menses mouet, & tussis curat. Ad pruritus & scabiem & morbum regium, decoctum ipsius in balneo prodest. Succus ipsius dum adhuc viridis est, & tonillas, & columellas, & feruida oris vlcera sanat: & si cum oleo irino ipsi infundatur per nares ducit. Cum lacte verò aurium dolores mitigat. Paratur & vomitorium ex illo medicamentum, additis Cepis, & Rhoë qui obsonis. inpergitur, omnibus in ære Cyprio, sub canis ardore, ad dies quadraginta, in solatis, Herba ipsa substrata, reptilia & serpentes fugat.

Origanum Heracleotica quidem efficacior est Onitide: sed agrestis, quam quidam Panaces Heracleum, alii Conylem cognominant, valentior vtraque est, inquit Galenus: Omnes verò incidendi, extenuandi, exsiccandi, calefaciendi facultatem possident: hæcque tertio excessu

excessu obtinet. Porro ea quam Tragoriganum appellat allumpli etiam atrictionis quippiam. Idem in lib. simplic. med. ipsi attributo, ait. Origanum & ipsum omnibus notum est, & habet vires acres & exalfactorias & relaxantes, & euaporantes: vnde & suspiriosis & tussitentibus prodest. Et serpentes fugat item biles & ventrem detrahit. Sed vrinam & menstrua prouocat.

Apuleius ad tussim potenter auferendam Origanum in puluerem mollissimum terit, & melle visque ad tertias decocto miscet, & exinde figurat trochiscos & dat ad bibendum in aqua calida.

Nunc ad Plinium deuenimus, qui lib. 20. cap. 16. ait. Est alia Cunila gallinacea appellata nostris, Græcis Origanum Heracleoticum. Prodest oculis trita addito sale. Tussim quoque emendat & iocinorum vitia. Laterum dolores cum farina, oleo & aceto in forbitonem temperata. Præcipue verò Serpentinum morsus: de quo etiam plura habet eiusdem libri c. 7.

Aristoteles Origanum multo iniectum efficeret vinum dulce prodit: quia partes aquosas auferat ad sese, quemadmodum Sol ab visis, quæ passè dulciores fiant. Origanum verò acrimonia sua non tam attrahere ad se vini acrimoniam, quam eius partes coquere diluiores.

Auicenna Origanon commendat in doloribus dærum, quòd sc. omnem putredinem arceat, vnde prouerbium *ὁ σαρπεντὸς πειρῆς τὸ δειγανὸν γινώσκων*. e. e. putre salamentum Origanum amat. Origano adhuc in Illytia & Græcia vtuntur propter, acrem saporem in ferulis loco aromaticum.

Antigonus in farragine memorabilium narrationum scribit Testudinem vbi serpentem adit, Origanum insuper edere & quodam tempore accidisse, qui hac re obseruata Origanum eo loco abstulerit, & tum testudinem eo orbatam percussit. Idem author Græcus addit palumbes percussas Origanum vulnere indere, & hoc remedio sanari. *ἴσθησι* Origano & Sulphure fornicarū acerui obtinentur, statim illas auferere, quod etiam tradit in Homil. D. Bassilius. Decoctum Origani cum Cariophyllis & Saccharo paratum plurimum singuluis prodest. Huius etiam puluis cum paucò sale nitro vulgari & melle instar eclegmatis mistus vtiliter dentibus infricatur, & reddit cadindiores ac firmiores. Origanum intueri, prouerbium est apud Suidam ex Aristophane sumptū, ab acrimonia herbæ, & dicebatur de eo, qui robur & maximum animū præ se ferebat. Cæterum vinum Origanites ex Origano Heracleotica parari similiter vt Thymites, testatur Dioscorides: facere & ad eadem.

De Origano Onite.

De Origano Oniti Dioscoridi dicto, quod nomē retinent etiam Galenus & Plinius, varix sunt opinionones: tradit enim Hermolaus ornithin h. e. gallinaceum quibusdam dici: aliis Buglen Ruellius. Nicander quoque meminit Origani, cuius folium, quòd Alinis pabulo gratum esset Onopetalium vocauit Origanum, quodque Onitium inde secuta ætas ab eo didicit appellare, Onitis quid sit ex Dodoneo colligere non possū, nihil enim addit præter ea quæ à Veteribus dicta sunt, addens tantum hac in regione incognitum esse genus.

Mathiolus verò depingit quidem plantam pro Origano Onite sibi missam à Luca Gui-

no ex Creta allatam, vt supra ostensum, sed non describit. Nisi multum fallor hoc Origanum Onitis Matthioli nihil aliud est quam Hylsopus Anguillara, vt videre est capite de Hylsopo.

De Onitide autem hæc dicit Anguillara cum locutus est de Origano. Onitis est species Origanum quæ tantum minor est acrimonia, odore & facultatib', vt dicit Galē. & Diosc. Nec aliud est quàm Origanum quod reperitur in Lōbardia. Quod verò non sit visque ad eò album in causa est locus quia in locis calidis albidius est & violentioris saporis ac odoris. Hæc Anguillara.

Galenus eandem tribuit vires Onitidi quas Origanum Heracleotico, nisi quod imbecilliores.

De Origano siluestri.

Ἄγροθυμὸς παρὰ κίτων, ἡγροθυμὸς καὶ κείων Dioscor. iisdem etiam nominibus insignita Galeno. Plinio recensetur inter Panaces, ac vocat Panaces Heracleum ac Origanum Heracleoticum siluestre. Siluestre autem cognominatum quòd sine cultura & sponte sua proueniat.

Dicitur Germ. *cofsen wolgemüt*, quasi dicas animi bonitatem aut læticiam, Braundossen / vel Bergmünz / Wilder maioran. Flandricè *Graue-Mariolaine*. gallicè *Origan & Mariolaine bastarde*.

Eius tres species facit Tragus, duas Dodoneus. Meminit verò cuiusdam Origani hispanicæ Amatus, quæ, ni fallor, Origanum heracleoticum Matthiolo, & Dodoneo. Tragoriganum siluestre esse Origanum volunt etiam nonnulli. Alii Panaces heracleum, aut Cun lam, inter quos Nicander & Diosc. Siluestris Origani non meminit Plinius, Cuniq' tamen bubulæ vocabulo comprehensum iri putamus. Nec per Cuniq' aliud intellexere Columella & veteres veterinarie artis Scriptores quàm siluestre Origanum.

Id autem Origanum siluestre se non nouisse scribit Anguillara, nec vllam plantam prouenientem in Italia quæ dici possit verum Origanum siluestre. Amatus dicit se nullibi quàm in Hispania siluestre Origanum vidisse: & in Gallia & Germania quadam vt non ad eò potente ac bona. hanc autem speciem hispanicam videntur Dodoneus & Matthiolus existimare esse heracleoticum, vt patet ex superioribus, quandoquidem vna & eadem figura Matthioli & Dodonei. Snum autem cum Amato vult Dodoneus ex hispania afferri: Snum ex Creta Matthiolus.

Præuatim autem folia siluestris Origani & flores cum vino bibuntur, & commotis venenatis bestis opem ferunt. Galenus huic eandem vires tribuit quas Origano heracleotice & Onitidi, nisi quod valentiores.

Virces

DE SAMPVSCHO SIVE AMARACO

Veteribus & ingenere.

CAP. XIV.

Theophrastus amaracum vocat, non Sampuchum, sicè Theodorus modò Sampuchum, modò Sampuchum vertat: aliquando Amaracum inter suffrutices coronarios perperuè virès, prouenit & femine. & auulsiōne: præstat feminis copia, & iucundū odoris semen est, & quidem mollioris odoris: nec non & planta eius transferri potest: radices in sammo terræ herent, mul-

tifida, torridæque: Æstate floret, recipitur in vnguentis odoratis. Et rursus i. de caul. plant. (vbi tamen eum aliam intelligere statuit Cæsalp. licet quænam illa sit, non determinet) ait. Amaracum recens radicem succi bonitate & carnis ad ferendum habet, inter ea quorum radix crassa & carnosâ est.

Apellatio-
nes spurie.

Sampfuchum [sunt qui in nothis Trifolium, qui Agathides, Agethides Marcell. qui Cnecium, qui Acapnon: Pythagoras Thramben, Ægyptii Sopho, Armenii Myuron, Magi Hecigonon, siue genituram Ihdid, & Ichrei alinum, Romani vero Maioranam dicant] in Cyzico laudatissimū:

Delectus
loco petunt.

secundum ab hoc loco sibi vendicat, Ægyptiū. Vocatur autem à Cyzicenis & Siculis Amaraçū. Herba est ramosa, per terrâ repens, foliis hirsutis,

Descriptio
Calamin-
tha folio.

ac rotundis, tenuioris folii Calaminthæ æmulis, vehementer odorata, & exalfaciens (quidam, *χλωμική*) nexilibusque coronis inseritur. Decoctum ipsius potu incipientibus hydropicis vile,

Vires

vt & iis, quos vrinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, fugillata tollunt: mensæque subdita in pesto trahunt. Contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinunt. Luxatis autem cerato excepta imponuntur, itemque eodem tis. Sed & ad oculorum inflammationes cum polline polentæ illinuntur. Ceterum acopis & malagnatis exalfaciendi gratiâ commiscetur, aurore Dioscoride, apud quæ in veteri codice, est Goupylo, Sâpfuchi loco inuenitur caput *ἡεροκίπυ* ipsi nec dictis verbis. Amaracum autem Dioscoridi idem esse cū Sampfuchum, manifestè ostenditur ex vnguentis sampfuchino & amaracino, licet hæc diuersis capitibus profequatur, vt apud ipsum videre est.

Ex Plinio.
Amaracum
genus suum
la
Sampfuchū
Alypro &
Syria.

Plinius de Sampfuchum, siue Amaraco pluribus in locis distulit. Ait enim lib. 21. cap. 11. Amaracum Diocles Medicus & Sicula gens appellatur, quod Ægyptus & Syria Sampfuchum. Scribit utroque genere & se mine & rano, viuacius prædictis (Origano, Thymo &c.) & odore melius. Coptolum Amaraco æquè quàm Abrotano semen. Idem cap. 22. Sampfuchum siue Amaracum in Cypro laudatissimū & odoratissimū, scorpionibus aduersatur, ex aceto & sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum

Semen.

Oleum sam-
puchi aut
amaraci-
nium.

[trahendis in pesto subditum, Diosc.] Minor est eidem potu vis. Cohibet & oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Et vrinis & hydropicis vtilemouet & aridum sternutamenta. Fit ex eo oleum, quod sampfuchinum vocatur, aut Amaracinum, ad exalfaciendos emolliendosque neruos: & vuluas calfacit. Et foliâ fugillatis cum melle, & luxatis cum cera profunt.

Amaracum à Sampfuchum videtur distinguere Galenus, siquidem de simpl. lib. 6. Amaracum exalfacere non instrenuè, non valdè autem defecare, sed in caliditate tertii esse ordinis, in siccitate verò secundi tradit. Et rursus simpl. 3. Sampfycon vocat, ac tenuium partium, & digerentis esse facultatis ait: defecare enim & exalfacere ordine tertio. Plura ex Galeno de Amaraco trademus mox capite de Maro.

Sampfuchus
& Amaracus
eiusdem.

Sed Sampfuchi & Amaraci vocibus eandem rem significari, testatur præter Dioscoridem & Plinium, etiam Marcellus, cuius verba hæc sunt. Nota omnibus in quotidianano sanitatis vsu Amaracus est. Eam communi appellatione Græci Sampfuchum neutro genere vocant. Et ex hoc Columella in hortulo suo dixit:

Sampfuchū

Grætaque iam veniant hilarî Sampfucha Cætopoi- cum tamen Lucretius & Maro alteram illam vocem, magis amauerint: Plinius eandem manifestè dixit esse Sampfuchum & Amaracum, nec certè differunt nisi diuersis diuersarum gentium nominibus. Vnum idemque ergo olus, Sampfuchum & Amaracus est: non idem tamen omnibus locis nomen, neque eadem vbique bonitas & vnguenti ex eo confectio. Ceterum Amaracus Siculorum lingua à Cynaræ Cyprii regis eiusdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam cõuersum fuisse, fabulis proditum est. Seruius autem in primum Æneidos

(vbi mollis Amaracus illam

Floribus, & dâli aspirans complectitur umbra.) scribit Amaracum puerum fuisse regis vnguentarium, qui casu lapsus, dum ferret vnguentum, maiorem confusione odorem creauit: vnde & optima vnguenta, amaracina dici cœperint: hunc postea in herbam Amaracum fuisse conuersum. Hæc clariùs ita retulit Rauissius Textor. Amaracus, inquit, vt Patæ singunt, filius fuit Cynaræ regis Cyprî, qui quum vnguentarium Alabastrum quod ferbat, lapsus fregisset, tanto dolore intabuit, vt Deorum comunicatione in odoriferam eiusdem nominis herbam sic conuerteretur. Sed relinquenda Poëtis sua fîgmenta, dicendaque alia, in quibus præfari illud inutile non fuerit. Magni in plantarum historia referre, quos scriptores, & quibus temporibus scribentes aliquis sequatur, & quæ diuersis locis, iisdem aut aliis nominibus appellentur, obseruasse. Nisi enim id fiat, geminari aliquando & augeri in numerum continget, quæ vnum sunt, & quod idem natura, aut paulo diuersum vbique fecit: aliud videri, eaque ratione confundi intellectum, & misceeri rerum historiam. Quod in Sampfuchum hæc sit, in qua fit Galenum, Dioscoridemque & Æginetam aliquis sequatur, aliud ab Amaraco videbitur. Siquidem omnes scorsum de vtraque egerunt, aliaque in medicina alterutri vires assignauerunt. Si Theophrastum, Plinium, & Poetasque Latinos, Lucretium, Maronem, & Columellam, eandem cum Sampfuchum Amaracum esse, omnes intelligunt, nec esse inter hæc nisi appellationis discrimen.

Cornarius Sampfuchum & Amaracum apud Dioscoridem, eandem quidem herbam esse concedit: sed non item apud Galenum, Ætium, & Paulum. Diuersæ omninò herbe sunt, inquit, Galeno & posterioribus Græcis, Sampfuchus & Amaracus: &c.

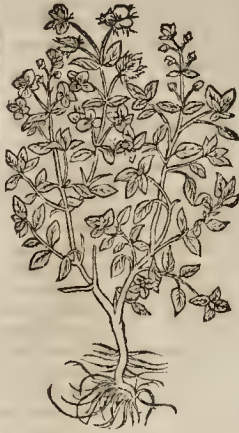
E contra verò et si Galenus & Paulus Sampfuchi & Amaraci diuersis capitibus meminerint, Matthiolus tamen Sampfuchum & Amaracum idem esse sequentibus ostendit. Quanquam ex Theophrasti, Dioscoridis, & Plinii sententiâ idem esse constat Sampfuchum & Amaracum: cum tamen Gal. & Paulus de his diuersis capitibus scorsum scripserint, eorumque temperamenta per gradus dissidere tradiderint, non abs re credidere nonnulli aliud esse Sampfuchum, aliud verò Amaracum. Quorum opinionem auxit etiam Dioscorides, quod in vnguentorum compositionibus Sampfuchinum & Amaracinum diuersis capitibus digellent. Quod facile plerisque ad credendum induxit, has stirpes tum facie, tum viribus differre, hæc ratione fretos, quod si alterum ab altero non distaret, omninò præter rationem de his variis in locis scripseret Dioscorides, alterum vnguentum Amaracinum, alterum

rum verò Sampfuchinum appellans. Porro
 vr huiusmodi controuersia tollatur, sciendum
 est itipem eam, quæ Galeno & Paulo Amara-
 cum appellatur, id sanè Amaracū non esse; quod
 Theophrastus, Dioscor. & Plinius Sampfuchum
 vocauerūt, sed potius, vt ego existimo, Marum.
 Namque Mari nec Galenus, nec idē Paulus quic-
 quam proflus in simplicium medicamentorum
 libris meminerunt. Quare non deest suspicio,
 quin libratorum culpa in Galeno Mari titulus
 in Amaracum abiierit: quandoquidem in eius tū
 gradibus, tum facultaribus assignandis Galenus
 a Dioscoridis Maro non longè recesserit. Cē-
 terum, licet Dioscorides Sampfuchini & Amari-
 cini diuersis capitibus per se meminerit: non ob-
 stat propterea, quominus idem esse possint Sāp-
 fuchum & Amaracum. Siquidem duabus de cau-
 sis vt alterum ab altero distingueret, Dioscorides
 faciliè impulsus fuit: quarum altera est, quòd si
 diligenter animaduertantur vtrorūque com-
 positiones, vtique Amaracinum tum multò o-
 doratius, tum Sampfuchino pretiosius iudicabitur.
 Ideoque Dioscorides, cò quòd nolebat vn-
 guentum hoc appimè nobile incautum relinque-
 re, quòdque ob eius claritatem id particulari de-
 scriptione dignum censebat, vt præstantia disci-
 mē faceret, vtque etiam minis probatum à pro-
 batissimo dignoscere, homonymiam immu-
 tauit: ipsū, que non quidem Sampfuchinum,
 sed Amaracinum appellare voluit: nam si id nō
 fecisset, quodnam altero præstantius esset, dis-
 cerni non potuisset. Huc accedit alia ratio, quā
 alterum Sampfuchinum, alterum verò Amaraci-
 num Dioscorides appellauerit: quòd in Cyzico
 Sampfuchum Amatacum appellabatur, vnde
 hoc vnguentum insigne petiuit. Et quoniam à
 Cyzicenis ex eorum more Amaracinum vocabatur,
 talem nomenclaturam Dioscorides haud-
 quaquam permutandam censuit. Quare ipsū
 in eadem reliquit appellatione, qua secum ex
 Cyzico attulerat. *Hætenus* Matthiolus cuius o-
 pinio de Amara Galeni & Pauli, secuti etiam
 Cornati, omnino reprobanda videtur.
 Quandam demum ex Sicilia in Italiam allatā
 iob nomine Mari, similem Scorpillo recto: sed ra-
 mulis humi procumbentibus: foliis breuioribus,
 candidioribus instar Maiorana: flores inter fo-
 liola fertentem non racemosos, sed raras, Cala-
 menti modò purpurascetes: odore totius plan-
 tæ valido, ac suauis, sapore feruenti cum quadam
 amaritudine, putat Cæs. alpinus Sampfuchum
 esse apud Dioscoridem. Nostrā autem senten-
 tiā Sampfuchum; quòd & Amaracum vocatur,
 nihil aliud fuerit, quam Maiorana duplex, de qua
 posthac dicturi sumus:

rum extremis imbricatæ spicæ oriuntur, quarum
 hirsuta squammatim compacta folia è sinu pro-
 munt *stysul* pusillos, albicanes, hirsutos, la-
 bello quadrifido, demisso, cui folium surrectum
 imminet, bifidum, & rictu stilum albidum profa-
 rctes.

Dodonæus & Lobelius duplicem Maioranam
 hortensam assignarunt, maiorem sc. & subinde
 tenuiorem, ac

*Maioranā
 duplex, spe-
 cies. —*

renuorem, o-
 dorque præ-
 stantiorē,
 quam Itali
 Dodonzo re-
 ste *Perjam* gen-
 titem nomi-
 nāt: Lobelius
 autem in Adu.
 Amaracum a-
 liam tenuiore
 gentilem, &
 minutam ple-
 becuiæ: in
 Obs. pag. 265.
 Amaracum te-
 nuiorem [&
 sic etiam in I-
 con. Pl. p. 498.]
 & Maioranam
 tenuifoliam,
 delicatiorē.

Anguillara quoque epist. 12. Maioranam vulgō
 cognitam ait, cuiusque duo genera tradit: nobi-
 liorem: alteram siluestrem: ambris in Græcia &
 Italia notas. Nos autem credimus Maioranam
 siluestrem Anguillare ad Origanum aliquod esse
 referendam. Maior vocatur à Lob. in Adu.
 Amaracus vulgior, siue Maiorana nostras (ita
 etiam in Icon. Plant. pag. 498.) non Dioscoridis
 Sampfuchus repens, sed eius species: in Obs. p. 265.
 Sampfuchus siue Maiorana.

Syluestrem:

Creditur autem esse Veterum Sampfuchum à
 Fuchl. Corn. Harc. Lonic. Cordo in Diosc.
 Gesn. hort. Matthiol. Amato, Roberto Conf.
 apud Amatium, Turn. Brunfels. Ruell. & aliis
 peritque.

*Sampfuchū
 Veterum.*

Negat contrā Marantha, qui dicit: Si Samp-
 fuchum Dioscoridis ea planta sit, quam Maiora-
 nam vulgus appellat: quis non videt falsum id
 esse, quod de ea legitur, herba est per terram re-
 pens? aut si quis serpentem plantam pro Samp-
 fucho querat, quando eam adiuuenturus est? E-
 iusdem etiam opinionis est Dodonæus: ob eas-
 dem rationes: inque subscribit Matthiolus cuius
 verba antè recitauimus.

*Sampfuchū
 esse Veterū
 probatur.*

Apollinem quod attinet, is, Rad. in Conf. A-
 loes, non admittit apud Galenum Amaracum
 idem esse cum Maro, imò Matthiol. reprehendit,
 & contradicōne Brassauolum scipiam im-
 plicare credit, quod fusè & doctè demonstrat,
 vt ex illo ipso loco videre est. Tandem conclu-
 dens, non eundem inficias, duplicem nobis ad-
 esse Sampfuchum, primam nobilem, suauis fra-
 grantem, minutioribus foliis, tenuioribus, cre-
 brioribusque cymis: secundam rudem, nullā lege
 exultam, hirsutiorē, minis odoratam: per
 quam rudem Maioranam diuertam à Maiorana
 plantam, nempe Origanum Heracleoticum Ru-
 ellii, viderat intelligere.

Græcis vocatur *ομάριον*, & *αυδοανος*, Lat. Nomina
 Sampfuchum & Amaracus, officinis & vulgo Ma-
 linguarum

MAIORANA, VNĀ TENVIOR ET LI-
 gnosior, altera maiori folio ex semine nata.

Adontidis hortis; quos hæc ætas pensiles aut
 in scitilibus transfatitius excolit, notissima,
 fragrantissimi odoris Maiorana, *fruticulus* pal-
 mum, aut etiam dodrantem altus, alis creberrimis
 concavus, iisque lignosis, plerumque qua-
 dratis, subhirsutis, & tantillūm rubescens: ubi
 folia ex aduerso posita sunt, Origanum vulgare for-
 mæ, sed longè minora, incanā lanugine obducta,
 odore fragranti, sapore acrisculo & subamaro
 aromatico & grato: circa caulis ramorūque
 fastigium ex foliorum alis, ad eoque & in ramulo.

iotana. Arabicè autem *Mezenius*, vel *Merzenius* nuncupatur, vt in Pandectario, vel *Merzanzius*, vt est in i. cap. ii. tractatus libri primi. *Abumeron* Auenzoar: vel *Marcanzus*, vt est in Antid. eiuſdem Abumeron, Monachis. Germ. *Mazoran* & *Meyran*. Belgic. *Maryoleyne*. Gall. *Martolaine* & *Marose*. Ital. *Maiorana*. Hisp. *Mayrana*, *Moradux* & *Almoradux*. Angl. *Maricron*. Boh. *Marianfa*.

Mayron.

Sampſuchum deduxit Mich. Neander phyſ. part. i. *ant. id. quin. 3. 4. 5.*, quod ſc. blandiatur grato odore anime, quam mirificè ſua uitate temperati odoris reſicere dicitur.

Locus & tempus.

Maiorana ſunt mihi notæ duæ ſpecies, vtræque hortenſes, vna quæ ſemine prouenit, qualem ſerunt Lugduni, Genææ, Baſilæe, in Burgundia, vt Clarcualæ, & Montbelgardi, quibus omnibus in locis ſatam obſeruauit, ſemine allato ex Gallia Narbonenſi, vel Protincia. Hæc quidem Maiorana folia habet latiora, & nihilominus quotannis ferè perit, ea tamen ſi conſeruari poſſit, tandem in arbuſculas euadit, & ſurculioſior, robuſtiorque fit, folia etiam minora, ni fallor, & candidiora redduntur: conſeruanda autem in calidioribus regionibus in hortis, in frigidioribus reponenda. Quæ Montbelgardi ſurculis plantatur, & tenuior eſt, Hiemem perfert. Maioranam virentem vidi Patauſi menſe Ianuario & Martio adhuc in horto D. Muſcari: Bononiæ etiam in horto di S. Saluator al burgo di S. Catharina. Libauius de vniuerſ. lib. 4. credidit leui occasione tranſire poſſe Maioranam in Origanum & viceſſim. Sed hanc metamorphoſin nobis obſeruare nondum licuit, quin harum ſimilitudine, quæ multos decipit eum illuſum fuiſſe potiùs crediderim.

Libauius l. 4. p. 14.

Vires & vſus.

Excalfacit autem Maiorana & reſiccit, aucthore Dodonæo, & in vtraque qualitate ſecundi eſt ordinis: auxiliatur cerebri & capitis frigidis morbis, quouis modo aſſumpta. Puluis herbe ſiccæ nariibus inſlatus, ſternutamenta ciet, & pirituitam euocat, cerebrumque corroborat: ſed idem etiam præſtat foliorum ſuccus natiuis inſuſus. Valet ad pectoris vitia: ſtomacho præterea vtilis eſt, ac iocunoroſos, & lienofos iuuat quouis modo aſſumta: ſed & ad vteri ſtutus, ac cæteros eiuſdem frigidis morbos conſert. Urinas & aquoſos humores in potu ſumpta ducit, & menſes mouet: dentium dolores lenit commanſa, aut appoſita: admifcetur Anclidotis. Oleum eius calfacit & corroborat neruos. Sampſuchi loco Tractatus quid pro quo ſemè Saturæq̄ indit. Et nunc cingunt tempora folia & flores Amara- ci ſuauc-olentis.

Morbi capitis frigidi sternutamenta ciet.

MAIORANA CRETICA ODORATISSIMA, quibusdam Marum.

Smilis eſt Maioranæ vulgari, niſi quod folia ſminora, candidiora, odoris & ſaporis vegetioris, pertinacis, nec niſi longo tempore exoleſcentis, per ramos tenuiores, quadratos, nullo digeſta ordine: capitula hiſtitoria, & candidiora, quam in vulgari.

Deſcriptio

Maioranæ huius Creticæ albæ ſemen habuimus ab hortulano Ducis Florentiæ, pro Maro Cretico exhibitum, quod ſatum Montbelgardi in horto Ill. E. C. plantam, qualem deſcripſimus, produxit.

Marum Creticum.

Hæc eſt Maiorana illa, ni fallor, quam Bellon.

Obſ. lib. i. cap. 17. ſpontè prouenire ait in Creta circa montem Ida, quæque incolis ruſticis Ma- therina dicitur.

Loci Mat.

Maioranam Creticam albam aſſumpſit Lugduni Valerandus Doutez in ſuam Theriacam. Vire Nec dubium eſt, quoniam ea omnia præſtare poſſit, de quibus in præcedenti diximus genere.

DE MORO VETERVM.

CAP. XV.

Matum etiam olim herbam noram fuiſſe, patet ex Dioſcoride, qui ſarmentouſam eſſe ait, flore Origano ſimilem. Folia tamen huius multò candidiora, & florem odoratiorem. Vini habere Siſymbrio ſimilem, ſubadstringentem, & leniter calfacientem. Vnde impoſitam nomas liſtere, & in calida vnguenta ammiſceri ſcripſit. Naſci plurimum, iuxta Magnèſiâ à Tralleis.

Mat. Diag.

De Maro Plinius breuiter lib. 12. cap. 24. ita tradit. In Ægypto naſcitur & Maron, peius quam Lydium, maioribus foliis ac variis. Illa breuia ac minuta & odorata. Nec dubitandum ſanè Plinium & Dioſcoridem de eadem herba loqui: contra quam ſentiat Ruellius.

Plin.

Rue.

Galenus ac Paulus & Aëtius in ſimplicium cenſu Marum præterierunt. In Hedichroi verbò compoſitione Mari drachmas duas recipit Galenus: Et lib. i. de Antid. cap. 10. quales ſint herbe Marum & Amaraeus aliquo modo declarat: eaſque ab inuicem diſtinguit.

Gal.

Ex prædictis itaque cognoviſimus qualis ſit herba marum, nimirum peregrina, apud Lydos iuxta Magnèſiam & Tralleis naſcens, imò etiam in Ægypto, ſed deterior. Cuius ne nomen quidem ad oſſinas prouenit, & hæctenus ſaltem doctis cognita eſt.

Clinopodium Dodonæi, ſive Maſtichina, Marum dicitur, cum quo tamen nulla in re, vel ipſius Dodonæi iudicio, conuenire videtur.

Clinopodii verùs ſive Maſtichinæ affinis planta, Matthiolo à Corruſo miſſa, in omnibus deſcriptioni Mari reſpondet.

Maioranâ multi legitimum eſſe Marum contendunt, ſed neutiquam par eſt id afferere.

Origanum Heracleoticum Ruelli eſt Marum Dioſcoridis Lacunæ.

Clinopodium quorundam, ſive Maſtichinam Gallorum, ſunt qui Marum eſſe contendunt.

Hermolaus in Dioſcor. Coroll. 473. Meliſſart eſſe conſtituiſſe deprehenditur.

MARVM CORTVSI.

CAP. XVI.

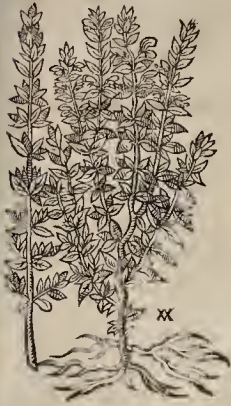
Thymi durior ſive Maſtichinæ inſtar denſè fruticat, lignoſis virgulis & incanis, quas veſtunt folia crebris geniculis, Scrylli foliis paria, Thymi foliis maiora, ſubtus incana, ſuperius videntia, ſapore amaro & acro, odore grato. Chamedrys veteri moribus par, nec figura quoque ablu- dendis, multò deo demiffò labello, galææ locum ſupplentibus tortilibus ſtaminulis, calyce quoque Chamedrys pari, villoſo, incano.

De.

Planta à nobis præſenti loco propoſita videtur Matthiolo in omnibus reſpondere hiftoriæ Mari, quam ſententiam improbandam neſas duci-

ducimus. Meminit autem huius primò in post. cò. cum mag. fig. hist. germ. & Epitome, flores ei adscribès subpurpureos, odore eximio fragrantes.

Camer. quoque apud Matth. Marum inscribitur, ac in Histor. ait, autoris [Matthioli] Mari pulchrum genus, ex calidis regionibus, potissimum ex Syria adferri, & hoc posse esse Maioranæ genus. Et hinc figuram habet ex Matthiolo, cui adiunxit ramos plantæ, quâ miseram Gesnero, quæ multum differt à Maioranæ. Sed & Tab. in Icon. & Hist. Mari Matthioli

titulo plantam hanc expresse.

Marum hoc Cortusianum, Tragoriganum alterum facit Lobelius. Apollo tertiam Maioranæ speciem. Ferratiæ mihi denominavit Anguillara pro Helenio Cræueæ, sed sine ratione.

Huius descriptionem aliquando cum planta sicca misit Gesnero Mari nomine, quo etiam mihi ostendit Cortusius Patavii, fruticosam plantam in olla excultam.

Is referebat hæc herbam summè delectari seles, vixque ab eis tutam manere, ac eam comestâ circumcirca illos semen genitale effundere.

MARINVM SVPINVM.

CAP. XVII.

Lobel. in Obs. pag. 266. vocat Marum supinum non ab simile [Maro dicto Mastichina] sed cauliculis repentibus. In Icon. Plant. pag. 500. Marum. Tabern. Icon. & Hist. Marum repens. C. Bauhin. Phyt. Maioranam repentem verticillatam.

MARO PLANTA PEREGRINA

odoratissima.

CAP. XVIII.

Triginta Anni plantæ fragmenta habemus missa Valerando Dourez ex Italia, non meminimus à quo. Lignosi sunt caules, densa lanugine obsiti, in ramos oppositos diducti, folia è geniculis bina ex aduerso sita proferentes, tota tomentosa, Maioranæ fatiuræ foliis

paria, aut etiam paulò maiora, cinerei coloris, crassiuscula, odore fragranti, sapore vegeto, ad Camphoram accedente, sed cum gratia aromatica, acris, & subamaro.

CLINOPODIVM QVIBVSDAM,

Mastichina Gallorum.

CAP. XIX.

Maioranæ instat fructificat, imò interdum in bicubitalem excrescit altitudinem, multis ramis brachiatum, per quos folia ad Mari Cortusiani folia accedentia, minus cædida, paulò maiora, inter Thymi & Serpylli media, sapore acris prædita, minùque ut mihi videtur amaro: ad nodos & in extremis ramulis ex muscosis verticillis emicant fl. sculi albi: radix sabet lignosa. Odor gratus cum aliqua grauitate.

Tragoriganum Dioscoridi, & Heracleum Origanum Plinio, collatis vtriusque delineationibus, in neutro satis exactè designatis, ea erit herba, quam vulgus nostrum (inquit Ruell.) Mastichinae herbæ cognomèto serit in hortis, frutice Serpylli vel Origani, coliculis ramisque non dissimilibus, foliis Samplici, flore paruo odorato in umbella, in qua propendent incani hircorum villi, vnde dictum Tragorigani nomen existimo, odore Samplicis non cedit. Studiosèque nuper in hortis nostris cepit serri, & ut nouæ rei, nouo officinis indito nomine, quoniam lentore quodam interdum madescit, Mastichinam herbam ceperunt vulgò nominare, aut quòd iucundum Mastiches spiret odorem. Quod pinguibus locis vbertate foli lætius affurgit, latiore, glutinosoque folio vestitum, tunc Samplicis folium representat. Si ieiuno prodeat siccum, tenuius, foliis & colibus Serpyllum potius videtur æmulari. Alterum syluestrius, quod propter sepes nascitur, folio Samplici, multò maiore, caule sesquipedale, comante supra cacumen muscario, in quo flores emicant purpurei. Vtrumque iucundo odore placet & cotonis inseritur. Sed hæc loci potius, quàm naturæ discrimina sunt. Hæc Ruellius de Mastichina Gallorum, quæ si noua res est & Tragoriganum, velim eum annotasse, vbinam locorum Alterum syluestrius prouenit, cuius discrimen potius loci, quàm naturæ.

Dodonæus Marum esse negat, & Clinopodium decernit. Clinopodium Dodonæi vocat Gesn. hort. itémque Maron Ollingeri. In cat. pl. Tragoriganum Dioscoridis. Rob. Const. apud Amatum Galeni & Pauli Ammaracum, quam linguâ gallicâ Malti dici, ab aliis verò Marum esse Dioscoridis credi, refert, quorum tamen opinionem non approbat.

Tragoriganum Dioscoridi. Orig. Heracleum Plinio. Mastichina.

Mastichina curdica.

Tragoriganum alterum.

Ruellius natur.

Clinopodium Dodonæi Gesnero. Ammaracum Galeni.

Marum
Lobelia.

Marum tamen esse contendit Lobelius. Ait enim in Adu. p. 215. Marum, est *Mastic* Gallorum & Anglorum. Regi Thraciæ, cui nomen Maroni esset, sunt qui Mari herbæ appellationem acceptam tulerint: verum tamen potuit etiam ab Amaraco per apocopen dici: utpote cum Amaraci species videatur Marum, adeoque tan-
toperè affine sit ut multi hodie Maioranam legitimum esse Marum in literis miserint: iidemque aut sint Marum receptum, siue *Mastic* Gallorum decernere Clinopodium: quæ tamen herba parum Clinopodio congruit: odor, sapor, & color Marum fatentur: eoque Galli vocant *Mastic*, quia odoratior & gravior est, quam *Origanum* aut *Sampuchum*, uti Galenus vult Marum, libro de Antidotis. Idem in Obs. p. 265. in Icon. Plant. p. 499. vocat Marum, quæritque an sit *Helenium* odorum Theophrasti. Figura autem eius est Dodonæi.

Contra Do-
don.

Huius meminit Clus. in Hisp. lib. 1. cap. 64. vbi ait: Tragorigani duo genera statuit Dioscorides, quibus per similes duas plantas vidisse memini. Vnam, Tragoriganum i. [Masticina Gallorum intelligit] quod Castellani Sarilla vocant, incanam omnino. Eadem in Hist. post. vbi figuram ex Lobelio proponit, hæcque præterea addit. Non desunt etiam qui Clinopodium nominent: plerique tamen pro Maro habent, aliqui *Helenium* Theophrasti esse augurantur, &c.

Sarilla.

Helenium
Theoph.

Apud H. Lugd. p. 384. planta nostra pingitur & describitur pro Maro vero quod Gallos præsertim *Andes*, & *Cenomanos Mastic* appellare perhibet. Ac denudè describitur, sed sine icone p. 389. pro Tragorigano primo Clusii, siue Tragorigini Dioscoridis per similiti planta prima.

Vindicatur
H. Lugd. ab
snurius C.
Bauhini.

C. Bauhini censura in H. Lugdunensi sem, iniqua quidem, vindicanda ac ostendenda. Marum, inquit, Matthioli p. 384. Tragoriganum Dodonæi p. 383. utrobique describitur. Tragoriganum primum Clusii, describitur denudè, sed sine icone p. 389. nulli nisi in floribus colore differentia: hoc candidus, illud subpurpureis, vel purpureis. Item Mari huius Matthioli descriptio reperitur p. 389. sine icone sub Tragorigano altero Penæ. En vni herbe figuræ duæ & descriptiones quatuor. Sed eniultam animaduersionem in H. Lugdunensem. Ecce duplicem lapsum leuiter cenioris C. Bauhini. Marum Matthioli p. 384. itemque Tragoriganum alterum Penæ, est Marum Cortusi. Trogoricanum verò Dodonæi, est Tragoriganum nigrius. Sētis ita credo censorem, Leonem stimulasse.

C. Bauh.
duplex in-
fer.

Maiorana,
Masticum
redolens.
Varietas.

C. Bauh. phyt. dicitur Maiorana s. siue *Mastic* chem redolens. Et hanc *Sampuchum* Dioscoridis & Theophrasti credidit. Ludit foliis modò longioribus, modò rotundioribus, modò angulosis hederaceis, quemadmodum Lutetice in horto Robini hortulani Regiæ se obseruasse scribit. Item: Tragoriganum 9. siue angulifolium primum. Cur separat frater?

C. Bauhin.

Marum Tab.

Locus &
tempus

Tabern. vocat tam in Icon. quam in Histor. Marum, *Zimbertraut*.
Clinopodium Dodonæi Lutetiâ *Mastic* nomine mihi misit frater C. Bauh. Multis annis autem durauit Montbelgardii in horto Ill. E. C. ramulis propagatum, flares Augusto & Septembri, semen nondum maturuit apud nos. Lugduni colui in horto & Geneuæ: Montpelii & Lutetiæ, ac etiam Bisantii magnos fructus obseruauit. Floret autore Clusio, cum Thymo & *Stœchade* multis Hispaniæ locis: prouenit solo arido

& petroso: nunc inquilina facta multorum hortorum, cum in Gallia, tum in Anglia, & Belgio.

FABREGVE.

CAP. XX.

Fabregue Gallis dicta, autore Oliuero de Seres, odore quodammodo accedit ad *Thymum*, *Satureiam* duriorè, & *Serpillum*. Sed delicatior est, quàm vel *Thymus*, vel *Satureia*, ideòque non nisi culta in hortis prouenit: seritur semine: tum plantulæ nouellæ Hieme transactâ, sempetque Lunâ crescente transplantantur. Hoc peculiare in hac obseruatur, quòd valdè gaudeat aquis. Nam & caulisa radicibus & in phialam vitream aquâ plenam immisâ, radices spargit & emittit in ipsa aqua, ac haud secus nutritur, quàm in terra, sed eâ lege ac omine, ut *phiala* interdum Soli exponatur non aprico: Ita miraculo videas hanc plantulâ in humidissimò Elemento viuere ac nutriri, & radice tenè per vniuersâ aquâ, ceu per terram diffundi tantâ tenuitate, ut eas vix per vitrum sit videre.

Nobis nondum constat quam plantam intelligat Oliuarius: lectores considerent, num conuenire possit cum herba *Masticina* (siue *Clinopodio*) Dodonæo olim dicta.

OXYMVM VETERIBVS ET IN genere.

CAP. XXI.

Theophrastus sparsum de *Ocimo* inter cetera hæc habet. Sementes hortensium, quibus seri singula solent, tres certè notantur, vna *hybernâ*, alia æstiuâ, tertia quæ inter eas cadit post *hybernum* solstitium, siue *brumam*, ac *Januari* incipit: quas ita appellat, non ratione factis, sed ortus, vsuque cuiusque. Tertia verò, quam æstiuam appellant, mense Martio agitur, quâ *Ocimum*, *Satureia*, &c. feruntur: germinè etiam desigunt: nam hoc quoque transfertur, cum ad palmam, aut plûs quoque altitudinis venerit, dimidio abscisso: radix huic, ut *Betæ*, vnica data est, quæ crassa esset, altèquè descenderet: ceteræ verò quæ de latere præternes orerentur, admodum prolixè adhærent: hæc quidem omnium radicem lignosissima est, sicut etiam caulis. Particulam verò primum inferius, deinde cum ea defloruerit parte, florere superius incipit: vnde fit, ut diutius istud floreat, ut *Faba*: semen cortice continetur: *Lactuca* laticugine obducitur. Omnia feminis germinisque largè fecunda: sed facundissimum omnium *Cuminum* [Corn. vult legendum *κνινον*.] est. Peculiare etiam quod de hoc dicitur: imprecari namque & maledicere ferendo oportere affirmant, quòd laticus, copiosiusque proueniat. Soli expositum transit in *Serpillum*, quod superaccedente siccitate fit, &c.

Ocimum non describit *Dioscorides*. Ex aliis tamen locis colligi potest foliorum eius forma. *Ocymoidi* namque, *Mercuriali*, *Heliotropio*, *Solano hortensi* (huic tamen maiora & latiora) & *Erino* (cui minorâ & parte supernâ diuisa) *folia* tribuit *Ocymi*. Ergo qui vel *Ocymoidem*, vel *Mercurialem*, vel *Heliotropion maius*, vel *Solanum hortense*,

hum hortenſe, vel Erinum nouerit, facile etiam Ocymi folia, qualia eſſe debeant, nouerit. Sed & Acino ſimile dixit, ita vt etiam hinc colligi queat eius forma & qualitas. Floris tandem effigiem Pycnocomi flores, quibus illos comparat, aperre declarat.

Ocymi quoque Plinius diuerſis in locis mentionem fecit. Inquit enim lib. 17. cap. 22. quod in vinea ſeri Caro iubet, antiqui appellabant Pabulum, vmbra patiens, quod celerrime proveniat. Idem lib. 19. cap. 17. Nihil, inquit, Ocymo ſecundius. Cum maledictis & probis ſerendum præcipiunt, vel ætatis proveniat. Satum etiam pauitum terræ adacta, & qui ſerunt, precantur ne exeat. Et ſic quidem Cornarius hunc locum legendum putat. [*Ὁκίμοις* ſcilicet, non *ὄκίμοις*, vt falſo voluere nonnulli: id etiam declaratis Theophras. ipſius verbis: que quamuis in contrariū trahantur ſentium: præcipue ramen id demonſtrant hæc verba apud ipſum Theophrasium reſcripta: *ὁκίμοις τῶν ἄνθ' ὄκίμοις.*]

Eſſe reſert Fuchius qui ſignificantius per z ſcribendum ducant Ozimum ab *ὄζω* quod redolere denotat, quoniam herba rota ſuaſſimum ſpirat odorem. Ab eodem odore quod Baſilicæ & regia domo dignum ſit, Baſilicum hodie nuncupari ſolium Ocymum, garyophyllatum. Latine aurem & Græcè rebus Ocimum quam Ozimum legi voluit Monachi: deriuantes forte à Græco verò *ὄκίμοις*, quod valet circ, quod celerriter proveniat: vel propterea quod citet alium bubus, cum ſcilicet illis datur, vt purgentur: quod genus Pabuli ſunt ſegetes virides ſectæ antequam gerant ſiliquas.

Vnde duo conſtat eſſe diuerſa Ocymi genera, alterum pabuli genus, alterum in hortis nalcens: de quo air Palladius lib. 5. cap. 3. Nunc Ocimum ſeritur, circ naſci dicitur, ſi ſtatim quum ſeueris, aqua calida perfundas.

Rem mitam de Ocymo Martialis affirmat, quod modò purpureos, modò albos flores, modò roſeos pariat. Et ſi ex eo ſemine frequenter ſeratur, modò in Sifymbrium mutetur. Theophrasius 5. de cauſ. pl. hoc, vt dictum, aliter narrat, & cauſam ad Solem reſert.

Sunt aurem Ocymi ſpecies multæ Cornatio. Nam & magnum & paruum, & medium oſtendit: & quoddam etiam ſilueſtre. Et de hoc Ocymo Dioſcoridem agere, & Galenum 8. ſimpl. dicit.

Serapio quatuor Ocymi genera videtur agnoſciſſe: Videlicet, *Secz. abram* cap. 73. de temp. ſimpl. quod Ozimum Carmenum & Baſilicum garyophyllatum Simon Ianuenſis interpretatur: eſt: quod Ozimum paruum. 2. *Berengemiſch* cap. 156. quod Ozimum garyophyllatum tranſfertur, Iſaac Eben Amram autore: 3. *Berendarog* c. 157. i. e. Ozimum non garyophyllatum, ſed aliud commune, cuius meminit Dioſcorides in capite de Solarro domeſtico, cum dixit: folia habet coloris nigri, ſimilia foliis Bereendarog, ſed maiora & latiora. 4. *Hamelium* cap. 175. quod etiam Amochim, & Amachim nuncupatur, & apud Romanos Selichi, & dicitur eſſe Ozimum domeſticum, habens lara folia, nominari que in Seni Ozimum Nabathi: habere verò ramos virides quadrangulatos: colorem floris eſſe album: ſemen Ocymi.

Ceterum, *ὄκίμοις*, & per *o* prima ſyllaba *ὄκίμοις* Græci appellant: nonnulli etiam *ὄκίμοις*: Latini Ocimum. D ſert ab Ocymo, pabuli genere, quod ad diſſerentiam huius per *o* ſecundæ ſyllabæ

ſcribendum monit Dodonæus: ſed & per *o* eſt hoc, & maxime odoratum ſcriptum reperitur. Recentiores *Βαſιλικόν*, i. e. Latine Regium & Baſilicòh: irèmq; Herbam baſilicam & Herba *Βαſιλικόν* regiam quoque nominant. Germ. Baſilien & Baſilgen. Belgæ Baſilicoin. Galli Baſilic. It. Baſilico. Hiſpan. Albahaca. Angli Baſil. Boh. Baſalſta. Hung. Boſolicom. Germani præterea alicubi *Βλῆμlein der Itè:h. e.* Florem amotis appellant: & ruſus alicubi corruptè hæc latina appellatione, *Flormor* ac etiam *Floramot*, quo ramen nomine proprie Amaranthum Vicenſes Auſtriaci vocant.

Ocimi demum & Ocimaſtri nomine ſæquentes plantas exhiberi nouimus. Ocimum odoratū ſiue Baſilicum, cuius aliquot genera recententur. Ocimum magnum, citratum communiter appellatum, & garyophyllatum. Ocimum mediū vulgatius album & nigrum, Ocimum non garyophyllatum. Ocimum minimum, Ocimum Carmenum Monachi dictum, Serapionis paruum. Ocimum Sancto-Mauritanum, latum, criſpum, maximum, maculatum. Ocimum Indicum maſus, album, criſpum, circinatum. Ocimum Indicum Cluſii. Ocimum Aegyptiū longioribus, anguſtioribusque foliis, Rhau dictum. Ocimum garyophyllatum Monachoſe, ſiue Acinon Columnæ. Acinon Fuchii. Mèthā verticillatā aquatica. Meliſſa quibaſdam dicitur Ocimum citratum & Ocimum ſimiale. Ocimum etiam dicitur Sifymbrium. Naſturtiū aquaticum. Ocimum aquatile quorundā Herbariorum, aliorum Herbarum Lætoris, hoc eodē libro Scrophulariam maximam radice fibroſā inſcriptum. Ocimum etiam dicunt hæc: Chamaemyſine. Scrophularia maxima. Hieracium Sabaudum. Eſula dulcis. Noli me tangere. Et Ocimaſtrum verrucoſum.

Planè verò explodenda videtur Loniceri opinio, quod non ſine errore ridendo Fagotriticum, Ocimum eſſe ſumit exitimet, cum pabuli genus ſit, vt cap. de Fagotritico ſibiſus hæc de re diſſeruiſimus.

OCIMUM ODORATVM SIVE Baſilicum.

Cordus in diſpenſ. ſupra diamoſchum dulce Meſue, vocat Ocimum quoddam citratum; non Meliſſam, ſed ſpeciem quendam Ocimi, ſiue Baſilici, odorè Meliſſæ, aut Citrei mali, cuius defectu Garyophyllatum hoc Ocimum ſumi poſſe ait.

Tragus hanc in modum de eo diſſeruit. Tria ſunt genera Ocimi, quorum duo ſatiua ſunt, vt que in hortis quorundam in Maio ſeri oporteat: tertium ſilueſtre nobiliſſimum arque pulcherrimum, folia Amaraço ſimilia, paullò ramen maiora; odoris ſuauiſſimi, preſtantiſſimique: Itè alibi: Ocimum quod odoratiſſimum eſt & garyophyllatum cognominatur, Baſilica eſt ſatiua, ſeu nobilis, & à nobis capit Dioſcoridis aſcribitur, quicquid dicit Matcell. Virgilius, qui Epimæron quo de Theophrasius lib. 3. cap. 8. & Acinium, vnam & eandem plantam eſſe iudicat. Ac tandem concludit Baſilicam noſtram diuerſiſſimam eſſe ab Ocimo veterum.

Carol. Stephanus de re hortenſi libellum conſcripſit, in q̄to inter cætera Ocimum partim ad Lenticulam, partim ad Viciam reſerre videtur.

quã rectè ipse viderit. Suspiciamus, inquit post
fulam dissertationem Monachi in Mesuem, hoc
Basilicum gariophyllatum esse Ocimastrum Dio-
scoridis, quod 3. lib. describit, quodque Acinos, si-
ue Aconos & siluestre Basilicum ab aliis dicitur.
Diximus autem quod est in 3. libro, quoniam in
4. aliud tradit, quod est alterius herbe genus.

Ozimi E-
tymon. - Esse refert Fuchsius qui significantius per Z
- scribendum ducant Ozium, ab ζ , quod re-
dolere denotat, quoniam herba tota suauissimum
spiret odorem. Ab eodem odore quod basili-
cã & regiã dono dignum sit, Basilicum hodie
nuncupari Ocimum garyophyllatum.

Satio &
cultura. Ocimum, inquit Casalp. quod vulgò Basili-
cum appellatur quotannis semine feritur
post æquinoctium vernum inter æstiva: nam
Hyeme perit: gaudet Sole & aqua: herba ad-
modum odorata: gustu subacris: recipitur inter
olera crudi & cocta & in condimenta: eius tria
genera: magnitudine differentia communi om-
nium consensu habentur, vnum latifolium, al-
terum tenuifolium, & tertium medium. Diosco-
rides Ocimum tanquam vulgò notum non de-
scribit, ex attributis tamen videtur intellexisse so-
lum illud genus quod lato folio constat, vt patet
in Ocinoide, Heliotropio maiore, Mercuriali,
Solano hortensi, quorum folia Ocimo compa-
rantur. Theophrastus cum ait Ocimum transire
in Serpyllum, videtur genus Ocimi pumilum
innuere. Plinius præter sativum siluestre quo-
que tradit, sed cum neutrum describat in-
certam est quod siluestre apud ipsum sit,
nisi Acinum intelligit, quod Ocimastrum
appellari ait. Arabes quatuor plantas osten-
dunt, quas interpretes Ocimum vocant. V-
num Ocimum garyophyllatum, quod colligitur
mense Junio. Hoc pumilum dicerem, nisi tem-
pus collectionis seminis oblatet: propiatur e-
nim in Autumnum, vt cæterorum semina. Hec
ille. Considerandum autem an collectio intelli-
gatur de semine, an de herba: si de herba tempus
nihil impedire videtur in locis calidis, Iunium
mensem existimatis.

C.E. not. Gesn. hort. Ozimi, quod vulgò Basilicum nomi-
nant, id est, Regium, maioris, aliud garyophyl-
latum & aliud citratum dicit.

Inquirendum quod vult C. Bauh. in phyt. an
Varronis Ocimum idem sit cum nostro Basilico.

OCYMVM MAGNVM.

Descriptio

DVplo tri-
maius huic fo-
lium, quàm
vulgari, oblo-
ngum, raris cte-
nis serratum,
pallido virore
præditum, aut
rubrum, odo-
dore saavi, Ci-
tri vel Garyo-
phylli, flores
spicati, albi vel
rubri.

An est hæc,
Basilica maior
Tragi. Quod
quidem ico-
nem attinet, ea
non malè qua-

drare deprehenditur. Descriptio autem eius,
quam antè posuimus, videtur esse Basilici medi.
Monachis in Mesuem commentantibus est Oc-
cimum citratum siue Basilicum, quod paucis no-
tum esse dicitur. Fuchsius verò & Taberna-
montano dicitur Ocimum Magnum.

Dodon. gall. eandem cum Fuchsiõ iconem ha-
bet [sub Ozimi maioris titulo, cui flores pur-
pureos, ac etiam albos concedit.] Ocimum
inquit Matthiolus, quemadmodum odoratissi-
mum, ita & omnibus notissimũ est. Nam que per-
rare sunt vbique edii fenestras, petrarãque eor-
nacula, ac viridaria, que Ocimo non redoleant,
vt pote quod frequens feratur, & foueatur in si-
gulinis vasis. In Italia hoc æuo Ozimi tria ha-
bentur genera. Quorum primum (magnum)
foliis asurgit Amarantho longè maioribus, latis,
longis, ac crassis, citræ malo similibus, à quorum
effigie ipsum facile vocauerunt Arabes Ocimum
citratũ, quo modo ipsum Mesues nominat. Lat.
verò in tol. hoc titulo pingit Ocimum tertium
maximũ.

Lobel. in Adu. vocat Ocimum maximum Car-
ryophyllatum ac Citratum: Itemque Obs. p. 268.
in Icon. Plant. p. 505. (quibus in locis figura De-
donæi) Rarius istud ait, & regionum calidarum
amantius, cuius folia, cunctaque planta quadru-
plo maiora, odora, Caryophylli cum Citro con-
fusa iucunditate, semine, nec vlla sui parte alio-
qui diuersa.

Cum pleræque plantæ noctu vitiliis irrigen-
tur, Ocimum tamen assusã aquã interdũ & sub
Solis æstu proficere plurimum solet, vnde contra
alarum plantarum naturam magis gaudet cali-
dã irrigari, quàm frigidã, cuius rei doctissim. Co-
stæus hanc assertiõ causam: An, inquit, quia imbeci-
litas sit planta? imbecillitatem enim id prodit,
quod nihil frequenter irrigetur, tãhæsit. At con-
tra tepor laxando corpora, imbecillitatem poti-
us auget, quàm minuat. Neque Ocimi imbeci-
llitas ob caloris esse penuriam potest, in quo
caliditatem vigere insignis odor persuadet. An
ergo potius Ocimi imbecillitas ob laxitatem est
substantiæ, cuius causa, quia profusior sit innati
humoris dissipatio, propterea celeri quoque &
assidua opus illi est alimenti penetratione, hæc
autem hinc beneficio teporis. Non est hoc pro-
fectò à vero dissimile. Sic ille lib. 2. de natura
stirpium cap. 9.

Idem perhibet Ocimum Æstate tota in a-
qua non focus ac in terra, virere, florere, & se-
mina quoque interdum proferre, quod sanè ad-
miratione non caret. Refertur apud Carda-
num, Ocimum primã lucã tritum, & in ol-
lam nouam inditum, sub plenilunio ab altero
capite flores emittere: quod si duplicato tem-
pore sub terra defodiatur, strifiones generare,
cum aliis dictum sit scorpiones.

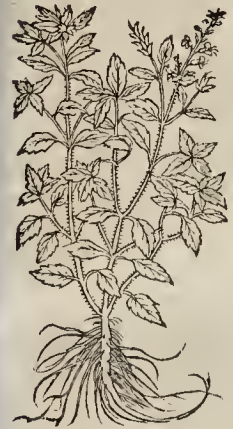
Libet hic inferere lepidam historiam de hac
planta Augustini Iustiniani Genuensis lib. 6. Frã-
cisus Marchio Iuriscoconsultus missus à Genuen-
sibus Orator ad Ducẽ Mediolanensem, cum eum
non veller audire, nec pactis conuentis cum Re-
publ. Genuensi stare: Captatã occasione obtu-
lit Duci manipulum herbe Basilici. Qui admi-
rabundus, quid sibi hoc donum veller quæsivit.
Cui ille responderet: Eiusmodi proprietaria huic
plantæ inesse, vt leniter & suauiter contrectata
præbeat gratum odorem, nimis autem duriter
compressa & attrita, tandem produceret scorpi-
os: atque ita simile esse ingenium Genuensium.

Dux

Dux ingenuo hoc responso admodum delectatus, & sententiam priorem mutauit, & Legatum honorifice dimisit. Scorpiones autem sub fictilibus, in quibus Basilicum colitur, libenter stabulari, sæpius Venetis obseruatum. Ocimum incipiens putrefcere fœtet, inquit Bodinus, absoluta verò putredine bene olet.

Ocimum siue Basilicum magnum Montbelgardi in horto Ill. E. C. prouenit duplex, rubrum & album. Ex Italia nobis attulit ficcas plantas C. Bauhin. hoc titulo: Ocimum variabile Italis: in eo apparebant maculæ purpureæ. Cum summitatibus albicantribus & rubentibus vidi Montpelii in hortis, & Geneuæ florens Iunio: Basilicæ adhuc Septembri.

OCIMUM MEDIUM VULGATIVUM & nigrum.

Dodranta-
lis est plā-
ta, pluribus ca-
mis stipata,
quadratis, non-
nihil rubenti-
bus, subhirsu-
tis: *filia* Pa-
rietaria, mino-
ra, glabra, aliās
per ambitum
incisā, aliās mi-
nimè, ortu è
geniculis ad-
ucto, odore
fragranti, sa-
po re nullo excel-
lente: *flor*
verticillatæ, in
spicam longi-
nsculam dige-
ssi, suauolent-

tes, colore albo purpurascētē, labello longin-
culo, angusto, cui ex aduerso respondet sicuti
vergens in quatuor lacinias diuisum solum, pro-
mouentibus è rictu stimulis albidis cum tilo
purpureo: *radix* lignosa, nigra, fibrata.

Exillimamus apud Tragum Ocimum hoc de
quo agimus hoc loco, dici Basilicum secundum,
quamuis icon videatur demonstrare magnum,
de quo antè.

Matthiolum vocat Ocimum secundum, siue
medium, & Ocimum à Dioscoride descriptum,
Ocimum non garyophyllum Serapionis.

Lob. in Adu. describit duplexque tradit, hoc
modo. Quamuis antiqui excusi, tum calamo
exarati, codices, vbi que Ocimum, non Ocimum
aut Ozimum habeant: tamen quia herbuta hæc
eximè odora cerebrum ferret, & sternuramenta
cieret, eam primulum Ozimum vocitatum i. e.
odoram fuisse, naturæ & doctis assentiri par est.
Mirum enim quantæ fragrantia sit Ozimu Tro-
glodyticum, & quante syueltre nascatur iam diu
notum est. Nec ocyls cæteris quamplurimis o-
riti certum: quare id Ocimum farragini legu-
minum tribuendum fuit. Ocymi autem vel O-
zimi, cuius varietates tres notissimæ vel mulier-
culis, quas odoris & oleris gratia in sigulnis va-
sculis colunt aut in puluillis areolis sue viridario-
rum: frequentissimum aurem Ocimum vulgare,
siue medium dictum, quod quidem duplex odore
habetur: vnum quippe vilis & abiectius, odo-

rem quidem spirat suauem, sed Apiastrum mistum:
radicem & cauliculos pedales & folia Mercuri-
alis, Parietaria, vel Agriorigani, sed nigriora mir-
rit: flosculis è caliculis verticillatim caulem am-
bientibus: semine pusillo nigricante, quadante-
nus Thlaspi. Alterum nullatenus distat, præter-
quã odore gratiore, & cordi amabiliore, qui cor-
ricem Citrii mali redolet: idcirco citratum vocit-
at vulgus, non à Citri folio, vt falsò scribunt
quidam. Hæc ille, qui in Obl. pag. 268. in Icon.
Plant. pag. 50. Ocimum medium vulgatius pin-
git.

Ocimum hoc, quod Olitoribus medium est;
tertium facit Casalpini idque Acinum esse non
dubitat.

H. Lugd. vnius plantæ duas proponit icones: *H. Lugd. not.*
Vni titulus p. 630. Ocimum medium Fuchsi. Et
huic sunt caules hirsuti: alteri Ocimum medi-
um Matthioli.

C. Bauhin. Phyt. vocat Ocimum 4. siue vulga-
tius, & Basilicum Brunfelsii.

Ocimum medium album & rubrum habemus *Locus*
Montbelgardi in hortis, etiam Ill. E. C. itemque
Basilicæ: est passim in Gallia & Germania vulga-
re.

OCIMUM MINIMUM.

Palmaris
maior est plā-
ta, ramulis cre-
berrimis ligno-
scentibus den-
sè fruticans:
per quos *filia*
Serpilli aut
Maioranæ fol-
lis paria, ex
oblongo rotū-
da, viridantia,
aut rubra sa-
po re vegetissimo
& suauissimo
Garyophyllo-
rum: *filia*
exigui, verti-
cillatim per ra-
morum scapos
disponuntur:
radix fibrosa.

Descrip.

Nostra icon que scalpra empta minus placet,
vt & alæ plures. Fuchsius Ocimum exiguum in-
scribit. *Icon.*

Cordeus in Dioscor. nobis videtur hanc intel-
ligere per herbam suo tempore, vt ait, omnimò
incognitam, quam Germani fraus Bastien vo-
cant, quã & que Acinum, si non Ocimum garyo-
phyllum fuerit, ipse adstruxit. *Synonyma*

Trago, vt exillimamus, in Hist. germ. dicitur
Basilica minor & Baccharis germanica, de qua
antè: Icon tamen non placet. Eidem in H. Lat. *Baccharis germ.*

Ocimum primum, de quo vide antè.
Autor est Robert. Stephanus Acinum multis
putari, quosdam verò Ocimastrum dicere. h. e.
Basilicæ *saunage*, herbam hanc, que in quibusdam
Gallia locis Ocimum minutum appellatur. Aliud
nomen siluestris Ocimo minuto non conuenit.

Est hæc Basilicum illud aliud, siue Ocimum
leprophyllum Monachorum in Messem com-
mentantium, quod vulgò Basilicum minutum
appellatur: quandoque multi tenent esse Basilicū

Basilicon garyophyllum ex eo, quod Serapio titulo de Ocimo gariofilato dicit: Et folia eius sunt parua &c. sed hi errant, & est potius Ocimum eius carmenum, &c. vide titulum, de Ocimo odorato, huc Basilico.

Sunt aliqui, inquit Mathvolus, qui Acinum eam Ocimi speciem existimant, quam vulgò [nos Itali] vocamus Basilico gentile: sed horum opinioni refragatur Plinius lib. 21. cap. 15. & cap. 27. ex quo palam fieri potest, Acinum non esse Ocimum tenuifolium. Idem rursus Ocimū tertium, quod foliis conset minus atque angustis, sit-

que ceteris odore fragrantius, Italiam vulgò appellatur Basilico gentile. Huius [sicut & ceterorum] meminit Serapio, vocauitque garyophyllum, quod ceteris tum minutius, tum odoratius habetur. Idcirco videant quæso Pates illi reuerendi, qui in Mesuam commentatios scripserunt, quo in re, quæ ratione in El. de gemmis se iactent Ocimum garyophyllum hac tempestate primos adinuenisse, cum hoc Serapioni foliis exeat paruis, & caule quadrangulari: Monachis verò foliis Melissophyllo maioribus, per ambitum serratis, & caule minimè anguloso. Quia in re eos pace sua, aperte hallucinatos putauerim. Nec equidem credendum arbitror, quod de alio Ocimi genere intellexerit Mesues, quam de tertio illo genere in deliciis habito, de quo dicimus. Nam cum ceteris odoris fragrantia præset, nulli dubium est, quin in roborandis cordis ipsius viribus ceteris sit longè aptius, atque etiam præstantius, ut quod in electuarium de gemmis addatur ad cordis affectus.

Amatus creditur Basilicon minutis foliis ornatum [ita vocat] Acinum esse. Cuius opinioni refragatur Rob. Constantinus.

Sed & Gesnerus eundem cum Amato sententiæ esse deprehendit. Vocat enim in cat. pl. Ocimum istum, Acinum, & Ocimoidem ex quorundam opinione, quam non damnat. Idem de hort. Ocimi sive Basilici paruum genus, crispum, & globosum.

Lobel. in Aduers. Ocimi minimi Amaraci figurâ, caryophyllati titulo describit (eodemque in Obs. p. 269.) & postea capite de Acino dicit: Quam Acino florem non negasset Dioscorides, Ruellius Ocimum, sive minus Basilicum, posse esse Acinum, ni obstarat Theophrasti Plinique muria historia, dixisset: Senensis hæc accipit, & quasi sua ostendit, exprobatque doctis, nec interea lectori quidquam commodi molitur: expulso Ocimo illo minimi. In Icon. Plant. p. 504. appellat Ocimum minimum Garyophyllum.

Crediderunt ergo, ut patet, recentiorum plerique tenuius Ocimum Acinum sive Aconum esse: sed cum non hirsutius Ocimo solum, quin etiam glabrescat, Acinum esse nequaquam poterit. Id verò quum Ocimum garyophyllum existimant esse Monachi, suam profectò non agnoscunt inscitiam. Quare caryophyllati vice, minutius Ocimum, succedaneum omnibus fiat: ne nos ipsos hisce implicantes, Brassiuolo, ac Mathiolo similes, maius flagitium perpetuemus.

Ocimum minimum vocat Camer. hort. album & nigrum. Tabern. Ocimum caryophyllum minus. C. Bauh. phyt. Ocimum s. sive minimum. H. Lugd. duas figuras habet p. 681. vni titulus est, Ocimum caryophyllum. Et hæc nobis valde placet: alteri titulus, Ocimum paruum. An Cæsalpini Basilicum nanum sive pumilum?

In horto Ill. E. C. Montbelg. di habuimus

Erratum
multorum
Ocim. car-
menum.
Acino non
est.

Ocim. garyophyllum
Serap.

Monachi
causatur.

Monachi
hallucinantur.

Acinos
Diosc.

Math. cau-
satur.

Ocim. mi-
nimum.
Ocim. garyophyllum
minus.

Locus.

Ocimum minus, ac alibi sæpius etiã obsetuatum.

Traditis ita vulgarioribus Ocimi speciebus, superest ut eandem vires & usum adscribamus. Ocimum, ut tradit Dioscorides, copiosiore cibo oculorum aciem habet, alium mollit, flatum mouet, vrinam pellit, lac euocat: agrè tamen conficitur. Illitum cum polline polentæ, acetæ & rosacæ, pulmonum inflammationibus auxilio est [græci eod. pulmonum vocem non habent, nec etiam Cornarius in versione sua expressit, sed eam redundare ait ad inflammationes additam.] Draconis marini & scorpionis ictibus per se prodest, & cum vino Chio oculorum doloribus (quæ aliter ex græco sunt intelligenda, Draconis ictibus, per se autem in vino Chio, &c.) Succus visus caliginem abstergit: distillationes excitat. Semen potum conuenit atram bilem gignentibus, difficili vrinæ, inflatiquè naribus haultum subinde mouet sternutamenta, quod idem herba efficit. Sed oculis premi necessum est, cum sternutamentum vrget. Sunt qui in cibis abdicandum censent: quandoquidem manducatum, & in Sole positum vermiculos creat. Aphri autem adiciunt, si feriantur à Scorpione qui Ocimum ederunt, nullo confictari dolore.

At non solum ut noxium in cibis, sed & vt in medicina inutile & perniciosum, Veterum quidam grauitè repudiatunt, quod declarat Plinius his verbis. Ocimum quoque Chryssippus grauitè increpuit, inutile timacho, vrinæ, oculorum que claritati. Præterea insaniam facere, & lethargos, & iocinoris vitia: ideoque capras id aspernari. Hommib. quoque fugiendum censet. Addunt quidam tritum si operatur lapide scorpionem gignere: commanducatum & in Sole positum vermes affert. Aphri verò, si eo die feriatur quispiam à scorpione, quo cederit Ocimum, se iuari non posse. Quinidè tradunt alicui manipulo Ocimi cum cancris decem marini, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones ex proximo omnes: Dioscorus in Empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta atas acriter defendit id esse capras, & scorpionum terrestrium ictibus, marinorumque venenis mederi ex vino, addito acetæ exiguo. Vsu quoque competum deficientibus ex acetæ odoratum salutare esse: item lethargicis & inflammationis refrigerationis. Illitum capitis doloribus cum rosacæ, aut myrtæ, aut acetæ. Item oculorum epiphoris impositum ex vino, timacho quoque vtile, inflammationes & ructum ex acetæ dissolueret sumptum. Alium siftere impositum, vrinam ciere. Sic & morbo regio, & hydropicis prodesse, choleras eo, & distillationes stomachi inhiberi. Ergo etiam cæliaci Philistio dedit, & coctum dysentericis, & colicis Plistoricis. Aliqui & in tenebris, & sanguinem excreantibus in vino, duritia quoque præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitque lactis prouentum. Auribus vtilissimum infantium, præcipuè cum adipe asinerum. Semen tritum & haultum naribus sternutamenta mouet, & distillationes capiti quoque illitum. Vulsus purgat in cibo ex acetæ. Vetrucas misto atramento lutorio tollit. Venereum stimulat, idè etiam equis asinisque ad missuræ tempore ingeritur.

Auicenna etiam in libro de viribus cordis à Dioscoride dissentire videtur: scribit enim Ocimum sanguinem turbidum & melancholicum generare: quoniam superuacua humiditas quæ in ipso

in ipso est, parit inflationem in venis.

Nec aliter videtur sensisse Galenus, cum ait. Ocimum ex secundo est ordine excalescentium, habet autem recrementitiam humiditatem, proinde nec commodum est, quod in corpus sumatur. Ceterum foris illitum ad digerendum, & concoquendum vtile est. Et 2. de alim. Ocimo plerique vt obsonio vtuntur, ex oleo & garo esitantes. Vitiosi autem est succi, quod impunit quodam, vt falsa de eo prodiderint, affirmantes quam celeritè paucis diebus scorpiones generare, si tritum in ollam ad Solem calefactum fuerit, quod falsum est. Verè autem dixeris olus stomacho esse noxium, proutque succi & concoctu difficile.

A parte Dioscoridis videtur itare Simcon Sethi. Basilica Ocima, inquit, olfacta cor & caput. Si aqua irrigantur; humidiora sunt, & somnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit. Animi morem ex atrabile ortum, in hilaritatem & lætitiã mutat.

Ex sua & aliorum sententia ferè ad omnia ea ad quæ Dioscorides, commendat Serapio. Hæc inter alia habens. Quando reperit Hunaim aliquos ex antiquis Phisicis dicentes, quod stringit ventrem, & aliquos qui dicunt, quod laxat, videtur ex hoc quoddam habere in se duas virtutes contrarias, sicut caules. Quando ergo inuenit virtutem expulsiuam fortem in corpore, adiunat ad fluxum. Sed quando inuenit virtutem retentiuam fortem, adiunat ad retentionem, idè quia in eo sunt duæ virtutes, sc. virtus laxatiua, & spastica, sed sic sicut dictum est.

Scribit Brasauolus tantam de Ocimi viribus inter Plinium & Dioscoridem esse controuersiam, vt alterum ipsorum errasse dicendum sit. Quippe ex Aphris tradit Dioscorides, quod si à scorpione feriantur qui Ocimum ederint, nullo dolore affici. Contra verò Plinius ait, si eo die feriantur quispiam à scorpione, quo ederit Ocimum, feruari non posse. Qua in re lectionis impatiens deprehenditur Brasauolus, inquit Marthiolus, Plinius refragatur eorum placitis, qui Ocimum tam acriter damnant. Precipitem ergo Brasauolum appellat Marthiolus: quia tantam de Ocimi viribus, inter Plinium & Dioscoridem controuersiam esse scribit, vt alterum ipsorum errasse dicendum sit, propter eos qui à scorpione icti sunt: quod si patienter vniuersum Plinii caput expleuisset, cognouisset vtique Plinium illorum sententiam recellere, quam in capitis initio proposuerat. Quantum autem impatiens, ne dicam temerarius (Apollinis verba sunt) eò magis caligauerit Marthiolus, Brasauoli verba pensculatius expendentes facillimè diiudicabant, &c. Vides ergo, addit, in referendis Ocimi facultatibus, non parum inter se dissentire Dioscoridem, Galenum & Plinium, ita vt vix pugnantes illorum sententias conciliare possis. Quare consultum erit vt hic, quemadmodum in aliis etiam, Galeni amplectans opinionem, qui quodammodò inter hos medijs interiectus, commendat exteriorum eius vsum in iis, quæ *ocimum* à *diaporphos*, s. e. c. coctionem & discussionem desiderant: damnat verò internum, ob excrementitium humorem, quò grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiam scopum respiciens, pleraque alias Dioscoridis & Plinii contradictiones tollere poteris.

Ocimi vulgò dicti vires Tragus ita perstringit. Duæ nobiles & odoratæ Basilicæ hortenses vitio & iniquitate scriptorum in doctorem penè in contemptum deuenere, idque eo nomine, quòd (vt illi affirmabant) non solum inutiles, sed & ven-

tibus noxiæ sint. Quæ sententia minime recipi debet, quippe quæ erroris plena sit: nam qui ita sentiunt, Ocimum Catonis, cum hoc nostro confundunt, atque ita decipiuntur. Nostra enim Ocima garyophyllata, siue Basilica, temperature sunt calfacientis, quamobrem facultatem obtinent resoluendi ac discutendi, viscosos lentosque; pulmonis & matriæ humores, quare vtiliter vtinque adhiheri queunt. Basilici herba viridis fronti alligata, capitis dolores sedat, idem præstat aqua eius distillata: siccata non aliter atque Amaraucus & Rosmarinus in cibus vsurpari potest. Eadem multo imposita quousque deserbuert, vniuerso odore & sapore iucundissimo commendat, vtque Apianum, seu vt vulgò vocant, Muscatellinum referat, efficit. Basilicò vino decoctum, suspiriosis medetur, pulit inueteratam tussim, humoresque crassos discutit, mane & vesperi potum, vrinam ciet, menses proritat, vt Pulegium. In deflectionibus & fomentis muliebribus Pulegii & Menthae facultates obtinet. Semen per noctem aquâ rosacèa maceratum in succum album seu gummi quoddam resoluitur, quod præterea est remedio, inflammationibus, exulcerationibus, & aphtis oris, nec non laborum scissuris & verrucis mammarum illitum. Sed & aqua non tantum omnibus inflammationibus oculorum, capitisque, igni etiam sacro, qui tumori mammarum & pudendis adesse solet, auxiliu est. Semen & aqua distillata sumpta, cor confortant, & aduersus Lipoplychiam faciunt.

Ex eorum genere, quæ sanguinis è naribus profluuiũ sistant, inquit Vesalius, est succus Ocimi maioris, in quo Camphora leuigata sit, & narius ita immixtus. Sunt qui tradant Ocimi substantiam adstringere, succum verò laxare. Non autem videtur verisimile quod asserit Hollerius cuidam Italo ex frequenti odoratu Basilicæ herbae natum scorpionem in cerebro vehementes & longos dolores ac mortem denique attulisse. Sed vermes in cerebro generari Ocimo etiam non odorato apud omnes in confesso est.

OCYMYM SANCTO MAVRITANVM, latum, crispum, maximum.

AD cubitalem altitudinem crescit, quadratis caulibus, raris pilis vestitis C. Bauh. quos aduersi rami diuidunt: folia ex longis pediculis ad articulos circinata circumscriptio, ampla crispâ, fimbriata, atro-virentia, aut rubro admixto maculosa, fragrantis odoris: flores Ocimo vulgari similes, verticillati, in spiram digesti, qui autore C. Bauhino ex candido rubescunt: semen paulò maius, nigru, ex rotunditate oblongum, foliaceis capitulis inclusum.

Dolor capitis. In cibus: Vinum odore & sapore commendat. Tussis inueterata.

Pulegii facultas.

Aqua.

Succus: Scorpio in cerebro nat.

Descriptio

Synon. Est hoc, illa Ocymi differentia, sub nomine Basilici Indici, vel potius Hispanici ad Camerarium, vt ipse in horto restatur, ex Italia missa, ferratis & crispatis foliis, subceruleis, vnde crispum Basilicum merito cognominatur.

C. E. not. Columna vocat Ocimum exoricum foliis purpureis maculis infectis fimbriatisq; C. Bauh. apud Matth. Ocimum latifolium maculatum, vel crispum, à nemine pictum, elegantissimum, primū. Præterea in phyt. Ocimum latifolium Cæsalpini. Nos quidem existimamus Cæsalpino hoc Ocimum Indicum incognitum adhuc fuisse.

Locus & Tempus Primò nobis Vespanti visum vt & Argentine anno 1595. antequam aliquid de eo à quoquam scriptum obseruauerim. Ex India autem in Hispaniam, inde in Italiam & Germaniam semen transfusum.

OCIMUM ÆGYPTIVM LONGIORIBUS foliis, Rihan dictum.

CAP. XXIII.

Descriptio Ocymus, inquit Prosper Alpinus, in Ægypti Alexandriæ vitidariis copiosissimus crescit ad altitudinem trium & plūs cubitorum, foliis nostratis longioribus, tenuioribus, colore rubro fuscis, odoreque extimum spirantibus. Suauiter enim odoris nostris omnibus præferendus merito videtur, ob quem illi hanc plantam *Rihan* appellant, quod idem est, ac si dixeris, odorem, ita vt hic Ocymus præ odoris iucunditate extimā odor per excellentiam ab iis vocetur.

Rihan. Ocymi garyophyllati plantā odoris causā iuuantur; medicos verò vltus apud eos ipsa paucos habet, qui alii multis præditi sunt. C. B. phyt. vocat Ocimum 2. siue garyophyllatum maximum.

Vltus. Describit etiam ac depingit Ocimum Indicum Clusius, quod Germanicè primūm anno 1590. innotuerit, ac reliquorum magna sit varietas.

Ocimum Indicum.

CLINOPODIVM VETERIBVS.

CAP. XXIV.

Ex Dioc. Clinopodium frutescens est paruus, sarmentosus altitudine duorum palmorum. Nascitur in petris. Folia Scopyllo similia: flores similes lecti pedibus, ex interuallis, Marrubio [*marubium*] similes. Bibitur herba & decoctum ipsius, aduersus venenatarum bestiarum morsus, conuulsa, rupta, vrinæ stillicidia. Dicit etiam menses & fetus. Peniles quoque verrucas excutit per dies aliquot potum. Aluum [vltima hæc in hoc capite secundum quosdam abundant. pro quibus in Veneta interpretatione hæc leguntur. Multis experimentis confessum super hoc frutescens est ramulos eius ad tertias decoctos, ex vino albo medeci correptis furore: In quo non parum dissident: sicut idem ad tertias decoctum & potum, non febrientibus in vino, febrientibus in aqua.

Clinopodium, vt legimus apud Plin. lib. 24. c. 15. alii Cleonicium [*cleonicium*, Corn. inter suppos.] alii Zopyton, alii demum Ocimoides appellant, Scopyllo similem, furculosam, palmi altitudine plantam. Nascitur petrosus, orbiculari florum ambitu, speciem lecti pedum præbens: Bibitur

ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentum ictus. Item decoctæ succus.

Clinopodio Galenus 7. simpl. ex calcificandi vim adscribit, sed nondū adurendi: esse verò ait essentia tenuum partium, ponitque ipsam in tertio ordine tum calcificantium, tum reficcantium.

Plantæ quibus Clinopodii nomenclatura appropriatur, sunt hæc. Clinopodium quorundam Origani facie, Clinopodium Matthioli alterum. Ocimois Fuchii: Acinos multis. Clusii Clinopodium Austracium; nobis pulchra Acini species. Clinopodium quintum C. Bauh. quod inscribimus Ocimo similem Acinon Columnæ. Clinopodium Dodonæi, siue Mastichine Gallorum. Tragoriganum Matthioli. Satureia. Thymbra S. Iuliani. Polygonum tertium Cordi. Heliotropium. Herba orbiculara. Guiland. in Theone lapsum asserit Matthiolium in Clinopodio, vt qui perperam Ægypticæ Betonicam exhibeat.

CLINOPODIVM QVORVNDAM, Origani facie.

CAP. XXV.

Descrip. Ex radice fibrosa plures emittit caules quadratos, lanuginosos, cubito aliores, ad quoru nodos folia nascitur opposita, Origani vulgaris, minus odora, sapore quodāmodo Saluie tenuiore: flores denso stipata verticillatim caules ambiunt, purpurantes, interdum albi, Calaminthæ, ex oblongis, gracilibus, villosis calyculis, odore longè minus vegeto, quàm Calaminthæ.

Lobelio in Aduers. & in Icon. plantar. Acinos. In Obs. p. 269. vocat Betonicam Pauli quorundam, Germ. wild Basilic, Belg. wilde Basilicon, Gall. Basilic sauvage, Hisp. Abahaca saluage. Angl. wild Basilic, quæritque an sit Clinopodium Lacunæ.

An Cordo in Dioc. Cornar. & Riffio Clinopodium, Germanicè wurbeldoff, quod hic Herbam orbiculatam & Pulegium montanum vocari refert?

Matthiolus passim Clinopodium vocat, ac ait in editione anni 1554. & 1559. Nascitur vbiq; frequens, foliis non modò Scopyllo proximis sed etiam montanæ Calaminthæ, quam maxime repræsentat. In comm. cum mag. hg. Duæ plantæ à quibusdam rei indagatoribus pro Clinopodio ostenduntur. Prima foliis exit Scopyllo haud ab similibus, latioribus tamen, caulibus quadrangulis, tenuibus & hiscitis: floribus purpureis, caulem verticillatim ambientibus: Hæc longè magis quàm altera Clinopodium refert. Crediti legitimum esse Clinopodium. Verum degustatā herbā mihi à sententia recedendum fuit. Idem in Epit. Cùm Clinopodium aded tenuium esse partium (scribit Galen.) vt ex tertio calcificantium sicantiumque ordine habeatur, atque operæ pretium esse, vt quæ in huius censu sunt plantæ, aut gustu acres, aut admodum amaræ percipiantur: cumque neutra qualitas in Clinopodio, cuius imaginem dedimus, reperiat, non ausim ego ipsam legitimum facere Clinopodium: Sed potius alterum. Ex his Matthioli dictis satis apparet, quomodo sibi constet cum suis iconibus sine descriptionibus: eius contrarietates erant olim in diuersis editionibus: nunc iunctæ sunt in editione Casp. Bauhini, qui apud illum

illum scribit Origano simile Clinopodium.

Lacuna in Dioscor. Clinopodium & Lectipedia vocat, notatq; confundi in quousda cum Pulegio montano, cui similem ait, ferruque in singulis geniculis quatuor flosculos tenues, similes pedi lecti: provenire locis siccis & sterilibus: calefacere & siccare tertio gradu. Sed quare quare est Pulegium montanum, cui confert Lacuna: eius sane descriptio non videtur respondere cum icone quam ex Matthiolo proponit: existimamus illum tunc temporis nescivisse, quid scripsit.

Turnerus Matthiolium reprehendens dicit eius Clinopodium esse Calaminthae speciem. Verba eius haec sunt. Clinopodium Matthioli est Calamintha prima: folia enim habet Ocimi, subrus incana, caules quadratos, florem purpureum, & in montibus ut plurimum nascitur. Non est autem Clinop. siquidem folia non possidet Serpylli, ut ex Matthioli icone Serpylli probari potest. Ait quoque Matthiolus plantam suam non raurum Serpyllo esse similem, sed etiam Calaminthae montanae: id quod verum esse non potest: Calamintha namque motana, quae foliis est Ocimi, nullatenus Serpyllo similis est, cuius rei argumentum esto Serpylli figura, ab ipso Matth. proposita, collata cum foliis Helictropii maioris Ocyimo similibus auctore Dioscoride. Fallitur ergo Matthiolus, plantam vnam duabus inter se distimilibus similem faciens.

Gen. hort. Clinopodium ac etiam Polycnemum appellat, cognatamque Origano dicit.

Lonic. duas ponit figuras, priori loco Matthioli, pro wirteldost/ Clinopodio officinarum, & Pulegio montano: Secundo Tragi, nomine Flein doffen: quasi diuersae essent plantae.

Trago est Originigenus aliud siue quartum, sylvestre, siue Origano minus, Flein wolger mut.

Camer. in Ept. dicitur Clinopodium. In Hist. Germ. Clinopodium 1. In orto, maius & minus, & matius Matthioli flore candido.

An Celsalib. 11. cap. 37. Herba Origano vulgari similis, orbibus per intervalla Martubii, seu Pulegio: flosculo subrubente: &c.

H. Lugd. pag. 912. Acinon, siue Clinopodium silvestre inscribit: ac iterum pag. 931. Clinopodium peius Matthioli. Eadem penitus figura.

Clus. in Hist. Clinopodium vulgare inscribit, ac Matthioli primum siue maius cognominavit.

C. Bauh. Phyt. facit Clinopodium 4. siue Origano simile, hoc duplex, elatius, maiore folio, & alterum humilius minore, statuit, & tertium foliis Teucrii modo incisus in monte Krenzachio Iac. Cargillum Scotum sibi obtulisse refert: flore esse ait communiter purpurascente, reperit & albo: Huic autem quarto Clinopodio pulchre convenire Clinopodium Dioscoridis & Plinii.

Thal. vocat Origano verticillatum, testaturque falsos quosdam pro Clinopodio exhibuisse. Schv. Clinopodium maius. Clinopodium Matthioli primum considerent lectores an possit esse Alysson Galeni & Aetii.

Hoc passim iuxta sepes provenit Montbelgardis, Geneva, Lugdani, Monspelii & Patauii, ut Oberuaui, flore purpurascente & albo, Iulio florens. Passim in caeduis siluis aut inter fruticetas, aut ad silarum margines per Pannoniam provenire refert Clusius: Sic in Silesiae montosis Schvvenckf.

Odonatum autem est, ut Schvvenckf. perhibet, nihil gustanti siccus, tantillo caloris subad-

stringens ut betonica. Calefacit, siccit, digerendo modice repellit. Caput & viscera roborat. Additur insectibus. Menfes sistit, & partes imbecilles confortat.

CLINOPODIVM MATTH. ALTERVM

Folium est Serpylli modo oblongis, in cacumine mucronatis, floribus inter folia subpurpureis, balaustrii effigie, caulibus exilibus, angulosis, & quibus folia per intervalla exeunt utrinque bina: sapor illi acutus.

Camerarius retinens iconem Matthioli vocat in Ept. Clinopodium alterum: in H. Germ. Clinopod. secundum. C. Bauhin. apud Matthiol. Clinopod. siue Ocimum fluestre, & Pseudoclinopodium. Putamus autem nos Matthiolium nescivisse, cuius plantae iconem exhiberet ac merito olim scripsit propria manu Casp. Bauhinus miram esse Matthioli inconstantiam, ut qui in com. Ital. dicit hanc minus continere cum Clinopodio: in icon. verb. se non dubitare, quin legitimi Clinopodii faciem referat. Addimus nos has & alias huiusce modi contrarietates Matthioli satis demonstrare quantum tribuendum sit eius iconibus & cognitioni botanicae.

Schvvenckfeldius vero Pseudo-Clinopodium hoc Matthioli, Stachyn aquaticam Tabern. montani esse statuit: in quo illi assentiri non possumus.

DICTAMNVM ET PSEUDO-DICTAM-
num Veteribus & in genere.

CAP. XXVI.

Gravis scriptor Theophrastus l. 9. Hist. c. 16. Dictamni duo primum genera numerat, Dictamnium sc. & Pseudodictamnium, quibus vnam naturam esse ait, quodque in eis discrepet, natale solum tantum esse: & quoque feracior & pinguiore solo altera nascatur, idem viribus deteriorem esse: quemadmodum pleraque alia huiusmodi. Amat enim Dictamnium aspera loca. Mox tertiam addit nomine tantum Dictamnium; quae nec figuram, nec vires eandem habet: sed Silymbrii folia & ramulos.

His autem quae habet Theophrastus nihil ad triplicem Dioscoridis Dictamnium constituehdam aptius adferri unquam potuit. Sicut enim in utroque eadem omnia Dictamnium, inquit, quod silvestre Pulegium aliquibus appellatur; herba est Cretenlis (αρητηνη: pro quo ἀρητηνη Cat.) acris, lauis, Pulegio [πυλεγιον] similis: sed maioribus lanuginosisque foliis, ac lanosa quadam veluti pube obductis. At neque florem neque semen profert. Quod Pseudo Dictamnium vocant, multis in terris nascitur, ante dicto simile, ac minus quam illud acre. Defertur & e Creta alterum Dictamni genus, folio Silymbrii: at tamis maioribus, in quibus flos emicat silvestris Origani, niger ac mollis. Odor foliorum inter Silymbrium & Saluam iucundissimus. Et ita vertit Sarracenus. Codex meus basilensis verba illa, Pulegio similis, &c. ita reddit: ὁμοιωμένη χαυ, ἡ δὲ ἰσχυρὰ καὶ γαστραλοιστὴ τὰ ὑδάτα χερ, ἡ ἰσχυρὴ τὰ ἐπιτόνια; sed maiora & Gnaphalii specie folia habet, & lanuginosam superficiem. καὶ κερ-

Descriptio

Math. in. constans.

Error Schvvenckf.

Diff. anni genera tria Theod. phr.

Diff. anni. triplex Diosc.

molita conuertit : pulegio simile, maioribus foliis & mollibus, fomenti (tomenti legendum) modo, & lanugine quadam circumdatis. Marcellus: Similis Pulegio est maioribus tantum foliis, tomentosis, lanosaque pube obductis. Legatur, *παπαλιόδη* Ruell. Pulegio similis, maioribus foliis, quæ tomento quodam, spissaque lanugine pubescunt. Corn. Pulegio similis, sed maiora & tomenti specie folia habet, & in ipsis lanuginosam quandam excrecentem propaginem. Reb. Constantinus legit *παπαλιόδη φύλλα*, folia tomentosa, seu tomentina, tomento quodam pubescentia, mollia tomenti modo. Nos verò retinendum censemus nomen Gnaphalii, & verendum Gnaphalii specie, vel formâ, monitu industrii & diligentis Botanici Siluerii Thedechini Pharmacopœi in Candia Crete, vt copiosius dicemus cap. de Dictamno adulterina quorundam siue Gnaphalii Dioscoridis. Per *δίαυρον* autem videtur Dioscorides hic idem intelligere, quod Theophr. per *δίαυρον*. Vulgatâ porro lectiunem illâ *δίαυρον* esse, vt *δίαυρον* capris, neque florê, neque fructum ferri, deprauatam air, putatque veram esse, si legatur *δίαυρον* de *αἰθέρη*, *δίαυρον* *αἰθέρη*. i.e. neque verò flos, neque semen confert: Sarrac. scribit vestium codicem habere *δίαυρον*, exportatur, quæ lectio melius nobis placet.

Authorem lactis.

Appellatio nec spissa.

Ex Plinio.

Chondris.

Plin. rar.

Corn. rearguitur.

Aleriptiria Dioscoridi nomina, quæ Hermolaus & alii retinuerunt, sunt: Embastron, Beloacon, Artemidesium, Cretica herba, Ephemeron, Eldia, Belotuce, Dorcidion, Elbunon, & vt Romanis dicitur, Vitilago rustica. Apuleius cap. 62. Artemedion, Creticum, Labrum Veneris, Emenypsen iuxta Aegyptos, Embolion, sc. pro Elbulion, & Diphacon nominat.

Dictamnium memorat Plinius lib. 3. cap. 27. Herbum, inquit, extrahendis sagittis cerui monstrare, percussis eo telo, pastaque eius herbe cicuto. Idem lib. 25. cap. 8. Dictamnium ostendere vulnerata, statim deciditibus telis. Non est a libi quam in Creta, ramis pratenuæ, Pulegio simile, feruens & acre gustu: foliis tantum vruntur. Flos nullus ei, aut semen [apud Dioscoridem legendum, neque semen exportatur,] aut caulis. Radix tenuis ac superuacua. Et in Creta autem non spatiosè nascitur: mirèque capris experitur. Pro eo est & Pseudodictamnium, multis in terris nascens, folio simili, ramulis minoribus, à quibusdam Chondris vocatum. Minoris effectibus statim intelligitur. Dictamnium enim minima portione accendit os. Qui legere eam, in Fentula, vel Harundine condunt, præligantque, ne potentia euanescat. Sunt qui dicant vtraque nasci multaridam, sed detei flores in agris pinguibus, veram quidem Dictamnium non nisi in asperis. Est & tertium genus Dictamnium vocatum, sed neque facie, neque effectum simile, folio Sisymbrii, ramis maioribus: procedente persuasione illâ, quicquid in Creta nascitur infirmo præstare cæteris eiusdem generis albi genitis. Et hæc Plinius, qui sua fere ad verbum transiulit: verum hoc mirum videret Cornario, quòd duobus productis locis ceruis attribuat, quod Theophrastus de capris, & hoc etiam Aristoteles lib. 9. Hist. cap. 6. & Valer. lib. 1. cap. vltimo capreis tribuit, Dioscorides verò & Virgilius capris: Nisi huius rei de capreis fidem illud ei sustulit, quòd aliàs depascentes Dictamnium, sagittis istæ ad ipsam festinare, & priuarim ictus medelam quærere debere non videantur: aut alium autorem sequutus, sit, qui de ceruis hoc prodiderit. Sed ipsam Cornarium mirari subit, qui ipse potius

meritò ridendus est, quòd de capris auctoritatem dicti intelligi credat, & non capreis, quæ sagittis & telis peti hodie adhuc solèt: vt antiquitus, teste Martiali lib. 13.

Pendentem summam capream de rupe videbis. Casum speres, disripe illa canes.

Et hæc siluestres sunt capræ, ob similitudinem quidem aliquam sic dictæ, quas Plinius non absque omni penitus ratione ceruis forsitan annumerandas esse non negabit: vt etiam inferius ostenditur. Cornarii porò argumentum illud non probatur, Dictamnium Virgillii esse Dictamnium tertium, eò quòd Dictamni primum genus nec florem, nec semen, nec caulem habeat, cum etiam nostro seculo constat flos, semen & caulis, licet seminis non meminerit etiam ipse Virgilius, vt cuius versus 12. Aeneidos dilucide testantur.

Tam Venus indigao nati concessa d. Are Dictamnium generis Cretæ carpit ab Ida, Puberibus caulem filius. & flore comantem Purpureo, non illa seris incognita capris Gramina, quum tergo vsu lucres habere sagitta.

Et hinc mendium in Dioscoride adesse, quòd plantæ huius cognitioni impedimento est sequentibus ostendit Marantia lib. 2. cap. 16. Historiam de Dictamno Cretico mendosam esse, non leui quidè argumentò suspicari sumus: falsi enim procul dubio est quòd dicit Dioscorides florem nullum aut semen profert: videmus enim in planta, quæ pro Dictamno Cretensi ab omnibus ostenditur, cum flores tum semina inesse: nam quamquam florum fructuumque varietatem ob regionum naturas, posse euenire concedimus: tamen magis ad credendum induciur locus in Dioscoride deprauatum esse ita, vt illa negatio non tam partes, quam partium facultates auferat, atque ita restituatur locus: flores & semen nullum usum præstant; vt velit Dioscorides idem cum Theophrasto dicere, qui 9. Hist. cap. 16. ita habet: vsus foliorum, non ramorum, nec fructus est: nam cum Theophrastus Dictamno ramos, & fructus tribuat: neque possint fructus esse, nisi flores etiam præcesserint [vt magnâ ex parte in plantis fieri certimus] videtur & flores rari ei velle inesse. Cur igitur negauerit Dioscorides, quòd Theophrastus affirmat, si vterque eandem plantam, non diuersas describit? Hoc Dioscoridis mendium, tantum valuit apud nonnullos, vt crederent Creticum adhuc esse incognitum; plantamque quæ floribus & seminibus careret, esse querendam. Verum hi non rectè sentiunt: nam quòd multa in Dioscoride superaddita sint, multa deficiant, multa etiam verâ ac genuinâ lectione exuta, alienam saltemque indnerint, omnibus ferè concessum est: quæ omnia quamuis magna ex parte Libratorum incuriâ euenire soleant, aut temporis iniuria; vt cum vel caries, aut tale aliquid pagine partem corroserit, sensumque è medio abstulerit: tamen alix sunt causæ, nempe quorundam curiosorû superstitiones; qui nonnunquam addere, nonnunquam & demerere à Dioscoridis scriptura aliquid ausi sunt. Quin etiam interpretum virio idem sapienter accidit: quippe qui græcâ phrasis energiam, ac vim in quibusdam non satis assequantur. Hactenus Marantia, qui cum Matthiolo *αἰθέρη* apud Dioscoridem legendum censet. Quæ lectio licet non omnino reprobanda sit, melius tamen placet *αἰθέρη* legi. Quia olim fortè [inquit Sarrac.] Dictamni folia sola cum radicibus è Creta exportabantur, semine ac flo-

Corn.

re ca-

re carere ipsum Diocorides existimavit. Quod si non in eundem errorem Plinius lapsus fuisse constaret, probabilior foret vetusti codicis illa lectio: *δύτης ἢ αἰθῆρας*, *δύτης ἢ κροτίδος ἐκπέρας*, neque flos, neque semen exportatur. Sed ne quid temerè auli videremur, vulgatam lectionem retinere maluimus. *Stante* demum Marthioli, Maranthæque lectionis Dioscorideæ correctione, in utroque eadem omnia deprehenduntur.

Ad appellationes quod pertinet addendum adhuc est: *Artemidion* sc. dici dictamnium à venatrice Dea Diana, quam Græci Artemidia vocant, quoniam vulnere ab ea in venatione capree & ceræ eius herbe pasta sanarentur. Quod erat numini in primis gratum sine inaleficio & nature iacturâ studium, & voluptatem suam amanti. Eadèmq; de causa *Diosidion*, quasi cereale: dorcada enim Græci hirsulum, & in ceruorum genere minores vocant: quod animal Plinius ait Dictamnium hanc ostendisse, vulnere eo pasta statim decidentibus telis. *Cretæ*, vel Cretica dicta est, quia propria Cretæ insule est & non alibi nascitur. *Ephemerion*, i. e. Diarium, h. e. vnus diei. Pro *Eldia* Humelbergii exemplaria, *alea* scriptum habent, vnde suspicatur aliquibus immutatis litteris legendum potius esse *idea*, quoniam in Ida monte Cretæ pluriim nascatur. *E-biston* dictum est, quòd extrahendis telis sit conueniens & bonum medicamentum. *Diosfaci* appellatio huc importunè translata est. Similiter & ea que inter Latinas refertur, *Labrum* veneris. *Vilago*, dicta est, eò quòd feruens & acri gustu minima portione os accendit. Verùm exemplaria quedam non Vilago, sed *Rufsilag*, scriptum habent.

Fæminino genere Dioscorides veluti herbam Theophrastus, piurèque alii neutro tradiderunt. Quæ generis inuatio multa in plantis est, non tam quia sexu aliquo à Veteribus discreta fuerunt quàm quia alteruto genere eas antiquissimis appellare placuit. Interposita siquidem in litterâ Dictamnus non Dictamus dicenda est. Indicanibus id Græcorû codicibus, aliorumque omnium qui fortè Dictamni meminere. *Dioscorides* vocem deriuat Cornarius *ἀνδρῶν φύλλον*: alii *ἀνδρῶν φύλλον* nos verò à monte Cretæ *ἀνδρῶν* & *ἀνδρῶν*.

Arabibus dicitur *Mescatrensifer*, *Anegen Arabæ*, siue *Bari*, vt refert Serapio capite de Pulegio. Germanis & Belgis *Diptam*, nec recipienda est nomenclatura Goltii, qui *wilden Poley* vocat. Gallicis *Dictam* & *Diptam real* nec placet dici, *Gingembre de iardin*. Italis *Dictam* & *Dictam di Candia*: Hisp. *Diptamo*. Angl. French *Diptamace*, i. e. vt vult Lobelius, Gallicum aut Francum, non secus ac Germani *Welscher*, exoticas & raræ intentionis plantas vocitant. nol. *tremdawe*. Officinæ pro Dictamno per e prima syllaba *Diptamnium* per p legunt, leuis momenti errore.

Quod reliquum est, Dictamni & Pseudo-Dictamni æquiuocationes & substituta, ad amissim quoad fieri potest posthac trademus.

Et quia antè ex Veteribus recensuimus; quæ fuere Dictamna & Pseudo-Dictamna à Veteribus memorata, hic primo loco statimms Dictamnium Creticum ab omnibus penè approbatum & receptum; de quo primo loco mox agemus, quodque in Cretâ nascitur, esse verum & genuinum.

Dictamnium Creticum, vbi aliis locis protenit, dicitur Pseudodictamnium; vt apparet ex antè allegatis:

Dictamnium adulterinum, siue Pseudo-Dictamnium Marthioli & aliorum, quod merito improbatum ab Anguillara & Camerario, Gnaphalium Veterum existimamus.

Pseudo-Dictamnium, quod non modò in Creta, sed aliis etiam locis nascitur, vulgò, auctore bellonio Obi. lib. 1. cap. 18. *Cromida* sive nuncupatur.

Dioscoridis Dictamnium rectum non existimamus spurium & diuersum à Theophr. tertio, vt diximus antè.

Pseudo-Dictamnium, quam Hispani auctore Amato, vocant Pulegium ceruinum, quænam est: Eius verba posuimus capite de Dictamno Cretica, scilicet vera.

Dictamnium Cretica altera, cuius folia Cressionis, & flores odore Narançii, inquirendum quid sit: de ea vnâ cum præcedenti.

Parum abest quin Serpyllon suum alterum Tragus Dictamno accenseret, neminem tamen secum in errorem deducere vult. Quale hoc Serpyllum sit nos latet. Dictamni Cretici alterum genus, quod flores Origani filuestris gerit, qui dixerit esse agrestem Hyssopum, quam descripsit Tragus; videtur ipsi nequaquam à scopi veritatis aberrare.

Mentham verticillatam videtur Lonic. lib. 5. cap. 105. Pulegium filuestre appellare, ac hoc cum Dictamno turpiter confundere.

Fraxinellam, Polygonatum, Helleborum album, & Trifolium bituminosum sunt qui Dictamnium cognominent, sed perperam.

Dictamno deficiente substituitur Pulegium; Syluius, Fuchf. & Coll. Florentinum: Syluius etiam Eleliphacum, (Saltiam vocat Fuchsius.) Radicem Gentianæ Placetomus. Partem mediam Sabinae Thad. Danus epio. *Verum* non placet hoc substitutum: præferrem Pulegium.

DICTAMNVS CRETICA, SEV VERA.

Descriptio

Superiore sæculo considerata Dictamnium Cretica, nostro demum innotuit iursu: Est autem caulibus hirsutis; nonnihil purpurascentibus, ex quorumgeniculis aduerà oriuntur rami, & ex his eodè ordine alii: soliorum situs quoque aduersus, circumscriptio ferè circinata, inferdum oblongior, vncialis;

substantia canescente tòmèto vndique obducta, aliquando in hortis glabra, odoris validi, saporis acris: capitula ramulorum extremis insidentia spicam mentiuntur longiusculam, è foliis Maiorane ferè paribus squammatim compacta: quorum è sinu promuntur flores purpurascèntes; tubuli paruli forma, prominentibus ex

hiaru staminulis, calyci insidentes striato.

Iamdudum a doctis deprehensum est, nos verã Dictamno carere, & diversissimam ab ea radicem (Fraxinellam autem verborum horu Cordus intelligit) in eius locum recepisse, quam magno errore Dictamnum nominamus. Constat vera Dictamnus Pulegii foliis, nostrã verò quã pro Dictamno utimur, Fraxini folia habet, quæ longè à Pulegii foliorum similitudine recedunt. Vera Dictamnus etiam foliis tantam medicinam facit, radices enim lignosæ sunt, propterea rarus illarum usus fuit. In nostrã verò solæ radices medicam vim habent. Dictamni præterea folia densa lanugine utrinque vestita sunt: nostræ autem folia omnino glabra cernuntur. Quapropter in Dictamno hæc valde erramus. Ne autem calumniis & conuicia audire cogar, quòd à communi persuasione recedam, indicabo ubinam vera sit Dictamnus: Georg. Agricola primus in Germaniam Dictamnum veram attulit, cum ex Italia rediret. Vidit hic viam Dictamnum cum Scordio in siccilib. vasculis Venetias ex Creta allatum. Post hunc magnam illius copiam Olingerus Norimbergam Venetias aduenit. Nunc autem quotannis magna eius sarcina ex Creta Venetias, & Venetias Francofordiam afferunt. Et tam graphicè ab omnibus descripã historiam exprimit, ut nò possit melius. Veram minimè caule caret, ut Theoph. scribit. Minimè etiam flore, ut Dioscorides putat. Habet enim purpureum florem. Quapropter hæc in parte potius Virgilio, quàm Theophrasto & Dioscoridi crediderim, qui caulem, & flores purpureos Dictamno tribuit. Sed venã dignos proauncio, cum multæ herbæ quibusdam temporibus & locis neque caulem, neque flores habeant. Non tamen id à proprietate illis inest. Hæc à Cordo de Dictamno profertur. Fit autem meo iudicio iniuria Theophrasto, quod apparet consideranti verba eius. Pro Dioscoride opponitur à Matthiolo pro *Phlo* legendam esse *rosariis*, i. e. conferret, & per conuersos deprauatum esse locum in Dioscoride, ita ut illa negatio non tam partes, quàm partium facultates auferat, atque ita restituitur locus: flores & semen non conferunt, seu nullum usum præstant; ut Dioscorides idera cum Theophrasto sentiat.

Theoph. & Dioscorides noluerunt.

Theoph. ex-
cujatur.

Dictamnum vidi (inquit Turn.) in Anglia in horto D. Richesi: alioqui in Creta duntaxat spontè prouenit. Negat ei semen & florem Dioscorides: fortè quia tam vidit, cum semine & floribus careret: palam enim est utrumque ferre tam in Anglia, quàm in Germania, hæc Creta longè frigidioribus. Theophrastus Dioscoride antiquior, & Virgilius semen & fructum ei tribuunt. Democritus ei quoque florem assignauit, ut in Galeno legitur lib. 5. de comp. med. per genera cap. 10. in emplastro ex Dictamno: Plinio Dictamnum non modo flore & fructu caret; sed etiam caule, quod tamen planè falsum deprehenditur.

Matth. C. R. MATTH.

Nescit etiam Matthiolus qua authoritate scripserit Dioscorides nec florem, nec semen profert, nisi dicamus locum eius esse corruptum, ut antè declaratum. Cur quæso in com. Ital. cum mag. fig. omnia est correctio Dioscoridis? Dubitantur ut refert Anguillara multi an Dictamnum quod adfertur è Candia sit Dioscoridis, quia florem & semen ferret, quod opinioni Dioscoridis resistit, verum illum descripsisse testatur ut inuenit. Quod ad Pseudo-Dictamnum atti-

net, cum de eo nihil sciat, plura non dicit. Quod de tertia specie scriptum in Dioscoride est, adulterinum, nihil commune habere air cum Theophrasti tertia.

Brassiuolo incognitum fuisse verum Dictamnum satis ostendit id quod absurdissimè scribit: Folia habere similia Elleboro.

Quum alteram Cretensem Dictamnum, inquit Apollo, folio Creslonis, & ad fenestras frequentem, Aurenriorum odore depingit Amatus, amentia se oppressum significat.

Dodonæus, qui in Hist. gall. descriptionem Dioscoridis tantum ponit, & iconem Dictamni adulterinæ, ait Dioscoridem contra omnem veritatem, flore & semine carere scribere.

Veri Dictamni radices an sine longo in usu, ut vult Palmarius de feb. pest. cap. 8. hæcenus non obseruati: radices enim quæ passim exhibentur pro Dictamno sunt Fraxinellæ, cuius non vidi exhiberi aut præscribi folia, ut ille ait: quid si confundit duas plantas?

Videtur insi qui Dioscorides Theophrastum eodem ordine & modo, ferè verbis, & primo Dictamno, Pseudo-Dictamno & altero Dictamno loquens, paucis quibusdam immutatis, quæ oppositam sententiam significant restè Cassalpino. Fortè autem Dioscorides plantarum partes exsecans, ut de tri. sol. ut. descripsit: & tanquam diuersum genus tradidit, quod Hæm. collectum est. atque fructum ferat, & quod Ætate & Autumnio facie diuersum, ut plerumque contingit.

Dictamnus Creticus, seu Cretenis Dod. gall. Lonic. Gesner. in cat. pl. Euchat. Rossin. Collegio Colonienis, Casp. Bauhin. Clusius Exor. & Camerario. Dictamnium Creticum Cassal. Dict. Cretenis Matthiolo. Dictamnus Bruffell. Cast. & Lacunæ. Dictamnium Marth. & Lobel. atque Columnæ. Dictamnium verum Dod. in sol. lat. & H. Lugd. Dictamnus vera Cordo in Cordo in Dioscor. & Gesn. hort. Pseudo-Dictamnium Marth. Dodon. Lacunæ. Cass. Hist. Lugd. & Camer. Pseudo-Dictamnium florib. verticillatis Lob. Hæc duplex inodorus & odoratus C. Bauh. qui Pseudo-Dictamnium verticillarum vocat.

In Creta solummodo pronenire Dictamnium Veteres tradiderunt; ut antè ex eorum verbis apparuit, id quod etiam asseruit Bellonius. Nunc autem quoque scribitur in Italiae hortis feminibus è Creta allatis. Quin Camerario aliquoties creuit, & florem produxit copiosum. Nisi verò pangatur planta, raro, etiam diligenter asseruata per Hiemem, durant. Satiùs igitur est ut surculis propagetur, qui in alterum annum florem producit.

Dictamnium Creticum, ut inquit Dioscorides, præstat omnia quæ fatium Pulegium, sed efficacius multò. Nam non potum modo, sed è appositu ac fustium, puras emortuos eiecit. A iunt & in Creta capris tela, quibus icte sunt, huius herbæ pasta excutere. Porrò putandi vim habet illius, aut cum poleuit afflicus. Imposita verò herba plantæ pedum reliquòque corpori impactos aculos resigit extrahitque. Est & efficax ad lienis dolorem: siquidem ipsum immittit. Legitur autem Ætate & Autumnio. Radix gustu exalfacit, nec non & partum accelerat. Sed & succus cum vino potus contra venenatorum morsus auxilium est. Herbæ verò tan-

ta vis est, vt icu venenato saeuientes bestias & olfactu abigat, & contactu perimat. Cæterum expressus ex ea succus, vulneribus ferro illaris aut venenatis moribus intillatus præsentaneo est remedio, si præterea in potu assumatur. Pseudo-Dictamnus minis quam illud acre, eodem præbet effectus, at ineficaciùs. Alterum Dictamni genus ad eadem, ad quæ & antè dictum efficacax, sed minis nares ferit. Miscetur & emplastris ac theriacis compositionibus. Et hæc Dioscorides.

Dictamnus, Galeno auctore, tenuiore essentia constat, quam Pulegium, cæterà illi simile. Hippocrates ad secundas remorantes, inter præstantes quas nouit medicinas, ponit Dictamnus. Eundem propinat ex vino ad molam expellendam. Quin & ad duos obolus tritum ex aqua calida ad accelerandum partum bibere iubet.

Plinio autore strangurias discuti Dictamno certum est. Sed & potum agitas pellit, & alia rela extrahit illitum. Bibitur ex aquæ cyatho foliorum obolus. Proximè Pseudo-Dictamnus. Vtraque etiam suppurationes discutiit. Et aliquando pôit air. Sed præcipua Dictamni vis est, menses ciet, partus mortuos vel transuersos eicit. Bibitur ex aqua foliorum obolus; aded adhæc efficacax, vt ne in cubiculum quidem prægnantium inferatur. Nec potu tantum, sed & illitu, & suffitu valet: proximè Pseudo-Dictamnus. Sed menses ciet cum mero decoctum pondere denarii. Et in fine cap. 15. lib. 26. Dictamni folia præclarè dantur ex aqua. Constat vel oboli vnus pondere: vel si mortui sint in vtero infantes, pro rino reddi sine vexatione puerperæ. Similiter prodest Pseudo-Dictamnus, sed tardius.

Lud. Bonaciolus nimium extollit Dictamni vim Plinius securus: quis enim crederet transuersum factum posse expelli eius facultate, vel abortum ciere, si in cubiculum inferatur?

Thadæus Dunus mulierem, quam morituram omnes arbitrabatur ex factu mortuo, post alia medicamenta, in balneo sedenti, dedit pulueris foliorum Dictamni Cretici obolus ex aqua fontana: quibus peractis sperauit illa, vt air, rem ex voto successuram: omnia enim ad immum ventrem vergere videbantur. Eâ nocte satis comodè habuit, sed non dormiuit. Ante diluculù mortuum factum feliciter explit. Et facile quidem Dictamnus sumitur, cum alia, quæ factus mortuos expellunt, vel nimis amara, vel fætentia, vel nimis acris, vel stomacho inimica sunt, & aliquo modo nocere possint.

quas Aestas & Autumnus herbas & frondes passim straucrant, præsertimque Gnaphalium hoc, Græcis ab eo vsu sic appellatum. Græci enim γναφαλιον inter cætera tomentum vocant: sic ipse in Dictamno dixit, folia γναφαλοιδῶν, quali tomentitia. Sed de voce Gnaphaloide, Gnaphalio simili vide supra cap. de Dictamno.

Plinius lib. 27. cap. 10. Gnaphalium aliis Chamæzelon [Chamæxilon Lob.] vocati auctor est: folia tomento similia esse: dati in vino austero ad dysenteriam, ventris solutiones, mensisque mulierum sistere. Infundi autem tenefmo: illinique putrescentibus vlceribus.

Gnaphaliô idè sic nominatum esse, quod foliis eius mollibus αἰθῆ γναφάλλων, h. e. pro tomentis vterentur, perhibet etiam Galenus, qui ea candida & mediocriter adstringentia dixit.

Multas plantas Gnaphalia, Latinis Centunculos vel Centunculares herbas dicta, Herbarii nuncupant, quod molli lanugine, seu lana, vel tomento essent obuolutæ: (γναφαλιον enim est tomentum.) Et quidem primò Dictamnus, & Pseudodictamnus. Gnaphaliû maritimum: Gnaphalium pulchrum Alpinum: & id genus quod Leontopodium dicitur. Gnaphalium Germanicum & ei affine. Pseudo Leontopodium. Gnaphalium minimum quorundam, minus Tab. & Hort. Lusst. Filaginis species tertia Dodonæi. Stæchas citrina altera inodora. Gnaphalium vnico cauliculo. Gnaphalium umbellatum minimum. Gnaphalium Americanum. Gnaphalio congener Hosteoclon Bononiensis. Pilotella minor: Bombax: Alga: Scorba: Siliqua Syriaca.

Chamæzelon
lon
Chamæxilon

Gnaphalia
plura.

DICTAMNVM ADVLTERINVM QVI-
busdam, verticillatum, vel potius
Gnaphalium Veterum.

Placet Cæsalpini descriptio quæ sic habet. Quedam ex Creta ad nos allata est pro Pseudo-Dictamno: cespes amplus, virgis numerosioribus, altioribus & candidioribus Martubio: foliis rotundioribus, minoribus, similibus, Dictamno Cretensi, oblitis candidiori lanugine, gustu subama-

Descriptio
Cæsalp.

to, odore exili, non iniucundo: verticillos inter folia fert molles, in quibus Hofensii sunt purpurascetes.

Cæterum, planta quæ nunc vulgò Græcis γναφαλιον dicitur, non potest esse Pseudo-Dictamnus, vt aliqui volunt: reclinant enim odor & sapor, vt rectè annotat Anguillara, cui lubentes assentimur.

Caliceoim
stheia.

Dodonæum aliud à Pseudo-Dictamno Matth. depinxisse & descripsisse vult H. Lugdunenensis. Et

H. Lugd.
not.

Bb 2

GNAPHALIIVM VETERIBVS.

CAP. XXVII.

Gnaphalii foliis albis, mollibusque pro tomento vtuntur. Efficaciter autem ad dysenteriam in vino austero propinantur, inquit Dioscorides.

Inter spuria sunt qui Iren, qui Ampeocoon, qui Anaxiton, qui Anaphalida, appellant: Aegyptii Semeon, Galli Gelasinen, Romani Centunculum, siue Centuncularem herbam & Marecellus Tomentum vocat.

Antequam, inquit ille cornipris amplioris fortunæ veneno moribus capissent homines molliter & laciuè agere, non auium plumis, aut onium lanis strato cubili dormiebant. Sed, quod Lucetius air, & fratices inter condebant squalida membra, circum se foliis & frondibus inuolentes, erantque illis pro culcitrarum tomento,

Tom. III.

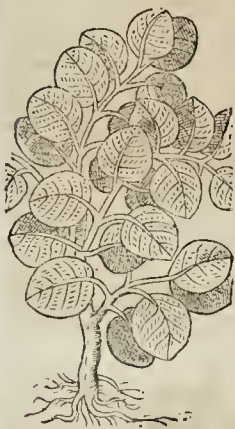
quamvis icon & descriptio Dodonæi non nihil variet à Matthiolo, non propterea aliud statui-
mus, sed varietatem à loco & cultura depende-
re dicimus. Atque Matthioli Gnaphalium,
Dioscoridis Gnaphalium non esse cum Silerio
Tedeschino insigni botanico & Honorio Bello
statuimus.

Locus,

Pseudo-Dictamnium vidi Patauii Februario &
Martio mense in horto publico; Ferrariæ in hor-
to Monasterii S. Dominici à l'Angeli plantas va-
rias. In horto E.C. Montbelgardi per Hiemem
reponere solebam multis annis durans floren-
que, sed semen non maturans: furculis facilè pro-
pagatur. Lobelius audiebat à quibusdam Italis
in monte Nigro dicto, Pisæ & Liburniæ conti-
mino, & aliis locis maritimis nullo fatu otri.

ZATARENDI HERBA.

CAP. XXVIII.

Descriptio
foliorum.Vires
&
vires

Herba par-
ua, quam
Ægyptii Zata-
rendi vocant,
quod ex India
illuc compor-
tetur, Alpino
autore foliis
est crassis, ro-
tundis, albis,
succo plenis, o-
doratis valde.

Mulci vt O-
riganum sicca-
tum pro obso-
nio cono-
dant. Audiunt
author Alpi-
nus multis ad-
tuffum, spican-
diq̃ue difficul-
tatem & ad
prouocandam

vt nam ac mensuras purgationes in visu esse.

PULEGIUM. CAP. XXIX.

Descriptio

Importuno
reputato qua-
cunque terra
attingit è ca-
lida quadrato-
rum hirsu-
torum dodra-
tialium geni-
culis demissis
fibris radica-
tum luxuriat,
longè lateque
subiectum fol-
lum opacans:
siliqua ex ar-
ticulis est ex-
ortus, ad Ori-
gani folia ac-
cedentiū, mi-
norum, odore
cum suavitate
gravi, sapore

feruido:quadripartitorū floriū verticilli purpuraf-
centes breuib; interuallis longâ spicataque se-
tie caules & ramos coronant subiecta vsque folio-
rum coniugatione vna.

Pulegium, vt herbam vulgò notam, non
describit Dioscorides. At cum Dictamno iam
fatis noto, folia tribuat Pulegii, sed maiora: ac
rotunda sint Dictamno folia, eiusmodi quoque
fuerint Pulegii. Esti autem Pulegium vulgare
flore gerat purpureum, altetius tamen memi-
nit Plinius flore albo: illud fœminam appel-
lat, hoc marem, de quo pòst agemus.

Vulgatum hoc Pulegium, tegium nominatum
immetitò respuunt publici Censores, & rationis
ne mica quidem addunt. Dubitauerunt etiam
Recentiorum nonnulli vtrum vulgare Pulegium
legitimum sit Pulegium, nec ne; quod, vt dictū,
ob eius vulgarem noticiam nullis foliorum flo-
rumque notis eius faciem tradat Dioscorides:
Non desunt tamen rei herbariæ periti qui velint
Pulegium vulgaris vsus, Dioscoridis Aliorumque
Antiquorum esse Pulegium. Hocque argumen-
to nituntur: quod non modò experientia com-
pertum sit, vulgare pulegium omnibus iis viribus
esse præditum quas suo tribuit Dioscorides, sed
quod etiam Plineianæ Historiæ maxime respon-
deat. Quapropter eos apertè hallucinari vel
Matthiolum crediderit, qui Pulegium communis
vsus, vnam vel alteram Calaminthæ speciem esse
contendunt. Quin & illud Pulegium nostrum
legitimum esse ostendit, quod folio sit Creten-
si Dictamno simile, cui folia Pulegio similia red-
didit Theophrastus, vt etiam Dioscotides, qui ta-
men illa maiora fecit.

Gerardus nescio cur pro hoc Pulegio iconem
proponat Pulegii Massiliotici Tabernamontani,
siue ceruini, quasi ei incognitum sit Pulegium
vulgare.

Græcis dicitur Πυλέγιον, Πυλέγιον, Πυλέγιον, Πυλέγιον
& Πυλέγιον, Latinis Pulegium. Sunt tamen qui
Blethona, qui Anfenicanthon, qui Galioptin
vocat, Polodon & Henithon in Nothis. Alii
Pantagathon omnibona dicitur, aliis Dinoron,
Cicroni & Colamelle Puleium, Martiali Pullei:
Aphri Apuleiū, Galli Aluolum (Abuolū Lonic.)
Mauritani Alnam, Aluegen, seu Aluegen: Ger-
mani Poley & hertz poley: Belgæ Pakey: Galli
Puliot & Puleg: Itali Pulegio: Hisp. P. Leo, & Po-
leio: Angli Peuy royall / Pulioy royall. po-
daing grass / & Orgauye: Hung. Chombor,
Kézueny menta / h. e. Podagaria Mentha.

Pulegium autem dicitur a pulicibus, quod flos
eius recens inuentus, eos nidore suo fuget & in-
terficiat: Blechon græcè quasi balans herba, eò
quod vt tradit Apuleius, balantum animalium
floris sui tempore sit pascuosa. Plinius tamen
& Dioscorides aliam reddunt rationem, vt pote,
quod gustatum à pecore, quam floret, acri & per-
amato gustu, ei balatum quamprimum concitet
& extorqueat. Vnde quidem Græci literas mu-
rantes Blechon, quasi Glechon vocauerunt. Hinc
igitur Πυλέγιον nomē factum illi: nisi etiam, vt vulg
Lobelus, sit, quia è pulmonibus pituitam cras-
sam faciatque extrudat.

Locus gaudet palustribus, & quæ hybernis mē-
sibus rigantur, incultis tamen. Iulio & Augusto
flore, & tunc quidem colligendum. Pulegium
germanica mulieres in hortis serunt, ac etiam in
fuliginis vasis fouent diligenti admodum cura,
suis affectibus eo consulentes. Vbi lætius totā
conā conspiciunt, & secundo Calaminthæ generi
hanc

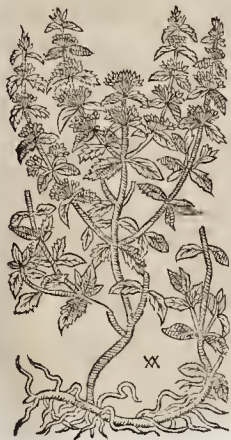
(hanc enim illi assimilavit Dioscorides) folio simile: acerrimo gustu, quadantenus amaro.

Tota planta odorata est, & gustu acris, non sine quadam amaritudine. Quo magis mirum vulgare istud Pulegium a quibusdam pro legitimo respui & secundam Calaminthes speciem haberi, cum omnibus facultatibus, iisdemque efficacissimis præditum sit, quas Dioscorides Pulegio suo tribuit. Extenuat, inquit, calfacit concoquit: porum mentes, secundas, fetus eicit, e- ducit & ea, quæ in pulmone hærent, cum Aloë & melle potum (non *est* dicitur sed *est* addit hic legendum vult cum Plinio Cornarius:) & consu- lis auxiliatur. Nauseas etiam & stomachi rosio- nes siue morsus cum posca potum mitigat. Atra- bilem per Alium educit. Cum vino potum vene- narorum moribus succurrit: defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in pulverem tritum, crematumque gingivas firmat. Illitum cum polenta inflammationes om- nes mitigat. Podagris per se confert, vespere diu rubescat cutis. Cum cerato varos tollit. Lienos- is cum sale vtiliter illinitur. Decoctum eius pruriginos, si eo lauentur, sedat. Inflationes du- ritias, & conversiones vluæ in defensionibus se- dat. Eundem usum ei cum Diosc. tribuit Plinius.

Pulegium, inquit Galenus, cum acre sit & sub- amarum, valde tum calfacit, tum extenuat. Por- ro quod calfaciat abundè, magnum est testimo- nium, quod illita rubore ringit, & si quis diutius roleret: exulcerat quoque. Extenuare satis indi- cat, quòd humida, crassa, lenta, & ex thorace & pulmone excreta facilia reddit, & menses monet.

His assentitur Simeon Sethi, dicens: Pulegi- um attenuat & calfacit vehementer: quapropter in humidis & crassis auxiliatur, & in pulmone hu- mida glutinosaque detergit, & vt excreentur, ef- ficat. Cum vino albo coctum & calidè potum, menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & aliis partibus frigore affectis auxiliatur. Io. de Monte. Exper. Pulegii pulverem sæpius sumptu icium ventriculo, cum æqualibus partibus ace- ti, mellis & aquæ, repurgare vetriculæ ac oculos clarificare refert. Pulegium existimatur apud Bapri. Còdronchium, ex aceto tepido potatum, & naribus etiam appositum, loquelam amissam sta- tim restituere.

PVLEGIVM MAS PLINIL CAP. XXX.

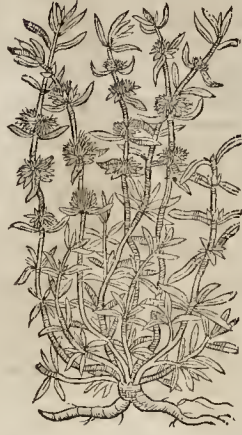
Foliis vt il- lud Sisymbrii, aut Origani, toto caule ex interuallis cum floribus verticil- los alterius pla- nè modo consti- tibus: vites, o- dor prorsus eadè. In via quæ Ri- uolo Taurinum itur ad agrorum margines obser- uauit Matthio- lus.

Hoc est Pule- gium illud maf- culum flore al- bo, quod Apu- leius Leucantho, Albiflorum vo-

cari ait. Est Pulegium mas Plinii Lobelio in Icon. Plant. p. 501. C. Bauhin. Phyt. Pulegium 2. siue latifolium alterum. Castori p. 31. Pulegiu. Gerardo Pulegium mas. Cur autem is proponat iconem Pulegii Cretici Tabernamontani, siue ceruini pro mare hoc, nos lateat.

Gerard et. rer.

PVLEGIVM CERVINVM AN- gustifolium. CAP. XXXI.

FRæquentes profert vir- gas, teretes, te- nues, subrubè- tes, genicula- tas pedem long- is & maiores, modicè ere- ctas: *floribus* ex ge- niculis aduer- sa exeunt, Sa- tureix, non- nunquam can- tillum dentata, odore efficaci vulgari Pule- gii, sapore fer- uido & mor- daci: *florum* verticillati glo- bulicis virgul- torum fastigia

ad nodos oriuntur, colore dilutè cerulco, quorù singuli quatuor foliis constant, è quibus stami- nula emicant floribus concoloria: *radix* adulti- or lignosa, multis tenerioribus, albicantibus, Gra- tiolæ radicem asparagis aucta, fibras summo ce- spite vagantes promittit.

Pingitur planta à nobis descripta à Lobelio in Adu. & 501. hoc titulo: Pulegium angustifolium, siue ceruinum Monspelienium odoracis. Ab H. Lugd. pag. 392. Pulegium ceruinum. C. Bauh. Phyt. Pulegium 3. siue angustifolium.

Tabern. Pulegium Creticum, Rosmarin De- ley. Compiler ponit duas figuras, vt & Ger- ardus, quod non placet in plantis quæ, vt in de- scriptionibus earum habetur, magnitudine sola differunt.

Monspelii spontè prouenit, florens Autumno prope Aigremont & quæ itur Petous. Basileæ florens vidi in horto Felicis Plateri mensis Iunii principio. Montbelgardi in horto Ill. E. C. Au- gusti: Tiguri in horto Gesneri Iulio. Facile au- tem crescit, si sub Hiemem ramuli in terram cur- ventur & obruantur. Tametsi Narbonæ Mon- speli sit vbique obuium, & nulli non cognitum, in luco Gramontio pone cænobium, & in pri- mo aditu ad lutosas scrobes, inquit Lobelius, ta- men haud temerè facile occurrit in Italia, Ger- mania, aut aliis Gallie regionibus.

Hoc etiam magna vulgaris Pulegii copia sup- petat, pharmanopœis Regii & Monspelientes Professores accipiendum imperabant, quòd viri- bus, sapore, & odore, multò quàm alterius, gra- tioribus, vehementioribus & probatoribus esse dixerint. De viribus Pulegii Cretici & Massili- oici nihil particulare scripserunt authores, verùm eius usum esse, qualem Rosmarini Tabernamon- ranus voluit. Sed si còpilatori notum fuisset hoc Pulegium, non tribuisset vires plantæ valdè dif- ferentis.

Locus & Tempus

Vires & v. sus

ACINOS VETERIBVS ET IN genere.

CAP. XXXII.

Acinos.
Aconos.

Vires.

Basil. silu.
Ocimumstru.

Acine coi-
lypo.
Epipetron.

Plinius Sa-
riat a Dios-
coride.

Acinos ab
Aconos dif-
fert.

Acinea.

Ruell. nor.

Acynus.

Matth. ra-
xaur.

Acini Ery-
men.

Quod haftenus legerim nulla Theophrasto Acinos est. Dioscorides *ἄκινος* & *ἄκων* appellat, atque herbam esse tenuibus furculis, coronariam, & admodum similem Ocimo: hirsutiorē verò atque bene oleentem: apud aliquos in hortis plantari solitam. Hanc alium & mentes potam sistere. Panos [*αὐχὴλα*] praeterea & erysipelata [sacros ignes alii,] impostam sanare. In reiectaneis quidam siluestre Basilicum, Romani verò Ocimatrum dicunt.

Plinius diuersis in locis Acini meminit, & modo Acinon, modò muratis aliquibus liris Acinon, librariorū culpā, legit. Acinos, inquit l. 21. c. 15. Acinos quam Epipetron vocant, quae nunquā floret. Sed his certiora, à Dioscoride accepta, tradidit cap. 27. Sed hoc illi non est cum Dioscoride idem quod Menfes & vrias ciete dicit, cum sistere tradat Dioscorides, cui subscribit Paulus Aegineta.

Differt autem Acinos ab Acono, inquit coroll. 474. Hermolaus, quòd Acinos Ocimatrum, siue Ocimi siluestris genus; Aconos spinosa breuis & lata herba; Eryngio à quibusdam contributa, spinis latioribus. Acinos spontè nascitur Aequinoctio, hanc & Acinon & Acinea Plinius appellat, & Epipetron nunquam florentem, & Achinen, & Chenopium.

Ruellus asserit Epipetron Theophrasti, esse Epipetron Plinii, & Acinon Dioscoridis: at non demonstrat, quam plantam intelligat.

Matthiolus dum propter florem Manardi Acinon tenet, ostendit se intelligere Acinum siue Epipetron Plinii, idem esse cum Acino Dioscoridis.

Non tantum persimilis, ait Lobelius, sed & congener Ocimo videtur *ἄκων*, ac per y proferenda, quòd sterilem infæcundamque signat plantam, vti etiam Plinius fortè interpretatus fuit, qui hanc herbam Epipetron vocari, aut potius Epipetron (vt Theophrastus habet, qui hanc inter *αὐχὴλα* censet) scribit. Quare cum illi florem non negisset Dioscorides, & Ruellius Ocimum, siue minus Basilicum, posse esse Acynon, ni obstaret Theophrasti, Plinique mutila historia, dixisset: Senensis candor consuetus hæc arripit, & quasi sua obrudit, exprobratque doctis, nec interea lectori quidquam commodi molitur. Quare fieri potuit, vt quod Plinio in Bechio, & Dioscoridi in Dictamno contigit, idem vtu venerit Theophrasto: nempe vt nullum agnosceret florem in Acyno; quem postea Plinius sequutus sit, apud quem tamen legunt nonnulli Acynon non penitus flore carere: sed in hortis non florere. Et si coronaria fuit, versatilius est, flores habuisse. Sed quemadmodum Bechio & Petasidi, quia praeproperè florent, & citissime deflorescunt, deesse florem quidam putarunt: sic fortè isti quia obscurius & serius flores promittit, ac sepius interdum emerfos amittit impetelia. Autumni qualibet minimā scuitia: sicuti videre est in nonnullis pusillos & scrotinos flores edentibus. Aut aliud fortè sit Theophrasti Acinos, à Dioscoridis.

ἄκων dicta fuit planta hæc ab a litera, quæ nota est priuatiua, & verbo *καίω*, quod significat

moueo, incito, cieo; vnde καίω καίω & ἄκων dicitur apud Dioscoridem, ciet alium & mentes: hæc autem quia contrariam habet facultatem, sc. quod mentes & alium pota sistant, Dioscoridis sententiã, ideo *ἄκων* dicitur, quia *ἀκνέω*, vel *ἀκνέω καίω*, & ἄκων πικρὸν.

Acini nomine plures donantur plantæ: scilicet: Calaminthæ genus. Acinos multis. Acini pulchra species. Acinos Anglica. Ocimum garyophyllum siue Acinos Columbae. Ocimum. Clinopodium. Matth. Origanum facie. Menthae species in Graecia. Lunaria minor siue botrytes. Pes anserinus. Oleaster. Agnus.

ACINVS MANARDI MATTHIOLI Calaminthæ folio.

CAP XXXIII.

Recordatur huius plantæ passim Marthiolus. Manardus [inquit in prior. comm.] nil aliud Acinum esse putauit quam quandam quæ in omnibus incultis prouenit locis, sed præcipue & agrorum & viarum aggeribus, Ocimo hirsutior ac tuiuerit olens, quæ quòd Ocimum admodum amuletur, à quibusdam siluestre Ocimum appellatur, &c.

De hoc Manardi secundum Matthiolum Acino ita differit Apollo. Vulgaris notitia plantam, rusticam Basilicum siluestre dictam, in arreis camporum & viarum marginibus, odoratam, Acinum credidit Manardus, nec ab eius opinione abhorruit vulgaris Matthiolus: at latinè, se à veritate semita deuissè deprehendit, quòd Acinum nunquam florere Plinius testetur: idè quum huiusmodi herbam florere animaduertent, Acinum esse nequaquam voluit. Verumtamen quum in Dictamno florem negarit Plinius, præter experimentum, eum verius quam Manardum errare suspicari debuerat: quum præsertim siluestri illo Ocimo ad mentes & alium sistendam non efficaciter vti affueverit rustica plebs nostra, vt ad quæ Acinos ex Dioscoride potissimum cõueniendur. At Apollo hic malè irritadit, quandoquidem eius plebi nota Acinus Manardi, & non descripta à Matthiolo, ab eo debebat describi vt alii docerentur, itque innotesceret. Hæc verò de eodem habet Lob. J. in Adu. Senensis [Matthiol.] exploso Ocimo minimo. Calamentum inodorum viarum, vbi que frequens & cõrempturn, à Manardo iam diu adductum profert, illic nulla probatione præfert. Sed enim qui acris, mentruisque ciendis aptum Calamentum istud norit, ne utiquam assentietur. Et alie sunt plantæ quæ multò aptius quadrarent, ni aduersarent vires, nempe siluendi menstrua, & igni sacro medendi, si congruerent etiam folia, & rami floribus vidua, ex Theophrasti & Plinii historia, quod nusquam tradit Dioscorides. Hæc Lob. Lobelius. Nos autem latec quid vocet Calamentum inodorum: illud præterea notandum nullum Calamentum inodorum posse esse Acinum Manardi: eius enim planta erat odorata, vt apparet ex eius verbis quæ posuimus capite de Ocimo garyophyllo Monachorum siue Acino Columbae.

H. Lugd. transcribit præscripta Lobelii verba: H. Lugd. verum non docet quale sit illud Calamentum inodorum, vel Acinos Manardi & Matthioli: proponit quidem iconem, cui hunc titulum fecit, p.

cit p. 912. Acinus Matthioli: & aliam sub hac inscriptione: Acinus, siue Clinopodium siluestre: Hanc eandem figuram etiam exhibet p. 931. pro Clinopodio priore Matthioli: diuertit ad modum plantæ à Matthioli: Acino: est enim Acinus H. Lugd. p. 912. Clinopodium Matthioli Origini facit.

ACINOS MVLTIS.
CAP. XXXIV.

Hunc ita describit Lobelius in Aduersariis p. 217. In Clinopodio, ait, siue Leclipe, propter lectipedum, quorū furculis delineat eligituram notissimā, hodie eodem nomine, vel Pharmacopæorum vulgo apud Montpelienses & Lugdunenses, dicto, vix est quod ad veri Clinopodii

expressionem optes. Aridos namque & glareosos occupat tractus, furculis pluvialis, scilicet quipalium longioribus, radicis exigua foliis paruis Serpyllum æquantibus, cui & similia vel Calamintha montana, vel Ocimi minimi, nonnullis leuiusculis in ambitu crenis apparentibus: cauliculi complures sarmentosi, præduri, crebris ab imo summo tenus geniculantur verticillis, & alabastrulis Lamii quaternis, sed multo minoribus, trifida totidem exprimentibus, purpureis flosculis Calamenchæ. Calida planta, calorem non ita magnam gustanti præbet, sed siccitatem odorem suauem spirat Serpylli quadantenus. Hanc si propius figuram intucare, quæ nihil Clinopodium exprimat, inuenies nullam. Hactenus Lobel. qui in Obs. pag. 270. vocat Clinopodium vulgare (ita etiam Ic. Plant. pag. 506.) odore Pulegii iucundiore, wilder Birch 3 sop. Is autem taxat Tragum, quod perperam Calamintham montanam fecerit: cuius Kyberus taxandus erat; non verò Tragus.

An est Cornario in Dioscor. planta illa, quam ignotâ Acini appellatione officinas Ocimastrum vocare narrat: alios Ocimū siluestre, Germanos Hein/ aut wild Basilien/ h. e. Basilicum paruum siue siluestre?

Fuchsius Ocimastrum concludit, ac Ocimoides græcè haud alia ratione dici, quàm quod Ocimo, suis potissimum foliis, simile sit. Ocimastrum autem Latinos, quasi siluestre Ocimū appellare, officinis inuitatum atque incognitum. Caules autem in figura Fuchsi ac etiam nostra Guariniana nimium hirsuti videntur, vt etiam in fig. Dod. gallici.

Lonicerus acinon pingit, nec distinguit ab Ocimo siue Basilico. Riffius acinon & Aconon vocat, ac ab Acano separat. An Serpyllum maius Tragoi:

Pulegium petraeum vocari potest, inquit Gesnerus de hort. Germanici nominis Steinpoley imitatione, herba aliquibus Clinopodium existimata, quæ spontè apud nos in muris & locis siccis, saxosisque & apricis collibus crescit. Hanc purò Calaminthæ montanæ nomine non rectè exhiberi à Trago (Kybero.) Eadem fortè est, de qua Car. Stephanus sic scribit: Aquatico Pulegio similis quædam planta in montibus & siccis locis crescere solet, quæ Gallis Pouliot sauua-ge, quibusdam Polium montanum appellatur: folio Serpylli, sed paulò latiore, flore cæruleo: apud eum collèm Luteciæ viciniam frequens, qui Eritius dicitur.

Dodon. gall. hanc inscribit Acinum & gallicè *Basilic sauua-ge*, h. e. basilicum siluestre. Lat. de Florib. & in fol. Ocimum siluestre, Acinos. Is autem & Ocimum siluestre & Clinopodium negat, esse Acinon sentiens.

Rob. Const. Apud Amatum capite de Acino, Fuchsi Ocimastrum iconem exhibet, licet Amatus ibi de eo non scribat.

H. Lugd. pag. 912. de Clinopodio quorundam Origini facit (Acinum siue Clinopodium siluestre vocat:) & hoc Acino multorum (cuius solam delineationem ex Lobelio sine figura tradit) confusè scribit: ac sibi minime conitat. Pingit enim & describit. cap. de Acino Clinopodium quorundam Origini facit, statuitque esse Acinon multorum, quod f. lsum est. Huius autem iconem pag. 682. Ocimastrum Fuchsi titulo dedit, quod Dodonæum Acini nomine pinxisse fatetur.

Anguill. nullam nonit plantam quæ Clinopodio respondeat, quàm Ocymoides Fuchsi. Tabern. Icon. & Hist. Clinopodium 2. Steinpoley / wirtelsdorf. Schvv. Clinopodium minus, & Polium montanum officinarum nonnullarum Flein Bergmûng. Clus. Pann. & hist. post. Acinos Fuchsi, Clinopodium vulgare. Thal. Clinopodium vtriusque, maius & minus. Hoc raptius, illud crebrius: Gesneri Pulegium petraeum, ac Dodonæi Ocimum silu. seu Acinos.

C. Bauhin. apud Matthioli. Clinopodium 1. siue Ocimum siluestre: Acinos Dioscoridis: Basilicum 3. Tragi: Pseudo-Clinopodium Matthioli & Clinopodium alterum in Epitome: Calamintha quædam Ocimi ferè foliis Cordi in Dioscor. variat foliis modò latioribus, modò angustioribus: sic tota planta modò erecta, modò repens: aliquando hirsutissima, aliquando penè leuis: quæ res facit vt Clinopodium alterum Matthioli dissimile videatur: reperitur etiam floribus albis. N. bis quidem Basilicum tertium Tragi huc referendum non videtur: quod Trago ita dicitur, potius est Mentha verticillata minor Ocimi odore. Ostendimus præterea Acinum Matthioli, non esse Acinum siue Ocimastrum Fuchsi, vt opinabatur C. Bauhinus.

An Cæsalpin. Betonica alia, Cestren Dioscoridi dicta?

Acinon Dodonæi Belfordæ collectum plantatum in orto Ill. E. C. Wirt. non perit. Obser. nauil Basileæ florens Octobri variis in locis, vt intinere versus Montetæ, & in ipso monte: item intra & extra vrbs muros. Lugduni cum flore Maio. Genevæ an plain palas florens adhuc Nouembri, & virens mensis Februarii principio: ite in muris domus senatoriæ cum flore mense Maio: Montepeli Aprilis & Maio quatur Castelnens in regione domus leproforum, & in colle prope vibem: In Pannoniæ, Austria;

Pulegium petraeum Gesn.
Tragus, falsæ acinon satur.
Polium montanum.

Acinos Dod.
Chasi Hist. Lugd.

Clinopodium vtriusque, maius & minus.
Ocimum siluestre, Acinos Diosc.

C. Bauhin.

Locus & Tempus.

vicinarumque regionum locis aridis collegit Clusius: in incultis & apticis petrosis in alto litis Schwenckfeldius. Id etiam Læpius in Germania observauit Turnerus.

Vires & virtus

Authore Schwenckfeldio, calefacit, secat tertio recessu. Aperit, prouocat, discutit, roborat. Tenuium est partium. Menfes & partus pellit. Ex vino potum melancholicos restituit. Dodonæus facultate aliquantulum calidam & siccā dixit, non absque tamen adstringendi vi ac potētia.

ACINI PVLCHRA SPECIES.

Descriptio

Folia non admodum vulgaris Acini foliis abſimilia, bina ex aduerso posita, acuminata, crenata: flores ad articulos ex foliorum ſinu bini aut terni, duplo, triplone, quam in Acino vulgari, maiores, paruli, purpureſcentes.

C. Bauhin. phyt. vocat Clinopodium, ſue laſiſolium, & notatque in figura Cluſii crenulas eſſe omni-

ſas. Is verò ſuſe deſcribit & eò quòd non alibi obſeruauerit, Clinopodium Auſtriacum nuncupat.

Creſcit in montibus Badenſibus thermis imminuentibus, & cæteris vicinis ad Danubium procurrentibus: vatis præterea aliis locis. Floret Maio, ſemen Iunio maturum.

O CIMVM GARYOPHYLLATVM

Monacherni ſiue Acinos Columnae.

CAP. XXXV.

Descriptio

Eſt Ozimū ſiue Baſilicum gariofillatum, quod extra regnum Apuliae omnibus ſere erat incognitum, cuius primū Romā artulim ſemē, aitunt Monachi. Nunc Romae pluribus Medicis & Pharmacopæis ac aliis cognoſcitur, quum paucis antè antus incognitum eſſet. Quicumque videt fatentur

vetum eſſe. Planta autem cuiusmodi eſt. Folia ſunt Meliſſæ, longiora tam en, nonnihil ſerrata: caulis ſeſquicubitalis, aliquando altior, quadratus, piloſus, non hiſpidus tamen, ramoſus, colo-

re viridis, vt foliorum, quæ piloſa & plana, ex peciolis longis, inter folia & alia folia ſpicium trium digitorum, vel circiter: ſus ei & ſpica feminis, vt cæteris Ozimis: quælibet Spica habet quòſdam alios veluti odoratos ſpicarum ramoſos. Semen eius aliis minutius eſt, & rotu idius, ſabruſſum, nigricans. Tota planta præter radicem habet odorem & ſaporem acutiſſimum Gariofillorum: folia linguam vellicant, vt Gariofillus. Quò ſenior plāta eò odoratiora & acutiora folia.

An Acinus Manardi? Hallucinantur autem Monachi ſe primos Ocimum garyophyllum adiuueniſſe exultantes: id enim pro Acino veteriore & *Urticella* aſſert, icone exprimit, & deſcribit Fab. Columna.

C. Bauh. apud Matth. meminit Acini Columnae: eam autem ſiccam vnā cum ſeminibus Neapoli ad eum miſit Fet. Imperatus.

DE TRAGORIGANO VETERIBVS

& in genere.

CAP. XXXVI.

TRagoriganum Græcis pariter ac Latinis dictum, traxerit eſt, authore Dioſcoride, Otigano aut Serpyllo ſilueſtri, & foliis, & ramulis ſimilis. Et quædam ſine reperit in quibusdam locis ſpecioſior, & lauis foliis, multum glutinoſa. Quædam tenui ſtamento, & tenuibus foliis, quæ de Praſion quidā vocat. Optima eſt, & que in Coo & Chio, & Smyrna, ac Creta prouenit. Calefaciunt omnes, venam eient, & ventri commode ſunt, ſi decoctum iſtius bibatur, deducunt enim biliola. Proſunt & ſpleneticis potæ cum aceto, & his qui iam biberunt, cum vino. Quia & menſes ducunt: & ad tuſſim ac peripneumonias cum melle dantur in elegante. Eſt & potio iſtius lenis. Vnde nauſeabundis, & ſtomacho malè affectis, & acidum ructantibus, & in quibus anxietates, & nauſea ac calor præcordiorum comitarur. Diſcutit inſuper tumores Tragoriganus in cataplaſmate in poſita cum polenta.

Tragoriganon, inquit Plinius, ſimile eſt Serpyllo ſilueſtri. Vitium eſt, tumores diſcutit, contra viſcum [Ixiam Dioſc.] porum viperæ que iſtam efficaſſimum, ſtomachoque acidè ructanti, & præcordiis.

Galeno adſtringit: Celſo verò diſcutit Tragoriganus.

TRAGORIGANVM MATTH.

TRagoriganum cuius plantam exhibet, frequens naſci in Fotouliſi agro aſſimat Matthiolas, foliis Serpylli æmulis, ſeu guſta Pulegii. Vnde non poſt ipſum, Pulegii meminiffe ait Dioſcoridē. In Hiſt. germ. vocat Tragez doſten / Gall. Groſſe Mars. Latini, aitque abſtare in collibus

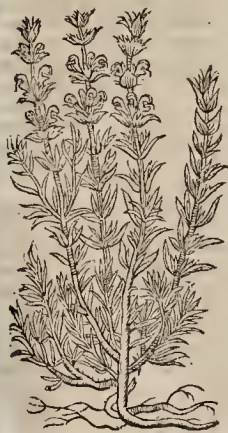
bus faxosis & veteribus muris Foroiulienſibus, in vbe Anſia dicta, quæ ſita eſt octo miliaribus Italicis ab Vtina: ei verò tenues tribuit ramulos, folia paruis, oblongis, ſive longiſculis, ſtellæ modo diſpoſitis, ſaporis ſerè Pulegii: floribus paruis carnei coloris o-miſtus, à media parte cauſis. Radicem parua, multis fibris donatam, eiſdem odoris cum foliis. Difficile autem eſt certò affirmare de qua planta intelligat Matthiolus, niſi nos aliquis Foroiulienſis doceat, quæ planta apud eos iconi Matthioli reſpondeat: in comm. & Epir. non demonſtrat plantam quam intelligit, niſi ſola icone. In Hiſt. germ. deſcriptionem ponit, quæ non reſpòdet nomini gallico, nec germanico: nec nobis conſtat an ea deſcriptio facta ſit ad propoſitam aliquam plantam. Matthioli glioſatores & patroni ac imitatores nihil certi de Matthioli hoc Tragorigano ſcribant.

Lacuna in Dioſcor. iconem Tragorigani Matthioli proponit ſine deſcriptione, quod abundare tradit in montanis Tibuli & Subiaci. H. Lugd. p. 388. eandem figuram ſub Tragorigano Matthioli pingit. Hoc autem Lobel. non Tragoriganum, ſed Calaminthæ ſpeciem alteram eſſe ait, Serpylli & Clinopodii figura.

Tabern. vocat Tragoriganum primum (Bocſenſenſi) cauſibus pedem & ſemis longis, albis, quadrangulis, in ramulos paruos ligneos diuiſis: foliis Hyſſopo ſimilibus, paulò tamen latioribus: floribus ſimilibus Pulegio petreò: odore grato, ſapore acri. Tabern. quidem Matthioli imaginem aſſumpſit, in qua tamen ſummities cur mutari & magis verticillatas pinxerit, cauſam non reddit. Illud etiam non conſtat cur Matthioli deſcriptionem ex Hiſt. germanica, vnde figuram ſuam deſumpſiſſe deprehenditur, omiſerit.

C. Bauhin. apud Matthioli. pro eius Tragorigano ponit figuram ex Tabern. quæ an melior deſerſione quam Matthioli, iudicent quibus nota planta: ſi Camerarius veram iconem poſuit, deſerſio multò eſt.

TRAGORIGANVM TENVIORIBVS
foliis, flore candido.

Minores ſunt huic ſarculi & candidiores, tenuiora, longioraque folia, aliquantulum incana, acris guſtùs: odor minùs incandus, quàm in Tragorigano primo Cluſii, ſive Clinopodio quoruſdã, Maſtichina cognominato: flores etiã verticillati circa ſummos ramulos naſcuntur ex vtricu-

lis prodeuntes, maiores alii & galeati, candidi
Tom. III.

ſemen non obſeruauit deſcriptionis auctor Cluſius: radix iam dicta ſimilis, lignoſa, dura, multiſida.

Inſcribitur autem Tragoriganum alterum à Cluſio, qui Hiſpanicum 2. & Praſion nonnullorù vocat. A Dod. lat. in fol. Tragorig. Cluſii alterù. Lob. Obſ. p. 264. Tragoriganum flore albo Cluſii. In Icon. Plant. p. 494. Tragoriganum Cluſii. H. Lugd. p. 590. Trag. 2. Cluſii. Tabern. H. & Icon. Trag. ſecundum, Bocſenſen. Quid venit in mentem Compilatori, vt Tragorigani Cluſii, cuius iconem aſſumpſit, flores dicat purpureos, præter auroritatem Cluſii: cur quæſo non adſcribit, vbinam tales viderit? C. Bauh. Phyt. Trag. anguſtiſolium ſecundum.

Solo Valentino agro Martio ſtorem & ſpòtè naſcentem obſeruabat author.

Synonyma

Tab. nat.

Locus & Tempus

TRACORIGANVM QVILVSDAM

ingruius, folio duro, flore purpureo.

Virgultis fruticat dodrantalibus & longioribus, aduerſo plerumque ramorum frequentium poſitu brachiatis, lignoſis, rubicundis, quadrangulis, hirsutis: folia ex aduerſo naſcuntur per modica interualla, oblonga, Saturciæ toliis quodammodo ſimilia, latiora, magiſque rotunda, interdum in hortis noſtris & Majoranæ foliis non minora, ſugnatim punctata, nigricantia, tactu dura, guſtu acri & aromatico, odore ſuauis, ex quorum ſini alia minora folia quoque emicant: flores verticillati, duobus ſubiectis foliis, ad ſcapi nodos, Saturciæ flores æmulantur ex purpura pallescentes, rictu hianti apiculos exferentes calyculis hirsutis, in quinque aculeos deſinentibus: radix lignoſa exterius rubet, intus albet, ac in ſurculos aliquot abit, capillaribus fibris donatos.

Deſcriptio

An eſt hæc Cam. hort. Tragoriganum Neapoli miſſum? An Thymbra Cretica Ceſalpino? An Theoph. Helenium Anguillaræ? An Bellon Obſ. l. 1. c. 18. Origanum ſilueſtre, neurius natura (Origanum Onitidis & Heraclæotici:) particeps: nam libenrius circa ſepes creſcit, quàm apertis locis.

Dod gall. huic titulum hunc fecit: Tragoriganum alterum. Lat. in fol. Tragoriganum, de quo ait: In Foroiulienſi agro, Tragoriganum naſci Matthiolus tradit: verum an illius cum noſtro, foliis aſperis, hoſculis verticillatis idem ſit, in tanta ipſius breuitate incertum relinquitur. ſed icones ſole demonſtrant ſatis diuerſas eſſe plantas. Geſnerus de hort. Dodonæi verba de hoc Tragorigano recitat.

Tragoriganum
Dodonæi
Matthioli
Aduerſum

Lobel. an Aduerſ. appellat Tragoriganum Cretenſe apud Venetos (ita etiam in Icon. Plant. p. 493.) & Origanum hircinum, itemque Thymum Creticum, ex recentiorum ſententiã.

Tra orig.
Cretenſe
Lob.

H. Lugd. p. 388. Tragoriganum Dodonæi. Itè p. 389. Tragoriganum prius Cretenſe apud Venetos: Item: Tragorigani Cluſii alterius genus alterum. Tres deſcriptiones vnius plantæ, vniuſque figuræ.

H. Lugd.
lap. u.

C. Bauhin. Phyt. Saturciam 4. ſive Creticam appellat, apud fratrem [me] Montbelgardi prouenientem, & Thymbra Cretenſem Alpini, quam eſſe nos in dubium vocamus. In animad. in H. Lugd. Tragoriganum prius Cretenſe, cuius deſcriptionem ab Hiſtoria poni, figuram verò omitti ait, & perendam ex iconibus Lobelii, qui Frag. Cretenſem apud Venetos nominari tradat.

C. Bauhin.
not.

Tragorig.
3. genus
alterum.

Locus.

Clus. dicitur Tragorigani secundi genus alre-
um, siue species altera, & Tragorig. Hisp. ter-
tium. Clusi icon ab aliis variat non nihil.

Prouenit mihi Montbelgardi ex semine misso
Sturgardia nomine Thymi Cretici aculeari, &
Thymbæ vere Candiac. Lugduni in horto ha-
bui florentem Septembri; Batilæ in horto Ces-
lii Iulio & Augusto. In Valentino agro Martio
floreit & sponte nascitur. In Belgicis verb hortis
etiam conspicitur & quibusdam Germaniæ, sed
isthic vix Hiemem perfert.

THYMVS VETERIEVS.

CAP. XXXVII.

PRIMA Thymo laus in antiqua plantarum Hi-
storia Græcis à Theophrasto est, quia à prin-
cipio statim de plantarum Historia volumini
longiore descriptione totam eius naturam
fortunaque complexus est, his verbis capite
secundo. Thy nam candidam nigramque red-
dunt: serò id admodum floret: nam circa æsti-
uum Solstitium incipit. Mel apes hinc capiunt, &
hoc augurio apiarii consistere affirmant, an probè
melleat, nec ne: etenim si aliter desloerit,
mellatio minus probè succedet: destruitur, perit-
que flos, si imber incellit. Semen fecunda Thymi
nullum ostendi potest, sed floribus quodam
permisceatur modo: flores enim seruat, itaque
oritur Thymum. Qui tamen Athenis deportare
desiderant, quarunt atque inueniunt. Peculiare
tam præ iis ipsis, quam præ reliquis omnibus, vel
ex locis fortiri Thymum autumnant: nam quo
flatus è mari nequeat peruenire, illic nasci, du-
ratèque posse omnino negant. Et hæc Theophras-
tus, qui Thymum alibi succo acri consistere res-
tatur.

Post Theophrastum ex Latinis à Plinio & anre
Plinium plerisque aliis, qui Romanorum Italiae
que hortos & mellationem instruxerunt: Om-
nium maximam & æternam æterno carmi-
ne Maro illi fecit, cum in Georgicis suis cecenit
Redolensque Thymo fragrantia mella:

Quæ ad Thymi historiam, factique ex eo mel-
lis bonitatem pertinent, Plinius à Theophrasto
accepit. Hæc verò habet Dioscorides. Cæter-
um, Thymos ab omnibus cognoscitur, frutex
paruus, sarmentosus, foliis multus & angustis cle-
cundatus, habens in summo capitula floris pur-
puram referentis. Nascitur maximè in petro-
lis, & tenuis terræ locis.

Etiã porò Dioscorides vnus tantum Thymi
meminerit, tamen capite de Epithymo duo vi-
detur genera agnouisse: vbi ait: Epithymum esse
durius Thymi Saturejæ similis florem. Et vi-
demus, inquit Turnerus, Thymum Venetiis & è
Creta allatum alterius esse generis, à Thymo
Anglicano.

Enothis Thymi appellationibus sunt Epithy-
mis & Thymion solo declinationis genere di-
uerse, antiquæ & ipsæ, inquit Marcellus. Siqui-
dem Theophrastus genere neutro Thymon dixit:
sic feminino genere alii, herbam Epithymida se.
intelligentes. Aegyptij accepta à Græcis voce,
quoniam fortè eo coronarentur, Stephanem,
i. e. Coronam appellatunt. Sic & Græci Thy-

phon, quoniam Bacchicas hastas, quas in orgyis
eius denthyrlos vocabant, pro hederis cramulis
Thymi fortè inuoluerent. Suspicionem ramen,
seu, si malis dicere, coniecturæ hæc sunt. Quod
porò est *κρηλατόν*, quod capitulum significat,
certam ex figura floris, capitulorumque eorum,
in quibus Dioscorides florem Thymi purpuraf-
cere dixit, rationem habere potest. Sunt tandem,
qui addito colore album Thymum appellant: vt
Daci Mozulam.

Thymi verò nomine sequentes donantur plā-
tæ. Thymum Creticum. Thymum vulgare. Thy-
mum latiore & viridiore folio. Serpillum. Satu-
reia. Tragoriganum nigricum. Hyllopus. Sam-
plichus. Marum. Calamtha. Cepa. Potrum.

THYMVM CRETICVM, SIVE AN- TIQVORVM.

Thymo Cretico [quod legitimum Antiquo-
rum cum multis, siatimus] plantæ fruti-
cola, cubitali, *virgula*, dura, tota ferè albicans,
subhirsuta: in quibus ad genicula veluti, modicè
distantia, *folia* ex aduerso posita plura, alba, hir-
suta, quædam paulò nostratis Thymi maiora, &
aliqua etiam minora: singuli ramuli in capitulum
desinunt oblongum, vix vnciale, multis foliis lō-
gisculis & mediocriter latis, multam pilosis,
squammatis compactis, constantes: Huius plā-
tæ spor valde acris. Descriptio hæc est plantæ
sicæ magnæ Creticæ date Patavii ab insigni
pharmacopæo Io. à l'Aquila. Anno 1586. Lutetia
mense Augusto obseruati quoque Thymum Cre-
ticum in horto Robini, insignis Botanici regii,
capitulis, ac etiam foliis superioribus, paulò ma-
ioribus, acin singulis deinum geniculis foliis
duobus longioribus, & aliis minoribus.

Thymi nostri Cretici meminuit Bellonius lib.
1. Obser. cap. 2. Gallica gens, inquit, & magna
pars Gentis subiectæ Romanæ Ecclesiæ hæc genus
ignorauit Thymum, quod enim in hortis colitur,
non est Thymum, nec Thymi species, sed Ser-
pylli. Herbam Thymum, teste Dioscor. & Theo-
phrasto, oportet habere parua capita, similia
Stæchadi & verrucis in nate & pudendis proue-
nientibus, quæ dicæ Græcis Thymea, vt testa-
tur Celsus. Verum Thymum ita frequens in to-
ta Græcia, vt nulla herba in montibus facilius
proueniat, vbi pro loci diuersitate florem profert
omnino album, vel cæruleum aut purpureum,
vel mixtum. Vti autem Thymus nomen dedit
verrucarum generi, ita etiam pisici, qui dicitur
Thymus, aut Thymalis & in Lobardia Themero
aut Themolo. Idem cap. 18. in Thimo proue-
nire scribit in Creta Epithymum. Hanc etiam
intelligit cap. 76. per Thymum Græcum. Et lib.
1. de Conif. vbi Galliam arque Septentrionalem
regionem Thymo potius carere scribit.

Matthiolus non videtur distinguere Thymum
Creticum album à Thymo Monspelienfi. Thy-
mum in Italia, inquit, notissimum: [An Cretic-
um Thymum in Italia sit notissimum dubita-
mus.] Præstat autem quod ex Apulia fertur quā-
quam laudatissimum est, quod è Creta insula, a-
liis que nonnullis Græciæ locis adhaerit. *Θυμ*
Theoph & Diosc. Lar. Thymus & Thymum di-
citur: Mauritanis, *Halse*: Germ. *Kemischer*
Quendel & *welscher Quendel*: Gallis *Thym*, seu
Marsilaine d'Angleterre: Hisp. *Tornitho salsero*:
Bohem. *Thym*: Polon. *Szycielina*.

Anguillara epist. 12. Thymum notissimum in
Græcia

Thymum
duplex
Theoph.

Virgillis
Thymus.

Thymus
Plinius.

Thymus
Diosc.

Dioscori-
des duo
genera
agnouit.

Epithymis.
Thymion.

Stephanus.
Thymion.

Græcia dicit, & prouenire etiam in Apulia, sed nigrius Cretico: Venetiis cognitum iis, qui herbas Orientales vendunt. Senior multò opinio, quàm Matthioli, Anguillaræ.

Dodon. gall. Thymum Creticum vocat. Lat. in fol. Thymum cephaloton, *Θύμον κεφαλάτον* Græcè, id est, capitatum. Clusius Thymum Hispaniçum (quod fusè describit) legitimum existimat.

An Creticum Thymum folia habeat Thymbæ aut Hyssoçi, vt statuit Lobelius, non affirmauerim: ego talia in eo animaduertere nõ potui, sed multò minorâ.

Apollo Rad. in Diacumino Nicolai meminit Thymi Cretici, Brassaulolum ac Matthiolum reprehendens: sed ipsemer omnibus ineptior.

Thymum vetum capitatum annum Norimbergæ habuit Camerarius in horto, quem in Italia circa Neapolim reperiri scribit & imprimis in Sicilia.

C. Bauhin. in phyt. vocat Thymum, siue capitatum, & Thymum Dioscoridis. Deduci refert *Θύμον ἀπὸ τῆς θυμῆς*, quia adhibeatur iis, qui patiuntur animi deliquium: alii quòd eo Vereres primùm vti sint in sacris, quæ accenso igne fiebant, *ἀπὸ τῆς θυμιατικῆς*, & *θυμῆς* desumunt, vt videre est apud Rhodoginum lib. 3. cap. 23.

In Creta insula copiosum nascitur: vnde illi Cretici cognomen datum est. Dioscorides gracili folio & petroso prouenire scripsit. Sed & Melitæ rupes magna ex parte Thymo scateat. Clusius non modò circa Hispaniam copiosè nasci dixit, sed Gadibus etiam, quâ parte insula ponte iungitur continenti; & totâ insuper Bætica in maritimis collibus meridici obuertis. Thymum obseruauit Bellonius Herosolymis. Thymum collis in oportet in flore & in vmbra sicari.

Dioscoride autem teste, Thymum cum aceto & sale pituitam per alium detrahit: eius decoctio ius prodest orthopnoicis; & anhelatoribus, tinea ventris exigit, menfes, partus & secundas pellit, atque vinas ciet: cum melle in eclegmate faciliore efficit excretiones: recentes tumores dissecat, cum aceto illitum: concretam sanguinem dissoluit: verrucas penfiles tollit cum aceto: ichiadicis cum vino & polenta impositum subuenit, hebetibus oculis in cibo prodest. Est enim & sanitatis tempore ad vsum idoneus loco condimentis.

Pares illi facultates tribuit Plinius, & insuper addit, dari comitialibus, quos correptos olfactus excitat Thymi: vitis cõtra inflationem cum melle & aceto, & si venter turgeat, testiculus, aut venter dolo exigit: articularibus morbis & luxatis, tritum ac lanæ inspersum ex oleo imponi: dari & potionem articularibus morbis tritum obolorum pondete in tribus cyathis aceti & mellis. Thymum quia gratissimi odoris, illo in aqua decocto vtuntur Hispanenses, Clusio referente, ad dolia, quibus vinum asseruatur, elucida, & repurganda: non minoris etiam vsus est ad conciliandam odoris gratiam iis vasibus, quibus conditæ vnz asseruari solent.

In exsiccando autem, vt Galenus tradit, exsiccandòque in tertio statuendum est ordine, in cedit & calfacit vehementer: ob id & vrinam & menfes prouocat, factum euellit, vilcera expurgat, educendis ex thorace & pulmone con-

fert.
*
*

Tom. III.

THYMVM VVLGARE RIGIDIVS,

folio cinereo.

CAP. XXXVIII.

O Doris iucundi commendatione culturam multis locis meritum est, quod hodie plerique omnes Thymum vocamus, lignosâ radice, facis numerosis filamentis donatâ. Ramuli teretes, itidem lignosi, subhirti, foliis Serpylli, angustioribus, incanis, cinereisue, sapore acri præditis, verticillatim per interualla vestuntur: *florum* verticilla biejiore interpallolo spica figurâ est vbi mentatur: sunt autè in colore purpurascete vel albo, labellum veluti promittentes trifidû, vnicâ laciniâ surrectâ, è medio stylum purpurascetem exsertentes, calyculis Serpylli hirtulis, striatisque.

Descriptio

Et hæc hodie *τὸ θυμόν* nomen apud Græcos obtinuit. Et hinc à Germanis *Thym* / *thymian* / *Römischer & welscher quendel*, h. e. Serpyllum Romanum & Italicum appellatur: item *demut* / *Humil tatem dixeris*, ac *Serin* alibi *Camer. teste. Belg. thymis* / & *ghencin eleymymus*. Galis *du Thym & Thym*, & quibusdam *Mariolaine d'Angleterre*: *Genève de la Magnifique*: *Montbelgardi du Citron*: *It. Thymo*. *Hisp. Tomlho*: *Angl. ryme*: Vocatur autem *θυμόν* Græcis ab excitando, quod *θυμός* dicunt.

Nonnullis potius hoc placet erymum, vt Thymos quasi *Thymos*, h. e. sanguinem impellens dicatur, inquit Fæchlius, cuius figura non placet, licet & nos eam exhibeamus paratam emptam: sed planè eadem est Tragi & Dod. gallici, itè *Amati*. Pluta de Thymi Erymo diximus præcedenti capite.

Coll. Florent. Thymum vulgare, Thymbæ speciem facit, syluestrique Hyssopum Mesue, in montibus nascens asserit. Tragus Thymum inscribit ac Argentoratenses id meritò Romanû Serpyllum vocare ait.

Thymum in hortis cultum, nec Thymum, nec Thymi speciem esse, sed Serpylli, contendit Bellonius Obs. lib. 1. c. 2.

Thymum vulgare Dalechampius in 6. libram Aeginetæ cap. 58. Thymum nigrum Aërii, & Serpyllum Zygis Dioscoridis pronouciat, diuersum à Cretico.

Matthioli Thymum in Italia notissimum, nõ d. flinguit à Cretico: eius verò speciem ponit pro Satureia, de qua mox sub capite Thymi vulgarioris folio latiore.

Thymum, siue vulgarem tenuiori folio variare tradit foliorû colore C. Bauh. in phyt. quòd alteri sint vitentia & suaue odorata: alteri candi-

Nomina linguarum

Icon.

Hissop. sicut Mesue

Thym. nigrum Aërii

Cc 2

da & graucolentia, quæ verba de odore sunt Dodonæi, quæ dixit de suo Thymo duriori, in Hist. Lat. in fol. vbi figura hoc titulo: Thymum durius.

Thym. vulgatum pusillum Lob.

Lobelius in Adv. vocat Thymū vulgatum pusillum, folio & flore Serpylli rigidiorē, passim Epithymi cinnamini & capillantis delicatissimis obvolutum, Norbonæ in maritimis collibus natum. Vide caput præcedens. Figuram quam ponit in Obs. Belg. p. 588. & Icon. Plant. p. 425. hoc titulo: Thymum durius Plinii, non placet.

Thym. vulgare Clus.

Thymum vulgare, quod nonnulli durius cognominant, quoque teste etiam Plinio, lapidei campi in Norbonensi Provincia referti sunt: & mediterraneis, quemadmodum & Salmanticensi agro, & aliis Hispaniæ locis sponte crescere gracili & salebroso solo, testatur quoque Cluius. Et id quidem nunc purpureo, quale in Narbonensi Gallia, & Aquitanica, nunc albicante flore.

Locus & tempus

Thymon hoc Montepellii passim sponte copiosissime in montibus & locis saxosis provenit, et ceteras multo eo quod in Germania in hortis feritur. Floret copiose mense Martio & tota Æstate ac Autumno. B. t. l. e. a. in hortis Hiemem difficile tolerat, nisi recoudatur: Lugduni verò facile. Montelgardii ex semine ex Gallia Narbonensi allato facile provenit.

THYMVS REPENS PISANVS. CAP. XXXIX.

Locus. Descriptio sirculi

Thymi repentem hanc speciem in horto Pisano lectam exhibuit Nic. Agerius Medicus Argentinenfis. Sirculis fruticat, pediculis, cubitalibus ad terram repandis. Quos ex vnciali intervallo breuissimis ramulis glomeratim adaggesta foliola viridia, rigida, angusta, albidis, sed brenibus per ambitum pilis hirta, stipant: flosculi rubelli, vt idem perhibet: sicæ sapor aliquantò aromaticus.

DE EPITHYMO VETERIBVS

& iu genere.
CAP. XL.

Quum grauium aurore grauis controuersia de vero veterum Epithymo inueniendo, constituendoque sese offerat, placuit ac necessarium debuit singulorum audiri opinio. Nec enim cuius datur tantas componere lites. Epithymum itaque & ex autoritate Dioscoridis, Thymi durioris, & Thymbræ similis, flos est. Habet capitula tenuia, leuia, caudas velut capillos habentia. Epithymi semen vt Alypi. Eadem Oribasius lib. ii. habet.

Epithymū Thymis durioris flos Diosc.

Plinio lib. 26. cap. 8. Epithymon est flos è Thy-

mo, Satureiæ simili. Differentia autem, quoddam herbaceus est, & alterius Thymi albus. Quidam Hippopheon vocant. Quidam aliter Epithymum tradunt, sine radice nasci, tenui similitudine pallioli, rubens: siccari in vmbra.

Mesues Epithymum Thymo, Thymbræ, cuiusdam speciei Origani, supercrefcere Cassiæ modo voluit: duplexque id ait, Creticum, idemque præstantius, præcipue capitulis florulentis, sub-rufum, acre etiam, odoratu absolutum, graue. Alterum Syriacum, minus rufum, ignobilius, vt etiam pallidum & subcitrinum. Hec ita apud Serapionem leguntur: Ex Epithymo melius est graue, cuius color est propinquus rubedini, acuti odoris, & illud quod defertur ab Insula Cretensi, & a domo sancta.

Paulus Epithymum, vt arbitratu Ruellius, vocat, quod Epithymi modo supra Thymbræ: in crefcit.

Sic parum hætenus inter auctores conuenit. Alii Thymi florem esse dicunt, è capitulis leuibus, quasi crines dependente, quibus & Dioscorides & Plinius ad stipulantur. Florem tamen putauerit appellari Ruellius, quod crinum, vel cincinorum modo capitula Thymi comat, quædam florum imagine. Alii in Thymo sine radice succrescens nasci produnt, quædam capillamentorum specie.

Viderur autem Manardo (quem sequitur Tagautius) Epithymum Mesue ad secundum Plinii referendum, sicuti & id quod in vsu nunc est, & vel ex Apulia, vel ex Orientalibus locis afferitur.

Epithymum Arabum vclut Cassitam Thymi esse, vt etiam Hyslopi, Satureiæ, & Sampluchi sæpè se vidisse testatur Syluius. Epithymum autem Græcorum & quid teuera sit non dum planè compertum haberi. Quanquam hoc ab illo diuersum existimet. E contra verò Epithymum Græcorum & Arabum vnum & idem esse contendit Fuchsius.

Vnum etiã & idem statuunt esse Monachi Epithymum: tum apud Dioscorum tum apud Mesu. & Plinium ac alios auctores: sed, cum, vt ipsi sunt farentur, quãtò magis legerent de Epithymo apud auctores, tantò magis mens eorum vexaretur, & confusio nem maximam inuenirent: Phantasticatur, machinatur, fabricantque suo modo vaniloquia.

In ea opinione, inquit Matthioli, versantur Brasauolus & complures alii, vt credant, Dioscoridis, aliorumque Græcorum Epithymum, magno discrimine ab eo diuersum esse, de quo scripserunt Mauritanii, præsertimque ab illo, cuius meminit Mesues. Quippe qui asserant, nil aliud Arabicum Epithymum esse, quàm capillaris Cassiæ genus quoddam, quod Thymo circumnoluitur. Græcum verò idem esse voluit, cum proprio flore durioris Thymi Satureiæ similis.

Suam autem sententiam hoc argumento comprobare videntur, quoddam si vulgaris vsus Epithymum, Arabicum scilicet esset, de quo disserit Dioscorides, si non dixisset, Epithymum florem esse durioris Thymi, sed alterius plantæ Thymo adnascens, eique sese conuoluentis. Id quod etiam Plinii auctoritate confirmant, vt qui eorum opinioni, ex eo maxime ad stipulari videatur, quoddam duo Epithymi genera prodiderit, quorum alterum illi ad Græcos, alterum ad Arabes referunt, & ita suam tinentur sententiam. Horum certe iudicio ego quoque facile subscriberem, nisi quædam sese nobis offerrent, quæ aperte reclamare videntur, atque etiam ostendere, Plinium

nium ipsum Dioscoridis codicem, unde illa mutatus est, deprauatū habuisse, vel aliū auctorē in hoc minū graue secutiū fuisse, vel alio modo deceptum, vt in aliis pluribus enuisse adnotauimus. Palam enim faciunt, quantū equidem reor, nostri vsūs, & Dioscoridis Epithymum, vnum & idem esse medicamentum, quā de eo Aëtius, & Actuarius, Dioscoridem & Galenū secuti, concordēs posteritatis memoria prodiderūt. Quorum sanē verba liquidō ostendunt, quod nō secus Epithymum in Thymo profilit, atque Epithymum in Thymbra, & Epistacbe in Stæbe nascitur. Hoc idem præter Aëtium & Actuariū longē antē testatus est Paulus. Ex quibus non dubitauerim asserere, vnum tantū esse Epithymū, non autem plura. Quandoquidem si Paulus, Aëtius, & Actuarius pro certo non habuissent, legitimum Epithymum esse illum Thymi florem, de quo scribit Dioscorides, putassentque duo eius genera reperiri, nulli dubium est, quin & ipsi explicassent duplex in Thymo nasci Epithymum. &c. Eorum autem qui contrariū nūciunt fundamenta quod attinet, ita illa reiicit idem Matthiolus. Quod autem Dioscorides Epithymum florem Thymi dixerit, haud ineptē dictū putauerim: nam cum is sciret Epithymum Thymo innasci, nullā radice propriā, sed Thymi admiculo sultum, floresque per se albos ferre, qui cum in Thymo sunt, huius plantæ proprii videntur: idē non absurdum fore duxit scribere, Epithymum esse florem durioris Thymi. Præterea Plinius eūm & deprauatum Dioscoridis codicem habuerit, nec eius mentem rectē perceperit, nō asseruāt sed dubiē duo Epithymi fecit genera, & aliorum potiūs opinionem, quā suam retulit: Nisi omninō concludendā, quod satis peripicuum est, tam confusē & inconstanter de Epithymo & Thymo tractasse Plinium, vt nihil certi in hac re ex eius verbis elici possit.

Cornarius in Diof. de hisce difficultatibus nihil omninō asserit.

Amarus de Epithymo hæc prodidit. Est igitur Epithymon, siue Epithymus, crinis tanquam palloium Thynum ambiens, vel potiūs flores Thymi. Nascuntur autem potissimū capilli isti, tanquam inuolucrum super Thymo, qui eadē floribus Thymi vites habent, & ea de causa auctor nonnunquam per Epithymum flores Thymi intelligunt, nonnunquam verō crines supercrecentes in eo cum suis floribus. Nascitur Epithymus iste Salmantica (vt ceteros fileam locos) ad ripas fluminis Thormidis, & si rectē memini prope Sacellum S. Mariæ dicatum. Est & alius Epithymus rubens, qui capillorum modo absque radicibus crescit, & alius obnoluitur, circumligaturque plantis, præcipuē Lino, & ea de causa Podagra lini appellatur, quam Plinius Cuscutam aliquando nominare non dubitauit, quāque etiam inter Epithymi genera commemorat.

Contrariū itariens Anguillara, Dubitandū non ducit, Epithymum plantam esse separatam à Thymo & Cuscuta, consistentibus etiam Dioscoridis verbis. Malus autem, inquit, quorundam intellectus, quibus incognitæ erant plantæ Epithymi & Alipi, efficit, vt Dioscoridis res duæ diuersæ in eodē subiecto intelligantur. Dioscoridis verbis patet eum voluisse vocare plantam Epithymū, licet sit Thymus, qui similis est Thymbræ. Dicendum igitur, reperiri duos Thymos, quorum vnus cognomento Epithymus, & alter simpliciter vocaretur Thymus &c.

De duello Brassauoli & Matthioli, si liceat, & mihi integrum fuerit [Apollinis verba sunt] impune loqui. Matthiolo honoris manubias offerendas iudicamus, vulgatumque Epithymum id esse, de quo Dioscorides scripserit, nec scire quid dicat Brassauolus, si quæcunque capite de Thymo, in eum, vt etiam Matthiolum reiecta sunt, diligenter examinentur, duplici tantū existente Thymo, eoque Saturciæ simili, è quo Epythymon lib. 4. idem cum Thymo lib. 3. descripto, quod etiam è durioris Thymi genere sit, cui Epithymum insurgat, non idē diuersa in specie appellanda: propterea si quæ aduersus eum obtorqueri possunt, animo agitentur, iure cadit Brassauolus, tametsi Matthiolum nihil ferē aduersus eum opponat, &c.

Porrō Tragus pro Epithymo, si deficiat, vtiliter sumi refert Cuscutam nascentem in vrtica. Gesnerus verō Cuscutam nascentem in Hyllopo nostro vulgari. Fallopius Cuscutam in Thymbra nascentem subornat, vt infra dicemus de viribus. Apud Euch. Reiss. confunditur Epithymon cum Trifolio acetoso, vt cuius icon. pro illo malē ostenditur.

Potum igitur cum melle Epithymum, purgat deorsum pituitam, & bilem atram, priuatim cōueniens in melancholicis, & inflatis, acetabili mensura ad pondus drachmarum quatuor, cum melle & sale, & modico aceto, auctor est Dioscorides. Thymi facultatem habere Epithymum restatur, Galen. 6. simpl. Orisbal. lib. 5. Paul. 7. Aet. lib. 1. sed ad omnia efficacius: exciccare & exalfacere in tertio gradu. Alum purgat ex aqua mulsā etiam Epithymon, inquit Plinius: stomacho minū vtilis, uomitiones minū mouet (stomacho inutilis, uomitiones mouet Corn.) sed rotinina & inflationes discentit. Sumitur & elegmate ad pectoris vitia cum melle, & aliquādo Iride. Mesues Epithymum calidum & siccū secundo dixit gradu, duplici substantiā compositum, terræ pauca parūm adstringente, & igneā acri, melancholiam præter cetera, tanquam prærogatiuā quadam, faciliē & citra molestiam purgante, ob id affectus melancholicos, potissimū capitis melancholiam, epilepsiam, delirientiam, tumorem, vertiginem, cephalalgiam melancholicam, syncopen quoque cardiacam, cordis tremorem, & affectus alios cordis melancholicos, Obstructionem lienis, & morbos inde ortos sanat, & melancholiam hypocondriacam, obstructions renum, cancerum, lepram, vlcera nigra, quartanā, vsu multo sanat: nam tenuat, resoluat, obstructions aperit, viscera roborat. In calidis & siccis naturis non vtendum: quia calorē immodicē auget, ac inde sitim excitat. Imbecillius & tardius purgat, nisi largius fumarur, aut cum Myrobolanis Indis, aut pauco Elleboro nigro, aut mulsā, cum pauco sale aut vuarum passiarum decocto, cum sale præsertim gemmeo, vel Indo, vel Naphthico, aut sero lactis caprini, vel Pipere aliquo, Zingibere, vel alio acri: sic enim citō & faciliē purgat. Sumendum autem omninō est, vel cum oleo Amygdalarum dulcium, vel decocto vuarum passiarum purgatarum, vt leniendā alium magis subducatur, & ne substantia nitrosa partes lædat, quas perireat. Parum diu coqui sustinet. Datur decocto à drachmis quinque, ad drachmas viginti: puluere à drachmis tribus ad drachmas septem: cauendo Aestatem. Epithymum [inquit Aët. tetrab. 1. serm. 3. cap. 29.] atram bilem infernē purgat. Dantur ex ipso cons-

Matthioli
argumen-
ta contra
Brassauo-
lum lenia.
Substitutā

Vires &
vsūs, ex
Diof.

Galen.

Plinia.

Calidus &
siccis non
conuenit.
Cum quibus
sumē-
dum vt
promptius
purgat.

Deco-
cti
dosi.

suso ac cribrato scrupulii. cum passo & aceto melio se modo sale.

Ceterum, Mesuem dosin nimium auxille afferunt Marardus & Tagaultius. Syluius autem cum Mesue, ob imbecillitatem à drachmis quatuordecim ad drachmas viginti dandum cenlet. Tagaultius contrarium asserit, dicens neminem esse, prater vrum Mesuem, qui ad septem vsque drachmas progredi audeat. Proinde consultit, vt quinque tantum, vel sex ad summum drachmas, idque paucissimis concedamus. Porio verò ipsius Epithymi insusū seu macerati offerri potest, Tagaulti quidem opinione, ab vncia vna, vsque ad vncias duas. Galeus idem pondus exhibet in sero lactis, vel nullā m. m. lib. 14. Orbasius in suo compendio vix drachmas tres transcendit. Auicenna portionem Epithymi quatuor esse aureos precipit.

Fallopis de Epithymo opinio.

Epithymi a Cuscuta.

Fallopis putabat Epithymum Dioscoridis, & Galeni differre ab Epithymo Pauli, Aetii & Arabum: sed postea reperit Epithymum Græcorum & Arabum idem esse, Cuscutam se supra Thymū nascentem, quæ si supra Thymbram nascatur, vocat Epithymbram: si verò supra Origanon, aut Tragoriganon, Epioriganon. De Cuscuta autem Mesuem agere perhibet, eiusque tria genera esse, scilicet Epioriganon, Epithymum & Epithymbram Pauli, siue Epithymum officinarum, quam in vtu esse perhibet loco Epithymi, eademque habere vires, licet aliquantò debiliores: supra alias verò plantas, prater iam dictas, natam non habere vim purgandi. Propriū enim esse plantarum orientium supra alias, vt exurgunt alimentum à plantis, in quibus proueniunt vnde sicut illa planta atrahit succum à terra, quo alitur: ita planta supra ipsam producta trahere succum ex se pro sua nutritione, & sic illa. n. absumere, eiusque puriori & tenuiori succo nutriti: & hinc esse, quod Cuscuta orta supra plantam habentem vim purgatoriam, non solum & ipsa purget, sed & magis etiam ipsa plantā, quia succo subtiliori nutritur. Epithymbram tandem fugientem ait illam, quæ Thymbræ adnexa & implicata folia atque flores non habeat, quia nihil aliud sit, quam capillamenta, quæ aliquid non soluunt ventrem, quæque Sepiasarii acceperint ex plantis, quæ non habent vim purgandi: siccat Epithymum validè, & calefacit: & ideo fugiatur ipsum in siccis habitibus: quod etiam videt Fallopius esse dictum de aliis Cuscutis, ortis supra plantas purgandi facultatem habentes.

CASSUTA SIVE CVSCVTA.

CAP. XLI.

Descriptio **C**um Epithymum, Cuscutam nobis in memoriam reuocet, hic locus postulat, vt deinceps de ea differamus. Alienæ quædam asselā nunquam non parasitatur Cassuta, ingrata hospes; quippe quæ herbas fruticeasque, quos semel arripuit, longissimis stamineis clauiculis rubentibus tam arcto nexu eo. n. plectitur, vt eorum genium defraudet, subductoque alimento eos penitus enecat, nullis postquam in altum conscendit nixa radicibus, quibus tamen primulū erumpens haudquaquam destituitur: flores per capreolorum mæandros nullo ordine subnascuntur glomerati; quorum singulares stoculi

rubefcentes, albicantesque, quatuor foliolis radiatis constant, fibrillis purpurantibus medium obidentibus, spore insigniter acri: capitulis succedentibus insunt semina rotunda, Papauerinis magnitudine poria.

De hac nihil veteres Græci, quòd adhuc inuen-

nerim (inquit Ruellius) memoria prodiderunt. Plinius in calyce decimi-sexti voluminis, cuiusdam consimilis herbæ meminit, quæ vt viscum in aliena stirpe viuat: hæc in Siria vocatur Callycas. Hæc, vt testatur reliquerunt auctores, si calidæ insidet herbæ arboris, calidam sortietur facultatem: & si decubuerit frigida, vim si-

bi frigidam vendicabit: sic suæ patens ingenitū referens, nec à conditione materna degenerans,

Tragus Androsacen facit, ac duplex eius genus constituit, candidum scilicet rufam, præfertque omni reliquo in medicina Virticis adnatum. Illud præterea negari non posse contendit, eam in hortis nequaquam vilem, sed damnosam esse, ac propterea a quibusdam Podagram, & Anginam Lini appellatam fuisse, & rectè quidem, cum vitis herbarum ascenseri possit. Ad hæc Orobancham Dioscoridis meo iudicio non ineptè negat, sed non sine periculoso lapsu illam in Dioscoride Androsacen appellari dicit, Antonii Musam & Euritium Cordum secutus. Cum porrò cum Epithymo similitudinem aliquam habeat, Epithymum hanc nostram herbam appellandam censet, ac forent Epithymi esse iudicat, ac etiam pro Epithymo vtiliter vsurpandam censet.

Anguillara Epithymum esse negat, ac Androsacen, si apud Dioscoridem æquum legatur, esse comprobat, non absque temeritate.

Dodonæus Cassutham in fol. lat. duplicem tradit, his verbis. Reperitur, inquit, Iunio, & Iulio & Augusto mensibus, in Rebo, Vepribus, Lupulo & Lino, maior, crassior, & candidior: in Thymo verò, Thymbra, & aliis humilioribus, ac durioribus, vt Eryngio, Genista, & aliis, tenuior ac rufior. Maiorem, crassiorremque Officina passim Cuscuram appellant: nonnulli quòd Linum amplectantur, podagram Lini: doctiores Cassutham aut Callytham, Gelenus de hort. Linodesimon: Arabes Kessuth, aut Chassuth: Illyrii nonnulli P. litch, Germani shtzfrant, Todern, dotternfrant / Saden Todertin / Sadenfrant / & scheszyden: Brabanti & Belgæ Schofste, wranghe, & Veldteruyt: Galli Goute de Lin. & Angure de Lin. Italis usuta: Angli doder: Boh. fofoucen: Hung. Góreny sin. Minorem ac tenuiorem, quæ duriori Thymo, Thymbræque se implicat, Dioscorides *Androsacen* nominat, Officina nomen feruat. Alii inter quos

quos Actuarius folius Thymi Epithymum: quod verò Thymbrae Epithymbum: simpliciter quod Stoebe innascitur Epistoben nominare, singularem cuique generi appellationem tribuente. *Hæc inعر alia Dodonæus*, qui præterea negat Cassutham, quod quibusdam visum est, eandem esse cum Cadyra, quam Theophrastus Sytiacam herbulam tradit arboribus, vepribus, & aliis quibusdam innascentem.

Fuchsius eos errare refert, qui Dioscoridis Androsacem esse putant: Plinium eius meminisse placet ipsi, ac propterea Cassythas apud Plinium etiã Hermolao admonete, legendũ iudicat, & nõ Cadytas. Et sic iã memoriã Plinii Cassythã herbã nomine Syriaco venisse in Latinum, quod multis postea seculis vsurpantes tam Pœni, quã Arabes, suis scriptis protruerint. Quod autem Plinius sine spiritu protulerit, id librariorũ culpa factum esse suspicatur, quin inuicentes mutasse Cassythã in Cassyras.

Sunt, inquit Matthiolus, qui putent admirabile hoc plantæ genus Plinio Cassytham appellari. Ex cuius equidem verbis, quod reperiantur Pliniani codices, in quibus Cadytas, non Cassyras legitur, quodque hæc arboribus tantum, & spinis se circumuoluit, nostra verò Cassutha duntaxat herbas & frutices, non arbores complectatur, & irretiat, non autem asit. nam vulgarem Cuscutam esse Plinii Cassytham: præsertim cum in Syria tantum nasci scribat ipse Plinius. Hæc Matthiolus, cuius vtriusque verba hæc, veritati contrariantur: Plinius non dicit tantum in Syria provenire, sed herbam Syriã esse, & non tantum arboribus, sed & ipsi etiam spinis se circumuolere.

Cordas in Dioscor. ait Epithymum, quo nos hodie vitium, verum Epithymum esse, id tamen infirmis argumentis negare Musam Brassauolã: verum enim Epithymum in pharmacopoliis haberi, & nihil aliud esse, quã Cuscutam in Thymo nascentem: adnasci etiam Thymbrae Cuscutam, quæ Epithymbum appellatur: Cuscutam aliarum herbarum accedens esse: Bene legi apud Plinium Epithymum sine radicibus nasci: nam proprias radices nimium in terram agere, &c. Nobis tamen Cuscuta non omni radice caret.

Cassutham copiosam obseruauit Montpelii supra Thymum, eam autem vocant Epithymum: itemque supra Aspalathum secundum, pluresque plantas alias: Basilicæ copiosè extra portam lapideam in superiore parte ad dextram mensè Iulio & Augusto: Montbelgardi copiosè in horto Ill. E. C. supra Vrticam, in horto Nofodochii supra Lupulum in suo adhuc vigore Octobri: in agris versus patibulum Septembri. Cuscutam supra Ebulum luxuriantem obseruauit Ioannes Schvvab in pago Stillenfrid ad flumiam in finibus Austriæ. Non in terra, inquit Fuchsius, sed in herbis arboribusque passim nascitur Cassythã, quas tam spisso sæpius irretit contextu, vt tentorii modo herbolium cespitem à Sole vindicet. Nonnunquam cacuminibus impendens stirpes humi deturbat, propriamque parentem suis lacuibus strangulat, aut continuo materni alimentis succu producit ad tabem. Æstate Iulio porissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania proventus esse solet: hoc enim tempore tanta eius est luxuria, vt mole sua stirpes oeneratæ ferè procumbere videantur. Et hæc Fuchsius, qui radicem remerè nimium è medio tollit. Planta hæc, inquit Tragus, viridis adhuc

radicem habet prælongam, quam non multi, quod sciam, obseruauerunt. Solè autem è terra prodire Androsaces Iunio mensè, ac in fine eiusdem rotundos proferre acinos, semine perexiguo, Argemone, seu erratici papaueris simili, ex quo ubi in terram deciderit, quorannis sponte sua repullulascit, refertos. In Belgio planta lubèter provenit in Rubo, Lupulo & Lino, ac in aliis etiam herbis, maximè locis calidis, vt in Thymo, Thymbra, Tithymalo, Chamædri & Eryngio, sed valde parua & tenuis est: ac locis ficcis, in Genista parua, & Absynthio.

Serapio Cuscutam tradit calidam esse in primo gradu & siccam in secundo: abtergit, aperit obstructions hepatis, renum, folliculi fellis, humores expurgat crassos & biliosos, robur addit vetriculo & iccinori. Vetriculo tamen visus eius nimius aduertatur propter adstrictionem immodicam: corrigitur tamen Aniso & semine Apii: purgat bilem, idque efficacius quã Abuthium: propinat decoctionis scilicet cum sacchariboni drachmis decem. Sunt in ea sententia quidam, vt pro plantarum, quibus innascitur, temperamento, iam calidam, iam frigidã esse putent. Tragus magno experimento aquam destillatam Cuscutæ laudat ad sudores ciendos, & sanguinem purgandum, & obstructions hepatis & lienis, & lucem Veneream. Ceterum iis, qui Cassytham parentis sue facultate u aliquam sibi quoque adscribere autumãt, subscribit etiam Dodonæus, sic vt quæ Genista superat, vrinã potentius moueat, & ad alui deiectiones magis efficacis sit: humidior quã Lino implicatur: adstringendi facultatem admixtam habeat, quæ Rubio insidet, quæ & propter hanc potentiam adiunctam, aliis ad iccinoris, lienisque affectus merito præfertur: huc enim expurgandi, adstringendique facultates simul habeat, visceribus istis imprimis vtilissima est: talia enim iccinoris lienisque oportere esse medicameta, Gal. l. r. m. m. abudè docet. Lob. tamen etiam plantæ cui innascitur, vires quadantenus referre concedat: è Lino tamen Practicis & oisidinis præferri scribit, quod citra calorem minus adstringat, magis emolliat, leniat, extergeat, & ad euctionem & decussionem præparet: in Vrtica verò natam vrinã potentius eliciendis & obstructionibus soluendis efficacior. Manipulus huius herbæ vino decoctus & potus obstructions epatis & lienis soluit, morbum regium sanat. In fomentis, deflectionibus & balneis sudatoriis ad quasuis melancholicas affectiones, regiumque morbum inueteratum præstantissima habetur Cuscuta.

Vires & visus
Obstructiones

Correctio.

Temperamento
Vires

Ex Vrtica

In decocto.

SERPYPHYLLUM VETERIBUS ET
in genere.
CAP. XLII.

AMbagibus cunctis relectis, Serpylli pluribus in locis meminit Theophrastus, in genere tamen ait. Ex herbis viret perpetuò Serpyllum (serpilla) videturque ex superioribus orti. Sunt enim qui omnino fructu carere assueverunt. Sæpè enim exsiccatum, ritumque seruasse se inquit, sed nunquam germen erupisse: nam huius quoque periculum se fecisse affirmant: attamen & florem & semen fert. Neque desunt qui vel hæc experti fuerunt, & natura ipsa siluestrium planè attestari viderur: Serpylli etiam siluestre etiam genus est, quod deferentes ex montibus ferunt, vt apud Syonem fieri solet, atque etiam

Serpilla

Theoph.

Sarui

Athenis ex monte Hymetto: apud alios verò, vt in Thracia, montes & plana omnia Serpyllo sca- tent: apud nonnullos etiam Thymo figura, folio, rectis virgulis, flore, odore, viribus & facultatibus simile [*Thymus*, enim legitur in græco textu, pro quo Gaza perperam transtulit, Thymum penitus redolet.] Constat ergo quod sui ortus primordium ex semine capit: in summo tertæ adheret, radice multifidâ, torridaque, & lignosa: Ramulorum proprium quoddam est incrementum. Quippe cùm possit in quantalibet longitudinem produci, arcepto pedamento aliquo, aut si propè sepes plantetur, aut ex altiore loco demissum, auctu facillimum. Species autem vrbani (sc. Serpylli) tenere non est (facile se fieri nequit, vt quis eius species reconseat.) Sylvestris verò [sc. Serpylli.] aiunt esse [sc. certas species & dictâ faciles.] Hoc enim in montibus (sc. prouenit) Thymbræ odore simile, acrimoniaque. Illud verò odoratum & mollius [sc. odoratum non acris.] Scendi verò oportum ipsius rompus, vt plurimum est Autumnus, in quo properant inter prima conserere. Ceterum, Vere nonnulli quoque serunt & cùm cætera vrbani, aquas, sinum que ament vitæ, hoc squalorem patitur, atque in totum aquæ pauca indigum est: sed simo præcipue gaudet, & iumentorum potissimum: Transferendum quoque id sepius censent vt melius reddatur. Serpyllo, inquit Plinius, lib. 19. cap. 8. sub finem: [cætera que alibi de Serpyllo tradit parum distincta: nec bene dixit Serpyllum suis innati adminiculis.] montes plerique [planaque Theoph.] scætant, sicut in Thracia, vbi aquæ, vbi quidâ Theoph. deserunt ex iis auulso ramos, seruntq; Item Sicione ex suis moribus & Athenis ex Hymetto, &c. leuissimū nascitur in putrorum parietibus, & circa piscinas ac stagna. Lib. 20. cap. 22. Serpyllum à serpendo putant dictum. Quod siluestre euenit, in petris maximè. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem increscit. Pinguis voluntarium & candidioribus foliis, &c.

Cytarum

Cytarum

Pisa. nec.

Serpyllum duplex
Dioscoridi

Dioscorides Serpyllum vnum agnouit hortense, odore Sampsachum referens, & coronarium. Nomen item habere à serpendo & quòd prout queque ipsius pars terram contingit, radices agat. Habere folia & ramos Origano [*origanum* legendum arbitror *serpyllus* Clus.] similes, sed candidiores. Verùm ad sepes demissum, auctius assurgere. Alterum siluestre statuit, quod & Zygis appellatur, non serpens, sed erectum: ramos emittens tenues, sarmentosos, foliis plenos, similibus Rutæ, angustis tamen, & oblongioribus ac durioribus: flores gustu acres: odore iucundum: radicem inutilem.

Et hæc ex Dioscoridis auctoritate, apud quem Serpyllum quidam agrestem Zygida, alii verò Polium, Ægyptii Meriophon [Meronopū alii] Romani Cicet erraticum appellant. Herpillon autem Græcorum, & inde Serpyllum Latinorum, dictum quidem est à serpendo, tum quia per terram, qua illam contingens radicatur, serpit: tum quia iuxta sepes plantarum, aut ex altiore loco deorsum demissum, adiecto illi pedamento, in longum prorahitur & serpit, autem Theophrasto, Dioscoride, & Plinio. Zygis appellatum est siluestre genus, idque vt videtur à rutina, que Græcis Zygon dicitur, eò quod in rectum, instar rutinæ, ramulos suos erigat: Seu quia ramulis eius ad vincendum & ligandum, iugandumque

Appellatio-
nes nobis.
Polium.
Herpillon.

præcipue vites, quod Græci ζυγίον aliquando dicunt, antiquiores vterent. Cicet erraticum ac rusticum appellatum est à foliorum similitudine, conuenitque syluestri generi hæc appellatio, quod stat, & Cicetis modo ramulos suos erigit, inquit, Huncelbergius apud Apuleium, qui floribus esse ait Serpyllum agreste omnibus in virgibus constitutis, in summitate purpureis, remordentibus linguam, odore iucundo: nasci præterea in petris, vehementiorem autem esse quàm tubeam, seminamque siue hortualem appellatam. Cætera eadem tradit que Dioscorides.

Nicander in Ther. commendat Serpyllum ad arcendos serpentes: *serpentes* appellans, quòd continuè in anteriorem partem progreditur, eorum modo, que aut in armentis & gregibus, aut in corporibus nostris pascendo progrediuntur & serpunt: & *serpentes*, quòd vitam amet, ideoque ipsum seipsum noua continad sobole, & propagatione radicit, & *serpentes*, id est, radices agentibus foliis, quod Dioscorides ait: qua parte terram contigerit, seipsum radicat. Vocatur itaque Serpyllum pilcens, quòd vitæ cupidum, madidâ depiscitur herbam: Aut quòd radices agens hirsutis semper foliis, seipsum in altum suspendens, pascat. *serpentes* etiam dei prelibet Scholiastes Græcus, eò quòd vt plurimum radices ipsius serpent, ac propterea etiam *serpentes* vocari, quòd lubide vltimus pascat.

Hernol. transcribit multa de Serpyllo ex Theophrasto eo non citato: deinde ait, satium non serpere Plinio, sed ad palmi altitudinem increfcere; voluntarium, i. e. siluestre serpere in petris maximè: Dioscoridi contra serpere satium, non autem siluestre.

Marcellus nihil scribit, quòd multam lucem adferat Serpyllo à Veribus tradito: Tam suauis, inquit, quem ex se mittit, odoris halitus delectat omnes Serpyllum: tamque vno hoc bono vbique sese commendat, & amabile facit, vt in delitiis vitæ homines id sibi semper fecerint, & adhuc faciunt coronis in conuiuiorum latitæ, & si lignosum sit, adiecentes vlticis pulmentatis, licet multo calore feruat in ore: nouerunt idque vrbes & agros incolunt gentes omnes. pauci tamen siluestre à satiuo dicere nesci didicerunt. &c.

Serpylli æquiuoca tradituri, dicimus Serpyllum vulgare esse Serpyllum antiquorum: inuenitur autem flore maiore, & minore, colore purpurescente, & aliud albo. Serpyllum maius Serpyllum Citrii odore. Serpyllum angusto folio odore Nucis Iuglandis, vel nullo. Serpyllum angusto, lanuginosoque folio. Serpyllum longifolium hispidium. Serpyllum Thymi folio Narbonense. Serpyllum siluestre Zygis Clusio, Thymo vulgari rigidiori simile. Tigus auctor est Thymum Germanos Serpyllum italicum vocare.

Serpylli præterea nomine apud Authores sequeutes donantur Plantæ. Thymus latiore & viridior folio. Acinus multis. Serpyllum alterum Tragi. Trogogoniam Martioli. Organum. Silymbrium, Valeriana siluestris maior. Artemisia. Veronica femina Dodonæi.

Serpyllum Tralliani quale sit considerandum.

SERPYLLVM VVLGARE.

T Am græco, quàm Latino nomini originem dederunt serpentes ramuli, duris, lignosis, quadrati,

drati, subrubentes, modicè hirsuti, qui vbi terram attingunt, nouas subinde radices agunt : prima autem lignosæ sunt, satis crassæ & frequentes, fuscæ, plurimis fibris capillatæ: ad ramulorum nodos singulos folia plura, Thyini vulgaris latiora, subrotunda, neruosa, sapore acri & aromatico : flores in capitulis Thyini interdum candidi, plerumque tamen purpurascetes.

Eius duplex habetur genus. Primo flos est media parte minor, apice in medio interdum bifido : colore vt plurimum purpurascete: folia, vt sequentis, odore nõ nihil ad Melissam accedente. Secundo flos maior duplò, in medio quinque apices, color remissior & minus purpurascens: in foliis non differt à præcedenti, nisi odore, qui nobis suauior videtur. Serpyllum interdum degenerat in capitulo

romentacea, candidantia, quæ florum loco sunt. Est nobis præterea genus aliquod, foliis & caulibus præcedentibus si nile, sed hirtutum valde.

Nota vulgo est herba, & Græcis quidem *πυλλὸν* & *ἑρπύλλιον* dicitur: Latini autem Serpyllum & Serpyllum: Germ. *Quendel* / *fümel* / *fünzel* / *kyenlein* / *hünkeröl* / *hünkerlee* / *wild Döschley* / *vnser stauen bestiro* / *hünkerseb*: Belgis *Quendel* / *widen thynus* / & *vnser vrouwen bedstroo*: Gallis *Serpoller* & *Pillolet*, Dod. It. *Serpillo*, seu *Serpillo*: Hisp. *Serpoll* & *Serpillo*, Dod. *Serpillis* seu *Serpam*, Camer. apud Matth. Angl. *wild ryme*: Boh. *Mareti Quassfa*: Sclauon *Babaduffa*: Hung. *Kafuk* seu h. c. Cuculi herba. Arab. *Hemen*, Serapioni autem *Arclas*.

Porro tam Dioscorides, quàm Plinius, duo faciunt Serpylli genera: in descriptione tamẽ non conueniunt, quorum alter Serpyllum syluestre negat serpere, alter affirmat distichile hinc est dicere, cui sit adherendum. Auctoritas Dioscoridis ad se trahit Turnerum: sed experientia nonnullâ adducitur, vt in Plinii sententiam penè facessat. Quæmadmodum enim nullum iniquâ vt air vidit Serpyllum, etsi ex siluestribus translatum, serpere, & ex cacuminibus, caulibusque radicari denud, ita nullum inquam, rectum surgere obseruauit, præsertim ad cultum, sed semper in terram caducum: fatetur tamen Serpyllum etiam siluestre, cum capitula florêque producit, coliculum tollere, sex circiter vnciarum: & hinc fieri posse, vt Dioscorides Serpyllum syluestre, quo tempore florere, conreputatus, alio tempore non perpendens, pronuniarit Serpyllum siluestre non reperere, hortense autem serpere, & ex geniculis denud radicari, quod obseruationi Turneri repugnat, nisi de siluestri intelligatur in hortis translatum.

Tragus in Hist. germ. Serpyllum penè Dicta. Tom. III.

num Dioscoridis existimarat, nolebat tamen suâ opinione quemquam decipere, ac idè in lat. tanquam erroneam omisit.

Serpyllum hortense in Hetturia haud negligitur: sed in hortis seritur, & magnâ admodum diligentia colitur, quod etiam imbi (vt Dioscor. inquit) in coronamenta additur. Siluestre duorum est generum vnum flore candido, odore citrei Mali: alterum verò flore purpureo, gustu perquam acri, Satureia simili: vtutroque copiosissimè nascitur apud Goritienfes Saluatico monte, quo mihi (inquit Marthiel.) hæcenus lætius natquam videre contigit, nec item odoratius. Serpyllum Theophrasti hortense nil aliud esse censeo, quàm siluestre in hortis satum.

Dodon. in fol. lat. Serpyllum vulgare pingit & describit, ac dicit: Officinæ Serpyllum: præterque verò etiam Pulegium montanum nuncupant. Et pilli n quidẽm Serpyllum Veterum existimatur: non tamen tam Serpylli, quàm Saxifragæ Dioscoridis respondens. Si etenim diligenter, & ad Serpylli vtriusque & ad Saxifragæ descriptionẽ expandatur, exiguum Serpylli, præterquam verò Saxifragæ si mihi esse conperietur.

Varietatem in flore Serpylli perhibet Lob. in A. la. cõm. sit: Serpyllum hodiè quoddam fatiã quod habetibus & grandius: quoddam verò siluestre, in calis margibus, sterilibus, & collibus gaudens: facies vtrique Thyni nostratis vulgaris: flosculi purpurantes, nonnunquam & albères. In Obs. pag. 2. o. in Icon. Plant. p. 42. huius figuram habet inscriptione Serpylli & Saxifragæ Dodonæ. Clus. Serpyllum vulgare reppens vocat.

Tabern. Icon. & Hist. Serpyllum minus flore albo: Item Serpyllum minus flore purpureo. Frustra duas figuras ponit, herba solo colore floribus variantis.

Camer. hort. Serpyllum maius flore purpureo, & aliud candido. Thal. Serpill. passim, sed rarior floribus candidis. Hort. Lubi. Serpill. vulgare: item album: ac Serpill. minus.

C. Bauhin. Phyt. Serpyll. 2. siue vulgare maius: Camer. Serpill. maius flore purp. & candido: Tabern. Serpill. album, qui & alteram habet figuram, Serpill. albi. nomine. Item Serpill. siue vulgare minus: Brunfels. Serpill. 2. Lobel. Serpill. & Saxifragæ Dodonæ: Apud Matth. Serpyll. fatium 1. Serpill. vulgare minus 2. Duo hæc Marthioli Serpylla cur Frater separaret, & duas figuras ex Tabern. sc. priorem eius & posteriorem assumat, credimus excusationem adferre cum vix posse: nec Marthiolus duo hæc Serpylla ab inuicem seiuinxit.

Nulli porro sunt, auctore Clusio, iudi colles, gramineiue campi, aut hieiora prata, vtriusque margines herbeli qui vulgare Serpyllum in Pannonia non alant: in omnibus Europæ provinciis occurrit, passim locis siccis, restante Gesnero, asperis & apricis luxurians: & pro diueritate locorum ac cæli odorem mutat. Serchatur olim in hortis, idque surculo, non semine. Serpyllum hortense in Aprilis initio florens conspexit Marantha: sed Iunio & Iulio mensibus florere scribit Fuchsius. Ego Serpyllum obseruauit Montpelii, Parauii, & Baileæ florens mensibus Iulio & Augusto. Geneue florens passim mense Maio & Iunio. Montbelgardi in orto Ill. E. C. vnum flore minore, & alterum maiore.

Serpylli Vires & facultates ex Dioscoride & Plinio Poëmate hoc describit Maeri:

Serpyll. hort. Mat. rhod. Syluestre duorum generum.

Pulegium montan.

Saxifragæ Dodon.

Serpyll. du. plux.

Saxifragæ Dod.

Tab. nos.

C. Bauhin. nos.

Locus

Vires & vus

*Serpillum veteres dixerunt quòd quasi serpat
Terra vicinum, huic seruida siccæque vis est,
Acri cum vino c. et cum contundis Oluo,
Cui Rosa dat nomen, hoc unguine perue frontem
Ægroti, capitis s. let hoc sedare dolorem:
Nidor combusti serpentes effugit omnes,
Et quoduis animal infundens ore venenum,
Hoc idèd misere cibus messoribus est mos,
Vt si forè sapor fessus depresserit illos,
Vermibus à nocuis eudèd rasquiescere possint.
Pestiferos morsus bibicum iuuat, appositumque
Prouocat vrinas, campefuit turmina ventris:
Splen iuuat admixto si sepe sumatur acro:
Si mel prædictis iungat ur, spua a cruenta
Lactantes, mire potus s. let ille iuuare.
Haustum cum vino iecoris sedare dolorem
Dicit. r. huicque s. let producere menstrua parus.*

Oculor.
caligo.

Serpillum autore Galeno, vique adèd exal-
cit, vt & menses. & vrinas moueat, gillu multum
acre. Serpyllum cum melle & aquâ coctum, ad
caliginem oculorum, si eo lauentur, commendat
Arnoldus Villanouanus. Anton. Roiet è Serpil-
lo cum Sacch. ro parat Electuarium pro pauperibus
à peste perseruandis, quos antè tentaculum
nucis Castaneæ quantitate accipere iubet. Ser-
pillum refrigerare putat corpora æstu Solis
feruida, nõ lecus atque Allia, Cape, ceteraque
acria vesca. Rationis quædam vestigia videre
est in diuini Maronis Bucolicis.

Testyles & rapido fessis messoribus astu

Allia, Serpillumque herbas contundit Olenes.

Facultate Serpillum vulgare calidam & siccum
esse perhibet Dodonaus, tertio penè ordine, te-
nuium partium & incidens: menses euocare; v-
rinam ciete, calculos expellere; & in balneis
ac fomentis adhibitum, sudorem euocare.

SERPILLVM CITRII ODORE.

Serpillum
hoc ab aliis
non obserua-
tum ait Clu-
sius, qui sic de-
scribit: Admo-
dum, vt opi-
nor, simile est
vulgari, in om-
nibus Europæ
provinciis oc-
currenti: cras-
siora tamen &
magis atra ha-
bet folia, que
trita, Citrii
mali, vel Me-
lissophylli o-
dorem refe-
runt, & capitel-
la paullo ma-
iora, magisque

Locus
tempus

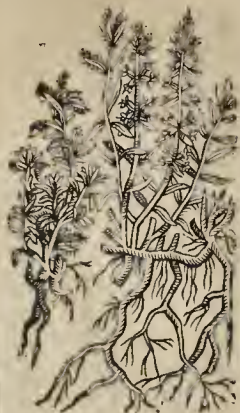
purpurascencia, similibus tamen *stoculis* prædi-
ta: crassiores *ramulos*, quadrangulos, palmares,
per terram fusos, ad lingula internodia fibras
agentes: *radicem* verò lignosam, multifidam, fi-
brosamque, numerosos proferentem cauculos,
summâ tellure in orbem sese spargentes.

Clus. in Pann. p. 626. & Hist. post. vocat Serpil-
lum Pannonicum 1. & Serpill. Citrii odore. H.
Lust. Serpyllum citratum. C. Bauh. phyt. Serpil-

lum 4. siue foliis Citrii odore, & Serpyll. citra-
tum Tabernamontani.

In Pannonia mixtim cum vulgari prodicitum
eo etiam florens Iunio. Ego prope Dornach
Serpyllum Citrii odore mente Augusto obser-
uaui.

SERPILLVM ANGVSTO, LANV- ginosque folio.

L At è serpit,
& magnos
cepites non-
nunquam oc-
cupat. Nam li-
cèt duram &
lignosam ha-
beat radiceem,
vt præcedentia
genera: tenes
ramen, quos in
circuito spargit,
cauculi, subinde fibras
agunt, que tẽ-
poris succellu,
in radices non
minus duras,
& lignosas e-
uadit, quàm sit
primaria, at-
que alios dein-
de fundunt in ambitu cauculos foliis non mi-
nùs quàm proximè præcedentis, oblongis, & iis
quidem angustioribus præditos: incana, molli-
lique lanugine pubescentibus: longa in funibus
cauculis capicella à Serpili longo glabròque
folio capicellis non differunt, & similibus stoculis
plena sunt: femina in villosis rufescentibus
vtriculis parua, rotunda, fusci coloris. Tota
stirps pineum quodammodo siue resinaceum o-
dorem tuta refert, & calido gustu est.

Clusius descriptionis auctor in Pannon. p. 627.
itemque in Hist. post. Serpyllum Pannonicum
tertium inscribit, ac Serpyllum angusto lanugi-
nosoque folio cognominat. Idem etiam ibidem
aliud describit Serpyllum: Angusto scilicet folio,
odore nucis iuglandis, vel nullo: nec non
etiam Serpyllum longifolium hispidum, cuius
figura etiam existat in tabella huius Serpylli ang.
lanuginosque folio. C. Bauh. phyt. Serpyllum
7. siue angustifolium hirsutum: illud verò quod
odore est iuglandis 6. angustifolium glabrum.

In Pannonia, Austria, & vicinis provinciis cù
vulgari nasci ait, & florere Iunio. In hac potè
tabella exhibemus ramum Serpylli longifolii
hispidi, quod hic subiicimus.

Serpillum Thymii folio Narbonense.

In Ericetis Egidii pagi vulgò S. Gilles agri Mon-
speliensis, Thymi angustifolii facie rarior Serpil-
li species signosis & durioribus stoculis reperit, cuius
radix & flores similes nostrati. Huius ramu-
los nobis communicauit Franciscus Peninus.

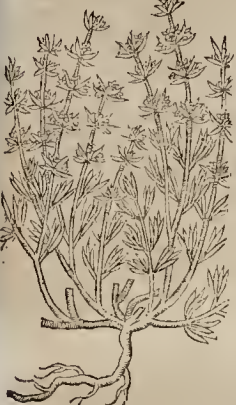
Pingitur à Lob. in Obs. p. 230. in Icon. Plant. p.
423. sub hac inscriptione: Narbonense Serpyllum
foliis & facie perpusilli angustifolii Thymi no-
strati. C. Bauh. phyt. vocat Serpyllum 1. siue
Thymi folio. An Camer. hort. Serpyllum mi-
nùs

nus folio Thymi, sed virentiore, angusto

Tabern. dicitur in Icon. & Hist. Serpyllum Creticum. Illi vel eius, Stuccenturiato placuit in hac planta fingere, quæ libuit: Figura ex Lobeliana inuata: & mutata: fallus ritulus appositus, & descriptio facta ad malè consideratam figuram.

SERPILLVM SILVESTRE ZYGIS Clusio, Thymo vulgariori rigidiori simile.

Serpillum siluestr. Zygis appellatum, quale Dioscorides describit, obseruabam, ni fallor, (inquit Clus.) in Castella veteri, iisdem locis cum Thymo duriore, siue nigro, cui perquam simile est figura, ramis, altitudine, & radice: folia verò paulò latiora habet quàm Thymus, minus odorata, sed grauius nonnihil olentia, vt pote quorum odor ferè sit inter Abrotonum & Stœchadè medicus: in virgis item ramulos,

qui floribus verticillatim nascentibus vestuntur, coloris ex albo purpurascens: quæ horum dispositione & odore, à Thymo discerni penè duntaxat potest. Minor est præterea eius acrimonia quam Thymi, quippe quæ aliquid adstrictiōnis admittum habeat.

Clusius author huius historię in Hisp. vocat *serpillon de yegres & zygis*. Dioscoridis, id est, vt in H. post. (vbi figura) ait, Serpyllum siluestre Zygium Dioscoridis. Est autem hæc Clusii imago apud Lobelium pro Narbonensi Serpyllo: cogitandū igitur, an eandem plantam vterque intelligat, ac cum his etiam Dodonæus, qui in fol. lat. eandem pingit Serpylli alterius titulo. Vel si non eandem omnes tres pingunt, quis meliùs adaptarit iconē suæ descriptioni: quam verò Clusii descriptioni respondeat, nos etiam ei apposui. nus.

CUNILA VETERIBVS. CAP. XLIII.

Meminit Cunilæ Plinius lib. 20. cap. 16. cuiusque præter satiuam plura statuit in Medicina genera. Est enim quæ Bubula appellatur. Est quæ Cunila gallinacea appellata: Græcis Origanum Heracleoticum dicta. Est quæ à Græcis mascula, à nostris Cunilago vocatur: è contrario est quæ Mollis vocatur: est quæ Libanoris: & præter satiuam est etiam montana. Commendantur à Plinio Cunilæ species contra serpentes, tumim, ieciniōrum vitia, & laterum dolores, vt & ac mouedas vrinas, ac ducenda mulierū lochia. Masculæ verò dictæ vires vehementissimæ

in omnibus generibus.

Cunilam bubulam Origanum siluestre Græcorum esse, Ruellius conuincere nititur lib. 3. c. 25. placetque hæc opinio, etiam Dalechampio. Genus Bubulam appellatam conicit, quod inter boum remedia forte olim in vsu fuerit, quàm apud Scriptores in Hippiatrica solum mentione eius inueniatur.

Cunila bubula est Origan. silu. Bubula inde dicta

Cunilæ nomine sequentes plantæ passim apud autores occurrunt. Satureia hortensis. Satureia siluestris. Origanum Heracleoticum Matthioli. Origanum vulgare. Clinopodium Matthioli priuam. Ligusticum. Conyza. Origanum siluestre. Encensaria. Serpylli, silu. Siler montanum. Acinos. Conyza. Conyza maior Matthioli. Conyza media minor species. Conyza media Matthioli.

Aequiuoca

THYMBRA VETERIBVS. CAP. XLIV.

Thymbra Dioscorides notam ait, prouententem in tenuis terræ & asperis locis, similem Thymo, minorem tamen & teneriorem, ferentem spicam flore plenam, viridem. Possè eadē, quæ Thymum, si similiter sit uideat. Et in sanitate ad vsum idoneam esse. Nasci & satiuam Thymbra, per omnia minore n. syuestris, sed vtiliorem in cibo, eò quod non ita intentam habeat acrimoniam.

Thymbra Diosc.

Thymb. satiuæ siluestris

Thymbra siluestris quidem, inquit Paulus, eadem quæ Thymus potest: satiuam verò per omnia debilior est, sed ad esam melior. Si mola ex crassa genitura, inus adhecescente, generata, Satureiam [d. s. s. p. p.] ex aceto ex aqua tenuiter trita, potui exhibenda n. præcipit Hippocrates.

Cæterùm, habuisse se antiquissimum & probatissimæ fidei Dioscorideum codicem refert Marcellus, in quo plures Thymbrae à principio appellationes, præter Cunilam & Satureiam, hæc legentur: Clinopodium, Probation, Ageratum, Origanum agrestis: & post barbaras, nulliusque intellectus pleraque alias, à Romanis Cunilam rusticam appellari.

Thymbra appellatio nec nostra.

Cunila rusticæ

Marcellus sententiæ quæ Thymbra, Cunilam & Satureiam vnā eandemque herbam facit, contrarius esse deprehenditur Cornarius, vbi in hæc verba pronuntiat: Plinius eandem herbam Thymbra, Cunilam & Satureiam facit. Columella verò, inter Thymbra, & Cunilam, quam Satureiam vocat, distinguit. Quod verò inter Thymbra & Satureiam sit differentia, in carmine docet:

Marcelli opinio reprobatur.

Satureia quid Cornario.

Et Satureia Thymi referens Thymbraque saporum. Mihi itaque in angonio parata fuisse videtur Satureia, & ex Thymo ac Thymbra composita, vt non simpliciter Thymbra, Satureia dici possit: Galenus in simpl. tractatu Thymbra præterit, nisi excidisse putandum est.

Cornario subscribit inter alios etiam Dodonæus, dicens: Græcis *thymbra* est, nec aliud Latinis nomen verè habet. Nam quod Satureiam interpretes dici velint, Columellæ Latino scriptori repugnat, qui inter Thymbra & Satureia manifestum discrimen ostendit. A vulgo autem in officinis Thymbra nullum nomen accepit.

Confundi tandem tres diuersas plantas vna appellatione, testatur Marcellus. Vnam, inquit, agrestem Origanum, Thymbra, & Thymum non simul miscerent Hæbarii.

De Thymbra in Lex. Rob. Constant. hæc scribit: *Thymbra* Dioscoridi, dicitur *Thymbra* Hippocrati, & *Thymbra* Theoph. histor. 7.1. Plinio Thymbra, Cunila, & Saturcia: Columella tamen inter Thymbram & Saturciam distinguit. Actius etiam *Thymbra* dixit in plurali.

Cæterum Virgilius 4. Georg. Thymbræ graue odorem esse perhibet:

Serpilla, & grauior spirantis copia Thymbra.
Phanorinus verò Thymbron, olus esse acre & amarum statuit.

Thymbræ demum species prima Dioscoridis Anguillata, videtur nobis Thymbra Græca.

Thymbra vera Dodonæo, est nobis Saturcia durior.

Thymbram hortensem multi faciunt Saturiam fatiuam, de qua mox agemus.

Thymbra nomine donata plantæ.

SATVREIA SATIVA.

CAP. XLV.

Descriptio

pore æquæ acti: ex eorundem alis *st. sculi* excut in quatuor laciniolas diuisi, ex albo purpurascens: *semen* paruum, Chelidonio conferendum æstimat Tragus, tamen illo magis sit incanum, & colore sub nigricans.

Post Serpyllum, inquit Tragus, atque Thymū, sequitur Saturcia, seu hortensis Hysopus, & iure quidem, quod enim ad formam & temperamentum attinet, consimiles pene apparent commemorata plantæ. Est autem hæc inter illas statuenda differentia, quod Saturcia, maior & æ magis fruticosa, & quæ instat arbutulæ multis ramulis brachiata, quotannis increfcit.

Multi, vt Fusch. Trag. Corn. Lacuna, & alii Saturciam fatiuam, Thymbram esse concludunt, quibus ad stipulari videntur Matthiolas & Dodonæus. Et hinc quoque Cordus in dispens. supra diahysop. & diaureuma Nicolai in defectu Thymbræ, siue Saturciæ siluestris, sumit fatiuam Thymbram, h. e. Saturciam hanc nostram.

Hist. Lugdunenſis contæ neutram Dioscoridis Thymbram, noſtatem Saturciam dici voluit: cuius fuit etiam opinionis Bellonius.

Descriptio

Cæterum, Latinis Saturcia appellatur, Trago sc. Corn. Matthiol. in prior. comm. Lacunæ, Turn. Dodon. Camer. hort. & Tabernamonta-

no: Saturcia fatiua Fuchf. Satur. siue Thymbra fatiua Cordo in Hist. Saturcia hortensis Lob. in Adu. p. 182. in Obs. p. 232. in Icon. Plant. p. 426. Satur. vulgaris hortensis Matthioli H. Lugd. p. 398. Satur. altera Match. in comm. cum mag. hg. in Epit. cum add. Camerarii; in Hist. German. eundem Satur. prima. Gerardo Satur. hortensis altera: C. Bauh. phyt. Satur. 1. siue hortensis; apud Matth. Saturcia altera: Brunfels. Hysop. agrestis. Dodonæo inter omnia Cunila Columellæ. Gesn. hort. Thymbræ hortensem vocat; in Cat. pl. Thymbram herbam: Cæſalp. Saturciam herbulam.

Si igitur alia est Thymbra Dioscoridis, & alia Saturcia hæc fatiua seu hortensis, merito hanc appellabimus Arabicè *Sabater*, seu *Sbatar*, & cū Rhaze *Caraban*: Gerin. *Saturon* / *Saturey* / *Sa-dauey* / *Sergenfreut* / *funell*: *Zwibelhysop* / *Garren hysop* / *Josple* & *hünerfüll*: Belg. *Leülen* / nomine vt apparat à Cunila detorto, item *Saturey*: Gall. *Sariete*, *Sarriete*, *Sadrée*, *Sauorée*: It. *Sauoreggia*, *Corniola* & *Peuerella*. Hisp. *Cait*. *Azedrea*; Cat. *Sagorida*; Port. *Saturagen*, *Sagorelha*, Brab. *Timbria*, & *Saturegia*: Angl. *Saturey* & *Sommer Sauorie*: Boh. *Saturege*: Polon. *Egimbr*: Hung. *Bors* siu.

Saturcia autem à saturando forte dicta, quod eduliis frequenter indatur & incoquatur, id quod germanicum illud nomen *hünerfüll* innuere videtur, quod ad gallinaceum genus faciendum non raro adhiberi consueſcat. Provinciales quidam, vt nobis relatum, vocant *Pebré d'an*, vel *Pebré d'aze*.

In hortis vbique ferè feritur, quotannisq; moritur. Planta enim est æstiuæ, quæ per Hiemem durare non potest. Non solum autem in hortis feritur, sed spontè perse nascitur in apricis collibus, & in torrentium alueis, si fides Matthioli haud neganda. Eodem quo prouenit anno floret, semen facit, ac deinde perit.

Porrò Saturcia calida & sicca tertio ordine, sed minus quam Thymbra (Saturcia durior) quam mitor est, atque idcirco etiam vt Dioscorides ait, in cibis commodioris vsus: Attenuat autem & flatus insigniter discutit, proinde vnâ cum Phasiolis (Fabis cum Sello incisa & infixa edulium gratum Belgis frequens habetur, Lob.) & aliis leguminibus flatuosis vtiliter coquitur ac editur: imo ventri calens in fomento apposita, vteri ex flatu strangulatus mox sedat, auctore etiam Dodonæo. Thymo suis in qualitatibus similis est, inquit Matthiolus, proinde exalfacit, aperit, incidit, & digerit. Saturciam planè eadem cum Serpyllo vires obtinere ait Tragus (sed illo odore inuiorem ac remissorem, gustu autem & natura calidiorem esse, proindeque condimentum pauperum: nam omnibus eduliis tam carniū, quam piscinū concoqui: inducere enim appetentiam ciborum, stomacho conferre, veneremque stimulare. Alia, si quæ sint, Saturciæ iuamenta, in historia Serpylli & Thymi declarata esse. Vnum hoc addere libet, consuetudinem nimirum esse pauperibus, in nostra Germania, vt hac herba Brasilicas, quas vulgò vocant capitatas, condiant, quod fit, vt illæ iucundissimum odorem, ac saporem gratissimum inde accipiant.

SATVREIA DVRIOR.

CAP. XLVI.

Saturcia durior *folia* habet minima, C. Bauhino, aliquando latiora; multoque duriora, dilu-

dilatius virentia, quam facia, numerosa in ramulis brevioribus, multis statim è radice lignosa, perenni, pullulantibus: ex foliorum alis spicè vtrinque emicant breues,

Hyslopi quodammodò similes, flosculorum candidorum.

Hanc Bellon. Obs. lib. 1. cap. 62. commemorat, ac vocat, Tragoriganum circa Hierosolymã in montibus repertum.

Anguill. speciem Thymbrae facit, &

quidem siluestris, quæ in Tuscana vocatur *Tomo*, Tombl. ac etiam *Thymi*, quòd sc. folia habeat similia Thymo, sed maiora.

Dodon. Columellæ auctoritati innixus, inter Thymbrae & Saturciae discrimen statuit: idè quæ Thymbrae præsentem plantam inscripsit, Thymbraeque Saturciae auctoritate asserit, vulgo ac officinis incognita. Saturciae autem non esse, etiam ex Plinio concludit.

Lobel. in Aduers. itemque Icon. Plant. p. 426. dicitur Saturcia siue Thymbra altera: in Obs. p. 211. pingitur sub falso Saturciae hortenii titulo. Dicit totam gustu esse Piperis, eoque vulgo Piperellam appellari. Camer. in Epit. Matthiol. itemque Hist. eiusdem generis. Saxifragiam secundam inscribit.

Non dubitandum quin H. Lugd. vnius plantæ plures proponat figuras: & primæ quidem p. 897. hinc esse inscriptionem, Saturciae durior: alteri verò hanc, pag. 898. Thymbrae effigies Dodonæ: fortè & tertiam habet p. 898. sub hoc titulo, Thymbra Dodonari, quæ figura inepta videtur, nec dum eam apud Dodonæum repert: prior ad hæc icon & secunda describitur: tertiæ nulla sit mentio. Indagandum denique quantum ab hæc differat Hyslopi Fuchii nomine posita p. 934. Et eam eandem cum Hyslopo Belloni.

Tabern. in Icon. & Hist. Thymbra 1. Romis. Satvrei. Item Saturcia Romana 2. Pro hac Saturcia Romana 2. ponit Compilator iconem, quæ Linariam Beluidere potius exprimit, quam ullam Saturciae speciem. Quam itaque plantam intelligat nos fugit, & forsitan ipsemet ignorat quid scribat.

In Germania ac Belgia temerè fuerit alibi quæ in hortis quærere. Fertur in montosis & saxosis Natbonensibus & Pedemontanis, asperis quibusdam & incultis vberim prouenire. Nos variis in hortis eam obseruauimus florentem Vere ac etiam Autumno. Montbelgardi in orto Ill. C. Hiemem intredum perfert, nec quotannis perit: nimio tamen frigore existente reponendam curauimus.

Facultatem autem Thymbrae [Saturciæ durior] Dodonæus calidam & siccam tertio excessu assignat: attenuare, incidere, meatus expurgare: breuiter, omnia quæ Thymum posse & prætare:

Ex opinione Camerarii apud Matthiolum, vrinã cit, calciplos in renibus frangit & eiicit, visumque, si edatur, acuit Saxifraga secunda, cuius titulo Saturciam hanc duriozem exhibet.

THYMBRA GRÆCA.
CAP. XLVII.

Multis ea ramis statim à radice fruticat, Thymi instar, quadrangulis, subasperè lanugine obductis, purpurascens, quibus innascuntur alternatim semper ex aduerso ramuli, foliis eadem serie digestis onusti, Thymi genuini foliis penè similibus, subhirsutis, odoratis, medii quodammodò inter Cunilam & Thymum odoris, acriusculique saporis: summos ramos verticillatim ambiunt aliquot capitula multis foliolis constantia, inter quæ caliculi, è quibus emergunt suauiter purpurascens flosculi, Thymi flosculis similes in quatuor laciniis diuisi quarum infima latior est & repanda, suprema etiam lata, sed breuior, reliquæ duæ minores, prodeuntibus è medio quinque staminibus candidantibus, quorum apices fulci coloris, & medio stilo bifido: è femine hæc planta nata pusillo, nigro, Thymi semini non abssimilis: radix dura, lignosa, quam in Belgio perennem futuram, vix tibi perfundere potest Clusius, licetè rami procumbentes fibras egerint.

Descripti

Clusius legitimum Thymbrae statuit, quam etiam nunc hodie Cretenses *Thymbra* & *Sathbar* appellant. Arabes, si Ruuvollho credimus, *Sathbar* dicunt. Insule Sio incolis *seuicia* dicitur, vt *rabum*. vult Anguillara. Cretensibus *reica* vt scribit Bellonius.

Primum Clusio conspecta fuit & exactè nota anno reparatè salutis humane 1595. vt quæ illi illo ipso anno in Belgio nata fuit, semine à Bello è Creta vsq; misso. Octobri autem & Nouèbri distaxat flores protulit: eamque ob causam nullum semen præbere potuit.

Locus & Tempus.

Clusius eisdem illi facultates tribuit, quas Thymbrae Diosc. & Paulus.

SATVREIA FOLII TENVIBVS, SIVE tenuifolia S. Iuliani quorundam.
CAP. LXVIII.

Saturcia, siue Thymbra vera S. Iuliani, siue Saturcia vocata, in Icon. Plant. p. 425. vt referunt Aduersaris, in Tyrreni maris asperis & salcrosis S. Iuliani Hetrufci, magno prouentu oritur, aspectu perquam elegans herbula, quam nullus non fatetur Saturciam veram, quamque Pisani etiam

Descripti

vernaculo sermone *Thymra di S. Iuliano* dicunt, *virgultus* exilibus, palmum altis, fermenolis, lig-
natis: *folijs* ab uno crebribus, Thymi Cretici,
sed angustioribus, longiutulis, spicam tere-
rem summo gerentibus, *stipulis* copioso intex-
tam: *gusta* acri & odoro, vniuersa ex obsoleta
purpura albicat, Thymo maiore minori ferme
par.

Tabern. dicitur Thymra veta; Gerar. Satu-
reia S. Iuliani; H. Lugd. p. 87. Thymra genuina
Penz. C. Bauh. phyt. Satureia s. sine spicata. Is ap-
ud Matthiolum duplicem esse ait, in Italia fo-
liorum latitudine solum differentem: Nos
Thymram S. Iuliani eandem existimamus cum
Clinopodio Cæsalpini montis S. Iuliani, quòd
ait à quibusdam vocari Hyssopum montanum.

Clinopodium
Cæsalpini.

SAXIFRAGA VETERIBVS

ac in genere.

CAP. XLIX.

Contraria
epino de
Saxifraga
capite.

Caput Saxifragæ in impressione Basiliensi i-
comque in comm. in Diosc. Cornarianis est
inter reiecta, ut etiam cum Martello pluri-
sentunt alii: Hermolaus tamen retinet, vide-
tur etiam approbare Matthiolum, qui variis im-
pressionibus de hac verba faciens, ac sibi mini-
mè, ut ferè nusquam, coactans, varia de ea scri-
ptis mandant. Textus autem Diosc. sic habet.

Saxi-
phages
Pant.

Saxifragæ (sunt qui *σαξιφραγες*, alii *σαξιφραγες*,
alii *σαξιφραγες*, Romani *σαξιφραγες*) turcu-
culosus frutex (*βλαστεισεν*) est, in petris et
asperis nascens, *epithymum finitum* (ita R. cell. locum
ab Hermolao vacuum relictum reddit: Coctus
in vino, mox porcus, *struciantibus opitulatur* (hæc
Mirell. non adscribit): stranguariæ prodest, sin-
gultum sedat, calculos vesicæ frangit, & vrinam
ciat.

Saxi-
phages
Pant.

Saxifragam autem vrinam mouere, & calculos
conterere perhibet etiam Ægineta, qui Saxi-
phagen (Saxiphagen Andern.) appellat.

Cæstron.

Quod porò genus Saxiphagæ habendum fue-
rit Galeni s. de san. tuenda, cap. 5. quod calculo
laborantibus commendat, & Cætron vocari, ac
in Gallis nati tradit, indagandum proponit
Iul. Alexandrinus, nec immerito. Sunt enim plu-
res Saxifragæ, de quibus paulo post fusè enar-
randum.

Saxifraga
cur dist.

Cætrum peregrina Græcis & aliena vox Saxi-
fraga est, indicantque id quæ ad compositionem
eius coaluerunt, simul nomen & verbum,
Romanæ voces: & quæ non aliter, quam in Of-
sifraga aliquotque alius Romanorum huiuscemodi
vocibus, herbam significant, quæ saxa frangat.
Nec disputandum modo, dictane sic fuerit, quia
in petris nascens suo ortu eas distumpat: an quia
hominis calculos in vesica frangat. Illud potius
monendum, legi in hoc capite voces græcas liri-
nalesque eiusdem propè lioni, sed diuersæ Etymolo-
giæ. Saxiphagon enim, quasi quod carnes ex-
dat, dixeris.

Saxifraga
æquiuoca.

Saxifragæ autem nomine sequentes donan-
tur Plantæ. Saxifraga vera Diosc. folio Thymi
Matth. Saxifr. Matth. folijs Cunila. Saxifragia
cunifol. umbellif. Matthioli. Saxifrag. alba
multis rotundifolia. Satureia durior. Serpil-
lum. Saxifr. Antiquorum quibusdam. Polgo-
num 6. Dodonæi. Daucus glauco folio. Pini-
piellæ germanicæ & Italicæ. Viliaga. Viliaga

ga minor. Sefeli Massiliæ. Saxifraga Pan-
nonica multifido folio. Libanotis altera Dodo-
næi. Crithmum. Taliætrum radice lutea. Sani-
nicula alpina. Polemosium petræum. Saxifr.
alba petræa. Tridactylites flore albo. Miliium
Solis. Filipendula. Halicacabus. Adianth. ru-
brum. Saxifr. aurea. Erythimum alterum Mat-
thioli. Bætonica. Polium. Herniaria. Saxifra-
giæ Cæsalpini. Saxifr. Bauarica. Anthemon
Plinii. Garyophyllus coronarius. Adianthum.
Trichomanes. Ruta muraria. Asplenon. Tra-
gepogon. Tormentilla. Cortalloides. Melior.
vulgaris. Trifol. pratense luteum. Cali genicu-
lacum. Ononis. Perchepter Anglorum.

Saxifragæ cuiusdam mitaculosæ meminit A-
damus à Bodeuftein in Onom. Paracellico, quæ
humilis sit & rubra, floribus Centauræ simi-
lis, ac si vitro vino repleto per noctem in-
datur, vitrum distumpi, eandem lapides in
homine co-ninuere. Hæc qualis sit tunc di-
cemus, ubi eam videbimus, aut similem talia mi-
racula præstantem.

DE HYSSOPO VETERVM SENTENTIÆ.

CAP. L.

Hyssopus ex Diosc. herba nota, duplex est: al-
tera montana, altera horrentis. Optima
est quæ in Cilicia nascitur. Hyssopum siue Hyf-
sopum siue Hyssopus, Hermolao etiam referente,
præfertur Hippocrati Cilicium quidem, sed è
Tauro monte: dein Pamphylium & Smyrnum.
Cætrum, quale sit folium Hyssopo declarat
Diosc. cap. de Origano Heraclitico cui folium
adscribit simile Hyssopo. Sed & Origanum On-
nitis appellatum, albidius folijs est, & magis si-
mile Hyssopo. Conam habere corymboidem
apparet ex Chrysocone capite, ubi sic legitur.
*χρυσοκωνιον βαλεθρον ἐπι σαβαυθων ἔργον καὶ μιν καὶ οὐκ ἐστὶν ἄ-
ξιωμα ὑποστῆναι* &c. Bacca habere ex Plinii verbis
infra de virib. postus, colligere licebit.

Porò Hyssopum alii Lauæ, alii Cassialum vo-
cant, & Egypti Pefalem.

Hyssopi demum nomenclatura diuersis atti-
buitur plantis. Sunt primùm quidam, qui inter
Hyssopum Græcorum, & Hyssopum Arabum seu
officinarum, quem Symphytum petræum Diof-
coridis esse contendunt, distinguere conantur,
non sine occasione. Hyssopum verò Græco-
rum quodnam sit non ostendunt, relinquentes
rem summè dubiam, inter tot Hyssopi spe-
cies, de quibus posthac agemus.

HYSSOPVS VVLGARIS SPICATVS
angustifolius, flore exeruleo, rubro,
& purpureo.

CAP. LI.

Ex radice lignosa: dura, crassitudine digitali,
Lirige surgunt plures, quadratæ, subhirsutæ,
geniculatæ, dodrantem longæ, ramose, ad quarum
nodos *folia* oriuntur verticillatim posita, folijs
laeuendulæ similia, sed duplè breuiora, sapore a-
criusculo, odore non ingrato: *st. res* in spicam
longam digesti sunt ad ramorum articulos, in v-
nam partem ferè spectantes, quorum supremum
foliolium bifidum sursum reflectitur, bifidum la-
bellum

bellum binis alis superioris parte donatum demittitur, colore cæruleo sæpius, albo aut rubro rarius: *senen* minutum in vasculis oblongis. Odore nonnunquam grato Molchi differens reperitur.

Cæterum an pro tribus hisce Hyssopi varietatibus, tribus opus sit iconibus, vt quidam crederunt, iudicent lectores. Lobel. in Icon. Pl. tres habet. 1. est p. 433. hoc titulo: Hyssopus Arabum, Mesuræ & officinarum: secunda est p. 434. Hyssop. Arab. flore rubro: tertia p. 435. Hyssopus albis floribus. Sed & Gerard. tres dat imagines: Duas verò Tabernæmontanus & toridem Hist. Lugd.

C. Bauhin. cæteris oculatior in inueniendis & obseruandis plantarum differentiis, ita de his descriuit. Hyssopus s. siue vulgaris cærulea communiter ex vna parte floret; aliquando ex vtraque, vt expressit Lobelius. Est & odore tantum differens, moschum redolens. Hæc etiam spica breui, & rotunda aliquando variat. Hyssopus 2. siue cærulea folio dissecto, aliàs a vulgari non discrepans, quare tantum ramum (cum vulgari vt & nos) apud Matthiolum exprimi curauit. Hyssopus 3. albo, vel rubro flore, flores habet sæpius vno tantum ordine digestos, aliquando vtrinque.

Præter Hyssopum vulgarem, aliam quoque agnouit Gesn. hort. moschatam sc. que pro Cililla à Dodonæo describitur, & cum iconibus stirpiū primi tomii Fuchii Antuerpiæ excusis cum nominibus & descriptionibus Hispanicis sub libri finem depingitur.

Facile exitimamus Euch. Rœfelin. intelligere Hyssopum vulgarem, quamuis descriptio non correpondeat. Apollinaris etiam lib. 2. fol. 128. vires sub his nominibus *Zsen Ephyen*, adscribit, huiusque figuram habet, nempe aliam fol. 100. pro *Eppich* i. e. Hedera, sed male.

Fuchius malam exhibet iconem: quin & Porta phyt. lib. 2. cap. 31. inceptam vulgaris Hyssopi figuram habet.

Cæterum, non immeritò controuertitur ab autoribus An Hyssopus Græcorum, cum hæc Arabum idem sit, nec ne. Et quidem pro Dioscoridis Hyssopo recipitur a Fuchio, Cordo, Matthiolo, & Amato. Negatiuum verò tenent sententiam Monachi, Anguillata, Turnerus, H. Lugdunensis, Lobelius, Hort. Lusit. Gerardus, Syluius, Clusius, Bellonius in Obseru. & C. Bauhin. & alii: quorum argumenta resutando nobis minime satisfaciunt Fuchius, Cordus, Matthiolum & Amatus: Vnde nos vulgarem nostram Hyssopum Dioscoridis & Plinii esse asserere nondum audemus. Illud interea negare haud possumus Hyssopum nostram vulgarem non misceli cum succellu eius loco in medicamenta venire.

Cæterum quod nos Hyssopum dicimus, Tragus Origanum Dioscoridis esse sentit, quam verò doctè, ipse iudicat.

Quia autem Caspalius non audet asserere Hyssopum vulgi floribus cæruleis esse Hyssopum antiquorum ob saporem. Idem magis ipsi videntur cum Symphyto petraeo Dioscoridis connenire, quod Plinius Alum vocari testatur. Illud solum ambiguitatem facit, quod capitula Thymi tribuantur: non enim cum Thymo Cretico, sed potius cum Italico similitudinem gerit cacuminibus.

Hyssopum hanc passim officinæ & vulgò appellant: Serap. cap. 260. *Halsusa Cysse*: Hebraei, Reg. 4. Leuit. 14. *Esfef*, & *Osfafon* vocant: Thal-

mudista *Schamshok*: Germ. *ysop* / *hyssop* / *Kloster hyssop* / & *kirchen ysop*, ob vsum, vt nonnulli crediderunt, quem in Ecclesiis ac monasteriis præbuit, vt populus cum ipsa respergeretur. Vnde & illud esse aiunt Psalm. 50. *Asperges me Domine Hyssopo*, &c. supra quem textum D. Augustinus de Hyssopo quædam monet. Verum hyssopus qua vtimur, si Zehriell in sulm. credimus, nõ est hyssopus de quo Salomo loquitur. Non desunt, inquit, qui plantam illam, que in Hebræo dicitur *Esfef*, seu *Esfob*, quod Rosmarinum interpretatur, seu Libanotis, hyssopum transtulerint, vocabulorum vicinitate decepti. Sed, nostrum non est præsentis componere lites. Theologis disceptandum hæc de re fuerit. Instituit nostri ratio requirit, vt nomina linguarum eâ fidelitate, quâ fieri poterit, recenseamus. Belgæ *Zsopen* aut *ysope* dicunt. Galli *hyssope* & *nijspe* Lob. Itali & Hispani *hyssopo*, & *isopo* Dod. Angli *hyssop*. Boh. *hyssopo*. Nomencl. Pann. *Zsop*.

Hyssopum angustifolium spicatum vulgarem, flore cæruleo, albo, & purpureo copiose colui Montb. Igirdi in hortis: floret in Germania ac Belgio, Iulio ac Augusto mensibus. Genæa vidi in hortis Nouembri, interdum nieme folia retinentem. Tiguri & Tubingæ apud D. Gesnerum & Fuchium obseruauit hyssopum moschatam, quam illi montanam quoque vocabant: nobis creuit postea in horto Ill. E. C. Collibus asperis Romanæ & Veronensi tractat, præsertim secus Athesim, que Imperatoriam, à Venetorum ditioe discriminat, è regione montis Baldi, spontè fructicare hæc refert Lobelius, cum nulpjam aliquin nisi in hortis inuenisse dicat.

Vires quod atinet, *Dioscorides* suo Hyssopum vim tribuit attenuandi ac calefaciendi. Decoctum cum sicibus & aquâ, mellèque ac Ruta, & porum, peripneumoniacis, anhelosis, tussis diuturnæ, destillationi, & erectæ ceruicis spitationi auxiliari, itemque lunibricos occidere, scripsit. Et si cum melle delingatur, idem facere. Decoctum eius crassa per alium ducere, cum aceto mulso porum. Edî & cum sicibus viridibus tritis, ad alium subducendam. Sed vehementius purgare ammixto Nasturtio aut Irine, aut Irione. Inducere item bonum colorem. Eandem ad splenem & hydropem, in cataplasmate imponi, cum seu & Nitro: cum vino verò ad inflammationes. Discutere etiam sugillata, cum aquâ feruente impostam. In anginis cum modissimè gargatis, cù sicuum decocto: dentium quoque dolore mitigare cum aceto coctam, sic colluatur. Soluere & anrium inflationes eiusdem decocti vaporem: *Galenus* hyssopum tenuium partium esse dicit, & tertio ordine calefacere ac siccare. *Hippocrates* 2. de dietâ *ὀστρον* *ἑρῆδ* & *ὀστρον* esse statuit. De hyssopi viribus *Plinius* sparium hæc annotauit. Anging medetur hyssopum cum vino decoctum & gargatatum. Faciles præstet vomitiones tritam cum melle, vilius præsumpro Nasturtio, aut Irione. Manipulus huius decoctus ad tertias cum sale, piruitas trahit illitus, vel contritus cum oxymelite & sale, pellitque ventris animalia. Ad lienem prodest cum fico decoctum. Comitiales sanant bæcæ retæq; contrite, & in aqua potè diebus sedecim. Hyssopus, inquit *Mesues*, (qui pleraque ex Dioscoride & Galeno transcribit) calidus & siccus est ordi ne secundo, vel potius tertio. Pituitam etiam crassam purgat sed minis quàm Thymus confect præsertim partibus respirationi dicatis, & cerebri affectibus: &

Locus & Tempus.

Vires in genere.

viscerum tumoribus, lumbricos necat & prodest aurium tinnitui.

Notandum verò apud veteres anthores, non feui sed ob communitatem vocum facili errore pro *Cardamo* supponi & pro *Cardamo* *Cardamomum* vt apud Diosc. scite annotat Cornarius.

Ex herba Hyssopi Tragus fomenta, epithemata, & balnea rectè confici restatur: clysteribus item in passione colica vtiliter adhiberi. Aquam in qua Hyssopus decocta fuerit, omnes ploras, scabies: & mentagras sanare, si ex illa colluantur. Hyssopum nostrum flore spicato iis omnibus pollere viribus, quas Hyssoppo reddidit Dioscorides, experientiam comprobare asserit *Matthiolum*: aduersari serpentium moribus, cum sale & Cumino admotum: ex oleo illius pediculos necare & capitis pruriginem tollere: comitiales inuare quouis modo sumptum. *Dodonæus* præter alia Obstructiones aperit, crassa incidit: leuata attenuat, & vt facilius expuantur, præstat. Cum caribus bubulis decocta, non insuauiet ex iure editus, ori ac ventriculo grata: vrinas verò etiam mouet, & ad vrinæ stillicidium vtilis est. Eius Syrupum ad calculum valde commendat *Miscellus*. *Euchar. Roeslin* Aquæ varias tribuit vires inter alias contrarias, nostro iudicio, dum scribit aperire venas & postea vtilem mulieribus laborantibus copiosioribus mensuris.

Euch notat.

Prepara-
tiones
vria.

Præter aquam verò Hyssopi hodie quoque vrimur succo, slytupo, conserua, vino, & oleo, ad iam dictos vsus, de quibus plura in medium adducere non statimur.

HYSSOPVS SPICA BREVI, LATA.

Descriptio

HYSSOPPUM præter vulgarem non immerito quidam reperiri ferunt apud *Dodonæum*, cauliculis breuioribus, & plurimâ parte humum versus reclinatis: foliis paullo nigrioribus ac crassioribus: *Steuertus* verò in cacumine in breuis spicæ modum digestis, colore quoque pulchre ceruleis, & vulgaris

formâ similibus. Verùm hæc species rarissima.

HYSSOPVS PARVA ANGVSTIFOLIA.

Locus.

ALuit aliquando Belgica hoc genus humilium & tenerius, hi panice semine natum, alioqui formâ non multum differens à vulgari, ceruleis floribus, quod *ispillo* vocabant, quia nimum semen, ex quo natum tali nomine inscriptum fuisse. An verò Hyssopus hic Hispanicus minor *Clasii* istic etiam nunc alatur melatet. *Hyssopum* hanc tenui folio attulit ex Anglia

Hyssop. Hisp.
parvus mi-
nor Clasii.

Doct. Thomas Plarerus, folio angustiiori, quam in vulgari, odoris grati.

Loeb. in sc. Plant. p. 434. vocat Hyssopum paruum, angustis foliis. In Belg. Hyssopum vulgari omnino similem, sed multò minorem angustifoliam.

An est Gerardus Histor. Angl. Hyssopus 4. tenuifolia, chin leas fed hyssope.

HYSSOPVM GORTIENSE FLORIBVS verticillatim ambientibus.

HYSSOPUS ex Angro Gortienæ ramum pedalem dedit *D. Agerius*, rectum, firmiusculum, folia producet glabra, per geniculos bina, vnciam circiter longa, culmum lata, *Satureiæ* duriori similia, alia inter illa multra, sed minor, odoris grati & suavis, sapore nonnihil acris, cum leuissimâ amaritudine: spicam

vnciis duabus longiorem, angustam, siue tenuem, tenuiorem multò quam in vulgari, multis paruis constantem verticillis, & secundum vnum quodque verticillum foliola duo floribus longiora: flores non vergentes in vnam partem vt in vulgari, sed ambientes, paruos, multis apicibus donatos, quos ceruleos fuisse coniecto.

An *Matth* Hyssopus montanus Gortienis agri?

HYSSOPVM MONTANVM MACEDONICUM Valerandi Dourez.

DADRANTALIS est ramus, lignosus, quadratus asperiuscula incana lanugine hirtus: breuius furculis adnatis filis: *filia* ex internallis verticillatim disposita, *Satureiæ* vulgaris foliis nonnihil similia, breuiora, rigida, nigricantia, aspera, angusta, acuminata, lanugine candida ciliari per margines ornata, sapore acris, aromatico, ad *Satureiæ* saporem accedente: flores eodem modo ex foliorum sinu, per ramorum summities,

tates, vertigillatim digesti, Saruree vulgaris floribus similes, hiantes, staminatè rictupromunt, calycibus oblongis purpurascensibus multifidis, subhirsutis: à triginta annis hanc ad seruo, vnà cum aliis plantis Valerandi Dourez, nomine hyssopi montani Macedonici.

An Abs, Abes, aut Gufen Arabù Anguillare?

HYSSOPVM MONTANVM
Cilicium quibusdam.

IN Fuchsi Hispanica nominatur *lasóto* *óseren* *uaxia*, *Hyssopum montanum Cilicium*, *El Verdadero Hyssopo*, que *Uena tiene la flor colorada*. In Hist. Lugd. pag. 934. *hyssopus montana Fuchsi*. In Phyt. Casp. Bauhini, *hyssopus 5*, siue *montana Lugdunensis*.

HYSSOPVS FOLIO ORIGANI DAL.

HYSSOPUS Dalechapii folio rotundo Origani heracleotici nihil odore, sapore, floris spica caerulea, diuersum à vulgari, sed ea retantè, quòd folium maiorè, Pulegiòne simile ac rotundum in longum non porrigitur vulgari modo.

Et hanc hyssopum genuinam Dioscoridis statuit ex

Dalechampio in Lugdunensis. Et hinc reicit communem illam Maioranam (Origanum nimirum heracleoticum Ruellii) quam Pena & Lobelius pro hyssopo genuina Græcorum assumpsit.

Cæterum, an Hyssopus hæc 6. siue foliis Pulegii, sit hyssopus Dioscoridis non immeritò hæret C. Bauh. in phytopiaeae.

Hyssop. foliis Pulegii C. Bauh.

STOECHAS ARABICA VVLGO DICTA.
CAP. LI.

Vtilis iuxta ac pulcher est fœtex, radice lignosâ, crassiuscula, virgulas emittente lignosas, cubitales & bicubitales in ramos aliquot diuisas, filis per geniculos Lauendalæ bina, & ex aliis alia minora plura, incana, odore & sapore aromatico: singuli ramuli quadranguli, plerumque foliati vt obseruatus in *suas* fliguntur, crassiusculas, vniciales, aut longiores, pilolis squamulis imbricatis, in quibus *scoli* purpurei: præterea ex caecumine emittant foliola aliquot purpurouloacea, visui grata, qualia tere in Hormino Matthioli. *Icones nostræ sunt ex Fuchsiis & Clusianis respondent.*

Diosc.

Icones

Stoechas Diosc.

Hanc affirmamus esse illam herbam, quam Dioscorides Stœchadem appellat, tenuibus sicutulis, comâ Thymi, sed folio longiore, gustu acri, & aliquantulum subamaro. Plinius odoratam herbam ait, comâ hyssopi, amarâ gustu. Serapio Dioscoridis verba recitat, vt & Galeni, quæ infra

Comâ Hyssopi

de viribus adscribemus. Mesues Arabicam extollit, herbam foliis tenuibus, oblongis, stipite gracili, cinericeo, cubitali, flore spicarum Siliginis æmulo, breuiore, sine semine: calidam recessi &c.

Ruellii verò opinionem quâ Arabicam Stœchadem distinguit à Græcorum Stœchade, quam citinam facit, recipiendam non exittinamus.

Ec

Curau, inquit Cordus, Arabicum Stæchadas, nostro otbi peregrinam plantam mihi adferri, alatumque ex Narbonensi Gallia, semen terræ mandauit aliquoties: & è semine prodiit planta ramulis, foliis, odore, sapore, & ramulorum, foliorumque posura spicæ Lauendulacæ per omnia similis. Porro Mælus vehementer errat, quod scribit Arabicam Stæchada semen non habere, cum illi satis manifestum & perspicuum sit. Stæchadem etiam exoricam facit Syluius: ex Creta enim habitioem & melius nutritam, ob id meliorem peti scribit: multum tamen nobis domesticam ex insulis Stæchadibus esse non negat. Prouenit etiam multam in Arabia, quam inde Arabici cognominant, & quæ a Mælo præfertur, flore præsertim, post foliis: spicæ ex purpureo catula, odorata.

Mælus sap-
sat

Stæchas
Masilien-
sis.

Stæchas
montis
Gargani
præfert.

Synon.

Tabern. &
Gerard
notantur.

Nomina
linguarum

Amatus
lusitanus.

Locus &
Tempus

Cæterum, Masilienis pelagi Stæchadem præramque Arabicæ vicem explere testatus est Matthioli. Stæchadem inquit, oliscinarum vulgus Sticados appellat. Nascitur hæc non modo in Gallia (vt Dioscorides scribit) ex aduerso Masilix in insulis, quas Stæchadis vocant: sed & in Arabia, vnde cum aliis inecimonis, quæ ex Alexandria aduehuntur, Venetiis co-mporatatur. Quapropter tam à Medicis, quam à Sepalsariis, indito ab Arabia cognomen, hodie Arabica nuncupatur: etsi Masilienis pelagi Stæchas plerumque Arabicæ vicem expleat. Prouenit præterea in nonnullis Italiæ locis, verum ea cæteris in Italia præstat, quæ ex Gargano Apuliæ monte aduehitur: quamquam omnium probantissima est peregrina, quæ ex Arabia defertur, hæc deinde sequitur, quæ in Stæchadibus insulis nascitur, a quibus primùm nomen adinuenit.

Lobelius in Obsp. 244. Icon. Plant. p. 429. sub Stæchadis, siue Sticadis titulo, pingit Clusii Stæchada breuioribus ligulis, vel vt ipse ait in in Obs. summis cauliculis vt plurimum foliis liliatis. In Obs. dicta pag. in Ic. Plant. p. 430. Stæchadem nudis cauliculis summis. Illam vocat H. Lugd. p. 918. Stæchadem Matthioli; Hanc, Stæchad. capitulis foliatis, quam Clusius longioribus ligulis appellat.

Compilator non apposuit Stæchadis Arabicæ, vt vocat, figuram. Gerardus vero pro Stæchade ponit iconem à Tabernamontano pro Spica hortulana exhibitam, flore albo. Ipsemet autem quasi duas confundat plantas, titulum facit, Stæchas, siue spica hortulana.

C. Bauh. phyr. Stæchadis primæ, siue purpureæ titulo, dupio procul intelligit Stæch. cauliculis foliatis: secundam siquidem, Stæch. cauliculis non foliatis appellat.

Stæchas & Sticadas, Græcis, Lat. Stæchas, Stæchas, Sticæ, Stichas, & vulgo officinarum Stæchados & Stichados. Arab. *Astachados*, *Astachados*, siue *Astachudes*. Germanic. *Stichæfrawt* & *Stôchæfrawt*. Gall. *Stæchada*. Ital. *Stæchada*, seu *Stæca*. Hisp. *Tomani*, *Cantuello*, *Cantuello*, *Tomillo*. Angl. french *Lauender*.

Stæchas verò nomen accepit à Stæchadibus ex aduerso Masilix (vt ex Matth. dictum) sitis Gallix insulis in quibus prouenit. Sunt tamen qui existiment Stæchadem rectius Stachim quasi spicam dici.

Quæ non congruè Amatus herbam fruticosam dicat, in vniuersa Hispania admodum frequentem, Lusitanique Rosmarinum appellent, non video.

Herbarios in multis Germanix hortis Stæcha-

dem feminare, & magna cum diligentia colere prodidit Fuchsius. In plurimis Hispanix, Lusitanix, & Gallix Narbonensis locis, Aprilis, Maio, nonnunquam etiam Aurumno florere scripsit Clusius. Galenus Stæchada multam vbiq; terrarum nasci dixit, sed plurimam in Creta, & insulis Stæchadibus in Iberico mari sitis. Stæchades verò insule non è regione Masilix, vt perperam scripsit, annotante Lobelio, Dioscorides [bidui enim itinere & lirore inde absunt] Sed è regione Olbiæ sitæ sunt, vulgò *Itæres*, oppidulo olim tam lauto, quàm nobilitate, à quo etiam hodie insulæ Stæchades nomen retinent. Non solum verò Stæchades insulas, sed etiam colles Narbonæ, asperoque tractus Gallo-provinciæ tanto prouentu Stæchade scateere legimus, vt etiam chibanis calfaciendis satis superant. In quibusdam Italiæ montibus quoque prouenire affirmavit antea Matthioli, & Camerarius in monte S. Iuliani, prope Pisam. Nobis Stæchas Arabica in horto Ill. E. C. sata sæpè prouenit, sed non tantum non floruit, sed nec Hiemem etiam posita pertulit.

Stæchadis decoctum, auctore Dioscoride, quæ admodum Hyslopi, ad pectoris vitia ethicax est. Antidotis commodè miscetur: quæ sequuntur, defant in exemplari græco Basilien. Liberat ab obstructione, attenuat, exergit, & corroborat viscera omnia: & totum animantis habitum. Menses ciet potu, inquit Plinius, pectoris dolores leuat. Antidotis quoque miscetur. Ichthiadicis dolores & spine leuat Stæchadis farina ex aqua mulsâ pota. De Stæchadis vitibus Galenus hæc prodidit. Stæchadis gustu quidem qualiras amara est, & mediocriter subadstringens. Cæterum, temperies composita, nempe ex terrena essentia frigida, exigua, vnde sanè adstringit: & extenuat altera terrena copiosiore, à qua amara est, & mediocriter subadstringens: ob vitroque verò conuenientiam & coitum, obstructione liberare, extenuare, extergere, corroborareque tum viscera omnia, tum totum corpus ea potest.

Mælus plures & insigniores vires eidem assignat. Tenuat, inquit, reget, purgat, resouit, aperit hepatis & lienis, & aliorum viscerum obstructa, putredinem prohibet, omnes internas parrium intemperies, præsertim cum materia, corrigat: cerebrum, neruos, eos, & alia viscera, patrefque omnes internas vi parum adstringente roborat. Purgat autem bilem atam, & pituitam etiam ex cerebro, neruis & sensuum instrumentis, easque partes roborat: omnibus frigidis affectibus est salubris, form, balneo, potu. Oleum quoque Stæchadis cerebrum & neruos calfaciendo, ceu vitam illis restituit. Syrupus, vel aliâ formâ Stæchas sumpta, quartanis & reliquis diuturnis febribus præsertim pituitosis succurrit. Calidis, siccis, biliis, præsertim quibus multa bilis flaua in ventriculo redundat est noxia, quia tæbat ventriculum, & sitim, vomitum, ardoremque molestem excitat: ac quoniam imbecillibus purgat, ipsi addit pars sexta salis communis & salis gemmæ: additur & Myrobolanus nigra, aut Crepula, vt valentior eius fiat vacuatio item Scilla, præcipue in capitis affectibus. Eadem sero lactis inacerata, vel incocta fit potentior: cum vino autem, passis putgatis, succo pomorum dulcium cocta innocenter. *Oleum* verus Stæchadæ & pauca spica imbutum, est magnarum virium. Pars Stæchadis porior flos, paucam decoctionem sulsint, longiore verò eius folia floribus igno-

ignobiliora. Potatur Stœchadis decoctum ab vnciis quinque ab vncias septem: puluis autem à drachmis tribus ad drachmas quinque.

rato, Angl. *Toothed Sticadour.* C. Bauhini phyt. Stœchas; siue ferratifolia.

Locus & Tempus.

Stœchadem crispo folio non nisi in summa Hispaniæ Calpe nascentem, & suis floribus ornatum Februariò mense inueniebat Clusius, primùm ipsi conspectum Scintre in Regiæ arcis hortulo, quatuor supra Vlythiponem leucis, floribus & semine plenum. Sucadum H. Lugdunenſis quòque in Hispaniæ incultis aridis, montosisq; locis nasci, & in hortis etiam coli refert.

Vires.

Facultates eadem huic insunt quæ Stœchadi Arabicæ.

STOECHAS VIRIDIS.

Stœchas viridis Dalechampi à Bauhino missa, tota iucunda viriditate nitet, foliis per interualla in caules multis duobus longis, aliquot aliis multò brevioribus, capitulo in caulis summitate longo, rotundo, cum duobus in summo foliolis, ex quo lutei flores exeunt.

C. Bauh. phyt. vocat Stœchadem viridem à I. B. Lugduno missam, facitque Elichryson vudacimum.

CAPVT AQVILÆ, HYSSOPI FOLIO, summitate Stœchadis.

CAP. LII.

Herbæ Capitis aquilæ nomine ab Amato descriptæ, caulis est subtilis, quadratus, dodrantalis altitudinis, in quo *stria* stricta, oblonga hyssopi modo sunt, quibus à latere alia duo folia à caule ortæ hærent, summitate verbè caulis *stipes* Stœchadis modo plures sunt, in quorum infimâ parte alij flores nascuntur, cum albedine rubricantes. per medium diuisi, vt vnusquisque illorû *stus*, serpentis caput referre videatur, vel potiùs Achillis [fortè legendum aquilæ] vnde nomen traxisse videtur.

Descriptio

Hæc autem adstrictiora herba est, & vt sapore percipiuntur, frigida temperaturâ.

STOECHAS SERRATO ET CRISPO folio.

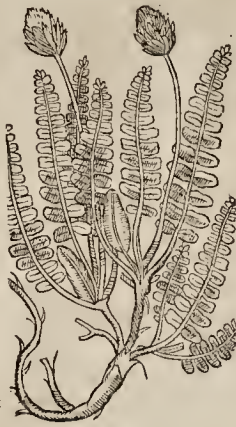
Stœchadis Genus hoc valde rarum Clusio obseruarum, eiusdè cum Stœchade Arabica altitudinis, lignosis, fragilibus, tenuibus, quadrangulis ramis: Folijs etiam oblongis, angustis, omninò ferratis & crispis, parte supernâ virentibus, inferâ candidis, calidi & amari gustûs: eius extremi quòque

famuli desinunt in dodrantes virgulas, nudas, quadrangulas, incanas, quæ *spicam* sustinent Stœchade longiorem & rariorem, ad Laudale minoris *spicam* prope accedentem, è multis similiter velut membranaceis squamis congestam, cù eminentibus in summo quibusdam latiusculis foliolis è purpura caruleis, vt in Arabica: *fl. res* ex singularum squamularum sinu copiosi, purpurei, vt in præfata: *semen* etiam simile, quemadmodum & *radix*.

Stœchas serrato folio, ab Hist. Lugd. p. 1200. Suedi Avicenne Myconi titulo pingitur & describitur. Tabern. Hist. & Icon. dicitur Stœchas serrata. Lob. in Obs. p. 235. in Icon. Plant. pag. 430. itèque Gerardo Anglo Stœchas folio ser- Tom. III.

TRAGIVM ALTERVM DIOSCORIDIS quibusdâ folio Trichomanis.

CAP. LIII.

Radice est albicante, logniscula, gracili. Ex qua *furculi* emergunt lignosi, vix minima n digitû longi: quibus *foli*: adheret logniscula, pulchra serie disposita, aduersa, haud secus ac in Trichomane digesta, iis tamen longiora, vt in Asplenio, quibus & colore similia: nam supernè pulchre virent, infernè verbè cinereo tomento oblita, minora præsertim & ab imo primùm pullulantia. Inter hos *furculos* alij prodeunt *coliculi*, nudi, purpureos flores spicatos sustinentes.

Descriptio

Rauvolvisius descriptionis auctor vocat Tragium alterum Dioscoridis, incolæ verbè Halepi *secudes*, quo nomine & Arabibus, præsertim Auicennæ cognitum fuisse suspicatur, ac idèò parte 4. Icon. n. 123, Tragii Dioscoridis, *Secudes* & Secudi Auicennæ titulo pinxit: itèmq; H. Lugdun. in append. pag. 29. licet aliam plantam, Stœchadem sc. serrato & crispo folio, *Secudes* Arabum esse cum quibusdâ aliis potiùs exstimet.

Ec 2

Sed & C. Bauhin. Phyt. Tragium alterum Dioscoridis constituit. Hoc tamen negat Fab. Columna, qui in Tragio hirci odorem requirit, quæ plantam hæc exoticam habere non referunt. Considerandum igitur quantum differat à Suede H. Lugdunenſis, de quo antè sub Stæchade serrato folio. *Acquiuoca* Tragii & quæ veteres de eo scripserunt, legenda erunt lib. 29.

Locus.

Cæterum, in agris circa Alepium & montibus vicinis, copiose obseruatum Tragium hoc alterum Dioscoridis Rauuſſio, vdis præsertim locis, vt ad fontiu. n. rinulos ex alto scaturientium.

Est & aliud Tragium secundum Dioscoridis quod Anguillara Epist. 14. & Lobelius Tragium alterum Scolopendri folio nuncuparunt. Vid. loc. Anguill.

PSEUDO NARDVS, QUÆ VVLGO

SPICA.
CAP. LIV.

Etymon.

Descriptio

ODORIS
Nardi affinitas Pseudo-Nardi nomen imposuit, non item facies, Stæchadi similior: *virgis* autem cubiculibus, & sesquicubitalibus, quadratis, duris, iisque multis ex lignosa radice ortis fraticat: *foliis* infima quidem incondita, superiora ex aduerso bina per

interualla longiuscula, incana, culmum, aut etiam secunciam lata, duum, triumue vnciarum longitudine, neruo medium percurrente, odore vehementi grato, sapore amaricante: funimis ramulis *spicam* gestat longam, verticillatis calyculis cæruleis constantem, è quibus *stoculi* emicant cærulei seu violacei.

Ol. Spica.
Spica Nardi.
Lauand.
mas.

Nardus
germ. Tra-
go Libano-
ris i. Diosc.

Stæchas.

Genera duo

A Cordo in Hist. Lauendula maioris titulo describitur, ex qua se. oleum Spicæ. Illi autem appollita figura ex Trago, & annotatum Lauandulam maiorem, vulgus Spicam Nardi nominat, Dodonæum verò Lauandulam marem.

Trago hæc spica, est Nardus Germanica, quæ reponit sub libanotide prima Dioscoridis. Gesner. hort. vocat Nardum vulgarem, Stæchadiq; veterum cognatam ait, ex Cordi sententia. In cat. tamen Nardum & Spicam appellat, & Pseudo Nardum statuit.

Nardus hæc græcè & latinè nominatur, inquit Fuchsius, quod se. non sit vera & genuina Nardus, cuius Dioscorides & alii Veteres meminerunt. Quam cernitur generum, mas & femina. Mas vulgò Spica cognominatur: femina verò, Lauendula nuncupatur. Mas procerior est, & maiorem spirat odorem, nec minùs quam Nardus placet. Frutex est folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido, in candidum vergen-

te, piloso, frequentibus spicis in aristis sparſis: flosculis in spica ferè cæruleis. Hoc nos Pseudo-Nardum marem diximus: Oſſicina & vulgus herbariorum Spicam, à spicatis floribus nominant. *Spicanardi* itemque *lauender*: Galli *Narde* & *Aspic*, *Aspicum* Gesner. Itali vulgari lingua *Spigo* nuncupant. Hiſp. *Nard*: al. *Spigal*, *Alhuzema*, & *Lauandula*. Angli *frensche Spick* *Narde*: Boh. *Spifanarde* *domaci*: Nomenclat. Pannonicus Lauendulam maiorem Spikanard vocat. Et haud abs re nomen Spicæ latinè & tritum ad Stæchadem alluſit, idem enim signat Stæchas græcè, quod Spica latinè, nempe propter similitudinem rotius, primum faciei, deinde saporis & loci.

Cæterum, Spica à Lauendula specie non est diuersa, sed hoc tantum discriminis interest: spicæ, vt dictum, fragrantia odoris maior, & grauior: folia maiora & latiora Stæchadis, & spicæ longiores & inflexæ: Lauendula aromatica & gratiæ plusculum, folia breuiora & tenuiora, spicæque breuiora, & recta.

Porro, Pseudonardum hunc marem vocat Matthiol. Nardum Italicum: Lobel. in Aduers. Spicam, in Obs. p. 235. [itemque Icon. Plant. p. 431.] Spicam recentiorum, & Nardum Italicum, Stæchadem Arabicum Mesues, & Spicam Siliiginis Muroni: Dodon. Lauendulam: Clus. Lauendulam spicam; item Lauendulam longiorem habentem spicam inflexam, longioraque folia, flore cæruleo, siue purpureo. Hist. Lugd. p. 920. Lauendulam marem: C. Bauh. phyt. Lauendulam i. siue latifoliam, flore cæruleo.

Compiler Tab. in Hist. & Icon. cur Spicam albam inscribat, scire haud possum. Ille minùs diligenter descripsit & depinxit Pseudo-Nardi species.

Gerard. proponit iconem Tabern. titulo Lauendula hortensis minima, *The Schmalles Lauander*, an bene iudicent Lectores.

Lauendula in genere exultimatur esse Casia, odorata illa herba, cuius Virgilius subinde meminit. Sed horum opinionem tanquam erroneam damnamus. De Casia egimus Histor. n. g. libr. 4.

Qui tandem Lauendulam hæc, Cneorum album esse contendunt, omninò hallucinantur. Nequaquam enim crassa est, vt Cneorum, radice, nec altè descendente, ramulis non lentis, & non Autumno, sed Æstate florens: proinde Cneori species aliqua esse non potest.

Vestuntur in Hispania & Narbonensi Gallia plerique montes & campi deserti Lauendula mare. In reliqua Gallia, apud Germanos & alibi in hortis sentur, Iunio, ac Iulio flores exerens. Mospeli inter saxa spontè proueniens floret etiam Autumno. In vitibus plantata feliciter etiam prouenit.

Pseudo-Nardus quæ Spica flore albo.

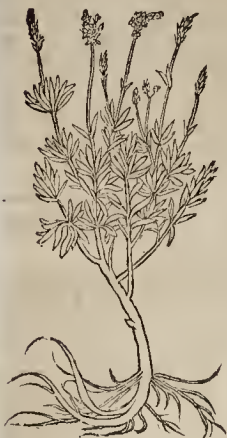
Hæc quia solo floris colore albo à præcedenti differt, superfluum esse duximus propriè irragine eam exprimere, contra quam statuit Tabernamontanus, qui Spicæ hortulanæ flore albo titulo inscriptam dedit. Eandem penitus iconem Gerardus Stæchadis, siue Spicæ hortulanæ, inscriptione pictam exhibuit, licet Stæchadi non conueniat. Deprehenditur itaque Gerardus

con-

confundere Stœchadem cum Spica Tab.alba.

Vocatur hæc à Lob.in Adu. Spica alia flore Viricis albo: à Dodon. Lauendula flore albo: à C.Bauh. Lauendula latifolia flore albo: à Clus. Lauenda longiore folio & spica, flore albo, in Hispania spontè proueniens.

PSEUDO-NARDVS, QVÆ LAVENDULA vulgò.

Totâ quidè facie, vti dictum, Spicæ vulgò dicte, seu Pseudo-Nardo mari proxima est fœmina, siue Lauendula vocata, minor utrunque, nec foliis ad eò albidis, minoribus, nec odore ad eò vehementi præditis, spicati flosculi nõ dissimiles, sed spica breuiori & erectiori.

Pseudo-Nardum hanc amplitudine & op-

dore minorem, fœminam appellat Fuchsius: Officinæ & herbarii recentiores Lauandulam, vel Lauendulam: eò quòd b lineis & hominum laueris expetatur, elotæque omnia, si petriscaetur, odoris commendet suauitate. Germani ad hoc nomen alludent, lauelbel & lafander nuncupant: Belgæ & Angli launder: Galli Lauanda: Itali Lauanda.

Hanc Cordus in Dioscor. vulgarem Lauendulam appellat, & ex maiore illa in hanc degenerasse scribit. In Hist. Lauendulæ minoris titulo describit. Ei autem figuram ex Trago adaptauit Gesnerus, qui Lauandulam vulgò dici & Stœchadi Veterum cognatam esse contendit. Tragus quidem Cassiam germanicam vocat, & sub Libanotide prima Dioscoridis reponit.

Lobel.in Obleru.pag.236. & Icon. Plant.p.431: Spicam Lauandulam vocat. Clus. inserbit Lauandam vulgarem breuiore folio & spica: Tabern. Ic. & Hist. Lauandam primam. Gerard. Lauandam flore caruleo: Hist. Lugd.pag.419. Lauandulam fœminam: C.Bauh.in Lauandâ 2. siue angustifoliam: Dodon. Lauandulam alteram: alii Lauandum & Lauandulam minorem, itèmq; fœminam.

Gaudet apricis & petrosis, vbi perpetuâ comâ exitu Veris canescit, & Iunio & Iulio mensè spicatur, floribusque prægnans fit. In Hispania quidem & Gallia Narbonensi spontè prouenit. In Germania verbè & Belgio non rarè in hortis, locis à Sole illustratis, seritur: sed etiam in vinearum collibus læta fronde nascitur.

Pseudo-Nardus quæ Lauendula flore albo.

Lauendula: albæ Lobel.in Ic. Plant.p.432. itèmq; Compilator Tab. tam in Ic. H. ponit iconem particularem, quasi differat à præcedenti: si cognoscerat differentiam aliam, præter colorem, cur

non de ea admonuit? Iam si color solam facit differentiam, vt nos equidem existimamus, quid opus erat iconè illa, quam Gerard. quoque hoc titulo expressam dedit: Lauendula flore albo, vti hæc flores launder spise.

LAVENDVLA MULTIFIDO FOLIO.

Urbitali in-terdû altitudine assurgit, quadrangulis & hirsutis ramulis, quos multifida, tenuiterque incisa ambiunt folia, lanuginosa, cinerique coloris, acris gustus, & iucundi odoris: st. res in summis virgulis quadrangulis, nudis & lanuginosis, spicæ instar, vt in Lauendula, cõgesti, caruleo colore præditi,

Descrip:

odorati: spica autem aliquantulum contorta est, & in quatuor veluti verlus aut ordines digesta, alia interdum ex alia nascens: radicè habet duram lignosam, & multis ramulis donatam, quam viuacem esse facillè sibi persuaserit, descriptionis author Clusius.

Lobel. in Obleru. 236. Icon. Plant.p.432. & H. Lugd.p.920. inseribunt Lauendulam multifidam folio Clusii: C.Bauh. phyt. Lauendulam, siue folio dissecto: Gerard. Stœchadem multifidam: Tabern. Lauendulam secundam.

Synonyma

Nascitur circa Malacam Bœticæ vrbem, vbi illam primùm inueniebat Clus. colle quodâ illi vrbis vicino, Februatio mensè florèt: deinde circa Murciam mensè Martio, nec vquam alibi. fixalfacit & siccat ordine tertio completo, inquit Marthiolus; aperit, attenuat, resoluat & concoquit. Confert omnibus frigidis cerebri affectibus: ventriculum roborat, & iecur ab infarctu iberat. Lienosos iuuat, vterum calefacit, & menses ciet. Flores ex vino decocti, & illiti vrinam pellunt, & status dissoluunt. Eorundem decoctum ictericis, auxiliatur, à locinor infarctu affectis, additis Marrubio, & Faniculi radicibus. Stillatim florum aqua pota, amissam reddit loquelam: præstat eadem ad animi deliquita cum pota, tum naribus, & arteriis admota. Oleum, quod è floribus distillatur, illinitur vbi excalfacere est opus. Marth.

Locus & tempus

Oleum è florib.

Est Dodonæo Lauandula, potentia ac viribus calida siccaque, & ordine quidem tertio: tenuium item partium, est ex multis æteris spirituosisque partibus constans: frigidis ea de causa capitis morbis quouis modo adhibita confert, & præsertim iis, qui non ex copioso humore sed ex sola potissimum qualitate originem ducunt. Proinde & stillatim eius liquor odoratus, & temporibus ac fronti illitus, catalepsi, leuioni hemiplexiâ, ac subinde comitiali morbo, ac non rarè syncope laborantes reficit. Sed vbi humorum copia adest, præsertim sanguini commixtorum; non satis tutus huius vsus est: caput enim implet & morbum intendit: Dodon.

Ee 3

VERONICA VULGATIOR FOLIO ROTUNDIORE.

CAP. LV.

Descriptio

Ethæc re-
p-
triticibus
accéfenda ven-
nit, quæ subin-
de demiffis fi-
bris fe propa-
gat : viticula
tenues, ceteres,
longæ, hirsutæ
geniculatæ, foli-
is, binis ad-
uerfis, ad fin-
gulos articulos
enatis donan-
tur, hirsutis, in
ambitu ferratis
tis, Pruni foli-
is fimilibus,
fapore amaro,
& acri : flores
spicatum ori-
tur Chamæ-

drios vulgaris, feu adulterinæ more, è quatuor
foliis ex diluta purpura cæruleis striatis com-
positis, flammibus concoloribus medium occu-
pantibus, quibus decussis *femen* relinquitur Chamæ-
drios vulgaris, loculamentis parvis conclusis,
veluti Bursa pastoris. Est & *alta* Veronica mihi
huius generis, foliis duabus vnciis longioribus, &
vnciæ latioribus, caulibus cubitalibus : Et *alta*
multò minor, foliis ad Veronicam feminam
serpillifoliam magnitudine cœdentibus.

Teucrium
Trag.

Veteribus Græcis & Latinis cognita fuerit
nec ne hæc herbæ, nondum liquidò constat. Tra-
gum autem hæc per Teucrium intelligere existimo,
licet figura à quantà in Veronicam rectam
angustifoliam referre videatur.
Anderuacus quoque Veronicam Herbariis & Offi-
cinis dictam verum Teucrium esse contendit lib.
de peste.

Veronica
mariæ & fe-
minæ.

Fuchs. per Veron. mare[m] in mare[m] & femi-
nam enim communitè distinguunt Veronicam
nostram folio rotundiore exprimerè exiit no, quã-
uis figura non multum ab illi, à figura Tragi,
possit quodammodo angustifoliæ rectæ conue-
nire, quæ occasio, vt Fuchsianam figuram iam
sculptam ponamus pro recta angustifolia & no-
uam curauerimus sculpendam pro ea quæ rotun-
diore folio, de qua hoc capite agimus.

Synon.

Matthioli Veron. mare[m] humi repere per-
hibet. In eius autem figura (quam etiam male
assumpsit Lobelius) non placent femina, nec
flores: in Epist. vocat Veronicam mare[m].
Dodon. Gall. Veronicam mare[m]. Tabern. in
Icon. & Hist. Veronicam. Lobelius in Adu.
Veronicam mare[m] & maiorem. Ang. ill. Ve-
ron. mare[m]: Gesn. hort. Veron. mare[m] Fuchsi
Cæsalpin. Auriculam muristercia n: Corn. in
Dioscor. Betonicam alteram ex Dioscoride ex-
emptam, & inter supposita relata n, à G. lino
ad calculosus, & Paulo ad renales compositi-
ones probatam, Veronicam Herbariorum vulgi
vocat.

H. Lugd. pag. 1319. sine necessitate vnius herbæ
duas habet figuras: 1. Veronicæ maris Fuchsi ti-

culo: alteram Veronicæ maris Matthioli, sub
vna descriptione.

C. Bauh. p. 197. Veronica 3. siue mas erecta (ma-
ior Clus. apud Matth. Matthiolo mas, quæ du-
plex maior & minor. Item, Veronica 5. siue mas
supina Teucrium Tragi.

Nascitur incultis & siluestribus locis, apricis,
sabulosis, ac arenosis, non raro iuxta tumulos, ac
aggeres, agrorum sepimenta, quandoque & saxo-
sis reperitur. Iunio ac Iulio quidem floret, vi-
get, & semine abundat, reliquis anni mensibus
etiam viret. In Pannonia, Sciria, Austria, & Mo-
raua in cædis silis maxima in copia etiam in-
fra Onam vulgatem supina in Veronicam ob-
seruauit Clusius. Nos Patavii virentem in horto
mense Martio vidimus: Lugduni vero *au b u de*
la bonne Alemende: Genevæ virentem in syluis
montis Saleux, principio Februarii, & florentem
Iunio: Montbelgardi in proxinis syluis.

VERONICA SPICATA RECTA MAIOR,
& minor.

Veronica spicata recta maior.

Veronica spicata recta minor.

Obliquam
radicem a-
git fibratam,
ca. seu rectum
rollens, inter-
dum quatuor
vnciarum tan-
tùm, aut peda-
lem, vel cubi-
talem, & inter-
dum altiore[m]
multò, simplici[m]
plurimum: ad
cuius nodos fo-
lia nascuntur,
angustiora, a-
cutiora, quàm
Veronicæ vul-
garis, leuiter
crenata, hirsu-
ta, ad radicem
latiuscula: cau-
lis in spicam lo-
gam definit,
pietumque vi-
su simplicem,
interdum flori-
ribus Veronicæ
vulgatæ cæru-
leis densissimè
stipatum, paul-
lati. a florescē-
tibus, primùm
inferioribus,
denique sum-
mis, quibus ex-
cidentibus fla-
minula reman-
nent longa: se-
men autem pla-
nis, bifidis cap-
sulis contine-
tur.

Quia autem
existimamus, vt
postea queq; dicemus, Veronicam spicatum rec-
tam maiorem à minore tantùm variare magni-
tudine,

zudine, eas similes relinquimus, pro maiore tamen i conem Fuchianam proponimus, vt quæ iâ scul- pra erit, & ei satis accedat. Figura quoque Clu- ni maioris angustifoliae non male exprimit nostrâ maiorem. Minorem quidem curauimus pingend- am de nostris plantis licet, licet, vt dictum est, eandem putemus cum maiori.

Maiorem C. Bauhin. vocat Veronicam 2. sine spicam angustifoliam; minorem, Veron 3. sine spicam minorem.

Veronicæ porro recte vulgaris duas species in- ter se discretas inueniri affirmat quoque Clusius. Nam alteram maiorem esse, latioraque habere folia, & longiorem florum spicam animaduertit; alteram minorem, graciliorem caulem, angusti- ora folia, breuioremque spicam. Sed conside- randum an eadem Clusius nobiscum intelligat.

Si compilator T. Bern. per Veronicam rectâ primam: itaque Veron. rectâ minorem, ead- dem nobiscum intelligit plantas, non multum placet pictura recte minoris, in qua minus felici- ter assequitur iconem Iobeli.

An est Celsapino lib. 8. cap. 27. Auricula mur- ris quarta, hirsutior tertia: Veron câ vulgariori?

Vt utique etiam obseruamus Genesæ, & in Sabaudia florentem Iulio. Circa montem Saleuc non longè à Genesâ Februarius, sed siccam. Mör- belgardî provenit in agris prope Audiacourt In- signis Medicus Petrus Turm. aliquando detulit collectam inter Heidelbergum & Spiran: is as- sererat provenire in Angliæ Britoia. In Panno- nia & Austria infra Onatium, nullæ sunt cædæ siluæ, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui non alant vulgare non supinam Veronicam, teste Clu- sio, maximâ copîâ.

Recentiores huius usum vnicè commendant. Tragus, qui Teucrium vocat, totâ suâ substantia amarum ait eisdemque cum Betonica & Chamædri facultates obtinere. Si quid verò de præ- stantia eius dicendum sit, hoc vinum affirmat, Teucrium vino maceratum ac distillatum mira- bili & efficacissimâ vi aduersus aëris pestilentem intemperiam ac quasuis pestilentes febres polle- re, adeò quidem, vt ea in re multas alias plantas longo post se intervallo relinquat. Ad eadem eô- mendat herbam in vino decoctam. Teucrium, idquit præterea, vitis lienis opitulatur licet ipiâ potenter absumit, per aliquot ex ordine dies potum. Aqua Teucrii stillatitia per aliquot dies binis viciis pota, vertigini auxiliatur, lentam in- cidit pituitam, sanguinem purgat, stomachum exalcat, meatus iecoris aperit, pulmonis & lienis vitia emendat, venas purgat, thoracis cras- sos humores discutit, nec non matricem & vesic- am, sudorem & venenum expellit, regionque si- militer morbum, & calculum renam, & si quæ sunt alia corporis totius pestilentes affectiones. Pecoribus tussientibus pastores herbam in pul- uerem redactam, cum sale exhibent. Folia cum aceto, vel rufâ, vel cocta, per aliquot dies im- posita, induratum lienem discutunt & absumunt. Vicia Vitrioli in puluerem redacta ac in aqua Teucrii liquata, collutione putrida vlcera, liche- nas, serpigines, papulâque, & alias quasuis sca- bies purgat, sanâque. Idem succus herba præ- stat, vel per se, vel cum alumine. Et vt pauca om- nia dicat, Teucrium non solum hominibus, sed & in mentis, ad internas & externas affectiones, vtilissimum prædicat.

Fuchsius ex amaritudine quadam & vehemē- ti adstrictione, quam in gustu præ se fert, cali-

dam & siccam esse comitè. Miracè ad cruenta ac vetera vulnera & vlcera sananda conferre. Scabiei denique & omnibus cutis vitis mederi. Latum est quondam huius herbæ adiumento Re- ge Gallicæ elephantis morbo correptum, & uo- dam venatore sanatum esse, cum is ceruum à lu- po vulneratum eius herbæ comestione, & assiduâ in illa volutatione, curasse se ipsum animaduerte- ret. Quisquis igitur, inquit, usum Veronicæ ve- rum tenuit, is certè ad grauissimas affectiones corrigendas non duntaxat vtilissimum, sed ne- cessarium deprehendet, &c. Is autem præsertim ad pulmonum quæcunque vitia, pestem, discuti- endos tumores, & expurganda quæ in vesica, reibus & vtero sunt summe prædicat: atque ad aperiendos omnes obstructions.

Veronicæ extracto contra pestem multum tri- bucat Io. Crato trium Imperatorum Archiater: Veronica autem optima quæ ad radices Quercuû creteit: colligitur Iulio.

VERONICA MAIOR LATIFOLIA FO- liis splendens & non splendens.

Cubitalis proferre caules, interdum etiam amphiotes, non valde ramosos: certè quam rarissimis alis, sed multis nodis, præditi: sita con- trariis inter se petiolis, ad singulos nodos nascuntur, duas aut tres vacias longa, vnam lata, crassa, ex atro viridia splendensque, raris &

vix conspicuis crenis serrata, gustus admodum adstringentis & exsiccantis, deinde aeris: summo caule spicam crescentem multi conferti florum, Veronicæ recte dictæ floribus formâ similes, sed colore pallidè diluiores, ab infima parte spicam explicare se incipientes, quemadmodum Teucrii flores, & alii plerique qui spicæ in modum congesti nascuntur: semen in planis vascularis continet, exile, fuscum: radix crassa est, multique fibris donata, singulis annis nouos ex lateribus caules producens.

Est & alia huius species, cubitalem altitudinem non excedens, multique in summo caule ramis prædita, cuius folia superioribus non minis ampla & crassa sunt, sed neque splendens, neque adeò atra sunt.

Conspicitur & tertia species, secundæ non valdè dissimilis, cuius folia euidencioribus crenis serrata sunt ramulique oblongiore florum spicâ præditi, in reliquis conueniunt: vtrique sapor idem, qui in priore, auctore Clusio.

Inuenitur genus hoc cum suis speciebus, in multis Pannoniæ siluosis montibus, gaudetque

umbra: sed & Stiriacarum & Austriacarum Alpium radices hanc alunt. Floret Iulio, aliquando etiam Iunio, in hortis praesertim: semen Augusto & Septembri maturum est.

VERONICA MAIOR ANGVSTIFOLIA,
caulibus viridibus.

Descriptio

Fibrosa radix lateribus se propagat, no- uos singulis an- nis stolones promens, cubi- ro non mino- res, rectos, viri- des, veluti no- dis aut genicu- lis distinctos: *folia* in singulis nodis bina, ex aduerso nascen- tia, oblonga, e- ius Lyfimachicæ, quæ cæruleam fert florem, pe- nne similia, sed crassiora, & in ambitu ni- nus serrata, gu- stu adstringente, & ingrato, posteri acrisculor: summi rami in *spicas* delinunt cæruleorum flos- culoru n, quatuor foliolis constantiam, in quor- um umbilico duo staminula cum exiguo stio: *semen* in bifidis vasculis, planis quidem, sed ali- quantulum tumensibus & paluinatis, ex le ad- modum & rufam.

Habet etiam hoc genus alteram speciem, cui media sunt inter utraque genus folia, h.e. illo paullo latiora, illo (præcedenti) tamen angustiora, caules minus ramosi, dilutiorque florum spica: sapor quidem adstringit & exsiccatur, sed non adeo vehementer, ut in prima specie, auctore Clusio.

Cæterum, Veronica hæc secunda Clusii, siue maior angustifolia, multum conuenit cum nostra Veronica spicata recta.

Locus & Tempus In eisdem locis quibus latifolia prouenit, & cum eadem eodem tempore floret, & semini perficit.

VERONICA SPICATA RECTA,
profundè ferrata, quam Lyfimachiam
cæruleam quidam vocant.

Descriptio

Cæterna, teres, glabra, ex certis interval- lis ternaria, aut plura *folia* ad nodos habet, Parmica Fuchiana foliis similia, uicinas duas aut tres longa, culmum lata, valde ferrata, glabra: spica longa, *stribus* dense congestis constat, cæruicis, quibus deciduis remanent longa staminula. Flores dicit Lobelius nitidos, Teucrii, Germandree, aut Lauendule longiores; plura exigua succedere marsupiola, in quibus *semen* minutum: exigua & fibrosa *radice* niti.

Lyfimachia cærulea boeotensis.

Inscribit autem in Adu. Obs. p. 186. & Ic. Plant. p. 344. Lyfimachiam cæruleam hortensem, Veronicam rectam quorundam: Dod. Gall. Lyfimachium cæruleum: Lat. in fol. Pseudo Lyfimachium cæruleum: nonnulli Lauendulam silue-

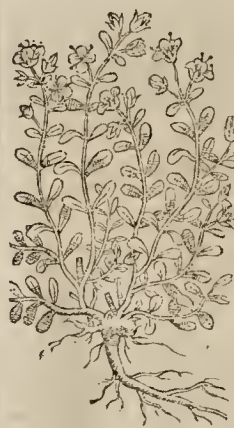
Hist. Veronicam rectam secundam.

Rarior hæc in hortis; Londini Iunio & Iulio florait in orto Morgani: Belgicis autem siluis dicitur crescere spontè. In hortis uerò apud Belgas facillè luxuriat soli expositis locis, non omnino ardis: vmbrosis non proficit, aut agrè: tota ætate flores gignit Dodonæo auctore. In Pannonia, & vicinis Austriae atque Stiriaë regionibus, vel secundum riuos, vel in montanis pratis spontè nasci narrat Clusius.

Rarior omnino & parcior huius usus. Nam facultates eius explorare nondum cuiquam curæ fuit.

VERONICA SAXATILIS.

CAP. LVI.

Foliis vesti- tur *coliculi* lignosi palmar- res, crebris, binis, ex aduerso sitis, Scryph- h foliis paullo longioribus, obiter s. bindè crenatis, glabris p. e. extre- mum rotundis; summos cau- les ornant *flor- res* masculi, cærulei, Chamædrys spurie vulgaris floribus similes: *radix* lignosa, *statis* longa: tota planta valde amara est.

An Veronica minor alpina Scryphii folio Pona: C. Bauh. phyt. dicitur Veronica 7. siue frutescens.

Reperi plantam in Valle Telina Rhætia, & in mesen in muris: Geneuæ in Monte Thuin. Prouenit in Sneberg & alpestribus Stiriaë iugis, ubi Iunio floret: at, recte Clusio, etiam in hortis Maio, semen Iunio ad maturitatem perducit. In al- tionibus

rioribus verò summitatibus Baldi Orientem versus floret Iulio mense: semen Augusto maturitate perficitur. Ceterum, perennis nature planta est: licet frigore depercat come.

Tota planta, & semen gustu adstringente deprehenditur, nulla percepta acredine, aut mordacitate: vnde in fluxibus, & in quibus adstringere sine caliditate opus est, aptum esse medicamentum iudicavit olim Pona.

VERONICA FOEMINA QVIBVS DAM,
aliis Betonica Pauli, Serpillifolia.

CAP. LXII.

Radice tenui infirma per terram serpit: quâ terram attingit, propagatis fibris se radicâs: coliculi attollitur aliquot semipalmares, tenues, geniculati: ad singulos articulos folia bina opposita, Serpilli, oblonga, subrotunda, nonnihil interdum crenata: *stipuli* ex foliorum supremorum alis tenui &

brevi pediculo pulchelli, inodori, quatuor foliis constantes quorum tria cærulea, aut albican- tia, striata, quartum reliquis minus, albidum, nullis striis pictum: *stamina* in medio alba, apicibus cæruleis: succedunt *ovicula* Veronicæ similia.

Euphrasia dicitur Brunfelsio, sed falso: Trago Sedum agreste. Dodon. gall. Veronicâ fœminâ vocat, gall. *Veronique femelle*, germ. *Erenpreiß weiblîn* / Belg. *Erenpreys wyfften*. Lat. in fol. Veronica pratensis, Veron. tertia. Lobel. in Adu. Obs. p. 150. Ic. Pl. pag. 472. Veronica minor Serpillifolia. Gesn. hort. Betonica Aegineta secundum Turnerum. Thallio dicitur Veronica fœmina. Hort. Lusitan. Alfine palustris. C. Bauh. phyt. Veronica 6. sine pratensis Serpillifolia, glabra & hirsuta: Myofotidis species apud Dioscoridem quibusdam, Alyssum Dioscoridis Columnæ. At Alyssum Columnæ alia est planta de qua sub Alfine: neminem præterea nouimus qui Veronicam serpillifoliam hirsutam aut dixerit, aut pinxerit, vt frater voluit.

Descriptio Veronicæ fœminæ Dodonæi apud H. Lugdunensem est duatum plantarum simul confusatarum: nempe huius de qua agimus, & E. latines, quæ quibusdam etiam Veronica fœmina dicitur.

Veronica fœmina Dodonæi in pratis ac humentibus exit: Iunio & Iulio floret, ac viget, reliquis anni mensibus etiam viret. In siluis sub Quercubus, locis arenosis, montibusque ac collibus & agrorum limitibus nasci auctor est Tragus. In horto Sionis & siluis plerisque non procul Sione, flore albo, mixto cæruleo: semine

Tom. III.

Bursæ pastoris obseruata à Turneto Montbelgar- di in horto Ill. C. W. & aliis locis abundat. Basileæ non longè à Castello Hermes floret Maio: Lugduni Martio: Genevæ in fegetibus Aprili.

Eadem pollicetur quæ Veronica mas, sed in- efficacius: radix nonnihil calida & desiccans ad Serpilli gustum inspidiorem accedit Lobelio, licet à Dodonæo ignaua & nullius vsûs habeatur.

*Facili-
tatem Ver-
nica.*

CHAMÆDRIS SPVRIA ANGVSTIFOLIA.

CAP. LVIII.

Multas ab **Descripti**
vna radi-
ce tenui, sed lō-
gâ, repente, li-
gnosâ, fibrosâ,
virgulas per
terrâ diffusâs,
interdum non-
nihil humo de-
latas profert,
teretes, & hir-
sutas, interdumq;
lignosâs, tenu-
es, longitudine
palmarum & do-
drantali in qui-
bus bina per
intervalla *filia*
opponuntur,
oblonga, in am-
bitu terrata:
vigilæ in ra-

mulos aliquot circa extremum diuixæ, flores sus- tinent in spicam digestos, non simul se expan- dentes, cum inferiores existant, cæruleos, singu- los quatuor foliolis constantes: staminibus con- coloribus & stilo tenuissimo, quorum pedicellis breuibus & tenuibus appositum est foliolum tenuissimum oblongum viride.

Hanc autem non esse Teucrion, nec legitimâ Chamædrin, notius est quàm refelli opus habe- at. Nihilominus tamen ante notam Chamæ- dryn, vel etiam Teucrion, huic Chamædris in officinis nomen accesserat, ac pro Chamædris in medicamentorum compositionibus admitteba- tur: nostro quidem iudicio non sine errore.

*Teucrium
non est, nec
Chama-
dryn legit-
ima.*

Brunfels. Rhaph. 10. Tomi tertii malè huius herbæ figuram sine descriptione, Chamæpityos titulo pingit. Nec multò melius in Herb. germ. Chamædryn & Querculam minorem appellat.

*Brunfels.
Filio Cocat
Chamapi-
tyn.*

Fuchsius inscribit Chamædryn vulgatem ma- rem, sed hanc ab aliis Chamædryos speciebus suâ descriptione non distinguit. Tragus in eius de- scriptione obscurus est. Marth. in comm. cum mag. fig. solam imaginem proponit Teucrii se- cundi titulo. Sed & Cast. Dor. ineptam dat iconem Chamædryos alterius inscriptione. Diosth. quoque pro Chamædry Pseudo-Chamædryn hanc exhibet.

Dod. gall. Verbenacæ annumerat, eamque Hierobotanæ fœminæ, *Veruaine basse femelle*, ti- tulo ostendit. Lat. verò in fol. proprio capite pro Chamædry siluestri describit, & depingit.

Ceterum, Dodonæus lat. vnicam dat figuram & descriptionem, nempe angustifoliæ, cum gall. duas proposuisset figuras ex Fuchsio (maris Ic. de qua hic agimus, & quam is fœmellam cognomi- nat: & fœminæ, de qua postea dicemus, & quam

Ff

is marem inscribit.) & duas descriptiones, quæ placebant: cur autem Lat. alteram reiciat, nobis haud constat.

Facile crediderim Chamædryn angusto folio, & sequentem lato, intelligere Geln. hort. per Chamædryn falsam, inspidam flosculis cæruleis, suæ spontis vbique, Schaffr. aut; & alteram eius speciem in siluis & montibus nascentem: de collo. stirp. Chamædryi affinem, flore cæruleo duorum generum: Clusium per Teucii priui genus Chamædryos nomine à vulgo nuncupatum in Pannon. In Histor. per Teucii quarti tertiam speciem. Lobel. in Obs. 239. per Teucium pratense alterum, Herbam sacram, & Verbenacam supinam fœminâ Dodonæi. Ic. Plant. per Veronicam supinam facie Teucii pratensis. *Cur autem supinam dicat, rationem non adfert: in Aduers. nona separabat à sequenti. Teucium 2. Tabern. Auricula muris 5. Cæsalpino; Chamædryis 9. siue spuria maior 3. C. Bauh. phyt. Eidem apud Matth. Teucium alterum, Chamædryis altera Tragi.*

Libel. nov.

Locus & Tempus

Nascitur pluribus locis in pratis iuxta flumina, riuulos, scrobibus, ac fontes, subinde & in memoratis: Et Iunio, Iulio ac Augusto cum floribus viget.

CHAMÆDRYS SPVRIA LATIFOLIA.

Descriptio

PRO Chamædryi vera receperat iam olim vulgus plantam numerosis fibris radicatam & reptatu subinde sese propagantem, è quibus exeunt *culmuli*, spithamam aut etiam cubitum alti, lanuginosi, ex nodis subinde fibras radicis vicem subpleturas producentes: vnde etiam aduersa *folia*

oriuntur, Chamædryos veræ foliis similia, latiora quàm Chamædryos adulterinæ maris, vtrisque molliora, tritius virentia, hirsuta, similiter tamè ferrata, sapore amaricante prædita, qualia, sed proportione minoræ, per ramos, qui oppositi sunt, nascuntur, & quidem tam hæc quàm illa, sine pediculo, caules ramosque amplectuntur: *flores* in thyrsum digesti per aduersos ramos hilari cæruleo nitenti, è quatuor foliolis compositi, non ita frequentes vt in adulterina mare: in quorum medio apices violacei: singulorum autem florum pediculo ligula apposita est.

Locus.

Chamædryn vulgarem fœminam lato folio obseruavi Ferrariæ in Monasterio S. Dominici à l'Angeli, Basileæ etiam & Montbelgardi frequentem in hortis, sponte quoque nascentem.

Vires.

Caloris & siccitatis cum amaritudine participem esse, ac Tussi, incipienti hydrophi, indurato lieni, stranguriæ, viscerum obstructionibus, Ca-

cochymia & virginum fœdis coloribus conferte tradunt Tragus, Lobelius & Dodonæus.

CHAMÆDRYS FALSA MAXIMA, AN Teucium 1. siue maius Pannonicum, Clusii.

Congener Chamædryi vulgari, verum multis numeris eâ maior: *folia* longa, acuminata, serrata, per hirsutos caules bina: *rami* itidem ex aduerso positi longam sustinent *florum* spicam, Chamædryos vulgatæ similes, maiorem, succedentibus compressis, bifidis, capsulis. Florentem reperi Geneuæ mense Iunio in colle *la*

Bastie: Clusius verò in collium omnium & montium Pannoniæ petrosis herbosis locis.

Chamædryis falsa supina atro-virente folio.

Lobelius è Teucii familia esse existimauit, docereque id flores cæruleos spicatum prodeuntes, & foliola; sed angustiora, longiora, minisque serrata; Polio montano paria, atro-virentia, in cauliculis dodrantalib. humi fuis, ideoque Teucium paruum supinum appellauit. Oritur in Frisia iuxta Deuenteriam & Oueriffel.

CHAMÆDRYS FALSA SPECIES. Teucium 2 aut 5. Clusii.

Humi procumbunt huius *rami* dodrantem longi, per quos ex opposito bina sæper *folia* Chamædryos foliis similia, serrata, in obtusum mucronem desinentia: *flores* magnam ramulorum partem occupant, spicati, Chamædryos adulterinæ cæruleæ floribus similes: bifidæ succedunt compressæ *capselle*, semen compre-

hendescentes ruffum: *radix* subest fibrosa.

Hanc etiam describit Clusius, eius tres faciès species: ratione scilicet caloris vel cæculi saturatiffi-

rātissimi, vel dilutioris & quasi cineracci, vel ex carne candicantis.

Clus. in Pannon. vocat Teucrium Pannonicum minus, Teucr. 2. In Hist. post. Teucr. 5. Tabern. Teucrium Pannonicum Vngarisch Baehengel. C. Bauh. phyt. Chamædryn n. luc spuriam minorem latifoliam secundam.

Nascitur omnibus ferè siccioribus agris incultis, herbosisque aggeribus & colliculis, secundum vias publicas inferioris Austriae praesertim Vientiensi agro, & apud Neapolim vicinam vrbeum loci natura munitissimam. Floret Maio.

CHAMÆDRYS SPURIA MINOR angustifolia.

Chamædryn siue spuriam minorem angustifoliam, praedicta valde similem, sed ramosiore, & altiore, *foliis* duplo, triploque angustioribus in agris Rauracis siccioribus incultis, vt circa balneum Brüglingen copiosè obseruare est, auctore C. Bauhino. Talem mihi dedit Thomas Platerus Basileæ collectam: eadem

dem flore albo repeti in hortis quibuidam, circa Montbelgardum.

CHAMÆDRYS SPURIA TENUISSIME laciniata.

Sanè quàm selegans hac est Chamædryos species. *Caulis* erigit pedales, altiores, teretes (praeterquam crassiores, qui ab immitate quadranguli videntur) nitidos, ramosos, lanugine quâdam modicâ obritos: *folia* secundum genicula singulis vtinque plura haerent, tenuissimè ac profundis segmentis laciniata. Ramulorum extrema *vascula* ex longiusculis pediculis gerunt singularia, cordata, Chamædryos vulgaris, foliaceo caliculo comprehensa, in quibus *semen* exiguum coloris spadicei,

Tom. III.

compressum: *Radix* crassiuscula multis nigris fibris donata.

In Goritiensi agro D. Agerius legit, nobisque pro figura & descriptione elegantes aliquot plantas exhibuit.

CHAMÆDRYS VETERIBVS & in gen ere. CAP. LIX.

Chamædryos falsè vulgarioribus speciebus traditis, reliquum est, vt ad genuinam ex Galeno, Theophrasto, Plinio, & Dioscoride tradendam nos accingamus, iuniorumque in corū sententiis explicandis opinionem intelligamus.

Chamædryn igitur sunt qui Chamæropa, qui Lynodryn, qui Trixaginem dicunt. Sunt etiam qui & hanc propterea, quòd aliquam cum Teucro similitudinem habet, Teucroia pariter appellent: Nascitur in asperis & petrosis locis. Est autem *frutex* palmi altitudine: *folia* habens parua, figurâ & fissurâ quernis similia, gustu amara: *flores* sibi purpureum, & ipsum etiam exiguum.

Colligere oportet suo semine pregnantem herbam. Vinum habet viridis decocta cum aqua, & pota auxiliandi conuulsos, tussientes, liene indurato laborantes, difficultatèque vniuersè oppressos, ac hydropicos in principio. Ducendi etiam mentes & factus. Lienem quoque liquandi cum aceto pota, & imposita. Trita verò & in catapota cōformata ad eadem efficax est. Potest & vlcera vetera repurgare cum melle. Tollit etiam caliginem oculorum cum oleo trita ac illita. Natura autem est calefaciendi, vt Dioscoridis scripta testantur. Chamædryn [inquit Plin. lib. 24. cap. 17.] herba est quæ Latine Trifago dicitur. Aliqui eam Chamædoopem, alii Teucroia appellauerunt. Folia habet magnitudine Menthae, colore & diuisurâ Quercus. Alii Serratam, & ab ea serratam inuentam esse dixere, flore penè purpureo, Carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentium venena, potu illiusque efficacissima. Item stomacho, tussi vetula, pituitæ in gula coherenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus: lienum consumit, vrinam & menses citet. In plerisque is cum Dioscor. consentit.

Theophrastus tamen lib. 9. c. 11. Hist. aliam vim foliis, & aliam semini assignat, similibus verbis. Chamædryos quidem folia adrupta & vlcera in oleo trita valent, & ad vlcera: fructus autem purgat bilem. Oculis quoque prodest. Folium verò ad albugines tritem in oleo confert. Habet folia, &c. Sed partes quidè omnes herbæ eiusdem minimè ad idem vtilis fore haud quicquam absurdum fortasse. Radicis verò eiusdem partem vnam superna: alteram inferiora purgare potest: etò mirabilis.

Ex Galeni auctoritate Chamædryos vincentem habet quali aem amaram: est & quodammodo acris. Quocirca meritò lienes colliquat, & vrinas ac menses prouocat, crassitudinem humorum incidit, & viscerum obstructions purgat. Potatque eam quispiam in tertio ordine excalesciantium & desiccantium: plus tamen calefacit, quàm desecat.

Chamædryn porrò nihil aliud quàm humilem & terrestrem Quercum exponit Maecellus, ac ab eiusdem coacta breuitate aliud Chamæropis nomen illi ab aliquibus factum esse narrat. Sic enim ex veterum Graecorum & Latinorum fide legendum existimat, etsi Dioscorides Chamædrōpa

Ex Diosc. Chamæropa. Chamædryn. Trixago.

Collectio. Virer.

Conuuls.

Hydropicis. Est diuretici.

Oculorum caliginis. Ex Plinio.

Serratat.

Serpent. venena. Tussis. Lateris doloris.

Ex Theophr.

Tempet ex Galeno.

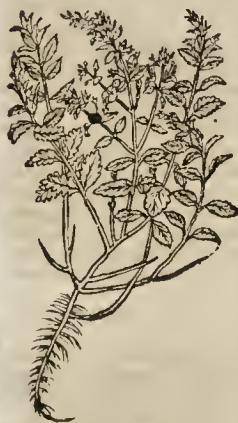
vocati tradat. Plinii quoque codices omnes anre Barbari castigationem Chamætopem vocari Trixaginem dicebant.

Aequiuoca Ad Chamædryos aequiuocationes quod attinet : Sciendum est Chamædryos eius, quæ verior existimatur, & procul dubio non multis officinis in Germania nota est, nec etiam visa, quatuor esse differentias Clusio, sicuti etiam Lobelio. Eodem nomine præterea sequentes donantur plantæ. Chamædryos arborea. Teucrium. Chamædryos spinosa. Chamædryos montis Samani. Chamædryos saxatilis Baldi. Clinopodium alpinum Pona. Chamædryos alpina flore Fragaria albo. Chamædryos vulgaris officinarum quarundam, Chamædryos maxima. Chamædryos spuria minor angustifolia. Chamædryos spuria tenuissimè laciniata. Botrys altera siue verticillata. Scordium. Veronica. Radix Lapathi acuti. Chamædryos vulgaris spuria latifolia, folio rotundiore.

CHAMÆDRYS VULGO VERA
existimata.

CAP. LX.

Descriptio

quæd

dine semunciali, rigida, nervosa, hirsuta, sapore subamaro, subdulci, & aromatico, flores in folia spicætim quodammodo exeunt purpurascens, labello scutellato, alis duabus acutiuculis ad angustam ceruicem appositis, supra quas surrecta ceu spicula : pro galea verò, quæ desistuntur, purpurantia filamenta surguntur.

Matth. 111.

Matthiolus, qui non describit, picturam habet quæ non in omnibus placet, nec in comm. post. cum mag. figuris meliorem exhibet : Præstat autem Camerarii in Hist. germ. itemque Epit. Trissaginis & Chamædryos titulo.

Did. 111.

Dod. lat. in fol. Chamædryon repentem vocat, ac in minorem, vt Clus. quoque, & maiorem distinguit, duasque figuras pingit, quamuis in descriptione vnus tantum plantæ meminerit : In icone autem, quæ maior inscribitur, nihil repentis apparet, ac propterea displicet.

Lonic. lib. 5. cap. 14. huius Chamædryos figuram absque descriptione dedit, his nominibus, quæ inter se confundit : Chamædryos vulgaris mas, Bathengel Manlin/Erde weyrauch.

Synonyma

Chamædryos porro dicitur planta, de qua hæc

agimus, Tab. Columnæ, Gesn. hort. Turn. Cast. Dur. (cuius icon non placet) Matth. Anguill. & Cornario. Chamædryos vera (ita etiam Cord. in Diosc.) itemque Chamædryos siue nobilis Trago. Cham. vera mas Fuchsi. Chamædryos vulgò Quercular, Cæf. Falpino. Cham. mas maior & minor Hort. Lusit. Chamædryos 2. siue maior repens, 1. Tragi C. Bauhino in phyt. Item Chamædryos 3. siue minor repens : vera mas Fuchsi, maior Lob. Ic. Chamæpytis Brunfelsii. Quam ob rem quæso separat frater Tragi 1. Chamædryon, à vera mas Fuchsi; similes cum sint icones : Brunfelsii Chamæpytin diuersam admodum esse, nempe Pseudo-Chamædryon, asserimus, in quo etiam lapsus est Cordus.

Græcis hæc planta *χάμαδρυς*, si *χάμαδρυς* (Marcell. tamen *χάμαδρυς* legendum censet) si *χάμαδρυς*, quibusdam etiam *Tamædryos* : Lat. Trixago, aut Trissago dicitur, iuxta nostri seculi Medicos : Chamædryos in Hetruria. Senenibus præsertim; vulgò Quercinola (aliis Querciula) Quercula minor & humilis Quercus : Plinio lib. 24. cap. 15. ob incisuras quas retinet, Serrata, & aliis Serrata : Insubribus & Manlio Calamandriana : nonnullis Febrifuga & Herba febrium; Apuleio Drys, Drylites, Barbaris & Arabibus (vrentibus genitio pro nominatio) Camedreos, Camedryos, Damederios, Chamedrios & Kamedrios : Laurent. Phrysis Kamel & Trizaoga appellatur. Germanicè *Erdeiche* / *Gamanderlin* / *Germanderlin* / *Bathengel* / *Hein Bathengel* & *Bathonien* : *Chefnettes*, perit *Chefne*, & *Germandree* : Italis *Quercinola* : Hispan. *Camedreos* : Angl. *Germander*, & in Agro Cantabrigiensis *Englische Triacle*, h. e. Theriaca Anglorum. Boh. *Ozanka meussy*.

Chamædryon & Chamædryos Guiland. in Theon. vna eandemque credidit, ac pro prætera Galeum & Paulum, & hac planta in diuersis locis sub diuersis nominibus pertractasse sentit. Vbius locorum præsertim apicorum adolefcere auctoritas est præcipuorum scriptorum. Vidimus nos copiosè Lugduni vigentem mense Martio, & Aprilis a *la Roche*; Geneuz passim; Montbelgardi prope *la Croie*, & ad vites : Patauii in horto quodam virentem Ianuario : Monspelii florentem Aprilis prope Castelleneuf : Basileæ in monte prope Moutets, & alibi mensibus Iunio, Iulio, & Augusto.

Chamædryon repentem tenuium esse partium, ac incidendi facultatem habere dixit Dodonæus, calidam & siccam propemodum ordine tertio; veluti de Teucrio Galeum scribere testatur, quamobrem & lienosus conferre : recentem cum oxycrato, vt Diosc. aut aridæ decoctum, potenter licem absumere. Imponi verò lienosus cum aceto & sicibus : serpentum verò moribus cum aceto solo : Possè autem omnia, quæ & assurgens, siue fruticans (Chamædryos falsa, siue spuria) proinde & citra errorem pro Chamædryo accipi & vsurpari posse. Pestilentie, Lumbicis, Sanguini concreto, Podagra, Hemorrhoidum doloribus, Capitis morbis frigidis, Ictero, Auribus vermiculosis, suppuresis Vrinis & Febribus tertianis scilicet adhiberi scribit Matthiolus.

*****

CHAMÆDRIS SPINOSA.
CAP. LXI.

Hanc, quã
C. Bauh.
in phyt. itẽmq;
apud Matthioli.
Chamædryn 4.
sive spinosam
ex horto Bemb
nuncupat, anno
1594. Basileæ in
ter eius siccas
plantas, obser
uauit: nusquam
verò alibi: Ico
quam damus
ex sicca planta
depicta.

Clusio, & circa finem maturans semen, semperque virens.

CHAMÆDRIS MONTIS SVMANI.
CAP. LXIII.

Sane quã
Selegans a
spectu planta
videtur: *cau*
liculus est pal
maribus, do
drantilibus,
firmiusculis,
teretibus, albi
cantibus, qui
buldam bre
uissimis pilis
obstitis: quibus
folia harent
aduersa, quã
dam rotunda,
alia oblonga,
medio ambitu
ferrata, sedi
ma supremis
multis nume
ris minora, la

Descriptio

nugine item prædita: supremis fastigijs flores in spicam fastigiantur, qui hiare videntur, vti etiam pictori videbatur, quod tamen asserere non audeamus: cuius porrò coloris ex sicca certò desinire nolumus, candicant tamen. Hos *vascula* excipiunt quadripattica, in pyramidem exacta, per angulis quibusdam foliolis pilosis, dense obsepta: *semen* quod intus est, minimum est, & penè araneolum, sed quod longius, quàm crassius, rufum: *Folia* sicca amaricant, cum modica adstrictione. Hæc planta magnam habet similitudinem cum Veronica petræa semper virente Ponæ.

D. Agerii liberalitate ad nos pertinet nomine prædicto, lecta in monte Sumanò.

CHAMÆDRIS VVLGARI FALSÆ ALI
quatenus affinis Alpina, & Clinopodium
Alpinum Ponæ.
CAP. LXIV.

Ex fissuris simplicis & omninò nudi saxi Baldi, hæc nascitur, quinque, sex, vel pluribus etiam caulibus rotundis, non ramosis, altitudinis sesquipedalis, è quibus *foliola* bina exunt [licet aliqua magna reperiantur] æquali ordine disposita, vti Chamædryns, tamen non sic profundè incisa, admodù crassa, splendida, supernè virentia, & lanugine quãdam donata, infernè verò albicantia: fert in summate multos flores ad instar spicæ, quaternis, quinis, & septenis foliis, cæruleo colore, aliquantulum albicantibus: quibus cadentibus relinquitur calyx, in quo *semen* continetur, vt in aliis Veronicis fit. Habet *radices* paruas fibrosas ac nigricantes, quæ ita saxi illis horridis paucissima commixta terra includuntur, & adherescunt, vt difficilimè etiam ligonibus euelli possint. Acerbi & amari saporis planta esse gustu percipitur.

Veronicam hanc petræam Ponæ, sive vt Casp. Bauh. in phyt. vocat, Chamædryn 6. sive saxatile Baldi, Clusius Hist. post. Teucris 6. (3. in Pannon.) pumili titulo delineauit.

Ex fissuris simplicis & omninò nudi saxi Baldi nascitur, florens initio Iulij, testibus Pona &

Ex aduerso si
ta sunt per
caules *folia*, Cha
mædryos paria,
acuminata, rugo
sa, hirsuta, per
ambitum terra
ta: ex quorum a
lis per caulium
partem superio
rem bina ex ad
uerso quoque o
runtur *vascula*
Pedicularis Al
pine in binas ca
rinas, singulas
totidem diuisas
loculis, sese a
perientia, *semine*
plena paruo, ni
gro: *caules* do
drantales, & pal
Ff 3

Descriptio

mares, firmi, multi, è radice lignosa, nigricante, multis capitibus diuisa.

Hæc planta collecta est in Alpibus Allobrogicis, cum Genueæ degetem, quam tunc ex sicca sic delineauit.

Io. Pona industrius Botanicus transmisit anno 1690. plantam minorem, pluribus capitibus è radice repente fibrosa exeuntibus donatam, quam eandem cum nostro ramulo esse statuius. Ei autem in monte Baldi Clinopodii Alpini titulum attribuit.

CHAMÆDRYS ALPINA FLORE
Fragariæ albo.

Descriptio

DVra lignosa virgulta palmaria aut dodrantalia et assuacula per terram spargit, colore rubente prædita: per quæ silis nullo nascuntur ordine Chamædryos verioris foliis similia, minor, duriora, rugosiora, serrata, infernè incana, supernè atro-virentia, gustu adstringente: pe-

diculis tenuibus, palmaribus, hirsutis insident singulis fores, singuli, candidi Fragariæ, duplò maiores, foliis tenuis aut pluribus contantes, quorum medium occupant circhi staminum numerosi, quibus delapsis succedit plumatum Pulsarille capitulum, semine oblongo, ruffo: rotius autem floris basin fulciunt folia hirsuta, oblonga, angusta: rad. x longè lateque serpit, crassa, lignosa, ex ruffo nigricans.

Vocat eam Lobel. in Adu. Chamædryn montanam frutescentem duriozem. Dod. lat. in fol. Chamædryos alam speciem. Clus. in Pannon. Chamædryn 3. [sc. C. Bauh. in phyt.] siue Alpinam, Cisti flore: in Hist. post. Cham. 3. siue montanam. Camer. hort. Cham. Alpinam, Leucadem quorundam, & Helictorum hirsuturq. h. c. Herbam cerui.

Genue in monte Thuyri fleret mense Iunio & Iulio, itaque in Rharix monte Braulio, & montibus Ingadine. Frequens est, auctore Clusio, in summis Austriacarum & Sittiacarum Alpium iugis: fleret Iunio.

Chamædryn montanam ad ventris profusiones, mensium abundantiam, sanguinalis effluxiones, & vomitiones immedicæ Alpini commendant, sed ad dyenterias præcipue, huiusque frondes damas auidissimè capere rarè in locis huius plantæ feracibus degere consuevit.

TEUCRIVM VETERIBVS.

CAP. LXVI.

Teucrium, aliis ob similitudinem Chamædryos dicta herba est, inquit Dioscorides, vir-

gæ speciem præferens, similis Chamædryi, tenuia folia, & Ciceri simile folium habens. Nascitur plurima in Cilicia, iuxta Gentiadem & Cissadem appellatam. Vim habet vitidis cum posca pota: aut arida fetueta facta pota, lientem fortiter liquandi. Imponitur etiam cum ficibus & aceto in splenicis. Verùm in his qui à venenatis bestis commorati sunt cum aceto solo, absque ficibus.

Teucrium à Teucro Aiæcis fratre inuentum, sic tradit lib. 25. cap. 5. Plinius. Inuenit & Teucer Teuction, quam quidam Hermon (vt Matthiol. Hemionitia Com. Hemionium Dalech.) spargentem lincos tenues, folia curua, asperis locis nascentem, austero sapore, nunquam florentem: neque se nen gignit. Medetur lientibus, constatque sic inuentam. Quam extra super eam proiecta essent, adhiisse veni, eumque exinanisse. Ob id à quibusdam splenion vocatur. Narrant lucas qui radicem eius edant, sine splene inueniri.

Teucrium, inquit Galenus, vim secandi & tenuium partium habet. Vnde & lientibus medetur. Et postuerit quis ipsam in tertio ordine siccantium in secundo calefacientium.

Teucrii autem nomine apud Auctores sequentes donatur plantæ: Teucrium multis. Teuer. Bæticum. Chamædryos. Chamædr. vulgò vera. Teucrium foliis Scotodoniæ. Chamædr. falsa maxima. Cham. falsa angustifolia. Cham. vulg. scæmina. Cham. vulg. mas. Chamædryi aliquatenus affinis. Chamædryos falsa supino folio atro-virente. Veron. petraea semper vitens Ponz. Veron. saxatilis. Veronica. Veronica femina Dodonæi. Hemionion. Asplenium silu. Hemionitis. Scolopendria. Lingua ceruina. Faba grossa. Teuthrium. Pimpinella. Alceuetro Occanis. Teucrium Creticum.

TEUCRIVM MVLTIS.

CAP. LXVII.

Cognatam chamædryi Teucrium, aliis tamen fruticat, rectis, lignosis, quadratis, hirsutis virgulis: in quibus ex breuibus interualis cernere est acū. rfo posita folia bina, vtrinque hirsuta superius atro uiore splendentia, inferius nonnihil canescentia: & inferiora quidem formæ & magnitudine

Chamædryos spectantur, serrata, ex oblongo rotunda (iucundi, inquit Clusius. si terantur, odoris) quæ verò virgularum fastigia ornant, ad Hotimini folia quodammodo accedunt, nequam per ambitum incisa, & circa basim latiora

tiora in acumen desinunt : flores porro ex foliorum superiorum alis emicant plures iuncti, pediculis satis longis hæretes, calyce hirsuto canescente, Chamædrys florum formâ, labello quidem longiori dimisso, sed cucullo vidui, cuius loco *stamina* luteola exeunt, quo colore flos quoque ipse est præditus, Clusio ex albo pallecente : *sapor* herbe est acrisculus cum amare non ingrato.

prodeunt) superne acroventia, inferne admodum alba & neruosa, & lanugine densiore obfita : flores per rami summa ex foliorum alis candidi labrum longum demittunt, progalea, quam nullam habent, *stamina* longa exerunt : calyces candidi, striati in quinque mucronatas laciniâs diuiduntur.

Teucrium Baticum Tab. tam Icon. quam Hist. *Tabern. præb.* Griechische Bartsengel germanicæ nominat, quod, vt ait, in Græcia prouenire solet. Sed in qua parte quæso Græciæ cõ-

pilator Tabern. hoc Teucrium obseruauit? Bærica regio mihi ex Strabone Hispaniæ pars est

H. Lugd. pag. 166. Teucrium Baticum Clusii Synod. appellat : C. Bauhin. phyt. Teucrium 2. siue peregrinum sinuato folio. Hoc variare refert floris colore candido, & purpurascete ex caruleo.

Ex semine, dato à D. Zvingero, in horto Montbelgardeni Ill. C. prouenit. Montibus autem circa Calpen, ad Herculeum fretum, & Bæticæ maritimis, in sepibus & inter alios frutices inueniebat Clusius: cum etiam Gadibus, eâ parte quâ Continenti recens coniuncta tum erat insula à ponte admirabili, vulgò *Puente de Cuaq* dicto, sed humiliorem, quàm commemoratis locis. Florebat Februario.

Eidem Clusio mittebatur Teucrii semen è Tempus. Creta Chamædrys maioris appellatione : vnde ei natum Teucrium vulgari fruticanti non valde absimile.

TEUCRIVM SCORODONIAE FOLIO. CAP. LXIX.

Planta hæc ex Italia Cameratio missa Teucrium veri nomine, foliis fuit penè Scorodoniæ vulgò dictæ, sed minoribus. Florem eius non obseruauit. Cauliculos verò per Hiemem cum summis foliis durare scripsit. Non autem ipsi videntur congruere Dioscoridis descriptioni.

C. Bauhin. Phyt. est Teucrium 2. siue alterum Scorodoniæ folio. *Diosc. de descriptione non conuenit.*

SCUTELLARIA TEUCRII FACIE.

CAP. LXX.

Urbitalis est planta, caule quadrato, hirsuto in ramos oppositos brachiato : per quem ex aduerso posita *folia* bina, quorum superiora ad Teucrium accedunt, quæ verò in imo sunt ex oblongo rotunda, maiora, omnia per ambitum serrata, hirsuta, ex pediculis longiusculis. Ramorum extrema ex toto ferè spicati flores occupant magni, Galeopseos, colore aliàs rubro, aliàs albo præditi, subhirsuti, in vnam ferè partem vergentes, ex breui villosò calyce : foliis subiectis

TEUCRIVM BOETICVM ET Creticum Clusii.

CAP. LXVIII.

Ignescit Teucrii Batici ramus, candidissimus torus, lanuginosus, quadratus : ad cuius genicula aduerso situ nascuntur *folia*, Teucrii vulgarioris (è quorum tamen sinu alia minora

14

oli

lla

ma

&

pio

partis, laciuf-
culis, subrotun-
dis, acuminatis,
lanuginosis, &
obscure ruben-
tibus.

Gener Cher-
lerus artulit le-
ctam in horto
Parauino Scu-
tellariæ Cortusi
nomine, mense
Maio floren-
tem.

SCORDIUM. CAP. LXXI.

Descriptio

Præfens
ad venena
remediū com-
mendatione,
Scordium inter
repantes plan-
tas reponimus;
caules palmares
ac maiores in-
terdum, ramosi,
geniculati
progredientes
demissis fibris
Pulegii modo
terram coin-
prehendunt,
partim surrigū-
tur, plures ex
radiculis capil-
laribus, hirsu-
ti, quadrati, in-
anes; ex quorum

geniculis folia e ceunt aduersa, Chamædryos, fu-
bilonga, rugosa, serrata, tactu mollia, hirsuta, al-
bicantia, odore Allii, sed remissiore & gra-
tiore, sapore amaro: ex eorum alis ramuli e-
tiam pronascuntur: flores indidem quoque vidi-
que per caulem, quaterni, Chamædryos flori-
bus perisimiles, colore rubentes, scutellatum la-
bellum diuinctetes, quatuor ansis superiore parte
donatum galeæ loco, quæ huic, vt Chamædryi,
nulla, staminula profliliunt purpurascens; emi-
cant autem flores ex folliculo in quinque ma-
crones partito, lanuginoso, pediculo breui, ru-
bescente: delapsis floribus semen in vasculis re-
peritur minutum.

Nostra Fuchsiana icon non placet, nec e-
tiam Matthioli in prior. comm. idèd in post. cum
mag. fig. itemque Hist. germ. melius depingendū
curauit.

Scordium
Diosc.

Nunc Scordium folia habere similia Chamæ-
dryi, sed maiora, & non ita incisa per ambitum,
Allium quodammodo odore referentia, in cau-
liculis quadrangulis, in quibus flos sit rubicun-
dus, attestatus quoque est Dioscorides.

Licet autem Dioscorides, vnus tantum me-

minet Scordii, Plinius tamen lib. 25. cap. 6. du-
plex assignat his verbis. Ipsi Mithridati Crete-
nas adscripsit vnam Mithridation vocatam. Al-
teram [Mithridariam] Lenæus Scordion sine
Scordion, ipsius manu adscriptam magnitudine
cubitali, quadrangulo caule, ramosam, Quercus
similitudine, foliis lanuginosis. Est & alcerius
generis, latioribus foliis, Mentastro similis, plu-
rimosque vtraque ad vsus per se, & inter alia,
in antidotis.

Anguill. ep. 12. sequutus Plinium Scordium du-
plex quoque commemorat. Commune, inquit,
hodie per totam Italianam optimè notum. Secun-
dum reperitur iuxta ripas Pescara fluminis in A-
bruzzo, cum foliis latis, similibus Melissæ, aut
Calamenti primæ speciei: idem videtur etiam in
Candia, & per Græciam & aliis locis: non est
dissimile à primo, odore & qualitate.

Scordium, quod in Creta Italia, & Gallia na-
scitur, eandem cum Germanico figuram habere
perhibet Cordus, ac in Notico solo luxuriare, cui
ascribitur Tragis: vnde nemini obscurum post
hæc esse debet, Scordium æquè in Germania na-
sci, atque Cretensibus in Creta, aut Gallis & Ita-
lis, in Gallia, Italiane.

Scordium, quod penè perierat superiori sæcu-
lo, primū in Academia Pharmaceuticæ Mof-
peliciæ innotuit operâ Episcopi Guillelmi Pe-
llicii, qui, dum cum Rondelio in herbis &
amenis maritimis Mospelici, animi causa
spatiaretur, inbique Allium subodoraret, illic
herbalem vixdum atreptam, & eam in conspe-
ctam Scordium esse vnâ deprehenderunt, i-
demque variis plantis in Galliam & Italiam mis-
sis, verū esse Scordium monuerunt, id anno-
tante Lobelio, qui Scordio tribuit folia aspera,
quæ diligens inspectio haud concedit.

Scordium apud Græcos vocatur: etiam vniuersi
maxime, Dioscorides, vnaquidam epulas, qualesque, ut
Dioscorides, dicitur, vniuersi, & epulas.

Scordium autem Græcis ab Allii dicta est
herba hæc, quod nimirum eius folia effusa, Al-
lii (quod Græcis Scordion vocatur) odorem
referant. Ab eodem mali & ingrati odoris sensu,
iisdem etiam *Stocous* appellata fuit. Vt verò pa-
lustris Triaxo dicta sit, tum similitudo fecit,
tum natalium locus. Triaxini enim [quæ
Græcis Chamædryos dicitur] similis est, & in hu-
mentibus ac palustribus nascitur. Voluit Tra-
gus allusione quadam ad latinam [Triaxinis pa-
lustris] appellationem, *Lachen* / & *wasser Knob-
lauch* / qe. Allium palustre & aquaticum ap-
pellare: Fuchius verò *wasser Battenigodee*
Bathengel: Gallicè *Germandrée d'eau*, quibus
tamen & Scordion, & Chamæraz quoque dicitur:
Ital. *Chalamandrina palustre*: Hisp. *Came-
d'ous de arroyos*: Angl. *water Nerrisch*: &
Barlefe mander, Lobelio auctore, qui ab om-
ni memoria celebre fecisse Scordium, Allii ter-
trum odorem, & alexiteriacum nomen, re-
statatur.

Plantam, de qua præfens extat caput, è Re-
centrationibus simpliciter Scordium plurimi di-
xere, vt Manardus, Corn. Carol. Steph. Cor-
dus, Triagus, Lobel. Dodon. Anguill. Fu-
ch. Cæsalp. Camer. Tabern. Histor. Lugdun.
pag. 910. quæ non tamen Matthioli cognomi-
nat: Geln. hort. Scordium verum: Casp. Bauh.
phyr. Scordium 1. quod variare magnitudine af-
firmat, & inde maius, medium, & minus à Ta-
bern. pingi memorat. Fabr. Hild. Obs. Chir. 93.
Scor.

Scordii speciem primam, & Scordium verum: quod non vbiq; & copiose reperiri posse putat.

Scordii tandem nomine alia quoque donata sunt plantæ. Scorodotis siue Scordium folio Saluæ. Scorodotis tomentosa Cretica. Stachys Fuchsiæ. Gallicricum. Alliaria. Allium vrsinum. Personata.

Quidam (vt ab Aequiuocis ad Substituta fiat progressio) malè Allium siluestre pro Scordio vsurparunt, cuius diuersa genera H.n.g.lib.19.de Alliis prosecuti sumus. Gesnerus scribit luâ aruensem, vt vocat, siue Botrym alteram sibi videri substitui posse, paullo minùs efficacem: Fabr.Hildan. Obs. Chir. cent. 2. Obs. 95. Scordio vero subministrat Scordii 2. duplum: Obs. verò 94. Alliariam Veterum quorundam imitatione Scordio vero etiam substitui posse censet.

His ita absolutis reliquum est, vt natales perlustremus. Scordium nasci in montanis & palustribus locis nouit etiam Dioscorides: in Ponti campis pinguibus humidisque Plinius. Nec inter se pugnat Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis, pinguibusq; ille autem in montanis nasci scribit. Verique enim verum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus, prouenit, sed [quod Dioscorides etiam adducit] humenibus tantùm. Scordium olim à Mercatoribus è longissimis regionibus sumptibus magnis afferebatur, vnde quidam, quodd vitramarinum hoc nouissent, excellentissimi Doctores appellari voluerunt, licet nunquam eo in loco subolfecerint, aut collegerint. Et hos quidè, dum exera cõtemplantur, in fossam reprehensiuos illapsos, Thaletis ancilla iure eam eos pati dixerit, quod se patria, & iuxta pedes posita ignorent, & in longè distitis regionibus quærant. Annon in Germania nasci compertum est Scordium excellentius, nostrisque Germanis vtilius, eiusdem specifice formæ, cuius illud est Barbatù & extraneum. Scordium, inquit Cordus, in multis Germaniæ locis nascitur. Ego Scordium in comitatu Montebelgardensi obseruauit inter vrbe & pagum Souchaut ad fossas quasdam: inter Dalle & Audincourt locis paludosis, florens in fco Augusto: in paludibus prope S. Mauritium, ad viam lapideam illic stratum. Montepellii vidi in vicino prato florens Maio & Septembri: Circa Lugdunum abundè: Genuæ copiosè multis in locis au præ l'uesque, in pratis prope Arne florens Iulio. Fuchsi & Dodonæo Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem vnum durare videtur, sic continuè vnus alium sequitur.

Plantarum autem Scordium non difficulter in hortis nascitur, & possunt de vno duntaxat ramo, siue sarculo complures prouenire, modò solo humido & vmbroso committantur: semine quoque si setatur, celerimè germinat. Traslutum in hortos facili negotio perit.

Viribus & vsu more nostro seimonem huc de Scordio absoluamus. Dioscoride auctore vim habet herba calefacientem, cientem vrinas, viridis [χαλωπά] trita, itè que atida cum vino decocta, contra serpentum morsus & lethalia medicamenta bibitur. Item ad stomachi rosionem (pro dyspepsia, legit Lacuna dyspepsia & dyspepsia scordotica) & dysenteriam, & vrine difficultatem, duarum drachmarum pondere cum aqua mulla. Purgat & crassa purulenta è rhorace. Facit ad tussim veterem, rupta, conuulsa, si arida cum Nasturrio, & melle, ac resina mixta, in eclegmate delingenda exhibeatur. Præcordia diu inflammata cerato excepta lenit. Facit & ad podagiam cum acri a-

Tom. III.

ceto oblita, aut cum aqua imposta. Eadem appolita menses mouet. Glutinat & vulnera, & vlcera vetera repurgat, & ad cicatricem perducit cum melle. Arida verò excrecentem carnem reprimat. Bibitur etiam succus ex ipsa expressus ad relatas affectiones. Efficacissimum autem est Scordium Ponticum [legit Lac. λυαίνον.] ac Creticum.

Ex Galeni sententia, ex variis tum sapotibus, tum facultatibus constat, nam & amari quid obtinet, & acerbis, & acris. Maximè autem Scorodo, h.e. Allio, ad similes eius est acrimonia: vnde sanè nomenclaturam sortitam est. Expurgat igitur simulque exalfacit viscera: tum mentes vrinamque prouocat. Præterea conuulsa, ruptaque, & laterum dolores ab obstruptione, & frigore natos sanat epotum: denique viride quidem illirum magna vulnera conglutinat: sed fordida purgat, & contumacia ad cicatricem perducit illitum aridum. Et hæc de simplicimed facult. habet. Libro autem 1. de Antid. cap. 12. ait: Scordium quoque pulcherrimum in Creta mittit. Quamquam in aliis regionibus etiam minimè contemendū Scordium reperias. Litterarum quippe monumētis traditum est, à quibusdam celebribus viris, cum in prælio interemptorum caduera multos dies infepulta iacuisent, quæcunque supra Scordium fortè fortunè ceciderant, multò minùs aliis computruisse, ea præsertim ex parte, quæ herbam attigerant. Ob quam rem sanè persuasum est omnibus, tam reptilium venenis, quam noxiis medicaminibus, quæ corpus putrefce. e faciunt, Scordium aduersari. Plinius passim hæc de eo tradit: Contra venena omnia, magicisque artes Scordotis, ex vino priuatim ad angues pota & illita, siue succo, siue folio, siue decocto, &c. quæ habet Dioscorides.

Aegineta Galeni verbis conformia recitat. Matthioli vermes necare scribit.

Scordium [inquit Camer. in Horto] quamuis in locis humidioribus & palustribus frequentius inueniatur probatur tamen magis quod ex montanis locis irriguis defertur: quale est Pannonicum, quod odore caput ferit, & ceteris est acris. Commendatur quoque Creticum lanuginosum.

SCORDOTIS, SIVE SCORDIUM
folio Saluæ.
CAP. LXXII.

Radice nititur flexuosa, lignosa, & fibrata citris, quæ auctore Cordo, inutilis & singularis annis perit, ex qua caules plures eriguntur, cubitales & tricubitales, quadrati, hirsuti, purpurescentes, vel nigricantes, maiores; medullâ albâ sarcti: ad quorum

G g

Temper. est
Galeni.

Defect.

Memorabilis historia.

Ex Plinii

Defect.

genicula foliis exeunt ex interuallis gemina opposita, Saluix vel Bertonica, nisi acutiora essent, ad Vrticam quodammodo accedentia, rugosa, atro-urientia, scabra, squallidaque, pilosa, per ambitum terrata, sapore amaro: summus caulis in furculos aliorum diuiditur, in quibus spicacim digeruntur flores

in unam partem vergentes, Chamædyos, sed colore herbaceo, vel candido, pallido, ad Saluix flores accedentes, ex quorum rictu loco galææ, stamina emicant purpurascencia: semina calyculis continentur fusca, Ocimi grani similia, amaricantia; rotunda & fusca, tradente Lobelio; plerumque terna in singulis Florum calyculis, Chamædyos seminum quantitate, Cordo. Huius odor nobis aromaticus, ac Allium aliquatenus oleus.

Polemonion Ruellio.

Hæc Scorodotis est illa stirps, quam Ruell. j. cap. 31. Polemonion & Polemoniam, à certamine regum inuentionis appellari refert; ab aliis verò Philetarion & Philetarian; à Cappadociibus utem à multitudine vitularum, Chiliodynamin. Non defuisse porro dicit, qui eam esse crediderint, quam omnes gallicæ cum suis herbariis pro ambrosia demonstrant, licet perperam: rura Boscifaluiam, i.e. nemorensem Saluiam appellare.

Ambrosiam habent officinæ & Herbarii, omnino à Dioscoridea diuersam, quam Germani wild Saluix, i.e. Saluiam siluestrem appellant, inquit Cordus in Diosc. qui in Hist. Scorodonie siluestris titulo eam describit. Ei Gesnerus addidit figuram, quam Scorodoniam inscribit, ac Scordium montanum Odi esse concludit.

Error Tragi.

Hanc, quam Germanos ait wild Saluix, i.e. Saluiam siluestrem nuncupare, Scorodonie siluestris titulo describit Cordus: Scorodoniam verò vocat Gesn. Errorem autem non paruum comittit Tragus, Scordium hoc Nepitam existimans. Quare vires etiam ab ipso appositæ, merito suspectæ esse debent.

Nepeta.

Apollin. nomine wild Salbey & Alpenkraut, vires huius perstringit, sed figuram malè exhibet. Lonic. stirpium peritus duplicem exhibet figuram lib. 5. Et primam quidem cap. 100. Alteram 114. his nominibus, wild Salbey, Alpenkraut, & Bulstkraut, qui adscribit flores cæruleos, ac Sphacelum Theophrasti esse posse concedit. At postremo hoc loco ineptam habet figuram, quæ fortè confundit Gallitrichum siluestre cum Scordio nostro, folio Saluix.

Gesnerus notat: Lobel. capitulum.

Gesnerus autem Ambrosiam hanc officinarum, Stachyn esse pronuntians, quod pace eius dixerim, à vero non parum declinat. Nimis securè Lobel. in Ad. p. 210 Obs. p. 262. Icon. Plant. p. 497. Scordium alterum Plinii pronuntiat, officinarum Saluiam hanc agrestem, & Saluiam

bosci, Belgarum wilde Saue, Angl. wood sage. Sed & Camer. hort. Scordium secundum Plinii facit, eadem quæ Lobelius temeritate.

Thalys, qui Scorodoniam & Scordium montanum Cordi vocat, notat apud Cordum pro hac stirpe falsò poni iconem Vrticæ Heracleæ Tragi, sicuti & in adiecto ibi scholio errorem admissum esse ait, in nomine Odi, quod & aliàs aliquoties in Cordi de stirpium historia libris factum dicit. Nam pro Odo, vult semper Cordum esse legendum: Scholia autem illa subiuncta, quæ præfixâ stellula notantur, Emiliis esse, ab ipso subscripta in autographo, qui quoties Cordi nomen scriberet, veluti priores tres literas abbreviaturus, cordis humani effigiem pinxerit. Quod cum inguoraret ille qui autographum in exemplum prælo typographico committendum describeret, accidisse ut perperâ Odii legerit, transcripseritque.

Honor. Bellus Scorodotin hanc ut notham & spuriam reiecit, ut quæ Allii non spiret odorem, nec viribus à Plinio attributis respondeat: quæ duo argumenta non mihi satisfaciunt. Scorodotis siquidem nostra, non solum nobis, sed etiam aliis, ut Hild. Cordo, Lobel, & Camerario, Alliiu olet: ac viribus præferendâ Scordio putatur Gesn.

H. Lugd. p. 880. Saluiam agrestem, & Sphacelum Dodon. vocat. Tab. Ic. & H. Saluiam siluestre. Compilatorem autem neciuisiue quid scriberet, satis indicant nesci vires, quas dicit minores, quàm in Salua hortensi.

C. B. phyt. Saluiam 7. siue siluestre, vocat quæ aliquando foliis Meissæ instar amplis reperiri narrat. Mihi autè nunquâ visa Scorodotis folio Melissæ: huic enim sunt subtrotûda nò Saluix modo longa.

Nasci refert Cordus editis incultis inter arbuta, & syluis Germaniæ & Angliæ frequentè Lob. lucidioribus: solum amare aliquatenus arenosum, vel alioquin asperum, non tam omnino siccum: provenire iuxta sepes & agrorû margines addit Dodonæus. Ego Monipeli obseruavi flores Octobri in montibus circa Esperon: Lugduni au bois de la bonne Alemande proveniès Martio: Geneæ in horto virens Ianuario.

Gesneri iudicio ad remedia Scordio præferenda fuerit Scrononia folio Saluix, Fabr. Hildanus hanc miris laudibus in vlcibus gangrænosis celebrauit, & duplicatâ dosi Scordio substituit.

SCORODOTIS TOMENTOSA CRETICA.

C. A. P. LXXII.

A Fratre Caspato ad nos missa planta hæc pro Scorodonia Cretica, quæ pulchre exprimitur supremâ parte Olymphi Valerini Clusii, cuius figuram exhibemus.

Pona in Baldo vocat Scorodotin legitimam Plinii Belli, qui, nec præter rationem, negat Stachym vel Gallitrichum esse.

C. B. phyt. Stachydem 4. siue Creticam.

Vi res & facultates huic eadem quæ Scordio, teste Plinio, de quibus antè.

VINO.

VINOSA HERBA, SIVE VINACEA RUTA, Gallis rulticis pueris Minone dicta.
CAP. LXXIV.

Ambrosia inuenitur apud nos (inquit Ruell. lib. 3. cap. 61.) copiosa inter exiles & madidas legeres, quâ melleosâ se coronant, vt in foliata diu capita iucundo & vinoso simul odore recreant, & vt frondosâ comâ se vindicent ab æstu. Pueris rulticis optimè cognita, qui vertices racemosos lanugine molli per initia vestitos, Minones vocent: Vinosa herba rulticis dicitur. Audio à quibusdam vinaceam Rutam, quòd folio Rutam, & odore vinum imitur, nominari. Dodrantali verò surgit frutice ramoso, foliis rutticis, circa unum caulem minoribus. *Cauliculis* feminibus racematim collectis grauidi, nunquam florem pariunt, facti in vertice racemoso, & odore vinoso, radice tenui nec sesquipalmo longiore. Superior [Scordium alterum] longâ radice nititur, hæc breui: illa floret, hæc minime: illa ramis rigit hæc invalida fese, vt fertur, ad minutulis quibuscumque inuoluit: hæc vinum, illa herbaceum virus olet.

CHAMÆPITYS VULGARIS ODORATA
flore lateo.

CAP. LXXV.

Chamæpitys plantula est palmatis, nonnunquam vix vnam, aut duas uncias alta, radice latâ simplici & dura: *cauliculus* teres, hirsutus propter terram rubescens, ceterâ ex herbido in luteum vergens, quemadmodum & folia, quæ ex breuib. interuallis ad nodos gemina, opposita nascuntur, hirsuta, auicula digitatos pedes, siue tridentem, imitata, sapore & odore picis aut resinæ: ex quorum alis *res* emergunt luteoli, labello latiore bifido, superiore parte pæctolis rubris guttato: galæ verò vice *stomachum* promunt dilucè purpurascencia: succedunt capitula in quatuor togalos turgentia, totidem *femina* triquera continencia: duas ponimus hęc Fuchianas figuras, quæ vnius plantæ, sed neutra placet.

Chamæpitys vulgaris ineptam iconem exhibet Ryfius in Dioscor. lib. 3. cap. 105. Poli titulo. Marthiol. in prior. com. ponit solam figuram,

sine illa descriptione, quasi plantam non viderit, nisi pictam, nec valde affabre. Sed & Fuchs. contentas malâ figurâ suâ, quam ex eo proponimus, nihil addit in Histor. præter Diosc. verba, quasi ci plantâ ipsâ niquâ vîsâ. Lonic. lib. 5. c. 13. Chamæpityos alterius inscriptione imaginem habet su-

in Eubœa Siderizin, herba est per terram serpens subincurua. Folia habet similia Semperviuo paruo, sed multò tenuiora, & pinguiora & hirsuta, circum ramos frequentia, odorem Pini habentia: flores tenues, melinos aut albos: radicum velut Cichorium. Est & altera Chamæpitys, ramos habens cubicales, in anchoræ speciem incuruatos, tenui sarmento: comam autem prædicte similem: florem album, semen nigrum: et dolens ipsa Pinum. Et tertia quedam est quæ mas appellatur, herba exigua, foliola habens tenuia, alba, hirsuta: caulem asperum, album: flores melinos: semen iuxta alas: redolet & hæc Pinum.

Chamæpitys latinè Abiga (aliis Ainga) appellatur, si Plinio credimus, diciturque propter abortus: ab aliis Thus terre, cubitalibus ramis, flore Pini & odore. Altera breuior, & incurua similis. Tertia eodem odore, & idèd nomine quoque, paruulo cauliculo, crassitudine digitali, foliis scabris, exilibus, albis, in petris nascens.

Tragus paulò meliorem nostrâ habet figuram pro Chamæpity tertîa, die triti feld Cypres/ quâ exiguam ait, Sclafarii que Iuam appellant, afferentes ad proprium genus referendam, quod & ipse dat, ac propterea Chamæpity vocat, lib. 1. cap. 25. Eius autem appellationes præcedenti capite 24. has enumerat. Dioscorides, ait, Chamæpityn, Cupressinam, Bryoniam siluestrem, Pitylotyfin, Orizelon, & Olocyron, Ioniam, Sideritin, Dochlam, Sanguinem Palladis, Aingram, seu Abigam appellat: Apuleius cap. 24. Orozelò, Holocryton, Bryon agrion, Hæma Athenas, Abigam, Rapam, Cyprellum nigram, Spiculam, Mammalenti, Neimenepa. Anthyllida alii putant. Anguillara epist. 5. Peristereon Crateuz, Iuam, i. e. Chamæpityn vulgarem esse credit. Galinaria cap. de paralyti, Iuam vocat, atque dicit à Sim. Iamneti. Speciem Chamæpity, & vocari à Mesue Ziniam, ita exponentibus Nicolao & Antonio Guainerio.

Præter Chamæpityn hanc, vulgò Iuam vocatam, Celsipinus alteram quoque tradit, maiorè appellatam, peregrinam apud Pisanos, ramolam: foliis & floribus rarioribus: in ceteris simillè prædicte: Huic descriptionem Chamæpityos 1. Dioscoridis conuenire ait, at flore candido non-

chianâ non meliorè. Cap. 187. vocat feld Cypres: tandem c. 15. verâ Chamæpityn feminam, vbi descriptio est Botryos alterias, & figura apposita pro Chamæpityi prima, quæ non conuenit: sic solet stirpium ignarus omnia confundere.

Ceterùm, Chamæpity, Chamæpity, quam referente Dioscor. in Ponto Holo-cyron vocant, Athenis Ionîa,

Chamæpity, *ty, triplez* Diosc.

Plinio Abiga dicitur.

Appellatio- nes nostas

Anthyllid.

Ziniam

Tom. III.

dum esse visam. Tertiam verò siue marem optimè iux vulgari quadrare. At incertum esse quæ ostendi possit pro secunda.

Synonyma Chamæpitys prima dicitur Matthiolo, Dod. & Cordo in Hist. Chamæpitys vera in Diosc. Aiuga siue Chamæpitys mas Dioscoridis Lobel. in Adu. Obs. p. 207. & Ic. Plant. p. 382. Chamæpitys tertia Trago. Vulgaris Aiuga, siue Chamæpitys flore luteo, Clusio. Chamæpitys maior Tabern. Chamæpitys 3. siue foliis in tres partes fissis, C. B. phyt. Chamæpitys 1. apud Matth. Aiuga Castori. Fuchsius pingit Chamæpityn 1. & 3. omiteque secundam.

Nomina linguarum *Xamaipitus* Græcè, Chamæpitys Latine: item Iua, Iua arctica & moscata, Aiuga, Abiga, & Ibiga, quod nomen Hermolao teste ferè seruant Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i. & gi Iba: & ab Aiuga abiectiōne literarum a & g. Iua manuit in vulgi nomenclationem. Chamæpitys autem dicta est, quasi humilis & brevis humique depressa Picea: nam eius folia Piceam [Pinum alii] olent, inquit Fuchsius. Mauritanis dicitur Humestheos, seu Chamesthius; Germ. Erdpin, Erdysel / Schlagkrautlein, & quibusdam Je lenger se lieber: Trago seld Cypressen: Belg. Velt Cyprea; hee langher hee lieuer. Gall. *Tue muscate*, & *Arthetique*. It. *Camepiteo* & *Iua*. Hisp. *Pirilho*, *Iua arctica*: Boh. yma.

Locus & Tempus Chamæpityn vulgarem odoratam flore luteo obseruauit Monspelii florentem Martio, & in pōre Maio; Lugduni copiosè Septembri & Octobri, Genue Nouembri, Aprili, Maio & Iunio, variis in locis, vt circa pontem *Aruæ*, & iuxta Rhodanum versus *La Bassie*: Basileæ quæ itur Doruacum, & prope Haltingen Augusto. Tota Aultria, adeoque Pannonia, frequentissimam collegit Clusius in agris & gramineis campis.

Vires & Vius. Folia primæ Chamæpityos, teste Dioscotide, & septem diebus in vino pota, regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, Ichiadicis sanant: dantur peculiariter vrinæ difficultatibus, iocinoris & renum vitis: torminosi profunt: & apud Heracleam Ponticam, perinde atque anidoro contra Aconitum vtuntur, bibentes decoctum: ad antè dicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta: trita in farinam & cum ficibus in pilulis sumpta aluum ex cepta melle cum æris squamma & resina purgat: apposita ex melle, vuluæ vitia extrahit: mammarū durities discurit: vulnera glutinat: vlcera quæ serpunt, cum melle illita cohibet: Secunda & tertia vim habent prædictæ similem, non tamen ita efficacem. *Galeno*, saporem habet amarum validiorem quàm acrem, effectu verò expurgat abstergitque viscera plusquam calfacit: proinde autiginosis, & omnino quibus facillè iecur obstruitur, bonum est remedium, quin & menses ducit, cum pota, cum apposita cum melle: sed & vrinæ mouendæ medicamen est: sunt autem etiani qui eam exhibent decoctam in melicrato iis qui coxendicis doloribus torquentur: herba porò ipsa viridis vulnera magna conglutinat, & vlcera putrescentia sanat: præterea vberum durities discurit: est enim in sicando ordinis tertii, in calefaciendo verò secundi. Quibus addit *Matthiolo*, omnibus frigidis cerebri, neruorum & artuum morbis conducere, cuiusmodi sunt apoplexia, epilepsia, arthrosis, si herbæ puluis cum oximelite bibatur.

Temper.

CHAMÆPITYS SIVE IYA MOSCHATA
Monspelicium.

CAP. LXXVI.

Complures ab radice crassiuscula longa fundit caules lignotos, palmares aut dodrantales, hirsutos: per quos folia crebra uillosa albicantia, duas tresue uncias cititer longa, vix senecianum lata, qua cauli harent angustiora, vnâ aut altera circa medium apophylli Coronopi instar, donata, aliquando circum circa

integra, sibi que similia, vnico neruo per longum decurrente: flores satis magni, purpurascentes, hirsuti, patulo rictu hiant: semen nigrum, crispum, sublongum, vermiculi instar aliquantulum incuruum, in capitalis rotundis lanuginosis. Tota planta odorata est & nonnihil amara.

An est Dioscorid. lib. 3. & Plin. lib. 26. cap. 8. Anthyllis altera: Lum. maiori in pil. arthet. Arctica: Castori & Clusio dicitur *abradis* & *Arctat*. Anthyllis altera: Lusit. *Herua crina*: Mompellianis yua moschata, & Gess. hort. Chamæpityos alia species Monspelio allata. C. Bauh. phyt. Chamæpitys 2. siue Monspeliaca foliis serratis. 3. apud Matth. vbi Chamæpityn alteram & maiorem Cæsalpini esse statuit. An verò Cæsalpinus per maiorem & 2. hanc nostram Monspeliacam intelligat, ambiguum admodum est: folia siquidem Monspeliaca non tripartita habet, aut similia Chamæpity vulgari: flores etiam non luteos.

Iam porò moschatam Monspelii vago hoc nomine vocatam (pluribus enim plantis id competit) prouenire in montibus prope Castelneuf locis valde petrosis, florentem mensè Septembri obseruauit. In Oliuetis & aridis aruorum marginibus Norbonæ ac Galloprovinciæ fruticat, inquit Lobel. nec alibi temerè nota, Moschata hæc vulgo vocata, contrariè fragrantia significatu (ironicè nempe) est enim odora, sed olfactu minime grata, nec Pinum redolente, vera & odorata Chamæpitydi cognata, vnde proximus illi locus datus est. Nacilato solo ad Tagum flumen in Lusitania, Granatenfè etiam regno, & Gallia Narbonensè dixit Clusius: Florere autem Æstate & Autumno, Granatenfè tamen agro maturius.

Anthyllis altera si sit hæc, bibitur, teste Plinio, in duritia vularum, & in torminibus, in comitiali similiter morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis. Lusitani & Granatenfè Clusio referebant, eius decoctum ad repurgandum sanguinem impurum propinat.

CHA-

CHAMÆPITYS ORIENTALIS.
CAP. LXXVII.

Pulsculis *stolonibus* palmaribus, crassis, quadratis, tomento multo candido obfictis fructicat: *foliis* ad nodos confertis, vncialibus circiter, *lucæ* moschatae *Mōspeliensium*, lanuginosis, crassis, par extrema denticulatis, gustu amaris: ex quorum alis ab imis tamis ad fastigium vsque *vascula* erumpunt hirsuta in quatuor carinas dehiscencia.

Præteriere triginta anni, ex quo hanc plantam pro Chamæpity Orientali habeo, vnde non recorder.

CHAMÆPITYS FOLIO NON
laciniato.
CAP. LXXVIII.

Radice fibrosâ Sôchi, aut Dentis leonis minore: *ramulis* profert palmum altos, humi stratos, & *foliis* septatis. Semperui minoris, aut potiùs Vermicularis, minùs carnosâ, sed incanis & hirsutis: in quibus *stoculi* ex meliùo albidis: suauiorem spirat odorem, interdum vliginosum, vti vinea, muscû-

ne querus, aut cedrinus. Minùs nota & paucis locis obuia, magis tamen odora, collibus aridis & aruis editioribus Nicæ Sabaudæ, & Genetæ Ligusticæ, circum vrhem Penem in Italia fructicat, vt quidam affirmant. Quin etiam eandem vireta nonnulla Belgii seduld colunt, inquit Lobelius in Aduers. vbi [sic] etiam in Icon. Plant. p. 383.] Chamæpity primam Dioscoridis odoratiorem inseribit: Pinum redolentem in Obs pag. 208. itemque alteram Matthioli, & tertiam Dod. Incolis floribus. Figura autem à Lobelio proposita pingitur sine pilis, quæ apud Dodon. ex Fuchio cum pilis.

Chamæpitys 1. dicitur Fuchio: Germanicè

ye lenger ye lieber weible/ quam etiam in Icon. pingit, sed si nota fuit, cur solam recitat descriptionem Dioscoridis, nihil addens de suo, nec locum vbi viderit: cur etiam nomen adscribit Germanicum quod Amare dulci potiùs competit, vt rectè notat Ryffius.

Dodon. gall. pro Chamæpity tertia, *que misse* *assumpsit* figuram Fuchii: Lat. in *preb.* fol. autem eam habet quam Lobel. de ea ita scribens, vt existimem ab eo nunquam fuisse gustatam, nec etiam visam.

Ryffius in Dioscor. lib. 3. cap. vltimo, vt stirpium ignarus ponit figuram Fuchianæ similem, quam non describit, nec vbi viderit annot.

Chamæpitys 1. Loniceri lib. 5. cap. 187. figura est qualis à Fuchio proposita, sed descriptio longè diuersa, nempe eius quam Botrym alteram vocamus.

Matthiol. in Diosco. Chamæpityn alteram & postremam vocat, non aded omnib. notam, quam sæpiùs se vidisse refert: mediam autem hæcenus sibi quidem aspiceret non licuisse. Eadem repetit in comm. cum mag. fig. Lat. & Ital. vocans Chamæpityn tertiam: Et hanc in Hist. germ. omisit. Figuram autem quam in prior. comm. ponit Matthiolas, est sine pilis, quam in postremis non nihil immutat: dicit mediam quæ secunda, sibi non visam, & tamen ponit figuram sine quidem descriptione. Postremam quæ tertia, quam ait sibi sæpiùs visam, nobis inuidet, nec describit, nec depingit, nec locum vbi reperiri possit, assignat. Si eius figura secundo loco posita, est tertia, cur in post. comm. non indicat suum vel typographi errorem in præcedentibus.

De Chamæpity folio non laciniato hæc Casp. Bauhin. in phyt. Chamæpitys 1. sine foliis non incisis: Ait. 1. sine Chamæpitys altera Matthiol. icon. 4. p. 612. (in Ital. 3. & Dod. 1. Fuch. & Lobel. addit apud Matthiol.) Alii foliis hirsutis, alii glabris pingunt: (quare nostra vtrumque exprimit, inquit aud Matthiol.) nondum vidi: non desunt qui existimant Echium scorpioides hæc exprimit: alii Chamæpitydem vermiculatam: nisi sit Anthylloides Thalii, quid sit ignoto. *frater*, in cuius figura, quam Matthiolo apposuit, nihil hirsuti obleruo, & ob id nullam demonstrat differentiam. In Anthylloidis Thalii descriptione, quæ est in Hærcinia, nihil quoque inuenio, quod cõueniat cum Chamæpity Lobelii 1. quinimò suspicor, Anthylloideum Thalii, longè diuertam plantam, nempe Spergulam.

BOTRYS VETERIBVS:

CAP. LXXIX.

Botrys à Dioscoride herba esse dicitur tota lutea, fruticosa, diffusa, multas habens alas: *semen* circa totos ramulos enasci: *folia* Cichorio similia esse: & tota multum odorata. Quare etiam vestibus interponi. Nasci maximè circa fossas, & torrentes. Vim habere cum vino potam, crectè certuicis spirationis leniendi. Et hanc Ambrosiam Cappadoces vocare: quosdam verò Artemisiam.

Botrys à Plinio lib. 27. cap. 8. ita describitur, vt ex Dioscoride transcriptis videatur: Gale- nus Botryn præterit. Paulus verò ex Dioscoride eam commemorat.

Cæterum, officinis ignota est Botrys, sed plerique Botanici agnoscunt, ipsamque ad Græcæ

Dodon. r. c.

Ryffius a- natur.

Lonic. not.

Cham. al- cera Mat- thiol.

Matth. ca- natur.

C. Bauhin. not.

Ex Plinii;

voic imitationem Botrym herbam appellant. Gale etiam vel Gagel : Amomum : Artemisiam & Ambrosiam Botrym vocari testes sunt Ruclius, Fuchsius, Plinius & Dioscorides.

BOTRYS PLERISQVE BOTANICIS.

CAP. LXXX.

Descriptio **R**alix ex albo subrubra est, lignosa : caulis dodrante altior, hirsutus, multis alis concavus : folia Senecionis, latiora, quercinorum æmula diuisura, colore viridi, in luteum languente, odoris grati & vegeti, tubhirsuta : *stipuli* vndique numerosissimi, ex foliorum alis, in ramulorū summitatibus & lateribus, primulūm erumpentes, Vitum botros æmulantes, qui expansi ex minutissimis fibris ochreis compositi conspiciuntur.

Synon. cfr. nominibus linguarum Græci *Βοτρυς* appellant. Latini (vt Trag. Cord. Fuchf. Dod. Gcfh. hort. Lonc. Lobel. in Adu. Obs. p. 115. Ic. Plant. p. 228. Matth. Anguill. & aliis) eadem appellatione vtuntur: C. Bauh. phyt. (qui Plinium Botrym cum Artemisia confundere perhibet) Botrym i. h. ambrosioidem vocat. Hort. Lusit. Chamædriam feminam & Chamæpitym 3. Dodonæi. Germani Traubenkraut / i. e. Heibam botri, Frottenkraut / i. e. Bufonum herbam, Turckschen Beyfus / i. e. Artemisiā Turcicam, Gewaud / & Morrensamē : Belgæ Punene / & drynenfruyt : Galli *Pymen*, & *Piment*, quidam alii *Millegram* 3, nonnulli etiam *de la Patience*. cit. *Botry*, & *Isis*, vt Cremonenses: Hisp. *Bien granada* : Angli *Ose* et *Sierusalem*.

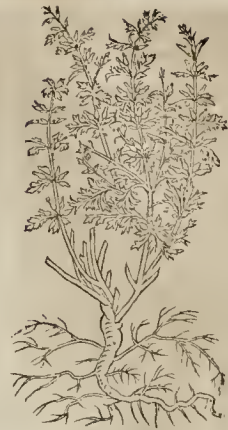
Locus Botrys Montbelgardii nata in horto illi. E. facile provenit, & quotannis semine deciduo se propagat. Circa Genevam spontaneam censendi, item Montpelii prope Gangem aliquot mūtibus ab vrbe. In Oliuetis Nemaufensibus, ceterisque tepidioribus & apricis aruis agri Narbonensis, & Nitiobrigum sponte fruticat. In Flandia, Anglia, & Germania, quod Fuchsius equidem sciat, non nisi s. a. crescit. Augusto & Septembri ad maturitatem peruenire consuevit.

Vires & vñs Que veteres de Botryos viribus & vsu memorie prodiderunt, antè ascriptimus. Existimat autem Tragus herbam in puluere. n. redactam e-clegmati adamscri, & ita ad orthopnæam vsurpari posse. Matth. Botryos herba in puluere redacta, melleque in electuarii formam excepta, præstat contra pulmonum vomicas, quo remedio multos ego curavi, qui pus serebant. Non parui momenti est remedium contra veri dolores si super candentem laterem Botrys calefiat, asperso vino generoso, aut Cretico, atque ita calida hypogastrio indicatur: Multi tandem aduersus blattas commendant, ideoque in hortis magnâ curâ feminant, reponedâ inter vestes. Sufiuntur eiusdem herbe vapore vtiliter feminæ ad menses ciendos & emortuos factus ciendos.

BOTRYS VERTICILLATA.

CAP. LXXXI.

Toto vultu hilarior est Botry fatua, sed staturâ contractiore, palmari, ramis qua-

dratis. hirsutis: in quibus *stipula* Botryos, sed languinosa, saturatiusque vitentia ex geniculis ramorum orta, odore siccis, sapore amaro : flores in eadem verticillatim emittant purpurascētes, labellum productius imitatis, intortis eiusdem coloris flaminum circumcomitatis, ex calycibus infra parte turgidulis, supertrâ angustioribus, in quorum singulis *semita* lat. ut quatern. nigricantia: *radix* lignosa, gracilis, paucis fibris onata. Clus. in Pannonia. & Hist. post. vocat Chamæpitym tertiam multifidis foliis & tubescēte flore, multis Pannonia locis incolunt: Item tertiam (sc. Chamæpity) Fuchf. & Dodonæo, quo tamen nomine apud eos eam non dicitur inueniri. Chamædriam feminam vocat Lonicerus: Chamædriam alteram Matthiolum : Chamædriam feminam & Chamædrii speciem Camera hort. Chamædriam feminam Dodonæi Historia Lugd. Chamædriam minorem Lobel. in obscur. & icon. plant. Chamædriam lactentis foliis : Chamæpitym alteram Aduers. tertiam Dodonæi, in quo Lobelius titubat : est enim ipsi Chamæpityi secunda.

C. Bauh. in Phyt. & apud Matth. Botrys : siue Chamædryoides. Ambrosia Platero : Heraclæa Cordo : Chamæcyparissus agrestis Trago : Sideritis Turnero : Ryllo vero plures plantas simul confundenti Chamæpityi femina & Polium montanum dicitur.

Botrys altera passim Montbelgardii provenit inter segetes : in horto illi. E. C. faciam habui, virentem Nouembri; Geneve in aruis obliteranti & in horto adhuc virentem Ianuario: Montpelii circa montem Esperon. Floret mense Octobri in agris basilicæ. Nasci tradit cordus in vineis & earum muris, calisqve apricis, & editis locis, nonnunquam etiam in aruis : ac solum amare pingue, calcario lapidi mixtum, cui & nos subscribimus.

Quia verò saporem habet amarum, odorem etiam acrem & grauem, veluti si quis vinum & Lupulum commiscet, teste Cordo : ideo non abs re ordine secundo calidam & siccam eam quis statuerit. Facilitatibus hanc cognitionem habere cum Chamædryi author est Matthiolum. Cum aded amara non sit, inquit, vt Chamædry, ea quidem minus calida, siccaque fuerit, itaque ad omnia munia inbecillior, non tamen multo.

ÆGIPYRVS, VEL ÆGYPYRVS

Veteribus.

CAP. LXXXII.

AEgypti nominis auctorem Theophrastum Agnoscimus, lib. 2. Hist. c. 9. Plant. dicentem:

φασί δ' ἐναλίευσιν ἢ τὸ πάλαιον, ἢ τὸν αἰῶνα, ἢ τὸν πόλιον. i.e. nostra quidem interpretatione, Aiunt verò caprificare Polium quando Aegyptus multus fuerit. Gaza sic reddit: Quin & Polium culices reddit, cum copiosè fructicat. Scaliger contra Theod.apud Theophrastum αἰγίπτιον Polii fructum esse contendit.

Hanc plantam Anguill.epist.8. existimat eam esse, quain Ononidem & Restam bouis vocamus.

Αἰγίπτιον Theophrasti, Scaligero est fructus Polii, quæ opinio præ cæteris, quæ sequuntur, nobis arridet, Anguillaræ verò, Rob. Constantino & Dodonæo est Ononis. Gesnetus propter florem purpureum Glanci Dioscoridis conuenire credit: ac malè αἰγίπτιον pro αἰγίπτιον apud Hesychium legi docet, Grammaticis plantarum imperitis diuersas confundentibus.

POLIVM ANTIQVVS. CAP. LXXXIII.

Theophrast.Polio tribuit folia carnosâ: quia pulpa constant, perpetuè virentia: valere contra vermiculos noxios vestimentis interpositum, culices gignere, cum copiosè fructicat: ad omnem rem teriam, & magnificandam, & famam, effodi noctu tabernaculo structo Hesiodo & Musæo auctoribus.

Dioscorides duo Polii genera tradit: Montanum (ὄρεθρον πόλιον) quod Teuthrion (τὴν θύρην) dicitur, & cuius est vltus: tenuis frutex est, candidus, dodrantalis, semine refertus, capitulo in cacumine quandam corymborum speciem præ se ferente, paruo, similis cano hominis capillo, graui ter olente, non sine quadam fuanitate. Alterum magis fruticosum, non ita validi odoris, & viribus inefficacius. Decoctum horum potum comomoris à bestiis venenatis auxiliari potest. Hydropicis item & morbo regio. Splenicis autem cum aceto. Inducit & capitis dolorem, & stomacho incommodum est. Ducit quoque aluum & menses. Quin & substratam & sushium venenatas bestias fugat. Idem impositum vulnera glutinat.

De Polio Plinius lib.21.cap.7.ita scribit. Vt Saliuncan vesticibus interponi gratissimum, Si apud Græcos Polion herbam, inelytam Musæi & Hesiodi laudib⁹, ad omnia vtilem prædicantiū, superque cætera ad famam etiam, ac dignitates, prorsusque miram, si modò vt tradunt, folia eius (hic Plinius Polium cum Trifolio confundit) mane candida, meridie purpurea, Sole occidente cærulea aspicuntur. Duo genera eius, campestre maius, siluestre quod minus est, &c. quæ Dioscor.habet.

Galenus Polium amarum esse dixit gustantibus, & modicè acre. Quare obstructione liberare viscera omnia vrinamque & menses ciere, ac cætera præterque præstare quæ antè ex Diosc.

Meminit Polii & Nicander in Ther. quod commendat ad arcendos serpentes à grabato.

POLIVM MONSPESSVLANVM. CAP. LXXXVI.

Folia ex certis interuallis multa eodem loci ex opposito nascuntur, angusta, oblonga, denti-

culata, candida, tomentosa, saporis acris, & amari, per ramos dodrantales aut palmares, firmos, rotundos, incanos, ex radice lignosa, paucis fibris donata: capitula glomerata, alba, tomentosa, calyculis constant oblongis, è quibus flores emicant hiantes, candidi. Huius virgulis intertexi solèt

Descriptio

Epithymo similia flamina. Odor tertijs plantæ gratus etiam post triginta annos, nec inclusa tamen. Culta minus incana & latoria quædam emittit folia.

An Polium secundum albo flore Clusio? An Ruellio lib. 3.c.50. Polium montanum, Narbonensis Provincia?

De Polio eademque speciebus Matthioli hęc

inter alia memoriæ mandauit. Septisiani illi qui pro Polio herbam quandam usurpauit, quæ numerosos profert cauliculos, tenues, rectos, rotundos, semine vndique refertos, errant. Vtrumque Polii genus, quod nullâ reclamante nota legitimo respondeat, in pluribus Italia locis provenit. Primum vulgus herbariorum suam muschatam appellat, à quo secundam effugie non longè distat, quamuis non adè sit odoratum. Secundi generis Polium, cuius etiam picturam adieci, viret Venetijs in horto M. phæi. Et hanc in prior. comm. habet quibus in post. cum mag. fig. sequentia addit. Polium montanum planta est candidans, folijs oblongis, per ambitum serratis caules habet copiosos, rectos, rotundos, lignososque albicantes, & qui in cacumine capitula edit, florida, candidantia, Thymi figura. Tota planta odorata est, odore tamen acuto & subgravi. Est & alterum, quod Herbariorum quidam suam moschatam vocant. Id ego inter Polij genera recensendum volui, quòd capitulis, folijs, caulibus, odore, facultatèque Polium referat &c. In Hist. germanicè [etiam cum addit. Camer.] vocatur Berg polium, Polium montanum, Teuthrion: Item, Feld polium, Polium campestre, wild Rosmarin. In Epit. cum addit. Camer. Polium: Item, Polium alterum, Herbarijs nonnullis Ina muschara, Narrentraut / wild laundel. In comm. cum addit. Casp. Bauhin. Polium 1. Polium 2.

lus muscata.

Polium montanum

Pol. maritimum erectum C.B.

Epipolium

C. Bauhin. not.

C. Bauh. apud Matthiol. Polium maritimum erectum, Matthiol. Polium 1. in maior. fig. in minoribus enim transpositæ sunt figure, & pro altero positum in litore Mediterranci maris, Mossessuli etiam cum Epipolio obseruatâ. In phyt. Polium 3. siue maritimum erectum Monspelien. Matthiol. & Clusii primum. Classis autem in Hisp. asserit Polium suum habere cauliculos humi sparsos: In Hist. autem post. imaginem exhibet, quæ non representat Polium Monspelien, quod fructicat, nec humi spargit ramos.

Gesn. hort. Polium 1. siue montanum Dioscori.

dis vocat, & recentiorum quorundam Polium maius. In append. Polium Italicum.

Dodgall. Polium, Pol. montanum Teuthrion (sic etiam vocat Tabern.) An Lat. in fol. quoad descriptionem Polium 1.

Lobelio in Adu. Πόλιον ὄρειον, Polium maritimum montanum: Angl. poleye dicitur.

Locus & Tempus.

Polium 1. Monspeli apud mare provenit copiose, odoratus multo montano altero, quod depingitur apud Cordum, florens mense Maio & Augusto, acce valde & amarum. Cultum multum degenerat, minus candidum euadit, foliaque redduntur latiora, vt Genevæ in horto obseruati ex semine satum, virens Ianuario. In Belgio sponte non provenit, sed in hortis magno labore cultum, Iulio verò floret. Locis maritimis & deuexis collibus & arenosis litoribus obseruatum à Lobelio, cuiusmodi ad Ceti montis insulam & Magalonam Narbonensis Galliz.

Polii ramuli si se parantur.

De illo porro rei herbariz studiosi obiter admonendi sunt, omnis generis Polii ramulos in terram vmbroso loco depectos, sine difficultate radices agere, modo ipsa terra bene subacta, & repurgata sit, vt in aliquot eius generibus Clusius periculum fecit.

POLIUM VENETVM.

CAP. LXXXV.

Descriptio

nit in insula Lyo Venetæ ditonis & clientelæ, nec ita incanum: vocatque Polium mo tantum purpureum.

Polium supinum (ita vocat apud Matthiolum) in litore Adriatici maris apud Venetos legit C. Bauhinus. Is in phyt. appellat Polium sive maritimum supinum Venetum; Dodon. gall. Polium 1. Lobel. Polium montanum purpureum.

POLIUM CYPRIVM CANDIDVM.

CAP. LXXXVI.

Descriptio

Lignosum Polii Cyprii nomine ramum Palma longiorem Fattulit rater, quod Monspessulano candidius totum, magis-

que tomentosum, odoris iucundi & fragrantis, sapore præditum est amaricante: folia petrusilla, per quorum margines crenæ vix tantillum apparent.

An Lobel. Aduers. Polium Creticum, Veneto magnitudine par: lanugine & habitu maritimo Monspeliaco simile? An Polium minus Cordo, in Hist.

POLIUM CANDIDVM TENELLVM, tomentosum, flore purpureo albo CAP. LXXXVII.

Porro tenellum est, exilibus ramis humifusis, dodrâcalibus, multa lanugine candidâ tectis, qui subinde ad nodos radices agunt: folia illi sunt media inter primum & secundum (Polium Apenninum nostrum existimo, & Mo. speliense) genus magnitudinis, breuiora tamen, denticulata,

valdeque tomentosa, quæ adeo causa est vt in tenellis foliis nulla dentium vestigia conspiciantur, nisi à diligenter obseruantibus: capitella superioribus paulò minorâ, totaque tomentosa, in quibus flos purpureus.

Inter iam descriptum, describendumque nunc Polium, folia teneritas stirpis, & floris varietas discrimen facit, quod albis floribus est præditum. Vtrumque enim genus nihil ferè nisi tomentum sunt, & odoris inauitate reliqua generâ superant. Vtrumque suis floribus onustum Martio reperiebat descriptionis auctor Clusius; nec differentiam animaduertisset, nisi floris color, diligentius conferendi singulas plantas, ansam præbuisset.

Prius inscribit in Hist. post. Polium montanum quintum purpureo flore: In Hist. Polium 4. flore purpureo. Alterum in Hist. post. Polium 6. albo flore: In Hist. Polium 5. albo flore. Lob. in Icon. Plant. p. 487. itaque Obs. p. 257. Polium montanum purpureum: Polium repens supinum, & πικρὸν ὄρειον Clusii, & quintum flosculis albis. Dodon. lat. in fol. Polium repens, & Polium tertium, & πικρὸν ὄρειον. C. Bauh. phyt. Polium 5. sive maritimum supinum secundum: H. Lugd. p. 929. Polium 4. Clusii.

Incolæ Murciani regni Chamapityn esse putabant, apud quos vulgare nomen erat amarilla. Mutciano regno duntaxat inter Lorca & Velez el rubio in accliuatibus rumulorû arenoso solo obseruabat author, florens Martio. Icon quâ proponimus desumpta est ex Clusio, quam nec pictor nec sculptor bene adumbravit.

Polii

Polii appellationes nothe, Aequiuoca & Substruta.

Ceterum, quod superius adnotadū erat, sunt qui Polium Teuthrion, qui Pheuxastidiō, qui Achamenida, qui Ebeniten, qui Melosion, qui Belio, qui Leonthocaton vocent: Mauritanī Cahade, Iahade, seu Giade. Est autem Polio nomen à canitice canisue capillamentis, & tomento hirsuto, quæ non modò capitula corymbacea, vt ait Dioscorides, sed etiam vniuersam plantam incanam reddunt, perinde ac Gnaphalium.

Præter autem hæcenus recensita Polia (nam & æquiuocaciones annotasse conueniat) Polii nomine sequentes donantur plantæ. Serpillū. Satureia. Pulegium certuinum. Acinos. Impia Plinii. Strachis citrina. Tripolium. Vinum album. Periclymenum. Gnacaton herba. Chamæpitys.

Polio in extractione vermium & prouocatione vrinæ & menstruorum, pondus æquale de Ligni Granati viridis, & duas tertias ponderis corticium lignorum Cassiæ lignæ supponit Tractatus qui pro quo. Fachus in Antiballom. pro Polio semen Euuæ recipit: Alii Chamæpitys specie in Sepl. suis pro Polio vtuntur teste Fuchio, quid improbat, etiamsi odore atque sapore concurrant.

BETONICA VVLGARIS PVRPVREA.

CAP. LXXXVIII.

Betonica caulibus surgit numerosis, cubitalibus & altioribus, quadratis, ex longo intervallo nodosis: folia alia ad caulium genicula gemina, aduersa, alia humi sparsa, incondita, pediculis palmaribus circiter donata, per ambitum laciniata, rugosa, aspera, hirsuta, sapore aromatico prædita: flores spicati verticillatim genicula circūstāt purpureascentes, galcæ reflexâ subrotundâ, labello trifido demisso, è medio ricū stamna flori concoloria exseruntur: semen, Trago, oblongum, angulosum, in spicis quibusdam Marrubii instar occultatum: radix pullicem crassâ crebris longisque fibris capillata.

Cestron, inquit Dioscorides, quod Psychotrophon vocatur, quonian in locis frigidissimis reperitur, & quod Romani Betonicam vocant, herba est caulem habens tenuem, cubiti altitudine, aut etiam maiorem, quadrangularem: folia longa, mollia, quernis [Sua] similia, per ambitum filia, odorata, ad radicem maiora. In summis caulibus semen est Thymbræ modo spicatum.

De Betonica Plinius ait. Vetones in Hispania Tom. III.

inuenerunt eam, quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem Serratula, à Græcis Cestron aut Psychotrophon, ante cuncta s laudatissimam. Exit anguloso caule cubitorum: duorum à radice, spargens folia ferè Laphathicæ raris, semine (Stamine, Ruell.) purpureo.

Galenus lib. 5. de san. tuenda; Betonicæ herbam à Celtis *σασίφραγον* vocatam refert: Dioscorides autem omninò aliam Saxiphagon describit. Galenum tamen loco citato distinguere vult Cotnarius inter Cestrum & Betonicam: & Cestrum quod apud Gallos nascitur, Saxifragam vocare, testemque adducit Aërium, calculosis Betonicam admittentem & Cestron, Saxiphragon dictum: sicut etiam Paulus duplicem facit Betonicam.

Multi verò ancipites fuerant in vsuali hæc Betonica, non esse eam existimantes quæ à Dioscoride describitur propterea quod folia non videantur aliquæ neciære odorem, quem tamen inesse debere vult Dioscorides. Atque ex his multi suspicati sunt etiam Betonicam esse plantam illam quæ quibusdam locis Mentha Romana, Neapoli Mentha francusca vulgò appellari solet: capiti solùm ex odoris fragrantia. Sed huiusmodi odorem querunt, multas alias notas se amisisse non considerant, ac præsertim flores, & radices, quæ nullo modo Dioscoridis descriptioni conueniunt.

Betonica hanc vulgarem duorum generum obseruauit Clusius. Nulli, inquit, in Pannonia; Austria, vicinisque prouinciis montes herbosi, nullæ siluæ, nullæ præta sunt, in quibus non abundantissimè proueniat Betonica vilitata flore rubro, siue purpureo: quæ duorum generum est. Vna enim breuiorem florum spicam habet, & maturius floret. Altera autem longiore, molliore, & magis fuscâ est florum spica, illaque etiam serius flores suos explicat: solet præterea hæc postrema in maiorem altitudinem exercecere, quam prior, licet eodem modo vtraque spontè nascatur, vel eodem pulmino excolatur.

Betonica Græcis, vt Dioscor. & Galeno, *κίττρον* vocatur, à floris spicata & mucronata acutis, veruculum, seu, vt apud Plinium in vulgatis exemplaribus legitur, viriculum præferente, sic enim ille Cestrum interpretatur. Dicitur etiã *ψυχότροπον*, quoniam, vt dictum, frigidis in locis reperitur: ipemque *βερωνική*. Latinis Cestron Betonica, *betonica* (Plinio auctore) ab inuentoribus Vetonicibus Hispaniæ populis, & Serratula: Recentior tamen ætas aliam comprobat Serratulam, de qua suo dicemus loco. Antonio Musa, referente Trago, Britannica, Prionites, Pyrenes, Adianthos, Thyariza, Seropodion, Pandiona, Hieroborane, Serratata, & Rusmarina. Arabibus, Herb. antiquo Io. Cuba, bastaren vel Castaron, aut Chastara: Serapioni denique cap. 32. Rastata, Auerrhoi Alethion & seragnes. Manlio Lingua bubula; & Lingua equi appellatur. Germanis *Bethonien* & *Barthonien* / *Berhomen* / *fraut* & *Barthonienfraut*: itemque *Betonif*. Gallis *Betuse* & *Betuse*. Italis *Betonica* seu *Bretonica*. Hisp. *Bretonica*. Anglis *Betony* / & *Betonye*. Sclauonis *Serpar*. Anguill. *Wetwey* / *Wegere* / *sele*. Hort. Lulst. *Bot fru* / *he*. Hirci *barba* / *Nomencl.* Pannonico. *boh*. *Buckvice*.

Eam veròque purpureo est flore (conspicitur enim & albo, de qua mox) Germani propriè *Bran* / *Betonien* cognominant. Latine verò apud pleròque, vt & in officinis solum *betonice*

Serratula;

Laphathifolio.

Saxiphragam Cestrum Gal.

Cestrum gallicum est saxifraga corn.

Betonica purpurea duplex.

Nomina Cestron.

Serratula;

simplex nomē retinuit. Trag. & Hort. Lusit. purpuream: Lonic. flore purpureo: Anguill. veram & legirimam: Cord. & Gesn. hort. Veronicam.

Locus & Tempus Nascitur in pratis, siluis in onosis, frigidis & opacis locis, & plurimum Maio & Iunio mensibus floribus abundat. Montbelgardi in multis locis provenit: abundat inter Aeffort & Raupach. Montpelii in sylva Aigremont. Basileæ adhuc flores Octobri in monte Moutets, & prope Kreuzach: itemque in colle extra portam S. Albani ad Birsam mense Julio. Patau in horto viret Decembri. Lugduni & Genevæ Ianuario. Nasci in pratis, frutetosus & herbosus locis, solo ferè qualicunque retulit Cordus. Betonicam multis durare annis, si non accedat femina menstruata ex Constant. lib. 12. cap. 20. & Iosepho lib. 7. belli Iudaici, scribit Coler. æcon. lib. 5. cap. 44. De Betonicæ cultura consule Aug. gall. agric. die 6.

BETONICA FLORE ALBO.

Descriptio **H**ic, auctore Clusio, multa sunt folia rugosa, subhirsuta, in ambitu serrata, Betonicæ vulgaris foliorum proflus æmula, non adèd tamen fusca viriditate nitentia, sed diliora: quadrangulares caules, geniculari, subhirti ex illorum medio exeunt, & in pedalem altitudinem excreverunt, subinde extremâ parte in alas sese diuidentes: folia in singulis geniculis caulem æquali firu ambiunt, humi sulis minora, nullo pediculo

plures caules producens.

Huius meminit quoque diligentissimus, peritissimusque Cordus lib. 2. Hist. pl. cap. 159. his verbis: Veronica alba genere à rubea non differt, habet tamen suam propriam & ab illa solo colore florum diuersam speciem. Et hanc à vulgari solo colore florum differentiam obseruauit, etiam Tragus qui Dioscoridem miratur, quòd cum diligentissimè Betonicæ historiam persecutus sit, non tamen florum colore indicaret, fortasse idèd quòd in flore Betonicam non uiderit, vel potius quòd illam ex verbis, quibus Betonicæ semen, ueluti Satureiæ spicatum inesse tradit, animaduerti facile posse arbitratus sit. Sed ut hęc quidem se habeant, satis erit, si eas quas iam descripsimus, veras Betonicas esse, nullatenus dubitemus.

Dicitur hæc Betonica candida Brunchl. & Trago. Alba Tabern. Io. Agric. Hort. Lusit. 5. & Schvencx f. Flore albo Cluf. & Camer. hort. itemque Lonicerò. Veronica alba Cordo. Ger. weiß Berthonien.

Nascitur cordo isdem natalibus cum rubra, inuentu tamen rarior est. E silua quadam Mediomariticum ad Tragum allata. Et hinc non passim obuiam arbitratus est, nec multis in Germania visam. Crescere tradit Clusius in ascensu montis Neuberg, Etscheri iugi, & aliis quibusdam editioribus locis: sed omnium abundantissimè supra Zeehof, magno ultra Gamingam miliari germanico, quâ iter est in Herrenabben, & Dürrenstein. Florere istic Julio, in hortos translata maturiùs aliquantò, ac egregiè augetur. Ego reperi florentem Angulfo inter l'ise & Longenlepagum Ill. principis Vviri. itemque Bedfordiæ & Raupe.

Folia Betonicæ, præceptore Dioscoride, collecta siccare oportet, maiorem ad usum. Radices cum aqua multa [hydromelite] potæ pirulosam vomitionem prouocant, folia dantur pratis, conuulsis, vuluæ affectionibus, & eiusdem strangulationibus drachmæ vnius pondere, cum hydromelite. Ternæ in vini sextariis duobus cõtra Serpentium morsus ebibuntur. Herba ipsa illita venenatis moribus prodest, aduersus etiam venena drachma in vino pota conuenit. Hanc si quis præsumperit, lethale haustum venenum nihil nocbit. Vrinam cit, aluum subducit, medetur comitialibus & furiosis cum aqua pota. Iocinoris & lientis vitiis drachmæ pondere cum acetò mulso pota succurrit. Concoctionem adiuvat si quis à cæna eam fabæ magnitudine cum melle decocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinatur: stomachicisq; eam manducare, & succum deuorare proderit, si postea dilurum vinum forbeat. Darur sanguinem excreantibus trium obolorum pondere, cum diluti vini egelidi [lactei teporis, corn.] cyathò vno: ischiadicis, renum & vesicæ doloribus ex aqua: hydropticis autem bnis drachmis, febrientibus cum hydromelite, & non febrientibus cum mulso. Regio morbolaborantes recreat, menses ducit drachmæ pondere cum vino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ: cum melle tabidis, purulentis, auxiliatur, folia cum inaruerint trita sicelli vase reconduntur. Easdem vires eidem assignat Plinius. Galenus vim habere incidendi scripsit, vt gustus indicat, ac præterea pleraque ex prædictis viribus ei tribuit.

Scripsit & de iis proprium libellum Antonius Musa clarissimus Angusti Cæsaris Medicus, in quo hæc de ea memoria prodidit. Herba Betonica nascitur in pratis, & montibus mundis & opacis, circa frutes. Animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes à maleficiis & periculis. Loca sacra & busta à visis metuendis tucur, & defendit: denique res omnino sancta est. Cestron vocatur & Plichotrophon, siquidem frigidis reperitur in locis, radicibus tenuibus, thyrsò pariter tenui, cubiti altitudinem excedente, quadrangulo, folia profert Quercus, odorata: semen in summitate thyrsi spicat Thymbæ modo. Poller vniuersa planta dotibus ferè innumeris, quandoquidem in tusa, capitisque vulneribus illita, eam mirâ celeritate

tate conglutinat. Præter id tamen efficacius, si tertio quoque die iterum atque iterum imponatur. Aium præterea tam valentis esse facultatis, ut ossa quoque fracta extrahat. Radicem ex aqua decoctum ad tertias, foru, oculorum doloribus medetur, quod item præstant contra folia, & froati superimposita. Succus à foliis per se tritis expressus, aut prius aqua maceratis, aurium dolores mulcet, si addito rosaceo in aures egelidus instillerur. Idem drachmæ pondere haustus in aqua calidæ cyathis quatuor sanguinem illum per inferna trahit, cuius redudantia caliginem oculis offudit, quo fit ut etiam visum acuat comesta folia. Eadem cum salis momento contra, naribusque immissa sanguinem inde fluentem sistit. Betonica decoctum ex vetere vino, aut ex aceto dentium dolores finit, si eo os sepius colluatur. Herba ipsa ex tepente aqua pota suspiriosis & anhelosis maxime proficit, folia melle excepta tabidos iuuant, præsertim qui purulenta extulsiunt. Eadem tribus diebus continuis deuorata drach. quatuor pondere, aut ex frigide aquæ cyathis quatuor ebibita, ventriculi dolores mulcet, iocinoris vero, si ex calida hauriatur. Ex vino decocta lienis vitis medetur. Sanat & renum vitia ex mulso bibita duarum drach. pondere: ex vino autem vetere triu drach. pondere, additis Piperis granis septem & viginti: ad lateris lumborumque dolores vrilissimè bibitur. In duobus aqua calidæ cyathis sumpta, alui & intestinorum tormina remouet, si tamen à crudis non fiant succis, foliorum quatuor drachmis in aqua mulæ cyathis octo epotis, commode citatur alius, sananturque iis ex vino sumptis coli inflammatione vexati. Betonica in ceglegmare ex melle sumpta nouem diebus tussim sedat. Pota in aqua calidæ cyathis quatuor duarum drachmarum pondere, additâ Plantaginis drachma, febres quotidianas expellit, quod tamè in accessionibus tantum fieri debet. Idem præstat etiam in tertianis, si cum pari Pulegio assumatur. Sanat ipso quoque ordine, etiam quartanas in quatuor aquæ calidæ cyathis hausta, quatuor drachmarum pondere: additâ mellis vicia calculi franguntur. Betonica ex repente aqua faceliter bibitur hydropticis: Pariendi celeritatem adfert, vterique cruciatu à frigide conceptos mulcet, si ex calida aqua, aut mulso duarum drach. pondere propinetur. Contra folia & illita præcisos glutinant neruos, & resolutos iuuant. Eadem trium drachmarum pondere ex caprillo lacte sumpta tribus diebus, sanguinem ore reiectum cohibent: pari vini veteris mensura, medentur ruptis, & ab alto deuolutis. Præsumpta ebrietatem arceat. Ex vino frequenter hausta ictericos sanat: suillo adipi admista carbunculos curat. Pota ex aceto mulso vnius drachmæ pondere viatoribus longo itinere defatigatis vires mitificè reficit: fastidia abstergit, & stomachicos recreat. Aduersatur venenis, & serpentium, & venenosorum, rabidorumque, quorumcunque animalium morsibus, non modò intus sumpta, sed etiam extra emplatri modo imposita. Cuniculosa sinusque sanat vlcera cum sale indita. Ex vino hausta menses ciet. Potu dolores podagricos lenit, præsertim radicem decoctum potum, demque præstant contra folia imposita. Hæc Antonius Musa.

Betonica quantum ad duas potiones satis est, in aqua decoquendum, & decocti repentis duas Tom. III.

heminas ad colluendum vterum præscribit Hippocrates. Radicem Fontanus ad choleram commendat. Post purgationem Betonica in aqua Rosarum, vel vino decocta reparat omnes spiritus (vt habetur apud Arnoldum lib. 1. cap. 17. de cur. morb.) inque cõseruatione visus, & augendo acie oculorum iam obtenebratam multum iuuat. Aquam Betonicæ expellere febres legitur apud Ioh. de Monte Exper.

Ceterum in hac herba id obseruandum, radicem facultates longè dispares à foliorum & florum viribus, vtapore quæ multum stomacho, orique ingrata, nauseam, rugitus, vomitumque cieant, folia contra odora, aromatica, & grato sapore, non nihil corroborante, cibo & medicamento natura amica. Et hinc non temerè eam tantopere laudauit iusticia & vrbana plebs omnis: nunquam non in extollenda boni alicuius multiplici potestate & vtu *Veronica vitilis* dicere solita. Idque à tam multis & tam sepe factitatum fuit, vt ceperit iam pridem non secus quam in proterbio aliorum bonorum formula & exemplar quoddam Italicæ genti herba hæc esse: Quotiescunque enim aliquem laudibus familiariter extollere volunt, vulgari proterbio. *Tu huius virtus, sic nomen ha Betonica.*

Obseruatio

Proterbio

BETONICAE FOLIO ALOPECVROS
quorundam.

Cap. LXXXIX.

Est radice nigra, tuberosa, fibrata: caulibus multis, cubitalibus, rotundis, imâ parte velutis, corticis quibusdam exstantibus veluti laciniis, partim è nigro rufis, densius congestis, in cuspidem desinentibus: foliis Betonicæ, rotundioribus, breuioribus, latioribus, venosis; qua medius neruus protenditur, nigris, ad extremam ore

Descriptio

marginem valdè crenatis, magnis interuallis per caulem prodeuntibus, geminis ex aduerso positis: in caulium vertice ex geminorum foliorum tanquam alâ caput exoritur, oblongum, metæ figura, innumeris villis hispida, densissimè stipatis, candicantibus, elegantioribus huius congerie figura, emicanti omni ex parte illa pilorum cæcærie, ordo, & densitas, vtunque vulpinæ caudæ speciem æmulatur, vnde nomen impositum est, Alopecurus montana ab Herbariis, à fructus scilicet villosi quadam similitudine cum eius animalis cauda.

Alopecurus montana

Nascitur in altorum montium opacis conuallibus, arborum frequentia ymbrosis, & illapsu aquarum vdis.

Locus

Quæ facultate prædita sit & ad quas ægritudi-

H h 2

nes valeat, nobis cum H. Lugdunensis auctore, qui p. 1558. Alopecuri genus inscribit, compertum novum est.

SALVIA LATIFOLIA.

CAP. XC.

Salubris medicinæ nomē merito indepta est Salvia: cuius species vna maior & est & dicitur, vna

Descriptio

radice perennis: ex qua furculi attolluntur complures lignosi, quadrati, hirsuti, incani, aut viridantes: folia Menthe foliorum formâ acuminata, retortida, fuscipumicosa, colore vel incano, vel viridari, spadiceo, odore eximio aromatico, sapore cum aromatica amaritudine, acrisulculo & calido:

florē in spicam digesti, ex foliorum quorundam alis cæruleis, aut ex albo purpurascētes, Lamii, cucullis hirsutis, labeo bifido, ex calycibus oblongis, fimbriatis, striatis.

Hæc sic descripsit Dioscorides. Salvia frutex est oblongus, ramulosus, virgas quadrangulares, & subalbicantes habens: folia Malo Cotoneæ similia, longiora tamen, & asperiora ac crispiora, latenter velut detritæ vestes hirta, subalbida, vehementer odorata, grati odore. Semen in summis caulibus Hormini silvestris modo habet. Et sic etiâ delineatur à Serapione, qui tamen legisse videtur, & est etiam, addit enim, strictiora, pro asperiora & crassiora.

Et licet Dioscorides solum hæc Salviâ agnouisse deprehendatur, Theophrastus tamen duo eius genera prodidit. Differunt autem (inquit lib. 6. cap. 2. Hist.) Spacelos & Eleliphacos, quod altera sativa, altera sterilis est: habetque Sphaceli folium maiorem leuiorem [minorem asperitatem, alius:] breuius illo est, & minus squalet. Eleliphacos grauiore odore sentitur.

Hæc sic legit Gaza: Sphacelus & Salvia inter se distant, quasi alterum vrbannum, alterum genus silvestre dixeris. Sphacelo folium leuius, contractius, minusque squalens: Salvia scabrius. Verum vtra lectio magis conueniat, ipse iudicatio.

Illud obiter monemus, nos plures Saluis tradere, sed in præsentia duntaxat de maiori agere.

Plinius vocis *salvæ*, lentem significantis a similitudine deceptus Eleliphacum Lentis silvestris genus facit. Est Eleliphacos, inquit, dicta Græcis, ab aliis phacos. Est ea sativa Lente leuior, & folio minore & sicciore, & odoratiore. Est & alterum genus eius silvestre, odore graui, hæc mitior. Folia habet Cotoneæ Malethigie, sed minora &

candida. Et mox post hæc verba, quasi alia esset Vererum, alia sui temporis Herbariorum Eleliphacos, subdit hæc verba. Nostri qui nunc sunt Herbarii, Eleliphacum Græcè, latine Salviâ vocant, Mentha similem canam, odoratam.

Ceterum, Matthioli præter vulgarem noticiam Salviâ hortensem, habet & ipse Salviâ siluestrem, foliis domesticæ similibus. Quam autem siluestrem appellat, ea ipsi non est, quæ in Hispaniâ campestribus & asperis locis ac in Massiliensi agro nascitur, quam loquidem hæc non siluestris Salvia est, sed ea ipsa quam domesticam vocant. Porro genera Salvia, quæ à Theophrasto redduntur, in Italia quoque in hortis quàm plurimis inueniri asserit: in eaque est sententia, ut existimet Sphacelam marem esse, Salviâ verò sceminam. Et quia Græci Eleliphacum Salviâ vocarunt, inde factum esse perhibet, ut Plinius vocabulorum cogitatione deceptus, crediderit Eleliphacum Lentis speciem esse.

Dioscoridis textum esse corruptum, testatur Anguillæ folia non esse Malo Cotoneæ similia, sed Menthe: legendum enim cum Cratena *salvia* & *ex quibus* *trō hōdōgōgō*, fidemque facere Plinium. Dioscoridis allegatum locum quoque reprehendit Lobelius.

Hist. Lugdunensis attestatur nota esse: vulgè duo Salviæ genera (licet Dioscorides vnam tantum describit: Salviâ sc., maiorem, Gallicè *grande Saug*, & Salviâ minorem siue noilem, *vaugefranche*, & *Saug-menue* vocaram. Addit Theophrasto totidem esse genera.

Cluius, qui Salviæ multa genera obseruauit, latifoliam inuenit scriptis folio viridi, eoque crispo, vel non crispo, purpurascēte. & verticillifera: item quæ in Austria floribus candidis, cuius semen istinc in Belgium amicis misit: è quo nare plantæ.

De Salviæ generibus Camer. in Hort. hæc annotauit. Salvia latifolia & altera eisdem formæ cum auriculis item tenuifolia auriculata, & eiusdem generis Hispanica à frigore munienda, sicuti quæ flore albo, cuius meminuit Anguillæ, hæc non fimo pingui, sed luto veteri cum terra debet stercoreari. Lixiuu etiam cinere muniunt olitores & sic lactiorem pronenire testantur.

Salviâ hanc nostam latifoliam, inscribit Matthioli. passim in suis comm. itemque Hist. germ. Salviâ maiorem. Et ita quoque Dodon. gall. (qui 2. facit, & quorundam agrestem cognominat) & Lat. [qui tamen primo loco eam describit:] H. Lugd. p. 379. Lohel. in Obl. p. 299. (& sic quoque in Adu. & Icon Plantar. addens tamen scabriorem Dioscoridis.) Tabern. & C. Bauh. in phyt. Salviâ latifoliam Tragus, itemque Brunfels. in 4. pag. 280. sine icone: figura enim adposita, est Eupatorii cannabini. Cæsalp. Salviâ domesticam floribus cæruleis, vel candidis, dis.

Apollinaris lib. 2. Salviæ species non separat, eandem omnibus vites adscribens. Ego tamen maiorem infirmiorē minorem existimo. Matthioli in Epit. cum addit. Camer. Salviâ inscribit, & Salviæ genus vrbannum Theophrasti pronunciat.

Cuius porro ex imperita multitudinē nota est non solum facie, sed etiam certissimi remedii herba Græcis *Ἐλεψάκος* vocata: Latinis & officinis *Salvia*: Arabibus *Ἀλεψάκος*, & *Ἐλεψάκος*: Melic *Bruis*: Germanis *Salby*: Belgis *Sae*

Salvia generata dno Theoph.

Plinius lapsus.

nie: Gallis *Sauge*: Italis & Hif. [his & *Salua*] *Salua*: Angl. *Sage*: Boh. *Salwieg*: Polon. *Szalwea*: Hung. *Salya* & *Borany rom*, h. e. agnium *Abfinthum*. Hæc autem cum retortida semper & exucca videtur, factum est vt Græcis Eleliphacon siue Heliphacos, quasi in tabem redacta, vel in siccationem flaccescens dicta sit, ἐλελίφρον & σφάκος vocibus in vnam coalescentibus appellationem. Est autem ἐλελίφρον, intorquere, contrahere, & σφάκος, seu potius σφάκω malum in plantis, quum per ætatem, & ardentissimum canis æstum, vi Solis altius penetrante, humoræque, quo nutriuntur, deficientes, languent & atrescunt: Latini Siderationem nominant. Potuit tamen æquè seite dici (inquit Lobel.) à mendendis Sphacelo penè demortuis partibus, quibus calorem natium roburque insitum reuocaret, quâ pollet familiari facultate noctæ vitæ primordiis beneficiâ, vnde *Salua* dicta, quòd saluus homines & incolumes efficiat. Aut quòd præsertim ad fecunditatem salutaris sit. Hanc namque sæpè vsurpantes steriles, grauidæ reddunt: Quare Agrippa Sacram herbam vocauit, vt auctor est Actius.

Inter nothas verò appellationes & hæc nomina occurrunt. Elaphoboscon, Phagnon, Phacon, Ciosmis, Ciosmite, & Beceon, quod nomen apud Apuleium quoque legitur. Græcè autem sonant hæ voces ἐλαφόσπον, σφάκωσπον, σφάκωσπον, σφάκωσπον, & Ciosmis, & Ciosmit. Et Galeus in confectionibus dolorem sedantibus, quæ tabescentibus & sanguinem reiciuntibus sunt commoda, βερβηρίδιον meminit, & βερβηρίδιον simpliciter, quam herbam Cornarius *Saluam* conuertit, & βερβηρίδιον pro βερβηρίδιον substituendum censet, vt sit βερβηρίδιον vna aliqua appellatio ἐλελίφρον, quam nos *Salua* n. dicimus. Et Plin. altera Bechii speciem *Saluam* appellari testatur. Omnibus his appellationibus Apuleius cap. 101. Cission addit. Sed & Corallium quibusdam dici refert Dod. gall. Tragus verò monet Latinos Tussilaginem *Saluam* appellare. Apuleius, inquit, c. 102. vocat suam Tussilaginem & Bechion *Saluam*: vbi igitur in Apuleio scribitur Tussilago aut Bechion, intelligenda *Salua*.

Porò, *Salua* hæc latifolia, siue maior dicitur *Germ. grossy* aut, breyte *Salbey* / *Edel Salbey*: Belg. *Groue* siue *groote Samic*. Gallicè *Sauge grande*. It. *Salua maggiore*. Angl. *Great Sage*. Hæc subinde locis asperis & ruderatis in Germania reperiri refert Dodonæus. Camerarius testatur eam in Gasconia, Gallia Narbonensi & Pedemontio in vineis luxuriare: in hortos verò translatam pulchriorem euadere. Mospelii & Lugduni floret Maio: seriis in Germania, Iunio scilicet Iulio, vel etiam Augusto. Martio verò, vt & aliæ *Saluæ*, commodè transfertur ac plantatur.

Salua nigra vel rubra.

Ex genere *Saluæ* maioris est, foliis magnis, sed plerisque ex atro rubentibus, portillimum antequam caulescat, vel florescat, alioqui florida folio parum differt à maiore vulgari. Est Dod. gall. *Saluæ* maioris tertia species, dicta rubra gall. *Sauge rouge*. Lat. in fol. *Saluæ* maioris species alia, foliorum pediculis ac nervis, tum & recens enatis foliolis rubentibus. C. Bauh. Phyt. *Salua* 2. siue nigra. An Clus. *Salua* folio purpurascente. Nusquam hanc vidi nisi in Castello Beuuge, vnde transfuiti in hortum Ill. E. C. florentem Iunio.

Salua albis foliis:

Ex genere *Saluæ* maioris & hæc est, quæ *folia* Descriptis quædam tota, quædam verò media ex parte candore niueo prædita habet. Hæc vocat Dodon. Synonyma gall. *Saluæ* maioris alteram speciem, *Saluam* albam dictam, gall. *Sauge blanche*. Lat. in fol. *Saluæ* maiori speciem nonnullis foliis vel totis, vel partim albidis: C. Bauhin. Phyt. *Saluæ* maioris speciem foliis albidis. An Clus. *Saluam* latifoliam versicoloream, quam in Austria flore albo obseruauit?

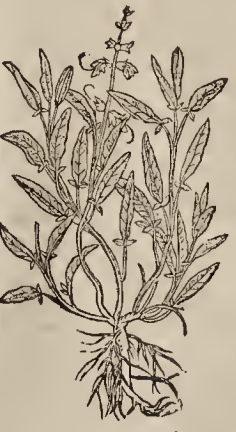
Saluam huiusmodi Luteciâ misit Robinus hortulanus regius: itenque Cargillas Londinorum cum hac inscriptione, *Salua* versicolor ex albo viridi & rubro.

Salua serrata crispa:

Idem Cargillus Scotus Medicinæ Doctor huius *Saluæ* misit duo folia, ad tactum leuia, tenuia, breuia, lata, serrata, nonnihil hirtutis albicantia, *Saluæ* apotem habentia, collecta Londini in Lobelii orto. Horum inscriptio erat hæc: *Salua* serrata & crispa folio latiore. Ceterum an Clusio *Salua* latifolia folio crispato?

Salua minor auriculata:

Minorem *Saluam*, quæ minoram capiat incrementa dixerunt: ferebat ex tamen, contractior interim maiore, quadratis folionibus & hirtutis canitie lanuginosis: *folia* aduersa Maiori magnitudine cedunt, odore vehementiore, saporeque vegetiore vincunt, magis candicantia, quibus ad imum pinnule duæ appositæ, aliquando vna, est vbi nulla: spicatos cærules flores ex Maiore promptum est discernere.

H. Lugd. pag. 820. hanc pingit Sphaceli veri Theophrasti titulo. Sed & Matth. qui *Saluam*

minorem infcribit, vt & Tabern. itemque Dod. gall. qui primam cognominat, & Lat. qui secundam] ac Lobel. Sphacelum esse asserunt. Hic in Aduers. Saluam minorem pinnatam vocat. Clus. Saluam angustifoliam. C. Bauh. phyt. Saluam 4. (2 apud Matth.) siue minorem, & Saluam nobilem Brunfelsii in 4. p. 280. Hanc autem aliquando pinnatam esse, & aliquando non, vnâ figurâ expressit Tabernamontanus. Foliis verò nonnunquam eam reperiit Lauendulae concoloribus, sed latioribus & grauioris odoris; rariùs etiam luteolis variare, & flore albo esse inouit C. Bauhinus.

Synon.

Germanicè dicitur Spiz Salbey / Creutz Salbey / Klein Edel: & Crecht Salbey: Belg. Cruya Sante, & Orfene Sante: Gall. Sauge fraiche, Sauge menue: Ital. Salvia minore: Angl. little Sage.

Locus

Hæc Salvia est lignosa maiore, nec ita facile multiplicatur. Qualis pingitur à Fuchio & Matthiolo Montpeliensi prouenit. Genueæ cum auriculis, quæ in in eo affinitatem habet cum gallifera Cretica. In Gallia & Italia quibusdam locis ita abundat potissimum in terra aspera, vt eâ calefiant clybei, Matthiolo auctore. In campetribus Hispaniæ in Massiliensi agro spontanea occurrit, eum tamen in Germania non nisi culta in hortis habeatur.

Vires.

Nos minorem hanc Saluam cum Trago maiori præferimus, à Lobelio dissentientes quidem, qui nullum in sapore discrimen esse ait, cum tamen eo sit magis amaro & aromatico ac acriori. De viribus in genere plura infra dicemus.

SALVIA TENNIFOLIA.

Descriptio

SALVIA M

sfoliis minùs spissis, angustioribus; itemque paruis auriculis donatâ, mihi verò Bisantii in horto Clariss. D. à Belle fontaine à S. Mauritio demonstratam, sic describit Clusius. Multos statim à radice profert ramulos, lignosos, ex fusco subrubentes, quos alternis bina semper ex aduerso ambiunt filia, longè angustiora, quàm in vilo Saluie genere, in ambitu nonnihil interdum crenata, seu crispâ: è quorum sinu alii pusilli ramuli prodeunt: medius caulis in spicam purpureorum florum definit, nullis intermixtis foliis: radix dura, lignosa, in ramos diuariaata. Quo tempore floruerit, & an semen retulerit, nihil Clusio à Jac. Plateau, qui eius iconem viuus coloribus depictam ad ipsum misit, significatum fuit. Ramis aliorum Saluie generum instar, illam pangi posse, putat Clusius. Clusius porro, qui nascentem non conspexit, Saluam Creticam angustifoliam appellauit. C. Bauh. phyt. Saluam 6. siue tenuiore folio, Cameraarii Hispanicam & Tabern. Indicam.

Synon.

SALVIA GALLIFERA CRÈTICA.

TRA denso villo obfita canescit, infernâ potissimum parte, tam caulis lignosi quadrati, quàm folijs partim auriculata, partim mutilla, crassa, in mucronem obtusum desinentia: obferuauimus in iuvene planta ternas & quaternas pinnas: ad iuncturas pediculi sic fœciali gallæ insident rotundæ, pilulis Quercis, in folio nasci solitis.

Dodon. Lat. in fol. videtur non galliferam, sed tuberosam cognominare, itemque Matthiolum. Anguillara epist. 12. non tuberculum, sed fructum appellandum censet Clusius eam Saluie Creticæ non pomifere titulo donauit. Lobel. in Adu. Saluia coccofera siue baccatæ Cretensis. l. c. Plant. p. 554. & H. Lugd. p. 381. vbi figura quæ non placet, Saluia baccifera Cretensis. Tabern. Saluia cum gallis. C. Bauh. phyt. Saluia 5. [3. apud Matth.] siue baccifera, à Io. Bauhino communicata. Creuit enim mihi Montbelgardii in horto Ill. E. C. Wirtembergicæ.

Foliorum & ramorum Saluie decoctum, inquit Dioscorides, potu vrinam ducit, menses & fetus extrahit, pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur, capillos denigrat. Vulncribus herba utilis est, sanguinemque compescit, tetra vlcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum, cum vino, si eo abluantur, sedat. Nescio quid humani Plinio acciderit, qui Eleliphacis & Eleliphacis syluestris genus fecit: Et rursus, alterum eius genus tale, quale omnino Diosc. describit. Verba eius supra adscriptimus. Est syluestris & Eleliphacos dicta, &c. Alterius generis folia cum ramis decoquantur. Menfes ciet & vrinas, & pastinacæ marinæ ictus sanat. Torporem autem obducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commemorantes menses trahit, abundantes sistit decocto eius potu. Per se imposita herba, vulnrum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus restitum sedat. Et mox, quâ alia sit Veterum, & alia sui temporis Herbariorum Eleliphacos, subdit: Noltri qui nunc sunt herbarii Saluâ mentha simili appositâ partus emortuos extrahunt item vermes aurium, vlceraque: Ad muliebre profluum compescendum, & procurandum conceptum eius usum commendat Aëtius: Holterius ad sanguinis spatium, quod minimè probamus, alii ad Lac augendum eâ vtuntur.

Ceterum, virola & pestilens ea maximè censetur esse, quæ foliorum pinnas, veluti carbonculatas præ se fert, estque toto habitu, nedum foliis, retrorrida, emacrata, & languidula. Post hanc summè periculosam & noxiam, adhuc etiâ viridem & bene habitatam, esse coniecit Ioh. Schvvab Feldkirchenensis Rheus, quæ cœmiteria incolit, quòd non raro in iis, non tam frequentes quàm prægrandes & virosos bufones offendert, vt loco cadauerum corruptionis dicat & generationi hufonum, serpentum, omnique generis vermium, insectorumque obnoxio. Est siquidem vt Philosophorum norunt filii, corruptio, unius, alterius generatio.

In cuius etiam venit probationem notus illè duorum amantiù lugubris casus qui ambo cum in horto essent labijs leuiter afficta Saluâ subito occubuerunt, vnde Io. Boccatio occasio hunc scribendi versum.

Cur moriatur homo cui Salvia crescit in horto? Idem Feldkirch. Rhētus Adagii haud inelegantis. nobis author fuit: Illorū Saluiā non temerè esse vrendum, h.e. Viro incognito nec antè bene experto.

H. Lugd. p. 1302. Verbascum silu. exoticum Lob. C. Bauh. phyt. Verbascum 4. siue exoticum rotundo folio Saluiæ.

SALVIA ABSINTHIUM REDOLENS.

CAP. XCI.

Flore est factis magno verticillato, purpurascens: obseruandū an ab albo differat, vel solo colore ludat: *folio* Saluiæ minoris pari, nunc pinato, nunc mutilo, Absinthii obolente, quem tamen odorem siccata vix referunt folia.

C. Bauhin. phyt. vocat Saluiam 3. siue odore Absinthii, flore rubente,

cum vulgari minore conuenientem. An Camer. hort. Saluiam latifoliam alteram cum auriculis: Item Saluiam flore albo?

Sturgardie in horto Ill. E. C. itémque Montbelgardi vtramque flore rubente & albo obseruauimus: Adhæc Argentinæ Iulio & Augusto in horto Frid. Meieri.

VERBASCUM SILVESTRE SALVIFOLIUM exoticum folio rotundiore.

CAP. XCII.

Hæc foliis rotundioribus, candidioribus, densioribusq; minus tamen lanugine canis, sed Saluiæ æmulā confectione: alioqui lignosa, fibratæque radice, caule & facie non ita dissimilis: iisdem gaudet Syriæ natalitiis, quibus Verbascum Lychnites Syriacū: flores descriproi Lobelio

videre non contigit, quia vt refert, iam marcidierant.

Is in Obs. p. 302. Verbascum sylvestre Salvifolium exoticum intitulat: itémque in Icon. Plant.

VERBASCUM SYLVESTRE MONSPELIENSE, flore luteo hianse.

CAP. XCIII.

A Verbascoco siluestri Matthioli diuersum est Monspelienſe, quippe cuius *folia* duplè aut triplè angustiora, lanuginosa, & incana, potissimum parte inferiori, superius enim colorem Saluiæ referunt: caules quadrati, villosi, in ramos diducti, in quibus ex interuallis breuib; longâ

Defecip.

serie verticillati calices, pinnatis cristis insignes, flores proferunt luteos, galactos, Verbasci siluestris Matthioli, quibus bina subiecta folia calyces omnes vndique fere complexa, latiuscula.

An Matthiol. in Hist. germ. plantam nostram intelligit per Verbascum siluestre minus, cuius in descriptione obiter meminit?

Lobel. in Aduerſ. appellat Verbascum silu. Saluitemifolium Narbonensium: In Obs. pag. 301. Phlomon Lychnitidem inscribit. Sed huius inscriptionis effigies reducenda ad præcedentem titulum, Verbascum siluestre foliis Saluiæ tenuifolix: & contra huius inscriptionis imago, ad sequentem ritulum, Phlomi Lychnitidis: transpositæ enim sunt figuræ: In Ic. Plant. Verbascum hoc, vero titulo expressit p. 558. Verbasc. silu. foliis Saluiæ tenuifolix, Narbonensè, Hispanicum, Illyricum aut Syriacum. Dixerat enim in Obs. plantam esse non modò Narbonensem, sed Hispanicæ, Syriæ & Illyriæ indigenam: quæseratque etiã in Adu. an Phlomos Lychnitis Dioscoridis: ac paulò post Saluiam siluestrem plebi dici; Dioscoridisque Phlomon Lychnitin videri.

Sic licet non ignarus Clusius, alias stirpes pro Phlomide Lychnitide à variis rei herbariæ scriptoribus proponi: nullam tamen ad Dioscoridis descriptionem propiùs accedere iudicauit, quàm quæ à nobis proponitur, & ab illo Phlomidis Lychnitidis titulo pulchrè pingitur, & à quibusdam Squarriis appellatur: à Monspelianis Verbascum siluestre: Castellanis *Candilera*: Granatenſibus *Menhera*, eadem propè ratione, quia sc. eius folia, non modò sicca, sed etiam recentia oleo impoſita, ellychnii vicem supplere possint; si accendantur, quod etiam Dioscoridis Lychnitidi & Thryallidi tribuit.

Non benè tres figuras eiusdem plantæ, quasi diuersarum proponit Hist. Lugdunensis: Verbascum silu. Dodonæi, p. 301. Phlomidem Lychni-

Synonymia Lob. Lappus.

H. Lugd. repræſent.

tidem Pentæ p. 1303. Item Phlomidem Lychniti-
dem Clusij.

C. Bauh. phyt. vocat Verbascum 2. siue angu-
stæ Saluæ foliis, dubitatque an sit Verbas. liu.
foliis Saluæ Dioscoridis? Anag. urthi aliquibus
dici refert.

Locus &
Tempus.

Ad miliare quâ itur Monspelio Frontignan
inter saxa vidi florentem Vere. Frater C. Bauh.
annotauit florere Maio & Junio, ac dici Verbas-
cum Saluisfolium, & Saluiam spicatum in His-
pania. Sata à Gesnero Tiguri prouenit, & in va-
se Hyeme domi virait: sed iniuria quadam pos-
tea ante florem peritit. Exit collibus, sicciori-
busque & petrosis locis, per vniuersam Hispa-
niam & Lusitaniam: obseruauerat & antea Clu-
sius in Narbonensi Gallia. Semen subratum Ver-
basco syluestri Marthioli ferè simile in vasculis
Iulio profert.

Aequinoca
Saluæ a-
grestis.

Saluæ agrestis nomine donantur sequentes
plantæ: Scorodotis, Gallitrichum satiuum. Gal-
lit. siluestre. Mentha Sarracen. Stachys. Sta-
chys Fuchlii. Stachys Marthioli. Cistus femi-
na. Tusiligo. Ruta muraria. Saluia syluestris
Tragi ad altera Lobelio quid?

HORMINVM EX VETERVM sententia, & in genere.

C A P. XCIV.

FRugum generi adnumerat aliquot locis, de
de plant. Histor. Theophrastus Horminum,
quod Gaza Geminalem verat.

Theoph.
Geminalis.

Dioscorides Horminum in genus satiuum & sil-
uestre paritur. *Satiuum*, iugur, herba est Mar-
rubio similis: caule quadrangulo, semicubitali;
circa quem eminentiæ filiquis similes prodeunt,
ad radicem nutantes; in quibus semen diuersum
includitur: nam in syluestri rotundum, fuscumq;
inuenitur: in altero oblongum & nigrum, cuius
& vsus est ad venerem stimulamdam cum vino
poti. Purgandi autem cum melle oculorum al-
bugines, eorumque vlcera, argemata Græcis vo-
cata. Ex aqua emplastri modo impostri tumores
discutiendi, & furculos extrahendi. Quin &
& hebræ ipsius eodem modo impostæ eadem
præstandi. *Siluestre* autem efficaciores habet vi-
res: eamque ob causam vnguentis miscetur, mu-
steoque præsertim, Gleucino vocaro.

Vfus.

Plinius Hormini meminit & Horminii: per
Horminium, Cæsalpino auctore, intelligens Af-
paragum siluestrem: vtrumque nomen inditum
quia venerem stimulant. De Hormino, inquit
lib. 22. cap. vltimo, semine vt diximus Cymir. o si-
mile est, & in reliquis Porro [malè. Scribendum
erat Marrubio] dodrantali altitudine. Duorum
generum, alteri semen nigrum, & oblongum. Hoc
ad venerem stimulamdam, & ad oculorum ar-
gema, & albugines: alteri candidius semen, &
rotundius. Vtroque tuso extrahuntur aculei ex
corpore, per se illto ex aqua. Folia ex aceto
inposita, panos per se, vel cum melle discutiunt:
item furunculos prius quàm capita faciant, om-
neque acti monias. Libro 13. cap. 10. Theophra-
stum sequutus inter fruges numerat post Erysimû
& Sefamum. Quanquam ambigat inter fruges
& medicamenta. Eiusdem nuncie (cum Erysi-
mo) & Horminum, à Græcis dictum, Cumino
simile: scribit cum Sefama & Irione inter vesti-
ua: nullum animal vescitur virentibus.

Galenus quoque inter fruges numerat lib. 2.
lima. Hormino, inquit, vtuntur, torquentes, vt fa-
rina fit. Anniscent ipsi etiam mel. Habet au-
tem in se alimentum, naturam mediam habens,
inter Erysimum & Cuminum, tenuium est par-
tium, attrahendi detergendiq; potentiam habes.

Plinium Hormini o. lolla Porta tradidisse, Græ-
corum nominum vicinitate deceptum, testatur
Matthiols. Qui & aliud Hormini genus esse
falso credidit, à Theoph. Galeno, & Plinio inter
fruges annumeratum. Hormini, inquit, de quo
hic nobis sermo, memisse Galenum in libris
simpl. med. non reperio, quamvis eius mencio-
nem fecerit Paulus, qui ramen illa tantum re-
fert, quæ à Dioscoride mutatus est. Hæc ille. Er
verum quidem est, teste Cornario, Plinium ex-
tasse, *med. cap. pro* *mesur.* legentē, & Porto pro Pra-
sio, i. e. Martab o, conuertentem. Sed maior est
error eius & aliorum, qui ramen de diuersis pro-
dunt, alterum Horminum cereale facientes: &
alterum herbarum genus: quum Theophrastus,
Plinius, Galenus, & omnes veteres, vnum Hor-
minum nouerint, de vno omnes prodiderint,
quod tamen tum siluestre, tum satiuum sit: & hoc
etiam inter alimenta retulerint. Ex hinc, Dio-
scordes, inquit Marantha, Horminum satiuum
& siluestre depingit: in nulla re, quantum ad
formam attinet, sibi inuicem dissentire per hoc
nobis significans: sed in semine solùm differe-
ntiam ponit: quidem in siluestri rotundum, fus-
cumque; in altero nigrum & oblongum inueni-
ri tradit. Iam quis non admittat eos, qui duas
plantas, floribus foliis, magnitudine, caulibusque
inter se multum distantes, pro duabus Hormini
speciebus depingit, cum Diosc. nullam, nisi in se-
minibus, ponat discrepantiam.

Ceterum, quod Marthiols Hormini Galen-
num in simplicium Pharmacorum numero me-
minisse cum Cornario & aliis quibusdam negat,
id cum doctioribus, vt Gaullandino, Phorbion
esse iam olim Gesnero notante, didicisse poterat.
Si dubitat Paulum ad eam, vtroque sub nomine
eadem verba referentem.

Quia portò non desunt, qui Gallitrichum
Horminum Dioscoridis esse contendunt, fore
non abs re fuerit, de vtraque sic discretem
Turnerum audire. Dicit, inquit, in ea hæc opinio-
ne in qua etiam est Ruellius cum aliis vltis,
Horminum esse Gallitrichum, Barbaris Selarea
dictum. Sed accuratius perpensa Dioscoridis
descriptione Hormini, deprehendi cum Selarea
non conuenire, nuper etiam comperi eiusdem
esse sententiæ Matthiolum. Itaque aliud hormi-
num exhibet (hæc nos duplex agnoscimus, i. e. co-
mâ purpureo-violacæ; & alterum corâ rubrâ,
de quibus mox agemus) sed, pace eius sit dictum,
nimis ieuuè descriptum. Sed præsertim vtramque
plantam ad descriptionem Dioscoridis expende-
re. Selarea in multis videtur à descriptione
discrepare, atque etiam in vno etiam hormi-
num Matthioli: folia Selaræ multum differunt
magnitudine, nonnihil etiam formâ, à foliis
Marrubii. Caulem habet duos cubitos altum; at
hormini caulis cubitum semis altus est: quæ in
caule Selaræ apparent, sursum spectant, in hor-
mino deorsum. Quare Selarea nostra hormini
descriptioni non respondet. Dioscorides in
suo Hormino vnus tantum caulis meminit: at
horminum Matthioli, vt minimum se prem habet
caules: quare cum Diosc. non oleat tales insignes
notas prætermittere, verissimile est, si tor caules
haberet

haberet norminum, non fuisse silentio præteritum &c.

Gallitricha tandem quibus normini nomen adscribitur hæc sunt: gallitrichum fatium. Gallitrichum, exoticum. Gallitrich. silu. vulgo. Gallitrich. silu. flore maiore albo. Gallitrich. glabrum folio Saluæ. Gallitrich. silu. versicolore folio. Gall. silu. comâ virecente. Gallitrich. folio rotundiore. Gallitrich. tenuifol. Gallitrich. fl. minore. Gallitrich. fl. minimo. Gallitrichis affine Maru. Gallitricho affine Horminum. Galiofis species lutea. Asparagus silu. Cormda.

Quæ sint illa Hormina campestris, quæ Tragus & Cononice siluestres dicit, inquirant lectores. Hormino deficiente, vt & hoc obicit moncamus, substituitur auctore Fuchsio de compos. med. in anticballom. semen Lini.

HORMINVM COMA PVRPVREO-violacea.

Multâ habet Horminum cum Salvia similitudinem: caules subrubentes, multis alis cõcaui, quadrati, copiosè lanugine hirsuti, pedales & maiores: ad quorû genicula folia Saluæ bina aduersa, non ita recurta & squallida, sed assatim hirsuta, odore nullo eccellente, sapore amaricâ-

te: at verò foliorum, quæ in extremis sunt ramulis, densior est phalanx, quorum summa purpuro-violacea faciem ad huius plantæ cognitionem viam monstrant: flores ex foliorum alis. Saluæ minores, partim purpurei & albican-tes, ex caliculis verticillatis, Marrubio similibus, foliaceis, hirsutis & striatis, factum argentibus, dum flores gestant, deorsum nutantibus, semine omnibus: radix lignosa & fibrosa. Herba est annua.

Matthiol. apud Dioscor. ex sola effigie Pisis ad ipsum missa à Luca Ghino, iudicat suum Horminum, verum fatium representate, omittens nouæ plantæ descriptionem, eique folia valdè rotunda appingens. Eandem Matthioli figuram proponit & Dod. in H. gall. foliis rotundis. In postremis nouam assumpsit iconem, foliis non ita rotundis. Considerandum igitur fuerit an huius due species. Olim ipse in horto publico Patavii Horminû foliis rotundis obseruauit, quale deinceps videre non memini: à me culta & ab eo tempore obseruata, non solum minùs multò rotundis erat foliis, sed etiam ramis longioribus. Icon Tabernamont. & alia Camerarii, multum quoque differunt. Placet præ cæteris, quæ apud Dod. & Lobelium.

Græci ὄρνις, Latini, vt Matthiol. Anguill. Tom. III.

Lob. in Aduztimque Obs. pag. 300. & Icon. Plant. p. 555. Dod. Tab. & Camer. in Epir. Matthiol. Horminum vocant: Horm. Matthioli H. Lugdunen. pag. 964. Horm. fatium Camer. hort. Horm. fatium & hortense Camer. apud Matth. in Hist. germ. & Dod. gall. Satiuum i. Schvvenckf. i. iue fatium C. Bauh. phyt. Domesticum & fatium idem apud Matth. Geminalem nonnulli. Normini pulchram speciem. & Criminum sine aspiratione nonnullorum, itémque Pformium Galeni, Gesneri hortus. Germani Garten scharlach & Kömischen scharlach; itémque welsch tag vnd nacht: Itali Hormino. Dicitur autem & Horminum, ἀπὸ τοῦ ὄρνις imperu agi instindûque ferri & cieri in venerem, quòd ὄρνις τῆν ὄρνις ἢ ἰσχυρὰ, vt loquitur Dioscorides, ad Venerem stimulat.

Locus:

Copiosè crescere dicit Camerarius in agro Senensi, sed copiosius in Apulia, Illyrica, & in Lesona insula, atque vniuersa Græcia. Nusquam nisi in hortis cultu herbariorum à me visum verum Horminum, Genue, Lugduni & Basileæ, vbi in horto publico mense Februario virebar, cuius folia cum nascerentur, mense Martio, erant rotunda. Montbelgardii floruit Iunio & Iulio.

HORMINVM COMA RVBRA.

Similis est Hormino comâ purpuro-violacea, caulis suis quadratis, tripartitis, hirsutis: foliis prioribus ex longis pediculis, Saluæ accedentibus: itémque per caules verticillis: At floribus differt minoribus, summitatibusque caulium rubris, ac odore nullo insigni.

Descriptio

Locus & Tempus.

Visa mihi primùm hæc planta in horto culti. D. Friderici Meier Argentinae, florens Iulio.

GALLITRICHVM SATIIVM. CAP. XCV.

Satiuum Gallitrichum ad cubitum alterum sexerescit, & altius, caule quadrato, minimi ferè digiti crassitudine, rigido, hirsuto, me dullâ albâ pleno, in oppositos ramos ex interuallis coniugatum hîlo: quâ etiam ferie & tami in alios minores deinceps abeunt: flores spicati ex multis compositi verticillis, Saluæ floribus perfimiles, cucullati, colore cæruleo in album vergente, ex striatis pyxidulis, tacta glutinosi, quaterna semina claudentibus lubrico leuore perpolitâ, alterâ facie gibbosa, alterâ angulosa, coloris rufescentis: folia ex aduerso bina sita, rugosa, Acethipidis, minùs villosa, radix lignosa. Odor totius plantæ vehemens, sapor amarus.

Descriptio

Varia de
Gallitricho
opiniones.

Syn. in.

Gallitricum siue Sclarea H. Lugd. p. 966. quæ cum cunctis aliis cæcutit, qui semine huius nigri esse cõtendunt. Galli centrum officinarum & Herbariorum vocatur à Cornario: Gallitrichon Tagault. l. 2. cap. 19. de Putg. Gallitricum hortulanum à Constant. Plateat. & multis ex Noericis scriptoribus; Horaminum fatiuum officinis & herbariis, notum à Corn. horm. fatiuum 2. & Salvia Turcica transmarina Ruellii à Sch. venckf. Hortn. 3. siue Sclarea dictam à C. Bauh. phyt. Homini Oidingeri, Sclarea vulgò dicta, species fatiua à Gesn. hort. i. for. m. silu. Sclarea vulgò nuncupata à Clus. Panu. sine icone: ab eodem in Hist. post. horm. silu. i. c. u. n. icone. Orminum à Lonie. qui duas figuras habet: Orn. fatiuum à Fuchl. qui de co. p. med. lib. 2. Tuderis Auicennæ vocat: Orminon hottense, *Orminon hottense*, Garten Scharlach à Gesn. in cat. pl. Orminum fat. malè Gallitricum appellatum à Cordo in Diosc. Sclarea à Matth. (qui ethi sciat Dioscoridis horminum non esse, tamen horm. maius & odoratum cognominat) Anguill. Camer. in Epir. Alois. supra exam. Brasl. Turn. & Tabern. in Ic. & Hist. Sclarea Matthioli à C. Bauh. apud eundem: Sclarea à Lob. in Adu. ac Obs. p. 300. & Ic. Plant. p. 556. Oruala à Do. J. lat. de flor. & in fol. (cui & Oruala dicitur) Jac. Gesn. in cat. pl. Oruala, aut Tota bona olitorum, & Sclarea Italorum à Ruellio: Sideritis heraclea odorata hortensis, à Fracast. de morb. contag. itemque herba S. Ioannis Alektorolophos à Gesn. in cat. pl. Bezomo à quibusdam, referente Trago: à Germ. Scharlach/ gemein Scharlach/ Gartè Scharlach & Scharlach: à Belg. Scharleye: ab Ital. scaria: à Gallis Oruale & T. use b. nne: Ebrodunensib. du l'Orne: ab Angl. clarye: ab Vngaris Zent Janos siue, h. e. S. Ioannis herba, vocatur.

Locus & Tempus. Scribitur in hortis & viridariis: translatum recens, aut fatium primo anno caulem non fert, & secundo à satione maturato semine, interit: Iunio ac Iulio florens: Basileæ & Genevæ adhuc Nouembri, & virens Ianuario: ceu etiam Patavii Lugduni & Monspelii, obseruauit.

Vires & Vfus. Ceterum, calida & sicca est temperaturæ, auctore Trago, & resoluendi, extenuandi, expellendique vim obtinet. Vinum Gallitricho imposito, si effectuerit, & d. coctum fuerit, apprimè stomachi frigiditati conuenit, nam phlegmata incidit, & consumit: idem potum frigidis & infæcû.

Nomina.
linguarum

S. Ioannis
herba.

Locus &
Tempus.

Vires &
Vfus.

Vinum.

Quodnam huic plantæ in Diosc. proptiù sit nomè, haud dum conuenitur inter auctores. Trago, persuadet sibi Gallitricum hoc nostrum, eam esse herbam quæ Dioscorides Sideritidem Heracleam, seu herculeam appellat. Trago & Dodonæo gall. inferibitur Gallitrichi: vt & Gerardo, & Camer. hort.

dis ac albis mensibus laborantibus mulieribus subuenit. Sunt qui Gallitrichon capiti, ob odorem quem habet grauissimum, noxium esse dicunt, id quod facie concesserim, sed ita demùm cum quis intemperatius hoc vini genere vsus fuerit. Sed certè sulphurata illa vina longè magis nocent, quàm omnia alia ex quibuscunque herbis confecta. Id licet experientia testetur, nemo tamen non vims sulphureis detestando suffitu infectis vitit, neque quisquam, quæ est humani iudicii prauitas, his deliciis carere vult. Gallitricum in puluerem redactum, & natiuis inditum, sternutamenta prouocat, catarrhum tollit & cerebrum purgat. In aqua decoctum in deflectionibus mulierum vile ad trahendos menses, secundinas & alia id genus non aliter atque Dictamnium. Folia ex aceto imposita, panos per se, vel cum melle discutere dixit Matthiolus: item futunculos antequam acuminentur. Dodonæus calidum & siccam ordine tertio statuit, ac mensiles modo quouis sumptam in uere, ac secundas eicere: Oruale ac Hormini quàm specie, calore & viribus potentiorum esse: Schwenckf. mederi epilepsie & suffocationi matricis. Grato inter alia sua *Oruale*, d. comm. endabat, in suffocationibus veri & simulibus efficitibus vnguentum ex Sclarea, cum butyro coctum, cui adicitur aliquid gummi exotici T. kamææ, quod umbilico imponendum. Nunc testibus Ant. Mizaldo, Aubros. Paræo, Fab. Hildano, & aliis, semen Gallitrichi fatiui vile traditur, ad excutiendam oculorum caliginem, & educenda corpuscula ea, quæ in illos inciderunt, vt sunt arena, scilicet, fragmenta, & similes sordes: in oculum siquidem immisissum granum vnum (tria imponit Paræus) & multâ reuolutione circa bulbum eius circumductum, tandem humore prægans, & sordidus onustum, non sine fructu, inodè non adhæreat vehementer membranis, elabitur, id quod experientiâ multoties comprobatum est, & non omni penitus ratione destituit. Similis enim in oculo lubricitas id mucilaginosam reddit, & extranea illa ei adhætere facit.

Fettur si semen in puluere sumatur, cum aliquo potu aut cibo, ad recuperandam memoriam mirabiliter conducere, teste Gratarolo. Semen, inquit Lobelius, *scu Casiar*, capitulæ grauitate inducit, odore, quem etiam vniuersa spirat planta, non tamen ingrato: ceque magni vsus quibusdâ Septentrionalium ad Zyti, Bieneque confectio-nem. Lupuli namque vel penutiâ, vel vegetioris potionis faciendæ causa, cortinis feruentibus addit; sitque temetum, quo non multis depletis poculis temulentis sunt, hilaritate propemodum insanâ: in nonnullis tamen, miseratione quàm risu magis digna. Venerem stimulat.

GALLITRICVM EXOTICVM FLORE
magno albo.

CAP. XCVI.

EXOTICA planta Bifermas, nostram Sclareaam fatiuam totâ facie egregiè refert, caulibus quadratis, pilosis, nonnulli tactu asperis, in frequentes alas aduerso situ coniugatis postas diuisis: folia Sclarea nostratis, infima priora parua, oblonga, sequuntur deinde ampla, rugosa & hirsuta, odore suauis Ocymi, politu Scla-

tu Sclaree, qualis etiam est ficus

liquis duobus argenteis, ochreos sustentibus : semen simile Gallitricum satiuo, sed paulo maius, vna parte gibbosum, altera ferè triangulare, coloris variè, ex nigricantibus & rubentibus maculis oblongis.

Bifernas Hormino nostro vulgari, vel Sclaree dictæ congener facit Camerarius hort. Horminumque Syriacum vocandum censuit, eò quòd ex Syria per D. Bernh. Paludanum primò delatū sit. Et hinc C. Bauhin. apud Matth. & in phyt. Horminum Syriacum quoque denominauit, & 2. Horminum fecit.

Camer. autem nomine Bifernas semen communicauit, quod farum Montbelgardi in orto Ill. E. C. feliciter prouenit, & Julio, Augusto & Septembri floruit. Idem aliquando mihi iuuenem plantā Sturgardix in orto D. Gerardi Vicecancellarii demonstrauit, & Aman syriacam cognominauit. Aman etiam nomine, sed Ægyptio nominati, semen dedit Zvinger. Ab Ægyptio habui Hormini Cerici ritulo.

GALLITRICHUM SILVESTRE VVLGO, siue silu. Sclarea, flore purpureo, cæruleo & magno.

CAP. XCVII.

Hanc plantam videre est interdum cubitos duos adæquantem, caule quadrato & hirsuto, inani, in alas diuiso: *folia* quàm Hormino satiuo versiori maiora, squallida & veluti siderata, quædam nonnihil linuata & serrata potissimum prima, quæ breuiora, ex longioribus pediculis, alia ad Saluix magis accedentia, odore graui, sapore aliquantulum aromatico: flores in longa spica gestat cæruleos & purpureos, magnos, Saluix florum formâ: semen nigrum: *radix* lignosa, odorata. Flores Sclaream redolere ait Lobelius: Icon est ex Clusianis.

Gallitrichum vulgò vocat Cæsalp. ac Alektorolophon Plinii credit, multò que Veronicam relictam putare scribit. Gallitrichum silu. Corn. & Lonic.

Centrum gallinæ aut Galli centrum appellat Tom. III.

Ruell. taxatque idem officinas, quòd perperam Gallitricum appellant, aliqui verò etiam Saluix transmarinam, vel Romanam: sed Alektorolophò dici penitus non mereri testatur: asserit enim esse Orminum siluestre.

Gallitrichi varietas.

Tabernamont. & quam posuerat Tab. pro Sclarea siluestri, dat Gerard. pro Colo Iouis. Hist. Lugd. proponit quidem duas icones, pag. 965, non tamen diuersarum plantarum ait, horminū silu. Matthiol. & horm. silu. Fuchsi. Ad hormini siluestris classem, Gallitrichum hoc silu. nostrū, cum nonnullis aliis stirpibus, de quibus post hoc scribendum erit, Clusius quoque referendum censet.

Lobel. in Aduers. p. 240. Obs. p. 300. Icon. Plant. p. 556. & Hist. Belg. p. 617. pro suo hormino silu. ponit figuram Clusii folio non laciniato, licet in Adu. dicat foliis aliquantulum laciniatis oris, Blartariæ similitudine. An Dodonæo Gallitrichum flore minore?

C. Bauhin. phyt. horminum 6, siue siluestre alterum caule purpureo.

Et hi sunt, quod mihi quidem constat, qui Gallitrichum, horminum siluestre pronuntiant. Sed horum sententiam minus probat Matth. in prior. com. qui tamen & ipse in post. com. hac suâ censuram omittit, ac Horminum siluestre vocat, fo-

Li 2

Error vè centurum.

Betonica.

Oculus Christi, Gerard. qui ponit iconē not.

Icon Lob.

Horm. silu. alterum. C. Bauhin. not.

lio Sclareae ferè simili: caule sesquipedali, aspero, quadrangulo, leuiter hirsuto, striatoque: flore Saluiz, colore purpurascente: siliquis piuribus, in humum reflexis, semine rotundo, fusco colore, Gallitricho passim vocato, haud longè ab simili prægnantibus. Icon autem eius proponit Gallitrichum siluestre folio non laciniato flore maiore. Longè denique aberrare vult eos, qui pro siluestri Saluia, agristem Sclaream vsurpant. Sclaream statuit esse Sideritum Heracleam prætersem Fracastorius. Et hoc quidem contra Ruelium negantem & volentem esse Horminum. Sclaream siluestrem dixit quoque Marcell. Ficinus, Cæsalp. & Tabern. qui & Matri-Saluiam cognominauit: Sclaream silu. flore caruleo Thal. Sclaream alteram siluestrem flore caruleo Gesn. hort. Saluiam denique agristem cum Brunfelsi. aut siluestrem cum Trago [qui etiam Gallitrichon agristem, & Ambrosiam quorundam appellat,] qui in scriptis, habeo neminem.

Icon
Matth.

Error
gerundam

Sideritis
Heraclea
Sclarea
silu.

Nomina
ling.

Græcè dicitur *βουρβόλας* multis: Germanicè Wilde Scharlach Fuchl. Gesn. Wilde Salbey i. e. Saluia silu. stris, Brunfelsi. & Trago: *Türckisch* aut *Nömüß* Salbey, i. e. Turcia aut Romana Saluia Schwenckf. Gall. *Toutte bonne suuage*, i. e. Tota bona siluestris: Ital. *Scharia*, ni fallitur Anguillara, saluarica, & *Horminum saluatico*: Angl. *Wilde Clarie*.

Tota bona

Locus

Secus itinera in agrorum limitibus, in collibus iuxta cultos agros litis, & capestribus prouenit, vel Trago teste. Fuchsius passim omnia prata exornate scribit, Ianio mense floribus & semine prægnans.

Tempus

Vires & V. sus.

Iners, & nullius facultatis esse videtur Dodonæo. Matthioli tamen omnia ea præstare credit, quæ de domestico scripta perhibentur.

Gallitrichum siluestre flore maiore albo.

Descriptio

Hæc Gallitricho siluestri, flore purpureo, caruleo, magno, similis quidem est, sed floris colore variat, qui proflus niueus est, folia etiam incana, non virentia, in reliquis conueniunt.

Synonyma

Gesn. hort. dicitur Sclarea altera syluestris albo flore. Tabern. Icon. & Hist. Sclarea sylu. flore albo. Huius iconem proponit Gerard. pro Hormino siluestri. Thal. Horminum siluestre maius, flore nonnunquam candido, sed rarè. Camer. hort. Horminum silu. flore albo. Clus. Pannon. p. 580. Horminum silu. quartum niueo flore: In Hist. post. Hormini silu. quarti species altera. C. Bauh. phyt. Horm. 6. siue siluestre alterum, caule purpurascente, flore albo, foliisque incanis.

Locus & Tempus

Et sic Camer. frequens in Sueuiz quibusdam pratis, absque vilo ferè flore per Ætatem, sed Hieme caruleo, Lupuli odore, obseruauit. Clusius inuenit Maio mense in siccioribus pratis, Sopronio Pannonia vicinis, vnicam plantam, quam erutam Viennam deferebat, in D. Aicholzii hortum, vbi aliquot annis permanit, & decido semine multiplicata est, atque aliis communis facta. Ego reperi in pratis itinere Pisse inter Longueulle & Bauans: in Tigrina ditone prope Rarsenfee flores Maio: Nos Montbelgardi non longè à molendino obseruauimus.

GALLITRICHVM GLABRVM, FOLIO Saluiz, flore purpureo CAP. XXVIII.

Syluestri Gallitricho vulgari est persimile: *folia ex opposito ad caulium nodos nascuntur,*

dicitur syluestris Gallitrichi: subiectis vnicuique verticillo, binis breuibus, latiusculis foliis, nonnihil etiam caruleis.

Icon ex planta sicca pictori delineanda fuit. Non placet autem ab eo hic adiuncta radix, & canlis racemosus ex imagine Clusii huc non pertinente.

Lobel. in Aduers. Verbascum nigrum Saluifolium purpureo flore: vt & in Obseru. vbi illis addit 3. Marthioli. Clus. in Pannon. p. 581. vocat Horm. silu. quintum Saluiz folio, refertque p. 584. rhizotomas mulierculas Austriacas, *wild salbey*, h. e. Agristem Saluiam appellare, vulgoque venalem proponere. In Hist. post. Hormini silu. quinti speciem priorem.

Vbiq; circa Viennam Austria nascitur, totaque Pannonia, secundum vias, in agrorum, vineorumque marginibus, integrè Ætate florens, & subinde semen proferens.

GALLITRICHVM SYLV. COMA VIRESCENTE.

CAP. XCIX.

Quàm Gallitrichum silv. flore magno maiori altitudine excrefcit, caule quadrangulo vt relique species, & foliis ad singula gemcula ex aduerso nascentibus: sed eius extrema pars non purpurascit, verum virefcens est: flores tamen si formæ similes, dilutionis sunt coloris: folia inferiora maiores habent incisura, vt nonnihil laciniata

laciniata videantur, reliqua nota conueniunt.
 Clus. descriptionis author in Panion. p. 180.
 appellauit Hormini silu. quarti alteram speciem,
 & hominum silu. 4. diluore flore: In n. post.
 homini silu. 4. speciem tertiam.

C. Bauhin. phyt. norm. 7. sine syluestre, cau-
 le virescenti: norm. silu. 4. Clusi, sine icone.
 Ego in hist. post. Clusi iconem sub titulo hormi-
 ni silu. quarti specie prima exhibitam huius esse
 speciei puto, & per Typographum transpositam.

Passim in siluis caeduis, montanis pratis, via-
 rumque marginibus sponte nascitur cum prima
 [Gallitricho silu. flore magno] non modo in Pan-
 noniis & Austria: sed in Bohemia, Morauia,
 tota Germania, & aliis plerisque prouinciis, flo-
 rens Maio, interdum etiam Iunio.

Basilæ in horto D. Felicis Platæri florebat

Loeus & Tempus.

menfe Iunio.
 Nobis Mont-
 belgardii viuaci
 radice multis
 perdurauit an-
 nis, florere incipiens
 Maio, semen maturis
 Iunio & Iulio.
 In Italia vix
 aliud obserua-
 uit D. Agerius.

GALLITRICHVM FOLIO ROTVNDIO-
 re flore magno violaceo.

CAP. C.

nè longa, oualem formam non malè representà-
 tia, quadam etiam rotundiora, in circuitu serrata,
 Betonicae modo, glabra: caules quadranguli:
 flores magni, violacei, hiantes: calyces deorsum
 nutantes, verticillati.

In montium Tyrolensium pratis altis expan-
 dere folia indicabat D. Agerius.

GALLITRICHVM FLORE MINORE
 purpurascente & rubro.

CAP. CI.

Viuaci radice multos perdurat annos, sylue-
 stri Gallitricho affinis planta, odorata, facie
 non ita dissimili, caule, foliis, crescendique mo-
 do: at flores ita parui, vt vix extra calycem pro-
 mineant, purpurascèntes, nonnihil hiantes, cum
 in vulgari flores magni sint, galeaque magnà
 prominentes apices multos condant: calices de-
 orsum nonnihil reflectuntur, breuiorès quàm
 homini verioris. Idem Gallitrichum floribus
 purpureis minoribus: foliis profundè saris lacini-
 atis, diuisisue, nonnihil hirsutis.

An Dod. H. flor. & lat. in fol. Oruala secun-
 da: An Lobelio in Aduers. Verbascum purpu-
 reum Erucæfolium?

GALLITRICHVM FLORE MINI-
 mo albo.

CAP. CII.

Plura humi
 spargit fo-
 lia, longo pe-
 diculo dona-
 ta, crassi fatis
 & rigidiuscula,
 Betonicae
 æmula, sed ad
 pediculum
 nullo sunt præ-
 dita, obtusa,
 crenata, pilis
 albis per ven-
 nas obita, in-
 odora. Cau-
 les modò sin-
 gulares, aliàs
 plures, qua-
 drangulares,
 hirsuti ex lon-
 go intervallo
 in ramulos op-
 positos diuisi: ad quorum exortum folia quoque
 bina opposita longo pediculo enascuntur infer-
 nis planè similia. Flores verticillati digesti
 per intervalia summities occupant, odorati, e-
 xigni, & vix ex calycibus prominentes, albi.
 Quorum verticilla singula sustinent foliola par-
 ua, in acutissimum apicem terminantia: radix
 oblonga, exiguis fibris donata, nullo gustu nota-
 bili prædita.

An hominum minus Supinum Creticum
 Clusi?
 Ex semine à genero Cherlero ex Italia al-
 lato in horto Illi. E. C. fatum Vere, floruit Iu-
 nio, & decido semine se propagauit. Perit vbi
 caules protulit.

GALLITRICHIS AFFINE MARV. SI NON
 genus aliquod, Sclarea Hispanica Tab.

CAP. CIII.

Anno 1595, Iulij principio demonstrauit D.
 Höchsterer Pfortzheimis in horto D. Soceræ

herbam nomine *Matu* celebrem, foliis spissis, sine manifeste sapore. Incipiebat autem tunc floridam comam deproicere. Clusius, cuius iconi, quâ proponimus, folia optime respondeat, sic describit. *Hormini* silu. quarti quinta species, hispanico femine *Viennæ Austriæ* nata, illi [Gallicricho flore paruo rubro] non valde dissimilis: etenim caules habet non minus altos, quadrangulos, nodis cinctos, villis quibusdam obritos, & folia in singulis nodis fere similia, paulo tamen duriora, leuiora, angustiora, angulosa quodammodo, mucrone magis obtuso, & laxioribus dentibus prædita, præsertim quæ secundum radicem nascuntur: è cauliculis, in extremo caule summisque ramis verticillatim nascentibus, & veluti in spicam desinentibus, emergunt flores reliquis speciebus longe minores, Lauendulæ florum fere æmuli, nec colore ab illis valde differentes: quibus decidentibus succedit semen nigrum: radicem habet superioribus similem: & tota planta simili cum reliquis odore prædita.

Synonyma Vocat Clusius in Pannon. p. 580. *Horminum silv.* 4. Lauendulæ flore: p. 582. *Hormini* 2. speciem tertiam: p. 584. *Horminum* femine ex hispaniis *Baccharis* nomine misso natum. In *Hist. pol.* *hormini* silu. 4. quartam speciem.

Scleara Hispanica Taberna. Taberna montani *Scleara* Hispanica, *Sclearæ Romanæ* similis, paucioribus ramis, caulibus quadrangulis, foliis magis glabris, & magis acutis, firmioribus, floribus Lauendulæ quodammodo similibus; *Matu* nostro foliorum firmitate respondet, licet icon nonnihil diuersa videatur.

C. Bauh. phyt. vocat *Horminum* 8. siue silu. quartum Lauendulæ flore: Clusii *Hormini* 2. speciem tertiam (in Pannon. sc.) sine icone. Sed cur **C. Bauh.** dicat esse sine icone, me latet: est enim p. 482. vt iam annotatum.

Nascitur sponte in Anglia satis frequens ad regie arcis Grenviciæ hippodromum Septembris initio cum florens, tum semine onusta. hispanico femine Clusio *Viennæ Austriæ* nata, florebat Iunio.

GALLITRICHIO AFFINIS PLANTA,
Horminum silu. latifolium Clusio.
CAP. CIV.

Descriptio

desinentia, rugosa, & ad pediculi vncialis, vel sc-

EX radice pollicari, plurimis fibris longiusculis donata, ex qua plura capita, caules edit prociduos, quadratos, copiosâ medullâ albâ farctos, insigniter hirsutos: cuiusmodi etiam sunt folia, quæ ex caulium geniculis bina ex aduerso oriuntur Marrubii, subrotunda, in mucronem exiguum mox

quincialis commissuram falcata: inferiorum ceterâ foliorum pediculi multo etiam longiores: Ad foliorum verò exortum auriculæ quadræ velut serratæ adnascuntur, modo vnicæ, modo duæ: flores in caulis fastigio sæpe rubente, & in paucis breuibusque alis nuditer rubentibus verticillatim sine villo foliorum interiectu, breuibus interuallis dispositi spicam deformant, perquam numerosi, Lamii patij, cartuloputpurei, galericula exigua apicem albam occultente, labello in binas lacinas diuiso, è calyculis oblongis, subcæbentibus, hirsutis, striatis prominuli, pediculis atropurpureis hirtis: decidentibus flosculis in calycibus sunt semina quatuor oblonga subrotunda. Sapor plantæ nullus notabilis.

Clus. in Pannon. p. 577. & p. 578. *Horminum silu.* 1. siue latifolium alterum vocat: in *Hist. pol.* *horm. silu. tertium*: *Horm.* Sclearæ foliis minus incanis & odore minus graui, floribus purpureis, Lauendulæ vix maioribus. **C. Bauh. phyt.** *horminum* 5. siue silu. latifolium. Schvenccki. *horm. silu. 2. murale* Sclitaci, videri matver & Charlach. An *Camer. hort. horm. silu. ferniæ* abique vlllo p. Et statem: flore sed in hieme paruo cæruleo, Lupuli odore, simile secundo, quod Clus. in Pannon. depinxit.

Pronemini mihi *Montbelgardi* in horto Ill. E. C. florens Iunio Iulio & Augusto: hiemem pertulit, & femine se propagavit: multis etiam annis duravit. Inuenitur, inquit Clusius, passim *Viennensi* agro iuxta vias, in montanis pratis circa *Maria cellam*, & *S. Crucis Abbatiæ*, supra *Badenenses thermas*, & plenisque *Alpestribus Austriæ* arque *Stiriz* locis:

GALIOPSIS SPECIES LVTEA, VISCIDA,
odorata, nemorensis.
CAP. CV.

INSIGNITER fibrosa radice nititur, multos inde caules surrigens bicubitales, & altiores, quadratos, hirsutos, fungosâ medullâ farctos, in alas brachiatos: folia è geniculis exeunt opposita, longis pediculis hirsutis appensa, Ari modo alta, sed Lamiorum instar rugosa & hirsuta, etiam multo maiora, in ambitu serrata, nonnulla interdum per margines aspersâ saturâ rubedine: flores in longis spicis verticillatim ramos ambiunt: foris hirsuti, intus glabri, labello tripartito, mediâ laciniâ fibriatâ & crispâ, colore foris ex albo luteo intus obsoletis notis maculoso: superius verò folium, seu galea, foris guttatum, intus luteum: è rictu medio prodeunt stammina alba: insident aures flores calycibus oblongis striatis, viscidis: in quibus succrescit postea semen: tota planta tactu viscida est, odorata, sapore nullo insigni.

Varias

Varias hæc adepta est appellationes. Nos quidem, quia apud Dodonæum de Florib. à Dalechampsio propria manu legitur annotatum, esse galiopium luteam, viscidam cognominatum, & maximè ut amphibologiam vitaremus, alia siquid est præter hanc galiopsis lutea nuncupata. Propter viscositatem verò quidam Pulicariam nominarunt. Dod. de Flor. & H. lat. in fol. Orulam tertiam, horminum luteum, & horm. Tridentinum à plerisque appellatum. Lobel. in Adu. Colum Iouis folio Viticæ, aut hormini, Galiopsin recentiorum. In Ic. Plant. pag. 557. & Obf. p. 301. Colum Iouis, horminum silu. pingue quorundam. Clus. in Pannon. p. 576. horminum silu. 3. In hist. post. secundum. Cæsalpin. Melinum vulgò, aliis Meligo. Gesn. lib. 3. epist. ad Zwing. Orminum luteum, Herbam pinguem flore luteo, Italorum quorundam Cerinthien, & Germanorum flōstrant h. e. Pulicariam, quòd foliis per cubicula sparfis, cum pingua & viscosa sint, pulices adhæreant, & facile simul eueantur.

An hæc sit referenda Salvia alpina Tabern. me latet: descriptioni ieiunæ, in qua ei tribuit flores purpureos pauca fides tribuenda. Gerard. ponit pro Colo Iouis iconem Sclæræ silu. Tab. quæ non respondet Colo Iouis.

C. Bauh. phyt. horminum 4. siue luteum glutinosum, Staph. Plinij quibusdam. Item Salvia 8. siue Salvia alpina Tabern. ex Lonicero: Hormini species. In animad. in H. Lugd. Galiopsis lutea Dalechampsii p. 1246. dicitur esse Lamium luteum: ego verò suspicor esse Colum Iouis, inquit C. Bauh. Hist. Lugd. Colus Iouis Lobelii: Galiopsis lutea Dalechampsii: Phlomis Lychnitidis altera Syriaca Lobelii.

Montepelii circa montem Esperon reperi florentem mense Octobri: in Rhœtia non longè à balneo Fidis Iunio: prope mællensiat Iulio: in montibus prope Basileam Octobri: Genæe germina protrudentem principio Aprilis in colle La bartie. Per vniuersam Pannoniam ad radices montium obuia dicit Clusius: in hortis apud Belgas feri Dodonæus. Scurtirigines, vòd quæ siluarum margines Galliæ, Germaniæ & Italiæ amare Lobelius.

Facultates eius nondum à quoquam exploratæ sunt, præterquam quod Genæus eam calefacere, emollire ac discutere crediderit.

ÆTHIOPIS VETERIBUS ET IN GÈNERE. CAP. CVI.

Aethiopsis, auctore Dioscotide, folia habet Verbasco similia, sed valde hirsuta, & densa, in orbem circa radicis imum: caulem quadrangulum, crassum & scabrum, similem Apiastro aut Arctio, multis alis concavum: Semen Erui magnitudine geminum in vno conceptaculo: radices ab eodem cespite multas, longas, crassas, gustu glutinosas. Quæ siccatæ nigrae ac duræ fiunt, coraibus similes. Plurima nascitur in Messenia ac Ida. Radix cocta ac pota ischiadicis, pleuriticis, sanguinis sputo, arteriæ asperitati auxiliatur, sumitur etiam cum melle in eclegnate.

Eadem prorsus Plinius habet, vt ex Dioscoride transcripsisse videatur. Galenus in simpliciũ censu Aethiopidem præterit. Quæ Paulus de ipsa fertulit, ex Dioscoride transcripsit. Quin &

Ruellius recenset, quæ Diosc. & Plinius scripserunt.

Aethiopidi porrò herbæ nomen dedere magice vanitates, teste Plinio, quòd sc. amnes ac stagna sicari huius coniectu, tactu clausa omnia aperiri, somniarit Aesclepiades. Somniarit, inquit, nam si vera sunt, vt Plinii verbis vtar, nonne fatius fuisset Aemilianum Scipionem Carthaginis portas herbâ patefacere, quàm machinis claustra per tot annos quater? Siccentur hodie Aethiopide [Meroide] Pontinæ paludes, tantùm agri suburbanæ reddatur Italiæ. Versimilius itaque erit Latinos Græcum Aethiopidis nomen seruasse, ab Aethiopia sc. regione, in qua nasci gloriabatur: Vel quòd fuliginosa & veluti cinere aspersa sit: *αἴτη* enim fuligo est, siue fauilla adusta.

Cæterùm, Aethiopidem quantumvis ignotam dixerit Cornarius, non desunt tamen, vt Matth. Anguill. Dodon. Lobel. Amar. Cæsalp. Castor, Schvvenckf. C. Bauhin. & alii, qui eam agnouisse videntur.

Hesperin, Violam albam, Persicam hermolai, si radicem haberet nigram, & instar cornu duram, facile dixerit Aethiopida Tragus.

Eorum opinionis esse non vult Anguillara, qui in insula Candia gallicrichum fatium Aethiopidem vocant.

ÆTHIOPIS MVLTI. CAP. CVII.

Folia per terram primò spargit palmo latiora; haud multò longiora, tenera lanugine ceu carptâ suprâ infraque vbertim obducta, alioqui Sclæræ fatinæ non multùm dissimilia, sinuosa, quædam etiam laciniata: inter hæc caulem profert foliis consimilibus, sepè minoribus, stipacum, quadratum, pa-

riter villosum, multis alis concavum: in quibus ad nodos, flores verticillati, duorum foliorum acuminatorum complexu Hormini modo obulati, candore niueo, vno folio cuculli instar surrecto, compresso, apices luteos, stilumque argenteum è sinu proferente, labro Corulæ instar concavo, ex calyce oblongo quinquepartito, quem circumquaque tam densa obtegit lanugo, vt vix conspici possit: odore est foetido, Lamii vel Galeopsis: radix fibrosa: semina in singulis vasculis quatuor hormini seminibus similia, fusca, lubrica, triangula.

Matthioli. (qui Roberto Constant. teste oliati scripserat incognitam, in post. serò comm. eius ostendit effigiem) Amato, Anguill. Dodon. Gesn. Cast. Lob. in Adu. Obf. pag. 304. & Ic.

Magica
Vanitates

Aequiuo

Hesperin

Descriptio

Plant. p. 566. Lac. Lonic. Camer. in hort. & apud Matth. Tabern. & Hill. Lugd. p. 1306. Æthiopsis Schvvenckf. *Albium* Dioscoridis: C. Bauh. Æthiopsis 1. sua foliis sinuosis. Æthiopsis verò eius secunda, siue foliis in profundas lacinias diuisis, qui meminere, non habeo vllum. Æthiopidem Montepellulani Coronariam vocant: Germ. *Mohrenfraut*: Itali *Eriope* & *Eriopide*.

Coronaria.

Locus & Tempus

Copiosè prouenit in Græcia & Illyria, vnde ad nos primùm delata. Nobis Montbelgardi in horto Ill. E. C. ex semine Surgardie in horro Ducis collecto nata fuit: semen maturabat Iulio & Augusto. Primo anno caulem non ferebat. secundo autem semine deciduo se propagabat, & peribat. Patavii obseruauit virentem in horto publico mense Februarii.

MARRUBIUM IN GENERE.

CAP. CVIII.

Marrubium Dioscorides duplex assignat: Album quod *αἰθίοπος* dicitur, & Nigrum, quod *βαρβαρὸν ἢ ὑδάριον αἰθίοπος* nominatur.

Marrubium duplex Diosc. & Theoph.

Sed & Theophrastus duo quoque genera tradit. Aliud, inquit, folium herbidum [*πυκνόν*] habet magis ferratum, incisuralque profundiores, valdè manifestas, quo vnguentarii vti ad nonnulla consueverunt: Alterum verò rotundius, & squallens [*ἀχρυσόν*] vehementer, vt *πυκνὸν ἀχρυσόν*, incisuralque habens obscuriores, minusque ferratum.

Cæterùm, Ruellius primum Theophrasti Marrubium folio herbaceo, officinas Prassion viride nominare testatur, comâ herbaceâ ferratiori, crenisique profundioribus, reliquâ parte candido simile, eiusdemque naturæ. Alterum verò folio rotundiore, candidum interpretatur, quamuis non defint, qui hoc Balloten, illud candidum appellent.

Marrubium inter primas herbas plerique commendauerunt, quod Græci *αἰθίοπος* vocant, alii *Linosyrophon*, nonnulli *Philopæda*, aut *Philochares*, notius quàm vt indicandum sit. Huius folia semenque contrita profunt contra serpentes, &c. inquit Plinius, qui & ipse duo genera Marrubii, ex Castoris sententiâ proponit nigrum, & quod magis probat, candidum, quanquam eius sententia parum memor, nigrum Marrubium postea in Porrum nigrum commutauit.

Prassium, inquit Amatus, Martubium est Prassium verò Porrum, cuius inaduertentia Plinius sæpè in errorem labitur. Plinium itaque consummata lectionis & eruditionis autorem, perpetuum (vt eius verbis vtatur Constantinus) aut vt Varronis, indefinenter vellicat Lusitanus, cæsum quidem & punctum petens, nequaquam tamen feriens, vt malus gladiator veteranum militem.

Nunc & hoc obiter indicandum recentiores Medicos quatuor Marrubii genera constitutere *Primum* Marrubium album, siue Prassion. Ad quod reuocamus Marrubium candidum folio subrotundo: Item, Marrubium Hispanicum odore Stæchados Lobelii, Ocymastrum Valentinum Clusii. Et tertium Marrubium album angustiore folio. *Secundum* Marrubium nigrum siue Ballote quod duplex habetur: alterum foliis maioribus; alterum minoribus. *Tertium* aquaticum, quod, ni fallor, quidam pro Sideritide exhibent. Postremum campestre, vel agreste quod à nobis Stachys Fuchsi inritatur.

Prassion Linosyroph. Philopæda. Philochares.

Plin. notatur.

Aequiuoca

Marrubii præterea nomine sequentes etiam donantur plantæ. Cardiacæ. Herba Venti. Meliphyllon. Vrtica. Mellisa. Tragogonum. Eupatorium. An Galeopsis angustifol. fœtida. An Galeopsis minor folio caulem ambiante?

MARRUBIUM ALBUM.

CAP. CIX.

Caulibus assurgit cubitalibus, quadratis, canâ lanugine pubescentibus. rubulo peruiis: ad quorum nodos folia nascuntur biua ex aduerso sita, perquam rugosa, subrotunda, in ambitu serrata, ex viridi albicans, hirsuta, sapore acri & amaro: ex quorum alis thorsuli numerosi verticillati: oriuntur, bifida cristam surrigentes, labello vtrinque alati demisso, in calyculis albis lanuginosis. semen subrotundum asperiusculum: radix fibrosa, nigricans. Tota herba Dod. suaui & grati est odoris, & nonnihil moschum redolet, præsertim hybernis mensibus.

Marrubii, seu Prassi Dioscoridei delineatio ad amullum huic nostro responderet. Frutex est, inquit, ab vna radice multorum ramorum, subhirsutus, albicans, quadrangularibus virgis: folium pollicis æquale, subrotundum, hirsutum, rugosum, gustu amarum: semen per interualla in caulibus eitur: flores velut verticillati, asperi.

Quodnam autem sit Marrubium hoc apud Theophrastum, auctores non conueniunt. Ruellius & eum secutus Casalp. volunt eum hoc pro secundo genere describere. Dalechampius contra id eum intelligere credidit per prius: per alterum verò Dioscoridis Balloten, hoc ab illo discrepantem, quod plusculum ad virorem fuscum porraceum vergat, unde Marrubium nigrum vocetur, & odorem grauem, & fatoremque vibret. Cornarius primum Theophrasti Marrubium narrat officinas quidem viride Prassion vocare: artamen Prassi huius, genus alterum esse ait, & non id quod Ballote, nigrumque Prassion dicitur. Et certè D. Agerius huius Marrubii varietates communicauit. Dedit namque Marrubium in Marca Anconitana collectum, Germanico candidum, foliisque minoribus & ramosisioribus. Et aliud maius, odoris suaui, Romanorum agrum inhabitans.

Græci, vt Diosc. Theoph. & Galenus *αἰθίοπος* appellât. Latini, vt Matthiol. Lobel. in Aduers. Casalp. & Dodon. Marrubium; Marrub. album Matthiol. in Ept. & Histor. german. cum add. Camer. Lobel. in Obs. pag. 27. & Ic. Plant. p. 517. H. Lugd. p. 961. & Gerardus: Marrub. candidum alterum & vulgare Tragus. Vulgare Clus. in Pannon. legitimum vulgare in H. post. Tertium & album vulgare C. Bauhin. Marrub. notius

notius quam vt indicandum : itémque candidi Castori magis probatum Plinius. Matrüb. sive Prassium album Tabern. candidum Schvenckf. Marr. feminam Brunfels. Prassium Anguill. & officinæ. Videtur autem, inquit, Pena, prassinus viror, aut certe virosus odor appellacionem dedisse Marrubio, tam nigro illi fuscido, quod Ballote dicitur, quam albo huic & odoro. Inter nothas voces & apud Apulicium eius & hæc nomina extant, Ευπατόρεον, φυλλέφαρος, τριπύδιον, χυμυλοπόδιον, κρησσοράσιον, φιλιδράσιον, Labeo, Labeonia, Asterion, Asetope, Asteriope, Atytbesia, Vlceraria, Marua Iantusa Serap. Tauri sanguis, Horu genitura, Melitæna & Meliphyllon. Dicitur quibusdam Hebraicè, vel potius Chaldaicè *Tamcha*: Maurit. *Farsiso* sive *Frasium*: Germ. *Weisser Andorn* / *Marobel* / *Gottes vergiß* / *helfe* / *Fraut* / *lungenfraut* / & *wilder taurant* Silesiis Schvv. Belg. *Nalroue* / *Nalruenie* / & *whitte* / *Andorè*: Gall. *Marrubin* & *Marochemin*. It. *Marubi*: Hilp. *Maruuo* & *Mar. lib.*: Angl. *horehound*: Boh. *Zablecuisf*: Hung. *Feyer pözerese*.

Multis locis frequens spontè crescit, vt Monspelii passim, vt etiam Burmi in Rhætia: itémque circa Colmariam, Norburgum E.C. castellum, & Entzishemiam, aliisque Alfatie locis: propè Bessfordiam paucas plantas vidi, ac etiam inter Ferrariam & Bononiam. In Silesia oriri propter a disciorum ruinas & rudera perhibet Schvenckfeld. dicitque in areis pagorum vulgò notum. At in Austria & Pannonia rarum est, & certis duntaxat locis, usque paucis spontè nascitur, auctore Clusio. Colligitur Ætate, Iulio potissimum mense, cum semine prægnans est.

Huius folia arida, inquit Dioscor. cum semine decocta in aqua, aut viridium succus expressus datur cum melle Asthmaticis, tussitentibus & tabidibus. Crassa è thorece, cum Iride sicca, ducunt. Datur mulieribus quæ non purgantur, vt menstrua & secundas pellant: item difficile parientibus, & iis qui à serpentibus morfi sunt, & qui lethale quid biberunt. Vesicæ tamen & renibus nocent. Folia cum melle illa sordida vlcera purgant, pterygia, nomâque cohibent: dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex foliis contusis succus, & Sole coctus. Cum vino & melle illitus oculorum claritatem exacuit. Morbum regium per nares expurgat. Anrium doloribus perse, aut cum rosacco instillatus prodest. Marrubium plerique inter primas herbas commendauere, inquit Plinius, eadem tradens quæ Dioscorides: ac præterea aluum soluere, vrinam citere, strumis, gangranis, & laterum doloribus conferre. Ad eadem commendat etiam Galenus adens in caliditate esse quidem secundi ordinis iam completi, in siccitate tertii medii, aut completi. Marrubii decoctum, inquit Matthiolus, datur commodè iocinorosis, & aqua intercute laborantibus: eo quoque foliorum puluere necantur interaneorum vermes. Recentia folia cũ veteri axungia trita & illita canum morsus persanant, & mammarum tumores persoluunt. Lichenas purgant, sanantque ex aceto illita. Ad viscerum obstructiones commendat præterea ex Marrubio parata decocta, vina, ecleginata, syrpos, & alia eiusmodi.

Les sunt, quadrati, lauragine incanâ obiecti, multis alis cõcati: ad quorû singulos articulos, folia ex aduertio binâ oriuntur mollicello holofericitactu, villosa, intensiusque quam in vulgari enascètia, latiusculo pediculo appenda, in ambiru ferrata, longiora, quam latiora, obtusa, odore nullo excellentes, sapore calidiusculo, non tamen ingrato: flores ad genicula verticillatim caulē amplexantur Marrubi vulgaris, ex oblongis, incanis, mollicellis calycibus.

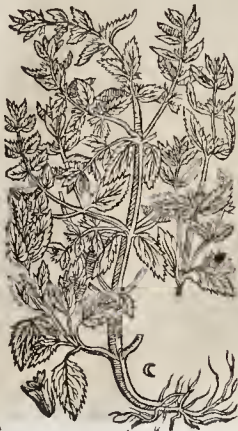
Clus. in Pannon. & hist. post. vocat Marrubium alterum Pannonicum, quæritque an sit Marua Iantusa Serapionis? Eius autem delineatio non malè conuenit cum Marrubio iam descripto, nisi quòd ait esse odore iucundo. I ob in Ic. Plant. p. 518. Marrubii candidi alterius Hispanici titulo, eandem habet iconem quam Clusius: itémque in Obs. pag. 279. Tab. inscripsit Marrubium candidum Hispanicum: Gerard. candidum. C. Bauh. phyt. 4. sive album latifolium peregrinum.

Synonymi

Ad eò vulgare est toto Viennensi agro, vt vinctorum agrorumque margines, sicque & Germanici campi eo abundant, imò in ipsius vrbis (quæ ab aquis sunt libera) fossis nascitur: floret Iulio. habemus nos Monteb. in hort. Ill. E.C.W.

Nullò tamen apud Viennenses, quod Clusius sciat, in vsu est.

MARRUBIO ALBUM ANGVSTIORE folio. CAP. CXI.

Candidius nostrati Marrubio, caulibus ramisque quadratis tenuioribus: folia ex geniculis aduerso situ oriuntur in pensè candida, oblonga, ferrata nervosa, sed nervis plerisque recta secundum longitudinem decurrentibus: Flores in ramis, subiectis binis parvis foliis, K k

Descripti

MARRUBIVM CANDIDVM FOLIO subrotundo. CAP. CX.

Caulis, quos ex radice vulgari Marrubio simili coplures profert, cubitales & bicubita Toni. III.

verticillatim positi, interdum & in spicæ formam digesti, parui, candidi, bifido foliolo surrecto, labello demisso è candicantibus striatis calyculis.

Synonyma

Lobel. porro in Aduers. & Icon. Plant. p. 519. vocat Marrubium Creticum angustiore folio : H. Lugd. p. 962. Marrub. Creticum Penz. [Existimatur autem compilator hoc à Marrubio candido Hispanico non differre : sed errat. diuersum est & vtrumque mihi notum:] Camer. hort. Marrub. Creticum aliud, à Lobelio & antiquis depictum: Tabern. & Gerardus Marrubium Creticum: C. Bauh. phyt. Marrub. s. sive album angustifolium peregrinum : Apud Matth. Sydericidem z. Matthioli & Castoris.

Locus

Ex semine per fratrem C. Bauhinum Marrubii albi veri nomine Lutetiâ misso prouenit mihi Montbelgardi in horto Ill. E. C. vibi Hiemem perfert.

Hoc Creticum Marrub. qui cum Schvvenckf. opinantur, id cæteris præstantius credunt.

MARRVBIVM NIGRVM SIVE

Ballote.

CAP. CXII.

Descriptio

SEsq̄icubito altius est, caulibus quadratis, hirsutis, nonnihil rubentibus, inanis : ad quorum genicula sesquiuncialibus pediculis oriuntur folia Melissæ atroirentia, rugosa, fetida, in ambitu serrata, ex eorundemque alii surculi alii foliis confimilibus minoribus donati: fiores Lamii

rubri, verticillati ex calyculis oblongis striatis: radix Vrticæ fibrosa.

Balloten, inquit Dioscorides, quod nomine alio Marrubium nigrum vocant : caules edit quadrangulos nigros, lubrifutos, complures ex vna radice: folia hispida, vel vt alii, densa per interualla in caule disposita, quàm Marrubii maiora, subrotunda, graueolentia, Apiastro proxima: vnde aliqui Apiastrum eam vocauerunt : candidi flores vniuersi verticillato ambitu caulem coronant. Plinius similiter depingit.

Synonyma

βαλλώτη autem dicitur Græcis & μέλας κρησός, & in quibusdam exemplaribus μέλας κρησός: Latini Ballote, Marrubium nigrum, Marr. magnum, Marr. spurium, Marr. fetidum, Marr. nigrum fetidum, Marrubiastrum, & Prassium fetidum: Itemque inter nothas appellationes Nophelian, Notianoscemin, Nospation, Nothera, Nochelis, Nostelis, Nophrys, Gnothuris, Gnotera: Ægyptiis Asphos, aut Elce: Prophetis sanguis Ixionis: Romanis Apium aut Medata, aut Vlceraria, aut Marrubium, aut Cantherinum. Marrubium quidem à foliorum similitudine, ni-

gum à colore, qui ad colorem fulcum magis vergit, quàm in Marrubio, Prassium fetidum ab odore graui & fætere. Germ. Schwarz Andorn/Steinfed Andorn/& Andorn weible: Gall. Marrequin puant Marrubin noir: Ital. Marrubio bastardo: Hisp. Marrubio negro & bastardo: Angl. Sumfing & blaef hōtchoiund Sefete pōzereze.

Gerardus pro Marrubio aquatico ponit iconem Tabernamontani Marrubialtri, & pro Marrubio nigro iconem Lamii albi eiusdem.

Marrubium nigrum alterum haberi foliis maioribus & alterum minoribus obseruauit C. Bauhinus.

Montpelii florens intuebar Aprili & Maio mensibus: Basileæ Octobri. Frequens in agrotum marginibus Geneuz, Lugduni, Montbelgardi, & alibi, passim etiam secus vias, parietes & sepes vmbrosis locis florens Æstate.

Huius folia, inquit Dioscorides, cum sale trita canis moribus medentur. Feruenti cinere flaccescunt, vt condylomata reprimant: fordida vlcera cum melle purgant. Plinius eadem iisdem ferè vrbis tetulit. Vis eius efficacis aduersus canis morbus ex sale foliis tritis impositis: item ad condylomata, coctis cinere, in folio oletis. Purgat & fordida vlcera cum melle. Galenus Ballotes ne meminit quidem in simplicium medicamentorum censu.

MARRVBIVM AQVATICVM QVORVM-

dam.

CAP. CXIII.

ALtitudine cubitali, aut sesquicubitali, caule tigidō, quadrato, subhirsuto, in ramos oppositos diuiso: folia bina semper ex aduerso sita, Betonicæ foliis paria, profundè serrata, interdum laciniata, in singula segmenta exserto neruo obliquo, in acumen desinètia, inferius nonnihil hirsuta, superius glabra, breuiusculo

pediculo hærentia, sapore amaticante: ad quorum exortum verticillati globuli sunt flosculorum candidorum, punctis rubentibus aspersorū: ex calyculis asperiusculis & veluti spinosis vix tantillum prominentium: radix fibrosa, albicans, modicè adstringens.

Quidam, vt Matthioli, Sideritum primam facit, quâ alii, vt Dodon. & C. Bauh. rectius Marrubium palustre vocant: aquaticum Thalius & Schvvenckf. Marrub. 4. aquaticum & palustre Tragus, qui Sentum Avicennæ statuit. Marrub. aquat. vulgi Lob. in Aduers. & Ob. p. 283. & Ic. Plant. p. 524. (vbi malè Sideritum secundam vocat.) & Hort. Lusit. Sideritum Matthioli, Lancæam Christi Gesneri, & Ægyptiacam herbam quorundam, Camer. hort.

Germ. Wasser Andorn / weyher Andorn: Gall. Marrubin aquaticum: Angl. water borehound: Hung. Vízj pözereze.

Marrubium aquaticum Tragi florere Basilea ad ripam fluminis Birse intra urbem Iunio & Octobri. Montbelgardi spontè Augusto locis humidis. In Silesia viger & floret, referente Schvvenckfeldio, æstivis mensibus ad rivulorum margines & fecus fossas, ac serobium extremitates aquas habentes: rigari etenim postulat: in aridis autem non provenit.

Cæterum, refrigerandi, atque vñ a validè adstringendi facultatem habere videtur: & nonnullis succus eius colore tingere nigro creditur, quod indagandum proponimus.

ALYSSVM IN GENERE, VETERIBVS,
& Neotericis.

CAP. CXIV.

Varia est apud auctores Alyssi historia. Et quidem ex Dioscoridis sententia ἀλύσσω est frutex parvus (σπυρίδιον). Ruell. addit vnicaulis: subsæpera folia habens, rotunda, circa quæ fructus, duplices seuti figuram in quo semen est a liquidantulum latum. Nascitur in montanis & asperis locis. Eius decoctum singultus, qui sine febre sunt, potu solvit: idem efficit, si quis eam, aut teneat, aut naribus odorandam admoueat: at cum melle trita lentiginis & maculas Solares [vitia cutis in facie] emendat. Contusa in edulio rabiei canis mederi putatur. Sed & in domo suspensa salutaris esse creditur, tum hominibus, tum aliis animalibus, nec fascino lædantur. Quin & purpureo lineo, seu puniceo panniculo alligata, pecorum morbos abigit.

Ab hoc, vt quidam opinantur, Alyssum Plinii discrepat: is namque videtur Rubiam minorem Alyssum facere.

A Dioscorideo alienum quoque est Actii Alyssum quod Heracleam Sideritidem esse statueri videtur. Aegina libri 5, capite 23, cum Actio de Alyssis conformia scripsit. Ab illis verò omnibus circa Alyssi historiam dissentit Galenus Ex cuius verbis palam est, Alyssum ab eo ex Asclepiade descriptum, potiùs primam, quàm vltimam Sideritim referre.

Sive potè frutex sit ille Dioscoridis exiguus, hæcenus non satis cognitus: Sive alicuius plantæ (quæ eam habeat proprietatem, qualem ex Asclepiade voluit esse Præstii speciem Galenus: Sideritidis, Heracleam sc. Paulus, ait bæccius de venen. & Antid.) cognomen Alysson, sic tamen dicitur à proprietate sanandi morsus canis rabidi. Et hæc Etymologia potiùs Alyssis conuenit, quàm Melanthio, quod Arabes à græca voce ἀλύσσω sic dictum testantur.

Cum igitur varia admodum sit de Alyssis auctorum sententia, cumque eius historia tam varia, incertaque habeatur, difficile quidem fuerit asserere, quænam planta Alyssum legitimum, aut Dioscoridis, aut Plinii, aut Actii, aut Galeni, vocati possit & debeat. Magnus enim numerus plantarum occurrit, quæ pro Alyssis à rei herbariæ studiosis passim & cæratim ostenduntur, inculcanturque. Quas licet Marthiolus, quòd fortassis earum nullam legitimum Alyssum referre crediderit, potiùs supprimendas, quàm declarandas existimari. Nos tamen contra eas hic nominandas, & suo quoque loco pingendas, sus-

Tom. III.

usque pettractandas esse, consulum duximus. Illud nobis saltem indicasset sciolus, quodnam Alyssum illud foret à Galeno ex Asclepiade representatum: quodnam & illud, cuius meminit Aetius: siquidem ambo hæc in Italia provenire non amplius inficiatur. Cur bonus ille vir aliis diiudicandum relinquit, quid Ruellius per Cannabin rusticam, quam ipse Dioscoridis Alyssum esse putat, aut saltem ad ipsum propiùs accedere ait, intellexerit, & tamen carpit? Cur non Crisam galli pronunciat?

Cæterum Alyssi nomine sequentes apud Auctores donantur plantæ. Aline fol. serrato hirsutiore. Veronica. Veton. pratensis serpillifol. Alysson siliqua latà, &c. Alyssum Anguillare. Thlaspi minus. Thlaspi maritimum. Clinopodium quorundam Origani facie. Alysson Galeni. Moluca asperior. Moluca. Cardiac. Ladan. fegetum fl. albo. Lad. feget. fl. purpureo. Syderitis glabra. Syder. Alysson Columnæ. Sideritidi affinis. Sclarea. Betonica. Consolida media. Costus annuus Ledi folio. Cynoglossa topiaria fortè Plinii. Cynoglossæ pulchra species. Aparine. Rubia minor. Alysson Plinii, &c. Gallium secundum Tragi. Rubiis affinis Asperula Dodonæi. Rubia canleca elatior. Rubia patua fl. carulco. Geranium Robertianum. Liliun Martagon. Lilialis. Cyanus. Alysson Cytisi facie. Periclymenum. Numularia.

STACHYS VETERIBVS ET IN GENERE.

CAP. CXV.

Stachys Dioscoridi frutex est Marrubio similis, Sed longior (quæ vox in Crætea deest, Anguill.) folia ferens plura, sed rara [ὄλλα ἕλαια Crætea legit: quædam Anguill.] hirsuta, dura, odorata, incana: virgas ab vna radice plures, Marrubio candidiores. Nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalescentiam & acrem. Vide [ὄν] quæ vox in aliquibus oñtittur:] foliorum decoctum potum in menses & secundas ducit.

Plinius l. 24. cap. 15. de Stachyde Laconicè loquutus est. Ea quoque, inquit, quæ Stachys vocatur, Porri similitudinem habet, longioribus foliis, pluribusque & odoris incundi, colorisque in luteam inclinati: pellit menstrua. Sed & hic vocum vicinitate deceptus Plinius, ἀλύσσω pro μεθύσσω agnouit. Non enim Porri similitudinem habet Stachys, sed Marrubii, vt Dioscorides dixit μεθύσσω ἕλαιον.

Quin & Galenus quoque Marrubio similem fruticem Stachyn esse dixit, gustu acrem & amarum, qui tertii ordinis sit calefacientium, vt in cridè non solum mentes moueat, & secundas eiciat, sed etiam abortus procreet.

Stachydis nomine donatæ sunt sequentes plantæ quatum quidem nobis constat. Stachys Fuchlii. Stach. Cordi. Stach. candidior & minor Marthioli. Stach. Lusitan. Pseudonardus quæ Spica vulgò. Sideritis spinosa. Scorodori tomentosa Grætica. Scorod. folio Saluiz. Stachas. Galioptis lutea glutinosâ. Galiopt. foetida angustifolia.

STACHYS FUCHSII.

CAP. CXVI.

Rediuuam Stachydis radicem numerosæ fibræ vbertim circumquaque productæ cõ-

Rk 2

ronant: caules autem promit plures (sæpè vnicum) cubicum altos, aut paulo proceriores, quadratos, lanugine incanâ villosos, fungosa medullâ rarios: ex quorum geniculis folia ex opposito sita prodeunt, Marrubii foliis longiora, lanuginosa, mollicella, per ambitum serrata, sapore c-

tra omnem morsum siccant: flores ex foliorum alis verticillatim ex longa veluti spica caules summos ambiunt, foris hirsuti, intus glabri, purpureo-roscentis, ad Lamii flores quàm proximè accedentes, labello trifido subinde gurgato, galeâ item saturatiore, dilutioreque purpurâ verticillato, ex calyculis oblongis villosis: semen rotundum & nigricans: odor totius plantæ grauis.

Cord. in Diosc. Stachydem spicatam herbam esse ait, & Marrubio similem, candidiorem tamè, & ob eam causam Germ. weissen Andorn, h. e. Marrubium album, & Stein Andorn Marrubium petræum, appellat.

A Trago pro Marrubio tertio describitur, appellaturque Marrub. agreste siue campestre seld Andorn, si. que genus Gallitrichi siluestris, ac idè germ. Feld scharlach nominatur. Hoc ipsum tam laue oleus Marrubium, Stachyn Dioscoridis esse existimat. Is autem odorem totius plantæ gratissimum ait, qualem nos non obseruauimus.

Stachydem appellat Fuchsi, quòd verticillato florum ambitu & orbiculis spicarum caules cingentibus coronetur: germ. riechenden Andorn/gall. Sangesanne. Is autem more suo Dioscoridis verba pro descriptione repetit, nihil addens præter florum purpureorum verticillatum ambitum: odorem & folia dura non obseruauit.

Sphacellum esse statuit Guilandinus, sed perperam, teclamant enim folia. Gesn. in cat. pl. Stachyn Marrubio similem rura Tygutenia rusticam, vel montanam, vel molle in Salsiam: Herbatios Nauculam, alios Coronam herbam appellat, ex Ruellio, ni fallor, perhibet.

Lobel. in Obs. p. 285. (itemque Icon. Plant. p. 530.) Stachydem Dioscoridis inscribit ac Scorodoti Plinii constituit: alibi Marrubium agreste Tragi, & Pseudostachyn Matthioli vocat.

H. Lugd. p. 963. duas habet icones: vni titulus Pseudostachys Matthioli: alteri Stachys Fuchsi: descriptiones etiam duas habet, quasi diuersæ essent plantæ. Vna est Fuchsi ex Dioscoride petita, altera Lobelii.

Synonyma Stachys dicitur Castori, itemque Lonic. & Tabern. qui trium plantarum, quas pingit, nomina confundit in Hist. Stachydis, Pseudostachydis & Saluiz montanz, quæ quænam ei sit, iam non occurrit. Stachys maior germ. Camer. hort. Floribus purpureo-roscentibus C. Bauh. phyt. Sta-

chys Fuchsi Dod. lat. in fol. Marrubii tertia species Dod. gall. Marrub. montanum alterum, generis secundi Thalii. Marrub. campestre Hort. Lusit.

Honor. Bellus ait Lobelium pro Scorodoti Plinii secunda, stachim Dioscoridis describere: sed eam stirpem notham, spuramque esse: nam neque Allii odorem spirare, neque viribus à Plinio attributis respondere. Ego Stachydem vulgarem non esse Scorodoti Plinii Bello quidem cedo: sed hoc ipsi non do, nec etiam Lobelio quod Stachys sit Dioscoridis: haud enim responderet odor, qui, Plinio teste, iucundus: nec color consentiret, qui in luteum inclinans, esse dicitur: sapor etiam contrariatur, hic enim Galeno teste, maris & acris esse debet: neque calefacit tandem, vt docet Dioscorides.

Asperis locis, montibus ac collibus prouenit: floret Iunio & Iulio mensibus: Basilæ etiam Iunio, extra portam lapideam Iulio & Augusto: inter Basilea n & Leutach versus Mouterz Octobri.

CARDIACA.

CAP. CXVII.

Hanc sub Lupi pedis nomine sic describit Ruellius. Lupi pes, quam Græci Lycopoda nomina: t. herba est Marrubio syluestri similis, folio Lupini pedis effigie, dissecto, grauis odoris, caule anguloso & geniculato, sui gola intus medulla, radice frequenti capillamento fibratâ: Galli nunc Patam lupinam, nunc Herbam pectoralem: nunc Manum S. Mariæ nominant.

Hec itaque herba Lycopous Ruellii est, quam multi in Germania Cardiacam vocant: nimirum quòd Cardiaz (sic etiam stomachum siue os ventriculi veteres appellabant) imposita medeatur. Quod verò Ruellius ait Græcè Lycopodem dici, nunquam reperitur, vt auctor est Gesnerus quadr. de lupo, apud Græcos, neque apud Plinium: quare coniectam ab eo ad imitationem gallicæ vocis, Græcam esse coniecit, & pro Galeni Lycoposio admisit: huius enim & nomen à lupo, & odoris insignem grauitatem, leuiter tamen aromaticam & ni fallitur, etiam colorem conuenire dixit præsertim maturo iam semine prægnanti herbæ. Hæc Gesnerus qui in cat. pl. Cardiacam opinatur dictam, quòd folia tita præsentaneo remedio dissoluto stomacho imponantur.

Nicolaï dicitur Fuchsi: Sideritis prima Heraclea Dodonæ: Euricius Cordus Marrubii, vel Melissophylli speciem esse putat, quia non aliter, quàm Melissophyllon apibus gratissima sit, scribitque se propterea ipsam ad alueria plantasse, neque credi posse quanto examine, ac quàm sonoro murmure circum hanc florentem densæ apes susurrarent.

Marrubium & quidem primum Cardiacam vocat C. Bauh. phyt. dubitaturque an sit primum Theophrasti. Quidam Alysson Galeni & Aetii esse voluit. Sunt etiam qui Marrubium mas Brunfelsii faciant, vt C. Bauh. & Schvvenckf. qui Palmâ Christi à Parisiensibus appellari testatur. Brunfels, quidè Tom. 2. ante rhapsodiam 25. p. 158. iconem habet sine nomine: & aliam quoque sine titulo pag. sequenti 159. & sequitur Rhapsodia vigesima quinta: prior autem icon est Cardiacæ, secunda Marrubii. Vbi verò Cardiacam Marrubium

Stachys
Cordo

Stachys.

H. Lugd.
carpitur.

Synonyma

bium mas vocat, vt annotarunt C. Bauhin. & Schvvenckf. non mihi constar.

Lycoplyn tandem Cardiacam vocat Anguill. epist. 12. Aliam demum esse Cardiacam à Ballore perhibet Fuchsius.

Quo igitur nomine herba hæc à Veteribus sit appellata, adhuc sub iudice lis est. Herbarii nostræ ætatis vulgò Cardiacam appellare cõsueverunt haud dubiè quòd cordis palpitationi, quam multi perperam *herzgeßper* appellant, mirificè conferre videatur: germ. *herzgeßper* / *herzgeßpan* / & *herzfraut*: Schvvenckf. nonnullis *Wolfsotpe* vocari ait, i.e. Patam lupinam. Belg. *herzgeßpan*: galli *Agripaulme*, testibus Fuchf. Dod. & Lob. Quà autem ratione Agria palma dicatur, haud scit glossator Fuchf. in impress. Lugdunensi, nisi foriè à rudi foliorum fistura tanquam in digitos à qua, sed perfectiore, Ricinus vulgò etiam Palma Christi nuncupatur. Angli *Mort-hemorte*: Boh. *frèceniif*. Hung. *ziu fu*.

Passim ruderibus, lapidosis, ac aliis incultis & asperis gaudet: iuxta sepes & veteres muros subinde inuenitur: in hortis nimis faciliè calcescit. A Iunio in multum vsque Autumnum viget, & floribus (præsertim Iulio) abundat, semènque perficit. Caules Hieme intercidunt: radix viua est, Dodon. Prouenit etiam in pagorum arcis, iuxta semitas, & propè vrbium mœnia, vt etiam Basilea vidi florentem Octobri.

Fuchsius ex anaritudine insigni sumpto argumento, calidam statuit in secundo ordine & siccam in tertio: rectè à recentioribus scriptum, contra cordis palpitationem, conuulsionem, & resolutionem conducere: posse enim cum amara sit herba, suâ caliditate & hœcitate crassos humores, qui in venis & aliis partibus, nervosis potissimum, sunt, incidere, extenuare, & discutere: hac etiam ratione morbo comitiali conferre, vrinam mouere, & menstrua educere, aliâque facultates, quas Galenus lib. 4. de simpl. med. facult. cap. 17. amaris tribuit, obtinere. Hisce subscribit Matthiolus, addens eam in puluerem cõtritam, & cochlearis mensura ex vino haustam, difficilè parientibus mitum in modum opitulari: obstructions aperire, quas causa frigida induxerit: pectus à pituita detergere, & lumbricos necare. Cum expurgandi, adstringendi quòque facultatem habet, inquit Dodooræus. Ad cordis affectus à nonnullis commendatur, & tantum valere existimatur, vt ab effectu nomen inuenisse putetur. Fertur & conuulsis ac quoque resolutis mederi, obstructions viscerum aperire: ventris tinea ac lumbricos interimere, & puluerem herbe cum vino exhibitum, non modò vrinam & menses euocare, sed & difficulter parientibus prodesse. Ad cruenta eadem quoque laudatur. Medetur & quibusdã boum morbis, ac à rusticis ea de causa subinde expectitur.

carcinomata, strumas, parotidas, panos. Verùm cum aceto bis in die imponere oportet, & cataplasma tepidum facere. Sed & decoctum ipsius viliter in fomentum affunditur. Facit etiam ad nomas, gangrænas & putredines, cum sale imposta. Dioscoridis verba habet Plinius. Paulus vires eius ex Dioscoride quoque habuit. Galenus verò Galiosphos mentionem non fecit.

Galeopsis inter nothas, aliis galephos, Aegyptiis Acthiopis, Romanis verò Vrtica Labeo dicitur.

Notha vocat.

Græcis *Γαλιόψις* vel *Γαλιόψις*, & *Γαλιόψις*. Dicitur autem Galiosphos, si cum i scribatur, à florum effigie galeata, quòd eius flores galeæ aspectum referant. At quoniam inusitatum fuit Græcis præsertim veteribus, Latina nomina cum Græcis componere, *Γαλιόψις* potius per i scribendum erit, vt & multa exemplaria habent, & Plinius ita legendù testatur, qui Galeopsin nominat, à florum figura mustela faciem & rictum quandentenus exprimente. Id quod etiam videtur innuere à *Γαλιόψις* nomen i.e. mustela fœtida: quo quænam sit herba indicatur, nullà videlicet descriptioni aptior, quàm Galeopsis siue Vrtica fœtida mortua, Corn. Cordo, Tragò, Fuchf. Matthiol. H. Lugd. Clusio & Schvvenckf. auctoribus.

Galeopsin

Galeopsis est Vrtica fœtida.

Hanc tamen opinionem tanquam falsam reprobat Marantha. Odor, inquit, qui in Galeopsis descriptione proponitur, nisi nonnullis consideratis intelligatur: eius cognitionem impedit. Et hinc colligitur error (quod eorum pace dixerim) volentium Galeopsin esse, quam vulgò Vrticam fœtidam appellant, inter alias notas eius herbe graueolentiam in medium afferentes: non enim animaduertunt graueolentiam Galeopsidis foliis Diosc. assignasse, si tentantur: non autem integris: at in Vrtica fœtida, etiam si non confricentur, grauissimum longius emittunt odorem. Huic subscribit Clusius, cui nullus recentiorum satis facit in icone Galeopsis historice addita: nam vel Lamii genus aliquod, vel Scrophulariam vulgarem eos sublinere perhibet, cum ad illarum nullam Dioscoridis descriptio aptari possit.

Multorum opinio de Galeopsi reprobat.

Nos Galeopsin nomine sequentes denominamus plantas, quarum quænam sit legitima, iudicium penes lectorem relinquimus: Galeopsis siue Vrtica iners flore purpurascente maior folio maculato & non maculato. Galeopsis siue Vrtica iners floribus albis. Galeopsis siue Vrtica luteo flore. Galeopsis siue Vrtica iners folio & flore minote. Galeopsis siue Vrtica iners minor folio caulem ambiente. Galeopsis siue Vrtica iners magna fœtidissima. Galeopsis siue Vrtica fatua incana reptilis. Galeopsis siue Vrtica fatua maxima flore magno rubro. Galeopsis siue fœtidissima asinis. Galeops. fl. paruo atque purpureo. Galeops. angustifolia fœtida. Galeops. lutea viscida Dal. Scrophularia maior. Scroph. maxima. Scroph. 3. Dod. Pulegium.

Aequiuoca

GALIOPSIS VETERIBVS.
CAP. CXVIII.

Galeopsis, quam auctore Dioscoride, aliqui Galeobolon vocant, frutex (*Γαλιόψις*) est totus cum caule & foliis, similibus Vrticæ: sed folia læuora sunt, & dum reruntur valde grauem odorem reddunt: flores tenues (*λίστες*) purpurascetes [*πυρροειδώντες*]. Nascitur ad sepes & circa vias, ac domorum areas vbique. Vim habent folia, succus, caulis, & semen, dissipandi duritias,

GALEOPSIS SIVE VRTICA INERS
flore purpurascente maiore, folio

non maculato.
CAP. CXIX.

Radice nititur hæc Galeopsis fibrosâ numerosâ, repente, perenni, ex qua caules plures furriguntur, logi, quadrati, concaui, purpurei, modicè hirsuti, geniculis inferius crebrioribus, medio caule internodiis longioribus: ad radicem

Descriptio

folia subrotunda, ad Marrubium foetidum accedentia, ex satis longis pediculis, superiora ad singulos geniculos purpureis semuncialibus latiusculis appenta, Vrticæ similia, pilis hirsuta, sed inertibus, rugosa, atrouitrentia, atrouè purpurea, ferrata, foetida: ad quorum alas flores umbriatis loculis rubentibus insident, seni vel deui verticillatim caulem coronantes, purpurei, pilosis, inodorati, rictum ostentantes, foliolo conciuo, ceu galea, sursum reflexo, bifido, labello punctis carnis & sanguineis notato, deorsum reflexo: ex medio hiatus staminum profert quaterna recurua alba, capitulis atrouitrentibus, nec non stilum album tenuem bifidum: semen in caulibus per interval-la copiosum & nigrum.

Synon. & Nomina. linguarum

Hung. Got chlan

Vrtica non mordax, & Galeopsis vulgaris purpurea, Lamium Plinii, itemque Archangelica vulgi dicitur Lobel. in Aduerl. Vrtica labeo & Lamium Nomenclatorum Pannonico: Vrtica mortua & alba Corn. Vrtica foetida Apollinari: Vrtica foetida floribus purpureis Matth. Schwëckfeld. appellauit Lamium purpureum vulgatius, *γάρυλον* Diofcoridis, & Vrticam labeonem, foetidi & grauis odoris: Fuchf. Lamium 3, fl. purpureis: Tabern. Lamium 3, purpureum: Item, Galeopfiu 1. (in Hist. 2. in Icon.) Lamiis similis, exceptis foliis paullo rotundioribus, & albis maculis aspersis: Ego duas plantas nondum facio. C. Bauh. phyt. Lamium 2. siue purpureum folio oblongo, non solum à priore ratione formæ foliorum differens, sed etiam odore: hoc enim non foetet. Lamium purpureum à nobis semper fuit obseruatum foetidum. Gerard. Lamium rubrum Item Lamium Pannonicum siue Galeopsis. A Gerardo non bene pro Lamio Pannonico Clusii ponitur icon Tabern. Galeopsis primæ.

C. Bauh.

Lami. rubrum Gerardus bot.

Camer. in Epit. Matth. itemque n. Germ. hanc figurâ exprimit titulo Galeopsis. Cur verò Lamium Euch. Ræfl. germ. Unser frauen schülün vocet, rationem non habet.

An Thal. Galeopsis rubra? An Anguill. Lamium Plinii, Bononiensibus Milzatella, quasi *piccola Milza*. Milzadella Cæsalp. vulgò dicitur, quia alienosis egregiè opitulatur.

Locus & Tempus.

Galeopfiu purpuream in Italia inter Vicentiam & Villanouam vidi florentem Martio, Genue Nouembri, Basileæ Octobri, Monspelii toto anno floret. Montbelgardii frequens est etiam in horto

Ill. E. C. spontè, florens Aprili: Amat ædificiorum areas, plateas & hortorum sepes.

Foetidi est & grauis odoris. Eius calorè & siccitatem sapor arguit, inquit Schvvenckf. qui ex Diofcoride eius folia durities, strumas, & carminomata discutere, itemque ad putrescentia vlcera, gangrænam, & nomas vtiliter cum sale illini perhibet.

Vire Vfus.

Galeopsis folio maculato.

Æralia planta Vrticæ foetidæ non ab similibus, quæ à lacteis, maculis singula folia in longum procurtentibus, Vrtica lactea, à Senensibus vulgò cognominatur, quam rectius fortè quis Galeopfiu dixerit, si à *γάρυλον* dictam esse statuat, quod ex Diofcoridis ordine coniecturâ quadam colligi posset: hanc legitimam esse Galeopfiu, quasi affirmare non dubitarem, inquit Matthiolus, nisi Plinius eam Lamium appellari prodidisset, laudibusque extulisset album, quod medio in folio habet. Quibus sanè Plinii placitis decernere cogimur, primam, quam Vrticam foetidam diximus, esse Galiopfiu: alteram (hanc) verò Plinii Lamium. Sed si sustinere velimus hanc secundam esse veram Galiopfiu, dicere nobis liceat, Pliniu non cognouisse Galiopfiu: neque id fortasse remerè diceretur, quòd in multis aliis Plinius euidenter errasse deprehendatur. Hæc ille. Ego facile crediderim eandem esse hanc cum præcedenti Galiopfi purpurea, & in folis foliorum maculis consistere differentiam

Vire Vfus

Camer. in horto vocat Lamium Plinii, & Milzatellam Italorum, in foliis albas maculas profertentem, in locis humidis & opacis circa fossas. And. Spieg. Lamium verum Plinii. Schvvenckf. Lamium picum. C. Bauh. phyt. Lamium 3, maculatum, & Milzadellam Cæsalpini, de qua vide plura cap. præced.

Solenander tradit eius vsum esse crebrum in Ferruria, exhibendo puluerem foliorum in ouo sorbili in lienis obstructionib: atque asserit solum puluerem istum in vino feliciter se in iisdem affectibus exhibuisse.

Galeopsis siue Vrtica iners floribus albis.

Tragus huius meminisse videtur Vrticæ quinque neque pungentis, neque vrentis, floribus albis titulo. Fuchf. vocat Lamium 1. siue floribus albis, Lamium Plinii propriè. Camer. hort. Lamium Tragi flore candido. Lobel. in Adu. & Obs. p. 280. itemque Icon. Plant. Lamium siue Archangelicâ flore albo: peperam Galeopsis Herbariorum Matth. Lacunæ. Tabern. Lamium 1. album. Iconè Tabernam. Lamii albi malè pro Marrubionigro ponit. C. Bauh. phyt. Lamium 2. siue folio oblongo flore albo. Schvvenckf. Lamium candidam.

H. Lugd. p. 1246. Lamium Fuchsi vocat; Lamiu Plinii putatur, vrticam inertem & mortuam floribus albidis seu pallentibus, vulgò Archangelicam, ab extimis viribus: Lamium fortassè à florum figura, veluti cucullo laruarum Lamiam quandam representante: Italorum Milzatellam, & Herban de la Milza, ab insigni eius aduersus splenis obstructionem & duritiem efficaciam, qui splen illis Milza vocatur: Galeopfiu Matthioli Lobeli. Falsò autem ita vocat: reicit enim Lobeorum opinionem, qui Galeopfiu Matthioli statuunt.

Turnero

Turnero dicitur Lamium, siue vrtica iners aut mortua alba. Cordo in Diof. Galeopsis flore candido. Thal. Galiopsis Matthioli, seu vrtica vulgaris mortua, flore verticillato candido passim, grandiore nonnunquam folio locis pinguiorib. Dod. lat. in fol. vrtica iners siue Lamium primum. An Casalp. Leucas montana floeculis candidantibus, nullam albam maculam habens in folio:

In Italia vidi florentem Martio inter Brentelam, & Vicentiam; Lugduni mense Aprili, & in Sabaudia circa Mirebel; itemque Montbelgardi in horto Ill. E. C. frequentem spontaneam. Humida & opaca occupat loca fossas & areas, Iulio flores ostendens, Schvvenckf.

Calidum sicumque est Lamium, id quod ex facultatibus eius & amaro constat gustu. Ex vinorum iccintris adimit obstructions. Flores Lamii candidi mensura muliebria: alba absumere [sistere Dodon.] seminarum experimento celebrantur, paraturque ad nonnullis in eum usum ex floribus istis cum faccharo (vt vocant) conferta, quam singulis aliquot diebus sumendam precipiant. Herba tusa auctore Schvvenckf. cum sale plagis & contusioni vtilis, nec non vlceribus putridis & vuneribus, vlcera, per piginosam, vulgò denarium, imposita sanat. Recentiores Vrtica hac mortua vtuntur (id quod legitur est apud H. Lugd.) sistendo ruentis e naribus sanguinis impetu inæ ceruici, vel scapulis alligando: nam inde sperant in aduersum trahi cruentis manantis impetum.

gelicam luteam, geele wald Kessel, geeler bannen Poff.

Nascitur ad riuos, ad piscinas, in montibus opacioribus, & aliis locis humidioribus. Florentia vidi in horto. In siluis opacis florere Maio mense potissimum, & tota serè Aestate. Apud Quados, Marcomannos & in Pannonia superiore notior est.

Non dissimilibus quoque viribus illo, sed multò efficacioribus esse perhibetur ad vulnera, vlcera, tumores.

Galeopsis, siue Vrtica iners folio & flore minore. Hæc quamproximè accedit ad Galeopsin flore purpurascete maiorem.

Iuxta sepes, parietes, vias, in rudericibus, secus agrorum margines, ac in ipsis quoque aruis obseruauit Geneuæ, aliisque in locis florentem magna ex parte tota Aestate. In hortorum areis parum exculcis non rarò occurrit, & valdè molesta est, vt Montbelgardi, florens ibi Februarii, Martio, Aprili, ac etiam Septembri.

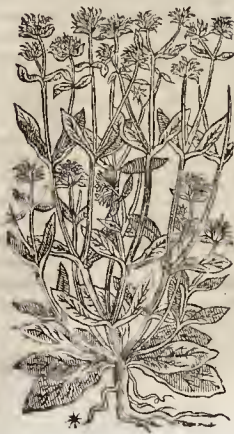
De Galeopsis viribus in generis, & de nonnullis aliis Galeopsis speciebus, ceterisque plantis illi affinitibus.

Vrticas inertes omnes eandem cum vrentibus vim habere, plus tamen posse in externis vlceribus, & tumoribus dissipandis credidit Tragus: quapropter illis in balneis ad vaporaciones & emolliendum vterum vti consuluisset, præsertim filuestri, quam Heracleam dixit, nos Galeopsim magnam scetidissimam. Experientia promde certa de olentibus Vrticis, que in vetulis areis & sepibus proueniunt: illæ enim si virentes adhuc contendantur, earumque succis cum foliis cataplasmaticis instar, phagedæna, quam Gerdenwurm vocant, imponatur, breui eam enecat. Amb. Patæus Galeopsis cuiuscunque generis succum ad hamorrhoidas commendat. Pluri lege antè in specie, & de Galeopsi veteri.

De cæteris Galeopsis speciebus, Lamio, Cannabifluestri, ceterisque affinitibus plantis, consulat lector huius Tomi Appendicem: Nos enim tibi de his: nec hic præterquam Locusta herba superest locus, cuius historiam ad huius Libri calcem tradidimus superiori promissimus.

LOCVSTA HERBA. CAP. CXXI.

Locusta herba prior.

Herba Locusta dicta, parum interdum palmum superat, aliàs dodrantalis & maior, etiam cubitalis, radice donata tenui, ad imum fibrosa, gustu subdulci & ferè insipido, fælla tenera & delicata, longitudine semunciali, aut sextantali, colore herba-

GALEOPSIS SIVE VRTICA INERS flore luteo.

CAP. CXX.

Superiore Galeopsi alba differre non videtur, nisi prociore caule, numero flore, hirsutiore folio: flore pereleganti luteo toto, labello saturatioribus punctis & striis croceis notato: aliàs modò unicoloribus, aliàs labello modo picturatis.

Tragus hanc Galeopsis nomine pingit, ac Vrticam sextâ

facit floribus croceis. Fuchf. Lamii genus alteri. Dod. gall. Lamium luteum. Hi tres vnâ icone & descriptione, Galeopsim purpuream, albâ & luteam complexi sunt, colore tantùm ab inuicem distinguentes, ignorantem quidem, quicquid dicant: picturâ autem hanc potissimum exprimese videntur.

Cordo vocat Galeopsin flore luteo. Dod. lat. in fol. Vrticam inertem tertiam, siue Lamium luteo flore. Tabern. Lamium 2. luteum, Casp. Bauh. phyt. Lamium 2. siue folio oblongo luteo flore. Schvvenckf. Lamium luteum, & Archæ-

ceo latitudine tridentem vnicæ parum excedentia subrotunda, nullo pediculo appensa, interdum serrata, superiora sapore ferè eodem cum radice, à qua vnica caules plures, angulosi, tenues, brachiati, binaque ramulorum coniugatione semper diuisi: inter foliola summorum ramulorum *stafculi* simul aliquot pulchelli, albi, aut diluta purpura languentes, oblongi, in quinque laciniis dissecti, apices amplectuntur tenuissimos, obturum ferè fugientes *semen* obseruare non licuit.

Icones.

Iam, antequam ad alia deueniamus, figurarum nostrarum reddenda ratio. Est autem prior ex ipsa herba vivente, cui appingi curauimus Oleris albi ramum Agerii. Altera ex Icone Plantiniana Phu minimi alterius p. 717. foliis nempe serratis, qualis inter nostras herbas siccas Locusta reperitur.

Locusta altera foliis serratis

SACRAMENTUM
diuinarum
Locusta
herba
Hermolao.

etiam frequenti commendentur, & hodie quoque vulgò eas comedant Aegyptii. Plinius etiam gentem quandam & Aethiopum quoque partem Locustis tantum viuere fumo & sale duratis in annua alimenta prodidit post Diodorum Strabonemque, vt ibi Acridophagi [Acridas enim Locustas Graeci vocant:] nomen habeant. Locustam igitur, siue Pedem locustæ pro herba sumptam interpretantur, quam vulgò Rapunculum, siue Napunculum vocamus [H.n.g.lib.23.] folio angusto, desinente in mucronem, cauliculis vertice torulos habentibus, vt in Asparago & Salsicario lupo cernitur. Itemque multi lateris. Ex quibus minores alii, alterno semper inguine profluunt. Radicula vel diuitem, lautorumque mensis perita: Rapiſtri quidem sapore: non tamen ad ructus illiberali, ac fatuus omnino gustus, sed cum aceto, & sale non iniucundus: semen ei tam exiguum, vt discerni ferè aliter non possit, quam grana sabuli. Alii Pedem locustæ pro Blito aut valdè simili herba capiunt in Arabicis scriptori-

Acridophagi.
Pe.
locusta.
Rapunculus.
Napunculus.

Blitum.

Actis

bus. Sunt etiam qui vocabulo Acridis non herbam vnã aliquam, sed summam omnes, quibus vicitari homo sanctus in solitudine, intelligi velint. Dioscoridis certè paniculas Auenæ dependentes Locustas appellauit.

Gesnerus de hort. vocat Locustam herbam foliis ferè Oleæ: Oliui etiam sapore quodammodo, insipidam alioqui. Lobel. in Icon. Plant. p. 717. Phu minimum alterum inscribit, vt etiam in Obs. p. 412. vbi ait vocari Gallo-Belgis *Salade de Chanonne*, Velt troppen verò Belgis: quasi dicas Lactucam campestris, quia folia primo pullulatu habet Lactucis aut Seriolis adhuc tenellis similia.

Phu minimi alterius Lobelii imaginem & descriptionem assumpsit H. Lugd. p. 1127. Cuius tamen & aliam figuram & delineationem antè p. 554. Polypremini titulo dedit: addens vulgò appellari de la *Blanchette* & *Ponte grasse*.

Tabern. tam in Icon. quàm Hist. duplicem exhibet picturam, Lactucæ scilicet agninae primæ & secundæ titulo.

C. Bauh. phyt. dicitur Valeriana n. siue campestris inodora maior, quæ Bupleuron, Hippocatis apud Plinium lib. 22. cap. 22. ipsi videtur, Itemque Phu minimum alterum Lobelii Obs. p. 412. & Icon. Plant. p. 717. Eidem vocatur Valeriana n. siue campestris inodora laciniata, & Herba S. Clara Mouspeliensium, ac etiam Phu minimum Aduersar. p. 319. & Lob. Icon. Plant. p. 716. Dod. lat. in fol. huius meminit nomine Albi oleris.

Locusta herba Montbelgardii in horto Ill. E. C. ex semine Sturgardiâ misso, nomine Sonnen-turbell, facta mense Ianuario & Februario, frequens prouenit. Huius verò semina quidam mense Septembri terræ committere solent, quò hybernis mensibus in acetariorum vsu venite queat. Locusta herba, Pinguicula aliis dicta, aliis Lactuca agnina: Germ. *basenortin* / *Reben-Fressig*: Geneuæ *Rampon*: Burgundis *oreille de Lieure*, frequens est in agris, vineis, & hortis, teste Tabernam.

Quam porò Hermolaus in Corollario, si bene memini, ait Gesn. in epist. ad Cos. Holtz locustam appellat, aliqui eas esse Locustas nugarum, quibus in deserto Io. Baptista pastus sic Refrigerans est hæc herba, & non nihil humectans, facultate ac temperamento Lactucæ haud dissimilis: cuius loco hybernis & primis Veris mensibus in fertur, ac cum aceto, sale & oleo iucunde editur, veluti alia acetaria: inter quæ haud postremum locum obtinet. Ambræ Lactucæ agninae, Tabernomontano id referente, grati sūt saporis, alium emolliunt, præsertim si cum iure carnis bouinae aut veruecinæ coquantur, atque calidè coctarum ius absorbeat. Frequens earum vsus in cibus potissimum per totam Hiemem niue liquecente & Vere, vsque ad mensem Aprilem donec caules ferat. Salubriter exhibuit gratum hunc & sanum cibum febricitantibus, qui ab esu carniū abhorrent, Spinachiorum modo concisum & in iusculis cum omphacio decoctum. Agni demum huius pastu multum delectantur, & iuantur, impinguanturque.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXIX.

CORONARIÆ SEMEN IN VASCVLIS ET CALYCVLIS
GERENTES, ET QVÆ FLORVM FOLIORYMQVE, AC TO-
tius aded Plantæ, forma nonnihil accedunt.

Coronariarum vel per se tantum immensa contemplatio, si quis est, nec varietatem, & numerum, flores, colores, coloremque & succos, ac vires earum, quas varietatis fluidissima natura, saluti, aut voluptatis gratia gignit. Est sane, ut Plinius ait, inenarrabilis florum maxime, & subtilitas, quando nulli potest facilius esse loqui, quam rerum natura pingere, lasciuienti presertim, & in magno gaudio fertilitatis: am varietate ludenti. Quippe reliqua, vbius alimentique gratia gignit: idedque fecula, annosque tribuit eis. Flores verdè odore sue in diem gignit: magna (vbi palam est) admiratione hominum, que spectatissimi starent celerrime marcescere. Sed ne picetur quidem sufficiente imaginum colorum reddenda, misturarum varietatis, siue alterum seque multiplices in eor se neantur, siue prius Generum funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum quædam corona per coronas currunt. Coronarias porro omnes hoc vno libro complecti nec volumus, nec possumus: in, in nec ipsa natura unico horro, vniâ tribu, complecti potis, alias in fruticum, alias in herbarum, & harum rursus in nonnihil diuersis familiis collocant. Dicemus autem potissimum vascula ferentes post florum, & his iunctis septe accedentes, ut Limfolias, al sinefolias, &c.

DE BETONICA CORONARIA SIVE CARIOPHELLO
flore in genere: & specialibus de vulgari satua flore pleno.

CAPVT I.

IX in omni genere stirpium vlla existit quæ tantâ colorum varietate flores suos commendet, atque Betonica coronaria, cuius duo fastigia summa: Alia enim syluestris, alia satua: Hæc rursus nunc simplici foliorum

in floribus ordine contenta est [minor Dod.] nunc duplici prædita [maior Dod. qui & Atmenios flores in Cariophyllorum numerum recipit] de quâ præfens instituitur sermo.

Ex Cariophyllis itaque plenis [etiamque simplicibus plerique foliis sunt] è singulis geniculis, binis, angustis: alii penè teneris, at breuioribus magisque exiguis [portaceis Ruell.] duris, per extremum acuminatis, cæsis quasi, siue glauco, colore: caulibus læuibus, teretibus, cubitalibus, raro altioribus, geniculatis, nodosis: in quorû fastigijs longiusculis spectantur calyces teretes, orbiculo superiore denticulati Ruell. quibus dehiscentibus paulatim diuersa apparent florum genera, candida sc. ex cædido purpurea, coccinea, nigricantia, vermiculata, diuersoque colore variegata, idque non vnâ, sed variâ ratione. Inuenias siquidè in quibus

candidos, & coccios, color ita misceatur, v: in alio candida, in alio rubra foliola nuvero superiora euadant. Quid? quod nonnullos videas ita candidos, vt minutissimis rubris punctulis sine redimiti, contra qui rubent lacteis non aspectu videatur. Postremò ex vno & eodem caule nonnihil duo floribus

rum genera, quod ad colorem attinet, hoc est, partim candidi, rubrisque maculis notati, partim

candidi, rubrisque maculis notati, partim verò coccinei, profluunt, & quod mirū magis videri possit, sæpè vno pediculo diuersi coloris flores suffultos, deprehēdas, quod ipsum non semel se obseruasse testatur Tragus, in florū medio flammæ emicant gemini apices candidi: semen in vasculis oblongis, paruum ac nigrum Dodon. latum Capæ simile Trago: radices fibrosæ: simplices, geniculatæ Ruellio.

Nomina
linguarum

Quam Betonicam coronariam magis propriè appelland in censemus, Caryophylleum florem ab odore Caryophyllorū Recentiores nominant, licet sint alij odoratiores māgonio, alij minūs, & alij etiā inodori: Dicūt Germ. *Vegeten, Vegetelblumen, & Grassblumen*: Belgæ/*Ginossel blomē & Groffels bloemē*: Galli *Ocellers, & Ocelliers*: Itali *Garofoli, & Garofni*: Hispani, *Clauel*: Angli, *Geliflores & Gelouers*. Bohem. *Saraffillz*, Hung. *Zecf* sū.

Betoni coronaria indit. & a Veter.

Ioh. Ruell. (& post eum Eur. Cor. d. itēque Matth.) Caryophylleum florem incognitum Veteribus existimant, cuius optimum iudicium videtur. Mirum creditur, ait, vt tam celebris flos rāmque iucundus fuerit à Veteribus silentio prætermittus, qui amplitudine, pulchritudine, varietate, Rosā non inferior videri possit, imò cum eā de principatu certet, quando nec colore superatur purpureo, carido, vermiculato: nec odore, nisi quoddā longinquo plus olet recens Rosa. Iam nihil Rosa fugacius, longissima nāmque deceptæ mora dies: illi in quadrūm & amplius vita vigōrque durat, aliquis potissimū Damascenis. Tanta magnitudo ehorum curā, vt orbem vtraque manus, complecti ferè nequeat, Non defuere qui Baccarem id genus esse floris existiment, sed lyueftris, toto herbe habitu apertissimè reclamante, Alij Calham Veteribus fuisse putant. Sed cum Virgilius luteolo colore nobis tintam cecinerit, nec Plinius à Virgilio dissentiat, non video quā possit ita statui. Vetoniam hanc coronariam, Galli à specie floris, vt arbitror, Ocellum: ab odore Caryophyllum nominant: vulgus verò Ocellum Damascenum appellati existimat, quoddā fortasè è locis quorum gentilitiū nomen refert, ad nos venerit. Sunt qui Oenanthe quasi Vitifloram putant dictam Theophrasto. Sed cum flos Oenanthe racematim cohæreat: huic autem in pulcherrimas Rosas, nec vsquam vnā videantur in racemosam speciem colligi, sed vertices furculorum coronare, certè altilem hanc Betonicam Theophrasti atas non nouit.

Turnerus contra Fuchsum (qui Vetoniam siue Betonicam inter notha Dioscoridis, esse voluit) negat Caryophylleum florem esse Betonicam, quā de re tamen dubitet Lobelius asserens Cantabricam Plinij. Sed nec Tragus vllum ex Caryophyllæ generibus ad Betonicam pertinere testatur, ac propterea genus hoc Caryophylleam altilem & Narcissum Germanicum vocauit.

Ocell. Barbaricus

Quam Recentiores Caryophyllos, & nonnulli etiam Ocellum Barbaricum & Barbaricam nuncupant, Gesner. hort. Betonicam & Vetoniam, altilem aut coronariam cognominat [Matthiol. Vetonium Coronarium dicere maluit Dod.] ad differentiam se. altenus Betonicæ, quæ Græcis *κίον & Αυχόπεσσον* dicitur: atque hinc etiam, Tunicæ flores dictos, vel etiam Tunicam

herbam cum plerisque hanc esse existimat: licet Bernardus Gordonius herbam Tunicam, Dioscoridis Polemonium esse tradat. Caterum, Iphyum apud Athen. lib. 15. quidam esse voluerunt annotante Dalechampsio. Alij Iphyum Theophrasti G. Hist. 2. & 7. Hist. 12. sed malè, Bulbosam enim esse plantam vel ex Theophrasto liquet. Aliqui tandem inter Saxifragias numerantur, & præsertim sylvestre genus, teste Casp. Bauh. de quo infra dicemus.

Betonica coronaria satiuæ flore pleno, dicitur Syon Caryophyllæ Trago: Matthiolo & Camerario Caryophylli domestici: Lonicero, flos Caryophyllorum: Casalp. Cariesilus quem alios Violam Damascenam vocare ait. Dod. Lat. in fol. appellat Caryophylleum florem maiorem. Lobel. Obs. pag. 241. Icon. Plant. pag. 441. & Taberna Icon. & Hist. Caryophyllum multiplicem. Gesner. hort. Betonicam altilem Fuch. Vetoniam altilem: Dodon. gall. Betonicam coronariam: Lacuna Cantabricum Turner. Casp. Bauh. Phyt. Caryophyllum 2. siue altilem vulgatum. Schwv. Caryophyllum satiuum, item albi Caryophyllos domesticos plenos. Cur Gerardus Caryophylli siluestris multiplicis titulo, iconem Tabernæ-tur. montani Betonicæ satiuæ proponit?

Betonica coronaria satiuæ flore pleno Basilea colitur diligenter in hortis & sæpè flores magni venduntur: floret Maio, Iunio & Iulio, & plerunque toto anno colore albo, rubro, nigricante, rubro minūs obscuro, caruleo, mixto ex albo & rubro: Montpellier, rubro, purpureo, rubello, vel incarnato, vt vocant, Aprilis, Maio, Iunio & Iulio: Lugduni frequens flore variegato mense Septembri: Geneuz copiosè florens Nouembri: Montbelgardi in horto Illustrif. Excell. Celsif. variorum colorum etiam ex femine flore pleno, multæ species ferunt hiemem non reposita: quibusdam tamen infesti sunt mutes, teneras summitates, si non reponantur, todentes, quod mihi sæpè euenit. Pulcherrimi sunt illi Caryophylli maiores foliis latis, partum rubri, partim albi, & punctis rubris notati, quos Germani vocant *Zunckerblumen*. Vbius in Silesia in fenestris, pensilibus vasis, necnon in hortorum torulis spectantur vt nihil vulgatius. Florent diutissimè tota quidem ætate, & autumnō, etiam interdum fauente loci tepore, hieme tametis rigidā Schwvenckfeldio referente. Habentur in hortis inquit Dodoneus: sed speciosissimi ferè in fistilibus vasis.

Seruntur frequentius aualis exiguis cum foliis furculis, feminibus rariis: Nam è femine nati flores, ad agrestem naturam redeunt: minūque odorati, vt simplices, etiam si prius multiplices, redduntur. Adiguntur subinde sarculis plantarum fistis Caryophylli, quò illorum odorem flores alliciant, & iucundam eorum suauitatem naribus abundantius representent. Viuax est planta, & multis durat annis, si hybernis mensibus à frigoris iniuriā tuta, in cellis vinariis, aut aliis similibus locis tepidis asseruetur.

Annotat Camerarius singulare buius esse floribus, vt lalmis & Rosis, quod inter rimum tabescere flore, similem alium in eodē pediculo producant: Infitioe quoque propagatū vidisse se aliquando ad tantā crassitudinem in longius plantis caulem

tis caulē siue ſtipitem perueniſſe ve brachi mediocriſ æquaret craſſitudinem. Florem variegatum efformati, ſi ſemina plantarum diuerſorum colorum in calam ſcriptotio includantur, terræque committantur.

BETONICA CORONARIA RARA
flore phœniceo pleno.

Perelegans hæc & rarior Betonice coronariæ ſpecies, caules emittit rectos, longos, ſubgraciles. Folia glauca caſiave, canaliculata, firmutcula, ſubangulta. In flore elegantia & varietas præcipua eſt. Hic antequã emergat, cornicula terna præmittit: pallidè rubentia: ſuccedit flus mediocriſ inter huius generis Betonice magnitudinē, cognitudinē, & ceteris.

lor puniceus eſt, peregrinus quaſi, dilutior, unde vulgò lutei dicuntur, cùm tamen floriſ Anagallidiſ phœnicei colorem non malè expriment, ac etiam ad coccineum colorem accedant. Folia floriſ elegantè ſecta, veluti criſtata videntur, rariſ ſubindè maculiſ aſperſiſ. Etiam paſſo flore tria prædicta cornicula eminent ſemunciali longitudine pluſ miniſ, Odor gratus vè in cæteriſ.

Betonicam hanc Coronariam Caryophyllum pleno flore ſileſiacum miniaturum vocat. Cluſius. Schvvenck. Caryophyllū multiplicem miniaturū, Caryophyllum domeſticum plenum Arantii pomi colore, Pomerantofarbe Hegelin.

Duo genera habemus Montbelgardi in horto E. C. vnum flore ſimplici alterū pleno: vidi etiam Stutgardie in horto Principiſ: floret autem Iunio & Iulio.

Præ cæteriſ ob colorem elegantem ad corollas in ſileſia expetitur, verūm odore miniſ fragrat.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllum maior flore vario.

Betonice huic folia laeta, flores magni, valde pleni & odorati, colore vario, multis lineis & punctis rubris, quædam folia ſemirubra, & quædam ſerè totaliter, interdum in eadem planta flores omninò rubri, cæteræ partēſ floriſ albican-tes.

Lob. Icon. Plant. pag. 442. dicitur hortorum Caryophyllum multiplex maior & minor rubro ſtriatus, verſicolor, peramœnus. Caſp. Bauh. phyt. Caryophyll. ſive multiplex variegatus.

Figura noſtra facta ex ipla planta virente, cui appinximus folium vnum iuxta ſuam latitudinem & longitudinem. Flores ex Placitio huic Tom. III.

Basilæ excellant vbi vocant Junfer blumen.

BETONICA CORONARIA FLORE
pleno maxima, punctis rubris
variegata.

appictos nolumus: Lobeliū enim iconfor- tē melior eſt pro maximo Tabernamontani, licet tamen pro vario non malè conuenire poſſit, quamuis in eo aberratum.

Montbelgardi in horto ill. Celf. Wit. abundant ii flores ex Burgundia eò delati: habuimus etiam ex ſemine Stutgardia- no minoreſ.

Montbelgardi in horto ill. Celf. Wit. abundant ii flores ex Burgundia eò delati: habuimus etiam ex ſemine Stutgardia- no minoreſ.

Caryophyllum hinc depictū apud Tabernā non deſcriptum vidi Argentinæ apud Dom. Fredericum Meierum, maximum, volam maonum penè implentem, albicantem, & ſtigmatibus rubris aſperſum, plenum, ſed pauciorib. foliſ quàm vulgariſ maior varius.

A Tabern. icō. Synonyma & Hiſt. prægitur

hoc titulo. Caryophyllum multiplex maximus, Groß gefült Neglein blumē, oder Graß blumē. C. Bauh. phyt. dicitur Caryophyllus i. ſive altilis maximus, Lobel. maior. Tabern. maximus, Lob. Obſ. Belg. pag. 528. Grootte debele rooddrachtige vnde witachtighe peſpicket Ginoſſen. Caryophyllum maior rubeus, & albicans, flore pleno punctiſ rubentibus fortuitiſ aſperſiſ. Gerardo, Caryophyllum maximus multiplex, The groat double Carnation. Dod. lat. in fol. Caryophylli floriſ multipliciſ ſolam iconem ſine deſcriptione habet.

Elegantia amœnitatiſque pariter ac magnitudinis ſpectatateſ nobiliores Gallie Narbonenſiſ ciuitateſ alere obſeruauit Gener H. Cherlerus, Nemaufi præſertim, vbi dum ibi ſub regio militaret ſtipendio Profeſſor, non pauce eidem à ſtudioſiſ auditoribus oblatè iuſtam Roſe rubre magnitudinem æquanteſ. Florent Iunio Iulioque, cuius aut tardiùſ etiam pro cultorum induitria.

BETONICA CORONARIA, SIVE
Caryophyllos flore simplici fatuus.

Descriptio Totâ facie latius siue domesticæ densifloræ similis h. ret, si folia angustiora, & flores è quinis vt plurimùm foliis simplices respondeant, qui nunc rubri, nunc albi, nunc ex rubro fulci, nunc rosei siue rubelli, nunc ex rubro & albo variegati, striis vel punctis distincti conspiciuntur, odore etiam suauis, & odoratos Indicos Caryophyllos nonnunquam referentes.

Synon.

Dod. de flor. & Lotin fol. Caryophylli: florem simplicem vocat, & sex vt plurimùm foliis constare dixit. Autopsia tamen nostra aliter rem habere testatur: Inscibitur autem in Icon. Plant. pagina 240. Caryophyllus sylv. maior vulgarior.

Tub. icon. & Hist. Caryophyllus hortulanus, Betonica coronaria, Klein Zaine Negelin. Cal. Barb. Phyt. Caryophyllus simplex flore maiore. Gerard. Caryophyllus sylvictris simplex siue rubens.

S. hvenck. Caryophylli domestici maiores similes rubri, albi, miniati, purpurei variegati, Einfad. oder hole Negelin/ rot weiß, laubfarbe/ Pommerz. farbene, wingespire gre. Ex semine facile nascitur & hiem. str. gora perferit in Silesia.

Locus

Betonica coronaria siue simplici fatua eodem tempore floret cum domestica plena, ex cuius etiam semine vt plurimùm pronascitur.

BETONICA CORONARIA SYLV.
flore simplici laciniato rubro.

Lobel. Icon. Plant. pag. 443. Caryophyllum sylvestrem flore simplici laciniato rubro inscribere videtur l. ceticon non in omnibus titulo respondeat. Casp. Barb. Phyt. Caryophyllum 7. siue simplicem minorem.

BETONICA CORONARIA ARBOREA
Cretica.

Descriptio

Dvis stipitibus & nodosis fructat, crassiusculis & ramosis: folia glauca, sesquiquintiam circiter longa, angusta, rigida, in acutum & pungentem mucronem d. sinentia, in stolonum & furculorum extremis duntaxat confertim posita conspiciuntur, vt muscaria totidè videre videaris, nam in reliqua ramorum parte, caduca, vestigiis relictis nodosam illam as. redine efficiunt calyculi antequam in flores explicantur, exigui Echini instar spinulis hærent, ipsæq; ad eò eius mucro pungit: ceterùm manentibus iisdem spinulis calix productior redditus florem exhibet simplicè circum rotunditatis, è quinque foliis constatum

quem noster pictor non bene expressit in nostra icone, per extremam oram incisus, colore diluè purpureo præditis, striatis, paulò vltà mediū lineola guttata saturatius rubente pictus, ex quâ omnium concursu circulus describitur, infra què lanugo quardà apparet: mediū occupant lamina florum concoloria.

Quartus iam est annus quod

Semen Stütgardiam à Iosepho Casabona hortulano ducis Florentiæ, nomine Caryophylli arboræ Candix missum accepi. Floret mense Iunio & Augusto, hieme in hypogæum reponendus: multis anni mihi duravit.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllea repens, tubra & alba.

Dodranta huc sunt cauliculi teretes, geniculati: folia in singulis geniculis bina inter se opposita, oblonga, angustâ, dura, mucronata; colore quasi cæcis, stus è calyculo rubente emergens, singulis cauliculis vnicus plerumque insidet, (interdum binis) quinque foliis constans, lentè sibiratis, coloris in

dilatâ purpura rubentis, circa umbilicum hirsutus, & saturatiorè purpurâ nitens, atque còrus ex vnus medio umbilico duo breuia stam. utâ prominent: semina in calyculis paleaceum, sicut: radix longa, tenues fibris spargens, ex cuius capite plures cauliculi latè in ambitu, & confertim sese diffundunt, fibraque subinde agunt.

Cuius descriptionis author, tam in Pannon. quàm in Hist. post. caryophylleum sive sylvestrem primum inscribit, narratque esse qui Vetoniam appellare maluit. Non desunt tamen qui ad Plin. cantabricum referendam putent. Germ. Wilda negelin, Stein negelin vocant. Vngari Zef sylv. Geln. hort. & Lob. in Obs. Sylvestrii n. vetoniarum species floribus albis. Ruell. Betonici vulturari. Betonica posterior. Th. racon & Hist. caryophyllus virgineus, Jung frauen negelin. Dot. lat. in fol. Armerius flosterius non nihil odoratior, colore vt plurimùm eleganter rubens. An Camer. caryophylli sily. odorati & in odori sanguinei

fanguinei coloris flore pleno. Arido & inculto solo, quandoque iuxta margines aruorum in ple-
risque Germ. Bohem. Silesiæ & Morauic locis fre-
quens reperitur. In multam æstatē floret & viget,
autore Dodonzo. Genex habui, & etiam nunc
Montbelgardi habeo florentem Maio & Iunio.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllea Corolla purpurea
insignis.

Non autē
assurgit
& hæc Caryo-
phylli species.
Rami supra
terram sparsi
vt in Betonica
coronaria re-
pente, denso
fulorum stipa-
tu muriti, mi-
nus castorum:
qui ima parte
duriusculi &
ferè lignosi,
caules in duos
aut ad sum-
mum tres alios
ramulos diuisi,
quorum qui-
libet singula-
rem sustinet

florem elegantissimum, quinquepartitum, in am-
bitu pulchrè dissectum, & in medio aræna co-
rolla saturatiùs purpurascens decoratum. Cuius
odor suauissimus gratissimusque.

An Lob. Obs. pag. 241. Armerii floris varietas?
Eleganter prouenit Stutgardia & Montbel-
gardii in hortis Ill. Ducis Wirtembergici ex femi-
ne. Præcox est, & reliquos anteuertit: floret cum
coronaria repente antè dicta Maio. Iunii medio
penitus defloruerat.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllea ex rubello albicante &
crispante flore cum corolla.

Betonica hæc
obseruata Stut-
gardia in orto
Ill. E. C. florens
Maio, similis
est nostræ re-
penti foliis: ea
tamen paulò ci-
tius floret: flos
autem simplex,
quinquefolius,
ex rubello albi-
cans, corollâ
striis purpurâ-
centibus &
fimbriâ nonni-
hil crispâ.

Tom. III.

BETONICA CORONARIA MINIMA
micis aureis aspersa.

Lob. in Ob-
seru. Belg.
pag. 530. sub
hoc titulo pin-
gitur: Alder
deynse reche
op Gaende
Deer aerdyghe
ghepleste wils
de Ginofflen/
Caryophyllus
alter minimus
flore simplici
micis aureis
asperso: Et hæc
inscriptiōne
habetur etiam
in Icon. Plant.
p. 444. C. Bauh.
phyt. nominat
Caryophyllum
s. siue simpli-

cem minorem alterum. Nec plura de hac Betoni-
ca legere memini.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllus minor folio vindi,
nigricante, repens, flore
argenteis punctis
notato.

CAP. II.

Floriū hu-
ius Caryo-
phylli raritas
descriptiōnem
promerita est:
ea enim tam
sunt Hyssopi
foliis toto vul-
tu similia, co-
lore, figurâ, nō
item odore &
sapore, vt le-
genti impo-
nant: ceterum
coliculi palma-
res, Caryo-
phyllorum sil-
uestrium in-
star geniculati,
nonnihil aspe-
ri, subhirsuti,
flos sustinent

Caryophylli siluestris, quinquepartitos, supinâ
parte hirsutos, suauē rubentes, argenteis punctis
guttatos, quorū singula folia lambdoeides linea
coccinea saturatiùs pingit, oræ autem crenatæ
sunt: porro autem pronâ parte color est ex lu-
teo virescens, leui rubore perfusus marginibus:
reptatrix est planta.

An Lob. Icon. Plant. pag. 444. Caryophyllus
minimus pulcellus lupinus, maculis aureis argen-
teisve aspersus?

Clus. Hist. post. Caryophyllei silv. 7. inctip.

puone pingit & lupini cognomento describit.
 Locus & Tempus. Nobis Mochelgardii floret Maio & Iunio: Clusius verò crescere audit in monte illo non procul à Nidaspurg Moraviae diffuso & vmbrosis locis delectari.

BETONICA CORONARIA MINIMA

rubello flore pleno, repens.

CAP. III.

Descriptio **B**etonicam coronariam minimam reperiunt caulibus in aliquot ramulos diuisis, in eorumque extremitate singularibus floribus, paruis, plenis, rubellis, foliis brevibus, latiusculis, florentem vidi in monte Heidelbergæ apud Dom. Sprengerum, Spiræ apud Do. Tengenadel, & Argentinae apud Dom. Frid. Meier.

An Tabern. Icon. & Hist. Caryophyllus 15. montanus multiflorus, gescit sicin nigricin.

An Gerardo Caryophyllus montanus purpureus wild Purple tagged Pinkies?

BETONICA CORONARIA FOLIO

aruginoso latiori, flore rubro laciniato, repens.

CAP. IV.

Hvic cauliculi paulò maiores crassioresque [Betonica coronaria parua folio viridi, flore magno.] Pedali plerumque altitudine assurgunt, geniculati, singula genicula ambientibus binis foliis, primo genere (Beton. coron. repente, flore rubente & albo) longioribus & latioribus, aruginosi quodammodo coloris: ex summis alis binis, ternis, singulariter autem nascentes flores, priori nominatae non multum abhinciles, quinque foliis per oras laciniatis, atque vmbilicem carneam lanugine pubescentibus, constantes, rubri coloris, nullis corniculis inflexis praediti, odorati, qui è caliculis primùm emergentes, candidi futuri videntur: floribus succedunt cornicula satis crassa, semen nigrum, planum, vt ceteri Caryophylli, continentia: radix oblonga, fibrosa, à capite plures surculos in orbem diffundit, qui plerumque fibras agentes, adeò se propagant, vt breui totas areas occupent.

Scenen. Radix

Synon.

Clusius descriptionis autor vocat Caryophyllum tectium: C. Bauh. Phyt. Caryophyllum 26. siue siluestrem Pannonicum, laciniatum rubrum. Vnde autem primùm illatus, ignorat: sed in omnibus Aultriacis, Vngaricis, Bohemicis, etiam Germanicis plerisque hostis colitur, & Maio

Locus

Tempus

mensis cum reliquis florere.

Temperaturâ mediâ praeditos esse Caryophyllos flores voluit Tragus. Sunt qui ex iis Conferuas, vt vocant, conficiant, quemadmodum & Rosæ, Buglossæ, & Violæ saccharo conditi confecerunt. Eiusmodi confectio imbecillitati cordis praesertim in ardentibus febribus apprimè conducit: alij aceto imponunt flores Caryophyllos rubros, quod iucundo odore commendat: hoc acetum doloribus capitis olfactu & illitu temporibus, opitulatur. Flores Caryophyllos campetris, qui naturâ ceteris calidiores existunt, destillantur. Ea aqua singulari experimento ad pellendum, calculum mensurâ duum aur trium cecchlearium bibitur. Calidâ, siccâque pollere facultate hosce flores perhibet etiam Matthiolus. Et sanè indicio esse potest odoris fragrantia & saporis amarulentia quaedam. Qui purpureo colore nitent, praestant ad omnes cordis affectus, ad vertiginem, apoplexiam, paralysem, & convulsiones, ex Betonica, aut Amaraci decocto poti. Asseruantur saccharo, non solum ad praedicta omnia viles, sed etiam aduersus venena, venena foritumque animalium istus. Dantur contra pestilentiae contagia. Id quod valentius operatur succus, ex vniuersa planta expressus. Haustus enim quatuor vnciarum pondere, vbi morbus inuaserit, liberat. Praestant syluestres quoque ad ea omnia, ad quæ satius siue alicuius praestare diximus, verum longè remissius operantur. Fuchsius siluestris succum calculo atterendo, ac educendo, necnon comitiali morbo laborantibus à recentioribus vtilem credi, scriptum reliquit. Praestant (inquit Schvvenckfeld.) purpureo nitentes colore; Caryophyllos atomaticos redolentes: roborant ventriculum, cerebrum, cor, & iecur, vnde commendantur ad omnes praedictorum viscerum affectus, antidotisque inseruntur. Succus haud inferior eo, qui ex granis tinctorius Kermes dictis colligitur. In cordis affectibus, palpitatione, lypothymia, in capitis malis, vertigine, apoplexia, paralyti & convulsione, cephalalgia, &c. ventriculique imbecillitate, cardialgia, &c. praestantissimè remedium. Commodissimè etiam in febribus malignis propinatur. Acetum florum Oxvrrhodinis vtiliter permiscetur. Aqua ad eisdem vsus vitreis organis elicitur. Iulepis cordialibus & epirhemaribus hepaticis & cephalicis non sine fructu miscetur. Radix inodora, insipida, cur floribus in compositis sit praesertenda, non videt Schvvenckfeldus. Plura qui volet de Caryophyllorum florum viribus & vsu, legat Tabernamontanum, qui ex iis, & vinum, & lypurum, atque oleum fieri commemorat. Gesnerus pro Been albo & rubro flores Caryophyllorum eiusdem coloris, id est, albos & rubros saccharo conditos substituit.

BETONICA CORONARIA TENVISSIMA

dissecta, siue Caryophyllea superba elatior, vulgaris.

CAP. V.

Caulis huic sunt multi, cubitales & bicubitales, ramosi, geniculati, foliis inferioribus pluribus, latiusculis, dodrantalibus, virecentibus, superioribus ceterarum Betoniarum coronarium similibus, binis, geniculos amplectentibus, saporis amari: flores ipsi ex pediculis longioribus

Defc.

ribus, quinque
foliis, nunc
albis, nunc
purpurascen-
tibus constan-
tes, longissimè
& tenuissimè
dissectis, umbi-
lico virecente,
hirsuta, odore
suavissimo: *asci-
cula* succedunt
duas penè vn-
cias longa, te-
nua, super à
parte in qua-
tuor partes
crenata, extra
caicem emi-
nentia, qui tun-
ica constat &
aliquot breui-
soliis

iuxta principium: *semine* abundant nigro, com-
presso.

Trag. in Hist. germ. vocat *Mitwils* & *hochmit*.
i. e. Superbam: in lat. Caryophylleam siluestrem
alteram, flore odorato, ex cand. d. leniter pur-
pureo: Anguill. epist. 12. Diosanthon Theophras-
ti: Gesl. hort. Vetoniam tertiam: Fuch. Beto-
nicam silv. alteram.

Clus. in Pann. p. 323. inserbit Caryophylleum
6. cognominatque siluestrem 2. tenuissimè laci-
niato & albo flore: In Hist. post. Caryophyll silu.
sextum: Caryophylleorū florum sextum genus,
Austriacis mulienibus ob odoris fragrantiam in
delitiis habitum.

Tabern. dicitur Caryophyllus silu. plumarius
albus, Weisfeder aut Pflaum Ueglein, wilder
müßwilt: Gerard. white wilde, jagged
Pinks.

Lobel. in Adu. Superba Recentiorum, phœni-
cæa purpurâ insignis, Centauro minori conco-
lor: in Obs. p. 241. Superba Fuchii & Recentiorum,
italorum *Fier d'amor* & *Balsamin*: in Ic. Plât.
p. 451. Superba Austriaca Clusii.

Schwenckf. Caryophyll. silu. 2. colore varians,
candido aliquando, interdum purpurascente.

Dod. gall. Betonica altilis minor, tertia Veto-
nicæ species, Vetonica altilis, aut coronaria. Lat.
in fol. Caryophylleus minor alter, Vetonica alti-
lis siue coronaria minor, aut altera nonnullorū,
Belgis à flosculorum foliis fimbriatis & pluma-
rum similitudine dissectis Plöymfens Klein Gi-
noffen, h. e. Caryophylleus minor appellatus.

C. Bauh. phyt. Caryophyllus 20. siue altilis flo-
re tenuissimè dissecto: Superba Tragi: Vetonica
altilis minor Dod. gallicæ: Superba alba, medio
corolla purpureo-violacea obsolete cincta: Item,
Caryophyllus 22. siue siluestris alter flore laciniato
odoratissimo, Caryophyll. 6. Clusii, flore nunc
candido, nunc purpurascente: Superba Austriaca
Clusii.

Betonica coronaria, siue Caryophylleus super-
bus elatior vulgaris, tenuissimè dissectus Basileæ
flore Junio & Julio: Genevæ colitur in hortis:
in Sabaudia siluis copiosè reperitur, item in
Sundcouia circa arcein Mölspurg diuersorum
colorum. Montbelgardi in horto Ill. E. c. flore
in fine Iulii & Augusto: semen maturat Septem-
bri. Clusio auctore spontè nascitur in humi-

dioribus Viennensis agri pratis, atque etiam ad
cæduarum siluarum, pratis vicinarum, de cluies
margines, plerisque Austria locis: ferius reliquis
flore, nempe Iulio & toto Augusto, interdum
etiam ferius. Apud Belgas hortensis est.

BETONICA CORONARIA, SIVE

Caryophylleus flos, folio tenuissimè
dissecto, flore pleno purpurascente.

CAP. VI.

Duple x est Descriptio

hac Super-
berba plena:
vna enim in-
tensius purpu-
rascit, & speciosior videtur,
altera paulò
minor, minùs
purpurascit, &
plures albas
ferè partes habet:
folia vtri-
que angustio-
ra, & non ita
glauca, vt alijs
Caryophyllis
plenis. Noster
pictor folia
paulò latiora
pinxit.

Inscripsit hanc Synop.

Lobelius in Icon. Plât. p. 442. in Obs. Belg. p. 59.
Caryophyllum purpureum flore multiplici profun-
dè laciniato. C. Bauh. phyt. Caryophyllum
4. siue multiplicem profundè laciniatum.

Superbæ plenæ duplicem differentiam ob-
seruari primò in Plumberg apud nobilem Joh.
Chutophorum à Pfit: pòst Stutgardia in horto
Ill. E. c. florenti Nouembri: Montbelgardi flo-
ruit Iulio. Locus & tempus.

BETONICA CORONARIA, SIVE

Caryophylleus, flore tenuiter laciniato, maiore
albo & dilutius rubente.

CAP. VII.

Firmioribus Descriptio

& longio-
ribus est cauli-
culis [Betonica
coronaria mi-
nùs ramosa,
&c.] maiore
etiã flore, li-
cèt non minùs
profundè per
oras laciniato,
nec odorato,
aut lactei can-
doris omninò,
aut dilutius ru-
bentis & quo-
dammodò car-
nei coloris,
breuibus villis
purpureis um-
bilici circum-
ferentiam in

utraque specie occupantibus, nullis similiter corniculis, sed decem staminibus, vt in Betonica corniculis ramosa, &c. prominentibus, alioqui *foliis*, *radice*, & florendi tempore conueniunt.

Synon.

Clus. in Pannon. pag. 322. & Hist. post. vocat Caryophyllei quinti speciem; siue genus tertium. Lobel. in Icon. Plant. pag. 449. itēque in Obs. Belg. p. 538. Superbam maiorem flore albo, white groote Pluymkens mit gheerolde hayekens in de middel. C. Bauh. Phyt. Caryophyllum 21. siue siluestrem flore laciniato albo inodoro. Et hunc Caryophyllum haberi ait flore albo, & suaue rubente, ac propterea Lobelium in Icon. Plant. duabus expressisse imaginibus pag. 449. & 450. sic & Tabernamontanum lib. 2. sed. 1. c. 1. p. 5. & in Icon. p. 289. Caryophylli 16. siluestris plumarij albi duas dedisse effigies. Tabernomontani verò effigiem eodem titulo proposuit Gerardus.

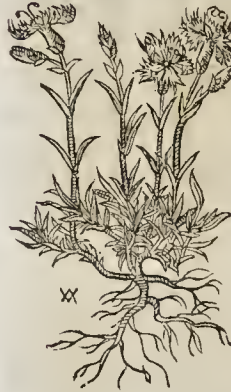
Locus.

Clusius hanc inueniebat ad radices montis oppido Medeling imminentis, tertio ferè à Vienna miliari.

BETONICA CORONARIA MINVS
ramosa, flore tenuiter fimbriato, albo,
corniculis duobus emergentibus.

CAP. VIII.

Descriptio

CRassa huic & nigra radix est, dura, lignosa, multos ramulos humi sparsos fundēs, nigros item illos lentosque, & subinde fibras agentes: ex ijs cauliculi exeunt dodrantes, geniculati, infimā parte gramineis quibusdam, breuibus, angustis, colore caesis folijs, binis semper ex aduerso inter se oppositis, deinde secundum genicula, aut nodos alijs ratiore. onusti: extremis cauliculis insident longi calyces, vt in alijs Caryophylleis siluestribus, florem continentibus album odoratum, quinque folijs valdè laciniatis constantem, è quorum umbilico bina emergunt stamina longiuscula, corniculorum papilionis instar inflexa: semen deinde in longioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophylleorum.

Synon.

Clusius descriptionis author inscripsit hanc Betonicam cor. minis ramosam in Pannon. pag. 320. Caryophylleum quintum, cognominatque Caryophylleum siluestrem 1. albo flore & laciniato: In Hist. post. Caryophylleum sil. quintum.

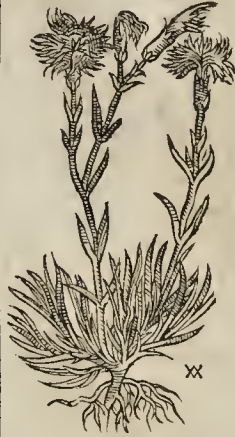
Casp. Bauhin. Phyt. Caryophyllum 24. siue siluestrem 3. flore laciniato, staminulis corniculatis.

Locus & Tempus.

Pronenit spontè in Hamburgensi monte inter saxa, quā Austriam & Septentrionem spectat: floret Maio, Iunio & Iulio in hortō Ill. E. C. Mont-belgardis.

BETONICA CORONARIA MINVS
ramosa flore tenuiter fimbriato plantè
albo, siue corniculis.

CAP. IX.

Betonica coronaria prioris genus est, longioribus cauliculis, & plures flores proferens, superiori quidè formā & candore similes, sed inflexorum corniculorum expectes, verum eorum loco decem staminula ipsius floris superficiè paululdm exuperantia balentes: capitula etiā in quibus semen continetur, oblongiora, Clusio teste.

Betonicam hanc cor. minis ramosam sine corniculis Clusius vocat in Pannon. pag. 322. & Hist. post. Caryophyllei sil. quinti speciem alteram. An Superba alba altera & suaue rubens Lobelio? An Caryophyllum Armerius 2. Schwenckfeldio?

BETONICA CORONARIA MINVS
ramosa, flore tenuiter fimbriato,
albo, cum corolla purpurascente hirsuta.

CAP. X.

Lobel. in Icon. Plant. pag. 450. dicitur Superba Syn. Alba medio corolla purpurco violacea obsoleta cincta: Clusio in Pannon. p. 322. & Hist. post. Caryophyllei quinti genus, siue varietas floribus circa umbilicum purpurascente lanugine hirsutis: Dod. Lat. in fol. Caryophylleus minor quoad iconem. Eandem enim habet cum Clusio & Lobelio, licet descriptione plantam hanc non distinguat à Superba quam olim posuerat ex Fuchio pro Caryophylleo minore, & cuius in fol. lat. nouam dedit figuram ex Clusio & Lobelio pro Caryophylleo minore altero: descriptio Dodonę non conuenit cum iconē, quam ponit, sed cum Superba alba altera & suaue rubente Lobelio in Icon. plant. p. 450.

In hortō Ill. E. C. hoc Betonica coronariae genus parū ramosum, flore albo, cum corolla rubente, floret Iunio & Iulio.

BETONICA CORONARIA FLORE
tenuiter fimbriata purpurascēte, cum
corolla fusca & penè rubente,
sine hirsutic.

CAP. XI.

Est nobis in hortō Ill. E. C. Betonica coronariae species hæc, vbi floret Augusto. An Tabern. in Icon. & Hist. Caryophyllum plumarijs

plumarius purpureo cæruleis, brun balaw mild
feder Nâglein. An Gerard. Caryoph. plum. al-
bus, Pürple jagged Pinkes?

BETONICA CORONARIA LATIFOLIA
petra, flore punctulis albis notato.

CAP. XII.

Ligno la-
tæ caules
emittit cubicu-
m aut al-
terum altos, læ-
ues, teretes, gen-
iculatos, inane-
s: ad quorū
singula genicu-
la folia liliacea,
atque virentia
flores in caulū
& alarum ex-
tremis, suaveo-
lentes, multi si-
mul in umbel-
le formam iun-
cti, ex oblon-
gis tubentibus
calycibus,
quinque foliis
constantes,

coccinei, crenati, circulum è punctis albis, fatu-
risque purpureis, citra imam foliorum partem
efficientes.

Lobel. Icon Plant. p. 447. Armeria altera, mul-
tis in latum orbiculum congestis floribus orna-
ta, punctulis in gyrum asperis, foliis quàm supe-
rior latioribus. Gesn. hort. Yetonica, vel Beto-
nica silv. alia in perosis collibus, & asperis, sabu-
losis, apricisque locis nascens: Scarlata quibus-
dam dicta: ranquam à coccineo floris colore.
Idem in append. Violam Matianam vocat.

Dodon. Hist. flor. & lat. in fol. Altera Armerio-
rum species quam Germani Steiu Niegele voc-
cant, aliqui Scarlatam à rubeo floris colore coc-
cum referente.

Camer. hort. est inter Armerios flores ille, qui
eleganti flosculum stipaturâ umbellam conficit,
colore rubro & albo variegato, Cartheuser
blümlein/ i.e. Flos Carthusianorum. Clus. fortè
huius meminit, sed obscuris nomine Armerii
floris, cuius verba pauld post ponemus.

Tabern. in Ic. & H. st. dicitur Caryophyllus
Carthusianorum i. Schlarlach blümen. C. Bauh.
phyt. Caryophyllus 15. siue barbatus latifolius, &
Lychnis Monachorum Gesneri de hortis: Ge-
rardo Armeria suave rubens, Narrow leaved
sweete williams. Selvenckf. Caryophyll. Ar-
merius, folio latiore & breviorè Saponaria. An
H. Lugd. p. 810. Viola barbata latifolia.

Betonica coron. petraeam latifoliam obser-
vavi florentem Iunio, Julio, & Augusto diversis
Germanis in hortis: dum ex femine prouenit,
primo anno caulem non fert.

Vsum huius introduximus Montholardi,
ad panni sc. lanæ maculas tollendas, si,
cuiuscunque generis is fuerit, huius
herba fricetur, deinde limpida
aqua abluatur.

BETONICA CORONARIA LATIFOLIA,
angustiore caliculo, foliis fastigiatis cincto,
suave rubente flore Lobelii, &
Armerius simplex flos Pan-
nonicus Clusii.

CAP. XIII.

Lobelio Ic. Plant. p. 448, dicitur Armeria alte-
ra suave rubenti flore, sed angustiore caly-
culo, foliis fastigiatis cincto: Casp. Bauh. phyt. Car-
ryophyllus 16. siue barbatus hortensis angustif-
folius. Dod. lat. in fol. Armerius flos alter, quoad
iconem: descriptio enim est Betonice latifoliz
petrae, flore punctis notato. Clus. Caryophyl-
leis florib. congener Armerius simplex, & Arne-
rii genus simplici foliorum serie præditis flori-
bus: cuius quinque tradit differentias.

Synon:

BETONICA CORONARIA LATIFOLIA
petrae pleno flore rubro, vel ad purpureum
accedente & albo.

CAP. XIV.

Hic folia Descrip-
tione
inferiora
lata, vt in pe-
trae simplici
dicta, minùs ta-
men: flores ru-
bri, vel ad pur-
pureum acce-
dentes, vel;
quod rarius, al-
bi, pleni.

Clus. in Pann. Armerii
p. 327. itemque
Hist. post. dicitur
Armerius
pleno flore, du-
plici, triplicive
foliorum tex-
tura constans.

Synon:

Lobel. in Ic. Plânt. Armeria
rubram multi-
plicem vocavit: Tabern. in Icon. & H. st. Caryo-
phyllum Carthusianorum 3. Gerard. Armeriam
rubram latifolia, broad leaved sweete williams:
C. Bauh. phyt. Caryophyllum n. siue siluestreni
pleno flore.

BETONICA CORONARIA MINVS
latifolia, flore profundè dissecto.

CAP. XV.

Radice alba fibrosa plura prodeunt capita fo-
lorum vnciam ferè latorum, palmum longo-
rum, atro-virentium, similitum quodammodo
Plantagini angustifoliz, in quibus duo nerui exi-
gui iuxta costam secundum longitudinem exten-
duntur. caules sesquicubitales, recti, glabri: in
plures ramos diuisi, per quorum genicula gemi-
na folia alterno positu discrepantia, angusta, sur-
recta. Summitates ramulorum flores stipant sua-
uiter olentes, accedentes quadrenus ad Sex-
Mm

Descriptio:

perba dictæ
florem, minùs
tamen profun-
dè atque tenu-
ter lecti, sed
profundius mul-
tò quàm in Be-
tonica alialati-
folia, purpurei
potissimù circa
flosorum media
& umbilicum,
extrematibus
atque segmen-
tis ad abedine
tendentibus, in
quibusdam etiã
stomatibus can-
dicantibus, in
quibus apiculi
eminent gemi-
ni, candicantes,

purpurascens. Reperta in syluis à D. Tengnã-
gel a flosore Spirensi, qui eam in hortum transtu-
lit, ibidèmq; floruit Junio, cubiti altitudinem
excedens.

BETONICA CORONARIA, SIVE
Caryophyllus filu. vulgarissimus.

CAP. XVIII.

Hic caules plures, & diuersis capitibus, recti,
rotundi, strigosi, nunc palmates, nunc pe-
dales, ac etiam cubitales, non ramosi, nisi in terdũ
in summitate: folia gramnea, vincta, ad e nicu-
la bina, propter terram numerosiora: radix lon-
ga & satis crassa, colore foris fusco, intus albo, sa-
pore subamaro: flores modò singulares, modò
plures simul, suauè rubentes, odore nullo excel-
lente, per obtusum marginem crenati, quinque
foliis constantes, ex vasculo oblongo, tereti, a-
tro-rubente, cui ad basin foliola acuta calyci æ-
qualia, sæpè breuiora, apposita.

Hæc est illa Caryophylles filuestris siue tertia
Trag., flosculis, radiculis, calycibus, Caryophyl-
lea statuæ, sed longè minuissimis: flosculis qui-
dem senis, interdum octonis, rubore virgicante
quasi, nonnunquam & dilucidior tinctis, si que
ex floribus magis, quò caules proceriores exte-
runt.

A Fuchio Betonica filuestris inscribitur, ac ad
Betonicam alteram ad hoc condeam cum satius re-
fertur.

Matthiolus in prior. comm. vocauit caryo-
phyllum florem filuestrem, plantam spontè na-
scentem, traditque in post. comm. alteram flori-
bus rutilis, & alteram candidis. In Hist. germ.
& Epit. florib. dilutè rubris, aut valdè rubris, inter
Caryophyllos omnium minimis, penè inodoris.

Camer. apud Matthiol. novam posuit iconem,
quæ an sit caryophylli, de quo hic agimus, dubi-
tamus.

Dodon. gall. appellat Vetonicam secundam
veram, & Herbam tunicã quorundam, floribus vt
plurimum rubris, interdum punctis notatis, duo-
bus, tribus, nonnunquam nouem aut decem si-
mul foliis angustis. Lat. in fol. Amerium florem
primum, & Ameriorum florum speciem pri-
mam, foliis aliquantulum, quàm maioris Caryo-
phyllei latioribus, colore herbaceo virentibus:
flosculis parvulis, pluribus simul in quandam
veluti umbellam congestis, semper ferè cocci co-
lore rubro splendidibus, semper ferè cocci co-
lore rubro splendidibus, punctis interim can-
didis, circa medium variegatis: rariissimè candi-
dis. Ornare sit hunc flosculum Belgicorum hor-
torum areas: apud Italos & alibi locis incultis,
& aridis exire: Gesnerum circa Gryphij lacus ri-
mas in Heluetia à se reperit scribere: proue-
nire & alibi in Belgio locis detritis, iuxta que
arborum & pratiorum margines ac scrobes, sed
multò quàm in hortis minorem & tenuiorem:
maturè & Aprili sæpè mense, aut Maio florere,
Caryophylleos flores antecedentem: pluri-
ma inde Æstatis parte vigere: Cæterum, hunc
florem nihil magis, quàm Caryophylleum sa-
tium, cum Vetonica altera, aut Polemonio
conuenire.

Lobelius in Adv. remittit ad iconem Dodo-
næ, quæ olim erat Fuchiana: in Obs. p. 241. &
Ic. Plant. pag. 446. Armeria siue minoris Caryo-
phylli filuestris, minùs edori [in Obs. hæc duo
nomina non leguntur.] foliis latioribus titulo
proponit

Caryoph.
C. th. p. 14.
non in 2
Tabern.

Armer. ru-
bra.

exigui: sapor radicis & foliorum amarus.
Extat huius imago apud Tabern. in Icon. &
Hist. Caryophylles Carthusiaorum: secundi in-
titulatione, sed sine ulla descriptione. In eius
etiam effigie desunt foliata, per capita disposi-
ta, quæ etiam præter nostram mentem à pictore
nostro omissa: maluisse quoque flores paulò
profundius in nostra icone fuisse pictos. Gerar-
do dicitur Armeria rubra.

Floret Junio & Iulio in horto Montbelgarden-
si, egregia naturæ coronariæ specimine, ob
florum copiam & elegantiam. Vnde nacti sumus
non recordamur.

BETONICA CORONARIA LATIFOLIA,
flore pictura Vesuntina.

CAP. XVI.

locus &
tempus.

bus, ruber, carnis, guttatus in eodem ramulo.

BETONICA CORONARIA SYLV.
siue Caryophyllus flore albe-
scente, striato.

CAP. XVII.

Betonica coronariæ sylv. similis foliis & multis
Bamul florib., pulcherrimis, albicantib., striatq;

proponit eandem figuram, quam Dodonæus in postremis, quæ flore pleno, ac indistinctè de Caryophyllis floribus scribit.

Caryophyllus montanus primus Tabern. in Icon. & Hist. an ab eius Caryophyllo 13, siue montano albo secundo colore tantùm differat, & an iidem cum nostra Betonica vulg. siluestri, asserere non audeamus, quia non descripti. Eisdem icones & Gerardus assumpsit, & Armeriam albam, white Johns, lib. 2. cap. 174. & Caryophyllum montanum albam, white mountaine Pinke cap. 178. inscripsit, an autem has intelligat, me latet.

Schvvenckf. Caryophyllum silv. primum vocat, & Caryophyllum siluestrem Thali: Germani Sonder Negelin / Stein Negle / feld Negelin / wild Negelin blümen / wild gras blumen, heyz den blümlin / & blurs troppfle: Belgæ Cuydercles / quasi dicas fasciculatum florum enim fasciculum propriâ linguâ nominat. Gallo-Belgæ Cuyz dercles: Galli Armoires & Armoires: Itali Garofani & Garofali saluaticchi.

Basilæa floret adhuc Octobri quâ itur Moutrets & inter portam Stein & Eschen extra urbem, & quâ itur Kretzack lunio, Julio, Augusto, & Septembri: Genevæ in pratis M. d. Gignitur etiam in sylvis arduis, deinde & arenosis aridis & incultis campis, teste Trago. In pratis, montibus, nitidisque locis nascitur in Ætate magna copia, Fuchsius reserente. Vbius spontè procreare ait Schvvenckf. in petris, montosis & siluosis marginibus.

Satura calidior censetur. Succus cum aqua Ononidis, & florum Lili conuallii calculum attingit & comitialibus prodest. Plura lege antè.

CARYOPHYLLUS BETONICA CORONARIA
squamosa siluestris.

CAP. XIX.

Retos copiosos emittit caules, laues geniculatos, dodrantales, interdum cubito longiores, ad quorum singulas iuncturas binæ gramineæ folia, angusta, summo cauli, extremisque ramulis calyx insidet squamas habens albas, florem promens paruum pallidè rubetem, quo marcescente

alius quoque flos, subinde plures suis singulis calyculis obuoluti subnascuntur, tanto numero, ut tandem prægnanti calyci, qui reliquos iuniores cum suis flosculis complectitur, alius foliolis multitudinè rumpatur.

Inscribitur hæc à Lobel. in It. Plant. p. 449. & Obs. Belg. p. 534. Armeria proliera, Finckersens Tom. III.

C. Bauh. phyt. Caryophyllus 18 siue siluestris prolierus. Tabern. in Icon. & Hist. Caryophyllus silv. minimus, Flein wild Negelin. Gerardus inepto Viscariæ titulo huius iconem dedit, cum qua Viscaria nihil commune habet. Thal. Lychnis 4. dicitur.

VIOLA BARBATA ANGVSTIFOLIA

Dalechampii.

CAP. XX.

Caulibus Descriptione

Cest spon-tanea non multum palmu excedentibus, culta cubitalibus & altioribus, teretibus, tenuibus, hirsutis, geniculatis, ramosis, sæpè vnicaulis: folia ex articulis bina aduersa, basibus coeuntibus, caulè amplectuntur, culmū laea palmū circiter longa, pilosa, obscurè vi-

rentia, sapore quodammodò viscoso: calyculi in extremis ramulis modò singulæ, modò plures, nullâ ferè vmbella formâ, tenues, vnicali longitudine, striati, foliis acuminatis, æqualibus, aut etiam altioribus obuallati, è quibus flosculi emicant Armeriæ hortensis, sed longè minores, quinque foliolis non ut illic rotundatis, sed mucronatis, & per extrema modicè crenatis, colore fons ex viridi rutilo, intus suæ rubente, punctulis argenteis guttato, qui facillè conuoluuntur, ac quibus superueniunt vascula longa, semen, vbi maturum, compressum, latum, & nigrum continentia: radix lignosa, tenuis.

Lobel. in It. Plant. pag. 443. inscripsit Armeriam siluestem alteram. H. Lugd. pag. 810. Violam barbata angustifoliam. Figura autem Plantiniana nobis aridet, displicetque Dalechampii, ac etiam nostra ex Fuchsiânis emptis, utpote quæ minus bene expriment flores.

Floret Maio & Iunio circa Montbelgardum, in horto Ill. E. C. Julio & Augusto: in monte Rolsberg prope Malmunster etiam adhuc Octobri.

Locus 8.
Tempus.

APHYLLANTES MONSPELIENSIBVS.

CAP. XXI.

Mltos in teos enodes caules bipalmates e. Descriptione emittit, quorum singulis flos latis magnus insidet vnicus in summo, quatuor denticulatis caeruleis foliis constans, ex calyce oblongo erumpens, gustu dulci: radix fibris multis longis contortis, lignosis, duris, albis constat: circa quam folia multa graminea, eeleriter marcescentia.

M m 2

Synon.

Locus & Tempus

nium ex Montpelio, locis saxosis floret Aprili: In cacumine montis Ceu in fine Maij & Iunio.

CARYOPHYLLEVS FLOS APHYLLO-
caulos, vel iunceus, minor & maior.

CAP. XXII.

Descriptio

quot capita diuisa, ex reliquijs veterum foliorum quasi capillata: *caulis* primò aliquot vnciarum, deinde palmatis, tennis, capitulo Scabiosa: ouinz accedenti, vaginà longiusculat: exterior facies capituli constat foliolis membranis, exteriori viridibus, interiori, argenteo colore lucentibus: totum capitulum scater membranaceis foliolis lucentibus: inter ea exoriuntur flores, quos subsequuntur *semina* aliquantum longa, cum membraneo umbilico, vt in Scabiosis.

Descriptio Maioris

Caulis

Flos

Radix

Maior eadem vel valde similis Iunco *caules* dodrantales & cubitales emittit, rectos, enodes, quorum vniuersumque cacumini (quod vncialis & longior vagina membranacea obuoluit) *flos* insidet item glomeratus, Schœnoprassii ferè similitudine, ex albo purpureus, foliacearum squamarum vallo circumdatus: *radix* longa, lignosa, teres, crassiuscula, in multa capita diui-

Lob. in Adv. Aphyllanthis Herbatiorem Monspeliesium tirulo depingit, & describit. Sed in Icon. Plant. p. 454. Aphyllanthis Monspeliese vocat: Taber. Ic. & Histor. Caryophylleum caeruleum. Casp. Bauh. Phyt. Caryophyllum 13. siue caeruleum Mospeliese.

Mospelij prope Castellneuf in mote, & quare Frœugnia-

ditur, vnde terram proximè magna seges foliorum emergit, graminorum, glaucorum, latitudine paulò subinde variantium.

Cum radicem tenuem huic assignet Dodoneus non video, nec prior, nec posterior talem sortita est. Is etiam in Hist. gall. vocat Gramen marinum, ac etiam Pseudo-Moly, licet non Moly speciem, sed potiùs Graminis faciat in Histor. lat. in fol.

Lob. in Adv. hunc in modum presentem stirpem commemorat: Caryophyllus marinus omnium minimus. que Belgæ Moly marinum indigarrunt, alij Hollostium, propter folia graminea, rigidiuscula, colore glauco, similia Caryophyllis, &c. Hac arearum matignes ornant Belgæ & Angli, apud quos

in maritimis sequeus oritur: calidis & mediterranei maris litonibus, non perinde occurrit. Sed conuallibus Calcaris Scœnzæ montis, passimque alibi in Gallia Lugdunensi, locisque à mari distantis, proterus eadem reperitur, nisi plures funderet cauliculos pedales: folia item quadruplò maiora, & reliqua grandiora. Hac Lobelius, qui in Obs. pag. 242. itemque Ic. Plant. p. 452. Caryophyllum marinum inscripsit priorem: posteriorem verò Caryophylleum montanum alterum. Et hanc perpetam Cantabricam Plinij cognominari ait, creditque potiùs esse Statice eiusdem. Testatur autem hanc Louanij flore albo variare in horto D. Io. Limoges, aliàs Nonnij.

Priorem H. Lug. p. 1594. Pseudo-Moly Dodonæ: posteriorem pag. 1190. Statice.

Statice hanc H. Lugdunensis vocat Clus. in Pannon. p. 716. Caryophylleum, vulgè Gramen maris cognominatum, felus Graminis montani spicati. In Hist. post. vtriusque meminit. Ad Armerium florem, inquit, procul dubio referendæ sunt duæ hæ plantæ, quæ à rei herbariæ studiosis Belgis Graminis marini maioris & minoris nomine vocantur, tametsi plerisque aliis procul à mari distitis locis etiam spontè proueniunt, &c.

Caryophylleum aphyllocaulon minorem vocat Tabern. in Icon. & Histor. Gramen marinum minus, germ. Klein Meergras: Belg. Zeegras, Zeeginosten: Gerard. Caryophyll. marinum minimum Lobelij: C. Bauh. phyt. Caryoph. 38. siue montanum minorem, vel marinum: Schvvenkf. Caryophyll. flu. 7. Klein gras Viegelin. Maiorem Tabern. Gramen marinum maius, groß Meergras: Gerard. Caryophyllum mediterraneum. C. Bauh. phyt. Caryoph. 37. siue montanum maiorem, radice longissima: Schvvenckf. Caryophyll. 6. groß Meer Viegelin.

Caryophylleum aphyllocaulon minorem delatù ex Anglia dono accepti à Turnero anno 1571. anno

anno vero 1599. à Do. Vursilio collectū in horto Reginz Anglæ. Sed ex Anglia quoque transmisit Caryillus Caryophylli graminæ mariæ nomine: Tabern. collegit in superioris Germaniæ comitatu Fagenelebenogen locis humidis, arenosis, gaminosis, ibique copiosè: Schvvenck. in aggetibus secus itinera frequentem, Augusto cum flore. Maiorem nos collegimus Lugduni & circa Lutetiam a. 1586. Augusto cum suis capitulis. Statice Dalechampi in aridis & petrosis, quin etiam ex lapidum laxorumque rimis integraneucllere volens, saxum diffregit. Gramen polyanthemum repetiti in pluribus per Germaniam, Bohemiam & Silesiam locis in agris, ac non rarè iuxta Rhenum ac Mosam, æque vno quidem loco maius ac altius, alio verò minus ac humilius, auctor est Dodonæus: exire & in palustribus nonnullis, haud procul à mari in Zelandia. Quæ de loco Clusius & Lobel. scripserunt legenda antea.

Cæterum, licet Dodonæus usum in medicina nullum habere testetur, sed floculos in coronis solum gratiam aliquam obtinere dicat, Dalechampi tamen saporem totius Statices plantæ adstringentem perhibet, ac facultatem habere admiraculum vsque desiccandi, & erumpentium humorum impetum cohibendi, siue trita admoceatur, siue succus eius bibatur. Dynteris succurrere, mensium abundantiam, sanguinis è naribus profluentem sistere, sanguinem excreantibus opitulati. Denique vulneraria esse, & maligna ulcera ad cicatrice perducere.

BETONICA CORONARIA, QUÆ
Caryophyllus pumilio Tauricus
Clusio.

CAP. XXIII.

Longiuscula radice squamosa figitur, in capita aliquot diuisa, ex quibus exeunt pediculi vnciales & semunciales vno aut altero nodo articulati, binis graminis ad singula genicula foliis vestiti, florem sustententes purpurascens magnum, è quinque foliis compositum, ex calyce vnciali, striato,

hirsuto, in quinque laciniis diuiso, quæ non ineptè cum Genianellæ Heluencæ flore comparat. Clus. in Pannon. facit Caryophylleum 8. cognominatque pumilionem Tauricum: in Hist. post. inscribit Caryophyll. silv. octauum. Tabern. in Icon. & Hist. Caryoph. montanum tertium, Stein Nægelin. C. Bauh. Caryoph. 29. siue alpinum calyce oblongo, hirsuto. Gerard. Caryoph. mont. Clusii.

Tom. III.

Proutenit in Tauro Carinthiæ monte solo tenui & arenâ splendente referto: floret sub finem Iulii & Augusto.

Locus. Tempus.

BETONICA CORONARIA SIVE
Caryophyllus gramineus puillus.

CAP. XXIV.

Multorum capitum est radix, mediocriter Descriptio
crassa: folia: cor: ferta rigida, dimidio Hyssopi foliis minora, auriora, viridantia: caules crebre, palmares, graciles, geniculati, foliis binis ad nodos donati, indiuidui alquando, interdum in pauculos breues furculos diuiccati, calyces singulares, vel geminos gerunt semunciales, vel penè vnciales, è quibus flores emicant.

An Caryoph. silv. humilis fl. maiore gemino C. Bauh. ? An Caryoph. silv. Tauricus Clusii? Geneuæ collegit Gener Cherlerus, & inde attulit.

BETONICA CORONARIA SIVE
Tunica minima.

CAP. XXV.

Betonica siue Tunica minima radice pro plantula modo crassiuscula, multorum capitum, scilicet numero si, palmares & altiores, ramosis, ad quorū singula genicula sunt foliola binaria ex aduerso posita, perangusta, vnciam circiter longa: extremis ramulis strobili masculi, singulares supernascuntur, ex

albo purpurascens, è quinque foliis compositi, in quibus stria purpurea, calyce ambiente ex squamis oblongis lineis viridatibus striatis. Figura hæc Fuchsiana non bene exprimit nostram Betoniam, & potissimum radicem.

H. Lugd. pag. 191. dicitur Tunica minima, & Holostrum quorundam, radice candida, flore gustu austero: C. Bauh. phyt. Caryoph. 19. siue silv. C. Bauh. flore minimo, aliquando maior, aliquando erecta, not. al quando repens, ramosa, Saxifragia Lobelii, & Tunica minima Lugdunensis. Sed Fratri assentiri non possum existimanti Lobeli Saxifragiam eandem esse cum Tunica minima Lugdunensi.

Tunicam minimam inueni inter Lugdunum & Moluella Sabaudia: Geneuæ florentem Maio in muris, è regione domus Senatoriæ, & passim au Plain palais mense Iunio. In sabuletis, aridis locis, & muro non subgrundis Gallia & Italia nasci perhibetur.

Aldroandum ad hæmorrhoidas fluentes hæc veti regit Agerius Med. Argentinenis.

Locus & tempus.

Visus ad hæmorrhoidas.

M in 3

BETONICA SIVE TUNICÆ MINIMÆ
similis planta.

CAP. XXVI.

Descriptio. **D**Odrantalis est plantula, aliquando pedalis, gracilis, plurimâ ramulorum diuisurâ stipata, haud secus ferè ac Aline angustifolia, à quâ tamen plucibus notis manifestè differt, quemadmodum à Betonica minima quoque.

Foliola rara & ad singulos ramulorû geniculos bina, angustissima, longiora, quàm in Aline dicta. Extremis ramulorum *stipuli* appendi subpurpurei, pulchelli.

Betonica supra dicta aliquatenus similes, calyce foliolo, qui & vascula s. quæ tu flosculos sustinet, quæ nullis stis prædita sũt vt Alines tenuifolia. *Semina* continent exigua, valde nigricantia. *Radix* exigua tenacisq; alba, sed dura ac lignosa, in aliquot diuisuras secta. Annua est.

Locus & Tempus. Florebat & semen gerebat mense Augusto in agris montis Rofsberg prope Milmunster: Montbelgardi Iulo supra muros. Frater reperit in monte prope tres pontes dictos Gabin Galha Narbonensi florentem Verè.

SAXIFRAGA ANTIQVORVM QVIBVS-
dam & de Gypsophyto, siue Symphyto pet-
tro, maiore & minore Thalij.

CAP. XXVII.

Descriptio

Digiti par-
ui magnitudine siue
crassitudine
obseruauimus
radicem ligno-
sam, palmo longi-
orem, in nu-
merosa capita
diuisam, vnde
stolones pul-
lulat innume-
ri, palmares &
longiores, gen-
ticulati, *foliis*
ad iuncturas
binis, ex adner-
so positus, Hys-
sopi similibus,
minorib. ami-
cti: *stis* vniuersi-
cuiusque sto-

lonis cacumini infidet vnicus, multis in medio staminibus, ex calyce albedo, femuncialis, stis v-
ridantibus virgato, inferius angustiori.

Matth. in Diosc. Saxifragum tertium maius vocat, à forma & ab effectu: In post. verò comm-
cum mag. fig. Saxifragiam magnam inscribit.

Lob. in Adv. Saxifragiam, siue Saxifragam An-
tiquorum sine tergiversatione intitulat, monè-
que Saxifragæ vocem apud authores esse multi-
tuncam, nec vnus cuiuspiam stupis indicem, sed
omnes vulgò Saxifragas vocatas esse ob insignes
vires, efficaciamque quâ prædita sint. In Obs.
p. 235. Itè nque Ic. Plat. p. 428. pro Saxifraga ma-
gna Matthioli & Italorum, nouam habet iconem,
Idem etiam meminit Saxifragæ Aduers. p. 183. ex-
hibetque eorundem effigiem in Ic. Pl. Saxifragæ
antiquorû inscriptione. *Ceterùm* obsecus no-
bis videtur Lobelius, vt qui in Adv. non distin-
guat suam Saxifragiam antiquorum, à Saxifraga
Italorum, secus quàm in Ic. Plant. & Obs. vbi, qua-
si diuersa essent, duas icones & descriptiones
proponit: nec annotat an eadem vel diuersæ sint,
aut saltem variant. ita vt dubius hætere videatur:
prior quidem descriptio Lobelij non malè con-
uenit Saxifragæ Matthioli, si radix non adscribe-
retur parua: verùm accidit forsitan illi vt cum de-
linearet vnica haberet ad manum plantam iu-
uicem aliquam aut variantem.

Camerarij apud Mith. Saxifragæ magnæ noua
icon (cuius H. st. germ. flores paruos pallidè
luteos, vascula verò rotunda paruo femine plena
assignat) non in omnibus consentit cum Saxifra-
gia Matthioli magna, quinimò multa habet simi-
lia cum Betonica coronaria siue Tunica minima,
licet color floris pallidè luteus non respondeat:
Matthiol. etiam florem album asserit, & Camer. in
Epitome, ita vt in floris colore etiam sibi contra-
dicat. C. Bauh. Caryophyllo suo in phyt. 36. siue
Saxifrago appinxit iconi Matthioli flosculos ex
sex foliis constantes. H. Lugd. p. 113. inscripsit
Saxifragiam magnam Matthioli: Castor Saxifra-
giam quantam.

Hucus magnam copiam Italia, Gallia, Delphi-
natùs, Angliæ, quam plurimùmque aliorum tra-
ctuum arida, cretacea, montosa, saxosa, sterilia &
fabulosa fundere prodidit Lobelius. Nobis ve-
rò attulit Genor Cherlerus ex Galha Narbo-
nensi.

Miris laudibus hanc plantam Matthiolo com-
mendauit Calzolanus ad calculos renum edu-
cendos in potu.

Thalij Gypsophyton, seu Symphytum petre-
um, maius & minus quod ætinet, vtrumque sibi
ignotum facetur Frater C. Bauhin. quod & nos, id,
quousque melius innotescat, ad Antiquorum Sa-
xifragam referri posse existimantes.

SAXIFRAGIA BAVARICA.

CAP. XXVIII.

IN admirabili montis Baldi corona, Pona teste,
lex nimis cautis prodit Saxifraga Bauarica, pri-
mùm ibi locorum à D. Ioach. Iungermano obser-
uata: fructicat ex subtili radice, albâque, frequenti-
bus caulibus, teretibus, nodosis, coloris diluti: fo-
lius oblongis, crassis, atque æquali ordine, sed ad
opposita latera alternato situ bina distincta, in
quorum summitate frequentes flores lactei colo-
ris asserunt, quinque foliis compositos: quorum
in medio

ordine, sed ad opposita latera alternato situ bina distincta, in quorum summitate frequentes flores laetici coloris afferunt, quinque foliis compositos: quorum in medio quaedam staminula pallida conspiciuntur. Huius semen planum est, coloris nigri splendentis. Planta perennis est, prorsusque sabacci saporis. Plantulam icone minorem misit diligentiss. Botan. Io. Pona Veronâ anno 1609. Iunii principin florere, eiusque semen eodem mense ad maturitatem peruenit.

DE LYCHNIDE CORONARIA AC
syluestri, ex Veteribus & in genere.

CAP. XXIX.

Lychnide coronaria [*λυχνίς κορωνοειδής*] florem est similem Leucoin ait Dioscorides sed purpureum [*κυρδοειδής*] & qui in corollas neſatur: cuiusque semen cum vino potum icſtis à scorpione auxiliatur: vel ut legit Marcellus, cuiusque semen & flores cum vino bibantur: & per se utrumque contra Scorpionum icſtus.

Sunt qui hanc inter nothas Dioscoridis Athanaton, i. e. immortalem, quòd longissimè à prima Estate ad extremum Autumnum floreat: qui Acylonium, qui Ballarion, qui Geuis pedem, qui Corymbum, qui Taurium, qui Sceptum, & qui Maloion appellent. Magi Apocathemenes sanguinem, Ægyptii Semeon, Romani Genicularem siue Bellariam dicunt, & Bellarion, quæ vox licet incertam modò habeat in Grecis significationem, antiquam tamen fuisse in Lexico suo Hesichius indicat, Ballarion Trifoliam herbam esse dicens, nec ultra quicquam de ea testatus est. Ceterùm, quo argumento natus in mari sæpe visum piscem, *Lucernam* veteres Romani appellauerunt, igne per os exercitâ linguâ tranquillis notibus relucens: eodem, inquit Marcellus, in humidis nascentem magnitudine Violæ, sed signiâ Rose, florem Lychnidæ, ut fertur, Veteres Græci dixerunt. Nothibus enim hic etiam fulgêre creditur, & ut nomen ex re illi factum indicat, ignis fulgore quodam videntium oculos in se cõuertere. Non aliter quàm & Felium oculi flammæ modo in tenebris fulgent, & putres in tenebris caudices eodem tempore ignium speciem quandam videntibus afferunt. Quorum etſi diuersâ materia sit, communis tamen omnibus causa, humoris copia est, nisi fortè in silibus; quod ab Ægyptiis obseruatum fuerat, non in humore, sed in Luna luminibus lucis eius causa sit: ad quorum quotidiana incrementa augentur, dilatenturque in eius animalis oculo papulæ: & eum toto orbe mortalibus fulget id Sidus, tunc etiam copioso lucis fulgore intra domesticos parietes animalis eius nobis oculus splendet. Verum tamen alterius questionis est, horum causas & rationes inuenisse.

Apud Theophrastum in Geza I uertulam vertit, inter flores æstiuos & coronarios. Sic Plinius Lychnim flammæ (ex eo quod diximus argumentum), & Rosam Græcam (à gente) vocat, non nisi in humidis prouenientem, nec vnquam excedentem quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Ex quo demitteretur aliquis, quod coronarius flos sit factus, & coronarii nominis honore ab agresti distinctus, & deficiente odore ob solam floris speciem in coronis amatus, inque tam magno nominum & appellationum ambitu

in gentibus sit habitus.

Lychnis syluestris à Dioscoride non describitur, sed omni ex parte satiuæ similis traditur. Nec Plinius aliter decreuisse creditur, & ante eum Nicander in Theriacis. Quod denique per omnia similem satiuæ, Lychnidem syluestre Dioscorides dixerit, eundemque vsum ac vim attribuerit, inde factum putat Cornarius, quod Galenus 7. simpl. huius non meminerit fortissim, de ea quoque intelligendum relinquens, quod de coronaria dixit, nempe semen caldum & siccum esse ordine secundo, aut etiam tertio, modò non obliuiscamur syluestria omnia esse satiuis fortiora.

Iam non parum eos errasse constat, Dioscore Maranthâ, qui diuersas plantas pro coronaria Lychnide ostendunt, floribus vel subpurpureis, vel ex purpureo rubris, vel rufis constantes: cum sciamus à Dioscoride purpureum colorem ei tribui: qui cum in floribus sit perfectus quæri debet, ac propterea Senensis opinio in hac planta ad veritatem magis accedit: quam ob rem si Lychnidis florem (si veram adinuenire optemus,) non purpurascens, non ex purpureo ad alium quæmuis colorem vergentem, sed verè purpureû quadrare oportet.

Constat igitur Lychnidis nomine antiquè herbas alios alias ostendere. Et hinc Lychnis coronaria vulgò dicta, siue Dioscoridi descripta, controuertitur. Est & Lychnis coronaria altera flore pleno. Sunt qui Pseudo-Melanthium syluestrem Lychnidem faciunt, atque horum placitis subscribendum hand eentet Matth. Ocimoides rubrum, Lobel. Camer. Clus. Schvvenckf. H. Lugd. & alii multi Lychnidem silv. purpuream vocant. Est & altera Lychnis agrestis multiflora, nobis Ocimoides purpureum pleno flore. Ocimoides nostrum flore albo vocat Lychnidè syluestrem Dodon. & Lob. qui tamen sibi Ocimoidis nomine describit. Lychnis alba syluestris multiflora à nobis appellatur Ocimoides flore albo pleno. Extrat & Lychnis agrestis abortiuæ multiplici viridi flore Lob. in Ic. Plant. p. 253. Ocimoides album non speciosum vocauit Lychnidem syluestrem albam nostram S. hvvenckf. Lychnis Neapolitana prolifera Frider. Meieri flore purpureo. E Lychnidis generibus dicitur esse Chalcedonica siue Constantinopolitana miniata, nobis Flos Constantinopolitanus Saponaria. Inter Lychnides reposuit Saponariam C. Bauhinus. Muscipulam siue Viscariam Lychnidem syluestrem quartam [Lobelio, Taber. & H. Lugdunensi teste,] vocabat Clusius: ut & Muscipulam alteram: atque etiam Muscipulæ maioris species aliquot. Habet idem & Lychnidem silv. (i. in Hils. 8. in Hist. post.) foliis angustis pluribus ex singulis geniculis. Habetur & Lychnis quædam plumaria Tabern. dicta. Lychnis syluestris viscosa alba latifolia, an Polemonium petræum à Lychnis silv. latifolia alia est cognominata Viscaria Auriculæ facie Cretica. Lychnis silv. lanugine canescens flore maiusculo rubefcente. Lychnis, vel Ocimoides repens montanum Casp. Bauhini, inscribitur à nobis Saponaria minor quorundam. Lychnidem silv. Creticam nominamus Ocymoides flore minore rubello Candæ. Lychnis repens folio viridi flore albo, viscosa alba angustifolia maior Casp. Bauh. Lychnis repens folio & flore albo minore, viscosa alba angustifolia minor Casp. Bauh. An Lychnis minor, Lychnis silv. hirta minima;

Lych. silv.
Diosc.

Error quorundam.

Acquiuoca

Flos Constantinopolitanus Saponaria.

Lobel. H. Lugd. & Hort. Lusit. lanuginosa palmaris C. Bauh. Ocyroides siue Lychnis semper virens, appellatur à nobis Been albo officinarum similis planta semper virens. Been album officinarum dici Lychnidem siluestrem patet hoc libro. Lychnidibus sylvestrib. affinem dixit Lobelius Lychnidem Anglicanâ marinam. Lychnidis elegans genus describit Fab. Columna, quod Ocyroidem Lychnidem cum Clusio appellare placuit. An stirps illaquam aliqui Lychnidem putauerunt siluestrem, est Centaurium minus adalterinum? Quam Lychnidem quidam vocant, nonnulli Perfoliatam rubeam, aliqui Lychnidem Monachorum, nos cum Dodonâ Vaccariam nominamus. Siluestris Lychnidis appellatorem quoque asscuta sunt sequentes plantæ. Flos cuculi: Betonica coronaria Germanis seld Negelin dicta: Alfine corniculata Clusio dicta: Valeriana rubra latifolia: Cyanus: Campanula Lychnida Mycom: Lucea Plinij: Leontopetalum: Corneola Ruellij, nobis Flos tinctorius dicta: Filus ante pattem: Hippoglossum Ruta capraria: & Candelana Galorum de qua R. ellius l. 3. c. 57. & Gesnerus in cat. pl.

Cornarius postquam apud Æginetam lib. 3. c. 24. de sanguinis eruptione è naribus cohibenda, legisset: *ἡ τὴν ἰσχυρὴν λυχνίδα ἔχει τὴν ἰσχυρὴν* (quod Andernacus interpretatur, vel funiculum lucernarum in raris conjicito) nullamque Lychnidis speciem lat quinis sistendi vim habere cederat, de corrupta lectione hæsitauit, & aliquandiu *λυχνίδα* legendum esse suspicatus est. Est autem Lychnidis vox æquiuoca, nunc enim denotat Cyanum alpinum, nunc Digitalem purpuream, nunc Verbascum vulgare, & nunc Verbascum Monpeliense. Sed Matthioli Lychnidem Verbasci speciem constituit, de qua nullus aperte tradit, quod sanguinis eruptionem sistat, nisi quis ex eo quod Paulus lib. 7. de Verbasci generibus tradit, quod acerba sint, id colligat, &c. Tandem in eam sententiam adductus est, vt Lymachiam legendum esse crediderit.

LYCHNIS CORONARIA VVLGO.
CAP. XXX.

Descriptio

denis villo canescentia: flores ex calycibus oblongis, canaliculatis, villosis, emicant, parum odorati, coloris rubri, albi, & ex carne candido. que mixti, ex foliis quinis latiusculis constantes,

Rosalam experimentes: singulis autem foliis ad exortum appositi apices, bini, acuti, rigiditer peritur & flore in multiplici rubro, de qua post seorsim verba faciendâ.

Matthiol. in Diosc. commentat duplicem Lychnidem coronariam: vnâ hertensem flore purpureo, & alterâ eiusdem generis frequenossimam apud Ananienles siluestrem, satius per omnia similem, quam mento Lychnidem siluestre appellari posse putat.

Cametarius Lych in eius Epit. & reo

Hist. germ. no- uam dat figuram, additque in Hist. flore esse albo, rubro, & rubello, non nihil odorato. In Horto tamen, vbi ambit sitne Dioscoridi descripta Lychnis, flore variare dixit solum albo & rubro. Velim autem Patrocinatorem indicasse, vbinam siluestrem fatuâ odoratorem viderit.

Loniceris inter Verbasci reponit, sextumque facit, depingit & leuiter defendit. Cordin Dioscor. Verbascum coronarium appellat, flore purpureo, & candido, vocati que refert græcè Lychnida & Thryllada: Hinc subsistere videtur Dodonæus. Lychnis coronaria, it quæ à Gaza Lucernula [*λυχνίδα*] conuertitur. Videatur eadem & *λυχνίς, ἡ ὑψίστη* per, esse Verbasci species, quæ & *ὑψίστη*.

Conradus Gesner. hunc Iouis florem, & græcè *ἡ δὲ ἰσχυρὴ* nuncupari existimat. Sed Theophrastus inter Lychnida, & Iouis florem, lib. 6. di. 1. actionem facit: æstua sunt, *αἱ λυχνίς, ἡ δὲ ἰσχυρὴ*, &c. & similiter Plinius, lib. 21. c. 11. hæc Theophrasti verba referens.

An Corymbe Columella Ruellio de qua hæc Columella:

Nunc veniat quamvis oculis inimica Corymbe. C. Bauh. phyt. Lychnidem 3. latiuam facit, & coronariâ Dioscoridis, Theophrasti & Plinij Lychnidem censet, licet non desint, quibus *Διόσκωρος* Iouis flos, apud Theophrastum 6. Hist. & 6. dicatur: sed vbi quæsto minuta folia, quæ Theophrastus requirit? Alij Ocyroides faciunt.

Tragus attestatur in ea Gesnerum esse sententiam, vt putet ad Iouis florem Plinij referendam esse Rosam Marianam floribus rubeis & candidis: aliis verd quibusdam *λυχνίδα* & *ὑψίστη* dici, sed quam rectè se sentire.

Schvvenckf. triplicem Lychnidem coronariâ Lych adscribit, rubram sc. quam propriè *λυχνίδα στεφάνω* *τριπλή* adscribit Dioscoridis, & *Διόσκωρος*, ac Lucernulâ appellat: alteram albo flore, Rosam marianam 2. & Lychnidem albam maculis rubris aspersam, Einigesprengte Veitrosen & Lychnidem 3. sob purpureo flore, bleich rote Veitrosen. Et ob hæc florens colorum varietatem, duas exhibuit figuras Tabernamontanus, Lychnidis coronariæ albæ *Tab. 1* & rubræ, sed frustra, vna enim sufficere ipsi, ceu præb. & nobis, vetum quum parata fuerat, datâ opera apposui-

apostolus: fatetur etiam nositas melius pin-
gi potuisse. Sed & Lobelius absque necessita-
te effigies duplicavit, vnam inscribens in Ic.
Plant. pag. 334. Lychnidem coronariam, Obl.
pag. 181. alteram pag. 335. Lychnidem candidam
& rubram. Castor Dur. eiusdem plantae duas
ponit figuras: vnam pag. 255. Lychnidis ti-
tulo: alteram pag. 256. Lychnidis siluestris ins-
criptione.

Græcè *λυχνίς* & *λυχνίς* dicitur: Lati-
nè similiter Lychnis, Lychnis coronaria & lati-
na: Germ. Margen Köslin / Margen Köslin,
frayen Köslin. hoc est, Dominatum Köslin,
Samer Kösen, Damoff Kösen, Lampel Kösen /
Marien Kösen / id est Rosa mariana: himel Kö-
slin Köslin cal: himel blümen, Flos cal: Weil Kö-
sen / Summer Kösen, Aetatis Rosa: Belg. Christus
oogsen / O: ulus Christi: Gall. *Oeillets*, & *Oeillets de
Dieu*, Oculi Dei, Parisiensibus. *Passerföses*: It. & Hisp.
Lychnide coronaria: Angl. Rose campii: Boh.
Swate Marie. Propter flores rosæ purpurea
rutilos ac nitore flammantes, oculorumque aciem
perstringentes, Pyropi aut lapidis Lychnidis mo-
do, nomen adeptæ.

Scritur in hortis & siccilibus, Iunio, Julio, ac
Augusto ætatis mensibus florens, & Basilicæ etiã
Novembri: apud Ananiam fens, ut Matthiolus re-
fert, siluestris, sponteque exit.

Bilem per alium trahere, vulnetaque recentia
glutinare dixit Schvvenckf. Radicum porrò suc-
cum attractum naribus sternutamenta cetera, ce-
rebrumque efficaciter purgare: Mirum verò in
modum ruralibus, & vrbis que virginibus ad
coronas faciendas expecti tradit Matthiolus.

LYCHNIS CORONARIA FLORE
pleno:

Caulis, foliis
& florum
calycibus à
vulgati cor-
onaria minime
differt: at flos
rubens denlo
foliorum stipa-
tu multiplex
Ipem seminis
omnem prærip-
it.

Est hæc illa
quam Lobel. in
Icon. Plant.
Lychnidem al-
teram rubram
cognominat:
Camer. in Hor-
to, & Matth.
Hist. germ. Ly-
chnidem flore
pleno Belgii &

Angliæ: Dod. lat. in fol. Lychnidem coronariam
floris foliolis multiplicatis: Casp. Bæthius
phyt. Lychnidem 4. sive coron. sativam multipli-
catis: H. Lugd. pag. 815. ex Lobelio, Lychnidem
omnium pulcherrimam: floribus ad eò confertis
& multiplicibus ut semine orba relinquantur, ex-
hæstã nimirum formæ vi, & pabulo in florum
commodum absumpto.

Et nobis Montbelgardii in orto:
Tom. III.

PSEUDO-MELANTHIVM.

C A P. XXXI.

Simplici & Descriptio
Salba radi-
culã, nititur:
caulis cubitalis
& sesquicubita-
lis, steres, lanu-
ginosus, inca-
nus, ramulosus,
itanis, genicu-
latus: filia cul-
mum plis mi-
nibus lata: longi-
tudine palma-
ri & sesqui-
palmarum: pilo-
sina ex geni-
culis opposita:
Flores oblongo,
canulato,
villosa calyci,
in quinque se-
gmenta angu-
lata

sta flore altiora diuino insident, Lychnidis coro-
nariæ, purpurei. quinque foliis constantes; pi-
cibus oblietæ purpureæ: quibus oblongum
succedit petiolum, semine nigro, amato refer-
tum.

Germani Baden / Ratten / Korn / Korn / Korn
nec gelbloemen. Galli Nielle vulgare & Nielle des
Vedz & Jorea appellant: Itali Githone, Githone &
Githone: vnde plerique similitudine vocis indu-
cti, verum ac legitimum gith sine Melanthium,
in officinis Nigella nuncupatum, esse crede-
runt: sed hoc à veritate recessisse notis est, quàm
ut refelli debeat. A verò siquidem Melanthio
non solum foliis, & semine, sed & alius proprie-
tatis differt. Et hoc iam olim probe animad-
verterunt Hermolæus & Ruellius, qui asserue-
runt omnino hallucinari eos, qui putent hæc
surpem, legimum Melanthium esse, quæ inter
segetes in arvis passim nascitur, in quo Braslau-
olus & cum eo Brunfelsius manifestè cæcitate-
runt.

Non desunt [inter quos est Tabern.] etiam,
qui velint hæc plantam siluestrem Lychnidem
coronariam esse, quibus, qui vtramque nouerint,
subscribere nequeunt.

Sed longè minus id fuerit Lolium [Trago,
Cordo. Corn. Lucina, & Matthiolo testibus] ut
aperitissimè hallucinatus credidit Fuchsius.

Hippocrates Gith sine Melanthium à seminis Synon;
nempe nigredine appellasse videtur, velim non
simpliciter, sed cum adiectione aliqua, ad differe-
ntiam legium Melanthii, *sc. ψαδάριον ἐν τῷ
τρύφῳ*, hoc est Melanthium ex Tritico. Octavius Melanth.
Horatius Gith quod in segete nascitur ipsum no-
minavit: & eandem ob causam ab huius ætatis
doctis [ut Ruell. Math. Dod. Gall. Lobel. in
Adv. Obl. pag. 23. Ic. Plant. pag. 38. Lonic. Cast.
H. Lugd. pag. 438. & Thal.] Pseudo-Melanthium
dicitur: Nigellastrum Dod. lat. Nigella vulgò
dicta Corn. & Lacunæ. Trago, qui pro sexto
Mariæ Rosæ genere describit, Githago [sic etiã
Ruell.] & Lolium multorum Germanorum [ut
Fuchl.] sed perperam. Nigella Brunfelsio, ve-
rùm non sine errore. Lychnis arvensis Tabern.
N a

Nomina
lingarum

Lychnis alia inter Triticum Czfalp. Lychnis fegetū Schvvenckf. Lychnis (6. in phyt. 5 apud Matth.) fegetū Mutoni. Ruellius à Gallis Nulle & florem M cancalum (sic & Gefn. in cat. florem vocat) appellari refert, & Theophrasti ἀνθημον πολλαῖς (Anthemion foliofum appellat Gefn. nulla mentione facta Theophrasti) esse iudicat. Sed Anthemion Theophrasti, Anthemis est apud Dioscoridem, & sic Dodonæo, & ἄνθημον πολλαῖς Anthemidis species, cum Nigellaftro parūm conueniens.

Anthemion foliofum.

Locus & Pseudo-Melathium obseruatur passim in agris inter fegetes: Maio ac Iunio mense cum flore viget. M. in p. elij etiam Aprili: vidi etiam Basileæ florentem O Sobri, virēnsque Geneuz mensis Februarij principio.

Ceterū n, autote Dodonæo, Nigellaftri semen, calidum & sicum secundo est ordine satis intento: in pello cum melle subditum menses euocat: vt Hippocri in lib. dem. m. testatur. Octavianus Hotatianus, semen frictum & tritum ad auriginem bibendum exhibet. Lolij facultates huic etiam herbe, Germanis Ratten nominata, Recentiores tribue: e refert Fuchsius. Et hinc misficam in sanandis impugibus, aliisque scabiei generibus commendare: Item vulnere b. glutinandis, ac filulis curandis, compefcendūque sanguine, eius esse vltm taderē.

OCIMOIDES VETERIBVS ET in genere.

CAP. XXXV.

Descriptio

QVo siluestre ad fatium discrimine Mentastrium, Apisistrūque Latini veteres dixerunt: eadē natura & nataliū analogiā Ocimoides ab iisdē Ocimastriū dictū fuisse vultūmile est. Ocimoides siquidem, seu, vt alij, Philetarium [ἀνθημον πολλαῖς ἢ φηλετάριον]. In alio hæc est inscriptio: Ἰνερὴ ἔχρησθ' ἀνθημονίδης. Sola habet Ocymo [ἀνθημον] similia: ramis palmi altitudinis. [ῥαχίς δ' ὁρθήμαχος, dodrantales, Sarraç.] hirsutos: siliquis [ῥοβός] similes Hyoscyami, femine refectas nigro, simili Melanthio. Vm hanc habet semen in vino potum, vt viperarum, ceterarūque serpentium moribus medeatur. Datur & stichadicis cum Myrrha (vet. caret) & Piper. [Marcell. & Corn. & Aidin. in nothis, addunt, & vino. Ruellius, cum melle & vino. Sed illud, & vino, quid opus fuit ex præcedenti periodo repetere, cum satis per se subintelligatur.] Ceterū m. radice nititur tenui [ῥαχίς]: vt. alba, [λευκός] & superuacua, inquit Dioscorides.

Vires.

Rubra appellacione.

Sunt portō qui & hanc Echion appellant inter notha: alij Scoppiuron, alij Sparganon [Sparganion leg. Marcell.] alij Althæam, alij Amaranthida, alij Probatæon [Probatæam Marcell.] alij Elaphion, alij Antinimon, alij Porphyrida, alij Augion, alij Nemefion, alij Hye-nopofon, alij Thyrsion, alij Thermutin [Thermitin scribit Marcell.] alij Misopathion, & Romani Ocimastrium. In magno autem honore veteribus fuisse Ocimastrium ex tam multis eius appellacionibus colligi potest, quærum plures ex alicuius partis ad alias herbas similitudine illi à gentibus per tempora accreuerunt.

An Ocymū siluestre Plinio.

Plinius tantūm siluestre Ocimum contentus dixisse paucis medicinam & historiam eius absoluit. Sed quum parūm consentiant ea quæ Plinius de Ocimo siluestri tradit, cum his quæ Dioscori-

des de Ocimoides habet, ambiguum est an de eadem herba Plin. lib. 20. cap. 3. loquatur. Syluestri Ocymo, inquit, vis efficacior ad eadem omnia: peculiaris ad vitia, quæ vomitionibus crebris contrahuntur, vomitūque vulus, contraque hostiarum morsus, radix in vino efficacissima. Hæc ille. Dioscoridi ac quæ Galeno 8. simpl. Ocimoidis radix inutilis est: semen autem tenuium, & desiccantis citra mordacitatem faciliars est.

Ocymū Gultm. Acqu

Ocymoidis & Ocymoidis, siue Ocimastri & Ocymastri nomen plures obtinuerunt plantæ. Et quidem Cornarus, & Gefn. in cat. pl. wilde Basilien germ. Matth. vet. Basilio saluarie, Ital. Basilio sannaue gallicè, & Burchelius in Lex. Basilio filuestre vocant, non sine hallucinatione. Existimamus hos ignorasse quid vocarint Basiliocon siluestre.

Idem nomen obtinere præterea sequentes plantæ. Acinos Dodonæi. Ocimum medium. Botrys altera. Ocimastrium Valentinum. Scrophularia maxima. Scroph. vulgaris maior. Ocimoides album multis. Ocimoid. album flore pleno. Ocimoides purpureum multis. Ocimoides non speciosum. Saponaria minor quibusdam. Flos Constantinianus. Ocimoides minus Creticum. Reseda minima. Ocimoides lychnitis reptante radice. Caryophyllus angustifolius. Valeriana rubra quorundam latifol. Ocimastrium verrucarium. Cacubalum quibusdam. Clinopodium. Ennos: & Chamæleon niger.

OCIMOIDES ALBUM MVLTIS.

CAP. XXXVI.

Petenni nititur radice cubitorū duorum aut trium longitudine, interdū brachiali ferè crassitudine, multifida, alba, acris, & subamarā, quæ antequā è terra emetgat in numerosa capitapollicaris crassitudinis, aut minorā, dodrantalia, aut palmatia diuiditur: caules emittit crebros, cubitales & sili-

vel etiam maiores, hirsutos, geniculatos, ramulos: ad quorum singulas iuncturas folia bina aduersa, oblonga, acuminata, pilola, ex sinu ramulos emittentia: flores summis hærent ramulis, Ocimoidis rubri similes, sed colore niteo radiat, è calyce hirsuto, canaliculato, turgidulo: semen vasculo turbinaro, Nicotiana æmulo, in crenatum denticulatūve orificium dehiscente, sed inuolucro exteriori spatio, continetur copiosum, Hyoscyami fraz, rotundum, compressum non nihil, coloris cinerei.

Germani hanc Oldweick: Gldfraut Margen Synon. Kößelia

Roslin, wild Margen Roslin / tauben Kropff / mber stoß, Spley spettel, & Lydweich appellant: Belgæ Tenetickens: galli *Ocellers sauvages*. Latiniqum & græcum quodam accepit nomen apud Veteres, inter authores non conuenit, aliis aliter eam appellantibus. Aliis enim *Ocimoides* siue *Ocymastrum* esse videtur, vt Matthiolo. H. Lugd. pag. 682. inscribit *Ocimoides maius* Matthioli: *Ocymastrum* & *Ocimoides Ruellius* (qui & aliam iaceam) Tabern. Icon. & Hist. Lob. in Adv. pag. 143. [vbi & iaceam aliam *Monspeliensium*, & *Herbam tunicam Gordonii*] & Obs. pag. 184. *Ocimoidem* maiorem flore candido *Cæsalpinus*: *Ocimoides album duplex* Gesn. hort. marem. sc. cui apices in medio adter hit, & scæminam, quam sine apicibus ait vesperi odorem spirantem tanquam *Hesperidem* Theophrasti. I. c. de coll. stirp. *Ocimoides album duplex*: vnum in medio apicem exerens minus odoratum: alterum (sine apicibus. puta) odoratius, eodem die marcescens.

Et hi præcipuè sunt quibus *Ocymastrum* esse videtur: at *ocimoides*. *Ocimo folius* simile est, ramisque habet breues dodrantales modò, radicemque tenuem & superuacuaam. Præsens verò hæc planta caules præmit cubito longiores, folia oblonga, *Ocimo* nullatenus similia, & radices longas, crassasque, que manifestam contradictionem, & eundem huius cum *Ocymastro* differentiam ostendunt.

Non desunt porro ex recentioribus, qui cum inferioris Germaniæ Pharmacopolis *Saponariam* hanc esse dicant: est tamen & alia *Saponaria*, de qua inferius.

Plerque *Lychnidem siluestrem* pronunciant: sed cum *Lychnidem siluestrem* fatiunt omni ex parte similem fecerit *Dioscorides*: hæc verò à latua *Lychnide* caulibus, solus, floribus & radicibus multum differat, *Lychnis siluestris* esse nequit. Hallucinatur ergo inter alios *Dodonæus*, qui *Lychnidem siluestrem* statuit, & nomenclaturas, quas inter nothas & reiectas retulimus, huic adscripsit. *Camer. hort.* & *Schvvenckf. item* que *Lob. in Icon. Plant. pag. 336.* *Lychnidem siluestre* aliam appellarunt.

C. Bauh. phyt. dicitur *Lychnis nona*, siue simplex silv. alba, & *Saponaria hirsuta*: *Clus. Lychnis silv. flore albo*: *Dubitat* autem an sit *Melandrium Plinii*: *Lonic. Lychnitis silv. flore albo*. *Fuchsius* cum *Tubingæ* apud ipsum esse vocat *Iouis* florem album. *Tragus Polygonati* titulo pingit, & tamen inter *Rosas marianas* reponit.

Ocimoides vulgò dictum offeruauit *Monspeliensis* florens *Martio* & *Aprili*: *Basilæ Junio*, *Septembri* & *Octobri*, ac etiam *Novembri* inter portam cineream & lapideam extra urbem, & quæ iur *Krenzack*, & quæ descenditur ad *molendina papracea*: *Genetz passim* in sepibus vitens principio *Februarii*, duplex, cum & sine apicibus, quasi sit *mas* & *fœmina*. *Passim* copiosè nasci in Italia, præsertim inter segetes prope septa & agrotum margines, perhibet *Matthiolum*: In *Silesiæ* quibus locis florere *Junio* & *Septembri* author est *Schvvenckfeldius*: *Passim* in *Austria*, *Siria* & *Pannonia* cum in siluis, tum montanis pratis *Clusius*: plurimà *Æstatis* parte, & in *Autumno* vsque florere *Dodonæus*.

Vascula pueri *Senenæ* colligunt, vbi exaruerunt, & semen excidit, vt intus insufflantes acutissima edentibilia.

Tom. III.

Ocimoides album flore pleno.

Hirsuta per ramos ex aduerso sita folia possidet, adeoque totâ facie cum eo quod simplice est flore conuenit, solo excepto flore, qui tam multiplici foliorum stipatu luxuriat, vt *Rosam* albam imitetur.

Descriptio.

Clus. vocat *Lychnidem silv. flore albo*, pleno, odorato, in cultis. *Lob. in Adv. p. 142.* *Lychnidem silv. multifloram albo flore*, *Argl. Osoble Rose Campion.* *C. Bauh. Lychnidem g. siue siluestrem* albam multifloram, vel *Saponariam hirsutam*.

Synonyma.

Locus

Ocimoides album longo cultu aliquando florum folia multiplicare, & polyflorum reddi, perhibet *Dodonæus*.

OCIMOIDES PURPUREVM MULTIS.

Ocimoides rubrum ex radice minimi digiti crassitudine, alba, sapore subacri & subamari, fibris multis donata, caules emittit aliquot cubitales & bicubitales, geniculatos, hirsutos, concavos, nonnihil subinde rubentes: ad quorû singula genicula, folia binâ oriuntur opposita, foliis *Plantaginis* aliquatenus similia, oblonga, lata, acuta, tactu mollia, hirsuta: flores simul aliquot in caulium summitate fert inter folia simul iunctos, sed non simul se expandentes, è quinque foliis suauè rubentibus bipartitis, cordatisque compositis, stamina quinque alba flore altiora ambientes, calyce striato, lanuginoso, partim rubente, partim viridè, pediculo breui, villosò, in quo seminis conceptaculum oblongum.

Descriptio.

Gesn. de hort. vocat *Ocimoides purpureum*, vel *roseum*, duplexque ait. matem cum, & scæminam sine apicibus. *De coll. stirp. Ocimoides rubrum duplex*, purpureum dilutum, albo cognatum, odoratusque *Alpino*, etiam die se claudens: Item, *Ocimoides purpureum*: vnum in medio apicem exerens, minus odoratum: alterum non odoratius, eodem die marcescens. *Th. Lus. Ocimoides rubrum*: *Matth. Ocymastrum purpureum*: *Camer. apud Matth. in Hist. germ. Ocymastr. flore simplici rubro*: *Tabern. Ocymastrum rubrum*.

Ocimoides purpureum vel roseum.

De hac, ceu & alba ante dicta, *Lobelin Adv. pag. 142.* ait: *Lychnides silvestres affines* passim fecus satorum sepes exeunt, radice non ita magna, gracilioribus ac paucioribus, tum cauliculis, tum foliis, & mollioribus, nec perinde tomentosus, sed ex pallido herbaceis: Alteri flores rubelli dilutiorisue *Rosæ*, alteri verò niueo candore revident.

Lychnis sil.

Dodon. dicitur *Lychnis silv. flore rubenti*: *Lobelin Obs. pag. 181. Ic. Plant. p. 335.* *Lych. silv. rubello flore*: an *Hesperis* *Theophrasti*? *Camer. horti. Lychn. silv. rubra.* *Schvvenckf. Lych. silv. purpurea*: *C. Bauh. phyt. Lych. 8. siue aquatica purpurea simplex*: *Clus. Lych. silv. flore rubro & dilutiùs rubente & subuirecente.* *Lonic. vocat Lychnidem flore rubeo*, negatque meritò esse *Polemonium* & *Bœni* rubrum: *Tragus Rosam marianam* flore ruben, traditque de hac eadem, quæ de *3. siue alba*: *Fuchf. quondam Iouis* florem cæruleum.

Synonyma.

Polemonium non est Rosa mariana. Iouis flos carul. Locus & Tempus.

Genetz in monte *Thuri* vidit florentem mensè *Maiò*: *Basilæ* & *Montbelgardi* multis in locis provenit. In *Aultriz*, *Siria*, *Pannonia* & *Silesia*

herbulis & humidis montium tractibus, autore Schvvenckfeldio, plurima Aestatis parte in Autumnum floret.

OCIMOIDES NON SPECIOSVM.

CAP. XXXVII.

Descriptio.

O Cimoidis genus haud speciosum, Ocimoidi albn simile, planta est annua, pedalis vel cubitalis, vbi sua spontis est, in virdariis culturâ maint adolescit, radice satis crassa, albâ, breui: *foliis* Ocimoidis albi, atro-virentibus, lanuginosis, ex nodis aduerso situ positus, oblongis: *stomine* minn-

re quàm in Ocimoides iam dicto, parte supinâ albo, ac etiam dilute rubente: pronâ ex languido luteo pallescente, quinque foliolis bifidis constante, quae mane expansa, vesperi circumflectuntur, vt in P. lemmio Petrarâ Gesneri: calyces longi, villosi, canaliculati, aequales, viscidii, cum tota plantae summitate, qui succrescente *semine* cinereo, minuto, Papaueris, turgescunt, à pericarpio glabro distenti.

Synon.

Camer. hort. vocat: Lychridem sibi viscidam vel noctifloram, annuam, noctu tantum flosculum odoratissimum explicantem, coloris albi & nonnihil punicans: Item, Ocimoides noctiflorum Autumno & ingruente Hyeme in odorum: Casp. Bauhinus phyt. Lychrid. 12. sine Lychnidis speciem, flore noctu tantum in Aestate odoro: Schvvenckf. Lych. sylu. albam noctifloram, wild. Nabr. Margen roselin.

Locus & Tempus. Prouenit in agris circa Boll & admirabilem fontem floret Augusto & Septembri, & adhuc Octobri.

SAPONARIA MINOR QVIBVSDAM. CAP. XXXVIII.

Descriptio

Radices habet crassas, Inngas, multifidas, fibratas, in multa capita diuisas, molles, exterius nigres; intus albas: *caules* per terram supini procumbunt, hirsuti, tubentes, geniculati, ramosi, quorum nodis adnascuntur ex aduerso per lita folia bina, Polygoni aliquatenus figurâ, hirsuta: *flores* purpurascetes, Saponariae minores, ex calyce oblongo, hirsuto, rubente, quinque & foliis & apicibus in mediu constantes.

Mathiol. in post. comm. figuram Cneori Theophrasti titulo pingit, quae videtur exprimere Saponariam hanc minorem quorun tam. Label. A. 1. vocat Ocimoides repens polygonifolium: Gesn. Ocimoides paruum.

in Hist. Lugdunensem, Saponariam minorem Dalechampi pag. 823. & Ocimoides repens Polygoni folio p. 1429. vtrobiq; describit, & figuram posteriorem meliorem esse. Eandem p. 1375, pro Cneoro alto Theophrasti Matthioli, sine vlla descriptione, & vitiosâ figurâ extare. *Sed consue*: hæc de Cneoro, meritis aduersus Matthiolium effundenda erat, ex quo desumpsit compiler H. Lugdunensis. Is enim quamvis Româ se accepisse dicat, nullis deficientibus notis, non tamen descripsit, nec addidit sine casu dandum ad nigrum. Verum hoc non foret patrocinari Matthiolo, Cneorum Theophrasti (aut apud Math.) nobis non videtur aliud quàm Lychnis aut Ocymoides repens: Nolumus Matthioli figuram amouere, meliorem exhibituri cû in Appennino legitimus. In phyt. vocat Lychnidem 33. sine Ocimoides repens montanum. An eadem Ocimoides minus Herbariorum, Vtceolatis Plinij: An Cam. hort. Ocimoides repens, item; angustifolium flore rubello: An Casp. Ocymoides paruum: Delectatur locis ad merid. è situs, arenosis & collibus, iuxta Rhodanum & Arne Genue. Aliquando Curia Rhetor. reperi florēt Maio, Junio & Iulio. Sub finem Aprilis prope S. Hippolitum Burgundia.

FLOS CONSTANTINOPOLITANVS MIMATUS ALBUS & varius. CAP. XXXIX.

Numerosis *Describitur*, gustu subacri: *caules* tollens, cubiti & sesquicubiti circiter altos, teretes, hirtos, inanes, crebris geniculis interceptos: ad quorun singula bina *folia* coniugata, alternante coniugiorum situ, adnascuntur pediculo nullo, sed latine basi caulem amplectentia,

gentia, Lychnidis sylvestris æmula, verum nigriora, rigidiore, magisque aspera lanugine obfusa, priora cum Caryophyllis latifoliis magnam similitudinem habentia, gustu acri: flores in rutilorum extremis umbellam deferant, odore suavi quamquam obscuro, sed colore perquam amœno, miniato, aut cinnabaris facti, aut carneo, quorum singuli è quinque foliis constant, oblongis, bifidulis, utrinque cis medium alatis, & ad exortum binis appendicibus incumbentibus auctis, sic ut integrum & explicatum folium papilionem occultato corpore exprimerere posse videatur: inter hæc, flamina purpurascens apiculis violaceos sustinet: emicat autem flos ex calyce oblongo, hirsuto, vitiditate: in quo postea est semen pullum exiguum. Figura nostra Fuchsiana minus placet.

Flos Constantinopolitanus inscribitur à Dodonæo, qui Gesnero auctore, duplicem facit, bicubitalem sc. floribus, in latis umbellis, multis simul congestis: & cubitalem aut paulò altiotem, ratiore, ac primo anno flores proferentem, de quibus ait: Nostrum vulgò Constantinopolitanum appellat flos: Germani verò Hierosolymorum: Aldoandus Creticum cognominat: alius Lychnidem coronarium. Sunt qui velint Lananiam nuncupatam Latinis radicem esse, quæ Græcis *σπίθιον*, Arabibus *Condifi* dicitur, quæ ad purgandas lanas, quæ eas eluunt, olim utebantur: quos veritatem minus affectus esse euidentiuss est, quam vt refelli debeat. Gesnerus hort. Ocimoides peregrinum dixit flores quos ab Hierosolymis denominant, croceo colore splendente longè pulcherrimos, odore carentes, Soleque nõ marcescentes. Idem in append. vocavit Ocimoides croceum, aliquot annis durans, licetè primo anno floreat.

Tabern. in Ic. & Hist. dicitur Lychnis Chalcedonica, Zinobè Kößlin: Lobel. in Adv. pag. 143. Obs. p. 183. & Ic. Plant. p. 340. Lychnis Chalcedonica siue Constantinopolitana miniata: Cainer. hort. Lych. Constantinop. vel Cretica. Clus. Lychnis Byzantina miniato albo, & versi-colore: Schvvenckf. Lychnis peregrina miniata, *πύθιον* Theoph. *τίρσις* Hegelin. h. c. Caryophyll. Turcicus, Jerusalem blümlin, Flosculus Hierosolymitanus, Spornblümen, & Ungeri sch Kößlin/Rosula Hungarica.

Peregrinus est flos: seritur in hortis: Iunio & Julio altero à satione anno floret, deinde pluribus sequentibus aliis. Radice etenim constat vituaci: diuque durat: Hiemis & frigoris patiens: E Dacia florem hunc allatum narrat Gesnerus.

Cæterum, Flos Constantinopolitanus præter eam, quam in hortis & coronis gratiam affectus est, nullum, quod sciamus, medicum vsum habet: facultas eius ea de causa incomperta est. Radicem tamen, quæ gustu aliquantulum acris est fortan baud ineptè quis calidam in primo gradu statuent.

STRUTHIVM, RADICVLA, SEV
Lanana herba verentibus, & Condifi.

C A P. XL.

Dioscorides quamvis Struthiũ non descripterit, tanquam vulgò notum, vt quo fullores ad purgandas lanas vtantur, foliotum tamen similitudinem indicavit in Papauere spumeo, id, est, Herculano, vt Theophrastus vocat, & in Tom. III.

Phyteumate. Eius radicem verò acrem esse ait Vires vrinamque ciere: auxiliari iocinososis, tussis & orthopnææ, sumptam cum melle cochlearis mensurâ, & alium quoque subducere. Eandem cum Panace & Capparis radice calculos frangere, & cum vrina expellere, lienemque in scirrhũ induratum liquare. Subditam verò menses trahere, & partus efficaciter enecare. Cum polenta autem & aceto illitam, lepram emendare. Discutere & panos cum farina hordeacea & vino decoctam. Misceri præterea collyriis exatuentis oculorum aciei dicatis, itemque malagmatis. Sternutamenta etiam facere, atque per os purgare tritam cum melle ac naribus insulam.

Hæc inter nothas Dioscoridis appellationes Appellat. à quibusdam *Cadre*, ab aliis à purgando *Catharsis* nothiz vocatur. Sunt qui & *Struthocamelon*, qui *Chameryon*, i. e. huius partem appellant. Magi denique *Chalhyrion*, *Aegyptii Aens*, *Aphri Sirin*, Romani *Radiculam*, siue *Herbam Lanariam* vocant; à radicis tanquam præcipua pars vsu.

Vnde autem Græci Struthion nominauerint, non satis nunc patet, nisi fortè à foliorum positura; quæ autem alas quadantenus imitantur, nomen illi fecerint: *σπίθιον* enim & *σπυθιον*, ea gens passerem, & minores alias appellat aves. Quod si in cibos radix huius transfret, crederet Marcellus ob caliditatem quam in quarto ordine habet auctore Galeno, venerit stimulare. & ob id Struthion dictam. Græci siquidem *σπίθιον* passerem dicunt, & ab eius avis salacitate, *σπίθιον* quasi passeres, ad Venerem procliuiores homines: & ex eâ ratione id facientem herbam Struthion etiam dicere potuissent. Sed nihil horum pro comperito est.

Hanc Dioscorides ait in nares coniectam sternutamenta excitare: in quem vsum Celsus lib. 5. cap. 22. eam quoque recipit.

Struthii radice [inquit Gal.] maximè vtimur, *Galien.* quæ gustu quidem acris est, temperamento verò calida & sicca ex quarto ordine. Vim habet extergendi & irritandi: propterea etiam sternutamenta mouet, similiter vt alia, quæ sapore acris, & temperamento calida existunt.

Hipp. de nat. & morb. mul. radicem Struthii *Hippocr.* [*σπίθιον πύθιον*] leuiter tritam & contusam ad pugillum vnum, mellèque lubactam, & in pessario subditam, menses & puerperia purgare, aquasque educere, auctor est: Produci autem in Andri [*Andri alibi*] insule præcipuè litoribus.

De hac ita Plinius lib. 19. cap. 3. At quæ vocatur *Plinius.* Radicula, lanandis demum lanis succum habet, mirum quantum cõferens candori mollitiæque. Nascitur satiuã vbiq;e, sed spontè præcipua in Asia Syriaque, saxosis & asperis locis. Trans Euphratem tamen laudatissima; caule ferulaceo, tenui, & ipso cibus indigenarum expetito, & tingenti quicquid sit, cum quo decoquatur, folio Oleæ: Struthion Græci vocant, floret Æstate, grata aspectu: verum sine odore, spinosa, & caule lanuginoso. Semen ei nullum (Plinio repugnat hic Columellæ versus.

--- à Syriaque venit quæ semine radix.)

De eius verò vtu pleraque ex prædictis habet lib. 25. cap. 5. & lib. 24. cap. 11. Malè autem in Struthio ramulos appellat, quod radices debuissent dicere: eum excepta radice Struthion nihil sit, re. & annotante Marcello, vnde etiam, seu ex portiore radicem vsu, Romanis Radicula dicebatur.

Sed an Struthiõ in Italia nascatur asserere noluim

Matthiolus, quippe quodd ipsum non viderit, nec qui illud cognosceret, animaduernerit.

Struthion [inquit Marantha] est planta, quæ alio nomine Radicula & Lanaria appellatur: sed & Struthion etiam est Mali Cotonei genus quoddam.

Marantha. Goropius in Vertumno Herbam lanariam duplici ratione nomen Struthij accepisse credit: semel vt moneamur tam puram coniugij castimoniam esse debere, quàm sit lana radice fullo-
Aquisoc. ninè emendata: rursus qudd eadem Radicula libidinè etiam exceter. Vulgò pro Struthio ab Herbarijs sumuntur Plantæ sequentes. Saponaria vulg. Flos Constantinopolitanus. Ocimoides purpureum Valeriana rubra quorundâ latifolia. Been albû. Fraxinella. Cruciatu. Lutea herba. Imperatoria. Asterantia. Elleborus.

SAPONARIA VULGARIS.

CAP. XLI.

Descriptio

TENUES Saponaria radicali vario implexu vagantur: caules plures ferè recti surriguntur, cubitales & altiotes, subrubentes, hirsuti, crebris geniculis articulati: filia ex nodis bina aduerso positu nascuntur, Gentiana cruciata, colore minus hirsuti, rigida, necnis communiter ternis, secundâ longitudinem decurrentibus, saporè nitroso: flores tum in scapis summis, tum ex foliorum supremi scapi alis exoriantur in umbellam digesti Floris Constantinopolitani, albican-
 tes aut ex albo tantillum purpurascetes, odorati, quinque foliis constantibus, staminibus candidis medium occupantibus, ex calyce tenui, vnciam longo, hirsuto: Semen copiosum, paruum, penè rotundum, compressum, spadiceum.

Struthium qui faciunt

Car. Steph. repr. b.

Struthium Fuchf.

Gesn. sibi conuersionem

& Ruellius. Car. Steph. in colle huius Clymeni & Saponaris siue Saponaria meminit, plures plantas confundens ex malè intellectis verbis Ruellij. Tragus quidem Saponaria nomine depingit & describit, adque Violam agrestem [Ocimoides fortè purpureum] referendam esse cenet, & tamen Struthium Diocoridis [cuius nothas appellationes adscribit] facit, & Còdes Serapionis cap. 352. atinque Coadisi officinarum. Fuchf. in Hist. Struthium inscribit [in Icon. Struthium latuum] ac de eius appellatione eadem legit, quæ ex Marcello antè præcedenti capite ad-
 quimus: Saponariam autem & Herbam fullo-

num recentiores vocare, ex Ruellio docet: sed nec huius, nec illius mentionem facit.

Quam Gesn. de Hort. Saponariam vulgò dici refert, eam in cat. pl. Struthium vocat: sed malè, vel ipso de coll. stirp. momento, subscribentibusque Corn. Matthiol. Dodon. Lobel. Lacunâ, Camer. H. Lugd. & C. Bauhino.

Licet autem Saponaria hæc ab extergendi potestate, quâ saponis ritu pannos eluit, purgare, Struthium, ceu & al. quædam eluit, vocari possit, à verbo *σπυβίζω*, quod Græcis, lanas purgare & candidas facere significat, tamen nostram Saponariam antiquorum Struthium, Arabum Condisiue Latnorum Radiculam aut Herbam Lanariam (hæc enim nomina eandem designant plantam) non esse, tum ex Theophr. & Plinio liquet, tum ex iis quæ sequuntur ostenditur. Struthium Græcorum, siue Radicula Latnorum in Syria vbis colitur, idèoque Columella Syriacam radicem, ac eius semen Syrium vocat, *Gaza Lanariam* herbam. Gignitur & ibidem in asperis & saxosis locis, radice magna [longa & tereti addit Ser. p. ex Diofc. quæ in nostris exempl. desiderantur.] gustu acris, & feruidâ, sternutationes irritante: folio Oleæ, spinoso: caule lanuginoso, tenui, ferulaceo, indigenarum cibus expetito, & quicquid tingente, cum quo decoquitur: flore asperu grato, inodoro, æstiuâli. Ab hoc igitur Struthio multis notus, ac præsertim facultatibus Saponaria nostra differt, teste Lacuna.

Cæterum nonnulli Herbam Tunicam appellant: non est tamen Vetonice coronariz, multò minoris Polemonij aliqua species quas pro Tunicis herbis haberi, de Caryophylleis scriptimus. Videri etiam posset Alisma, siue Damasomum, nisi caulis ei crebrè, non simplex, sed tubinde in alas qualdam diuisus, & radices essent quàm Veratri nigri crassiores: *es: folijs* siquidem habet Alismatis descriptioni conuenientia, & globosam florum in summo caulium corgeriem. Sed Alismatis tenuis est caulis & simplex, & radices similiter tenues: quæ differentiam Saponariæ huius & Alismatis ostendunt, inquit Dodonæus, qui Saponariam cum Lobel. in Obseru. pag. 170. in Icon. Plant. p. 114. inscripsit: Lacuna & Camer. Saponariam vulgarem: Cæsalp. Saponariam vulgò: Lob. in Adv. Saponariam vulgi, folijs plantagineis aut Gentianæ, flore Ocimoidis: Schvv. Saponariâ, Herbam fullo-niam & Lychnidem fullo-niam: Germ. *Seifftraut/ weschtraut/ Speichelwurz/ Sileij/ Runda/ Negelin/ Madenfraut/ & alibi Sparsenwurz/* autote Trago.

H. Lugd. frustra vnus huius plantæ duas dedit icones: primæ titulus est p. 322. Saponaria maior; alteri p. 823. Struthium Fuchfij.

C. Bauh. phyc. vocat Lychnidem ro. siue Saponariam læuam, floris colore ludentem, communiter dilutè purpureo, aliquâdo ex roseo rubente, nonnunquam candido: item caule leuiter hirsuto, folijs veid læuibus (qualè Tragum & Fuchsum exprimere refert) nonnunquam etiam caule & folijs læuibus, qualem Lob. & Dodonæum pingere testatur. In hæc & abortum se obseruasse ait, vt pro floribus sint copiosiores ramuli foliacei paucis floribus intermixtis. Idem & Vrcœolarum Plinij esse negat mentò. Anguill. epist. 14. est Ocimoides Gbin.

Apud Belgas in hortis colitur: alibi, ceu in Germania iuxta fluuios, torrentes, & stagna locis apricis & arenosis spontè nascitur, floris Iunio, Iulio, Augusto, Septembri & Octobri: Geneuz in colle

in colle la Bassie viret April. In hortis diu durat & vitæ est pertinacis. Reptatu in hortis odiosa est.

Porto, Saponaria, calidam quidem & siccam esse tempe attestatur Dodonæus : facultate autem abstergeri non exigua præditam. Pressu (inquit Schvvenckf.) nitrosum extergentemque remittit fucum, vnde vi pollet absterforia, aded vt etiam pituitam è capite eliciat, ac sternutamenta moueat tantâ violentiâ, vt partum mortuum excutiat : Rustica gens puluere ascarides puerorum expellit : abstergit scabiem & omnes cutis fæditates. An autem hæc experientiâ habeat Schvvenckf. ipse nos docebit. In coronas ob floris tum suauissimum odorem, tum summam pulchritudinem, venit. Maculas vinctuosas vestium tolli, si cum Saponaria herba lauentur, extra contouersiam verum est.

LANARIA SIVE STRVTHIVM Diofcoridis Imperato.

CAP. XLII.

Lanaria Diofcoridis nomine ex Italia ad Fratrem missa planta cubitalis, caule & ramis subinde angulosis: ad genicula folia nascuntur bina ex aduerso sita, yncialia aut selcuncialia, angusta, Garyophylli holostii foliis similia: è quouin sinu rami exeant itidem geniculati, foliis eodem situ amicti, quorum extrema nescio quid flosculorum gerunt: inferiora folia ad Luteæ vulgò dicuntur folia accedunt, longitudine ferè palmari, semunciam lata. De eadem planta aliquot annis post ita prodium ab Imperato inuenimus, libi 28. Hist. nat. cap. primo: Lanaria paganis dicta prouenit in Calabria, & in regione Basilicata vicina Regni Neapolitani prouinciis. Dicta autem est Lanaria, quòd huius radice ramisque commodè vtantur ad mundandas lanas. Ortus huius plantæ similis ferè Saponariæ vulgaris, aut Lychnidis, sed ramis tenuioribus minutioribusque: quorum extremis flosculi hærent parui, albi. Ipsi alioqui rami subtilissimi articulati ferè in ramulos subdivisi. Semina minimis inuolueris continentur nigra, magnitudine grani Mili, saporis amariusculi.

STRVTHIVM SPINOSVM, SIVE Condif Bellunenfis.

CAP. XLIII.

Bellunenfis radicem esse scribit planta foliis spinosæ Carduorum modo, crassitie pollicis, intus subflauam, nigram foris, odore & gustu acrem: eius decoctio lanas, lanæque pannos sordidos abstergi. Damascenos Sepalsarios eius decoctum immiscete confectioibus paratis è melle ac sapâ, idque candoris tantum conciliare, vt ex amylo & saccharo purissimo constare videantur: quin etiam sic durare, vt tenaciores sint, & vix morfu diuellantur. Constat eius radice in globos coactâ, Syros vestium, linteorum, & indusiorum sordes ac inquinamenta eluere, saponis aut lixiuui modo.

POLYCNEMON VETERIBVS.

CAP. XLIV.

Hippocrates m. m. πολυκνημον (vel vt Fœl. in Hæcon. πολυκνημον) nominat, ac fotu & suffitu-

vtro malè habenti adhibet, lib. περὶ ἀφροδ.

Diofcorides fruticem ait famentosum, folia habentem Origano similia, caulem verò multis geniculis præditum [suspicatur Corn. hic interponendum ex Plinio, τὸν δὲ κωνίδιον πολυκνημόν, σπέρμα δὲ ὄσπρον γνήχιον] velut Pulegium. Non tamen umbellam habet, sed paruos in cacumine corymbos, cum acri quadam odoris iucunditate: Seu recens, seu aridum (χλωρὸν ἢ ξηρὸν, vet. ξυθὸν) ex aqua impositum efficaciter vulnera glucinat: sed quinto die solui debet. Ad stranguriam itidem & rupta ex vino bibitur. Cætera quæ huic capiti accreuerunt, vt adulterina cum Marcello reuincimus.

Non habet Polycnemon certam in Latinis historiam: Plinius lib. 26. cap. 24. Cunilæ bubulæ, quæ inter Origana numeratur, similem tantum dixit: cætera ex Diofcoride itidem verbis ab eo reddita sunt.

Galeno Polycnemon siccat, & calefacit secundo ordine, vt propterea etiam vulnera glucinet.

Nicander in Theriac. contra venenata eam laudauit: ἀλλὰ τὸ ἄριστον ἀγρία πολυκνημον, &c. quo loco transmutatione literarum, vt solent Poëtæ, vsus est, Polycnemon dicas.

Meminit eiusdem Apollonius in comm. de herbis, nec dissimilem Origano fecit.

Hanc inter spurias appellationes Clinopodiō Iouis colum, Echeonymon, à Romanis Putealagon, & à quibusdam Polygonaton dici audimus: Non quia verè Polygonato similis sit, sed quoniam geniculato pèt totum caule est. Quam credit Marcellus etiam fuisse causam vt Polycnemon Græci eam vocarint, quasi frequentibus furis: ἀνίγας enim furas illi vocant, quæ in furculis herbe huius interualla sunt, quibus folia inter se distant.

Plinius lib. 20. cap. 16. de Cunilæ bubulæ obliuiose ea scripsit, quæ de Polycnemo lib. 16. c. 14. prodidit: ita vt cum historia Cunilæ bubulæ, Polycnemoni descriptionem confuderit.

Cæterum Polycnemonis appellatione sequentes donantur plantæ. Tricnemon. Consolida media. Prunella. Polygonum tertium Dodonæi. Polycnemon Dalechampii. Mentha aruensis. Clinopodium. Polycnemon Origano simile. Alfine minor Thalij.

POLYCNEMON DAL. FOLII hitus, vasculis longis.

CAP. XLV.

Ignitur radice breui, fibratâ, nigricante, caulis palmum altis, surculosis, crebrò geniculatis, foliis Tragoriganij, hitis, odoratis, acerbis, eximium ac suauem quandam odorem spirantibus: flore non umbellæ speciei, sed in summis caulibus oblongo, ac ex vasculo longo, & herbaceo emergente. Polycnemon hoc Dalechampii H. Lugd. pag. 912. sibi ignotum fatetur C. Bauhinus: Ex aridis & ætuosis Corsicæ montibus ad Dalechampium allata fertur.

FLOS CVCVLI, ODONTIS QVIBVS DAM. CAP. XLVI.

Vhinde reptante, fibratâque radice se proferat flos cuculi dictus, caules tollens subitales

Diofcorides illustratur.

Plinius

Galenus

Nicander

Apollon.

Appellatur spuria

Polycnemon

Plin repræh.

Aeguiouco

Descriptio

Descriptio

& altiōres, inanes, hirsutos, geniculatos, striatos: in quibus folia ad genicula, bina, striata, oblonga, acuta: flores Caryophylli sperbi dicti, rubete, carneōve colore, raris albo, fimbriati, apicib. cinereis, ex calyce oblongo, purpurante, striato & quasi cannulato. Huius ex flore pleno luauē rubente petita varietis.

Flos cuculi vulgò appellatur teste Clusio in Pannon. pag. 33. itēmq. H. st. post. (vbi Odontoidis Plinij simplicis flore titulo eam donauit.) & Lonicerō: Trago cuculi flos pratensis, qui respectu floris A. similes speciem faciendam censet: Geln. hort. Odontis Plinij Kreich. o: Erdem in cat. pl. Odontoidis Fœni genus: Ruellio Odontides fruticosā, à Plinio inter Fœni genera, Fœnata rustica: Camer. hort. Odontis quorundam. Sed huc non omnes Odontitis Plini notas respondere in Hirc. perhibet Thalius, qui *Lychnis* ex altero, siue *Lychnis* speciem alteram vocat: Casp. Bauh. phyt. dicitur Caryophyllus 29. siue pratensis, flore simplicis, communiter rubello, raris candido: Schvvenckf. Caryoph. silu. tertius: Dod. de Flor. Caryophylleorum, vel Armeriorum species quattuor: Hist. lat. in fol. Vetonica 4. species, & Vetonica siluestris: Lobel. in Adu. Armoraria silu. pratensis, & Armoraria silu. non nullorum practiconū, Tunix Arabum: Icon. Plant. p. 451. Armoraria pratensis silu. Flos cuculi Lob. in Append. Tent. 336.

Nōtānus quā or. catione Tabern. huius plantę duas figuras dedit, vnam nimirum pro flore cuculi, alteram pro Caryophyllo pratensi, quam in H. st. 18. se. ic.

Nomina ling.

G. romani vocant Gauffblum/ kuckublum/ Pedtblumen/ & Pedtiegeln: Belg. Cray bloemfens, h. e. Cornus florem & Loockcoerns bloemfens: G. li fleur du coqueu, h. e. Florem cuculi.

Prata communiter ornat Maio, Iunio, Iulio & Augusto. Ad venena commendatur.

FLOS CVCVLI FLORE MVLTIPlicATO purpureo, & altero albo.

Descriptio

Armer. aquat. Poly. iber. Odontoidis Plini flore pleno. L. cus & Tempus

terum Armerium aquatile flore albo. Clusio etiā in Hist. post. Odontus Plinij pleno flore: Venetis *Margarita* nomine habuerunt Camerarius & C. Bauh. Floret adhuc Augusto: facile verò perit, nisi turculis propagetur.

ODONTIDI SIVE FLORI CVCVLI affinis Lychnis sylvestris 1. Clusij in Pannon. 4. in Hist. post. CAP. XLVII.

Clusio tollit cubitalem, rectum, cautum, longis internodiis distinctum, tactu circa

caucumen glutinosū: ex unguis geniculis bina folia ex aduerso sita Floris cuculi, oblonga, acuminata, crassiflora, fatuatiūque virentia: ad eadem genicula à medio ferè caudae lumini fastigium, pediculi à foliorum sinu exorti longi flores crebros sustinent, pulchrè purpuralescetes quinis foliis

constantes, Saponarix floribus accedentes, ex calice oblongo: semen rufum s. quitur in vasculis ex principio angusto paulatim dilatatis: radix crassiuscula, nigra, multas fibras spargit, & singulis annis nouos, eoque numerosiores caules proferit.

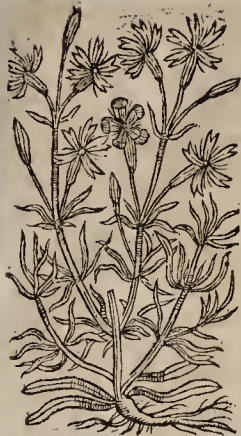
Clusio in Pannon. p. 32. vocat Lychnidem silu. primariā [4. in Hist. post.] Tabern. Lychnidem silu. purpuream in Icon. [7. in Hist.] C. Bauh. phyt. Lychnidem 29. siue viscosam rubram angustifoliam. Schvvenckf. Caryophyllum silu. 4. viscosum. Thalius *Lychnis* rubrum, propter florum colorem & Hesperidem, quorundam aliorum verò *Vilcagisem*.

In omnibus ferè Pannoniæ & Austrici inferioris montanis syluis, edulisque & herbicidis locis invenitur, atque etiam syluis Francofurti vicinis: floret Maio, semen Iunio maturascit, Clusio: apricis & aridis delectari dicit cautib. Schvvenckf. Vbius in Hircinia locis aridis frequentem perhibet Thalius. M. hi verò ostensa Argentinz flore conspicua Mao.

LYCHNIS SILV. FOLiis ANGVSTiS & pluribus ex geniculis singulis, Clusio 1. in Hispan. 8. in post.

CAP. XLVIII.

Geniculatos habet caules, tenues, in plures a. Has diuisos, pedales, aut maiores: folia in singulis bina, ternave, interdum plura, angustiora quàm iam dicta, vinctis candido perfusi & quasi cælij coloris: flores in summis ramulis nascentes, quinis foliis bifido mucrone præditis constantes, internâ parte candidos, externâ aliquantulum purpuralescentes, & aenea quàm omnino tabescant, seles contrahentes & circumvoluentes: calices admodum duros, breues, subrotundos: semen paruum, rotundum, Papaueris rhæadis, cinere

races coloris continentes: radicem satis crassam, albam multifidam, altero anno pereuntem.

Est hæc Clusio in Hisp. Lychnis silv. 1. in Hist. post. 8. Behen album Salmanticensium & vulgo Colletias. Lobelio in Icon. p. 338. & Obs. (vbi & Behen album Salmanticum vocat, ipsique minime animaduersus ait.)

part. itemque H. Lugd. p. 817. ac Tabern. in Ic. & Hist. Lychnis silvestris Clusii primæ. Casp. Bauh. phyt. Lychnis 18. siue silv. pluribus foliis simul iunctis. Suspicio me hæc habere collectam Argentine in horto D. Georgii Obrechtii foliis lanuiculis ob culturam.

LYCHNIS SILV. LANUGINE CANESCENS, flore maiusculo rubescente, Clusio 5. CAP. XLIX

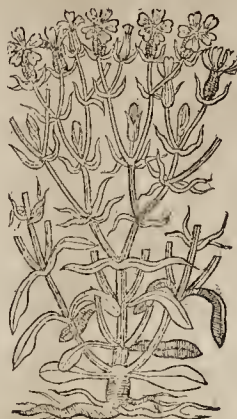
Multos habet ex una radice caules, rotundos, longiusculos, cæteris infirmiores, in terra procumbentes, geniculatos; folia in singulis geniculis bina, longa, mollia, & lanugine quadam canescentia, inter quæ flores alternatim secundum ramulorum longitudinem nascuntur. Odontidi affini Lychnidi silv. formæ similes,

maiores & diluore colore rubescentes, vel, ut ita dicat Clusius, incarnatos: semen illi in vasculis par, subrufum: radicem crassam & fibrosam, quæ tamen plerumque alterum annum non superat.

Pingitur à Clusio in Hisp. & H. post. Lychnidis silvestris 5. titulo, itemque à Tabern. in Ic. & Hist. vbi Lychnidem 12. silv. Græve wilde Maieren Nößlin cognominat. C. Bauh. phyt. vocat Lychnidem 15. siue silv. lanuginosam incarnato flore: H. Lugd. pag. 818. Lychn. silv. Clusii, hirtam Lobelii: Lob. in Ic. Plant. p. 337. & Obs. p. 181. Lychnidem silvestrem hirtam.

Clusius auctor est hæc subamaro esse sapore & in marginibus quorundam Castellæ agrorum inueniri.

MUSCIPULA VISCARIA, SIVE Lychnidis species. CAP. L.

Crebris statim à radice fruticat ramis multis, caulem ipsam cubitalem altitudine & quantibus, geniculatis, solidis, rotundis, pedibus quos ad genicula nascuntur folia aduersa duobus plura, oblonga, acuminata; quibus latiora & obtusiora sunt infima, ad Bellidis accedentia, viridia, glabra: flores tum

Descriptio.

extremis ramulorum, tum è foliorum sinu prodeunt rubelli ex calyce simili Polemonio perreo, oblongo, striato, qui delapsis floribus à pericarpio & vasculo in ventrem turgente distenditur, semine subnigro: radix lignosa, alba, multifida: Sunt nobis plantæ alia patuæ huius generis doctante minores.

Muscipula siue Viscaria, Lobelio in Obs. pag. 242. [vbi Lychnidæ silv. 4. Clusii & Silenen Theophrasti Aldroandi quoque vocat.] & Ic. Plant. p. 453. Spontè nascitur in aruis, utquit Clusius, & inter segetes pingui solo, plenique Castellæ veteris locis: in hortis culta, floret eodem quo facta est anno à Maio mense vsque in Autumnum: spontè etiam seritur, & ante Hiemem prodit.

Muscipula siue Viscaria Lobelii.

Hanc Lychnidem silv. 4. Clusii pingit H. Lugd. p. 818. & Tabern. in Icon. & Hist. vbi & Lychnidem silvestrem appellat. C. Bauh. phyt. dicitur Lychnis 15. siue viscosa caule, & Muscaria Adu. An Viscago vulgò vocata Crætalpino?

Synon.

MUSCIPULA MAIOR CALYCE turgido ventrioso.

Viscaria maior cubitalem emittit caulem rectum, statim à radice ramosum, crassiusculum, hirsutum striatum, fragilem: folia Ocyroidis non speciosa, hirsuta, mollia: ex ramorum diuagationibus, foliorum sinu, extremisque flores ex pediculo satis longo appensi, quinque foliis bifidis, purpurascens, bus, ortu, ble

Descriptio

flacciscentibus constant, apicibus in medio albis, ex calyce oblongo, hirsuto, pulchre striato, quem in immensum distendunt seminum vascula è lata sessilique basi ventriosa in mucronem desinentia, *semen* continentia pulchrum, nonnihil ad papaverinum accedens, sed maius, compressum, striatum, cinereum: *radix* robusta est, recta, ex lateribus fibras produens: Tota planta ad tactum viscida: seborum sapor glutinosus.

Synon.

Hæc est illa, quam Clus. in Hisp. Lychnidem silu. 3. in H. flor. post. 2. inscripsit. Lobel. verò in Obs. p. 133. & Leon. Plant. p. 339. Lychnidem silu. 3. Clusij.

H. Lugd. & Tabern. nomenclaturæ.

H. Lugd. p. 88 hanc eandem pingit, titulo Lychnidis silu. 3. Clusij: cauliculis [calyculis legendum. Compiler Hug. Lugdunensis errorem apud Lobelium à typographo commissum ignoravit: ut & Tabernam. qui eandem etiam inscripsit.] striatis, ponitque eius descriptionem p. 819. & aliam p. 816. Melius C. Bauh. phyt. dixit Lychnidem 20. siue silu. latifoliam calyculis duris striatis.

Locus & Tempus.

Muscipula siue Viscaria maior floruit mense Maio Genetz ex semine eodè anno facta in horto men: annua est herba: Montbelgardi sapis prouenit ex semine deceduo. In aruis & inter segetes pingui solo, plerisque Castellæ veteris locis collegit Clusius: & in hortis Belgij florentem, eodem quo facta anno, à mense Maio in Autumnum vsque.

MVSCIPVLÆ MAIORI CALYCE
ventrioso, similis.

CAP. LII

Descriptio

Multitudinis habet hæc herba cum præcedenti: *radix* alba, crassiuscula, fibris paucis donata: *caules* crassiusculi, rigidi, pedales, purpurascetes, geniculati: ad genicula *folia* bina, caulem amplectentia, superiora viciâ longa, angusta, hirsuta, candidantia: cauliû suprema partes diuiduntur prorsimum in certos breues ramulos, in quorum extremis *calyces* turgentés, magnos, breuiorés multò quàm in præcedenti: in us vascula breuiora, tunicis diuisa, *semina* Papauis modo, pauca, cinerea, continentia. Et sic quidem hæc am descripsimus.

C. Bauh. phyt. ut iam annotatum, dicitur Lychnidis siue silu. angustifolia caliculis duris striatis.

H. Lugd. p. 817. & 219. Lychnis silu. altera Clusij, Papauer spumeum quorundam: *Figura* Lychnidis silu. alterius Clusij posita apud H. Lugd. p. 817. titulo non correspondet, inquit C. Bauh. in. est enim *figura* Lychnidis silu. alterius incanæ

cauliculis striatis Lobelij, quare non huic figuræ descriptio Clusiana addenda: Clusij enim descriptio, quæ hoc loco habetur, est eius figuræ, quæ Muscipulæ, siue Armeriæ alterius nomine p. 809. ponitur & describitur. Quare hæc figura p. 817. referenda est in pag. 819. vbi ex Lobelio, Lychnis silu. altera incanæ descriptitur. Dicitur pag. 819. videri Lychnidem quartam Clusij. Negn quia Clusius sicut tribuit folia intenso virore ferè nigricantia: ex Lobelio verò vniuersam plantam albicare tradit.

Montpelij secus vias obseruauit gener Cherlerus præsertim quæ Castelnouanum pergitur, sicam etiam plantam dono nobis dedit D. Iacobus Zvingerus.

MVSCIPVLA MVSCOSO FLORE, siue
Ocyroides Belliforme.

CAP. LIII.

Ocyroides Belliforme à foliis primùm pullulantibus Bellidis folia vel Globulariæ referentibus, latis densis, horosis, obscure virentibus, sapore nullo insigni: licet reliquis per caules folia oblongiora, angustioraque conspiciatur, & ad genicula multò breuiora & renuitoria enascentia: *caules* lapè excedunt cubitos duos, teretes, hirsuti, inanes: à caulis medin ferè ad summum *flores* aliquo modo racemosis ex longiusculis pediculis, spicam longam mentiuntur, pluribus ad genicula ortis multariis, singulares autem pauci, ex lacteo herbacci, calyculo striato insidentes, quos vascula excipiunt turgida *semine* cinereo, papauerino ferè simili, insipido, plena: *radix* longa, mediocriter crassa, alba: tactu glutinosa est herba possimum circa superiora. Totam amatam scribit Clusius: ego tamen in culta Basileæ non obseruo amaritudinem.

Est Muscipula seu Viscaria altera flore muscoso, Lob. in Aduers. Muscipula altera flore muscoso, Papauer spumeum quorundam, & Sefamoides magnum Salmanticum Clusij, in Leon. Plant. p. 453. & Obs. p. 242.

Cæsalp. vocauit Viscaginem quandam, racematim tanquam in spica, flores exiles, & subpallidos ferentem. H. Lugd. pag. 684. Muscipulam alteram flore muscoso Penz. Tabern. Odontidem siue Lychnidis silu. gerens: Item, Sefamoides Salmanticum magnum. C. Bauh. phyt. Lychnidem 26. siue Viscaria altera flore muscoso, multum cum Papauer spumeo Dioscoridis conuenientem, si spumeum ob viscum inhaerens sit appellatū. Præter postrema hæc verba ex Cæsalpino desumpsit:

desumpit: an autem conueniant huic potissimum, vel Viscagini priori Cæsalpini potius, aliis indicandum relinquo.

Ocimoides minus siue album, non est Sesamoides magnum Clusi, vt videtur H. Lugdunensi p. 683. Ocimoides enim minus florem habet album instar Been albi, oblongum: Clusi verò Ocimoides magnum flosculos tacematim coaceruatos exiguos ex pallido herbaceo: & hoc Clusi Ocimum sequenti p. 684. Muscipula alterius flore musculo nomine positi est, rectius tamen fecisset, si figuram Clusi, quæ melior est, Compilator assumpsisset. teste C. Bauhino.

Burarii in Rhætia inueni florentem Iunio: Tiguri Gesnerus in horto alebat, vti ego Geneva, vbi non nihil culturâ formam matabat. Eandem postea Basilea obseruauit florentem & semine abundanter Iulio in horto D. Zvingeri, vbi à pluribus annis ea se conseruauit radice perenni.

in flore cuculi conspicitur, rubente, striato, oblongo emicant, albi; ex quinque foliis bifidis inque spicam reflexis compositi: ex quorum medullis exeruntur flamma terna; toto calyce longiora, rubentia: semen in vasculis bulbatis; lacibus, orificio patulo in tres loculos distinctis, minutum, pullum; ferè orbiculatum, crispum. Figura nostra ex Fuchii non placet.

An Trago Floris cuculi genus siluestre flore albo? An Tabern. Icon. & Hist. Lychpis silu. wild strawen Köstlin/wild Margeri Köstlin / Lych: silu. flore albo, ac etiam rubello? Hic si eandem nobiscum intelligit, non placet icuina descriptio: An Cæsalp. Viscago flore candido?

Geneuæ & Tiguri in muris abundat, sicuti & Basilea: floret mense Aprilis & Maio. Plantatum in horto E. C. semen maturat Augusto & Septembri: prouenit etiam à la chaux floret Maio & Iunio: abundat in rapibus iuxta Morimontium. Gesnerus, qui Tiguri in horto colebat, me præfente Polemonium petraeum, vel laxarile denominabat, & Ceruicalem Val. Cordi: Dalech. Saxifragiam, Ocimoides minus, & Perdicium alterum Plinii cap. 17. l. 12. Caterini, auctoris Clusio nona (falsè legitur octaua) non modò in ceduis siluis, sed etiam ad restibulum agrorum margines, nascitur per vniuersam Anstram infra Onatum. Morauiam, Bohemiam, Pannoniam, vltraque Mutâ & Drauum, abundè etiam in siluis Francofurto vicinis. Meminit idem & in Belgica videre Lutzelburgensi Ducatu: Schvvenckf. in Silicia petrosis & alperis, florens Iunio in Gießmanßdorf.

Locus & tempus:

Polemonium petraeum; Ceruicalem Val. Cordi; Perdicium alterum Plinii.

LYCHNIS PLUMARIA.
CAP. LIV.

Lychnidem plumariam, Pflaum Märgen Köstlin/ siue Lychnidem 4. Tabernomontano ita dictam à globulis albicantibus, rotundis, striatis, in quibus flos lanæ, vel plumæ similis, plantam caule firmo, recto, binis foliis ex nodis geniculis, incognitani sibi esse fatetur C. Baul. phyt. vbi Lychnidè 24. facit. Mihi verò suspecta est icuina hæc descriptio, forrè per Compilatore Hist. Tabern. facta ad figuram: mirum quod non annotetur locus, tempus, & sapor: vereor etiam ne figura minus sit artificiosa: quædam habet similia cù Muscipula

musculo flore, siue Ocimoidè Belliformi: perquirant lectores.

POLEMONIUM PETRÆVM
Gesneri.
CAP. LV.

Radix longa, crassiuscula, lignosa, alba, subacris, ex pluribus radiculis in vnam coeuntibus, composita, à qua falsa in fima nullo ordine nascuntur numerosa, vnciam circiter lata, tres, quatuorue vncias longa, pediculo satis prolixo, atro-vicenta, hirsuta, sapore subacri & subamaro, pediculis rubentibus, hirsutis: caules cubito & sesquicubito nonnunquam longiores, tenues, rubentes, hirsuti, lento succo oblit, geniculati, binis foliis oppositis, hirsutis, oblongis, acutisque ad singulos articulos: flores è calyce, qualis

VISCAGO AVRICVLÆ FACIÆ RETICA,
& variæ alq; Clusi Lychnides.
CAP. LVI.

Radices agit fibrosas, Primularum Veteris instar, è quartum capite folia promittatis ampla, Auriculæ vrsi vulgè appellatæ flauo flore foliis non valdè dissimilia, candidiora tamen & lanugine pubescentia, etiam illis crassiora, densiora, & succo abundantia: altero demum à satione anno caulem producit duorum aut trium cubitorum altitudine, firmum, rotundum, succo quodam lento & glutinoso oblit, quo musca & alia minuta insecta insidentia derinentur magno numero: in summis ramis plurimos profert flores, veluti in umbellam congestos, etiam ad centesimum interdum numerum, satis tamen exiguos pro plantæ magnitudine, quinque foliis

Descriptio

Sunt verò illi & alia varia Lychnides quas describit, verbi gratia:

Lychnis filu. Clusio è femine nata, folio lanuginoso 1. flosculo puco, vivit radix, Muscipula Italiana.

Lychnis filu. Clusio è femine nata folio lanuginoso 2. flore foris ex fulgine purpurascente, intus albo, vivit radix.

Lychnis filu. Clusio è femine nata, folio lanuginoso 3. flore carneo, annua.

LYCHNIS PARVA.

CAP. LVII.

Descriptio

HOc nomine ad me misit Frater Lychnidis plantam annuam, dodrante paulò maiorem, vnicalem, rectam, radice singulari, lignosà, fibratà, latis tenui: folia infima propter terram, vngue non multò longiora: at superiora longiora & latiora paulò existunt, Polemonij petraei folijs similia, minora, magis hirsuta, ad caulis hirsuti & teretis genicula nascuntur: à caule medio, summo tenuis tenuia foliola & flosculi conscendunt oblongi, tunica striatà, rubente, longis pilis obsità involuti, eo ferè modo quo Polemonij petraei flores: vascula tandem oblonga, turgidula, superius crenata alternatim per caulem ex breui pediculo, tunica iam dicta obuestita.

Synon.

Inscripsit hanc Lob. in Obl. p. 83. Icon. Plant. p. 339. Lychnidem filu. hirtam minimam: H. Lugdun. p. 819. Lychnidem filu. minimam 6. Clusij; Tabern. in Ic. & H. st. Lychn. filu. minimam, Fleineff wild. Kame himmels Roslein; Lychnidem 14. C. Bauh. phyt. Lych. 16. siue filu. lanuginosam palmarem.

LYCHNIS MINIMA RIGIDA Cherleri.

CAP. LVIII.

Descriptio

Rigidula est planta, dnùm tritumve vnicarum altitudine, raro palmum attingit, coliculis duris, rigidis, ramosis, folia ad nodos bina ex aduerso posita, semuncia breuiora, perangusta, pilosa, è quorum alis nascuntur calyces semunciales, bimuli; perquam graciles, æquabiles, hirti &

bifidis constantes, coloris ex viridi flavescentis: Huius semen ad se misit Clusius ex Italia, à Iosepho de Casabona, quum ex Creta redux esset, Muscipula Aetici r. vti facie cognomine. Iconem verò, quam hac tabella expressam dantes, ad ipsi mittebat Iacobus Plateau, quàm Clus. Lychnidè filu. latifoliam inscripsit.

asperis: è quorum apice stylus profluit, quem præ exiguitate vix visus capit, purpureus: radix dura lignosa: collecta per Genetum Cherlerum prope Neumulum iuxta molendinum.

OCYMOIDES FLORE RVBRO, minus, Creticum.

CAP. LIX.

EX femine Del

ECretico, Ocymoidis minoris flore rubro Candiæ nomine à Casabona misso, nata est planta, caulibus pedalis, hirsutis, tenuibus, plusculis ex radice tenui pululantibus: ad quorum articulos conspicuntur bina folia oblonga, mucrone obtuso, ex quorū alis ramuli duo aduersi germinant, fastigio flores rubros sustinentes longos, tunica longà striatà obuolutos, quemadmodum Lychnis in n. 4. & 6. à Clusio depingitur: subsecutus est calyx longus.

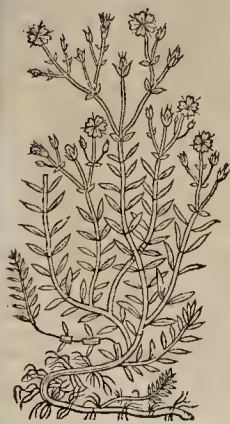
Hanc esse Lychnidem sylvestrem 7. Clusij asserere non duhitamus. Caspar. Bauhinus in phyt. Lychnidis decimæ nonæ speciem facit, sed folijs breuioribus, floribus minoribus, in ramulorum summitatibus sitis, ac nomine Ocymoidis minoris flore rubro Candiæ à me acceptisse ait. Anno enim 1594. ex femine à Casabona accepto mihi prouenit. Ego autem non possum hanc ad Lychnidem 19. Fratris, siue incanam Löbelij, quæ ab illa non parum differt, referre. Accepi Stotgardia semen, quod satum, Aprilis prouenit, & floruit Iunio, semen maturauit Iulio: ad pedis autem altitudinem peruenit.

Locu
Tem

**

OCYMOIDES LYCHNITIS
repante radice.

CAP. LX.

Elegans hoc Lychnidis filii. genus depingit Fab. Columna dicto Ocyroides Lychnidis repante radice titulo, sicque describit. Media est planta hæc inter Ocyroidem & Lychnidem coronariam: Ocyroidi verò, quia foliis sit parvis ab radice statim binis singulis geniculis hærentibus: at Lychnidi quia incana, pilosa,

atque carnosa folia habeat, non minùs quàm Lychnidis folia ad elychnia formanda apta, similis videtur. Spontè ac frequens oritur in monte D. M. Virginis appellato, locis humentibus petrosis.

Radice tenui admodum firmatur, parum sub terra descendente, atque circum repante, ex quo plures fruticant viticuli rotundi, incani, hirsutis, bina foliola singulis geniculis hærentia habentes, quæ in imo minora sunt, deinde maiora in medio viticulo, quod contrà euenit in plantis, ab radice statim foliatis, ante caulis eruptionem, ut in Theophrasto legitur, hirsuta, carnosa, incana, Lychnidi similia, sed magnitudine & formâ Ocyroidi, Polemoniz Belgis dictæ. Cuius etiam, sicuti & aliarum congenerum ritu flores edit Aprilis atque Maii mense candidos, quinque foliolis constructos, stamina intus quinque lutea habentes, atque singula folia in summo quo latiora sunt, diuiduntur uti folliculi Thlaspi: lunio semina in oblongis pericarpis mollibus, cartilagineis, quæ perficit, fulua, angulosa, hirsutaque. Pericarpium verò non vesica ut in superiore Ocyroide (Ocimum silv. intelligere puto) obducti sunt, sed tantùm basin quinque foliolis constructam, ut in planta, Gallizæ motus appellata. Huius radix viuax admodum est, idemque multùm fruticat, atque perennat, terramque ipsius coma operit.

Sapor plantæ dulcis est, quare non ineptè Herbariorum, sæmella nique vulgus ad eliciendum lac copiosum vitur, atque plantam sicuti cætera olera iusculis admixtis intus ouis distruptis decoquant, non sine Pipetis, atque Amataci modico, vel, ut alii solent, in placentam efformant, cuius est magnam lactis copiam prouenire experimèto se habere asserunt, atque hodie vtuntur. Ex his igitur, calidam atque humidam, nec aded terrenæ substantiæ participem esse censeri potest. Hanc Herbarii Neapolitani, Herba lactaria vulgò appellant, à lactis eliciendi facultate ipsi nota.

Tom. III.

CENTAVRIUM MINVS FLORE
purpureo & albo.

CAP. LXI.

Obliquè radicem agit gracilem, lignosam, exsuccam, insipidam: caulis vnus [plures nonnunquam] angulosus dodrantalis circiter, læuis: folia per terram alia sparguntur, alia in caule, bina ex aduerso sita, Hyperici foliis maiora: flores in extremo caule, ramulisque plures simul iuncti, ex oblongo viridante calyce suauiterbentes; quinque foliis constantes, apicibus totidem luteis, quibus delapsis succedunt longa capitula, strigosa, puluisculo farinaceo plena: sicut autem tum folia, tum flores, insigni amatore prædita.

Descriptio

Centaurium Dioscoridis testio patuum (& tenuè addit Lacuna ex vet. κενταύριον τὸ μικρὸν καὶ λεπτόν] quod alia qui, auctore Dioscoride, Lim. αὐτὸ κενταύριον Corn. κενταύριον

quo modo habetur apud Plin. quòd circa Νεβήδες, id est, locos iunguicis nascatur:] vocant, quòd humecta amet Inca, herba est Hyperico aut Origano similis, caulem habens palmum excedentem (dodrante altiore) Sarrac. angulosum: flores ad Lychnidis florum similitudinem accedentes, è punice sc. colore ad purpuram inclinantes: folia minuta, prælonga [ὀπίσθηρον, vet. tamen ἐπισηρὸν] velut Ruta. Semen simile est Tritico: radix parua, læuis, & supernaqua. Plinius eadem ferè transcribit.

Quantitas, inquit Theophrastus, Centaurii folia, caulesque amara sunt, vultu tamen planè sentiuntur. Huic cultus minimè adhiberi potest. Hoc enim imminutis viribus hebetatur, atque effeminatur, & aquosum redditur. Quærit loca argentia. In Elio agro sæcundum: quod montuosius æditur, infœcundum: quod planis, florè tantùm gaudet: quod concauis ne floret quidè, nisi improbè. Cæterùm, quantum colligere licet, Theophrastus distinguit inter κενταύριον & κενταύριον. Κενταύριον enim ei est Centaurium maius, vt lib. 9. Hist. cap. 9. & 14. Item cap. 1. vbi legendum cenfeo pro κενταύριον, κενταύριον, facili erirre, cùm Plinius ita legisse videatur, ac id Centaurio maiori competat. Κενταύριον etiam Hippocrati est Centaurium maius, vt videre est in principio lib. de aff. internis. Centaurium verò minus à Theophrasto simpliciter κενταύριον vocatur, vt patet ex lib. 3. cap. 1. lib. 4. cap. 6. lib. 7. cap. 9. Hist. Item de caul. lib. 6. cap. 4.

Græca autem in versione sua Centauridem & Centaurium sub nomine Fellis tertæ confundit, vt lib. 7. cap. 9. Hist. Item lib. 3. cap. 1. & lib. 6. cap. 4.

003

Caus. quo loco Centaurion vertit Fel terræ. Lib. autem 9. cap. 14. Hist. idem rursus *κένταυρίδα* etiam Fel terræ reddi libro autem 6. cap. 6. item 9. c. 9. Hist. *κένταυρίδα* Febrifugam interpretatus est.

Varia nomina.
Herculis
languis
Amaranthus
Serpentis.

Nomina
sing. & Sy-
non.

Tabern. re-
preh.

Varietas

Locus &
tempus.

Centaurium minorè à Græcis Elleboriten vocari refert Apuleius à Prophetis Hæna heracleo quasi Sarganem Hercules, Ægyptiis Amaranthum, quod non facili marcescat, Dacis Stirfoziam, Italis, sed quod febres fugat, & procul à corpore pellit, Febrifugam, alius Mularadicem Earum autem notharum appellationum difficilis, Marcello teste, est cōiectura; nihil enim inter eas tam propriura & simile est, vt misceri & communicari cum diuersarum plantatum nominib. non possit.

Græci *κένταυρίδα* etiam appellant: item *κένταυρίδα* & *κένταυρίδα*, quod à videlicet circa palustria nascitur: Latini communiter Centaurium minus, paruum Lob. & alij tenuè cognominant: Plinius, vt ostēdimus, à loci occasione Libadion (si integra est lectio) ac propter summam amaritudinē, Fel terræ dici affirmat. Arabibus *Kanturion*, *Chanturion*, & *Katari* in sege. *segr*, seu *siges* dicitur, ac Linnæum eo teste, qui de Cetaurea libelli cōscripsit. Germ. *Tausendguldenkraut* / *Erdegal* / Fel terræ *fielbertraut* / *Febrifugan*, *hibertraut* / Belg. *Santorie*, & *Bley* / *Santorie*: Gall. *Perite Centaure*, huc *Centaur* / *ore poulet*, & *Repereret*: It. *Centaura minore*: Hetruscis *Biondella*: Hispan. *Centoria* & *Fel de tigra*: Angl. *Centory*: Boh. *Zentlic mensay*: Polon. *Centurzia*: Hong. *Ka Centaura*, & *ezrosiflu*.

Tabern. in Hist. hunc titulum fecit Cetaurium minus flore luteo perfoliatum, *geel tausentgulden*: Item, Centaurium minus album, *weiß tausent gulden*. Sed quæ cognitio serpium Tabern. vel eius cōpilatoris? ponit duas figuras Cetaurij minoris sub falso titulo, nulla addita descriptione, ac facit Luteum Centaurium similibus purpureo quàm album, quod sanè nulla in re differt à purpureo quàm colore albo: luteum autem perfoliatum plurimum discrepat.

C. Baub. apud Math. & in phyt. vocat Centaurium minus flore è puniceo colore in purpura rubente, perhibetque aliquando esse albo & ferrugineo: in humidis bicubitalis altitudinis: in aridis vix duos tēlve transversos digitos adæquare.

Centaurij minoris vires & descriptionem cum Gratiolæ descriptione & facultatib. à Theophrasto & Plinio permixtas fuisse censet Dodonæus.

Centaurium minus nullis ferè non cognitum, quod passim in officinis habetur, verum & legitimum esse, omnibus, vt arbitratum etiam Matthiolus, explorari est, quàm vt hic multis ostendi debeat. Quippe quod nullis in vniuersum notis Centaurij minoris historia restagetur. Quo fit, vt non parum aberrauerint inter Mauritianos Melues, Auicenna, & Serapio, vtpotè qui Cetaurij minoris vires cū maioris turpiter confuderint. Inter alios dubitat Anguill. epist. 11. Difficile est, inquit, affirmare, Centauriam minorem, quæ ostenditur esse eam, de qua locutus est Dioscorides. Verba enim eius cūm dicit plantam similem Origano aut Hyperico, ostendunt esse similem tū folijs, tū r. mis, quod non apparet in nostra.

Loca amar herbola, aratro non proficilla, aliquantulum, sed tamen non omninò, rigur. Est non modò in Italia prouincijs, verum & in Germania ac Belgio at undè frequens in collibus riguis. Iulio & Augusto vnà cum florib. ac siliquis legitur. Basileæ prope Leurach in monte, & cir-

ca Dornacum in syluis Augusto florens obseruari: in siluis circa Geneuam pulchrè virens locis humidis mensis Februarij principio. Albo flore multis locis reperitur, potissimum circa Augustam.

Magni, multique vsus herba Centaurium minus. Herba ipsa virens contusa & imposita, vulnera glutinat, vetera vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Decocta eadem, de legendum enim *κένταυρίδα*, & non *κένταυρίδα* deuorata, vt legit Sarrac. bilem, humoresque crassos per aluum ducit. Decoctū ipsius ischiadicis conuenientissimè infunditur, trahit enim sanguinem dolorè que leuat. Succus ad oculorum medicameta perquam vilis est: quippe qui quæ pupillis caliginem offundunt, vnà cum melle discutit. Vulnæ subditus menses & partus extrahit: peculiariter verò neruorū vitis epotus prodest. Galenus ob ingentes, mihi que eius facultates, de ipsius viribus integrum librum cōscripsit, Papiæque dicauit, eiusque lib. 7. quoque simpl. meminit, sic inquit: Centaurij minoris radix planè inefficax est: sed caulis eius extremus & potissimum folia, quæ illi inhaerent, & flores vtilissima sunt. Vincit in eis qualitas amara, paululum habens & adstrictionis, atque ob eiusmodi temperamentum admodum exsiccatiorum est medicamen, expers mordacitatis, &c.

Manipulus, inquit Tragus, herbæ vnà cum floribus, dimidia mensura vini albi vel aquæ ad dimidias decoctus ac ptus, bilem crassosque humores per aluum exigit: quæ de causa, vtilissima est hæc decoctio in quomodo regio, continuèque febribus laborant: eadem potio vesperi ac mane per aliquor dies sumpta iccoris hēntique obstructions soluit, omnia corporis viria expellit, tineas ventris enecat, menses, fetū que emortuos euocat: eodem modo vlturpata tormina, colicam passionem, aliaque ventris affectiones perlanat, maxime eas cum quibus nulla est cuncta alui adstrictio: aquæ ex herba & floribus facilior vltus, sed non perinde efficac: quare delicatiorum ac puerorum esto remedium, qui lumbricis infestantur, quos si commodè pellere velint, singulis vicibus mensurā trium vel quatuor cochlearium haurient illam: quidam herbam in puluerem redactam è vino ad omnia ea quæ diximus bibunt, nonnulli pilulas faciunt ex ea, quæ quidem ischiadicis, neruorum vitis & pedagricis adhiberi possunt: quin & clysteribus haud inutiliter adiecit. Auctor est Matthiolus in Hetruria Biondellam nuncupari, quoniam abstergendis dealbandisque mulierum capillis ex lixiuo plurimum præstet. Detrahit hoc bilem & pituitam, quæ sanè facultate Cetaurium maius planè carere deprehenditur. Datur eius decoctum vtiliter tertianarijs, quod bilem per inferna deiciat, quo factum est, vt quidam hanc Febrifugam vocauerint. Idem, ac pariter succus, iccoris ac lienis obstructions & durities tollit. Alui tineas pellit, ex melle drachmæ pondere potus, tum vmbilico illitus. Hebe comæque decoctum, lentiginos, varos, silyhos, & ceteras cutis infectiones extirpat, infectis particulis adhibitur. Instillatur succus vermiculosis aures, quin etiam illinitur contra papulas, & manantia capitis vlcera. Camerarius exhibet in apoplexia, paralyti, epilepsia, similibusque morbis, quod ad int. st. na validdè reuallat. Ceterum, quod Dioscorides & post eum Galenus scribit, Centaurium minus bilem & crassa per aluum ducere, ischiadicisque infundi

decoctum : nos, inquit Dodonæus, tametsi frequenter ac feliciter hoc vis, per alium tamen expurgationem vllam facere, obseruare non potuimus. Quamobrem nullam huic Centaurio minori commouende aut expurgandæ alui vim ac potentiam adesse existimamus : quas quidem virtutes Gratiolæ, cuidam Italis *stancia canallo* dicta, & Centaurio minori amaritudine non cedente, inesse non iam inficias.

PERFOLIATVM CENTAVRIVM luteum.

CAP. LXII.

INutili fibrosa, multifidaque alba radice nititur: caulem tollens modò simplicem, modò ramosum, teretem, glabrum, dodrante longiorem, vel sesquipalmu, qui folium ad singula genicula gemellu mucronatum traicit, haud fecus atque calidarum regionum Periclymenon: cateroqui circa

radicem, proximeque terram folia sternuntur multa in orbem, Centaurii minoris rubri (Clus. Saponaræ vulgari non dissimilia, minora tamen & candicantia) summis autem caulibus, ramulisque è foliorum sinu enatis flores insident maiores quam Centaurii iam dicti, Hyperici pares, intenso auti fulgore nitentes, quos magna excipiunt vascula semen minutissimum [Clusio nigru] copiosissimumque claudentia. Montipeli flores abundant in succo luteo.

Gen. hort. Perfoliatam Achilleam appellat: Idem de coll. Perfoliatam hanc aliquos ineptè Centaurium maius vocare refert. Lobel. in Adv. Centaurii lutei titulo pingit. In Obs. pag. 219. & Icon. Plant. pag. 401. inscribit Centaurium floribus luteis siue citreis pallidis Meluci. Clus. in Hist. Centaurium luteum: In Hist. post. Centaureum paruum flauo flore. *Suspiciamus* iconem Clusii & Lobelii ad siccam plantam paratam, & ab eis foliorum formam negligentius obseruatam.

Centaurium luteum prius, H. Lugd. p. 1290. & Centaurium luteum alterum p. 1291. (quod ab illo discrepans fecit, quòd nullos furculos edat, vt illud, quibus flores insideant, sed in summo caulis fastigio florem singularè mittat, Chrysanthemum similem) non sunt duo, sed vnum. Et postreum quidem nihil aliud est, quam primò proueniens, quod cum vnum habet florem, vnumque caulem, ad latera plures producit. Iisdem locis reperitur, eodemque est gustu.

C. Bauh. phyt. dicitur Centaurium 3. siue luteu perfoliatum ramosum: Item, Centaurium 4. siue

luteum perfoliatum non ramosum. Eidem apud Matth. Centauriu, siue luteum perfoliatum ramosum, floribus aliquando pallidè, aliquandò intensè luteis & planè aureis, vel croceis: seminibus minutis nigris: Duplex, alterum angustioribus foliis & non perfoliatis, alterum latioribus multò, & caulem ambientibus. Centaurium 4. siue luteum non perfoliatum. Diximus nos antè esse Centaurium luteum vnicum non duplex, & quidem cum primò oritur ramosum non esse, sed successu temporis tale fieri. Propter errorem verò, vt puto, pictoris, qui figuram à Clusio & Lobelio exhibitam pinxit, nolim facere genus particulare Centaurium luteum non perfoliatum, quum etiam Lobel. dicat idem cum suo; quod id Adu. tradit.

Tabern. vel eius compilator in Hist. non describit Centaurium luteum, sed titulum solum ei imponit, quò non conuenit; scilicet Perfoliatu lutei montant quorundam.

Camer. apud Matth. vocat Centaurium minus luteu flore perfoliatum: Cæsalp. Achilleon in incultis nascentem, Centauream maiorem vulgi, & Centauream florum colore citiino paleari Meluci.

Genue & Montipeli obseruauit florens mensè Maio. Tiguri in collibus reperitur, non frequè tamen: Quamplurimum tum Gallie tum Anglie locis: Montipeli Bislex in pratis humidioribus Michelseldensibus Autumno floret: sic in agro etiam Bononiensi & Montipeliensi, in pratis vdis versus Lacte & Lupum montem: prouenit læto solo in collibus iuxta Tagum, ac alius etiam Hispaniæ locis: vbi obseruauit Clusius.

Iisdem pollet facultatibus quibus Centaurium flore puniceo.

CENTAVRIVM MINVS ADVLTERINVM quibusdam Lychnidis viscidæ genus.

CAP. LXIII.

Tenuis est huic caulis, proceritate cubiti vnus, aut sesquicubiti, rotundus, læuis, geniculatus non nihil rubescens, præsertim propter terram, superius cæsius, paulòque sub geniculis, visco tenaci obductus, in ramos diuisus: ad singulos nodos filia immediatè cauli adnascuntur, bina opposita, pluriùm surrecta. Been albi officinarum, sapore serè oleraceo, magis nitroso, colore glauco: in ramulorum summitatibus, veluti umbellæ florum ad Centaurium minus accedentium, suæ rubentium, quinquepartitorum, ex oblongis sed tenuibus, striatis, rubentibus calycibus, in quibus succedunt vascula longa extenuiore principio sensim crassescencia, semen minutum continentia, cineræci coloris: radix singularis paucis fibris donata. Spontanea in quibusdam locis dodrantem assequitur, & paucos fert flores.

C. Bauh. phyt. dicitur Lychnis 27. siue viscosa altera purpurea latifolia, atque eandem esse cum Lychoide silu. 2. Clusii in Hist. pag. 337. & Mulcipula siue Armoraria altera Lob. in Obs. p. 242. in Ic. Plant. pag. 454. Idem in Animad. in Hist. Lugdunensem dicit Mulcipulam primam Penz H. Lugd. pag. 684. sine iconè, putare Historiam esse idem cum suo Ocimoide minore siue albo pag. 683. sed falsum hoc esse. Penz namque Mulcipulam primam esse, quam Historia p. 809.

Tabern. 4. 26. ratur.

Locus & tempus.

Virces & visus.

Descriptio

Synon.

Muscipulae siue Armoratae alterius nomine pinxerit, & pag. 817. Lychnidis silu. alterius Clusij titulo, appositâ figurâ non contentienti, descripsit.

Ceterum, H. Lugdunen sis sub titulo Lychnidis silu. alter. us Clusij malè posuit iconem plantae, Muscipulae maiori calyce venoso similis, quae non respondet descriptioni. Eademque Hist. eiusdem plantae tres diuersas habet descriptiones, Sc. Muscipulae siue Armeriae alterius p. 309. Altera descriptio est Alfinis purpureae pag. 125. Tertia Lychnidis silu. alterius Clusij p. 817. Sed & duas icones habet Muscipulae alterius & Alfinis purpureae; tertia alterius est plantae.

Gesn. hort. vocauit Caryophyllatam siluestrem & Lychnidem quorundam: Tabern. Ic. & Hist. Viscerariam satiuam, & Muscariam, Zam. leunfrant. Authore fratre Casp. Bauhino. Cortuso dicebatur Centaurea 2. & Euaginata Anguillariae Centauri minus exilium. ntu. Montbelgardi se propagat femine deciduo, ubi Augusto mense florebat: Montpelij etiam obseruauit: Spontè nasci ait Clusius in aruis & inter segetes pingui solo plerique Castella: veteris locis: in hortis culta floret eodem anno quo sata, à Maio vique in Autumnum: spontè seritur & ante Hiemem prodit.

POLEMONIUM VETERIBVS. CAP. LXIV.

Disce illustratur.

Disce lecta suspensa.

Vitis.

Calen.

Polemonion [πολεμώνιον] enim genere neutro Graeci, quae uis non desint quibus genus seminum Polemonia placeat] quod alij Philetaria [φιλεταιρία] Philetariam legunt nonnulli.] Cappadoces Chylidynamin [χυλιδύναμιν] à multiplici potestate dicunt. Ald. eamem χυλιδύναμιν. Marcell. vt fuis dicitur, χυλιδύναμιν.] appellant, ramulis habet tenues, utiq; pinnatos: folia paulò quam Ruta maiora [sequentia ascitica suspicatur Dodonaeus, quoniam neque in Crateu fragementis habentur:] at longiora ad Polygona, aut Calaminthae folia accedentia. In summo uerò ueluti corymbi sunt, in quibus semen est nigrum. Radix cubitalis [χυλιδύναμιν. Vet. παχέα,] & sic quoque Lacuna.] albicans, Struthio seu Radiculae similis. Nascitur in montosis & asperis. Radix ex uino bibitur contra venenatas bestias ac dysenteriam: & ex aqua aduersus urinae difficultatem & ischiadem. Datur autem ex aceto drachmae pondere lenosis. Eadem contra scorpionis ictum amulcri instar adalligatur. Tradunt porò, qui radicem eam gestauerunt à scorpionibus minime feriri, aut si ab ijs icti fuerint, nihil mali passuros. Dentium quoque dolores mitigat commanducata, inquit Dioscorides.

Polyoniam, inquit Plinius, alij Philetariam à certamine Regum inuentionis appellant [certarum enim ob id olim reges, tradente Marcello ut aliquarum insignium uinum plantarum, & accedentis ab illis humano generi beneficij Authores dicerentur:] Cappadoces autem Chylidynamin [i. e. mille vires habentem, quidam pro Chylidynamii Chelydoniam legunt, Marcellus:] radice crassa [cubitali Dioscorides:] in reliquis eadem tradit quae ille.

Galeno Polem. tenuium partium est, & siccantem facultatem habet: Vnde quidam ad ischiadas, & dysenteriam, & induratum splenem, radicem bibendam dant cum uino.

Pro Polemonio, autem siue Polemonia di-

uersae plantae proponuntur: scilicet Been album officinarum. Polemon. Siciliae hirsuta, &c. Beton. coron. futua. Beton. coron. silu. Saponaria. Ocimoides. Vaccaria. Valeriana rubra argutifolia. Valer. rub. latifol. Scordium alterum. Mentastrum. Fraxinella: Polem. petrum.

BEEN ALBUM OFFICINARVM. CAP. LXV.

Ignola ra. De L. dix crassa & alba caules emittit cubicum & sesquicubicum altos, tenues, teretes, laeues, geniculatos, in alas circa summum diuisos: ad singulos articulos folia binaria opposita nascitur, Lychnidis formâ, sed penitus glabra, cum dulcedine quadâ, acris astringit & obscure amara: flores ex laetis utriculorum instar habentibus calycibus, quinque partitis, rubro, herbidoque & albo versicoloribus, glabris, parum prominens, uel albi, uel ex albo purpurascetes, ex quinque foliis bifidis compositis, flammulis purpurascensibus medium occupantibus: calycines postea pericarpia continent Lychnidis semine plena.

star habentibus calycibus, quinque partitis, rubro, herbidoque & albo versicoloribus, glabris, parum prominens, uel albi, uel ex albo purpurascetes, ex quinque foliis bifidis compositis, flammulis purpurascensibus medium occupantibus: calycines postea pericarpia continent Lychnidis semine plena.

Been album officinarum, Fuchs. lib. 2. de comp. med. ite inque Dod. gall. & lat. in fol. Polemoniam esse putant, sed ab ijs planè dissentit Matthiolus, quod hoc ramulis non sit utriusque pinnatis: ac quod corymbos nullos proferat, sed calycem Ocimoides modo: quod denique non solum in montibus & asperis proveniat, sed ubique, praesertim in pratis. Licet autè offi. inae vulgò Behen album nuncupent, non est tamen id, de quo Mauriani scripsere. Struthion nonnulli coniectarunt, uerò in plurimum discrepat. Nonnullis ræctis ut Gordonio Tunica herba dicitur. Appellatur uerò & à nonnullis, ut Lobel. in Adu. p. 143. Obs. p. 184. & Ic. Plant. p. 340. Papauer spumeum, cum quo similitudinis habet nihil. Clusius, qui eandem iconem cum Lobelo habet, Melandryum Plinij quorundam inscribit: Dodon. in fol. lat. Been album siue Polemonium, Ceterum, eorum figura minus placet, nec etiam nostra, quaternaria folia exprimens in flore: semper enim quina & bifida obseruauimus. Tabern. Herbar. articularem: Casp. Bauhinus Lychnidem 21. siue siluestrem Been album siue Polemonium dictum: Schvvenckf. Lychnidem silu. candidam 2. & M. non apparet.

Duorum uerò generum esse obseruabat etiam Clusius. Vnum enim in montanis nascens, altius adolefcit, crassiores habet caules, qui cum laetis folliculis florem amplectentibus ex uind purpurascunt: Alterius autem quod in omnibus etiam Germaniae pratis obuium est, diluore & quasi albicantes

albicantes sunt. Sic & Gesn. in app. hort. Polemonium pratense [ita enim vocat, & Been albi] duplex assignat, aliud apicibus florum albis, aliud purpureis. Sed C. Bauh. alteri florem candidum, alteri rubeum, & alteri virescentem adscribit.

Obleruauit, Monspeli, Lugduni & Geneuæ in siluis, aruis, & praeiis, flores in mense Maio: Basileæ in pratis Iulio & Augusto. In Austria, Bohemia & Silesia herbosis ac laeuis collibus multa exit.

Esti porò Been albi vulgò dicti sibi Polemonium non sit facultates incomptas Dodonæus crediderit. Tragus tamen commendat ad fomenta & balnea sudatoria, quibus induratos nervos & articulos emollire con-sueuimus, vtiliter parari dixit. Succus ophthalmiam calidam tollit, docente hoc Schwenckfeldio, & dolores oculorū mulcet: Semen pituitam purgat, & comitialibus datur. Suppositū egri nescientibus crinū moliri vulgus credit. Quercetanus in phar. rest. 13 suo extracto Bezoardico cur præstabit Been album & rubeum, radices officinarum, quæ nihil habent Bezoardici, vt norunt vel mediocriter docti: Estne restituere assumere reiecta ab illis?

BEEN ALBO OFFICINARVM SIMILIS
planta semper virens.

CAP. LXVI.

Hic multi ab eadem radice prodeunt rami palmares, crassiusculi, lignosique quidem, sed fragiles, in quibus nascuntur bina semper aduersa inter se folia, Bellidis foliis non maiora, ab imo paulatim in latum expansa, sed summo mucronata, viridia admodum & splendens: & summo aliquot ramis alii enascuntur dodrantes, aut pedales interdum ramuli, geniculati, graciles, binis inter se oppositis angustioribus foliis ad singula genicula donati, & summo in alas contrario sicut utrinque nascentes diuisi, quibus insident membranaceis pinguibus calculis inclusi flores, quinque bifidis foliis constantes, coloris quodammodo carni, & quorum medio terna gracilia, incuruaque prodeunt stamina: radix candida, paucisque fibris prædita est, perennis tamen: Floret Iunio nouum hoc & elegans genus Melandryi Plinii quorundam [Been albi officinarum:] quod Clusio, semine ex Italia misso Ocimoidis arborei semper virentis appellatione, natum fuit, quodque Lychnid's silv. semper virentis titulo traditâ descriptione delineauit.

Camet. hort. vocat Ocimoides arboreum vel fruticosum potiùs, foliis Myrti, splendens, flore rubro. Casp. Bauh. phyt. dicitur Lychnis 13, siue frutescens myrtifolia.

LYCHNIS MARINA ANGLICANA.

CAP. LXVII.

Been albo officinarum apprime similis est planta, vt haud à quoquam ita facile discerni queat. Nam, vt in illa, bina quoque geniculis herent folia, multò tamen minor, crassiuscula, glabra, glauca, per oras eorum pilis brevissimis albis ferrata: cauliculi teretes, dodrantes, & lon-

Tom. III.

giores, glabri, humi ipsâ: flores ex turgidis folliculis prodeunt speciosis, striatis, & Auellanz magnitudinem serè adæquantibus, pauciores, foliis constantes quinque bifidis, niueis, quàm illationibus, & ita geminatis, vt flos plenus illius refectus videatur: in medio stamina totidem sine apiculis, & plura quoque cum capitulis geminis, ex fuisco luteolis, sepor nullus insignis. Ad hunc modum in horto Montb. satam atque cultam descripsimus.

Huius r. Synonyma.

Mulum Lobe-hanz figurâ appinximus, ob eam quæ supra diximus, rationem. Nostræ enim Lychnidis Anglicanæ, hoc nomine exhibitæ figuram non datus, quippe quæ ex Lobe-hana iam erat parata, licet minus feliciter picta videatur.

Lychnid. em manu am Anglicam pingit Tabern. in Ic.

& Hist. vocatque germ. English Margen Rößlin: Lobel. in Adv. & Ic. Plant. p. 337. H. Lugd. p. 1361. C. Bauh. phyt. vocat Lychnid. 17, siue marinam repentem.

In ægæis, maritimis Vechis insulæ Angliæ, toròque illo littore frequentem, nõ nisi inter silices & Brassicas marinas, quæ sermè vnda alluunt, natalci auctor est Lobel Floret mense Iunio, Iulio, Septembri. Lychnid. Anglicanæ marinæ nomine nullum semen per Robinum hortulanum Regis Galliarum, statum Martio, florè protulit Iulio, aliquot annis durauit in horto e. c. Montb. Existimo tandem peritisse suffocata in vmbra maiorū plantarū.

Locus & Tempus

VACCARIA.

CAP. LXVIII.

Vaccaria Descriptio

Caulis surgit singulari, cubitali & altiore, læui, terete, concauo, qui circa fastigium in oppositos diuancatur ramos, atque hi in alios, situ semper contrario: folia ad caulis genicula, bina ex aduerso nascuntur, ex glauco pallentia, oblonga, acuminata, alis suis ita caule p.

vetò vt Cornarius & Sarracenus ceu supposititiã remouent, & lib. 4. reponunt.

AVRICVLA MVRIS MATTHIOLI.

CAP. LXXVII.

Passim mense Maio floribus ornata visitur, mirum in pratis, in campis, in hortis, secus vias, & vbiq; ferè locorum: vocatur germ. wald Mangoltsm blaüwen blümen. Auriculæ muris Matthioli meminit Dod. gall. sed lat. in fol. cam præterit.

Compiler H. Lugdunensis satis demonstrat se parum in stirpibus versatum. Ex sola siquidem icone [quam saltem credimus] Auriculæ muris Matthioli iudicat omnia, quæ Dioscorides & Plinius scripserunt, apertissime competere plantæ ei, quam ex Matthiolo pingit p. 157. Inconsideratè tandem eadem pagina eandem Matthioli effigiem repetit pro Dodonæi Auriculæ muris secunda, quam tamen Dodon. in Hist. gall. posuerat pro prima: descriptio etiam ex Dodonæo non conuenit.

Auricula muris Matthioli quæ sit se ignorare fatetur C. Bauh. nisi sit, quam Echium icorpioides aruenle vocat, & Lobel. in Ic. p. 461. Allinech Myosotin appellat.

Dodonæo icone exhibita Elatinem faceret. Si tertia Dodonæi Auricula est Ocimoides minus album, multum discrepat Dioscoridis descriptio. Auricula muris altera Dodonæi non est figura illa apud H. Lugdunensem p. 157. eo titulo posita [inquit C. Bauh.] eum longè alia sit quàm in Hist. sua gallica nomine Auriculæ muris quotundam pictam dedit, & in suis Iconibus p. 55. Myosotidis nomine exhibet, cuiusque figuram in post. edit. laeta omisit.

Nos ad hoc caput referimus, Auriculam multil. siue magno flore, Alline hispida dictam Præter C. Bauh. phyt. Item, Auriculam muris 2. siue Allinem alteram hispida[m] viscolam, cum Auricula 3. siue Alline hispida minore. Quid autem trater sibi velit per Auriculam suam 1. siue flore magno, non intelligo: Dodonæus enim ait hanc flosculo ferre, & non florentem magnum.

An Thalia Alline hispida passim, locis præsertim humidioribus?

Genex passim in hortis Auricula muris quibusdam flore paruo albo, siliqua tenui longâ, viret mense Ianuario, floretque etiam in agris Februarii principio. Montbelgardi & Basileæ viret in hortis tota Hyeme, & passim floret Marto ac etiam Iunio & Iulio: spontè ad fontem mirabilem Augusto, Septembri & Octobri.

Auricula muris 1. 2. & 3. C. B.
An: Alline hispida.
Thalia.
Locus & Tempus.

AVRICVLA MVRIS QVORVNDAM flore paruo; valculo tenui longo.

CAP. LXXVIII.

Capillatibus fibris radicitur: cauliculis palmares aut dodrantes, partim erecti, partim supini, tenues, teretes, hirsuti, inanes, ad quorum singula genicula bina folia opposita, muscutorum aures acutas, hirsutasque ad vnguem expriment, sapore nullo: strobili exigui, colore albo, quos excipiunt loculi longi, lucidi, in quibus

semen copiosum.

Dodon. gall. Auricula muris quibusdam. Auricula muris 2. *Aurille de souris vulgaire*. Eidem in H. Lat. in fol. Alline spuria tertia.

Dodonæus in Hist. gall. [inquit Lugd. p. 157.] alteram pinxit Auriculam, quæ plerisque Auriculæ muris videtur: Hanc periti quidam Herbarii veram Elatinem esse suspicantur, satis congruente historia. Tertiam adiecit, sed non depingit Dodonæus. Et hæc est Ocimoides minus albu à nobis p. 683. descriptum. hæc H. Lugdunensis, quæ pro Auriculæ Dodonæi alterius icone ponit effigiem eius primæ, quæ ex Matthiolo. Neminem verò noui qui ex Auriculæ muris prima à Tom. III.

ALSINE CORNICVLATA Clusii.

CAP. LXXIX.

Palmaris. Descriptio hæc est herbula, vnicoco caule, qui in aliquot ramos diuiditur, constans, coque geniculato, tenero, subhirsuto, vt Alline vulgaris: folia Allines foliorum æmula, paullo longiora, subhirsuta etiam, inter se opposita, & ex interuallis gemina: alarum cauis insident pusilli flores, candicantes, quibus succedunt membranacea & transparentia cornicula gallinaceorum calcarium formâ, quæ lento quodam comperfa humore à tangentibus deprehenduntur: semen illis exiguum, maturitate nigrum: radix inutilis & annua. Tota insipida est, auctore Clusio.

Lobel. in Icon. Plant. pag. 462. Allinem corniculatam Clusii inscribit, eamque in Obf. pag. 246. Nigellastrum genus facere videtur. Casp. Bauh. phyt. Lychnidem 7. siue segetum minorem vocat. Ego nec Lychnidi, nec Pseudo-Melanthio subiungendam dico, quòd eis non similis, vt satis constat ex figura & descriptione.

Synon.

Inter segetes frequens Salmanticenâ agro tempus.

vbi Maio mense flores producit, & semen maturum præbet.

AVRICVLA MVRIS PVLCHRO
flore albo.

CAP. LXXX.

Descriptio

Radice tenui vario reptatu vagante, fibratimque, geniculis demissatum opere rursus tertam apprehendete constat: caules autem tetetes, hirsuti, geniculati, in ramulorum fastigio flores habet arcenos, lacteos, quinque, foliis in medio aliquoulsq; vnicâ diuisurâ incisis & striatis cõpositis, quos foris ad

basim totidem hirsuta viridantia foliola sustinet, in medio verò stamina & stilus colore lateo: folia ad genicula bina serè, opposita, interdum plura, hirsuta, semunciam longiora, ex latiore basi line pedicello, sensim in acumen desinentia.

Synon. Placet figura Tibernamontani nomine Holostij Caryophylli, weis Niegeln grass.

Locus Non est autem vulgaris hæc planta: Genevæ tamen abundat & Montbelgardi: itémque ad Rhenum in montium cespitiibus & colliculis.

Vires & Vius. Sicca est natura, in caliditate temperata. Affectionibus cordis medentur flores, maximè que caduco morbo succurrunt. Nonnulli conferuam parant, alij è floribus aquam distillant, quam infansibus epilepsia correptis propinant. Extr. n. secus ad paralytin & resolutionem neruorum extollitur.

AVRICVLA MVRIS PVLCHRO FLORE
folio tenuissimo.

CAP. LXXXI.

Descriptio

Locus

Folia habet pergenicula tenuia, laticca: ramulos multos, dodrantes, ligneos à radice crassa dura & perenni eritit: flores magni sunt & albi, non differentes ab Auricula muris flore pulchro: calices latis magni. Prouenit in montib. circa Geneuam, vt Thuini.

AVRICVLA MVRIS ALPINA GLABRA,
sive Lychnis glabra minima, aut Caryophylli minima species flore albo.

CAP. LXXXII.

Driusculis, & pro plátula modo etiã crassiusculis radiibus nititur, albis, nõ admodum fibrosis, sapore nullo manifesto, calyculis plusculi palmates, tenues, laues, inferius rubetes: folia oblonga, glabra, acuminata: flores surrecti, candidi; foliolis quinque per extremum denticulatis, in medio apiculis: calyculus in Lychnidum sylue-

strium morè formatus, striatus, superius non nihil sinbiatus. Vascula succedètia, vbi dehiscit, denticellis se&as habent oras, in quib. femina tenuia: Herba perennis est.

C. Bauh. phyt. Alfine 21. siue pratensis glabra: An porò ab alio descripta sit, nondum mihi constat.

Inueni eam in rupib. ad meridiem sitis in monte Rosberg prope Mafmunster vbi florebat Junio & femina maturabat Octobri.

AVRICVLA MVRIS PVLCHRO FLORE
folio tenuissimo.

CARYOPHYLLVS HOLOSTEVS
tomentosus.

CAP. LXXXIII.

Totus candido molli densòque tomento est obfistus, vt vix aliud quàm tomentũ esse videatur: caliculi geniculati dodrantes e singulis nodis bina proferunt folia ex aduerso sita, Caryophylli holostij siue Auriculæ muris specioso flore patia, nec formã dissimili, si solùm excipias cù mollitie tomentũ, ex quorum sinu subinde ramuli propagantur: caulis superior in ramulos plusculos abit, quorum vnicuique flori innascitur candidus, Aunculæ muris specioso

specioso flore : horum calyces tentati si quoque, internè verò membranei argenteo sc. ceu Margaritarum splendore lucent : secundam ramulorum divisionem sunt etiam brevissima folia argenteo colore micantia.

Elegantissimam hanc plantulam Romæ primùm in orto Còrtini Belgæ, Pharmacopœi Romani: postmodum eam Florentiæ in orto Magni Ducis obtulauit & legit G. Cherlerus.

GRAMEN FUCHSII SIVE

CARYOPHYLLUS ARVENSIS
vmbelliferus.

CAP. LXXXIV.

Tabern. Holostium Caryophyllæu aruense vocat, gem. weiß aker Kögelin grasß & à nullo descriptum ait, sicque delineat. Secundum genus [Holostiu] assimilatur Holostio Caryophyllæo [Auricula muris flore] durâ radice, eiusque fibris: folia verò sunt crassiora, latiora & duriora, nec ita acuminata: cauliculi te-

nues, parui & rotundi, spithamei, tribus aut quatuor geniculis distincti, è quibus enascuntur opposita bina folia, inferioribus, quæ à radice protuberant, æqualia. Summitatibus insident sex aut septem ac etiam plures & pauciores longis pediculis surrecti flores, albi, illius floribus similes: hos decedentes sequuntur capitula parua longa, paruum semen ineludentia, tetram versus spectantia.

C. Bauh. in phyt. dicitur Caryophyllus 31. aruensis vmbellatus folio glabro: caule aliquando virente: flore communiter albo, aliquando subpurpurascete.

Basilæ in agris aliquando reperitur, extra portam Blasianam, quâ ad Vism flumen itur: item copiosè intra Vormaciâ & Nethatis.

GRAMEN FUCHSII SIVE

Leucanthemum.

CAP. LXXXV.

TEnui & infirma radiculâ summo cespite geniculatâ reptat, demissis tamen altiùs fibris: colyculis inanes, quadrati, dodrantes & cubitales geniculis distincti, ad quorum vnũquodque bina folia, graminea, acuta & rigida: ex quorum alis pediculis exeunt, tenues, hirsuti, quibus insident strobili amœni, candidi, è quinque foliis profundè fissis & striatis compositi, in quorum medio apices croci: dehiscens autem calycis

Tom. III.

ricam, Vascois verò Teuffels blumen/i. e. florem Diaboli, dicitur ait.

Gein. de hort. Gramen à Fuchsiõ exhibitum appellat: Lobelin Adv. Holosteu Dioscoridis floribus albis, & inuenit Eginete: in Obs. p. 26. Holostium Ruellii (& sic etiam in Ic. Plant. p. 46.) herbatiarum & Lutetianorum, Chamæcisson Orbasi Italorum, & Gramen alterum floridũ Matth. Tabern. Gramen floridum, blumen grasß, Gramè virginem, Eufrasiam virgineam, Jungfräwen grasß/ Stuchwurt Anglorum, Vogentrost grasß Flandriæ & Beabantiz. C. Bauh. phyt. Caryophyllum 31. siue aruensem glabrum flore maiore, & Gramen floridum.

Genevæ florebat Maio: Lugduni Martio & Aprili au bois de la bonne Alemande: inter Sardon & S. Jean le vieux iunete Lugdunenâ mense Aprili: abundat alibi in sepibus.

Refrigerandi vi pollet & siccandi. Quare inflammationibus oculorum adhibetur recens cõtusum, & emplastri loco impostum. Idem succus præstat, si lineæ in eo madefiant & applicentur. Alii ad diætas oculorum inflammationes aquam è floribus distillant.

GRAMEN FUCHSII LEUCANTHEMO

affinis & similis herba.

CAP. LXXXVI.

quina folia virescentia floritoti subsunt, capitulum succedit rotundũ, semen continens.

Quibusdam etiam Sepalsariis Euphrasiam dici, auctores sunt Tragus & Dodonæus: hic autem Gramè Leucanthemũ inscribit: ille Gramen nodosum cognominat: alii etiam Euphrasium candidam & No-

Synon.

Locus & tempus.

Vires & Virtus.

Descriptio.

Serius hoc floret, tenuioribus, quadratis viriculis: strobili ex longis pediculis, lacteis, è bis quinque foliis, priorè illo minoribus, apiculis tutulantibus: capitula minora oblonga: folia breuiora, repanda, bina: radix similiter fibrosa, serpens. Multum habet hæc planta cum Alliene nostra longi-

Pp 3

folia, quæ quamuis humilior, latiora ei folia.
 Synon. Lob. Ic. Plant. p. 46. Diversitas Holostij Ruel-
 lij. Tabern. Gramen floridum minus, Flein bluz
 men groß. C. Bauh. phyt. Caryophyllus 33, siue
 aruensis glaber flore minore.
 Locus & Tempus. Obseruauimus Geneuz in dumetis: Tiguri flo-
 rentem maio mense, ceu etiam prope Malmun-
 ster in monte Rofsberg. Montbelgardi spontè in
 horto Ill. E. C.

ALSINE VETERIBVS ET
 in genere.

CAP. LXXXVII.

Alsinen quidam Myosotadicunt, inquit
 Dioscorides, ex eo quòd folia Auriculæ mu-
 nis similia habeat. Alsine verò dicta est, quòd o-
 pacâ lucos, quos Gæci ἀλόν vocât] nemorosaque
 loca amat. Herba est Helxinæ similis, at humi-
 hor [ρατισοτήρα] longioribusque foliis [χαίανες-
 κυλλοτήρα : Orib. χαίανες ἑτήρα. Vet. tamen χαίαν-
 ες κυλλοτήρα.] & non sursum: & cum teritur (δακτυ-
 λήσου 75, Vet. caret) odorem Cucumeris reddit.
 Vm potè refrigerandi adstringendique (σπι-
 κή, Vet. caret) obtinet: quam ob rem oculorum
 inflammationibus comòdè cum polenta illini-
 tur, auriumq; dolori succus infunditur: deniq; ad
 eadem omnia, ad quæ Helxine valet. Et hoc Dio-
 scoridis caput, rectius nostro iudicio lib. 4. post
 Helxinem, quàm lib. 3. ante Auriculam muris col-
 locatur, veriusque Alsine, quam Myosota inseri-
 bitur.

Varia Dis-
 ser lectio.
 Vires

Sunt autem qui & Myoton, qui Anthyllion,
 qui Myortocon, qui Myotosplenon vocent: A-
 phri *Labatolabas*: alij à muris auribus, quibus
 similia folia habet, muris auriculam dicunt. Ea-
 dem quæ Diosc. habet & Plinius lib. 26. c. 4.

Alsine (inquit Galenus lib. 6. simpl.) aut myo-
 tota similem facultatem Helxinæ obtinet, nempe
 refrigerantem & humectantem: est enim essentia
 aqueæ, frigida: quare & citra adstrictionem re-
 frigerat. Quocirca ad feruentes phlegmonas &
 mediocria erysipelata competit.

Aequiuoca. Quauis potè Dioscorides, Plinius & Gale-
 nus vnus tantùm Alsines mentionem fecerint,
 tamen recentiores multò plura eius adinuen-
 erunt genera, vt est Alsine maior repens peren-
 nis. Alsine maxima Histor. Lugdunensis. Al-
 sine vulgaris, siue morsus gallinæ. Alsine Plan-
 taginis folio. Alsine marina Dodonæi. Alsine
 pelagica & littoralis Clusio. Alsine mini-
 ma. Alsine tenuifolia nostra. Alsines species
 aliquot Thalij. Alsine muscosa quorundã. Al-
 sine longifolia in virginosis proveniens locis.
 Alsine fœtida. Alsines scetidæ quodammodò si-
 milis laciniata. Alsine serrato folio glabro. Al-
 sine serrato folio hirsutiore. Alsine oblongo fo-
 lio serrato, flore caruleo. Alsine folio profun-
 dè secto, flore purpureo siue violaceo. Alsines
 genus Fuchsi, folio Hederulæ hirsuto. Audi-
 cula muris Alpina glabra. Alsine nodosa, semi-
 ne globoso. Alsine corniculata Clusij. Alsine
 Bœtica eiusdem. Auricula muris quorundam
 calyce oblongo. Auricula muris quorundam flo-
 re pulchro albo. Auriculæ muris pulchro flo-
 re, folio tenuissimo. Polemonium petrzum.
 Alsine folia myagri capitulis. Tridactylis mu-
 sariz flore albo. Saxifragia alba petræa. Andro-
 laceæ alterum mæthioli. Bursa pastoris minima.

Anagallis. Anagallis lutea. Pilosella maior. E-
 chium scorpionides minus. Alsine viscaria. Cen-
 taurium minus adulterinum. Erinus Columnæ.
 Herba trientalis. Alperula. Parietaria. Cacu-
 balum quorundam. Periclymenon. Melampy-
 rum luteum Dalech. Galopis minor folio cau-
 lem ambiente. Helxine cissampelos: siue Con-
 uoluulus; qui etiam u. elixine dictus est.

ALSINE MAIOR REPENS PERENNIS.

CAP. LXXXIX.

Alsine de
 qua hîc
 agimus, ex ra-
 dice perenni
 repente fibro-
 sa caules pro-
 fert plures, qui
 latè se diffun-
 dunt, cubitos
 aliquot longi,
 teretes, subru-
 bentes, lanugi-
 nosi, & ramosi:
 ad quorù sin-
 gulos nodos
 folia ex aduer-
 so sita nascen-
 tur quorum
 maiora Parie-
 tariæ folia æ-
 quant, formã

eãdem, secundum neruos & per oras hirsuta, mi-
 nora verò vt Alsines vulgaris, pediculo aliàs nul-
 lo, aliàs mediocriter longo, piloso, sapore fatuo:
 flores speciosi, Graminis leucanthesi, quinque
 foliolis constant, singulis ad imum vique filis,
 candidis, stratis, staminulis niueis, medium occupa-
 pantibus cum capitulo vitridi è cuius summò
 quinque reflexæ fibræ emicant, toridèmq; toti
 flori sustinendo subiciuntur folia viridantia, vil-
 losa, quæ vascula subsequencia obuolunt, hyperici
 vasculis similia; turbinata, in quibus grana
 continentur Papauerinis paria, ruffa, circa clauam
 racematim coherentia.

Brunfels. Morsus gallinæ maiorem, Groß voss
 geltsam vocat. Casp. Bauh. phyt. Alsinem 20.
 siue altissimam. Dodon. gall. Alsinem: Lat. in fol.
 Alsinem maiorem, plerisque hippiam maiorem
 appellatam: incognitam tamen multis, ac etiam
 (quod admiratur) diligentibus de stirpium mate-
 ria scriptoribus.

Lobelium, quæ Dodonæi gall. figuram assump-
 sit tam in Ic. Pl. p. 460. quàm in Histor. Belg. pag.
 445. pro Alsine maxima, Alder meesse Huer
 suspicatur in Aduerl. non cognouisse Alsinem
 maiorem, vt etiam vocat Camer. in Horto, & a-
 pud math. germ. vbi figuram addit: itèmq; e-
 hort. Lusit. & H. Lugd. p. 1232. vbi ramulos humi
 repentes negat, sed contra quotidianam obser-
 uationem. Thalius Alsinem mediam vocat.

Tabern. Alsinem maiorem appellat in Icon. & se-
 cundam facit in Histor. ibidemque primæ (i. e. vul-
 garis) omninò similem ait, exceptis folijs, quæ ma-
 iora pehibet. Sed satis apparet Alsines species
 Tabern. montano, vel eius Compilatori, non
 notas fuisse, vt qui non distinguit maiorem hanc
 à vulgari nisi soliorum magnitudine: Et qui præ-
 terea

Defc

Synon

Alsinæ
 ior.
 Hippia
 ior.

Alsinæ
 Lobel.

H. Eugl
 natur.

Tabern
 natur.

teſta tam in Ic. quàm Hiſt. eiufdem plantæ aliam ponat figuram Alſinæ paluſtris titulo, nullâ annotatione differentiâ.

An morſus Gallinæ genus ſecundum Trago. Inter repes, in dumeris, ſub rubis, locis opacis & aliſiſis, iteque prope fontes & defluentes aquas exit. Floret æſtate & Autumno, hæcque tempore ſemen maturat.

ALSINE MAXIMA H.LVGDVNENSIS.

CAP. XC.

Radiſe eſt ſupernè craſſiſcula, paſſatim gracileſcente, in numeris fibris capillatâ: caulibus multis, pedaliſibus, foliis Alſinæ primæ [vulgaris] per interualla ſæpè quaternis, interdum ſingulis, interdum binis, ramulis multis, breuib; , copioſum ſtorem producentibus, antequam hiet oblongo, & acuminato capitulo incluſum, cum apertus eſt, candidum, exiguum, radiatum, ſex folioliſ conſtantem, ac totidem filiſ tenuiſſimis. In opacis gignitur (inquit H. Lugd. p. 123.) aliorum Herbariorum Alſinæ maior, ſive maxima. Sed miror cur dicatur maxima inter Alſinæ, cum Hiſtoria ei caules attribuat pedales & folia Alſinæ vulgariſ.

C. Bauh. vocat Alſinem 16. ſive oblongo folio.

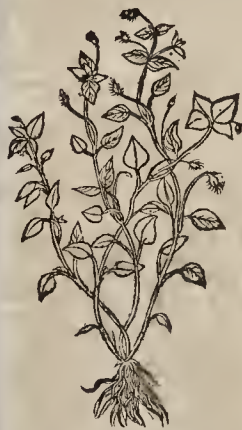
ALSINE VVLGARIS SIVE

Morſus gallinæ.

CAP. XCI.

Non multum diſſimiliſ maior eſt, aliſiſſis locis perinde gaudetis, radiculiſ capillariſ: humiſtratiſ, tenelliſ, hiriſutiſ, ſubrubiſcentibus, geniculatiſ viticuliſ: folia Anagalliſ, minorâ quàm in maiore, ſubhirſuta, ex geniculiſ ſimiliter aduerſa, guſtu fatuo: ſtoſculiſ candidi, ſtelligatiſ, minores: ſemen in pericarpis non diſſimile.

Quamquam autem hæc, quæ vulgò Morſus gallinæ dicitur, Anagalliſ quadantenus, maximè quod ad folia attinet, affiniſ eſſe videatur, non tamen ad illam referri poteſt, ſed ad proprium ac peculiare genus pertinet. Quare minùſ probanda eorum ſententia, qui cum Hier.

Brunſch. hanc herbam, mediam vocandam continent. Tragus quoque Anagalliſdem negat, & Telephium Dioſcoridiſ, Plinii & Serapionis eſſe iudicat, cuiuſ iudicio quoque quomoniſ ac quieteſcanuſ, vitarumque deſcriptio necnon temperamentum & virtus noſ argent.

Errant & ij qui cum officiſis quibuſdam, Auriculæ muris, & qui Pilofellæ nomine vocant, diuerſas ſiquidem plantas confundunt.

Error gârundam.

Agricola turpiter commiſcet Anagalliſdem Dioſcoridiſ cum Morſu gallinæ. Sed & Apollinariſ recenſendo nomina & vires eundem errorem committit.

Agricola Apollinariſ lupul.

Lobelio in Aduerſ. Alſinæ: Hippia. Alſinæ minor Recentiorum ſeu Hippia minor. In Obſeru. & Icon. plant. Alſinæ. In Hiſt. Belg. Alſinæ, Hippia maior. Et ruruſ Alſinæ minor Recentiorum: & Hippia minor. *Obſcuruſ eſt* Lobeliuſ.

Alſinæ dicitur Turn. Geſn. hort. (cui & Morſus gallinæ vulgò ſormina) Anguill. Lonic. Matth. in Hiſt. germ. & Tabernamontano. Alſinæ vulgatiſſima Hort. Luſit. ſan eidè Alſinæ media: Alſinæ Matthioli H. Lugd. p. 1232. Alſinæ media, ſive 12. C. Bauh. in phyt. Alſinæ media à Fuchſio exhibitâ Camer. hort. Alſinæ primum genus & Alſinæ maior Fuchſio, qui malè apud Dioſcoridem cap. de Alſinæ per Helxineſ intelligit Ciſſampelum. Hippia minor Cordo in hiſt. Morſus gallinæ officiſis, Lonicero & Trago. Dod. lat. in fol. Alſinæ minor.

Synon:

Germani vocant Vogel frâuſt / Auim herbâ: Hünerebiſ / Morſum gallinæ, Hünere Darm / Intestinum gallinæ: Hünereſerb. Genſi frâuſt, Anſerum herbam, & Meier. Belg. Mûer & Vogelſ frâuſt. Gall. Mouron & Morgelaine, q. e. Morgelina. Itali Cenocchi, Cenone, Gallinella, Pauerina, & Pauerina, Pauerina, Pizze gallina, Budello di Galline, & Cenouice. Ruelliuſ ab Italiſ Paſſerinam etiam dici reſert. Angl. Chickweed. Bohem. ſiirminor: & furrſtrewet. Hung. Tif hur. Sclauis Muſch.

Nomina linguarum

Lucuſ, & humentia etiam amat, ſed tamen in hortis interolera, ac in vineiſ enaſcitur. Viret etiam Hieme: Vere floret, ac ſemen perficit.

Locus & Tempus.

Morſus gallinæ, vt inquit Tragus, refrigerantem & humectantem, quemadmodum Portulacæ obtinet facultatem. Aqua diſtillata eadem habet vires, ſed & hoc illi experientia tribuit, quod iſ qui diuturniſ morbiſ & magnitudine ægritudinum conſumpti ſunt, vitibuſque deſiciunt, & macreſcunt, vtiliſſima ſit, vel per ſe, vel in vino pota. Eadem infantibuſ in ſummis caloribuſ & ægritudinibuſ exhiberi debet, nam non ſolum internâſ inflammacioneſ reſtinguit, ſed & impedit, qui accidere poſſunt morbiſ; vt ſunt Spalmi. Herba ipſa, ſuccuſ & aqua diſtillata non ſecus atque Portulacæ & Semperviui minoris, vulneribuſ calidiſ & vlceribuſ vtiliſſima ſunt, impoſita, illita, & ſi ex illiſ colluantur. Ex ſucco vnguenta refrigerantia conſici poſſunt, inflammacionibuſ iecoriſ, aliorumque vulnerum, commodiſſima, non minùſ quàm Populeon. Aucula caueiſ inclufa, cum eſcam ſatidiunt, huiuſ herbâ recreantur. Pauerinæ puluiſ, Solenandro præceptore, fluentibuſ hæmorrhoidibuſ inſperſuſ, vel illituſ fluxum & doloreſ compellit: Alii cum theriaca dant ꝓ. ad Epilepſiam: ad tormina puerorum all. dicta, propinant alii Aquam Alſinæ per aliquot dieſ.

Vires & Virtus.

ALSINE PLANTAGINIS FOLIO.

CAP. XCII.

Alſinæ vulgariſ perſimiliſ: radicis fibriliſ. Alſinæ capillatâ: rubuliſ conformeſ, pilioſi,

Deſcriptio

An Alfine
hirsutior?
nigrior?

Dodonæo:

Tab. repræb.

Tabernaontanum nesciuisse quid scriberet, cum exhibuit figuram titulo Alfine, mihi persuasit, eam nonnihil aliter pinxit, quam Dodonæus suam. Figura autem illi, quam pinxit pro Alfine tertia media, Steinvogelstraut / (quam vulgari paræ Alfine omnimò similem, sed in eo tantum d. florentem ait, quòd in laxosis proveniat locis, nonnihil accedit ad nostram Alfinem Plantaginim similem; melius tamen convenit cum Alfine vulgari. Que obsecro scientia botanica potere figuras plantarum duersas non alter quam loci ratione d.fferentem?

An Camer. Hort. Alfine hirsuta, medix similis, sed nigrior, hirsutior ac durior spontanea? An Horto Lut. Alfine hirsuta medix seu vulgari similis, sed hirsutior? An Thalo Alfine minoris alia species, foliola edens rotunda, sed duersa Inuicem magnitudinis, ita vt maiora foliola per totos colcalos, minimis subinde intercursentur?

Locus.

Alfinem Plantaginis folio obseruavi in l'Isle in Burgundia in vineis, & in Rofsberg prope Mafmunster.

ALFINE MARINA DODONÆI.

CAP. XCIII.

Descríp.

Alfine marina siue quarta Dodonæi lat. in fol. secundum eius (vulgarem) refertur, nisi carles crassiores essent, & breuiores, crebrè usque geniculati: folia item similiter crassiora: capitula non in rotunditate oblonga, sed latiuscula: in quibus semina terna, quaternave. Alfinem autem maritimam natales appellandam requirunt. Si quidem frust. à alibi fuerit, quam in maribus ex-petere. Et hæc ex Dodonæo, qui an exhibuerit figuram suæ Alfine marine dubitamus. Si quidem imago, quæ pro Alfine marina ab illis ostenditur, à Lobelio pro Alfine maiore, ac passim nascente recipitur: Suspicor ego eam convenire posse cum Alfine nostra Plantaginis folio: exprimentam tamen curauit eius portionem in præcedenti tabella.

Tabern. Alfinem mannam, sicut Vogelstraut/ vocat, de primo genere [Alfine vulgari] plantæ si-

milem ait, & in eo solum differentem, quòd prope mare proveniat. Sed si Alfine marina solo situ d.fferat, figuram apponit vix differentem: ob Alfine vulgari ac paulò alter pictam, quam in Dodonæo, vel Lobelio, qui eas dem habet imaginem sub diuersis titulis, vt antè quoque monuimus.

ALFINE MINIMA.

CAP. XCIV.

Nisi totius Dole plantæ paruitas ob-ster, media Alfine esset, ita totà facie effigiatuæque ad-similis est, verùm per omnia minor, tenellis ramulis & hirsutis donata, magis que ex parte simplicibus: foliis minimis, Alfine medix minoribus, nigricantibus, paulùm hirsutis pedicello breuissimo

nixis, & flore similiter albo: semen in pericarpis, minutissimum, ruffum.

Fuchfio dicitur Alfine minor & Alfine tertium Syngenus. Dod. gall. Alfine minor. Lat. in fol. Alfine minima, & sic etiam Lob. in adv. Obl. p. 246. le. Plannt pag 461. Camer. hort. Alfine minima à Fuchfio exhibitæ. H. Lugd. p. 123. Alfine minor siue minima Dodonæi. C. Bauh. phyt. Alfine 17. siue minor multicaulis folio oblongo.

An Trago Morlus galliæ quarta species? An Hort. Lut. Alfine minor? An Thalo Alfine minoris tertia species minimis prædita foliolis. sub-rotundis, ac in mucronem excrecentibus? Locus.

Morspelij spontè in cæræbiis mense Aprilis tempore florere animaduerti. Genevæ viresc. tota Hyeme.

ALFINE TENVIFOLIA.

CAP. XCV.

Radices habet numerosas, albicantes, lignosas, multifidas: ex quibus surgunt carliculi palmares & sceliquipalmares, teretes, ramosi, ad quorù nodos foliola bina nascuntur Tunica minima, longa & tenuia: fl. scilicet fastigijs hærent ramulorum, pediculisque longiusculis ex foliorum situ

finu ortis, Alſines tertiz Fuchſii, minores, candi- di, ſtellati. Sapor huic plantæ nullus conſpicuus. Monſpelii in agris floreſcens Aprili occurrit.

ALSINE MVSCOSA QVIBVSDAM.
CAP. XCVI.

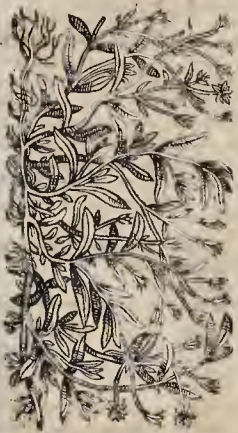

TEnella ad- modum & infirma eſt plan- tula, veluti muſ- co terræ ſuperfi- ciem operiens, palmaribus & bipalmatis *col- liculis*, interdum duas, aut tres vn- cias longis, præ- tenſibus, ramo- ſis, quorum no- dis folia adna- ſcuntur vnicialia, & ſcuncialia, aliquando vix ſemuncialia, ſili inſtar tenuia, læ- tẽ virentia, flores minimi, ex qua- tuor ſoliolis cõ- ſtantes, albi,

Spergulæ facie & formâ, quorum media apiculi albiſſimi nodulo viridanti inſidentes occupant: *ſtoſculos* ſequuntur caliculi exigui, ſpædico, aut a- tro-rubente ſemine, Portulacæ ſerẽ, ſarcti: *radix* gracilis, inutilis, articularum fibrata. In hac plan- tula tantillũ amaricanis ſaporis percipimus.

Apud H. Lugd. pag. 125. Alſines muſcoſæ titu- lo pingitur. C. Bauh. in phyt. Alſinem 24. facit, & tenuifoliam muſcoſam cognominat.
& Montium ſummis aditibus vmbroſis vdiſque ſerẽ gaudet. Vidi verò in monte *Salene* non lon- gè à Genœa.

ALSINE LONGIFOLIA VLIGINOSIS
proueniens locis.
CAP. XCVII.

IN vlginosis montis Ro- ſenberg in- uenta eſt no- bis, floreſcens Oc- tobris, *radicu- lis* tenuibus, ſerpentibus: *caules* pedales quadrati, infir- mi, ad quorum genicula, *folia* bina Gratiolæ ſoliolis paria, minora, nec per ambitum ferrata, in acū- men deſinentia, glabra, neruo vnico medio de- currente, circa

medium latiora, quàm in Graminis Hoſtiæ Ruellii varietate, cui tamen *flores* ſatis ſimiles, aut Alſines vulgaris, extremitas hærent ramulis, ſella- ti albi. Viſcidus & fatuus herbæ ſapor. Cate- rium, ſoliola floreſcens ambientia, quinque ſunt viti- dia, alba autem decem, & prætere a apices.

Apud Tabern. in ic. & hiſt. inſcribitur Alſine Synon: fontana, Brunnevogelkraut. A C. Bauh. phyt. ſit Alſine 14. ſine aquatica. An à Lob. in Icon. Plant. pingitur pro Anagallide aquatica quarta? An Hort. Luſ. Alſine fontana?

ALSINE FOETIDA, FABIO
Columnæ Dioſcoridea.
CAP. XCVIII.

EX radice fibroſis & frequentibus, *caules* complu- res enaſcuntur, cubito longio- res, humi rep- tantes; teretes, crebris nodis intercepti, læ- ues, inanes, ſig- giles vt Portu- lacæ: ex genicu- lis prodeunt *fo- lioſa*, non illa quid- em vt pluri- mum vtrinque, ſed ætato dun- taxat latere (li- cèt ſit etiam vbi coniugatum

aduerſa, vbi etiam trigemina emicent) plura ſimul iun- cta, quorum vnum productiori pediculo ap- penſum coniugii expertis multis numeris reli- qua, quæ & aduerſa & contrario ſitu poſi- ta, indidem oriuntur, magnitudine ſuperat; Hippicæ maximæ paria; pinguiora, atrourentia; ætata pudum quid redolentia: ex oppoſito foliorum coniugii expertum, cæteroquæ ex aliis, ſemper tamen ad genicula *ſtoſculi* muſcoſi plures ex albedo in herbaceum colorem languent, ex duobus aut tribus foliis, lubæta bracteola- rum tenuitate nitentibus, & oris plerumque extroſum reflexis: quibus delapſis ſuccedunt *ſe- mina* cannabins minoræ.

Noſtro autem iudicio hæc minis, quàm no- ſtra vulgaris, cum Alſine Dioſcoridis conuenit. Et hoc vel odor ſætidus comprobat, qui non eſt Cucumeris, vt voluerunt Columna & Cæſal- pinus.

Quam porrò Fab. Columna nomine Alſines facie plantæ nouæ expreſſit, eius ab Antonio Cortuſo ſemen Cynocrambes Dioſcoridis inſcriptione ſe accepſiſſe apud Matthiolum reſert C. Bauhinus, quæ occaſo vt Cynocramben ter- tiam ſiue Dioſcoridis fecerit. In Phytop. verò Alſinem 13. ſtatuit, & Parietariz folis cognomi- nat. Sed & Pona in Baldo Cynocramben legiti- mam eſſe voluit. Cæteroquæ, minis nobis probatur opinio Cortuſi, Honorii Belli, & C. Bauhini exiſtimantium Cynocramben: quæ enim ſimi- litudo cum Mercuriali? vbinam reperitur mas & femina?

Locus & tempus.

Loca videtur amare eadem, quæ Helxine, atque ex insula Capreis, vbi frequens spontè oritur, habuit adnotam Columna: Orobrii mense exit, Verè floret, atque Aestate perficitur. Casp. Bauhin. Monspessuli, locis vmbrosis spontè ortum legit. Mhi verò Montbelgardi prouenit in horto Ill. E. C. ex semine fratri C. Bauhino Neapoli à D. Imperato misso nomine Plantæ nuz Alfine facie.

Vires & Vfus.

Gustu insipido aqueo sunt folia, in semine verò aliquid inest tenuium partium, quo extergi lingua largè manso percipitur, non autem calorem imprimit. Ex quibus colligitur, extergere, adstringere, atque humectare posse, sicut Helxine.

ALSINES FOETIDÆ QVODAMMODO' similis laciniata. CAP. XCIX.

Descriptio

Palmaris est, & ex frequentissimis cauliculis,geniculatis, alicubi purpurascen- tibus, filia, quib. breues pedicu- li, exerit quodam- modò ferrata, coniugata, è quorum com- binatione & cauliculis alij, & minora foliola alia subnascuntur. In eadem & strobili verticil- latim oriuntur, parui, mucosi, ex herbido pal- lidi. Quib. suc- cedunt semina parua, ex rotundo oblonga, can- nabinis minora, sed supernè pulchrè cristata. Ra- dix alhida, crassiuscula, flexuosa & longiuscula. De odore nihil pronuntiamus, quia siccam acce- pimus. Sapor herbidas. Monspelio attulit D. du Vernoy.

PARONYCHIA ANGVILLARÆ QVI- buldam. Et Paronychia, siue Alfine- folia incana. CAP. C.

Descriptio Radix. Folio

floris

Simplici nititur radice, duriusculà & crassiuscu- là: ramuli per terram sparguntur, quinque vel sex circiter pollicum longitudine, variè diuisi: folia Alfinæ certè serè similia, nigriora, minùs mollia, & paulò maiora, primò rotunda, pedicu- lis breuibus nixa: flores quoque non multùm dif- similes, sed numero & positu dissimili, multi si- mul, vmbellæ simulachrum faciunt, gustu est vi- scido. Vti autem nunc descripsi, ita obseruauì Monspelij. Similè attulit mihi ex Italia C. Bauh. Et quoque similis quæ gener Cherlerus Monspeli- j collectam communicauit, ac cuius hic iconem damus ex sicca paratam. Hæc humi spargit nume- rosos coliculos palmates, subrubentes, crebrò ge- niculatos, subinde in ramos diuisos: quorum arti-

culos folia verticillatim coronant, Alfine mino- ris, per extremum rotunda, glabra, incana, bina & etiam quaterna, breuiora quàm præcedentis, fo- liolis membra- neis lucentib. subiectis: flo- sculi albi co- piofissimi, ex- tremis caulij, ramulorumque aceruatim con- gesti hærent, pusilli: radix simplex, breuis.

Paronychia, Alfine- folia incana.

Gr. Plin. rom. An.

Anguill. epist. 12. vocat Gramè secundum Plini- j, & Parony- chiam, ei assi- gnans folia Pe- plo paulò la- tiora, flores vmbellæ mo- do, coloris albi, & radices capil- lares. Qui Pa- ronychiam al- terà (sic appel- lat in post. comm. lat. & ital.) legitimè Dioscoridis Paronychiam faciunt, eorum sententiæ nec pro- bare, nec improbare voluit Matthioli.

Maximè incanz Anthyllidis Alfine foliæ Nar- bonensium Lobelij in Ico. Plant. p. 468. pictura, quæ Matthioli figuræ satis similis, placet. Casp. Bauhinus in phyt. dicitur Anthyllis 3. siue maritima Alfine folia. An Dalechampio Lou pratensis genus?

Monspelij, quà itur in Aigremont, prope sil- uam inueni florentem Septembri & April mensi- bus, Maio verò Cherlerus. Supra petras prouen- nire, & copiosam esse in horto Patauno testatur Anguillara.

TRIFOLIUM PARVVM QVODDAM, siue Lotus pratensis purpurea Dalechar- pij, sortè Paronychia altera Matthioli.

CAP. CI.

Lotus purpurea pratensis radicem gignit gra- uilem, candicantem, parum capillatam: cauli- culos multos, serè pedales, surculosos: folia Loti nunc terna, nunc quaterna, exigua: flores in ramulorum vertice copiosos, purpureos.

In phyt. vocauit C. Bauhinus Trifolium septi- mum siue pratense minus flosculis purpureis.

In pratis & humidis locis nascitur, vt opud H. Lugdunensem p. 510. descriptionis author Dale- champius perhibet.

Considerent stirpium periti an eum Parony- chia 2. Matthioli comparari possit.

ALSINE SERRATO FOLIO GLABRO:

CAP. CII.

Alfina serrato folio, pumila est plâta è radice alba, fibrosa, caules aliquot surrigès, rubetes nonnihil

nonnihil hirsutos, articulatos, ad quorum singula genicula oriuntur *folia* parua, bina semper aduersa, nervis rubentibus interfecta, longiora quam latiora, serrata vt Chamædryos vulgaris, glabra, breuissimis pediculis appendita: ex alis pediculi seminales foliis quatuor glabris circumseptum sustinent *stylum* ex quatuor

biunt, immediatè hærentes, non ex longis pediculis, vt in Alfine serrato folio glabro: *flores* paruos, quadripartitos, purpurascetes, striatos, plerumque oclusos: sapor plantæ amaricans.

An Tabern. Alfine foliis Veronica, floribus cæruleis, *hünerdarm mit Ehrenpreis* blettern? Fab. Columnæ Alyssum Dioscondis appellatur. An C. Bauh. phyt. Alfine prima?

Obseruavi in Mafmünster & S. Hippolito Burgundorum florens Aprilis in agris & circa hortos. Sed & Columna Aprilis mense florere incipere testatur: Maio perfici fructum. In editis locis & Sole illustratis, saxosis, non cultis; parietibusque, Neapoli orti, & etiam vallibus, præsentibusque, sed non ita frequentem.

Ad erueta & vetera vlcera, & vulnera sananda mirificè confert. Scabiei & omnibus curis vitis medetur. Tumores discutit potissimum in cæruce: contra tussim, & vitia pectoris pulmonisque datur stillantia aqua potanda: locinosis & lienis obstructions aperit: vterum; renes, & vesicam expurgat. Ad febres, contagiososque morbos, trium drachmarum puluis epotes cum Theriaca drachma ex vino commendatur, si statim operatur vt sudet æger: Dioscondis Alyssum facie refert, vt & vitibus, si modò vt illud rabiem etiam sanaret.

foliis cæruleis, rariùs albis, infernè continuis, staminul; pauca & stylum tenuem circumstantibus: floribus decidentibus succedunt loculi bipartiti, in quibus *semen* rotundum.

Trag. tertiam Morfús gallinæ speciem vocat: Dodon. gall. Elatiorem alteram: Lat. in fol. Alfinem Iporiam alteram: Fuch. Alfinem alterum genus & Alfinè mediam: Camerarius hort. Alfinem flore cæruleo, interdum spontè prouenientem lacteo aut dilutè purpurascete flore: Tabern. Lobel. in Ic. Plant. pag. 464. & Hort. Lufit. Alfinem foliis Triflaginis, *hünerdarm mit Germandele* blettern. C. Bauhinus phyt. Alfinem Chamædryfoliam. H. Lugd. pag. 1239. E. latinen alteram Dodonzi, & pag. 1232. Alfinem mediam siue minorem Dodonzi. *Cerbis* Hist. eandem plantam proponit. An Cæsalp. Antirrhinon?

& Passim in hortis florens Martio prouenit, & adhuc Iunio & Iulio & aliquando tota Hieme & Vere.

Eiasdè cum vulgari facultatis esse dixit Fuch.

ALSINE SERRATO FOLIO HIRSV. notæ, floribus & loculis cauliculis adhærentibus.

CAP. CIII.

Radice nititur tenui, fibrosa: caules fert multos didrantes maiores ac minores, rectos, parum ramosos, in principio rubentes, hirsutos: *folia* longiuscula, minùs profundè serrata, nonnihil hirsuta, per longitudinem caulium alternatim crebra foliola Thymi, quæ loculos bipartitos am-

ALSINE OBLONGO FOLIO SERRATO; flore cæruleo.

CAP. CIIII.

Angulosè caules emittitur, palmares & sesquipalmares, hirsutos, satis validos, ramosos: per quos alternatim *folia* oriuntur, semüciam, aut vnciam longa, latitudine semüciali, per ambitum serrata, hirsuta, gustu glutinoso: *flores* parui, cærulei, quibus subiecta folia masculula, pilosa: succedunt cap-

sula, paruum *semen* continentes: *radix* lignosa, alba, multifida.

C. Bauh. phyt. vocat Alfinem 3. siue foliis profundè incisiss.

Florentem vidi prope Mospelium mense Aprilis: Frater Maio & Iunio.

ALSINE FOLIO PROFVNDE SECTO, flore purpureo siue violaceo.

CAP. CV.

Aliquando duarum aut trium vnciarum est plantula hæc, rarè palmaris: *cauliculis*

supinis ferè & pilosis, in quibus folia opposita in aliquot profundas lacinas celsa, alia integra, potissimum inferiora, pinguiuscula: ex quorum sinu orti pecioli *stilosus* gestant purpureos, qui bifidas post se relinquunt capsellas, alàs inter folia sedent flores: Radix parua, fibrosa.

quinque, septemve portiunculas, carnosa, superna parte atrouentia, infernè dilutiora, admixta interdum obscurè purpura, vtrinque hirsuta: ad vniuersumque folij exortum pedicelli fusi, aut purpurascetes, vniciales ferè, in auersam partem intorti, sustinent quatuor foliola cordata, glabellà, margine lanuginoso, quæ complectuntur *stilosum* caruleum quaternè diuisarè in sectum, infernè continuum, striatum, staminibus binis tantillum caruleis donatum, qui *sticillimè* excidit: succedunt didymæ capsellæ per transuersum futurâ commixtæ, in quibus *semina* bina, terna, quaternà, aliquando vnicem, oblonga, gibba foris, intus concava, nauiculæ instar, in cuius medullio tuberculum prominet, malum cymbulæ emulans.

Est Alfines 4. genus Fuchsi. Alfine hederacea Tabern. & Hort. Lusitano. Alfine 7. siue Hederulæ folio, varians foliorum magnitudine & paritate, flore purpurascete, aut dilutè purpurascete, interdum lacteo Casp. Bauhin. phyt. qui & Centunculum quorundam vocat. Ego colorum varietatem hanc non huic tribuo, sed illi cui folia serrata glabra, id quod fecit Camerarius in Horto (vbi Alfines flore purpurascete, & Alfines tertiam Fuchsi statuit. Sed legendum quartam, vti Fuchs. in Icon.) ex quo hæc varietas desumpta videtur. Lobel. in Adu. Obs. pag. 247. & Icon. Plant. p. 263. Morfus gallinæ folio Hederulæ. Dodon. gall. Elatine: Lat. in fol. Alfine spuria prior, siue Morfus gallinæ. Anguill. epist. 12. Lappago Phnij.

Tragus, ni fallor hederulæ inscriptis, Thal. D. clylobotanon appellauit: H. Lugd. p. 114. Elatine triphyllon: Lobel. in Ic. Plant. Alfines parua rectam folio Alfines: Hort. Lus. Alfines rectam Ruthæ-folium hunc vocant. C. Bauh. phyt. Alfines 4. siue tridactylen caruleam.

Locus & tempus.

Florentem in legetibus inueni mense Martio circa Geneuam: in agris versù *Chastellane*: videtur nonnihil variare, foliis non diuisis, sed ex rotunditate oblongis.

Vires & Vius.

Vim habere refrigerantem & humidam auctor est Tragus, posseque citra noxam vtrinque corpori aduersus inflammationes vsurpari, quemadmodum & Anagallides. Esse autem facultatis Portulacæ similem.

Geneuæ florentem collegi spontaneam mense Ianuario, Februario & Martio, ceu & Montebelgardi in horto meo.

ANDROSACE MATTHIOLI altera.

CAP. CVII.

ALSINES GENVS FUCHSIO, FOLIO Hederulæ hirsuto.

CAP. CVI.

Descriptio

Alfines genus istud radicem habet superius singularem & glabriam, rubentem, sine vllis adnatis, inferius verò quâ plurimis fibris tenuissimis albicantibus capillatam, sapore terrestri: ramulos per terram spargit dodrantes & longiores, infirmos, angulosos, lanuginosos, nonniquâ in alios ramulos subdiuisos, neruulo medio

separabili factos: in quibus folia alternatim sita semuncialibus pedicellis hirsutis appensa, primâ geminatione rotunda, mox in Hederacei folij modum angulata, sed crebrius incisa, in tres,

Non est fabulosa, vt putarunt Aduersariorum auctores, Matthioli Androsace altera, cuius radix singularis, tenuis, fibrata, caules emittit septem, plures aut pauciores, viginti interdum, vt ego obseruam, palmares aut dodrantes, nudos, enodos, teretes, hirsutos, quorum fastigium in sex septemve abit pediculos vniciales & longiores, umbellam mentientes, ad quorum coitum & exortum radiata foliorum septem corona, oblongorum, pilosorum, paucis subinde crenis incisorum, cæterum singuli pediculi calycem gestant masculinum, in quibus laciniæ acutæ, foliorum instar habentes. diuisum, quorum umbilicum, cum globulo stolis obsidet albus paruis, quo marcescente globulus in Pisi molem grandescens semen continet copiosum, triangulum, oblongum, rufum: folia frequentia per terram in orbem sparguntur, vnicias duas circiter longa, semunciam lata, hirsuta, Plantaginis instar neruola, & per ambitum subinde crenata.

Auctotibus Aduers. Lobel. & Penæ, itemque compilatori Hist. Lugdun. qui pagina 1362. Androsaces alterum Matthioli [& sic Camerarius in Horto vocat, ac in Histoua Matthioli, german. eiusdemque Epitom. optimam & pulchrè plantam experimentem figuram habet] inscribit, non fuisse notam Matthioli Andro-

Androsacem alteram (Mans harnisch vocat germ. Tabern.) satis apparet, dum Allines speciem esse contendunt, cum tamen planta sui generis sit, & ab Allines speciebus longè differat.

Androsaces alterius Matthiolum duntaxat iconem, & eam quidem non admodum scitè expressam, nullà insuper historà traditã edidisse pethibet Clusius, qui cur Matthiolus ex Syria maritimis eam accerserit, non videt, quãdã quidem Austra in qua vixit, ab eodẽ subministrasset, si d. hgens Austra carum stirpium scrutator fuisset: etenim copiosè nascitur inter segetes circa Baderles thermas sapius memoratas, atque ad eodẽ locis Vienneñsi vrbis vicinis. Nalium porò vulgare nomen illud intellexit Clusius.

Locus dicitur florere Aprili, semen verò Maio & Junio maturat. Basilea provenit in horto patris fata per Fratrem C. Bauhinum: deinde Montbelgardii in horto Ill. E. Cax lemne à Cortuso & fratre misso: semine maturo Augusto perit planta.

ANAGALLIS PHOENICEA ET carulea.

CAP. CVIII.

Albam multumque fibrosam radicem habet: ex qua ramuli palmares, sæpè supini, quadrati oriuntur: quibus sicut ad nodulos adnascuntur Allines medix, ex aduerso posita, sapore feruido: totidemque ex alis flores, longis, tenuissimis pediculis insidentes, ex quinque foliis radiatis colore phœniceo præditis compositi, apiculis flaminum purpureorum luteis: capitulum succedit Allines, semine minuto refertum. Fœminam dicunt, hinc cætera similem, flore tamen caruleo.

Anagallis phœnicea, mas.

nem: fructum rotundum.

Sed & Plinius Anagallidis duo genera fecit, maiorem flore phœniceo, fœminam caruleo, non altero palmis, frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus.

Pom. III.

Anagallis caruleo fœmina.

cinthus dicitur, unde à colore hyacintheo Anagallis nuncupari potuit. Fortè dixit antiquitas Anagallidem, quia superbula floribus venustis eas passim ornat, colore oculis grato & amico. Plinius tradit Anagallidem quibusdam Corchoron [quæ vox etiam inter supposititas habetur] vocari. An autem accipiendum sit de Corchoro Theophrasti vt videlicet Corchorus sit Anagallis, ambigunt Cornarius, cui cõtrariatur Trag.

Malè quidam Anagallidem & Auriculam mutis confundunt, naturã diuersas herbas. In horum censu sunt Pandeet. Mor. cap. 43. & Sentes Arduinus de venen. lib. 6. cap. 1. itemque Hier. Brunsch. qui in editione anni 1595. posuit inceptam Anagallidis figuram, quam & pro Veronica primò, & post pro Numularia exhibuit.

Indolestissimè tandem nonnulli, vt Toxites, Eucher. Santes, Hortus cap. 31. & Iac. Manlius, accutam officinã nonnullã, Anagallidem huerbifera hoc est, Morsum gallinæ, Allines, Pauarinam Morgelinam, Hippiam & Centonem quoque vocant. Et hoc in errore Car. Steph. in vino, versari deprehenditur, cum ait, Anagallidem Græcis dici: sed vulgò Morsum gallinæ: quia eius seme n (quod Coriandro simile at) non prius decedat, quàm à gallinis & auibus demorsum sit, & earum rostro concussum.

Sed & Dorsthenius se parum peritum Herbarium ostendit, vt qui & ipse pro Anagallide pingat Allinem, & cum eius viribus etiam confundat, hæc ipsemet hunc errorem sub Auricula mutis annotari.

Quin & Senensis suo more planè hallucinatos queritatus [queritatus & Hermol. & Ruell. Trag. Fuchs. Brütell. Tur. & L. Luna] qui herbã vocatã Pauarinam Barbaris Insulnibus. Hetruscè verò Centone, Anagallidem tradunt: atqui si sciret, vtramque harum Pimpernell plebi pharmacopœorum & muliercularum in Angha dicitari, nã ille multò grauius sibi ferendum putaret. Quasi verò non vulgi sit peruertere nomenclaturas, veteres delere, nouas suo, non nostro [aiunt Aduersaria] arbitrio, cudere, & commutare: si seipsum intueatur, iamiam & vulgi decipula captum dicit. Nam Morsum gallinæ, qui est Alline, Anagallis dicitur.

Porò Herbariis neoterici nota est vtraque Anagallis, quam Græcè similiter *anagallida* vocant, germ. Gaudhheyl / Gochheyl / Zochheyl / Grundtheyl / & Colmar fraur: Belg. Guchelheyl / Gall. Morron. Ital. Anagallida. Hsp. Murges. Angl. Pimpernell. Hung. Tifará.

Indolè, inquit Lobelius, Græcè Hyacinthus dicitur, unde à colore hyacintheo Anagallis nuncupari potuit.

Nomina linguarum

Auricula mutis malle.

Indolè ap. pellatur Morjagallina.

Car. Steph. error.

Dorst. notatur.

gallidem hanc vulgi more hallucinatus fecit.

*Variosa la-
pius volan-
ter.*

Non minus culpandi sunt ij, qui Anagallidē Ci- choream esse dixerunt. Sed & eorū sanatur opinio, qui Anagallidē Maioranā esse statuerūt. Nec defuerunt qui Portulacam siluestrem affirmarēt, non sine hesitatione. Anagallidem pro Matrifylua interpretans Razes, decipitur. Pandecti Moreti nescio quā datā occasione Anagallidos, semen Myricæ transfulerit. Plurimum etiam ij hallucinantur, qui Moronem vulgō dictum, florem candidum ferentem, huic Anagallidi con- nubio remulerunt.

*Anagall.
phœnicea
numida*

Cæterum, Anagallidis phœniceæ, & cæruleæ (quæ neutiquam effigie diuersæ sunt, sed distant colore, atque vt quidem Dioscorides ex aliorum historiis infra recensebit, effectu) plures appellationes annotantur. Quæ phœnicei est floris, mas habetur, & à Scrapione Xantala nuncupatur, ab aliis Aentis, Aegitis ab alijs; ab aliquibus Sauritis, quod nomen cum facultate, quam habet extrahendi spicula, conuenit, vt testatur Marantha. Prophetæ siue Magi Oculi sanguinē vocant, aut Chelidonium; Romani, vt Marcellus Maciam, Thufci Malatpon, Galli Sapanam, Daci Cerceraphron. Corn. seu vt Trag. habet, Cerceraphron. Eadem Phœnicion & Corallion dicitur Aeginetæ, vt opinatur Hadr. Iunius, quod Corallium flos puniceo, vel purpureo robore mentitur. Cæterum Germani Gauchheil Manlein / aut Gauchbeyl mit rotten blumen nomināt: Belgæ Guychbeyl Rooden: Angli Dimpennell the male. Galli *Mun- ron rouge.*

Altera, cærulei floris, fœmina vocatur, & à Scrapione Cardabella nuncupatur, & Anagallidis cōmunis nomine spurio dicta reperitur; ab alijs etiam Corchoi, Halicacabi, & Zehauri voce nothā donatur: Prophetis siue Magis Nycteris dicitur: Aegyptus Mecii Trago, siue vt vult Corn. Miciei: Romanis Aneciaron, siue Mecraton: Aphis Africæ, siue Africæ: German. Gauchbeyl weiben & Gauchheil mit blauen blumen: Belgis Blau guychbeyl: Angli Dimpennell the fœmā.

Micum autem, quod Plinius commemorat: fœminam Anagallidem pecora vitare, at si decepta similitudine (flore enim tantum distat) degustare, statim eam in remedio querere, quæ Asyla vocatur, à Romanis Fetus oculus.

Iconi

Porro, Fuchf. & Lobel. in Obs. p. 247. & Ic. Pl. p. 465. duas habent figuras: verum sufficiebat vna: ponimus tamen & nos duas, quod iam sculptæ erant, & plures alij vtramque pinxerint.

Anagallides, autore Plinio, nascuntur in hortis & aquis. In aruis etiam, iuxta semitas, ac vineis non raro prodeunt: tota Aestate. potissimum tamen Augusto mense, florem faciunt.

Locus

Dioscorides vtramque mitigandi vim habere, in inflammationes arcere, ad actos corpori aculeos extrahere, & nomas cohibere tradit: succum itē caput gargarisatu purgare: naribus infusus dolorem dentium lenire, si in aduersam nares ini- ciatur, argema cum melle [Attico addunt quidam] emendare, retuse oculorum aciei auxiliari: contra viperarum morsus, joci notis, ac renum vitia si ex vino bibatur, prodesse: addit dici eam, quæ cæruleum florem profert, prociduam sedem reprime- re, quæ verò Phœnicium, impositione [illitu alius] euocare. Plinius ad eadem etiā commen- dat. Galenus omnia clariùs & *usd. diu. p. 205* tradit. Anagallis vtraque, inquit, & quæ cæruleum flo-

rem habet, & quæ puniceum, multum extorsoriam vim habet, insuperque quid subcalidum, & attractorium, vt etiam spicula infixā attrahat. At lucus ipsarum ex naribus putgat caput, ob eandem causam. Et in summa siccantem citra mordacitatem vim habent: vnde etiam vulnera glutinant, & vlcibus putrefcentibus opem ferunt.

Anagallis, vt ait Tragus, vino decocta, medetur ictibus serpentum, & viperarum, si bibatur, aut si ex decocto vulnera colluantur & herba imponatur. Propter hanc ipsam causam, aduersus pestem Anagallis vtraque miris est conducit, ita vsurpata, vt posteaquam ex illa mediocrem haustū acceperis, in lectum te componas, probè contectum, & fudes, tum enim omne venenum per sudores expelletur. Quædam mulier Lutetiæ aqua è phœnicea Anagallide distillata multos suffusione laborantes curauit. Potest autem distillari, teste Hollerio, cum melle.

ANAGALLIS LUTEA, NUMVLARIE similis.

CAP. CIX.

NON, vt Numularia, serpit tetra appressa, sed Di- Anagallidis phœniceæ & cæruleæ modo, in- firmis tamen *ramis*, erigitur, per quos *filia* acutota quam Numulariæ, Anagallidum iam dictarum bina aduersa; quibus & flos assimilatur, sed colore tinctus luteo.

[Anagallidem] luteam vocat Lobel. in Adv. & Obs. p. 248. ac Ic. Plant. p. 466. itēque Camer. apud Matth. in Hist. germ. & Tabern. qui huius & alteram figuram habet titulo Hirundinariæ siue Numulariæ maioris. H. Lugd. pag. 1237. Anagallidem luteam Lobelij, à qua haud diuersam existimo, Allinenlutea, quā Hist. p. 1235. antè pinxit. Anagallidē luteo flore Camer. hort. & Clus. in Pannon. p. 292. Idem in Histor. post. Anagall. flauo flore: S. hvenkf. Anagallidem luteam montanam: C. Bath. Anagall. siue luteo flore nemorensem: Thal. Anagall. luteam solis Numulariæ: Geln. de coll. stir. Numulariæ genus minus acutus, erectum in siluis: Idem de hort. Numulariæ speciem aliam, siluaticam, aut mare-

Reperi in siluis le Chesnois. vnde habeo à me plantatam in horto E. C. Virentem vidi mense Februario in silua inter Mompelgardum & Dell. Floret Iunio, Iulio, & Augusto.

NUMMVLARIA SIVE CENTIMORBIA.

CAP. CX.

LONGIS, sed tenuibus *viriculis*, angulosis pro- Lserpit, quorum geniculis ex brevioribus interuallis *filia* bina opposita nascuntur. Anagallidis, rotundiora, & non nihil crispā, gustu vehementer citra morsum siccantē, adstringentēque: ex quorum alis flores plarumque bini, rariùs terni, Anagallidis luteæ, eodem quoque colore præditi, sed sapore adstringente, quinque folijs constantes, quæ totidem *calyculi* viridantia folia minorā sustinent: capitulum & *semen* Anagallidis luteæ.

Huic herbæ nomen aliud imponere haud licet.

cuit, quàm, quo vulgò hodie à plerisque appellari solet, Nummulatiæ, & Centumorbiz, vel Centumorbiz. Haud dubiè autem Cètumorbiz à Chirurgis qui illà quotidie vtuntur, à misticà sua aduersus multos morbos, plurimæque vicia, medendi facultate & efficacia, dicta existimantur. Nummulariam verò

maiusculum, rubrum, Anagallidis phœnicæ similem; floris infimum cingentibus foliis viridantibus acuminatis. Monspeili iuxta montem Calcatis collegit Gener Cherlerus.

An Anagallis purpurascente flore Clusii?

à foliotum forma, quâ nummi similitudinem referret, nuncupatam credimus: Germani Pfenningstrait dicant, Belgæ Penningfruyt. Quia porro serpentes vulnerati, hæc sibi mederi feruntur, Serpentariæ nomen quoque accepit, indeque Germani Egelstrait (Belgæ Egelfruyt) & Ficin Waterstrait vocant. Sic & Ruell. lib. 2. c. 12. Colubrorum herbam vocat. A nonnullis Hirundinaria, quòd passim terræ Hirundinis instat affixa sit, dicitur.

Nummulariæ nomine sequentes, sed malè, donantur plantæ, Gramen Parnassi: Lunaria crassula dicta: Elatine: Helenium Ægyptium. Echios Plinii alterà dicitur Gesn. de coll. 8. Anguilariæ verò Êrestedanum Theophrasti, quod Gaza Rubiam vertit, & quod in Italia sub Dinariz vel Dineriaz nomine notum ait. Fuchsi Herba agnos necans, l'herbe qui tue les brebis.

Iuxta scrobes & fluentia, aliaque rigua loca proenit, sobinde & in humidis reperitur siluis. A Maio mense in multam Ætatem floret.

Secundè aut tertii ordinis exsiccatum esse herbam sapor eius gustu admodum adstringens ostendit: est verò & simul modicè refrigerans. Et hinc flores & folia trita & imposita, vulnera & quæuis vlcera glutinare valent: eadem cum vino sumpta dyfenterias, ventris imbecillitates, fluxusque ac humiditates sanant. Conducunt & ad sanguinis reiectiones, profluua muliebricia, & ad omnia interaneorum vulnera & vlcera, potissimè pulmonis. Vinum in quo herbæ folia decocta, vlceribus summè confert, si hoc lauentur & abstergantur. Folia cataplasmatibus ritu illita vlcera purredinosa iuuant, auctore Leonh. Fuchsi. Sed & succus quoque foliorum, cum & herba ipsa, illitu recentia vulnera glutinat. Præcipuam autem vim eius esse dixit Matthiæus, ad puriorum enterocelas, cum illita, tum in puluerem hausta.

ELATINE VETERIBVS ET IN GENERE

CAP. CXI.

Quæ Græcis *ελatine*, Latinis Elatine, Arabibus *Atchin* dicitur, describitur à Diosc. *folia habere Helixines, at minorâ* [Orib. tamè *μακροτέρα, maiora, pro unguis legi, rotundioraque, & pilosa [vel vt .lii. denta:]* tenues & dodrantes ramulos, quinis lentive à radice statim foliolis [vel vt alii, tenues & dodrantes ramulos à radice prodeuntes, foliorum plenos:] gustu acerbis. Nasci in segetibus & culnis. *Folia cum polenta imposita, inflammatis, fluxionèque infestatis oculis auxiliari. Cocciam verò herbam sorbitionis vsu dyfenteriam sistere. Eadem Plinius lib. 27. cap. 9. habet. Elatine modicè tum refrigerare tum adstringere p̄didit Galenus 6. simplicium. Quænam verò hodie genuina Elatine sit, inter Herbarios controueria est.*

Quam enim Fuchsi & Matthiæus Veronicam fœminam faciunt, eam Lobelius Elatine Dioscotidis esse asserit. Ego verò hanc Elatine nomen voco, folio subrotundo, flore cucullato.

Quæ Elatine fœmina, siue cucullata altera, folio anguloso à nobis inscribitur, eâ à Castore *na fol. an. elatine* Græcorum, siue Athin Arabum asseritur.

Elatines nomen quoque obtinere sequentes plantæ: Numularia. Helxine semine triangulari. Hederæ terrestis. Alsine folio Hederulæ. Auricula muris quorundam, &c. Auricularia. Echium scorpioides minus. Cynoglossa minor. Pilosella. Sanguisorba minor. Rapistum. Elatecium. Vicia. Alsine serrato folio glabro: Alsine serrato folio similis Elatine chamaedryfolia: Alsine oblongo folio serrato, flore caeruleo. Et Alsine folio profundè secto, flore purpureo siue violaceo.

NUMVLARIA RVBRA

ELATINE DVPLEX, MAS ET FOEMINA flore cucullato.

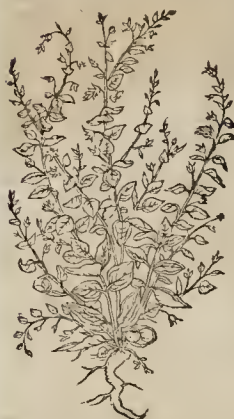
CAP. CXII.

Longiusculis tenellis ramulis coniugatim ex breuibus intervallis adnascuntur foliola, Chamælyces foliis paria, latiora ferè quàm longiora, mollia, glabra è quorum sinu pediculi prodeunt tenues, longi, singulares, florem gerentes

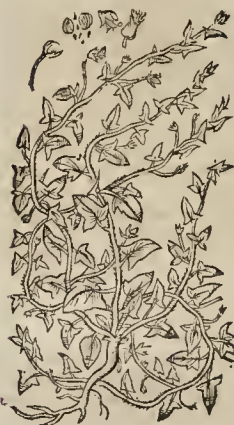
Mas ex radice parua, alba, lignosa, crebros Descipit per terram expandit caliculas, vel nihil, vel

Elatine mas folio subrotundo.

Elatine fœmina folio anguloso.

Descrip.

Synon.

nâ, minoribus quàm iam dictæ Elatines, & magis acuminatis: fl. res conformes, sed minores.

Elatine prior siue mas folio subrotundo, flore cucullato, dicitur Anguill. epist. 13. itèmq; Fuchio, qui sinuatim pinxit & malè ad Veronicam rediit. & Matth. passim in Diosc. lib. 3. tetr. que Hist. germ. & Epic. Veronica fœmina: Gesn. hort. Veronica fœmina Fuchij.

Sed recentiorum quidam, iudèmq; periti, & admodum in re botanica exercitati, melius veram ac legitimam antiquorum Elatinen viribus & figura consentientibus esse credunt. Ex horum numero est, Lob. qui Veronicam fœminam Fuchij & Matthioli, in Obs. pag. 249. & It. Plant. p. 470. Elatinen Dioscoridis inscribit, & Tabern. qui Elatinen appellauit. Sic etiam in phyt. C. Bauh. Elatinen 1. siue folio subrotundo t. ominauit, & Dioscoridis Elatinen quoque constituit.

Malè tribus distinctis capitibus H. Lugd. Elatines mas eandem iconem sub d. ueris etiam nominibus proposuit. Veronicam enim fœminam Matthioli p. 1050. (ubi eam in descriptione

nihil, vel minimum humore tollentes, tenues, villosos, & subinde nonnihil rubentes: folia quàm Veronica minus acuta, rotunda setè, mollia, lanuginosa, sapore amaritate: ex quorum vasculo usque ala pedicellus tubescens, villosus, femuncialis & longior, enatus florè sustinet foliolis virentibus bifutis cor sitū, Linaria quodammodò similem, calcaris, lobellòque ex herbido flauescente, superiore aduersa lacinia bifida puila, sub qua latent apiculi, partum nati: femina in vasculis rotundum conclusum.

Fœmina magis sessilis tota, humo non atollitur, viticulis longissimas spargens, foliis Helixines Cassampeli figuræ mucronis alati for-

cum Veronica fœmina, vel pratensis, siue Serpillifolia Dodonæi confudit) inscripsit: & p. 1050. (ubi & Heliotropium minus Dodonæi in Epit. facit) Verbasculum quorundam.

Elatines fœmina, siue cucullatæ alterius, folio anguloso, Matthioli l. b. 4. in post. comm. Lat. & Ital. cum magn. fig. solam imaginem sine descriptione Elatines titulo dedit: In hist. germ. Elatinen veram per Cortusum Paduâ missam sit, & ad plantam, delineationem conuincit: In Epit. cum addit. Camerarij, Dioscoridis descriptionem assumpsit. Vides hominem vanâ delectari varietate.

Cæterum, Elatine fœmina, dicitur Cass. Duranti Elatine: Tabern. Elat. secunda: Lob. in Icon. Plant. p. 470. Elatine altera: Elatine 2. siue folio acuminato C. Bauh. in phyt. Elatine Matthioli folio acuminato Thalia: Camer. hort. Elatine Matthioli longè glabrior in hort. & lauis viens spontaneâ arueni: Hott. Luf. Elatine Dioscoridis altera Tabernæ montani.

Matrem primò inter Sturgardiam & Tubingam in agro quodam obseruauit: Monspelij dein frequentem: Basileæ etiam abundantem in tegibus circa Leura: item in agris circa Gonteldingen, florentem mense Augusto, ibidèmq; Octobri. Montbelgardi in planitie, quæ est inter Arbouans & Audincourt ac Vires crescere incipiebat Iulij principio, flore e Augusto. Plumina autè in tegibus Norbonæ, Gallo-provinciæ, Delphinatus, Germaniæ & Italiæ quibusdam locis, rarè in Belgio, & Angliæ comparere, testatur Lobel. Fœminam vidi mense Octobri in agris cum præcedenti: Montbelgardi spontè prouenientem, & Iulio florere incipientem.

Matth. baud considerans suam Veronicam fœminam non diuersam genere à sua Elatine scribit illam virib. & facultate à Veronica mare minimè disterre, sed ad omnia umbecilliorum esse. Veronicam autem matrem, à qua fœmina hæc plurimùm formâ discrepat, aut calidam & siccam, gustu adstringentem & amaram, &c. Elatinæ verd [fœminæ sc.] Dioscoridis vires adscribit.

ANAGALLIS SERPILLIFOLIA aquatica.

C. P. CXIII.

Herbula fœlicis Glaucis exigua Lobelij, sed longè diuersa, quæ pro natali habet vuidum & paleosum solum, fibris radicitur numerosis gracilibus, quas & ex colliculorum geniculis subinde demittere legitur, sed filinstita tenues & capillares: colliculi supini per terram repunt palmares, aut

ces, aut etiam dodrantales, interdum paullo longiores, striati, crebris geniculis intercepti, quorum singulis bina ex aduerso posita adnascuntur folia, Serpylli similia foliis, magnitudine quoque paria, nonnunquam tamen maiora, acuiora, & penè vncialia, pediculo sublongo ex angusta ceruice sensim dilatata, perque extennum rotunda, glabra, viridia, nonnunquam rubentia, neruo secundum longitudinem vnicò donata: ex quorum alis caulibus adnascuntur proximè totidem *stipulis*, cærulei, sublongi, in medio apices quaternos, flori penè concolores, conuenientes, singulique vasculum seminis Mili magnitudinis relinquentes, in quo copiosum minutum rufi coloris, semen: sapor in hac planta nullus manifestus, nisi herbaceus, cum leni acrimonia.

Trago est Sii odorati genus: An Tabernamontano, Alfine flauatilis foliis Serpylli, repens supra terram, *flusfogelstrau*: An Alfine aquatica altera C. Bauhino?

Florentem mensis Augusti principio obsetuimus anno 1584, in paludosis prope Lutram vrbem Principis Mauritacensis. Eidem mihi inuenta sub finem Augusti prope stagnum post Raupe versus Rotenbourg siue Rougemont inter Masmunster & Bessort.

GLAUX EXIGVA MARITIMA.

CAP. CXIV.

Pvillis & gracilibus est *caliculis*, subinde repantibus, & sili instar tenuium fibrarum, è geniculis propagatione radicatis: *folia* per articulos, Herminia, bini contrario situ, ex quorum vniuscuiusque sinu *semen* perpulillum, nudum, fuscum.

In Adv. vocatur Glaux exigua Dod. effig. 38 in Obs. pag. 217. Glaux exigua marina: & sic & in Ic. Plant. pag. 415, ubi queritur an sit Glaux Dioscoridis. Camer. bort. Glaux; parvula herbula, ex falso lacu prope Isebiun: Doldio epist. ad me exarata, Glaux, parvula herbula, sub salta, foliis vtrinque Alfine, flore luteo: C. Bauhinus phyt. Glaux maritima, Hamburgo missa, ibidemque præueniens: Dod. gall. γλαυξ ἰσχυρὰ ἢ γλαυξ: Latine Glaux & Glax: Gyll. *Herbe au salt*: Germ. *Mischstrau*: Belg. *Mischstruyt*.

Zelandiæ & Angliæ plerisque mari continennis salis lacubus conuallibus reperitur, Lobelio: Sic & Dodonæus locis nasci maritimis & depresso, aquaticisque ad mare dixit, prope toto litore Zelandico: florere Iunio & Iulio. Nobis siccam communicauit Frater C. Bauhinus.

Vsurpata in cibis, & in sculis lactis copiam auget: quare nutritibus lactis penuria laborantibus vtilissimam esse Dodonæus perbibuit.

ANTHYLLIS DVPLEX VETERIBVS,
& in genere.

CAP. CXV.

Anthyllidem duam esse generum auctor est Dioscorides: ait enim quandam foliis esse mollibus, alioqui Lenticulæ (*ραυξ*) simillimis, & ramulis palmi altitudine, rectis: radice tenni & parua. Nasci in sabulosis [saluaginosis legit Corn. v. mox patebit.] apricis, sub salam gustanti. Al-

Tom. III.

teram esse foliis ramulensique Chamæpythi similem, hirsutioram tamen, breuiorem & asperioram, flore purpureo, & odoris admodum gratus, radice Cichorii. Hæc drachmis quatuor bibitam, vrinæ difficultate laborantibus & nephriticis plurimum prodelle. Tritas verò [ambarum radices] veteri inflammationes emolliunt, cum rosaceo & lacte subditas, ac vulneribus quoque mederi. Quæ autem Chamæpythos similitudinem refert, præter alia etiam comitiales sanat cum aceto multo pota.

Inter nothas Dioscoridis appellationes, sunt qui Anthyllon, qui Anthemida, qui Eranthemō, qui Leucanthemon, qui Soranthes, qui campestrum Florem vocent: Romani quoque, vt legitur apud nonnullos Salaftrum vocant. Sed & Galeno Anthyllis duplex est. Ambæ, inquit, moderatè siccant, vt etiam vlcera glutinent. Verùm altera quæ Chamæpythi similis est, magis tenuium partium est, quàm altera, vt etiam comitialibus conueniat. Maiorem quoque extergendi vim habet quàm altera.

Quænam hodie sint Anthyllides inter autoribus non conuenit. Ryfius in Diosc. Anthyllidis primum genus incognitum ait. Ruellius hoc potentissimam Siltam vocare credit, itemque Bacchinellus. Salsuginem vulgò appellari scripsit Harchius. Alterum genus, Antonius Musa Celi pontis suspicatur: sed Anthyllidem alteram ne Kali, nec eius speciem aliquam esse auctor est Dodonæus: Ryfius contra Iuanem moscharam constituit. Ruellius Salsola nomine appellandam censuit. Qui porò Kali speciem facit, auris vel ad Kali maris, vel ad Kali muris, vel tandem ad Kali Arabum, de quibus lib. 30. dicendū, referre coguntur.

Anthyllidis autem nomine sequentes donantur planta. Vermiculatis marina arborecens, Equivoca, Crithum marinum. Chamæpythos. Camphorata. Linaria. Vulneraria. Lotus siliquosa. Trifolium candidum. Medica marina. Faronychia. Tripolium. Asteratiens. Tapaceum. Matraria. Chamæmelum. Auricula muris. Alfine. Plures Anthyllides lectæ res reperient apud Apollinem Rad. quas ipsimet ad sua capita reducent si poterunt.

Caister Durantes duas Anthyllides describit, & vnam pingit, quam autem intelligat, alius discernendum relinquitur.

Anthyllis constans primum veluti Tritici granis, ex camine sibi insertis, salis locis, non procul à lacu salustulo Statfuti nascens Cordi in Obs. sita quid? Quid & altera eiu'dem ibidem Anthyllis humi sparsa, minori Azoos similis, salta? Quid & Anthyllis lauisculis oblongisque foliis, salso gustu [quod Cordus Teledium salum opinatur] ibidem? Quid tandem Anthyllis altera, Cordi in Diosc. lib. 3. cap. 15. Germ. *Salzstrau* à manifesto sapore, dicta? Notat Cordus Aristotelem atque Plinium, atque eos minis rectè sensisse, quod scribant omnes sapores plantis inesse, præter salum. Securidaca quadam gracili solo nascens Cæsalpini lib. 6. cap. 33. quam quidam Anthyllidem primam putarunt, quid? Anthyllis lentifolia, Pepsio effigie maritima Lobelii quid?

ANTHYLLIDIS SPECIES QVIBVS DAM

CAP. CXVI.

Dodrantis aut altior est planta, propaginibus frequentibus brachiata, ad ramorum

R.

Anthyllus
Nicaea
Clusii.

Synon.

Lobel. in Icon. Plant. huius plantae duas imagines dedit, quarum melior ex Clusio (qualem & nos habemus) mutuata extat p. 421. Anthyllidis Valentinae Clusij & Placae titulo. Peiorem dedit p. 768. pro Anthyllide marina Narbonensium aliter [admodum falso-acida, interponitur in Aduerf.] Chamælyce facie.

Peplium.

Dodon. de pingu. & in fol. lat. pro Peplio sine Peplide, cuius descriptionem proponit, Anthyllidem hanc pingit. Sic Tabernamontanus pro Chamælyce quam in Hist. describit, Anthyllidem hanc picturam demonstrat. Casp. Bauhin phyt. Anthyllidem a sine maritimam Chamælyce similem vocat. Is apud Matthiolum pro Chamælyces figura, quam à Matthiolo omisit, & à e appositam esse ait, Anthyllidem Valentinae ex Tabern. proponit, qui in re aperte hallucinari deprehenditur.

Locus & Tempus.

Gener. Cherlerus obseruauit in montis Ceti litoralibus, eique consociatis arenosis: Clusius nusquam alibi conspexit, quàm ad fossas vrbis Valentinae in Hispaniis. Florebat Aprilis mensis initio.

PARONYCHIA HISPANICA CLVSII,
sive Anthyllis nicaea. CAP. CXVII.

Descrip.

Aspectu pulcherrima est planta, sparsis per terram dorantalibus, aut vix palmaribus. in adolescentiore herba caulibus iunctis, è quorum nodis alternatim prodeunt propagines viciales, glomeratis squammulis argenteis confertissimis odulatae, praeterque glomerulorum densitate vix conspicuae, emicantibus ex scandularum commissura hinc inde raris foliis viridantibus, Herniariae paribus: radix subest lignosa, alba, crassiuscula, longa, multo fida.

Clusio nihil aliud est quàm Polygoni maris genus peculiare: Lobelius verò in Adu. vocat Polygonum montanum minimum, niueum & fericeum.

Polygonum 3. sive minus candicans (inquit C. Bauhin, in Phyt.) est Paronychia Hispanica Clusij, sive Polygonum montanum niueum minimum

Lobel. in Obseru. & Ic. Plac.

Anponò H. Lugd. pag. 124. Polygonum montanum niueum Pezæ here separet à Polygoni Hispanici genere Clusij p. 125. ac idem cum Polygono Herniariae facie constituat, alijs diuindicarum proponimus.

Loc. com.

Tabern. dicitur Bergweggras. Polygonum 4. montanum.

In maritimis inter Bellelucanas thermas & Agdam Galliae

Narbonensis oppidum obseruauit & collegit Iohan. Henr. Cherlerus Maio. Clusius nusquam abundantius, quàm in collibus petrosis & siccis Salmaticae vicinis, trans flum. è Thormim: item circa Valentinae & Murciae obseruare meminit, acetiam lapidosa illo capo supra Arclaten. non procul à Diui Martini diuersorio, quàm Matilliana iter est, sed multo minore, & vnciam vix excedentem. Floret Maio & Iunio, & semen profert.

ANTHYLLIS LENTIFOLIA PEPLIOS
effigie maritima. CAP. CXVIII.

In Angliæ insulis Australibus, inquit Lob. ea praesertim quae Portlandia vocatur, litore Northmaniae obuerso, plurimum quam hinc, hinc damus pusilla

prouenit in salulectis & arenosis vadis depressis, & apricis: geniculis & ramulis palmū triglyce vncias longis, argulosis, pallentibus, & foliis Lenticulâ, Alsi è minore, vel Peplin referentibus. Flosculi simis infunt ex huxeo herba-

cei, dentatim scissati. Sedi minoris. Iunio & Iulio: semen Thythymali in perexiguis Chamælyce triquetris thecis a lithi prolixiore, exili, geniculata radice, sabulo atè in fossa Soldanelle modo tota salisa, gustanti amancat & parum quiddam calfacientis indicat.

In Ic. Plant. p. 468. vocatur Anthyllis prior lentifolia Peplios effigie. In phyt. c. Bauh. Anthyllis 2. sive marina lentifolia.

DE POLYGONO SIVE CENTINODIA.
CAP. CXIX.

Ad multas stirpes, vocabuli vim si spectes, extendi posset Polygoni nomenclatura, ex fre-

ex geniculis solummodò exeunt, Olea foliorum figura, tenera, gustu viscido: *stosenti* secundum caulem ad nodos pusilli, colore ex albo purpurecente: quibus *femina* succedunt nigricantia, triquetra, Lapathi familia.

Icon alia.

ex frequentium geniculorum; aut, ut alii volunt, femininum multitudinis deducta: quam in primis tamen meruit passim obuium in vis Polygonum gramen, ex radice dura, lignola, conorta, multis fibris capillata viticulas suas emittens cubitales, ramolas, teretes, striatas, frequentissimis geniculis interceptas: *folia*

Dioscoridi lib. 4. *polygona* dicitur, hoc est, ut Marcell. reddit, Sanguinalis mascula. Sunt qui in nothis Dioscoridis, Polygonaton, qui Cynochalen, qui Heraclian; id est, herculeam, que Asphaltion, i.e. Trifolium bituminosum, qui Chilio-phylon, h. e. Millefolium, qui Clema, hoc est, Viticu-

lam, qui à copia feminis Polycarpon, qui Carcinethron, qui Teuthaliden, sic Myrtopetalon, h. e. folium myrteum, qui Cnopodion, qui Pedalion, qui Stemphin, qui Mucis vnguem, qui Proserpinacam vocent: Magi Herois sanguinem Ægyptii Thephin, Aphri Cuculium dicunt: Græci quidem à feminis copia, vel, uti dictum, geniculorum, quos habet, frequentia, cognoscit eam voluerunt. Vtrumque enim Polygoni vox significare potest. Si quidem genti illi *poly* genitürum & semen sonat: *gon* verò genu, & diminutiua formâ, geniculus est. Et hinc pertinet, quæ in nothis adiecta illi appellatio Polygonaton fuit, ab eadem geniculorum frequentia, & densitate factâ. Nobis tamen, ceu & Marcellus, in alteram partem magis inclinat animus, credimusque à copia feminis quondam sic appellatam fuisse. Plinius, qui lib. 27. cap. 17. Sanguinariam interpretatur, aliquot quoque ex his, quæ inter spurias recententur Dioscoridis appellationes, numeravit, addens vocari etiam Halmada, ut Marcellus

quidem ex Apuleio Stopinacam, legens Proserpinacam.

Guidoni Tract. 3. cap. 1. Polygonum idem est, quod Virga p. Eidem Tract. 7. Virga pastoris frigidâ in tertio, sicca & temperata: Ex quibus male fultus, male que inter se coherentibus, haud absurdè quispiam nostro iudicio collegit, ignorasse Guidonem quid esset tum Polygonum, tum Virga pastoris.

Brünfels. Toim. 3. p. 18. in Coroll. Cortigiola & Virga pastoris. Vigoni Lingua passerina: Arnoldo de villa noua, Polygonia, Virga pastoris, & Lingua passerina.

Cordin Dioscor. lib. 4. cap. 4. Polygonum mas, Latine Sanguinalis mascula; & Proserpinaca, pharmaceutis Lingua passerina: Ruell. Polygonon Græcis: Latine Sanguinaria, herba Sanguinalis & seminalis, quam Ætius Helobotanon h. e. Solis herbam vocat.

Matth. in Diosc. lib. 4. cap. 4. Polygonum mas Italice vulgè *coreggiola* & *centinodia*, Proserpinaca Apuleio: Arab. Basaltahagi: Gallis *corregiole*. Idem in Diosc. lib. 3. cap. 11. Virgam pastoris Serapioni & Auicennæ dictam, Polygonum esse asseuerat, Matthæumque Syluaticum cum Dip-laco confudisse. Eidem cap. 11. in post. comni. Ital. Virga pastoris est Centinodia vulgaris & Polygonum Dioscor. In Historia verò germ. libro 4. cap. 5. maius appellat Polygonum, Bohemiceque *traßfaßer*.

Monachi id. Mel. Dist. 8. cenf. 257. Pandecta. *Dipfacum* erroris merito insimulant, quoddipfacum esse, cui Virga pastoris seu Polygoni confuderit.

Polygonum etiam statuunt & Polygonum mas, & Polygonum maius. Apollo, Cæsalpinus, Fuchius, Cæ. Stephanus, & Tabernamontanus. Camer. [quo nullus pulchritorem dedit figuram in Hist. germ. Matth. & Epist.] in orto vulgare Polygonum appellat. Anguillare epist. 17. dicitur Polygonum mas, Centinodia, Lingua passerina, & Corezola. Dod. gall. figuram dat, additis nominib. Polygoni & Polycarpi. Gall. *Renouée* & *corregiole*: Belg. *weg gras* & *werkeusgras*: & dyssent fnoop mannesen [Quibus addit in fol. Lar. vbi Polygoni maris nomine pingit] frucepel gras: It. *Polygono*: Angli *fnotgrasse*. Lob. & Penz. Adu. p. 179. Polygonum mas. Nec non Obl. pag. 229. quo loco figura est exhibitâ, quæ in Ic. Plant. p. 419. sub Polygoni maris vulgaris, Sanguinariae, Centinodiae titulo habetur. Gerard. Polygonum mas vulgare. Thalin. Harc. Turner. & H. Lugd. p. 113. Polygonum mas: C Bauh. phyt. Polyg. 1. siue latifolium, mas Diosc. & Plinii. Fernelius m. m. l. 6. c. 1. & c. 12. receptum Polygoni nomen retinuit, ut & Fab. Columna p. 30. Bauder. l. 1. sect. 2. Cast. Dur. pag. 368. [qui tamen & Polygonum in maius vocat] Gein. de coll. stirp. cui de Hort. & in cat. pl. Polygonum mas herba quoque dicitur. Hort. Lus. Polygonum alterum vulgatius, *germein wegdritt/denngras*.

Sed alias præter Polygonum mas, siue Centinodiam, habemus stirpes, quibus ob nonnullam conuenientiam Polygoni nomen imposuimus, ut, Polygonum angustifolium duplex: Polygonum marinum: Polygonum tertium Dodonæi, siue tenuifolium: Polygonum masculum fruticosum: Polygonum pusillo verticillato Serpilli folio: Polygonum Polonicum cocciferum: Polygonum paruum flore albo verticillato, & Polygonum Herniariz foliis & facie, per amplâ radice.

Guido præb.

Corregiole

Polygonum mas.

Dipfacum

Nominâ linguarum

Æquiuocâ

Locus & Tempus.

Centinodia autem natales quod attinet, vbi- que locorum nobis obseruata Basileæ, Monspelij & Lugduni. Octobri in Muretto monte florens. Dodonæo prouenit locis incultis, vias ac fertitas larè subindè occupat; non rarè & iuxta riuulos serpit; omni ferè anni tempore viret, Hieme exceptâ, ac semina facit.

Vires & vsus.

Quibuscumque porrò ab auctoribus insigniatur nominibus Polygonum, haud tamen vulgari- bus ab iisdem virum encomiis celebratū inno- tuit; vt cuius succus epotus Dioscoridi spissat ac refrigerat: prodest cruenta excreationi, cholera, alui fluxionibus, & vrinæ stillicidio: nam vrinam apertè ciet. Cum vino potum, contra serpentium morsus auxiliatur: dicitur in febris per horam ante significationes: feminarum profluvia im- positu sistit. Idem succus aurium doloribus, iisdemque purulentis instillatur: facit eximie ad genitalium vlcera cum vino adiecto melle deco- ctus: stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, vlcibus quæ serpunt, ignibus factis, collectioni- bus, tumoribus, & recentibus vulneribus folia il- linuntur. Polygonum, auctore Galeno de simpl. lib. 3. vt adstrictionem quandam obtinet, ita sanè vincit in eo aqueum frigidum, vt videlicet secun- dum sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodò in initio tertij. Proinde sanè quibus stomachus feruet æstu, tors frigidum illi- tum prodest: velut etiam erysipelata, & calidas phlegmas inuat. Porò tale cum sit, & fluxio- nes repercutit, & hac ratione videtur esse exsic- catorum. Quare cum herpetum, tum vlcærum, a- liorumque bonum est remedium: efficacissimum autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum vulnèrum glutinatio- rum. Sed & aurium vlcibus prodest.

#lin diluci- datur.

Succus Polygoni (inquit Plin.) infusus naribus supprimit sanguinem, & potus cum vino, cuiuslibet partis profluum excretionisque cruentas inhibet. Quocumque hæc [Polygoni genera] modo se habeant, vis earum est spissare ac refrigera- re. Semina aluum soluunt, largis sumpta vrinam ciet, rheumatismos cohibent: [succus aluum si- sistit largis sumptus, vrinam ciet, rheumatismos cohibet, &c. non prodest, Diosc.] qui si non fuere, non profunt. Stomachi feruori folia imponun- tur, vesicæ doloti linuntur, & ignis lactis. Suc- cus & auribus purulentis instillatur, & oculorum dolori per se. Dabatur & in febris ante acces- siones duobus cyathis in tertianis, quartanis (ve præcipuè: item cholericis, dyleneticis, & in solu- tione stomachi.

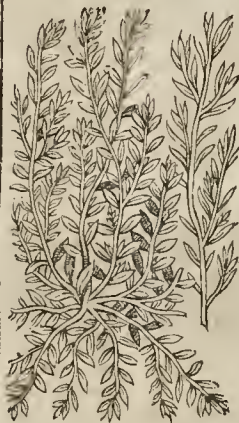
Scribit Tragus calculos renum potenter pelle- re [frangere vt & Herniam, H. Lugd.] Aquam distillatam seu succum herbæ auribus purulentis instillari, putrescentibus & gangranosis gingiuis prodesse. Sed quandoquidem Galenus dubitat an vrinam moueat, maior inde exurgit occasio dubitandi, an calculos frangat & pellat. Poly- gonum vulgare in fluxu sanguinis, vt Bassauola quoque annotauit propriâ experientia, efficacis- simum Camerarius quoque expertus in Nobiliss- simo quodam viro, aliis remedijs frustra adhibi- tis contra vomitum sanguineum cum pauco vi- no styptico hunc succum maximè profuisse. Il- lud scite gauderem quâ facultate Polygonum lumbricos interimere queat, id quod Mathioli, scriptis prodidit. Aqua (inquit) vtilis est aduersus lumbricos tam iuuenem, quàm senem. Certum idem iactat experimentum, aduersus vomitum, profluum alui & disenteriam, quod multis pro-

fuisse affirmat. Accipit duos manipulos Polygo- ni, coquit in libra vna & femis aceti, linteum du- plicatum madefacit in decocto, imponit suprà ventriculi regionem, & vmbilicum, ac supra pos- teriorem partem. Polygonum ab effectibus præ- stantia Sanguinaræ nomen obtinuisse perhibet Fernelius, quòd eo siue integro, siue tunso stil- lanti parti indidit, sanguis coctat, & in gumos concrecat, vt non amplius efluat. De Polygono eiusque aqua plura si voles, Tabernamontanum leges.

Dioscoridem contra Galenum defendit Ma- rantha, in eo quod Polygonum vrinæ stillicidio prodesse is affirmat, quòd vrinam apertè ciet: concludens tandem à quibusdâ, seu Galeno, Dios- coridem non rectè in crimen vocari, quòd præ- se nimis, angustæque, & nullâ adhibita distin- ctione simplicium facultates docuerit. Sed ad Poly- goni historiam reuertamur. Car. Stephanus val- de nocuum herbam ouibus, si ea vescantur, asse- rit. Ait enim totum earum ventrem in flatu, cas- que humorem subtilem & valde fetidum excer- nere.

POLYGONVM ANGVSTIFOLIVM duplex.

CAP. CXX.

Polygono vulgari per- quâ simile du- plex hoc Poly- gonu radicez habet teneram albam, ramulos admodu mul- tos longè late- que supra terrâ reptantes fun- dentem, folia quoque Centi- nodia similia, sed minora, a- cutioraque, ea- demque nunc breuiora & la- tiora, nunc longiora & an- gustiora.

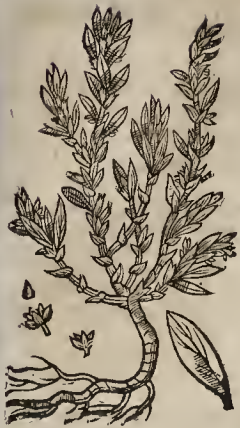
Polygoni angustifolij duplicem varietatem Tabernamontani vna tabella expressimus, al- terius ramulorum duntaxat separatim pingentes.

Tabern. Polygonum 2. & 3. inscripsit: Caspar. Bauhinus phyt. Polygonum 2. siue oblongo an- gusto folio, item Polygonum 3. siue breui an- gusto folio. Gerard. Polygonum minus mas. Snaill common knot grasse.

POLYGONVM MARINVM.

CAP. CXXI.

Polygonum marinum prolixas habet radi- ces, lignosas, crassiusculas, contortas, nigras: viticula supinæ, crassiores quàm Polygoni vulga- ris, fre-

is, frequentioribus, brevioribusque internodiis intercepta, non tantum foliis vestita maioribus candidioribus, verum etiam squamis tenuibus pellucidis albicantibus: flores pulchri, numero & magnitudine vulgaris flor. vincunt: semen nigrum, triquetrum, Oxalidis semini simile.

Label. in Adu. dicitur Polygonum matinum maximum: itenque in Icon. Plant. p. 419. Camer. in Epit. & Hist. germ. Matth. Polygonum marinum. H. Lugd. pag. 136. Polygonum marinum prius Dalechampii, gustum maritimum falso, alioqui adstringente: Herbarium quorundam Polygonum quartum. Et Aizoon marinum nonnullorum. Dod lat. in fol. Polygonum prope littora marina, veluti Adriatici maris, speciosius & amphioribus foliis. C. Bauh. phyt. Polygonum 5. siue maritimum latifolium. Marantha Polygonus marina.

Florens apud mare vidi mense Septembri: Frater Iunio in littore maris ad montem Ceti. Abundare dixit Camerarius iuxta Adriacum mare, ac etiam circa Narbonam.

POLYGONUM TERTIUM DODONÆI siue tenuifolium.

CAP. CXXII.

Tota planta cineraceo colore prædita, ex radice lignosa, frætuque contumaci, albicante, coliculos complures emittens, partim supinos, partim erectos, palmates, filii instar tenues, hitutos, propter teriam aliquando paulum rubentes, crebris nodis geniculatos: ad quorum singulos folia plura apposita tenuissima, quorum longissimum vnciam non æquat, sfofoliis numerosissimi, tum ex foliorum alis, tum in extremis coliculis, stellati, muscosi, quibus femina pusilla succedunt, dura, vmbilicata, striata, medullam albam continentia: sapor plantæ est subamarus, & non nihil tandem acris.

Io. Morhardo insigni Medico Hallensi in Indice plurimarum suarum plantarum dicitur Canaria seu Polygonum Tragi. Dod. gall. Polygoni tertia species, Polygonum 3, à Plinio descriptum. Et fortè. Lat. in fol. Polygonum quoddam montanum minimum, sine icone. Tabern. Ic. & Hist. Polygonum minus Polycarpum, Flein fruchtter wegrtritt/Polygonum 3, flore albo: Item, Polygonum minus alterum, Flein wegrtritt. Sed cur Tabern. vel eius compiler Polygonum minus alterum separavit à Polyg. minore Polycarpo, cuius videtur tantum varietas.

Gerardus appellat Polygonum polycarpum Tom. III.

Tabernamontani, Polygonum 3, selinoides, ac ineptè pro Anthyllide Valentina Clusii pingit iconem Tabern. Polygoni minoris alterius.

C. Bauh. phyt. Polygonum minus siue gramineo folio repens, Anglica laxifraga Aduersf. Item Polygonum 2. siue gramineo folio maius erectum:

Passim in segetibus, Genex, Lugduni, & Môt. belg. occurrit: item Basileæ in agris, quæ dicitur Bin- ze florens Iulio & adhuc Octobri. In horro Ill. E. C. vsque aded vnicâ plantâ se propagavit, vt vix extirpari poterit, Hiemem etiam ferens.

Eisdem vires & vsus, intus & extrâ usurpata possidet, quas Polygonum vulgare. Quolibet ardores extinguit, fluxus ventris sistit, dysenterias & vteri proflutia, ac etiam hæmorrhagiam narium. Lapides pellit, calculum & vrinam ciet, Tabern.

POLYGONUM MASCVLVM fruticosum.

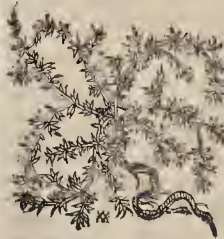
CAP. CXXIII.

Radice tenui, multifidâ, lignosâ, fibrosaque, superuacanea: cauliculis tenuibus, brachiatis, lignosis: foliis multis, Hyperici minoris, sed multo tenerioribus, aut Serpilli tenuifolia. Flores eius non obseruauit author Thalius. Reperit aliquando non longè à Stolberga fecus vias. Non est autem Polygonum alterum serpillifolium Anglorum. C. Bauh. phyt. vocat Polygonum 4. siue fruticosum angustifolium.

POLYGONUM PUSILLO VERMICVLATO Serpilli foliolo.

CAP. CXXIV.

Ara & indicta hætenus planta nobis indutria Iacobi Reinaudeti Massiliensis pharmacopœi primùm innotuit, inquit Lobelius: Ramulis & cauliculis surculosis, prolixis, gracilibus, Serpilli, humi spatiosis luxurians, & geniculis folia pusilla, teretia, succulenta, Aizoi, vel Illecebræ, Thymo paruo nostrari æqualia & similia.

Radix prælonga, lignosa, sapore amaricante, calidiusculo.

Label. in Aduersf. ac etiam Ic. Plant. pag. 422. inscribit Polygonum alterum pusillo vermiculato Serpilli folio. Hist. Lugd. pag. 124. Polygonum alterum Serpilli folio Penæ. Casp. Bauh. phyt. Polyg. 5. siue minus foliolis Serpilli. Similem se accepisse ait, Herniariz ex Candia nomine, à Laurentio Rosenau indutrio pharmaco-

pæo, radice tamen non lignosa, sed tenui, inu-
tili, foliis non teretibus, sed Serpilli minori-
bus.

In collibus maritimis Gallo-prouinciz, non le-
cus ac Herniaria multa luxuriat.

POLYGONVM POLONICVM
cociferum.

CAP. CXXV.

Descriptio

Tenuissimis
prodit fo-
lius & mucro-
natis, cauliculis
nodosis exalbi-
dis, & flosculis in
summitate can-
didis inter squa-
mas virelcentes:
ad radices ipa
cocci adnascit-
ur, elegantissi-
mo rubore ad
Chermesina
ungenda com-
mendatum, in-
quit Camer. in
Epitome Mat-
thioli, qui stirpē
hac in eiusdem
Hist. germanica
Polygono Tra-

go Enamel dicto [Polygono tertio Dodonzi, siue
tenuifolio] valde similem ait, & à Polonis apud
quos in arenosis locis reperitur, Kosmacek vo-
cari scribit. Hoc C. Bauh. phyt. Polygonum 7. si-
ue Polonicum cociferum nominauit.

POLYGONVM PARVVM FLORE
albo verticillato.

CAP. CXXVI.

Descriptio

Palmaribus
paut sesqui-
palmarib. con-
stat furculis,
gracilib. rigi-
dulis, genicu-
latis, & in alios
minores diui-
sis. Ex quorum
geniculis vni-
ciam ferè à se
in vicem distā-
tibus bina e-
mergunt folio-
la, Herniariz
ferè, sed Cham-
esyces instar
rotunda, mi-
nora. Inter
quæ flosculi e-
xigui, cædican-
tes, verticilla-
tim in tenuissimas apiculas fastigiatæ adicu-
la exigua hærata. Siccz sapor nullus manifestus, nec
eius vllus in medicina, quod sciam, vsus.

In scrobibus, fossis, & agrorum marginibus
luxuriat: vidi autem Bizantijs.

POLYGONVM HERNIARIÆ FOLII
& facie, per amplā radice.

CAP. CXXVII.

Nec hæc despectui futura erit discendi cupi-
dis: Est enim perquam parū nota, perpulsil-
la quidem herbula & humi accumbens, cespiti se-
mimerta, ramulis creberrimè geniculatis: foliis
& seminulis albidis, prorsum Herniariz: tota
incana. quàmexiguo, muscolo flore. Radice am-
phiore quàm pro plantæ modo, durā, furcu-
losā, implexā, & in se reticulatim conuolu-
ta, auulsiu difficilis, gustu præsicco, calidiu-
scola.

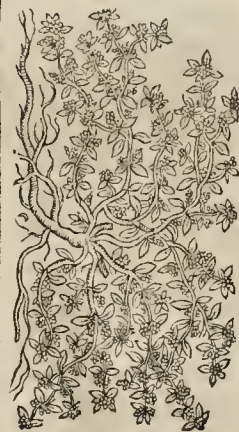
Lob. in Adu. & Icon. Plant. Tom. 2. p. 85. voca-
uit Polygonum Herniariz foliis & facie, per am-
plā radice Astragaliti. H. Lugd. p. 124. iungit &
idem facit Polygonum hoc Herniariz foliis cum
Paronychia Hispanica Clusij, an bene, conside-
randum.

In fuscissima Cretæ Salonensis Galloptouinæ
planitie, mediā via inter Arelaten & Solonam
ad diuerlorum D. Martini à Lobelio reper-
tum.

HERNIARIA.

CAP. CXXVIII.

Herniaria glabra.

Atè subie-
ctum solū
opacat, luxurie
lxiā compla-
rium ramulorū,
quos ex pusilla
radicula fan-
dit, hincinde
sparsos, tere-
tes, creberr-
mis geniculis
interceptos:
ad quorū sin-
gula, aduersa
foliola serpilli,
minora, ex vi-
ridi lutea, gu-
stu acri: eodēq;
locis erumpūt
mirum in mo-
dum numeroſi
flosculi, ex api-
culis luteolis

compositi.

Camerarius hort. prior dicitur Herniaria:
H. Lugd. pag. 126. Herniaria siue Herba Turca,
quibuidam Luthontribon ab effectu, vt & Her-
niosā vocata: Herniaria Gallorum Gesnero
hort. & apud Cordum in Histor. vbi figuram ad-
didit, & Herba cancri minor. Idem in ep. ad Io-
Caium Britannum Med. Veterum Elleborinen
esse iudicat, ac Theophrastum melius herbulem,
quàm Dioscoridem *heruixox* paruum appellasse
concludit.

Lobel.

Herniaria hirsuta.

Lobel. in Adv. & Obs. pag. 230. ac Ic. Plant. pag. 421. Herba Turca siue Herniaria. Anguill. ep. 14. Epipactis, Turcarum Herba viperarum, dalle vepere, & Asphela Græcorum. Mitor quid Tabernamontanum, & uel eius uocentur, ut Herniarium gallico idiomate Boutonnet, quod non herbam, sed herba locum denotat,

cognominat.

Tragus, qui, si non fallor, Herniarium plantam pingit, Empetron inscribit, quod *varicoides* quoddam, & Galenum Praefidos appellare contendit. Sed & Lonic. græcè Empetron, Latine uero Calcisragam, gallicè Perforipetram, Rumpipetram, & quibusdam Cistam marinam vocari ait. At turpiter duas plantas confundit. Quis obsecro Herniarium, cuius picturam dedit, Cistam marinam vocauit: conuenit hoc uocabulum Fœniculo marino, quod uulgò Crithmum dicitur.

Cordus in Hist. Millegranæ uocabulo describit: Matth. hist. germ. polygoni minoris.

Est Polygoni genus dicta herniaria uulgo herbariorum Clusio: polygonum minus Matthioli nona in Baldo: Cal. Bauhin. phyt. polygonum 5. siue minus, & Millegrana maior.

Holerius lib. 1. de morb. intern. cap. 59. ad herniam hanc herbam commendat, sine nomine tamen proprio describit, appellans tantum Herbulam in sabulis nascentem. Et hinc ab aliis Herba Holerii, *Holerian*, *Fallopia*, & *herniola* dicta quoque est. Germani uocant *harnkraut* / *sternkraut*, *Flein wegetrie*, & *raisenförner*: Galli *l'herbe au Turc*. Itali *centograna* & *Millegrana*.

Est mihi Montbelgardii in horto Ill. E. C. non longè à Bessordia prope pagum Danieutin circa solo atenoso collecta Herniaria: item prope pagum S. Sufannæ dictum Montbelgardii. Obseruauit præterea Tiguri in Gesneri, Basileæ in Plateari, & Patauii in Cortuli horto, semine turgentem mense Nouembri: Geneuz, Lugduni & Monspelii copiosè locis siccis mense Aprili, Maio, Augusto & Septembri: C. Bauh. Baliez inter fegetes uidit: Camer. circa Norimbergam frequentè Augusto in locis sabulosis: In aruis, oliuetisque Narbonensibus ad riuu Boutonnet altero à Monspeho lapide Lobelii. Semel in hortis facta quotannis periens restitibi semper succunditate redit, auctore Gesnero.

Epipacti siue Millegranæ insignes tribuit facultates tres Anguilla. Succus, ait, potus, aut herba esitata, uel etiam emplastri modo plagæ imposita, morbis à vipera auxiliatur. Secundo emplastrum ex ea herniam nitè restituit. Postremo iecori prodest & ictero: aqua enim distillata

ac pota curat intra octo dies. Camerarius aquam distillatam optimam prædicat in calculo. Polygoni Herniarie appellati decoctum feliciter calculosis propinari refertur apud Clusium. Ipsum uero exsiccatum & in puluerem trahit, boum, & equorum uulneribus acque uiceribus inspersum, vermes in iis natos abigete & enecare: præter facultatem uero quâ calculosis prodest aduersus hernias etiam uilem esse. De eorum usu ad descensum intestini ex Hollerio dictum antè.

POLYGOINI, VEL LINIFOLIA PER terram sparsa, flore Scorpioides.

CAP. CXXVII.

EX radice que Descriptio tenuis, singularis, interdum multifida, alba, folia emergunt Lini, uel Linariae, caules anteuertertia, at illi ubi prodeciunt, per terram sparguntur palmares aut etiam dodrantales, ramosi, foliis nullo ordine possitis uestiti, Polygoni, minores, caeli coloris, sapore nullo euidenti: in extremis ramulorum acutatum con-

gesti stesuli numerosissimi, Polygoni floribus similes, minores, extrinsecus purpureo albescentes, intus albi. caudam Helictropii, uel Scorpioidis aquaticæ circumflexa imitantes: semina parua, albis, ueritibusque striis variata.

Calp. Bauh. qui aliquando sine nomine nobis Synonymis, in phyt. Polygonum 7. siue minus, & Millegranam minorem uocant: Lobel. cuius icon in Ic. Plant. pag. 422. minus placet, Millegranam miniam.

Anno 1590. medio Septembri plantam repe. Locustri spontaneam copiosè piouenientem in loco culto.

CAMPHORATA MONSPELIENSIVM.

CAP. CXXVIII.

CAMPHORATA radicem habet pollicatis ferè Descriptio crassitudinis multorum capitum, caules emittentem lignosos, crassiusculos, cubitales, aut breuiiores, ramosos, subhirsutos, albicantes, per quos uisuntur nodi alternatim positi, è quorum singulis confertissima prodeunt foliola, trientem uicæ non excedentia, tenuia, pilosa, mediocriter rigida, odore aromatico, sapore aliquantum acri.

Lobel. in Adv. non admodum feliciter depingit, & factu adumbrare credidit Chamæpiten, siue humilem Piccam Plinii, Camphoratam Monspelicam, ut uocat in. Obs. pag. 221. in 19

H. Lugd.
dua figura.

Locus

Selaginis, siue Camphorata in scriptione.
In Inquallidis & aeneis locis gignitur in via
Frontagnana, & Montbelgardi in horto illustr.
E. C.

HYPERICVM VETERIBVS.

CAP. CXXIX.

Descriptio

Communes Hyperico, tunc usque aliis deinceps numeratis & describendis plantis, Ascyrion, Androsamo, & Cori, nota & partes aliqua, congeneres & in aliquibus scriptoribus cognominis sibi inuicem plantas eas omnes fecerunt, priuatimque huic, aut illi debitas appellationes aded misuerunt, ut non secus, quam Roma quondam in adoptionibus, quibusdam factum est, ut seruat antiqui & proprii generis nomine, adoptione quaesitum alterum illud adiceretur: sic seruat Hysyrici appellatione, Hypericon Ascyrion, & Hypericon Androsamon aliquando congeneres illi haec planta a quibusdam vocata vocata fuerunt. Nec aliter posteriores Latini de his tradiderunt. Graeci tamen omnes, priuatimque Dioscorides seorsum de singulis docuerunt, certiore disciplina vti, quam, si vno capite, similitudine de cunctis tradidissent. Quod enim generum & species dispartit exiguum semper est: quod vero coniungit multum, docetque in his Professore omnes natura exemplo vti, nec miscere simul quae discreta ea voluit esse. Quae autem communia quatuor his plantis, quae tamen propria singulis sint, facile ratiocinari & colligere erit ex eorum historiis mox seorsim tradendis.

Hypericum igitur alij Androsamon, alij Corion, alij, quod semen eius odore piceae resinae sit, Chamæpytin vocant: Frutex est fusculaceus, dodrantalis, rubescens, folia habens Ruta [περδανω] similia [περδανω] Florem vero luteam [μελανθον] Viola alba similem [vet. quidam tota haec periodo caret, ut & Orisbal, vltque ad κλαυδίου] qui quidem inter digitos contritus sanguinem succum remittit: qua ex causa etiam Androsamon appellatum est. Caliculis [κλαυδίου] pro qua vti. κλαυδίου] subhirsutus: fructus ut rotundus oblongos, Hordei magnitudine, in quibus semen nigrum & resinosis odens. Gignitur locis culis & asperis. Vrinam cit, subditumque menses trahit: ex

Vires.

Plant. pag. 407.
Tabern. vocauit germanicè Gamsserfrantzen Nonpeler. An Angul. ep. 12. Chamæpeuce Plinij lib. 24. c. 15? An du Choul in descript. montis Pilati. Herba deserta?

H. Lugd. duas habet figuras & descriptiones.
Harum prior est p. 1179. sub Chamæpeuces Plin. Champhorata minoris Dalechampij titulo: Altera pag. 1201.

vino autem bibitum, à tertianis, quartanisque liberat. Medetur & semen ichthiadicis, quadraginta diebus haustum. Sed & solius cum semine inpositis ambusta sanantur. Et hanc legitimam Dioscoridis lectionem esse credimus.
Eadem praestat Hypericum, quam alij Chamæpityn, alij Corion, appellant, oleraceo furtice, tenui, cubitali, rubente: foliis Ruta, odore acris: femine in filiqua nigro, maturellet cum Hordeo. Natura semini spissandi. Aluum sistit, vrinam ciet. Ad calculos vesicae cum vino bibitur. Et haec Plinius lib. 26. c. 8. non omnino eorum eum Dioscoride tradit, etiam si de eadem herba agat, inquit Cornarius.

Galenus hypericum calcfacit, & siccat, tenuium partium essentiam habens, ut menses & vrinam prouocet. Ad haec autem totum fructum capere oportet, non semen solum. Idem fructus viridis cum foliis impositus, ad cicatricem peidacit vlcera, tum alia, tum ambusta. Si vero siccatum confusum insperferis, humida & putredinosa vlcera sanabis. Quidam etiam ichthiadicis ipsum bibendum exhibent.

Hippocrates de morbis mul. in potu vterino, & colutione ad vlcera facta vterque praestabit.
Cordus in Dioscoride fatetur primam hyperici speciem priuatim hypericum dictam, sibi incognitam esse, pharmacopolaque eius loco Ascyrion vti, quod altera est hyperici species.

hyperici nomen sequentes plantae obtinuerunt.
hypericum vulgare, siue perforata caule rotundo, foliis glabris.

Hypericum Ascyrion dictum, caule quadrangulo.
Hypericum androsamon dictum.

Hypericum pulchrum Tragi, siue montis Baloni.

Hypericum elegantissimum non remotum, foliis lato.

Hypericum Syriacum & Alexandrinum.

Hypericum Ascyron & pericium.

Hypericum minimum supinum.

Hypericum tomentosum.

Symphyum petraeum, Onobrichis, & Ruta sive stris hyperici nomina etiam insigniuntur.

ASCYRON VETERIBVS ET IN GENERE.

CAP. CXXX.

Ascyrion siue Alcyonides, aliis Androsamon, Diogenes hyperici genus est, magnitudine distans: siquidem ramos habet maiores [vet. διασποδη κλαυδίου] ac fuscicofus est: foliis interim tenuibus, purpureo colore inuentibus: flores luteos profert, & fructum hyperico similem ac resinosis odoris: cuius attritu digiti veluti cruentantur: qua de causa Androsamon [quasi humanum sanguinem dicens] vocatur. Est & huius fructus ad ichthiadicis efficax potus in hydromelitis heminis duob. Nam biliosa recremeria plurima aluo detrahit. Sed dari frequentius oportet, donec sanitati restituti fuerint. Illinitur & ambustus efficaciter.

Ascyrion & Alcyroides similia sunt inter se, & hyperico. Sed maiores habet ramos quod Alcyroides vocatur, ferulaceos, omnino rubentes, capitulis parvis luteis. Semen in caeculis pusillum, nigrum, resti m. Cera trux velut cruentat. Qua de causa quaedam hanc Androsamon vocauerunt. Vltus seminis ad ichthiadicis per duob. diachmis in

drachmis in hydramelitis sextario. Alum soluit, bilem detrahit. Illinitur & ambullis.

Galenus Afcyri vt eiusdem cum Hyperico speciei, non meminit suo loco, sed de Androsæmo agens, vt mox sequenti capite adducemus. Paulus Hypericum duplex esse ait, alteri quod Androsæmum & Afcyron appellatur: alterum de quo capite præcedente egimus. Lonicerus in Diosc. Afcyron tertiam Rute agrestis speciem esse ait. Hærchius in Ench. Hypericum, Afcyrum, & Androsæmum eiusdem generis statuit.

Afcyri nomenclaturam communem habent sequentes plantæ. Hypericon vulgare, siue Perforata caule rotundo, foliis glabris:

Hypericum Afcyrum dictum, caule quadrangulo.
Hypericum Androsæmum dictum.
Hypericum pulchrum Tragi, siue montis Balon.
Hypericum Afcyrum Creticum.
Hypericum Afcyrum supinum exodns lanuginosum. *Attractylis auctore Dioscoride.*

ANDROSÆMVM VETERIBVS & in genere.

CAP. CXXXI.

Androsæmon, quod alii Dionysia, alii etiam Afcyron appellant, ab Hyperico & Afcyro differt auctore Dioscoride: frutex verò est ta nullis gracilibus, fuculosus, virgultis puniceo colore rubentibus, foliis triplis, quadruplòve (vet. delet) maioribus, quàm sint Rute folia, quarumque ritra vino succo manant. habet autem alas in cacumine complures, vtrinque expansas pinnatasque: circa quas *stosculi* pusilli lutei, & in calyculis *semen* Papaueris nigri, veluti punctis norulivè distinctum. huius coma contrita resinolum odorem reddit. Sed & semen tantum drachmis duobus potum, excrementa biliosa trahit: prodest verò maximè ischiadicis, verùm à purgatione aquam insuper sorbere oportet. Cæterum illia herba medetur ambullis, & sanguinem cohibet. Plinii verba declarat Dioscoridem, & præsertim vsum medicum diligenter & exactè exponunt.

Androsæmon, auctore Galeno, fruticosa planta est, duplex naturà: Altera que Afcyron & Afcyroides nominatur, & hyperici species est: Altera que à quibusdam Dionysias appellatur. Est autem semen ipsorum purgandi vi præditum. At foliorum facultas siccat, & moderatè extergit, vt etiam ambullis sanare credatur. Cocta verò in vino austero, vinum efficit, vt magna vulnera glutinet.

Ab his non multùm euariat Paulus. Quin & Pandæctium Moreti haud dissona habet, vocans Androsæmum alterum Alkita seu Alkaydes, & alterum Dionysia.

Monachorum in Mesuem scribentium [pace tamen eorum id dixerimus] ineptias detegit Matthiolus: quippe qui asserat nullam ferè esse differentiam inter Rutam siluestrem, & Androsæmum, siue hypericum, vt quæ in alterius locum substitui possint.

Ryffius in Diosc. ait officinas & gallicum vulgus Androsæmum cum hypericone confundere. Sed ipsemet Ryffius non demonstrat verum discrimen, nec figurà, nec descriptione. Androsæmum enim hirsutum, Afcyrum & Hypericum vulgare non hirsuta sunt: Afcyrum præterea cau-

Tota. III.

lis quadratus, Androsæmo verò rotundus.

Plures hodie occurrunt herbe que Androsæmo vel cognominantur, vel appellantur, vt Hypericum Androsæmon hirsutum caule rotundo: Hypericum: Hypericum Afcyrum. Hypericum tomentosum. Hypericum elegantissimum non ramosum, folio lato. Cæliana. Alcea Veneta. Attractylis.

CORIS VETERIBVS ET IN GENERE.

CAP. CXXXII.

Coris, quod aliqui etiam Hypericum appellant, frutex est folio Ericæ, sed minore, pinguiore, & rubente, dodrantalis, ori gratus, acris & odoratus. Huius semen potum vrinam purgat, & mensetur. Est & auxilio ex vino potum à phalango demorsis, ischiadicis & opisthotonicis: itemque rigoribus addito Piperis. Sed & eo vtiliter opisthotonici cum oleo perurguntur. [Sequentia habet Ald. cod. in notis: eadè Gaupylus in vitroque vetusto codice reperit in capitis calce.] Radix in vino decocta, potaque resolutis egregiè opitulari creditur: sed laborantem inter potandum bene circumquaque operiri decet: siquidem corpore toto sudorem ciet, qua ex re agilitas pristina recuperatur.

Plinius de hyperico agens lib. 26. cap. 9. hæc de Plinio: Cori habet. Est aliud, inquit Plinius Hypericon, quod alii, ita etiam Paulus Corin appellant, folio Tamaricis (Ericæ Diosc.) & sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis, & minoribus rubentibus (& minoribus ac rubentibus, vet.) odoratum, palmo altius [non altius Diosc.] leniter suauè, aculeatum (acutum Diosc.) Vis leuini calidiora, & idè inflationem facit enterocelis: sed stomacho non inutile, præcipuum ad stranguriam, si exulcerata non sit vesica. Medetur & pleuriticis ex vino potum. Idem cap. 11. Semen hyperici, quod Coris [Caros, vet.] hydropicos sanat. Hactenus Plinius, ex cuius confusione [quod Tamaricis folio dixit, pro Ericæ folio] factum est, vt quidam Erycam & Myricam confundant, vtramque Tamaricem appellantas.

Galenus Corin sub hyperico comprehensam omisit.

Pro Coride autem variæ exhibentur plantæ: nempe Coris Cretica Belli. Coris hypericoide quorundam. hyper. minimum supinum. hyp. Afcyron Creticum. Coris Monspell. Coris lutea. Kali paruum. Erica baccifera Matthioli Chamæpitys

HYPERICVM VVLGARE SIVE PERFORATA caule rotundo, foliis glabris.

CAP. CXXXIII.

Ex radice lignosa, multifariam diuisa, buxo cortice intercta, virgula surgunt complures, rigide, lignosæ, rotundæ, subrubentes, in ramos diuisæ, cubitum vnum, aut etiam duos alta: folia Maiorana, glabra, vel Centauri minoris Lobelio, neruis per longum excurrentibus donata, innumeris foraminulis Soli obiecta pertusa esse videntur, sapore sicco & adstringente cum aliquo amaro: flores in extremis ramulis copiosi, lutei, ex quinque radiatis foliis compositi, apicibus multis concoloribus: semen paruum ex nigro ruffum, pingue, in capitulis oblongis, granum Hordei imitantibus, sapore resinoso, Lobelo amaro & ingrato: atque ram flores, quàm capitula semine grauida sanguineum succum reddunt.

S f

Idem nomen Hypericum

Vt Cracis... sic quoque Hypericum Latinis & perforata dicitur vel Millefora, quod folia obuerfa Soli, innumeris serē poris, acu quasi traiectis, aciem tum nostram, tum Solis transmittat radios: itēmq; Fuga demonum, quod plurimum ea sunt opinione, vt allerunt, eam demones fugare, non aliter atque veneno alexiterium aliquod resistat. E: hac superstitione vetulz mulierculz salernate, versiculos subscriptas patriā linguā recitare conseruerunt.

Dest. heribam/ vnd weisse heide / Thut dem Teuffel vil leidt: Hoc est,

Origanum, Hypericum, & Enca, multum demonibus aduersantur. Ex quibus sanē versiculis facis apparet, quid maiores nostri cum adhuc gentiles essent, de his plantis senserint, & ad quas illas vsus adhibuerint. Sed relicti superstitionibus, ad linguarum nominare deeamus. Arabs Serapio Resfrison: Auic. Albarib & Vuam demonis; Aucerh. neusefricon, Nelsfricon, Mellsigon & Cordial nominat: Hebraei Alarif: German. S. Johans Frant, hoc est. Herbam sancti Ioannis, Bartham/ waldshoff/ & Unser frauen hrisiro: Belgz S. Jans Cruyt: Galli Mille peruis: It. Hyperico, & herba rossa: Hsp. Corazonillo: Angli S. Johans morte: Boh. Zwoüezek czermecuy: Hung. Chen-go verág/ hoc est. Sonantem florem.

losonans.

Locus

Tempus.

Vires & vus. Apoplexia Febris tertiana & quartana Semen.

Oleum.

Vbiq; vulgarissima & vsu ritissima Medico & Chirurgo Hypericū dicta, margines fatorum, areas desitas, & ruinosas sectans, et amque latiora loca. Montpelij obseruauit florens Maio: Basilez inter portam Stein & Eschen Iulio & Augusto: in Marchionatu circa Bingen Octobri: Geneuz virens adhuc Decembri.

Quidam referente Trago, Hyperici aquam distillatam contra apoplexiam & motum comitialē bibendam exhibent. Hypericum decoctum & potum febri tertianz & quartanz medetur, excretaiones sanguinis finit, vulnerib. & erosionibus internis auxiliatur. Semen in pericarpis ad vulneraria balsama nulli secundum, multo Chirurgorum peritissimorum Monspelensium experimento, vbi etiam oleum vernaculē de Trescalan vocatum, quotannis paratur longē optimum, ad hunc modum: Accipiunt summitatum Hyperici & olei communis singulorum libras duas. Myrrhæ & Gummi Elemi an. Vnc. duas: Terebinthinz Vnc. quatuor: Aloes Vnc. vnam: Thuris & Mastiches an. Vnc. semis. Infundantur, brilliantque in diplomate ex arte. Ad iterum etiam & calculum vtilitas conspicua.

HYPERICVM ASCYRON DICTVM, caule quadrangulo.

C A P. CXXXIII.

Descriptio

Ascyron dictum ex radice reptante, fibrata, rubente, caules emittit Hyperico vulgari pares, quadratos, tuberculosos, ramulos: filia ortu & magnitudine folijs respondent iam dicti Hyperici, vtcunq; tamen latiora, & nervosiora, nullis poris pertusa (Lobelio verō pūctim poros pertusos habet) odore illo Hyperici resinolo, quo & flores lutei, eius floribus pares & consimiles, predicti sunt, sanguineum succum digitorum attritu reddentes, quibus similia quoque succedunt feminine pusillo prægnantia vascula: figura Fuchstana, quam hic ponimus, duplicet. Hanc autem caulem habere quadratum, foliāque paucis for-

211

minibus pertusa obseruauit Turnerus, quod in Hyperico non animaduertit.

Nouissima d. oues d. Gracē, Aleyron Lobel. in Obs. p. 216. Ic. Plat. p. 399. & Turnero latinē nominatur: Aleyrū Fuchsi, Matth. in Epit. & Hist. germ. cum addit. Camerarij, Lonicero (quorum figuræ non respōdēt) & Herito Lusitano: Hypericum 2. & Aleyrum notissimum Lob. in Adu. Hy-

pericum in dumetis nascens Trago: Cordo in Diole. d. d. gemiuor & Soryu ad caule quadrangulo.

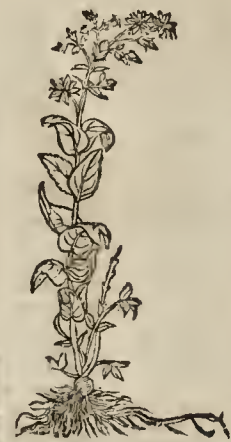
An Geln. in cat. Aleyroides, S. Johans kraut mit grossen bletern, h. e. Herba S. Ioannis: lurs magnis?

Officinis ignotum. Germ. Cartthet. i. e. durum Fœnum appellatur. Gallicē Fuchho Trucheran dicitur: veteribus autem Gallis Isuette dicta est. Græci à contrario, buic herbz nonneti impostuisse videntur: cōpō enim illis asperitatem significat. Pulchrē igitur ad græcam appellationem germanica alludere videtur. Anglicē vocari potest, great S. Johans grassee, vel teur.

Aleyrum notissimum annuum, & rignorum, tiuulorū unque pratensium amans valde. In vuzerio Sionis sæpē Turn. obseruauit. Ego Montpelij, Basilez & Geneuz: Montbelgardi frequens eundo ad Vites maximum loco humido inter frutices. Floret Iulio & Augusto.

Aleyrum huius disparis cum Hyperico sed infrequentioris vsus est, autore Lobelio.

HYPERICVM ANDROSÆMVM DICTVM, CAP. CXXXIV.

Dros cubitine superat Androsæmi dicti caulis, rigidus, teres, lanuginosus, cuius modi sunt & salia, ad eū vti inferiorē parte canescant, Ascyri folijs proxima, quippe seruosa, sed longiora, & Hyperici instar foraminulenta, posita sunt autem ex aduerso, ad caulis articulos, ex quorum alis ramulis enascuntur.

enascuntur: caulis circa fastigium in crebros furculos facessit, in quibus flores Hyperici vulgaris consimilibus succedentibus vasculis. *semen* continetur resinolom: *radix* recta non agitur, sed in latus, frequentibus fibris donata.

Figura apposita ex Fuchsianis non multum placet. Nec aridet Androsami Matthioli in Epit. & H. It. germ. cum addit. Camer. triqua angulosa picta. Imago quoque apud Loriceum pro Androsamo vulgari expressa non conuenit; est enim Hyperici parui.

Lobel. in Obs. pag. 217. & in Icon. Plant. p. 399. Androsamon. Fuchsin Hist. d. *depositem*, quod germ. *fünrath* vocat, & gall. *Millepertuis large*, vel *Trichoran large* depingit & describit: verum nec figura nec descriptione recte eam exprimit. Idem Epit. Hisp. vocat Androsamon e specie de *Terna de Sant Iuan*. Gesn. de eod. Androsamon caule rotundo, & Androsamon Fuchsi: & sic quoque Horto Luit. dicitur. Angull. epit. 13. Androsamon.

Montbelgardi abundat in vicinis collibus, florens Iulio & Augusto: sic etiam in monte Rofsberg prope Masnurflet obseruati, itemque Basilea circa Dornacum, & in monte Leutach, Geneuz, & Montpelii.

Hyperici vulgaris foliis peria superiora verò, sensim crescente semper cum loco magnitudine, duplò maiora, oblong., acuminata, nullis foraminulis (vt Hyperici vulgaris) peria, membranæ, glabra, à neruo medio in mucronem excurrente productis, sinuatis in acum verulis: per margines punctula apparent rubra: *flores* umbellæ simulachrum efficiunt, summum caulis fastigium occupantes, cum in ramos Hyperici modo notifindatur, alioqui Hyperici floribus similes, quibus nondum explicatis punctula rubra aspersa comparerent.

In horto Tossani ex montibus Geneuensibus Locus & allatum floret Iunio. Vitens inuenit in monte Tempus. Rofsberg: prope Masnurflet mense Octobri: Montbelgardi in colle versus Aulnour & in monte *la Chau*. Basilea in siluis obseruauit Frater.

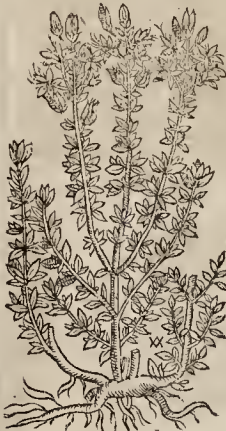
HYPERICVM SYRIACVM ET Alexandrinum.

CAP. CXXXVII.

Quadruplò Descriptio minorà

quàm nostri Entropzi, quæ summis cubitalibus virgulis conseruit tanquam in verticalis exeunt, profert *folia*: *flores* luteos nostrati per similes.

Lobelius in Synonymis Obs. pag. 216. & Ic. Plant. pag. 398. dicitur Hypericam Syriacum & Alexandrinum. Tabern. Hypericum Alexandrinum. C. Bauh. phyt. Hypericum 6. siue folio breuiore.

HYPERICVM PVLCHRVM TRAGI.

CAP. CXXXV.

Quod Hyperici pulchri nomine pingit Tragus *radice* nititur lignosa, rubescente: *caulibus* dodrantalibus, & maioribus, teretibus, glabris inâ putè rubertibus, ramosis, non tamen perpetud: *folia* ex geniculis gemina aduerso situ posita, solidiora, rotundiora & minorà quàm in vulgari, non minus crebris

tamen foraminulis perula, glabra, auersâ parte nonnihil interdum purpureascentia, valdè concinna, & caulem concursu suo veluti completentia: *flores* lutei consimiles, sed pauci, breuibz harent pediculis, binis, plarumque aduersis, è foliorum sinu ortis.

Hoc genus Hyperici reperi in cacumine montis Balon Augusto.

HYPERICVM ELEGANTISSIMVM NON ramofum folio lato.

CAP. CXXXVI.

Ex *radice* lignosa, multifida, fibrata, tortuosaq; *caules* duo, tresue pullulant cubitales & altior Tom. III.

HYPERICVM MINIMUM SVPINVM.

CAP. CXXXVIII.

Descriptio.

Fibras ptili-
xas pro ra-
dicibus habet ex
lignoso princi-
pio pendulas:
collisulis per hu-
mum sulis, pra-
tentes, palma-
res & dodran-
tales, crebri,
modò simpli-
ces, modò in
ramulos didu-
cti, per quos
folia bina ex
aduerso posita,
Serpilli foliis
paria, glabra:
flosculi Hyperici
vulgaris, lu-
tei, magnitu-
dine solâ disse-

rentes, numero autem rariores, capitulorum non
abfimilis forma.

Lobelius in Ober. & Icon. plant. Hypericum
minimum supinû Septentrionale infcribit. Hypericum
3. minimum supinum Clusius Histor.
post.

Locus.

Reperitur in silua Montbalgardenfi le Ches-
nois, è regione vrbis, florens Augusto.

HYPERICVM TOMENTOSVM.

CAP. CXXXIX.

Descriptio

Tale mihi
inter sic-
cas Valerandi
Doutrez plan-
tas occurrit,
radice crassiu-
sculâ, lignosâ,
rubente, cau-
libus multis,
palmatis &
dodrantalib.
serè, totis hit-
lutis, incanis:
foliis hyperici
vulgaris, sed
albida lanugi-
ne obfctis, flo-
ribus luteolis
minorib., ca-
pitulis breuior-
ribus.

Synon.

Lobel. Obs.
p. 218 & Ic. plant. p. 406. Hypericum tomentosû:
tale etiam describit Clus. cuius Ic. melior nostrâ
quæ est Lob. Taber. vocavit Hypericum tomen-
tosum Aldrigligendi harthesw. h. e. humi iacens
durum Fœnum: Caspar. Bauhin. phyt. hyperi-
cium 8. siue supinum tomentosum. Dale-
lechampus Androsæmon
canum appellabat.

HYPERICOIDES CORIS QVORVNDAM
& Coris legitima Cretica.

CAP. CXL.

Acertè est
plantula Mati.
putata Coris,
nullidum, vt at-
bitantur, de-
scripta, lignosis
Ericæ ramulis
Thymi magni-
tudine fructuâ,
vel potiùs Co-
rios Montpessâ:
lanæ, tenuiorib.
erectis, in mul-
tas alas brachiâ-
tis, teretib. sub-
rubentib.: foliâ
ex breuib. inter-
uallis, veluti ad
articulos, ternâ
radiata, Ericæ ar-
borefcctis: cau-
lium fastigia in ramulos subinde abeuntia, lon-
giuiculos flores gerunt planè Hyperici, luteos,
quinis radiatis foliis constantes, numeroforum
ctoceorum apicam citrhis medium obsidentibus,
toti verò flori toliola pusilla viridantia ad
basin subiecta.

Florentem mense Maio collegi Patavij in hor-
to Bembi gener Io. H. niteus Chælerius.
Bellon. lib. 1. Obs. c. 17. tribuit Cori radicem in-
gratissimi saporis, quod minime verum est. Cori
Italici cori dici scribit Matthioli, quod mi-
ratur & reprehendit Lobel. in Aduers. Legitima
autem Coris vocatur ἐκκορυμνός, h. e. Herba Hor-
pilum. Pona in Baldo iconem proponit Coris le-
gitimæ Diosc. Bellonij titulo.

SICILIANA ALIIS CICILIANA
vel Androsæmon.

CAP. CXLI.

Radice niti-
tur longâ,
lignosâ,
perenni, gustu
resinoso: vimi-
na cubitalia,
sesquicubitalia
& bicubitalia,
rubentia, pin-
nulis membra-
neis alata: folia
bina ex aduer-
so sita, P. rycli-
meni, quæ ta-
men caulis nõ
transadigit, su-
petenè atro-
viridia, irfernè
candicantia:
flores Hyperici
speciosi,

LIBER XXIX

speciosi, maiores, lutei, stellati, quinque foliis constant, quibus totidem videntur subiecta, apicibus numerosis luteis: capitula per maturitatem nigra, *fenich* continent pusillum sulcum, gustu, vt & folia, resinoso.

Bellonius Sicilianam, vel Cællianam Italiam vulgò dictam, Androsæmon interpretatur, spon-tatum in Ponto sibi visum scribens. Androsæmon Veterum Fuchsi quoque videtur itemque Fab. Columnæ: Sed & C. Bauh. in phyt. Androsæmon statuit, & maximum fetescens cognominat, ac Centeriam Theophrasti suspicatur.

Lobel. cum Dodonæo Androsæmon negat, & in Aduert. itemque Obs. pag. 357. & Iton. Plant. pag. 631. Clymenon Italorum inscribit. Arguill. epist. 5. non per S sed per C C. C. hanc scribit, & Clymenum Plinii, non verò Dioscoridis, interpretatur. Et huius sententiæ est quoque Camer. hort. qui Androsæmon maius vocat. Quæ Dioscoridi est Androsæmon, & Pharmacopœis Anglicanis Agnus castus, Turneri sententiâ est *Toufân*, hoc est, To ta sana, quod omnia sanet, dicta: differens ab Hyperico & Afcyro, quod ramos multos habeat, &c.

Gefneto Anguillaræ opinio non placet, nec fortè etiam Fuchsi, quamuis de hort. Androsæmon quoque nominet. Galli vocant: *Toure laine*.

Primum vidi Esslingæ in horto Volmarii, bac-cas habentem mense Septembri. In Anglia abundare dixit Turners: in Itha insula Camerarius. Montbelgardi in horto Illust. E. C. semper maturat Iunio, Iulio, Augusto & Septembri, ac bac-cas etiam Decembri: Hiemem perferit.

TRAGIVM PRIMVM ET SECVNDVM
Veteribus & in genere.

CAP. CXLIII.

TRAGIVM [7963/109] in Creta tantum nasci dixit Dioscorides, Lentisco simile, foliis semine ac ramis, singulis tamen utriusque: Liquorem verò proferre gummi similem.

Folia, semen, & lachryam impositione ex vino spicula omniaque corpori impacta euocate, Pota eadem drachmæ vniùs pondere stranguriæ mederi, calculos vesicæ edimnuere, & menses trahere. Dicit & siluestres capras sagittis ictas huius herbe pabulo spicula excutere. Alterum [7963/109] folia Scelopendri habere, & radicem tenuem, candidam, siluestris Raphani similem. Hanc seu crudam, seu coctam comestam, dysentericis esse auxilio. Cæterum folia per Autumnum hircini virus odorem emittere, vnde & herbam Tragii nomen obtinuisse. Prouenire (hec ex Ald. codicis nothis huc transferre visum est, Sarrac.) in montibus & præcipitiis.

Tragium alterum in nothis Dioscoridis alii qui Tragon, alii Tragoceratò vocant, alii Scorpiò alii Garganon. Latini Cornulacam seu Bitensam: Daci Salmam: Egyptii Sophæ: Aphr Achiosim. Galenus s. simpl. Tragium hoc Lentisco itidem simile facit. Tragii, inquit, folia, fructus, lachrymaque, trahentis digerentisque sunt facultatis. Est verò & tenuium partium, & facultate in principio tertii iam quoquo modo ordinis calida: sspites & hærentia corporibus extrahit, lapides frangit, menses mouet, drachmæ pondere Tom. III.

potum. Porro in Creta sola nascitur, Lentisco adsimile. Cæterum alterum Tragium hoc minus multum in locis prouenit.

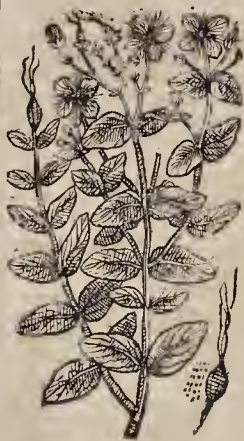
Plinius parum sibi constat, dum lib. 13. cap. 21. Tragium, quod alias Tragonin vocat, fruticem esse scribit solius Cretæ insulæ Terebinthio similem, & semine, quod contra sagittarum ictus efficacissimum tradunt. Libro verò 27. cap. 13. eundem ipsum lunipero similem facit. (quod reprehendit Gesnerus tum quia luniperas multum absimilis Lentisco, cui Dioscorides Tragium comparat, tum quia Tragium nihil nisi herba est vt docent Helychius & Varius, & femine, & folio, & ramis. Trachinia, ait [Trachynia Dal. Gesnerus autem legit Tragonia] herba qualis sit, non traditur. Credo & falsum esse promissum Democriti. Portentosum enim est, adalligatam triduo absumere henes, &c.

Cæterum, hinc fortè aliquis Tragion dictum coniciat, quod hircis & capris siluestribus in-deatur.

Tragii autem nomine sequentes donantur plantæ. Ruta hypericoides. Poterion. Tragacantha. Selseli Ethiopicum. Fraxinella. Dip-tanum album. Saxif. hircina. Sanguisorba. Lunar. botrytis. Succudus. Parmica quorundam. Atriplex fœtida.

RVTÀ HYPERICOIDES QVIBVSDAM
Sicilianæ affinis siue Tragium.

C A P. CXLIII.

Hoc nomen plantam donauit Sprengerus Splantharius caule tereti, laui, re-moso, foliis ad articulos aduersis, duplè Hyperici maioribus, glabris, neutiquam pertusis, fœtidis, sapore [vt nobis videtur] acido, floribus magnis; Sicilianæ proximus, luteis, densa cirrhorum luteorum, tenuissimorum, longorumque in-tortis apiculis

fœtete, medium occupante, capitulo sequente & cuius summo emicant flamma longa.

Androsæmum minus Camerario: Androsæmum fœtidum C. Bauhino phyt. Sicilianæ con-gener Fabricio Columnæ: An Tragium Græcum Anguillaræ?

Basilææ in horto Io. Heitzman copiosè Iunio mense florentem obseruavi, perferre que He-mem etiam non repositam. Reposita, in horto Ill. Princ. Stutzardæ, & Duraci in horto Ill. Princ. Georgii Friderici Marchionis Baden-sis flo-rebat Augusto. Camerario autore licet hybernum frigus difficulter fœrat, copiosè tamen se ex-termine propagat.

Plinius 21. cap. 21.

Aequiloides

Descriptio

Locus & tempus

PHYTEUMA A.

CAP. CXLIV.

Descrip.

Morspe
lij Phyteuma vocant plantam, cui radix singularis, nullis, aut perpaucis fibris donata, satis crassa, lignosa, alba; caules emittit plures pedales, in ramos multos fissos, partim reclinatos: per quos folia oblonga, per extremum obtusa, subinde

fissi, mollia, quanquam inferiora nullam agnoscant diuisionem, quatuor vnciarum circiter longitudo: flores per ramos crebri, albi, & meris staminibus compositi, quibus radiata folia viciantia subiecta: siliqua turgidula, femineam longam, striatam, superiore parte perforatam, semen duodant copiosum, nigrum.

Genero hinc. Reseda [d. qua nos libro sequenti] cognata videtur hac planta, quam Montpelij Phyteuma nominant. C. Bauh. phyt. Reseda affinem quoque dixit, & Resedam tertiam, varietatem folius, vt & Resedum, cuius nomine apud H. Lugd. pag. 1198. duas icones haberi notat. Lobelin. Obs. p. 415. Icon. Plant. p. 718. Phyteuma Montpelensium intulit: in Ad. Phyteumatis Norbonensium nomine donauit, non tamen verum affirmavit.

Montpelij prouenit mense Aprilis, Maio & Septembri. Ger. eua in horto flouens habebam Maio, se nine mense iunio & Iulio mense.

Reseda ca
luta.

Locus &
Tempus.

ONOBRYCHIS LUTEA DALECHAMPIL
CAP. CXLV.

Locus
Descriptio

IN niuis
lura montis cacumibus proslit, radice crassa, lignosa, breui, radicante: cauliculis perquam multis, pedibus: folio Lin. angulifloro, longiore, inaequali positu & cauliculis prodeunte: flore luteo, copioso, paruo, in summis cauliculis nitente. Herbarara & vix alibi visa, Onobrychis 4. H. Lugd. pag. 491. lutea Dalechampij.

Syaon.

brychis 4. H. Lugd. pag. 491. lutea Dalechampij.

POLYGANON MVLTIS.
CAP. CXLVI.

P. Brentii 74-
dice semi-
palmarum aut
palmu, inter-
dum vicia la-
ga, lignosa, al-
ba, vel nonni-
hil viridi, pur-
purante, gu-
stu subamaro,
nonnil aroma-
tico: caules
prosett
multos, alios
surrectos, alios
repandos, tenues, palmar-
res, & spitha-
mos, in viridi
nonnil rube-
scetes, folio-

los, spicam sustinentes fl. scilicet minutu non vna vice sese pandentium, colore dilute caruleo; labello exiguu, & in fibras tenuissimas digitato: galea e duobus foliis altero tunc subuenit, & incumbentibus; latera claudunt alia gemma passim, latiuscule in obtusum mucronem desinentes virescente lineola per longum signata: in ractu latent apices minuti croci: basin floris excipiunt tria foliola tenuissima, oblonga, vnum galeae incumbens: duo labello subfunt, que non nunquam diducta, cruculic imitantur: filia humi parua & in caulibus numerosa, illa subrotunda, hac oblonga & acuta, carnosa, gustu vehementer amaro.

Icon 11.

Quida Polygalon eam esse volant, inquit Cornarius, qua nostri Crengulum vocant: Sed quum hec trium generu sit, iuxta triplicem flore, Polygalon esse voluit eum quatuorbu flore habere. Reliqua duogenera, & purpureum flore habens, & caruleu ad Glaucum referunt: ego nihil pronuncio.

Tragus in-
trepidu huius speciem flore albo Polygalon Dioscoridis esse pronunciat. Flores, ait, Polygali diuersi sunt coloris. Nam alij sunt niuci, alij Berfilici, alij carelei, conspiciuntur. Omnium vno genere idem solium, idem caulis, eademque denique radix, nimirum lignosa. Ego illam Polygalon

galon Dioscoridis esse conficio, maxime eamque candidos fert flores, nam que purpureo & cæruleo emicat, eam ad Glaucem refero, quam Plinius ab abundantia lactis, quam faceret ait, Eugaloston nominat. Sed fallitur Tragus, de alius Plinius loquitur.

Ab opinione Cornarii & Tragi aliena est Dodoniz lat. in fol. dicentis: Nomen accepit apud Germanos Ransel & Creuzblum. i. e. Anbarualis flos: appellari autem sic contingit, quod festis Anbarualium diebus præcipue vigeant, ac rustici ex virgines, ex his, plerisque locis, tunc coronas sibi neant. *Anbarualia* autem festa sunt, que Romana Ecclesia dies appellat Rogationum: Germanis *Creuztügen*: tunc enim arua à sacerdotibus & populo lustrantur. Hieronimus Tragus Polygalon esse existimat: nec sumus quandoque solim in H. st. gall. ab hic sententia alieni: sed cum apud Dioscoridem & Plinium breuissima ha. us extet descriptio, quid affirmandum? præsertim cum ad lactis abundantiam facere hæc non constat.

Lobel. in Aduerl. vocat Polygalam recentiorum floribus purpureis, pallidis & interdum albidis. In Obs. pag. 228. Polygalam Recentiorum coloris purpurei, sanguineus, diluti puniceo. 2. Albi. 3. Violacei. 4. Albi rubore confusi: Onobrychim veram Dioscoridis. In Ic. Plant. p. 416. Polygala recentiorum: p. 417. Polygala rubris floribus.

H. Lugdunensis, meo iudicio, duas habet figuras & descriptiones vnius plantæ: p. 491. Onobrychis tertia purpurea Dalechampii.

Cam. hort. intitulat Polygalon Tragi: Thal. & Pona in Baldo Polygalam Tragi. Clus. Polygalam plerorumque recentiorum: Lonic. Polygalam Græcorum & Latinorum: Gesn. in duab. epist. ad Bened. Aret. Amarellam: C. Bauh. Polygalam 2. siue vulgarem floribus cæruleis, purpureis diluitoribus seu albis, raris siueis.

Anest Cordo in Diosc. Glax? An Cæsalp. vi suspicatur plastia, quam lib. 5. cap. 14. sic describit: Quidam fruticulus in collibus saxosis nascitur, arido solo & inulto ramulos tres aut quatuor ab radice spargens, simplices, dodante longiores, humi procumbentes: in quibus pauca folia, ceu Lini, breuia, colore aliquando viridi, aliquando ex rubro nigrescente: supra folia pendunt flores ex vno tantum latere vsque ad cacumina, spectantes ad terram, purpurei, vel pallescences; ex rotundis foliis regentibus: fructum compressum & rotundum, qui in summo scissus est: semine in vtroque latere oblongo, guttu sudamato: Non abhorret ab hac Olyris Diosc. sed quoniam apud Plinium coloris mutatio non foliis tribuitur, sed fructui, idcirco aliam ostendo Olyridem.

Multis in locis à me reperta est vt passim Montebardi etiam in horto Ill. E. C. quod transili minorum abam collectam inter Malmunster, & S. Germain. Geneuz in pratis Maio florens; virens circa montem Salene Februarii principio: Basilea propè Leutach Augusti itemque in monte Mutensi. Montepelii, Tubingæ & in Italia flore purpureo & albo. Flore lurco siccam plantam demonstrauit Fuchsius. Flore minuto, dilute cæruleo inueni florentem mense Aprilis satis copiose ad pontem Dubis. In siccoribus Austria & Pannoniz pratis tribus florum coloribus discretam, serè passim obuam perhibet Clusius. In

collibus herbois, vt refert Dodonuz, qui nec arato profunduntur, nec pedibus atteruntur, in pluribus Germaniz ac Belgii regionibus lato ac mediocri solo spontè gignitur. Maio mense præcipue cum flore reperitur.

Polygalon Tragi à sapore à Gesneto Amarella ^{Vires} vocata cærulea præsertim, præamara est. Si verò manipulus eius per noctem in vino mæceretur, idque bibatur, bilem per alium mixtè deicit, nullo periculo quidem: experientia Gesneti.

POLYGALA VULGARIS MAIOR duplex.

C A P. CXLVII.

EX eadem in- Descriptio
terdum *radice* prodeunt quinque aut sex *virgula* durissimæ, pedales, graciles; lentæ & obliquosæ, *foliis* nullo ordine dispositis obste, angustis, *floris* Tinctorii, aut *vulgaris* Hyssopi angustifolii & minoris, quod ab Hispanis *Ygipillo* vocatur, foliorum æmulis: *flores* conferti & spicatum nascentes, summas virgulas occupant. *Fimitezz* floribus non multum ab similes, longiores tamen, & diluitoris purpurei coloris elegantissimi, siue diluitoris rubore pulcherimone nitescentes: his succedunt penduli loculi plani, *Bursæ* pastoris valvulæ serè similes, quos membræ hæcæ quædam veluti alæ integunt, *semina* bina plerumque continentes, nigrescentia, longiuscula, que aperientibus sese ad latera maturitate *bursulis*, decidunt: *radix* crassiuscula, breuis, dura, lignosa, viuax, aliquot fibris donata est: tota planta amara est.

Clus. descriptionis author vocat in Pannon. *Polygala vulg. maior* p. 314. & 315. Polygalam vulgarem maiorem purpurei coloris, variantem albo & cæruleo: In post. Hist. Polygalam vulg. maiorem 1. Item, *Polyg. vulg. maiorem* secundam: variantem etiam quibusdam vmbrosis & humidioribus locis, *floris* colore aut cæruleo, aut albo, non secus ac minor vulgaris, & petinde assurgentem vt modò descripta, sed minus venustam. Ponit autem pro secunda iconem à Lobelio pro Polygala albis floribus demonstratam.

Pro suo more frustra Compil. Tabern. tres figuras exhibet solo colore differentes, nec vllam trium laudabilem: Polygala 1. maior alba, *Großweiß* Creuzblumen: Polygala 2. maior cærulea, *Großblau* Creuzblumen: Polygala 3. maior purpurea *Groß Purpur* Creuzblum.

C. Bauh. phyt. Polygala 1. siue maior, flore varians.

Compil. Tabern. n. 1014. 111

Locus

Frequens est ad nodum in Leyenberg supra M. de Stoif, circa Medelng, totaque illa montium serie, quæ à Cilenberg Dinubio supra Viennam imminente ad Austracæ usque Alpes excurrit. Næquam non occurrit similiter per Pannoniam, etiam interamnem, ultra Drauum flumen. Floret Maio & Iunio. Aliquoties illum ob florum venustatem Christus in hortum transtulit, & cicutare voluit, sed operam lusit.

Tempus

POLYGALA VULGARIS COLORIS
obsoleti, foliis angustissimis.
CAP. CXLVIII.

Descriptio

que flosculi coloris obsoleti, & post hos vascula

Paucis aliquot adtingit *articulis*, aliquando etiam singularibus pedibus, altioribus, magna parte nudis: circa ima ferè foliis vestitis quàm in reliquis *Polygalæ* speciebus angustioribus, acuminatis, prope terram tamen existentibus latiusculis & brevioribus. Ramorum extremis quo-

membranae, binis foliis lucetibus obductis, hincisque virentibus notata hærent, sed rariore stipato, eaque serie, ut alterum post alterum ritè positum esse videatur. Tota spica palmarum ferè adæquat: *radicula* simplex, dumuscula, alba, nullis penè fibris prædita. Facies plantula, hæc est, partium figura & color, facillè eam à reliquis *Polygalæ* speciebus distinguit.

In Gallia Nubonenfis locis saxosis, collibus præsertim sterilibus propter Monspelium Æstæte primùm prorumpente. n. obseruauit Gener Cherlerus, qui inde attulit: sat alioqui si eque loco suo natalitio, qui tamen rariùs occurrit: Fit enim ut unico quodam loco frequens obuenerit, multà postmodum ab ea distantia nuspiam amplius appareat.

POLYGALA VULGARIS LVTEA.

CAP. CXLIX.

Polygala 3. sine lutea C. Bâuhin. in phyt. foliis Lo. est circa *radicem* rotundioribus, flore luteo, per reliqua similis vulgaris, quæ prope Aquapendentem intra Florentiam & Romam prouenit. Gener Cherlerus attulit nobis collectam prope lictus Maris Adriatici, in qua nullum discrimen apparebat, præter colorem floris luteum: in vulgaribus enim folia etiam cum primùm exoriuntur, rotundiora obseruantur. Cur *Polygalam* Angullaræ negemus, colligere est ex capite de *Polygalæ* quorundam. Pona in Baldo vocat *Polygalam* Tragi floribus luteis à Iacobo Zvingero inuentam.

FINIS LIBRI VIGESIMI NONI.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXX.

CORONARIÆ ETIAM PLERÆQVE, VT PAPAVERA, ANEMONES,
GERANIA, RANUNCULI, VERBASCA ET AFFINES: ADHÆC SCROPHULARIÆ: SI-
ceritides: Anthirrhina: Melampyra: Viticæ: Cannabis: Lini & Linariæ species variz.

VIDES quam à lasciviâ Naturæ in Coronariarum societatem vel floriz, vel foliorum, vel faciei tantam similitudine asciverit eas, quas nihil minus, quam Coronarias dicat, & quas utique Cato in hortos, ferere non præcepit. Deinceps dicendas plerasque etiam Coronarias aut certe non multum alienas uno agmine cõprehendemus, ne librorũ magnitudo, vel multitudo in immensum propemodum excreseat. Nam & compendioso snerdum studendum, ubi multitudine obruimur, ut naturam tantopere luxuriantem arte quadã cõeret amus.

PAPAVER STATIVVM ET SILVESTRE VETERIBVS.

CAPVT I.

NON sentiebat quondam rustica plebs, quantum facto totis agris Papauere segetibus suis, & satura annonæ officeret: Sed religionis fortunæque Cereris rustici numinis ignara, quæ reale à Poëtis suis vocari aliquod Papauer audierat, gestaræque manu Deam Papauer in templis quotidie videret, facile credidit propitium sibi rusticum fore oumen, si, quò colli & ornari Dea posset, copiosum sibi in arvis cresceret. Eamque ob causam nullã fruge magis quam Papaueris confitos agros & hortos suos habuit Antiquitas. Nec prius desit in tam multos vitæ vltus malam frugem ferere, seminæque eius in cunctis ferè secunda mensæ dulciantis vti, quin rusticæ rei perita frugis eius maleficium cognouerit, & poëtam nostrum ex meliore raris disciplina in- clamantem omnibus audierit.

Vrum lethæo persufa Papauera somno.

Hicque non ad cibum, sed ad leuandum somno pro amilla filâ dolocem. Deam vsum fuisse: & in luctus fortunæ suæ memoriam mortalibus semper ea subinde ostendere. Poëtam verò non in hoc tantum, sed totius naturæ petitiuissimum hominem, lethargicæ somni vim illis & potestatem assignasse. Neque enim lethæos obliuiosos simpliciter, aut ab inferis repetitos potestate Papaueris fa- Tom. III.

ctos somnos vocasse eum credimus: sed quod in plerisque aliis idem fecerat concinnâ breuitate, quæ fiat à liquore Papaueris, malam quietem significasse. Nos primum de Papaueris generibus, eo umq; viribus & facultatibus dicturi sumus, quàm de liquore verba fecerimus. Dioscorides itaque quatuor Papaueris genera proposuit. *Ναρκωτὸν ἴδιον*, Papauer erraticum, à flore protinus deciduo, flore puniceo, interdum albo: de hoc post *ἡλικὸν ἡμῶσιν*, Papauer satiuum, quod semine candido est, & *ὀκλαστὸν* vocatur: huius alterum genus silvestre nigro semine quod *ἰδιόν* nominatur: quibusdã *ῥοιὰς*, quoniam eius scapo lacteus succus emanat: huius & tertium maius silvestre & ad medicinas valentius. De his in præsentia agimus, idèoque eius verba adiungimus.

Diosc. 4. Fa. papaueri gē. nera.

satium i.

Papauer [*ῥοιὰς*] quoddam satiuum [*ἡλικὸν*] est hortense [*ἰδιόν*] cuius semen in sanorum vsum ad panes adhibetur: eo etiam ex melle pro selama vtuntur: Thylacitin [*ὀκλαστὸν*] quasi folliculosum vocant. Capitulum id habet oblongum, & semen candidum. Alterum & silvestre papaueris genus, sessili caliculo, & semine nigro [oblongo ver.] Nonnullis & ipsum *ῥοιὰς* [ῥοιὰς] ex eo dicitur, quòd ab eo liquor emanet: Quod *ῥιθιτὸν* quasi doliare nominatur. Est & tertium agrestius, ac medicarius, hisque longius [Dodon. legit, minus] oblongo capitulo: omnibus in commune vis est refrigerandi: proinde, si folia cum capiti-
ipius in aquâ decocta fuerint, somnum totu con-

Tertium a. grestius, sed medicarius

ciliant: bibitur & decoctum contra vigilias. Calyces verò trii & cum polenta cataplasmatis admisti, inflammationibus ac erysipelatis profunt. Verùm ex ipsiis dum albuè videntur tuis fingi trochiscos oportet, eosque siccatos ad vsum recondi. Ex hisdem quoque calycibus per se in aquâ decoctis ad dimidias, iterumque deinde cum melle ad usum spissitudinem percoctis, eclegma conficitur, quod in tussi, art: rix fluxionibus, coeli acifque affectibus dolotis leuamentum præstat. Efficiacius tamen redidit, additis Hypocistidis succo & A: aciâ. Papaueris autem nigri semen tritum cû vino vix potui datur contra fluxionê alui fluoremque multibiem. At in perugiliis frontii temporibusque ex aqua imponitur. *Adiur & 3. μίσηλον κρηταιτίς αὐτὸ ἰσχυρὰ δόλον*, Papauer corniculatum, à calyculo in corniculorum modum inflexo, aut marimum. 4. *μίσηλον ἀραβίδος*, Papauer spumicum, quia tota herba est spumica, quibusdam ἡράκλειον Heracleom. De his suo loco.

Theoph.

Theo. hralus Papaueris satiuu. hist. 14. & 18. & 19. & 1. b. 9. cap. 8. meminit: Siluestris verò genera 9. hist. 13. plura notauit: quoddam enim Corniculorum, quoddam Nigrum, aliud Erraticum flore ruffo, aliud Herculanum nuncupatum folio Scrutini. De satiuo autem loquens inquit: succus inest lacteus: è capite lactificatio fieri solet, quod huic foli est peculiare.

Plinius.

Plinius lib. 19. c. 8. tum nigrum, tum candidum inter satiuu numerat: Papaueris satiuu tria genera inquit, *Candidum* cuius semen tostum [Coctum id bellarium vocat Festus & Tertullianus contra Valent.] in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur, (ebe: datur, M.) Hoc & panis rustici crustæ inspergitur (inspergnus, Dalech.) affuso oño in hærrens, ubi inferiorem crustam [que fusam attingit] Apium Githque cereali lapore condunt. *Alterum* genus est Papauer nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus excipitur. *Tertium* genus Rheam vocant Græci, id est erraticum, &c. Plinius hæc non satis distinctis, ut capite de Papauere erratico a notauimus. Idè rursum lib. 20. cap. 18. satiuu, albi & nigri n eminit, ac c. 19. inter satiuu & siluestria medium genus constituit. Rheam siue erraticum: Syluestrium vnum genus erraticum vocant, inquit, nigrum, quidam Glucium, alii *παράλιον* vocant, interdam è siluestribus Heracleum vocatur, ab aliis Aphion. Tertium genus est Tithymolon, Mecona vocant, alij Paratyon.

Quæ Galenus de Pipanere scripsit, leguntur postea inter vires. Fuisse Papauera in honore apud Romanos semper, sunt indicio. 1. Tatqui mus (superbas qui legatis à filio missis decutiendo Papauera in horto altissima, sanguinariu illud reponitur [nempe principum virorum Gabiano rum capita] re idenda esse, quò vnus eius tyrannus stabiliret) hac f. èt ambage reddidit, Plinius lib. 19. c. 8. teste. 2. Pausanias qui omnino emorat in Corinthia. is extate Veneris simulachrum altera manu tenens Papauerum capita. 3. Pè: q à quibus celebrata fuisse comperimus. Papauer enim illis dictum seruis. Cereale, Lethæum, Vesicum, Sopoiferum, Fœculum, Grauidum, Plenum lapore, Agrelite, Frigens, Medicatum, Luteum, Candidum, Purpureum, Capitolium, & Grauserium, vt ex vasis colligi potest auronibus.

Notia appellationes.

Mecona potè latinum, sunt qui Chamæscen, qui Papuer thezads, qui Oxygonon dicunt: sed Ægypti Namu, & Romani satiuum Papauer vo-

cant. *Μήλων* autem à *μήλον*, non ministrando; quòd vescentes suis muuvis fungi non possint, dictum legitur.

Papaueris hodie genus multiplex. Est enim satiuu, quod ipsum aut album, flore vel simplici, vel pleno amplissimo: item femine luteo, cum vngue rubro: & capitulis apertis femine cinereo: Aut purpureum flore vel simplici, vel pleno maximo. Ambo rursus, album se, & purpureum flore fimbriato: Aut rubrum: Aut nigrum: Aut denique flore multiplicato diuersorum colorum. *De his max distincti sumus.*

Est & siluestre Rheas nominatum, maius, flore pleno, & albo, itemque minus, Argemone exigua Tragii. Papauer erraticum alterum Matth. de quibus postea. Papaueris erratici speciem existimat Tragus Anemonem tenuifoliam: Est & Papauer corniculatum luteum, & phœnicium alterum, ac tertium violaceum. Papaueris etiam nomen è insigniuntur. Glaucium Diosc. Hypecoem Cluui. Melanth. flore maiore. Ficus infernalis Papauer spumicum. Cyanus Columenz. Papauer spumicum Cæsalp. Mucipala altera. Been album officinarum. Saponaria. Lychnis silv. Grauiola. Tithymolus minus angustifolius. Peplum. Centaurium maus. Malus punica. Piper album. Melanth. flore minore. Nymphaea lutea. Sunt tandem qui Legumen esse velint Papauer, sed in eo errant, cum Papauer non habeat grana in siliquis.

PAPAVER SATI VVM.

Papauer quod in hortis seritur, digitali crassius, rudite circiter radicem habet, amaro lacte, sicuri & tota

Papauer album

planta, turgerem. *Caulis* surgit cubitum vnum aut duos altus, in alas diuisus, quibus plurimum, nonnunquam modicè hirsutus: cui filia adnascitur Lactuca, oblonga, laciniata, crispâ, colore glauco: flores aliâs simplices, aliâs multiplices, fimbriati & nò fimbriati, colore albo, rubro, carneo, variegato: quibus *codia* succedunt, globosa, ven-

triosa magis, magisve oblonga, alias pugno paria, alias iuglandi, stellato operculo interta, septis inter braneis *semen* nunc atum, nunc fuscum, nunc album, dielulum continet: a: odorem spirat vitens planta vitofum & *καρπία* ex: dicitur hæc in genere, si eies enim ex synonymis facile est elicere.

Fuchsius Papaueris satiuu duplex genus, album vid licet, cui florem & semen candidum a describit. Et nigrum quod semine nigro consitate ait, v-

nâ pi-

Papauer fimbriatum flore purpureo & albo.

nâ picturâ complexiur. Castor album & nigrum pingit. Acoſta Ital. de Aromat. memorat opium fieri ex lacrymis maxinorum capitum inciforum Papaueris albi in India, rariffimè ex nigro: Meconium vèrò ex ſucco totius plantæ: Hier. Bruoſch. meminit Papaueris olgri, quod *Rennifchen Maſſe*, & communis ſemine cinereo, quod *weiffgrau Maſſe* appellat.

Papauera fatua hæc numerat Geſner. hott. Papauer minus nigro ſemine, nigrum, vel commune in hortis abundans, de quo alicubi agri obſeruntur, quodque alicubi ſilueſtre naſcitur. Papauer album fatuum flore & ſemine candidis. Huius & altera ſpecies, ſorum folijs diſſectis. Papauer rubrum, capitibus Dodonæo rotundioribus, &c. Huius ſpecies folijs crenatis, &c. *Item in append.* hort. Papauer Memphyticum floribus magnis multifidis, album & purpureum, & medijs coloris: quod idem cum eo putat Geſnerus, quod aliqui recentiores Papauer Opij vocant, ſemine coloris albi, ad roſeum vergentis. Papauer nigrum diſſectis floribus, albis, roſeis & rubris. Papauer flore multiplici. *In cat. plant.* Papauer fatuum, *μικρον κωνιδιον*, *Garten Maſſe*, *du Paut blanc*, Papauer nigrum *lynde Meconium* expreſſione, & Opium vuloete ſunt *μικρον η κωνιδιον*, *ſchwarzer Maſſanen*, *du Paut noir*.

Tabern. ſuſtrâ nouem figuras poſuit: has enarrans ſpecies. Papauer fatuum ſiue horrenſe. Papauer flore niſeco. Papauer polyanthes. 1. Papauer polyanthes. 2. Papauer Polyanthes 3. Papauer polyanthes 4. Papauer album polyanthes minus: Papauer multiflorum niueum: Et Papauer multiflorum purpureum.

Hort. Luſ. hæc ſunt Papaueris fatui differentie, Papauer fatuum album. Papauer ſponaneum: Papauer nigrum fatuum flore Pæoniæ ſimplici: Papauer fimbriatum rubrum: Papauer multiflorum niueum: Papauer fimbriatum carnei coloris flore: Papauer multiflorum rubrum: Papauer Polianthes purpureum.

Casp. Bauh. in phyt. hæc reſenſet: Papauer I. ſiue horrenſe ſemine albo, fatuum, Dioſcoridis, album plinij: II. ſiue horrenſe nigro ſemine, ſilueſtre Dioſcoridis, nigrum plinij: III. ſiue vulgare, capitulis foraminibus hiantibus, ſemine incano, *αυκωτερον η παραινοδενρον* Dioſcoridis: IV. ſiue flore rubro, ſemine fuſco: V. ſiue criftatum album floribus & ſemine. VI. ſiue criftatum, floribus rubris, ſemine nigro. VII. ſiue polyanthes nigrum.

Camer. in horto Papaueris fatui varias differentias comprobat, inter has autem poſiſſimam papauer flore pleno elegantiffimi coloris, albi, rubri, purpurei, & ex his mixti.

Cæſalp. papaueris fatui ſpecies tres conſtituit præcipuas. Satium ſcilicet, cui capitulum eſt longum & ſemen candidum: ſilueſtre, quod caput habet depreſſum & ſemen nigrum: & ſilueſtrius, quod albo conſtat ſemine, multò illis longius, productiorque capitulo, vt habet Dioſcorides. Cætera vèrò ſilueſtria, inquit idem Cæſalpinus, nominauit Dioſcorides, non quòd ſpontè, & per ſe naſcantur [ſeruntur enim omnia] ſed quòd aſperiora, hiſturiòrque proueniant, tum caule, tum capitibus, tum etiam folijs: quòd præterea nigrum, aſperumque proferant ſemen: quòd denique ſerantur ià campeltibus ſegerum & leguminum modo. Rem autem ſe ita habere teſtari videtur plinius lib. 19. cap. 8.

Græcis *μικρον*: Lat. papauer: nonnullis *μικρον*. Nomina Germ. *Maſſe* & *Olmag*, Belg. *huel* & *Manſcop*: Gallis *Paut*: Italis *Papauero domeſtico*: Hiſp. *Dormideros* & *caſcall*: Anglis *Poppy* aut *Chesbottle*: Boh. *Mak*.

Vere ſeruntur papauera in hortis, ac etiam non rarè in iſtis aruis: frequentiffimum tamen illud, quod caule, foliisque, floribus item & capitibus.

Tragus Papaueris fatui ſeptem genera, herbâ quidem, caule, radice & ſucco admodum ſimilia, at flore & ſemine ſatis differentia prodir. I. Vulgiſſimum flore ſuperne candido, inferne vèrò purpureis maculis norato, ſemine incano, capitibus apertis. II. Flore planè candido, capite oblongiori, & vt in ſequentibus quinque, claſſo, ſemine irideſc. candido. III. Flore ſimiliter candido, inferne rubris maculis infecto, ſemine fluo. IIII. Flore proſus rubeo, ſemine prægnans fulco. V. Flore roſco, purpureis inferne punctis maculato, ſemine præditura nigro. VI. Floribus candidis, iſſique per ambitum ſuperne incisis, ſemine albo. VII. & vltimum floribus rubeis, ac iſis quoque per orbem ſuperne diſſectis, ſemine fuſco.

Lobel. in Aduerſ. trix admodum cognitionis omne Papaueris genus eſſe ait, ſed difficilis ab Amenone [cui tanta ſimilitudine Rheæ conſanſi] ſcribit, vt planè eadem iudicio multitudinis conſtituatur [diſtinctionis. Papaueris vèrò fatui hæc differentias aſſignat. I. Papauer album. II. Papauer fimbriatum [aut criftatum, addit io append.] album, capitibus corollâ radiolis argentiſſimis & dentatim crenato ambitu donatâ: III. Papauer nigrum fatuum, flore Malu; horrenſis, aut Pæoniæ, ſanguineo ſaturo, ſemine nigro. IV. Satium nigrum criftatum: in append. Papauer fimbriatum aut criftatum nigrum. V. & VI. Papauer patulum album & rubrum, officinis etiam notum, nec vlla in re à ſuperiore albo & rubro vulgari diſcrepans, niſi foraminulis in ſuperna capitibus parte parulis. VII. & VIII. Papauer ſpontaneum horrenſe & ſylueſtre ſemine interdum nigro, aliàs albo, floribus dilutè rubentibus, obſoleto aſpectu, capitulis triplè minoribus, quandoque huius oculis, quandoque ocellis.

Dodonæus de Purgant. Satium Papauera tria agnouit, album, & nigrum, ac vtrumque; magnum, & minus tertium. Duorum autem priorum quandoque ſorum folia pluribus incliſuris diſſecta ſcribit. *In hiſt. lat. in fol.* hæc plura addere videretur: ac quatuor facere, que Vèterum ſpeciesbus etiam accommodare conatur.

tulo minus est, cuiusque flos è cæruleo ac purpureo obsoletum & dilutum quendam colorem refert, quod crebriò non satum pluribus quoque reperitur locis, præsertim tamen in hortis. Album viret ex semine deciduo, mense Ianuario in horto meo Geneæ, vbi hyemem pertulit, floruitque Ianio. Papauer flore albo densissimo & amplissimo folio, suffulto, sp. cætu pulcherrimū, vt sambucus roseus, floruit in horto Illustr. E. C. mensis Maij principio, & Iunio. Diuersorum colorum densò & suffulto flore primūm vidi in horto Canonici D. du Tartre florens Iunio Stæ. Hippolitæ. Montbelgardi in horto Principis flore suffulto subcæruleo: item rubro, phæniceo & cinereo, virgibus albis ornato, calycibus oblongis: semine albo punctis rubentibus asperso. Nigrum siue vulgare, Monspelij, Geneæ, & Lugduni floret Maio. Geneæ Papaueris floribus distinctis aliquot sp. cæs obseruauimus, quarum meminît Dodonæus: Hyemem pertulerunt plantæ ex semine deciduo, vna flore albo in inferiori parte, in superiore incarnato: alia flore purpureo infra, supra rubro: florent mense Iunio. Papauere candido passim abundat Hetturia. Vtrisque verò nigris scæat vniuersa Insubria tellus: sed præcipuè apud gentes quæ Tridentinas incolunt vales, vbi Papauera hæc copiosè feruntur in campis, & inter legumines præsertim inter Fabas.

Vires & Vitis.

Seminis papaueris albi vires & vsum in cibis ex Dioscoride amè diximus: Opij & Meconij vires postea perstringemus: Quæ verò plinius & Galeus de papaueris viribus prodiderunt, legenda postea ex ijs cap. de Opio. Addeamus hic tantūm: Plutarchum memorie proditum esse narrare spiritum à papauere defluentem non carè obseruatum ab ijs qui succum colligunt, subactere homines. Omnia verò papaueris genera frigida & sicca esse ad quartum gradum, vt auctor est Dodonæus: atque ex Aliano, animalia apibus nocui, vtridè papauere locum antè aluos sternendo, depelli.

Spiritus à Papauere defluens cauè obseruandus.

OPIVM ET MECONIVM.

CAP. II.

Papaueris liquor refrigerans vires & vsum.

Papaueris liquor refrigerat magis [quàm papaueris nigri semen] incrassat exsiccatque. Sumptus Eriui magnitudine, dolores sedat, somnum conciliat, & concoctionem adiuuat: tussis coeliacorum que affectibus auxiliatur. Verūm si copiosior hauriatur, accessito lethargo etiam mortifer est. Est & ad capitis dolores efficax, si cum rosaceo irigetur: vi & ad antrum dolores, si cum Amigdalino, Myrrha, & Croco instilletur. Oculorum inflammationibus cum oui luteo tosto & Croco proficit: erysipelatis ac venteribus, cum aceto: podagris, cum lacte muliebris & Croco: denique sedi pro balano subditus somnum facit. In eo liquoris genere præstantissimus censetur qui densus & grauis est [Lacuna legit ex vet. cod. ὁ πυκνὸς καὶ ἰσχυρὸς] odoratu soporifero, gustu amarus, qui que faciliè aquâ diluitur, læuis, candidus, neque asper, neque grumosus, qui que inter colandum non vti cera coir densatur, sed Soli expositus diffunditur, & ad lucernam accensus, minimè atrâ obscuræ lucet flammæ: qui denique, postquam extinctus fuerit, suam odoris vim etiamnum conferuat. Ipsum

porrò admixto Glaucio, aut Gummi, aut siluestris Lactucæ succo adulterant. Verumtamen qui Glaucio fucatus est, dum diluiter colorem Croci redit, qui verò agrellis Lactucæ succo, exili & euanido est odore, asperiorque spectatur: qui denique Gummi vitiatos est, inualidus est, inodorus, atque pellucius [Addit Lacuna ex vet. cod. ἡ ἀνοσμητή.] Nec desunt qui eò demeritis deuenerint, vt & adipem illi admiscerent. Porrò ad oculorum medicamenta sicillim nouo torretur, dum mollior, saluioque appareat. At Erasistratus, Diagoram testatur illius vsum damnaße in autium doloribus & oculorum lippitudinibus, quoniam & visus aciem hebetaret & soporifer ellet. Addidit Andreas protinus excecatum itri qui eo illineretur, nisi adulteraretur. Mnesidemus præterea duntaxat vsum olfactandi probauit ad conciliandum somnum, alioqui seu noxium damnat. Quæ quidem omnia commentitiæ esse experimento depræhenditur, siquidem effectus virtum huiusce medicamenti fidem facit. Quare non abs re fuerit liquoris illius excipienda rationem subretere. Non nulli capita foliæque ipsius tendunt & prælo expriment, mox terentes in mortario, pastillos effingunt: id Meconium vocatur, multum Opio ignauius.

Porrò Opij faciendi ratio hæc est: Cum ros exauerit, stellulam [quæ in summo capite Papaueris visitur] cultello intra scaticare oportet, vt nè penitus intrò adigatur, & à capitis lateribus per directam summam cutem incidere, & erumpentem lachrymam digito in conchulam abstergere, ac non ita multò post eò redire: tum enim tursum & alia densata reperitur, atque etiam postero die. Tandem in pila teri & in pastillos coacta reponi debet. Verumtamen interea dum incijitur, retrocedendum est, vt hæ liquor vestium affictu deradatur.

Papauerum & Opij vires Galenus pluribus locis exposuit, libro sexto, simplicium medicamentorum, sic inquitens. Papauer alterum Rheas nuncupatur, quòd scilicet celeriter flos eius defluit. Alterum domesticum, quandoquidem colitur. Quin & altera duæ sunt præter has species siluestris Papaueris: alterum velut incidentem calycem sustinens: alterum longiorem quàm illud calycem obtinens, totum autem procerius, ac squalidius. Ab hoc succus defluit, atque hinc est, quòd hanc speciem quidam Rheas nominent. Porrò omnium facultas refrigeratoria est. Cæterum satiuè semen, quòd & Thulacite cognominant, medicoriter somnum conciliat, visu candidum: proinde panem ipsum inspergunt, ac melle maceratum edunt. At eius quòd primo loco recensuimus, cuius florem celeriter decidere posuimus, validius semen refrigerat, ita vt nequaquam eo quis innoxie solo vti possit, siue satiuo siue domestico melli admiscens. Admodum verò si ita sumptum sit, somnum conciliat. Cæterum, pusillum eius inspergunt ijs, quæ ex melle coificiuntur, bellarijs, ac placentis, panibûque. Porrò tertio loco dicitur semen atrum, etiam medicamentosum est: admodum refrigerans. At quòd quarto loco posuimus est, omnium medicatissimum, tum in semine, tum in calycibus, tum in folijs, tum in succo. Valide enim frigiditatis vehementiam retundunt. Est enim ex quarto & vltimo refrigerantium ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo mitionem facere oporteat, non est præsentis tractationis proprium. Et lib. 2. de compositione medicamentorum secundum locos, de dolore capitis agens circa manifestas causas

festas causas oborto, ita de Opio differat. Rarò, inquit, cogimur Pharmacis ex Opio uti, cum videlicet præ doloris vehementia homo de vita periclitatur. Quamquam & tunc solidæ partes ex eius usu offendantur, ad eò ut post hæc correctione opus habeant. Sic & ex Opio collyria multis detrimeota fuerunt, ad eò ut debilem oculum reddiderint, & visus hebetudinem, ambliopiam Græcis appellatam, induxerint: velut etiam auditus gravitatem inducunt quæcunque ad vehementem aurium dolorem ex Papaveris succo sunt composita: at verò ob capitis dolorem vehementem nemo inquam animi deliquio comprehensus mortuus est, neque se ipsum occidit.

Ex quibus sanè omnibus admoniti debent esse Medici, ne temerè, aut inconsultè ad usum Opij se conferant. Sed ratio quæ id corrigendum, administrandumque sit, ex ipso Galeno colligi potest lib. 8. de compositione pharmacorum secundum locos, ubi scripsit Calefacientia misceri, quæ refrigerantium stupefactionem deducere possunt, Castoreum, Piper &c.

Ætius de viribus tractat lib. 1. serm. 1. verùm cum omnia iam sint dicta ex Galeno de simplicibus hic non repetimus.

Plinius lib. 20. cap. 18. hæc de Papauere & Opio memoriæ prodidit: Papaveris sativi diximus genera: & spontè nascentis alia promissimus. Sed sativi albi calix ipse teritur, & è vino bibitur somnifera causa. Semen Elephantiasii medetur. E nigro Papauere [è nigro poritis, quàm albo Papauere, Opium fieri nulquam Dioscorides scribit. Valentius à nigro verisimile est, imbecillius ex albo.]

lax sapor [saporis vocabulo *πικρὸν* Græcorum Plin. voluit exprimere, duplici errore: altero, quod liquoris *σπῆς* sit, id est, manans spontè lachryma, non autem *χυλός*, id est, succus herbæ trita expressus: altero quòd ad id papaveris albi, non nigri scapo inciditur] gignitur scapo inciso, & ut Diagoas suadet, cum turgetur [gradescit & ad florè properat] ut lollis, cum deflorescit horà diei ferevi, hoc est, (circa meridiem) cum ros in eo exaruerit. Incidi iubent sub capite & calyce (sub capite ante florè, sub calyce post florè) Nec in alio genere ipsi inciditur caput. Succus & hic, & herbæ cuiuscunque, lana excipitur: aut si exiguus est, vngue pollicis, ut Lactucis, Constantinus legit, aut conchis, in dictione *σπῆς*. Ego nihil muto. Glancio enim & siluestribus Lactucis succum detrahi solitum Dioscorides prodit, quo verum Opium adulteraretur, & postero die magis quod inaruit. Papaveris verò laucus densatur, & in pastillos tritus in umbra siccat, non vi saporifera modo, verùm si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum: Opion vocant. Sic scimus intemptum Licinij Cæcinæ prætorij viri patrem in Hispania Bautili, cum valetudo impatibilis odium vitæ fecisset: item pletoque alios. Qua de causa magna concertatio extitit. Diagoas & Erasistratus in totum damnare, ut mortiferum, infundit vetantes: præterea quoniam visui noceret. Addidit Andreas, id eò non profectus ex cæcari eo, quoniam adulteraretur Alexandria. Sed postea visus eius non improbatum est medicamento nobili, quod Diacodion vocant. Semine quoque eius trito in pastillos è lacte vntur ad somnum: item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum hoc & aurium dolori instillatur, podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & foliis ipsis vntur. Item ad sacros ignes & vulnera

Tom. III.

ex aceto. Ego tamen damnauerim collyriis addi: multoque magis quas vocant lexyretas, quasque pepticas & cæliacas. Nigrum tamen cæliacis in vino datur. Satiuum omne magis rotundat capita. At siluestri longum & pusillum & ad omnes effectus valentius. Decoquitur & bibitur contra vigilias, eadèmq; aqua fouent ora. Optimum in siccis, & vbi rarò pluit. Cum capita ipsa & folia decoquantur, succus Meconium vocatur, multùm Opio ignauior. Experimentum Opij est: primùm odore: sincerum enim perpeti non est, mox in lucernis, ut puta luceat flamma, aut extinctum demum oleat: quæ in fucato non eueniunt. Accenditur quoque difficiliss, & crebrò extinguitur. Est sinceri experimentum & in aqua, quia nebula innat: fictum in pustulas coit. Sed maximè mirum, æstiuo solo deprehendi. Sincerum enim sudat, & se diluit, donec succo recenti simile fiat. Muescules optimè seruari putat Hios, yami semine adiecto, talij in Fabâ. *Idem, vbi lib. 20. c. 29.*

Afferuatis

Heractionis

locutus fui de Papauere ceratice, addidit sequentia. Alterum è siluestribus genus Heraction vocatur, ab alijs Aphthon, folijs (si procul in uentis, speciem passerum præsentantibus, radice in summa terræ cute, semine spumoso. Ex hoc lina splendorem trahunt. Æstate. Tunditur in pila comitalibus morbis, acetabuli mensura in vino albo vomitiones enim facti, &c.

Prodest Papauer, Trago referente, & iis qui vertigine laborant, experientia hoc testatur, quietem inducit, somnūque cõ.iliat, tam inuenibus quàm senibus, quo ùque modo assumere libeat, Quin & infantibus, quòd iocueti & infomniis laborauerint, in lacte vel pulve concoctum exhiberi potest hoc semen. Omne Papaueris genus, tam syluestre quàm satiuum, & non solum herba eius expressioque succus, sed & *Aqua* distillata Phreneticis, & his qui infomniis laborant, vtilissima sunt, emplastrum modo fronti vel temporibus imposita. Si Erbinon in succo herbæ Papaueris iocinctum naribus indas, somnum quamprimùm induces. Aqua in qua capita papauerum decocta fuerint, eadè facultates obtinet, factis etiam ignibus imposita, opitulatur. Aurium dolori cū oleo Amygdalino vtiliter instillatur. Aqua ex herba floribus & capitibus papauerum distillata ad eadem omnia efficax est. *Oleum* papaueris circum circa tempora linunt allicet somnum, ut Clem. Cleuentinus perhibet.

Ex Trago

Aqua de Papauere

Oleum

Gentes, quæ Tridentinas incolunt valles, teste Matthiolo, papaveris semine vescuntur, misto placentalis quas ex pasta foliosa multiplici inuolucro conficiunt. Comedunt illi quidem hæc placentas ad saturitatem vique: nec ob id tamen inquam (quod mihi alicui fortè videbitur) diuturniore somno capiuntur, neque veterinos fuisse, Quo nec illi etiam, qui Stiriam, superioremque Austriam incolunt in veterum incurram: testis oleum è nigri papaveris semine expressum in cibis continuè assumant, Oliuarum olei vice. Ea denuò experientia fecit, ut in tepidè quandoque aulus sum papaveris seminis cremorem, Hordei decocto expressum in ardentissimis febribus ad sitim extinguendam, somnūque conciliandum etiam longius exhibere. Hinc præterea factum est, ut eum metum excusserim, & deposuerim, què mihi olim præceptorum meorum graues admonitiones iocollerant & ingesserant. Hæc Matth. addit in hist. Germ. Sciendum, inquit, Germanicè papauer, non ita refrigerare ut Veteres de suo scripserunt, id in causa proculdubio regionis &

Placentalis semen miscetur.

Papauer Germanicè non ita refrigerat.

aëris proprietas. Deinde in commentariis suis de Opio hæc dicit. Quamvis Opium quarto excessu frigidum statuatur: tamen si ex sapore, & affectu rerum temperamenta & qualitates cognoscuntur, Opium nostri vsus [quantum equidem deprehendere potui] non modò gustui amarum percipitur, sed etiam acre, ad eò vt paululùm in ore detentum linguam & palatum exulceret. Vnde haud dubiè colligi posse putauerim, calidissimas illi inesse qualitates. Cuius rei fidem augere potest, quæ ex eo prodit odoris grauitas. Veruntamen ne impudentis, atque arrogantis nomen subeam, quò d in hoc omnium ferè medicorum sententiam destruere velim, eorum iudicio rem hanc æstimandam relinquam qui antè nos Opium qualitates, tum facultates diligentissimè expenderunt. Sed fortè ea acris, amaraque facultas in Opium faciliè inuehitur ex Glauccii adulteratione, quod illi sæpiùs admiscet, vt Dioscorides annotauit. Illudque argumento esse potest, quòd aqua colliquatum croceum colorem reddat. Adde quòd Opium quod hodie ad nos conuehitur non est illud verum & legitimùm è lachryma, quæ ex inciso Papaneris capite exierat, concretum: sed potiùs hoc è foliorum & capitum contritorum sacco confectum est: idque Meconium vocatum erit, Opio longè deterius. Hæc Math. Sic etiam Amarus, quod ex Apulia hodie Venetias afferunt, inquit, reuera Meconium potiùs, quàm Opium appellari meretur.

Hispanicum Opium nonnulli aliis præstare existimant: inquit Cornarius, Aërius aliquando Asianum, aliquoties etiam Achaicum probat. Alii Thebaicum præferunt. Scribonius Opium laudat quod ex lacte ipso siluatici Papaueris capitum fit, & non ex succo foliorum eius, vt pigmentarii insitiores eius rei compendii causâ faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. Quod ipsum etiam Plinius l. 20. cap. 18. dicit bis verbis. Quum capita ipsa & folia decoquantur, succus Meconium vocatur, multum Opio ignauior, &c. Nam eadem Diosc. etiam lib. 4. tradit. Galenus tamen & auctores qui ab ipso in his libris citantur, indifferenter modò *ὑπερβαριον*, modò *ὑπὸ τῶν* dicere videntur, & nos *ὑπερβαριον* succum Papaneris, *ὑπὸ τῶν* itidem, vt Græci, Opium reddidimus. Officinæ nostræ vno ore Thebaicum prædicant, emuntque Antuerpiæ & Francofurti, sed vbi paratum sit, protinus ignorant. Dicitur verò indifferenter Opium, succus, lac, & lachryma: si quis autem vulgare nostrum ratione atque experimento [quæ firma sint artis nostræ, ac veritatis præsidia] agnoscere laborat, merè adulteratum reperiet. Addendum hic quæ obseruauit Bellonius Obser. 3. cap. 15. Opium nunc fit in Turchia, maximè in Achara, Carachata, Sparrada, Emetelinda, & aliis vrbibus vicinis Paphlagoniæ, Cappadociæ, & Ciliciæ. Conferunt agros Papauere albo vt nos Tritico. Serendo obseruant vt vniquisque rusticus tantum ferat, quantum putat se habiturum homines qui colligant, vbi Papauer capita produxit, leuiter dissecant, vnde effluunt aliquæ lactis guttæ, quas concrefcere sinit: nullus autem est Turca qui non eòemat, etiam pauper, & secum circumferat, tum tempore pacis, tum belli. Mercator quidam Iudeus ex Natolia, certò nobis affirmauit nullum elabi annum quin efferrentur ex Paphlagonia, Cappadocia, Galatia, & Cilicia onera quinquaginta Camelotum, vt transferrentur in Persiam, Indiam, & Eu-

ropam, & in alias regiones longinquas, ac etiam in vniuersum dominium Magni Turcæ. Quod vix credidisset nisi particulatim recensisset quid possit eff. tri ex vno quoque pagorum vicinorum Caracharæ, & aliis vrbibus Paphlagoniæ, Cappadociæ, Armeniæ minoris, & Gallogræciæ. Dicebat præterea maior, in vsu esse adhuc apud Persas, quàm Turcas. Semel experiri voluimus: quâ dosi exhiberi posset vnâ vice sine nocumèto, inuenimus quendam consuetum quotidie comedere, qui nobis præsentibus comedit pondus drachmæ dimidiæ, sequenti die dedimus ei comedere vnâ vice drachmam vnâ, nec vllum ei detrimentum euenit, nisi quod quasi ebrius videretur. Turcæ commendant, vt regio vacua eo remaneat. Solent interdum se inuicem conuincitari dicentes, *Opium comedisti*, sicuti nos dicimus ebrius es. Americus Christianus apud què diu viximus, nobis præsentibus sæpiùs vellebat.

Nos Opium experti sumus, verùm nullum symptomata animaduertimus, nisi quod exalface-ret pectus, & non nihil caput turbaret, & infornia pareret. Credimus quòd si in Europa, vt Gallia, Germania, & Italia ea diligentia adhibeatur in colligendo, quam adhibent, posset etiam fieri sicuti in Asia. Natoliæ clima est a què frigidum atque Gallia: Eadè a. ratione fit, quâ auctores scripsere. Ac si habemus in Europa, fortè permixtû: Mercatores enim multiplicatè prius quàm ad prouincias distribuunt. Quum animaduertimus quibus notis sit dignoscendû hic subiciemus. Opium valdè anarum est; gustu calidum, ita vt os inflammet. Coloris est lurci, inelintans in colorem pilorum Leonis, simul coacetuatum, massa veluti ex multis paruis granis diuersi colotis Odor grauis est & vehemens: licet tribuatur ei vis refrigerandi, nihilominus os accendit. Opium in ipsa Natolia compingitur in massas non excedentes pondus vnciarum quatuor, aut ad summum semilibræ: Verùm mercatores vt plus lucrentur, multiplicatè dimidium addentes, ita vt massæ quæ Venetias efferuntur ponderent ferè libram vnâ. Hæc Belonius.

Antidota Opium recipientia & narcotica sunt hæc, Theriaca, Diacodium Galeni quod Quercetanus in pharmac. non improbat, Diacodium compositum Aëtuarij: Diacodium Montagnanæ, quod laudat: pilulæ Cynoglossæ Nicol. præpositi apud Quercetanos: Reques Nicolai, apud eundem: Philonium Tharsense Galeni, Philonium Romanum Nicolai, philonium persicum, Philonium Mesuæi Quercetani qui descriptionem ponit, & Laudana siue Nepenches.

Luminare maius descriptioni emplastri contra rupturam adiungit Opium, quam multi sequuntur, & cæcus cæcum ducit. Opij autem Alexipharmacum dicebat Rondeletius esse vinum. Adreas Baccius verò Balneum aquæ temperatæ. Opium autem in colica non conuenite ostendit retrus de Abano.

OPIVM OFFICINARVM.

C A P. III.

Papauerum lachryma quam scarificata capita plorant, vt ad nos adfertur atque in officinis alteruatur, placentis constat mutuo incumbentibus

bus, non penitus vnciam crassis, interiectis folijs, fortè Papauerinis: substantiâ illi compacta sed ductilis, ponderosa, colore fusco vel è fusco rubente. Communium dentibus adhærescit, saporemque amarum representat. Odore est viroso *καρπυριος*, & candelæ admodum in lucentulam flammam exardet.

De Opij qualitatibus contrarias acutissimum nostri seculi virorum sententias, huc referre non est animus: cum & integri super hac materia scripti fuerint libri, & ex antè dictis satis superque ea elucescere videatur.

Addeamus tantum nos non posse animaduertere quomodo præparatio Opij vel Meconij apud Quercetanos melior sit Veterum præparationibus, nisi quatenus minori quantitate exhiberi possit miseris agris, qui pauca deglutire possunt: præparatione suâ an tollat febreorem considerandum, Veteres vt & ille mixtione aromatum minuunt, sed non tollunt: suâ præparatione non præstant vt minus nocens sit venenum: tantum hoc agit, vt facilius sumi possit: si exhibeat eâ quantitate suam præparatum Opium vel Meconium quo Turca suam non præparatum assument, profectò petibit is qui eius Opium vel Meconium præparatum assinet: eius igitur præparatio non facit vt nocentissimum venenum, vt ait, æstimatum, non maneat tale, vel transformetur in vitilissimum & saluberrimum remedium, idem fecerunt veteres quod ille. Digestiones itaque Meconij minuere aut tollere malignitatem aut separare nunquam concesserimus, corrigi quidem accessione aliorum medicamentorum non negamus: præterea etiam intendi illius vires facilius existimamus, nec terrestres partes quæ separantur, minuunt venenatam aut loporiferam qualitatem. Per Hyacinthos, Corallia, terram sigillatam, Pulverem Bezoardicum, & Vnicornu, non censemus minus Opij malignam qualitatem: Probamus tamen in magnis doloribus cum flore aliquo magno, non item in colico dolore à causa frigida à flatibus & obstructione alui.

textu improvidè comparari huius Rhœadis Papaueris folia Origani & Thymi folijs, non posset dissimilior esse horum proportio. Habet enim Rhœas Erucæ suæ Cichorij modo incisa folia, à qua similitudine longissimè recedunt folia Thymi & Origani. Abundant igitur, & ab aliquo malè adiecta sunt vocabula ista.

Plin. pro Rhœada Rhœam dixit, ait enim l. 19. c. 8. Tertium [Papaueris genus] Rhœam vocant id nostri erraticum. Spontè quidem sed in arvis cum Hordeo maximè nascitur, Erucæ simile, cubitali altitudine, flore ruffo, & protinus deciduo. Vnde & nomen à Græcis accepit. Idem lib. 20. c. 18. & 19. Inter fatiua & syluestria medium genus, quoniam in arvis spontè nasceretur, sed Rhœam vocauimus & erraticum. Quidam id decerpunt cum toto protinus calyce mandunt. Aluum exinaniant capita quinque decocta in tribus vini heminis pota somnum faciunt. Hoc & Dioscorides habet, sed cum vini cyathis tribus, falsò vt opinari Cornar. voce *καρπυριος* pro *καρπυριος* supposita: x vtriusque scripturæ decurtatione.

Galeno quoque Rhœas hoc genus Papaueris appellatum est, qui semen ipsius vehementius frigidificare dicit, vt quis ipso solo vti non possit citra læsionem, sed melle admixto: quo modo acceptum somnum inducit. Quare modicum ex ipso placens ex melle, & libis, & panibus inspergunt. Sic Plinij verba dicentis mandi Papauer erraticum solum contrariantur Galeno qui eo solo nequaquam vti posse prodidit.

Theophr. lib. 9. Histor. Rhœada Cichorio syluestri affimilem dicit, vnde etiam edatur. Nasci verò in arvis, maximè inter Hordeum. Habere florem rubium: calycem vel caput, vnguis digiti magnitudine. Colligat ante Hordei messem, sed adhuc viti florem. Purgat aluum deorsum.

Vehementer tandem errant, qui hoc Papauer cornutum Papauer, & Memithen, i.e. Glaucium esse putant. Est enim quælibet illarum ab alijs diuersa & proprij generis herba, teste Cordo in Dioscor. idem.

PAPAVER ERRATICVM VETERIBVS.

CAP. IV.

Papauer erraticum Rhœas nominatum est Græcis [inquit Diosc.] eò quòd florem breui abiecit. Nascitur in arvis Vere, quando etiam colligitur: *Folia* similia sunt Origano, aut Erucæ, aut Cichorio, aut Thymo, siliâ, sed longiora & aspera: *caulem* habet iuncum, rectum, alperum, cubitalem: *florem* Puniceum, quoadque etiam album, similem syluestri Anemone [Tragus legit Argemone,] caput est oblongum, minus tamen quam Anemones: *semen* fuluum, *radix* oblonga, subalbida, parui digiti crassitudinem habens, amara. Huius capita quæ aut sex, cum vini cyathis tribus cocta vt ad duos deueniant, bibenda præbe ijs quibus somnum in ducere voles. At semen acetabuli mensura cum aquâ multa potum, aluum leuiter mollit. Ad idem præstandum inellitis placeatulis, & dulcarijs libis admisceatur. Cæterùm, folia cum capitulo calycibus imposita, inflammationibus profunt, Sed & decocto [*ατρηνα* Bal. cod. *αφ' ηχουα* ver. cod. Lat.] pitorum si quis perferatur, omnium inducit.

Sciendum autem est in hoc Dioscoridis con- Tom. III.

PAPAVER ERRATICVM RVBRVM campestre.

Toto vultu Descriptio:

Papauer exprimit, in eadem familiam accensendum ac eo argumeto Fluidum nuncupatum, quòd flos postquam è bialui viridanti hislutòque inuoluto perquam caduco se explicuit, & ipse quoque, puniceo colore insignis, vnguis atrombentibus, quadi folijs, nõ ita multò pòst decidit, relicto capitulo Papaueraceo, stellato umbilico, quod flamina circum-

stant purpurascentia, apicibus ochræ colore, *semē* continens minutum fuscum aut nigrum: pelem verò & *sel.* quipedem longus est *caulis*, hirsutus, cui folia apposita Barlæ pactoriæ modo incisa, nec mul. d. laticora, succum fundentia lacteum, Papaueracum, parilq; odorem vitrosi: *radix* exigua est. Dodonæus Papauer erraticum duple agnoscit, & sic descripsit: Erratico Papaueri cauliculi & folia nigriora hirsutioraque; folia vtrinque altis incisuris, instar Cichorii, aut Erucæ diuisa: flores è fastigijs cauliculorum pulchro ac rubente phœniceo emicant colore, itaminibus nigricantibus capitolium mediam ambientibus: quod adustum minus est, sed tamen oblongioris formæ quàm ætjij sativi: semen exiguum nigricat. Huius & alia minor species, folijs minoribus, oblongis, non Erucæ per margines diuisurâ, sed tantomodò serratis, reliquis priori similis.

Synonyma
eum nomi-
nibus lin-
guarum

Dioscoridi est *ἰσχυρὸν ῥιζάριον*: Lat. Papauer rhœas, siue erraticum: Græc. Papauer fluidum: Wirlung, & officinis Papauer rubrum, siue rubeum, itemque Lolium: Germanis *Clapper Rosen, Korn Rosen, feldmagfamen, hirnfehal, vrulder Mahnfeldt Mah, kletschen, Schmalblumen, Roter Magfolt, Roter Kornblumen, & Rindmagen*: Belg. *rosden, huet, wilder huet, Colleblumen*: Gallis *Pauot sauvage, Coquelicot, Confanon & Poëan Tabern*. Burgundis *Rose au ladre*: Ital. *Papauero siluatico & Rosolaccio*: Hisp. *Amapolas Rosella, & Papoula*: Angl. *wild røde pappyr, Boh. Makvulej*

Locus &
Tempus.

Papauer Rhœas obseruauit Monspelij florens mense Martio & Apeli: Lugduni Maio: Geneuz virens mensis Februarij principio, florens Iunio: B. silæz Maio, Iunio & Iulio: Montebeldardi frequens in agris, florens Augusto. Vnâ cum Tritico, inquit Dodonæus, Zea, Secali, Hordeo, Avena, reliquisque frugibus in agris erraticum gignitur Papauer: non rarè quoque inter olera, ac fetus magis hortorum. Bellè colorati flores Maio & Iunio pulchritudinis venustatq; quandam gratiam acutus conciliant.

Vires &
Vits.

Vites Papaueris erratici ex veteribus antè posuimus. Traditur Recentiores facti igni mederi. Mulierum mensura profusius compescere: sanguinem è naribus fluxum temerarij impositum sistere. Lingua decocto eius lotâ, ardorem faucium sanare. Pudendorum tumores per id detumescere. Temporibus illium phreiticis somnum conciliare, calidos oculorum dolores linteo impositum mitigare: ac Pleuritidi, Febrî ardenti, & dysentericæ conferte.

ARGEMONE VETERIBVS ET IN GENERE.

CAP. V.

Argemone in totum Papaueri siluestri similis est, inquit Diosc. *Folium* autem Anemohæ simile habet fissum: *florem* puniceum: caput simile Papaueri Rhœadi. sed oblongius & latum circa supernas partes: *radicem* rotundam. Succum autem tenet croci coloris, acrem. Pargant argemæ & nubeculas, & inflammationes mitigant folia imposita.

Gal. 945.

Genus Argemonem vnam nouit, cuius herbe vis est, ut ait, exterioria ac discussoria. Nec in veteribus Græcis & Latinis codicibus reperiri alteram Argemonem plerique asserunt. Itaque & altera Argemone, vbi quædam de priore leguntur, inter sup. positam semouenda fuerit.

Plinius l. 25 cap. 9 de Argemonia sic habet, ex veteris codicis fide. Folia, inquit habet qualia Anemone, diuisa Apij modo, caput in cauliculo Papaueris siluestris: item radicem. Succum Croci

colore acrem & acutum. Nascitur & in aruis apud nos. Tria eius genera faciunt, & id demum probant, cuius radix thus redoleat.

Argemonem & Argemida dictam putat Hermodolus à Diosc. vbi de Anemone loquitur. Pandect. verò varias plaoas Argemoniæ nomine commiscet. Cornario, Trago, Rob. Stephano, Theoph. Golio in Onom. Rhægio, Matthiolo, Frischlino & alijs, Argemone est quam cum multis Papauer erraticum appellauimus.

Argemones nomine donantur etiam: Pap. corn. rubrum & violaceum. Glaucium. Chamæmelum Eranthemum. Alcaza soli (equa. Pontentilla. Argemone rad. thus olente. Agrimonia, Tagetes Indicus & Lunaria.

ARGEMONE CAPITVLO BREVIORÉ hispido.

Papaueracæ Delspigenis haud absurdè quis existimauit Argemonem Recentioribus proditâ, folio Adonidis aut Papaueris corniculati violacæ, tenuiter dissecto, piloso: *caulibus* ex radice simplicibus & maioribus, tenuibus, hirsutis racemosis: flores sũt puniceæ, valdè caduci, paulò

Adonidis florib. maiores, formâ Papaueracæ, capitula turbinata, nucleo Auellaoz paria, rigidulis spinulis vndiquaque, denticulatâ stellâ operculata, *semine* sancta copioso, minutissimo, rotundo, nigro. *Capitula* in iconè nostra minùs bene expressa. Monspelij & Heidelbergæ obseruauit.

ARGEMONE CAPITVLO LONGIORÉ spinoso.

Floriũ diuilio minuta Nig. llæ citinæ, pilis asperis obtusiorum, tum per caules, tũ per ramos asperos hirsutosque nascenũ, flores admodum caduci, purpurei, decuplò minores quàm Papaueris Rhœadis: *capitula* verò post se relinquunt breuibus confertis spinulis miculculis hispida, oblonga, canulata, stellato operculo te-

cta. *Radix* longiuscula, simplex. Circa Mõspel. & Nemausiũ colligit Cherlerus.

GLAUCIVM VETERIBVS ET NEOTERICIS in genere.
CAP. VI.

Glaucium Dioscoridi succus est herbæ ad Hierapolim Syria nascentis: cui *folia cornu* Papaveris similia sunt, sed pinguiora (μαλακώτερα) & humilia (χαμηλότερα) siue in terram sparsa, graueolentia [βαρύνουσα] seu terro odore, ac gustu amariora [μαρρότερα]. Marcello simpliciter amara queque crocei coloris succum copiosum [χυλόν πολλόν κροκίον] habent. Incole folia in ollam sicibile comesta, semifrigidis clibanis calefaciunt vsquedum siccescant [in furnis non ad eò calentibus vsque dum calore inarescant] deinde confusis succum exprimunt. Est porro eius vsus ad oculorum affectus circa principia: quippe quod refrigerandi vim habeat: vel vt Corn. legit, vsus huius est ad medicamenta ocularia, vt qui in principio refrigeret.

Galenus Glaucium cum iniucunditate quadam adstringere ait, & ad eò manifestè refrigerare vt solum lapè ignes sacros, non ita vehementer curet. Esse vero temperamentum ipsius compositum ex aquosa & terrea essentia: que amba frigidè sunt, non tamen suauè, sed uia vt fontana aqua.

Sunt Plinio & Dioscoridi in Glancii medicina & historia eadè ferè omnia, vt ex hætenus dictis colligere licet. Sed quod hic foliū pinguis dixit, ille sordidus magno discrimine pronuntiauit. Diuersitatis autem ea potuit esse causa quòd quod nunc legitur μαρρότερα certa pinguedinis significatione: tunc μαλακώτερα 1. sordidiora legeretur, facillimo & lubrico in vnius literæ figura, & sensu ad contrariam & adulteratam significationem lapsu.

Porro quod Plinius dixit, lactis quoque vberitas, &c. Dioscorides de Glauce prodidit. Quare Glaucium cum Glauce confunditur.

Glauci nomine sequentes insigniuntur Plantæ. Papauer spinosum. Papauer erraticum: Papauer corniculatum luteum. Papauer corniculatum flore Phœniceo. Papauer cornicularum violaceum. Papauer erraticum Germanis Fornosen dictum. Chelidonium maius, sed malè. Mala aurea, perpetamariam. Citysus. Sadethz Turcicum: itidem malè vt monet Matthiolus. Si Lobel. quandoque optaret tutum & vile α. ποικιλοχρουν in itis fluxionum, malitè Soncho, siue Cicerbita, aut Chondullis succum elicere, & impermixtum admouere, ad ea que Dioscorides Glaucio sanat, non minori, sed, vt inquit, certiori commodo.

PAPAVER SPINOSVM.

CAP. VII.

Ex omnibus Papaueris generibus, nullum est cui aptius spinosum compares, quàm corniculatum: siquidem *folia*, consimiliter laciniata sunt, succo luteo pregnantia, palmum aut sesquialpalmum longa, vtrinque glabra, mollia, & laciniarum mucrones in flauentes spinas exeunt acutas, parte supina folii vitorem interceptiunt, vt in Carduo Mariano, maculæ lactæ, postica parte neutiquam conficiendæ, vbi tamè nerui acutis spinulis horrent, sicuti & costa, que supinè parte innocens, cau-

tem versus non nihil rubescit; inde ad mucronem vsquo albet: *caulis* vnicus minatus spinibus armatus, dodrantalis, eundem illum succum luteum virosu- sum è vulnere reddès, capitula sustinet aliquot Papaueracea, senticosa, in tria cornicula aculeata desinètia, que dehiscentia flores ostentant Papaueris corniculati luteos.

concoloribus fibris de more medium occupantibus, quos *vascula* excipiunt vndique aculeis armata, oblonga, canaliculata, *semine* ieferta, supra vulgarem sortem magno, nigro, rotundo.

Cæterùm, Papaueris huius spinosi plantam in Italiam fuisse delatam nomine *fioco del inferno*, hoc est, Fici infernalis, author est Ferd. Imperatus. Gerard. Anglus vocat Carduum Chysanthemum Peruanu, The Golden thistle of Peru.

Ex semine Noribergà à D. Ioachimo Camera- rio seniore missu, excreuit mihi in horto Ill. E. C. qui Montbelgardi colitur, planta eà formà quam icone & descriptione delineatam exhibemus, florens Augusto: semine deciduo sequenti anno prouenit.

Papauer spinosum. Ficus infernalis

Locus i Tempu

DE PAPAVERE CORNICVLATO EX Veteribus & Recentioribus in genere.

CAP. VIII

Corniculatū Papauer [κωνικαριον] quod Galii Paralium [παράλιον] alii marinum [θαλάσσιον] quasi in maritimis nascentis, & alii agreste vocant, Aphri Simacha, Romani Fabiolum marinū, *folia* habet alba, hirsuta (hirta Sarrac.) Verbasco [φελύσσο] similia, serrata in ambitu, silvestris Papaueris modo, & caulem non dissimilem, *florens* pallidum (ex luteo pallefcentem, Sarrac.) *Fru- ctum* [siliquam Sarrac.] longum (ita legunt Cordus, Corn. & Sarrac. μακρόν breuem Marcell. & Bafil. codex) in corniculi modum inflexum, ceu Fœnugræci [τρήλαιος. Ald τρηλίδος] vnde & nomen habet: *semine* exile, nigrum, simile Papaueris *semini*: *radicem* per summa cespitum nascentem, nigram, crassam. Gignitur in maritimis & asperis. Radice vis inest, vt decocta in aqua ad dimidias coxendicum & iecinoris vitia potu sanet, itique proficit qui crassa & arancosa quædam cum lotio reddunt. Semen acetabuli mensura ex aqua multa potum, leniter aluum purgat. Illita ex oleo folia, flore lique, crustas emarginant: argemas & nubeculas iumentorum inunctione depurgant. Cæterùm non desunt qui ex hoc Papaueris genere factitari Glaucium fieri putarunt, ob similitudinem foliorum, inquit Dioscorides.

Pap. cornic. Diosc. Paralium,

Galeno Papauer corniculatum est à fructu

Vires

breuem curuitatē habente, quemadmodum Fœnum græcum, vt bouis cornū similis sit. Appellatur ab aliquibus Paralium: quoniam plerunque prope mare nascitur. Vim habet secandi & extergendi. Quare radix herbæ in aqua ad dimidias, hepaticis affectionibus prodest. Folia & flores sordida valdè & maligna vlcera repurgat, Sed vbi vlcera pura facta sunt, ab ipsorum vsu desistere oportet, in tantum enim extergent, vt etiam de ipsa pura carne quid absumat. Oh hanc certè vim non solum sordes, sed etiam crustas ab vlceribus auferunt.

Theophr.

Porro, vnus latis Theophrastus est, vt cornicularis Papaueris historiam & tot nominum eius in Græcis rationè intelligimus. Huius, inquit, folium nigro Verbalco simile, minus tamen nigrum est. *Caulis* altitudo cubitalis. *Radix* breuis & in summa terra hærens. *Fructus* inflexus, siliquis, quas Græci Ceratia vocant, similis. Carpitur per messem. Aluum purgat. Pecoris albugines solum exterit. Nascitur ad mare petrosis locis. Ex his dubitauerit mentis, quæseritque aliquis, Ceratitè ne hoc Papauer à cornuum figura simpliciter, vt Diosc. & Galenus voluerunt: An, vt in Theophrasto auditur, à Ceratis quas Latini Siliquis dixerunt, quæ & ipsæ inflexæ sunt, & cornuum figurâ per longitudinem incuruantur. Multi faciendâ Dioscoridis auctoritas, aliorumque omnium, qui eum secuti, corniculis fructum eius comparauerunt. Non spernendus etiam Theophrastus grauis auctor, in cuius sententiâ noster inclinat animus, etsi nullum in re discernere sit. Nec si cornibus, aut Ceratiis comparauerit Papaueris huius fructum aliquis, diuersam rem ostenderit. Ambo enim cornua sç. & Ceratia in longitudinem producta inflectuntur: nec siliquæ illæ aliunde quàm à cornibus Ceratia à Græcis dictæ sunt. Ex eodem Theophrasto nouerit aliquis etiam, *agreste Papauer* hoc rectè dici, communi tantum agrestibus aliis appellatione. In eorum enim censu, est. Nec minus quàm ad mare nascitur *Paralium*: id enim ea vox significat. Et hanc naturæ nataliumque eius notam secuti Latini *Fabulum marinum* vocauerunt, quoniam ad mare nasceret, sabaceis que siliquis in longitudine similia vascula sua ferret. Habere hoc Dioscorides ait folia *λευκὰ* i.e. candida. Hermolaus verò quasi *λεπτὰ* legeret, tenuia dixit. Nescio ego [inquit Marcell.] an ex suorum codicum lectione sic verterit: an potius à Plinio in ea re monitus candorem ad tenuitatem transtulerit. Ego communem omnium quotquot vidi, Græcorum codicum fidem secutus, candido colore folia eius esse dixi sç.

Ceratia

Papauer

agreste

Paralium

Fabulum

marinum

Hermol.

notatur.

Papauer

corniculatum

triplex.

Cæterum nos triplex Papauer corniculatum, luteum sc. phœniceum, & violaceum agnoscimus. De his autem nunc dicturi sumus.

PAPAUER CORNICVLATVM LVTEVM.

Descriptio

Digiti crassitudine est *radix*, longa, nigricans, luteo succo, sicut & tota planta, eo que vitoso prægnans, & amaro: *folia* crassa & hirsuta, spithamam longa, digitos verò quatuor lata, Verbasci Monspeliensis foliis similia, per ambitum serrata, & profundius incisa & sinuata, ac veluti crispa, glauca, & pinguis. Humi autem procumbunt, & Hiemis iniuriam contumaciter perferunt, quæque ad radicem oriuntur crassos pediculos habent, potissimum primo anno eum *caule* destituitur, quem sequenti Æstate

fructumque ferēs, alterum iuxta alterius folii sinu rursus in bina prædicto modo diuiditur: eaque diuisio vlque ad summitatem ramulorum ab hac herba seruat: *minora* igitur & indiuidua germina seu pediculi singulos ferunt *flores*, colore luteos, Papaueris latius floribus equales, quatuor latis tenuissimis foliis cõstantes: in quorum medio eiusdem coloris numerosa stamina capitulum constituent, ex quo deinde incurua, gracilis, corniculatæ *siliqua*, tangenti aspera, digitali longitudine erumpit, fœnugraci siliquæ æqualis, non tamen ad eam acumen desinens, & in summitate nigricans, capitulum alatae sagittæ quandam similitudinem præ se ferens habet, sed obtusa acumine siliqua vtinque lineâ profundam ceu incisam per longitudinem habet, quæ commissuræ eius sunt, quibus matura aperitur: *semina* intus continentur Papaueri similia, colore admodum nigro.

Est hæc *μικρον κορνικου* Græcorum, *καρδαμυ* Aetii Syri & Orisbasi: Papauer corniculatum Cordi in Diosc. & Hist. Dodon. gall. Lonic. H. Lugd. Tabern. & Camerarii: Papauer corniculatum Matth. Cast. Lobelin Adu. & Obs. p. 41. & Icon. Plant. p. 270. Cæsalp. & Lacunæ: Papauer corniculatum luteum Fuchl. Turn. & C. Bauhini: Papauer cornutum & corniculatum flore luteo Gesn. hort. & Monachorum, quibus & Papauer corniculatum flore croceo dicitur. Papauer vulgare corniculatum flauo flore vocat Clusius: Tragus Papauer siluestre corniculatum: Papauer luteum Catulus: Plinius Papaueris syluestris genus, Ceratitidis vocatum: Quidam Papauer siluestre, h. e. *μικρον ερπια*: Alii Papauer marinum, i. e. *καρδαμυ*, & Plinio teste, Glaucion & Paralium: nonnulli porro Fabulum marinum: alii Sifimaciam Trago: olim Officinæ Memitham: Serapio verò Alnucharam appellabat. Ger. gehornter Nagfamen/wilber gehornter Nagfamen/& geel. Magen: Belg. geelen huel: Itali Papanero cornuto: Galli *Pauot cornu*: Hisp. *Dorridera marina*: Angli *borne Poppie*: Bohemi *Nakiffo* & *Wray*.

Nisi verò monuisset Dioscorides quosdam deceptos foliorum similitudine existo Papauer fieri Glaucium putasse, putassem & ego [inquit Lob.] è Papauerum hoc genere esse Glaucium, quod Plinius congener Rheadi seu erratico fecit, eorum fortè persuasus lectione, quos Dioscorides hallucinatos dixerat. Nec absurdè Verbasco nigro

nigro comparantur folia à Theoph. & Plinio, nam adulta nigriora redduntur, quæ in tido caudida sunt, vt Diosc. testatur.

Primâ, quâ feritur, Elite, neque caulem, neque florem, neque fructum producit, sed tantum folia: quotannis regerminat: apud nos [Norumbergæ] feritur in hortis: in calidioribus verò regionibus spontè in asperis maritimis exit: ac in multos annos durat, inquit Cordus. Observavi ego Monspelii spontè provenire prope Castelneuf & Nemaufum, ibidemque florere mensibus Aprilis, Maio & Junio. In hortis si feratur in Autumno, provenit Vere, floretque Junio & Iulio, siliquas verò maturat Augusto. Idem etiam in variis Germaniæ & Italiæ locis itidem observavi.

Parvas vires ex Dioscoride, Plinio, Galeno & Theophrasto antè in genere recensuisse: siquidem & sequens Papaver cornutum à quibusdam pro veterum genuino Papavere obstrudatur. Calidum autem & sicum esse vsque ad tertium gradum, ex sapore & facultatibus fortè non ineptè colligitur. Siliquas huius nullo modo effluentas esse Scaligerum habemus auctorem.

PAPAVER CORNICVLATVM PHOENICEVM, folio hirsuto..

Alterum corniculati Papaveris genus caules ramosos priori pares habet, repandos in humum, teneros: folia minima, altioribus laciniis incisa, hirsuta: flores multò minoribus, colore puniceo, vnguibz intentius rubentibus: corniculatæ siliquæ, longæ præpilatæ semen claudunt nigrum: radix crassiuscula, oblonga.

Tragus huius meminit nomine Papaveris corniculati flore rubeo. Clusius describit & de pingit Papaveris corniculati (alterius in Hisp. in Hist. post. 1.) rubro flore inscriptione, atque hanc plantam minime croceo succo turgere, vt quidam falsò crediderint. Lobelius qui eandem cum

Clusio figuram habet, inscribit in Adu. itemque Obs. p. 141. & Ic. Plant. p. 271. Papaver cornutum flore phœniceo. Papaveris corniculati rubri titulo Dodon. de purg.

Gesn. hort. vocat Glaucium Papaveri corniculato similitum, radi: e succo luteo prægnanti: In Append. Glaucium: Basileense Theod. Zvingeri.

C. Bauh. phyt. Papaver. 12. siue corniculatum phœniceum hirsutum, varians colore floris, interdum intensè rubeo, interdum languido, nonnunquam pallido.

Math. Papaver corniculatum alterum foliis Tom. III.

minis asperis, atque minoribus, flore rubeo.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. ex femine misso, terræque mandato, floruit & siliquas produxit Augusto & Septembri, eodem quo factum anno, semine deciduo quotannis se propagans. In Moravia & Bohemia copiosum etiam obseruavit Matthioli: in agro verò Salmanticensi & in Belgica Clusius. Qui etiam Papaver corniculatum Phœniceum folio glabro describit: pallescente scilicet flore, & quod Lobelo Papauer corniculatum phœniceum alterum: Casp. Bauhino verò Papauer 13. siue corniculatum phœniceum glabrum dicitur: quodque à priori siue hirsuto non nisi fenio differt, ætate enim flos languidior pallidiorque euadit, ac ramis & caulibus grabrum redditur.

Locus & tempus.

PAPAVER CORNICVLATVM VIOLACEVM.

Clusius sic describit: Papaveri corniculato Cæruleo, siue violaceo flore, folia sunt multò minor, teneriora, valde minutim dissecta non candicantia, sed vindia: cauliculi tenelli, subhirsuti: stus superiote non minor, quatuor etiam foliis constans, coloris ex purpureo cærulei exsaturati, & nigra Violæ panè æmuli, fugax admodum, & qui lauissimâ aurâ excutitur: huic succedunt cornicula digitali duntaxat longitudine prædita, plerumque etiam breuiora, exilia, duntaxat, rigidioreque hirsutiâ prædita, in quibus continetur semen valde exile, coloris ex cineraceo nigricantis: radix tenuis est, & inutilis, nec supra annum spatium perdurat.

Descrip. Pap. corniculatum cæruleo siue violaceo flor. Clus.

Lobel. in Aduers. dicitur Narbonensis Anemone maior corniculata: sed perperam, vt in Obs. p. 141. fateatur, ideoque Papauer corniculatum violaceum cum Dodonæo inscribit. Florem etiam in Adu. minus benè expressum ait.

Castellani, auctore Clusio, Rosetam vocant: nonnullis verò Amapolas Moradas, i. e. Papauer flore purpureo, à succi Mororum colore, dicitur. Idem testis est Montselianus quondam inter Anemones genera retulisse.

Gesn. hort. est Papauer cornutum purpureo flore: Item Papauer corniculatum minus flore violaceo Morachorum, à Dodonæo exhibitum. An eidem, Glaucium floribus purpureis?

C. Bauh. phyt. Papaver 14. siue corniculatum violaceum, floribus cæruleis & nigra Violæ æmulum.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. ab aurora ad vesperam vsque floruit, siliquasque Augusto &

Relecta Anemone

Locus & tempus, Vu 2

Septembris mense produxit. Inuenitur, inquit Clusius, multis Hispaniæ locis, sed non nisi inter segetes: Maio mense floret: Apud Belgas satum, multo fetius. Meminit etiam olim Clusius colligere agro Narbonensi in agris auena consitis.

PAPAVER SPUMEVM IN GENERE.

CAP. IX.

Heraclium vocari Papauer Theophrastus in Histor. testatus est. Ignoratur autem ab Herculene sic vocatum fuerit, an ex tam multis, qua toto Orbe aliquando fuerunt vrbes, Heraclia aliqua, ad quam frequens, aut speciosum Papauer hoc nasceretur, nomen illi fecerit. Plures alii à candore & raritate spumæ, quas habet notas, spumeum nminauerunt.

Theophrasti historia de eo hæc est. Aliud verò Papauer Heraclium [*Ἡρακλίου ἰσχυρία*] vocatur, folium habens Strutho [Lanariæ Marcell.] quo lintea dealbantur [quo splendorem linteis tribuunt, Cæsalp.] simile radicem candidam [*λευκὴν*] omittit Cæsalp.] in superficie terræ: fructum item candidum. Purgare per superna radix eius nata est: non desunt qui ad cutialem morbum eam in aqua multa [vino multo, Cæsalp.] vtuntur.

Dioscoridi Papauer spumeum [*Ἡρακλίου ἀρραδόνος*] caule est doctantali, foliis admodum paruis, Struthio [*σπυρδίσκος*], Lanariæ Marcell. Radicula Sarrac. vet. interit [*πρωϊός*], similibus: fructum [*καρπός*]. Semen Sarrac.) inter ea habens album atque spumeum: ita vetus legit, [*ἀρραδόνος*]. Sed & herbula tota candida est atque spumæa [his vet. caret] radice alba in summa terra nascente. Legitur Ætate fructus [semen Cæsalp.] cū integrè adoleuerit, andumq; decidit. Acetabuli mensura sumptum in aqua multa [*πρὸς κελκιδάτω*] vomitione purgat, priuatimque huiusmodi purgatio comitialibus prodest.

Papauer Herculeum, inquit Galenus, vocatur & Aphrondes, h. e. spumofum: eò quòd totum candidum est & spumofum: exde autem semen habet pituitam expurgans.

Plinius, vbi libro 20. cap. 19. de Papauere Cerratate inquit fuit, sequentia de spumeo hoc tradit. Alterum ait, è siluestribus genus Heraclium vocatur, ab aliis Aphron, foliis [si procul intuearis] speciem passerum præsentantibus, radice in summa terræ cute, semine spumeo. Ex hoc Lina splendorem trahunt Ætate. Tunditur in pila comitialibus morbis, acetabuli mensura in vino albo, vomitiones enim facit. Medicamento quod Diacodion & Atterlace vocatur vtilissimum. Est autem (ex) huius Papaueris acuiuscuque silu. capitibus centum, &c. Reliqua lege inter vires Opii.

Cordus in Diosc. ait ignotam esse nribu herban, nec Plinium ipsi cognouisse, vt qui duplicem errorem enmiserit: Primum quòd Struthon verterit passerem: Alterum verò quòd dixerit Papauere lina candorem trahere. Arteriacque porro mox sequentis lectionem corruptam esse apud Plinium, Cerratate primū n, quòd sciam obseruauit: eumque locum ita legendum esse monuit, vt vox copulatiua (&) ommitteretur, sicque restitueretur. Medicamento quod Diacodion & arteriace vocatur.

Genus in suis annotationibus Been album siluestre Papauer spumeum esse suspicatur. In-

telligit autem per Been Polemonium primum Dodonæ, h. e. Been album officinarum. Pures Papaueris spumei æquiuocationes legantur in huius libri capite primo.

ANEMONE IN GENERE.

CAP. X.

Anemones genera dunt fecit Dioscorides, Annum siluestre alterum satuum: Huius rursum plures agnouit species. Anemone [*ἀνεμώνη*] n]dum est generum, inquit, Siluestris quidem vna, satua altera. Et in satua quidem genere est qua phœniceis flores habeat, alia qua candidantes, aut lacteos, aut purpureos. Huius silua Cortiandro similia, sed proximè tertiam casta, tenuis, *Cauliculi* lanuginosi tenues, in quibus flores Papaueris, & in med. o capitula nigra aut cerulea: *radix* longa Oluæ magnitudine, aut maior, velat geniculis distincta. At siluestri hæc & sequentia vsque ad vires vet. non legit. Jamplurimo proterus maior, quam satua, foliisque est latoribus ac durioribus: capite oblongiore, flore phœniceo tenuibus ac plunibus radiculis. Est & quædam foliis nigris, quæ quidem acrior est. Vis vtiuisq; aeris: qua de causa ipsius radicis succo naribus insulus valet ad purgandum caput. Commanducata verò radix, pituitam trahit. Decentia autem in passo & imposita, medetur oculorum inflammationibus: sed & cicatrices corundem ac hebetudines emendat, sordidaque vlcera expurgat. Ceterum, folia & caules, si cum pusilla decocquantur, & in cibo sumantur lactis succunditatem præstant: subdita autem in pello menstrua ciunt. Illa quoque lepras excimunt. Sunt [vetus quidam putat hæc esse] quædam esse [qui nescientes ab Anemone siluestri distinguere Argemone dicitam, & Papauer rheas, propter florum in puniceo colore conuenientiam, Eupatorium eimre docti Argemone appellent. Veruntamen tum Argemone, tum & Rheas minus saturato puriceo colore usantur, & vtraque ferilis floret. Quin etiam Argemone crocum, gustuque admodum ærem liquorè reddat: Rheas verò candidiorè & ærem. Insuper vtrique intermedia sunt capitula syluestris Papaueris similia, nisi quod Argemones quidem capitulum superne latiusculum est, Rheadis autem aliquantò angustius. At Anemones genera neque capitula, calicibus, sed velut Alparagi cacumen. Denique & in aruis culcibus illa plerumque nascuntur.

Anemone vti qui agreste Papauer appellent non minus tamen spurio nomine, quam qui nigrum Papauer, qui à colore Phœnicida, qui à vento Anemion, qui Meconion. i. e. Papauer culum, qui Tragoerota, qui Gospatimen, qui Babilen vocant. Othares Berlion, Pythagoras Atraclyda Magi, gressum Cnicum, Aphri Cusfit, Romani Oratunicum dicunt.

Anemone Dioscoridi fuit dicta ἀνεμώνη ἀνεμώνη à vento, quòd flos nunquã se aperiat nisi vento flante, autore Plinio lib. 21. cap. 23. Duo, inquit is, eius genera. Syluestris prima, Altera in culcis nascens, vtraque fibulosis. Huiusque plures species: Aut enim phœniceum florè habet, quæ & copiosissima est, aut purpureum, aut lacteam. &c. Profunt Anemone capis doloribus, & inflammatione-

Pap Heraclium

Theoph.

Vires

Diosc. illustratur

Galen.

Plin.

Plin. ex. vir triplex

Æquiuoca

mationibus; vuluis mulierum, lacti quoque. Et menstrua dicit cum pituita sumpta, ac vellere apposita. Radix com manducata pituitam trahit, dentes sanat: decocta oculorum epiphoras & cicatrices: phoeniceæ radix contrita expurgandis vlcetibus adhibetur. Magi multum quiddam his tribuere, quamprimùm aspiciantur eo anno tolli iubentes, & dicitur colligi eas tertianis & quartanis remedio.

Galenus testatur omnes Anemonas acrem, extensoriam, attrahentem, ac aperientem uim habere, indeque radicem commanducatam pituitam prouocare, & succum ex naribus purgare, & cicatrices in oculis attenuare. Sordida etiam vlcera Anemonas purgare, & lepras remouere, appositæque menses prouocare, & lac attrahere.

Ouidius Adonidis florem describens Anemonem videtur adumbrare lib. 10. Metamorph. vbi hæc.

Sic fuit a crnore

*Nell'ire odorato sparfit, qui ractus ab illo
Intumuit sicut fuluo perlucida calo
Surgere bulla solet: nec plena longior hora
Fuit a mora est, cum stas de sanguine concolor
ortus &c.*

Bion Smyrneus Poëta vetus in Adonidis epitaphio. Anemonem ait natam ex lachrymis Veneris Adonidem desistentis.

Coronariam autem plantam apud veteres fuisse ex Athenæi Dipnosoph. Hist. lib. 15. apparet. Nicander enim lib. 11. Georg. flores coronarios apud eum recensens, Anemonidis meminit, his verbis.

*Et Anemonides fulgentes ipse, antea quam
conterrentur.*

Et Cratinus in Effeminatis, apud eundem,

*Chamæmelis omni generis ornatur michi caput,
Liliis, Rosis, Leiris, Cossusandalis, Violis, Sif
symbritis,*

Anemonarum vernis calicibus, Serpillo, Croco, Hyacintho.

Quin & Theocritus in bucolicis è lachrymis Veneris Adonidem lugentis produisse finxit, eique Epitaphium hoc dicauit:

*Quotque crnoris agit guttas hic casus Adonis
Tot Venus effudit lachrymas, quæ singula flo
res
Cessite demittunt: lachryma pariunt Anemo
nem:*

Sed crnor ille Rosam creat.

Nicander contra Anemonem ex Adonidis cruore natam prodit.

Vagum itaque commune que multis & plantis & floribus Anemones fuit quondam nomen ac bifariam ab Antiquioribus diuidebatur totum hoc genus, in coronarias sc. & medicas Anemonas. Dictaque nonnullis Anemone Limonia: aliis Othona: aliis sed perperam, Papauer rubrum: aliis Orcitunica: aliis Phænon: aliis Fremium, aliis Anemolia: aliis Adactylis: aliis Anemochorta.

Germani vocant Anemone Kogelin & Windt Koglin: Belgæ Anemone Kessens Ruellio teste, Galli Coquelourdes, Coeles, & Pisse fleurs appellant. Scit autem etiam Clusius postrema duo nomina Papaueri erratico nonnullis Gallie locis tribui. Idè Coquelourdes vocem Pusaltillæ, quæ siluestris Anemones genus est conuenire suspicatur. Non desunt tamen, qui simili appellatione Pseudonarcissum pallido flore donent. Italis Anemone dicitur, Hisp. Hyerua vident: Boh. Mägg polsty: Hung. Anemone siluestris Beterphen/ Tom. III

Feyer veragu/ Fiseliti sui.

Omnia porò Anemonidum genera, singulares caules, interdum duos, aut tres vel etiam plures, prout magnæ & amplæ vel vetuistæ sunt radices, proferre solent, & nullis ramis præditos: non candidè igitur agunt, qui eas multifido & ramolo caule expressas proponunt. Non tamen inficias ibit Clusius, quin interdum naturæ luxuriantis lusu cõtingere possit, vt vnus ramulus, interdum & alter, inter superna illa folia summum caulem amplectentia enascatur, vt aliquoties obseruauit. Flos tandem Anemones, vt est pulcherrimus, sic leui ventorum impetu, aut Solis calore languescit & decidit, eiusque semen pariter facillè in pappos abit.

Omnia porò Neoteriorum specificis differentis, Anemones nobis cognatas tempestiuum est vt oratione prosequamur.

ANEMONE TRAGI HORTENSIS.

CAP. XI.

Ex radice recta, læui, & digitum minimum crassa, caulem habet teretem, & instar Been albi [vt vulgò vocant] geniculatum, foliis herbacei coloris, usque pluumum dissectis, instar Chamomillæ vulgaris seu Cotulæ, ad fastigium vsque, quod flore rutulo, & quasi aureo, formam Argemonem planè referente, vestitum.

In horto quodam fortè fortuna repertam vidit Tragus, qui Anemonem inseribit, & Anemones genus esse existimat, quod à Dioscoride describitur. Turnero tamen non videtur Anemone Dioscoridis, sed Papaueri erratici species.

Tabern. est Argemone tertia: C. Bauh. phyt. Synon. Adonis i. siue hortensis, & [vt etiam H. Lugd. p. 844.] Anemone hortensis Tragi: Apud Matth. Anemone alteram vocat & Anemonem 5. Matthioli in edit. secunda, in aliis verò editionibus Anemonem hortensem Tragi.

ANEMONE LATIFOLIA FLORE FLAVO,

i. Clusii.

CAP. XII.

Statis amplis Defec:
foliis circinnatæ ferè rotunditatis, pet ambicum serratis, duris & firmis, longoque pediculo sulcis, supernè intensius virètibz, infernè verò plerumque purpuralcentibus, vt Cydaminis flore odorato folia propemodum, feruidissimi gustus: ruherosa, & oblongiuscula, Tormentillæ

vulgaris ximula, fibris aliquot dépendentibus, foris nigra, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque nauseam mouens quodammodo strangulet, deinde linguam aliquantulum vellicet.

Synon.

H. Lugd. p. 346. dicitur *Anemone latifolia* prima Clusii: Et sic in Obs. p. 147. & Ic. Plant. p. 279. In Lobelii vero Obs. figura est transposita. Gerardo & Tabern. in Icon. *Anemone latifolia* Clusii: Eisdem Hist. *Anemone* 8. latifolia siue Lusitanica, Portugalsch *Anemone* Rôsslin: Angl. *Strande Ceased* miude flower. C. Bauh. phyt. *Anemone* 16. siue latifolia foliis serratis.

Locus & Tempus

Lapidosis quibusdam Lusitanie collibus iuxta Tagum, atque etiam inter vepres eruebat Decembri anno 1564. Clusius, & in sequente Ianuario, qualis in Hisp. expressa est, & nos depinximus, nullam enim florem tum temporis ipsi obseruare licuit. Sed multos deinde post annos semine è Lusitania delato, similem apud Hollandos natam inuebat Ioannes Moutonus, sicumque cum caule & foliis florem è Batavia acceptum communicabat Clusio, qualem in Hist. post. exprimi curauit.

Is autem plurimas id genus alias proponit & describit, quas breuitati studentes, hic tantum notabimus, amphiorum delineatione ex eiusdem Clusii Historiis petendam relinquentes.

Anemone latifolia duplo flore flauo,
2. Clusii.

Tempus.

Hæc Clusio ferens aliis *Anemones* generibus & geminabat & florebant, semen verò Iunio maturabat.

Anemone Italica latiusculis spinosis foliis,
3. Clusii.

Clusius in Hisp. describit pro *Anemone latifolia* altera, foliis inferiore parte non nihil purpurascens, flore diluto rubore purpureo. In Hist. post. pro *Anemone hortensi latifolia* 3. simplici flore, eamque Herbariorum vulgus apud Belgas *Anemone* stellatam siue stelligeram nunc cognominare scribit, miraturque nonnullos pro Geranio primo reponere non veritos.

Synon.

Dodon. de Florib. in Epilogo, & Hist. in fol. lat. vocat *Anemone* primam: Camer. ad Hist. Matth. germ. & Epit. *Anemone* secundam:

C. Bauh. phyt. *Anem.* 10. siue *Ranunculi rotundo folio purpurascens.*

Lobel. in Icon. Plant. p. 279. inscribit *r.d.*

Anemone tuberosam.

Bulbocastani radice: Et sic etiam in Obs.

p. 247. vbi florem diluto purpurâ rubere, nonnunquam candicere, ait: quæritque an sit *Anemone lutea*

Gallorum. Sed

tyographico errore mutata figura, quæ proin

occasio suspicandi *Luteam* Galen. Non video hanc ferre *Luteum* florem, nec vllus, quod sciam, affirmavit. Ad *Aduersariorum* paginam 114. hanc cur referat Lobel. in Obs. nondum percipio. Si quidem huius *Anemones* nulla fit mentio in *Aduers.* Negligentiz ergo accusandus quod eo loci non descripserit. Præterea in *Aduers.* de germanica. in Obs. de exotica scribit.

Tabern. dicitur in Iconib. *Anemone stellata* purpurea, & alba, Stern winde Rôsslin: In Hist. *Anemone* tertia: Item Ic. *Anemone papaueracea*, Non winde Rôsslin: Hist. *Anemone* 12. flore purpureo, sex foliis magnitudinis *Papaueris* silu. conspicuo. *Dua* figura planè similes sub diuersis titulis: descriptio præterea 12. non respondet iconi: quam verò intelligat, diuinare haud possumus.

Gerardo *Anemone* 5. *Bulbocastani* radice, Chesnut winde flower: Item, *Anemone* 10. *papaueracea*, Poppe winde flower. Eisdem cum Tabern. icones ponit: sed descriptiones alias.

H. Lugd. *Anemones* 1. Dodonzi p. 345. Flos cum superiorib. foliis infra p. 1036. rursus pingitur *Ranunculi purpurei* nomine. Sed eadem repetitur p. 1175. sub Geranio 1. quorundam *Dalchampi*: ac sic vnus planta tres icones.

Obseruauit florentem Aprilis & Maio in hortis Patauinis, Veronenfis, & Bononiz, vbi etiam in montibus copiosè habetur. Eam quibusdam Germaniz locis secundum Rhenum, inter Moguntiam & Andernacum inter vepres in aprico florentem Martio conspiciebat Clusius.

Anemone latifolia, ex purpura diluore albicante flore, 4. Clusii.

Clusius in Hisp. *Anemone* latifoliam alteram inscripsit, eique præcedentis effigiem apposuit: In H. post. iconem illam priuauit, vocauitque *Anemone* hort. latifol. 4. simplici flore: eam autem paulò ferius priore florere tradidit.

Anemone latifolia flore ad carneum colorem tendente, albicantibus vnguib. 5. Clusii.

Anemone latifolia Pannon. ni fallimur, est *Anemone latifolia* Bizantina carneo flore: In Hist. post. *Anem.*

Anem. hort. latifol. 5. Anplici flore : C. Bauh. phyt. Anemone 14. Eam autem folia ante hycinē profere tradit idem Clusius.

Anemone latifolia purpurei serē coloris
Vnguibus albicanribus, Byzantina,
6. Clusii.

Anemones latifoliae simplici carneo flore genus hoc, Anemone sc. hortensem latifol. 6. simplici flore, habuit generosū Domina de Heufenstain Byzantio allatam, quæ Aprilis & Maio anni 1584. ipsi, referre Clusio, primū flores protulit: foliorum formā, colore, radice, à superiore parū differens.

Anemone colore saturatius ex purpureo rubens, oris coccineis, vnguibus albis, magnis, Byzantina, 7. Clusii.

Hoc Anem. genus etiam habuit Clus. Constantinopoli emptum Anno 1587, quod inde Francofurtum ad Mœnum delatum florem tulit cum reliquis Anemonibus generibus sub Maii initium. Eius autem duas varietates à se obseruatas tradit & describit.

Anemone latifol. flore coloris purpurei saturi, vnguibus magnis, albis, infima parte purpureis: 8. Clusii.

Inter latifolias, quæ purpureum florem habent mittebat ad Clusium N. V. Ioh. Boissot genus quoddam, ipsi semine natum, cuius flos ipso referente elegans esset, sed Clusio biennio duntaxat post florem dedit. Florebat cum aliis Anemonum generibus extremo Aprilis & Maio.

Anemone latifol. flore ex purpura violaceo, ad umbilicum albicante orbe, 9. Clusii.

Florebat Anemone hæc hortensis latifol. 9. simplici flore, Clusio auctore cum aliis Aprilis.

Anemone latifol. violacea, maculis albis notata: 10. Clusii.

Decimum hoc Anemones latifoliae genus à Clusio obseruatum, licet tota quodammodo facie nouo simile esset, & floris folia coloris essent etiam violacei: internā tamen parte notis quibusdam erant discreta, nam albis maculis erant insignita. Et certè initio Anemone hanc hort. latifol. 10. simplici flore, vitium aliquod contraxisse existimabat Clusius, cuius causā maculæ illæ in flore apparetent. Sed quum radicem in-

corruptam offendisset, & sequente anno flores similibus maculis notati conspicerentur, diuersum genus esse rectè censuit.

Anemone latifol. flore violaceo, vnguibus magnis, candidis Byzantina: 11. Clusii.

Flores violaceos paulò saturatioris coloris, ii. Defes. habebat genus, non cedens elegantia ei, cuius vngues maiores magisque candidi erant, propius quodammodò ad ostium generis flores accedentes. Illud Constantinopoli Allauum Clusioque ab Illustris Viri Davidis Vngnad vxore communicatum. Anemone hort. latifolia 11. simplici flore appellauit.

Anemone latifol. violacea, vnguibus argenteis 12. Clusii.

Anemonidi huic, inquit Clusius, hortensi latifolia 12. simplici flore, non valde dissimilis erat ea, quæ semine nata Porreto, primū florem tulit anno 1600. Hæc florebat Maii initio.

Anemone latifol. flore ampliore, duodenis foliis, violaceo-purpureis, vnguibus albis: 13. Clusii.

Anemone hort. latifol. 13. simplici flore, Clusius Porreto semine natam esse dicit ac florete Maio. C. Bauh. phyt. est Anemone 11. siue violacea toto folio. An porò sit Anemone latifol. flore simplici violaceo magno Camerarii hort. dubitamus, licet Frater id allerat.

Anemone latifol. flore veluti carneo, vnguibus albis: 14. Clusii.

Iam dictis Anemonibus, adicit Clusius eas latifolias, quæ flores quidem purpureo colore præditos habent, sed in multo dilutiore & veluti carneo. Omnes autem, radices & foliorū formā, non sunt dissimiles superioribus, præsertim tertia: caules etiam habent teretes, & breui lanugine obritos, atque ex viridi purpurascens, vt illius, ad quorum fastigium nascuntur vncialis longitudinis folia, quorum vnum, vt plucimū, paucis laciniis sectum, inter quæ exilit triuncialis pediculus, ex viridi etiam purpurascens, sustinens florem octo plerumque foliis constantem, quorum externa pars nonnihil purpurascit, interna coloris est ferè carni, eiusque vel saturatoris, vel dilutioris, vnguibus item vel amphioribus, vel minoribus, omnium tamen albis, & capitellū medium obtinentibus nigrum & villosū, quod ambiunt multa albicantia stamina apicibus cæuleis prædita. Flores autem sunt vel maiores, vel minores pro terræ ratione & vbertate.

Florent omnes eodem tempore, quo superiores, aut interdum paulò serius, pro loci, in quo repositæ, situ. Quædam florem habent nonnihil odoratum, alia minime. Hæc Clusius, quibus particulariter Anemone hortensem latifol. 14. flore simplici delineauit.

Anemone latifol. colore Orygensis dicto: 15. Clusii.

Anemone hort. latifolia 15. simplici flore habuit inquit Clusius, munere Ioh. Boissot. Aliud eius genus etiam mittebat, iam descripto

per omnia minus, eum foliis, tum caulibus, & & flore, cuius color licet ferè idem, mihi tamen paulò dilutior videtur, in utroque tamen nulla odoris gratia. Floret utrumque genus cum superioribus: & pro foliis, in quo reposita, vbertate, ampliores, vel minores flores proferunt. Non dubium est, quin plantæ earum femine natæ, etiam interdum variant, & flores proferant, vel saturatioris, vel dilutioris coloris.

Tempus

Anemone latifol. flore coccineo: itemque unguibus: 16. Clusii.

Desig

Similem quidem habet cum Anemone latifolia pleno flore [de qua postea] radicem, sed eius folia quæ etiam multa ex illa oriuntur, non erant adeò ampla & crassa vt illius, neque adeò dilutè virebant: caulis, dodrantalis vel etiam pedalis, satis gracilis, viridis floris color idem qui plenæ latifolæ flore, h.e. elegantissimo

coccineo internâ parte nitens, similes etiam vagues pallecente orbe illos ambiens, externâ autem quâdam lanugine pubescens; medium florem occupabat capitellum villosum cinctum staminibus purpureis, quorum apices nigricant.

Anemone latifol. coccinea sine unguibus Byzantina, 17. Clusii.

Locus

Tempus

Genus hoc 17. simplici flore latioreque folio habuit Constantinopoli allatum generosa D. de Heusenstain, quod anno 1587. mense Aprili in eius horto floribus onustam conspiciebat Clusius, cuius fragmentum seque te Iulio accipiebat, & amicis in Belgio communicabat. Id autem, inquit, similibus superioribus, &c.

Anemone latifol. ex coccineo phænici coloris, unguibus parvis, subpallidis: 18. Clusii.

Anno 1600. obseruam, inquit Clusius, apud N. V.A. vander Duyn elegantem hanc

Anemone hort. latifol. 18. simplici flore. Florebant taxat

Maior, quia is annus valdè ferotinus fuit, propter præcedentem asperitatem Hiemem qualis totis 35. annis non fuerat conspecta.

Clusius in Pantheon. p. 394. vocat Anemone latifoliam Byzantinam coccineo flore: C. Bauh. phyt. Anemone 13.

ANEMONE LATIFOL. FLORE PLENO variegato. CAP. XII

Nihil in hac Anemone flore speciosius, qui Rosæ magnæ par, densissima foliorum sætura, Peroniz ferè modo luxuriat, foliis oblongis, acutis, rubentibus striatis: exterioribus verdè quadruplò, quintuplòue latioribus, rubro, viridique confusis, variegatis.

Clusius in stirp. Hispanicarum appendice Anemones latifoliz flore multiplici titulo pingit & describit p. 523. Lobelius in Obs. p. 146. Ic. Pl. p. 278. dicitur Anemone maxima polyanthos Chalcedonica. Figura, vt Clusius, duplex: vna radice, altera floris. Malè apud H. Lugd. p. 847. in Anemones latifoliz flore multiplici Clusii figura, flos adaptatur radici.

Tabernus in Icon. est Anemone Chalcedonica maior: In Hist. Anemone 7. Chalcedonica: Camer. hort. Anem. latifol. flore pleno tubro elegantissimo: C. Bauh. phyt. Anemone 15. sine rotundifol. maxima: Gerardo, Anem. max. Chalc. polyanthos, The great Double Winde flower of Bithinia. Germanis Anemone Kößlin Von Constantinopel. Constantinopoli allata fuit. Aprili vel paulò etiam ferèis florem expandit. Flos in Germania rarissimè ad frugem peruenit, frequenissimè enim, antequam se explicet, vitium contrahit. Certè licet multis annis aluerit Clusius, vltra tetras aut quaternos eius flores explicat.

explicitos videre non meminit: Casselli autem in herbo Ill. P. dicit. Hassie Landgravi, maximum & ante ussi nun protulerat. Nobis Venetis attulit Cherlerus, ac Argentine ostendit Meierus.

ANEMONE LATIFOL. PLENO FLORE,
coccineo, siue Pau maior 1. & 2. Clusii.

CAP. XIII.

Nomine Ranunculi Constantino-politani gener Cherlerus secum ex Italiae Patavio ab Ill. Pinello, nobili Genuens accepit, attulit pulcherrimum rarissimumque Anemones genus. Ramus erat dodrantalis, unico folio circa medium donatus, quod sine pediculo caulem amplectebatur, circumscriptione ferè circinata

divisura profundè & crebra superiorum quorundam foliorum Ranunculi alicomi: supra quod ramus nudus paulatim attenuatur, summo fastigio florem gestans Anemones multiplicis flori parem, faciliò foliorem futurà luxuriantem, vt nullus planè comparet umbilicus, saturatà purpura tinctum: extimè cuius folia vacià longiora, semuncia latiora, obtusa, venosa, interiorum alia dimidium, alia ne quadrantem quidem eius magnitudinis attingunt. Est hic flos, ni fallor, idem cum Clusii Anemone hortensi latifolia 2. pleno flore, vt & cum eiusdem Anemone hortensi latif. Pauone maiore 1. atque etiam cum eiusdem Anemone hortensi latif. Pauone maiore 2.

In Belgicis hortis inquit Clusius, Aprili vel paulò etiam setius florem expandunt. Earum etiam radices, perinde ac laefoliarum simplici flore, praesertim quæ crassæ & globosæ sunt, temporis diuturnitate plerumque cariosæ fiunt, & vitio deinde ad extremos nodos serpente, tandem penitus corrumpuntur, nisi alternis ad minimis annis, in fragmenta diuisæ, tellurique commixtæ pangantur.

ANEMONE GERANIFOLIÀ.

CAP. XIV.

Multa habet folia nouo Vere, quum prodire incipiunt purpurascencia, deinde ex viridi pallentia, multifida, Coriandri referentia, vel Limonia potius Anemondis foliis similia, trigemina plerumque simul pediculis cõnexa, hirsuta, & in terram, vt Dioscorides rectè ait, inclinantia: inter quæ caulis exilit nudus quidem, sed quem terna foliola, trifatiam profundius incisa, media parte amplectuntur, quæ aliquamdiu florem

occultat, donec Solis calore ex us sese explicat & emergens, expandatur in quatuordecim aut quindecim foliola mucronata, minora quàm in laefoliarum generibus, coloris vel cœrulei vel albi, vel utroque mixti h. e. ex terna parte subcœrulei, internè albi, staminibus albis, quorum apices pallidi, medium florè occupantibus:

deculso flore, apparet capitellum penè Ranunculi, conflatum ex seminibus eius semine-tiam similibus: non tomentosum vt in laefolia Anemone: radix digitalis plerumque longitudinis & crassitudinis, in aliquot ramos diuisa, & tuberculis obfita, sicutas qualdam hic illac spargens, foris nigra, intus alba, quæ similiter fragmentis feri & pangi potest.

A Clusio nominatur in Hisp. Anemone tenuifolia 3. In Hist. post. Anem. hort. tenuifolia 1. simplici flore: A Dod. in sol. lat. Anemone 2. A Lobel. in Obs. p. 148. In Ic. Plant. p. 280. Anemone tuberosa geranifolia: A Tabern. Anemone Rupertiana. C. Bauh. phyt. Anem. 6. siue Geranii Rupertiani folio: Schvvenckf. Anem. Ropertiana flore nunc albo, modò cæruleo, flein blatte lechte mindr rosslin. Gerardo Anemone Geranii folia, Storckes winde flower: H. Lugd. p. 845. Anem. 2. Dædonzi, tenuifolia 3. Clusii, siue Geranifolia Lobelii.

Hanc primùm ex Italia habuerunt Belgici hortis, in quibus Vere floret: semen Maio maturefcit, aut paulò serius. Radicis fragmentis ferit ac pangitur.

ANEMONE ITALICA TENVIFOLIA

purpurea, foliis floris orbiculatis

CAP. XV.

Anemone Italica tenuifolia radice nitebatur Defect: subtrotunda, capillarium fibrarum non ex parte: foliis Coriandri foliis similibus, multum diuisis, haud secus ferè quàm Apii hortensis, sed crebrius incisis, pediculis dodrantalibus appensis statim à radice orientibus, infirmo & tenui principio pediculi, crassiori in adultioribus: inter folia surrigebatur caulis tenuis, cubitalis, non nihil hirsutus, citra cuius fastigium, aliquot digitis sub flore etant folia sine pediculis caulem ambientia, minutim dissecta. Cauli infidebat flos vnus, magnus, purpureus, quinque foliis constans, latis, rotundis, in acumen desinentibus, exterius multum hirsutus: umbilicum floris occupabant apices multi.

An Anemone prima Matthioli? Camer. hort. de hac ait: Anemone tenuifolia flore purpureo frequens in Italia circa Romam & Neapolim atque in Hetruria. Hæc tantum potest regio vt

plurimum cerebrum expurgate.

Anemone tenuifolia species variae.

Elegantè pingit & graphicè describit Clusius tamen Hispan. tamen post. hist. plurimas Anemones tenuifoliae species, quas breuitati studentes, vt in latifoliis factū, hic tantū notabimus, pleniorē earum historiam ex ipsius Clusii lepititis petendam relinquentes, additis tamen præcipuarum nonnullarum iconibus. Considerandè igitur veniunt præter iam descriptas Anemones.

I. Anemone tenuifolia purpurea, foliis floribus in acutè definentibus 2. Clusii: cuius hic traditur icon.

II. Anemone tenuifolia coccinea, vnguibus ex pallido fusco & albo coloribus mixtis: tenuifolia 3. Clusii.

III. Anemone tenuifolia coccinea, vnguibus albis: 4. Clusii.

Florem sustinebat amplum [præter istius generis Anemone] monidum mo-

gio, vt flores quarto anno pro purpureis, albos proferat. Apud Matth. in Epir. & Hist. germ. vocat Anemonem 4. foliis frequenter laciniatis, floribus purpureis, &c.

Montbelgardi in horto, ni fallor, Maio florbat, sed tunc eam depingere neglexi.

Camerarius auctor est, acrem esse plantam, eiusque succum natibus insulum

rem [foliis constantem coloris interiore parte coccinei elegantissimi, vnguibus albis, exteriori quidem etiam coccineis, sed tenui lanugine pubescentibus & splendentibus: umbilicum occupante villosa nigricante capite, multis staminibus cincto, quorum apices ex nigro purpuratebant.

IV. Anemone tenuifolia flore magno coccineo vnguibus albis orbiculatis: 5. Clusii: cuius icon in hac pagina tertio loca postea est.

V. Anemone tenuifolia flore amplo [foliis florū in cuspidem ferè definentibus] laguineo, vnguibus albis magnis: 6. Clusii: cuius hic traditur icon.

VI. Anemone tenuifolia flore minore coccineo vnguibus exalbidis, purpureis venis distinctis: 7. Clusii.

VII. Anemone tenuifolia coloris languinei coccineo permixti, vnguibus eiusdem ferè coloris: 8. Clusii.

VIII. Anemone tenuifolia flore pluribus foliis constante carnei quasi coloris: 9. Clusii.

IX. Anemone tenuifolia duplex: Vna ex albidore virefcens, vnguibus albis: Altera profus ferè alba, vnguibus & venis ex albo paulullum virefcens, 10. & 11. Clusii.

Clusius in Pann. p. 395. priorem tradit sub Anemone tenuifoliae carneae flore nomine, siue Byzantiniæ secundæ.

Et hæc est quam Anemone hort. tenuifoliae 11. simplici flore titulo describit.

C. Bauh. phyt. vocat Anemonem 4. siue angustifoliam

trifoliam ter-
tiam.
An est Ta-
bern. in Hist.
Anemone 11. si-
ue rapacea
propter radi-
cem, flore ex
purpureo albi-
cante.

X. Anemone tenuifolia candida, exceptis vn-
gibus, extera parte nonnihil virefcentibus, 12.
Clusii

XI. Anemone tenuifol. proflus niuea præter
vngues, in quibus aliquid carnei coloris, 13.
Clusii.

XII. Ane-
mone tenuifo-
lia exalbida, ve-
nis carnei colo-
ris: 14. Clusii.

XIII. Anemone tenuifolia præcedenti candi-
dior, 15. Clusii.

XIV. Anemone sanguinea, vngibus venis al-
bicantibus distinctis, foliis floribus orbiculato m-
trone, 16. Clusii.

XV. Anemone tenuifolia Kermesina, 17.
Clusii.

XVI. Anemone tenuifolia coloris coccinei
valde diluti, vngibus amplis & albis, 18. Clusii.

XVII. Anemone tenuifol. cochinnilla, vngi-
bus magnis albis, foliis florum extrema parte
orbiculatis, 19. Clusii.

XVIII. Anemone tenuifol. sanguinea albi-
cantibus vngibus, 20. Clusii.

Et illæ sunt Clusio Anemonidis tenuifoliz
florem simplicis foliorum serie gerentis species:
qui non dubitant quin plures aliz aliis fortè
innotuerint. confidens etiam quotidie deinceps
plures exorituras, vel foliorum numero, vel aliis
notis flores discretos habituras.

Tom. III

XIX. Ane-
mone tenuifo-
lia, flore poly-
phylo cocci-
neo.

ANEMONE FOLIO ACONITI, RADICE

Rapunculi, flore ex purpura albi-
cante: Et Altera folio Coriandri, ra-
dice Oliuæ flore purpureo.

Tabern.
CAP. XVI

Radice prior est longa, Rapunculi, et assitu-
dine mediocris digiti, fibris donata pluri-
bus, odoris acris: foliis profundè dissectis, in star
Aconiti: caule spithameo, & longiori, crassiuscu-
lo, tomentoso, canaliculato, recto, intus cauo:
flore ex purpura albicante.

Alteræ radicem habet Oliuæ, rotundam, odoris
acris & vehementis: folia Coriandri, profundius
tamen & magis incisa: caulem pilosum, tenuem,
canaliculatum: florem sex folis constantem, pur-
pureum, papaueraceum: capitulum in medio
foliorum nigrum.

Ambæ [11. sc. siue rapacea, & 12. siue papuera-
cea] abundant Vascouiz montibus planis, Soli
expositis. Locus:

An aliquis meminerit Anemones radice Ra-
punculi nondum occurrat. Quæ verò sit Ane-
mone papaueracea Non Windt Kößlin foliis
& flore magnitudine Papaueris nobis non satis
constat. Ico non sanè quæ pro hac proponitur à Ta-
bern. non respondet descriptioni. Videtur au-
tem nobis haud diuersa, ab eius Anemone 3,
quam nominamus Italicam latiusculis foliis spi-
nosis.

ANEMONE FOLIO MVLTIPlicATO,

hituto, flore quadrifido, rubro, albo
caeruleo.

CAP. XVII.

HAbemus [inquit Anguill. ep. 12.] Anemo-
nem Athenæ in montibus altis, foliis mul-
tifidis, & lanuginosis, cuius flos quatuor dunta-
xat foliis constat, Papaueris modo, aut ruber,
aut albus, aut caeruleus. Reperitur in Italia, in si-
uis altorum montium supra Castellum in Mar-
sis dictum Piscina, & montibus Sclauonia, siue
Illyria, & Morea.

Clusio dicitur Anemone Anguillæ: C.
Bauh. phyt. Anemone 1. siue lanuginosa folio
Xx 2

flore alba, rubro, ceruleo. Sed quæ sint hæc Anemones prænominati non explicant. Nec quis è genere Pulsatillæ eas esse contenderit. Habent enim Pulsatillæ plura quàm quatuor in flore folia.

ANEMONE ANGVILLARÆ LVTEA,
quadri folia, foliis multifidis.

*Artem. lutea
Galeni
Anguill.*

Refert idem Anguillara epist. II. in Apulia Anemonidis genus illud reperiri, quod Galen. lib. de comp. med. fec. loc. floris colore luteo esse scribit, atque illic notissimum esse, & à cæteris figura non differre, sed colore. An autem Anguillata de Pulsatilla lutea scribat confiderandum. Dubium in eo consistit, quod non sit quadri folia. Clusius dubitat an non sit latifolia: Anemones genus illud, quod secundo loco descripsit. Sed quomodo possit ea esse Anemone Anguillaræ, quæ quatuor tantum floris foliis constat, cum latifolia Clusii magno sit floris foliorum numero. C. Bauh. phyt. vocat Anemone II. siue luteam. Nec plura.

ANEMONE LVTEA RAVVOLFFII.

CAP. XVIII.

Locus

Sakakick

*Sakakick
assar.*

Commemoratur hæc cum aliis à Rauvolffio Itinerarii sui part. I. cap. 9. Circa Halepum occurrunt aliquæ Anemones species, plurium colorum, rubri, purpurei, lutei, &c. quas omnes communi nomine *Sakakick* appellant, cognomè addites *Sakakick achmar, Sakakick alfar, Sakakick aserach, i. e.* Anemone rubra, lutea, purpurea. Luteam verò pingit parte 4. numero 115. titulo pulchre *Anemones rosæ, floribus luteis, Anemones luteæ Sakakick alfar* Arabibus dictæ.

H. Lugd. append. p. 26. Anemones genera *Arab. Sakakick.* C. Bauh. phyt. Anemone 17. siue varia peregrina, radice fibrolâ.

ANEMONÆ MATTHIOLINÆ.

CAP. XIX.

*Anemone
des legitime
Disce.*

*Matth.
vulgarg.*

*Anemone
genera 5.
Matth. in
imm. post.*

Legitimè utriusque generis Anemone se legitime gloriatur Matthiolus in Diosc. in anni 1559. editione, idque in Ananienfi agro, quæ ut arbitratur, Dioscoridis descriptioni nihil prorsus reclamant. Postea verò Venetiis in orto Medici Maphei à Mapheo conspexisse. Sed si collegit, cur non descripsit? cur præterea falsas exhibuit figuras, ad descriptionem factas, maleque intellectas. Appingit enim vascula, & calyces Papaueris, quorum non recordatur Dioscorides. Cur non monet suas icones non respondere visis plantis, si nouit? Si veras proposuit imagines in prioribus comm. cur in postemis eas mutauit, nec falsas fuisse priores admonuit?

Anemones [inquit in comm. It. cum mag. fig. impressis anno 1568. & Lat. impressis anno 1583.] quinque genera obseruauit: Horum primum folio prouenit Cotiandro simili, sed frequentibus incisuris, caulibus lanuginosis, tenuibus, striatis, in quibus tenuiora per interualla sunt folia, flo-

tibus siluestris Papaueris magnitudine, senis circum distinctis foliis, purpureo luteo, capitulo umbilico tenui emergente, nigro colore, nigrisque capillamentis sit ipato. petinde ac in Papauere. Radix illi Oleæ magnitudine, subtota fibrataque & sapore acri. Secundum foliis affurgit minoribus, & frequentibus laciniatis, cyrotoni Aconiti modo, caulibus alteri similibus, sed aliquantò crassioribus inanibus, & in rectura spectantibus, quibus flores intant, diluore purpurâ nitescentes, capitulo circûaque comato: petinde. ac alterum. Radicem habet breuiem, Rapunculi ferè figura, fibris adnatis multis, acri etiam gustu. Tertium foliis crescit Ranunculo primo ætulis, caulibus tenuibus, sequis palmatibus rotundis, in quorum cacumine flores excuti albi, quinque tantum folioli distincti, Rosarum magnitudine, & nonnunquam tenui quadam purpurâ tersi, inferiore præsertim sede. Radicem habet fibratam ac tenuem: Nascuntur in collibus. Habentur quoque Anemones, generæ alia duo, foliis laciniatis, & floribus in altero purpureis, in altero aureis. Omnia genera Maio mense florent. Non desunt, qui credant Anemone, & siluestre Papauer idem esse: sin mit illis, Temp. saltem eiusdem esse generis. Sed ii, meâ quidem sententiâ, falluntur, & prorsus aberrant à Diosc. proposito. Quandoquidem si hoc idem sensisset Dioscorides, alterum ab altero diuersis capitibus non distinxisset, neque, ut legitur in eius capitibus calce, differre Anemone à siluestri Papauere tradidisset. Verum ut non diu nec multum in Matthioli erotibus retegendis laboremus, rem Camerario committimus, qui apud Matth. in eius Hist. germ. dicit se coniectari haud posse, quænam sint Anemones à Matthioli in suo herbario pictæ, quandoquidem de iis nullus scribat, nisi de tertia. Ipse etiam se ramofam vidisse negat, & alias descriptionibus Matthioli respondentes effigies habere affirmat quas tradit.

Tabern. in Icon. Anemones ramofæ purpureæ; Et, Anemones ramofæ luteæ titulo, ambas Matthioli fictas imagines habet, & cum imitatus cudit descriptiones. In Hist. Anemone 13. & 14. inscripsit.

Matthiolus autem in commentar. prioribus duo proposuisse Anemones genera, quæ nec in Germania, neque Anglia, nec etiam in Italia proueniunt, testis est Turnerus, qui nunquam illa videre meminit.

A partibus verò Anemonarum Matthioli stat Frater C. Bauh. Matthiolus, inquit, quinque proposuit Anemones, cuius figuras mutare non uolo.

H. Lugd. p. 842. & sequentibus Anemones Matthioli quinque proponit, nec quales sunt, indicat. Anemones autem secundæ Matthioliæ titulo pingit Ranunculum flore globoso, ut fuis hoc titulo dicemus,

ANEMONE RANUNCULI FACIÆ LVTEA.

CAP. XX.

Foliis prouenit Ranunculi ferè, sed tenerioribus, floribus aureis, radice paræ Fabæ magnitudine, inquit Camerac. qui in Epit. & Hist. Matth. germ. Anemone quinque inscribit. Sed in Epitomes eadem tabella pinguntur icones duarum plantarum: in vtraque autem est radix maior

maior Fabæ 7.
 Quæ potè sub
 numero 1. pro-
 ponitur, est
 quæ hoc capite
 describitur.
 Quæ verò nu-
 mero 2. nota-
 rur, ea accede-
 re videtur ad
 Ranunculum,
 cui flos in me-
 dio folio. In H.
 germ. nudam
 proponit ip-
 sem sine de-
 scriptione.

capita inter-
 dum diu, sicut
 perennis ex reli-
 quis marcido-
 rum foliorum
 comata, sapor
 nonnihil a-
 marefcente, &
 tandem acri-
 moniâ linguâ
 vellicante.
 Dux signa
 ras proponi-
 mus, rō quod
 sint duertarū
 spectum sed
 quod si quid
 in vna requi-
 ratur, ex alterâ
 fortè supplea-
 tur: ni factas

Defectus

Icones

PULSATILLA PURPUREA, CÆ.
 rulaeae.

CAP. XXI.

Tenuia folia sic latis Palmæ & sylvæstris foliis
 similia sunt, nisi ab his magnitudine vince-
 rentur, tenui divisurâ pulsatine respondentia, ex
 pediculo longiore, palmari circiter, admodum
 villoso & propter terram subrubente, appensa:
 caulis teres, cauis, densâ lanugine obductus, do-
 drantalibus, delapso flore pedalis & maior, nullis
 vel ramis, vel foliis donatus, vnicō excepto fo-
 lio, quod paullo infra florem nascitur, denso,
 mollique tomento comatum, circum circa labri

emissus, meliorem dedissemus.

Tragus Herbam venti intitulat, incognitam
 que ait & quasi peregrinam: Mulierculas verò
 Argentinenfes herbarias fûchen schell vocare,
 vel fûschbell, q. c. si interpretetis, Campanula vel
 Nola culinaria, siue culinaria: Campanula vacca,
 aut vaccaria. Videtur autem ipsi Ranunculi ge-
 nus Sardonium, de quo Dioscorides lib. 2 scrip-
 sit, quamvis non desint qui Oreoselinon esse
 contendunt.

Herba
 Genus
 Trago

Cordus in Hist. pro Decima Ranunculi specie
 describit, ac leptophyllon & comatum cogno-
 minari posse concedit.

Ranunculi
 Species
 Cordo

Genus hic figuram ex Trago posuit. Idem
 de hort. vocat Pulsatillam vulgi Italorum, Cau-
 dam vulpinam Amati, Ranunculi Dioscoridis
 secundam speciem, Herbam Sardoam, & Helue-
 tiorum Bigwûrz. Item Anemone Aretii, flori-
 bus caruleis, maioribus tamen, pallidioribus, &
 & non nullorum das wilden mans fraim.

Pulsatilla
 Italor.
 Cauda
 Vulpis

Turnero pingitur the common Anemone ti-
 tulo.

Dod. gall. inscripsit Herbam Sardoam & A-
 pium risus, delineavitque pro Ranunculi auri-
 comi (Ranunculi dulcis folio rotundo) specie
 altera, floribus purpureis. Hanc incognitam
 scribit, ac postea inter nomenclaturas ita appel-
 landam censet: Herbam sc. Sardoam, Apium sil-
 uestre, Apium rusticum, Apiastrum, & Apium
 risus, ut quo nomine in aliquibus officinis co-
 gnita sit, ut in aliis Pulsatillæ Gallicæ Passescour,
 Belgicæ Encensscelle: Sed aliter sentit Dodon.
 in fol. lat. vbi Pulsatillam vocat. A nonnullis, in-
 quit, Apium risus dicitur. Non est tamen Herba
 Sardoæ, quæ proprie Apium risus videtur ap-
 pellanda. Non est etiam Ranunculi, neque
 etiam Anemones species: utrisque tamen & pre-
 fertim facultatibus accedit. Color est plurimum

Herba sar-
 doæ & A-
 pium risus
 Dod gall.

Nec Apium
 risus
 nec Ra-
 nunculus
 etiam An-
 emone est

dium obsidet ex oblongo rotundum capitulum
 fibris apicis usque luteis cirrhatum: postquam
 autem delapsus est flos, caulis supra folium
 supra dictum, quinuplo, aut altius excrefcit,
 proque flore succedit comosum capitulum sta-
 minum holericeorum mellitæ, argenteis splen-
 deris: appenso vnicuique stamini femine ob-
 longo, tereti: delapsis potè caducis seminibus
 vnâ cum staminibus appensis caput relinquitur
 rotundum: radix crassa, longa, nigra, in plura

Violæ nigre purpureo, quandoque candido, a-
 lias luteo. rariis rubente. Belgæ in hortis habent:
 apud Germanos satis frequens locis asperis &
 lapidosis, & subinde in ipsis rupibus, & quidem
 flore purpurei ex caruleo coloris: qui pro loco-
 rum ratione aut intensior, aut remissior. In silvis
 siquidem æ vmbrosis dilutiore colore quasi in-
 albisat flos: in apricis coloratior est: Albidis floribus
 Auerniæ & Narbonensis Galliæ montes sup-
 peditant: lutei Tauenienses Allobrogum: rubri
 floris ex Alep. Syria vrbē habetur.

Pulsatilla vulgaris. Lobel. in Obs. p. 149. & in Ic. Plant. p. 281. vocatur Pulsatilla vulgaris. Qui Rufus Apium Dioscoridis autumant, rufum potius quam responsum merentur.

Pulsatilla vulgaris. A Matthiolo in Epit. & Hist. & germ. cum addit. Camerarii, ac etiam passim in comm. in Diosc. Pulsatilla titulo pingitur, dicente: Fuchsius in libello imaginum Anemones purpureæ (sylvæstris) loco, pingit herbam quæ plerisque Pulsatilla cognominatur, et si nullam habeat cum Anemone cognationem. Scribit Ruellius Anemonem in Gallia nasci, eamque esse, quam Herbam venti vocant Herbarii: sed me latet quid Ruellius per Herbam venti intelligere voluerit. Bohemi vocant Fonicflec, Saxones propter seminem Bocksbart. i.e. Barbam hirci.

Pulsatilla vulgaris. Pulsatilla vulgaris Clusius duo genera passim in Austriæ & vicinarum regionum locis editioribus & vento perflatis inveniuntur: vnum præcæcis crassiore folio, ampliore flore, quod ab Vngaris lo kevkevvrchin. i. e. equi kevkevvrchin, siue equina Pulsatilla: alterum, non adeo præcox, folio tenuius incisio, floræque minore, & purpurei coloris, adeo saturi, ut niger videatur, Vngaris Lean kevkevvrchin, h. e. virginis kevkevvrchin, siue virginea Pulsatilla, appellata. Is vero titulo Pulsatilla vulgaris diluore flore iconem habet à Lobelio propositam pro Pulsatilla vulgaris: Et titulo Pulsatilla vulgaris saturiore flore, quæ Lobelio dicitur Pulsatilla flore clauso cæruleo.

H. Lugd. p. 849. vocat Pulsatillam Matthioli. Tabern. in Ic. & H. flor. nominatur Pulsatilla 1. flore purpureo & cæruleo; item Cauda vulpis: Gerardus Pulsatillam vulgarē vocat Purple passe flower: Schvvenckf. Pulsatillam purpureo flore, Thalius Anemones speciem Pulsatillam vocat: C. Bauh. phyt. Pulsatillam 1. siue vulgarem, foliis florum nonnunquam reflexis, colore ut plurimum Violæ nigre purpureo, & etiam obsoleto.

Locus & Tempus. Monspelii Martio mense floret in montibus ceu & Lugduni, vbi copiosè provenit. Frater C. B. circa Heluetiorum Badenenses thermas purpuream collegit. Sapiens in hortum transfusi, sed frustra. Copiosè tandem circa Bonam in Germania nascitur, & circa Oxoniam in Anglia, ut Turnero Falconerus retulit.

Vires & visus. Ab Empiricis id compertū habet Brunfelsius, quod vulneraria sit herba. Quod folia non sine acore quodam secantur, ita ut oculos, quemadmodum Allium aut Cæpæ feriant. Quod illa per Alembicum distillata, aquam vulneribus mūdicandis curandisque præsentit vtilissimam, quæ & putridam carnem etodat. Folia, caules, & flores [inquit Matth.] cum acerrimo sint gustu, excalfaciunt & siccant ordine quatto incidunt: attenuant, attrahunt, digerūt, expurgant, & exulcerant. Radix verò cum subdulcis sit, non longè aberit à temperatis. Sunt qui eam maximè præferant, contra pestilentie contagia & pota venena, & virulentorum animalium ictus, si cum vino bibatur, drachmarum duarum pondere, quare in Antidotis additur. Aqua è foliis distillata, vulnera sanat, & pota sudorem prouocat. Trago Herba venti calida est & sicca, debetque magis externis quàm internis corporis partibus adhiberi. Commendatur ad calculos, gangrænam, putrida vulnera, vngues scaldos, papulas, mariscas, verrucas, & maculas. Radix siccata sternutamenta ciet: cruda verò mansu pituitam elicit.

Aquæ.
Temper.
Sudorem mouet
agrua.

PVLSATILLA FLORE CLAVSO CÆRULEO.

Pulsatilla flore clauso cæruleo. In Pulsatilla flore cæruleo perpetuè clauso conspicuam differentiam vident copiam fecit Lobelio Coldenbergii hortus. Cætero quia cum superiori re ipsa vna, nisi folio esset superuicenti.

Lobel. Obs. p. 150. dicitur Pulsatilla varietas. Ic. Plant. p. 283. Pulsatilla flore clauso. Dodon. fol. lat. Pulsatilla altera icon. H. Lugd. p. 850. Pulsatilla altera Dodonæi. Clus. in Hist. post. [vbi icon eadem quæ Lobelio, sed diuersa descriptio, quam antè tradimus] Pulsatilla saturiore flore. Tabern. Pulsatilla 5. siue cærulea minor. C. Bauh. phyt. Pulsatilla 4. siue foliis florum reflexis.

PVLSATILLA RVBRA.

Pulsatilla rubra. Differt à vulgari non solum floris colore, sed etiam formâ foliorum, quæ tenuius diuisa: florum item foliis, quæ in priori acuta, in hac obtusa.

Hæc siue dubio est illa Pulsatilla rubra Obs. p. 149. Icon. Plant. p. 282. quam ex Alepo Syriæ vrbe se habuisse Pena & Lobelius referunt, quanque Clusio videre nonquam contigit.

Inscribitur hæc apud H. Lugd. p. 850. Pulsatilla rubra Lobelii. Tabern. in Icon. & Hist. item que Gerardum, Pulsatilla 2. rubra. C. Bauh. phyt. Pulsatilla 2. siue flore rubro: apud Matth. Pulsatilla rubra.

PVLSATILLA ALBA.

Pulsatilla alba. Pulsatilla alba foliis est multo amplioribus, quàm reliquarum vlla, nec ita etiam minutim concisis, & ad Myrrhidis sili. foliorum diuisuram quodammodo accedebus, & non nihil hirsutis: caulem qui cubito longior nonnunquam, medium cingit eonfimia quoque folia: cæterum, flos qui summo cauli hæret vnicus,

lacteum est candore, quem villosum capitulum cristatumque aliarum more conlequitur: radix itidem crassa.

An hæc est Bened. Atetio in descr. montis Stockhornii apud Gesn. de hort. altera illa species Bizourgen flore albo, quam Ranunculum aliquem montanum aut Anemones speciem esse haud negauerit.

Gesnerus de hort. nominat Anemonem flore albo, quam græcè *aperisqortas* dicendam præcipit. Item, Pulsatillam Italorum, Anemonem albo. In descr. montis Fracti, in lib. de Lunat. Anemonem alpinam,

alpinam, radice nigra &c.

Forè Lobeli Pulsatilla albida pallens in Aduerf. non eadem est cum nostra, quam in Obsp. 149. Icon. Plant. p. 281. Pulsatillam albam inscribit.

Tabern. in Ic. & Hist. habet Pulsatillam albam siue, quam Lean Feitreichin Hungaricè, h. e. Virginis Pulsatillam vocat. Habet & in Hist. Pulsatillam 4. flore albo prouenientem in montibus Lotharingiam separantibus ab Afsatia, potissimum inter Espinal & Fontenoi inter rupes, vnde quoddam difficulter euellatur, Pulsatillam petraeam, vocandam existimat.

Gerardo dicitur Pulsatilla flore albo white Passflower: Schwvenckf. Puls. niuea alpina. Puls. petraea, Schneblumen Schnebenstn / & wild Mauserastr. C. Bauh. phyt. Pulsatilla, siue flore albo. Clus. in Pann. p. 382. Anemone silu. 2. montana Pulsatilla folio.

Genetz mense Iulio in monte Thuri copiose floret. Crescit in celsioribus Etscher & Durzenstein Straz iugis, inter scopulos tenui & leui terra testos: plerumque verò in ipsis scopulorum fissuris & commissuris adeò altè radices agit, vt summà difficultate, & vix vnquam, nisi a uulsis terreo instrumento scopulorum fragmentis integras Clusio eruerè licuerit. Floret autem istic Iulio, interdum etià duntaxat Augusto, pro Aestatis maturius aut serius incipiens natura, solutis uidelicet niuib: nam è primis floribus est. Semen plerumque maturitatem adquirit sub extremum Augustum. Difficuler cicurari posse tradit idem Clusius.

PULSATILLA LVTEA.

Pulsatilla lutea palmaris erat planta, radice crassa, foliis caruleis modo diuisis, sed segmentis latioribus, valdè hirsutis: caulis singularis, vnicum summo fastigio sustinens florem colore luteo præditum, foris hirsutum, intus glabrum, obfidente medium apicum magno numero.

Camerarius ait florem luteum subrubentem, & subseq. semen papposum barbatumque: figuram autem quam proponit facta est ad plantam meam siccam Gesnero missam.

An Anemone siluestris tertia Clusii? An Gesn. hort. huius meminit, Anemones & Pulsatilla flore luteo nomine: Pulsatillam luteam vocat Camer. in Matthioli. Galle Bistortz, h. e. Radicem contra morbus venenatos luteam: in eiusdem verò uult. Gell. Fühenschel. i. e. Campanulam, siue Nolam culinariam luteam. Commemorat Pulsatillam luteam Lobel. in Adu. & Pulsatillam lutei floris Dodon. in fol. lat. Qui an nostram intelligant, ambigimus. Siquidem eam à vulgari colore tantum distinguunt. Pulsatillam luteam sibi è Pedemontio sicca missam ait Tabern. indeque Pulsatillam Pedemontiam cognominat.

Dalechampius apud H. Lugd. tria Pulsatilla genera luteo flore conspicua produxit. nam autem inscripsit p. 850. Pulsatillam 1. Alpinam Dalechampii, radice crassa, nigra, exesa, foliis Apii modo dissectis, inter hæc tria genera latissimis, hirsutis.

C. Bauh. phyt. vocat Pulsatillam 5. siue luteo flore. Pulsatillam autem Camerarii. Pulsatillam verò 6. siue luteam Apii folio, primam Dalechampii. Sed cur Dalechampii Pulsatillam lu-

team 7. separet à lutea Camerarii non videtur. Reperi florentem Iulio in Rhegii monte Stanlii, Genetz Cherlerus sub finem Iunii in monte Gotthardi.

Loca & tempus.

PULSATILLA LVTEA APPII HORTENSIS folio 2. & 3. Dalech.

Pulsatilla 2. alpina Dalechampii siue luteæ 2. genus apud H. Lugd. p. 851. radice est tenuiore, breviorè, minus atra, foliis hortensi Apio limbulibus, paullo latioribus, hirsutis, radicem ambrosiatis, multis in caule dodrantali, lanuginoso, medià sui parte villosa globo pubescente e quo prodit foris aurei pediculis.

Pulsat. 2. alpina Dalech. descr.

Pulsatilla 3. alpina Dalechampii, siue luteæ tertium genus, radice est, quam in superioribus graciliorè, folio Pastinacæ siluestris, apicibus in medio flore coæruatis luteis, quos in feminis conceptaculum tandem formatos spissa lanugo vestit. hæc tria genera, inquit, in monte Mura, Allobrogum oppidulo vicino, reperiuntur.

Puls. 3. alpina Dal. descr.

C. Bauh. phyt. vocat Pulsatillam 7. siue luteam Apii hortensis folio, Puls. 2. Alp. Dalechampii: Tertiam verò Puls. 8. siue luteam Pastinacæ silue folio. Pulsatilla luteæ secundum genus vidi apud Fratrem. Quod sit tertium nos latet. Icon nobis quidem incepta & falsa videtur: nec putamus reperiri Pulsatillam ramosam, nisi fortè monstrosum, qualem hæcenus non vidimus.

ANEMONE MAGNA ALBA PLVRIMA parte anni florens.

Radix minimi digiti est crassitie, plurimis fibris donata, multum se multiplicans, Hellobori nigri vulgaris modo, sapore subamaro: caulis dodrantalis, tenuis, rigidus, densè lanugine canescens, subinde circa summitatem rubescens, concauus: flos, in singulorum caulium summate priusquam dehiscat, hirsutus, postea magnus, non nihil odoros, quinis, senis, septenis siue foliis constans, cuspide orbiculatà, internà parte penitus albis & glabris, externà verò hirsutis, vnguibus purpurascens: in medio, staminum croceorum corona ambit capitulum tuberosum, serè herbidum, quod maturo semine, paruo, plano, in lanuginem albam resoluitur: folia Ranunculi serè, triplici diuisura profunda ad pediculi vsque extremitatem, inferius hirsuta & albicantia, supernè glabra, saturo virore tinctà: atque horum quidem alia incerto numero radix statim emittit, pediculis palmaribus & bipalmaribus: terna verò in caule pediculis yncia:

Descri:

bipalmaribus: terna verò in caule pediculis yncia:

ibus, & sesquiuncialibus caulem amplectuntur.

Folia Clusio ingrati inicitio saporis, postea acris: Flos vnicus, rarissimè binis: Radix ingrati & acris saporis

An Coctes, Coquelourdes ou Coquelourdes blanches Ruello?

Ranunculi
& species
Cordo.

A Cordo in hist. describitur pro Ranunculi 2. specie. A Matthiolo verò exhibetur in post. comm. It. & Lat. cum mag. fig. & hist. germ. Anemones tertix nomine, licet pictor, etiam Clusio teste, iconem negligentius expressent. Pingitur à Dod. in fol. lat. pro Anemone Pannonica. A Lobel. in Obs. p. 48. in Ic. Plant. p. 280. pro Anem. 3. Matthioli flore albo. A Gerardo pro Anemone Matthioli. A Clusio in Pannon. p. 381. pro Anemone silu. Ranunculi folio prima: In hist. post. pro Anemone silu. prima. Ab hist. Lugd. p. 343. pro Anemone 3. Matthioli.

Camer. hort. dicitur anemone silu. flore candido. Thilio anemone fil. candido, amplo, foliofo, palmari, foliis hispulis, latè expansis, vsrièque dissectis. Schwenckf. Anemone maior alba, *äruazia* Theophrasti, weisse wind Rösslin: Angl. white wind flower.

Tabern. in Ic. & hist. Anemone maior alba, vnguis interdum veluti purpurascens. Grew. weis Anemone Rösslin. Item, in hist. Anemone 15. Anem. silu. alba. Et, Anemone 16. solo flore purpureo à precedenti varians: Anem. silu. purpurea.

hort. Luf. Anemone siluestris flore grandi, foliis Ranunculi, durioribus tamen, locis montanis inter Ericas proueniens. Item, Anem. 3. Matthioli, siluestris, Ranunculi folio, prima Clusio. Considerandum quæ sit illa Anemone grandi flore horti Lusatie, an solo flore à Matthiolina differat.

C. Bauh. phyt. Anemone 18. siue alba, radice fibrosa, Matth. Ic. 356. Anemone 3. Apud Matth. præterea, Anem. alpina Gesneri in monte Fracto, Aconito cognata. Diximus nos Anemonem Gesneri non posse esse eandem cum Marth. Anem. 3. Gesneri enim Anemone lanuginem habet instar Vitis siluestris causticæ, lanugo autem Anemones 3. Matthioli plurimum differt: melius in phyt. p. 317. ponitur pro Pulsatilla 3. flore albo. Planta tandem, quam Gesn. hort. Aconito cognatam affirmat, videtur nobis Ranunculus montanus, albus, hirsutus.

C. Bauh.

Locus & Tempus

Primo Vere, & Æstate, ac etiam Autumno floret, multumque radice se propagat, culta quidem in horto Ill. E. C. spontanea verò ad Rhenum in Bilsbouia inter Bûrcken & Offenbûrg, ut etiam circa Heidelbergam, & in Bohemiæ collibus, ac copiosè quoq; ad loca montana quatuor miliaribus à Norimberga, vicinisque Francofurti ad Mœnum pratis. Quin & Broccenbergi cacumini familiaris, Sed & vicinis vrbi Viesnz pratis, & plerisque Austriæ, Pannoniæ superioris & inferioris, tum interamnis vltra Drauum flumen, montanis locis nascitur.

ANEMONE TRIFOLIA FLORE ALBO

CAP. XXII.

Defect.

Properat huc & alia quædam, tametsi foliis differens. Neque hæc enim Coriandro, aut Ranunculo folia gerit similia: sed instar Trifolii

in propagines quasdam extubrat, non abique capillamentis fibrosis subnatis.

Dodon. qui in fol. lat. pro 7. Anemone didico modo descripsit, Anem. trifoliæ titulo pinxit. n. Lugd. p. 847. Anemonem trifoliam Dodonzi inscripsit. Gerard. Anemonem trifoliam, Three leafed white flower. Tabern. in Ic. Anem. trifoliam hæc wind Rösslin: In hist. Anem. 9. trifoliam. C. Bauh. phyt. Anem. 19. siue trifoliam. Lobel. in Obs. p. 150. Icon. Plant. p. 281. Alabastritem siue Dentariam albam D. Brancionis.

Cæterùm, Lobel. tam ignotas vires perhibet, quàm raram plantam ait, minusque obuiam, nec nisi in vireto D. Brancionis ipsi vitam.

RANUNCVLVS PHRAGMITES, ALBUS & purpureus vernus.

CAP. XXIII.

Ranunculus Defect. Phragmites vernus radicem habet crassiusculam, longam, obliquè proferentem, foris purpuream, aut fuscam, intus albam, sapore cum leui adstrictione acré, nescio quid empyreumatis ccu spinarum piscium crematorum respicientem, à qua fibz capillares demittuntur: surrigitur collitu-

lus tenuis, mollisque, purpurascens, sesquipalmaris & maior, citra cuius fastigium vno & eodem loco enascitur folia terna Ranunculi ex semuncialibus rubellis pediculis, hirsuta, nunc virentia, nunc

nunc purpurascens: colicilo summo floris infidet vnicus lacteus, alias cum vnguibus colore carneo, raris totus purpureus, foliis constans feris, nunc oblongis, nunc breuibus & subrotundis, in medio stamina plurima crocea.

Ruellio Ranunculus 4. flore lacteo quem rora gallica *Sencl. n.* quasi Sarriculam vocant. *Brus. feli.* Sarricula altera species agrestis. Cordo in *Hist. l. 2. cap. i.* (vbi Gesnerus figuram Tragi addit, ac insuper monet huius Ranunculi flores esse vel albos, vel roseos, vel lateos) sub Ranunculi quarta specie, cognata tertie describitur. Vocatur autem eodem lib. cap. 184. Ranunculus Chelidonium. A Fuchio pingitur in *Hist. pro Ranunc. 4. specie*, sed non describitur. In lib. *lc. pro Ranunculi 4. Dioscoridis specie lactea: quin & Dodon. gall.* sub titulo Ranunculi 4. generis eam pingit ex Fuch.

Trago dicitur Ranunc. siue candidus cum rubore, vti *Aprillen blümen: Gesn. hort. Ranunc. phragmites filis lacteo. Mergen blümen Ranunc. phrag. fl. albo, vel roseo, Anemonis adnumerandus: In cat. pl. (vbi verba Ruellii allegat) Ran. 4. de coll. stirp. Ranunculi genus 4. Fuchii, quod vulgo vocat Martius flores, albos & purpureos. Lobin *Advert. Ranunc. nemorosus fl. albo: in Obl. p. 384. & lc. Plant. Nemorosus Ranunculus. Hort. Lusit. Ranunc. nemorosus albus, vti *Waldb. Senlein. ite, Ranunc. nemorosus, purpureus, licet rot. Waldb. Senlein. C. Bauh. phyt. Ranunc. siue nemorosus albus, flore communitate candido, aut ex purpura rubente, sed modò diluatiore, modò interiori colore, vel carneo, imò & roseo, & dupli floribus. Est & qui in dorso frequentibus punctulis protuberantibus exasperatus. Est maior, media, & maior species. Hinc Thalus in sua *Harcynia Ranunc. tertij quinque genera enarrat.****

Tabern. in *Icon. cur tres figuras*, Ranunculi nemorosi albi, purpurei, & ex rubro purpurei 2. nomine, ponit, quum colore tantum differre videantur. Ranunc. octauus [inquit in *Hist.*] est Dioscoridis 4. tus lacteus, quem Germani quidam *Zugen mütz* vocant. Nonus & decimus sunt etiam species Ranunculi quarti Dioscoridis, quia florum duntaxat colore differunt.

Turpiter H. Lugd. duas historias & duas icones eiusdem plantæ duobus libris & capitibus ponit: p. 847 Anemonem 5. Dodonæi, Ranunculum nemorosum 4. Fuchii: p. 1030. Ranunculum lacteum Fuchii, Ranunc. album nemorensem Dodonæi.

Schvvenckf. vocat Ranunc. præcocem candidum. Ranunc. præcocem purpureum. Turb. Ranunc. album siluis & vmbrosis gaudentem, ac Aprilis florentem. Dodon. lat. Anemonu 5. Sunt inquit qui, Ranunculum phragmitem vocitent. Flores eius aut lutei, aut candidi, aut purpurei.

De Ranunculo phragmite albo & purpureo verno, hæc Clusius scribit: *Vulgares sunt in Pannonia & Austria siluis illis stirpes, quæ toti Germaniæ, & multis aliis Provinciis communes, à nonnullis Siluarum Ranunculi nuncupantur, Anemones tenuifoliz cæruleo flore præcè foliis, & inter siluestres Anemonides procul dubio numerandæ: imò à quibusdam siluestres Anemone, Theophrasto *λευκόνα* dicta, æstimaræ. Solent autem illæ nouo Vere florem proferre, eumque aut lactei proferre candoris, aut purpurascen-*

aut cui in candore leuiter aspera sit diluitor purpura, siue carnea [licet mihi hoc vocabulo vi] col os. Est etiam quæ flauum habeat: &c.

Ille autem Ranunculum siluarum inscribit: variisque alias Ranunculi nemorosus tradit & describit species verbi gratia *Ranunculi nemorosus* genus I. Anemone *λευκόνα* peregrina I. ipsi dictam Ranunculi nemorosus genus alterum, Anemone *λευκόνα* peregrina 2. ipsi dictam. Ranunculus nemorosus flore pleno albo & purpurascente cuius hinc iconem damus.

Reperitur Lugduni flore lacteo mente Martio *au bois de la bonne Alemagne: Geneæ albis* & carnea, vt & Montbelgardi, in siluis & dumetis flor. ns adhuc etiam Aprilis. *P. mo Vere in Silesiæ siluis sigidiusculis montosis vberum cum flore luxuriat, Schvvenckf.*

RANUNCULVS PHRAGMITES LUTEVS
nemorosus.

Vter nunc phragmitis Ranunculi radix præcedenti vulgari albo & purpureo forma, colore, sapore, fibrisque permissis, colicilo item & soliorum numero conuenit, sed folia virescuntiora, longiora, breuioribusque pediculis, ita vtiis quasi destituta, concursu suo quasi cotylam purpurantem efficiant, in cuius medio præter duo folia oblonga minimeque dissecta, crenataque, coliculi scapus non nihil pilosus, florem sustinet nonnunquam singularem, aliàs geminum. Ranunculi, aureum, quibusque foliis, latiusculis & obtusis constantem: in cuius medio *staminula* crocata plurima.

Tabern. floris minor est quàm albi: herba tota sapore acri & vrente.

Huius Ranunculi Thalus genera duo facit. Alterum cuius flores deprehendere nunquam potuit: alterum verd cuius flores sint citrini & speciosæ duæ.

Clus. in *Pann. p. 385. vocat Anemones silue. Synon.* Hic genus totum luteum, plerumque aliis minus & præcocius: In *ist. post. Ranunculum siluarum flauum, foliis ab albo & purpureo nonnihil differentem, plerumque humiliorem & præcociorem. Lobel. in *Icon. Plant. p. 674. Nemorosum Ranunculum luteum. C. Bauh. phyt. Ranunc. siue nemorosum luteum, flore communitate vnicò, aliquando duobus, aut tribus. Tabern. in *Icon. Ranunc. nemorosum luteum. Geel Wald. Senlein: in *Hist. Ranunculum 7. Dioscoridis tertium, & Batrachium Diosc. tertium, Ranunc. phragmitem luteum, Ranunculo saluatico giallo Italorum, Jctone Wood Crowfoot An-****

glorum Ecce bosph. Haneuot Belgar. Schv. Ranunculi præcoccem luteum, gelbe wald Weilichen. Dod. gall. Ranunculi 4. genus, Grenouille de bois, Ranunc. paruum: Idem de purg. p. 302. & in foliat. Anemonem sextam, foliis tantummodò, floreque minorem, eoque luteo. Fuchs in hist. Ranunculi quartam speciem luteam: in Icon. Ranunculi apud Diosc. speciem tertiam. Tragus [qui portionem huius alteri adhaerentem pingit] Ranunculum tertium. Cord. in hist. Ranunculi tertiam speciem. Gesn. hort. [cui Anemonibus adnumeradus cum albo videtur] Ranunc. phragmitem flore luteo.

Genus florentem Martio reperi. Basilex in Münschenstein obseruauit C. Bauhinus. Montbelgardi in silua Chesnoi occurrit.

Ran. phrag. lat. Locus & tempus.

RANUNCVLVS CVM FLORE IN MEDIO folio, radice tuberosa. CAP. XXIV.

Descr.

Arta est elegantia huius Ranunculi quippe qui nullum producit caulium, sed ex radice tubercibus si aduoluit, sit, Anemones modo inæqualibus articulata, alias Staphylo dendri nucem magnitudine duntaxat adæquante exterius nigra, acri admodum gustanti Dod. feruente Camer. fibris nullis capillata: [Cæsalpino radices sunt candidæ, breues, multæ, acruatæ, similes minori Chelidonio] vel, vt ait Camer. pluribus tuberculis aut granis composita, pediculis aliquot promit, palmates, vel etiam dodrantales, teretes, cauos, nudos, præterquam quod extemum in vmbilicum inferitur folii, quod pediculo singulare insidet, rotundum ferè, sed ad pediculi vsque commissionem multitudine, in radios stellatos subdiuisos sectum, glabrum, splendidum, saturo virore tinctum: Camer. folia explicat rotunda, in rotæ modum: C. Bauh. solum rotundum circumscriptioe vnicum quidem, sed in plures partes Geranii Columbinii, aut Napelli figura, in profundiores minusque profundas laciniis diuisum: è cuius medio sessilis, sine pediculo floris vnicius emicat, Ranunculi, luteo auri fulgore, vel ad virorem declinante, Vel, vt ait Camer. si minor fuerit, flauior est, si maior, aut longiusculus, obscurior est flauedinis, senis longiusculis foliis constans, medium obsidentibus numerosis fibris apicibusque luteis: horum delapsum excipiunt corniculatæ siliquæ Aconiti, vel Helleboti nigri, quatuor, aut quinque erectæ: C. Bauh. semen inclusum siliquis, rotundum, compressum, flauescens, Milii instar Cæsalp.

Dodon. in Hist. purg. & in fol. lat. pinxit Aconiti lutei minoris titulo, descripsitque pro Aconito Lycoctono luteo minore, hæc de eo subdens verba: In Belgii hortis non raro ipso Ianuario floret, præsertim vbi clementior Hyems est. Ethinc Aconitum hyemale, siue hybernum dici cepit. Aconiti autem speciem esse, & formâ foliorum, siliquarumque, tum & ipsa perniciofa herbæ facultas ostendit. Ad Theophrasti autem Aconitum multum accedit, quod ab ipso lib. 9. c. 16. describitur: &c.

Lobel. in Aduerf. vocauit Ranunculum bulbosum vni folium batrachoidem, Elleboraceam herbulam. Sed in Obs. p. 386. [vbi Aconitum hyemale Belgarum, Ranunculum monophyllum, & Anemonem Bononiensem vocat, & p. 385. etiam inscripsit] huic titulum corrigendum præcipit, legendumque voluit esse Bulbosam vni folium, batrachoidem elleboraceam plantulam. In Icon. Plant. p. 676. Aconiti hyemalis Belgarum, Aconiti batrachoidis elleboracei titulo, habentur duæ effigies, sc. Obseruationum quæ erant retinenda, & aduersariorum, quæ vt imperfecta erat repudianda.

Cæsalp. Elleborinæ nomine describit, ac Elleborinam Theophrasti esse, & Epipactum Dioscoridis & Plinii, raruit. Ponzæ in Baldo dicitur Aconitum Lycoctonum batrachoides Lobelii. C. Bauh. phyt. Aconitum: siue vni folium luteum bulbosum: apud Matthiolum suspicatur esse Aconitum Theophrasti.

Si planta, de qua hic nobis sermo est, Compilatori H. Lugdunensis fuisse nota, eius aut non tres figuras dedisset, aut saltem diuersorum librorum capitibus, titulisque non se iunxisset, ponendo p. 1505. Bulbum paruum vni folium Penæ: p. 1742. Aconitum lycoctonum luteum minus Dodonæ: Item, Aconitum aliud Dalechampii.

Euganeis in montibus inter montem Gemulam & Vidam Februario mense florentem reperi: Bononiæ in agris & montibus Apenninis semine maturo, Aprilis. Montbelgardi ferens Hiemem in horto Ill. E. C. floret Februario.

Radicem cum magna prudentia exhibitam purgare perhibet Cameranius: sin verò non rite, aut nimia quantitate vsurpetur, esse valde nocuam.

RANUNCVLVS FOLIO RVTACEO. CAP. XXV.

Liquot, inquit Clusius, à radice (singulari, crassiuscula, producit folia multitudine, Rutæ foliis non valdè dissimilia, molliora tamen & magis viridia: flores autem habet amplos, ante ipsa folia emergentes, forinsecus dum initio emergunt, ad suauem rubentem colorem tendentes, internè candidos, duodenis aut pluribus foliis constantes, vmbilicum occupante capitulo viridi, vt in reliquis Ranunculis, cincto multis albicantibus staminibus quæ flauos apices habent, sine odore: hos sustinet cauliculus teres & initio purpureus, deinde ex viridi pallidescens, quem ambit vnicum plerumque folium [raro plura] exiguum duabus aut tribus laciniis diuisum, latâ basi cauliculum amplectens: floribus deciduis succreleuit illud capitulum, & in semina crassiuscula euadit, Thoræ Valdensium, siue Ranunculi grumosa radice tertii, semini præne similia.

Clusius

Clus. verò dicitur Ranunculus præcox. Rutæ folio : C. Bauh. phyt. Ranunc. 4. folio rutæco: Ponz in Baldo Ranunc. alpinus Coriandri folio, flore sex foliis composito, albis, subpurpurascen- tibus, ac venulis sanguineo colore percurrenti- bus.

Nascitur in inferioribus Sneberg iugis, & vi- cinis montibus, inquit Clusius: nos verò Aprili florentem Heidelbergæ apud Sprengerium ob- servauimus.

RANUNCULI EX ANTIQVORVM ET Recentiorum sententia in genere.

CAP. XXV.

Dioscorides Ranunculi plures proponit species, sed vim vnam, acrem, & valde exculcerantem. Habet, inquit, vna ex ipsis, folia similia Conandro, sed latiora, subalbida, & pinguis: florem luteum [scilicet] quandoque purpureum [scilicet] caulem non crassum, sed cubitum altum: radicem paruum albam, amaram, quæ pro- pines Veratri modo habet. Nascitur iuxta fluuenta. Est & altera species languosior & longi- otior caule, quæ plures habet foliorum incisuras, & plurima in Sardinia nascitur, acerrima, quam sanè & siluestre Apium vocant. Tertia species valde parua, & gravis odoris est, flos eius similis auro. Est quarta huic similis, flore lactei co- loris.

Eadem etiam quatuor Ranunculi species facit Plinius: totidemque Galenus.

Veterum, præsertim verò Galeni, Ranunculos nostris accommodat Cordus: quod etiam facere annititur Cæsalpinus: Ranunculos appellans plantas, aut in aquis, aut prope aquas nascentes.

Marantha decem Ranunculi genera obseruauit, floribus, radice, foliis, acrimonia; Ranunculorum naturam præ se ferentia, licet aliud ab alio differat, quod acris sit. Artificiose Maranthæ distinctione, si Diis placet, ab acrimonia Ranunculo- rum desumpta.

Ranunculos posterioris obseruationis in duo prima diducit genera Dodonæus, ita vt vnus sit hortensis: reliqui autem siluestres. Horum autem nonnulli vulgares, alii verò externi.

Nos Ranunculorum differentiam petimus eum à radice, ita vt alius dicatur Ranunc. tuber- rosa, racemosa & grumosa radice. Alium à caule & foliis cognominamus rectum, repentem, læ- uem & hirsutum: Item, tenuifolium, latifolium, rotundifolium. Diuersitas & in flore est. Est enim Ranunc. flore simplici & pleno: rursus lu- teo, albo, & phœniceo. Ludunt & natales. Et hinc obseruatur hortensis, arvensis, palustris, sil- uaticus, siue montanus & alpinus. Alius vulgari- us, Exoticus alius, Asiaticus, Constantinopolitanus, Lusitanicus, &c. Tempore quoque variant, Hiemalis, Vernus, & Autumnalis.

Ranunculus in genere Græcis dicitur Βατρα- χιον, σέλιον άχρον, σέλιον άδόνιον, Βάτραχος, γελτο- φων, σελκτιον, κατάρκλιον, κωστικόν, κλονίον, ηρωίδιον, ηρώδισιον, σαρδάων σέλιον, & Epigram. λιχόπιος. Latini etiam Batrachium, Batrachis, Clo- num, Hephæstium, Rhuselinum, Lycop- num, ac etiam vt antiqua Apulei exemplaria legunt, Herba scelerata, Clorophis, Phæo- tium, Rhofelinum, Apiastellum, Dentaria, Tom III.

Mileum, siue Nileum, & Auricomum: Plinio Herba strucea: ab herbariis appellatur Herba vulneraria, Herba caustica, Apium raninum, Vul- cania, Herba Vulcani, Herba ranina: Arnoldo Villanouano, Ranunculus lupinus: Vulgo Her- bariorum Pes cortui & Pes galli, sed peperami: Ab aliis, eodem tamen lapsu, Pes coruinus, & Pes gallinaceus: A nonnullis Apium siluestre, Apium rusticum, & Apium aquaticum. Hermo- laus hæc nomina subdit: Apiastrum, Strumen, Polyanthemos: Horatio Sardea herba: Apuleio Gelotophye: Coriannon, Corion, Synechion, Carcadana, Nemecon, Apium ritus. Ab Arabibus præsertim Serapione lib. de simpl. cap. 295. no- minatur Βαράχιον, quod dubio procul nomen à græca Βατραχίου voce derivatum est. Ab Halli Abbate Verdeltheb, Verdeltheb, Quengeum & Quenge- num, & passim Kebikong, Lelelach, Madafin, Mas- rus, Nodafar, Rebieheg, Muehsel, & Kimisf. Ger- manis Baucnsfuß / hauerfuß, froßschraut, froßschpfeffer / Rappensfuß, Schmalzblum, Brennender hauerfuß / Gleyßblum, Butter- blum, Blatterkraut, Brenkraut, Bubenkraut, Spiegelblum, & alicubi in Suecia Glierz psan- lein. Belg. Haucnswoert, & Borebloem. Gallis Bassinet, Baumer, & Grenille. It. Ranuncolo, Ranun- culo, Pie coruino, & Ape rifo, Hispanis Yerna belida & Iterna belida. Anglis Crocfoot. Bohem. Drys- slyruif. Hung. Beka siu. Egypt. synechon & Carcadana. Et hæc sunt nomina Ranunculi in genere Linguarum nominatarum.

Cæterum, miserabili maledicto inter gentes quondam infamis Ranunculus ille fuit, qui in Sardinia nasci dicebatur, idemque Sardonis & Sardonis Poëtis & aliis vocabatur. Ea siquidem in cibo potuque sumpta mentis alienationem & cum laborum contractione eiusmodi conuulsionem facit, vt ritus speciem præbeant. A quo deinde effectu tristi & amaro nimis Sardonis ritus in- ter homines dicterio iactabatur. Huius Cicero meminit dicens: Sed heus tu τόπος ούτος ούδ' άπό- ριδεαμος: Et Poëta cecinit.

Immo ego Sardonis videri tibi amarior her- bis.

Hoc porro versu, & saporem, quem radix ha- bet, ac infelix & lamentabile mortis genus vnâ amaritudinis notâ descripsit.

Apuleium sceleratam herbam Ranunculum appellasse credit Marcellus, quoniam nimis ma- lo euentu constat ritum ab eo fieri, comestum- que noxium esse. Dalechampio autem magis aridet sic dictam esse, quia validi sceleratique mendicantes sibi crura ac lacertos dilaniant, quò possint impudentis stipem extorquere, atque hæc impostura pectiniolam aucupari.

Nostris herbariis, inquit Plinius, Strumeam vo- cant, quoniam strumis & panis medeatur: vel ided forsitan quòd strumosa conspicitur radi- ce. Sunt qui Apium agreste seu Apiastrum, quòd folio Apium æmuletur vocent. Alii quòd pro- pe aquas nascatur, Apium aquaticum cognomi- nant. Marcellus ex antiquorum codicum fide Chelidoniam i.e. Harundinariam herbam ap- pellandam censet, quòd illi similis sit, & Diosco- rides in Harundinaria dicat eam Ranunculo si- milia folia habere: esse autem similitum naturam, vt similitudinem suam inuicem communicent. Dicitur Ranunculus, quòd limitibus humidis, opacisque marginibus, ranarum more lateatur: Aut quòd aquis, vbi ranæ degunt, potissimum gaudeat: Aut quia inter eius frutices ranæ fieri

Grenouillette
Bassinet

quenter inueniuntur. Eadem de causa Grenouillette à Gallis nominatur: Bassinet verò à floribus, quòd vasis zincis tonstrinarum, in quibus barbas emolliunt, similes videantur colore ac figura. Vulgus Herbariorum Apium risus vocat, ab effectione quam inducit.

Vires in genere

Vim habent Ranunculi folia & caules teneri imposti exulcerandi, & crustam cum dolore inducendi. Vnde & scabros vngues & Scabiem remouent, & stigmata & puncta delent, fornicarias item ac peniles verrucas & alopecias ad breue tempus imposta tollunt. Foliorum verò decocto tepido pernioles persunduntur. At radix arida trita naribus admota, sternutamenta mouet: & adalligata dentium dolores leuat: frangit tamen ipsos auctore Dioscoride. Ranunculus omnibus [ita Plinius vertit] vis caustica, si cruda folia imponuntur, pustulasque, vt ignis, faciunt. Idè ad lepras his vtuntur, & ad tollenda stigmata, causticisque omnibus miscent. Alopecias imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore manducata diutius, rumpit dentes. Eadem sicca concisa, sternutamentum facit. Nostri Herbarii Strumea vocant: quoniam medetur strumis & panis, parte in fumo suspensa, creduntque eà rursus lata, rebellare quæ curauit vitia.

Lepra
Alopecia

Struma
Fabula

Temper.

Quatuor habet speciatim Ranunculus differentias, inquit Galenus. Sed omnes vehementer acrem facultatem possident, adeò vt cum dolore exulcerent &c. Omnium rum radicem, tum vniuersam plantam vehementer calidam & siccam esse restatur quoque Fuchsius. Primi tamen generis siluestris lutei (Ranunculi rotundifolii) non perinde ac reliquorum acris admodum esse facultatis.

RANUNCVLVS RECTVS, NON REPENS
flore simplici luteo.

Descript.

AD duos interdu[m] videas recto læuis caule hunc assurgere ex radice fibrosa albaque: folia ex longis pediculis reptantantis Ranunculi foliis similia accedunt interdum ad Aconitum luteum, vt me pene sefelleint, interdum purpureas habent maculas, parum hirsuta sunt, acria: stros

luteus, eumque subsequens echinatum seminum capitulum.

Synon.

Lobel. in Aduers. pratensis Ranunculi varietas: in Obs. p. 379. figuram ex Dodonzo habet, Surrectis cauliculis pratensis Ranunculi titulo.

Ranunc.
Tabern.
et Ran.
silu. 2.

Tabern. in Hist. vocat Ranunculum 1. gemetnen Ranensius: Item, Ranunc. 2. siluestrum: in Icon. Ranunc. siluestrum. Vna figura, duæ descriptiones.

Gerardus pro Ranunculo Surrectis cauliculis ponit iconem, quod non placet, à Tabern. pro Ranunculo dulci exhibitam: Pro Ranunculo verò batrachoidè, Ranunculum siluestrum Tabernamontani. Scyvvenckf. est Ranunculus vulgaris pratensis causticus: 2. Matthioli: 1. Tabern. Ranunc. siluestris pratensis surrectis cauliculis.

Gerardus
natatus

Ran. Gu.
pratensis
causticus
scyb.

c. 8.

C. Bauh. phyt. Ranunc. 6. siue pratensis erectus lzuis: Item, Ranunc. 7. siue pratensis erectus maculato folio, Calrhæ alterum genus Tragi; Chrysanthemum Fuchsi.

An Anguillaræ Ranunculus Sardonicus? Geneuz spontè prouenit & Montbelgardi in Locustis: Basileæ in syluis: In valle Gnesbachiana copiosè prouenit foliis nigris maculis notatis: In Kirchen Ducatus Vviri. foliis magnis ad Aconitum accedentibus. In Silisæ pratensis plius quàm notissimus, vt cuius flores sæpe integra prata operiunt.

Hoc Ranunculo se aliquoties vsum pro vicatorio asserbat D. Rentzius Med. Fontis admirabilis.

Vsua

RANUNCVLVS RECTVS NON REPENS pleno flore.

Ranunculo recto præcedenti cetera similis, at torrubente rigido caule ramoso præditus: folia iam dicto proxima, maiora, crebrius incisa, acutiora: stros paruis auricomus, non, vt ilhus, simplex, sed quod forrassis culturz mangonio debetur, denso folioru[m] stiparu[m] multiplex.

Defectio

Dodon. gall. vocat Polyanthemum multiplex, Bassinet double, simplici planè simile. Brunfels. rom. 1. Rhap. 23. Cruris galli speciem domesticam & hortulanam foliatis & repletis floribus: Camer. hort. Ranunc. tertium flore pleno erectum, Bauarorum flein Zuef herzu, Misnensiu gelb tausentschön. C. Bauh. phyt. Ranunc. 8. siue hortensis erectus multiplex, Pes corui flore pleno Brunfels. tom. 1. rhap. 23. Coronopus eidem in 4. p. 132.

Polyan
multi
Dod.
Cruris
specie
domest.

An est Trago Ranunc. 2. multiplex, gestulter Ranensius. An Geln. Ran. lardous flore multiplici? An Cordo quod figuram attinet, quæ eadem cum nostra, Ranunc. multiplex? An Lobel. in Aduers. Polyanthemus multiflorus siue holeraceus?

C. Bauh. in Pinace, Ranunc. luteus vel 3. flore multiplici Tragi, Ranunc. multiplex Fuchsterius Turn. quartus Lonie. Ranunculi 7. species coronaria Cordi Hist. Ranunc. silu. 2. Dod. Lugd. Ran. polyanthemus Lob. polyanth. 3. erectus Camer. at 2. epit. Ran. erectus hortensis flore pleno luteo Eyst. Maior & minor habetur: & ille dicitur Ran. multi florus Tabern. Ran. max. multiplex Gerardo. Flores Bellidum plenarum orbiculos imitantur, sæpius geminatim combinantur, ac quandoque sobolem aliam ex se mittunt.

Synon.

RANUNCVLVS TENVIFOLIVS MON-TANUS luteus.

CAP. XXVI.

Peculiaris hæc Ranunculi species est. Radix ex capitulo denso tenuium fibrarum longarum

Dactyl.

rum nigrican-
tium agmine
constat. Ex
qua imstatim
folia singularia
longis pedicu-
lis oriuntur,
Gerani grui-
nalis, sine
quaru Fuchsi,
tripartita, sed
minutius dif-
secta parte sin-
gula in mino-
res diuisuras.
Cauliculi plu-
res, sesquipal-
mares, graciles
quibus adha-
rent folia sine
pediculis, sed
in angustiores

quam priora multo partes diuisa & vere digita-
ta. In quoru sumo flores singulares, lutei, splen-
dentes, quinquefolii: Quoru media numerosi a-
pices concolores, sed obsoletiores occupant: in-
ter quae crassus quidam globulus futurorum *se-
minum*, ut in reliquis Ranunculis, rudimentum.
An aliquis eius meminerit, nondam mihi
constat. Obseruatus Geneue in montis Iure pre-
alta parte Thuri.

RANUNCVLVS MAGNVS VALDE HIR-
sutus, flore luteo.

Ex radice o-
blonga ex
qua veluti ca-
pillamenta sur-
sum feruntur
ad modum
Dauci alterius
Fuchsi, caules
prodeunt cubi-
tales, striati, ca-
ni, hirsutie al-
peri, & ex ruffo
flauescentes,
qui in ramos
brachiantur: fo-
liis quintis len-
isue palmari-
bus & sesqui-
palmariibus pe-
diculis [caulis
forma & colo-
re] radice pro-

deuntibus, quae densa sunt, lata, in ternas pro-
fundas lacinias diuisa, quae denuò in cisa sunt, per
ambitum serrata, colore ex viridi nigricante, vel
potius rufescente, quae propter lanuginem & hir-
sutiem splendent: in caule folia parua & quidem
breuioribus pediculis habentur: in summis cau-
libus flores parui, aliorum Ranuncolorum more
quinque foliis donati, pallide lutei: semen in capi-
tula congestum succedit.

C. Bauh. phyt. vocat Ranunculum 15. siue mon-
tanum latifolium hirsutum alterum. An Thaliò
Ranunculus Cordi sextus, seu Fammula.

Prouenit in monte Basileensi Apollineo; Mu-
teto dicto, locis vmbrosis, vbi ut plurimum repe-
ritur Iunio florens: eundem etiam in Rößberg
monte prope Tubingam collegit descriptionis
author C. Bauhinus.

Locus &
tempus.

RANUNCVLVS RECTVS FOLIS PAL-
lidioribus hirsutis.

Radicibus sicut multis, fibrosis, albis, nequa-
quam reptantibus: vnde caules pullulant, Defect.
comptures pedales vel cubitales, caui, molles
hirsuti, in vattos ramulos diuisi, quorum extre-
ma flores sustinent paruos, luteos, quinquefoliis,
raro plunibus constantes, apicibus medium occu-
pantibus, crebris luteis: quibus succedunt capi-
tula aspera, ut in plerisque Ranunc. folia multo
minora quam in Reptante, vel Recto, hirsuta,
longis nixa pediculis quoque, in tria primaria
segmenta diuisa, quorum vnumquodque deim-
ceps in profundas lacinas subsecatur, quorum

color subpalli-
dus minutique
virens quam
in reliquis Ra-
nunculi specie-
bus: At verò,
priora nec pro-
fundè, nec in
tot laciniis di-
uisa sunt, ut
supremi, figurà
etiam sunt ro-
tundiore. In
gustu nullam
percepimus a-
crimoniam ma-
nifestam.

An Ranun-
culus 19. Cosp.
Bauh.

Locus &
Tempus.

circis potissimum humidioribus & lutois abundat:
floreque Maio, Iunio & Iulio.

RANUNCVLVS TUBEROSVS MAIOR
CAP. XXVII.

Quemad- Defect.
modum in-
ter vulgares
Ranunc. hunc
quoque est re-
perire, ita quo-
que foliis habet
similia, simili-
literque subse-
cta, pilosa, ma-
culis albescen-
tibus notata:
flore aureo, cau-
leque hirsuto,
vulgari Ranun-
culo respon-
det. radix subest
alba, bulbosa,
Faba vulgaris
mediocri mag-
nitudine, que
Y y 3

facile separari potest, multis fibris circumdata. Et talem reperi in Italia: Geneuz obseruati in Ranunculo simili hirsuto bulbū dependentem, vt Matthioli pingit.

Minoris Item descripto accedit Ranunculus paruus, si non idem, à me sæpius obseruatus, verticillato tubere non admodum altè actō donatus [qui non facile separatur à caule & foliorum pediculis] fibras satis crassas demittente ex inferiore bulbi parte, quæ caulem erigit subhirsutum, *floribus* vulgari Ranunculi recti simplicibus, quos exoptè similiter capitulum, Fragis, vel Pentaphyllo simile: cui succedunt *semina* parua compressa, duplici pelliculâ vnaquæque inuoluta: *folia* non admodum magna, in tria segmenta potissimum dissecta, hirsuta, Hic Ranunculus interdum valdè paruus cum caule singulari, vix dodrantali, interdum maiore, ram. fo.

Icon. *Crus galli.* *Coronopus filia.* Figura ex Fuchsiis appositâ non in omnibus satis facit. Bur. seli figura, Tom. 1. th. p. 23. Crus galli, des Fleineu hancensfüß? & Coronopi siluestris titulo donata, respondet Ranunculo tuberoso minori hic descripto.

Ran. minor *Ranunculus* *9 spes* *Ran. 1 exiguus idem* *que Fuchsi* *ratiss.* Fuchsin Hist. (vbi describere neglexit) & Icon. dicitur Ranunculus minor. Cordo Hist. Ranunculi 9, species, cognomento rotundæ germi. Quædam præterea Cum Batrachio piccâ à Matthiolo, & à nobis priore loco descripto conuenit descriptio Trag. Ranunculi primi exigui eiusdemque sceleratissimi folio nigricante, leuiterque hirsuto, parte sui auersâ ranam vindæ referente.

Batrachs *Apulei* *Ran tuberosus* Dod. g. II. vocat *Bat. dæon* Apulei, Belgarum Sint Arphæntis rap. In Hist. purg. & lat. in fol. inferius Ranunculum tuberosum: ait autem Diocetidem huius non meminisse: Apuleum verò ab aliis separasse, seorsumque de isto egisse & peculiariter Batrachion appellasse: & hinc Apuleii Batrachion dici, vulgoque Rapum D. Antonii nominati. Figura Dod. gallici erat eadem quæ Fuchsi: Latine alia est, qualis apud Lobelium.

Bulbosum Ranunculum Lobelii in Icon. Plant. p. 667. fuisse malè in Aduers. ab hirsuto muricato semine denominatum, inonet in Obf. p. 380. Ranunc. bulbosus, siue quintus Marth. in Diosc. & Hist. germ. respondet Ranunculo priori descripto.

H. Lngd. duas habet figuras: Ranunculum 5, Matthioli. p. 109. Ranunc. tuberosum p. 104.

Lonic. dicitur Ranunc. 5. Officinarum Pes columbinus, *Tasibensfües*, quod nomen non placet. Camer. hort. Ranunc. radice bulbosâ vel tuberosâ potius, flore simplici. Thal. Ranunc. bulbosus Apuleii à Dod. ascensus. Cesalp. Ranunc. aliud genus, tum foliis tum caulibus lanuginosum, radicem ferens verticilli modo rotundam, priuatim Pes coruinus vocatum. Tabern. in Ic. Ran. minor: in Hist. Ran. 4. minor, Ran. rotundus, Ranunculus Vulcani, & D. Antonii, Flammula minor, rotunda Vulcani, Brentraut/Ruzbenhanensfus. Gerard. Ran. bulbosus, Noond sooted. Cromfoote.

Ran. bulb. *radice Cr.* *varietas* C. Bauh. phyt. Ranunc. 12: siue bulbosus radice verticilli modo rotundâ. In siluestribus flore est simplici, in hortos translatus non modò flores multiplicat, sed ex vno & alterum promit. Reperitur etiam locis arenosis & saxosis ita paruus, vt vix trium vnciarum sit. Item, Ranunc. 13: siue minimus saxatilis hirsutus, cauliculo triū vnciarum, hirsuto,

In montibus Bononiensibus obseruati flore Apuli, nec non inter Veronam & Castelfranc: Geneuz cum tubere ex tenui folio pendente videntem mensis Februarii principio. Minor Ranunculus, cui fibræ à tubere dependent abundant Montebelardi loco valdè sicco ad Metidiem sito in Vitium monte, talis etiam in monte arcis B. Fordianæ.]

Scrubit Tragus Batrachium exiguum adurere & exulcerare efficacissimè, non secus atque ea, quæ corrosiua vocant, nec nisi externis corporis partibus adhiberi debere, pustulas excitare, quare erodendis & exulcerandis duris tumoribus mirificè conduceret, verrucas formicantes & penfiles, & id genus vitia, citra incisionem, seu adustionem, succum illius tollere. Radix, vt ait Matthioli, tuberosa pendens nucis Juglandis magnitudine, actis & exulcerans, per Hiemem, arefcentibus iam folijs, à quibusdam, vbi exulcerare partem aliquam volunt, vlti patur. Herbam Batrachion tuâ cū sua radice mixto aceto impones, authore Apuleio, his qui habent cicatrices nigras: exedit enim eas & similem corpori reliquo reddit colorem. Camerarius de Ranunculi bulbosi flore pleno & simplici scultatibus hæc subdit: Radix bulbi in situ rotunda, si recens sit caustica est, ac admodum vitæ: excecata verò post vnum mensem dulcis efficitur: vtitur hac radice tuâ, & emplastrum modo imposita tempore pestis ad nunquid abcessus. Nebulones mendicis quidam, quò facilis nobis imponant, eâ sanguine Draconis macerata suras aut femora illinunt.

RANUNCVLVS MAXIMO TVBERE, flore magno pleno.

Iucundi spectaculi oblectamento, omnium Ranunculorum primas, amæno florum incremento: qui colore auro non tantum denso foliorum stipatum luxuriant, sed & è medio flore alius assurgit minor, hirsutus suis foliis quinque non minus quam inferior obulatus, numerosaque foliorum congestione multiplex, pediculo inferiorem tranladigente: *folia* rugosiora quam pratensis, siue surrecti, siue repentis, maiora, rotundiora, inque minus acutos angulos diuisa: *radix* subest tuberosa verticillata, Cyclamini magnitudine.

Et hic vocatur à Lob. in Adu. Ranunculus polyanthemos Anglorum: in Ic. Pl. p. 666. Ran. magnus Anglicus polyanthos. A Dod. de purg. Ran. tuberosus flores multiplicans: in fol. lat. Ran. tub. flore

flore multiplici. A Camer. hort. Ran. radice bulbosa, vel tuberosa potius flore pleno. A C. Bauh. phyt. Ran. n. siue radice tuberosa pleno fl. habetur & simplici: in Pin. Ran. hort. flore pleno quintus, siue Ran. rad. tuberosa fl. pleno & profusio, Ran. 3. Camerarii in Epitome. Solum florem appictum habet. A Tabern. in Hist. Ran. 24. omnino similis quarto minori tuberoso, radice & foliis, nisi quod maior est, & flores pleni: Ran. tuberosus aut bulbosus multiflorus, Germ. gesült Strößwürz / & gesülter Kleiner Hanensfües: Item, Ranunc. 25. prædicto similis: sed flos duplex, aut triplex.

Montbelgardi colui Ranunculum amplissimo flore pleno, radice valde tuberosa: plurimum se multiplicantem. In Belgii hortis reperitur, eò primùm ex Anglia delatus, & tandem in Germaniam.

RANUNCVLVS FLORE GLOBOSO, quibusdam Trollius flos.

CAP. XXVIII.

Ranunc. flore globo dictus, radice nigram, fibrosamque Helleb. emulam habet: filia ferè Aconiti, in quinq; segmenta diuisa, idque ad ipsum vsque pediculum dorante longiorem, nisi quòd folia in caule, nullo pediculo cauli adnascuntur, cò. similiter tamè diuisa: caulis sequicubitalis

lauis, inanis, ramulos, flores sustinet vulgari Ranunculo forte maiores, iis tamen concoloribus, sed minùs micantes, densis, aut vndenis foliis constantes, intrò modicè reflexis, vt sessilem globum imitentur: qui minùs bene nostrà figurà exprimitur: fibræ luteæ, medium occupant.

Ranunculi huius Clusius duo in Austriacarum Stiriacarumque Alpium pratis obseruabat genera: Maius vnum, ampliore flore, & quasi aucto: Alterum, humilius, flore paulò minore, & colore, vt plurimùm, ex viridi pallecente: aliàs, foliorum formà, capitulis, semine nigro, & radice inter se conueniebant hi duo Ranunculi glomerato flore, vt in post. Hist. author vocat; vel vt in Pannon. p. 372. Trollius flos.

Matthiolus Aconitis adnumerat hunc Ranunculum, licèt ad Aconiti genera non pertineat. Lacuna in Diosc. Aconiti tertii inscriptione solam iconem ponit: nam in annot. vbi Aconiti tertii meminit, hoc non intelligit. Thalio dicitur Aconitum 3. Matth. flore Ranunculi luteo magno.

Tabern. in Icon. Ran. alp. luteus: in Hist. Ran. n. montanus luteus. Item, in Ic. & Hist. [vbi] quintum] Aconitum Matthiol. tertium. Haec duo

figuræ non sunt diuersarum duarum plantarum sed vnius, quod Compil. nò animaduertit.

Peius apud H. Lugd. triplex imago ponitur. H. Lugd. p. 1029. Ranunculus 6. Matthioli: p. 1033. Ranunc. flore globoso: p. 1739. Aconitum lycoctonum 5. Matthioli. Priori & posteriori loco non delinebitur.

Gefn. hort. Trollius flos, Anemone montana Synon; luteo & in globum collecto flore, & Ran. montanus. Dodon. Ran. externus quintus, Ran. fl. globoso & sic etud Eyfl. Lob. in Obs. p. 385. Ic. pl. p. 675. Ran. mont. Alp. glomeratus. Gerardo Ran. globosus. Schvv. Ran. Alp. luteo globosus. C. Bauh. phyt. Ran. 44. siue montanus globoso flore luteo, & [secundùm Tabern. qui Ranunculum 12. Alp. album nominat] albo: Eisdem in Pin. Ran. mont. 9. siue Aconiti folio, si globofo, Ran. n. mont. alter folio altiore quasi Napelli, Catalpini.

Proferunt hunc alii montes Harcinia, & Heluetiorum Alpes: itemque Silesiæ vallis Gigantum ad Oupæ cataractam, florentem Iulo: Geneuenses, vt mons Thuri, copiosum etiam Iunio: Non diu durat in hortis, nisi loco ymbroso & frigidiusculo plantetur.

Notandum Matthiolium tribuere suo Aconito flore Ranunculi, vñs & vires lycoctoni quas nostro inesse Ranunculo globofo flore vix credimus. Potest tamen in animalibus fieri periculum. Schvv. quidem ceteris Ranunculis hunc minùs acrem ait, ac propterea minùs calefacere & siccare.

Locus & tempus.

Matth. n. catur

ACONITVM 5. MATTHIOLI EFFIGIE alicuius Ranunculi vel Anemones.

CAP. XXIX.

Cuius plantæ icon à Matthiolo in Epit. anni 1571. pro Aconito quinto floribus purpureis sit proposita, hæcenus præsentire non licuit, quia nullam addidit descriptionem: folia quidem referunt Ranunculi genus aliquod, sed caules ita picti, vt singulares & non ramosi videantur, flores autem quinquefolii. An potius ad Anemone aliquam sit referendum, fatemur nos ignorare. Camer. in Epit. sic describit: Aconito quinto flores in sunt crocei, folia vitiginis aut siuleis accedunt magnitudine ac figurà seu diuisione, maculis verò albis & lucescentibus venis deformatur, radix nigra. Eius autem inuenitur copia in monte Baldo.

Acon. 5. fl. purpureis Matth. quid

RANUNCVLVS REPENS, FLORE LUTEO simplici.

CAP. XXX.

Fibrosà radice reptante, quæ non bene exprimitur figura appositâ ex Fuchianis, albidaque nititur, ex qua caules oriuntur aliquot fistulosi, purpureo & viridi, instar Serpentariæ, versicolores, non nihil hirsuti, brachiati, supini, humi sparsi, quam attingentes fibræ productis denudè radices agunt: folia atroouirenia, subinde maculis nonnullis albis notata, hirsuta, Apii diuisurà quodammodò sapore herbaceo: flores aurei, quinque foliolis splendentibus compociti: fibræ & apices crocei, capitulum echinatum.

Descriptio

Ran. dalei seu pratensis Trago

À Trago pro Ranunculo pratensi primo, siue

At Fuchsio Chrysanthemum, germ. *Wässers
hanensfuß*:

*Polyanthe-
mum
simpl. Dod.
gall.*

Dodor. gall. vocat Polyanthemum simplex à Plinio hb. 27. cap. 12. dicitur, minus calidum & siccum Ranunculo, ut quod, teste Trago, cibis admiscetur. Breuiter & ambigüe describit, nec signat in omnibus respondentem, Fuchsio soluer, assumpsit. Ea autem, quam in purg. hist. & lat. in fol. Ranunculi hortensis primitulo exhibuit, nobis satisfacit. Ranunculi porro speciem esse, non modò florum, verù & ipsa totius herba facie, & facultate ostendi posse credidi.

*Synon.
nonnull*

Lobel. in Adu. vocat Ranunculi differentiam & varietatem vulgissimam ubique pratensem à Brabantis intè *Butterblom* (quasi Florem butyri) vocatam, ut quæ tenera floribusque onesta multum pasta vaccæ, quum ad melleum versum, vberis lac dent. In *Ohf. 375. l. Pl. p. 664.* Ran. pratensis etiamque hortensem repratit cauliculo. *Ges. hori.* Ranunculi genus per terram magis repens, & acimonia carens, Coronopodem quorundam, & Ranunculi speciem similem luteam flore simplici: Idem de coll. stirp. Ranunculum plumbum habentem, & interea serper tem, floribus maioribus, iuxta semitâs. *Cæs.alp.* Ranunculi genus humi serpens non mordens. *Turr.* Ran. tertium, vulgari similem per omnia, sed dulcem, Mongurviensibus *Schmalzwort* *Sunß hanensfuß* nuncupatum. *Horr. Lul. Rar.* vinealem repentem *vingart ten hanensfuß*: Item, Ran. dulcem pratensem, *Süssen wiffen hanensfuß*. *Tabernan* Icon. Ran. nunc. dulcem, *Batrachium saluterum*: Item, Ran. holeraceum maiorem, *grossen süßen hanensfuß*, *Butterblüm*: Et, Ran. vinealem, *Batrachium vineale*, *vingart hanensfuß*: In *Hist. de his ait*: Ranunculum dulcem quidam docti imprudenter miscent cum Coronopo. *Dioscoridis* dicitur græce *Βατραχίου γλυκύος*, *Batrachium dulce*, aut *saluterum*, Ran. dulcis pratensis, vulgò *herbarius holeraceus*, quibusdam *saluterus*, *Musß hanensfuß*: dimittit cauliculos repentes. *Fringar* modo Ran. dulcis 3. siue holeraceus maior, aut pratensis maior, germ. *groß Schmalzblum*, *groß Butterblum*: folia habet priori dulci similia, maiora, minus laciniata, caulem maiorem, ac etiam flores maiores. Ran. dulcis 6. dicitur *schwerd*, *Idinopodium*, Lac. dicitur *Pes milii*.

*Icones
Tabern.
quæ*
duli roset de-
scribitur, sed
malè pro Ran.
sineflri pagi-
tur, transposi-
tis figuris.
nunc erim
imago pnstet-
riori loco p.
98. pro sila.
Ranunculo
posita, debe-
bat priori p.
97. poni pro
Ranunculo
duli seu pra-
tensis: & eon-
trâ quæ p. 97.
pro dulci ex-
stat, ponend-
a erat p. 98.
pro sineflri.

nus, *Batrachium vineale*, Ran. repens dulcis & vinealis priori (dulci) solis similis foret, nisi crassiflora & obscurius viridia essent, caules item crassiflora & sulci: repit & se renouat. Descriptio Ranunc. id. de le. *Tabern.* conuenit cum nostro Ranunculo, non item icon, quæ non respondet descriptioni, ut in qua nulli caules reij. es. An 3. dulcis sit repens non indicat *Tabern.* nec iconne demonstrat. *Ranunculi 6.* icon facta videtur ad iconem *Lobeli*.

*Ran. h.
prior
ist. Lu.*
Gerardus pro Ranunculo pratensi etiamque hortensi, *Comnon Cromfoote* proponit iconem Ran. repens dulcis, *lex. i. Tabern.* Item, pro Ran. *anuncomo*, *golde barze Cromfoote* eisdem Ran. dulcem tertium.

Ranunculum dulcem *Schwenckf. Tabernomontani* secutus, triplicem constituit: Ran. dulcem pratensem, *oleraceum*: Ran. dul. prat. maiorem: & Ran. dul. prat. maculosum, serpentem.

An Ranunculus secundus *Matthioli*?

*Ran. h.
prior
ist. Lu.*
Historia certè *Lugd.* præter Ranunculum secundum *Matthioli*, quem p. 1028. exhibet, prærepente *zhum Ranunculum*, sc. hortentem priorum *Dodonæi* p. 1031. demonstrat. Et hunc nostrum pulchre exprinnere dicimus, quoniam alterius sit opinionis *Dalechamp.* qui cum ad quartum *Matthioli* accedere suspicatur.

An *Bronsch.* *Coronopus* & *Crus galli* sila?

An est *Anguil.* *epist.* Ran. tertia species? *Thalio* est Ranunc. *polyanthemus* 1. *Dodonæi*, Ranunc. pratensis 1. *Anglorum*, Ranunculi 3. species *Cordi*: *liem.* Ran. *auricomis*, seu 1. Ran. species *Dod. gallici*, Ran. dulcis siue pratensis *Tragi*. Ego Ran. octauum *Cordi* huc non refero, sed ad Ran. *surretum* acrem, licet *Thalio* assentiat *C. Bauhan* phyt. vbi est Ranunc. 9. siue pratensis repens hirsutus simpliciflora.

*Locup.
Temp.*
*Vires
vius.*
Basileæ in pratis florentem adhuc *Octobri* obseruauit, & *Genue* *Novembri* & *Martu* principio, *April.* *Monspelii*, ac *passim* *Montbelgardi*, *Locis* *umbrosis*, & non nihil *humidibus*, non *præstis* *aridis*, *seus* *vias* & in *locis* *hortorum* *in-*
culus *spontè* *exiit* in *pratis* *quoque*, & non *radè* *iuxta* *agrorum* *marginè* *occurrit*. *Nec* *enim* *quod* *in* *hortis* *tantum* *modò* *gignatur*, *Dodonæo* *hortensis* *dicitur*, *sed* *quia* *seuè* *præ* *cæteris* *hortis* *fit* *familiarior*, *æque* *in* *his* *creberrimè* *gramini* *permixtus* *reueritur*. *Maiò* *ac* *deinde* *serius* *multò* *vigent* *flores*.

Ranunculum maiorem siue pratensem dulcem minimè acrem perhibet *Trages*, ac propterea citra periculum & noxam vrinque corpori adhiberi posse ait: folia quidem quacunque in corporis parte onto: tumores imposita discutite ac resolueret. *Resert* *Lobelius*, herbam teneram, floribusque onustam, nec non semen, minus vrente gustu, nec insuauo odore lactis copia impertire credit: *passi* enim hanc præ cæteris amara, ac gratiore, & pratis pinguioribus visq; cunctis copiosissimam. *Tabern.* scribit Ranunculum 1. dulcem *April.* & *Maiò* collectum in *pultibus* *oleraceis* esse valdè gratum, sicuti & dulcem tertium *Maiò* collectum, ac cum *infuspe* cum *sexto* *bobus* & *vaccis* *gratum* & *salubre* *pabulum* *præ-*
here, *is* *que* *lac* *augere*.

RANUNCVLVS REPENS FLORE
pleno.

Defen-
ET huic quoque fistulosi caules, maculosi, sub-
hirsuti, humi fusi, qui vbi terram attingerunt
demissis fibris eam denuò subeunt: *folia* *Repen-*
ums

Reliquam Ranuncularum Historiam petat lector
lex huius tom. Appendicæ pag. 841. & sequ.

SCROPHULARIA VVLGARIS
& maior.

CAP. XXXI.

Foetidi odoris tota est. Radix obliquè agitur, alba, crassifuscula, & tuberculibus inaequalibus strumosa: caulis firmus, rectus, quadratus, caucis, purpureus, ad binos cubitos excrefcit, in aldimisus: folia Galeopsis, maiora, acuta, serrata, ex caulibus geniculis aduersa, atrovirentia: Ho-

res ex hisfuris pediculis, caulicibus quinque-foliis infident, Antirrhini minimis, hiantis oris instar habentes, suprema lacinia intus atro-purpurea, extrà non nihil virescente, laterales duabus cum infima extorsum reflexa magis ex viridi pallefcitibus, prominentulo è rictu filio vitente, altè reconditis tortuosis staminibus cum apicibus ochreis.

Passim Scrophulariam vocant, cognomento maiorem, ad differentiam minoris, quæ Fabarola & Chelidonium minus quoque nuncupatur. Appellatur verò & Millemorbiam, Picariam, Ferrariam & Castragulam: Germani Brannwurcz / Saunwurcz / Scunwurcz, Feigwarzenkraut, Feigwurzenkraut / & groß feigwarzenkraut: Belgæ groot speculwuyt, seecufwuyt & helmcruyt: Galli Scapulaire: Ital. Scrofolaria: Angli water betonye / broune murt: Hung. Scrofulariam appellant Corogusfii: Sætere, bozza, h. e. nigrum Ebulum.

Radix in empta sculpta figura minus placet: tubera enim inaequalia strumosa non satis exprimit.

Fuchf. Cordus, & Dod. gall. itémque Gesh. in cat. pl. Scrophulariam hic à nobis traditam pro Galeopside demonstrant, & describunt. Quorum sententiam reprobant Matth. & Dod. lat. in fol. In Scrophularia vulgari grauem odorem, quo Galeopsis præditam esse volunt, frustra desiderantes: Vnde odoratus sensum eos [præsertim verò Matthiolum] perdidisse facile quis crediderit.

Galeopsis esse non posse dicimus, inquit Marantha, quod præter alia, tota planta foetidi & grauis sit odoris, licet omnino nullam contritionis violentiam sit perpessa: Galeopsos autem folia non nisi trita odorem grauem reddant.

Cæcutiunt & illi, qui cum Trago Ocymastrum faciunt. Nec minus aberrant qui cum Rob. Constant. Clymenum Plinij esse contendunt. Quidam herbam Chrysippeam Plinij esse putant, quæ cum Ficus strumis medetur. Sed in tanta verborum Plinij breuitate, quod concludam

Tom. III.

non occurrat. Tigureses vocant Schwarze Nachtschat, i. e. Solarum nigrum, improprie ramien. nec desunt qui tourmefrant; hoc est, Vermic herbam, aut Vermicularé vocent, sed quam ob causam, nondum patet. Gesh. in cat. pl. cur Agripalmam cognominari, haud video. Geneue vocant L'herbe du siege, à parte cui remediò est. Summo enim emolumento radice vtuntur, in hæmorrhoidibus abigendis.

Cæterum, Matth. passim in comm. suis, Hist. Synon. germ. & Epit. etiam cum add. Camerarij, Loc. & Dod. lat. in fol. vocant Scrophulariam: Brunfels. Cast. Dat. Gese. quadr. Lon. Turn. Lobel. in Ad. Obs. p. 289. Icon. Plant. p. 533. Thal. Camer. & Tabern. Scrophulariam maiorem: H. Lugd. pag. Scroph. maiorem Matthioli: C. Bauh. phyt. Scrophulariam: [2. apud Matth.] sine nodosam foetidam. Gesh. hort. Scrophulariam maiorem: Item, Clymenum nodosum seu scrophulas in radice habens, & Clymenum marem: Cæsalp. Scrophulariam maiorem recentiorum Medicorum. Galeopsis Fuchf. Cord. & Dodon. gall. itémque Gesh. in cat. pl. Galeopsis minore Fuchf. in Icon.

Scrophulariam vulgarem maiorem obseruauit ^{Locus & tempus.} Basilea: Orobri ad fluvium Birsæ extra & intra urbem: item florentem extra portam Basileæ minoris Nicmethor, mense Iunio: Geneæ passim: Lugduni quoque, & in Italia inter Veronam & Castelfranc. Secus agrorum margines, in scrobibus siccis non raro prouenit, ac in syluis. Inlio ac Augusto cum flore viget; semen inde maturefcit.

Cæterum, quamuis satis sit, Scrophulariam ^{Vires & vltus.} non esse Galeopsis: ea tamen viribus pollet non contemnendis, namque eius radix strumas, & hæmorrhoidas sanat. In quem vltum radix effoditur autumnali tempore, & repurgata tunditur cum recenti butiro, operculatòque sicili in viginoso loco reponitur, vbi dimittitur per quindecim dies. Deinde lento igne butyram illud liquefit, & percolatum asservatur, quo prædicat morbi itémque scabies, vtilissimè illinuntur, refetente Marthiolo, Solenandro conf. med. 20. secton. 4. & Dodonæo. Scrophularia radicem habet tuberosam (inquit Porta phyt. lib. 5. cap. 23. vbi figura) vlcibus strumosis cauetuosis, carcinomati, aut depauperatis fidèratis, satis opportunam: tuberculis item ad humore frigido glaciatis emolliendo opitulantem: Facultate autem calida & sicca est, & propterea desiccet, extenuat, discutit, abstergit: est enim gustu amata, & subtilem partium. Et hinc ad ductos glandularum tumores quos Græci ^{Superfistis?} *zopidæ*, Latini strumas, & vulgè Scrofulas appellant, & hæmorrhoidum cum dolore tumores prodesse fertur. Nonnulli vel collo appensam, vel aliàs gestatam ad fanitatem conferre temetè prædicant. Sicca radicis puluis impositus hæmorrhoidas siccet: Idem drachmæ pondere potus, lumbricos ventris pellet. Aqua è radicibus distillata, faciei ruborem illita tollit.

SCROPHULARIA MAXIMA
radice fibrosa.

CAP. XXXII.

Quadratis caulibus ad cubitos aliquot altus excrefcit: per quod folia Scrophulariæ

Zz

vulgaris, vel
Betonica, ferra-
ta, nigricans,
fœtida: flores
& vascula ad
maioris vulga-
ræ Scrophulariæ
accedunt: ve-
rùm radix non,
vt illi, strumosa,
sed ex innume-
ris fibris con-
texti.

Hic est Oci-
mastrum illud
maius Tragi,
quod Ocma-
stro mine re
[Scrophularia
vulgari] caule
& foliis viridio-
ribus esse per-
hibet, & ad pro-

cerit tem lepè viri assurgere.

Eandem plantam cum Trago fortè intelligit
Cornarus per Ocimum in aquis nascens,
quod Herbarios pro Erino Dioscondis, & Erneo
herba Plinæ agnoscere ait, & Germanos pro
wasser Basilien. Hoc non describit, & fortè no-
men germanicum frigit.

An Ocimum equatile Gesnero?

Lobel. in Obs. Scrophulariam maximam sub
sequenibus nominibus pingit pag. 288. Betonica
aquatica Septentrionalium an Clymenum Diof-
condis? Galeopsis siue Scrophularia altera Do-
donæi vernaculæ editionis [gallicæ, intelligo.]
Clymenon Turneti [eius verba præc. cap. ad-
scripsi:] Sesamoïdes minus fortè Solimano. Ter-
pentata D. I. Dilsi à Terbinthina dote simili.
Ocymastrum alterum Tragi. Belg. Beeck Scyym
& cruyt / S. Antuenis cruyt. In Icon. Plant.
pag. 533. intitulauit Betonica aquaticam Sep-
tentrionalium: Dodonæus Lat. Betonica a-
quatilem. Camer. apud Matth. vocat Scrophu-
liam fœminam, & vulgo germ. weissen Nach-
scharten / hoc est, Solarum album.

C. Bauh. phyt. Scrophulariam 2. siue palustrem
non fœtidam. Item Scrophulariam 3. siue aqua-
ticam folio Betonice: Ocymastrum maius Tra-
go: Beton. aquat. Septentrionalium Lobelio. A-
pud Matth. Scrophulariam palustrem radicibus
fibrosis, caule & foliis prorsus viridibus, in palu-
stribus Basileensibus minimè fœtulentem. Sec-
undam & tertiam Fratri Scrophulariam non-
dum separauerim.

Variis in locis prouenit Montbelgardi. Mont-
peli floret mense Maio & Iunio ad fossas aqua-
rum. Juxta aquas profluentes emicat, inquit
Dod. ꝛc. secus scrobium ripas in aridis vix repe-
ritur. Iulio ac Augusto cum flore viget, semen in-
de maturefcit.

C. B. not.

Locus &
Tempus

Vires &
Vitis

Facultate calida & sicca est: folia absterforia
vi prædita, ad praua, & fœtida vlcera pluri-
mum prodesse feruntur: & cum melle suc-
cus horum decoctus. Curant autem
vlcera & contusa, si manè & serò
continuis diebus in foco cale-
facta & contrita silia impo-
nantur.

* *

SCROPHULARIA FLORE RUBRO
Camerarii.

C. A. P. XXXII.

Scrophula-
ria altera
sine scrophu-
lis siue tuber-
culis, cuius
flosculos &
folia Scrophu-
lariæ vulgaris
maioris ele-
gantiora esse
ait author Ca-
merarius, in
cæteris fermè
contenire,
nescit an ab
alijs descrip-
ta, nisi sit Ga-
leopsis An-
guillariæ. Se-
mine quotan-
nis sua sponte
propagatur.

Huius ico-
nem quadragesimo tertio loco, Scrophularia
peregrina titulo pictam dedit. In hac autem
imagine flosculi è suo conceptaculo euulsi, par-
te anteriore & posteriore, & vnus eidem adhuc
inhærens, denique semen cum suo vasculo di-
stinctè notari possunt. Sculptor noster malè ca-
pitolorum apices ademit, & ea nimis rotunda re-
praesentauit.

C. Bauhinus, cui à Doldio ex horto Camerarij
transmissa, vocauit in phyt. Scrophulariam
quartam, siue flore rubro. An est Clusio Scro-
phularia Cretica 2 cuius delineationem infra eam-
dem inscriptione dabimus?

SCROPHULARIA LVTEA MAGNA
am; his foliis.

C. A. P. XXXIII.

Caules
profert
plures bicu-
bitales circi-
ter, quadra-
tos, nonnihil
pilosos: folia
superiora a-
cuminata, ner-
uosa, profun-
dè per ambi-
tum serrata,
infima quid-
em quatuor
vncias longa,
totidem lata,
pediculo qua-
ternis vncijs
longiore:
quæ his su-
periora sunt;
per caulem veluti ad genicula opposito situ
nascuntur

per caulem veluti ad genicula opposito situ
nascuntur

nascentur. alia trium, alia duarum vnciarum & semuncialibus tandem pediculis harent, decre-
scente pariter foliorum magnitudine: ex vniuf-
cuiusque ferè folij sinu pediculus emergit pal-
maris circiter, cuius circa fastigium foliola bina
exigua conspiciuntur, supra quæ extremo pedi-
culi cacumine flores harent complures, lutei, Pisi
minimi magnitudine, concavi, hiantes, apicibus
interius luteis, quos extrinsecus amplectuntur
foliola quædam lutea: subsequuntur *seminum*
conceptacula turbinate, capitulis hyperici simi-
lia. Nullum mihi manifestum odorem halat plan-
ta. Sapor autem tam florum, quam foliorum
nonnihil dulcis mihi videtur.

Lamium Pannonicum a. siue exoticum Clusio.
Montbelgardi in horto Ill. E. C. pluribus annis
ducat se quotannis semine renouans, Aprilis &
Mæio florens. Clusius florentem obseruauit pri-
mùm Viennæ Austriæ in hortulo suo ad parietem
nã, nescit quo semine. Eam subsequens Hiems
auferrebar quidem, sed decido semine progenerat
sunt in sequente anno al quot plântæ, quæ demùm
altero Vere flores protulerunt. Floret Mæio, semen
Iunio maturum est: deinde tota planta radice
perit: nonnunquam tamen ex radice etiam
repullulat.

SCROPHULARIA INDICA CAPITVLIS
maximis, & de Creticis Syliij Scrophularijs.

CAP. XXXIV.

Scrophulariæ
Indicæ no-
mine accipi
semine quoddam,
cuius calyces
sunt ex breui-
bus itæqualis
lõgitudinis pe-
diculis quinque
simul iunctis,
formæ ferè &
magnitudinis
Cicëris arictini
rotundi, qui bi-
partiti in acumẽ
desinunt, quos
folia ambiunt
breuia: semẽ in
capitulis, siue
calicibus minutũ,
nigrum. Hanc
Caspar. Bauh. in

phyt. vocat Scrophulariam 6. siue Indicam capi-
tulis aliquot iunctis, sed quadruplõ quàm in
silijs maioribus.

Scrophulariæ autem Creticæ genera duo tra-
dit & describit Clusius: 1. quidem quod Franci-
furti natum ex semine Cretæ accepto, Rutæ sil-
uestris appellatione: ac 2. quod folio vitiæ esse
dicitur, de quo merito queri & dubitari possit,
vtrũ sit Scrophularia peregrina Camerarij necne.

SCROPHULARIA TERTIA DODONÆO
tenuifolia, Ruta canina quibusdam vocata.

CAP. XXXV.

Scrophulariæ tertiæ nomine exhibitã Dodonæo
Saxo planta, radicem habet longam, simplicem,
Tom. III.

mediocriter crassam: *caules* cubitales striatos, te-
retes, ferè nigricantes, medullã fungosã plenos,
ramosos, per quos *folia* oblonga, angusta, pro-
fundè laciniata, grauiter odorata: *fl. res* eo ordi-
ne dispositi quo in Scrophularia maiore vulgari,
copiosiores, parui, nigri, quos vasculã excipiunt
Scrophulariæ minoræ, acuminatæ, in duas carinas
dehiscentia.

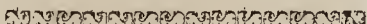

Scrophulariæ
suz tertiã spe-
ciem Dod. gall.
pro Galeopieos
specie sumi
posse admittit.
Lob. l. in Al-
ueis, huius me-
rior ẽ sicut no-
mine Rutæ can-
inẽ [sic in Ob-
seru. pag. 538. &
Ic. Plat. Tom. 2.
pag. 55. quo quẽ
interhibetur.] &
suspicatur Hy-
peocum esse.
Clus. in H. stor.
post. vocat Scro-
phulariam, siue
Rutam cani-
nam primam.

Ad Sideritidem reducitur à Cæalpino & Ca-
merario. Gesnerus tradit in pede montis circa
Glaconam locis laxosis nasci, Montpelij Rutam
caninam vocatam:

An Cordo Herba folijs Pyrethri? An Herba
Mora Italarum H. Lugdunens.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. per multos an-
nos floruit adhuc Octobri, radice perenni. Eam
autem primùm obseruauit Eslingæ in horto cul-
tiss. Ioan. Volmarij, qui Sesamoides nominabat:
dein Montpelij & Lugduni, itẽmque Bistaci ad
Rhenum:

CHAMÆROPS.

CAP. XXXVI.

Chamærops
Plinij hæc
videtur esse Hi-
storix Lugdu-
nens. pagina
1339. quæ in sil-
uolis gignitur,
radice crassã &
multiplici, cau-
libus multis &
cubitalib., foli-
is Myrti circa
caulem gemi-
nis: flore co-
pioso; è folio-
rum sinibus
nascente, semine
in oblongis
vasculis.

Eosdem
verò effectus
Z z

SIDERITIS VULGARIS HIRSVTA.

CAP. XXXVIII.

EX lignosa radice caules emittit pedales & bipedales, quadratos, hirsutos, ex albo virore flavescentes: ad quorum genicula folia exorunt aduersa, rugosa hirsuta, vnicia, aut sextantali longitudine, semunquam circiter lata, in ambitu crenata, sapore exsiccante & adstringente cum calore aliquo: flores

verticillati genicula amplectuntur, gulericulati, ex albo luteo labro sanguineis punctis guttato, ex calyculo sibiris in quinque mucronata segmenta abeuntibus: relinquunt post se singuli flores quaterni femina.

Clusius de sua dicit, folia grauius odorata, gustus amariantis & acrisculi: flores galeatos aliquantulum, candidos, odoratos, hiatum, siue ritum sanguineis notis conspersum habentes: semen in pentagonis vasculis inaequale, nigrum.

Lob. sic describit. Vaginitis pedibus, iam surrectis iam depresso, quadratis, durisculis, ternis, aut quaternis, verticillis crebribus donatis, pungentibus, floribus albicantibus ex diluta purpura. Iuxta quos & subter, folia sunt longiora, angustiora, incana, & vt totus caulis, scabra, & crispa, ambitu laciniato, vt Chamadiys, aliquando laciniosa dursiori obtusius apparet in quibusdam foliis, quae causi sunt, vt Dioscorides iam querna frondi, iam Salix & Marubio contulerit. Radix lignosa Marubij, minus fibrosa.

Sideritum appellat Ruellius: Sider. Heracleam Euch. Roell. & Lobelius: Sider. heracleam Dioscor. Tabern. Sideritidem primam Fuchsi: Sideritum 1. Dioscoridis Turci. Sideritum Fuchsi Cord. in Hist. & Camer. Hort. Sideritum Dodonaei Gall. & Fuchsi Hort. Lusit. & Thais. Sideritum 1. Fuchsi Gesn. hort. Sideritum 1. Marubij folio in catpl. Siderit. florib. albis de coll. stirp. Sideritum vulgarem Camer. in Hist. germ. & Epit. Matthioli. Sideritidem quartam Lonici. Sideritum Pannonicam spicato flore Clusii in Pannon. Hist. Siderit. vulgarem in Hist. post. Sid. 2. siue vulgarem hirsutam C. Bauh. phyt. Aliqui veram Achilleam cognominant. S d & Alysson Galeni vocat Presburger. Recentiores Herbarij & officinae nonnullae Iudaicam herbam, & Tetrahit aut Tetrahit barbaro nomine inscribunt: Germani wandfraut. i. e. herbam vulnerariam, & gliedfraut. i. e. Artuum, & Seiffraut. Galli espece de Terrait, Fuchsi, & Lob. Hang. Tizatos su, h. e. Nobilem herbam. Magna officinarum pars, ac nonnulli recentiorum pro Chamapity veterum ostendunt, ea que non sine errore, vt bene docet Tom. III.

Fuchsius Sideritidem r. inscribens pro Chamapity vntur. Fuchsi in eo aduertitur Matthiolus, a cuius est contra ista: partibus in adu. Lob. Vocabulo, inquit, quod ferro sauciatibus partibus promittit, nobilitat ut primi mortales complures plantas, Sideritidelq; vocarunt, potius vitium conuulsi effectioes sequunt, quam vultuum affinitates, genericas ve differentias. Quare Sideritidem hanc Heracham, siue Ferruminaticeam Herculeam, docti Barbari illam multo experimento compettam & vocatam Tetrahit, siue Iudaicam esse fatentur: non modò propter vires efficacissimas, & plarè Heruleas, sed etiam quia quam proximè delineationem Dioscoridis, si quae alia, representat. Quo magis docti peritis & candidis plantarum aibus, Commentariorum Senensem eò securitatis ignauae pro gessum, vt eum quae iam esset, vel Italicis Iudaicis Iudaica herba, se nescire quereretur, quam scitè vt ceper omnia Ruellius, & ex eo Fuchsius expressisset. tamen in vtramque inscribit calumniam impigerit, & sensu studio plarè deprauato plarum è titulo captant. Huicque herbae de sua classe pulla, sibi missas, vt temper iactat, nec tamen nisi mutilè descriptas, aliàs suffecerit, sc. Marubium aquaticum vulgi. Haec Lobel. in Aduers. vbi plantam minus felici picturè expressit. Eandem imaginem in Ic. Plant. p. 523. pro Sideritide siue Ferruminatrice, & Sideritide Herculea Diosc. Cordo, Clusio & Herbarijs dedit: Pèntique ibidem aliam pro Tetrahit Herbariorum pinxit. Is autem in Obf. p. 282. pro Tetrahit Aduersariorum, siue Heraclea Sideritide Dioscoridis Coidi & Clusij, aut pro Sideritidis vulgaris figura, ponit iconem Clusij Sideritidis Hispanicae, quasi putaret eandem cum vulgari Fuchsiana. Libro etiam Iconum, plantae, quam exhibuerat pro vulgari hac Sideritide, titulum iam scriptum adaptauit, ibidemque iconem Clusij à vulgari non separauit. Et haec occasio vt Lobel. j descriptionem nostrae subiecerimus: Clusij autem Sideritis Hispanicae capite proprio.

Sed & H. Lugd. primam Dioscoridis Sideritum Tetrahit esse pronunciat. At autem inter cetera Matthiolus Ruellium & Fuchsi erroris insinuat, quod primum Sideritidem dixerint herbam illam, quae hodie nostris herbarijs & officinis barbaro nomine Tetrahit, aliis herba Iudaica nominatur. At penit & exercitati Herbarij, tum Ruellio, Fuchsi & quae aetate superiores, tum inferiores multis citationibus inducti Tetrahit siue Iudaicam herbam, primam, siue Heracleam Sideritidem esse censuerunt: & c. Eodem verò historia huius plantae duas proponit figuras p. 109. Vnam quidem habet hoc titulo: Tetrahit Herba Iudaica, Sideritis prima Fuchsi: alteri titulum fecit, Tetrahit, Sideritis Heraclea Dioscoridis. Et hanc Clusius & Lobelius quoque pictam dederunt, quae meo iudicio eiusdem plantae cum Sideritide prima Fuchsi: nec meminit Historia duarum discrepantium Herbariorum Dioscoridis Tetrahit.

Camerarius in Epit. & Hist. germ. Matth. ait se apposuisse Sideritidem vulgarem, propter vires celebrem, tamen glahram & ferratis foliis p. xix, quae non responderet videtur vulgari, sed potius nostrae Sideritidis cruciatæ, de qua paulò post.

Montspelij florentem obseruauit mense Iunio, ac etiam Geneuæ & Bislex quatur Moutets, & inter portam cineream & lapideam, circa castro

Lobel. nel.

Matth. 702. 1410.

Camer. 108. 1410.

Locus & Tempus.

luni Herones: Item extra portam Rancierhor. Iunio & O. Roba. Montbelgardi copinsè proeuenit. Clarius passim in Gallia, Germania, Pannonia, & Africa siccoribus agrorum & Olivarum calearum marginibus obuam perhibet. Collib. apricis & meridiano Soli obiectis, in promontoris præcipuè circa Ilfeldam, Vvernigerndam: versus Northusam obseruatur Thalius. Lobelius in maritimis, & montosis Italia, Insulæ, & ad Apenninos montes, Venetiæ ad Lio, inque Gallis Narbonensi & Lugdunensi septentem, fronsaque vel hirsuta aida perpetuè emanant, i. que Autumnam perdurantem: Iulio & Latio florentem.

Vires & Vius

Iam diu valde magno emolumento cognita præctis quibusdam Iudæis & Maranis custonibus, qui hæc enterocelas & alba menstrua curant. Vehementer exsiccatur, non nihil odora adfrictione in segeti, nec ingrati sapore, ad vulnera nata & profum tanto Herois nomine digna. Hinc in vsum desiccata adseruantur in zotonia mulierculæ: Nam præterquam quod aduersus capitis dolorem, quem S. in suis petr appellant sponde herbarum nomen, inquit Clusius ipsum decocto illius lauari vtile censent, ab aliquo indocito empirico edoctæ: earundem etiam decocto pedes & alios artus defrigatos, aut aliqui rigentes, vultu ferè prædicant. Quidam ad curam Erysipelata [Belgæ de roose/Germ. die Xere appellant] curanda, recens collectæ & adhuc viuentis decocto, non sine felici successu vsi sunt, crura fouendo, aut decocti fumo leniendo.

SIDERITIS SECUNDA CLVSIO, capitato flore.

Descriptio

Humilior priore, neque pedalem excedit altitudinem, in raris diuisa ramulos, foliis prioribus similibus, mollioribus tamen: flores ampliciores albi, pallecente labro, & paucis rubris punctis asperso, verticillatum in verticulis caulem supremo, &que ramulos ambientes, breuiorem quàm in iam dicta, & quasi mutilatam spicam efficiunt, vt in Prunella vulgò dicta, auctore Clusio qui Sideritum secundum Pannoniam capitato flore in Hist. Pann. vocat, & Sideritum 2. in post.

Locus.

Nulquam non occurrit in agris, & inter segetes in multis Pannoniæ & Austriæ locis: circa riuos in sel autem frequentissima. Floret Iulio.

SIDERITIS MONSPESSVLANA.

CAP. XXXIX.

Descriptio.

Sideritidis Monspeßulanæ radix subest crassiuscula lignosa, raris fibris donata: caules à radice mox plures, subinde ramosi, dodrantales, valde hirsuti, allicantes: folia breuiora, rotundiora, magisque hirsuta, quàm Sideritidis vulgaris, serrata, aurata: flores verticillati, forma quidem & magnitudine similes, sed coloris ex luteo albescentis, odore est graui. Amariante exsiccant, &que gustu prædium sunt flosculi, inquit Lobelius, ac non nihil aromatici suauisque halant, quod Chamædym aut Betoniam referat.

Synonyma

Lobel. dicitur in Adv. Sideritis Monspeßiaca Scordioides, siue Scordii folio. In Obl. pag. 283.

uit Monspeßianum Schola.

SIDERITIS CLVSIO HISPANICA hirsuta.

CAP. XL.

Longiore est folio quàm Martubium, satis ad Descriptio Saluz solum accedente, minore tamen, quæriti ferè foli diuisa, scabro, villis quibusdam prædico, nec inuicendi gustus, nec odoris: caules surdit quadrangulos, palmum vt plurimum excedentes, interdum procumbentes, duris, hirtos, candicantes, quorum summitates per interualla verticillati orbes coronant, vt in vulgari Sideritide, orbes vasculis constant, in quibus flos prioris par, ex candido nonnau quem perpurascens, cum evanescente, semen in vasculis nigricans reperitur: radix dura, lignosa, viuax, auctore descriptore Clusio.

Lobelius in Obl. & in Icon. pl. assumpta Icone Sideritis Hispanicæ Clusii, eandem fecit cum vulgari, vt iam antè annotauimus. Dodonæus etiam proponit iconem Sideritidis Hispanicæ Clusii, quam à vulgari non distinguit. An verò Sideritis vulgaris sit, de qua scribit, iudicent lectores.

C. Bauh. phyt. ait Sideritum suam, siue hirsutam alteram esse Sideritum heracleam Clusii hisp. & Tetrahit herbariorum Lobelii, differreque à vulgari, quòd illa altior: hæc caules habeat procumbentes, magisque hirsute cardicet. Ego autem ferè dicerem Sideritum Hispanicam Clusii eandem esse cum Monspeßianæ, nisi Lobelius & Casp. Bauh. eam ab illa separarent. Posteti hanc rem diligentius perquirent.

An Siderit. s. i. Schvvenckfeld? Nulquam ferè non occurrit hæc arido & petrolo solo per Hispaniam, Galliam, Germaniam, floretque ætate, & quibusdam etiam locis in Autumnum vsque florens spectatur, vt refert Clus. in hisp. Idem in Hist. pnt. at frequenter occurrit aridis & petrosis Castellæ veteris locis, ætate florentem, quibusdam etiam locis in Autumnum vsque floribus onustam conspicit.

SIDERITIS

& Icon. Plant. pag. 525. Sideritis Monspeßiaca Scordioides floribus luteis, Tragorianum Praefoides Francisci Pentrichi. H. Lugd. pag. 122. Sideritis Monspeßiaca Penz. C. Bauh. phyt. Sideritis siue hirsuta Monspeßiaca. Florentem Iulio & Maio vidi prope patibulum Monspeßiuli vbi abundare annota.

Locus temp

SIDERITIS FLOSCVLIS VIX EX VASCULIS PROMINENTIBUS FUSCIS.
CAP. XLII.

Cvitalis est
planta, caule
quadrato, hirsuto,
foliis donato
ad articulos
vt in Sideritide
vulgari, aduersis
nequaquam per
marginem serratis
(in planta
quã habemus)
vncialibus & fencuncialibus
hirsutis: rami in
quos diuiditur
oppositum habent
situm: per quos
longã serie flores
verticillatũ, pusilli,
intra ipsos calyces

propemodum occultati, fuscæ colore in a. r. teni, in
ficcæ, calycibus admodum hirsutis, in quinque
acetas in spinulam desinentes sectiones diuisi:
porro vnicuique verticillo bina subiunguntur ad
uersa folia, multo inferioribus minorâ, magis to-
mentosa, necuis secundum longitudinem dona-
ta, æquabili marginum circumscriptione ad Ser-
pillum accedentia.

Iconem nostram ex sicca pictor minis feliciter
delineauit.

Clus. in Pannon. p. 600. dicitur Sider. Pann. 3.
In Hist. post. Siderit. 6. Pannon. C. Bauh. phyt.
Sid. 4. siue hirsuta Pannon. Rhizotomis Viennensib.
mulierculis fuscæ per frant.

Ex plantis Agenj habui Sideritidẽ Pannonicã
hanc antè nõ visam. Frequentissima autem est in
Pannoniã Austriacque inferioris aruis & inter fe-
getes, macro & sterili solo. Floret Iunio & Iulio,
femen subinde maturum etiam Iulio.

Huius vires adscriptæ sent ex Clusio capite de
Sideritide vulgari.

SIDERITIS QVARTA CLVSII,
ramulis procumbentibus.
CAP. XLIII.

Aliquot habet ramos procumbentes, qua-
drangulos, tenues, villis quibusdã obfisos,
quos per internalla contrario semper situ bina
cingit folia, vulgari, serè similia, paulò tamen mi-
nora, à medio ad extremũ serrata, nonnihil etiam
villofa: summos ramos verticillatim ambiunt
vascula in quibus flores prioribus formã similes,
quãtũ ex delineatione colligere potuit author
Clus. propterea nihil de colore pronunciat, ne-
que de femine, quod superiorum semini par esse
verisimile est: radix non videtur viuax, sed eo
anno, quo planta flores protulit, perire.

SIDERITIS FOLIO ROTVNDIORE.
CAP. XLIV.

Medium caulem habet surrectum, quadran-
gulum: deinde, statim à radice, multos in
latera spargit ramos, humi fusos, quadrangulos,
quibusdam villis pubescentes, geniculatos; quos

bina semper inter se opposita, ad singulos nodos,
a. n. p. l. e. t. u. r. f. o. l. i. a. p. r. æ. c. e. d. e. n. t. i. s. f. o. l. i. a. p. e. n. d. e. s. i. m. i. l. i. a. m. i. n. u. s. t. a. m. e. n. s. e. r. r. a. t. a. i. n. t. e. r. q. u. e. a. b. i. m. o. a. d. s. u. m. m. v. l. q. u. e. v. e. r. t. i. c. i. l. l. o. r. u. m. s. i. t. u. n. a. s. c. e. n. t. u. r. i. n. v. a. s. c. u. l. i. s. f. l. o. r. e. s. s. u. p. e. r. i. o. r. i. b. u. s. e. t. i. a. m. f. o. r. m. a. s. i. m. i. l. e. s. (q. u. o. r. u. m. c. o. l. o. r. n. i. f. a. l. s. i. t. u. r. a. u. t. h. o. r. C. l. u. s. i. u. s. n. a. m. i. n. a. r. u. i. s. B. e. l. g. i. c. æ. i. l. l. a. m. o. l. i. m. o. b. s. e. r. u. a. s. s. e. p. u. t. a. r.) a. l. b. u. s. n. e. c. h. u. r. u. s. r. a. d. i. x. v. i. u. a. e. s. s. e. v. i. d. e. t. u. r. : I. c. o. n. e. a. d. C. l. u. s. m. i. t. t. e. b. a. t. l. a. c. P. l. a. t. e. a. u. e. l. e. g. a. n. t. e. r. e. x. p. r. e. s. s. a. m.

An Thaho Sideritis Cordi?

SIDERITIS GLABRA ARVENSIS.
CAP. XLV.

Sideritim vul-
Sgarein referunt
tum caule qua-
drato, tũ foliorũ
cõsimili positu,
eratis, verũm
tum ille, tũ hæc
glabra sunt & a-
tro virore splen-
dentia, folia etã
latiora: florum
verticilli spicam
effigiantes patu-
lo rictu, subiecta
habent singuli
bina: flores ipsi
maiores videntur,
candoris ni-
uei, subinde pi-
lofi, veluti & caly-
lyx: radix sim-
plex, gracilis.

Hæc est illa stirps, quam Tabern. in Hist. Alyf-
sum maus: C. Bauh. phyt. Sider. 6. siue arvensẽm
glabram, flore pallido. Non est autem Sideritis
altera Matth. vt alicui faciliẽ concessent C. Bauh. Locus & Tempus
Montbelgardi obseruauit in aruis inter Ar-
bouans pagum & Audincourt, & eundo ad vi-
tes, florentem Iunio & Iulio ac Augusto: Basileæ
etiam frequentem.

SIDERITIS VALERANDI DOVREZ
breui spicã.
CAP. XLVI.

Minimum
digitum
crassitudine
fermè æquat
radix, lignosa,
non sine adna-
tis fibris, Lo-
belho flexuosa,
pulla, amaricã-
te gustu, præ-
ficca, nec in-
grata: quæ ex se
innumeras
promit virgã
lignescentes,
dodrantales,
oppositis ra-
mis paulò su-
pra radicẽ bra-
chiatas, hirsu-
tas, per quas
folia ad jun-

Sturas bina oblonga, angusta, per extremum non nihil serrata, minora quàm Sideritis Fuchsiæ: desinunt autem singuli ramuli in spicas B. tonicæ, vel Phalaridis spicorum annulas, vnicam aut fescunciam ferè longas, pulchris calycibus in quinque aculeos desinentibus, maioribus quàm a vel Fuchsiæ, vel Montescellianæ Sideritidis, minusque hirsutis densè stipatis, adiacentibus foliis herbatis at ferè spinosis: florum color quis fuerit, non dixerim certò, præsertim cum iam olim à Valerando Dourez repolita planta quam habeo, propemodum exoleuerit.

Sideritis montana Lobel.

Sideritum montanum (ita namque vocat Lobel. in A. Joes. itemque Icon. Plant. pag. 525. pers. simam exhibens effigiem) satis bellè quadrare arbitretur Heracleæ Sideritidi, si folia angustiora multò essent, vique efficaciorè carerent. H. Lug. 1. pag. 112. inscribit Sideritum montanum Pennæ: Casp. Bauh. phyt. Sideritum p. siue montanum.

SIDERITIS GENVS SPINOSIS verticillis.

CAP. XXVI.

Descriptio

Sideriti affinem plantam vocamus, cui caulis est quadratus, hirsutus, & ad singulos nodos verticillatim circumnascuntur flores, Sideritidis vulgaris floribus similes, candidi, hiantes, non ita exerti, calycibus laxis, duris, in quinque laciniis rigidis spinosis, supremam omnium longè maximam, diuisis: vnicuique autem verticillo, ab imo ramo ad summum vsque fastigium, duo sunt subiecta ex aduerso orta folia, modicè hirsute oblita, serrata vt Teucrii, sed nonnihil oblongiora, angustiora. Hanc Cherlerus collegit: prope Romam.

SIDERITIS SPINOSA.

CAP. XXVII.

Descriptio

Montebeldardi in horto Ill. E. C. nobis prouenit ex semine, si bene recorder, Cretico planta, cui nomen dedimus Sideritidis spinosæ, propter quandam cum vulgari Sideritide similitudinem. Est autem hæc vulgaris foliis vnicà longioribus, in acumen desinentibus, hirsutis, candicantibus, sibi que oppositis: oculibus aliquot dodrantalibus, ramis itidem contrariò naturæ vinctulo ornatis, in spicas desinentibus non

admodum rigidis, etiam hirsutis: plantæ nouella radix pedalis, simplex, exiguis fibris conspicua. Au Gaidrothymo Belli in epistola ad Clusium? An Clus. Stachys spinosæ?

PRUNELLA FLORE MINORE, vulgaris.

CAP. XXVIII.

EX repticiu Deo censuræ & hæc, quæ subinde à caulibus anguliformis, sibi hirsutis, purgascensiumque geniculis, demissis fibris radicitur: folia ferè bina, ad articulos opposita, nonnihil rubentia, hirsuta. Ungani vulgaris, sapore nonnihil viscido, subdulci, subamaro: flores verticillati, duobus semper hirsutis

rubentibus subiectis foliis, spicam deformant; quorum singuli colore ex cæruleo purpurascente. Lami floribus non absimiles, ex calyce hituto purpurascente prædeunt cucullati.

Ex Solidaginum genere Brunellam esse auctor est Brunfelsius, vnam ex primis herbis verno tempore germinantium, foliis Ozimo similibus, coloris heribacei, cum quodam acumine: flore quadrantenis Stachydis Arabicæ, coloris violacei. Hæcille qui suâ signâ non laudabili & descriptione denotat Prunellam, de qua hic agimus, verum dum vernam facit plantam, cum ea confundere videtur Cor solidam medianam.

Hallucinatur Matthioli iudicio, qui Symphytum petraum putant hæc esse plantam, quam is cum effinis Consolidam & Solidaginum minorem vocat, & Prunellam, germanico nomine (vt ait in Hist. germ.) ex latino deriuato, vel à morbo lingue, dicto Breline, aut à floribus colore Tralina. Camer. apud Matthiolum refert herbam hæc describi in lib. de Dynamidibus, falsè Galero adscripto: Quin & Herb. ant. Io. Cubæ de Prunella citat Hippocratem & Dioscoridem, ne uter tamen indicat quomodo nominarint.

C. Bauh. phyt. vocat Brunellam siue maiorem folio non dissecto, flore communiter purpureo, vel cæruleo puniceo: aliquando ex diluto albo: caule glabro aliis, aliis ac rectius hirsuto: folius etiam aliquando integris, aliquando leuiter crenatis. Clusius Prunellam vulgarem foliis subrotundis. Tr. g. Prunellam flore minore, Prunellam vulgatam. Lobel. in Adv. Prunellam & Consolidam minorem: In Obs. 1. 251. Brunellam, Symphytum petraum: In Icon. Plant. p. 4-4. Symphytum petraum & Consolidam minorè Matth. Cast. Duizent. Consolidam min. man. Quædã Polycnemus Dioscoridis: Valer. Dourez Parisiæ præpositi: Guiland, Britannicam.

Cæterum

Caterum vulgus Medici corum & Herbariorum, Prunellam aut Brunellam: Germ. Braunellin/ & Göttsheil ab efficacia insigni: nobilis eam est vulcerana: Belg. Bruynelle: Gallij. Herbe au Charpentier: Itali Confodola minor, Morellam, & Herbam Moram: Polh. Czernohlawek: Hung. Teuz fit.

Prunellam flore minore purpureo Argentina & Basilea, quâ itur Montets, florentem obseruauit Octobris ad fluium Bifca intra urbem, & circa montem propè Krentzach, & in monte Leurach, itè inque Montbelgardi passim in pratis Iunio, Iulio & Augusto; Lugd. & Mompelij Maio: Geneva sparum virentem Februarij principio.

Brunellam more reliquarum Sidaginum, omnibus serè cognitam ac Brunellid que ob eximiam eius virtutem: esse in cõmodis faucium & linguae atque gutturis accommodatissimam, ardorem eorum extingendo, quem Germani die Bruno vocant, si ex illius decocto, aut aqua distillata collasatur & gargarizentur: Aquam succum alij, eius aceto & oleo rosato mixtam, vehementes capitis dolores sedare, si ex ea tempora inungantur Huic mixturæ autem posse & aquam rosatam addi. Aphthas & eius vlcera sanare, fauciumque vitia succum eiusdem, addit Fuchsius, qui herbam calidam & siccam esse, ex guttu concludit: Laudatur Prunella ad vulnera sclopotorum in potione & lotione: succus cum vino sumptus ad morsus venenatorum. Sal eius vt fiat, docet Quere in pharm. rest.

Prunella flore magno, folio laciniato.

Habet caulem quadrangulũ molliciter hirsutam, geniculatum: folia in singulis geniculis bina, ex aduerso sita, nonnihil villosa, vulgaris Prunellæ folijs seumè respondentia, gustu amariçante: capitula in summis caulibus crassiora, quàm in vulgaris: flores illius floribus forma

quidem similes, sed longè maiores, nec ingrati odoris, ventre laxiore, gleeque saturatis ple: rûnque purpurascens, tamen inueniantur aliquando distinctiores, & quasi exalbidi, interdum etiam subcinereti coloris: semina in singulis vasculis, vt plurimum quaternaria: radicem nigram: multis crassiusculis & candidantibus fibris præditam, nouissime propaginibus sese, annis singulis, argentem.

Quamuis Fuchsiانا nostra figura videatur differre à Clusij Prunella: siue non vulgari, eiusdem tamen plantæ existimamus, ac propterea eius descriptioni hic adiungimus. Nec etiam à Clusiana icone separamus Prunellam tertiam Tabernæmontani. quamuis eius compilator suo more nihil distinctè scribat.

Eadem quoque est Prunella 6. Tragi, siue v. Tom. III.

ra, pulcherrimo, magno & purpureo flore, folijs Menthastrum imitantibus.

Tempus

Eam primùm in Vngaria & Austria, deinde etiam multis alijs Europa prouincijs nascentem inueniebat Clusius, editioribus & granineis locis, minùs tamea vberem & luxuriantem, quàm quæ in Austria crescit. Floret Iunio, Iulio & Augusto, & subinde semen profert. Circa Montbelgardum copiosè luxuriat.

Prunella flore magno albo, folio laciniato.

Descriptio

Tota planta vix quatuor digitos excedit, folijs superioribus admodum dissectis, hirsutis, flore magno albo, alioquin vulgari similis. C. Bauh. phyt. Prunella 5. siue minima salba, An Prunella 7. siue candida altera Tragi? Montbelgardi prope Arbouans & in planitie prouenit quâ itur Adincourt, in agris ad Dubim: Geneuz circa Rhodanum versus La Bastie.

Locus

Prunella laciniata, flore magno purpureo.

Descriptio

Caulis est palmari, hirsuto, cuius singulas iuncturas ornant bina ex aduerso posita folia; inferiora quiddè vncialis pediculo nixa, superiora pro portione minor, tandem etiã nullo, vnciam & scilicet ferè longa, im aduersas laciniâs dissecta: flores inter spicæ vncialis squàmata folia

sebrubentia, emicant magni, tres vncie quadrantes æquant, hiatu patulo stamina emittentes, purpurascens.

Obseruata Prunella hæc, folio etiam non laciniato, flore maiori purpureo, Montbelgardi iuxta hortum M. E. C. florens Iulio & Augusto: item à la Chan vbi Vites, & inter pontem Vauiaucourt à Dampierre.

Varietas Locus & tempus.

Prunella flore albo paruo, folio laciniato.

Descrip

Offerebatur nobis à D. Thoma Platero, Medico insigni, elegantiq; Ei folia erant multa à radice fibrosa, ex longis pediculis, quædã palmaria, oblonga, vnciâ digiti angustiora, pilosa; vltra medium caulis pedalis duo, magnis laciniâs dissectis, cornu ceruinum representantia; tæq; A a a

al'a duo iuxta florum caput vnciam & semis longum, latum vnam, paucioribus laciniis præditis: flores inter squamas conspicuntur hiantes, albi, & nonnunquam rubelli, mediocriter eminentes.

Synon.

Lobel. in Obs. p. 251. in Ic. Plant. p. 475. effigiem nostrâ prout pro Symphyto pettæzo: Dod. lat. in fol. pro Brunellæ altera icone. Quamvis autem nostra descriptio non in omnibus conueniat cum figura hac nostra ex Lobelio desumpta, eandem tamen plantam puramus, quam cùm pingerdam curauimus, non erat nobis ad manum Platèriana.

Complator Tabern. Prunellæ suæ albæ secundæ ineptam descriptionem subnectit in Historia. Casp. Bauh. phyt. dicitur Prunella 3. siue minor folio laciniato, aliquando non solum superior, sed & inferiori. Clusio dicitur Prunella 2. non vulgaris.

Gaudere autem herbosis & gramineis locis, itemque aliis, quæ à fluminibus nonnunquam mundantur, saxosis, testis est idem Clusius. Floret maturè Prunellâ flore magno, nempe Maio, tamen si etiam Iunio. Obseruauimus autem Montepeli & Geneur.

PRUNELLA ANGVSTIFOLIA.

CAP. L.

Descriptio

forma & magnitudine Prunellæ vulgaris. Talis est quæ à Genero nostro Cherlero nobis delata ex Gallia Narbonensi: quæ verò à D. Thoma Platero communicata angustiora etiam, minor fuit, quatuor & quinque vnciarum, setis aspera & rigida, sapore nullo insigni: radice fibrosâ, crassiuscula, nonnihil amarescens: floribus masculis.

C. Bauh. in phyt. vocat Brunellam 2. siue minorem folio rigido integro: floribus obscuro purpurescentibus. Huic figuram Prunellæ albæ 2. apud Tabern. setis cõuenire dicitur, si folia essent media parte angustiora, & etiam longiora.

PRUNELLA ITALICA.

CAP. LI.

Descriptio

Plantula hæc palmaris, caule rotundo, striato, leuiter hirsuto, foliis paucis profudè in

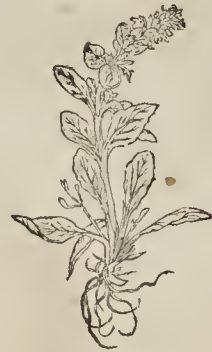
aliquot laciniis diuisis cincto; quorum inferiora minora, & in ternis laciniis diuisa sunt, flores habet in summo, tanquam ex spica [quam foliola etiam laciniata cingunt] prodeutes galericulatos, ex purpura nigricantes, raris enim infra spicam flores profert: radix exilis, nigricans.

Casp. Bauh. descriptionis author vocat in phyt. Brunellam 6. siue Italicam, testaturque Vlysem Adroandum Bononiensem Botanicum Euphrasiam speciem facere.

Romæ in monte Testaceo & etiam in via Romana reperit scribit author.

CONSOLIDA MEDIA, QVIBVSDAM Bugula.

CAP. LII.

QVadrato, inani, hirsuto, & aliquantulum cyaneo assurgit caule: foliis Anagallidis aquaticæ maioris, nonnihil serratis, binis oppositis, per intervalla nascentibus, colore vel violaceo, vel purpurescente, vel virente, sapore primo occurfu subdulci, mox amarescente & adstringente, inferioribus ex satis longis pediculis, ad Bellidem accedentibus: clematibus longè se spargentibus: flores ex foliorum alis calyci insident sessili, breui, hirsuto, cyaneo, quinquepartito, cærulei variati, labello Orchididis alicuius similes, in quatuor segmenta, duolateralia productiora, inferiora totidem, minus alta, sed

magis lata, abeuntes, nullâ galeâ, alisue vt Orchides & Lamia: apicibus & stylo cyaneis: sapore melico, si caudicellam, qua calyci hæret, iuxeris: radix tenuis, fibrosa, minore adstridione, quam folia, guttum mouet.

Duas has Fuchsianas icones exhibemus non quòd eiusdem plantæ esse ignoremus, sed quòd huius herbæ frequenter demonstrant varietatem

tem & naturæ lufam.

Prunellam vocat Tragus, cuiusque, aliquot recentet & describit species. C. Bauh. phyt. vocat consolida mediam 1. 5. & apud Marth. siue cæruleam pratensem, Consol. mediam Brunfels. fol. p. 95. Tom. 1. Rhaph. 14. & in 4. p. 153. cæruleam vel priorem Tragi sine icone, Chamæciffon spicaram Plinij, eiusdemque A ionymon aliorum: flore communiter cæruleo, aliquando albo, cinereo: folijs vel folijs leuiter incisjs, vel sinuatis, latioribus, angustioribus: Item Consolidam mediam tertiam siue purpuream pratensem; Brunellam purpuream vel 4. Tragi, Consol. med. purp. Fuchfij, Consolidam mediam i. e. Symphytum, inquit, in Adu. Lobel. Chirugi vocant, seu Solidaginem & Bugulam. Is verò in Obseru. & Ic. Plant. Prunellam & Herbam sacram Cordi vocat.

Dod. gall. & Lat. in fol. pingit & describit sub Bugula. Inter appellatas, ait, Solidagines siue Consolidas à recentioribus nunciat: Consolida medià à quibusdam horum dicitur, officinis nostratibus Bugula. Ruellius Bugulum nominari à Gallis refert. Sunt qui existimant Symphyti illud genus esse, quod à Dioscoride *νεσφαιον* cognominatur. Verùm hi non parum falluntur. Symphytum veridicum petrarum ramulos tenues habet Origanifimiles: capitula verò veluti Thymij, & totum lignosum & odoratum est, at talis quidem non est Bugula, quæ nec lignosa, nec odorata, & caules promit differentes ab Origani, & capitula nequaquam habet Thymij æmula. Hæc Dodonæus, qui eius duntaxat Bugulæ meminit, quæ floribus est cæruleis.

Hanc statuendum censet etiam Matthiolus Symphytum petrarum eam esse herbam, cuius folia auersâ parte purpurascunt, quæ ab Herbarijs vulgò Consolida mediâ nuncupatur, ab aliquibus verò Laurentina, & à Senensibus Morandula. Ceterùm, rectius fortè Prunellam à Germanis dici posse putat à foliorum colore, indictam Græcis & Mauritanis. Is olim in prior. comm. contentus fuit solâ figurâ minis exactâ, sed in postedit. breuem addidit delineationem, in qua non meminit saporis, nec clemotum, quæ nostræ duæ figuræ vnius plantæ expriment, quarum vna sufficisset, si non plantæ huius lufam aliquem naturæ ob oculos ponerent.

Camerarius etiam ad hanc Hist. germ. & Epit. Matthioli longè diuersam posuit iconem sine clematibus: Quin & Tabern. huius Consolidæ mediæ duas effigies dedit, quarum prima flore cæruleo, sine clematibus non placet: secundâ, quam priori similem ait, sed folijs maioribus, hirsutioribus, minis ferratis, Verbasco maiori similibus, an bona sit, te iudicem expectamus.

Quam cum alijs, etiam Fuchf. Cast. Durantes & Thalus Consolidam mediam dicunt, Lonic. Prunellam & Symphytum medium vocat, Anguill. epist. 13. Arteticam Pandectarum, H. Lugd. p. 1309. Chamæciffon quorundam, Cæsalp. Chamæciffi alterum genus, Gesn. in cat. pl. Verbenacam lupinam, Herbam sacram, & *iescuridum*: German. Guntzel / gulden Guntzell / Belg. Senizgroen / Zingroen / Galli *Consolida*, quidam Engle moyenne: Quercetanus in Schopet. *Consive moyenne*, & cum nonnullis *Sophie*: Itali, vt antè diximus, *Morandula*, *Consolida Mezzana*, & Herba, *Lorenza* & *Laurentina*: Boh. *Sualyff* prostruduy.

Tom. III.

Saxosis, non rarò quoque humidiorib. pratis: apricis & aperitis vineis, quàm opacis locis gignitur: translata ad hortos luxurians: compluribus regionibus familiaris, Aprili, sed copiosè Maio ac postieris florens. Patavij virentem memini in quodam horto Ianuario: Basileæ in vineis propè Moutets ad montè flore purpureo Orobri: Montbelgardi flore albo in berto Illust. E. C.

Aquam Prunellæ scribit Tragus (sic enim Bugulam vocat, vna cum ea quæ alijs vulgò Brunella dicitur) internis corporis affectionibus mederi, doletèsiq; ex calida interperie profectos sedare: eadem omnia tam inueterata quàm recentia vulnera mundari & sanari comodè posse, maxime tum quando ardor siue inflammatio aliqua illis accesserit. Eandem hodie ardori gulæ & exulcerationi oris, fauciumque vitijs, quam Germani diè breuè appellant, duntaxat adhiberi remedio sanè præstantissimo; si gargarizetur, adiecto paulillo mellis rosati: flores, vel folia, vino, vel melle decocta (pro tioris & gritudinis) oris & faucium contumoratis vitijs subuenire. Hæc ille tam de Prunella vulgò dicta, quàm de Bugula, de qua sermo, coriundem. Fuchsius verò priuatim Bugulæ has vires attribuit: Vulnera glutinæ, sanguinis grumos ex casto, vel cõfusionib. coactos in corpore dicit & dissoluit, præfens remedium est aphthæ & vlcenibus in ore serpentibus, decoctum huius tumoribus illitum, eos dissipat: vsus etiam eius ad intertrigines, & ad vlcera pudendolâ & intestinotû exulcerationès prod est. At *Matthiolus*, tametsi nec hanc, nec Prunellam recentioribus dictam, veteribus siue Græcis, siue Mauritanis cognitam fuisse existimat, eas tamen refert mirum in modum existimari vales disruptis, fractisq; internis, & externis corporis partibus: idcirco vtiliter dari potandas ab alio deuolutis, ac etiam iis, qui interna intestinâve vulnera acceperint: namque illa, mirificè sanare tradidit nonnulli, qui rerum experimenta profitentur, Consolidam mediam vocatam petu sanguinis grumos in ventriculo, vel in alia corporis parte concretos discicere & dissoluere: illa verò folia, vel eorum succum efficax medicamentum esse prædicant vlcenibus in ore manantibus exedentibusq; ac etiam testium, pudendo rumque vitilium & muliebrium. Addit *Camerarius* contra icterum prodesse, & insatctus iccoris & lienis expedire, vrinâ mouere, succum ad aphthas & putrescentia oris vlcera vsurpari: quibus subscribit *Lobelius*, nisi quoddam morbo & ictero nigro mederi docet, vesicâ fellæ, hepate & liene ab obstructione liberis. *Camerario* tamen adscriptum *Dodonæus* ad iocinoris languores scribens mederi, nam præterquam quoddam obstructionis aperiat, viscera etiam ipsa roborare. Calidè verò temperamenti admodum exigui particeps est: resiccet manifestè cum nonnulla adstrictione. Quare commendatur ad disrupta, fracta, conuulsa, cæcâque: idcirco & potionibus vulnerarijs additur, in quibus tanta eius facultas commendatur, vt sanguinem concretum resoluere ac discutere valeat. *Ruellius* tandem in Galia vulgò dici refert, eum vulnerario Medico, aut Chirurghi operâ non egere, qui Bugulam & Saniculam babuerit: nec enim sumptam tantummodò vulneribus mederi, sed & ipsis foris impositam.

* *

Consolida media Genevensis.

Descriptio.

Locus & Tempus.

Geneux virebant: Martii, vbi etiam quedam florabant & Aprilis alba quidem rarior, circa Nosodochium in prato dictum la coul.

Consolida media corulea Alpina.

Descriptio

angusti sunt, trium transversorum digitorum longi, per ambitum incisii, leuiter hirsuti, sursum spectantes, cingunt: flores galericulati, caerulei (in caulis summitate flores tanquam in spica caerulei, in phyt.) e quorum medio filamenta quaedam prodeunt, in cacumine quasi spica congesti sunt, inquit descriptionis author Casp. Bauhinus, qui Consolidam mediam [secundam in phyt. sextam apud Matth.] siue coruleam alpinam vocat. Ceterum, figura à Camerario apud Matthiolum in Hist. germ. & Epit. exhibita, similia quadam habet cum Consolida hac à Fratre C. Bauhino hic proposita: nos damus effigiem à Fratre pictam, & iuxta eam, quæ ab eo nobis communicata. Videtur autem fratris Consolida in eo à Genevensi differre, quod minus hirsuta, & folia pter caules longiora, & magis, ordinatiusque ferrata.

In monte Italia Baldo prouenit.

EUPHRASIA.

C. A. P. LIII.

Palmaris plantula est: tenuis, subhirsutis virgulis terps: folia dentata Chamædrys, vel triplocharis, crispata & anthesi parte hirsuta, bina ex aduerso posita, sapore pingui & subamaro: ex quorum alis flosculi emicant pulchelli, lactei, purpurantibus stribis picti, aspersa nonnulla flavo-

uedine, labello in tres bifidas lacinas diuiso, superiore folio sursum reflexo, tripartito: radix tenuis, lignosa.

Cum Euphrasia hac eandem statuo, quam Syntrichum Tragus Euphrasiam tuolo pingit, quamque Euphrasiam alteram, nobilem, & Argentinensem cognominat, licet illa diuersam à vulgari faciat, semperque omnium præstantissimam indicet.

Lobelius huius effigiem exhibet sub inscriptione in Obs. pag. 261. Euphrasie Advers. pag. 210. In L. Pl. pag. 496. pro Euphrasia, siue Euphrasie nculati. Brunfels, Euphrasia alba: Schv. Euphrasia candida: Casp. Bauh. phyt. Euphrasia siue officinarum: H. Lugd. pag. 167. Euphrasia Matthioli.

Ceterum, Euphrasie nomen græcam sapientiam, inquit Dalechampius: videtur namque Euphrasiam appellata fuisse, quia oculos iuuat & delectat, quam vocem imperiti lingue græcæ deprauantes, in Euphrasiam verterunt, eamque sic corruptam officinæ & plurimi alii retinuerunt. Alii quoque Euphrasiam & Euphrasiam. Est autem græco & eleganti donata fuisse videtur Dalechampio hæc herbulæ nomine nihil nomen de ea, quod sciam, apud veteres Græcos & Latinos, nempe Dioscoridem, Galenum & Plinium, adde etiam apud recentiores. A turci Pulam, & Aduarium scriptum reperitur: sed à ducentis tantum vel paullo plus annis posteritati Euphrasie nomine innotuit, ad oculorum caliginem & morbos pituitosus peragata commendationis. Unde Germanis Augmentrosi, hoc est, Oculorum solamen, siue solarum, ab effectu, dicta fuit, nonnullis hæc quoque ratione mntis, Oculatis, Ocularia, Ophthalmica [Eubarium] Oculorum lumen, Euphrasie dicitur, & Anguill. teste Luminella, Germ. Augendientse / weisse leuchte / tagleuchte, & weisse genleuchte. Belæ Coghen trosi. Galli Euphrasie, & Euphrasie: It & Hisp. Euphrasia, & Euphrasina: Angli Eychricht: Boh. Ambroska: Hung. Euphrasia. Non est igitur quod posteriores Euphrasiam, Euphrasiam ipsum videlicet Buglossium, Eur. Cordus putat esse Adhil Arabum, de qua tamen Neoterici variis

varias habent sententias, aliis Euphrasiam Cassi-
laginem esse putantibus, aliis Herbam Verulam
interpretantibus. Vide Nicol. & Manliū de confect.

Nascitur locis herosis, non omnino aridis,
sed nonnihil humentibus & pinguibus, sed in-
cultis, ut pratis, secus agrorum magnas & vias,
nec raro in ipsis quoque vitis passim, ut vel hac
ratione facile agnosci queat. Floret autem Æstate
& Autumnō: colligitur Augusto ac Septem-
bri potissimum, totaque resiccata deinde reponi-
tur.

Euphrasie inflammationibus, & caligini oculo-
rum adhibentur, ut se ac inpositæ, aut succo
eius oculis indito: prætat tamen aqua ex illis di-
stillata aduersus affectiones prædictas vitæ. Ego
certè, inquit Tragus, A gennensem Euphra-
siam morbo arquaro velleissimam comperi, vino
decoctam, ac calidam ægto propinatam. Memo-
riam etiam, ut sic Fuchio, oculorū que aciem
redacta in puluerem, & in vino albo pota, miri-
ficè roborat, amissamque reparat. Dicit ad prædi-
ctos affectus commodissime scribit Dodonæus
in puluerem tritam; addique non raro Fœniculi
semen pari pondere & nonnihil Macis, & saccha-
ri tantum, quantum est omnium simul pondus:
hucus mixtura cochlear aut per se, vel cū exiguo
vino exhiberi manè corpore jejuno, & quidem
per continuos non modò dies, sed & mentes
quandoque posse & solam, & quouis modo as-
sumptam, videndi potentiam conferuare, adau-
gere, debilem ac deprauatā restituere. Euphrasiam
per se sola non masticando, & in ore tenendo, ac
postea deglutendo expertus est Arnoldus mira-
bile iuramentum. Idem auctor est fieri & ex Eu-
phrasia vinum vindemiarum tempore, cuius vsu senum
etiam oculi rejuvenescere feruntur, anferri que
omne oculorum impedimentum, vitis que dese-
ctionem, præsertim pituita, crudis que humo-
ribus redundantibus. Dum autem efferuescit mu-
stam, Euphrasiam in cieca. Calida autem & sicca
est herba, sed tamen magis sicca quàm calida.

EUPHRASIA PARVA PVRPVRÆA.

Tota palmarem non assequitur altitudinem,
coliculis aliis singulari, rere, hirsuto, aliis à
radice statim duobus minoribus spicâ vncial aut
longiore summum orante, flosculis stipata pur-
pureo scenibus, alternante cum foliis imbricatis
siti, cuiusmodi & alia foliola circa immum caulem
conspiciuntur, sed supernis litoria summo tenuis,
ferratim secta, pro radicibus sunt multitudine; du-
riuscula, pili instar tenuis fibræ: secundam Do-
donæus fecit, inquit Lobelius in Obs. pag. 22. qui
postea p. 261. eam pro Euphrasia 2. Dodonæi (sic
etiam in Icon. Plant. pag. 496. inscripsit) siue Cra-
txogono altero quorandam pinxit.

Describitur bis apud H. Lugd. binisque iconi-
bus exprimitur, priori p. 121. pro Sideritis præ-
tensis rubra: posteriori p. 167. pro Euphrasia secun-
da Dodonæi, quæ icon melior.

C Bauh. phyt. vocat Euphrasiam 2. siue præten-
sem rubram: Thal. Ericoides rubrum, vulgò Tri-
ticum leporinum.

Montebelgardi abundat in agris florens Iulio,
Augusto, & Septembri. Huius varietatem flore
niuco, totâque candidiorem reperi Septembri
inter Villarhel & Grammont in Burgundia.

De temperamento, aut facultatibus aliis nihil
attulit Dodonæus.

CORIS MONSPESSVLANA LVTEA.

CAP. LIV.

Simplex & Descrip:
Sigmoides est
radix caulis
singularis cu-
bitalis, ligno-
sus, teretes, ramis
aduersis diui-
sus, duris, li-
gnosis: folia
inferiora qui-
dem Hysopi
foliis similia,
vtrunque an-
gustiora, acu-
minata, caduca;
superiora verò
tenuia; Ericæ
arborescentis,
æmula: ramuli
longas gestant
spicas hiantium
flosculorum

lateorum, cum multis apicibus, flosculis singularis
subiectum foliolum, sapor actis cum amarore:
Folia & caules interdum omnino rubent.

An Cæsalpino Crista altera ad Euphrasiam
reducenda? An Lobel. in Adu. Sideritis odora
pusilla? Thalic dicitur Ericoides lutea pro Cori
ostensum: H. Lugd. pag. 121. Sideritis præten-
sis lutea: Camer. hort. Euphrasia flore luteo, à
Lohelio descripta item apud Thal. Euphrasia lu-
tea Dodonæi: C. Bauh. phyt. Euphrasia, siue
pratenfis lutea.

Montepessuli mensè Augusto floret in monte
prope Castelneuf loco sicco & saxoso, tota rubel-
la: Basilea lutea in monte Marchionatus prope
Leutach Augusto: Frater etiam in pratis proue-
nire ait.

Locus &
Tempus

SÏMPHYTVM PETRÆVM
veteribus.

CAP. LV.

Symphytum petræum nascitur in petris: ramu-
Slos habet Origano similes, tenues, capitula
veluti Thymus [κατώτα δὲ χειρομοιο ὀνόματι, ἀπὸ τῆς
εὐλαπίτα κεράτιου δὲ ὡς θυμῶν: & ita legit Orib. iteq̃
vulg. Sed Sarr. ex Ald. addit post κατώτα vocẽ, εὐλά-
cod. ut lectio sit, ramulos Origano similes, tenuia
folia, capitula verò, &c. Matth. cõtra legẽdũ suspi-
catur, κεφάλια δὲ καὶ εὐλά ὡς θυμῶν, hoc est, capita &
folia Thymi: Anguil. tandem legendum vult,
εὐλά καὶ κεφάλια: nos communem sequimur, quam
etiam Ruell. & Marcell. approbant.] Totum verò
lignolum, odoratũ, & gustu dulce est, saluamque
ciens [πύλεον περιεκαλεῖται. Sic & Plin. & Apuleius.
Et hæc certè ratione ἀδύλον esse crediderit Sarrac.
atramen pro iis vocibus apud Orib. legitur πύ-
λον, quæ lectio Matthiolo in prior. comm. pro-
hatur, in post tamen lectionem Dioscoridis, non
Oribasii retinet:] radice nititur longâ, subfultâ
[καρπίσι συεσι, Orib. καρπίσι, Plin. runlam descri-
bit, Apuleius fuluam:] digitali ferè crassitudine.
Decoctum in aqua multa & potum, quæ pulmonum

Disce lectio
varie illi
strata.

harent excrementa repurgant: sanguinem reu-
ciantibus ac nephriticis cum aqua exhibetur. Bi-
bitur & ad dyfenteriam, rubentemque fluorem
muliebrem in vino decoctum. Vt ad conuulfa,
ruptaque cum aceto mulfo. Quin & comman-
dicatum fit in fedat: faucibus alpeis subuenit,
illum recentia vulnera glutinat, & enterocelas
cohibet. Quin & carnes, dum coquantur, con-
glutinat additum.

*Symphyton
petraeum co-
rariis Ger-
manibus Ga-
lens.*

Symphyton petraeum ex contrariis constare
vichus lib. 8. simpl. dicit Galenus: habet siqui-
dem ficandi vim quamquam, qua collectum in
thorace pulmoneque pus expurgare potest: ha-
betque etiam quandam contrahendi vim, qua
eiectionibus Linguis auxiliatur: & tercia inlu-
per inest humiditas quaedam non immodice ca-
lida, per quam gustantibus dulce apparet, & odo-
rati iucundum. Munitum situm extinguit, & atre-
ritate appetitas sanat.

Hermol. coroll. 618. proponit descriptionem
Symphyti petrae ex Plinio, quasi propria esset:
addens Venetos Cotoneam appellare ex Plinio:
rosa radices, albi albae, albi nigrae. Hic notan-
dum Hermolium in prima edit. Ital. & in Colo-
niensi legere, rose, ubi Pinius noster habet
tarae.

Cornarius, qui & ipse tarae legit, in comm.
med. in Galeni librum 1. caput 5. τὴν κάρη τάρηος,
ab ipso scripte per Cydoniam herbam Alum &
Symphytum petraeum intelligit, eod quod Plinius
Cotoneam appellare Venetos Alum prodidit.

Ceterum, Symphyti, Solidaginis & Consolidae
nomina plurima habent plantae. Symphyt. pe-
traeum Matth. Coris caerulea Monspellulana.
Coris lutea Monspellulana. Gypsophyton.
Saxifragia maior Matth. Symph. petraeum Cor-
di. Trachelium minus. Trachel. album. Hyf-
sop. vulgare. Polium vulgare montanum. Sa-
nicula. Punnella. Consol. media. Virga
aurea. Centaurium. Flos Solis. Bellis maior.
Symphytum magnum: Radice tuberosa. Pu-
milium repens. Pulmon. Italica. Coralloides.
Helenium. Nicotiana. Tragus verus. Gly-
cyribiza.

CORIS MONSPESSVLANA,
purpurea.

CAP. LVII.

Descriptione **M**onspellulanae Coris appellatur concinna
planta, quae ex radice crassa, lignosa, nigri-
cante, quamplurimas per terram spatias emittit
virgulas, ut vix vtraque manu coactas omnes
possis interdum complecti, palmares aut bipal-
mares, tenues, tubentes: per quas folia den-
sissima, Thymi folius quodammodo similia, sed
longiora, aequabili vique latitudine, & Thymi
foliis minus nigra, summa virgulae picas susti-
nent uncias circiter duas longas, Thymi vulgaris
vel Serpylli, crassiores, confertissimis floribus sti-
patas, immortali purpura caeruleo aut arideubus,
hiantibus, & quatuor foliis compositis, bifidis
omnibus: quibus succedunt calyces parui, in
aculeos exeuntes, semen continentes paruum,
nigrum: nullum ego in vlla parte plantae, siue
odorem siue saporem manifestum sentio.

Coridis huius Monspellensis figuram de meis

plantis siccis
Gefnero com-
municatam,
apposuit Ca-
merarius in E-
pit. capiti
Symphyti pe-
trae Matthio-
li, itemque a-
pud Matth. in
Hist. germ. v-
bi Symphyti
petraeum, Co-
solidam pe-
traeam, & Alu-
Plinii cogno-
minat, germ.
Etingius. fel.
Mompellia-
ni referente
Clufo Corim
hanc quorun-
dam, Galloſi

sc. & Hispanorum [sic namque is inscribit] eam
eile existabant quam Graeci *κάρη τάρηος* ap-
pellant, cuius sanè descriptioni multis nouis res-
pondere credit.

Lobelius [qui in Obl. pag. 220. itemque Ic.
Plant. p. 402. figuram cluſi habet, ac aliam ex Ad-
uerſariis] Corim suam Monspelliacam, nisi aptissi-
mè quadraret, Eucam minime putasset, aut medi-
ca cuiusdam inter Hypericum & Augam na-
turae. Iam non aliò quàm ad Corim ceteri arbi-
tratur, posseque nos adducere ad Symphyti per-
suaſionem, verim meritis non omnia penitus
quadrare videri. An autem Coris Dioscoridis sit,
ut voluit Lobelius, affirmare nondum aſum, nec
etiam Symphytum petraeum aſseruerim.

Coridem Monspelliacam, ut Tabern. quoque
inscribit, vocat germ. *Erdſiſter von Mompelher*:
C. Bauh. phyt. Corim; siue caeruleam maritimam
cum Symphyto petraeo Matthioli, excepta radice
lignosa, opinione conuenientem. Apud Mat-
thiolium Frater longè alterius est optioris: ait
enim Symphytum Matthioli minime cum Co-
ride caerulea maritima confundendum esse, siqui-
dem Coris amara sit: flores purpureo caerulei ra-
rius purpurei. Cotidis quin potius à Dioscoride
& Plinio proposita notas plures habere credi-
dit.

Florentem copiosè vidi Monspellij apud litus
maris, Vere, itè inque Venetiis: C. Bauh. ad mon. Tem-
tis Cetera radices, Maio. Floret Maio, inquit Clu-
ſius, nonnunquam etiam Martiomenſe, siccis
quibusdam circa Salmanticam & Mompelium
locis maritimis, item Valentinae & Galliae Nar-
bonensis, ubi tota maior, crassior & succulentior
nascitur, ut ferè solent omnes maritimae stirpes, si
cum eis, quae macro & arido solo proueniunt,
comparentur.

GRATIOLA.

CAP. LVIII.

Vertim luxuciant huius radices, pennae anse. Deser-
rinae crassitudine, oblique reptantes, albae,
crebris geniculis nodosae, à quibus plurimae de-
mittuntur fibrae, albae: caules plures dodrantales
surgunt, teretes, propter tera rubentes, superius
ex albedo

sex albedo vire-
lites, creber-
rimis geniculis
distincti, ad
quorum singula
folia hinc
Sponantæ mi-
nora, nonnihil
in ambitu cren-
ata, nascuntur,
& ex eorum
alis, modò for-
culi scilicet Hy-
sopi minime
crenatis dona-
t, modò flores
singulares,
strati, oblon-
gi, colore quã
pediculo fem-
munciali & lo-
giori commit-

tuntur subflavo, per reliqua albo, excepto folio,
ex quatuor quæ habet, supremo sursum reflexo,
quod interna parte lanuginem luteam ostentat,
insidet autem totus floris calyculo quinque parti-
to, cui bina foliola Hyssopi apposita: porro autè
pericarpium ex rotundo oblongum est, semen
conticens minutum: Tota planta insigniter a-
mara est, & in odore, quadam cum obscura adstric-
tione.

Mathioli, si Ruellium intellexisset, facile ex
eius Gratia Dei descriptione collegisset, eum de
planta à nostra aliena, Elaphobolco scilicet scribere.
Crediderant nonnulli [inquit Commentator]
herbam hanc quæ vulgò ab aliquibus Gratiola
vocatur, ab aliis Gratia Dei, quibusdam etiam, vt
à Foroiulienibus, *Stranca canallo*, quod equi eius
pabulo mirè defaengerit, esse Hyssopum illud
montanum, de quo Mesues in suis scriptis men-
tionem fecit. Sed ij omnium ferè iudicio, eu-
identius hallucinati sunt, quàm pluribus demon-
strare sit opor- Qui verò [cum Quercet. & Cor-
da] Mesues Eapatorium esse contendunt, omni-
nò æcruunt. Sed & Ruellij sententiam explod-
endam putauerim, si per Gratiam Dei, eam plan-
tam intelligit, de qua disserimus. Hæc Matth. qui
passim Gratiolam vocat: Nos dicimus Ruellium
Elaphobolcum per suam Gratiam Dei intelligere.
Et hæc occasio est, cur Amatus in Dioscor. in Ita-
lia longè aliam herbam, quàm in Gallia pro gratia
Dei indicari dicat.

Cordus plantam nostram Linnæij siue Cen-
tauridis titulo describit in Hist. vbi pulchra figura
à Gesnero addita. Dodonæo videtur species Cen-
taurij minoris. Anguill. epist. 14. proponit disci-
tendum, an Gratiola, Semen vomituum hodie
in Syria dictum, sit Papauer spumeum: Gilbe-
nech Auicennæ eius nuncupans semen.

Lobel. in Aduers. & Obs. p. 238. itemque Ic.
Plant. pag. 425. Gesn. hort. Gerard. & Tabern. vo-
cant Gratiolam, germ. wild Zurin/hegde hyssope:

C. Buh. phyt. Gratiolam centauroidem, varian-
tem flore purpurascete, albo, rariùs luteo: foliis
aliquando integris, frequentius tamen crenatis.
An frater hanc floris varietatem, itèmq; folio-
rum ipsemet obseruauit, suo tempore monebit.
Math. sanè florem in purpura albicantem perhi-
bet. Dod. verò album.

Ego flore subcartileo copiosam inueni Gene-
ræ fecus viâ, & in prato inter Bourdigoi & Thuri-

florètem Iulio: abundantem in prato svartwillen,
& Bostwillen. Nascitur Ebroduni in locis humi-
dis, præcipue in pratis palustribus. Iunio, Iulio &
Augusto florens. Pronenit quoque spontè vlg-
inosi & palustribus locis Germaniæ, nec non Ita-
liæ: Belgis hortensis est, eodèmq; tempore cum
flore reperitur.

Excalcaci, siccata, incidit, attenuat, aperit, dei-
cit, adtergit, aluum vehementer purgat, tam re-
cens, quàm sicca sumpta, hilem pituitamque tra-
hit: vulneribus celeriter medetur, ea glutinando,
trita & imposita, auctore Marthiolo. Est autem,
vt amarissima, ita etiam temperie excalfactoria &
resiccans, eximiam simul expurgandi, cum per
superiorem, tum per inferiorem ventrem poten-
tiam obtinens, teste Dodonæo: Educti verò non
modò lentam pituitam, verùm & crassam flauam
bilem. Prodest aduersus diuinosa coxendicis do-
lores, & aduersus inueteratas febres, siue tertia-
nas, siæ erroneas: iecur & lienem expurgat, ab
obstructionibus liberat, ventris lumbricos pellit;
putredinibus aduertatur: Dosis macerata aut de-
cocta est à drachma vna, vel una & semis, ad duas
vel amplius partibus.

Bouius ad quartanæ febris curationem mirè
extollit eius decoctum. Gesnerus Gratiolæ suc-
cum vltimè *in sinu* elaterio futurum arbitratus est.
Herbæ verò trita scrupulum vnum & scrup. i. &
semis cum Rob. acinorum Sambuci post horas
quinque, copiosè supra infraque, mirè phlegma
& aquas detrahare reuult, sed non sine molestia:
Et hinc in pilulis cum Zingibere, sale gemmæ, &
Cinnamomo; vt citius agat, & minus offerdat
ventriculum, Gratiolam propinandam suadet.
Rulandus ad ischuriam pro potu exhibet deco-
ctum eius. Cordus affirmat eam purgare egre-
giè bilem & pituitam, nihil interanea lædente:
quoniam horribili isto ac ingrato odore, quo æ-
tèta purgantia medicameta prædita sunt, careat.
Recitat Bouius in Flagello; historiam de pane,
quo multorum alui commotus, quia fornax repur-
gatus & mundatus Gratiolæ fasciculo fuerat, & in
eo combustus. Medicus quidam haud vulgaris,
non contemnendo consilio, loco pulueris Grati-
olæ, eiuisdemque decocti, salem extrahendum
consulit, eoque prædictis in morbis vitendum.

GRATIOLA ALPINA.

CAP. LVII.

Vix læscenciam excedit coliculus, qui singu-
laris, in perna parte vbi aliquot flosculi, bifidi
dus, per quem folia, duo aut tria oblonga, inferiora
latiuscula, vnciam circiter longa, sapore nullo e-
uidente, multis tenuibus fibris radicatur. Floren-
tem inuenimus mense Iulio in monte Braulio
Rhetorum.

TERTIONARIA ALIIS LYSIMACHIA
galericulata.

CAP. LVIII.

EX Lysimachiarum classe, vt voluerunt qui-
dam, earum magnitudinem vix vnquam æ-
quatur, contractionibus caulibus breuioribusque,
quadratis, rigidulis, articulatis, in crebras alas di-
uisis: folia ad genicula ortum habent, gemina
aduersa, Betonicæ æmula, minora, petio-
de rugosa, rariùs per ambitum serrata, sapo-
re insigniter amato; ex quorum alis flores terè

Vires
Vius

Descripti

Locus

Tempus

Descripti

Tertianaria nomen Sive adp-
ta.

attulit à se ibi collectam) in officinis ob eius v-
sum ad tertianas vituperatam, Tertianariam co-
gnoſcunt.

Nos eandem plantam credimus cum *Lyſimachia galeculata* Lobelii in Icon. Plant. p. 344. & Obs. p. 285. de qua ait. Rivulorum & flammularum ripas & depressis agrorum margines Londinensis & Antuerpiani agri sequitur hæc: plures emittit quadratos sesquipedales & bicubitales geniculatos pediculos: in quibus folia *Lyſimachia* purpureæ similia, Scordis æmulatione atrocitientia, ex geniculis gemina, è quibus instar galericuli flores caruleo-punicantes: radice variè diuaticara repit, vt nullidum hætenus descripta aut depicta, sic vsu neglecta, aut incognita. Hæc ille, qui *Lyſimachiam* suam galericulatam caruleo-purpuream ad *Aduersariorum* paginam 144. refert, sic tibi nihil penitus legatur, quod ei conueniat. Huius denum Lobeliana galericulata *Lyſimachia* bini flores ex foliorum contrario situ in cauleculis quadrangulis nascentium, sinibus prodeuntes, semper in anteriorem partem propendent ad eam æqualiter, & contigui, vt ex eodem situ orti videantur, quod pictor in eius icone teste Cluſio, in vnicò duntaxat nodo & geniculo obseruauit plantam delineando.

*Lyſim. ca-
rulea galeric.
C. Bauh.
Terzella.
Locus &
scapus,*

C. Bauh. phyt. vocauit *Lyſimachiam* 15. siue caruleam. Reform. Worm. Tertianariam, Terfoliam, siue Terzollam, siebertraut.

Tertianariam obseruauimus prope Montbelgardum cundo *Souchau* loco humido prouenientem cum *Scordio*, & flotentem Iunio mense. Ea enim aquis & palustribus plurimum gaudet. Nec minus feliciter in hortum Montbelg. translata floruit Iunio menseque. vbitandem sepratu suo Hortulano valde odiosa facta, difficulter extirpata fuit. C. Bauh. collegit non longè à Basilea Michelsfeldensib. humidis locis. Cluſius nasci ait copiosè in Vngaria, Austria Stiria, Moravia, Bohemiaque, secundum riuos è montibus defluentes.

CRISTA GALLI MAS ET FOEMINA.

G. A. P. LIX.

Descriptio.

Crista galli Herbariis dicta, duplex mihi obseruata, mas radice est exili, caule pedali & sesquipedali & recto, tenui, quadrato, inani, in

coniugi surrecto tubulo emicant, ex violaceo in pallidum laeuenter, labello punctulis saturationibus picto, galeà alata fibris argenteas occultante, ex calyculo breui, gibboso: radix tenuis serpit, adeoque & caulis ex geniculis demissis fibris denudè dicari solitus.

Turneius insignis Medicus nobis coram affirmavit, Heindelbergæ (vnde

Crista galli mas.

Crista Galli feminas.

ramos aliquot diuiso, quos aduerso sita posita bina semper ambit flis sine pediculo, ad exortum latiuscula, sensim in mutationem desinentia, altius crenata, galli cristam emulanti, circum plantæ summitatem magis quam in lacinia albicantia, sapore nullo insigni: in summo ramorum aut caulis, ex foliorum alis flores vrà eà foliulo compresso huiusmodi & laciniato, è quo prodeunt, gallinam gloriè incubantem: que exprunt: quorum superior solum caput gallinacè deformatuteu, rostro caruleo, in quo occultantur apices hirsuti quatuor, duab. lacinis excauati: inferius verò intensius coccè in tres lacinias abit stigmatis nigris guttatas: vtricoli foliacei modicè protuberantes, hirsuti, vascula continent membranæ, lucida, in quibus semen rotundum, compressum, sinuatum, cum membrano margine, colore fusco, sapore nullo est digno.

Fœmina humilior est, caule minù robusto, foliis angustioribus, floribus multò minoribus, tummitibus minù albescens, vtriculis glabris.

Figura nostra Fuchsiana minù acurata, materiam potissimum exhibet: altera verò ad plantam virentem delineata fœminam demonstrat.

C. Bauhino excepto haud dum aliquem scio, qui *Crista galli* aut sexum, aut varietatem saltem obseruauit. Pedicularis 4. siue pratensis lutea (inquit in phyt.) variat magnitudine & latitudine foliorum: item caulium numero: altera enim est pluribus caulibus donata & angustioribus foliis, quæ rarior. Floribus est luteis, rariù candidis: semen nigrum aut subluteum.

Vtraque *Cristam*, marem & fœminam exprimere videtur Lobelius in Obs. p. 285. itémque Icon. Plant.

Plant. p. 527 per Cristam galli Herbariorum, de qua in Aduers. quaerit, num sit *Αλεκτορολοφος*: Plinii? annuum potius Alliarja recentiorum?

Tabern. in Icon. & Hist. Pedicularia lutea picturâ maris Gallinae cristae proponit. Tragus pro Pedicularia campestris secunda describit, eamque modò pecori nocivam, modò innocuam ait, non sine hallucinatione. Schvvenkf. Fistulariam luteam vocat.

Ruellio (& post eum Anguill. & Tabern.) Crista gallinacea propriè ad Plinianam Alektorolophi picturam accedere videtur. Haud quoque dubitat Clusius quin Alektorolophi genus sit ea planta, cui Crista gallinacea nomen indiderunt recentiores. Alektorolopho, inquit Dodonaeus, similior, quàm Mimulo, Crista galli nostra videtur.

Germani *Reelrod* aut *lenzkyant* nominant: Belgae *Ratelen* & *geele Ratelen*, & plerique *hancannekens*: Itali referente Anguill. *Crista di gallo* & *Centro galli*.

An potè Ruell. lib. 3. cap. 55. dicitur Cannabis rustica Herbariorum? An Crititarum genera duo in montium pratis Casalp.?

Exit passim in aruis, & non rarè in pratis etiam fectioribus, utrobique inutilis & vitiosa; plurima Aestatis parte floret, Dod. & Clusio testibus. Nos in valle Griesbachiana, ubi fontes acidi, utramq; obseruauimus.

Quâ autem Crista galli facultate aut potentia praedita sit, nulli adhuc curâ fuit, cognoscere, cum inutilis vel Dod. dictatore habeatur. Demetrius tamen Pediculariae grana tria citrata, tribus carnis adiectis partibus accipiri dat per quadraginta dies, ut nunquam destillatione laboret, neque gestatus, neque inclusus.

CRISTÆ GALLI AFFINIS PLANTA Romana, siue Crista galli maior Italica.

CAP. LX.

Geniculis per caulem ramisque hirsutos hinc adnascuntur ex aduerso sita *folia*, Sideritidis aut Crista galli, longitudine fescuciali, latitudine semuciali, hirsuta in acumen desinentia, serrata, longis nervis distincta, à quibus in diuisurarum lacunas venule excurrunt: ex vniuscuiusque folij sinu *flos* exit vnus luteus, paulo rictu stamini

na proferens hirsutis apiculis donata, è calyce longo, vnciali ferè, striato, hirsuto, per extremam oram laciniato.

Circa Romam secus vias copiosam obseruauit I. H. Cherlerus Maio florentin, cuius ramum secum attulit.

Tom. III.

ANTIRRHINVM ALBVM SERRATO folio.

CAP. LXI.

Hæc planta, quam Antirrhinum album serrato folio vocare libuit, donec vel melius nomen occurrat, vel apud aliquem autorem eius mentionem inuenero, vnico, recto, ad cubitum,

interdum duos alio caule assurgit, in quo *folia* eo ferè ordine quo Lini disposita cernuntur, satis dura & aspera, pulchrè serrata, longa satis & angustata: *flores* albi ferè similes sunt maiori Antirrhino, satis magni proportionè plantæ: calycibus vituli narium æmulis succedentibus.

Montspelij in prato quodam, in quo species duæ Narcissi

nascuntur, provenit, Vere florens.

PEDICULARIS, QVIBVS DAM CRISTA galli, flore rubro, & albo.

CAP. LXII.

Habet hæc planta in florum forma aliquid cum Crista galli vulgò dicta simile: emicant enim ut in illa ex venticulis laxis glabris, verum non ita compressis, canaliculatis, tantillâ cum multo virore rubescens: colore sunt rubro, aut carneo, aut albo, folio superiore rostrato, apices luteos quatuor binâ cauitate,

ut in Crista galli vulgari flaua insculptos, stilumque purpurascens in sinu suo occultante: inferiore in tres lacinias circinatas profundè inciso: *folia* cum Filipendula nonnihil habent simile, at longè minora, minutiusque incisa, colore viridi, vel spadiceo, in caulibus angulosis, concavis, palmatis, dodrantalibus & cubitalibus: *radix*, nonnihil amaricat, alba, rugosa, forma radicis

Bbb

Petroselini vulgo dicti, minimi digiti crassitudine vix attingens, in crassiusculas fibras diuisa. Ex summa porro radice folia exoritur lara, crassa, in mucronem desinentia, per ambitu serrata, ex quorum sinu reliqua folia cum caule emergunt. Sic & pumogenitæ plantæ folia prima Dryopteris æmula formæ & laciniis, vt etiam aliquos fallere possit. Cæterum in *semen* fuscum, rotundum, in vasculis magnis falcatis, in rostra desinentibus.

Pedicularis
Lob. Ped.
Alectorolophi.
phos.

Lobel. in Icon. Plant. pag. 748. Pedicularem inscribit, in Obs. verò pag. 43. Pedicularem Alectorolophon, eam in Aduers. Pliniano Alectorolopho minus quadratæ, repetit, & inter Filipendulas, aut Millefolium reddendam censuit.

Quod porro Pedicularæ vocari ait, quod facultatibus sit visosis, pratis in festis, & pediculis hecstis, à Dodonæo dissentit, qui hanc pediculos generate tradit. Fistulariam (inquit in Histor. frum. & Lat. in fol.) Germanorum plerique *brann Rodel*, alii *Leuse Kraut*, *Brann Leuse Kraut*, *Graecè çò'p'p'ov*, Latine Pedicularem ab effectu nominat, quod peculi ac iumentis, que in pratis vbi hanc prouenit, pascuntur, pediculorum copiam gignat: Belge *Koade Raten* appellant: Et hæc Dodon. qui in Hist. gall. Alectorolophon inscripsit, ac gallicè *l'herbe aux pouls* appellauit.

Pedicularis
campestris
Trago.

Tragus Pedicularæ campæstris titulo pinxit, ac prioris cognomeno delineauit: H. Lugd. pag. 1074. Crista galli alterius, seu Philirii. Gein. in desc. mont. Fracti lib. de Lunar. Pediculariam Tragi vocauit. Clusius in Hist. post. Alectorolophon 3. & tertii generis alieum inscribit, ac Fistulariam à caulis cavitare vocari opinatur. Casp. Bauhin. Pedicularia. siue pratensis purpurea.

Locus &
Tempus.

Genetæ flore albo sed crebrius purpureo obseruati, pedalem, altiorem & ramolam, florentem Maio iuxta *Arue*. Prouenit quoque in Michelsfelden, inter Montbelgardum & Basileam aliquibus in locis, in valle Griesbach & aliis pluribus locis aquosis circa Montbelgardum, semine maturo Junio nascitur, inquit Dodonæus, in vliginosis pratis: herba non solum parùm vilis, sed & noxia, ac praxiom ipsurum virium: Maio ac Iunio mensibus cum flore ac valvulis reperitur.

Vires
Vfus.

Credunt, eodem Dod. referente, ad fistulas & sinuosa vlcera vilis esse, nec non menfes & aliunde profluentem sanguinem, in viho austero decocta potaque siltere. Quis autem Medicus propter virosam facultatem intus sumendâ præsentibus, suauioribus medicamentis suaderet.

PEDICVLARIS MAIOR DAlechampi.

Descriptio

Plantam siccam ab ipso Dalechampio habemus, quam sic descripsit. Filipendulæ Alpinae affinis est: radice foris nigra, Napi modo gracilescente, rugosa, nonnihil furculosa: caule fetæ è cubitali, virgato, vnico: foliis Filicis in longo pediculo, ordine collocatis, per ambitum crenatis, exeunte per caulem alternatim vnoquoque foliorum pediculo: flore pallido, spicarum in summo caule congesto: *senine* copioso, in latis corticosis vasculis concluso, Alyssi modo.

Pedicul.
in alpina.

Inscribitur apud H. Lugd. pag. 1138. Pedicularis maior Alpina: apud C. Bauh. in phyt. Pedicularis 2. siue Alpina maior folio Filicis. An Alectorolophi alterum genus Clusio.

PEDICVLARIS BVLBOSA.

quo loco satis sunt frequentia: radices capillari-bus fibris intertextæ, multæ, principio angusto, sensim extuberantes, multam Filipendulæ radicibus cedentes: velligia veterum caulium demonstrant non esse annuam stirpem.

Lobel. ic. plant. pag. 730. Oenanthe siue Filipendula altera montana.

H. autem Lugd. huius plantæ duas & descriptiones & figuras de ille credimus. Et earum quidem primam p. 784. pro Oenanthe siue Filipendula altera montana Penæ: Alteram p. 786. pro Oenanthe alia Myconi, quam Filipendulæ genus esse iudicat ex foliorum & radicum similitudine, eodemque sapore.

Clusio Alectorolophus Alpinus maior siue 1. An Gesnero Herba foliis Aspleno similis?

In altissimorum montium verticibus vt Norbonæ ad Veganium. in Deci paradiso vocato Calcarî contermino eruta à Lobelio. Iulio florentem in Gochardo enulsit gener Cherlerus. Clusius vtriusque genus in summis Alpibus Durrentain, Etlicher, aliisque celsis & herbosis iugis nasci obseruauit: posterius etiam in inferioribus vliginosisque pratis. Meminit & in Flandriæ pratis humidioribus, etiam Gentilly pag. 60 vicinis, non procul Lutetiâ Parisiorum.

PEDICVLARIS

Au est Clusio in Pannon. pag. 707. & Hist. post. Alectorolophi primi alterum genus? de hoc mox capit. de Pediculari bulbosa.

In vertice montis Aurei Gergobæ Aruænorû propinquigignitur Dalechampio perhibente. Nemauso fofist Cherlerus C. Bauhino.

PEDICULARIS ALPINA FLORE
luteo, radice nigra.

Hæret radi-
ce crassa,
nigra, multifida,
folia ex radice
profert longo
pediculo nixa,
quæ foliis
multis constant,
toto ambitu mi-
nutissimè inci-
sis, ex aduerso
sitis, vt in Fili-
pendula, quæ
causa nominis
fuit: *caulis* pe-
de altior flores
luteos spicatum
ferè corgestos
in vertice susti-
net, quibus di-
lapsis valcula
succedunt ob-

longa, Anthicini loculis similia, minuto *semine*
plena.
Apud Hist. Lugdunensem pag. 118. Filipen-
dulæ Alpina titulo habetur. C. Bauh. phyt. Oe-
nanthe 11. siue Filipendulæ similem alpinam lu-
team cognominat.
Eam gignit summa Alpium iuga, pascuis prae-
ris, & vberitimo fœni prouentu greges innume-
ros atque armenta saginancia, indeque rusticos
distantia.

MELAMPYRVM VETERIBVS ET
in genere.

CAP. LIII.

DE Melampyro veteres obiter duntaxat &
obscure nimis egerunt. In genere Frumē-
torum (inquit Theophr. lib. 8. cap. 5.) Siculum
satis purum, & præcipuè Agrigentinum sine Lo-
lio exit. Siculo autem, quod priuatim Melam-
pyrum vocant, proprium datur, quoddam innocuum
sit, nec ficit Lohium graue & capitis dolores fa-
ciens: Idem c. 8. Lolium ex Tritico & Hordeo
corruptis nascitur: Vel si id minus, nasci quidem
inter Triticum solitum esse, nulli dubio est: vt e-
tiam Ponticum illud, Triticum arum [*μυδάμυ-
ρον*] cognominatum.

Sed & Galenus simile quid de Melampyro
memoriæ prodidit, ita vt à Theophrasto sua
murasse deprehendatur. Sic namque Alim. 2. ait:
Ex Tritici mutatione nascitur Melampyron, vt ex
melino nigrum fiat, & ramen tale, multò minus
malignitatis quàm folium habeat. Item Alim.
1. cap. vi. Melampyron dictum, fit ex mutatio-
ne Frumenti, sed prauitate quàm plurimum à
Lolio relinquatur.

A Melampyro hoc Theophrasti & Galeni di-
uersum dicimus Melampyrum quorūdam, quod
Dioscorides Myagram appellauit. Sed fortè illo
loco cum Paulo legendum Melampycon. Me-
lampyron etiam de quo hic agimus, Stelephuros
Plinij quibusdam esse videtur lib. 21. cap. 16. A-
liis eiusdem Alopecuros lib. 21. cap. 17. sed malè,
Tom. III.

referente etiam Casp. Bauhino. Hic autem eius
Aëram lib. 18. cap. 17 esse credit, quamuis hoc no-
men Lolio melius fortè tribuatur. Melampyrum
multis hodie videtur esse Triticum vaccinum, de
quo iam iam sermo instituendus.

MELAMPYRVM MVLTIS, SIVE
Triticum vaccinum.

Lignosa est Descriptio
& exigua
radicula, ali-
quor consimili-
bus fibris do-
nata: ex qua
surgit *caulis* sin-
gularis, quadra-
tus, hirsutus,
purpurascens,
multis alis con-
cauus: *folia* ex
interuallis. ex
aduerso posita,
Linariae alia, a-
lia lata & pro-
funde laciniata,
aspera, atro-vi-
rentia, at quæ
in supremo
thyrsu sūt, cre-
briora existunt;

breuia, latiora, digitata, hilari purpurâ tincta:
ex quorum alis galeati *flores* exeunt subhirsuti,
casside purpurate, labello luteo rubore confuso,
ceruice petalis luteâ, reliquo tubulo purpura-
scente: quibus succedunt in capsella oblonga
turgida, tegmine membranæo in aristas delinente
breviusculas oblongâ *semina* duo aut tria tri-
ticeis minorâ, nigriora.

Triticum vaccinum siue bouinum flore pur-
pureo, candido interdum, sed rariissimè, conspi-
ciendum se præbere legitur apud Triagum, qui
narrat semina purpureo colore tincta, Tritico,
vel Speltæ admixta (quod apud M. dior atrices,
frequenter solet) panem reddere purpureum. a-
gricolos verò *kyvvetzen* à semine Triticum re-
ferente, vocare: quomodo verò in Dioscoride
appelletur, sibi non constare.

Ges. de coll. stirp. Triticum vaccinum à Tra-
go descriptum inutile perhibet Medicine, vocat-
que Vitium Tritici, germ. *Brand*: non deunt ra-
men qui *Bratwieselblumen* & *Mohren vveitzen*
appellent: Belg. *Peertz bloemen*: Galli *Blé noir*,
Blé de vache, *Blé de vauz* & *rouge herbe*, Arteba-
rib. e. Herba rubra, à comæ colore.

Triticum vaccinum vocat Dodon gall. lib. 2.
cap. 14. eius figuram quoque habenti lib. 4. cap.
16. Melampyri titulo) & lat. de frum. & in fol. &
Hist. Lugd. p. 419 itemque Cordus. Melampy-
rum Lob. in Adu. Obs. p. 23. & Ic. Plant. p. 37.
ac etiam Tabern. Melampyrum 1. siue purpu-
rascente comâ, Melampyron Galeni & Theophr.
ac etiam Aeram Plinii, Casp. Bauh. in phyt. Me-
lampyrum Belgatum & *σπλζερον* Plinii Lobel. in
Aduers. dicens: Melampyrum Dodongi cogno-
minauit Camer. hort. & Thalius, qui varias pas-
sion eius obseruari species prodidit. Quæ eo non
nominato ex eo sic recenset C. Bauh. Variat
floris colore, flos enim infernè candidus, super-
Bbb 2

Tritic. lib.
vitiuum floj
re alio.

Tritic. vas.
cium.

Tritic. vi.
tium.

Herba rub.
bra.

Melampyr.

Melampyr.
Galei &
Th. v. h. 11.
Melampyr.
Belg. Sicut
prouo. Plin.
Varietas
Thab.

nè luteas: sic ex albo viridique mixtis: item floribus luteis, in summo albicantibus: sic infernè puniceus, supernè luteus, foliis minoribus, & tadem flos infernè superneque puniceus, medio candicans, folisque laciniatis.

Clus. in Pannon. p. 603. appellauit Parietariam siluestrem purpurant comâ: In Hist. post. Parietariam silv. tertiam. Quo autem nomine veteri donari debeat, se ignorare fatetur. Trifolium maius dicitur Brunfels. tom. 1. Rhaph. 14. pag. 47. Et tom. 2. Rhaph. 16. pag. 59. *Braunfleischkrym*, quam vocem Casp. Bauh. Trifolium purpureum reddidit, quam rectè tu videris. Schvvenckf. Melampyrum purpureum, & Parietaria silv. comâ dilutè rubescente, Germ. *Vachtel vneuzen*.

Locus & Tempus. Geneuz, & Montbelgardi, ac in Allatia inter fegetes prouenit, lato potissimè in pingui, ac restibili agro, cum frugibus florens & ad maturitatem perueniens in omnibus ferè prouinciis: negligi maualt quàm in hortis coli. Si tamen alicubi experatur ob floris elegantiam, Autumno seri necesse fuerit: annua est planta, quæ maturo semine perire solet.

Vites & Vitis. Nullum quod sciamus in medicina vsum obtinuit, sed plerumque negligi solet. Scribit Clusius eam in Occidentali Fuliæ seu Flandriæ parte [vbi copiosissimam ait] panem vitare & arriorem reddere: quinimò eos, qui eo vescuntur, plerumque capitis grauedine tentari solere, non secus ac si Lolio victitassent. *Ego semine huius sæpius quidem panem rinctum obseruavi, sed nullum prauum saporem ei adferre deprehendi, nec insalubriorem à rusticis idèd haberi animaduerti, nec eam vilo modo separare stident. Quin & Tabern. qui admodum sapidum panem ait, se sine vilo nocumento sæpè comedissetatur. Gratus pastus bobus & vaccis saginandis, vt non incongruè forsan Pabulum bouinum aut vaccinum quis nuncupare posset.*

MELAMPYRO AFFINIS, PARIETARIA cærulea quorundam.

Descriptio

pediculum laciniatorum, mollique lanugine pubescentium, coloris purpurei, nunc dilu: ioris, modo saturatioreis elegantissimi & violacei: inter quæ bini semper ioter se oppositi flores nas-

cuntur, longiores, concaui, aliquantulum hiantes, superiore labro nonnihil reflexo & villosa, inferiore latiusculo & deorsum propendente, coloris initidè lutei, dein de omnirò aurei, omnes tamen, licèt alternis contrario situ nascentes antrosolum exortrecti & spectantes, quod pitor in hac Clusii icone delineanda tunc non obseruauit: *radix* candicans, quam subsequens Hiems corrumpit.

Clus. in Pannon. vocat Parietariam siluestrem primam cæruleâ comâ: In Hist. post. Parietariam siluestrem (quorundam, addit ad descr.) primam.

Camer. hort. Parietariam siluestrem vulgè vocari, quod miratur Clusius, refert, elegantissimam herbam hanc, foliorum comâ cæruleâ, vel dilutè rubescente, vel penitè candidâ: flosculis quâ parte suo conceptraculo tenentur, sanguineis, priore verò flauis.

C. Bauh. phyt. nominat Melampyrum 2. siue cæruleâ comâ, Parietariam Lipsiensium Tragi. An verò sit Parietaria tertia Tragi, quam à Lipsiensibus Medicis veram Parietariam existimari tradit, dubitamus.

Schvvenckf. Melampyrum purpureo-violaceum, Triticum vaccinū 2. *Blaugeel tag und nacht*, & *Ringelscheis* vulgè corruptè, cum potius dicendum *Rinder vneuz*.

Agerius obtulit in Austria pratis collectam nomine Parietariæ silv. comâ cæruleâ. In Silesiæ siluis & aggeribus montosis Iunio & Iulio frequens. Creicit etiam in Hungaria, Austria, Morauia, Bohemia, ac quoque Germaniæ sepibus & siluarum marginibus, umbrosisque locis. Ob insignem elegantiam & colorum varietatè hortis inferendam censet Camerarius, sed locis fructuosis, & circa sepes. Non vult enim in areis coli. Semen maturè colligendum, antequam exiliat è vasculis & statim reddendum telluri, vt spontè excidat. Nudum enim si contrectetur fecunditatem perdere existimatur.

Quidam vulnera sanare & liuores discutere vtrahantur. Sapore est subdulci, & nonnihil acri, simulque astrictionis alicuius particeps.

MELAMPYRVM CRISTATVM FLORE albo & purpureo.

pè incondita, oblonga, angusta, acu-

TOrtuosâ dicitur, parum altè demissa, lignosa, aliàs simplici aliàs apophyphis adnatis multífida: *caulis* singularis, pedalis & procerior, aliàs teretes, aliàs angulosus, potissimè in parte superiore, in ramos plurimùm aduersos, inæquali interdum ortu, diuisus: folia plerumque opposita sæpè

minata, Melampyri vulgaris: flores hiantes. eiusdem floribus respondent, coloris vel albī cum rictu luteo, vel purpurei, quos complectūtur duo folia latiuscula, figurā Lunæ falcata, arcu minutis denticellis connixē crenato cristatōque.

An Melampyrum 4. siue luteum angustifolium Calp. Bauhini in phyt?

Illud, cui flos albus cum rictu luteo, Julio mensē florens inueni inter Schorndorff & fluvium & Filz, versus Forndorff. Alterum eodem mensē florens inter Balneum admirabile & Nurtin-gam.

MELAMPYRYM SYLVATICVM flore luteo, siue Satyra lutea siluestris.

Elampyri vulgarioris segetum radices habet, strigosius præterquam, coliculis dodratalibus, & cubitalibus, quadratis, subhirsutis, in frequentes ramos coniugiatū diuisis: folia geniculis adnectantur bina opposita, atro-purpureo colore maculosa, interdum culmum lata, interdum duplo latiora, vncias duas plūs minūs longa (ingrati & aliquantum acris saporis, Clut.) quorum quæ suprema floribus apposita sunt, vulgarioris Melampyri segetum modo laciniata existunt: cæteri in tubuli formā flores hiantes alterius Melampyri, toti lutei sunt, conspectiores, bini & in vnam ferè partem vergentes: quib, compressa succedunt rostro adunco pericarpia, seminaria tria, alterius non dissimilia, oblonga, comprehendentia. In hac planta obseruauit interdum colorem cæruleum, vel dilutè rubentem.

In Cratægoni Lobelij figura, quæ extat in Obs. p. 22. in Icon. verd. Plant. pag. 36. flores requiruntur.

Clus. in Pannon. dicitur Parietaria filu. flore luteo: In Hist. post. Parietaria filu. (quorundam, addit. in marg.) secunda, Cratægonum:

C. Bauh. phyt. Melampyrum 3. siue luteum latifolium, Cratægonū Diofcoridis. Schvvenckf. Melampyron luteum, Triticum vaccinum 3. flore nonnunquam candido, sapore acris ac vehemēti: vvidl tag vndt Nacht.

H. Lugdon. huius plantæ, ni multū fallimur, duas descriptiones habet & duas figuras: Cratægoni scil. 420. & Satyræ luteæ Dalechampij p. 899. Et Hytopi nemorensis & luteæ p. 936. descriptionem tertiam sine figura: quod etiam animaduertit Frater: qui tamen etiam perperam apud Matthiolum duas figuras solo colore differentes tradit. Nec placet apud Tabern. in Icon. itēque Hist. Milij siluatici, siue Alinæ siluaticæ (huius sc. plantæ) duas poni figuras, colore tantūm distinctas.

Crescit in sepibus, & siluarum marginibus, vmbrosisque locis Vngariæ, Austriæ, Morauic, Bohemiæ, atque etiam Germaniæ: floret Maio & Iunio, annua planta, Clusio. In siluosis collibus & dumetis, vmbrosis, Norbonæ, Angliæ, & Sabaudic, Pedemontisque passim multā æstate fruticantem obseruauit Lobelius. Abundat circa Montbelgardum in siluis: Geneuæ in colle la Bastie floret Iunio, & Tiguri, ac Basileæ in segetibus.

Milium vaccinum censuit calidum vsque ad 4. gradū Tabern. Quæ si hoc temperamento pollet, existimari haud temerè eam vsurpandam.

Tom. III.

Semen in folliculo exiguo Milio non dispari, cuius odor & sapor acris nonnihil restantur, vti & folia siccata. Ac ramei ortum in loco lacunoso & hiante, tamen semen in pollinem puluēque ductum, esse Veneris iocuntium, & seminis genitalis quasi fermentum quoddam & cotem non abs re retur Lobelius.

PERISTEREON, VERBENA, ET Hierobotane, siue Herba sacra ex veteribus & iu genere.

Cap. LXIV.

Quamuis ἑρπύριον, h. e. Verbenaca recta, & Descriptio ἱερῆς ἑρπύριον, h. e. Herba sacra, seu Verbenaca supina, passim ab auctoribus figurā, viribus, & nomenclaturā discernatur, tamen quia Plinius diuersum videtur innuere, & breuitatis studio vtramque vnā inuolue, visum nobis fuit ambas vno capite comprehendere. Verbenaca recta (ἑρπύριον) in aquis nascitur: nomen autem grecum ex eo duxisse videtur, quod libenter circa eam [ἱερῆς ἑρπύριον] pro quib. vet. ἐν δὲ ἱερῆς ἑρπύριον, in ipsa: columbæ commoerentur. Herba est palmi altitudine, aut etiam maior, foliis incisis, subalbidis, è caule prodeuntibus: singulari plerumque ramo [μυρὸν κλωνος τὸ πρῶτον. V. c. μυρὸν κλωνος. Vires λος. Samb. μόνον λωδός] & radice vnica reperitur. Folia cum Koiaceo, ut adipe suillo recenti subdita, vulgè dolores adimere creduntur. Ipsa quoque herba inposita cum aceto erysipelata reprimunt, putridaque vlcera cohibet: vulnera etiamnum glutinat, veteraque cum melle ad cicatricem perducunt a thore Diofcoride.

Sunt autem qui Peristereona rectum, qui Peristereona, qui Hierobotane, qui Sacram herbarum, qui Philtrudotem vocēt: Ægyptij Peristereonem: Magi Iunonis lacrymam, siue Musticæ sanguinem, aut Mercurij indeem sanguinem: Romani Crisam gallinaceam, Feriam, Trixalim, Exuperam, & Herbam sagminalen.

Sed & Herba sacra [ἱερῆς ἑρπύριον] quam etiam nonnulli Peristereona vocarunt, ramulos entricubitales, aut etiam maiores & angulosos, circa quos folia sunt ex interuallis, que nis similia, sed angustiora, minoraque [καὶ ἡρῶνα] vet. caret diuisis incisa per ambitū, & colore aliquatenus glauco: adicem longiusculam & gracilem, flores purpureos ac tenues. Huius folia cum radice ex vino, illitave, aduersus serpentes [πρὸς ἑρπύριον. Lac. Diofcor. legit ex antiq. exempl. πρὸς ἑρπύριον καὶ ἱερῆς ἑρπύριον. Pollent: eadem illa [φύλλα] contra morbum regium drachmæ vnus pondere ex vini veteris & calidi hemina vna quaternis diebus ieiuno ventriculo bibuntur. Sed & œdemata diuturna, inflammationesque inposita mitigant, sordidaque vlcera purgant. Tota verò herba in vino decocta, tonillarum crustas abrumpt, & oris nomas gargarizatu cohibet. Auiunt si aqua spargatur trichlinium, quā maderit, lætiores, hilarioresque conuiui fieri. Datur & potandum tertianā laborantibus, tertium à tertia geniculum vnā cum foliis circumdantibus, vti & quartanā, quartum. Cæterum [vet. caret sequentibus] Sacram herbam idē vocant, quod in expiationibus fit ad amuleta perutilis.

Porro capiti huic, de Hierobotane [πρὸς ἑρπύριον] Goupili veterque codex hūc titulum, ἑρπύριον ἱερῆς, habet: Antiquus, verò manu scriptus codex ἑρπύριον legit. Sunt etiam qui Peristereonem B b b 3

reona supinum nomen inter nothas appellationes sunt qui & Erigenion, qui Chamæleucon, qui Sideritum, qui Cutilim, qui Persephonion, qui Iouis Colum, qui Dichromon, qui Callesim, qui Ciparillon, & qui Demetriada appellant; Ægyptii Pempthephiam, Pythagoras Erysipectrum, Romani Cincinnalem herbam dicunt.

Sagmina-
lis.

Sagminalis appellacionis [quæ vox inter suppositicia Dioscoridis habetur] ratio, ex Plinio manifestè declaratur, ubi lib. 22. cap. 2. ita legitur. Sagmina in remediis publicis fuisse, & in sacris, legationibusque Verbenæ. Certo utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra euultum; ac semper & legati cum ad hostes clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clarè repetitum, vnus utique Verbenarius vocabatur. Nulla tamen (pegit idem lib. 25. c. 9.) Romana quæ illi adiecta sunt specie-rum discrimina, supina & recta, hanc rationem habent. Hæc quod recto caule rigeat, illa quod humilioribus, & deiectis in terram ramulis quasi iaceat. Addunt utrum ambabus per tempora & ex aliis causis alia ab aliis gentibus appellationes. Hiera botane, id est, Sacra herba, enim vocatur autore Dioscoride, quod in lustrationibus suspensa, alligataque, felicem habeat vsum; Vel autore Plinio, quod ad Iouis mensam verendam, præparandamque ad sacrificium adhiberetur. Peristereona luytion, hoc est, Colum-bina supina quoque nuncupatur: ὑπέρλοσ enim Græcè idem est, quod supinus Latine: ὑπερίσσεια vero Columba, à qua tum apud Latinos, tum apud Græcos nomen adepta est, eod quod, ut Apuleius ait, columbis esca sit admodum iucunda & familiaris: seu ut Dioscorides dicit, quod columbæ inter eam versetur. Plinius id nec ad cibum, nec ad conuersationem refert, sed simpliciter columbis familiarem esse ait, ideoque nomen id indeptæ. Diololeate vero dicta quasi Iouis Colus. Διός enim idem est quod Iouis: & ἰλακίτην colus dicitur. Vocata est etiam Panchromon, quasi tota speciosa & nitida: πᾶν enim G. omne & τοῦ significat: χρῶμα vero eidem color est & nitor. Colletis dicitur quasi conglutinatrix ab effectu, quia vulnere sit conglutinatrix, à verbo ἐλάσσω, q. e. conglutino. Anisteron appellata est quasi glutinata vulnera firmans ac solidans, à verbo στερεώω, quod est, firmo ac solido, & à dictione ἀστέρω, quæ quamuis per se nihil significet, in compositione tamen aliis dictionibus addita, illis augmentum addit, & valde significat. Cyparissos dicta est, quod folia illi sunt per ambitum secta, quemadmodum in Cyparisso. Demetrian, hoc est. Cerealem nonnulli appellant: δημήτηρος, id est, Demeter, enim Ceres est, à qua & nomen inuenit, quod ut Ceres inuento frumento & traditis legibus homines ferocis cicutaui, & mitiores ciuillioresque reddidit: ita, cum Magorum vanitas perhibet, & Plinius refert, hac perunctis amicitias conciliare, nullique non morbo mederi, & si aqua eius spargatur in triclinium, lætiores conuiui fieri creditum esse. Sive quod in agro iuxta fruges quas Ceres inuenit, ac etiam quarum Dea habita est, lobens etiam ac frequens nascitur. Æsclepij nomen ab Æsculapio vetustissimo medicina inuentore, ac plurimorum valetudini hominum vtilium autore, adinuenit, propter multiplicem vsum & virtutem. Sic & Alceas, id est, Medicam, & contra morborum iniurias validam & efficacem auxiliatricem

Galenus.

Peristereona non modò œdemata antiqua & tumores sistere, & mitigare, sed & tonsillarum crustas abrumperere & exsiccare, nimirum calfaciente vi, quæ etiam capitis dolores chronicos discutere ait, ex frigiditate & crassis humoribus ortos, tradidit Galen. 2. de comp. med. sec. loca, his verbis: Omnium verò maxime discutit & perfecte corroborat Verbenæ recta [περίσσειαν ὄλησιν] maxime viridis, imò & arida cum radicibus & simul cum Serpillo oleo incocta. Idem de simpl. Peristereon nominatus est, quod columbæ in ipsa versetur. Vim habet in tantum resiccantem, ut vulnera glutinet.

Verbenæ, quæ & vltimâ detractâ syllabâ nunc communiter Verbenæ dicitur, inquit Humelbergius, historiam satis succinctè tradit A-

puleius. Quare copiosius de illa dicendum, præsertim quia nulla in toto herbarum censu Romanæ nobilitatis plus habet, & vtpote quæ vna auctoribus Romani imperij, conditoribusque immensum quiddam dedit. Sunt autem duo ipsius generis, diuersis tamen notis, seu fustibus indicatum antè est, discreta. Græci, ut Dioscorides, quem sequutus Apuleius, à plantæ habitu illam in rectam & supinam diuidentes, de iisdem diuersis capitibus agunt, qui mos & circa alias herbas non infrequens est Apuleio. Capite enim tertio sub Hieras botanæ & Verbenæ nomine de supina cognominata agit: de recta verò dicta cap. 65. sub Peristeri titulo. Plinius porro cum Latini in matem & fœminam distinxit. Ceterum quod nominis rationem concernit, Verbenæ dicta est, quod sola & per se verbenas faceret. Præterea quæ illi adiecta sunt specierum discrimina, supina & recta, hanc rationem habent. Hæc quod recto caule rigeat, illa quod humilioribus, & deiectis in terram ramulis quasi iaceat. Addunt utrum ambabus per tempora & ex aliis causis alia ab aliis gentibus appellationes. Hiera botane, id est, Sacra herba, enim vocatur autore Dioscoride, quod in lustrationibus suspensa, alligataque, felicem habeat vsum; Vel autore Plinio, quod ad Iouis mensam verendam, præparandamque ad sacrificium adhiberetur. Peristereona luytion, hoc est, Colum-bina supina quoque nuncupatur: ὑπέρλοσ enim Græcè idem est, quod supinus Latine: ὑπερίσσεια vero Columba, à qua tum apud Latinos, tum apud Græcos nomen adepta est, eod quod, ut Apuleius ait, columbis esca sit admodum iucunda & familiaris: seu ut Dioscorides dicit, quod columbæ inter eam versetur. Plinius id nec ad cibum, nec ad conuersationem refert, sed simpliciter columbis familiarem esse ait, ideoque nomen id indeptæ. Diololeate vero dicta quasi Iouis Colus. Διός enim idem est quod Iouis: & ἰλακίτην colus dicitur. Vocata est etiam Panchromon, quasi tota speciosa & nitida: πᾶν enim G. omne & τοῦ significat: χρῶμα vero eidem color est & nitor. Colletis dicitur quasi conglutinatrix ab effectu, quia vulnere sit conglutinatrix, à verbo ἐλάσσω, q. e. conglutino. Anisteron appellata est quasi glutinata vulnera firmans ac solidans, à verbo στερεώω, quod est, firmo ac solido, & à dictione ἀστέρω, quæ quamuis per se nihil significet, in compositione tamen aliis dictionibus addita, illis augmentum addit, & valde significat. Cyparissos dicta est, quod folia illi sunt per ambitum secta, quemadmodum in Cyparisso. Demetrian, hoc est. Cerealem nonnulli appellant: δημήτηρος, id est, Demeter, enim Ceres est, à qua & nomen inuenit, quod ut Ceres inuento frumento & traditis legibus homines ferocis cicutaui, & mitiores ciuillioresque reddidit: ita, cum Magorum vanitas perhibet, & Plinius refert, hac perunctis amicitias conciliare, nullique non morbo mederi, & si aqua eius spargatur in triclinium, lætiores conuiui fieri creditum esse. Sive quod in agro iuxta fruges quas Ceres inuenit, ac etiam quarum Dea habita est, lobens etiam ac frequens nascitur. Æsclepij nomen ab Æsculapio vetustissimo medicina inuentore, ac plurimorum valetudini hominum vtilium autore, adinuenit, propter multiplicem vsum & virtutem. Sic & Alceas, id est, Medicam, & contra morborum iniurias validam & efficacem auxiliatricem

hiaticem dixerunt, *ἄλως* enim vis est & efficacia, auxilium & remedium: vnde & hæc herba præ aliis nomen hoc sibi asciuit. Erysiocetron appellata est à calathis & virgis. Nam Græci *ἔρυσον* calathum vocant & sportam: *κνήκρον* verò scetrum & virgam. Sicque dicta est, eò quòd caulis & virgæ ipsius virides lentore suo in calathos, sportas, tegetes, & id genus alia, texti & in nexu circumagi possint, quemadmodum & Cypetus & Aspalathus [quibus Erysiocetron nomē etiam commune & peculiare est] & Tilia & vitilia alia textendis calathis, & corbibus, siccellisque sunt idonea. Quæ ratio etiam fecit vt Lucinia dicta sit Latinis, à verbo Licio, quod est implico, vel à nomine Licium, quod est filum, quo textrices stamen in tela implicant. Nisi Lucinia legere, quis maluerit, eò quòd oculorum luci & viui profectus, à Lucina quæ Iuno est. Heras dactyon, i. e. Iunonis lachrymam sunt qui nuncupent. *Ἡρα*, i. e. Hera enim Iuno dicitur; *δάκρυον* verò lacryma: sicque fortassis dici potuit, quòd oculos & visum inuenit, illorūque lachrymationibus destillationibusque profuit. Iuno enim à iuuando dicta est, & quia oculis lucēque præest, Lucina vocata est. Lustrago dicitur, quòd lustrationibus adhiberetur. Nam, quòd Plinius testatur, hæc domus purgabantur, lustrabanturque. Lustrare autem expiare, purgare & purificare est, sic dictum à luendo, i. e. soluendo & liberando. Et inde lustratio, i. e. expiatio, purgatio, solutio, & liberatio purificationeque. Militaris vocata est, quòd hæc coronati faciales ad hostes legati mitterentur ad bellum iudicendum, pacem componendam, elaiगतūque repetendum. Sicut quòd herbæ Achilleæ, quæ Militaris etiam appellatur foliorum formā sit a liquo modo similis. Verripedium dicta est, quòd virgæ eius domus & pauimenta verterentur, purganturque. Verrere enim trahere est & mundare, quòd fordes trahendo mudentur: Pedum verò pastoralis baculus est & virga. Crista gallinæ nuncupata est, quòd folia illa sunt serrata & incisuris diuisa, ceu cristatus galli apex. Trygonion, i. e. Turturina, quasi Columbina, à turture, quæ græcè *τρογών* dicitur, è genere columbino, dicta est, & eadem ratione quæ Peristereo & Columbina, vt ipse quòd turtures sicut & columbæ libenter inter eam versentur, aut ipsa vescantur. Chamelygos dicta est à caulis & virgarum ramulorūque in terram deiectione, & eorūdem ad ligandum aptitudine, de qua in Erysiocetron nomine iam dictum est: *χαμαι* siquidem humile & humi depressum; *λύγος* verò vimē significat. Dicta etiam est Sideritis, hoc est, Ferraria, à foliorum forma & similitudine qua iam cum Sideritide herba, cui peculiare & proprium hoc nomen est. Sicut à ferro, quod Græcis *σίδηρος* est, quòd glutinandis vulneribus ferro factis in bello vsus præberet, vnde etiam teutonice *Isenkyant*, h. e. Ferraria nuncupata videtur. Ad eundem modum & Curitis, quasi Hæstatis, ab hasta, quæ Salinorum lingua curis vocatur, appellari potuit. Humelbergius tamen nomen hoc inuenisse narrat ab eo, quòd quemadmodum olim hasta, quam scetrum Græci dixerunt, regij fastigij insigne diadematis loco fuit: sic etiam herba hæc, quæ multum laudis ac plurimum Romanæ nobilitatis habuit, & quæ semper legati ad hostes missi coronabantur & ornabantur. Nominata est & Phersephonion ab infernali numine Proserpina, quæ græcè Phersephone dicitur. Nominis autem causa est, quòd cōtra ipsius veneficiorū maleficia

Tom. III.

vim habeat & amuletum sit. Credebatur enim antiquitus Phersephone pueris & aliis veneficiis suis nocere. Herbam sagminalenā dixerunt, quòd inter sagmina primum hæc honorem haberet. Et hæc de nomenclaturis Hieras botanæ, h. e. Herbarum sacrarum, siue Verbenarum supina.

Peristereo orthion, i. e. Columbina recta, etiā Trigonion, quasi Turturina nuncupatur, quorum nominum, vt & Hieras botanæ, Heras dactyos, Cristæ gallinæ, Columbina & Ferraria, ratio reddita est iam antè. Alij etiam Herculianam, Ægyptij Thiothenges, Hæmagales alij, i. e. sanguinem mustelæ, alij Hæma hermu, h. e. sanguinem Mercotij, Punicij Zimicum, alij Azigozoi vocant: nonnulli Bunion, si non potius legendum sit Bomion, à dictione *βουδι*, quæ aram significat, cuius nominis ratio fuisse potuit, quòd herba hæc Iouis mensa & ara ad sacrificiū verbebat. Philrodotes appellata quoque est, quoniam lustrationibus adhibebatur feliciter, & philitis amolendis eraraccommoda. Exupera matricalis etiā dicitur. Exupera quidem, quòd omnes alias dignitate antecellat. Nulla enim quæ Romanæ nobilitatis plus habeat quàm ista: Matricalis autem quòd muliebrium locorum & matricis indolentiam faciat apposita: siue ad discrimen Heracleæ Sideritidis, quæ Exupera etiam dicitur, sed cum adiuncto matricalis, vt Apuleius tradit c. 72. cui & hæc nonnihil folio assimilatur: quæ ratio & causa etiam fuit, vt Herculæana sit dicta. Plura nomina inter Dioscoridis nothas appellationes antè adscriptimus. Sunt tandem qui Petonomon à volucrum pascu nominent. Item Ferrarius, non Ferriam, vt malè inter nothas Dioscoridis legitur, teste Herimolao.

Verbenæ tandem, siue Verbenacæ, Peristereo. *Equioca* nis, Hierobotanæ, siue Herbarum sacrarum nomine sequentes plantæ donatæ sunt. Verbenæ vulgaris. Verbenacæ supina. Verbenæ difflora. Verb. Peruana. Euphrafia purpurea Dod. Verbesina flore minus speciosa. Chamædryos falsæ species, Erysimum Tragi. Senecio. Scabiola. Consolida media. Gallitrichum. Marrubium palustre Tragi.

VERBENA VVLGARIS.
CAP. LXV.

Vulgatis Descriptio

Verbenæ pluribus ab vna radice minimo digito renuiore, fibrosa & subanarâ caulibus cubito longioribus assurgit, quadratis, subhirsutis & subinde purpureiscentibus: folia ferè opposita, oblonga, incisurâ quodammodo foliorum Quercus, infirmi duabus incisuris profundioribus: sunt utem tenuissimæ

ris profundioribus: sunt utem tenuissimæ

hirsuta, sed colore saturatiore superius quam inferius virescunt: *flosculi* in rhyssulis exiguis, quinquepartiti ex pallido purpurascetes.

Vacia no-
mina. Πιρραμαίν & λυπά βορναίν vocatur græcè. Verbenaca, Verbena, Columbaris seu Columbina,

Herba sagminalis & Ferraria, quorum nominum rationem, præcedenti capite ex Humelbergio adscriptissimus. Verbenaca lupina Dioscoridis, & Cincinialis fœmina Plinii, Romanorumq; Ciccinnale: Blattaria Plinii, Columbaris, Lucinia, Lustrago, Militaria, Petonomos, Panchramos & Vermianaca Hermolai. Tragus vocat Verbenam, & Verbenam 1. siue rectam: Brunfels. Verbenam masculam, Corn. Verbenam officinarum: Verbenam vulgarem Cæsalp. Verbenam 1. siue communem, flore cæruleo & albo C. Bauhin. phyt. Verbenam communem, Clus. Verbenam communem siue sacram 1. prociorem rectam Lob. in Aduers. Verbenam Gesnei. hort. Idem de coll. stirp. Verbenam albam in locis umbrosis: Item Verbenam ratiorem, pulchriorem & maioribus floribus è Prouincia: Verbenacam Matth. Lac. & Cast. Verbenacam rectam, & Verb. marem Tab. Verbenacam rectam Dodon. gall. & lat. in fol. Verbenacam rectam Dodon. Hist. Lugd. p. 1336. Verbenacam rectam, siue Peritireon Dioscoridis & Verbenacam marem Plinii Corn. Verbenacam supinam, siue fœminam Fuchsius: Hierobotanem siue Herbam sacram Dioscoridis, eiusdemque Peritireon supinum quorundam, & Verbenacam fœminam Plinii Cæsalp. Herbam sacram Anguill. & Turn.

Nom. ling. Gerin. Eisenkraut, Esenhart, & Eiserich, h. e. Ferrariam, a ferri dicitur appellat: itemque raubenkraut h. e. Columbinam, pro qua voce malè apollinatis raubenkraut legit, quæ Fumaricè propriè debetur: Belgæ Isercrut, & iserhart: Galli Veruaine: It. Verbanacula, Berbena & Berbenaca: Hisp. Verbera, Verbeuon: vberbena.

Communem Verbenam vbiq; secus pagorum vici, que margines & vrbium areas, ac non raro in ipsis etiam ruderibus nascentem, florentemque mensibus nunc æstiuis, nunc autumnalibus, ac quandoque Nouembri, viterè que incipientem viui mensis Februarii principio. Locis incultis, inquit Dodonæus, sed tamen decliuis ac humidioribus, in vtraque Germania, Gallia, alibi que iuxta sepes, semitas, & scrobes frequenter reperitur: Iulio ac Augusto floret. Sunt alii qui ad hydropem puluerem foliorum exhibeant felicissimo successu, Cæsalpinus. Cæterum, validè desiccantem facultatem habet, adest & adstringendi ac refrigerandi mediocri vis. Commendant Recentiorum plerique teste Dodonæo eius decoctum vel succum ad pestem: puluerem verò ad hydropem.

VERBENACA SUPINA.

CAP. LXVI.

Descript. **H**vic quaterni aut quini sunt *cauliculi*, anuloli siue quadranguli, vti in vulgari Verbenaca, tenuiores tamen (& complures Dodon.) supini & in terram procumbentes: *folia* quoque ex viridi cæsia, vulgari similia, sed magis incisa & multifida, Dodon. profundiori-

& *cauliculi* v. *cauliculi*. e. Verbenaca supina dicitur.

Clusii iconem & descriptionem habet Hist. Synon. Lugd. p. 137. hoc titulo: Verbenaca supina & tenuifolia Clusii: Lobel. in Oberu. pag. 290. in Icon. Plant. p. 535. inscriptis Sacram Verbenam Hispanicam minoretem: C. Bauh. phyt. Verbenam 2. siue tenuifoliam Hispanicam. Dod. lat. in fol. Verbenacam 2. & supinam.

Agro Salmanticensi frequens, florens Iulio & Locis Augusto: Belgicæ reliquis Germanis hortensis Temp. est: & quidem Hispano fœta femine.

Eiusdem est cum vulgari temperamenti, quare Vires. ad eadem vilis, & aliquantò efficacior.

VERBENACA NODIFLORA.

CAP. LXVII.

micant ramo extemo hærenti.

VERBENA PERVANA PERPETVO
virens.

CAP. LXVIII.

Scriptis Nicolao Monardo nobilis quidam vir Locis ex Peru, secundum flumina è montibus eorum regio:

bus incisuris diuisa: *flor* in summis virgibus vulgari similibus, ex cæruleo purpureus, minor tamen: Dodon. *flosculi* in summis alis parvulus, eodemque modo ac ordine digestus: *semen* idem: *radix* tenuis (oblonga, Dodon.) & vulgari similibus, auctore Clusio, cui *ispa* *borvna*, i. e. Sacra herba

Verbenace nomenclature nomine ad fratrem meum C. Bauh. ex Italia missa planta, quam supra terram spargi existimamus, *foliis* est Agerati, ex aduerso sitis, vncialibus & breuioribus, paulò quadrante vncialioribus: *flosculi* perpuillilli, acervatim congesti è glomere er-

regnorum delabentia plurimam Verb. crescere, **Q**ui quæ in Hispania nascitur similem, perpetuò virentem, quâ Indi in multis morbis, curandis vrantur, præsertim ad omnis generis venena, & in his, qui in cibis toxicum, aut simile aliquid hauserint. Sed & nobilis quædam matrona ex Peru rediens eidem Manardo asseruit, sed multis annis ægram fuisse, cùmque plurimorum Medicorum operâ vsa fuisset, Indum tandem quandam accessisse, qui in plantarum scientia celebris habebatur, quique inter Indos Medicum agebat; Verbenæ succum depuratum illi propinasse, seq; ab eius vsu post paucos dies lumbicum eiecisse [colubrum ipsa nuncupabat] hirsutum, pede longiore, crassum, caudâ bifidâ, deinde omnino conualuisse: Ipsam porro Nobili cuidam viro in Peru, qui continuè ægrobat, singulis dieb. manè eundem succum saccharo permittit vt fumeret, persuasisse [ita enim ipsa hauserat ab amaritudinem] illum deinde plurimos lumbricos reiecisse, longos, tenues, atque inter cæteros, vnum albi cinguli instar, longissimum, & cum demum integram valetudinem recepit. Id postea consilium plurimis aliis, qui malè affecti erant, & quos lumbricos habere suspicie erat, se dedisse, ac omnes sumpto Verbenæ succo, multas ventris tineas eiecisse, & sanatos fuisse. Illud porro remedium ad eò certum affirmabat, vt vnum è suis famulis ostenderet, qui ob morbi grauitatem philturam aut medicata pocula hausisse diceretur, quique epoto Verbenæ succo, vomitu multa variis coloribus distincta ex ventriculo reiecit, quæ medicata pharmaca esse asserbant, deinde conualuisse, &c. de quib. prolixius Hist. Lugd. Clusio etiam duo miri Verbenæ effectus exempla referre, quæ hic breuiter studet prætermittimus.

C. Bauh. phyt. vocat Verbenam 3. siue Peruanam, Hispanicæ similem.

ita, & quidem agrestior (ἀσπερίτης; ἀγρία vêt.) asperior, latior, nigriorque foliis, semine Lini, at minore.

Plin. Vrticam siluestrem fœminam facit, & mitiorem esse refert. Tragus vocat Vrticam Romanam quartam, peregrinam, & elegantissimam. Fuch. Vrt. græcam siue romanam, & asperam Diosc. Bayrus. Dod. gal. & Lob. in Adu. (vbi & romanam officinarum, semine Lini.) Vrticam siluestre. Idè in Obf. & Ic. Plan. Pl. Vrt. Romanâ & Vrt. siluestre semine Lini; & sic etiam inscribit Taber. Marth. Vrticam primam: H. Lugd. p. 1243. Vrticâ 1. Marthioli: Doc. lat. in fol. Vrticam vrticem priorem: Vrticam vrentium maiorum primam: Vrt. niarem nonnullorum: Vrt. silu. asperiorum Diosc. & Vrt. silu. fœminam mitiorem Plin. C. Bauh. phyt. Vrt. 4. siue pilulas rotundas ferentem.

Ασπερίτης, auctore Athenæo lib. 3. De iijn. dicta est Vrtica vrentis cœmuntia nomina. bono omine per antiphrafin, neque enim tactu suaui & mollis, sed aspera & iniucida: Vel, quòd iniucundo sit tactu, puriginem cient. *Krida* autem quòd lanugine noxiâ vellit, pungat, & suo morsu sensum lacesset, à verbo *κρίσει*, quod pungere & vellere significat. Vrtica ab vrendo, quòd pruritur, postulasque igni similes excitet; vnde, & Macer ait:

--- Nec immeritò nomen sumpsisse videtur, Tacta quòd exurat digitos Vrtica tenentis.

Præter iam dicta vrentium Vrticarum generica nomina, sunt & hæ linguarum appellatio- nes: germanica *Nessel*: Belg. *Ntelen*: Gall. *Ortie*: Italicæ *Ortica*: Hispan. *Hortiga*: Angl. *Nettel*: Boh. *Kopri- vva*: Ægyptia *Selepsio*, vel *Selepsion*: Arab. *Humure vraitb*, Dacia *Dyn*.

Particulariter verò Vrticam præsentem Germani vocant *Vvelsch Nessel*, Italicam Vrticam, & *Romisch Nessel* Vrticam Romanam: Belgæ etiam *Rooijsch Ntelen*: Galli *Ortie Græque*: quod rarior sit, neque vbiq; occurrat, at femine aliunde misto, subinde spectaculi causâ, in hortis feratur; vnde & hortensem cognominavit Tragus.

In densis siluis nõ raro apud Belgas reperitur. Locis & Aestate vigens, & semen Iulio & Augusto maturans, Dod. Ego Vrticam globulis celebrem Montspelij passim in sepib. obseruaui, florentem & semina ferentem mensib. Aprilis, Maio & Iunio. Basileæ in pratis, Geneuæ & Montbelgardis in hortis meo proueniebat, sed Hiemem non perferebat.

VRTICA ROMANA SIVE MAS cum globulis.

CAP. LXIX.

Primæ inter Vrticas cõmendationis est, quam Romanam à *seminis* prærogatiua indicant, quod in vrticulis glomeratim conjunctis mordacibus reclusum continetur, quod & compressâ laterum formâ & lubricâ superficie semine Lini æmularur, *stipulis* præcedentibus fibrosis luteolo puluisculo plenis, pediculo

vnciali aut longiore appensis: *radix* non alia quam Vrticæ vulgaris: *caulis* verò rigidioribus pungentibus spinulis, pro vrida vulgaræ lanugine, donatur, perinde vt & *folia*, quæ quàm in illa altius multò incisa sunt: tota planta hominis altitudinem interdum multum superat.

Hæc est illa Dioscoridis Vrtica, aliis Cnide dicta.

VRTICA VVLGARIS MAIOR.

VRtica maior, vridâ lanugine, quâ *caules* quadrati cubitales, *foliaque* acuminata serrataque atro-virentia aut sublauescentia obsita sunt, notissima; rubentibus, nonnihil radicibus nititur: *flores* racematim in ligulis ex foliorum alis profrens, lanuginis incanæ instar *semen* perquam minutum.

C c c

Tragus duas habet figuras, non tamen duas, sed vnam hanc Vrticam denotantes, Vrticarum vrentium vulgariū inscriptione: prior florentem & vigentem, posterior verò iam declinantem deflorescentemque demonstrat: non est itaque verum, quod quidam ineptiunt, eum duas figuras solo foliorum, nunc spadicæorum, nunc nigriorum, colore variantes exhibuisse. Ipsemet enim duas has Vrticas, quas magnas & vrentes appellat, vnius generis esse scriptit.

C. Bauh.
not.

Eius frustra duas figuras expressit Tragus vtpote solo colore differentes: quod non monuit Frater, nec fortè animaduertit. An etiam hæc sit Diosc. altera illa *ακαλύφω*, quam Cniphon vocant, Romani verò Vrticam mollem, minuto semine [fructu, Ald.] non æquè aspera, vt vult frater, aliis diiudicandum relinquimus. Fuchsius refert eam se nunquam videre potuisse: nostram autem Vrticæ maioris titulo pingit, ac passim in Germaniæ dumeris ac sepibus gigni scribit. Lobel. in Adu. Obs. pag. 281. & Ic. Plant. pag. 521. appellandam duxit Vrticam siluestrem asperiore, siue Vrticam communem, siue maiorem, aut Vrticam fœminam. Pro Vrtica pingitur ab Apollinari: pro Vrt. maiore à Brunfels. & Dod. gall. ad differentiam minoris: pro Vrtica vrente altera à Dod. lat. in fol. qui vulgò fœminam cognominari refert. Germanis dicitur *Gemein Nessel*, *gemein brennend Nessel*, *große Nessel*, *groß brennend Nessel*, & *heyter Nessel*: Belg. *Groote Neten*: Gall. *Ortie commune*: Angl. *Nettel*.

Locus &
tempus.

Exit locus incultis: frequentior autem est iuxta sepes, dumos, veteresque parietes spontè nascitur quandoque etiam neglectum in hortis, odiosa nimis suo reptatu, & viuida radice. Viget præsertim Æstate: semen Iulio & Augusto maturum legi potest.

VRTICA MINOR annua.

Descript.

eius verbis colligere quilibet potest. Tertia vulgaris Vrtica, inquit, quam *heyter Nessel*, hoc est, causticam, siue ardentiorē Vrticam, Germani dicunt, admodum exiguæ quantitatis est, rarò enim ad altitudinem trium palmorum assurgit, caulis eius rotundus, radix brevior, folia angustiora, semen verò maius. Vrtica

est aliofosa, hyemis impatiens: quare singulis annis, ex semine deciduo repullulascit, hortorum omnium singularis pestis. Hæc ille. Tu verò ex his colliges, tertiam hanc suam vulgarem Vrticam, minore in scribi debere, præsertim quòd rarò ad altitudinem trium palmorum assurgat, prior verò colore foliorum ludens ad trium cubitorum altitudinem excreseat.

Fusch. Cord. Tabern. Dod. gall. & Lob. in Syn. Adv. (vbi tamen & Caniam Plinij acriorem vocat) itemque Brunfels. Vrticam minorem appellant. Lobel. in Obs. pag. 522. Vrticam minorem acriorem: H. Lugd. pag. 1244. Vrticam 3. Matthioli: C. Bauh. phyt. Vrt. 3. siue vrentem minorem. Dod. lat. in fol. Vrticam vrentem minimam, & Vrt. vrentem tertiam: Tragus Vrticam maiorem inscribit, sed falsò, vt ex descriptione constat. Germani *heyter Nessel*: Belgæ *heyte Nettel*: vtrique à mordaci eius contactu appellant. Illi etiam *Haber Nesselen*, quod nimirum in Avena nasci multum amet. Galli *Ortie grasse*. Sine autem hæc, quam Plinius Caniam nominat, vel potius prior, studiosi obseruent: Est in siluestri, inquit, quæ Cania, acrior, caule quoque mordaci, sumbrjatis foliis.

Vrtica hæc minor annua quanquam à maioris Loc. natalibus haud abhorreat, tamen & ad hortos, & humidiora arua descendit: eodem tempore quo illa & viget & floret, & etiam alibi, vt Geneuæ; citius.

Quælibet vrentium Vrticarum innatam malitiam infinitis commodis & vtilitatibus pensat. Vtriusque (Vrticæ asperioris, & mitioris) enim folia imposita cum sale canis morsus sanant, inquit Dioscorides, gægrænas, carcinomata, ac fordidà vlcera, & cacothæ: item luxata, tubercula; parotidas, panos, abscessus. Eadem lienosis cum cerato imponuntur. Faciunt & ad sanguinis à naribus eruptiones folia cum succo trita indita. Menses cient trita cum Myrrha subdita. Vterum prolapsum restitunt folia recentia admota. Semen ex passo potum ad venetem concitat, & vterum aperit. Idem cum melle delinctum Orthopnææ, pleuritidi & peripneumonix prodest. Educti & quæ in thorace hærent. Admiscetur quoque erodentibus medicamentis: at folia cum conchis cocta aluum emolliunt, vrinas mouent, inflationes discutunt, verum cum prifana cocta, quæ in thorace hærent, educit. Decoctum foliorum cum modica Myrrha menses mouet. Succus gargarizatus vuluam inflammatam reprimit [malè exprimit vertit Ruellius.]

Plinius Vrticæ vires & vsum medicum exponit planè ex Dioscoridis sententia, sed fusiùs, vt Dioscoridi intelligendo non parum lucis adferat. Vrtica, inquit, quid esse inuisus potest? At illa præter oleum, quod in Ægypto ex ea fit, vel plurimis scater remediis, &c.

Galenus euidentius & vires & effectus Vrticæ tradit, tanquam de vno genere loquens. Vrticæ herbæ & semen & folia [nam hæc porissimum sunt vsui] admodum digerentis sunt facultatis, adeò vt & phymata, & parotidas sanent. Sed & quidam flatuosum obtinent, quo & venerem extimulent, maxime si cum passo semen bibatur. Porrò quod non vehementer excalet, sed multum tenuium sit partium, testimonio est crassorum viscosorumque humorum ex pectore, pulmonequeeductio, tum quod partes quas contigerit, pruriant. Porrò flatuosum eius, cuius esse particeps dicta est, dum concoquitur, nascitur.

scripsit, sed fœdi odoris, caules proceros, inanes,

Cannabis femina.

quit, virgas fert. Althææ virgis similes, sed nigriores, asperiores, & minores, cubiti altitudine: folia fatiæe similia, asperiora tamen & nigriora: flores subradi, unde s, Lychnidi similes: semen & radicem Althææ similia. Radix cocta & imposta vim habet inflammationes mitigandi, & tumores discutendi, & topus in articulis dissoluendi. Sed & ex hac cortex est idoneus ad funes texendos. Et hanc Dioscoridis Cannabim siluestrem nobis adhuc ignotam ingenue fatemur. Plud nobis liquido constat quosdam Viticæ in eam plantam fecisse: alios verò Clinopodij alterius Matthioli genus album constituisse sed nec de esse, qui Alceam vulgarem maiorem credant: reperiri tandem nonnullos, qui Alceam Penaphylli folio esse sibi persuadent. Et hæc de Cannabæ siluestri hic nobis dicta sunt.

Siluestrem Cannabim, Fidastram & Terminalem cognominatam, nos non habemus. Inquit Tragus nisi per ipsam subintellexerit vnam fatiæe speciem Dioscorides, aut certe, quod puto, caput illud redunde. Nam siluestrem Cannabæ primò cõtra cõsuetudinẽ suam ponit loco, deinde fatiæam. Sed & Pliniũ tria Cannabis genera describentẽ, quarũ primam & optimam Melam, Milsiam alteram, terriam Roseam nũcupat, de fatiæa dũtaxat Cannabæ loqui, vel hinc liquet, quòd siluestris nusquam mentionem faciat. In libro quidem 20. cap. 20. rem paucissimis attingit verbis. Sed de nostra vulgari inrelligi ea verba commodè possunt.

Sed relicta Cannabæ siluestri, ad fatiæe historiam redeamus. Duorum itaque nascitur generum ex vno eodemque femine, Mas & femina, quæ vtraque pingitur apud H. Lugd. p. 49. Marem inscripsit Lobel. in Obs. pa. 284. in Ic. Plant. pag. 26. Cannabem 2. siue maiorem, semen ferentem, masculam, & Cannabem Dioscoridis: Dod. lat. fol. Cannabem fœcundam, flore non conspicuo: C. Bauh. phyt. Cannabem 3. siue fatiæam: Fœminam Lobel. modò citaris locis, Cannabem erraticam paludosam siluestrem, sed falso titulo: Tragus Cannabem fatiæam inscri-

pfit, ac primã siue fœmellam, tenuem, & femine destitutam vocauit: Dod. in fol. lat. Cannabem sterilem, flores inutiles & vaneferentes proferentem: Cas. Bauh. phyt. Cannabem 2. siue erraticam: Miror autem Fratrem non meminisse Cannabis fœminæ, quã sub falso titulo Lobelius exhibuit. Vtramque etiam vnã icone Cannabis inscriptione cur comprehendat Tabern rationem non video: is sapiens solo colore differetes iconibus separat. Sed & Camer. apud Matthiolum iconem nouam ex mare & femina compositam, Cannabis titulo dedit. Cord. Corn. & Brunfels non distinguunt.

Καννάβις, καννάβιον, ή σπειρίον, & σπυρονόσσορον, à texendis ex ea funibus, Græcis dicitur: Hebræis seu Thalmudistis græcam vocem imitantibus, teste Elia in Nomencl. *Kannafis* vocatur: Arabibus *Cannab* & *Sphedenegi* appellatur: Medici tamen differentiam cõstituit inter *Scchedenegis* quod est semen Cannabis, & inter *Scedenegi*, qui est *Amari*: es lapis, qui sanguinẽ fistit, & inter *Secheteregi*, qui est *Fumus terræ*, vide Aui-cẽ. lib. 2. cap. 174. & 165. Latini *Cannabẽ* dicunt: officinæ nomen retinent: Sunt autem Græcis *κεννάβιον* fonticuli, sparseq; scaturigines, quibus locis cum subens: sponrẽ & fata luxuriat, videtur id nominis Lobelio indepta: Germanis *Bunpf Belg. Kemp. Gallis Chauxre & Cheneue. Ital. Canape: Hispan. Cannamo: Angl. Bimp & Bemp.*

Porrò ambæ Cannabes, ex vno, vt diximus, femine procreantur, sed quã ratione hoc intra remã perficiatur, vt altera ex illis fructifera, altera verò sterilis sit, nemo est qui scire possit, id eo: cum alia multa, tũ etiã hoc ipsũ naturæ esse miraculum necesse est vt dicamus. Vtraque autem quotannis Vere passim in agris & hortis plantari consuevit, nec vnquã sua sponte siluestrem obseruari nobis conigit, & plurius alis luxuriantem, qualem Dodonæus commemorat.

Solum, vt Columella scribit, pingue, stercoatumque & riguum, vel planum atque humidum & altè subactum deponit. In quadratum pedẽ feruntur grana sex eius feminis Arcturo exortiente, quod est vltimo mense Februarii circa sextum aut quintum Calendas Martias. Nec tamen vsque in Æquinoctium vernum, si pluuus cœli status, improbè feretur. Femina prior maturescit, meliorque ac præstantior est ad pannos conficiendos: mas verò apta ad sui generis conseruationẽ. Femina matura Iulio vellitur. Maris semen sine Augusti, vel Septembris mense, maritum legitur.

Cannabis plantam in vita admodum vtilem pronunciauit Dioscorides, ad robustissimos funes texendos: Semen verò si copiosius edatur, extinguere genituram: succum è viridi femine expressũ ad aurium dolores commodè instillari. Cannabis autem semen olim in cibo homini fuisse, docet Galenus 1. Alim. his verbis. Non quemadmodũ plãta ipsã Cannabis Viticæ quodammodò est similis, ita semen femini facultate est simile, sed plurimum ab eo distidet, vt quod concoctũ sit difficile, stomacho quoque ac capiti noceat, prauique sit succi. Sunt tamen qui eo quoque frixo cũ alijs tragemaribus vescuntur. Tragemata autem voo ea quæ post cenam voluptatis inter bibendum excitandæ graria manduntur. Multum autem calfacit, ideoque sumptum paullò

Miru m
natur. c.

Locus.

Vires &
vius.

paulò largius caput ferit, vaporem sursum ad ipsum mittens calidum simul ac medicamento- sum. Semen (addit 7. simpl.) itatus extinguit, adeoque dissipat, vt si plufculum edatur, genituras excitet. Sunt qui ex eo viridi succum exprimentes, ad aurium dolores, ab obftruccio- ne, vt opinor natos, vtantur.

Non est silentio prætereundum, quod de fe- mine Cannabis Simeon Sethi prodidit. Come- stum, inquit, idem no cumentum quod Corian- drum affert: immodicè enim si estur, vt illud delirium facit; folia verò arida in potu sumpta fa- rinæ modo, ebrietatem quamdam hofpitalem & innoxiam faciunt, quæ ab hauriente non senti- tur. Apud Arabas pinfitur, subigiturque pro vi- no, & inebriat. Desiccatur vero semen genitale, vt Caphura.

In Francia Orientali, referente Trago, alifque nonnullis regionibus semen Cannabis quotidie inter cæteros cibos decoquitur, non aliter quam Hordeum, sed reuera qui continuò huiusmodi femine in cibo vsus fuerit, is non parum læde- tur, namque semen Cannabis stomachum frigi- dum & debilem reddit, & genituras extin- guit. Idem semen lacte decoctum & calidum po- tum, aridam calidamque tuflim emendat & ex- pellit.

Cannabis semen in gallinis contrarium, ac in nobis, eihcere, tradit Matthiolus, siquidem gal- linas ouorum feraciores reddit, experientiaque sese comperisse ait, gallinas, quæ Hieme sequete, quo tempore ouararius parit, Cannabis seme- ne pascantur, oua frequentius multò ponere. Cannabis recentis decoctum expressâ validè her- bâ, terrestrium humbricorum cauernulis inper- sum, statim eos euocare idem affirmat, quod pi- scatoribus acceptum referendū est, qui hac arte vermiculos capiunt suis hamis affigendos, vt re- cte scripserit succum ejus vermiculos ex aurib. ejicere. Ex his etiam colligi potest, ejus vires ad interaneorum vermes haud inbecilles fore. E- quorum etiam sedi hærentes tærias, succus aut decoctum ejicit. Sunt etiam qui foliorum pulue- rem dysentericis propinent. Quod Plinius de radice dixit ambustus sapius ad mouenda, & a- mouenda, commodius præstabitur, si recens in mortario tundatur, cum recente butyro & subinde applicetur.

Ruffici Belgæ apud H. Lugdunensè, feminis contuso medullam liquore aliquo expressam i- stero laborantibus initio ipsius mali exhibent, & sæpe non sine successu, si quando ex sola ob- struptione & citra febrem exoritur. Aperit enim fellis meatum, & bilis per corpus digestionem promouet. Empirici quidam afferunt sanguinè ex quacunque parte corporis fluentem sisti, si qui exit sanguis cum foliis Cannabis minutim concisus, frigatur, & ægro pro cibo detur.

Cunctis populis denique Lobelio teste, pen- uriam Lanæ, Lini, Xilique refarcit, ad vestium stragula, velorum, papyrus, quamlibet denique suppellectilem. Mas robustior rudentibus & ca- pitris torquedis nata habetur, mulierculis ada- gio iocantibus dicentibusque esse feminam po- tiorum mari. Hujus autem semen est non parum ad multa proficuum: ex eodem oleum pressum tumoribus & scirrhis opitulatur, lucernis alit lychnia & lucem. Lac etiam vel pulres ejusdem macerati, aut jusculis decocti; fluxiones sistit di- urnas, dolores, repentinósque flatuum vortices, & humorum fluctuationem compescit: somnum

Tom. III.

concliat. Vfus tamè nimius molesto sopore per- fundit, tritum capiti, vel pedib. imis admortum, haud abs re isteri humores, vaporesque tenues à centro auertere & euocare putatur. Radices podagricis tophis proficua. Odorem grauem & nonnihil virosam eruat, & vel capitis in eo decubitu temulentos facit. Succus verò folio- rum certa perniciosa insectis interaneis, & vul- nerum putridorum alumnis: non quâ facultate idem foliorum Persicæ, aut Juglandium putami- nis succamentum elicit: sed vapo, retroque situ, odore & exsiccandi vi, quâ alimentum præ- ripit illis & populatur excrementis dissipatis: multum alimonie suggerit gallinis, corticalibus- que: sed Hyemo fecundiores, postea steriles, & quasi pinguedinis mole obrutas reddit. Auicu- lis etiam cibus est, ac tantum saginæ adfert, vt aut enecet, aut cantillandi adimat alacritatem & facultatem, vt carduelibus, linottiis. Lacunis aut scrobibus aquæ plenis merguntur vtriusq; sexus fæces & manipuli, vbi macerantur, eluun- turque multum & diu: deinde siccantur in So- le, vt tundantur, ac demùm cortices flaminei tundendo velluntur, vt Lino sic ad filum & te- las. Sed lacustris aqua, cui intaberit, tantopere viru nocet, vt epota presentissimo sit scitientibus exitio, cuique antidotis præstanti simis, tempe- stiuè etiam datis, occurrere non possit.

Noxz.

BANGVE CANNABI SIMILE.

CAP. LXXI.

Bangue planta est Cannabi haud absimilis, Descript. Garcia Semen. nisi quòd hujus semen canabino minus est, nec ita cædicans vt illud: deinde hujus stiones lignosi, nullo ferè cortice vestiti, contrâ quàm cannabini, auctore Garcia, qui ab Acofta in qui- busdam discrepat: Banguè simile ferè est, ait hic, Cannabis: caulem habet quinque palmorum al- titudine, quadrangulum, colore dilutiùs virente, fractu contumacem, nec adeò concuum, vt cannabini caulis, cujus cortex non minus quam illius in fila diduci potest: folia cannabina superne virentia, inferne incanâ lanugine pubescentia, gustu terrestri & insipido. Nos à Tho- ma Platero semen accepimus nomine Banguè, quod ad Stramonie primæ semen aliquatenus accedit, rufum, ac ferè spadicium, compref- sum, acuminatum.

Nonnulli in ea opinione fuerunt, vt Banguè Nomina. Indorum, auctore Garcia, ab Opio differre non putarent. Acofta ramen dici refert Arabibus A- xis, Turcis Afarath, Persis, Decan, plurimarum aliarum regionum Incolis Banguè, quod pluri- mam asinitatem habere videtur Clusio cum Turcarum Constantinopoli degentium Maslac, quo ad varios affectus vtuntur, nonnulli etiam vescuntur excitandæ venteris gratiâ. Dubitat tandem Fragofus, an herba hæc ab In- do allata, illa sit, cujus meminit Theoph. lib. 9. cap. 20. pl. Hist. sed quàm aptè, nescit ipse Clu- sius. H. Lugd. pag. 194. Banguè inscribit: C. Bauh. phyt. Cannabem 3. siue Cannabi similem exoticam. Huc autem reducitur propter folio- rum cum Cannabi, & corticis in fila ductilibus si- militudinem, aliis enim auctores contrarias fa- cultates huic tribuunt, videlicet, quod genitale semen multum junet.

Indi, inquit Acofta, semine & foliis vescuntur. Vires, & Vfus. cum vt validiores in re venerea fiant, tum ad

excitantam cibi appetentiam. Fit ex hoc Bangu compositio vulgaris admodum vsus, in ijs regionibus, ad varios effectus: etenim magnates & milites præfæcti, vt laborum oblitri securus & liberius dormiant, seminis & foliorum in puluerem redactorum, quantum videretur, sumunt, illique addunt Arecam, siue Auellanam Indicam videm, & Opij nonnihil pro arbitrio: omnia saccharo excepta deuorant: si verò in somno varias rerum species sibi obuersari cupiunt, addunt selectissimam Camphoram, Cayophyllos, Nucem moschatam & Macis: si verò hilares esse volunt & fieri, & præteritum in venem procliuiores, Ambaro & Muscho additis saccharo excipunt, & electuarium faciunt. Multi autem affirmant, huius semen & folia ad libidinem cientiam mitæ esse efficaciam: vnde colligere licet, nihil affinitatis habere cum Cannabis, licet illi admodum similis sit: quoadquidem auctore Dioscotide, Cannabis calida & sicca est, & genituram extinguit.

TOCCON, HERBA BRASILIANA,
cortice cannabinò.

CAP. LXXII.

Descri-
ptio.

Brasiliatorum herba Toccon cortex, Cannabis modo detrahitur, cannabinò fortior, filo, cui spinam subiungunt ad pucandum, parando accommodus. Ex eodem atuum futes fiunt, qui licet tenues sunt, equis tamen ad sua pondera vehenda, fortitudine sufficiunt, Leri auctore, cap. 12 & 14.

CARBASVS VETERIBVS.

CAP. LXXIII.

Antequam de Lino verba faciamus, Laconicam de Carbasa tractationem instruere placuit. Et Hispania citior habet (inquit Plin. lib. 19. cap. 11.) splendorem Lini præcipuum, torrens in quo ponitur natura, qui alluit Tartacum. Et tenuitas mita [magna M.] ibi præmum Carbasis repetitis.

Lini ge-
nus.

Carbasium autem esse Lini genus mitæ tenuitatis palam fit ex iam relatis Plinij verbis. Quin & Dalechampio Carbasus est Lini genus quo terebatur vestis magis pretij, antiquis in delictis habita. Et confirmatum hoc auctoritate plurimorum scriptorum. Carbasina eam vela primus in Amphitheatrum duxisse traditur Lentulus Spinter in Apollinibus ludis, mox Cæsar Dictator, teste Plinio. Verres, vt Cicero perhibet, Aitate summâ tabernacula carbaisis interta velis in litore collocari iussit, vt totos dies cum impudicis mulieribus perpolaret. Virg. 11. Æneid.

--- tuos croceam chlamydemq; sinusque crepantes.
Carbaiscos fuluo in noaum collegerat auro.

Item 8. Æneid.

--- eum tenues glauco velabat amillu,
Carbasus, & crines umbratosæbat arundo.

Lucanus lib. 3.

Fluxa coloratis astringunt Carbasa gemmis.

Propertius.

Exhibuit viuos Carbasus alba focos.

Ex quibus locis, atque etiam ex Quinto Curtio lib. 8. de Indis loquente, intelligi potest, hoc quoque virile esse vestimentum. Sed & muliebre esse satis constat ex Val. Maximo, loquente de Emilia virgine Vestali lib. 1. cap. 1. quâ adorante,

cum Carbasum, quam optimam habebat, foculo imposuisset, subito ignis emicuit.

Nunc & Lini candidissimum ex Ægypto, Cottonem nonnulli & Carbasum per conjecturam vocant, &c. Vide Xylon, siue Gollypium.

Carbasum quidam id genus linei panni esse purant, quod Telam Baptitæ, & Telam Hollandicam, & Telam Cameracensem vocant. Hec postrema aduehitur ex Hispania.

Carbasus est pallium, quo quis amicitur opulentæ causa, vt ex Serico, aut tenui Lino. Vide Andr. Tiraquellum comm. de leg. connubialibus leg. 1. gl. 1. part. 3.

Carbasus tandem de velo, instrumento nautico, habetur, vt ex locis hic annexendis colligitur. Virg. 3. Æneid.

Vela vocant, tum doque inflatur Carbasus Austro,
Item 4. Æneid.

--- vocat iam Carbasus auras:

Puppibus & lass nauta imposuere coronas.
Ouid. 11. Metam. rosæque malo.

Carbasa deducit.

Item 14. Metam. Motæ se undè statu sonant Carbasa.
Eust. Præbere ventis Carbasa.

Fili 3. Torsio subitæ e carbasa Lino.

S. atius 4. Silu. Auri ventilantur Carbasa,
Martialis lib. 1. epig. 29.

Estimant crepidis substruere Carbasa,
nautæ.

Carbasus Carbasi penultimâ correptâ est feminini generis secundum Priscianum: masculini secundum Phacam. Probus verò & Caper dicunt esse masculini & feminini in singulari: in plurali verò neutrum. Græcè dicitur, ἀπρωος καὶ ἀπρωος, ἡ, τὸ, velum.

LINVM.

CAP. LXXIV.

Vulgò no-
tum Li-
prio

num (caui, radiceula, nitrum, caule, teeteri, plurio dms simplici, inani, cubitum, aut sequebitum alro, alis circa summum diuiso: folia, acuminate, culmum lata, vinctas duas plus minus longa, alternatim caulis appesita: flores, caerulei, quinque partiri, fluiti, quos capitula, exci-

piunt rotunda, in quibus semen fuscum, lubricum, latum.

Ab 7. Græci vocant, Linum Latini & officinæ: Synoma et nomen bus in guaru
Linum germanicum Tragus: Linum satium vulgare caruleum Lobel, in Adu. & Ic. Plant. p. 42. In Obs. pag. 225. Linum aduersatorum: C. Bauh. phyt. Linum 1. siue satium. In Dioscor. Annon, Pænis, & Zeraphoes cognominatur. Quemadmodum

Quemadmodum autem lingua latinâ & græca Teia linea, & ipsa Lini herba communi nomine *linus* & Linum dicitur, ita apud nos Germanos Linum siue in agro, siue domi ad texturam, & telam apparatus commune nomen retinet *flachs*. Tameñ non desunt, qui Linum nondum euulsum, Linum agreste, & Linocalamum; contra verò telam ex Lino textam, Linum domesticum seu vrbatum vocent. Belgæ uominant *Flachs*, Galli *Lin*, It. *Lino*, Hisp. *Lino*, Angli *flax*, Bohemi *Len*, & vt Hungari. Arabes seminis tantum meminere, vocantes illud *Bræ. hichiten*, seu vt Serap. placet, *Bazarichichen*: Hebræi *Pislab*, Chaldæi *Chisna*: Exod. 9. Onkeli: Græci *λινος στήμα* & *λινωπέμα*: Germani *flachs* *Linamen*.

A Lino varia ducuntur adagia, v.g. *Linum lino connectis*, cuius duplicem apud Græcos interpretes sensum inueniri perhibet Erasmi. Roterodamus: Horum alter est: infirmis infirma copulas, friuola friuolis. Alter eadem non in isdem rationibus facis, aut dicis. *Vltra Linum* dixit Lucianus in Ioue redarguto, pro eo, quod est extra decretum fatale. Est & tertium prouerbium *Candidum Linum lucri causa ducis*, quod in eum quadrat, qui dotis causa ducit vel deformem, vel anum. Est & quartum: *Qui canem alit externum præter Linum nihil habet*, i.e. præter funiculum ei nihil sit reliquum. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicto fure, quo alligatur, pristinum dominum repetit.

Theophrasto visum fuit, Linum degener factum, in Lolium abire. Nostros coloni sibi visum pernegant, aut auditum.

Pinguissimum, vt Columella ait, locum & modicè humidum poscit. Aliqui, inquit Palladius macro solo spissum ferunt, atque ita assequuntur, vt Linum subtile nascatur. Plinius scribit feri fabulosis, maxime vno sulco, nec magis festinare aliud, vreròque agrum, & deteriore in ipsum facere, quod & Virgilius in Georg. attestatur:

Vrit Lini campum seges, vrit Avena,

Vritus licho per fissa Papauera somno.

Seritur linum Vere: Maio & Iunio mensibus floret. Linum (inquit Crescent.) desiderat ærem temperatum, & terram solutam & pinguem, & quantò pinguior fuerit, tantò ipsius stuppa erit grossior, quantò verò macrior, tantò eius stuppa subtilior erit. Sed ex eo parum & breue in tali terra nascetur. Huius autem seminatione terram satis macrari & lædi creditur, ideoque auxilio letraminis eget, si tale semen recipere asuescit. Eius terra ante Hiemem debet arari, vt glebæ propter gelu sequentis Hyemis in puluerem reducantur: deinde post Hiemem, cum primum poterit, secundâ vice arabitur, deinde aspergatur & iterum aretur quinque vel sex vicibus, in tantum vt in puluerem redigatur, ita tamen quòd primâ vice profundius aretur, secundâ minus profundè, & sic semper profundatio vsque ad vicem vltimam minuatur: deinde à mediò Aprilis vsque ad finem eius satio ipsius est optima, satioque in summo terræ sit minus vno palmo, terrâ super semen aratro reuolutâ.

Tres corbes huius seminis, vel parum plus sufficiunt iugero, cui multum proderit si talis ager expetatur postquam fuerit seminatus, quod si tempus fuerit magnæ siccitatis, ei valdè proderit, si poterit irrigari. Potest etiam feri ante Hyemem in locis calidis, in quibus Linum natum frigore non læditur, & tunc melius provenit in

Tom. III.

terra mediocriter cretosa, quam nimis soluta, nec est necesse quod sit pinguis, & quod vltra duas vices aretur, dummodo terra puluerifetur, & cum fuerit seminatum, melius est quod cum expete solummodo de quibusdam spinis factò semen operiatur, melius etiam est quod homo vnus cum fure trahat expetem, quam boues, propter nocentiam, & hoc est cuiuslibet homini facile.

Hæc verba bis mundanda est cum maxime suffocetur, ideoque extirpandum est noxiu antequam circa Linum inuoluatur, licet per ipsum ambulando lædatur cum magnum est, & ideò mundatur, & debet ante se manibus aperire, & ire per eum optimè eleuatis pannis. Sed cum primâ vice mundatur, quia tunc paruum est, & conculcatum releuatur, non læditur ambulando per eum.

Colligitur autem cum maturo colore flauescit, & eodem die ne rore tangatur, sub tecto ponatur in fascibus, deinde malleolis ligneis excutiantur semina, & ipsum Linum ad maturandum in aqua ponitur, in qua quatuor vel quinque diebus, si putrida sit, stetitisse sufficiat, si autem aqua non sit corrupta, vsque ad septem dies stare in eadem oportet, vt pretrefiat caro herbalis, & cortex ex quo fit stuppa.

Est autem signum temperatæ maturationis, quando maceratur in aqua, cum tactu mollescit, adeò quòd omnem rigiditatem amiserit, cognoscitur etiam si ex eo aliquid extrahatur de aqua & siccatum probeatur, si caro herbalis a stuppa facile separatur. Veruntamen si minus, quam expedit, maceretur, erit stuppa fortior & albior, sed non perfectè separabitur caro herbalis, & erit durior ad filandum.

Deinde optimè lauatur & in aqua excutitur, concutitur malleolis ligneis, vt eius caro rumpatur, & deinde ad Solem calidum ponitur, & cum fuerit calefactum in pannis calidis in domo simul ponitur, & cum per aliquas horas sic steterit, gramolatur, hoc enim modo mundatur optimè, nec stuppa rumpitur gramando, quod fiet si itatum gramarentur cum eleuantur de Sole. Quod si tempus fuerit humidum cum multis pannis madesactis ad ignem preparatur grana, deinde spatulis eius mundificatio completur, deinde percunatur, & filatur.

Lini semen, inquit Dioscorides, eandem vim habet, quam Fœnum græcum, discutens ac molliens omnem internam & externam inflammationem, cum melle & oleo & modica aqua coctum: aut cocto melle exceptum. Tollit maculas solares erudum, & varos cum nitro & Ficibus impostum. Cum lixiuo verò parotidas iuxta aures abscessus, & duritias discutit. Herpetas, & duritias discutit. Herpetas, atque vicera, cum vino coctum expurgat. Scabros quoque vngues remouet, cum pari Nasturtio & melle. Eadem etiam ea quæ in thorace hærent, cum melle eclegmatis vice acceptum, & tuiles mitigat. Stimulat item ad venerem, si mixtum melli & Piperi placente modo largius sumatur. Sed & decoctum ipsius infunditur ad intestinorum & vteri refores & excrementa educenda. Commodum est etiam ad infellus, quemadmodum Fœnum græcum, ad vteri inflammationes.

Velorum ex Lino in nauibus vsuum in mari, velut admirans Plinius, decim-nori libri principio ait: Atque vt à confectis ordiamur vili-

ratibus, quæque non solum tetras omnes, verum etiam maria repleuere, feritur, ac dici neque inter fruges, neque inter hortensia potest Linum. Sed in qua non occurrit vitæ parte? quodve miraculi maius, herbam esse quæ admo-ueat Aegyptum Italiae? herbam esse quæ Gades Mercuris columnas septimo die Ostiam afferat, & citeriorem Hispaniam quanto, Prouinciam Narbonensem tertio, Africam altero. Audax vita, scelerum plena, aliquid feri vt ventos procellasque recipiat: & parum esse fluctibus solis vehi. Denique tam paruo semine nasci, quod orbem tetarum vltro citoque portet, tam gracili auenâ, tam non altè à terra tolli: neque id viribus suis necti, sed passum, tufumque, & in mollitiem lanæ coactum, iniuria naturæ, ac summa audacia, & quò peruenire nulla exectatio sufficit, contra inuentorem dictum suo loco à nobis. Cui non satis fuit hominem in terra mori, nisi perierit & insepultus. At nos priore libro imbres & status cauendos, frugum causâ fructusque præmonebamus, ecce feritur hominis manu, meritur eiusdem hominis ingenio, quod ventos in mari opret. Præterea vt sciamus fauile pœnas, nihil gignitur facilius: vt sentiamus nolente id fieri naturâ, vrit agrum, deterioremque usum facit. Hæc Plinius.

Vtilitates Lin. At quanta confensa est velorum ex Lino vtilitas, si ad reliquum Lini usum per omne vitæ confetatur? Hoc loci detergemur, hoc fordidi defricamur. Ex hoc factâ veste totum corpus extrinsecus ad cutem integente omnes interdium vestimur: noctu stragulis inde factis incubamus ac integimur. Rusticana gens vtriusque sexûs pallia, & tunicas ex ipso gestat: & mundus muliebris magna ex parte ex hoc constat. Sed omnes has necessarias vitæ vtilitates facile superat Linum chartarum dono. Hæc ex ipso penitus deritio & nullius amplius vsû: reiticulo sunt, tot hodie vbique officinis, vt multa hominum millia ex præparandi chartas opera, in papyraceis, vt vocant, molen diuis, se nutriant. His chartis & literarum notis, omnes bonæ artes, leges, tota Philosophia, & vitæ piè ac rectè degendæ rationes excipiuntur, habentur, conseruantur. His chartis hanc materiam medicam, & totius ferè naturæ plantas descriptas commendamus otibi. Harum vtilitatem vix animo quis concipere possit, nedum pro dignitate explicare, quantumuis longâ institutâ oratione.

Galenus. Verum Galenus r. de Alim. Quidam, inquit, vtuntur semine Lini tosto, velut obsonio cum Gato. Vtuntur etiam melle ammixto. Aliqui etiam panibus inspergunt. Sed stomacho incommodum est, & ægrè concoquitur, & modicum alimentum corpori præbet. Ad ventris autem egestionem neque laudari, neque vituperari meretur. Exiguum tamen quid habet de ciendi vrinam facultate, id quod magis manifestum fit, vbi tostum editur. Tunc autem sistit quodammodo magis aluum. Idem 7. simpl. Semen Lini, si editur, flatuosum est, etiam si tostum fuerit. Ita superflua humiditate refertum est. Calidum est, ordine primo: verum inter humiditatem & siccitatem medium obtinet. Pinus lib. 20. cap. 22. seminis Lini usum medicum longius describit, & multa Dioscoridis declarat.

Linum calidum & hu- midum. Linum, apud Tragum, communi Medicorum consensu calidum & humidum esse traditur. Semen autem tufum ac in puluerem redactum ad- iesto modico mellis, & Piperis, ita vt eclegma ex

his fiat, & per diem quantitate Nucis moschate sumptum, tuffum mitigat & venerem stimulat. Qui internis inflammationibus infestantur, his semen Lini aqua decoctum, admixto melle, in potu exhiberi potest, & foris emplastrum instar imponi, quæ medicina plurimum prodest, & quouis finit dolores. Ad emolliendas vultus & interaneorum propter lentam humiditatem obstructions, in colica etiam passione prodest, corpus oleo Lini inungere, aut semen decoctum calidum foris imponere, aut ex iute feminis decocti & oleo clysteres iniicere, prout vnicuique visum fuerit. Semet Lini, necnon oleum eius illitu & impositum ambustis conducit. Quantopere porro flatuosum & recrementiciâ humiditate plenum semen Lini sit, paucis ab hinc annis Middelburgi in Zelandiis animaduerti potuit, cum propter frumenti aliarumque frugum inopiam, plerique ex ciuibus pane & cibis ex hoc coctis vescerentur. Distenta enim his valde citò hypochondria fuerunt, & facies aliæque partes tumidæ factæ, quorum non pauci scilicet, etiam mortui sunt. Neque enim aliunde hæc symptomata, quam ex recrementicia feminis humiditate, quæ flatulentiam parit.

Oleum quod ex semine eius exprimitur, multiplicem usum habet, nec enim à pistoriibus, aut statuariis, aliisve artificibus expetitur solum, vel ad lucernas tantum vtile est, sed etiam medico vsui feruit. Nam & duritias omnes mollit: neruorum tensiones contractionesque laxat, dolores illitum sopit. Sunt etiam qui bibendum exhibeant lateris aut coli dolore laborantibus, verum recens sit oportet, rancidum enim factum & nau-seam excitat, & plus, quam par est, calefacit.

LINVM SILVESTRE, SATIVVM planè referens.

Linum silvestre, satiuum planè refert formâ, nisi quod caules habet & folliculos crassiores, & maiores, & in summo furculis multis brachiatis. Et maxima inter hæc duo Lini genera in eo consistit differentia, quod folliculi siluestris Lini calore Solis non aperiantur, perinde vt alterius, nam quamprimum exsiccati Sole steterint, excutere semen vt aliarum frugum oportet, auctore Tragò, qui Linum 2. & silvestre vocat: C. Bauh. phyt. Linum 2. siue alterum folliculis crassioribus.

Apud Mediomasitricas hoc syluestri Lino ad- uentante Æstate integri agri conferuntur, & in- uenitur etiam quandoque inter fegetes Auenæ.

LINVM SILVESTRE ANGVSTIFOLIVM, flore quasi cinereo, capitulis magnis.

CAP. LXXV.

Miram in Lino siluestri conspici varietatem facis ex Clusii Hispanicarum, Pannonicarumque stirpium historia patet: Cum verò Linum silvestre dicit, Linariam non intelligit, quæ aliquibus etiam hoc nomine appellatur, sed plantam floribus Lini similibus, eodemque modo fugacibus, nonnunquam etiam Lini folia habentem.

Linum igitur silvestre angustifolium flore cinereo, Lino siluestri angustifolio albo cum purpureis lineis omnino simile est *cauliculorum & foliorum*

foliorum gracilitate, tenuitate, *foliorumque* formâ & *radice*: in floribus duntaxat colore est differentia, qui niuei non sunt, sed cærulei in candidum languescentes, & quasi cineracei: capitula etiam floribus succedentia longè ampliora, nec minora quàm in fatiuro.

Lini fluetris quinti, angustifolij secundi varietas hæc in Antriaciis Alpibus præsertim verò Sneberg inuenitur: Floret verò isthic sub finem Iunij, semen extremo Iulio & Augusto maturum.

enim ramulis insident, quibus succedunt capitula *semine* plena: *radix* dura & lignosa est.

Clusio descriptionis authori dicitur in Hispan. Linum 3. siue silu. fruticans: In Hist. post. Linum silu. 7. fruticosum.

Exit desertis quibusdam Hispaniæ locis, Sole illustrati: floret Iunio & Iulio, atque subinde semen profert. In Belgio satum, tertio duntaxat à satu anno scilicet floruit, nec semen tulit.

Locus & Tempus.

LINVM SILV. ANGUSTIFOLIVM.

D Vram lignosamque possidet *radicem*, satis crassam, ex qua germinant multi simul *caules* tenues, qui ad cubitalem altitudinè ascèdunt, *foliis* stipati cõteriffimis, tenuissimis, longitudine ferè Lini fatiuræ: ex calycibus longiusculis *flores* extremis ramulorum breuium nascuntur, magni, albi, vel quasi

cinerei, fortuitis cæruleis striis sublucentib., tam caduci vt vix attingi possint, quin delabantur, vascula minima quàm Lini fatiuri, quadripartita, *semine* Leni, minore. Figura Fuchiana non satisfacit.

Camer. hort. dicitur Linum silu. tenuifolium, flore albo, caruleo intensè, & diluè purpureo. Et aliud pusillum candidantibus floribus spontè vbique occurrens, circa vineta Franconia: Gerardo Linum silu. tenuifol. 1. & 2.

An Clus. Hispan. Linum silu. 2. siue angustifolium?

An Trago Linariae species quarta? Caspar. Bauhinus phyt. Linaria 14. siue foliis capillaceis, tenuifolia H. Lugdunenfis. Item, Linum 7. siue silu. angustifolium, flore minore primum.

Varis circa Viconam Austriæ locis spontè nascitur, præsertim in gramineis accliuatibus, & iuxta vias. Floret Maio & Iunio, interdum e-riam rota Æstate: semen verò maturum est Iulio.

LINVM SILV. ANGUSTIFOL. ALBVM, lineis in umbilico purpureis.

C A P. LXXVII.

D Odrantales, nonnunquam etiã pedales habet *cauliculos*, graciles, firmos, rectos: *folia* fatiuri Lini, angustiora, dura, mucronata, virentia, amaricantia: *flores* in summis cauliculis multos, magnos, quinque foliis albis præditos, circa umbilicū quinque purpureis lineis distinctos, toridem stantibus, &

quinque separatis apicibus ex medio umbilico prodeuntibus, odoratos: *semen* in rotundis vasculis planum, nigricans, splendens, satino Lino simile: *radicem* candicantem, duram, aliquot fibris donatam, perennem, & singulis annis novos cauliculos proferentem, authore Clusio, qui in Pannon. p. 303. & 304. Linum silu. 4. siue angustifolium flore albo cognominat: In Hist. post. Linum silu. 5. angustifolium secundum: flore ex dilata purpura candicante, & quasi carneo.

Synon:

Linum silu. florens obseruauit Monspessuli mense Aprili & Septembri: Basileæ prope Krenzach Octobri: prope Leurach in monte Augusto: Linum silu. 6. angustifolium Clus. in Hist. post. primum obseruatum in anteriore Madritianæ siluæ parte, quæ secundo ab vrbe Lutetia lapide distat, inter gramina, loco aperto, & nullis arboribus obstituto, florens Iulio, maturum semen proferens Augusto: deinde agro Viennensî aridioribus gramineis locis.

LINVM FRVTESCENS FLORE omninò candido.

C A P. LXXXVI.

F Ruticosum atque dodrantibus pedali- que ferè ramulis semper virentibus præditum est, quos numerosa *folia* exornant, mediæ ioter Thymi & Pſyllij magnitudinis, subalbida, *flores* deinde superiori paulò maiores, quinque foliis vi illi constantes, omninò niuei, sum- Tom. III.

LINVM SILVESTRE LATI- folium hirsutum flore cæruleo.

C A P. LXXXVIII.

R Aucus nobis datus Argentinæ anno millesimo-quinquagesimo-nonagesimo quinto, ex plantis Agerij, cubitalis, satis crassus, firmus, hirsutus, in quo *folia*, semunciam circiter lata, paulò longiora, acuminata, pilosa, D d d

venosa: flores extremis ramulorum, in quos superiore parte caulis diuiditur, hærent simul multi, Alceæ floribus pares, coloris cærulei, aut ex cæruleo pallentes, quorum imum obuoluit foliaceus calix hirsutus: supremæ partes Heliotropii modo flectuntur. Anno 1600. nobis dati alii rami singulares, cubitum excedentes, sub inscriptione Lini siluestris latifolii floribus rubentibus, foliis & caule viscosis ex Sumano monte prope Bassanum oppidum & circa Bononiam. Huic Lino caules & folia hirsutiora, vnciam longiora, acutiora, flores magni quidem, sed minores, purpurascens, saturatioribus lineis insculpti: in foliis sapor nullus manifestus.

Synon. Clusio Pannon. pag. 298. Linum silv. latifolium flore cæruleo: item pag. 299. ad figuram Linum silv. 1. In Hist. post. Linum silv. 1. latifolium: Lobel. Obs. pag. 226. Linum latifolium, foliis hirsutis, Tichymali Heliotropii paribus: Nam autem hæc eadem sit planta cum Latifolio Clusii siluestri Lino Afcyri folio, affirmare dubitat. Icon. Plant. pag. 474. Linum silv. latifolium. C. Bauh. phyt. Linum 4. siue silv. latifol. flore cæruleo magno.

Locus. Frequens est multis Pannoniæ superioris & Austriæ inferioris locis editioribus & sicciorebus, gramineis tamen. Floret Iunio & Iulio: semen maturum Augusto. Ranzius, qui Lini latifolii alpini purpurei titulo portionem nobis communicauit, in Baldo prouenire retulit.

Linum silv. latifolium lanuginosum, flore candido, purpureis lineis striato-

Descriptio P Edales, graciles, lanuginosæ, ternos, aut quaternos ab vna radice promittunt caules, in quibus Lini latifolia folia tenera, ad Afcyri formam ferè accedentia, nec multum à prioris foliis discrepantia, lanuginosa: extremi cauliculis in binos, aut ternos ramulos diuisi, & Heliotropii maioris quodammodò instar circumflexi, pleni sunt floribus, qui ab imo aperiti incipiunt, Lini florum diuisura, sed maioribus, superiori æqualibus, candidis, quos multa pui putæ venæ interficiunt: semen & capitula Lini similia radice perennis est, crassiuscula, longa, candicans raris fibris septa.

Synon. Clusio, descriptionis auctori, est in Hist. Linum silv. 1. siue latifolium: In Pannon. pag. 295. Linum silv. 1. Hispanicum. Hist. post. Linum silv. latifol. secundum, sine icone.

Locus & Tempus. Apud Colibriam Lusitaniæ urbem hanc stirpem duntaxat obseruare meminit Clusius, ad desertum quoddam & solitatum templum mense Nouembri repullantem, è cuius cauliculis semen collectum in Belgicam attulit, quo terra commisso, vnica planta nata est, cubitalem excedens altitudinem, & latioribus natali solo foliis, quæ singulis annis sub Æstatis finem quidem floruit, sed nullum semen præbuit.

LINVM LATIFOLIVM
luteum.

CAP. LXXIX.

Descriptio. L Inum latifolium luteum caulibus adolefcit angulosis, firmis, cubitum altis, pluribus ex vna radice ortis, & superius in ramos breues diuisis, quos folia vestiunt alternata, glabra, vnciam

longiora, semunciam lata, in obtusum mucronem desinentia, sapore amaro prædita: flores numerosi extremis ramulis innascuntur, magni, è quinque foliis compositi, lutei coloris, quinque staminibus, rotidemque villis luteis, medium obfidentibus: semen, teste Clusio, in capitulis compressioribus,

reliquis pauld minus, nigricans quidem, sed non splendens, quemadmodum illorum: radice satis crassa, contorta, albicans, aliquot fibris donata, singulis annis repullans, nouosque caules produens. Clusio in Pannon. non. pag. 300. vocat Linum silv. latifolium flore luteo: pag. 301. Linum silv. 2. In Hist. post. Linum silv. 3. latifolium.

Tabern. Icon. & Hist. (vbi primum) Linum silv. Pannonicum: C. Bauh. phyt. Linum, siue silv. latifolium flore luteo magno.

Gerardus ineptè pro Lino satiuo posuit iconem Lini silv. Pannonici Tabern.

Exit abundè in monte Badcibus Austriæ thermis imminenti, locis gramineis secundum sepes, locis & plerisque aliis in montium illa serie ad Danubium vsque excurrente, locis: ad silulam item Lachn. pago vicinam: Floret Iunio & Iulio: semen maturat Augusto.

LINVM LVTEVM NARBONENSE.

CAP. LXXX.

AB vna radice caules surgunt plures, cubitales, qui superius in ramos diuiduntur, per quos folia mollicella, latiuscula, breuiora quam Lini satiuo, insipida: flores extremis hærent ramulis, Lini, sed coloris lutei, amaricantes, quibus succedunt capitula minorà quam Lini satiuo, satis amara, semen continentia. Monspelij

Monspelij iam descriptum Linum à nobis ob-
setuatum, florens Septembri. Verum ibidem in
maritimis Autumno aliud longè maius observa-
uimus, ad duos cubitos excrefcens & vltra, tamis
crassioribus, firmioribus: foliis longioribus & la-
tioribus, salsi saporis: floribus luteis, facillè deci-
dentibus: capitulis amatis, sine fallugine.

Simile nobis prouenit Montbelgardi in horto
Ill.E.C.excedens duos cubitos. Qui stirpium dili-
gentes indagatores haberi volunt, Monspelij
obseruent, an sit differentia aliqua, vel varietas
tantùm ratione loci.

Matthiolo in post.comm.vti existimo, est Li-
num siluestre. Sed & Dod. lat.in fol. Linum ap-
pellat siluestre, quòd non fatum, sed spontè ex-
cat, & Marinum Linum, quòd maritimis gau-
deat, in staminia diduci & istud posse credit.
Lobelio in Adu. dicitur Linum marinum luteum,
quibus in Obs.pag.225.& Icon.Plant.pag.312. vox
Narbonense additur. Casp.Bauh.phyt.Linum 3.
sive maritimum luteum. Camer. hort. Linum
filu. Matthioli latifolium flore luteo, in agro Bo-
noniensi vbique proueniens. Haud procul à
mari (inquit Dod.) in pratis ac herbosis locis, in
nonnullis regionibus gignitur, veluti in Narbo-
nensi Gallia.

LINUM PYMILVM FOLII SEMPER
bina, albo flore, vel luteo
pallente.

CAP. LXXXI.

Exili, totu-
do, do-
drantaliq,
aut paulò ma-
iore alligat
cauliculo, quem
adueiso situ,
vt in Hyperico,
bina semper
amplectuntur
foliola, Lini
latini foliis
ferè paria:
supremus cau-
liculus in ali-
quot ramulos
diuiditur, qui
in oblongis pe-
diculis exi-
guos flosculos,
quinque fo-

liolis albis constantes, proferunt, luteis in-
tus staminulis: flosculis succedunt parua ca-
pitula, Lini vasculis non abàmilia, minora ta-
men, in quibus semen: radix tenuis, aliquot exi-
libus fibris donatur, sed an perennis & rediuiua
ignoratur à descriptore Clus. qui in Pann. p.305
& 306. Linum filu. s. sive Chamælinum Pannon.
vocatit, & in Hist.post. Linum filu. s. Chamæli-
num, & filu. s. angustifolium, Lobel. in Icon. Plat.
pagina 413. nomine Chamælini eandem cum
Clusio habet iconem, quæ occasio, vt non separe-
mus, quamuis in Obseru. pag.227. ei alium colo-
rem adscribat.

C.Bauh.phyt.Linum 9. sive filu. minimum flo-
re & candido & luteo vidit.

Prouenit in herbosis collibus & montanis Au-
striae atque Pannoniae: floret verò Iunio &
Tom. III.

Iulio. Similem aliquando ad Clusium Machli-
niam, è Tornaceni vrbe Ioannes Moutonius
misit.

ALSINE VERNA GLABRA. FLOSCVLIS
albis, vel potiùs Linum minimum.
CAP. LXXXII.

Ex radice
tenui, sed
rigidula, exi-
guis, sed mul-
tis filis capil-
lata, coliculos
mittit non-
nihil reptan-
tes, mox hu-
ius ad palmu,
aut altius sese
attollentes, fa-
tigio sursum
rarofo, nu-
tante, teretes,
tenuis, gericu-
lato, propter
terram rube-
scentes:
foliola infima
Alines mino-
ris, ferè totun-

data superiora, quæ in caulibus bina opposita ad
articulos nascuntur, paulò longiora, sapore lub-
amaro & subacti: flosculi candidi, è quinque fo-
liolis compositi, apicibus intus luteis: vascula
succedunt Lini, parua, canaliculata, in quibus se-
men lucidum & lubricum, Lini, compressum &
oblongum.

An Linocarpus Thelio: Camer. Linum filu.
exiguum in hortorum areolis sæpè prorumpens.
H.Lugd. pag.1234 Alsine verna: C.Bauh.phyt.
Alsine 20. sive pratensis glabra. & Belvedere quo-
tundam.

Alsine verna Dalechampii citca Geneuam in Locus &
segetibus floret mense Martio: Montbelgardi in Tempus.
prato sicco vbi olim fuerunt horti fetarum, ante
pontem & passim Maio, Iunio, Iulio & Augusto.

PASSERINA LOBELII.
CAP. LXXXIII.

Folius est Descrip-
pet caulem
do drantalem
confertis, Lini
similibus, viti-
dantibus, acu-
minatis, vni-
cialibus, citca
superiora ra-
rioribus: flo-
ribus in sum-
mis ramulis
breuibus, a-
cetuatum con-
gestis, luteis,
quos excipiunt
vascula exi-
gua, turbina-
ta, Lini, dimi-
diò, aut triplò
minora, fo-
liolis quibus-
D d d 2

dam acutis vudique obtusata, *semue* plena lubrico, lucido, fusco, multò Lini seminibus minore: radix satis longa, tostuola, alba, lignosa.

Synon. Lobel. in Icon. Plant. pag. 411. vocat Passerinam Linariæ folio, & sic etiam in Obseru. pagina 224. vbi & Chryfocomen alteram Mutoni.

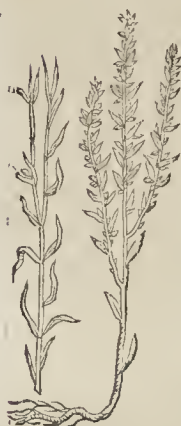
G. Bauh. phyt. Lithospermum 7. & Passerinam alteram Monspeliacam, non semper vno caule exurgentem.

Locus. Basileæ anno 1594. vidi plantam siccam apud C. Bauhinum, quæ ei missa fuerat per D. Paschalem. Gener. Io. Henr. Cherlerus attulit Monspelio. Meminit Dom. Schwartz Passerinæ cuiusdam arborecentis Candie cuius semen ei missum per Casabonam. Nos nouidum vidimus.

PASSERINA TRAGI.

CAP. LXXXIV.

Descript.

Inguæ Passerinæ nomen fecerunt *foliola* acuminata auiculæ iam dictæ linguam imitantia, alternatim, rariùs aduersa, *caulis* dodrantali & altiori recto, teretl, sæpè simplici, interdum ramofo, sine pediculis adnata, sapore viscido prædita, ex quorum alis *flosculi* plures pusilli oriuntur, calathifci formâ, ex herbaceo

Passerina

Trago.

fluafcentes, oris in quatuor lacinias diuisis: *semina* parua, turbinata, nigra, Lithospermi seminibus multò minorâ.

Tragus Passerinæ nomine depingit & describit, ac tertium Lithospermi, vel Mihj Solis genus facit, indeque germanicè *zuiden Meerbus* vocat, & Dyospyron Theophrasti esse somniat.

Locus & Tempus.

Lobel. in Adv. Passerinam Herbariorum appellauit: Camer. hort. Passerinam Tragi: H. Lugd. pag. 1152. Passerinam, Linariæ folio Lobelij. Tabern. Icon. & Hist. linguam passerinam *Spatzenzung*: Dodon. gall. Lithospermum minimum Tragi, *Grenul sauuage fort petit*: Casp. Bauh. Lithospermum 6. siue minimum Passerina dictum.

LINARIA LVTEA VVLGARIS.

CAP. LXXXV.

Præterquam *pro-* *flores* ductar Linaria, adeò Tichymalum cyparissiam mentitur, vt nisi lac deesset Tichymali, difficile futurum esset iudicium: tantum est foliorum similitudo: at *flores* in thymum digesti, vt vel primo intuitu ab errore prohibeant, qui huic posticâ parte corniculum Confolidæ regere profertentes,

anticâ parte Anthirrhini rictum imitantur, colore luteo præditi, apiculis concoloribus: repetitur interdum flore albo: *semen* in capitulis rotundis latum: *radix* lignosa, dura, alba: varias hinc inde fibras emittit, ac suo reptatu in hortis odiosa sapor plantæ amaricar.

Linariæ herbae plura sunt genera, quæ singula seorsim recensenda. Vulgatissimam autem hanc Linariam à vulgari exigua Esula, cui plurimum propinqua, vel sequens discernit vericulus:

Esula lactifera, sine lacte Linaria crescit.

Exultimatur a multis esse Olyris: sed Olyris ab hac differens est stirps, ex qua videlicet *ωσπυρατα*, est h. c. scopas hac ætate, in Italia componunt: vt & olim Galeni seculo: quam vulgò Itali *Deludere* nuncupant.

Tragus Olyridis & Linariæ titulo eam donauit, & primo loco pro vulgari Linaria describit. Videtur autem ei hæc planta rectè h. c. Cynocera phyllia dici posse, quæ in Ægypto (vt prodidit Apion Grammaticus) Olyrites cognominatur, & aduersus veneficia à Magis vsurpatur.

Sed & Lobelius, qui in Ic. Plant. pag. 406. Olyridem, Linariam & Vrinariam (vt & in Obs. pag. 222. vbi etiam Chryfocome Gesneri Dalech. vocat) inscribit, in Adv. Plinii Antirrhinum facit. Dodonæo etiam gall. & lat. Antirrhini species videtur, licet in Hist. gall. eam Olyridis: & in lat. Linariæ primæ titulo pingat. Fuchsi quoque constans est opinio Linariam esse Olyridem. Hunc tandem Adrian. Spieg. Ifag. lib. 1. cap. 23. sequitur: itemque Eur. Cordus, cui Herbariæ vrnalis est hæc ipsa Linaria, contra vulgares Herbarios, qui has quasi duas distinguunt.

Clusio dicitur Linaria vulgò nota, & omnibus seclè prouinciis familiaris: Camerario hort. Linaria vulgaris. Hist. Lugd. pagina 1151. Linaria vulgaris flore subluteo: Casp. Bauhino phyt. Linar. 1. siue vulgaris lutea flore maiore: varians floris colore, luteo-pallido, magis luteo, aliquando albo.

Ponit

1. no. Pōnit Compiler Tabern. tam in Icon. quā
Hift. figuras duas, Olyridis maioris vnam, alteram
minoris, nullo appōsto discrimine, quā
magnitudinis.

2. la. Gerard. ambas assumptit, sed præter rationem
exhibet pro Linaria Valentia, eam quā Tabern.
pro Olyride minore ostendit.

7. r. Doct. Olyrim, Linariam, quā Efulam adul-
terinam vocat, & Herbam vrinalem confundit,
& commiscet. Non probamus autem cum p. 149.
ponere duas icones pro Herba vrinali & Oly-
ride: & postea p. 173. eandem locare pro Linaria
& Olyride, vbi etiam non bene germanicè, *wild
wollfs milch*, hoc est, Efulam silu. & *Schess-
kraut*, hoc est, Cacariam vocat, siquidem non
purgat.

Linarium Germani appellant *lynkraut*, *flach-
kraut*, *wald*: & *wild flachs*, h. e. Linum siluestre,
vel etiam Pseudo-Linum: *harnkraut*, i. e. Vrina-
lem, quæ vox magis propriè aliis plantis debe-
tur. *Vnser fravven flachs*, vel *harrs*, e. v. Pannoniæ
mulierculas rhizozomas interpretetur, *Diux
Virginis Linum*, vel capillū. *Nabelkraut* Herbam
vmbilicis, aut vmbilicalem. Multi *Gal Ritter spore-
ren*, h. e. Consolida regalem luteam *krouten flachs*,
h. e. Linum bufonium. Belgæ *vuilt vulas*. Galli
Linare & *Lin sauage*. Angli *rode flax*. Boh. *ten
mirky bozj*. Hung. *Vad len* & *Vad fravv*, Itali &
Hispani Linaria.

Linarium autem dixerunt recentiores à foliis
quæ Lini faciem referre videntur.

8. Nascitur passim in Germania ac Belgio secus
agrorum margines, & aliis locis. Fiorer Iulio
ac Augusto, ac etiam seriās, vt Septembri &
Octobri.

9. Vulgaris Linaria, cui turbatrix est, inquit Tra-
gus, temperamenti humidī & calidi. Extrinsecus
maiorē habet vsum, in iis quæ refrigerationem
potius, quā calefactionem requirunt. Aqua enim
in linteolis imposita id præstat. Aquæ quan-
tū vitrum exiguū capit, admixta drachma cor-
ticis ebuli in puluerem redacti, sumpta potio, v-
rinam poterat cit, quare hydropicis tantū id
medicamenti exhibendum erit. Eadem aqua di-
stillata ac pota, aluum laxat, morbum discit reg-
ium, aduersus quem herba ipsa vino decocta ac
pota in primis facit, sicut & iecur obstructionibus
liberat. Aqua distillata aut succus oculis inditus,
inflammationes eorum & ruborem tollit. Lina-
ria, aqua eius, & succus, quæuis vlcera mundant,
cuiusmodi sunt cancer, & fistulæ, linteolis im-
posita, & si cum aqua loci affecti colluantur. Succus
idem maculas & vitia faciei emendat, quare su-
perbis mulierculis, quæ puram & immaculatam
faciem affectant, conuenit. Fuchsius vehementer
errare eos scribit, qui Linariam frigidā & humi-
dam esse asserunt. Et certè vel hoc vno argumen-
to erronēam illorum sententiam confutare om-
nium maximè licebit. Cū enim Linaria v-
rinam mouendi facultatem inesse scribant vul-
gares etiam herbarij, colligitur illam non esse
frigidam & humidam: quādo Galeno lib. 5. simpl.
c. 12. attestante, omnia quæ vrinam ducunt ex a-
crium atque adeo calidiorū & siccorum sint ge-
nere. Est igitur Linaria calida quidem & aliquan-
tū sicca temperie, & aperienti potentia præ-
dita, teste Dodonæo. Quod verò multi regio-
morbo laborantibus eam prodesse dicant,
id ab Olyride huc translatum
esse perhibet.

* *

Linaria vulg. lutea, flore minore.
Alterum hoc Linariæ genus, iam descripto per Descrip.
omnia simile est, nisi quod flores habet multo & Synoq.
minores, subluceos, autore Trago. Et hinc C.
Bauh. in phyt. nominat eam Linariam 2. siue
vulgarem luteam flore minore.
Hæc in agro Vvormatiensi è regione oppidi
Alrzen inuenitur.

LINARIA LVTEA PARVA SERPENS.

C A P. LXXXVI.

P Almaribus exit virgulis, frequentibus, hu- Descrip.
mi parvis, quas vestiunt folia vulgaris foliis Virgula.
similia: extremos ramulos occupant multi flores, & oles.
flauī, vulgari minores, veluti in spicam congesti, Eores:
quibus excedunt capitula minorā quā in vul-
gari, exiguo semine nigro plena: radix tenuis est
& candida, vulgaris modo serpens. Radix.

Clusius, cuius descriptionem assumpsimus, in Synon.
Hispan. nuncupat Linariam pumilam: In Hist. post.
Linariam Hispanicam quintam. Hanc, quia valde
amara est, & plerumque cum Chamæpiti nascens
reperitur, adeoque pumila est, Salmanticensis
Chamæpityos genus esse censebant. Lobel. p. 223,
vocat Linariam pumilam Clusij minorē, sed
non ab similem: In Icon. Plant. p. 410. Olyridem
flauam siluestrem: C. Bauh. phyt. Linariam 3. siue
luteam pumilam sapinam.

Salmanticensi agro, andis locis hoc genus pu- L. us &
milium inuentum ab authore, vbi tota ferè æta- Tempus
te florebat.

LINARIA LVTEA PARVA ANNUA.

C A P. LXXXVII.

M Agnitu- Descrip.
dine va- Rad. x.
ria mihi creuit, Caulis.
aliàs sesquipal- Folia.
mari, aliàs
plusquam do-
drantali, ex ra-
dicibus paruis,
albicantibus,
pluribus: sunt
autem caules,
qui tenues &
numerosi exi-
stunt, & folia
quæ teneriora,
angustiora,
crassioraque
quā in vul-
gari Linaria,
colore glauco,
terna, vel qua-
ternā, aut qui-
na, ex certis intervallis, aliàs verò incondita, sub-
amaro sapore: *stosculi* in ramulorum fastigiis, Li-
nariæ forma, crocei, sed quadruplō minores, odo-
re nullo, quos excipiunt globuli oblongi *semen*
continentes paruum, orbiculatum, compressum:
radix tenuis est & annua.

Clusius vocat Linariam Pannoniæ & vicina Linaria
regionum secundam, & Morauicam pri- Morauia.
mam.

Montbelgardii in horto Ill. E. C. provenit ex se- Locus &
tempus.

mine Heidelbergæ in horto Sprengeri, vbi decido quotannis se propagat, collecto. Lutetia extra portam Honorii in aruorum marginibus & colliculis collegit Gener Cherlerus Iulio; Clusius verò in variis Moraviae collium accliuatibus: Floret quasi tota Æstate, etiam in Autumnum vsque.

LINARIA PANNONICA FLORE LVTEO
minore quàm in vulgari.

CAP. LXXXVIII.

Descript.

Syaon.

EX plâtis ab Agerio missis ex Pannonia mihi delata pulchra hæc species floribus aureis, minoribus quàm in vulgari: foliis quinque ab illa differentibus, latioribus & brevioribus.

Clusio, qui describit, est in Pannon. & Hist. post. Linaria Pannonica 1. (sic etiam Tabern. in Icon. & Hist. inscribit) siue maior. Gerardus ineptè Tabern.

iconem Linariæ Pannonicæ 1. quæ lutea est, pro Linaria purpurea altera pingit. C. Bauh. phyt. vocat Linariam 7. siue pallidam minore flore.

L. LXI.

Crescit in montium decliuis secundum publicas vias, & gramine nudis locis, supra Poseniũ ad Danubium, Gum post Kirchen, Leyrenberg, arque etiam in Moravia. Floret Ienio & Iulio, ac interdum etiam Augusto, & subinde semen profert.

LINARIA MAXIMA FOLIIS LAVRI
Dalmatica.

CAP. LXXXIX.

Descript.

Folia maxima hæc profert, & ad foliorum formam accedentia, vncias duas, aut etiam tres longa, vnciam quædam ferè lata, in summitate caulium semper breuiora & angustiora, omnia autem in acutum deficientia: caules autos, cubitales ac bicubitales, ramosos: flores luteos: magnitudine Anthirini maioris.

C. Bauh. phyt. Linaria 19. siue Americana. An Camer. hort. Linaria altera flore maiore & magis luteo?

Montbelgardi in horto Ill. E.C. & meo ex Felocmine mihi prouenit.

LINARIA TRIFOLIA.

CAP. XC.

Nihil minus quàm Linariæ folia habet, quæ per ramos pedales & longiores, crassiusculos, succulentos teretes, in feriore parte rubescentes superius viridâtes, ex ceteris interuallis pulchrè disposita, ex eodem loco terna caulem amplexantia, potissimum parte inferiore, circa fastigium enim sparsim nullo ordine

digeruntur: accedunt ea verò nonnihil ad Fabæ inuersæ folia, quibus minus crassa, succulenta, minime tamen per ambitum incisa, circa exortum latiuscula, in obtusum definentia, pari ferè latitudine cum longitudine, sinuatis neruis, ad modum ferè Plantaginis, posticâ parte minime apparentibus, donata, acetabuli instar concaua, caulestemque aquam exceptam continentia, sapore amaricante: Verùm flores serie longâ dispositi, Linariæ vulgaris similes sunt, lutei, in cetero tamen labello & uetè lanuginoso, corniculo purpureo extra folia visidantia, quæ floribus basin ambiunt, porrecto: floribus succedunt capitula rotunda, in quibus semen, quod nobis videre non contigit, radix subest singularis, crassiuscula, caules plures emittens.

Clusio in Hist. inscripsit Linariam Valentiam: In Hist. post. Linariam Hispanicam 1. Lobel. in Obs. p. 213. & Icon. Plant. p. 408. Linariam Valentiam Clusii.

Casp. Bauhini in phyt. Linariam 4. siue luteam folio Centaurii, & Linariam 5. siue luteam latifolia peregrinam, Linariæ latifolia Valentini Clusii nomine à Doldio missam: duas non facio distinctas, sed vnam, culturâ tamen variantem.

Circa Valentiam Hispania in pratis & locis umbrosis Mattio florentem obseruauit Clusius. Montbelgardi verò in horro Ill. E.C. VV. prouenit, florens Iulio & Augusto, semen verò maturans Septembri.

Linariæ nomen huic idem indidit, non à foliorum similitudine, quæ non conueniunt, sed quia eius flores vulgari formâ similes, & eundem ferè temperamentum sunt, nam communducata manifestam acrimoniam, cum quadam amaritudine coniunctam exerit ipsa planta.

LINARIA

LINARIA ODORATA
Montpelulana.

CAP. XCI.

Rectis & rigidis stat *caulis*, bicubitalibus, iuxta terram rubescentibus, quos Linariae vulgaris *folia* angustiora, denso stipatu ornant, sapore amaricante: summum caulis fastigium in furculos aliquot abit, qui *flores* sustinent eodem quo in Linaria vulgaris dispositos ordine, calcari longè breuio-

LINARIÆ ALIQUATENVS SIMILIS,
folio Bellidis.

CAP. XCIII.

EX vasculo-
rū & superio-
riorū foliorū argu-
mento in Linariarū classem refero: *radix* subest crassiuscula, lignosa, alba, contorta, simplex, interdum multifida: ex qua germinant multa per terram spatia *folia*, ferè Bellidis maioris aut Agerati, protudè in ambitu serrata, glabra, tenera, reliqua per ramos tenuia, angustissima,

longiuscula: *caules* ex radice statim plures oriuntur, cubitales, teretes, multum ramosi: quos ferè totos vnà cum ramis ornant longà serie *floresculi* ex foliorum sinu producentes, exigui admodum & quodammodò hiantes, partim carulei, partim albi, nullo calcari donati: *vascula* delapsis floribus succedunt, multa, parua, subrotunda, & velati bipartita, quibus *femen* clauditur copiosum, minimum, subrotundum, amarum.

Compiler Tabern. non contentus assu-
mere figuram Olyridis odoratæ purpureæ, *vol. notatur.*
riechend purpur harnkraut, compositam ex duabus plantis, confundit cum tertia. Gerardus quoque imitatus Tabern. habet figuram falsam ex duabus compositam, confundens cum duabus plantis etiam tertiã.

Descriptio Clusij Linariæ odoratæ conueniret *Clus. verè*
plantæ à nobis descriptæ, si non diceret *prebend.*
habere hamulum incuruum: sed & flores in calcaribus non conueniunt, nec etiam titulus odoris. Quare existimo vnâ descriptione & vno titulo duas plantas esse ab ipso traditas. Miror autem, eum in Hist. post. meliorem iconem non exhibuisse.

Vnius nostræ plantæ H. Lugd. duas habet *H. Lugd.*
figuras, quarum vnâ extrat pag. 1151. Linariæ caruleæ *duæ fig.*
Dalechampij titulo, cui folia adscribit proximè *re, vniq;*
radicem Bursæ pastoris, caulem verò vestitum *imperf;*
foliis Linariæ similibus, angustioribus, florem ex *Et.*
caruleo albicantem. Alteram ibidem inscripsit Linariam odoratam Dodonæi, cui folia Bellidis. Hæc autem figura ex duabus diuersis composita est: folia enim inferiora Bellidis forma rectè pinguntur, superiora verò non item, quæ oblonga esse debent, angusta, Lino similia, vt in descriptione nostra habetur: flores etiam in vna planta corniculis destituuntur: quare ex planta vna Monpelij collecta nouam figuram damus. Et hic error à Clusio prius commissus à me obseruatus, quod indicare debebat Frater in Animadu. suis in H. Lugdunensem: Is eius in phyt. non meminit: nec etiam ostendit Linariam caruleã Dalechampij esse summitatem Linariæ odoratæ Dodonæi & vicissim, Linariam odoratam Dodonæi esse in-

LINARIA ALBA, VEL ALBICANS
IN ODORA.

CAP. XCII.

OSyridis albæ, vt Lobel. in Icon. Plant. p. 408. inscribit, descriptionem nullam adscribimus: quia eam nondum apud quemquam reperimus, nec ipsi etiam plantam, quantum recordamur, obseruauimus. C. Bauh. phyt. vocat Linariam 6, siue albo flore. An Camerar. hort. Linaria flore albicante, inodoro, sed eleganti, & penè æqualis magnitudinis, &c. vide ante.

seuiorem partem Linariæ cæruleæ Dalechampiis, sed malè duas diuersas plantas constituit. Linariam odoratam Clusii, siue Dodonæi vocat Linariam 8. siue purpuream Bellidis folio: Linariam cæruleam Dalechampi, Linariam 13. siue cæruleam angustifoliam. Frater igitur qui secutus est meam opinionem, non animaduertit in H. Lugd. vnius plantæ duas dari icones.

Lobel. rei
preh.

Lobel. in Icon. Plant. p. 407. inscribit Linariam purpuream odoratam. Miror autem cum hanc figuram incommodam assumpsisse: præterea purpuream odoratam cognominare, ac in Obs. p. 222. ad Aduersaria referte, cum ibi non fiat vlla mentio Linariæ odoratæ: & Clusius loco proxime citato addat, in calidis regionibus aliquantulum duntaxat esse odoratam, in Germania verò & Belgicis hortis in odorem, & Linariæ purpureæ florem non nihil æmulari: Sefamoides maius Salmanticenses nuncupate, quamuis descriptioni non conueniat.

Locus &
Tempus.

Montespelluli florentem & semina matuta ferentem repeti mense Octobri in montibus circa Elpeto: & Gangen. Eadem mense Iulio mihi occurrit in agris inter Valentiam & Lugdunum. Gigni in aridis, squallentibus & apricis: florere Maio desinente in H. Lugd. perhibetur.

Refertur apud eandem H. Lugd. vlcera sordida purgare, lumbricos interficere, obstructions expedire.

LINARIA PURPUREA MAGNA.

CAP. XCIV.

Descrip:

Sesquicubitalis est lōga, nigra, contorta, lignosa radice caulem emittit, eumque teretem, glabrum, firmum in ramos prælongos diuisum, foliis ornatum longioribus, latioribusque quam Linaria lutea, sapore nullo euidente: flores longæ serie per ramos nascuntur, antorsum hiantes, posticâ parte calcar promittentes,

colore purpureo præditi, minores multo quam Linariæ luteæ: semen in vasculis paruis bifidis continetur.

Linaria
al. a
Dod.

Dodon. 10 Hist. lat. Linariæ alterius nomine describit, dicens in lib. de Florib. flores habere in cæruleo purpureos: in fol. verò lat. purpureos: viderique sibi speciem Antirrhini: sed nullibi depingit. Lobel. in Adv. Linaria purpurea, vt fruticosior sic elegantior multo & rarior. Eidem in Obs. p. 223. & Icon. Plant. p. 407. Linariæ purpureæ varietas.

C. Bauh. phyt. vocat Linariam 9. siue purpuream maiorem, Osvridem alteram Dodonæi, & Linariæ purpureæ varietatem Lobelii, variantem

foliis purpureis, purpuro-violaceis, albis & cæruleis: foliis item latioribus & angustioribus: Item, Linariam 13. siue cæruleam angustifoliam, & cæruleam Dalechampi. An verò Dalechampi separatim sic à Lobeliana considerandum. An Camer. hort. est Linaria flore cæruleo?

Geneæ florebat in orto meo Iunio, Montebelgardii Iulio: Stutgardia in orto Ill. C. Linaria violacea magna Iunio.

LINARIA PURPUREA PARVA.

CAP. XCV.

Subest radice stertuosa cum fibris longiusculis: caules complures, palmates & maiores, in terram reclinati, ramosi, foliis amicti veluti ex geniculis, modo singularibus, modo ternis aut quaternis, vix quadrantem vnicæ quantibus angustis: extremis ramis flores multi congesti hærent Linariæ vulgaris, minores, longis calcari-

bus præditi, cæruleo-purpurei, folio superiore bifido, apicibus in rictu luteis, concolori etiam labelli portunculâ penitior: succedunt vascula penè torunda, calyce ex quinque foliolis excepta, quæ continent semina longiuscula compressa; qualia sunt Alyssi Dodonæi.

Clus. in Pannon. pag. 307. & 309. vocat Linariam Pannonicam 2. siue Alpinam pumilam: In Hist. post. Linariam 3. Stiriacam. Tabern. Linariam Pannonicam. 2. Vngersisch Lankyant. Gerard. Osvridem albam vobis tunc flaxe. An verò iconem Tabern. legitime albam faciat, considerent lectores. Imago apud H. Lugd. pag. 115. Lioariæ minoris Dalechampi, quod folia inferiora attinet, non in omnibus placet: C. Bauh. phyt. est Linaria 10. siue pumila ex violaceo purpurea cæns. An Gesn. hort. Linaria Alpina minor? An Camer. hort. Linaria flore cæruleo, in acuis reperta, sermè Antirrhino minimo similis, & vt existimat, tantum annua?

Geneæ circa fluiuium Arue floret mense Maio: in monte Thuirii loco arenoso & decliu ad meridiem sito, mense Iunio. Reperi eandem in Naibonensi Gallia apud tres pontes inter Neumaufum & Auinionum. Clusius inter saxa & præcipitia montium Austriæ collegit, ac in orto coluit.

LINARIA PARVA PURPUREA,

foliis sine ordine dispositis.

CAP. XCVI.

Tenuis & humi diffusos habet caulesculos, valdè frequentibus, angustioribus, sine ordine

dine dispositis, crassiusculis, & coloris caesi *foliis* obfros, in plures alas nonnunquam diuifos, quarum fastigium occupant multi, & spicæ instar confertim nascentes, *flosculi*, colore superiori ferè similes, sed multò minores: quibus succedunt parua *capitula* *semine* plena, de cuius forma & colore nihil asserit Clusius, quandoquidem florentem, & capitulorum rudimenta duntaxat præbentem in Morauia collibus inueniebat: *radix* multis fibris constat, & perennis apparet.

Clusius, cuius descriptionem damus, intitulat Linariam 4. & Morauicam secundam. Lobel. in Adu. & Icon. Plant. p. 410. Olytridem purpuro-cæruleam repentem. C. Bauh. phyt. Linariam 11. seu purpuro-violeaceam repentem.

Meminit idem Clusius Linariæ tenellæ ex purpura nigricantis, vt & Linariæ parue carnosis foliis, floribus cæruleis ad cinereum tendentibus.

Linariam Hispanicam quartam Clusii, siue Linariæ Hispanicæ quartam genus Clusio primò videre contigit anno 1590. in cultiss. horto Illust. Principis Carorum Vilhelmi: semine peregrè misso uatum Castellis, Augusto mense suo flore onultum, & maturum semen in uasculis continens: Semine inde accepto auctori data sequenti anno, totà Æstate & Autumnò floruit, & maturum semen tulit.

Linariæ odoratæ maioris, cærulei, calcari longo præditi. Icon est in præcedenti tabula.

LINARIÆ SIMILIS.

CAP. XCIX.

Radicæ nixæ lignosâ, satis crassâ, modò simplex, modò in capita plura diuisa: *caules* statim è radice plures emittit, palmares, aut etiam cubito longiores, ramolos, & non ramosos, angulosos: per quos *folia* Lini, glauca, longa, angusta: ex quorum sinu in ramulorù summitate *flosculi* emergunt parui, quos sequitur *vascula* parua.

Huius similis admodum est, si non eadem, Anonymos Lini folio Clusii, quam sic describit: Pedales habet *ramulos*, duros, ex viridi pallescentes, & in his multa folia temerè sparsa, nulloque ordine disposita, dura, angusta, longiuscula, Lini foliotum æmula, eiusdè cum ramulis coloris, qualis in Ruta montana elucet, h. e. ex viridi pallescente, gustu nonnihil acido primùm, deinde amaricante: extremi cauliculi in multos ramulos siue pediculos diuiduntur, qui *flosculos* albicantes sustinent, quinque foliolis stellatim de-

cusatis, constantes, cum aliquot interioribus staminibus, qui tandem in singularia *semina* efformantur, pentagona, duro corio siue putamine medullam albam continentia: *radix* candicans, multifida, perennis & viuax, annuatim nouos ramulos, siue virgulas producens: nonnunquam etiam serpens, Linariæ repentis instar.

H. Lugd. p. 1150. figuram proponit plantæ, quæ intitulat Anthyllidem montanam, quæ multa habet communia cum nostra planta.

Caspar. Bauhinus phyt. Anonymon linifolium Clusii, Linariam 15. siue montanam *flosculis* albicantibus eognominauit, & eandem cum Anthyllide montanâ Historiæ Lugdunensis fecit, qua de re nihil certè pronunciamus, sicut neque

Ecc

Descri pto.

Anonymi Lini folio Clusii, descriptio.

LINARIA CÆRULEA, CALCARIIBVS longis.

CAP. XCVII.

Radicæ toruosa, dura, alba, fibrata: *caulis* singularis, simplex, pedalis, glaber, teres, gracilis: *folia* alia aduersa, alia alternata, uincialia, angusta, acuminata, læuia: *flores* per summum scapum eo ordine quo in Linaria vulgari, eademque formâ, dimidio minores, calcari ferè longiore, cærulei, quinque, her-

bacei coloris, angustis, longisque foliolis basin suffulecentib. *vascula* minora, quam Lini vulgaris.

Gener Cherslerus articul collectam in Italia in viis prope Viterbam.

LINARIA ODORATA MONSPE-fulana minor carulea.

CAP. XCVIII.

Dodrantalibus & breuioribus ex *radicula* fibrosa mox ortis *caulibus*, tenuibus, rigidis, quos *folia* vestiunt rara, alternatim ex longis interuallis, sili instar tenuia, semenciã longiora, *flores* in cacumine ferie quadã sibi iniucè succedut. L.

Tom. III.

an eadem sint cum nostra Linariæ simili.

An Tabern. in Icon. & Hist. dicitur Linariæ adulteriæ, *falsch Linaria*: An Gerardo Linofyris nuperorum *Quiseh rede flare*.

Locus & Tempus.

Linariæ similem variis in locis obsetuani, vt pote Geneuæ, Basileæ, in monte prope Birsbeck, & Montbelgardi. Anonymos Lini folio Clusii copiosè nascitur editioribus herbosisque locis agri Viennensis: tum etiam herbosis collibus Posonio vicinis, in accliuitate Hamburgensis montis, quæ Altenburgum spectat, aliisque præterea plurimis Austriæ & Pannoniæ montibus, etiam interamnis ultra Drauum. Floret Maio. Meminit & Clusius Madritianâ siluâ, secundo ab vrbe Luretiana miliari colligere, sed longè exliorem.

LINARIA BELVIDERE DICTA.

CAP. C.

Multum fibrosam radicem habet, & perquam furculosa planta, rigidula, sed fragilis: *folia Linariæ Belvidere dicta.*

Descriptio.

Iconis.

Belvidere altera icon.

Tres figuræ, quas ponimus, si n: ex iis, quæ paratæ erant, qualisque emimus.

Tres figuræ, quas ponimus, si n: ex iis, quæ paratæ erant, qualisque emimus.

Dodon. de Floribus huius Linariæ meminit, cum ait Campanulam hortensem maiorem [Campanulam ceruleâ Rapunculo similem, vel angustifoliam] plerique Belvidere nuncupant: sed Italici Belvidere, Græcorum est Olyris, cum qua Campanula nihil omnino habet similitudinis. In fol. lat. pingit & describit Olyridis titulo, eamque à Linaria, quam multi Olyridem faciunt,

distinguit, vt ex qua videlicet *osphuara*, hoc est, Scopæ hac ætate in Italia componantur, cen & olim Galeni seculo. Apud Italos *Belvedere*: in Græcia modò *zofoze* dicitur, voce corruptâ, teste Anguillara: nam olim *dozpis*: Latinis quoque Olyris nominabatur.

Hanc, quam Dodonæus Olyrim esse existimat, Gesl. hort. *Belvedere Ital.* & *Belvidere Italorū* vocat: item Scopariam aliorum, ac aliorum Herbarum studioforum.

Lobel. in Adv. cap. de Olyride, ostendit descriptioni Olyridis minus conuenire Scopariam, *Belveder Italorum* [ita in Adv. proprio capite, inque Obs. p. 223 inscribit.] in Icon. Plant. p. 409. Scopariam & Olyridem Græcorum Dodonæi inscribit: Tabern. in Ic. & Hist. Herbarum studioforum, *Student* inscribit: C. Bauh. phyt. Linariam sive Scopariam: Gerard. Scopariam sive Olyridem Græcorum: Item Hyslopum albis floribus. Quamuis autem Gerardus aliquam in floris colore differentiam assignet, tamen Linariam Belvidere repræsentat. Tabern. quoque licet pro Satureia Romana 2. eam iconem dederit, tamen nec vlli Hyslopo, nec vlli Satureiæ competit.

An Linariæ Belvidere effigies 3?

Geneuæ in horto ex semine deciduo prorumpit Aprilis, vegeta Maio. Lugduni & Montbelgardi Iunio & Iulio in vigore. Plerisque Græciæ locis sponte gigni: Ætare virere ac vigere: sub Autumno semen maturare, author est Dodon. Non perinde bellulam hanc aut speciosam, atque Italico nomine, propter raritatem exoticam apud Italos in

hortis & pensilibus figulinis vasibus solitam, hodie perquam vulgatam pronunciat Lobelius.

Belvidere in arborum formatu altitudinis hominis, cuius pulchritudini iungitur gratus color viridis: folia similia Hyslopo: ex India retulerunt: propagatur semine & radice: à frigore facile legitur, ideo serenda ad meridie, vt tuta sit ab Aquilonio vento, & tutius in vasis terreis, aut cistis. Et hæc in Theatro Agr. de Serres scripta reperiuntur. Ego tamè haud crediderim radicibus, posse propagari: annua siquidem herba est, quæ ad radicem nullos oculos habet ad propagationem aptos: itaque potius ex solo semine deciduo se propagat, vt etiam Montbelgardi experti sumus.

ANTIRRHINVM VVLGARE.

CAP. CI.

Nvllam ferè humum spernit Antirrhinū, & ex parietinis sicciisque macetiis in cultius solū descendens, & hinc illuc translātū, de firmitate haudquaquā remittēs: radice lignosâ, arb: caulibus

caulis pluribus, cubitalibus & altioribus, intus iucea medullâ factis; folia serè alternatim exeunt, Leucoij lutei, quod Cheiri vocant, sapore subacrii; flores in summis scapis in thyrsû morem dispositi colore carne albove, oblongi, rictum leoninû exprimentes, fufco folio surrecto, labelo trifido antequam in laciniâ diuidi incipiant nonnihil luteo, fimbriâque villosâ donato: pericarpia simia aur vituli caluatiam egrè mēniantur, in quibus semen pusillum nigum.

lo trifido antequam in laciniâ diuidi incipiant nonnihil luteo, fimbriâque villosâ donato: pericarpia simia aur vituli caluatiam egrè mēniantur, in quibus semen pusillum nigum.

Icon. 2.

Anthirrhion sine Anarrhion, quod aliqui etiâ Lychnida siluestris vocauerunt, Dioscoridi herba est caule, foliisq; Anagallidi similis: floribus Leucoij, minoribus tamen, purpureis, idèd etiâ siluestris Lycinis nominata est. Fructum verò gerit vituli narium similem, aspectu ruficem.

Antirrhion vocatur (inquit Plin. lib. 27. c. 10.) siue Anarrhion, siue Lychnis agraria, similis Lino, radice nullâ (minimâ, Gazapud Theophr. l. 9. hist. cap. 21.) flore Hyacinthi, femine vituli narium.

Dioscoridi & Plinio dictû Antirrhinû, Theophr. loco proxime citato, Antirrhizum nominatur, vtilis herba ad gloriam comparadam, Aparinè similis: radice nullâ, fructui insunt tâquâ nares vituli, quo perûctogratâ, vitæq;

gloriam consequi creditur. Venit Dioscoridi cum Tom. III.

Plinio cōuenit in nomine, ita ille in descriptione, dissentit rû à Plin. rû etiâ à Theophrasto. Plin. namq; tribuit Anthirrh. folia Lini, rēctiori similitudine, quàm Diosc. Anthirrh. folia & caules Anagallidi comparat. Hermolaeus autè corruptè apud Plinium pro Aparine, Lino eo loco scribi putat. At verò quæ affinitas Anagallidi, vt Dioscorides comparet, cum Aparine, aut Lino?

Quod à Plin. describitur copiosè in Anglia, auctore Turnero, nascitur in segetib. primo aspectu Lolio simile est, quoad florè, partim etiâ folij colore accedit, quod maius & longius est Lini foliis, formâ tamen non ita ab simile. Hæc herba possit Angl. dici Calfs Swovst. Antirrhinò autem à Dioscor. descriptâ, in Anglia non prouenit, quod quidè Turnerus viderit, nec vllâ adhuc plantâ se vidisse ait cui Diosc. descriptio cōueniat, nullâq; etiâ quæ theophr. descriptioni possit accè modari.

Græcis igitur ἀντίρριον, & ἀντίρριζον, si non vitiôsû Theophr. exemplat. & ἀντίρριον dicitur Larinis similiter Antirrhinum. Auctore Galeno etiâ βυρραίνιον, & Lychnis agraria siue siluestris, λευκὴ ἀργεία nominatur. Apuleius etiâ λευκοστέφανος, λευκοστέφανος, Canis cerebri. Herbam Siminiam, Venustâ minorem, & Opalium gratâ appellari refert. Ceditur quoque esse Leo herba, quem inter flores Columella lib. 10. refert, sic scribens:

Nasciturque comas, & hians seu Leonis

Oru feri. Item & infra: Ofsitat & Leo. Os Leonis. Celsus.

Er huius sententiæ videtur fuisse Celsus Plinius, qui Anthirrhinû, Os Leonis vulgò, appellat prodidit, herbam foliis Linariæ, florib. capitulis effigie canini capituli, in mœnibus Florentiæ copiosam: Et quandâ in præruptis scopulis, foliis breuiorib. latiusculis, tuberculatis, florib. pallefcens. Aliam in montib. similiorè Linariæ, rēcticaulè, flore caruleo: In vineis quoq; rēcticaulè, flosculis purpureis. Er has omnes Pliniû intelligere credit, appellantè herbâ Cynocephallam, quasi caninû caput, quâ in Ægypto Ofsyritem vocari dicit, diuinâ herbâ, vt Appon Grammaticus assererat, & contra omnia veneficia: Meminisse & Canini capituli in Pssyllo. Dioscoridè eam quæ roseo flore constar, Chamæpeuceam appellare quasi humilem Laricem, quo in loco deprauati quidam codices legunt Chamaleucen: Plinium ramen Chamæpeucen quoq; legere. Esse qui ad Antirrhion has referat, quod à Plinio tribuantur folia Lini Antirrhino: Ofsyritim dictam videri apud Ægyptios: quia ob similitudinem capituli vitulini dicara sit eorum Deo, vt bos.

Gesnerus contrâ, Leonem Columellæ, Aquileiam esse existimauit, quam ea de causa Leonotomium nuncupauit: sed hoc nominis Antirrhino maiori (cui de hort. flores luteos, albos, rubros & roseos adscribit) magis conuenire, quàm Aquileiæ, Dodonæo videtur. Nam Antirrhini hians flos, leonis rictum citius, quàm Aquileiæ refert. Est verò & alius Leo, qui ἀσπράλλιον & leguminum Leo dicitur, alio nomine Orobanchæ: de quo suo loco egimus. Est & alia Amerhyftos herba, cuius Plurarchus meminit, ἠράμωτον videlicet: de qua alio loco agetur.

Antirrhinum quod à floribus rictum vitulini vel Leonini oris emulantibus, potiùs Leonrostomos nominandum censuit Marantha, Germani Strettrant / Bractenhuyp: heads fopff / hoc est, caput canis, falfs fopff / id est, Caput vituli, falfbanase / Nafum, vel Nares vituli, Leonmanni Os Leonis, & Drant / cum Belgis appellant, quàm apud consule Turnerum:

Antirrhinum Pliny Turnero.

Bucranium Lychnis silu. Amerhyftos Pithium. Leo.

Leo Columella est Aquileia Gesner.

Nomina Leonrostomos. Caput canis. Caput vituli. Nafum vituli.

Galli *Mouran violet*, & *Oeil de chat*. Itali *Antirrhino*: Hisp. *Veserra yerna*, & *Cabeza deternra*: Angli *Calfes moote* / vel *Snay dragon*: Bohemi *Wesdof*.

Synos.

Lobel. in Icon. Plant. vocat p. 404. Antirrhinum, vulgò Caput canis, & Caput vituli Apulei, Cynocephalin: Item Anthirrhinum floribus luteis. Hort. Lus. Antirrhinum maius purpureum satium, Schvvenkf. Antirrh. maius, & *Antirrh. or* Dioscoridis flore varians, incarnato, candido, luteo.

Icons.

Figuræ Fuchsianæ quas posuimus non multum placent, verum iam sculpræ emptæ erant. Matth. in post. comm. & Hist. germ. picturas duas Antirrhini exhibet, nempe primi & secundi, quæ qua in re differant ab invicem, ex figuris colligere non possum, nec etiam ex eius verbis, cum omnia Antirrhinorum suorum genera distinguar tantum coloribus.

Camer. in Matthioli Hist. germ. & Epit. duas habet Anthirrhini figuræ, nomine primi & secundi, cui flores ex purpura albicantes, seu incarnatos, & rictum lateum adscribit. Idem in Hort. vocat Antirrh. maius flore roseo, in agro Monspeliensi & Nemaufensi. Item Antirrh. flore incarnato, luteo, candido: Ad hæc, Antirrh. pulcherrimum flore luteo grandis, spontè inter Saouanam & Genuam.

Lobel. in Adv. Antirrh. florib. putpureis, ex rubro violaceis, vel roseis & albis: Item Antirrh. luteum foliis latiorib. brevioribus.

M. Lugd. 3. icones.

H. Lugd. pag. 340. huius plantæ figuram habet sub titulo Antirrhini. Matthioli. Alteram pag. 341. sub inscriptione Antirrhini magni Dodonæi. Et tertiam pag. 330. pro Cynocephalo Plinij.

Tabern. 3. icones. Antirrh. ignotum.

Tabern. in Icon. & Hist. Antirrhinum: Item, Antirrh. album: Et Antirrh. luteum.

Antirrhinon quid sit, fatetur se ignorare Baccanellus, Sed & Anguillata Antirrh. Diosc. non nouit: Theophrasti verò & Plinii in Italia nomine *Cazzagelli* passim notum affirmat. Quamuis autem vnus tantum meminisse videantur Veteres, Recentioribus tamen plures sunt differentie.

C. Bauhin. not.

C. verò Bauhini in phyt. Antirrhinum 1. siue maius rotundiore folio: Et Antirrh. 2. siue maius alterum folio longiore, quod flore roseo haberi ait, tubente, aliquando maculato, ex candido dilute purpurascete, & candido: Itemque Antirrh. 3. siue luteo flore: ad vnum hoc vulgate Antirrhinum referimus.

Cæterum inter Antirrhina numerantur, & Antirrhini nomine sequentes insigniuntur plantæ. Antirrh. angustifol. syluestre. Antirrh. minimum. Antirrh. fol. serrato. Linaria. Linar. purp. maior. Linar. odorata. Linar. Valentina. Lutea. Alina fol. serrato. Hypoglossum. Cyanus. Hippuris.

Antirrhina vulgaris locum in 1570. pag.

Cæterum, planta quæ solet Antirrhinum vocari copiosè prouenit in via quæ itur ad sylum Aigremont, & aliis in locis: Basilea in horto D. Plateri & patris mei floret Augusto, & Septembri semen maturat. In horto Ill. E. C. mihi prouenit purpureo, vel roseo, albo, & luteo, ac etiam mixto colore. Ex his purpureum Antirrh. occupat muros, & Hiemem perfert: præterea decido semine, quamuis non annua herba sit, se propagat, florens Iunio & Augusto. In aruis & colibus Matthioli reperit: Camer. in Italis & Gallicis, præsertim Prouincialis & Narbonensium inter

Oliueta. In hortis, inquit Dodonæus, apud Belgas, Italos, Græcos & alibi feritur, & Maio mense, quod Hiemem superauit, & reliqua inde de Æstate, floret: seriùs verò & sub Ætatis finem, eiusdem anni Vere satum. Hiemem autem nisi clemens admodum fuerit, aut in cellis viniariis repositum, absque iniuria in Belgio non sustinet, Dodonæus.

Antirrhini semen inutile in medicina, vt Galenus ait, est: herba verò ipsa assimilis cum Buniono facultatis, sed multò minoris: ex qua de hac coniciendum, quod in Dioscoridis libro fortè periit. Apuleius radicis in aqua decoctum, fotu epiphoras oculorum, celeriter lenire refert. Narrat, inquit Dioscorides, appensum veneficiis aduersari: & gratiam conciliare, si quis eo perunctus sit, cum oleo Liliorum, aut cyprino. Tradunt alij huius semine perunctos ex oleo venustiores fieri, nec vllò medicamento lædi posse, si quis appensum gesserit. Quinetiam Principum gratiam sibi conciliari posse putant, hoc tantum amuleto.

ANTIRRHINVM ANGVSTIFOLIVM syluestre.

CAP. CII.

Legatula est plantula, tenui albican-
tisque radicibus cau-
liculis palmari-
bus, aut cubita-
libus, teretibus,
hirsutis, quos al-
ternatim ornât
folia Hyslopi
paria, simul
plura, insectis
nonnunquam
rubescètia, pin-
guia & non nihil
acria, subamara:
stipuli ex folio-
rum alis bico-
lores, partim
purpurascetes,
Antirrhini ma-

ioris, sed multis numeris minores, quocum basin obuallant quinque, vel septem folia virdantia, hirsuta, quædam longa, quædam breuia: pericarpium caluariam catelli egregiè refert, ac oculorum fossas, narsisque corniculo inductas, in quo semen.

Nonnullis hanc plantam Pliniano Antirrhino eandem esse visum fuit. Agricola autem eandem cum Cynocephalia esse suspicatus fuit. Matthioli contra istud Antirrhinon pro legitimo olim exhibuit. Habet autem Antirrhini figuram fictam, quod flores attinet: folia etiam videntur nimis ad Linum accedere. In post. comm. cum mag. fig. & Hist. germ. priorem effigiem omisit, & meritò aliam substituit, sub titulo Antirrhini quarti, quod non describit, nec ostendit qua in re à cæteris suis Antirrhinis differat. Neque mirum si in prioribus comm. de Antirrhino, eiusque foliis dubitauerit, siquidem tunc non nisi vna tantum Antirrhini planta ad manus ipsi fuit, vt in epistola ad Heroldum perscripsit.

Lacuna

Lacuna. habet figmentū Matthioli primū exhibitum. Sed nec figura Lonicitū multū placet.

H. Lugd. tres habet figuras. Harum prima est p. 140. Anthirrhinum Matthioli, ficticia vti dicitur. Altera p. 134. Anthirrh. 4. Matth. Tertia ead. pag. Anthirrhinum paruum Dodonæi, siue Orontium.

Euch. Roeflin sub nominibus *Drant / tēu / felsba / id / tēre / kraut / falsbman /* / *Ohris*, Anthirrhinon, *Lychnis siluestris*, pingit Anthirrhinum minus, & præterea Luteam sub nomine *Stere / kraut*, confundit.

Dodon. gall. dicitur Anthirrhinum alterum, & Anthirrhinum minus. [Et sic etiam Gesnerus hort. & decoll. stirp. vbi & Anthirrhio. foliis Hyssopti, itemque Tabern. in Icon. & Histor. vbi quartum facit.] Eidem de Florib. Anthirrhinum silu. siue minus: Hoc Lat. in fol. Anthirrhinum siluestre inscribit, meliorēque figuram, quam in gall. Hist. habet, describitque etiam.

Lobel. in Adu. Obs. p. 222. & Icon. Plant. p. 409. Anthirrhinum minimum appellauit: Camer. in Matth. Hist. germ. & Epit. Anthirrh. quartum: in Horto Anthirrh. medium, & Orontium aliorum: Castor, qui plus habere similitudinis affirmat cum Phyteumate quam satium, cum Pona Anthirrh. siluestre vocat: Thal. Anthirrh. rubrum aruense: Schvvenckf. Anthirrh. medium, Anthirrh. silu. maius, Anthirrh. Plinij, & Orontium Archigenis: Hort. Luf. Anthirrh. medium siluestre: C. Bauh. phyt. Anthirrh. 5. siue aruense maius, vno loco procerius altero breuius: Honor. Bellus Phyteuma.

An Cæsalp. Os leonis, similis Linariæ, recticaule, flore cæruleo, in montibus? An Turn. Anthirrh. Plinij?

Montpelij repetitur mense Octobri semine maturo: inter Viennam & Valentiam florens Iunio: Basileæ etiam Maio, Iulio Augusto & Octobri: Genue iuxta Rhodanum versus castellum *La Basie* florens Iunio: Montbelgardi in agris prope Audincourt virens & florens Octobri. Vbiuis tandem hororum, in cultorūque marginibus spontē plurimum innascitur.

Anthirrhinum potrō hoc siluestre nullius quidem est vltus: si autem verum Phyteuma fuerit, ad amores profuerit.

ANTIRRHINVM MINIMUM.
CAP. CIII.

TOta minor est hæc plātula Anthirrhino minori dicto, radice parua, dura, fibrata: caule crebris alis concauo: in quib. folia haud multo minora iam dicto, sapore non dissimili: flos corniculatus posticā parte, anticā hians, dilutē violaceus: capsellæ oblongæ, ventrosæ, septi crassiusculi beneficio in duos loculos dissep-

cuntur, semen continentes copiosum, minutum, atrum.

Nisi hoc sit Anthirrhinum 3. Matthiolo, nescio quale intelligat, pingit tantum & non describit in post. comm. cum magn. fig. lat. & Ital. itemque Hist. germ. Camerario apud Matthiolum in Hist. flor. germ. & Epit. est Anthirrhinon tertium, floribus albis pusillis: H. Lugd. pag. 1340. Anthirrh. 3. Matthioli: Camer. hort. Thais, Schvvenkf. & Hort. Luf. Anthirrhinum minimum: Gesn. de coll. stirp. Anthirrhinum aruense foliis perangustis. Anthirrhini genus paruis foliis. C. Bauh. phyt. Anthirrh. 6. siue aruense minus, Lob. in Icon. Plant. p. 405. Anthirrh. alterum minimum repens Sed cur dicitur repens? figura eius siquidem repentem plantam haud representat. Nostra autem figura ex emptiis non placet.

Basileæ copiosè in agris prouenit: Montbelgardi abundat florens Iunio & Augusto, in aruis & vineis.

LUTEA PLINII QVIBVSDAM.

CAP. CIV.

Secus vias & in ruderibus nascitur Luteola, radice lignosa, minimi digiti crassitie, interdū plusquam pollicari, albā, sapore Nasturtij acri: caulibus compluribus, & admodum ramosis, viridantibus, striatis, arctiori tubulo perfrusis, ad cubitum vnum aut alterum excrefcit: folia, ante-

Locus & Descriptio

quā caulescat, humi in orbē pōst in caulibus & ramis nullo ordine crebra nascuntur, atro-virēria, semenciā circiter lata, palmum longa, interdum crispā, aliās æquabili superficie nitentia, sapore subacri cum lentore: florum thyrssi longi magnam caulium & ramorum partem occupant, luteis apiculis con-

stantes, quibus setacea succedunt vascula, hiulca, ternis intrō inclinantibus prominulis punctis, extrinsecus crispā, semen continentia pusillum, rotundum, nitidum.

An ruellio lib. 2. cap. 15. Herba nostræ ætatis, quæ cortinis suffectoriis indita luteum lanis præbet colorem? *Gaudum* nostra ruta vocant, vel *Gaudum* ex colore, quem siccata præfert, quæ ex decocto, quod lanæ resorbentes imbibunt, Lurea meritō vocari potest.

Gesn. hort. authore Lutea, vel Luteum Vitruuij etuditis quibusdam existimatur hæc, quam aliqui Resedam Plinij voluerunt.

Herbam luteam apud Dodonæum gall. aliqui Florem tinctorium vocant, & Belgæ nonnulli *Drant*, sed nō sine errore: Alia enim est *Drant*, cui nihil cum hac planta affine est. Lat. in fol. Lutum Herbam inscribit, ac Plinium eius lib. 33.

Lutea Gesn. Reseda Plinij.

Marcelli lapsus

cap. obiter meminisse, & Luteam appellasse tradit. Vitruuium verò lib. 7. Luteum: sed Virgilium in Bucolicis Æloga 4. Lutum nominasse;

*Ipsè sed in pravis ariis iam suauè rubenti
Mucice, tam croceum mutabit vellea Luto.*

A Luto autem luteus color & Lutea dicuntur, veluti à Croco crocea, & à purpura purpurea Belgæ hanc vulgò *romp*: nuncupant.

Marcell. Virgilius Vitruuij libri 7. locum inferius allegandum omninò mutilum adducit, existimans eandem cum Ifatide Lutum, siue Luteum herbam esse, atque eà cæruleum ringi: in quo à vero recessit: Differt siquidem Lutum herba ab Ifatide, & nequaquam cæruleo, sed luteo, aut vitidi colore, vrdicemus, inficit.

Lobelius, qui in Leon. plant. p. 353. & Obs. p. 190. [vbi Gallobelgis *maude*, & Germanis, quod nomen tamen non conuenit, *Meerpfrinen* vocari ait.] Luteolam pingit, & in Aduers. tertiam Glasti speciem rectè constitui posse putat. Sed quæ Luteolæ cum Glasto intercedit similitudo?

Lobelij
sua.

Camerarius in Hor. vocat Luteam Plinij, & *μαυρο* Græcorum modernorum. Ad Epit. Matthiol. eiusdemque Hist. germ. posuit figuram, quæ aridet, cui adscribit *Styracis*, *raist*, Pseudo-Struthium sicut Lanatiam nominant, sed non conuenit cum Theophrasti lib. 6. cap. 3. de Hist. plant. Struthio, nec etiam cum Plini: quidam Theriacatiam vocant: vt rectè annotat Matthiolus. Præterea Struthion non esse ac multò minus Parmiscen manifestius est quò vt referti debeat: Folia siquidem huius magnitudine Oleæ folia superant: ac vtarmice à Dioscoride, & Struthion à Theophrasto Oleæ similia folia habere traduntur.

Tragis
sua.

Tragus lib. 1. cap. 118. haud rectè Antirrhini nomine pingit ac describit: vnde Thalso dicitur Antirrhinum Tragi. Alij Phyteuma esse contendunt. Herbarum icones Egenolphi p. 69. in edit. 1551. & Lonic. in Dioscot. vocant Catanan-
cen.

Sed & Tabern. in Ic. inferibit Catananzen, Atropodiū & Leucoā *Streichkraut*, & *Styrakraut* Errant (inquit in Hist.) qui Antirrhinum volunt: A solo Dioscoride & Plinio describitur & Græcè dicitur *καροφύλλον*, *δακτυλίον*, alijs Iouis radius, Datilca & Crepula: Vitruuius Luteum, Plinio Lutea, & lib. 27. cap. 8. Catanance, Herbarijs Luteola, Vnguis miluinus, & Vnguimilua: It. *Vnge de Gatto herba*. Hisp. & Port. *Vinho de Gato yerus*, Sclauon. *Carophilla*. Anglicè *dicrwede*.

Tragus
sua.

Basilæa copiosè floret mense Iunio: Monspelij & Lugduni Maio: Geneuæ viret Ianuario. In Belgio magna copia, tamen alijs etiam plerisque locis Galliæ & Angliæ rudetibus & similibus occurrit, Lobelius. Seritur pinguiac restibili gleba, pluribus in Belgio locis nascitur, & spontè non modò in Belgio, verum & in Pannonia, Bohemia, tum & alibi. Maio mense floret: semen deinde adfert: postea collecta herba siccatur in vsum tinctorium, Dodonæus.

Vsus.

Hoc apud nos Mediomatrices (inquit Tragus) non nisi linamentis lectorum luteo colore tingendis vsutatur, & siquid iudico, calidæ & humidæ temperaturæ est. In exterioribus tantum corporis partibus vsum suum hodie habet. Et paulò post: Mulierculæ hanc herbam siue sicca sit, siue recens, in aqua cum alumine decoquant, tingendis linamentis. Magno vsui & emolumento, Lobelio in Adv. assentiente, est Luteola,

recentioribus tantum cognita, ad colorem fuluū aureūve pannis conciliandum valdè experita, præsertim in Belgio, vbi magna copia. Inciuntur [pergit Dodon.] hac Luto herbà panni lanei, aliæque ex lana opéra, & lineæ tela colore luteo & virenti: luteo quidem candida, & nullo alio prius imbuta: virenti verò cæruleo antè tincta: Nam Luti herbæ color cæruleo superinductus viridem efficit: Id quod & Vitruuius cognitum habuit lib. 7. de architect. cap. 14. Qui nò possunt aut, Chrysolollà propter caritatem vti, herbà quæ Lutenm [aut potiùs Lutum] appellatur, cæruleū inficiunt, & vtuntur viridissimo colore. *Camerrario* apud Matthiolum referente, aduersus venena & morsus venenatos præstantissima creditur, inde quibusdam Theriacaria dicta: verum nihil certi habet, cum eius nullum fecerit periculum, acer radicis sapor arguit calfacere, rarefacere, dissipare, aperire, vtinas & sudores citare. Lanarum porò insectoribus vsus magni esse testatur quotidiana praxis: rudes enim & albas cum alumine decocta colore luteo tingit: cæruleas autem viridi, idque magis minusve intenso, quò saturatior diluitorie fuerit color cæruleus. Ita panni bicolores vno eodemque tempore, vno eodemque decocto ex eadem cortina extrahuntur.

LVTEA MAXIMA CRETICA HONORII Belli.

C A P. C V.

Luteam Cre-
ticam maximam à Cl. D. Honorio Bello, viro tum in arte medica, cuius nominæ in Candia clatus excellit Medicus, tum in omnibus disciplinis, potissimum verò in studio Botanico versatus, cum alijs multis creticis ad nos misit, adiunctâ hac descriptione, in data ad nos epistola. *Lutea Cretica maxima:*

planta pulcherrima est: neminique cognita: ea namque vnicò tantum loco inuenitur, qui vocatur *δρυσοει* tertio ab vrbe Cydonia lapide inter montes. Nascitur in aquis & locis humenibus: ibi enim riuiulus quidam è fonte scaturit, qui per angustam vallem discurret in quo inuenitur, & etiam iuxta eius tipas: an alibi nascatur, ignoro. Radicem maximam proferit, lignosam, in multas diuisam, crasso & lento cortice vestitam. Stolones plures ab vna radice nascuntur, brachiali crassitudine, qui ad quinque, sex, atque etiam ad decem vsque cubita attolluntur, qui Hieme exsiccantur. Folia fert magna, pinnata, ex multis folijs magnis constantia, longis, serratis, vt Cannabis, alterno positu harentia, sine tamen ordine certo. Flores minimi ex vitidi palefcunt. Trunci

Trunci pars superior in matrinam spicam fastigiatur, duos & amplius cubitos longam, ex vasculis quibusdam longis & angustis, densisque conflata, similibus eis, quæ Reseda vulgaris gerit, femine plenis ad rufum tendente. Procul intuentibus Cannabis esse videtur. Tota herba & radix ita amara est, vt Aloem etiam & Colocyntidem ipsam, meo iudicio, superet. Colore luteo inficitur Autumno, ideoque Lutea vocatur. Antiquis ignota puto, & nemini cognita, quam Silucrio Todefchini Fundano Cydoniæ Pharmacopæo, viro in cognitione stirpium exercitissimo, vestrique nominis studiosissimo, qui primus his diebus inuenit, mihi que ostendit. Huius tam rare stirpis eiconem à me delineatam mitto, vt vestrae historiae generali [si lubet] adnectere possitis. Hæc Bellus. Nos huius plantæ femina terræ concedidimus Montbelgardi in horto Ill. E. C. vràm non producit.

RESEDA LVTEA.

CAP. CVI.

Tenuem quidem, sed longam satis radicem habet Reseda nuperis dicta, lignosam, notabili acimonia præditam: à qua caules procedunt fistulosi, setquicubitales, striati, subhirtati, ramosi: *soliu* Cakiles Serapionis diuisurâ profundâ, inordinata, crispâ seu vndulata, sapore oleraceo: *flores* in thyrsum spicamve digesti longam, lutei seu herbidi, foliolis ex umbilici oris extantibus, in tria segmenta (quorum duo lateralia latiora medijs sili instat tenuæ & breuius vtrunque

stipant) partitis, intra quorum septa apices multi scissiles, luteoli, & stilus triplex: capsulæ femininæ effigie vrceoli inferius hiant, *semen* continentes paruum, nigrum.

Reseda, à sedandis dolotibus dicta censetur: collectiones namque & inflammationes omnes discutere ipsam Resedam scribit Plinius.

Lobel. in Icon. Plant. p. 222. Resedæ maximæ titulo pingit, itemque in Obs. p. 100. An verò eam ab alba rectè distinguat, videt alii. Lucas Ghinus, Gesnero de hort. teste, Sesamoides maius nuncupat: Resedam luteam Dalechampius: Resedam Plinii, & Erucam peregrinâ, *Wescheit* Nauffen, Schveckf. quem miramur hanc inter hortenses recensere: Resedas C. Bauh. Erucis subiecit, propter saporem Erucæ similem, deinde etiam eò quòd à quibusdam Erucæ dicantur, & ex Erucatum siluestrium genere censeantur. An Reseda latifolia Tabernamontano?

Genuee in muris florentem maio vidi, itemque in horto meo Hiemem etiam perferentem.

Tom. III.

RESEDA ALBA,

CAP. CVII.

Minus frequens est Reseda alba, cetera Lutecæ frequentiori similis, nisi maior paullo videretur, id quod fortè culture tamen imputes: verùm florum thyrsi albicant, quorum singuli quinis fimbriatis foliolis candidis contexti, apices tamen luteolos possident.

An Lobel. in Icon. Plant. p. 222. Reseda Plinii Neotericorum? Fuchsius Sesamoides maius factuum vocabat: Resedam candidam Dalechampius: Resedam 1. siue albam C. Bauh. phyt. vbi reperiri narrat folijs simplicioribus, & in vnoquoque pediculo. An Tabern. in Icon. & Hist. Reseda tenuifolia, Eruca Cantabrica, *Espanischer Nauffen*.

Mense Iulio Basilea in horto D. Iac. Zyvingeri florebat, & femine deciuo se propagabat. Ego colui Montbelgardi in horto Illustr. E. C. sed plerumque perit, femine ad maturitatem non perueniente.

Descriptio.

Flores.

An Reseda Plinii Neoter. Lobel.

Locus & Tempus.

CHELIDONIUM MINVS VETERIBVS,
& in genere.

CAP. CVIII.

Chelidonia igitur minor, quâ siluestre Triticum vocat *S. p. 100.* [Ald. *v. p. 100.*] aliqui nuncupantur, ex Dioscoridis auctoritate, herbula est pediculis ab radice pendens, sine caule, *folijs* hederae figurâ, sed multò rotundioribus ac minoribus, mollibus & subpinguibus circumdata. *Radices* habet ex eodem callo complures, pusillas, in granotum tritici modum acuatim congestas, quarum tamen tres quatuorve in longitudinem protendantur. Cæterum, iuxta aquas palustris que loca nascitur. Vim actem obtinet, & Anemones modo [Limonii modo, alius] summam cutem exulcerat: pforas item & scabros vngues eximit. Succus verò radicibus expressus, addito melle ad purgandum caput naribus vtiliter infunditur. Similiter & huius decoctum cum melgargarizatum, strenuè caput, cunctaque pectoris vitia purgat.

Del. tritico. Tritico. silv.

Locus. Vites.

Actiuo.

Chelidonium patuum maiore acrius Aërius tradit. Et hinc in cataplasmate impositum cutem exulcerare ait, & vngues leprofos exterere: succum eius per nares fortiter purgare: esse enim quattu ordinis calefacientium ac siccantium. Vbi porrò in frigida hepatis intemperie, calefacientibus, ac firmitatem addentibus vtendum est, Capnium, quam & Chelidonium herbam circa sepes enatam appellat, probat.

Luxatam autem esse Plinii lectionem (in Chelidonia minore) quis facile deprehendet, cum majori Chelidoniae reddatur color albicans, hos luteus: minor folia Hederae, totidiora, minis candida, succus Croci, mordax, semen Papaneris: cū hæc duo postrema de maiore tradantur à Dioscoride. Namque minor acrem possidet succum, non tamen vllò pacto luteum, nec Papaneris semen, imò florem patet Ruellius sine femine profere, radicibus potius quam femine nasci. Sic

Plinii lectio luvata.

ergo in sedem restituetur luxata pars : Maiori colos albicans, flos luteus, succus Croci mordax, semen Papaveris, nisi quis ea quæ breuiter de minori Chelidonio scribuntur, parentesi censeat interiecta.

Plinius no-
SATUR.

Plinius [inquit Corn.] Chelidonio minori succum & semen attribuit, quæ Dioscorides maiori adscripsit. Quin & rota Chelidonii parui descriptio conuenire videtur herbæ, quam officinæ hodie Scrophulariam vocant. Nostri varia induunt nomina. Nam & *ſcrophularia*, i.e. Herbam hæmorrhoidum vocant, & *Scharlachkraut*, & *Wassihöcklein*, *Wiberndelchen*, h.e. Castoris testes vocat, à radicum similitudine. Ar verò quod herbulam pediculis absolutam reddidi, in græcis legitur *Βοτάνιον ἔχει ἐν τῷ βότρω ἀπὸ τῆς ῥοτῆς*. Significat autè *ἀπὸ τῆς ῥοτῆς*, abluo, perficio, ita vt tota herba ferè ex pediculis constet, quum nullum caulem habeat, quod ipsum voce *ἀπὸ τῆς ῥοτῆς* significatur. Geranium Robertianum dici de Chelidonio minore, infra patebit. Sed & de Geranio Batrachoide habetur.

SCROPHULARIA MINOR, SIVE
Chelidonium minus vulgò dictum.

CAP. CIX.

Descriptio.

Chelidoniū minus, plātula est vt plurimū palmaris, alijs paullo maior, minorve, quæ teste Trago quotannis nouā radice, folijs, & flore, sicut Satyriores & Aron, reuiuiscit, ea nobis insipida est, partim bulbulis aliquot, modò pyriformibus, modò longijs, ferè teretibus, aut ventriosijs, vtrinq; acutis, modò

rotundis : Trago, torosæ sunt, ac instar grani Hordei elongæ, plerumquæ ternæ, aut quaternæ, acruatim multis capillamentis, quibus humi hærent, fibratæ : foris pallidis, intus albis, partim fibris multis candicantibus, constantes : vnde exsurgit *coliculus*, secundum terram albicans, supernè dilute purpurascens, circa medium ferè aut paullo inferiùs, geniculo donatus, ex quo oriuntur folijs bina, opposita, longis pediculis, ex lato principio coloris carnei, sensim in angustum virescens desinentibus, aliquatenus hederacea, sed molliora, minor, rotundioraque, neruosa, glabra, splendentia (sicuti & bina illa, quæ statim à radice exoriuntur) indidemque ex alis foliola minora, magis angulosa, simili colore & splendore nitentia, Trago herbaceo, viridiq; colore conspicua, reliqui canlis folia profundius incisa, Hederæ helicis reptentis folijs proxima, alterno, plerumquæ situ, breuioribus pedicellis virentibus appensa : summo fastigio insidet flos vnus,

Ranunculi æmulus, ex octo aut nouem foliis aurco fulgore radiantibus, vnguibus chloris cõpositus, in medio habens staminalia multa crocea ex tenni lateſcentia, auersâ parte sulcata : succedit *capitulum* Ranunculi echinatum, ex viridi luteolum, *femine* stipatum : Dodon. *capitulum* veluti Ranunculi, exiguum, ex feminibus cõgestum, verum minus. Floris & foliorum sapor herbaceus.

Chelidonium minus à nullis ostensum esse suo tempore vel Herbarijs, vel Medicis, demittatus est Ruellius, præsertim cum nulla verno tempore frequentior occurrat, præcipuè Hirundinũ aduentu. Demittatus est, quòd longè dissidenti nomine, (proprio ignorato) officinè Scrophulariæ, quòd multis granorum frumenti grumis radix coaluisse videatur, vocauerint, putantes inditam fuisse appellationem, quòd strumis [quas vocant græcâ imitatione, non latinâ scrofulas] medeatur : Nouauidios esse Arabice factionis authores testatur, qui Glaucium putant esse, quod ipsi Memithen vocant. Si quidem horum error apertior sit, quàm vt refutari desideret.

Cordus in Diosc. eadem cum Amello Virgilio Geor. a. descripto facit, ac aurei splendoris flore, & folijs purpureis maculis, quas Dioscorides descripsit, inũgnito.

Fuchs. Chelidonium ideo hanc herbam vocatâ esse pronunciat, quòd, vt habet Theoph. l. 7. c. 14. hirundinum aduentu florem excitet. Videtur ipsi Dioscoridis delineatio Chelidonii minoris herbæ huic, quam Scrophulariam minorem vulgò nominant, prorsus conuenire. Descriptioni subscribere ait locum, tempus, vires, & alia, quæ singula ad amussim quadrant, vt nemo hanc Chelidonium minus esse, inficias ire, sine magna impudentia, possit.

Dioscoridi autem *χελιδόνιον παυρόν* dici testatur quoque, licet non desint qui exiguum quoddam Scrophulariæ genus esse statuunt.

Omnes ferè rei herbariæ periti Chelidonium minus appellant. Hetruscis eam vulgò vocari *Tauscello* putauerim (inquit Marth.) quòd Fabarum modo folia subpinguia proferat. Verum an hæc sit Chelidonium minus, cuius meminere Dioscorides & Galenus, non parua videtur esse dubitatio : quòd nullam prorsus nec folijs, nec radicibus præ se ferat acrimoniam, cum tamen acerrima & mordax esse deberet, longèque magis quàm Chelidonium maius : quandoquidem, Galeno teste, Chelidonium minus eutem exulcerat, & exalcat ordine quarto. Id quod fati manifestè ostendere possent hanc non esse Chelidonium minus : nisi quis in hoc illud dixerit, quòd de Aro scriptum reliquit Galenus lib. 2. de aliment. Nam facillè contingere potest, quòd quæ admodum Arum Cyrenis minimùm medicamentosi, minimùmque acrimoniæ possidet, ad eò vt in cibis vel Rapis vilius habeatur : In Italia verò, ac minori Asia contrà ad eò acre, vt medicamentis dütaxat expetatur : ita & Chelidoniũ minus, quod in Italia nascitur, minimùm acrimoniæ sortitur : quod verò in Græcia prouenit, acce admodum sentiat. Siquidem, exceptâ acrimoniâ tantum, nostrati nihil præterea deesse videtur, quin legitimum Chelidonium minus dici queat. Ex quo facillè adductus sum, vt credam, quòd quamuis in Italico desideretur acrimonia, non tamen id esse Chelidonium minus diffidentum est : tamen inficias ire non liceat, nostram Chelidonium

Chelidonium minus, quod omnino acrimonie sit expers, iis morbis haudquaquam convenire posse, quibus illud confert, quod in Græcia gignitur, tradiderunt Dioscorides & Galenus. Nam hac deficiente qualitate, necesse quidem est, ut & vires, quæ illam consequuntur, deficient & pereant. Hinc igitur sit, ut non possim ego subscribere iudicio Fuchsi, qui in lib. de compos. med. quem auctum secundo excudit, Chelidonium minus censet alteram Malacocissi speciem. Quinimo eius opinio mihi resellenda videtur, quod planta illa nullis ferè notis aliquam mollem Hederam referat. Ea quidem foliis Hederam quodammodo æmulat, sed quod magis attendendum erat, viticulis nõ pro fert, quibus humiliter parid quod Hederæ cuique naturã tributum est. Quidam nugator contendere nobiscum non erubuit hanc plantam non esse Chelidonium minus, sed Vigiij Amellum. Hic usque Matthiolas. Lobellus in Adue. f. nimis morosus a te, qui Chelidonium minus ob ignavam acrimoniam rejciunt.

Dioscoridis esse *χελιδόνιον μίνον* aut *μίνον* & *χελιδόνιον* cõcludit etiam C. Bauh. licet vires non respondeant. Hanc enim diversitatem ratione folii obvenire, nostro iudicio, non malè suspicatur. Plinij lib. 25. c. 13. Stumean censis refert, quo loco de Ranunculis agit. Huius folia a quibus lo purpurea maculã notari, flore esse luteo simplici, aliquando & pleno repetiri.

χελιδόνιον μίνον græcè dicitur, latinè Trago-Marchiol. Fuchsi. Hist. Dod. Angull. epit. 11. Cordo in Diosc. & Hill. Gein. hort. Torn. Lac. Lonic. Guiland. Lobel. in Adv. Obs. p. 323. Ic. Plant. p. 59. H. Lugd. p. 1048. [an eidè p. 1056. Ran. latifol.] Cast. Thal. Tabern. Ger. & Eyst. *Chelidonium minus*: Casp. Bauhin. Plin. Chelidonia 2. sine v. etiam in phyt.] rotundifolia minor. offic. Chelidonia minor, & Hfundinaria minor: B. unself. Ficara & Scrophularia minor, & secunda: Malacocissus minor Fuchsi. Icon. Feticulus face. doits Sylvaico, Faugello Czälp. Getm. *sciamarsenfrant* / *fflein Schollkraut* / *Schorbockskraut* / *Edgersten* / *Blaternkraut* / *Wibschödenlein* / *Pfaffenhöd* / *lein* / *Schwaben wurz* / *frögblatern* & *Eypich* / *Wienerskraut*: Belg. *Spenskrunt* / *fflein Goye*: Gall. *Eselere*, ou petit *Basinet*, & *Caillons de presle*. It. *Fano scello*, *Coglie di prete*: Hispan. *Celidonia menor*: Angl. *Wylewoorte* / or *figwort*: *Celidonium musffy*: Arab. *Memiten* & *Chilodemon*.

Hirundinum aduentu floret, nec longo post tempore marcescit, sic ut irrigui limites, qui largo foliorum, florumque stipatu pubescunt, confestim iis spoliati glabrescere videntur, quã de causa Chelidonium, i.e. Hirundinariam dicit, nullum est Ruellio dubium. Auctor est Tragus Martio mense profusile, sub finem Februarij erumpere ad humectos vinearum & pratorum quorundam colles: Maio marcescentem evanescere, folia florè que amittentem, radicalis interim vsque ad principia Februarij anni sequentis humilantibus. Marantha vidit inuente Februarij flores protulisse, licet Dioscorides eam aduentu hitandinum [qui Martij dicitur esse] let. J. xori scribar. Omnibus Italicis locis, verno dumtaxat tempore, frequè gignitur. Martholo, vlginose, præsertim Solo, & in scrobium fossarumque marginibus. Fuchsius in palustribus prope aquas & limitibus humidis, omnibusq; vlginosis ac horris passim gigni scripsit, Maio mense. Nascitur in Tom. III.

quit Dod. in prat. secus vias ac scrobes fossaque, locis riguis ac humentibus passim vulgare: circa Martij Calèdas exit, paulò post floret, Aprilii deficere incipit, Maio integrè petis, post difficile fuerit, vel radiculam elus reperire, nisi locus, ubi ptouenit, particularis nozeret. Monspelij & Lugduni floret Februario & Martio: Genevæ quoque Aprilii notatur.

Maguam præse ferre acrimoniam, gustumque acerbè vellicantem narrat Ruellius. Sed non existimo eum Chelidonium minus vnquam degustasse, nec obseruasse, quod subdit, argumento Galeni & sectatoris elus Pauli, pueros sæpius probasse, illam celeriter curim exulcerare. Sic quoque non placet Tragam in tradendis viribus non citare Dioscoridem, sed ex ipso non degustato suo minori Chelidonio, ei tribuere acrimoniam Ranunculi linguam vellicantis, quã nostra planta destituit. Acrimoniam autem deficientem caput non videtur posse purgare nec humorem trahere. Naturam habet, inquit, calidam cum acrimoniam coniunctam, quare linguam, vti Ranunculus, vellicat, solè que potius externis corporis partib. adhiberi, quàm iorò sumi. Herba Chelidoniij minoris vnã cum radice in vino decocta, melle admixto, caput purgat, & glutinosos ac leros humores trahit, gargantata. Idem efficit succus radicis cum melle citris & nabus inditus. Poinde herba ipsa, radice, succo que, puluere, & aqua distillata, in exercetis sicub⁹ maris, siue, magna utilitate & experientia Medici nostræ ætatis videntur, nam imposita, & inspersa, mitis è ficos & marifcas sanant, herba, aqua distillata, & pulvis. Alia huius plantæ iutameta & vires ex commemoratis animaduerti possunt. His addit Fuchsius: Chelidonium minus, Galeno teste, quartu ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando, ideò q; magnam præ sefert acrimoniam, gustum erodentem. Nostrum autem vsque ad eò actie non est, ut commanducando sepe nullam profus sentias acrimoniam potissimum in eo quod in humido loco natum sit. In eo autem quod locis siccis provenit senties & amaritudinem & acrimoniam. sensum tamen gustu erodentem. Cæterum, cum Martholo supra citato loco statuissem, & nos Chelidonium minus Italicum, quod omnino acrimonie sit expers, iis morbis haudquaquam convenire posse quibus quod in Græcia gignitur tradiderunt Diosc. & Galenus: calidis siquidem & sicis qualitatibus penitus destituitur. Licet autem etiam Turnetus non consulat vtendum hac pro Chelidonio minori Dioscoridis, ad ea vti tamen licebit, ad quæ recentiores experti sunt. Dodonæus quidem non videtur degustasse Scrophulariam minorem. Ranunculis enim potentia proximam esse scribit, ac postero rem ætatem ad hamorthoides radicibus vnã cum adharcentih. granulis vti, ut quæ huius succo cum vino aut laborantis viina permixto sæpius ablutè contrahatur, ac dolore sopito resicentur. Lobellus vt refutet opinionem eorum qui Scrophulariam rejciant ob defectum acrimonie ignavam, tribuit in Aduers. acrimoniam, quinimo in Obs. acris maiore ait. Sed hac parte sibi contrarius nobis videtur, ei modò ignavam acrimoniam concedendo, modò verò acris maiore Chelidonio tradendo.

Ego adhuc adulescens, inquit Solenander, vidi Tarquiniam Schnellenbergiam Medicum Empiricam, omne vitium hamorrhoidum curantem Chelidonio minore. Is secretè herbam integram, siccata, in manipulos collectam, inje-

Vires & V. lus.

Acrimoniam nulla.

Solenander

Harmorrhoides.

Etamque cereuisiæ macerabat,eamque propina-
 bar. Et aquam eius exstillatam, adhibebat lorio-
 ne & fotu extetidis per linimenta. Postea illâ her-
 ba ego multis modis ad hunc affectum feliciter
 vsus sum. Succus sequenter illius expeditus
 id facit, quâ aqua. Herba tusa apposita medetur.
 Noui, qui sanarunt, quos nimium profluuium
 fetæ consecerat, vt hydroptis periculum adesse vi-
 deretur, exhibi à huius herbæ aquâ destillata:
 sed quia acris est admodum, libentius vtor her-
 ba ista, vt antè dixi, cereuisiâ, vel etiam vino suo
 loco, macerata. In pila tusa radices incoquunt
 tur oleo, eiusque est ad tumentes & dolentes hæ-
 morrhoides vsus. Flores quidam, alij herbam
 commiscet in oui viello, coquunt, & in placentu-
 la manè edunt. *Huius herba ego ad hemorrhoidum vi-
 tuum mirabilem efficaciam tribuo.* Nam naturæ cha-
 ractærem in radice, cum exuberantibus hæmor-
 rhoidibus habet. Sed illud diligentius examina-
 bunt periti, quomodo verisimile sit, aquam Che-
 lidonij minoris aciem admodum esse, quando-
 quidem hæc planta, teste Matthiolo omnino acidi-
 monia expetis sit.

CHAMÆLEUCE ET CHAMÆPEUCE
 ex veteribus.

CAP. CXI.

*Diuersitas
 sinuatum de
 ho. capite.*

MALè & infeliciter cum Chamæleuces plan-
 tæ historia ex multo tēpore actum est. Vix
 enim è græcis Dioscoridis codicibus duo saltem
 concordés reperiuntur. Nam Chamæleucen a-
 lius tractandam in hoc capite proponit: alius pro
 ea Chamæpeucen habet: in aliis nullum est hoc
 caput: in quibusdam cum Buglosso miscetur. E-
 præter ite alij breuissimè rem in hunc modum
 absolunt: Chamæpeuce [*χρημαρδων*: alij *χρημαρ-
 λδων*] lumborum doloribus propitia est, si trita
 cxaqua bibatur. Quæ longè eius historiam refer-
 runt, ita quæ sequuntur ad finem vsque ex Ald.
 codicis nothis cum Sarraceno adijciunt. Est autem
 herba tota viridis, herbaceæ coloris, foliolis, ra-
 mulisque inermis, floribus rosaceis.

*Plin. inter
 Chamæleu-
 cen & Cha-
 mæpeucen di-
 stinguis.*

Galenus & Paulus *χρημαρδων* itidem mentio-
 nem faciunt. At Plinius seorsim Chamæleuces &
 Chamæpeuces meminit: & Chamæpeuce quid-
 em eadem tribuit, quæ Dioscoridis Chamæleu-
 cæ. Chamæleucen verò eam esse tradit, quæ alio
 nomine Farranum seu Farsagium, aliàs Bechion
 nominatur: vti reuera & inter Bechij synonyma
 in Dioscoridis nothis vox illa reperitur.

Poriò, quod in tam confuso intellectu, & rei
 inconstantia reddendum esset, Marcellus diu du-
 bitauit: Accessit tandem anxio Plinius, monuit-
 que in ancipiti Chamæpeucen potius legendum
 esse, quàm Chamæleucen: quoniam quod Dio-
 scorides ait *μοει τοπις ορθος αληγματα*, *επι υδσιν δεξια
 πινωδων*, Plinius dixerit lumborum & spinæ dolo-
 ribus propria est, eodem rei sensu & verborum
 ductu. Verisimilique est ex his quæ Plinius ea-
 dem Dioscoridi reddidit hanc Chamæpeucen le-
 gisse, & hanc fuisse eius arare capitis huius lectio-
 nem. Chamæleuces enim alæ vi es & alia reme-
 dia sunt, deserta sit que Plinius Chamæpeucen La-
 ricis folio. Suspensit autè imò Marcellus tamen
 Egineta & Aëtius, qui, nullis tractatâ Chamæ-
 peuce, Chamæleucen describunt. Vnde sit, ve
 pro comperto constiteret aliquid audeat. Mel-
 tis enim, idemque magis indicis & anctori-
 bus pugnatur, itque in tanta varietate id elegit,

quo Latini scriptoris, deficiente Græcorum, au-
 ctoritate se tueretur. Non videtur autem ipsi esse
 integum hoc Dioscoridis caput. Chamæpeu-
 cen autem potius, quàm Chamæleucen, Valerij
 Cordi exemplo quoque legendum existimat, vt
 qui ita in emendationibus quibusdam Dioscori-
 dis codicibus scriptum reperisse se asserit. Huc &
 illud accedit, quòd cum herbam hanc Dioscori-
 des *δὸ χλωρον* esse profiteatur, ei minùs aptè con-
 uenit *χρημαρδων* appellatio: quippe quæ indubitanter
 humilem Populum designet: Populi verò
 albæ folia altrinfecus incanâ lanugine vestiti, ne-
 dum *δὸ χλωρα* conspiciuntur, vt cuique constet.

Quæ Plinius de Chamæleuce scripsit, ea Hist.
 Lugd. de Chamæleuce Dioscoridis intelligi posse
 haud censet, sed potius secundum alios, quæ is de
 Chamæpeuce scripsit, ad Dioscoridis Chamæleu-
 cen pertinere contendit. Sunt tamen qui bre-
 uem apud Dioscoridè Chamæleuces descriptionem
 in totum rejiciendam sentiunt, & Galeni
 Chamæleucen diuerfam à Bechio statuant. Qui-
 dam enim esse Bechion (inquit Plin. lib. 26. c. 6.) &
 alio nomine Chamæleucen putant, &c.

Amatus de Chamæleuce scribens, ait Latine
 dici Chamæpeucen: promiscuè legi caput hoc de
 Chamæleuce, vel Chamæpeuce, Plinium tamè vt
 dissentium meminisse. Sed quæro ex Amato (in-
 quit Turn.) ex quo veteri scriptore, legatur caput
 hoc de Chamæleuce, promiscuè de Chamæleuce
 & Chamæpeuce? Quod si nullus veterum id fa-
 cit, quis tandem ex recentioribus ita legit, qui Plinio
 non debeat cedere, Chamæleucen & Chamæ-
 peucen distinguenti: &c.

Nunc reliquum est, vt Chamæleuces & Chamæ-
 peuces æquiuocationes inquiramus. Chamæ-
 leuce igitur Cordo eadem est herba cum Bechio,
 id est, Tussilagine. Chamæleuce etiam dicitur
 Petasites, Cæsalpino. Caltha palustris, Turnero.
 Hedera terrestris, Trago. Rosm. siluestre, Cordo.
 Anthrithinum, Cæsalpino. Pinus Mugho, Do-
 donæo. Camphor. Monspelienfium, Lobelio in
 Adue. f. Muscus terrestris, sed perperam Cordo.
 Chamæpitys. Rosmar. silu. Gesnero. Erica altera
 Matth. Apatrag. matinus Clulio.

CALTHA PALVSTRIS.

CAP. CXII.

MINORI Che-
 lidoniæ si-
 milis, per omnia
 tamen maior,
 minùs rubent
 huius coliculi:
 folia item pro-
 fundiore circa
 pediculum sinu
 constant, & pur-
 pureis maculis
 carent: est etiam
 ista differentia,
 quòd minoris
 Chelidoniæ col-
 leculi sine ram-
 ulis nascantur:
 hoc verò circa
 singula in colli-
 culo folia binos
 emittit ramu-
 los, cum in mi-
 nori

note Chelidonia bina semper folia singulares colliculos vestiant. *Floris* in summitatibus singulorum colliculorum singulos producit luteos, paucioribus tamen, et ceteris minoribus, multo que maioribus foliis, quam illius, constantes: in quorum medio stamina eiusdem coloris visuntur: *radices* vero subsunt minori Chelidoniae dissimiles, Helleborei radici cum fibris similes, foris nigrae, intus candidae, longae, graciles & insipidae: *folia*, floresque similem minori Chelidonio saporem habent: *capitulum* femininum est echinatum.

Valerius Cordus, descriptionis auctor Chelidonium palustrem nominat. Sed Tragus Caltham vocari posse putat, cuius in Alexi meminit Virgilius. Lonic, ait graece vocari Chrysanthemum, sed toto caelo aberrat: Dioscoridis Chrysanthemum descriptioni minime respondet. Getuliorum refert aliquos Ferrarium vocare, forte quod folium ferream equi solem videatur referre.

De Caltha palustris haec Dodonaeus scribit: Flores hic rari, vel nunquam apparent, quamobrem Epimedum esse aliquando visum fuit, sed temere. Non est autem Chamaleuce aut Tussilaginis species aliqua. Inepti quoque Farsugium & Farranum habent. Chamaleuce siquidem, quam a Plinio Farsugium ac Farranum dici perhibetur, a similitudine foliorum *Chelidoniae*. Populialbe appellationem accepit. Virent autem Leuces folia superius quidem, at inferius tenui candida; laevigine incanescunt. Calthae vero huius neutra in albedine patere nec forma eorum respondet. Haec ille, qui Calthae palustris, & alteram effigiem dedit, se absque flore in aquis provenientis.

Caltha palustris recentiorum (inquit Lob. in Adv.) non est Chamaleuce Plinij folio Populifolice hamilis incana. Est *Dottersboemen* Rarum, & Farsugium Recentiorum quam Cas. Bassus ex Geoponicis Malacocylis maiorem vocat, & Matthioli ex suo cerebro Tussilaginem alteram facit, coniecturas trinitales, & descriptionem ex Dodonaeo, & aliis recentioribus scriptoribus emendicantem, inculcando, suppletis nominibus, & mutatis classibus, quasi scopas dissolutas: haec enim nihil magis Chelidonium ipso toto vltro a se referre, nisi quoda vniuersa maior: Flores neutiquam rari, quinimo diu admodum & particula in flores, acris Ranunculi, aut Chelidoni minoris floribus: neque; folia ortu, vt Tussilago, anreuerunt, & Nymphaeae luteae colore, vel Chelidoni minoris viore fulgent, & similes sunt adeo, vt in Angliæ vltis, vbi vberima, sapè pro Nymphaea minore Phamacopae & Clinicae mulierculae mihi attulerunt, & ostentant. Folia non subter incana, non angulosa, non caulis tomentosus, sed potius atro viore polito, vt Afarum, Nymphaea. Radix fibrata quidem capillamentis, acris gustu est, sed moderatè. Nunc si Nymphaea hinc in dicta, quia Lymphis, Nymphisve est conuulsiua & accola, potuerunt Serapione antiquiores Caltham palustrem dictam Nymphaeae congeneram fecisse: natales quippe, folia, & flores affinitate hand vulgari, etiamnum persuadent idem quibusdam pharmacopaeis, qui nostris medicamentis non semel subdidit hanc, illarum [Nymphaeae vtriusque] loco, vocabantque Nymphaeam luteam. Quin mihi forent nota Nymphaeae, certe hanc legitimam Nymphaeam agnoscerem, quoribus potiores vel rationes, vel plantae accommodatioris me deficerent. Et haec Lobeus. *Et alibi*: Chamaleuce siue Populus pumila quamam sit, vix nisi de nomine coniectari poterit.

ad id ignotis notis prodidit eam Diosc. id. s. & c.

Contra, plantam hanc circa riuos a iuratum & viginosis pratis nascentem, quam Clus. Caltham palustrem vulgarem, & nonnulli Chelidonium aquaticum nominat. Angrilla Opinio: s. lib. 12. Chamaleucen P. in esse existimat, iisdemque; adhuc nominibus cognitam dicit Patavino agro, quibus Plinius eam donat, nempe Frani [Plin. Farfani] & Farsugij, cuius opinio Matthioli assentitur, assentiantur & alij.

Apud H. Lugd. p. 1049. Caltha palustris describitur: verum reperitur descriptio al quibus mutatis sub altera Tussilagine Matthioli p. 1092. Sed nulla apponitur figura. Meminit eadem Calthae palustris p. 1011. sub alia Nympharum specie Serapionis.

Hier. Brunsch in edit. anni 1650. ineptam figuram ponit, & *Chelidonium*, h. e. Nymphaeae nomine.

Maie & semina facit Gesn. de coll. Itip. *Maie Brunschianum* rubi coloris flore magis tincte: *Famina* minoris alboris ramulis, & flore minoris tincte, trades. *Mai & serapionis*. & Gerar. maioris & minoris agnoscunt. Et hinc apud Tabern. nomine Populaginis maioris & minoris, dugunt figuræ, apud Ger. v. d. nomine Calthae palustris maioris & minoris.

C. Bauh. phyt. (vbi privatim Chamaleucen Plin. vocat, item quorundam Caltham Pebarum, & Boutomon Constantin.) & Plin. [vbi Chamaleucen Angell. & Turneri statuit, Epimedium Dodonaei, Thal. & Amellam Virgilij pratarum eisdem appellat, & Farsugium Cas.] dicitur Caltha 9. siue palustris flore simplicis.

Germin. nuncupatur *Dottersboemen*, *Flos vitellinus*, & *Wittesboemen*. *Flos pratensis*, *Messbium*, *Flos pratensis aureus*, *Schwarzboemen*, *Flos butyri*, *dractinum*, & *Wiel Wendenboemen* luteus Maij flos.

Humidis palustris, locis, veluti riguis pratis gaudet subinde ab ipsis aquis exitu: cuius folia supereminencia longioribus, utitur pediculis, quae altis bicoloribus, insitit flores huic ardu, vel nunquam apparent. Illa vna cum Ranunculis Vere flores, & feruè, subinde quoque; *Aestate*: toto aere manio ipsa viret herba. Lugduni obseruati florere tempus. Martio, Geneua Aprilis, & Maio aliquos ferentè: item prope *Wasserfall* fl. orem em Augusto.

CALTHA PALVSTRIS FLORE multiplicata.

Multa habet folia, Descriptio circinatae seu cunctidatis, succulenta, venosa, in ambitu nonnihil, vulgatis foliorum instar, serrata: potest inter illa palustris *castles*, interdu in curia [si]edo, pingui que Solo ualatur] pedales & maiores, obliquè in aliorum alas dunt, que vtriusque vulgatis more, ex uniuerso geniculo bonos pro-

Fig 2

fecum flores, vncialibus petiolis innitentes, multiplex foliorum textura continens, coloris planè auri, quorum quina inferiora, reliqua velutiflunctoria, & amplectentia, mal: scolia sunt: radix non miris quàm vulgaris, molis candidis, crassiusculisque fibris prædua est, auctore Clasio, in Hist. post.

Synon. Auctori & Camer. dicitur Caltha palustris flore pleno: Gel. hort. Caltha palustris floribus dentis. Eid. de colliturp. Chamæleuce Ruellij hortensis, florum foliis multiplicibus: Populago multiflora T. bein. Cal ha palust. multiplex Ger. flore multiplici Eyt. C. Bauh. pin. Caltha 10. [9. in phyt.] in palustris fl. pleno.

Locus. In Anglia spontè & plenis & odoratis floribus reperitur, Camerario auctore. Ex Saltzbatgenfibubus prius (in quibus copiosè nascitur) primum Viennam Austriæ delata: Nobilibus Mattonis cepit esse in delitiis, cum illic vinceret Clofius: postea etiam ex Augusta Vindelicorum accersa verum non adeò elegans vt prima, sed paulò hemihor: eius nem folia minus vegeta, & quasi pallidescencia: flos etiam diluor, & magis pallens. Auguitanz Erè similes plantæ, pæcæ tam in uenire fit in patis quibusdam vbiq; notis, Francofurti ad Mœnam vicinis, anno 1591. flo. e quidè pleno, sed rarioribus locis continet, quæ in horis illatæ, sequente anno, simpliciorum florum textura prædictos tunc in flores, mal: vulgaris sic quæ Lugdunum Batavorum delatit, vntic etiam obseruare hceret, simplicem florem semper præbuit. Nobis Montbelgard in hortis florat Vere & Autumno.

nia rostri effigie, Rostrum ciconiæ nominatum est. Germ. Eteresch schnebel. & Rammische schnebel: Belg. Spynares beet: Gall. Bec de Cigogne: Ital. Geranio: H. Sp. Pico de cigogna: Angl. Eteresch bill: Boh. Czajunijest: Hung. Dazron lah, h. e. Cornicis pes.

GERANI SPECIES VARIÆ.

CAP. CXIV.

GERANIVM MALVACEVM.

Alteri Geranio folia sunt Maluaceis magnitudine, colore & mollitie proxima, nonnihil oblonga, subhirsuta, in ambitu serrata, pediculis appenda, tres duave vncias longis, interdum ferè dodrari alibus: caules ex eadem radice, solo lactiore & fimeis multi hirsuti, mediocriter crassi, dodrantè aut cubiti alti:

è foliorum sinu pediculus exit duas trève vncias longus, mal: hirsutus, cui flores insident multi cærulei, quinque foliolis constantes: quibus decidentibus rostra oriuntur vnciam aut seiscunciam longæ. Hac planta aliquando vix orientalis est, foliis ouatis, crenatis & Betonica ferè similibus, qualè nos habemus in Herbario nostro sicco, lectam, nò fallimur, in agro Narbonensi.

Sub Geranio secundo, siue altero quibusdam dicto hoc intelligit Dioscorides, dum ei guem rostra tribuit. Est Geranium foliis Malæ paulò candidioribus Plinio.

Matth. in edit. comm. anno 1599. hoc intelligit, cum ait: Geranij plantam vidi in pluribus hortis, ac vtriq; datis satiam, foliis rotundis secundum [Robertianij] Geranij modo per ambitum laciniatis, Maluam magnitudine æquantibus, fructu guinis caputulis simili. Hanc Heubarlorum nonnulli, Momordicam nuncupant, quemadmodum & Balsaminam alij eodem nomine vocant: eamque cæteris præferunt in porionibus ad interna vulnera glutinanda. Hac, meà quidem sententiã, magis respondet alteri Dioscoridis Geranio, vt quæ tollis ad Maluam propius accedat. Quare & hanc magis eandem esse cum illo putauimus. Veruntamen haud eam inficias, quin Pes columbinus dictus, idem sit Geranium: sed eum quis rectius ferè Geranium minus dixerit. Eadem reperit in comm. cum mar. fig. lat. & Italicis. Sed non existimo Marthiolo benè perspectum fuisse hoc Geranium. Siquidem modò Momordicam ab aliis quibus appellari credit modò verò, pro Geranio tertio, Veronã à Calzolario missa, siue sexto deplingit, & vtroque describit. Quinimò mihi persuasè, teridè eam pro Malua ateriã à Calzolario Veronã missa in lat. comm. cum mar. fig. sine descriptione tradidit: in comm. verò Ital. pro qua tantin Epit. pro hederacea siue montana.

GERANIVM IN GENERE EX VETERIBUS & NEOTERICIS.

CAP. CXIII.

Dvas Geranij species describit Dioscorides. Geranium, inquit, folium habet Anemone similitudine, incisis dicitur, mar: longus: radicem subrotundam (Vas. spo. tu o: Orib. spo. s. l. v. l. u.) dulcè & esat aptam. Hac drahma pondere in vino pota, vtriq; flatuones dicitur. Vocatur & anònullis alterum Geranium, habens cauliculos tenues, lanuginosos duorum palmorum altitudine: folia verò Maluæ similia & in summis alis quoddam tarsum lq, eētentes eminentias, velut guem capita cum suis rostris, aut dentes caninos. Huius in remedica nullus est vtilis.

Sunt autem qui prius Geranium Dioscoridis Pelonium, qui Tician, qui Gerano gerontem vocent. Aph. Helce, Romani Echmaltrum appellant: Posterius quidam Oxiphylon, aliquid Meriyya, nonnulli Myr. huda, pleriq; Cardamomon, aut Origanon vocant. Magi He: obricas, Aphri Iec, Romani Palmoniam, Cicutariam, & Guinam he: b. m. appellant.

Plinius duo quoque genera Geranij describit: Et primò vnum iuxta Latinorum quorundã traditionem. Deinde ambo iuxta Dioscoridem. Galenus in Simplicium censu Geranion omisit. Sed Paulus sequutus Dioscoridem, vtramque Geranion commemorat, eadem quæ Dioscorides tribuendo.

Commune harum & similibus stirpium nomen græcum est γεράνιον, latinum Geranium. Appellatum autem est Geranium, à guini capitis imagine, quæ summo eius plantæ capitulo inest, aptissimã similitudine. Sic recentioribus à cico-

Gerania duo Diosc.

Genera duo Plinio.

Nomina linguarum.

Meminit huius Amatus sub secundi generis Geranij Plinij folio Maluæ a terra s; ecie, à multis Momordica dicta. Verùm non deseribit, nec se faris explicat. Apollo Rad. 10. p. 193 facit Geranij Dioscoridis secundi speciem primam, à quibusdam Moioridicam veram nuncupatam. Lobel. in 1c. p. 622. & Obs. p. 378. Geranij in Malacoides inscribit.

Tabern. 1c. Geranium Mompeliacum sine Maluæ, *Doppel Schraut* est fruct. Hist. Geran. 9. 74. *plum u. narcoide*. Geranio secundo Dioscoridis ingendum præcipit. quamvis à veteribus nõ deserip. un patet, quia in te multum fallitur. Est enim ipsum Dioscoridis Geranium secundum.

Geranium secundum aliud Match. oli. describitur apud H. Lug. 4. p. 1173. linea vitinaria: figura habetur p. 1280. sub Geranio sexto Matthioli, ex quo denud deseribitur. Illud à vero alienum est, quod ibidem dicitur, Matthiolium Momordicam pro secundo Geranio pinxisse. Existimo huius no uam & desc. ip. ionem & iconem Maluæ maioris terat Matthioli inscriptione pag. 586. apud Hist. huius Geranij extare.

Geranium Geranium Malacoides, spurium Creticum, *Bastard Cardie Cranes bill* appellat. Dodonæo in fol. lar. dicitur Geranium, Matthiolo à Cælecolano mistum, ad Pedem columbinum referendum. Call. Geran. Matthioli. Camer. hort. Geran. althæodes, Matthioli 6. vel ultim. Catalp. Pedes columbini vulgò appellati terita species f. his Althææ.

C. Bauhin Geranium 2. in phyt. 9. apud Matthioli. 7. in Pin. folio Althææ, & Maluæ 3. phyt. 7. sine montana apud Math. 4. in Pin. folio hederaceo, vnam non duas statuo plantas. *Nec separo* ab his eius in Pin. Geranium Maluæ folio quartum, siue malacoides minus, quod r. in ipsius Prodromo.

In hortis Brabantia & German. collitur: floret mense Martio & Septembri. Montpelij abundat: item prope Florentiam & in montibus ad Arque.

GERANIVM FOLIO ROTVNDI, MVLTIVM serrato, siue Columbinum.

Vtricolis, rubentibus, parū erectis, geniculatis donatur: folia Maluæ rotunda, nunc magis, nunc minus incisa: flores quoque magnitudine videntur purpurei, quinque: foliis aliorum more constantibus: quibus acus succedunt Robertiani Geranij: radix tenuis, sed longa, rubescens, sapore adstringente.

Duplex est genus Thal. & C. Bauhino, maius Tom. III.

sc. & minus: maiori sunt caules maiores, & folia plus molliora: et i. not. omnia minora, & folia asperiora. Sic folia modò in profundiora, modò in breviora & lras laciniis diuisa sunt: floris etiam magnitudine differunt: flore triplo maiore & carulei elegantioris coloris ex hortu Dei habuit Frazer.

Quem vulgò Eur. Cord. Ruell. Hermol. Tagaut. Brunf. tom. 2. p. 290. (habet descriptionem Manlij) Fuchf. Corn. Træg. Matth. Turin. Amar. Lonc. Lac. Call. Cronemb. Apollo. Lob. in Adu. Obs. p. 376. 1c. Plant. p. 658. Cæsalp. Tabern. Ger. Thal. Camer. horr. & Clusius *Pedem Columbinum* vocant, iidem omnes [excepto Eur. Cordo, qui Herbam Rupperianam malè quidem, & Grunæ herbæ speciem cognominat, Brunf. & Camerario, qui etiam Geranium Maluaceum siue Balsaminum appellat] Geranium alterum (*γεράνιον έρερον*) folio Maluæ Dioscoridis [& Plinij, addit Amat.] esse statuunt.

Synon.

Gen. hort. Geranij species folio Maluæ: Cronemb. Geranij altera species Fuchfij: Dod. Tabern. & Ger. (cui & Polmonia, & Grunna) Geran. columbinum: C. Bauh. phyt. Geran. siue fol. Maluæ, Est. in Pin. Geran. Maluæ folio rotundo, primum. Match. ol. Hist. german. Geran. retium.

Sunt qui [Scrapionis interprete decepti] aberrantes, maximo erro. e Amomum (*Condium verò* Tabern. Cardamomum) esse existimant, & in Amomi locum substituant, nullam de his historiam inquirentes.

Error quorundam.

Nec melius Barbans Herbam Roberti nuncupat. Fallitur & Brassavolus asserens nullo modo his esse assentiendū, qui Pedem columbinum vocatum, Geranium esse contendunt, quòd Geranium folis exeat maioribus, Anemones ioculuris. Sed is ignorasse videtur, quòd secundum Geranij genus, non autem primo generi à Dioscorid: assignatum, est illud, quòd Pes columbinus censetur. Vel forsatiè dicitur hæc scriberet, alterum genus Geranij non animaduertit in Dioscorid.

Alius Brassavolus. Idem. Plin.

Secundam hanc Geranij speciem, Pedem columbinum vocatam, veterum esse, Apolline rad. 10. teste, non sine lapsu tradidit Cardanus in lib. de malo medendi vii. pro columbino milium fortè, vel corintum accipiens Ranunculi genus, exulcerans scilicet, & vesicas excitans, vel deceptus, quia in Geranij specie foliis Ranunculo similibus, in quinta specie, à Fuchfio numeratur secunda hæc minoribus foliis.

Non est verum nomen contra Card.

Geran. *sauberhusi*, Pes columbæ, & *schartitz* Prant. Belg. *Durpenwoort*: Gall. *Pied de pigeon*: Ital. *Geranio columbino*: Call. *Pico de cioguenna*: Potug. *Pico de gruo*: Angl. *Dones foet*, or *Cransbill*: Poll. *Geophelia noza*: Hung. *Gospa feröma*: h. c. *Cleonia vnguis*, h. c. *Storck en clauwe*.

Nomina linguar.

Floret tota sæcè Æstate: prouenit secus vias, in agris incolis, in cæmeteris, & hortis: quotannis se renouat semine deciduo: Hiemem enim non perferat.

Locus & Tempus.

Pedem columbinum præscribit Rondeletius in enemate ad Hydropem. Experientiâ constare ait Tabernamontanus esse herbam valdè vulnerariam poticibus additam, aut etiam in puluere sumptam. Eidem vni in seruire & aquam distillatam. Herbam vino vel aquâ decoctam, purgat vulnera. Idem præstat & emplastris, balsamis & vnguentis quous modo adstant. Foru quoslibet articulum, & dolores sedat.

Vires & Vfus.

GERANIVM TUBEROSVM MIN.MVM.

Descript.

Est folio, fusculo, & rotâ facie vulgaris Maluacee, siue Balsaminæ, aut Pedis columbini, attamen multo minus: *râlis*. Auellanzæ magnitudinis, rotundâ, tuberosâ, nullis fibris, sed vcluti acetabulis, aut osculis ex parietibus alimentum hauriens. Ex mucorum umbris, in quibus nascitur, in hortum transferam, Geranium tuberosum minimum penitus contabit.

Synon.

C. Bauh. phyt. Geranium 13. siue tuberosum minus folio maluaceo: Eid. Pyn. Geranium Anemones folio rotundo 10. siue Ger. tuberosum minus Camerarij.

GERANIVM GRVINALE, FOLIO tenner diufo.

Descript.

Radice nitidâ, parâ, inuis foisq; rubente: caulis admodum numerosi, plurimum supini, dodrantales, interdum bicubitalis, ramosi, sanguineo rubore perfusi, hirsuti, geniculati: *folia* Pedis columbini, rotunda, sed tenuiter disseata, subhirsuta, & nonnihil subinde rubentia: *flor* Geranij Robertiani, paulo maiores, purpurei, folliculo xlore, minusque rubente obliis: *semina* collata, quam Robertiano habitiora.

Catalp. Geranium 3. & Collum gruis, fraz mchabâs Germanorum Fuchf. Lonic. [cui & Gruinâ] Lac. Dodon. [cui & Gruinâ], & Geran. gruinale] Geran. quartum: Lobello in Adv. ni fallor, Geran. Robertianum 2. siue Robertiana secunda: Camerario hort. Geran. supinum paruum siue volgacius, & maius, non ita passim obulm & notum: H. Lugd. pag. 1278. Gruinâlis Dodonæ: Casp. Bauh. phyt. Geran. 18. siue Robert. secundum: apud Math. Geran. Robert. 2. Matth. 5. Tabern. violaceum: Eid. Pin. Geran. Anemones fol. rotundo 7. siue batrachoides, Collum gruis dictum. Sed Matthioli quintum non est gruinale, vt eo capite demonstratum: Geranium quoque violaceum Tabernæmontani esse non potest, si vel solum figuram consideres, quæ eadem cum ipsius Geranio Rupertiano.

Locus & Tempus.

Montpelij & Genevæ observari vires Februarij principio, Montbelgardi etiam in hortu Ill. E. C. spontè florens Julio & Augusto: circa fontem admirabilem in ducatu Wirtemb. sine caulibus O&obri.

GERANIVM ARGENTEVM montis Baldi.

Geranium argenteum paltoâ altius paulo: ex radice crassifusca rubente, medio-cris longitudinis *folia* exeunt longis ac trium quatuorve vnciarum pediculis hærentia, parua, & quæ follicis articulo tegas, in quinque facinias præcipuas, singulas rursus diuisas, profundè ad vsque pediculum fissâ, pilis infra subtulque albis, luculentibus vt

in Hepaphylo montano, lanuginosa, ad Geranij gruinâlis formam accedentia: caulis tenuis, palmaris, in ramos abit, quorum singulis insidet *flor* purpureus, quantum sicca demonstrat, in medio ramulis longiusculis, quem calyx excipit magnus foliaceus, e quo tandem emergit rostrum gruinum, vnciam plus minus longum: perennis herba est, vt ex reliquis plurimorum foliorum veterum, quæ radicem quasi squammatam faciunt, colligere est.

Hoc C. Bauh. in phyt. videtur intelligere per Geranium 8. siue argenteum, & cum Geranio saxatili Thalij & Camerarij, quod idem est cû meo lucido, siue eius decimo, turpi'er confundere. In Pin. vocat Geranium Anemones fol. rotundo 14. siue argenteum alpinum.

Nascitur alpinis rupibus maioris montis Baldi (ex quo petatum, mchi Bechus misit) Orientem aspicientibus, ac ibi passim Floret initio Iulij, semen Kalendis Augusti perficitur. Perennis est planta. Radix amarifusca, ac quadam subadstrictione donata.

GERANIVM TUBEROSVM.

Geranium tuberosum dictum, nomen inuenit à radice tuberosa, subliuida, insipida: cuius *folia*, semipalmari & palmari subhirsuta pediculo donata, lata sunt, diuisurâ octonâ, nouerare ad ipsum vsque pediculum, singulis segmentis minutis dissectis, colore ex viridi canescente: *flor* 7 in

res in petioli teretibus subrubisque ac hisfuris, pulchri, purpureis, ex quinque foliis in summa diuisa aliquantulum, intensiore purpura striatis, & circa imam marginem nonnihil hisfuris, fibris purpurantibus: circumiecta autem sunt flori quina itidem folia acuminata, intus nonnihil rubescentia, glabra, foris virefcentia, & lanuginosa. Floribus decidentibus succedunt *rostra*.

Dioscoridis est *γεράνιον* foliis Anemones, diuisiōnibus longioribus, radice subrotunda, dulci. Plinij Geranium alterum Græcotum. Paul. Geranium folia habens Anemone similis.

A Dioscoride autem primo loco descriptum esse restat inter alios Matthioli, qui in p. 10. rib. comm. pro Geranio i. pingit, & in post. pro eo etiam describit. Mirum proinde eam in Hist. germ. Geranium quintum statuit.

Pro Geranio primo, scil. Dioscoridis recipitur quoque ab Anguill. Lob. in Adu. & Obf. Cam. hort. Tabern. Cast. Gerardo, & Cæsalpino: cui & Pancafeolus dicitur. Pancafeolus, inquit is, vulgo appellatur in montibus nomine confido ex pane & caseo, quorum vicem in cibis explet radix: Geranium Dioscorides vocat, & Plinius similiter.

Gesh. hort. dicitur Geranium subrotundâ radice Dioscoridis, ab Anguillara allatum. Lob. in Adu. Obf. p. 337. Ic. Plant. p. 66. Geranium bulbosum. Cam. hort. Geran. tuberosum maius, admodum viax & copiosè se propagans. Gerardo Geran. tuberosum. C. Bauh. phyt. Geran. ii. siue ruber. maius: Ed. Pin. Geran. Anemones folio rotundo nonum, siue tub. maius.

H. Lugd. p. 1275. Geran. i. Matthioli: Er. p. 1276. Geranium tuberosum Dodonæi. Vtraque figura est Geranij bulbosi: sed prima id proponit, vt Matthioli expresse sit: secunda Dodonæi, quæ melior, sufficiebat.

Tabern. Ic. Geran. tuberosum siue Illyricum, rindisch schnabelkraut & Geran. bulbosum Matthioli, turckisch schnabelkraut: Hi s. Geran septimum, Pelonius: Geranogeron. Tica, Herba guina, Echinastum, Velsnaitum, Pulmonia, Rostum guinum, Rostum ciconia, & Perimonia: Arab. Geramon. Ic. Geranio, Aco de pastoris, Hispan. Bico de ciguena, Gall. Ecce de cigogne. Afic. Jesc. Hüg. Darnulab. Boh. Cappinussf. Angl. Sterckes bil of Alina. Belg. knobelachtig Cranebeck. Germâ. Schlovoimisch Schnabels kraut / Schlanonischer Storchschnabel / vridischer Storchschnabel: Item Geranium decimum, primo Dioscoridis annuerandum, *γεράνιον* *βοτρυχοειδές*, Geran. bulbosum, & rotundum à radice nūcupatum, Geran. Byzantinum, Geran. Turcicū, German. Zwibel schnabelkraut / Constantinopolitanischer Storchschnabel / & turckischer Storchschnabel / quia primò Constantinopoli in Germaniam delatū. Has duas non separamus, quin potius eandem esse statuimus.

Montbelgardi Solum commodè perfert, florens in horto Illust. E. C. Iunio & Iulio. Vires ex Veteribus lege antè.

in ambitu inæqualiter incesæ sunt: è singulis juncturis, iuxta foliorum exortum quinque folia mucronata exoriantur: flores in summis ramulis conjugatim patulis pediculis insistentes rosei, ex quinque foliolis constantes, colore ex purpureo rubescentes, Geranij cæruleis floribus similes, sed paulò minores.

Clusius descriptionis auctor facit in Pannon. *Synon.* p. 419. Geranium 3. in Hist. post. 4. cognominat quæ Geran. bulbosum Pennæi. Dicit autem foliorum similitudine secundum Geran. Batrachoides aliud folio Aconiti nite[n]te [referte. C. Bauh. in phyt. est Geran. 12. siue tad ce ex multis bulbis constante: Eidem in Pin. Geran. Anemones folio rotundo ii. siue radice grumosa.

In Dania prouenit agro Hasnensi, vnde Turnerus Clusio attulit & dono dedit. *Locus.*

GERANIUM BATRACHOIDES.

Radix pellicata est crassitudine, fortis rubra, *Descriptio.* ruitus buxea, multis fibris donata, sapore vehementer adstringente: *cæules* cubitum aut septicubitum æquant, tenuis, fungosi, subhirsuti:

flores speciosi, magni, cærulei, quinque foliis purpura striatis constant, in quorum medio apices atropurpurei: *folia* Aconiti, magna, rugosa, profundè incisa, & quasi in orbem nonniquam acta.

Camer. hort. & C. Bauh. duplex est: grandis floribus cæruleis, aut albis, & quidem eodem loco: minus rubris.

Trag. vocat Geran. 4. ordine postremum. *Synon.* Sanguinarie radices speciem: Corn. & Mauhiel in post. comm. & Hist. germ. Geran. quartum: quintum Fuchsl. Lac. & Lonic. qui malè que que Chelidonium minus a; pellat: sextum Tour. Dod. gall. ac etiam cum lat. in fol. Geranium Batrachoides à Ranunculi similitudine, vnde & vulgò Ranunculum cæruleum appellant. Lat. præterea & alterum Geran. batrachoides pingit, aliam Geranij Batrachoidis speciem nuncupans & describens.

H. Lugd. p. 1280. & Cast. Geranium 4. Matthioli: Gerardo Geranium batrachoides: Clus. in Pan. sine icone pag. 419. Geran. batrach. primum, Geran. batrach. cæruleo flore Belgicum, Hist. post. Geran. 3. *βατραχοειδές* maius. Thal. Geran. *βατραχοειδές* Dodonæi si. purpureo magno. Camerar. hort. Geran. batrachoides maius & minus. Lobel. Adu. Geran. batrachoides, siue magnum, cæruleum odoratum, Obf. pag. 376. Geran. batr. siue gratia Dei, Ic. Pl. p. 659. gratia Dei Germanorum. Cronemb. gratia Dei, Geranij 5. species Fuchsi, Tabern. Ic. Geranium siue Batrachij cæruleum, *blaauw storchschnabel*. Hist. Geranium sextū, Ranunculus cæruleus, gratia Dei cærulea. Hoc

GERANIUM ASPHODELI RADICE.

Radice[m] habet ex multis patulis & longis bulbis conflata[m], versus summum fibratam: *caulem* cubitalem genicularum, iuxta radicem & genicula parum tubentem: è singulis geniculis duo folia longiusculis pediculis nitentia, in quinque præcipuas partes dissecta, quarum singule Tom. III.

quamvis neque à Dioscoride, neque ab alijs Grecis describat, tamen ad primum Dioscoridis referri posse putat.

C. Bauh. phyt. Geran. 3. siue (ceu etiam apud Matth. vbi figuram Geranij sanguinei Tabern. assumpsit) Geran. batrachoides. Eidem in Pin. Geranium Anemones fol. rotundo 5. siue batrachoides, Ger. sanguinarium Tabern. maius Eyster.

An Geran. alterum, Geran. maiori Aconiti folio simile Gesn.?

An Balsamina vulgò Cæsalp.?

Genevæ quidem mihi florebat in horto mense Maio ex proximis montibus allatum. In Belgicis hortis quosdam aluisse etiam observavit Clusius: ac spontè provenire variis in Germaniæ, Bohemiæ, & Austriæ partibus.

GERANIVM BATRACHOIDES ALBVM
& ex albo cum cæruleo colore varium.

Descript.

fusus, quinque constat folijs, è quo, flore decedente, rostrum emergit notabili hirsutie donatum, vnciam plùs minus longam, desineus in apicem tenuem, qui in extremitate per siccitatem in tenuissima quædam filamenta capreolorum instat contortquetur. Tandem dissiliens rostrum *semina* ostendit quina, imis rostri costis hærentia, & in folliculo membranæ contenta, oblonga, sinuata, colore pullo, exterius viridi, sapore dulci, grato. In folijs autem nullus sapor effatu dignus.

Cerardus pro Geranio 2. Batrachoides albo assumpsit iconem à Tabern. propositam pro Geranio 13. siue sanguineo, quod non displicet: si guta enim Tabern. non convenit cum sanguinei descriptione. C. Bauh. Pin. vocat Geranium Anemones fol. rotundo 6. siue Batrachoides flore variegato, Anglicum variegatum Eyster.

Ex semine Argentinæ collecto in horto Fild. Meieri provenit nobis Montbelgard: secundo anno floret & semine deciuo se propagat.

GERANIVM BATRACHOIDES ALIVD
folio Aconiti nirente Clusij.

Descriptio.

PRodeuntibus è radice frequentibus longoque pediculo nitentibus folijs præditum est,

Ranunculi platyphyllos, aut Aconiti lycoctoni pallido flore, folio respondētibus ferè, rugosis, subhirsutis, in alluot profundas lacinas diuisis, deinde in ambitu serratis, quæ gustata inuicè adstringere, & linguam exsiccare, deinde nonnihil calfacere deprehenduntur: caule cubitali

vt plucimùm, fitmo, rotundo, geniculato, in multas alas diuiso, quibus supernascuntur folia superioribus minora, paucioribusque iacinijs diuisa, perinde tamen in ambitu serrata: summi rami in oblongis pediculis flores gestant quinque folijs contigentes, Geranij batrachoidis quod in Belgicis hortis alitur, floribus formâ pates, paulò tamen minores, nec, vt illi, cæruleos, verùm ex purpura rubentes, decem staminibus cum stilo ex umbilico floris prodeuntibus: deinde oblonga, erectaque rostra, non inflexa, aut inclinata, quinis vtriusque ad eorum basim turgentibus, & semen continentibus, quod maturitate exilit, aliorum Geraniorum mote: radix superiori [Geranio phæo siue pullo flore] ferè responder, & summâ rellure in plura crassa, interneque rubentia capita, exuberat, quæ fibras etiam argentia, singulis annis augentur.

Author Clus. in Pannon. pag. 47. & Histor. Syon. post. describit, Geranij batrachoidis alterius titulo: inscribit verò ibi pag. 48. Geranium secundum: hæc autem Geran. 2. batrachoides est minus.

C. Bauh. phyt. Geran. 6. siue batrachoides maximum, Batrachij speciem tertiam Gesn. hort. & Geranium batrachoides alterum, vel montanum primum Clusij videtur appellare. Cur autem maximum cognominat, cum Clusius minus esse scribat? Ei est in Pin. Geranium Anemones folio rotundo 1. siue batrachoides folio Aconiti, Geranij species tertia Gesn. hort. Geranij maioris species prima. Eid. app. Geran. batrachoides Geratdl. Variat, inquit, flore cæruleo, albo, lineis cæruleis variegato: est & flore cæruleo duplici, sed duplè maiore, & dicitur Geranium batrachoides cæruleum, & Geran. batrachoides flore albo, Eyster.

Crescit in Pannonicis, Stiriacisque Alpibus, nusquam tamen abundantius, quam supra Gamiogam, in illo ascensu ex Herrenalben iugo ad sublimes scopulos Dutrenstain, in quibus floret Iulio & Augusto: in hortis autem Maio.

GERANIVM

horto Illustr. Princ. vnde Montbelgardum in hortum Illustr. E. C. transtuli, in quo se celsa sua & repente radice multum propbat, ac diu perennat.

GERANIVM BATRACHOIDES.
maximū in minis laciniatum,
folio Aconiti.

Est ex eadē Batrachoidis Geranii familia aliud, eo magis, foliū ad Aconiti lutei folia accedentibus, ea verò quinque laciniis incisa, usque latioribus, quàm in primo Batrachoidē, & per extrema serrata, hirsuta: caules magni, hirsuti, geniculati, in ramos divaricati, in longos desinentes pediculos bifidos, qui sustinent magnos flores duos, ex purpureo rubentes, quos excipiunt rostra brevia.

De hoc ait Gesner. hort. Geranii tertia species ferè similibus montanæ (i.e. Ischemo) maioribus & latioribus foliis, quibus Aconitum luteum representat, flore rubente. Item, Append. Geranii maioris species foliis magnis, figurâ ferè & magnitudine Aconiti lutei, hirsutis, asperis.

An Clus. Pannon. pag. 412. & Hist. post. Geranium *ajacoides* & alterum?

Nascitur in humidioribus pratis in quibus ferè Biltorta, in hortum Ill. E. C. Montb. ex monte Balon tranflatum diu durat.

GERANIVM PHÆVM FLORE
reflexo.

Species est Sapprimè hoc Geranii genus, foliū amplioribus quàm Batrachoidis, in octo plūs minis segmenta, angulata, sed lata, diuisa, subhirsuta, nigricantibus, maculis aspersa, per ambitum latiusculis crenis conspicua, nullo odore prædita. Flor. summitatibus infidet purpureus & penè fuscus, satis magnus, accedens ad florem Geranii folio odorato, qui inuersè contorquetur atque reflectitur, in medio apices, floribus decedentibus rostra oriuntur vnciam longa.

Descriptio.

GERANIVM BATRACHOIDES LONGIUS
radicatum, odoratum.

Spectabili strum amœnitate nulli Geranio cedit, qui ex calyce globofo, striato, rubente hirsutoque, odorati emicant purpureo violacei, è quinque foliis compositi, surrecto staminum purpurascensium altiore cinnino, in caulibus geniculatis, dodrantalibus, cubito altioribus interdum, & hirsutis: folia diuisurâ quodam-

modò Sanicula: ex virore incana, pilosa, odorem spirant non ingratum. Radix obliquè acta serpens, longa, minimi digiti crassitudine, fibris & geniculatis tuberibus donata, foris rubens, intus alba cum adstrictione valida, nescio quid aromatici gustui offerens.

Lobel. in Obs. p. 37. Ic. Plant. p. 661. vocat Geranium Batrachoides alterum longius radicatum. Camer. hort. Geranium macrorhizon, Galorum Banaticam, granissimi odoris, Staticè quarundam, septem floribus roseis, ventrem siltentem à Plinio descriptam. H. Lugd. p. 128. Geran. Batrach. alterum long. radicularum Lobelii. Casp. Bauh. phyt. Geran. 6. siue Batrachoides odorati: Idem in Pin. Geran. Anemones folio rotundo 3. siue Batr. odoratum, Geran. montanum Gesn. coll. Geran. Batr. alterum Dod. Ger. macrorhizō. Eystett. Pedem columb. in siluis nascentem alterum Casalpini.

Frater mihi retulit nomine Momordicæ ex horto Patavino. Obseruavi ego Stutgardia: in Tom. 111.

nii folio odorato, qui inuersè contorquetur atque reflectitur, in medio apices, floribus decedentibus rostra oriuntur vnciam longa.

Lobel. in Obs. pag. 377. Icon. Plant. p. 660. Geranium fuscum intitulat. Tabern. Ic. Geran. maculatū steckenstabelkraut. Hist. Geran. phyt. Geran. 9. siue montanum fuscum, Eidem in Pin. Geran. Anemones folio rotundo 8. siue montanum fuscum, Geran. mont. Dodon. Geran. fuscum Lobelii, Lugd. & Eystett.

Synon:

Colitur in Germania hortis, vt Frid. Meieri Argentinensis florens Maio, & Ill. C. Wirt. Stutgardia: florens Iunio.

Locus:

Geranium phœo siue pullo flore Clusii.

A Vthor Clusius vocat in Pann. p. 415. Geranium montanum 1. siue Geran. *caes.*, aut pullo flore. Hist. post. Geran. 1. pullo flore, Geranium folia habens Lycoctono flore luteo non dissimilia. C. Bauh. phyt. Geran. 5. siue Batrachoides hirsutū flore atrorubente, Geran. mont. 1. Clusii, Geranii maioris species secunda, Gesneri in Ap-

Descriptio:

pendice.

Ego, vt verū fatear, ficilè crediderim, Geranium Ggg

phæum a nobis descriptum & Lobelii fuscum, ac hoc Clusii pullo flore, easdem plantas esse, aut saltem valde similes. Hoc tamen diuersitatem forsitan demonstrat, aut naturæ lusum, quod Clusius scribit florum folia laciniata esse, quod non demonstrat tamen icon. Neque nos florum foliorum laciniis vnquam obseruauimus. Si non in post. Hist. folia adhuc laciniata scripsisset, suspicemur legendum esse folia reflexa, aut tale quid simile, & hac in parte errorem esse commissum.

Locus & Tempus.

Inuenitur in Stiria Alpibus, vbi sylvæ desinere solet: & floret Iunio: in hortis verò, in quibus felicissimè prouenit & luxuriat, Maio.

GERANIVM MAGNVM FOLIO trifido.

Descriptio.

Elegans Geranium, cuius aliquot ramos habemus cubitales, brachiaros, glabros, quibus folia per ramos ex dodrantali plus minus distantia, & non multò breuioribus pediculis, hærent tripartita, principio tamen quo pediculo hærent, vnciali latitudine integra, nonnihil hirsuta, per ambitum serrata, plurimis fibris se mutuo

contingentibus & interfecantibus intertexta. Summa flores occupant purpurascetes.

A Doldio nobis missum est pro Geranio montano, neque descripto, neque depicto. An Pes columbinus in siluis nascens &c. Cæsalp.

Icon.

Icon nostra desumpta est ex Clusii Geranio quinto nodoso I. Plateau, & ramo Geranii 6. tuberiferi eiusdem. Hæc enim duo Clusii Gerania vnum sunt, & à nostro non differunt.

C. Bauh. herbar.

C. Bauh in Pin. vocat Geranium Anemones fol. rotundo u. Geranium nodosum, quæritq; an sit Geran. cæruleum Tabern. & Batrachoides Gerardi, sed frustra, concluderat enim antè eorum Geranium esse Geran. Anemones folio rot. primum, siue Batrachoides folio Aconiti.

GERANIVM SANGVINEVM SIVE hæmatodes crassâ radice.

Descriptio.

Crassâ hæret radice, multis longis crassiusculis appendicibus auctâ, rubrâ, gustu admodum adstringente: caules emittit plures, cubitum altos, rubentes, hirsutos, geniculatos, in multas alas diuisos: ad singulas iuncturas bina nascuntur folia, circumscriptioe rotunda, sed in quinque laciniis, trifidas plurimum, profundè ad pediculum se: dissècta, hirsuta, supernè virentia, subtus canescentia, sicco & adstringente sapore prædita: flos pediculis singularibus ex superio-

rum foliorum sinu pronatis vnicus insidet, Rosulæ æqualis, coloris purpurei, quinque magnis foliis contans pulchrè explicatis, quæ totidem nervosis, hirsutis, viridantibus foliis subtus naris suffulciuntur, mediuum verò occupant stamina: rostra suboriuntur quinque thorulis seu granis firmata, quibus distillentibus acus rostrorum reflectuntur.

Trago hoc Geranium minime ignotum fuit, sed ab eo Geranium tertium

vocatum, & Sanguinarie radice titulo pictum. Fuchs. Lonice. Lac. & Turnero dicitur Geran. sextum: Corn. & Dod. gall. quintum: Gesn. hort. Geranii altera species maior montana, & Lschæmon: Dod. gall. Camer. hort. Thal. H. Lugd. pag. 1279. & Clus. Pan. p. 41 [p. 49. quantum.] Geran. hæmatodes: Hist. post. Geran. 7. ajuar. &c. Lob. in Adv. pag. 256. Geranii Robertianii varietatem tertiam constituit.

Gerardo Geran. sanguinarium hirsutiss. Crassâ hirs. Ceterum Geranii sanguinarie titulo due habentur apud Tabern. icones & descriptiones: posterior autem figura in Ic. p. 774. in Hist. part. 2. p. 449. melius placet priore, quæ in Ic. est pag. 61. in Hist. part. 1. p. 159. quam C. Bauh. apud Matthiolum melius Geranio 7. siue Batrachoidi accommodauit. Hic vocavit in phyt. Geran. 7. siue sanguineum maximo flore: In Pin. Geran. Anemones fol. rot. 4. sanguin. max. flore sanguinar. Existet. Compiler potè Tabernamontani imperitiam suam stirpium summam detegit, eandem herbam bis tradendo, etiam quidem vulgò notam. Geranium tandem hæmatodes, siue sanguineum dicitur tum à radice sanguineo intus & foris colore, tum à mirifica eius in sistendo sanguine facultate.

Tollanus Carolus anno 1590. mense Iulio mihi transmisit ex Champagne Burgundie nomine Geranii alpini, inibi in iugis altissimorum montium collectum. Monspelii floret Aprili: Geneue Maio: Basilee iuxta Leurach Iulio & Augusto. Nascitur in omnibus Pannoniæ & Austriae infra Onasium caudis montanis siluis, editoribusque gramineis locis. Mons præterea arcis Greben imminens vltra Drauum in Pannonia Interamni, totus ferè eo Geranii genere confusus, qua parte Occidentem spectat. Silvæ etiam Francofurti ad Mœnum vicinæ eo abundant. Floret Maio & plerumque totâ subsequente Estate.

Sclauonicæ mulieres huius decoctum ex profuente aqua, mirificè commendant in capitis grauedine, si synciput, vbi dolor est, eo abluatur, deinde herba decocta superimponatur: postremò, (quod superstitioe non caret) in profluentem, vnde aqua hausta, abijciatur. Ad sanguinem vndique manantem compescendum in primis commendatur.

GERANIVM

GERANIUM MOSCHATUM FOLIO AD Myrrhidem accedente maius & minus.

Geran. moschatum minus.

Supinum plures, & satis crassos, nodosos, tetetes, & pilis hirtos, per terram supinos: folia è geniculis vtrinque exeunt, palmum plus minus longa, & pluribus foliolis ad costam rubescentem hirsutamque adnexis composita, quorum singularia ad Chamædrios folia accedunt, diuisura profundiore, sapore

instauri & subastingente: ex foliorum alis pediculi singulares oriuntur quadrantales & trientales, tenues, rigidi, villosi, rubentes, qui in pedicellos minores quatuor, quinque aut sex fissi, *stipulos* in umbella gestant. Pedis columbini dicti Geranii ex caeruleo purpurascens, quibus rostratum semen succedit: radix simplex crassiuscula, fibrata, alba, sapore, eodem cum foliis.

Huic affinis & illa species, inuentur rarior, tota maior, odore Moschi, foliis non ita altè incisus, & nonnunquam tantùm serratis.

Est Geranium quod aliqui Myrrhin, alij Merthyria apud Plinium appellat. Ruell. vocat Acum pastoris Herbariorum, suspicaturque esse Geranium primum folio Anemones apud Dioscoridem & Plinium. An Cord Hist. Geran. supinum maius?

Beunfels. tom. 2. thap. 11. pingit sub titulo Herba Roberti, vocatque Geran. Rostrum ciconiæ, Robertianam, Gratiam Dei. Quomodo autem describat, certò mihi non constat, nisi id faciat quatto loco. De hoc Geranio pauca admodum Brunsch. in priorè editione (vbi nulla figura) nomine Gratia Dei: in edit. autem anni 1590. eam pingit. Tragus Geranium primum [sc. Dioscor. facit, & pro minore pingit, sed pictura non multùm valet, Apollinaris Geraniorum genera non distinguit: pingit tamen sed satis ineptè, Geranium quod Rostrum ciconiæ dicitur & moschatum.

Matth. non dubitandum existimat, quin Geranium Plinij, Myrrhis & Myrrhida dictum, illa sit herba quam quidam Rostrum tum gruis, tum ciconiæ appellant, quidam verò cum officinis Acum moschatam. Ruellium hallucinarum credit, quòd Acum moschatam dictam, quam ipse Herbariis etiam Acum pastoris appellari ait. primi generis Geranium Dioscoridis esse opinetur. Ex quibus patet eum in prior. comm. malè Geraniū primum inscripsisse, ac propterea in post. meliùs Geranii tertii nomine pinxisse. Quin & Amarus, licet huius figuram Geranii primi titulo exhibeat, falsò Ruellium primum Geranii genus apud Dioscoridem putasse refert.

Geranium primum vocat Corpar, Dodon. Tom. III.

gall. Turn. Lonic. Cast. Fuchf. & Lacuna. Anguill. verò ep. 11. describit pro Herba moscata, Guaria, Herba Roberti & Acum muscata.

Cronemb. supra empl. Gratia Dei, reprehenditur contraria scribere. Nunc enim Ruellium idèd reprehendendum ait, quòd Rostrum gruis primam Dioscoridis speciem putarit: Nunc verò Geranium Dioscoridis primum, Roberti cognomine assignet. Per Roberti autem herbam hoc ciconiæ Rostrum intelligit & passim Acum moschatam vocari ait, quod ipsam haud placet.

Lob. dicitam ait Diosc. vocatq; Myrrhidam Plinii in Adu. Obs. p. 376. Icon. Plant. p. 658 vbi & Geranium moschatum. Item pag. 65. Myrrhida Plinii, & Rostrum ciconiæ inodorum, vulgatam. Cæsalp. Acum moscatam folio Pimpinella, & Pectinem Veneris Plinii. H. Lugd. pi. 1277. Geranium tertium Plinii. Camet. hort. Geran. moschatum.

Tabern. Ic. p. 57. vocat Geran. minus, Geran. arguenf. [sic] in Tabern. Icon. p. 120. [sic] alterum flore albo. Item, p. 8. Geran. myrrhinum. Hist. Geran. 3. inodorum, in Schnabel. raut. [sic] Schynkelstran: Geran. 4. ruense album: Geran. quintum, Geranii primi speciem Dioscoridis, Geran. cicutarium, Rostrum gruinum, Guinam. Guariam, Herbam gruinam siue guariam, & Acum pastoris similem precedenti, maiorem, odoris grati. Frustra Tabern. ponit duas icones Geranii minoris quandoquidem solo colore differunt.

Geran. Geran. moscatum, Myrrhidam Plinii: Item Geran. moschatum in odorum, Plinii Myrrhidam in odorem, Infaturic mus. e Crauca bill. Et, Geran. in odorum album, white flowered. Vnde necesse. Cur. Ger. separavit album à priorè caeruleo purpurascens? cur quoq; prius & postterius non reliquit vno & eodem capite?

C. Bauh. phyt. Geran. 14. siue Cicutæ & l'io moschatum & primum Plinii: Item, Geran. 15. siue Cicutæ folio in odorum, Geran. supinum maius Cordi: Et, Geran. 16. siue Cicutæ folio supinum. Idem in Pin. Geran. Cicutæ fol. 1. moschatum & in odorum, Acum moschatam Columnæ, Ger. 2. in odorum Thal. & moscatum Eyskett. Item, Geran. Cicutæ folio 4. siue minus & supinum, Geran. 7. siue gruinum Dod. moschatum in odorum Eyskett. Flos communiter Bresilici coloris: aliquando albus est: hinc duæ figuræ apud Tabern.

Geran. moschatum minus Monspeli obseruati: Basilæa floret Octobri in itinere Moutensis: Geneuæ passim in plain palis virens mensis Februarii principio & Martio: Patavij florens medio Februario. Maius hortensè est. Maius, inquit Tabern. solet provenire in agris cultis, arenosis minus autem locis macris & arenosis, & rudibus.

Cronemb.
120.

Indicta
D. 9.

Gerard. not.

Locus &
Tempus.

GERANIUM SPECIOSVM ANNVVM, longissimis rostris, Creticum.

Latè terram obumbrat ramulorum hirsutiorū, nodosorū cogerie, foliis præditorum longis, hirsutis, nonnihil rubentibus, hirsutis & serratis, sapore acido & adstringente: flores caerulei amari, quinque folij, quos circumstant calycis debiliscentis folia quina, è striatis filis media membrana pellucida alba commissis composita: acum plusquam palmari longitudine ad basin crassiusculæ.

An Lobel. Obs. p. 377. Geranium Creticum an-

acu. Nobis aliunde missum est titulo Herbæ Roberti Hispanensis.

Locus & Tempus

Montebeldardi in hortu Ill. E. C. floret Julio & Augusto, Septembri verò maturat semen: se ipsum seminat & Hiemem perfect. Mompeliano agro, Clusio teste, spontè provenit.

GERANIV M ROBERTIANVM
murale.

Descriptio.

Obiium vbiq; in rudibus Geranium Robertianum, radice renui, colore buxco: quæ caules surrigit doctantales & cubitales, hirsutos, geniculatos, rubentes, maxime circa articulos & propter terram, ramosos: folia partim à radice, partim ex geniculis, hirsuta, pediculo rubente hirsuto, Mâtricariæ ferè diuisurâ, segmentis primariis duntaxat tribus, odore vbi terantur Pasticæ, sapore adstringente, per oras aliquantum rubentia, interdum tota: floris purpurei, dilatiore purpura striati, foliis quinis constantes è calyce hirsuto, atrorubente, quinquepartito emicant, apicibus in medio croceis: succedunt rostra mucronata semen appensum habentia.

Floræ candido
Sæc. III. 3.
Ruell.

Geranium Robertianum candidissimo flore in monte Wasserfall non rarè occurrit.

Ruell. ni fallor, vocat Sideritidem tertiam: Dioscoridis & vulgò ait vocari Acum pastoris, dicit esse Myrrhin Cicutæ foliis, & inde à nonnullis Cicutariam dici. Tagus pro altero Chelidonii genere describit, ac Gratia Dei titulo pingit: Eorum autem opinionè planè improbat

qui Pedem columbinum vocatam hanc plantam velint: Chelidonium minus esse statuens: Eius autem opinionem reprehendit Cronenburgius, cuius verba paulò post adscribemus.

Apud Matth. Figura in priorib. comm. sub Geranii alterius inscriptione designans Geranium, Robertianum, melior est, deterior in post. comm. rituli etiam diuersi: descriptio nulla bona: Camerarius pro ea ponit Geranii Robertiani nouam imaginem: C. Bauh. pro tertio pingit Geran. Robertianum ex Tabernamontano, ac præterea inepitam addit Matth. picturam, quam præter nostrâ sententiam, ac etiam, vt suspicamur, Matth. facit Geranium 4. Fuchsi, siue guinale. Porro, Matthiolus in prior. comm. Sideritidem postremam Diosc. eam planè referre plantam scripsit, quam vulgus Herbariorum Rubertâ appellat. Sed præsentia verba silentio præterit in comm. cû magnificis. Quemadmodum tandem non descriptis Geraniis, ita solâ picturâ passim in comm. suis & Hist. germ. exhibet Sideritim tertiam. Quam autem figura Matth. non nihil representet Geranii, & ipse olim dixerit Sideritim Rupertam referret: existimo figuram esse partim ad descriptionem, partim ex Geranio effictam. Hinc fortè in comm. post. omisit verba, de Rupertâ in prior. tradita, vt suum tueretur fidei. Et hæc fortassis quoque occasio fuit, vt Camer. in Hist. Matt. germ. & Epit. eius iconem quoque neglexerit: C. Bauh. meam ante multos annos annotatam sententiam amplexus est. Sideritis quartæ figura inquit, videtur voluisse Geranium aliquod exprimere Mart. quoad folia maxime cum Geranium Rupertianum Sideritidis nomine donetur: flores verò nõ Geranio. sed Alchimilla conueniunt. Inscribitur hæc à Lugd. Sideritis quarta à Cast. & Tabern. tertia, à C. Bauh. quinta.

An Cronenburgius hoc Geranium à Moschatonitè distinguat, ex his eius verbis percipies. Tragus Chelidonium minus appellare voluit, herbam vulgò dictam *Ceris quadr.* h. e. Gratia Dei, improbens eos qui Geranium, qui Roberti herbam, qui Acum moschaton, qui Pedem columbinum esse contendunt: in quorum tamen catalogo habentur quotquot simplicis Medicinæ artem tradunt doctissimi. Notandus Ruellius quod Myrrhin Dioscoridis statuit herbam Roberti, sicut & Io. Tagault. de pot. vulnerariis.

Lonic suo more omnia confundens pingit pro Geranio tertio, ac secundo pro Chelidonio minore, pluribus plantis eadem nomina tribuens priori loco.

Si Valeriolæ de peste, Herba Roberti est eadem cum aliorum, non placet adiunctum Rosriciconiæ nomen: id etiam perpendendum fuerit, an in carbunculis pestiferis vsus eius conueniat.

Scio Lobel. aliò referre Panacem Heracleum Sideritidem Anguillaræ, quem epist. 5. eundem cû Sideritide Cratæ & tertia Dioscoridis facit. Verùm melius placet Tabernamontani opinio.

Tabern. Ic. & Hist. vocat Geran. Rupertianum, Tab. & Geran. primum, ac ait Tragum non sine errore Chelidonium minorem vocare: esse Dioscoridi Sideritim Heracleum Cratæ: Anguillaram existimare esse Panacem Heracleon Diosc. sed longè aberrare: Doctos vocare Geranium Rupertianum, muschatum, & vulnerarium, item Gratiam Dei, Herbam rubeam, Rubeam muschatam, Rupertianam, Rupertianâ, Herbam Roberti aut Rupertii, aut diui Rupertii, & Rubertâ: & has nomenclaturas ferè omnes à nigro caule & foliis rubris

ei impositas esse: appellat'as etiã Acũ muschata. It. Aco muschata & Rubera: Gall. *herbe Roberts*: & *Bec de cigogne sentant le musc*: Angl. *hierb Roberts*, Belg. *Nobrechts kruit* / *Roberts kruit*: & *Dynars beck die naher de Muscus riet*: German. *Superechsfraut* / *S. Nuprechts kraut* / *Sichtkraut*: *Gottes gnad* / *Wortlauffkraut* / *q erysipelatibus medeatur*, *Hein Schöflururg*, & *Hein Schwalbenkraut* / quod cum Chelidonio, aut aduenta hirundinum floreat, & hinc Turnetum Geranium Chelidonium, & Geran. hirundinatum nominasse. Item, Geran. violaceum, Ger. duodecimum, Geran. batrachoides minus, & gratiam Dei minore.

H. Lugd. pag. 1276. Geran. 2. Dioscoridis, 3. Matthioli, Pes columbinus: p. 1276. Herbe Roberti, Geranii quarti genus Matthioli. *Cui eandem figuram ponit duobus locis*, sub diuersis titulis, quorum prior non conuenit?

Apud Hier. Brunsch. in edit. anni 1505. bene pingitur figura Herbe Ruperi, & melius quidem quam in poster. anni 1550. ubi alterius generis icon exhibetur.

Dorff. habet iconem Geranii Robertiani sine muralis pag. 147. quod à cæteris minus diligenter distinguit.

Fuchs. Dodon. gall. Brunfels. Lac. Turn. & Thalso dicitur Geranium tertium: Lob. in Adu. (ubi & Sideritis Achilleadon, aut congener) Obferu. p. 375. It. Plant. p. 617. & Camer. hort. Geran. Ropetianum: Robertiana uelgò Cæsalpino.

C. Bauh. phyt. Geran. 17. siue Robertianum primum: Apud Matth. Geran. Robert. primum item, Geran. 5. Matthioli. *Cui autem Geranium Matthioli diuersum facit à Robertiano? Eldem Pin. Geran. folio Cicuta 7. siue Robert. 1. Duplex est: alia omnino vitidis, quæ seminam faciunt: alia rubens, quæ præfertur, teste Camerario.*

Solet provenire in veteribus muris, in cæcis arboribus, locis frigidis, humidis & umbrosis: Aprilis floret & tota penè Æstate, teste Tabern.

Fuchs. vin adstringendi & siccandi tribuit. Tragus videtur ei Chelidonium minoris vires adscribere. Rad. inquit, intrò sumitur propter nimiam quam obinet frigiditatem: efficacissimè erysipelatis imponitur herbarum: succus & aqua distillata quibus suis exulcerationibus oris, mammillarum & pudendorum, tam mollebitum, quam virilium medentur. Succus matiscas mundificat, sinatque: tumores deprimit, duntias mammillarum, aliorumque membrorum, si forte conuassata fuerint, discutit. Ioannis de monte experimentum parui facimus, qui multos oculorum morbos, appensâ nudo collo radice, certo anni tempore collectâ, Nicolai quædam Magistru curasse scribit. Geranium Robertianum, aliàs Sanguinariam dictam, rubens præferunt pastores, aquæ incoquentes & potui dantes pecori, a mentibus creant mingenibus.

GERANIUM LUCIDUM.

Geranium nostrum lucidum folia habet Mordicæ siue Geranii batrachoidis longius radicati formâ, sed minorâ quàm illa, Geranii columbini, in quatuor profundas lacintas se: è semper tripertitis diuisa, ex vitore obscuro pulchrè lucentia, nonnihil hirsuta, pediculis hæcentia, palmatis aut vncâ duntaxat longioribus: caulibus multi sunt, lucidi, rubentes, in varios ramos glauis, interdum se: è cubitales: flores Geranii

Tom. III.

Robertiani floribus similes & pares: nostra breuia.

Synonyma.

Cur C. Bauh. in phyt. Geranium suum 8. siue argenteum, Geran. laxatile Camer. hort. Geran. fax. *ὀζοριόσος* Thal. à Geranio suo decimo, siue lucido nostro separauit. *Si diuersa sunt*, car in in Pinace vnum fecit: Vocat Geran. Anemones folio rotundo 15. siue lucidum laxat. rotundifolium Colum.

Geneæ copiosè abundat ad: cum extra portâ de Rive in muris Item inter Lugdanû & Geneam à Chastillon florens Maio. Ex semine prouenit Montbelgardî in horto meo, postea perit.

CHELIDONIUM MAIUS VETERVM. CAP. CXVI.

Quam apud Theophrastum Gaza Hirundinariam interpretatus est, eam Dioscorides sic delineauit. Chelidonium magnum [*χελιδόνιον μέγα*] caule, 7 pro ducit cubitalein, aut etiã maiorem, gracilem, qui propagines habet foliis plenas. Folia similia sunt Ranunculi, teneriora tamen, & colote subglauca. Intra singula verò folia stros est, velut Viola alba. Succus autem croceus, acris, mordax, aliquo modo subamarus, & graueolens. Radix supernè quidem vna est, infernè verò plures. Fructus est velut Papaueris cornuti, tennis, longus velut Pinæ nucis conus, in quo sunt semina Papaueris maiora. Huius succus melli admixtus, & in aere vase ad prunas coctus, ad acutendum visum commodus est. Exprimitur autem succus è foliis, & radice, & fructu, sub initiũ Æstatis, siccaturque & in pastillos efformatur. At radix pota cum Aniso ex vino albo, morbum regium curat. Herpetas item cum vino imposita. Et denarium dolores sedat comman-ducata. Videtur autem Chelidonium nomen reperisse, quod simul atque hirundines, quæ Chelidones vocantur, apparent, è terra prodeat, earumque discessu emarcescat, vel quod si quis pullus hirundinum excæcetur, matres ipsorum herbam illis exhibere narrentur, & cæcitati ipsorum mederi.

Hirundinaria Theoph.

Hirundines

Chelidonium inter spuria quidam Pæoniam [*σπαρια*] vocant, alij Crætam [*κρηταία*] quæstegis pollentem viribus, alij Aubion [*αὐβιον*]: alij Glaucion [*γλαυκίον*]: alij Pandionis radicem [*πανδίωνος ῥίζα*]: alij Philomedion [*φιλομήδιον*]: alij Othonion [*ὀθωνίον*]: Romani Fabium [*φάβιον*]: Gall' Thona [*θωνά*]: Ægyptij Mothoch [*μοθόχ*]: Daci Crustanen, h. e. *κρουσταίνω*

Appellat Notharini.

Chelidonium inquit Plin. lib. 8. cap. 8. visui saluberrimam hirundines monstrante, vexatus pullorum oculis illâ medentes. Et rursus lib. 25.

Ggg 3

cap. 8. Animalia quoque inuenire herbas, in primisque Chelidonium. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido restitunt visum, vt quidam volunt (hoc ridet Cels. lib. 6. Aristoteles verò cap. 6. lib. 4. de ortu animalium causam reddit: nempe eos renasci si pungantur ac euellantur, cum adhuc fiunt, non autem vbi perfecti fuerint) etiam erutis oculis. Genera eius duo: Maior fruticosa caule, folio Pastinacæ erraticæ ampliore, ipsa altitudie duum cubitorum. Color albicans, flos latens. Minori folia Hederae rotundiora, minus candida. Succus Croci mordax, semen Papaueris. Florent aduentu hirundinum, discessu marcescunt. Florentibus succus exprimitur, & in aereo vase cum melle Attico leniter cinere feruētī decoquitur, singulari remedio contra cæligines oclorum. Vtuntur & per se succo in collyriis, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Et hæc de duplici Chelidoniæ genere Plinius, quæ cum inuicem commisceat, atque confundat, alibi de iis agere non placuit, licet figurâ multum differant.

Plin. not.

Galēn.

Galeno 8. simpl. med. Chelidonium extergentis admodum & calidæ facultatis est, sed & succus eius ad acuendum visum commodus est, vtique in quibus crallum quiddam in pupillis colligitur digestionem atque discussionem indigens. Vñ sunt radice eius quidam ad auriginem ab obstructione jecoris proficicentem, in vino eam albo potui exhibentes. Similiter manfa confert dentium doloribus. Porro, Chelidonium minus, cum acrius sit maiore, celeriter illitum cutem exulcerat, vngueque scabros extertit. Succus eius per nares purgat, vt pote admodum acer. Itaque hæc herba quarri ordiais fuerit (calfaciendum incipientis. Majus autem Chelidonium terrius est ordinis) absoluti iam, idque tum in calfaciendo, tum in succando. Acrius, qui eundem vsu Chelidonio magno adscribit, extertoriam & calidam vim abunde possidere ait.

Chelidonii nominis appellationem quod artinet, duplicem eius rationem cum Diosc. tradit Marcellus: reliquis verò dicit uon satis certum habere intellectum. Fuchsius Chelidonio auem hirundinum nomen indidisse perhibet, vel quòd primùm hanc inuenit, vel quòd eius aduentu floreat, discessuue commarcescat, id quod de minore verè dici putat. Sed Chelidonium minus longè ante discessum hirundinum marcescit. Dicitum verò scribit Dodonæus Chelidonium maius non quòd aduentu *χελιδόνων*, i.e. hirundinum proueniat, aut abeuntibus illis pereat, cum toto anno reperitur, sed quia excæcatis pullis hæc herba matres restituere visum in opinione sit. Hanc tamen opinionem ceu vanam & à veritate alienam, auctore Celsò, tanquam fabulam, ad græcas ablegat calendas.

Æquiuoca.

Chelidonii nomine sequentes plantæ passim ab authoribus donantur: Chelid. maius. Chel. fol. laciniato. Cucurma, de qua lib. 19. Fumaria Split. Fumaria bulbosa. Aquilegia. Clymenum.

Chelidonium verò minus, Scrophulariæ notici, vnanimis fetè authorum consensus, competere ait. Chelidonium minus dicitur etiam de Geranio batrachoidæ, quàm bene autem facillè iudicabunt lectores. Nec melius Chelidonii speciem minorem Geranium Robertianum esse contendunt. Gesn. in a. c. r. Diosc. Chelidonium micron Fumariam appellari refert. Scrophulariam flore pleno Camer. hort. cognominat Che-

lidonium minus flore pleno. Chelidonium minus palustre Cordi, est nobis Caltha aquatica. Lonic. in Diosc. lib. 2. cap. 167. Ranunculum & Chelidonium turpi errore confundit. Chelidonium dici de Anagallide ostendunt ex Dioscoride Tragus, Lonic. & Gesnerus. Idem Gesnerus in a. script. Diosc. refert dici Chelidonium de Vite alba, siue Bryonia de qua libro 15. Sunt Chelidoniæ Ficus *ισχάδεις χελιδόνια*, Atticæ scilicet quæ & Chelidones vocantur: Pollux. Commendantur eadem ab Athenæo lib. 14. De purpureis Chelidoniis Columella inter Ficus. Nouissima sub Hieme maturatur Chelidonia Ficus, inquit Plinius. Eas Grammarici quidam à Chelidoniis populis in Britannia dictas coniciunt, nescio quàm rectè.

CHELIDONIA.

CAP. CXVI.

Paffim in parietinis & macetiis occurrit Chelidonium maius, cuius radix minimo digito crassior, fibrosa rubra, rubrum croceumve succum, vt & folia caulesque fundit: aliquid caules producit, teretes, hirsutos, propter radicem & genicula tuberosos, vt in ea planta quæ

Noli me tangere vocant, ruffum mordacemque in ingratum illum succum fractos remittentes: folia cum Aquilegiæ foliis similitudinem aliquam habent, vt cunq̃ue tamen maiora, longiora [Lobel. ait tota facie ad Plinianum Capnum, vel Aquilegiam, comparatam, foliis cæcis] numeroque plura, ad costam ex interuallis adnexa, vt plurimum sena, septimo alam claudente: singularia folia Quercinorum æmulam diuisuram habent, Trago tenera, colore herbaceo, altera verò patte ex casto viridi. Flores crocei quatuor foliis constant, multisque staminibus coloribus: siliqua oblongæ semen continent: Trago siliquæ oblongæ ceu corniculat Papaueris semen pallidum recludunt: folia, caules, & flores croceum stillant lac, in primis radix, quæ & ipsa aureo planè prædita est colore, succo simili, lento, gustu amaro, grauissimique odoris: Lobel. succo croceo fuluore, virofiore quàm Papaueris cornuti.

Χελιδόνιον μέγα Græcies: Latinis, vt Ruell. Synonymis cum tribus guarur. Trago, Fuchf. Cordo in Dioscorid. & Histor. Math. Lac. Cast. Dod. Lob. Adu. Obf. & Ic. Plant. Gesn. hort. Cæsalp. Thal. Tabern. & Gerardo, Chelidonium maius: Brunfels. Chelidonia. Anguill. Chelidonia maior: Turn. hirudinaria: Lob. Adv. hirudinaria maior: C. Bauh. phyt. Chelid. siue mai, vulg. in Pin. & Claf. in hist. Apuleio

Apuleio Hirundinaria, aliis etiam Herba lucis, Herba imperiginaria, Herba hirundinis: offic. Chelidonium, & Celidonia, etiam vulgò in Hecuria. At ab imperitis, præsertim Chymistis, qui multorum Rulutiâ Poëtas facile imitantur, quod graeci nominis vim ignorent, quod latinè nil aliud quàm Hirundinariam significat, *Celi donum* corruptè nominatur. Serap. de simpl. cap. 296. *Katrob, Circuma, & Chelimonthama*: Bellunenſi *Chalidonium* & *Memiran*: Gloſſographo Auicennæ *Alguiduens, Naurech, Hamoc, Chusaomon, & Memireſis*: Apud Auic. cap. 179. *Cauchum, Aluadachale, Aluadachule, & Alkadahum*. Germ. *Schylhor* / *Schelleraut* / *Schwalſenraut* / *Woldraus* & *Gubbraut*. Bel. *Schelerum* / *Soudt wortel* / *groote Houwe* / *Winkende Houwe*. Gall. *Eſclere ou Eſclaire* (quoddã caligantibus oculis aciem vidèdi restituat.) *Chelidone, & Felogyne*: Ital. *Chelidonia maggiore, Herba donna, & Cedrognia*: Hiſp. *Chelidonia, Yerua de las golondrinas* aut *golondrynas, Celidonia, & Celidonia*: Angl. *Celandine*: Boh. *Celandon* & *Celtonawierſky*: Hung. *Cynadonia* & *Preſeſit*.

Lobel indagandum proponit, num sit Virga tinctorum Auicennæ: Est Alberto Magno Herba quarta, à Chaldeis Aquilaris dicta quòd tempore quo Aquila suos nidus facit, nascatur, à Graecis Valis, à Lat. Chelidonia.

Locus gignitur incultus, in vepribus, propter sepes. inter cætera herbarum vitia, inter iudera, in scrobium ripis, in vetustis citiis, quàm in apricis. Toto anno vitet: ab Aprili mense in multam ætatem floret, si liquor interea perficiuntur, seminâque maturantur.

Vires quas tribuant Chelidonio suo Diosc. Plin. Galen. & Aërius, irémq; fabulâ per Celsum reiectam, videre licet antè. Radix Chelidonijs maioris, quantum eius manus capere possit, purgata, in sextario [quem Germani Cuius halmi] exponunt] rosacei sceti decocta, ita vt deinceps percoletur, decoctioque adjiçitur theariacæ Vicia cum dimidia, cyathique vulgaris mensura exhibita, à peste correptos (attestante id certâ experientiâ, inquit Trag.) liberabit, si postquam biberunt in lectum se composuerint, & sudauerint. Aqua eius distillata oculis indita: claritatem iis adfert, maculas eorum rubras emendat, sicut & faciei si inde colluantur: eodem modo anthracis vesiculosas sanat: ferosi humoris ad articulos vulneratos decurrentis fluxum sistit, quem Germani *das giff tiva* vocât. Aqua distillata per aliquot dies pota, obstructos meatus hepatis aperit morbòque regio medetur. Herba cum radice rufa ac umbilico [cum oleo chamæmelino fetueta] imposita torminibus & vteri doloribus optulatur. Eius pulvis vlcera & vulnera purgat, sanâque inspersus. Chelidonium tritam cum axungia verrucas absumere refert Rondelerius. Lobel. rariùs intrò fumendam censet, sed commodiùs foris vtendam ad impetiginas & psoras puerorum, necnon metallorum chymicas medicationes. Succus Chelidoniæ [inquit Paracels.] colore suo imponit oculis, ac si dotatum esset auro: verùm Chymista, qui animam vel quintam essentiam, vnde coagulantem ac penitulantem tincturam efficerent, venati sunt, nihil præter sanum errorem assecuti sunt. Chymista [addit Math.] Cæli donum appellant, quâ nominis præstantiâ freti, ex hac herba quandam quintam essentiam fieri prædicant, non modò suis vanis alchymicis imaginacionibus ac-

commodatissimam, sed ad tuendam etiam salutem hominum, morbòque quàm plurimòs profligandos vtilcin. Herba in calcem delecta si nudis pedibus teratur, ictericos sanare creditur: eadem mensum abundantiam sistit, manibus mulierum admora. Succus canis dentibus inditus eos frangit & etiicit. Hanc herbam, si Alberto credimus, si quis cum corde ralphæ habuerit deuincet omnes hostes, omnes causas, & omnes lites amouebit. Et si prædicta ponantur super caput infirmi, si debet mori statim cantabit altâ voce, si nò, lachrymabit. Sed mittamus aniles fabulas, vndèque digressi sumus, redeamus. Succus ad oculorum maculas, argemas, nubeculas, & cicatrices plurimùm commendatur. Verùm cum acerrimus sit, adhibendus non est, nisi iis additis, quæ eius acrimoniam retundunt, cuiusmodi dicitur esse lac muliebre.

CHELIDONIVM FOLIO LACINIATO.

Quivulgari- Descriptione. us illud Chelidonium maius nouit, faciliè oblatam hanc eius varietatè discet: cætera similia, folia minora, cocciniùs crebriùsque incisâ: *florum* itidè folia aliquib⁹ incisuris secta, & veluti fibrata, accedètia ad flores plantæ, quæ quibusdam dicitur Cuminû filiquosum & Hipæocum

Clusj.

Dicitur Spreng. hort. Chelidonia maior folijs *Synon.* & floribus incisâ: Clus. Hist. post. Chelidonium maius laciniato flore, siue maius multifido folio. C. Bauh. apud Matth. Chelid. maius alterum: Eisdem in phyt. & Pin. Chelidonium 2. siue maius folijs quernis.

Vidi primò Heidelbergæ in horro Sprengeri *Locus.* spontè natam. Ex seminibus ab illo oblati à pluribus annis Montbelgardis coluimus in horro, ill. E. C. vbi ex deciduo semine quorannis repullulat.

AQUILEGIA IN GENERÈ.

C. A. P. CXVII.

Aquilegia subijcimus, cum quibusdã Chelidonia siluestris dicatur, & folijs aliquomodo conueniat, nisi quòd sint paulò rotundiora & molliora. Videtur autem dicta quasi Aquilina, ob florum mucrones aduncos, vt sunt aquilini vngues. Veteribus fuerit nota, anabigitur. Costæus quidem & Al droandus Potheu [Desiderium Gazæ.] veterum, Theophrastus tei. esse contendunt: Cæsalpinus verò eisdem Theophrastionem credit: Dalechampio contra apud A-

quilegia subijcimus, cum quibusdã Chelidonia siluestris dicatur, & folijs aliquomodo conueniat, nisi quòd sint paulò rotundiora & molliora. Videtur autem dicta quasi Aquilina, ob florum mucrones aduncos, vt sunt aquilini vngues. Veteribus fuerit nota, anabigitur. Costæus quidem & Al droandus Potheu [Desiderium Gazæ.] veterum, Theophrastus tei. esse contendunt: Cæsalpinus verò eisdem Theophrastionem credit: Dalechampio contra apud A-

Io vis flos.

Leo herba

thenæum Theophrasti *διδυμοειδής* est, Iouis flos: Gesnero tamen Leontostomou Theoph. dicitur, & Leo Columellæ; Leo herba Dodonæo. Alii *Ægilopa* Græcorum credunt, omnesque facultates eidem tribuunt, sed non parum aberrant. Tragus Centaureum Germanicum siue maius esse autumat, eiusque illi vires, sed temerè & citra omnem rationem tribuit. Sunt etiam, referente Matthiolo (qui flori inter alios colores aureum adscribit, qualem nos nunquam obseruauimus) qui Chelidonium maius nuncupent. Gesner. in cat. pl. Cantabricam opinatur; Ruell. caruleas Violas, aut quæ sint se nescire fatetur. Sed eis minus conuenire deprehenditur. Dodon. in gall. hist. antiquis incognitam ait. Fabius Columna eam Aquiliam quæ simplici flore est, *Ιατρικόν* Dioscoridis esse ceter, cuius iudicium Clusio valdè probatur. Lobelius tamen Columnæ opinionem Aquilegiam pro *Ισopyro* Dioscoridis ponentis in suis plantarum illustrationibus rejicit atque damnat.

Genus de Aquila annotat, aliquos herbam hanc, quam plerique Aquilegium. aut cum Matthiolo Aquilina nominant, Angelicam, & Amorem perfectum vocare: Germ. *Wibbelen/ wätsen/ & wäje*: Belg. *wiscwam*: Galli *Ancholies*: Itali *Aquileia*, & *Celidonia saluatica*: Angli *Celidonia*.

Aquilegia flore simplici in montium pratis luxuriat, ea scilicet quæ caruleo est flore: secitur etiam in hortis: caulescit mensè Iunio. In hortis quidem diuersorum colorum conspicitur: itèmp que multiplex.

Angelica. Amor perfectus.

Leus & Tempus.

AQUILEGIA FLORE SIMPLICI.

Figura tres Fuchf.

Descriptio.

Plusquam pollicari crassitudine est radix, candida, sapore subdulci: folia ex longis, rigidis, hirsutis pediculis ter terna, Chelidonia maioris, infra glauca, supra viridatâ, cum obscurâ acrimoniâ exsiccantia, relicta tandem dulcedine effarudignâ: caules tenues, sed rigidi, hirsuti, geniculati, ramosi, amœnos flores sustinent,

corniculis rostratis compositos, vt passis alis columbam (si cum lateribus alternatim interjectis foliis vnum ex corniculis exemeris) egregio naturæ artificio deformant: atque hi quidem vel siluestres, vix alterius coloris, quam puniceï, vel hortenses, colore caruleo, rubro, candido, carneo, herbaceo, versicolore, infinitam pariunt varietatem: omnibus ramen semen Consolidæ regalis, nigrum, lubricâ, in corniculis surrectis Aconitum continetur.

lina rubra Lob. Icon. p. 761. Aquilina Cast. alba Tabern. Ic. & Hist. quoad iconem, quoad ordinem 1. 2. 3. & 7. siue niuea, purpurea & rubra.

Aquilegia montana magno flore C. Bauh.

Aquilegia montana magno flore, 3. in Pin. D. in Aquilegiæ vulgaris altitudine excrefcit quidem, sed foliis primùm differt, cum in laciniis renuiores, easque non obtusas, vt in aliis, sed acutas diuidantur, & folia penè subtrotunda sint: sic & floribus est caruleis, vulgari similibus, sed multò maioribus. In monte prope Themias Fabrias copiosè prouenit.

Aquilegia montana paruo flore, Thalictri folio.

Ex radice parua, folia Thalictri formâ, sed exigua, pallidè virentia, prodeunt: inter quæ cauliculus tenuis, palmo minor, duobus, tribusve foliolis brevibus, oblongis, minimè diuisis, exsurgit, florem vnicum caruleum sustinet, formâ quidem vulgari similem, sed quintaplò minorem.

In Helvetiorum Alpibus reperitur: in Motaua prope urbem Trebis, sub arce Smilo, in pratis vernali tẽpore copiosissimè reperi relatum est C.

Aquilegia siluestris dicitur, Aquilegia simpliciter Trago, Fuchf. H. Lugd. p. 820. Lonic. Cæsalp. & Gerardo: Aquileia Fuchf. Gesner. hort. & Dod. syluestris Thallio: Aquileia simplex Cammer. Aquilina Matth. Lobel. Adv. Obs. p. 140. Ic. Plât. 761. Cast. & Tabern. Aquilegia r. siue simpliciter Trago, Fuchf. H. Lugdun. pag. 820. Lonic. Cæsalp. & Gerardo: Aquileia Fuchf. H. Gesner. hort. & Dod. syluestris Thallio: Aquileia simplex Cammer. Aquilina Matth. Lobel. Adv. Observ. p. 440. Ic. Plât. 761. Cast. & Tabern. Aquilegia r. siue simplex siluestris. Aquilegia hortensis, simplex secunda C. Bauh. Aquilina rubra Lob. Icon. p. 761. Aquilina Cast. alba Tabern. Ic. & Hist. quoad iconem, quoad ordinem 1. 2. 3. & 7. siue niuea, purpurea & rubra.

est C. Bauhino, qui in Prod. secundam facit, & in Pin. quartam.

AQVILEGIA FLORE PLENO,
sive multiplici.

O floribus elegantia in hortis culta hæc stipes modò pluribus, densioribus, & nitidioribus corniculis obseruatur: floribus etiam vberiore fertur multiplicibus, qui vel cærulei prorsus sunt, vel violacei, vel cineriaci, vel blandè rubentes, vel saturè rubri, vel albi, vel ex albo & cæruleo, violacè re-mulsi faciem commixti, vel alterius coloris, quis enim omnes enumeret? cætera similia.

Aquilegia multiplex Hort. Lus. flore pleno cæruleo, albo, incarnato, purpureo, rubro, sive 1. 2. 3. 4. & 5. Eyll. multiflora variegata Lob. Ic. p. 762. (ibidem & Aquilegia multiplici vario colore flore.) Aquileia multiplex Gerard. multiplici flore Dod. Aquilina multiplex Tabern. Ic. & Histor. quoad iconem; quoad ordinem 4, 5, 6. & 8. sive cærulea, alba, purpurea & variegata. Aquilina pleno flore Clusij hist.

C. Bauh. phyt. Aquilegia 3. sive hortensis multiplex: Pin. Aquilegia pleno flore 1. sive hortensis multiplex flore magno. Aquilegia flore rubro 5. Eyll. fl. variegata duplici Sver. Aquileia 6. sive variegata Bry. Aquilina rubro Bry. Sver. Item, Aquilegia pleno flore 2. sive hort. multiplex fl. paruo.

AQVILEGIA FLORE PLENO INVERSO.

Non raram fertur vberiore hi multiplicibus flores & colore diuersitatem paritè multifariam, sed & signatè discrepare eadem quotidie deprehenduntur, & diuersas interdum sortiri facies, sive naturæ lusa, sive artificis quodam, vt inuersi flores protemporibus videantur.

Clus. hist. Aquilina pleno inuerso flore. Lobel. Ic. p. 763. (ibidem & Aquilina inuersa multiplici albo colore) Aquilina plenis multiplicibus floribus: Obs. p. 440. Aquilina plenis & multiplicibus aspectu inuicissimis floribus inuersis cum hortensis multiplici eadem: Tabern. Histor. Aquilina 9. prorsus niuea flore magno & lato sursum reflexo: H. Lugd. pag. 821. Aquilina plenis & multiplicibus floribus Lobelij: Aquilina carnei coloris Bry. Aquilegia inuersa Camer. C. Bauh. phyt. Aquilegia 4. sive hortensis multiplex inuersis floribus. Pin. Aquileg. pl. flore 3. sive hort. multiplici flor. inuerso, Aquileg. cærulea inuerso flore, Eyll.

AQVILEGIA FLORE SIMPLICI ET
pleno, non corniculato.

Aquilegiam floribus non corniculatis, sed Nigellæ citrinæ instar foliosis, vocamus, quæ Clusius pro Aquilina roseo flore pleno pingit, & describit.

C. Bauh. pin. Aquilegia pleno flore 3. sive flore roseo multiplici, colore communiter cæruleo, raris albis, rarissimè carneo, sive blandè rubente: vel albo nigris punctis asperso: hinc Aquilegia stellata flore purpureo, rubescenre, violaceo, & albo minutissimis nigris punctis ornato, sive 1. 2. 3. & 4. Eyll. Aquilegia stellata cæruleo-violacea Svercij.

AQVILEGIA DEGENER.

CAP. CXVIII.

Ita nonnunquam degenerat Aquilegia, vt facilius minusculæ flores proferat strigiosiores, & tum quidem aut colore languidiore, & quasi dilucente apparent, aut prorsus virorem induunt, Camer.

Descriptio:

Aquilinam degenerem conspicere meminit Clusius cæxigæ Rosæ formam æmulantes flores ferentem, coloris vel omninò viridis, vel ex viridi purpurescentis, mutatâ videlicet pristinâ formâ, sive potius vitio contracto, ex stipium intempertu ex vno loco in alium translatione.

Lobel Icon. Synon:

pag. 674. & Hort. Lusar. Aquilegia degener. C. Bauh. phyt. Aquileg. [In Pin. fl. pleno] sive degener virescens: Aquilina ro. herbacea rubro variegata Tabern. Hist. Aquilina degener Bry: Aquilegia stellata rosea Sver.

Aquilegæ semen tusum ac pondere drachmæ cum croco nummi pondere è vino bibitum, præstantissimum est medicamentum aduersus morbum regium: [experienciâ certâ id attestante Trag.] si postquam sumptis, in lectum te composueris, probè contentum, ac sudorem eliceas: eodem modo vsurpatum meatus iecinoris obstructos, vnde multæ ægritudines oriuntur, aperit. Aqua florum Aquilegæ distillata, pota eadem efficit, præstatque leuamentum aduersus syncopen. Abscessus proinde internos disciuit, venenum quoduis expellit, ac tormina mitigat.

Vires & Vius.

Cæterum, quæ de Aquilina facultatibus Clusius accipiebat à Rapardo, liber hic subscribere: nimirum Aquilina vulgaris semen tenuissimè contritum, & ex vino propinatam, mulieribus in partibus difficultate cum optimo successu exhiberi: si prior tamen haustus minis fuerit efficax, alium similem propinandum esse.

THALICTRVM VETERIBVS.

CAP. CXIX.

Fecit in hac herba vnus literæ ambiguae similitudo, vt auctorum exemplaria partim Thalicttrum, & ἄλιτρον, partim ἄλιτρον Thalicttrum legerent, pro vt apud Græcos, apud Latinos verò postea pro c litera fuit agnita.

Thalicttrum.

Thalicttrum.

Sunt autem Plinio & Dioscoridi, paucis exceptis, de Thalictro eadem omnia. Thalicttrum, ait hic libro quarto, folia Cotiandri habet, at pinguiora, cauliculum Rutæ crassitudine, in quo folia, quæ trita imposita, vlcera diuturna

Disf.

H h h

ad cicatricem perducunt, nascitur præcipue in campestribus. Ille lib. 27. cap. vlt. Thalictrum folia Coriandri habet, pinguiora paulò, caulera Papaueris. (Sed Coriandri legit quoque Galenus sequutus Dioscoridem. Et fieri potest, vt Plinius græcâ lectione deceptus *παντα* pro *παντα* legent) nascitur vbiq; in campestribus: medentur viceribus sçlia cum melle. Ægineta cum Galeno siccandi vin sine erosione habere ait.

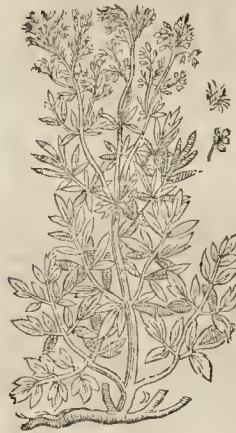
Annotat Goupylus in veteribus Dioscoridis exemplaribus hoc loco caput esse de Typha. Sed de Typha priori libro tertio egit.

Æquiuoca.

Thalictri nomen sequentes ad præ sunt plantæ. Thalictrum nigrum caule & semine striato. Thalictrum solo saturatius virente, cauliculo nõ striato. Thalictrum speciosissimum glaucum, semine & caule striato. Thalictrum montanum album Clusij. Thalictrum maius folliculis angustissimum C. Bauhini Clusij. Thalictrum angustissimum folio C. Bauhini. Thalictrum minus, siue Rutæ pratensis genus minus, semine striato. Thalictrum minimum feridissimum. Aquilegia ab Heroldo, sed malè. Pimp. saxif. minor Rondel. ii, à Lobelio & H. Lugd. Seriphium germ. Chamæmel. sçe id, à Gesnero. Potentilla à Ruellio, sed falsò. Contol. regalis Tragos, sed etiam falsò. Phelandr. Plinij à nonnullis, sed magno errore.

THALICTRVM NIGRVS CAULE ET
semine striato.

Descripti.

Plurimè videntibus falsis, licet saturatius ductis, splendentibus tamen, longis, angulosis donatur: caules rigidi, striati, inaves, virescunt, & ad viri altitudinem & maiorem aliquando excresecunt: *foliis* perquam exigui, masculi, herbidi, obtusum ferè in orbem gomeratis flammulis herbidis, aut ex herbaceo flaves.

centibus constant. *radix* fibrosa buxi coloris, ingrati amaricantis saporis.

Cordus in Diosc. verum Thalictrum facit, ac germ. *hepstat* hoc est, Folium tanum appellat, quò rusticæ Saxones hæc maxima curege vulnere, sine aliquo adiutore medico: ait tamen aliquos *widert* vocare, sed hoc vocabulum latè patere. In Hist. verò Thalictri nigri nomine describit.

Gesm. hort. Saxifragam luteam appellat à colore florum vel radice luteo, ac Rutæ pratensis cognatam ait: alibi Barbam caprinam minorem vocat.

Dod. gall. ad Barbam capri refert, ac pro secun-

la siue minore specie describit, & pro Pigano pingit. Ignaros pharmacopœos pro sylvestri Rutæ, non sine magno errore vti scribit, & mulierculas Belgicas Rhabarbarum spurium vocare? Doctorum quorundam opinionem, Thalictrum existimantium, veritati haud consentaneam videri. Icon quidem à Dodonæo proposita responderet huic nostro Thalicthro nigri. Sed parui folliculi, quorum in descriptione meminit, filiquarum instar, conueniunt Thalicthro, nobis à folliculis desominato. Quas verò radices nigras tribuit, Tragus Barbæ capinæ vulgari adscripsit, qualem ipse pro prima specie pingit: nobis igitur videtur Dodonæus diuersas plantas confundere.

Lobel. in Adv. auctor est industrios quosdam Thalictrum Dioscoridis opinati, Saxifragam pratensem, quam Rutam feridam sine luteam, & post Rutam pratensem Herbariorum, commodiore vocabulo appellat, ac etiam in Icon. Plant. tom. 2. pag. 56. & Obs. pag. 108. eodem titulo donat.

Icon Tabernemontani Rutæ pratensis maioris quidem conuenit cum nostro Thalicthro nigriore. Verùm in descriptione non conueniunt quæ scribit de triangularibus folliculis. Rutam pratensem maiorem primam, contra doctos negat esse Thalictrum Dioscoridis, concludens esse Phelandrium Plinij, agnominas Rutam vulnerariam, & Rhabarbarum adulterinum, germ. *widert* radix, & *gros* wiser Radix her.

Schwenckfeldius plura Thalictra inuicem confundit: videtur autem eius Thalictrum pratense, Thalij Thalictrum maius folliculis angulosis: Eius verò luteum, nostrum nigrum: ad quod etiam referendum censens Alpinum.

Clus. in Pann. p. 80. & Hist. post. vocat Thalictrum s. siue pratense l. elatius, longioribus & Symagis atris foliis, & quodammodo splendentibus. C. Bauh. Pin. Thalictrum l. siue maius filiqua angulosa aut striata, Thalictrum nigrum Thalij, secundum siue lasfol. germanicum Camerarij. Ru. am. siue stem. Cæ. alpini: Ei autem adscrit florum mesocœa flamina è pallido candidantia, rariùs purpurascencia. Quæ occasio vt huc etiam referat Thalictrum flore incarnato, & albo, Eyttet.

Abundat in collium præcis itinere Monbelgardensi quò itur *lisse* & Vesontium, in multis etiam Germaniæ locis, vt inter Electorales vrbes *Opperheym* & *Weyss*, in campis.

Dodonæo Thalictra maiora temperatè calida vt ac vna resiccantia apparent: Folia eorum cleribus admixta, alium nonnihil commouent: Radicis decoctum idem potius præstat. In Hist. gall. plures vires tribuebat quas in lat. omisit. Luteriani nonnulli ad calculum laudabant Lobelio. Thalictris quibusdam in locis in Italia, teste Cameratio, vtuntur contra pestem in Saxonia contra idèthiam. Non autem placet Dodonæum & alios, cum Tabern. easdem vires omnibus Thalictrorum generibus adscribere, quum ipsis non fuerint bene nota.

THALICTRVM SPECIOSISSIMVM
glaucum, semine & caule striato.

Hominis interdum proceri statutum adæquat, vel etiam superat, *radix* flaua, multas fibras

fibras à latere obliquas citium maque spargente, sapore amaro. caulis autem rectus, singularis, nullis alis, ramis. ve brachiatum, purpurascens, inanis, crassitudine digitali, perquam longis internodijs intercepis: *Folia* ex articulis nascuntur, quos vaginæ amplectuntur, Thalictri maioris nigrioris latiora,

si singularia spectes, colore utique subcaeruleo, vel glauco, sapore amaro, & acridore gravi: summum capitis fastigium in furculos aliquot abit, quibus floris insident muscosi, ex meris fibrillis luteis compositi: *semen* regitur tunica tenui, non anguloso folliculo.

Dodon. in purg. append. & Hist. in fol. lat. Thalictrum maius tertium facit. Camer. hort. Thalictrum 1. Italicum vulgò. Casp. Bauh. Pin. Thalictrum 3. siue minus flavum, staminibus luteis, vel glauco folio, Thalictrum maius Ger. Thalictrum in Hetruria vulgò *Verdemacum* Casalp. Clusius Pann. pag. 380. & Hist. post. Thalictrum 1. siue Hispanicum. Lobel. Obs. p. 109. Ruta pratensis siue Thalictrum longè maius & multò speciosissimū. Tabern. Rura pratensis maior quarta, Phelandrium Hispanicum, (Grosynien Rauch) Spanisch heylblat: An Pes mitul Angullia:?

Ex Hispaniis in Belgium venit, & deinde operâ Clovis Pannonicis Austriacique prouincijs vulgare factum est. Nobis ex S. Lupo Burgundiæ missa planta fuit nomine *Ruta captaria*. Exeruit in horo III. E. C. ad altitudinem hominis flores Iunio & Iulio.

THALICTRVM MAIUS FOLLICVLIS angulosis caule læti.

Quod D. Gesnerus Thalictrū maius appellatē solitus est, in cubitalem, vel sesquicubitale altitudinem excreuit, ramosis, rigidis, poliris, lauibūque & concavis caulibus donatū: *folia* Agullegiæ, læuia eiusdem penè coloris, & fermè inodora, amaricantia cū acrimonia: *flores* ceu mulcaria, cōserta, ex-

radiatis staminibus in orbem actis, dilutam Violæ nigrae purpuram referentibus, apicibus tan en obsoleto colore luteo ve prædictis, compacti. *Radiæ* fibrosæ, multiplices, tenues, externæ nigricantes, internæ albæ, sapore non ingratae, quatuor veluti costis constant: *semen* in folliculis angulosis tenue, longum, fuscum.

Lobel. Adu. Ruta triangulo peticarpio: Tabern. Synon. Hist. sine icone, Ruta pratensis maior terra. Dodon. Thalictrum magnum quatum: Clus. Pann. pag. 380. Thalierrum 4. siue montanum 3. à priore [montano albo 1. & 2.] solo floris colore differens. Thalictrum 5. flore purpureo Camer. hort.

In monte Saleuæ Geneuæ obseruati flores Loc. & Iunio & Iulio semine maturo; in Sabaudia florens Autumnò: Montbelgard ad Dubim itinere versus *L'iste* inter dameta Iunio. Ex semine in horo prouenit.

Thalictrum pratense angustifolium.

Clusio est in Pann. p. 380. & Hist. post. Thalictrum sextum, siue pratense secundum, humillius, Synon: flore candicante: Thalictr. 3. angustifolium Camer. Thalictr. 4. siue pratense angustifolium C. Bauh. Pin. Ruta pratensis maior 5. Tabern. in Hist. sine icone.

THALICTRVM MINVS, SIVE RVTÆ pratensis genus minus, semine striato.

Thalictro maiori cum *Descripti* folliculis simills, non ea tamen ut plurimū huic proceritas: *caules* tenuiores, non minus tamen rigidi: *folia* consimilia, crassiuscula, sed minora, siue sit spontanea siue culta, situ & dispositione eadē: *radix* tenuis, fibrosa, lutea, repens: *flores* ex radiatis staminibus componuntur, capitulis minoribus, colore ex fusco ad luteum

vergente: *semen* eidem respondet.

Dodon. gall. Barbæ capræ tertia species, fortè Hypecum Dioscoridis, quod etiam *uaignon*: Eadem in Purg. app. & Hist. Thalletrum patuum, Thalictri quintum genus minimum, Thalictrum minus, vetricum Gerardo: Thalictrum 4. parvū Camer. hort. Thalictrum tenuifol. Cordo hist. Thalictrum Cordi tenuifollum Lobel. in Ada. & Ic. Plant. p. 56. tom. 2. & Obs. p. 508. Clusio Thalictrum 7. siue omnium minimum, folijs minoribus, cineracei coloris, pallido floris colore: radice omnium maximè flaua & serpente, subindeque noua germina producente: Thalictr. 8. siue minus C. Bauh. Pin.

Hyoecoum H. Lugd. pag. 1582. Cæsalp. Ruta pratensis alia minor, Cicuta A. venientium quorundam. Ruta pratens. minor. Tabernæmont.

Locus.

In campestribus maritimis locis apud Belgas reperitur, alibi etiam in montosis, vti in Baldo Italiæ monte provenire fertur.

Thalictrum minimum fetidissimum C. Bauhini.

Descript.

CAULE est pedalis, rotundo, in ramulos diuiso: foliis pluribus in tres lacinas diuisis, antrorsus duabus incisuris dearticulatis, superne arrirentibus, inferne paleiscentibus: in ramulorum fastigiis strobili parui, masculi, ex plurimis staminibus compositi, quibus succedunt exigua valvula, oblonga, lena, septena, striata, apice incuruo donata, tribusque inuicem iuncta, capillaceo oblongo pediculo insidentes, semen exiguum includentes. Tota planta odorem fetidissimum spirat: in Valesia reperitur.

BARBA CAPRI.

CAP. CXX.

Descript.

RADICEM sortita est medocriter crassa, fibrosam, cortice in medullam crassiusculo, ad rufum sedinem declinante, cui subest lignosa substantia cum copiosa medulla alba, fatua: caules, duos, tres cubitos alti, & maiores, multis alis concaui, læues, teretes, medullosi, ac robusto (qui in alis nullus est) perforati: folia Castaneæ oblonga, acuminata,

ferrata, plura ad costam alligata, nullis intercedentibus minoribus. Foliis vti in Vlmata, à qua & flores huius plurimum differunt, in ligulis videlicet racematum collocati, per pusillum candidi.

Acetarium elms.

Hermolaum in Dioscor. hanc per Acetarium oculus, quam quidam Tragopogon falsò esse voluit, & vulgò Barbam petrae, & in Gallia Cispadana Barbulam hircinam vocant, intelligere putò.

Tragus Barbulam caprae inscribit, proque Barba caprina 2. siue sylvestri delineat, ac cum Vlmata ad Pycnocomon Dioscoridis refert. Sed hanc opinionem improbat Fuchsius. Patavij alibi quæ in Italia Christophoriana (Crostofanaria Anguill. epistol. 14.) æquius vocari ait Gesnerus, qui quondam Asparagum siluestrem vocabat.

C. Bauh. Pin. Barba caprae siue floribus oblongis. Melandryon Plinij, Barba capri Fuchsi. Dodon. gall. caprae H. Lugd. Eyt. caprina altera Lonc. Potentilla 2. Anguill. Drymopogon 1. Tab. Nobis quidem iudicibus H. Lugd. p. 1081 pingit Barbam caprae, verum in descriptione cum ea confundit Vlmariam.

Locus.

Generis copiosè provenit in monticulo la Bassie; Bassiæ ad Rhenum prope domum ru-

ram. Alunt Vngariæ, Austria, Stiria, vicinarumque prouinciarum montana, siluæ Barbanæ pratinam Fuchsij & Tragi, ab Vlmata diuersam, referente Clusio.

VLMARIA.

CAP. CXXI.

CAULE recto, anguloso, rubente, concauo, firmo, ad duos aut tres cubitos adolefcit, folia lato vitore nitentia, quina aut septena, ad costam connexa, intercedentibus compluribus minoribus: singulata folia, segmentum folij Imperatoriae referant, ferrata & nonnulla sinuata: interdum verò crispo contextu plicarum

ad Vlni folia accedunt, sapore citra morsum strenuè siccante: flores toaeclentes positu & formâ Filipendulae vulgares, albidæ, quinque folis constan, apicibus crebris similiter albis, aut in luteum vergentibus: luccedunt capitula acuminata ex contortis oblongis seminulis composita: radix digitalis, infinis fibris rubentibus capillata. Trago, longa, fibrisque melius capillata, foris nigra, intus subfusca, grauissimi odoris, amari simul & adstringentis, non aliter quàm glandes.

Cerdo Histot. Medefussium, Argentilla maior quorundam, ramiffuræ. Tragus describit pro Barba caprae prima, refertque cum secunda ad Pycnocomon Plinij & Dioscoridis. Nobis autem opinio Tragi planè displicet, nec vlla nota nobis conuenite videtur cum Pycnocomo. Quin Cortusius, cum Patavij essemus, Chrylocomen faciebat. Gesner. verò nobis Apum herbam, Vlniam benfrant, denominabat, quia eâ apes summo perè delectantur, si alucaria illinantur. Rupellæ in Gallia vocant Vignette. Anguill. epistol. 17. dicitur Potentilla libro de dynamis Galeni laudata. Barba caprina 1. Lonc. itémque Dod. gall. quoad descriptionem: figura enim non responder, ideòque eam in fol. lat. mutauit, depinxitque sub titulo Reginae prati, vocauitque getm. Vlnis bart/ Belg. Jannette, Gall. Barbe de cheure. Cum Rhodera Plinij similitudinis aliquid obtinere ait. Sed tamen eandem esse, affirmandum, contra C. Bauhinum, haud censet.

Geln. hort. Christophoriana, Barba capri maior, Regina prati (sic dicitur etiam Gerardo) & Vlmata quorundam. Barbicapa & Vlmata vulgi Lob. in Adu. & Obs. p. 209. H. Belg. p. 869. Icon. Plant. pag. 711. Vlmata Car. Steph. Horti p. 66. H. Lugd. p. 1081. Geln. cat. Camer. hort. & Tabern.

C. Bauh. Pin. Barba caprae altera, siue floribus com-

paëtis, Potentilla r. Anguill. Argentilla maior Thalij.

Alunt Vogaria, Austriz, Stiria, vicinarumque prouinciaturatâ humidiora, & torrentium ripa. Vlmariam ab vlmaceis foliis dictam, temperamento, atque etiam odore Pimpinellæ maiori Italicæ quodammodo respondentem, referente Cluſio. Non rarò in vlginosis pratis, sæpè etiam inter spinas, & in collibus quibusdam, quotannis nouos caules emittit, florè que Iunio mense, auctore Trago. Montbelgardi passim circa aquarum riuos abundat; Babilæ in itinere, quo itur Learach, & Genæ in pratis vltra Aruæ florens Malo & Iunio, copiosè Iulio inter Darlacum & Eslingen.

Calidam & siccam iudicat Tragus. Mulierculæ autem verno tempore tenera folia legunt, oleo ribus; suis adiungunt. Si in vino rubro & quasi nigro decoquat rad. & bibatur, disentergè vtilis est. Eadem verò vino & melle decocta & pota aluum soluit, bilem extrahit. Semen in cibo commanducatum, capidnoxam adfert. Herba cum farina rufa & impolita, tumores discutiit, furculos præterea extrahit, enspides & rela, rufa & impolita. Folia aduſa pustulas excitant, quemadmodum Ranunculus. Ego contra Tragum, iudico hanc plantam potius frigidam, quam calidam, & posteriores vires, quas ponit Tragus (quæ potius Pycnocomi Dioscoridis) non conuenit sed planè contrarias esse eis, quas ex eo primo loco recensemus. Præterea Dioscorides ait Pycnocomon constare Erucæ foliis acrioribus, non tamen pustulas Ranunculi modo excitare scribit. Tragus in sua descriptione nullius acrimoniæ meminit, sed tantùm amari & astingentis saporis. Rupellensis Renarus dicit hydromeltem ex eius flore concitari gratum odorem, & ita parati vt amuleum vinum Creteum quod Maluatum vocant: se etiam vidisse qui Luretæ aduersus pestem commendarent.

LEONTOPETALON IN GENERE EX antiquis & recentioribus.

CAP. CXXII.

Leontopetalum caulem profert dodrantalem [δωδρανταίων vet.] aut etiam altiotem, plurimis alis concatum, in quarum cacaminibus siliquæ sunt cicerum modo [quidam carent his vocibus, ἄκαιοι [sc. ἀκαιοί] ἰσπερίθου:] ac in his duo triuè minuta semina, flores punice, Anemonæ similes, folia Brassicæ, Papaueris foliorum diuisura: radice nigra, Rapo similis [ἴσα μὲν ἄνθη ἴσως ὁμοία: hæc vt patenthesi includit.] quæ eminentias seu nodos quosdam habet. Nascitur in arulis, ac inter segetes. Radix ex vino pota commortis à serpente auxiliatur, dolorem omnem celeriter extimens. Miscetur & ischiadicorum clysteribus, Diosc.

Sunt qui inter spuria Leontopodion, qui Leuaction, qui Leontion, qui Dorida, qui Doristenda, qui Lychnidem agrestem, qui Pardalium, qui Therybetum, qui Rapetium, qui Papauer cornutum, qui Anemonem vocant. Romani, Papauerulum, au: Semen leoninum dicunt. Ex quibus constat nomen à ferocissimo & generosissimo omnium animalium quondam tuenisse. Quid autem illi cum leone conueniat, non satis certum est. Si nominis origo expendatur, nihil Leontopetalon erit, annotante Marcello, quam leonis folium. Sed quæ leonis partem, verbi causa, pedem, autem, linguam, a-

Tom. III.

læmve huiuscemodi, folium referat, non satis pro comperito est, præsertim variantibus appellationibus, Leontio, Leontopodio, & Leonino semine, quæ quidem omnes à leone causam nominis, sed non eodem modo habent: Siquidem Leontion leonculus est, Leontopodium autem leonis pedè significat, & Leoninum semen causam nominis in semine non in folio esse ostendit. Cur autem agrestis Lychnis diceretur, floris figura in causa est, quæ Anemonem & siluestre Papauer dici etiã Leontopetalon fecit, Omnes enim hi flores magnitudine, colore, totaque figurâ similes, aut saltem non multùm dissimiles inter se sunt.

Descripsit Leontopetalon lib. 27. c. 11. Plinius iisdem verbis: Rhapicion alijs vocati dicens, folio Brassicæ, caule semip: dali, alis multis, semine in cacumine in siliquis Ciceris modo, radice Rapo simili, grandi & nigra: nasci eam in arulis: & omnium generum serpentibus in vino potam radicein aduersari, nec quicquam celerius perficere: dari & ischiadicis.

Maximè autem, auctore Galeno, radice vitmar, quæ discutiendi vim habet, siccatque & calefacit in tertio ordine.

Leontopetalon quidam eam herbam esse vocant, quam sequenti capite describemus. Alij Fumariam bulbosam Leontopetalii genus esse existimant. Alij, recte Gesnero, Helleborem nigrum, Gatyophyllitam aquaticam Tragus, Alchimillâ Cornarius, sed non sine magno errore.

LEONTOPETALON QVORVNDAM.

Radix pugnum implet, rotunda, tuberibus multis inæqualis, cortice cinereo, pulpa vi-

Descriptio

lureolis vmbilicum circumstantibus, quibus marcescentibus prolongantur pediculi in palmatam longitudinem, in extremo verticium venosum Halicacabi sustinentes: semen nigrum Cannæ indicæ semini persimile.

Leontopetalum Mart. h. Gesn. hort. & Camer. synon. Leontopetalon Label. in Adu. Obs. pag. 391. ic. Plant. p. 685. Cast. Lond. Rauu. vossii. Lac. Cæsalp. & H. Lug. p. 168.

Leontopetalum hoc quod ex Græcia adfertur descriptioni Dioscoridis nec foliis, nec flore respondere ait Anguillara epist. 11. ac propterea an verum sit, aliis diiudicandum proponit.

Ex semine quidem Cameratio prodit foliis binis oblongis, crispatis oris, sed ad frugem non peruenit, & quidem quoad radicem & fructum conuenit descriptioni Dioscoridis, sed folia & flores planè discerpant. Incolæ Orientalium regionum circa Alepum, vbi Rauuolf. reperit, suâ linguâ *Aslab* vocant, atque radicum maiorum puluere vestes fricant, & hæc ratione maculas delent.

Hanc plantam, eiusq; nigram exuberantemque radicem Rapi instar vidisse se ait Matthiolus non modò Venetiis, & Patauy in quibusdam hortis, verùm etiam in Hetruriz aruis, aliisque Itallæ locis, nascique frequentem in Apulia.

PÆONIA VETERIBVS ET Neotericis.

CAP. CXXIII.

Theoph.

Theophrasto cognita fuit. Sic enim lib. 9. Hæc pl. cap. 9. de ea discessit. At illud veluti adiectitium, & elonginquo petiit videtur, quod sc. Pæoniam [Callam reddit Gaz] quam alij Glycyfidam [γλυκυσίδω, Giza Dulcesidam.] vocant, noctua effodiendam præcipiunt sibi imaginantes, si interdiu quispiam euat, & à pico matio conspicatur, eum fructum qui lem legere, sed oculis periclitari radicem autem fecant, sed e procidere.

Pæonia siue Glycyide [παιονία ἢ γλυκυσίδω] quibusdam Pentorobon. Sic Apuleius à numero granorum Ervo similitum vocat, quin & Sarracum Galeno sic legere mauiet, græcè tamen legitur πεινίμρον habet Idicetur.

In nothis vocatur Pæonia mas Orobellum [ὄροβελιον] à granis Ervo similibus: alis Orobox (ὄροβας) alis, quod menstruum sanguinem educat, Hæmagogum (αἱμαγόρον) alis Pætede, [παιτέδα] alis Aglaophotida (ἀγλαοφώτιδα) quibusdam quasi Dinnum donum, Theodonium (θεοδώνιον) alis, quasi Lunaris: Selenion (σεληνίον) Prophetis, quasi Lunæ genitura, Selnogonum (σεληνογόρον) alis Phlisis (φλίσις) Romanis Casta. Sant qui Idros dactylos (ἰδρος δακτύλος) radicem Pæoniæ vocent.

Defectpt.

Caulis ferè in duorum dodrantum altitudinem adolefcit, inquit Dioscorides, adnascente numerosâ sobole comitatus: ac mati quidem folia sunt, qualia Iuglandis (κασιανή καρπύα: Plinio qualia Ifatis, pinguiora, rotundioraque & minora. Sed Sarraceni. pro Ifatis, Iuglandis reponendum esse suspicatur.) Fæminæ verò incisuris Smyrnijs modo diuisa (φύλλα ἁσπιρ σμυρνίων.) Plinio fæminæ folia Myrtham redolent, & densiora sunt: ex quo patet, ἀντὶ τοῦ σμυρνίου σωύρα legisse, manifesto errore: quamuis & Smyrnum à Myrthæ odore saporem, quem refert, ita dictum est. Sarrac. Summo caule fert vtraque sillquas quasdam, veluti Græcas nuces (ἀμυγδαλοῖς) quibus dehiscitibus grana multa rubentia, parua, acinis Punicorū (πουνίς) similia inueniuntur, & inter hæc media quinque aut sex, nigra, purpurea. Radix maris digitali ferè est crassitudine & palmi longitudine, gustu adstringens, candida (λευκὴ ver. caret) Fæminæ verò radicibus ceuglandes septem oðve adherent, quales Hatulæ regæ [ἁσπιρ ἀρποβέλος] radicibus

adnascuntur. Idem in aliquibus exemplaribus posteaquam de fæminæ radicibus egit: Mas, inquit, plure habet, quoniam non vnâ radice nixus est, palmi altitudine, candidaque. Sed Sarac. ita potius legendum censet: Mas plures non habet, sed vnâ radice nixus est.

Antiqua autem pariter & honesta siue Pæonia, siue Glycyidem eam voces, plantæ hulus appellatio est. Habet enim altera auctorem antiquæ medicinz peritissimum Pæonem, cuius in vera & fabulosa historia egregium nomen & æterna laus adhuc est: Altera à dulcedine, quàm solo nomine indicat, non parum illi dignitatem & gratiam illi acquirit. Accedit his quòd nihil non sanari Pæoniâ superstitiosè credidit antiquitas, nec corporis tantum morbis, sed animi affectibus pariter mederi: adhuc imperate tempestatibus, arcere grandines, dissiuere faorum rubiginem, & ne in huiuscemodi longiores simus, Lemuribus etiam aduersari. Quod non aliunde in plebis animos irrepit, quàm ex his quæ Theophrastus, & Theophrastum sequutus Plinius, pluresque alij de legenda Pæonia ridicula magis, quàm superstitiosa, tradiderunt, & ex his quæ à Dioscoride de ephialtis naturæ vitio, non deorum irâ, præcepta sunt, adiectilibus continè imperitis ex superstitutione sua, deorumq; metu, quæ nullam haberent naturæ rationem, religio nec quæ medicinz turpissimè miscentibus. Ex quibus factum est, vt tam multis nominibus vna censeretur Pæonia, quorum aliqua nullam, nisi ex humana superstitutione causam & originem habent, qualia sunt Menion, Selenionq; Lunarem herbam significantia: qualia iridem Idæi dactyli, qui in Creta nutritis Iouem dicit fuerunt in veteri superstitutione quotidianis precibus exorati, quibus potestare Pæonia comparabatur. Nisi forte, quod magis verisimile est, prima huius nominis origo à radicibus eius facta fuerit: quas Dioscorides ait in fæmina glandium quantitate, & Aphodeli figura esse, & à digitali longitudine, quam habens, dactyli primum vocata ex eo herba fuerit, mox accedente superstitutione ad Idæos dactylos transfulerint homines, & quæ simpliciter dactyli herba nominabatur, religiosè Idæi dactyli vocati incæperit, mox Theodonion, quod diuinam opem & auxilium pellit. Tum Aglaophotis quod lucis splendorem ostendit, postremoque Casta herba, modò antiqua Romanorum ea appellatio sit. Ex eodem genere reliqua sunt præterea, quæ ad numerum folliculorum, & seminum figuram in ea pertinent, qualia sunt Pentarobon quasi quinquiesimum, Orobalion, & Orobox, omnia ab Ervo notissima frugè facta, cui Pæoniæ semen quantitate in cunctis, colore autem in quinque aut sex tantum par est. Sola Hæmagogos vox à ducendo sanguine facta fuit, pertinereq; ad vires eius, quibus puerperis à partu se non purgantibus prodest.

Cæterum, Pæoniam marem Tragus maximo cum errore existimat esse Fraxinellam, siue officinis falsò Dictamnium dictum.

Infulsam perhibet Tragus Sciolorum distinctionem, qui Pæoniam vulgarem illam, Germanis *Wendelstein Rosen* vocatam, Lapathum esse statuunt. Eodem auctore apud Dioscoridem Pæoniæ nomenclatura Chelidonio quoque tribuitur.

Laudata multum antiquis & neotericis ob virtutibus & multis utilitatibus Pæonia est. Radix (inquit

quæ Dioſc.) ſeminis à partu non purgatis exhibetur: ciet quoque menſes nuſ græcæ magnitudine pota: ventris etiam doloribus in vino bibita auxiliatur. Prodeſt arquiatis, & iis qui renum aut veſicæ cuculatus inſeſtantur. Eadem decocta in vino pota que aluum ſiſtit. Seminis autem gantula decem, duodecimve tubentia in vino nigro & auitero pota, ſanguinolentum fluorem muliebrem [*ſp. in ipſis dicit, ad diſſerentiam τὸν ἄλκον.*] Enimvero dicitur *γυναικείας* etiam ipſi Dioſcoridi pro coloris varietate duplex fuiſſe, alius *ἄλκός*, hoc eſt, albus, alius *ἰρυθρός*, ſ. e. rubens. Hunc potè Sarac. cum Scribonio Largo fluorem ſanguinolentum vertit: Plinius rubentes menſes reddidit] ſiſtunt: ſtomachiſque, qui eroſiones ventriculi ſentiunt, comeſta opitulatur. Quin & à puerulis pota eſticiatve initia calculi eximunt. Quæ verò nigra ſunt grana, ſuppreſſionib[us] nocturnis, quas ephialtas [*In cuborum ſiſſocacionibus, Faunorum in quiete ludibriis, Plin. Jvocant, vuluzque ſtranguationibus, ac vteri doloribus, numero quindecim, in aqua muſſa aut vino pota auxiliantur. Cæterum [hæc Goupylus in antiquo vtroque codice ſini capitis aſcripta reperit, quæ Ald. codex ad notha reiecit] naſcitur Pæonia in altiffimis montibus, eorumque verticibus.*

Ad eadem commendat libri 25. cap. 15. & libri 27. c. 10. Plinius: & ad melancholiam, & contra ſerpentes.

Ex auctoritate Galeni, Radix Pæoniæ menſes cit, ex muſſa Amygdalæ quantitate pota. Expurgat etiam iecur oblitrudum & renes. Sed hæc eſſicere nata eſt, quæ acris & ſubamara eſt, quæ verò quiddam etiam adſtriſtorium obtinet, fluxiones ventris ſiſtit. Oporret autem tunc in austerorum vinorum quopiam eam decoctam bibere. Eſt omninò reſicicatoria vehementer, vt non deſperauerim eam ex collo pueris ſuſpenſam, meritò comitialem morbum ſanare. Quodem vidi, inquit, puellum quandoque octo totis menſibus morbo comitali liberum, ex eo quo geſtabat radicem tempore. Vbi autem forte fortunâ quod à collo ſuſpenſum erat, decidiffet, protinus morbo correptus eſt: ruſſique ſuſpenſo in illius locum alio, inculpatè poſtea te habuit. Viſum verò eſt mihi fatiùs eſſe denudè id certioris experientie gratia detrahere: id quæ miſſilem, ac puer iterum eſſet conuulſus, magnam acrecentem radiels partem ex collo eius ſuſpendimus: ac deinceps prorfum ſanus eſſe datus eſt puer, nec poſtea conuulſus. Sic ſuceus Cyrenaiicus Columellam phlegmone affectam iuuat: Sic Nigella ſtriſta ac odorata deſtillationes & grauedines deſiccet. *Addit*

Leuin. Lemnius lib. 8. cap. 3. de occult. nat. miraculis: Pæonia Galeno nõ miuus decantata, quàm B: aſſica Catoni, non ſolùm à qualitate elementari, ſed totius ſubſtantie vi ac proprietate ſpecifica hunc morbum ſepilepiam. Jexpugnat. Puetos autem in quibus vis morbi minus valida, etiam à collo geſtata hoc morbo collapſos erigit. Diſcunt enim, conſumit que humorem pituiſoſum, qui huius morbi eſt ſeminarium. Intus verò exhibitæ eius baccæ etiam In adultis eſſicaciùs id præſtant, quam maſculi nomine designant, prima ſæctura emegit: Diu enim ſtolones, h. e. inuſiles frutices, calmoſque eſſicatos ac ſemine deſtillatos proſert. Vbi verò perfectè adoleuit, ſiſt quis dehi-

Tom. III.

ſcentibus, hinc baccas atro colore politas, hinc acinos, coccineo, ſtagnantiq[ue] robore nitidos, offedunt, nigricans ſemen in viam referendam, non tamen eâ vanitate, ac ſuperſtitione, vt ſequentis anni ſemen credatur inefficax, cùm à decimo partu etiam qui emerit ſæus, præſentaneam vim habeat, modò ne carioſus ſit & euanidus. In conſeſſo eſt (inquit Montuus lib. 1. cap. 8. Halofeos februm) Pæoniæ radicem de collo pendentem, epilepiam arcete, quod manſellauit: *Galenus minime omnium mendax.* Egoque ſubinde expertus ſum ad ſonticos & lunaticos plurimùm valet. Pæoniæ maſculam infantum collo ſubnexam, comicialem morbum ſanare, veſiſſimum eſſe comperit Fernelus. Quin & Apollonius Menabenus libello de Alce cap. 7. Pæoniæ matis radicem decreſcente Lunâ collectam, & recentem collo appenſam, puerum epilepticum, illic ſanitati teſtituiſſe, nonnullis experimentis in Suecia vidit: Fæminam aetern hoc præſtare non ſolere, multorum experimento comperit eſſe reſtatur. Nonnulli Sole Leonem occupante, die item & horâ ſolaribus, decreſcente etiam Lunâ colligendam præcipiunt. Biſtariam eiufmodi ſanatio contingere poteſt, vel deſiccatione, vel è totius ſubſtantie propietate. Cæterùm, quæcumque tandem ratione iſta contingant, ſucceſſus huius ſpe fruſtratur (verba ſunt Iulij Alexandrini à Neulſtatin in ſuis Galeni de ſimplicium medic. facult. librum notis) hodie. Vel igitur tam eſſicax non eſt noſtra hæc Pæonia, quàm allaram fortalſè regionum aliquarum: vel leuiora erant illius temporis mala hæc, quàm noſtri huius ſint, ob immutatam in deterius, fortè victus rationem. Quam ego aſſerre hoc loco cauſam non dubito, quam videam eiufdem rationis allaram à Galeno alibi ſuper aliis morbis quibuſdam, Hippocraticiſ temporis victus rationem multò magis commendante quàm ſui.

Mirari ſubit Tragus, illam ex Plinio fabulam de Lemuribus & Faunis, quaſi planta hæc malignis ſpiritibus aduerſetur, approbare, & non potius ex Dioſcoride ad ephialtas, qui morbus naturalis eſt, facere, ſcribere.

Fachſius Pæoniæ radicem tribuit leuiter adſtriſgentè, cum quadam dulcedine. Si verò pluſculùm dentibus mandatur, acrimoniam quampiam ſubamaram percipi ait, in radice præſertim noſtratis Pæoniæ, quam ſæminam eſſe dicit. Pæoniæ verò in vniuerſum temperamentum tenuium eſſe partium, exicicatorium, haud tamen inſigniter calidum, ſed aut ſymmetrum, aut paulò calidius.

Aquam ſtillatitam ſic parat Wirt. Empiricus: Poſoniam ſtoibus abundantem eruit, in tenues particulas conſcindit, in cantharo benè obturato & lutato in cellam frigidam ſupra fundum reponit, ubi que per quatuordecim dies relinquit, ac poſt ditillat. Hanc autem aquam caput valdè imbecille corrobore aſſerit, ſi æger, quum in ſtu-

Montuus.

Tragus notè
tur:

Temperam[en]t[um]

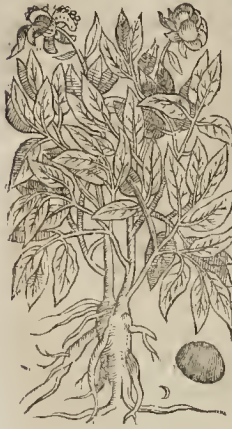
Caput, imbi-
cille.

medic, per duas horas à cibo abstineas : similiter utitur cubitum.

PÆONIA MAS, VNA PRÆCOCIOR,
& altera tardior.

Descriptio.

Pæonia mas præcocior ut rarior, ita notabili foliorum & radicis differentiâ à femina dilpeltitur. Ea siquidem, quàm femina, videtur aliud ad surgere, ad tesquicubitalem, aut bicubitalem altitudinem, pluribus caulis, non nihil tubentibus, in aliquot ramos divisit; folis vestis Nucis Juglandis scè

posita & signa, sed latiores, crassioribus, lanugine quâ lam a versa parte pubescentibus, ternis, quaternis, quibus, raris septenis, sat rã virentibus, glaucoque obductis, caulium extremis ad commissuras parte interna rutilis ex longis rubescentibus pediculis pendentibus. Flores in premis insident fastigis singulares, parvulos crinata quedam folia tu tuent, similes scè floribus Pæoniæ feminae, sed diluiores, non sine purpurea tinctura, necvis reliqua floribus saturationibus, in quorum medio stamina purpurantia apices croceos sustinent. Succedunt cornicula alba, villosa in principio, atque lucida lanugine pubescentia, rariùs terna, septis quã a aut circiter, crista sanguinea incurva superind donata, iuxta cornicula stamina u illa, apicibus luteis farinaceis constituta. Cornicula verò quæ terna, quaterna, quina, rariùs plura hirsuta, incana lam granliora reddita, atque per maturitatem deli'centia, recurvantur, elegantissimamque granorum ostentant feriem utrinque ordine positam, primum acinis Granati colore similia, mox atro-ceruleo, um, tandemque nigrorum, rotundorum, crasserumque quàm in femina, colore & substantia alioqui similia, quemadmodum & sapore. Huius flores Maij initio explicantur, moxque decidunt. Radix ceu palus altè depangitur, recta, nonnunquam in adnata pauca diuaticata.

Eadem huc que prior proceritas idem foliorum surus, sed numerosiora sunt, quippe quina aut septena impari aliquando bifida: diluiores quoque virent & aversa parte cum prædicta foliis collata pallent, quâ & alba quadam lanugine donata sunt. Non caulium modò extrema, sed ipsæ quoque foliorum costæ ex purpureo interna seu aduersa parte rutilant. Floris corniculorumque eadem forma & ratio quæ præcedentis. Sed tardiùs erumpunt, nec citius quàm prioris decidunt. Radix tum huius tum præcedentis pollicari crassitu line aliquot diuisuris constant rectis, altiusque de pactis, foris tuffis, intus candidis,

PLANTARVM,

gustu à granorum sapore haud notabili diuersitate prædito. Flore hæc sub finem communiter Maij.

Lob. Obs. p. 390. Ic. Plant. 684., Pæonia mas: Item, p. 688. Pæonia mas cum femine. H. Lugd. p. 856. Pæonia mas Matthioli, & Pæonia mas Dalechampi. Duas figuras vnius plantæ habent.

Pæonia mas Cordo in Diosc. March. Anguill. Syon Lob. in Adu. Dod. Cæsalp. Tabern. & Gerardo Pæonia pulchrior, sine nobilior, vel. 2. Trago: Pæonia mas foliis Nucis Gelin. hort. Pæonia i. tute folio nigricante splendido, mas C. B. phyr. & pin. vb. ait: Variat floribus colore purpureo, incarnato: & huius herbe folia latiora segmenta habent, quæ subus exalbida, hinc Eyt. Pæonia mas fl. purpureo: item Pæon. mas fl. incarnato: Et, Pæon. mas maior: itemque Pæon. mas maior fl. incarnato. Floris amplitudine reliquis superat: & herbe folia in latiores & pauciores virentes particulas diuiduntur.

Generus in Generoso dicto Heluetiæ monte reperiri audiverat. Nos non nisi in hortis culturam obseruauimus. Si femineut Vere, ut plurimum per annum laurac, & post singulis annis foliorum diuisiã augetur. Non se multiplicat ut alba, vel femina, vel ea quæ pleno flore est: radix enim habet crassa, profundè descendens. Pæon. autem effodiendè commodissimum tempus est Lobebo, sub Caniculae sydere.

PÆONIA FOEMINA VVLGIOR.

Vlgaris uocatur hæc Pæoniæ femina species, omnibusque hortis familiarissima, quæ Radix glandulosa, fibris quibusdam intercepas habet, ut Asphodelus, à quibus denudè & alia nonnunquam pro pagantur simili modo glandulosa: caulis viridis, vix, nisi ad pediculi foliorum exortum, rubedinem vllam ostentat: folia variè & inconditè dissecta, modò trifida, modò bifida, (de singularibus foliis intellige) aliàs etiam integra, superne virentia, interre albicansa aliquantum, & nonnihil hirsuta: flos qualis in macula cum staminibus & apicibus consimilibus: perinde ut & siliquæ: at seminu oblongum, per maturitatem nigrum.

Hanc Latini, inquit Tragus, Pæoniam, & Hæstam regiam nuncupant. Ego verò Pæoniam feminaem Dioscoridis esse existimo: quam ille nomenclaturis inter notha relatis, & de quibus autè, describit.

Pæonia femina Dod. gall. Altera in fol. lat. ubi Pæoniam marem Plinij & Dioscoridis suspicatur. Huius inquit, Plinius folia Myrrham redolere

redolere ait: Sed evidens est suspicio *avri* & *suav-*
is *suavissimi* cum legisse, & pro *suavissim*, Myrtham
aprum rectè reddidisse.

Græcis *Παωνία* & *γλυκύριος*: Latinis similiter,
Pæonia & Dulcisida dicitur: Officinis Pæonia:
Germ. Pæonien blum / Pæonie Rosen / *Wacht-*
wurz / Kunigsblumen / *Wingit Rosen* / &
Sirensam Rosen: Belgis ferè Viventis: Flandris
tamen Mastbloemen: Gallis *Pivoine*: Italis *Peo-*
nia: Hisp. *Rosa del monte*. Angl. *Peany*: Boh.
Pwonia: Hung. *Wasi rosa*. Præter autem iam
recensitas tum legitimas tum nothas appellatio-
nes, dicitur etiam *Rosa asinorum*, *Rosa fatuina*:
Herba casta, vt & *Aglaophotis*, i. e. Incidit splen-
dens à granis scilicet cocci colore splendentibus.
Aglaophotis autem duæ, apud *Æliarum* lib. 14.
descriptæ reperiuntur: vna marina cap. 24. altera
terrestris cap. 27. *Marina*, fuci species est, quæ in
profundis nascitur petris, in ægitudine Myrica,
fructu Papaveris, qui æstivo Solstitio dehiscens,
noctu igneum quandam, & veluti scintillantem
splendorem emittit.

Terrestri, quæ alio nomine *Cynopastus* dicitur,
per diem ait idè inter cæteras herbas delitescere,
nec vilo modo agnosci: nocte verò stellæ instar
lucentem, & 121. co. spenore coruscantem, facili-
ter in conspectum venire. Et hæc quidem terre-
stris *Aglaophotis*, siue *Cynopastus*, Pæonia est.
Pæoniæ enim grana rubentia, Apuleius ait, nocte
lucere tanquam lucernæ: & plurimum nocte
à pastoribus inueniri ac colligi. Præcipi etiam
vt Pæonia noctu colligatur, Theophrastus & Pli-
nius referunt. Quæ de *Aglaophotide* *Ælianus*
quoque affirmat. Appellatur verò terrestris hæc
Aglaophotis à Iosepho belli Iudæici scriptore l. 7.
cap. 25. Baaras, à loco in quo reperitur de qua
antè.

Cæterum, dicitur Pæonia Trago, Turn. &
Lonicero: Pæonia femina Brunfels. Fuchsio
Anguill. Cordo in Dioscor. & Hiltor. (vbi Tra-
gi pictura addita) Gesner. hort. Lobel. in Adu.
Obs. p. 389. te Plant. p. 682. & Camer. hort. Eidem
apud Matth. in Epit. & Hist. germ. Pæonia mas.
H. Lugd. p. 813. Pæonia femina altera Dodonæi.
Clus. I. Hist. Pæonia vulg. femina. C. Bauh. phyt.
& Pin. Pæonia 1. siue communis: Eyst. Pæonia ru-
bra flore simplici.

Hæc ætate passim in hortis habetur: floret
mense Maio: semen Julio ad maturitatem per-
uenit: multumque se reptatu multiplicat.

PÆONIA PROMISCVA STRICTIORE
FOLIO.

Multa tam cum mascula, quam cum femina
vulgari Pæonia, communia habet. *Radix*
glandulosa vt femina: vulgari, sed crassioribus
glandibus: at *folia* propius ad masculæ folia ac-
cedunt, magis tamen incondita, singulariâque
longiora & strictiora, superne vt masculæ fatu-
rè virentia, inferne verò magis albicantia, minus
tamen quam feminae vulgaris, quibus etiam au-
uersâ parte multò minus sunt pilosa: *florès* satu-
ratiùs sanguineo coccinève colore rubent, sep-
tem, aut nonem foliis constantes: apices, &
stamina, ac siliquæ vt in aliis.

Est Pæonia femina Matth. Lac. Cast. & Ca-
merario: Pæonia femina prior Dod. Pæonia
promiscua seu neutra Lobel. in Adu. Obseru. pa-
gina 390. Icon. pag. 679. Pæon. altera, vel femina
Tom. III.

Dioscoridis, Cæsalp. Pæonia 3. siue femina al-
tera C. Bauh.

PÆONIA PROMISCVA VORMARI
folio latiore.

Plurè hæc Descriptione
variat à re-
liquis Pæonia
speciebus. *Folia*
liquidem, quæ
imis tamis ha-
rent, latiora
sunt, quàm cæ-
terarum, rotùn-
diorâque, auct-
sâ parte glauca,
hirsuta, aduer-
sâ saturatiùs vi-
rentia, itidém-
que pilis obita.
sed paucio-
ribus quam in
opposita foliâ
in terna aut
quaterna, aut
cuiâ quina leg-
menta diuisum
est, nullâ diui-

sione certa, sed remerè variante. *Flos* à reliqua-
rum flore haud ablimilis. *Siliquæ* verò retortæ
hirsutæ albâ rotæ contectæ.

Locus &
Tempus.

Floruit Eßingæ in horto D. Sebast. Volmarij
Iunij sine, cum reliquarum siliquæ iam grandio-
res essent.

PÆONIA FLORE PLENO
RVBR O.

Omniùm Pæoniæ specierum longè pulcher-
riora est polyandres, specioso *floris* sangui-
nei saturi incremenro, tam denso foliorum spi-
ratu luxuriantis vt fidem ferè numero superet,
semitique spem plerumque ferè omnem præ-
ripiat. *Folia* sanè *floris* sunt plurima, magnitudi-
ne & formâ inter se discrepantia, diuersâque: Extre-
ma. n. caulem proximè amplectentia reliquis om-
nibus maiora sunt, & ad instar reliquarum *Rosa-*
rum odoratarum cincinatè rotundiatis, reliqua
interiùs sita mirè variant: sunt enim quedam illo-
rum graminea ferè, oblonga nempe & angusta,
intèrque hæc aliquando colore albo tincta con-
spiciuntur, cum leui rubore, quedam verò fistulo-
sa inferiùs, & quasi tubulosa, arcto saris peruia
meatu, quedam paulò maiora, & ad latera vtraq;
mirâ varietate, modò magis minisque profundè
incisa, dissecta, & alibi serrata, quedam adhuc
maiora latiorâque, maioribus quoque incisuris
dissecta, quedâ etiâ, & quod obseruatu dignû,
referit suâ secturâ & forma ea omnia folia, quæ vi-
ridia sût. In medio *floris* duo adurgût *calyces*, albi,
hirsuti, oblongi, inferiùs lariores, in medio ven-
triosi, in summo denique acuminati, cum inflexa
quasi galli cristam referente substantia rubra, se-
minum futurorum rudimenta intra se continen-
te. *Folia* multum similia promiscuæ Lobelij foli-
is, breuiora tamen, & vtique latiora, nec vel
tenui illa promiscuæ lanugine prona parte do-

Synonymia

nata, sed instar masculæ glabra & virentia.

Pæonia fœmina in multiplici flore Gesn. hort. Tabern. & Gerardo: *Pæonia* fœm. polyanthos Lobelij (in Obs. p. 391. Ic. Plant. p. 684.) H. Lugd. pag. 85. *Pæonia* fœminæ multiplex flos Dod. in fol. lat. *Pæonia* flore pleno 1. siue fœmina flore pleno rubro maiore C. Bauh. pin. polyanthos fl. rubro Eyst. *παλυφωλλάδης* Clus. Hist. post. cuius varietates aliquot obseruauit.

*Pæonia flore pleno rubro, minor.**Pæonia flore pleno rubro flore minor.*

Pæonia pleno flore saturi rubri coloris aliud haud absimilia, superne viridia & splendentia, inferuè cæsi quodammodò coloris, & lanuginis expertia: flos alterius flore minor, nec admodò plenus: illi panè qui carnei coloris plenus est, par, non minùs tamen saturi rubri coloris quàm maioris, sed cuius folia interiora venis quibusdam nigricantibus aspersa conspiciuntur: medium florem occupant *cornicula* nullis *flammibus* obfita.

Synon.

Clus. *Pæonia* pleno rubro flore minor: Camer. hort. *Pæonia* altera fl. pleno dilutiore & minore: C. Bauh. Pin. *Pæonia* fl. pleno 2. siue fl. pleno rubro minore.

PÆONIA ALBO FLORE PLENO, SIVE
polyanthos alba fœmina.
ATQVE DE NONNULLIS ALIIS PÆONIAE
speciebus.

Synonymia.

Quam Tabern. in Ic. & Hist. *Pæoniae* fœminæ polyanthos flore albo, utrisq; gesit *Pæonia* fœm. / inscriptio- / ne pingit, & C. Bauh. in Pin. *Pæonia* flore pleno tertiam facit, ac fœminam flore albo pleno cognominat, eam vidimus Basileæ in horto D. Fel. Plateri anno 1605. Iulij principio florentem, & folia v-

trinque glabra ferentem, seminumq; capita hirsuta, dum apparere incipiebant.

Præter autem huc vsq; recensitas *Pæoniae* species nonnullæ & aliæ traduntur: verbi gratia, *Pæonia* Byzantina prior Clusij quam C. Bauhinus *Pæonia* 9. vocat, siue peregrinam flore saturè rubente. Byzantinam maiorem Eystet. *Pæonia* altera Clusij, C. Bauhino *Pæonia* 10. siue peregrina flore saturè rubente. Byzantinam maiorem Eystet. *Pæonia* altera Clusij, C. Bauhino *Pæonia* 10. siue peregrina flore dilutè rubente dicta. *Pæonia* foliis per oras nonnihil crispis, cineracei ferè coloris, quæ tertia Clusij inscribitur: & à C. Bauh. Pin. *Pæonia* 7. siue Pomi Arantij

colore: Eystettero verò peregrina flore cocci- / neo. *Pæonia* foliis Aquilegiæ, superne virenti- / bus, inferne pubescentibus Clus. quæ C. Bauh. *Pæonia* 6. siue Aquilinae foliis inscribitur. *Pæonia* flore variegato: quæ *Pæonia* 5. Clusio: C. verò Bauhino octaua est, siue flore variegato. *Pæonia* simplex, niueo flore, vel Cretica Clusij C. Bauhino. *Pæonia* simplici flore cum aliquo rubore. *Pæonia* alba promiscua Cretica, eidein C. Bauhino 5. dicta. Et *Pæonia* exalbida plena minor & major, quæ 6. siue exalbida plena Clusij inscribitur: flore pleno incarnato Eystet.

FRAXINELLA, OFFICINIS DICTAMNVS.

C A P. CXXIV.

Notissime D. sunt officinis Fraxinellæ radices, Dictamni albi nomine: candidæ enim sunt, variegatè implexu multitudine: scapi aliquot selquicubito proceriores, hirsuti, rubescetes, medullâ multâ farcti, thyrsum sustinent longum florum pulcherrimorum exinterualis positum odore graui, foliis

quinque ex albo purpurascensibus, sitis saturioribus notatis, anersaque parte nonnihil hirtis constantium, fibris longis recuruis, denis numero, purpurascensibus, subque apicibus luteolis ex purpureo herbidis, minutis micantibus granulis atro-purpureis resperfis, medium obfidentibus: vna cum stylo pentagono pericarpio insidente. Semen in siliquis nigrum, lucidum, paulò maius quàm Milij Solis. Folia septena, vndena ad costam ligata Fraxini more, superne atro-virentia, inferne dilutiùs splendentia, laurinis æqualia, crenata. In officinis radicum cortices prostant graciliores candidiorèsq; quàm radices siue Mandragoræ, siue Capparis, quibus sunt similes sapore amaricante.

Ruell. vocat Dictamnium tertium, atq; hunc Virgilium 12. suæ *Æneidos* expressisse. Verùm decipitur Ruellius. Virgilius enim suis lenariolis haud tertiam Dictamni faciem designat, sed primam. Fallitur & Sylius dum Pseudo-dictamnii Dioscoridis esse contendit. Nunc quis non Tragionem damnabit opinionem, concludentis esse veram Peoniam aut Pioniam Dioscoridis? Quin & ij merito à Matthiolo resutantur, qui Tragium primum Dioscoridis esse putant.

Non solùm potèrò apertissimè constar, veram non esse Dictamnium, & non sine manifesto errore Dictamnium vocari, sed eius etiam radice pro Dictamno pharmacopœos quosdam abusus esse, non absque agrotantium incommodo. Nullum autem Cretensis Dictamni genus præferre,

tare, sed ab omnibus tribus diuersam esse testatur Cornarius, & Tragus.

Pinus Botan. Hær. Eggenolphi p. 101. Fraxinellam sub inscripione Struchij siluestris, wild Genssebraut / & Sprenchel ront.

Dioscoridum nescisse quid seiberet, id demonstrare videtur, quod iuxta nomen Dictamni, *Apurum / Sic turis / & wildsilie* posuerit Fraxinellam, & ab altera parte Polygonatum: ex descriptione, quam habet, apparet cum nomina prædicta confundere. Si præterea carminis, ut ipse ait, germana Dictamno, quis docuit ipsum tempus colligendi ad distillationem? In Germania, Gallia, & Italia, non prouenit vera seu germana Dictamnus, quæ distillari possit.

Apud Hieron. Brunschweig in edit. anni 1505. male Polygonatum pingitur sub his nominibus, *wassmangel / griech Baits* aut *Diptamus, germ. Diptam / aut wassmurg* nomine falso *Schwarz Diptam / Apurum*. Edele summiadi, vel potius sumbart, ut habet impressio anni 1530. in qua melius Fraxinella exprimitur. Quin & Apollinaris in vna d. ione Polygonatum, & in altera Fraxinellam prætam proposuit.

An natrix Plinij Anguillare? Dictamnus præteratus est Brunfelsio. Dictamnus vulgaris dicitur Trago, Gesner, hær. (cui & Fraxinella italorum, & Rurpedij Chamæmelis, h. e. Fraxinus pumila, & Tragium Coldenbergij) Camer. Lonc. [cui & Peonia mascula] & Officinis. Dictamnus nostra Cordo in Diosc. Dictamnus albus Matth. Lac. Casl. & Castori Diptamnium album Bello. Tragium Dodon. gall. Tragium Creicum, Guill. theonc. Polemonium Tabern. Fraxinella Cordo hist. Dod. lar. H. fl. Lugd. p. 872. Clus. Pan. p. 54. & Hist. Ger. & Eyt.

In Italia ac Germania montibus ac collibus lutofo ac saxoso reperitur f. lio. Illius passim in Pannoniis silus, salit utque Viennenibus inueniuntur duo genera. Apud Belgas hortensis est. Floret Iunio: post semen prouenit.

Iisdem cum vulgari Præonia pollere viribus, Tragi auctoritate concludimus. Venenis omnibus aduersatur. Radix, inquit Matthiolus, cuius visus est, amara est: valet aduersus venena, & venenosorum animalium iocus. Necar interaneorum vermes drachmæ pondere haust: adatur contra frigidos vteri morbos, nam & menses & vienas mouet, partus adiuuat, secundas & emortuum foetum educit, tum supposita, tum cum Pulegio suffusa, tum ex vino meraco duarum drachmarum pondere pota. Valet quoque adalui torsiones, & ad eiciens renum calculos. Additur quoque vitiliter in potionibus interneorum vulnerum. Datur comitalibus, & in aliis cerebri affectibus. Præstat contra pestilentie contagia, quoquo modo sumatur. In summa ad mulæ radix vitilis est: Siliquæ & flores contactu pruritem faciunt, & in calidioribus regionibus cutem exulcerant. Dodonæo radix exsiccatur & siccat ordine secundo, digerentis, attenuantis & aperientis est facultatis: conferre & stomachis & anhelosis fertur, & aduersus lethalia medicamenta antidotis vitiliter permisceri.

PRIMULA VERIS ODORATA FLORE

luteo simplici.

CAP. CXXXV.

Primula Veris hæc odorata est radice modicè crassa, inæquali, tubente, sapore sub-

astringente, odore suauis, aromatico, fibris albis longis donata: *folia profect per terram sparsa, oblonga, subrotunda, rugosa instar Betonicæ, sed maiora: In quorum medio caulis surrigitur palmatis aut dodrantalis, vnus plusve, leuiter hirsutus, teres foliis nudis, in cuius fastigio flores quin, seq. teni, aut etiam duodeni ex oblongis calycibus in viridi flauis, lutei, odorati, simplices, in quinque laciniis diuisi, vel multiplices aliquando, in quorum medio apices crocei, ac stylis viridis: quibus marcescentibus succedunt semina, quæ Tabernæmontano parua & nigra dicuntur.*

Ruellio est Arthritica prior, à floribus primo Vere statim emittit. tibus, sicut in Primula Veris dicitur. Rur. Cuculi brachula aut Primueris. Lutea Viola genus quoddam esse creditur, suspensum est esse: Violam Tusulanam, quod ea cum caelum silet, & tempus serena, extra Hiemis necdum exactis rigoribus, erumpat, & vi prima vernas texat corollas. ita confestim lux agnoscens, ut in medium Ver. via decorem suum protegat: Vna ei complurimum mensura, nec temerè ad summum sequentem excedit. Necdant quæ Phlomidis coronarias esse contentiant, sed notæ iam memoratæ non contentiant.

Brunfelsius multa subinde apud auctores de Paralyti herba sicentim vocat. i. Rhaph. 6. se vestigasse iactat, & plurima cum Herbariis consultis, verum nec quicquam comperisse, quod ad stomachum fecerit suum. Nomen ignotum Veteribus ait, & Barbaros tam incitè, tam ineptè, corfulaneæq. ea omnia misuisse, ut maius etiam negotium fecerint, &c.

Quod in Dioscoride & Plinio, Herba paralytis nomen habeat, Trago non constat. An verò Britannica sit Plinij, aut Britannicæ Autennæ doctoribus discutiendum relinquat, ab illis enim eruditi de veritate cupit. Apud Phisium Chelidii, Taxiflon: Opiiperam, Chelidium, & Germanicæ voce *saßantlimen*, h. e. Quadragesimalem florem nominari refert.

Et quamuis sine qui putent, ut Ruellio, Fuchsio, & recentiorum aliis placeat, hanc vulgaris notitiæ plantam, quæ in quibusdam Baicha cuculi, officinis Primula veris, Germanis Cleuis sancti Petri appellatur, esse Dioscoridis Phlomidem, eorum tamen sententiæ heu quaquam ad stipulandum censet Matthiolus: Siquidem huic folia non insunt hirsuta, nec etiam rotunda, sed rugosa & oblonga. Addendum putat quod florem, quos hæc proferat, nusquam meminerit Dioscorides, neque è Veteribus aliis. Id quod, eius quidem iudicio, silentio inuoluendum non fuerat. Matthiolus eadem hæc de Primula Veris caulifera, pallido flore inodoro intelligit, quam infra describemus.

Sed cum in eos inuehitur, qui inter Verbasci, species numerant duas illas plantas (Primulam Veris odoratam & inodoram) eolore florum distinetes, quæ primæ omnium Vere florent: quæque He. bæ paralytis vulgò vocantur: non rethâ reprehensione [vt Matanthæ videtur] vitur, dum inquit, si Verbasci essent species, eius flores essent omninò à Dioscoride descripti, quamuis [vt Matanthæ in hac re sententiam prof. ramus] in aliis notis eorum placitum non ex omni parte acceptandum existimet.

Neoterici prima Phlomidum genera Dioscoridis, censent eam herbam (inquit Spieg. Itag

*Arthritica
pior Ruell.
Cuculi brachula
Primueris
Viola Tusca*

*Herba Paralyti
Bransfelsio*

*Mat. h. 64
darguim.*

lib. 1. cap. 25.) quæ Paralytica & Arthetica vulgò dicitur, cuius multæ sunt species. Verùm non videtur Dioscoridem his folia tribuisse hirsuta, quæ in nostra Paralyti desiderantur. Sunt enim aut læuia, aut crispâ Lactuce modo, hinc Lactuca silv. in regione Parauina vocatur.

Dorsib. error. Dorsthenius graui errore, deceptus vt puro lectione Brut. folij, Margaritæ nomen adscribit Herbz paralytis, licet postea dicat Margaritam esse Bellidem.

Dod. taxa. 1797. Dodonæus, vt nobis videtur, minùs distinctè scribit de Primulis Veris: oportebat eum inter alia indicare eam quæ flore eleganter est luteo, jucundè odorato cuius iconem omisit. Primulas, cum Matthiolo & Spiegelio, non hirsutas ait, contrarium tamen asserit Lobel. & quædam hirsutas esse pronunciat. Nominantur, inquit, arthetice, & Herbz paralytis, quòd ad artuum & neruorum dolores conferre existimantur. Quæ maior est, à nonnullis Herba S. Petri dicitur. Altera Primula Veris minor appellati consuevit. Ad phloides, Latinis Verbascula dicta, à pleurique referuntur, sed cum folia eius nec hirsuta, nec torunda, agrè eò pertrahuntur, &c.

Synon. Cæterùm, dicitur Herba paralytis Brunfels. Cast. detet. Herba paralytis vulgaris Trago, altera Casalp. Primula Veris March. H. Lugd. p. 834. Tabern. hortensis Thal. Primula Veris maior fl. luteis odoratis Dod. Primula Veris flauo flore elatior Clus. Pann. & Hist. polt. Primula Veris flore luteo Eyt. Primula pratensis Lob. in Obi. p. 305. Ic. Plant. p. 567. odora lutea in Adu. d. Gerard. Verbasculum odoratum Fuchs. Dod. gall. Verbasculum flore simplici. siue prateose odoratum. Arthetica Gesn. hort. simplex luteo flore Camer. hort. Alisma pratorum Colomella. Dodecantheon Anguill.

Locus & Tempus. Vique in pratis vlginosis & riguis, præsertim regionum mitrùs calidarum, vt Sabaudiz, Flandræ, Galliz, Northmanniz & Angliz primo Veris tempore florent, referente Lobelio. In Austriæ Scythiz, Pannonizque pratis & herbosis montanisque locis atque siluis Primulæ Veris Herbariorum genera natiuntur, elatior vtraque atque humilior, aut hore Clusio. Basileæ, Geneuz, & Lugduni floret Martio & Aprili.

Vires & vsus. Recentiores duobus Verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulo- rum doloribus. Radicis decucto vesicæ renun- que obstructions soluantur. Ius herbæ propi- natæ & illinitur aduersus tupa, luxata, & liuentia Quod vtrò hæc eadem possint, temperamen- tum eorundem palam docet: parum enim ad- stringunt: si gultaueris, amara & modicè acrisunt: vt hoc nomine desiccandi & detergendi fa- cultatem, quam illis Galenus ascribit, habere nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis Hæbariz calida & sicca esse statunt. Et mulieres formæ stantes, succo è floribus illotum ex- pressio faciem illinant, quòd maculas, rugasque, & alia eiusdem vitæ mixturæ derergerant. Folia gustu non ingrato, in oleo, placentulis & acetariis, ad- modum vtilia capiti, reuicis, & humorum ex- cubitu purèd nî, aut inflammationi, eoque vul- nerata habetur. Est Primulas Veris facultate q. idem resecantes, sed calidas exiguum, aut ni- hil, pronuntiat Dodonæus.

PRIMVLA VERIS CAVLIFERA PROLI- fera odorata.

Locus Argentinz in horto Frid. Meicci Primula Veris flores in caule geminos aut trigemi-

nos proferebat, altero alteri innato: folia inferio- re parte etant valdè hirsuta.

Lugd. pag. 835. figuram Lobelij habet priori loco sub Siluarum Primulæ Veris flore multiplici in- scriptioe.

PRIMVLA VERIS CAVLIFERA, FLORE luteo pleno, odorato.

*D*E hac Gesnerus hort. scribit: Primula Ve- ris species magis colorata & odoratior, que Vere floret: cuius genus dasypodium seu densifolium habeo, inquit, quod semen non pro- fert.

Tabern. in Icon. & Hist. pingit eam sub titulo Primulæ Veris multifloræ, gesn. & Schüssel. (S. 179.)

C. Bauh. Pin. Verbasculum, flore multiplici. [s. phyt.] siue hortense multiplex, Primula hor- tensis Anglica Lobelij. Hanc nos aliam statul- mus.

Frequens in variis Germaniz hortis occurrit: La- floret maio. Flora maiore obseruauit Argentinz Te- magis luteo & odorato apud D. Frid. Meierum.

PRIMVLA VERIS CAVLIFERA PALLIDO flore, inodoro, aut vix odoro: Et alia maxima flore pleno.

& loculamenta, vt in illa.

Synon. Tabern.

Tabern. Pri- mula Veris plli- fera. Schüssel blum. mit nra ben blum. in. quali sitipium i- gnatus separat à Primulis Ver- tis & alio capite reponit.

Lobel. in Ic. p. 264. flore gem- ino altero al- teri innato.

C. Bauh. Pin. Verbasculum 4. (7. phyt.) flore multiplici, siue proliferum, Pri- mula Veris flore geminato

Ger. Eyt. H. Lugd. pag. 835. figuram Lobelij habet priori loco sub Siluarum Primulæ Veris flore multiplici in- scriptioe.

Tabern. in Icon. & Hist. pingit eam sub titulo Primulæ Veris multifloræ, gesn. & Schüssel. (S. 179.)

C. Bauh. Pin. Verbasculum, flore multiplici. [s. phyt.] siue hortense multiplex, Primula hor- tensis Anglica Lobelij. Hanc nos aliam statul- mus.

Frequens in variis Germaniz hortis occurrit: La- floret maio. Flora maiore obseruauit Argentinz Te- magis luteo & odorato apud D. Frid. Meierum.

*P*rimula flore pallido radice conuenit cum ea quam in initio descripsimus, vt & cau- le: at folia ali- quando ma- jora: Hu- tes laciniati, pallidi, nullo odore com- meodabiles, similes flori- bus Primulæ Veris odoratæ cum singulis pediculis, co- lore, & magni- tudine: semen

Herba

Herba paralyſis alba, Brunſell. tom. 1. chap. 61.
 Secunda & ſylueſtris, Traço: Verbaſculum non
 odoratū ſive alcerum, wiſd *Schluſſelbäume*
weyß hímelſchlüſſel, Fuchſio. Verbaſculum al-
 bum, Dod. gall. Primula Veris maior, floribus
 pallidis ac diluſis coloratis, quaſi albidis Do. l.
 lar. Anè d'iximus Dodonæam unius d'ſin d'è
 ſcribere de hac Primula Veris cuius iconem ex-
 hibet, qualem Lobel. habet, vel etiam iconem eius
 quæ pleno flore eſt. Arthritica, Primula Veris,
 Herba ad paralyſim, Herba Petri Nic. Myreſi, in
 fine Hemis etumpens, pallidior & minus odorata,
 Geſn. hort. Primula Veris, Herba Paralyſis elati-
 or pallido flore, Cluſ. Pan. & Hilt. Primula Veris
 floribus pallidibus & foliis granuloſis odoris
 nullius Lob. in Adn. Primula pratensis luteo pal-
 lida inodora in Obſ. pag. 305. Ic. Pl. p. 568. Primula
 ſila. 3. vel [in ordine] 5. Tabern. Primula Veris,
 Paralyſis ſila. Thal. Alſinatis ſive Damafoniſ
 genus alterum Plinij: ſecunda ſpecies Fab. Col.
 Verbaſculum flore ſimplici 2. ſive pratensis ino-
 dotum C. Bauh. phyt. & P. nec.

Primulæ Veris ſus multiplex, Dod. Primula
 veris etator polyphyllis ex Anglia in Belgium
 allata, Cluſ. Primula Veris pallida, in hortis Ang-
 licis & Northmannicis culta, ſorum maiorum
 procreta & ſæ u. multiplici, triplid aut quadru-
 plid omnium Primulæ u. magnitudine & ele-
 gantia prima, Lob. in Adn. Primula hortensis
 Anglica omnium maxima & ſerotina floribus plen-
 is, Obſ. pag. 305. Ic. Plant. pag. 567. Primula Veris
 multiflora ſylueſtris, Primula 3. vel ſila. Tabern.
 Arthritica pleno flore, Camer. Primula hortensis
 Anglica Lobelij, H. Lugd. p. 384. Prim. Veris
 Anglicana ſi. pleno Eyt. C. Bauh. in Pin. Mo-
 ninus autè nos diſſidere a Caſp. Bauhino in eo
 quod putet Primulam Anglicanam Lobelij ean-
 dem eſſe cum odorata ſila. pleno: Belgæ & Ang-
 li diſſident.

Idem ſerè locis quibus lutea odora prouenit
 pallens inodorata in pratis circa Tigurum abun-
 dat. in Auſtriâ, Stryiæ, Pannoniâ q̄ in pratis repe-
 rit Cluſius. Montbergardi in dumeris & ſiluoſis
 floret. Aprilii.

PRIMVLA VERIS FLORIBVS EX SINGV-
 lartibus pallidis maioribus ſimplicibus
 & plenis. Item alia flore albo.

Ralix longa, fibroſa guſtu adit ingente, Ani-
 ſum redolente, promit multos pedunculos,
 hirsutos, teretes, exalbidos, radicem verſus leui-
 ter purpurantes, ſemipalmares & palmares, quo-
 rum ſaltigio inſident è calyculo oblongo penta-
 gono, angulis hi: ſutis prædico, colore herbaceo,
 quinquepartitid diuſo, flores ex languſcente lu-
 teo pallidoli, vngibus croceis, quinque foliis
 cordatis conſtantes, odore ſerè euanido, in quo-
 rum medio reconduntur alè itaminula lutea, pi-
 ſtillo herbaceo capitellum vitide proferente: in
 ſingulis pediculis ſinguli flores, ſimiles Primulæ
 Veris inodoratæ, cui etiam ſimilia folia rugoſa,
 neruis hirsutis pronam partem percurrentibus,
 oblonga, obtuſa, ſupinâ parte gabra, lapote non
 adeò adſtringente atque radix.

Ludere in horro Ill. E. C. Montibelg. obſeruauit
 florem duodecim foliis cordatis ſtiparum. Ex e o-
 dem etiam calyce prodiit ſlos geminus, ſuo quſ-
 que corniculo nixus: vni quidem folia ſeptena,
 alteri quina: ipſe quæ adeò calyx totidem conſta-
 Tom. III.

bar pinnatis cæſutis, quot ſimul vterque ſlos fo-
 liis. Flore etiam pleno accepti Argentiaâ.

Trago dicitur Herba paralyſis ſylueſtris. Geſn. Synonyma
 hort. Primula Veris, ſive Herba ad paralyſim, cir-
 ca Curiam Rhætorum naſcens, peculiatis, flore
 ſingulari, non in corymbis: Eadem in ep. ad Fab.
 Cur. Arthritica ſpecies rara, floribus ſingularis,
 non in corymbis: Item, Arthritica ſpecies, ſingu-
 los flores ſingulis petolis ſutinent: In epit. ad
 Zyving. Arthritica hyberna: Dod. gall. Verba-
 ſculum minus, officinarum Primula Veris minor:
 lar. Primula veris minor, floribus pallidè luteis,
 pediculis tenuibus.

Primulam Veris, Herbam paralyſis humilem
 flore pallido, ſive *caulor*, Vngaris *Karſa vera*, q̄
 hoc eſt, pulſis ex Panico & Milio cõſectæ [quam
 illi Kacha vocant] florem dictum, Cluſius in Ang-
 lia flore omninò niueo conſpexit.

Syluarum primula [Lobel. in Obſ. pag. 305. &
 Ic. Plant. pag. 368. inſcribitur.] Tabern. vocat
 Primulam ſila. 2. Columna, Alſinatis ſive Da-
 mafoniſ genus alterum Plinij.

C. Bauh. phyt. & Pin. Verbaſculum 3. ſive ſil-
 uarum minus ſingulari flore, Primulam Veris
 ſila. ſtem flore pallido. Eyt. Herbam paralyſ-
 ſis Cæſalp. Arthriticam caule exigua, vel nullo,
 Camerarij. Eadem in Pin. Verbaſculum flore
 multiplici 2. [6. in phyt.] ſive ſylueſtre magno
 plenoque flore, Primula Veris ſyluarum fl. ple-
 no ſpecioſo Eyt. flore multiplici H. Lugd. Pri-
 mula Veris multi flora ſila. Tabern. Prim. Veris
 fl. pleno Ger.

Circa Curiam Rhætorum tota Hyeme floret, Locus & etampus.
 ſi nix ſinat. Maxima copia in Vngaria cæluſis ſil-
 uis & in Anglia flore albo etiam in cæluſis ſiluis
 abundè lactei candoris obſeruabat Cluſius & in
 Belgium mittebat. Lubentius hæc nemoroſa,
 umbroſaſque conualles ſectatur: vt in Anglia,
 Delphinatu & Sabaudia, Flandris & Gallis hor-
 tentis. Bononiæ, Veronæ, Ferrariæ, & Pa-
 tauij paſſim floret in hortis menſe Februario,
 Martio, & Aprilii.

PRIMVLA VERIS FLORIBVS PLENIS
 ex ſingularibus pediculis.

DE hac autè mentionem fecimus ſub hoc Deſcriptio
 titulo: Primula Veris floribus ex ſingula-
 ribus pediculis,

&c. Hanc pingit
 Lobel. in Icon.
 Pl. pa. 265. tom.
 2. pro ſyluarum
 Primula Veris
 flore pleno ſpe-
 cioſo.
 In horro Il-
 luſtr. E. C. dono
 D. Frider. Meie-
 ri habui, qui Ar-
 gentine aliam
 oſtendit flore,
 albo pleno, vn-
 gibus luteis,
 quæ deſtoruerat
 Menſis Maij
 14. die.

midis pratis. Floret verò sub finem Aprilis & toto fere Maio. Habuit etiam in horto Clusius: in hortis tamen breui euasceit.

Quantum ex gustu deprehendere licuit Clusio, isdem facultatibus esse præditam collegit, quibus aliæ Primulæ Verispollent.

CORTUSA.

CAP. CXXVI.

Cortusa foetida radice molli hærent, sextantali quoque tertio latitudine, aut maiore, circumscriptioneque rotunda, æqualitatem intercipientibus profundiusculis caulis: caules nudi & enodes foliacei in cacumine gerunt *causum* ex quo semi aut plures prodeunt pediculi, tenuiales, singuli *strem* vnum

gerentes Auticula vrsi floribus respondentem, quinque purpureis constante foliis, umbilicum obfidentibus luteis apicibus, è quo etiam stylus longiusculus extra florem prominet: *radix* subest è fibris numerosis contexta.

Hanc in Pin. demum agnouisse videtur Casp. Bauh. reponens eam inter Saniculas Alpinas, cognominansque Saniculam rotundifoliam, siue montanam latifoliam laciniatam; Cortusam Marth. Cast. H. Lugd. & Camerarij, Caryophyllatam Veronensem ß. Saniculæ Vrsinæ Lobelii in Adu. & Obs. p. 397. Ic. Plant. p. 699. Saniculam montanam Clusij Hist. alteram in Pann. Saniculam Alpinam Tabern. & Gerardi. Duplex, inquit, figura apud Clusium, Tabern. & Gerardum 1. Sanicula montana Clusij Hist. Sanicula alpina Clusij II. Cortusa Matthioli, Clusij Hist. & cur. post. Saniculæ alpinæ icon verior, Tabern. Cortusæ rarior icon, Gerardo: In figura Saniculæ Clusij, qui fuscè describit, malè auersâ parte puncta altera sunt. Hæc ille.

De Cortusâ hæc scribit Matthioli. Sed de Caryophyllatis hæc tenent. Quorum gratissimus odor aliam mihi plantam reuocauit in mentem non minoribus fortasse viribus insignitam. Cortusam hanc appellare libuit, quod à Cortuso Viro optimè primùm hæc planta reperta sit. Prouenit hæc foliis ferè vitiginis, sed longè minoribus, subtundis atque subsæpatis, stringenti quadatenus sapore, & longis nudentibus pediculis. Caules edit tenues, rectos, foliis nullis refertos, sed qui in cacumine magno natuæ artificio flores gerant, extrema parte purpureos, intima verò aureo fulgore splendentes, aureisque flaminibus intus refertos. Radicibus nititur numerosis tenuibus ac prolixis, Est etiam quæ violaceos, & quæ candi-

Tom. III.

dos flores gerat, sed prima frequentior. Nascitur locis umbratis nunquam à sole illustratis, cretaceo & albicante solo. Nusquam hæc plania ab eius inuentore Cortuso visa est, præterquam in agro Vicentino, in eo tantùm tractu, quem vulgò appellant *Volle-stagna*. Tota plena dum recens est gratissimò spirat odore, melleis fauisferè simili, sed longè admodum gratiori ac vehementiori. Sed in sicca euasceit. Expertum est valere hanc plantam ad mulcendum neruorum & articularum cruciatus: quacunque causa exortos. Nam ipsius floribus in amygdalino oleo recenter presso & rosaceo, quod completum vocant, pari pondere commixtis, diu in solatis, fit ad hoc medicamentum præstantissimum, vbi egelidum illinatur. Nec ambigo quin tota planta adstringere ac roborare, & vulnera, vlceraque sanare valeat. Eâ recentiores videntur porâ ad thoracis interna vulnera. Quin & eius succum, admixtâ erugine cuniculosis, contumacibusque vlcibus vtiliter iniiciunt. Eadem olfactu spiritus recreat, & frigidum roborat cerebrum Epota prodest cæliaciis, dysentericis, seminarum profusis, & cruenta expuentibus. Tam intus sumpta quam foris illita enterocelis auxilio est. Temperamentum ei exsiccans & exiccans, vt manifesto sunt indicio eius radices: quippe quæ gustu odoratæ, adstringentisque deprehendantur. Quibus qualitatibus, non modò attenuare, discutere, & adstringere valent, sed etiam roborare.

Locus.

Odor. Vires.

AVRICVLA VRSI FLORE LVTEO.
CAP. CXXVII.

Maior est quam rubra: foliis per terrâ sparsis, non paulò maioribus, palmatis, sextante latioribus, crassis, per extremum rotundis, modò leuiter serratis, modò minimè, sapore nihil amaro: caules sesquipalmares, flores in cacumine gerunt positi & figurâ Auticulæ vrsi rubræ, sed co-

lore luteo insignes: *radix* crassitudine digitalis, fibras longas multasque è lateribus profert.

Non dubium est, inquit Clusius, qui Auriculæ vrsi primè inscriptione pictam & descriptam exhibuit, quin ad Primularum classem referenda sit venusta hæc planta, adeò similes sunt & formæ, & temperamento.

Matth. in Diof. Saniculæ genus Germanorum, & aliquorum Herbariorum Auticula vrsi. Gesn. hort. Arthritica genus alpinum, Sabaudis quibusdam Lunaria nominatum. Eidem hort. Lunaria arthritica. Item de Lunar. p. 21. & 24. vbi figura, herba Iuliana, Sabaudis dicta. Circa Bergamum in Italia Folium montanum: quibusdam motium

Bavariæ incolis, Morsus Diaboli. De coll. stirp. Arthritica montana, quam aliqui Lunariam, aut Folium montanum vocant. Arthritica Alpina lutea. Arthritica montana saxatilis: Arthritica montana petrea.

Paralyticam Alpinam, [ita in Icon. Plant. pag. 569. & in Obs. p. 306. vbi etiam Saniculam Alpinam, & Auriculam vrsi luteam vocat, interdum frequentiore & maiorem vidit Lobelius, foliis, cauliculo, & flore, qui tamen non purpureus, sed luteus, aut albus, & fuscedine pullus est. In montibus arduis calidarum regionum cauliculos & folia emitit maiora, & interdum longè minoras: speciem tamen aut naturã non diuersã. Luteo pallentis Saniculæ eadem ratio maioris & minoris, inquit ille in Obs. vbi Britannicam Anguillaræ esse contendit, absque tamen sufficienti ratione.

Tabern. Icon. & Hist. Primula alpina larifolia (floribus sc. purpureis) arosi atp Schüsselblümen. Et Ic. Auricula vrsi floribus pallidis, & scythica vrsi. Hist. Auricula secunda. Item, Ic. & Hist. Auricula floribus, luteis, & scythica vrsi. Rursus Ic. & Hist. Auricula vrsi floribus aureis, & scythica vrsi. Tandem, Ic. Auricula vrsi Deer. Scythica: Hist. Auricula vrsi 7. flore luteo. Compilatore Tabernemōrani oportet stirpium penitus ignarum fuisse, vbi qui vnam eandem plantam tribus diuersis tradit capitibus, interpolatis aliis plantis. Præterea quam vocat Primulam Alpinam, est figura Matthioli, cui tribuit flores purpureos. Ponit quinque figuras non differentes.

Auriculam vrsi, flosculos ferentem plerique locis luteos, aut albos, alibi purpureos, aut dilute rubentes, ad Primulas Veris pertinere testatur Dodonæus. Recentiores tamen in Solidaginum numerum adscribunt.

Columna Alisma atque Damafonium Dioscoridis & Plinii facit, sicque cognominat à vi propullandi venena, & non vt Lobelius, à voce ἀλισμα, maris allisionem sonante. Alceam præterea nuncupari refert, floresque ex albo lutescentes habere, hand multum odoriferos. Rectius autem Neoterici à forma foliorum Auriculam vrsi vocant. Columnæ tamen Auriculas vrsi ad Alisma siue Damafonium Dioscoridis, referentis sententia valde acquiescit Clusius, Austriacarum Stiriacarumque Alpium incolis Erassivater frast & Schwedel raris ab effectu dicitur. Cōmendant enim eius radices vsum, ad roborandum caput, ne vertigine in præcipitiis tentetur,

cuius rei causa, caprearum & ibicum venatoribus non minùs familiaris quàm Dorouici radix. Medlingenses apud quos copiosè nascitur, voss schmeckende Schüsselblümen / i.e. Primulam odoratam appellant.

H. Lugd. pag. 376. Primula Veris pachyphyllas. Cæsalp. Auricula vrsi seu lupi: Cast. Auricula vrsi. Camer. & Eyst. Auricula vrsi floribus luteis: C. Bauh. phyt. & pin. Sanicula Alpina i. siue lutea, Sanicula Alp. foliis serratis.

Copiosè nascitur in agro Goritiensi monte Saluatino, vt & in variatum Austriæ & Stiriacæ alpium iugis, vbi obseruauit Clusius florentem Iunio, interdum Iulio & Augusto duntaxat, videlicet statim post solutas, in iis iugis, vbi cretæ, niues, nonnunquam etiam sub ipsa quasi niue, & concamerata niuis induratæ crustã, reliquã, quæ subtus erat, Solis radiorum rupes ferientium repercussione solutã. In hortos verò transita Aprilis florct, & aliquando iterum Aurumno, si aura sit temperatior, illis exceptis, quæ vel contabuerunt, vel nullã diligentia, aut cultura ad florem ferendum induci poterunt.

Cæteris Saniculis præfertur ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur: quin & ad alia vulnera, tam intus sumpta, quàm exterius illita: Frigida & sicca est & adstringit, teste Matthiolo & Dodonæo. Gesnerus libro de Lunariis herbis, radicem vinum suo odore commendare scribit, manducatam verò, dentium dolores, præsertim à frigida defluxione obortos iuuare, capiti frigido & partibus neruosis prodesse, purrida vlcera emendare, scissuras in cute hiæntes, ventorum, frigoris, aut alia quapiam iniuriã, succum eius intillatum breuissimè sanare. Istic vbi nascitur, Soli, vt dixit Clusius, montani venatores eius radice ad corroborandum caput, ne vertigine tententur, vtuntur: à reliquis negligitur, præterquam mulierculis, quæ ex eius floribus sarta & corollas conficiunt. Columna huic nostræ plantæ, vires Primulæ Veris & Alismæ Dioscoridis adscribit.

Supererat aliquot Auriculæ Vrsi species, nonnullaque alia capita, quæ pro Instituti nostri ratione superioribus in hocce Libro subnectenda erant, quæ cum lapsu quodam typographico loci huius esse non possint, in Appendicem huius Tomi relegantur: Inibi igitur habebit Lector Reliquas Auriculæ Vrsi species, vt & Chamaejasmes Alpina: Saniculaque itidem Alpina minima pilosæ C. Bauhini, necnon Verbascorum & Blattariarum ac Chrysochorum historiam.

Compil. ner.

Alisma ac
Damafonium
Plinii &
Diosc. Col-
lumna.

FINIS LIBRI TRIGESIMI.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXI.

NERVIFOLIA, VT PLANTAGINES, GENTIANÆ,
POLYGONATA, HISQVE NONNIHIL SIMILES.

PERACTA sanè magna ex parte Coronariarum natura est. quarum ineffabiles varietates non nimis ostendendo nos placuisse speramus, quam naturam eas præbendo, cum hunc genium nobis largitus sit D. O. Max. vt à se largitas indagaremus curiosi ipsi, vt ostenderemus aliis. Nunc aliò gressus dirigendus. Est vbi ex fructu, est vbi ex flore, est etiam vbi ex radice sit: pinus classis melius astimes: nunc ad folia maximè respicere lubet. Ergo, hercle, has nunc perscrutemur, quarum folia cetera parallelis costis atque nervis nobiliter instructa sunt, & his asfinitate proximis. Quanquam si & aliò respicere lubeat, est vt spicati aut caudati culminis similitudinem in plerisque contempleris.

PLANTAGO VETERIBVS.

CAPVT I.

PHEOPHRASTVS simpliciter Arnoglossum vocat, aliquando Stelephuron, vtrumque verbum à Theodoro Plantago vertitur. De Arnoglossò inquit: Ab radice tantum foliata est: proterogatos suos proventus ex singulis floribus: alibi Stelephuros, inquit spicosa, quæ Agnina lingua à quibusdam vocata est. & ab aliis Coturnix (Coturnix Cæf.) similis caudæ vulpinæ, nisi quòd florem non particulatim edit, sed per totam spicam, Triticum modicos lanuginens, vt Frumenti: Genere autem conuenit cum Oculo canis, & Bibinella, & Cauda vulpina, quæ spicam gerunt, non acutam, neque aristatam totà formà cum Triticò similia, sed latiore folio.

Plinius seorsum de Plantagino & Stelephuro agit: nam Stelephuros, inquit, proxima est Caudæ vulpinæ, nisi quòd illa particulatim floret. Alibi duo genera Plantaginis tradit, minorem & maiorem. Verba eius lib. 25. cap. 3. sunt hæc: Celebrauit & Themison Medicus vulgarem herbam Plantaginem, tanquam inuentor, volumine de ea edito. Duo eius genera, minor angustioribus foliis & nigrioribus, linguæ pecorum simillimis, caule anguloso, in rectam inclinato, in pratis nascens. Altera maior, foliis lauerum modo inclusa: quæ quia septena sunt, quidam eam Heptapleuron [ἑπτάπλευρον, h. e. Septineruiam] vocauerunt. Huius & caulis cubitalis est & angulosus. Nascitur in humidis multò efficacior, Vis mira siccat.

Tom. III.

do densandoque corpore, cauterij vicem obtinens. Nulla res æquè sistit fluxiones, quas Græci rheumatismo vocant. Ita habet vetus Plinij codex, qui Dioscoridem, miras huius herbæ facultates tradentem variis aliis in locis sequitur & declarat.

Cæterum, caput Dioscotidis [quod nonnulli codices ὀφθαλμοῦ λείψανον ἰσχυροῦς inscribunt, alius verò codex ὀφθαλμοῦ] sic habet. Plantago (σπρίγλασσον. Orib. ἢ ἐπὶ τεινευροσεί 3 π λινδίου) duum est generum: minor enim vna est, maior altera. Ac minor quidem foliis prædita est angustioribus, minoribus, mollioribus: cauliculis verò angulosis, ad terram inclinatis: floribus autem pallidis, ac semine summis caulibus emicante. Ac maior (π ἢ μέλλει. Sunt antigrapha, in quibus periodus à τὸ ἢ μέλλει, vsque ad γόβιαται, h. e. nascitur, deest: sed teste Sarraceno, retinenda sunt omnia.) & amplior lætiorque est, & latifolia, in oleis vsu apta [λαχνοπέλας: Ald. λαχνοπέλας: Caulis huic angulosus, subter, cubiti altitudine, à medio ad verticem tenui semine circumdatus. Radices subiacent teneræ, hirsutæ, candidæ, digitali crassitudine. Nascitur in paludibus, sepius, ac locis vlginosis. Maior (μέγα vet.) porro efficacior est. Vim habent folia exsiccatoriam & adstringentem. Quare omnibus malignis, elephantiam comitantibus, fluxioni opportunis, fordidisque vlcibus illita conueniunt. Cohibent & sanguinis eruptiones, nomas: carbunculos, herpetas, & epinictidas, vetera quoque & inæqualia vicera cicatrice obducunt.

Kkk

Chironia sanant & sinus agglutinant. Moribus canis anibustis igni, inflammationibus, parotidibus, panis ac strumis quoque & ægilopiis cum sale imposita profunt. Coctum verò olus cum sale & aceto sumptum, dysentericis, cæliacisque subuenit. Datur & in locum Betæ (*βήτα*) & c. Hac vsque ad *βήτα* & *βήτα* ; *βήτα* ; h. e. & suspiriosis data, in veteri margine reperuntur, Sarrac.) cum Lenticula (*λεντικία*) decoctum. Exhibetur & herba decocta ad aquam intercutem, cui Leucophlegmatix nomen est, post ficciorum alimentorū esum, ita tamen vt media cibis interueniat. Comitialibus quoque & suspiriosis data proficit. Foliorum succus oris vlcera repurgat, si lubinde collatur. Cum cimolia aut cellulâ erysipelatis medetur : fistulis infusus auxilio est : prodest & ad aurium dolores atque ophthalmias, seu instillatus, seu in collyria additus. Sanguinantibus sanguine putrescentibus, Plin.] quoque gingiuis, & sanguinem superne rejicientibus potu confert: clystere verò dysentericis (ver. addit phthificis & dys.) infunditur. Contra tabem datur in potu, aduersus strangulationes vuluæ subditur in velle: re: quemadmodum & si vulua rheumatismo laborer. Semen ex vino potum alvi profluvia & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix seu collura, seu commanducata, dentium dolores sedat. Eadem cum foliis ad vesicæ renūque vlcera in pesslo datur. Caterum, ferunt ternas radices cum vini ternis cyarhis & aquæ pari modo tertianis febribus, itémque quaternas quaternis auxiliari. Sunt & qui radice vinculo è collo suspensa amuleti instar vtantur ad strumas discutiendas. Syri huius (leguntur hæc ad capitis calcem inter notha) & Calaminthæ iussulum cum melle prodūt mederi paralyticis [febrib. Cotn.] si secunda & quarta parasceses, i. e. Veneris die exhibeatur. Hoc autem velur arcanum accipito: est enim verissimum & experientiâ comprobatū.

Calen.

Temperam.

Macri Poesii.

Etymon.

Temperam.

Vulnera.

Nomina

linguatum.

Plantago.

Vulgarium

basil.

At vt eas vires habeat plantago, quas Dioscorides & Plinius ipsi attribuunt, temperamentum eius mixtum facit: habet enim (vt Gal. 6. simpl. pharna. ait) aquosum quiddam frigidum. habet & quid austeri, quod terrenum est, & siccum ac frigidum, vt refrigeret simulque siccet: & secundum ambo secundi est à mediis abscessus.

De Plantaginis virtutibus elegantissima est Macri Poesii, quæ sic habet:

Herbam, quæ nostra lingua Plantago vocatur, Hanc *αγρίαν* Græcis vocat, est quia lingue agnina simili foliis. Plantaginis huius Sunt gemine species, & maior prima vocatur. Altera verò minor, quam vulgò lanceolatam dicunt, quod foliis, vt lancea, surgat acuti. Hæc inflamma-di, desiccandique videtur Tertiu esse gradus: in iorem vim tamen esse Maiori dicunt: nimis humida vlcera siccant, & c. Caterum, *αγρίαν* Græcis dicitur & Latinis, quod folia eius agnina lingua simillima sint: Nonnulli tamen Armon (*ἀρμόν*), quasi agnina,) alii Probation (*προβήτα*), quasi ouillam) alii Cynoglosson (*κυνόγλωσσον*), quasi canis linguam) alii Heptapleuron (*ἑπταπλευρόν*), quod septem fibris seu costis in dorso distincta sit:) alij Polyneuron (*πολυνεύρον*), quasi multineuriam) appellant. Magi Caudam ichneumonis, Aegyptij Aschat, Romani Plantaginem, ducto à planta vocabulo.

Germani ab agni lingua (*chaffungen*) sed vulgò *wacrit*: Belgæ *wachbr* / *wachebfat*: Galli *Plantain*, & vt inter notha legitur, Turbidopion: Itali *Plantagine*, & *Plantagine*: Hisp. *Lhantem* / *Tamehagon*: & voce spuria *Thezaricam*: Pæni A-

siicon. Angli *Plantayne*, Bohemi *Čirček*: Hungari, *Árti* sive, h. e. Viarum herbam. Neque aliæ maioris Plantaginis extant appellationes, nisi quod quandoque Rubra cognominatur.

Minor Plantago *αγρίαν*, sine Quinqueneruia, & Lanceola, siue Lanceolata: Germanis *Spiziger wacrit*: Gall. *Lanceole*: Belgis *heuts ribbe*: i. e. Costa canina: Anglis, *Nibbe worre*: Hung. *Hozzu* vti sive, appellatur.

Pancis, vnaquæque Plantago suum hodie retinet nomen.

- Est enim Plantago maior folio glabro.
- Plantago Rosca.
- Plantago maior panicula sparsa.
- Plantago marina magna.
- Plantago rosea exotica.
- Plantago maior hirsuta & media.
- Plantago quinqueneruia cum globulis albis pilosis.
- Plantago incana & lanuginosa minor.
- Plantago lanceolata foliis lanuginosis, & longis pilis hirsutis.
- Plantaginis lanceolatae species minima.
- Plantago latifolia minor.
- Plantago angustifolia maior, caulium summitate foliosa, & alia spicata.
- Plantago angustifolia minor, spicâ hirsutâ albâ, foliis ex atro virentibus valdè villosis.
- Plantago angustifolia alpina.
- Plantago umbilicata.
- Plantago Indica, Payco acris.
- Plantago maritima à Dodonæo exhibitâ, quæ depingitur à nobis Coronopi marini nomine.
- Plantago aquatica, cuius varias species trademus lib. 38.
- Qualis sit Fistula pastoris, Plantago Italica, Damasonium, Alisma, *wesfeh wacrit*: Euchari Roslin pronunciare nondum queo. Barba siluana à recentioribus Medicis inter Plantagines aquaticas reponitur. Nos Sagittam vocamus. Sunt qui bifolium maius Plantaginem palustrè appellant lib. 38. Alii verò qui Plantaginem alpinam quorundam vocent Alisma.

PLANTAGO MAIOR FOLIO GLABRO, non laciniato, vt plurimum.

Digitali crassitudine radix est, laterarim, vt Lobel. ait, fibrosa, candida, & in medio præcisâ, siue mutilata, Morsus Diaboli sermè modo: folia rotundiora, sui medio lateriora, glabra, septem nervis distincta, humi accumulata, sapore, vt mihi videtur, aspero, cum aliqua acrimonia & amaritudine: caules pedales, lenti, thyrsum & veluti spicam florum itamineorum albi.

albicansium, Lobelio obscure purpureorum & pullorū, proferunt; semen sublongum, obsoleti coloris, Lob. Portulacæ pusillum fuscū aut ruginēū
 Trago, Fuschl. Corn. Turn. Matth. Anguill Dodon. gall. & lat. Lon. Camer. hort. Tabern Schuuenkf. & Castori dicitur *Plantago maior* Brunfels, & Trago *Plantago tubea*. *Plantago* latifolia Cordo in Diosc. & Gerardo. *Arnoglossa* & *Plantago maior latifol.* Lob. *Plantago vulgò* Ceterina Caesalp. *Plantago* *rosea* & *rosea maior* seu ruhea, Thalis. *Platago* 1. siue latifol. maxima sinuata C. Bauh. phyt. Eidein Pin. *Plantago latifol.* 2. siue sinuata. Schuuenkf. *2 pelyraea* Dioscoridis. Ab omni memoria peruagata notiois, ex vtilitate & feracitate vbius gentium penè immensa. Plurima humectis locis, in aruis, hortis, secus itinera, & sepes. Iunio floret, semen Augusto dat. Mistæ est temperatura, inquit Schuuenkfeldius. Habet enim quiddam aqueum frigidū, quiddam verò & austerum, quod terreneum & siccum. Refrigerat & desiccet ordine secundo. Olus coctum estur. Dysentericis & cæliaciis benefacit. Comitiales & asthmaticos iuuat. Cum Lente Alicæue forbitioe stomachū roborat, & hydropticis, qui leucophlegmatia laborant prodest. Vulneria est herba, vlcera & fistulas sanat. Succus aurium doloribus, & lippitudinibus oculorum vtilissimè instillatur. Gingiuis sanguino lentis, & sanguinem reicientibus potus confert, phthisicis & tabidis salubris. Radix crassiorum est partium, minis refrigerat, siccat & nonnihil abtergit. Dentium dolores mulcet collutione. locinoris obstructions rollit. Rarum & vesicæ vlcera sanat. Semen siccoris est facultatis & minds frigidæ, subtiliumque partium. Alui fluxus, dysenterias & vteri hæmorrhagiam sistit. Liqueor stillatitius calidas podagras in primo impetu mirificè lenit: Hydriopis vtiliter bibitur.

Flora C.B. phyt. Idem Pin. *Plantaginem latifoliã* siue roseam, floribus quasi in spica dispositis. Batiscæ Iunio mense florentem vidi in vase factam à Theod. Zvingero. In horto Ill. E.C. rosa viret Augusto.

PLANTAGO MAIOR PANNICVLA sparsa.

Sola differētia Belgicis agris & hortis, in pannicula spicatiū sparsa, onusta innumerā herbarum flocculorum, racematim coherentium, fœtura.

Dicitur Lob. Obseru. p. 162. *Plantago rosea* pannicula sparsa: Sarathrodes & Corematophora, siue Scoparia Gemmæ: *Rosea* *Plantaginis*

varietas. Ic. Plant. p. 305. *Plantago pannicula sparsa*. Dod. gall. *Plantaginis primæ* siue maioris species alia. Lat. in fol. *Plantago maior spicâ multiplici*. H. Lugd. p. 1256. *Platago rosea* Lob. C. B. phyt. *Platago* 4. siue latifol. maior spica multiplici. Eid. Pin. Pl. lat. 6. siue spica multipl. sparsa.

Plantago marina magna.

Spithamæis pediculis nituntur folia, pari cum pediculis longitudine, palmum lata, acuminata, crassa, septem nervis donata, sapore cum *Plantagine* septemneruia terrestri eodem, nisi admixta esset salbedo quadam: caules cubitales, nudi, thyrsis longis florum insignes, quos femina sequuntur, iam dictæ *Plantaginis* similia: Hanc situs loci fortè diuersam facit videri à vulgari *Plantagine* maiore glabra.

Apud mare florentem vidi mense Maio, semenque proferentem Augusto.

PLANTAGO ROSEA.

Plusquam pollicari radice petennat: folia per terram spargens *Plantaginis latifoliae*, pilosa & nervosa inter quæ caules surrigit sitis crassos, hirsutos, in quorum fastigio folia crebra, inferioribus dimidio minora, interioribus orbata. Alines, admodum parua, virentia, Rosam deformât.

Caesalp. vocauit *Plantaginem foliato caule*, frequentem in Germania. Dod. *Plantaginem cum spica Rosea* instar. *Plantaginem roseam spicatiū*. Ger. & Eyst. *Plantaginem multiplicem* Tabern. Ic. & Hist. *Plantaginem roseam* Lob. in Adu. *Plantaginem roseam vulgarem*. sine icone & descrip. Clus. Hist. post. *Plant. roseam* Penæ H. Lugd. p. 1256. *Plantaginem* 2. siue latifoliã maximã rosea Tom. III.

PLANTAGO ROSEA, FLORE EXPANSO.

Huius florem addidit Camerarius apud Matthiol. in Hist. germ. & Ept. *Plantaginis maioris*. In horto vocavit *Plantaginem roseam*. Sic quoque Lobel. in Icon. Plant. p. 304. appellauit, & Eyst. *Plantag. roseam exoticam*. Gerard. *Plant. la. sohan* 4. si. e. *roseam*

Rka 2

C. Bauh.
ret.

florē expanſo C. Bauhin. in Pinac. *Apparet* C. Bauhinum loco citato non parum titubare, dum Plantaginē roſeam Aduerſariorum ad hanc refert: dūmque rursus eandem [Plantaginē roſeam Penz, H. Lugd. p. 1256.] ab hac nobiſcum ſeparat. Ipſum eadem Icon, eadēque verba factis redarguunt.

Eandem cum prædicta, aut cetè valdè ſimilem Cluſius detribit vocatq; Plantaginē 2. ſive latifoliam exoticam, Plantaginē peregrinam latifoliam Gareti.

PLANTAGO MAIOR HIRSVTA, MEDIA
à nonnullis cognominata.

Icon. Guarin.

Deſcriptio

Icon. Lobel.

Synonyma

Nas. n. r.

Plantago
m. n. r.

Minimi digiti craſſitudo eſt radicis fibrata, recta, adstringenti: folia lata, neuola, virinque lanugine tenui canescunt: caules recti, cubito altiores, teretes, hirsuti, inanes, ſpicam gerant, muris maioris caudæ quadantenus ſimilem, calyculorum agmine denſo compactilem, qui in quaterna foliola ſubpurpurea explicati ſtamina concolaria, apicibus autem albis, ostentant.

Brunſel. tom. 1. thapf. t. Lonic. & Camer. Plantago maior. Hiſt. Lugd. p. 1254. Plant. maior Matth. Fuchſ. Geſner. hort. Dod. Schvv. & Matthiol. h. germ. (vbi figura tranſpoſita, & poſita ſub titulo maioris.) Plantago media. Thal. Pl. media Dodonæi. Trago Plantago media vel 2. & latifolia: Eid. Hiſt. germ. Plant. media vel alba, Dioſcoridi & Plinio fortè non nota. Cordo in Dioſcor. Plantago 3. latifolia ſimilia habens folia multò tamen minora & leuiter hirsuta. Tablic. & Hiſt. Plantago minor Dioſcoridis: Plant. 4. Lingua ouina. Lobel. in Adu. & Ger. Plantago

incana. Lobel. in Obſp. 162. Icon. Plant. p. 304. & Cluſ. hiſt. Plantago maior incana. Turn. Plant. minor. C. Bauh. phyt. Plantago 3. ſive latifolia 3. ſive incana: Eid. pin. Plant. latifolia 3. ſive incana: Cynogloſſa quatuorundam, Lugd.

Apparet Bauhin. in Pinac. Plantago quinqueneruia, mittel weaerich / weaerbrut / weaertrit (inquit Schvvencckf.) in hortis & fecus vias, vt maior glabra, naſcitur, eiufdem facultatis. In Germania abundè frequens. Æſtatis tempore, vt cæteræ, conſpicua, arque vnà cum ſpica reperitur. Hyeme quoque, vt aliarum, ſola reſtat radix, haud facilè periens, teſte Dodonæo.

Quum Plantagines refrigerent, repellant, adstringant, & glucent, haud conſuluerim applicandam commorſis à cane rabido, aut à ſerpentibus, licet multi Neoteri corum ad eos morſus cõmendent. Moribus canis [inquit Schvvencckf.] ambuſtis. inflammationibus, calidis podagris, folia conueniunt. Tuſa addito ſalis modico luxatilis dolores & tumores tollunt.

PLANTAGO QVINQVENERVIA CVM
globulis albis pilolis.

Numerosa ſper terrâ ſpargit folia, quinqueneruia, hirsuta, cõmentibus pediculis in caput radicis, ita vt propter tomētum coitus vix appareat: latitudo iis ſemūcialis, longitudo ſextantilis: caules multi, alij erecti, alij ſupini, palmares & ſpithamæ, capitula gerant, tomento albo villoſa, iulos

Salicis imitata.

C. Bauhin. phyt. vocauit Plantaginē 8. ſive Plantagini ſimilem alteram. Pin. Plant. anguſtifoſiam 8. ſive panniculis Lagopi.

Florēt mēſe April. ad ripam lacus Aluenſis, montem Seti, & Balneum Baleructi, vbi obſeruauit cū eſſem Monſpeliū.

Plantago incana & lanuginosa minor.

Vulgari minor foliis incanis, multaque lanugine obductis, humi ſtratis, maxima anni parte caule vidua, & floris expers: inter multas tamen plantas, nonnullas animaduerteat Cluſius Maio mēſe ferentes exiguam ſpicam Plantaginis inſtar, minorem, plenam florum pallescentium. eius radix tenuis, longa & nigra erat.

C. Bauhin. phyt. Plantago 6. ſive Salmaticenſis: Eid. pin. Plantago latifolia 10. ſive villoſa, ſeu incana lanuginosa.

In collibus Salmantice vicinis, aliis item Caſtellæ locis aridis obſeruatur à Cluſio.

PLANTAGO

pula vinum discutere, mentemque restituere author est Scrib. Largus,

PLANTAGO LANCEOLATA.

Plantago quinqueneruia longiuicula & fibrotam radicem demittit: caules Maiores, profundè striatos, subhirsutos: *florèm* Maioris amulum: *folia* verò plurimum differentia, lanceæ mucronem referentia, longis pediculis appensa, oblonga, stricta, raris crenis leniter serrata, hirsuta, quinque neruis longitudinem folij percurrentibus, auctsa parte conspicuè elatis: sapor subdulce quid mandenti offert, cum adstrictione. *Πεντακτύπος* græcè, Quinqueneruia latinè cognominare solent, eò quòd eius folia, sibris quinque tanquam neruis, distincta sunt:

Officina quoniam folium arctius definit in acumen, & veluti in lanceæ mucronem fastigiatur, Lanceolatam; vulgus autem Lanceolam appellat. Germani *Plan oder Spisiger wasserh* vocant, quia sc. a. uinator & longior est: & ad equinæ costæ similitudinem *Roßhupp*: Galli *Plantain*.

Brunfelsij figura Plantaginis minoris tom. 1. thaps. non placet. Fuchsio pro minore medium pingit.

Dod. gall. & lat. Gefn. hort. Schvv. Lon. & Lac. Plantago minor. Cast. Plantago media. H. Lugd. p. 155. Plantago minor, longa Matthioli: Item, Plantago minor Dod. Corn. Lob. Adu. Obs. p. 163. Ic. Pl. p. 305. & Gerardo Plantago quinqueneruia. Cordo in Diosc. Plantago angustis oblongique foliis. Trago, Plantago lanceolata, Plant. 1. vel minor, & Lanceola, Quineruia Manlij, Herlartum, Megeboræ & Herba Martis Phrysi. Math. germ. Plantago longa, vulgò lanceolata. Anguill. Plantago altera dicta Lanciuola. Tab. Ic. Plant. Lanceolata: E. d. Hist. Lanceola & Lanceolata, Costa canina. C. Bauh. phyt. Plantago 9. siue angustifolia maior: Eid. pin. Plantago angustifolia siue maior, Lanceola Maior Cæsalp.

Plantaginem *πεντακτύπος* minorem, seu lanceolam, Thalium duplicem facit. Maior, inquit, folia profert bipalmata, sæpe duarum vinciarum latitudine ferè, quæ quandoque in ambitu vel pinnulis quibusdam paruis exornantur, vel omnino sine illis existunt. Altera minor folia breviora habet & strictiora. C. Bauhinus variare ait, spicis aliquando bifidis: aliquando loco spicarum, capitulis mirè variantibus.

Pasim prouenit locis & vis incultis. Floret initio Ætatis, semen Augusto legitur.

Siccior est & commendatiore dote ad vulnerarias potiones, vnguenta & hernias, etiam vulgi expetimento. Ebrío datam copiosam in cra-

PLANTAGINIS LANCEOLATÆ species minima.

Radice prædita est parua, ad foliorum exortum valdè villosa: *folia* gramineæ angustie, *Descriptio.* duum aut triu vinciarum longitudine: caulium palmo longiorum cacumini capitulum breue & veluti glomeratum insidet.

Hanc esse æstimamus, quæ Tabern. in Ic. & Hist. itemque Gerard: Plantaginem angustifoliam minorem inscribit: Cæsalp. Lanceolam minorem: C. B. phyt. Plantaginem 12. siue angustifoliam

minorè: Idem pin. Plantaginem angustifoliam 6. Facile crediderim à Lanceolata magnitudine tantum differre, idque ratione loci. Monspessuli Septembri mense floret.

PLANTAGO LATIFOLIA MINOR.

Plantagini maiori in omnibus similem fecit *Descriptio.* Tabernamontanus, qui cum Gerardo Planta-

ginem latifoliam minorem inscribit. C. B. phyt. Plantagidem 6. siue latifol. minorem. & mediz genus minimè Thalij: Idem pin. Plantag. latifoliam 12. siue glabram minorem.

Dubium mihi est an Thalij & Tabern. de eadem Plantagine scribant. Tabern. suam *C. B. n. 6.* refert ad rubrâ, quam nos latifoliam glabram maiorem vocamus:

Thalium verò suam videtur ad eam referre quam mediam Dodonæi vocat, & nos latifoliam hirsutam inscribimus.

PLANTAGO ANGVSTIFOLIA MAIOR, caulium summitate foliosa: & alia spicata.

ANno 1612. Augusto mente Io Lamandus Delphinus perquirens plantas horri Ill. E. Kkk 3

C. Mont. reperit Plantaginem maiorem angustifoliam luxuriantem in dicti horti prato.

Icon Gerardi.

Descriptio

Radix autem lignosa erat & intipida, fibrifera, que valdè tenuibus nixa: folia multa cubitali longitudine, duos pollices quædam lata: costæ vel nervi elatiores quinque, ad pediculus apparent rari, quidam pili, alioqui ipsa foliata virore prædita sunt, quæ quum gustantur, sapor nullus notabilis aut insignis sentitur, subsequente tamen post acrimonia: caules plures, non ramosi, angulosi, sesquicubitales, & quæ parte radici adharebât, purpurascentes in summitate veluti spicæ, vnciam circiter longæ, in quibus strobili cum apicibus longiusculi: in capitulis albis semina longiuscula, rufa, runcis parvis inuoluta.

Icon Cl. ffj.

XX

Gerard. [cuius Iconem proponimus] Plantago quinqueruaria rosea differt à nostra

quam descripsimus. in eo quòd nostra tot foliola in supremo caule non habeat, & in eo quòd ex foliis prodeant duo cauliculi spicati. Quam ob rem Clusij Plantago exotica nostræ similior.

Quam C. Bauhinus in Phyt. Plantaginem 10. siue angustifoliam maiorem in caulem excrecentem vocat, eam in prod. & in Pin. Plantaginem 2. siue quinqueruariam caulium summitate foliosam cognominat, ac sic describit: à vulgari in eo differt, quòd cauliculi spicam florum sustinentes, in caulem palmarem excrecent, in cuius summitate, folia plura, eo modo quo ad radicem disposita: spicis non oblongis, sed rotundis, brevissimis pediculis lanuginosis insidentibus. In Pinace etiam vocat Plantag. angustifoliam tertiam siue proliferam.

Plantago angustifolia minor spica hirsuta alba, foliis ex atro virentibus valdè villosis.

Radice est tenui, fibrosa, albicante: foliis aliquan-

do vncias quinque longis, strictissimis, atrovi-ribus, tribus nervis distinctis, per marginem potissimum pediculis, pilosis: inter quæ cauliculi exurgunt, alij cubitales, alij pedales, alij palmares, aliquando triunciales, ad exortum aliquando villosi, glabri nonnunquam, quibus spicæ breues, oblongæ & tubrotundæ insident.

Hanc descriptionis auctor, C. Bauhinus, facit in phyt. Plantaginem 11. siue angustifoliam alteram, vel minorem angustissimo folio. In prod. Plantaginem 3. siue trineruam angustifol. folio. Pin. Plantaginem angustifoliam 9. siue trineruam fol. angustissimo.

Sæpius hanc Plantaginem ad vias, maxime ad rudera auctor notauit.

PLANTAGO ANGVSTIFOLIA ALPINA

Radice crassa, fuscula, longa, parum fibrata, circa caput crassescente, folia oriuntur ad lanceolata Plantaginis folia accedentia sed multo angustiora, & circiter trientem vnciæ lata, sesquipalmaria, quinqueruaria, parum hirsuta, nigricantia, solidiuscula: caules ad radicem hirsuti, foliis longitudine æ-

quales, capita gerunt semuncialia, plantagineis nigriora.

An Gesn. hort. Lanceola montana. H. Lugd. Holosteum quorundam. C. Bauh. phyt. Holosteum 4. (3. Pin.) siue hirsutum nigricans. Genevæ in monte Thuirii.

Plantago Indica, Payco acris.

Hæret Payco nuncupata, Monardi ex Peru missa, tribuuntur (ex versione Clusij) folia Plantaginis foliis cum formâ, tum colore simillima, siccata quidem admodum tenuia, & gustata valdè acria, calidâque.

H. Lugd. pag. 1919. meminit in Peru Payconis. C. Bauhin. phyt. vocauit Plantaginem 7. siue Plantagini similem Peruvianam. In pin. Plantaginem latifoliam 7. siue Indicam.

Eius pulvis ex vino sumptus, nephriticum dolorem & flatibus, aut frigida causa prouenientem tollit: ipsa verò planta cocta, & emplatri in modum dolenti loco imposita, eundem effectum præbet: quod certissimum esse ipsâ experientia didicisse Monardes testatur.

PLANTAGO VMBILICATA.

Radice ei Plantaginis vulgaris simillima, spithamum longa, circiter trientem fibrata: è cuius nodulo

nodulo siue basi, digitalis crassitudinis, plantagineum, latum, vnicum, admirabili naturæ opificio, expansum *folium*, paulatim propagando in latum gyrum umbilicatum excrefcens, & Coclidis iustar per circuitum ascendens, in spiras duas tantum, aut semiternas conuolutum, ac veluti ex pluribus coniunctis in vnum contiguisque Plantaginis maioris foliis conflatum, spithameæ, altitudinis aut pedalis ferè, cuius summum folium Plâtaginis latifoliæ seruat figuram, sinuosam tamen & rugosiorè, sapor illi prorsus plantagineus. Medio conuolutio siue umbilicatio, imo centro, foliorum quedam rudimenta conspiciuntur, è quibus caulem erumpere verisimile: De cæteris Lobelio qualiscumque descriptionis auctori

nondum constabat: In Aduer, autem umbilicatum montanum Herbariorum vocat. C. Bauh. dicitur in Pin. Plantago latifolia 8. siue peregrina sinuosa.

Montepelio Londinum semine misso Lobelio à D. Casparo Pelliterio, in horto I. Nafmyth. Chirurgi & Archibotanici miræ & raræ elegantie hæc orta planta.

PLANTAGINI ANGVSTIFOLIÆ
similis Habbures.

PLanta, quam Frater pro Habbures Camerarij misit, magnâ habet cum Holoftio Montepelienfium similitudinem: *folia* sunt vnica tres circiter longa, angusta, in acumen desinentia, neruosa, hirsuta, sapore nullo insigni: *caules* aliquid eiusdem longitudinis cum foliis, rotundi, capitula plantaginea, longitudinis vnguis, latifcula.

C. Bauhin. in phyt. vocat Holoftium 3. siue hirsutum albicans alterum, addens D. Camerarium ab Alpino nomine Gotte albi cathartici accepisse. In Pin. Holoftium 5. siue Creticum alterum, Leontopodium Creticum aliud Clusij hist. Dubitat an sit Plantagini similis planta H. Lugdunenfis. Ex Oriente secum detulit D. Bern. Paludanus.

PLANTAGINI AFFINIS BIBINELLA
Sicilia herbula.

Thyallis Theophrasti & Plinij, Bibinella Theodori, auctore Cæsalpino, herbula est ex Sicilia habita, minor Lanceolâ ac viridior: *folium* medio quodam modo se habet, inter Lanceolam & Plantaginem: paruis circumquaque apicibus, vt Coronopo, frequentioribus: *obtusos* fert palmates, plenos *semine*, vt Plantago:

Herba assumitur inter olera.

Casp. Bauhin. pin. Coronopus 3. siue maritima maior, Plantago marina Dodon. gall. Lobel. in Adu. Obl. p. 163. Ic. Plant. p. 326. Tabern. & Gerard. Plantago maritima Gelin. hort. & H. Lugdun. p. 139. Plantago angustifolia Dod. & Coronopus marinus Camerarij.

Synonima

PLANTAGINI SIMILE ANTIPHARMACUM, siue Contrayerua.

MONardes de Ind. Occid. parte 2. in epist. Petri Olinæ, meminit perniciosi cuiusdam toxicum, quo in bello & venationibus incolæ vtantur, cui aduersari dicitur planta *foliis* latis, Plantagini Hispanicæ haud abfimilibus, si teratur & vulneribus imponatur. Sic enim venenum extinguitur, & à Symptomatibus illis, quæ roxicum generare solet, liberare aiunt. Pro magno thesauro existimant Hispani, eam plantam se inuenisse: nascitur eadem regione, vbi Toxicum. Locus

Eandem esse cum iam dicta credimus, quam idem Monardes libro simpl. medicamentorum ex nouo Orbe delatorum, cap. 17. sequentibus delineauit.

Ex Charcis prouincia Petuana radices quedam venenis aduersantes aduehuntur, Iridis radicibus valde similes, sed minores, & ficulnei folij odore. Hispani Indias inhabitantes Contrayerua appellat, quasi dicas Alexipharmacum, quoniam earum puluis ex albo vino sumptus, aduersus omne venenum, cuiuscunque tandem sit generis, præsentissimum est remedium (vno sublimaro excepto, quod solâ lactis portione extinguitur,) vomitione illud reicere faciens, aut sudores euacuans. Sed & amatoria pocula, eo pulnere hausto, educi ferunt. Ventris etiam animalia pellit. Gustata radix, aromaticum quiddam sapit cum acrimonia coniunctum: quare calida videtur secundo gradu.

Huc quoque referenda herba quedam (vt Gomara hist. gen. cap. 7. perhibet) Indis nota, cuius radicis succus alexipharmacum est pestilenti & pernicioso roxico, quo ipsi sagittas illiunt.

C. Bauh. pin. dicitur Plantago latifolia 11. siue Plantagini Hispanicæ similis.

HOLOSTIVM VETERVM.
CAP. II.

HOlostium (*ὀλόστιον* ita editio Patiensis, alij tamen *ὀλόστιον*, quasi totum esui aptum, teste Cæsalp.) Dioscoridi parua est herba, tribus aut quatuor digitis eminens supra terram, *foliis* & viticulis Coronopo aut Gramini proximis, gustu adstringentibus: *radice* prætenui, vsque in capillamenti speciem (pili instar alius. Cæterum, error hic notatur in Dioscoride, capillamenti similitudinem tribuenti radici, cum potius herbe conueniat, Cæsalp.) alba (vulgares codices habent *λευκὸν τῶν ὀλόστιον*, i. e. albam, fibrosam. H. Lugd.) nascitur in editioris terræ locis. Potest & ipsa si simul coquatur, carnes cogere & conglutinare. Bibitur & adrupta cum vino.

Plinius non Holoftium, sed Holoftion vocat, quasi totum ossent, ex aduerso tamen appellatam à Græcis herbam, quia sine duritia, sicut fel dulce [forte Holoftium ob duritiam fructus dictum est, non vt Plinius statuit:] tenuis vsque in capillamenti speciem, longitudine quatuor di-

gitorum seu Gramen, foliis angustis, adstringens gustu. nascitur in collibus terrenis. Vius eius ad conuulsa [vulsa] Corn. Jrupta, in vino pota. Vulneta quoque conglutinat. Nam & carnes coguntur (quum coquantur, Corn.) addita.

Galenus siccantem cum adstringente vim Holosteo attribuit: vnde adrupta commodè bibatur.

Cateium Holosteon Cornarius Graminis speciem esse arbitratur mollioris sc. illius, quale in editioribus locis nasci tradit. Ac Holostij nomine sequentes apud Authores donantur plantae: Dens canis primus, seu Plinii Phalaris. Gramen Luzula. Holostium lunci foliis Matthiol. Myofuros quorundam. Filix saxatilis. Holostium Plantagini simile. Plant. angustifol. alp. Serpentina. Gramen Fuchij dictum, eique affine gramen. Tunica minima. Pilsella maior Fuchij. Pilsella minor eiusdem. Herniaria. Tragos Diosc.

HOLOSTIVM PLANTAGINI SIMILE.

Descriptio

Hollostium Monspessulanum.

Holostij Monspessuliani radix longa, crassa, nigricans, lignosa, plurimum capitum: folia per tertiam spatia, tota albida, hirsuta, & tomentosa, palmaria quaedam, quaedam multo minor, non tota semuicium lata, quinque, nervis per longum distincta, gustu adstringente: exciccata conuoluntur & in acumen desinunt: caules spithamei, aut breuiores: reperiuntur etiam cubitales, similiter hirsuti, thyrsum gerunt longum, aliquot vnciarum, interdum vnius, Plantagini & Cornu ceruino floribus & seminibus similes.

maius Clusij: itémque in Icon. Plant. pag. 107. Ab Hist. Lygd. pag. 181. & Camer. hort. Holost. Salm. Clusij. A Gerar. Holost. Salmanticense

Clusij: Tabern. Holost. maius: Camer. apud Matthiol. in Hist. ger. & Epit. Holostium & Holostium quorundam: C. Bauhin. phyt. & pin. Holostium i. siue hirsutum albanicum mains, & Plantago angustifolia albida Dodonæi. Holostium Salmanticense alterum Clusij, vocat Holostium paruum Monspeliense. Ego diuersæne sint species, Holostium maius & minus Clusij, asserere non ausim. Monspeli obseruatur flores Aprili & Maio: itémque Autumno in aridis Oliuetis & non procul ab arvis, viâque Boutoneri proximâ freques. In hortis floret primo anno, sed raro semen maturatur. Frigoris impatiens est.

CORONOPVS VETERIBVS.

CAP. III.

Dioscoridis Coronopus (κορωνόπος) oblonga herbula est, humi strata, foliis habens incisuris diuisa (hic suta, cap. de Pyllyio. Plura vide cap. de Holostio.) atque hæc quidem oleris quoque modo cocta estur. Radicem porrò habet tenuem, adstringentem, quæ cæliaci in cibo præclarè facit. Ceterum, prouenit locis incultis, in aggeribus, & fecus vias.

Meminit huius Plinius lib. 21. cap. 16. Aculeatarum [hanc vocem Plinium referre ait Cæsalpinus ad præcedentes plantas, de quibus Plinius iam dicto capite prius locutus sit:] caules aliquarum, inquit, per terram serpunt, vti eius quam Coronopum vocant. Et rursus lib. 22. cap. 19. Coronopus oblonga herba est cum fissuris. Seritur interrim, quoniam radix cæliaci præclarè facit in cinere tosta.

Et hunc vsum eius medicum etiam Galenus & Aëtius habet. Sed in Paulo καλὴν ἀφελῆν legitur, pro κορωνόπο. Nec librarij est hic error, ex vocum affinitate decepti, sed ipsius authoris Pauli: qui quum alaudam colicis opiculari antea scripsisset, mox se biunxit, κορωνόπος ἢ ῥίζα ἢ αὐτὴ περὶ σελῆται νοσίου. ὅθεν ἐν τῆς διοσκ. η.

Theophrastus lib. 7. cap. 9. inter ἕντε ἐπιθύλλια, quæ folia à radice ad terram habent, κορωνόπον recenset. Alibi inter aculeatas & spontè nascentes herbas. Itémque lib. 2. caul. cap. 7. inter amaras. Apud Theophrastum Gaza Silaginem & Selaginem vertit.

Inter reiectanea siue notha alijs dicitur Ammonos (ἀμμόος): alijs Astion (ἄστιον): Aphris Atisipte (ἀτισίπτη): Romanis Caciatrice (κακιάτρις): alijs Stilagine (στιλάγη): alijs Sanguinaria (ἀγρίμαοια).

Coronopus autem cornicis pedem significat, & refert quoque, foliis ita fissis & dispositis, vt cornicis pedem representent. Nec ignota herba est, inquit Cornarius, & nostri nomine græcæm vocem exprimente appellat.

Porro Manardus his ad stipulandum esse iudicauit, qui volunt Coronopum Dioscoridis eam esse herbam, quæ vulgò dicitur Herba stella. Nos Coronopum siue Cornu ceruinum vulgò, Spicâ Plantaginis vocamus. Refert Cæsalpinus & alteram Herbam stellam, quam nos Coronopum serpentinam, alij verò siluestrem, cognominant. Est præterea Coronopus Massiliensis Lobelij, serpentinae fortè varietas. Coronopus serpentina omnium minima. Coronopus maritima Rainaudeti. Coronopus maritima nostras. Coronopus Ruellij, siue repens: Eodem nomine etiam

etiam insigniuntur: *Plantago marina*. Catanan-
ce quo undam. *Rantunculus*. *Caltha aquatica*.
Gramen dictum *Dens canis*; *Capriola*, *Sanguinaria*. *Galiopsis maior*. *Atractylis*. *Carduus*
stellatus. *Cedrus lycia*.

CORONOPVS SIVE CORNV
ceruinum vulgò. spicà Plantaginis.
CAP. IV.

VT plurimum tenuis est radix, adultior ta-
men digitali crassitudine reperitur, alba:

vix vilo ex-
cellenti sapo-
re, exceptâ ad-
strictione: *folia*
statim à ra-
dice, crebra,
longa, angu-
sta, hirsuta,
nervosa, in la-
cinias aliquot
laterales, ceu
ceruini cornu
ramos, vnde
nomen, dui-
sa, sapore non
nihil adtrin-
gente: inter
hec caules sur-
riguntur Plā-
taginis, rigi-
dali, tenues,
teretes, hir-
suti, dodranta-

les & cubitales, thyrsulum plantagineum susti-
nentes, flores & jemen Plantaginis proferen-
tem.

Qui spontè prouenit, folia per terram spar-
git numerosa, in orbem, Coronopi vulgaris mo-
do diuisuris, & lacinijs crebrioribus, longiori-
bus, rigidis pilis hirta, eoque nomine ferè inca-
na: in umbilico ad foliorum veluti radiorum in
centro concursum multa lanugo mollis candi-
da: caules complures palmares & dodrantaes,
rigidi, asperi, hirti, spicam gerunt Coronopi vul-
garis spicæ similem: radix singularis, fibrata,
et assidua, mediocriter longa, lignosâ matrice
facta.

Tabern. Icon. Coronopus, Pes cornicis &
Stella maris. Gesn. Hort. Coron. vetus, Herba
Stella Italarum. Anguill. Cérónop. in multis I-
taliæ locis vocatus Herba Stella. Lob. in Adu.
Coronopus [sic etiam in Obs. p. 139. in Ic. Plant.
p. 437.] Cornu ceruinum. Cordo in Diosc. Coro-
nop vera: Eid. in Hist. Coronop. satiuu.

Fuchsius Coronopus vocat, ac inter alia hæc
addit: Κορνόπιος, ἡ ἀρεῖα Græcis, Pes cornicis &
Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incon-
gnita herba: Germanis commodè kraen: aut
Rappensius: Gallis Capriole, ou Sanguinai-
re, ou Dene au chien appellati potest. Coronopus
autem non alia ratione dici cœpit, quàm quòd
cornicis pedem effigie representet. Sanguina-
ria verd, Sanguinalisue vocata est, quòd lan-
guini sistendo apta sit herba. Sunt qui Herba stel-
læ nominant, alludentes haud dubie ad græcæ
appellationem Atrion. Nonnulli quòd fo-
lium eius multipartitè confectum, in ceruini
cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu
Tom. III.

vocarunt. Ex Dioscoridis descriptione, et si con-
cisa admodum, scitis liquet, herbam hanc esse
Coronopum &c. In editione autem eius gallica
Lugdunensi annotatum legitimus nomina Ca-
priole, Sanguinaire, ou Dene au chien ad hanc her-
bam non pertinere.

Dodonæus [qui in hist. gall. ob dissimilitudi-
nem veterum Coronopi, Pseudocoronopon vo-
cat, gall. corne de cerf, & quibusdam in locis, her-
be de la cornesse] Fuchsius cōtrahitur his verbis:
Herba stella, siue Cornu ceruinum ad Plantagi-
nes accedit, nasciturque locis incultis, aridis, &
renosis, secus vias: In Italia, Germania vtraque,
Gallia, tum & alibi frequens reperitur quando-
que in hortis, vbi ampliter luxuriat. Spicæ eius
eodem, quo Plantaginis, tempore conspicuæ.
Herbam stellam non pauci nominant: sunt &
qui Stellariam nuncupent; stellaria tamen &
Alchymilla à recentioribus dicitur: est & Aster
Atticus stellaria. Dicitur verd à Bel. Herizboon-
ren, & alicubi Graenne & Graenne cryst, i. e.
Comitilæ herba: H. sp. Guabelha: Germ. Cra-
yefus, quòd illi nomen à Leonhardo Fuchsis
putatur inditum, quòd Coronopum Dioscori-
dis esse iudicauerit, veluti & nonnulli post eum
alii. Κορνόπιος siquidem Cornicis pedem, i. e.
Crayefus Iona; non tamen hæc Dioscoridis κο-
ρνόπιος est: Neque enim oblonga herbula est, nec
vilo modo repit, viticulosi cauliculis destituta,
quibus serpat: folia tantummodò per teritam
steruntur. Coronopus autem herba exigua, ob-
longa: & serpens, vti Dioscorides & Plinius te-
stantur. Atque hanc ob causam Herba stella ne-
quaquã pro Coronopo haberi poterit. Sunt ta-
men inter relictaneas Coronopi appellationes,
quæ non perpetam Herba stellæ conueniunt, vt
sunt ἀρεῖα, siue Aternaria, quòd arenosa amet
loca: & δρεῖα, quòd stellæ siue atri modo per teri-
ram spargatur: & Sanguinaria, quòd arenosa ad-
uersus sanguinis qualdam profusiones perutilis
habeatur. Sed nomina hæc pluribus stirpibus
communis, qualia, præsertim inter nothas voces
Dioscoridi acscriptas, haud rarum est reperiri,
magnum minime sunt faciendâ.

Manardus tamen ijs ad stipulandum iudicauit,
qui volunt Coronopum Dioscoridis esse hanc
herbam, quæ vulgò Herba stella dicitur. Quin
& Matthiulus huius opinionis sectatores non
solum, nihil falli existimauit, sed ed adductus
fuit, vt crederent Coronopum tam Theophras-
to, quàm Dioscoridi idem esse; vocarique Ita-
licè Coronopo, quòd tamen in comm. Ital. non
ait. Existimat præterea Coronopum speciem esse
Plantaginis. Non placet autem nomen galli-
cum Capriole, quòd in Epitome cum Camera-
rij ad hittonibus adeptum, & repositum, Corne
de serf ou Sanguinaire, quòd iplum postremum
non probò.

Camert. hort. vocat Coronopum satiuum, in
acerarijs virem, hirschenborn Salat. Turin. Co-
ronopum aut Coronopodium, Angl. Crowe
siue Plantagne, & Silaginem Gazæ.

C. Bauh. phyt. & pin. Coronopum i. siue hor-
tensem, Coronopum Tragi, Anguill. Lac. Lon.
Tabern. & Eykettensis, satiuum Cæsalpini, Cor-
nu ceruinum Gerardi. Item phyt. Coronopum
2. siue syluestrem, hirsutiorem, Coronopum sylu.
Coronopum sylu. Cæsalpini, Coronopum Pro-
chytæ, Columnæ.

Castor huius Coronopi duas habet figuras
quarum vna malè posita est pro Coronopo syl-

uestri, vt ipsemet Castor in sine libri annotauit.

Locus & Tempus

Coronopum spontaneum Monspelij tantum obseruati, vbi passim prouenit. Lugduni in hortis seritur, florētq; Maio. Gener Cherlerus circa Gramontium maritimi tractus collegit. Copiose nascitur circa Shene iuxta semitas & in aggeribus maritimis. Meus Dioscor. Græcus (inquit Turn.) habet *Siquari*. Ruellius videtur legisse *χελουαρι*, quod magis placet: nunquam enim circa domos, sed in aggeribus, quos Græci vocant *χελουαρι*, frequentissimè vidi. Seritur in hortis, & spontè nascitur in inculis & fecus vias, teste Cæsalpino. Quæ autem seritur, angustiore folio constat, mollior, & rarioribus appendicibus gravior: syluestris hirsutior, folijs profundius laciniatiss. Erucæ similitudine.

Vites & vrus

Quia folia sapore dulci & adstringente, idèb cruda in cibis recipiuntur. Modus autem apparandi, & post leuem coctionem in acetaria indendi, dicitur etiamnum in Gallia & quibusdam Angliæ locis. Prodest nephriticis io oleris, aut cibo sumpta: non tamen calculum atterens aut expellens, sed renes debiliores roborans, caloremque eorum conterperans: sanguinis verbè ex his eruptiones cohibet etiam ac silit. Cæterum, herba manifestè adstringens, frigida & sicca, Plantagini facultate accedit.

CORONOPVS SERPENTINA.

Descriptio

Insignis crassitudinis & longitudinis est radix, io capitula aliquot sub inde diuisa: ex qua filiorum fegetes magna pululat, longitudine Coronopi esculentis, sed latitudine trientem aut quadrantem non adæquatum: caules inter ea plures palmares & altiores, nudi, e nodes, thyrso Coronopi insignes.

Icones

Quæ à nobis pingitur desumpta est ex planta Cherleriana. Variè autem videtur herba ludere, eiusque lusus exhibitos nostrâ ac Lobelij tabellâ, itèmq; Matthiolinâ.

Synonyma

Lobelio in Adu. pag. 17. Serpentina vernaculè vocata, Matthiolo Holostium putata, p. 156. Serpentina, nò Coronopus, sed potius Holostium. Est enim folijs gramineis aut Veronicæ siluestris humi procumbentibus: radix lignosa Veronicæ Caryophyllæ, semine & spica Holostij Monspelijaci. aut Coronopi vulgaris: prouenit in montibus Galloprovinciæ, Auerniæ & passim in Italia. Huic altera, tota similis, nisi habitioribus folijs, stoculis, cauliculis incanis & hirsutis foret: Apenninis montibus & in Delphinaratu repertu facilis. Hæc ille qui mihi videtur obscurior. Cur ad Hglostium refert plantam p.

Lobel. v. presb.

187. quam pag. 17. cum Holostio non conueniè dicit. Cur etiam Serpentinam, ei plantæ, quam Coronopum vocat, demptis lacinijs, simillimam facit, postèaque longè dispertem ait?

Matthiol. in prioribus comm. Serpentinam ^{Serpentina} depingit, sed nò describit, in Epit. verbè cum addit. Camerarij Coronopum siluestrem, & Herba stella saluatica, Italicè nominauit. Dodonæus in fol. lat. figuram habet nomine Serpentine Marthioli, describitque præ Herba stella altera.

Gerardo Coronop. siluestris: Gesn. hort. Lob. Synop. in Obs. p. 240. Coronop. silu. Serpentina Tab. Coronop. silu. siue Serpentina H. Lugd. pag. 669. Coronop. silu. siue Serpentina Matthioli Lob. in Ic. p. 439. Coronop. in montibus nascens inter saxa: & altera in ædificijs, simplicior, Cæsalpio. C. Bauhin. phyt. & pin. Holostium 6. siue strictissimo folio maius.

Figuram fatiæ Coronopi Castor malè posuit ^{Castor} pro Coronopo siluestri, Herba stella sylvatica, & Serpentina, quod ipsemet in sine Herbarij annotauit.

Matthiolo teste Serpentina prouenit in Goritenti agro diluto extenuatøque solo, non longè à Sontij fluminis ripis, & alijs etiam in agris. Genææ habui in horto delatam ex propinquis montibus, florentem Maio & Iunio. Frequens in Etruriæ *Montacuto*.

Matthiolus Coronopo suo eximiam tribuit ^{Vires} vim contra ictus & morsus venenosos serpentum: dantur autem eius puluerati drachmæ z. ex vino albo: hoc remedij genere multi euaserunt subitò, ab eiusmodi virulentis animalibus vulnerati, quemadmodum ego ipse certò obseruauit. Eiusdem radix in vino albo decocta, hydropticis vtiliter propinatur, diebus aliquot continuè manè, & sudoribus postea vacandum: Semen ex vino anthero aut aqua Portulacæ haustum, omnem alui fluxum sistit ac hæmoptysin: consuevit etiam herba in vino rubro aut aceto coqui, & ius calidum in ore teneri, contra immentos dentium cruciatus.

CORONOPVS MASSILIENSIS LOBELII
Serpentinæ fortè varietas.

Densissimè sparsòq; filiorum stipatu luxuriat, Sedi minimi saxei montani, vel Pinaltri ritu, positu, & rigiditate, innumera etiam sobole cauliculorum, dodrantalium, semè pusillum, Plantaginis aut Serpentine vulgaris, spicis includentium: Radix longiuscula, lignosa, crassior, gustu nonnihil calidæ aromatica.

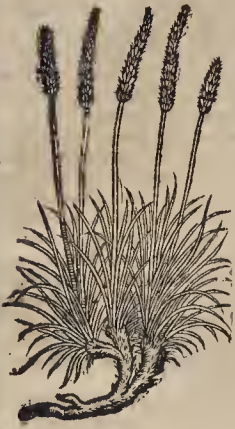
Coronopi & Sedi montani mediam plantam Massiliensium [vt vocat Lob. in Adu. p. 187. Obs. Belg. p. 525. Ic. Plant. p. 438.] nouam antiquis & neceticis

neotericis indicatam, visum fuit subdere, cum propter nonnullam inter se similitudinem, tum propter eoldem natales maritimos. *Mibi sane* videtur iconem ex Lobelio hic appositam esse lulum Coronopi Serpentinae, & non respondere descriptioni Lobelij, quae videtur convenire nonostro Coronopo maritimo.

Tabern. Coronopus Massilioticus, *Marsilischer krabensuess.* C. Bauh. phyt. & pin. Holotheum 8. siue Massiliense. Coronopus Massiliensium Hist. Lugd. Coronopus siue Serpentina minor Gerardo,

Collibus & caulis Massiliae vicinis ad maris alliones, inter Tragacanthum passim luxuriat.

CORONOPVS SERPENTARIA
omnium minima.

Coronop^{us}, cuius figuram hic damus, factam ad plantam siccam, à nobis Iunio mense Butmij Rhætorum collectam, radice est crassa: caulibus verò & floribus Coronopi serpentinae: sed foliis latioribus. Representatur sanè si gura Lobelij, in qua ramen non placent foliola cauliculis appicta quæ in nulla harum plantarum vidimus.

Serpentinam omnium minimam [vt vocat Lobel. in Obs. p. 240. in Ic. Plant. p. 439. nullatenus à superioribus distare ait, præterquam exilitate; coliculis enim vix vnciam æquare & sesquinciam.

Tabern. dicitur Coronopus minor, Serpentina minor, *kleiner kraensuss, klein schlangen-Grass.*

C. Bauh. phyt. & pin. Holotheum 7. siue strictissimo folio, Serpentina omnium minima Lobelij, Dodonæi & Lugd. Coronopus siue Serpentina minima Gerardi. Coronopus altera in ædificijs Cæsalpini. Quod verò Lugdunensis cen'teat, inquit, nullatenus à Coronopo Serpentina distare præterquam exilitate, dubito: quod verò opinetur eam esse, quam Pena pingendam curauit, & quam Monspelienfes Holotheum sint suspicari, omnino fallitur, cum tres distinctas plantas habeam, *Hæc frater* in phyt. Dubitamus nos an tres plantæ, quas figuris exhibet Lobelius, ab inuicem sint distinguendæ, vel non potius varietates. Quæ de exilitate dicit Lugd. desumpta sunt ex Lobelio, nec idèò culpandus. An Cæsalpini eandem tradat cum Lobeliana, dubito: dicit enim languinosam, Lobelius verò hirsutam,

In celsis montium iugis sterilibus Seuena in Gallia Narbonensi copiosè prouenit,

Tom. III.

CORONOPVS MARITIMVS
Rainaudeti.

Coronopi Descriptione. maritimi nomine misit ex Prouinciæ Aix ad nos Rainaudetus Pharmacopæus plantam, cui radice sesquipalmaris, crassa, fusca, sicca, infidatè qua innumera oriuntur radiatorum foliorum stellæ, tali verò serè dispositione, quam in Phyllo Dalecham-pij videmus,

vel Erica Matthioli, confertiorum, repandorum, semenciâ breuiorum, angustiorum, quam Serpentinae Matthioli: radiorū vmbilicus totus villosus, Lupini latitudine, è quo coliculus exit vncialis, oculus, hirsutus, thyrulo serè totus obfusus.

Coronopus à nobis nunc descriptus optimè conuenit cum descriptione plantæ, quam Lobelius in Adu. pro Coronopi & Sedi montani media planta Massiliensium proposuit.

CORONOPVS MARITIMA NOSTRAS.

Radix breuis, nigricans, crassa, fibris aliquot donata: folia quàm in Coronopode vulgari strictiora sunt, longeque crassiora & succulentiora, interdum penè iuncea, quadrantalìa, ac etiam palmaria, sapore falso: flos perpureus, spicatus, vulgati, vt semen.

Cam. hort. Coronopus

marinus: Lobel. in Adu. Plantago marina: Dod. gall. Tabern. & Ger. Plantago maritima. Gcfn. hort. & app. itemque H. Lugd. Plantago maritima. C. Bauh. phyt. Plantago 13. siue angustifolia maritima. Eid. pin. Coronopus 3. siue maritima maior: Babinella Cæsalp.

Monspelij iuxta mare mense Augusto florèt; inde verò delata Montbelgardum, floruit Iunio & Iulio: semen maturuit Augusto. Terrâ gaudet falsa, aggeribus & littoribus falsis Zelandiæ & Bergis ad Zoom copiosa.

Lil 2

MYOSVROS.

CAP. V.

Distribras numerofas pro radicebus habet, vnde folia germinant multa graminea, etiam quadrorsve vtiarum, angusta admodum: coliculis vix altitudine folia excedunt, enodes, teretes, nudi, flofcules in cacumine gestantes, muscosos, herbacei coloris. paulatim sese explicantes, succedente clauâ diuatiâ triâmve vtiarum, tereti, mucronata, granulis multis compactili, cau-

Synonyma.

dam murinam affabrè mentiente. C. Bauhin. in phyt. & pin. Holosteum 9. siue Holosteo affinis, Cauda muris: Coronopus siluestris Tragi: Myosuros Dod.gall. [qui holostium negat. & Denticulam canis Ruellij:] Myosuros, cauda muris. Lobel. adu. & Ic. Pl. p. 440. Myosuros cauda murina Tab.

Nomina, linguar.

Myosuros quorundam Thalia. Cauda muris Dod. lat. Lob. Obs. pag. 241. Camer. & Gerardo. Holostiu n Botan. Francofurt. Holostium Dioscoridis, Denticula canis Ruellij, & Gramen molle Loniceri. Holostium Loniceri H. Lugd. p. 189. Eid. p. 128 Cauda muris. Perapposité autem à recentioribus *μυδὸς οὐρα* ἢ *μυδὸς οὐρῆς* vocatur herba, Latine Cauda muris, vel murina: per n. *Mantzschouuanze im, rausentkorn,* & *Messingraff Belg.* *Murjensteerikens.* Gall. *Queue de somu* Anglis *Blod strange.*

Locus.

Pinguibus agris & pratis gaudet. Aprilis mense floret: Maio semen maturum est.

Vires.

Refrigerat, nec multum à Plantagine viribus differt. Gustu Plantaginis esse scribit Pena, Lobelius legit gustu Hydropiperis.

CYNOPS, CONOPS, CVLIX HERBA Veteribus.

CAP. VI.

Theophr.

Oculus canis. Canaria. Conops. @mix.

Cynops apud Theophrastum lib. 7. hlst. c. 8. numeratur cum spicatis: germinat post æquinoctium primis imbribus. Theodorus modò Oculum canis venit, modò Canariam. Herinoluus legendum esse suspicatur Conopa, & notè Cynopa, vt intelligatur herba Culex appellata: n. in Græcè Conops culicem significat, de qua herba repetitur apud rei rusticæ scriptores [Plinium 1. 19. cap. 5. Cassianum lib. 12. cap. 19. Heroniam lib. 2. Coroll. 366. Othonem Brunsell. in Oonomast. med. Constantinum Lex. græco. Gesn. in cat. pl. Idem lib. 1. Quadr. de cane agens per iotegum ferè folium tractat de Conopo Theophr. eundemque Pyllion esse probat, plurimis adductis rationibus, contra secus sentientes:] Cucumeres

nasci sine semine, si fatinâ eius herbæ macerentur femina.

Apud Plinium quoque lib. 21. c. 15. & 17. inter Cynops eadmodum spicatas Cynoepis mentio reperitur, Culex vtrò herbæ lib. 19. cap. 5.

Cæsalpinus Culicem he bam censet Conizam, Conicæ deriuato nomine à Conope, quoniam culices abigat, vt Dioscorides testatus sit.

PSYLLIVM VETERIBVS.

CAP. VII.

Psyllium [Jalisco vet. add. ἡ κύνωνος φύλλον] Dioscoridi folio est Coronopidis, hirsuto, ac longiore [καυεστέρη: addendum hoc annotauit Goupylus ex vtroque antiquo, quod in vulgato exempl. desiderabatur:] ramulis dodrantalibus, totaque herbula fœni modo tenuis ac mioutula. Coma verò ipsius à medio caule ducit initium, capitulis duobus tribusve [aut pluribus, addit vet.] conglobatis: in quibus semen pulchricibus simile, nigum atque durum. Nascitur in aruis & incultis. Vis ei refrigerans: articularum morbis, paroidibus, tuberculis, œdematis, luxatîque, & capitis dolori cum tosa. eo, aut aceto aquaue impostum auxiliatur. Infantium quoque enterocelis ac eminenti umbilico illium ex aceto medetur. Acetabuli verò mensuram tritam in duabus aquæ heminis macerari oportet, ac vbi sese aqua densauerit, lentotermine contraxerit, illini. Siquidem vehementer refrigerat: sed & in feruentem aquam immixta calorem tepimit: denique & contra cryspelata est efficac. Fama est, si vires herbi domum importetur, pulices atteri. Tusa porò cum adipe, sordida malignaque vlcèra repurgat. Succus fluxioe infestis ac vermiculosis auribus ex melle prodest: Idem de lethali bus autor est porum totius corporis frigiditatem inducere, & torporem cum exolutioe & mœore: contra hoc auxiliari omnia, quæ contra potum Cotiandrum.

Psyllij semen maximè io vsu est, inquit Galeus, ex secundo ordine existens frigidiorum. Verùm in siccano & humectando medium quoddammodò est & moderatum.

Phyllion [referente Plinio lib. 25. cap. 11.] alij Cynoides, alij Cystallium, alij Sicelion, alij Cynomion appellant, radice terui, superuacua, samentosum, Fabæ granis in cacuminibus, folijs canino capite non dissimilibus, semine autem pulici, vnde & nomen: hoc in bacis: ipsa herba in vineis inuenitur. Ei vis ad refrigerandum & discutendum [ita ἀποσυσπινῆ δὲ φάρον reddidisse videtur, id est vim repellendi: alioqui enim δὲ ἀποσπινῆ], est vis discutendi: & hæc per calida fit, i la per frigida [ingens: semen in vsu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & rosaceo, aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura, sextatio aquæ densat ac contrahit. Tunc terete ac crassitudinem illinoite oportet cuiuscunque dolori, & collectioni. inflammatioque, tnesmo in aqua com radicebus medetur. Omnibus articularum morbis salutare est huius semen madaefuom in aqua, admixtis in heminam seminis duobus refinæ colophoniz cochlearibus, thuris vno.

Psyllium inter nothas Dioscoridis appellationes ab aliquibus Caraphysi: [καρπίσσις] ab alijs Cynoccephalio [κυνοκεφαλίον, q] ali caninû caput:] alijs Chrystallio [χρυσάλλιον] alijs Cynomuya [κύνωνυμις, quasi Canina musca:] alijs Pylleris [Jalisco: alijs Sicelioticon [σικελιωτικόν, quasi Sicula

la herba] nuncupatur. A Siculis Conidiis ²⁰⁷¹⁻
^{Sic:} Romanis Silbaciū ^{[sic] Ba'xixu} seu Herba
 pulicaria, Aphris Vargugum appellatur. Cry-
 stallij porrò nomenclatura à viribus notisque
 eius facta est quā indicarunt, qui eā vñ sunt, cras-
 scescendi denfandique vim, quam ea habet: Cry-
 stallum enim glaciem Græci vocant, quæ in la-
 pidis duritiem concreta densatâque frigore aqua
 est. Illi simile aliquid Pulicaris huius herbæ li-
 quor habet, vt ex Dioscoride & Plinio patet.

PSYLLIVM MAIVS ERECTVM.

Multis fructicat ramis, hirsutis, teretibus, va-
 riè diuariat, per quos folia incondita,
 graminea, tomentosa, summus caulis ramorūm-
 que extrema crebros producit pediculos, ym-
 bellam quodammodo mentientes, quorum sin-
 gulis capitulum insidet imbricatum, Plantaginis,
 crassius, breuius, squamis maioribus, floribus
 similibus: semen labricum, lucidam, nigrum, pu-
 licis effigie, manu aut maceratione mucilagi-
 nem abundè rediens: radix exigua, fibrosa. Est
 exilius & habitius.

²⁰⁷¹ Græcis, *Psyllium* Latinis, vt Trago,
 Matth. Foch. Turn. Cordo in Diosc. & Hist. [vbi
 annuam hanc speciem describit. Ei autem vt exi-
 stimo, incuria typographi addita figura Coniæ:
 quam obrem quicquid scribat Lobelius, particu-
 lare *Psyllium* non habet hoc loco Cordus.] Do-
 don. Gesn. hort. Lob. in Adu. Obs. p. 239. Cast.
 & Gerardo. *Psyllium minus* Casalp. secundum
 Anguill. primum Tab. *Psyllium alterum* C. Bauh.
 phyt. Eid. pin. *Psyllium* 3. siue maius erectum.
Pulicaris herba Lob. Ic. Plant. pag. 436. *Psyllium*
 Matthioli H.L. gd. p. 172.

Germanis *Psyllienkraut*, sive *flohe samē oder kraut*:
 item *flohe menkraut*. Belgis *Vleyeruyt*. Gallis
Herbe aux puces, i. e. Herba pulicum siue Pulica-
 ris herba. Italis *Psillo*. Hisp. *Zargaroni*. Angl.
Steevoorte and seefede. Boh. *Chmelyck*. Arab.
 Serap. Bazara chatona, Anerrh. Belsarcoton seu
 Bezercorhume, Ægypt. *Chetum*.

Sponè Narbonensia & Gallo prouincie ver-
 uacè proficisâque arua operit & infernit: Ac
 etiam inter oliueta, sabulosa que feroces Mon-
 speliiani agri prouenit, exilioribus ramis: Littora
 verò sabulosa maritima libenter scaturit mari-
 num, habitiore sed non dissimili aspectu, refe-
 rente Lobelio. In campis aut incultis locis sub-
 inde exire scribit, feri & quandoque semel solum
 facilè aliquot deinde annis recurrere: Pro loci
 natura non tardè latius, præsertim circa matici-
 ma, gigni, alibi minus. In Germania & Anglia
 obseruauit Turnerus, vetum semper hortense.
 Monspelij florentem vidi in Autumno & Vere:
 in Italia inter Bononiam & Florentiam, item-
 què inter Vincetiam & Villanouam, Aprili.
 Genueæ abundat vigens Iunio, & virens adhuc
 Ianuario, & perferens Hiemem cum floribus.
 Lugduni cum semine Septembris & Octobri à
 Anay & ad Rhodanum prope ædes. *Psyllium*
 copiosissimè prouenit in Ægypto anthor est
 Alpinus.

Psyllij semen vsui in medicamentis artèriacis,
 & bilem siue præparantibus, siue educentibus.
 Seminis & herbæ mucuginosus & lactei cre-
 moris similis succus ad purgandam choleram
 etiamnum à Lobelio commendatus. Expertus
 sum ego mucuginem seminis in penem inieciâ,
 ardorem eius sedare. Aqua, inquit Dodonæus,

Tom. III.

in qua semen *Psyllij* quassatum, siue agitatum,
 maceratū nque fuerit, donec lentorem contra-
 xerit, omnes inflammationes sedat: ardentium
 febrium calores mitigat: sitim restinguit: & in
 ore detenta asperitates lingue lenit: Interaneo-
 rum ex acrimonia humorum dolores tollit: dy-
 sentericis, & quibus intestina, aut vesica, exulce-
 rantur, vtilis, vtilior verò etiam ex semine antea
 tosto. Aluum & hæc mollit, clementerque sub-
 ducit, præsertim Saccharo aut Iulepo ex violis
 addito, vel potius ex infusione frequenti dilutè
 rubentium Rosarum, quo modo in ardentissimis
 febribus vtiliter exhibetur. Verum non nimis
 crebrò hac mucagine vtendum admonet Sera-
 pio, & post eum Fallopius, stomachum siquidem
 offendit, frequenterque ac nimio vsu subinde syn-
 cope aut animi deliquium etiam succedit, vñ
 cum mortis periculo: quia nimium eius veneno-
 sum, vt ait, est: quo non modò Græci, sed &
 Aticennâ testatur. Seminum apud Ægyptios
 vsus est, præsertimque mucilaginis ab ipsis para-
 tæ cum aqua rosacea in omnibus febribus bilio-
 sis, ardentibus, inflammationibusque pectoris,
 vti in pleuritide, & peripneumonia, sed extra-
 hui cum aqua Ho. dei, & cum Saccharo candi-
 do exhibent: in aqua rosacea extracta *Psyllij* mu-
 cilagine ij vtuntur in biliosis diarrhæis & dysen-
 teriis, atque omnes externas inflammationes,
 emplastri aut fomenti modo, tum ex viridis plan-
 tæ folijs, tum ex seminibus *Psyllij*: tota planta
 vtuntur.

Psyllij mucilaginem commendat Gatinaria ^{Gatin. nos.}
 in dolore capitis calido, malè existimans ex-
 tiorè partem admodum frigidam, interiorè
 rêm calidissimam & vesicatoriam. Cornarius ^{Corn. nos.}
 itidem *Psyllij* substantiam medullæ interioris ca-
 lidam & siccam in quarto gradu pronunciauit:
 itemque venenum esse. Sed quâ ratione sit ve-
 nenum non docet. Arabes quidem ponunt in
Psyllio duas substantias diuersas, vnam in corti-
 ce, alteram in medulla, sed de ea diuersa substân-
 tia nihil dicunt Græci, quamvis ipsi frequenter
 vsi sint & cortice & medulla.

PSYLLIVM MAIVS SVPINVM.

ISDEM in Locus
 Describitur.
 Semine haud dissimili: sed maiore fuscò-
 que, siue Castaneæ corticis colore: radice ligno-

sâ durâ , fibrarum ptoerufu prolixâ.

Synon. C. Bauh. phyt. Pŷllium 1. ſiue maius: Eid. pin. Pŷllium 2. ſiue maius ſupinum: Pŷllium alterum Matthioli. Caſt. H. Lugd. p. 1173. & Tabern. Pŷllium petenae Gefn. hiſt. Obſ. p. 239. 1c. Plant. p. 437. Pŷllium 3. Anguillaræ; maius Cæſalp. Pŷllium ſemper virens Gerardi.

Pŷllium Indicum foliis crenatis.

Deſcriptio

Radice eſt oblonga, tenui, fibris capillata: cau-
le circa radicem lignoſo & ruſcente, rotundo,
ſubſpero, pedali, in frequentes ac folioſos ra-
mulos diuiſo, qui capitula plura, duodena, quam
mata ſuſtinent, è quibus ſcoſculi puſilli, pallidè
lutei, lanuginoſi relucent: ſemen nigricans, par-
uum, ſplendens, ſuccedit: ſolia habet oblonga,
angulata, acuta, crenata, inſtar foliorum Coto-
nopii, non nihil laciniata: hiſtore: ex ſemine Pŷl-
lij Indici nomine ſato in horto aliquoties florès,
enatum auro C. Bauh. qui in prod. Pŷllij primi
nomine deſcribit. In pin. vocat Pŷllium 1. Pŷl-
lium Dioſcoridiſ, Pŷll. Indicum crenatis foliis,
& Pŷllium primum Anguillaræ: *νεοπνε*. Theo-
phraſti: Oculum canis & Canariam Gazzæ.

PSYLLIO ACCEDENS GOTNE,
Roburum quibusdam dictum.

C A P. VIII.

Deſcrip.

Vbi ado-
leuit, pa-
tula magis
quàm alta eſt
plantula, gra-
cilis, lignoſa
radice firma-
ta: *coliculi* pal-
mares, quoru
pleriq; non
nihil reclina-
ti, *foliis* veiti-
ti paucis, vn-
cialibus, Pŷl-
lij angulteriori-
bus. hîc verò
rurſus in ad-
uerſos diui-
dunt ramos,
quorum diui-
ricationi ſub-
iecta ſunt fo-

lia prædictis ſimilia: capitula Pŷllij, multò bre-
uiora, imbricata. non tantùm ſtagio ramulorum
inſident, ſed etiam in eoru ramulorum ſellilia,
vt in Gnaphalio vulgari: *ſcoſculis* ex aptib. lu-
teis ſuccedit ſemen paruum relucens. Annua eſt
planta meo quidem iudicio: nam quo anno ſara
eſt, florèt, vt ipſe vidi, licet alij aliter ſentiant.

*Pŷllium mi-
nus.
C. Bauh. not.
Gotne rubrũ
& album.*

Fratri C. Bauhino phyt. [vbi tertium facit] pro-
pter totius plantæ cum Pŷllio ſimilitudinem,
Pŷllium minus appellari placuit. Ei Zvinger-
tus Gotne rubri & albi nomine miſit. Is tamen
differentiam ſtatuerè videtur inter Gotne album
& rubrum. Siquidem Alpinus hoc Gotne rubri
nomine ad Camerarium miſerit: ar nomine Got-
ne albi eam quam ſub Holotheo tertio [Planta-
gini anguſtifolia ſimil] propoſuit. Idem in prod.
ſenſit & ſub Pŷllio ſecundo ſiue minore deſcri-
pſit.

In pin. vocat Pŷllium 4. ſiue minus, Gotne

rubri & B. terij rubri nomine acceptum, quæ-
que an ſit Kally tertium Alpini, minus rectè pi-
ctum? Cæterùm, quam C. Bauhinus in prod. pro C. B. not.
Pŷllio minore pingit, deſcriptioni non reſpôdet.

KALLI TERTIVM ALPINO.
C A P. IX.

Foliis con-
ſtat pau-
cis Atuzæ ſi-
liis proximis,
longioribus
multò, caule
ſingulari, non
recto, ex quo
tres quatuor-
ue cauliculi
qui rectâ ſur-
ſum feruntur,
in ſingulorum
cacumine ca-
put ex quinque
aut pluribus
foliis Chame-
pity ſimilib.
deorſum in-
clinantib., &
in arcum re-
curuatis: in

Deſcrip.

quorum medio *ſcoſculi* multi, Roſarum ſcoſculis
ſimiles. Herba ſalla, atque acri ſapore linguam
vellicante.

Deſcriptionis author vocat Kalli tertiam ſpe-
ciem, cenſerè que reponendum ſub Anthyllide ſe-
cunda Dioſcoridiſ.

Kalli tertium in Ægypto proueniens, vt aiunt
multi, in puluerem redactum, ac per os ſumptum,
phlegma atque bilem exuſtam purgat: idem ex
foliis ſuccus expreſſus facit. Ex hac primò & ſe-
cundò exſiccata & combuſta cineres parantur,
qui ad vitra atque alia conficienda, conferunt, te-
ſtibus iis, qui ex Ægypto Venetias conuoluntur.

LEONTOPODIUM VETERIBVS

atque Cerros,
C A P. X.

Dioſcoride auctore Leontopodion [*λεοντοπόδιον* - Dioſc. 2
d. 111.] duorum digitorum herbulæ eſt, *foliis illuſtratis*
habens arcta [ſeu: Vet. non legi] robuſta, qua-
tertiùm ferè, aut etiam tertium digitorum longitu-
dine, hiſtuta, queq; radici ſunt proxima lanatio-
ra [*ſeu: d. 111. Ald. odoratio- ra: capitula in ſummis*
caulib. quaſi perforata [*ſeu: d. 111. & Marcell.*] in
quib. flores nigri [lutei vet.]. Semè verò vſq; adeò
ſpiſſa lanugine obuolutum. [cõuerſu difficile] eſt,
vt ægrè deprehendi poſſit. Radix ſubiacet parua:
quam etiam tradunt amuleti ratione alligatam
ad anatoria prodeſſe, tubercu- aque diſcutere.

Leontopodium Phinius ait lib. 26. cap. 8. alios
Leuceoron, alios Dorypetron, alios Thorybetron
vocare: radicem eius alium ſiſtere, bilèmque
purgare, in aqua muſſa, addito pondere denario-
rum duùm. Naſci in campeſtribus & gracili ſo-
lo. Semen eius potum, lymphatica ſomnia facere
dici. Cap. 12. Semen in aqua tritum cum polenta,
omnia in ſixa corpori extrahere. Cap. 14. Semen in
aqua tritum & cum polenta illitum, ſpicula ſag-
ittarum extrahere. Libro verò 27. capite 8.
ſilendam

filendam censet Cemon [Ecce mon CH.] propter vanitates magicas. Hoc autem apud Plinium valde alienum Leontopodium bilem purgare & alium fistere. Mirum & illud, quod historiam hujus plantæ à Dioscoride prolixè tractatam ne Plinius quidem attigerit. Cum Cornario & Saraceno Leontopodium Plinij multum discrepare à Leontopodio Dioscoridis existimavit Dalechapius, idq; utriusq; vires collatas ostendere. Placet & hæc opinio C. Bauh.

Galenus oque posteriores Medici Leontopodij meminerunt. Sed & quod Aetius & Apulejus Leontopodium nominant, non aliud quam Leontopetalon esse palam est.

Saracenus Cornarium secutus *λεοντοπώδιον* Dioscoridis, Cemon Pinij esse suspicatur, tum quia vox ea in Dioscoridis notis etiam inter Leontopodij synonyma reperitur, tum quia & Cemon ad amaroria prodesse innuit Plinius: quæ opinio etiam Marcello placet: non refragante Dalechampio.

Leontopodium verum hætenus non solum sibi; sed alijs quoque ignotum esse arbitrat Matthiolus. Sed ab omnibus in Italia ignorati falsò definit authore Guilandino.

Cæterum Leontopodij nomine sequentes dorantur apud varios authores Plantæ. Pentaphyllon montanum. Pes leonis. Leontop. Candidæ. Gnaphal. Alpin. Gnaphal. aliud. Gnaphalio affinis. Gnaph. Fuchsij. Gnaph. virgatum. Pifolella phlomod. Scorpioides aquar. Calcha. Leontopetalo. Cyclaminus. Aquilegia.

LEONTOPODIUM CANDLÆ
quorundam Psyllio affine.
CAP. XI.

Radix nigra est, duriuscula, fibrata: ex qua *folia* emergunt plures, pedalia ferè, Plantaginis Alpiæ angustifoliæ, vel potius Sesamoïdis minoris, sine tamen lacinijs tota villosa. Ad radicem verò

radicem verò
Tercius pediculis lignosis flores hærent villosi, quos capitula itidem sequuntur villosa, Psyllij similia, *semen* rotundam, oblongum, cinereum, Psyllio aliquantò majus continentia.

Leontopodij
2. [vt vocat C. B.] phyt. &
3. inter icones, Creticum cognominatum, Holsteum 4. in

pin. accepit nomine Leontopodij ex Caodia rarj.

Leontopodium, quod tradimus, est Imperato planta Candlæ propria, quæ io omoibus responderet descriptioni Dioscoridis, inde Leontopodium legitimum inscripsit. Quidam Catanancem existimant.

515
Bellus tamen in Epist. ad Clusium contrarium tenet. Cùm arefcit, inquit, capitula in se contrahuntur ad speciem vnguam milui exanimati, vt in Catanance priua Dioscoridis: sed Catanance non est: nam folia Coronopi non sunt, neque semen Osobo simile habet. Si autem hæc duo haberet, legitima esset Catanance.

Dubitat Clusius an ad Plantaginis angustifoliæ, similitumque classem, hæc planta sit referenda, quam ex Italia Francofurti diuersâ appellatione insignitam accipiebat. Cortulus enim ipsi mittebat eam adhuc tenellam, vestigia tamen capitum adhuc retineotem, vñ cum icone, ipsam stirpem satis scitè referente, addito Catanances nomine. Iosephus verò à Casabona ipsam plantam maturam & aridam, ac recens è Creta delatam, Leontopodij appellatione. Clusius autem diligenter conferens vitramque cum Leontopodij & Catanances descriptione, animaduertit notas aliquot habere satis inter se conuenientes vt fusè enarrat.

Iconem ex vivente planta in orto D. Iacobi Zwingeri cum suis capitulis Septembri visa pingi curauimus.

Ventur hac vulgariter ad soluendos quos putant ex maleficio Venere vt non posse: nam herbâ super piunas posita, ter patientem nudum per fumum transire faciunt, & totidem vimbus indusium eius fumigant: & sine dubio liberum à maleficio fore prædicant: Bello referente.

ELLEBORINE, EPIPACTIS, ET
Damafonium io genere
CAP. XII.

Epipactis, quam alij Elleborinem [*επιπαικτη*] & Botien vocant, frutex est pusillus [*βαυτινος*], pro quo ver. quidam [*παικτη*] perquam exigua foliola [*παικτη*, Ald. *παικτη*] habens. Contra venena & jacinoris vitia pota prodest, authore Dioscoride.

Peregrina, Italæ auctore Plinio Epipactis est: qui inter Græcæ & Asiæ frutices eam lib. 10. cap. 20. numerauit.

Non satis autem descripta est, vt nostra ætate cognosci possit: nec cur Elleborini vocauerit eam antiquitas, constat. Si nomen ipsum tamen expeadatur, ooo abs re fuerit Elleboro similem aut congenerem credere.

Si contra, Theophrastum aliquis audiat lib. 9. hist. pro candido Veratro de ea sic tradentem: Miscetur autem in Ellebori poculo, vt vomitiones adiuuet Elleborines semen. Herbula autem hæc est. Si quis, inquam, hæc dicentem Theophrastum audiat, suspicari poterit, non tam quia Elleboro congener sit, Elleborinen dici: sed quod Ellebori vim augeat, conjunctaque illi faciliores vomitiones faciat. Vitamque enim ex Theophrasto colligi causam arbitratur Matcellus.

Cæterum, vbi Theophrastus Elleboro albo, Elleborinès herbale semen admisceri scribit, aliquam Saraceno suspicionem mouet, Theophrastum hoc loco per Elleborinem, Sesamoïdes intelligere.

Elleborinen suam Matthiolus non describit, sed tantum pingit, nec etiam Epipactidem aut Elleborinen astruit.

Gelnerus de Luoar. ait alios etiã errare, qui aliam Ellebori nigri speciem [cui folia plerumq;

que bifida aut trifida] Elleborinem appellant. Quibus quid intelligat, videant lectores. Elleborines nomine intelligi Elleborum nigrum siluestrem vulgarem putat idem de hortis. Idem rursus de Lunar. illos errare scribit, qui Confligioem Elleborinen appellant.

Elleborinen quandam pingunt recentiores & Belgæ, quam Elleborinen Dodonæi inscribimus.

Inter Elleborines præterea consideranda veniunt: Damasonium alpinum siue Elleborines species floribus albis. Damasonium purpureum dilutum est Elleborine sexta Clusij. Damasonium alpinum floribus luteis. Elleborine ex albo sabulea. Elleborioe siue Damasonium montanum quorundam angustifolium, flore violaceo. Ellebotine ferruginea Dalechampij, quæ nobis est Damasonij species quorundam, siue Calceolus D. Martæ.

Ac pro Elleborine à nonnullis traduntur sequentes plantæ: Bisofium. Gentianula. Buphtal. Dodon. Lunaria botrytes. Herniaria. Centaur. minus.

ELLEBORINES SPECIES VARIE.
CAP. XIII.

ELLEBORINE DODONÆI.

Descriptio.

Numerosis fibris radicitur, albidis, quàm Hellebori habitioribus, & ad Ruscii radices, accedentibus, sapore amaricante: caulis modò vnicus, modò plures pedales, aut etiam cubito altiores, nullis ramis donati, teretes, & farina quadam alperis: quibus sine pediculo adnascuntur folia, Hellebori

albi instar neruosa, sed multis numeris minoræ, & vix ad foliorum Polygonati magnitudinem pertingentia, sapore itidem amato: caulis à medio ferè ad summum vsque fastigium per interualla alternatim floribus ornatur, Orchidum floribus non multum dissimilibus, quos constituunt folia bina albida, tereta, herbacea, vtraque expansa, quorum medio ceu exenteratum mœta: cadauerulum ex albo purpurascens conspicitur: flori subest canaliculatum capitulum pediculo inherens breui, quo aucto semen clauditur minutissimum & puluisculi instar.

An Damasonium calliphylon Cord. in hist. Camer. apud Matth. germ. ponit figuram cum inscriptione Elleborioes, dicens flores variare, & quosdam virentes esse, alios albicantes, alios rubellos, siue incarnatos, & rubeos, præsertim in Austria & Vngaria. In Epit. pingit sub titulo Epipactidis siue Elleborines. Quænam autem sit, Helleborine Dioscoridis, difficile coniectu arbitratur.

Hæc herba appellata est à Dodon. gall. græcè ἐλλεβορίνη quòd Helleboro albo figurâ similis sit: latinè Helleborine & Epipactis. Quidam existimant quòd Helleborioe sit herba quæ Helleboro vitibus dantaxat assimilatur, & nõ figurâ. Sed horum opinio falsa cognoscitur, quòd huic nec vnicam vim Hellebori Dioscorides attribuit. Idem io fol. lat. Helleborinen inscribit, ac ait: Helleborinen non improprie dici ac nominari posse, ipsa cum Veratro albo similitudo testatur: &c.

C. Bauhin. phyt. & in pin. Helleborine i. siue latifolia montana: Helleborine Dodonæi H. Lugd. pag. 131. Helleborine recentiorum secunda, Clusij. Helleborine Gerardi. Epipactis latifolia, Eyst. Sigillum Salomonis, Cætalpini: Foliorum amplitudine[& quòd altera folijs oblongis acutis, altera verò (subrotundis est) & floribus colore euarians.

In montibus passim occurrit Augusto, Septembri, & Octobri mense florens. Clusio provenit in opacis Gallia, Germania, Austria, & Vngariz locis, etiam in Pannonia interami in Drauum & Sauum flumina. Præcocior est reliquis & Maio plerumque florere solet.

DAMASONIVM ALPINVM SIVE
Elleborine. floribus albis.

Disimilis est Helleborina: radices fibrosæ, tenues: caulis modò dodræntalis, modò maior, modò minor, gracilis, folijs alteroatim amictus, Plantaginis lanceolata, angustis, alias etiam vnicâ latioribus, sed Hellebori albi more striatis, nitidis: flores pet. caulis summa spicatum & velut Orchidum modo dispositi:

è sinu foliorum exiguorum singulares, maiusculi, lætei, longi calyces capitulo impositi, tribus in ambitu folijs præditi, intra quæ duo alia minoræ, his verò oppositum tertium hians, & labellum luteum velut alis quibusdam munitum. Ex huius hiaru pistillus albus, nitidus, breuis, capitulum sustinet nitidissimum, tenerimum, oblongum, summa parte per longitud. hyl. impressione notatum.

C. Bauh. phyt. & pin. Helleborine siue flore albo, vel Damasonium montanum latifolium: Tabern. & Ger. Helleborine albo flore: Eyst. Epipactis angustis folijs: Cordo hist. Alisma cymbalanthemon.

Reperta mihi in montibus ad S. Vrsinû florès Maio. Eademque etiam olim obseruata Tiguri. Genero Cherlero in syluaticis & vmbrosis litioribus maris Adriatici frequentissima & speciosissima obseruata.

Damasonium purpureum dilutum, siue Elleborine iv. Clusij

Vbitali caule, rotundo, geniculato, quem in singulis geniculis alternatim ambuot angustæ.

Ita folia, Secundi generis [Elleborines Dodonæi] foliis nõ dissimilia erue re meminit Clusius : cuius summas caulis desinebat in spiram sex, octo, aut plurium in terdum flurum, quins foliis elegantissimi diluti; purpuræ coloris constantem, inter quæ latebat quedam veluti galeola muscarum proboscidi similis, labrũ inferiore

parte adnexum habens, æqualis ferè cum foliis longitudinis, candicans, intus striatum : sustinebantur flores anguloso, tortili, hirsutoque nonnihil capitulo : radix illi fibrosa, sparsa, subrufescentis coloris.

C. Bauh. phyt. & Pin. Helleborine 7. sine montana angustifolia purpurascens : Helleborine 5. Clusij pann. 6. eiusdem hist. Damafonium tenuifolii Cordi hist. Damafonium alpinum H. Lugd. p. 1058. Alifina tenuifolium Thalij. Sigillum S. Mariæ 3. Cæsalp. Helleborine angustifolia Tabern. & Gerardi. Nos Damafonium H. Lugd. huc. non referimus, flores siquidem inter alia conueniunt.

In Pannoniæ quadam silua, magno miliari ab arce munitissima Nemethy vivvar, aliisque Zolnec vicinis locis abundatissimè nascitur. Floret hoc genus Iunio, nonnunquam etiam Iulio.

DAMASONIVM ALPINVM
floribus luteis.

Radice est nigra, modicè fibrata, altiùs descēdente: foliis oblongis, angustis, nervosis, lanceolatis siue Plantaginis minori similibus, aliquantò longioribus, acuminatis: caulis pedalis: flore luteo: seminibus oblongis, angulosis, quaternis simul sic conjunctis, vt hiantè medio spatio fenestrata quedã meta appareat, apice nigro supereminente, elegantè sanè figurã, lateriæ, quæ nondum cornu chartæ obducta est, clausaq; simili, & huic plantæ peculiari.

Damafonium

alpinum montanum Herbatij vocant : quidam Clymenum, folio Plantaginis minoris, folliculis Iridi similibus, fructu oblongo, citris polyporum non dissimili. Sed cur Damafonij nomen huic plantæ indiderint, haud constat. Quare liberum cuique aut id retinere, aut aliud verius sufficere : H. Lugd.

In Alpium vmbrosis conuallibus gignitur.

Elleborine ex albo sublutea.

Caulè surgit recto, sesquicubitali, plùs minùs. Foliis vestitur pluribus, alterno situ positis, perfoliatis, latioribus quàm Helleborinè flore albo, venosis & striatis, vt Hellebori albi, sed multis numeris minoribus, saturè virentibus. Caulis summa thyrsus occupat florum ex albo luteorum galea alba labello luteo & subcroceo præditorũ: e quorum sinu pistillus firmus, crassus cum apiculis farinaceis : Ad quorum pediculos semunciam longos singula extrorsum conspiciuntur foliola parua, angusta, acuminata : Radix fibrata, ad Elleborum accedens, valde profundè radicata. Sapor amarus admodum in foliis & floribus.

An Damafonium alpinum H. Lugd. p. 1057. & 1058?

Obseruauim florentè mense Majo in limitibus Montbelgardenensis ditionis versus Mathai arcem in vepribus, & in monte dicto Montbar.

Elleborine siue Damafonium montanum quorundam
flore violaceo angustifolium

Damafonium hoc montanum, quod Dalechampiùs olim Clymenum denominabat, floribus est violaceis, ceteroquì Elleborinè Dodonæi affinis planta, sed foliis angustioribus. Prope Genueam in colle la Bassin obseruauimus : item in monte Rolsberg prope Masinunster mense Octobri Helleborines flore violaceo meminit Lobel. in Obs.

Elleborine racemosa seu Alifina
racemosum.

Sesquidrantalis est planta, caule geniculis discreto, ex quibus continuo ordine folia sua exerit, Plantaginè maiorem ferè imitantia, sesquicubitali: flores verò racematim quasi in longo recuruoque scapo dependent plurimi rubicundi.

Thalio descriptionis authori dicitur Alifina racemosa seu racemosum: C. Bauh. phyt. & pin. Helleborine 2. siue atro-rubente flore : variat foliorum amplitudine : florum colore atrorubente, rariùs candido.

Frequens est multis in locis, opacis tamen & montium jugis.

Damafonium flore herbaceo, intus non
nihil candicante

Pari est cum Helleborine Dodonæi magnitudine, paulò latioribus foliis, minoribus floribus, qui etiam quinque foliis constant, & galeolam cum prominente labro amplectuntur, colorifque sunt herbacei, interiùs nonnihil candicantis, nullius odoris, quibus torosa contortaque capita subsunt: radix nominatè similis.

Clus. pann. Elleborine 2. Fid. hist. Helleborine recentiorum 3. C. Bauh. phyt. & pin. Helleborine recentiorum 3. C. Bauh. phyt. & pin. Helleborine recentiorum 3. C. Bauh. phyt. & pin. Helleborine recentiorum 3. C. Bauh. phyt. & pin.

Locus.

ne 3. angustifolia palustris siue pratensis.
Inuenitur in quibusdam Austriæ & Pannoniæ
ficcioribus pratis, & in Norimbergensi silua vrbi
vicina ad Latomias.

Elleborine flore carneo.

Huic minor est altitudo, similia Intercidum fo-
lia, nonnunquam multo latiora: flores aut om-
nino purpurascentes, aut omnino, aut propè car-
nei, Elleborines Dodonæi floribus prorsus simi-
les: nec radix differt.

Synon.

Elleborine 3. Clus. pann. 4. Eid. hist. Hellebo-
rine 4. siue flore carneo C. Bauh. phyt. & pin. Sil-
gillum S. Martæ alterum Cæsalpino.

Locus.

Crescit in montanis pratis & cædis siluis
Austriæ.

Elleborine montana angustifolia spicata.

Elleborine 4. Clus. p. nn. 5. Eid. hist. Hellebo-
rine 6. siue montana angustifolia spicata cubita-
lem altitudinem superat, & amplissima omnium
sunt illi folia, atque oblonga purpurascentium
florum spica.

Locus.

Nascitur in multis Pannoniæ & Austriæ siluis,
& ad montanorum pratium margines: sed nus-
quam frequentius, quam in ea silua, in qua Da-
masonij species, Calceolus D. Martæ abundat.

Elleborine tenella, tribus in caule foliis prædita.

Descriptio.

Non inelegans est Elleborines recentiorum hoc
tenellum genus, quod Gulielmus de Meta, Medi-
cus ex 1 alia rediens, obseruabat, & Clusio Fran-
cosurti donabat. Erat verò pedalis ferè altitudi-
nis, gracili caule, tribus foliis prædito, Ellebori-
nes vlgaris foliis formâ similibus, & quinque
neruis per longitudinem eorum excurrentibus,
sed longè minoribus, vt quæ circiter vnciam lō-
ga sint dumtaxat, semunciam laræ: summus cau-
lis in spicam florum definit Elleborines vulga-
ris flores imitantium, sed minorum: radix sum-
mâ quasi tellure sparsa, crassiusculus succulentâ-
que fibras egerat.

Elleborine 7. Clus. h. 8. C. Bauh. phyt. & pin.

DAMASONII SPECIES QVIBVS DAM
siue Calceolus D. Martæ.
CAP. XII.

D Amasonij
speciem
faciunt quidam
Helleborines
affinem herbã,
foliis alterna-
tim per caulem
pedalem, illa-
rum similibus,
venosis, subhir-
sutis: flos sum-
mo cauli in-
det plerumque
singalatis qua-
ruor foliis atro-
purpureis de-
cussatis acumi-
natis, vitem
magnum ex lu-
teo pallentem,
lignipedum Fran-
ciscauorum ca-

lopodia imitatum, supernè aliquotque patulū.
sistentibus: siliqua puluisculi, vt in Helle-
borinis & Orchidibus plena succedat: radix ob-
liqua sub terra agitur, numerosis fibris capilla-
ta, subinde caulium emaricidorum vestigia im-
pressa gerens.

Calceolus D. Martæ spuris Orchidibus co-
gnatam plantam determinauit Clusius, Ellebori-
nes recentiorum primæ titulo, eam describens & 14th
depingens. Germani Marienschuch & Fassens-
schuch appellant: Hungari Czerth gymsin, i. e.
Milleb onam he. bam, quasi *χρῆμα δὲ αἰμαίν* dicas. 14th

Gefnerus in epist. lib. 3. frequenter apud Hel-
uetios inueniri tuberculis, luteūque florem illi
tribuit, Cosmofandalonque Pausaniæ suspicatur,
quod & Sādahj formam referat flos, & punctis
ceu literis quibusdā notetur, est Pausaniæ Hy-
acinthum esse coniect, sed huic cum Sandalini
nilhil. Quidam vit doctus Lonchitum primam
esse putat. Gefnerus verò de veteri nomine du-
hitat, & tamen ad Alismatis species refert. Flu-
ctus, inquit, semen, odor, sapor cum succo gluti-
noso & subacti, *ἡδὲ ἄρραρον ἀεζοφύλον* cognatæ esse
arguunt, est radix reticulata non sit. De coll-
strop. vocat Cacaliam luteam: item postea, Cal-
ceolus D. Martæ foliis Ellebori. De hort. A-
lismatis speciem quorundam, & Calceolus D.
Virginis vulgè dictum. Simlerus & Arctus,
Antken baiden /) Damasonij aliquam speciem.

Dod. hist. Flor. Damasonium nonnullis existima-
tum, Damasonium nothum: Lat. in fol. Calceol-
um marinum, cuius inscriptione duas exhibet
figuras, & vulgè Calceolus sacerdotis, germ.
Marienschuch & Pagen schuch appellati refert:
Existimari verò & à nonnullis Alisma siue Da-
masoniu esse: sed minus quam Saponariam cum
eo conuenire. Folium quidem Plantaginis satis
respondere: sed desiderati capitula thymi: florem
tenuem, inalbicantem, & radices Veratri ni-
gri similes.

De recentiorum Calceolo Martæ (vt vocat in
Adu. & Obs. pag. 126.) siue Calceolo Martæ &
Sacerdotis crepida, Damasonio notho (vt in Ic.
Plant. pag. 32. inscribit) hæc prodit Lobel. Pri-
scis etiam præterita videtur illa floris larua per-
quam spectabilis, etiam plantagineis foliis, aut
Bifolij, quam nonnulli Alisma opinari sunt, vul-
gus Septentrionalium vnter vrowe schoen/
vel Pagen schoen, i. e. Virginis calceum, vel
Sacerdotis crepidam vocitat: à floris effigie, quæ
quatuor costat foliis diluè purpurascentibus,
& rubè.ibus, sui è medio prominentibus vtricululm
quendam purpureum, lætis vacuum, rotundum,
fuci, aut alyonis cadaver, vel vnedonis caliculos
florum nonnulli referens, sed supernè, aut lare-
re vno patulum, instar crep. dæ oræ patulæ, quæ
inferitur pes: foliis Plantaginis, aut Alismatis in
longitudinem venosis: radice transuersa, nec al-
tè depacta, nec multum fibrosâ.

Apud Amatum lib. 3. c. 18. ponitur ex figuris
Dalechampij pro Lonchitide prima, quamuis A-
matus scribat Lonchitidem vtramque sibi inco-
gnitam.

Camer. hort. Damasonium nothum Dodonæi:
Thal. Alisma *ἀνδρῶν* aut *καρδῶν* H. Lugd.
p. 114. Elleborine ferrugine Dalechampij.

C. Bauhin. phyt. & pin. Helleborine 9. siue flo-
re rotundo, siue Calceolus: Alismatis species
flore ferrugineo Gefn. hort. Lonchitis prior Da-
lechamp. in Dioscot. Damasonium nothum
Dod. gal. Pseudo Damasonium Clus. pann.
Calceolus Martæ Eyth. Flore est luteo, sed fo-
lia ad

GENTIANA VETERIBVS.
CAP. XIV.

sa adiurca ferruginea: reperitur & albo, & vtriculo purpureo: apud Helactios flo. c. est duplo maiore, quam apud Noticos.

Intellexi, inquit Claufus, n. Hercinia filia, præterea circa Poldam, alijque Germaniz finibus locis copiofe caſei. Ego Tiguri florentem obſervavi Maior: In monubus Genevæ propinquis Lunio.

De Calceoli autem Mariani facultatibus licet nihil occurrat Dodonæo ad ſcribendum: v. pote non modò veteribus, ſed nec recentioribus ſacis cogniti: Vulnerariam tamen herbam eſſe, plagæque recenter illatas ſanare aiunt non pauci.

ALISMA TOSSANI CAROLI.
CAP. XIII.

Caule ſurgit ſingulari, cubitali, anguloſo, glabro, fuſco: cuius ſcapus in alas adverſas atque hæ rurſum in alias ſurrectas omnes & in thyrfum ſæſtigiatas dividuntur: flores ſinguli inſident ſtellati, quinque radiatis folijs [rariffimè quatuor] conſtantes, iſque acuminatus, inter- nẽ ex dilatiore

caeruleo in albidum pallescentibus, ſtrijs ſaturatioribus longitudinem petu: entibus, quæ externa parte paululùm admodum apparent, in herbaceum declinante in medio flore ſurgitur vetricoſus nonnulli ſtilus, & quina ſtamina, Viola leuiter tinctæ, quæ nonnunquam repanda in foliorum interſticia ſeſe inſinuant: porò autem ſingulis ſtorum folijs ad baſim binæ ceu puſillæ v. cruceæ violacææ adnæſcunt: toti denique ſtoli ſollola viridantia radiata ſubſciantur: folia per terram ſparguntur, plantaginea, media inter Plantaginis maioris & Quinqueneruæ folia, alla cauli ſine pediculo adnæſcunt, anguſtiora, ex oppoſito ſita, magiſque acuminata, ſinguliſque adèdè thyri diuiliouibus folia, ſed minora, ſubſciantur, ex aduerſo poſita: ſunt ea verò plinguiſcula, atrovirentia, glabra, per quorum longitudinem nervus decurrit reclus, aliis vtrinque ſinuatis: ſapor gulant amarus.

C. Bauh. in phyt. eius meminit, vt apud nos viſo, nomine Alifnatis primi, ſive folio glabro. An autem eadem ſit cum Gentiana Pennæi, flore punctato ſubcaerulea, vt idem voluit in Pinace, ambigimus.

Pulchram hanc plantam nobis jam deſcriptam ante annos plures ab inſignis pharmacopœo Toſſano Carolo accepimus, in Burgundia: Charpagnole locis aquoſis collectam, quæ in horum tranſata pluribus annis duravit, & quotannis floruit, & ſemen maturavit menſe Auguſto & Septembri.

Tom. III.

Periſſet tota Gentidis antiquiſſimi Illyriorum regis jam pridem cum nomine fama, nec eſſet regiæ eius fortunæ monumentum aliquod, niſi renaſcens quotannis Gentiana, gratâ inter homines memoriâ, honorem illi identidem augeter, amareque hominem & laudare, poſteros cogeret, qui vt generi humano prodeſſet, in frigidiffimis regionis ſuæ, ventofiffique montibus, neglecto regiæ poteſtatis honore, herbas quæere, & inuentas nobis indicare, veritus non fuerit. Tam innocenter ſibi, vtiliter verò alijs, tunc reges impetia tractabant, gaudente, ve par eſt, matre omnium terra, augentibusque vires ſuas herbis, quæ regum manibus foderentur. Gaudente etiam Medicina, quæ reges haberet auctores, eorumque dignitate ſum & ipſa honorem & gloriam augeter. Quandò Illyriorum regi honeſtus hoc in laudibus ſuis audire, quàm Cæſari centum & nonaginta duo millia hominum occiſa prælijs, qui maximus fortunæ & gloriæ eius cumulus eſt, in honorem ſuum feciſſet: Er quos bello alij perdidit, inuentæ à ſe Gentianæ remedijs ad ſanitatem inſtruxiſſet.

Nota igitur omnibus ſemper Gentiana fuit. Et Dioſcorides ab inuentore Gentio Illyriorum regi Gentianam appellatam ſcribit: folijs proximè radicem (ab radice, Cæſalp.) Iuglandi Plantagine ſive ſimilibus, ſubrubentibus, à medio autem caule, & maxitè circa cacumen paulùm diſſectis: caule inani [concauo] leui, digiti craſſi adline, ac binum cubitorum altitudine, geniculis diſſecto, & maioribus ex interuall. folijs circumdato: ſemine in calycibus lato leui [ſine pondere] aceroſo (paleaceo) ſed Spondylii ſemen accedente: radice longâ, Ariſtolo: hie longæ ſimili, craſſâ & amara. Naſcitur in celſiſſimis montium jugis, locis vmbroſis, aquoſiſque. Vis radici excaſtoria & detergens. Contra venenatarum beſtiarum morſus duabus drachmis cum Piperi & Rura ex vino pota auxiliatur. Extraſti ſucci drachma ad laterum dolores, & caſus è ſublimi, ac rupta & conuulſa prodeſt. Hepaticis quoque & ſtomachicis pota cum aqua ſubuenit. Radix collyrii modo ſubdita partus eſcit: impoſitaque vt lycium vulneraria eſt, & cunicularum depaſcentibus vlceribus medetur, præcipuè verò ſucco, qui quidè oculis etiam inflammatione laborantibus illinitur. Miſcetur & ſuccus acrioribus collyrijs pro meconio [hoc loco *μικτ* (cum) pro *αρν* [pro] legendum eſſe ipſa res monſtrat. Non enim medicamenti frigidiffimi loco ſubſtituitur, quod calidum & ſiccum eſt, H. Lugd.] Sed & radix vitiligines, alphas d. etas, abſterget. Porò extrahendi ratio hæc eſt: Contuſa radx ad dies quinque aqua maceratur: poſtea in eadem tantisper decoquitur, dum extet, emineantque radices: ac vbi reſuxit aqua, linteo excolatur, moxque diſcoquitur ad mellis craſſitudinem, ſiſtillæque vaſe reconditur. Hoſtenus Dioſcorides, in caſus nothiſ aliquid Ceutauream radicem, alij, Aloem gallicam, alij Narceam, alij Chironium, Dardani Aloetin, Romani Gentianam ſeu Cicendiam, alij Cyminalem vocant.

Plinius lib. 25. cap. 7. ſcribit Gentianam vbi que naſci, in Illyrico tamen præſtantiffimam, ſolo Fraxini, ſed magnitudi ne Laſtaceæ: caule tene- ro, pollicis craſſitudine, cauo & inani, ex inter-

Mmxy 2.

vallis foliato, trinum aliquando cubitorum, radice lentâ, subnigra, sine odore, aquosa, montibus subalpinis plurima. Vsum esse in radice & succo. Radicis naturam esse ex calfacto riam, sed prægnantibus non bibendam. Hæc hoc loco. Sed & reliqua à Dioscoride tradita, partim idem Plinius habet.

Galen. Galenus omnem vim Gentianæ radicis ex amaritudine attrahit. Gentianæ (inquit 6. simpl.) radix multum est efficax, cum opus extenuatione, abstersione, purgatione, obstructionis liberatione. Nec mirum si hæc possit, cum impensè amarum sit. Hæc Galenus.

Auisenna. Auisenna Gentianam calidam esse scribit ordine tertio, siccam vero secundo. Componitur ex hac apud Mesuam, & alios plerosque Medicos, theriaca diarsition. sc. ex quatuor rebus, sc. addita Atifolochia rotunda, Myrrha, & bacis Leuri, æquali portione, quæ vicem explet Theriacæ magnæ. Diosc. alio modo diarsition facit, exhibens percussit à serpente radicis Gentianæ drachmas duas cum Piperis & Ruta & vino.

Cæterum, Gentianam Centauro similem, Centauriam radicem aliqui nominauerunt, & ex eo Narceem, quoniam Narceæ Centauriam etiam dicunt. Fuertunt qui Aloëem gallicam nulla foliorum, sed radicis & rectitudinis & amaritudinis similitudine aliqua, quam utrumque genus amarum rectâ sub terram agit. Chitonia à Centauro Chitone dicta idem est, quoniam & Centaurium ab eodem Chironia pariter nominetur. Credidit præterea Marcellus, quoniam Aloë diceretur Gentiana, à Dardanis Aloëim pariter nominaram fuisse.

Potro licet Veteres vnus duntaxat Gentianæ meminerint, recentiores tamen cognouerunt plures, & scriptis publicauerunt. Et C. Bauhinus inter Notericos docet inter Gentianas sic distinxit. Aliæ sunt radice perenni, aliæ fugacillæ, flore & semine proterio, interire non solent, sed singulis annis ex eadem radice, noua germina producant: hæc verò, flore emarcido, & semine disperso Hyeme intereunt, & ex semine renascuntur.

GENTIANA VULGARIS MAIOR
Ellebori albi folio.

Descriptio.

Folia Hellebori albi paria, circa radicem multâ, per caules ex aduerso sita, eosdem pediculis connatis amplectentia, neculis tribus aut quinque plautagineis distincta, glabra, polita, lucida, hisque notis ab Ellebori albi foliis distincta: caules cubitales, bicubitales, ac etiam interdum hominis altitudinem assequentes, singulares, lene: ex foliorum superi-

restant

orum minorum sicut flores verticilorum modo dispositi erumpant, calycibus inclusi primùm, postea intumescentes explicantur, qui singuli longiusculi & lutei: sequuntur vascula oblonga, in duas se partes aperientia, in quibus semen numerosum, leuiter rubens, ad Leucoij semen accedens, leuis: radix crassa, sôga, multifida, intus flauescens, sapote insigniter amato. Quæ cum sit fungosa, siccata insigniter corrugatur, & externè rufescit.

Fuch. cum Cordo reptensione dignus, quod folia per ambitum leuiter incisa Gentianæ attrahant, non obseruantes Dioscoridem esse corrigendum. Helleboro enim albo foliis ad eam proxima est vt minus exercitatum eminus eludat.

Theod. Dorsth. in eptam, nescimus cuius plantæ iconem exhibet, jam antè pro Galanga quoque positam.

Gentiana dicitur Brunfels. tom. 3. thapl. 77. Co do in Diosc. & Hist. Fuchs. Anguill. Gen. horr. & de coll. sup. Matthiol. Each. Ræsl. Corn. Harch. 10. Agric. Lon. Rob. Const. Czâlp. H. Lugd. pag. 158. Lac. Dod. Turn. & Castor, qui germ. *Weyßwurz* vocat, quod nomen non conuenit. Gentiana magna floribus luteis Gesl. in descr. mont. fr. Gentiana maior floribus subcaeruleis, Gesl. in sp. hort. Gentiana maior vulgata. Aret. in d. ser. mont. Stæ-k. Gentiana maior fl. luteo Came. hort. Gentiana maior. Lob. in Adu. Obs. p. 165. Ic. Plant. p. 308. Gentiana floribus luteis Simlero de Alp. Gentiana magna fl. luteo veteribus desc. alp. Gentiana veterum Clus. pann. & H. fl. Gentiana alpina maior C. Bauhin. pin. & [vt etiam phyc.] Gentiana 1. siue maior lutea.

Terminò Græcis, Latinis & officinis omnibus Gentiana. Mauritanis Gentiana, Centiana linbatilica, seu Basarea: Sclauonicis & Turcis Serfenicha. Germ. *Gentian* / *Bitterwurz* / & in Alpibus H. Iueriz *Wersach*: Belg. & Angl. *Weyßwurz* & *Gentiane*, vt & Gallis. Itali latinum nomen tenent, vt & Hispani.

In montium pratibus ac pascuis variis in locis obseruatur, floren em lunio ac semen maturantem Augusto. Copiosam aut Turnerus in Alpibus inter Germaniam & Italiam: Matthiolus frequentissimam in excelsis Tridentinis montibus. præter: inque in Ananienibus, in quorum cacuminibus effodi refert radices braehiali longitudine. Augusto & Septembri colligitur radix, & siccat in vmbra. Singulis annis regerminat: cum verò semine septopagat, raro altero & vix tertio anno caulem producit, nata in Sueviæ & Baiscoiæ montibus, Cordo. In hortis difficulter vltra triennium durat: in iis quidem floret, sed facile postea perit, nec ex semine facile prouenit.

Commendatur radicis puluis ad canis rabidi morsum. Hepaticis & Stomachicis, qui cibum sumptum retinere non valent, Gentianæ radicis puluis è vino potandus exhiberi debet, quod qui fecerit, aurore Trago, auxilium præfens sentiet. Eupotiston medicamentum in febribus, quod etiam testatur Horatius Augerius in suis epistolis. Simlerus in descriptione Alplum, refert pastotes vt Gentianis ad vbera vaccarum si à muribus araneis aut aliis bestiis venenatis lædatur. Putredinis Gentiana hostis infestissima, & veneni mors, inquit Lobelius. Pesti ad eam remedium præfens, vt non modò homini, sed etiam brutis incolumitatem tueatur: & amissam restant

restante, eoque solita Heluetia istam cum flammula porcis, & oim Monachis propinare, ne anima in viuo caduere puteret. Gentianæ aqua, peferim que vase duplici balnei vapore, vitteis organis elicitor, febres (vt Marth. se sæpius expectum ait) ab infarctu rum viscerum, tum vaporum excitatas mitificè pellit. Alui tincas necat maculasque in facie qualescunque detergit, si eâ frequentius maculae abluantur. Succum Gêtianæ magnitudinè Castaneæ aut Nucis luglandis dimidium eius vno die, alterum posttidie, commendat deglutendum, contra febres, non solum tertianas longas & nothas, sed & quartanas.

GENTIANA MAGNA FLORE
purpureo & albo.

A Vulgari maiore, luteo flore nihil formâ differt: etenim ampla habet folia, Ellebori albi folijs haud multum abmillia, sed teneriora, & saturatote viriditate splendens: caules digitali aut pollicari interdum crassitudine præditos, rotundos, cubitales, nonnquam bicubitales, geniculosos, quos ambiunt similia folia, aliquantulum tamen angustiora, ex aduerso sibi opposita: extremos caules ambiunt binæ aut triæ confertorum florum coronæ, qui non sunt lutei, aut stellati, vt in vulgari maiore, sed purpurei, maiores, concaui, in senas aut plures lacinias obtusæ extremis oris secti, & purpureis quibusdam punctis, in inferiore & interiore, quæ candidiores & dilutiores sunt, distincti, odotis exertes, rotundæ, quot sunt lacinie, staminibus longum & bifidum vasculum internè ambientibus, in quo cõtinetur copiosum semen, planum, paleaceum, minus quam in illa flaua maiore stellato flore, subrotundum: radix crassa, longa, foris plerumque flaua, intus alba, impenitè amara, digitalibus fibris subinde prædita est, singulis annis noua gemina (quemadmodum maior flaua) proferens, & multos caules ex eodem capite producens, præsertim cum a sole uis, sed qui alternis duntaxat annis, vt plurimum floriferi esse soleant, inmerque scente minimum vno anno à paru mare. Aliud genus inuenitur nihil quidem à dicta aut formâ, aut magnitudine differens, sed cuius flores, qui in illo sunt purpurei, in hoc omninò laetæ coloris conspiciuntur, aut hoc Clesio.

Trago Gentianæ alterum genus, multò magis exiguum, vulgare per omnia referens, excepto flore subcaeruleo, & gustu amarior. Geinet in monte stractio, Geniana punicea, radice luteâ, amarior: Eid. coll. stirp. Gentiana punicea, radice luteâ, amarior: Eid. coll. stirp. Gentiana minor, alpina, floribus magnis puniceis, caule cubitali, radice pollicis, vel duorum. Simlerio Gentiana altera minor floribus puniceis. Harch. Gentianæ

species paulò maior, subcaeruleo flore Dod. gall. Gentiana 2. siue flore caeruleo Tragi, maiori efficitur. Camer. apud Marth. in hist. germ. Gentiana caerulea maior, in Heluetia frequens à Gesn. descripta. Eid. in Epir. Gentiana maior alia: Item hort. Gentiana maior flore purpureo. Et sicetiam Clus. pann. 277. & 278. itemque hist. cui & Gentiana Pannonicarum & Noricarum Alpium maxima, Gentiana maior albo flore. C. Bauh. phyt. & pin. Gentiana 2. siue maior purpurea Lobel. Obs. p. 155. Gentianam purpureis floribus à Clusio sibi transmissam memorat, leonem tamen non exhibet.

Purpuream Gentianam collegi Butmij Rharorum florentem Iunio. Gentiana maior purpureo flore exit spontè in Pannonicarum Noricarumque Alpium jugis abundè: Floret Augusto: semen Septembri maturefcit, nouâ niue in ea juga cadere incipiente. Varietas flore albo in Scitia superioris alpihus: Verum neque hoc genus, neque illud purpureo flore cicutare vnquã potuit Clus. aut villâ diligentiâ & cultura efficitur vt in hortis permanere vellet, nêdum flores proferre. Quin cultura beneficio deterior euadit.

Quoniam autem gustu amarior quàm vulgaris, ideo in Medicina efficacior habetur, vehemensiusque & soluere, & purgare creditur. Frequens huius vsus ad morsus animalium venenatorum. Hęc magnitudinè & formâ dictæ planè similis, eius tamè flores paullo (vt ex sicca à Cromero missa plana, Clusio deprehendere licuit) minores, colorem habent pallidum siue, vt Cromerus scribebat, obsole è luteum, quàm plurimis nigris maculis, intus & foris aspersum. Idem addebat, ab eo, qui ipsum in montana illa loca deduxisset, sibi retularum, in alio quodam præalto monte, aliam formâ non dispari reperiri quæ caeruleo flore esset.

Gentiana maior pallida punctis distincta & caerulea Clus. pann. p. 280. Eid. hist. Gentiana maior pallido flore punctis distincta: Et, Gentiana maior caeruleo flore. C. Bauh. phyt. Gentiana 3. siue maior pallida: Eid. pin. Gentiana 3. siue maior flore punctato.

In Silesia montibus eruit Achilles Cromerus Nissenfis.

GENTIANA FOLIO CONVOLVTO.

Planta est elegans radicebus fuscis, crassis, longis, lentis, repentibus, fibellis paucissimis adhaerentibus, vnde caules exurgunt cubitales, rotundi, striati, glabri & albi, geniculis distincti, in tetram reclinati, & concaui: circa quos folia vitidia, glabra, subrotunda, neruoosa, vncias duas lata, paullo longiora, rariùs ex singulis geniculis bina, sed ex quolibet geniculo vnum tantum, nullo

Synonym

Descriptio

Mmm 3

certo ordine vel numero enascitur, quod antequam exordia dantur, fistule instat caulem complectitur flores in summo cauliculis, ex superiorem foliorum sinu. tenentis præfessis subnixi, ex cauliculis oblongis, nonnulli hispidis procedunt, Saponariæ vulgaris formâ ex quinque folijs per oras crenatis commissi, qui colore albi sunt, leui carne colore asperso, in quorum medio staminula quædam exiunt.

Gerardo Gentiana concava, Angl. flossow felswoort or English Gentian. Sed impropiè à Gerardo Gentianam folio còuoluto vocari concava scribit in epist. ex Anglia ad nos Lobelius. C. Bauhin. phyt. in prod. (cuius descriptionem asumpsumus, ex missa ei icone concinuatam) dicitur Saponaria concava Anglicasitem pin. vbi & Saponaria 2.

Hæc Aetate media floret in Anglia, in Comitatus Northampton nemore quodam Sipanice dicto, auctore Gerardo.

GENTIANA MINOR, SEV VVLGI Cruciatâ.

Locus & tempus.

Descriptio

Synonyma

Reptant cum radice rami sesquipalmates, & dodrantales subrubentes: quos crebra ambiunt folia, bina semper aduersa, vel potius vnum contrarium ad genicula, tanquam vagina caulem inuoluens, cuius vtrinque exiit segmentum Gentianæ, sexruplo ferè minus, leue, pingue, amarum flores in ramulis

extremis ex foliorum alis confecti, ærulei, quinquepartiti: semen copiosum, minutum, oblongum, fulvum, insipidum, vasculis continetur oblongis bipartitis, folliculo membrano obaoluto.

Bauhin. H. rba flossonum. Corn. Gentianæ Herbariorum altera species. Anguillaræ Cruciatâ in Apennino copiosa, nomine Gentianellæ. Gesnero hort: Gentiana cruciatâ. Camer. hort: Gentiana media, siue Cruciatâ, libentius hort: affluens: Eid. apud Matthiol. Tabern. Gerardo, Lobel. Obs. pag. 166. Icon. Plant. pag. 109. & Ad. quibus & Cruciatâ recentiorum. H. Lugd. p. 129. Cruciatâ siue Gentiana minor Mattholi. Cæst. p. 203. *Горчавъ малая*, non Pettimborsâ, sed Metimborsâ vocanda. Et sic etiam pag. 154. Sed cur Durantis eandem plantam duobus locis tradit? Nonne hoc factam ignorantiâ sibi pium? postremo enim loco sub titulo *Горчавъ малая*, Cruciatæ & Pettimborsæ malè pingit Cruciatam stellatam.

Cruciatâ Fuch. (cui & Gentianæ species) Matthiol. Lacun. Lon. & Eyt. Cruciatæ Gentianæ species Hærch. Cruciatâ gentianella Thalic. Vnicerorum alterum Cæsalp.

Hæc planta germanis vulgari vocabulo *Wilde*

delgheer & Creunwars, quasi Radix cruciatâ Nomi (*Wildeger*) appellatur. Et hunc à radice ita distictam, urant, sed folijs potius cruciatim cauli incumbentibus nominis eymon debetur. A radice amara Witterwurys, Radicem amaram, appellatur. Alij Saponariam & laticin agriam, germ. *Schiffenraut*, & *wildweidkraut*, sed perperâ vocant. Quæ Rhenum habiã. Germani, S. *Peterskraut*, h. e. He. bat. S. Pettinõ nulli propter vulnera quæ sanare dicitur, Syrensi h. nominã: Alij *heil allen schaden* / quasi Chliodynam: Belgæ *Wildegheer*: Angli *Grosse woort Gentian*. Intelleximus à sagis gallicè nominati *l'herbe du cry*. Ital. *Gentiana minore*: Boh. *Prostrelca ferem*. Hieron. Braunsch. putat eam esse herbam, quæ Hebræis dicitur *Botich*.

Cruciatam distictam plantam, testimonio Matthioli, non parum cum Gentiana cognationem habere confirmatur. Ananienſa rura Cruclatam vulgò vocant *Pettimborsâ*, sed corrupta Italica voce, pro *Metri in borsa*, quod ingenibus viribus commendetur, vt perinde ac gemma, crumenis afferuati meatur: aut quod tantum viribus excellat, vt Medici eã ventres ingentem argenti & auri copiam crumenis sint reposituri. Matthiolus in comm. lar. cum mag. fig. videtur nomen Pettimborsæ alteri Gentianæ tribuere. Ab Vngaris vocatur *zent Lazo* / *Niraly fuc* / h. e. S. Ladisla Regis herba.

Porò Gentianæ tertie vulgò Cruciatæ vocata (vt vocat) Clusius duas differentias obseruauit: vnam tamis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eamque maiorem: flores item alterius magis ærulei spectantur, atque illarum altera radice in foramina lectam minime habet.

C. Bauhin. qui in phyt. Gentianam quartam facit, & in pin. Gentianam præteritam 1. & Gentianam cruciatam vocat, triplicem differentiam constituit, Vnam procumbentem & minorem: alteram erectam & maiorem: Et tertiam radice non petrusâ.

Nascuntur verdè ex per vniuersam Pannoniam cum in collibus, montibusq; apertis & grammis, tum sicciotibus pratis, & herbosis, secundum publicas vias, locis. Sed obseruatur etiam Viennæ Austriæ in pratis Dornacibus, siluæ ad acibus. Item prope Vennigerodam. Locis nõ ita arduis, hæc Gætana, multa & passi oritu, vbi prope Basileam, & Maconium Burgundicæ Gallicæ, depressis collibus Lobelio. In collibus & montibus, inquit Dodonæus, nec non in alijs incultis agris & alpeis locis: & se cus itinera, Trag. reperitur, & in Germania quidem frequenter. Septembri quidè in Germaniæ agris, Iulio mense in Belgij hortis floret. Ego vidi florentem Basileæ extra portam S. Albani in colle Iunio & Iulio: mense Augusto prope Leutach, & in montibus *Wassersal*. Geneuæ mensis Februarij principio inueni in proximis montibus, vt Saleuæ, cum reliquis foliorum & caulium præcedentis Æstatis.

Huius Radices recentioribus magnis laudibus vterentur contra pestilentiam & venenosorum animalium icus. Matthiolus quidem illud experientiâ competrum habere scribit, quòd radice usâ, & ventri emplastri modo imposita, vermes, qui in intestinis fuerint, procul dubio necentur: & vlcera struma sanentur, si ijs eodem modo conusa, quæ nuper effusa sit, vel sicca & in puluerem contrita adhibeatur. In summa non

non defunt, qui afferant, hanc ea omnia præstare posse, quæ Gentiana. Cæterum amara & foliis est & radice; temperie calidam & siccam obtinet: præstat quæcumque amara possunt. Pastores pecorum apud Mediomatenses miris superstitionibus hanc plantam fœdant (inquit Tragus, qui hanc plantam *zirdux* esse existimat) nam ubi peltis porcorum ingeritur, illius herham ac radicem minurim concisas cum aliis quibusdam pulueribus, in cibo ac potu exhibet, ad iun&is quibusdam preculis, planè sibi persuadentes quotquot huiusmodi eficas degustauerint porci, eos à pestilentia tutos fore.

GENTIANA FOLIO ASCLEPIADIS vulgò creditur.

CAules plures ex radice ad cubitum altos tollit, graciles, articulatos, quorum singulis iuncturis bina ex aduerso posita folia adnascuntur, Asclepiadis formâ & magnitudine, respondentia, quinque secundam longitudinem neruis: è quorum singulorum sinus nascitur vnus, magnus,

oblongus, calathi formâ, quinque laciniis per extremum diuisus, cæruleus, toridem in medio flammibus: *Siliqua*, inquit Clusius subsequitur bicornis, quæ per maturitatem dehiscens, semen ostendit planum, paleaceum, colore cinereo, *radix* digitali crassitudine, lactea, melas oblongas eiusdem coloris in latum spargit, singulis annis augetur, & noua germina proferens, gustu impensè amaro. In nostra icone malè picta radix.

Gesl. fr. Gentianæ species foliis ferè Asclepiadis [Hirundinariæ Smiler. de Alpib.] florib. cæruleis. Item, hort. Gentiana foliis Hirundinariæ seu Asclepiadis quomdam *Gistwurp* / *Schelmfrant*: quæ copiosa vbiq; apud Tigurenses locis montanis circa semitas alibique apparet.

Aret. in deser. mont. Stockhornij & Nefsi, *Dignur* prior, cæruleos habens flores, Campanulæ figura: foliis Asclepiadem referens: caule rubescente: radice bifida, lactea, longâ, amarâ: semine compresso: Gentianæ species.

Dodon. lat. in fol. Cruciatæ siue Gentianæ minoris species Gelnert & Tragi, foliis Hirundinariæ, floribus cœruleis: Quis in Germania secus semitas. Velim Dodonæum indicasse, vbi Tragus Gentianæ folio Hirundinariæ meminert. Gentianam portò eam in Germania secus semitas obseruare non memini, sed neque confictos flores obseruauit. Vereor ne Dodonæus diuersas plantas confundat.

Tom. III.

C. Bauh. pin. Gentiana alpina maior 4. siue Asclepiadis folio (sic etiam cognominatur in phyt. vbi sexto loco ponitur) Gentiana 3, Tragi, & Dodon. gall. Gentiana 2. Clusij, Tabern. Gentiana minor altera Dodon. lat. Vincetoxicum primum Cæsalpini. *Quicquid* dicat C. Bauhinus, ex sententia etiam Cuiusij & Dodonæi, hanc apud Tragum non comperlo. Est ea mihi alia.

Copiosè in Pannonia, Sciria, Austriaque inferio. re prouenit, ad montium radices, vmbrosis collibus, nosquam verò in summis & apertis iugis in Ræticiis montibus Schlickius Medicus eruit. Floret Augusto: semen maturitescit Septembri. Fertilis hæc est, nec interquiescit, sed singulis annis, vetustior videlicet, multos caules floribus onustos producit. Perinax autem est, & ferè mitiora loca respuit, interdum tamen curâ & diligentiâ efficit Clusius, vt in hortis comprehendet, & singulis annis repullulet & flores ferret: attamen quasi natiuo aëre & pabulo priuata, atque tanquam compedibus vincita, lugere videbatur, ac pultissimi vigoris & elegantie plurimum amittere.

De Vincetoxico Matthæus Sylu. scribit valere contra venenum: ingredi in Theriacam Diatessaron, quasi hæc pro Gentiana accipiatur. Nam vt Cæsalpinus monet, apud Mesuem & reliquos authores non Vincetoxicum legitur, sed Gentiana. Celebrantur radices huius in febribus pestilentibus, & ad vernies enecandos singulari remedio. Sclauonici rustici, huius radice decoctum feliciter calculosis propinat, experimento se comperit habere affirmant. Aretius & Iohas Siml. tradunt eâ pastores vt ad vbera vacarum, si à mutibus, araneis, aut aliis venenatis bestis ledantur, curanda. Amara & hæc foliis & radice est; temperie calida & sicca.

GENTIANA ALPINA MAGNO FLORE.

GRaciles, habet radices, longissimas, articulatas, plures coherentes, flauescentes, propagines ex lateribus producentes. Folia humi sassa in orbem, crebra, duplè triplove Hippij maiora, vnicis duabus interdum longiora, semunciam aut vnciam ferè lata, in acumen delincentia, crassa scula,

vnico nonnunquam, aliàs tribus pediculis longioribus donata, amara: pediculi vniciales, binis ex aduerso positis foliis ornati, ex calyce dimidio breuiore, quàm Hippio, florem emicantem sustinent magnum. Vicia Martiæ pacem, calathocidæ, duarum, triumve vnicarum longitu-

Vinos. C.B. not.

Locus.

Tempus

Vires & Vfus.

Descriptio

ne, unifolium per oras supremas in quinque la-
cinias diuisum, quarum spatia intercedit appen-
dix, auriculæ instar, continua: color foris ex
albo subcæruleus, laciniarum ramen spatia cæ-
rulea sunt: qui color vegetior & cyaneus hilaris
laciniis intrinsecus tingit, penitus autem si in-
ruerate, striis picturæ ad fundum vsque ex cæ-
ruleo purpureis, asperis, hinc inde eiusdem co-
lotis punctulis: è fundo emergit turbinatus sty-
lus, angulosus, puluisculo luteo circiter circun-
spersus, in summo tandem cacumine bifidus flo-
rem, recte Clusio, consequitur oblongum acu-
minatam *capitulum*, quod sese in duas æquales
partes aperiens, *semen* ostendit exiguum, striatum,
terrei coloris.

Synonyma

Trago Gentiana postema, siue quarta. Ges-
horto Gentianula, siue Gentianella alpina: Et
cat. Gentianella pumila. Ater. Gentiana 4. mini-
ma. Clus. Pann. p. 284. & 285. itemque in Histor.
post. Gentianella 5. siue Gentianella maior ver-
na. Lob. in Adu. pag. 110. Gentianella.

Amato addita est figura Dalechampi, in fine
posita pro Elleborine. An autem Amatus hanc
intellexerit, ignoro. quia à se visam in horto Ma-
gnifici Azaoli Ferrariensis, Epipactim non de-
scribit. Hist. Lugd. p. 823. inscribit Gentianellam
minimam latifoliam, atque quorundam esse
Helleborinem, siue Epipactim, posse verò &
Thylactim maiorem dici: Allobroges *Repiret*
nominare.

C. Bauh.
701.

C. Bauhin. Gentiana 11. siue Gentianella alpi-
na angustifolia magno flore: Item Gentiana
16. siue Gentianella Alpina latifolia magno flo-
re. Has diuersas esse plantas petperam statuit
Frater.

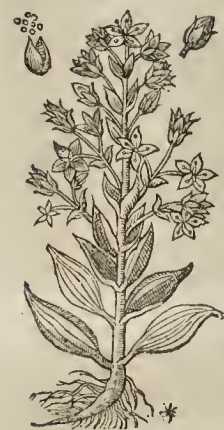
Locus &
Tempus.

Crescit in Schneeberg & Etscher abundantissi-
mè, aliisq; alpiibus continuè serie productis, per-
petuèque quasi niue obstritis: vbi Iunio & Iulio
h. e. primo istic Vere, floret: sub Iulij verò finem
& Augusto semen maturitatem adipiscitur: ac
mitioribus locis, in quibus authore Clusio, rariùs
iuuenitur, atque in hortos translata, Aprili &
Maio. Inueni ego in monte Rhetorum Septi-
mo dicto florentem Iunio. In altissimis Dioce-
sis Curiensis alpiibus in tractu prope Cœnobium
Nestl. appellatum, quo loco thetæ sunt decan-
tatissima: primum Trago sese obtulit. Lobe-
lius in Patavinis collibus & decliuis. vbi vipe-
ræ capi solita sunt, obseruauit. Hist. Lugd. cre-
scit in aridis, nuosis, perlaris, montosis: floret
mense Aprili.

Amarissimus est totius plantæ sapor, ideòque
locinoris vitiiis nempe regio morbo, & obstru-
ctionibus auxiliatur, pari cum Gentiana facul-
tate, cui amaritudine non cedit.

GENTIANÆ SPECIES, CALATHIANA quibusdam radice perpetua siue palustris.

VDos amar ptatorum margines, singulari, a-
liàs multiplici supra cubitalem altitudinè,
recto caule astringens, per quem æqualibus spa-
ciis aduersa concendunt *folia*, palmari nonnun-
quam altitudine, culmum lata, superiùs atroni-
rentia, infernè diluotia, è quorum sinu à medio
ferè caule, summo tenus, *flores* ià singulares, iam
duo, aut plures, cærulei, quinquepartiti, cala-
hi formâ, Gentianella Helueticæ pares, vel etiam
minores: *radices* plures longæ, luteæ, amare, que
non bene exprimuntur in nostra Fuchiana figu-
ra, quæ causa cur aliam pingi iusserimus.

An in figura folia non sint penè maiora, quàm in
ipsa herba, licet graphicè descriptam dicant Ad-
uersaria. Figura Gesneri meliùs mihi placet. In
com. lat. cum mag. fig. circa nomen Pettimbor-
sæ sibi contradicere videtur: id enim nomen o-
lim Cruciatæ tribuebat.

Figuram habet Cast. Dur. p. 203. pro Gentiana
minima, Italicè Gentianella & Pettimborfa vo-
cata, flore ex cæruleo purpureo, quæ repræsen-
tat aliquatenus Violam Calathianam.

Dod. gall. lib. 2. cap. 21. Calathiana Viola, Cala-
thiana Plinij, & Viola autumnalis, *Violette d' Au-
tûne*, Belgis *blaw trefens* / & *Enijent schödn.*
Eid. lib. 3. ca. 12. Gentiana terria, sine icone. Idem
de Flor. ait vulgò apud Belgas nomen non habe-
re, esse tamen qui cæruleum Lilium nuncupent.

Gesh. hort. Calathiana Viola autumnalis, ama-
ra, humidioribus pratis ptoueniens, profundio-
ribus radicularis, cærulei coloris saturati flore:
Gentianæ genus. Item, Gentianæ species pul-
chra, Pichris dicta Kreichio, fortè Plinij Cala-
thianæ species, Dodonæo propter floris figuram,
Calathiana vocata. *Sed nec* efnero, nec Dodonæo
assentiri possum, Gentianæ enim minoti, quam
picturâ exhibet Dodon. & Gesnerus pro Pænu-
nomahtic

monanthæ, radices non sunt annuæ, quales dicit Cordus esse Pneumonanthes. An Gesn. coll. Calathianæ, autumnales Violæ caruleæ, ex quarum genere Petilium florem Plinii dixerit, radicibus amarissimis? An rursus, Gentiana palustris, florens Angusti medio & sine?

Pneumonanthe [sic in Icon. Plant. Lobelius p. 309.] Cordi, Gentianæ minoris species [Calathiana Viola Plinii Dodon. additur in Obs. pag. 166.] Germ. *Wingert Blum* Cruciatæ similis, aut eadem, quæ in pratis etiam montosis oritur: foliis angustioribus, minoribus, flore cæruleo, Calathi modo, radice fibrosâ, neutiquam incisâ: à Matthiolo graphicè descripta. Vnam duntaxat, & huic similem sed floribus albis alit hortus profertotus in Academia Lonanienfi Petri Brughesii. *Iam autè diximus, Pneumonanthen Cordi differre à Matthioli Gentiana minore & à Calathiana Dodonæi. Præterea, tantam similitudinem haud animaduertimus cum Cruciatâ, quantum perhibet Lobelius.*

Gentianæ quartæ siue angustifoliæ procul dubio gens est illa, quæ à Dodonæo Campanula autumnalis nominatur, & quod Augusto floreat atque Autumno, à Ruellio Calathiana Viola appellata est, à Cordo Pneumonanthe: *Minor Clusio cum aliis eandem facere istam Calathianâ cum Pneumonanthe Cordi multùm differente.*

H. Lugd. huius plantæ tres figuras habet: p. 824. Calathiana Viola. Item, Campanula pratensis: pag. 159. Cruciatæ siue Gentianæ minima Matthioli.

Gentianella palustris, de qua hoc loco agimus, proponitur à Gerardo & Tabern. pro Pneumonanthe. Thaliò dicitur Viola Calathiana tertia.

C. Bauh. phyt. Gentiana 7. siue palustris: Apud Matth. Gentiana minima Matth. & Castoris, quoad descriptionem, non iconem, Viola Calathiana 2. Thalii, Pneumonanthe humentium ericetorum Lobelii. Non mihi verò videtur Violam Calathianam Thalii secundam cum hac connenite. Pneumonanthen ericetorum Lobelii supior esse Gentianellam quadrifolio flore. Eid. pin. Gentianella palustris t. siue angustifolia, flore cæruleo, violaceo, & purpureo.

In Ducatûs Vvirtembergici loco humido circa Aichelberg obseruauit florentem Septembri: Lob. in Pedemontanis pratis prope Sasam & Riuioli multam testatur. Reperit Dodonæus in pratis, frequenter in aliis incultis, & hisdem quibus Erica humidioribus locis. Clusio authore crescit in Anstræ pratis ad montium radices sitis. Floret Augusto. Aliquoties à Gesnero fuit plantata, paulò post tamen perit. Quamuis autem radix ei non simplex sit, locum tamen desiderat palustrem.

Viribus hisdem quibus Cruciatam præditam ait Matthiolus. Dodonæus qualitate calidam statuit, Gentianæ facultate quodammodò similis, multò tamen imbecilliorum. Efficax à recentioribus aduersus pestilentes morbos habetur, & ad virulentorum animalium morsus & ictus. Alij præclaras ei vires in sanandis pulmonum affectionibus ac hepatis adscribunt.

GENTIANVLA LANVGINE AD SINGV-
lorum foliorum floris laciniis donata,
flore quadrupartite.

Radix tenuis quali repens, albida, amara: caustica: sæpè singulares, aliquando plures,
Tom. III.

dodrantes & minores, quadranguli, in ramis aliquot diuisi: folia ex aduerso posita ad nodos oriuntur, inferiora quidem vnicâ breviora, superiora verò longiora, culmum lata, neruo vnicò

secundùm longitudinem decourente: flos in vnicòculumque ramuli extremi singularem, calathi formâ, longus, colore caruleo, in quatuor partes duntaxat profundas diuisus, non mucronatas sed rotundas modicè & crenatas, quarum latera vtrinque barbitio donata caruleo, nec vilam

habent ad imum laciniæ intrinsecus lanuginem; medium occupant apices quatuor obsoleto minio tincti, staminibus albidis insidentes, nec non calycis vasculum longum quadrangulum in duos apices albicantes desinens, in quo semen continetur minutissimum, puluerulentum, ad instar Orobanches, aut Helleborines: ex radice Autumno evulsa, præter floriferos caules, oculi in sequentis anni germinationem apparebant. In tota planta gustu nullum saporem percipio præter paucam amaritudinem in foliis.

An Dodon. in fol. lat. Campanula autumnalis, in cricatis tenuior ac minor? Thalius vocat Violam Calathianam seu autumnalem primam. Gesn. hort. Calathiana Viola autumnalis alia minor, flore dilutiore, radice inutili. An eid. coll. stirp. Gentiana pumila flosculo cæruleo, radiculis albis? An Camer. hort. Gentianella pratensis Bavarica minutissima, Autumno florens? An Lob. Obs. p. 166. Gentianella siue Pneumonâthes varietas, trigoniflor tota, humentium Brabantia ericetorum? An Clusio in Pann. p. 284. & Hist. post. Gentianæ quartæ, siue angustifoliæ varietas?

C. Bauh. phyt. Gentiana 8. siue angustifolia autumnalis, Pneumonanthe Cordi & Lob. Calathiana Viola autumnalis minor Gesn. flore cæruleo, dilutiore, nigro, rariùs albo. Apud Matthiol. Gentiana minor Matthioli, quoad descriptionem: Calathiana Viola Lugd. Dodon. in 8. Campanula autumnalis in fol. Viola Calathiana siue autumnalis Thal. Gentiana angustifol. 2. Clusio. *Ego separo Gesner. Calathianam minorem à Pneumonâthe, nec ei tribuo colorem nigrum, ac mitior neminem annotasse, flore esse quadrifolio tantùm.*

C. Bauh. pin. Gentiana pratensis 6. siue angustifolia autumnalis maior, Pneumonanthe Lob. Calathiana Viola autumnalis minor Gesn. hort. Calathiana autumnalis Gesner. cat. Campanula autumnalis Dodon. Eyst. Gentiana 4. siue angustifolia 2. Clus. Pannon. & Hist. flore cæruleo dilutiore: est nigro: rariùs albo. Item, Gentiana pratensis 7. siue angustifolia autumnalis minor floribus ad latera pilosis. Pneumonanthe Cordi Hist. def. Ad. Viola Calathiana

Viola Calathiana Thal.

C. Bauhin.
notatur.
Locus &
Tempus.

autumnalis prima, Thal. Gentianella autumnalis foliis Cetræute & minoris flore caruleo, Eyst. C. Bauhin. hæc separat, quæ in phyt. coniunxerat. Gentianulam quadrifolio flore vidi eundem Montbelgardo à l'Isle, vbi ultra Montenoy iuxta dumeta florere Octobri. Inter Vauincourt & Dampierre supra fontem in colle Septembri. Itè prope Blaumontium, S. Hippolytū & Basileâ, in monte Mouters in pratis descendendo ad sinistra versus Augustam. In Hausbergo lenæ creberimè legit Thalius.

GENTIANA ANNUA CLVSII I. FLORE
ex caruleo purpureo exiguo.

Descriptio.

Cubitalem habet caulem, firmum, geniculatum; per quem ad singulos nodos sparsa sunt bina semper folia, sibi ex aduerso opposita, trineruia, latâ sede & sine pediculo cauli inhaerentia; sensimque in longum mucronem deficientia: ab imo ferè caule ex foliorum alis nascuntur dodrantes & palmares ramuli, tenues, minoribus foliis septi. quinos, sepienos aut plures flores foliis cinctos, proferentes, in quinque mucronatas lacinias diuisos, exiguos pro plantæ magnitudine, purpureos ex caruleo coloris: iis succedunt longa & angusta valcula, tenui semine plena: radix singularis est, exigua, paucissimis fibris prædita.

Synonyma.

Clus. pann. & Hist. Gentiana fugax siue annua 1. vel Gentiana septima, & Tab.

C. Bauh. phyt. Gentiana 10 siue pratensis folio quasi triangulo: Eid. pin. Gentiana pratensis 2. siue autumnalis ramosa, Viola Calathiana altera siue polyanthemos Thalii, Gentianella multiflora autumnalis è caruleo purpureo, Eyst. flore rariùs candido. Nos referimus Thalii Violâ, ad Gentianam fugacem 2. Clusij.

Vires &
vltus.

Nascitur in pratis herbidiisque locis ad montium radices licis, montiumque cliuis, Iulio & Augusto flores proferens.

GENTIANELLÆ SPECIES QVIBVS DAM,
AN CORDO PNEUMONANTHE, AUT GENTIANA
FUGAX ALTERA CLVSII

Descriptio

Est vbi vnicò, est rursus vbi pluribus donatur caulibus, vix vniâ altioribus, vel dodrantalibus, ac etiam interdum cubitalibus, angulosis, ex viridi saturatè rubentibus, fractu contumacibus & multum ramosis: folia, infima quidem ex angusto principio sensim dilatantur, superiora verò latiore principio caulibus adnascuntur

que seminales mucronatas lacinias abeunt, quarum singulis internâ parte (non ad latera) pili, barbulae purpureo adnatae, quarum coitis tubulo inclusa quinque stamina cum stylo viridante occultat: sunt autem sapore luculentius amaro quàm folia, non sine acrimonia, calyx longus semen continet rotundum, Papaueris semine minus: radix subest lignosa, dura, modò vnica fibrata, modò plures. Annuæ est herba.

Fuschius, cum Tabingæ degeret, vocabat Gentianam caruleam quartam. An Cordo hist. Pneumonanthe, i. e. ii. gentianum? An Aret. Naberffsis? An Clus. pann. pag. 289. & 290. itèque hist. Gentiana 8. siue fugax, aut annua altera?

Gesh. hort. Calathiana Viola autumnalis tertia, Gentianæ genus, radice inuitili, calathis florum puniceis, multis, confarctisque: subacris.

Thal. Viola calathiana altera, seu *αουδιθιμος*, floribus coloris ex pallidiore caruleo subrubentis veluti leniter, odoris nauseosi seu visosi. Rariùs flore prorsus candido.

C. Bauhin. phyt. Gentiana nona. Eid. pin. Gentiana pratensis 3. siue flore lanuginoso: Gentiana 8. siue fugax altera Clusij. Forè Prater non intelligit eandem, quam nos: quia Violam calathianam *αουδιθιμος*, ad aliam Clusij refert, nempe fugacem primam.

In Alpibus Rhæticis, & montibus Genevæ propinquis, itèque Basileæ in pratis, florere Augusto & Septembri. Montbelgardi abundat supra la Croix, & circa Blaumontium, passim locis cliuosis sub Autumno.

Gentianella fugax tertia Clusij, flore virescente & subcaruleo, breuiore & maiore.

Pari semè excrescit altitudine, nec minùs frequentibus ramis est prædita: caulibus etiam quadrangulis, terni aut plures in singulis ramis flores superiori similes, sed breuiore, ampliorisque virescentis initio coloris, deinde subcarulei: quibus longa cornicula seu mucronata membranacea valcula semine plena, vt in superiore succedunt: folia in singulis nodis multò latiora, mucronata, trineruia, ex aduerso inter se sita, viridis satuti & quodammodò nigricantis coloris: radix superiori similis, iuxta descriptionis auctor Clusij qui Gentianam 9. siue fugacem aut annuam tertiam, impensè amaram cognominat.

C. Bauh. phyt. Gentianam 11. vocat. Idem pin. Gentianam

Gentianam prat. 4. siue flore breuiore & maiore. Obuia hæc est in omnibus pratis in sublimis, & montium iugis, floretque Augusto.

GENTIANELLA FVGAX QVARTA CLV.
 si flore dilute purpurascente & caruleo elegantissimo.

Dodrantem non superat, cauliculis & ramulis exilibus, minoribus etiam foliis, Cœtarij minoris flori penè paribus: flores minores habet, licèt formâ superioribus non absumilis, qui aut dilute purpurascunt, aut carulei coloris elegantissimi sunt: cornicula subflauo exili femine plena sunt: radix licèt tenuior, à duabus præcedentibus non valdè differt, auctore Clusio, cui dicitur Gē-tiana .o. siue fugax aut annua quarta. Ei similis videtur, quam Lobelius Gentianæ minimæ nomine describit.

An Lob. in Adu. Gentiana minima, omnium speciosissima, in montibus arduis fruticans. C. Bauh. phyt. Gentiana 17. Eid. pin. Gentiana alpina minor 6. siue Gentianella breui folio: Gentiana minima Lob. Cost. cui & Vulneraria herba, in Icon. p. 487. sed figura Lobelij demonstrat non eandem, nec æmulam floribus.

Crescit iisdem quibus altera locis: meminit Clusius & in Britannia obseruare, non procul Douera, in mense Septembri, partim dilutiore colore florentem, partim femine prægnantem.

GENTIANELLA FVGAX QVINTA
 Clusij flore caruleo colore elegantissimo.

Longè exilior [quâ quarta fugax] vix trium vnciarum altitudinem æquat, licet multisalis prædita: foliola Cœtarij minoris in singulis geniculis, aliarum more sita habet: flores minori Gentianellæ vernæ persumiles venustissimo caruleo colore præditos: cor-

nicula qualia superior, admodum exili & nigro femine plena: radicem quàm in superioribus minorem, sed frequentioribus fibris donatam. Impensè amara est.

Gentianam hanc suam 11. siue fugacem aut Synon. annuam quintam, Clusius eam suspicatur, quam Simlerus comm. de Alpibus, Himmelstengel appellat. In tabula proposita minor icon videtur conuenire posse cum Gentiana dicta Clusij. An autem sit Aretij Himmelstengel, pusilla herba, floribus caruleis, radice amara, ambigo.

C. Bauh. phyt. facit Gentianam 12. Idem pin. Gentianam alpinam minorem 7. siue Gentianellam alpinam æstiuam Centauræ minoris foliis, Gentianam minorem Tab. Calathianam vernam Dalechampij, Hist. Lugd. pag. 827. quæ nobis est diuersa.

Floret in Etcheri iugis Augusti initio.

Locus.

GENTIANELLIS AFFINIS, CALATHIANA
 verna Dalechampij, cum albis staminibus.

Radice donatur breui, gracili, candidâ, parum fibratâ: caule singulari, palmum alto, nodoso: foliis paucis, Centaurio minori similibus, paulò longioribus, binis semper caulem ex aduerso complectentibus, veluti cauto alarum sinu, Anagallidis modo, ex interiore sinu pediculus vnus, interdum geminus prodit, florem sustinens, calathio, vel folliculo similem, è caruleo purpurascetem, albis intus staminibus.

Descriptio.

Ex Dalechampio Calathianam vernam vocauit H. Lugd. & Thylacitin à floris figura, Θυλακίον, i.e. saccum, culeum, folliculûmve referente. Similitudinem autem aliquam habet cum Gentianella fugace quinta Clusij

In pratis editissimorum iugotum Iuræ montis pronenit: floret Maio & Iunio mensibus.

Locus.

GENTIANVLA QVÆ HIPPION.
 C. A. P. XV.

Totum obumbratæ spirem pulchella ista perennis herba, fibris hinc inde repandibus fecunda, foliis per terram sparsis, interdum Lenticulæ non maioribus, interdum semuncia- libus aut longioribus, nervosis: pediculis surgunt vnciales aut paulò maiores, vno aut altero foliolorum pari vestiti, quorum

Descriptio.

unicuique flos infidet vnus, vncialis aut sesuncialis, calathio angustâ è calyce pinnato exillente, multò minore quam Gentianellæ Helueticæ, oris caruleis amaris quinquepartitis. Semen (inquit Clusius) exile, aurum, rotundum.

Hippion Cordo. Cordo Obs. fil. Hippion i. e. Viola equina, Leucoico æquales flores habens in quadrantali pediculo, carulæos, pulcherimos, profundo colore.

Calath. Verna. Geln. hort. Calathiana verna, Violæ genus equinum à Suevis cognominatum, Hippion Cordi, Gentianella dulcis. Item, Viola Hippion à Cordo cognominata, diuersi generis herba à Germaniana, carens amaritudine. Rursum, Viola equina Suevis dicta. Demum, de coll. Calathiana verna, Brendelblume / Blau Juncthers blum.

Clus. pann. & Hist. Gentiana 6. siue (vt etiam in Hisp.) Gentianella verna minor. Lob. Obs. p. 67. Gentianella alpina, verna Clusij, Cantabrica quorundam (sic etiam in Icon. Plant. pag. 310. inscribitur) folio, ortu & gustu Centauri lutei.

C. Bauhin. nor. Tab. Gentianella. Ger. Gentianella alpina. C. Bauhin. phyt. Gentiana 13. Item, Gentiana 14. siue Gentianella alpina verna minor Clusij, & Gentiana angustifolia Hist. Lugdunensis. Nos vnam statimus plantam cum Lugdunensi, & nõ duas cum Fratre, qui se diuersas habere ait, & Lugdunensis & Clusij figuræ respondentes. Corripit autem in pin. errorem in phytopinace commissam.

Locus & Tempus. Aliquot à Geneu. miliaribus in monte Thuri iuueni florentem mense Iunio: in Rhætiæ verò monte Braulio, Iulio. Celsi montium iugis gaudere, & Vere florent perhibet Lobelius: Nasci in pratis inter Vlmam & Augustam, Cordus. Pratorum humidiorum herbam annuam adstruit Gelnus: in hortis facile nasci ait durare: cum cespite plantatam Vere per Æstatem manere. In Cantabris & Pyrenæis hanc primùm obseruabat Clusius, ad angustias illius pessimi montis, quem Hispanorum vulgus D. Adriani portum nuncupat, in initio Maij florentem. deinde prouenientem in celsissimis Schneeberg, Schnealben, Etlicher & Darentlein iugis herbido solo, vbisub Inaij finem floret: at mitioribus vicinis collibus & siccioribus pratis, Maio, semẽque sub extremum Iunium profert. Omnem culturam respuere videtur.

Vires. Eadem huic vis & facultas, quæ Gentianæ alpinæ magno flore: ad colicos enim dolores, ad tormina, regium morbum, & cachexiam à rusticis laudatur.

Gentianella omnium minima C. Bauh.

Descriptio. Ex radice oblonga, tenui, albicante, foliola oblonga, angusta, viridia, plurima simul instar capitis coniuncta, prodeunt, inter quæ pedicelli breuissimi [tota enim planta, radice excepta ad vnciam non excedit] quibus singulis strobilus, pro plantulæ ratione magnus, pallidè cæruleis itaminibus donatus, calyculo inclusus, insidet. Hæc Gentianella 2. siue omnium minima, vel, vt in pin. vocatur, Gentiana alpina minor 8. nisi summe amara esset, Muscus aliquis floridus censeret possit, inquit author. In summis Alpium Helneticarum iugis reperitur.

Synonyma. Gentianella 2. siue omnium minima, vel, vt in pin. vocatur, Gentiana alpina minor 8. nisi summe amara esset, Muscus aliquis floridus censeret possit, inquit author. In summis Alpium Helneticarum iugis reperitur.

Locus. In summis Alpium Helneticarum iugis reperitur.

GENTIANA PUNCTATO FLORE
subærulæo Pennæi.
CAP. XVI.

Descriptio. Caulis habet geniculatum, cubitalem, supra vna dicem aliquantulum rubentem, solis Gentianæ similis, ex interuallis binis, sed multo mi-

nora, venosa, quorum inferiora maiora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò cauli sine pediculis adhaerent, cumque fetè amplectuntur: à medio penè caule è foliorum cauis oriuntur flores pentaphylli, striati, vtrinque tres, rariùs bini, nisi circa limum caulem, quinque subærulæis constantes, nigricantibusque punctis elegantissimè notati [vnde nome] quinque itaminibus, quorum apices lutei, præditi: strobilus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minor: radice parua, multis fibris prædita, ex fusco lutea.

Tabern. Gentianam 7. Clusij vocat, non animaduertens apud Clusium errorem typographicum, numerum sc. septenarium (vii.) pro duodecimo (xii.) poni.

C. Bauhin. phyt. Gentiana 5. siue flore subærulæo punctato, Aliina pin. Gentiana Te. palustris 2. siue latifolia flore punctato, Aliina folio glabro phytopinacis: floribus subærulæis, purpureis, & violaceis, punctis asperis. An *Alisma* hoc huc sit referendum, dubitatur.

Prouenit copiosè in Bokemuro Suisensium monte: floret Augusto. Ex radicis pictura coniecturam fecit Clusius, semine maturo planè perire, eoque deciduo renasci

POLYGONATVM VETERIBVS.
CAP. XVII.

Polygonatum (*μαδύρα*) Dioscoridi in montibus nascitur, frutex cubito altior *foliu* Lauri latioribus & leuioribus, sapore quodammodo malum Cotonæum, aut Puniceum redolentibus, siquidem gustanti astrictum saporem respiciunt: flores autem per singulos foliorum exortus promittunt candidos, foliis ipsi numerosiores, incepta à radice suppuratione: radicum verò habet albam, mollem, longam, crebris nodis ceu geniculis cinctam, densam, graueolentem, ac digitali crassitudine, quæ vulneribus ethaciter imponitur, ac maculas etiam in facie delet.

Galeno Polygonatum mixta facultatis & qualitaris. Habet enim quid adstrictionis, & acrimoniæ, & amaritudinis, & cuiusdam inexplicabilis inincunditatis. Eapropter neque in multo usu est, sed eo solum quòd radicem quidam vulneribus imponunt. Sunt & qui maculas in facie per ipsam deterant.

Inter Polygoni genera, quæ à Plinio plura, ex aliquorum hitoria numerantur, Polygonatos hæc refertur, Marcello tamen toto genere differre hæc ab illa videtur. Iacet enim (quod præcipuum inter eas discrimen est) & Graminis modo per terram spargitur Polygonum, Polygonatum autem cubitali & ferè semper prociore caule erigitur. Quod quantum Polygoni genus syluestre Plinius facit, cum hoc Dioscoridis Polygonato nulla parte consentit, quàm quòd Mali Cotonæi saporem & spissandi naturam habet. Itaque aliud illud ab hoc esse minimè dubitandum putat etiam Cornarius.

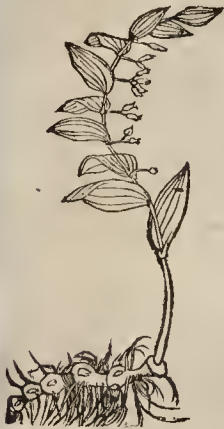
Licet autem Dioscor. vnus tantum Polygonati meminerit, attamen Recentiores, sequentes differentes plantas eo nomine donarunt. Polygonatum Dioscoridis quod quidam esse dicunt Sigillum Salomonis: Sed nescit Tragus quo pacto esse possit, dubitatque Anguillara. Polygonatum maius, vulgari simile. Polygonatum floribus ex singularibus pediculis. Polygonatum cum singularibus floribus, prope Basileam. Polygona-

Polygonatum amplitudinis foliorum Ellebori albi. Polygonatum ramofum latifolium. Polygonatum angustifolium. Polygonatum ramofum angustifolium. Liliū conuallium (Heroldus & Alois.) Been albuū. Ocimoides [Tragus.]

POLYGONATVM, VVLGO SIGILLVM Salomonis.

CAP. XVIII.

Summo capite tranſuerſa vagatur Polyg. radix, ſigilli craſſitudine, pyxidata commiſſurā inaequalis & tuberoſa, cādore marmoreo, deſo fibrarū agmine capillata, ſapore ſubdulci: caules cubitales & ſeſquicubitales, teretes, odore ſi fragrantur, diſſocientēve, nauleoſo: in quibus alternatim diſpoſita ſunt ſolia, Lilij conuallium, neruoſa, ſupernè inatō virore ſplendētia, infernè caſia: ex quorum aliſ flores exeunt ex pediculo ſemunciali aut vnciali, in pedicellos breues ſubinde ſubdimiſo, ſingulares, bini, terni, cylindracei, albidī, oris herbidiſ, in ſena ſegmenta diuiſis, quibus rotidem adnaſcuntur apices crocei, ſtylo albo intus vnā cum apicibus latente: hiſce deſcedentibus baccae

oriuntur virentes, mox glaucae, corymbis heteraceis pares, aut paulo etiam maiores, ribus zonulis à ſummo ad imum pictae, in quibus ſemina ſena vel ſeptena, dura, magnitudine Viciae.

Sigillum Salomonis dicitur Brunſelſ. tom. 3. rhaps. 32. & in 4. pag. 146. Ioan. Agricola & Eur. Cordo. Sigillum Salomonis latifolium Trago. Polygonatum Matth. Turn. Cordo in Dioſc. & hiſt. Lonic. Lac. Caſt. Lob. in obſ. p. 36r. Icon. Plant. p. 63r. & Wirſung. Polygonatum vulgare Gefn. hort. & Camer. hort. Is ad Hiſtoriam Matthioli ger. & Epit. ponit duas figuras (1. Polygonati titulo, cui adſcribitur baccae rubentes & quandoque purpureas. Secundam inſcribit Polygonatum vulgatiū, baccis nigris,) quae an diuerſarum ſpecierum, iudicent lectores, perpendant quae an cultura & ſitus mutationem non faciant.

Polygonatum vulgare omnibus prouinciis familiare, Cluſio. Polyg. maius Lob. in Aduerſ. Polygon. latifolium Fuchſ. Dodon. gall. & Tabern. Polygon. maius ſeu vulgare aut latifolium Thalia. C. Bauh. pin. Polygonatum 1. (3. phyt.) ſive latifolium vulgare, Polygon. vulgatiū Eyſt. Polygon. 1. Gerard. Fraxinella Anguillar. & Caſalpini. Variat baccis rubentibus, purpureis, quandoque nigris, vt Camer. in Epit. monet.

Graeci πολυγονάτον, Latini ſimiliter Polygona Tom. III.

tum appellant, quòd radix crebro geniculata ſit. Officinæ vulgò Sigillum Salomonis, haud dubiè à veſtigiiſ, radici ſigilli inſtar impreſſis. Germani wurt; wurt / h.e. Albam radicem & vntene wurt: Belgæ Salomons ſtael: Galli ſigner ou ſeau de Salomon: Itali Ginochetto: Hetruſci Fraxinellam & Fraxinellam: alij Geniculatam aut Genichellam: Angli Scata celij, & white wurt. Hung. Salomon ydſſeti.

In ſyluis, locis vmbroſis & iuxta margines naſcitur, nec modò in mōtoſis, ſed & in planis. Maio ac Iunio flores, Auguſto fructus colligi poſſunt.

Hodie quoq; mulieres Sigillo Salomonis ſibi faciem extergunt & fucant, vt planè nullum ſit dubium, quin Polygonatum eſſe conſtanter credamus, inquit Fuchſius. Matthiolus è Polygonati radicibus aquam elici refert, quā ad faciem abſtergendam mulieres trahunt. Quidam tamen radicem crematam factò lixiuio ad eundem vſum exhibent. Agricola aquam diſtillatam concretum ſanguinem inter cutim & carnē diſcutere aſſerit, ſi in ea intinctus pannus imponatur, ſiquè urui totius corporis ex ea lauentur, delere poſſe.

Locus & Tempus.

Vites & vſus.

POLYGONATVM MAIVS VVLGARĪ ſimile.

Polygonatum vulgari planè ſimile, niſi quòd in duplò maiorem exerceſcit altitudinē, craſſioresque habet radices & caules, ampliora ſolia, longè plures flores, maioresque baccas.

Cluſ. pann. p. 263. Polygonatum maius: Eid. Hiſt. Polygonatum latifolium primum. Camer. hort. Polygonatum Pannonicum. C. Bauh pin. Polygonatum 2. (1. phyt.) ſive latifolium maximum, Polyg. maius Eyſt.

Spontè naſcitur, vulgari permixtum, in quibusdam Aultriæ & Pannoniæ vmbroſis locis.

Deſcriptio.

Synonymi.

Locus

POLYGONATVM FLORIBVS EX SINGULARIBVS PEDICVLIS.

Pedales huic ſunt caules ſtriati, firmi, non valdè inflexi, ſed recti fermè: folia vulgari ſimilia, eodemque modo, h. e. alternatim, circa caulem diſpoſita, breuioribus ramè quàm in illo ſpatiis, minorā etiam, firmiora, ingrati guſtus: ex ſingulis alarum ſinibus, duo aut tres exeunt flores, hrenibus, magnaue ex parte ſingularibus petiolis inhaerentes, vulgari cum formā tum colore ſimiles, & odore (qui in vulgari Nua

Deſcriptio

nullus est,) floribus spinæ Appendicis, siue Oxycanthæ vulgò creditæ: bacca deinde virides initio, & sphaerica, quemadmodum in vulgari, maiores tamen, postea nigricantes, semen continentes ossium, durum: radix longa, obliqua, geniculata, candida initio dum recens eruta, deinde pallefcens, nonnumquam etiam purpurascens, presertim circa germina, vulgaris radici ferè par, tãtisi etiam aliquantulum tenuior inueniatur, interdum verò amplior, vbi videlicet pingue & bene subactum solum nascita est.

Clus. pan. pag. 163. & 264. Polygonatum pannonicum 1. siue flore odorato. Eid. h. Polygonatum 2. latiore folio & Polygonatum latifolium secundum. Tabern. Polygonatum latifolium minus. Casp. Bauhin. phyt. & pin. Polygonatum 4. siue latifolium flore maiore odore, Polygonatum Gerardi, an angulosum Cordi hist.

Frequens est in nemorosis illis montibus, vulgò Leytenberg nuncupatis, supra Manderstorf, Bructstorf, & in plerisque aliis Pannoniæ montibus trans Danubianis inter saxa, atque etiam vltra Drauum in Pannoniæ interamnis montibus, presertim ad arcem Greben. Sed nuper admodum abundè nascens reperiebat Clusius in silua Quercibus confita ad læuam Mœni fluminis, paulò infra vibem Imperialem Francofurtum: Floret Maio: bacca mature sunt Augusto: interdum etiam multâ Hieme, atque ipsa penè brumâ, è caule pèndentes conspicuntur.

Polygonatum amplitudinis foliorum Ellebori albi.

Polygonato floribus ex singularibus pediculis similem habet caulem, eiusdemque vel maioris eadem altitudinis, nõ adèd tamen rectum, sed magis inflexum: folia duplò ampliora quàm reliquorum, ad Ellebori albi foliorum amplitudinè nonnunquam accedentia, dura, neruosa, læuia, dilatatis virentia, neque subtus incana, nonnihil acidi gustus initio, deinde paulullum acris: flores alteri similes, inodoros tamen, neque ex singularibus petiolis singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes, vt in vulgari, cui etiam similem fructum habet: radicem albam, longam, obliquam, geniculatam, dicto Polygonato magnitudine parem.

Clus. pann. pag. 265. Polygonatum pannonicum alterum siue *σπαρτοκλαδί*: Eid. hist. Polygonatum 3. latiore folio. C. Bauhin. pin. Polygonatum 3. (2. phyt.) siue latifolium foliis Ellebori albi, Polygonatum latifolium Dod. post.

Crescit copiosè vmbrosis locis inter Brünam & Weyspach, aliisque vicinis montanis siluis supra Viennam Aultriæ: floret Maio.

Polygonatum latifolium perfoliatum Brasiliæ.

Caule est bicubitali, striato, folia perfoliate modo transeunte: folia pallidè virentibus, tenuibus, neruosis, vncias duas latis, quatuor longis: compositio, qui ex longo, tenuissimo pediculo dependet.

* flore magno, albo, ex foliis quiaque angustis, binas vacias longis.

Polygonatum hoc C. Bauhino sextum in pin. secundum in prod. siue latifolium perfoliatum Brasiliæ, auctori à Bursero communicatum, in Brasilia apud Toupinambaultios creuit.

POLYGONATVM LATIFOLIVM
ramosum.

Folia huic per caulem cubitale ramòsq; Polygonati foliis similia, equaliaque, acutio-

re mucrone, venosa, mollia, alternatoposita, in à parte perfoliata modo complectuntur: è quorum vniufcuiusque sinu, longus exit pediculus, vnicus, nutabundus, tenuis, cui inhaeret stros manisculus, Lilij conuallium, laciniatis oris extortum reflexis, quem inferiore parte scribit Clusius nigricantibus quibusdam maculis aspersum, odore promodum Oxycanthæ: fructus Polygonati minoris siue angustifolij fructui similis, trigonus initio & viridis, per matritatem verò oblongior & tubescens, paruaque corna interdum æquans, in quo multa grana albicantia congesta sunt: radix à Polygonati vulgaris radice differt: nam neque crassa est, neque adèd candida, sed exilis & nodosa, siue in frequentes nodos extuberans, pluribus crassis fibris constat, vti Thaletti quadam genera.

Matthioli vocat *Zayffenkraut* / *hauchblat* / *Zussenblat* & *Nestkraut* in Hist. germ. he. Idem Vuulatiarum, Bonifaciam, & Paganam, & linguam: In comm. Ital. *Laurum Alexandrino*: In Lat. *Laurum Alexandrinum*, veram sc. & legitimam. Sed *tuipier* confondit Matthiolus historiam Hippoglossi cum planta hac quam exhibet pro *Laurum Alexandrina*: malè etiam nomina germanica ei tribuit Hippoglossi. Solerius olim meridò quidem *Laurum Alexandrinum* veterum, negabat, sed minùs rectè perfoliatam ementiri amotabat, aut genus esse Lauri Alexandrina veteribus indicatum. Nec melius Dalechampi quondam verum Hippoglossum suspicabatur.

Polygonati tertia species Clusij Obs. pann. (inquit Camerarius in Hist. germ. Matthioli lib. 4. cap. 6. non rectè missa Matthiolo pro *Laurum Alexandrina*, vt satis demonstrat descriptio. Idem cap. 151. repetit *Laurum Alexandrinum* à Matthiolo exhibitam esse extra omne dubium speciem *Weyspach*: ibidem novam iconem proponens. Sed nec ipsa Matthioli figura pro Polygonato ramoso displicet, quanquam illam taxet Clusius vt minimè scite expressam & mutila descriptione adumbratam.

C. Bauh. phyt. pin. Polygonatum 7. (6. phyt.) siue latifolium ramosum: *Laurum Alexandrina* Matthioli. Dodon. gall. Camer. Hippoglossum Hist. Lugdun. pag. 207. Rusco affinis tertia Cæsalpin. Polygonato affinis planta Lobel. Obs. pag. 362. Polygonatum latifolium 3. & 4. Tab. Polygonatum ramosum & acutum Gerardi.

Florentem vnam aut alteram huius generis plantam in vmbrosis montis *Weschel* siluis, deinde in *Durrenstein* inter saxa & fructus mèsibus Iunio & Iulio anni 1576. inueniebat Clusius, que

quæ in hortum translata, fructum ad maturitatem perduxerunt: frequentiore biennio post magnamque, & in multas alas diuisam, vmbrosis quibusdam scrobibus inrer filicis stirpes, in descensu Durrenstein, paulò supra mapalia à montanis pastoribus habitata æstiuus mensibus, florentem Augusto. Rami verò cum fructu ex Silesia vsque (vbi frequens nasci dicitur) Clusio priùs communicabantur: deinde etiam aliquot radices illinc transmissæ. Persistit in horris, vmbroso loco reposita, florèsque & semina suo tempore profert.

POLYGONATVM ANGUSTIFOLIVM.

Alba radix geniculatim incedit haud secus ac prioris Polygonati: caules cubito altiorem, similes: sed in his folia multis numeris angustiora, Rubiæ foliis paria, læuia, venosa, quaterna, aut quina, radiatim ex caulium geniculis enascuntur, ceu & herbaei flo-

266 Polygonati vulgaris. succedentibus *baccas* minoribus: Clusio, fructu initid versicolore, qualis est Graminis Parnassi quorundam. siue Vnifolij fructus, deinde per maturitatem rubro.

Polygonatum angustifolium Fuchf. Dodon. gall. Turn. & Eyst. Polygonatum angustifolium Fuchf. Hist. Lugd. p. 163. Polygonatum minus Herbariorum Clus. Pann. p. 263. Polygonatum 5, angustifolium 1. Clus. Hist. & siccitiam Tabern. Polygonatum tenuifolium Cordo hist. & Camer. hort. Polygonatum tenuifolium maius Thelio. Polygon. erectum Gesn. hort. & de Lunar. itémque apud Cordum. Polygon. alterum Dodon. in fol. lat. Polygonari genus erectum Simlero. Polygonato similis in alpebus Cæsalp. Sigillum Salomonis angustifolium: Sigillum Salomonium alterum, putatq; cum Murono esse Chamædaphnen Dioscoridis, quæ opinio non recipienda.

C. Bauh. pin. Polygonatum 8. (7. phyt.) siue angustifolium non ramosum, Polyg. minus foliis Rubiæ Lob. in Adæ. Ephemeron quorundam Diosc. & Plinij.

In montanis quibusdam Stiria pratis, circa frutices & in vmbra abundè nascens obseruabat Clusius. In editis & montanis vmbrosis locis, veluti in Bohemia ac Morauia densis syluis reperiri testatur Dodonæus, ac Maio & Iunio flores; Augusto fructus colligi posse. In saltibus Harcinia frequens Genœæ in monte prope Thuri copioso fructu mense Iulio, in Wasserfall autem Augusto obseruabam.

POLYGONATVM ANGUSTIFOLIVM
ramosum.

Habet caulem cubitalem, angulosum in multas renues alas diuisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoritur, quaternæ interdum, nonnunquam & quinæ, pro angulorum, qui in caule, numero: ramulis tenues, longis & angustis foliis obfiti sunt, binis ternis aut quaternis, æqualiter in circuitu prodeuntibus, in quibus

Descriptio.

paulò ramen minores, breui periolo dependentes inrer foliorum alas sparsi sūt: quibus succedit fructus rotundus, ruber pulpâ plenus, aliquot ossea grana continens: radix vulgarisimilis est, candida, nodosa, propages ad latera fundens, & candicantibus fibris obfita.

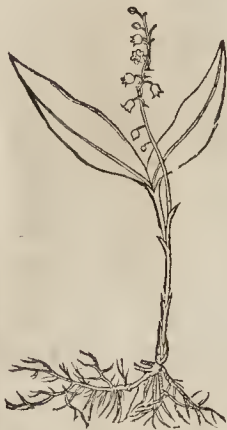
Polygonæ Synon.

rum 4. siue ramosum angustifolium Clus. Pann. p. 268. Polygonatum 6. angustifolium 2. Clus. hist. & sic Tabern. angustifolium Ger. Polygonatum tenuifolium minus Thal. Polygonatum 9. in pin. 8. phyt. siue angustifolium ramosum.

Clusio anno 1580. communicarum elegantissim. Locus. mum hoc Polygonatigenus ab Achille Cromero Silesio, quod isdem quibus saxatilem Rubum locis ernisse asserbar.

LILIVM CONVALLIVM VVLGO.

CAP. XIX.

Radice tenui & albâ, fibratâ, summo cespitere reptante, donatum coliculum profert palmarem circiter, angulosum, à cuius medio ad summum flores pulchri in vnam ferè partem vergentes per interualla penduli & nutantes in pediculis tenuibus curuisque nascuntur, par-

Descriptio.

nae nolæ effigie, oris in sex lacinias dissectis, totidem staminibus ex herbido luteis, fundo adnatis, stylum triquetrum circumstantibus, odore suavissimo, sapore amaricante: quibus succedunt rubra *femina* conceptacula globosa, vt in Asparagis: *folia* bina aut terna, oblonga, Orchidis foliis similia.

Oenanthe Aithnat.

Dalechampsius apud Athenam interpretatur Oenanthen. Anguillara vero, Camerario apud Matthiolum referente, Theophrasti *videtur* esse, scriptum relinquit. Fuchsius pro Ephemero non lethali describit & depingit, dicens eisdem siluestrem cognominati. Ephemerum autem dictum fuisse, non quod eadem die iugulet nullam enim ei vim mortiferam inesse ait sed quod flos illius confestim marcescat, nec longius vno & altero die commoretur. Sed hoc argumento infinita non lethalia Ephemera statuenda forent. Ac præterea, non sine errore Fuchsius putat Liliū conuallium, Ephemerum Dioscoridis esse, eum nihil sit in Ephemeris descriptione, quod huic nostro Lilio conuenire videatur.

Euchf. nos.

Lil. conuallii Et sicut sicut Brunfels.

Hemerocallis non est.

Brunfelsius, qui tom. 1. rhaps. 26. & in 4. p. 8. Liliū conuallium, & Liliū siluestre vocat, Hemerocallida Dioscoridis esse putat. Quia verò Hemerocallis bulbosam radicem habere à Dioscoride traditur, non constat quo pacto Hemerocallis ad Liliū conuallium, quod serpente hinc inde habet radicem, referri queat. Sed vel inde eorum ex ore euidentiſſimè deprehendi posse arbitrat Matthiolum, qui Liliū conuallium vulgò dictam Hemerocallim esse existimant. Si quidem illud foliis constat ferè Plantaginis, tenuioribus tamen, minusque striatis: cauliculis iunctis, tenuibus, ac mollibus: in quibus cacumè versus plures prodent flores albicantes, Balauſtii, & Arbuti effigie, odore perquam inuicundo: Radices demittit laxas, longas, fibris capilla metitque refertas, nullis adjacentibus bulbis. Hemerocallis verò, Dioscoride teste, folia & caulem profert Lilio similia: flores colore admodum pallido: radices magnam bulbosamque: Quæ sanè notæ, si diligenter conferantur, manifestissimè indicabunt, eos hallucinari, qui Liliū Hemerocallim esse contendunt.

Cacalia Lotus.

Lil. inter spinas. Lob. taxatur.

Lil. vernalium.

Lil. vernalium.

Damaſonium nigrum Plin.

Callionymū.

Lonicerus in ea fuit opinione vt crediderit à Græcis Cacaliam & Leonticen vocari.

Lobelius de Lilio Conuallium, vel verno Theophrasti (vt in Obs. p. 87. & Ic. Pl. p. 12. inscribit) ait in Ad. herbam esse antiquis Græcis indictam, putareque quosdam Liliū inter spinas in Salomone memoratum. Mitum autem in titulo cum addere nomen Theophrasti, & in textu dicere, herbam esse antiquis Græcis indictam.

Dod. gall. refert ad Liliū conuallium à Theoph. pro Liliū verni prima specie descriptum. Sed Latinus videtur sententiam mutare, eam solum Liliū conuallium nostræ ætatis vocans. Tragus non primum, sed secundum Liliū Theophrasti Vere apparens Theophrasti facit.

Rob. Const. in Lex. prodidit quosdam existimare Damasonium alterum genus, à Plinio lib. 21. c. 10. descriptum, nigrius sc. esse herbam, quam vulgò *Muguet* vocant Galli, Germani *Meybenstimm* h. e. Florem Maii. Belgæ *Meybenstimm* Latini vulgò Liliū conuallium, quodd in opacis & lucis nascatur.

Liliū conuallium vulgò dictum, si libet, Callionymum appellamus, iustiori ratione, auctore Gesn. hort. quam Anonymon olim quidam, ignoti nobi nomine, plantam vocauerit, vel Cha-

macytinum: vulgò *Meybenstimm*. In cat. appellat Ephemerum, vulgò Liliū conuallium & Muschetum majus. C. Bauhin. phyt. Liliū 23. siue conuallium: Idem pin. Liliū conuallium 2. siue album.

Inter nymphas locum natalem sibi delegit. In siluis enim & locis vmbrosis sponte exit. Aprilis mense noua germina protrudit, gemina sc. folia, vnico pediculo suffulta, in initio complicata, quæ vbi primum à se inuicem discedere cœperint, tum è medio illorum pediculus emergit, qui mox quinis aut senis globulis ornatur, qui Maio mense panduntur, inq; flosculos enadunt, quibus peruenitibus Iulio mense appropinquante fructum profert rubrum. Montpelii floret Aprilis in hortis.

Calida & sicca qualitatis flores & fructus participes esse statuit Dodonæus: Flores ex-calfacere, attenuare, digerere, & prouocare Matthiolum. Fragus autem quamuis dixerit flores calidi temperamenti esse, & laudet particulatim ad ruocandam amillam vocem, commendatque aduertus morbos frigidos, nihilominus tamen ait aquam stillatitiam ex coparata, omnino oculorum calore refrigerare. Apollinarius vero non solum refrigerare ait Liliū conuallium, sed & humectare secundo gradu. Vera porro opinio de temperamento probabilior sit & amplexanda, indicabis ex odore suavissimo, saporeque amaricante, quicumque Philosophiam Medicam vel primis labris degustasti.

Cæterum, inquit Fuchsius, recentiores eius succum, aut decoctum, syncope, vertigine, morboque comitiali correptis, attonitis & phreneticis exhibent. Sunt etiam qui addit Dodon. qui velint decocto aut succo, oculorum caliginem discutunt. Feruntur flores aduersus apoplexiam, nervorum resolutiones, ac alios cum cerebri frigida humiditate intemperie morbos, auxiliares esse. Sunt etiam qui velint flores istos cor robotare, ac cardiacis quoquo modo assumptos prodesse. Incipienti porro elephantia, ne latius serpat & altius radices agat, viam præcludere scribunt. Quin & icteris (pergit Matthiol.) sen commotis à venenosis animalibus præbet. Itè, agrè parturientibus maximo esse auxilio prædicant. Magnus in summa Lili conuallium apud Germanos in medicamentis est vsus, ad varios corporis morbos. Aiunt enim eo roborati omnes principes facultates. Conficiunt autem ex floribus per ætatem siccatis vinum vindemiari tempore, ipsos calcatis vis admiscentes, quo postea vtuntur ad prædicta. Sunt & qui recentiores flores vetere vino macerent, & in vitro vase diu insolent, admittit Lauendula vocatæ, & Rosimarini floribus, additisque odoramentis nonnullis: deinde ex eis stillatitiam aquam in calentis aquæ balneo vitreis organis eliciunt, eaque aureis, argenteisque vasculis reponunt. Hanc aquam *auream* appellant: quæ vtuntur ad omnes prædictos corporis affectus. Quinimò eam iam animam expirantis ori infundunt, rati ex eius assumptione homines morientes in vita retineri posse per plausulum temporis spatium. Sed quam vanâ isti ferantur opinione, Matth. quiddam tepenumèro expetiero deprehensum est. Quod est illis quoque irritum conperitur: ea tamen est huiusce aquæ apud omnes autoritas, vt pletrique ab eius exhibitione abstinere nequeant, etiam in morbis calidissimis. Concludit tandem Came-

Loco Tem.

Temp.

Vit. fus.

At. tui.

Camer. Radicis, inquit, quæ dulcis ac aromatica, odoratæque est pulvis naribus attractus pituitam elicit & sternutationes mouet sine vehementia. Floribus vas impletur bene obruatû, & in aceto formicari reconditur per mensem. Liquor inde collectus instat olei sedandis doloribus podagricis & similibus affectibus exterius adhibitus perutilis.

Lilium conuallium latifolium.

Quod C. Bauhinus in pin. Lilium conuallium t. sine latifolium cognominatur, id in prod. sic descripsit. Radicibus est tenuibus, longis, repentibus: caule pedali, foliis ternis, viridibus, nervosis, subrotundis, læuibus, palmaribus, vncias quatuor latis, basi suâ caulem, fistulæ modo ambientibus: floribus magnis, albis, rotundis, hiantibus, reflexis, & odoratis, quibus fructus rotundus rubeus, semens durum continens, succedit. In hortis quibusdam colitur.

Lilium conuallium cum pluribus florum ordinibus.

Non alia huic folia, quam vulgari siluestriq; Lilio conuallium: at *coluatus* inter ea surgens, non tantum contentus est florum ordine, sed vtrinque producit flores, vncialibus & semuncialibus pediculis, pendulos & nutabundos, vulgari similes, quotum vnicuique ad exortum pediculo ligula albicans, paris cum eo longitudinis, apponitur.

Lilium conuallium magnum.

Foliorum dispositio fibrosa striatæque textura cum nitido virore, respondet foliis Lilij conuallium vulgaris: duplo tamen aut triplo maiora.

Hoc putamus esse, quod Camer. hort. Lilium conuallium alterum alpinum, flore maiore & odoratiore nominat, quodque apud Matthiolum in montibus Tyrolensibus pronenire scribit.

An C. Bauh. phyt. Lilium 24. siue conuallium flore maiore, An eid. pin. Lilium conuallium 3. siue alpinum, Lilium conuallium flore albo, Eyst.

In horro Frid. Meyer Argentinæ, mense Maio obseruauit.

LILIVM CONVALLIVM
Flore tubente.

Huius è flore petita est quedam differentia, cæteroque Lilio conuallium albo vulgari per omnia respondens: flos solummodo ex albo rubet, colore pictus carneo.

Cæterum, hoc est illud, quod appellatum est à Lobelio in Obs. pag. 87. Lilium con-

uallium agri Louaniensis propè Thepas Brabantorum urbem, floribus candore & rubore confusè mixtis, siluosis raudens: in Icon. Plant. p. 173. Lilium conuallium floribus siue rubentibus.

A Camer. hort. Lilium conuallium 3. rarum admodum, flore subrubro à Sebizio missum. A Tabern. Lilium conuallium rubrum. C. Bauh. Lilium 25. siue Lilium conuallium flore rubente: Eid. 4. in pin. & Lilium conuallium flore incarnato, Eyst. Montbelgardi in horto E. C. Vvirtemb.

BIFOLIUM MAIUS SIVE OPHRYM
maior quibusdam.
CAP. XX.

Q Vin ex Orchidâ Descriptio

si familia Bifolium ambigi vix possit, nisi radices multiplices fibrosæque obstarent, siquidem flores elegantissimi thyrsis dispositi, quam proximè accedunt, herbaeci, culicum ferè formam exprimente bisido labello, galeâ lateraliibus foliis incumbentibus, quibus in caule

singulari, tereti, modò vix sesquipedalium alto, aliàs pedali, aut etiam cubitali, hirsuto, vtriculi succedunt, vt in Orchidibus puluiculo referenti: folia verò duo solummodo habet, Plantaginis latifolia, opposita, altero ex alterius sinu prodeunte. Sapor radicis subamarus cum aliqua acrimonia, non sine visciditate: Caulis vero & foliorum sapor viscidus.

Tragus Bifolium cap. de Coryledone syluestri, secundo loco describit & depingit, atque *vis* Bifol. Trag. den Durchwachs nonnullos, h. e. Perfoliatam siluestrem appellare, vt etiam Brunfelsius testatum reliquerit, sed plùs cum Satyrio affinitatis habere, quam cum Perfoliata. Esse qui *wasser wegerich* h. e. Plantaginem palustrem nominent. Euricium Cordum in ea esse sententiam, vt statuerit Alifina Dioscoridis esse. Hoc tamen verisimile ei non fieri.

Lobel. in Adu. Alifina negat, Ophrym; Plinij adstruere videtur. Obs. p. 162. Bifolium inscribit, eiusque titulo in Icon. Plant. duas imagines pingit, vnam p. 302. Alteram tom. 2. p. 262.

Matth. Ophris recentiorum. Anguill. Ophris Plinii, à Fuchio & Matthiolo bene depicta. Angelus Gerar. inriculat Gramen Parnassi maius, sed Tabern. innotatus Bifolii minoris malam Matthioli iconem proponit.

Dodonæus Pleudoorchis & Bifolii inscriptione pingit, & veram Plinii Ophrim, denticulato oleri similem esse posse negat, nec cum Alifimate conuenire concedit, sed nouam aliquam stirpem esse & à veteribus præteritam asserit.

Tab. Ic. & H. Ophris: item Ophris trifolia. Schvv. Bifolium minus, Ophris Plinij: item Bifolium 3. Ophris trifolia.

Ophris 1. phyt.

C. Bauhin. phyt. Ophris 1. sine vulgata & minor. Satirion 10. Tragi, sine icone: Item bifoliū eiusdem, & Iobelij. Ophris 2. sine bifolia maior, Perfoliata mascula Brunfels. tom. 2. rhaps. 31. p. 182. & Perfoliata syluestris mas eiusdem in 4. p. 101. sine tamen descriptione: foliis & floribus illā duplō triploque maioribus, formā priori respondentibus: caule minore. Et Ophris 3. sine trifolia maior, Perfoliata femina Brunfels. dicto tomo & rha. p. 183. & Perfoliata sylu. femina in 4. p. 102. in eo solum à proxima, 2. sc. differens, quòd tribus donetur foliis: duobus quidem ex opposito sitis: tertio verò ex coitu foliorum duorum orto, non tamen pari magnitudine. Tandem, Ophris 4. sine trifolia minor, à priori differens, vt bifolia minor à maiore. *Eid. pin.* Ophris 1. sine bifolia, Perfol. sil. mas Brunf. Satyrion 10. & Bifolium Tragi, Alisma Cordi, Gesn. hort. & in cat. pl. Ophris Matth. Fuchl. Ang. Gesl. cat. Cast. Tab. Cam. Cast. Thal. Franco. Bifolium Dod. gal. Ad. Lob. Lon. Cam. Pseudoorchis seu Bifolium Dod. Ophris bifolia Gerardi: Maior & minor, tam in hac, quàm in trifolia. Item, Ophris 2. sine trifolia, Perfol. sil. femina Brunf. Ophris trifolia Tab. & Gerardi.

Locus & Tempus

Fuchio teste nascitur in montibus, & nullibi maiori copia. quàm Tubingæ in pede mōtis Austruaci prouenit: Maio & Iunio mente floret, quo tempore potissimum colligenda. Ego in monte Walfersal reperi florentem Augusto: in monte verò Saleuzæ prope Geneuā In Silesiæ montib. & conuallibus, vdis & opacis locis collegit Schvv.

Vires & v. sus

Gustanti hæc herba glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis, ideòque calidam & siccam esse coniecit Fuchius: contrahendi porò constringendique facultate præditam esse non dubitat, hinc est quòd ad rupta & vulnera conglutinanda hæc herba commodè vti recentiores scribat, secundum Matthiolum, ad denigrandos capillos. Schvvencck. tamen calidæ & humidæ esse natuæ prodit.

Vnifolium, sine Ophris vnifolia.

Descriptio.

odorati, quatuor foliolis totidemque staminibus concoloribus cum stilo constant: bacca succedunt Lilij conuallium per maturitatem rubentes.

Tragus vnifolium [sic enim docendi grati fingere vocabulum necesse duxit] Cotyledonis primi, sine siluestri nomine descriptit, censitue Germanicè, vñ dur. hwarachs appellandam esse, quòd caulis eius folium ex parte penetrat: Et ab vnico folio, Ceratia, nisi radicem ad eam exiguum haberet. Sed hæc opinio non placet.

Apid Amatam in Diosc. pro Cyclamino vnico folio malè ponitur icon Vnifolij, quandoquidem eius non meminit.

Dodon. lat. in fol. eiusdem cum Lilio conuallium generis esse putat Vnifolium, vulgò Cyn. hlat. græcè *μαρίς*, nuncupatum, nec apud veteres nomen habere, nisi tertia Plinij sit Cyclaminos, cui similis videtur, si modò in exemplaribus error non est.

Gesn. in cat. pl. Folium herba: altera mas *αππ.* 162. 290. altera femina *βασ.* 290. Item postea Maritica herba. Lobel. in Adu. Monophyllon recentiorum, & Obs. pag. 161. vbi & Gramen Parnassi Cordi & Leoniceri: Icon. Plant. pag. 303. Monophyllum, Vnifolium recentiorum, C. Bauh. phyt. Monophyllum Vnifolium dictum, eò quòd cum primò prodit, vnico sit folio, nam cum cauliculum acquirit, folia bina habet, rariùs tria, qualem Richterus ex monte fracto attulit: propter similitudinem cum Lilio conuallium, Liliis subieci conuallium, ac idè etiam inquit in pin.] Liliu conuallium minus appellare lubuit: Sunt qui Cyclaminum tertium Plinij lib. 25. cap. 9. velint. Vnifolium Brunfelsius tom. 2. rhaps. 18. (cuius figura, vt & Camerarij apud Matthiolum nomine Graminis Parnassi, reliquorum melior est.) Dodon. Hist. Lugd. pag. 1260. & Eysl. Gramen Parnassi Hist. Lugd. p. 423. Gramen Parnassi minus Germ. Henophyllum vel Monophyllum Gesn. hort. Cyclaminum vnico folio Dalech. in Diosc. Monophyllum Lobel. Thal. Get. Bifolium primum Lonic.

Montbelg in siluis, ac etiam in monte prope Clareual oppidum Ill. E. C. floret Maio & Iunio. In monte Saleuzæ solet cum Lilio conuallium prouenire.

Vulneratiam esse plantam iudicat Tragus, vt vique recentibus vlucribus vtrinque adhiberi vni commodè possit.

BIFOLIUM MINIMUM.

Radice subflauescente fibrosa & Orchides redolente, cauliculus simplex trium, quatuorue vnciatu: sub foliolis prodit, cui foliola duo Ophris vulgaris modo apponuntur, quæ parua sunt, glabra, splendens, coloris Vnifolij & nonnihil in cordatam effigiem è rotundiuscula figurâ descendens, quibus

PYROLA FOLIO SERRATO.

Descriptio

Tenerior est altera, radice repente, caule breuiore, infirmiore, foliis circa imum orna- to dimidio minoribus, tenuioribus, oblongis, acuminatis, tâtillam in ambitu crenatis: flores per caulem thyrsoïdes, precedenti similes, minores, capitula relinquunt angulosa, stylum ex umbilico proferentia. Flores non placent in icone

nostra. quæ nobis absentibus facta ad imaginem Clusij.

Ambrosia.

Apud Amatam in edit. Lugd. malè ponitur huius plantæ figura nomine Ambrosiæ. Sed & H. Lugd. eam Ambrosiæ montanæ titulo p. 1148. pictam dedit, eodem errore.

Synonyma.

Clus. Pann. p. 103. & h. Pyrola 2. tenuior. C. Bauh. pin. Pyrola 3. 2. phyt. 1. siue folio mucronato serrato, Pyrola minor Thalia, Pyrola Pannonica 2. Camer.

Locus & Tempus

Crescit in Alpium Austriacarum & Striacarum iugis, loco umbrato inter frutices, mœcùmque terrestrem, sed vberimè in silua illa acri Entzefforvicina. Meminit etiam Clusius olim colligere in iugis Laufannæ Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Augusto.

PYROLA FRUTICANS.

Descriptio.

Legantissimum pyrolæ genus, interdum quodammodo fruticans nam nouelli breuè que ramuli, singulis annis succrescentes, aliquot annos firmi, viridèscuntque permanēt, & supra tellurem eminent, donec tandem pondere suo depressi, humi procumbant, & inusco se cōdant, fibræque interdum agūt:

folia vt plurimum ad singula internodia, vbi noui ramuli succrescunt, bina, terna, aut quaterna habet, carnosâ, superne saturatiùs viridè, & splendèntia, Chamædaphnes (quam vulgus Laureolâ

vocat) foliis, formâ, & magnitudine propè similia, in ambitu tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amariante, vt reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprilii noua germina prodire, quæ foliolis veluti squamulis prædita, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrolæ floribus similes, paullo tamen maiores, ex albo purpurascèntes: quibus excussis, succedunt pentagona capitula, tenui semine instar scobis plena, quæ cum suis virgulis Hieme exarescunt: radice siue potiùs cauliculi sub musco latentès, longè latè que summâ tellure sparguntur, & subinde fibras agunt.

Clus. Pann. pag. 103. & hist. Pyrola 3. fruticans: Camer. hort. Pyrola Pannonica secunda. Casp. Bauhin. phyt. Pyrola 3. fruticans: Eid. pin. Pyrola 6. siue frutescens Arbuti folio.

Abundè provenit in siluis Entzeffor vicinis aliisque, vulgari & primo permixtum interdum. Camerario referente horri culturam altero anno respuit.

PYROLA MINIMA ALPINA.

Minima Pyrola ex radice reptante folia emittit quatuor aut quinque vncialia ferè, rotunda, in ambitu serrata: caulivnicus nudus, palmaris, flos in cacumine fert vnicum maiusculum, Pyrolarum aliarum floribus similem, succedente capitulo maiore anguloso, è cuius medio

prodit stylus præpilatus.

Clusio in Obs. Pannon. 108. & Hist. post. cit. Pyrola 4. minima: C. Bauhin. phyt. Pyrola 4. siue minima flore vnico Graminis Patnassi: Eid. pin. Pyrola 2. siue rotundifolia minor: Pyrola minima Eyst.

Nascitur umbratis locis in Alpibus Sneberg, Hochbergerin, Durrenstein, & aliis vicinis, circa radices summorum illorum iugorum. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturum. Obseruatur in monte Pilati, vnico flore incarnato.

Non dubium autem est quin omnes hæ plantæ similibus cum vulgari Pyrola facultatibus sint præditæ, quandoquidem, teste Clusio, easdem qualitates habent.

HERBA TRIENTALIS.

Coliculo adsurgit simpliciter, tenello, gracili, palmu plûs minus alto, tereti, nudo, glabro, qui summo tenuis velut in vnbella folia sustinet ex breui pediculo sex, septemue pallidè virentia, ouant.

ouata, vna vix longiora, latitudinae proportionata ad figuram ouatam, quaedam e iam minora, nonnulla maiorum vnum aut alterum tertiam partem aequantia. E quorum costa venulae eminentiores alterno posito exeunt ad ambitum. Sed & minimum quoddam vnum aut alterum Serpilli folij facie & magnitudine cauliculo adnascitur. Porro e medio foliorum exortu *pedicelli* communiter bini surguntur, fescunciales, aut duarum vnciarum, ac ferè capillares, subruffi, *stipulos* sustinentes singulares, stellatos, albicantes, quos foliola praedictis foliis concoloria, & stellam pulchrè posito exprimentia, ambiunt octona plus minus.

Cordo obsilu. Herba orientalis, foliis oblongis, veluti Neradij minoris, flore candido, stellatoque. Auctori horti Lusitaniae Herba pusilla orientalis cauliculo singulari. Thal. *ἀλπίδιον* & *ἀσπιδίου*. Camer. apud Thaliu Peculiaris quaedam Pyrolae species, folio Arbuti potius, quam Pyri. C. Bauh.

que *stoc* vnus infidet, candidus, Leucoij bulbosi Theophrasti flori par, sed calathio calum spectatis, foliis quinque costans, quae lig altiuscula forata exarant: medium obsidet conicum *capitellum* purpurascens, quinque radiatis staminibus albis apicibusque concoloribus circumdatum, quibus totidem interiecta alternatim staminum fluescentium muscariola: totum verò florem sustinent quinque folia viridantia: tandem conicum illud capitellum paulatim in Cicetis maiusculi

molem excrefcit, quod in quatuor carinas dehiscens, *semen* ostendit copiosum, minutum, ruffu.

Cordo hist.

Hepatica alba.

Gelner. coll.

Enneadyna-

Synon.

minis Polono-

rum: Eid. hor.

Gramen Parnassi non ve-

rum. Lobel.

Obs. p. 330. &

Adu. Gramen

Parnassi hederaceum recentiorum. Hist.

Lugd. p. 1005.

Gramen Parnassi Dodonæi. Clus. Pann. & Hist. Gramen Parnassi vulgò. Tabern. Icon. & hist. Gramen hederaceum, flos Hepaticus: Gramen Parnassi minus, Gerard. Gramen Parnassi i. siue albo simplici flore C. Bauh. phyt. & pin.

Nascitur macris & putridis pratis, que nunquam omnino siccantur: in quibus variis in locis obseruati.

Locus & Tempus.

Roborat hepar & obstructions tollit cum flore cocta in vino aut aqua: puluis in cibo aut pom conduit hepati. Vtilis in alni fluoribus & portionibus vulnerariis.

BRITANNICA VETERIBVS.

CAP. XXIV.

Britannica seu Veronica Dioscoridi herba *Britannica* *Dioscoridi*. Est folijs siluestris Lapathi [similibus, vet.] at nigrioribus ac pilosioribus, gustu adstringentibus: *caulem* verò promit non ita magnum: radice autem tenui, breuique nititur. Folijs exprimitur succus, qui Sole aut igne cogitur & inspissatur. Vim porro habet adstrictoriam, priuatim oris ac tonsillarum depaſcentibus vlceribus accommodatam. Valet etiam ad reliqua, quibus adstrictione opus est.

Britannicam ex Oceani insulis extra terras positis, rerum naturam ostendisse, ait libri 27. initio Plinius: ac de eadem antea lib. 25. cap. 3. differit. Galeno Britannicae herbae folia adstringunt & vulnera glutinant, similia folijs Lavathi siluestris, praeterquam quòd nigriora & histriora apparent. Est autem & succus ex ipsis similitè adstringens. Quare & coctum ipsum quidam reponunt, velut eliacissimum Romaticum medicamentum. Videtur enim

GRAMEN PARNASSI DODONÆO, quibusdam Hepaticis flos, CAP. XXIIII.

Gramen Parnassi hodie dictum, *radicem* habet modicè crassam, fibratam, ex albo rubentem, cum vestigio leui caloris adstringentem: vnde *folia* produnt satis frequentia, longis pediculis rubescentibus appensa, Hederaceis non angulosis similia, multò minora, crassiuscula. sinuatis à pediculo neruis excurrentibus, non ignaua adstrictione praedita: inter haec *caules* surgunt angulosi, fescquipalmates, indivisi, inferiore parte rubentes, folio vt plurimum vnicò, eoque amplexicauli donati: quorum vnicui-

fanare etiam iam putrescentia. Hermolaus Plinii simia eadem quæ ille habet. Ruellius verba Dioscoridis, Plinii & Hermolai repetit suo more pro suis.

Officina, inquit Cornarius Britannicam non nouere: nec Herbarii, nisi quod quidam de Bistorta appellata coniecit. Ac quanquam, ait Matthiolus, Ruellius tradat Britannicam esse plantam Italix cognitam, atque ibi vulgò *Piata mano* appellari: mihi tamen hæcenus non solum nomen illud incompertum est, sed nullum etiam inuenire obtigit, qui Britannicam ostenderet.

Plin. error. Errasse Plinium ait Gopopius illo in loco, vbi citra hæitationem de nomine deseruerit Britannicam ex Oceani insulis, extra terras positis, afferri.

æquiouoca Sed ad Britannicæ æquiouocaciones diligentius animaduertendum. Pro Britannica itaque Dioscoridis Ruellius perhibet plantam, Italix *Piata manã* dictã. Quæ autem hæc sit, nec nobis hæcenus constat. Aliã Britannicã dicitur Bistorta. Consol. media. Prunella. Betonica. Herbaparysis. Auricula vrsi. Pulmonaria Italica. Aster luteus. Pyrola. Perficaria. Cochlearia. Damafonium. Beton. coron. Caryoph. marinus. Halimus. Eryngium marinum.

BISTORTA MAIOR RVGOSIORIBUS-FOLIIS.

C A P. XXV.

Descriptio.

Connumquam altitudine superant Bistortæ caulis, tenues, globri, geniculari: in quorum fastigio spica florum coloris carnel, Perficariæ, quorum singuli explicati quinque foliis constat oblongis, apicibus in medio, flori concoloribus: quibus succedit semen rullum & fetè nigricans, triquetrum

Lapathorum modo. Folia Rumicis seu Lapathi acuti, minora, superne in atro virentia, inferne glauca, pediculo vtrinque foliaceas appendices angustas largientia: Radix articulum digiti refert in le contortura, imbra, sapore adstringente strenuè.

Bistortam fuisse, qui secundam Catanances speciem apud Dioscoridè esse putarent, sed, Agricola teste, repugnant radix & folia. Alii minorem Lappam, alii minorem Bardanam vocant. Erant qui radicem Been rubri putant. Quidam Atragalum existimant, sed erroneè. Qui Serpentinam putant, frigidum pro calido ponunt. Apollinatis pingit quidam Bistortam, verum ad radicis viribus nullus fidat, quas confundit

Lappa minor. Bardana minor. Atragalus.

cum viribus Ari & Dromedarii maioris.

Britannica quo nomine vocetur: si huius cõtitare ait Cordus, nisi quis Bistortam esse. Herbarii paralyseos eam esse dixerit quorum neutrum neque affirmat, neque negat. Ruellium errare, quòd Ruellius Bistortam, alteram Catanancen esse creditur, ait. Item Dracunculum magno errore Bistortam esse hæcenus creditisse totam fetè Medicorum & Pharmacopolarum multitudinem. Ab illo in H. Bistorta doctè describitur.

Dodo, gall. figuram Fuchii Bistortæ maioris titulo exhibuit. Lat. in fol. aliam Bistortæ inscriptione pingit, ac ait ab intortis & conuolutis radicibus nomen habere: Belgas *Serpentinæ* / Germanos *Naterwurm* / Gallos *Bistorte*. Bohemos *Serpent*. Colubrinam & Serpentinam à germanica voce etiam dici, & à quibusdam Dracunculum. Sed à Dioscoridis Draconio multum differre. Plinianorum autem Dracunculum aliquam fortasse speciem esse, secundum scilicet. Esse tamen ex recentioribus, qui Bistortam omnino aliam esse velint. Matthiolus quidem in epist. medic. Behen rubrum esse scribere. Gesnerum ad Limonium referre. Aliis placere Britannicam esse: sed omnes eos inualido niti fundamento, vt fuisè demonstrat.

Lobelius in Adv. eorum tuetur opinionem, qui Britannicam putant. Vocat autem Bistortam majorem: In Obs. pag. 155. Icon. Plant. pag. 292 Bistortam Britannicam. Fracastorius de contag. lib. 3. cap. 3. Bistortam Bulapathon esse suspicatur. Bistortæ loco, cornu in quid coralloides Pet. Crescentius exhibet.

Fuchii Colubrinam & Serpentinam feminã vocat. Tragus Colubrinam, ac Bistortam i. majorem. Anguillaræ Bistorta magna. H. Luf. Bistorta maior alpina. Gesn. hort. Limonium Bistorta: Eid. coll. Bistorta maior rugosioribus foliis: Et Limonium vulgò Bistorta. Brunfel. in Herba. germ. pag. 72. Serpentinaria: p. 78. Hermolai Dioscoridis Catanance.

C. Bauhinus Molybœnam Plinii lib. 25. cap. 15. Mo id est plumbaginè, quòd plumbum (viti genus) Plin. ex oculo tollat, a bitratur. Vocatur in phyt. & pin. Bistorta i. sue maior, radice minus intortã, Colubrina & Dracunculus maior Brunf. Bistorta femina, Eiusd. Bistorta maior, Thal. Tabern. Ger. & Cus. hist. Bistorta Matth. Cestalin. Cast. & Hist. Lugd. pag. 128. vbi duæ figuræ, Bistortæ Matthioli & Bistortæ maioris. Non autem monet quanam harum sit.

Nobis est Britannica maior. Serpentinam herbarii & officinæ appellant, quòd vbi primum è terra erumpit, linguæ serpentis tenui pelle vestitæ formam obtineat.

Reperitur Bistorta locis humentibus, in opacis siluis, pingui ac lutofo solo. Matthiolus in montibus exire refert. Adolescit etiam feliciter in hortis: perenni radice nititur. Nonsepius reperi in montibus circa Gangem. Geneuæ in monte Thuri. Ad Austriacarum & Striacarum Alpium iuga, accliuibus locis & circa scopulorum radices spontè nascitur.

BISTORTA MEDIA FOLIO minus rugoso.

TRagus, qui Bistortam secundam facit & pro Colubrina minore describit, non autem depingit, testatur radicem habere capillatam, non minus quàm altera.

Ded.

Dod. gall.
Fuculij imagi-
nem inscribit.
Bistortam mi-
norem, facit-
que secundam.
C. Bauhin.
phyt. & pin.
Bistorta 2. siue
maior radice
magis intorta:
Bistorta Lon-
minor Gesn.
hort. Lacun.
Lob. in Adu.
& Tabern.
media An-
guill. Latifo-
lia Gesn. ma-
ior Eysl. mas
Brunf. Colu-
brina & Dra-
cunculus mi-

nor, Eid.
A priori differt foliis minoribus & laevibus,
radiceque magis intorta. Rependo multum se
multiplicat. In monte Iuta reperitur.

Bistorta Alpina maxima C. Bauhin.

Ex radice quadruplo quam in vulgari maiore,
contorta, geniculata, fibris capillata, foris nigri-
cante, intus alba, caulis bicubitales, nodosi,
striati, maiori ex parte nudi exurgunt, quorum
quilibet spicam *florum* subpurpureorum, vnciam
quatuor, sustinet: *folia* habet oblonga, in
acumen desinentia, venosa, superne virentia,
inferne caesa, vel etiam incana: quorum quaedam
ad cubiti altitudinem accedunt, sed Bistortam ter-
tiam in pin. facit.

In altissimis Silefiorum montibus reperitur
vt in Suederorum ingis, velur ad Gigantum, ac
ad Albis fontes *Schneegruben*.

BISTORTA MINIMA.

Bistorta
minima
radicem polli-
cari habet
minorem, co-
tortam, bre-
uem, exte-
rius albam,
fibris capilla-
tam: *caulis*
surgit dodra-
ntalis, vel pal-
mari paulo
maior, ant e-
tiam minor,
tanta est va-
rietas, *foliis*
vestitus pau-
cis angustis,
oblongis, a-
curis, nullo
pediculo ha-
rentibus, alia

vt ex radice orta folia, vncialia, aut sextan-

alia, vnciam plus lata, inferne glauca, super-
ne viridantia, spica vnciam longitudine superat,
floribus comata albicantibus, sequente dem *ps-
mine*, non triangulo, vt in primis duabus, sed
torundo, ruffo.

Apud Gesn. hort. Aretius in desert. montis
Stockl. vocat Bistortam minimam: Lobel. in
Adu. Bistortam minorem & minimam, Britan-
nicae speciem: Anguill. paruum: C. Bauhin.
phyt. Bistortam 3. siue minorem, pin. Bistor-
tam 4. siue alpinam mediam, Limonij speciem
minorem Gesn. hort. Bistortam minorem seu
alpinam Camer. apud Matth.

Synonima.

Geneae in monte Thuirii floret Iunio & Ju-
lio.

Certum est iisdem facultatibus esse praeditam cum
aliis quibus maior: de qua varia varij scripserunt.
Radix, inquit Tragus, in puluerem redacta, ac
drachmae pondere in potu sumpta, veneno pe-
stilentiae resistit, ac illud per sudores expellit.
Eisdem vitibus pollet aqua distillata, & radi-
cis in vino decoctio ad eadem valet. Radix
Colubrinae, nec non aqua distillata & radice
decocti sanguinis eruptiones, dysenterias, alia-
que id genus fluxiones cohibet. Radix in pul-
uerem redacta, ac cum aqua distillata tempera-
ta, grumos sanguinis ex calu, contusione, aut
alia quavis causa concreti discutit, nec non mor-
bum quoque regium. Radix Colubrinae, Pyre-
thrum & Alumen adustum, aequali pondere in
puluerem redacta, melle temperata, ac magni
tudine Pisi, cauis dentibus indita, fluxiones ac
destillationes a capite fluentes sedant, & caput
purgant: ad cancrum dorsi, polypos, & maligna
ulcera, quae cacoeche vocant, aqua [e radice &
herba] & puluis conducunt apprimere, si cum
aqua abluantur, & puluere aspergantur: puluis
Pari ratione vsurpatus, sanguinem e vulneribus
abundanter manantem cohibet.

Pyrola om-
nis iisdem
facultatibus.

Torm. facultatibus.

Herbarij compertum habent (scribit Matth.)
iisdem pollere facultatibus Bistortam & Torm-
rillam. Quamobrem vtraque abortum prohi-
bet bibicae, ac ventri, renibusque ex aceto illi-
tae: vrinam incontinentiam supprimunt, cum
succo Plantaginis potae: sistunt menses, si in ea-
rum decocto ad vmblicum vsque confecerint
faeminae: Idem praestant [de radicibus tamen
intellige] si trita, & ex melle atque Spica suba-
cta, ventri ac ubi illinantur. Sanguinem e
vulneribus manantem cohibent, superasperso
earum puluere: qui item potas biliosas coarctet
vomitiones, si ouorum albo exceptus super ficti-
li tegula inassetur, moxq; comedatur: aqua quae
ex his duplici organo elicatur, siue e radicibus
decoctum, venenis omnibus remedio est: vtra-
que dysentericos sanant, & vulnera glutinant,
praesertim quae intestinis & visceribus fuerint il-
lata, non modo ipsis vulneribus illita, sed & in
portionibus hausta. Puluis radice Bistortae cu
conserua Rosatum assumptus egregie compe-
cit sanguinis sputum, dysenteriam, aliaque fluxiones,
menses nimios sistit: potest idem pul-
uis ex succo Cydoniorum bibi. Abortum prohi-
bet pulueris drachma semis, cum pari Succini
portione, ex ouo forbili, diebus aliquot conti-
nens vsurpata. Praeter quae omnia, tonfillarum
(inquit Dod.) faucium & oris inflammationibus
succurrit: eandemque cu radice viam tribuit foliis
& seminibus, sed tamen minus efficacem.

LIMONIUM VETERIBVS.
CAP. XXVI.Limonium
Dios.

Limonium [*λεμονιον*] aliis Neurodes dictum, folia habet Betæ, vetum tenuiora, & minora (vulg. longiora) decem aut plura: *caulem* tenuem, rectum, Lilio æqualem, rubro *semine* refertum, quod gustu adstringit. Semen tritum & ex vino acetabuli mensura potum, dysentericis, cæliacisque prodest, ac rubentem feminarum fluxum cohibet. Nascitur in pratis (*ἢ λευκάσι*) & palustribus, auctore Dioscoride.

Bera sive
Plin.

Plinius Bera siluestrem vocari tradit. Est & Bera siluestris [inquit lib. 21. cap. 8.] quam Limonium vocant, alij Neurodes, multo minoribus, tenuioribusque ac densioribus foliis, vnde cum sepe caulium. Huius folia ambustis vitia, guttatoria adstringunt. Semen acetabuli mensura dysentericis prodest. Aquâ & radice cocta, maculas vestium elui dicunt, itémque membranarum. Quod autem vulgati codices, *vndecim sepe caulium* habent, ex veteris codicis vestigiis non est: nam, teste Cornario, voces, *vndecim sepe*, ad folia præcedentia pertinent: & *caulium* vox ex caule Liliij corrupta est. Vtrumque ex Dioscoride clarum est, qui pro vndecim *δέκα ἢ πλείω* habet: *καὶ ὡς πικρὸν κέρον* addit.

Galen.

Limonij semē quod austerum est, inquit Galenus, cum vino dant cæliacis, & dysentericis, & hæmorrhoidicis. Prodest etiam ad fluxum muliebrem. Sars autem est dare acetabuli mensura.

Æquioca.

Inter Limonia recensentur sequentia: Limonium Dioscoridis, nullis reclamantibus notis; auctore Matthiolo, Sepiasis falsò Behen mbrū dicitur nobis: Limonium maius multorum. Li-

monium Matthiolinum, quod nec nouimus, nec scimus, an vsq̄ iam ipse viderit. Limonium Maranthæ cui siliquas Antierhini attribuit. Limonium Narbonense siue Oleæ-foliū, quod Limonium minus inscribimus. Limonium ratum quorundam, Imperatoris Cichorium globularem vocat. Limonium peregrinum aliud Clusij.

Eodem nomine insigniuntur etiam sequentes plantæ: Bistorta maior rugosiorib. foliis, à Gesnero. Ab Anguillara Planrago aquatica: lib. 38. Alisma Monsp. siue Doria. A Lobelio Sanguis Draconis. A multis Pyrola: quod non conuenit, licet non errari qui eâ pro Limonio usus fuerit. Ab aliis Valeriana rubra latifolia, que tamen non respondet. Ab aliis Dentellaria Rondeletij sed falsò. A Germanis quibusdam Trifolium palustre referente Cordo, de quo H. nostræ l. 17. Ab Actio Cynoglossum, de quo etiam H. n. l. 33. A Rondeletio Glastum siluestre. A Plinio Carduus siluestris, teste Dod. Ab aliis Carduus dictus Spira lutea. A Gesnero Intybi syluestris genus in pratis nascens [à quibus Limonium nomen] vt & Hieracium. A nonnullis Odontis teste Dodonæo: cui tamen non placet ea opinio. Gestu hort. Limonij nomine videtur miscere duas plantas, nempe Polemonium Dodonæi, & Polemonium fruticem (Trifolium fruticans luteum, n. g. l. u.) cuius meminit sub Rura capraria Gallorum Monspelij. Tandem audiendi non sunt Medici illi, qui contendunt Limonium apud Æginetam esse fructum vulgò Limonem dictum, siue Citrium malum de quo lib. 1.

De Limonio plura & quidem speciatim in huius Tomi Appendice.

FINIS LIBRI TRIGESIMI PRIMI.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXII.

ROTVNDIFOLIÆ ET COGNATÆ.

R Estant rotundifoliæ atque his cognatæ, vno fasciculo comprehensende, quando aliò commodius referri hâ-
bitus non poterunt.

DE IIS, ID EST, VIOLA, VETERVM.

CAPVT I.

Q Vandoquidem varis circa *ios* in Theophrasto, & circa *Violam* in Plinio, acceptiones occurrunt, malimus omnes locos adducere, vt liberum habeat iudicium Lectores. *Viola* [i] nigra, flos odoratus; vsui est, & naturâ magna ex parte suffruticea est, sed annuâ non diuturnior. Hæc enim ramulis caret, sed ab radice foliata constat, & perpetuò viret: vtque aliqui ferunt, etiam florem semper promere potest, si modo quodam colatur. Ex floribus verò nulla parte discerni potest; namque differentiam nullam habere videtur, quamquam albâ haberi concedatur: colorem eius variari liquidò constat. Apud Cyrenam huius floris odor sincerus præcipuè sentitur: semine exit. Nam & ipsa, & eius radix ligno constat, auctore Theoph. lib. 6. hist. cap. 6. Florum prima *Viola* alba se ostendit (ait cap. 7.) emicat enim vbi cælum clementius statim, etiam nondum Hieme exactâ, vbi verò immitus postea, Verè se. exit: & cum ea, quæ *Viola* flamma vocatur, siluestris duntaxat. Hæc ceteris omnibus, quibus coronarij vniuntur, longè præcurrunt, & inter vernos flores tam siluestres, quam urbanos plurimùm durant. Vita *Violæ* albæ anni maximè tres, senescens diminuitur, candidioresque assiduè flores fert. Ad iucundam autem *Violam* olentiam solum cælumque accommodatum plurimùm confert. Videtur & annus [vt dictu] ad bonam olentiam referre, cum sc. talis aut talis inaccesserit: non imbrium squallorumque tantùm ratione, sed etiam quum tempus certum, & aqua, & flatus, & in totum cæli commodæ mutationes accesserit. Montibus autem [vt & hoc simplici transfig. ratione] & *Violæ*, ceu & reliqui omnes flores, odore longè deteriore emergunt. Hoc mirum, *Violæ* florem, odorem sua-

uissimum reddere: cum eius nulla alia pars bene oleat, vt lib. caul. 6. cap. 15. prodidit. Ceterum, eius flores distantes odoratiores quam proximi sentiuntur, ibid. cap. 25. Sed nec locis admodum siccitibus atque tenuibus *vi* *ios* *to* *likon* odoratum est, nec vbi cælum vehementer feruidum æstiosumque est. Quia supra modum resiccatur.

Mimus de Viola.

Plinius *Violarum* infra scriptis locis neminit. Lib. 21. cap. 6. *Violis* honos [*Lilio*] proximus. Earum plura genera. Purpureæ, luteæ, albæ: plantis omnes (luteæ & albæ semine purpureæ plantâ, Dal.) vt olus sata. Ex iis verò, quæ spontè apricis & macris locis proueniunt purpureæ, latiore folio statim ab radice carnosâ exeunt, solæque græco nomine à ceteris discernuntur, appellata Ia [*μαδύρια* Theoph. Dal.] vt ab his *Ianthina* vestis. Sed è fatiuis maxima auctoritas luteis. Genera iis Tusculana, & quæ marina appellatur, folio aliquantò latiore, sed minis odorato. In totum verò sine odore, minoroque folio, Calathiana, munus Autumni, ceteræ Veris. Eodem lib. cap. 11. Florum prima Ver nuntiantium *Viola* alba (*μαδύρια* Theoph. nempe bulbosum, Dal. 7. Tepidioribus verò locis etiam Hieme emicat. Postea quæ appellatur purpurea, proximè flamma, quæ & *Phlox* vocatur. Vita longissima *Violæ* albæ est bimatus. Ab eo tempore degenerat.

Plinius.

Hippocrates agnouit *Violæ* duo tantùm genera, nigrum & album: Nicander in Georg. pallidum & luteum. Dioscorides *Violam* albam à purpurea non tantùm capite, sed & libro separauit. *Viola* purpurea (*ios* *αποφύρατος*) inquit, folium habet minus & tenuius quam *Hedera*, sed nigrius, & non dissimile: cauliculum mediū à radice, in quo stoculus est valdè odoratus, purpureus. Nascitur in umbrosis & asperis locis.

ios inter spuria Dioscoridis vocatur *δύρα* *εβ-*

PPP

δίου, ἡρακλίον ἐξ ἄρον, ὑβέλιον, Romanis περικλίου, μινώρικα, βίολα κερπύρα.

Ionis.

Ion

Græcorum.

Loripes.

Viola

farrana.

Vaccinia.

Hyacinth.

Viola clauda.

Violam Græci Ion pro flore Violarum : Ioniam pro frutice appellant, inquit Marcellus. Cum Ion Græci dicant, inquit Hermolaus, nigram siue purpuream ferè intelligunt : humilis hæc & latiore folio statim ab radice multa canoso exente sine ramis : ob id vulgò Loripedem voco. Violas farranas à colore cum purpureis eadè esse apud Columellam arbitror : purpureas Vaccinia & Hyacinthum dici Seruius Grammaticus existimat. Dioscorides quoque Hyacinthum latinè Vaccinium appellari scribit. Admonendi sunt, qui hæc legunt, purpureas Violas, duorum generum haberi : alias inter Loripedes siue sessiles, de quibus hieago, alias inter Leucoia, odorataque omnes esse. Sed & candidarum quoque gemina hæc discrimina cernuntur. Alię Loripedes, alię Leucoia. Leucoia intelligo, quas Mauritania Cheim appellat. Loripedes, quæ vulgò Claude nominantur, & Mauricè Semphigi. Horum nonnulla recepit Ruellius, quæ repetere haud est opus.

VIOLA MARTIA PURPUREA

CAP. II.

Descriptio.

IN primis Veris numeribus sunt Violæ Martiæ purpureæ, ex radicibus fibrosis aliquando inplura capita diuisis, foliis emittentes ex rotundo nonnihil oblonga, ferrata, longis pediculis appensa : inter quæ petioli è radice quoque enati alij, singuli florem sustinent ex creruleo putpurascentem o-

doris suauissimi, calcari donatum, è quinque foliolis compositum, quo euascente, ex aliis pediculis ad radicem oriuntur rotunda capitula, in tres carinas dehiscencia *semine* plena paruo, rotundo.

Synonyma.

Hermolao Viola Martia purpurea : Viola Græcis simpliciter Ion vocata, Viola Loripes sessilis, & clauda vulgò. Monachis in Mel. Viola abolatè descripta, Viola purpurea, Mamula. Trago Viola nigra seu purpurea, Viola odorata purpureis pradita foliis, Viola Martia, & quadragesimalis quorundam, *ἰον κερπύρας* vocata à Virgine Io, in vaccam à Ioue conuersa, & Leucorum nigrum Hippocratis. Gesn. hort. Viola simpliciter dicta vel nigra cognomine H. Lugd. p. 797. Viola purpurea Matthioli. Tabern. Viola Martia purpurea. C. Bauh. phyt. Viola Martia siue purpurea odora simplex: Eid. pin. Viola Martia rotundifolia siue purpurea flore simplici odoro. Viola satua Brunfels. tom. 1. r. h. p. 22. p. 138 & 41 1. p. 48. Viola purpurea Fuchsi.

Matth. Lac. Lob. in Adn. Cæsalp. & Cast. Viola nigra Dod. Cordo in Diosc. Ger. & Clus. hist. Viola Lon. Viola Martia præcox purpurea Lob. Ic. p. 608. Viola Martia flos simplex Obs! p. 334. Fles communiter coloris in creruleo subnigro purpurei: qui culturâ grandior fit: quandoque foliis latioribus Calthæ æmulis, quæ Viola matronalis flore purpureo Eyst.

Viola autem Græci *ἰον* & *ἰον κερπύρας*, i. e. Non Viola purpuream nuncupant. Theophrastus verò & *ἰον* ἡρακλίον, h. e. nigram Violam: à nigricantis purpuræ florum colore. Plinius solam hanc græco nomine, à cæteris Violis discerni, appellarique *ἰον*, & ab his lanthinam veltèmi dicit referri. Officinæ latinum nomen feruunt: à herbam Violarum nominant & Matrem Violarum. Germani florem *Blaw* oder *braun* *Reich* / *blaw* oder *braun* *Wiesen* *Wiesen*: Galli similiter *Piolette de Mars*, h. e. Violam Martiam: Itali *Viola Mamula*: Hip. *Viola*: Belgæ *Violtet*: dicunt: Angli *Violtet*: Bohemi *Viola*: Hung. *Viola*: Arabes *Senefsig*, *Senofrig*, siue *Benefsig*.

ἰον autem Græcis vocatum in Geoponicis Nicander credit, vt perhibet Hermolaus, quòd Nymphæ quædam Ionie, florem eum Ioui primò dedere muneris. Alij *ἰον* dictum affirmant, quòd cum Io puellam adamatam Iupiter in vaccam conuertisset, terra florem hunc pabulo eius produxerit: qui propter ipsam factus, ab ipsa nomen accepit. Atque inde etiam Latinis Viola quasi Vitula, extitit litera t dicitur. Seruius Violam Latinis etiam Vaccinium eadem etiam occasione dicit referri, locum enarrans Virgilij in Bucolicis:

Alba lignistra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Virgilius tamen Æclogo 10. Vaccinium à Viola differe ostendit.

Et nigra Viola sunt, & Vaccinia nigra.

Vitruuius etiam Architecture lib. 7. Violam à Vaccinio distinguit. Nam ex Viola Silis Attici colorem: ex Vaccinio purpuram fieri elegantem memoriæ prodidit. Tinctores, inquit, cum volunt Sile atticum imitari, Violam aridam conuicentes in vas cum aqua conferuere faciunt ad ignem: deinde cum est temperatum, coniciunt in linteum, & inde manibus exprimentes, recipiunt in mortarium aquam ex Violis coloratam, & ex ea Erethriam infundentes, & eam rerentes efficiunt Silis Attici colorem. Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miscentes, purpuream faciunt elegantem.

Ad Violam nigram reuertitur, quæ Hyeme pariter ac Æstate viret, frigoris patientissima. Locis opacis, iuxta dumos, muros, agrorum horumque margines, pingui solo plurima frequensque emicat. Flores vt plurimum Martio, vbi serius, Aprili prodeunt mense. Flores Martio potissimum mense colliguntur: Semina verò in Æstate, & nonnunquam Aprili. Mouspelij ego obseruaui florentem Ianuario. Genetæ Februario & Octobri: Basilej in monte circa Dornack Augusto, Montbelgardi in Dumetis Octobri.

VIOLA MARTIA PURPUREA FLORE multiplicato maiore.

Hortorum fragrantès puluillos ornat folijs D. ferè minoribus quam infulestri, floribus odoris fragrantissimi purpureis, siluestris paribus,

bus, sed numeroso foliorum agmine multiplicibus.

Camer. hort. Viola Martia pleno flore biflora, purpurea: quam [apud Matth.] non transplantatam loco calido simplicem euadere ait. Hist. Lugd. p. 797. Viola purpurea sativa, in hortos translata: maxime loco aprico insolata, floræque sæpius vulso, alioque cultu, denso foliorum stipatu, globosa facta, ideoque duplex Gallis dicta, *Viollette de Mars double*, olitoribus in delitiis habitata. Dodon. gallic. & lat. Viola cum purpurea, tum candida, hortensis utraque, florum foliola multi-

plicans. Gesn. hort. Viola simpliciter dicta, vel nigra, cognomine, *Dalypodium*, vel potius *Dalypodium*, h. e. multiplici flore, cognominatum. Lob. in Adv. Viola duplex: in Obs. p. 334. Viola Martia purpurea, Tabern. multiplex.

C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 4. [2. phyt.] siue multiplici flore; Viola nigra flore pleno, Dod. Viola purpurea & alba multiplex Tabern. Ger. Eyst. Viola flore multiplici Dod. fl. pleno Cast. Cam. Viola cærulea floribus numerosis foliis constantibus Cæsalp. Variat floribus colore purpureo, rubello, candido, ex purpureo & albo variegato.

Non nisi hortensis à me fuit observata florens Montbelgardi mense Septembris; Genue & Octobri.

Viola Martia insensè purpurea, flore minore pleno.

Radix prolixa, crassiuscula: clemata Violæ Martiæ vulgaris: nec dissimilia *folia*: flores autem multiplici foliorum scetura pleni, minores, saturatioreque purpura tincti.

Nescio vnde illustris. Principissa nacta sit Violam hanc Martiam alibi non conspectam, flore multiplicato minore, colore intensè purpureo. Collitur in horto Ill. E. C.

Viola flore pleno maximo.

Hoc est illud Violæ purpureæ genus, quod Costeus in suis comm. in Mesuem, Constantinopoli reperiri scribit, flore pleno, magnitudinis Rosæ parvæ Moschatellinæ, odoris inauissimi, cuius flores duos ante cibum comestos alvum solvere narrat. Huius meminit Camerarius in Horto, & apud Matth. in Hist. germ.

Viola Martia, flore ex albo & cæruleo mixto, multiplicato, odoratissimo.

Serpit & hæc, & subinde clemata demissis fibris radicatur, *folia* non alia, quam vulgatiore Violæ: Tom. III.

floræ eodem modo pediculis longis nituntur, statim è radice ortis, odoratissimi, multiplici foliorum agmine facti, albo cæruleoque mistis versicolores.

Dodon. lat. Viola foliola multiplicans candida. Camer. apud Matth. germ. Viola alba & rubella H. Lug. p. 797. Viola candida globosa. Tabern. Viola alba multiplex.

Hanc attuli Bisantio, & Clarevallii vidi florētē adhuc mense Septembris, & postea Aprili.

Viola Martia flore albo odorato, & non odorato.

Longissimis serpit radicibus, & subinde nouas demittit fibras: *folia* iuxta pediculum falcata, minora, quam Violæ Martiæ purpureæ, magis hirsuta, concinnè crenata: flores formâ quidem & odore purpureæ persimiles, sed minores, coloris albi & planè niuci, odoratissimi, interdum calcaria purpurascunt.

Hæc aliquando foliis est gracilioribus, floribusque nullo aut languido odore donatis.

Sunt in Violarum genere non modò purpureæ (inquit Matth.) sed etiam candidæ, frigidis & vlgiosis locis nascentes, prorsus tamen indoræ de quibus nihil, quod extet, memoriæ prodidit Dioscorides. Hæc numerosæ proueniunt in Ananiens agro supra Tridentum, vbi mense Aprili adèd copiosè florēt, vt si longè prospiciantur, oculos fallant, & extensâ lintea videantur. In Hist. Germ. ait Violas albas non ita suauiter olere vt purpureas, quòd locis frigidis proueniunt.

Lob. in Adv. Flores albæ vbique vulgatiore, nullo, aut sanè languido odore. H. Lugd. p. 797. Violæ albæ nullo aut languido odore. Trago, Viola candido flore & odorato. Viola alba vt nix: Eid. Viola candidis floribus. Gesn. hort. Viola Martia flore albo. Tabern. Viola Martia alba Monach. in Mes. Viola mamula alba in montibus prope Brixam.

C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 3. siue alba; Viola alba Brunfels. Candida Dod. Cef. flore albo Ger. Viola Martia cãdida Trago, alba Tab. Eyst. Viola silv. albo flore Gesn. Hor. Viola Martia alba hort. & campestris odora Lob. Ic. Plant. p. 608.

An Hermolao in Diosc. Violæ loripedes siue sessiles, candidæ, vulgò Claudæ nominatæ, & Mauticè Semphigi?

Genueæ prope *la Bastie* florentem vidi mense Martio & Aprili. Frater inuenit eam in silua circa Augustam Rauracorum, plerumque in dumetis prouenientem. In sepibus circa Valentiam & Decan in Delphinatu passim obseruatur copiosissima. Montbelgardi ex filuëstribus transata in hortum Ill. E. C. acquirit calcaria purpurascencia.

VIOLA CÆRVLEA MARTIA inodora siluatica, in cacumine semen serens.

Radice est fermentosa, tenui, lignosa, & longa, vario repectu hinc inde penetrante, densâ & longâ fibrarum comâ per interualla præditâ: *folia* circinatæ serè rotunditatis, nisi in mucronem acutiorem desinerent, supinâ parte leuiter hirsuta, viridantia, pronâ verò glabra, dilutiùs virentia, & serè luteola, interdum subpurpurea, in ambitu serrata, gustu viticido, *pedi-*

Descriptio

caulis tenuibus, quadrantalibus: cauliculi pauci, quos ad alas inuoluta foliosa, acuta, in

ambitu hirsuta complectuntur, *flosculos* in ramulorum summitate proferunt, Viola Martia odoratae similes, ex quinque foliis constantes, quorum supremum longius protensum reliquis, calcar deformat, purpuram utinque secante fasciâ albâ, quâ ipsâ albedine reliquorum quatuor

foliorum saturatâ purpurâ tinctorum vngues colorantur, nullâ odoris gratiâ: in medio stammina lutea, cum stilo virente: *caules* subinde cubitalem nanciscuntur longitudinem, inque ramos diducti foliis vestiuntur: flores, vt mox diximus, gerentes, quos subsequuntur filiquæ longæ, in tres carinas dehiscentes, *semine* farctæ copioso, ex rotunditate oblongo.

Icon. Nostra figura minus accurata partes omnes non exprimit: quare eò accuratiorẽ dedimus descriptionem.

Synonyma. C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 2. sine Viola Martia inodora siluestris: Et sic in phyt. vbi tertia est. Viola siluestris Etunfels. in 4. p. 48. & Anguill. inodora Dodon. Viola 2. sine purpurea silvestris, Viola nigra alterum genus caruleo & inodoro flore: & p. seq. 358. Viola canina seu silvestris, Trago. Viola nigra silv. species Gesn. hort. Viola canina Lon. & Tab. sylv. Ger. Viola canina carulea inodora silv. ferotina Lob. Ic. Plant. p. 609. Viola Martia silv. Thal. Martia canina, Eyst.

Varietas. Flos caruleus, aliquando pallidus: duplex est, altera maior, foliis maioribus & rotundioribus: altera minor foliis mucronatis oblongis ac striatioribus: Gesner. in monte fracto meminit montanae, quæ solum foliis minoribus & solidioribus à vulgari differat: est & Viola Martia flore rubro purpurascente, Eyst. Dalechampius olim vocabat nostram plantam, *Marum Violarum.*

Locus. Obseruatur passim ad macrorum & siccorum agrorum ac pratorum margines: item in dumetis & siluis, florens eodem tempore, quo purpurea vulgaris, sed multò diutius illâ perdurâs.

VIOLA MONTANA FOLIO multifido.

Descriptio. **R** Arum Violæ genus mihi in monte Nombres Rhetorum prope balneum Nârms inuentum, simpliciter ferè *radice* hæbat: *filia* pediculis longiusculis nitentibus à radice statim ortis, in decem longiuscula & angusta segmenta [singula Lixariæ solum referentia, nervo secundum longitudinem decurrente] ad pediculum vsque

tes dissecto.

dissecta, gustu glutinoso, reliquorum Violarum more: *florem*, qui cum deciderat, non obseruati, superstitibus adhuc siliquis in tres carinas hiantibus, quas pediculi breuiiores quàm foliorum sustinebant. C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 5. sine Viola Alpina folio in plures par-

VIOLA MONTANA PURPUREA, SOLIDIORE folio.

E Xit hæc in summi Sneeburg iugi vertice, perquam exiguis foliis, & quasi circinata: rotunditatis, in ambitu leuiter serratis, crassiusculis, longiusculo pediculo inhaerentibus: *cauliculus* affurgit è medio foliorum, duas vncias longus, vnicam *filicem* sustinens purpuream, vulgari similem, sed longè maiorem & inodorum: cui succedit triangula filiqua: *radix* nonnihil serpit, & aliquot fibris donata est. Floret sub fine Iunii. Hanc nonnulli Melanium [fortè restituendum Melanthium:] montanum appellare videntur, inquit author Clusius, qui in Pann. p. 356. Violam montanam 2. sita quoque in hist. siue montanam purpureo flore vocat. C. Bauh. pin. Violam Martiam rotundifoliam 6. sine Violam Alpinam purpuream exiguis foliis.

VIOLA MARTIA LUTEA.

A Dmodum fibrosa est *radix*: *folia* circinata: rotunditatis ferè, ad pediculum longum, tenuem falcata, parua, cæterarum Violarum foliis delicatiora, tenuiora: *flores* pediculis è radice mox ortis insident, exigui, lutei.

Matth. Viola aureo colore. Monach. in Mel. Viola mamula lutea seu crocea. Gesn. hort. Viola flore luteo. Aret. Viola lutea, & Lob. Ic. p. 609. Eid. Obs. p. 33. Viola Martia cauliculis ramosis, floribus luteis. Clus. pann. p. 356. Viola r. montana (sic etiam p. 357. & Hist.) flore luteo. Dalechampius olim Paronychiam vocabat.

C. Bauh. phyt. Viola 4. Eid. pin. Viola Martia rotundifolia 7. sine Viola alpina rotundifolia lutea: Viola luteola minore flore Gesn. hort. Viola lutea Cr. alp. Cast. Viola Martia lutea inodora alpina Camer. Gramen Parnassi aliud H. Lugd. p. 1005.

Semina circa Geneuam in montibus collecta, terræque in horto Ill. E. C. mandata plantam dedere, quæ Aprilis & Martio florebat. Reperta quoque vltra citràque montem Gorthardi, & in Apennino, qui vulgò Cornea dicitur, inter Italiam & Prouinciam. Abundanter nascitur in omnibus Austriae & Scitiae Alpibus: Iunio atque Iulio

que Iulio florens, in cultris autem Aprili. In Bo realis etiam Angliæ montibus inueniri intelli gebat Claufus.

Cæterum Viola refrigerandi vim habet, Dioscoride auctore. Folia eius per se & cum polenta illita stomacho astanti, oculorum inflammationibus, sedisque proidentis auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum est, cum aqua potum angina correpris, & comitiali in pueris morbo mederi affirmant. Quam postremam sententiam quidam hinc excludunt, tanquam supposititiam, nec eam Ruellius conuertit, quod eadem capite de Astere legatur. Alij contra, Plinius & eos auctores, ex quibus illa descriptis, sequendos iudicant, idque de Viola purpurea rectè legi, & à Dioscoride scriptum esse censent, capitiq; de Astere Attico falsò adiecta, quòd neque Plinius neque Græcus aliquis auctor ea de Astere memoria prodiderit.

De Viola verò hæc Plinius. Viola siuestres sunt & sativæ. Purpurea refrigerant, contra inflammationes illinunt, stomacho ardenti imponuntur, & capiti in fronte. Oculorum priuatim epiphloris, & sede proidente, vuluæ, & contra suppurationes. Crapulam & grauedines capitis impositis coronis olfactuæ discutunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum est ex iis, comitialibus medetur, maxime pueris in aqua potum. Semen Violæ scorpionibus aduersatur, contra flos albae suppurata aperit vel discutit. Hæc Plinius. Et sanè hoc ex Violis purpureis auxilium videtur non manifestis ipsarum

qualitatibus aut facultatibus, sed *quædam* & cæco effectu anginis & epilepsiæ mederi.

Violæ folia [inquit Galen. 6. simpl.] aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident. Quare tum per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi astanti, & oculis.

Melues multò accuratius Viola vites declarat his verbis. Viola recens, frigida est & humida, siccata minus tum frigida, tum humida. In recente enim excrementola in superficie humiditas purgatrix lubricando, caliditate obtundit, ipsius perfectionis & formæ causam. Hæc cum siccando resoluta fuerit, caliditas prius obrupta, & ab ea sapor amarus, sique purgatrix trahendo. Viola recens refrigerat, natocoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes extinguit, asperam arteriam & thoracem lenit, expurgat bilem flauam, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam à causa calida: somniferæ sunt, conferunt vna, cynanchæ, præter cæteras verò pleuritidi, & cæteris tumoribus thoracis: phlegmonem

Tom. III.

hepatis, obstructionem eius siccam, icterum valde iuuant, & febres symptomáticas, seu inflammatorias: sitim sedant, sed coryzam excitant. Melior est Viola matutina, cuius virtutem neque Solis calor resoluat, neque pluuia dissipauit. Succus Violarum & syrupus leniendo soluit. Viola melle condita magis tergent, minus refrigerant, cum saccharo contra. Oleum sit

De iust.

nymphacinum aut amygdaliuum, in quo oleum Violarum fiet. Nec Viola, nec harum succus multam coctionem sustinent. Acetum Violarum febrium ardorem mirè sedat. Dantur potu expresso ab Vnciis iij. ad Vncias viij. Succus ab Vncia vna, ad Vncias duas. Syrupus violaceus ab Vnciis duabus, vsque ad Vncias quatuor. Conditum Violarum ab Vncia vna & semisse ad Vncias tres. Hactenus Mesues. Flores Violarum bibiti cum aqua destillationis, vel decoctionis florum Violarum, conferte à proprietate Epilepsiæ puerorum, & propriè illi, quæ dicitur Mater puerorum, & in qua febris est acuta, legitur apud Bayrum.

De fist.

Autem siccatà humiditate, quæ in superficie continetur, gustu amaritudinem deprehendi, à calido sc. prouenientem: & hinc fieri vt esciccatæ magis calidæ, minus quæ humidæ habeantur. Ego autem [inquit Matth.] nullam sanè amaritudinem, nec in siccis, nec in virentibus obseruavi: foliola quidem florum sunt ita acria, vt fauces vellicent: quam obrem Violas nec frigidæ simpliciter nec narcoticas existimari dicendas. Semen certè scrupuli pondere ex iure gallinæo sumptum, purgat. Aqua, oleum, & acetum

Seminis

violaceum cephalalgias ardentissimas vel per se, vel cum linteo impositæ compescunt. Nec minus calidæ hepatis intemperiei auxiliatur. Succus herbæ tumores calidos reprimit. Aquæ oculorum dolores cum linteo inducta mitigat. Ad dysuriam præstans medicamentum est oleum violaceum umbilicali regioni illitum. Semen calculosis vtilissimum. E Violis igitur nigris seu purpureis, vt vocant, Acetum, Oleum, Conserua, Zulapia, & Serapia conficiuntur. Ad quasuis calidas affectiones adhibere, præsertim verò pueris, qui morbo comitiali & ardentibus febribus, non rarò infestantur, commendat Tragus, iteratam violarum macerationem in aqua fontana factam addito saccharo propinans. Serapium Violarum, mensura duum, aut trium cochlearium sumptum, ardores febrium acutarum tollere idem restat: laxam præterea aluum

Serapii

conservare, emollire aposthemata, cor roborare: pleuritidi mederi breuiter omnibus calidis affectionibus summe conducere. Esse qui *Viol. doctis.* Serapium Violarum aqua fontana miscant, sitique restinguendæ exhibeant, quam sanè potione ægotantibus gratam esse fatetur. Ad ditque postremò, id quod in medio residet Viola luteum punctum, negligi non debere, sed diligenter asseruari, nam decoctum in aqua & potum anginae auxilio esse, & comitialibus maxime in pueris, iuxta Dioscoridis præceptum. Tandem Violarum oleum, aquam distillatam, & acetum, dolorem capitis sedandi vim habere illitu, nec non inflammationibus hepatis foris, imposito, opitulari. Hæc inter alia Tragus, quem miror, vt & Dodonæum eum sequutum, tribuere luteæ parti Violæ, quod Dioscorides & Plinius purpureæ.

Simeon Sethi ait prodesse ad intestinorum dolores, cor vero offendere: Dolores capitis à

flavâ bile factos sopire, potas & odoratas: Ventriculorum irritare, & flauam in eo inuentâ bilem: caput siccum humectare, calidumque refrigerare suo odoratu: Somnum inducere: humida capita destillationibus obnoxia reddere.

PINGVICULA GESNERI.
CAP. III.

HOc nomine appellabat Gesnerus *foliorum* argumento, quæ per tertæ superficië sparsa, quinque aut sex, & plura interdum, pinguiuscula sunt & nitida, binas vncias longa, vnciam circiter lata, per extremum nonnihil obrusa: inter hæc surgunt *pediculi* aliquot, palmares, aut altiores, quorum vnicuique in summo fastigio hæret *flos* vnus purpuroviolaceus aut alb⁹, hians, longo calcari donatus, facile pediculum relinquens: *radix* fibrosa.

Gesnerus v. profunditior.

Miror Gesnerum dicere Pingiculam [vt vocat in monte fracto, & de hort. vbi Liparum vocandam censet] folia Oleæ habere. Sanè ea similitudo videtur longè perita: multò enim latiora sunt, nec dura, sed tenera & breui euanescentia: color quoque diuersus.

Pingicula nomine depingitur & describitur à Clusio in pann. & list. placuit enim id illi relinquere quo à Gesnero donata est. An verò Lingua, vel Lingulca Plinii sit, quam lib. 24. cap. 19. & lib. 27. cap. 11. circa fontes nasci tradit, non asserit, sed inquirendi duntaxat causâ proponit. Pingiculam & Saniculam Eboracensem, h. e. *Yers hire* Sani (se nominat, Quibusdâ *krâc* Apuleii putatur. H. Lugd. p. 1106. Cucularam interibere maluit.

Dodecatheon Plinij

C. Bauh. phyt. dicitur Pingicula Dodecatheon Plinii quorundam: Eid. pin. Sanicula rotundifolia 5, siue Sanicula montana flore calcari donato: Pingicula vel *ibuy per*, Viola humida & palustris: Dodecatheon Plinii, Gesn. & Camerarii. Sunt qui Oleosam appellant.

Varietates & Locis

Quæ albo est flore spontè prouenit non modò in Schneeberg, Durrenstein, aliarumque Alpium iugis, in locis à solura recens niue adhuc madentibus: sed etiam illa quæ purpureo est flore permixta in omnibus ferè pratis vlginosis, in quibus Maio floret, & Iunio semen profert: in Alpibus verò ferius, Clusio auctore. Altissimis autem & niuis montibus gaudete, æque faxis proflire, rivulo quopiam præterflaute madentibus, & flores Iunio etiam antequam niuis liquatis montium cacumina detecta appareant, annotatum est in H. Lugdunensi. Obseruaui ego in monte Thuri flore purpureo & albo, & vltra Gochardam ad radicem montis. Reperit

loh. Schvvab copiosam flore purpureo in lutæ montis tractu illo, non tam variis, quam taris stirpibus refertissimo, cui rupes & falcones Falconum rupes nomen dedere. Referebant ei eius loci pastores, se plagas sibi illatas feliciter curare, foliis eius contulis & impositis: eiusque succo pingui & butyroso fillutas in vaccarum vberibus litu curare.

IACEA TRICOLOR SIVE TRINITATIS FLOS.
CAP. IV.

Pvlcherri mi flores, eorumque varietas efficit vt in hortos translata cultu digna iudicaretur: quos quinque foliis constantes, delicias suas aduersâ facie spectatori offerre videas: modò totos putpuros, modò luteos, caruleo, purpureo variegatos: aliterque etiâ versicolores,

in pediculis longis, concavis, ex foliorum alis quæ modò Hederæ terrestris instar rotunda, modò oblonga, in ambitu ferrata, in *caulibus* reptantibus, ramosis, ex *radice* tenui & fibrosâ exortis: *semen* in pericarpis turgidulis, ferè triangulis, minutum, splendidum, copiosum. *Mans* bona est nostra figura ex Fuchsiâ. An hæc sit Iacea illa, quam ad intestinorum ramices magni faciunt recentiorum quidam, dubitat Matthiolum. In post. comm. addit quosdam vocare Herbam trinitatis, ac duas statuit species, minorem & maiorem.

Camer. apud Matthiolum gerit. demptâ figurâ Matthioli, alias duas exhibet [vni titulus, Iacea, Viola trinitatis: alteri, Iacea siluestris] quarum vna sufficere possit.

Tragus Herba Trinitatis duo tradit genera, fatiuam & siluestrem. Hanc vitium frugum & hortorum vocat. Porro ambas has Violas, eas esse credit, quas Columella Sarranas nominat. Nec dubitat quin per Flammeam & Phlogem, eas intellexit Plinius, ita vt Phlogion dicatur fatiua, Phlox verò siluestris. Tandem non sine errore Herbarios Iaceam appellare sibi peruadet, & Iasmen potius dicendam arbitrat, & cum nonnullis Violam Albetæ.

Viola hæc tricolor Dodonæo quoque conuenitè videtur cum Phlogio Theophrasti, quam Gaza Violam flammeam interpretatur. Sed hæc opinionem improbat Gesnetus.

Lobel in Adv. scribit errare Senensem, vt qui Iacea nigra facultates, Violæ flammeæ attribuat, & hanc à scabiosis discernere nesciat: sed decessisse illum nomenclaturam Iacæ vtrique communem. Quare hanc tricoleorem Iaceam mavult dictam *dhò f is*, à Viola, vt etiamnum vocatur, quam

quàm quòd plurimùm humi iaceat, vt quidam autumant.

Viola nigre persimilis flos (inquit Gesn.) què aliqui Trinitatis cognominant. A colorum numero septenario, vulgari nomenclaturâ Heptachrum nostri appellant: inodorus, solum colorum elegantiam & varietate placet. Aliquinon rectè Antorum vocant.

Iacea tricolori adscribit Dorsthenius caulem instar Lauc dulc, acutus & parvis foliis. Sed non video, quomodo conuenire possint; quæ scribit de caule & foliis. Videndum etiam an Ruellius alicubi Ocimoides nominauerit, & Tragus Polygalon Dioscoridis, quod vult Dorsthenius. Ruellius Violæ inodoræ genus esse dixit, quam vulgus gallicum Panseam vocat.

C. Bath. phyt. Viola 8. siue tricolor hortensis, repens, 2205 & 2707, i. e. Viola flamma & flamma (vtrouque enim modo Gaza vertit) Theophrasti. Eid. pin. Viola maritima foliis oblongis & an 2708 Theophrasti: Herba Trinitatis Bruonf. rom. 2. thapl. 17. & in 4. p. 65. Fuchf. Lou. satia Trago: Iacea maior, siue Viola tricolor Cast. Viola flamma Dod. gall. Celsp. Viola tricolor Dod. Cluf. Ger. Viola flamma colorata Lob. Obl. p. 33. Ic. Plant. p. 611. calida in Ada. Viola flamma seu tricolor maior H. Lugd. Viola Trinitatis 1. Tabern.

Flos colore & magnitudine variat: & flore purpureo & cæruleo: albo & luteo: cum pallido cæruleo, purpureo & luteo etiam permiscetur, quandoque lituris quibusdam notatur: rarò flore penitus albo reperitur, quæ est Viola Trinitatis 2. Tabern. Datur quæ duplò maiore flore est, coloris vnius, nigre purpureæ, & instar holoserici nitente, vel pallido, hinc Flos Trinitatis maior. Eyft.

Germanis dreyfarbtigent blumen, freiffam, freiffant, rait, & Rheni tractum incolentibus, vni usq; Belgis dreyfarbtigent bloemen: Gall. De la Penfe: It. Iacea: Angl. hartys nase/ Zone idle Dames.

In Auis pluribus locis exit: nascitur & in hortis, & crebrò quidem sua sponte, siluestri speciosior & elegantior. Vere vnà cum Viola nigra aut panò post emicat, æstate dein tora, & maximà Autumni parte ac subinde etiam Hieme, floret, vt Genevæ mense Octobri. Decembri, Ianuario, & Februario. Montbelgardi in agris obseruauit luteam inter Arbouans & Audincourt; in agris versus La Chau flore albicaute & subluteo, à satia non diuersam, nisi minorem: eiusmodi etiam vidi in agris inter Masmûster & S. Germain, Septembri & Octobri.

Aqua distillata puerorum inflammationibus & torminibus ventris auxilio esse quandoque pota traditur: hodie apud mulieres in vsu est: eadem (vti testantur plerique apud Tragum) pus in pulmone & thorace collectum purgat, si continuò bibatur, eaque vinum misceatur. Herba anginae suum medetur: flores præcipuè virginum scutulis nari sunt. Quum verò acrimonie ratione incidendi vim quampiam habeat, ideo (inquit Fuchf.) rectè recentiores asthmatis, pulmonisque inflammationibus prodelle tradunt: hæc ratione puerorum etiam comicialibus morbis auxilio esse solet: cæterum, non parum ad prurimum & scabiem confert, omniæque cutis vitia emendat, idque mediocri acrimonie & siccitatis ratione: vlcera etiam, quia viscositatem

obinet, glutinate potest. Ad calorem & siccitatem inclinare authorem habemus Matthiolum, qui multà experientiâ compertum ait, aquam stillatitiam ex ea sudores potenter mouere. Matthiolum declarat Camerarius: Stillaticus liquor, inquit, ex herba, caulibus, & floribus exhibetur bibenda laborantibus lue venereâ per nouem dies aut plures, & mouetur eis sudor. Qualitatem herba habet Dodonæo, frigidam quidem obscuram, sed humidam manifestiorem, lenti glutinosique succi, vti Maluæ, particeps: emollientis ea de causa quoque facultatis, verum minùs quàm illa.

IACEA TRICOLOR SVRRECTIS caulibus quibusdam arborea dicta.

Viola arborea quibusdam dicta, surrectis est caulibus, cubitum altis ac etiam altioribus, angulosis: folia priora vulgaris Violæ tricoloris familia, subrotunda, cætera longa ad uncias quinque, alia longiora, vel breuiora, angusta, quæ cultu variant, & latiora reddita Violæ Martiæ folia annu-

Descriptio.

lantur, ad quorum genicula foliola alia emicant, modò parua, modò maiora, quædam etiam laciniata, & per ambitum ferrata, colore Iacæ vulgaris: flores quoque dictæ Iacæ, quinque foliolis constantes in ambitu dilatè violaceis, longis insident pediculis, è foliorum sinu ortis, quorum folia duo lateralia interna parte albis villis obstructa, & cum imo pulchellis striis decorata. Quibus succedunt filiquæ longe in ternas carinas dehiscences, semen continentes album, paruum: radix tota fibrosa est ac perennis.

Tota planta sapore viscido est, & multa communia habet cum Viola siue Iacea tricolori. Sed cur arboream dixerint nonnulli non video.

Arborecentem Violam è Baldo monte allatam, odore perquam iucundo, sibi dono datam ait Matthiolum à Calzolario, floribus Consolidæ regalis persimilibus: plantam duorum cubitorum altitudine, pluribus ab vna radice sublatis caulibus. In post. comm. cum mag. fig. (vbi eadem verba allegat) huius figuram è dit Iacæ siue Floris trinitatis inscripção: In hist. germ. Iacæ Violæ trinitatis titulo. Sed figuram hæc abstulit Camerarius in Hist. germ. Ea sanè non malè conuenit arboreæ multis dictæ quam nos hoc capite exhibentus.

Camer. apud Math. germ. [vbi Violam fruticosam inscribit] & in eiusdem Epit. [vbi Violam arborecentem vocat] Violam erectam potius, quàm arborecentem nuncupandam scribit, abundantem in monte Baldo, flore ex purpureo albescente, sine odore, in hortis ex femine dect-

duo multum se propagantem. Et licet alicui figuram Camerarij Matthiolo appositam consideranti, ea diuersa videri possit, à Viola Martia surrectis caulibus, aliam tamen non existimo, sed naturam lusam, cum semina profert.

An Lobel. in Obs. p. 314. Icon. verò Plant. p. 610. Viola Martia surrectis cauliculis?

Figura Martis Violarum Dalechampij, H. Lugd. p. 798. videtur lacea surrectis caulibus, quæ Matthiolo arborea dicitur, licet minus feliciter expressa, descriptio tamen non mihi videtur in omnibus competere: vereor ne confundantur duæ plantæ. Melior figura est, quæ pingitur p. 800. sub Viola flammea: siue tricoloris maioris Matthioli inscriptione.

Violam arboremcentem Matthioli, & Violam Martiam surrectis cauliculis Lobelij, C. Bauh. in phyt. sub vna. nempe Viola 7. siue tricolore erecta, quam Iouis florem Theophrasti arbitratur comprehensus est. At in pin. mutatâ sententiâ, à se inuicem distinxit. Viola Martia foliis oblongis 2. siue arborefcens purpurea, est, inquit, Viola arborefcens Matth. Cast. Tab. vel potius recta Camerarij: Viola fruticosa Gesn. hort. Mater Violarum Dalech. Lugd. Viola elatior Clusij: Viola erecta flore caruleo & albo Eyst. Flore est ex caruleo purpurascente vel ex cyaneo absente. Viola Martia foliis oblongis 3. siue Viola tricolor erecta, an Iouis flos Theophrasti 6. hist. 6. Viola affurgens tricolor Dod. Ger. Viola purpureæ varietas Lob. in Aduers. Viola Martia surrectis cauliculis in Obs. & Icon.

Spontanea occurrit inter vepres in limitibus Montbelgardenfibus, itinere versus Matthai arcem, florens Maio: eodem hoc mense florentem vidi Elingæ in horto Volmarij, & Argentina Frid. Meieri, ac etiam Lutetia: in horto Robini Augusto, & Sturgardiæ cum seminibus & foliis valdè latis, quasi Violariæ Nouembri.

Locus & Tempus.

Iacea tricoloris siue Floris orientalis genus flore luteo & purpureo magno, repens, non annuum.

Clus. Pann. p. 358. Viola 3. siue tricolor odoratissima p. 359. Viola montana 3. siue tricolor 1. Eid. hist. Item Pann. Viola 3. siue tricoloris odoratissima aliu-1 genus, ei per omnia simile, floris colore excepto: Eid. hist. Viola montana tricolor 2. primæ per omnia similis floris colore excepto, omnino flauo, purpurascens radiis ex umbilico emicantibus: reuert & alia varietas coloris reperiri (flore sc. roto purpureo) quam seminio accidere putat Clusius.

Synon.

Camer. apud Matth. Germ. Iacea flore maiori luteo valdè odorato: alia huius generis flore purpureo.

C. Bauh. pin. Viola Martia foliis oblongis 4. siue Viola montana tricolor odoratissima (u. phyt.) Viola flammea maior violaceo colore mixta, Eist. Eid. Viola Martia foliis oblongis 7. siue Viola montana lutea grandi flore (12 phyt.) & Camer. Viola nigræ per simillim montana lutea Gesn. hort. Viola flammea lutea H. Lugd. Viola Martia arborefcens lutea Tabern. Viola flammea maior pallido colore mixta Eyst. Flore est luteo, sed magna ex parte lineis purpureis intermixtis, aliquando sine lituris: rarius flore albo reperitur.

In montibus Rheticis mediis in quibus flore purpureo magno: floris minus speciosis in campis in montibus Rosberg. prope Masinunter.

Locus & Tempus.

Luteo flore in diuersis hortis florens Aprili & Maio, at nisi transplantetur, facile perire solet. Spontè in Helueticis montibus nasci, pænique torâ Æstate florere fertur.

Iacea bicolor, Frugum & hororum vitium Trago.

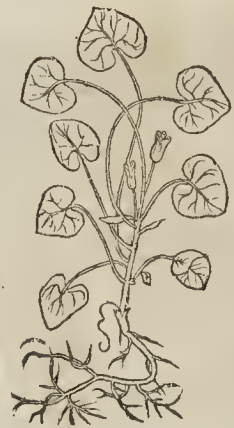
Herbam Trinitatis secundam, siue siluestrem De (vt vocat) quæ spontè in hortis & frumentis nascitur, Vitium frugum & hororum meritò censuit Tragus, latius per omnia similem nisi quod sterculos magis exiguos procreat, candidos & luteos, interdum etiam caruleos & luteos.

Iacea. siue Herba Trinitatis altera, cum Iacea tricolore vulgari iisdem pariter locis nascitur, & fertur in hortis, minoribus tamen ac breuioribus tum foliis, tum floribus, qui tamen non tribus, sed duobus tantum constant coloribus, candido videlicet, & lutescente, inquit Camerarius in Epit. Matth. vbi figura. Italis dicitur Iacea seu *Mintui pensherim. ori.* Germ. wild frucht *Samtraut* & *Wistmutterlein.*

C. Bauh. pin. Viola Martia foliis oblongis 6. siue Viola bicolor arvensis (9. in phyt.) Iacea minor Cast. Viola nigræ similis arvensis minor, Gesn. hort. Viola siluetris Lob. Icon p. 611. Viola flammea minor Hist. Lugd. Viola Trinitatis minor petraea Tabern. Viola tricolor petraea Gerardi. *Hactenus* trium colorum non obseruati, sed candido & luteo, caruleo & luteo, caruleo & candido: aliquando tamen totus luteus vel totus albus occurrit: Alia est valde parua Augusto florens.

A S A R V M.

CAP. V.

Non immeritò Nardis Asarum accensuit antiquitas, tanta est in radice tenui, repatrice, fibratæque odoris affinitas: folia verò Cyclamini, circumcinatæ rotunditatis, lato virore supernâ parte splendent, rigida, infernâ autem magis alient, tenerâ lanugine pubescens tritineque, magis tamen infcâ quam suprà: inter folia proximè tetram, in breuibus pediculis hirsuti sexanguli cymini purpurascens hiosciam, in tres laciniâ diuisi, oriuntur, internè atro-purpureas, externè ex virore rubescens, medium occupantibus laciniis purpureis: semen sex distinctis loculis comprehensum continetur, acinis vuarum simile quoad formam extenpam, tunicâ fuscâ, quæ interius medullam albam continet, acriusculum est gustu.

Asarum

Alatum [ἀλάτων] quod alij Nardum siluestrem [νάρδος ἀγρία] vocant, Dioscoridi hæc est odorata & coronaria [vt Pat. addit, ἀλάτωνος στεφανώτικη. Cat. pro νόα habet βοτάνη.] folia habens Hederæ κισθίου. Quidam addit (ἢ ἀριστολόχια) similia, sed densiora [πυκνότερα. Pat. μικρότερα.] & multo rotundiora: florem inter folia iuxta radicem cæruleum [κισθίου. Patif. ἀγρία, πορφύρα ἰσώδης. Cat. πορφύρα, ἰσώδης.] Hyosciami cytinum referentem, in quo semen acini nucleo simile: [Addit hic alter codex, ἵχθυον κισθίου, γυναικῶν ἰσχυρὰ χέλε, at neque Oribasius, neque Serapio ita legerunt.] Radices subsistent numerosæ, geniculatæ, tenues, oblique, Gramini similes, longè tamen gracilioris & odoratæ, linguam excalescentes, valdeque mordentes.

Vocatur inter notha, à Magis Sanguis Martis (αἷμα Ἀρέως) ab Othone Thelam [Θέσαι:] ægyptiis Ceteera [κετήρα:] Romanis Peipensa, ab aliis Baccaris [βάκχαρ] Hæruscis Succinum (σάκκινυμ) aliis Nardus rustica (νάρδος ῥύστικη) Gallis Baccar.

In Dioscoridi textu verba hæc ἀλάτωνος στεφανώτικη quidam relinquunt, alij tollunt. Tagaultius ea Bacchari potūs, cui hanc naturā, viribus & effectu proximam esse ait, conuenire putat. Baccharem inquit, Plutarchus coronis esse dicatam conoedit, cuius sententiæ accedit & Virgilius, iniquens:

Et Bacchare frontem.

Cingite, ne nocet vati mala lingua futuro.

Itaque quod herba coronaria dicatur Alatum Dioscoridi, id errore cuiusdam sciolii, docti putant accidisse, qui Baccharem Asaro commiscuit. His Tagaultij rationibus, addit, Serapionem omnifide coronariam esse, & Plinium dicere coronis addi.

Exemplaria autem Dioscorideæ deprauata esse testatur Fuchsius, ita differens: Habent exemplaria πυκνότερα vel μικρότερα, cum potius scribeudum sit μελαχρότερα; id quod partim Plinij testimonio, partim etiam iudice sensu ipso comprobati potest. Plinius habet molliora. Sensu iudice, Asari cerē folia, neque densiora, neque minora Hederæ foliis sunt: sed maiora multo, & longè Hederæ molliora. Ego confidendum propono an non legi possit μικρότερα?

Plinius lib. 12. cap. 13. scribit Alatum, quod & ipsum aliqui Nardum syluestre appellant, Nardi vim habere, foliis Hederæ, rotundioribus, mollioribusque, flore purpureo, radice gallici Nardi: semine acinoso, saporis calidi ac virosi: Montibus in vmbrosis bis anno florescere: Optimum in Ponto, proximum in Phægia, tertium in Illyria reperiri: fodi cum folia mittere incipit: & in Sole siccat, celeriter stium trahens ac senescens: Inueniam & in Thracia herbam esse, cuius folia nihil ab Indico Nardo distent. Lib. 21. cap. 6. eorum errorem corrigendum esse monet, qui Bacchar Nardum rusticum appellauerunt. Esse enim aliam herbam sic cognominatam, quam Græci Alaton vocent, quoniam in coronis addatur.

Constant. autem in annot. in Amatam licet Baccar siue Baccarin Plinij lib. 21. c. 6. & 19. Item lib. 11. cap. 12. Asatum esse dicat, eo nomine à nonnullis Nardum falsè vocari, Baccarinum Dioscoridis aliam à Pliniana esse herbam, nomenque affinitate falli, quotquot rei herbariæ recentis scriptores vnam salant: Ego tamen contrarium asserto, dicoque cum Amato Plin.

num ilis in locis de planta ab Asaro diuersa loqui.

Brassauolus [verba sunt Matthioli] immeritò in Plinium spiculum conuertit, vbi dicit, ipsum eo etiam in errore versari, vt Asarum Baccharim esse existimare. Plinius enim lib. 21. eos arguit, qui Baccharem & syluestrem Nardum idem esse contendunt. Id autem quod dicit libro 12. Baccharim vocari Nardum rusticum, non propterea ait idem esse, sed, maiè ita dici, etiam ita vocetur.

Si quis portò à me inquirat, quid de Bacchate sentiam, & an idem sit cum Asaro, vel diuersum, ei respondeo me non inuenire Dioscoridem sub nomine Baccharis vllam herbam agnouisse, sed caput illud in Dioscoride adulterinum esse, & ab alius additum. Multæ autem sunt rationes, quæ ad id credendum me induxerunt. Et in primis videtur hæc vox Baccharis latina potius quàm græca. Nec inuenitur vllus author ex iis, qui Dioscoridem præcellerunt, vel eodem tempore vixerunt, aut post sequuti sunt, qui vllius plantæ sub hoc nomine memorerit, quemadmodum in Galeno & Aëtio videti potest, qui ne vnicò solùm verbo Baccharem nominauerunt. Nec refert appellasse Athenæum vocem Baccarin, siue Pancarin: non est enim planta, vt estranes quidam existimant, sed vnguentum. Si quis autem insisteret, io Ægignera & Oribasio inuenit caput de Bacchari leparatum à capite de Asaro: Inficias non ibo hæc duo capita apud Paulum reperiri. Verùm affirmabo satis longo tempore post Galenum venisse apud Græcos in lucem hoc nomen Baccharis. Cùm igitur inueniam Paulum, qui de simplicibus Galeni scribit, agere de Bacchari, de qua nulla sit mentio in Galeno, ocellarid sequitur vnum ex his duobus, vel deesse in Galeno, vel additum à Paulo, neutrum tamen credendum est, sed certò concludendum hoc additum in Paulo à librorum corruptore aliquo. Idem in Oribasio accidisse dico. His addo apparere totum caput de Bacchate in Dioscoride, excerptum esse à principio ad calcem ex capite Asari, sed è verbo ad verbum, vt animaduertit is, qui vtrumque conferet caput. Idem omnium videntes fortè hæc duo capita similia esse, qui certò sibi persuadentes Dioscoridem scripsisse de Bacchari, cum Paulus & Oribasius de hac tractarint, nescientes qua ratione rem componerent, sibi imaginati sunt boam partem capitis de Asaro (nempe eam quæ inserta capiti de Bacchari) spuriam esse, quam idè vt abiectam ab aliis, abstulerunt à reliqua parte. Atqui error nimis magnus est, demere legitimo capiti, quod à Dioscoride rotum ac integrum & non truncatum fuerit traditum, & defendere adulterinum. Dioscorides autem scribens de Asaro, desumit partem vnam ex capite Crateuz, qui minùs exactè, vt oportebat, de Asaro tractauit, & in suum inseruit, reliquum vt non necessarium omisit, subnectitque huius herbæ, tam suas, quàm Crateuz facultates, addens in fine capitis, Crateuan herbarium ita scribere ad verbum. Rem autem ita se habere testantur fragmenta variorum autorum Græcorum manu scriptorum, quæ apud me habeo in quibus omnia leguntur, quæ Crateus de Asaro scripsit. Et hinc colligere licet totum caput de Asaro in Dioscoride legitimum esse. Et hæc æqui lectores consulant, & de nostra controuersia iudicent: collatis quidem iis, quæ

Autorum opinio.

hac de difficultate, Matthiolum, Cordus, Dodonæus, Lobel, & Cœsalpinus præ cæteris memotie prodiderunt.

Ex quorum scriptis constat Matthiolum, Cordam, Dodonæum, Lobellum & Cœsalpinum præ cæteris Afarum & Baccharum ab inuicem distinguere, nullum inter Baccharum Dioscoridis supposititiam, & Plinij genuinam, discrimen agnoscere.

Anguillara epist. i. offendere conatur Dioscoridis caput de Bacchari esse spiritum, ut & in Paulo & Oribasio: Item ex Dioscoridis capite de Afaro nihil demendum: Baccharis caput desumptum esse ex capite Afari: Baccharim vero Plinij differre à Dioscoridis existimat.

Synon. C. Bash. phyt. & pin. Afarum i. Afarum B uncl. tom. i. thaps. 8. & in 4. pag. 6. Trago, Matth. Fuch. Dod. Lac. Cordo in Diosc. & hnt. Turn. Geln. hort. Cœsalp. Cast. H Lugd. p. 913. Thal. Tabern. Lobel. Obl. p. 328. Ger. & Eyll. Afarum Baccharis sine Baccharis Lob. in Adu. & 1c. Plant. p. 601.

Varietas. Quidam Afari speciem diuersam, vulgari multo maiorem & odoratiorem in Heluencijs Alpibus circa Eremum D. Virginis Sani Cusfid f reperiri aiunt, testibus Camerario & Gellero quæ am vnum sit, dubitat.

N. m. in lingua. *Aracoo* & *Arpoo*: *Arpica* Græcis, Afarum & Nardum dicitur aut Nardus agrestis Latinis, Afaron Arab. Gorminis in Persijs, Belg. Haffewer el / *Wassföer*: Gall. *Cabaret*, *Ouille d'honneur*, & alibi. *Orellier*: Montbelgardi quibusdam Girard *rouffin*: & Burgundis nonnullis *Rondelle*. It. *Afaro*: Illip. *Arara baccharis*: Angl. *fofffoote* (quod folium habeat rotundam, pulli equini pedi simile) *Afara facra*: Boh. *Koppung*: Hung. *Kapatnoef*.

Locus. Amat montium epaca ac umbrosa loca, & plerumque sub Coryiis, ut Cordus refert, inuenitur. Vltimum autem, auctore Dioscorido in Ponto nascitur, & Phytia, & Illyrico, & Iastina Italia. Hincense est Anglis. Germanis subinde spontaneum. Aspera macrae & sicca loca amat, in siluis etiam nasci & sepibus, apud Fuchium prolium est. Perpetuè vitæ herba, noua tamen vna cum florealis folia Vere promittenda tamen & Autumnofloret. Colligendum in fine Augusti, à die decimo quinto eius mensis vsque ad octauum Septembris. In montium conuallibus hincense us siluosis Allobrogum, Sabaudorum, Gallo-prouinciæ, & Pyrenæorum Lob.

Vires & vltus. Dioscoridis vim tribuit Afaro calefactoriam, & vrinam cientem, conuenientem hydropticis, & coxend cum morbo diutino. Scribit præterea menses cum aqua mullâ potas radices pondere drach. sex ducere, & velut Veratrum album purgare: misceri etiam vnguentis. Hoc cognitum dignum est, quod Galenus radicibus Afari similem vim attribuit, ei quam Acoti radices habent, & magis etiam intensam, & proinde ea quæ de Acoto dixit, etiam ad Afarum referenda esse. Plinius Nardi vim habere Afarum scribit. Mesfies laudat radicem amplam, spissam, odore tenui, sapore acri & parum styptico. Afari radix, inquit, calida sicca ordine tertio, vel potius cum Dioscoride calida secundo sicca tertio [vbi hoc dicitur Dioscorides, nondum inuenio, tenet, reuelat, obstructa aperit hepatis & lienis, & horum distentem soluit, & affectus hos inde natos, febres putidas & diutinas, icterum, hydropem, præteritam vrinam insutam. Purgat vomitu &

vrinis bilem, sed puritatem manifestius, etiam ex illibus, ichio, & alius articularis: ob id harum partium dolores mitigat, præsertim insusam, vel aliter exhibitum. Oleum Afari cum Ladano spinæ illitum sudores mouet, & rigorem febrilem inhibet, vrinam mouet, semem auget. Valentiùs agit cum fero lactis, Spica & hydromelite. Mustum his radicibus conditum, post tertium mensem hydropes & splenem sanat. Mediocriter coqui & terti potest: & quod tenuius est tritum, eodem magis vrinam mouet, minus autem vrinam ducit. Datur infuso ab aureis duobus ad drachmas quatuor: puluere autem à Drachma vna ad autecos drachmas.

De Afari virtutibus Amilij Macri elegantissima Poësis extraxit:

Est Afarum græcè, Vulgægo dicta Latine:
Hæc calida & sicca vrinam dicitur esse,
Tertius est illi gradus, ut dicunt, in vitroque:
Provoct vrinam, potatque mensura purgat,
Hocque modo ictera medicatur sumpta dolori.
Hydropicisque iunat, sibiisq; fugat hausta frequenter,
Et vultu morbus decoctio subuenit eius.
Dicitur ictericum potata repellere morbum,
Helleborique modo vomitu præcordia purgat,
Sed non est huius purgatio tam violenta.
Hæc metuenda quidem, si fiat taliter illa,
Etatem & vires eius circumspice primum,
Quem purgare vales, & tempus quale sit anni
Et si sit regio feruens, vel frigida valde,
Aut si temperiem mediâ tenet inter vitæque, &c.

Fuchius liliolum, in quo Afarum decoctum est, si eo caput laetur, cerebrum roborare refert, & memoriam: succum autem eius cum Pompholyge, caliginantibus oculis confert. Sylius de comp. med. scribit Afarum valde e. foliis vite & semine, sed efficacissimum esse radice. Subdit Tragus, Afari solis capto admotis vti mulierulas Argentoratenses ad febris ardorem depellendum, cum tamen tota planta atomica sit, & gustu mordax, quod insignis caliditatis indicium est. Cæterum, cum folia adstringendi naturam habeant, calorem ipsam febrilem sic admoda ad interuota tetendant, atque ita morbum adaugent.

Amarus Afarum à femencia ad integram consuetudine propinatis posse sibi imaginatur. Sed hoc consilium impugnat Rob. Constantinus, his verbis: Pémeciolum consilium: siquidem experientia constat valentem esse vim Afari, etiam Dioscoride teste, cuius Vncta sumpta Amari suavitudo vna cum Saponibus inducet. Consilium igitur multò inficià subistere, quam ita temere periclitari. Certum quidem Dioscoridem Afari drachmas senas exhibere: sed hæc etiam coæx imperitus corruptus est: nam in vetustissimo manuscripto, pro quo legitur quatuor nota. A. de quod vires noitæ ætatis hominum, antiquorum viribus nequaquam respondeant, ut innoxie fere possit complutum pharmacorum præscriptum pondus à maioribus, quod quia in confesso est, existimamus multoties potius, quam multum vna vice, in purgando securius esse. Hæc Constantinus.

Matthiolum, qui vnciam semis in infusione non excedit, nec puluere vltra drachmam dat, à Galeni sententia maximè dissentit. Cùm nulla, inquit, in Acoto delectoria sit facultas, & Afarum, ut Dioscorides ait, & Mesfies fatetur, & nihil ex eimento competitur est. Veratrum modo expugnet, non video sanè cur Acoto in omnibus suis facultatibus

fuis facultatibus tam facile à Galeno comparari possit. Galenus autem non dicit omnibus facultatibus respondere, quinimò intensioribus esse præditum Asarum. Verissimè quidem ait radices Asari facultatibus Acoro similes: vix enim vix à Dioscoride attribuantur Acoro, que in Asaro repetere non liceat. Interea tamen non ita potest comparari Acorus Asaro, vt Asarum Acoro. Nec etiam ob id sequitur facultates non esse similes Acoro, etiam si plures habeat Asarum.

In hist. getin. commendat Matthiolus rusticis ceu optimum in febribus (maximè quartanis, Camer.) medicamentum, si manipulum foliorum fumant, in vino aut aqua decoquant, & melle dulce reddant, bibantque per aliquot dies mane: hoc enim euacuare per alvum pituitam & bilem, ac etiam interdum per superiora: sed cum assumere volunt, iubet illos aliquid Macis, vel Cinnamomi, aut similia aromatum addere. Mulieribus autem gravidis non sine detrimento tum proprio, tum alieno, factis scilicet, exhiberi testatur. Rondeletius in coxendico dolore vitur Asari seminis vel radicem decocto ad vomitum ciendum, facili, vt ait, successu. Ad verrucas in facie Asarum temperat in aqua Rosarum per bidaum, & illinit. Si Asarum absolute dicitur, Camerarius radicem fumendam intelligit.

Quod denique Asarum si tenuissimè teratur, potu lotium: si negligentiùs, aluum & vomitum ducere asseritur, id sanè contingere puat Lobelius, quia tenuissimarum partium decoctum celerrimè per ventriculi fundum & duodenum transuehitur, ac illic in hepatis venas & mesaraicas rapitur vix dum collatis ductibus, aut leniusculà impressione inibi relicta: at subest ratio argutor: hydropotæ non pauci, præsertim splenicæ, etiam referto cibis ventriculo, mox quam frigidam hauserunt, rugitum, grauitatemque in splene præsentunt, nullo ventriculi aut hepatis percepto fastidio. Nempe venæ, quæ superiores mediâque stomachi partes à liene trahunt, suis ramis hautiant illic maximam liquoris copiam, rapiuntque in splenis maiores venas, vnde status, grauitas, murmurilli. Et hæc Lobelius.

ASARVM MVR I.

Tom. III.

Asarum muricatum, quod Asarum foliis imitetur, & quod nusquam alibi, quam in muris gignitur. Ex parietum fissuris profilit, radice crassiuscula, nodosa, è rufo nigrescente. Polypodij ferè colore, in pluri-mos villos diuisa: folia paucis, Asaro similibus, venosis longo pe-

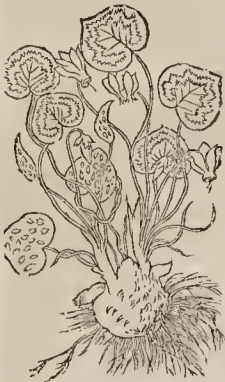
diculo subnixis: nec semper, nec florem se vidisse tradit author H. Lugdunensis p. 1. 34. ex qua cum icone præcedentia desumpta sunt.

Temeraria autem valde est descriptio, non ostendens qualis planta, an glabra vel pilosa, aut quali sapore: nec monstrans quò loci in muris obseruetur, aut qui Herbarij Asarum muri vocent.

H. Lugd.
1634.

HERBÆ A SVE SIVE PORCO
nominatæ. CAP. VI.

Non penitus à proposito nostro nos declinaturus speramus, si antequam vterius progrediamur, & ad Cyclaminum, (qui ipse apud Germanos & Gallos præsertim, à porco denominationem suam accepit) describendum nos accingamus, plantas à sue vocatas, hic nomine tenus solum, ceu propiore loco fusius quamlibet seorsim tractaturi, commemoremus. Sunt autem hæc, teste Gesnero de Quadr. Fungorum tertium genus, suillum Plinio dictum, Germanis fortè *Worthelen*: H. g. lib. 40. Hypochæris. Hyoharis Inrubo similis, sed minor Plinio, Tigrensisibus *Sedjick*. Rostrium porcinum, aliis Dens canis, Helnetis *Fubsumer*: dictum. Panis porcinus. Scinos. Astrabus, i. e. Pes porcinus. Adianthum, aliquibus Capillus porcinus. Miliun Solis, i. e. Cauda porcina sylvatico. Peucedanum. Scrophularia, quæ alio nomine Milleborbia: vel Faba inuersa. Hyofcyanum, Trago germanicè *Sambon* / dictum, i. e. Snilla Faba. Chenopus, german. *Schwitted* / i. e. Porcorum mors, & *Scyphag*. Solanum siluaticum cui baccæ nigrae, germ. *Schwäit*.

CYCLAMINVS FOLIO
rotundiore vulgarior.
CAP. VII.

Orbiculata nititur radice Cyclaminus fibras circum circa emitteat, è cuius parte superiore capita exoritur, quæ plura fundunt folia, palmaribus plus minus pediculis hærentia, rotunda ferè, aut ex rotundo aliquantum oblonga, inque acumen delincentia, crassiuscula, superius atroviuentia, asperis subinde maculis lacteis, inferius purpurescentia, nonnihil per margines sinuata: flores inter folia ferè latent violacei coloris, quinque foliis constantes sursum reflexis, producto ex umbilico stylo.

Cyclamino Dioscorides felia tribuit Hedere similia, purpurea [*scroph* ver. caret.] infra supraque maculis albicanibus distincta, caulem vero

Q99 2

quatenum digitorum, inanem ac nudam: in cuius summo flores emicant Rosarum effigie purpurascetes. Radicem nigram, Rapo proxima, & aliquantulum latam.

Plon. forte, 1771.

Cyclaminum folia habere minora [maiora forte legendum] quam Hedera, nigrioraque & tenuiora, sine angulis: in quibus albicant maculae: caulem vero exiguum inanem: flores purpureos: radicem latam, ut rapum videri possit, cortice nigro: nasci in vmbrosis, & à Romanis Tuber terræ vocari prodidit lib. 27. cap. 9. Plinius.

Barbaros, Arabes, & Mauriticos duas Cyclamini species, sc. Arthanitam, & Bothormarien confundere, refert Cornarius. Verum Rhasin eas tanquam diuersas ad infusum per Clysterem immittere. Appellatur, inquit, Cyclaminus, Latinis græcam vocem vsurpantibus, item Tuber terræ, & Rapum, & Vmblicus terræ, officina vocant Cyclamen, & Panem porcinum, & Panem terræ, & Arthanitam, omnibus appellationibus à similitudine ductis. Verum Barbari, Arabes, ac Mauritanici Medici utramque Cyclamini speciem confundunt, Cyclamen, & Arthanitam, & Panem porcinum, & Bothormarien, eandem, priorem videlicet speciem appellantes quam Bothormarien propter secundam speciem appellatur, sc. Tuber Martis, quam postea officinae Sigillum Martis dixerunt. Atque hæc distinctio rectè facta, ac primum prodita est à Ruellio. Rhasis tamè lib. 9. c. 1. & Bothormarien, & Arthanitam, tanquam diuersa, ad infusum per Clysterem immitit. Cornarij opinionem improbat Matthiolus vnum & idem faciens contra Ruellium.

Anguillaræ Cyclamini varietas (species forte referendæ sunt ad Cyclaminum angulosum, de quo suo capite. Est autem quædam florens Autumno, quædam flore odorato, quædam inodoro, quædam flore purpureo [rossis], alia albo, alia luteo, qualis videtur in regione Bosniæ: verum omnes habent folia Hedera, & radicem rotundam, Rapo similem, inquit epist. 11. Idem rursus ait Petiliam florem Plinij, nihil aliud esse, quam Cyclamini speciem florentem Autumno, flore odorato.

Petiliæ flr.

Cyclamini nostri speciem habet Condenergius, radice instar capitis arietis: Volmarius autem orbiculatam, nec oblongam, qualem Rheticam ait Getnerus.

Radix in bar capitis arietis.

Cordo in Diosc. Cyclaminus, & Panis porcini: Dod lat. Cyclaminus orbicularis rotundifolius, floribus anguloso Cyclamino similibus, odoratioribus, radice aliquantò minore.

Cyclami odorato flore 2.

Clus. Pann p. 232. refert Cyclamini odorati, siue Cyclamini, non nisi Autumni initio flores suos producentis, & statim folia, quæ postquam tota Hyeme persistunt, sub Aprilis finem, aut Maio euancere solita, in Pannonicis prouinciis duas obseruari differentias. Primam in Hist. post. Cyclamini odorato purpureo flore titulo pingit: Alteram speciem vocat Cyclaminum odorato flore secundum, primo planè similem, pauciora tamen semper folia proferentem, eaque non purpurascens ut illius fabris coloris, sed albicans quodammodo, aut pallescentis, cui vitidis milis, vrin Afari acutis foliis.

Synonyma.

C. Bauh. phyt. & pin. Cyclamen 1. siue orbiculato folio infernè purpurascens: Cyclaminus minor, & vmblicus terræ Trago: Cyclaminus, Math. Dod. gall. Cordo in Diosc. & hist. Gesn. hort. Lac. Turri. Lon. & Tabern. Cyclaminus maior Cuth. Cyclaminus rotunda Fuch. Cyclamen vulgare Eyll. officinarum orbiculato folio, Panis

porcini & Athanita Lob. Icon. p. 604. Cyclaminus flore odorato Clus. Pann. & Hist. Cyclaminus vulgaris & Cyclaminus prior cum icone Matth. & Lobelij H. Lugd. Cyclaminus ætius vulgaris Camer. Cyclamen orbiculato folio, Geat. Cyclamen 2. siue orbiculato folio infernè ex vitidis pallente Gesnero. Cyclamini odorati altera species Clus. Pann. Cyclamen odorato flore 2. Si. hist. Camer. in Hist. germ. vocat Cyclamen radice oblonga: Κυλάμιος μαρτίου: Eidem in Epitom. Matthioli.

C. Bauh. pin. Cyclamen 10. [5. phyt.] siue oblonga radice: Cyclaminus radice oblonga unato in sine adnexo Gesn. hort. Cyclaminus oblongus Eid. app. Cyclaminus longius radicans. Item pin. Cyclamen 3. [7. phyt. siue Cyclamini species radice instar capitis arietis Gesn.] radice maxima foliis infernè rubentibus, Cyclamen Romanum Eyll. An Cyclamen à Muto, Clus. hist.

Nos Cyclamini longius radicati picturam hic damus, quamuis diuersam non statuamus, ab ea quæ orbiculato est folio siue Afari. In hoc enim Cyclamino nullam differentiam obseruamus, nisi quòd caput longius excresecat, & in duo-

alia iteui paritur, quæ habere solet Cyclaminus Afari folio, modò breuius, modò longius quam minus benè in figura nostra Fuchiana exprimitur.

Nolim igitur cum Camerario apud Matthiolum particular. genus constituere, & post Cyclaminum Hedera folio, sed potius post Cyclaminum folio

orbiculato, cum quo idem. Eiquamuis Camer. dicat esse Hedera folio, tamen effigies monstrat, Gesnerianum illud Cyclaminum fuisse folio non anguloso: variant etiam Hedera folia. Nolim quoque particularem facere speciem ex Cyclamino capitis arietis instar, quod intelligo de figura quodummodò arietis caput imitante, non de magnitudine. Nec difficile fuerit in ea radice tale quid sibi imaginari, quandoquidem non semper orbiculara exiit, ac non raro supra tuber veluti cornua producit, quæ Herbarij radicis capita vocare consueverunt.

Κυλάμιος Græci appellant: dicitur & Cistanthemum [κισάνθημος] aliis Cissophyllon [κισσοφυλλον], ab hederae flore & folio: aliis Chelonio [χελωνίος], aliis Icthyothera [ιχθυόθηρα], quòd sit venandis & inescandis piscibus aptus: Zoroastri Chelona [χελωνί] seu Triumphaltes [τρυμπαλίτης]: Oithani Apho [οίθηνη] Magis Miaspho [μιασφο] (Aegyptiis Theke [θηκε]) ut inter noctas voces reperitur: item Tuber terræ, & Rapum terræ, aut Vmblicus terræ, à Marcello Orbicularis, ab Apuleio similiter Orbicularis, & Palalia: Rapum porcinum

porcinum. Terra malum: in offic. Cyclamen,
 Panis porcinus. Antharita: German. Schweitz-
 brodt / Swebrodt / Erdschaden / wasser-
 den / Erdenbein. Erdnurr: Belgis Dersens
 broot / sueschon broot: Gallis Pain de porc: Italis
 Pan porcino: Hisp. Pan de puerco & nonnullis Mazan
 de porco: Angl. Sowbrode: Boh: wercch
 Schwiaff: Digno repa, quod porcinam
 Rapum significat.

Genera copiose provenit in Monte Salene, & in
 Rhætici montibus Junio & Julio florens. Nulli
 sunt in Panu. & Austria siluosi montes nulli sal-
 tus aut in montium accliuatibus vda prata, quæ
 Cyclamino odorato Clusij non abundant, vbi
 variaz magnitudinis radices emittunt, ranteq; inter-
 dum, vt manum implere queant. Nasci in editis
 montanis & stirpibus non farctis locis testatur
 Cordus: folium item amare lutosum quemadmo-
 dum Alatum. In Arduena silua ac vicinis locis
 apud Belgas reperiri scribit De donzus.

CYCLAMINVS PARVA RADICE.

Nos hic pro-
 ponimus i-
 conẽ Cyclami-
 ni cũ parvâ ra-
 dice, qualem in-
 ter Fuchianas
 sculptam emi-
 simus, quam ne-
 scimus an eadẽ
 vel diversâ à no-
 stra priore non
 angulosa. Quæ
 autem de Cyclam-
 ino parvâ ra-
 dice dicuntur,
 huic figuræ sub-
 jicimus, donec
 aptior plac, vel
 à nobis, vel à te
 pro Cyclamino
 parvâ radice de-
 monstrer. Huc

Mesues videtur intellexisse per Cyclaminum mi-
 norem parvâ radice, magnitudinem Nucis Auellanae,
 Cicerumque. Marti huiusmodi hunc se vidisse re-
 fert solum in Tridentino agro, in valis Ananiz
 montibus copiose nascentem. Angullara eam
 esse existimat Cyclaminum Mesues, quæ in monte
 S. Juliani Lucæ reperitur, radice omnium mini-
 mâ, Martio florens.

Reprehendit meritò Lobelius Senensem Do-
 ctorem Marti huiusmodi, ex Mesue maiorem Cyclam-
 inum referentem, dicentemque vno solum tra-
 ctu se minorem vidisse: eam tamen neque verbo,
 aut icone docuisse: Docuisse tamen illum indi-
 casset, quænam ista esset radix, & an à Cyclamino
 folio mucronato differret.

Κυκλάμιος ἔριπα, siue exigua Cyclaminus, in-
 feriori per omnia respondit, nisi quod à non
 prinde acris est, & secunda vtilis illa. Nascitur & huc
 in vmbrosis siluis. Eam ego (Inquit Trag. lib. 2.
 cap. 134.) in Rhætia superiori non procul à Cur-
 ria oppido primum vidi. Dicebat mihi tum
 Hermedætylum eam esse, sed falsò, nam Cy-
 clamini exigua veræ species est.

C. Bauhin. pin. Cyclamen. 9. (. phyt.) siue ra-
 dice exigua: Cyclamini exiguae veræ species H.
 Lugd. Cyclaminus æstiuus Clus. hist. Cyclam.
 Tom. III.

minore Castori.

Cyclaminus fl. re albo.

Anguill. Cyclaminus flore albo. Gesn. hort. Cy-
 claminum folis subrotundis albo flore circa
 Neocomum Sabaudiaz reperitum. Clusio scribe-
 bat Iosephus Casabona è Candia Creta in ule-
 vrbese Nouembri Cyclaminum albo flore ob-
 se. usse. Gallus quidam Rhyzomus Galliam,
 Italiam, Germaniam peragra e solitus adfere-
 bat in Batariam Cyclamini radices, quas albos
 flores dare referebat.

Cyclaminus vernus flore luteo.

Anguill. Cyclaminus flore luteo, folio Hederae Locusi
 in regione Bohæ: Luban. Adu. Cyclaminus la-
 teo flore: folio mucronato, verno tempore, in
 Narbonæ montibus: Eid. hist. Belg. Cyclamen
 flore luteo, in Lombardia circa Bononiam. Cy-
 claminum quem Lobelius apud Intubies flore
 luteo obseruasse scribit, Clusio videre non con-
 tigit.

C. Bauh. phyt. Cyclamen 8. siue luteo flore: Eid.
 pin. Cyclamen 11. siue vernum luteum, Cyclam-
 inum luteo flore H. Engd.

Cyclaminus folio anguloso.

Orbicula- Defet.
 Oris huic
 vt priori radix:
 folia sesquipal-
 matibus nixa
 pediculis, cras-
 sa, superius
 purpurea, albis
 maculis nota-
 tata, inferius
 dilute virentia,
 triquetra, He-
 deraceis similia,
 longiora
 quàm latiora,
 circumtosa: flo-
 res alterius flor-
 bus respondent,
 inuersi, colore
 albo (in sicca
 planta.)

Gesn. hort.

Cyclaminus

foliis angulosis cucurbitaceis ferè, Cyclaminus
 folio quadrato. Antè diximus huc fortè refe-
 rendam Angullaræ Cyclaminum flore odorato
 & inodoro, folio Hederae.

Clusij sequentes Cyclamini species ad hoc Cyclam. 2304
 caput referimus de quibus in Hist. hac scribit: rari duplex
 Ceterum, duas Cyclamini species se habere ad
 me scribebat Jo. ab Hoghelande, ab ipsius fratre
 Theobaldo in montibus quibusdam curas dum
 ex Italia redire. Illes verò non Autumni in-
 itio sed ipso Solstitio æstiuo florere incipere:
 perseverareque ad autumnale vsque Equino-
 ctium: eius item semine natas plantas idem or-
 tibus sui tempore obseruare: eam ob causam æsti-
 uum Cyclaminum potius dicendum, quàm au-
 tumnale: Priorem habere folia albis maculis
 obscure notata, aversa parte rubentia, aliquan-
 tulum angulosa, flores saturatis purpurascen-
 tes: Alteram folia promere aucta parte v. en-
 Clus.

ria, aduersâ maculis albis lique valde conspicuis aspersa, rotundiora superioribus, & flores dilu- tiores, utrosque autem summissimo coloris, naves etiam procul ferientis. Vique hoc peculiare, quod vetera folia retineat, donec noua nascantur. Anni portò 1581, Autumno, pergit, missæ sunt Constantino poli, J. de Heufnitain aliquot Cyclamini radices orbiculares, quas Castanæa magnitudinem non superisse, & valde tersum expolitumque corricem habuisse aiebat, &c. Bini verò subsequenteribus annis mul. d. maiores & plani omnino bulbi Cyclamini missi sunt Byzantio *Bubur moreni* & *Dobum* appellatione: &c. Vidit postea idem Clusius Cyclaminis hederaceo folio plantas, in quarum foliis magna conspicebatur varietas: e Belgio, Britannia Galatæ, aliisque eius regni prouincis, diuersisque Italiæ locis allatas.

De Cyclamino folio anguloso hæc scribit Aduersaria. Ex montibus Alpium Rhæticis in Italiam profertentibus, locis vdis & faxeis itinibus, obuia passim alia Cyclaminus, quæ non folio cucurbitæ ut Afari aut vulgari Cyclaminis est, sed potius tuj. heri mucrone d. simplici, Herbar. Trinitatis aut. Hederæ helices modo. Eadem etiam Norbonæ r. gus montibus & hotis crebra. Eius radices quæ venisiores magni. ud. ne alterius sunt: quæ nouellæ aded exiguæ, ut Australiæ magnitudinem vix superent: flores purpurei, communis Cyclaminis profum similes, interdum odorati, alia non.

Lobel. in Obs. p. 31. Cyclamen folio Hederæ: Et sic etiam in Ic. Plant. p. 605. & Hist. Belg. p. 718. Hic rursus Cyclamen Belgicum folio hederaceo rotundore: Item Cyclamen Romanum flore breuiore.

Dod. lat. Cyclaminus orbicularis: Cyclamini prima species, foliis latis, angulosis, Hederæ similibus: floribus purpureo violæ nigre colore, non tamen intenso, odoris exigui.

C. Bauh. phys. Cyclamen 4. siue Hederæ folio: *Eidem* pin. Cyclamen 5. siue odoratum æstiuo Solsitio florens, folia maculato: Cyclamini odorati duplex varietas Clus. hist. Cyclamen 6. siue Hederæ folio: & Ada. Lob. clus. pann. Cyclamini alia species Dod. gali. Cyclaminus orbicularis Eid. orbicularis alter H. Lugd. Cyclaminus modico purpurascens flore, Cyclamen Belgicum hederaceo folio Clus. hist. Cyclaminus ælium folio hederaceo Camer. Cyclamen ferotinum foliis hederaceis Eyt. Cyclamen 7. siue folio hederaceo polyanthes, Cyclaminus Byzantinus alter, tubere palmatis latitudinis *ποδωυδης*: tulit flores 10. 50. 100. Clus. hist. Cyclamen 8. siue radice Castanæa magnitudinis, Cyclaminum Constantinopolitanum, vel Byzantinum Clus. pann. & hist.

Cyclaminum folio anguloso obseruati Vfontij in hort. D. à *Bellefontaine*. Similem attulit gener. Cherlerus in Apenninis jugis collectam.

Huius vires communi pares, & vsus sequens Norbonensibus ad venerem lauem, auctore Lobelio.

CYCLAMINVS FLORE RVBRO, graciliori, & flore albo, vernus.

Lobel. Obs. p. 331. Cyclamen vernum flore rubro, Panchj, foliis Martio erumpentibus. Apali & Maio florens: semperque maturans initio Iunij: Histot. Belg. pag. 718. Cyclamen ver-

Cyclaminus Byzantinus.

Cycl. fol. Hederæ.

C. Bauh.

Locus.

Vires.

Cyclamen vernum Lob.

mibi misso nates, quæ tertio à facti anno flores profere ceperunt, odoratissimos sanè, & vulgari succulentiores, paulò que graciliores: folia aliis minora in ambitu ferè cuspia & foliorum Hederæ formam imitantia, teneriora tamen, supernâ parte candicantibus maculis aspersa, angulotum etiam mucronibus albicantibus, pronâ omnino purpurascens. &c.

An Angul. Cyclaminus folio Hederæ Vere florens? An Dod. lat. Cyclamini tertia species foliis haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantulum crenatis, macularis, sed vmbilico nigriore: flore intensiore colore purpurascens, odoris suavissim: radice quàm aliarum minore: Rarior est, sed tamen Italiæ non peregrina.

C. Bauh. pin. Cyclamen 4. (3. phys.) siue folio C. B. anguloso: Cyclamen foliis angulosis Gefn. hort. Cyclamen vernum Lob. Ic. Camer. & Eyt. *Gefnerum* per Cyclaminum angulosum, diuersum à veno Lobelij intelligere scimus.

Cyclamini Verni bulbos se à Venerio anno 1604. accepisse tradit Clusius qui verno tempore flores albos protulerit: accepisse & alios, qui ex bulbis primo anno folia quidem habuerunt, flores verò nullos.

C. Bauh. pin. Cyclamen 8. siue vernum album: flore albo Lob. Ada. part. alterâ. Clus. Hist. ap. Syn. altr. auct. & cu. post.

Cyclaminus vernus spurius flore luteo.

Biennio antè miserat idem Venerius aliam plantam in Pyrenæis montibus erutam, quam flavos flores proferte scribebat, & Cyclaminum verni spurium nominabat, quia eius radix diuersam habebat formam à legitimi Cyclamini radice: tuberosa quidem erat, sed cordis, ut vulgò pingitur, formam quodammodo referebat, siue illorum leculorum, quos tenuis fortunæ mulieres apud Belgas gestare solent ad aciculas in eorum ambitu excipiendum. Hoghelandio singulis annis aliquot folia protulit: at hoc ann. 1605. etiam florulos.

C. Bauh. pin. Cyclamen 13. siue foliis Violariæ, radice cordis effigie.

Cæterum, teste Dioscoride, Cyclamini radix cum melle pota pituitam aquamque derrahit, menses potè appositivè ciet: Itadunt, si prægnans radicem transgrediat: abortum fieri partam

Vires minor.

partem appensa accelerat: contra venena præsertim leporis marini, ex vino bibitur: illa contra serpentium ictus, remedio est: immista vino inbibat: regium morbum discutit, tribus drachmis pora cum passo aut diluto melle: sed oportet eam qui ebibit, multis vestibus coniectam, loco calido, & à perfidionibus tuto, recumbere, quò facilius exsudet: ictedi autem sudores felici colore inueniuntur. Saccus eius ad purgandum caput, naribus infunditur: ad deicienda quoque alvi excrementa, in vellere sadi subicitur: illito umbilico & imo ventre coxarum tenus, alium emollit & abortum efficit: suffusionibus, & retuse oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest. Medicamentis abortum inferentibus admiscetur. Cum aceto illitis, prociadam sedem restituit: exprimitur ius radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat, eruptiones papularum reprimat. Vulneribus ex aceto per se aut cum melle medetur, lienem abluunt, vitia cutis in facie, & alopecias emendat: eius decocto laxata, podagras & capitis vlcuscula, perionelque foueri congruum est: ipsaque in oleo veteri serafacta, illito oleo, vlcera ad cicatricem perducit. Canata radix oleo expletur, & cineri feruenti imponitur, ad lecto interdum Tyrhenicæ cere momento, vt strigimeni crassitudinem vnguentum contrahat, cum primis vile perionibus. Radix Scille modo concisa reponitur.

Varias habet vires ait Galenus: nam & absterget & ora venarum aperit, & attrahit, & digerit, clarum id est ex particulatibus operibus: nam succus eius hæmorrhoidas reserat, violenterque ad scissum prouocat in crocidie siue floccis anpositus: sic etiam facultatibus phymata, strumas, aliaque durities digerentibus commiscetur, ac lassatis cum melle silius competit: ad hæc quoque per nares expurgat: adeò vehemens eius facultas est, vt abdomine illito ventrem subducatur, & foram lueritimat: nam & alioqui validum intertinendo fetui medicamen est, in passo additus: tota autem radix succo imbecillior est, quantum & ipsa vehemens sit, nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & aurigini prodest, non modò ipsum viscum expurgans, sed etiam que non toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem euicis: proinde sanè post eius portionem omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est, modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem detergit cum in alis, tum quòd alopecias, ephelidas, omniaque exanthemata siue efflorescentias curet: lienem quoque induratum leuat emplastri modo illita tum recens, tum arida: Sunt qui radicem siccam asthmaticis & anhelantibus exhibent.

Illa Melseus quoque in suum librum transulit, cuius testimonio calidus & siccus est initio tertij ordinis: pituitam lentam & crassam sumptus, & vicinis partibus illitus, purgat: obstrudiones viscerum, præcipue splenis aperit, maximeque ex oximelite: & sumptus & emplastri modo ad mortus colicam dolorem à pituita aut stercore suppresso sanat, caput & oculos insigniter expurgat, sicuti et hinc ex ipso in nares recepto, præsertim post purgationem per hieram, aut theodoricon, aut catapota fortida, aut similia: quapropter vitium imbecillo, & aquis in ipsum iumentibus, hemierianæ, cephalaigæ, torturæ, paralyti, & cæteris cerebri affectibus frigidijs contert, errhino, vt dixi,

attrahens: icticum sanat experientia certâ præsertim succo cum oxymelite, vel tenuitate sumptio, & operto deinde diligenter corpore: nam sic sudore longo materia etiam in vaporem versa, bilioso excremento exonerabitur: dno lieni confert quouis vendi modo, & tumoribus alis, vt etiam strumas iuget. Eius radix collo multies appensa, conceptum prohibere dicitur. Sedis procidentiam illitu leuat. Contrigitur vt Dracunculus & Byronia. Vnguentum præterea est Alexandri ex Cyclamino, quod ventis, febri, illibus inunctam, alium aciectione purgat: stomacho autem vomitu vacuati aquas letolias, idoneum hydropticis, & à medicamento abhorrentibus: Vnguentum quoque alteram ex Cyclamino sic ad resoluendum duriciem splenis etiam lapidosam, & strumas.

Drachmæ duæ, auctore Matthiolo, succi cum pari portione mellis rosati, addito momento Nucleis Myristicæ, & Mallicis, assumptæ, alium soluunt, obstrudiones jecoris & lienis expediunt, eaque ratione conferunt hydropticis & ictericis: semo: i parturientis alligata partum accelerat: Ad tinnitum & sibilum aurium singulare est remedium, quod recipit Cyclamini radicem lib. delibratarum & minutim incisarum, affuso Oleorum Chamæmelini, Rosati & Amygdalarum ana. lb.

coquantur ad mediam, post per pannum colentur: huius olei tepentis quatuor aut sex guttule auti affectu instillantur, sub fomati tempus: radix autem decocta calida toti auri imponitur, & ne excidat, fasciis ligatur: manè aufertur, & auris vino generoso eluitur, hoc remedio continuis decem diebus vtendum. Aliud ad aures expertum, r. radice Cyclamini repurgati & concisi Vnc. ss. Aquæ Vitæ Vnc. iij. Nucleotum Persicorum & Amygdalarum ana n. iij. Contusi nuclei vna cum radice, tribus diebus continuis in aqua vitæ macerentur: postea per pannum colata aqua, reseruetur: efficacissima est: sub tempus somni duæ aut tres guttæ tepentes auri instillantur, quæ dein xylo occludenda: huius remedij per dies aliquot continuos vsus certò iuuat: postet etiam radix excuati, inque eam oleum Amygdalarum amatum infundi, occlusioque rursus foramine, in calidis cineribus torret, post verò succus exprimit, & in calidis cineribus torret, & in aurem, vt dictum, instillat. Succus radice per nares attractus sternutamenta ciet, caput repurgat, sed validum est remedium ideoque vehementiam eius sunt qui addito lacte vaccino aut caprino temperent: idem cum pari mellis portione aphthas efficaciter curat, & linguæ vlcera: eodem remedio possunt dentes dolentes inungi. Succus cum aqua Prunellæ, gargarisatu ad faucium vlcera facit. Herniosis si non potest intromitti intestinum, vtiliter eos sæpè illinitur: aqua stillatila radice in nares attracta, misce sanguinem sistit: id quod præstat hoc quoque, quod recipit, succi radice Cyclamini & Plantaginis ana partes æquales, adde parum Thuris, Alcèis, Myrrhæ, in hanc miscellam tuunda ex xylo aut lino tincta in nares iudicant: siant & anacollemata ex eadem miscela fronti applicanda.

Plinij verba quedam coronidis loco subscribere placuit. Cyclaminus, inquit, in omnibus fetenda domibus, si verum est, ubi fata sit nihil nocere mala medicamenta (amuletum vocant) narratque & ebrietatem representari, addita in vinum radice.

DE ARISTOLOCHII IN GENERE.

CAP. VIII.

Aristolochia [*ἀριστολόχεια*] vocata est à Græcis, Theophrasto, Dioscoride, & Galeno; itemque Latinis, vt Plinio, qui tamen & Malum terræ, quod radicem habeat instar Mali rotundam, latius vocari testatur. Barbaris & officinis corrupto nomine Aristologia dicitur: aliis Adarhyza, aliis Melocatpon, aliis Ephesia, aliis Clematidis, aliis Pyxionos, aliis Dardanos, aliis Ionitris, aliis Tocites, aliis Teuxinos, aliis Chamæmelon, aliis Opetis, Ægyptiis Sopoep [alias Sophosph.] Italis Terræ malum, Dacis Abinthum rusticum, aliis Scordian, vt apud Apuleium cap. 19. scriptum habetur. Videtur autem diuersarum Aristolochiarum nomina confundere. Siquidem inter nothas Dioscoridis appellationes, longa duntaxat Aristolochia, Melocarpon, & Teuxion nominatur: Clematidis verò, & Arariza, & Melecarpum, & Ephestios, & Lettitis, & Pyxionyx, & Dardanon, & Ionitris: Hanc Galli vocant Teximon, Ægyptij Sophæph, Siculi Chamæmelum, Itali terræ Malum, Daci Abinthum choricum. Arabibus porò in genere dicitur *Zarand Masinora* seu *Zarand*. Germ. *D. scharluch*, *Wierwur*, *Hyrshwur*; & non tamen sine errore, *holwur*: Belgæ *Saraphin crûg*: Gallis *Sarasin* & *Foteine*: Angl. *hauwur* vel *Wirtwur*.

Krymob.

Plinim.

Adariza.

Melocarpon.

Terra malum.

Chamæmelon.

Opetis.

Cæterùm, dicta est Aristolochia, quod puerperis egregè opituletur, & vt Dioscorides ait, quoniam elicit *ἀρίστη τὰς λελυμένας* (*λοχείας* alij) i.e. optima, non gravidis, vt malè interpretatur est Plinius, sed puerperis: *ἀρίστη* enim idem est quod optima: *λοχίονες* verò, seu *λοχείας*, sunt quæ iam patiunt, aut paulè anè pepererunt, & non grauidæ, quæ vterum gerunt: *λοχία* verò sicut partus dolores, partus ipse, & post partum secundæ, purgationeque aliæ omnes, quæ tunc fiunt. *Adariza* dicta est à radicis crassitudine, quasi crassitudo: *ἀδρα* enim crassum, robustum, & magnam significat: *ρίζα* verò radix est. *Aristolochia rotunda* (inquit Humelbergius) Melocarpon appellata est, à mali seu pomi quod Græcis *μήλον* dicitur forma globosa: Et quia sub terra latet, Latini etiam, præsertim Itali *Terra malum*, & Græci Chamæmelon vocant. Et *Opetis* quod in terræ caverna sublateat, quæ Græcè *ὄπη* dicitur. *Ephesia* dicta est à Diana, quæ Ephesi colebatur, eò quod quemadmodum Dea illa puerperis & parturientibus opitulari credebatur, sic etiam herba hæc eisdem adiumento & auxilio esse solet. *Clematidis*, i.e. Sarmentaria dicta est propter terria species, à sarmentis elus, quibus vnguentarij vti solent. *Pyxionos*, id est buxæ à colore buxæ, quem virtutisque radix intus habet: *πύξος* enim Buxus est. *Dardanos* si herbæ appellatio est, vt omnia, quæ videre licuit, exemplaria prætendunt, à loco sic dicta est, eò quod illic forsitan copiosior, speciosior ac melior nasceretur. Ionitris, vel vt quædam habent exemplaria Iocites etiam dicta fuit, atque Teuxinos, seu potius vnà dempra litera Teuxinos, sic scilicet eadem ratione & causâ, quæ dicta est ab initio in dictione Aristolochiæ, quoniam parturientibus utilis sit, quod memoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu expellat. Ionitris verò à *ἰωνία*, quæ dicitur, cui flos purpureo colore

similatur. Et hæc secundo generi conuenit appellatio. Aristolochiam Dactylitum requirit Galenus libr. de comp. med. secundum locos 7: cap. 2.

Theophrastus lib. 9. Hist. cap. 13. scribit Aristolochiam esse olfactu suauem [*ἰσὸς μωρ*]: at gustatu valdè amaram: colore verò nigram: nati in montibus optimam: folium habere simile folio Allines, sed rotundius ad multa vtilem. Capire verò 22. vbi eadem repetit folium ei simpliciter rotundum tribuit.

Porò quamuis Theophrastus inter Aristolochias non distinxerit. Dioscorides tamen & posteti Græci Aristolochiæ tria genera esse statuunt. Vnam rotundam feminam dicitur: alteram longam, masculam, & tertiam Clematidim appellatam. Plinius his tribus generibus quartum addit, ac Pistolochiam & polyrhizon vocat.

Tria genera sic describit Dioscorides. Aristolochia ex eo nomen accepit, quod puerperis optime auxiliari videtur. Est autem quædam rotunda femina appellata. Folia hæc habet hederæ, odorata cum acrimonia, subrotunda, tenera iuxta multa germina, in vna radice: firculus [*καμάρα*] autem oblongos: flores albos, veluti pileolos. Quod verò in ipsis rubicundum est, graueolens est. At longa Aristolochia mas vocatur. Eadem etiam Dactylitis: sola habet oblongiora quàm rotunda: ramulis tenues magnitudine dodrantali: florem purpureum graueolentem, qui vbi d. floruit, Pyro similis euadit. Radix autem rotundæ quidem globosa, Rapo similis: Longæ verò radix digiti crassitudinem habet, dodrantalis, aut etiam maior. Ambæ autem plerumque intus buxæum colorem habent: suntque amarè saporis ac vitiosi. Est & *tertia* quædam longa, quæ Clematidis vocatur. Ramulos habet hæc renes, foliis subrotundis, paruo Semperuiuo similibus refertos: flores Ruræ similes: radices longiores, renes, quæ corticem habent crassum & odoratum [*ἀρωματιστοῦ*] & priuatim commodæ sunt ad spissanda vnguenta. Cæterùm pro *ἀριστολοχίᾳ* in *ἰωνίᾳ*, vt habent vulgata exemplaria, id est, Semperuiuo minori similibus, legendum annotat Dodonæus, *ἀσάρῳ ἰωνίᾳ*, *μαρὰ* id est, Alaro similibus paruis.

De iisdem & Pistolochiâ sic scribit Plinius lib. 25. cap. 8. Inter nobilissimas Aristolochiæ nomen dedisse grauidæ videntur, quoniam est *ἀρίστη λοχίωμα*. Nostri Malum terræ vocant, & quatuor eius genera seruant. Vnum tubetibus radicem rotundis, foliis inter Maluam & Hederam nigrioribus mollionibusque. Alterum masculæ, radice longâ, quatuor digitorum longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimæ tenuitatis, Vitis nouellæ, cui sit præcipua vis, quæ Clematidis vocatur, ab aliis Cretica. Omnes colore buxæ, caulibus paruis, flore purpureo. Ferunt bacculas paruas vt Capparitis. Valent radice tantum. Est & quæ Pistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quàm proximè dicta, densis radicis capillamentis, lunc plentioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant. Odor omnium medicatus, sed oblongæ radicis tenuiorique gratior. Carnosi enim est corticis, vnguentis quoque nativis conueniens. Nascentur pinguis locis & campestribus. Effodere eas mēsius tempestiuum, ita desquamata terrene seruantur. Maximè tamen laudatur Pontica, & in quo cunque genere ponderosissima quæque medicinis aptior. Rotunda contra, &c.

Diuer-

Diversitatem vetustatis ratione in Plinij Pistolochia quæ vberimè in Neapolitano tractu provenit) accidere possit, se observasse ait Marantha. Depingit, inquit, Pistolochia radicem Plinius luncti plenioris crassitudine: quod quidem in omnibus pulchre quadrat; sed nonnullas digitum æquare adinueni, quod non aliunde effectum esse, quàm ex eius vetustate non leui coniecturâ credidi: erat enim in plantis illis cespes radicibus connatus, satis crassus, ex quo viticularum prope infinitus exortus, quæ in aliis non videbantur. Videmus & Aristolochiam longam in Germania, aliisque quibusdam regionibus frigidius multò tenuiorem esse eâ, quam Dioscorides describit; neque enim digiti crassitudinem æquat, quam ob rem multi non obsecuti nominis viri duorum generum longam Aristolochiam statuere coacti sunt: alteram crassam, alteram tenuem appellantes: &c. *Marantham* autem nitamur scribere Aristolochiam longam, veram scilicet in Germania provenire. Ea enim quæ in Germania reperitur, à vera longa plurimum differt. Sunt etiam plures Aristolochiæ, quàm numeret Marantha.

Ex verbis Dioscoridis Sole clariùs fiet, Aristolochiam rotundam officinarum, quam Germani *Kinde Hohwurts* vocant, qua communiter omnes videntur, non esse eam quam Dioscorides atque alij veteres pingunt, contendit Fuchsius variis nec levis momenti rationibus, quæ hinc longam foret recensere: is autem censet vulgarem Aristolochiam esse longam, non Clematitam.

Cùm Aristolochiæ secundæ vulgaris historiam absoluisse Tragus, petuenit ad manus eius vera Aristolochia rotunda, quam omni ex parte Dioscoridis descriptioni respondere ait. Radix siquidem eius rotunda sit, rugata, pulla, ac vndique impressiones quasdam referens, in superiori parte, quæ caulem ex se mittit, in acumen quoddam tubinata, ita vt Rapulam marcidam representet, gultu amara, sicut & longa Aristolochia, intus subcrocæa. Hanc in montanis Montis Pefulani provenire, ac Lugdani venditari refert Generus.

Aristolochiam tenuem, Cordus in Theriacam ait esse illam quæ longa cognominatur, cuiusque radices gracilitate sua & longitudine sarmenta vitium imitentur. Aristolochiam verò rotundam negat esse illam rad cem in Diatesfaro, quam Germani *Hohwurts* vocant, sed aliam multò majorem, & tuberosam, intus solidam, colore Buxi flavo, odore & sapore similem Aristolochiæ longæ: Afferri ex Italia & Heluetia.

Aristolochiæ Clematidis longa radix nobis est (inquit Syll. de mod. simpl. nat. lib. 1.) persequens, longa, rara, Rotunda verò in agro Neapolitani plurima, etiam hic excrefcit. Effodienda est messibus, & deiquamato tetroto servanda. Legendam utramque Plenilunio, vt alias prope omnes quidam contendunt: sic enim pleniores cùm sint, siccanda minùs fluescunt, alio tempore lectis magna sui parte siccanda vaporantibus & marcescentibus. Eligenda utraque benè habita, & si est sicca, minùs atq; rugis strata, carne multa, firma, odore & sapore vegeto, non pulverulenta dum frangitur, nec si tu obruta, nec carne aut teredinibus exesa. Quæ bonitatis notæ reliquis prope plantarum partibus sunt communes. Pontica autem & Cretica est præstantior.

Tom. III.

De Aristolochia in genere hæc scribit Matthiolas: Aristolochiæ tria statuuntur genera, nempe rotunda, longa & Clematidis. Hæc rara admodum & paucis nota: illæ verò omnibus ferè herbarum studiosis notissimæ. Quæ rotunda vocatur, etsi non vbiq; in Italia proveniat: in agro tamen Gorticensi plurima, pulcherrimæque nascitur, præstanti odore, utraque flores edit in toto ferè caule oblongos, & ex parvo capitulo in auriculæ modum desinentes, sublateo colore, & internè quadantenus ex atro purpurascentes, è quibus oriuntur fructus: qui in longa Pyri imaginem referunt, suntque luglandibus longè majores: in rotunda verò rotundiores, paulòque minores spectantur. Quæ in re non potui non maxime Plinium admirari, quòd lib. 8. c. 8. utramque ferè baculas parvas veluti capparès tradiderit: nisi quis illud dixerit, quòd Plinio contigerit, Aristolochiæ utriusque fructus vidisse, priusquam ad summum adoleuissent. Sed certè is eodem in loco exulari, meo iudicio, non potest, quin manifestè hallucinatus, & græcè sermonis non admodum peritus deprehendatur, cùm Aristolochiæ nomen dedisse grauidas tradat, Quandoquidem non ab vtero gerentibus mulieribus, sed à puerperis Aristolochia [vt Dioscorides scribit] id nominis sibi comparavit. Cuius rei non modò indicium præbet nomen ipsum ἀριστολοχία, quòd nihil denotat, quàm optima puerperis, non [vt Plinius] grauidis: sed etiam ipsius facultas, quæ ad remorantes à partu secundas, mensisque cendos, magnopere commendatur. Quæ propter fuerit hæc prægnantibus, proculdubio exitiale, potius, quàm salubre medicamentum, cùm ea sanè omnia quæ secundas & menses educunt, factum etiam trahant, & quandoque interficiant, præsertim amara, Aristolochiæ modo. Nec minùs præterea Leoniceum satis admirari possim quòd dum de Cyclamino, & Aristolochiis Plinium accusat, in eandem, in quam Plinius, foueam, ceciderit, asserens cum Plinio Aristolochiam à prægnantibus sibi nomen adinuenisse. Quod ne sine auctore subiciisse videretur, Dioscoridem quidem adducit, sed eius historiam quantum eisdem sentio, corrumpit ac pervertit. Sunt è recentioribus Cordus, Lonicerus, & Monachi illi, qui in Mesuem commentaria edidèrunt, qui sibi certò persuadent, eam esse Dioscoridi Aristolochiam Clematidem, quæ officinis omnibus passim longa cognominatur: argumentum, quòd hæc radices proferat admodum longas, & sarmentorum modo prætenues. Quin & vt suam tuantur, ac magis roborent sententiam, hoc in loco Dioscoridis codicem omninò deprauatum esse contendunt: & vbi vulgata lectio habet κλωστή ἐχουσα λεπία, πολλοὶς ὑποσπορῶν ὄλοις ἀρῶν μικρῶν ἐκδοσι, hoc est ad verbum ramulos habens tenues foliis subrotundis Semperviuo paruo similibus, non ἀρῶν μικρῶν: sed ἄσπερ μικρῶν, quod Afaro paruo similia sint folia legendum esse censent. Horum sanè sententiam nunquam probare potui, neque probandam arbitror, pluribus cùm rationibus, tum auctoritatibus adductis [eas ex ipsius Matthioli Commentariis petendas relinquimus.] Sunt præterea recentiorum quidam rei herbariæ & studiosi & periti, quibus persuasum est, non tamen sine aliqua ratione, quòd Aristolochiæ longæ præter Clematitam duo habeantur genera: quarum altera sit radice [vt Diosc. inquit] digiti crassitudine & Dodatis longitudine: altera verò tenui & longiore, quæ [vt

N. Astleio.

Alia opinio refutata.

R. r.

autem [ab Andromacho & Galeno lib. de Anid. *ἀριστολοχία λεπτή*, hoc est Aristolochia tenuis appellatur: quin & hanc affirmant eam longam esse, cuius hinc imaginem exhibuimus, cuiusque passim est usus. Quo fit ut pro certo existimant haud esse eam Aristolochiam, quæ in Andromachi Theriacam addi debear, Andromachi junioris & Democritatis testimonio innixi, quod ij in Theriaces compositione huiusce tenuis tantum meminerint. Id quod (ut dicunt) præ se ferre videtur, alterum etiam nupius Aristolochia longe genus esse præter Clematidum, radice constans tenuiore & longiore. Hoc autem comprobantur fuisse putant a Galeno libro antè citato. ubi docens quomodo nonnulla, quæ ab Andromacho seniori obsecrè tradita sunt, explicari debeant, ita scribit. Si quid adhuc aliud superest, quod minus dilucidè ab Andromacho seniori elegiacis versibus dictum, plantam fiet Theriacam legendis ab eius filio solu à oratione descriptam. Quod enim ille Cecropium mel obsecrè appellat, id Atticum aperte nominat. Clematidum ille nullà adhibita distractione in carmine pronunciat, hic verò in prosa tenuis apponitur, quod Ialium quoque: Cerasium extera, cæstum appellatum. Item & in Aristolochia fecerunt præter tenuem Aristolochiam alia quorundam, quæ eadem radicem habent, & raris tenuis, quæ rotundam. Hæc sunt Galenus. Quibus nunciam verbis illi cedunt suam sententiam. Sed ego quidem aliter sentio, ut qui patrem, Aristolochiam tenuem non aliam Andromacho & Galeno fuisse, quam Clematidum cognominatam. Etenim, ut omittam, quod Dioscoridis & Galenus non plura, quantum inuenimus, quantum Aristolochia genera commemorant, numpè rotundam, longam, & Clematidum: Clematidis præteriam a Dioscoride Aristolochia longe facile tribuit, & quodammodo id eius species conueniunt, ramulis tenuibus, radicibus etiam tenuibus ac longioribus. Ut hinc facile nobis liceat coniecere, Andromachum & Galenum, non aliud fuerà dicto loco per tenuem Aristolochiam intellexisse, quam Clematidum. Adde quod si ad omnium qualitates & facultates spectes, sanè Clematidis dignior est, quæ in Theriacam recipitur. Hæc enim radicem habet, Dioscoride teste, corneæ odorato vestium, vnguentorum si istam vis conuenientem. Plinius deinde lib. 23. cap. 8. Clematidem ceteris prætulit vis venens. Tenuem longissimam tenuitatis, Vis non ulla, cui sit præcipua vis, quæ Clematidis vocatur, ab aliis Cretica. Et parè potè idem ait. Odor omnium medicus, hæc ille. Quibus utique adimplurari videtur etiam Gal. libro 6. Simpl. med. ubi de Aristolochiarum visibus distemir, ut infra patebit in earum commentatione. Quare non est, meo quidem iudicio, asserendum, quod *ἀριστολοχία λεπτή* Andromacho & Galeno sit aliquod quartum Aristolochie genus ita vocatum: quantum neque solùm tenuem indicat, sed etiam minorem, atque cerè in longarum genere huiusmodi est Clematidis: &c. Atque colligendam esse atbitor, quod Aristolochia tenuis dicta ab Andromacho, non sit genus distinctum ab aliis, si eadem cum Clematide & quod ab Aristolochia tenuis nomine Clematidum intellexerunt Andromachus & Galenus: &c.

Circa motum idè in Creta inueniri scribit

Ballonius lib. 1. Obs. cap. 17. quartam speciem Aristolochie diffarentem à tribus aliis descriptis ab antiquis, arbores scilicet ac opprimentem, ut Echedram & Simlacem: inereà folijs, floribus, semine, radice, sapore & odore cum Clematide conuenientem.

Antidot. Florent. Aristolochie tria genera Dioscoridis agnovisse videtur. Rotunda, inquit, hodie nonnulla, radicem habet rotundam, Rapi modo, rei quasque notas, quas illi tribuit Dioscorido, autem paucis adhuc cognita, quandoquidem ea quæ hodie pro longa exhibetur vulgo, quibusdà est tertia species Clematidis dicta, quod non habet radices quatuordecim digitos longas, vel longa Dioscoridis, sed longissimas & graciles, quales Clematidis describuntur, tamen si Dioscoridis textus non est mendosus, ut aliqui existimant, folia Sempervivi minoris non illi conveniant, itaque quæ iam sit Aristolochia longa & Clematidis dabitur. Cùm verò rotunda sit omnium efficacissima, eius vis esse debet, quod scilicet Aristolochie nomen absolute reperitur: imò etiam longe & Clematidis loco usurpati potest. Vulgaris lōga omnium imbecillima est.

Tragus corrigens Dioscoridem capite de Aristolochia longa, pro flore purpureo ponit candidum, quæ correctione non est opus: cùm vera longa purpureum florem habeat, non candidum. Erat Tragus in ea opinione, in quâ Mathiolus, scilicet vulgarem Aristolochiam esse longam, idè quæ pro longa d'apixit & descripsit. Eiusdem etiam fuit opinio Cornelius. Tragus autem agnovit Radicem eam, ut esse Aristolochiam, ut dicitur suo loco: verum eam exhibet rotundam, miser cum appingere capreolos eam nullos fuit. Quæ autem de ea dicit ponitur proprio capite: de aliis Aristolochus nihil ait. Radicem illam eam mior: Contra iam dicere esse rotundam, cùm id iam ostensum fuisse manifestè à Trago & Fuchio. Hæc eandem longam cum Trago exhibet, & insuper Pistolochiam, quam merè rejicit Mathiolus.

Mathioli opinionem circa Aristolochiam præferim verò Clematidum ut exeminemus, in primis eum dicit emitor, longam itam Aristolochiam habere flores ex ateparparacenes, quæ ea quam pichuà exprimit, eiusmodi flores nunquam præferat, quod vniquam obferuare meminimus. Secundò, errorem in Plinio haud fuisse commissum animaduertit, id quod sibi persuadent Marcellus, Mathiolus, & Hamelbergius. Nec enim asserit Aristolochiam [ut falsò etiam ab A. O. s. M. d. accufatur] optimam esse grauidas. Sed nec hoc affirmat, id significare Aristolochie vocabulum: Ast videtur grauidas nomen id dedisse, quoniam esset *ἀριστολοχία λεπτή*, id est optima puerperis. Itaque mulieres grauidas videntes eam esse bonam *λεπτή*, vocarunt Aristolochiam. Quam re haud contrariatur Dioscoridi. Perinde etiam est, siue dicas mulieres grauidas nomen dedisse, quod sciebat eam vtilem fore sibi puerperis, siue eam inde denominatam quod bona esset *τὸς λεπτή*. Mæx, herclè, opinionis fuisse videtur Cornelius, qui Plinium erroris haud insimulat, ait Plinium de appellatione idem quod Dioscoridem sentire scribit. Nunc Cornelium errasse, ut Mathiolus, non ausum asserere, siquidem Mathioli rationes non sufficientes videntur. Primum quod ad Orisabam attinet, concedere quis poterit fieri posse ut corruptum Dioscoridis ex

Aristol. tenuis.

Aristol. tenuis & Clematidis idem.

Clematidis in Theriacam recipitur.

Aristol. tenuis per se genus non facit.

Aristol. tenuis Andromachi non distinguatur à Clematide Dioys.

Aristol. arborescens.

Dioscoridis Anid.

Clematidis folijs.

Tragus.

Cornelius.

Mathioli opinio.

dis exemplar habuerit. Quod ad Scrapionem & Auicennam, dico Matth. omnes in sua lingua scripto. non leg. s. & idem Martholium, Arabum interpretis fecerunt, Dioscoridis versione fuisse usum. Quod ad folia Asari attinet, quomodo sit, & pro diuersitate locorum Asarium maxima habeat folia, vel parua, quid quæso in eo absurdum, si dicatur folia esse similia Asari parua. & non magno? Flores porro similes sunt Rutæ, melius quippe, quamquam Plinius dicat omnes esse flore putuico, quod à Dioscoride non affirmatur. De eulhoritate ex Nicandro desumpta, conceditur quidem pro diuersitate locorum variatam taula: sed necesse esse, vt in latitudinem & profunditatem latus ille locorum protrudant, quem non semel autopsia notauimus in suo nostræ stirpis genere: nec quod eam fortiaur transmutationem, vt ex breui, dodrantali, & crassa, fiat longissima, trium cubitorum, & tenuissima. Cortex tandem admodum crassus esse non potest, habet ratione radicem longiorum, vel longissimam ac tenuissimam. Vltimo, quæ quædam dicat Matth. obis de odore, videtur mihi aromaticus & grator. Et si è si conferatur cum reliquis Aristolochiis, nullam inuenio odoratiorem. Hæc itaque videns, quæ ad me attinet, donec mihi ostendant Aristolochia, quæ melius conueniat descriptioni Clematisidii, hanc pro ea retinebo. Si quiniam à Bellonio vitam insperatam inspectamque examinarem, iudicarem an melius descriptioni quadraret. Nostræ opinionis fauorem habemus Dodonæum, qui vulgarem depingit, & describit pro Clematide: Rotundam etiam figuram exhibet, at solùm commemorans.

Aristolochiam valem aut Theoph. lib. 9. hist. cap. 14. aut is quæ inquit ante: anno autem in vinbra feruari Plinius lib. 27. cap. 11. dixit. Nascitur, vt inter notha Dioscoridis habetur, in locis montanis, & calidis ac planis: aut asperis & petrosis: & cultus Apuleio, Bellon. in Obliu. libro 1. capit. 66. longam in Theophr. agris fruentem inueniri scribit: Dodonæus longam & rotundam testatur prouenire in multis locis Italiæ: item in quibusdam Gallie, vt in Prouincia & Languedoc circa Mospelum, vbi & quartam abundante refert speciem, indeque adferri Antuerpiam rotundam vendendam: Tertiam lubentem prouenire in vineis & multis locis Brabantie, circa elatos agros. Florent Aristolochia Maio & Iunio.

ARISTOLOCHIA ROTUNDA.

Aristolochia rotunda multa fundit & radiceamenta cubicalia, imbecilliora quam Clematidis vulgaris, quibus alci nam adnascuntur folia, admodum breui pediculo hærentia, caulium alis suis penitus complexa, omnium maximè rotunda, mollia, pallefcencia: ex quorum alia flores exeunt semunciali pediculo hærentes, tubulo ex luteo pallefcencia, in palam ex tubro nigricantem desinentes: *virgali* sequuntur turbinati, stiatii, qui in partes sex dehiscences semen ostendunt nigrum, copiosum: *radix* tuberosa & rotunda, à cuius imo longæ dependent fibre colore pallido, tristi amaroque gustum afficiens.

Figura Fuchsiana cum nihil valeat, abam imaginem dare erat necessum. Proponit Euch. Rosell. pro Aristolochia rotunda, Fumariam bulbosam, sed male. Eundem erro. em commisit e. Tom. III.

tiam Hier. Brouchev. & Dioscoridis, qui præ ceteris fammè inepit, dicit enim Aristolochiam rotundam vocari *helsour*: flores producite punicos aut candidos, & radicem habere concavam: sed detotius & crassâ nimis ignorantia folia eius Hedeæ terreftris folijs comparat. Talia enim folia sugiconi, que Fumariam bulbosam est; haud competunt. Quæ & Lonicæ pro *Trago*. Aristolochia rotunda figurata, signentum habet. Sed & Trago: fiftam imaginem proponit: siquidem Aristolochia rotunda nullos capreolos producit. Vidit, vt existimo, radicem rotundam, & non folia, flores & fructus.

C. Banh. phyt. & pin. Aristolochia 1. siue rotunda, flore ex purpura nigro: Aristoloch. rotunda vera Trago, Lonic. Cam. Aristol. rotunda Matth. Dod. Anguill. Cordo in Diosc. Gesf. h. Turn. Lac. Lobel. in Adu. Obs. p. 131. Ic. Plantar. p. 606. Cast. & Eyll. Arist. rotunda 1. Clus. hisp. & hist. Aristolochia 1. Cæsalp. Aristolochia femina siue rotunda H. Lug. p. 977. Eid. H. Lug. 100. p. 978. Aristolochia rotunda Dodon. & Clusij. *Vnius herbe dua figura.*

Montepelij frequens, fructum ferens Iunio. Locus & Spontaneam repeti inter Mediolanum & Bar. Idempus laufone. Aristolochia rotunda 1. Clusij crescit pingui solo, in pratis & humidioribus agrorum marginibus Hispaniæ, Narbonensis Gallie, & etiam Italiæ. Florer calidioribus regionibus in eunte Vere: in Germania & Belgica non nisi Maio & Iunio.

Aristolochia rotunda altera Clusij.

RAmulos seu palmites habet prioris, sed frequentiores & breuiores: folia longæ qui- RIT 2

Descriptio.

dem formam & colorem a. nulantia, sed majora, longiorque pediculo quam superioris falcata: *stoma* rem ex albo purpurascens, inerioris falcum, longa flori penè similem: eius fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quam in illa metà: *semen* plantum, minus priore & rotundum: *radix* superiori similis, cortice tamen magis flavo.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia 2. siue rotunda flore ex albo purpurascens: Aristolochia rotunda altera Clus. hisp. & hist.

Anguillaria plures species inueniri scribit: verum hæc non solum colore floris, sed & fructu à priore differt.

Locus & Tempus.

Floret paulò maturius superiore, omnique semen ferè abiecit quando prioris maturescere incipit. Hanc non nisi campestribus, & inter segetes spontè nascentem conspiciebatur Clusius. Superiori similitior est & injuratum Hemis tolerantior.

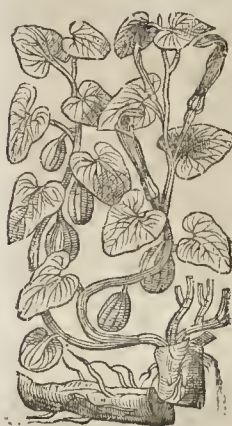
extrema parte non est gracilis in nouellis plantis, vt altera, sed plerumque obtusior, & ipsa radix & reuol.

Aristolochia 4. siue longa Hispanica C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia longa altera, Clus. hisp. & hist.

Nascitur in Hispaniis inter Vites, regno Valentino frequentissima, vbi Martio florentem, & jam semen perficere incipientem eruebat Clusius: Vtraque autem cum in Germania, tum in Belgica frigoris est impatiens, & diligenti curâ adseruari debet. Al quoties Viennæ periculum facere voluit author, an Hiemem in horto ferre posset, etiam Aberis frondibus resecta, vt reliquæ, quas hac ratione conferuare solebat, plantæ: sed operâ lusit, & semper corruptæ sunt. Itaque accepto damno prædicator factus, in vasis fictilibus postea temperauit.

ARISTOLOCHIA LONGA.

Descriptio.

Longæ sarmenta per totam funduntur cubitali ceter longius line, quadrata, aliisque multis concaua: per quæ folia nascuntur falcata, acutiora quam rotunda, longioribusque pediculis hærentis; ex quorum sinu flores longi, Rotundæ similes, oriuntur, minus flauis, fructu pyrifor-

mi, semine falcato, vt in Rotunda dicitur: radix pollicari aut brachiali crassitie, pedem circiter longa, amara, Rotundæ.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia 3. siue longa vera: & Ang. ill. & Camer. Aristolochia longa Dod. Cord. in Diosc. Gesn. hort. Lob. Obs. & ic. Plant. pag. 606. & Clus. hisp. & hist. Aristolochia longa Fuchsij. Casalp. Aristolochia altera radice pollicis crassitudine.

Locus & Tempus.

Prouent campestribus locis inter segetes, & quibusdam vineis in Narbonensi Gallia: meminere & Clusius nouo Veie florentem erueri in insula medius in stagnis sita, vbi templum Magalona nuncupatum, olim Episcopi Mompellanij sedes, circa oppidulum Villa noua nominatum secundo à Mompelio miliar.

Aristolochia longa altera Clusij.

Aristol. longa differentia:

Quædam etiam differentia in Aristolochia longa notatur: nam illius, quam in Hispania Clusius obseruabat (tametsi Gallicæ ferè per omnia similem) flos à diligentiùs inspicientiibus nonnihil differe deprehenditur, quippe cuius extrema pars in eiorde parte purpurei coloris sit, qui in alia herbaceus: Hispanicæ item radix

ARISTOLOCHIA CLEMATITIS vulgaris.

Tenui radice, multilobis fibris capillata, odore non ingrato, sapore amaro, ad eoque tenuium partium vt stam gustata fauces eo imbuar, serpit: viticulis pedales, infirmæ, striata, goniculata: folia ex geniculis singulis singula, Hederacea, rugosa quæ pediculo longo anne&itur, anchoræ in formâ curuata: ex eorundemque

alis oriuntur flores oblongi, lutei, palæ effigiatu, canali intrus lanuginoso, cui pro basi subiicitur orbiculatum, caputulum in quo semi sessiles apices colore herbaceo: fructus pyriformis (triarus, Iuglandis magnitudine.

Anguill. Aristolochia vsualis Italica, Aristolochia Italica cõmunis, Aristolochia vulgaris longa, fortè Clematitis. Cord. in Diosc. Aristolochia Clematitis, simpliciter longa vocata. Trago [qui f. ultra reum Dioscoridis mutat, vt hanc suam longæ accommoder] Aristolochia longa, mafcula, Daçylitis: Et sic etiam Lenicero dicitur.

Dorsth. pro Aristolochia longa malè exhibet eam cui flores lutei, & radices longissimæ.

C. Bauh. pin. Aristolochia 5. siue Clematitis recta (i. phyt. pro recta.) Aristolochia Brunfels. in 4. p. 73. longa Trago, Matth. Fuchs. Turn. Lac. Lon. & Castori. Aristolochia longa altera, & Clematitis veterum Cord. in Diosc. Aristolochia longa vulgaris, Ang. Cam. ep. & hort. Eyt. Aristolochia Clematitis Dodon. gall. Ang. Gesn. hort. Lob. Obs. p. 332. & ic. Plant. p. 606. Tab. & Gerardo. Aristolochia Clematitis 1. Clus. hisp. Clematitis vulgarior, Eld. hist. Aristolochia Clematitis, siue longa vulgaris, Farkus alma, hoc est, Lupinum malum seu pomum. Eid. in stirp. nomencl.

menclat. pannonico. Aristolochia Saracenicā Dod. in fol. lat. Aristolochia altera radice tenui Cæfalp. Aristolochia longa Marthioli, Clematitidis Penz & Lob. H. Lugd. p. 977. Aristolochia Saracenicā Dodonæi, Clematitidis prior Clusij Eid. p. 979. Eiusdem figuræ duæ imagines.

Obicruatur in variis hortis, in quibus suo reatu valde molesta: Mouspelij, spontanea crelicit. Passim in agris Austriacis infra Onasum ad Moraviam sitis provenit: ac plerisque aliis Gallie, Hispanie, Vngarie, Germanie superioris & inferioris locis. Floret cum reliquis.

& Cast. describenti. Aristolochia Clematitidis altera Hispanica Lobel. Obs. p. 333. Icon Plant. p. 608. Aristolochia Clematitidis Dodonæi H. Lugd. p. 980. Aristolochia 6. siue Clematitidis [altera interponitur in phyt.] serpens.

Circa Hispaliū itinere Olyssiponenſi, plurimis Beticæ locis ac etiam circa Cordubam, pingui solo, in dumetis, vepribus, & vetustis quibusdam Oleis sponte nascens Aristolochiæ hoc genus obseruabat Clusius.

Locus.

ARITOLOCHIA POLYRRHIZOS.

Aristolochia polyrrhizos ex radicis argumento nomen inuenit, quæ ex plurimis longis iuncæ tenuitatis, buxi coloris, radiculis in vnum tandem caput coeuntibus est composita: viticula dodrantes, graciles, ramosæ: folia longæ foliis similia, longioribus hærent pediculis, minora, fortuito per margines sinuata: flores ex eorum alis pronati, aliarum similes, herbacei aut per extremum ex herbaceo nigricantes: fructus turgidus, semine plenus, vt in prioribus diximus.

Etymon.

Lobel. in Ad. Aristolochia polyrrhizon, siue Pistolochia Plinii, gratiore odore multò & aromaticitate:

Synonyma.

Polyrrhiza Aristolochia, in dicta Dioscoridi, & incognita commentatori, sed in vsum à Rondeletio reuocata. Pistolochia Dodon. Gesnet. hort. Clus. hisp. & hist. Camer. epit. & Castori. Pistolochia & Polyrrhizon Plinii Lobel. Obs. p. 333. sine tamen icone. Aristolochia altera plures radices

spargens Cæsalp. Aristolochia 7. siue Pistolochia dicta C. Bauh. phyt. & pin.

H. Lugd. p. 980. Pistolochia Clusij: item, Pistolochia Dodonæi: Dux vnius herbæ effigies. Adrianus Spieg. Hag. lib. 1. cap. 9. peperam Fumariam bulbosam vocat Pistolochiam.

Hist. Lugd. 1. figura.

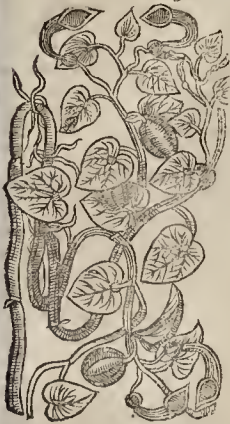
Oritur in oliuetis, & petrosis Hispaniæ, Galliæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus: ac hoc peculiare eius factus habet, vt, dum maturus, eâ, qua pediculo adhæret, parte, dehiscat, vt in Beticâ Clematitide: longæ verò, & reliquarum, ab extrema.

Locus & Tempus.

Cæterum, Aristolochia iam olim Theophrasto multiplici vsu excellere videbatur. Sic enim lib. 9. hist. cap. 13. scriptum reliquit. Vsum eius ad multa commendant. Sed optima ad capitis eruptiones & ad reliqua tamen vlcera satis valet: & contra serpentum morsus, & ad somnum, & ad secundas modo passu, partim aquâ subacta & illita, partim in melle, oleo que defusa: Sed contra serpentes è vino accescente pota, & vulneri [morfo Gaza, qui non Aristolochiam, sed Malum

Vires & Vfus.

ARISTOLOCHIA CLEMATITIS NON vulgaris.

Hæc longa, ramosa, tenuia, striatâ que habet sarmentosa, quibus vicinas sepes, & interdum arbutusculas superat, iis se conuolvens & implicans Connouli aut Lupuli modo. Folia illi reliquatâ Aristolochiarum foliis similia, seu potius generis illius Apocyni, quod in maritimis nascens, Mompeliâni Scamoneam olim appellabant, extremo mucrone

numinato, superne lauia & viticia, inferne ex purpura albicantia, longo pediculo innixa: stas Aristolochiæ longæ incuruus, oblongus, ex purpura nigricans, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo indens: fructus, vt ex illius rudimento Clusio colligere licuit, reliquarum Aristolochiarum fructui similis, tale etiam esse semen, ex eo quod Simon de Touar ei miserat, obseruauit, fructus verò æquè magnus, ac in Clematitide vulgata. & à pediculo dehiscens: radix prælonga, sarmentitica, Smilacis asperæ instar (cum cuius crassioribus fibris magnam habet æfinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terra se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis; gustata enim, aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestè acrimonia. Tota planta odorata est.

Huius neminem facere mentionem scripsit Clusius, cum Hispanicarum quarundam stirpium historiam publici iuris faceret, præter vnum Bellonium, qui eam Obs. lib. 1. cap. 17. in Creta se obseruasse scribit. Idem in hist. denuò asserit: nec ipsum mouet, quod qui generale illam planarum Historiam Rouilianis typis Lugduni expressit, scribit, Dodonæum eandem Clematitidis nomine deponisse. Fateur imò Clusius eam Dodonæum icone dedisse, sed à se acceptam, & totam aded Aristolochiarum historiâ, cum Purgantium historiam meditaretur Dodonæus, ipsi liberaliter [vt & pleraque alia] communicasse ait.

Dicitur Aristolochia Clematitidis Dod. in fol. lat. Tom. III.

terre interpretari inaspera. Ad somnū v. in vino nigro auro trita. At si valua pcederint, ex aqua colluere convenit. Idem aorea c. 13. Aristolochia [Malum terra, Gaza.] olfactu odorata, gustata vehementer amara: peraribus ad caput, & reliqua viscera, & ad serpentes, & ad somnum, & ad alia multa: vlceribus capitis adhibere præcipiunt in in aqua subactam, reliquis rasam in melle & oleo: contra istus serpentum ex vino acido bibi debet, atque inspergi morsui: ad somnum in vino nigro auro trita datur. Si valua pcederit decocto abluisse iuabit.

Theophrastus.

Rotunda.

Longa.

Ex illis conitat Theophrastum bis eadem de Aristolochia scribere, nec inter illam distinguere, contra quam Dioscorides faciat. Rotunda, inquit, ad alia quidem venena facit: sed aduersus serpentes & lethalia medicamina, longa drachma: pondere bibitur cum vino, & imponitur. Eadem pota cura Piperis & Myrrha, omnia in vterco consistentia paruis purgantia, & menses, & scetus eiecit. Sed & in pello apposita eadem facit. At rotunda ad eadem quidem n facit, sed ex abundantia auxilia: ut anhelationi, singulenti rigori, splenti, rupis, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua. Educt etiam aculeos & spicula. Et osium squamis in cataplasmate imposta remouet: & purrefacta cicamense bibi, & vlcera fordida repurgat, & cauis *asp. 6. Lac. ex vet. cod.* explet cum lacte & melle. Extergit etiam gingiuas & ceares. Patatur & Clematis ad eadem facere, vobum viribus infero est prædictis.

Clematis.

Dilectus.

De Aristolochia G. len. 6. simpl. med. hæc prodit. Aristolochie radix multo est ad medicatio- nes vtilissi ma: nara & subactis. Sed ex illis omnium subtilissima est rotunda: aliarum vero duarum quæ Clematis appellatur f. agranior est: itaque eâ ad vogue: nara vntur vague ararij: sed ad sanationes infirmis. At longemunis quidam tenuioris obtinet quam rotunda: sed nec ipsa inefficax est, vtrum abstergendi atque exaltandi potentiam possit, minus quidem quam rotunda abstergens & digerens, sed non minus calfaciens, imo forsân plus quoque. Ita in quibus vsus est modicæ abstersionis, commodior est longa putata in vlcerebus in carne explendis, & fomentationibus vteri. At in quibus crassum humorem valitius extenuare oportet, illic vltus est rotunda. Proinde dolores ab infarctu aut crassie crudorum spirituum natos magis curat rotunda & spicula extrahit, & putredines sanat, & fordida vlcera expurgat, dentes & gingiuas candidas efficit. Auxilio est & Asthmaticis, singulientibus, comitialibus & podagricis, si cum aqua bibatur: tum rupis & conuulsis, vt si quod aliud medicamentum, auxilio est.

Apuleius quoque testatur Aristolochiam herbam psaram & cum mero potui datam vim veneni vincere: siccam vero suffumigatam febricitantem hilariorem facere: fugare & demonia: Radicem fistulis insertam celeriter expurgare & ad sanitatem perducere: *Medicus* quoque sine ea nihil feliciter curare posse: Herbam ex oleo vsque ad calefactum in frigore exultis vim habere cum porcina: Radicem pondere denarij vini in vini homina sepius bibitam serpentium & hominum mortuum venena discutere: Herbâ suffumigatam in sanem, si contristatus fuerit, fugato demonio, hilarem fieri & conualecere: eandem cum Cypero & Draconte semine tritam & cum melle impostam, canceromata, quæ in natibus nascuntur, emendare. *Plinius lib. 25. cap. 8.*

Damonis fugat.

Aristolochias radice valere tantum scripsit: odorem omnim esse medicatum, sed oblongæ radice tenuiorique gratiore, vnguentis nardis conuenientem. Maxime tamen laudat Ponticam: & in quocunque genere ponderosissimam quæque, medicinis aptiorem. Rotundam contra serpentes. Oblongam tamen in summa gloria esse, si modò à conceptu admota vultus in carne bubula, mares figatur, vt traditur: Reliqua quæ spatium habet cum ex aliis hic recensentur studio prætermittimus: Is verò radice lib. 1. concludit plurimis modis Aristolochia prodelle: nam & mentes & secundas cere: vultus quoque proidentes inlubere foro, vel subiectam maxime tenentem.

Tempus.

Menses.

Menses omnes quidem calidas esse concedit in principio ordinis tertij, siccas secundo: longam tamen calidiorē iudicat, quamvis terreæ in ea substantiæ plus sit, quam in rotunda, quæ ob id tenuioris est substantiæ, & ad omnia efficacior. Vtque tamen obstructions aperit, resoluat, rathit, spinas extrahit, & lignorum fragmenta carni infixâ, tenuat: sed hæc omnia rotunda magis ob dictum prius causam: pituitam purgat, & quorundam sententia etiam bilem: thoracem quoque & palmones pituita etiam putri exurgat insigniter: quæ propter visum humidæ & asphum etiam antiquo maxime prodelt quouis vsu: modo, vt etiam si affluat & Aristolochia quoque, præsertim rotunda, cerebrum expurgat, ob id epilepticæ confert: stomachum etiam eadem iuuat, singulenti à flatibus constitutum. Hos enim non modò à stomacho, sed bene & aliis visceribus distipat, horumque obstructions liberat, & natos inde dolores sciat, præteritum cum oxymelite radicato. Omnis autem Aristolochia vterum à partu expurgat, mensis mouet, abortum facit. Rotunda præter hæc vlcera maligna, fistulas mûe iuuat, quia terget, & carne implet. Podagram quoque & musculos contusos cum melle & pauco sale emplastri modo admota iuuat: cum hydromelite vero curat autium vlcera & auditorum roborat. Accutum denique cui incocta est, gingiuas adstringit, & putredinem ab his auferit: dentes quoque confricari deterget. Rigori etiam febrili remedium est singulare. Purgatio non nocet, sed visceribus confert. Quod ad alia attinet, vt Draconculus corrigenda. Coqui relique plurimum potest. Datur à drachma vna ad autum vnum.

Vinum in quo decocta fuerit Aristolochia, mundificat vlcera putrida & fordida præsertim genitalium, si ex illa decoctione colluantur, quod vt feliciter exequatur, radicem in puluerem redactam inspergere oportet. Idem vinum admixto modico mellis, calidum auribus inditum, parotidas earum sanat, doloremque mitigat, inquit Ttagus. De electuario Aristolochie vide Clementem Clementinum de med. met. cap. 6.

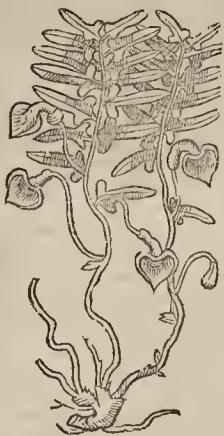
Rotundæ radix (addit Lobel.) iam valde nota Italicæ & Gallicæ Narbonensis: sed non perinde in vsu delucta, ac potius Chirorgis, quam Medicis, magno sanè dedecore artis, & incommodo ægrotum: iis enim maxime commendantur Indicæ merces, plerumque tempore vicia, aut cariosa: hæc autem nostratia recentissima ignorare non puer. Tam efficaces quippe sunt longa, & polytrichon præferim, vt radices vtriusque parimomento, partim intrò datæ, partim in pestatio admotæ, elicerint formam, iam seculidie frustra erumpere conatum, scetusque inuoluta lacerata, ac enikam puerperam, ruidi cruciarius penè enecatam: eoque multus omnium vsus apud Mon-

Spellicens

C. Bauh. pin. Aristolochia siue Pisto-
 chia Cretica: Pistolochia al. ca. a semper vitas Claf.
 hist. ap. I. Cretico femine uata.

ARISTOLOCHIS SIMILIS RHASVI
 & Rungii Maurorum.

A Liqueum spirat odorem sed ingratum. Ex Descriptio
 radice furculi prodeant plerūque quatuor
 albicantes, fili modo tenues ad radicem, ex qui-
 bus parte superiā harent *foliola* utting se septem
 aut octo, cinerea; oppositā verò magnitudine,
 & situ folus Fi-
 liciis Botidæ re-
 spondentia: nisi
 quòd verbes
 imo amita sint
 ad instar Saleix
 minoris. Inter
 quorum ima,
 superioribus
 magis aliquant-
 to inter se di-
 stant, flores hæ-
 rent Aristolo-
 chie similes,
 parò maiores,
 colore magis
 fuscis, longiore-
 que pediculo.
 Radix alè depa-
 cta, est qualitate
 sicca calidique,
 vt amaritudi-
 nem eius doce-
 reputa: Rauol-

ffius in Lin. part. 1. cap. 9. vbi ait Nicolas Halepi
 vocare *Rhasus* & *Rungii*: Item part. 4. Icon. N.º.
 12. Peregrina incognita herba, Martii Rhasus &
 Rhumigi. Hist. Lugd. p. 29. append. Maurorum
 Rhasus & Rhumigi non incommode ad Aristo-
 lochias referti posse existimat. C. Bauh. phyt. Synon.
 Aristolochia 8. siue Aristolochie similis: Eid.
 pin. Aristolochia 9. siue Maurorum: Aristolochia
 petegrina Rauuolffi. Claf. hist.

TVSSILAGO. CAP. IX.

Dioscori-
 des Tus-
 silagin (Br. Descript.
 219) folia tri-
 buit Hederae
 [xiv. 207 : uicou-
 28, hederaceis
 vei.] similia,
 maiuscula, fe-
 na, septenaue,
 à radice pro-
 deuntia, infer-
 uè subalbida
 superiè verò
 virentia, plu-
 ribus angulis
 prædita: con-
 tem palmi al-
 teriusline: flo-
 rem ex latero
 albitantem.
 qui vero tē.

petes. Polytrix quidem Aristolochie, indi-
 ctæ Dioscoridi, & incognitæ Commentatori, ra-
 dices, in vsum Rondelictus renouat, & præpre-
 plantæ Ignoracionem iamdiu desitum, & tamen
 præferendum reliquis duabus, tum fiani aroma-
 ticitate, tum medica à efficiacore facultate, cuius
 causâ meritò Andromachi & Gal. Theriacis aptio-
 rem præ rotunda & longa præceperant: at v-
 tumque de odore & sapore exploranti, multò
 ignauior comperitur Clematidis, quàm falò te-
 nuem apud antiquos Theriacæ scriptores, vo-
 catam putabant Itali.

Ex Macti possi de Aristolochie vitibus liceat
 etiam coronidis loco hic aliquid addere.

*Aristolochia species tres dicimus esse:
 Longa prior, radix est cuius longi, o acur:
 Ditta Rotunda sequens, quòd sit radice rotundâ:
 Tertia Clematidis graeco sermone vocatur:
 Viribus hæc penè par dicitur esse rotunda.
 Omnes vni calidam, siccâque leguntur ha-
 bere.*

In primo vis sicca gradus, feruensque secundo est:
 Pelliferos morbus cum vino sumpta rotunda
 Curat, & assumptis prodest sic hausta venenis:
 Hocque modo radas eductæ sumpta secunda,
 Cum pipere & Myrrha putredine mundat ab
 emi: Sec. que supra in aliorum tum Vetusum
 rum Recentiorum soluta oratione fuè e pro-
 posta.

ARISTOLOCHIA PISTOLO-
 chia al-beta.

Mltra è fam-
 mo radicè
 capite proferte
 feribebat Jacob.
 Plateau qui an-
 no 1600. illius a-
 liquot ramulos
 cum icone ipsius
 manu delineata,
 additis quibusdâ
 notis, descriptio-
 nis huius autho-
 ris Clusio inter-
 ba:) tenuia sur-
 menta pedem aut
 plus vel minus
 longa, angulosa,
 situata, ramosa
 lenta, fractu con-
 tumacia, humi
 sparsa, & ex aro
 virentia, in qui-

bus incondito ordine nascuntur folia neruosa su-
 periori similia, magis tamen mucronata, & ad
 similes asperæ foliorum formam quodammo-
 dò accedentia, minorâ, atrâque & immatcesci-
 bill viriditate prædita, oblongis pediculis virentia,
 è quorum sinu nascuntur longi cauique flores,
 Aristolochie longæ floribus formâ similes, fa-
 turâ tamen rubedine fors magis distincti, inter-
 è verò aliquantulum flauescetes, oblongisque
 pediculis inhaerentes: his succedit *spiculus* Aristo-
 lochie longæ fructui non dissimilis, sed minor:
 numerosas autem hoc genus habet radices, instar
 præcedentis [Pistolochie, siue Polytrix] vel
 Smilla. is asperæ: vti sim giaci. ores, & libris qui-
 busdam tenuibus donatas, odoratas. Flores pro-
 fertemonebat Iulio & Augusto.

pore prodit, at quæprimùm nâ cum caule amittitur. Ex quo factum vt nonnulli herbam hanc sine caule ac sine flore esse exitumauerint. Radicem tenuem, nec superuacua. Nates circa scaturigines aquarum, & rigua loca.

Plinius.

Tussim sedat Bechion [inquit Plin. lib. 26. cap. 6.] quæ & Tussilago dicitur. Quo eius genera. Siluestris vbi nascitur, subesse aqua. creditur: & hoc habet signum aquilege. Folia sunt majuscula, quàm Hedera, quinque aut septem, subalbida à terra, supernè pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eandem esse Bechion [Arcion M. & CH.] & alio nomine Chamæleucen putant. Huius aridæ cum radice fumus per atundinem haustus & deuoratus, verem sanare dicitur tussim: sed in singulos haustus passum gustandum est. Altera à quibusdam Saluia (Quidam volunt hîc describi Sphacelon Theoph. quidam Stachim vulgarem: alij Hortinum vulgare: quidam, Æthiopia pedoris morbis vtilissimam, Dalech.) appellatur similis Verbasco: conentur ea, & colata calescit, atque ita ad tussim latericij ve dolores b. bitur: contra scorpiones eadem & Diacones marinos efficac. Contra serpentes quoque ex oleo petangi ea prodit.

Hermol. n. s. Plinius.

Hermol. Coroll. 57. Bechion siue Bechion quoque duo genera habere ait, & siluestre Plinium aliter, quàm Dioscoridem describere folia eius tradendo supernè pallida, subalbida à terra, sine flore, sine semine Alteram à quibusdam Saluiam dictam, à Dioscoride Verbascum siluestre dici parat. Priorem verò quosdam Arcion, & alio nomine Chamæleucen ab Italis Farfugium appellatum, folio Populi, sed ampliori, natens iuxta fluuios, vnde ab iisdem Populago dicta sit. Sed hanc & Farfaciam vocari, Dioscoridem testem esse, à fluuio fortasse Farfate, quem Virgilius in Sabinis Fabarim appellat. Plautus, dissimulato, inquit, te v. folia Farfati.

Russ.

De Bechio Ruellius hæc scripsit: Latinis Tussilago, aliis Farfaria, nonnullis Populago dicitur: florem verè pallidum sustinet, breui cum suo caule decidua: atque hinc data credentibus occasio, sine caule atque flore hanc herbam nasci. Quare obseruandum diligenter, caulem & flores Tussilaginis esse fugacissimos, iisque enatis breui vigor viteque durat, longissimæque mora biduum: post quod illud tempus succescere euaneſcunt, & caduci marcent. Quare non nisi iis, qui medio Vere sese fortunâ ferunt obuiam, & h. is & caulis cernitur: namque die vno locum vniuersum caule & floribus pubescere videre licet, postridè prorsus eos contabuisse, frondæque solâ vireſcere, quapropter sine caule & floribus nasci plerisque, qui tam citam caulis ja&uram non conspexerunt, creditum est [imprudenter natæ negantibus quod obseruatum non fuerat, inquit Marcellus.] Plinius porò duo Tussilaginis, siue Bechij genera facit siluestre sc. & alteram Saluia dictam, quod à Dioscoride Verbascum siluestre dici puto. Dioscoride autem vno Tussilaginis tantum genere contentus est. Tussilago herbariis & officinis Vngula caballina dicitur, vulgò Pata equina, à foliorum cum vngula caballina similitudine. Hallucinatur itaque (ait cap. 123. (qui Vngulam caballinam vulgò dictam Arction esse sentiunt, Ruellium sequuntur Ryff. Dodon. & H. Lagduensis.)

Arction non est.

Porò ait idè Marcellus, cortnpe à legi credo in nothis appellacionibus Richion (βίχων) [& pro elegendum Bechion] : βίχων ab eadem tussi faa

sto nomine. Sunt & alie Appellaciones nothe quarum nondû reddita ratio. Sunt enim quæ Petrinam seu Petrinè [πετρίνη] qui Pegano [πάγανος] h. e. Rutam [ρούταν] qui Pithion [πιδιον] qui Pagona [πονα] qui Pracheton [πράχτητον] qui Acrophyllo [ἀκροφύλλον] qui Saartha legit Marcell. Ægyptiis Saartha (σαρθά), Saartha legit Marcell. Romanis Tussilago (τυσσιλάγω) seu Farfata [φαρφάττα] Jaur Pustulago (πυσουλάγω) suspicatur legendum Populago, Sarac.) Bessis Alsa [αλσα] dicitur.

Hum notat.

Humelbergius videtur Tussilaginem [Hoff vocat] Arction facere. ibidemque obscure omnia tradere, vt fufius in capite de Personatia dicitur.

Sibi contradicendo hallucinat deprehenditur Brunfelsius. Air enim tom. 1. rhap. 4. Personatiam & Lappam, vocari Vngulam caballinam. Postea verò dicit Ianuensem & Pandætarum scriptorem ignorasse Vngulam caballinam, & impostum illis à Plinio: quoniam alcubi Lappam vocet Personatiam. Addit se opinari illos non legisse quodnam esset Arction apud Dioscoridem: Hoc ad vnguem prorsus quadrate descriptioni Vngulæ caballinæ: ac semper habere Barbarum.

Cotnarius scribit Plinium esse ex eorum numero, quos Dioscorides cedarguit, tum hoc de Bechio capite, tum in totius operis præfatione, vt qui falsò opinatus sit, Bechion sine caule, sine flore, sine semine esse. Addit præterea in Dioscoride errorem vobesse, esse manifestissimum: Et pro βίχων λέωνος βίχωνος, legendum esse βίχωνος. Cuius correptionis asseclam habet Fuchsum. Bechion notam esse & officinis & vulgo, non tamen græco Bechij, nec latino Tussilaginis nomine, sed Vngulæ caballinæ appellatione.

P. 10. l. 10.

Tussilagnem Petasiti quoad folia in Intlo ad eò similem asserit Tragus, vt d. scerni vix possint, nisi quis diligenter animaduertat, & consideret flores, & substantiam vniuersam, quæ ex vtrius descriptione petenda. Germani, addit, hanc plantam Dra. idt sattu. h. quasi ambustionum Lactucam, quod ambustis & inflammationibus quibusuis medetur: & Rossithus, hoc est Vngulam equinam, à foliorum cum vngula equi similitudine: & nonnulli Brandtsches, h. e. Arcion, & Personatiam (sed quàm rectè ipsi viderint) appellant. Plinius Tussilagnem, Cacaliam, Farranum, & Farfugium cognominat, quibus vocibus maximè duobus posterioribus errorem subesse puto, rectius enim Farfarus legeretur. Vides igitur vnam & eandem herbam quamplurimas obtinere nomenclaturas, &c.

Bechium & Chamæleucen diuersas esse plantas, Turnerus sic ostendere conatur, Chamæleuce, dicta etiam Populago, Farfugium, & Farranum, non eadè est planta Aëcio & Diosc. Videtur enim Aëcius Chamæleucen Bechion eandem facere: ita reme huius enim contra tussim, eandem tribuit vires Chamæleuce, quas Dioscorides Tussilagin seu Bechio: cumque Galenus & Paulus duobus distinctis locis de Bechio & Chamæleuce scribant, Aëcius Bechij penitus non meminit, sub Chamæleuce, vt nihil videret, complexus. Plinius quoque suo tempore ait, fuisse qui Chamæleucen & Tussilaginem pro vna eademque haberent. Et in spiritibus Dioscoridis, Tussilago Chamæleuce dicitur, etsi apud Dioscoridem duæ diuersæ sint plantæ, agit enim de iis, duobus distinctis libris & capitibus. Chamæleuce quidem folia tribuit in: d. reflexa, atque ramis esse præditam: Tussilaginem autem folia habere plana & recta

alp. 2. glabro folio cognominat. Er hæc, illo i plomet teste, à Tussilaginalp. 1. flore aperto in hist. (2. in Pann.) folio glabro, cen & altera flore euuuido (1. in Pann.) haud parum differt. Quæ occasio vt nîcam demus imaginem, ex plantis Tussilaginis tomentosæ, quas habemus.

Lob. duai
habitu unico
insulo.

Cætera syno-
nyma.

C.B. not.

Locus &
Tempus

Lobel. etiam in Ic. Plant. p. 190. pingit vtram- que Tussilaginem alpinam Clusii in hist. hoc est, primam & secundam: siue folio canescente, & glabro: siue cauliferam & caule viduam, vnâ foliâ, Tussilaginis sc. môranæ minime. inscriptione.

Quæ caulibus destituitur, dicitur à Lobelio in Obl. p. 321. Tussilago montana minima foliis Soldanellæ alpinae, auersâ parte tomentosa. H. Lugd. p. 1052. Tussilago montana minima Lobelij. C. Bauh. pin. Tussilago 2. siue alpina rotundifolia (ferè addit in phyt. vbi quattam facit) glabra. Caulifera vocatur apud H. Lugdunentem p. 1052. Tussilago altera alpina Clusii (sic & Cam. hort.) in Pann. quippe Observationibus. Est enim ei in hist. Tussilago alpina 1. vnâ flore aperto, & altera euuuido, & non candido, vt legit C. Bauh. in pin. vbi vocat Tussilaginem 3. (5. in phyt.) siue alpinam rotundifoliam canescentem, Tussilaginem diuersam à vulgari, foliis minoribus, & solidioribus, Gesn. fr.

Tussilago alpina canescete folio Clusijocitur in summis Austriae & Stirie iugis. & totos inter- dum cespites occupat. Sub Iunij finem vt pluri- mum florere, interdum verò tantum Augusto mense, pro zæris ratione & constitutione, in hor- tis maturis, Aprilis videlicet, in quibus etiam cauliculus magis adolefcit. Tussilago alpina glabro folio inuenitur in superiore collis parte post monasterium Neuberg ad radices celsissimi iu- gi eiusdem nominis. Observatur etiam in infe- rioribus iugis aliarum Alpium, gramineis locis. Maio florere in hortos translata & Aprilis, vbi for- mam non immutat, quemadmodum nec super- rior. Huius autem cauliculus paulò longior est superiore. Ego in Rhætiae monte Braulio ado- lefcens inueni florentem mense Iulio: postea Genevæ in Allobrogum monte Thuriis Iunio. Ibidem in hortum translata folia producebat Martio, & florem Maio. Iunio semen in pappos abibat.

Clusius tribuit vires Tussilaginis.

ASARINA MATTHIOLI FLORE AN-
themidis. tribuenda Tussilagini
alpinae CAP. X.

Descriptio.

Si planta in Bohemiamontibus nascens, quam Asarinam vocare libuit Matthiolo, quod Asaro congener videatur: Repit hæc humi folio Asaro rotundiore ac scabriore. leuiter circum serrato: cauliculus pilosis: floribus melinis Anthemidis modo, sed longè minoribus, haud

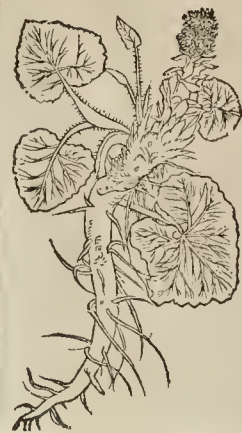
inodoris: radicibus renuibus, longisque, summa tellure repentibus, acuto gustu, quadam cum leuicula amaritudine.

Mitor Matthiolum passim in comm. non clariùs indicare, quales sint flores: ait quidem esse melinos Anthemidis, sed non indicat, an in totum, vel solo disco, quod cuperem intelligere ab Herbatio perito.

Ceretum, dicitur Asarina Marth. Cast. Taber. & Getardo: Asarina Matthioli H. Lugd. p. 919. & Clus. pan. & hist. Asarum 2. siue Asarina foliis Afari C. Bauh. phyt. apud Matth. & pin.

PETASITES VVLGARIS RVBENS
rotundiori folio.

CAP. XI.

Caulis pti-
mo omni-
um erumpunt
docrantales
pud minus,
concaui lan-
ginosi: foliis
angustis, acu-
minatis vesti-
ri, qui in thyrs-
sum fastigian-
tar florum par-
puralcentium,
in pappos tan-
dem euanes-
centium, quo-
rum delapsui
succedunt
marcescente
caule folia Pe-
rasifris magni-
tudine, ad pe-
diculum falcata, rotunda ferè, & in ambitu dun-
taxat serrata, non angulosa vt Petasitidis alba:
inferè lanugine incana pubescencia, supernè
obscure vitantia, nec penitus tomenti expertia:
radix crassa amarescit.

Hermolaum hallucinari manifestè colligitur ex iis quæ sequuntur. Arcion [inquit Coroll. 7: 1.] siue Prosopites, Personaciam quidem in latino sonat. Sed pro Petasite capitur à Plinio, dicente: folio Personatæ nullum est latius, grandes lappas ferentis: quas non in Arcio, sed in Petasite cernimus. Petasitem interpretor, quam vulgò Bardanam & Lappam maiorem vocant: Arcion, quam Vngulam caballinam dicunt. Plinius differentiam in nomine tenuis constituit, Petasitem, Personatam; Arcion, Perfolatam appellando: &c. Animaduertis, cædo, Hermolao non probè perceptam fuisse differentiam inter Petasitem vocatam plantam, & Personatam, quæ Lappa maior dicitur.

Tragus refert hanc herbã Germanos Rossap-
yef, h. e. Malvam equinã, vocare propter ampli-
tudinem foliorum, & Desfilcatis wurtz, h. e. Pe-
stilentialem radicem, propterea quod experien-
tiã comprobatum sit misicè pestilentialibus
febris conferre: Latinis posse Galeritam dici.
Is si foliorum amplitudinem inuenerit, *Arion*
quidem Dioscoridis esse suspicatur. Sed cum vi-
res & odoreni exactius considerat, Costi genus
esse affirmat. At hanc Tragi opinionem Cordus
in Diosc. omnino improbandam censet.

Matthio-

Matthiolus pigrit in prioribus comm. libro 4. cap. 102. Personatæ alterius inscriptione, sine caule ramentum. Fuchiumque & nonnullos alios Recentiores reprehendit qui Petasitem esse hoc Personatæ genus existimant: Ipse Perfoliatam Plinij esse volens. In post. comm. Ital. lib. 4. cap. 109. mutat in omnino sententiam Matthiolus, nec hanc amplius Plinij Perfoliatam facit. Cap. verò 110. Petasitem [vii & olim] negat, dicens vanam eiusmodi opinionem, à se demonstratam tom. 1. epist. Et reperit tom. 3. Petasitem hanc esse Plinij Personatam, ac maiorem Tussilaginem potius existimat, ibidemque *apud 109.* Dioscoridis existimare videtur. Lib. 3. in Dioscorid. cap. 120. in com. Ital. picturam exhibet cum flore & describit, vocans Tussilaginem maiorem. In histor. germ. inscribit Tussilaginem maiorem, Petasitem vulgò dictam non Dioscoridis appellandam, sed Tussilaginem magnam, imò maximam.

Camer. ad Hist. Matthioli germ. pulchram habet figuram. Eidem in horto dicitur, Petasites flore purpureo, & odorato, quem matem vocant.

Patrocium Ruellij contra Matthiolum suscipit Turnerus. Matthiolus, inquit, abique omni ratione de hac plâta caput Ruellium & Fuchium, Amatus Lusitanus Matthioli simia, in doctis & mendacis ipso Matthiolo scribit in hunc modum. Quod Petasites sit gnoscimus, nisi fungi genus sit. Ruellius in Galia nasci refert, &c. Non novit Amatus Petasitem, nisi fungi genus sit, et ramentum germanicè vocat *Wesselsien* vltimè perinde ac si nosset. Scilicet, aliquis qui in Dioscoridem commentetur. Fuchius pro Petasite non proponit Lappam maiorem, vt falsò ei imponit Amatus. Proposuerat enim *apud 109.* verum, seu Personatam, vocans *Chrosifletten*, multisque modis à Petasite distinguit. Probet Matthiolus, & qui eum sequitur Amatus, Dioscoridem duo facere Personatæ genera. Quod si nequeunt, quemadmodum cerò scio minime posse, irrita quæcunque contra Fuchium declamant. Citat Plinium Matthiolus, vt prober duo esse Personatæ genera. Sic ita. Non sequitur tamen Petasitem Fuchij esse Personatam alteram Plinij, neque etiam Dioscoridem duo facere Petasidis genera: Sæ, è enim Plinius plura facit herbarum genera quam Dioscorides. Porro quam iniuste duo faciat Arcij genera, non solum Leoniceus, sed etiam omnes viri docti vident, ac nullam eiusmodi causam ei à Dioscoride præbitam. Quam redè Plinius à Matthiolo contra Leoniceum defenditur, facile perspicitur quicunque sine affectu iudicabunt, quam parum honestè & prudenter faciat Matthiolus. Sed esto, age, duo sunt Arcij genera. Primum non potest esse Petasites Fuchij, quia lappas habet in cacumine, cuiusmodi non habet Petasites Fuchij, cum Arcion Plinij, vt in eo perspicue videre est, maiora habeat folia, quam Cucurbita: at Petasites Fuchij longè habet candidiora folia, præsertim parte inferiori. Petasites ergo Fuchij [quæ vera est Petasites Dioscor.] Ruellij, Dodonæi, & mea, non est Arcion alterum Plinij, quicquid blareat Matthiolus & Amatus.

Sed & vltique similes sui negotium ex negotio ferunt studiosis, auctore Lobelio: Qui Tussilaginem asserunt, Petasitem negant, plantam illam in pratis palustribus primo vere crescentem, atque nondum foliis ortis

Tom. III.

caulem erigentem. Commentatori silentium indixeris, qui dom nihil habet quod illinat paginis, in minutis istis obstrepat bonis viris, nec quid quòue modo scribat, de facultatibus nostris certioribus quicquam pensi habet. Leuiusculo argumento deceptus fuit, qui rebatur propter communia natalia & florum ante foliorum egressum esse eandem Petasitem & Tussilaginem, quasi non idem contingat Trifolio hederaceo, Cicco sylvestri, Ephemero, & aliis.

Hermolaum per Vngalam caballinam Petasitem accipere testatur Cæsalpinus, qui Chamæleucen Plinij, siue Farsugium à Tussilagine haud differre scribit, suspicaturque esse Nenufarum apud Auicennam, cuius flos similis Eupatorio ab eodem traditur. Sed Eupatorium Auicennæ habet flores luteos vt Nymphaea, Petasites autem hæc floribus conspicitur purpureis. Illos præterea cum Turnero esse ita esse videtur, qui Petasitem cum Perfoliata Plinij, siue Græcorum Arcio, eandem significari voluit, vtpote herbam ab utroque Arcio longè diuersam.

C. B. Chamæleucen Plinij & Petasitem Dioscor. ad hoc caput reduxit. *Malo tamen ego cum Her-* C. B. *mol. Frag., Cordo, Gennero, Lob. & Cæsalpino Chamæleucen Plinij ad Tussilaginem referre, cui folia similia Populo, qualia requirit Plinius, quam Petasitem. An verò cum Petasite Dioscoridis eadem sit, iam non assero.*

Petasites vulgò credita planta, inquit Clusius, doctiorum omnium iudicio, inter Tussilagine referenda, & à foliorum amplitudine Tussilago maior nominanda. Eam alio flore variantem aliquando videte meminisse.

Lobel. Obs. p. 321. Petasites, Tussilago maior Matthioli E, Petasites sine flore. Ic. Plant. pag. 591. & Dodon. Petasites, Et Petasites sine flore. Tabern. Petasites: Tussilago maior, lutea, Petasites cum flore. C. Bauh. phyt. Petasites 1. siue flore punicante: Eidem Petasites 1. siue maior vulgaris: Petasites Trago, Fuch. Ang. Turn. Dod. Cordo hist. Geln. hort. Lac. Lon. Cæ. Lugd. [H. Lugd. p. 103. Petasites magnus, perperam Tussilago maior Matth.] Tab. Ger. Clus. hist. Petasites flore punicante Thal. mas Cam. Tussilago maior, Matth. Catt.

Utriusque ab amplitudine folij, ut Gal. siue galierum referent, vnde & Galerita Germanis Nomina *Wesselsien* vltimè quoddam, vt dictum, eius radix præsentaneum sit contra febres pestilentes remedium: Belg. *Sockebladern*. Præsentaneum vocant: Gall. *Herbe aux signeux*, & *Espece de Napolier*: Ital. *Cappella*: Hisp. *Semberera*: Angl. *Wittes bitter*.

Cæsalpino referente, Petasites in alpibus nascitur, locis rignis, copiosa in vallè umbrosa Hebrææ, quæ pratium magnum vocatur. Abundè in Pannonia, Austria & Sarmatia spontè nascentem reperit Clusius: In humidis prope fluuiorum ripas, iuxta lacuum & stagnorum margines ac vicinos aggeres Dodonæus. Circa Calendas Aprilis spica cum floribus viger, sequuntur inde folia in Hyemem vsque permansura, nouis subinde subnascituribus. Lugdani enim Februario, &c. vti quoque Genevæ, Martio florebat.

Locus & Tempus

Petasites albus Anguloso folio.

Petasites leucanthemus radicem habet validam, crassitudine pollicari aut maiore, lou-

Descript.

gam, proserpentem, geniculatam, nonnihil ad calami offi inarum radices accedentem, cortice rubro tectam, cui alius subest lignosus, & in medio cartilaginea matrix alba, gustu calido, aromatico, acri,

subamaraque, cui adnare fibre multæ, mediocriter crassæ & longe colore albo: caules quipalmares, striatos, molli lanugine incanos, crastos, concautos, in quibus folia eadem lanugine pubescentia, striata, oblonga, mucronata, senu septenave aut plura, alternato situ, siue pediculo vaginæ

instar caulem sustentia: in summo caule flores ante folia multi simul congesti, albi, quorum singuli componuntur ex flocculis plurimis quinquepartitis, in medio fibrillâ pallidâ donatis, multis foliolis viridantibus circumstantibus: folia a galofa, inferne densiore lanugine quam superne recta, alboraque, ex pediculis longis lanuginosis, albis, statim à radice exortis appendita.

Hunc quem Petasitem 2. siue minorem flore albo vocat in pin. nescimus cur Casp. Bauh. in phy. contra Camerarii sententiam inodorum vocet. Est Petasitis flore candido Clus. hist. & Thal. Petasitis odorati flos, H. Lugd. p. 1054.

Hæc videtur nobis in app. p. 16. sub titulo Cocyni Pardalianches prius describere Petasitem album, ac flores folia præuolentes figuræ Martialis appingere, in qua fons Doronici & radix fictina.

Montbelgardii in hortu Ill. E. C. se multiplicat rependo: flore Martio & Aprili.

Radix Petasidis dubio procul sicco & calido est temperamentum, ideoque aduersus omne venenum vniuersique corporis partibus adhiberi efficaciter potest. Hæc verò posse, amaritudo eius evidentissimè demonstrat: siuis enim saporis amari est abstergere, sicuti Galenus lib. 4. de simpl. facult. cap. 17. satis docet. Pestilentialis radix dicitur, propterea quòd experientia comprobatum si radicem hanc mitificè conferre pestilentialibus febribus, quòd lodorem vehementer moueat, si in puluerem redacta in vino (vr decet) fumatur. Nec minori effi acia bibitur à mulieribus, quas veteri tormina & præfociones exercent. Facie & ad latera ventris vermes, qui semina Cucurbitarum referunt, ex vino decocta & pota: succurrit his qui spiritibus difficultate laborant: vniuersam & menses etet. Radix siccata in puluerem redacta, effiçax est ad quæuis fluentia & præhumida vniuersa. Oleum ex hac radice confectum, si illo inungantur febricitantes ante accessionem febris, apprime conducit. Idem & ad reliquas vniuersas febricitates facit & perfrictionibus ne vniuersam & membrorum vnicè prodest. Non deiciant etiam veterarij quidam, qui euil-

modi radice vtuntur aduersus vermes, qui equos molestant, & alios ipsorum, tam interiores quàm exteriores morbos.

Petasites Indica.

Tamet si Petasidem adumbret, ortu & ambitu exactè circinato, vix grandis folij galerum serè æquantis: nihilominus cespitè radices amplexo, multa sobole lateratim repullulante, & caules fundente, aur potiùs sol. pediculos bicubitales, culmosos, medullosos, singulis singulo folio herente, anfractuosum, lunatum sinum pediculus sulcit, vt in Bardana: fungoso cespitè, carioso, & superne dense circum caules, vt Meum comante, maximam Obmundam æquante, lorulis vimineis subrus late fusis, gustu sicco adstringente: auellam hæc ex annosa arbore, ni fallat memoria, dicebant Lobelius & Pena.

CACALIA SIVE LEONTICE VETERIBUS & in genere.

CAP. XII.

Cacalia siue Leontice κακαλία οἰ τῆ λεοντιδι Diosc. folia profert candida, prægrandiaq;: è quorum medio caulis emicat rectus, albus: florem serès B. ionia similem [samb., que vox in antiquo non legitur, Lac. Quin & vulg. exempl. pro spumia legunt: spumia dicitur.] Nascitur in montibus. Huius radix in vino macerata ceu Tragacantha, & delineta, commanducatur per se, tussi & arterie scabritiei medetur. Grana verò que post excussum florem subsuscuntur tuta & cerato excepta illitq;: extendunt eum in facie, eamque à rugis vindicant, id iradente Diosc.

Aliet hæc Plinius recitat quàm Dioscorides. Cacalia [inquit lib. 21. cap. 11.] siue Leontice vocatur: semen Margaritis minutis simile, dependens in ea folia grandia, in montibus serè. Huius grana xv. in oleo macerantur, atq; ita aduerso capillo caput vngitur. Radix [addit lib. 26. cap. 6. Cacaliæ commanducata, & in vino madefacta, non tussi tantum, sed & faucibus prodest. Cap. 13. Cacaliæ grana mista cere liquida, extendere eum in facie, erugate que scribit. Et hæc magna ex parte consona sunt his, que Dioscorides habet.

Galenus Cacaliam non habet, sed Cacanum eandem appellare videtur, Cacaliæ voce suppressâ, quod mirum est, quum aliis vniuersam atque alteram appellationem, teste Cornario, libenter adiiciat. Quòd autem Cacanum legendum sit in Galeno, & non Cacanum, velut exemplaria vulgata habent: & quòd Cacalia eadem sit, que Cacanum, ex Paulo patet, qui apertè habet Cacanum vocem, & Cacaliam expressè dicit: quum tamen eandem esse dicere debuisset, siquidem eandem Galenus facit, in eo, quòd eadem de Cacano, que Dioscorides de Cacalia prodit, nisi locus sit mendosus. Galeni verba hæc sunt: Cacaui radix vim habet mordacita is exortem, & moderatè siccatem: substantiam verò crassam partium meatuum abducentem. Vnde in vino macerata, velut Tragacantha, & delineta, arterie asperitates sanat. Nec minùs etiam si quis manducet ipsam: defluens ab ipsa succus arterie similiter velut Glycyrrhizæ succus prodest. Quòd porro Bacani vox, pro Cacanum supposita sit, aliquot locis apud Paulum & Aetium lib. 3. cap. 26. Dolabellam in Paulum abundè ostendit Cornarius. Et tamen neque sic satis constat de Cacalia, siue Cacanum

H. Lug. not.

Iocus & Tempus Vires & vltis

Vermes & quotum.

Bacani vox supposita.

cano, quæ fit hodie herba censenda, quæ vsum illum exhibeat.

Galenum & Paulum de eadem planta, diversis locis, sub diversis nominibus, Cacalia sc. & Cancani pertractasse, perhibet Guilandinus in Theone. Quin & Eur. Cordus Cacaliam eandem cum Cancano statuit, & non diversam vt Aeginetam putasse ait.

Cæterum, quæ Acacali, de qua lib. 12. H. n. actû est, conveniunt, Cacaliæ Plinium tributisse, falso sibi persuadet Amatus. Cacaliam Lichospermum nigrum malè statuit Tragus: Liliam conuallium Lonic. & Rheginus. Perfoliatam alij perperam, teste Anguillario. Perperam etiam alij Agrestæ Carui, teste Cord. in Diosc. Cacalam dici de Tussilagine apud Plinium, auctor est Tragus. Rob. Constantinus in Lexico, κακάλιον in e. prætur Narcissam. H. n. lib. 19. Galenum de Cacalia sub Cancano tradidisse referit Amatus. Sed non demonstrat quam per Cacaliam intelligat.

CACALIA QVIBVSDAM.

Vulgò Cacaliam vocant in summis montium iugis, & ad eorum vertentes nasci solitam plantam, caule cubitali, & bicubitali, in ramos circa cacumen aliquot disto, striato, hirsuto, meduloso: flores summis ramulis confertim coherent in muscarij modum, purpurascetes, quaternis foliolis constantes, stilo longiusculo prominenti, qui in pappo

abest, semine pensulo paruo, oblongo: folia plerumque multo minorâ, quàm Petalididis, interdum ferè paria, non multum tamen ab similia, ad pediculi inferiorem falcata, circumscriptione rotunda, serrata, sed & angulosa, infra tomentosa, candicantia, supra verò glabra: radix nimmo digito suppar plurium capitû fibrilis longis capillata.

Alterum Cacaliæ genus, levitorem tollit caulem, folia similia, sed vtrinque viridantia, nec villo tomento oblita: flores iudem fortent, ni diluore purpurâ nterent.

Apud Amatum lib. 4. cap. 124. Cacalia pinguit, & in sine operis eadem figura ponitur ex Dalechampij figuris. Amatus tamen Cacaliam hanc non tradit, annotante propriâ manu Casp. Bauhino.

Anguill. est Petasites montana, in monte Baldou proueniens: Vnde etiam se habere ait C. Bauh.

De hac Clusius in pann. & hist. Ad Tussilaginis genera haud dubiè referenda est planta illa, quæ à nonnullis Cacalia appellatur, cuius duo genera obseruantur, sc. Cacalia, vulgaris incano folio, lapotis ingrati, amanuiculi & calidi, flo-

ris odore admodum tenui, sed non ingrato. Cacalia 2. glabro folio, niagis cutaneo & duriore, supernè saturatiùs virescente, nec subtus incano, nec anteriorie parte simul coëscente, vt in protti, pediculòve strato innitente, sed rotundo & laui, non ministramen venoso, & in ambi u letiato. Obseruabam & aliam quandam plantam in montanis pratis nascentem, secundum villarum stabula, cuius folia postremæ Cacaliæ foliis valde e-rant similia: neque radix etiam erat dissimilis. Verum à nudo illam semper deprehendi: nec vnquam ab illis montanis hominibus intelligere potui, florè mne ferat, an non. Tamecni potè obseruari possit, an quæ Cacaliæ nomine vulgò agnoscitur, cum Cacalia Dioscotidi descripta, & Pliuiana conueniat: facultates tamen veterque suæ Cacaliæ tribuit, à Tussilaginis (cuius haud dubiè hæc Cacalia genus est) facultatibus non alienas. Hactenus ille, qui duas icones habet Cacaliæ incano folio & Cacaliæ glabro folio.

H. Lugd. p. 1392. iconem proponit cum hac inscriptione: Tussilago alpina, siue montana Dalechampij, addens alios herbarios duo alia Tussilaginis genera facere, & à natalibus Tussilagines alpinas vocare.

Cacaliam [vt vocat Lobel in Ic. Plant. p. 591.] multum Petalididi assimilari, foliis præsertim, eamque etiam odore quadatenus imitari, dixit Lobelius. An verò Cacalia sit, ambigit.

Io. du Choul. deter. mont. Pila 1471. Cacaliæ species; & p. 87. Cacalia Ghimipallim in nemore Pilatino, foliis latissimis, alicui parte cædicantibus.

An sit Cacalia veterom querit & dubitat C. Bauhinus: atque Cacaliæ tres facere videtur species: Cacaliam scilicet tomentosam, Cacalam hirsutam, Cacalam glabram, & Cacaliæ congenerem plantam Clus. Pann. & hist. Rectè autem in pin. Tussilaginem alpinam Dalechampij, Cacaliæ iunxit, & à Tussilagine, quod in phyt. non fecerat, separauit.

In omnibus Aultriacis, Stiriacisque iugis ad siluarum margines, inter frutesces & vmbrosos locis obuia Cacaliæ genera Clusij. Cacalam Lobelius in Gallie Narbonensis cello monte Calcatis nupcupato primùm vidit, prope illius montis verticem, qui DEI paradus à plebè vocatur. In Delphinatus & Allobrogum finibus montes, qui Pilati monumento è regione visuntur, istam habent. Genevæ, ex vicinis montibus petita, & plantata, in horto meo florebat mense Maio, & Iulio ac Augusto semen mutabat.

Locus & tempus.

ARCION VETERIBVS.

CAP. XIII.

ARCION, quod alij Propopida, aut Propopion, Aquasi Perforatam [ἀρκίων, οἱ ἰ. προποπίδα, οἱ Diosc. ἰ. προποπίων] vocant, folia habet Cucurbitaræ, maiora tamen, duriora, nigrioraque & hirsuta: caulem albicantem [ista non habet nisi inter notha Ald. codex: vt neque vetus manuscriptus & Oribasi.] quamquam & interdum herba hæc viduali caule reperitur: radix grandis est, & intus quidem alba, foris verò nigra. Hæc drachmæ vnus pondere pota cum pineis nucleis, cruenta expuentibus, purulentaque excreantibus auxiliatur. Trita quoque articulorum dolores ex contortionibus contractos illitu sedat. Folia

denique antiquis viceribus vtiliter imponuntur auctore Dioscoride.

Plinius

Quidam Arction Personatam vocant, cuius folio nullam est latius, grandes lappas ferentem. Huius radicem decoctam ex aceto dant potui. Ita Plinius lib. 25. cap. 9. Et non longè inferius Personata habent, inquit Corn.) quam nemo ignotas, Græci Arction vocant, folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirsutiora, nigritioraque & crassiora: radicem albam & grandem. Hæc ex vino bibitur denariorum duorum pondere.

Arctium alatum Galeno.

Galenus hanc non Arction, sed Arction aketum vocat, & Profopida, culus folia Cucurbitæ foliis similia sunt, nisi quod maiora & duriora: atque d scilicet hirsutiora, nigritioraque & crassiora: radicem albam & grandem. Hæc ex vino bibitur denariorum duorum pondere.

ARCTION VETERIBVS.

CAP. XIV.

Describe.

Arction, inquit Diosc. aliqui Arcturum vocant, folia habet Verbasco similia, nisi quod hirsutiora, rotundioraque sunt: radicem teneram, dulcem, & albam: caulem mollem, longum: semen Cumino paruo simile] vel καυλὸν μαλακὸν, κίρκινον, hoc est, caulem mollem, paruum: fructum verò Cumino similem, paruum.] Radix cum semine in vino decocta dentium dolores mulcet, si quidem ore decoctum contineatur. Ambusta, pruritionesque eodem fouentur. Bibitur & propter ischiada, vrinæque difficultatem è vino, vt Dioscorides nobis auctor est.

Lesio varia.

Diosc. sententiam planè reddit Plinius lib. 26. c. 12. & lib. 27. c. 5. Tenui partium esse tradit Galenus, & proptè ei siccantem & moderatè exurgentem esse, cætera quæ habet eadem sunt cum iis quæ Diosc. & Plinius.

Marcell. uisatur.

Animaduertisse, docuissè quæ jam pridem Leoniceum, Plinium viciniam non inuis deceptum Arction cum Arctio miscuissè, Personatam quæ appellasse, refert Marcellus: cum tamen Arctij non Arctij propria sit Personatæ appellatio, id quod ex Dioscoridis historia nouissè facillimè omnes pessant. Diuersæ enim plantæ sunt diuersis notis & viribus descriptæ. Ideoque Græcorum Medicis & Herbarij omnes priuatim, seorsumque vitamque descriperunt: & alteram folio Cucurbitæ, alteram Verbasco similem fecerunt. Verabantur autem Arctio siue Personatæ quondam ad personas in rota Græciæ & Italiæ gentes omnes, quoties in theatris, aliisque locis, qui cognoscei populo nolent, egisse quidpiam volebant, facili, sed non toto anno (hyeme enim non suppetebat) ad eam rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Causa quæ hæc est cur Græci etiam ab eodem eorum vii Profopida & Profopion vocauerint: neque enim voces illæ aliud quàm Personam indicant. Neque immerito Dioscorides Cucurbitæ: um foliis comparauit. Figura enim illis respondent, & si pinguiore loco nascantur, magnitudine etiam superant. Fuerunt præterea qui Arction in Græciis Apartinæ, in Latinis verò Lappam vocauerint. Sed, teste Marantha, stupida est credere Personatam esse Apartinem.

Arctij nomen vti.

Demum, Arctij & Arctui, ab Vrsa, Vrsæque cultole nomina esse ducta, à similitudine forsitan aliqua foliorum suspicatur Lonicerus.

Lappæ siue Arctij, inquit C. Bauhinus, generata duo Galeno 6. simpl. Primum Verbasco simile, quod Dioscorides Ἀρκίον ἢ Ἀρτίον vocat, & Plinio lib. 27. cap. 5. Arction dicitur. Alterum, foliis Cucurbitæ, quod Dioscorides ἐπιπέπων, siue ἐπιπέπωνιον, (i.e. Personata quasi Larua) & Plinij Personata, & etiam Personata. At vult alia est maior, quæ Arcium & Arctium est Dioscoridis: alia minor, quæ Dioscoridi ἄρτιον [quod flauos capillos reddat dicitur &] ἄρτιον, quasi strumatum perniciis: hinc quibusdam Strumarla nominatur.

Cornarius ait officinas Arction Lappam minorem vocare. Sed quid velt, non intelligo: Suspicarè eum Xanthium tradere, nisi hoc alibi Fabam inersam vocaret. Lappa minor dicitur de Xanthio, vt apparebit suo capite.

Ryffius in Diosc. ἀρτίον quæcum vocat Profopion malus, vel Arcturum, officinarum Lappam siue Bardanam maiorem, gem. Ἄρτιον Ἄρτιον / gall. petite Bardane & Gletzeron. Videtur autem is ignorasse quid scriberet, & confundere diuersarum plantarum nomina. Nomen germanicum & gallicum sunt qui Xanthio adscribunt. Verùm id postea exhibet. Cætera competunt plantæ, quam pro Personata proponit.

Arctij, ἀρτίον, ac etiam Arctij nomine insignitur etiam Sequentes plantæ: Personata, Personata. Tussilago. Person. hirsuta. Arction caputis mollibus hirsutis. Xanthium. Conyza major. Acant. siue Brancha vrsina. Bunion

PERSONATA SIVE LAPPA MAIOR.

aut Bardana. CVP. XV.

Duos cubitos alta & procerior aliquando, radice longâ, crassâ, foris nigra, iutus alba, sapore subdulci: caules recti, striati, lanuginosi, tubentes, ramis: folia Verbasco aut Helenij, breuiora, rotundiora, superne atro-virentia, inferne canâ lanugine pubescentia: capitula echinata recuruis ad obuâs vestes & similia pertinaciter adherescentibus vncis horrida, flores sustinent purpurascens, singulates: stilum è vaginula atro-purpurea emittit colore carneo præditum.

Nisi reprehensio quædam Trago timenda foret, affirmare non dubitaret, Lappam maiorem, primo & secundo anno, antequam excaulescit, seu Lappas suas profert, Germanis non Ἄρτιον / sed Grosstetjen / Personatam, de qua Dioscorides lib. 4. egit, vocandam: rursus eandem cum caules & fructus produxerit, Germanis non amplius Tettschen, sed Tetten, i.e. Lappam appellatam, & ad Xanthion Dioscoridis pertinere.

Gortæus statuit Lappam maiorem esse herbam palustrem, sed quàm verè, demonstrantur

natales. Ryffius, ceu iam monui, & cum sequutus Reginus, Lappam hanc maiorem à minore non rite distinguit. Toxites quoque in Onom. philosph. p. 27. Arcij titulo distinctas confundit plâtas. Videtur Amatus lib. 4. cap. 107. & seq. eandem plantam tradere, in qua re aberrasse deprehenditur. Duplicet autem, Amato Dalechampi figuram appositam esse, quum Amatus de ea stirpe non loquatur.

Leoniceus de error. med. apud Brunfels. tom. 1. rhaps. 4. ubi pro Arctio apud Plinium lib. 25. errore cecidit Echion legi arbitratur, itemque pro Personacia, vitiosè Perfolata, de Bardana seu Lappa hac maiore, loquitur. Tomo verò 2. p. 193. Plinium in suo libello notandum putavit, quod lib. 25. eodem capite, bis Personaciam descriperit, altero tamen loco Personatiam, & altero Perfolatam dici insinuaerit. Sed Leoniceus inquit Pandolph. Colliniatus Plinium taxat, quòd duplicem Personatam esse crediderit. Nulla ratione Echion pro Arctio positum dicit. Non idèò duplicem Personatam esse credidit Plinius, quia quosdam Echion Personatam dicere & ex aceto radicem dare scripsit. Arction Græci duplicem esse tradiderunt, quorum 1. Plinius 27. & alterum 25. pinxit, ego ambas Personatam & Lappam voco.

Non placet Agricola, Lappam maiorem Vngulæ speciem constituere. Euch. Roell. Bardana maioris plura assignat genera, quæ aut eiuſdem ferè naturæ, calida & sicca tertio gradu: vni ad scribens acuta folia, quam meliorem facit; alteri verò rotunda, quæ non aequè bona; tertiarum & magna quam eiuſi inuilem scribit: Quartam vocat Lapatium acutum, quam Acetolam vocant multi. Sed quid obſcuro commune habet Acetosa cum Lappis & Bardana, vel forma, vel viribus. Bardana picturam habet, verùm non indicat, quæ ea sit ex suis Lappis.

C. Bauh. phyt. & pin. Lappa 1. siue maior, Arcium Dioscoridis: Lappa maior Brunfels. Trago, Turn. & Cæſalp. Personata Lac. Lon. Lob. Obs. p. 318. Ic. Plant. p. 88. & Lugd. p. 1055. Personata maior Matth. Cast. Personacia Fuchs. & Fracast. Bardana siue Lappa maior Dod. Arcium Angnill. Dodon. gall. Cordo in Diosc. Arction Personata, Thelio.

Germanis dicitur Grooß Hctten: Belg. Grootte Clesser. Gall. Glesteron ou Napoliere. It. Lapolla maggiore. Hisp. Bardana, Pagamacera mayor. Angl. arcat burr. Hung. Reses lappu.

Quæ Dioscorides & Plinius atque Galenus de Personatiæ facultatibus memoria prodiderunt antè annotauimus. Personatiæ herbæ succus vino veteri in potionem datus, omnes morſus serpentum mirificè sanat. Eiuſdem foliis cingit febricitantem Apuleius. & statim febrem mitigat, caloremque sanat. Vulnus, etiamſi cancer sit, cù aqua decoctionis foliorum eius fouet: deinde ipsum cum nitro & axungia cum aceto terit & panno inducit & imponit. Ad canum rabidorum morſus, radicem cum modico sale tritam morſui indit & statim agrum liberat: succum foliorum cum melle propinat, ad vrinam prouocandam, & vesicæ dolorem tollendum. Pulverem seminis eius cum vino optimo per quadraginta dies dat, & ischiadicos mirabiliter sanat. Foliis tritis cum albumine oui & ischiadicos mirificè curat. Holerius in pleuritide, radicis Lappæ sicca, quæ purpureum florem gerit: aut floris eius drach. duas è mulla ptopinat. Bardana maioris folium summo capite gestatum, matricem sursum tollere, sub planta verò pedis deorsum, memorat Mizaldus. Et hoc remedium præstantissimum habetur aduersus suffocationes, præcipitationes, ac dislocationes matricis. Folia capiti imposita, eius dolorem mitigare scribit Vittembergicus. Personatiæ caules, primo Verre erumpentes, de raso cortice, crudi coctique prima mensa mandi capere: aliis ex solo sale, aliis ex oleo, aceto que placet: in tantum receptâ gratiâ, vt largissime à quibusdam manducetur, errore manifesto (si Bruyero credimus,) quem refellere interest vitæ. Est enim [vt cætera olera agrestia] succi improbi. Auunt calculis renum prodesse, vrinæque ciendæ idoneam.

PERSONATA ALTERA CVM capitulis villosis.

Vix aliud inter hanc & Descriptionem priorem vulgariorem discrimen animaduerto, quàm in echinis, quorum spinæ aduncæ lanugine incanâ ceu aranearum telis intextæ sunt: cetero qui floris huic quoque purpureus: folia item non absimilia.

C. Bauh. phyt. Synonyma. Lappaz. siue maior lanuginosis capitulis, quam nihil siccam acceptam refert, & à Lappa sua 3. siue

maiore montana, Arctio Dioscoridis, vt vocat, & Personata altera Marthioli, Arctione montano seu Lappa minore Galeni Lobelij, separat, quam opinionem probare non possum donec diuersæ demonstrentur plantæ.

Bæffordia extra portam superiorem obseruauit.

ARCTION CAPITVLIS MOLLIBVS hirsutis. CAP. XVI.

Hæc forma depingitur Arction in vultu Cæsareæ bibliothecæ codice, auctore Dodonæo, foliis videlicet latis, in ambitu crenatis: caule tenero erecto: capitulis aliquot in fastigio mollibus ac lanuginosis, vt primi Cymini siluestris.

Arction ex codice Cæsareo [vt inscribitur apud Dod. & H. Lugd. p. 1307.] siue

Arction quintum, C. B. phyt. & pin. quidi

Descriptio.

Xanthium caule est cubitali circiter, hirtuto, punctis rubris guttato, ramoso: folia alternata pediculis nituntur vncias tres longis, canli coloribus, Tussilaginis foliis quodammodo similia, sinuata & crenata, colore [id quod nomen ipsum loquitur] xantho, vtrinque hirsuta. sapore acrisculo &

quodammodo aromatico: quia foliorum pediculis est ortus, plura simul capitula se prominent bulbata, stilos stamineos emittentia, quibus delapsis echini succrescunt lappacei, vestibus adhaerentes, oblongi, in duos acutos rigidosque mucrones desinentes, qui duobus distinctis loculis toridem grana condunt, herdeacea: radix parua multas vndique fibras profert.

Diosc.

Xanthium Dioscoridi caule est cubitali, pingui, anguloso, & prodeuntibus ex eo alis compluribus: folia verò habet Atriplicis incisuras habentia, Nasturtium odore imitantia: fructum teretem, grandis Olinæ instar, & Platani pilularum modo spinosum, qui quidem contactu vestibus adhaerescit.

Appellationis
reipse Cœ
radolathron.

Hanc aliqui Phasganon seu Phasganion, alij Antithesion, alij Chascanon, alij Cheradolethron, quasi Strumatium pernitiem, alij & Aparinen vocant, & Philantropion, addit Paulus. Et sanè (inquit Corn.) Philantropi appellatio, rectius Aparinæ conueniret. Nam de hac scribit Dioscorides quòd axungia trita excepta strumas discutit. Hoc autem significat vox ceradolethron strumatium nimirum pernitiem. Videtur

itaque & Xanthium ex Lappatum genere esse, velut etiam Aparine: officinæ Lappam inuersam vocant. Xanthium quidem nomen ab effectu inditum esse concludit Ryffius, quòd ruffet capillum. Phasganon porrò dici, i.e. ensem, à similitudine aliqua caulis & foliorum: χάραρον verò ab hiatus foliorum: Aparinen denique & Lappam à formæ quædam imagine qua nonnihil huic cum Aparinæ & Lappa conuenit. Ceterum qui cum Ruellio credunt Arction hanc esse plantam, quam vulgus Lappam seu Bardanam minorem vocat, falluntur. Aliud non est quàm Xanthium testibus inter alios Trago, Fuchf. Math. Dod. Lob. Lac. Amato, C. Bauh. & Apolline. Diosthenius ignoranter Lappatum minus ῥέον κίττον/ vocat, & cum Lappatho confundit. Plinius huius noui meminit.

Lappa minor Brunfels. tom. 3. Rhapf. 16. Trago [qui & Tribulum terrestrum nuncupat.] Eric. Cordo, Euch. Rjil. C. Bauh. phyt. & pin. cui & Lappa sexta. Xanthium Math. Anguill. Dod. Fuchf. Turn. Cordo in Diosc. & hist. Gein. hor. Lac. Lon. Thal. Cef. Cat. Tabern. Lobel. Obs. p. 19. Ic. Plant. p. 388. & Hist. Lugd. p. 1056. Xanthium siue Strumaria Lob. in Adu. Bardana minor Gerardo. Arction vel Arcturus Gein. cat.

ῥέον & χάραρον Græcis, Getm. Dettlers scij, Klein Kletten & Spitz Kletten: Belg. Kleine Kletten: Gall. petit Clisteron. It. Lappola minore. Hisp. Lappa, seu Bardana menor: Angl. Worme bitter & lesser. Turc.

Læto & pingui solo; ac in scrobibus & lacubus vbi exaruerunt, facile gignitur: Iulio & Augusto viget Xanthij lappæ: seminibus prægnantes mente Octobri.

Fructus antè collectus quàm perfectè successerit, deinde tufus & sicili vale reconditus, flauos facit capillos: si quidem, cum vsus exigit, eius sextarii semissem aqua tepidâ diluas, moxque eo caput, nitro ante perfrictum, illinas. Sunt & qui in vino tundant, iraque asseruent. Ceterum, commodè quoque œdematis imponitur. Plura addit Aëtius: fructus, inquit, discutiendi vim habet: decoctum verò corticis potum, lienes consumit: & dentes motos firmat eiusdem decoctum ex vino collutum. Cum autem discutiendi vires habeat, facile colligitur, ait Ryffius, temperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui amarus est & subacris, deprehendi potest.

HISTORIAE UNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXIII.

ECHIA, BVGLOSSA, CYNOGLOSSÆ, HELIOTROPIA, ET SIMILES.

Proxima nunc cura habenda earum, quas nec ipsas temerè miscetas aliis, aut à se invicem diuellas. Effique præcipua affinitatis nota in semine, & quod folia pleraque habeant aspera, pilisque hirta.

BVGLOSSVM VETERIBVS.

CAPVT I.

BVGLOSSVM Verbasco (βούλωσον φλόωρ) simile est, folio in terra spaiso, verum aspero, nigriore, bubulæ linguæ simili, quod vino inditum animi voluptates augere, hilaritatemq; asserre creditur [ένφροσυον δολαί

αι έραι, pro quo Codex vet. δολαι δερμαον εν νεατο φλοισ 7 ριζις αερης ιχθυειαν σοισι. Videtur calidum esse: cortex radiis facit ad Ischoriam] inquit Dioscorides: Qui autè Buglossum Cirio folijs simile esse scribit modicè hirsutus, & longioribus [μακροτέρα. Vet. μικροτέρα minoribus. Idem rufus cum Symphyto secundi folijs comparat, eùm ait. Symphyto secundo, quod aliqui Petron vocant, circa caulem ex intercuallis haud ita magnis folia exeunt hirsuta, angusta [Vet. siba, angusta & subexigua.] longiuscula, ad Buglossi foliorum similitudinem.

Buglosson in vinum iniectum aiunt voluptates augere, quod palhibent quoque Galenus, Paulus, Plinius, Simeon Serbis, Apuleius, Serapio, Auicenna, & Quintus Sereuus. Galenus quidem sic scribit. Buglossum humidè calidæque temperet est. Itaque vinis iniectum lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur. Sed & ijs qui ob gutturis asperitatem tussi intercotum in melicrato conuenit. Et Paulus his verbis, Buglossum humidum est & calidum temperamento, quamobrem vino immisium lætitiã ac animi voluptates efficere dicitur. *Fungitur*, inquit l. 5. c. 8. Plinius huic [Plantaginis] Buglossos, boum linguæ similis, [similitudinem hanc ad figuram pariter & asperitatem refert Celsius] cui præcipuum, quod in vinum adiecta animi voluptates auget, & vocatur Euphronsyon. Et lib. 26. cap. 11. Buglossio inuascens si quis medullam è caule eximat, dicatque ad Tom. III.

quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia antè accessionem, aiunt è f. bre liberari. Buglossum vrinam, inquit *Simeon Serbis*, & sitim sedat. Canles eius cocti, & crudi comesti, iecoris affectibus profunt. A viatoribus ex eo conficitur Zulapion, & est vtile.

Nascitur, inquit Apuleius locis cultis & sabulosis. Buglossa dicta est eò quod folia aspera in modum linguæ bubulæ habeat. Folia habet aspera, obscura terrestria. Hæc in vino mixta hilaritatem coniuuis facit: in cibum etiam cocta proolere sumitur, vel trita pro condimento. Herbz Buglossæ quæ treis thyrsos seminis mittit [Eadem hæc Dioscorides Buglossio: Plinius verò loco supra primò citato Cynoglossò tribuit] radicem totam cum aqua decoque, ipsam aquam decoctam potui dato, remediabis tertianas: quæ autem quatuor thyrsos habet, faciet ad quartanas, dabis autem vt supra. Alia itera herba similis est ei, quæ folia Lataphi f. tr. minuta, eius radix potata ex aqua, ranis & serpentibus aduersatur. Herbz Buglossæ succum cum melle dabis bibere, miserabiliter suspirium tollit. Heibam cum melle & pane contritam vice malaginatiss impones, mirificè rumpit apostema.

Lingua Bouis, inquit Auicenna lib. 2. Canon. tract. 2. cap. 136. Lingua Bouis quid est? Herba lata, habens folia sicut Almaru & aspera ad tactum, & rami eius asperi sunt sicut pedes locustarum: & color eius est ex viridi & Citrino. Oportet vt administretur illa quæ est Corasceni, grossa habens folia, super quorum faciem sunt puncta, quæ sunt radices spinarum & pilorum exeuntium ab ea. Quæ autem in hac terra reperitur, & quæ vtuntur medici, plurimum eius est genus Almaru, & non est lingua Bouis, & neque confert vt inquamẽntum illius est. Proxima T c c

Etymon vñ res ad Hilaritatem.

Superfissio.

Temperâ.

est æqualitati in calore: ad caliditatem enim declinat partem, & est in fine primi in humiditate: & quæ sicca est, est minoris humiditatis. Et dixerunt aliqui, quod est frigida & humida in fine secundæ: sed illud est longinquum. Virtus eius quæ adusta est, remouet alcola quæ sunt in infantibus. Et sedat inflammationes, & similiter ipsamet: sed ipsa est debilior. Est laxificatiua, confortatiua cordis, bona melancholicæ ex solitudine, & tremori cordis, in vino, & dispositionibus melancholicis: & quidam in potu eam tribuunt ad tremorem cordis, cum luti Armeni ponderi 2. drach. & confert tulli & asperituri lite & Zuccaro. Idem de med. cor. tract. 2. Lingua Bovis calida est & humida in primo: cuius proprietas est latificare, & confortare ipsum magnificæ, & adiuuat ipsum illud quod in ea est de solutione melancholicæ subtilis. Quare per illam mundificatur sanguis cordis, & substantia spiritus. Melior tamen est quæ de regione Corasceui affertur, habens spissum folium, velacum plurima lanugine: quod, inquam, post exsiccationem nec contrahitur, nec est sicum: quæ autem in his partibus reperitur est ex genere Maru, & vsitur pro lingua Bovis, propter similitudinem illius ad illam, cum tamen non sit illa. Et iam aggregatur in hac medicina victus proprietatis cum natura propinqua temperamento, quare non eligatur alia super eam.

Serapioni *Lifen Althaur* dicitur, & est Planta quæ assimilatur herbæ quæ dicitur Caromas: vires verò quod attinet, is pleraque ex varijs tradit quæ supra ex Auicenna retulimus.

Cæterum Buglossi hæce tenentur species, Buglossique nomine sequentes donantur plantæ: *Borrago*. *Borrago siluestris tenuifolia*. *Buglossum folio Borruginis Hispanicum* siue temper virens. *Buglossum vulgare* maius flore purpureo & albo, cultum & spontaneum, *Buglossum angustifolium* folio & flore minore, purpureo & albo. *Buglossum minor annua*. *Buglossus rubra*. *Buglossi siluestris*, *Echium multis*. *Buglossi silu. phamacopolarum*. *Bugl. silu. Pulmonaria dictum*. *Buglossum peregrinum radice miltifida*, *Pulmonaria Penæ & Lobel.* *Aduers. pag. 247. & Lob.* *Oberuation.* *Buglossæ siluestris species Thalto*, quæ nobis est *Cynoglossa ropiaria* forte Plinij. *Cynoglossum* quod à Plinio alijsq; nonnullis cum *Buglossis* confunditur. *Buglossum Echionides Anglorum Penæ & Lob.* *Aduers. p. 24. de quo H. n. g. l. 24. hoc titulo, Hieracium capitulis Cardui benedicti.* *Bugl. pratenfis*, de quo l. H. nostr. lib. 26. *Buglossum magnum* siue *Carduus Pratenfis Tragi*, de quo lib. 26. *Buglossum Antarcticum* quibuldam, *Petum Teueti H. Lugd. 18. cap. 128.*

Cæterum, quia *Borrago* à quamplurimis *Buglossum* censetur, sciendum est ipsiusmet etiam *Borrugini* vocabulo plures & diuersas plantas inueniri, vt: *Borrago vulgaris* trium quatuorve colorum. *Borrago siluestris tenuifolia*. *Borrago hiemalis* siue *Buglossum folio Borruginis Hispanicum*. *Borruginis siluestris species Buglossi Simoni Genuensi*, *Buglossum vulgare maiori* & *minori* flore. *Borrago siluestris* quorundam, siue *Echium Fuchsij*, secundum nostram inscriptionem. *Borrago minima* herbatiorem siue *Symphytum pumilum*. *Borrago montana* flore flauo de qua *Gesnerus* de collat. stirp. pag. 63. quæ qualis adhuc nos latet.

Borrago deficiente sinit *Chichorium* *Tractatus* qui pro quo. *Borrugini* etiam substitui potest, secundum eundem tractatum qui pro quo, *Scariola*.

BORRAGO FLORIBVS CÆRVLIS & albis.

C A P. II.

Infirma est planta, & quæ ægrè se humo tollat: *radix* alba, digitali crassitudine, mansu viscida: *folia* lara, subrotunda, aspera: rugosa ac plicata, per terram sparsa, eminentibus pulvis tenissimisque aculeis: *caulis* hispidus, teres, inanis, cubitalis, ramis brachiatis: *flores* amœni, stellati, radiatâ quinque foliorum

acuminatarum serie explicati, umbone medio, in quo stamina, circumposito, facili à quinque foliorum hirtuorum calyce cui insident, cedentes, colore caruleo purpureo cærvle, vel albo. *Semen* illi nigum, striatum: [*Anchusæ* aut *Lycoplis Lobel.*]

Simon Genuensis in lit. B. *Borruginem* vocat, *Borrago* ac notam ait, aptâ nque medicinæ & flore & folio, & semine: *Buglossam* que dici speciem eius *siluestrem*: se vero non reperire aliquem autorem authenticum facientem capitulum de vtraque: si scribar de vna non scribere de altera. *Pandectarius* tamen cap. 2. scribit alterum de *Borragine*, in quo allegat *Dioscoridem*: Et alterum de *Buglossa*, in quo citat *Serapionem*, ex eiusdem *Dioscoridis* auctoritate de *Buglossa* loquentem.

Borruginem cum *Buglossis* *Hemimolaum* miscere, parebit infriâ, vbi de *Buglossis* agitur. Is porro videtur *Cirsion* statuer. Sed audiendi non sunt, inquit *Ruellius*, qui esse putant *Cirsion* herbam quam *Borruginem* oliores vocant. Quam *Buglossam*, linguam *Bovis Romani* appellant, ea est quæ hodie officinis *Borrago* dicitur. Sed ipse quoque *Ruellius* *Buglossum* & *Borruginem* inter se confundit.

Leonicerus de err. med. *Borruginem* veterum *Buglossum* esse concludit. *Descriptio*, inquit, *Buglossi* apud *Dint.* potius *Borrugini* conuenit &c. In *Borragine* capitula carulea non purpurea conspiciuntur. In autore de simplici medicina leguntur hæc verba: *Buglossum Romani Linguam Bubulam*, *Lucani Corago*, nascitur locis cultis & sabulosis. Fortè autem pro *Borrago* verbo *Corago* vitiosè scribitur, aut nomen *Coraginis* vnâ literâ variatâ est in *Borruginem* versum. *Pandectarius* quoque si qua est huius hominis auctoritas in litera L *Lifen althaur*, quod nomen apud *Arabes* significat Linguam *Bovis*

Bovis, ipse Borriginem interpretatur. Quare forte melius fuerit cum Buglossam de qua Dioscorides, Galenus, & Authores Arabes utrumque allegantes ad usum medicum adhibemus, Borriginem potius quam illam quae passim Buglossa nuncupatur recipere. Atque ita falsum erit quod Montagnana existimavit, Auicennam nihil de Borriginem dixisse. Nam nisi me fallit opinio, caput de Buglossa, seu Lingua Bovis, apud Auicennam est caput de Borriginem, sicuti etiam apud Serapionem. Falsum etiam erit, id quod Simon scribit, qui putavit neminem auctorem de utraque herba simul scripsisse. Negari non potest quin Borrigo sit alterum duorum apud Dioscoridum, aut Cirsiion, Buglossum magnum dictum, aut Buglossum, ab his praesertim qui Borriginem Buglossam, vel Buglossam Borriginis speciem consistuntur. Si Borrigo sit Cirsiion apud Graecos, verum erit quod à Montagnana scribitur, tam multa de Borriginem à junioribus medicis temere praedicari. Nam Dioscorides hoc tantum de Cirsiio retulit &c. Quare medici iuniores utrum velint acceptent, aut quod Borrigo sit vera Buglossa, ut nos opinamur, aut quod eius herbae usus non sit ad omnia illa utilis ad quae ipsi arbitrantur.

Marcellus Virgilius lib. 4. cap. 110. in Dioscoridem innuit ad imitationem Leonici Borriginem esse Buglossum Veterum, idque pluribus rationibus conendit. Et huic sententiae addi pulchre Monardes lib. 5. epist. Sylvius de comp. med. lib. 1. Cordus in Dioscor. lib. 4. cap. 128. & 129. Item Hist. lib. 2. cap. 75. vbi 78. Brunfels in Herbario germ. Fuchs. Hist. cap. 5. & de error. Med. errore 6. Corn. in Dioscor. lib. 4. cap. 110. Euchar. Roslin. Ryff. in Dioscor. cap. 112. Matthiol. in Dioscor. p. 21. Leonic. l. 5. c. 157. Io. Agric. Medic. Herbar. Humelbelg. in A. qu. num. cap. 41. Lacuna in Dioscor. cap. 128. Amatus cap. 129. Cai. Datanus, qui flore caeruleo radit & albo. Texoi lib. 1. cap. 70. de peste, Apollo rad. Rhegin in exerc. Rob. Corst. in Lex. & apud Amar. Gesnerus in cat. pl. Ddd. gall. & Lt. Lobel. Io. Bapt. Port. Villæ lib. 20. & phyt. lib. 4. cap. 16. Hist. Lugd. lib. 5. cap. 19. atque alii de herbaria periti.

Quid sit genus buglossi historiam expendunt, inquit Matthiolus, omnes herbam Borriginem vulgò vocatam, in hoc tractu qui locis nascetem, potius legitimum Buglossum esse censent, quam illam, quae Buglossa vulgò nominatur, cuius in officinis communis est usus. Quorum e quidem iudicio non dubitauerim subscribere: siquidem Borrigo dicta foliis est in vnicersum verbasco similibus, nigrioribus tamen, & asperioribus: quibus etiam haec lymphitum alterum emulatur, quod folia Buglossi proxima ferre alibi prodidit Dioscorides. Adde praeterea quòd folia Borriginis in terram procumbant, & bubulas linguas, tum forma, tum asperitate imitentur. Contra quae Buglossi nomen sibi falsò vendicavit, folia habet longa, echino similia, non vsque aded lata, ut bubulas referant linguas, minisque humi depressa, quae potius à roto ferre cespite sursum aspiciunt, nec aliqua ex parte verba scumant lymphitum alterum representant. Quod insuper Borrigo sit facillè legitimum Buglossum, Auicennae testimonio comprobari potest, qui lib. 2. suae canonis ita scribit, Lingua bovis herba est lata, habens folia sicut Almaru, & ad tactum aspera, & rami eius asperi, sicut pedes locustarum. Operter autem, ut illa administretur, quae est in Corsiceni, crassa habens folia, super quorum fa-

Tom. III.

ciem sunt puncta, quae sunt radices spinarum & pilorum exeuntium ab ea. Quibus notis aded nostram Borriginem expressit Auicenna, ut nemo non intelligat esse Linguam bubulam. Eam praeter morem descripsit Auicenna, quòd suo quoque tempore non deessent, qui veri Buglossi loco aliam quandam substituerent plantam, ut apertè eius verba declarant, dum subdit. Quae autem in hac terra reperitur, & qua utuntur medici plurimum eius est genus Almaru, & non est lingua bovis, & neque confert, ut iuuentum illius est. His omnibus illud denique accedit, quòd apud Apuleium in eo libello, qui de herbarum medicaminibus inscribitur, inuenio Buglossum Lucanis Corraginem nuncupati, primum tantum litera mutatione, quòd cordis affectibus quam maxime opituletur. Quae sanè omnia, si fallor, clarissime ostendunt, Borriginem esse verum ac legitimum Buglossum.

Et hinc merò ait Hist. Lugdunensis. Rei herbariae periti, Buglossum Veterum, eam procul dubio herbam esse putant quam Borriginem vocamus, non illam quae vulgò Buglossa nominatur, & cuius in officinis communis est usus, nec id temere, ac sine iudicio. Descriptio etiam Buglossi à Dioscoride tradita Borriginem ita conuenit, ut nulla prius nota ab illa discrepet. Buglossum, inquit, Verbasco simile est, folium in terra ipsatum, nigrius, asperum bubulas imitans linguas. Quis nisi planè amens ex ipsa inspectione non iudicet Borriginem foliis esse Verbasco similibus, nigrioribus tamen, & asperioribus? Cùm igitur euidenter demonstratum sit Borriginem nostram Veterum esse Buglossum, in posterum medici pharmacopeique sicuti Buglossum ab antiquis in medicamentorum compositiones adhibitum legerint, Borriginem nostram, non vulgare Buglossum vsurpent: &c.

Sic Theod. Dorst. Quae ab Empyricis & Herbariis iam Buglossum appellatur, inquit, Borrigo est, & Clessus de plant. Hist. Maru siue Almaru Auicennae lib. 2. tractatu 2. praesertim tertia, eius species, nihil aliud mihi videtur quam vulgare nostrum Buglossum aut Borrigo. Ac etiam Raimondus à Vmario de peste ex correct. Delecharpii lib. 2. pag. 1. Buglossum nominat, ibidemque Borriginem intelligit, licet postea sui obliuio Buglossum diuersum faciat à Borriginem, cum ait: Borrigo, Buglossa, &c.

An Borrigo sit Buglossum dubitat Celsus lib. 11. cap. 7. Borrigo inquit, vulgò appellatur nulus, quod in hortis feritur: putant recentiores huic plantae potius conuenire Buglossi descriptionem quam supra dictae (Buglossae vulgari) cùm tamen neque spontè oriatur in sabulosis, neque folia longa & angusta sint, ut in Sympitò Dioscorides tradit, & ut ostendit similitudine linguae cuius neque thyrsi tres vel quatuor insunt. Tandem Buglossi tota cum radice & semine colligi praecipitur mense Iulio: At Borriginis radix per se semine exarefcit, neque collecta seruari potest incorrupta. Sed forte Auicenna hanc intelligit, cùm describit herbam latam habentem folia Almaru & aspera ad tactum. Existimo autem Borriginem in Italia quondam fuisse peregrinam, cùm de ea nulla fiat mentio ab antiquis inter olera.

Videtur sibi contraria scribere Anguillara & modò Borriginem Buglossum asserere modò negare. Sic enim epistola quinta ait: Quidam volunt confectum fuisse Nepentem Homeri ex radice Borriginis, eamque Galenum per Enopiam

Nepentem

tradidisse, cui attribuit eandem vires quas
Homerus Nepenthe. Intellexissem autem Gale-
num Borriginem non mihi manifestum, quan-
do quidem earum plantarum separatim meminit.
Fuerit itaque Borrigo, Buglossa oprimè nota.
Epist. verò 14. dicit: veram Buglossam esse Bor-
riginem non autem affimare, in Græcia eam
etiam Borriginem vocant.

Borriginem esse Buglossum Antiquorum ne-
gant Monachi dist. 6. cens. 146. in Mesu. Quid
certè sit Borrigo vulgò dicta, à nemine prisco-
rum describitur. Iuniorum autem plurimi fir-
missimè tenent esse Buglossum antiquorum. Nos
autem (aiunt illi) diligenter examinatis om-
nium descriptionibus, Buglossum antiquorum
non esse Borriginem statuimus.

Apollo quid sibi velit cum suo Buglossò His-
panico, quod pluribus hortis familiarissimum
esse ait, & omnibus notis legi imum referre scri-
bit, ac propterea Borriginem nostram esse sta-
tuit, confiderent lectores. Monachi separant
Buglossum Hispanicum à Borragine & à vulgari
Buglossò. Monachis se opponit Turnerus, licet
interim ei inclinet animus Borriginem nostram
esse Cirsum. Guilandinus in Thecone Borra-
ginem à Dioscoride Echion vocari auguratur,
contemnens à peniculis coniecturà. Non desunt
tandem qui Borriginem Homerica Nepen-
then esse statuunt. Cuius sc. succo Homerus vi-
no immisso tristitiam discit, ac malorum omni-
um obliuionem induci scripserit reliquerit.

Buglossum sive Borrigo dicitur omnibus iis
quibus Borriginem hanc flore caruleo & albo
Buglossum Veterum esse diximus. Buglossum
verum Dodon. gall. & Cordo. in Diosc. Eidem
in Hist. Buglossa urbana. Lobel. Buglossum La-
tifolium. Tabern. & Gesner. hort. Borrigo flor-
ibus caruleis & albis: In append. Borrigo
albis floribus. Hort. Laticano Borrigo car-
uleis floribus, & Borrigo albis floribus. Gerard.
Borrigo hortenſis. C. Bauh. apud Matth. &
phyl. Buglossa sive latifolia, Borrigo dicta flore
caruleo, aliquandò candido: sic & ex palle-
scente roſeo. Amarus nomine Buglossi quod
Borriginem facit, salsam habet iconem. Har-
chius cui Italicè Buglossa dicitur, Gallicè *Bruy-
nage* aut *Borage* [quæ quidem nomina ubi inue-
nerit nescio:] videtur Histotiam eius confunde-
re cum Buglossò. Officinis Borrigo dicitur:
Germanis *Burrasch*, Italis *Borragine*. Hi p.
Borracer, Bohemis *Boract*, Hungaris *Dinye za-
guſu* à nonnullis Borrigo: Veterum est β. β.
γ. γ. γ. γ., quod Latinis Lingua bubula, Lingua
boubis, Buglossus & Libanium dicitur, Apuleio
& Corago: vnde fortassis Borriginis nomen C
in B mutatum nisi apud Apuleium Borrigo pro
Corago legendum sit. A Plinio verò ε. φ. ε. γ. v. γ.
sive Euphrosinum quòd hilaritatè excitet: quod
& antiquus versuculus testatur.

Dicit Borrigo gaudia semper ago

Borriginis radix, Si Lonicerò lib. 5. cap. 157. non
sit fides deneganda, dulcis est, Rapo accedens:
flores stellati, carulei, caniniuci, & pallidi: car-
ulei vino impositi ob eius acrimoniam redun-
tur ex rubro purpurei: semen nigrum, dulce,
nota herba in hortis & in culina, vltus foliorum
est viridum non siccorum. Eandem floris per-
mutationem refert etiam Io. Bapt. Porra villæ l.
20. dicens: Dioscoridis β. γ. γ. γ. γ., Plinij Eup-
hrosinum & Buglossum, Latini bubulam Lin-
guam, Neapolitani Borriginem vocant, quasi

Borriginem dicas, vicia ac peruersa voce ex
buglossa. Flos caruleus in Apulia in purpureū
& rubrum vertitur nimii caloris vi, quod idem
euenit, si in acetariis aliquantisper immoratum
fuerit.

Dioscorides campestribus & sabulosis locis
nasci scripsit inquit Porta. Nos pingue, subactum,
humidū solū in hortis damus, & in vineaū hor-
torumque rotulis plantamus, quibus semel fara
importuna fecunditate luxuriat, & ex se-
ipla seritur. Riguis in toto anno feri potest.
Semine seritur Aprili & Maio, vt ætate fruamur.
Vel Augusto & Septembri pro hieme. Tranſ-
plantatur quum quinque foliorum esse cœperit,
aut meliùs Octobri ac Nouembri. Semina ne
decidant, colligantur immatura, ac triduo in
faeces colligata resiccantur Sole, vbi maturu-
rint, substratis lætis decurantur: biennio fe-
men asseruatur: ne hieme gelu adurantur, læta-
men aspergatur, hoc munimento aduersus fti-
gora se tuerunt. Borrigo hiemis frigora mini-
mè ferre potest ad huc ex Trago nisi ea quæ non
ita pridem è terra enata fuerit, nullumque adhuc
fructum procreauerit, deinde vt summo studio
contegatur necesse est. Quæ caules emisit pla-
nè alioſa est, cum ætate enim in qua ex cau-
leſcere cœpit, perit, neque alteram attingere
potest. Iunio mense floret. E semine deciduo
quotannis repullulascit, ita vt cùm semel occu-
parit locum, non faciliè in posterum deferat, ne-
que enim extirpari se vnquam patitur. Potest
autè semel humi per hiemem illæsum deliteſce-
re, nisi à muribus deuoretur, qui propter dulce-
dinem, quam cum radice & floribus commu-
nem possidet, illo plurimùm deleſtantur. Borrigo
Monspelii floret tota hieme, basilæ vidi flo-
rentem Octobri, Lugduni Maio, Geneuæ flo-
rentem Maio & Aprili, habui flore albo in hor-
to meo Nouembri, vt etiam Patavii. Mont-
belg. prouenit & sæpe hiemem perfert: in horto
E. C. h. beumus flore caruleo & albo.

Vires & virtutes Veterum de Buglossò antè
annotatæ sunt. Aquæ distillatæ, necnon & con-
seruæ ex flosculis tribuunt vim roborandi cor-
(apud Tragam recentiores) lypopsychiam re-
mouendi, lætitiam melancholicis excitandi, ac
sanguinem purgandi, breuiter in omnibus fe-
brium caloribus & animi deliquis, ram aqua di-
stillata quam flores saccharo conditi vlturpari-
tù possunt: Semen tuſum ac in vino potum,
mulieribus lactis copiam restituit: mihi aqua
distillata & flores saccharo conditi probantur
in omnibus febribus & vtilis: Humidi euiden-
ter est temperamentum Borrigo (authore Dodo-
neo) calidi non item: Sec in calore frigoreque
mediū esse apparet: Nostra ætas non modò her-
bam, sed præcipuè flores subinde in vinum con-
iicit, vel acetariis aspergit, lætitiæ ac hilarita-
tis excitandæ causa: conduntur & in hunc vltum
cum saccharo flores: tum & alia ex iis parantur,
quibus ab cordis corroboracionem, tristitiam
pellendam; & animi lætitiã augendam Medi-
ci passim vultur, folia cum aliis oletribus deco-
cta ad altum molliendam non nihil cõferunt,
Herba radix, & semen, per se singula, aut si-
mul omnia in vino cõcta potaque venenà à cor-
de arceat (inquit Marthiol.) sanguinemque mun-
dum reddit. Semen conſum ex viuo sumptum
læc mulieribus reuocat herba elixa comesta ad
hepatis imbrellitatem facit. Eius etiam com-
bustæ

Buglossa.

Borage

Locus & Tempus.

Borrigo.
Buglossum.
Libanium.
Corago.Vires
Vltus.

Temperamentum

busta cinis, cum melle rosato mixus in oris colutiones vtiliter assumitur contra linguæ inflammationem, faucium excoriationes, necnon linguæ ac gingivarum: Demorsis aut pūctis à serpentibus aliisque animalibus succurrit Buglossi succus aut liquor stillatitius potus, eodémque locus affectus eluitur, superofitis foliis. Aquà Borragnis madens linteum oculis impositum rubentibus & calentibus, dolorem sedat & ardorem extinguit: herba, radix, & semen simul omnia, aut quæ haberi possint, contusa in vino cocta, tepida coxe supradata, dolorem ischiadicum mitigant. Radix cum oleo oliuarum & hordeacea farina in cataplasms formam cocta sphaacelum corrigit & herpetem ethiopianum (Germanis est *Kuiter brand und wild feever* dictam.)

Si collegeris (inquit Ioan. Heller D. Juris Ven. lib. plic. cap. 8.) iuente Iunio Buglossum herbam, & radicem redegere in puluerem & miscueris cum paucis succo Nepetæ, manus illiniueris & precauetis, ad tuas manus venient pisces. Aut, Accipe Buglossum & calcem non extinguatam, pisces mortentur. A Ioan. Porta, cibogratissimo flos acetarius spargitur & folium tenerum, quod proprium odorem suboleat, vestustiora vero folia in quotidianis oboniis peccularem habent gratiam. Coadiutorum Buglossi tradit P. Platina Cremenensis lib. 4. de uenida valetudine & popinæ scientia. Heller. de morb. intern. lib. 1. cap. 54 ad promotionem in menstruum, secretam esse dicit quarundam mulierum, vti conleuâ Borragnis, dissoluta in vino albo tenui. Borragnem calidam dicit Lonicerus in principio primi gradus. Herbam eius cum Blito decoctam deuora tanque norabilem esse corroboracionem debiliu infirmorum, si interim de floribus bibant. Herbam in cinetem redactam, cum aqua multa contemperatam, salutarem esse medicinam contra omnis generis affectus, oris & linguæ, si sæpius eo lauentur. Borragnem cum Buglossis eandem habere virtutem, vnam pro altera vsurpari, ac earum nomina inter se confundi. Herbam in vino decoctam & bibitam bonum sanguinem facere. Succum cum saccharo mixtum propinatū neque vertiginem depellete. Syrupum de Succo Borragnis cum saccharo & puluere ossis cordis Cerui tremori cordis auxiliari. Succum cum Syrupo de Sena commixtum, haustiumque mane & vesperi, rationem augere, melancholiâque depellere. Florum crudum mansum sanguinem bonum generate, & tremorem cordis emendare. Lectero Syrupum mederi itemque cor & spiritus vitales recreare. Aquam florum, seu etiam herbæ & radicis in fine mensis Maii distillatam mane & vesperi Vnciæ pondere propinatam, ad eadem omnia prodelle.

BORRAGO SYLVESTRIS TENVIFOLIA.

Borragnes siluestres præcipuam habent differentiam in foliis: quæ vel angustiora sunt, quam in latius, vel Tabernamontano auctore à quo planta hic à nobis proposita tam in Icon. quàm in Hist. vocatur Borrago siluestris floribus albis [*Wilder Borres*. Item Borrago tenuifolia *Burresch mit schmalen Bletteren*.

Gerardo Angl. Lycophilis Anglicæ, *Vipers Buglossis & small Buglossis*. Item Borrago flore albo, *vohite sterven* Borrago, Is ponit iconem

Tabern. Borragnis tenuifolia, quam bene iudicare poterunt lectores.

BVGLOSSVM FOLIO BORRAGINIS Hispanicum.

Buglossis Hispanica bicubitalis & altiores attollit caules, fistulosos, angulosos, hispideos, asperosque, nec in ramos diuisos: *folia* Borragnis, rugosa & aspera, spinis mollioribus quam in Borragnis & Buglossis, interdum longo, aliam nullo pediculo donata, acuta, præsertim in caulibus, quæ verò propter terram infima sunt, magis rotunda existunt, albi que punctis maculata: multo lictiora & non ita breuia vti in Buglossis vulgari maiori, ex quorum alis *pediculi* hirsuti sextantales aut quadrantales surriguntur, duobus foliis circa fastigium donati, inter quæ flores emittit carulei, Buglossis amulii, sed calyce breuiore & veluti sessili non vnâ se se explicantes, quinque partiti. *Radix* crassa, adnatis donata, cortice nigro de siniculo oblecta, intus alba, sapore lento & viscido

De Buglossis à nobis hic descripto loquuntur Monachi in Mesuem Dist. 6. cenf. 48. cum dicunt. Buglossam Dioscoridis indubiè tenemus quam in Hispaniis inuenimus. Flores producit lanugineos, paruos, floribus nostræ Buglossis penè similes &c. Hanc etiamnum pro domestica Buglossa accipiendam esse non dubitamus.

An Matthiolus in Dioscoridem huius meminerit sub nomine Buglossis Hispanici perpendant lectores, non describit nec depingit, tantum mentionem facit.

Lobelius in aduersariis pag. 247. & Icon Plant. pagin. 575. Buglossum semper virens appellat.

Licopsis.

Cam. horti etiam Buglossum semperuitens. Calsalp. lib. 11. cap. 4. Buglossa Hispana, cui conuenire di. it. descriptionem Licopsis apud Dioscoridem. Hist. Lugd. Buglossa genus quod hodie ex Hispania allatum in hortis feritur. Tabern. Icon. & Hist Buglossum Hispanicum, *Spanisch Ochsenzung*. Non placet icon ex aduersariis Penz & Lobeii desumpta. Catal. Franc. Buglossum Hispanicum, Borrigo hiemalis. Dodonzo latino in fol. Anchluta prior, *ὀνυχία* appellata: à nonnullis *αλός*: à nonnullis in Belgio Buglossa Hispanica.

Locus & Tempus.

Buglossi Hispanici nomine ex horto Patruino attulit mihi Frater, vidi etiam Argentinz in horto Friderici Meier vnde habui semina, nunc Montbelgardi se non parum multiplicat semine deciduo, tota hieme viret, nec annua est planta: in horto E. C. tota ætate floret ac etiam autumno.

Vires & Vfus.

Cæ etiam Anchusæ Onocliæ radix refrigerat & rest. cat. auctore Galeno (vt refert Dodonæus) & vna adstringit: & quia tubamara biliosos etiam extergit humores: folia imbecilliora, adstringunt tamen quoque & resiccant. Dioscorides ad ambusta & vetera vlcera ex oleo & cetato sicca-rem radicem ait: erysipelatis cum polentamedensilepris & vitiligibus cū aceto imponi partus extrahere genitali impositam: decoctum ex hiberi stereticis, nephriticis, & splenicis, febricitantibus cum melicrator ad vnguentorum spissamenta à pigmentariis vsurpari: folia in vino pota aluum sistere.

BVGLOSSVM VVLGARE MAIUS ET MINUS, flore vtrumque duplici.

Descriptio.

Buglossum vulgò & officinis dictū *filix* habet oblonga, sed asperna e sentricosa, Borriginis appellata vtriusque mitiora, at ovireria & splendida: *caules* cubitales & sesquicubitales, itidem asperi & hirsuti in ramos plures filii: *flores* per ramos serie quadam solitarii, tum in fastigiis co-

gosa, veluti semen Confolide maioris at maior, sapore Amygdalino prædita: *radix* Symphyti inlar, foris nigra, intus albet, gustu lento. (Trago quandoque cubitum longa, recta, pulla foris.) Magnitudine verò differt altera huius speciei illa, foliis similiter longis, hispids, sed contractioribus, floribus minoribus albis vel purpurascensibus, interim caulis altitudine parum aut nihil cedit interdum. Trago breuior, angustior, acuminatior, ac quoad omnia magis exigua est, semine præsertim, quod & magis nigricat, flores similes, ique nonnulli cærulei, alij planè purpurei perpetuò.

In tanta authorum de Buglossio discrepantia operæ præstium nos adiuros æstimamus si separatim cuiuslibet opinionem adscribamus, nec enim facili negotio discordes eorum mentes quis conciliabit.

Simoni itaque Genuensi, Buglossa dicitur Borriginis species sylvestris. Syluio de comp. med. lib. 1. Buglossum magnum, Cirsium Dioscoridis dictum Buglossus vulgaris videtur: notas tamen Dioscoridis quædam tradit desiderari. Heilmolus lib. 4. coroll. 33 Cirsion potius quàm vt quidam [Leoniceus] Cirsion legendum testatur, hincque herbæ similem esse Hircinam linguam vulgò dictam. Sed caule rotundo non anguloso vt Cirsion.

Marcus Virgilius in Dioscor. lib. 4. cap. 120. Buglossum omnibus notum ait non tamen Antiquorum. Contra ait Guil. in Theone. Non videre satis queo, quæ causa sit. Cut vulgare officinarum Buglossum antiquorum esse Buglossum non possit. Ego profectò subulam præcæ ætatis linguam, Græciæ, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, & in summa omnium gentium vnanimi consensu, vulgare Buglossum esse defendo.

Ruellius lib. 3. cap. 126. ait: Cirsium alii Buglossum magnum. Romani Spinam mollem nominant & c. Cirsion herba est quam rustici, simul & officior, nec non Herbarii vocant linguæ bonis vel Buglossum. An verò de minore vel de maiore loquatur Ruellius dubito, cetero diderim ramè de maiore loqui, quicquid ad eū dicat Cordus qui eius verba de minori Buglossio intellexit.

Considerandum de quibus Buglossis hæc tradat Corn. in Diosc. Officinæ Anchusam Onocliæ, Buglossum subtrum appellent, & perinde nostri *Rote Ochsenzung*. Idem lib. 4. cap. 101. Cirsion & officinæ & vulgus herbariorum Buglossum vocant. Nostri *Ochsenzung*. An etiam Apollinari. 2. nomine *Ochsenzung* maiorem intelligat vel minorem asserere non possum.

Beunf. in hort. Germ. pag. 41. *Uyild Ochsenzung*: pag. 42. videtur tradere pro Buglossio vulgari. Textor de peste lib. 1. cap. 4. Buglossum silu. & cap. 7. Buglossum vulgare vocat. Helfricus in nomencl. cap. 21. his nominibus Buglossum, Borrigo, *Ochsenzung*, *Burretsch*, *Βούροσση*: *Bugloss*, *Bourrache*, due suum plantarum nomina permiscet.

Herbarium antiq. Cnbz cap. 54. pro Buglossio, *Ochsenzung*, ineptam habet iconem eam non demonstrantem.

Tragus lib. 1. cap. 77. pingit hoc titulo, Buglossa Italica, *Welsch Ochsenzung*; describit verò nomine Buglossiæ domesticæ maioris: Cæterum apud eum secunda figura Buglossiæ maioris superflua videtur, aut titulus mutandus, nec apud eum inuenimus figuram quæ benè exprimat minorem Buglossiam siue angustifoliam.

Fuchsius

Fuchsius Icon. p. 150. Echium Italicum spinosum, *Vvelsch Ochsenzung*. Item pag. 151. Echium lanuginosum primum *Gemein Ochsenzung*. Quam autem Fuchsius in Hist. cap. 51. de bugloïso [Borragine sc.] buglossam vulgi vocat, de ea cap. 130. hîsce agit. *ἰχθυόειος* Græcè, spina mollis, buglossum magnum, Officinæ necnon Herbarii buglossum & Linguam Bouis vncant. Germ. *Ochsenzung*, nos duo damus genera, quorum vnum Germanicum, alterum verò Italicum est, in quo omnia sunt maiora: Pruds Gallis *Buglosse* *Jauuage* aut *Langue de Bouf*; alterum *Langue de boue*, officinis Barba Hircina nuncupatur.

Matth. in Diosc. l. 4. c. 123. figuram habet Buglossi maioris, hoc titulo Buglossum vulgare, deinde dicit Buglossum vulgò & c. Buglossi nomen sibi falsò vendicauit. Non tamen negare ausum quin vulgare Buglossum in campetibus nascens iisdem cum Borragine polleat vir. bus & c. Atque facie non multùm dissidere ea inuenias, si illud genus spectes, quod hodie in hortis feritur ex Hispaniis allatum & c. Non desunt qui asserant vulgare Buglossum Echij genus esse. Alij Cirsium existimant. Idem cap. 114. Creditur recentiores quamplurimi rei herbariæ periti, nihil aliud esse Cirsium quam vulgare Buglossum. Sed mihi plane hæc Sententia, pace eorum diximus, efellenda potius, quam probanda videtur: quòd Buglossi caulis triangulus non insit, sed rotundus: quòd ab imo foliola per ambitum aculeata rosâ speciem non referunt, sed longa & continua prodeant: quòd denique Buglossi flores non evanescent in pappos, sed laequescentes integri decidunt, relicto in folliculis semine. Cirsij autem, nisi quam quod legitur, mimerentur in simplicium censu Galesus & Paulus.

Anguill. epist. 14. Li opis nihil aliud est quàm vulgaris nostra Buglossa, quam postea ait hodie in Græciam Buglossam dici.

Lacum. in Dioscorid. libro 4. capite 129. statuit officinas pro Buglossi exhibere plantam quæ non sit Buglossum, non negat tamen quin deficiente Borragine possimus vti hoc vulgari Buglossi quod existimatur Echij species.

Amarus in Dioscor. lib. 4. enarr. 29. capite de Echio vocat buglossum vulgare, ibi que appoilit figuram, sed malè nomine Echij syluestri in impressione Lugd. Idem lib. 1. cap. 27. Cirsium siue Buglossam nominat. Et rursus lib. 4. cap. 120. officinarum Buglossum & vulgare in annot. Roberti Constantini. Idem lib. 1. cap. 27. per *ἰχθυόειος* Homeri quosdam Cirsium Buglossum intelligere dicit. Et l. 4. cap. 120. Cirsium nostræ vulgare Buglossæ respondet vt fatendum sit eandem herbam esse. Ruellius quoque patrinatur & merito. Matthiolus miròs beuè Cirsium aliam plantam in Buglossæ esse conendit. Contra Robertus Constantinus apud Amatum ait. Officinarum Buglossum species est Echij, etiam Fuchsius teste. Numis pertinenter Lusitanus Matthiolo & rationi refragatur dum Ruellium sequitur.

Castor Durantes vocat buglossam & buglossum vulgare, traditque hortensile & syluestre, maius & minus.

Gesl. in append. dicitur Buglossus albis floribus. De hoi. Buglossus minor vel communis, & Italica vel Gallica maior. De Collectione stirp. Buglossus maior. Item Buglossus vulgò dicta minor, quam alij Cirsium esse conuincunt, Buglossus Italica.

Confusè Occo Buglossam, *ἰχθυόειος* vocat Echium.

Ponit Euch. Ræss. in herb. buglossum angustifolium, cum hoc titulo, *Groß zam Ochsenzung*: alteram verò vulgarem, latiore folio, hoc, *zam Vvelsch Ochsenzung*: Cur autem *Vvelsch* dicat nescio, in agris Germaniæ prouenientem læpè vidi.

Ruffius in Dioscor. lib. 4. cap. 22. Echium Buglossa vulgaris *Gemen Ochsenzung*. Hac, inquit, Officinæ ferè omnes pro vera Veterum buglossa vntur.

Theophrast. Golio buglossa dicitur. Harchio in Euch. Buglossum quo hæctenus vñe sunt officinæ, Cirsium Dioscoridis quibusdam. Rhegino in exerc. pag. 49. Buglossum magnum Cirsium dictum.

Lacuna lib. 4. cap. 120. in Dioscor. ait quosdam sibi persuadere ferè vulgarem buglossam aut Linguam bouis esse Cirsium, sed ratione carere eorùm opinionem.

Lonic. lib. 5. cap. 152. *Gemein oder groß zam Ochsenzung*. Græcis Echion, Lat. Alcihiacum offic. Buglossum, Gallis *Langue de boue*, Pharmac. assumunt pro Buglossi, folia sunt angusta & acuta, flores ex cauliculo purpurei: prouenit iuxta vias & aspera loca. *Lonicerus* iconem habet buglossæ folio angustio, flore minore: verùm facile est videre ex ei adsc. ipsis cum diuersas plantas confundere, nec scire quid scribat, magnum & domesticum Buglossum estne folijs angustior binam prouenit iuxta vias, & in asperis locis Buglossum quod pingit? Præterea proponit alteram iconem sub titulo, *die antere wild Ochsenzung*, id est, Buglossum alterum siu. quæ videtur esse Buglossi angustifolij flore minor: nec id bene distinguit ab Echio vulgati eod. m capite posito. Dico l. cap. 155. addit *die groß Vvelsch Ochsenzung*, id est, magnum Italicum Buglossum dicitur apud Dioscor. Cirsium & Cirsium. Latinis Buglossum Italicum & c. Sic Cirsij descriptionem cum Buglossi latiore folio & flore maiore confundens. Is tandem iam dicto lib. cap. 157. non absque graui errore Borraginem esse ait legitimum buglossum: vulgare autem hoc buglossum siue Echion (vt ait) officinas malè nominare buglossum scribit. Sed rursus malè buglossum cum Echio confundit.

Nos, aiunt Monachi dist. 6. cens. 148. negamus Cirsium vel Cirsium esse communem atque vulgarem buglossum. Item buglossum Dioscoridis non esse buglossam nostram firmissimè asserimus. Pro sylu. buglossa Mesie accipienda quam communiter vocamus buglossam.

Maxima a. manifesta, inquit Cron. de comp. med. non videre extremæ incirriæ et argiè tamen diu consuetam de buglossa opinionem deserunt quidam Herbarij, sed ij dicant eam Dioscoridis Cirsium esse, ac testantibus Ruellio, Hermolao, Leoniceo, Monardo, Syluio, Fuchsi, viris summis & rei herbariæ peritissimis. Vos tamen Hyeronimus Tragus cap. 77. lib. 1. Nicandri ac Dioscoridis auctoritati confidens, Echion dicitur, quamvis plerique syluestrem buglossam eo nomine verissimè intelligant. Rurera indecorum est, & detrimentosum tamen ad hæc vique tempora extruillè buglossi ac Borraginis ignorantiam, quam Medicinæ initiati, haud sine pudore & dispendio negligere possunt. Nam quâ facie, quòve prætextu, artem medicâ profitebuntur, si res tam necessarias ignorare conuincuntur? Nisi turpe non sit alicui, id profiteri quod nesciat. Floribus præcipua venustas ac gratia, qui hoc loco Zac-

Cirsium.

Cirsium negot.

Buglossum Italicum.

Non Cirsium.

charo conditi debent: Herba aurem unico & singulari dono prædita creditur, ad animi lætitiā augendam, & subolent nescio quid iucundi folia. Hæc Croenemburg, qui lib. 2. Nepenthen fieri è Buglossa multis ita suspicantibus notis existimat.

R. herb. quoque Steph. de arb. p. 19. Buglossum siue Buglossam nostram vulgarem esse Cirsium Dioscoridis credit.

Quæ, inquit, Apollo Rad. prim. Buglossi nomen falsò sibi vendicauit, siluestre, seu erraticum Buglossum appellari poterit, quidam E. hij genus putarunt, alij petperam Lycosim cum Anguillario: verùm Herbariorum bona pars, vt etiam Deslennius cum Fuchsio Cirsion: obstar tamen caulis rotundus, qui in Cirsio triangularis est: sicut nec foliola, ab imo rosatum (pecie, spinosis angulis producit, verùm longa & contriua, obstat & capitulorum [etiam itidem purpureorum] forma &c.

Dodon. gall. duas habet figuras. dicitque. Buglossa aut Lingua Bouis officinarum. Gall. Buglossa aut langue de beuf. Germ. Ochsenzunge. Belgicè Buglossè & Offenlange, quamuis non sit verum Buglossum. Prima species *αρχουσα*, Latine Lycopsis, officinis huius regionis Buglossa & Buglossa domestica maior. Secunda species est Anchusæ genus, videtur *αρχουσα*, *αρχουσα* & *αρχουσα*, Latine Anchusa, Posterior ætas Buglossam & Buglossam vulgatem appellat, ac pro veto Buglosso in vsum recepit. Hæc autem veteribus Lycopsis est dicta quam Galenus inter Anchusæ species numerat: à quo Dioscorides quoque haud alienus est, Lycosim à nonnullis Anchusam vocari referens. Nec temerè inter Anchusam habetur cum omnibus partib. ipsas referat. Esse hanc Lycosim veterum, dubitare non poterit, qui ipsam cum huius descriptione contere voluerit &c. Audiendi minimè sunt illi, qui Buglossam vulgatem Cirsium esse existimant: Cirsion siquidem ex Carduorum est generibus cuius flos in pappo abit, in Buglossa neutquam.

Adæ sat. p. 246. Buglossum vulgare angustifolium. Hæc planta diuersa à Buglossò minùs vera retinuit non en Buglossæ. Huius radix foris nigra, perennis, proluxa, glutinosa, edendo medendòque vti Borrage nata, & flores concolores. P. imulæ veris modo aut Anchusæ, sen en maius quàm Borrageinis, minùs nigrum, folia longiora, angustiora, Echio aut Lycopi si toto habitum tam propè accedentia, vt si deuiser rubellus radicis color Lycosim den esticam facturi fuissimus, qui quia nigricat potius Echium indicat, aut vtriusque anceps natura. Lobel. icon. pl. pag. 176. obs. p. 110. Figuram habet hoc titulo, Buglossam angustifolium Aduers. 246. Cirsium Italicum Fuchsio. Germ. *Vwelsch Ochsenzunge*: deinde dicit Buglossi vulgaris varietas. Altera folio hahiorè, flore cæruleo, rariùs albo. Altera strigosior, folio angusto, flore purpureo rubello. **Montenùs.**

Camer. horto Buglossum Italicum vel Hispanicum grande, cæruleis, & interdum albis, interdum variegatis floribus. Cæsalp. lib. 11. cap. 2. Buglossa floribus cæruleis aut purpureiscentibus: Buglossam Dioscoridis in can. peltibus nascens, Euphrosinon Plinij. Idem e. 3. hanc veram adstruit Buglossam à similitudine Symphiti: Aui cennam de Buglossa agere scribit, quando dicat:

putare se esse linguam Bouis Peticæ, cuius propretas sit lætificare & tristitiā remouere.

Horr. Lutat. Buglossum vulgare floribus rubris *Ochsenzunge mir roten blumen*. Item Buglossum vulgare floribus cæruleis. *Ochsenzunge mit blauen blumen*. Thal. Buglossa siluestris nigra, florem nigrum obtineas vulgaris Buglossæ, sed minorem.

Georg. Picet. apud Mactum in annot. vocat *Ochsenzungen*, & Dioscor. *Βυλλόσσον*, pro quo figuram apposuit ineptam potius Cariophilatam experimentem.

Tabern. icon. & hist. Buglossa vulgaris, *Ochsenzunge*: & Buglossa Italica mas. *Vwelsch Ochsenzunge Manlem*. Item Buglossa Italica fœmina: *Vwelsch Ochsenzunge Vwelslein*. An Tabern. Buglossa vulgaris est Buglossa angustifolia? An eisdem Italica eadem cum Buglossa maiore latifolia, quæ eadem in Germania spontè prouenit vt obseruauit sæpiùs, abundat sanè in agris Bolvvil ad Brislacum: fœmina fortè illa est.

Maior domestica Buglossus in quibusdam regionibus, vt in Lotharingia in agris optimis. prouenit, authore Ttago, aliàs in hortis plantari consuevit, folia mente Aptili profert, Maio mense caules emittit. Floret vt refert Dodon. à Maio aut Iunio vsq; in æstatis finem, folia hieme percut, vere verd nona erũpunt. Montbelgardi in horto E. C. mihi prouenit Buglossum maiori folio & maiori flore cæruleo: obseruauit propè Montpeliù & prope Frontignan spontè prouenientem, necnon in Rhætia: & Lugduni in agris florentem Maio, in Asia etiam in agris inter Brislacum & Entlesheimiam: Basileæ in hortis florentem Maio & Iunio: Patuij in hortis. In Burgundia in Abatia trium regum vnde transtuli in horto E. C. & meum: Geneuæ in pratis florens Maio. Eiusdem generis aliud creuit in horto E. C. flore albo, cum aliqua rubedine: Idem vidi Strugardiz in horto Ducis & folio & flore maiore. Tubingæ cum essem Clarissimus meus præceptor Fuchsius in horto habebat duo genera Buglossi parua: vnum vocabat Echium album ob flores: alterum Echium lanuginosum purpureum. Hæc eadem habeo in horto E. C. voco Buglossum angustiorè folio flore minere. Vnum est purpureum colore violæ aut Anchusæ: Alterum est flore albo. Buglossum angustifolium vidi Viennæ in cænobio S. Dominici à l'Angeli. Buglossum flore mir ore albo & purpureo Gæppingæ in horto Ill. E. C. & in *Vwelssteig* in horto Ill. Com.

Qui sibi persudent Buglossam vulgarem esse verum Buglossum, legant autè vires attributas ei ab antiquis, nos facillè concedimus ad Ischuriam facere, & ad æsperitatem gutturis. Si Cirsium est vt alij ex stimant, videant caput de Cirsio: concedimus Buglossæ vulgaris radicem posse conuenire ad sedandos dolores varios. Lobelius & Pena tribuunt Buglossæ vulgaris similitudinem in vultibus Borrageini. Errare Medicos ait Ferrer. cum Buglossi radicem, crasso, tenaci, lentòque succo præditam, apozematibus aperientibus infertant. Buglossum autem cum sit viscidissimum, vt succus extrahatur, conusum debet in pedui sensim calciferi: sic enim solum spontè fundit succum, cum expressio frustra aliàs tentaretur.

**

ECHIVM

Cæs. Italic.

ECHIVM FVCHSII SIVE BORRAGO siluestris.

Digitali radice donata est, longiuscula, raris filamentis fibrata: ex cuius capite plures prodeunt caules doctantales & cubitales aut etiam altiores, hirsuti, asperi, ramulosi, fragiles: folia Echij, magis hispida, sinuosa, sapore fatuo: ad Borragine[m] accedente: flores purpuro-violacei, Buglosij minores, quinquepartiti, ex calice rotidem folijs constante, semina quatuor Echij continente.

Fuchsj hist. cap. 103. huius figuram Echij titulo habet, quo nomine etiam describit. Tragus sylvestre Borragineis genus facit: Dod. Gall. figuram Fuchsj proponens Lycopsum siluestrem nominat. Latino in fol. dicitur. Buglossa sylvestris, Brigglosse mino is species. folijs asperis ac oblongis, sed multo minoribus: florensis quo-

que caruleis sed exiguis: radice tenui & albida, qua Lycopsis quaedam minor est, aut potius Anchuse quoddam spurium genus, vulgo Buglossa siluestris nuncupata.

Pen. & Lobel. A. in cr. pag. 147. Erraticum Buglossum asperum Echiodes. Est & haec perquam similis qualibet sui parte superiori, & penes par, macilentis & sabuleis Antuerpiae vicinis passim sponte, ut etiam in hortis promouens: Utunturque Buglosij penuria Pharnacopoei, quibus siluestre Buglossum creditur: admodum hberent, hispidaque sunt folia, fetacis plis rigidis & pulvis prominulis, tanquamque & simili differt modo à superiore, quantum Labrum Venetis à Diplacohortensi. Radix gracilio, lignosa.

Reperitur in hortis inter oleta, frequenter etiam in agris frumentum ferentibus, altius mēfibis vicens. Echium Fuchsj Monspelj provenit. Montbelgardi inveni florens in segetibus prope Courfelle, mense Iulio: transkali in hortum E. C. vbi quorannis se renouat, semine deciduo, florens Iunio & Iulio. Geneuae in hortis è regione domus Senatorie cum flore Maio: Limitibus agrorum Scotiae luxurians, non parum segeti damnosum, refertente Gargillo.

Tragus hac Borragine siluestri, pro fatiua, vbi id necessitas postulat (ἀπενουεὶδὸν) vsus est.

xima, hirsuta, aspera, nigra, numerosa, vnde cunque [σπυρταχόδον] ab radice velut affixa, spinosa: Radix illi est digitali crassitudine, colore quodammodo sanguineo: quaeestate vel eo agnoscitur, quòd manus inficiat. Lato solo prouenit. Radici vis astrictoria, ad ambusta veteraque vlcera efficacis, si in oleo addita ceta decoquatur. Erysipelatis cum polenta imposita medetur: itēque vitiligni & lepris ex aceto illita. Vuluae quoque subdita, parus extrahit. Datur & eius decoctum bile suffusus, nephriticis ac splenicis, si febris sit ex aqua malsa. Folia verò sistunt alium in vino pota. Utuntur & vnguentoralsj radice ad vnguentorum spissamenta.

Altera quam aliqui alcibiadion seu onochiles [ὄνυχια δ' ἰσίου, ἢ ὄνυχια δ' ἰσίου] vocauerit, à priore distat, quòd minora habeat folia, quanquam simili modo aspera, & ramulos tenues, in quibus flos purpureus in puniceum [Orib. ἢ φοινικῶν] vergens: radices autem rubras, p̄longas, quae mellibus sanguineo succo turgent. [V. ἀγγεῖα ἀίματι ὄδον] In labulosis nascitur. Tum ipsa radix, tum & folia contra venenatarum bestiarum, maximèque viperarum morsus efficaciter auxiliantur siue cibo, siue potu, siue etiam amuleto. Quin & si quis iis commanducatis ad venenatae bestiae os expuerit, eam enecabit.

Hanc in nothis aliqui Cathanchusam vocant, alij Lybicam, alij Archibellion, alij Alcibiadion, alij Onophillon, alij Phosphyrida, alij Miydusan, alij Salycem, alij Nontam, alij Buinesach.

Est & alia tertia, huic similis [videlicet secunda] ac minore semine coque puniceo, quo commanducato si in serpentis os inspuatur ea morietur. Radix autem acetabuli mensura cum Hysso & Nasturtio pota latus ventris tuncas pellit.

Hippocrate lib. 1. De morbis mulieribus ἡεὶ δ' ἰσίου τὴν μικρὴν, & ἡεὶ δ' ἰσίου τὴν μεγάλην habet, quam Galenus in Glossis τὴν ἀγχοῦσαν exponit, atque sic etiam appellari dicit: lib. verò 6. inter vicos purgantia Anchuse [ἢ ἀγχοῦσαν] folia ad pugillos duos in vino, pari aqua temperato, bibendum praecipit.

Paulus lib. 3. cap. 42. Anchusam quae spinosum, & latum, & nigrum folium habet χοιροσπιλιέδρον appellari dicit: & lib. 7. c. 17. in emplastro ex herbis, Anchusam chairospelethron, Onocleam esse ipse exponit. Significat autem haec vox Ingerum porcinum. Meminit eius etiam lib. 7. dolahellarum suarum in Paulum Coroarius.

Theophrast. lib. 7. hist. plant. cap. 9. Proxime quidem terram foliatam esse [ἀγχοῦσαν] Anchusam tradit. Scalg. verò in hunc locum, sic in Anchuse stipite foliola animaduertisse neat.

Anchusam commemorat Plinius. Et quidem lib. 22. cap. 20. ait. Et Anchuse radix in vsu est, digitali crassitudine. Finditur papyti modo, manūque inficit sanguineo colore, praeparat lanas praetiosas colotibus. Sanat vlcera in cetato, praecipue tenum, itē adusta. Liquari non potest in aqua, oleo dissoluitur, idque syncera experimentum est. Datur & ad renum dolores drachma eius potui in vino: aut si febris sit in decocto Balani. Itero lecinorum vitij, & Liemis, & bile suffusis, Lepris & Lemignini illinitur ex aceto: Folia trita cum melle & farina luxatis imponuntur. Et pota drachmis duabus in mulso alium sistunt. Pulices necate radix in aqua decocta traditur. Capite verò sequenti 21. eiusdem libri, de altera Anchusa sic tradit. Est & alia herba proprio nomine onochiles [onochilion Cū.] quam

Spuria Diose.

ANCHUSA VETERIBVS IN GENERE. CAP. III.

Dioscorides tres Anchuse species tradit, his uerbis: Anchusa, quam nonnulli calycem [καλυκα:] alij onocleam [ὄνυχια:] appellant, folia habet Lactucae: quae folio vsitur acuto pro-

HISTORIÆ PLANTARVM.

aliqui Anchusam vocant, alij Arcebion, alij Onochelium, alij Rhexiam, [Archibellion, alij Onocleam, alij Alcibiadion, alij Onocheiles. Diosc. Arcebion, alij onocholin. Cr.] multi Enchusam, [enichtisam Cr.] paruo frutice, flore purpureo, asperis folijs & ramis, radice messibus sanguinea, cæterò nigra, in sabulosis nascens, efficax contra serpentes, maximè que vipersas, & radice & folijs, æquè cibo ac potu. Vires habet messibus. Folia tria [de Alcines folijs, id Diosc.] odorem cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus vultu procidentie. Pellit & tinea cum hyssopo: [De radice Anchusæ tertix, quæ posthac describitur, id Diosc. tradit.] Et in odore renum aut lecinoris ex aqua mulla, si febris sit: sin aliter ex vino bibitur. Lentigini [vitiugini Diosc.] ac lepris radix illinuit. Habentes eam à serpentibus feriti negantur. Et mox viribus his aliunde transcriptis, addit etiam de tertia. Est & alia inquit, huic similis [Anchusa tertia, D. ofcoridis] flore rubro & ipsa ad eodem vsus. Traduntque comanducata ea, si inspuitur, mori serpentes.

Galenus quatuor Anchusæ genera agnoscit. Onocleam, Lycopson, Alcibiadion, & quartum paruum, quòd si ferè nomine cætere ait: Alcibiadion tamen persimile esse, quamuis amarius, & magis medicamentosum.

Hæc l. Barb. in Plinium lib. 22. cap. 21. Onochylon, D. ofcoridem & vetustis codices, Onocheloni, id est, *ὄνοχελων*, quæ si labrum asini vocasse notat: Archelion, verò v. uetiores codices Archelion. Dioscoridem Anchusæ genus vnum appellare archubelion: quod & melius. Esse enim Anchusas multiplices, vagari que per eas eadem vocabula, vt Alcibiadion & Onochelion. Cùm Alcibiadion videatur propriè esse Echium. Est qui Alcibion quoque à Nicandro in Theriacis dictam pro Alcibiadion, quæ sit Echios, accipiendam putent. Est item qui Plin. reprehendans, qui 27. libro dicat: Alcibios qualis esset, apud auctores non reperi.

Rarum nec facile inuentu herbam nostræ ætatis herbary Anchusam referunt: [inquit Marcellus in Dioscoridem] quod meritò dimitteatur aliquis, cùm lenocinio formæ quondam inferuerit: vterentur que radice eius antiquæ mulieres contra pallorem: bonitatem tesci coloris radice eius vitibus suis indocentes. Quod tam quod rictarum illis f. it vt ab Anchusa verbum Græcis *ἀνχουσα* in affectatione formæ fucati & colorari adhuc significet. Nameravit coniunxit que eam Theophrastus coronopodi & plerisque alijs quæ *ἐπιερυθρα* ille vocat i. folia per terram spargentia: quod ait *περὶ τετρασφύρα τῆ γῆ*, quod est per terram sparsa. Nicander Lactucæ similem ostendit. Plinius inter aculeatas numerat à cæteris in foliorum postura discrepans.

Quod Diosc. dixit, vnguentarios vt radice Anchusæ ad spissanda vnguenta: hoc Plinius lib. 13. cap. 1. ad colorem recubit, inquit Cornarius. Plinius lib. 22. cap. 20. Dioscoridis sententiam planè sequitur, nisi quod vlcera senum, dixit *πυκνὰ ἔχον*, id est, vlcera antiqua. Deinde Balani decoctum habet, pro aqua mulla: Mox lentiginis vox supposita est pro vitiugini. Habet enim Diosc. *ἀνχουσα ἢ λευκὰ*, id est v. vitiuginis & lepras. Postea cum mullis dixit, pro vino: & reliqua aliunde transcriptis. Atque hæc de prima Anchusa Plinius loquitur.

Enchusa.

Phanorius lex. Gr. *ἐνχούσα*, Anchusa, species

plantæ quæ etiam per a dicitur Anchusa, Attici verò per e efferunt. Et *ἐνχουσα*, de mulieribus dicitur, Enchusa faciem suam illinentibus, &c.

Anchusæ caput duplicatum ait Iulius Alexandrinus vnumque superfluum *ἀνχουσα* Lycopson vocasse Diosc. radice que rubram tribuisse & adstringentem: Cæterum ex hac vnguentum sibi parare Germaniam, potabile quod dicunt. Et quidem bibi ex humore aliquo ad tupta & conuulsa, casumque ex alto, vsus frequentissimi.

Fuco pigmentisue illinere, Græcis *ἐνχουσα* erat [inquit Lobel.] ynde *ἐνχουσα* dicta à radicis illustri colore, colorisue florido, cui plantæ torius cognitionem debemus: vix enim aliquo innotuisset, tum propter cum Echij Lycopside & Buglossis similitudinem, tum etiam ob versuonem minus conspicuam: Quatuor animaduerimus differentias ex floribus, folijs & magnitudine. Tertiam Anchusæ speciem non meminisse vidisse Turnerus. Lycopson Anchusæ congenerem facit Gesnerus lib. 1. quadrap. titulo de lupo: miraturque quomodo ab aspectu lupino nomen tulert. Ruellium Lingua Canis hodie vulgò dicta: hoc nomen adjudicare refert. Idem ait Onophyllon eandem Anchusæ esse, quæ Arabicæ linguæ auctoribus etiam asini lactucæ vocatur. Anchusam ipsam quoque Græci Onocleam vocant, & folijs Lactucæ describunt. Lycopson à nonnullis Anchusa vocatur. Lactucæ folijs &c.

Cæterum, quænam hodie sit Anchusa propriè dicta, non satis conuenit inter autores: Etenim Anchusæ nomine variè donantur Plantæ, v. g. Buglossum vulgare maius. Buglossum vulgare minus. Anchusa Mospeliaca. Anchusa lutea. Anchusa mirid. Onofma. Echium vulgare. Echium Frichij. Lithospermum nigrum, flore albo, semine Echij. Cynoglossum. Pulmonaria Matthioli & Casalpini. Amaranthus. Dipsacus. Hyacinthus.

ANCHUSA MINOR SIGNOSIOR.

OLIM nobis attulit C. Bauhin. Patavio plantam longirudinis Palmi vel paulò longiorem, Anchusæ minoris similis, vel Lythospermo nigro, loquor de folijs ramulorum [inferiora non vidit] quæ aspera, hispida, flores Buglossi vulgaris vel Anchusæ: Eandem haecuram sic-

cam à Valerando Douez, exhibuit autem frater Riccio Anchusæ minoris Galeni & quartæ Dioscoridis.

An Lobel. in Ad. p. 248. & Icon. Plant. pag. 578. Anchusa lignosior angustifolia? H. Lugd.

pag. 102. Anchusa lignosior Penz. C. Bauhin. phyt. Anchusa 5. siue Angustifolia seu Pseudo-Anchusa. Dicit C. Bauhin. in animadu. in H. Lugdunensem, Anchusam Lignosiorum Penz. Hist. Lugdunensi pag. 102. in eadem hist. ante pag. 839. sub Tragorigano notho Dalechampii haberi, ac utrobique describi. *Ego quidem* quænam sit Anchusa lignosior Penz. nondum asserere possum. Color floris à Genero obseruatus dubium mihi mouet, cætera videntur satis conuenire & potiss. locus: quicquid tamen sit non potest esse eadem planta cum Tragorigano notho Dalechampii fruticoso lignoso, interdû bicubitali, qui pauca habet quæ conuenire possint Anchusis, flos speciosus purp. Dalechampii Anchusæ verò Adu. pusilli flores carulei. Icon quam proponimus est ex Fachianis nesci quis cuius plantæ, quodammodo exprimit Anchusam nostram minorem.

dam Scorpionis aliquantum æmulantibus: cuiusmodi scitè meminisse industrium pharmacopœum Franciscum Penninum Antuerp. testatur Lob. in Obs. pag. 312.

Anchusa C. Bauhino phyt. Anchusa quarta siue minor Patauina, quam Anchusam minorem Galeni, & Anchusam quartam Dioscoridis Guilandinam nominalle refert, quàmque Cameraarium in Epit. Matthiol. pag. 736. Anchusæ tertiz (Anchusæ luteæ) nomine exprimitere putat.

ANCHUSA FLORE ALBO AVT pallido Clusi j.

Numerosa huic sunt folia, palmaris longitudinis, valde angusta, & pungente lanugine hirsuta: è quorû medio caulibus asurgit secundo ano (primo enim *ancusos* est) pedalis, interdû etiam cubitalis, crassiusculus, situm hirtos, in multos ramos diuisus, in quibus breuiores multo, hispidaque folia: extremis ramis prodeunt, è vaginulis hirsutis, & asperis flores Symphiti maioris floribus quodammodo similes albi aut ex albo nonni-

Delcriptio

ANCHUSA LVTEA.

Succo plenâ habet radicem perinde vt Onochiles, caulem hispidum, pedalem vel etiam maiorem, tenuiorem, folia per ramos breuiora, pari tamen latitudine, flores in cacumine congestos & spicam ferè imitatos, concauos, Symphiti maioris, exiliores, luteos: semen Echii simile, nitidû, cinereum, pu-

culis nigris notatum, ferè triangulum & mucronatum, rostellis aicula formâ.

Lobel in Aduerf. pag. 278. Lutea Anchusa: rarior & elegantior. Dodonæus lat. in fol. vocat Anchusam quartam, foliis asperis hirsutis ac pungentibus, ac non rard humi orbiculariter procumbentibus: Eam etiam illam esse posse putat quæ à Plinio lib. 21. cap. 10. Pseudo-anchusa appellatur: & à quibusdam Enchusa ac Doris.

Matthiol. Anchusam tertiam: Item H. Germ. & Epit. *Ochsenzung*. Anchusa tertiaz, cuius figura non displicet: placet etiam Cameracii ad nostram plantam olim facta & appoita h. Germanicæ & Epit. Matthioli. C. Bauhin. phyt. Anchusa 2. siue maior luteis floribus: Anchusa Gesn. hort. An Lonicer. Anchusa tertiaz?

Anchusam quartam luteam non rard in Bohemia occurrere scribit Dodonæus. Ego Anchusam luteam florentem vidi menselunio inter Viennam & Lugdunum, nec non Lugduni & in montibus Euganeis, ex quibus locis etiam Frater se accepisse refert.

Anchusa lutea minor.

Anchusam luteam minimam Montspel. ager spontè dat, sed raris multo. Floribus luteis in pusillis pediculis in se conuolutis Echii ritu cau- Tom. III.

hil pallefcentes, siue *αχελυρας*, in angulos quinque diuisi, quibus discussis, semen vaginulis conspicitur viperino capiti aut Echii semini simile: radix minimi digiti crassitudinem æquat, nigraque cute tecta est, qua sublata, omnino rubet, & elegantissimo colore inficit: aded autem carnosâ est. vt radicem Buglossi vulgaris instar conditi possit, dulcis tamen & insipida,

Clyso Pannonico & hist. post. Anchusa exalbido flore. Casp. Bauhini phyt. Anchusæ secundæ siue maioris varietas, floris colore albo, aut ex albo pallefcente. An Lobel. Obser. pag. 312. Anchusa latifolia Buglossi angustifolio par, radice cruento inficiente & flore albo? An Lonicerus lib. 5. cap. 153. *Rot Ochsenzung*, Anchusa prima copiosa arenosis locis propè Moguniam, &c?

Nascitur arido & salebroso solo, vt in monte Badensib. thetmis imminente, & aliis vicinis, apud Carnuntum præterea, Pannoniæ olim amplissimam urbem, nunc autem vile oppidulum, Patronella vocatum, maximâ copiâ, tum plerisque aliis Pannoniæ, Austriæque siccis ac aridis locis. Floret Maio & semen Iunio profert: deinde perire arbitror: vt Echii genera.

Anchusa maxima Gallia & Anglia, floribus Echii non dissimilibus, caruleis ad puniceum vergentibus.

Traditur hæc à Lobelio in Aduerf. cum dicit. Quæ Calys seu Onocleia vocatur, maxima, fræ- Vuu 2

Locus.

quantissima, Galliz, & Angliz aruis laxis, sed glareosis, vel argillosis. Radix inus ligneo corculo, libro corticēque crassiore amicta, sanguineo succo sandalinoūe digitos inficiente: digitum æquat, sesquipalmum longa, gustu Buglossæ. Folia copiosa Echij aut Buglossi angustifolij, lanugine spinosa, incana, celsipiti incumbentia: *Caulis* plurimūm singularis, rotundus, squaber, cubitalis, tirsulis florūm cæruleis ad puniceum vergentibus, Echij non dissimilibus: *semen* exiguum, oblongum, pullum.

C. Bauh. phyt. Anchusa prima, siue foliis floribus Echij: Anchusa A. Ju. pag. 247. sine iconē.

An Turnero part. 1. pag. 39. (43.) Anchusa prima Diosc. in multis Germaniæ locis nascens, aded Buglossi hortensū similis, vt non facilē quis alterum ab altero possit distinguere, exceptā solā radice intensē foris rubenē, non aurem intinsecus. Possēt Anglis nominari, Gallico nomine *Orchanet*, aut *Rede Buglossi*.

ANCHUSA MONSPELIANA.

Descriptio

Anchusa Monspeliaca crassam longamque habet radicem, lignosam, tubram, roseo colore tingentem: caules dostrantales, hirti, per quos folia Echij, rigidis pilis oblitra, vnciam vnam aut alteram longa: flores extremis hærent ramulis, conferti, purpureo-tes, longiusculi: semen tequi-

tut sublongum, cinereum.

Alciadiadion. Onochelos. Locus.

Anchusa minor seu Alciadiadion vel Onochelos. N. tulinna hæc & copiosissima in Nitobrigum agro, vnde Pharnacopari Monspelienses & Lugdunenses Lugdunam ad nundinas quotannis accerunt: ros e vineis & sabulosis aridisque colibus Graminae syluæ, propē doctoris Astatij, rediunt, euendim curabimus, prolixioramque & carnosior pleniorēque est radice cæteris. Cæteriā tota minor, angustiora folia, multo numerosiora, viridantia, Buglossi. Cor plures fundit cauliculos teneros, graciles, floribus minoribus, Buglossi minoris angustifolij, puniceis. Semen cinereum, oblongum, paruum, sapor Buglossi, non ingratius, serior tamen & siccor. Hæc Lob. in Ado. qui eam pingit in Icon. Plant. 1. 178. hoc titulo, Anchusa parua Ad. 248.

An Dodon. H. stor. l. 1. lib. 1. cap. 11. Anchusa tertia folijs quam Alciadiadion minoribus, angustioribus, nihilominus asperis & hirsutis: Asfculi in alijs caulei. Galli cum hæc tum aliam *Orchanette* appellant, Hispani *Sogem*, Itali *Anchuse*. Quam Dod. intelligit vt verum fatear ignoro, appingit enim iconem Buglossi vulgaris angustiori folio. An Lonicer. Anchusa secunda. Alciadiadion Onochelos, & Onochelis à quibusfam nuncupata? C. Bauhin. phyt. Anchusa rec-

ta siue altera puniceis floribus.

Anchusa altera siue Alciadiadion siue Onochelos, depingitur à Matthiolo quæ cum satis sit descripta tum à Diosc. tum à Matth. plura de ea non dicam. Florentem vidi mense Martio & Aprili, dum floret minus tingit. Prouenit non longè à Montpelio loco fati sicco.

LYCOPSIS VETERIBVS.

CAP. IV.

Lycopis quam & ipsam aliqui Anchusam vocant, hoc perhibente Dioscoride, folia habet Lactuce. [Hidank] similia, at longiora, crassiora [μακρότερα & παχύτερα, pro quo vulgaris Exempl. μακρότερα & παχύτερα, asperiora legunt:] latioraque, aspera, & circa radice caput ad terram decidua: caulem longum, rectum, scabrum, adnatis multis cubitalibus, & asperis, in quibus flores parui purpureo-tes: radix tubra est & adstringendi vi prædita. Nascitur in campestribus. Radix cum oleo imponitur, vulneribus medetur, & cum polente, etelypelatis illinitur.

Primitum licet (cousūmque à reliquis Anchusis Plinius de Lycopside hæc egerit, nihil tamen illi tribuit quod à Dioscoride acceptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis suis fecit: post Anchusam Lycopsidem, cum plerisque alijs numerans. Antiquiores autem Græci Anchusæ congenerem fecerunt: Secundamque in eo censu numerabant. Dioscorides vltimam docuit licetque Anchusam esse non dicat sed aliquibus vocari: Historiæ tamen ordo & quæ illi tribuuntur notæ Anchusis alijs congenerem merito faciunt.

Lycopseos Equiuoca hæc recensentur: Echium nostrum vulgare. Echium Germanicum siue Borrage sylu. Berago. Buglossum vulg. marit. Buglossum Hispan. Pulmonaria Italarum non maculata. Carduaca. Amaranthus. Cynoglossum vulgare. Lycopsis Rauvo'slij.

LYCOPSIS DIOSC. QVIBVSDAM.

Lycopis Diosc. ap. primè similibus planta, radice nititur rubra, ex qua caulis surgit rectus cubitalis: Ex cuius parte ima plurima prodeunt filia rugosa, rigidissima, Buglossi sylvestris, nullo ordine in ambitu extensis, quæ tumina vetus minorasensim euadunt in cacumen vsque. In viginti aut plures diuiduntur ramosos, quibus minora rursus adhærent foliola vt in E. hio. Ex quorum sinu flosculi

foeculi emergunt tenelli, purpurei, inferiori parte integri, in ambitu verò in sex angusta foliola Gariophyllum sylvestrium instar dist. & i.

Rauvolf. Itin. parte 1. cap. 9. Lycopsi Diosc. omnino similis. Item parte quarta. Icon. N°. 20. *Ochsenzung* seu Buglossi species quæ vera Diofcoridis Lycopsi existimanda.

H. Lugd. append. pag. 28. Lycopsi Dioscor. Planta rara Cynoglossi genus, & vt arbitror vera Lycopsi Diofcoridis.

ECHIVM VETERIBVS IN GENERE.

CAP. V.

EChion, vt testatur Diofcorides, aliqui Dorida [*si ἡ ἀσία* Paulus vocari scribit] Romanum Alcibiænam siue Alcibiadion (Alcibion legendum putat Sarra enus, vt sit ea quam Plinius apud authores non repetiit scribit) appellant; *folia* habet oblonga, aspera, aliquantulum tenuia [*ὑπερ-λεπτα*: subalbida, *ὑπερλευκα* Cæsalp. ex Orisatio.] Anchusa proxima, aut minima & pinguis [sunt qui addant hoc loco, *ὑπερλευκα* rubra, *ὑπερλευκα*] tenui spinosa à lanugine velita [hæc vet. deler.] *cauliculus* graciles numerosos, vtrinque verò minuta folia expansa, pinnatæque, uigra, ac minima quidem proportionem quò summo cauli propiora sunt: *flores* autem secundum folia purpureos, in quibus & *semen* viperæ capitulo simile. *Radix* est tenerior digito [*ἡ ἀριστεία* *ὑπερλευκα* vet. *ὑπερλευκα*] & lubnigra: quæ quidem non modò demorsis à serpentibus in vino pota auxiliatur, sed & eos à quibus præbira fuerit à serpentibus ferri minime patitur. Folia & semen idem ipsum præstant. Sed & radix lumborum dolorem sedat, lactisque vberitatem facit: in vino aut forbitione sumpta.

Echij itaque vini duntaxat meminit Diofcorides, Plin. verò duorum eius: generum his verbis. Echios vtrinque generis: pulegio similis, folijs coronata, diachinis duabus ex vini cyathis quatuor dicitur. Item altera quæ lanugine distinguitur spinosa, cui & capitula viperæ similia sunt: Echium verò prius lib. 17. cap. 5. etiam Alcibiium vocat, in quibus: Alcibion [Alcibiadion legi Corn.] qualis esset Herba apud authores non reperi. Sed radicem eius & folia trita ad serpentis morsus imponi & bibi iubent: folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis tribus: aut radicem drachmarum trium pondere, cum viui eadem mensura.

Cornarius tandem Pseudo-anchusam Plinij lib. 22. cap. 20. non aliam, quam Echion esse putat, de qua ita tradit. Est & alia similis, Pseudo-anchusa ob id appellata, à quibusdam verò Echion aut Doris, & multis alijs nominibus, lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus folijs & languidioribus. Radix in oleum nou fundit rubente in succum: & ab hoc Anchusa discernitur. Contra serpentes efficacissima potu foliorum, vel feminis. Folia scibus imponuntur. Virus serpentes fugat. Bibitur & propter spinam. Hæc est veteris codicis lectio, & recta mea quidem sententia, inquit Cornarius. Quod itaque dicit, radicem in Oleum nõ fundere rubentem succum, eius contrarium antea de vera Anchusa protulerat, (anguineum videlicet fundere succum, & oleo dissoluta aqua verò non posse liquari. Quod verò ait, virus serpentes fugat, hoc ego de odore

Tom. III.

eius dum suffitur accipio. Sed quod dicit, Bibitur & propter spinam, videtur id esse quod Diofcorides ait, Se dat item lumborum dolorem, hoc est *παιδι ἰσοδου ἀνομοα*. Porro quòd Alcibiadion seu Alcibion eadem sit, quæ Echion & Echis, Nicander in Theriacis testatur. Galenus in Simplicium censu præterijt. Sed Paulus ex Diofcor. vt apparet, hoc de ipso prodidit. Echion aliqui Dorida, alij etiam hanc Alcibiadion vocant, spinosa herba est, quæ non solum commorsis à reptili bestia, cum vino pota auxiliatur, sed etiam præpota: commorsos illæcos conseruat. Quam autem & Paulus & Plinius Dorida vocari Echion testentur, haud dubiè in Diofcor. *ἀριστεία* vox corrupta, in *δωρδα* commutanda est. Decantata hæc apud Nicandrum qui posthac nobis, & vt credo legentibus, certior in Echio dux erit, quam tot seculis fuerit Plinius: Qui longius tractata Echij historia, paulò post, Alcibion qualis herba esset apud authores non reperisse se dixit. Cum non Diofcor. tantum sed omnium apertissimè Nicander, eandem duobus nominibus dictam fuisse quondam ostendant: Altero à viperis quas Græci Echis vocant, aut quia earum morsibus medetur, aut quia semina viperinis capitib. similia habet: Altero ab inuente te primò; remediij huius ex ea auctore: quem Nicander alij; Alcibion vocauerunt: scribentes fuisse quendam nomine Alcibiæ, qui secus aream dormiens à vipera dente sub genu ictus fuerit: excitatumque à somno ex herba hæc succum commanducando expressisse, expressumque bibisse, mox quod reliquum erat expressæ herbæ vulnere inpositisse contra dolorem. Quod posteriores græci latini; à Nicandro Dionisio; accipientes Echion à viperis quibus medetur & à remediij auctore possessiua forma Alcibiæcum, & diminutiua Alcibiadion pariter dixerunt. Agere de his longius nisi multò ante hæc tempora Nicolaus Leoniceus in cætera errata hoc etiam non errasset: qui in nominibus magis quam rebus occupatus. Quæ in diuersis scriptoribus diuersis nominibus alioquin eadem legentur diuersa credens, multa in medicæ materie disciplina misceuit. Nihil autem Nicander in hæc re historia certius audiri potest. Nunc age radices dicam [inquit in Theriac.] Serpentes adiutrices. Tunc duo Echia [*ἡ χίμα*] reperiuntur. Hoc quidem alibi Anchusa [*ἡ χίμα*] affimile videtur spinoso folio, paucò siquidem alibi paruoque & in terra fundum, id est radicem, extendit. Altera verò folijs, & in calycibus flos sublimis, paucò verò circum purpurascit flore. Germine sicut viperæ, hirsutum verò supernè caput. Ab his quidem patrem proficindens, aut crasso in ligo, aut mortatio, aut lapidea pila scil. contundit: &c.

Leonice. lapp.

Cæterum, Echios, vti dictum, duplex est Plinio. Prior quidem folijs Pulegij quæ à nobis inscribitur Numularia libro 29. Echium dicitur de Ocimoide: Et nobis Echium vulgare quod Alcibiadion & siluestre Buglossum quibusdam dicitur. Echium flore albo vulgare. Echium flore albo maius. Echium tenuifolium. Echium flore pullo. Echium flore rubro. Echium Candia flore pulchriè rubente. Echium Germanicum Fuchij siue Borrage sylvestris. Buglossi. si minore angustifolium. Buglossum minimum. cum folliculo. Buglossum latiore folio &c. Anchusa Monspessulana. Lythospermum. Lythosperm. sylvestr. Dod. Pulmonaria. Borrage. Alopecurus montana quibusdam. Echium scorpioides siue palustre. Chamæpitys folijs non

incisus. Perfonatia. Scropularia maior. Stachys Marthioli.

ONOSMA VETERIBVS.

CAP. VI.

Onosma, teste Dioscorid. alij Onomadem, alij Phlonitum, alij denique Ononin vocant: folia habet ad similitudinem Anchuse, oblonga, molliora, quatuor digitorum longitudine & vnius latitudine, in terra iacentia, denique Anchuse foliis quam simillima. Est autem sine caule, sine semine, sine flore. Radicula verò subest longiuscula, infirma, tenuis, ac inuicè tubescens. Gignitur in asperis. Folia in vino pota partus extrahunt, Sed & prægnans si herbam (vbi Lacuna legit in vet. cod. *phlōn*) eam supergradatur, abortum facere creditur.

Galenus lib. 8. de simpl. tradit [& ex eo Paulus] Onosma vel Onmada, vel Phlonitin, vel Ononin, ex acris & amara consistit substantia: prouide quoque credi factus necare & ejicere, foliis eius in vino potis.

Plinius lib. 27. cap. 12. Onosmati longa folia tribuit ferè ad tres [quatuor Dio c.] digitos in terra iacentia, tria, ad similitudinem Anchuse incisa, sine caule, sine flore, sine semine. Prægnans, inquit, si edat eam, aut supergradatur, abortum facere dicitur. Notat tamen Dalechamp. in Diosc. hist. nec tria legi, nec incisa. Hippocratem eam *phlōn* vocare. Galenum in voc. obsol. explicatione eam describere, & habere tria folia tradere, non animaduertent eandem esse cum Onosmate. Dioscoridem vocari etiam *δρακίτιον*, *δρακόν*, & *δρακίτιον*, non, vt vulgò legitur, *δρακίτιον* auctorem esse.

Eadem Guilandinus suis in Diosc. Græcum manuscriptis annotationibus habet. Prædictum Galenilapsum etiam annotauit Robertus Constantinus, cui subscribit Lobelius in Aduers. pag. 177. dicens: Plantam Onosma, Radicem absolute Hippocrates dum vocasset, & descripsisset, magnus ille interpretis Pezægenus nec Onosma esse suspicatus est, sed eorundem duobus in locis, quasi duo fuissent, vnam eandem bis, & iidem planè verbis, de Hippocrate mutatis, describit plantam, sine caule Anchuse similem.

Id Amarus in Dioscoridem videtur sequentibus delineasse *δρακίτιον* C. æ. è. Onosma Latine. Nascitur plerumque inter Rapunculos sua sponte in aruis nascentes, ita illis similis, vt sæpè (interdum parua est) pro illis eradicetur, postquam verò aduirta est, & illi folia maiora f. & asperiora aliquantulum apparent, quam nos Fer. ariæ in horto magnifici Azatoli Scholasticis indicauimus, humi enim serpit, nec aliud propter folia emittit.

Onosma autem existimant nonnulli esse Buglossum siluestrem sine Echium, de quo mox agemus.

ECHII SPECIES VARIE.

CAP. VII.

ECHIVM VVLGARE.

Passim obuium est Echium, caulibus interdum sesquicubito altioribus, hispidis, punctis nigris notatis, ab imo vique ad summum ferè fastigium floribus onustis, atque his, pulchrè caruleis

vel ex caruleo purpuratèribus, vel carneo, interdum albo colore præditis, staminibus & apicibus coloribus: flis aspera, hisfurataque, oblonga, angusta, fatua: Radix longa pollicari crassitudine, lignosa, gustu nullo eximio.

Echium vulgare Hermol. in Diosc. coll. 73. Hircinam linguam

vulgi vocat ac Cirio simile facit, caule tamè esse rotundo ait, non anguloso vt Cirion. Caule etiã rotundo esset adit Ruellius: ne longè eos hallucinari qui Cirion abutentur esse.

Cordus in Diosc. lib. 4. cap. 26. dicit Lycopsin à florum figura dictam esse, qui [scilicet flores:] hiant suo tictu patulas lupotini fauces imitantur. Et idè malè hanc ab aliquibus Cynoglossam appellari. Cap. verò 120. vocat etiam asperam Anchusam quam similiter malè Cynoglossum vocari ait.

Brunfels. tom. 1. Rhaph. 17. habet figuram sub titulo Buglossæ syluestris, *Wild Ochsenzung*. Sed & Tragus lib. 1. cap. 77. hist. German. *Wild Ochsenzung* vocat, quam cum cap. Dioscoridis de Lycopsin conferendam putat. Ille autem eius figuram non habet hoc capite, sed fortè mala eius figura posita pro Cynoglossa cap. 76. Sic quoque Hist. Latina lib. 4. cap. 77. hanc vocat syluestrem Buglossam & Lycopsin, eiusque descriptionem tantum ponit, signa enim quæ apponitur alterius est plantæ: fortè transmissa est, videturque esse cap. 76. malè sub titulo Cynoglossi *Hundszung*: Hæc fortè occasio vt Fuchsius olim in historia confudit duas plantas: Echij enim titulo cap. 103. pingit Borraginem siluestrem, Cynoglossi verò cap. 156. Echium hoc vulgare, quod ibidem Cynoglossum officinarum vocat, & *κυνόγλωσσον* Græcè, Latine Linguam caninam, Germanicè *hundszung*. Gallicè *Langue de chien ou essee de darchanette*. At vt dictum confudit Fuchsius Cynoglossum vulgare cum Echio vulgari, vt factis apparet ex descriptione & figura, quæ eadem cum Tragi, quam Echium vulgare aliquatenus exprimit: idè Fuchsius errorem fortè agnoscentes in iconibus pag. 264. eam figuram Lycopleos nomine donant, ac Germ. *falsch hundszung* appellauit.

Hæchium fortè in Enchiridio Echium Buglossam syluestrem vocat viperinam, Gallis *herbe aux Vipères*, Brabant. *Wilde Bugloss*: Germ. *Walde Ochsenzung*: Iadicent lectores: Non ea Germanicum non conuenit ex titulo fortè figuræ malè adaptatæ in Trago vt exultimo.

An Marth. in Diosc. lib. 3. pro Dioscoridis Onosmate, Echium exhibet, quod quidem pingit sine caule, quale primo anno prouenit. Planta, inquit, quædam ex collibus, quos varis herbis refectos

Phlonitis.
Onoma.

Anch. simili.
tu.

Rhiza Hip.

Phlonitis

Equitoca.

Descriptio

Lycopsin

Cynoglossum malè.

refertos circa Goritiam natura collocauit, in asperis nata iam pridem de me allata est, quæ folia habet minoris Anchusæ, radices verò eius ita rubescunt vt quasi rubræ videantur. Ex his notis, quæ quidem pulchrè Onosmati respondent, non potui non adduci, vt eam verum onosma non putarem. Sed certè, vt verum fatear, mihi adhuc incompertum est, an hæc caulem, flores & semen proferat: siquidem eam hæcenus non nisi caule, & reliquis viduam videre mihi licuit.

Sed & Echij titulo eandem (sed annosam,) pingit lib. 4. ac dicit: Echion à viperis omnino nomen adiuuenit (vipera enim Græcis ἰχίον dicitur) vel quòd semen proferat capitibus viperinis simile, vel quòd viperarum moribus præstantissimum sit medicamentum &c. Ignorasse Plinium Alcibion & Echium esse, satis manifestum est, quòd scilicet Plinius non satis accuratè Nicandrum legerit. Gætenum non inuenio vllam Echij mentionem fecisse in libris, quos de simplicium medicamentorum facultatibus edidit. Paulus tamen eius vires describit Dioscoridem secutus libro 6. *Hæc Matthiolus*, qui passim Echij titulo solum dat iconem sine propria descriptione more solito. Quam enim hoc loco ponit ex Dioscoride desumpsit. Sed & tertio Echij imaginem proponere crediderim Matthiolus eodem lib. 4. pro Cynoglossò Dioscoridis, quòd à vulgari distinguit. Facile, inquam, crediderim Cynoglossum legitimum depictum à Matthiolo esse Echij nostratis, priusquam caules producat, figuram, licet descriptio Matthioli non respondeat. Nec quis miretur folia esse latiora, quàm in figura Onosmatis: sæpe enim in nostro Echio hæc varietatem obseruauit.

Amatus testatur Echium multos Syluestrem Buglossum appellare: Et inter hos Brunfelsium graphicè eam pro siluestri Buglossò depingere. Echion eandem esse herbam cum Alcibiadio id quæ ex Dioscor. percipi, quanquam Plinius hoc ignorasse satis patet.

Lonicet. lib. 5. c. 152. titulo *wild Ochsenzung*, (id est Buglossi syluestris) Iconem exhibet non demonstrans quomodo differat à Buglossò suo vulgari quòd Echium dicit: nec eniam qua in re diuersum sit à Buglossò quòd alteram silu. dicit: ex eius iconè tamen differentia manifesta est, quia in Buglossò siluestri eius flores hiant. Idem rursus c. 156. vocat *Falsch hundszung* [Cynoglossum falsum, quòd diuersum ab aliis sit:] esseque tertium genus Cynoglossi dicit, cui folia similia vulgari Buglossò flore purpureo. Mala icon, qualis Tragi, quæ representat Echium quòd ante exhibuit pro Buglossò siluestri.

Dod. Gall. lib. 1. cap. 4. describit satis commòdè, figuramque addit, ac vocat ἰχίον & ἀλκιβιάδιον, Latine Alcibiaticum, atque Apuleium nominatè *θεοειδὲς*, ἰχίον Græcè viperinam & Serpentariam Latine. *Mirror* autem Dod. in Hist. gall. ca. 5. Vni passe Tragi & Fuchij figuram pro Cynoglossò altera Plin. ac Cynoglossò tribuere caulem asperum: perpendant lectores an non confuderit cum Cynoglossò vulgari Echium vulgare, Fuchium imitatus: Habet igitur Dodonæus duas figuras Echij vulgaris non multùm probandas. In Hist. lat. pro Echio iconem habet Matthioli, quemadmodum & Lobelius: præterea pro Echij altera specie, iconem quæ à Lobelio ponitur pro Lycopis altera Anglica.

Lobel. in Aduers. pag. 249. dicitur Lycopis,

vel Lycopis, degener Anchusæ Æginetæ, Math. Cynoglossum, de qua ait. Nihil hæc habet Anchusæ, præterquam radicis fuscum ex purpureo colore: à quo Lycopis derivata fuit, id est, fuscè obsecritatæ quæ sub crepusculum, quibusdam, inter canem & lupum dictum, visitur: nisi sit ab hispida caulis, foliorum, & florum, impexòque histutic, pedem imitata lupinum &c. Dicitur & ἰχίον, Echium, Buglossum agreste eidem Lobel. Germ. *wilde Ochsenzung*. Gallis *Buglosse faunage*. Belg. *wild Ofs tonghe*. Angl. *wild Buglossike besfer*. Is in Obseruat. p. 312. duas habet figuras: Vni hunc titulum fecit: Lycopis altera Anglica, perperam Cynoglossum Matthiolo. Alteram, quæ est Matthioli, ita inscripsit: Echium floribus purpurantibus rubellis. In Icon. Plantin. pag. 598. eandem habet figuras, sed alteram Echium siue Buglossum siluestre inscripsit. *Figura* ambæ nostrum Echium vulgare referunt: quæ quidem Echij nomine proponitur similis est Echio Matthioli. Et à Dodonæo exhibetur pro Echio. Prior autem à Lobel. posita pro Lycopis altera Anglica, dicitur Dodonæo Echij altera species.

C. Bauh. phyt. Echium siue vulgare. Anchusæ species quibusdam: Echium colore floris ex purpura rubente: Et Onosma Matthioli. Lac. Cast. Lonic. Hist. Lutgd. pag. 1107. Et Tab. Hos vnam & eandem figuram habere ait. Esse autem Lycopis cognatam: Plantam autem se non vidisse fatetur. Item Lycopis prima: Cynoglossum Dioscoridis Matthioli: Lycopis altera Anglica. Hanc aliquando caule carere scribit, vt Matthioli. pingit, aliquando verò caulem habere, quemadmodum vtrumque Lobel. sua figuræ expresserit. *Nobis non vres* sed vna eadèmq; planta videtur Echium vulgare, Onosma Matthioli, & Cynoglossum Dioscor. Matthioli, vt pluribus antè monuimus, & posthac dicemus.

Sic Echium Matthioli Historiæ Lugd. p. 1109. Itemque Onosma Matthioli pag. 1107. Et Cynoglossum Matthioli, pag. 1262. eandem plantam statuimus.

An Turner. Anchusæ 2. Dioscoridis in Anglia alicubi vocata *Cattestagles*, aliàs *wild buglosse*? An Casalpino Echion passim iuxta semitas nascens locis aridis, candidior Anchusæ & lanuginosior &c?

Passim prouenit Echium Montpelij: Montbelgardi etiam prouenit & viret tota hieme priusquam caulem ferat, petit enim postquam altero anno protulit: floret Iunio & Iulio passim in muris, etiam in horto E.C. Patauij vidi & Lugduni, ac Genææ florens mense Maio passim in viis & muris. Frater annotauit Guilandino dicit Anchusam primam Dioscoridis. Fuchius cum Tubingæ apud illum essem vocabat Lycopis Germanicam purpuream. Obseruauit Basileæ florentem Octobri itinere versus Montez, ad fluuium Birse intra urbem, ad Pottam *Stein* & *Tollenberg*, & quæ itur *Krentzsch* cum flore Iunio: flore albo Montbelgardi supra murum vidi. Secus viam & semitas, nec non agrorum margines, ac in desertis agris prouenit. Latum pingueque solum amat: Locis gaudet apricis, totiaque æstare floriferum est. Semen interea maturatur: hieme folia testant, vt author est Dodonæus.

Dicitis talibus, non ducimus esse necessarium multis prolequi vires & vsus, tam Echij quàm Onosmatis. Hæc annotasse breuiter sufficiat.

Locus & Tempus

Echiona inquit [Ioh. Fabr. de providentia Dei contempl.] habere semine instar viperini capitis maculosum præterea caulem instar cutis serpentinae: ex floribus autem serpentinae linguæ modo, seu lingulas multifidas porrigere, id eoq; ad viperarum morsus valere. De Buglossæ (Echij intelligo) radice experimento constare indubitato scribit Ioh. Agricola, quod si animali fuerit appensa, cuius vlcus aliquod vermibus scateat, per se & sua sponte vermiculos illos detiduos futuros atque vlcus relicturos. Vidi ego in Lutrensi diocesi versus Belfort mulierem, Echium (quod *Rebonam* vocabat) colligentem, ut pedi equi applicaret ad extrahendam spinam. Vviremb. ad Epilepsiam & feuiorem Echij [*wild Ochsenzungen wurtz*] radicem fumendam præcipit, siccandam & in puluerem redigendam, pulueremque drachmæ semis pondere cum vino aut Cereuisia propinandam, Syluestris Buglossæ, quam Lycopsim appellant Trag. diximus, recentibus vulneribus, morsu vel percussione ortis medetur. Ra dix cum farina hordeacea trita, oleo que decocta, & emplasti modo imposita, factis ignibus auxiliatur.

ECHIVM ALBO FLORE MAIVS.

plantam meam siccam: additum & transferri solere in horros: quis transfulerit hætenus nescimus: A res pichi in inferiore parte tabellæ non sunt Echij albi, sed Anechij lætæ.

Anechij lætæ.

C. Bauh. phyt. Echium flore albo maius & asperius: Echij primi siue vulgaris varietas, cuius caulis aliquando duorum triumve transversorum digitorum latus inuenitur.

ECHIVM TENNIFOLIUM.

Descriptio. **D**ensis *varietas* præditum est, tenuissimis illis quidem, & Satureiæ ramulos crassitudine vix superantibus, multo ramen hispidioribus, Echij vulgaris, hoc est, & longioribus & rigidioribus, & crebrioribus, veluti spinulis horrentibus: *folia* Satureiæ paria, multa etiam tenuiora, asperitate maiore quàm Echij nostratis: *flores*

ECHIVM PVLLO FLORE.

Pedalem habet caulem, striatum, villosum, foliis Echij, aut Buglossæ sylvestris, molli lanugine præditis, & inæquali situ ipsum ambientibus ornatum, superiore parte in multas alas diuisum, quæ deinde in breues ramulos se se findentes, multis *stoculis* concauis, extrema parte in quinque; crenatis, onustæ sunt, qui è vasculis molli lanugine hirsutis & inter folia latentibus prodeunt: *femen* ut in eiusmodi generis plantis, viperino capiti simile: *radix* oblonga, minimi digiti crassitudinem æquat interdum, foris fusca, paucisque tenuibus fibris prædita, capita vnde caulis prodeit ex uberante, & præcedentis anni caulis vestigia seruante: præmansa folia, nullum initio manifestum saporem peculiarem præbent: sed postea nonnihil acrimoniæ habere videntur.

Clusius Pann. pag. 679. & Hist. post. Echium primum & Echium pullo flore. C. Bauh. phyt. Echium r. sine syluestre lanuginosum.

Crescit melius locis Viennæ vicinis, tota etiam inferiore Austriæ & Pannoniæ parte, sicciorebus pratis, & gramineis locis ad Collium radices, atque in ipsi collibus nudis & tenui duntaxat gramine oblitis.

Floret Maio.

***

ECHIVM

recuruis ramulorum scapis hærentes, satis magni, patiti, carulei: dedit Dominus Doctor Rázius collectum apud Volmam in foro Julio.

ECHIVM RVBRO FLORE.

Oblongæ & angustæ habet *folia*, villosa, vulgaris Echij ferè similia; paulò tamen latiora, humilioræ: *caulem* modò pedalem, aliquando cubitalem, firmum, striatum, lanuginosum, maculisque purpureis conspectum: quem inconditò ordine multa ambiunt *folia*, internis breviora & angustiora, non minus tamen hirsuta: summum caulem exornant multi brachia ramuli in se veluti convoluti, atque S orpuri instar inflexi, pleni *florum* vulgaris Echij floribus similia,

sed colore rubro eleganti præ luteo n, qui proximè caule primùm aperti incipiunt: excusso flore, *semen* ut in aliis Echij generibus apparet in caliculis nigris, v. perino capiti simile, sed minus: *radix* satis longa, dura, & lignosa, nigro cortice recta summo capite multos interdum caules promens, sed maxima ex

parte duntaxat vnicum.

Clus. P. unon. pag. 680 & 681. & Hist. post. lib. 5. cap. 50. Echium rubro flore, Echium secundum C. Bauh. phyt. Echium 4. sine fl. sicut secundum maculatum, colore floris nunc intensiore, nunc diluatiore.

Abundè admodum sicis pratis suprâ & infrâ Sopronium Vngariæ videtur, usquam verò alibi, hanc plantam obseruabam, Mæio florentem, nunc saturatè rubentem, modò diluatiore colore prædram:

Echium Candia, flore pulchrè rubente.

Anno 1595. dedit mihi Dom. Sprengerus Heidelbergæ plantam siccam nomine E. hij Candia, eadem mihi prouenit Montbelg. in horto E. C. Montbelgard. ex semine misso Sturgardiam per Casabonam sub titulo, Ancharæ rubræ Creicæ. Tota planta candidior erat Echio vulgari, magis ramola, flores forma similes nempe hiantes: sed colore diluatiore, sicut et rubente: florebat Iulio & Augusto.

C. Bauh. phyt. Echium 2. sine rubrum Creiticum: Echium vulgari minus, sed ramosius, paucioribus floribus, eleganter rubentibus: tota facie Lycopitum alteram Anglicam Lobelij [Echium vulgare] plurimùm referens. An Clusio h. post. Echium 1. Echium Creiticum primum: Echium Candia, flore diluatiore rubente.

ECHIVM SCORPIOIDES SOLISEQVVM, flore minore, & aliud maiore, cæruleo & albo.

EX radice nigra fibrosa, cauliculi tenues hirsuti aliquot assurgunt, ramosi, dodrantales, qui Tom. III.

bus sine pediculis adhaescentur *folia* vnciam circiter longa, trientem pollicis lata, in obtusum mucronem desinentia, hirsuta, murinis auriculis similia, sapore factio, *florum* seties agminatim instar caule Scorpionis se contorquet, minimorum, cæruleorum, fundo luteolo, in quinque laciniis diuisorum.

Congeneri superiori & hæc species, ex ea quæ cognoscenda: *folia* longiora, multò minus hirsuta, ut ferè glabra esse videantur, ut & *caulis*: flores paulò maiores, cærulei vel albi, eodem

Descriptio

modo se contorquent, umbilico croceo, sed plusquàm triplo maiores, æqua superficie se explicantes, radiato stellæ positu.

Brus. felsius Tom. 1. Repsoldia 28. Cynoglossam minorè Klein bundzung vocat plantam à nobis primo loco descriptam.

À Trago Auricula muris minor?

Hæc Apollinaris l. 2.

vergiss mein nit & *Gamedern* vocat. Figura autem eius, respondet priori nomini, non item Chamædii, cuius tamen vires recitat, ita ut duas plantas confundere videatur: in alia tamen editione alia est figura nempe Chamædrii adulerinæ.

Matthiolo in Dioscor. lib. 4. capit. 186. est forte Heliotropium minus quod in Tridentino agro in palustribus quibusdam locis legit: non quidem quod pinxit, picturam enim existimo ad descriptionem Dioscori factam, & nunquam visam ut pictam melius alioqui descripsisset. In post. com. cum magnis figuris eandem figuram retinet.

Lonic. lib. 4. cap. 335. pingit ac vocat *Vergiss mein nit*. Item *Frauen biss* uel *holffe* quam dicunt Græcis Leontopodium Larinis pedem le nis: Item Ceras Græcis & Rhapecion Plinij Ruelio: qui v. cari refert Gallis Cruciam. Lonicus autem non mihi videtur intellesisse Ruelium, cuius Cruciatæ & Leontopodium alia planta videtur: nec descriptio à Lonicero posita respondet figuræ quam ponit, nec plantæ quæ dicitur *Vergiss mein nit*.

Gein, hort. nominat Scorpioides aquaticum; *Vergiss mein nit*, aitque: Huius generis marem & feminam Dodoræum lib. 1. iconum pinxisse, quæ passim ab herbarijs Scorpioides appellabantur.

Hornelb. apud Apul. cap. 96. Alteram Cynoglossam appellat sine caule, ut Dioscor. tradidit, hancque Teutonice *Vergiss mein nit* vocari putat. At hæc herba habet caules.

An Lobel. in Aduers. pag. 193. Myofitis hirsuta reptans? An hæc in Obl. pag. 245. pingit dicens: Myofitis hirsuta reptans Adu. pag. 193. in Elatine Dioscoridis quibusdam? An ei dicitur in Icon. Plaut. pag. 461. Alsiue Myofitis, siue Auricellæ

muris. Item p. 462. Myofotis Scorpioides partim repens, partim erecta.

H. Lugd. p. 1360. Heliotropium alterum Matthioli. Item Heliotropium minus Matthioli: Quod histor. pro primo exhibet: quid sit nescio. nisi fortè Echium Scorpioides, non bene pictum: minus Heliotropium est figmentum Matthioli.

C. Bauh. phyt. Echium Scorpioides 1. siue aruense magnitudine varians. Trago Auricula muris 3. & Euphrasia 4. Euphrasia cærulea Cynoglossa minor Brunf. in 4. p. 83. Lobel. icon. Myofotis, Echium Scorpioides 2. siue palustre.

Locus & Tempus

Echium minus quibusdam alijs Scorpioides minus, herba est gaudens locis aquosis, cuius folia hirsuta mollia. Flores parui intorquentur ut solent Echia & Heliotropium magnum. Floret Aprili & Maio ad ripam fluminis Montepessuli prope Castelneuf. Basileæ vidi florens Maio & Iunio, & circa montem Krentzak. Lugduni, vt & Geneuæ in monte Thuiti pulcherrimo flore copioso. Montbelgardi passim abundat florens Iunio & Iulio: vt & in horro Illustr. E. C. Fuchs cum apud illum esset Tubingæ vocabat Echium Scorpioidem flore rubello.

CYNOGLOSSA FORTE TOPIARIA
Plinio, siue Echium Lepulatum
quibuspan.

ANNO 1561. mense Iunio, in Rhætia Burmi prope Balneum ad fontem aquæ dulcis inuēta mihi planta hæc bicubitalibus cauliculis, culturâ etiam longè altioribus, angulosis brachiatis, concavis, vncinulis rigidis, asperis, ad vestes adherētibus, per terram se spargentibus, nisi in propinquo sit quod scan-

dant: folijs binis, aut ternis, duas vncias longis, utrinque reductis & angustis, quorum infima superioribus obusiora, subrotunda, *stipulis* ex viola purpurascēte ex foliorum alis breuibus pediculis donati, parui, quinquepartiti, corollam in medio ex foliorum appendiculis deformantes, sub qua occultantur apices lutei, quibus succedunt iidem inelusa *semina* folca selamoidis paulò maiora: radix recta, minimi ferè digiti crassitudine, fibris aliquot donata, odor & sapor totius plantæ qui Bortagini.

Lobelio obfero. p. 466. Alysson Germanicum Echiodes. Hist. Lugd. pag. 1143. Alysson Germanicum Echiodes Lob. C. Bauh. phyt. Cynoglossum 7. Cynoglossa topiaria seu repens: quibusdam Aparine Plinij lib. 27. cap. 5. alijs eiusdem lib. 22. cap. 7. Parthenium, cui potius Cynoglossos topiarijs opetibus gratissima eiusdem.

Primum vidi in Rhætia vt dictum: Habui Ge-

neæ in horro. Vidi etiam Basileæ florentem & femina habentem matura mense Iulio. Habebam etiam Lugduni in horro. Montbelgardi, in horro Illustrif. E. C. mihi prouenit sapius & abundè.

LYTHOSPERMVM SIVE MILIVM SOLIS,
CAP. VII.

Pollicari crassitudine est radix, lignosa, fibras aliquot à latere fundens: à qua surgunt caules complures, partim erecti, partim procidui, albidii, tactu asperi, in alia diuisi: folia modò alterna, modò opposita, longa, stricta, hirsuta, sapore vix alio quàm herbaceo: flo-

sculi albi, parui, quinquefolij, in calycibus oblongis, hispids, quibus semen succedit cinereum, inuictæ duritiæ, læuitatis eximie.

Lithospermon auctorè Dioscor. propter seminis duritiâ: à qua & Lithospermi nomen accepit folijs est oleæ, longioribus tamen, latioribus atque mollioribus, & ijs quidem quæ in imò à terra exiliunt humi iacentibus; ramulis rectis, tenuibus, acuri iunci crassitudine, firmis, lignosis Eurasiæ [Orib. *χυράδην*] in quorum acumine bifida propago cauliculorum speciem exhibet, folijs longis [*μακρὰ*. Lacuna legitur in vet. cod. *μακρὰ* Sic & Oub.] inter quæ semen [vet. addit *ὀστέον*] Lapideæ duritiæ, rotundum, candicans [*λευκόν* Sic etiam Orib. & vet. codex. Lacun. verò *λευκόν*, vulgata exemp. *μακρὸν ὀστέον*] erui parui magnitudine. Nascitur in asperis & editis locis. Vinum habet semen cum vino albo potum calculos frangendi, vrinasque pellendi. Inter omnes herbas ioquit lib. 27. cap. 11. Plinius, Aliqui Egonychon vocant, slij Diospyron, alij Heracleos. Herba quincuncialis [quinque caulibus M.] ferè, folijs duplè maioribus quàm Rutæ [oleæ Diosc.] ramulis surculosis, crassitudinè iunci: gerit iuxta folia singula veluti barbula, & eorum in cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine cicercis, duritia verò lapideæ. Ipsi quæ pediculis adherent [Hæc postrema verba Herbarius Anglus intelligenda putat de Lithospermo arundineo, quod lachrimam lobi officinæ vocant] cauernulas habent, & intus semen. Nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexi. Tantus est decor, velut aurificum [aurum emicans, M. fortassis, auro emicante, & alternis] arte, alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis, lacere atque humi serpere auctores tradunt [Lithospermon secundum describi hic voluit] Ego

Ego vulgam non hærentem vidi. Iis lapillis drachmæ pondere potis in vino albo calculos frangi, pellique constat, & stranguriam discutit. Neque in alia herbarum fides est visus [v]sus] statim, ad quam medicinam nata sit. Est autem eius species, vt etiam sine auctore visu statim nosci possit.

Galenus & Aëtius Lithospermon in simplicium censu omiserunt. Lithospermon, inquit Paulus, quod alij Liosporon, alij Heraclium vocant, herbæ Atonychi dictæ semen est. Lapidosum, album hoc in vino albo potum, calculos atterit, & vrinas ducit.

Sunt præterea, inquit Marcellus, qui Leon-tium, vel Leonticam herbam, qui Tantalicum vocent. Daci vero Gouoletem, Romani Columbam appellant: quæ appellationes suo quæque modo indicant Lithospermi feminis duritiam.

Nostrium Lithospermon, inquit Fuchsius, multo minus quam Dioscor. & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referendum erit.

Tragus pro milio Solis describit & depingit, dicitque tantâ diligentia historiam illius persecutum esse Dioscoridem, vt vel cæcus Milium Solis solo tactu agnosceret posse videatur. Plinium semen ipsius Ciceri confectæ, & rectè quidem quantum ad figuram attingat, at si magnitudinem spectes non item. Nam milium Solis non multò maius esse milio satiuo, quod inter fruges & legaria refertur. Eius porro iudicio, hæc herba rectè Saxifragum album [h. e. *weiss Steimbrech*] diceretur, licet Officina Milium Solis, Granum Solis, Semen lapideum & lapidosum vocarint, alij verò præter hæc tenus recensita nomina, etiam Leonium lapidem, Dioplyton, Heraclium & Vnguem aquilinum appellarint. Mauritanij *Kulb*, [Serapio] ementa vocauit, herbam verò Athonon, Trag.] *Culb*, *Colt*, seu *Cult*. *Calt*, *Calab*: Hebræi *Dochan*, Chaldæi *Armel* teste Frisio, nuncuparint. Germani *Ateer* & *Steisamen*. Belgæ *Perletruyt* & *Steinfaet*: Gall. *Gemiles*, *Herbe aux perles*. Ital. *Lithospermo* & Milium Solis: Hisp. *Miño del Sol*, hierua *Milhart*. Angl. *Gromell*. Boh. *vovaby*.

Quod itaque Græci *λεπτοσπέρμον*, Latini quoque Lithospermon vocant, hodie Sephasarij & omnes ferè medici Barbaros secuti Milium Solis nominant. Licet rectius fortasse, teste Lobelio & Matthiolo, Mauritiorum imitatione, *Milium Soler* vocaretur. Quandoquidem [vt scribit Serapio] frequens nascitur in montibus Soler: vnde illi aptius forè à loco, quam Sole cognomen imponeretur.

Videtur porro Anatus Lithospermon vocare Lachtimagn, Lachrimam Mariæ: vulgò Lachrymam simentem, & Germanicè *Mariensiben*. Negatis & petinaciter quidem Mibù Solis esse Lithospermon, quod Phalaridem esse concludit, magno errore.

Fuchsius quoque Lithospermon Dioscoridis non cognouisse arbitratu Matthioli, quòd pro vero Lithospermo Milium Solis minus officinis appellatum depinxerit. Verùm ipsemet Matthioli non nouit, ceu & Amatus, qui Lithospermon nigrum [de quo mox] quod maius cognominat, genuinum credit, sed fidens suæ figuræ falsæ Lithospermi maioris immersit reprehendit Fuchsiu.

Turn. part. Lithospermon Herbarijs vulgò & off. Milium: Germ. *Steinfaeten*, Gall. *Gremil*. Angl. Tom. III.

vocari debet *Graymil* [i. milium griseum] non vt vulgò fit *Grummel*. Putat Matthioli Fuchsius ignotum Lithospermò verum Dioscoridis, quod [ait] Milium Solis minus pro Lithospermo proponat. Debebat tamen Matthioli ex Dioscoridis descriptione probare Milium Solis Fuchsi non esse Lithospermon verum, tum demum potuisset Fuchsiu erroris insimulare. Verùm meo quidem iudicio minus notum est Lithospermon Matthioli ipsi, quam Fuchsius. Nam quod ille proponit Lithospermon, nec Plinij nec Dioscoridis descriptioni respondet: &c.

Planta à nobis depicta & descripta dicitur *Synonymia*. Milium Solis, Milium Solis primū, siue satiuum Trago. Lithospermon minus Matth. Dod. gall. Gesn. de horr. Lacun. Lobel. Castor. Lugd. Lithospermon Fuch. fol. Cord. in Dioscorid. & hist. Lonj. Lithospermon satiuum Fuchsi. con. Lithospermon legitimum Clus. Pann. Lithospermon aruense, Tab. Lithospermon vulgare minus, Cam. Saxifraga tertia, Brunfels. Saxifraga alba & Cauda porcina. Euch. Rœllin. Lithospermon minus Camer. in Epit. & Hist. Matthiol. germ. Græcis *λεπτοσπέρμον* *μικρόν*. It. *Lithospermo minore*, *Miglio saluatico*, seu Milium Solis. Germ. *Klein Meerborse* seu *Steinfaeten*.

H. Lugd. duas habet figuras vnius plantæ. V. *Luzdun*. nam pag. 1176. cui titulus est, Lithospermon minus Matthioli: alteram pag. 1176. quam sic adscripsit, Lithospermon Fuchsi: minus Dodonæi. Apud Dorstheniam pro Milio Solis malè ponitur icon Polemonij petræi Gesneri.

An Thalia [quod affirmat C. Bauh.] Lithospermon alterum fruticosum in Hærciniæ vicinis quidem montibus non infrequens versus meridiem sitis: in ipsis vero Hærciniis nondam visum.

C. Bauhin. apud Matthiolum [vbi hocce Lithospermon 2. siue maius erectum vocat] pronuntiat sex Lithospermi genera. Est, inquit, maius, minus, & minimum, illud vel foliis oleæ, vel arundinaceis: minus vel latifolium, vel angustifolium: minimum Passerina dictum, quod vel Germanicum, vel Montpellieracum. *Sic hic* quinque solummodo declarat, sextumque tanquam sibi ignotum silentio inuoluit. In Phyt. [vbi septem quoque genera statuit, licet primum & secundum malè separet] Lithospermon hoc quarto loco recenset. *Puto* cum parum considerasse quæ scripserit.

Ex semine mihi prouenit in hort. E. C. In varijs locis prouenit spontè, vt circa Arbouans pagum Montbelgardensem, & non longè à Leprosorum Domo, Genevæ iuxta monticulum *la Bastie*. Lugdun. vidi florens Majo, Basileæ cum semine Orobri inter Busam & S. Iacobum, & in itinere versus montes, copiosè etiam inter Basileam & Otmartzum: Prope Patatium in Italia & inter Veronam & Castellfranc. Passim pluribus Italiæ Galliæ, Germaniæ, ac etiam Britanniæ locis exit. A Sordio æstiuo ad Autumnum vsque floret: interea & semen perficit.

Semen cum vino albo potum, calculos frangit & vrinam ducit, auctore Dioscoride. Ego quidem non existimo nec hoc semen, nec vllum remedium calculos frangere. Pituitam vel crassos humores ac viscidos arenulas vel calculos glutinantes dissolui & pelli hoc semine non dubito. Datur id vtiliter potandum diebus pluribus, sescui drachmæ pòdere, addita A splenii femidrachma, & succini scrupulis duobus ex succo plantæ.

gînis aut portulacæ aut lactucæ ad gônorrhœam cohibendam: peculiariter autem iuuat fœminas ægrè parturientes, si feminis drachmæ duæ in puluereni contriui ex humano lacte propinentur.

LYTHOSPERMVM NIGRVM
quibusdam flore albo, semine
Echij.

Lithospermum nigrum radicem habet lignosam rubentem, mediocris crassitudinis, ex qua plures surgunt caules, pedales & longiores, hispidi, ramosi, folijs vestiti, ad milij Solis vulgaris folia accedentibus, mollioribus, minoribus, asperis, nigricantibus, de quorû magnitudine quò luperiorem locum obtinent, eò plus decedit: per ramos longa ferie ex interualis flores cernuntur Milij Solis, parui, albi, quibus subiecta sunt folia oblonga, angusta: semina succedunt tera vel quater na coniuncta, nigra, Echij aut Buglossi vulgaris feminibus similia.

Tragus plantam à nobis descriptam vocat Milium Solis secundum, & Lithospermum siluestre, *voilden Meerbusch*. Cacaliam Plinij esse præterea existimat, at ita describit. Siluestre Milij Solis genus, in quibusdam hortis apud Mediomatrices reperi, folio, caule, flosculo & semine iam dicto per omnia simile, nisi quod semen profert, non ad eò læue & glabrum, sed rugosum aliquantulum, ad vulgarem Buglossam eatenus prope accedens. Semen huius similiter Iulio mense maturum conspicitur.

Dodon. gall. Camerarij hort. Epit. & Hist. Germ. Matth. Lithospermum siluestre, aruense vel nigrum, Græcis *λίθοσπερον ἄγρον*, Germ. *voilder Meerbusch*.

Gesn. de hort. vocat Lithospermon minus Wortelli. Id nimirum quod à Mathiolo pingitur & in arvis spontè exit: quod ipsum etiam in hortulo Tiguri in fine Iunij serè deslorat. Idem verò in append. pro Echio maiore describit.

Hanc eandem de quadrup. [oi fallor] facit Lithospermi alterum genus, parua & inutuli radice folijs & granis minoribus, locis cultis nascens in arvis.

Lob. in Icon. Plant. pag. 459. Anchusa degener facile Milij solis, semine Buglossi aut lux rotundiore, radice rubra.

Thalio in Hæc. dicitur Anchusa aruensis alba. Echian minus Gesn. in Append. Lithospermum sylv. Trag. Anchusa autem annumerat propter radicem Anchusæ modo rubentem. Hort. Lust. Anchusa siluestris aruensis alba. C. Bauh. phyt. Matthiol. Lithospermum, siue aruense, radice rubra. Lithospermon siluestre Trag. Fuchs. Dodon. gall. Camer. in Matth. Lithospermum retinum, Dodon. fol. Lithosp. nigrum, Lugd. Anchusa degener facie Milij Solis, Lob. Anchusa tertia Lithospermo similis, Cæsalp. Anchusa aruensis minor facie Milij solis, Tabern.

An est Anchusa minima Cordi in Hist. lib. 1. cap. 23. An Matth. Lithospermum maius, legitimum, omnibus propè, excepto Fuchso, nunc compertum? An Amato in Diosc. lib. 3. cap. 155. Lithospermum maius? Huic qui figuram apposuerunt faciunt ei iniuriam quia eius non meminit in contextu. Fortè vnus plantæ duas habet figuras, ac duas plantas confundit. Gerardo Lithospermum secundum minus, Smal

Lithosper.

Bromell. An eadem quoque Lithospermum primum maius? videtur enim imitatus Tabernamontanum diuersas confundere plantas. An Anguillaræ epist. 13. Lithospermum alterum? An R. Const. in Lex. Melampyrum femine verticillato, tribus vel sæpius quatuor granis? An Cæsalp. lib. 11. cap. 8. Anchusa alia, Anchusa tertia [minorem intelligimus] similis, iisdem locis nascens, fructuosior, feminibus non scabris, sed læuibus, initio subrubentibus, postea albescentibus, specie Lithospermi.

Sæpius habui in horto E. C. Montbelgardi ex semine quotannis se propagantem. Floret Monspelij verè: Burmij in Rhætia cum peregrinaretur Gesnerus & ego inuenimus in segetibus, cum apud illum essem habebat Tiguri in horto & Echij faciebat speciem. Dalechampius verò Myagrum, quod placebat. Geneuæ prouicit in segetibus, habebam verò in horto vbi ex semine deciduo tota serè hieme florebat & virebat. Basileæ inueni mense Octobri in itinere versus Ketzach vltta Renam, & Maio florens in segetibus. Patauij etiam vidi, & Veronæ in Theatro, ac inter Veronam & Villanouam florens Maio.

LYTHOSPERMVM MAIUS DODONEI
flore purpureo, semine Anchusæ.

*S*proculis pluribus donatum est, pediculis & cubitalibus, renuibus, nigricantibus, hispidis, quos folia vestiant vncias duas circiter longa, semunciam lata, in acumè desinentia, ex saturo virote nigricantia, hirsuta, alpeia: flores extremis herent ramulis conferti, maiores

quàm Anchusæ alterius, violacèi: femina Anchusatum vel Echiorum, albica: tia, rugosa: radix longa, crassa, lignescens, tortuosa, nigra.

Dodon. gall. & lat. Lithospermum maius, Grand Gremis, vocat. Hoc quidem in Italia, sed laudatissimum in Creta nasci ait: reperiit verò & spontè natum in Narbonensi Gallia in Germ. horrense, est officinis incognitum esse.

Lob. in Adu. p. 192. Lithosp. maius Dod. Epit. 339. *Mror* hanc referri ad Lithosp. quum potius femina habet Anchusatum vel Echiorum feminibus, similia, vix etiam maiora quam in Milio folijs, vti nec folia, nisi fortè cultura reddatur matius: quam obrem nec mihi placet quod maius dicitur ab Aduersarijs. Hoc Lob. in Obs. p. 245. in Ic. Plant. p. 458. pingit, vocans Lithosp. maius. An verò id quod Lob. dictus in locis exhibet pro Lithof. Anchusæ facie non sit idè aliis iudicandum relinquo. Lithosp. vulg. maius florib. cæruleis. An Thalio in Hæc. Lithosp. virgarû repens florib. in cæruleo eleganter purpurascèibus? Clus. in Pân. pag.

pag. 684. & itémque in Hist. post. Lithospermum repens maius vulgò vocatum. Hist. Lugd. p. 177. Lithospermum maius Dodonæi. Item pag. 1178. Lithospermum Anchusæ facie Lobelij. Ad hæc pag. 1328. Pulmonaria minor Dale. Hampij, Aliis Echium primum Flinij. *Hæbet* ni multum fallor Hist. Lugd. ttes figuras vnius plantæ. Gesn. hort. in append. Cynoglossus mistor, ni fallitur, appellanda planta.

C. Bauhin. phyt. Lithospermum primum sive minus repens: flore partim rubente, partim cæruleo. Ad Echium, vel ad Anchusæ referri potest. Hoc Lithospermum Dioscor. & Flinij esse aliqui volunt. Lithospermum Anchusæ facie Lobelij. Multum enim primo convenit, discrepat tamen in eo, quod non ut prius reperit cauliculis, sed erigitur. *Nobis non duæ videntur Plantæ, sed una, varians solum solo natali.* Lithospermum verò secundum, sive minus erectum videtur apud Matth. C. Bauhinus Lithospermum frutescens angustifolium nunc upasæ.

Lithospermum maius Dodonæi copiosè provenit circa montem vitium dictum *la Chau* in dometis, iuxta meas vites. Frater Casparus Bauhinus invenit Basilæ in sylva eundem Dornacum. Genus florens observavi mense Maio in Colle iuxta *Arne* fluvium, quâ turis *Champè*, iuxta caractam aquarum: Cùm essem Montepeliji reperi florentem Vere circa Castellneuf inter dumeta, non longè à montibus.

SYMPHYTVM MAIVS VETERIBVS.
CAP. IX.

Dioscorides de Symphyto altero inquit: Symphytum alterum, quod aliqui *æcton* vocant, *caulem* emittit bicubitalem [Vet. legit hirsutum, bicubitalem] aut etiam altiore, lævem, crassum, angulosum, & seu Sonchi inane: [V. caret & Orb. circa quem ex interuallis haud ite magis filia exeunt hirsuta, angusta, [V. subnigula & tubexigua.] longiuscula, ad Buglossi foliorum similitudinem] habet verò caulic. eminentias quasdam secundum angulos potius. [Al. extensas, alius tenas ad lœvem cuiusque alt.] [Apol. ad. rationes secundum g. nient.] adiacentibus ac velut annexis foliis tenuibus [Ald. foliū tenue] quæ è singulis procedunt aliam sinibus: sunt insuper flores lutei [huius flor. nigrum perperam dixit Apuleius, pro *μηλιν* legens *μηλιν*: Ald. addit in nothis, rotundi vt Rutæ] & semen circa caulem seu: Verbas. i. Totus autem caulis [V. semeu] ac folia quoque ipsa sobaspera lanugine horrent [V. addit, subalb.] tactuque prurient excitant. Radices demittuntur f. ris nigrae, intus candidæ glutinosæ, quarum etiam est usus [V. epit. ex contrariis constat facultatibus.] Tritæ & poræ sanguinem excitantib. ruptisq; proficiunt, & recentia vulnera impostæ glutinant: Catinium quoque frusta quibuscum coquantur cogunt, ita vt coalescant. Ceterum inflammationibus præsertimque sedis, cum senectutis foliis vtiliter illinuntur.

Galenus 8. simp. ait Symphyrum magnum sive Symphytum alterum, similem dicto [sc. petraevim habere: non tamen gustantibus dulce esse, nec odorantibus odoratum. Sed his sanè à modo scripto diversum. Ceterum quarens viscositatem quandam & mordacitatem obtinet, scilicet simile esse, visque ad omnia, ad quæ petraevim.

Symphyti maioris Plinius pluribus in locis meminit. Ait de hoc lib. 26. cap. 7. Symphyti radix illita Enterocelas cohibet. Idem lib. eodem cap. 15. Symphytum ad cicatricem celerrimè perducit cap. 15. Symphytum tritum in vino nigro euoca: [reuoat Dal.] inenses.

Illi etiam has vires tribuit Apuleius: Herbae Consolidæ pulverem mollissimè contritum potui dabis in vino, mox restringet profluuium. Radicem in cinere tepido coquito, & ex melle ieiuno dabis vt conuulsus & intus raptus edat, sanabitur: & thotacem totum purgabit. Herbam si cum Oxygato edat, magnum beneficium sentiet stomachi dolore vexatus. Ad Tussim radices in Caldaria de. o. nes cum, melle & pipere & Castoreo ad quartas, & in vino vetere ieiuno dato in potu. Hæc herba hoc [virtus & natura] rationem & probationem] augmento habet, vt catne bubuli coniecta & i. Cicabam misa, eius radices si immiseris atachmas duas, cocta caro in vnum cohererebit.

SYMPHYTVM MAGNVM.

Symphytum Descriptio

maius lato seculo satis obuium radices surculosas & crassas demittit, foris nigras, intus albas, sapore fatuo sed magnopere viscido & lento: caules cubitales, crassi satis, inanes, hirsuti, aperti & membraneis foliorum alatis appendicibus. adnatis inaequalibus: folia Trago Helenij foliorum formam penè imitantur, acuta, rugosa, hispida: flores simul multi penduli, nolum in flis, purpurei aut ferruginei, albi, ex calyce hirsuto comolori, quadrupartito, in 5. lacinas acutas diuisi, quibus te tidem in penito flore adnotæ legule herbida, rotidè que apices albi appositissimi floribus concolori [Flores Trago veluti Herbae paralysis, partim ex pallido & luteo candidantes, partim cæruleo, quibus decidentibus semè in herbariis vasculis clausum relinquunt.] Dioscorides licet Symphyti maioris flores luteos esse statuerit, ego tamen [inquit Marantha lib. 1. cap. 9.] & candidos & purpureos vidi.

Cordus in Hist. tria Symphyti genera tribus distinctis capitibus describit, quæ colore tantum florum differunt. Vnum vocat Symphytum maius, candidis floribus: alterum Symphytum maius rubrum: tertium Symphytum maius purpureum. Figuram apposuit Gesn. ex Trago. Symphytum alterum, inquit Matthiæolus id ita vocas, quod secundo loco reddidit Dioscorides, nulli dubium est, quin ea sit herba, quæ hodie passim Consolida maior nominatur, quam etiam nonnulli herbariorum Alum falsò appellant. Quip-

pe quodd eius notæ singulæ Dioscoridis historiæ ad vnguem hætere deprehendantur. Hæc frequentiſſima naſcitur in pratis, florib. non modò luteis, vt Dioscorides inquit: ſed & candidis & purpureis, eadem ſaè facie, ac forma.

Dicitur Symphytum maius Caſtori. Ioh. Agricola. Eur. Cordo, & Camer. in Epit. & Hiſt. M. thiol. Germ. i. èmq; hort. vbi floris, meminit purpurei & albi. Symphytum alacum Anguill. Lacuna. Cord. in Dioſc. & Turnero. Symphytum Loimero, qui etiam conſolidam, Vuſtoſam, Inulam ruſticam, & Alam Gallicum cognoſcit. Sym hytum Alam & Alus Lob. in aduerſ. pag. 25. (vbi duplex traſit. marem floribus purpureis, feminam florib. albis) Obſ. pag. 35. Icon. Plant. p. 585. Coſſida maior Baumfelt. Trago, Camer. hort. Lob. Thallio & Cord in Dioſc. or. qui præterea vocat Symphytum alacum Dioſc. or. & Symphytum magnum Galeni. quod Plinim ignorante ſcribit. Coſſida, celſus magnus in paluſtrib. naſcens Cæſalp. in o. Coſſida magna vulgò. Solidago maior Ioh. Agricola, & Eur. Cordo.

Tab. not.

Tabern. icon. & hiſt. Symphytum maius flore albo: Coſſida maior *Vuelvuriz*. Item Symphytum maius flore purpureo, *Braunvuelvuriz*; *Fr. ſtra* propoſuit duas icones plantæ colore tantum differentiæ.

Symphytum mas & femina.

C. Bauhino phyt. Symphytum, ſeu Coſſida maior 1. mas vel femina, illud ex purpureo cæruleum, hoc ex pallido & luteo candicans. Reperitur & luteo flore. Item apud Matth. Symphytum tertium ſiue Coſſida maior. Symphytum magnum Dioſcor. *Συμφυτον ἄλλο* ſiue *πικρόν* Germ. *vuelvuriz*, *ſchvurizvuriz*, *ſchmer-vuriz*. Gall. *Conſyre* & *Oreille d'Asne*, li. *Coſſida* maggiore. Hiſp. *ſuelda maore*. Anglicè *Comfrey*. Obſ. Coſſida maior. Boh. *Svuelvuriz* *vveisy*. Hung. *Fekete nadal*. Croatis verb, qui eius radic. e ad cõuſa & rupta feliciter viütur, *Gauz*.

Locus & Tempus.

Altero demum anno ſuctus edit. Floret Iunio & Iulio menſibus, gaudet paluſtribus & humectis, granioſis hortis & littoribus ac ripis, neque facile vbi ſemel radices eg. rit propuſſari poteſt, nam vel minima radicis portio humi infixæ continè in herbam emergit. Symphytum flore luteo florens menſe Maio Monſpelluli, Lugdani flore albo, Maio. Baſilæa flore purpureo & albo copioſè in pratis. Patavij vidi in hortu Iefuitarum. Montebgardij abundat, flore albo & purpureo. Bononiæ in hortu *di S. Saluator al burgo di Sancta Catharina* flore luteo menſe April. Genevæ in pratis verſus Cologni flore albo, menſe Maio. Sata ſemel in hortis vix poſtea extirpari poteſt, quia vtræque particula radicis facile creſcit.

Vires

Vires ex veteribus legantur antè. Radix vt videre eſt apud Tragum in medicina maiorem habet vſum quàm herba, eſtque illa temperatura calidæ & humidæ vulneribus & rupturis internis commodiſſima. Mundata in vino decocta & pota exulcerationibus pulmonis, & vitis thoracis expugnandis prodeſt. Non deſunt qui ex radice aquam diſtillant ad ſuprà dictas affectiones: Solent Chirurgi emplaſtris ſuis adungere. Omnis generis vulnerib., rupturis & contraſtionibus oſſium commodiſſima eſt, quotidianè id atteltante experient.à. Ego radice Symphyti nolim vti in omnib. viſus ex thorace expurgandis: tantum in iis quæ eueniunt à tenui ſubtili & calida materia. Flores in vino rubro coctos, hiſque

in die ſumptos in cruenta vina nptimos ſcribit Camerarius. Radicem cum albumine oui applicatam ſedare immodicæ hæmorrhoides.

SYMPHYTVM TUBEROSVM.

Cæſalp. ita deſcribit: Coſſida minor ſiue altera in collibus naſcens, locis umbroſis, præcipuè ſub olea; & cultis locis: folio Borriginis, minore, ac minus aſpero: caulis è do-drantalib. ant paulò altiorib. flore pallescente: radicibus in obliquâ ſparſis, quibus rotunda tubercula inſunt,

colore candido, mollia, ſapore non ingrato: vult radice diuitiis.

An Hermolao Symphytum minus, radice intus & foris albâ ferè Bulbi effigie, rotunda?

Camer. in Hiſt. Matth. germ. dicitur Symphytum tuberoſum *Gelbe Knedichte vuelvuriz*: in Epit. Symphytum radice tuberoſâ, flore luteo: De hort. Symphytum maius flore ſubtulo tuberoſâ radice.

Anguillara epiſt. 14. Symphytum aliud, foliis Borriginis, flore luteo, radice tubertiſtartoſoſimili: Coſſida minor vocata.

Symphytum hoc luteis ſinribus obſeruauit etiam Lobelius quod putaret eſſe Borriginem, niſi radix ſubſeſſet tuberoſa, vt fatetur in Adu. pag. 25. ac idè in ob. pag. 35. [ſi rem Icon. Plant. p. 584] vocat Symphytum tuberoſum.

Dodon. in ſol. vocat Symphytum tuberoſum, faci que Symphyti alteram ſpeciem, radice externis nigra, intus candida, Symphyti maioris inſtar, ſed tuberoſa: foliis quoque minoribus, caulibusque breuioribus; floribus ſubinde luteis. Hiſt. Lugd. pag. 1074. Symphytum tuberoſum Lobelij. Cæſalp. Coſſidam minorem flore pallescente. C. Bauhin. phyt. Symphytum 2. [4. apud Matthiolum, vbi in figurâ hiſtuties eſt neglecta] ſeu maius tuberoſa radice.

Symphytum cuius n eminit Anguillara vidi circa Patanium & in montibus Euganeis. Eſt mihi in hortu Ill. E. C. de lata Baſilæa ex hortu D. D. Martini S. hæmelz. j. Vulgatiſſimum in Italia, ſub olea, & locis cultris, mente Martio flore luteo prodit in hortis: ſpontè etiam circa ſepes. Inuenitur auctore Cluſio in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ ſyluis umbroſo loco, præſertim verò ſub fructibus.

Miraculoſam ad conſolidationem & conjunctionem carnum & oſſium tradit Anguillara.

* * *

PVLMONARIA ITALORVM AD
Buglossum accedens.

Itelorum Pulmonaria dodrantali & majore altitudine herba. radice nigriti alba, fibrosa, Hel-lebori, sed fibris rarioribus, & quibusdam cras-sioribus, gustu admodum lento & viscido: *caulis angulosus, purpureus, hirsutus, vnus interdum*

surrectus, reliquis primū germinantibus, aliis plures vt in Buglossis: *folia alia statim à radice exorta, conferta, per terram sparsa, alia caulem inæquali situ sine pediculo amplectentia, oblonga, vnciam lata, netuo medio per longum donata, in acuminatum mucronem desinentia, lanugine su-*

per à inf. à que & in ambitu molli pubescentia, at adulto verè folia insignem acquirunt magnitudinem, præterita infima, quippe quæ latitudine palmum superent, longitudine sequis palmum, tenèræque illa lanugine rigente hispida redduntur. summitati caulis insident *stipules* ex pediculis semuncialibus & breuio ibus multi iuncti, interdum reflexi caudam scorpionis æmulantes, vt Echij, ex calycibus oblongis, striatis, hirsutis, colore modo purpureo, modo violaceo, aliis mixto purpureo-violaceo, id que in vno eodèmq; ramo, in sex laciniis diuisi: in calycis fundo succedunt semina quaterua, Buglossi seminibus similia.

Cord. Hist. lib. 2. cap. 32. Pulmonariam Italorum describit sine maculis pro Symphyto sylv. cui addidit figuram Gefnerus, titulo Pulmonaræ Pli-nij, quæ placet.

Tragus libr. cap. 79. Histor. germ. vocat *klein vvaldwurtz*, Symphytum syluestre.

Dubitat autem, an sit Symphytum petrarum primum Dioscoridis: sed male, cum vt ipsemet fatetur, descriptio non conueniat. Miror præterea apud Tragum huius figuram esse positam capite 77. libri dicti, pro *vvald Ochsenzung*, Buglossa syluestri, quam postea cap. 79. Consolidam maiorem syluestrem in syluis prouenientem vocat. Sed magis adhuc miror, hunc errorem nec dum in Hist. Latina esse animaduersum & correctum, sed figuram abique descriptione conuenienter correspondente cap. 77. pro Buglossa syluestri reliquisse, capite autem 79. pro Consolida tertia, seu Consolida maiore [minorem vocat inter nomenclaturas] syluestri adiq; imagine descriptisse.

An Loniceto lib. 5. cap. 154. *vvalden Ochsenzung*, species Buglossi syluestris, quæ Græcis Lycopis dicitur, quibusdam Germanis *scharpff Ochsenzung* & *scharpffrogen*. Videndum an sit etiam Loniceto cap. 158. Symphytum syluestre, quod Tragi verbis describit.

Matthiol. in Dioscor. Pulmonaria [Pulmonaria alterius in post. comment. cum magn. fig.] titulo plantam à nobis desineatam exhibet. in H. Germ. cum addit. Camerarij (vbi Boh. *Plicuit* vocatur.) Iræmq; Epit. (vbi Ital. nominatur Pulmonaria. Germanicè *Lügenkraut, fleckenkraut, & klein vvaldwurtz*, G. II. *herbe aux poumons*) etiam Pulmonariam alteram appellat: Censura verò 91. in Amatum, Pulmonariam seplastorum, ibidèmq; negat esse Potamogeton, id quod vult Amatus: dicens: Potamogeton, vt ego opinor, ea est herba quam officinæ Pulmonariam appellat, sed forsitan quia pulmonis vitiiis opituler: quæ folio constat Betæ hirsutæ, notis albis maculato, & propè fontes & aquosos locos nascitur, vnde Fontinalis nomè traxit, de qua Gal. lib. 8. Hæc ille: Rectius autem Rob. Cosl. Pulmonariam herbariorum duplicem ait, hæcque alteram vocat Cirsij siue Borraginis speciem. albicantibus notulis maculata n, locis opacis prouenientem, non autem a quosis. Ita vt vel hinc appareat non admittendam Amati opinionem, apud quem posita Icon quæ non est plantæ quam Potamogeton præter rationem vocat.

Turnerus Baccharin, Saluiam Hierosolymitanam, & Pulmonariam officinarum vocat. Fracastorius lib. 7. cap. 8. de cont. Pulmonariam, Pulmonariam officinarum & Herbariorum Belgarum, Pulmonalem Latinorum, Picatodon *Herbe de cœur* [Herbam Cordis] Belgatum *Onser Brouwen Spin*, Gall. *Herbe au lait de nostre Dame*, h. e. latinè S. Mariæ lac, quod folia maculis albis plena appareant ac si lacte conspersa essent. Lat. in fol. Symphytum maculosum aut maculatum. Non autem vocandum putat Symphytum syluestre, quod & aliud syluestre sua natura sit: rectè etiam non parum differre ait, à Pulmonaria, de qua inter Mulci genera agemus.

Lobel. in Aduers. pag. 272. Pulmonariam maculosam folio Borraginis. floribus primulæ veris purpureis: item pag. 271. Pulmonariam recentiorum, Britannicam putaram. In Oberu. pag. 317. Maculosam pulmonariam (ac ita etiam in Icon. Plant. p. 586.) quam in horto Moutoni floribus albis variare tradit.

Gesn. hort. de hac loquitur cum ait. Pulmonaria Plinij Ital. hodièque vulgò sic dicta, sine maculis apud nos reperitur. Illa verò cuius Plinius meminit foliis maculosis, in Italia frequenter, et omnino Symphyto seu Consolidæ maiori dictæ cognata herba. In Catalogo plipsi Auricula mutis vt & Syluio dicitur.

Pulmonariæ maris & fœminæ: *hirschmangolt manlein hirschmangolt vvelblein* superfl. iam figuram habet Tab. quæ propter colorem tantum posita: tolerabile fuisse si maculosam & non maculosam pinxisset.

C. Bauhin. phyt. Symphytum 4. siue maculosum, seu Pulmonaria latifolia.

Pulmonariam (siue vt audio vocatam à Fuch-sio Buglossum Teophlasti) Florentem vidi mense Februarii inter Patauium & Balneum Apone-nse, ac inter idem Balneum & Aquam, necnon in horto Prinsii Patauij obseruavi. Genæ passim florentem mense Martio & Aprili. Basileæ in horto D. Platetii. Lugduni *au bois de la bonne Allemande*. Monthelgardii non maculata frequè in colle è regione pontis, florens Martio & Aprili in horto E. C. Patauij florentem vidi Martio in horto Patauii: Veronæ in horto D. Serrati M. dici, Ferrariæ in Monasterio S. Domini à l'Angelis, & Florentiæ in horto N. olai Ferrariensis. Pulmonaria, inquit Cladius, mag

culis insignita, copiosè multis Pannoniæ & Austriæ siluis spontè nascitur. Reperitur & in colibus vmbrosis, opacis locis, & riguis tractibus: Et in Bohemia quidem foliis haud maculatis: In hortis facilè adolefcit. Primo vere erumpit: mox florifera est: pereunt Autumno folia, radix perennat.

Tempere.

Hanc herbam licèt in medicina non habere peculiarem vsum, nisi quod in cibus & placentis & ouis verbasculorum modo, quibus temperamentum accedat, vsurpetur, in Hist. gall. scripturè Dodonæus. In Hist. tamen latina ait. Ceterùm facultate hoc Symphytum priori responderet, si radix huius viscosa: Verùm quandoquidem dura ac lignosa, sicior huius qualitas & magis adstringens. Foliorum in oleribus vsus est. rurantur verò & ad pulmonis vitia ac vlcera huius quoque radices conferre, & idem quod maioris Symphyti posse. Superat autem in Symphyti radice frigida temperies, sed tamen exigua adest humiditas viscosa, ac glutinans: Hæc nequaquam pruricum excitat, nec gustu acris aut mordax, sed *à reip.* sine exqualis, & qualitatis gustabilis expers; tantùm abest vt cum Scillæ acri visciditate huius humiditas lenta ac glutinosa confertur queat. Folia pruricum excitare possunt, non caliditate aut acrimonia, sed asperitate sua, vt iam scriptissimus, minùs tamen quàm Veticæ. Ad multa radix vilis est; vulnera & enterocelas recentes imposita sanat: ad sanguinis cum tussi spurationem ac profusionem, & contra pulmonis vlcera multùm prodest. paratur in hunc vsum & ex ea Serapium, quod sanguinis faores sistit: recentia pulmonis vlcera consolidat: ruffim sedat: febriam calores contemperat: humorum defluentium acrimoniam retundit; descriptio hæc est. *℞* Radicum Symphyti maioris vncias duas, dulcis radiceis vnciam vnam, foliorum tussilaginis vna cum radicibus manipulos duos, nucleorum nucum pinearum selquionciam, Zizipha zo. seminis maluæ drachmis duas, capitum papaueris drachmam vnam, fiat decoctio in aqua quantum satis est ad libram vnam: Colato addantur sacchari & mellis albisissimorum singulorum vnciæ sex, & fiat Serapium perfectè decoctum. Eadem quoque radix tenum vlcera etiam diuturna curat, & profluentem ex his sanguinem sistunt & superfluentes quoque muliebres purgationes supprimit, si vel decoctum eius bibatur, vel ipsa cum saccharo, aut melle condita, singulis continuis aliquot diebus assumatur. Ad omnia quoque reliquorum viscerum, ac internarum partium læsiones, & ad rupta vnicè commendatur. Tanta autem consolidandi huius vis est, vt vna cum carnibus crudis in partes concisis cocta, eas simul cogat ac vniat. Aduersus etiam sedis inflammationes conducit, & nimium profluentem hæmorrhoides imposita reprimat. Huic plantæ rei herbarie periti non contemnendas vires tribunt, ad pulmonis vlcera sananda. Quia in re, itémque in sanguinis reiectione mirabili succellu se eam exhibuisse mihi (*inquit Math.*) sepiùs retulit Iulianus à Matostica Teruisiensis medicus: Idem in Epit. Camerarij addit, Cohibet, consolidat, siccatur, abstergit, præfertur ad pulmonis cum vlcera, rum cæteris iof. ctiones, & ad sanguinis reiectiones: Datur torius plantæ decoctum ad supra scripta, magno auxilio, cum saccharo pluribus diebus: Idem cum maiori quoque successu præstat foliorum succus potus. Pulmonariæ maculosæ Lobelij folia iusculis mulierculæ miscetur, aut tusa ex ouis in placenta du-

cunt, adque pulmonis effectus & cordis vires conferre prædicant. Fallax admodum expertum, vt nobis videtur, de Pulmonaria vulgaris herba (quam intelligat non monstrata) tale adscribit Io. Agric. Vulg. Pulmonibus, inquit, egregiè opitulatur, & robur ipsorum conferuat, exaugèque. Quemadmodum experti licet in pulmone animalis decocto cum hac herba, & non marcescente, neque eliquato, quanquam igni aliquandiu supposito, & quantum satis est accenso.

PVLMONARIA ANGVSTIFOLIA
Ceruleo flore.

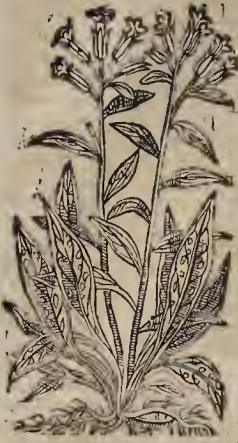
Vic folia sunt angusta & villis obsita. Buglossi silu. Echisæ aur Anchusæ foliis non assimilia, molliora tamen, neque tam asperè villosa, nullo pediculo prædita; sed mediū caulem amplectentia, qui paulatim succrescens, angulosus & hispida, interdū nonnihil purpurascens, in

pedalem tandem altitudinem exteferit, in cuius fastigio multi pentagoni caliculi, in quinque purpurascens laciniis diuisi, & subhirturi nascuntur, continentes oblongos, concauos flores, Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ vulgaris floribus formâ similes, qui per oras in quinque orbiculares ferè laciniis diuisi, colore, antè quâ aperiantur, ex purpura rubete, deinde quando explicati sunt, ceruleo adeò eleganti nitent, vt Gentianellæ vernæ floris venustatem si non superare, at tamen proximè æmulari videantur, odore autem nullo gratiij matuci decidunt integri, quemadmodum Buglossi hortensis & similia flores atque caliculū inanem cum stilo, & quatuor seminum indumento relinquunt, quod maturitate nigrum euadit, Echij aut Buglossi vulgaris seminum respondens. Adnascuntur deinde secundum caulis pedem, alia hirsuta folia angusta, palmaris aut amplioris longitudinis, Echij aut Anchusæ foliis latiora, mollioraque, inter quæ licet sicca sint subsequente vere prodit caulis luis venustis floribus onustus: radix crassis carnosisque fibris prædita est, vt Pulmonaria maculosa folio, initio candidioribus, deinde vetustate foris nigricantibus, dulci sapore.

Clusio in Pannon. dicitur Pulmonaria 2. [in hist. post.] siue angustifolia ceruleo flore. Taber. icon. & hist. Pulmonaria 1. angustifolia. C. Bauh. phyt. pag. 501. Symphytum 5. siue Pulmonaria angustifolia: flore atequam aperitur ex purpura rubente, explicato eleganter ceruleo.

Nascitur passim per Pannoniam & Austriam in inferiori in montanis & caduis siluis. Exilit nouo vere. florumque congestorum thyrsum ferè ante folia promit, diutissimèque floret.

PVLMO-

PVLMONARIA RVBRO FLORE,
folijs Echij.

Inuentur, inquit Clusius, & quibusdam Pannoniæ locis alia rubro flore [Pulmonaria 3. quoad descriptionem, Icon enim Lichen exprimit, cuius figura hoc loco errore Typographi pro Pulmonaria tertia Clusij exhibetur in Hist. Pannon. 4. in post. sine icone] superiori se e similibus, nisi crassiorem maioremque caulem

ac latiora folia haberet, & flores similiter, non ut illa cæruleos, sed pulcherrimè rubentes: alioqui & radice & temperamento conueniunt.

Hæc omnino respondens cum forma, tum amplitudine alia [Pulmonariæ 3. species altera in H. Pann. Pulmonaria 5. Pannonica seu Pulmonaria rubente cæruleo flore in Hist. Post.] est, cuius flores primùm rubent, ut in priorè Pulmonaria: deinde cærulei saturatioris coloris fiunt.

Tabern. icon. & hist. Pulmonaria 4. Plinij angustifolia. Cur compilator imitatus Clusium hanc priori angustifolia non subacstitit: C. Bauh. phyt. Symphytum seu Pulmonaria angustifolia altera.

Pulmonaria alba exotica.

Post Pulmonariam maculosam meritò & hæc referenda quam teste Lobel. in Obscru. pag. 317. albat Petrus Coldenbergius, folijs Britannicæ aut Alifanatis humi prostratis, floribus Solano proximis, exilioribus, muscosis.

SYMPHYTVM PVMLVM REPENS
sive Borrago minima herbariorum.

Symphyri pumili ramulum munere Frattis habeo, cui paulò citra cacumen bina folia, altero in viciate, alterum etiam minus, acuminatum utrumque: flores in furculis extremis, suo quisque pediculo nixi, complures, quorum qui nondum explicati sunt Heliotropij in modum deorsum inflectuntur: qui autem expansi sunt, ij Pulmonariæ Italorū flores magnitudine æquant, vni folij quidem, sed in quinque lacinas diuisi.

Hoc est illud Symphytum pumilum repens, Borraginis facie Borrago minima Herbariorum Lobelio [in Obscru. pag. 311. in Icon. Plant. pag. 577.] de qua ait. Speciosam hanc plantam alunt III. Princeps de Chymay, D. Car. de Croÿ, ceterique peritiores stirpium exploratores Belgij, folijs Borraginis aut Pulmonariæ minoribus flosculis cæruleo-purpureis Borraginis, sed radix pulla Vlmariæ aut Cariophyllatæ fibris implexa. Floret

Tom. III.

hieme in pensilibus hortis, Vere etiãque Augusto in hortis. Costanti cum muscositate nõ uolã acrimoniam exhibet, quod Botragini aut Buglosso negatũ est. Quanam sit hæc antiquis adhuc ignotamus.

De hac Dō. lat. inquit: Borraginis altera extat species folijs similibus, sed minoribus: flosculis cæruleis paruis absque staminibus, quã vulgatis Buglosso minoribus, radix restiblis hiemè sustinens, folijs interea quoque vitibus omnino rara est paucisque cognita. Hist. Lugd. pag. 881. inscribit Borraginem minimam herbariorum. C. Bauh. phyt. Symphytum 7. siue repens Borraginis facie.

CYNOGLOSSVM VETERIBVS:

CAP. X.

Post Buglossum Dioscorides, Cynoglossum tradit. *caule* carens. Cynoglosson, inquit, *folijs* latifolia Plantaginis habet, at angustiora & minor, lanuginosa. *Caule* vacat, humique sternitur. Prouenit in salubetis. Folia cum sullo adipe veteri trita, canum morsibus, alopecij ambusti que medentur. Ipsius verò herba decoctum, ex vino potum, aluum emollit.

Cynoglosson in nothis aliqui Phytou, alij Caballion [Caballiarium Marcellus], alij Splenion, alij Scolimon, Romani Linguam canis aut caninam appellant.

Buglosso quoque Cynoglosson subdit Plinius, rectè Gesneri iudicio ei caulem tribuens, quem Dioscor. negat, dicens: Iungitur & Cynoglossos, caninas iocitans linguas, topiarijs operibus gratissima. Aiu. tq. que tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aquã ad tertianas prodelle: quæ quatuor ad quattanas [Hic omnia que Dioscorides scripsit *estel d'apoz. l. 1. 2. 3.* Plinius transtulit ad Cynoglossum: vnde meritò ea, vt supposita, à Plinij textu asserit Cornarius, eum, inquit, Cynoglosso adscribat quæ Diosc. Buglosso.] Est alia similis ei, quæ ferat lappas [folia Lapathi minuta Humelberg.] minutas. Eius radix pota ex aqua ianis & serpentibus aduersatur.

Galenus, Paulus, & Aëtius in simpliciis censu, teste eodem Cornario, Cynoglossum omiserunt, fortè quod de Arnoglossio, i. e. Plantagine, dicta, etiam de illo intelligi voluerunt.

Nomina & virtutes herba Cynoglossæ hunc in modũ prosequitur Apuleius. Græci Cynoglosson alij Phrygiam [alij pyrgiam], alij Hemionion, alij splenion, alij caballion, alij scolimon, alij pygias, alij leucion [fortè legendum Teucion] Aegyptij zenis, Itali linguam canis, alij sub-

Y y

labium, alij linguam Macedonicam. Ad mosum serpentis Herba Cynoglossa contrita & ex vino sumpta veneno resistit. Quæ folia quatuor habet. pisata, & ex aqua potui data, prodest quartanis Succum ex pulso & oleo resectum in aurem stillatum mirè sanat eos qui minus audiunt.

Litem inter Dioscoridē & Plinium de caule Cynoglossi ad propositum dirimere videtur Marantha lib. 2. cap. 4. his verbis. Scribit Dioscorides Cynoglossum caulē nullum proferre: quod ita est, multique qui verum Cynoglossum cognoscunt, hoc obsecrunt. Verū cū anno abhinc tertio nos Garganum montem Maio mense peteremus, in itinere largus Cynoglossi campus sese nobis obtulit: ex quibus multa caule vacare vidimus: multa tamen caules habere è medio frondium nascentes, nudos, dodrantis, aut amplius altitudine, in summitate scabrosos, ut sua umbra vniue sum frondium ambitum, quæ humi spatia iacebant, superarent: flores in illis subpurpurei, anthesæ æmuli: atque in vniuer sum tota planta pulcherrima. Hanc rem nos ac tentius consi letaudam diximus. Atque ad illud vnum laborauimus, ut an diuersæ essent Plantæ, certiores redderemur: tandemque nullam in frondibus, radice, saporeque dissimilitudinem inuenientes, eandem esse coacti sumus affirmare: ancipitæque rei nouitas nos reddidit, an plantam illam pro Cynoglossio admitteremus donec Medicus quidam Germanus, materix medicæ studiosus, qui per multos annos Parauij artibus operam dederat, se Cynoglossum in Parauino orto constanter vidisse, quæ post tertium annum caulem edidisset, mihi affirmavit. Vnde priorem meam sententiam nihil mutans, hinc diuersitatem vetustatis ratione euenisse arbitratus sum, hocque Dioscoridi, sicuti & multa alia, incompertum fuisse.

Cū itaque olim ne veteres quidem in huius plantæ delineatione sibi consentent [Dioscorides siquidem ei cauiem ademit quem Plinius tamen ei tribuit,] non mirum est si magna adhuc hodie inter recentiores herbarios contentio perleueret, quamnam ex aliquot plantis, verum sit & facie & viribus Cynoglossum. Hi siquidem ad vires attenti, & ad effectus quos Cataportia de Cynoglossa miscripta pollicentur, aliud atque aliud Cynoglossum ostendunt.

Æquinocæ

Cynoglossi sequentes agnoscuntur species, eodemque nomine quæ sequuntur donantur plantæ: scilicet. Cynoglossum vulgare. Cynoglossum Montpellieranum. Cynoglossi vulgaris minor species & candidior. Cynoglossum minus. Cynoglossa folio virenti. Cynoglossum siuestre Thalij. Echium. Anchusa. Lithospermum maius. Echium Scorpioides, aquaticum Gesn. Cerinthe quorundam. Plantago. Narcissus. Cynoglossam etiam de Plantagine dici à Recentioribus verum, quàm verum est Arnoglossum & Cynoglossum Plinium & Apuleium inter se confudisse.

GYNOGLOSSVM VLGARE.

Descriptio

Nigra foris radix, intus alba, tota crassa, Rappam exiguam representans foris coloris pulli, odore magis graui quàm sapore, qui dulcedinem nonnullam satiam linguæ offert: caules circiter bicubitales in ramos multos diuisi, vete-

rata quatuor conis suis ad stilum in medio prominulum concurrentes, nonnihil compressæ, spinulis hispide, quæ pertinaciter vestibus adhaerescunt, cauitate vitæ donatæ, in qua itidem semen vnicum.

In his regionibus, inquit Cordus in Dioscoridē asperam Anchusam [Echium vulgare] quam Lycosum esse diximus Cynoglossum vocant. Veram autem Cynoglossam omnes alix Germanicæ gentes *hundszungen* id est, Caninam linguam vocant: quam etiam pharmacopolia habent. Dioscorides et caulem negat: & nos etiam sine caule eam nasci vique videmus, quibusdam tamen temporibus eadem caulem, purpureos flores, & post hos minutas lappas producit, quas Plinius etiam illi tribuit. Ergo imprudenter Ruellius scribit, non esse Cynoglossum quod in officinis habeatur, quoniam caules & lappas ferat. Multis enim nos annis obseruauimus Cynoglossam interdum primo anno, interdum & secundo sine caule nasci, ut Dioscorides eam depingit, reuertâ tamen caulem fert. Duplex inuenitur Cynoglossum maior. De qua dicitur paulò post.

Vocatur hæc, inquit Tragus l. c. 76. *υνογλωσσος* Græcis, Cynoglossa & lingua canina Latinis, *hundszung* Germanis dicitur. Posset & eadem lingua *hundszraun*, id est, Herba canina: *hundszervitzel*, id est, radix canina, appellari, cum tota sua substantia serore canino grauitur oleat. Hæc alij [teste Diosc.] Phiton, alij Cabassatum, alij Splneron, alij S. olimon. Romani linguam canis aut caninam appellant. Apuleius c. 97. Phytigiam, Hemionion, Splenion, Caballion, Scolymò, Pyegin, Leucrion, Zenis, Sublabium, & linguam Macedonicam vocat. Manlius sup. pill. rheumat. Melue. Cynoglossam ait à quibusdam Kaliber, Cestlen, Alchaaber, Cabeachar. appellari. *Folia* autem Cynoglossi vulgaris nobis non videntur strata, ut scribit Tragus: sc. etiam eius non est bona, sed potius est Echij. Fuchsiana etiâ nostram quâ iam scriptâ emimus non bene exprimit Cynogl.

Fuchsiv. detur confundere hoc Cynoglossum siue linguâ caninâ officinari cū Echio vulgari, quod apparet ex fig. & descript. deceptus forte fig. Tragi.

Cornar. in Dioscor. Notum est Cynoglossum & vulgè & officinis suâ Græcâ appellatone. Nostri illam sequentes *hundszung* dicunt, Nec aduersarij huic quod Dioscor. caulem non ha-

bete

bera & per terram stratum esse dixit. Tale enim reuera primo ortus fuit anno conspicitur. At ubi per hiemem duravit, sequenti anno affurgit, & caules producit quos thyfos Plinius appellavit: ni minimè dubium sit vulgare officinarum Cynoglossum reuera id esse quod Plinius descripsit. Hæc Cornutus qui [v. Tragus] per terram sterni Cynoglossum vulgare asserit, nimium securè suam sententiam proponens.

Cynoglossum vulgare Buglosse vulgò vocatur adeo similem ait Humelberg, apud Apul. vt ab ea non nisi odore [qui in Cynoglossa grauis est] discerni possit. An autem tanta sit similitudo iudicent lectores.

Louf. lib. 5. cap. 156. *hundszung*: Cynoglossum: Lingua canis: eius duo Genera, maius & minus: maius est verum Cynoglossum Diosc. Dicitur etiam *leinde hundszung*: Paruum est Cynoglossum officinarum aut vulgare. Duas icones proponit Lonicerus, primam in qua caulis malè applictus: altera icon est eiusdem plantæ quæ amissit priora folia: ignarus botanicus ex consideratione iconum ex vna planta duas facit.

Ruellius non reprehendit Amatius quod falsè aliorum iudicio, Ly opsim eam non esse herbam contendat, quam vulgares Italiae Pharmaci. Cynoglossum apppellent, cum reuera inter se maximè differant.

Anguilla epist. 12. demonstrat satis se hanc herbam non agnosceret pro Cynoglossa. Gesn. hort. vocat Cynoglossum italicam: In caral. plant. Lycopsum & quartum genus Anchusæ, cui Ruellium Lingua canis hodie vulgò dicitur nomen attribuit referret.

Dod. in fol. p. 53. duas habet Icones quas Plantinus exhibet: Cynoglossum absque flore: 2. Cynoglossum cum flore. & describit. Græcis *γλωσσόχοπος* & *γλωσσόχοπος* dicitur: Latine Lingua canis. Germanis est *hundszungen*, Belgis *hontz tonghe*: Hispanis *Lingua del perro*: Italis *Lingua de cane*: Gallicis *Langue de chien*: Anglis *hoovedes tunghe*: Bohemis *ply jazky*.

Ælius lib. 1. & Traber lib. tertij l. 2. Limonium & Cynoglossum Candium eandem stirpem sententia videntur. Roudolpheus Gaulton syllastr. esse voluit, sed syluestre Glastium à saturo perquam differens est.

Loebel. in Obseru. pag. 317. (Itemque icon Pl. p. 580.) duas picturas exhibet sub his titulis. Cynoglossum vulgare sine flore, Lycopsum Lacunæ: Item Cynoglossum vulgare cum flore. Addit præterea Cynoglossum maximum occurrere in hortis Belgicis, folijs scilicet, floribus, semine, omnique sua parte duplèque maius vulgari. Quod verò pingit in Aduers. credimus esse Cynoglossi vulgari speciem minorem & candidiorem.

Per hiemem folia illa dura: appetente Iunio mense caulem emittit, aurore Trago. Nascitur in parietinis & muris iuxta seps, quod omnis generis sordes conici plerumque solent, sabulosus & incultis denique locis Cynoglossum vulgare seu Lingua canis provenit Patauij, Lugduni copiosè versus la parte Nesusæ, florens Maio: Bassilæ passim. Montbelgardi inter portam des Grauers & Castellum extra vibem, & alibi vt in horto E. C. Genevæ cum flore & lappis Iunio mense: Monspelij provenit & præterea alia species.

Cynoglossa frigidam & siccam temperatam obtinet inueteratis & malignis vlcibus. & Mariscis præsertim sanandis efficacissima. Radix Cynoglossæ vino decocta, vesperiq; & mane bibita, alium emollit. Eadè fermento obducta ac pau-

latim in calido cinere tosta, & afflata, postea abigebat & fermento locis affectis Balani instat indita, calorem & dolorem interitum matricatum protinus auferit, vtque citò curentur efficit, experientia id attestante, neque multis hoc genus curationis notum est. Aqua Cynoglossæ, succus & puluis eius mariscis vtilissima sunt, collutione & inspersu. Aqua distillata alia quoque sanat vulnera, præsertim genitalium, Linteolis in ea madefactis ac impositis. Herba rufa, & cum Adipe suillo in saragine tosta, moribus tabiosi canis me detor & ambustis. Caluis illitu capillos reuocit. Aduersus inueterata mala pustularum, fistularum, & aliorum abscessuum tumidorum, vnguentum è Cynoglossæ succo confectum illitu efficax est. Confectio verò sic se habet: Succum Cynoglossæ cum melle rosarum æquis portionibus paulatim, quoad succus absumatur, decoque, post Tecebeninam admisce, & fiet vnguentum Cræti maxillimum. Hæc Tragus qui vires tribuit p. ynoglossæ Dioscoridis, quæ an congruant vulgari huic nescimus: nec etiam ea vti velimus ad emollendam alium, nec ad morsum canis rabidi. Appollinaris ait conferre applicatam moribus canis & caluis sem reparare. Dubitamus an consultum sit hac planta in prædictis moribus vti, nos nolumus experiri: nimium frigida est.

Porro Matthioli de eius facultatibus hæc prodidit. Radix sicca in puluicem trita, ex vino rubro pota dyenteriam sanat: vtilis admodum ijs quos gonorrhæa habet: item ad Catharos & grauedinem. Radix vulneraria est, vtilis sistendo languini & omnis generis vlcera & vulnera curat, in primis autem aphthas & maligna oris vlcera, ex lue venerea orta: nec non hæmorrhoides, si radicis decocto colluantur. & puluis eiusdem inspergatur. Succus & aquæ stillatitæ f. cultas eadem. Ambustis scribunt auctores Aduersatorum opitulari, vel mulierculæ seunt, refrigerandi scilicet manifesta qualitate, exsiccante, dolorè inque leniente, & maior in fluxum prohibente, præsertim axungia alliquef. & feruida que instillata: item alopecij de acri & erodente humore capillis defluentibus, confert: nec non emollit alium eius vis malacica & mucoginea vino incocta, & frigore retulo: radix odore est penè soporifero, maximi hodie vltus: d acres & tenues fluxiones, magis tamen incrassat.

CYNOGLOSSI VULGARIS MINOR
Species & candidior.

Cynoglossi speciem habeo siccam, Descriptio nescio vnde nisi ex Valerandi Dourez herbis fortè: dodrantem non excedit radice nigra vt in vulgari: à qua plures caules, tres in planta quam siccam habeo, in quibus filia duas vncias longa, tomento candidantia, vti & caules. Semina lappularum æmula, aspera, Yyy 2

quatuor simul facta, non minora quam in vulgari Cynoglossa.

An Cynoglossum pusillum Narbonense Lob. in Advers. & H. Lugdun? An Caspari Bauhini phyt. Cynoglossum s. sine medium, Cynoglossa minor Cordi?

CYNOGLOSSVM MINVS.

Descriptio

rubentibus succedunt semina lappacea, pulchra, quaterna, vestibus adhaerentia, multo vulgari minor.

An Cordo in Diosc. Cynoglossa minor, quam Dioscoridi incognitam fuisse scribit?

Tragus libro 1. c. 64 pi. gens & describens vocat Elatine. Eius autem figura minus placet. In ea siquidem sunt latiuscula folia inferiora. Melior habetur apud Tabern. hic inscriptione. Histrotropium minus rectum, *Blau Scorpion Kraut*: Fuchsius in historia sua manuscripta Cynoglossum minus vocat. Clusius in Panco. pag. 64. Cynoglossum pusillum. In H. post. Cynoglossum tertium, Cynoglossum pusillum sine Austriaco alteram. H. Lugd. pag. 1240. Lappula rusticorum. Casp. Bauh. phyt. Cynoglossum tertium sine minus.

Locus & Tempus.

Cynoglossum Tubingae & Genevæ olim à me visum. Montbelgardi in orto Ill. Principis à me factum florebat Augusto. Cynoglossum pusillum Clusij crescit ad viarum & agrorum margines circa urbem Viennam in nudis & salebrosis iugis haec vibi vicinis, atque alibi. Floret verò Maio & Junio.

Elatine, inquit Tragus, est figerandi, exsiccandi, & sanandi vinum obtinet, eoque nomine tenerimis membris utrinque vtiliter adhibetur. Elatine herba in vino tubro decocta, ac pota intestinorum et ostionibus à dysenteria medetur, dysenteriam sicut, dolorumque mitigat per aliquot dies continuos pota. Herba vino decocta, & gargarifata exulcerationes oris & colli per sanat. Quam & itula superstitio nonnulli persuasi, quorum supra mentionem fecimus, ab otis viceribus, quæ Græcis Aphræ appellantur, eos liberari credunt, qui hanc herbam saltem secum gestauerint, testanturque id experientia comprobatum. Elatine viridis adhuc, tusa ac fronti imposita, oculorum inflammationibus & fluxionibus auxiliatur. Alia verò iuamenta quotidie

inueniri, ex iis quæ annotauimus colligi poterunt.

CYNOGLOSSA FOLIO VIRENTI
Ioh. Bauhini.

Caulis alicquot ex rauce pollicari, nigra foris, intus alba, lignosa, sapore viscido & ingrato, erigit bicubicales, rectos, hirsutos, in alas diuisos, adulos, inanes, folia forma quidem sunt Cynoglossi vulgaris, superne læto virore splendens, glabra, & tactu mollia, alicubi etiam

mollit lanugine hirsuta, in fernè albiora, hirsuta, & aërea, odore nullo, sapore saturo: flores vt in vulgari, ferruginei rubescite, parui, in quinque lacinias diuisi. apicibus toridem paruis & rubentibus, è calyce hirsuto, quinq. folio, in atro virente purpurant: lappula quales vulgari: scilicet auream inepius corruptit bonam fig. C. Bauh. phyt. Cynoglossum virens: Cynoglossum folio viridi Ioh. Bauhino. Sed cur dicit semper virens, cum vix vltra annum duret?

Cynoglossum hoc antè aliquot annos reperi in monte prope Masmunster plantarem in orto Ill. E. C. sapius ex semine deciduo se renouat: floret autem Aprilis & Maio: semen maturat Iulio, deinde perit planta.

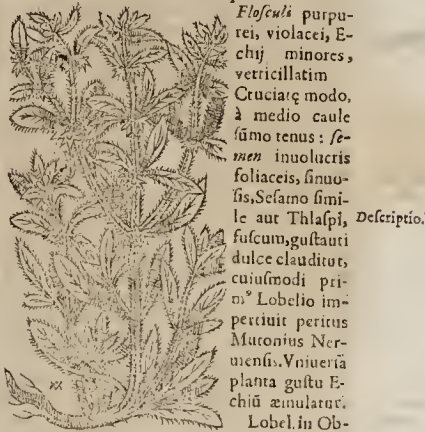
CYNOGLOSSVM CRETICVM PRIMVM
Clusij.

Meminis Clusius in post. Hist. præter hæc duorum Cynoglossi Cretici genecum, quorum historiam, qua potuit perspicuitate & facilitate ita profequitur. Proferit Cynoglossum Creticum primum à summo radicis capite multa folia, longa, vulgaris foliis multo angustiora, venis aliquot secundum longitudinem excurrentibus prædita, ex viriditate canescentia: inter quæ nascitur caulis inæqualis, minimi digiti crassitudinem non attingens per quem, inordinato

nato situ, nascuntur folia, iis quæ à radice prodeunt breviora & angustiora ipsum quodammodò amplectentia, ex quorum alis circa summum caulem nascuntur ramuli: aliquot cauis *flosculis*, in quibusque laciniis per extremas oras diuisis, onustis, vulgaris quidem floribus forma similibus, sed minoribus & diluoris coloris, in quorum medio quinque flaminola saturè rubentia: singulis floribus succedunt, quemadmodum in vulgari, quatuor rugosa & aspera *semina* simul coniuncta (prominulo ex illorum medio stilo) vulgaris tamen seminibus minorâ, sed non minùs quàm illa, velsibus attingentium in herentia: *radix* est longa, singulatis, candicans, crassa, & succulento cortice obducta, summa tamen cute subsulcata, minimi digiti crassitudine, sicutu contumax, raris tenuibus fibris per totam longitudinem prædita.

Hoc natali loco crescens nunquam vidit, sed in quorundam hortis semine narum duntaxat, quod ipsum etiam sæpius in suo aluit, ac primum in Belgica semine ex Italia misso Cynoglossi C. et rici nomine, d. inde spontè deciduo confertatum: florebat Maio atque etiam Iunio, quo similitèr mense maturecebat.

ris, Aparinesitu vicina quæuis atripit: *folia* binna & terna, atroui entia, Echij modo hispida, Rubiæ paria, & aliquando maiora.

Descriptio.

flosculi purpurei, violacei, Echij minores, verticillatim Cruciatæ modo, à medio caule sumo tenus: *semina* inuolucris foliaceis, sinuatis, Sefamo simile aut Thlaspi, fuscum, gustanti dulce clauditur, cuiusmodi primo Lobelio imperitius peritius Mucronius Neruenis. Vniueria planta gustu Echij æmulatur. Lobel. in Obseru. p. 466. vocat Allison Germanicum, Echioides (ita quoque Icon. Plant. p. 833.) sue facie Molluginis Herbariorum: Aparine Plinij paratum. Allison Germanicum Echioides Lobelij H. Lngd. pag. 114. Aparinem maiorem Plinij T. bern. Cynoglossam 7. sue topiariam seu repentem C. Bauh. phyt. cui potius Cynoglossos topiariis operibus gratissima Plinij, quàm vel eiusdem Aparine l. 27. cap. 5. vel etiam Parthenium lib. 22. c. 17. A' yllum Germanicum Echioides. Anatiem maiorem Tabernamonteni, *Griffi k' ebkr' aut*, Hort. Lusit.

CYNOGLOSSVM CRÆTICVM secundum Clusij.

PRIMO anno ex radice longa, inf. a digiti minimi crassitudine consistente, rarisque fibris per longitudinè sparsis præditâ, crassifusculôq; cortice fortis fulco amictâ, multa prouit *folia*, palmi aut amplius longa, vnicam lata, humi fusa, mollia, & tenui breuissimè lanugine tectâ, neruo satis crasso illa per longitudinem æ-

qualiter secante: inter quæ altero anno prodit caulis cubitalis aut amplior, striatus, firmus, rectus, molli lanugine obfusus, quem confuso ordine veliunt folia iâ dictis similia, sed quæ breviora sunt, quo propius ad summum caulem accedunt, ex viridi pallecentia: summus caulis in multos graciles ramos diuiditur summo fastigio Scorpiari aut Heliotropij maioris instar inlexos, in quibus plurimi caliculi quinque laciniis constantes, vnde *flares* emergunt primi floribus breviores, illis tamen ampliores, in quinque laciniis orbiculares diuisi, candicantis inijtò coloris, sed multis tenuibus purpurascensibus venis [quæ veritate in caruleum colorem transeunt] ornati: defluentibus floribus, conspiciuntur in caliculis quatuor *semina* coniuncta, vt in priore Cynoglossò Crætico, rugosa & aspera, è quo: ium modo prodit stilus.

Cynoglossa topiaria floritè Plinij.

Ex radice geniculatis, bicubitalib. cauliculis, aspe-

CERINTHE VETERIBVS.

CAP. IX.

ALUERIORUM & apum causâ Cerinthem ferec. Ate oportere prodidit Plin. lib. 21. cap. 12. Est autem, inquit, Cerinthe folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis succum habente. Pluris florum antissimæ sunt. Theophr. *xyphoider* inter aestiuos flores annumerat hist. lib. 6. c. 7. De hac Columella lib. 9. cap. 8. de comparandis agribus ait. Sunt qui per inritia vetis Apistrom atque [vt Vates ait] trita Melyphylla & Cerinthe ignobile gramen alâ que colligant similes herbas, quibus id genus animalium delectatur, & ita albos perficent, vt odor & succus vasi inhaerens, quæ deinde mundata exiguo melle respergant: &c. Vates ille est Virgilius, qui Georg. 4. sic cecinit:

... huc in viscos asperge Sapores

Tertia Melyphylla & Cerinthe ignobile gramen. Ignobile gramen Seruius & Paulus Manutius dicunt vile est copiam, quod vbi que nascatur.

P. o Cerinthe Plinij quatuor plantæ congenere à quibusdam proponuntur. Harum *prima* est Cerinthe quorundam maior versicolore flore. *Secunda* Cerinthe quorundam maior, spinoso folio, fl. suo flore. *Tertius* Cerinthe quorundam maior flore ex tubo purpureo. *Ultima* Cerinthe quorundam, sed minore flore flauo.

Cerinthæ etiam appellatione donantur & he plantæ. Gramen ignobile. Lilium solum Theophrasti Constantino: Liliij tertium genus Gesnèro in Oecon. Pasqueta Ruellio.

Æquiuoca

CERINTHE QVORVNDAM MAIOR
versicolore flore.

Descriptio
Quatuor aut quinque ramos siue *caules* habet primùm, à summo radice capite prodeuntes, rotundos, succulentos, interdum cubitales: quos amplectuntur numerosa *folia*, oblonga, circa pediculum latiora, mucrone obtuso, colore ex viridi ad cæruleum quasi tendente, candidis maculis aspersa, non nihil villosa: foliorum sinu nascuntur alij ramuli, Heliotropij maioris ramulorum instar sese intorquentes, pleni *florum* secundum ramulorum longitudinem dispositorum, longiusculorum, concavorum, à medio in extimam partem sinuorum, altera quæ caliculis inhærent, ex rubro purpureorum quibus apes valde delectantur: his decidentibus, bina plerumq; in eodem caliculo *semina* conspiciuntur, nigra, Erii magnitudine, seminis Echij, aut Ciceris arietini forma: *radix* alba: vbi spontè nascentem observaverim ignoro.

Locus & Tempus.
 Crescit autem nonnullis Lusitanie locis, sed copiosè per totam Beticam. Floret noao vere & Martio. Apud belgas in hortis rara multò ferius, videlicet sub ætatis sinem, & subinde floribus scætet in hiemem vsque, tum perit, & deciduo semine singulis annis renascitur.

Mamilla Maru.
 Quidam Cerinthem esse volunt, ea ratione nihil fallor ducti quòd apibus grata sit, quod de Cerinthe & testantur Virgilius & Plinius. Vulgus herbariorum etiam Memitham magno errore vocavit. Non desunt qui Maru siue Almaru Auicennæ l. 2. tract. 2. descriptum putent, præsertim tertiam eius speciem: quæ, ut verum fatear, nihil videtur Auicenna aliud describere quàm vulgarem nostrum buglossum, aut portraginem, quibus hanc nostram temperamento proximam existimo. Hæc Clusius in Hisp. de ea etiam agens in hist. rar. plant. Ceterùm iconem propositæ Maru maioris Dodonæi: nomina verò lubuerit, quæ etiam minori Cerinthe de qua postea dicemus conveniunt. In lætis & viribrosis collibus exit, inquit Dodonæus: tum & secus vias ac agrorum margines in bohemia, Rhatia, Vindelicis, Norico, Pannonia, ac ultra citràque Danubium locis complurimis. Floret ac viget à Maio ad multam ætatem. Recentior ætas Maru appellat. Meminit autem Maru herbæ Auicenna c. 464. quinque eius species enumerans: quarum prima & secunda odoratæ calicæque: quarta similiter calida, sicca & attenuans: Tertia verò temperata, quæ existimavit esse buglossum, quinta refrigerans Mischebar dicta: Cum qua Cerinthen (si cum aliqua) convenire censemus. Videtur verò & Cerinthe eadem stirps esse, de qua Plinius l. 21. cap. 12. his verbis egit. Nec abhorret enim Maru ab eius descriptione: albicantibus siquidem maculis folia candicant; deorsum quoque flexa incurvantur; cribralis stirps est; capitulum siue stygium caulis concavos floculos promit: è quibus apes mel legunt. Theophrastus *Κρηθρον* inter æstivos flores l. 6. enumerat; inter quos & Maru herbæ flos habendus. Meminit Virg. Georg. 4. vbi ipsam appellat ignobile gramen: quibus verbis, aut Graminis nomine Pœta (quod verisimile) abutitur, aut aliam vult intelligere Cerinthe, quæ graminis sit species. Extat verò & apud Plinium Leucographidis herbæ nomen lib. 27. cap. 11. quæ qualis esset scriptam se non reperisse refert. Quod si verò non temerè nomina stirpibus indita hæc non abs re

Locus & Tempus

Mischebar

Cerinthe Theophrast. Cer. Virg.

Leucograp.

Leucograp. q. s. dicitur, folia etenim albis maculis inscripta habet [quin, inquit Ætius, cum subindis appareat, si ad eodem afficitur aut ad aspectus pallium, locum inalbat.] Potest verò, teste Dodonæo, & Leucographis eadem cum Cerinthe esse dici. Manifestus autem est Plinij error qui de herba scribit quæ lapidæ Galæti tribui debent. Non tardè siquidem eadem stirps sub diversis nominibus locis separatis occurrit: Non esse autem hanc Memitham, quæ Græcis *μαυριον*, adeò palàm est, ut refutatione opus non habeat. Ceterùm facultate hæc Maru species frigida appareat atque adstringens: & talis quoque Leucographis est Plinio auctore.

Lobel, obs. p. 2. 3. (Icon. Plant. pag. 397.) Cerinthe maior: floris sese expandentis colore purpureo-luteo.

C. Bauh. phyt. Cynoglossum 8. siue montanum maius seu Cerinthe flore purpureo-luteo.

CERINTHE QVORVNDAM MAIOR,
spuolo folio, siccato flore.

FOELICIT nobis adolelet it Cerinthe maior cubitum vnum aut duos alta, radice recta, simplice: *caulibus* digitali crassitudine, rotundis, lævibus, exalbidis, in ramos plures diuisis: *folia* glastii fatui linguam amulantia, falcatis appendicibus ramos & caules amplectuntur, ex viridi glauca, plagelis

lucis candicantibus hic illic sparsis maculosa, spinulæq; tam lupina quàm piona parte asperata, in ambitu arguè crenata, sapore ferè herbaceo: *flores* ex ramulorum fastigiis dependunt plures uncti-lutei, oblongi, in calathi formam, oris læviusculè diductis: quorum singulis rasant occultata quinta stamina lutea mucronibus artis præpilata, extrinsecus verò obuallant quinque; folia angustata, oblonga, concinnè per ambitum crenata: *semina* vnicuique flori succedunt bina, Orobis ferè magnitudine, nigra foris, pulpam intus albam continentia.

Semen ex Italia misit D. Io. Henricus Cherlerus gener, vnde enata floruit mihi in orto sile. C. sub initium Junij. Provenit copiosè in agro Romano idem oculatus est testis, sicut per totam ferè Hetruriam in agrorum & viarum marginibus. Spontè nascentem observabam Valentino regno, & florentem Martio, atque Aprilis initio. Semine tamen ex Italia misso nata in Belgicis hortis, non nisi Junio & Iulio atque etiam seriùs florebat, & subinde in hiemem vique.

Lobel, obs. p. 216. Cerinthe maioris è floris sese pandentis colore luteo differentia.

C. Bauh. phyt. Cynoglossi 8. seu montani maioris, seu Cerinthe flore luteo varietas.

Cerinthæ quorundam maior flore ex rubro purpurascens.

Cerinthæ tertium genus neque spontè nascens, neque in hortis cultum conspexit Clusius, sed I. Plereau Tornacensis Cuius, in cuius orto cultissimo creuit, iconem misit: seri addens Februarius, Martius & Aprilis, pro ætatis verni temperie: humido solo delectari, propterea, cum æstiu dies incipiunt, & arcescit solum, ceribus rigationibus indigere, vt augmentum sumat: atque vt plurimum Autumno duntaxat flores promere, cum videlicet de cælo crebri imbres cadere incipiunt. Annuam verò esse plantam.

Label. Obseru. pag. 116. Cerinthæ maioris è flore purpureo & folio fusco glauco differentia. C. Bauh. phyt. Cynoglossi 8. siue montani maioris: seu Cerinthæ varietas, flore purpureo.

Cerinthæ quorundam minor, flore flauo.

Cerithe dicta Plinij herbariis, *caule*: plures à recta *radice* fundit, teretes, læues, in alas diuisos, cubitales: partim erecto, partim humum versus reflexos, *folia* oblonga, subrotunda, perfoliata: siliquosè quodammodo fornicata: caulem pinnis rotundis productionibus amplectentia, colore supernè in atro viridite vel cæso, & creberrimis ceu poris impressis, non tamen vt in Hyperico peruiis, obiectu lacis apparentia punctata, infernè magis glauca & veluti undulata: *flores* inter alarum folia condit simul multos, caducos, luteos, sublongos, profundè crenatos de quibus toridem adnascuntur *lamina* Ochreæ colore, stilo solo reuui albido extra flores calathum prominente: ex calyce quinquefolio, cui bina innascuntur femina, foris nigra, intrus silha, & medullosa.

Clus. in Hisp. vocat Cerinthem siliam: in Hist. rar. Cerinthem quartam: siue Cerinthem quorundam minorem flore flauo. Alebatur, inquit ille, etiam in Belgicis hortis, quando Viennam euocatus sum: nec antè spontè nascentem hanc plantam conspexeram, quàm in Austriam venirem, in cuius agris atque etiam Scythiæ copiosè creuit, interdum etiam hieme in sua viriditate permanens. Huic Clusius in Hist. rar. particularem tribuit iconem: nomina autem et communia cum priore Cerinthe. Eadem etiam illi nomina, & locus assignantur à Dodonæo quæ prior.

Gesl. hort. Cynoglossis montana à quibusdam, Telephium nonnullis eruditus existimatum: quæ Romæ in monte Palatino frequens nascitur ac à Græcis editur. Label. in Adu. pag. 172. Cerinthæ Plinij. In Obs. pag. 216. Cerinthæ minor.

H. Lugdunensis Imper. sectam dat iconem si intelligat eandem plantam quam nos: nescimus etiam cur apud eam dicatur folia villosa.

C. Bauhin. phyt. Cynoglossum 9. siue montanum minus.

Cerinthæ quorundam Montbelgardii in horto Ill. C. W. ex femine deciduo quotannis nouis plantis se propagat: eius semen ex Burgundia nomine Maru mihi misit Tossanus Carolus. Olim habui Genevæ in horto florentem Iunio, & virentem adhuc Autumno: frigore tandem confusum pro femine se propagauit deciduo. Lugd. florentem habui Maio. Obseruauit etiam Basileæ in horto D. Plateri: Tiguri in horto Gesneri: Bononiæ spontè in agris prouenientem, vt & Florentiæ.

ISATIS SIUE GLASTVM MONTANVM Dalechampij.

C A P. XII.

Glastum Descriptio

Montanum in niuis verticibus montium gignitur, radice crassa, nigra, fibris multis capillata: foliis circa radicem multis, longo crassoque pediculo subnatis, venosis, Glasto similibus, sed in summo magis obtusis: caulibus multis, pede altioribus, in quibus folia supradictis angustiora & ac-

cutiora: *flor* copiosus in caulium vertice luteus nitens, oblongi vasculi figura, supernè in cuspidis diuisus, prominente in eius medio sinu, tenui pilo.

Vellem locum particularem annotarum ubi reperitur Glastum montanum hoc Dalechampij, quod Hist. Lugd. p. 1204. pingit: non multum forte differt à Cerinthe. C. Bauh. phyt. Isatis 3. siue monrana vocatur.

HELIOTROPIVM VETERIBVS

& in genere.

C A P. XIII.

Heliotropia duo sunt Dioscoridi: Maius vnum alterum minus, de quibus ita scriptum reliquit. Heliotropium magnum, quod aliqui Scorpiuron vocauerunt à floris figura, vnum Heliotropium [addit quidam, *λίχτρα*] ab eo quod folia vna cum Solis inclinatione circumaguntur: *folia* habet Ocimo similia, sed his subtiora, nigriora [*λευκόχροα* vet. quam lectionem secutus est Marcellus.] & maiora: *ramulos* à radice tres, aut quatuor, aut quinque: & ex his alas multas: in cacuminibus *florem* album, suffuluum [ira vulg. ex. ast. Sarrac. *σάραβο*, purpureum] incuruum, velut scorpionis cauda. *Radix* est tenuis & inutilis. Nascitur in asperis locis. Huius herbæ fasciculus cum aqua coctus & potus, pituitam & bilem per alium ducit. Comoda est & ictis à scorpione, cum vino pota & imposta. Adalligatur eadem vt amuletum prohibens conceptionem. Tradunt feminis grana quatuor cum vino pota, vna hora antè accessionem, febres quartanas sedare [finire Sarrac.] tria, tertianas. At imposta semen, formicarias ac pensiles verrucas, & thymos, & epinyctidas reficit: folia verò podagris, & luxatis, & pueris sirtasi, ac partium circa cerebrum & membranas eius inflammatione affectis, viliter imponuntur. Mouent eadem menses, & sætus ducunt, tria apposita. *Ceterum* Heliotropium paruum [quod & alio nomine Scorpiuros vocatur] nascitur in locis palustribus, & iuxta stagna, folia habens similia prædicto, sed rotundiora: semen rotun-

semen rotundam, dependens vt peniles verruce. Potest herba cum semine, addito Netro, hyssopo, & Nasturtio, ex aqua pura, latum & rotundum lumbricum expellere. Tollit & peniles verrucas cum sale imposta.

Sed & Plin. Heliotropij duo genera assignat. Heliotropij miraculum sæpius diximus, inquit, cum Sole se circum agentis, etiam nubilo die: tantus syderis amor est. Noctu velut desiderio contrahit æruleum flore[m] de Cichorij flore, quæ etiam solem semper aspicit, hoc audiendum. Heliotropij flos, vel candidus est, vel subfulens Dioscorid. Dalech.] Genera eius duo tricoecum: (paruum) & helioscopium [magnum.] Is præterea foliis tribuit ad tetram vergere, quod Dioscorid. fructui: præterea similitudinem caudæ Scorpionis semini adscribit quam notam Dioscorides Scorpionidi assignat, de qua suo diximus loco. Dicendum igitur videtur Scorpionidem congenerem esse cum Scorpiuto Dioscoridis, cum quo Diosc. illam conuenerit, perfectam eius descriptionem subiiciendo; & Plinius pro eadem planta accepit; Quod autem apud Plinium semen comparatur caudæ Scorpionis accipitur pro cauliculo reflexo, in quo primò flos, deinde semen dispositum est. Plinius itaque Heliotropium tricoecum [minus] cum maiore Heliotropio Diosc. confundere videtur, tribuens vni, quod Dioscorides ad alterum refert. Dioscorides verò omissum Tricoecum videtur sub Heliotropio minore comprehendisse.

Duo igitur est: Heliotropia Varro quoque testatur. Nec minus ad mirandum, inquit, quod sit, floribus, quos vocant Heliotropia. Idem & Paulus lib. 7. confirmat, scorsum ptiuatimque de utroque agens. Heliotropium maius, quod & Scorpiutum vocant, calidam, siccam, & abstergentem vin prætere fert, cuius decoctum potu ejicit pituitam, bilêmque: applicatum verò semen ipsius myrmecias & huius notæ vitia perficit. *Maius* autem Heliotropium, & hæc abolet & laras tincas interimit, si cum semine suo, adiecto nitro, hyssopo, & Nasturtio bibatur. Hæc ille, quibus notis inter se differant satis docet: nec minus quibus etiam virtus discrepent. Galenus Heliotropium in simplicium medicamentorum catalogo præterit. Cæterum Heliotropium maius, seu vt vocat Marcellus, herbam Solarem maiorem, sunt qui Heliotropon, qui Dialon, qui Heliopon, qui Scorpiononon, qui Sefamum agrestes, & qui Scorpionij caudam dicant. Minus verò, qui Scorpiuton, qui Solarem minorem. Circumagitur verò cum Sole Heliotropium, non vt fabulosè quondam in transformationibus suis Nato cecinit vt ptiusquam in florem mutaretur Syderis illius lucem & formam viuens homo amauerat: mutata etiam continuè contemplerur: sed vt hoc etiam habeant rustici horarium, quod nubilo caelo diurna illis horarum spacia ostendat. Qualia pleraque alia humano generi consulens natura dedit, & adhuc dare potest: si in cognoscenda maiestate eius diligentiores fuerimus. Neque enim æternos beneficiorum suorum thesauros quotidianiana liberalitate ex exhaustit, nec mutato consilio [quin voluptas illi est benefacere] quod semel animalium generi & homini dedit, indignata aliquando aufert. A nobis illi hæc inuidia est, cogimusque nos malè audire eam, quæ nunquam satis laudabitur, quum grauius quicquam obijcere illi non audeamus defatigatam, exhaustam, effectam & ingrattam appellantes, non aliter quam

qui comestationibus ludique suis parum faciles patres, auatos, iniuiles, delitroque ingrati filij appellant. Benefica præterea homini natura est, propter quem fecisse omnia videtur potest. Tam multa nobis in cunctis eius partibus inferunt, ideòque non contenta in Heliotropij flore diei spatia, & horas homini indicasse, radice, foliis, semine que medicinam etiam instruxit: Sciendumque illud Heliotropium, Heliotropon, & Helio-pon plantæ florisque huius veluti congeneres appellationes à Sole omnes factas esse, significareque priores duas quod ad Solem se vertit: tertiam verò quod Solem aspicit. Scorpiuron mox & Scopiij cauda à floribus, vel vt nos certius dici credimus, feminis inflexione, quæ Scorpionum caudæ vt Dioscorides ait speciem refert, dictum Heliotropium fuit. Scorpiononon autem quia Scorpiones enecet. Fuerunt præterea qui Verrucariam vocauerint eò quod tam multis Verrucarum generibus medetur.

Etiam multæ sint stirpes quæ Heliotropiæ & Helioscopiæ metris dici possunt, quod ad Solem semper conuertantur, & cum eo circumagantur, tamen hic particulatim de Diosc. Heliotropio agitur: Id autem Græcis *ἡλιότροπον* & *σκόρπιον* ita Latinis Heliotropium & verrucaria nominatur, *Gazæ Solaris*, Recentioribus Herba cancri, quod aduersus Carcinomata præfens sit: Ital. *Girasole*, Hisp. *Tornasol*: Gallis *Tournefol*, & *herbe au Chancré*: Germanis *kyebsblumen*, & *Sonnenwunbel*: Belgis *Sonne vende*, *kancker*: & *kyebscrust*: Anglis *Scorpions taylor*.

Plantæ tandem Heliotropia vocatæ, hæc nobis notæ sunt.

Heliotropium maius flore albo, quod Heliotropium maius Diosc. esse dicimus.

Heliotropium minus quorundam sine supinum, Heliotropij maioris proculdubio genus.

Heliotropium tricoecum, Heliotropium minus Dioscoridis, cum quo existimamus idem esse Heliotrop. alterum Matth.

Heliotropium minus tertium Tabernamont. quod est Cynoglossa minor.

Præterea inter Heliotropia etiam recensentur: Echium Scorpionides minus. Ocimastrum verrucosum à Gesnero. Cichorium. Calendula siue Caltha, sed magno errore: Herba maxima, de qua lib. 25. Malua apud Græcos, teste Ruellio, & Guilandino. Lupinus eodem Ruellio teste. Lorus apud eisdem Græcos eodem teste vt & Guilandino. Kicinus, Monachis testib. Melissa, vt vult A. à Bodenstejn. Elatine sumis, teste Dodonæo.

Heliotropij defecta famuliter semen Rapæ, Fuchio in autiball. scriptore.

HELIOTROPIVM MAIUS flore albo.

MAjus Heliotropium duatum aut trium vnciarum est planta, alias dodrantalis & major, radice simplice lignosa: caulibus fungosâ medullâ plenus, foris ex viridi incanus, tomentosus, multis alis concavus: foliis ad ramulorum exortum & per ipsos ramos disposita, Ocympifolia paria ex rotundè oblonga, neruosa, cauli colorata, hirsuta: flores ramosi, albi, parui, foliolis lanuginosis obtiti: cæterum racemus ille spicatus cacumen in se Scorpionis caudæ instat, contorquet: *semina* succedunt triangula, breuia, cinereo, quaterna iuocata, acuminibus coëuntibus globosa.

Globosum capitulum efficiantia.

Plantam à nobis hinc icon. e & descriptione positam Heliotropium minus Dioscor. esse concludimus. hæc autem inquit Matthiolus, apud hæreticos officinis Verrucaria appellatur, quod Verrucas, myrmetias, & thymos affricata valenter adimat. Quare mihi, ut Ruellio quoque doctissimo, plurimum errare videntur, qui censent Calendulam officinis dictam, quæ & neotericis Caltha exsiliatur, esse Heliotropium minus: nam omnes præter illius noxæ huic reclamare deprehenduntur. Neque eorum opinioni illud quicquam addit, quod huius Calthæ semen quædam Scorpionum candidulas refert, quoniam Dioscor. id Heliotropij flos, non semen, Scorpionis caudæ effigiem representat. Porro

Ruellius Heliotropium hoc vocat aut herbam caucris, quod eius flores in caudæ caucris [qui nobis affatus esse potatur] similitudinem inflectatur. Verum hæc nominis ratio à Ruellio assignata, mihi non planè satisfact, quod Scorpionum & aliorum caudæ forma inter e maximè differant. Vide potius crede-

rem, hoc Heliotropium herbe caucris appellationem traxit, quod efficacissimum sit aduersus carcinomata & vlcera gangænosæ. Quod autem huius Heliotropij mentionem fecerit Galenus, non inuenio in simplicium medicamentorum censu. Paulus tamen meminit, sed non plura de hoc tradidit, quam quæ Dioscoridi accepta referre potest.

Dicitur Heliotropium minus Ruell. Matth. Turn. Licuæ. Gein. hort. [cui & Scorpioides album, & non alterum ut C. Bauhin. legit.] Dod. fol. lat. Castori, Caricæ. hort. & apud Matthiolum, Calsp. [cui & Verrucaria vulgò] Tabern. Clus. & Lobel Obs. pag. 131. & Icon. Plant. p. 260. [vbi & herba caucris] In adu. pag. 101. Heliotropium minus Solari folio flore E. hij adunco, caudato Scorpioidis. H. Lugd. p. 130. Heliotropium minus Matthioli. C. Bauh. phyt. Heliotropium primum sine minus Dioscoridis. apud Matthiol. Heliotropium vel erectum, vel repens.

Floret Heliotropium hoc Æstate & Autumno passim circa Monipellum, sicuti circa Dubium inter Andinorum pagum Montebalgardensem & Portem de Roche copiosè in agris, cum etiam quibusdam in locis circa Basileam. In Alsatia Heliotropium maiore ita repleti sunt agri ut videantur eo consiti: Lugduni floret mense Septembris & Octobris: Patavij circa muros in vrbis: Genevæ à la peire Grave Iunio & Julio. Et licet hoc in alpeis nati Dioscoridestantum prodiderit, tamen in Hættura, & in Goritia, vbi frequentissimum visitur, passim ferè provenit, in campis,

Tom. II.

fecus vias, in oppidorum plateis, & circa adficiorum areas, aridis item & sabulosis locis. Vbi que Lugduensis & Narbonensis Gallia cultis & incultis marginibus aridis obtinuit tradit Lobelius, nec noo in Italia & Pedemonte, ut & Angliæ & Franciæ in hortis.

Verrucas & Mirmetias & thymos affricata herba valenter adimat. Efficacissima est aduersus carcinomata & vlcera gangænosæ, ad quæ magno admodum successu eo videntur chirurgi, qui plantam & eius vias conpetas habent. Heliotropio herba fornicæ maximè necantur, obturatis eâ earum foraminibus. Si Scorpionis cauernula [ut quidam memoriæ prodiderunt] Heliotropij surculo circumferebatur, nunquam is foras egredietur: imposita verò herba protinus illum emori aiunt. Folia ex rosæo illita capitis dolorem mulcent. Epotum foliorum decoctum vnâ cum cumino remouit calculos pellit & frangit, & inter stercorum animalia necat. Veluti autem Matthiolus totam plantam: ita Lobelius semen ad tumores strumosos, verrucas & vlcera phagædenica magni esse experimenti docet. Vires ex veteribus vide antè.

Vires & vsus

HELIOTROP. VM MINVS QVORVNDAM, sive lupinum.

Simplice & lignosa radice nititur, caules plures iamotos mittente, colque palmatis & p. d. descriptio
dales, hirsutos, humistratos: per quos filia Heliotropij maioris, dimidio minora, incana, pilosa, neuosa: florum alborum racemi caudam inroquens, relictis capsulis oblongis, rubinatis, hirtutis, in quorum singulis vnicum semen plerumque.

Clus. not.

Hoc inquit Clusius, qui describit, proculdubio Heliotropij maioris genus est, licet nonnulli cerebrosissimis aliter naligne Heliotropium minus esse: minus quidem est altero, sed aliud minus proximo capite dibimus, Græci σκωπικον quoddam ramuli cum floribus Scorpionum caudæ modo inflectantur, & σκωπικον: quod eius folia cum sole circum agantur, appellant. Plinius etiam Heliotropium & Verrucariam vocat: mihi Heliotropium lupinum erit. Hættent. Clusius.

H. Lugd. not.
H. Lug. inuenis huius plantæ, duas descriptiones & huius habet. Præter hunc titulum fecit pagari Verrucaria alia minor: Alreui hunc pag. 10. Heliotropium humisparum Clusij.

An Matthiol. Heliotropium minus, quod se vidisse ac sepe legisse in Teidenino agro in palustribus quibusdam locis, idque compluribus ostendisse, refert, ut quod picturæ satis respondere ipsi videbatur? Sed si videt Heliotropium quod pingit, Cur quæso non describit? Ego planè mihi persuadeo figuram factam à Matthiolo ad descriptionem Dioscoridis: fortè quod vidit, erat Echium Scorpioides aquaticum.

Lobelius qui prædictum Matthioli Iaspum etiam in Aduerf. notat, non valde dissimile Maiore Heliotropio describit, & tamen malè pro minore recipit. Is præterea in Iconibus Plant. pag. 231. Heliotropium minus, non amplius repens facit.

C. Bauh. phyt. Heliotropium 2. sive repens: Heliotropium lupinum Clusio. Item Heliotropium 4. sive minus alterum: Heliotropium minus

Zzz

Lob. in Adu. & Icon. Plant. Adhæc Heliotropium 5. siue alterum Matthioli. Hoc enim quoad figuram falsam Matthioli relinquo sub minore: quod verba attinet, referenda ea puto ad Echium Scorpioides Solis equum. Præterea Heliotropium Clusij quod secundum facit reperite non obseruauit, nec separo à Lobeliano, quod quarto loco recenset.

Flores & Tempus.

Accepi semē missum à Casabona Sturgardiam cum inscriptione Heliotropij supini Caudiz: seminaui hoc Montbelgardi in horro E. C. anno 1594. Heliotropium supinum Clusius ad quorundam agrorum margines, & ræsertim vbi Melopepones feri solent, Salamanticæ reperiebat: Florebant sub finem Iulij & Augusto, quo mense, & interdum Septembri, semen eius ad maturitatem perducitur solet. Lobelius in quibusdam Monspeliciæ siluæ paludosis serobibus obseruauit.

Vites & v. sus.

Cæterum, vt eiusdem cum maiore est temperamenti, ita isdem etiam vitibus pollece verisimile est, inquit Clusius.

HELIOTROPIVM TRICOCCVM.

Descriptio

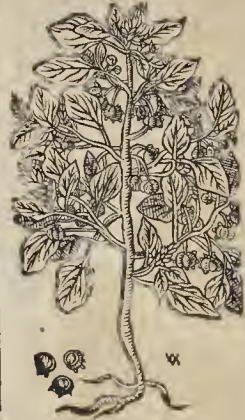
Heliotropio tricoeco radix subest lignosa, simplex, paucis apophysibus fibrata, caulis cubitalis, rectus, in camo romento oblitus, sicuti & folia, Heliotropij maioris similia, maiora, sinuata, neruosa, flores racematim in priuatis pedicellis coherent, exigui, luteoli, nullum post se semen relin-

quentes. Siliqua enim nullo præcedente flore nascuntur, tricoeco, cinerei coloris, aspera superficie & verrucosa, quibus dehiscenibus semen exilit cinereum. Figura nostra ex Fuchsianis non placet, quare bonam ex Clusio parari curauimus, qui sic describit.

Descriptio

Minus Heliotropium vnico assurgit caule pedali, ramoso, illius folia superiorum folijs diffimilia, nonnihil ad Xanthij, plurimum verò ad Solani somniferi folia accedunt, mollia & candidantia: Flos pusillus, racematim congestus, luteolus, inutilis, quippe qui sine semine perit, veluti flos Ricini & quarundam altarum stirpium, quæ sua semina è floribus non producant: ex alarum tamen caulis dependent ex longis petiolis, sub folijs quasi occultata, sine flore enata siliqua triangulari, quales Tithymalorum, sed asperiusculæ, scabræ, nigricantes, in quibus semen cineraci-

coloris, quod dehiscenibus siliquulis exilit, quemadmodum Tithymalorum & Ricini semina: Hæc capita siue siliquæ panais affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cæruleum, cumque elegantem, mutatur: radix inutilis, nec viuax, vt quæ singulis annis, vt priores, percat, ita vt nouæ plantæ semine deciduo renascantur.

Ἡλιότροπον μινός Græcis dicitur, Heliotropium minus Latinis, vt Gesn. hort. Camer. in Hist. Matthioli germ. & Epit. itemque de hort. vbi etiam Herba Clytiæ vocatur, quod in hanc mutata fingatur à Poëtis, vnde hi versus.

Herba velut Clytiæ semper perit obuia Solem.

Sic pia mens Christum quod prece speset habet. Plinio qui eius historiam cum Scorpioides Dioscoridis confundit, Heliotropium tricoecum: Clusio Heliotropium minus tricoecum: Lobel. in Adu. pag. 101. Heliotropium vulgare. Tornefort Gallorum, siue Plinij tricoecum, quod Dioscoridem præterisse, aut cum minore in vnam Historiam contraxisse, scribit, quamvis immeritè, siquidem ipsemet in obt. p. 133. itemque Icon. Pl. p. 261. Heliotropium paruum Dioscoridis vocet Heliotropium minus Clusij & tricoecon Plinij Aduersariorum, H. Lugd. pag. 1352. Heliotropium tricoecum Clusij. C. Bauh. phyt. Heliotropium 3. siue minus tricoecum.

Germani Klein krebiblum vocant: Itali Heliotropio minore, & si Clusio credimus, Castellani Tornasol: Narbonenses Tornesol, quæ quidem voces à Græco nomine deductæ videntur: Monspelienfes apud quos copiosè prouenit, Verrucariam. Huius herbæ Baccas, vt Camer. scriptam reliquit, in Gallia Narbonensi infectores lanarum vocant la Morella.

Monspelij femine prægnans vidi mense Augusto: Geneuz in horro meo semen proferebat, vt & Lugduni mense Iunio. Clusius inquit Salamiticensi agro frequentissimam. Lobelius in Gallia Narbonensi. Magno quæstu colligitur rustici Lunellæ, Narbonæ, aliisque vicinis locis maruta semina Septembri, quæ distrahunt, in festoribus, & Chirurgis nonnullis, huius plantæ vires ad medica præsidia supra quàm dici potest effertibus.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER XXXIV.

PLANTÆ MALIGNÆ ET VENENATÆ : VT SOLANA, ELLEBORI
Aconita, Tithymali, & affines.

Quis stirpium diuinitas omnigenas ostendere professi, tacite aut luscis oculis pretereunt eas, quarum non gustatus modo, sed & odoratus, & ipse quoque intempestiuus contactus nocere possunt: tam a scopo suo nobis abesse videntur, ut ipsam etiam sue professionis dignitatem, estimationemque in periculum trahant. Qui ergo dixerimus herbas & florum imagines, ac pleræque huius natura non vulgata tantum, sed & rara ac difficilia, idem tacetibus quid in ipsis hortis nocere possit homini, ceterisque malignarum herbarum naturas, inter ceteras nascentium? cum presertim nisi noscenti eas, ipsa possessio pœna sit, aut esse possit? Minime verò. Quin omnem insumemus operam licet fistidij, sed & noxa periculum urgeat quando ita decretum est, minorem gratia aut voluptatis nostre, quàm utilitatum vite respectum habere. Quapropter & minus tutas homini, & perniciosissimas quasque herbarum indagabimus. Quaquam nec iste quidem medicinis careant, sacra illà parente rerum omnium nusquam non remedia ponente homini, ut medicina ferent etiam venena ipsa. Incipiemus autem à Solana, earum promiscuo vsu immensum statim periculum minitante.

SOLANVM, STRYCHNOS VETERIBVS ET IN GENERE.

CAPVT I.

SOLANVM, ἑρβήνη Græci vocant, quod Vitem vel acinum, aut tale quid signat. Theophrastus lib. 19. hist. cap. 12. 14. & 21. duo Solanorum [Vesciariarum Gaza] genera tradit: Somniferum scilicet & furiosum: ac Dioscorides hb. 4. genera quatuor recenset: 1. est Solanum hortense, ἑρβήνη κρηναῖος: Alterum, quod peculiari nomine Solanum Halicacabum, ἑρβήνην ἁλικακᾶβον, vocant. 3. Solanum somniferum, ἑρβήνην ὑπνοποιόν: 4. & vltimum, Solanum manicum seu furiale, ἑρβήνην ὑανηρόν.

Solanum autem Græcos Strychnon vocare testatur lib. 22. cap. 11. Plinius, qui antè lib. 21. c. 31. Strychni etiam quatuor genera enumerat.

Apuleius omnia Solani genera vno capite complexus nomina eorum inter se scødè permiscuit.

Generus de aub. itémque de Lupo pro Cancali, vt habetur apud Syllium, legit Cuculum, exponitque Solanum.

Cæterum Solani vox hodie de pluribus stirpibus prædicatur. Est enim Solanum vulgare, quod Dioscoridis hortense statuimus, fructu nigro & subnitidi. Solanum vesciarium vulgare, Halicacabum Dioscoridis. Solanum siue Halicaca-

bum Indicum. Solanum verticillatum, quod nobis non videret multum differre à Solano somnifero Diosc. Solanum manicum multis sine *Bella donna*. Solanum tetraphyllon quod Generus Herbam Paris esse contendit. Solanum arborecens, vel fructicosum, siue Strychnodendros, vulgò Itatorum Amomum Plinij puratum. Solanum Hierichunreum Cast. Durantis. Solanum manicum ex Guinea, de quo egimus H. n. l. 3. cap. de Daruta. Solanum scandens siue *καυκασικόν*, nobis Amara dulcis. Solanum tuberosum esculentum, Pappas appellatum. Solanum pomiferum fructu rotundo striato molli, quod Mala aurea inscribimus. Solanum pomiferum fructu striato duro rotundo C. Bauh. Solanum peregrinum fructu rotundo, Hyosciamus peregrinus Dalechampij, H. Lngd. C. Bauh. Nobis solani species ex Apennino quorundam. Solanum pomiferum fructu oblongo, albo, purpureo, & luteo, Mala insana nuncupatum. Solanum pomiferum fructu incuruo, flauo, cinereo, & purpureo, de Melantzana. Solanum pomiferum fructu spinoso, longo, rotundo, atro, subnigro: Melantzana nigra. Solanum spinosum fructu rotundo, Pomum Hierochoricum Imperati C. Bauh. Solanum pomiferum folio rotundo tenui, Cachos Indorum Monardis, de quo

scripsimus H. n. lib. 1. Solanum pomo spinoso, rotundo, longo flore, quod dicitur de Stramonio multorum. Solanum fœtidum pomo spinoso oblongo: vel Stramonia altera. Solanum fœtidum pomo spinoso rotundo, Stramonia Ægyptiaca dictam. Solanum Ægyptiacum flore pleno. Solani folia Cirœa dicta maior: Et altera alpina, Ozimastum verrucarium. Solanum Mexiocanum flore magno, lasinum Mexiocanum. Solanum Indicum hirsutum corymbiferum. Clus. Exor. lib. 4. c. 19. Solanum triphyllon Brasiliannum C. Bauh. Solanum tacemofuta Ceraforum forma, eiusdem. Solanum S. C. Bauh. siue Herba à militibus ad ciuitatem Philippi euulsa & gustata, quæ eos propè ad faotem & insaniam redegit. Solanum quantum Trago, quod est nobis Pes asinerum.

SOLANI SPECIES VARIE

CAP. II.

SOLANVM HORTIENSE SIVE VVLGARE.

Descriptio

Primariæ radis q̄ æ parum altè. gi soler antiofæ fibræ summo cespite vagantes adnascuntur: vnde caulis surgit cubitū & septicubitū altus, angulosus, subhirsutus, multis alis concavus: *folia* quæ fots tulit posita ad Atriplicis folia accedunt, fataratūs videntia, modò sinuosa, aliàs

integras, nec quæ pediculo adnectuntur ita falcatas: *flores* albidos, ex quinque folijs rotidem stamina lutea cernuntur ambientibus, coactos excipiunt: ra emanant dependentes corymbi siue bacca Hederaeis pares, succo prægnantes, in quibus *jemen* plantam, in nuncumque color autem baccarum variet in hac planta, inquit Matthioli: in vna e. in nigra, in altera lutea, & in alia subatrides spectantur. Variat acinis rubris luteis & nigris Gesn. & Cainer.

Diœs. Solanum hort.

Dioscoridi Solanum hortense [επιχρυσωμένη] frutescens est esculentus, haud magnus [εὐπέρας] alius codex non habet] alatum caulis multis folijs nigris, & quàm Ocyri maioribus ac laetioribus, fœtidè rotundo, ac p̄simum quidem viridi, mox ubi maturitatem assecutus est, nigro aut fuluo: est verò herba innocenti gultus.

Plin. Solan.

De hoc Plinius ait lib. 27. c. vltimo: Solanum Græci Strychnon vocant, vt tradit Cornelius Celsus. Hinc vis reprimendi refrigerandique. Lib. verò 21. c. 31. longius omnem Strychni Historiam protegitur.

Synonyma

C. Bauh. phyr. & pin. Solanum bacciferum sine officinarum: Solatium Brunfell. tom. 2. raph. 8. & in 4. p. 94. Solatium vulgare Trago: So-

lactum minus Cæsalp. Solanum Lon. hortense Matth. Fuchf. Angl. Dodon. Gesn. hort. Lobel. Oof. p. 137. Icon. Plant. p. 262. H. Lugd. p. 597. Cam. & Ger. Satioum Tab. Solanum nigrum Cord. in Diosc. & hist. quod edendo est. Cuculus & Cacubalum Plioij, Anguill. Solanum hortense, Cirœa aut Phaeoli folio Lob. in Adu.

Varia folijs magis laciniatis, vt Fuchsi figura: alia Holicacabi, vt figura Lobelij exprimit: acinis nigricantibus & tuscis: puniceis, quod Solanum puniceum Cordo hist. rubris, luteis, quod Solanum luteum Gesn. hort. Sic in arenosis Michelfeldæ vix palmam excedens reperitur.

Στρυχων νωτια @. Arabic. Hamebaibanaleb. Nom. li. seu Hamib. alcha chach, seu Hanabaltbabeb. Germ. Nachtschatt, quæ vox vbram nocturnam sonat. Belg. Nafsaye & Nachtsade. Gall. Morelle. 1. Solario, seu Herba morella. Hisp. morella & ;erna mora. Belg. Nigfshade, morell-peye morell, houwvendes berre. Hung. Zep zolo, h. e. pulchra vus.

Solanum istud in multis gignitur locis, nec enim modò in hortis, à quibus cognomen tamen accipit, & in quibus crebrò aliis herbis permixtum reperitur; vt. ùm & secus vias, agrorum margines tam Mendiane, quam Septentrionalis gentis, septimenta, veteres parietes, ruinas, & in aspectibus rudibus subinde reperitur. Ætate autem, & in multum quoque Autumnum floret, & tunc quidem f uctus manri conspicitur.

Solanum hortense fru. ex est esculentus, innocenti gultus. Vis ei refrigerandi: quare folia ei yspelatis & herpeticus cum polline polentæ conuenienter imponuntur. Trita autem & per se imposta, aglyopa, capitisque dolorem sanant, & stomacho æstuant auxiliantur: patotidas cum sale dextra illi discerunt. Sed & ipsius succus valet aduersus erysipelata & herpetas cum ceruffa rosa eo & argenti spuma: aglyopas verò, cum pape. Infantibus quoque inflammatione laborantibus, quam Siriam vocant, cū rosaceo infusus proficit. Ioleitur & aque, vel vit. cui vice collyris, quæ contra fluxiones acres illinunt, quin & vnicuique dolori instillatus prodest: fluorem cerialium mulieb: & sicut in velle subditus. Denique succus suluo gallinarum cottalium [domesticarum, Cotn.] simo subactus, & linteo appositus, aglyopis præsentano est remedio. Plinius Cucubali folia trita cum a. cto, serpentum ictibus & Scorpionum mederi dixit. Sed cùm vi refrigerandi & reprimendi polentæ, vt ipsemet Plinius ait, aduersus ictus vel morbus venenatorum animalium Solano vi nollem. Ad fugandos quidem serpentes f. cere, testatur in Ther. Nicander.

Accipit innocuo medicamentum frigore Strumum. Greunus tamen nullam eius rei rationem naturalem inueniri ait, quòd singulæ Solani species à Dioscoride descriptæ, frigidæ sint, in qua te cum serpentibus, quamvis venenosi sint, conueniunt. Existimat autem hoc fieri ob naturæ quandam contrarietatem. Trychno, quod aliqui Strychnò vocant, quodque ediu. vitur Galenus ad eas, quæ refrigeratione & adstrictione opus habent: posse enim hæc duo ordine secundo. Succus [inquit Matth.] phreneticos iuuat ex aceto, & rosaceo sciopiti illitis. Illinitur fronti contra calidas oculorum fluxiones. Gargarizatur quoque cum aceto, ad fauciu, & columellæ inflammationes & additur conuenienter in vnguentis, & emplastris, quorum ad vlcera contumacia est vtilis: cibus idoneus est. Fontanus de Morb. intern. lib. 3. c. 29. in scrapio ad cancrum vteri præscribit folia Solani

lani dicens: proprietate occultâ discutere humorem cancri. Seuerinus Gobelus in suo de Succino commentario tradit ex putredine huius herbae vermes virides maculis luteis intermixtis crescere, in quorum capite cornu apparet interdum fermè digiti longitudine.

SOLANVM HALICACABVM VVLGARE.

Restibili *herpétis* *ludæcis* fertilitate, licet ei parua, affatim lepro-pagat, *coliculis* tenuibus, subrubentibus & subhirsutis *folia* sustinet, ubi, Solani hortensis, maiora, leuiter hirsuta, sæpè bina, sed in didem orta, ex quorum alis penduli emicant *flores* exalbidij,

in quinque lacinias diuisi, apicibus concoloribus, pediculo vnicili: quibus succedunt verticilli hirsidi, per maturitatem rubentes, in quorum singulis *fructus* Cerasi magni udine, colore, & forma, cum pulpa semina continens Strychnodendry, orbiculata, comprèssa: sapor fructui acidus cum panco amaro. Mithicelo, biceæ vino-fu tacco refertæ, ipsæque rubentes. Rusci baccis per similes, sapote austero simul & amaro.

Dioscoridi est alterum Solanum, quod peculiari nomine Halicacabum vocant, alij Phylalida, i. e. Vesicariam, foliis autè dicto similibus, vèùm latioribus: huius caules postquam adoleuerint, proni terram spectant: est autem fructus intra folliculos orbiculatos vesicæ similes saluus, rotundus ac laevis ceu vnae acinus.

Plinio Strychni dicitur alterum genus, cui acini coccinei, granosi in folliculis Halicacabum vocant, alij Callion: nostri autem Vesicariam, quoniam Vesicæ & calculis prodest.

C. Bauh. phyt. & pin. Solanum bacciferum 2. siue vesicarium: Solanum halicacabum Trago, Matthiol. Lat. Lobel. Aduc. f. Obs. pag. 114. Ic. Plant. pag. 162. H. Lugd. Solanum vesicarium Gesn. hort. & Dodon. Halicacabum Anguill. & Cast. Halicacabum vulgare Fuchs. Turn. & Eyst. Halicacabum vesicarium Camer. Halicacabum, siue Vesicario, Cordo h. & Gesn. hort. Vesicaria Cordo in Dioscor. Gesn. hort. & Cæ-salp. Vesicaria vulgaris Dod. gall. prima Cast. Alk. kengi Lonice.

Græcis *σφύκκος* *αλικακάβος* & *φισαλις* Dioscor. Germ. *Inde: kersens*, quasi dicens Cæta Indica, *Indenbeutlin*, *Indendæcklin*, *Schluten*, *Boherel-ten*, *Touffelskiryschen*, *Pfaffen-schlottè*, *Pfaffenbo-dlein*, *Rottmachschatten*, hoc est, Solarum rubrum, *Gross: oder Rotsteinbrech*, vt Brunfels. Saxifraga rubra. Belg. *Kriechen ouer zee*. Gall. *Ba-guemaudes*. Ital. *Alchakengi*, *Halicacabo*. Hisp. *Uexiga de perro*. Angl. *winter chery*. Hung. *Pap*

monya, hoc est, Testiculus sacerdotis.

Nascitur in parietinis, locis vmbrosis, aliquantulum humentibus quandoque prope vlginosas sepes, & circa agrorum margines. Sub Autumnum fructus maturefcunt: flores autè apparent scilicet Maio, Iunio & Iulio.

Locus & Tempus.

Vim, auctore Dioscoride, vsuque obtinet hortensis Solani, nisi quodd in cibos minimè recipitur. Valet autem fructus epotus ad expurgandum morbum regium, quâ præditus est vrinæ ciendæ facultate. Cæterum, ex vtriusque Solani herba succus elicitur, qui siccatus in vmbra reconditur, & ad eadem illa poller. Arnoldus de Villa noua tria Alkekengi grana cum bono vino albo terit, potuque dat ad euacuandam vrinam in hydropicis. Baccarum vis [addit Matthiol.] habetur non solum præstantissima ad renum vitia, & ciendam vrinam, sed ad eius quoque acredinem retundendam: bibitur namque earum succus ad ea omnia vtiliter cum Papaue-ris albi cremore, aut seminum Melopeponum, aut Cucurbitæ, Cucumè siue. Aspibus autem aduersissimum est Halicacabum, vt admotâ propius eius radice, sapore inexpugnabili necentur. Refrigerat autem & adstringit ordine secundo, præceptore Galeno.

Vires & vius

Morb. ragisio.

Vrinam suat. Hydrops

SOLANVM SIVE HALICACABVM Indicum.

Caulis Descriptio

Chuiç Solano cubitalis, crassiusculus, in crebros ramos diductus: per quos *folia* Solani vulgaris, laciniata, atro-virentia, venulis ex medio nervo obliquis in lacinias expositis, pediculo duum, triuue vnciarum: *flores* è ramorum diuarticione, foliorum-

que sinu prodeunt, lutei, Solani halicacabi similes, ex vnicio folio in quinque angulos excurto: vesicæ Halicacabo pares sequuntur, virentes, quas *acutius* replet magnus, semine Halicacabi refertus, insipidus.

C. Bauhin. phyt. & pin. Solanum bacciferum 3. siue Vesicarium Indicum: Camer. hort. & Ic. itèinque Eyst. Halicacabum siue Solanum Indicum.

An de hoc Olius in Musæum Calceolarij? *Ea* Synon. planta vocata Concordia aliunde deuecta, neque ita nobis familiaris & domestica, quæ Flo-noctis dicitur, Solanum vesicarium. Hic flos veluti tenebras horretelens, nocte clauditur, die verò Sole aduentante, diducitur, & folia cum floribus panduntur.

Apud Germanos non nisi in hortis quibusdam colitur, vt Mötbelgardi, Basileæ, & Lutetiz.

Solanum somniferum Veteribus.

Solanorum (Vesicarium reddit Gaza) gene-

Locus

ra duo videre licet, inquit Theophrastus Plaur. l. 9. cap. 12. Alterum somnificum radice rubrâ, sanguinis modo, sed candida cum siccefecit, fructu rubriote, quam Coccus (grano iligneo, Gaza) folio Tithymali [Lactaria, Gaza] simili, aut Malo dulci, sed piloso: huius corticem radicis rudentes admodum & in vino miraculo madefacientes dant, atque ita dormire faciunt: nascitur rupibus & faucibus atque sepulchris.

Zocus

Solanum somniferum aliquos Halicacabum vocare testatur Dioscorides, qui sequentia de eo scribit. Frutex est numerosis præditus ramis, densis, caudicosis, fractu contumacib. pinguium foliorum, Coroneque mali similibus plenis flore rubro, prægrandi [ἐπιπέπυδες, vet. caret] fructu in folliculis [ἐν ἰσθμοῖς, vet. δουρακίσις κίρποις] Croci colorem æmulante: Radice denique grandi, cortice sabubro vestita. Nascitur in petrosis locis (ἐν πετρώδων τόποις. Ald. ἐν πέτραις.) non procul à mari (ἐν ἰσθμῷ θαλάσσης, vet. caret.) Radicis cortex drachmæ pondere in vino potus, somniferam vim habet, quàm opium mitiorem: fructus autem potenter vinam cit: atque ad eò corya. bi duodecim hydropicis exhibentur: quod si plures numero propinetur, mentem è sua sede & itatu dimouent. Sed remediò est aqua mulla copiosa potui data. Pustulis etiam, ac doloris leuamentum præbentibus medicamentis succus eius admiscetur. Idem decoctus in vino, si ore contineatur, dolorib. denum succurrit. Cæterùm, radicis succus cum melle inunctus, oculorum hebetudines tollit.

Plinius.

De hoc Solano superiori historis hæc addit Plinius. Quin & alterum Solanum, quod Halicacabum vocant, somniferum est, atq; etiam Opio velocius ad mortem, ab aliis Morion, ab aliis Moly appellatum. Laudatum verò à Diole & Euenore &c. Et paulo post: Halicacabi radicem bibunt, qui sunt vaticinandi callentes, quod fulere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remediò est aqua copiosa mulla calida potui data.

Solanum somniferum Galeno.

Galenus Solani somniferi radicis corticem cum vino potum drachmæ pondere, somniferum esse ait: & ad alia Papaueris succo similem, sed in tantum debiliorem, ut tertij ordinis sit frigeferentium, illo in quarto locato. Semen eius vim citendi vinam habet, sed insaniam inducet, si plures quàm duodecim corymb: bibantur.

SOLANVM VERTICILLATVM.

Descriptio

Solanum verticillatum cu bitalem & maiorem altitudinem assequitur, caule recto, tereti, hirsuto, per quem alternata folia, Præter folia proxima, minorâ ut mihi videtur, ex rotundo leniter in acumen desinentia, hirsuta, pediculis viciâ: b. cuioribus hærentia: è quorum sinu flores caulem proximè verti-

cillarim oriuntur, Solani vulgaris pares, ex luteo pallefcentes, ex quinque foliis compositi, apicibus aliquot in medio: succedunt vascula maiculæ semen continentia, vtriculâ hirsutus fimbriatis obuoluta.

Math. in prior. comm. depingit nomine Solani somniferi dicens tertium Solanum esse, sibi que Pisis à Ghino missum, omnibus planè notis legitimo respondens. Id autem non describit. In post. comm. & Hist. germ. ceu etiam in Epitome (vbi verba Dioscoridis ponit) tradit florem habere rubrum, qualem etiam suo Solano somnifico, semel tantum, vt ait, ad ripas Belgicæ maris visò, adscribit Amatus. Dodonæus tamen flosculos subrubentes, suo Solano somnifero attribuit. Ego autem ex luteo pallidos tantum obseruauit.

Solanum somniferum Diosc.

Solanum hoc utpote somniferum, Theoph. Dioscoridis, Plinij, & Galeni, negat in Adu. Lobelius, vt quod verticillatis florib., alijsq; quamplurimis iudiciis, quidvis potius quàm Solanum exprimat, nec virtus aliquin respondeat. Sed debilem suam, vimque insolemem opinionem argumentis haud comprobare. Item discernere ij tandem poterunt, qui aliorum hæc de re sententiam cum antiquorum decretis conferent, & sine passione diiudicabunt.

Lob. opinio reprobatum

Et rectè, meo quidem iudicio, appellarent Matthiol. Guill. Gesn. hort. Lac. Clus. hisp. & hist. Dodon. Lob. in obs. p. 135. in Icon. Plant. p. 263. Cast. H. Lugd. Camer. & Cæsalpinus, Solanum somniferum. C. Bauh. pin. Solanum baciferum 7. siue somniferum verticillatum: Et phyt. Solanum 10. acinis in folliculis hirsutis per maturitatem, nunc rubris, nunc ex rubro croceis.

Synonym

Nom. lii

Dioscoridi ἐπιπέπυτον ὑπὸ τῶν ἰσθμῶν dicitur; Theophrasto verò ἐπιπέπυτον ὑπὸ τῶν ἰσθμῶν; ab alijs ἰσθμῶν, & ἀπὸ τῶν ἰσθμῶν; Plinio Halicacabon & Morion: ab alijs Larinis Solanum somniferum: à plerisque etiam Solanum manicum, Apollinaris minor, Vlticana herba, Obiâgo: Malacensisbus Oruale, Clus. & Dodonæo: Lob. verò H. sp. germana moria que accurrea locura.

Spouaneam vidi Clusus in Hispania in arce inferiore vrbis Malaga vulgò dictâ: apud Belgas verò & in Geum. hyemem non ferre, sed singulis annis ferendam scribit: vidi autem Basileæ in horto D. Felici. Plateri florentem Octobri; Montb. Igardi Septembri in horto Ill. E. C.

An Solanum somniferum Alpini, Cuins foliis contusis emplastri modo ad calidas inflammationes vtuntur, atque illitis ex ipsorum succo fronte, temporibus, ac alijs corporis partib. in quibus pulsus sentiuntur: vel iustem contusis, emplastri modo appositis, ad somnum familiarissimè vtuntur, non minusque ad exustiones?

Locus Tempus

DE SOLANO FVRIOSO ex Veteribus.

Solanorum, inquit Theophrast. (Vescicariu, Defici) Gaza vertic. Alterum genus, furiosum se. [ἐπιπέπυτον] quod alij Thyronon [ἐπιπέπυτον] quod legitur ἰσθμῶν, Brio-em] vocant, alij Periton (Perisson, Gaza) candidam, longamque & concavam cubiti ferè longitudine radicem habet. Datur bibenda drachmæ pondere, si quis per jocum efficere voluerit, vt pulcherrimus videatur, qui biberit. Si verò furere adhuc magis hominem, visâque aliqua animo eius obseruari, duarum drachmarum: & ne furor desinat, tritium & vt

Et ve aiunt, Centaurium admiscere: Et postremò si hominem petimere, quatuor. Folio Eruce est simile, sed maiore. Caulem altitudine quantum protensa vtrinque brachia ab altero summo medio digito ad alterum traiecit per pectus longitudine patent, ve vlnz longitudo: caput Gethyo simile, crassius, Plantani fructui par.

Manicum siue fusiosum Solanum, vt Dioscorides ait, Eruce [δελουφ] similia folia habet, attamen maiora, & ad A. anchi, quem Paderota vocant, accedentia: caulis producit à radice proceros [περφυει] decem aut duodecim, Orgæ [ὄργανον] autem mensura est H. sychio, quanta est amburum manuū extensio] altitudinem habentes: caput verd in fastigio eminens, vt Olua, sed bifurcius, instar Plantani pilulæ: grandius tamen ac larius: flos niger: post hunc fructus racemosus, rotundus, niger, acinos decem aut duodecim, veluti Hedetæ habens coymbos: sed vut modo molles: radix tubest candida, crassa, concaua, cubitalis. Nascitur in montanis & vento expostis, ac παραμυδοί, h. e. lo. is latis, magnisque, mari vicinis.

De hoc Solano Plinius sequentia prodit. Tertio folia sunt O. ymi, minime diligenter demonstranda, remedia non venena tractantibus: quippe insaniam facit paruo quoque succo. Quamquam & Græci autores in iocum verteret. Drachmæ enim pondere lusum gigni dixerunt, species vanas, imaginisque conspicuas obuolari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimum insaniam facere. Quicquid verd adiciatur ponderi representare mortem. Hoc est venenum, quod innocentissimi aurores Dorycnion appellauit, ab eo quod culpidis in præliis tingerentur, illo passim nascente. Qui parcius spectauerant, Manicon cognominauere. Qui nequiter occultabant, Erychton, aut Neurida: vt nonnulli Perilisonæ cauendi quidem causa curiosus dicendum. Ita Plinij vetus co. l. x, in quo nulla pudoris vox, aut vestigium saltem eius habetur. Patet autem ex Theophrasto in Plinij vulgaris exemplaribus falsò lusum pudoris legi.

Galeno Solanum fusiosum inuicile est ad interinas medelas. Si enim quatuor drachmæ fuerint acceptæ, mortem inducent: si puiores insaniam: Vna innoxia est, sed neque ipsa vtile quid habet. Extrà corpori impostum, vlcera maligna proferendò iue depauescentia curat. Ad hoc optimus est radicis cortex, sicans secundo ordine iam completo, & tertij initio. Frigefaciens initio secundi.

Σπύγγον appellatur παραμυδοί nonnullis μελισσο, μελισσο, item & μελισσο, ab aliis Δουνα, aut potius vt Theophrastus habet, Δουνα, vel Βουνα. Dicitur & βουνα, ὁρ δουνα, παραμυδοί, & δουνα. Dioscor. l. 6. de lethalib. med. Dorycnion etiam à nonnullis Solanum manicum appellari ait.

SOLANVM MANICVM MVLTI, siue Bella donna.

Trorum puluillum opacat pernictosa Solani Bellæ donna dicta luxuries: namque ex radice crassa trib. cubitis altiores caules eligit, pollice crassiores, hirsutos, qui in tuber crassescunt, in multos ramos indidem ferè exortos brachiantur: filia Solani hortensis formâ, non sinuata, & plusquam duplò, triploque maiora, vtrinque pilosa, supernè atro-virentia, infernè ferè her-

bida: flores striati ex foliorum alis cœcaui, Campanularū instar, in quinque laciniis diuisi, colore intus quidem lurido purpureo, fundo luteo versicolore, extrà verd tantillum ex herbido rubefcentes, subhirsutis: oculat autem fibras quinas ad exortum hirsutas, qualis & fundus est, apicibus albidis: stylus verd proacrior extra floris oras pro mittitur capitulo viridante: decedentibus floribus insident hirsuto quinquepartito calyci bæca nitida Herbæ Paionidis. Et hæc descriptio primæ debetur iconi, de qua hæc apud aurores scripta inuenimus.

Apud Dod. Solanum lethale Dod. lat. vulgò Solanū lethale, siue Solatrum lethale appellatur: Italis ac Venetis Bella donna: German. Dollkraut, Seeskraut, & Schloffbeeren: Belgis Groot Nascay & Dulle besen. Sunt qui putent Fabam inuicem dici. Ad Mandragotam Theophrasti (qui distet à Dioscoridis

Mandragora) plurimum accedit: si non ipsissimus est. Theophrastus huoc caulem habere ait, & fructum ferè nigrum παραμυδοί & οινάδην από χυμού, i. e. acino vuz similem, & succo vinosum. Respondent quoque facultates.

Camerarius, cui Solanum maius dicitur, Bellam donnam Italiam vocari ait, quod succo illius mulieres faciem decorent. Clusius verò qui Solanum lethale & Bellam donnam inscribit, non inepre Theophrasti Mandragoras esse quosdam censuisse suspicatur. Id autem duorum generum esse testatur. Vnum amplioribus foliis, breuiore pediculo pendentibus, flore maiore. Alterum minoribus foliis & magis atris, longiorque pediculo fulvis, minore flore.

Dicitur C. Bauh. phyt. Solanum 4. siue baccâ nigra Cerasi simili, Solanum Dioscoridis, fructu vix specie, & Solanum fructu nigro Theophrasti, Cacabulum Plinij, quod alij Strumum appellant, græcè Strychnon. *Eidem pin.* Solanum bacciferum 4. siue *μελανοκράσος*. Solanum hortense nigrum Tragi, Mandragora Theophrasti Dodon. gall. Ang. Guiland. Morion Fuchf. Icon. Lon. rectia species Cordi in Diosc. Solanum maius somniferum Fuchf. Turn. Lob. obs. p. 134. Icon. Plant. p. 263. H. Lugd. p. 172. Solanum lethale Dodon. & Clus. hist. Solanum sylvaticum Gesn. hort. Sylvestre siue lethale Thali, & Bella donna Clus. pann.

Icon. 2. Tragus, Dodon. gall. & Fuchsius pingunt effigiem secundo loco positam quam Solani somnifici alterius Matthioli titulo describit H. Lugd. p. 1720. Hoc Solanum, inquit Tragus, apud Dioscoridem *επιχρος κηπαλίσ*. I. e. Solanum hortense Solanum latium, vel nigrum vocatur. Alij Scubulum, alij Allelo, Altrimurum, & Cacabulum appellant. Sunt qui radicem huius Solani pro Mandragora vendant, est enim Narcotica radix.

Ceruo des- Idem lib. 3. cap. 2. 4. Solanum hortense Ceruum magno desiderio inquirere didici. Hoc mirari sibi (solere hanc stirpem eodem plerumque si-
deratum. rus cum Sambuco siluestri [saxemosa,] occupare. Hacce ceruus vix delectatur, folia eius non baccas decerpens, vnde intelligi potest, fructus hocce frigidioris esse qualitatis, ac feris, ne dum aliis iumentis & hominibus, minus salutaris, id quod natura bestias docet. Præterea, quod non minus admiratione dignum censo, obseruaui ceruum solum foliis huius plantæ vesci, non autem ceruam, nisi ea præguans fuerit, & ceruum in vtero gestauerit, tum enim & ipsa huius stirpis desiderio tenetur, & illius folia degustare solet, aliàs nunquam. Solanum hoc hortense, vt obiter dicam, Mandragora mihi videtur, quam Theoph. lib. 6. cap. 2. describit. Id autem frigide naræ esse iudico, ita quidem vi pro Sambuco siluestri [toicâ] si illa delit, vsurpari queat, Verum enimvero quia Solanum hoc suis confert aduersus a dentes febres docui, quemadmodum & rei veritas habet, nonnulli in malam interpretantur partem, quod iumentorum & pecorum, & quo pacto morbis illorum subuenire possimus, mentionem faciam. At suis sua quoque remedia à Deo proposita sunt. Præterea video Catonem, Varionem, & Columellam remedia quibus pecorum morbis mederi conueniat, quàm diligentissimè descripsisse. Dissimulandum verò non est, baccas Solani hortensis somnum inducere, quod ipse tribus aut quatuor ex eo genere degustatis acinis expertus sum. Admonendi sunt ergo omnes vt à nimio eorum vsu abstineant.

Mandrag.
Theophrast.

Solan. som-
nif. Fuchf.

Fuchsius Solanum somniferum intulit, ab effectu, vt ait. Esse tamen qui Solanum dormitorium, vel marinum dicant, quòd rupibus non

longè mari inueniatur: gall. *Mouelle marine.* Aliqui Solanum hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumque suis confert, ac eandem à lethalibus morbis præseruare asserunt. Ego tamen non laboro magnopere quomodo suis [hic suggillatur Tragus] succutrat, sed quid in homine possit magis considero, quum constet præterea aliis animantibus esse cibum, quæ homini venenum sunt. Experientia verò cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorum huius generis Solani mortuos esse. Quod sanè exemplum me mouet, vt somniferum esse credam, potissimum cum in vniuersum fetè illi descriptio quadet, vno hoc dempto, quod semen non habet in siliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortensis etiam delineatione, quæ illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborescens: neque etiam florem candidum, sed spadiceum obtrinet.

A Fuchsius dissentit Matthiolus, nec eam plantam quam Herbariorum vulgus Solatrum maius nominat, Veneti verò vulgò *Herba bella donna*, Solanum somnificum Dioscoridis esse existimat. Siquidem id facie distet, & fructum non proferat in folliculis croceum. tamen si eius baccæ largius sumptæ interficiant, (facto in expugnabili somno, vt quando que acciderit pueris, qui discriminis ignari eas Vni vice deuorant) & viribus iidem, quibus Solanum somniferum, polleant. Et hinc factum est præterea, vt eandem vllà Mandragoræ specie comprehendendi posse negari, sed Solani quintam speciem esse antiquis incognitam putarit.

Ceterùm, cum Matthiolus, Solanum maius, suæ gentis hominibus Bella donna appellatum, Strychni generibus annumerat, atque antiquis scriptoribus, silentio omnium decernit, Theophrastum sibi nunquam lectum, clarè exponit, ille si Mandragoram eius autoris, disseire à Bella donna ostenderit concederè Guilandinus sanè lectum ipsi Theophrastum, sed minime intellectum. Porro autem in Solani somniferi agnitione, vel ipsum, vel certè Dioscoridem falli necesse ait. Etenim quòd ille expressa icone proponat plantam, & floribus, & radicibus candidis parisque constantem; contra quod Dioscoridi describatur, flores habeat magnos, rubrosque, radice item prægrandi, rursaque vniat. In Solano denique maritico Matthiolum sum ignorantiæ accusare testatur, quod quia ei notum non sit, protinus ab omnibus in Italia ignorari falsò definit. *Guilandino subscribet Apollo.*

Porro, Solanum manicum, quod secundo loco pictum proponimus, C. Bauh. in phyt. non agnouit. Collocauit autem id in pin. loco quinto, vocans Solanum somniferum bacciferum, Solanum somniferum alterum Math. Gesn. hort. H. Lugd. pag. 1720. & Camera ij, Solani lethalis aliud genus Dodonæ, Solanum somniferum Lonic. & Solanum de Hierico Castoris. Solanum autem eius nonum in phyropinacæ, siue somniferum alterum Vvieri Camerarij horr. Ditaris & Vveitphalis contra morbum *die Varen*, magni existimatum, à *Bella donna* Italorum non separo.

Buchananus lib. 7. suæ hist. Scoticæ exponit, quo pacto huius Solani succo vina & ceruisiam Scoti infecerint, vnde Danos hostes suos ita demerant, & in profundum somnum induerunt, vt eorum Ducem Senonem cum toto exercitu deleuerint.

Circa silvas, iuxta parietes, sepimentaque agrom, aliisque parum cultis ac desertis reperiri locis: umbrosa amare: Augusto aridere maturas baccas: stotes & antè, & eodem reperiri tempore auctor est Dod. Observa a ego Monspelij & Tiguri in silva, flotentem mense Maio: itè que Montbelgardi in umbrosis circa Becham ad Dubim: spontaneam quoque inter Genevam & Lugdunum. Quin & in hortis meis passim aloi. Hæc ubi in silvis depasta reperitur, indicio esse solet venatoribus cervos adesse.

HERBA PARIS.

Herba Paris dicta radicem habet tenuem, geniculatam, repentem: caulem mediciter crassum, teretrem, palmos duos circiter altum, ubertibus maculis, vt Serpentaria maior variatum: folia vno aut duobus cisis summum caulem digitis quaterina, rarius quina (reneræ, antequam hanc producat, ter-

na sunt) ex angulo principio lata, in acumen desinentia, rugosa & nervosa, infernè splendentia, supernè non item: stes in hastula singularis, ex quatuor latiusculis acuminatis viridantibus folijs: inter quorum vno quodque, foliolum tenuissimum, acutissimumque eiusdem coloris intercedit: lamina pro foliorum numero octona, longa, acuta, viridia, ad ditamentis creceis circa medium acuta, infernè parte atrè purpurea: in medio scissis baccula, futuri fructus ro dimentum, quadrangula, atro-purpurea, ex cuius umbilico quaterina filamenta, eiusdem cum ea coloris emicant. Matthiol. in medio purpureus, vino usque globulus, acinè Voz similis, in quo semen concludum album, minutum, copiosumque, Haliacabimodo.

Cordo in Dioscoride dicitur Aconitum pardalianches, quod ait Theophrastum alibi Telyphonon, alibi Νύξιον, alibi etiam Scorpionem vocare. Idem in Hist. describit nomine Aconiti seu Pardalianches monococci. Annotat tamen apud eum Gesnerus Cordum falli, & Solani, non Aconiti, generibus adnumerari debere, Solani umque syluaticum quoddam esse. Quæ occasio cur in epist. ad Platerum [ubi laudat Anridotum Saxonicam, Herbam Paris recipientem, Tiguentibus Krutzkraut & Blaterkraut vocatam, aduersus venena & pestem] Fuchsum ineptè Aconitum facere scribat: cum reuera Solanis cognata sit herba. Cur autem Fuchsius Solanum syluaticum terraphyllo inter Aconita recenseat, nullam aliam rationem reddit, quam quod Dioscorides non solum calidi, sed & frigidi Aconiti, quod Scorpis torporem ioferat, mentionem faciat. Fuchsi opinionem sequitur est Cordus: huic senten-

Tom. III.

tia fauet & Hago Solerius. Sed occurrerunt insuper, quæ Fuchsum adduxerunt, vt existimari Herbam Paris, Dioscorideæ Pardalianches speciem esse. Et inter alia radix, quam refert talem esse, qualem in Pardalianche exigit Plinius. Idem etiam in epist. ad Arerium negat constanter contra Fuchsum esse Aconitum verum.

Sed & Matthiolus Fuchsum aberrare testatur, vt pote qui Herbam Paris, primi generis Aconitum, h. e. Pardalianches esse censet. Semini siquidem nulla delecteria vis inest. An autem Herba Paris folia habeat Sanguineæ virgæ similia, vt affirmat Matthiolus, iudicent qui vtramque plantam norunt, dicant que an ex icone Matthioli, id quisquam possit colligere.

Cæ. etiam, Cordi & Fuchsi opinionem refutant, reiectæque etiam Tragus, Dodonæus, Hist. Lugd. & Lobelius. Sequuntur, verò recipiendæ, malè tamen, Lonic. Basil. Faber. [qui Augenkraut, & vno sibi vniuersi vocari testatur] & Cornarius. Turnerus an Aconitum Herba Paris sit dubitat.

Dicitur autem Aster non atticus Trago: Herba Paris Matthiol Aug. Dod Cast. Casalp. Hist. Lugdun pag. 133. Thal. Ger. & Eyll. Paris Herba Camer. Aconitum salustiferum Tabern. Solanum tetraphyllum, Geln. hort. Lobel. in Aduerf. Obs. pag. 137. & Ic. Plant. pag. 267. Solanum num. 10. [7. in phyt.] sive quadrifolium bacciferum C. Bauhin. pin. folijs communiter quatuor, aliquando tribus, quinque, & sex.

Germanis inter alias appellationes dicitur Einbeer: Belgis vooßbesen, & Spinnecoppen, id est, Aranea: ab ementita videlicet araneæ forma: quam bacca vnà cum reflexis exiguis alabastris per maturitatem exprimit. Gallis Raisin de renard, Estrangle Loup. Hispanis, vt quidam aiunt, Cenelba. Anglis Oneberry.

In montibus, syluaticum, conuallium & frutetorum opacis ac perinde aliis umbrosis, pingui ac læto reperitur solo. Copiosè crescit apud Morpeth in Northombria, in silua Cortingeni. Aprilii florem exire: baccam Maio maturitatem assequi, auctor est Dodonæus. Ego Montbelgardi pluribus in locis semen maturum collegi Augusto. Genevæ vidi prorumpentem mense Martio, & cum bacca iuno & Iulio.

Multi in ea sunt opinione, vt credant herbam hanc inguini impositam, dolorem finire: nec desunt, qui asserant acinos Voz lupinæ deuoratos soporem inducere. Sed Tragus illos nequam degustare vult, ne fortè profusus obdormiat. Ex Herba Paris acino semen colligitur, non modò nulla delecteria vis inest, inquit Matthiolus: sed etiam contra veneficia præstantissimum est medicamentum. Noui enim ego quosdam, quorum aliqui morborum diuturnitate, alij verò veneficiis semi-stulti facti erant, hoc tantum Paris herbæ semine ad vigesimū vsque diem in pulcrem hausto dragmæ pondere, pristinae sanitati omninò restitutos esse. Nos contra pronunciamus, eos semi-stultos, vel planè stultos esse, qui credunt veneficia à sagis illata (si tamen intulerint) tolli per herbas, verba, aut eiusmodi præstigia, quinimò si semi-stulti, pituitosi, & torpidi puram huius plantæ vsu stultiores reddi: nolimus tamen improbare [si ea vera sunt, quæ narrat Matthiolus de sua notitia] in stultis, phreneticis & maniacis, qui insomnes sunt. Camerarius ad Hist. Germanicam Matthioli sequentia addit: Ex Herba Paris baccis paratur oleum aduersus magnos dolores ma-

riscarum & hæmorrhoidum, quod sæpius cum xylo in lincolo applicatur. Solent cum vititate baccas & folia applicare tumotibus & carbunculis pestilentialibus. An aorem turum sic istis pestilentialibus tumoribus applicare narcotica, merito controuertitur. A viris fide dignis accepit Tutnetus pueros, aliquot in locis, baccas Aconitini nigras Fuchij aliquando comedisse sine noxa, quod non faceret illæsi, si ea Pardalianches esset. Audiuit Gesnerus acinis Solani tetraphylli, frigidissimæ herbæ deuoratis, gallinas mori. In locum acinorum Herbæ Paris, ijs deficienibus substitui posse putat idem Gesnerus, a inos Solani siluatici [Solani Bella donna] sed tantò pauciores, quantò sunt maiores. Cæterum qui Aconitum conestabant, venenatam prodiderunt. Pro Pardalian he autem recipi non potest. Omnibus enim constat, teste Trago, multum refrigerare, quod nullum Aconitum facit.

Bacas gal.
limas.

STRYCHNODENDROS.

Descriptio. **A**rbuscula trium cubitorum, aut altiore proceritate, gracili stipite, quem cortex integrit cinereus, in ramis viti dis: folia Euonymi, atro utiretia, sapore subacri: flores Solani hortensis, candidi, quinque folijs reflexis constantes, apicibus toridem in medio croceis coniunctis: succedit singulis floribus bacca, fructui Halicacabi Solani æqualis, coccinea, seminibus similibus resecta luteis, orbicularis, compressis.

Synonyma

Lob. in Ada. refert quosdam [Italos] Amomum Plinij purare, alios [Belgas] verò rectius Strychnodendron vocare. Et hinc in Obs. p. 136. nominat Strychnodendrum, Amomum Plinij vulgò Italorum, Pseudocapsicum Dod. Hispan. Guindas de las Indias, i. e. Cerafa Indica: In Ic. Plant. p. 265. Amomum Plinij, Strychnodendron, siue Solanum arborescens. Strychnodendron dicitur Eyst. & Gesn. hort. cui & Amomum. Amomum Plinij, Gerardo. Solanum arborescens Cast. Cæs. & Camer. Solanum fruticosum Gesn. hort. & Taber. Solanum Ametitanum H. Lugd. p. 599. Pseudocapsicum, Dodonæo. C. Bauh. phyt. Solanum 6. siue fruticosum baccis rubris: Eid. pin. Solanum 9. siue fruticosum bacciferum.

Vires & vus.

Lug. luni & Genevæ feliciter mihi in hortis ex semine prouenit: verùm perijt Hieme. Patauij virebat in hortu Decembri & Ianuatio, aè Februarii.

SOLANI SPECIES EX APENNINO quibusdam.

Descriptio.

Herba rara est, & foliorum & fructus figurâ insignis: filijs quidem oblongis, per ambitum sinuosis, venosis, ternis serè simul ex interuallis per caulem prodeuntibus, teretem, digiti crassitudine, serè cubitalem: fructus autem in caulium vertice rotundo, exiguo malo simili, Pruni magnitudine, rubescente, semine pleno.

Synonyma

Plantam hic depictam Herbarij quidam ad Hyosciami, alij ad Solani species referunt. H. Lugd. p. 1718. inscribit Hyosciamum peregrinum Dalechampij: C. Bauh. phyt. Hyosciamum 6. siue peregrinum fructu rotundo rubescente: Idem in pin. Solanum pomiferum 3. siue peregrinum fructu rotundo.

Vites & eius natura adhuc incognita. Prætiostissima ac elegantissima pictura, in vetusti codicis manuscripti membranæ [quæ multatù sititum picturam imagines ostendunt] hæc herba proponitur rotundius expressa, nomine tituloq; Apollinaris. Dalechamp. qui descripsit, & in Apenninis

filis vmbrosis & densis reperiri retulit, ita dicta non aut ab Apollonio Philosopho, qui eam Platonem monstrat, eamque Græcis vocari Strygnion malchion [Strychnon manicon,] & Dorigion, hoc est Dorichion.

MANDRAGORAS IN GENERE EX Veteribus & Neotericis.

Mandrágoras Græcis & Κηραδα, vel κηραδα, alijς Ερηδανος, alijς ἀρτιμιον, seu ἀρτιμιον, alijς Βουκόχυλον, non nullis ἰνδις, Ægyptijs ἀρτιμιον, Pythagoræ ἀρτιμιον, alijς ἀρτιμιον, alijς ἑρδικα, alijς κηραδα, Zoroastri ἰδμον, seu ἀρτιμιον, Prophetis ἡμιονος, seu γονγεονος, Romanis mala canina, seu mala terrestris, aut ἀρτιμιον: Latinis etiam Mandragoras, & Circea, vel Circeon, Xeranthæ alij, aliquibus Antimion, vel Antimion, Bombochylon, Minon, Ægyptijs Apemum: Pythagoræ Antropomorphon, alijς Aloete, Tridactylia à folio Laetææ, alijς Cammoron, [Toxiti in Onom.] Zoroastri Diamonon seu Archine, Prophetis Hemionous aut Gonogeonas; Rom. Mala canina seu Mala terrestris dicitur, Arab. vt Serap. labora, Auertioi Liphæa, alijς Tabroha. German. alraun, Erdrapsfel, & hundsapffel. Officinis, Belgis & Italis Mandragora. Gallis Mandragore. Hisp. Mandracula, & Mandracola. Angl. Mandrage. Hung. Nasragulya.

Circea quidem à Circe Solis filia illa venefica procurandi amoris artifice vocatur. Creditur enim huius radix ad amatoria conducere. Mandragoras autem, quod Solis feruidioris impatiens, ad mandras pecorum, antra aliisque speluncas vmbrosas proueniat. Mandre enim aprica loca quæ se recipiunt & stabulantur armenta, etiam hodie Itali è græco significant. Pythagoreis etiam ἀρτιμιον, quod humanum tunicum & arrus non nihil adunbratent radices implexæ, cruta bina & clunes quasi disparata ostentantes, quam ad interpretationem alludit non inscite Septentrionalis nom. Iatio, quæ Mandtagoram quasi Man & Dragen: virigerâ siue homigetam connotat. Et hinc à Coluella epitheto dicitur Semihomo. Mandragoram Hebræi vocant Dudaim, Chaldæi labru hinc pluraliter: Nam singulariter Dudai & labuach dicitur. Videtur mihi inquit Rabbi moles Nchemanides, Leam mā,

dragoris propter bonum odorem delectatam, nec conceptionem medicinali herba, sed precipue à Deo impertasse. Quare attulit illi Ruben filius ramulos de Dudaim [id est Mandragora] aut fructus eius qui sunt ficut mala, & sunt bene odorati. Sed radicem, quæ habet effigiem capitis & manum non attulit, de ea nempe dicunt aliqui quod conceptionem luæet, quod tamen ego in nullis Medicorum scriptis vnquam legi. Hæc ille. Paulb post recitat idem Nehenanides sententiam quorundam, qui dicunt Dudaim, id est Mandragoras, herbas esse quæ venerem stimulent, & ad amorem mulierum incitent, vnde hi Dudaim. à voce Hebræa Dodim, quæ significat amores deiciunt: Sic ille, citante Trago, de Mandragoris. Levin. Leminus Mandragotam inter herbas biblicas reponit. Guliel. verb. S. u. k. l. s. i. z. antiquit. conuital. cap. 8. de Mandragora eleganter & doctè disserit ex sententia sacratum & prophanarum literarum, ita vt nihil sciat in hoc genere desiderari queat: Eum lege.

Cæterum agyrtæ & impostores Circumforanei qui quotiæ Mandragoram circumferunt, iactantque tanto periculo effodi, humanâ formâ ignaræ plebi eam ostendentes, ex vno Pythagoræ nomine eius Anthropomorphos, vt credimus, mendacij sui occasionem arripuerunt. Neque enim, vt diximus, vox illa aliud, quàm humanæ formæ plantam significat. Accessit & Pythagoræ Columellæ testimonium, qui & ipse, tum vulgi opinione suæ etatis, tum nominis superstitionis ostentatione moros, sic cecinit:

*Quantis semi hominis vesano gramine facta
Mandragora pariat flores mastinij, Cicutam.*

Fictitas quidem esse agyrtarum imagines manique ex aliarum stirpium radicibus adhuc tecentibus efformatas, certò constat. Solent namque illi, exenipi gratia, Alceæ, Arundinis, aliarumque plantarum, & præsertim Brionæ radicibus nuper euulsis humanam virtusque sexus effigiem insculpere, inseritis in ea loca, in quibus pilos exoriri voluit natura; Hordei & Milij granis. Deinde eas, factâ serobæ, xeni fabulo obruunt, calidèque conseruiant, vt sic aliquandiu detentæ, grana illa radicles emittant, ipsæque imagines contabescant, ac aliam arte faciem induant. Et cœnit, vt viginti summum dierum spatio, è terra ita enatæ appareant. Tum etuunt, & radicles ex granis natas acutissimo cultello concidunt, itaque aptant, vt capillum, barbam, & cætera um corporis partium pilos referant. Hoc pacto miseri, & imprudentes homines decepti, Bryoniæ, plantarumque aliarum radices pro Mandragora emunt. Sed imposturæ huius finis nondum est. Has sub crucibus & rotis ex vrina supplicij affectorum enatas persuadent, monitu osolque earum vsus pollicentur. Nec nisi magno vitæ periculo effodi posse nugantur, cane, qui effodiat, radicibus adalligato, & auribus pice obruratis, ne radicles clamorem exaudiant effodientes, vt quo audito illis pericundum sit. Cuius quidem imposturæ ac mendacij origo ex Veterum superstitione fluxisse videtur. Non enim defuerunt olim, in iactanda, cum foditur Mandragoras, religione Theophrastus in Græcis: in Lariis verbò Plinius. Hos, inquam, non puduit, in tanta retnu, quas scribebant, grauitate, ne quid contra communem sensum dixisse viderentur, populares, & sine ratione ritus huiuscemodi, posteris tradere. Theophrastus enim de effodienda Mandragora hæc scripsit. Circumscriptibû & Mâ-

Tom. III.

dragoram gladio ter, secantque ad occasum spectantes. Iubent & alium saltantem tripudij circumagi, multaque de veneris vsu & redicere. A Theophrastro parùm euariat Plinius. Cauent, inquit, effosuri contrarium ventum, & tribus circulis, antè gladio circumscribunt: postea fodiunt ad occasum spectantes. His igitur auctoribus, & quasi per manus translita huiuscemodi superstitione, verisimile est, vanis periculis, religio-nisque, & humanæ formæ, inendacij, etiamnum Mandragoram celebrari: cum tamen id potius querendum fuerit, cur à sapiente illo Sancio honestiore hominis nomine indicata fuerit. Neque enim verisimile putat Marcellus quia binâ radice, & hominis crura imitante nitatur, sic dictam ab eo fuisse.

Potro, Matthiolus fabulam illam, quæ ignaris Mandragoræ radices effodere volentibus tanperere minatur, ex Flauo Iosepho natam putat, qui etfi de alio radice genete scripsit, ea tamen facile ab impostoribus ad Mandragoræ radices, detorqueri poruerunt. Hæc sunt illius de Bello Iud. lib. 7. cap. 23. verba: Vallis, qua ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidam lacus Baaras appellatur, vbi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem affimilis est colore, circa vesperam verò veluti iubar fulgurans. Accedentibus, eamque euellere cupientibus facili non est, sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis vrinam multibrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. Quin etiam tunc si quis eam retigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur alio quoque modo sine periculo. Totam eam circumfodiunt, ita vt minimum ex radice terra sit conditum, deinde canem ad eam religant, illòque sequi eum à quo religatus est, cupiente, radix quidem facili euellitur, canis verò continuò moritur, tanquam eius vice à quo rollenda erat, traditur: nullus enim postea accipientibus metus est. Hæc Iosephus. Et his, quæ de Mandragoræ anthropomorphosi, eiusque sub patibulo nascentis periculosa euulsiõe agyrtæ & circumforanei impostores fabulantur, haud duntaxat ignauum vulgus, fidem adhibet, sed nec literati homines, talibus magis serid se opponunt, eisque medio tollere cuitant Quin, deplorandum est eum in mundo hodie summo loco haberi: qui alijs arte quadam imponere nouerit, vt rectè ille dixerit, *Mundus vult decipi, Darumb sein vvir bie*, Proinde sciant omnes Mandragoras agyrtarum nihil aliud esse, quàm meras imposturas.

Mandragoras namque veterum, licèt humano corpori quadantenus similis esse appareat, maxime si inferiores partes radicles spectes, tamen totâ suâ substantiâ, Mandragoræ agyrtarum fictitiæ, prorsus non responder, id quod ex veterum descriptionibus facile colligitur.

A Dioscoride quidem, qui duo eius genera assignat, & tertium ex aliorum opinione tradit, his verbis exprimitur. Mandragoras niger, qui scemina existimatur, Thridacias appellatus, folia habet angustiora & longiora [vulg. exempl. *μινεστρα*, quidam vet. *μινεστρα*] quàm Lactuæ, virofa [*δυσόδνη*] ac graue olentia, in terram sparsa: atque inter ipsa, mala gerit Sorbis similia [vet. *λινδοθης δ'ων έμοιση*] ex luto pallida [vet. *δσχησθησθη*] nec malè nisi Dioscorides sibi contrarius esse velit, Samb.] odorata, & in his femene Pyrorum. Radices ei sunt prægrandes, duæ aut tres, inuicem implicatæ, nigre foris, intus albæ, & [*Αλδ. φλοιός δ'ερ.*] crasso cortice vestitæ: cau-

A a a a 2

Baras her-
ba historis.

lem autem non producit. *Alterius* verò maris, seu candidi, quem aliqui Morion [vet. *μορίον*] vocant, folia sunt magna, alba, lata, læuis, ceu Betæ: poma quàm prioris duplè maiora [Ald. *τριπλασιαστος*] colote in Crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia, quæque si mandantur à pastoribus, ij quodammodo loporantur: radix autè dictæ similis, at maior, atque candidior: orbata & hæc caule. Porro & alium tradunt esse Mandragoram, qui Morion etiam nominetur [hunc multi veteres, itémque Plinius non tradunt] nascaturq; in opacis & iuxta specus, folijs albi Mandragoræ, at minoribus, penè dodrantibus, candidis, radicem ambientibus: quæ quidem tenera est, candidaque, paulò maior palmo, pollicemque crassitudine æquat.

His consentanea sunt magna ex parte, quæ Plinius lib. 25. cap. 13. tradidit. Mandragoram, inquit, alij Circeium vocant. Duo eius geneta, candidus, qui mas, & niger, quæ femina existimatur, angustioribus folijs quam Lactucæ hirsutis, & caulibus [legendum, hirsutis, & qualibus, non & caulibus: vrique enim Mandragoræ caules desunt. Præterea hirsuta malè dixit, quasi *δασυία* legisset: neutrius enim folia hirsuta sunt, vt ex Dioscoride liquet] radicibus binis, ætatis, rufulis, intus albis, carnosis, tenerisque, penè cubitalibus. Ferunt mala Auellanarum nucum magnitudine, & in ijs semen, ceu Pyrorum. Album hoc alij Acten, alij Morion, alij Hypophlomon vocant. Huius folia alba quàm alterius latiora, vt Lapathi satiu.

Quæ Mandragoræ nigri poma Dioscorides etiam *οβεία* & achradibus comparat: quorum prius ad magnitudinem & formam, posterius ad figuram tantùm referendum videtur. Marcellus, *οβεία* *ἐμπερή* legit, i. e. ouorum vitellis. vt ipse interpretatur, similia. Sed & *οβεία* malè legit, & hæc vox, oua, non ouorum vitellos significat. Præterea omnes probari codices & Oribasius *οβεία* habent. Serapio Mespilum interpretatus est, quod vitum non Strapioni, sed ipsius interpreti adscribendū. Plinius hæc mala Nicum Auellanarum magnitudine esse scribit. Idem Mandragoræ feminae caules tribuit, vñ vitumq; Dioscorides *ἀκαυλον* esse dicat. Quare Cornarius in Plinio hirsutis, ex caulibus, legendum esse crederet, nisi turtus sequeretur. Succus fit ex malis, & è caule, & c. vt Plinius caulem ipsi omninò attribuat. Nam quæ de Mandragora tradidit, partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto transcriptis, qui etiam in Mandragora caulem agnoscit. *τὸ δὲ ἄλλο*, inquit, *τὸ μὲν ἑμπερῆτεον τούτου τὸν καρπὸν ἔχει, καὶ δάπτει ὁ καρπὸς τὸ παρ, ἔν τὸ κώπειον*, h. e. Reliquorum autem quædam similitudinem hanc [Ferule] caulem habent, veluti Mandragoras, & Cicuta. At Theophrasti Mandragoras a Dioscoridis Mandragora plurimum distat. Quod cum Plinius non animaduertisset, ex vtroque transcribens, vtriusque Mandragoram confudit. Maximam autem vtriusque Mandragoræ differentiam hæc perspicuè demonstrant. Dioscorides Mandragoræ nigri fructus Sorbi magnitudine, & pallidos esse dixit: alibi verò fructus, siue mala duplè maiora, & colore in Crocum inclinante depinxit, ac vtrumque sine caule. Theophrastus apertè Mandragoram caulem habere scripsit, vt ostendimus.

Quisnam autem sit Theophrasti Mandragoras ab Herbarijs ambigitur. Cordus qui dem tertiam Mandragoræ speciem, quæ priuatim Morio

dicatur Theophrasti Mandragoram esse censet. Delineat autem is hoc nomine Solanum nauicum Italici *Bella donna* dictum. Dodonæus eam Theophrasti Mandragoram esse censet, sed à Mandragora Morio Dioscoridis distinguit, quam Dioscorides non vidit. Fuchsius Solanum mortiferum esse suspicatus fuit.

Cardanus porro duo Mandragoræ genera agnouisse videtur. Est, inquit, pomum croceum, quod bene olet, scilicet Mandragoræ, sed leniter. Aliud huic persimile, quod malè olet, & ipsum tamen parum: plantam non vidi, quæ cum frigiditèperamenti sit, non è genere Solani, quippe fructus eius sunt rotundi, plani, magnitudine & fortè à pomorum sanguineorum, sed Peponum instar, parùm profundis canalibus diuisa. *Quibus* quid sibi velit Cardanus, non percipio: Pomum eius alterum fortè erat Malum aureum siue Lycopersicum. Verùm cur negat esse è genere Solani, quod frigiditè sit temperamenti?

Omnes Mandragoræ partes ad magnos in medicina vsus adhibet Diosc. Succus, inquit fit, è cortice recentis radicis usso, & prælo subiecto, qui insolatus vbi concreuit, sicillitè reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignauior. Delibratur radix & traiectus lino cortex ad vsum suspenditur. Aliqui radices in vino ad tertias coquunt, & defecatum ius seruanc. cyathoque vno vtuntur in perisulgijs, & dolentibus, & ante sectiones, vtitionesque, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus [*ὅ δὲ ὀβεία* *σοβεία* *σὺν μελιμαρτῷ*, i. e. lachryma, siue liquor cum melicato potus: *ὀβεία* spontè defluit, succus *χόλομα* tundendo exprimitur] vt Veratrum per vomitiones bilem attram, pituitamque extrahit: verùm poru largiore vita admittitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoque emollientibus, admiscetur: femiboli pondere inditus per se menses & partus expellit: subditas sedi pro balano somnificus est. Radix ebur emollit quod semis horis cum eo decoctū sit, & ad accipiedam, quæ effingere optaueris, formā ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus & collectionibus quas vlcera excitant, cum polenta illinuntur: duritias omnes, suppuraciones, strumas, & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quinis sensive diebus sensim persficentur. Folia seruantur in murijs eisdem ad vsus, Tertia radix ignihus sacris ex aceto, & seipentium ictibus ex melle aut oleo medetur: strumas atq; tubercula cum aqua dissipa: articulorum cruciatus cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum è cortice radicis ad hunc modum: Ternæ minæ in vini dulcis metretam coniiciuntur. Dã-

tur ex eo terni cyathi ijs qui cacai, aut vri debet: siquidem nullo iunc afficiuntur dolore, sed veterano quodam pressi topescunt [*διὰ τὸ κατὰ ἐξῆρας*, quod à alto somno opprimantur.] Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item expressus ex ijs succus nimio tamen dolore percussit obtumescunt. Semen malorum potum vullas purgat, appositum que cum sulphure ignem non exerto, rubra fœminarum profluvia sistit. Scarrificatâ, punctisque multifariam apertâ radice erumpeus lachryma cauo vase recipitur. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est. Sed non vbi que, vt experientia docet, radi. es lacteus succum delachrymant. *Vt tertiam* Mandragoræ speciem non nouisse videtur Dioscorides, si nec eius vires certâs tradere. Aiunt, inquit, eam in

Ex Plinij corrigunt.

Orib. expl. catiur.

Plin. not.

Mandrag. Diosc. differt à Theophrasti.

Cardanus. Vires & sus.

Vinum cortice.

Diosc. nouit etiam Mandragoram.

pape, ossa, obfonioue, drachmæ pondere detorata-
ram vsum rationis intercepte: obdormiscit
enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus
impos, ternis quaternive ex quo data est horis.
Hoc Medici vtuntur, cum sciendū vrendique
necessitas adest. Antidotum esse aiunt radicem
cum Solano manico potan.

Theophrastus Mandragoræ folia vicerib. cum
farina vtilia esse scribit, radicem rasam, & ex ace-
to subactam ad erysipelata, ad podagricos dolo-
res, ad somnum, & ad amores: dant. a. loquit, in
vino & aceto. Secant orbiculos velut ex Raphano,
quos filo transmissis in multo suspendunt su-
per fumum. Quæ fortasse Plinius [qui sua ex
Theophrasto & Dioscoride mutuatus est] expri-
mere voluit, cum dixit. Concisa quoque in or-
biculos feruatur in vino. Quæ tamen alio in lo-
co dilucidius expressit. Sed is in publicis exem-
plaribus valdè corruptus est. Igni sacro medetur
Mandragoræ radix. Sicatur in aere, vt Cucumis,
&c. Quem ex vetere codice sic restituit Corna-
rius. Igni sacro medetur Mandragoræ radix: se-
catur hæc in asses, vt Cucumis, primūque super
mustum suspenditur, mox in fumo. Dein trudi-
tur in vino & aceto.

Mandragoras, auctore Galeno, vincentem ha-
bet qualitatem refrigerantem, ad eò vt tertius sit
ordinis refrigerantium. Verumtamen non nihil
etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Qua-
re soporem & conciliandi vim habent. Radicis
cortex cum sit valentissimus, non tantūm refri-
gerat, sed & desiccatur, reliquum quod intus est im-
becillimum est. Est autem Mandragoras pharma-
cum alioqui corpus nostrum corruptum pote,
sine quantitate tamen incommodare nequit.

Quod porro voluit Dioscorides, supra Man-
dragoræ, oleum rosatum cum aceto capiti infun-
di: Matthiolus, referente Turnero, contra ratio-
nem esse contendit frigida adhibere, cum cau-
sa morbi frigida sit: similiter quoque Galenum
taxat, quòd lethargicorum capiti oleum rosa-
tum cum aceto infillet. Atque vt Galenum
refellat, citat Aërium, Paulum, Trallianum, non
admittentes oleum solum & acetum, sed calidiora
postulantes, vt Chamæpityn, Serpillum, Pule-
gium, Castoreum, & similia addi. Galeni defen-
sionem in aliud tempus differimus. Quod ad Dio-
scoridem, respondemus. Quòd sit res Galeno re-
centiores auctores, satis ei confutatio essent, tori-
dem pari pacto satis sint, ad Dioscoridem ab eo
errore, quem impingit Matthiolus, vindicandum.
Sed duo ex iisdem testibus, quos ad Galenum
confutandum profert, nempe Aërius & Paulus;
& cum iis è recentioribus quoque Giccis, vir do-
ctus Actuarius, consulunt eorum [qui nimium
assumpserunt Mandragoræ] capiti oleum rosa-
tum & acetum infundere. Imò Matthiolus ipse
paulò post, eodem capite tanquam sui immemor,
& accusacionis in Dioscoridem & Galenum in-
tentatæ, fatetur magno ardore corripit, qui im-
matura Mandragoræ poma comederunt, multò
maturis frigidiora: quàm igitur iustè paulò antè
accusatus fuerit ab eodem Dioscoride, iubens
caput eorum qui nimium Mandragoræ bibissent,
oleo rosato & aceto persuadi: Ac an ab homine
tam obliuiofo tantà confidentia censendi taxan-
dique sunt veteres, quod sæpenumerò facit, pe-
nes viros doctos & prudentes iudicium esto.

Prodiderunt Serapio & Auicēna, semen Man-
dragoræ potum vteros purgare, idemque multos
annos antea scripserat Dioscorides: ex quo etiam

quis meritò dicat, Rachelem ante hosce omnes
facultatis pomorum Mandragoræ conficiam, ob
id poma Mandragoræ expetiuisse, vt puigato vte-
ro aptior ad concipiendum redderetur, liberof-
que, non minùs ac Lia foror & ancilla Silpha
procrearet.

Accipitrem aucupari nolentem quidam Man-
dragoræ radice fumigant, & confestim prom-
ptum ad aucupandum reddunt, Demetrio hoc at-
testante. And. verò Baccius Mandragoræ, aliorū-
que medicamentorum deleteriorum ebibitis suc-
cis, per lauaciones in dulcibus succurrit.

MANDRAGORAS MAS.

ANtropol- Descriptio
Amorphon
dixere Mandra-
goræ radicem,
crassam, longā,
bifidam, fibris
hinc inde pro-
deuntib. velut
hispidā, inco-
nantem homi-
nem, vt sibi
persuadent, re-
ferentem: è cui-
us capite, mar-
quidem folia
exeunt circiter
cubitalia, sel-
quipalmum fe-
rè lata, princi-
pio & mucrone
angustis, atro
virore prædita,

fertida: inter hæc à radice quoque nullum enim
profert caulem] pediculi exeunt crebri, durarum
viciatum, aut palmares etiam: florem singuli su-
stinentes albidum, at non nihil purpureum, modicè
hirsutum, Campanulæ ferè forma, quinque
segmentis, è calyce foliato, laciniato, itidemque
villosa, olore fastido: pomum sequitur rotundū,
parui Mespili magnitudine, ex luteo viride. Radix
in off. prostant solūmodò cortices, matris an
femine, an vtriusque promiscuè, nobis non con-
stat, insigniter autem crassam restantur radicem:
quo nomine distinguas licet à Fraxinellæ & Cap-
parum corticib. adde color: è foris ex albo ferrugi-
num, substantiam mansu lentam: amaror idem.

Mandragora mas Trago, Fuchf. Matthiol. Syon.
Dod. Lac. Cordo in Diosc. Lob. in Adu. Obs.
pag. 138. Ic. Pl. p. 267. H. Bugd. pag. 1726. Camer.
Masculus Turnero: Mandragora Anguillaræ.
Mandragoras Gesn. hort. Cæsalp. Mandragoras
albus seu masculus Cordo hist. Mandragoras
mas vel alba Camerario. Lobelius quidem &
Dodonæus pro vtraque Mandragora vnam pro-
ponunt iconem, ad latera tamen pomum maris
pingunt rotundum, femine pyriforme.

Germanis *Alyraun Manlein*: Belg. *Mandra-
gora manneken*: It. *Mandragora malchio*: Gall.
Mandragore ou Mandegloire: Loh. sed foris le-
gendum *main de gloire*.

In Italiæ, Prouinciæ; Narbonæ, & Hispaniæ
hortis florem malique maturat, femine aut ra-
dicibus ex Candia & Cycladibus iofulis adue-
ctis, vt scribit Lobelius. In reliqua Gallia oou
perinde, tamen quandoque florem pomique

apprimè matura dedit Bristoiæ Occiduo Angliæ
aprico & repidiulo horro.

MANDRAGORA FOEMINA.

Millum semen Florentiâ pro Mandragora
Cretica femina, valde paruum non maius
Melanzanæ femine: negleximus autem descri-
bere plantam, quia consumpra Hieme asperiore.

*Mandrag.
femina de-
script. Clus.*

Clusius Mandragora femina *folia* adscribit
angustiora, minorâ, & nigriora quàm mari, ma-
gis etiam rugosa, crispâque, viridâ & graueolen-
tia, & humi expansa inter quæ longi *pediculi* exi-
liunt, per terram sitati, quibus insident *florès*,
Melopeponum floribus formâ ferè similes, col-
loris ex carneo purpurascens: quibus succe-
dunt *fructus*, non turbinati inftar Pyri, sed rotun-
di, Vesicariæ fructu triplo maiores, initio viri-
des, maturitate pallescentem ex luteo colorem
adquirentes, odorati, succi pleni, *femine* abundan-
tes plano vt maius fructus, sed minore, nigriore-
que: *radix* pedalem aut ampliorem longitudinem
æquat, interdum bifida, intus albâ, foris verd fuscâ,
cui aliquet fibræ adnascuntur. Hæc ita Clu-
sius, cui græcè *Mandragoras méxus* dicitur, & *De-
sartius* à foliorum Lactacæ similitudine: Latine
etiam Mandragoras niger & femina.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Mandragora 2. siue fru-
ctu Pyri: Mandragoris femina Tragi, Mat-
thiol. Cordi in Dioscor. Lac. Lob. Obs. 138. Ic.
Plant. 267. Dod. H. Lugd. p. 1726. Cæsalp. & Cam-
erarij. *Eid. phyt.* Mandragora 3. siue flore car-
neo: pin. Mandragora 3. siue flore sub. aruleo pur-
purascens: Mandragora femina Clusij hisp. &
hist. Cast. & Eysl. Mandragora Lonic. altera
Cæsalpini.

Matthiolus pingit in sua icone fructum tur-
binatum, ad Sorbum accedentem, nudum, sine
foliis: ea icon non placet. Lobel. & Dodon.
folia addunt, an ex ipso fructu, nescimus. Camer-
in Epit. Matthiol. propriam iconem habet, pin-
hens fructum rotundum cum foliis. An porò
C. Bauh. not. C. Bauhinus duas faciat Mandragoras indicent
alij: saltem illud non placet, enim vnam Trago
adscribere, cum tamen Tragus scripserit Man-
dragoram sibi nunquam vltam.

Locus

Matthiolus perhibet copiosam in Gargaro
Apuliæ & aliis montibus haberi. Supra Gades
itinere Hispalensi, non procul ab vrbe Xerez de
la Frontera dicta, ad aruorum margines, quæ se-
cundum flumina sit, sunt, & quibusdam aliis Bæ-
ticæ locis vlginosis florentem obseruabat Clu-
sius initio Februarij anteo 1565. & paulò post, eo-
dem videlicet mense fructum maturum collige-
bat inter Calpen & Malacam, nimirum toto illo
maritimo tractu supra fretum Herculeum ad me-
ridiem conuerso, & valde aprico, propter mon-
tes, vno aut altero miliari à mari distantes, qui in
mediterraneis, vique ad fretum continuè ferè
producuntur. In Belgio nunquam videre memi-
nit, nec de semine quidem, quod ex Hispaniis
deferebat, germinare vnquam voluit: vt nec in
Austria, quod aliquoties ex Italia postea acci-
piebat.

MELONGENA VETERIBVS.

Æquiuoca

Melongena in Arabum codicibus primùm
celebrata fuit. Hanc quidam suspicantur

esse Solanum pomiferum fructu rotundo. Alij
Solanum pomiferum fructu incuruo. Nonnulli
verd Solanum pomiferum fructu nigro spinoso.
De his autem deinceps ordine dicturi sumus.

Melongena vetus, Auicenna libro quatto cap.
455. aucto. e. noxia est, recens melior. In ea calidum
temperiem superare, & siccam esse ordine
secundo, ex amarore & acrimonia colligitur.
M. lancholiam gignit, cancrum, lepram, hæmor-
rhoidas, panos, dolorem capitis, & fetorem oris.
Obstructiones hepatis & lienis efficit, nisi cum
aceto cocta fuerit, colorem corporis scdum,
atrum & citreum, vt mirum sit Auerrhoem Ma-
la infana libro quinto Collec. cap. 201. com-
mendasse suo quodam modo parata.

SOLANVM POMIFERVM
fructu rotundo.

Fibrosas pa-
rum altè, *Defici-*
desigit *radices*,
caule vnico pe-
dali, crassifus-
culo, firmo,
subpurpureo,
hirtulo: *foliis*
palmaribus, &
sesquipalmaribus,
palmum
ferè latis, per
ambitum si-
nuatis obiter,
infra supra-
que pilosis:
florès breuibus
facis pediculis
hærent, albi-
cantes aut
subpurpurei,
in stello modò:

quibus succedunt *poma*, oui, vel Cucumeris cir-
citer magnitudine, & figurâ ferè, ex rotundo sub-
longa, colore purpureo, virecentè, & cui cortice,
succosa albicanteque intus pulpa: in qua copio-
sa *femina*, albicausia, compressa, Piperis sili-
quæ stri ætula.

Affinia cum essent Mandragoris hæc caruleo-
purpurea poma, Melongena vel Mala infana,
exotica, ex sulco violacea, effigie oui oblongi,
quidam Recer tiorum suspicari sunt marem
Theophrasti Mandragotam, eoque esulethalem
infana mala vocarunt. Sed apud Theophrastum
multa lectonis labes, ferè non distincta stirpium delineatio, ne dicatur farrago
omnium congenerum, è quibus hæc eximenda
est, & Cucumerum familiaris, aut poridis Mandra-
goris vel Hyosyamidis adscribenda, vt Lobel. in
Adu. statuit.

Apud Cordum in histor. vb. Melongenæ fi-
gura addita, quidam annotauit Simeonem Se-
thi ferè Mazanzianam vocare. Sed Ruellius,
qui Melifana vulgò vocari ait, quasi Mala in-
fana, de hac nihil à veteribus fuisse scriptum,
prodicit. Non desunt tamen attestante Trago qui
tertiam Mandragoræ speciem quam Morion
vocant esse, suspicentur. Quæ opinio Fuchsiò di-
splicet.

Brassauolus autem itémque Fuchsius Hermo-
laum immeritò , meo quidem iudicio , inquit
Matthiolus , damnant , quòd in ea sententia eum
fuisse velint , vt putarit Mala illa , quæ Italis cor-
rupto nomine *Melanzana* vocantur , Ligurius
Melanzana , Hetruscis *Petranciani* , Hispanis *Ve-*
rangenes , Germanis *Melanzan* , & *Dollapffel* , hoc
est , Poma furoris , Gallis autem *Pommes d'amour* ,
hoc est , Poma amoris , esse tertiz Mandragoræ
fructus : certa ac firma Hermolai sententia , ex
ipius verbis sufficienter constat . *Ceterum* , cur
Poma amoris appellentur à Gallis , haud scio , in-
quit Ruellius , nisi quòd fortassis elegantia & pul-
chritud. placeant , & ita digna quæ amentur . Sunt
tamén & alia Poma amoris , de quibus infra dic-
tetur . *Melanzanas* mala insana minùs sano iu-
dicio vocat Hermolaus , inquit Scaliger : esitata
namque nullos excitant furores : quippe iis in
bellariis vtuntur Genueses . Solanum pomife-
rum Gesn. hort. potius dixerit . Neque repugnat
idem in cat. pl. si quis Hippomanes hunc fru-
ticem esse dicat , qui Poma Melanzana vulgò dicta
& amoris Poma producit .

Mala insana Trago , Fuchf. Dod. Lac. Lon.
Tab. & Gerardo : Malum insanum Gesner. hort.
Melongena Matth. Cord. hist. Lob. in Aduersf.
Obsf. p. 138. Ic. Plant. pag. 268. Cast. H. Lugd. p. 617.
Camer. cui & Verengena Toletanorum : *Mel-*
anzana fructu pallido Eyst. Solanum hortense
& Pyra insana Cæsalp. Solanum 15. C. Bauh.
phyt. Eid. pin. Solanum pomiferum 4. siue fru-
ctu oblongo : Et videtur Strychnon hortense
Dioscoridis , vrbannum Theophrasti , esculentum
Galeni , & tertium Genus Plinij . Variare ait flo-
re purpureo , albo : fructu albo purpureo , luteo :
figurâ quandoque oblongâ , aliquando instar ma-
li rotundâ . An Malinathalla Theophrasti Bel-
lonio ?

Basilæ in horto D. Cælij florebat & fructum
ferebat mense Augusto , quem tamen vt pluri-
mùm difficulter maturabat : in vasis scitibus ,
viridiorum voluptati & gulonum auiditati
colitur .

Helluones interdum hosce fructus vt Cucu-
meres in acetariis helluantur , vt Romæ , Genuæ ,
Neapoli . maiore voluptate quàm vtilitate : dete-
rior enim succus vel quolibet Pepone aut Cucu-
mere est . Sunt ex Italis , qui horum pomorum
esu veterem conseruari putent : quòd forsan idè
præstant , quòd flarus gignant . Adhæc frequen-
ter manducati , febres generant diuturnas , & ha-
bitum totius corporis malum . *Ceterum* , qui
Melongenas esse credunt Arabum , easdem cum
illis vires huic adscribunt , de quibus consule cap-
put præcedens decimum-sextum .

SOLANVM POMIFERVM
fructu incuruo.

DE hoc Rauvvolfius in Itiner. partis prima
capite 4. Halepi reperiuntur tria genera
Melanzanorum , Arabibus etiam Melongena &
Bedengiam dicta , cinerea , lutea & rubella , lon-
gitudine & curuitate eadem longis Cucubitis
similia .

Hist. Lugdun. pag. 13. in append. Melanzana,
Arabum Melongena : Caspar Bauhinus phyt.
Solanum 16. Eid. pin. Solanum pomiferum 5. siue

SOLANVM POMIFERVM
fructu spinoso.

nigro , cortice læui , & procul intuenti splendido ,
salubrior est coctus , vt inquit Auerrhoes , quàm
crudus .

Camer. ad hist. germ. Matthiol. Malorum insa-
norum species valdè spinosis foliis & caulis ,
floribus maioribus . C. Bauhin. phyt. Solanum 17.
Eid. pin. Solanum pomiferum fructu spinoso ,
primum , Melanzana nigra , Bathleshaia æthiopi-
ca Rauvvolf. Lugd.

POMVM DE HIERICHO,
Melongenæ congener.

POMum Hiericho Ferd. Imperati , peregrina
Italiæ plantæ , nec aliis descripta , silis producti
candicantia , simillima foliis Melagianæ Italis di-
ctæ , sed paulò minora . *Caules* & foliorum costæ
spinosæ sunt : flores cærulei , instar florum Buglossi :
fructus rotundi pomi instar [in modo di Mele :]
quorum color antequam maturent viridis ,
maturorum flauus : sapore insipido , & aliquan-
tùm odorato .

C. Bauh. pin. Solanum pomiferum fructu spi-

fructu incur-
uo , varians
colore fru-
ctus , qui fla-
uus , cinereus
& purpureus .

Sunt præter-
rea , eodem
Rauvvolfio .

Genus duo
Rauvvolf. .
auctore , Me-
lanzanorum a-
lia duo genera,
Arabibus Bath-
leschain nū-
cupata , longa
& rotunda , quæ
maiora , colore
nigra , læuia , ita
lucida vt splē-
deant . Melan-
zana nigra , vt
in Hist. Lugd.
in app. p. 23. in-
scribitur , fructus
longus , altus ,
aliis rotundus ,
colore nunc atro ,
nunc sub-
nigro . cortice læui , & procul intuenti splendido ,
salubrior est coctus , vt inquit Auerrhoes , quàm
crudus .

Synonyma

nolo 2. Solanum spinosum fructu rotundo: Pomum Hieticoiticum Imperati.

minus mali succi esse, quam Infana aut Aurea: propterea videlicet, quod duriora, diutiusque asseruari queant, nec ita facile vt illa corumpantur. Sunt tamen nec hæc Æthiopica boni succi, & alimenti non multum corpori adferunt.

LYCOPERSICVM VETERIBVS. & in genere.

Lycopersici meminit Galenus 4. simpl. med. cap. 18. titulo, quod saporis acres omnium sunt calidissimi, his ve: bis: multa ipso statim odore aliena sunt, planèque pingnantiam cum homine indicant, velut & hæc ipsa quæ nunc dicta sunt, & Cicutæ, Papaueris, Mandragoræ, & Hyosciami succus. Quin & nupèr quoque herbam quandam conspeximus [hæc verba non bene tractata in græco textu sic leguntur: εἰς αὐτὴν ἐν τῷ Boruyns ἔχον, i. e. contemplati fumus nuper herbæ (succum) quam Centurio quidam ex Barbarica circa Ægyptum regione comportaerat, odore adèò graui, adèòque inamæno, vt ne gustare quidem auderem, sed lethalem esse conicerem: vtebatur autem ad virgines articulo- rum dolores: atque ipsi etiam laborantibus refrigerandi pollere facultate est visa. Est autem colore subflauo, odore tam graui, quàm Cicutæ: nisi quòd leuem quandam instar aromatum odoris adferat gratiam. Nomen herbæ ex qua succus hic exprimitur, Lycopersicum esse dicebat.

Ab ignaua Galeni timiditate, qui Lycopersicum herbam, quòd grauiùs oleret, ne gustare quidem ausus est, procul abest Gesnerus: qui Lycopersicum Galeni non aliud existimat quam Stramoniam dictam, vel fortè Cardiacam: Pomum verò aut opinantur Anquill. & Cam. alij verò teste Iulio Alexandrino Tagetem Indicum.

SOLANVM POMIFERVM, fructu rotundo striato duro.

Autè est singulari Solanum pomiferum ditum, crassitudine digitali, cubitum alto aut maiori, glabro, lætè virenti, medulla albicante diuiso: filia melananzæ foliis paria, sinuata, atro-virentia, vndique glabra, spinis fortuitis auersâ parte horrentia: flores Solani vulgaris, albi, cono luteo, poma sequuntur rotunda, torulis caualiculata, siue striata, dura.

Dodonæus nobis auctor est, non parum à malis insanis differre, quæ nostra æt: Æthiopica cognominat, quòd ex Æthiopia in Hispaniam primum inuecta existimantur. Veteribus autem cognita fuisse difficile esse asfirmare. Cum Malinathalla verò Theophrasti nequaquam conuenire.

Lobel. qui Solanum pomiferum herbariorum in Ob. pag. 135. [vbi Piper Guynæx vulgò appellari refert. quamuis minime vni] & Icon. Plant. p. 264. in'cribit. Solano verticillato simile facit, sed fructu siue pòmo dicto fetè pari: folio Hyosciami lutei: floiculus Solani hortensis: æstinam item esse plantam, Hispano femine naram.

Hüb. Lugd. p. 612. Capsicum rotundum Dalechampi, fructu rotundo, raris profundioribus fillo, rubro, pusillis granis sarcto, subflauis, gustu acti: viribus iisdem poller, quibus & cætera Capsica. Eid. p. 1730. Mala Æthiopica Dodonæi, Lugdunensis duas figuras vnius plantæ exhibet, dicitque prius fructum esse gustu acti, quod non placet.

C. Bauh. in phyt Solanum 14. Eid. pin. Solanum pomiferum 2. siue fructu rotundo striato duro; Solanum pomiferum Tab. Eyst. & Gerar. cui & mala Æthiopica: solis magis miri u' sine uosis: in caule aliquando, vt & in foliis, modò insensè, modo superne, paruis aculeis.

Satum monteigardi, Iunij principio florum vestigia proditcebat, sed fructum nem naturabat. Tardè admodum quoque ad perfectionem Colonæ vent.

Feront verò hæc mala in pinguium carnium iute cum sale ac Pipete cocta inferri ac edi: &

MALA AVREA ODORE FOETIDO, quibusdam Lycopersion.

Tra virosù & καρφαερόν fetè vt Garyophyllorù Indicorum, inquit Cam. spirat odore, caule cubita li, & ad altitudinè quandoque humani corporis, minimi digiti fetè crassitudine, hirsuto, ramos late spargente: folia tenella, pinnata, hirsuta, ex viridi asuescentia, ex tribus quatuorve singularium foliorum oblongorù, sinuatorum coniugationibus, quæ pusilla quædam foliola intercedunt, composita: flores Solani vulgaris forma, in luteo languescunt, tenis fere foliis costæes, quoru mediâ cordè obfidè stamina saturatiùs flore tincta: succedunt tandem

Descriptio

Mala Æthiopica Dod.

Solan. pom. Herm. Lobel.

H. Lugd. Icon. bina.

Solan. pom.

Locus & Tempus

Vires & v. sus

Err. in

Locus

Galeni dicit.

Æquin

Defici

dem multa *poma*, non multum Arantii minora, scissilia, torulis ad oppositam vsque partem canaliculata: laeuore eximio, colore vel aereo, vel ochreo, vel purpurascete, vel denique versicolore: *semine* intus copioso, circinato, compresso, & veluti membranaceo, hirsuto: *radix* summâ ferè terra hæret, longis sed numerosis fibris vbertim capillata.

Mala insana, vt vocat, Cæsalpinus ad Solani furiosi genera pertinere existimat. Anguillar. epist. 12. Lycopersicum Galeni: *Poma amoris* Dod. gall. Lob. in Adn. & Obs. pag. 140. Camer. epit. Tabern. & Gerardo. Pomum amoris Cam. hort. & Pomum indum Mediolanensium, nomine externo *Tumale* dictum: Eid. apud Matthioli. germ. & Hist. Log. I pag. 618. *Poma aurea*. Gesn. hort. Pomum aureum, Pomum amoris, Pomum de altero mundo, Pomum Solanis cognatum, Solinum pomiferum alterum, & Solani pomif. ri genus aliud Lob. Obs. pag. 141. Glucium putatum, Pomum amoris. Eid. Ic. plant. pag. 270. *Poma amoris*, Lycopersicum. Dod. lat. & Cast. aurea mala. Guill. pap. *Tumale* Americanorum. C. Bauh. phyt. Solanum 20. Ed. pin. Solanum pomiferum l. sine fructu rotundo Ariato molli, communiter luteo; urtico ore, aliquando pulchrè rubente: rarius albo: est & iurectus cubitalibus cauliculis, quod per omnia minus est. *Poma amoris* fructu luteo, & *Poma amoris* fructu rubro, & Mala Peruviana. Eyst.

Germanis *Goldtopffel*, *lieb appfel*, Belg. *Gulden appelen*. Gall. *Pommes d'or*, & *Pommes d'amour*. Ital. *Poma d'oro*, alijs *Pomi del Peru*. Ghinus Amatiam vocatur.

Habetur in hortis locisque humidis & solo pingui, vel etiam rigatione gaudet. Iulio & Augusto mensibus floret: Autumnus fructus perficit.

Succus valde quàm opportunus incipièti epithoræ fluxionibus, ue oculorum feuidis glaucoma facturis, si per initia admoueatur. Non modò irruentis etiam humoris insuleam compefcit, sed etiam calorem moderatur sapulis periculo à recentioribus factò. Quia et iam erisipelatis, ignibusque facris vehementer obducitur. Talis nonnullis est autur *poma* cum Piperè, sale & oleo præparata, non secus atque Cucumeres. Sed eduntur & cocta: ast quem balat vniuersa planta reter spiritus, paruo emolumento & parum tuto in cibos venire satis prodit. Præbent autem mala corporaliæm etiam quidem perexiguum, & hoc ipsum tamen prauum ac vitiosum: refrigerant enim, sed aliquandò minùs, quàm Mandragora. L. ok. ou. em cocta, ad scabiem sunt efficacia. Eadem arte chymicâ oleum subministrant contra partes igne, vel alia recandente, vitas curandas percommendum. Hoc oleo temporibus & carps inu. cto somnus conciliatur. Retulit olim mihi Textor vir doctus, Medicus Paterniacensis in Heluetia, se phreneticum omnia rumpentem visitasse, qui cùm ei manibus Aurea mala tenenda dedisset, cique clam aliquot subiecisset, paulò post obdormierit.

LYCOPERSICUM IN GENERE, EX
veteribus & Neotericis.

Lycopersicon *folia* habet, vt scribit Dioscorid. Eruca similia [Hic interponit Lat. ex vet. cod. *uulgari*] sed aspera, crassa, acrioraque: *caulem* quadrangulum: *florem* Ocyini: *fructum* Tom. III.

καρπὸν: *semen* alij.] Marubij [*σπαρτὸν*] habent vulgata exemplaria talia *σπαρτὸν*. c. Potti, sicuri & Orribosius legit, & Lacuna ex vet. cod. ce] *radicem* nigram, rotundam [Ald. *uulgari*] intus pallidam, exigui Mali figura terram olentem. Nascitur in saxosis locis. Semen tumultuosa, grauique somnia facit, vnâ drachmâ potum. Discurit & œdemata, impositum cum polenta nec non & spicula, & adactos corporis aculeos extrahit. Imposita quoque folia, iubercola, furunculosque discutiunt. Cæterùm radix eius in aqua nulla drachmarum duarum pondere, aluum soluit, & bilem exinanit.

Eadem Plinius lib. 26. cap. 8. & cap. 14. tradit. *Plinius*. Habet autem denarios duos [10. 11.] pro duabus drachmis Dioscoridis, non ita magno discrimine, quum in vncia denarij septem drachmæ verò octo habeatur. Suspiciatur Cornarius hic obolorum vob. deesse, vto. non pro denarij ponderis nota acciperetur, sed simpliciter pro denarij numeri nota, vt ita ligretur: radix eius in aqua multâ 12. obolorum pondere.

Galeno anothore Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digerendi, & trahendique habent facultatem, vt pote quæ & gustu sunt actia: folia itaque phymata, & farinulos discutiunt, fructus valentior est: & hæc quidem efficere potest mistus alij dgerentium cataplasmatum, cuiusmodi est quod ex hordeacea farina conficitur: palos & alia id genus infixa ad extimam cutem tenet. Porrò radix ad suprâ dicta quidem detentior est & infirmitior, cæterùm bilem suauem expurgat. *Galenus*.

De Lechampsius nullum ex rei herbariæ scriptoribus, aut se auduisse, aut legisse fatetur, qui Pycnocomum verum nouerit. Ignorant quoque sibi scribit Cornarius. Omnibus etiam in Ital. a ignorant scribit Matthiolus, in quo eum carpit Guilandinus in Theone, falsò id asseri scribens.

Sunt qui suspicentur Pappas Americanum *Equiuocâ* Pycnocomon esse. Quorum quidem opinionem nunc proba e non possumus. Fabius Columna voluit Succiam esse Pycnocomum. Pycnocomon Trago & Lonicero est Vlmaria. Apud Bar. sellum panitur icon Angelicæ pro Pycnocomo: non tamen existimamus, cam ab illo intelligi, sed potius cum Trago & Lonicero Vlmariam. Pycnocomum quidam dixerunt de Barba capræ rursus, quam opinionem meritò reiecit Fuchsius. Pycnocomum Angillaræ est quorundam Reseda lutea, sed perperam, vt rectè iudicant Lob. & Camer.

PAPAS AMERICANVM.

Caulis bicubitalis & tricubitalis, ac etiam *Descriptio* latior, crassi scilicet succulentus, subrotundus, striatus, subhirtus, viridis, & crebris punctis rubentibus maculosus, inanis, ramosus, inæqualis propter eas quas habet inde vsque à foliorum pediculis adnatas membranaceas alas, atropurpureas, non nunquam crispas: *filia* selquipalmaria ex tribus foliorum coniugationibus componitur, quibus impar vnum, reliquis maius ferè, alam claudit: sunt autem singulæ folia hirsuta, octo quidem inæquali, non ad còram quin alam quoquo modo desormet, altero tantò longiora quàm latiora, atrouirentia & splendensia superne, inferne est & splendor, & viroris intentio: coniugationes singulas intercedunt Bbbb

alia foliola rotundata, Lenti aut Lupino ferè paria, oitu & positu perinde inæquili: tami in plures pediculos abeunt, atque hi rursus in alios numerosos, hirsutos, geniculato vno donatos, vnde cum parte reliqua pediculi cedunt facillè vel sua spontè flores: quorum siaguli ex calyce viridanti quinquepartito, floribus Maluæ siluestris procerioris magnitudine patet, foris palliduli & subhirsuti sunt, intus verò ex pallido purpurascunt, interdum albescent, terti integri, cum quinque apicibus obtusis in ambitu, ceterùm à stilo viridante quem circumstant quinque fibræ crocæ, in vnumquemque apicem excurrit radius vitæ: cens: obseruavi quoque ex eadem regione subortiri folia quædam minora, flori coucoloria, quæ multiplicem florem meditantis naturæ videri possent rudimenta: succedunt poma floribus numero paria, Castanæ circiter magnitudine, sed forma orbiculari, atroviuentia, subhirsuta, in his femina plurima, parua, plana, Solanis similia. Radix bulbosa, crassa, palmari longitudine & sesquipalmari, ac etiam multò minor, foris atrovirens, intus ex albedine pallens: vnus bulbos multos profert ramos, nullâque emittit fibras, è quibus dependent bulbi multi, magni & parui, insipidi. Serpiti & se propagat insigniter hæc planta.

Уаре Перу-
иант.
Орешник.

Схино.

Est, inquit Berzo, apud Peruanos radicis genus [Pape vocant] tuberum specie, exiguè lapidis. De eodem sic Thom. Hentiotus, Openauk radices Virginicæ insulæ rotundæ, nodorum instar coherentes, coctæ esui aptæ. Sic verò Pet. Ciccæ, Papis radices coctæ teneram, instar Castaneorum elixarum, pulpam habentes, sole siccate Chumo vocatæ.

In Colla, inquit H. Card. lib. 1. de rer. var. cap. 3. regione Peru, Papis est tuberis genus, quo pro pane vtiuntur: gignitur in terra: ita natura prouidit sapienter vbique, siccantur vocanturque Ciuno: factique quidam sunt diuites hæc sola merce, quam in provinciam Potosi deducebant. Fetti, vt dicunt, radix hæc herbam Argenome similem: forma est Castanæ, sed suauior gustu, ediditque coctæ, vel in farinam redacta. Inuenitur etiam apud alias gentes eiusdem Chersonesi, velut apud accolas prouincie Quiti.

Vnde primùm, inquit Cluuius, qui huius historiam fusè & accuratè prosequitur, nacti sint Itali, ignorant: certum autem est, vel ex Hispanijs, vel ex America habuisse. Mirari autem subit, cum tam vulgaris & frequens esset in quibusdam, vt auiis, locis Italia, vt eius tuberibus cum veruicina carne coctis, non secus ac Rapis, & Pastinacæ radicibus vescerentur, imò etiam suisuis in pabulum cederent, huius stirpis no-

titiam tam serò ad nos peruenisse: illud autem magis mirum, Patauinæ scholæ fuisse ignotam, ante quàm amicus, qui Patouij Medicæ arti operam dabat, Francofurti eius tubera mitterem. Nunc verò plerisque Germaniæ hortis satis vulgaris est planta facta, quandoquidem adè fecunda est. Ceterum, dubium non est, quin sit ea planta, quam Petrus Ciccæ cap. 40. primæ partis Chronici sui sic describit. Locis Quito vicinis, præter Mayzum, habent incolæ stirpis genus, quo magna ex parte vitam sustentant. Papis videlicet, radices tuberibus ferè similes, nullo putamine, aut officulo tectas, quæ coctæ, teneram instar Castaneorum elixarum habent pulpam: Sole siccate Chumo vocantur, & in vsum seruantur. Producit hic fructus stirpem Papatui [condonanda est hæc comparatio militi] similem. Papis etiam mentionem facit August. Carate atque Gomara in sua generali Historiæ Indiarum. Quibus non valde ab similes videntur hæc radices, quas Virginientes Openauk nominant. An verò Veteribus cognita fuerit hæc planta dubitat Cluuius, nec multum abest quin credat esse Arachidnam Theophrasti, quæ cum hac pebellè conuenire ipsi videtur, præsertim radicis historiâ

Florere hæc Basileæ Iunio, scribit C. Bauhinus & sæpe ad Autumnum vsque & à primis pruinis cessandi. Hæc ex insula Virginea primùm in Angliam, inde in Galliam, aliâque regiones delatam esse. Huius radices in Virginea Openauk dici: Acoctæ verò in Hist. Indiæ, Papis: hinc Papis Indorum vel Hispanorum vocari, Italis Tartuffoli, quo nomine, & tubera nominare solent. Germanis Grublingbauem, id est Tuberum arborem dici. Se anno 1590. huius plantæ iconem suis coloribus delineatam, à D. Scholzio Papis Hispanorum nomine accepisse, & à nemine descriptam inuenisse, ac adè in phyt. sub Solano tuberoso esculento, figurâ additâ, descripsisse, eiusque iconem Cluuius transmisisse. Solanum quidem se appellasse, propter formam aliquam foliorum, cum Malis aureis: florem, cum Malis insanis: fructuum, cum bacis Solani vulgaris: seminum, cum Solanis penè omnibus, denique propter totius plantæ odorem, quem cum Solanis communem habere ait. Pycnocomen Dioscoridis Cortusum censere, motum exemplari D. Cortid. manuscripto, cui similis figura adpicta. Et sanè notas florem ac radicem Pycnocomi Dioscoridis, huic Solano conuenire: floris & seminis non item. Tandem relatum sibi ait apud Burgundos [qui ex ramis in terram reclinatis, tertiâque rectis propagabant, quòd plura Tubera acquirerent] harum radicem vsum interdicitum, vt quibus peruersum fuisse, earum esum lepram cautare: & Aristocokos: Indicos vocari. Hæcenus ille. In cuius pin. vocatur Solanum bacciferum 13. Pycnocomum Dioscoridis, Cortusi: & Papis Peruanorum, Eysf. Papis Acoctæ lib. 3. cap. 20. & lib. 4. cap. 17. Non autem mereatur hæc herba nomen Grublingbauem, siue Tuberum atbotis. Non enim caules profert atbotis erectos, qui per se sustinere possint: sed in terram reclinantes, rarisque nouas, tam semel apprehensos, agentes: quorundam etiam pereunt caules. An porò hæc pl. nra mereatur nomen Solani, ob odorem & aliquam similitudinem à fructu petitam, reuigantibus viribus & cæteris, iudicet alij. Nos huic eduli plantæ maluimus suum relinquere nomen. Non licet huic

Locus
Temper.

Openauk
Papatui

C. Bauhinus
Lap. 17.

huic folia Erucæ: nec radix nigra: neque sapor, neque vires denique cum Pycnocomo veterum conueniunt, vt patet ex ijs, quæ antè cap. 23. proposita sunt: Præterea planta illa, quam Burgundos Artiscozum Indicum vocare refert, à Pappa Americano, siue Solano eius tuberoso esculento, plurimum differt.

Indi, Acoſta referente, radicibus panis loco vtuntur quem *Chunno* vocant. Quin & aliud edulium eodem *Chunno* nomine nuncupatum admodum diu durans, ex eiusmodi radicibus, Sole siccatis, inque partes diffractis, conficiunt. Sed & viridem, vel coctam, vel assatam manducant. Ex alio autem Pappas genere, in calidioribus fundis plantatò, ferculis *Loero* appellata, parant. Sic in insula Virginea, apud quos in humidis & paludosis locis nascitur, radicibus in aqua aut aliter coctis vtuntur. His Castanearum, aut Pastinacæ in modum paratis, nonnulli vescuntur ad debiles vires firmandas. Nostrates, inquit Casp. Bauhinus, aliquando Tubercum modo sub cineribus assant, & cuticula ablata, cum Pipere comedunt: alij assatas & mundatas, in tales dissecant, & ius pingue cum Pipere affundunt & comedunt, ad Venerem excitandam, semènque augendum: alij & rabidis quoque vires esse volunt, quod bonum alimentum præbeant, & nõ minus quàm Castanæ & Pastinacæ alant, & flauentæ sũt. Clusius elixas, deinde, epidermide verius, quæ cute purgatas [facillitè enim cedit] & inter binas lances, Naporum, aut Raporum pinguiore vetuccis iuſculo maceratas degustabat, & sanè non minus sapidas & palato gratas deprehendebat, ipsi Napis. Cruda vero, nimis asperas & flatulentas esse æstimat.

SOLANVM RACEMOSVM CERASORUM FORMÀ C. Bauhini.

EX radice fibrosa caules exurgunt bicubitales; angulosi, aliquantulum hirsutis in multos ramos late se spargentes diuisi, qui infirmi sunt, & nisi radica sustineantur, in terram procumbunt, succi pleni: ex caulis late *pediculis*, res, quatuorve uncias longi, hispidi, flores sustinentes, prodeunt. *Folia* habet in multas laciolas acutas, impari semper numero, Agrimonie foliorum instat diuisa, & per marginem incisã, alijs folijs minoribus interiectis, pallide virentia, aspera, & grauem odorem spirantia. *Flores* plures, quorum singuli singulis pedicellis insident, luteoli, ex quinque folijs acutis compositi, à calice viridi quinquefolio sustentati, in quorum medio capitululum paruum rufescens, apicibus donatum: quibus *fructus* succedunt, quasi in racemo dispositi, Cerasorum forma & magnitudine; virides primùm, dein per maturitatem rubentes, in quibus, non secus quàm in Pomo amoris, copiosa humida medulla, & semen minutum albicans, & planum continetur.

Solanum hoc baciferum 14. [vt vocat in pin. vel vt in prod.] Solanum 2. siue racemosum Cerasorum forma: vel Cerasa amoris racemosa rubra, planta annua est, & singulis annis ferenda. Aliquando tamen etiam ex deciduo semine nascitur.

NUX METHEL VETERIBVS.

NVx Methel [Ieuc Methel] ex autoritate Auicennæ Serapioni est fructus similis Nux. Tom. III.

civomicæ, & semen eius simile femini Mandragoræ [ita quoque legit Matthiol. & r. Lugd. Sed Iahi Ebenalbaranich Arabs Citri simile dixit:] cortex asper: sapor eius delectabilis & vntuosus. Virtus eius frigida in quarto gradu. Si detur ex ea in potu vnum Kirath cum vino inebriat fortiter: si detur duo aurei occidit statim. Item: Nucis metellæ arbor, Vomice arbori non dissimilis fructum gerit Mandragoræ, oleosum, hirsuto cortice, sapore non iniucundo, Nucem Methel his ferè verbis describit Andreas Bellunensis. Nux Methel ex sententia omnium Physicorum Syriorum & Aegyptiorum factus est cuiusdam plantæ magnitudine & folijs Melongenæ similis: vnde & à quibusdam Arabibus Berbergine nominatur, i.e. Melonginæ similis. Flos huic est albus, magnus oblongus. Fructus nux Methel nuncupatus, est vcluti nux aspera, cortice spinoso, intus semina habens Pomi Mandragoræ seminibus similia, dulcia, pingua.

Mouachi in Mes. cen. 175. dist. 5. dicunt, Nucem Methel esse fructum spinosum, plantæ cuiusdam, Solatium spinosum vulgò vocatæ, cuiusque Nucem Methel, siue Mo. hil, cum nuce Methel multum conuenire. Sed tamen in rei veritate Nux Mochil aliud est à nucè Methel. Quæ de re fusius n. n. 1. 3.

Bellon. Obs. lib. 3. cap. 50. de variarum rerum experimentis apud Turcas, scribit eos singulare medicamentum inuenisse, cognomento *Tatoula*, quod illi, qui vigilijs torquetur, quiescere que non valet, dimidijs aspri pretio exhibent, statimque somnum conciliant. *Tatoula* autem nihil aliud esse quàm nucem Methel Arabibus dictam, Grecis Solanum somniferum, quam spontè nascentem in planis hiericuntis apud Helisæi fontem se reperisse scripto prodidit. Dispicendum tamen proponit Clusius an *Tatoula* non sit *Garcia* & *Acoſta* *Datura*, quæ *Columnnæ* Solanum manicum.

Miratur verò Matthiolus quæ ratione ductus *Fuchsi. not.* Fuchsius vltimo libello, vbi tantum stirpium imagines in exiguum formam contraxit, dixerit, Nuces Metellas hispido esse fructus peregrinæ illius plantæ, quam antea magno volumine *Stramonium* vocauerat. Idem prorsus teclamarè suspicatur Mauritanorum sententiæ, à quibus harum historiarum prodantur.

Idem demum tam officinas, quàm Medicorum vulgus, plerumque legitimas Vomicas Metellarum loco usurpare, & contra Metellas nonnquam Vomifarum vice supponere, magis quoque errore iniucem confundere testatur. Ac de horum lapsu fusius alibi actum est.

Nux Methel, Rhafis testimonio lib. 3. cap. 30. facit stuporem, & quandoque pernicioſa exiſſes, inebriat, & nauſeam ac vomitum infert. Item lib. 8. cap. 21. Narcotica est, sedat, opilat, facit euomere. Si ex ea drachma semis detur, inebriat fortiter: si multum detur, occidit. His eadem sunt, quæ Auicenna habet. Stupefacit, inquit, cerebro noxia est, cordi aduersatur, carum adfert: drachmæ sexta pars sumpta inebriat, drachma vna eadem die interimit. *Ea nuxes*, inquit Matthiolus, cum intus in corpus sumuntur, vertigines, & faciei ruborem inducunt: quin & oculorum caligines, temulentiam, inexpugnabilemque somnum: postmodò oboritur frigidus sudor, vitæ mortis præſagium. Auxiliatur noxæ excitatus pluries vomitus aquâ calidâ & oleo: post vomitum datur conuenientissimè butyrum & vinum metacum copiosum, additis Pipere, Pyre.

thro, Lauribaccis, Cinnamomo & Castoreo. Prodest & ægrotantium extremas corporis partes, nempe manus & pedes calidâ aquâ fouere, ac inde frictionibus rudi linteamine factis calorem in vniuersum corpus excitare: cum eo ramentum, aut subinde balanino, aut costino oleo perungatur affecti. Præstat idem exercitatio, proinde ad celerem gressum cogendi sunt, vt vniuersum corpus incalcat: & pinguibus postea cibis dulcique vino refocillandi. In summa & his ea maximè conueniet curatio, quam e potum requirit opium.

STRAMONIA MULTIS DICTA, SIVE Pomum spinosum.

Descriptio

Cultor est, radice multifidâ, lignescente: folia percaulem longis appensa pediculis, ampla, sinuata, graue odorem spirantia: flores, ex longa tuba calathoides, amplii, candidi, margine anguloso, quina in medio stamina cum longis apicibus occultat: quorum vnumquemque sequitur pontum orbiculatum, iuglâdis putamine calloso adhuc involuta magnitudine, bullatum, breuibusque spinis asperatum, semine compresso, cinereo.

Gesn. lapsus

Geln. hort. Nux methel Auicennæ, Stramonio Fuchsi, Turcaui Tatoula Bellonij, vna eademque est planta. Ego autem Tatoulam

Bellonij, à Stramonio Fuchsi separo. Ibidem ponunt veritatem, quam nunc dicit autumat. Mandragoris ad hæc annuereandam æstimat, aut potius sui generis plantam, quam Solanum inferendam. Vei denique Lycopersicum Galeni, vel Dioscoridis Phiticum constituit. Sed quantum ex tot, tamque varijs opinionibus, firma & positæma Gesneri assensio? Tragus propter formam Strichinis & Mandragoris accensendam iudicauit.

Gesn. rava.

Stramonio siue Pomum spinosum dicitur Trago: Stramonio Fuchsi. Dodon. Gesner. hort. Lac. Hist. Lugd. pag. 619. Camer. & Eyll. Stramonium petogrinum Lobel. in Adu. obs. p. 136. [vbi & Lycopersicum Galeni] Icon. Plant. pag. 264. & Gerardo: Nux methella Matth. Cast. Acoft. & Camer. Nux methel Auicennæ Anguillar. Fusch. Gesner. hort. Nux methella officinarum, Columnæ: Hyocyamus Perruianus Cordo hist. Tatula Turcarum, Guiland. pap. Hippomanes Cratæ Anguil. Gesner. hort. Paracoccalon siue Baryoccalon [παρυκόκαλον, aut potius βαρυκόκαλον] Græcis recentioribus: Melospinus Venetis: Malus Peruuiana Gall. Malum spinosum, Cæf. Corona regia quibusdam: Solanum Romanum Monspeliensibus & Guilandino: Solani pomiferi 3. genus Cæf. & Geln hort. Solanum spinosum, Tab. Solanum 12. C. Bah. phyt. Eid. pin. Solanum pomiferum fructu spinoso 4. siue pomo spinoso rotundo, longo flore.

German. Siechappfel, Kauschappfel: Belg. do Nömin. renappfel: Gallis Pomme de Peru, & Pomme espi. linguat. neuse: accepimus nos Trojæ Gallorum nomine Nesple d'Inde, h. e. Mespili Iodicæ. Italis Pomo spinoso.

Cultor in hortis Germaniæ florens Augusto, in quibus fructum difficulter maturat. Locus & Tempus.

Fructus ipse ac etiam tota planta sporifera sunt facultatis. Olius refert Thracæ nucibus Methellis vesci, vt Nucibus Iuglandibus Italos. Stramonio fructu pharmacopæi & Physici Oricatales ad stupefaciendum vtiuntur, & Nucem Methel esse affirmant, quia facultatibus ijs præditus sit, quas Nuci Methel Auicenna tribuit. Eisdem autem effectus habere, experientia comprobari testatur Dalechampius.

STRAMONIA ALTERA MAIOR, siue Tatura quibusdam.

Descriptio

Est vbi humeritate adæquet, ramis patulis brachiata, caule crasso, subhirturo: folia sinuata, Pedis aserini vocati foliorum instar, sed quadruplè, aut quintuplè maiora, abominando putore nates serientia: flores ad ramorum diuarcationem serè, niueo candore insignes, ex tubulo pentagono in longum latumque calathum explicantur corinthum, per marginem quinos mucrones totidem filisuris interceptos habentes, odore grato, sed obscuriore: in quibus latent stamina quinque longa herbida, apicibus ochris lineæ alba variatis, vnaque pistillum albidum. Cæterum floris tubulum obuoluit laxior folliculus

culus quinquagulis, totidem laciniis, totidemque mucronibus alternis, per otam diuisus: *fructus* succedit altero tantò maior quàm luglans suo callo adhuc obducta, oblongus turbinatus, pungentibus spinis vndique fenticolus, qui per maturitatem in quatuor partes æquales dehiscit, dissepimento membranarum, quibus *semen* copiosum adheret nigrum, compressum, medulla alba, sapore ingrato, *distin&stradix* subest ex numerosis fibris compacta.

Notæ, quas *Garcias* *Daturæ* adscribit, non videntur omnes conuenire *Stramonix* nostræ secundæ, quamuis nomen & vires quadrent. Foliis enim esse ait amplis, *Acanthi* similibus, minoribus tamen, in ambitu crenatis, gustu non nihil amaro, odoréque *Raphani* folia aliquantum æmulantibus: floribus in extremis ramis colore *Rosmarini*, magna ex parte rotundis. Sed inepta profloris est comparatio, quandoquidem, monente *Clusio*, tum formâ, tum colore, cum *Stramonix* aut *Conuoluuli* flore veriùs confertendū fuisse.

Acoftatia *Daturæ* genera describit: addens, Nomen huic plantæ esse in Malabar *Umata caya*, in Canara *Dairo*, apud Arabes *Marana*, apud Lusitanos *Datura* & *la Burladora*, h. e. facta: apud Persas & Turcos, *Tatula*. Cæterùm, *Stramonix* fructum per omnia fructui *Daturæ* similem pronunciat: atque si non nihil ab eo differat, id locorum varietati adscribendum censet. Primum, verò *Acofta* *Daturæ* genus *Clusio* idem videtur esse cum *Turcorum*, qui *Constantinopoli* viuunt, *Tatula*, cuius vsus illis perquam familiaris est. Nec ablutere ab eo videtur *Stramonix* maior quam *Columnna Solanum* manicum *Dioscoridis* censet. *Figura* autem *Clusij* apud *Acoftam* minus concinna satis respondet nostræ *Stramonix* alteri.

Bellon. Obs. *Tatoula* *Turcarum*, *Nux methel Arabum*, *Solanum* (omniferum) *Græcorum*. *Cammer. hort. Tatula*, *Stramonix* species maxima: *Eid.* apud *Matth. gerin.* *Stramonix* alterum genus, *Stramonix* altera. *Ige Kolben, sachelnus:* *Eid.* *Epit.* *Nuci metelle* congener planta.

C. Bauh. phyt. *Solanum* 13. siue scetidum pomo spinoso, semine nigro: *Eid. pin.* *Solanum* pomiferum fructu spinoso 5. siue scetidum pomo spinoso oblongo: *Datura Acofta* *Hist. Lugd. p. 1912. & 1913.* *Datura* 1. *Cist.* *Datura* *Turcarum* *Eyft.* *Stramonium* spinosum *Gerardi: Datura* *Linschotani,* & *Datura* *Paludani*: variat floribus colore: est enim vulgari flos albus magnus: alterius flauus: tertij, *Hyof.* iam floribus accedit: quare tres *Daturæ* *Coffæo*, inquit *C. Bauhinus*: nunc & purpureo habetur. *Nos Duroam* *Linschotani* & *Daturam* *Paludani*, diuersas à nostra *Stramonix* altera existimamus.

Nascitur in Malauar, auctore *Garcia*, vmbrosis locis, & secundum aquas, addit *Acofta*. In hortis verò *Germaniæ* semina supra sinitum lata sæpè plantas produciunt, florem proferunt, & semina maturant.

De viribus, vsu, & noxis dicendum restat. Inicitur, inquit *Garcias*, à furibus *Daturæ* flos aut eius semen, in cibos eorum quos deprædari volunt: mente enim quodammodo alienantur, quotquot id medicamentum sumunt, & in risum soluntur, magnâ cum libertate sinentes quod lubium est deprædari. Durat verò hæc mentis alienatio viginti quatuor horarum spatium. Prima cura esto, vomitum cientia exhibere, vt quidquid in stomacho remansit, vnâ cum cibo reiciatur:

deinde euacuare & diuertere oportet validis clysteribus, & forti brachiorum cuiusque paulò supra pedem confricatione, ac fortibus ligaturis: interdum etiam cucurbitulas applicare: quæ si non inuent, venam secare in maiore pedis articulo necesse est. Horum remedium vsu, nemo ex meis vnquam periclitatus est: sed omnes Dei beneficio intra viginti quatuor horarum spatium curati. Propinatur à plerisque hoc medicamentum iudendi & relaxandi animi gratia, cum vident eos, qui id sumperunt, velut amentes & ebrios ferri. Attamen non placet hic ludus: & ne in seruis quidem experiri velim. *Ha- Temper. & Acofta.*

Stenus Garcias. Quibus subdere lubet, quæ *Acofta* habet. Literati plerique, inquit, atque etiam maxima pars medicorum in Malabar & Canata: itemque apud Arabes, Persas, Turcos, & Lusitanos, legitimâ Nucem Methel esse censent, frigidamque ex ressu tertio, & siccam secundifine constituunt. Primo autem *Daturæ* genere *Datura* 1: frequentibus vntur: eius enim adeò vulgaris est vsus, vt pauca sint meretricies: quæ inter sua *recepta* illud non recondant. Mala ergo inualuit consuetudo hæc apud impudicas solum mulieres, vt huius seminis in puluerem triti dimidiâ drachmam ex vino, aut alia, quæ magis aridet, materiâ, præbeant: reser qui cum hausit, diu velut mente alienatus remanet, aut ridens, aut estulans, aut dormiens, plerumque etiam alteri colloquens & respondens, vt interdum etiam fanâ mente esse credas, tamen si mentis non sit compos, neque eum agnoscat, cum quo sermones confert, & colloquij habitus planè sit immemor, postquam ad se rediit. Sunt verò nonnullæ adeò exercitate in hoc medicamento exhibendo, idque sic temperate norant, vt ad certâ, eaque quot velint horas, quibus id propinant: mentem adiunt. Nonnulli tamen ad prouocandas vrinas ex medicis Gentilibus vntur. Porro si ad eum *Cura*.

rum, qui hoc semen hausert, curam euocentur *Hispani Medici*, medicamenta vomitum cientia exhibens vsquequid in ventriculo hæsit, reiciant: æres deinde clysteres iniiciunt ad euacuandum, fortèque ligaturas adhibent ad diuertendum, tum etiam cucurbitulas adponunt, & venam secant. Gentiles verò *Medici* & *Christiani* indigenæ cum à cucurbitulis & venæ sectione abhorreant, nihil aliud quàm vomitum prouocant, fortèque ligaturas & fricationes adhibent: quæ si non sufficiant, balnea ex aqua castreana duo *Datura* *genera.* lida præscribunt ad efficiendum sudorem: Cæterùm, neutro ex postremis duobus vntur, nisi ad necem inferendam. Nihilominus tamè *Brachmenes Medici* ex secundi semine [quod floribus est flauis] cataporia faciunt, granorum piperis magnitudine, & magnæ sanè efficacix ad sistenda alui profluvia, quibus adiuncta sit febris ardens: atque etiam in dysenterijs &c.

DVROA HERBA SOPORIFERA.

Considerandum an cum *Datura* iam descripta eadem sit *Duroa*, de qua lo. *Linschotanus* sequentia scribit. Est herba in *India* *Goa*, *Duroa*. quam *Duroam* vocant, efficaci virtute ad somnum & stolidum saporem, si porui aut cibo inspergatur. Hanc maritis præbent, itque turpi somno victis, ac velut mente captis, adulterino coitu illudunt. Inde veneficia, paratæ in marito- rum caput insidiæ, & noxia potio, morte in certum tempus, euentu vnquam irrita, destinata & prorogata. Et pariter feminis ab irato marito certa mors.

HYOSCYAMI VETERVM IN
genere.

CAP. III.

Hyoscyami
etia gener.
Diosc.

HYOSCYAMUS frutex est caules emittens et af-
fos [Orib. πολλοὶς] folia lata, oblonga, diui-
sa, nigra, hirsuta: secundum verò caulem, conti-
nuâ quasi serie flores prodeunt [Matthiolum non
floribus sed siliquis ista tribui debere censuit,
Sarracem.] tanquam Panicorum cycini, sentulis
septi seminum plenis, ceu Papaueris. Tria por-
tò sunt eius genera, inquit Dioscorides. Vnum
siquidem flores profert penè purpureos, folia
Smilaci proxima, semen nigrum, ac cytinis præ-
duros & spinolos: alterum flores habet luteos,
folia & siliquas molliores, tenacior è uis, & se-
men subflauum, Leonis semini simile. Ambo in-
faniam gignunt & soporem, idèq; vix in com-
muniem vsum recipiuntur. Tertium genus quod
mitissimum est, adèq; ad medicinam vile,
pingue, molle, & lanuginosum: candidis floribus
ac femine. In maritinis ruderibusque nascitur.
Albo itaque vtendum est: idque si desit, fla-
uum vtutari oportet. Nigrum enim ceu deter-
ritum improbat. *Recentis femine*, folijs cau-
libusque rufis succus exprimitur, qui ad Solem
exsiccat. Vtus autem eius ad annum duntaxat
prorogatur quia facillè corruptionem sentit. Eli-
citur & separatim succus ex femine, cum inaruit
assusâ aquâ calidâ, rufo & expresso. Est autem ex-
pressus eiusmodi succus liquore seu lacteo eius-
dem succo præstantior, leniendique doloribus
accommodatior. Ipsa verò herba virens con-
tusa, farinâ è Tritico trimestri additâ in pastil-
los conformatur & reconditur [in antiquo Lac-
codice legit *συσταίνω δ' αὐτὴν ἢ ἀργύρω*, hoc est, fa-
rinâ Selsami aut Rutæ. Ald. *συσταίνω δ' αὐτὴν ἢ ἀργύρω*
v. p.] Porro prius succi genus, & quod è sicco fe-
mine exprimitur, collyrijs sensum doloris aufe-
rentibus vtiliter inseruntur: profunt & contra
acres calidasque fluxiones, aurium dolores ac
vulvæ mala. Cum farina autem polentæ, con-
tra oculorum, pedum cæterorumque partium in-
flammationes. Semen eadem præstat, præterea-
que ad tussim, destillationem, oculorum fluxio-
nes, dolorisque efficac, itèmq; contra fluorem
muliebrem, alâsq; sanguinis eruptiones, si oboli
ponderie cum Papaueris femine ex aqua mulsâ
bibatur. Subuenit & podagris, restibus inflam-
matis, mammis que à partu tumentibus. Deni-
que & alijs cataplasmatibus, quæ doloribus leua-
mentum præstant, vtiliter admiscetur. Quin &
io pastillos digesta folia medicamentis omni-
bus dolores sedantibus tum per se, tum etiam ex
polenta vtiliter imponuntur. At recentia fo-
lia [addit in vet. cod. Lac. λήθ' α.] illita, ad miti-
gandos omnis generis dolores apprime sunt ido-
nea. Eadem terna, quartæ nãve cum vino pota,
febres epialas depellunt. Cocta verò olerum in-
stat, & rryblij mensura est ita, mediocrem men-
tis alienationem faciunt. Aiunt & idem efficere
si cui in colo vlcus sentienti infundantur. Cæ-
terum, radice in aceto decocta dentes vtiliter in
dolo collauntur.

Plinius quatuor recenset genera, cum tamen
secundum & quartum vnum & idem sunt.

Plinio gene-
ra quatuor.

Breuidis sic Galenus. Hyoscyamus, cui semen
atrum est, insaniam ac soporem adfert: is cui se-
men mediocriter flauum est, propinquam ei fa-
cultatem habet, Verum vtrique fugiendi sunt,

vt inuitiles ac deleterij. Cæterum cuius semen
ac flos candidus est, ad sanationes maximè ido-
neus est, ex tertio quodammodo obdicio refrige-
rantium.

Hyoscyami epoti noxæ auxiliatur aqua mul-
sa copiosè data, auctore Dioscoride, lacq; præ-
sertim asinum: si desit, caprillum, vel bubulcū,
vel aridarum Ficuam decoctum. Faciunt etiam
ad id nuclei pinci: item Vrticæ semen, Intubus
erraticus, Sinapi, Nasturtium, Cæra, Allium, &
hæc singula cum vino sumuntur. Postea sineudi
quiescere, quemadmodum qui vinum biberunt,
vt excoquant. Et hæc Dioscorides remedijs con-
tra Hyoscyami maleficium pugnavit. Et sanè
non malè damnavit aliquis naturam eius, quæ
adèd humanæ menti noxia, vt in furorem homi-
nes agat. Nec miùs etiam demirabitur Geotes,
quæ non tam multis, quàm honestis appella-
tionibus optabilem ignaris & admirabilem fece-
rint plantam, quæ alioquin ob eam, quam dixi-
mus causam, ableganda vltra Sauromatas fuerat
& glaciale Oceanum, vt aliosis locis illic na-
scens ante maturum semen tota aliquando peti-
ret. Nisi fortè contra vota hæc nostra intulerit
aliquis tam grauem noxam non minore bono
eam rependere, optandamque in orbe oostro
plantam quæ tam efficaci remedio contra dolo-
res, quibus tota aliquando perit vita, hominis
pugnet. Nec quia menti nocet, idèd doloris li-
nimenta, quæ habet, abicienda. Parum sapienter
enim quia malo coniunctum sit bonum ex altero
vtrumque damatur: cum liceat distractis in di-
uersa contrariis malo prudenter catere, bono
autem feliciter vt. Quod in Apollinari herba
præsertim faciendum, quam Græci *ἰσονύκτων*, hoc
est, *suum Fabam* idèd vocauerunt, quod, vt in hi-
storia sua retulit Helianus, pastu eius conuellant
sues præsentis mortis periculo, nisi copiosâ
aquâ statim se foris & intus proluerint. Alij, vt
fit in desiderio salutis, & suaviore voluptatis sen-
sû, cum ope eius à dolore ad indolentiam quasi
diuino quodam beneficio restituti fuissent, non
amplius Hyoscyamum à sibus, sed à loue *Dyo-
scyamum* [*ἰσονύκτων*, hoc est, Iouis Fabam] dixe-
runt. Eadem nominis ratione illi etiam vti sunt,
qui à medicinæ auctore Deo Apolline, *Apollina-
rem* herbam, & *Pythionem* eam dixerunt. Fue-
runt contrâ qui à maleficio eius *Emmanes*, id est,
furiam, siue in insaniam & furorem agentem
eam nominauerint, & à somno, quem facit, *Hypo-
poticon*: Superstitiosè ac meertis nominibus,
alij Adam autem, alij Adamemion, alij Atomon,
alij Auginon, alij Dichyanbion dixerunt. Py-
thagoras & Osthaues Xylcona vocauerunt: Zo-
roastres Typhonion: Latini Insanam ac Denta-
riam [pro his fortè malè Triag. Inanocenta-
riam.] Prophetæ Rhopocun: Ægyptij Sapho:
Hettucei Fabulum vel Fabulouiam: Galli Beli-
nuntiam: Daci Dieliam. Apuleio dicitur etiam
Augmon, Alterculum, Caliculari, Ginga, Remen-
ta, & Liga. Serapioni Bengi, Auerrhi Elloc.
Mathæus Syluaticus plura alia Hyoscyamo no-
mina tribuit, videlicet, Dens caballinus, equinus,
Cassilago. Papienses Medicos Hyoscyamum,
Herbam pinulam, aliòque Caniculari & Can-
niculatam appellare testis est Iacobus Manlius.
Sunt denique & inter Latinos scriptotes, qui
Symphonicam herbam etiam vocauerint, Pal-
ladius scilicet Octobri mense cap. 12. & Apuleius,
inquit Marcellus, nonnullarum illarum nomen-
clatiouum rationera reddens.

Cæterum

Cæterum, Hyofcyami nomenclaturam sequentes obtinere stirpes. Hyofcyamus vulgaris niger. Hyofcyamus albus. Hyofcyamus albus minor. Hyofcyamus luteus, Creticus. Hyofcyamus Creticus alter. Hyofcyamus peculiaris flore purpurascente. Hyofcyamus Syriacus. Hyofcyamus tertius vel potius quartus Matthioli in Epit. Camerarij, Hyofcyamus luteus Dodonæi, nobis P. iapaz, quibusdam Nicotiana minor dictus. Hyofcyami tertia species Gesneri, Nicotiana maior dicta. Hyofciamus peregrinus Dalechampij, nobis Solani species ex Apennino dictus, de quo antè.

& dolores sedat: aduersus acres calidæque deflexiones oculorum, aliarumque partium prodest: sanguinis eruptiones & muliebria profluvia compescit, & ad testium aliarumque partium inflammationes adhibetur. Dictones ac Andegauenses aduersus pruriginem commendant, indèque vernaculo sermone *l'herbe aux rigues* vocant: solent enim illarum provinciarum rustici istam plantam, iam maturam & semine onustam, in camino suspendere, deinde Hæne cum illis manus frigore tument, citius eius carbonibus inspergere, fumumque exhalantem manibus excipere: isto enim vapore non modò tollitur manuum tumor, sed etiam prurigo illa molesta, frigore contracta: Clusium docuit Iosephus Scaliger. Nobis indicatum per nobilem feminam Alstaticam vapore semine Hyofcyano excitato in strophis roperem & soporem in laci lauandis: idem accidere gallinis ex eius suffragio in gallinatio. Si per tria quartana paroxysmorum principia singulis vicibus si. q. Fel. Plat. Seminum Hyofcyami optimè unum cum vino generoso detur, argum sine subo liberari promittit Timor. Roslinus. Ex eodem Oleum ad arthritidem conficiens: neutrum autem probamus. D. Hyofcyami preparatione ad Laudanum vide Quercetani Pharmaciæ restitutam.

HYOFCYAMVS VVLGARIS.

Odre fetido fœcilè se prodit Hyofcyamus niger, nuscina non obulus, foliis Spinæ albe, mollibus, lanuginosis, incanis, copiosis, nullo ordine in caulibus, crassis, densâ lanugine obfritis: flores confertim enascuntur, calathis effigie, latei, purpurascensium laceram crebro disensu

verficulotes, foris hirsutis, purpureis apicibus, stiloque medium occupantibus: pericarpium hirsutum, oblongum, fide. Glandis instar, quinquepartitis acuminatis oris sem. in pusillum nigrum continet. Radix subrotunda, crassa, foris fœca, intus alba, miris oli. quim fo in.

Hyofcyamus Burt. f. l. Turc. Matthiol. Lac. H. Lugd. pag. 716. & Celsus: Hyofcyamus vulgaris Gesn. hort. Thes. & Eyst. Hyofcyamus 1. Anguill. & Tabern. Secundus Gesn. Tergo: Hyofcyamus niger Dodon. Lon. Lobel. in Adu. Obs. pag. 139. Icon. Plant. p. 268. Cast. & Gerardo: Hyofcyamus hauris Fuchio: Hyofcyamus niger vulgaris Clusio. Altercus Fallap. de vuln. Apollinaris Cordo in Diocor.

C. Banchin; hys. & pi. Hyofcyamus sine vulgaris vel niger foliis modò integris, modò dissectis, modò in ambitu in lacinas acutas diuisis.

German. *Bisfenjamen*, *Bisfenkraut*, *Schlafrkraut*, *Dollkraut*, *Serobanen*, & *Treffels Augen*: Item *Zigenerkraut*: & *Rindswurzel*: Belg. *Billen* & *Bisfenmyt*: Gallis *de la Hanebane*, quibusdam *de l'herbe aux rigues*: nonnullis *usquam* & *Endorme*. Italis *usquam*: Hispan. *Veleno*, *Veleno* & *Atenend*: Angl. *Heibeyne*: Vng. *Belend*, que vox Hispanicæ valdè officinis.

Hyofcyamorum san illarumque calidis & frigidis campetribus vbius Europæorum niger: floribus mense Augusto seminum pizidulæ succedunt, Lobelio. Secus vias vbiq; ferè gignitur in sabulosis, & locis haud cultis.

Hyofcyamus omnis refrigerat, soporifer est,

HYOFCYAMVS ALBVS.

Hyofcyamus albus, non tantùm flore alterius parialbo est, sed & albatris striatis multò candidioribus magi que hirsutis, vasculâ obuolueribus semine albedo referunt: adde folia hirsutiora, albiora, que tamen Nigri foliis magnitudine cœlunt, laciniata: caulibus quoq; eadem

illâ densiore lanugine est obfuit, quem vt celeritatu, eodem quo satis est auro protuduit, florèque & semin perfcit, ita perennitate vincitur, vt qui non nisi semel sit vitæ. In nostra erupta imagine flores potissimum displacent.

Hyofcyamus candidus Tergo [qui ieiunè desctibit] & Dod. g. ll. Hyofcyamus albus Matthiol. Dod. l. Grin hort. Turc. Lac. Lob. Obs. pag. 139. Icon. Plant. p. 269. Lon. Cast. Hysor. Lugd. pag. 177. Camer. Ger. & Eyst. Hyofcyamus albus mitior, hirsutior in Adu. Hyofcyamus 2. Tabern. Hyofcyami alterum genus in maritimis Casalp. Hyofcyamus albus admodum à cœmunt figura differens, Alpino. Apollinaris 3. Cordo in Diocor. Hyofcyamus 2. siue albus maior, vel 3. Dioc. & 4. Plinij.

In Norbonæ ad Aurantium siue Auracum & inferius, eis, transque Rhodani ostia, variis sa-

Synonyma

Locus

torum & veru:torum fecus vias marginibus sponte adolescit. Belgio, Angliæ & Franciæ in hortis feritur & moritur quotannis. Cayri prope pyrædes nascitur.

Vires & vltus

Dolor Dentium.

Hyoſcyami albi rufa planta ſiccili vaſi inditur, cui lubtus foramina ſunt facta, cui alterum vaſ apponitur, & in terram omnia reconduntur tam diu donec liquor extriller. In doloribus dentium & aliis topici loco non contemptendum remedium, ſi teſte Cam. à perito Medico adhibeatur. Sic molis effractum ſemen, & preſſum, oleum reddit ad idem vtile. Aliter ſic præparatur. Semen Hyoſcyami album ſicum ac recens accipitur, & contulum cum aqua calida, velut de amygdalino dicitur, ſubigitur. Et dum inſolatur, partes ipſius quæ ſub manu reſcancantur, ad rotam maſſam ammiſcuntur, & idem hoc donec nigreſcat, ac grauiter oleat, repetitur. Dein excolatur & expreſſum reponitur. Facit ad aurium dolores, & in pellos ammiſcetur, vt quod molliendi vim habeat. Hyoſcyami albi mitior & tutior multò vſus. In Cayto non ſecus quam Stramonio vtritur.

HYOſCYAMVS ALBVS MINOR.

Synon.

Locus

Ob. Ic. Plar. m. 2. p. 261. Hyoſcyamus albus minor, Teu tonicè p. 296. deſcrip. C. Bauh. phyt. & pin. Hyoſcyamus 3, ſiue albus minor. Augull. Hyoſc. al. ter. Cluſ. h. Hyoſcyamus. Hyoſc. alb. vulgariſ ſiue reitius, frequens & ſpontaneus in calido ib. regionibus: at in frigidioribus, non niſi in eorum hortis, qui re herbaria delectantur, conſpiciuntur, candidioribus mollioribusq; Nigro ſolis, nec ita lacinia tis, ſed potius quoſdam modò ſinoſis, breuioribus fatis crallis, longiore pediculo ſaltis: floribus albis, minoribus: calicibus læuioribus.

Hyoſcyamus. Creticus luteus minor.

Deſcriptio

ſolio eſt ſe- è Xanthij, minore, cit. uſcriptione pæne rotunda, lacinia- to, & veluti circum- roſo, hirtulo, pediculo vnciali: caulis cubitalem & ſc- quicubitalem allegitur proceritatem, ramofus, al- lido villo obductus: flores vncialib. hærent pedi- culis, è longo, hirtulo, ſtriato, calyce proſi-

lientes, lutei, fundo purpuraſcente: ſemen mini- mum, rubefcens.

Cluſio Hyoſcyamus albus Creticus, ſiue quar- tus. C. Bauh. pin. Hyoſc. 4. ſiue Creticus luteus minor.

Ex ſemine Sturgardiam per Caſabonam Hyo- ſeyami lutei Candiz nomine miſſo, Moubel- Tempu- gardi floruit menſe Iunio & adhuc Auguſto.

Hyoſcyamum Creticum luteum alium etiam tradit & deſcribit Cluſius, qui ipſi maior inſcribitur: C. Bauhin. verò pin. hyoſcyamus 5, ſiue ue Creticus luteus maior: pro quinto in phyt. prod. & Matthiolo deſcriptus & picto.

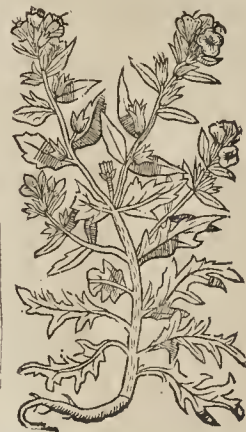
HYOſCYAMVS PECVLIARIS FLORE purpuraſcente.

Hyoſcyamus peculiaris, vetuſto quodam ſemine ſubalbido, ſiue cinereo, Came. hort. natus, flore per initia pallidi coloris, elegantioris tamen, quam qui in vulgari habetur, poſtea purpuraſcente & incuruo, non æqualiter patulo, vt reliquorum, ſed altera parte aliquantulum, repando: ſolis alterius Hyoſc. [Priapææ.] ſed lætiùs videntibus & multò minoribus. Planta vltra cubitum non allurgit. Conuenit autem cum Beze à D. Paludano ex Syria delato, à quo ſola foliorum latitudine diſcrepat.

A. C. Bauh. in pin. tub Hyoſcyamo ſexto comprehenditur.

HYOſCYAMVS SYRIACVS.

Beze plan- a rara à Del- Paludano ex Syria delata proſum cum præcedente conuenit, ſolâ foliorum latitudine diſcrepans. Dicitur & Beze Gerin. Syriſcher Bil- ſen: Goll. Hanebane de Syrie. Cæterum, Camerario auctore, ſiſpla plâta pertumque huius iconis quantitatem quinquies in ſe con-

se continere deprehenditur. Describitur à Clusio in pann. p. 120. Hyofcyami peregrini rubello flore : & in post. hist. Hyofcyami Egyptij siue 2. flore rubello intrulatione.

Is fortè est, cuius Bellonius cap. 75. & 88. lib. 2. Obli. meminit, & in Ægypto frequentem esse asserit: quem etiam apud Halesum se observasse scribit Rauvolfus lib. 1. cap. 9. sui Hodæporici.

C. Bauhin. pin. Hyofcyamus 6. siue rubello flore : Hyofcyamus peregrinus rubello flore Clus. pann. Hyofcyamus Syriacus Camerarij. Cur que so separat Hyofcyamum Ægyptiacum Clusij h. ab eisdem Hyofcyamo peregrino in pann. Nunquid vtriusque eadem descriptio? Cursinquam, in pin. septimum facit & cauliculis spinosissimis esse ait. Clusius equidem in Hyof. Ægyptio spinatum non meminit. Hac de re igitur indagandum erit.

NICOTIANA MAIOR, SIVE

Tabacum inajus.

CAP. IV.

HAud ita dudù noto cælo soloque affuevit Nicotiana siue Petum Indorù, tanta nobis æstiva, caule tres aut quinq. vel plures cubitos alto, pollice crassiore, tereti, hirsuto, copiosâ medullâ albicante pleno: huic folia ampla, Helenio vel Hippolapatho maiora, nullo pediculo, laus appendicib. cau-

li adnata, hirsuta, modicè in acumen desinentis, à medio nervo longitudinem percurrente transfueris, nonnihilque sinuatis productis venis, crassis, alternatim dispositis, sapore acido & feruido, sed evanido: naticata & contrita, colore luteo insipientia: color tum cauli, tum folijs ex herbido in luteum pallescens, vtriusque ad tactum glutinosus: caulis fistigum in sarculos aliquot diducitur, ad quem diuaticationes foliola longiuscula, quarum singulis stolis in sidet tres citreici vocias longus, tubulo hirsuto herbæque concolori, paulatim laxiore reddito, tandemque in cala hum explicato purpurascens, indursum, cuius margines tamen in angulos quinque accuntur: flore continetur cum pitillo stamina, quorum apices cinerola aspersi sunt grisea: floris autem imum obuallat vtriculus in quinque lacinis diuisus: semen copiosum, minutum, infesescens, minus quàm in Pipæza, vasculis clauditur conicis, Acellæz vulgaris oblonge minoribus. Radix alba, fibrosa admodum, insigni acrimonia est prædita. Tota planta odorem habet fatis grauem.

Nicotiana [à Legati nomine] Lon. & Hist. Lugd. p. 1895. Nicotiana maior Tabern. Nicotiana 1. siue maior latifolia C. Bauhin. phyt. & Tom. III.

pin. Tubac & Tubacka part. 5. Ind. or. & part. 6. & 8. Tabacum, Tabaco & Tabacca part. 8. & 9. Ind. Occid. Tabacum [nomine ab Hispanis imposito, ab insula, in qua abundat] Monardi: Tabacum latifolium Cam. Eyst. Petum Theueto [cui & Herba memoriam tollens] Camer. ad Matthiol. germ. Petum latifolium Clus. ad Monardem: Sana sancta Indorum, Lob. in Adu. Obs. pag. 316. Ic. Plant. p. 589. & Gerardo: Herba sancta Clus. ad Mon. Herba sanctæ crucis fœminæ, Castori: Herba reginæ, Clus. ad Monard. & Camer. hort. Herba panacea, Ægid. Eueratto: Herba Legari, Portugalesibus: Vulneraria Indica Camer. hort. Pontiana Gesn. ad Ater. Hyofcyamus Peruvianus Dod. Camer. ad Matthiol. & Clus. hist. Eid. ad Monard. Hyofcyamus niger: Hyofcyami tertia species Gesn. hort. Tornabona [quia à Tornabonio malla] Cæsalp. Peribecenne, Ouedo: Picielt, Indis: Yppôruoc, Virgineæ indigenis: Arbustum, cuius folia exsiccant, & quorum accensurum fumo inebriantur, Benzoni lib. 1. cap. 13.

Cæterum, Galli, quod Ioannes Nicotius regis *Nicotiana:* aliquando in Lusitaniam Orator eius semen pri- *Herba Regi-* mus ad Reginam Regis Galliz matrem detulerit, illi que facultates docuerit, Nicotianam & Herbam Reginæ nuncuparunt. Alij verò Herbam sanctam ob admirandas eius virtutes. Alij Buglossum antarcticum.

Ægid. Euerattus, qui Herbam panaceam [vti dictum] vocat, & Herbam Medicam, Herbam Priotis, & Herbam sanctæ crucis, cum habitu ipso, tum facultatibus, Consolidam in tantum referre dixit, ut speciem eius quandam suspicari non absordè liceat, potius, quàm hyofcyami lutei, ut visum nonnullis fuerit. Nec, quod fumo ebrietatem quandam accersat, proinde hyofcyami speciem constituerit, etiam eam tum folijs ac calicibus, tum vltimo ac semine satis referat, &c. Nos autem nullam tantam similitudinem agnoscimus cum Consolida, ut habitu referre eam possit, & speciem eius quædam dici queat: folia alia, caulis, flores, & semina plurimum differunt, ac etiam ipsæ facultates quecquid dicat Ægidius. Non placent etiam enim dicere siliquam in orbem Mali speciei iurgescere, siliqua enim oblonga est: id quodan. modò postea dei de Pipæza, cui filios luteas. Non tandem exillimus quemquam, cui cognita fuerit Nicotiana & hyofcyamus, approbaturum similitudinem, quam Ægidius in et eas constituit.

Leuius asserit Nicotianam Petum dictam, verum Brasiliensium Petum non esse, nec quicquam commune habere: Autorem Domus rusticæ assummare Nicotianam, à Nicot dictam, qui primus ex Portugallia in Galliam miserit, ex Florida allatam, quæ ultra mille leucas à Bresilio distet: Eam verò in hortis Galliz ob cæli inclementiam adulescere non posse.

Germ. Tobacken, Indianisch vundkyant, Indanisch Beinwuelle, der Alten Kueynenkrank; & heylkyant. Gallis, Nicotiane, Herbe de la Roine, Genex Præsidiæ. Ital. Tornabona, Herba Sanctæ Croce: nisp. Petum, Tabaco. Sunt denique qui Elemosariam vocant.

Nascitur plerisque Indæ locis, humidis præfertim & vmbrosis, & exalco leuisque solo. *Locus:* Sertur omni tempore: cum verò produit, à frigore præseruanda est, & secundum parietes plantanda ad eorum ornatum: siquidem toto anno vires, Citiorum modo, referente Monarde. Nascitur omni solo [inquit Clus.] & semel facta, se-

mēq; ad maturitatem perducens, seipſam deinde ſerit, nec opus habet alia ſarione. Si tamen ſerenda erit, Auguſto aut Septembri id fiat, quoniam ſemen exiguum diuſſimè ſub terra latet, antequam germinet: & Martio aut Vere telluri credendum demum Auguſto germinat. Floret autem hæc planta calidioribus regionibus Iunio & Iulio, ſemen Septembri matureſcit [vidi in Luſitania rota Hieme florentem,] at alibi à menſe Auguſto in Hiemem vſque floret, & ſubinde ſemen profert, deinde primo gelu flacceſcit, peritque rota; neque Hieme alluvari poteſt, niſi admodum difficileſ, idque ſiſtilibus aut capſis ligneis, in quibus ſata, in fornecem aut penum illaris, vt Viennæ Auſtriæ fieri amat, vbi antè fenestras non tam ornatas, & vmbra gratia, quam ob inſignes ſcolatates, de quibus deinceps ſermo erit, præfertim à nobilibus quibusdam matronis, rei herbariæ ſtudioſis, colitur.

Tempus

Temperam.

Calida & ſicca eſt in ſecundo gradu: itaque calefacit, reſoluit, mundificat, & aliquantulum adſtringit, vt ex ſequentibus facultatibus indicare licebit. Conſert enim pluriſimè: ad Cephalzam: Hemictanium: Tetanum: Dentium dolorem: Peſtoris vitia: Lienis & lecoris obſtructiones: Cruditates ventriculi: ventris rineas: Nephritides: Suffocationes vteri: Atticulorum dolores: Perniones: Venena: Carunculos: Ictus vitulentos: Vulneta: Polypum: Podagram, Impetigines: capitis ſcabiem: Aſthma: Famem: Sicim: recreationem, & alia innumera, vt ſuſius & ſpecialius in huius tomi Appendice docebimus.

NICOTIANA SIVE TABACVM FOLIO anguſtior.

Deſcriptio

capſula, ſemina ex maioris comparatione addiſcuntur.

Petum anguſtifolium Cluſ.

Cluſ. apud Monardem, eſt Petum anguſtifolium, ſive Petum alterum paulò minore folio. Solano, quod Bellam donam vulgò vocant, ſimili; ſed magis mucronato, longoque pediculo in hærens: floribus per vmbellas natis ſacurarioribus aliquantò: radice, vt illius, liguoſa & multriſida.

Priapeia apud quosdam non benè nuncupatur: ſiquidem nec effigie, nec habitu, nec radice, nec colore, nec aliter Satyrio reſpondet.

Camer. hort. Tabacum anguſtifolium: Lob. in Synony Icon. Plant. p. 485. Tabacum ſive Herba ſancta minor: Et. in Obſ. p. 116. Herba ſancta ſive Tabacum minus: Caſt. Herba ſanctæ crucis maſ: Dodon. Hyoſcyamus Petuianus alter: Schvvenckf. Nicotiana minor, & Sana ſancta minor: C. Bauh. phyt. & pin. Nicotiana 2. ſive maior anguſtifolia: & Eyt. Hiſt. Lugd. p. 1895. Alterum Tabacum minus Lobelij, ſine icone: An Peribecenus eiusdem Hiſtoriz?

NICOTIANA SIVE TABACVM MINVS.

Peti maris & ſemine ſemine deciduo, ſpontè in Belgij hortis Petum tertium ſive Peti tertiam quandam & dubiam ſpeciem ſibi natam ait Cluſius apud Monardem, ſuperioribus paulò humiliorem, cuius folia, vt in maiore, caules amplectuntur, ſed multò anguſtiora, etià inſiſta ſecundi generis folio-

tum amplitudinem: ſloribus tamen ſacuratiùs rubentibus magis hoc quam illud æmulatur.

Tabacum minimum Camer. hort. Tabacum, ſive Sana ſancta minima Lob. in Ic. Pl. p. 585. Sana Syn. ſancta, ſive Tabacum minimum eidem in Obſ. p. 316. & H. Lugd. p. 1896. Nicotiana 4. ſive minima C. Bauh. phyt. & pin.

PRIAPEIA QVIBVS DAM NICOTIANA MINOR.

Crebris ſubtris albis donata eſt huius radice minimo digito ſuppar: caulis cubitalis & ſequi-cubitalis, rotundus, ramosus, hirsutus, glutinoſus: ſilia Belle donæ, pinguis, hirtuta, ſubalbida, guſtu acri, grandi odore Match. flores calathi effigie, ex luteo viridates, oris extorſu reflexi & in quinque laciniis obiter diuiſi, foris hirsuti.

ris hirsuti splendent, intus glabri, nullo splendore nitentes: apices staminum cineracei: insidet autem flos calyci hirsuto, viscido, quinquepartito: *pericarpium* subrotundum, umbilicatum, glandem virgæ virilis detestam representans, *semen* continet pusillum, maius Nicotiana, sublauium: Lobel. Trionis, & pusillum, gustu acre, vnde Rondeletio dicta Priapæa.

Clus. Petum 4. siue Peti aliud genus, pet omnia minus, folio rotundiore, nec hirsuto, pinguius, licet succulento, flore minore, & per extremum rotundo, pallefcente.

Hyoscyamus luteus Dod. Gesn. hort. Lon. Camer. & Gerardo, atque Anguill. qui multum cum secundo Dioscoridis conuenire ait. Lob. in Adu. Hyoscyamus solanifolius d ubius, inter Hyoscyamum & Solanum furiosum ambigens. Cap. de Sana sancta Indorum dicit Hyoscyamum luteum esse non posse. In Obsp. 140. D ubius Hyoscyamus luteolus [Solanifolius addit in Ic. Plant. p. 269.] potius calefaciens, quam refrigerans, vt minus rectè scripsit Matthioli. Hyoscyamus Peruvianus Tabernæmontano. Hyoscyamus niger vel 3. Matthioli. Cast. & Hist. Lugdun. pag. 1717. Nicotiana 3. siue minor, C. Bauhin. phyt. & pin. itémque Eyll. Tornabonæ congener, Celsalp. Priapæia, à forma fructûs, Gesn. hort. Peti 3. genus Euerardo.

Semel in hortum translata in semine vadique nimis copiosè repullulat, & mensè Maio apparere incipit.

Ad pleraque, ad quæ Petum, conferre, verum longè imbecillius esse, testatur Clusius. Matthioli eisdem cum cæteris Hyoscyamis naturæ esse scribit, adeò vt ordine tertio completo refrigeret, & soporem inducat. Sed quis obsecro asserzioni [Euerardus etiam perperam humidum & frigidum statuit] Matthioli subscripserit? Lobelius neuiquam vsu receptam, aut exploratam dixit. Poretrini passim Nicotianam vocant & ad eadem videntur. Aqua verò stillatitia saporem vehementer acrem præ se fert. Herba aductus pediculos vtilis est, & imprimis pulices necat, vt in canibus periculum fieri potest. Nam folijs huius affricatis cuti, vel sucro illito, tanquam incantamento fugati decidunt. In Italia semine videntur ad priapismum sedandum, & hinc fortè Priapææ nomen illi inditum fuit.

HERBA COHOBBA INEBRIANS. CAP. V.

Huius meminit P. Martyr. l. 9. dec. 1. sequentibus: Cùm de belli euentu, de annonæ, de incolumitate, Zemes [deos suos] regali Hispaniolæ Insulæ consulunt, domum Zemi dicatam ingrediuntur, ibique per nares absorpta *Cohobba*, sic herbam vocant inebriantem, quæ & Boitij in furorem statim vertuntur &c.

C. Bauhin pin. fortè est Nicotiana 5. quæ in insula Mambonit, Pyrate comestâ inebriantur & dementantur, ita vt omnia pericula possint: part. 7. lud. or. 20.

HERBA CASSIANA, FAMEM, sitimque retardans.

CAP. VI.

Nicotianæ sextæ [vt vocat in pin. C. Bauh.]. siue Cassianæ herbar succo potionem conficitur. Tom. III.

ciunt in Florida, quam, vbi in locum periculosum se conferunt, bibunt, eoque famem & sitim per horas 24. tollunt: part. 2. Amer. nauig. 4.

BVGLOSSO SIMILIS PLANTÆ Indica.

Nascitur apud Gangen flouium planta hæc Buglossis consimilis, quam conterentes succum ipsius seruant, & profundâ nocte latibulâ Tigridum circumfundunt: ipsæ verò propter facultatem effusæ viriditatis cùm progredi non possint, moriuntur, sicuti memorat Plutarchus, non Chæronensis ille, ex opinione Callisthenis in l. 3. venationum.

HELLEBORVS ALBVS ET NIGER veteribus.

CAP. VII

Hellebore niger, & albus videntur æquiuoca [veluti æquiuocè dici apparent, Gaza.] sed de facie differunt [varia sententia est,] alij enim similes esse aiunt, & solo colore inter se differre [præterquam quod radices colore inter se differant:] esse namque vnius radicem [hoc vocabulum radicis omittit Gaza] albam, alterius nigram: Alij folium Nigri laureum [scilicet *scorodiscus*,] albi verò porraceum [scilicet *scorodiscus*,] sed fortè legendum *scorodiscus*: reddunt: radices autem similes, colore excepto. Qui similes dicunt, formam huiusmodi tradunt: caulem modò prope Albaci, sed longè breuiorem: folia continuo radici annexa: sparsaque humi: radicem valdè [largè Gaza] multiplicem. Nigrum equos, boues, iusque necare affirmant, idèoque eos non depascere [idèoque eum cauere, Gaza.] candido autem pecudes pasci. Atque hinc primò vim deprehensam, cùm illo pecudes purgantur: tempestius Autumno, Vere autem intemptius. Niger vbique nascitur: nam & in Bœotia & Eubœa, & multis alijs locis: sed optimus Heliconæ, ac in totum is mons medicaminibus laudatur: at candidus locis paucis exit. Optimi verò & vtilissimi quatuor sunt, Oetræus, Ponticus, Eleaticus, Malliaticus: nasci Eleaticum inter Vites aiunt, & vinum vsque ad eò reddere pro-uocans vrinam, vt omnes qui bibunt graciles admodum ventre adducto efficiantur. Omnium rariorum, quam reliquorum optimus est Oetræus, Parnassius verò & Aetolicus [proueniunt etiam ibi multi, emunt & vendunt ignari] durisunt & summæ difficultatis. Hæc igitur quam formâ conueniant, vires tamen proprias fortiuntur. Ellebore non solum radice, sed etiam fructu est vtile. Si quidem in Anticyra [vt fertur] fructu [cautè tamen dandus cùm validis purget] eius purgantur, quem Sefameum fert. Hæc inter alia spatim Theophrastus addens cap. 8. Ellebore imas radices, atque tenuiores, [supernam enim in caput exuberantem, inutilem esse asserunt, & canibus dandam cum purgandum est,] succidi oportet. Item cap. 18. addit, Chios Eudemus arte minimè laudatus, Ellebore bibens, non purgatur, & viginti duas aliquando purgationes vno die sumpsisse se retulit, foris apud vasa sedentem, nec surrexisse priusquam esset meridies, tunc verò domo petitâ, balnea ingressum cœnatumque morè solito, Theophr. Hellebore niger & albus. Ellebore candidus canibus dandum.

69

nec quicquam euomuisse. Hic tamen auxilio quodam preparato cohibuit: acero enim acri aspersam pumicem bibuisse se tulit post septimam Ellebori potionem, rursusque ex mero eodem modo egisse. Tandem de caulibus. 6. cap. 20. Elleborum nascens in Oeta monte, melius Parinastico est. Validius enim esse illud putatur, minusque aptum medicamini. Causa quamobrem validum ita, similis, atque in fructibus. Aëris enim duritia, nutrimentique largitate grauitas in eo quoque tractu, sicut in Bœotia prouenit. Porro altus ager ad alias vires idoneus est, quemadmodum in fructibus quoque perficiendis animaduertimus. Sunt etenim loca, quæ ne excoquere quidem vilo modo vires medicas valeant. Quippe multis in locis, & niger Elleborus hebes imbecillisque comperitur. Unde credi haud temerè possit, aëre frigido & solo aperto, atque etiam alimento modico, opus esse. Et quidem venena, in montibus plurima nasci videntur, & in ijs maximè, qui altissimi sunt, atque amplissimi.

Diosc. Elleborus albus.

Elleborus albus, ex autoritate Dioscoridis, folia fert Plantaginis aut Betæ siluestris, sed breuiora, nigriora, & [dorso] colore rubra, caulem palmi altitudine concauum: qui quidem tunicas quibus inuoluitur, abdicat cum arescere incipit. Radices subsicent numerosæ tenes ac fibrosæ ab exiguo & oblongo capitulo, ceu Cepa excurrentes, eidemque annexæ. Nascitur in montosis & asperis. Radices messibus colligendæ. Optimum autem habetur Veratrum, quod modicè extentum est [τετραλόχος vet. τεταλόχος Sat.] candidum, fragile [εὐθραύτος. Alter ἀθραύτος, sed perperam, Sat.] carnosum, minimè exacurum, aut Iuncum referens, aut dum frangitur puluerem emittens, sed tenuem habens medullam, gustuque non admodum feruens, neque saluam subinde ciens: humumosi siquidem strangulat. Primatū tenet Antiryrenum. At Galaticum æque atque Cappadocicum candidissimum est, & puluerulentum, maioremque strangulandi vim habet. Purgat per vomitum varij coloris humores: collarys admiscetur, quæ caliginem oculorum discutiendi vim habet: menses pellit partūque necat, appositum: sternutamenta mouet, ac mures interficat cum melle & polenta subactum: quin & carnes colliquit & absumit, si coquatur vnā. Dator & jejunis per se, itemque cum Sclamo, & pistana aut alicæ cremore, aut cum aqua nulla, aut pulte, aut lente, aliāve forbitione. Sed & cogitur cum pane, atque ita inaslat. Apparatus verò insuperque victus ratio venteribus accommodata diligenter ab ijs tradita est, qui ex professo de ipsius dosi scripturarunt. Sed maximè Philonidæ Siculo Ennio assentimur. Longum enim foret, in hac, quam præcipuè instituiamus, materiæ medicæ tractatione, victus rationem ad medendum necessariam simul & senel exponere. Sunt tamen nonnulli qui dent ipsum cum larga forbitione, aut copioso cremore: vel etiam exhibitio parciore cibo post illic Veratrum offerant: ac ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut corporis imbecillitas adest. Illo enim modo fumentibus purgatio periculo vacat, quod non intempelliuè iustōve citius medicamentum corporibus accedat. Cæterum, & sedi subditæ ex eo balani cum aceto vomitices concitant.

Helieborum nigrum.

Porro Helieborum nigrum aliqui Melampodion, alij Ectemon, alij Pollythizon vocant, Melampodion verò appellatur, quoniam caprarum pastor nomine Melampus furens Picti filias eo primus purgasse & sanasse creditur. Fo-

lia ei viridia, Platani similia, sed minora, folijs Spondilij proxima [απέρι τι τὸ σπυδαίου] vet. carer S. rac.] pluribus diuisuris scissa, nigriora & subsæpera: caulis breuis [βαρυχύς, vt legit etiam Serap. & non τραχύς asper, Sat. ac.] flores candidi purpurascetes figurâ racemosi [βοτρυάδην. Quidam ἐσθραύδην, docti nonnulli βοτρύχιδην, Sat.] Semen intus Cnici quod & Antiryxi Sclamoides vocant, & in purgatione adhibeant. Radices subsunt, tenues, nigrae velut è capitulo quodam Capræ simili dependentes, quarum etiam vsus est. In asperis, editioribus, siccitentibusque locis nascitur. Optimum quod ex locis eiusmodi petitur, quale quod ex Anticyra: nigrum enim inibi probatissimum gignitur. Eligi debet carnosum, plenum, cui tenuis medulla sit, ac tē denique gustu, feruensque. Huiusmodi est quod in Helicone, Parnasso & Ætolia nascitur: attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat per inferiora [τὴν ἀνω κοιλίαν: Con. legit κέρτα, vt ex vers. apparet, Joh. Bauh. Sarc. addit indubitanter ita legendum] trahitque pituitam & bilem, datum per se, aut cum Scammonia & sale, Drachma vna seu obolis tribus. Deoquitur & cum Lentæ, ac iusticulis quæ purgationis causa sumptantur. Prodest verò in comitialibus articulariisque morbis, itēque melancholicis, insanientibus & paralyticis. Subditum menses trahit & partus necat: fistulas inditum ac tertia die exemptum purgat. Similiter in auditu difficili immittitur in aurem, ibique ad biduum triduumve sinitur. Scabiem quoque sanat cum Thure aut cera, aut pice ac cedrino oleo perunctum. Viriliginē verò, impetiginē ac lepram ex aceto impositum per se medetur. Dentium dolorem coctum cum acem collutione mitigat. Septicis etiamnum medicamentis admiscetur. Quin & hydropicorum ventri cum farina hordeacea & vino vtiliter imponitur. Porro autem conficium proximè Virium radices, vino inde expressio vim purgandi conciliat. Sed & eo domos aspergunt, purgandi expiantique vim illi tribuentes. Quamobrem & qui ipsum effodiunt, stantes Apollinem & Æsculapium [de his etiam, at obscurius Theophrastus] precantur, obseruantque aquilæ volatus: eam enim alitem tradunt non citra periculum aduolare, atque etiam ei mortem inferre, quem Veratrum effodientem [moiriturum eo anno succedentem cui Aquila prope aduolauerit: Theophr.] conpexerit. Celeriter quoque effodiat oportet, quoniam habitu auræ sua caput aggrauat: quapropter ad id præcauendum: effosui Alia præsumunt, vinumque subinde forbent: ita siquidem ab afflatu secutores, noxæque minus oportuni redduntur. Cæterum, Veratrum hoc candidi modo etiam emedullatur. Veratrum, inquit Plinius, duo sunt candidum & nigrum. Vtraque caule palmi quadrantis altitudine Dioscoridi, ferulæ com, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata [sumbiata M. & CH.] Caprarum modo. Nigro equi, boues, iues necantur, itaque cauēnid, cum candido vescantur. Tempestiuum esse tradunt messibus. Humum autem nascitur in Oeta monte: & optimum vno eius loco circa Pyram. [Pyra, siue Rogus, locus est in montis vertice, in quo sacrificantem Herculem arsisse ferunt, cum impatientia doloris victus in accellam lignorum struem se proiecit.] Nigrum vbi que prouenit, sed melius in Helicone, qui mons & alijs laudatur herbis. Candidum probatur Octæum: secundum Ponticum: tertio loco Eleaticum, quod

Vitæ suarum

Oeta

in Vitibus nasci ferunt: quarto Parnassum, quod adulteratur Aetolico [Parnassum & Aetolicum, vendentes & emenes multi discernere nesciunt: duri sunt, perquam rugosi, & flaccidi, Theoph.] ex [deleatur hæc vox in vet.] vicino Nigrum ex his Melampodion vocant, quo & domos [ita & Dioscor.] suffiunt purgantque spargentes [aspergentes se, M.] & pecora, cum precatione solennit[er] eo purgant & fues, & oues, carmen quoddam occinentes, Theophrast. hoc & religiosius colligitur. Primum enim gladio circumscribitur. Dein qui succisurus est, Ortum spectat: & precatur, vt id liceat sibi concedentibus Diis facere, obseruātque aquilæ volatus, ferè enim secantib. interest: & si prope aduolauit, moriturum illo anno, qui succidat, augurium est. Nec album [atrum Dioscor.] facillè colligitur, caput aggrauans, maximè nisi præsumatur Allium: & subinde vinum forbeatur, celeritèrque effodiatur. Nigrum alij Entomon [Cestemon Dioscor.] vocant, alij Polyrhizon: purgat per inferna. Candidum autem vomitione, causāque morborum extrahit, &c. Dru- sum quoque apud nos, Tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnes plebs stans plausit, Optimates verò hellum Mariscum imputauere, constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimè sumitur, quoniam (vt diximus) Sefamoides admiscet. Cauendum est felici quoque cura, ne nullo die detur: quippe impatientes cruciatus existunt. Nam Æstate potius, quàm Hieme dandum [Aph. 4. l. 4.] non est dandum. Corpus septem diebus autè præparandum cibis acerbis (esu radiculæ cum oxymelite:) abstinentia vini, quarto & tertio die vomitionibus [lenioribus, Gal. comm. aphor. 13. l. 4.] pridie cœnæ abstinentia. Vetant dari fenibus & pueris: item mollis ac foeminei corporis, animi tæ, exilibus aut teneris, & foemini minus quàm viris. Item timidis, aut si exultetata sint præcordia [intellecta, vel renes, aut aliæ partes sub hypochondriis sitæ, vt ventriculus, Dal.] vel tumeant, minimève sanguinem excreantibus, causariis, vel latere, vel faucib. Mederi morbis Comitialibus, vertigini &c. quæ ex ipso fonte perantur, Dal. hæc inter alia. Plinianis adscribit, Sex modis sumitur Veratrum album. I. radiculæ totâ nocte confixa eius festucis ad Drachmas sex, postridiè sumitur ex oxymelite. II. infusum in hemina aquæ pluuiæ ad Drachmas sex, citra decoctionem, post triduum bibitur. III. decoctum lib. i. in duobus sextariis aquæ, additis mellis l. a. percoctum, ad cochlear magnum lingitur. IV. Segmenta minutim forfice concisa, suis suis magnitudine, ad drach. ii. datur cum aliqua, prissana, hydromelitis calidis. V. puluis crassusculus forbetur cum cremore prissanæ, ad drachmam i. VI. puluis tenuissimus ad serupulos quatuor, cum melle formatis çatapotius deuoratur. Anylus & Posidonius apud Ætium.

Galenus tam album quàm nigrum Helleborum extergentis scribit esse facultatis & exsiccantis: quamobrem ad alphas, lichenas, pfortas, lepraque accommodat.

Si partes, quæ sunt sub septo transuerso, dolor affligat, nullamque ad iugulum de se significationem præbeat, alium Veratro nigro, aut Peplio emolliendam esse docet Hippocrates, ea quidem ratione, vt Veratro quidem Daucum aut Sefeli aut Cuminum, aut Anisum, aut aliud quidpiam bene olens admisceatur: Peplio verò Lactis succus. Quanquam autem intet se miscen-

tur vnus sunt generis, neque dissimiliter agunt. Sed Veratrum nigrum tum in elids, quàm Peplii ventrem solucere ait, tum etiam ad iudicationem magis valere: Peplium verò flatu magis crumpe facere. Dolorem autem hæc duo sedare. In sobditio Veratrum album aut nigrum apponit. Porro si quid effluens ex vtero, mordeat, & summas osculi vteri oras vlceret, diuturnâ flore fluxionem asserit. At si minimè copiosa fuerit, Lenicula decoctum cum Veratro, vt vomat exhibet. Nigrum ex aqua tenuiter tritum, & in pesto superpositum, a quam vclut è carnibus educere idem scribit. Veratrum etiam ex vino dulci, cur farina Lolij & Tritici inelle subactum subiicit. *Et hæc passim Hippocrates.* Quem his verbis taxabat Democritus: Ad me venisti Hippocrates, vt tanquàm infano Veratru exhiberes à stultis hominib. persuasus, &c. Si ab his persuasus mihi tanquàm infano Veratrum propinasses, prudètia in insaniam euassisset. Veratrum n. fanis exhibitu, menti tenebras offundit, insanis verò multum prodesse consuevit. *Plura de virib. vide titulo de Elleb. albo.*

Scaliger ait Theophrastum lib. 9. cap. 11. de Elleboris recitare sententias ad eò absurdas, vt pudeat. Laurinum folium attribuerè nigro, & Porri albo, pari mendacio: Album esse folio Gentianæ: nigrum digitato, vt Crotonum. Elleborum album radicem habere in itid non multiplicem, vt nigrum: sed simplicem, quæ postea spargatur in fibras: idque in verbis Theophrasti manifestè intelligi. Eum enim dixisse *απλοῦς* non simpliciter: sed *ταῖς λεπτῶς* magnâ efficacia articuli. In Aruernis & Rutenis, Album penè omnia animatia vel interficere, vel malè afficere. Strangulate enim equos & cætera iumenta. *Nunc, si Scaligero Elleborus niger est Italicus flore modo albo, modo purpurascens, is nobis videtur dici posse folio Laurino: partes enim digitatæ singulares conueniunt cum folio laurino in multis, nec ea similitudo ira absurda apparet, nolimus propterea asserere Italicum Elleboru Theophrasti: multa enim obscura in eius historia. De albo Elleboro nolimus Theophrastum accusare mendacij, sed existimamus potius rextus vitium: quid enim si pro *πρασινῶς* legamus *υδρῶδες*, neruis abundantem, quibus sanè Plantaginis modo abundat, quæ etiam *απλοῦς* dicitur: apud Plinium etiam & Dioscoridem Limonium vocatur Neuroides. Limonium verò dictum Neuroides appellatur à Plinio Beta siluestris, cui etiam Dioscorides comparat folia Ellebori albi.*

HELLEBORVS ALBUS.

Helleboro albo *radices* sub sunt fibrose, albes, *in caput collectæ: caulis* bicubitalis inter- *Descripiō*
dum, teres, *folijs* stipatus, quorum pediculus cau-
lem inuoluit: sunt verò ipsa *filia* formâ quidem
quodammodò plantaginea, vel potius Gentianæ
similia, longitudine verò pedali, haud multò an-
gustiora, mollia, liris densissimis striata, & veluti
plicata, subhirsuta: caulis à medio ferè ad cacu-
men vsque ex foliorum quorundam paruorum
altis *thyrsos* emittit palmates & sesquipalmates
florum creberrimorum, senis, ex herbæ albica-
ntibus foliolis radiatis constantium.

Vulgates herbarios confundere Dictamnium; Helleborum album; & Sigillum Salomonis, restatur Cordus in Dioscoridem.

Turpe profectò esse nouitio Rhizotomo Mat-
thiolo neminem iturum inficias arbitratu Gut-

Laudatus in Theone. Confiliginem, à Græcis Hel-
leborum candidum dicit, nondum cognoscenti,
collatis præsertim Vegetij, Apfyrti, Columellæ,
& Plini, verbis.

Helleborum album in Alpium summis iugis
sæpius quidem
obseruauit
Turnerus, sed
sæper animad-
uertit cacumi-
na demotâ,
quantû inque
meminit, cau-
les multò pede-
lôgiores, qua-
te veteres, ne
παχιστατον

Corn. tax.

malè à Corna-
rio sit reddi-
tum, palmi al-
titudine.

Sturgardiæ
in hortu illi.
Principissæ
anno 1608.
mense Iulio
obseruauimus
Elleborum al-
bum flore ni-
gro, vt vocât,
caule ad alti-
tudinem ho-
minis fusco &
maculato, nô
dû tamè flores
expansi erant.
Flore atro ru-
bente, & ex
viridi albes-
cente, etiam
inibi obserua-
uimus.

Elleb album
flore nigre.

Nom. ling.

Ελλεβορο
λολοβο Græcis,
& quandoque
sine aspiratio-
ne. Sunt qui
ἀσπιδα, ἀπυρον,
πιγνατοραζίννη
καλλήθη, πο

λυιδον, ἀνδάστον etiam nancupent: Latinis Hel-
leborus & Elleborus albus, uenique Veratrum
album: aliis etiam Sanguis Heculis dicitur,
Arab. Cherbachen absid. German. wueser Nieser-
wurrtz, Schampanser wurrtz: el. h. e. vt Tragus red-
didit, Campanus, & alicubi hemerwurrtz, vt Con-
radinus in lib. suo de Hung. febre recitat. Belg.
wittensse worttele, aut wum Nieswurrtz. Gall. El-
leboire ou Veratre blanche. Ital. Elleboro bianco &
Veladra. H. sp. Ver de gambre blanco & yerba de
balleste. Angl. hellebor. Boh. kaychavuka. Hung.
Feyer hunyor. Ελλεβορο, autem secum Etymo-
logicum dicitur ἑλλεβ. το ἑλεβο τῆ βορρα, quod est
perimat, Veratrum quod mentem vertat.

Synonyma

Elleborus albus Brunfels. Trago, Fuchl. Cor-
do hist. Gesner. hort. Ang. Lon. H. Lugdun.
Clus. hist. Elleb. albus flore herbaceo Eyst. Hel-
leborus candidus Græcorum, Confiligo Vegetij,
Apsyrti, Columellæ & Plinij, Guilandino in
Theone: Veratrum album Dod. gall. Turn. Lac.
Cordo in Diosc. Helleborum album Marthiol.

Lob. in Adu. Obs. pag. 167. Ic. Plant. pag. 311. Cæ-
salp. & Castori. Helleborus albus 1. sine flore
subotidi C. Bauh. phyt. & pin. Erd. Helleborus
albus 2. sine flore atro rubente: Helleb. album
floribus atro rubentibus præcox Lobelij Icon. Pl.
p. 311. Obs. p. 167. Elleb. albus alter floribus nigri-
cantibus Dod. flore ex purpura nigricante Clus.
hist. Ellebori albi alterum genus Cæsalp. Hel-
leborus albus Germ. flore atro rubescens Eyst.
Mas Tab. icon.

Gaudet Veratrum album montanis & asperis, Locus
& non modò in Græcia, Italia, aut aliis calidio-
ribus regionibus verùm & in Germaniâ, ac Hel-
uetiorum montibus viret: vixit & in hortis.
Floret Æstate: messibus aut sub Autumnum le-
gendæ sunt radices, vt & plerisque Pannoniæ &
Austriæ siccioribus pratis, vt obseruauit Clusius.

Melæzo albus Elleborus minùs est tum acer
quam niger, tum etiam minùs mordax, neque
mox actinonia eius appareret, si amarior est niger.
Cæterà nigro facultate est similis, nisi quòd diu-
tius feruati potest: calidus siccus in medio tertij,
similiter tergit, mordet, sed vomitu multo pur-
gat, & stentamenta violenter mouet. Vitæn-
dus autem est quòd strangulet. Nam vomitu im-
modico & violento symptomata excitat terren-
da, foris autem afflicta cutis vitia, scabiem, im-
petigines, lentiginis valenter inuat: albus itaque
Elleborus quia huius tempestatum corporibus est
molestus, velut venenum præsertim suffocans, vi-
tetur, Et paulò post: Viriulque Hellebori virtu-
tem ex corpore deturbat mullâ, decoctum vna-
rum passarum, aut hordei, aut gallorum, aut gal-
linarum, cum oleo nucum, vel Amygdalarum
dulcium, vel simili: puluerem verò Hellebori
sumere tutum non est: datur autem à siliquis sex,
ad tertiam drachmæ vnius, vel vique ad drach-
mam vnam.

De Hellebori facultatibus Carmen scripsit
Macer, quod ita habet:

Elleborum geminis species testatur habere,
Album quod sursum purgat, nigrumque deorsum.
Vim siccam, calidamque tenet, & tertius illis,
Est in vitroque gradus: nigro violentius album
Dicitur, &c. Ellebori radix per 24. horas vino
aut oxymelice macerata, postea que rescicata, po-
tetur, inquit Tragus, diuidiæ drachmæ pondere,
aut saltem tanto, quanto pro constitutione vniu-
cuiusq; opus esse videbitur, cum vino exhiberi,
fartosis & melancholicis. Sin vero potiunculam
ex illa præparata volueris, tum velobiduo vino
illam macerabis, aut iure carniū decoques, &
cyathum mediocrem ex illa exhibebis aegrotis:
hæc purgatio tamen & aluum & vomitiones
moueat, nullo tamen periculo coniuncta est. El-
lebori radix aceto decocta, ac in ore aliquandiu
retenta, dolorem dentium tollit. In lixiuio de-
cocta, si illo postea caput abluis, pediculis &
furfures enecat: idem vnguento aliquo permista
efficit.

Albi Ellebori diluam exhibuimus. [Marthio-
li verba sunt] quibusdam melancholicis, magno
sanè succellu, nullo tamen ægrotantium incom-
modo, nulâque noxa: quòd non alia ex causa
euenisse putarem, quàm quod in Tridentino
agro alij que circumflorimis locis, ea fortasse sit
illius cæli temperies, vt non adeò perniciosis fa-
cultatibus scateat: verumque Helleborum, quem-
admodum illud quod in calidioribus prouenit
regionibus: tamen non dubitauerim etiam v-
triusque acerrimam vim reprimi, ac corrigi pro-
priis

ptis quibusdam acris medicamentis. In germanico Botanologic cautionem addit: Veratrum album vehemet est medicamentum, nec sine additis refranantibus assumendum: quamobrem nusquam legitur Genus radicem eius intro dedisse, sed docere duxat quâ ratione foris sit vsurpanda, ad herpeta, scabiem, & omnem curis impuritatem, quod hâcet eam intra corpus vsurpare, prudenter id sciendum, idque solummodò in morbis magnis vt epilepsia, vertigine, mania, hydrope, ischîa, conuulsione, elephantia, & similibus, & quidet hoc modo: primum radices Hellebori albi, viginti quatuor horis macerantur in vino aut oxinilite, post sicantur, in puluerem teruntur, cuius drachma semis ex vino calido manè propinat: Possunt eadem radices biduum in vino, aut diem vnum in iure carniùm macerari, & colamnis cyathus paruis dari: non malè adderetur Ciomomum tritum. Verùm eni mœrò non debet adix hæc feni, puero, scemina, nec vlli delicato ari. Sunt qui hoc modo vntur: excauat Raphaelus, cui radix Hellebori immittitur, obditi operulo, sinitur duos dies & noctes, postmodum aiecto Helleboro exhibetur Raphaelus, qui purgationes molitur.

Elleborum vtrumque dicit Gesnerus [si cum aceto & melle decoquatur, vt Syrupus fiat:] medicamentum innoxium, & ad plerisque phlegmaticos morbos [thoracis & capitis in primis, vt asthma, Dyspnoeam, epilepsiam] *σφοδρηνος*, sæpè vtilissimè se experitum esse: alium enim vrinam, & meatus omnes, etiam cutis, misicè nullâ molestiâ expurgare. Perplacet eidem D. Chrysof. Houberi [olim discipuli sui] medicamentum, quo corpus recreatur & stomachus expurgatur. Recipit autem Ellebori albi drach. ß. aq. ardentis Vnc. ij. Fit infusio per dies 14. post exprimitur per siltum, & dantur pro vice drach. ij. cum vicia vini. Tandem eiusdem Gesneri, aquæ Elleboratæ descriptionem accipe. Ellebori albi Vnc. ß. Gentianæ vnc. ii. Flor. Centaurij minoris M. i. Anisi drach. ii. baccar. Iuniperi drach. vi. Cinam. el. Vnc. ß. Macis, Zingib. añ. drach. ß. Aq. Fœniculi, Hyllopijan. Vnc. ii. Mellis despumati Vnc. iiii. destillentur in cinere [si fallor addit etiam aceti aliquot vncias: inquirendum diligentiùs.] Huius liquoris vociam semis dedit, cum aliquo syrupo, in grauissimis & desperatis quibusdam morbis, febribus præsertim, & summa cum admiratione profuit illicò manifestè, nec aliud incommodum attulit, nisi feruorem aliquem stomachi, sed breuem.

Demum, vt Aelianus animal. lib. i. cap. 60. perhibet, farina ad Veratrum admista antea alucos dispersa perniciem adfert lacertis, insidias in apes facientibus & omnibus commemoratis animalibus. De Elleboro & Hispanorum ex co toxico consulendus est Io. Langius epist. med. l. i. epist. 68.

re vitidi, lara, obtusa, ferrata, in extremi folij ora & paulò inferiùs, cre-nis autèm viduala reliquâ portione rotata: pediculi singulatiùm foliorù, vt & auersi folij neruus, purpurascens: inter foliâ flores occultantur pediculo plurimùm palmari & sesquipalmari succu-

culento & maculoso, ex foliis quinque candidis, vngue purpurascens extrinsecus, lubrotundis, striato venularum discursu præditis, ad floris imum foliolium oblongum integrum, paulò que inferiùs aliud tanquam vagina, interdum diuisum in plura: floris medium occupant stammina multa lutea bicuiusque, cum corona decem duodecimue tubulorum virentium: succedunt filiqua corniculatæ in octo septenque, in quibus semen fit interdum, vt eunte in semina flore, eius folia tantus quàm extrâ colorem contrahant ferrugineum. Aliquando noster Elleborus florem habet valdè rubentem, interdum album pro anni constitutione.

Dod. gall. Plantam Leonis inscribit, & Ellebori secundam speciem facit, floribus albis instar niuis, qui postea viridis fiant. Latin. Veratrum nigrum i. dicitur, quod flores habere ait initiò albidos, deinde purpurascens, postremò virentes. Is licet hanc plantam non recipiat pro vero Elleboro nigro, eam tamen probè nouisse non videtur, dùm flores ait euadere virentes, sed potiùs duas plantas confundere.

Lebel. in Adu. vocat Elleborum nigrum [C. Plant. 681.] german. *Christvaurig*, Belg. *Schwarze Nieseruyze*, Angl. *Ore helle*, and *seiter vvorste*: Ital. [addit in Obs. p. 388. vbi etiam Napellum Auicennæ Guilandi.] *Elleboro nero*: Hispan. *Verde gambre nero*, & *gerua de ualleseros*. Ait autem ex Pyrenæis & Alpibus in hortos transectum, in eunte Hyeme, iridem paulò post brumam flores dare ex candore roseos, interdum albos, non nunquam purpureos: à se collectum in Apenninis Bononiæ. Corgruè describit, sed ineprum nomen germ. belg. ital. & hispanicum, vt pote alteri plantæ familiare, huic tribuit: non autem asserit an Dioscoridis, quia dubitat an textus eius corruptus.

Mathiolus in Dioscor. tradit Ellebotum nigrum cum candidis floribus, quod alterum facit, solo colore distingui ab eo, quod purpureos, & altero, quod herbæccos habet flores: hoc autem alterum & tertium genus ad eò viribus imbecillia esse, vt ferè nihil ad alium deiciendam præstet, id quod factò periculo se didicisse scribit. Omnibus in vniuersum eandem esse foliorum speciem. Cæterùm, Solerij ineptam ait esse opinionem, æstimantis in scholiis in Aetij priores libros, Elleborum hunc, flores Rosa-

Plant. Leonis
Dod. gall.
Veratrum
nigrum i.
Lat.

Helleb. nigræ
Lob.

Lob. not.

ELLEBORVS NIGER FLORE ALBO, iurcdum etiam valdè rubentem.

Elleborus, cuius hęc iconem exhibemus, radicem habet numerosis fibris, vulgari paulò crassioribus, donatam: filia à radice pediculo [pithamæo, crasso succulento, tereti, punctis purpureis, vt Dracunculi maioris, notato, appensa, diuisa vt plurimùm in folia nouem, viridantia, læuia, rigidiora, crassioraque, quàm in vulgari flo-

rum modo purpureos ferentem, itémque albos, esse Lycostoni, vel Cynoctoni Aconiti esse speciem. In comm. post. quamvis dixerit in principio solo flore differre omnes tres Hellebori species: tamen postea ait, folia non esse in omnibus similia: ac ibi describit speciem floribus purpureis, & alterâ albis, vt solo colore differentes, & folia diuersa ab Elleboro floribus herbaceis, proferentes. Descriptio quidem eius non inale conuenire videtur cum nostro Elleboro nigro floribus albis: veluti etiam eius figura, quam ponit in post. comm. sub titulo Ellebori nigri. In Hist. Germ. nescio quomodo factum vt mutatae sint figurae & descriptiones: pigrit enim nostrum Elleborum nigrum floribus albis, pro Ellebor. 2. nigro: decriptio etiam quæ secundo loco data conuenit Elleboro floribus albis, quamuis eo loco tantum purpurei meminerit coloris, & in descriptione præcedenti faciat omnino similem eam speciem, quam herbaceum florem habere ait, cum ea quæ album profert, quod approbare non possum: *Suspicio* ipsi non bene fuisse percepta Hellebori nigri vulgaris genera.

Mat. nos.

Hell. niger
caule laui,
semine Anisi
Tern.

De nostro Elleboro hæc Turnerus: Do lonæ^o pro Helleboro nigro plantam exhibet, cuius folia descriptioni optime respondent: quoniam tamen caulis lauis est, non alper, semina ve. d. Aniso similia, ego a; non autem Cnico, non possum verum Helleborum nigrum pronunciare. Nec ausum affirmare mihi vnquam obseruatum Helleborum nigrum legitimum. Hoc tamen ausim affirmare, eius defectu hære vti hac specie, quæ quotannis perit, quantum supra terram est.

An Monardi ex versione Cluside nouo Orbe. Helleborus niger Hispanico similis, & iisdem facultatib. præditus. An idem H. Lugd. ex Monarde p. 1207. sine icone?

Clus. hist. Helleborus niger legitimus, albo, amploque, Rosæ iustar, flore, qui marcescens purpurascit.

Elleb. niger
legitimus
Clus.

Synon.

An Veratrum nigrum Striacum Tabern.?
C. Bauh. phyt. Helleborus niger 3. siue flore magno purpurascente. *Eid. pin.* Helleborus niger 4. siue flore roseo: Elleborum nigrum Matth. in comm. & Icon 4. p. 836. Casl. H. Lugd. & Camer. Planta leonis Dodon. gall. Ellebor. niger flore magno purpureo Gesn. hort. Helleborus niger 2. Dodon. [sic gall.] H. Lugd. Veratrum nigrum 1. Dodon. latin. Legitimum Clus. panna. Striatum Tabern. Ellebori nigri alterum genus Cæs. Elleb. niger annuus Anguill. Niger legitimus Clus. hist. Niger verus Gerardii.

Locus

In variis hortis & siluis Elleborum hunc obseruauimus, animaduertim u. que eundem pro anni constitutione flores ferre albos aut rubentes valde, etiam non marcescentes. Flos vt plurimum intus albidus, deinde purpurascens, postremò vitens.

ELLEBORVS NIGER VVLGARIS,
flore vitidi vel herbaceo, radice
diuturna.

Descriptio

Hæc tum ab hortensi flore albo, tum ab adulterino manifesto discrimine sciungitur: licet enim radices fibrosæ, nigæ, eaq; numerosæ, similitudinem magnam cum hortensi flore albo insinuent, dissimilitudinem verò cum adulterino, reliqua tamen plantæ facies differentia fidem faciet: *folia* enim ampliora, vitoris herbacei, te-

neriora quàm vilius reliquum duorum, in planta legitima conciduntur: si gulaq; se lacinia in acutum mucronem, non brevium more hortensis flore albo, deimunt, ambitu feritate, nec ram-

sturo colore cinctæ, nec tam rigida vt adulteriniam verò flores pediculis palmatibus & draconalib. hærentes, colore sunt herbaceo, adulterini Ellebori æmuli, quinis maioribus foliis constantes, umbilicum obidentibus apicibus crebris, pallentescentibus, *semine* corniculis aliquot surrectis coniunctisque

diorum more continetur.

Christovvurtz, i.e. Christi radicem, appellant, inquit Tragus, eò quòd quauoque circa Seruatoris nostri Christi natalem diem flores producat, præsertim quando temperatior fuerit Hiems: Aut certe *Christovvurtz*, quòd clysteribus quoque adiciatur, quos Germani *Cristler* vocant. Recentiores contendunt eam esse Elleborum nigrum Dioscoridis, nec multum ab illo ablutit descriptio. Ego verò sentio Consiliginem esse Ruellij, cuius meminit & Plinius. Matthiolum contra Consiliginem esse negat, Veratru nigri speciem herbaceos flores profertentem esse autumans.

C. Bauh. phyt. & pin. Helleborus niger 2. siue Synon. hortensis flore vitidi: Hellebor-niger Brunfels. rom. 1. rhaps. 2. & in 4. p. 35. Helleb. niger nostras Cordi hist. Elleb. niger vulgaris Gesner. hort. & Cæs. alp. Elleb. niger alter Matth. Elleb. niger tertius Dodonæi & Matthioli H. Lugd. Elleb. niger adulterinus domesticus Tragi. Ell. nig. adult. hortensis Fuchs. Pseudo-helleborus niger Dodon. gall. Helleboraster alter [siue Consiligo] Lob. in Aduersf. Helleborastrum in Obsf. p. 87. Icon. Plant. p. 88 4. & Gerardo: Veratrum nigrum Cordo in Diosc. Secundum Lac. Dodon. Clus. in pann. & hist. itemque Tabern.

Ellebore noir Gallis dicitur, vt & *Patte du Lion*: Belgis *vretermyr*, *vrancruys* & *vrancruys*, Ger. *Christovvurtz*, Anglis *Beere scote*, Hisp. *Verd-gambre negro*, y *yerua de Valleferos*: Hung. *Fokete hujor*.

In hortis variis occurrit. In Italia abundat montibus Euganeis: floret mense Febr. In Hassia pratis prouenit. s. ruit Gallenus. Clus. auctore copiosè crescit ad Viennensis salus initium, quæ Vienna ad Carthusianorum cœnobium Mautbach & Tulbingan iter est, vmbrosis locis, & vicinioribus etiam ad siluarum margines.

Huic cum genuino Elleboro easdem facultates, idemque temperamentum, testatum fecit experientia. Purgabit itaque perinde atque genuinum inferiorem ventrem, pituitam & fluxum bilem ducens, & cætera eadem cum illo præstabit.

Chri. dix.

Locus Temp.

BVPHTALMVM DODONÆI,
 alius Confiligo tenuifolia.
 CAP. VIII.

Non ab similibus Hellebori radice huius fibrinosa radix, quæ sicca qualis in officinis pro-

stat, sequipalmaris, fibris nigricantibus tenuioribus constat, quàm Hellebori nigri radice à capite magis etiam diffusis pendulis, sapore amaro præditis, non parvâ tandem acrimoniam relinquentibus: caules aliquor proferens spithameos, striatos, tenues, in quibus fibræ tenuissimè dissectæ, Eranthemi quorundam, seu Floris Adonidis modo, sapore subamaro, odore, ubi attendantur digitis, insuaui: flores pulchri, flaui nullo excel lente odore, ex foliis sedecim oblongis, striatis acuminatis, circa mucronem nonnihil crenatis, compositi: in medio autem a pluri moru flaminum partium

herbitorum corona capitulum circumstat, oblongum, echinatum, ut in Ranunculis: subsunt flori quina folia hirsuta, viridantia.

Dux nostræ icones sunt ex emptis sculptis: nentra verò placet, quia non adsunt omnes partes.

Tragi verum & nigrum Elleborum Ingelheimii effodiunt inter Bingium & Moguntiam, deferuntque Venetias.

A minoris Sesamoidis Dioscoridis historia non multum abluere testatur Cordus in Diosc. eam herbam, quam Agyrtæ pharmacopolis pro Helleboro nigro vendunt. Vires enim eadem habere credit. Germani Klein Christwartz vocant. Idem in hist. vbi figura pro Helleborina tenuifolia describit.

Matth. pingens in Dioscor. adductus est, ut suspicatus fuerit eam plantam esse veram Confiliginem Columellæ & Plinij, quam Tragis legitimum Veratrum nigrum esse putavit, non sit. Tom. 111.

ne euidenti, ut ait, errore, In hist. Germ. vocat Pseudo-helleborum, Vermehrte schwartz Nieswurrtz.

Sunt [inquit Dod. lat.] qui volunt hanc plantam Veratri nigri speciem esse: nonnulli Confiliginem, quidam Sesamoides: Elleborastrum alius. Nullam tamen hatum appellationum huic stippi continere mihi visum est, sed solum Buphtalmi nomen apud Dioscoridem. Quare Buphtalmum inscribo eam.

Contra hort. author est Dodonæum non rectè Buphtalmum facere herbam illam quæ pro Helleboro nigro quidam vntur. Idem rufus Ellebori nigri speciem scit veteribus inditam: In app. verò ad Anonimas potius referendam censet.

Elleb. veteris inditum.

Lib. Ada. p. 1515. & 146. Helleborus ferulaceus: Item, niger Helleborus Theophrasti, caule & folii Ferulæ, & Hippocratis. Obs. p. 456. vbi figura, Sesamoides minus Generi: Buphtalmus Angulæ. Icon. Plant. p. 784. Helleborus niger ferulaceus Theophrasti.

H. Lugd. sub titulis, Pseudo-elleborus siue Confiligo Martioli: & Buphtalmus Dodonæi: Duas habet figuras eiusdem plantæ.

H. Lugd. notatur.

Taber. Helleborus Hippocratis. Gerar. Buphtalmum siue Helleborus niger ferulaceus, Ore etc: Camer. apud Matth. germ. Buphtalmus Dodonæi, Helleborine flore luteo: C. Bauh. pin. Helleborus niger 9. [7. in phyt.] siue tenuifolius Buphtalmi flore: Elleb. niger verus Lon. Buphtalmum Dodonæi, Clus. pann. & hist. Elleborastrum nigrum Gesn. hort. & Camer. Elleborum alterum Castori. Fuchsius cum Tubingæ apud eum esset vocabatur Elleborinem Dioscoridis.

Extera Synonima.

Montbelgardi in Ill. E. C. hortu colui florentem Aprilis & Maio Clusius vulgarem ait omnibus apicis collibus & siccioribus vtriusque Pannonæ & Austriæ gramineis campis. Plurimum nasci in Bohemia, p. æfertim in agro Pragensi testatur Matthioli. Provenire circa Ienam in Thuringia, & circa Viennam in Austria prodit Camer. Apud Belgas hortenstis est, Dod. Maio aut Iunio floret.

Locus & Tempus.

Quod ad facultates attinet: Tragus æpenimè vidit homines circa periculū huius radice feliciter sanatos. Matth. ait in Bohemia tum Medicorum Pharmacopolas huius radicibus pro Veratri nigri vri: priuatim magno successu ad pecorum morbos: sed in medicamentis radices huius Veratri nigri radicum Veratri esse non affirmat: idque, ut manifestum errorem, refutat Dodonæus, expertus eas minimè per inferna purgare. Eas etiam non sumendas esse pro Veratro nigro, quodd verum haberi possit, suadet Camerarius: addens tamen si radices externè admoventur, durities ac in scirrhum abieuras collectiones cetèrè dissipate.

Vires & Vfus.

DE SESAMOIDE EX
 Dioscoride & aliis.
 CAP. IX.

Incidimus in Sesamoidum mentionem, quæ Veratio potentia ac viribus proxima sunt, & ex purgantium numero: opportunum ichicæ eorum historias ex Dioscoride & aliis hic repetere. Duo autem ea sunt: Vnum magnum: alterum paruum. In magni autem Sesamoidis descriptione inter Veteres non satis conuenit. Plinius lib. 22, cap. 25. Senetioni [i. e. Dioscorid.]

Sesamoidis duplex

similem herbam scribit. Orisbasius Rutæ similio- rem facit. Dioscoridis verò exemplaria vtrique he- bz Sesamoides istud comparant. Similis est herba aiunt, Senecioni aut Rutæ: [ἄρρηκτον ἢ ἀρρηκτον] folijs longis; flore albo; radice gracili, inf- ficace; semine simili Sesamo, amaro gustu.

Sine autem Dioscorides, siue alius, huius de- scriptionis auctor extiterit, oculata fide Sesamoi- des magnum non agnouisse videtur: sed ex alio- rum scriptis tantummodò descriptionem eius collegisse, atque idcirco disiunctua particula ἢ vsus: ignorans videlicet, cui simile Sesamoides magnum esset: Seneciorine an Rutæ. Vtrique autem simile esse, vix possibile, id primò manno- tante Dodonæo. Sunt etenim dissimiles multùm Senecio & Ruta, quæ hincque etiam ea sit, siue graucolens, siue altera Hyperico similis.

Recentiores, inter quos Ruellius & nonnulli post eum, Sesamoides magnum existimant, quod à Theophrasto Veratrum nigrum describitur. Cognominat enim ipsum Sesameum, siue σπασμα- τοειδὲς: Anticyrenses, inquit, fructum sesama ei Veratri dare solent &c. Lege plura cap. de Hel- leboris. Et à Dioscoride, qui Sesamoides ma- gnum apud Anticyrenses Veratrum [si modò ge- nuina lectio] vocari refert: & à Galeno in lib. de simpl. med. fac. vbi Sesamoides magnum, An- ticyricum Veratrum esse scribit. Dodonæus verò nondum repetitum esse, nec facile agnosendum existimat.

Dicitur autem σπασματοειδὲς, vt Dioscoridis & posteriorum exemplaria habent in Anticyra ἰα- ληκόων. Causa additur, quoniam Veratro albo in purgationibus miscetur. At propter hanc cau- sam fortasse rectius ἐλλέβορον nuncuparetur. Nam Helleborines semen Theophrastus ait purga- tioni ex Veratro misceri, quod haud aliud quàm ipsius Sesamoidis esse verisimilimum est: Hippocrates enim, Strabo, & Dioscorides non aliud admisceri scribant quàm Sesamoidis sem- men. In φαρμάκῳ αὖ Strabonæ dicitur σπασματοειδὲς, cui permixtum præparant Ostræum Helleborum. A Sesamo autem forma & similitudine, Sesamoi- des nomen, vt Plinius ait, accepit.

In abstergendo, exalfaciendo, desciscandò que similem Veratro vim, Galeno auctore, ob- tinet. Purgat pituitam & bilem supernè, vt Dio- scorides refert, quæ tùm tribus digitis capi po- test tritum, accipitum cum Veratri albi seiqui- bolo, in aqua multa. Eadem de hoc ferè Hippo- crates sub hinc lib. i de vict. rat. in morb. acut. attamen non cum aqua multa, sed cum aceto multo siue oxymelice exhibet.

DE SESAMOIDE PARVO EX DIOS- SCORIDE.

Descriptio. Sesamoidi patuo, vt Dioscorides habet, do- drantales sunt cauliculis, folia habentes Coro- nopo similia, hisfutiora tamen ac minora: in summo cauliculorum capitula sunt florum sub- purpureorum, quorum medium album, in qui- bus semen Sesamo simile, matum, & rufum: ra- dix tennis nascitur locis asperis.

Nomina. Nonnulli κεράνιον σπασματοειδὲς μίκερον, alij σπασ- ματίζεον vocant: Galenus σπασματοειδὲς λευκόν: & semen eius amarum qualitatem continere, mul- tumque amarum esse, exalfacere, rumpere exter- geique scribit.

Vires Purgat, inquit, Dioscorides, pituitam & bilem

deorsum semen acetabuli mensura potum cum aqua multa. Idem impositum cum aqua turber- cula & tumores discutit.

SANICVLA FOEMINA QVIBVS DAM, alijs Elleborus niger.

C A P. X.

CVbitum Descriptio Caltos ma- ioresque promit caules, tere- tes, striatos, qui mansu saporem exhibent Imperatoria: folia Pentaphylli modo quin- quepartita, sin- gulis segmen- tis serratis, Im- peratoris foli- is suppatia, rugosa, supernè atro-virentia, infernè ex vi- rote in luteum tendentia. Flores simul ali- quot Saniculæ,

longè, maiores, ex multis glomeratis flosculis vi- rescèntibus, quos folia obuallant multa striata, ex albo virescentia, pauca admista purpura: semen oblongum, alterâ facie planum, alterâ gibbum & caniculatum, colore cinereo: radix multùm fibrosa, Hellebori modo, atra.

Sanicula altera Fuchsi ab omnibus ferè Her- barijs pro specie Osteritij vulgò vocati habetur, sed falsò quando neque in folijs, neque in radice vlla appareat acrimonia, sed perinde atque in mate Sanicula amaritudo & adstrictio. Germa- nis etiam errore quodâ die kleim Meiservuere, h. e. Imperatoria minor, nominatur. Fuchsius e- andem quòd & forma & facultate ad veram San- iculam, quam marem facit, proxime accedere crediderit, Saniculam foeminam nuncupauit.

Dod. gall. vocat Veratrum nigrum & Ellebo- rum nigrum, nullâ fectâ mentione Neocerico- rum: sed tan- dùm veterum nomina, quæ Elleborum competunt, apponens. Idem de purg. & in fol. lar. pro Veratro nigro, non quidem Theophrasti, Dioscoridis depingit & describit.

Trago est lib. i. cap. 144. de Smyrnio, Osteri- tium 3. siue montanum, quinque folijs diuisum vntco pediculo insidentibus, Osteritij veri aut Saniculæ modo. Eid. cap. 173. Sanicula 2. siue fo- mina adulterina.

Tantò minùs Lobel. in Adu. huic quadrare contendit Astrantiæ nigre, siue atræ nomen, [huic Astrantiæ nigre nomen minimè conueni- re tradit etiam Dodon.] Germ. Schvartz A- strentz oder Meiservuere, quæ petiti Sanicu- lam alteram putarunt, atq; Helleborum nigrum, leuisculâ, vt ait, coniecturâ. Is a luteo, quem ef- fundit, succo vt iuncta planta ac etiam alijs no- tis Astrantiæ, affimilauit, idcirco que nigram appel- lauit: Obs. p. 381. l. p. 681.

Apollo Rad. i. supra cle&. Instinum, quartam facit Pentaphylli speciem, dicens foeminam nun- cupari, Diapensiam & Saniculam. Sed vbinam quæso legit vocatam fuisse Diapensiam?

Gefin.

Veratrum Anticyrense.

Vires

Vocat nigrum Diofco.

Apol.

Gels. hort. Saniculam feminam cognominatam à Sanicula genere toto differre contra Fuchsum concludit. Dodonæum verò falli scribit, putantem esse verum Elleborum nigrum Dioscoridis.

C. Bauh. pin. Elleborus niger §. [4. in phyt.] siue Saniculæ folio, maior: Sanicula feminina Fuchsi, H. Lugd. & Clus. hist. Veratrum nigrum Dioscoridis, Lac. & Eyst. Veratrum nigrum 2. Clus. pann. Imperatoria nigra Tabern. Elleborus niger Dodonæi, H. Lugd.

Saniculæ feminæ Fuchsi semina Montbellardi sæpius terræ mandauit, sed nunquam prouenit. Obseruauit Lugdunni *au bois de la bonne Allemande* proueniente in Martio mense: Basileæ florentem Iunio ac etiam Septembri. In monte Thuini Iulio, vnde in hortum translata, Geneuæ folia producebat Aprilis, florebatque Maio ac Iunio. In montibus ac syluis Tobingæ vicinis quoque reperimus. Abundant hæc etiam Pannoniæ vtriùsque & vicinarum Prouinciarum præta, vmbrosæ siluæ, & montes. Talibus in locis montis Iuræ strequentem collegit Io. Schvab, in asperis ac incultis, ætatis mensibus florentem, totoque anno virentem.

Fuchsius affirmat Saniculam suam feminam formâ & facultate ad veram Saniculam proximè accedere, & in ea vt in mate amaritudinem & adstrictionem esse. Dodonæo ramen visa est Veratro nigro Dioscoridis, formâ & vitibus responderet. Ad omnia tamen efficacius habendum.

Atros autem aliòsque humores radices huius expurgate, testes habet in German. nonnullos exercitatissimos Medicos, qui his melancholicos purgatos feliciter ad sanitatem reducere. Purgandi quoque huic facultatem adesse, restatur etiam Galsenus in epitola quadam ad Oeconem, in qua Astrantiæ nigre Helleboro albo ferè similem viti, sed tamen mitiorem, & & per alium purgatricem primùm se expertum refert. Quæ sententiam Dodonæi, Dioscoridis feliciter Veratrum nigrum esse, confirmant. Fab. Hildanus ad curationem scirrhi lienis in apozemate præscribit Saniculam feminam Fuchsi.

Nos minimam Fuchsi Saniculam feminam inuenimus in Rheticis montibus quæ vix vncias duas excedebat, nec floribus, folijs & radicibus nisi quantitate, differebat. Hæc C. Bauh. phyt. Helleborus niger §. [Pin. 6.] siue *Sanicula* folio minor dicitur.

met non habet, cur neget non videt. Ait vulgo Herbariorum Diapensiam græcè, latine Ferrariam maiorem, & Consolidam minorem dici. Dod. verò gall. cum Io. Agricola negat speciem Pentaphylli.

Camer. hort. scribit Saniculæ delineationem Ruellij nostræ non omninò conuenire: eam etiam inter Ranunculos ipsum tetulisse. Sed non video vbi Ruellius hanc Saniculam ad Ranunculos retulerit: tradit quidem cap. de Ranunculis planam Seniclon dictam sed ab hac diuersam. Satis autem conuenit descriptio Saniculæ Ruellij cum Sanicula maris Fuchsi.

Corn. constantet affirmat hanc Symphyti Græcis appellati aliquam speciem esse, videturque Consolidam minorem appellare.

Quam Fuchsi. Saniculæ maris nomine depingit & describit, quamque à nullo veterum describitur, eam Gels. hort. præcipuè & Simpliciter Saniculam appellat. Mathioli Quirquefolium siue Pentaphyllon quintum vocat, ac in Hist. germ. annotat quibusdam Saniculam nigram dici. Apollo rad. 1. facit Pentaphylli 4. speciem marem: Amatus confundit Coralloidem cum Diapensia.

Quid veteribus fuerit Sanicula, inter Ranunculos se d. cturum promittit lib. 2. cap. 147. Ruellius. Inuenio ego cap. 106. vbi de Ranunculis tractat, cum hæc dicere: Ranunculum 4. flore lacteo, cura nostra, ab Herbarijs, vt a bitros, edocta, *Seniclon*, quasi verò Saniculam appellant, &c. Sed emendanda Plinii lectio, qui pro lacteo in hac specie luteo habet, quod verbis Dioscoridis conspicuum cognoscitur. Si Ruellius Saniculam ad Ranunculum refert, quomodo à confusione excusandus sit, non video.

Trago est vulneraria herba, quam Consolidam minorem dicendam putat. Ipsi certè videtur verum esse *αυθουτεν πετραίου* Dioscoridis. Quæ causa fortè et Apollinaris Saniculæ eas vires tribuat, quæ Symphyto propriæ sunt.

C. Bruhin. phyt. & pin. Sanicula officinarum: Sanicula Brunf. Trago, Anguill. Gels. hort. Lac. Lon. Caf. Camer. Thal. Tabern. [cui & Consolida quinquefolia] & Eystett. Sanicula & Diapensia. Lob. Adu. Obs. 386. Icon. Plant. p. 663, & Gerardo. Diapensia Brunfels. March. Cast. cui & Pentaphylli 5. species. Sideritis 3. Dioscoridis Colurna.

Sanicula à sanandis vulneribus nomen traxit Nomina: se videtur Germ. B. lg. & Angl. *Sanickel*: Gall. *Sannele*, ou *Senele*: Ital. *Cinquefoglio maggiore*: Beth. *Zanikel*: Vngaris *Sanisor*. linguar. }

In radice montis Saleuz viret Februario. In Locus & filijs vmbrosis nascitur: gaudet pingui gleba, laro, humidoque solo: Florem Maio ac Iunio profert: semen deinde maturat: herbaræ verò folia toto anno virent, nec hybernum horrent frigus. Abundant Sanicula vulgari, subdit Clusius, Pannoniæ vtriùsque & vicinarum Prouinciarum præta, vmbrosæ siluæ & montes. Translata ad hortos subinde adulescit.

Tragus, qui sibi persuadet, sed malè: Saniculam esse Symphytū petraeum, ascribit ei omnes vires à Dioscor. ei attributas, quæ an quadrant, aliorum relinquimus iudicij. Inter alia verò Chirurgis familiarissimam ait, & sicum obtinere temperamentum, ac isstem penè cum Tormentilla pollere vitibus, & posse adhiberi ad omnia interua vicia herbarum hanc cum radice, sicut &

D d d d 2

SANICVLA MAS FVCHSII
siue Diapensia.

Concinna sunt Saniculæ folia, quæ à radice adstringente, foris nigra, intus, alba, fibrosa, exeunt, cum splendore virentia, rigidula, serè rotunda, quinquepartita, singulis segmentis subdivisis, quorum omnium pulchritæ cretæ: *caulis* cubitalis, euodis, læuis, in fastigijs diuisis *flosculis* sustinet, tanquam in vmbellis exiguis confertos, albos, quinquefolios, quos *lappule* excipiunt, veltibus adhærescentes.

Brunfels. tomo 1. rapf. Diapensia, Sennicula, Pelium Hermolai [Coroll. 739.] Pentaphyllum Collinutij. Pentaphyllum verò ne sit, cur affir- Tom. III.

Tormentillam : vulgò nomen Saniculæ traxisse à mira sanandi vi, indeque potionibus vulnerarijs addi. *Fuchsia* non est simplicis naturæ, gustu id indicante adstringit simul & amara est, vt hoc nomine calfactoriam & exficarioriam esse nulli dubium sit. Saruitur autem calida & siccâ ordine secundo. Herbæ succum vulneratis in potu mitificè conferte, experientiâ compertum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositam, aut eius succum illitum tam in homine, quàm in pecoribus constat. Neque eorum aliud præsentius est auxilium, cum ad fauces, vel pulmones vitium decubuit. Et in summa omnia quæ Symphyton præstat etiam Sanicula. Porriusmùm verò sanguinis spuro, dysenteria, renumque vitij medetur. Nos contra non omnibus renum vitij conuenire putamus, sed duntaxat exhiberi posse, vbi aliqua vena in renibus rupta, vel in diaphragmate, vel in viceribus, si vires habet Symphyti, vt *Fuchsia* quoque perhibet. Internis & externis viceribus, dysenterijs, ruptis & vulsibus auxiliatur, decoctâ, pota & imposita. Dodon. qui siccum facit tercio grassu, sumptam & adnotam commendat aduersus heinias. Sanicula puluerem intritum melle & Glycyrrhizæ succo, icinno ventriculo potum, interanea omnia phlegminantia & pituita obducta expurgare dicit Brunfels. Idem efficere quoque eius decoctum cum melle rosaceo, & saccharo. Sic & Lonicerus, qui varias attribuit vires cum aqua, tum herbæ, quæ ferè ab alijs ascriptæ sunt, purgatricem quoque herbam pronunciat. Sed & Wirsung, ad alium mouendam Saniculam cum radicibus & melle rosato optimè decoquit, decoctique vncias quatuor sumendas præcipit. Sed si tantam glutinandam & adstringendam vim possidet, qualem non solum alijs perhibent, sed etiam quotidiana praxis comprobât, quomodo alium ducet? Iudicent lectores an qui purgatricem statuerunt, non eorum errore, qui *Peplidem* pronunciant, sed iusti decipiantur. Quia d' nique Saniculæ succus vulneratis in potu commendatur: ideo Galenus in adagium venit vulgò iactatum, eos non egere Chirurgo, qui Saniculam habuerunt.

EPIPACTIS ET ELLEBORINE VETERI- BUS et in genere.

CAP. XII.

Diosc.

Epipactis, referente Dioscoride, ab alijs Elleborine vocata est, estq; re frutex [*Scutellaria*] vet. quidam πρὸς τὴν ἑρπυλῆν herbam parua; pusillus perquam exiguis constans foliis [Ald. folijs, vet. addit ἄλβη πρὸς ὑπερσύνῃ]: contra venena, & iccinoris vitia pota prodest.

Epipactis, inquit Plinius lib. 27. c. 9. ab alijs Elleborine vocatur, herba, exiguis folijs, iccinoris vitij vtilissima, & contra venena pota. Porro non sine mendo in aliquibus Plinij codicibus Epipactis pro Epipactis, & Emboline pro Elleborine legitur, vt rectè annotat Gesnerus. Galenus huius mentionem omisit. Paulus sua ex Dioscoride transcripsit. Epipactis, inquit, quæ & Elleborine dicitur. Bibitur ad lethalia medicamenta, & ad hepatis morbos.

Theophrastus lib. 9. cap. 11. vbi de Veratro agit, ad Ellebori albi potionem, vt probè vomitus succedat miscetur, inquit, Elleborines semen. Hæc autem herba est. Cotusrius tamen hæc Theophrasti Elleborinem, aliam rectè putat ab

ea quam Dioscorides etiam Epipactin appellari dicit.

Epipactis, Helleborine, Gesnero incognita herba est, vt faceret in cat. pl. Idem de Lunarijs dicit apud Dioscoridem vocem ἑπιπῶν inter spuria mutilam esse pro ἑπιπῶν. Ait autem Plinium lib. 23. c. 20. ineptissimè Epipactin inter arbores, & frutices reponere: commodius autem inter herbas. Ceterum, Elleborinem dictam suspicatur à facultate vomitoria.

Epipactidis & Elleborines nomine proponuntur sequentes plantæ: Epipactis Matthioli, quæ commenticia videtur. Consiligo seu Helleb. niger fil. adulterinus. Sanicula. Damafonium quorundam. Gentianella. Herniaria. Lunaria botritis. Aline.

EPIPACTIS MATTHIOLI.

Si Epipactis Elleborine ex eo dicta est, quòd Locum. Sciam Helleboro nigro similitudinem habeat, eam equidem crediderim [inquit Matth.] in Gortiniensi agro nasci. Quandoquidem inibi frequens quædam parua herba reperitur, cuius figuram do, quæ folijs floribus & radicibus Elleborum nigrum representat.

Scio Matthiolum herba cuiusdam, inquit Gesnerus, iconem dare cuius folia non absimilia inquit esse Ellebori nigri folijs: sed quis veterum præferim, Epipactidis folia Elleboro nigro comparauit: Adde quòd neque fruticosa est, quam pingit herba &c.

Lobel. in Ad. de Epipactide, contra Matthiolum præferim inter alia hæc scribit: Non inde quia similis foret Helleboro videtur Epipactis dicta Helleborine, sed propterea quòd Helleboris misceretur, forèq; quasi frænum impressioni vehementissimæ pharmaci Helleborati: neque vtri Helleboro Dioscorides similem fecerit constat, si dñe fecisse quidem. Ea propter quid hie Commentator hircioretur, qui volet videat, & rideat &c. Et Senensis arbiter decernit nobis Epipactidem pictam, nec describam: vt solet innumeris locis, vt pote aliunde nuntius nec stirpem conspiciamus: at sicchi fuerit nactus Brassicæ aut Vericæ describendas, vel alias inuaserit delineationes, enecat verbis, aut Crambe recocta. Sed rariore & cognitu digniores, pictori mandat: & ilico clogio centies inculcato addit, *Est similis profus nullis re-lanantibus notis*: subditque non ad nostram cognitionem, sed ad sui ostentationem, non quidem se scire num Helleborine sit: sed tamen Epipactida esse ridiculè perinde ac si dicat quis, incertum esse num sit Helleborum, sed tamen certum, esse Veratrum.

C. Bauh. apud Matth. scribit sibi Epipactidem Matthioli nondum conspectam. In pin. tamen vocat Helleborum regium. [A. phyt.] siue Saniculæ facie: Epipactidem Matthioli & Lacunæ: Elleborinem, Matth. H. L. g. d. & Tabern. Elleborinem alpinam: Saniculæ & Ellebori nigri facie, Lob. Obs. p. 378. Ic. Plant. p. 664. Helleborinem Matthioli communitam Ad. Clus. in Ityp. nomencl. pann. Helleborine Matthioli dicitur *Sarkokarchon*.

POLYRRHIZOS PLINII DALE-

champij.

CAP. XIII.

Polyrrhizos hæc Plinij Dalechampij, apud H. Lugd. p. 1140. pingitur & sic describitur.

Radice

Radice est multiplici, nigra, caulibus multis, angulosis, palmum altis; foliis Myrti paulò obtusiforibus, per interualla geminis: flore pallido: semine in oblongis vascularis: gaudet asperis. A radicum multitudine herbæ huic nomen darum. Polyrhizo Plinij hanc cõgruere aurumant, de quo ait: Folia habet Myrti & radi-

ces multas, quæ tuse dantur in vino contra serpentes: profunt & quæ stupedibus. Hist. Lugd. aliam habet ibidem Polyrhizon latifolium Dalechampij, quam Ranunculum montanum album esse suspicatur, de quo H.n. lib. 30.

Cæretum, quid sit Polyrhizos hæc Plinij Hist. Lugdunensij, vt verum fatear, ignoro. C. Bauh. in pin. querit an sic Elleborus niger 8. siue Elleborinæ nigre species.

STAPHIS AGRIA VETERIBVS.

CAP. XIV.

Staphisagría Dioscoridis folia habet veluti Vitæ siluestris, siliã: cauliculis rectos, molles, nigros: florem fert statidij similem: semen in folliculis viti tibus, veluti Ciceri, triangulare, ac erum ex nigro subfolium, intus album, gustu acre. Cæretum, vbi flos Glasto similis, non de figura herbæ Cæsalpino accipiens huius videtur, sed de colore, quem Glastum inficit.

Plinius lib. 23. cap. 11. Astiphisagríam & Staphim vocat, quam Vuam taminiam aliqui vocant falsò, suum enim genus habet: cauliculis nigris, tectis: foliis Labrutæ: fert folliculos verius quàm acinos, virides, similes Ciceri: in his nucleum triangulum. Maturæ t vind. mã, nigrescitque, quàm Taminia rubentes norimus acinos, scianúsque illam in apicis nasci, hanc non nisi in opacis: Hæc ille. Qui sibi in hoc non constat, teste Cornario, quod Staphydem agríam falsò vuam taminiam vocari asseriit: & quod paulò pòst de Labrutæ dicit: Ita ac potius crediderim esse, quam vulgus Vuam taminiam vocat. Nam contra hæc lib. 26. c. p. 13. in fine ait Vuam taminiam resisteri phiriki: si, id est, morbo pediculari, his verbis: Nasuntur in sanguine ipso hominis animalta exesura corpus. Resistitur Vex taminia succo, aut Verari, cum oleo petundis corporibus, Taminia quidem in aceto decocta, etiam vestes eo tadio liberat: Hic itaque Vuam taminiam dixit Staphidem agríam. Nam de hac Staphide siluestri idem tradit Galenus lib. 1. cap. 7. secundum loca. Cornelius autem Celsus lib. 3. cap. 21. Vuam taminiam, scilicet Staphisagríam Græcis nominari aperte dicit, quem sanè Plinius resellere voluisse videtur. In Scribonio appellatur Herba pedicularis: in Marcello vetere empirico, Peduncularia, eò quòd pe-

Tom. III.

diculos necat. Officinæ & græcam appellationem retinent, & Pituitariam vocant, itidem vt Plinius priori loco citato. Sed tamen Pedunculariam potius, quàm Pituitariam legendum censet Cornarius. Cur autem non æquè Pituitaria, à pituita, quam è capite ducit?

Staphidis agríæ si quis grana decem, aut quindecim, trita in aqua mullâ exhibeat, crassâ per vomitus educunt, auctore Dioscoride: qui autem hauserunt, obambulare debent: Et diligenter animaduertendum est, vt aqua mullâ assidue detur, eò quòd strangulationis periculum affert, & fauces vit: Herba ipsa trita & cum oleo illita, ad morbum pedicularem, pruritus & scabiem facit: Communia verò pituitam plurimam ducit: Cum aceto coctâ si colluatur os, ad dentium dolores prodest, & gingiuas fluidas constringit: feruida oris vlcera sanat cum melle: miscetur & malagmatis feruorem inducentibus.

Astiphidis agríæ nucleis ad purgationem vt non censuerit Plinius, idque propter ancipitem strangulationem nec ad pituitam oris siccandam. Faucis enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquum corpus liberant triti, facilius admixtâ Sandarachâ: Item pruritu & ptois. Ad dentium dolores coquantur in aceto, ad aurium vitis, theumatismos cicatricem, vlcerum manantia. Flos trius in vino contra serpentes bihitur. Semen idem abdicatur propter nimiam vim ardoris: Quidam eam Pituitariam vocant.

In Plinio in eo quòd dixit theumatismos cicatricem, manifestus error est dicitur: i. e. cicatrices, pro vitiã agnoscete. Dioscorides enim vitiã vitiã, i. e. gingiuas fluidas habet: & alioqui cicatricem nulli sunt theumatismi.

Galenus Astiphis agríæ eorem vehementer vim habet, vt pituitam de capite ducat, & valdè extergeat. Quæ etiam ad scabiem commoda est. Participat & vrentis quadam facultate.

Apud Hippocratem morbo muliebri. statuit eorum Staphisagríam medicamentum, quòd illinatur ad anginam.

STAPHIS AGRÍA.

Hirsutum Descrip:
Habet Staphis agría caulem, cubito altiore, teretè in multos ramos diductum: in his folia longis hæcentia pediculis, ampla, viridicea, vnde toti plantæ nomen comparatum, vel Ricini magnitudine, & diffusâ digitatâ, pilosa: flores pediculis frequentibus, tum è foliorum sinu, tum ex caulis fastigio, tum ex ramis insident, singuli suo, carnalici, è quinque foliolis hirsutis compositi, apicibus & staminibus foliaceis medium tenentibus semen rugosum, uigrum, angulosum, vridæ fâ:
D d d 3

Pedicularia
vera.

cultatis vi-
gultato os in-
cendi-
dit.

Hanc sunt
qui veram Pe-
diculariam,
quod sc. pedi-
culos & lendes
enecet, statuât
& eam quæ
Dioscoridi, Pli-
nio, Galeno, &
aliis veteribus
Staphis agria
dicitur, sed cū
descriptione
non planè res-
pondet, inquit
Tragus. Quæ-
re dicam eam
Staphidis a-
grias speciem

esse, non ipsam Staphidem. Alij Pituitarium la-
tine, *Speichel wurcz*, germanicè appellant, quod
commanducata feruore multam pituitam trahat. Ego germanicè *Leisz wurczel*, Pediculariam,
leuszwarder: semen vero. *Meensz vnnnd Pseffer*,
q. e. Piper murium aut glirium appellabo. Perro
alij *Bisznomisz* german. eam vocant: Belgæ
leuyzrouyt, *leuyzwaedere*, Galli *Herbe aux pouls*:
It. *Stafisaria*: Hsp. *Terua pioletia*, *Caparas* siue
Fabarez & *Paparraz*: *Yerna pioletyera*: Angl.
Srenisfa ker.

Nom. lingu.

Synon.

Staphis agria Trago, Matth. Fuchf. Dodon.
Gefn. hort. Lac. Torn. Lob. Adu. Obf. p. 393. Icon.
Plant. pag. 689. [vbi & vitifolia.] H. Lugd. Casalp.
Cast. Camer. & C. Bauhino: Pedicularis Cordo in
Diose.

Quia autem vnanimi consensu præfens planta
Staphidem ægriam Dioscoridis esse statuitur, non
ad quæ ratione antiquorum appellationes adscri-
bimus, *Staphis agria* igitur Dioscoridi dicitur:
σταφίς αγρία Galeno: aliquib. *τριφυλλον* [Trifoliū]
aliis *εχθιο* [stefinum] aliis *σταφίς* [Althafida]: aliis
φθειροκτονον [Phtiroctonon, quasi pediculos enecans:
aliis *φθειρον* [Phtirion]: aliis *απαρθηρον*
[Aparthron]: aliis *πολυιδες* [Polyides]: aliis
αδσπαδης [Pseudopithes: aliis *αγγελον* [Arse-
note] Ægyptus *ιβνακιδη* [Ibsacede]: Has appella-
tiones aliis dicitur: inas relinquimus. Althafis-
fagria, & Staphis Plinio: Latinis Herba pedi-
cularis, ab effectu, vnde & Phtiroctonum dicta
est, & nunc in Græcia *φθειροκτων* granum pedi-
cularium nominatur.

Locus

Nascitur in opacis. In Istria, inquit Matthio-
lus, Dalmatia, Apulia, & Calabria frequentissima
prouenit. Apud Germanos non nisi in hortis sata
reperitur. Requirit terram cultam & irrigatam,
non nimium Soli expositam, placet meridionalis
vmbra: verno tempore fertur, semen colligitur
principio Julij, iuxta Oliuerium de Serres: Do-
donæo tamen semine maturi scit & nigrescit cum
vindemia.

Tempus

RICINVS EX VETERIBVS.

CAP. XIV.

Diose.

Cici aut Croton [*κικιν ή κροτων*] quidem
nominant, à Crotonis animalis similitudine.
aliqui, referente Dioscoride, Sesamum siluestre

[*σθησανος κροτων*] alij Sefeli Cyprium [*σθησανος κροτων*]
appellant. Ricini verò nomen [*κροτων*] accepit à
similitudine quæ est illius leuini cum ricino a-
nimali. Arbutula autem est paruæ Ficus, filio Pla-
tani, ar maiore, latiore & nigriore: ramis, cau-
ditibus quæ cæcis in Arundinis modum: *semine*
[aluis fructu] in vuis asperis, quod de corticatum
ricinum animal representat. Ex eo oleum nomi-
ne cicinum [siue ricinum] exprimitur, cibus qui-
dem ineptum ac fœdum: sed aliàs lucernis &
emplastris vtile, [Hodie in Officinis non est in
vfu: de eo vide plura apud Diose. lib. 1. cap. 33. &
apud Plinium lib. 15. cap. 7.] Grana numero tri-
ginta [Matth. h. tria.] purgata & trita pota, pituitam,
bilem, aquâ quæ per album extrahunt, ac vomit-
iones etiam cient. Veruntamen admodum ingra-
ta laboriosaque est eiusmodi purgatio: siquidem
valenter stomachum subuertit. Tusa verò & im-
posita eadem varos & vitia cutis à Sole contra-
cta depurgant. At folia cum polentæ polline tri-
ta, oculorum æternata inflammatione que leni-
unt. Eadem ten per se, seu etiam ex aceto illita,
lactis vbertate turgentes mammæ cohibent, &
erysipelata restinguunt.

Theophrastus aliarum arborum folia ipsa si-
bipis similia esse dicit, sed Populi, & Hederae, &
eius, quæ Croton appellatur, dissimilia & figurâ
alterata. In hac enim noua rotunda sunt: vetu-
stiora angulosa. Et hæc lib. 1. hist. loquuntur, repe-
tit lib. 2. de cau. cap. 22. Foliorum transfiguratio
precipitur in Crotone. Nam postquam cum ro-
tundo principio prouenit, in angulum deinde
se colligit: quasi formam istam suæ perfectio-
nis demum capere debeat. Quod ita fit, quia res
simplex facilius est, quàm multiformis: & princi-
pium rē difficile peragere nequit, quia debile est.

Galeno Ricini semen, quod & purgat, exter-
gendi & discutendi vim habet. Ita & folium, sed
omniò debilius. Oleum verò ex semine calidi-
us, & magis tenuium partium est, quam oleum
commune, & propterea discutendi vi præditum.
Guiland. in epist. ad Andr. Patricium multâ
verborum contentione, magna constantia & as-
seruatione irruocabili tueri atque defendit,
Ricinum hæc à veteribus descriptum esse He-
bræorum *kikajon*, idque etiam contra omnium
interpretum sententiam: atque tum ex Hierony-
mum Lambert. D. mans tuis in Ionæ c. 4. Comm.
kikajon Ricinum interpretans. Ac eius etiam
meminit I. G. Stuckius l. 3. antiq. conuiuial. citans
Leuinum Lemnium cap. 33. de Herb. biblicis, &
Ariam Montanum, eadem cum iis docens.

RICINVS VVLGARIS.

Ricinus insigni auctu celeriter adolefcit, cau-
le crasso, irritato, glauco, geniculato, inani,
trium, quatuor & plurius cubito, Dodonæo
superius

superius ramoso, ex obscura purpura nitente & glabro; candido videlicet, deterfo, tenui infar farinæ, puluere, quo veluti confusus subinde apparet: *folia* ampla, Cordo Platano & Aceri similia, digitata: in septem, octo, aut novem, acuminata, terra & que segmetta, in quorum singula nervus è folij centro exprorrigitur, diuiduntur, atrourentia, splendida & interdum acetabuli instar con:ava, porissimum loco quo segmetorum nervi cõcutunt, vnde & pediculus auer-

fo folio oritur dodrantalis, purpurascens, concavus: quando autem superiora fuerint folia, tantò etiam ampliora existunt, sic ut ex his per rasiùm equãtia sic repetiti, nullum è vulnere hac minantia: *flores* longâ serie ihyt foede surculo peculiarari racemati insidit,

è sanguineis, cui pique staminibus, quæ terna è fructus rothendo emicant, conflati: quibus muricata vascula triquetra succedunt, quæ *semina* claudunt oblonga, Ricini animalculi annula, Dod. foris huius & maculosa, interiore medullâ candidâ, quæ capitulis per maturitatem filis acrimas fructibus, cum impetu exiliunt ac præter *flores* vide: e est in eodem thivso muscosa glomerata inmentana coloris he. bacci, quæ nullo relicto suo su tandem matrescunt. *rad. x* subest simplex, lo, g, crasso, lura, candida, crebras circum circa fibras emittens.

Bellus, apud Avic. vocat Cataputiam maiorem, Venetorum vulgi *Mirasol*, & Granum regale quorundam. Beneficulus Cataputiam arborescentem esse, vel palmam Christi suspicatus est. Thagus, qui huius purgatione non delictatur, Dioscoridis Croton al: it, aucto emque adducit M. Vigilium in Hetruria & Thuleia Phaselum Romanum vocari.

Monachi in Mel. di. r. cens. 386. Brassavolam admittantur diem en, interpretum Serapionis esse int. rpeando Cher: uam esse Cataputiam maiorem: quoniam ipsum deceptum autumant. Serapion, inquit, Cherua dicitur Cataputia maior, Mesuco Albenesuch maius: Granum regium: Ricinus, Cici seu Cicum Dioscoridi: nonnullis Pentadactylus, Custos horti, Heliotropia, Girafolis, Mirafolis, & Sponta Solis: Incolis Fieghiera del inferno: Auerrhoi 5. coll. Halbarca.

Σικα ἢ κ. ὀνάρι Græcis dicitur, Ricinus Latinis, ut Trago, Matth. Fuchs. Dod. Anguill. Cordo in Diosc. & hist. Gesn. hort. Lac. Lon. Lobel. Adn. Obs. 392. & Ic. Pl. [vbi & Cerua maior, Cataputia maior, Granum regium Mesuæ] Cæs. Cast. H. Lugd. & Tab. Cicer Gesn. hort Ricinus vulgaris Camer. Ricinus maior Eyst. Ricinus, keua Tripoli Rauwolf. Cerua aut Cataputia maior, Frag. Palma Christi Gall. Manus Christi Offici-

narum Corn. Sisso yprium Herodoti Gesn. cat. Ricinus i. siue minor C. B. r. h. phyt. *Eid. pin.* Ricinus i. siue vulgaris: Follis ludit, inquit: quare Theoph. hist. cap. 16. [vr iam antè annotatum] Crotonis folia initio cum proueniunt, rotunda sunt deinde in angulos formantur: tanquam perfecte articulata: Ratione loci magnitudine variat: nam hominis crassitudine in Hispania Clusius, & magnis abores in Creta Bellonius vidit, ut scalis adnotis consendi debeant: ex quo apud Hispanos oleum conficitur, quod oleum Ficis infernalis nominant, Monarde & Fragolo monentibus. Fit etiam in horto Eystetrensi mentio Ricini minoris, qui omni ex parte prædicto magnitudine cedit.

German. dicitur *Wunderbaum*, siue *Wunderblauum*, *Creutzbaum*, *Toureckischer hanff* & *Kaemchenhanff* gyris aliquibus: *Keuschische Bohnen*: vel *Keamsche Bohnen*. Semen ipsum *Zecken kerner*. Nam Ricinus animal, Coniario perhibente Germanis *Zeck*: poellatur. Belg. *Wunderboom*, *Adalencery*. Gall. *Palme de Christ*. It. *Girasole*, *Mirasole*, aliquib. *Faguolo Turcheseo*. Hisp. *Fuerra del inferno*. Angl. *Palma Christi*: Clus. in stirp. nomeck. pannon. *Sar. sis*. Officinis passim Cerua siue Cataputia maior.

Nom. ling.

In Ægypto spontè nasci auctor est Matthiolus. Locus & Tempus Seruati in h. rtis, tam apud Germanos & Gallos, tum & alibi, non modò ad spectaculum, verum etiam aduentus talparum iniuriam, quas ferunt Ricinum fugere. Annua verò in Germania stirps est: p. ficitur eodem quo fata est anno: semen, si Ætas calida fuerit, Autumno maturatur. In calidis regionibus multos restit annos, vbi in maiorem exerceat altitudinem.

Vites & vus ex Dioscoride Plinio, & Galeno priori capite adserpsimus. Eadem ferè de granis istis, quæ Dioscorides, Mesues habet, sed quinque aut septem, vel ad summum quindecim numero tantum exhibenda tradit. Eademque ex in e veteris galli, colli, iuncturarum, & coxæ dicitur doloribus vitia: & cum aqua casei, vel lacte caprino, hydropticis prodesse. Matthiolus suscipitur in Dioscoridis exemplari subesse mendium. Grana enim triginta seminis non sine periculo vitæ dari posse, nostro iudicio, rectè statuit. Quo sic ut cum Orisatio legat tria grana, non triginta.

Locus & Tempus

Vites & vus

Diosc. notat.

RICINVS MAIOR AMERICANVS CVR-cas datus, & Faba purgatr x Indiz occidua.

Clusius Ricinum Americium sic describit: Hoc Ricini genus, inquit, ego vidi quod ante aliquot annos ex America adferri cepit, vulgati pauldè manus, cuius operimentum, seu siliqua illa triângula, quæ semina continet, tuberculis asperis nõ est obsita, ut in vulgan; sed

Descriptio

lænis & cinerei coloris. Ipsum granum siue semen vulgari simile, nigrum tamen & non maculosum, vtilius. An arbor quæ Curcas Americorum profert similis sit Ricino in Hispania & Creta prouenienti, planè ignoro, cum qui inde fructum attulisset, arboris formam describere non posset.

Synonyma.

Clus. apud Monardem [qui Hispanorum Ficum infernalem, Arborem cum fructu, tum foliis Ricino similem, sed in maiorem altitudinem ob foli vberitatem excrecentem, vocat] Ricinus Americus, & Curcas Americorum, Ricinus Americus Lob. Obser. pag. 392. Icon. Plant. pag. 688. H. Lugd. pag. 1790. Tab. & Ferd. Imperato, qui ab aliquibus *Dende* falsè existimari refert. C. Bauh. phyt. & pin. Ricinus 2. siue maior Americanus: Camer. Ricinus Syriacus.

Habeo ex dono Illustrissimi mei Principis, à Paludano missum.

Vires & vus

Mitificæ, vt aiunt, purgandi facultate præditum: nam etiam si dimidia tantum vnus grani pars sumatur, valenter superne & inferne purgare relatum est Clusio. Gelsico, nouæ Hispaniæ prouincia, oleum, seu liquor quidam adfertur, cui Hispani, Oleum Ficus infernalis, nomen indiderunt, eò quòd ex arbore Ricino simili elicitor. Eadem verò ratione hoc oleum Indi eliciunt, quum docuit Dioscorides, h. e. contuso semine, deinde in aqua cocto, postremum oleo innatante cochlearibus excepto. Hæc elicendorum oleorum ratio è seminibus & fructibus, Indis admodum familiaris est, quippe qui nullam expressionem norint: sed etiam hoc oleum isto modo quàm expressione facilius elicitor.

Morbi frigididi.

Magnis viribus pollet, veluti experientia & multo eius vsu comprobatum est, cum in India, tum in Hispania. Omnes morbos ab humoribus frigidis prouenientes sanat, omnes tumores dissoluit, flatuque discutit, præsertim ventris, eaque ob causam non modò in Anasarca vrile, sed in omnibus hydropicis generibus, si ventre illo inuncto, aliquot guttæ vino aut alio liquore commodo exceptæ forbeantur: etenim aquas euacuat: quod etiam minore noxa facit clysteribus iniectum. Ventriculorum frigidis humoribus & flatibus liberat: & coli doloribus vrile, si partes affectæ eo inungantur, & aliquot guttule sumantur. Efficacius subuenit ilei doloribus, vt experientia didicit Monardes. Articulorum morbis, à causa non admodum calida natis, auxiliatur, humorem euacuando, si aliquot buius olei guttæ pingui iure gallinæ dissolutæ sumantur. Contractos artus, si eo inungantur, curat, neruos molliorè distendendo, stomachum, vterum, & lienem obstructionibus liberat inunctione. Aluum puerorum emollit, illito toto ventre, atque ventris animalia pellit, maxime si eius vna aut altera gutta è lacte aut iure pingui propinentur. Ad ptoras & vlcera capitis manantia valet: confert aurium doloribus, & surditatibus omnibus præterea cutis vitiiis, præsertim faciei: valetque mulieribus plerumque infestis, illitu expurgat.

RICINVS PARVS ORIENTALIS,
Dende dictus, quibusdam
& Faba purgatrix.

Locus

Fructus hic, pro *Dende* Auicennæ ex Creta delato mihi à Bethn. Paludano, qui est Faba

purgantis Indiæ Orientalis nominæ eundem misit, & ab Il. Medico à Saxonia, ac etiam fratre C. Bauhino oblatum, est dimidio minor Ricino Americo, cortice tectus cineritio, inaculis hinc inde pullis asperso, gibbo, alata parte elatiore, pauloque planiore, tribus interdum eleuatis collis còspicuo: cortici vulgari simili, tenui pellicula inuolutus subest nucleus, bipartitus, consistentiâ Ricini maioris Americi, sed colore pallido: saporis noui ingrati, acris, & fauces diu & multum vellit-cantis.

Descriptio

Huius icon Icona.

exprimitur præcedenti capite in tabella Ricini maioris Americani, loco infimo. Et alia eiusdem hic ex Imperato traduntur Icones.

Porro Ricinorum paruum Orientalem sic describere videtur Monardes: Faba purgatrix, quæ Carthaginis & Nomini Dei nascuntur, nostris similes sunt, sed minores, eiusdem cum nostris formæ & coloris, pellicula quadam reuui, vt Ceparum tunica exterior, illas per medium intersecante, quæ cum cortice abiicienda est, &c. vide inter vires.

Aliquot peregrinos fructus Fabe purgatiuæ nomine insignitos accepit Clusius: sed nullus ipsi conspectus est, qui Fabe purgatiuæ Monardi descriptæ conueniret. Nos contra, nostrum Ricino Orientali, & Fabe purgatrici, siue Dende, has purgatrices subiungimus. Quare lectorum erit iudicare an conueniant, nec ne.

Semen plantæ dictæ Mauritaniæ Albemoluch, à Serapione aliisque Arabum antiquis scriptoribus descriptæ sub nomine Dende, hodie apud eandem nationem in frequenti est vsu ad corporum euacuationes. Quia magnam habet similitudinem cum semine Cataputiæ multi idem putarunt cum Ricino Americano quamuis falsè, inquit Imperator. Serapio cæterique Arabes tres species Dende describunt, Chinesem, Indicum, & Sahaticum, ex quibus Chinesem semen fert crassitudine & similitudine Pistachio- rum

Albemoluch
Mauritanica

rum : Sahaticum magnitudine seminis Cataputiae : Indicum verò mediz proportionis inter illa duo. Idem præ alijs celebrat Chinesè : Sahaticum verò reific propter operationis tarditatem & flatus quos generat , & alia grauissima syptomata quæ producit assumptum. Repurgati debent semina vt idem docet , à cortice extimo , & lingulis interioribus , à quibus maximè periculum imminet. Habent namque vim causticam & carnis corrupticem , vt vel sola masticatione tactuque labiorum colorem immutent. Vnde mitari subit à tam eximie calido pharmaco causari posse flatus. Nos vri non asseruerimus Auicennæ Dend siue Dende nostro Ricino paruo Orientali conuenire : ita etiam negare nolimus , inter obseutam & Barbaram eius delineationem. Lectores poterunt apud Auicennam legete , quæ fusè de Dende scribit.

C. Bauh. pin. Ricinus 4. siue Americanus falsò creditus : Dende Scapionis , & Abelmoluch Mauntanorum , Imperato : Scrapioni , species tres sunt, Seni, Sahati, & Indiat Imperatus legit, Chinesè , Indianum , & Sahatense , minus probatum.

Fabæ purgatricis tenuis pellicula cum cortice abicienda est ; aliquit tantà vehementia superne & infernè purgant , vt in vitæ discrimen fumentem conuertit. Assandæ autem sunt, vt illarum acrimonia infringatur ; deinde in puluerem comminuendæ. Datur hic puluis vino aut saccharo exceptus : ad cochleare vnum ; deinde haustus vini sumitur. Apud Indos hoc medicamentum celebre est ob sumendi facilitatem : nam sine molestia bilem, pituitam, & crassos humores , multò lenius & facilius , quàm Nuclei picci cathartici, Aucellanz purgatrice, & alia id genus medicamenta. Dantur in febribus diuturnis & importunis, in coli doloribus , & articulorum morbis. Dosis esto assaturam à quaternario numero ad senarium , plurimumve aut pauciorum, pro æg. i viribus. Calidè in secundo, frigidè in primo. Fabarum vulgaribus similia, quæ vomitum ciunt & aluum valenter purgant meminit Ferd. Lopez de Castagneda capit. 78. lib. 7. Hist. Indicz.

ERAWAY RICINI PVSILLVM GENVS.

Valichius Syuertz anno 1599. redemerat de nauis ex America reducibus, Eraway, Ricini pusillum genus, quale ex Guinea etiam aliquoties aduehi meminit Clusius in Exot. l. 2. c. 21. Eo porro nonnullos empiricos aduersus varios morbos vri, non semel obseruabat : etenim quum vehementer purget , succedit illis interdum ex animi sententia : eam ob causam valde commendabant , & tanquam peculiare secretum sibi seruabant.

C. Bauh. pin. Ricinus 3. siue Americanus minor : Eraway Clus. Exot. lib. 2. cap. 21. & Ricini semina exigua, eodem lib. cap. 25. sub fructu nouo. Vter ex fratribus melius docet ? An Eraway à Ricini seminibus distinguitur ?

RICINO SIMILIS FRVCTVS.

Inter exoticos fructus , qui anno à Christi natiuitate 1601. ex Orientali India aduecti sunt, præter eos, quos in certas classes distribuere poterat , quatuor videbat , qui antè non inspecti Tom. III.

ipsi fuerant. Horum autem quartus Ricini fructum valdè æmulabatur , nam triangularis erat

& in tres cellulas distinctus, quarum singulæ semeo continebant rugosum , vt antè maturitatem lectus fuisse videretur , nigrum : exterior cortex fuscus & glaber erat , pendebarque inter quinque foliola longiuscula & latiuscula [quæ medium fructum tegebant] è pediculo semunciali , satis fitmo.

Synonima.

C. Bauh. pin. Ricinus 5. siue

Ricino affinis fructus : exoticus fructus 4. Clus. exot. lib. 2. cap. 24.

TOXICVM IN GENERE.

CAP. XVI.

Toxicum Dioscorides in proæmio libri sexti inter ea plantarum ramosarum herbarumque genera reponit quæ exitialem ac maleficam vim sortita sunt, quorumque sæpè continuo vsu homo in perniciem agitur. Consequenterque quæ priuatim Toxico conueniunt auxilia, eiusdem libri capite 20. sequentibus docet. Toxicum [*πικρόν*] ex eo appellatum creditur, quòd Barbarorum lagitte eo illinerentur [Plin. tingentur.] Qui biberunt haud ita multò post labiorum & linguæ inflammationeprehenduntur, isque furor mentis incoëditus varias imagines obuersat : quare vix medicina locus est, ratioque qui hauserunt, incolumes euadere contingit. Vinculis atque tenentur cohibendi, vt vinum dulce [Ald. passum] cum rosacco bibere , protinusque remouere, ac Rapi quoque semen ex vino haure cogantur. Priuatim verò iis conuenit Quinquæfolij rad. xiten que hircinus sanguis, aut capillus eodem modo sumptus : proficit & Robotis , Fagi, aut llicis cortex cum lacte tritus. Profunt etiam Mala coronea in cibo sumpta , aut trita [non habet Ald.] cum Pulgio & aqua bibita. Amomum denique bene facit, vt & Balsami semen [*βαλεσμου καρπός*]. Vet. tamen *καρπός ομίς* *λαμβαίνων* i. e. fructus similiter sumptus] ex vino. Quod si qui periculis defuncti sunt, longo tamen tempore in stratis decumbunt, ac vbi surrexerit , sui impotes ac velut attoniti [*εστωμένον*]. Manardus legendum censet *εστωμένον* i. e. tabefacti. Et tale quid etiam habet Auicennas cap. de Napello, qui Toxicum esse videt. Satac, reliquum vitæ tempus transigunt. Er hæc Dioscorides de Toxico verba refert etiam P. Ægineta lib. 5. cap. 54. Quin & Aëcius tetr. 4. serm. 1. cap. 70. serè eadem cum Dioscoride habet, inter alia, alexipharmacum, corticem quercinum commemorans tantum. Cùm tamen, restet etiam Galeno lib. 2. de antid. cap. 7. si quis Toxicum ebiberit, auxilium quoque afferat vinum dulce, oleum ro-

farum, sanguis caprinus, semen Napi confusum ex vino, Polygoni succus. Plantaginive, aut Origani, vel Thymi etiam aliquantulum vino admistum.

Tuffon cor-
rupie Auic.

Signa porro quæ ab Auicenna [qui lib. 4. fen. 6. tr. 1. summa 2. cap. 29. nominat corrupto vocabulo Tuffon.] ponuntur in eo qui hauerit Napellum, sunt eadem his quæ hic à Dioscoride & Paulo scribantur in iis, qui Toxicum biberint.

Vtrum autem Toxicum frequenter nominatum à scriptoribus, sit reponendum inter Aconitigeneta, nunc decernendum est. Promotus Græcus fuit huius sententiæ Toxicum fuisse non simplex genus stirpis, sed venenum quoddam compositum. Sed Mercurialis de venen. lib. 2. cap. 10. putat Toxicum, neque fuisse apud veteres vllum genus stirpis venenatæ, neque medicamentum venenatum compositum. Sed appellatum fuisse Toxicum omne veneni genus, quo tela & sagittæ venenabantur, quæ à Græcis vocantur *τοξικα* seu *τοξικατα*. Vnde cum inueniatur [apud Virgilium *Æneid.* 9.

Vingere tela manu ferrumque armare veneno.
Itemque apud Ouid. lib. Trist. 3.

Nam voluerit ferro tulle virum inest.]

Veteres consueverunt tingere sagittas Napello, Aconito Pardalanche, Elleboro, & perislique alijs succis venenatis, tum simplicibus, tum mixtis, sit ut putet, omnia hæc & potuisse & posse hoc tempore appellari toxica, scilicet à sagittis, quæ tinguntur, ipsis.

Contra veneni
species.

Goth. definit. *τοξικόν* apud Antiquos certam quandam speciem veneni teretissimi fuisse concedit quidem, nec tamen quid esset constare arbitratur. Plinius cum scribit auctores esse qui à Taxo arbore toxica denominent venena, merito contineatur. Sunt enim hæc duo genera venenorum manifestè distincta apud Nicandrum & Dioscoridem, suntque tam sibi aduersa vtriusque symptomata, ut iure dubitare liceat. Taxus vniuerso corporisq; insect, &c. Toxicum vero inflammationes & furorem. Toxicum porro, ut diximus, inter herbas exitiosas cum Taxo separatum nominatur & describitur.

contra Pliniam

Apud Galenum lib. de Ther. ad Pisonem cap. 10. scripta est quædam historia Helenij, qua videtur existimasse Helenium esse venenum, quo tingebantur sagittæ, & quia certum est apud scriptores Helenium non fuisse, neque esse venenum, sed herbam quandam aliam ab Helena repertam, Ital. Scaliger in comm. ad librum Aristotelis de plantis putat locum illum Galeni ita esse corrigendum, ut loco Helenij scribatur Velenium, sc. *ἀπὸ τῶν βέλων*, h. e. ab armis, & sagittis, quasi, eo in loco vsus sit hac voce populari & romana, quæ idem significat, quod sonat apud Græcos vox Toxici. Et certè hæc coniectura Hier. Mercuriali non displicet, et si enim huiusmodi vox, nimirum Velenium, non reperitur apud scriptores Græcos, nihil refert, quia vox est materna populi Romani, & Galenus solet interdum vsurpare huiusmodi voces, quemadmodum 7. m. m. nominat decoctam, quæ vox etiam non græca, sed populi Romani.

Valenium

Toxicum veneno, seu antè obiter insinuatum est, venena cuncta, quibus sagittæ tinguntur, generalis appellatione denotantur. Huiusmodi sunt [stirpes intelligimus] Aconitum, Napellus, Taxus, Dorycnium, Sardoia herba, Cicuta, ec. Ladanium etiam quod in Syria atque Africa sit, auctore Plinio, Toxicum vocatur.

ACONITVM IN GENERE.

CAP. XVI.

IN Aconiti historia tradenda cum obseruamus Iordinem, quo ipsemet auctor id nobis delineandum proposuit.

Aconitum igitur iuxta Theophrasti auctoritatem, in Creta atque Zacyntho, sed plurimum, optimumque in Hetaclia Ponti. *Folium* habet Cichorio simile [*κικχοριόδες* : sed foras se legendum cum Dodonæo *βατραχιοίδες* : Gesnerus autem *πλατανόδες* legit : quod & Dioscorides Platani folium ei tribuat, & ipse eâ facie Luparium suam, cuius flores esse ait, nouerit.] *Radice* figurâ coloreque Nuci [*καρυφῆ* ita Gesn. cum Gaza vertit, aut etiam *καρυφῆ*, i. e. aride ficui Dod. addit : sed neutrum legendum, quin potius *καρυφῆ*, i. e. Squilla :] similem, & vim in hac lethalem : folium autem & fructum nihil facere aiunt : *fructus* est herba, non humilis materix : breuis est herba & nihil superuacui habens, sed fumento similis : [ita Gaza. Alius sic : Herba autem semen est, non forculosa materix. Breuis tamen herba ipsa nequicquam egregiam habens [hac omittit Dod.] Tritico similis. Ceterum, ad *καρυφῆ*, nihil egregium, vel eximium, vertit quoque Marcellus, & probat Gesnerus : quasi dicatur, etsi maximè venenosum sit Aconitum, & miris facultatibus præditum, nihil tamen herba ipsa in se habet, aut admiratione dignum, nisi radicem fortassis.] non tamen semen illi spicem [semen tamen in spica non habet, Gesn. Matthiolum nescio quomodo negationem non vidit ; & semen in spica, velut frumentum habere falsò scripsit.] nascitur vbiq; : & non in Aconis solum, à quibus habet nomenclaturam. Est autem vicus in Periantynorum [Dodonæo attestante, alij rectius Mariandynorum legunt. Theophrastus, inquit Gesn. de Lupo, loquitur de secundo Dioscoridis Aconiti genere. Non Periantynorum, ut græcè & latinè legitur, & à Marcello aliusque citatur, sed Mariandynorum legendum est : sunt enim Mariandyni populi vicini Paphlagoniæ, ut Dionys. Afer scribit, & eius interpres Eustathius, &c.] agro. Amar maximè locos petrosos. Non vescitur eo ouis, neque vllum aliud animal. Compositum id quoddammodò fetur ad operandum, & hoc non cuiusvis esse [Gaza, confici ad efficiendum modo quodam enantat, nec nosse quemque.] Et ideo Medicos componendi ignaros pro corrodente vit. Est ad alta quædam bibatur, nolum in sensum inducere, neque in vino, neque in aqua iussa. Compositum autem ita ferunt, ut certis occidere temporibus possit, videlicet duobus, aut tribus, aut sex mensibus, item anno : nonnullos etiam duobus annis elapsis. Pessimè verò illos de vita decedere volunt, quibus plurimo tempore corpus consumitur ; facillimè quibus statim : [qui plurimum temporis resistere possint, quod paulatim tabescat corpus & languore peccat diuturno ; sic illi illos, qui confessim obeunt, Gaza.] Nullum autem aliud pharmacum reperitur esse quod nascetur, sed quædam auxiliâ his qui illud ingesserunt, excogitata esse. [Remedium nusquam esse comperimus, sed falsò dicit quoddam aliud resistens illi adhiberi, Gaza.] Nam incolæ seruasse quosdam non herba, sed melle & vino & quibusdam eiusmodi : atque id raro factum, summaque difficultate. Aconitum verò inutile ijs esse qui præparare ignorent, nec licitum

Theoph.
Locus.

Matth.
Pesc.

Theoph.
riget.

Lap.
mud.

licitum possidere, sed capitale pœnam institutam. Temporis differentiam pro collectionis ratione sequi autumant, motres collectuum temporibus cõpares euenire. *Hætenus Theophrastus de Aconit.* Ea autem neque Plinius, neque Dioscorides de posteriori Aconito habet: vno excepto, inquit Cornarius, quod Dioscorides etiam radices *πλευρηνες κασιδίων* comparauit, id est cirris Squillarum. Quamquam in Theophrasto non *κασιδία* sed *κασιδία* legatur, & Nuci, non Squillæ Gaza veretur.

De Nœpæ [ira Gaza malè *εζόρπιον* reddit] vocatæ radice, quàm 9. hist. c. 14. figura scorpioni similem ait, vilemque ad eius usum, sub Telyphono, planta diuersa à Scorpio spinoso, cap. 19. sequentibus agit. Telyphonon aliqui Scorpion vocant, cõ quoddã radicem similem scorpioni habet: hoc super scorpionem defratum, ipsum occidit. Si verò quis veratrum album inspergat, rursus resurgere dicitur. Intermit & boues & iumenta, & oues, & in summa omnes quadrupes eodem die, si radix aut folium in pudenda ponatur. Vile verò est ad scorpionum plagam potum. Folium habet simile Cyclamini: radicem, velut dictum est, scorpioni similem. Nascitur velut Gramen, & genicula habet: amat loca vmbrosa. Si autem vera sunt quæ de scorpionibus dicuntur, iam etiam alia huiusmodi non incredibilia existunt.

Dioscorides duo ponit Aconiti summa genera. Vnum, quod aliqui Pardalianches, alij Cammaron, alij Thelyphonon: alij Myocetonon, alij Theopohonon [Ru. H. Theriophonon] vocant, & folia habet tria aut quatuor, similia Cyclamini, aut Cucumeri [*κυβινος*. Marc. Cucumeri filia.] sed minorâ [*μικροτέρα*: non in perpetuã legunt Dioscoridis exemplaria *μακροτέρα*, Dod.] & subsæpera [*καρτερὰ χυρία*, quidam verò ut subhirsuta, Marcell.] caulem palmi altitudine: radicem similem scorpionum caudæ: Alabastri modo splendens. Hæc scorpio admoritur, colere ipsam dicitur: excitari autem iustus Venæto apposto. Ammiscetur & ocularibus dolore eximentibus compositionibus. Occidit & pantheras, & feras, & lupos, & omnes feras, carnibus inditum & obiectum. Aconitum alterum [iuxta Gesnerum qui relictæ retinet] sunt qui Cynocetonon, qui Lycocetonon, qui Cyanon leucan, Romani Colomestrum appellant. Huius tria genera sunt: vnum quo venatores, duo quibus Medici vtuntur. Ex his tertium, quod Ponticum plurimum in Italia Iustinis montibus nascitur, antè dicto [Gesnero altero, quo Medici vtuntur, quod non descripsit, vt neque venatorium] efficacius: Platani folia habet, sed magis incisâ [Gesner. *μικροτέρα χυρία*, pluribus quàm Platanus incisus Iunfa, Marcell. & Ruellius: sed licet etiam profundiores non crebriores incisuras acciperet:] multoque longiora [Gesner. Ruellius & Matthiolus, qui *μακροτέρα* legerunt: breuiora, Marcellus qui *μικροτέρα* legit: quam vocem commodius fortè latinè reddas minorâ vel argustiora] & nigriora: caulem instar pediculi in filice, glabrum, altitudine cubitali, & aliquando maiore: semen in siliquis quadrantenus oblongis, radices cirris marinarum Squillarum similes & nigras: quibus ad venationem luporum vtuntur, crudis eas carnibus imponentes: quæ in cibo ab illis sumpat eos enecat: *Hæc Dioscorides.* Hic tamen dissimulandum non est, verba illa, Huius tria genera, &c. in vulgaris codicibus

Tom. III.

Græcis exarata non esse, sed statim huius Aconiti nominibus, natalem & descriptionem subiungit, sine vlla generum distinctione: quæ nec in Orisatio reperias, & Marcell. vt spuria respicit.

Sed antiquorum inquit lib. 27. cap. 2. Plinius, curam diligentiamque quis possit satis venerari, cum conset omnia venenorum occysissimum esse Aconitum, & tactis quoque genitalibus feminini sexus animalium eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes à Calphurnio Bestia vxores M. Cæcilius aculator obiicit. Hinc illa atrox peroratio, eius in digito mortuas. Fabulæ narrare eò spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule: ideoque apud Heracleam Ponticam, vbi monstratur eius ad inferos aditus, signi. Hoc tamen in vsus humanos vertere, scorpionum ictibus aduersari experiendo, datum in vino calido. Ea est natura vt hominem occidat, nisi inueniat quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, velut pari intus inuenio. Sola hæc pugna est, quum venenum in visceribus repetit: inuicunque, exitialia per se ambo quum sint, duo venena in homine conuoriantur, vt homo desperat. Et paulo post: Torpescunt scorpiones Aconiti tactu, stupentque pallentes & vincisse consistunt. Auxiliatur. his Elleborum album, tactu resoluente: ceditque Aconitum duobus malis, suo & omnium. [Locum hunc esse corruptum nemo huc vsque animaduertit: Cum tamen non facile possit intelligi, quomodo Aconitum duobus malis cedat, suo scilicet & omnium: nec versus codex ita habet: fortè legendum ita: Ceditque Aconitum duobus malis suo dominio, proclui lapsu vocis *Dominio* in voces *omnium*.] Et rursus: Tangunt carnes Aconiti, necantque gustatu earum pantheras, nisi hoc fieret, reperitur illos situs. Ob id quidam Pardalianches appellauerunt. At illas statim liberat mone, excitem motum hominis gustu, monstratum. Quod cetè casu repertum quis dubitet? & quoties fiat etiam nunc vt nouum nasci, quoniam feris ratio & vsus inter se tradit non possit. Putandumque rursus, omnia animalia, quæ sint saluetaria ipsis nosse, præter hominem. Sed maiores oculorum quoque medicamentis Aconitum misceri, saluberrimè promulgante, apertè professione malum quidem nullum esse, sine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus venena, monstrare quale sit Aconitum, vel deprehendendi gratia. Folia habet Cyclamini aut Cucumeris, non plura quatuor, ab radice tenet hirsuta [Plinius legisse videtur *καρτερὰ χυρία*, pro *καρτερὰ χυρία*, subsæpera, Dal.] Radicem modicam, cammaro similem marino: Quare quidam Cammaron appellauerunt, alij Thelyphonon, ex qua diximus causa. Radix incuruatur paulùm, Scorpionum modo, quate & Scorpion aliqui appellauerunt. Nec defuere, qui Myocetonon appellare mallent, quoniam proculè longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis cauitibus, quas *aconas* [*ἀκόνια* saxa ne puluere quidem repleta, *ἀκόνια* cotes, Dal.] nominant. Et idèd Aconitum aliqui dixere, nullo iuxta, ne puluere quidem nutriente. Hanc aliqui rationem nominis atulere. Alij, quoniam vis eadem in morte esset, quæ coribus ad ferri aciem deterrendum, statim que admota velocitatis sentiretur. *Huc vsque Plinius*, qui de vno & priore Dioscoridis Aconito scribit variegatius quàm ille, eadem omnia tradens, & plura insuper ad-

E e e e 2

dens. De posteriore Dioscoridis Aconito, velut sibi ignoto, penitus silet: Theoph. seorsim de Telyphono agit, & seorsim de Aconito, velut ab illo diuerso. Quæ autem de Thelyphono prodidit, ea omnia, inquit Cornarius, ad prius Dioscoridis Aconiti genus pertinent, velut etiam Plinius transcripsit.

Aconiti
sumpti signa

Porto de Aconito hæc passim apud Plinium leguntur. Pantheras perfricatâ carne Aconito Barbari veuantur: occupat illic fauces earum angor, quare Pardalianches appellauere quidam, &c. Aconiticum statim in lingua inter bibendum, cum adstri&ione quadam dulcescit, & subinde, potissimum cum qui biberunt, exurgere conantur, vertiginis effundit: lachrymas ciet: grauitatem pectori & præcordijs adfert, simulque crebri spiritus d flantur. Oleum balsaminum aduersatur Aconito ex lacte potum, ex Heraclide verò Eryngion in iure asleris decocta: Omasi item ius, ac vitulinum seuum, & castores ex lacte, aut aqua. *Hæc ille.*

Cæterum, Panthera cum Pardalianches venenum ederit, steruus hominis quærit: eo enim ipse iuuatur. Quocirca venatores steruus sibi propinquum suspendunt ex arbore aliqua, ne procul bellua abeat, petens suum medicamentum. Itaque insiliens ibidem, & spe capiendi perleueians, in se efferenda emoritur.

Locis

Hoc Acherontæ litorea gignunt, auctore Nicandro in Alex. pharmacis, ubi vorago irremediabilis inferni, & vrbes Priolai subuertæ resonant. Cuius omnes dentes, & superius palatum, gingiuaque adstringit amarus potus. Circa verò prima voluitur pectora malo errore grauans, Viti cor conscendens. Calamitate verò mordet summum ventris imi, non clausum attollens os ventriculi. Portæ autem obstruit principia, primum coli. Vbi omnis mortalium consetim inuehitur cibus. Semper verò ex luminibus humidis subillat sudor. Ipse verò ventriculus turbatus [inflatus] fartum quidem eructat [spiritus]: plurimi verò intus supra medium vmbilicum flatus sedent. In capite verò onus iuicicum, sub temporibus verò palpitatio densa [crebra] infertur. Duplicia videntur oculis, qualia meraco noctu domiti vino &c. [tradit verò & ipse Nicander hausti Aconiti remedia: quæ apud eum videntur reliquimus, ea in genere tum ex eo tum ex alijs dilucidius tradituri.] Idæ in conuallibus, Phalacraeis saltibus fœminas necans, *βυλδρονον*, & Cammorum. In cauitibus verò fœminam Aconiticum producit in cacuminibus. Hæc Nicandri verba Diphilus ita interpretatur. Aconiticum ex vomitu aiunt factum. Est verò plantæ radicula, similis Gramini, cuius potio amara cum sit, os quidem omne constringit: cor autem mordet. Spiritum verò ob refrigerationem pulmonis præcidit, singultus crebros perficiens. Ideo etiam stomachum continuò se mouentem impediens claudit. Ventrem verò flatibus implet & colon. Temporibus verò palpitationem exhibens, & capiti onus, & membris sudores dementes facit & debiles. Aconiticum species plantæ est, quod vocant ex accidente Pardalianches, quòd peteat ab ipso Pardalis. Ille verò remedium habet humanum steruus. Et non prius comedunt illud [scilicet Aconiticum] pardales, nisi habeant steruus vicinum, vt statim offendant auxilium. Pastores igitur oletum suspendunt in arbore. Deinde postquam comederint pardales Aconiticum & impetum faciunt in steruus, retrahunt verò illud pastores, & circumsilientes moriuntur.

Symptomata

Velutiebrj

Memorat Aristoteles de animal. Aconiticum ex vomitu Cerberi apparuisse. Recensetur enim Cerberum ex inferis emerisse, cumque non posset sustinere Solis radios, euomuisse, & ex ipsius vomitu hanc natam esse plantam. Acheron autem esse fluuius in Heraclæa Ponti, vbi infernale canem Hercules eduxit. Hæc inter alia Diphilus Nicandri explicaturus sententiam tradit.

Galeno 6. simpl. septicæ & delectiæ facultatis est. Aconiticum itaque in cibo, potuque fugiendum: atamen ad putrefaciendum quædam extra os & sedem aptum est: herbæ autem radix ad hæc est vilis. Est & Aconiticum lycoctonum similis alteri facultatis, sed peculiariter lupos interficat, sicut illud pardos. Idem ad Paterniacum: Aconiticum herbula est, quæ folia habet à sua radice duo vel tria similia Cucumeti, & thyrsalum non altum, radicem oblongam, & ad vnum magis tenuiorem & minutiorem. Speciem & colores ad similitudinem scorpionis puffed sine pediculis. Vires autem habet quasi Thapsia, & valde venenosa dicitur.

De duobus Aconiti generibus Auicenna Galenum secutus sub nomine strangularis adib, id est Lupi, & strangularis Leopardi, seorsim à Napello tractauit.

Ætius tetr. 1. l. 1. Aconiticum pardalianches simile facit Scidi siluestri, eademque quæ Galeno de simpl. ei adscribit, habet. Tetr. verò 4. sect. 1. cap. 59. eius recenset Symptomata & remedia. Facit, inquit contra alluptionem Aconiticum ius Pulli gallinæ, vt & vitulinum pingue ius potatum & vomitu reiectum. Maxime verò propriè Trixago potata, & Castorinum, & Iris ac Ruta. Quamquam aliqui à nullo horum fe auxilium sensisse asserant.

Diogenes Laert. lib. 5. de Aristolelis vita agens, refert eum ex Aconito hausto mortuum esse septuagesimo ætatis anno. In eum autem hoc scripsit epigramma:

*Nuper Aristotelem, lesa vt pietate nocentem
Deiuit Eurmedon, sacrificis Cereris:
Ille Aconita bibens subterfugit: ceris
Hoc erat iniustum vincere sacrificium.*

Theopompus Hist. scribit Agatarcum tyrannum multos Aconiti veneno sustulisse, conarumque esse late: te verò detecta, plerosque Heraclæotarum non antè domo egressos, quam Rotam edissent: Dioscorus verò Siculus lib. 5. de antiquor. gestis, refert Hecatem fœminam omnium primam Aconiticum inuenisse, quæ scilicet ad venena mortifera conficienda summum studium operamque impendisset.

Aconiticum genere duplex esse statuit Gotthæus: Vnum cui folia Cucumeris specie, minora tamen & subhirfuta: Alterius tria facit genera, &c. Cæterum, cuiusnam temperamenti sit Aconiticum, nondum à Medicis definitum esse ait: humidum & frigidum statuens, a non illis, sed totius substantiæ qualitatibus delictum. Contrà verò, Gotthæum carpens, calidum & humidum, vt pote septicum, statuit Mercurialis, eo fundamento, quòd Galeno & Auicenna dictantibus calida & humida sunt Septica omnia, seu putrefaciencia venena. Quod etiam Plinius dixit Aconiticum esse omnium venenorum ocissimum, falsum esse ita contendit Mercurialis. Si vereres cognouissent venena reperi quæ hodie habentur & præsertim in regionibus Indicijs & Mauritanis, dixissent multò acutiora & celeriora Aconito haberi. Planta hæc neque folio quicquam nocet, sed tantummodo succo radicis, vt apud Theophrastum

fluta quidam aiunt. Cur autem potius in radice venenum hæc planta gerat. quam in folio, vel in fructu, puto ego nullam potiore posse assignari causam: quam proprietatem specificam ipsius. Nicander vnum genus Aconiti videtur proposuisse: Dioscorides duo fecit: sunt quæ tria, & recentiores inueniunt quoque nouem genera, inter quæ adnum erant Napellum, celeberrimum venenum, aded quod quæcumque de Aconito dicuntur, possint quoque referri ad ipsum Napellum, &c.

Dioscoridi duo, inquit Matthiolus, produuntur Aconiti genera, quorum postremum tripliciter distinguit differentia. Primum, quod pardos enecat, Pardalianchen: alterum verò quod canes luposque conficiat, Cynothonon, Lycostonon, que vocari ait. Hoc (vt diximus, to tria genera distribuit: veruntamen postremum tantum describens, duorum priorum historiam, & vires silentio præterit. Quo sic vt Hermolai & Marcelli sententiam probandam putet Matthiolus: qui non temerè quidem suspicantur, in altero capite plura desiderari, quibus & priorum historia, & quoniam pacto tum Medici, tum venatores, iis antiquitus vterentur, palam fieret.

Considerandum an Lacuna in Dioscor. bene attribuat Aconito nomen Væ versæ, & Væ lupinæ.

Ex veterum autem sententia sic inter Aconita distinguit Dodonæus: Dicitur Græcis ἀκόνιτον ἰσπερ ἀκόνιτος χῆς: ita & ἀκόνιτον, κωνόνιον, ἀκόνιθον, ἀκόνιθον. Theophrastus tamen de Aconito, Myophono & Telyphono [quod Aconito Pardalianchi Dioscoridis respondet] seorsum egit. Existimat Marcellus, quæ de primo Aconito & altero traduntur, spuria esse, & vnicum tantum à Dioscoride describi, quod videlicet plurimum in Iustinis gignitur montibus. Is olim [Dodonæus] dicebat in hist. gall. folia subtrifida, similia Cucumeri siluestri, vt ait Dioscorides, minima tamen: in posticis tamen: quia Doronicum, Aconitum existimat, dicit Cyclamini ampliora, ad Cucumeris magis accedentia, minima: suspicor eum intelligere Cucumerem satium.

Cæterum, nomen Aconito ab ipsis cauribus præruptis & saxosis locis esse, quæ Græcis ἀκόνια dicuntur, præter Theophrastum & Plinium, sentit quoque Ouidius Metamorph. 7. his versibus:

Qua quia nascuntur dura viriacia cote

Agrestes Aconita vocant.

Auson. in eidyll. 12. monosyllabotum tantum in sine positum:

Aspergis cautes, & dura Aconita creat eos.

Pallida, etiam, Nigra, Viridula, & Stygia dixerunt poetæ Aconita, vt & Lurida, vnde Ouid. metamorph. 15.

Lurida terribiles miscent Aconita noueræ.

Sed aptior, inquit Aduersaria, fuerit Aconiti nomenclaturæ interpretatio, si eam ab herbæ succo, vel radice, quibus quasi cote spicula à venatoribus efficta & subacta celerius subirent, & perniciem afferrent, quam si à cautibus, aut à pago cognomine deducas: tamen si possit etiam ἀκόνιτον ἀκόνιθον deduci. Eufastius in Dionis. Afrum scribens, Aconitum sonare putat incxpugnabile venenum. Xenophon saue in libro de venat. ἀκόνιθον φάρμακον, hoc est, Aconiticum venenum, nominat, pro quo apud Helychium & Varinum non rectè ἀκόνιθον legitur, vt refert Gesn. de lup. Cammoron appellatum esse refert Agricola, quod malo fato & malo interitu occidat.

Tom. III.

In insula Ceo Menandret scribit lege sancitum fuisse, ne turpiter viuerent, qui bene viuerent non possent: nempe vt effocati capularisque senes standæ. Aconito vitam finirent, ne reliquis alimentum deesset.

Ex hæcenus dictis certò constat Aconitum plurimum stirpium vnum fuisse nomen, quas inter multas lethales compertum esset celestrimam & certissimam mortem adferre: de quibus quia veteres succinctè nimis, atque minùs apertè scripserunt, factum est, vt alij atque alij Aconita alia atque alia statuerint. Aconitum autem dici posse omnem herbam venenosam, Sylyaticus & alij quidam huius fatinæ stultè persuasi sunt.

Infelicitatem Matthioli de primo suo Aconito mox demonstrabimus.

Cæterum inter Aconita recensentur sequentes Aconiti species, aliaque plantæ: Thora Valdensis. Herba paris, à Fichsio malè. Doronica. Petasites alba. Luparia. Ranunc. fl. in medio folio. Acon. lycoct. filiquosum. Dentaria. Hecateis Ouidij. Aconitum magnum purpureo flore, vulgo Napellus. Aconitum Napello simile sed minus. cæruleum, præcocius. Aconitum, lycoctonum autumnale Napello simile. Aconitum lycoctonum com magno calcar, cæruleum. Aconitum Napello simile flore purpureo Neubogenfe, foliis latioribus. Aconitum lycoctonum Lyncæzanum Napello simile. Aconitum coma nurrante, maximum. Aconitum 4. Matthioli, fortè Delphinij flore. Aconitum lycoctonum flore Delphinij. Aconitum lycoctonum flore maximo. Aconitum lycoctonum radice bulbosâ, flore cæruleo, siue galea elatiori. Aconitum saluterum, vocant Auctoram flore luteo Aconiti. Aconitum racemosum, Aetæa quibusdam. Elleb. niger. Iris siluestris. Ephemerum. Ranunc. fl. globoso, siue Trollius flos.

ACONITVM PRIMVM MATTHIOLI foliis Doronici.

Aconiti primum genus Thelyphonum appellatum græcè ἀκόνιτον ἰσπερ ἀκόνιτος χῆς, Ital. *Aconia pardalianche.* germ. *vollst beer* & *Dolwurz*, Hisp. *Cemelba*, gall. *Herbe de la torax*: pius legi [inquit Matthiol. in comm. impr. anno 1554.] in Tridensis montibus. Huius generis est & illud, quo vuntur quidam in Romano & Neapolitano agro, lupis eo tantum cædem procurantes. Radices eius pluries venales vidi Romæ in Aurelio ponte iuxta molem Adriani: quandoquidem non desunt, qui eas expetant ad mures, canes & lupos enecandos. *Hæc ille*, dans iconem sine descriptione, in qua deest flos: radix autem sine vllis fibris aliquomodo exprimit caudam scorpionis: videtur autem nobis fictitia: folia quateroa accedunt ad Doronicum vulgare. *In editione anni 1559.* prædicta repetit, nihil addens, præter appendicem, in qua inuehitur in Gesnerum, qui existimat & scripserit imaginem esse fictitiam, allegans pro teste, contra Gesnerum, suum pictorem, & alios: Sed ipsemet si vidit plantam integram, cur non descripsit ante quinque annos, aut nunc saltem describit, accersit ex Trid. montibus vel Roma, vbi venalem (si fas est ei credere) pluries vidit, vel Neapol. agro. Si misisset aliquam radicem Gesnero, melius consulisset suo honori, quam temerè debacchando in tam modestum virum, veritatis studiosissimum. Si radices venales Romæ, &

Eccc 3

Contra no-
mina.
Matthioli
Pardaliani.

vsus earum sit in Romano & Neapolitano agro, procul dubio suum habebat nomen Italicum, quod teticendum haud erat. In Hist. germ. impressa anno 1593. hæc habet: Aconitum pardalianches noui scriptores nunquam cognouerunt: ego autem primus reperi non longe à Tridento in monte vallis Ananiz: ne quis putet me fabulari, ostendi, &c. Aconitum quod Matthiolus primò inuenit, totum eradicaui, vt nullus hæctenus simile potuerit reperire. Ei in Editione anni 1571. folia maiora quàm sint cucumeris tribuit. quæ olim in prioribus editionibus minora Cucumeriois dixerat. Tanta est huius planta cognitio apud Matthiolum.

Lacuna not.

Lacuna in Diosc. Aconiti primi Matthioli foliam effigiem habet, & præ ex veritatem dicit bene cognitam in Italia. Dodon. verò Gall. Aconiti Pardalian h. Matthioli eandem cum eo dat Iconem, nec illum se dare posse scribit, eò quòd in Belgicis regionibus non proueniat, quæ excusatio an sufficiens sit, iudicent alii.

Sed & Cladius in fine historiz Dodonæi eam plantam, quam Matthiolus pro Aconito pingit, fictitiam dicit. Quare constanter adhuc crediderimus, Fuchsum & Marthanam sequuti, folia quæ pingit Matthiolus, esse Doronici vulgò dicti.

Matthioli verò defensionem suscepit author H. Lugdunensis in Append. pag. 6. Eius picturam & verissimam & certissimam asserens, sed mutilam & radice tantùm picta cum foliis: ac se integram nactum plantam à Sepiasario quodam in cuius hortu mulæ exiterint. Nasci verò in Allobrogibus in arduo & confragoso monte dicto les Esche les. Quis autem quæ non miretur hominis impudentiam & temeritatem? Si vidit Aconiti Matthioli integram plantam, tantopere à Gesnero & Guilandino, aliisque pluribus expectant, & quæ nunquam paruit integra à Matth. demonstrari: cur non reposuit & misit doctis Vitis, ac pingi curauit, non emendicans folia Doronici Matthioli cum eius radice ficta, cuius ipsemet Matthiolus petæ asposita eam murauit, non tamen esset ut meliore: cur appingit ei præter mentem Matthioli flores Petasididis florealbo. An non videt ille stultus, hanc rem quem describit, non respondere Matthioli dictis, quæ in vno loco scripsit flores Chyranthemis similes esse: & in alio dicit, caulem edere hirsutum, florem videre non licuisse, verùm (si sua non fallat opinio) Doronici æmulum illum esse se existimare. Quid blaterat mendax impostor de radice simili æmulæ scorpionis quam nunquam vidit in planta quam describit, diuersa admodum à Matthiolina. Icon quam proponit, magis est falsa, quàm Matthioli, composita ex floribus Petasididis, foliis Doronici, & falsa radice Matthioli, egregium profectò monstrum.

Aconitum
Matthioli
nondum
usum.

Aconitum pardalianches Matthioli (inquit Camer. in Epit. in append. vbi quemadmodum & in Hist. germ. curauit sculpendam iconem, qualem Matth. habet in suis comm. cum mag. fig.) tam rara est planta, vt nondum etiam diligentissimis rei herbariz studiosis sese vsipiam offerre voluerit. De ea itaque nihil adhuc certi indicare possum: alii planè negunt extare.

Synon.

C. Bauh. pin. Aconitum pardalianches 3. siue Diotcoridis creditum Matthiolo: Aconit. pardalianches Matth. Lac Dod. gail. Calt. H. Lugd. & Tabern. An in rerum natura sit Aconitum Matthioli, dubitat Gesnerus de hort. & lunariis. In Lugd. hist. primum Matthioli figura exhibe-

tur: dein in append. iconi prius propofitæ, ramulus floribus onustus adpingitur. Quod aliqui fictitium existimant: Lugd. historiz author plantam in Allobrogibus nasci scribit: quid sit ignoro.

THORA FOLIO CYCLAMINI.

Caulis habet singularem, palmarem, aut fetidum etiam dodrantalem, iuncum: folia duo aut tria ex radice statim principio oriuntur, cauliquoque citciter medium adnascitur, nullo in-

retueniente pediculo, folium vnum aut alterum, vnuquodque singulare, ordine caulem confcendens, citcitate fetè rotunditatis, Cyclamini foliis par, aut etiam duplò maius, in medio per marginem aliquando sinuatum, interdum minus, rigidum, neruosum, glabrum, argutis denticulis cinctè in ambitu crenatum: reliqua super-

riore caulis parte parua, oblonga, cuminata, simplicita, aut in laciniis aliquot fissa, Thalictri folia æmulatur: flos summo cauli infidet vnicus interdum bifidus caulis in sigulis ramis singulis gerit flores] Ranunculi & figurat, & colore luteo nec dissimile Ranuncolorum echino capitulum è semibus coaceruatis conglobatum: radix numerosis constat habitiuiculis, oblongis, Asphodeli imitatione ad caput vnum obliquum annexis radiculis, in tenuia longaque filameata desinentibus.

C. Bauh. pin. Gesnerum sequuntur Thoram duplicem statuit maiorem & minorem. Maior, inquit, foliotum exortu & numero variat: nascitur enim vno folio, vel duobus, idque vel statim à radice, vel nullo à radice, sed in caule duobus maiusculis, vel trib. vel quatuor, vel quinque ad summum: hinc Tabernamont. feminam quatuor, marem duobus foliis magnis pingit. Minoris folia breuiora, supernè laciota, & magis incisiva: huius flos Clusio quinis, illorum, quaternis [quina nec pauciora in Clusii figura oblectuo] dum axat foliis exprimitur.

Gesn. de Lun. Torayenata, Tora fortè dicenda potiù Luna'ia quorundam, Aconitum 1. Diotcoridis, Aconitum verum pardalianches Alexandri Peieri. & Gabr. Fallopii. Eid. de quadr. in hist. lupi p. 748. Herba rara, Tora nomine in Baldo proueniens, flore violaceo. p. 947. Aconiti primum genus, folio Cyclamini, Tora Valdensium. p. 651. Aconitum Diotcoridis primum, Tora quorundam. De hort. Aconitum 1. siue pardalianches, Tora siue Toxicum vulgò Valdensium, folio nunc singulari, nunc binis, ternis, quaternis, aut etiam quinis ab vna radice. Hæc quidem sunt Synonyma Tora

Thora
plex.

rae Gef-

iz Gesneri, qui Mathiolum merito in eo labi affirmat, quod scribit solum ei semper singulare esse. Sed rursus aberrat, quod Torz contra aliorum sententiam violaceum dicit.

Anguill. epist. 14. huius plantæ meminit, dicens, Ghinum Aconitum vocat scripte autem eam opinionem, non probat.

Thoram, Tauram, aut Turam, ut vocant, Dodon. Valdensium cognominat, ad differentiam Napelli, qui & ipse Thora vocatur. An porro cum Farfio Auicennæ eadem fuerit, disquirendum proponit, quod hoc affirmare difficile sit;

Rhegin. in exercit. refert Nepam, *exoptior*, ex Theophrasto Aconitum primum esse: hoc autem seculo produci herbam quandam nomine Nepæ, quæ alioqui plerisque herbariis Thora existimetur. Considerent quæso lectores an Rheginus non confundat nomina duarum plantarum?

An sit verum Aconitum dubitat Gesnerus.

De *phora* Valdensium hæc in Adu. Lobelius. Non incertè quis inferet huc [inter Gramen Parnassi & Cyclamen] illam istis persimilem herbulam, quæ passim montium, Alpiumque accolis vocatur Thora, interdum nulla adiectione, interdum Valdensium. Etenim multum diuque venatores illius alpinae gentis hæc vni sunt, vti etiam nunc multi alij, a fæcerum capturam, quibus solo succo expresso, & spiculis illius certam citamque parant penicem, quæ namque hæserit reulum, aut vulnus fecerit, tubere repente virus, quo illic ora vulneribus [nisi præcisione antecuerant] contumputur, pur resciunt ve: vnde Phthora nuncupata, vestigio manifesto de Græcis relicto: quippe *phora* corruptio, nex, venenum, aut mors. At hi quibus multis periculis notæ sunt vires earum omnium herbarum, quæ vulgò nuncupantur Sagittariæ, cuiusmodi cum multis Aconitis, etiam Hellebori sunt, Hispanis vocati *Hierua de los abalesfreros*, provr ista est, cæteras prope eulumbes & incertas ducunt. Huius verò in eunte Vere ius premitur, atque vesiculis, aut potius vngulis & cornibus bouillis reconditum emitur, mittiturque venenum ad emporia finitima, vbi ad vsus annuos venationum sibi comparant ferarum insidiatores, quos vicini Delphimates, Allobrogi & Prouinciales vocant, *Besiers*, vel *Lo batiers*. *Qui quidem monete potuissent pseudo-commentatoreum Mathiolum, ne Pseudo Aconitum astrueret, vt quæ sumesta dote superet quoduis Aconitum & toxicum.*

Thoram Valdensium Clusius iuter Ranunculi genera, quæ grumosa radice constant, i cferendam censuit, ideoque Ranunculum grumosa radice tertium cognominavit, inferens Gesnerium voluisse in epistolis operi à Wolfij editis, esse Cyclaminum tertiam Plinij lib. 25. c. 9. & Limeum eiusdem lib. 27. c. 11. descripta.

C. Bauhin. pin. Aconitum pardalianches i. seu Thora maior: Pseudo-Aconitum pardalianches Matthioli: Aconitum i. seu pardalianches maius Gesn. hort. Aconitum Ghini Anguill. Limeum Plinij Anguill. H. Lugd. Herba thora, Limeum falsò vocari creditum Guill. pap. Tora venenata Gesn. lun. Phthora Valdensium Lob. in Adu. & Icon. Plant. p. 6c. 4. c. Clus. hist. Thora Valdensis Clus. pann. Cast. H. Lugd. & Camer. Thora mas & fecmina Tabern. & Gerar. Thora maior Cam. epit. Hoc nos referimus Vulpariam alteram Cæfalpini. *Eid.* Acon. pardalianches alterum siue Thora minor: Aconitum i. minus Gesn. hort.

Thora minor Gesn. de Acon. & Cam. epit. Thora, Valdensis Dod. Thora Sabaudica & Thora montis Bald. Tab. & Getar. Limeum pard. l. genus vno folio H. Lugd. Ranunculus grumosa radice 3. Clus. hist.

Clusius cum Tabern. non demonstrat qua in re binæ illius icones differant: in foliis florum nulla est diuersitas. Vtraque enim cum Phthora Valdensium montis Baldi, quàm Ranunculus 3. grumosa radice, quinque folia floris habet.

Thoram copiosè inueni in monte Iura, non solum vno folio, sed etiam duobus, tribus & quatuor: florebat Iunio: semen dabat Iulio. Cæterùm, in Alpibus, & Allobrogum, Helueticorumque montibus gigni refertur, & apud Valdenses, ac Baldo Italiane monte frequens.

Perniciosi autem & venefici huius Thoræ vis, Napelli excedere fertur malitiam. Tantam autem esse aiunt, vt homo quidem præcipuè, deinde & quadrupes, ac aliud etiam quodlibet ferarum, vulneratum aut ictum telo huius succo imbuto illitque intra semi-horam pereat ac moriatur. Negatur tamen mortiferum, si bibatur, aut deuoretur: tamen si absque noxa id non sit. Venatores succi vim expecturi, ac in eo insidiant, quæ sanam pungunt: quæ illic moriatur, præsentaneum iudicant: auctòr Gesnerus.

THORA APVLA FOLIO ALCHIMILLÆ.

Mirum nõ Mannotariæ Tabernomontium, vbi etiam terrarum Thoram suam hanc Apulam siue Neapolitanam, Alchimilla siue Stellariæ foliis, asperis & maculosis, vt ait, alioqui aliis Thoris similibus, obseruatur. Si vidit vquam cur non diligentius descripsit? De hac nobis nihil constat, quare

posteris de ea cogitandi occasione non etipimus. Vbi etiam C. Bauhin. in suo pinace eius meminere, nondum intelleximus.

ANTITHORA SILVATICI folio rotundo.

Antithora 3. à Siluatico descripta, radicem habet ex rotundo oblongam, magnitudine & figurâ oliuari: folia rotunda, a sari similia, per ambitum leuiter serrata, nullis fibris donata, a sari instar. Hanc herbam semel tantum mihi contigit [inquit Tabern.] videre ab Italo quodam

ex monte Gargano allatam [qñi & in Sabaudia & Pedemontij montibus copiosè prouenire adferebat] sed sine floribus, quos Cyclaminis floribus similes perhibebat, colore violaceo, quales ei Siluaticus, auctore Pandectarum, tribuit. Eum pro pictura nunquam licuit nancisci. Radix sapore est amaro. Qui aliquando Garganum confendent montem, Siluatici Auitotam perquirent. Nos non multùm tribuimus relationi Tabernamontani, & minus eius Rhizoromo, auctori Pandectarum.

Synon.

Hermol. & Ruell. Antitaura vel Antichora, herbæ Tauræ siue Toræ venenosa, per aotipathiam occurrens. Gesn. de lun. Antichora flore subrubro, foliis rotundis & modicè incisis. Eid. de Aconit. Anthora folio Violarum, floribus subrubris. Cæsalp. Figatella.

Quid est?

Quid per Antichoram intelligant affirmare non auctimus, rem diligentius ex minent lectores.

ACONITVM FOLIO PLATANI, FLORE luteo pallefcente.

Descriptio

EX radice flexuosis, numerosis, nigricantibusque fibris, cirrulisve implexis satis iucundo odore præditis, caulis surgit leuiter hirsutus, duobus cubitis altior, inanis, striatus, rotundus, tenuis, lentus, & nonnihil flexuosus, in alas diuisus: folia ampla quinquepartito diuisa, singulis segmen-

tis denud subdiuisis, superius ex atro virentia inferius albicantia: vel, ut ait Lobelius, sicut viticæ. altè incisa, nigricantia, & Geranii maioris vt similia, ita maiora: flores ex pediculis vncialibus, & plerumq; sextantalibus, quorum singulis appositum foliolum oblongum, interdum distichum, sæpius integrum, lutei, aut ex luteo albæ herbacæ, oblongo concavi, inferius hiantes, è foliis quinis compositi, duobus laterilibus breuibus & latis, inferum altero lato, altero acuminato, quinto in tubi modum, concavo, in cuius intimo recessu, duo corniculæ in tipam conuolutæ extremo, dorso breuem hinculem canaliculum sustententia occuluntur, ad quorum coitum in floris hiatu staminum conspicitur congeries herbidorum, apicibus vel albidis, vel herbidis, vel nigro mixto versicoloribus: Lobelio, flores lutei sunt, vel pallentes, Linariæ colore & effigie: siliquis ternæ vel quaternæ, Aquilegiæ, rectæ, simul iunctæ, in quibus semen, Lob. angulosum & atrum, Trago pullum, Cepæ vel Nigellæ semini non dissimile, quod degustatum crebra spura prouocat, natum à calidissimum, veluti Pyrethrum.

Luparia Ruell.

Ruellius ait Lupariam vulgò nominatam, quod sc. lupos enecet, folio Vitis, multas habente diuisuras & maculas? flore oblongo, luteo,

ideoque recentiores Lycoctonon esse arbitratos.

Matthiolus Aconitum Ponticum statuit, in omnibus ferè Italiæ montibus præsertim verò Tridentinis nascens, foliis magis quàm Platani incisis: caule Filicis: floribus luteis figurâ similibus Ranunculi floribus, sed multò maioribus: vulgò Lupariam vocari perhibet, quæquâ in Tridentino, Heiba vulpis nominetur, è quòd radices eius trita & carnibus mixta vulpes interimit.

Matthiolus centuri

Duas autem proponit Matthiolus in impressi anni 1554. icones: vni titulus est Aconitum 2. Et hæc icon est Aconiti quod nos hoc capite exhibemus flore luteo. Alteri titulus est Aconitum tertium: quod nobis figmentum est, compositum fortè ex præcedenti & Trollio flore: de hoc autem agimus H. n. lib. 30. sub titulo, Ranunculi flore globoso. De hoc ait Gesn. de lup. Matthiolus in

in prior. com. m. dicit Pontici Aconiti, quod Dioscorides descripsit, flores luteos figurâ similes Ranunculi floribus, sed multò maiores, & c. vulgò Lupariam dicit. Verùm nostra Luparia & lutea, & cæulea, flores habet cucullatos, vt ita dicam, Ranunculi floribus longè dissimiles, quare deceptum hic Matthiolus puro. Hæc Gesnerus de Pontico Aconito Matthioli quod in impressi anni 1514. Aconitum tertium inscribit. Cæterum,

ritè consideranti verba Matthioli, apparebit illud nescimisse, quid scriberet, eique incognitas plantas fuisse, ac duas confudisse: Tridentini Medici & pharmacopœi pendunt an vtraque planta, Aconitum 2. & 3. in proximis montibus proueniat, an ibi sit in vlu Aconitum Matthioli floce Ranunculi, quod nobis persuadere haud possumus. In com. anno 1559. impressis, antè citatis, de tertio genere loquens, hæc addit: Quam Gesnerus de animalibus, negat inueniri Aconitum cuius flores lutei sint, atque Rosas æmulentur, attamen de cetero: siquidem plures extant montes, qui hoc Aconiti genere sciant.

Quare nec hic vera scripsisse, Gesnerum contra veritati resagari, posteris omnibus testatum relinquitur. Sed modestè Gesnerus scripsit, vt ante ostendimus, prudenter quoque fecisset Matthiolus, falsus si fuisse suum lapsum, pari modestiã erga Gesnerum vsus. Ille nunquam, nec eius buccinatos patroni, fautores, & discipuli monstrabunt Aconitum prouenire in Tridentinis montibus, nec in aliis, quale suã iconè proponit Matthiolus. Esto sanè proueniret planta planè similis eius figmento: oon tam en propterea foret Aconitum Dioscoridis lycoctonum, & Luparia communiter dicta, de qua Gesnerus & nos hoc capite agimus. De Aconito Matthioli flore Ranunculi, pluribus loco à nobis dicto agimus, quod non negauit Gesnerus prouenire in Tridentinis montibus, si vera iconè exhibeatur, nec veritati resagatur inuis, quæ scripsit contra Matthiolum loco allegato. In com. cum magna figura eadẽ scribit cum præcedentibus, mutata nonnihil iconè. In icon. impressis anno 1571. Aconito no secundo, in alis montibus nascens, & præsertim in Baldo in Veronensi agro, & aconito tertio flores adhibet purpureos, ita vt manifestè appareat has plantas non sibi notas fuisse: cum in aliis Editionibus Luteos, vt tenera sunt, vtrisque Aconitis flores tribuat.

Matthiolus

Per tertiam & vltimam Lycoctooi Dioscoridis speciem, licet Lacuna intelligit hæc plantam, Lupariam vulgò dictam, & aliquibus Nappellum existimatam, floribus luteis, Linariæ similibus

Aconitum

Per tertiam & vltimam Lycoctooi Dioscoridis speciem, licet Lacuna intelligit hæc plantam, Lupariam vulgò dictam, & aliquibus Nappellum existimatam, floribus luteis, Linariæ similibus

Aconitum

milibus, attamen Aconitum secundum inscribit.

Gefn. hort. Aconitum secundum, vel lycocotnum, Radix lupi Tigurensum: efficacior floribus luteis: Item, Aconitum 2. flore albo, Napellus albus. Eid. in app. Aconitum pallido flore Luparia vel Lycocotni nomine vulgo dictum; Aconiti species alia floribus albis, folijs minoribus, radice simili, nempe latiuscula, distincta: In monte fr. Aconitum luteum. De quadr. secundi Dioscoridis Aconiti genera duo agnoscit, luteum & caeruleum: quorum illud multo venenosius & vehementius est, à Theophrasto & Dioscoride descriptum, ac Germanis Luparia per excellentiam dictum. Hoc quoniam radix interdum minus nigra, fusca sicut & nonnunquam albicans Lupariam albam nominant. Alij Patam lupinam vocant.

Luparia [inquit Siluat. Jest herba interficiens lupos, & potissimum pulvis ex ea: quidam falsè dicunt Radiculam esse, siue Hellebotum nigrum, eum reuera si Strangulator adip.

Turn. Aconitum alterum Dioscoridis, folio Plarant profundè inciso, floribus luteis, siliquis brevibus, semina nigra continentibus, in hortis duntaxat nascens.

Dod. Aconitum ponticum: Eid. de purg. Aconitum luteum maius: officinarum plerumq. Napellus: strangulator lupi Arabum, hoc est *Cannab* adip: Avicennæ: In fol. lat. Aconitum lycocotnum maius.

Thal. Aconitum licoct. luteum. Lob. in Icon. Plant. p. 677. & Obs. p. 385. Acon. luteum ponticum, Lupicida.

Camer. hort. Acon. lycocotnum fl. luteo, Lupariam Helvetiæ duplicem statuit: & Maiorem folio latissimo, minus nigro, & serotino magis flore ait à minore discrepare, alioqui similes esse plantas. Hinc in Epi. & Hist. Matthioli duas habet figuras: Vnam inscribit Aconitum secundum, floribus luteis, aut luteis pallecentibus: Alteram, Aconitum sextum, Napello simili folio, sed multo maiore, & albis quibusdam luteo-ventis, floris figura ad Lupariam accedens, colore pallecente luteo. Cæsalp. lib. 15. cap. 32. Napellus primus, folio Platani, &c. Eid. cap. 33. Lycocotnum ponticum Dioscoridis, folijs effigie Platani.

Tabern. Icon. & Hist. Aconitum Matthioli secundum: Item, Aconitum 7. siue luteum seu ponticum. Eid. hist. Aconitum 8.

C. Bauh. phyt. Aconitum 2. siue lycocotnum luteum: dilutius quandoque virer, interdum & flos pallidior, communiter ex pallido luteus. Habetur & flore albo in monte Muteto. Eid. Aconitum 7. siue inflexa comâ, folijs latioribus: Acon. 6. Matthioli, floribus purpureis, Camerario pallecentibus luteis. Apud Marth. Acon. siue lycocot. luteum; Acon. 2. Matthioli floribus purpureis: Item, Acon. 10. siue sextum Matthioli floribus splendens purpureis. *Nos nusquam* comperimus Matthiolum dixisse aconitum suum 2. floribus esse purpureis, imò manifestè ait subluteis. Sexto quidem adscribit purpureos, verùm ubi splendete dixerit, nondum legimus. Illud nobis constat, eum nihil certi aut serij de hoc aconito, sed tantùm ineptam proposuisse figuram sine descriptione: descriptio, quam hic addit, conuenit descriptioni 2. à Matthiolo posite: frater etiam ponit figuram Tabernamontani. Quæ occasione ut non separemus hoc sextum à secundo Matthioli, donec nobis de-

Tom. III.

demonstretur, cuius plantæ imaginem Matthioli exhibuerit.

Ακόνιτον ἴστρον, ἀκόνιτον κυνέκτονον & λυκόκτονον Synonyma Græcis: Germ. *wolffswurcz*, Luparia: Rhæticis Nom. *liog*: *Ris de lup*, id est Radix lupi: Gall. *Tue loup*. *Esfrangie loup*. *Madviettes*. Fuch. It. *Aconito per amassar lupi & cans*: Hisp. *Terna mata lomas*: Angl. *wolfs bayne*, *Yelobbe wolfs bayne*, *Playne*: Boh. *womog*.

In altissimis montium vallibus nascitur in variis Germaniæ Austriæ & Pann. ac Heluetiæ locis: in sylua Hercynia præsertim. Refert Matthioli in Italiæ omnibus ferè montibus nasci, præsertim in monte Baldo in Veronensi agro: Thal. in montibus cædis, præsertim ubi graminum maxima est luxuries, Srolbergæ, Ilfeldæ, &c. Gesnerus sapissimè iuxta petras montium emicæ vidit, etiam in ipsis petris & rupibus sed terra intectis. Maio floret: in hortis ex semine natiùm propagatur.

Qui Aconitum antiquorum esse admittunt, vires ex antè dictis petant. Lupariæ herbæ, semine aut radix in puluerem redacta, & cum oleo temperata, vt unguentum iude fiat, illitu pediculos ac surfures quocunq. tandem inueniantur loco, enecat ac expellit: idem radix præstare potest, si in aqua vel lixiuo decoquatur, ac cum illa postea caput abluatur: est autem adurentis sicut & Napellus: quare interdum sumi non debet, inquit Tragus. Quàm enim uoxia sit planta irentis corporis partibus, intericu conuiuarum Antuerpiensium, qui in aceretis harum radice vescentes diem suum obierunt, abundè demonstratum fuit. Perhibet & Dodonæus, cui olim calida & sicca erat in quarto gradu, facultatem huius, & eluti & reliquorum Lycocotonum homini exitiale esse, & reliquis quoque animantibus perniciosam. Inter venena atrocissima reponitur à Lobelio. Pro deteriore cæteris Aconitis veneno habent venatores, inquit, qui Lupicidam vocant, non quod idem non faciant alix, sed quia citius & cæcius: quin nonnullis in locis adultæ flores, vel toto mansu fauces linguamque tumore excitato adurant & vertiginem cient. Germani rhizotomi mures occidi promittunt, si Lupariæ radicem tritam cum pulve ex Auenæ aut Frumenti farina mixta gustauerint.

Vires & Vfus.

NAPELLVS VETERIBVS.

C A P. XVIII.

AVicennæ Napellus est venenum perniciosum Temperatum: *Asum.nau* à in summo caliditatis & siccitatis gradu. Est venenum destruens bibentem se, maior verò potio est medietas drach. & minus hoc interficit. Theriaca verò eius est mus Napelli, qui eo nutritur, semen fe. ex eo cibans. Ex omnibus autem confectionibus diamoschum magis Napello resistit: lib. 2. Coll. tractat. 2. cap. 499. Est & Napellus Moyfi buha [subdit cap. 500.] quæ est herba nascens cum Napello. Et cuiuscunq. Napellus appropinquat, non crescit, vel non fructificat arbor eius. Et est maior Theriaca Napello. & in ipso sunt omnia iuuantia, quæ sunt in Napello ad albaras & ad leptam. Napellus verò Moyfi est animal, quod moratur in radice Napelli, sicut mus. Confert ad albaras & ad leptam. Est Theriaca omni veneno

Ffff

& viperæ. Napellus potest esse [vt refert lib. quarto fen. 6. tract. 1. summa 2. cap. 1.] de deterioribus. Et accidit potanti ipsum, vt apostementur labia ipsius. Et lingua eius, & egrediuntur oculi eius, & frequens sunt super ipsum vertigo, & Syncope, & non exercere seu non mouere potest crura ipsius, & est malum, & qui euadunt ex eo rari euadunt quin cadant in hecticam, aut phthisim, & quandoque facit epilepsiam odor eius. Et eius succo imbibuntur sagittæ, & interficiunt, quem inueniunt, statim. Oportet autem vt festinetur ad faciendum vomere bibeant ipsum cum decoctione seminis Napi: & Rapæ, & dentur in potu vinum, & butyrum coctum vaccinum, dando potum super potum, & similiter decoctio corticum glandium cum vino. Deinde cura eius principalis est Bezahar, & medicamen de muscho, & Algeduar, & buha seu bis mus buha, & theriaca magna quandoq; confert in eo vsque ad terminum. Et de melioribus rebus est vt detur in potu muschas in fricatione albezahar: aut quantitas ʒj. de medicamine muschi cum siliqua vna muschi. Et existimant quidam quod radices Capparis sunt Bezahar Napelli. Et omnia albezaharad sunt bona ei, & propriè illud quod simulatur alumini, & habet fila sicut fila lihar-gyrij. Et animal mus nominatum Napelli, & est mus contrarius Napello, & destituitur eius operatio, cum comedatur ex ipso. Resistit & Zedouaria Napello, cum quo illa crescit. De Napelli assumpti signis & curatione consulendus etiam Rhazis & Haly.

CATA

Toxicum
Græcorum

Ceterum, crediderunt aliqui Napellum Auicennæ esse speciem Aconiti: Verum Manardus eius fuit opinionis Napellum Arabum & Toxicum Græcorum idem esse venenum, quam opinionem non omnino repudiandam censuit Lavana.

Auicenna [inquit Leonic. de err. Med.] existimat Cicutam, Succaram, esse Napellum, aut venenum, quod interficit hominem, & non interficit turdos. Galenus non de Napello & turdis, sed potius de Cicuta & sturnis hæc intelligi voluit. Signa quæ ab Auicenna ponuntur in eo qui hauserit Napellum sunt eadem quæ à Diosc. & Paolo scribuntur, de ijs qui Toxicum biberint. Quod in authore Pandectarum legitur, atque ab omnibus ferè Medicis creditur, Napellum esse speciem Aconiti, id ex Auicennæ sententia affirmari non potest. Aconitum enim duplex est authore Galeno: de ijs autem duobus Aconiti generibus Auicenna eundem Galenum secutus est, sub nomine strangulatoris adip, id est lupi, & strangulatoris leopardi, ac scorum à Napello tractauit. Quod Galenus de Cicuta & sturnis, non autem de Napello & turdis, vt in ore est omnium ferè Medicorum, qui solè Auicennæ auctoritate freti id constanter affirmant, interpretandus sit, experientiâ competum habetur. Quis enim dixerit an Turdi sine noxa Napello vescantur: cum quid sit Napellus ex ipso Auicenna non constet.

Pandect.
error alius

Idem Pandect. anthor, vnum Aconiti genus idem facit cum Napello apud Arabes celebri, sed falsè, cum potius videatur Genèro Ellebori nigri species esse.

Æquiocca

Ceterum inter Napellos sequentes recipiuntur & recententur plantæ: scilicet, Aconitum folio Platani flore luteo pallecente, quod est Napelli primum genus Clusio, Napellus officinarum pletarumq; de quo antè. Aconitum magnum

purpureo flore. Aconitum Lycocostomum autum-nale Napello simile. Aconitum ly. oct. Napello simile, flore purpureo, Neubergericè, folijs latioribus. Aconitum lycocostomum flore maximo. Acon. lycoc. radice bulbosâ, flore cæruleo, galcæ elatiori. Aconitum racemosum, a cæta quorundam. Anti-hora, flore luteo Aconiti. Crescentij Napellus, siue, vt ait, Napsus marinus, in litore maris crescens, venenum pessimum & periculosum, summè calidum & siccum, quod linitum delet maculas cutis, &c.

NAPELLI MUS VEL MUSCA.

De animali, quod Napello nutriatur, hodie auctores miris contempunt. Sunt enim qui murem siue & alij qui muscam esse contendunt.

Aduersus Napellum tam perniciosum venenū remedia quædam enumerat Auicenna, quæ post venenum ipsum vomitione reddidit præsidio sunt: atque inter ea murem etiam [vt autè videre licet] reperiri Napello enucleatum, qui naturæ eius maleficæ totâ substantiâ aduersetur, & assumentem ab omni vindicet ac liberet periculo.

Remedia
Aduersus
Napellum

Antonius Guainerius Papiensis suâ ætate celeberrimus Medicus, in tractatu suo de venenis, hunc non murem, sed muscas esse existimat. Refert siquidem quendam Philosophiæ ac veritatis studiosum, sollicitè admodum ac diligenter murem huiuscemodi quæsiuisse, neque vnquam vel murem, vel arisam etiam Napelli radicem ab eo reperitam: sed muscas abundè multas folia depascentes inuentas, quas Philosophus ille muris loco accipiens, antidotum ex ijs confecit, quæ aduersus venena alia, sed contra Napelli vtilissimam ac efficacissimam comperit. Accipit hæc terra Lemniæ, baccarum Lauri, antidoti Mithridatis singulorum Vnc. duas, muscas Napelli 24. mellis & olei, quantum satis est.

Musca
Guainerii

In eadem cum Guainerio & Philosopho illa sententia sunt quoque P. Pena, & M. Lobelius, qui murem Napellum depascentem nusquam asserunt visum: sed muscas esse, quæ turmatim aduolent, & floribus huius insident. Napellus, inquit, à quouis animalium illibatus peristat, præterquam à muscis quæ illi turmatim insident & aduolant, & floribus fortè innascuntur, sunt enim ferè eorum colores, maiores quàm communes, alis capitulisque ex lurido viciidivæ cæsis virentes, quasi cantharides, vel cincedulæ. Hæc attentius obseruauimus quidem continenter de floribus rostellis delibantes: ceterum murem Napelli frustra diu & multis annis plantis quæsimus, & an vidissent optiones percunctati, vsquam sibi visum negabant. Quare *murem* siue murem, è *musca* siue musca fecisse istos Arabas, iam tum suspicio nos incescit: quippe nullum antidotum è mure parant, è muscis præstantissimum, aduersus funestum tarantæ morsum, atque epidemicos morbos, cuiusmodi est hæc: & Muscas quæ passim cepert de Napello n. 20. Aristolochiæ, boli Armeni añ. Drach. 1.

Musca
leca

Cæsius potest muscas, quæ ex Aconiti cærulei seu Napelli floribus viuunt, studiosè Anglos obseruasse testatur etiam Thalius.

Cæsius
Anglorum

Matthioli cõrâ gloriatur se murem, qui Napelli radicibus vicitat, pluries in Ananienibus montibus inuenisse. Sed quandoquidem controuertitur, an mus vel musca ab Arabibus rectè reddatur, sicut Matthioli non descripsit murem, & quo

& quo in loco, quaque figura, quibus auxilijs denique eum deprehenderit? cur non indicavit, an eum noctu vel inter diu observavit? cur non iconem, quâ formâ radicem arrosam eruerit, expressit? cur diversimodè eam pingit?

Verisimile itaque est, vel Dodonæo teste, non nunc esse, qui Napello fustetur, sed muscæ esse, quæ linctæ eius vivunt. Nam Aconitum, cuius Napellus species, mures ipsos interimit: atque inde *μυροτόνον καὶ μυροτόνον*, siue Muricida dicitur.

ACONITVM MAGNV. PURPUREO
flore, vulgò Napellus.

Consultius ex hortis exularet perneabile Napelli viriis, nisi stultæ voluptatis illecebrarum quàm sanitatis studio flores esse velimus, facileq; illice hoc oculorum pabulo in tanta florû cum; seclubriù aut salte innocentiùm, tû amœnorum fecunditate carere possint viridaria & paradisi: est autem trium citriter cubitorum altitudine, ac etiam

humanâ, rigidò, fractuq; contumaci caule, tereti, purpureo: qui in ramos diductus, in singulis longâ gestat *stemon spican* cæruleorû. & cucullo *folia* reliqua, quaternâ numero, obtegentium: quos sequuntur, singulos tria ferè Aquilegiæ *cornicula*, semine plena: *folia* alterno situ vncialibus pediculis, aro vitor nitentia. Aconiti lutei lycotoni folijs maiora, in crebriores laciniis angustas multùm diffusarum: *radix* Napi parvi magnitudine, nigra, fibras è lateribus producit, sæpè & alios Napos collaterales adnatos habens.

Herbam, Germanis *Eisenhuettlin* dictam radice Lupariæ, satis incundo odore, Triagus trium generum esse statuit. Maximam, Minorem, & Flore luteo. Nos hoc præsentî capite de maxima specie agimus, & de minore fortè sequenti. Fruticem flore roseo suspicamur esse Nerium. In Hist. germ. Aconiti facit speciem alteram, Napellum vulgò dictum, eius tamen picturam non exhibet.

Lobelio in Aduers. [vt etiam in Obs. p. 637. Icon. Plantar. pag. 679. vocat] Napellus vulgaris, vulgò Germanis *Kappenblumen*, dicitur, & propter similitudinem Brabantis *Muenhscapen*: insignis, inquit, radix, insignior & flos; arguto naturæ opere: præ se namque fert cucullæ hiantis aut cassidis speciem. Huius vicæ acclives montem saltus Luno & Iulio perquam elegantem, & luxuriantem fundere vberatam in Rhæticiis alpinis, cui tamen sancto illic arroso Gramine [parit quantum est pecoris, præsertim seus iter, quo Constantia Nasterum versus itur, vbi à quovis animalium illibatunt pestat, præterquam à muscæ] in villa
Tom. III.

planta huic Napello congenerè, muscæ lxx cæruleæ insident aut victitant, quo certior est conjectura istum Napellum esse Arabum, idemque Dioscoridis vnum ex Aconitis: Fortè autem Rappen pro Cappen legit Lobelius.

Turnerus vocat alterum, Aconiti secundigenus, folio magni alicuius Ranunculi, copiosè proveniens in ipsis Alpium iugis inter Splengen & Clauennam. Fuchsius in suis paradoxis, nihil aliud Aconitum esse putat Mauritanis & præsertim Avicennæ quàm Napellum. Quâ in re meo quidem iudicio [Matthioli verba sunt] fallitur, quippe quòd reperio Avicennam de vtroque Aconiti genere scripsisse, & alterum appellasse Strangulatorem adib, alterum verò Strangulatorem Leopardi quæ nomina eadem sunt, quæ apud Græcos Lycoëkonos & Pardalianches: atque eundem prius magnâ differentia speciatim de Napello egisse constat. Præterea Napellus radicem Aconitis longè dissimilem profert: sicuti & folia, quæ potiùs Artemisiâ, quam Cyclaminum & Platanum referunt. Flores item edit purpureos, qui antequam dehiscant, mortui hominis caluam representant, dehiscentes verò pandunt seè Vitiæ mortuæ modo. Caules ei bicubitales, & aliquando maiores: semen paruum, nigrum, corniculis conclusum breuib. Quæ cerè omnia & harum plantarum discrimen a peq; ostendunt, simul & Fuchsi sententiam refellunt. Hinc itaque colligendum putaverim Aconitum cuiusq; generis nullam habere cum Napello cognationem &c. Cæterùm addit, existimantur Manardus & Leonie, quod Napellus & Toxicum Græcis vocatum inter se non differant: sed isti aberrarunt. *Hæc Matth. qui pro Napello iconem exhibet minus artificiosam, & fortè ipsi minus cognitam: quandoquidem Napello radicem assignat Aconitis longè dissimilem. Quæ autem est dissimilitudo in radicibus Aconiti eius 2. & 4th, & Napelli? Quæ item in com. cum mag. fig. in radicibus Aconiti sexti & septimi, vbi Napelli longè diversam proponit iconem, potiss. radice & folijs: caules etiam Aconitorum Matthioli aliquid commune habent, cum caulibus Artemisiæ: flores etiam, quamvis colore variant, formâ continent: sed è vites quoque penè eadem sunt.*

Lacunæ Napellus, caulibus Artemisiæ maioris, floribus purpureis. Thal. Acon. cæruleum seu Napellus cum caulis muscæ. Gesn. hort. Aconiti altera species cæruleo flore: Totâ Italarum quorundam, etiam flore purpureo: Suevi aliquæ Germani vitæque Lupi radicem vocant. Eid. de lupo, Aconiti secundi Diosc. genus alterum cæruleum, luteo minus venenosum & vehemens: Napellus Arabum: Luparia nigra.

C. Bauh. pin. Aconitum 10. [in phyt.] siue cæruleum, seu Napellus 1. *Tjenhuettlin* Brun. in. 4. p. 292. sine iconè; Trago. Napellus Math. Lon. Dod. Cast. H. Lugd. & Cam. vulgaris Clus. pann. Napell. a boreus Eyll. Napellus verus Lob. Obs. p. 387. cæruleus in Adu. & lei. Plant. pag. 679. Napellus maior latifolius & angustifolius Tabern. Napellus reticularis, Cæsalp. Aconitum lycoc. cæruleum Dod. gall. Aconitum 2. vel lycotoni species altera Gesn. hort. Aconitum lycoc. Clus. hist. Aconitum cæruleum Gein. coll. Thal.

Folius est latoribus, & angustioribus [siue maior & minus, vt habet in phyt. & hinc apud Tabern. binæ figuræ: [flore communiter cæruleæ, aliquando purpureæ, roseæ, albo, & è cæruleo &

Matth. notæ

Synonyma
plura.

Synonyma

Varietas

albo colore variegatus, qui Napellus flore variegato Eyst.

Getm. *Eisen huttelin*, *Narren cappen*, *Capenbluemen*, *blaw wolvsvuurt*, & *Touffelsvuurt*. Belg. *wolvsvuurt*, It. & Hisp. *Napello*. Angl. *Blaw wools baynie*, Gall. *Cappe de Moyne*, *Gblen the loup*.

Locus

In Alpibus Ananiae & Rhætiae, tum albi in montibus, vt Hærcynia Saxo northuringica, sæpè quidem iuxta saxa, sed magis in terrenis, nullo ferente prouenit apud Belgas quandoque in hortis reperitur, teste Dodonæo. maio aut Iunio, in tædum etiam feriùs, aliofif locis flores vigent: semen Augusto dat. montbelgardi spontè copiosè prouenit inter pontem Vauancourt & Dampierre, ac vltèriùs inter dumeta. Non longè à pagò Audincourt ad Dubin elatiori loco, qui non alluitur, Septembri mense copiosif floribus vidi anno 1608. ad hominis circiter altitudinem ex crescere.

Vires & Virus.

Vis & facultas Napelli & homini & quadrupedibus multis pernitiosa est. Euidenti, sed perquam miserabili experimento, id Antuerpiæ olim competum, in recenti adhuc est memoria. Cùm enim ab imperitis huius inter acetaria illata essent radices, quicunque eas ederunt, mox sæuissimis correpti symptomatibus breui vitam cum morte commutatunt, testimonio Dodonæi, qui olim calidum & siccum ad quartum gradum pronuntiabat. Quin & Turnetus perhibet Galios quosdam Antuerpiæ, pro Imperatoris, in acetario comestis Napelli radicibus, intra biduum omnes obiisse, exceptis duobus histrionibus, qui eas reuouerint. Caueant sibi igitur mortales, ne breuis florum elegantia, graui dispendio veneni radicum compensetur. Cærulei Aconiti radicibus qui pro Elleboro nigro vtebuntur, pharmacopolas in Sabaudia vidit Gesnerus. Sed & Syllius alicubi reprehendit idem à nonnullis in Gallia fieri: cuius erroris occasio eis fuit radicis color, & quoddam ventris proflutium similiter moueant, & quoddam Elleborus ipse eis deesset. Saxonia fe audiuisse narrat fuisse Medicum Getmanum, qui omnes peste correptos curarit imposito pro vesicante Napello, eo scilicet vitulentiam omnem ad se trahere. Narravit nobis nobilis quadam fœmina, multas aliquando gallinas, quæ *Narren Cappe* comedissent, fuisse mortuas: quibus verò Allia & acetum fuisse exhibitum, eussisse.

Pestis

ACONITVM NAPELLO SIMILE, SED mius, cæruleum, præcocius.

Descriptio.

Vnius aut duorum cubitorum proceritatem assequitur minor Napellus, caule gracili, subhirsuto & subrubente, non ita recto: folia Napelli, minus tamen crebrè partita, licet in quinque laciniis profundas primarias diuisa, quarum singulae rursum variè subdividuntur, colore atro-vitente nitido, ex pediculis duas tresve uncias longis: flores cærulei, cucullati, pilosif, quorum galea lingulas duas occultat purpurascens, quorum capitulis impositus viticulus: liquorè melleum continet: duæ florum alæ supremo suo margine galeam ingrediuntur, in sinos margines excipiunt duo subiecta folia, quorum quatuor complexu comprehenduntur atro-purpureorum staminum villi: radix subest nigra, oblonga, fibrata.

Camer. Synonym

hort. Aconitum alterum, Napellus citius florens & vulgarior. Trago Aconitum minus. Clus. pann. p. 406. & 407. Aconitum Lycoctonum 2. siue præcox Tauricū: Eid. hist. Aconit. lycoct. 4. Tauricum. C. Bauh. pin. Aconitum 11. [siue phyt. 12.] violaceū seu Napellus secundus.

Inuenitur in Tauricis montium iugis, non Locis procul à Salisburgo, in quibus floret Iulio, in cultis verò multò maturius, imò reliquis Lycoctoni generibus præcocius, nempe Maio interdum mense, autore Clusio. Montbelgardi floret Iulio, & citius Napello, cui ad se simile, vt difficulter ab illo distinxeris.

ACONITVM LYCOCT. AUTMNALE, Napello simile.

Folia huius media quodammodò sunt inter Descrip. Thoræ Aconiti lycoct. radice bulbosâ & tertij generis peregrini Aconiti lycoct. Neubergeri) folia, Thoræ quæ dem Italice foliorum quasi æmula, non nihil tamen ad tertij generis peregrini foliorum formam accedentia, nec illis minus ampla, atra viriditate splendens superne: caulis illi bicubitalis, crassus, firmus, striatus, virefens & splendens, summo fastigio florum spicam, tertio peregrino generi seorsè similem gestans: quibus etiam succedunt pares siliquæ seu capita, & simile semen: radix illius etiam radici par, perennis, & multis ad latera admittit se propagans.

Descriptionis autem Clusio dicitur in pann. & Synonym. hist. Aconitum lycoctonum 7. vel autumnale: Dod. pag. 386. in fol. lat. Aconitum lycoct. alterum tota externa facie Napellum referens, sed radicem filamentis ac circis multis tantummodò confitatarum ac Napo nequaquam similibus differens, Napello feriùs multò, prolificum. Lob. Obs. pag. 386. Aconitum autumnale, facie Napelli toto vultu, & patilitate Napellum referens, Belgis hortense, Augusto & Septembri florens.

C. Bauh. phyt. Aconitum 6. siue cæruleum Napelli flore, radice fibrosâ, Acon. lycoct. 2. Dodonæi. Eid. Aconitum 15. siue purpureum autumnale seu Napellus. Acon. lycoct. 7. siue autumnale Clusii, *Nyctano* uni, sed vnum Aconitum. Quare in pin. sub Aconito 7. sine cæruleo Napelli flore meritò comprehendit.

Alebat hoc genus in Belgicâ Clusius, Bruxellâ primùm ipsi communicatum, deinde eius operâ Viennam delatum, eius vrbis elegantiores hortos ornare cepit. Florebat feriùs, nempe Augusto, eam ob causam Napellum Autumnalem appellare solebat.

ACONI-

ACONITVM LYCOCT. CÆRVLEVM,
calcar magno.

Altitudine vix cedit Napello, caule inani, purpurascente, qui subhirsutus videtur: *folia* Aconiti lycoctoni lutei foliis simillima, in latas dissecta laciniis, hirsuta: summus caulis in longam abis *spicam* florum pulcherrimum caeruleorum, longo rostrato Aquilegæ, vel Consolidæ regalis corniculo, librantis se columbæ æmulo, cuius extremo hianti folia subsunt quaternæ, alioquin Aconitorum modo, & in horum medio stamina multa: ad florum verò exitum bina foliola angusta cum cornicula quedam eriguntur: hinc succedit terne iundæ corniculatæ siliquæ, semen continentes, nigricans, rugotum: *raiz*, aut ore Cluise, crassa, tuberosa, ut alterius Lycoctoni flore Delphinij quod apud Belgas alitur, nigra, rugosa, concaus, graviter oleus, multis tenuibus, fuliginosâ que lanugine pubescentibus fibris

prædita, ad cuius latera secundum infimum caulem singulis annis nova germina repullulant.

Camer. hort. Aconitum flore Delphinij, trium vel plurimum cubitorum. Clus. pann. p. 404. Aconitum lycoct. 1. Lycoctonum flore Delphinij caeruleo, Silesia incolarum Lupina radix: Eid. hist. Aconitum lycoct. flore Delphinij. Silesiacum. Gesn. hort. & in App. Acon. caeruleum aliud, lateo illi, quod Lupariam vocant, cognatum, in montibus quibusdam Bernensium ditionis, *Groszberg Rutenstora*:

Camer. apud math in hist. Aconitum 3. Eid. in Epit. Aconitum 4. flore caeruleo caudato. Taber. Icon. Aconitum mathioli sextum: Eid. hist. Aconitum 7. mathioli 6. flore Consolidæ regalis. *Tabern. longè* diversam ponit figuram à mathioli. Ea enim in floribus calcaria habet, mathioli contra nulla.

C. Bauh. pin. Aconitum 5. [4. phyt.] siue caeruleum hirsutum flore Consolidæ regalis, Acon. lycoct. caeruleum aliud Gesn. hort. *Hoc Aconitum* Gesneri C. Bauhin. olim referebat ad Aconitum solum caeruleum glabrum, quod inscribimus Acon. lycoct. flore Delphinij.

An Alcionium Anguillaræ epist. 122. Nascitur referente Achille Cromerio frequens in montibus territorij Freyvaldensis in Silesia, ubi in tricubitali altit. interdum exerecere & Augusto florere ait; in horto verò Iunio.

Radix huic amara est sicut Antithoræ, & virium, ut Gesnerus conicit, eorundem, non ita venenosa ut cætera Aconita.

Tom. III.

ACONITVM LYCOCT. NAPELLO
simile, Neubergerse, foliis latioribus,
flore purpureo.

Latiora vulgari Napello habet *folia*, licet similiter incisa & laciniata, magis atra simpliciter & splendens: *caulem* rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem ex-

quantem, & in multos ramulos superiora parte sepe numero diuisum, qui *flores* spicæ instar congestos, ferunt, colore purpureos. Napelli vulgaris floribus planè respondentes, hoc est, quatuor foliis constantibus, quinto veluti galcolæ supereminente, & bina circumuoluta, instar litui, cornicula occulente, staminum tamen media congeries magis fusca est: florum spica in extremo caule nascens, reliquis oblongior est, & magis expansa: singulis floribus terna succedunt *cornicula*, interdum quaternæ aut quina in caput vnum congesta, semen attum & inæquale continentia: *radix* illi vulgari Napelli instar, paruo Napo similis, cui in lateribus adherent alij Napi, fibris præditi, quibus se propagat.

Clusio, descriptionis auctori, dicitur in pann. p. 406. Aconitum lycoct. 3. vel Neubergerse. Eid. hist. Acon. lycoctonum 5. quoad iconem, 3. quoad descriptionem, Neubergerse. C. Bauh. pin. Acon. Syncis nitum 12. [3. phyt. siue purpureum foliis Napello latioribus] siue purpureum, seu Napellus tertius.

Crescit in montis Neuberger Ducatus Stiria iugo, ad vaccarum, istis æstatis mensibus pascendum, stabula. Floret paulò post vulgarem, videlicet Iulio.

Locus & tempus.

Aconitum lycoct. Lynceæ animum Napello simile.

Medium quodammodò inter vulgarem Napellum, & genus Aconiti præcedens, quartum hoc peregrinum genus, siue ordine septimū, statui Clusio: *folia* enim illis similia obtinere scribit: *caulem* inter illos medium, infirmiore tamen, & superiora parte aliquantulum nutantem, *flores* vtriusque floribus proterus respondentes, nisi cassis supra quatuor folia emens, magis subleuatur & hiaret, rostratior; magis mucronato esset: *femina* in tenuis corniculis simul iunctis similia: *radicem* etiam non multum variantem.

Descriptio

C. Bauh. phyt. & pin. Aconitum 8. siue conâ inflexâ foliis angustioribus. Acon. 7. Mathioli H. Lugd. Acon. lycoctonum 4. vel lynceæ animum Clus. pann. p. 409. & hist. Eid. apud Math. Acon. 11. siue sextum Mathioli. *Non audemus* nos certò

Ffff 3

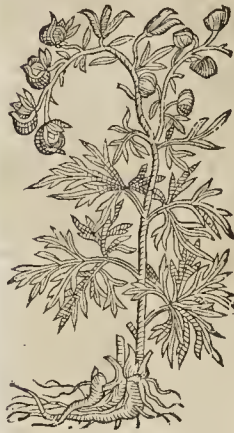

asserere hoc esse referendam ineptam Matthioli figuram Aconiti eius 7. flore purpureo. Siquidem de ea, ut ei confectum, nihil solidi scribit. Scripsum igitur peritiss. Clusij iudicio assentimus. Titulum potè in flexa comâ nolimus ei tribuere, ex sola inan: Mattholi figota, quia Clusius suo Lycoctono in flexam comam non adscribit.

Missum fuit Vennam hoc genus Clusio, è Lynceanis montibus erutum, quod postea in horto aluit, florens cum superioribus, aut paulò etiam serbis.

ACONITVM LYCOCT. COMA
nutante maximum.

Descriptio

Trium interdum cubitorum altitudine assurgit, caule tamen satis gracili, rotundo, superiore parte in multos ramos diuiso & nutante: summo caule longam formam spicâ fert, Lycoctoni carulei vulgaris, siue Napelli dicti floribus similibus sed paulò diluiores purpurâ splendentium,

quorum singulis (ut in aliis Lycoctoni generibus) succedunt terna longiucula cornicula ex eodem pedicello nascentia, semine inæquali, fusco plena: fo. 12 ampla & oblonga, in multas tenues profundâque lacinias magis diuiduntur, quam in vilo alio Lycoctoni [præter id quod à B. Igit. flore Delphinij nomine alitur, inquit Clus.] genere, quæ superne strâ quidem virtute prædita sunt, non splendunt tamen: radicem habet crassam & longam, Napi ferè magnitudine, foris nigricantem, & per intervalla multis fibris donatam, ac superiore parte in multa capita extuberantem, è quibus caules emergunt: subinde tamen recentes exiguos Napis ad latera enatos habet, quibus se propagat.

Clus. pann. p. 410. Acon. lycoct. comâ nutante 5. siue Lycoct. maximum: Eid. hist. Acon. lycoct. 5. quoad descrip. 8. quoad iconem, comâ nutante: forè Matthioli nomen. C. Bauh. pin. Aconitum 9. siue in flexâ comâ maximum: Acon. 9. Matthioli H. Lugd. Aconitum comâ nutante Clusij. C. Bauhino in phyt. Acon. 9. Matthioli diuersum erat: ab hoc Clusij. Hoc quidem, nonum ipsi erat: Illud verò decimum, siue bulbosum in flexâ comâ. Nos autem potius existimamus Aconitum 9. Matthioli esse Antirrhoei am, licet aliter sentiat Clusius. Suspicionem nostram mouènt flores, quos luteos ait, & figura, quæ aliquo modo Antirrhoeæ respondet.

Hæc Aconitum à Frid. Sebizio primùm ex Italia Viennam delatum est, & Clusio communicatum. Floret autem Iulio.

Aconitum 4. Matthioli forè Delphinij flore.

Apud Matthiolam in impress. anni 1554. est icon sine vlla descriptione, nec indicat, à quo habuerit eam, contentus solâ inscriptione Aconiti quarti. Hæbet autem ea icon filia in multa segmenta diuisa, ad Nappellum accedentia: caulibus vnus diuiditur in aliquot ramòs, abundantes floribus, in quibus calcarsa: radix fibrosa est. In icone Compendij impressi anno 1571. non sunt flores magni, quales ei in delineatione ipsius textus adscribit. Quare existimarem ea verba, si res mittit aurcos magros, pertinere ad Aconitum tertium, sed id prohibent post dicenda.

In comm. in pressis 1559. præter iconem & titulum nihil habet Matthiolus. In comm. cum mag. fig. anno 1583. hæc addit: Sunt mihi sex Aconiti species, de quibus qui meminere habeo neminem. Harum imagines, quas appingi curauimus, sit ad me Hier. Donzellius, qui tamen Dominico Molesmuro has acceptas referebat. Harum historiam describere operæ pretium non duxi, quòd appictæ imagines eas ad vium representent. De floribus tantùm dicam, qui in quarto & nono aurei sunt, in reliquis verò purpurei. Ex quibus Matthioli verbis apparet, ignotas ei fuisse plantas sex, quarum proponit icones. Quarta tribuit colorem luteum. Ego putabam fuisse aliquem Typographicum errorem, non tribuo ignorantie Matthioli, qui omnes sex scribit ad vium representari cum tamen quinque peltinæ sint. Nec potuit ferre sententiam Matthioli, non visis plantis ipsis fœcis, vel vitentibus. Nec plura in comm. Ital. habet, impressis anno 1568. Ibidem etiam tribuit colorem giallo: in his verò germ. dicuntur flores purpurei.

Camer. apud Matth. in hist. german. Aconitum 4. Eid. in Epit. Acon. 4. floribus cæruleis caudatis.

C. Bauh. phyt. Aconitum 5. siue cæruleum glabrum flore Consolida regalis, quod ipsi 4. est in phyt. referendum censuo. Idem in pin. ad Aconitum 5. quod ei in phyt. 4. est retulit. Acon. flore Delphinij Dod. Lob. Clus. & H. Lugdunensis hic commemoratum, ab eius glabro separato.

Aconitum cærul. aliud ego potius ad Acon. lycoct. cum magno calcarsa, quod ipsi 4. est in phyt. referendum censuo. Idem in pin. ad Aconitum 5. quod ei in phyt. 4. est retulit. Acon. flore Delphinij Dod. Lob. Clus. & H. Lugdunensis hic commemoratum, ab eius glabro separato.

ACONITVM LYCOCTONVM
Flore Delphinij.

Aconitum lycoctonum, quod à flore Delphinij cognominatur à Dodonæo, proceri, assurgit caulibus instar Napelli: filia variè similiter & creberrimis incutis diuisa: flores secundum caules superiores, veluti in longam compositi spicâ, è puniceo ac obscuriore colore purpuratam

Flores cærulei.

Synonyma

C. B. Bauh.

Descriptio

puram emulantur; formâ serè floris Regij, in postcrius videlicet: corniculum desinentes: *siliqua* & *semen*, vt maioris lycoctoni lutei: *radices* oblongæ, crassæ, tres aut quatuor demittuntur, paucis adhærescentibus filamentis.

Ob floris differentiam, Aconitum lycoctonum flore Delphinij [inquit Lob. in Obs. pag. 386.] discernunt nuperi; cui radices ternæ, quaternæue Anthoræ; quasi nodulo aptæ in fibras desinen-

tes: caulis binum, interdum ternum cubitorum: folia altè & minutim diuisa, Anthoræ vel Napelli, sed minora: semine & siliquis non diuersis.

H. Lugd. p. 1742. Acon. lycoct. cæruleum 1. flore Delphinij Dodonæi. Clus. Acon. lycoct. fl. Delph. in iij. Hanc plantam esse Aconitum quat-

tum Matthioli nondum asserere audeamus. Matthiolo radix est fibrosa: Dodonæo verò & Lobelio bulbosa: Iconem nostram sculptam emimus.

Hoc Aconitum munere Robini hortulani Regij Parisi primo vidit. Montbelgardi semen terræ commissuram plantam dedit, quæ floruit Julio.

ACONITVM LYCOCT. FLORE maximo.

Habet folia in quinque lacinas altè diuisa, & illas denudè in ambitu concessas, Thoræ Italicæ foliis interdum admodum similia, vt si quis plantas, antè quam in flores abeant, cõferat, nullum ferè discrimen deprehendere queat, nisi Italicæ Thoræ splenderent, huius minime: *caulem* bicubitum nonnunquam, rotandum, non valde crassum, firmum tan èo & rectum, ex viridi purpureascentem, superne quinos aut senos ferentem,

flores, inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuor foliis vt reliquorum generum, constantes, supereminente galeâ longè maiore, & vnicialis aliquando longitudinis, elegantis è cæruleo purpurei coloris, sub qua bina longa cornicula extrinâ parte latiora, & litui veterum Romanorum serè instar inflexa, coloris dilutiùs purpurascantis, teguntur, staminibus nigris medium florem occupantibus, floribus succedunt tria plurimum *cornicula*, coniunctim ex eodem pediculo nascentia, interdum quaterna & quina, vt in tertio peregrino Clusij genere [in Lycoct. Neubergeri.] sed longè maiora, *semen* inæquale, & fuscum continentia: *radix* parui Napi formam emulatur, nigricantibus fibris prædita: alias præterea similes radices lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris quæ singulis annis adhuc recentes caules proferunt: sed etiam infimi caulis nodis adnascuntur tubercula, non secus ac in Italicæ Thoræ.

Clusio dicitur in pann. p. 410. Aconitum lycoct. 6. [9. ad iconem] Iudenbergense. C. Bauhin. Synon. pin. Aconitum 13. [14. in phyt.] siue cæruleo purpureum, flore maximo, siue Napellus 4. Acon. fl. cæruleo. Napellus serotinus Camerarij.

Sponiè prouenit in Iudenberg, altissimo totius Scitiæ monte: Floret Augusto; in hortis verò sub extremum Iulium, serius reliquis superioribus. Anno 1585, copiosè quoque inueniebat Clusius, in quodam Schneberg iugo, quâ diffillimus est ascensus.

ACONITVM LYCOCT. FLORE cæruleo, galea elatiori, radice bulbosa.

Preret fibras quibus subinde radicatu terre hæret, *bulbos* gerit turbinatos, è quorum basi fibræ aliæ exeunt: *filiis* ex caule alternatim producuntur, mediocri amplitudine, quæ in quinque profundas lacinas, rursùm leniùs subdiuisas, concinduntur, splendenti virore prædita, sub-

hirsuta: *flores* galeati, rari, cassidem longam erigunt, colore diluè cæruleo.

Clusio Aconitum Lycoctonum 10. dicitur. C. Bauh. pin. Aconitum 14. [16. phyt. & 11. apud C. B. in con. Matth.] siue cæruleum minus, siue Napellus minor, in editionibus locis exillior proueniens. In phyt. dubitat an esset Aconitum 8. Matthioli: apud Matthiolum id asserit: in pin. negat, & facit 15. Aconitum, siue ramosum paruo flore; Aconitum 8. Matthioli H. Lugd. Floribusque ait esse luteis: Matth. purpurascens: at Camerario tubescensibus.

Describitur à Dod. de purg. & sol. pro Aconi-

Descriptio

Dod. notat.

to lycoctono tertio, pingiturque sub titulo Aconiti lycoctoni cærulei parui. Dod. huc refert Aconiti minus Tragi, contra opinionem nostrâ. Descriptiones duas habet Lobel. in Obs. pag. 186. Vnam titulo Lycoctoni cærulei parui, Napelli facie: Alteram titulo Aconiti minimi. Neutra autem cum descriptione Dodonæi in eorum conuenit, cuius figuram etiam in Ic. Plant. p. 678. sub priori titulo proponit. Rem. pendant lectores.

Camer. apud Matth. huius ineptam figuram habet, sub Aconito octauo. Eid. hort. Thora Italica.

An Alcionium Ag. guillartæ?

Aconiti genus hoc radice paruo Napo simili Tiguri in Getneri hortu, Iulio mense florebat.

Locus

ACONITVM RACEMOSVM, ACTÆA quibusdam.

Descript.

Christophoriana herbariis dicta, radice crassiuscula, foris nigra nititur, fibris donata Dodonæo interius luxu colore lutea: caules ter quicubitales, amoti, reues, teretes, geniculati: folia rugosa, inferne spicentia, nonnunquam vtrinque, & si tota conuiderentur, valde ampla: abeunt enim in tria tegumenta pediculis palmatis & setis upalmatis donata, atque hæc rursum trifariam diuisa, sapiusque interdum triplici illâ diuisurâ dissecta, ut tandem terna simul folia singularia conspiciantur, Imperatoricæ quodammodo similia, oblonga, acuta, profundè satis incua, quorû medium foliû in ciliis duab profundiorebus dissectum tripartitû apparet: Flores racematim dispositi, cæcidi, ex foliis quinque caducis

compusiti, intra quæ stamina candida, herbido nonnunquam apice: baccæ succedunt, vel, ut ait Dod. fructus rotundi, paulû longiores, per maturitatem nigri, striam lineamue, ab vna parte ostentantes, vuarum acinis altoqui similes, & in vna modam coherentes. Nostram interum etatem Christophorianam, & S. Christophoti herbam vocitare tradit Lobelius (qui quod vna ferat *Amphidoxis* annumerauit. Jussilæque qui Costum nigrum dixerint alios tamen maluisse Aconitum bacciferum nominare. Costo autem nihil habere respondeus. Aconitis verò annumerari, propter perniciulam & Aconito similem, quam habere credatur, facultatem.

Cærialpino Barba capri quorundam. Aret. apud Gesn. Aconitum racemosum. Gesn. hort. Christophoriana vulgo Italarum. C. Bauh. pin. Aco-

nitum 16. [17. phyt.] siue racemosum: An Actæa Plin. lib. 27. cap. 7. Christophoriana Clus. hist. Tab. Camer. & Eyst. cui & Costus niger quorundam. Napellus racemosus H. Lugd.

Pleisque Germaniæ & circa Rhenum Mosâsque locis, in syluis præsertim montosis occurrit, viuaci & duraturna radice, quotannis caules & folia regenerans. Flores Maio, sed fructus Augusto, aut serius, perficiuntur.

Fertur exitialis Christophoriana, ac non minus nuxia quàm Aconitum.

ANTITHORA FLORE LVTEO, ACONITI.

Antithora pernecabili Thoræ veneno aduersa, dodrantem alta, interdum & cubito procerior, caule est singulari, rigido, anguloso, subhirsuto; cui folia alternatim adnascuntur, Napelli æmula, tenuius dissecta, & splendoris illius expertia, auersâ parte albicantia, sapore amaro prædita

Lobel. Nigrellæ quadantenus similia: flores non ingrato odore præditi, cucullari, & rictu hiante Napelli penitus, excepto colore, qui huic ex fluo pallescens: corniculata feminis vascula interdum consimilia: radice ex bulbis oliuaribus constat, foris sulcata, intus albis, gustu amaris, fibratis.

Lobelio geminæ radices, Cyperi aut Orchidis, foris rugosæ, sol. de. Dod foris sublauescentes, interius candidantes, fractu, vbi resiccant, contumaces, fibriles tamen vbi quidem suæ spontis est: fecunditate enim læti aut hortensis soli, lasciuient subinde longiores ac plures subnascuntur radices.

Pro Zerumbet à Constantinopolitanis vsurpatis radicibus mihi olim eiusmodi exhibita, nempe pyri-forme sine turbinatæ, alie vnicales, alie duplò maiores, crassiusculæ, quædam rugosæ modicè, quædam minimè, in quibus Zonulæ quædam, & auularum fibrarum vestigia, coloris extrinsecus fusci, intus albi, capire umbilicato, vnde emersisse videtur caulis: consistentia dura, solida: sapor amarus.

Matthiolum in prior. comm. est Napelli genus alterum. Is hoc tantum pingit. Meminit quidem Napelli Moyli, quam aliqui Anthoram vocent, quæque antidotum sit: verum non demonstrat quæ herba sit. In post. comm. lib. 4. cap. 80. eandem pingit sub Anrotæ titulo, immutatâ tamen nonnihil figurâ, cui ex auditu flores purpureos adscribit. ac addit: missam sibi esse radicem Anthoræ orientalis à Qualcebeno, dicente, mercatores vo-

tes vocasse Zedoariam, ideoque se existimare, quod si Anthora, Zedoaria Auicennæ non fuerit, nihil aliud esse quam Napellum Moyfi, ab eodem descriptum: Imò se credere Napellum Moyfi, & Zedoariam apud Auicennam idem cum planta hac, quam integrè non cognouerit.

Camer. in Epit. Math. Anthoræ attribuit flores in luteo pallescentes, referatque purpureos à se non visos. Adhæc se obseruasse, non vniusmodi figuram representare radices Anthoræ: aliàs enim singulare tuber habere, aliàs geminas coherere: esseque vel turbinatas, vel oblongas, nonnunquam triplices inueniri, nonnunquam quæ scorpionum imaginem imitentur. Et hanc varietatem iconibus binis hic adiectis rei herbariæ studiosis indicari voluit. Eadem in hist. germ. tradit. An eidem Aconitum nonum?

Gesf. hort. Antithora vera, Aconitis cognata, Antora & Napellus Moyfi Matthioli, Item, A-

conitum salu-
tiferum, Anti-
thora & Anto-
ra vocatum.
Eid. de Lun. in
sine, loquenti
de Antithora,
Anthullia Gal-
lorum Alpibus
Italiæ fuit imo-
num.

Anthora, in-
quit Do Jon-
ettigie Napel-
lum refert. La-
cus Lemani ac-
colæ & Taurini
Ligures vulgo
l'Anthoro appel-
lant. Dicit au-
tem Anthora,
quasi *antiphora*
quod nempe
Thoræ aduerter-
tur, & alexi-
pharmacum e-
ius sit. Thoræ
autem ac An-
thoræ, siue Tu-
ræ & Anturæ
voces, roræ
quidem viden-
tur: sed tamen
extant apud
veterem Mar-
cellum Empi-
ricum, qui ex
Tura & Antu-
ra aduersus leu-
comata & al-
bugines oculo-
rum medica-
mentam coh-
ficere docet.
Meminerunt
quoque Antho-
ræ Simon Ianuensis in Synonymis & Arnold.
Villanoua in tractatu de venenis: sed quæ adfe-
runtur, non satis notam aut cognitam ipsis fuisse
Anthoram ostendunt.

Gerardo Anthora, siue Aconitum salu-
tiferum Casp. Bauhino phyt. & pin. Aconitum 17. siue
salutiferum, Napellus Moyfis, & herba Napello
similis eiusque veneno repugnans, Auicennæ:
Anthora Math. Gesf. hort. Lon. Cæsalp.
Cast. & Camerar. Anthora Lob. Dod. Ta-
bern. & Ger. Vulgatis Clus. hist. Aconitum salu-
tiferum Gesf. hort.

credidit.

Tabern. Anthoræ duas species tradit. Ha-
rum primam ait esse flore ex luteo pallido: Altc-
ram solo flore cæruleo à prima distinguit, & iif-
dem locis proeunte scribit, sed rariorem. An-
thoram Dioscoridis Delphinium arbitrat. An-
autem flore cæruleo videtur Tabernam. dubito:
fortè recordatur Antithoræ Matthioli. Sed quæ
rarior sit, cur non particulatim describit, & loca,
vbi reperit indicat? Medici & pharmacopœi
ab eiusmodi Anthora sibi caueant. C. Bauh. pin.
ignorat & quærit quid sit.

Gerardo Anthora, siue Aconitum salu-
tiferum Casp. Bauhino phyt. & pin. Aconitum 17. siue
salutiferum, Napellus Moyfis, & herba Napello
similis eiusque veneno repugnans, Auicennæ:
Anthora Math. Gesf. hort. Lon. Cæsalp.
Cast. & Camerar. Anthora Lob. Dod. Ta-
bern. & Ger. Vulgatis Clus. hist. Aconitum salu-
tiferum Gesf. hort.

Zedoaria vera Serap. Zedoaria Gieduar Aë-
tio, Aëuario Zadonta, Zadouaria, Zedoa. Za-
duar Auic. Napellus Moyfis. Germ. Giffibeyll.
Gall. Anthole. Ital. Antora. Angl. hol/once vvoe-
ses barv.

Anthora Rhetici atque Sabaudiciis alpibus
emicat Æstate: quæ Taurinorum, Ligurum &
Lemanorum accolatum operâ, plurima copiâ
cæpta Venetiis adferri plusculis ab hinc annis.
Est enim prope Geneuam & ad Allobrogum
Delphinium ales multa, Lobelio: Vt & in
Galliæ Cæsalpinæ & Lignici montibus; Matthio-
lo: Ac in Helueticorum Alpibus Tabern. Ex his
autem in Germaniam inferitur & colitur in hor-
tis, ac facillè ex radicibus proeunt: ex semine
rarè ante triennium oritur. Geneuæ in monte
Thuri floret copiosè Iulio: semen maturat Sep-
tembri.

Anthoram magno quodam prouidentia diu-
munete aduersum Thoræ pernecabile virus com-
paratâ rentur Taurini, Ligures & Lemani acco-
læ. Addit Anton. Guainerius tractatu de peste,
diff. 2. cap. 3. magnæ etiam esse aduersus pestem
efficaciæ. Præstant Antoræ radices [inquit Mat-
thiol.] non solam ad epotum Napellum, sed ad
cætera quæcunque venena, quinctiam ad vipe-
rarum & reliquorum venenosorum mortum. Li-
gures Anthoræ radicibus [vt audio] felicissimè
vtuntur ad intestinorum vermes. Dantur quoque
vtiliter aduersus pestilentiam: & ad omnes in-
ternos dolores. Auxiliantur omnibus cordis af-
fectibus, nec minùs præstare dicuntur, iis in fe-
bribus pestilentibus in quibus exanthemata len-
tium figura exoriuntur. *Hacille.* Sed iuuenes
Medici & prudentes non nimium credant viri-
bus quæ à Matthiolo huius plantæ radicibus tri-
buuntur: caueant ne pro Antithora [Matthioli
opinionem sequentes, dicentisque Antitho-
ram esse flore luteo] sumant Aconiti, vel Na-
pelli speciem: caueant etiam à radicibus sibi in-
cognitis; quæ venduntur pro Anthora siue An-
thithora, facillè enim venenata radix pro saluti-
fera obtudi potest: fortè Matthiolus habuit co-
piosè missas Constantinopoli, quas cupiebat di-
uendi, dum tantopere eas extollit, & ad omnes
internos dolores vtiliter dari scribit, & auxiliari
omnibus affectibus cordis [cur ita vendit radices
plantæ sibi incognitæ. Considerent lecto-
res an radix purgans conueniat commoritis à vi-
peris & cane rabido: itemque peste laboranti-
bus? Quis tandem credat radicem purgantem

Tab. dua
Anthora.

Tab. no.

Synon.

Locus.

Tempus.

Locus &
Tempus.

Matth. not.

Simon Ianuensis in Synonymis & Arnold.
Villanoua in tractatu de venenis: sed quæ adfe-
runtur, non satis notam aut cognitam ipsis fuisse
Anthoram ostendunt.
Lobelium quod attinet, is in Adu. p. 329. An-
thoram Delphinii delineationem explere posse
Tom. III.

auxiliari omnibus cordis affectibus. Agyrtis plurimi sūt, ad omnium venenorum amolenda nocumenta, dum plebeculam panægricis declamationibus excitam præstigiis illis oblectant, & illudunt. Amarorem aueritur plebecula illic, aitque si quidpiam peramarum gustarit, amarior esse Anthora. Aduersus morbos cōtagiosos & febres vitur tur Veneti. Dodonæo Anthoræ radix est valdè & insigniter amara: aduersatur venenis omnibus: vtilis ad purgationes: serofos siquidem & mucosos etiam per inferiorem ventrem educit humores: lumbricos & ventris tinea pellic educitque, Hugo Solerius non modò per inferiorem ventrem, sed & per superiorem largas ait Anthoræ radices expurgationes moliti: modum esse ad quantitatem Faselæ [quem vulgò Fabam vocat] ex iusculo aliquo aut vino: dantque duris corpore.

DE TITHYMALO IN GENERE.

CAP. XIX.

Tithymali genera, Dioscoridi, Plinio, Galeno & Apuleio auctoribus septem sunt. Primus Characias siue masculus; Alter Myrtites siue Myrsinites, fœmina; Tertius Paralus; Quartus Helioscopius; Quintus Cyparissias; Sextus Dendroides; Septimus Platyphyllos.

Theophrastus tres tantùm enumerat 9. hist. c. 12. maritimum: masculum Oleæ folio: myrtarium candidum, folio Myrti: Vel, secundum Dodonæum, Paralium, marem & fœminam: Myrtitem: Vel, Characion, Myrtitem & Paralium. Coin.

*Differentiæ
Plares.*

Plures autem hodie, quàm vel apud Dioscoridem extent, habemus Tithymalos, quarum partim consulas ab authoribus, nec verbis designatas, partim affectas orationi non intellectæ Dioscoridis, quambilet suis indicis deinceps illustri abimus & emendabimus. Dioscoridis quidem oratione quasi filo Ariadnæ ducti, sed nostrum ordinem sequuti, accuratoremque ex inspectione descriptionem; quò quælibet planta, cui proprius quadret, magis perspicuum fiat. Tithymalorum historiam satis confusè Mauritani tradiderunt. Mihi difficile videtur, inquit Matthioli, decernere quæ Tithymali genera ex iis quæ à Græcis representantur, ea duo sint quæ à Mesue & Auicenna Scebram & Alsebram nominantur: quoniam horum neuter, quod extet, earum plantarum faciem noris explicauit. Credidit Brasauolus illud esse Mesuei Alsebram minus & Auicennæ Scebram, quod Dioscoridi paralus. Sed ab eodis dissentio, quòd nusquam legerim in horum monumentis Alsebram minus in maritimis nasci, & Auicenna dicat Scebram in hortis coli, foliis Tarco similibus. Nec possum cum eodem sentire, quod Alsebram maius apud Mesuem, & Mehezhegi apud Auicennam, idem sint Mauritani, quod Græcis Tithymalus platyphyllos. Putauerim minoris generis, Scebram siue Sebram, esse officinarum Efulam minorem, Tithy. cyparissiam Dioscoridis. Alsebram maius siue Mehezhegi eam omninò plantam, quæ Pityusa.

*Nomina
singuar.*

Τιθύμαλον Dioscorides: Τιθύμαλον Theoph. Lactarium Gaza vertit. Latini, Plinio auctore lib. 26. cap. 8. Lactarium herbam, & Lactucam capriam nominant. Sic etiam Columella, à lacti si-

mili humore, qui secto aut vulnerato folio, caule, aliæque parte defuit. At Celsus lib. 5. cap. 7. Lactucam marinam appellat. Non tamen omnibus Tithymalus, sed marinus ita propriè vocandus. Reperitur & Lactoris Efulam officina dicitur, teste C. Bauhino. Rei herbarie periti etiam apud Germanos omnia Tithymalorum genera, *Wolffsmilch* & *Tuffels milch* vocant, h. e. Diabolicum lac, sicut illud Lupinum lac. Belgæ *Wolfs melck*; Galli *Herbe à laist* nominant: Itali *Tithymalo*: Hisp. *Lesche tresna*. Angli. *vulde Spurge*: Boh. *kolovratce* & *Ehrvogka*. In vniuersum Tithymalus ab Arabibus nominatur *Xanfer* & *Ethuha*, *Matth*. Mauritani *Xanxer* & *Ethulia*, *H. Lugd.* A succo lacteo quo turgent differentie cunctæ, nomen factum commune Tithymalis vel per diphthongum potiùs, auctore Lobelio, Tithymalis, quòd mannam siue papillam vberis exitiofam violamue non incitè interpretatur.

Quod porrò Theophrastus lib. 9. cap. 15. è Tithymalo Hippomanes fieri dicit, Theod. Gaza nei. x. thyma Hippophas legendum contendit, & multi sunt qui ipsum sequuntur, sed haud ita clarum quâ ratione ducantur, teste Cornario. D. Hippophæ & Hippomane ageimus ante Tithymalum feratam.

Cæterùm, florem semenque Tithymali Æstate perficiunt: nonnulli scitius, alii citius; in quibusdam regionibus priùs; in frigidioribus tardius.

Omnes porrò vincentem habent aciem calidamque facultatem, inest verò & amaritudo. Valèntissimus eorum est liquor: dein fructus & folia: postmodò radix. Hæc aceto incocta, sanat eroforum dentium dolores: liquor in ipsa foramina inditur. Cæterùm, si aliam partem contingat, continuò adurit, viceratque illam, ex quarto existens calefacientium ordine, qui ad exurentia pertinet. Sic pilos quoque & verrucas, & myrmecias, & pterygia, & thymos, cum oleo inunctus succus euellit: detergitque lichenas & pforas, propter amaritudinem: nec non vlcera phagedanica, anthracode, & gangrænode, quia valenter calcificat & desiccatur, aliquando iuuare poterit. Ad hæc fistularum callos eximit. Prædicta omnia folia & fructus prætare possunt, sed imbecillius. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos vti assolent: celerrimè enim ab illis in vertiginem acti, ac semimortui rediti, ad aquæ superficiem seiuunt. Porrò cum sepiem sint Tithymalorum genera, valentissimus est, quem Characion maremque nominant: & tenuina vocata myrsinites: & qui in petris nascitur arborefcens. Deinceps qui Phlomo affinis est: & Cyparissias. Dein marinus: ac denique Helioscopius. Proportione autem facultatis ipsorum, & cims, & lixiuum existet, auctore Galeno. His similia Tragus habet. Omnia Tithymalorum genera adurendi vim obtinent, inquit, in primis verò lacteus eorum succus, quare rarò citra noxam sumi possunt. Semina pares habent facultates, ac calidiora & acriora sunt, aluumque turbant, & vomitiones potentè excitant. E radicebus, herbis & lacteo Efularum succo vnguentum efficacissimum aduersus scabiem capitis contagiosam, quàm Germani *Den herbgrinde* vocant, confici potest, estque hoc singulare quoddam medicamentum. Tithymalorum verò omnium succum per inferna purgandi validam vim habere atque potentiam: Bilem, pituitam & que-

& aquosos humores ducere etiam in exigua quantitate sumptum; sed ventriculorum vehementer conturbare, & interna viscera inflammare: eamque ob causam ab eius usu doctos ac prudentes medicos abstinere, refert Dodonæus, qui nec fortis eos tunc adhiberi monet. Farinam Tithymali succo suffusam ante alveos dispersam guttantibus lacertis, omnibusque animalibus aliis perniciem adferre testatur Ælianus. *Narrant apud Plinium lacte tithymali in scripto corpore, quam inaruerit, si cinis inspergatur, apparere literas, & ita quidem adulteras alloqui maluerit, quam codicillis.* Nonnulli tandem succo Tithymali albo propter calorem intenfum in eo existentem coagularunt Mercurium, & eiusmodi liquorem Lac virginis appellauerunt: verum falsum fundamentum hoc foelle perhibet Paracellus.

TITHYMALVS CYPARISSIAS.

Radix minime digito crassior, sepe tenuior, fibrosa, lignosa. & nonnunquam terpens, caules premittit dodrantales, & cubitales, primò simplices, postea ramolos, in quibus *folia* primò

Linaræ, mollia, que postea tenuiora multò cum in ramos diuiditur: *flores* in umbellæ quasi formâ dispositi, longis pediculis folia quibus donantur perforatibus lutei, ex quatuor quasi semilunulis coniunctis extorsum vergentibus corniculatis, apicibus item luteis: quibus triquetri succedunt *loculi*, in quibus *semen*: ab eadem quoque radice exiunt *caudiculi*, (ego pro abortiu habeo, licet à nonnullis pro ptiuata specie proponatur,) quorum folia breviora multò, pinguiora, subrotunda, auersâ parte plurimis punctulis seu stigmatis iusti notata, in quibus ramulis non memini florem obseruare: est mihi etiam platicaulis: lacte autem partibus omnibus turget.

Hic Tithymalus pro anni tempore & ætate insigniter variat. Quæ nemo posthac mirabitur, si authores in eo delinendo non parum variare perceperit.

Dioscor. Tithymalus quintus siue Cyparissias caulem profert dodrantalem [*σπινθηρα*] aut etiam altiore, subrubrum [*σπινθηρα*], ver. non habet] ex quo folia Pini similitudine pullulant, molliora tamen, tenuioraque: atque in totum nuper nascentem pinum æmulatur, vnde & cognomen traxit.

Plin. quincum Tithymalum Cyparissiam vocari testatur propter foliorum similitudinem, caule gemino aut triplici, nascentem in campestribus.

Tom. III.

Tragi icon *τὸ θυμάδιον κυπαρισίου* non differt à Icon Tragi. Fuchsi icone, quæ est Tithymali Cyparissias verno tempore pronouentis ptiusquam in ramos diuinceretur.

Si Matthiolo coniectandum esset, potaret nil aliud Mauritani esse minoris generis Alcebram siue Scabram, quam plantam hanc, officinis Esulam minorena vocatam. Hinc autem eam esse suspicatur, quam Dioscorides Tithymalum Cyparissiam. In post. comm. item Hist. germ. & Epit. miratur quod Dioscorides hoc Tithymali genus *κυπαρισίου* appellauerit, cum Pinum, non Cyparissiam referat. Matthiolum imitatur La-

Disse. ner.

Lonic. duas habet icones Tithymali Cyparissias, quarum Altera male potius est pro Tithymalo dendroide.

Lonic. fig. dua.

Gesl. hort. Tithymalum Cyparissiam Matthioli, Pityusam aliorum esse, & non aliam quam Esulam vulgo dictam videri refert, sc. minorena, vt etiam Anguill. testatur: Pityusam ad hanc etiam refert Cordus in Dioscoridem, eamque Tithymalum Cyparissium siue Lactariam quintam vocat.

In Obs. pag. 192. figuram habet sub falso titulo Tithymali cyparissias. Sub titulo enim Pityusa, siue Pineæ, officinarum Esula minoris, Turpeti nigri Actuarii, & Tithymali Cyparissias Tragi, Adu. p. 151. Angl. *Pynesurge*, Hisp. *Esula menor*, posita figura eo non pertinet, alioqui sibi contrarius esset Lobelius: pingit namque ex Dodonæo Tithymalum pityusam. In Ic. Pl. p. 356. est eadem etiam figuratum transpositio. Nam ex mente Lobel. in Adu. non conuenit titulus Tithymali cupressini, sed Tithymali Pineæ.

Dod. gall. vnius plantæ duas proponit figuras: prior autem est ex Matthiolo sub inscriptione Tithymali Cyparissias: posterior ex Fuchsi, sub titulo Pityusæ minoris: fieri tamen potest vt intelligat Pityusæ siue Esulæ minoris nomine aliam plantam, quæ non demonstratur per effigiem eo titulo propositam.

H. Lugd. p. 164. Tithymalus cyparissias Matthioli: p. 1648. Tithymalus cyparissias Dodonæi: p. 1654. Pityusa siue Esula minor, Dod. hist. stirp. Tithymalus cyparissias Fuchsi. Confarinator H. Lugd. tres icones vnius plantæ posuit.

H. Lugd. figies tres.

Compil. Tab. m. tres quoque picturas dedit. 1. est Tithymalus cyparissias: 2. Tithym. cupressinus primus: 3. Tithym. cupressinus alter. Prior effigies est plantæ verno tempore pronouentis.

C. Bauh. apud Matth. Tithym. cypar. maior: Tithym. pinea Lob. in Ic. Plant. Esula minor Dod. in fol. & Lugd. Pityusa minor Dodon. gall. Pityusa siue pinea, & Turpetum nigrum Actuarii Lob. in Obs. *Nos* Tithymalum pineam & Turpetum nigrum Lobelii, quoad iconem, huc non referimus. Esulam etiam minorena Dod. in fol. hoc capite non relinquimus, sicuti neque H. Lugdunen. Pityusam autem minorena Dod. gall. quoad iconem huc referimus.

Eid. phyt. Tithym. 14. siue Cypariss. maior purpurascens coma: Pityusa siue Pineæ offic. Lob. Obs. & Icon. Plant. Item, Tithym. 15. siue Cypar. minor; Tithym. cypar. Dod. lat. & Lobel. Obs. & Ic. Plant. Huius speciei minor, vix palmum alta, robente capitulo. *Nos* Tithym. cyparissiam Dodonæi & Lobelii ad hoc caput pertinere non negamus.

Gggg z

synon. Eid. pin. Tithym. cypariss. 2. Tithym. cypar. Matth. Trago (cui & Esula vulg. maior & quinta) Fuch. Anguill. Dod. (vt & Pityusa minor.) Turn. Lac. Gefn. hort. Lon. Lob. in Adu. & Obs. Cast. Thal. H. Lugd. (quæ Matthioli & Dodonæi figuram habet) Tab. Cam. & Calc. col. in itin. Baldi: Tithymalus pinea & *πικυδία* Disc. *Eselkraut* Schvvenckf. Tithymalus cupressinus, siue Humipinus, Lob. Ic. Plant. Esula officinarum Cæsalpini.

varietas Variat: 1. f. lins Lini virentibus, comâ flauâ, aliquid subrubente, Tithym. cyparissias rubente capitulo Schvvenckf. in collibus & montibus sterili & aridioro Solo. 2. in montibus candidior, foliis angustis, Esula candidior Cæsalpini 3. vix palmum altus, capitulo rubente. Iudicium nostrum supra nouissima hæc C. Bauhini synonyma ex prioribus colliges. Hoc duntaxat monemus nos latere, quam plantam Cæsalp. inrelligat per Esulam suam candidam: C. Bauh. hæc plantas coniungit, quas in phyt. olim separauerat.

Locus. Prætorum margines & sepium istam sæpius alunt Esulam: in Francia, Belgio, & Anglia non nisi horti pharmacopæorum, Lobelio: Turnæus testatur provenire plurimum in agris inter stipulas, demerissægetibus, aded Chamæpity similem, vt non aduertentes facile fallat.

Vires & vîus. Vim habet similem Characiæ, Myrsinitis, Palio, & Helioscopio, Diosc. & Plinio auctoris. Vitissima inter omnes Esulas ea est, inquit Tragus, quæ longis & strictis, veluti Linaria, foliis vestitur ita tamen vt radix solummodò intra corpus vsurpetur, repudiato lacteo liquore: vt pote ad hydropem optimè præparantur pilule.

TITHYMALVS STICTOPHYLLOS.

Etymon Tithymali genus hoc *caulis* foliosis, simplicibus, non brachiatis, seu Tithymalus *στεικτοφυλλος*, quod sic nominare solet Thalius, ob foliola micè punctellis notata, duplex est, *Maïus* & *Minus*. Præcedentis autem abortum existimamus.

Synon. C. Bauh. phyt. Tithymalus 16. siue foliis punctis croceis notatis. Eid. pin. Tithymal. cyparissias 1. siue foliis &c. Tithym. *στεικτοφυλλος* Shvvenckf. duplex Thaliò: Tithym. aruentis Camer. Esula scabiola Gefn. coll.

Locus. Ceterùm, Schvvenckf. se hunc Tithymalum in asperis & sabulosis passim cum Pineæ secus itinera & agrorum margines collegisse perhibet.

TITHYMALVS MINIMVS ANGVSTIFOLIUS ANNUUS.

Descrip. PAlmaris aut semipalmaris est plantula, *radicula* nitens tenui, tres aut quatuor vncias longâ, *cauliculis* & ramulos multos eâ quâ iam dixi longitudine, ac etiam d'odrantes, *foliis* stipatos femunciam, vncique rrientem longis, semiculum latis, crebris, sursum spectantibus, lacte turgidis, *stipulis* herbidi, & pericarpium triquetrum, Tithymali Cyparissie, sed multis numeris minorâ.

Synon. Trago Esula exigua, Dioscoridis Pepsos &

Tithym. cypariss. alter. Tabern. Tithym. minimus. C. Schv. Tithym. leptophyllos, *Stein melch* h. e. Tithym. petreus: *Nomen* autem hoc germanicum minus placet: nec enim in locis petrosis, sed in agris provenit.

Thal. Tithym. leptophyllos Matthioli: Et sic etiam Camer. in epit. Apud Matth. hist. germ. Tithym. minor.

C. Bauh. phyt. Tithym. 24. seu Esula exigua Eid. pin. Tithym. Cyparissias 3. Esula minima Tragi, & Peplis minor Dalechampii, ac etiam Tithymalus leptophyllos Matthioli [sine descriptione, addit in Animad.] H. Lugd. Vna eademque est planta. *Summitas* Tithymali Matth. multùm euarians à summitate Tithym. minimi facit vt diuersum statuum, nec dicam in H. Lugdunenſis tres icones esse vnus plantæ, & Matthiolum potiùs mereri reprehensionem ob neglectam descriptionem, quàm Compilatorem H. Lugdunenſis.

In segetibus Gallo-Belgii & Angliæ sæpius æstiuo tempore reperit Lobelius: Tragus in agris à mense, autumnali tempore.

Tota planta lacteo succo turget, & corpus vehementer purgat.

Tithymalus siue Esula exigua, foliis obtusis.

Tithymalus 2. in prod. 4. Cyparissias in pin. siue Esula exigua foliis obtusis C. Bauhini, *radice* est exili, oblongiuscula, capillata, *cauliculis* pluribus ad terram resupinatis, aliquantùm repentibus, biuncialibus, triuncialibus, aliis palmo mimoribus, rotundis, lacteo succo turgentibus, qui foliis oblongis, angustis, sed semper in summo obtusis & velut abscissis, inordinatè vestiuntur. Hic in agris Patauinis & Massiliensibus reperitur.

Tithymalus exiguus saxatilis C. B.

Tithymalus 3. in prod. Cyparissias 5. siue exiguus saxatilis in pin. C. Bauhini, *radiculam* habet capilli modo tenuem, longiusculam, *cauliculis* tenues, vnciales & biunciales, angustissimis & breuib; *foliis* cinctos, *stipulos* exiguos, rubentes: circa Monspelium locis asperis provenit.

PITYVSA VETERIBVS ET IN GENERE.

Pityusa, quam alii Clema, alii Crambion, alii Dioscoridis Paralion, alii denique Canopicon vocant, à Cyparissia Tithymalo specie differre existimatur, ideoque etiam & in Tithymali genere cõnuectatur

peratur. *Caulem* profert cubito altiore, crebris geniculis interseptum, *foliis* acutis ac renuibus circumdatum, Pini (*πίνος*) folia imitantibus: *flores* exiguos penè purpureos (Lac. legit in vet. cod. *ἀνθὸς κίρρα λινναῖός διαπύρρα*): (*semen* latū inflat Lenticulæ: *radicem* candidam, crassam, lacteo succo reſertam: quibusdam in locis frutex hic prægrandis reperitur. Purgat per inferna radix drachmis duabus data in aqua mulla: semen verò, drachma vna. At succi farina excepti cochlearium in catapotio datur: foliorum denique modus, drachmæ tres.

Plinius lib. 24. cap. 6. de herbis propter cognationem nominis cum Pino & Picea agens: Et Pityusa, inquit, simili de causa dicitur, quam quidam in Tithymali genere numerant, frutex similis Piceæ, flore paruo purpureo. Bilem & pituitam per alium detrahit radix, decocti hemina, aut feminis ligula in Balanis. Folia in aceto decocta, & futiles capitis emendant: mammas quoque mixto Ruta decocto, & tormina, & serpentium icus, & in totum collectiones incipientes.

Ita vetus codex, inquit Cornarius. Nam verba quæ præmittuntur in vulgaris exemplaribus, cum honore [ut etiam legit C. Bauhin.] & redundant, & penitus incepta adiecta sunt. Ceterum vsus medicus à Plinio traditus, in Dioscoride non habetur: nec descriptionem totam Plinius expressit. Quod verò Dioscorides inter Tithymalos connumerari dicit, & à Cyparissia solum specie differre: hoc etiam Pityusæ nomen probat, cui descriptio Cyparissæ magis conuenit, quam ipsi Cyparissæ tithymalo. Sed & Gelenus confirmat Pityusam quosdam Tithymali speciem esse putare, eò quòd succi h. beat quemadmodum Tithymali: & quòd similiter purget, ut illi: & per alia omnia viribus ipsis similis sit. Pityusam officinæ, itemque Herbarum periti Esulam hodie vocant. Nostri (Germani) communi reliquis appellatione *uouffinnale*: Arabes magna ex parte Turbit vocant. Nec est fortè cum Leoniceo & aliis, Syluio teste, hæc vox expungenda. Arabes sequuntur etiam recentiores Græci, inter quos & Actuanus est, qui Turpeti duo genera faciunt, alterum nigrum, Pityusam; alterum album, Alypon. At contra hos, altera Atabum pars, Serapio, & qui ipsum sequitur Turbit asserunt esse Tripolium: & totum Dioscoridis de Tripolio caput, ipso autore citato, suo Turbit attribuent, ut qui illos sequi velit, cautum esse oporteat etiam hæc in parte, sicut sanè etiam in omnibus aliis. Nullus autem est potior cauendi modus, quam ut illis in totum relicti, Græcos Medicos tutissimè sequamur. *Hucusque Cornarius.*

Dodonæo videtur Pityusa esse, Atabum Alſebra, aut Alſebra & Scebra, officinarum Esula, siue Ezula, quod nomen à *πρυόνης* luxatum esse suspicatur, duabus sc. prioribus syllabis sublatis. Sic enim remanet *ερα*, cuius diminutium *Usula*, & vocali primâ mutata, Esula.

Centefem, inquit Matthiolum, Alſebam maius, siue Mehezeregi esse quæ Græcis dicitur Pityusa. Serapio de Scebram agens, ea omnia ex Dioscoride illi attribuit, quæ Pityusæ idem Dioscorides assignauit. Myrepsus quibusdam in anted. Esulam imponit cognomine Chamæpityn, quam Fuchsius nihil aliud quam Chamæpityn, non autem Tithymali speciem, referre scribit: eoque tamen æstimo Myrepsum Dioscoridis, Pityu-

sam intellexisse.

Sententiam Plinii de Pſyllio nonnulli minus accuratè de eius lacte gummiue expendentis Tithymali quoddam genus Pityusa dictum interpretantur. Sed Angullaræ mon potuit reperire plantam quæ respondeat Pityusæ Dioscoridis.

TITHYMALO CYPARISSIÆ SIMILIS,

Pityusa multis.

Tithymalus hic rarus, etiam Cyparissæ vulgò dicto similis, ab eo tamen alius est, *radice* longiore, crassiore, cuiusque fibrosæ: *caules* multi, ferè cubitales, simplices, interdum in ramos multos dodrantales diducti; per quos *folia* conferta, crassiora firmioraque quam Cyparissæ, & magis glauca: ex venis ramorum insident *umbellæ* magnæ, foliis peltatis, non maioribus Cyparissæ.

Icon quam proponit Dod. gall. Pityusæ minoris titulo, est Tithymali Cyparissæ ex Fuchſio, verno tempore prouenientis, quicquid dicat C. Bauh. Lat. Ezulæ minoris inscriptione nostro Tithymalo correspondentem quidem proponit: verum eius descriptio non placet.

Lob. in Adu. Tithym. Cyparissas, siue Cupressinus, vel Homipinus. Eid. in Obs. p. 192. Tithymalus Cyparissas, quoad titulum, quo verò ad effigiem, Pityusa, siue Pineæ, officinarum Esula minor, Turpetum nigum Actuani, Tithym. Cyparissas Tragi Adu. p. 191. Videntur namque figuræ transposuæ in Obs. ab oqui non respondent quæ in Obs. scribitur, iis quæ in Adu. prodit. In Ic. quoque Plant. p. 357. Tithym. pineæ titulus huic figuræ non competit.

Schvvenckf. Tithym. cupressinus, Lobelio Humipinus, Tithym. Cyparissas Dodonæi. *Nos non* intelligimus Schvvenckfeldium: Tithym. cyparissas Dod. non est diuersus à Tith. Cyparissia Matthioli & Tragi, quem Pityusam Dioscoridis facit. Nec etiam icon Lobelii in Obs. transposita sub titulo Tithym. cupressini, diuersa est à Matthioli Tith. cyparissia.

C. Bauh. phyt. Tithym. 14. siue Cyparissas maior purpurascens comâ: Eid. pin. Pityusa 1. siue Tithymalus foliis Pini, fortè Pityusa Dioscoridis: Esula vulgaris maior & 3. Trago: Pityusa Esula vulgo dicta Geln. hoi. Pityusa siue Pineæ, Esula minor officinarum Lob. in Adu. & Ob. Tithym. pineæ, in Ic. Esula minor Dodonæi Histor. Lugd. p. 163. Esula maior ad Pityusam reducenda Cæſ. Tithym. cupressinus 2. Tabern.

Crepidines sabulose fluminum, & vicini colles frequentius hunc alunt. Ego florentem Apt. in Sabaudia collegi. Abundat in planitie arenosaprope Argentinam, & Basileæ ad Rhenum versus Haltingen: ut & prope Monspelium.

TITHYMALVS, FORTE DICTVS

Luçæ Ghino Pityusa, quibusdam Characis Pannonicus.

Pityusa Luçæ Ghino dicta est ea, si rectè conſidero, quam in Gallia Narbonensi mœmini me olim colligere, *radice* magnâ, longâ crassâ: è qua crebri nascuntur *caules* inæquales, dodrantales, sextantales, ac fortè dodrante maiores: *foliis* multis amicti, Patalii foliorum latitudine, longitudine maiore, interdum breuiore, acuminatis, spissis, colore ferè Myrsinitis.

Gggg 3

An Tith. Characias pannonicus, siue Characias 3. Austriacus Clusio.

Nascitur plerisque Pannoniæ locis: sed Viennensi agto tantâ copia in graminibus & siccioribus palcuis, vt Iunio stent, tum enim floret, omninô pâllescere videntur.

Pityusa
Chini An-
guill.

Quidam demonstrant, Anguill. epist. 14. referente, pro Pityula plantam foliis similibus Myrro Tarentino, in acumen deinentibus quæ omninô Tithymalum Myrsinitem reptatentant; verum caules nullos habent nodos, nec florem putreant, nec semen Lentis: dicendum igitur non esse Dioscoridis Pityulam, aut textum Dioscoridis corruptum. Prædicta planta provenit in maritimis, repetitur & in monte nigro Liuorini Pisanorum.

Dod. gall. Tithymali Cyparissæ species tertia foliis omninô albis, in cæteris Cyparissæ similibus. Lat. Tithym. Chatacias 4. quam nonnulli perperam Myrsinitem faciunt.

Dodonæus lat. eandem cum Clusio habet figuram, sicut & Lobel. in Ic. Plant. p. 361. titulo Tithymali Myrsinitis alterius: & Obl. p. 196. sub intitulatione Myrsinitis alterius, & Turbith Alexandrini quorundam, Characiæ quartæ Dod. & Belgarum. Se I nec H. Lugd. p. 1646. sub inscriptione Tithymali Chataciæ quartæ Dodonæi, diuersam pingit: Hanc autem æstimat esse Myrsinitem alteram Lobelii. Et hinc Sole meridiano clariùs patet, C. Bauhinum manifeste errore inter Tithymalum Characiam tertium Clusii, seu quartum Dodonæi, & Myrsinitem alteram Lobelii, H. Lugdunensis, discrimen facere.

C. B. lapsus

Synon.

In phyt. Tithym. 3. siue Characias rubens germanicus, etiam in palustribus Michelfeldenhus frequens: Tithym. Char. pannonicus Clusii Item, Tithym. 4. siue Charac. longifolius: Myrsinites altera Lobelii: Eid. pin. Tithym. Char. 4. siue rubens germanicus: Tithym. pentaclonos Cordi hist. Tithym. Char. 4. Dod. Characias pannonicus Clus. pann. Charac. 3. Austriacus, Eid. hist. Tithym. fruticosus alius stipitibus rubris Camer. an Tithym. latifolius alter, Cæsalp. Item, Tithym. 5. siue Charac. angustifolius: Tithym. myrsinites altera, Lob. Lugd. Tithym. myrsinites angustiorib. foliis Cæsalp. Tithym. myrsin. 3. angustifolius Tabern.

Locus

Frutetosus locis nasci scribit Cordus: Dodonæus verò latinus nasci in Belgii hortis.

Tithymalus incanus hirsutus C. Bauh. dictus Pityusa Anglica Camerario.

Descriptio

Caules pedales, rotundos, rufescentesque profert: foliis incanis & hirsutis, Myrsinitis legitimi forma, confuso ordine vestitis, in summitate in virgulas diuisos, quibus vt in Myrsinites, flores & capicula triangula, femina continetur, insident.

Synonyma

Tithymalum hunc 20. siue foliis per ambitum hirsutis [ita in phyt. vocat:] Aut [vti in prod.] Tithymalum 1. siue incanum hirsutum: Vel denique [vti in pin.] Pityusam siue Esulam 4. C. Bauhino ex Italia Neudorfferus attulit. In phyt. autem admisit esse Pityusam Anglicam Camerarii: ast in pin. dubitat, non tamen meliora docet.

C. B. not.

Pityusa Anglica, iussu Camerario à Th. Pennæo, foliis Tithymali arborescentis, sed magis glaucis & per ambitum hirsutis prodiit, sed neque in fistili sub tecto, neque sub dio per Hiemem durare voluit. Semen erat non dissimile arborescentis Tithymali femini.

Facilis è radice est Apii cognitio, quæ quia Fobioga, turgida, inque Pyri modum turbinata, plantæ nomen fecit, quam Napi radicis tectè compataueris: huius è capite ramuli aliquot ex eunt palmo breuiores, foliis satis frequentibus amicti Esulæ rotundæ seu Pepliat minoribus, ex angusto principio sensim dilatatis, perque extremum rotundis.

Apios, aliis Ischas (σπιος οὐ δὲ ἰσχάδα. Malim inquit Saracenus, ισχάδα vel potius ισχάς, in recto casu. Sic enim nominant Theophrastus & Plinius: sitque verisimilius ex radicis cum carica similitudine id nominis inditum illi fuisse, quàm ab efficacia contra cœcendicum dolorem: aliis Chamæbalanos (Sed & ἀντίτῃ χαμαίβαλῶνος χαμαίβαλῶνος ex Paulo legendum censuerim, Sarac.

nam Plinius etiam hanc ipsam radicem παρῶνον ἀρχέλιον vocari testatur [aliis montanus aut siluestris [οὐδὲ παρῶνος ορείνου, h. e. Raphanus montanus legendum suspicatur Sarac. pro ορεινὴ ἡ ἀρχέλια] aliis denique Linozostis dicitur. Ramulos autem duos siue tres in terram spargit, iuncos, tennes, rubentes [χλωρία ἐρυθρά. Ald. ὄρθα, h. rectos:] & paulùm à terra sele attollentes, foliis Rutæ (ἀρχίω addit πηγάμω, Cat.) oblongioribus ramis & angustioribus, herbaceis; femine paruo: radice Hastulæ regie [ἀρσενόειον]. Sunt qui σπινθόλιον seu σπινθόλιον legere malint, vti Marcellus & Cordus. Cæteri, ἀσπιδόλιον, indubitanter legunt, vti etiam legitur apud Theophrastum. At Plinius Apion radice Cephæ describit] & ad Pyri formam accedente, rotundiore tamen, lacteique succi plena, cortice, extrâ quidem nigro, intûs verò candido.

Plinius auctor est lib. 26. cap. 8. Apion, Ischada, siue Raphanon agriam iuncos duos siue tres spargere in terra, rubentes, foliis Rutæ, radice Cephæ, sed ampliore, ideoque quoddam Raphanum siluestrem vocare.

Ischada siue Apion (ισχάδα ἢ ἀπιον. Gaza reddit Carciam seu Pyrum.) describit Theoph. lib. 9. cap. 10. folio quidem nitacco, sed breui: caulibus ternis, aut quaternis humi stratis: radice, quæ Albucum, etiam squamosa.

Galenus, Paulus & Aetius, inter simplicia Apion non recensent. Sed Paulus inter ea quæ pituitam euacuant, Apij dimidium habet. Hoc quale sit, iam diximus.

Apios antiquis dicta radix à Belloio Obf. lib. 1. cap. 45. vera depingitur. Nostra autem icon Guariniana non placet: fortè ad radicem siccam facta est. Dicitur, illo referente Chamæpidia. Anguillæ: verò in Apulia Esula rotunda: in Græcia

Græcia & in Candia Pittaria.

Apios dicitur Math. Anguill. Dod.gall. Lac. H. Lugd. p. 1595. (habet hæc & alteram figuram & descriptionem, sc. Dodonæi lat. p. 1651. hoc titulo, Tithymalus tuberosus sive Apios) Tabern. & Castori. Dodon. lat. Tithymalum tuberosum inscribit: Clusius Tithymalum tuberosa radice. Apios vera Gesn. hort. & Lob. in sc. Plant. p. 264. Apios Aduerfariorum, id. in Obs. p. 198. Radix prægrandis, tubinata, Americi orbis Chinam emittit, in Adu. p. 29. Item p. 204. Apios vera, sive Pyriformis radix Dioscoridis, malè à quibusdam China existimata.

Planta a Matth. [inquit Tutn.] proposita pro Apio, pro vero potuisset ab omnib. haberi, si probasset semen habere patuum, radicemque purgantem, quod de Apio scribit Dioscorides. Verùm cum neatum faciat, tam de ipsius Apio dubitare quis posset, quàm ille de Apio Ruellii dubitat. Hæc ille, cuius rationes ceu infirmas pluribus refutandas haud decreuimus.

C. Bauh. phyt. Tithymalum 25. sive tuberosâ radice; *In pin.* Apium sive Tithym. tuberosum, sive Tithymalum tuberosa pyriformi radice. Hunc duplicem tradit: 1. est radice crassiore & maiore, foliis & ramulis minoribus; 2. radice minore, ramulis longioribus & foliis maioribus. Hanc ipsam dicitur etiam ex iconum diuersitate desumptis esse dicimus.

Ἰσχάριον dicitur, quod *ἰσχάριον*, i.e. Caricam seu Ficum aridam ramis referat, Sataceno mouente. Item & *χαμαβάλανος* sive Terrestris glans à figura quoque. Sunt tamen & alii Chamabalani Germaniæ familiares ac edules, de quibus alibi. Et hinc factum est, vt quidam ex herbarum peritis eam radicem, quæ *Erdstus*, & *Seubrot*, & *Erdsteygen* Germanis dicitur, Apion esse vulerint. Alii Omithogalon esse asserunt. Alii rursus ad Cyclaminum referunt. Cornarius Raphani siluestris genus quoddam esse putauit, ignotum tamen.

Nascitur in montosis & asperis aliquando & herbosis, auctore Plinio: effoditur Vere. Ithca Dioscoridis adferunt ex Creta. Sed Apulei etiam peculiarem esse mouet lit peratus.

Superior pars radicis assumpta, vomitione bilem sicutamque extrahit; inferior per album. Tota vero sumpta, vtraque parte purgat. Liqueorem si libet excipere, radices tundito, & ceteri aqua indita agitato, ac liqueorem qui superna penna collectum efficcato. Huius sesquibolus potus, per superna infetnaque purgat. Hæc Dioscorides, à quo in succi collectione dissentit Plinius. Effoditur Vere, inquit, tutaque in siciliis mergitur, deinde quoque quod superna, reliquis succus purgat vtraque parte, sesquibolo in aqua mulla. Sic & Hydropicis datur acetabuli mensura. Inspergitur & arida radicis sui in potioni, aut que superiorem partem eius, vomitione biles extrahere: inferiorem, per album. Non autem omnes partes ad idem viles esse, fortassis mirum non est, verùm eiusdem radicis has partes sursum, illas deorsum purgare, magis admiratione dignum est, velut Thapsiæ & Ichtiadis. Nam easdem rursus & sursum & deorsum purgare, velut Veratrum nihil absurdum est, auctore Theophrasto. Hanc autem purgatricem esse noxur omnes Monachi in monte Athos, teste Bellonio. Facultate & temperamento vehementer calidus & secus, est, reliquis Tithymalis similis, ac perinde quoque molestus ac noxius.

Apios sive Ischas altera.

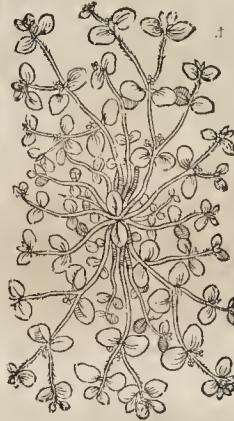
Tithymalum tuberosâ oblonga radice.

Descriptio

Aliam etiam tradit & describit Clusius, cuius hic iconè statimus, & que ab illo Apios sive Ischas altera inscribitur: eius autem à Iacobo Plateau iconem accepit qui senne peregrè accepto libi natam duntaxat aiebat.

C. Bauh. in pin. facit. Apion, sive Tithymalum tuberosum 2. vel

CHAMÆSYCE.

Descriptio

Gracilem habet, longitu sine circiter palmari fibris aliquot tenuissimis donatam: ramulos quadrantales ac etiam pedales, in alas subdiuitos, rubentes, subhirsutos, in orbem terre appropinquat: quibus ad genicula adnascuntur foliola coniugata opposita, subrotunda, quæ iterum

speculant rubentia, superius viridantia, nisi quoddam in medio purpurea nota sint maculosa, quædam tamen in extremis ramulis supra infraque omnino lacurâ tubedine tinctæ sunt: stipes ad ramulorum diuaticationes inter folia emicant purpurei: tota planta lac fundit vulnerata: pericarpia tricoeca Esulæ exigæ Trago dictæ, sub foliis latitant.

Chamæsyce, quam aliqui Sycen (*χαμασύκη, αἰ δὲ συκὴ*) nominant, refert Dioscorides ramos emittere quater in digitum, per terram stratos, teretes, lactei succi plenos: folia Lentis figurâ, Peplio similia, parua, tenuia, ac terræ inhærentia: semen sub foliis rotundum, ceu Peplii radicem tenuem, ac superuacua: sed neque florem, neque caulem promere.

Chamæsyce Plinius lib. 24. cap. 15. Lentis folia adscribit, nihil te attollentia.

Chamæsyce Tithymali species est Cord. lib. 5. hist. cap. 6. Eam Matthiolum in Pepli genere reponit, Peplumque minorem suspicatur. Haud vcid ipsi notam fuisse satis patet, quod ne vnicuique

Chamæsyce
Diosc. Syce

quidem notam scribat, quæ non habeatur in Dioscoride. Præterea in Epist. & Hist. germ. eam plantæ omisit.

H. Lugd. nos. H. Lugdunensis Chamæfyce Dalechampi p. 466. quam Dioscoridis Chamæfyce confluit, à Chamæfyce Penæ & Lobelii separata, sed absque ratione.

C. B. nos. Chamæfyces figuram eam Matthiolum non haberet, existimabat C. Bauhinus se eam ipsi apposuisse in comm. per ipsum illustratis. Ast figura apposta Matthiolo non est Chamæfyces, sed Anthyllidis Valentinae Clusij, quam Compilator Tabern. malè pro Chamæfyce exhibuit.

Synon. Chamæfyce Dioscoridi & Plinio, quasi humilis Ficus, C. Bauh. phyt. *Erd. pin.* Chamæfyce Matth. Anguill. Hefn. hort. Dod. (*μικρὸν ἀφροδισι* appellari dicitur.) Lob. in Adu. Obs. p. 198. Ic. Plaut. p. 363. Clus. hisp. & hist. (hic author est Salmanticensis *Noguera* appellare, quasi pumilam nucem exprimere vellent, à feminis nimirum, uti putat, forma.) Casalp. H. Lugd. (quæ duplicem figuram habet, ex C. Bauhini opinione) Camer. Tabern. & Gerardo. Nos H. Lugdunensis figuram alteram p. 1381. Anthyllidis Valentinae Clusij titulo propositam, à Tabernamontano falsè pro Chamæfyce, ac etiam à C. Bauhino apud Matthiolum exhibitam, huc non referimus. Si H. Lugd. duas habet figuras, habet & Clusius duas.

Locus & Tempus. In aridis, squalidis, petrosisque locis nasci dicit Plinius & Dioscorides. Nuppiam in Italia aut Germania apparere, inquit Lobelius, sed duntaxat in Narbonensis Gallia oliuetis vineis, ubi plurima præsertim aridis sabulosis, non procul Montepelio ad patibulum viâ, & tractibus maritimis. Montbelgardi in orto Ill. E. C. Aprilis fata, floruit Iunio & Iulio: ex semine deciduo quotannis propagatur, etiam apud Belgas. Nasci aridis & sitientibus hortorum areis, solo aspero, omnibus locis in sinibus Bononiensium, etiam intra vibem, testatur Cordus. Comosam ubique vidit Clusius in agro Salmanticensi squalidis & petrosis locis, arque etiam inter ipsa vinea, & plerisque aliis Hispania locis.

Rami ex vino triti vulvæ dolores sedant in pesto appositi: tollunt tumores ac verrucas omnium generum illiti: decoctorum cibo alius resolvitur: succus simili affectui prodest: illitus contra scorpionis ictum auxiliatur: aduersus caligines oculorum utilis, heberudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. Plinius à Dioscoride euarians, linteolum pro pesto usurpat, & amplius orthopnoicis prodeste addit. Chamæfyce abstergentem simul & aciem vim Galenus attribuit. Itaque actochordonas, & mytmeccias, caules eius teneriores intriti, in modum cataplasmati admoti, quique ex eis profluit liquor, auferunt. Cum melle verò crassa oculorum cicatrices detergunt: hebetudinem visus à crassitie ortam, adiuuant: sicuti & suffusionum principia.

PEPLIS.

TERRÆ faciem ceu muliebre flammeum patulis ramis variè diuicatis sesquipalmatis, rubentibus, crassiusculis operit, per quos veluti ad articellos *folia* aduersa nascuntur, rubentia, duplè triplochè Chamæfyces maiora, crassiora

paullò, per extremum rotunda, quorum pars ea quæ sub nervo est, productior est quàm quæ supra neruum, & veluti pinnata, flosculi luteo i proxime ramos oriuntur: capitula ticcocca, leuia, duplè maiora quàm Chamæfyces: vbiunque vulneretur, lac fundit, radix longiuscula, crassiuscula, simplex.

Peplis, quam Dioscorides aliquos siluestrem Portulacæ (*ἀνδραπέχυνος ἀγρία*,) Hippocratem verò Peplion [*πέπλιον*] vocare refert, in maritimis maximè nascitur. Frutex autem est ramulosus, quoquo versum expandens, vel in latitudinem sese diffundens, candidi succi plenus, *foliis* hortenstis Portulacæ, rotundis, & infernè rubentibus: *semen* sub foliis rotundo, ceu Pepli [*πῆπιον*] feruente gustu: *radice* tenui, singulari ac superuacua.

Plinii, Galeni, Pauli, & Aetii de Peplide (*πέπλιον*) verba inter vires dicemus.

Apud Matthiolum in comm. lat. cum mag. fig. Peplis vocatur, sed tanquam non visâ non describitur. In ital. icon transposita est pro Peplio. In Hist. germ. malè inscribitur Peplus.

Verisimile est Dodonzæum Peplidem non nouisse: siquidem in Hist. gall. nullam dedit iconem: in lat. verò pro ea Anthyllidem Valentini Clusij pinxit.

H. Lugd. huius plantæ duas effigies eadem p. 1659. sub diuersa tamen inscriptione proponit. 1. Peplis Matthioli. 2. Peplion Dalechampi.

Peplis, ut nomine, sic effigie Peplum præ se fert, & propius adhuc erymum Pepli vel Flammeoli exprimit, authore Lobelio, ac idcirco *δαμνοφάμπελον* Dioscoridi designari ait.

Plinium autem Portulacæ siluestrem eiusdem generis ac naturæ cum Portulacæ satua, cum Peplio herba diuersissima confundere, idè quod nonnulli Peplion, agrestem Portulacæ vocarint, rectè Dalechampi monent.

Dioscorides quamuis vnus tantum meminerit Peplidis, Anguillara tamen duplicem facit, & hanc priorem constituit: Alteram verò se obseruasse scribit in monte Maielle in Abruzzo, se extendentem per rectam securi prior, foliis denariorum modo orbiculatis, Numulariæ modo dispositis, spissis, semine albo, radice digitum crassa.

Peplis Matth. Turn. Lob. in Adu. Obs. p. 197. & Ic. Plant. p. 363. Clus. hisp. & hist. Cast. quoad descr. Cam. Tab. ic. & Ger. Peplus Cast. quoad iconem: Peplus minor Tab. hist. Peplium Casalp. Peplis 1. siue matirima folio obtuso, varians caule rubro & albo C. Bauh. pin.

Littora Norbonensia Thyreni & Adriatici maris hanc repticem abundè fundunt, ignotam alioquin Septentrionalibus, nisi hortis. Obseruatur quoque in insulis circa Venetias ab vtraque parte maris. Sed & abundè nascitur in omnibus Hispaniæ Mediterranei maris litoribus: in Oceani litoribus nunquam obseruauit Clusius: imò nec in cultissimis quidem Belgicis hortis ipsi conspecta.

Colligi, reponi, darique vti Peplum, itidemque condiri solè: ac easdem quoque vires habere, authorem habemus Dioscoridem. Est & Portulacæ, quam Peplion vocant, non multum satua efficacior, cuius memorabiles traduntur vsus. Ita Plinius lib. & cap. 29. Hic mox subiungit per

git per longum eius vsum. Sed quum ea omnia à Dioscoride penitus omiſſa ſint, ibidemque Peplion cum Portulaca ſiluſtri confundat, etiam nos hoc loco ranquam aliena omittenda duximus. Peplion tum ſurſum, tum deorſum, pituitam bilancque purgare, ſaluſque deducere prodidit Hippocrates. Galeno Peplion frutex ſuccum habet velut Tithymali, radicem quidem inutilem, quemadmodum etiam Peplion ſuccum autem fortem, & nec ipſum admodum vilem. Sed vile eſt ſemen, & feruidum: ſimiliter vt Pepli ſemen purgans. *At hoc Galeni loco, quod feruidum dicitur, quod dicitur in græcis codicibus falſè legitur, i.e. flatuoſum, pro ſuperdies, velut Dioscorides & Paulus habent: & alioquin Peplion eſſe quod dicitur in græcis, Aëcius ex Hippocratis ſententia ſcribit. Quod itaque ſtatuſ rumpit ac deſcendit, flatuoſum dici non poſſeſt.*

C. Bauh. phyt. Tithym. 13. ſive Helioſcopius: Eid. in animade. in Hiſt. Lugd. Tithym. helioſc. Matthioli, foliis non crenatis p. 1644. Tithym. helioſc. Dodonæi, p. 1547. foliis integris, cuius in conrextu non meminit H. Lugdunenſis: Item, p. 1648. Tithym. helioſc. Dodonæi, que vera icon. *Videtur nobis prior icon. H. Lugdunenſis eſſe Pepli. Secundam ſuſpicamus eſſe Tithymali veru-coſi: ergo huius plantæ hoc loco vniça figura, & non tres.*

C. B. not.

Eſula Brunſi. l. tom. 1. chap. 13. ſine icon: in 4. pag. 124. cum icon. Eſula vulgans & textia Trigo.

Eſula.

Helioſcopius Tithymalus Ang. Fuchſ. Dodon. Cordo in Dioc. Turm. Geſn. hort. Lac. Lonie. Lob. in Ad. Obſ. p. 192. Icon. p. 356. Thal. Camer. Tabern. & Hiſt. Lugd. cum Icone Dodonæi pag. 1648. Item C. Bauh. qui in Pin. præterea vocat Tithymalum Dendroidem Dodon. in icon. & Thali.

Ceterum, hunc Tithymalum duplicem facit: alium folis crenatis, non vſque ramem ad caulem: alium non crenatis & rotundioribus, caule leuiter hirtulo.

Græcis τῖθύμαλος ἡλιοσκοπίος: Germ. Sonnen- Nomina. vrend vvolffmich, & groſz vvolffmich: Belg. Croonkenscruyt. Gall. Renelle matin ſuivant le Soleil. It. Torticonaglio, Tithimalo helioſcopio: Angl. vvertgraffe: Lat. Tithym. ſolſequius, & Lactaria ſolſequia.

Cunctis gentibus familiaris, & hortis etiam olitoris frequenter moleſtus: quin & paſſim prouenit, etia rudera, prope vibium & oppidorum mænia, in campis incultis, collibus, & vbiq; tam culto quàm inculto ſolo.

Locus.

Colligi ſuccum & ſemen huius Tithymali, velut etiam aliorum: ac vim eandem habere cum Characia Myrſinite, & Paralio, ſed non ita intenſam, docet Dioscorides: Plinius addit bilem trahere per inferna in oxymelite, dimidio acetabulo.

Vires.

TITHYMALVS HELIOSCOPIVS
ſive Solſequus.

B Revis huic & plerumque ſingularis caulis, teres, modicè hirtuſus: ſola Portulacæ, vel propius Peplion, miſtis pinguis quàm Portulacæ, ex viridi lutea, in ambitu crenata: ſarcis è caule ſummo nati umbellam quodammodò efficiunt, flores ſuſtinentes exiguos, herbidos, Myrſinitæ facie petiatis: ſemen in pericarpis

triquetris. Radix ſingularis, fibroſa. Qui Helioſcopius Tithymalus Dioscoridi dicitur, foliis eſt Portulacæ, at tamen tenuioribus rotundioribusque, ramulis ab radice quaternis aut quinis, dochimati altitudine, tenuibus ac rubentibus, lactei ſucci copioſi plenis, capite Anethi: ſemine velut inter ſolia locato. Commem cum Sole circumagitur, ideoque Helioſcopii nomen accepit.

Tithymali quartum genus Plinii, Helioſcopion appellatum, quoniam capita cum Sole circumagitur, foliis eſt Portulacæ, ramulis ſtansibus, à radice quatuor aut quinque rubentibus, ſemipedali ſtitudine, ſucci plenis: ſemine albo, columbis grauiſſimo.

Matthioliſ pro more ſuo ponit ſine deſcriptione iconem Tithymali Helioſcopii inſcriptione, foliis non ſeratis, Peplion poſitis repræſentantem, quàm Tithymalum helioſcopium. Camerarius aliam pinxit, ac etiam Caſparus Bauhinus. Lacuna qui & Tithym. coronatum vocat, iconem Matthioli reſeruat, ac etiam Hiſtor. Lugd. p. 1644. Sed p. 1648. melorem exhibet Tithym. Helioſcopii Dodonæi titulo.

Tom. II.

PEPLOS SIVE ESULA ROTVNDATA.

Peplos, quem aliqui Syccen [συκκη] alii Papauer pumeum [μυραυρα αραυρα] vocant, referente Dioscoride, frutex eſt ſucco albo plenus, ſolium paruum habens, Ruta ſimile, ſed lacius: vniuerſa coma palmi altitudine eſt, rotunda, per terram giſtula, & ſub 6. v. ver. Lacunæ codex legitur [συκκη] ſoliſ ſemen eſt paruum, rotundum, minus quàm Papaueris albi. Multi autem vſus herba eſt, radicem vnam habens, inutilem, à qua totus frutex enaſcitur. Ita etiam deſcribit Plinius.

Deſcript.

Hhh h

Peplon dicitur etiam Chamælycen [*χαμῆλυκος*] & Papauer spuncum (*παπαυῶν ἀειθαλῆς*) & Meconii [*μακρόβιον*] testatur Galenus in gloss. in Hipp. Meminat & Pepli Papaueris spuncum de simpl.

Fuchsi-
natur.

An vineale Reuchum Reuchii? De Esula rotunda officinarum & vulgi, Fuchsius ita scribit quasi eam nunquam videtur. Icon quam Lonic. etiam & Dod. gal. exhibent non repræsentat Esulam rotundam: folia longi & acuta sunt in eorum icone.

Math. &
Lacuna
notam.

Non placet quoque Pepli effigies apud Math. in prior. com. & adhuc minus ea quæ in post. cum in g. fig. habetur. Non malè nostro iudicio huic retulisset iconem sui Tithymali helioscopii: neutrum describit, quare diminutione opus est. Matthiolum imitatus est Lacuna icone & descriptione nulla.

Peplum passim in hortis Venetis & Patavinis prouenire, nec tamen Esulam rotundam vocari testatur Anguillara. Cæsalpino verò non fuisse notum Peplum, suspicamur quia nihil proponit de eo præter verba Dioscoridis & Plinii.

Synon.

Peplus Matth. Fuch. Anguill. Dod. Cordo in Diosc. & hist. Turn. Lac. Lon. Lob. Obs. p. 162. H. Lugd. p. 165. Cast. desc. Thal. Tabern. Ger. Calc. & Camerario: Peplis Cast. icon. Esula rotunda G. in coll. Peplus siue Esula rotunda prima C. Bauh. pin.

Etymon.

Peplus autem siue Esula rotunda, quòd i ramulorum ambitu & quasi rotundo amictu velum efformaret, aut tellurem operiret, dicta fuit, nisi potius, vt Lobelius opinatur, ob purpuream foliorum luperficiem, siue xerampelinam, quæ huic in vineis nascetur & Peplidi in maritimis sabuletis degenti, vt plurimum inest. Peplum namque inesse purpurei vel phœnicei coloris, multa historice testantur. Succus lacteus, quem tota fundit planta, Tithymali speciem faterur.

Nomina
ling.

Πηλος, quibusdam *συνήλιος ἀειθαλῆς μήκων*. Germ. Teuffels melch, Kude vvolffsmelch, Gall. Renelle marin de vignes, i.e. Eugilium matucinum vineale. Hist. & It. Pepl.

Locus.

Germanis & Galliis passim Peplus spontè prouenit, secus sepes, fossimenta, margines hortorum & in vineis, in quibus etiam Diosc. & Plinius nasci scribunt.

Peplus colligitur in messe, siccatque in umbra, & assidue versatur. Reponitur semen contritum & depurgatum. Ducit pituitam & bilem acetabuli mensura cum aque melle hemina (*μετρά, κατὰ λους* legendam iudicat Corn. potum. Sed & obsonis amixtum aluum turbat. Conditur etiam muria, auctore Dioscoride. Sic ferè & Plinius Galeno Peplus frutex paruus, succum habet similem Tithymalis, qui purgat veluti illi.

PEPLVS MINOR.

Descript.

Patulis in orbem ramis, varièque diuicatis terram subiectam obumbrat: foliis Pepli maioris rotundis ferè, in modicum acumen leuiter delinentibus, dimidio minoribus: pericarpia pusilla Maioris aut Chamælyces, triquetra, lætuis, tribus locellis totidem claudunt semina.

Synon.

Tabern. ic. & hist. Peplus minor, Peplis Diosc. Portulaca silu. vocata, Replion ab Hippocrate, ab aliis ἀνδράχνη ἀγρία. Montpelii & Montbelgardi prouenit.

TITHYMALVS PLATYPHYLLOS Fuchtu.

ANNA est planta ex deciduo sermone sese reparans: ceteri radice lignosa interrim sit: caulis testicaucubitalis & bicubitalis, rectus, singularis modò, modò plures, inter quos eminet medius, inter contractioris altitudinis socios, per quos tamen omnes frequentes obseruantur ram-

mi, quorum exortu solum magnum semper apponitur, duarum vtriusque longitudine, latitudine vnciali, alia quoque sortu ortu per caules ramisque speciem in: at caulis fastigium in pediculos alii quot vtriusque bellam mentientes abt, quo modo in Helioscopio diximus, quorum cotum, coronat rota folio. um oblongorum, nec ad Helioscopii rotunditatem vllatenus accedentium, crenis par. n consociatis denticulato: tum: è quibus pediculis vnusquisque subdiuitur, ramulis ex acetabulo exeuntibus: stans cotylis insident luteoli, quos sequuntur vix dum delapsos tricocei fructus, minores paulò quàm Verrucosi, quibus & asperitate cedunt in quibus semina parua, oblonga, caerulea.

Dod. gall. Fuchsi figuram Tithymali septimi siue platyphylly i.e. latifolii, applicat Esula: maioris siue Pityusæ maiori, eum tamen in descriptione, Fuchsi plantam, quæ non est Tithymali κατὰ φύλλον Dioscoridis, haud intelligere putamus.

Tabern. ic. & hist. in scribit Tithymalum characiam Matthioli, licet Matthioli non sit, nec descriptio, quam in histor. dat, cum icone conueniat.

An Tithymalus annuus Pityusæ facie Lobelio?

Lonic. qui iconem Fuchsi habet, vt & Pona in Baldo, & Turn. dicitur Tithym. platyphyllos. C. Bauh. phyt. Titym is. Eid. pin. (vbi duplicem statuit, sc. maiorem & minorem, & hunc foliis bifutis. Tithym. aruensis latifolius 2. siue germanicus. H. Lugd. p. 1659. Pityusa siue Esula minor (legendum maior.) Dod. hist. stirp. Tithym. platyphyllos Fuchsi.

Ceterum, plantam exprimeret videtur Fuchsius primò prouenientem, antequam umbella sit ramosa.

Geneæ & Basileæ atque Montbelgardi crebram in agris & circa dumeta obseruauit, florentem adhuc Augusto & Septembri, sed rariùs. Cùm prodit initio Veris folia sanguineis guttis, in hoc Tithymalo aruensi annuo Camerarii, afpersa conspiciuntur.

TITHY-

TITHYMALVS MAGNVS MVLTICAV-
lis, siue Efula maior.

MIrum quàm luxuriet fecundiore solo enatus Tithymalus ille, quem vulgò Efulam maiorem germanicam vocant. Lignosa enim candidaque radix non brachii modò humani crassitudinem assequitur, sed & suræ nonnunquam superat, longè latè que vario implexu propagata, perennat: nec minor caulium quos emittit luxuriosa vberitas, minimi digiti circiter crassitie, tuberculentæ & compluribus alis concauos: folia Cataputiæ minoris, oblonga, multùm illis magnitudine cedentia, Hyeme decidunt: *flosculi* vimbellati, concaui, luteoli, quatuor peltata foliola furrigunt, vt & è staminibus totidem, reliqua in concauitate occultantes: *femen* in oculis triquetrum, reliquis non dissimile.

Per Pityulam & Efulam maiorem Matthioli, cuius radices è Gargano pro Turpeto adferri dicuntur, Dodonæus eam intelligit, de qua hoc capite agimus, quamvis icou Matthioli non respondeat, & alia sit, vt diximus proprio de Pityula Matthioli capite. An Gesnero Efula maior foliis Oleæ?

Icon Tithymali maximi apud Tabern. quamuis non placeat, tamen ad Efulam maiorem accedere videtur; descriptio quidem non quadrat. *Verum nihil* micum, ignaro Compilatori quadrata rotundis miscere placuit, nec forè Tithymalos hoc capite distinguere nouit.

Efulam maiorem germanicam, vt vsu crebro apud Germanos & Belgas receptam ait, sic sanè nulli Tithymali speciei, quàm Pityulae grandi frutescenti propiore statu in Aduerf. Lobelii, addens nisi hoc accoemoderat, Dioscoridi aut minùs notam, aut prætermisam fuisse.

Trago Tithymali alterum genus *Grosz seu sels milch*, Efula magna siue maior, Efula dendrodes seu arborefcens. Cæsalp. Tithym. palustris, frequens in paludibus Pisanis. Schvv. Tithym. fruticosus palustris, *usa sfer vno lffs milch*. Camer. hort. Tithym. fruticosus germanicus, in litore Rheni frequens. Cordo in Diosc. Pityula maior Dioscoridis, Efula maior recentiorum. Lob. Ic. p. 538. Efula maior germanica, vt & Obl. p. 294. vbi & Turbith nigrum & adulterinum; Gall. *Turbith noir*: H. b. *Efula mayor: Efula maggiore* Italis. Pityula grandis Thalo. C. Bauh. phyt. Tithym. 19. *Eid.* pin. Pityula siue Efula. 2. seu Tithym. palustr. fruticosus. H. Lugd. p. 163. Efula maior Dodonæi Hist. purgant. Efula maior germanica Penz, *Eid.* p. 1634. *Due effigies vnius plantæ.*

Rarior in Italia & Gallia & Anglia nisi in hortis colatur: in Germania verò superiore & inferiore ad Rhenum vt & in Silesia ad sabulosas fluminum crepidines.

Melus Efulam putgatorium rusticorum esse scribit, & maiorem viscera interna exulcerare, atque eam ob causam perniolosam, monente Dodonæo. Impensè calida est, acris & exulcerans, ventriculoque molestissima. Errant verò non parum qui cortices herum radicum in medicamentorum compositionibus Turbith loco substituere temerè audent.

Pityula Matthioli.

Pityulae radices, quam officinæ Efulam maiorem nominant, Herbarii è Gargano Apu-

læ monte ad nos (inquit Matthiolus) comportant, & magnà imposturà pro Turpeto venditant. Quod cum non ignorasset Actuarius albam Turpethum Alypiæ esse radicem prodidit, nigrum verò Pityula. Nec hinc obstat quod dixerit Dioscorides Pityulae radicem sub esse candidam: nam is de interiore substantia tantum intellexit, non autem de exteriori corticis membranula, quæ viridis rufescit, siccata nigrescit &c. (*eterum* quæ planta ab ipso tradatur, Pityulae siue Efulae maioris titulo (etiam in Ept. & hist. germ.) donata, nondum certò concludimus. Nullibi enim eam describit, præterquam in Hist. germ. vbi tamen Dioscoridicam solummodò delineationem, ipso quidem non citato, dedit: in qua radix dicitur alba, quam ipse Matth. in comm. facit esse rufescit & nigrescente. Glossatorum hinc & Patronorum eius declarationem requirimus ampliorem, qui nihil lucis ipsi attulerunt. Iconem in comm. cum mag. fig. & Hist. germ. non nihil variat quidem, sed ad priorem videtur facta effigiem, & non ad plantam ipsam. In neutra porò iconè folia emulantur Tithym. cyparissiam ab ipso Matthiolo depictum, qualia sunt Pityulae in Italia passim prouidentis, licet in omnibus maioris. In eius picturis folia latiora multò sunt, sed longiora, nec simile quicquam cum prædictæ Efulae foliis habentia, sed potius cum Tithymali nostris Verrucosi.

Caton & C. Bauh. apud Matth. cuius iconem Synon. pinxit, Pityula: *Eid.* in pin. Pityula siue Efula 5. Tithymalus foliis breuibibus aculeatis.

Lonic. (vt & Camerarius) quoque Matthioli imaginem habet, iam dictis addens, quæ Dioscorides de Pityula scripsit, confundens suo more omnia. Sed & Lacuna suo nomine eandem cum Matthiolo stirpem pingit, eademque refert, additque in roto regno Neapolitano haberi Pityulam Efulam minori similem, sed in omnibus maiorem: verum non indicat quam plantam intelligat. Hos imitatur etiam H. Lugdunensis, quæ & ipsa præter Pityulae Matthioli siue Efulae maioris effigiem p. 1634. exhibitam, & Matthioli inania verba nihil docet

TITHYMALVS SYLVATICVS
toto anno folia retinens.

Tithymalus sylvaticus radice nititur albâ, validâ, lignosâ intortâ, variè diuisâ, multis fibris donatâ: à qua exsurgunt raras lignosâ, cubitali longitudine maiores, flexiles, cortice exteriori insigniter rubente, & hirsuto: interiore vitente, foliis supra

rami medietatem crebris, quatuorferè vncias longis, semunciam aut paullo plus latis, infernè canâ lanugine pubescentibus, excurrente per longum necuo ad medium vsque folium rubente, deinceps viridi, supernè quoque pilis, sed minus evidentibus, leuiter hirsutis, atro virore splendentibus. Ex summis ramis oriuntur *pediculi* in umbellæ formam, rubentes similiter & hirsuti, singuli singula folia ad exortum, iis quæ in ramis sunt minora, reliquis similia, habentes, sefunciam longi ad geniculum quoddam, vbi rursus duo folia præcedentibus minora, opposita, pedicellique bini ex præcedentium pediculorum vnoquoque explantantur, iique rursus cum foliolis suis minimis bipartiti *stosculos* sustinent foliolis circumdatos, minimos, herbaceo colore præditos, ita compositos ac si quatuor semilunulæ gibbis omnibus intrò spectantibus rhombum aliquo modo quis imitetur. Tota planta odore graui est, præter lignosam radicem, & lac fundit.

Odor.

Cordus in Diosc. Tithym. dendroides, Tithymalus sextum locum habens, Lactaria Germanis *Stein melch* vocata. Lobel. in Adu. Tithymalus characias Anglicus & Francus. Anguill. Tithymalus platyphyllos Dioscoridis. Cam. hort. Tith. fruticosus alius stipitibus rubicundis perennibus, foliis modicè hirsutis, lariusculis. Clus. hisp. & hist. Tithymalus characias alter, floribus pallidis, sine icone.

C Bauh. not.

C. Bauh. phyt. Tithy. 7. siue syluaticus: an Efula multicaulis Tragi, Tithymalus quibusdam Efula rotunda. Nos Tragi Efulam hæc non referimus, quia melius conuenire videtur cum Tithymalo verrucoso quem Efulam rotundam Cæsalpini suspicamus. Eid. pin. Tithym. characias 3. siue folio lanuginoso: Tithymalo characiæ primo similis Clus. hisp. Tithym. characias alter, eid. hist.

q n Ti b. en. r. Gesu.

An Gesu. hort. Tithym. dendroides? An Cæsalp. Tithymalo characiæ similis in montibus. An Calceol. in Baldo Tithym. n. aior? An Tabern. Tithym. amygdaloides latifolius? Schvv. Tithy. *παραπύλλος* latifol. montanus, Efula latifolia, Berg. *vvolffsmelch*. An aliqua ex Tithymali Characiæ speciebus Thalix?

Locus & Tempus.

Cæterùm, i ueni florentem in montibus Euganeis inter Balneum Aponense & Aiqua, aliisque in locis. Bassææ in montibus prope Krenzack, Dornack, ac Mutets. Genueæ virentem in principio Februarii circa montè *Salene* & pontem *d'Arne*: Montbelgardi abundat in siluis, & circa fontem admirabilem. Clusio referente crescit etiam in Hispaniis: deinde in Gallia tam Narbonensi quàm reliqua, Heluætiis, & reliqua Germania: in Belgii hortis sæmel satum copiosè prouenit. Lobelio teste, frequenter in Germania & Franciæ Aureliæ vicinis siluosis, quàm calidiori solo: nulli bi quàm in Anglia copiosior: primo Vere floret: per Iunii menses foetura. Anguillara ait copiosè in Italia prouenire, & Illyria potissim. in Baldo & in Maiella di Abruzzo.

TITHYMALVS AMYGDALOIDES, siue characias.

Theoph. 9. hist. 12. Lactuarium [*τιθυμάλωυ*] mascula vocitata, Oleæ folio constat, & magnitudine cubitum æquat: huius lac, cum vindemia ircipit, exprimunt, & præparato vtuntur: purgat interius.

Dioscor. Tithymalorum masculus characias

[*χαρακίαι*, i.e. Vallaris.] vocatur: ab aliquibus Cōmatus (ita reddt Sarac. vocem græcam *κομάτης*) quæ ab effusa & ampla coma nomen traxit.) Amygdaloides (*αμυγδαλοειδής*, à foliorum forma, Amygdalæ similitudo;) aut Gobius (*γούβος*) nominatur. Porro sunt huic *caules* supra cubiti altitudinem, rubicundi, acri laeque succo referti: *folia* circa ramulos Oleaginis (*ὀλεαία*) sed longiora:

radix crassa & lignosa: in caulium cacuminibus coma est iunceorum virgultorum (*χρυσόειδών παραβόων*) & sub ipsis [*ἐν ὑπὸ αὐτῶν*]. Dalech. putat legendum *ἐπὶ αὐτῶν*, supra ipsa) canex quædam peluibus aut alueolis similes, ac in iis *semen*.

A Plinio lib. Tithym. 26. cap. 8. primus Tithymalus cognominatur Characias, qui & masculus existimatur:

ramis digitali crassitudine, rubris, rugosis [succosis ex vet. cod. reponendum] quinque aut sex, cubitali longitudine, è radice foliis pendulis, in cacuminibus coma lunci. Et hæc est Plinii de Tithym. characia opinio.

C. Bauh. pin. Tithymalus Characias 2. [Synon. phyt.] siue rubens peregrinus: Tithym. characias Matth Lac. Lon. Cast. & Tauern. Tithym. characias Matthioli, secundus Dodonæi, H. Lugd. pag. 1642. Tithym. characias legitimus 1. Clus. hisp. & hist. Tith. characias alter Dod. & Cæsalp. *Dicimus* nos Cæsalpinum hunc intelligere per Characiam 1. siue magnitudine præstantem, in asperis maritimis ortum: Camer. per Tithymalum characiam circa Veronam plurimùm: Et fortè Calceolarium in Baldo, & Anguillaram per Tithymalum Characiam, in Italia quibusdam locis Herba lazza, ac etiam Tortomaglio maggiore sicutum.

Spontè prouenientem nullibi obseruau, præterquam Monspelii, vbi abundat locis saxosis circa Castelneuf, florens Februario & Martio. Nascitur, auctore Clusio, in asperis montosisque per Hispanias, Valentino regno, circa Malacam, atque etiam supra Arelarem itinere Massiliens, & quibusdam aliis Narbonensis Galliæ locis: Martio flores profert.

Dioscoridis succus lacteus per aluum pituitosam bilemque trahit, obolisbinis in posca sumptis: at cum aqua mullâ vomitiones etiam mouet: circa vindemiam succus is congestis ramulis, mox distictis, & in vas inclinatis, excipitur. Aliqui adiecta Erui farina pastillos ex eo fingunt, qui Erui magnitudinè impleant. Alii in ficos que exsiccantur ternas quaternasque guttas instillant, vt cum iis marcescant, eiusmodique ficos ad vsum recondunt. Sed & per se tritus in pila cogitur in pastillos, atque reponitur. Porro, qui succum colligit, minimè obversum vento stare, aut oculis manus admouere oportet: quinnimò antequam

Locus Tempus

quam operi sese accingat, corpus, præsertimque faciem, collum, scrotumque & vicinas partes, adipem aut oleo cum vino perungere. Quoniam verò fauces idem exasperat, catapota quæ ex eo concinnantur cera aut decocto melle oblini, atque ita dari par est. Caricas verò binas ternasque solvendæ alui gratia satis est. Recens idem succus ex oleo illitos in Sole capillos detrahât, renascentisque flavos & exiles efficit, tandemque omnes aboler. Dentium cavus inditus, eorum dolores leuat: sed cera dentes oblinendi: ne fortè præterlapsus, fauces, linguamque malè afficiat. Tollit & illitu myrmeccias, pensiles verrucas, & quæ Thymi florem præsentant, itemque lichenas. Valet idem aduerfus pterygia, carbunculos, phagedenas, gangrænas, atque fistulas. Legitur semen Autumnum, & siccatum Sole leuiter tunditur, tandemque ab acerbis repurgatum loco mundo reponitur. Similiter & folia siccata reponuntur: quæ haud secus ac semen lactei succi effectum præbent, dimittit acetabolo pota. Sunt qui ipsa inueterant, admisso etiam cum lacte Lepidio, caesoque confuso. Sed & radix drachmæ pondere hydromelitis inspersa potaque per alium purgat. Decocta eadem cum aceto, dentium doloribus auxiliatur, siquidem eâ colluantur.

Trahit pituitam, inquit inter alia Plinius, sale addito in potu, bilem aphronitro. Si per alium purgari libeat, in posca: si vomitione, in pisto, aut aqua multâ. Est enim tam feruentis naturæ, ut per se extra corpori impositus, pustulas ignium modo faciat. & pro caustico in vñu sit.

TITHYMALVS VERRUCOSVS.

Pures huius radices, tenues, in vnam tandem coeunt, minimi digiti crassitudine, ac etiam maiore, lignosam, cubitalem ferè, cortice externè nigro, internè albo, lacte viscido præguante: *vires* multæ, lentæ, & fractu contumaces, ternes, subrubentes, pedales, ac etiam:

cubitales, alternatim adnata, *folia* sustinent, deorsum ferè secundum caulem reflexa, vncialia longiora, semunciam ferè lata, tenui lanugine oblecta, magis tamen infra, quàm supra quo fit ut inferior quoque pars magis quàm superna albicer: inferiora *folia* interdum rubent, nec non etiam superiora: *flores* in umbellæ floræ sunt, ex foliolis pettatis, ut Umbilici veneris simulidum à latu è terra prorumpentis: quibus succedunt *capitula* rotunda, crispo ceu arenularum minutissimarum congestu, aut verrucarum instar asperata: quæ matura vbi se aperiant, in tres partes diuiduntur, in quibus terna semina, colore & figura ferè similia Gallicrico, medullam habentia albam, oleaginosa valde.

Tom. III.

Trago Tithymali genus quartum, Tithymali Helioscopii species. H. Lugd. p. 1647. Tithym. helioscopius Dodonæi: Item p. 1650. Tithym. verrucosus Dalechampi: *figura dicitur*. Thal. Tithym. helioscopius Dodonæi. Ponæ in Baldo Tithym. verrucosus Dalecham. C. Bauhin. phyt. Tithym. 6. siue Myrtifolia fructu Verrucæ simili: In aridis & sabulosis gignitur propè Lugdunum ad Rhodani fluenta: obseruati & alibi.

Tithymalus non acris, flore rubro.

Tuberculis inæqualem habet radicem, longiusculam, fibratam: *caules* pedales, vel cubitales, prius purpurascens, non sine adnatis ramulis, *foliis* amicti Tithymali verrucosi, modicè in acumen rotundum desinentibus, glabris: *pediculi* è caulis fastigio aliquos exeunt (subiecta foliorum oblongorum rotula) umbellæ formæ, in furculos subiuuati singuli, *stipulis* in medio foliorum duorum, similibus acetabulis, paruis, quadrupariti, rubentes: è medio flosculo rubro exoritur ex breui pediculo *fructus* paruis triquetris, ut in cæteris Tithymalis, tuberculis exasperatus, ex cuius medio stilus & ad latus pediculus vel ramulus, sustinens folia alia duo, & in medio alium florem ac fructum. Cæterum, manat è vulnere lacteus liquor ut in reliquis Tithymalis, vicitin nequaquam acris aut feruidus, sed astringens, vnde Tithymali aut Etule dulcis nomen meruit.

Describe

Eos errare scribit Tragus qui Miliariam Plinii statuant. Gesn. hort. Erino cognatam herbam dixit, ut & Lobelius qui lupinum dulce *Erino cognata herbæ in C. Bauh. Lib. 1. p. 101.* *subz. vvolffstilleo* nuncupat] vel Lætoridi, Miliarie, Etulam dulcem Tragi. Etulam dulcem vel 7. Tragi etiam C. Bauhinus: & H. Lugdunensis, cui etiam Pityusa.

Montbelgardi & Genevæ obseruati florentem Maio, nec non in vmbrosis ac vliginosis montibus ac vallibus.

Radix vulnera mirificè glutinat, sed intrò assumpta vehementer vomitiones mouet. Eius exterior cortex lacte ex aceto per diem & noctè maceratus, deinceps autem resiccatus, tulus & in puluerem redactus postea dimidiæ drachmæ pondere in vino vel melicrato potus, quosuis aquosos humores & choleteram expellit, & hydropticis apprimè conducit, inquit Tragus.

TITHYMALVS SERRATVS.

Dalechampi.

Tithymalus serratus cubitali caule præditus est, per quem *folia* vncialia, alia culmo latiora, alia etià minus lata, pleræque non acuminata, sed subrotunda, denticulis per ambitum crenata, glabra, ut verò quæ umbellæ pediculis adcoitum subiciuntur folia,

Describe

Hhhh 3

multò iatiora quàm longiora, nonnulla quoque orbiculata, nihilquæ fecius in ambitu serrata: flores acetabulorum eao insidentes, muscosi, lutei: capitula masculula, triquetra, ex tenui pediculo Myrsinitis ferè patia. In nostra imagine non bene representantur serraturæ: folia etiam nimium acuta pinguntur. In Narbonensi agro frequens est, nec alibi temetè reperitur.

TITHYMALVS MYRSINITES.

Descriptio

Ranis doctantibus crassiusculis per terram maxima ex patre funditur, quos ferè quadam ambunt folia Myrti pinguiscula, colore glauco præsertim, in acumen distincta. Ramorum extrema in sulcos abeunt indidem ortos, pyxidata folia rotunda transadigètes, vmbellarum dis-

positos: quibus inter folia insident flores colore herbido, quorum singularia foliola puluilli instar habentia, anulis croceis donata sunt: pericarpia triquetra toridem grana continent.

Myrtaria cognominata candida, Lactaria [*τιθυμάλος*] est folis Myrti condita, verùm aculeatis parte postrema, sarmentula in terram demittens longitudine palmi, quæ non simul, sed alternatis annis, Theophrasto quidem auctore, fructificant, alia hoc anno, alia postero, quamquam omnia eadem radice exorta: loca montuosa desiderat: fructus Nux [*νάρυον*], unde huic Tithymalo *καρυίτην* cognomen.] appellatur, &c.

Tithymalum alterum, qui sèmina [*θάλις*] existimatur, Myrtitem [*μυρτίτην*] sc. à foliorum cum myrto cognatione] quem & Caryitem [*καρυίτην*] aut Myrsinitem [*μυρσινίτην*] vocant, Dioscorides similem scribit suapte natura Daphnoidi, foliis Myrti, sed maioribus ac fitimis, in summitate aculeatis: sarmentis ab radice dodecantalibus: addens fructum proferre, alternis annis, Nuci *καρύου* Lac. legit in vet. cod. *καρύου αλ. κρύου*] similem, sed leniter linguam mordentem: nasci & hunc in asperis.

Alterum genus Tithymali, quod Myrtitem vocant, alij Caryitem, Plinio est foliis Myrti acutis, pungentibus, sed mollionibus [ex vet. cod. maioribus] & ipsum etiam in asperis nascens. Colliguntur comæ eius Hordeo turgescente, siccataque in vmbra diebus nouem in Sole inarescunt. Fructus non patiter maturefcit, sed pars anno sequente, & Nux vocatur. Inde cognomen Græci dedèrè. Demetitur, &c.

Matthiolus in Diosc. hist. germ. & epit. Tithymalum myrsinitem ita pingit, vt eum nunquam obseruasse videatur, vel voluisse accommodare

Matth. h. 10. xaiur.

descriptioni Dioscoridis malè intellectæ, nullam appingens vmbellam eam nuculis, sed veluti magnam nucem: præterea eam non describit. Matthiolus imitatur Lacuna.

Tithymali Myrsinitis nomen vulgare italicum, præter *Tortomaglio* nullum nouit Anguillara. Eos falli testatur cum Gesnero qui existimant hanc plantam nucem ferre: fructum quidem concedit nuci similem, sed non magnum vt nux, quemadmodum voluit Matthiolus, & Lonicerus.

Quin & Lobel. in Aduers. commentitiam Tithymali myrsinitis effigiatam rixit Matthioli-nam.

Duas icones proponit compilator Tabern. sine descriptione: Tithym. myrsinites 1. & 2. Duas quoque Lob. in Ic. p. 35. Tithymalus myrsifolius Obl. p. 192. Item, Tithym. myrsites Dioscoridis Adu. p. 150. Ego has duas non separo, licet C. Bauhinus diuerfas statuerit in pin. vt mox dicemus.

Duas quoque habet H. Lugdunensis: Vnam p. 1642. Tithymali myrsinitis seu feminae Matthioli titulo: altetam p. 1643. Tithymali myrsinitis melius expressi inscriptione.

Nunc quamuis C. Bauhinus in phyt. Tithymali 8. siue myrsinitis primi duas apud Lobelium & Tabern. icones existere dixerit, atamen in pin. easdem rursus separat, tanquam ab inuicem differentes, inuisu sano, meâ quidem sententia, iudicio. Tithymalus myrsinites 3. siue latifolius, inquit, est Tithym. myrsinites Matth. Anguill. Dod. Gesn. hort. & app. Lac. Lon. Lob. Cæsal. Lugd. Calt. Camer. (hic addimus) Bellon. Obs. lib. 1. cap. 18. & 55. & Schwenckf. cui & Esula myrsifolia dicitur: Tithymalus myrsinites, myrsifolius femina repens Dioscoridis. Aduers. Tithym. myrsin. legitimes (huic Hispanis & Gallis ignotum ait) Clusio: Tithym. myrsin. 1. Tabern. Tithymalus verò myrsinites 4. siue angustifolius, est Tithym. myrsinites Dioscoridis Adu. Lob. icon. Tithym. myrsif. alter Tabern. Tithym. myrsinites in montibus Cæsalpino.

Non alibi quàm in Angliæ, Belgij & Franciæ hortis natum vidit Lobelius. Anguillara reperit in Marfisi, & multis Abruzzo locis, & montibus Nutisæ. In hortis diuersis diuerso tempore & florentem & femina maturantem ego obseruauit. Semel verò in hortum translatus, inquit Camerarius, sese vatis in locis propagat, ac illi facillè assuescit. Non caret admiratione, quod aliquando superfluas plantas à me euulsas, & in orto per acerrimam Hiemem proiectas, sequente Vere repererim adhuc integras & illætas, quæ postea à quodam amico rutilum aliò transplantatæ fuèrunt. Crescit sua sponte in Samnitibus.

Succus lacteus, radix, semen, & folia confimilem antè dicto [masculo characiæ] fortiantur facultatem. Sed ille ad citandas vomitiones hoc ipso efficacior, præceptore Dioscoride.

TITHYMALVS PARALIVS.

Lactariatum (*τιθυμάλων*) quod maritimū graecum [*παρωλιον κόκκον*] appellant, Theophrasto folio est rotundo: caule, totaque magnitudine ad palmum, fructu candido: demetitur cum vva nigrescere incipit, & siccatus fructus tritus potui datur, acetabuli tertia parte.

Tertius

Tertius Tithymalus παραλίος Dioscoridi vocatus, quæ aliqui Tithymalia (τιθυμαλία) aut Meconia (μυκονα), Dalech. mallet γλίχωνα.) appellare, nascitur in maritimis, ramis palmum altis (σπιθαμιαίς) erectis, ἑρδίοις. Sic vet. cod. Lacuna etiam legit ἑρδύος Ita & Scetapio, & Apul. Juberentibus, quinis, senilæ à radice exeuntibus: circa quos folia serie quadam digesta: eaque parua, quadantenus angusta, oblonga, & Lin. foliis similia (ισμότα λίσσα, vet. ἰκίετρα: capite in cacumine orbiculari (vet. addit πικρὸν. Sic etiam legunt Lac. & Orib.) in quo semen Erui simile, varium (album Plinio, Semen is incipiente vva colligi, & Siccata teri sumique acetabuli mēlura ad purgationes tradit) flores albi. Frutex totus cū radice lacteo succo turget.

Icon hic exhibita facta est nobis absenti-bus, non vt optauimus.

Credidit Brassauolus illud esse Alsebran Melucminus, & Auciēne Scetia, quod Dioscoridi Paralius est: sed ab eomeritō dissēnit Matthi-olus. Hinc autem fuisse notum Tithymalum paralius dicere non possum:

nun enim describit, nec vmbellam appingit: sed in extremitate caulium quiddam orboides forte, quia Dioscorides ait semen esse Erui semini simile.

Lacuna & Lonicerus Matthiolium imitantur, eadē censu à digni.

Dod. lat. in fol. [vbi ait à Celso Tithym. marinum propriè Lactucam marinam vocari] duas proponit icones: vni titulus, paralius ex locis maritimis: alteri Tithym. paralius ex hortis. Dubitat Celsi. hort. an Tithym. paralius à Matthiolo & Dodonæo pictus sit Cyparissias?

C. Bauh. phyt. Tithymalus n. siue maritimus: Eid. pin. Tithym. maritimus. Tithym. paralius Matth. Ang. Dod. Lac. Gefn. hort. Clus. hisp. Lob. Lon. Cast. Lugd. qui tres figuras vnius eiusdemque plantæ habet, Camer. & Tabern. Tithym. maritimus Castalp.

Variatis, qui in maritimis natus ab hortens, hinc duæ figuræ apud Dod. Aduers. præter Tithym. paralius virginis rubellis, foliis subnigris, flosculis ex herbæco luteolis, meminit & cerulei in torum. Non modò in Italia & Hispaniæ, sed & in Hollandiæ, Zelandiæ, reliquaque inferioris Ger. maritima ora, locis incultis, aridis & præaltis subinde nasci restatur Dodonæus: atque hunc ad hortos transtatum, luxuriantibus cauliculis & in longitudinem exercebantibus, rarioribus effici foliis. Ego apud mare prope Montepelium semine pregnantem vidi mense Augusto.

Paralii Tithymali vsus & reponendi modus similis est Characiæ & Myrsinit, Dioscoridi.

Tithymalus Dendroides.

Tithymalus sextus δὲ δὲ ποδὸς vocatus, inquit Descript. Dioscorides, qui in petris nascitur, foliosus est in acumine, denique spargit comam, succo lacteo pragnans, sububertibus ran. is. foliis circa ipsum Myrti tenuioris, semine Characiæ.

Septimum Tithymalum, inquit Plinius, Dendroidem cognominant, alij Cobion, alij Leprophyllon, in petris nascentem, comosisium ex omnibus maxime (maximis in vet.) cauliculis tubentibus, & semine copiosissimum, eiusdem effectus cuius Characiæ.

Tithymalum arborefcem dicitur Dendroidem in Creta vidit exercecere Bellonius ad altitudinem duorum hominum, caudice crassitudinis cruris.

Dod. gall. Tithym. 6. siue δὲ ποδὸς δὲ, leptophyllos quorundam, Bellonij. Eid. de purg. & in fol. lat. Tithymal. characiæ 3. siue caule non rubens, sed exalbidus ac candidus, forte Dendroides Matthioli: Item, Tithym. dendroides ex codice Cæsareo. Iconem à Lobelio pro Tithymalo dendroide propolitam, exhibet Dodonæus pro Characiæ tertio, ac distinguit eum ab arboreo, cuius effigiem proponit ex cod. Cæsareo, cuius folia nostra plantæ sunt satis similia. Dendroidem [subdit] in petrosis locis exire Dioscorides prodicit: in Creta Bellonius: Alonius in Tulsia, Liguria, & prope Maffiam. Matthiolus Dendroidem extra Terracina agrum Neapolitanam vrbem offendisse se refert inter Lixa antiquissima specus, plantæ arborefcem effigie: & in Tergestino litore hanc procul Tinnauo fonte in saxosis quibusdam rupibus. Qui tamen ab eo exhibetur, nequaquam amplè comæ aut Myrti foliis, sed oblongis, & Characiæ amulis pingitur: Hæc ille. Et tanquæ mirum est Matthiolium non describere Tithymalum dendroidem, & ei appingere comam siue vmbellam quæ nihil commune habet cum vilo Tithymalorum genere.

H. Lugd. duas proponit figuras: p. 1644. Tithym. dendroidis Matthioli: p. 1645. Tithym. dendroidis Dodonæi ex cod. Cæsareo.

Anguill. narrat Tithym. dendroidem vel petrarum ad altitudinem magni hominis exerce-re, in quo foliis vacuo, lignosissimo: comæ conflate ex tenuibus turculis: foliis similibus Myrti, paullo angustioribus: floribus luteis, aliorum Tithymalorum.

Camerario Tithym. arborefcens siue petraeus, est altitudine trium cubitorum, copiosissimo lacte abundans.

Separat C. Bauh. Dendroidem Lobelij à Dodonæi ex cod. Cæsareo, præter nostram opinio-nem. In phyt. Tithym. 9. siue arboreus folio Myrti: Item, Tithym. 10. siue dendroides ex cod. Cæsareo. Eid. pin. Tithym. myrsinites 1. siue arboreus: Tithym. dendroides Matth. Gefn. hort. Lac. Lob. in Adu. & Obs. p. 194. & Castori. Tithym. charac. 3. Dod. Tith. arbor. myrsifolius Lob. ic. p. 359. Tithym. arborefcens Cæsalp. Item Tithym. myrsinites 2. siue dendroides ex cod. Cæsareo. Dod.

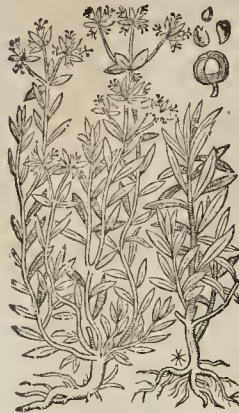
E semine facillè in Germania nascitur, sed difficulter tenellæ plantæ, vt poret frigoris impatientes in alterum annum durant, in hortis: Cætera de loco ex Dodonæo antè habentur.

Tithymalus Dendroides similiter vt Charac. Locus. cias, Myrsinites, Paralius, Helioscopus & Cyparissias reponitur & similiter operatur.

ALYPVM MATTHIOLI, TITHYMALIS
affine. CAP. XX.

Descript.

tibus, secundum longitudinē decurrente neruo.

Verba autem Matthioli de Alypo, si quis cum figura plantæ quam describit, conferat, deprehendet eum sibi non constare, vt meritò cum increpat Dalechampius.

Ac hallucinatur Coldenbergius in eo, quòd in Dispensat. Cordi supra diacast. dicit, herbam quæ Alypi nomine hodie cognoscatur, affabrè Matthiolum in suis comm. depictam exhibere.

An Anguill. epist. 14. Alypum passim in Sclauonia (Illyria) insulis proueniens?

ALYPVM QVIBVSDAM, SIVE ESULA
rara flore purpureo.

Descript.

ta, coniugatum ex modicis interuallis, breuibus pediculis donata: flores è ramorum cacumine

pendent, aliâ depositione quàm vilo Tithymalotum, coacternati in racemum persilem, singuli oblongi, nolle xigur formâ, colore purpurascente: radix valdè proluxa & satis crassa. Lac ex omnibus partibus acre & feruidum Tithymalotum morte fundit.

Duas figuras habet Lobel. in Ic. Plant. p. 372. sub titulo Esula raræ è Lio Venetorum insula, In Obs. verò p. 201. vnam tantum.

C. Bauh. phyt. Tithymelus 2. siue putrafcentibus floribus marina. Eid. pin. Tithym maritimus 4. siue purpurafcentibus floribus: an Alypum Anguill?

H. Lugd. p. 1655. Esula rara, Penz & Lobelii: Item Esula rara è Lio Venetorum insula, Penz alia. *Duc eiusdem planta effigies.*

Non alibi quàm littoribus, & insulis sinûs Adriatici reperitur, & in Lio insula exigua.

Licet autem Turbith Antiquorum esse neget Casp. Bartholinus in suis parad. inter Botanica: posse tamen huius radicem succedaneum veri Turbith esse admittit, & Turbith Venetum appellari, quòd pares in purganda pituita molitur effectus.

TITHYMALVS APHYLLOS.

Caulis recti
nudi quales Sparti aut Genilæ, aut certè paucissimis foliis donati circa Veris medium & Autumni; cum floribus in summitate pallidis, qui breui decidentes, cauliculos nudos relinquunt, anni reliquo. Intra stoculos autumnales semen latitat, etli autè perfectè matura, apud nos tamen sata non

crescit. Attamen frequens admodum est hæc planta in maritimis Africa. Ex ea lac abundanter exstillat colore albo, sapore acutissimo & quasi caustico.

Æthiopes hæc plantâ siccata & in puluerem redacta vtuntur in condimentis, sicut nos Piper, inquit hist. nat. lib. 23. cap. 1. Ferd. Imperatus. Quidam existimant esse Xabram & Camarotum Rhasis, quam Rauuolfius se circa Tripolim obseruasse scribit, & quæ H. Lugd. Planta lactaria: vt & C. Bauh. phyt. dicitur. In Africa denominatur vocabulo quod nobis Piper longum denotat.

FINIS LIBRI TRIGESIMI QVARTI.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXV.

HERBÆ CRASSIFOLIÆ ET SVCCVLENTÆ.

Nunc reuertemur ad eas, quæ penè totæ succi sunt, quarum quædam inter eas, peculiari privilegio donatæ, ut etiam radice tenui cumfæ vuant & crescant, etiam nullo suscepto nutrimento, quod miraculo quis proximum putet.

PORTVLACA, ANDRACHNE, VETERIBVS.

CAP. I.

ADRACHNES [ἄδραχ-
νῆς] nomine diuersa stirpium
genera comprehenduntur.
Theophrastus enim libr. 1.
hist. plant. cap. 8. & 15, item
4. hist. 4. Adrachnes arboris,
quam Portulacam Gaza red-
didit, meminit. Sed de hoc

Adrachnes genere cùm alibi petraëtatum, plura
hic repetere instituti nostri non est. De herba
duntaxat, quam 1. caufar. 10. & 4. caufar 3. exhi-
bet, sermone facete dectruimus.

Huius igitur Dioscotides duo genera consti-
tuit: Ἀνδραχνην [satiuam intellige] & Ἀνδραχνην
ἀγροίαν, h. e. Andrachnem siluestrem. Hanc sic de-
scribit. Portulaca siluestris [sic Ald. Patif. ca-
ret] cognominata, foliis est quàm antè me-
morata [satiua] crassioribus ac densis. Locis
petrosis nascitur: interdum & in hortis. Folia
verò habet Oleæ, sed minora multò, verùm plu-
ra, eaque tenera: *cauciculos* rubicundos, ab vna
radice frequentes, in terram inclinatos: qui
quidem commanducari succulenti percipiuntur,
viscidi & subfalso gustu. Vim calfactoriam, ac-
rem & exulcerantem: ac strumas quoque cum
axungia imposita discutit.

Et hæc portulaca siluestris Dioscoridis, histi-
ta, exulcerans, quamnam planta sit, nos adhuc late-
re, ingenuè fateamur. Dodonæus autem Ille-
cebram esse sibi persuadet. Præter Portulacam
maiolem satiuam, & minorem siluestrem, am-
bas eiusdem generis, & aïian quandam, & qui-
dem siluestrem, à Græcis quoque ἀνδραχνην

ἀγροίαν nuncupatam, veteres referunt, quæ alio
nomine Illecebra à Latinis appellata est, inquit
Dod. Confunditur autem hæc quandoque cum
minore, siue siluestri Portulaca, eiusdem fo-
netis cum hortensû. Neque ab hoc errore ple-
raque Dioscoridis exemplaria libera sunt. Nam
quod in Portulacæ siluestris descriptione, *caucis-
culos manducatos bonum succum parere, viscosos &
aliquantulum salfos esse* affirmatur, ad minorem
siluestrem referendum est. Quod verò sequitur:
vis ei ex calfactoria, acris, exulcerans, &c. non hu-
ius, sed Illecebræ facultas est.

Iam & Peplis, ab Hippocrate Peplion, non-
nullis quoque Portulaca siluestris appellatur, Peplis. Pe-
Dioscoride teste. Quæ occasio cur Plinius lib. *peplion.*
& cap. 20. scripserit, Portulacam, quam Peplion
vocant, non multum satiuâ efficaciorẽ esse:
sed ibi Portulacam cum Peplio herba diuersiffi-
ma confundit: confundit quin etiam vires sylue-
stris cum satiuæ Portulacæ viribus.

Recentior ætas & quandam superioribus ma-
rinam dictam Portulacam annumerat, quæ cùm
fruticosa sit, lib. 8. H. n. post Halimum requiren-
da.

Telephium etiam, quod à nobis Anacamferos
inscribitur, ob formam ei concessam, Trag. Pot-
tulacam maiorem dicendam putauit, licet nemo
antiquorum herbariorum ita vocarit.

Sic Alfinem palustrem minorem folio oblògo,
sibi Portulacæ aquaticæ nomine misit ait C. B. *Alfina pa-
lustris.*

Portulaca verò aquatica Thalii, foliis satiuæ
minoribus, seminibusque iisdem: quid sit in-
quendum.

liii

Caretum quam Græci ἀνδράχνη nominant, & ἀνδράχνη, Latini Andrachnen & Adrachnen vnus lueiæ elisione dicunt, & Portulacam: Germani *Burzel*, & *Burzelkraut*; porcelen item, ac *porcelenkraut*: Belgæ *porcelleyn*: Galli *du Pourpier*, aut *Pourcellaine*: Itali *Porcellane*, *Procacchia*: Hispan. *Verdolaga*, *Baldroegues*: Angli *Porcelain*.

Adrianus Turnebus Adu. l. 8. cap. 23. edit. Lut. Portulacam etiam Portularam dicendam existimauit, quod foliis portulas imitetur. Sed exemplar antiquorum voluminum desunt.

Nobis porid triplex Portulaca cognita, est, de quibus nunc agendum.

PORTULACA SILVESTRIS minor, siue spontanea.

Descriptio

PAssim in hortis & vineis nascitur spontanea & siluestris Portulaca, multis numeris minor, quam fatiua, tota terræ appressa, nec humo surgens, radice cassiusculâ, sicuti & ramis, succulentis, multitudine: folia vngue digiti minimi ferè paria, succulenta, crassa, atroxrenia: flores pusilli, multicoli.

Negatur esse genus gerium Portulacam siluestem siue alteram, vt vocat, Fuchsius negat esse Aizoi genus tertium, contra quam vt aliqui seducti mendosis Dioscoridis exemplaribus credunt. Nam quod plerique nomina harum plantarum confuderint, factum subinde esse ait vt multa adulterina, quæ tertii generis Aizoo debeantur, capiti de Portulaca siluestri inserta fuerint, quæ omnia expungenda veniant.

Caput de Portulaca sil. videatur superfluum. Marthiolus integrum ex Dioscoride caput de Andrachne agria demit, licet Portulacæ siluestris genus hoc depingat. Et certè in his exemplaribus, quæ Colonie All. I. Stoe exquidit, cum comm. Marcelli Virgillii, vnus tantum generis Portulaca describitur, sicut & Ruelliana habent exemplaria.

Videtur degramatum. Quod itaque ad siluestris Portulacæ appellationes attinet, variant exemplaria Dioscoridis. Et optandum sanè esset, vt suo loco quæque plânta, in Veterum scriptis collocaretur, quod si fieret, maiori cum fructu illa legeremus, inquit Tragus. Sed ea semper fuit scolorum in deprauandis optimorum autorum scriptis perueritas, vt cum aliquid minus intelligerent, statim immutato ordine pro libito transponerent, aut omnino expungerent, substitutis in locum adulterinis sententiis, quo factum est, vt vetusta & emendata exemplaria prorsus perierint, relictis nouis & deprauatis, quibus, si rem diligenter consideres, quod alibi desit, alio loco superfluum

inueniatur. Id cum in aliis multis capitibus Dioscoridis contigerit, tum verò in descriptione Portulacæ haud obscure videre est. Nam Andrachnen duorum generum esse ait, hortensem & agrestem, sicuti rei veritas sese habet. Rursus sub descriptione Sedi minoris, tertium illud genus, Portulacam agrestem esse, & Illecebram, ac Telephion dicit tradit. Præterea Telephio proprium dicatum est caput, quo loco Portulacæ agrestis seu Illecebræ iterum facta est mentio. Quis ergo non videt, in his mendosis exemplaribus, omnia esse confusa, nihilque vel suis propriis nominibus appellatum, vel suis locis dispositum? Sed cui adscribemus hæc, nisi temporis, quo omnia & variantur & abolentur, iniquitati, & herbariorum ac medicorum imperitiæ & negligentia?

C. Bauh. pin. Portulaca 2. siue angustifolia, vel siluestris, vt Trago, Math. Anguill. Fuch. Dod. Lob. Obsp. 210. Icon. p. 338. Hist. Lugd. Cast. & Gerardo: Portulaca aruenis Tabern. Portulaca spontè uascens Cordo hist. Portulaca angustiorib. foliis Cæsalp. Cepæa Cordo in Diosc. Lon. descer.

Portulaca exigua siue aruenis Camerario.

Herbula nõ ab aliis, vt autor perhibet, demonstrata, pinguis, sublutea, *coliculis* incuruis aliquantulum proeumbentibus, foliis minutis, Portulacæ syluestris, pallidioribus tamen, semper geminis: nigro *semine* in vasculis paruis, Portulacæ similibus, sed quæ longioribus Pediculis, & gracilibus, nituntur, & maturè incipiunt hiare antequam *semen* plenè perficiatur. Sapor illi nullus qui notari queat, præterquam herbaceus, vt in Alsine.

Camer. Portulaca exigua siue Andrachnion aruense. C. Bauhin. pin. Portulaca 3. siue exigua Camerarii.

Primo Vere in agris frumentariis frequens est circa Lyphiam ante Cremensem portam.

PORTULACA HORTENSIS latifolia.

Simplice fere est radice, progressu temporis lignescente, cui libræ paucae appendæ: caules plures emittit pedali longitudine, non raro breuiiores, teretes, subrubentes: folia incondita, succulenta, ex angusto principio, quo cauli adnascuntur, sensim dilatantur, sapore subacido: inter quæ oriuntur *st. sculi* lutei, stellati, apicibus concoloribus: hisce succedunt pericarpia rotunda, *semen* continentia pusillum, pullum.

Portulaca quamuis græca ἀνδράχνη voce prima-

primatur tamen ^{αδράχμην} dicendam potius contendit Lobelius, quod teneritudine quadam lacta & carnosa in exortu luxuriat, ramulique ac folia albicent, quadam spumosa fuligine, siue tenui quapiā aspergine cincta, & aura spumosa, quam ^{αχρὴν} dicit, additque non adstringere, sed refrigerare, legendum esse apud Dioscoridem, idque notandum cum, qui attentius caput de Portulaca à carcere ad calcem lustraturus sit: hanc enim illius primam & summam esse facultatem. Facilem autem esse lapsum, rerum ignarorum amantissimum, typographorumque, ^{εὐχρηστὴν ἐχρησθέντων}, pro ^{εὐχρηστὴν}.

Turnero dicitur Portulaca, vt & Cordo in Dioscor. sativa Anguill. (^{γλισσίδι} in Græcia) Cordo hist. Dodo, gall. Hist. Lugd. & Eyst. Portulaca hortensis Brunfels. descript. Trago, Fuchs. & Dodonæo. gall. Portulaca domestica Matth. Lob. in Obsp. 210. Icon. p. 388. Cast. Tab. & Gerardo. Portulaca maior Camer. hortensis Gesn. hort. Portulaca maior foliis Cefalpino.

In hortis ac eorum areis subactis ac stercoratis commodè ferit Martio aut Aprili: Junio verò ac deinde in Autumnum vsque viget ac viret: Solum desiderat lætum, pingue, non aridum.

Vim habet, vt auctor est Dioscorides, adstrictoriam (^{συσφιγνὴν}: ^{συνιέντην} refrigeratoriam, & Lob.) Imposita cum polenta capitis doloribus, ac tum oculorum, tum ceteris quoque inflammationibus: itemque stomachi ardoribus, & erysipelatis, ac vesicæ denique cruciatis auxilio est. Pro cibo verò sumpta, dentium stuporem & stomachi ac intestinorum fluxionem, fluxionemque deuulcer. Et osione tentatis renes & vesicam adiuuat, ac veneris impetus exoluit. Simili effectu prodest eius succus epotus, etiam in febribus hecticis, valet & siu multumque cocta, contra teretes lumbricos, cruentam excretionem, ac dysenteriam: iremque ad hæmorrhoides, & sanguinis eruptiones, nec non & aduersus sepsim (^{συνιέντην}) mortus. Sed & oculatorum medicamentis viliter admiscetur, ac intestinis fluxione laborantibus, erosive vuluis infunditur. Quin & ad capitis dolores ab æstu obortus cum rosaceo aut simplici oleo irrigatur. Erumpentes quoque, in capite papulas cum vino exterit. Vulneribus denique, quæ ad siderationem spectant, cum polenta imponitur.

Ex Plinio memorabiles Portulacæ vsus perhibentur: Sagittarum venena & serpentium hæmorrhoidum & presterium restringit pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahit. Item Hyosciamy poro, è passoque expresso succo. Cum ipsa non est, semè eius simili effectu prodest. Resistit & aquarum vitris, capitis dolori, vlcereibusque in vino tusa & imposita. Reliqua vlcera cum melle commanducata sanat. Sic & infantium cerebro imponitur, vmbilicoque prociuo, In epiphoris verò omnium fronti, temporibusque cum polenta. Sed ipsis oculis è lacte & melle. Eadem si prociuant, prodest, foliis tritis cum corticibus Fabæ. Pusillis cum polenta & sale, & aceto, ac cerâ. Et vlcera oris, tumoremque ginguarum commanducata cruda sedat. Item dentium dolores. Tonillarum vlcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabiliri commanducata. Cruditates sedat, vocemque firmat, & stimulat. Ceruicis dolores cum galla & Lini semine.

Tom. III.

mine pari mensurâ sedat. Mammatum vitia cum melle, aut cimolia creta. Salutat & suspiriosis, femine cum melle hausto. Stomachum in acetiariis sumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et alias manducata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dysentericæ & vomitis datur ex aceto, vel bibitur cum Cumino. Tenefsmis autem cocta, & comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus mulierum acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis cum sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat, & vesicas. Ventris animalia pellit. Ad vulnerum dolores ex oleo cum polenta imponitur. Nervorum duntias emollit. Venerem inhibet, venerisque somnia. Pterorii viri pater est Hispanie princeps, quem scio propter impatibiles vix morbos, radicem eius filo suspensam è collo gerere præterquam in balneis, & ita liberatum incommodo omni. Quin etiam inueni apud autores caput indelutum destillationem toto anno non sentite. Oculos tamen hebetare putatur.

Portulacæ quidam vt cibo vtuntur, inquit Gal. *Galenus.*

2. alim. sed imbecille præstat alimentum, idque frigidum humidum & glutinosum. Vt medicamentum autem dentium stupori medetur, oblectorem suum morsus experient. Et iustus lib. 6. simpl. Portulaca frigida & aqua temperamento est, pauca cuiusdam particeps assentatis. Proinde fluxiones repellit, & maximè biliosas & calidas, cum eo quod eas mutet, & alteret, magnopere refrigerans. Et fuerit sanè in refrigerandi quidem facultate tertii excessus: à temperatis, in humectando verò secundi. Hæc ratione æstuant, vt si quid aliud, adiuuat tum ventris osculo imposita, tum totis hypochondriis, maximè in febribus hecticis. Præterea stuporem dentium sanat, nempe qui ab acidorum contactu asperè exsiccati fuerant, leniens atque repletus, vt epotum viscosam habeat humiditatem. Similiter verò & succus eius. Itaque non foris modò impositus, sed epotus quoque refrigerat. Hoc sanè & rosi herbe comelæ accidit. Quoniam autem restringit, vtiliter in dysentericis editur, & muliebri profluio, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc quidem multò est, quàm herba, succus ipsius efficacior. In his curæ tum torporem discutiunt Portulaca, causam reddi Galenus. Alexander tamen Aphodiscus hoc Portulacæ munus cæcis rerum facultatibus, & abditis causis acceptum retulit.

Cæterum, Vallembertus infantibus laborantibus crustis faciei particulatim interdicit Portulacam nutriticibus, propter proprietatem occultam, huic morbo nocuam, si internè sumatur, licet externè applicata vtilis sit.

C E P Æ A.

CAP. II.

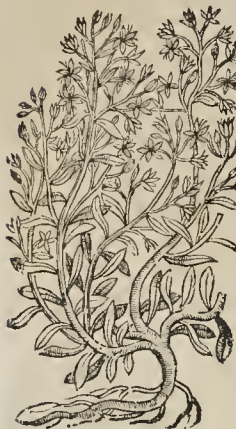
Spargit per tertiam folia succulenta, Portulacæ similia, minora, subrotunda, alia per caules cunctos, bito proceriores, ramosos, ex oblongo per extemum torunda: flores in caulibus à medio, summo tenus ex vncialibus pediculis plures congesti, suis tamen petiolis minoribus nixi, parui, albicantes: radix obliqua, gracilis, breuis, multis fibris capillata.

Matthioli. veram & legitimam Cepzæ sibi

liii 2

cognitam affueerat: nec tamen vllam notam ad-
dit, vel figuræ, vel naturæ, nedum locorum, quæ
nos certiores faciat, illum ad amiffum Cæpæam
exploatam habuiffe.

Synon.

Color flo-
rum ex purpu-
reo candican-
tium, vel luteo-
rum, mihi-
dubium mo-
uet, an Cæ-
falp. l. 15. ca. 23.
noſtram Cæ-
peam intelli-
gat. Sed vi-
deo id adſe-
rere C. Bauhi-
num, quare ei
fides habenda
erit.

Græcis vt
Dioſcor. dicitur,
καταία: Latinis,
vt Plinio lib. 26.
c. 8. Matthiol.
Anguill. Lon.

[quoad iconem C. Bauhin.] Lob. in Adu. & Obſ.
p. 14 ac Ic. pag. 393. Caſt. Cæſ. Tabern. Cluſ.
hiſt. & C. Bauh. pin. Cæpæ. Germ. Cæpenkraut,
Vveſſch harnkraut, Tabern.

Locus &
Tempus.

Obſeruauit Cæpæam variis in hortis virentem
Nouembri, repositamque lanuatio, ac Aſtate
floreſcem. Occurrit inter Valentiam & Lug-
dunum, au bois de la bonne Alemagne: Genæ
extra portam S. Geruaſii. Author eſt Plinius
Cæpæam Portulacæ ſimilem, nigriore radice, ſed
inutili, in litoribus arenofis naſci.

Vires & v-
ſus.

Cæpæ Dioſcoridæ folia pota cum vino v-
rine ſtillicidio & ſcabioſæ veſicæ (veſicæ malis,
Plin. nec plura) auxiliantur. Maxime tamen hoc
faciunt, ſi cum aſparagi myacanthini appellari
radicum decocto bibantur. Paulus radicem cum
Myacanthino alparago potamvrinæ ſtillicidii
ex obſturatione obortus prodeſſe ſcripſit.

SEDVM ECHINATVM, vel ſtellatum flore albo.

CAP. III.

Deſcriptio

EX radice breui, multis fibris capillata, caulis
vnius, vel plures prodeſt ſpithamei, piogues,
ſupini, teretes, ſæpe ſimplices, aliàs in duas alas
diuiſi, non tamen facile fragiles: folia Portulacæ,
ſubacida, carnoſa & ſucculenta, coloris viridis,
extremâ orâ, quæ latior etiam eſt, ſerrata, ſaporis
Sedi maioris vulgaris: folia inferiora caulibus
excreſcentibus exſiccantur & corrugantur: cau-
libus ex certis interuallis ad latus adnaſcuntur
flores ſtellati, Sedi, quinquepartiti, albi, apicibus
purpuraſcentibus, quinque ſoliis acuminatis, ter-
retibus, viridantibus, totum florem obuallanti-
bus: caſpula ſtellaræ ſuccedunt ex radiis quinque
plurimum, rariùs ſex, compreſſis, ſemen conti-
nentes, minutum, Aizoi vulgaris.

Aizoum pe-
regrinum
Clam.

Camerario hort. qui Aizoum peregrinum vo-
cat, Cæpæ non ineptè adſcribi poſſe viſum fuit.
Quidam Lunariam appellant.

Dnæ (Cæpæ ſc.) ſunt Cæſalpino in patietib.
opacis naſcentes, vix excedentes quatuor digi-
tos foliis latitudine vnguis, modicè anguloſis:

quæ Alteri quidem prope radicem denſa ſunt, vt
in Semperiuo: Alteri autem rata, quæ & ramo-
ſior eſt: floſculi candicantes: radix tenuis: fru-
ctus ſtellatus. Quidam Vmbilici ſpeciem putat:
Dioſcorides herbã Paronychiam appellat. Ego

contra Cætal-
pinum non du-
as, ſed vnam
conſtituo, æta-
te quidem dif-
fere ntem.

Fab. Colum-
næ Semperiuo
tertium Dioſ-
coridis & Plinii.

C. B. phyt. di-
citur Sedum 25,
ſiue flore ſtella-
to, & Telephiu
Imperati Cam.
hort. Ego Tele-
phium Impera-
ti non noui,
quod ſciam, ſal-
tem ſub eo no-
mine. Verùm

non poſſum mihi perſuadere Camerarium de-
ſcripſiſſe nomine Thelephii eam plantam, quam
pro Aizoo peregrino deſcripſit & depinxit ico-
num libro n. 2. Quis in tam excellenti Botanico
putet memoriam ita labilem circa plantas ſui
horti: mihi longè alia ſtirps eſt.

Fœl Platerus in cuius horto primum à me vi-
ſa, vocabat Cæpæam alteram, non obſtantibus
nonnullis, qui Tragium nominandum putarunt.

Montbelgardi in horto E. C. quotannis ſpon-
tè pullulat, virens Heme, virens Iunio, Iulioque
florens.

SEDVM ECHINATVM flore luteo.

Simile iam Deſcri-
pſiſſe, ſed
minus, quod
ſpontè ortum
vidit Columna
in pariete vete-
ræ ædis D An-
tonii extra vr-
bem, poſtea
multis locis hu-
mentibus: tor-
to habitu eſt ſimi-
lis ſuperiori, fo-
liis tamen va-
riat non ſinua-
tis, magis ad
Portulacæ folia
accedentibus,
ſed minoribus:
flores item non
albos, ſed luteos
proinit, eodẽm-

que tempore perficitur: guſtu etiam ſimili.

Nec dubium eſt, inquit Columna, quin idem Vires.
ſpecie & viribus ſit Semperiuum hoc tertium
Dioſcoridis flore luteo, cum Semperiuo eiuf-
dem tertio flore albo.

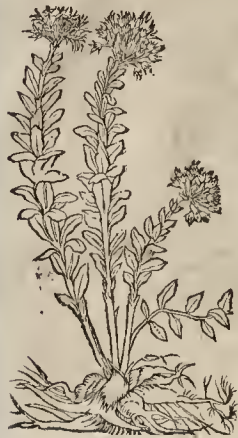
ANACAM.

ANACAMPSEROS, VVLGO

Faba crassa.

CAP. IV.

P Edalis & altior est Anacampseros, *caulis* rectis, teretibus, quibus perquam crebra adnascuntur *folia*, surrecta, succulenta, Portulacæ foliis longiora, colore glauco, rubedine aliqua subinde perfuso, crenata, aliàs integra: flores in umbellas digesti, albi, quorum singuli quinque foliis constant: *radix* subest tuberculosis glandulosisitrumosa: nullo v. nec sapore, nec odore excellit.

Per Fabam inuersam, *Genandi bonen*, herbã latis foliis, ad Halicacabi folia accedentibus, existimamus Eucharium Ræsi. Anacampserotem intellexisse; cuius iconẽ habet p. 207. sub titulo *Marr-*

psesser. Vernicularis & Crassula. Ibi tamen nulla descriptio conueniens. Fabulosum etiam est quod dicitur ferre Fabas inuersas: id enim desumptum ex nomine.

Faba autem inuersa dicta est, quia radix immanumens tuberculosa faciet, quæ Fabarum impleat magnitudinem.

A Doxithemo inter vulnerarias numeratur, diciturque esse Telephium Dioscoridis, argumento à pictura & viribus petito. Verùm ab eo & ineptè describitur, & pro ea importunè, Orchididis maioris icon proponitur, quæ in Botan. hæredum Egeuolphi pag. 297. exprimitur.

Pro Telephio hanc videtur quoque admittere Lobel. in Adu. Quin & Fuchsius Anacampserotem ad Dioscoridis caput de Telephio reducit, esseque perhibet (nominis Bellonium & Soleandrium) qui Acetabulum alterum esse putent, quorum sententiam non admodum obscuram esse iudicat. Mitium autem eum credere, Illecebram Romanis dictam propriè huic plantæ conuenire. Alii inter spuria Telephii hanc vocem delent.

Porrò an sit Telephium hæret Tragus, dicens: Quod illi in Dioscoride sit nomen, Herbari nihil eum exposuerunt certi. Nam alius Scrophulariam, alius Fabam grossam, alius Portulacam maiorem, alius potremò Semperuiuum nominant: Quod ad me attinet subscribo opinionibus duabus postremis. Nam si respicias formam, Portulaca maior non ineptè dicitur: rursus si perpetuitatem eius consideres quid obstat quominus à *Λίζιον* vocetur: Et videtur mihi omninò esse Aizoon, quod Dioscorides Chrylocomẽ appellat. Et quamuis nomina quæ eo loco adfert Dioscorides, non satis ad præsentẽ herbam quædrent, non tamen de nominibus semper sollicitos esse oportet, vbi de re ipsa constat. Multi

propter radicis formam ad Satyria pertinere arbitrantur. Sed si rotam eius substantiam perspicias, rectius ad Portulacam, Sedũ maius & minus referes. Sin verò Telephium fuerit, vt multi arbitrantur, certè id est, quod à Diosc. Portulaca agrestis dicitur. Trago verò nunquam subscripserit Cronenburgius, quod Telephium illud *hymel schlutem* vocatum Dioscoridis Chrylocomen crediderit: ac eos mirus verè sentite scribit, qui Sedi genus alterum, ac Semperuiuum minus, Fabam hanc crassam & inuersam arbitrantur, cum potius hoc nomine Telephũ hoc, Cæli clausi dictum, intelligendum veniat.

Tragi opinio reiecta.

Cæli clausi Cronemb.

Cronenburgii sententiam respuit Amatus alle-rens lib. 4. cap. 91. Fabam crassam, Sedum minus Dioscoridis esse. Idem lib. 1. cap. 183. negat Crassulam maiorem Telephium esse. Cuius opinionis quoque est Rob. Constantinus.

Sedum minus Lob.

Anacampseros piguitur à Matthiolo nomine Fabariæ, meritoque negatur esse Telephium huius verbis. Quamquam non desunt, qui existimant Telephium esse Fabariam: cum tamen nulla repetiatur qualitate prædita, quæ abstraxiora, siccantisque facultatis particeps dici possit, vt Galenus Telephium esse testatur, foliaque proferat Portulacæ longè maiora, eorum sibi è sententia planè adtipulari non ausim: tamen ea compluribus notis Telephium referre videtur. Velim tamen in his, vt in aliis quoque dubiis plantis, suum cuique esse iudicium. Lib. verò 3. cap. de Teuctrio, quosdam producit, qui Teuctrium alterum Plinii esse contendunt.

Fabaria. Matth. Falso Telephium.

Dicitur Scrophularia Trago: Scrophularia media vel tertia Brunfels. tom. 1. rhap. 37. Herba crassula, Cordo dispersa. Crassula maior, Amato, Cæs. Thal. & Dod. gall. Crassula siue Faba inuersa Gerardo: Faba inuersa Ioub. dec. 1. par. 2. Faba inuersa, siue Crassula Gesn. hort. Lob. in Adu. & Icon. p. 389. Fabaria Beton. hæ. Egeuolphi pag. 74. Matthiol. Guil. & H. Lugd. Acetabulum alterum Cordo in Diosc. Acet. alteri album Fuchs. Sedum minus Amato. Sedi genus alterum, & Semperuiuum minus, Cronenburgio. Telephium Matthiolo, Gesn. hort. Lob. Obs. pag. 211. Tabern. Cast. & Camer. Telephium album Fuchs. Telephium alterum, siue Crassula Dod. lat. Telephium siue vulgare C. Bauh. pin. Telephium vulgare siue secundum, Clus. hist. Corilodon alterum Dioscoridis, Columnæ: Umbilici venens species Bell.

Synonyma

Alii, vt annotat C. Bauhin. pin. foliis crenatis & subrotundis, vt Basilea provenit, pingunt: Varietas alii oblongis & integris, vt Lob. Dod. & Clusius. Flore est communiter albo, est & luteo: reperitur etiam flore purpurascens, & foliis rarioribus, estque Telephium 3. purpurascens flore, Clus. hist. Huc referendum id quod solo folio glauco, caruleoquæ à vulgato differt, quod Telephium glaucum verius, Lob. Obs.

Cum autem aduersus hernias hæc herba vsurpetur, idèò Germ. *Bruchwurzel* appellata est & Nomina *Knabenkraut*. Sortita est & alia nomina, nam à linguarum sanandi facultate, *vundkraut*: & à forma radicum, *zumpenkraut*, *fortzencin*, & *fortzquang* & à similitudine foliorum, *Bonenblatt* cognominatur. Dicitur etiam *Fettebene*, *Donnerbonen*, & à superstitione, Herba S. Iohannis. S. Iohannis *krant*. Inter omnes plantas, inquit Tragus, vix alia reperitur, quæ diutius vireat, & ab ineritu vindicetur, hæc ipsa nostra Scrophularia, qua de causa nonnulli, præsertim Medioma:

trices in vigilia D. Ioannis illa ad superstitiones suas, vi & Artemisia vti tur. Nam quamprimum ea dies transierit, suspendunt hanc herbam in conclauibus suis, alii etiam parietibus imponit, & supra ianuas collocant, quibus in locis longo tempore vitet, & continuo repullulascit, ita vt circa festum Natiuitatis virentem eam repetas. Hoc verò illi faciunt, eâ spe & fiducia persuasi, qua credunt illi homini qui herbam suspenderit, nullam lethalem agri tudinè accidere posse, tantisper dum illa incolomis sit & vigeat. Sed relictis his superstitionibus, ad propositum redeamus. Belgæ vocant *avondecruyt*, & *Sincrovertele*. Gallis *Reprise*, *loubarbe des vignes*, *Fene espeffe*. quibusdam *Grassete*, aliis *Orpin*, aliis denique *Chicotrin* dicitur. It. & Hispan. *Faba grassa*: Angl. *Orpyne* Nomencl. pann. *Sily* sive.

Locus & Tempus. Nascitur sine vilo negotio, & præcipuè locis vmbrosis. appetente Maio mense caules emitit, qui Iulio & Augusto flores proferunt.

ANACAMPSEROS PURPVREA.

Descript.

Particum alba, magnitudine caulē habet ex radice stumosa, rectū & rigidum: foliorum dispositio eadem quæ in hoc, anguliora, longiora, dilutioraque virore tincta, petinde denticulis quibusdam per ambitum incisa: flores sutculis in sident vmbellati, iam dictæ Anacamperotis, sed rubentes, quo etiam

colore sunt stamina media & apices.

Synon. Est hæc Scrophulatia seu Portulaca maior, Tragi: Fuchf. & H. Lugd. Telephium purpurascens: Lob. in Ic. pagin. 389. H. Lugd. Cam. ep. Tab. & Ger. Telephium floribus purpureis: Clus. hist. Telephium 5. purpureo flore: Fuchf. ic. Acetabulum purpureum alterum: Lon. Faba: Cæs. Crassula montana: Columnæ par. 2. Rapuntium vmbellatum: C. Bauhin. pin. Telephium 2. siue purpureum maius. Hoc, inquit, foliis est longioribus & profundius crenatis: napsi aliquando paucioribus, aliquando pluribus, quod posterius, Telephium quartum est Clusii in hist.

Telephium purpureum minus (C. Bauh.)

C. Bauh. A radice nodosa, & aliquot veluti minimis napsi constante, multique fibris prædita, cauliculum vnum vel alterum rotundum, semi-palmarem, fragilem ac succulentum promit: quem folia crassiuscula, succulenta, parua, in ambitu crenata, sine ordine ambiunt: stoculi quinque folii, purpurei, velut vmbellæ insident: quibus capitula pentagona, minutissimum semen scobis instar continentia, succedunt.

In editissimo monte Brigoiz, Belchen dictæ, Locus & Tempus. locis humidis Iulio florens, collegit auctor, quod in pin. tertio loco recenset.

ANACAMPSEROS MAXIMA.

Descript. Habet duos, tres, plures, caules x radice proleunt, cubitales succulentos, in latus le inclinantes, in quibus ordinata sunt folia, hoc. ex interuallis bina, semper aduersis pediculis nascentia, crassa, succi plena, vt in Crassula maiore, sed maiora, & magis carnosa: flores in extremis ramis quasi vmbellatim nascitur, quemadmodum in Crassula maiore, pallidus: radices illi plurimæ, glandulose, Crassulæ vulgari similes: sic describit Clusius, addens, ambigi an ad Telephium hæc planta sit referenda nec ne.

C. Bauhin. pin. Telephium 4. siue latifolium Synon. peregrinum: Teleph. Hispanicum Clus. hisp. H. Lugd. & Tabern. Telephium 1. Dodon. 1. siue Hispanicum Clus. hist. Telephium seu Crassula maior Hispanica Lob. Obs. 212. Ic. Plant. pag. 390. & Gerardo. Floribus est albis atque etiam rubris.

Huic omninò simile, modò idem non sit, ad Aultricarum Scitricarumque Alpinum radices locis vmbrosis spontè nascens inueniebat Clus. Luterix apud Robinum hottulanum Regium, & Florentiæ in canobio à Innocenti vidi.

ANACAMPSEROS MINOR rotundiore folio temper virens.

Descript. Inter Anacamperota vulgò notum, & hæc speciem hoc interest discimnis, quod non tantum minor hæc, sed & radices fibrosæ Sedi vermicularis, non tuberosæ: foliorum series non minus stipata: verum ea, excepto colore glauco, ad Portulacæ foliaquam proximè accedunt, magni

magnitudine & circinata ferè rotunditate : suntque admodù caduca, sic vt sapè maior pars caulibus, vbi exciderint, foliis vidua conspicitur, relictis interim vbique foliotum, vbi exciderint, vestigiis: *caules* graciles, teretes, nonnihil rubres, per terram repunt, dodrantem longi : *flores* in umbella Anacamperotidis vulgaris, quorum singuli quinque foliolis ex albedine in purpuram vergentibus constant : *apices* verò sunt lutei: in medio autem flore coeunt quinque veluti alabastra mucronata.

Telephium minus tepens semper virens, Lob. Obs. p. 212. & Icon. 390. Hist. Lugd. & Camer. Telephium semper virens Gerardo : Telephium minus Tabern. Telephium; Dod. sextum, Clus. hist. fortè Dioscoridis; Eid. Cepæa Pancii, & Camerario: Telephium 4. siue minus tepens, C. Bauh. phyt. Eid. pin. Telephium 5. siue repens folio deciduo.

Tota Hieme viret: facile se propagat: rarius est, & hortis apud Belgas & alibi familiare.

Scropularia [vt Tragus vocat] maximè quod ad folia pertinet, humidæ & frigidæ est temperatura: radix verò ferè est calidæ qualitatibus, potestque hæc planta vtrinque vulneratis adhiberi. Aqua verò ex herba & foliis distillata & pota, non leuis est medicina ad rupta & conuulsa, ac vulnera etiam, & vlcera interna, nec non erosiones stomachi, pulmonis, hepatis, matricis, & intestinorum: his omnibus vitis medetur ista aqua, per aliquot dies continuò bibita: est autem illa aqua præstantissima medendis erosionibus intestinorum, quæ ex dysenteria accidere consueverunt: radix cum melle in vino cocta & pota, isidè pollet facultatibus: herba ipsa glutinat & sanatur omnis generis vulnera, præsertim verò hernias: eadè rufa & imposita sanguinè è vulneribus manantè sistit: magna; dolores sedati facultate præstat, idque ram in recentibus vulneribus, quam inueteratis ac fordidissimis vlceribus, efficiunt rufa folia & imposita:

RHODIA RADIX.

CAP. V.

Tuberosa radice nititur, quæ à rosâ u. cõsimili odore, saporè; Rhodiam appellant, foliis in fusco splendente, intus albâ, fragili, roseum odorem halante, gustu Rosis simili, non ignauiter adstringente: virgæ ab vna radice plures oriuntur tenues, numerosò foliorum agmine densè

stipata, substantia & positu Telephii vulgò dicti, angustorum, oblongorum, acuminatorum & circumquaque serratorum, colore glauco, excepto mucrone purpurascente, sapore adstringente

te: flores in umbella gerit, quibus succedunt filique oblongæ extrâ reflexæ, corniculorum Aquilegii, aut Aconiti instar, rubentes, in quibus semen minutum, oblongum & paleaceum.

Rhodia autem siue rosea radix dicitur, quoniam vti in sinuatum, contrita rosas redoleat, & non à Rhodo insula, vt Fuchsius mouente, imperiti putant: Gall. *Racine sentant la rose*: Gæt. *Rosenzwiz*: Belg. *Rosen vuortelen*: Ital. *Rhodia radice*: Hispan. *Rays radia*: Boh. *Ruozovnykoren*: Græc. *ῥοδία ῥίζα*, vt Dioscorid. & Galieno.

Flore & semine carere dixit Fuchsius, id quod Galenus etiam asserit, ast contra rei veritatem. Cordo protulit flores & semina maiori Crassulæ similia. Flos quidem nunc palecentis, nunc rubescentis coloris est.

Rhodia radix dicitur Trago. Math. An. Synonyma guill. Cord. in Diosc. (vbi & Rhodias & Rosaria radix) & histor. Gesner. hort. Lac. Clus. pann. Hist. Lugd. pag. 981. Cast. Cam. & Gerardo, ac C. Bauh. phyt. & pin: Rhodia, siue Rosea radix, Fuchf. Lobel. in Adu. & Obseru. p. 212. itemque Icon. p. 391. Rosea radix Lon. & Tab. hist. & Icon.

Dioscoridis nascitur in Macedonia: Matthiol. in altiss. montium rupibus saxosis, præruptisque locis, vbivix tantum terræ circum habet, vt illi inhæere possit: Nasci copiosè in Alpibus circa Saltzburgum Cordus refert. Pennæus mouit Camerarium in altis Angliæ montibus copiosam semper provenire. Ex Allobrogum & Delphinatium saxosis, montosis, nec nò Taurinis alpibus, translata in viretis multis Belgicis, Gallicis, Anglicis & Italicis Iulio & Iunio vmbellæ edit, referente Lobelio. Partes radicis ressectæ iterumque plantata facile crescunt. Nolunt autem nimis profundè terra obrui, sed ita vt geminæ rurgentes prope superficiem collocentur.

Vtile esse dixit Dioscorides in capitis dolore: si cum modico rosacco trita imponatur, & frons & tempora ex ea irrigentur. Galeno est tenuium partium, & discutientis facultatis. In calefaciendo verò secundi recessus esse censet, aut certè tertii incipiens. Valere scribit Matthiolus ad capitis dolores à quacunq; causa provenientes, si recens contracta, & rosacæ aquæ persusa, vbi calidus est affectus, aut aqua Amariçi, si frigidus sit morbus, si ontis temporibus illinatur: Ad hæc cerebrum rohorare odoris iucunditate, vt pote quæ temperatis sit qualitatibus prædita. Dodonæo tamen refrigerans, & Rosis odore & temperaturâ affinis videtur, & aduersus capitis ex solùm calida causa dolores efficax esse posse. Galenus, inquit Cordus, tantum digerendo capitis dolores pellere credidit, cum tamen id partium propter aliquam partium tenuitatem faciat. Constat enim ex contrariis qualitatibus, humidâ ac calidâ, terrea & frigida, quemadmodum ipsæ etiam Rosæ. Nos iudicamus non procul abesse à Rosæ aut Crassulæ temperamento, quamuis Galenus, eamque secuti, secundi caloris gradueam donarint.

COTYLEDON VERA, RADICE
ruberôsâ.
CAP. VI.

Eradice tuberosa exiguis fibris donata pediculi exeunt palmares in medium peltati circina

trique, folii crassi succulenti, glauci, in umbonē inferti, saporis visciidi & aquei: indidēque ad

Synon.

ta *Cotyledon* [κοτυληδών] dicitur, ab aliquib. *Scytalum* (σκυτάλιον:) ab aliis *Cymbalium* (κυμβαλίον:) Latinis, vt Matthiol. (cui & *Acetabulum*) Lac. Turn. Cæf. Calt. H. Lugd. Tabern. & Gerardo, *Vmbilicus veneris*: *Vmbilicus veneris maior* Camer. in epir. Matth. *Vmbilicus veneris species* 1. Anguill. *Cotyledon* Lobel. in Adu. & Obf. pag. 209. *Cotyledon verus* Cordo in Obf. filua. *Cotyledon vera* Dod. gall. *Cotyledon* 1. Dod. lar. *Cotyledon* 1. siue maior C. Bauhin. apud Matth. in phyt. & pin. *Cotyledon*, *Vmbilicus veneris*, Cluf. hisp. & hist. *Cotyledon*, *Acetabulum*, *Vmbilicus veneris*, & *Cymbalium maius*, Lonic. *Cotyledon minus montanum* Sedt folio, Lobel. in Ic. Plant. p. 386. quo ad figuram: titulus alterius est plantæ, quam primo loco posuit sub *Vmbilicus veneris* titulo. *Herba coxendicium*, Plinio: *Scatum cæli*, *Scatellum*, & *Scatuncellus*, Manlio in *Luminari maiori*, referente Dodonæo, qui & hæc nomina inter nothas appellationes extare refert, καπας ἀφροδίτης, i. e. *Hortus veneris*: γῆ. ἀφροδίτης, Terræ *vmbilicus*. ζῆ. ε. ἔρ. ἡ. ἄρ.

Nomina
linguar.

Germ. *Nabelkraut*, *Groß Nabelkraut*: Belgic. *Navelcruyt*: Gallis, Latinos sequentibus, *Nombri de Venus*: item *Escudes* & *Escueller*: Ital. *Vmbilico di venere* & *Copertoiole*. nunc etiam *Oribanti* in *Apulia* *Cotili* à *Cotyledone* voce corrupta: in *Abruzzo* & *Tuscanâ*, *Cimbalaria*: in *Græcia* *Carichachi*. Anguill. Hisp. *Capadella*, *Soudetes* & *Oreus de monie*: *Salmaticensium* vulgò *Vasillos*, i. e. *acetabula* aut *vascula*, à *cava* folii capacitate *acetabulum* referente: Lusit. *Cocibelos*:

Locus &
Tempus

Nascitur frequens in saxis & vetustis ædificiorum parietibus, & in oppidorum mœnis: in locis calidis in fine Autumni orti incipit, foliisque per Hiemem seruat: Aprilis & Maio floret, & tunc folia marcescunt.

Vires
vltus.

De *Cotyledonis* viribus hæc scribit *Dioscorides*: Succus eius cum vino circumlitus, instillatutue, contra genitalia nudat, inflammationibus sacris ignibus, strumis, pectinibus illitu auxiliatur: stomachi ardorem refrigerat: folia cum radice comesta calculos frangunt, vrinam cient, hydropicisque ex melle dantur: herba vtuntur ad amatoria. Mistæ est *Galeno* 7. simpl. facultatis, nempe humidæ subfrigidæ, & cuiusdā ob-

scure adstringentis, & cum ea leuiter amaræ: vnde refrigerat, repercutit, abstergit, & discutit itaque phlegmonas erysipelatodes, & erysipelata phlegmonode curat: & maximè stomachi ardore æstuantis admodum vtilis epiplasma: putantur folia cum radice manducata calculos cōstringere, & vrinam mouere.

COTYLEDON ALTERA OLIM

Matthiolo.

Cotyledō altera Def. quicquid habet foliorum, id omne per terram spargit: sunt ea verò numerosa, pediculis vncialibus, latiusculis, vnde veluti ex ceruice incipiunt dilatari, vt eadem circumscriptio sit rotunda, pulchre crenata, femuncialis magnitudinis, crassiuscula, & ne vel siccata quidem corrugari solita: caulis vnicus tenuis, septē vel octo digitorum altitudine, nudus plurimum, rarius vnā supra radicem vnciā foliis donatus, superiōs in aliquot tenues ramulos diuisus, quorum extremis hærent sicculi parui.

Vmbilicus Veneris alterum, *Cymbalium* quibusdam vocatum, se vidisse ait *Matthiolus* in *Ferrolulensium* ciuitate *Aultriæ*, in hortulo quodam *Medici Iuliani* à *Marostica*: porro in pluribus montibus saxi inhaerentium. Iudicat omnes profus huic conuenire notas, quæ alteri *Vmbilico* à *Dioscoride* tribuuntur. Proponit autem in comm. Ital. anno 1534. & 1539. excusis, & in *Epir.* iconem plantæ cuius nullam dat descriptionem, & quam in post. comm. mutat: nec tamen causam mutationis indicat.

Dod. gall. titulo *Cotyledonis* alterius figuram habet *Matthiolinam*: ipsam autem plantam ab eo non visam existimo: nec etiam eius descriptionis alicuius momenti est. Eadem tradit lat. in fol.

Quin & *Lonic.* pro *Vmbilico veneris* minore figuram ex *Matthiolo* proponit: an autem descriptio bene conueniat, alii iudicent: mihi non placet.

C. Bauh. apud *Matthiol.* *Cotyledon media* foliis subrotundis: *Vmbilicus veneris* alter *Matthioli* in 1. edit. & iis quæ minores figuras habet, *Eid. phyt.* *Cotyledon* 3. siue media foliis subrotundis: *Cotyledon altera* *Matthioli*, *Clufii*. Si quis conferat iconem in *Matthiolo* per fratrem exhibitam cum ea quam *Clufius* proponit pro *Matthioli* *Cotyledone*, magnum comperiet discrimen.

Eiusdem adhuc opinionis est in pin. vbi inquit: *Cotyledon* alter *Matthioli*. & *Lac.* *Cotyledon altera* *Dod.* *Cluf. pan.* & *H. Lugd.* pag. 1322.

Coty;

Cotyledon altera quarta, Cluf. hist. Phyllum thelygonum Dalechampii, Hist. Lugd. siue Lichen 1. Plinii, & Semperuium montanum. Nos Clusij Cotyledonem alteram quartam, siue Matth. itemque Phyllum thelygonum Dalechampii, H. Lugd. p. 1195. referendum ducimus ad Sedum serratum, de quo infra. *Gesnero* de Lunaris cognominatur Crassula.

Reperitur in montibus circa Comum & Gothardum; itemque in Styria alpibus.

CYMBALARIA FLOSCVLIS purpurascens.

CAP. VII.

EX parietum rimis aut apud nos vasculis figlinis, pendulas fibras, cuiuslibet, tenues, purpurascens, teretes, laeves, longas, neruo, quem facile stringendo linquit cortex farctas, in varias varie fibrillas facientes, per quas folia est cernere longis appensa pediculis, hederacea, angulosa, supernè atrouirentia, inferius Cyclamini modo purpurascens, tenera, succulenta, obscuro quodam amareo prædita: ad exortum porrò pediculorum quibus hærent folia, tortiles surgunt alii pediculi, quibus flores singuli insident, Elatines aut Anthurini minoris, purpurascens, calcari breui, rictu pallido; succedit capitulum globosum, semina claudens parua, crispata.

Hæc quæ vulgò Cimbalaris appellatur, non est Cotyledon, etiamsi hoc etiam Cimbaliion à Dioscoride vocetur, inquit Hermolaus in Dioscor. Est autem Cimbalaris herba folio anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam nonnulli, genus alterum Capni dictæ faciunt. Est namque Capnos, siue Capnion, h. e. Fumus, duplex, &c. Plinio Pes Gallinaceus: Etio verò Chelidonia phragmitis nuncupatur.

Apud Insulares officinas legitimæ Cotyledonis loco Cymbalaria hanc vulgò vocatam vsurpare, euidenti quidem errore, notat Matthioli. Is in nostr. comm. Ital. pulchrè depingit & describit, flores tamen luteos ei tribuit [vt & in Epir. Camer.] quales obseruare non memini: ibi inuersam oportebat esse figuram.

Cymbalaria Italice folio hederaceo (vt vocat etiam in Obs. p. 337. & Icon. p. 615.) quam Venetiis & Patavi pharmacopœi penuriâ & ignoratione Cotyledonis veri Populeo vnguento miscere testatur, flores ex luteo virentes, adscribit Lob. in Adu.

Quantum iudicio Lonicerus per Umbilicum Tom. III.

ueneris officinarum intelligit Cymbalaria: an autem bene appingat adscribatque radices Olearum, iudicare poterunt, qui plantam cum radice eruerunt.

Cymbalaria autem à cymbalo nomen duxisse testatur C. Bauhinus, qui Hermolaum Capnon primam Plinii fecisse credit.

Dicitur verò Cymbalaria Matthiol. Hist. Synod. Lugd. Cæs. Cast. & C. Bauh. Cymbalaria vulgaris, Lacunæ: Cymbalaria foliis hederaceis flore caruleo, Eyt. Linaria Hederæ folio, Column.

Nascitur, vt dictum, in antiquis viginosisque Locis ædificiorum parietibus, maceris, & faxis.

Facultas est humidæ frigidæque cum adstrictione quadam. Is profectò hanc plantam polere facultatibus, factò periculo constat, quibus primi generis Cotyledonem. Sunt qui eâ vtantur ad alba vteri profluvia, eandem recentem in acuetariis propinantes, teste Marthiolo.

SEDVM VETERIBVS ET neotericis in genere.

CAP. VIII.

Genera Sedi (*sedum*) Dioscorides tria fecit: *Genera 3.* *Dioscor.* *Gmaius*, minus, & tertium, quod antiqui Andrachnem siluestrem (*Andrachne silvestris*) aliqui Telepium (*Telepium*) Romani Illecebram vocant, cuius facultates à prioribus duobus diuersè traduntur. Huic enim vis excalectorum adscribitur: illa duo refrigerare dicuntur, vt fuo quolibet loco demonstrabitur.

Plinio lib. 25. cap. 13. Aizoï duo genera sunt: *Genera 2.* *Dioscor.* *Maius*, quod aliqui Buphthalmion vocant, alii Zoophthalmion, alii Stergethron, quòd amatoris conueniat: alii Hypogeson, quoniam in subgrundiis ferè nascitur. Sunt qui Ambrosiam, à sempiterno eius virore; potius vocant, & quæ Americimon. Itali, Sedum magnum, aut Oculum, aut Digitellum. *Alterum* minusculum, quod Eritihales vocant, alii Trithales, quia ter floreat, alii Chrysothales, alii Isoëthes: Sed alii Itali Sedum, alii Aizoom utrumque, quoniam semper vireat: alii Semperuium. Huic similis quam Græci Andrachnen agriam vocant: Itali Illecebram: hætenus Plinius secutus Dioscoridem. à quo in eo rursum recedit, quòd omnium harum vim eandem, perstringere & adstringere scribit.

Galenus quoque duo duntaxat Aizoï genera esse dixit. Ac sanè Dioscorides & eum secutus Oribasius, Illecebram non esse, sed videri tantum Aizoï speciem esse scripserunt, vt eam Aizoï similitudinis & affinitatis gratia duntaxat subdidisse videantur.

Αίζοον μέγαν inquit Dalech. apud Hist. Lugd. Apuleius *εβρησιν*, & *ζωφθαλμίου* vocant, Galii *Dalech.* *grande Ioubarbe*: It. *semperno maggiore*: Germ. *groß. hauszervurtz*: intelligit autem Sedum vulgare maius quod potius minori Sedo Plinii responderet. *Αίζοον μικρόν* (pergit Dalech.) Apuleio Eritihales dicitur, Plinio vero Eritihales Galis *Trique-madame*. & *Pette Ioubarbe*: German. *klein hauszervurtz*, *klein donderbart*: Itali *Semperno minore*, & *Pignola*, à folio tereti pineo. *Αίζοον νεόν*, quidam *αδραχνη* *αίσιος*, i. e. Portulacam siluestrem, & Thelepium nominauerunt, Romani Illecebram, Arabes *Andrachhara*, *Alcebram*, & *Tilafon*:

Herbarii plura assignantur genera, & aliter distinxerunt. Fuchsius tria descripsit & depinxit: Primum maius Aizoon, deinde minus, quod duplex facit: alterum marem, quod floribus luteis spectatur: alterum fœminam, quod floribus candidis seu pallidis conspicitur, postremò Aizoon minimum, quod tertium Dioscoridis esse putat.

Quatuor
Dod.

Dodonæus quatuor genera constituit, maius, minus, & Crassulam minorem sive vermicularem officinarum, quarum tertium genus statuit: his quartum addens minimum, quod Portulaca agrestis, & Romanis Illecebra dicitur.

Sedi
genera duo
nota
Matth.

Matthiolus ex Sedi generibus, à Dioscoride descriptis duo nota esse ait, nimirum maius & minus: minoris duo esse genera: Vnum, de quo Dioscorides tractat, quod fœminam recentiores appellant: alterum marem: tertium diu incognitum tandem Ghini opera & industria veluti in lucem prodiiisse. Quibus addit Aizoon arborefcens, idque varium.

Horum omnium, ac etiam aliorum, vti & nostra de Aizoi generibus sententia, ex descriptionibus dilucidior reddetur.

Nomina
linguar.

Cæterum, ἄριστος Græci, διὰ τὸ ἀειθάλλον ἢ φέμων, quòd perpetuò folia vireant, tam Aestate sc. quam Hyeme nec villis frigidibus, aut cœli iniuria, quantumuis frigida aut secca nimis, emoriatur: quare ἀειθαλὸν nomen apud Theophrastum 1. hist. 16. Semperuium Gaza vertit, vt cui à natura datum sit, humidum, viridèque semper durare eodem authore 7. hist. 14. Semperuium & Sedum Latini vocant, Apuleius vitalem, Macer Acidulam, vulgus Iouis barbam. Sedum, inquit Festus, alii Sedum appellant, herbam quam Opilius Aurelius Sefuium vocari ait, eamque in tegulis feri: fortè, quòd nonnullis locis plebis animos inuaserit opinio, non ferri fulmine domum, in cuius tegulis Sedum vireat. Hæc etiam superstitioe induciti Germani Donnerbart & Donnerblat appellat, magis tamen proprie hauszwurtz, h. e. si interpretetis, Domestica radicem, quod se in culminibus domorum seratur. Belg. Donderbaert: Galli roubarbe: It. Semperuiuo. Hisp. Semperuiua: Angl. houflike. Boh. Netrefk.

SEDUM MAIUS ARBORESCENS.

Descrip.

Frutex est potius quam herba, duorum cubitorum nonnunquam altitudine, brachiali vero crassitudine, multos ferens ramos pollicaris crassitudinis aut maiores, qui in multas alas diuiduntur digitalis crassitudinis, sumo fastigio velut in orbem desinentes, multis foliis confertim & imbricatis sibi mutuo incumbentibus constantem, perinde ac in Sedo maiore vulgari, siue Cotyledone altera Dioscoridis. Carnosa sunt autem ea folia, succi plena, & linguæ instar efformata, h. e. ab infimâ sede paulatim in latum sese dilatantia, in ambitu, crebris & minutis veluti denticulis ad eò leuiter serrata vt vix appareant, gustu paululum adstringente: cortice densò, carnoso, succulento torus frutex cinctus est, cuius membrana exterior subsusca, maculisque, seu potius sedis foliorum vestigiis respersa, vt in Tithymalo characia. Interdum summis maioribus ramis emergit crassus, & veluti foliosus quidam pediculus, tanquam thyrsum gerens multarum gemmarum, quæ successu temporis in flores sese explicant ex flauo pallefcetes, stellarum instar in aliquot folia diuisus, cum suis staminibus. Immaturescere incipientibus floribus, & ad feminis

efformationem properanti-ous, gracilefcit hic pediculus: semen exile est & nigrum.

Legitimum autem hoc esse Sedum aut Sempeuium maius, Dioscoridi dictum, Plinio Aizoon maius, nemo est, qui inficias ire possit, si modò in stirpium cognitione medicoriter versatus sit.

Sed hæc as-fercio vtrorum-

que descriptionibus confirmatur. Ἀριστος ἢ μέγας, inquit Diosc. caules edit cubitales, aut etiam altitudinem eam excedentes, crassitudine pollicari, pingues, egregiè virentes, Characiæ Tithymali modo incituris distinctos: folia pinguia, pollicari magnitudine, & extremo acumine linguæ similia, & infima quidem in terram conuexa: quæ verò sunt in capite, ita conferta adductaq; inuicent, vt orbiculato ambitu effigiem imitentur oculi.

Aizoon maius Plinio cubiti altitudinem excedit, crassitudine plusquam pollicari. Folia acuminata linguæ similia carnosa, pinguia, largo succo, latitudine pollicari, alia in terram conuexa, alia stantia, ita vt in ambitu effigiem imitentur oculi. Sic haud dubiè Dioscor. est ἀριστος ἢ μέγας, quod Apuleius Vitalem ac Semperflorium appellat. Quiddam ab immortalitate, Ambrosiam: alii ab oculorum animalium similitudine, Zoophthalmion: nonnulli ab amore, quem conciliare fertur, Stergethron. Anguillara annotat Semperuium maius in Chio Amarendos, & in Corfu Anastasiam dici, ac vtramque vocem Immortalem significare.

Matthiol. in post. comm. Semperuium arboreum, Constantinopoli delatum: Item, Semperuium alterum à Cortuso ex Corfu missum. Eidem Hist. germ. Gebaunte hauszwurtz, Semperuium arborefcens: & postea, Semperuium maximum, ex Corcyra in insula Ionici maris.

H. Lugd. p. 1131. Aizoon Arborefcens Matthioli: Item pag. 1132. Semperuium arborefcens alterum Matthioli.

C. Bauhin. phyt. Sedum 23. siue arborefcens Symploculi candidis: Item Sedum 24. siue arborefcens alterum. Eid. pin. Sedum 1. siue maius arborefcens flosculis candidis: Aizoon magnum Dioscoridis, si caulis altitudo, & foliorum longitudo spectetur. Semperuium arborefcens Matthiol. & Cast. Sedum maius verum, Gesn. hort. Semperuium maius, Anguill. Semperuium siue Sedum arborefcens maius, Dod. Sedum arborefcens Græcum, Illyricum, & Anglicum siue maritimum, Lobel. in Adu. Sedum arborefcens maius flosculis candidis, eid. in Obs. p. 206. Sedum arborefcens maius Græcum, in Icon. Pl. pag. 379. & Eyst. Semperuii maioris alterum genus arboreâ specie, Cæsalp. Sedum maius, Clus. hisp. legitimum, Eid. hist. Aizoon arborefcens, Camer. hort. Eid. apud Matth. Semperuium

gnantia, pter-
ut vnois, sca-
sim in acumen
sentientia, ex
fibrosa mace-
onta, qua sub-
inde se propa-
gans rumero-
sam similitum
orbiculorum
lobolem pa-
rit: caulis co-
tus sinuibus
sed acutiorib.
foliis vlti-
simanis ob-
tetus, crassul-
culus, peda-
a altitudine,
superius in ra-
mes diductus,
flores scissiles

serie quadam succedentes gerit paruos, pnpura-
scentes.

Nostri sententia ita verò longe recedunt, qui
sibi temerè contra doctorem Botanico, um de-
cretum persuadent hanc esse *aconion* magnum
Dioscoridis & Plinii in hoc siquidem notè quæ-
dam desiderantur, quæ in Sedo maiore arbore-
cente competunt. In hoc errore versantur
inter alios, Cronenburgus, Trag. Fuchf. Dod.
gall. Tutn. Hist. Lugd. & C. Bauh. in phyt. &
apud Matth. Item Amar. Taberu. & Matth.
atque Lonicerus.

Melius forè cum Cluio sentiunt, qui Cotyle-
donem alteram esse statuunt. Nos malimus
inter Semperuiua retinere, eulam perpetuè vi-
reat.

Sedum, Trago: Vulgare Eyst. Sedum ma-
ius, Fuchf. hist. & icon. Matth. Cordo in Dios-
corid. Tabernam. Gesh. car. & Fab. Columnæ
Sedum maius vulgare Nomencl. pann. Sedum
i. siue magnum, Tutn. Sedum i. (3-pin.) siue
maius vulgare, C. Bauh. phyt. Sedum ten Semper-
uiuum vulgare maius, G. sin. hort. Aizoon
magnum Dioscor. quoad postrema Dioscoridis
verba, C. Bauh. pin. Aizoon siue Semperuiuum
maius, Camer. hort. Lobel. Obleru. pag. 202.
Thal. Hist. Lugd. pag. 129. Aizoon & Sedum
maius, Amato. Semperuiuum i. Lon. Sem-
peruiuum maius Brunfell. Camer. epit. & Do-
don. gall. Semperu. maius i. Castalp. Semper-
uiuum maius alterum siue Iouis barba Dodon.
lat. Barba Iouis, & Sedum maius, Euch. Roess.
& Theod. Doft. Semperuiuum siue mains cre-
natum myrsifolium, Lobel. in Adu. & Icon. pag.
373. Onobletum (hoc ad altam plantam refert
C. Bauh.) Hippocratis m. m. & Cotyledon 2.
Dioscoridis, Anguill. Vinbilicus venetus 2. si-
ue Cotyledon 2. & Semperuiuum Italicum,
Eid.

Huic plantæ & ille appellationes adscribuntur,
quæ capite de Sedo in genere & sequenti de Se-
do maiore arborecente, leguntur. Vocatur eti-
am Aithales. he semperuensis, & Chrysofer-
mon ab aureo seminum colore. Aconion deniq;
Aichrylon, Holochrylon, Chrysanthemum, Pro-
togenon, Boron, Norion, Paronychiam, Chry-
simum, Ceriam, Cuiplam, Iouis caulem, Leapetera,
& Pamphanen nuncupari aiunt. Ortho Brunfel-
sius Triethales, quod ter in anno floreat, nominat.

Kkkk 2

peruiuum arborecens primum & Maius. Item
Sedum 2. siue Semperuiuum arborecens alteru
Matthiol. an dicitur um à priorè? *Mirum* Lo-
belium dicentem floribus esse albis, quod Clu-
sius, cuius iconem assumpsit, flores tradat esse
luteos. Cur non annotat ubi candidis flori-
bus obseruauit, aut saltem vitroque reperit colo-
re.

Dioscorides in locis montosis & argillosis na-
sci scribit, esseque (hæc tamen in quibusdam co-
dicibus desiderantur) qui & ipsum supra domi-
cilia ferant, in fictilibus vasis addit Plinius.
Planis parietinis nascitur, inquit Theo-
phrastus, nec non & in tegulis, cum terræ con-
fluum quoddam arenaceum factum est. Vidit
Camerarius aliquando in hortu regio noui castri
Neapolitani in fictilibus: In Germania
non diu vniuersum Italicum ad eum ferat. Ex Si-
cilia allatum ait Castalpinus: In ramo, sed im-
patiens algos: nam Hæceme aspera amittere folia:
aliquando perire ex toto. Pronciare refert
Auguillam in Graecia, vt in Zante, C. thalonia &
Cosiu & Onio etiam supra muros veteres Mnl-
tas plantas Veronæ Putaui, Venetus, & in He-
trurix hortis Lobelius vidit. Vltimone obser-
uauit Cluuius si. quentissimum in adiam rectis &
muis, Hæspali verò in fictilibus, si reus De-
cembri & in usio. Non vltimone autem cura
indiget: Hæc enim in Iuliam ferre nequit in
frigidioribus regionibus nec cetera Cameraria æ-
ren conclusum patitur: quapropter in vapore
conseruati cupit.

Dioscorides vim ei perfrigerantem & adstringen-
tem inesse dixit. Quamobrem *sola* tum per-
fectum etiam cum polenta imposta, valebant a
erysipelata, herpetas, nomas, oculo: um inflama-
tiones, ambusta & podagras, *Succus* autem ad
capitis dolores cum polenta & rosaceo instilla-
bitur: motis à phalangio dabitur, itemque pro-
fluuiio alui laborantibus acque dyfentericis. Sed
& teretes lumbicos pellet ex vi o potus, & flu-
uio muliebrem sicut in vellere solidus: deniq;
oculorum lippitudinibus, à sanguine oboitis
vilitate inungitur. Adit Plinius *sola* imposta,
vel succu inuncti, vlcera coloru purgare, exple-
reque, & acie carere perducere, palpebratq;
deglutinare duerari Aco. ito præcipua scio pio-
nibus quoque habentem id ferri negari. Lufi-
tanicæ mulieres ad detegendos capillos, & re-
putandos dentes hoc Sedum vsurpant, referent
Cluio. Leuiter quidem desiccet siquit 6.
Simpl. Galenus, quandoquidè & medioeriter a-
stringit, omnis alicuius vehemētis qualitatis ex-
pers; quare in eo plus cæteris abundat essentia
aque: ceteru non medioeriter refrigerat: est
enim ex tertio ordine, & recessu refrigerantium.
His Macri positi subnectemus:

*Dicitur Acidulam, quam Græcus dicit Aizoon
Sic dicit credunt sapor illi quod sit aceti.
Crescit arenosis in pratis, & seculis annis.
Hanc autem quidam comedunt in tempore veris,
Experitumque serunt sibi. quod sustulsa tollat.
Virtus est illi siccat & frigida valde,
Tertius à Medicis datus est gradus huic in vitro-
que. &c.*

SEDUM MAIUS VVLGARE.

In ortem spargit terræ appressa *folia*, alia aliis
incumbentia, crassa, succo lento, frigido præ-
Tom. III.

Sed hoc nomen ad minus Sedum pertinere testatur Plinius.

Nom. ling. *Αεικων πύλα*, Germanis *Groß hantzwirtz*, *groß Sonderbart*, *groß Sonderblat*, & *hauszlauch*, hoc est *Domus Porrum*: Belg. *Sonderbart* & *Tabern. Bladerloosen*: Gallis, *grande tonbarbe* Ital. *Sempruuo maggiore*: Hispan. *Sempruua*, seu *Verna puntera*: Angli *houfclike* & *Sengrene*, rectius *houfclitie*: Boh. *macny mazyk*: Hung. *silbe evezso fu*.

Locus. Nihil vspiam gentium vitatius, vulgatiusue Semperiuo hoc, quod perenni vegetoque foliorum virore viget, cumque Hieme & Aestate in parietibus, vel imbricamentis, etiam nullis vti videtur, radicibus nixum, aduersus quoslibet cœli impressiones ruetur. Caulis floriferus est post Solstitium æstiuum, subinde circa Augustum mensem demum a surgit, sed Aprilis, post vernum videlicet æquinoctium, inter folia tenues hinc inde exeunt fibræ orbiculorum rudimenta proferentes, quibus tandem adactis seipfam in complures orbiculos multiplicat. Caulis cum appetente Autumno defloruit, protinus arefcit. Seritur in regionibus nostris in tectis & muris, quibus locis felicissimè prouenit. Nam radices eius exiguæ, capillatæque cum sint, facillè humi hærent, nutriunturque. Quin & inter petras, & ad macerias, & muros, vbi terra planè destituta est, virentior quandoque conspicitur.

Qui legitimum Aizoos maius esse contendunt, ei vires & vsus Aizoi Veterum huic attribuere solent. Tragus planè humidæ & frigidæ esse qualitatis statuit, in dè que calidis morbis, & inflammationibus adhibendum consulit, idque in externis frequentius, quàm internis corporis partibus. Et quidem iam intensissimis acutarum febrium caloribus, nec non & dysenteris, aliisque profusius [& præterea in nonnullis aliis morbis] aqua distillata exhiberi potest, mensurâ triu aut quatuor cochlearium. Succus & aqua distillata, linteolis in comadefactis, ac impositis, inflammationibus quibusuis corporis, imprimis verò phrenetico morbo apprimè cõducit. Quibus oculi, propter abscessum aliquem aut inflammationem, noctu præcluduntur, in aquam distillatam infundat, quo factò non solum inflammatio ipsa, sed & dolor tollitur, nec non fluxus oculorum calidus: idem auribus instillatus efficit. Rursus ille ipse succus & aqua distillata doloribus & inflammationibus iecoris & renum succurrunt, & articulorum morbo & podagra medentur. Auxiliantur etiam ambustis igni, illita, & linteolis imposita. Succus Solatri succo admixtus, & cum oculis populæ decoctus in aungia suilla, ac percolatus, vti fr vnguentum, mirè efficax est, omnibusque populæis vnguentis, Tragi iudicio præferendus, & longè gratior.

Sedum vulgari magno simile.

Visserat author noster descriptionem & figuram ex virente planta, ex horto Ill. C. Wirt. esse paratam. Verùm cum inibi perierit, nec aliunde haberi queat, Lobelii effigiem assumpsimus ex Ic. Plant. p. 373. sub inscriptione Semperiuui maioris crenati myrtifolii, primo loco exhibitam, quam author Sedo suo optimè respondere dixit. Suspiciatus autem quondam fuit Semperiuuum * sequens culturâ in hoc mutari,

quòd fortè verisimile. A Clusio hæc icon malè pro Sedo vulgari maior pingitur.

SEDVM MONTANVM LATIFOLIUM
flore purpureo.

Sedi genus habeo, cui radix crassa factis, ocellos circum circa crebros progignit: folia semuicia breuiora, acuminata, latiuscula: caulis factis crassus, hirsutus, angustioribus vultibus foliis, mucrone subinde purpurascente, trium vnciarum altitudine, senos, plures paucioresque in cacumine, gestat flores: magnos, longis, perangustis, purpurantibus foliis constantes, res, multis in medio luteis apicibus, folioso circumiecto calyce.

Clusius hanc plantam in pann. pag. 481. vocat Cotyledonem alteram Tauricam: p. 482. Cotyledonem alteram secundam: in hist. Cotyledonem alteram tertiam. Camer. hort. dicitur Aizoon minus odorato & purpureo flore, sermè Asteris Attici. An Lob. Obs. p. 204. Sedum minus facie & foliis maioris? An eid. ic. p. 373. Semperiuuum siue Sedum maius, primo loco pictum? An Aizoon montanum H. Lugd. p. 131. C. Bauh. pin. Sedum maius montanum foliis non dentatis, floribus rubentibus: Sedum minus flore rubente, Eyst. Item, Sedum alpinum 14. siue rubro magno flore. Aizoon montanum H. Lugd.

In montibus Rhæticiis & Tyrolensibus frequens occurrit. Clusius in Taurinarum Alpium iugis non procul Saltzburgo crescere scribit: ac flore Julio, in hortis etiam Maio.

SEDVM

SEDVM QVODDAM MONTANVM pulchrum.

Aliud quoddam Sedi genus ex Baldo nobis allatum altitudine vix palmum minorem, aut ad summum quatuor uncias aequat. *Radix* longa & plantulae longitudinem aequans, simplex, In capite umbellam producit d&lam, foliorum Sedi ferè maioris, minutissimou, & vix ac ne vix quidem conspicuis serraturis donatoru: quedam etiam nullâ, quantum ex sicca dignoscere est. *Cauliculus* teres, subhirsutus, *foliis* vestitur aliquot longiusculis, alterno ex ipsorum foliorum distantia posito. Quem ordinein & *flores* in summo feruantes, mediam ferè cauliculi partem occupant, sed breui pediculo hærentes, nec vt in plerisque Sedis, per ramos diuiduntur. Flosculus ex sex foliolis, vt in plerisque Sedis consistere videtur, cuius colorem in sicca discernere non est. Miliit frater in Balbo monte collectum à D. Bechio.

SEDVM LATIFOLIVM FLORIBVS magnis albicantibus.

Foliorum ocellum Sedi maioris in modum habet: *folia* Succulenta & acuminata sunt, aspera & per oras hirta: colliculus palmaris, cuius summitati plures *flores* insident magni, senis oblongis foliis constantes, calyculo in multa quoque folia diuiso. In sicca planta flor albicat.

An Coryledon altera montana: vel Coryledon altera secunda, Clusio? An Gesn. hort. Sedum saxorum montium, folio in margine piloso, non serrato? An Dod. lat. Semperviu maioris genus alterum, foliis secundum margines tenuissimis veluti pilis, inftar mollium spinularum adnatis, floribus ex luteo pallefcenibus.

C. Bauhin. pin. Sedum 4. [2. phyt.] siue maius montanum dentatis foliis: Aizoon siue Semperviu maius Thalia.

Nobis Agerius communicauit sub inscriptione Coryledonis pannonicæ Clusii.

SEDI LATIFOLII FLORE ALBICANTE, minor speciei, magis dentata.

Frequens in omnibus iugis vrbi Viennæ vicinis, atque in Austriacis Stiriacisque alpihus, est & hæc altera species Coryledonis alterius secunde Clusii histor.: cui etiam valde similis, per omnia tamen minor, eiusque folia magis dentata. In pann. pag. 481. vocatur Coryledonis alterius montanæ species alia minor.

C. Bauhin. pin. Sedum 5. [3. phyt.] siue maius

montanum dentatis foliis alterum. Coryledon altera montana minor Clusii. pann. Coryledonis alterius altera species, Eid. hist.

SEDVM SERRATVM.

Tenus nigra est *radix*, subinde productis fibris latius se propagans: *folia* plurimum per

terram sparsa rariùs humo se tollunt, Sedi, pingua, oblonga, extremo rotundo, ac etiam quædam nonnihil in acutum desinentia, vnciam vnã, vel duas longa, colore glauca, argutissimis in ambitu denticulis rigidulis, reliquaque *folio* candidioribus, et *trata*, sapore strenuè adstringente: ex quo sum medio surgit *caulis* palmum vnum aut

alterum altus, foliosus, in alas aliquot diuisus: *flores* albi quinque foliolis constant, umbilico viridi apices croceos habente. Huius aliam speciem habemus multò maiorem, *foliis* trium, quatuorue vnciarum.

An Coryledon altera Matthioli Clusio?

Gesn. hort. Sedum in saxis montium, malè Phyllon nominatum. Aretio in desc. montis Stockhornii, Sedum montanum maius folio serrato. Cordo hist. Aizoon serratum: hic addit Gesnerus ab aliquibus vocari Germ. *Fischzung*, apponens duas figuras, vnã sub titulo Aizoi serrati, & alteram pro Aizoo serrato altero: cui autem rariore flores sunt, eodem punctis sanguineis distinctos habet.

Tabern. Icon. & Hist. Palmaria: Item, Umbilicus veneris minor, 1. & 2. Non placet separari Palmatiam ab Umbilico veneris: prior enim figura, sc. Palmaria, est plantæ siue caule: cur autem Umbilicum 1. & 2. tradat, me latet: figuræ non differunt.

Thalia, Aizoon serratum Cordi, seu *Craffula ferrata*. Cæs. Phyllon 1. siue foliis pusillis, feruè oleagineis, candida quadam lineâ, in ambitu leuiter denticulatis.

Lob. in Adu. & Obs. p. 210. (vbi & Onobletum Hippocratis, Anguill.) Coryledon minor Seii folio: *Eid. ic. p. 386.* Coryledon minor montana altera, sedifolia, umbellifera, floribus albis, punctulis rubris aspersis.

Figura Aduersariorum respondet nostro *Se-Tab. tax. 1.* do: in Iconum libro typographi incuriã ponitur p. 386. sub titulo Umbilici veneris: in Obs. præter mentem Anguillatæ dicitur Onobletum: Figura tom. 2. ponitur à Clusio pro Coryledone Matthioli.

An Matthiol. in post. comm. cum mag. fig. Umbilicus veneris minor, Coryledon minor, Acetabulum & Cymbalion minus. Camer. apud Matthiol. germ. & Epit. lat. pingit titulo Umbilici ve-

Sed hoc nomen ad minus Sedum pertinere testatur Plinius.

Nom. ling. A'el'oev μζα, Germanis *Groß haußwurtz*, *groß Sonderbart*, *groß Sonderblat*, & *haußlauch*, hoc est Don'us Porrum: Belg. *Sonderbaert* & *Tabero*. *Bladerloosen*: Gallis, *grande tonbarbe*. Ital. *Sempruvno maggiore*: Hispan. *Semperuina*, seu *Verna puntera*: Angli *houfclike* & *Senyenes*, re'ctius *houffclike*: Boh. *ucey muzyk*: Hung. *silbe erezo* fit.

Locus. Nihil vspiam gentium vstatis, vulgati'ue Semperiuo hoc, quod petenni vegeto'que foliorum virore viget, cūnque Hieme & Aestate in parietibus, vel imbricamentis, etiam nullis vti videtur, radicibus nixu aduet'us quilibet cœli impressiones tuetur. Caulis floriferus est post Solstitium æstiuum, subinde circa Augustum mēsem demum assurgit, sed Aptili, post vernum videlicet æquinoctium, inter folia tenues hinc inde exeunt fibræ orbiculorum rudimenta proferentes, quibus tandem adactis seipsam in complures orbiculos multiplicat. Caulis cūm appetente Autumno desoruit, protinus arefcit. Scitur in regionibus nostris in tectis & muris, quibus locis felicissimè provenit. Nam radices eius exiguæ, capillatæque cūm sint, facillè humi hærent, nutriunturque. Quin & inter petras, & ad macerias, & muros, vbi terra planè destituta est, virentior quandoque conspicitur.

Qui legitimum Aizoë maius esse contendunt, ei vires & v'us Aizoi Veterum huic attribuere solent. Tragus planè humidæ & frigidæ esse qualitatis statuit, indèque calidis morbis, & inflammationibus adhibendum consulit, idque in externis frequentius, quàm internis corporis partibus. Et quidem in intensissimis acutarum febrium caloribus, nec non & dysenteris, aliisque profluuiis [& præterea in nonnullis aliis morbis] aqua distillata exhiberi potest, mensurâ triū aur quatuor cochlearium. Succus & aqua distillata, linteolis in co' madesactis, ac impositis, inflammationibus quibusvis corporis, imprimis verò phrenetico morbo apprime cōducūt. Quibus oculi, propter abcessum aliquem aut inflammationem, noctu præcluduntur, ii aquam distillatam infundāt, quo factō non solum inflammatio ipsa, sed & dolor tollitur, nec non fluxus oculorum calidus: idem auribus instillatus efficit. Rursus ille ipse succus & aqua distillata doloribus & inflammationibus iecoris & renum succurrunt, & articulorum morbo & podagræ medentur. Auxiliantur etiam ambustis igni, illita, & linteolis imposita. Succus Solatri succo admixtus, & cum oculis populeis decoctus in axungia suilla, ac percolatus, v'f'iat vnguentum, mirè efficacæ est, omnib'que populeis vnguentis, Tragi iudicio præferendus, & longè gravior.

Sedum vulgari magno simile.

Vlserat author noster descriptionem & figuram ex virente planta, ex hortu Ill. C. Wirt. esse patēdam. Verūm cūm inibi perierit, nec aliunde haberi queat, Lobelii effigiem assumpsimus ex Ic. Plant. p. 373. sub inscriptione Semperiuui maiotis crenati myrtifolii, primo loco exhibitam, quam author Sedo suo optimè respondere dixit. Suspicatus autem quondam fuit Semperiuuum * sequens culturā in hoc mutari,

quod fortè veritabile. A Clusio hæc icon malè pro Sedo vulgari maior pingitur.

SEDVM MONTANVM LATIFOLIUM
flore purpureo.

Edi genus habeo, cui radix crassa fatis, ocellis circum circa crebros progignit: folia semuicia breuiora, acuminata, latiuscula: caulis fatis crassus, hirsutus, angustioribus vcutis foliis, mucrone subinde purpurascēte, tium vnciarum altitudine, senos, plures pauciores in cacumine, gestat flores magnos, longis, perangustis, purpurantibus foliis constantes, tes, multis in medio luteis apicibus, folioso circumiecto calyce.

Clusius hanc plantam in pann. pag. 481. vocat Cotyledonem alteram Tauricam. p. 482. Cotyledonem alteram secundam: in hist. Cotyledonem alteram tertiam. Camer. hort. dicitur Aizoon minus odorato & purpureo flore, fermè Alteris Attici. An Lob. Obs. p. 204. Sedum minus facie & foliis maioris: An eid. ic. p. 373. Semperiuuum siue Sedum maius, primo loco pictum: An Aizoon montanum H. Lugd. p. 131. C. Bauh. pin. Sedum maius montanum foliis non dentatis, florib. rubentibus: Sedum minus flore rubente, Eysf. Item, Sedum alpinum 14. siue tubro magno flore. Aizoon montanum H. Lugd.

In montibus Rhæticis & Tyrolensib. frequens occurrit. Clusius in Taurinarem Alpium iugis non procul Saltzburgo crescere scribit: ac flore re Julio, in hortis etiam Maio.

SEDVM QVODDAM MONTANVM pulchrum.

Aliud quoddam Sedi genus ex Baldo nobis allatum altitudine vix palmum minorem, aut ad summum quatuor uncias aequat. *Radix* longa & plantulae longitudinem aequans, simplex, In capite umbellam producit d&lam, foliorum Sedi ferè maioris, minutissimorum, & vix ac ne vix quidem conspicuis serraturis donatorum: quaedam etiam nulla, quantum ex sicca dignoscere est. *Cauliculus* teres, subhirsutus, *foliis* vestitur aliquot

longiusculis, alterno ex ipsorum foliorum distantia positu. Quem ordinem & flores in summo seruant, mediam ferè cauliculi partem occupant, sed breui pediculo haerentes, nec vt in plerisque Sedis, per ramos diuiduntur. Flosculus ex sex foliolis, vt in plerisque Sedis constare videtur, cuius colorem in sicca discernere non est. Misit frater in Balbo monte collectum à D. Bechio.

SEDVM LATIFOLIUM FLORIBVS magnis albicantibus.

Florium ocellum Sedi maioris in modum habet: *folia* Succulenta & acuminata sunt, aspera & per ortas hirta: coliculus palmaris, cuius summitati plures flores insident magni, senis oblongis foliis constantes, calyculo in multa quaque folia diuiso. In sicca planta flor albicat.

An Cotyledon altera montana: vel Cotyledon altera secunda, Clusio? An Gesn. hort. Sedum saxorum montium, folio in margine piloso, non serrato? An Dod. lat. Semperniui maioris genus alterum, foliis secundum margines tenuissimis veluti pilis, instar mollium spinularum adnatis, floribus ex luteo pallescentibus.

C. Bauhin. pin. Sedum 4. [2. phyt.] siue maius montanum dentatis foliis: Aizoon siue Semperniuum maius Thalia.

Nobis Agerius communicauit sub inscriptione Cotyledonis pannonicæ Clusii.

SEDI LATIFOLII FLORE ALBICANTE, minor species magis dentata.

Frequens in omnibus iugis vrbi Viennæ vicinis, atque in Austraciæ Stiriacisque alpebus, est & hæc altera species Cotyledonis alterius secundæ Clusii hirsuta: cui etiam valde similis, per omnia tamen minor, eiusque folia magis dentata. In pann. pag. 481. vocatur Cotyledonis alterius montanæ species alia minor.

C. Bauhin. pin. Sedum 5. (3. phyt.) siue maius

montanum dentatis foliis alterum. Cotyledon altera montana minor Clus. pann. Cotyledonis alterius altera species, Eid. hist.

SEDVM SERRATVM.

Tennis nigra est *radix*, subinde productis fibris latius se propagans: *folia* plurimum per

Descripi.

terram sparsa rariùs humo se tollunt, Sedi, pinguis, oblonga, extremo rotundo, ac etiam quædam nonnihil in acutum desinentia, vnciam vnâ, vel duas longa, colore glauca, argutissimis in ambitu denticulis rigidulis, reliquòque folio candidioribus, et cæcâ, sapore strenuè adstringente: ex quorum medio surgit *caulis* palmum vnũ aut

alterum altus, foliosus, in alas aliquot diuisus: flores albi quinque foliolis constant, umbilico viridi apices croceos habente. Huius aliam speciem habemus multò maiorem, *foliis* trium, quatuorue vnciarum.

An Cotyledon altera Matthioli Clusio? Gesn. hort. Sedum in faxis montium, malè Phyllon nominatum. Aretio in descr. montis Stockhornii, Sedum montanum maius folio serrato. Cordo hist. Aizoon serratum: hic addit Gesnerus ab aliquibus vocari Germ. *Fischzang*, apponens duas figuras, vnâ sub titulo Aizoi serrati, & alteram pro Aizoo serrato altero: cui autem rariore flores sunt, eisdem punctis sanguineis distinctos habet.

Tabern. Icon. & Hist. Palmaria: Item, Umbilicus veneris minor, 1. & 2. Non placet separari Palmariam ab Umbilico veneris: prior enim figura, scilicet Palmariæ, est planta siue caule: cur autem Umbilicum 1. & 2. tradat, me later: figuræ non differunt.

Thalio, Aizoon serratum Cordi, seu Crassula ferrata. Cæf. Phyllon 1. siue foliis pusillis, ferè oleagineis, candida quadam lineâ, in ambitu leuiter denticulatis.

Lob. in Adu. & Obs. p. 210. (vbi & Onobletum Hippocratis, Anguill.) Cotyledon minor Sedi folio: *Esd. ic. p. 386.* Cotyledon minor montana altera, sedifolia, umbellifera, floribus albis, punctulis rubris aspersis.

Figura Aduersariorum respondet nostro Sedi: in Iconum libro typographi incuriâ ponitur p. 386. sub titulo Umbilici veneris: in Obs. præter mentem Anguillæ dicitur Onobletum: Figura tom. 2. ponitur à Clusio pro Cotyledone Matthioli.

An Matthiol. in post. comm. cum mag. fig. Umbilicus veneris minor, Cotyledon minor, Acetabulum & Cymbalion minus. Camer. apud Matthiol. germ. & Epit. lat. pingit titulo Umbilici ve-

neris alterius, Sedum feretum.

C. Bauhin. apud Matthiol. ponit iconem ex Tab. sub titulo Cotyledonis medix foliis oblongis serratis. Habet porò C. Bauhin. in phytetiam Cotyledonem sextam, siue minorem: foliis oblongis serratis, semipalmari caule, flosculis albicantibus, longè quam in priori minoribus. Eam verò in pin. silentio præterit, & cætera longè alter recitat. Vocat autem Cotyledonè 3, siue mediam foliis oblongis serratis, Cotyledon minus Eyst. Umbilicum Veneris minorem. Lonnic. & Gerardi: Onobletum Hippocratis Anguill. sed præter huius mentem.

Inter Iornick & Gotardum inuenitur, & Geneæ in monte *Salene* copiosè, in faxis & rupibus apricis. In quibusdam alpinis Allobrogum [inquit Lobelius] & Pedemontii, Sabaudaque Ostensi valle vocata, & Mindenis montibus Auerne & Germaniæ mihi visa. In montis Iure rupibus ad verticem dictum *Suebei*, collegit Ioannes Schvab Sedum feretum frequenter. Adtingit tota herba: folia verò efficacius.

SEDI SPECIES SIVE COTYLEDON
altera Etscheriana, lanugine alba,
hirtutis foliis.

Descript. Affine Sedum Cotyledoni alteri Matthioli, sed mollius, angustioribus & longioribus foliis non dentatis, sed alba duntaxat lanugine hirtutis, minus etiam incanis, breuiore, crassiorique pediculo, & multis foliis septo, quæ plerumque tam superne quam inferne nonnihil hirsuta sunt, paucioribus floribus: hinc inde secundum caulem ad singulas alas sparsis.

Synon. Clus. pann. p. 484. Cotyledon altera Etscheriana. Eid. hist. Cotyle non altera quinta: Cotyledonis genus quintum affine Cotyledoni alteri Matthioli.

C. Bauhin. phyt. & pin. Cotyledon 4. siue media subhirsuta floribus punctatis: Sedum foliis minoribus albicantibus serratis, Gesn. hort. Cotyledon minus montanum alterum, Lob. ic. com. 2. p. 279 Cotyledon altera 3, siue Etscheriana Clusii. *Nihilhorum* Clusius: non meminit is florum punctatorum: folia dentata negat, aut serrata, qualia sunt Gesnero, & pingit Lobelius.

Locus & Tempus. Obseruatum hoc genus ab autore in Etscheriano iugis, mense Iunio suis floribus ornatum.

COTYLEDON MINOR FOLIIS
subrotundis, serratis, C. Bauhini.

Descript. Cotyledoni huic quinta: C. Bauh. in pin. radix subest tenuis fibrosa, fusca, circa quam folia multa, semi vixue minora, non vt in *Aleo* oblongis ligulis similia, sed subrotunda, margine crenato, crassiuscula, candicantis & nonnihil adstringentia: e quorum medio caulis semipalmaris, quandoque palmatis, subasper, minimis & paucis, foliis cinctus assurgit: in cuius summo, pedicelli, flores, multo quam in secunda (Umbilicum veneris alterum Matthioli in prior. comm. fortè intelligit.) ex quinque, quandoque etiam sex foliis & mediis apicibus compositos, sustinentes, qui albi, aliquando rubentibus punctis aspersi: nonnunquam extrinsecus lineis ternis, foliola floribus percurrentibus, ita vt flores pallidè purpurascens appareant: hos

capitula exigua, nigrum semen continentia, sequuntur.

In Heluetiorum alpibus ipsiis faxis ac scopulis adhæret: Iunio & Iulio floret: at ea quæ floret est pallidè purpurascens, apud Montpelienses in horto Dei collecta fuit.

Sedo Serrato humiliss. Phyllon alterum, flore singulari: purpureo.

Phylli [Sedi serrati] alterum hoc genus humiliss, caudiculis est simplicibus, altitudine quatuor digitorum, aut paulò altioribus, in quibus frequentia foliola specie alterius, longè exiliora: florea autem grandiusculum fert purpureum, singulare in cacumine: fructum oblongum, bifidum in extremis, cæteris similem priori: nam & huic semina minuta vt Papaueris nigri in duplici cœitate continentur: saporeque constat adstringente: vt auctor est Castalpinus.

SEDVM MINVS, FOLIO LONGIVS-
culo, tereti, flore candido.

Vermiculari huic nomen fecerunt sola, quæ pinguis cascorum purulentiorem venibus sunt simillima, alternatim in caulis spirantibus & dodrantalibus, lignosis, rubentibus, aut viridantibus, disposita, atro virentia, vel punctis rubris guttata: flores conferti veluti in umbellulis, stellati, quinque foliis con-

stantes, inter cæcis, apicibus multis atropurpureis umbilicum conoicidem albidum circumstantibus: radix tenuis, fibrosa. In hoc Sedo nullam percipio acrimoniam, quicquid dicat in Adiectariis Lobelius.

Brunf. hist. com. 3. tab. 43. Sempetuum minus Synon. album: l. d. in 4. pag. 278. Sempetuum minima Camer. hort. Aizoon minus, albo flore, staminibus purpureis: Thal. Aizoi minoris species, *huerbeer* vocata. H. Lugd. p. 129. Aizoon minus Matthioli, id. in cum proximo: Item pag. 130. Aizoon minus semina Fuchsi, Crassula minor seu Vermicularis, & pag. 131. Vermicularis, siue *Mleebra* maior Lobeli, siue Sempetuum minus alterum Dodonæi. *Aizoon* minus Matthioli Histor. Lugdunensis ad aliam plantam referimus.

Matthiol. Sedum siue Sempetuum minus, floribus herbaceis seu subcandidis: Sedum semina recentiorum quorundam. Eid. hist. germ. *Klein hauff vortiz*, flore herbaceo, *grasze gram*, aut subcandido, *bleich gelb*: in quibusdam albo, *vvesz*: Sedum minus, Vermicularis, Crassula minor. *Vbman vidit* Sedum minus, quod pingit Matthiolus, flore herbaceo, seu subcandido

dido. At satis in hist.germ. demonstrat sibi notum fuisse discrimen inter hoc Sedum flore albo, & alterum flore luteo, dum ita indistinctè scribit. Tragum si consuleris, non tam grauitur impegisset. Duo sunt, inquit, minoris Sedi genera, quæ hoc pacto inter se differunt, vt primum candidos & stellatos flosculos ferat: alterum verò subluteos & pallidos.

Fuchf. hist. & ic. Sedum minus fœmina, *klein hantzwurtz* vreibl: Eid. hist. Sedum minus alterum, gall. *toubarbe à petite feuille*.

Amatus vocat Vermiculari alteram flore albo, nonnullorum fœminam: verum confundit cum Sedo paruo acri. In meo Amato adelt figura nomine Semperuiui.

Dodon. gall. Sedi 3. species, Crassula minor, & Vermicularis officinarum, Belg. *Bladeloose* & *Pappecullekens*: Lat. in fol. Semperuium minus alterum floribus albidis: Italarum *pignola*. *Cir non dicit flores albos?* Cord. in Dioscor. Anton. Musam errare scribit, quòd Italarum Pegholam Aizoon minus esse statuerit.

Gefn. hort. Sedum minus alterum, Crassula minor quorundam: Eid. in cat. pl. Sedum minus, vulgò Vermicularis. & Cauda muris, *das waz purpèr, Klaffenkraut, Katzentrubell*. Item de coll. Sedum minus vulgare album.

Anguill. Semperuiua minor dicta Vermicularis.

Sedum minus, vulgò primum, inquit Clusius, est vulgaris illa in muris editisque arduioribus & sabulosis nascens, vulgò Vermicularis cognominata, à teretibus, breuibusque vermicularum modo foliis, albo flore.

Lobel. in Icon. pag. 377. inscribit Vermiculari, Crassulam minore officinarum (hunc titulum in Obs. p. 205. omittit, vocatque anglicè *Mous taylor*, aliàs tamen *vryde prickmadam*) & Illecebram maiorem, deque ea in Aduers. hæc scribit. Sepsillimè etiam hæc colligentes fallit propter natales eosdem, facièmq; adeò minoris Sedi similem, vt mirum magis sit prorsum contrariâ pollere, nempe calfaciendi facultate: tamen discernuntur foliis rotundis, carnosis, magis, & superne reuosis: flosculis pallidulis, vel albidis: demumque quia non semper viuet, ed ad Illecebram referenda videtur, cuius est facultas e. *Supina admodum* negligentia Commentatoris, qui nobis hanc fortè pro secundo Sedo dedit, nescius vt vulgus signatum, facultatum, & immemor verborum Dioscoridis, qui sicuti monuimus cap. de Telesphio & Porrula, quia nec semper viueret, nec refrigeraret, non asserit hanc genus Semperuiui, sed tantum cognationis & similitudinis causa proximè subdidit, viderique speciem dixit. Et hæc hætenus Lobelius. *Nobis autem* facile fuit discernere Sedum minus flore albo, à luteo, ac etiam vrente luteo. Vermiculari quam vocat Lobelius nunquam obseruauit cum flosculis pallidulis vel albidis, sed tantum cum albis.

Cur hanc Tabern. in hist. & icon: vocet *klein rot katzentrublin mit vveissen blumen*. Sedum minus hæmatodes, non video: in descriptione duntaxat florum alborum mentionem facit.

An Fab. Columnæ, Sedum seu Semperuiuum 2. vermicularis foliis?

C. Bauh. phyt. Sedum 5. Eid. pin. Sedum minus 1. siue teretifolium album: Semperuiuum minus, Cast. & Cæsalp. Sedum fœmina, Turn. Semperuiuum 4. Lonic. Tragus herba, Cordi.

& Passim in veteribus muris; circa aggeres septuaginta agrorum, locis apricis exit; Dodonæo:

mensibus æstiuus flores promit.

Solenarder Sedum minus alterum inter ea medicamenta recenset, quibus dolentes cum calore, rubore, ardore, & pruritu, hæmorrhoides haud difficulter curari possunt. Succus, inquit, Vermicularis, linteolis sæpius madefactus, applicatus bene facit. Mitius est, si cum hoc succo vnguentum populeon misceatur, appliceturque, ita dolorem sedat, & pruritus tollit. Apponitur etiam emplastrum ex Vermicularis istius manipulis duobus, Semperuiui maioris, manipulo vno, & butyri insulsi vnciis duabus confectum.

Sedum minus teretifolium alterum.

Hic folia alteri penè similia sunt, sed frequentiora & densius in caule stipitata. In muris & maceris etiam nascitur, sed priore minus frequens, humi procumbens, & fibris subinde se firmans.

Est hoc Clusio Sedum minus alterum Sedi minoris genus secundum Semperuiuum 3. Lon. Aizoon minus Matthioli, Hist. Lugd. pag. 1129. Semperuiuum paruum Lob. Obs. p. 205. Sedum me. C. B. not. diuina teretifolium, siue Semperuiuum minus officinarum, Eid. ic. p. 176. Hoc C. Bauhin. in phyt. ad Sedum teretifolium luteum retulit, non sine errore. Quare rectius in pin. vocat Sedum minus 2. siue teretifolium alterum.

Sedi minoris albi, Monspeliensiana species maior folio auito.

Parietinis hæret passim Monspeliensibus & Nemausensibus Sedum quoddam satis magnum caulibus crassiusculis, frequentibus, ex vna radice subulescentibus, quos folia vestiant, Sedi minoris maris Fuchsi flore luteo, foliis similia, sed maiora, crassiora, longioraque, in acumen definentia: floribus comatur albis. Floret loco natali mense Iulio.

SEDVM PARVVM FOLIO circinato, flore albo.

Pvillum Sedi genus cuius per ramos folia parua non maiora quam Sedi acris, sed densiora, non longa sed orbiculata, non tam hilari virore perfusa, sed ferè glauca. Iconem ex ipsa planta dare non possumus, quapropter à Dalechamptio traditam assumptimus, cui Aizoon dasyphyllum, id est densifolium inscribitur.

Aizoon dasyphyllum, i. e. densifolium, Dalech. in parietibus & muris Viennæ. Allebrogum nasei obseruauit, radice breui, capillata, & pallida,

gracili, in exigua terra & parietum cæmento hærescente: ramulis plurimis, quatuor digitos alris, perquam spissè congectis, foliis numerosissimis, crassis, teretibus, albicantibus, confertissimè stipatis, gustu fatuis, cum leui quadam adstrictione: flore in virgulistenuibus candido, copioso, Semperiuuo medio simili. In Gallia nusquam in eo tractu à se visam & repertam meminit.

Clusius non valde absimile dixit Semperiuuo tertio Dioscoridis (Sedo minori caustico,) sed folia paullo crassiora esse, candidiora, teneriora, nec vt illa feruidi gustus, sed viribus secundo respondentia, & frigida: florem item candidum: semen exiguum & subruffum. *Improbatur* aurem appellationem Aizoi dasyphylli (a d'Care d'cey phyllis) cæu omnibus Sedi generibus, quorum folia sunt crassa & densa, communem.

Synon.

Cordo in Obs. fil. dicitur Tragus siluestris vulgari minor: Gesn. hort. Sedum minimum: H. Lugd. p. 1133. Aizoon dasyphyllum Dalechampij. Clus. hisp. Sedum minimum, frigidum: Eid. h. Sedum minus septimum. C. Bauhin. pin. Sedum minus 4. siue folio circinato.

Locus & Tempus.

Genæ & Lugduni in muris viret Februario: floret Maio. In rupibus, veteribusque muris cum in Hispania & Lusitania: tum in Gallia Narbonensi, præsertim Monspelij in muris suburbiorum, ad portas vrbis protensis, obseruabat Clusius.

Frigidum statuitur & secundo respondens.

SEDVM ALPINVM MINIMVM foliis cinereis, flore candido.

Descrip.

TAm dense foliolis minimis rigidulis cinereis stipati sunt ocelli, vt conferto incubitu foliorum exiguorum, crassorum alrerum alteri veluti locum præripere videatur, nec minus sæcundus ocellorum numerus serpit radicibus lentis, lignosis, crassiusculis, nigricantibus, propagatorum, è quorum umbi-

lico coliculus nascitur trium quatuorve vnciarum a. titudine, filii instar gracilis, hirfutis, raris foliis angustioribus donatus, in fastigij ramulis flores maiusculos gestans, colore albos præditos, quinque foliolis constantes, cum aliquot intus staminibus luteis.

Synon.

Gesn. Fr. Sedi aut Phylli genus minimis omnino foliolis, cinereis ferè: Clus. pann. p. 486. & 488. Sedum alpinum 3. siue 1. flore albo: Eid. h. Sedum minus 9. siue alpinum 3. C. Bauh. phyt. Sedum 15. Eid. pin. Sedum alpinum 2. siue album foliolis compactis: Sedi aut Phylli genus hoscullis albis, Gesn. Fr.

In Baldo, Braulio, & monte Fracto siue Pilati iuxta Lucernam reperitur. In præruptis Schne-

alben iugi locis, atque inter saxa, quà descensus est ad monasterium Nevenberg, atque etiam in Sneberg, nascitur, teste Clasio. Iulio & Augusto floret.

SEDVM PURPUREVM PRATENSE.

Folia quæ per caulem sunt, Vermicularis folia referunt, nisi quod planiora existunt: multiplex verò est summi caulis diuisio & ramuli numerosi, quibus singulis flos infidet vnicus, non admodum magnus, Vermicularis florem æquans, foliis contans coloris carnei, striâ per mediû productâ, apicibus in medio pallidis.

Trago, Sedi minoris 4. species in humectis, flore purpureo ac roseo: Clus. pann. pag. 486. & 487. Sedum palustre: Eid. hist. Sedum minus tertium, siue palustre: Camer. horr. Aizoon palustre à Clusio depictum: C. Bauh. phyt. Sedum 12. Eid. pin. Sedum palustre subhirsutum purpureum: Sedum palustre flore incarnato, Eyst. Huius speciem assignat alteram maiorem & candidiorem, seu marem & feminam: flore purpurascente aut carni coloris.

Nascitur humentibus pratis circa Norimbergam, vnde siccam habuimus. Sed & Clusius hoc Sedi genus florens obseruabat vlginosis locis apud oppidulum Freying, quâ Pragâ iter est Norimbergam, sub finem Iunij.

SEDVM MINVS FLORE LVTEO.

Nigrat huic tenuis radícula, fibris aliquot donata: ramuli inde exeunt dodrâtales, qui si natalitiû folium fuerint parieting, pendulè mox recollectis viribus rectâ surriguntur, quibus malè firmo nexu apposita folia, crassa, pinguis, acuminata, sursum spectantia, crebra: flores stellati, lutei, eiusdemque coloris apices.

An Sem-

An Sempervivum parvum Diosc.? An Aizoon minus Plin. ? An Sedum alterum Matthioli?

Amatus Sedi huius meminit, nomine tertii & Vermicularis flore luteo, masculi nonnullis dicti. Verum, ut monuimus, confundit cum Sedo parvo acri: est figura ipsi nomine Sedi minoris.

Fuchs. in hist. & icon. dicitur Sedum minus mas. *Klein hauff vortz manlin*. Eid. hist. Sedum alterum minus, siue Aizoon Dioscoridis minus. Græcis *τριδαλι*: vocatum, vulgò Vermicularis & Crassula minor: Gallis *Triquema daine*, *loubarbe*, & *Rabaui*: Germ. *Klein donderbart*: Belg. *Klein donderbaert*.

Dodon. Sempervivum minus. Sedum minus. Hematodes 1. Tabern. & Gerardo: Aizoon hæmatodes, Lob. icon. p. 578. Aizoon minus, siue Sempervivum Dodonæi, H. Lugd. p. 129. Sedum 2. Dioscoridis, Gallis *Triquema daine*, Clus. pann. p. 484. Eid. hist. Sedum minus 5. siue Sedum minus Dioscoridis alterum, cuius ramuli summo fastigio non incurvantur. C. Bauh. apud Matth. Sedum 3. minus: Eid. phyt. Sedum 11. Item pin. Sedum minus 5. siue luteum folio acuto.

Vulgò in hortis alitur: sed & spontè nascitur in Hispaniæ muris & maceris, referente Clusio. Mombelg. in horto, licet annua planta non sit, Hiemem pertulit. Florens Octobri observavi Basileæ ad Rheni litus: Genecæ in monte vicino *Salve* Februario: Florens Iunio inter Monspehnum & Lugdunum passim in quibusdam silois.

Inter acetaria multis locis recipitur, in quibus & sapit, & palato gratum: æstuanti ventriculo confert, recte Dodonæo.

syphylo cap. de Sedo parvo folio circinato, flore albo. *Caterium* in pin. Sempervivum minus æstivum Lobelii H. Lugd. p. 133. sine icone, vocat Sedum minus 3. siue teretifolium luteum: Sedi minoris secundam speciem Tragi: Aizoon medium Thali.

Belgis hortense est.

Locus:

Sedum minus luteum flore se circumflellente.

Teretibus, crassis, succo plenis, & mucrone præditis foliis, & flavis floribus est, ut Sedum minus flore luteo, mas quorundam, eius tamè summus caulis in ramulos diuisus sese inflectit instar summatarum Scorpiui siue Heliotropii marinis, recte Clusio, cui in hist. dicitur Sedum minus quartum, vel Sedum minus Dioscoridis primum: Camel. hort. Aizoon minus flore luteo infl. xo: Lobel. Ic. 377. Aizoon Scorpioides C. Bauh. pin. Aizoon minus 6. siue luteum ramulis reflexis. Eius in phyt. confusè meminit, sub Sedo n. siue minore luteo, acuto folio.

Idem cum Sedo luteo minore mare natali: Locus: bus gaudet, eundemque usum habet.

SEDVM ARVENSE FLORE RVBENTE
C. Bauhini.

Radice est lignosa, fibris capillata, cauliculis aliquot palmaribus, rotundis, rugoso, rubescente cortice tectis, qui in ternos, quandoque plures, ramulos [quorum aliqui recurvantur] diuiduntur: hos *folia* longiuscula, angusta, succulenta, sine ordine ambiunt: ramulis superioribus flores plures, vulgaris Sedi floribus similes, sed rubentes insident, semenque vulgari simile succedit.

Sedum hoc minus 7. [ut in pin. vocat] Vel (ut Synon. in prod.) Sedum nonum non longè à Basilea, in agris Huningenibus, Autumno iam exsiccatum reperitur: quod etiam in agris argillosis ad Pyrenæos, sed minus, reperitur.

Sedum parvum montanum luteum.

SEDVM MINVS ÆSTIVVM
luteum.

Palmaris, fruticosaque est planta, folio exiguo, Sedi minoris, rotundiore, flore luteo, radice inutili gustanti, Sempervivum minus æstivum Lobelii Obl. p. 205. Icon. pag. 379.

C. Bauh. phyt. Sedum 6. siue minus teretifolium album alterum: Sempervivum minus æstivum Lobelii: Aizoon dasyphyllum Hist. Lugdun. Variat floris odore albo, & luteo.

Negamus nos Sedum hoc Lobelij reperiri flore albo: Aizoon præterea dasyphyllum Lugd. diuersa est planta. Nec huc referimus eius Sedum minus teretifolium alterum album. Qua de re monitus in pin. tres distinctas plantas esse concludit. De Sedo minore teretifolio altero diximus alibi. De Aizoo verò da-

Tom. III.

Caulum vnum, plerumque, erigit palmarem, dimidio nonnūquam minorè, foliis crebris vestitum, Sedi minoris, siue floribus, luteis, minus acutis, planioribusque, qualia etiam per terram sparsa caulis imò adhaerent: superius diuiditur in ramulos fastis frequentes caulis, qui flores gestant pul-

chellos, masculos, ex plurius & foliis, & apicibus luteis compositos: radice summa ferè tellure vagantur, & subinde nouas plantas pro-

L. III

ducunt, subinde tetram subeunt.

Synon. Clus. pann. p. 484. & 485. Sedum alpinum 1. siue flore pallido, vel ex luteo colore pallefcente, quinque foliis constante: Eid. hist. Sedum minus 6. siue alpinum 1.

C. Bauhin. phyt. Sedum 13. siue alpinum pallidum: Eid. pi. Sedum alpinum 5. siue flore pallido: Aretio Stockh. Sedum montanum minimum luteum.

Prouenit in monte Baldo, in monte Pilati, & Gothardo. In Sneberg, aliisque Stiriacum alpinum iugis, in Tauro monte, atque Iudenberg ctescere scribit Clusius: florere sub finem Iulii Augusto.

SEDVM ALPINVM ERICOIDES CÆRV-
leum, nonnulla que aliæ Sedi species
C. Bauhini.

Descript.

EX prærup-
tis iugis, ac
saxis humidis
propendit, ra-
dicem habens,
foliis quàm in
priori breuio-
ribus, crassis,
cinereis, velut
in Sanamunda
2. Clusii, siue
Erica Alexan-
drina, compa-
ctis, cinctos:
singulis caulicu-
lis vncialibus,
foliaceis, flos
magnus, cæru-
læus, quadri-
folius, aliquot
staminulis bre-
uibus donatus,
insidet.

Synon.

Hoc (Sedum 10. in phyt. 4. in prod. Alpinum 17. in pin.) cum anno 1579. Martio mense, per Rhætia alpes iter faceret author, è rupibus, ob aquam defluentem, humidis, in star Cymbalaria dependens, florèntque collegit. Idem in Gothardi summitaribus, & in Valesia, ad thermas Leccenses supra Gemme reperitur, à priori tamen differens potissimum foliorum exilitate, & colore florum: item & colore, & magnitudine.

Locus.

Varietas.

Tradit & describit idem C. Bauhinus & alia Sedi genera, ab ipso tum in Rhætia tum in Valesianis Alpibus obseruata, vt pote *Sedum Alpinum Ericoides purpureum*. *Sedum Alpinum foliis crenatis asperis*. *Sedum saxatile variegato flore*. *Sedum saxatile atrorubentibus floribus*. *Sedum saxatile hirsutum purpureum*.

SEDVM PARVVM ACRE, FLORE
luteo, & aliud non acre.

Descript.

Obuium in muris est, capillaribus *radiculari* fibris appensum, vnde *ramuli* plurimi, palmates aut breuiores, tenues oriuntur, *foliis* exiguis admodum, densitate cum longitudine ferè pari: *flores* in extremis ramulis plures, lutei, quinque foliis radiatis constantes, apicibus in medio similiter lutei.

Seminarium 3.

Diofca.

Er hoc est *Semperuium* illud tertium *Dioscoridi* creditum, quod aliquos *Portulacam* 2.

grestem (*ἀνδροχρον ἀγρίαν*) aut *Telephium* (*πυλί-
φιος*) vocare tradit, Romanos vtrò *Illecebram*,
puffillis foliis crassiusculis [*πυλίφια*]. Lac. legit in
vet. cod. *πυλίφια*:] ad *Portulacæ* similitudinem,

ac densis in
petris nascens.
Et huius opi-
nionis alle-
clas habemus
inter alios,
Cæsalpinum,
Matth. Lob.
Dod. Gesn.
Anguill. Fuch-
sium. Amat.
Clus. Hist.
Lugd. & Casp.
Bauhinum:
contrà verò
perperam fen-
rit Matthio-
lus: Suspi-
cantur etiam
nonnulli hanc
plantam non
esse *Semper-
uium* tertium

Dioscoridis, quòd illi folia desint. Sed *Diosco-
rides* hoc non *Portulacæ* esse folio, sed ad illius
crassitiem tantum accedere folia testat.

An *Aizoo* minore similis, *Plin*: Malè autem
eiusdem *Plinii Illecebram* Italarum vocat *Cæ-
salpinus*.

Tragus *Sedum* nostrum pingit nomine *Ver-
micularis*: non tamen nominibus distinguit ab
Aizoo siue *Sedo* minore floribus albis, nisi colo-
re florum. Differentia tamen non in solo flo-
rum colore consistit, sed etiam in foliis, quæ
huic multò breuiora sunt, & paulò acutiora, &
ab basim non nihil latiora. Differt præter hæc
ab illa sapore feruido, vrentèque, vnde meritò
Maurpfeffer dicitur, h. e. *Piper murorum*, vel
murale, quòd sc. in muris proueniat, gustique
acris admodum sit, vt *Piper*. Dicitur quoque
Germ. *Blatseff*, quasi foliis destitutum, eo quòd
pro foliis acinos quosdam habeat. Alii à for-
ma *Indentreibel*, & *Katzentreibel*, hoc est *Vuas*
Iudaicas, vel *Felium vuas* nuncupant. Belg. di-
citur *Muerpeper*: Augl. *Stoue crop*, & *Stoue bore*.
Quidam volunt *Katzentreibel* esse *Hippuridem*
non leui errore. In eo etiam hallucinari de-
prehenditur: quòd calidum temperamentum ei
in esse negat, quòd auulsa vt reliquæ plantæ tem-
peramento calidæ, non arescat. Nec enim om-
nia calidæ, euulsa arescunt, vt *Aloe*. Suo gustui
potius fidere oportebat *Tragum* quàm friuolæ
imaginatiõni.

Apud *Apollinarem* pingitur quidem *Aizoom*
acre, sed inter vites malè omnia confunduntur, *Apoll*
nec fit mentio acrimonie, licet ipsam nomen
Maurpfeffer appetè denotet.

Brunfels. de *Sedo* paruo vrente confusè egit,
quate nomina & vites, quas ei assignat, non ad-
scribo.

Eidem B. *Portulacæ* tertia: *Trago*, *Sedum* *Brun*
minus tertium & *Vermicularis*, cuius nomine
Camerarius etiam addit iconem *Matthiolo*,
cui vt & *Castori Semperuium* minimum si-
ue tertium. *Anguillare* *Gramen* 3. *Plinii*, &
Semperuium 3. & *Vermicularata* acuta. *Dod.*
lat. Illecebra siue *Semper* 3. *Eid.* in h. gall. *Sedi*
4. species. *Sedi* 3. genus, *Fuchs*. *Lac.* *Turn.*
& *Cro-*

& Cronemb. Aizoon minus, malè pro Vermiculari acceptum, Cordo in Diosc. Aizoon acre, Eid. hist. Sedum tertium Dioscor. Gesner. hort. Illecebra, quibusdam recentioribus Soldanella dicta: & tertia species Sedi, Eid. cat. pl. Item, Sedum 3. Illecebra, & Portulaca siluestris Semperuium 3. quoad defect. at 2. quoad iconem, Lon. Sedum minimum, Lob. ic. p. 379. siue Illecebra, Obs. p. 208 & Sedi tertium genus non semper vires, in Adu. Semperuium tertium minimum, alcerum, Casf. Aizoon minimum repens 3. Diosc. H. Lugd. p. 130. Aizoon minus feruidi gustus, Thal. Sedum minimum, Tab. Vermicularis siue Illecebra, Ger. Sedum minus 8. Cauticū Clus. h. Sedum minus seu minimum causticum Eyt. Aizoi facie planta, que Daçtylon 2. vel 3. Plinii, Columæ.

C. Bauh. apud Math. Sedum 4 siue minimum acre. Eid. phyt. Sedum 8. seu minimum, duplex, aliud glutatum, paulò post fauces exiit, aliud penè inspidum: floribus item candidantibus aut luteis. In pin. Sedo minori 8 siue vermiculato acri, hanc varietatem à sapore petitam, non amplius adscribit, meliora docens.

Passim in tectis, muris & petris nascitur etiam in aggeribus, silibus & aridis locis, tenui gramine obfusa: adè autem vix, ut tenuissima ramulorum fragmenta faciliè radices agant, non tamen semper vires, ut voluit Dodonæus. Ailiis mensibus cum floribus reperitur.

Diosc. tertio Semperuii generi, vim adferit ex calcætoïiam, aciem & exulcerantem, aitque impositum cum axungia strumas discutere. Sed hanc facultatem in ipsa insipida esse & Dioscoridis textui infertam, non sine iudicio censet Columæ. Folis adnota (inquit Dod.) rubescit, vesicâ excitat, ac tandem exulcerat. Succus cū aceto, vel alio liquore extractus vomitum mouet, & crassos, pituitosos, ac biliosos humores dicit: & subinde ita quantis, aut aliis diuturnioribus febribus liberat: aduersus assumptam venenâ & hoc modo confert.

Sedum minimum luteum non acre.

C *Officinis & foliis* minori [acri, Gesn.] perfinita e existit, multò tamen exilio cibus, mino est utque his partibus constat: flores habet foliolis quibus sit ille modo radiatis cõstantes, quinque exiguis acuminatis in medio apicibus *semiterendo* natis, indeque decem staminibus circumvallatis, Aizoo acuti floribus, formâ, quantitate, & luteo colore similes, posita tamen differentes, non enim minoris aut acris Aizoi modo umbellam siue capitulum constituunt, sed deinceps ab vncialibus aut longioribus colicorum adnatis vtrinque aletuo situ exeunt: ex his qui ab vno latere nascuntur, oppositorum spatii iunguntur. *Radices* nitide enubis & capillatis.

Cauendum monet descriptionis author Cordus, qui Aizoon minimum vocat, ne Acris & huius similitudine fallamur, illam pro hac accipientes: addit hanc virere semper, & inde nomen inuenisse.

C. Bauh. pin. Sedum minus 9. siue vermiculatum inspidum: Semperuium 3. minimum, Casf. Aizoon minus & vermiculatis inspidum. Thal. Sedum minus seu Vermicul. inspida, Eyt. A. priore non solum gustu differt, sed etiam foliolis magis teretibus & tenuibus: floribus est vtraque luteis, rariis albis.

Tom. III.

Nascitur iisdem, quibus acre & minus Aizoon natalibus.

Adstringunt vehementer coliculi, foliola & flores, quemadmodum minus Aizoon, sed vehementius: siccius enim est.

Locus.

Vi es.

Sedum minimum arborecens, vermiculatum, flore luteo.

S YRIÆ natalis naturæ munifico lusu & luxu plantulam hanc pinxit Lobelius in Obs. pag. 206. Ic. 480. Sedi minimi arborecens vermiculati, in inscriptione, fruticosam, & densè geniculatam, confertisque foliis & ramulis, floribus luteolis, Vermicularis acris, vti tota facie. Et hanc in Italia quoque orti opinatur. Hæc autem figura Lobelii non demonstrat plantulâ, sed plantam arborecentem.

Descriptio

H. Lugd. p. 132. Sedum minimum arborecens Lobelii C. Bauh. phyt. Sedum 20. siue minimum fruticosum: Eid. pin. Sedum minus 10 siue fruticosum: An Polygonum masculum fruticosum Thalia?

Synon.

SEDVM ALPINVM HISPIDVM FERÈ spinosum, flore pallido.

M Vltos, modicantales ferè caules tenues emittit, foliis vestitis alternante situ semuncialibus, perangustis, acuminatis, ex viridi pallentibus, spinulis per margines asperis, qualia prope terram multa, reptantem inferiorè caulium partem ornant: ramulis in quos caules superius diuiduntur, florem in cacumine gestant singuli, Sedi montani minimi lutei parem, pallefcetem, apiculis in medio multis: succedit vnicuique capitulum, Lini simile, minus, turbine bisfurco parente, è quo cõcullu excidit semen longè copiosissimum, minutissimum, puluisculi instar, colore nigrum.

Descriptio

Ex monte Calcaris, item Gothardo, quem traiecit Iulio ex Italia rediens florentem attulit. I. H. Cherlerus.

Locus.

SEDVM MVSCOSVM.

C Espites totos operit luxurie sæcunda, Sedo-rum in morem, radicularum reptatu, folia maiora quàm Sedi alpini cinerei, acutiora, molliora, muscum terrestrem imitata: coliculus ex vmbilico natus vnciam vnam aut duas altus, foliolis crebrioribus vestitus, vnicum plerumque in fastigio gerit florem magnum.

Descriptio

LIII 2

Locus

SEDVM MINIMUM SYRIACVM.
luteolo flore, Saxifragæ albæ.

Locus.

Descript.

Synonyma

Lob. Obs. p. 204. Icon. Pl. pag. 576. Sedum minimum tertium. A Dodon. lat. huius figura pro Sedo serrato ponitur. Casp. Bauhin. phyt. Sedum 9. siue minimum peregrinum, Saxifragæ albæ flore: Eid. pin. Sedum alpinum siue Saxifragæ albæ flore, vel grandiflorum: Sedum minimum tertium Lobelii, H. Lugd. p. 133. An Sedum alp. 4. Col. part. 2.

SEDIS AFFINIS TRISVLCA
alpina, flore albo.
CAP. IX.

Descript.

SVMMO cespite vagatur, magnūque spatium occupat, terræ apertis calcibus, tenuibus, fuscis, è quibus nascuntur folia vncialia, in trifidum tridentem, laticulculum, Chamæpityos minorem desinentia, subhirsuta: alia in oblongum vtriculum glumosum conuoluta, lanugine pinnata, granum Auenæ affabrè referunt, trifidus illis foliis subinde obvallata: caules surgunt quidam teretes, palmares, superius in pediculos aliquot (quorum foliolum indiuisum pu-

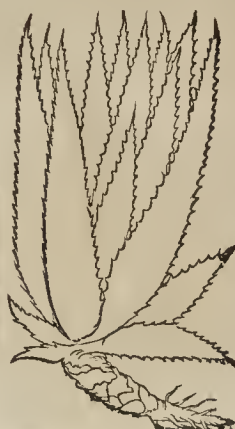
Frater, à quo habui, prope riuulos in Alpibus crescere annotauit.

fillum appositum] diducti, quorum vnusquisque florem gettat Spegularæ pærem, albidum, striatum, vasculo succedente paruo, seminibus pleno, quod circumdat florum calyx laciniis denticulatus.

Clus. pann pag. 491. Sedum Alpinum Aiuage folio. Eid. hist. Sedum minus 13. Casp. Bauhin. phyt. Sedum 19. siue alpinum laciniario folio: Eid. Sedum foliis laciniatis siue Sedum alpinum trifido folio.

Ex præruptis faxis, hiulcisque saxorum rimis Iunio collegit in monte Calcaris gener I. H. Cherlerus. Nasci in summo Sneberg, iugo inter saxa paulò antè à niuibus libera, florere que Augusto, testatus est Clusius.

ALOE IN GENERE.
CAP. X

Succulenta, magna, dentata, crassa, in terram reclinata aliquantulum, æterni viroris habet folia, adè vt per hybernos menses extra terram etiam in hypocaustis suspensa non marcescat, sapore apud nos minimum amaro: caulis inter folia surgit.

tem iudicent qui Aloem viderunt, inuenio quidem Plinium dicentem folia striata, vbi Cornarius meitè legere videtur strata. Hinc etiam lib. 3. cap. 19. in Dioscor. asserit folia vtrinque ex obliquo longioribus in reuallis striari: Sed hæc autopsiæ committimus.

Matthiolus in h. germ. ait florum colorem esse incarnatum intar florum Granatorum: Gesn. autem hort. scribit florem ferre luteum: Tragus ramen album habere testatur, secutus Dioscoridem, dicentem: Aloe folium habet Scillæ (σούδα) similitudine, crassum, pingue, in rotundo modicè latum, retrorsum pandum. Sed vtrinque habent folia ex obliquo spinulas raris interuallis prominentes, cæque breues, & quasi decurtatas (mutilas, Corn.) Caulem verò profert Antherico non dissimilem, florem album & semen ceu Hastulæ regie. Est autem tota odore graui & gustu amarissima. Vnicâ verò radice ceu palo in terram demisso vitur.

Aloe [inquit Plinius lib. 27. cap. 4.] Scillæ similitudinem habet, maior, & pinguioribus foliis, ex obliquo striata (strata, vt diximus, Corn. legit.) Caulis eius tener est, rubens medius, non dissimilis Antherico: radice vnâ ceu palo in terram demissa graui odore, gustu amara.

Cæterum, dum Dioscorides dicit Aloem folia Scillæ habere: & Plinius Scillæ similitudinem: si longitudinem tantum consideremus, recta quidem est comparatio: si verò alia, non item: ac propterea addit ille, in rotundo modicè lata, crassa, pin-

fa, pinguiam, retrosum panda, vt rectiorem comparationem redderet. Et hæc obscure admodum à Plinio dicuntur.

Herbar. antiquo. Lo. Cubæ, Aloes monstrosam exhibet imaginem.

Quàm benè autem Leu. Lemnius de herb. bibl. Aloen, arborem smagadini coloris faciat, ipse viderit. Neque enim arbor est, neque arbutuscula, id quod Munsterus voluit.

Carteum, in omnibus ferè linguis apud omnes ferè auctores Christianos vnum & idem nomen hæc planta obtinet, quod est *Aloe*. Sic autè dicta videtur, quia maritimis gaudet. Particulatim tamen Cametar. Aloen communem vocauit: in Aloe vulgarem, Schvvenckf. fortè ad differentiam Aloes Acothæ, quæ est Americana. Dicitur Aloe Dioscoridis, Columne: Aloe matinum, folio plantio, Horto Scholziano: Aloe in Rama ludææ copiosa, Rauvvolf. Aloe siue vulgaris, C. Bauhin. pin. Aloe in insula Socotra, part. 2. Ind. Or. cap. 6. Aloe, siue Semperuium, Arabam Sebar, Atea, Carecomor, Linc. part. 4. Ind. or. cap. 38. & fig. 19. Azauar, siue Semperuium, quo campus pleni, part. 4. Ind. Or. Aloe & Semperuium marinum, Lobel. Obs. p. 202. Icon. pag. 374. Semperuium marinum, Turn. & Hort. Lusar. Semperuium quidem à recente colore vocatur à sempiterno virore, quo è laquearibus conclauium suspensum, quam diutissimè viget: Marinum autem, à naturali loco cognominatur.

Sedum amarum appellat Columella, ab eius succo amaro. Alii, vt inter Dioscoridis reiectanea legimus, Amphibion [*ἀμφιβίων*] quoddam non modo terræ matri adherens, sed inde etiam exempta, acque trabibus voluptatis gratiâ suspensa, in aëre vitam tueatur diutissimè, nominant: alii Tragoceron (*τραγοκέρων*) à cornuum hircinorum similitudine: alii Eryngion, *ἑρύγγιον*: alii demum Herminon, *ἑρμίνων*, vel, vt Corn. *ἑρμίνων*.

Germ. *Aloesparick* & *Butterwurcz*: Belge, Itali, & Angli *Aloe*: postea tamen ad succi concreti differentiam, qui simpliciter *Aloe* nominatur, *herbe Aloe* nuncupari, Turn. Galli *Aloes* & *Perroquet*, quod folioxum habitu & colore psittacum viridem refert, incerto autore. Aloe vulgaris, inquit Holler. *mit. chir. lib. 2. cap. 5.* partio nomine *Zaubana* appellatur: Hsp. *Caulla*, *yerua de acibar*, *yerua babosa*: à phis *Saber*, *Paper*, siue *Subar*. Chaldeis *Alluuan*. Arab. vt Serapioni *Laber*: Anechtho *Cauar*.

Quæ Aloe Latinis, & officinis, *ἀλόη* Græcis, hanc Arabes, Persæ & Turci, aut Garcias, *Cebâr* vocant: nam quod *Laber* à Serapione dicitur, interpretis errore, aut liberatorum negligentia factum esse existimo. Guzarate verò, quos Gedrosios putant, & Decan incolæ, *Areea*: Canarini, *Catecomer*: Hisp. *Acibar*: Lusitani *Azeure* appellant.

Veterum de loco natali placita, inter vires recensentur. Aloes herba plurima nascitur in Cābāya, Beogala, aliisque multis locis. Cæterum laudatissima est in Socotora, quæ inde ad Arabes, Persas, Turcos, denique per vniuersam Europam deferretur, eamque ob causam Aloen socotrinam appellant. Distat autem hæc insula à freti [maris Erythræi] centum viginti octo leucis: qua de re non minus Arabica, quam Aethiopica dici potest, quoddam altera parte freti Arabia terminetur, altera à Aethiopia, teste Garcia. In regione quadam circa Caput bonæ spei, in Sinu Aguada Sanbras dicto, ingentem copiam, immò

Tom. III.

plenos campos Semperuiui obseruauit Linschotanus, quod incolis *Aceuar* appellatur. Vri altitudinem facillè superat, & è longinquo visas herbas loci incolæ esse existimabat. Ea ipsa est herba ex qua incolæ insulæ Socotra Aloen conficiunt, quam Socotrinam vocant. In quamplurimis Italix locis vitifera conspicitur, præsertim Romæ, Neapoli, Venetiis, Ticini, & Genuæ: Item Parauii, Veronæ, Bononiæ & Florentiæ, quibus omnibus in locis super ædiam fenestris, ac atrijs, fictilibus in vasis, terra plenis alitur, ac fonetur, ad spectaculum potius, quam medicam vsum. Au'to autem ibi vltra triennium non datate. Geneæ Allobrogum aiunt Hiemem ferre non posse. A marinis partibus ad nos [Gallos Paucientes, ait Ruell.] defertur, sed solo credita nunquam comprehendit, imò breui carie confecta demoritur, licet in tabulatis propendens, plerumque biennio vitam proroget. In Germania, quod ad folia attinet, nullo negotio pronouit, ac in Autumno lætissimam se ostendit. Hiemis tamen frigora in hortis ferre nequit, vnde Hieme aduente euellitur, ac in hypocauftis suspēditur, quæ causa est vt in nostris terris florere non queat. Reposita per tres septimanas quasi petiura colorem suum amittere videtur: sed tamen paulò post non tantum natuum suum colore recuperat, sed & incrementum accipit, ac si è mortuis reuiuiscat. Exactè Hieme in hortos rursus transferretur, & plantatur, in quibus aliquantulum augetur.

Potè nullam amaritudinem in nostate Aloë reperies. Sed aliud quibusdam Hispaniæ locis Aloës genus inuenitur, in cuius sanè folijs manifestè amarorem cum acimonia coniunctè iuuenes, teste Clusio. Quædam de Aloes plantæ vii leges inferiùs ex Garcia obseruatione.

Praeter Aloën vulgarem est & alia Americana muricata a nobis cognominata. Nunc & Aloe monstrosa Aunioni nata, à Cluf. & C. Bauh. traditur, quam nondum descriptam inuenimus. Sed & Aloës, palustris tamen appellatione additâ, nobis Bononiæ demonstrata plantâ, à D. Vlyssè Aldoando, quam ad Dodonæ gall. Scariotem aquaticam, Sedum aquaticum Lobelii referimus, de quo H. n. l. 38. Gentiana tandem, à Dioscor. Apuleio, pluribusque aliis quia amarissima, Aloë gallica nominatur de qua H. n. lib. 31. Est & A. Aloë ligni locis lignum, de quo H. n. l. 4.

Facultas.

Aloes nomen plurimum.

ALOES SVCCVS.

CAP. XI.

EX Aloës folijs expressus, succus in vesicis aut *Consignatio* aluta concretus aduchitur. Eius autem paratiō di rationem talem intelleximus: Rhodiis herbâ ipsam accipi, in frustra dilicari & contundi, deinde in vas oblongum reponi, in eoque viginti quinque dies fini. Interea autem spumam attolli, inutilem & abiiciendam. His peractis, conchâ superiorem succi partem deui, ad quandam vsque demendo apparentem eiusdem succi differentiam: hunc in vesicam reponi, adque Solem exsiccare, Aloëmque succotrinam effici. Secundò demi succum in medio consistentem, & in vtres reponi, exsiccare, ac Aloem hepaticam confici. Postremò sequi Caballinam, cæterorum veluti faciem. Tres itaque eius hodie cognoscuntur differentiæ, ex eadem tamen planta

expressa. Optima Succotrina appellatur, omnium purissima, quæ dum frigida est, malleo percussâ, in splendida, nitidâque fragme nta dissilit. Colore fulva, aut ruffa & pellucida, inter tractandum mollescens, in Sole diffluens, atque foris nitido, fuscâque, aut nigro colore bonitatem suam intus latentem, abscondens & dissimulans. Saporè habet insigniter amarum, adstringentem, aromaticum, aliquantulum tenuem, & oris halitum commendantem. Odorem autem aromaticum, & tamen grauem. Impurior secunda, *Hepatica*, quod hepatis colorem exhibeat, dicta, primâ desior est, at idiot. iecinoris modo ctenata. Colore in citrino subruffa, & Succotrina minis pellucida, vixque oculorum aciem lumeneue admittes, quanquam interim niceâ splendida sint. Odore & sapore Succotrinam æmulatur, grauius tamen olet, paulloque amarior existit, magisque adstringit. Et hæc quoque calido ducitur, & frigido celo friatur. Tertia sordida, inquinamentis multis contaminata, *Caballina* vocatur, vcerenariis relinquenda medicaminibus, cui ob id nomen videtur inditum. Hæc omnium ponderosissima, aridissima, delissimâque. Colore nigra, & minime translucescens, terra arenisque plena, & maius, quam prædictæ vitus olens. Gustu amarissima, Hieme friabilem, Aestate molliusculam, & in manibus lentescens, calculis, arenis ac terrâ carentem, tam gustu quam olfactu aromaticam, amaritudinem respicientem, somnum odore conciliantem, & dissoluto facillimam.

*Hepatica.**Caballina**Diosc.
Aloes her-
balocis.*

De Aloes succi generibus, viribus & vsu hæc Dioscorides memoriæ tradidit. Aloes herba plurima in India præpinguisque nascitur, ex qua etiam coactus succus importatur. Nascitur & in Arabia, Asia, ac in locis quibusdam maritimis & insulis velut in Andio, non valde eliciendo succo idonea, sed ad conglutinenda vulnera sanè quam vtilis, si trita illinatur. Duo sunt porò succi genera: alterum atenosum, quod purissima veluti sax, & crassamentum esse videtur: alterum, quod ad iecinoris imaginem vergit. Eligito pinguem, quæ nihil doli tenferit, calculosè experrem, nitidam, subfluam, friabilem, iecinoris modo coactam, quæque facillè humefcat, eximieque sit amaritudinis. Nigram contra fractuque contumacem improbo. Sunt qui eam gummi adulterent: id quod gustu, amaritudine & oris vehementia deprehenditur, eoque iudicio quòd attrita digitis, non ad minima vsque ramenta resoluitur. Neque desunt qui Acaciam immisceant. Vm habet adstringendi, somnum conciliandi, exsuccandi corpora, corpora desandi, aluum soluendi, stomachumque repurgandi, si binum cochlearium mensura ex aqua frigida, aut lactis instat, tepida seu egelida bibatur. Sanguinis etiamnum excreationes sistit, & morbum regium emendat, ex aqua tribus obolis, aut drachmæ pondete, in potu. Deuorata verò cum resina, aut aqua, vel melle cocto excepta, aluum soluit: ternum autem drachmarum pondete, perfectè purgat. Sed & aliis medicamentis purgantibus admista, præstat vt minus stomachu infestent. Sicca verò inipersa, vulnera glutinat, vlceraque ad cicatricem perducit, cohibetque: eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur, & disrupta puerorum præputia agglutinat. Quin & condylomata, rimâque sedis dulci vino ammixta sanat. Sanguinis ex hæmor-

rhoidibus eruptiones sistit, pterigia ad cicatricè perducit, liuida, & fuggilata, hypopia dicta, ex melle tollit. Scabras quoque lipitudines, angulorumque in oculis pruriginis mitigat. Dolorè capitis sedat, ex aceto & rosaceo fronti & temporibus illita. Sed & cum vino fluentem capillum continet: itidemque tonsillarum, gingiuarum, cæterarumque oris partiu vitium cum melle ac vino proficit. Cæterum, ad oculorum medicamenta totretur in munda & candente testa, ligulâque subinde versatur, donec æqualiter tosta fuerit. Lauatur & Aloë: atque id quod arenosum subsidet, tanquam inutile seceritur: pinguisimum autem quòdque læue est, recipitur. Hactenus Dioscorides. Qui statim in proemio Nigrum præter veritatem falsò prodidisse scribit, Aloem fossilem in Indæa nasci.

*Aloë
nascit.**Locus.**Lacty
ferit.**Adult
num.**Non
xia.**Plin.
Akrat.*

Aloë laudatissima [ait Plinius] ex India affertur, sed nascitur & in Asia: non tamen ea vritur, nisi ad vulnera recentibus foliis mitificè enim conglutinant, vel succo. Ob id in tubinibus cadorum eam feront, vt Acizoum maius. Quidam & caulem ante maturitatem seminis incidunt succi grati, aliqui & folia. Inuenitur & per se lachryma adhærens. Ergo pauimentandum, vbi sata sit, censent, vt lachryma non absorbeat. Fuere (Niger) nugatus erat) qui traederent in Iudæa (super Hierosolymam metallicam eius naturam: sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis, ac iecinoris modo coacta, facillè liquefces. Improbanda nigra & dura, hatenosa quoque, quæ & gustu intelligitur. Gummi adulteratur & Acacia. Natura eius spissare, densare, & leuiter calefacete. Vfus in multis, sed principalis aluū soluere, cum penè sola medicamentorum, quæ id præstant, consistit etiam stomachum, adeò non infestet vlla vi contraria. Bibitur drachma: ad stomachi verò dissolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ, vel frigidæ, cochlearis [binorum cochlearium, Diosc.] mensura, bis tære in die ex interuallis, vt res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior, si pota eâ sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum vino austero, capite in Sole contra capillum petuncto. Dolorum capitis sedat, temporibus & fronti imposta ex aceto & rosaceo, dilutiorque (liquidior, ex alto instillata, Dal.) infusa. Oculorum vitia omnia sanati eâ conuenit, prius tamen pruriginis & scabiem genarum: item insignita ac liuida (generum fuggillationes, τὰ ὑπόπυα, Dal.) illita cum melle, maximè pontico. Tonsillas, gingiuos & omnia oris hulcera. Sanguinis excreationes, si modicae sint, drachmæ pondere ex aqua: si minus, ex aceto pota. Vnum quoque sanguinem, & vnde cunque fluentem sistit per se, vel ex aceto. Alias est etiam vulneribus vtilissima, ad cicatricem perducens. Eadem inaspergit exalceratis genitalibus virorum, condylomatibus, rimisque sedis, aliàs ex vino, aliàs ex passlo, aliàs sicca per se, vt exigit mitiganda curatio aut coëcenda. Hæmorrhoïdum quoque abundantiam leniter sistit. Disenteria infanditur. Et si difficilè concoquantur cibi, bibitur à cæna molico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorantur & pilule cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorum pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, vt quod sit atenosissimū, sublidat. Aut totretur in testa, penâque subinde versatur.

verfatur, vt poffit æqualiter torrerī. Et hæc *Plinius*. Quod autem dixit Aloën inter torrendum pennâ verfari, instrumentum omninò ineptum indicauit. Contrâ aptiffimè *Dioscorides* mystrû ad hoc vfurpari dicit, & *μύστρον* μεταβάλλει δαίαι. Est autem *μύστρον*, ligula, quam *Gerin. Ein kelle* vocat. Porro quod dicit *Plinius*, fuere qui traderent in Iudæa fuper Hierofolymam, metallicam eius naturam; fed nulla magis, &c. *Dioscorides* de Aloë non habet, fed Aloën foliolum in Iudæa nafci, Nigro falfo dictum elfe.

De Aloë diuerfos *Galenus* libros legenti, videbitur ipfe quibusdam in locis fibi maximè contradicere. Quandoquidem 8. de comp. medic. fec. loc. vbi de Hiera agit, quæ ex Aloë paratur, manifefte afferit, Aloën vim habere purgatoriam non a modum valentem, & proinde non niffa purgare, quæ circa ventriculum & alium continentur. Etenim, vt ipfe inquit, cifi quandoque ampliori pondere exhibitâ, vifque ad locos circa iccur fe diffundat: non tamen totius corporis purgatoria Aloë exiftit. Atqui contrario modo fcripiffè videtur l. de Ther. ad Pifonem, vbi apertiffimè fcribit, Aloën vniuerfum purgare corpus, his verbis: Aloë atque etiam æris fiquama fupercrefcentes in vlcerebus carnes cohærent, & fluxiones quæ illis adueniant fubinde exficcant: affumpta verò per os, vniuerfum corpus purgant. Hæc ille: Quæ quidem illis maxime repugnare videntur, quæ de Aloë priori loco citato fcripiffit, ac etiam 6. fimpl. med. vbi Aloën inter ea medicamenta reponit, quæ Giqui ab excremento ftercore, *ἐκασπύτικα* vocant. Aloë herba, inquit, non admodum apud nos prouenit: & quæ nafcitur in magna Syria, aquaforis elft, & facultatis imbecillioris: at tamen vique adeò deficcare potefte, vt vulnera glutinet. At in regionibus calidioribus, qualis elft Cælofynia & Arabia, multò elft melior.

Optima autem India, cuius liquor elft id quod ad nos impottatur cognominatum Aloë, medicamentum ad plurimas res propter ficcitatē mordicationis expertum (intrò fumptum, forifque applicatum, quod paucis medicamentis contingit. Vide Alexandrinum in Gal. cap. de Aloë) vtile. Eft autem non fimplicis nature, fed, vt elft indicio gulfus, adtingit finul, & amara elft: adstringit quidem modicè, fed fortiter amara elft. Subducit & ventrem, vt puta ex numero medicamentorum Ecoproticorum. Eft autem tertii ordinis exficcantium: calcfacientium autem, aut primi intentis, aut fecundi remiffi. Sed & ipfius facultatis milturam atteftantur particularia eius opera. Nam & gratum ftomacho medicamen elft, vt fiquid aliud: & finus glutinat. Sanaat & vlcera, quæ ægri ad cicatricē duci poffunt, & maximè quæ in ano funt & pudendo, luuat & eorum phlegmonas aquâ lubacta, & vulnera eudem ad modum glutinat. Congruit fimiliter ventri & ad phlegmonas in ore, ac naribus & oculis. In fuma repellere & digerere fimul potefte, cum hoc vt paulum extergat, quantum videlicet vlceribus putris non fit moleftum. Hucufque *Galenus* 6. fimpl. Idem 3. fimpl. dixerat Aloën totam aut parum, aut nihil purgare. Et hinc lic. 8. de comp. med. fec. loc. antè citato hæc fubdit: Ad ventris fubductione in illota Aloë elft aprior: elota autem multum de medicamentofa vi amittit: quam etiam febricitantibus dare aliquis poffit, fi febris fit valde mitis. Infeltiffima autem elft Aloë, vel lota, iis qui citra vitiofos fuccos intemperie affliguntur calidâ &

ficca. Proximam ab his cladem percipiunt, qui ficcam intemperiem habent, vel frigiditati etiam implicatam: & in vniuerfum, qui ex fola qualitate particulam aliquam affectam ac læfam habent, &c.

Diu autem multumque agitata elft quæftio: An Aloë venatum ora aperiat, necne. Sunt autem qui negatiuam tacatur, funt & alii qui cum Mefue affirmatiuam amplectentur, concludantque aperire. Quod quidem minus videti non debet in multiplicium vitium medicamento, ad tertium vifque a temperamento recessum, ficco, & ad fecundum calido, terreftrique, fi adaperientium quoque, quæ anatomicae funt, facultatem aliquam retineat, intus à calore noftro ad actum cum deductum, vt, quod foris actia multa faciunt anatomicae facultatis, intus ipfum, ignea concepta vi, & acrimonia, faciat, venatumque oscula aperiat, piolecta fanguine.

Huic autem fententiæ etiam *Fallopium* fubfcribere videtur, cuius verba hic fubdimus. Mefues inter benedicta vocata medicamenta, eò quòd leniter euacuent, vel faltem moderatam habeant vim purgatoriam, & nullum incommodum, moleftaque nihil affectant, Aloën recenfer. Eft hæc duplex in officinis: vna quæ fuccus elft, & Aloës fimpliciter dicitur: altera verò lignum, de qua alibi. Eius, quæ fuccus elft, varia genera nouete Antiqui. Et *Mefues* primò quatuor differentes fpecies, ratione loci, vniue deferebatur, cogauit. Harum prima, erat, quæ ex Succotri regione deferebatur: Altera ex Perfia: Penultima ex Armenia: Poftrema ex Arabia. *Auicenna* autem & *Ilac* nouerunt tres tantum fpecies, Succotrinam, Arabicam, & *Senegiam* delatam. In officinis licet *Fuchus* & quidam alii duas tantum Aloës fpecies nouerint: *Ieres* habentur, Succotrina, Hepatica, & *Caballina*. Succotrinam decurtatâ voce ait *Fuchus*, appellatam, quafi Succotrinam, à fucco citrino: fed decipitur. Nec enim à fucco, fed natali loco, quæ elft infula Succotria, denominatur. Eius nora vna inter præftantiores elft, vt fit liquoris in principio fubdulcis, in fine autem amarefcentis, auctore *Mefue*, quod mirum elft. Nam *Galenus*, *Ruffus*, *Paulus*, & reliqui aiunt Aloën omnem ita amarum elfe, vt nihil fit amariùs. At eorum a-

go horum fententiæ ad tripulari non poffum, quia *Aloë non affamariff.*

Abfynthium, *Colocytidem* & alia quædam, Aloë amariora elfe credo. Sed fat elft quod Aloës ex communi omnium confenfu fit infigniter amara, & in principio, & in fine, contrâ quam *Mefues* afferit. Variè hæc purgat. Nam fi *Ciceris* vnius quâtitate (dofi vnius fcrupuli) & post cibum exhibeatur, euacuat tantum fæces. At fi vifque ad vnam drachmam offeratur, euacuat à tota fubftantia bilem ex primis venis, vifque ad hepar, quod vifcus fua facultas tamen non excedit. Porro tantum bilem, non autem crallos, vifcidos, & figidos humores euacuare, perhibet *Galenus* 8. comp. med. fec. loca. *Mefues* tamen & *Ruffus* vir *Galenus* antiquior apud *Ozibafium* etiam pituitam purgare teftatur. Sed omnes meafententia rectè dicunt. Nam Aloës ex fe, i. e. ex fua natura & fubftantia euacuat bilem tantum, vt vult *Galenus*, *Ætius*, & alii non pauci, teftè experientia. Sed euacuat etiam humores crallos, vifcidos & tenaces, quâdo fctales humores funt in cauitate vetriculi, vel in teftinorû. Amata fiquid elft & detergit. Hoc autè inter cetera habet Aloës incommodû, quòd correctione egeat, correctûque hepatis

*In vniuer
an Aloë ora
venatum
aperiat.*

*Aloës medi-
camentum
benedictum*

Fuchus. 172.

Aloë non affamariff.

1. 3.

*Mefues &
Galenus co-
fentiantur.*

noceat, calcificando & aperiendo ora venarum, existentium circa sedem, vt ait Mesues & alii multi, quos ramen alii accusant, vt qui Dioscoridi aduocentur. Sed pro Mesue cursum insurgit Fuchs, & alii. *Ego vero* ab experientia discendum non iudico, eò quod habeam ipsam dirimentem hanc litem. Docet hæc autem, quod frequens Aloes vsus, hæmorrhoidatum venas aperiat, quod ego millies obseruaui, & vos ex centum eorum qui Aloes ad excernendas feces vtuntur, videbitis nonaginta hæmorrhoidatum fluxum pati: omisso vero Aloes vsu, venas illas claudii. Cur autem Aloes aperiat ora illarum venarum, equidem credo, quod à tota substantia id faciat: non autem quia tardè euacuet, & continuè ac sensim deorsum descendat, vt quidam volunt: quia & alia, quæ tardè euacuant, vt Mirobolani & Terebinthina idem facerent: Nec aperit venas illas adstringendo, quia multa alia etiam pharmaca cum adstringant, idem præstarent, vt Mirobolani & alia non pauca. Itaque credo quod à tota substantia aperiat venas hæmorrhoidales. *Ne igitur* id faciat, oportet commiscere, vt dicit Mesues, Mastichem, Gummi Tragacanthæ, Bdellium & similia. Corrigitur etiam hoc incommodum si Aloes abluatur aqua Endiuiz, quæ abluitione redditur etiam minus purgatorium.

A tota
substan-
tia.

Io. Iuuen-
nensis not.

Io. Iuuenensis in annot. in Galeni lib. de Theriaca ad Pitonem statuit Aloem adstrictione sua humores quos attingat depellere ac purgare. Malim ego cum Fallopio purgandi vim præter proprietatem, amaritudinem potius quam adstrictioni, attribuerè: amara enim, non adstringentia, detergunt.

Aloes spe-
cies dua
Ruell.

Ruell. Aloem Caballinam & Succotrinam solam agnouit, volens Succotrinam iocinoris modo esse coactam. Gelnus præfert è tribus speciebus Hepaticam, allerens Aloes plantam in Germania esse inspidam, in hypocantis verò suspensam, amarelicè, vicerèque ac viuere. Amarus Succotrinam cæteris antefert, iocinoris modo concretam, ruffam, splendorem, &c: La cuna narrat Arabes meliorem Aloem & puriorè reliquis, Succotrinam vocare: bonitate secundam, Hepaticam: malam & adulteratam, Atabicam. Succotrinam ex se distillare, ideòque qui magnam copiam colligere desiderant, sole argillâ solum optimè inducete, ne à terra imbuatur. Apollo testis est Succotrinam cognomento præferri, optimamque ex Aegypto conuehi, vtrium particulis, globulis ac arenulis interdum viciatam, vt pondere incautos fallat. *Sed antiphæbus* malè irradians, ait Mesuem optimam ceterè Indicam, posthanc Persicam, tertio loco Armenicam, Arabicam ignobilissimam, quæ tamen multò melior est, approbante Galeno.

Apollo
not.

Garcias
redargui-
tur.

A Garcia immeritò reprehenditur Brassauolus: quasi negaret Aloem esse amaram: non enim negat hic simpliciter Aloem amaram esse, sed in Europa amaritudinem amittere. Plures etiam id cum Brassauolo asserunt.

Centra
Lacuna.

Cum autem nobis præ reliquis in Aloes tractatione satisfaciatur Garcias, plurimos, qui in illa occurrunt soluti nodos, atque multum afferat lucis, rei reliquum ipsi committimus. Sic autem ille. *Succus* hic non extrahitur in quadam duntaxat vrbe, vt ait Lacuna: sed per totam insulam, quæ nullis vrbebus exculta est, pagòsque duntaxat habet cum multis gregibus: neque laterculis ad excipiendum succum subternitur pau-

mentum, vt idem author est, quandoquidem in tota insula noo est tanta politis. Nec audiendi sunt, qui succum ex superiori plantæ parte profluentem, eò qui mediâ, aut infimâ parte profluat, præstantiorem faciunt: siquidem omnis succus bonus est, & arena caret, si adhibita diligentia extrahatur. *Præterea* non adulteratur: nimia etenim eius est quantitas: sed quòd incolæ negligentiores sint in auferendis sordibus, quas hic succus secum trahit: alius alio peior videtur. Hanc ob causam minus adhibenda fides est Dioscoridi & Plinio, qui eam gummi & acacia adulterari scribunt, cum exigua sit in regionibus Acacia copia: imò nulla, quæ in modum à vitis fide dignis accipi. *Illud* verò non negauerim, quin translatum, alius in regionibus adulterari possit. Porò quòd laudatissima sit quæ in Socotora nascitur, non solum vulgari sanâ, sed à celebribus vitis accipi, qui cõperitum se habere aiebant, Aloem quidem pleisque aliis Indiæ locis nasci: facile tamen dignosciam quæ in Socotora nascitur ab ea quæ à Cambaya, Bengala, aliisque locis aduehitur: Socotorinæque pretium quadruplò maius esse, illius quæ aliunde adfertur pretio. *Nec enim* plura sunt genera, vt volunt Arabes, sed vnicum duntaxat, tametsi variâ illi indant nomina. *Quod* verò Dioscorides & Plinius scribunt laudatissimam ex India adferri, alii verò ex Alexandria, aut Arabia non simpliciter id intelligendum est, sed de ea quæ ex Socotora primum in Indiâ delata est. Nam etiam ex Cambaya & Bengala defertur Ormus, Adem, & Gida. Itaque minus male Mesue, qui vnum Aloes genus ex Socotora adferri scribit, aliud è Persia, tertium ex Armenia, quartum ex Arabia. Nam quæ in Lusitaniam defertur, ea ex Socotora allata est. Alexandrinam autem à quibusdam præferri hinc factum est, quòd pleiæque aromata Ormus deferrentur, deinde Balora, Adem Gida: inde camelis Sæz, & Alexandriam, vnde Veneti perentes, ea reliquæ Europæ communicabant: non autem quòd in Alexandria fiat Aloem. Nascitur verò non modò in maritimis, sed etiam desertis Indiæ locis. Nullum eius inueniri gummi certum est, sed in eundem aqua quadam viscida è foliis stillat, neglecta, & nullius efficaciz. *Huius vsu* est non modò apud Arabes Turcòsque Medicos, sed etiam apud Indos in purgantibus medicamentis & collyriis, tum etiam in vulneribus carne explendis: in quem vsum plerumque in suis officinis medicamentum habent, cui nomen *Moebar* ex Aloes & Myrrha paratum, quo etiam plurimum vtuntur in equis curandis, & vulnere lumbricis enecandis. *Medicum* vidi magni Sultani Badur Regis Cambaya, ipsâ herba Aloes vntem pro medicamento familiari, in hunc modum. Folia Aloes concisa cum sale coquebat, eius decoctum octo vncias propinabat, quæ aluum sine molestia & nocimento subducebant quater aut quinque, &c. In vrbe Goa Aloem probè tulsam & cum lacte mixtam propinant iis, qui vlcere renum aut vesicæ laborant, vel qui purulentas excernunt vrinas. non sine magno successu & ægrotum cõmodo: nam illicè curantur. Illius vsus etiam aucupibus notus est, qui contracta auium crura eâ conglutinant. In India similiter maturandis phlegmonibus idonea. *Quamobrem* ballucinari mihi videtur Matthiolus qui Aloem ad spectacula potius foueri [in Italia dixit non in India] asserit quàm ad medicum vsum. Quòd verò Mu-

ALOE AMERICANA MVRICATA.

CAP. XII.

Longè maioribus est *foliis*, bicubitalibus; carinatis, repandis, duplò crassioribus, in longum præacutis, rigidis, rectis; aculeum delincentibus, per ambitum rigidis quoq; sed viciis aculeis muricatis.

Aloe Americana. *mod. Clus. Hist. & histor. Cast. Camer. and Matthiol. Hist. Lugd. Tab. & Eylt. Synon.*

Descriptio

Aloe in Pisano victo, Leb. in Adu. Aloe folio mucronato, Eid. in Obs. p. 202. Icon. pag. 374. & Gerardo: Aloe spinosa Camer. hort. & Schvveckf. Aloes alterum genus nuper ex India occid. allatum, Casl. Aloe Maguel Mexicanum, Bryfratribus: Aloe 2. siue folio in oblongam aculeum abeunte: Aloe Acoste: Allagacy Indorum, *Eyl. Agulla*, id est, Filum & Acus Hispanorum, spinis venenatis, Trag. America planta Aloes facie, Column. Manguey mexicanum, alio nomine Metl. Linc. Part. 4. Ind. or. fig. 19. Manguey arbor, ex qua parantur aquæ, vina, oleum, acetum, mel, syrapi, sîla, acus, & res aliæ infinitæ, in noua Hispania, quarum plerunq; vnam domibus suis, ad vitæ sustentationem consistant, colunt, &c. part. 9. Ind. ocid. lib. 4. cap. 23.

Circa Mexico, tanta copia nascitur, quemadmodum apud nos vites: facit florem, & semen. *Locus.*

Eam cadere solêt antequam nimium adolescat: tum enim radix crassior fit, quâ excavatâ quidam *Ligatur* colligitur, qui Serapii modo illic densatur: is aliquantulum coctus *mel* fit; depuratus *Saccharum*; dilutus *acetum*; & addito *Ocpathi* (radix ea est, quam ob etus præstantiam, Vini medicinam nominant) *vinnum*, illis quidem in vû, sed parum salubre: etenim valdè caput ferit & inebriat: nullum autem cadaver, aut impura sentina ad eò fæcet, atque illorum anhelitus, qui eo vino inebriati fuerint. Ex huius germinibus & tenellis foliis, fit *conserua*. Foliorum prunis assatorum *succus*, recentibus vulneribus aut vlcibus instillatus, breui ea curat. Germinum & radicis succus cum Absinthii illius regionis succo mixtus, viperarum moribus vitiliter instillatur. Illius foliis paratur *charta* in vsum vulgarem sacrificiorum & pictorum: & ex iis [Lini aut Cannabis modo paratis videlicet] fiunt *aspergates* (calcei genus Hispanis admodum familiare ex funiculis contextum) stercæ, *chlamides*, *cingula*, *capistra* & *fines*, denique sunt illis cannabinum filum. Horum foliorum cuspides ad eò firmæ sunt & acutæ, vt illis *acus* aut subule vicem præsentent, eas cum fibris extrahendo. Itis spinis sacerdotes illius regionis in factis;

Orniti generis remedia.

not

M m m m

sa negat Aloen herbam amaram esse, magis mirum: nam sæpè degustatam admodum amarâ inueni; quoq; vicinior pars erat radici, eò amarior mihi vîsa est; extrema autem folia amaritudine carere mihi videbantur. Tota planta viroso odore prædita est. *Caterius*, quoniâ controuersia est inter nōnullos auctores, debeant ea medicamenta quæ Aloen accipiunt, ante cibum sumi, an verò secūdum cibum, & an illic eò cibo; pauca vîsum est hic adiciere. Galenus [Galeno adscriptus ad Paterniacum, Clus. Jeius quinque capotia exhibet (tria grana Ciceris magnitudine dat post cœnam, Clus.) & bene quidem, quoniam hâc ratione capitis dolores sedat. Plinius autem lib. 27. cap. 5. efficacior esse, si potâ eâ sumatur cibum, modicus vi felicit & boni succi; quæ ratio multum mihi probatur, eamque sequuntur Indiæ regionis Medici. Cùm enim Aloe medicamentum sit debile, non euacuabit, nisi statim vires confumitur modici cibi eiusq; boni succi sumptione, vt eo digesto meliùs euacuare possit. Paulus lib. 7. cap. 4. contrâ, manè sumendam præcipit, eoque reprehendit, qui eam à cibo exhibent: corrumpit enim, inquit, cibum. Sed idem rursus lib. 3. cap. 43. Aloen post cibum quoque exhibet, quam controuersiam Nicol. Rorarius in suis contradiçtionum veterum aucto, u libris conciliat. Singuli autem suis nituntur firmis rationibus & auctoribus. Manardus alique Recentiores multi acerrimè in Mesuem, Serapionem & Auicennam inuehuntur, quòd asseruerint Aloen venarum oscula ad eò referre, vt inde pottea sanguis facillè fluat, eamque ob causam hæmorrhoidibus non conuenire: deinde quòd scripserint melli admistam minùs purgare, minùsque stomacho noxiam esse, quàm reliqua purgantia medicamenta. Dicunt enim Manardus & huic similes, Aloen non modò non appetire hæmorrhoides, sed eas potius obstruere: neque rectè scribere Mesuem, qui illam stomacho minùs noxiam faciat, quandoquidem huic sit admodum vtilis, nec nocumentum aliquod adferat, melliq; admixta magis euacuet reliquis purgantibus medicamentis. Piora confirmant Galeni auctoritate: postremò verò, quòd mel, cùm sit purgantis facultatis, alteri purganti adiunctum necessariò magis debeat purgare. Rectius Musæ, nullius in verba magistri iurans, Mesue opinionem confirmat, sæpiùs expertum se esse affirmans, Aloen hæmorrhoidas aperire. Et facillè hoc præitare potest ob amaritudinè. Quod verò oscula venarum obstruere asserant, cum Iacobo de partibus respondeo, foris quidem adhibitam adstringere, intus autem sumptam aperire. Ad ea, quæ obiciunt de melle, Mesuem videlicet asserere, Aloe cum melle mixtam minùs purgare, sic responsum volo. Quandoquidem vtrumque medicamentum purgatoria facultate præditum est, validioris facultatem, debilioris, mellis sc. facultate infringi: Sic etiam stomachum roborat & firmat accidentaliter, euacuando videlicet sine nocumento, aut eo certè perexiguo, humores, qui ventriculorum infestant. *Plinios* mirari subit, qui Aloen metallicam inueniri tradit. Ego non modò modicos Iudæos, sed etiam pharmacopolas, Hierosolymarum incolas diligenter interrogauit de Plinii loco. Sed illi negabant vnquam fuisse repertam huiusmodi Aloe rotæ Palestina. *Hæstennus Garcias*. Non affirmat autem Plinius, talem inueniri, sed fuisse aut, qui traderent in Iudæa super Hierosolymam metallicam eius naturam.

Tom. III.

cuis se pungere solent, etenim cuspis non infringitur, & satis arde penetrat exiguo foramine facto. Ex hac planta ignem struunt, & eius cineres parando lixiuo idonei: truncus ligni locus est, folia veto regularum aut imbricum. *Hætenus Gomara.* Veneream litem hac planta Americanos curare solitos tradit Clusius. Ac ex huius foliorum fibris reticula contexta, vt & indusia exiis parata Hispani venalia inueniunt.

GRANAL HOLLANDORVM, INTER
Acioza reponenda.
CAP. XIII.

Locus. EX Indiis in Hollandiam aduecta herba, propter nouitatem & virtutem à multis expectata. Nutritur neque in terra, neque in aquis, neque in aere, sed in domibus suspensa, iuxta ignem aut longè ab eo, prout libitum fuerit. Hollandi Granal vocant patrio idiomate, quod perpetuè virentem significat. Propagatur hoc modo. Ramus aut surculus digitis frangendus, nec villo ferro secandus: cum terra pingui & argillosa oleo imbuta inuoluendus, ita vt summitas sese exerat. Argilla seu terra linteo inuoluta funiculo trabibus appendatur, vt cauliculi prominentes deorsum spectent. Ita nouos ramos proferent, latos periclypti, pollicem ferè crassos, longitudine sequepedali. Semper virent, sed foliis orti. Perpetuè noua protruduntur germina & surculos, veris ardescibus. Hæc herba nec florem ferit, nec fructum, nec vllum semen. Succus eius venenatus putatur. Raritas eius merebatur narrationem historicam, quanquam nulla ex ea utilitas hortis. Ex theatro agriculturæ Oliuerii de Serres, qui eam terræ tuberibus & fungis accensit. An fortè Aloes Americana, Oliuærio non bene nota?

Propagat.

Descript.

CALI VVLGARE.
CAP. XIV.

Descriptio PLanta est bicubitalis, latè se pandens, nullis spinis horrens, intensè rubens, diuisa in ramos rectos, crassiusculos, cubitales, in quibus folia, infima quidem palmaria, angusta, pingua: superiora, minora quoque magis ad summum scapum nascuntur, breuiora, incurua, ex lato principio in mucronem ferè desinentia: iuxta quæ veluti *capitula*, Tragi Matthioli capitulis similia, sed non aculeata, in quibus *femina* limacibus siue cochleis similia: sapor totius plantæ salus, ingratus: annua planta.

Kali Mauritanorum, aliqui ad Anthillidem Dioscoridis: alii ad eiusdem Tragon referunt, quibus meritò contradicit Matthiolus, & Dodonæus.

Kali magnum (& Italis Soda in) Obs. Sedi medii folio, femine cochleata dicitur Lobelio. Amatus Barrilham Valentinorum vocat: Dioscoridis Telephium falsò Leoncenus, vt idem annotat Amatus. Vinen Auicenna & Serapio. Kali Empetron Bapt. Montanus, sed perperam.

Leon Matthioli folia. Matthiol. in Dioscor. l. 2. cap. de Attriplice, Kali titulo, in sine figmentum, tribus plantis confans, exhibet, confundens turpiter hanc plantam, cuius ramulum pingit, cum Salicornia, & Cali minore arborecente vermiculato.

Synon. Kali appellatur à Dod. lat. Cast. & Matthiol. Herba Kali à Bellon. Obs. l. 2. c. 25. & 25. Kali magnum Penæ H. Lugd. p. 1377. Kali Dalechampi,

ab eodem p. 1378. Kali cochleatum maius Carmer. horr. Kali species, ab Eod. apud Matthiol germ. Kali. siue maius cochleato femine, C. Bauh. phyt. & pin. Anthillis Salsola appellata, Corn. Anthillis Græcorum, Kali Arabum, de la Soule, Bellon. Obs. lib. 2. cap. 24. Anthyllis prima ab Italis Salsola & Stercus passerum, Cord. in Diosc. Heiba vitri, Fontano lib. 2. c. 5. Salsola genus vulgè ligatum vocatum, Casalp.

Ad lacus salos Monspelii satum vidimus, vbi Lococolum diligenter ad sal Alkali conficiendum: Temp. mense Augusto ad mare Monspeliense coaceruantur in eundem vsum conspeximus. Vere autem prouenit. Sapor & forma seminati in hortis non nihil mutatur, vt obseruauit in hortis meis Geneuæ, Lugduni, & Bileæ. Notiore tractantur Aduersaria in maritimis Galliarum Narbonensis, tum spontaneam, tum satam: minùs obuiam Septentrionalibus, imò usquam ferè.

Ex Cali autem confitri sal Alkali nobis referebant constatores ipsi, hæc ratione: Scrobiculo effosso propè mare transfertim assulas ligneas imponunt, quibus superaggerunt cumulatum herbam prædictam, ex qua accenso igne stillat in subiectam scrobem liquor, qui tandem concrefcens, fit sal alkali coloris partim nigri, partim cinericei, valdè acre & catharticus, salinum. Et saxum hoc Kali vocatur, vel Sode ad vitrum conflandum aptum, in Italiam, inque Septentrionem ex Gallia Narbonensi & Aquitania deferunt.

CALI PARVVM HIRSVTVM.

EA quam Cali hirsutum voco, plantula est Monspelii ad mare Cali minori nonnihil similis, ramosa, succulenta, altitudine ferè pari: ramulis multò breuioribus, nec ita rectis, sed incuruis: foliis nonnihil breuioribus, crassis, succulentis, salis: rota planta albicante lanugine can-

scens, Cali minore mollior.

An C. Bauhin. in pin. Kali 4. siue minus villosum, in prodromo Kali primum? Kali gramineo folio etiam tradit, quod ipsi 2. in prod. 5. in pinace.

CALI ARABICVM.

CAli minori nostri haud ab similibus est planta: denso prodit *colicolum* agmine, in varios surculos graciliores diuisum: quibus summo tenus *capitula* hærent penitus repleta: sub quibus angustissima acuminataque sunt foliola, formâ & vitibus Cali minoris iam dicti, cum leui quadam acrimonia, infernâ patte penitus alba,

ba, supetnâ cinerea, inquit Rauvvolf.
Dicitur autem ei Kali 1. Arab. eis Vñen di-
ctum, incolis Sebinan. Kali Arab. 1. genus Hist.
Lugd. p. 19 in app. Kali 4. Cap. Bauh. phyt. Kali 6.
Eid. pin.

Iuxta Tri-
polim copio-
sissimum ob-
seruauit Rau-
vvolf. cuius
cineribus in-
gentes naues
onuſtas Ven-
etias tranſ-
uehi ad ſa-
ponem & al-
ba vitra con-
ficienda idem
teſtatur.

perpuſſis
ſtipatę per
ramorũ ſca-
pos longã ſe-
rie, ſingulãri-
bus plerumq;
& longiori-
bus, vniũcu-
luſque ſinum
implęte glo-
bulo exiguo,
Miliſtanũm
ęquante, qui
vbi explicat-
tur, apiculos
oſſemat nu-
merosos lu-
teos: ſemen
exiguũ, ni-
grũ, lucidũ
compreſſũ.
Dod. gall.

Anthyllis altera Dioſcor. *Borda* Neotericorum, *Anthyllis*
ſpecies Kali, vel Alkali. In ſol. lat. vetõ ſub Ka- *altera De-*
li albo deſcribit & deſcribit. *don gall.*

Amatus vocat Anthyllidem craſſim, ſuã ſpõ-
te naſcentem, Valentiniſ Bo- dam dictã & An-
thyllidem Dioſcoridis. Sed obſcurum admo-
dum eſt quod ſolia craſſa ait. Sunt vetõ qui
Caudam maris, propter quandã cum cauda ſi-
militudinem, vocent.

Matthiol. eos errare contrãdit, qui hanc Dioſ- *Matth.*
coridis Anthyllidem eſſe dicunt. Is autem hanc *not.*
cum Cali maiore & Salicornia confundit, pin-
gens eam in ſummitate figurę a dextrum latus:
In deſcriptione autem eius meminit his verbis:
Vbi denique planta adulta ſeneſcit, ſolia in cau-
lium cacuminibus longẽ minora exiliorãque
conſpiciuntur, colore rufo: ex quorum ortu pi-
luſe prodeunt rotundę ac parue, quibus exile ſe-
men includitur.

Kali minus Rauvvolf. Lob. in Adu. & Ic. p. 394. Synon.
Hiſt. Lugd. pag. 177. [ibi tamen ſub falſo titulo,
Kali maioris Penę] & Eyſt. Kali alterum ſeu
minus, Camer.

C. Bauh. Kali 2. ſiue minus album: Eid. pin. *C. B. not.*
Kali 2. ſiue minus album (habet & tradit etiam
pin. Kali tertium, ſiue minus alterum. Semine
ſplendente: Anthyllis altera Dodonęi, H. Lugd.
p. 1380. Salsola quędam in maritimis, Cęſalpin.
Fallunt C. Bauhini: Anthyllis altera Dodonęi
Hiſt. Lugd. non eſt Kali hoc album, ſed Medica
marina, quam alio referimus.

Montepeli ad mare cum ſuperiore creſcit, mē- *Locus:*
ſe Auguſto ſemine abundans. Non ſolum au-
tem calidiõribus regionibus hæc, ſed etiam ad
Septentiohem Anglię, Nortmanię & Belgis fa-
miliaris, Lobelio.

Eoſdem ad vſus, ad quos Kali magnum, ſedulõ vſus:
colligunt coloni Narboneuſes.

CALI SIVE VERMICU-
LARI MARINÆ NON DISSIMILIS PLANTA.

R Ainau-
deto ma-
ritimã igno-
tam Vermi-
culatã nõ diſ-
ſimilem hanc
acceptam re-
fero, radice
longã & craſ-
ſã pro plantã
modulo, eaq;
lignofã, ramis
dodrantalibi-
bus, lignoſis,
gracilibus, ni-
gricantibus,
multifidis &
verſus radicẽ
veluri in arti-
culos diſtin-
ctis: multis
foliis ex inter-

uallis verticillatim ferẽ caulem circumſtãtib;
Vermicularis marinã dimidio minoribus, ad
Thymum accedentibus, canaliculatis. Hanc ex
ſicca deſcribimus & pingendam curauimus.

An Lob. Obſ. p. 207. Vermiculata exilior, totã-
que minor alterã, mi. ſis crebis foliis, retetibus,
oblongis; & floſculis herbaceis Centiõdi, ex
vireto generoſi Vini Brancioniſ oriunda?

KALI MINVS, SIVE SEDVM
minus arboreſcens vermiculatum.

D Vris lignoſis que ramis cubitalibus, interdũ
rubeſcentibus, aliã albidis fructicat, e quorũ
lateribus deuſſimẽ enaſcuntur propagines
vnciales & ſextantales, ſurſum ſpẽctantes, *foliis*
Tom. III.

KALI HIRSVIO AFFINIS, ANTHYL-
lidis forrẽ aliqua ſpecies.

T Enella etiamnum & adoleſcentula eſt plan- *Deſcrip.*
ta, radice tenui, ſimplice, palmã longiore, *co-*
liculo denũm vnciarum, ſtatim ſupra radicem in
ramo diuaticato, tomentoſo, quemadmodum et-
iam ſolia propter lanuginem denſam canelcũt,
quorum ortus alternatus, ita interim vt ex eodẽ
M m m 2

Locus.

puncto plucula nascantur, quorum infimū duplō reliquis maius, Hylsopi foliorum forma, sed minus, mucrone obruso. In arenosis quibusdā iuxta Romam collegit gener I.H. Cherlerus.

CALI SPECIES SIVE VERMICVLARIS marina arborecens.

Locus.

Descriptio

Vermicularis maritima arborecens, & Aizoi maritimi subfruticantis nomine ex Prouincia plātam inisit Iacob. Rinauderus, cubitalibus, teretibus, glabris, lignosis *stolonibus* cinerei coloris, fruticantem, in ramos longiuculos diductis: per quos confertim nascuntur *folia* femunciam breuiora, quædam

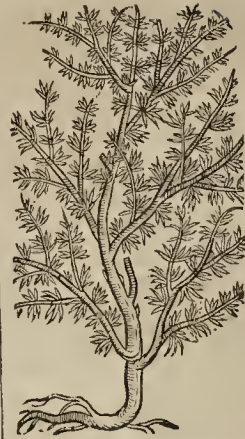
etiam vncialia, succulenta, Cali nostri hirsuti, exceptâ hirsutis, similia, alternatim disposita, sapore salso. Hæc planta habet multa, quæ cum Caliminore conueniunt. Lobelii autem figuram cum ramulo nostro pingimus.

Synon. Anthyllis 4. siue Chamæpityides frutescens C. Bauhin. phyt. & pin. Anthyllis altera Chamæpity similis, Cordi in Dioscorid. Chamæpity vermiculata Lobel. in Adu. & Ic. pag. 381. Chamæpity prima Dioscoridis Penæ & Lobelii, H. Lugd. p. 160.

Locus. Fruticat maritimis litoribus, atque insulis Angliæ & Zelandiæ, nec non in squalidis campis Arelaten inter & D. Aegidii oppidum, non procul à Rhodani fluentis vbeterrima perennans.

CALI SPECIES SIVE VERMICVLATI fruticis varietas maior.

LOb. Obs. p. 207. Vermiculatæ fruticis varietas maior [ita in Ic. p. 382. etiam inscribitur]

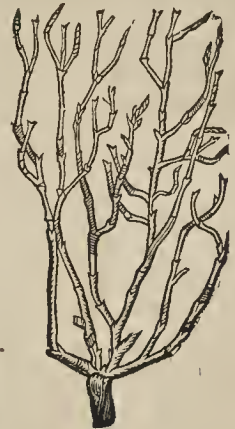

An Chamæpityis altera vermiculata Dioscoridis? Denique confertis ramulis: sed quæ maior, fulvis, densissime conferta, lenticularis, Vermicularis, acris, maioribus, item Obs. pag. 623. Erica Alexandrina Itolorum, Sanamunda 3. Clusii. An autem figura eius hic apposita competat alicui Cali Vermiculato asserere nõ auiam,

ob historiam per Lobelium obscure traditam: conferat obsecro lector figuram Lobelii in Adu. p. 163. & descriptionem: Item figuram Obs. pag. 207. & p. 623. figuram Ericæ Alexandrinæ, cum descriptione Clusii, nec inueniet quidquam correspondens. Insani fuisse videntur pictores, qui nihil simile pinxerunt, aut correspondens Sanamundæ Ericæ uel Alexandrinæ dicte Cortuso, teste Clusio, quod oportuerat monuisse, & reiecisse duas figuras, vt planè inuiles.

H. Lugd. pag. 113. Vermicularus frutex maior Lobelii. C. Bauhin. phyt. Sedum 21. siue minimū fruticosum alterum: Eid. pin. Sedum minus 11. siue fruticosum alterum: Cassiæ lignæ similis frutex tertius, Cæsalp. An sit Chamæpityis altera Dioscoridis dubitant Lob. & H. Lugdunensis: Selaginem Plinii Cæsalpini suspicatur, & quibusdam Semperviuum maritimum, & Vermiculariam arborecentem dici.

CALI ARABVM ALIUD.

Nvmetrocolsculis, nodulis articulatibus, instar Equiseti: radix crassa, cinerea, lignosa: Circa Tripolim obuia.

Rauu volff. & H. Lugd. in Synon. app. pag. 20. Kali Arabum secundum genus. C. Bauhin. pin. Kali 10. [7. in phyt.] siue geniculatū alterum, vel minus.

Cali geniculatum, siue Salicornia.

Salicornia dicta Dodonæo copiosissima apud mare,

maie, frutex est sæpè cubito altior, rectus, sapore salso: folia non habet, sed ramos duntaxat teretes, denios, ut sunt folia Aizoi, Copez, & similiù, densè geniculatos, pixidatim geniculo alio aliud excipiente, successu temporis circa radiem ligefcentes, quibus succedant noni, crassi, virides, interdum intensè rubentes; in quorum extremitate flores parui, lactei, ex apicibus parvis constantes: semina non obscurauit, nec radicem.

Matthiol. hanc confundit cù duabus aliis pro Kali in Diosc. lib. 2. cap. 112. ilq; est ramus quem ad similitudinem latus posuit, & sic describit, huic cùm primum è terra emergit, folium est tereti formâ, immori Sedo non ab simile, ac deinde crescens, caule recto, geniculato, etc. eto: quæ sequuntur non pertinent ad hanc plantam, sed ad ipsam Kali de qua supra.

Kali herbæ, Ysien Mauritanis dictæ, Italis Soda, & Salsola, Gall. Soede, Camerarius apud Matthiolum plurima genera haberi tradit, è quibus quat or exhibet. Mirum interea nobis videtur, cur Camerarius apud Matth. verius Kali omiserit, cuius

tamen portionem Matthioli pinxerat. Trium autem hic datus icones: quartum primo est affine.

Kali Anguill. & Leu. Lemnio, cui & Vermiculatis, vel Cratula, vel Arzoon, vel Sedum marinum. Kali geniculatum Tabern. Camer. Kali geniculatum Penæ. Hist. Lugd. p. 1378. (vbi & alia figura, mala tamè ex Matthiolo, Salicorniæ, & c. titulo.) Kellu Aegyptiorum species prima, & Kali primum, Alpino: Kali 7, huc geniculatum, C. Bauhin. phyt. Kali 9, siue geniculatum maius, Eid. pin. vbi differentias duas tradit, vnum simplicius & breuius, dodrantali altitudine, testè & annuum: alterum multis ramis frutescens, lignosum & grandius, perpetuum: Haberi testatur Tom. III.

& rubrum & viride. Alkali Gesn. hort. & Lonic. ^{Trag. fig.}

Dodon. gall. & lat. sub titulo Salicorniæ depingit, & pro Kali tertia specie describit, tamen si minus ad vsum expectatur. Gall. porro Tragici speciem facit: Lat. verò Kali articulatum à nonnullis nominari.

Salicorniæ siue Kali geniculati vermiculari inscriptione pingitur & describitur à Lobel. in Adu. & Icon. p. 395. Clusii hsp. Salicornia nonnullorum, Semperuium marinum Monspelianorum. Anthyllis terria, Amato. Anthyllis constans veluti Tririci granis Cordo obsylua. Salsolæ genus aliud, Vluen & Kali Serapionis, Czéalp.

Multò frequentissima ad quaslibet maritimas Locis oras, tum Oceani, tum mediterranei maris, auctore Lobelio: Ego copiosam florentem viridi Monspeli mensè Augusto, iuxta mare, & inde delatam habeo Montbelg. in orto: reposita per Hiemem durat.

Gustu ait esse Lobelius non infalso, nec temperamento, aut vsu dispari à cæteris Kali generibus, verùm vbique neglectam. Calida & sicca est herba Camerario, & calidior ex eo confectus cinis, qui ad quartum qualitatis vtriusq; gradum accedit, vrendiq; & causticam vim habet. Combustuntur in cinerem hæ plantæ, quo liquefiunt contriti lapides ad patandam vitrum. Lixiuum inde percolatum acerrimum & mordacissimum, addito oleo in saponem decoquitur ad abluendas vestes vtilissimum. Herba exigua quantitas intrò assumpta, vinas & menses potenter euocat, factum eiecit, aquosus per alium humores educit, hydropicos purgat. Eius nidore fugantur serpentes. Milcetur etiam cinis, quæ scabiei & curis scditibus illinuntur, meditentis: superfluam & excrecentem in malignis vlcèribus carnem exest.

Temper.

Vires.

KALI SECVNDVM ALPINO.

Kali altera species, ^{Synonyma} Kali album nonnullorum: planta salsa, atque acti sapore linguam feriens, Alpino.

C. Bauh. pin. Kali 7, siue Crassule minoris foliis: Kali 2, species, Anthyllis quibusdam Alpini: Kali floridum repens, Aizoideas Neapolitarum, Columnæ part. 2.

In Agypto Locus: alitur, ex qua vsus.

vri & aliis, combusta cineres fiunt, ad vitra, saponem, & alia multa.

KALI AEGYPTIAC * M 3. ALPINO.

Hanc cum priore sub Anthyllidis secundæ genere reponendam censuit Guilandinus. ^{Anth. hsp.} M m m 3

Alpino autem dicitur Kallu Ægyptiorum species tertia, & Kali Ægypti propria.

C. Bauh. pin. Kali sive Ægypti: foliis valde longis, hirsutis: Kali tertia species Alpini.

Vfus.

Ex tribus his Kali Alpini speciebus Sole in primis exsiccatis & mox combustis cineres ii parantur, qui illinc Venetias ducentur ad vitra. atque alia conficienda. Aiunt multi illorum, foliatum harum plantarum, sed maxime secundæ atque tertiæ Kalli in pulverem redacta, per os sumpta phlegma atque

lilem exstam purgare. Idemque ex foliis expressum succum facere.

TRAGVS SPINOSVS MATTHIOLI, sive Kali spinosum.

Ubitales super terrâ fundit caules, crassos, succulentos, atrourentes, multis alis brachiatis: per quos folia crebra, longitudinis vncialis, crassa, saluginoso uocco prægnantia, in aculeum rigidum pungentem desinentia: ex quorum sinu strobili emicant parui, herbaci, succedente semine in cochlear formam conuoluta, in vasculo, acutissimis rigidis spinis per oras murto: radix fibrosa, inutilis. Figura nostra ex Fuchlianis non vndique placet.

Lob. in Ic. p. 797. Obs. pag. 463, inscribit Tragum Matthioli, & Drypin Theophrasti Guilandini: l. Adu. Tragum improbum Matthioli, Kali speciem spinosam, Scorpium Theophrasti: Matthiolium reprehendens, quod Tragum Dioscoridis vocarit, & cum Scorpio Theophrasti confuderit: negat enim Tragum Dioscoridis, & meritò.

Matth. reprob.

Gesnerus contrâ de hort. & Tragum Dioscoridis, & Tragium maritimum herbam, & Scorpium Theophrasti & Plinii vocat, ac Fruticem pusillum aculeatum, sine foliis. Alii non bene frutex sine foliis dicitur, sed herba foliosa.

Sunt & alii qui Tragum Dioscoridis asserunt. Sed Tragus esse non potest: nam in primis frutex non est, sed herba excedens cubitum, in multis diuisa ramos, per terram se spargens. Secundo, Tragus foliis caret: hæc herba autem folia multa habet, &c. Tertio, non habet illos veluti racemos: sed iuxta folia, veluti capitula spinosa, in quibus continetur semen conuolutum cochlear instar, vnde factum ut cum primum hanc plantam intuissem, nomen Cochleiformis ei inderem: Postremo, adstrictionem non habet, sed salis est & potius speritua.

C. Bauh. pin. τράγος sive σούφριον, αὐτὴ τὴν γὰρ Diosc. & Plinii: Tragum 2. sive Kali spinoso Syno affinis: Tragum Matthioli. Lac. Castr. de scr. Lon. & Tabern. cui germ. Meer Stachelkraut: & Scorpionkraut. Tragus & Kali 2. genus Dodon. gall. Drypis Guill. Tragum Matthioli, Lob. H. Lugd. p. 1477. & Gerardo: An Tragum Cæsalpini?

Montspeliu obseruavi mense Septembri iuxta lacus salios quâ itur ad mare & in agris. In hortis fata degenerare videtur, foliaque progignere longa & tenuia, minus acuta & rigida, & crassa.

SAXIFRAGA ALBA, RADICE granulosa.

CAP. XV.

Radix ex plurimis bulbis, Coriandri tenuis magnitudine, purpurantibus, amaris, fibris tenuibus inter se commixtis, constat, quam & aliis præterea fibris longioribus, crassioribusque sit donata: caulem profert singularem non uquam, aliàs ternos, quinos & plures, reteres, purpureos, hirsutos, ramulis

brachiatis: quibus insident flores albi aliquot, quorum non idem omnium tempus florêdi, quibus foliis constantes, staminibus luteolis & stilo viridi, odore nullo euidente: flores includuntur foliis quinque viridantibus cum ora purpurea, hirsutis, & tactu non nihil viscosis, cuius lentoris particeps est cum foliis caulis: folia ex pediculis vncialibus, & palmariibus, hirsutis, ferè rotunda, cristata, ad Hederæ terrestris folia quodammodo accedentia: pingua: eorum verò quæ in caule sunt, videas aliquam nullam dissectionem experta, integra, lanceolata, mucrone spadicico: alia fimbriata quidem, sed non ita prope orbem completentia. Hæc nonnullis locis foliis est maioribus, altiusque exurgit: frequentius tamen minoribus est, & humilior, vel C. Bauhino teste, cum Dodonæo.

Tragus pingit & describit nomine Saxifragæ albæ. Gesn. coll. stirp. Saxifraga maior, seu alba: Itcm

ba item : Item Saxifraga granata. Eid. hort. Saxifraga alba : In cat. Calcifraga, *ipazerpv*. Apollinaris vocat *Steinbrech*: Galli *Rompipierre* & *Saxifrage blanche*: Belgæ *winststeinbreck*, Saxifraga; Lon. Saxifraga alba, Trago, Dodon. Fusch. sic. Gesner. hort. H. Lugd. p. 113. Thisl. Camer. & Tabern. Saxifraga alba chelidonides, Lob. Adu. & ic. p. 612. Saxifraga alba tuberosa radice, Clus. hist. Saxifraga 1. siue rotundifolia alba, C. Bauh. in. phyt. & pin. Saxifragia, Brunf. rhap. 33. tomo 1. Saxifragia maior, Eid. in 4. p. 100. Fusch. & Lacunæ. Saxifragia 4. Match in comm. cum mag. fig.

Locis herbosis incultis, in montibus, collibus in Germania, tum & in Bohemia, gignitur Maio mens. cum floribus reperitur, paulo post folia, caulesque inarescunt, elicitis citica radicem granis, quæ tempore colligenda, alioquin & euania futura.

Saxifragam ab effectu dictam esse affirmat C. Bauhinus quod sc. eius tum stillatina, tum decoctum, lapides renales & frangere & pellere dicatur, ut & farina granorum ad radicem, ex decocto sumpta. Stana hæc, & folia, ac radices, calida & sicca statuit Dodonæus, utriusque qualitate ordine secundo. Feruntur autem hæc, vesicæ ac renum vitiiis ac doloribus necderi: calculos dissoluere: vrinæ prouocare: stillicidioque auxiliari.

SAXIFRAGA AVREA DODONÆI.

Herbula est foliis multis figurâ terrestris Hederae minoribus, int. idu maioribus, præsertim postquam defloruit, rotundioribus, succulentis, in ambitu laciniati, utrinque hirsutis, suprema tamen & minora sunt, & utrinque glabra: guttu subacido, & amaricante, stypti-

coque. Pediculi angulosi, solidi atque albi (infernè tamen rubescentes) ad terram villosi, quasi coliculi, allargunt palmari & dodonæali altitudine, vel paulo altius in duos ut plurimum, tresve ramulos angulosos sulcatos diuisi: in quorum summitate super foliis *sfofcus* terni aut quaterni lutei, floribus Ribes vulgaris simillimi, inodori, foliolis quaternis crucis instar collocatis, aliquot staminibus luteis in medio calathicum ambientibus: *femine* paruo, nigro: *radiculis* innititur longis ex albo rubescentibus, aliis crassiusculis: geniculatis, fragilibus, reptantibus, plurimis verò fibrosis, tenuitate capillari.

Saxifraga aurea, Dod. & Gesner. hort. Thal. Cam. Ger. & Histor. Lugd. p. 113. Saxifraga Romanorum Lobelii, Eid. p. 114. Item Saxifraga alpina. Saxifraga aurea Lichenis facie, & nata-

litiis, Lob. Adu. & Icon. p. 612. Saxifraga Sabauda, Rob. Constantino, qui cum Pilotella Herbariorum, & natalibus, & facultate, multaque figurâ notis commenire hanc scribit. Chrysoplenion, *Gulden Miltzkrant*, Tabernam. Erythini species Aldroando. C. Bauh. pin. Saxifraga 3. (2. phyt.) siue rotundifolia aurea: hepatica palustris, Eyst.

German. *Gulden Steinbrech* dicunt: Belgæ *Gol-densleebreck*: Galli *Rompipierre*, ou *Saxifrage dorée*.

Humidis, vmbrosis palustribus, riguis, muscosisque obseruau locis, Maio & Aprili florentem, diuersaque geremem folia, ita vt diuersas eius species quis existimare.

Chrysoplenio saporem quem Licheni, adscribit Tabernamontanus: hinc existimant quidam facultates easdem habere, hepaticæque & Lichenis obstructions referat.

SANICULA ALPINA GVTTATA.

CAP. XVI.

Radix Saniculae guttatae est crassitudine minimi digiti, nigra, densissimo fibrarum barbibus capillata, sapore insigniter adstringente: caules hirsuti, reetes, & nonnihil tortuosi: folia rotunda, lata, pingua, hirsuta, altis per ambitum incisuris serrata, sic vt minima folia tanquam digitata videantur

sapore adstringente & subacri, alia à radice ortis longis pediculis, palmariibus & sesquipalmariibus, hirsutis propter terram rubentibus, appensa: in caule, aut breui aut nullo pediculo donata: ex quorum alis pediculi semipalmates & palmates, tenues, hirsuti, infortâ ceruice prodeunt, in alios breuiore subinde diuidui: quibus insident flores raræ pulchritudinis, nullo excellentes odore, stellati, sex foliis oblongis constantes, albis, sanguineis punctulis guttatis: quorum singulorum medio *stamina* singula alba apprimuntur, & totidem foliis intericiuntur: vmbilicus bicornis in medullis surrigitur.

Gesner. hort. Sanicula alpina: Eid. de Lunar. Saniculae alpinae genus, Sanicula guttata: Item lib. 3. ep. ad Zwing. Sanicula alpina Coryledoni cognata. Io. Fabricio ad Gesner. Sanicula alpina guttata Clus. pann. p. 439 Sanicula montana siue guttata Eid. histor. Sanicula monrana altera, Saniculae guttatae nomine Ferraria missa, quia eius flores sanguineis veluri maculis aspersi sunt. Montanorum pastorum & venatorum Sanicula alba, *vesel Sanikel*. Dubitat Clusius an easit quam Lobel. in Aduers. & Icon. pag. Garyophyllatam & Geum alpinum recentiorum

folio herbaceo insectibit. Et mirum sanè quid sibi velit Lobelius, planta enim hæc quam pingit Lob. cum Garyophyllata nihil habet commune.

H. Lugd. not. H. Lugd. Caryophyllata siue Geum alpinum Pennæ: Eid. Cotyledon tertia Dalechampi. Duæ effigies eiusdem stirpis.

C. Bauh. phyt. Sanicula 9. Eid. pin. Sanicula rotundifolia 2. siue San. mont. rotundifolia maior: Sanicula mont. altera Eyst. Sanic. alpina Cam. ep. guttata, Eid. hort.

Locus & Tempus. Genevæ cundo Lugdunum inter *S. Germain* & *Chaffillon* Sabaudia reperi florentem Maio & in principio Aprilis. Crescit in omnibus Austria & Stiriaë alpidibus vmbroso loco, h. e. vbi plerumque silvæ in alpidum iugis desinere incipiunt.

Floret Junio, interdum etiam sentis: in hortos vetò translata, teste Clusio, multò maturius.

SANICULÆ ALPINÆ
aliquatenus affinis.

Descript.

Ex radice sparsis capillaribus, dodrantalibus surgit caulibus, sine nodis, cauis, subhirsutis, superius in ramulis abeuntibus: quorum extremis hærent flores Saniculæ alpinæ guttate, quinque candidulis constantibus foliis, apicibus cum bifido umbilico turbinato medium obtinentibus, circumiectis tori florifoliis viridantibus: folia per terram sparguntur, subhirsuta, vnciam aut fescunciam longa, sensim dilatata, semuncialia, serrata superiore potissimum parte crassiuscula, guttu adstringente.

Hanc reperi in titulo fontis pulcherrimo, qui est in cacumine Vogesi montis dicti Balon vbi florebat Augusto.

Locus.

An Saniculæ montanæ alterius species secunda, Clusii?

C. B. not.

C. Bauhin. in pin. vocat Clusii Saniculæ montanæ alterius speciem secundam, Saniculam rotundifoliam tertiam, vel Saniculam montanam rotundifoliam minorem. Nostra verò in prod. illi est Sanicula: siue montana minor.

OPHIOGLOSSON.

CAP. XVII.

Descript.

Multis fibris & satis crassis cingratâ, Ellebori modo, si præsertim pinguis nanciscatur solum, radice donatur, post dulcedinem quam primam lingue ingerit, calor & acrimoniæ nihil in palato relinquens, & paululum amarescens Camer. Huic surgit pedicellus palmaris, folium singulare sustinens, Betæ parvæ quodammodo, pinguis tamen & carnosum, minimè que

neruosum, modò angustum & longiusculum, modò latum & subrotundum, læve, erectum, sapore dulcisculo cū viscositate & viscositate aliqua: è cuius sinu quâ pediculo committitur, ligula exit, bifurcata, non tamen secta, in acumen sensim desinens, citra extremitatem, vtrinque denticulata, scobinæ aut limæ aurifabrorum effigiatura. *Seminis* loco, inquit Camerarius, ei tenuis quasi pollen in lingue insectionibus, quibus

per maturitatem dehiscens, excidit. Cæsalpinus ait esse vestigia feminis, at semen nulli conspicuum contineri, vivere tamen radicibus, quibus copiosè propagetur.

Ophioglossum variate scribit C. Bauhinus: aliquando, inquit, folio est sinuato: ligula communiter simplex est, aliquando duplex, & etiam triplex, quemadmodum Camer. in Epit. Matth. pingit: est & abortivum à Lobelio in Icon. p. 809. pictum.

An Plinio lib. 24. cap. Lingua herba circa fontes nascens: siue Lingulaca, lib. 25. cap. 11? An Fab. Columnæ, Epimedio congener, id est Lunaria?

Dicitur Ophioglossum, Trago, Fuchf. Dod. Lonc. Thal. H. Lugd. Cast. Cam. Tab. & Eyt.

Ophioglossum siue Encaphyllum Lobel. Adu. Obl. pag. 471. & Icon. p. 808. ibi tamen Ophioglosson & Henophyllum legitur.

Gefn. hort. [vbi de veteri eius nomine ei constat] Ophioglossum Fuchfii, Henophyllum & Monophyllum: Italarum, præsertim Bononienfium [si non fallit,] Serpentina: aliquorum (Belgarum, Dodon.) Lancea Christi, & Luciola, vel Lucciola, quòd noctu luceat. Eid. de Lunar. Ophioglossum Fuchfii, Lingua siue Lingulaca Plinii: & sic etiam in car. plant. vt & Occomipharm. Lingua vulneraria, Gord. hist. & Cam. Lingua serpentina, Cæf. & Cast. Serpentina secunda, Brunfels. Echioglossum, Schwenck. φάλλος, Folium, Einblatt, Amato in Diosc. non quoad figuram, sed quoad descriptionem. C. Bauh. pin. Ophioglossum siue vulgatum.

Ophioglossum autem floris arguta cuspidis, linguam serpentis exerta imitata, nomen imperpetuum, sicutum quidem ex germanico, quod est lingua *Natterzungeln*, & *Schlangenzungen*: Silesii tamen vocant Einblatt, aut *Rechter Viederthorn mit Zunglin*: Belgæ *Ons geeren Speer cryt* & *Nattertongen*: Galli *Herbes sans costure*, *Langue de serpent*: It. *Lingua serpentina*, *Herba inciola*: Angli *Adders tonge*: Boh. *hady jazyk*.

In humidis ac palustribus pratibus vt plurimum provenit: nonnunquam tamen & in montanis occurrit. In hortis locis vmbrosis posita durat & annua-

& annuatim repullulst. In Belgio, Germania, & nonnullis Austriæ & Italiæ locis, Aprili vel demum Maio mense prodit, & ad vsque Iunium quandoque viger: paulò post tota marcescit, nec deinceps vsquam conspicitur. Euulsu radix contumax.

Fuchsis, citra caliditatem exsiccat insignem, id quod gustus satis indicat: vulneraria est herba, maligna siquidem & curatu difficilia vulnera sanat. Tumores etiam discutit, & ferè Symphiti facultates obrinet. Dodonæus frigidum quidem, sed moderatè asserit: siccum verò temperamento amplius esse ait, ad secundum gradum videlicet accedens. Ad recentia vulnera conglutinanda conducere, & admirabilis esse efficitur, Bapt. Sardus scribit. Recentia folia vulnera mirificè conglutinant & enterocelas sanant. Datur potanda ex aqua Equiseti ad intrinseca vulnera: auxiliatur sanguinem reiciuntibus, pota ex aqua foliorum Quercus, quo modo & alba vteri excrementa sistit: decoquitur in vino austero ad collachrymantis oculos. Illinitur recens cum adipe gallinaceo ad vulnecum inflammatioes. Succus illius apum idibus auxiliatur. Herba puluerem aliquot diebus exhibitum ramices omnes curare posse affirmat idem Sardus. Conficitur ex hoc Oleum, foliis cum oleo Olinarium ad Solem diutius maceratis, quod non modò recentia vulnera & rupta, sed & vetera vlcera citè sanat. Laudatur & ad ramices exstitis illitima.

Ophioglossum anguloso folio, C. Bauhini.

Ex radice crassâ, in fibras crassas abeunte, vnus vel aliter *pediculus*, vncias quatuor longus, post medium dilatatus, effertur, cui *folium* vnicum, vncias tres longum, sesquiuinciam latum, ad exortum vtrinque dilatatum & angulosum insidet & stylum sesquiuinciale linguam referentem, pediculo donatum obtinet.

Helmstadio misum hoc Ophioglossum angulosum anguloso folio, quod i. in prod. 2. in pin.

Ophioglossum minus subrotundo folio, Einsdem.

Ophioglossum 2. in prod. 3. in pin. *radiculis* est fibrosis, *pediculo* simplici & breui, cui *folium* vnicum, subrotundum, vnciam laum, sesquiuinciam longum insidet: ad culus exortum, & veluti è folij sinu, *stylus* serpentis linguam referens, vnciam longus, cxit: in humidis circa Monspelium prouenit.

EPIMEDIUM, EPIMETRON & Epipetron.

C A P. XVIII.

Diosc. Epimedium caulis est non magnus, Hædææ foliis, denis aut duodenis, neque semen, neque flores proferens: *radicibus*, tenuib. nigris graui odore, gustu fatuo, seu insipido, nascens in aquis. Huius folia incisa, & cum oleo trita, mammis que cataplasmatibus instar adhibita, eas ita cohibent, vt non augeantur. Et radix (sem parus admittit) conceptionem impedit. (Corn.) Et folia trita, postque menstruum purgationem quinis drachmis in vino pota quinque diebus præstant mulieribus ne concipiant. *Eadem & Plinius.*

Epimedio vis est [vt ait Galen. 6. simpl.] moderatè refrigeratoria, cum aquea humiditate: que Tom. III.

re nullam habet insignem qualitatem. Vberibus illitum ea rectè seruare potest. Aiunt verò si pota hauriatur, sterilitatem parere.

Theophrastus h. l. 7. cap. 2. inter plantas quasdam omni penitus flore carètes. Epimetrum collocat. Hoc autem Epimetron Theophrasti Gesin. in cat. pl. idem Epimedio Dioscoridis, Galeni, & Plinij esse suspicatur. Sed hæc coniectura, vt à nobis non probatur, ita nec impugnatur.

Plinius lib. 21. cap. 15. de herbis spontè nascentibus, quibus pleræque gentium vtuntur in cibis maximèque *Egyptus*, Aciuum commemorat, Epipetron vocatum, quæ nunquam floret. At Turnebus hoc loco Aduer. lib. 6. c. 9. legendum putat Cynops. Dalechampius tamen (Acinos) nomen in Plinio retinendum censet, & vocem compulsiuam [&] interponendam, ita vt sensus sit, Acinos, & quam Epipetron vocant, &c. Ait enim in Theoph. 7. c. 2. in principio capitis Cynops nomen legi, & à Gaza Canariam reddi.

Rob. Constantinus in Lexico suspicatur apud Theophrastum pro *Ἐπιμετρον Ἐπιμετρον* legendum. *Ἐπιμετρον*, ait idem, cumus & mentinerunt Hippocrates. & Plinius planta est ex earum genere, quæ etiam solo auulsa, suspensæque tantum, folio diu durant.

Quare Epimedium in Dioscor. appellatum sit, ignorare fateor, inquit Columna, nisi *Ἐπιμετρον*, quia in Media frequens oritur. Apud Theophrastum Epimetron legitur, & pro eo in Plinio Epipetron. In Dioscoride legitur fructu carere, & forsitan hic *καρπὸν* fructum, pro semine vsurpasse est censendum, non legitur enim in Theophrasto, nec in Plinio. Quare ab aliquo adiuncta hoc loco verba *ἔστι καρπὸν* censeo existimanda: aut legi debere & interpretari, non semen, neque florem fert: atque etiam dici posset suspectam adhuc esse eiusmodi lectionem: nam quælibet planta, prius florem, deinde fructum, & semen perficere videtur.

Potè, quæ planta sit Epimedium asserere non auidemus: sed præstat fortè etiam ignorari hanc malignam herbam, hominibus probis vitandam, si præcipua eius vis est ea, quam Dioscorides ei assignat, & post eum Plinius & Galenus affirmant, conceptionem impedire. Et talis vis lege non solum diuina, sed & humana videtur interdicius, & planta in nota esset, impiis minime demonstranda.

Epimedi, Epimetri & Epipetri [vna stirps & non distinctæ plantæ Columna.] æquiuocationes vt tradamus, reliquum est. Is autem nomenclibus sequentes donatur plantæ: sc. Lunaria minor. Trifol. hepaticum. Epimedium multorum. Moxsus ranae. Omithogalon maius spicatum. Caltha palustris. Acinos. Ocymum. Anacampteros. Lens palustris.

LVNARIA BOTRYTIS.

C A P. XIX.

Fibrosa Ophrys *radice* prædicta, *pediculus* emittit vnicum palmerem, aut paulò longior rem latiusculum, cui vtrinque quatuor, aut quatuor, aut plures adhxerent coniugationes *foliorum* falcatorum, crassorum, gibbo inferioris conuexum excipiente: ex eodè pediculo ex infirmæ coniugationis sinu *surculus* prodit palmaris, succulentus, crassus: è cuius lateribus altera natum nascuntur pediculi racemulis onusti, tubam imitantes.

Columna sic describit. Exit ab *radice* renul: N n n

Epimedi
Theophr.

Plin. res.
tinetur.

Theoph.
corrigitur.

Corn. dist.
Epimedi.
dium.

Æquiuo.
ca.

Descri.
ptio.

sub nigra, intus flavescente, repente, atque fibris diuisâ, folia edens rotunda, Hederae formâ. Latia, Soidanelle marinae similia, minora verò, tertij Sedi (Sedi echinari flore luteo) primis foliis ferè æqualia, quæ etiam Hederae similia sunt, sed non ita crassa, atque molliora, singulari *cauliculo* ex opposito alternatim hærentia, densa, aut duodena, vel aliquando etiam plura pauciora; secundum loci antiquæ temperiem: è medio verò cauliculis parvis sub primis foliis producitur petiolus tenuis in summo plures edens racemos utrinque petiolo hærentes foliorum etiam numerum æquantes, acinos habentes

congestos, paucos, virides, qui nec stitem vixquam edunt, nec semen ipsius habere conspiciuntur, sed pro eo pallido colore pulvis tenuissimus, atque impalpabilis inuenitur, quo facto, an ex eo plura exeat, incertum est, sepè quidem cum expectus sim nunquam ex te aliquid cognoui. Tota planta doctranalis ad summum est. Radix grauem odorem terream, putridumque remittit, gustu insipido aqueo. Hæc ille. Nobis autem degustata radix atque etiam tota planta subdulcis videtur.

Fuchsi.
ma.

Fuchsi Lunaria hæc minor in caulis summitate semen Betæ simile præfert. Quod quàm verum sit, ij qui Betæ semen in hac planta viderunt, testentur: nos nunquam id obseruauimus. Trago quidem semen exiguum, copiosum: Gesnero sunt veluti femina quedam rotunda (sterilia, vt conicit, non solida, sed luteo polline plena) colore glauo. Matthioli describit semine tuffo, orondo, minutoque. Lobelius ait racemosum florem edere, Ambrosiæ aut Botrydis, conuexione quadantenus Ophioglossi.

Lunaria
petraea
Gefa.

Lunaria, quam petraeam cognominatæ libet (ioquit Gesn. de Lunar.) ligulam habet, cui coheret racemum veluti femina colore glauo, per summum in spitam retortam, quæ fortè per maturitatem explicatur. Et fortè spira illa in causa est, vt à Luna sit impostum nomen, quòd instar Lunæ crescentis incuruetur, sicut in Filicem generibus & Phyllitide, cum folia primùm crescant, radix simplex descendit, pluribus in imum adnatis: gustus è dulci adstringit. Pastores Taurum vocabant, vel Teram, quòd vacca hæc degustata, taurum requirant. Sunt in Italia qui Epioactin vocent, quæ & Ellebori-nem dicitur Dioscoridi. In agro Bernensi audiu nominari ab Empirico Clauem diabolis, h. e. *teufels selbassel*. Denique quod cum Luna augeri & decrescere quidam putant, quis non fabulosum existimet?

Lunaria minor dicitur Chymistis, ab alijs Lunaria botrytis ob semen racemosum. Ferunt autem equos in montibus, vbi hæc copiosa proce-

dit, eam supergressos, aulis ab ea clausis, suos ferreos calcæus amittere, & ob id vulgò à nonnullis *Sferra cavallo* appellari. Sed perperam, vel Martholi iudicio, quòd alia sit planta, quæ vel ab ipso effectu legitime sic fuerit appellata, vel quòd semen profert ferreis equorum calcæis simile. Magni faciunt hæc quidam, præsertim Chymici, eâ nque pluris ferreæ æstimant, quàm aurum. Sed quàm isti in suis vanis opinionibus deludantur, ipso magno sepè suo damno experiantur.

Perelegantem hæc Lunariam racemosam, Ceterach foliis, racemulis Ophioglossi, antiquis indicatam, in Auerf. scribit Lobelius: recentiores autem Lunariam vocasse perhibet, à foliis Lunæ crescentis in motem subter falcatis.

Cæsalpinus Lunariam hæc minorem cognominatam, seu racemosam, Ophioglossæ asinem tradit: quia vnicò exit folio, incipiente Mæte, quòd citò disperit: putat verò eorundem habere folia, quot Luna dies habet: & inde Lunariam dictam esse: scribit enim incipiente Luna, incipere eius exortum, augeturque in dies foliorum numerum particulatim explicatæ folio, vt in Filice.

Columna ait apud Theophrastum hæc plantam Epimetron vocari, & pro eo in Plinio Epipetron, & alibi, vt in Dioscoride, Epimedion, in alijs nomenclaturis Erineos, & Thyon, quia aquosis gaudeat locis.

An veteribus cognita, ambigitur, inquit C. Bauhinus: aliqui Ceratium Plinij censent: quidam Tragium secundum Dioscoridis, quòd in montibus folio Scolopendrij, radice tenui & candida natci scribit: nonnullis *ημιοειδής τράχη* & *επιμεδίων*, quia aliqui Hemionidè Lunaria maiore vocant, hæc verò minorem & botrytem à plurimis racemulis utrinque chrytalo hærentibus & foliorum numerum æquantibus: Epipactis quibusdam. An *επιμεδίων* Dioscoridis, & Plinij E. imedion, quòd fortè Theophrasti Epimetrum Lunaria hæc foliis est densis, vel doodenis: nouendecim in Baldo notant: quare putant aliqui eorundem folia habere, quot Luna dies, vnde nomen habet.

Lunaria, Trago & Dodon. Lunaria minor Matthioli, Fuchsi, Dod. gall. Gein. hort. Lon. H. Lugd. Cæ. Ger. & Thelio. Lunaria racemosa, Lob. Obs. p. 470. & Ic. pag. 807. Lunaria maior, Cast. Lunaria vulgaris minor, Clus. h. ap. alt. ad l. 5. Lunaria botrytis, Thal. Camer. hort. Col. & Eyst. Lunaria botrytis minor, Clus. hist. Ruta lunaria vel iecoraria, Tab. Epimedion Dioscoridis, Colum. *ημιοειδής τράχη καὶ εὐμεδίων*, Schvvenckf. Lunaria i. vel minor racemosa, C. Bauhin. phyt. & pin. An Lunaria nobilis, Fabricio in epilic.

A folijs hæc plantam germanicè *Monvaunten*, quasi Lunaticam Kermam dicas, & *Montfrant*, Lunarem herbam, appellare libuit: item *leber Raute*, iecorariam Ruram, & *weisser vviderthon*, *Recht vviderthon*, Silesiis alijs nonnullis *May Arnyssiu*: Brabantis *Cleyn Maenerny*. Gallis *Tauve ou Lunave*: Ital. *Lunaria del grappolo*: Boh. *vvrat se zafse*.

In monte Rhetia Burmio dicto Iunio mense collecti: Geneuæ io monte *Salene* vigente m. Maio: io monte autem Thuri racemum suum habentem, Iulio. In quibusdam altissimis siluis oasce refert Tragus: Iulio mense apparere, deinceps verò non item: esse qui dicant cum Luna augeri & decrescere, ita vt quòd diebus supra terram Luna fuerit, tot etiam incisuris dissectum Lunariæ folium videretur. Tubingæ io pede montis Austriaci in fine Maij & Iunio mense copiosissimam

cata formâ, & positu Lunariæ vulgaris, minora, sæpè per marginem ferrata.

Hanc habuimus munere Agetij siccam sine radice: Clusius pingit cum radice, siue racemis. Totam autem plantam sic describit.

Dodrantalis est planta, statim à radice vnâ aut aliam foliorum alam protrudens, siue folium ramosum & multifidum, frequentibus foliis, vulgaris Lunariæ minoris foliis ferè similibus, costatis, sed longioribus & crassiusculis, crebriâque inciturâ diutius, colore, vt in vulgari, vitidi dilutiore & quodammodò pallefcenre: secunda ala, vt tene-rior est, & post ead nata, tenui quâdam, sed rarâ admodum lanugine pubescere videtur, succulentiorque est quàm prima: ex eius quasi vte-ro, secundam radicem emergit cauliculus pinguis & sine dentibus, tultmens multifidam & maiorem vnâ [sic sine a: fructûs, dicere debeam, hæreo] quàm vulgari, alioqui admodum similem, quæ au in albam feruam, quemadmodum in vulgari, reuoluitur: si in te non ausim, quandoquidem nondum maturæ erunt fuerant, quas accipiebam, plantæ, inter quas vna fuit, quæ ternos botros protrulerat: radix vulgaris imitas, multis fi-

bris latè in ambitum sparsis, crassioribus tamen conlita.

Et hanc Lunariam minorem ramosam, siue Lunariæ speciem rarissimam, quam Silesij *Rechten videribon* appellant, h. e. Trichomanes legitimum, Clusius quidem nullibi nascentem vidit: sed in Silesiæ quodam monte natam & erutam ad ipsum mittebant Viennam Austræ Doctiss. viri Frid. Sebizius & Achilles Cromerus, significantes in altis Silesiæ montibus gigni apparere autem, & floresse eodem cum vulgari tempore. Cæterum, Io. Aicholtzius Medicus Viennensis, ad quem etiam mittebantur ab ipsdem aliquot recentes eius plantæ, sæpè in hortum suum intulit: sed comprehendere noluerunt, omnem enim culturam respuere videntur, quemadmodum pleræque alie montanæ.

C. Bauhin. pin. Lunaria; siue racemosa multifido folio: Lunaria ramosa Silesiaca, Cam. Lunaria betyris *πυλλυλλος* Thal. Lunaria minor ramosa Clus. pann. p. 510. & histor. *Ego Thaly Lunariam* ab hac diuersam facio, & ad præcedentem refero.

Synon.
C. Bauh.
not.

Finis Libri trigesimi quinti.

HISTORIÆ

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER XXXVI.

HERBÆ STELLATÆ ET COGNATÆ.

NOs sat erat artificiosissima nature, florum, fructuum, radicum atque foliorum varias & multijugas ex-
hibuisse figuras, in etiam ipsorum foliorum in orbem posituradiartes quodammodo stellas perbellè expri-
me et, ut in sequentibus plerijq; apparet.

A P A R I N E.

CAPVT I.

A B iefima radica oriun-
tur viticulæ, quod cate, as-
peræ, geniculatæ, proxima
quæque teandentes
adhætescentque : folia
fensa. Rubic modo, stellæ
in tac radiato, singulis ge-
niculis circumnactuntur,
aspera, in spinulam desi-

neria : flosculi pusilli, albidis, quatuor foliolis
compositi, quorum singulis didymæ succedunt
lappalata, bina femina concludentes, cortice ni-
gro, pulpa alba.

Απαρίνη Græcis, vt Diosc. & Galeno: φιδισίαν &

Tem. 114.

φιλatéριον seu
φιδάτιεον, Hip-
poc. ἀπτελοσάρ-
πον, vel vt meli-
lius ex Galeno
cortigitur, ὄν
οστέον, aliis
nonnullis ei-
δὸν ὄσπερον, &
φιδάτιον: qui-
buldam deni-
que ἴδον.

Aparinen, in-
quirit Plinius
& Galenus, ali-
qui omphacocar-
pon, alii Philan-
thropon ab aspe-
rite vestrum
te rati, &c. vo-
cant.

Quum itaque appellationes hæ etiam in his au-
toribus legantur, videntur rectè quoque in Dio-
scoride legi, etiam si non desint qui ipsas cum a-
liis, ad supposititias remoueant. Galenus in gloss.
Hipp. Philoterion speciem herbæ esse dicit, quam
Aparinen nominant: & subdit Philistion eandem
esse cum Aparine, & Philoterio. Et aludunt cer-
tè hæ appellationes ad vocem Philanthropon.
An verò ὄμακόνιαρος, rectè dicatur, velut Gale-
nus, Plinius, Paulus, & Aetius habent: aut potius
ὄμακόνιαρος, ex eo quod semen subcauum sit in
medio, velut umbilicus, vt Dioscorid. ait, dubitat
Cornarius. Philanthropos autem, quasi hominis
amica, quòd vestitui eius adhætescat, dicta vide-
tur. Et ea de causa à nonnullis Philadelphos quo-
que appellatur.

Aparinen fuisse primùm Asperulam dictam,
& ab imperiis tribus in Asperulam mutata, ac
tandem in Spergulâ & Spargulâ, testatur Fuchsus
in Nicol. Myrepl. lect. 3. n. 46. & 2. comp. lect. 15.
Tamen Lunibate maius negit Spargulam esse
eâ herbâ quâ testici Rasparolam dicunt. Rasparo-
lam autem vulgò Aparinen dici refert Apollo
rad. 10. supra Martiat.

In officinis per Terrabit intelligi a parinen le-
gitur apud Clor enburgum lib. 9. de comp. in
Marc. vbi addit, à Pandetario cap. s2. Apropari-
nen dicit, & cap. 177 Lappaginem, hæc tamen ibi
cum Persona in eum confundere.

Aparinew Lappa genus Cornarius facit. Et
perhibet Dodonæus tubinde Lappam & Lappâ
mooiem à Latinis appellati. Sed & Lappam
Gaza apud Theophrastum 7. hist. 8. & 14. vettit.
Matthiæolus contra hallucinati scribit Brassauo-
lum, quod id suo simpl. examine Lappam credi-
dit.

Nunū 3

Pandētario
ij error.

Brassauoli
halluc.

derit esse Dioscoridis Aparinen.

Plinius Lappaginis speciem esse affirmat. Lappagines autem, ipso auctore, duz: vna aspera, Asperugo, ab asperioribus foliis dicta, ad quod nomen vulgare alludit: altera mollis, Mollugo. Et Aparine quidem Asperugo est. Lappago, inquit Plin. lib. 26. cap. 10. similis Anagallidi [fortè cum Dodonzo melius legeris Galio] nisi esset ramosior, ac pluribus foliis aspera, rugosa, asperioris succi, grauis odoris: quæ talis [mollis fortè legendum cum Dodonzo] est, Mollugo vocatur: humilis, sed asperioribus foliis, Asperugo.

Apartae Brunfels. Trago [cui & Aparina, & Viscus] Marthol. Fuchl. Anguill. qui in Germania *Wida* vocari scribit [Dod. Cordo in Dios. Lac. Târ. Hort. Luc. Lonic. Nomencl. pann. Porz. phyt. [vbi conceptum viperarum imitati ait. [Lob. in Adu Obsp. 454. [& Lappago aspera] & Leon. p. 800. & H. Lugd. pag. 130. Cæs. & Callori. Aparine aspera. Thal. Apartae si sine vulgaris, C. Bauh. pin. vbi meminit Aparines alietius purpureis floribus, quæ non videntur.]

Germ. *Kabkrant*, & *Nabelfamen*, h. e. Semen umbilici: & quibusdam *Kleren*, q. e. Lappa. Belg. *Cleeb odar cleefruyt*. Gall. *Rabès, on Gratosa*. It. *Speronella*. Hup. *Preffera*, *Amor de hortulano*. Aog. *Goshareth*, *Slyner*, quæ vestibus adhaerent. Sic & Haug. ab adhaerendo, *Ragaduan* dicta.

Exit iuxta margines agrorum, & quandoque in ipsis agris frugibus permixta: nem locus vias, scrobes, sepes, & inter fentes. Astitio mensibus ubique siquens. Flores quandoque etiam quandoque Vere, & interdum Autumno profert. Theophrastus & Galenus in Lente eam coalescere scribunt, & amplexu suo eam suffocare: eoque modo illi grauem ac molestem esse.

Aparine, inquit Dioscorides, pastores colivice videntur, ad extirpandos è lacte pislos [nimirum circum actis per hoc foliis quorum asperitas aded tenax est, ut facillè quicquid tergeris, apprehendat. nam & vestibus hæret præter conium.] Seminibus caulium, ac foliorum succus, potius contra viperarum, phalangiorumque morsus auxiliatur: insulsus aurium dolori medetur. Herba cum axungia trita strumas discurit. Sanguinis etiam abundantiam ex vulneribus reprimere folia imposita Plinius tradit. Modicè autem ut Galenus ait, extirgit, & desiccet, habetque nonnihil tubitium partium. Aquam destillatam bis in die mensura trium ligularum potam, aiunt alium cohibere, efficacissimèque esse aduectus morbum regium: Tragus.

Synonymia

Nomina linguarum.

Locus.

Temper.

Ufus.

Vites.

Temper.

Erythrodanum.

Descriptio.

radiatis; *semine* rotundo, inter initia vitidi, mox rubro, ac postremò, cum maturuit nigro. *Radix* est tenuis, longa, tubra.

Erythrodanum Theophrasto 6. hist. 1. plura sunt genera, summi que differentiis discreta: & 7. hist. cap. 9. radices rubicundæ. Verùm 9. hist. 4. folia Hedera, sed rotundiora Rubiam (*Erythrodanum*) habere scribit, nasci humi velut Gramen, loca amste umbrosa, cetera vinam, ideòque huius vitum esse, ad lumborum & coxæ dolores. Cæterum Eieuthedanou hoc, si mendo exemplaria eant, à priori multùm differens est. Sunt qui Numulariam putent: sed vires non conuenire possunt. Licenter nimis asperum caulem spiuosum vocat Plinius l. 9. cap. 3. Spinis Erythrodanon carere Theophrast. aperte docet 6. hist. 1. Porò quod ibidem tradit fructum eius rubrum esse, fructum principio vitere, deinde demum rubere, & cum maturus est, nigrescere monuit Dioscorides. Sic verò idem Plinius l. 24. cap. 11. Alia est Erythrodanon (ab Erythro, siue Rhoë, qui frutex est) quam aliqui Eieuthodanon vocant, nos (Itali) Rubiam (à radice colore) quæ tinguntur lane, pellè que perficiuntur. Distat ab eo, qui Alysson vocatur, foliis tantùm & ramis minoribus. De Alyso Plinij plura suo loco.

Paulus Aegineta *Sidon* quoque nuncupari refert lib. 3. c. 2. & *epithy pòleu* à Romanis: Dodonæ nomen *epithy pòleu* legit. Eundem ibidem *potam* *epithy pòleu* etiam cognominat, & *pòleu* sunt præterea quibus *epithy pòleu* dicitur: alius *epithy pòleu*, à rubicundo colore. Marcellus antiquus *epithy pòleu* etiam Polygonon appellat. Item tamen Millefolium, Saginalem & Verbenam Polygonon quoque facit.

Tragus præterea Euthion [sed malè fortè pro Tenthion] & Sophobi apud Dioscoridem nominari scribit: apud Marcellum verò Florentinorum, à vulgo Radicem & Manum piceaotem, quòd asperitate sua tractata manibus piceis modo hæret, vocare tradit: à Serapione Patz. Galeno Rhodiam (Rhodiam legendum) rhizam. Ipse verò vocari ait Rubiam & Rubeam tinctorum, Spargalam veram tinctorum. Crocum vasicum quorundam, Roxam, Roxami, Falmam, Roitam, & Enam, Diximus Rhodiam pro *pòleu* falsò legi.

Rubiam satiuam à Dioscoride descriptam nihil aliud esse affirmat quàm Thapiam Alcepiadis, Anguillata.

Rubiam Dioscoridis notam ait Cornarius in multis Germaniæ locis, & nasci in Spiteusi agro, à fullonibus & tinctoribus maxime expectam. Dodonzo verò Rubicè proprie species nullæ sunt, quamvis hodie plures cognitæ sunt plantæ, de quibus deinceps agemus.

RUBIA VETERIBVS.
CAP. II.

Erythrodanum (*Erythrodanum* h. e. Erythrodanum, aliquibus *epithy pòleu* vocatur, *radix* est rubra, tingendo idonea, Dioscoridi, cui duplex est. Vna quidem siluestris, satiuam altera, ut in Thebana Galileæ, & Rauennæ in Italia. Sed & in Caria inter Oleas scriptum, velut in aruis [*epithy pòleu* vet. ceter. [Viliter autem colitur [*epithy pòleu* vet. cod.] quòd multo polleat quæstus, ex eaque amplissimus reditus percipiatur. Sunt ei caules quadranguli, longi, asperi, quales Aparinæ: sed omni ex parte maiores, atque robustiores, foliis in orbem per intervalla, nempe circa singula genicula, stellæ modo decussatim

RUBIA SATIVA.

Sarmenta longa producit, quadrata, vnicinulis crebris hamata, geniculata, ad quorù singulos nodos folia totatim radiata circumponuntur, Aparines modo, sed multis numeris maiora, consimiliter aspera, hispida crenulis per ambitu incisa, vestibus tenaciter hærentia: ex quorum alis *pediculis* exeunt, flores insistentes ex luteo herbidos, stellatos, quoque folijs conitantes, apiculis luteis: quibus *semina* succedunt rotunda, per maturitatem nigra: *radices* sub sunt numerose, reptantes, succulente, tuffæ, mimatæ, duz,

Genera plura Theophrast.

Thapiam Pauli.

Rubia.

Manus piceas.

Tragus corrig.

Rubia Diosc. h. a. nota.

Descriptio.

dura lignosa matrice facta, sapore mixto, dulci, acerbis, & subamaro.

Synon. Rubia Cordo & Corn. in Diosc. Anquillar. Dodon. lar. & Cæsalpino qui Theophrastum folio Hederæ d. f. riphisæ ait, fe rāmen talem non vidisse. Robia factua, Brunf. Trago (cuius plura nomine priori titulo adscripsimus) Matth. [qui suis comm. figuram siue descriptione applicat,] Fuchl. Dol. gall. Gesner. horr. Lacun. Tutn. Lon. Fracast. H. Lsgd. p. 139. & Castori. Rubia maior, Lobel. in Adu. obsp. 464. Jc. p. 768. & Clus Hist. Rubia tinctorum, offic. Rubia i. siue tinctorum sativa C. Bauh. phyt.

Nom. ling. Græcis ἐρυθρὰ βαυον & ἐρυθρὰ βαυον. Geim. fæber Rotte, aut simpliciter Rotte; Einheimisch Rotte. Rubia domestica Matth. Belg. Grappe & Mee: & pulvis radicit, Meerappen. Gall. Garance: Ital. Rabbia, vel Robbia: Hisp. Runtia, Roys, Granza: Angl. Madder: Boh. Marena.

Locus & Tempus. Scribitur Rubia non paucis Italicis, Hispaniæ & Galliæ, nonnullis etiam Germaniæ, præsertim apud Silesios, & plurimis Belgij locis, pingui secundoque solo. Altare floret semenque facit. Maio ac Iunio radices leguntur, quæ resiccate & attrite in vsus & medicinz & tinctorum veniunt.

Rubia radix, inquit Dioscorides, ciente vitæ vi prædita est: qua de causa arqvaris auxiliatur pota cum aqua mulla: itemque ischiadicis arque paralyticis. Crassam poro colopiamque vrinam pellit, ac interdum etiam languinem: bibentes tamen quotidie lanari oportet, & exercitorum quæ reddunt differentiam contemplari. Contra serpentium morsus caulem cum foliis imponere prodest. Semen verò ex aceto mullo potum licoem abstulit. At subdita radix, patros menses, secundasque trahit. Albæ quoque vitilligini illita ex aceto medetur. Subdit Plinius, Rubia tinguntur lanæ, & eaque pelles perficiuntur: in medicina vrinam ciet: morbum regium sanat ex aqua mulla, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita vt bibentes lauentur quotidie. Radix semenque trahunt menses, alium fistunt, & collectiones discutunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice etiam si adalligatus spectetur tantum. Galenus 7. simpl. rubram tinctorum radicem, Rubiam esse dicit, eamque acerbam & amaram, proindeque præstare omnia ea quæ ab huiusmodi facultatibus sperari possunt: nimirum quæ Dioscorides recensuit.

Rubia radix, inquit Dioscorides, ciente vitæ vi prædita est: qua de causa arqvaris auxiliatur pota cum aqua mulla: itemque ischiadicis arque paralyticis. Crassam poro colopiamque vrinam pellit, ac interdum etiam languinem: bibentes tamen quotidie lanari oportet, & exercitorum quæ reddunt differentiam contemplari. Contra serpentium morsus caulem cum foliis imponere prodest. Semen verò ex aceto mullo potum licoem abstulit. At subdita radix, patros menses, secundasque trahit. Albæ quoque vitilligini illita ex aceto medetur. Subdit Plinius, Rubia tinguntur lanæ, & eaque pelles perficiuntur: in medicina vrinam ciet: morbum regium sanat ex aqua mulla, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita vt bibentes lauentur quotidie. Radix semenque trahunt menses, alium fistunt, & collectiones discutunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice etiam si adalligatus spectetur tantum. Galenus 7. simpl. rubram tinctorum radicem, Rubiam esse dicit, eamque acerbam & amaram, proindeque præstare omnia ea quæ ab huiusmodi facultatibus sperari possunt: nimirum quæ Dioscorides recensuit.

Rubia autem radices vt potentiam ac vim haud obscure adstringentem obtinent: ita quoque natura ac temperamento frigida sunt ac sicca: partes interim nonnullas tenues habent, quarum potentia color earum facillè permeat: adèd vt & vrina assumentium ab his tingatur, inquit Dodonæus. Gustatæ liquidem acerbum saporem referunt, cum exigua tamen quadam dulcedine, primò occurrente, quam acerbæ & adstringens mox excipit qualitas. Quod non modò à nobis, sed & ab Aucicenna obseruatum. qui cap. 58. Rubiæ radicem pontici esse saporis scriptum reliquit. Commendatur verò passim Rubiæ radicem decoctam, ruptis, cæcis, vulneratis, ex alio præcipitatis: fluores reprimere; inflammationes mitigare: offensas quassatasque partes ad sanitatem perducere creditur. Miscentur his de causis potioribus, quas vluocerarias recentiores appellant. In quibus tantam earum vim ac effi-

ciam, Matthiolus quoque esse refert, vt etiam thoracis & intestinorum lethalia vulnera his curari posse speretur: Accedit huic sententia Io. Siringus, qui in rhapsodiis suis annotatum reliquit, Rubiæ decoctum cum Triphera magna exhibitum valere aduersus fluxum menstruorum hæmorrhoidum, & dysenteriam: idque euidenter experimentis competum, quod Rubiam adstringentis esse facultatis confirmat. Idem sentiunt cum Dodonæo Erastris & alij. Vnde constat: extergendi aut aperiendi potentiam Rubiæ nullam vehementem esse, & Dioscoridem huiusmodi vim ei temetè tribuisse: ac post eum Plinium, Galenum, & posteriores reliquos, in verba eius iuratos. In hinc manifestè hallucinari deprehenditur Euplius, qui Rubiam in potionibus vluocerariis seu pessimum medicamentum damnauit, eò quod ora venarum in tantum aperite crediderit, vt etiam tuentium lorum docere, literis confirmat. Et Timoth. Reclin. qui in sopress. mensium huius puluerem cum saccharo exhibet.

Ceterum insidicendis lanis aptissima Rubia. Experiuntur solia Senensibus mulieribus ad stanca vasa detergenda: siquidem mium dictum quam pulcherrimè nitescant, quæ Rubiam fuerint expectata.

Rubia siluestris Monspessulana maior.

Monspelij passim præuenit: Vere flores profert paruos, luteos: fructum fert. Æstate & Autumno, qui per Hiemem durat: sed nec ipsa herba inarescit: inter sepès minor est, & asperior satiuâ.

Lob. obs. p. 463. Rubiæ maximæ varietas, C. Bauh. pin. Rubia i. siue siluestris aspera, quæ siluestris Dioscoridi: Trago, Rabia etrica & siluestris: Cordo obs. sylua, Rubia silo. vera. Cæs. Rubia silo. in Etruria.

ALYSSON PLINII FOLII

Erichrodani.

CAP. III.

Dicitur inquit Plinius lib. 24. cap. 11. ab Erythrodæo, qui Alysson vocatur foliis tantum & ramis minoribus: nomen accepit, quod à cane commotos tabiem se: tite non patitur, potus ex aceto, adalligatusque. Mirum est quod additur, insaniam [Cornat. singultum legendum putat] lanari, eo frutice confecto. Sed adhuc alia lectio hæc est: Mirum est, &c. sanem sicari. Plotarchus tamen 3. sympos. scribit Alysson, si manu teneatur, vel omnino aspiciatur, singultu liberatæ: quo loco pro λυγμῶν quidam legendum putant λυσσῶν.

Alysson autem hoc Plinij Dioscorides historiæ nihil conuenit. Sed nec cum Alytlo Galeni, solo Prassi, flore ciano, 2. de antid. quicquam commune habet, vt ij prorsus reticendi non sint, qui Alysson Plinij, herbariorum Asperulam cum Gesnero esse putant, auctore Dalechampio.

Est etiam apud Pausaniam in Arcadicis Alysson fons, oppido Cinæthensium vicinus, cuius aqua potu sanat à canerabido commotos.

RUBIA ANGYLOSA ASPERA & parua Geneuenis.

CAP. IV.

Minus rubet huic radix, quam satiuâ maior, minusque salidam tingit masticata, fa-

Contra Dioscor. Plinium Galenum quo & alios. Fallor. hallucinatus.

Tim. Reclin. in: plus.

Locus & tempus.

Synon:

Alysson sur à. sium. Plinii diuersa lect.

Alysson: Plutar. chi.

Alysson Plin. diuersum à Diosc. & Gal.

Alysson fons.

Descriptio.

pore tamen non multum dissimili, tenuis, ligno-
sa, albâ matrice referrâ hinc surgunt *Flagella* lon-
gissima, qua-

Descri-
ptio.

Iconis.

An *Rubia quædam minor.*

Varietas.

Matth.
not.

Cambr.
arriv.

Leb. her-
nisi dno.

Cetera
Synony-
ma.

Locus.

Tempus.

chicæ, odorati: sapore nullo manifesto.

Matthiol. in suis commun. Rubiam siluestrem sine descriptione ponit & sub titulo non convenienti: quia non est Rubia silu. Dioscoridea. Camer. apud Matthiol. in h. germ. & Epit. malè sub titulo Rubiæ silvestris, Rubiis accedentem. Asperulam pingit. Au Mel'ago Clusii: Lobl. in Obs. p. 468. & Adu. dicitur Rubia silu. mi not: in l. p. 798. Rubia silvestris. Habet & huius plantæ aliam figuram p. 801. sub falso titulo nempe Mollugiois Belgatarum, & Molluginis montanæ Dodonæi.

C. Bauhin. pin. Rubia 3. siue silvestris lævis: Rubia silvestris, Brunfels. Matthiol. Fuchs. Dod. gall. Gesn. hurr. Lac. Tuin. Lon. Lob. l. c. pag. 798. Hist. Lugd. pag. 139. Camer. Cast. Thal. Tab. & Gerardus.

Plurima nascitur tam in Germaniæ silvis, quam Angliæ, Galliæque: copiosissima in Veda infula: at pulcherrima maximaque apud Vincetrium, in itinere Southantunensi. Genevæ quidem circa dumeta Februarij principin florebat Mouspeli, Lugduni & Patauij florebat Maio: Basileæ à Iulio in Augustum vsque,

RUBIA PRATENSIS LÆVIS
acuto folio C. Bauh. in.

CAP. V.

EX radice caulis cubitali, lævia, quadratus, ru-
fescens; geniculatus, cauus, & communiter
vnu exurgit, ex cuius nodis ramuli semipalmates
prodeunt, quorum summis *flosculi* plures quadri-
folij, pallidi insident: *falsa* lævia, quaterna, yn-
cialia, in acumen abeuntia, ad quemlibet nodum
in orbem disposita sunt.

Descri-
ptio.

Rubiam hanc pratensem læuem acuto folio,
1. in prod. 4. in pin. apud Valesianos in pratis ad
thermas Leucenses natam aiunt, ac etiam in pra-
ris Lipsensibus reperiti, inquit au' hor.

Synon.
Locus.

RUBIA ERECTA QVADRIFOLIA.
CAP. VI.

REctum hoc
Rubia gen-
us, Genevæ, in
Rhætia & alibi
occurrit: *caules*
ejus non planè
cubitales sūt, fir-
mi, quadranguli,
in ramos divari-
cati: *folia* quater-
na, Rubiæ mino-
ris, solida & dura,
geniculis circum-
posita: in ramo-
rum cacumine
flores copiosi, al-
bi, iucundi odoris.

Locus

Descri-
ptio.

Olim quidã suq
spicabatur Sper-
gulam Dodonæi,
propter figuræ

aliquam similitudinem. Verùm ab ea multum dif-
fert: caulis enim inter cætera illi rotundus est.
Florebat Iunio.

RUBIA SILVATICA LÆVIS.
CAP. VII.

RAmosa
præ reli-
quis est hæc,
caulibus rectis
lævibus, rere-
tibus, tuberos-
is geniculis
nodosa, per
longa inter-
ualla interce-
ptis: *folia* cir-
cum articulos
radiatim posi-
ta, Asperula
odoratæ, mol-
lia, ac quàm in
Rubia angulo-
sa molliora: *fla-
ves* summis ra-
mulis & per
surculos tam
enpinsi vt mus-

Descri-
ptio.

carium imitentur, candidi.
Summitas florum & stris in caulibus nostræ
conis Fuchsianæ non placent. Huius alium ra-
mum frequenti cap. pingimus.

Iconis.

Trago, Matrifyluz cognata, Matrifyluz se-
cunda,

cunda; *Asperula recentiorum*. Gener. hort. Rubia sylvatica altera, siue folijs laevibus: Eid. app. Rubia sylvatica major: Item coll. Alysson. Plinij majus. *großwald Meister*. Dod. purg. & in fol. lat. Mollugo montana, Lappaginis species: Mollugo montana Dodonæo descripta, Thal. Mollugo altera montana Dodonæi, H. Lugd. p. 1089. Lob. obs. p. 456. Ic. p. 801. Mollugo Belgarum, Mollugo montana Dodonæi. An Mollugo Clusij? An Mollugo montana Tabernemontani?

Locus & Tempus. Montium incolæ hæc est, & in dumetis non raro abscondita: mensis Aprilis principio prodit: Junio floret. In asperis quibusdam juxta Rhenum ad Mosam montibus nasci prodit Dodonæus.

GALLIUM LATIFOLIUM, CRUCIATA quibusdam floræ lateo.

CAP. VIII.

Descript.

M Vltro à radice, compluribus fibris capillatâ, reptantè-que caules, profert, dodrantes & plutquam cubitales, genicularos, quadratos, striatos, hirsutos, ad quorû singulos articulos quaterna folia in crucis formam disposita, oblonga, mucrone obtuso nonni-

hil, sapore amaro: ad quorum ortum oriuntur *stipules* cruciformes, verticillari, quatuor foliolis lateis rotidemque concoloribus *flaminibus* compositi.

Gallij secundum genus Trag: Gallion, Turn. Gallium latifolium, Schv. Crucata, Dod. gall. & lat. vi Gesn. hort. quæ Gallo cognata, Cam. Cast. Ic. Crucata, Cæsalpino, (tenuit Marantha, dubitat Hermolaus.) Crucata herniaria, Thal. Crucata i. siue hirsuta, C. Bauh. pin. Crucata aurea ac Crucialis nominatur à foliorum crucis in formam seu, licet ad Aparines & Rubiæ similitudinem aliquomodo accedat. Inguinaria etiam Plinij dicitur à quibusdam, fortè quia in hernijs & rupturis platumum præstare sibi persuadent.

Trago germ. *dasz andr Mezerk aut*: alijs *Golds walds Meister*, hoc est *Asperula aurea*, vt Lob. alibi verò *Geele. keuzk aut. Silef. Geele Glieggenge. Belg. Crujete: G. ill. Croisè.*

Genææ Martio prouenit. Basilæ & Montbelgardii passim in sepibus, Maio floret: in Italia inter Viocentiam & Villanouam. Dodonæo teste juxta fossi, aquarum riuiolos, & quandoque agrorum margines, inter sentes, à Maio in sinem vsque Ætatis reperitur; & quidem cum flore.

Cæterùm facultate Crucata Dodonæo nonnihil videtur habere ad iustictionis, simul cum re-

Tom. III.

siccatione. Recentiores inter vulnerarias dictas numerant: & recentes aiunt ramicem hæc curari posse, decocto ejus aliquot diebus pota, herbâ verò ipsâ loco impostâ. Folia amara ait Schwenkfeldius, abstergere & calefacere, atque siccare. Potam i thoraci, ventriculo, venis mesaraicis, & visceribus obstructis prodesse, excrementa pituitosa foras propellere, appetitum iuuare.

RUBIA QVADRIFOLIA, GLABRA, angustifolia.

HÆc, quàm Galium Tragi secundum, gracilior & delictior esse videtur: *foliorum*, cætero qui ordine & posita haud ab similibus: Verùm angustiora sunt, acurioraque, glabra omnino dicerentur, nisi per ambicum tantum exigua quadam hirsutie simbrata essent. *Cauliculi* toti glabri sunt.

Ab Agerio propè Patavium in Italia collectam nomine Cruciatæ glabræ accepimus.

Figuræ huic ramum Gallij secundum Tragi adplungi curauimus, cùm Guariniana nostra non vsque adèd feliciter videatur facta.

Locus

Gallium latifolium glabrum, C. Bauh.

R Adice est tenuis, repente, geniculata: *cauliculis* tenellis, quadrangulis, geniculatis, palmo minoribus: *folijs* è singulis internodijs quaternis, decussatis, glabris, instar Plantaginis: exuosis, palidè virentibus, & sesquijuncialibus: *flores* habet paruos, cauliculos verticillatim coccinæ modo ambientes, luteos, breuibz pediculis donatos.

Descriptio

Rubia quadrifolia rotunda, laevis, Einsdem.

EX radice capillacea rufescente, *cauliculis* tenues, quadrati, geniculati, palmo aliores, quorum aliqui in ramos brachiari, exurgunt: ad singula genicula *folia* quatuor rotunda, nervosa, tantillam aspera, in orbem disponuntur: extremis cauliculorum, *stipulis* albidis, quadrifolijs, pedicellis capillaceis insident, quibus *capitulum* paruum, geminum, asperiusculum, succedit.

Descriptio

Rubia hæc quadrifolia rotunda lævis, 3. in prod. it. in pin. in montibus Helueticorum, vt Gotthardo, & ad Etemitanos prouenit: hanc & circa Argentinam crescere dicitur.

RUBIA QVADRIFOLIA ITALICA hirsuta.

CAP. IX.

P Vlchra est hæc Rubiæ species, *caulibus* cubitalibus & majoribus, quorum geniculis qua-

Descriptio

ooo

terna decussatim *folia* circumposita, forrâ plan-
tæ in cætu, retuola, acuminata, mollia, subhirsuta,

Synon.

duas seic v-
cias longa, v-
ciam circiter
lata: *flor*es no-
dis verticilla-
tim circiter in-
citur, circa ba-
sin decussatis
folijs sessilib;
candidi.

At Her mol-
coroll. 32. A-
lyscō cū quois
folijs, flore al-
bo? Lubel.
Obs. p. 465. Ic.
pag. 800. Ru-
bia lewisii Tau-
rincisii C. Bau-
hin. pin. Rubia
ic. sue quadri-
folia, vel l. ti
folia lewisii H.

Lugd. pag. 120. Rubia lewisii Taurinensium Lob-
belij. Ioan. h. Barl. Rubia latifolia albo flore glo-
buloso. Eandem accepi ex Italia (vbi & ego eam
collegi: Barletus iuxta Lucernam reperit.) delat-
tam, nomine Stellariæ cruciferae.

RUBIA QVADRIFOLIA, SEMINE
Duplici hispido.

Descrip.

Chaiber do-
drante mino-
res, multos ex
tenuibus, re-
ptantibus, inuti-
libus, radice
surgentes, qua-
dratos, *folia*
quaternis cir-
cussarim posi-
tis, ad Alisuem
vulgarem acce-
dētibus, mino-
ribus quâ Ru-
biæ quadrifoliæ
Italicae, subro-
tundis, vnciâ
minoribus, ve-
nosis, non nihil
pilosis, cū dul-
cedine quadâ

amaricantibus, ornatos. *Cauliculi* scapus in ra-
mos binos, hi rursus in ternos, folijs viduos
subdiuiduntur, in quorum summitatibus, *semina*
bina, hispida, multo minora quàm Stellariæ, ni-
gicantia.

Locus.

Neminem repetio qui hanc rubiæ (speciem
descripserit, quam nusquam etiam obseruauit,
pateatquam in monte Rosberg propè Malococ-
uium [*Maßmuller* Germani vocant] mense
Octobri, inter saxa, locis vmbrosis & frigidis.

RUBIIS ACCEDENS, ASPERVLA
quibusdam, siue Hepatica stellaris.

CAP. X.

Compluribus geniculis intercepta *radicula*
Ctenella summa tellure serpsit, capillaribus fi-

bris demissis, vnde cauliculi surgunt, tenues, qua-
drati, palmates & dodrantales: ad quorum si-
gula genicula, *folia* radiatæ Rubiæ posita nascun-
tur, subhirsuta: circa festigium dirigitur *caulis* in

binos, vtriq; o-
ve ramulos, ex
quibus pedi-
culi *stipules*
sustinent: lina-
uiter oisētes.
Valerianæ ter-
ræ forrâ. cā ti-
dos, è quator
foliolis cōpo-
sitos, *semē* par-
uum rotundū.
An Celsalp.
Rubia silue-
stris genus
quoddam, bre-
uiori canle cō-
stans, fructu
subalpeo ac
nigro? An eid.
Alysson Her-
molai?

Descrip.

An Rubia
siluestris
aliquod,
Cels.

Camer. apud
Camer.
not.

Matth. in h. germ. & Epit. malè pingit & descri-
bit Asperulam nostram pro Rubia siluestri.

Theodorus Dorst. Iconem Hepaticæ stella-
riæ apposuit quoque Caprifolio, sed ei haud
congruit.

Dorst.
repr. b.

Trago Galatij genus, & tertium quidam esse
videtur. At infeliciter nomen exprimit, dum
Gallion Dioscoridis esse desinit Matriflyuam.

Trago
lapp. s.

Stellaria hæc herbula malè pro Caprifolio
apud Brunfelsium pingitur Caprifolium enim
longè alia herba, in dō quasi frutex est. Hepatica
3 et melius dicitur in 4.

Brunfels.
error.

Iguatis pharmacopœis Herba moschata, &
luc moschata dicitur, pro qua etiam non sine
errore vtiuntur.

Error.
quorum
dam.

Quibusdam Alysson Dioscoridis videtur, sed
folia non respondent. Lonic. Matriflyuam, Apa-
rines speciem dicendam statuit, è semine sc. lap-
pæo, quod v. Apparine vestibus adhærescat. Ast
hæc ratione facile quoque Lappam, Aparines ge-
nus quis dixerit. Nos propter florum & folio-
rum similitudinem Rubijs ad iungemus.

Alysson
non est.

Matriflyua, Trago, Cordo in Diosc. Lonic. &
Thalio. Mater silua: Hier. Brunsch. Asperula.
Dod. gall. [eid. Herba stellaris & Spergula odo-
rata] Frac. & Gerard: Asperula Dodonzi, H.
Lugd. pag. 870. Asperula odorata flore albo, Dod.
lat. Eid. de flor. Asperugo Plinij. Hort. Luf. As-
perula siue Aspergula, odorata Matriflyua.
Asperula, odorata Dod. putg. Cast. & Cluf. pann.
& hist. Aspergula, pandet. à Moreo: reform.
cap. 63. Asperula aspergula, Disp. Colon. p. 11.
Asperula aut Aspergula odora nostras, Lob. in
Adu. (vbi quæritur an Mollugo, aut Asperugo
Plinij?) in Obs. p. 464. & Ic. p. 801.

Synon.

Rubia syluatica aspera Gesu. hort. Rubia
syluatica alia minor, Eid. app. Alysson ex
descriptione Plinij, In cat. Alysson Plinij
minus, Colled. Alysson denique Eid. hort. vt
& Lac.

Hepatica stellata, Tab. Aparine siluestris qua-
dam, Cordo in Diosc. Asperula, siue Rubeola
montana odora, C. Bauh. pin.

Germani *herz freudt*, hoc e. Cordis lætitiæ,
& Cordiale, nominant: Alij *leberkraut*, Hepa-
tariam, Hepaticam, Epaticam & Iecotariam:
alij

Nomin
lingua.

lij Sternleberkraut, Hepaticum Bellarum: Et quæ in silvis maxime reperitur, id è vulgariori nomine, waldswicker & wald: Mantia vocant: Belg waldswiker, & Leuzers. Holl. overcrack: Gall. Adogan.

Apud Belgas, vbi Maio, Iunio, ac ferèdis floret, hortenſis eſt. In Germanie montibus, ac etiam monte Iuce ſponte reperitur, Iunio & Julio, in ſilvis locis opacis, pingui ſolo.

Facultatem hanc, Gallio aliquatenus ſimilem, ſed tamen imbecillioſam tribuit Dodoſæus. Fertur in vinum coiccta hilaritatem effice, cordi ac iecinoti prodeſſe. Reperitur hodie in celebratâ illa portione vulnetaria, *das Balte vilerich wunde tranck*, vocata.

RUBIA CÆRULEA ERE.
Etior elatiore.

CAP. XI.

Plurimum hæc diffe- rit à parua illa repente Rubia. Hæc ſiquidem *cantus* fertigit cubito maiores, anguloſos: *folia* veſtios ad geuicula radiatis, multitis, Molluginis patibus: ramulorum extemis hærent ex longo pediculo *floribus* multi ſimul iuncti, oblongi, cæ-

rulei, circa imò hiſſuti, quibus circūpoſita radiata folia aliquam multa, piloſa, flores ſuperantia, eoſque veluti occultantia. Ad Rubiolam hæc cæruleo flore refertur Alyſſon Turn. à C. Bauhino. Nos potiùs ad ſequentem reducendâ æſtimamus.

Dod. Aſperulum cæruleam inſcribit, vt & Lob. in Ic. p. 801. & obſ. p. 464. vbi Alyſſon Galeni perperam vocari ſcribit. H. Lug. p. 870. Aſperula cærulea Lob. Cam. hort. Aſperula flore cæruleo. C. Bauh. pin. Aſperula 2. ſine cærulea aruëſis.

In Flandriæ plerique agris ſponte exiit: annua eſt, ſed ex deciduo ſemine ſeipſam ferit. In hotto mihi floruit Maiò, Genevæ & Lugd.

Rubia parua flore cæruleo ſe ſpargens.

Palmam non temere excedit pumila hæc Rubia, *coliculis* per terram ſpargens, plutes, quadratos, rubentes, hiſſutos, & interdum ramofos: *folia* radiata pro plantulæ portione ſatis lata, hiſſita & aſperiuſcula: *floribus* in medio aliquot foliorum, Aſparines, ſed calore dilute purpuraſcente: *vaſcula* exigua ſingulis floribus ſuccedunt gemina, cohærentia, nonnihil oblonga, & in ſummo digitata, in quibus *ſemes* fuluum, altèrâ parte gibbum, altèrâ planum. *Radix* ſubterrenis, dura, lignoſa.

Turneron hanc intelligere credimus per Tom. III.

Alyſſon Plinij & Dioſcoridis: Dilechâpium, & H. Lugd. p. 1334. per Aderiam ſine Stellaria, Monſpelienſium cognominatam. C. Bauh. in pin. per Rubiolam ſine aruëſem reſertem cæruleam: quæ 5. in præd. Cani. hort. per Rubiolam aruëſem, ſine cæruleo, in agris Banariæ ſemineque Haſſia ſequentem.

Genevæ, vbi altitudineta pedis aliquando allequuntur, floret in agris Februarij menſis principio: Monſpelij Martio: circa Boſileam adhuc Octobri.

RUBIA QUADRIFOLIA
verticillato ſemine.

CAP. XII.

Faciei gratia merito ſanè Rubis anoueranda plantula. *Radix* exigua nititur, nigricante, longiſſimis horis per terrâ fuſâ: *ſarventi* exeunt numeroſi, palmates, rigiduli, reſpenti, humiſque ſparſi, crebris interuallis diſſini. Et ad quæ *folia* quatuor exigua, rotunda, nullis pediculis adhareſcunt: Ex quorum rariſſis ſinu

Defecti prægi

Defecti prægi

flosculi apiculorum modo luteoli emicant, verticillatim aggregati. Quos vascula sequuntur triquetra, rigidula, albicantis, ac veluti rostellato asperitudo donata: quæ vertebrae spinæ ferpentis figurâ plicatè simulantur. Eorum. vi. & foliorum densior stipans in extremis, quàm propter radiculam: Hæc plantæ natura saporem amarificantem impræstat.

An Cæsalp. Crucialis quædam minima in maritimis, quatuor stirpium altitudine: fructu in orbibus pungentis?

Synonyma. C. Bauh. pin. Asperula 4. siue verticillata luteola: Asperula verticillata muralis minima, Columnæ.

Locus. Collectam ætulinæ generi Cherlerus ex asperis & saxosis propter Nemaulum.

RUBEOLA SAXATILIS, C. BAVH.

C A P. XIII.

Plantula est tota incana, semipalmatis, cauliculo tenui quadrato, geniculato, in viciales ramulos brachiato florâ parua, aspera, angusta, acuminata, communiter octo, roræ modo dispositi habet: ramulorum summis, flosculi plures, exigui quadrifolij, apicibus & minimis pedicellis donati, luteoli insident. In saxosis Gallio provinciæ prouenit Rubeola hæc saxatilis, 6. in prod. Rubeola 5. in pin.

Rubeola maritima aspera, C. Bauh.

Radice est oblongâ, tenui, repente & rufescente: cauliculis pluribus, geniculatis, binomialibus, per terram sparsis, & capillacis fibrillis tenax affixis, foliolis pluribus, breuibus. a. uniuersis, vitentibus & asperis, cauliculos inordinatè circumstantibus: flosculis minutis, pallidulis. Hæc Rubeola maritima aspera 7. in prod. Rubeola 5. in pin. copiosè in litore maris Mæditerranei non longè. Monspelio, & etiam Massiliæ occurrit.

Asperula hexaphyllos purpurea.

Quam C. Bauhin. in pin. Asperulum 3. siue hexaphyllum purpuream nominat, ea apud Hist. Lugdunensem p. 117. Myagri alterius minoris Dalechampi intrusione pingitur, & ab herbariis quibusdam exhibetur, radiculis multis, candidis, tenuibus, foliis Erythrodani, minoribus pallentibus: cauliculis multis, pede altioribus. flore in summo cauliculorum vertice copioso, purpurascente: femine minutulo, pingui & oleoso.

Locus. In agris & nonnunquam in hortis gignitur.

GALLIUM VETERIBVS ET IN genere. C A P. XIV.

Ætymoa. Gallium siue Galerium, aut Galatium (Γαλιαν & Γαλιαν) nomen ex eo traxit, quod coaguli vice γάλα lac cogit & coagulare teste Galeno & Dioscoride, qui ipsum ramulo folio Aparine simillimo, ipsò que recto, & in summo flore melino, tenui, denso, ac multum odorato, describit.

Gallij appellationem Plinius ad Galiofosin retulit. Cæterum, plautæ, quibus Gallij vox ascribitur, plures occurrunt, de quibus posthac separatim dicturi sumus. Rectius autem sentire eos nullamplius dubium sit, qui Gallion plantam illam constituint, quæ propter foliorum tenuitatem in omnibus Aparinæ simillima est, atque inter cæteras notas florem luteum in caeruleamine possidet. Maxime verò decipiuntur, qui

Gallion Dioscoridis eam esse plantam existimant, quæ Crucialis herba à nonnullis nuncupatur.

GALLION VERVM ET NONnullæ Gallij species.

C A P. XV.

Fractu contumaci radicula donatum est, longo tractu repente, tenui, lignosâ, fuscâ ex qua

virgale surgit densâ, & cubitales, tenues, subhirtæ: folia ad geniculæ exinteruallis radiatim caulem ambiunt, longiora & angustiora quam Rubiæ siluestris, læuia, nitentia: flosculi copiosi in racemulos digesti, odorati quorum singuli quatuor foliolis stellatarum radices imitatis constant, succedentibus vicique binis seminibus.

Gallium hoc flore luteo inter Gramina prouenire, & inguentem temperatam (suauissimo odore pronuntiare, suauis que etiam apparente Iride olere, restatur Camer. hort.

Gallium [vt Matthiol Lac. & Castor vocant] officinas ignorare falsò credidit Coruarus.

Gallium, Fuch. Dod. Lon. Anguill. Apollini & Nomencl. pann. Gallium luteum, Lob. in Adu. & Obs. p. 467. ac ic. p. 804. Thal. Hort. Lut. Ger. & Poræ in Baldo. Gallium i. Tabernic. & hist. vbi & Gallium Dioscoridis, & Gallia mûchata quorundam. Gallium tenuifolium, Schvvenckf. Gallium aruense luteum, C. Bauh. apud Matth. Gallium i. siue luteum, Eid. phyt. & pin. Gallium luteum Matthioli, H. Lugd. pag. 1088. Gallion, Cordo in Dioc. Lob. Obs. p. 467. & Gefn. car. Gallion, Lappagium similis herba, Cæsalp. Gallion, herba vulgaris, minor quàm Aparine, Eur. Cordo. Gallion, Gefn. de lacte, & Trago, cui & Gallij r. genus. Gallion, species Aspergulæ, Cordo in Mitrid. Andromachi: Aster Atticus, Aspergula minor quorundam. Gefn. car. cui & Babonium. Spargula Cordo supra Martiatum.

Tædion siue, δάδιον. Germ. Mergerkran, Walstro, Westro, unfer framen Berstro, & libkran: Saxonibus & Misnicis labkran & Rayurizen. Belg. & Flammandis Walsstroo. Gall. petit Muguet, Aspergouit mineur. It. Galio. Hilp. Coata lache yerna. Angl. Maydes here: Boh. Snysslio Wa Bylina: Hung. Tey sugoryto siu, & zent luan veraga, h. e. Flos S. Ioannis Bap.

Nascitur apricis locis in collibus iuxta margines agrorum, solo lætiore: Iulio & Augusto floret.

Facultatem, auctore, Galeno, exiccatoriam obtinet, & subactrem. Flos eius, vt Dioscorides ait, ambustis illinitur, & sanguinis profuua fistit: miscetur cerato rosaceo: insolatur donec albefcat: & tale acopum esse lassitudinibus vile.

Radix

Radix, eodem teste, venetum excitat. Florem tu-
tum & impositum facis ignibus mederi scribit
Scyvenckfeldius: item contra cancerum & can-
crofa ulcera commendari: fori articulos luxatos
restituere: comam in lacte maceratam illud coa-
guli modo condensare.

Gallium flore pallido.

Radicem habet fibrosam, repentem: caules
quadrangulos, articulis distinctos, cubiti
folia ad genicula ex interuallis radiatim caulem
ambientia, prædicto maiora & latiora: flores pal-
lidè luteos, minimos, in racemulum digestos, non
tamè vt illud ita copiosos, nec ita odorosos Maio
floret locis humentibus circa pratotum fossas &
riuulorum margines.

Hoc Gallium Tabernamontano secundum est
quoad descriptionem, eius enim nullam propo-
nit figuram.

GALLIVM ALBVM.

Non malè
Gallio al-
bo nomen huic
fecerunt quidam,
adèd inter se
rotà facie con-
uenit: *cauliculi*
similiter tenues,
samentosi, ramosi,
quadrati,
geniculari: *folia*
stellata, Gallij,
multa, coliculi-
orum genicu-
la ambiunt,
sapore subacri:
stipulis Apari-
nes, quadrifoli-
lij, exigui ad-
modum, sed con-
ferti, candidi:
semina gemine,

rotunda, pusilla: *radix* reptat, quamquam & ex
reptantibus coliculis fibris demissis se quoque
propagat.

C. Bauh. pin. Mollugo 2. siue montana angustifolia, vel. Gall. album latifolium: Gall. tertium Trago: Gallium album, Lobel. in Adu. Cam. horr. & Thallio: Galion candido flore, Cordo in Diosc. & Cæs. Mollugo 1. Dodon. H. Lugd. & Tabern. Mollugo vulgarior herbariorum, Lobel. in obs. p. 465. & Ic. p. 802.

Floret Maij principio circa Burcken, & inde
versus Kentzinguen.

Gallium flore rubro Sprengerianum.

Magna segete ramulorum terram operit
ubrum Gallium, magis patulum, quam
procerum: *caulibus* angulosis tenuibus, ex satu-
rato vitore rubentibus, admodum ramosis & rigi-
diusculis: *geniculis folia* accrescunt radiata
in stellæ morem, tenuia, satis rigida, & veluti pun-
gentia *flores* inter folia crebri, Gallij albi floribus
pares, sed colore coccineo saturatiore tincti, qua-
drupartiti.

Clusius hist. Gallium flore rubro infertibit, ac
ab inueniore Sprengero Gallium Sprengerianum
cognominandum putat. C. Bauhin. pin.

Tom. III.

vocat Galliu
2 siue rubrum
Hanc stir-
pem primus
in Italia ob-
seruabat D.
Sprengeri fi-
lius, ipsam que
plantam cum
semine in pa-
triam referre-
bat. Floret
Ætate, Iemen
sub Augusti fi-
nem maturu
est. Vidi autè
ego mensis
Septembris
principio Ba-
siler florens
in hortu D.
Cmiclecij.

RUBIA SPICATA.
CAP. XVI.

Angulosis
quoque
caulibus est
Rubia spicata,
tenuibus, co-
loris cinerei,
in ramos plures,
pede lon-
giores, diduc-
tis: ad quoru
genicula ra-
diata *folia*, A-
parines non
maiora: *rami*
in *spicas* abeunt
semipalmates,
atque etiam
palmo longio-
res, glumis ló-
gè terie ramo
appressis, è
quorum sinu

stipulis tenelli videntur etampere,

Ferd. Imperio Rubia spicata, planta Can-
diz proptia. Clus. hist. Rubia spicata Cretica
C. Bauh. pin. Rubia 12. siue latifolia spicata.

Rubia quidem à similitudine quadam, quam
eius folia cum Rubiz folijs habere videntur, no-
minatur: & spicatarum cognomen additur, quia lum-
mi cauliculi & rami in spicæ formam desinunt.
Cum autem tota planta non nisi ille aspera sit: non
minùs commodè Aparinem vel Asperuginem
appellandam suspicatus est Clusius.

RUBIA MARINA NARBONEN-
SIUM. CAP. XVII.

Rubia marina frutex est qui cbrtales possi-
det *caules*, angulosos, candicantes, durius-
culos, multos, è *radice* crassa, lignosa, rubente, sin-
gulari, longiuscula, prodeunt. iam simplices, iam
ramulos, internodijs modo breuioribus, sed
longioribus distinctos: *folia* vèd à articulis adna-
ta aliàs frequentiora, aliàs confertissima, inal-
bent, breuia admodum, angusta, acuminè leuiter
pungentia, sapore nullo: *flores* parui, longi, pal-
le-

00003

fontes Sculari corruptis nostram figuram potissimum in A. ribes.

Rubia marina, Camer. apud Math. & hist. germ. Claf. hisp. & hist. Rubia marina Narbonensium, in A. u. & l. pag. 739.

C. Buhin. pin. Rubia 9. huc maritima; Eij hordanani maritimum H. Lugd. p. 138, & Cretalis maritima Cæspitina. Sed quam Cælestis sit mihi non quatuor

Inert. & tempus.

digitorum ego ad hanc non refero.

Montepel. apud mare abundat: floret Vere & Autumno. Vixit in litore Venarum collegit, florentem luis. In mediterranei maris, quod Hispaniam & Galliam Narbonensem, alio litoreibus frequentem etiam nasci testatur Clusius.

SPERGULA. CAP. XVIII.

Descrip.

Almaris aut tetrapalmata est planta, ad cubiti etiam altitudinem excrecens, caulis multis, terribus, frequenter geniculatis, sub hirsutis, ramosis: folia ad singulos articulos numerosa, radiatum ut in Galio caulem ambiunt tenuitate utaque paria, sed nequaquam ita rigida, verum sua celsentia, superiora cum coliculo leuiter hirsuta,

aut ea parte sulcata, sapore nullo euidente: capitula in ramulorum fastigiis multa, singula singulis pediculis donata (quorum vnus aut alter deorsum pendet, alij striguntur, vt in Holotheo cary. phylla aruensis Tabernamontani) Alfine similis, hirsuta: quæ in strobilus albos è quinque foliis compositos explicantur, apicibus luteis, quibus precedunt vascula Alfine, semina continentia pusilla, nigra: radix tubera singularis, recta albis ratis fibris donata.

Dod. gall. ait Spergulam officinis & antiquis inegritam nisi sit Sesamoides minus, cuius historia satis conuenire scribit. Idem tamen sub Elatine specie collocandam censet. De purg. verò, & in sol. lar. vulgò in Brabantia Spuerie, atque inde latine Spergulam appellari refert, &

nonnullos Polygonum nominare, quòd laetis abundantiam habus promoueat: non esse tamen Dioscoridis Polygonum, sed multum ab eo differre concludit.

Lob. in Obs. p. 467. itemque l. c. p. 303. Saginæ Spergulam inscribit, & Polygonum hanc vel Germanicum Tragi asserit. Sed secundum opinionem Dodonæi aliud ab hac Spergula censetur esse illud Polygonum.

C. Bauhin. pin. Alfine Spargula di&ta r. siue maior [EA & ci Alfine Spargula facie media, & Alfine Spargula facie minor.] Spergula H. Lugdun. p. 133. Alfine tenui folia altera, vel terrestris altera ἡρῆσπυλλοσ. Col.

Montebelgarat in agris inter segetes prouenit: flores iunio, Iulio & Augusto. Seta in agris & potissimum quidem Autumno, vt Hieme, ac primo Vere, cum aliis pabula defecerint, bubus præbatur, testis est Dodonæus.

Pabuli igitur causa feritur, nec aliam usum, quod cæteris, habet. Semen quidem vomitione pituitosos humores educere plerique referunt: est tamen à gallinis & columbis, quæ non solum intra noxam id ipsum sublegunt, verum etiam hoc passè. & sua plora, & citius excludere crediderit.

Spargula Spargula Lob.

Locus & tempus.

Vfus.

Spargula purpurea.

Descrip.

Spargulam purpuream voco herbulam radice singulari, longa, crassiuscula, apophyses quaedam è lateribus emittente, sapore betaceo: caules multi, per terram sparsi, vt in Polygono 3. Tragi, didantales & minores in ramulos diuisi quorum singulos nodos folia stellatim adnascuntur, tenuia, semuncialia

circiter, qualia Spargula, alia aliis maiora, plurimum glabra, rarius hirsuta: quibus ad exortum veluti squamale duæ, albæ, vt in Polygono, circumponunt: sapor herbaceus: in extremitate ramulorum variè diuisorum flores multi purpurei Anagallidis phœniceæ floribus similes è quinque foliolis compositi, alij recti, expansi alij penduli, ocllusi, calyce quinquefolio oblongo, herbaceo, subhirsuto, pediculis longiusculis hirsutis nixi, positi strom Alspargula: semen in capsulis Spargula minutissimum, arenæ subtilioris instar sulcum, aut cinereum.

Plantam hanc antè nunquam visam reperi florentem mensis Maij medio, itineri à Beblingen versus Stutgardiam prope pagum Fasingen au den fildern, secus viam arboribus haud confitam, nec herbosam. Basileæ etiam ad Wisam in fabularis & salicetis haud infrequens ab aliis obseruata.

Spargula marina nostras.

Locus

Rassio est radice quam mediterranea Spargula, ex qua caules similiter multos profert palmates

Descrip.

palmares & pedales, ad quorum genicula nascuntur radiata in orbem *folia*, *aspergula* jam dicta modo, crassiuscula, *folia*: ramulorum in cacuminibus *flores* è calyculis hirsutis erumpunt, similes, quoque forma à sed colore lutei; *valicula* nonnihil turbinata *femen* continent.

Perpendendum an non hæc apud H. Lugd. sit p. 1385. *Spergula marina* inscribatur, licet nostra magis brachiata & minor sit. Verùm hæc euenire possunt ratione locorum.

Menſe Septembri reperi apud lacum salum prope Montpelum quâ ad mare itur.

RUBIA GYNANCHICA.

CAP. XIX.

Non pauca habet cû Gallio communia, cuiusmodi sunt repletrix *radix*, lignosa, *folia* ad ramulorum genicula, radiata, perinde angusta & splendens, sed longiora, pauciora: *ramuli* quadrati tenues, cubitales & minores etiam, plerumque in terram proni: *folia* longè pauciores quàm

Gallij, nec racemosi, quadrifolij, rubentes, aut ex rubore in album fatiscentes, majores & longiores, quàm in Rubia angulosa non aspera: nullus flori odor. Plantæ sapor exiccans: *femen* ferè geminum, Apatinè modo, oblongum nonnihil læve, pulpa alba.

An Tab. Ic. & h. Gall. album minus, Klein vocat. Megerkranz: Gall. quatum? Geln. hort. Rub. species vlt. multò minor, circa Bononiam Squinathica aut Herba vitæ appellata: Eid. coll. Rubiæ paruum genus, *Aspergula*, & Rubiæ cognata. H. Lugd. pag. 1185. *Cynanchica*, quoddam anginas sumpta & admota valet.

C. Bauh. pin. Rubia 6. siue *cynanchica* (tradit ille præterea & describit Rubiam *cynanchicam saxatilem*, circa Valentiam Delphinatûs à

D. Bursero collectam:) *Aspergula* herba repens G. Mu. coll. Saxifraga altero Catalp. Gallium tetraphyllum montanum cruciatum Columnæ.

Genere floreat n. è M. Lo & Iunio au plain palas: Budez multis in locis adhuc Octobri: Monthegar in collibus vrbis vicinis, Iulio & Augusti in sabuletis & in cris locis proemin.

Locus & Tempus.

Cynanchica Robi. licet abique morfu: & ad anginas vtilissima est, sumpta & admota.

Vires.

IVNCARIA.

CAP. XX.

Abest in singulis geniculis bina *folia* ex aduerso sita, *Aspergula*, le odorato flore folijs quodammodo similia, breuiora tamen & Lini sativi folijs non ab similia: frequentes ramuli ex alarum sinu procedunt, similibus folijs præditi, copiosos, paleaceos, candidæque proferentes *flores*: *femen* deinde exile, nigricans:

Descriptio.

radix tenuis est, candidans, non viuax, sed singulis annis semine deciduo, nouellæ plantæ enascuntur, illo ipso anno etiam sub finem mensis Augusti.

Clusij descriptionis author propter foliorum quorundam similitudinem, hanc herbam, quæ Salmanticensis à juncorum canaliculorum forma & gracilitate Iuncariam appellatur, Gallio rubro flore præfigendam iudicauit.

Gallio rubro alio quatenus similia Classis.

Lob. in obs. p. 462. & Ic. p. 757. & Gerardo, Iuncaria Salmanticensis Clusij: Iuncaria, Tab. *Cynanchicæ* species. H. Lugd. p. 1185. Rubia 8. siue *simifolia aspera*, C. Bauh. pin.

Synonyma.

Prouenit locis arenosis, inter vineta, secundo à Salmantica miliati. Floret Iulio: *femen* Augusto maturum est.

Locus & tempus.

ARENARIA.

CAP. XXI.

Delicula plantula, vix palmaris, ex radice longiusculis, albis, crebris geniculis intercepra, ramulos satis frequentes proferit tenuissimos: *folia* ad radicem multa vncialia & geniculis inferioribus circumposita, *femen* longiora, sed insignis tenuitatis, vnâ cum minoribus quibusdam adjunctis: ar per articulos bina, in superioribus verò radiatim penè disposita, breuia minutaque, vt nihil supra, verticillos imitata, hirsutiem interdum per coliculum exhibet, extremisque ramis *flores* *Spergulae*, album, minorem, calyci indidentem vitidi, folio.

Descriptio.

D. Stephano Sprengero à quo prius accepti dicebatur Polygoni vel Holoisci genus. I. circa Vlamam collegerat.

CRUCIALIS FRUTICOSA, CÆSALP.

CAP. XXII.

Defici-
bit.

Crucialis quædam dodrantalis, fruticosa: ramulis tenuibus: binis foliis, angustis, in singulis geniculis: in alijs graua singula acerabuli figura in quinque barbulis desinentia, parua, dura, viridia, & iturata: intus semina bina continentur: oritur in montibus.

Cùm quædam hæc fruticosa sit nos latear, eam post Rubiolar: relinquimus, eò quòd & ipse Cæsalpinus eam post illas locauerit.

ASPARAGVS ET CORRUDA

in genere.

CAP. XXIII.

Asparagi
generalis
significatio.

Esti Asparagus, vel Atheniensium more Asparagos [ασπάραγος, vel Attico more ἀσπάραγος] vel Sparagus, vt officina detrahit syllabam à dicitur, Galieno 2. de alim. r. sic, generatim quidem omnes prope modum coliculus teneriores, & teneriora germina seu olerum & herbarum, seu suffruticum, seu fruticum, arboremque denotet: at tamen peculiariter generi plantæ cuiam tribuitur, quæ sic dicitur, quòd cauliculos hos, qui prima germinatione è terra procedunt præcipuos habent.

Generis
distinguitur.

Generis duo Dioscoridi, Asparagus in petrota [ασπάραγος πετροτάος] natus, quæ in Mycantham [μυκανθάου] vel in modum spinam vocant, vulgaris eorum: Et parvior inferius. Quidam narant quòd si quis a letis cotrua confusa deficiat, Asparagum quoque (μυκανθόν, alrilem, veteribus) vocat: quod tamen probabile mihi non videtur. Solus autem hic Asparagus, frutex est ramulosis folijs numerosis, longis, Fœniculo proximis: radice rotunda, grandi, tuberculum [nodum, Cor.] habente.

Galenus 2. alim. duo quoque Asparagi genera memorat, βασιλινός regium, & ἔλεον palustre.

Generis
distinguitur.

Thenphasto 6. hoc ασπάραγος [hanc solum vocem per geminam Asparagum, Corrudam Gaza vertit] ex toto aculeata est, & nullum iuxta aculeum folium gerit. Et 6. hist. 3. ait iuxta aculeum pusillum quiddam clauæ simile producere: ex quo stoculus tandem ipse erumpat: radice largâ, altâ, numerosâ, eâdemque tam crebrâ innitit, vt pars superna radicum tota connexa & continua reddatur, ex qua vel ipsorum caulium proventus facitetur, &c.

Siluestres fecisse naturam Cortudas, vt quisque demeteret passim: sed ecce & altiles spectari Asparagos, hortorum cura, testatur Plinius lib. 19. cap. 4. Et ait hinc eiusdem libri cap. 8. Omnium hortensiorum lautissima cura Asparagis. De origine eorum in siluestribus curis abundè dictum, & quomodo eos iuberet Cato in harundinetis feri. Est & aliud genus incultis mirius Cortudâ (Asparago hoc spinoso vt sponse coronarentur apud Berosios in more fuisse, tradit Alex. ab Alex. c. 4. l. 2.) passim etiâ montibus nascens, refertis superioribus Germaniæ capis, non infaceto Tiberij Cætaris dicto, herbam ibi quandam nasci similimâ Asparago. Nam quod in Nefide Campaniæ insula ipse nascitur, longè optimum existimatur. Hortensium [hortense, Dal.] ferit ut spongij. Est enim plurimâ radice, altissimèque germinat. Viret thyrlo primùm emicante: qui caulem educens, tempore ipso fastigiatus in totis striatur. Potest & semine feri. Nichil diligentius comprehendit Cato, nouissimèque libri est, vt apparet: repentinam ac nouitiam vito curam fuisse. Locum subigi iuber humidum & cissum. Semipedali vici que interuallo feri, ne caleat. Præterea ad lineam grana bina aut terna paxillo dimitti: videlicet semine tum tantùm seiebatur. Id fieri secundo à quinoctiò vernum. Stercore factum, crebrò pugati, caueri ne cui herbis euellatur Asparagus: primo anno stramento ab Hieme protegi. Vere aperiri, sarriti, tuncari. Tertio incendi verno. Quòd maturius incensus est, hoc melius proreuit. Itaque harundinetis maxime conuenit, quæ festinant incendi. Sarriti iuber idem, non antequam Asparagus natus fuerit, ne in sarriendo radices vexentur. Ex eo velli Asparagum ab radice. Nam si defrangatur, stirpescere & micromi. Velli, donec in semen eat. Id autem mature scete ad Ver, incendique: ac rursus, cùm apparuerit Asparagus, sarriti ac stercoreati. Ac post annos nouem, cùm iam vetus sit, digeri subacto solo, stercoreatogue. Tum spongij feri, singulorum pedum interuallo. Quin & nulli fino nominatim vti, quoniam aliud herbare feret. Nec quicquam postea tentatum vtilius apparuit, nisi quod circa Idus Febuarij deflesso semine accuratis paruulis scrobibus serunt, plurimùm maceratum fimo. Dein nexis inter se radicibus, spongias factas post æquinoctium Autumni disponunt pedalibus interuallis fertilitate in denos annos durante. Nullam gratius his solum quàm Rauennatum hortorum. Indicauimus & Corrudam. Huc enim intelligo syluestrem asparagum, quem Græci Ominum aut Mycanthon vocant, alijve omnibus. Inuenio nasci & arctis cornibus (fabulofum vtrumque id sibi videti scribit Dioscor.) tuis atque defossis Lib. 20. cap. 10. ait syluestrem Asparagum aliquos Cortudam, aliquos Lybicum vocare, Atticos Orminium, cuius efficacior vis & candidior maior. Lib. 11. cap. 16. concludit in totum spinam esse Asparagum.

Asparagus optimus ubi

Cortudâ Asparagus.

Myacanthon.

Lybicum. Orminium.

Corn. opinio reprobanda.

Cornarius, nostro iudicio, acriter est reprehendendus, dum ait Asparagum palustrem Galeni, Dioscoridem petræum aut Mycantham appellare, & de ipso etiâ prodi affirmare, quod si quis atiens cotrua cornua defodiat, nasci Asparagum, vt sic sarius ex siluestri fiat: Plinium verò Cortudam & siluestrem Asparagum vocare.

Reperio antiquos Græcos, inquit Fallopius in Epistola ad Mercuriale, vnde vox ista originem traxit, nò solum ασπάραγος sed etiam ἀσπάραγος

Synonyma. Cateys.

Etus paulò crassiores, in quibus semina ad summum sex nigra continentur: amat hortorum umbrosior: floret Vere.

Asparagus Brunfels. Tragor[qui non bene distinguit à Corruca, quam ei ignorat fuisse lupicamur] Matchiol. Fuchs. Dod. gall. Corto in Dioscor. & hist. Gesn. horto

(ubi majoris & minoris meminit. An eid. in append. Asparagus italicus, in nonnullis Germaniæ hortis crescens, & à Germanico differtens? (Lon. & Eluchasi Tab. u. quem tamen figura non exprimit. Asparagus altitlis, Fuchs. Torn. & Tabern. Asparagus domestica Bellon.

Asparagus altitlis Diosc. idem cum sativo & hortensi, Anguil. Asparagus latius, Lac. Cak. H. Lugd. pag. 610. & Germ. Asparagus hortensis, Hort. Lus. Dod. lat. Lob. in Ada. & Camer. Asparagus domesticus, Eyst. Aspar. domesticus vulgaris, Lobel. in Obs. pag. 458. quoad titulum.

Asparagus: Germ. Spargen: Belg. Asperges, nonnullis Corallerys: id est Herba coralli, à baccis coralli instar rubentibus: Gall. Esparges: It. Asparagos: Hisp. Espargos: Angl. Spargos: Fr. Fromage koreny: Hung. Sparga.

Locus.

Asparagus folio molli, siue sativa, C. Bauh. pin. qui cum in pratis Allatiz Basileæ vicinæ, & in pratis ad Danubium sitis, & in Burgundia circa Vesontium spontè proueniat, hunc Plinium intelligere censet, cum in superioris Germaniæ campis prouenire scribit, & Clusio dici Asparagum mitiorem spontè nascentem Hisp. & hist.

Asparagus altitlis vbiq[ue] in hortis frequens est.

Asparagus marinus.

Descriptio.

MInimi digiti ferè crassitudine sunt lignosa virgulta, in tortuosos ramos diuaticata, per quos folia breuiora, crassiora, latiora, robustiora que quam in altitli Asparago, multò maiora molliora que quam Corruca: bæcæ duplò luniperitinis majores, rubentes, aut nigricantes, semina complectuntur quatuor aut quinque majuscula.

Asparagus qui palustris Galeni.

A Regio quid distinet.

Synonymi

Er hic est Asparagus Galeni, cujus meminit Galenus lib. 3. alim. Voco autem palustrem hunc Asparagum, quia prouenit apud lacus palustres propè inate Montpelij. Qui præterea hic describitur, non multum differe videtur à Regio, siue eo qui in hortis colitur, & cum à Fuchsio, tum à Marthiolo pingitur, nisi quod videtur contrahere saluginem aliquam propè mare. Bæcæ etiam, vti dictum, majores videntur, folia etiam crassiora & firmiora. Præter has notas & alia occurrit, quæ à vulgari distinguitur, nempe color subæruleus, vel cinereus, non viridis, qualis in vulgari.

C. Bauh. in pin. Asparagus folio molli 3. siue Asi-

parag. maritimus crassiore folio: Asparagus Galeni siue palustris Galeni: Asparagus palustris Marthiol. Anguill. & Tab. Asparagus marinus Clus. hisp. & hist. itémque Camer. Asparagus maritimus Dioscoridis Lob. in Adu. & Ic. p. 786. Asparagi alterum genus (æsalp. [hoc Asparagi genus alterum Cels. huc non referimus.] Asparagus syluestris Gerardi.

Indicandum hic erat, Asparagum hunc maritimum Dioscoridis Lobelij in Obs. 458. Asparagi domestici vulgaris titulo donari, & tamen pro maritimo inibi describi. Clusius Corrudam negat, & Asparagi altitlis genus asserit, & quia maritimus decliuoribus & herbidis locis spontè prouenit, marinum vocat.

Montpelij ad mare prouenit, floret Aprili: bæcæ maturat Augusto vel Septembri.

Locus & tempus.

Asparagus plarycaulis.

Montano nostro judicio Asparagi hortensis varietas hæc data nobis fuit à D. Frederico Merger Argentino: qui narrabat primo Vere in horto Ill. Comitissæ à Leiningen propè Creuzstannu in Palatinatu, & quotannis tali formâ prodire. Canem exerit tricubitalem, vnicam lamina

compressum, striatum, ex quo vtrinque ramuli produnt quales Asparagi vulgaris, temerè & nullo ordine positi. Foliola, flos & fructus qualis vulgari.

Figuræ Asparagos è radice emetgentes, & flares cum fructu & Actois sua magnitudine appinximus.

CORRUCA.

Descriptio.

DOrtis, angulosis virgulis ad hominis altitudinè succinat, in frequètes ramulos striatis, alternatim ferè diuisis: foliola ex vno puncto plura exeunt, veluti in Larice, duriora & breuiora quam Asparagi altitlis, & spinosiora, quam foliorum nomine digniora, quippe acriter pungentia.

gentia: flores parvi pallidi, altis Asparagi æmuli: bacca prima fronte ejsdem bacca similes, ingrati saporis, & tædine obnoxia, in quibus primum occurrit pellicula alba, pellucida, deinde rubra, densa, et id nigricans, postremò semen vnicum, vel duo, alba, late centia, duriuscola.

Asparagi primam speciem, Dioscoridi petragam vocatam, Anguillata eandem cum Corruca facit, & Asparago spinoso, qui à Plinio Lybicus dicitur & Horminis. Nec species diuersas esse, vt multi putant, statuit.

E tribus Corruca generibus prior dicitur, inquit Clusius, *Γιγέ ἀσπάραγον τριτάτον καὶ μὲν κωνοειδῆ, i.e. Asparagus petraeus siue syluestris, & Murina spina. Plinius, etiam à Latinis Corrudam, ab aliquibus Lybicum, ab Atticis Orminium vocari tradit.*

Corrudam nonnulli dictam volunt, teste Ruellio, quòd, vbi adoleuit, facile cortuatur, decidatue: sic Horminium ἀπὸ τῆς ὀπῆς, q. e. tuo: Lybicum autem, à patria, Germ. *Sieen Spargen*, siue *Stich*: aut *dorn Spargen*, & *wolder Spargen*, Gall. *Elsparge saunage*: It. *Asparago subnatio*: Hisp. *Spargoa* & *Elspargos* indifferenter, tamen si Elspargos trigueros quia in agris sumentio confitis apud eos plurimum crescit, appellant. Angl. *Pricky Spargae*, propter aculeos.

C. Bauh. pin. Asparagus Corruca dictus 1. siue Asparagus folijs acutis: Asparagus petraeus Dioscoridis & Galeni: Corruca & syluestris Asparagus Plinij: Asparagus petraeus & Corruca Dod. gall. Cordi hist. Rauv. Bellon. Lob. in adu. & Icoo. p. 787. (Corruca differens ab altis Asparago) H. Lugd. p. 611. (icones duæ Dodonæi & Penæ) & Turn. cui & Asparagi alterum genus, & Asparagus syluestris. Asparagi prima species Anguill. & Cæsalp. Asparagus syluestris, Gæsn. app. Lac. Dod. lat. Camer. epit. siue Corruca Bellonij: Corruca prior Clus. hisp. & hist. itemque Tab.

Circa Monspelium locis siccis & aridis provenit: io Italia verò, & Castella & Granateni regno abuodat. Floret vò maturefcente, hoc est Augusto: semen Octobri maturum est.

Habet autem præterea duas alias Corrudas Clusius, quarum vna quæ ipsi altera inscribitur, C. Bauh. pin. dicitur Asparagus Corruca dictus 2. siue Asparagus aculeatus alter, tribus aut quatuor spinis ad euodem exortum. Asparagus syluestris alter Dodon. & Ger. Corruca altera, Clus. hisp. & hist. H. Lugd. p. 613. & Tab. cui in Ic. Corruca Hispanica: Corruca hispanica altera quæ Lusitanica Lob. obs. p. 459. at suprâ iconem, vt & io Ic. Plant. 787. Corruca varietas, Asparagus petraeus, & Myacanthinus Galeni: Asparagi genus quartum, Cæsalp.

Alia verò quæ ab ipso tertia inscribitur dicitur C. Bauh. pin. Asparagus Corruca dictus 3. siue Asparagus aculeatus spinis horridus. Polyricha, Belloo. de negl. cultr. & obs. lib. 1. cap. 18. Asparagus syluestris tertius, Dodon. Corruca 3. Clus. hisp. & hist. Lob. obs. pag. 459. p. & Ic. pag. 788. H. Lugd. 1. pag. 613. & Tabern. cui in icon. Corruca hispanica altera: Asparagus siluest. spinosus, & Ger. Asparagi Theophrasti nomine, cui spina pro folio, ex Creta ab Honor. Bell. transmissa. Hatum verò vtraque in Lusitania & Bætica rota occurrit. Nouembri fructu onusta, interdum floribus hinc inde sparsis, nec alibi visa.

Tom. III.

Asparagi vires & vsus.

Hæc ita traditis, reliquum est, vt vires & vsus adscribamus. Asparagi igitur in petrosi nati cauliculos leniter decoctus, & pro cibo sumptus, ventrem mollit, vrinamque cit. Radicum autem decoctum eorum, ægè meientibus, regio morbo laborantibus, nephriticis & ischiaticis auxiliatur: itidemque morbis à phalangio, siquidem & vino decoquatur. Sic & dolore dentium infectatis proficit, si modò decoctum super affecto dente contineatur. Semen quoque potum ad eadem valet. Aliunt & canes, si Asparagorum decoctum hauserint, emori. *Altilis* verò Asparagi cauliculus ex vino albo tritus, rennum dolores sedat. Coctus autem assulve Asparagus in cibo sumptus, vrinæ stillicidium, difficultatemque ac dysenteriam mitigat. Eiusdem radix in aceto, aut vino decocta luxaros artus mulcet. Cum siccibus autem, ciceribusve decocta, sumptaque, regium morbum sanat, & coxendicum cruciatum, vrinæque stillicidium leuat. Ceterum, amulicatione alligata radix, itemque haustum ipsius decoctum, partum impediunt, sterilitatemque inducunt, ex autoritate Dioscoridis.

Vtilissimus stomacho cibus Asparagi, vt traditur, inquit Plinius. Cumino quidem addito infusiones stomachi colicæ discutiunt idem oculis claritatem afferunt. Ventrem leniter molliunt. Petrosi & spinæ doloribus, intestinorumque vitijs profunt, vino cum coquantur addito. Ad lumborum & rennum dolores, semen trium obolorum pondere, pari cumini bibitur. Venerem stimulant. Vrinam cieunt vtilissimè præterquam quod vesicam exulcerant. Radix quoque plurimorum prædicatione tuta, & ex vino albo pota, calculos quoque exurbat, lumborum & rennum dolores sedat. Quidam & ad veluz dolorem radicem cum vino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra Elephantiasin proficit. Asparago trito cum oleo perunctum purgi ab apibus negant. Syluestis Asparagi ad suprà dicta omnia efficacior vis, & candidiori major. Regium morbum extenuat. Veneris causa aquam eorum decoctam bibi iubent ad heminam. Ad idem & semen valet cum Anetho, ternis vtrumque obolis. Datur & ad serpentium icthus succus decoctus. Radix miscetur radici Marathi inter efficacissima auxilia. Si sanguis per vritum reddatur, semen Asparagi, & Apij, & Cumini ternis obolis in vini cyathis duobus, quibus diebus Chylippus dari iubet. Sic & hydropicis contrarium esse, quamvis vrinam moueat, docet: Item veneri: Vesicæ quoque, nisi decoctum: quæ aqua si canibus detur, occidi eos (hoc Dioscorides tantum famâ hominumque sermonibus vulgatum ait.) In vino decoctum radicis succum, si ore contineatur, dentibus mederi: *Huc vsque Plinius.*

Asparago petraeo siue myacanthino Galenus 6. simpl. extergendi vim adscribit, & neque calesfacere, oeqe frige facere manifestè, scribit. Ideoque & renes & hepar ab obturatione liberare: & maximè radices herbæ & semen. Quin & dentium dolores siccando sanare, quo sanè dentes maximè opus habeant.

Tradunt nonnulli, teste Mizaldo, radices Asparagi siccatas & dentibus infixas, illos abique dolore eradicare. Quæ de re consule Schenckium lib. 1. Obs. 4. 14. titulo, vt dentes sine dolore & fetore extrahantur.

Pppp 2

Perhibet Tragus Asparagi recentia gemina, vino cum butyro & aceto decocta, qua ratione & Lupuli turiones parati solent, alium emolli-ri, vniã peccotis expurgare, vrinam promouere, sed & genituram mouere, si quis continuò illis vratur. Semen aut herbarum vino decoctam, & aquam distillatam, eadem cum radicibus obtrunere facultates: aduersus morbum regium decoqui radicem cum ficis & cicere, & hac portione sumpta, morbum pellicasset.

DRYPIS THEOPHRASTI, ANGVILLARÆ
CAP. XXV.

Descri-
ptio.

longa, ab eorum latiora sensim acciuntur, Iuniperinis qualibet parte angustiora, fragilia, & spinam mitiorem ferè imitantia, ferèius veluti canulata, acisâ parte subrotunda.

Hæc Drypis videtur aliquid similitudinis habere cum Camphorata glabra, quæ tamen non serpit. Huius etiam quodammodo similis Echinopus Plutarchi quorundam, vciùm illa est fruticosâ planta.

Icon quam ex alijs assumpsimus descriptioni nostræ non respondet. Optatissimus vt ex planta Fratris delineata fuisset.

Cæteriùm, Drypis Theophrasti Anguillaræ dicitur Lob. Obl. p. 460. Ic. Plant. pag. 789. Tab. & H. Lugd. p. 1480.

Iconis.

Synonyma.

Drypis
Theophr.

Δρυπίς Theophrastus i. histor. 16. tantùm meminit, eam semel dantaxat nominâs de genere spinoso ei que loco folij spinam assignans. Dicitur autè δρυπίς i. e. ἀσπιδίαν, ὑψίαν, ἔχειν, à lacioando, pungendo, vellicando, quòd aculeis suis atrectantes & colligete volentes vulneret. Quibusdam Eryngium marinum Drypis Theophrasti videtur esse: Alijs Drypis est Acanthos Plinij. Sed neutra opinio aridet. Guaiadinus Drypida Theophrasti, Tragum Martioli fecit: ast apertè hallucinatus est. Sunt qui Carduum capite nutante velint, sed errât & ipsi.

CAUCON, EPHEDRA, ANABASIS,
Veteribus. CAP. XXVI.

Locus;

Caucon, & Ephedra, & Anabasis [his nominibus appellatur quoque Hippuris c. 13. l. 26.] ab alijs esse vocatam, Plinius c. 7. jam dicti libri, memoriæ prodidit, addens nasci ventoso ferè tractu, scâdens arborem, & ex ramis pro-

pendens folio nullo, citris numerosis, qui sint Iunci geniculati, radice pallida. Dati ex vino uigro austero tritam ad tussim, suspiria, tormina, & sorbitione frâctâ, in quâ vinum addi conuenit.

Facile autem apparer cur Ephedra & Anabasis vocetur, quibus nominibus Plinius verba tanquam originis expositionem statim adiungit, vt luperuacua sit Hermolai coniectura, Ephedron legi posse, quoniam in aquis nascatur, monente Gesnero, Quadr. de equo.

Portò existimant quidam Plinij Caucon, Ephedram & Anabasin esse Hippuriam, de qua posthac egendum.

Alij sibi periuadent Caucon Plinij esse Cuscutam. Hæc autem opinio minus placet.

Mihi præ cæteris eorum opinio magis probatur qui arbitrantur Caucon Plinij posse conuenire Tiago quorundam, siue Vixæ marinz: de qua H. n. lib. 39.

EQVIETA VEL HISPVRIDES ANTIQVIS
CAP. XXVII.

Dioscorides Equiseti duo genera fecit. Primum, quod in rigis & scrobibus nascitur, cauliculisque edit inanes, rubescentes, subatros, solidos, geniculis in sese factis interlectos: ac circum ipsos folia juncea, crebra, tenuia que. In sublime autem attollitur, vicinos scâdens arborum caudices, ex illis que dependet, circumsum comis multis, nigris, vt est equi cauda: radix lignosa est ac dura. Alterum caule est recto, æquali, cubito majore, quodammodo inanis, comis per intervalla breuioribus, candidioribusque & mollioribus.

Plinius & tertium agnouit. Equisetum [inquit lib. 26. cap. 13.] Hippuris à Græcis dicta & pratris vicuperata (quoniam virginiosus pratrum est, vbi nascitur, ceu l. 8. cap. 28. scribit Plin.) nobis, est pilos terræ, æquina setæ similis. Alij Hippuriam, alij Ephedron, alij Anabasin (Easem quoque sunt appellaciones Cauci plantæ ab hac diuersæ, lib. 26. cap. 7.) vocant. Traduntque juxta arbores nasci, & scâdentem eas dependere comis junceis multis nigris, vt est equorum cauda, geniculatis tamulis folia habere pauca, tenuia. Semen torundum. [Nihil Dioscorides: præterea salsum id est. Nullum enim semen edit,] simile Coriandro, radice lignosâ: nasci in arbutis maximè. Faciunt & aliam Hippuriam (hæc secunda est Dioscoridis) breuioribus & mollioribus comis, câdidioribusque, per quâ vtilem ischiadicis, & vulneribus ex aceto impositam, propter sanguinem sistendum.

Ephedron
Anabasis

Plinij
genera
tria.

Hipp. ser-
titia.

Equisetis
Equisetia.

Cod. 11
quid.

Hippuris.

Eur. Cordus suspicatur pro altera Sanguinali posse Equisetum intelligi, cum credidum hodie Equisetum, historice Dioscoridis non vndique, que respondeat.

EQVISETVM MAIVS AQVATICVM.

Asparago primùm protrudit palmares, & cubito altiores Polygoni sæminæ crassitie, internodijs longioribus, pyxidata infertiooe, distinctos (cotyla simbricata nigricante alterius tubulum excipiente, quâ notâ etiam à Polygono formina

fœmina dif-
ferr) striatos,
inanes, quorū
summo fasti-
gio clauatum
insidet capitū-
lum veluri nu-
camentum, &
culus diuulsis
dehiscētibul-
que commil-
suris *flosculi*
apparent ex
fulco albidī :
ceterū *can-
tes* plerūque
nudi, interdū
radiata ex ge-
niculis *folia*
producunt,
non explicata,
vt Polygoni
fœminæ, sed
fistulosa, & ex
pluribus arti-
culis aptata,
longē illis lō-
giora, interdū
paūca, interdū
multa, modō bre-
uia, modō lō-
ga: pro *radici-
bus* sunt cre-
berrimæ, te-
nuissimæque
nigricantes fi-
bræ, longē, &
caulium geni-
culis demit-
tæ.

Figuræ no-
stræ sunt ex
Fuchianis.
Nullum autē
vidi Equise-
tum cui folia
sint qualia
pingit Math.
simplicia, si-
ne geniculis,
quamvis bre-
uissima. Cam-
erarius in
hist. germ.
omisit hanc
figuram, &
aliā reposuit,
etiam in Epit.

Fuchium
potiō repre-
hendit Mar-
thiolus quōd
Equisetum
primi generis
in paruo libro
imaginum
aperto lapsū
pro Polygono
fœminæ red-
diderit, quā antē in stirp. hist. eleganti figurā
expressit. Quam enim in hist. Equiseti longio-
Tom. III,

ris titulo donat, in ic. non sine errore, Polygo-
num fœminam inscribit.

Trigu Hippurin existimo maiorem primam
& secundam, vnam speciem. Eius quidem prio-
rem figuram exprimere Asparagos longissimos
sine folijs. Secunda autem pro maiore altera
non placet. Fuchius etiam pro minore meritō
eam exhibere videtur, vt & Dod. qui Asparagos
pingit vt Tragus, & præterea imaginem Fuchij
exhibet. Nec ipse quidem Tragus inter no-
menclaturas. Hippurium maiorem primam; ab
altera maiore distinguit.

An Equisetum palustre Lobel.
H. Lugd. p. 1069. Equisetum 1. Math. Item
Equiseti primi Asparagos Dodonæo: Adhanc p.
1070. & 1071. Equisetum junceum Tragi.

Tab. hist. Hippuris 1. *ἵππουρος ἀπυλλος*, Hippu-
ris sine folijs, Hippuris nuda, Equisetum nudum,
germ. *Schaffsteneheu ohne Bletter*. Eid. Equis-
etum 2. Equiseti 1. species Dioscoridis, cui com-
petunt particulatim hæc nomina: Hippuris,
Equiselis, Herba equinalis, Salix equinalis, Tri-
machium, Anabasis, Ephedra, Ephedrum, Giss,
Schaenostrophum, Caucon, Sarutni nutrimentum,
& Sipingium. Item Cauda equina, Cauda
caballina, Equi cauda, Colas columbina, Aspe-
rella Equiseta & Equisetum, Arcontilla, Cena-
cella, Cunicella, Herba caballina, & ex Arnoldo
Nouano, Hippesera. Arabicè vocatur à Serap.
simpl. cap. 137. *Denebalsail*: ab Auerthoe, *Ce-
napalsail*: ab Auicenna, *Danebalsail*: ab alijs
etiam *Denebalsiel*, *Denebalsibel*, *Denebalsil*,
Denebalsali, *Dnebalsis*, *Duebalsil*, *Dbernal-
chail*, & *Dembalsis* Ge. *Rob. Schvvaniz*, *Roszvua-
dels*, *Rosvigel*: *Fatzenfchvvaniz*, *Fatzenvadel*,
Fatzenzeggel: *Pferdsfchvvaniz*, *Fatzenhelm*,
Schaffsteneheu, *Fantenfrant*, & *Tasbenrocken*:
Flammandis & Brabantis, *Peerdsteert*, &
Peerdehart, & *Cattensteert*: Gallis, *Queue de
Cheual*, *Queue de chat*, & *Prela*: It. *Asprello*,
Coda di cavallo, *Equiseto*: Venetis *Cua di caual-
lo*. Hup. *Coda de cauallo*, *Coda de mula*, *Rabo de
cauallo*, & *Rabo de mula*: Aegyptijs, *Phepbra*:
Boh. *Presticka*: Polon. *Pyrzyska*: Angl. *Borse
rayle*: Hong. *Tal mofo sus*, quoniam eò orbis & scu-
rellæ detergantur.

C Bauh. phyt. Equisetum 1. siue aquaticum
longioribus setis: Eid. Equisetum 3. Item, Equi-
setum 6. siue junceum folijs nudum, non ramo-
sum. Eid. pin. Equisetum 2. siue palustre lon-
gioribus setis: Hippuris major, Brunf. & Dod.
Equisetum 1. Math. Lac. Auquill. Castr. & H.
Lugd. p. 1069. quæ etiam sub Equiseti primi As-
parago Dodonæi pinxit. Caucon Plinij, Anguill.
Equisetum majus, Dodon. gall. Lob. in Oberu.
p. 461. [vbi figura non bona Matthioli] & Ge-
tardo: Hippuris, Amato & Lob. in Aduers. &
Ic. p. 733. Equisetum 2. & Hippuris 1. Dioscori-
dis Tab. qui & ipse iconem Lobelianam habet.
Item Equisetum 3. siue palustre brevioribus setis:
Equisetum palustre, Lob. ic. p. 795. Et rursus,
Equisetum 10. folijs nudum non ramosum, siue
junceum *ἵππουρος ἀπυλλος*: Hippuris major,
Trago: Hipp. maior altera, Lon. Sanguina-
li fœminæ similis, Cordo in Diosc. Polygonum
fœmineum, *ἀπυλλόανδρον*, Thal. Equisetum
junceum, Tragi, & H. Lugd. Hippuris sine fo-
lijs & nuda, Tab. Equisetum nudum, Getardo.
Cum autem, nos Equisetum junceum sæpius fo-
liaceum esse obserauerimus, id eò à primo Mar-
thioli non separamus. Palustre Lobelij quod at-

SECUND.

Pppp 3

Hipp. ma-
ior duplex
Trago.

Ic. secun-
da, Trago.

An Equi-
set palust.
Lob. H.
Lugd. Ic.
ites.

Tabern.
Ic. du.

Nomina
linguar.

Synon. ex
C. Bauh.
lin.

C. R. p. 1.

diderit, quā antē in stirp. hist. eleganti figurā
expressit. Quam enim in hist. Equiseti longio-
Tom. III,

tinet suspicatur naturæ lufum.

Locus & Tempus. In ferobibus ac locis aquas habentibus subinde & in pratis humentibus ac rignis repetitur. Aprili & Maio prodit.

Equisetum minus terrestre.

Descriptio.

Haud fecus hac Equisetum majus, *Asparagus* emittit, sed graciliores, longioribus & laxioribus fimbriatis nigricantibus cotylis tubulos excipientibus: nucamenti æmulum apicibus albidis confertum coarctum: verum ex geniculis *folia* radiatim enata, dodrantem æquant, & ipsa, quoque ex articulis sobolem radiatim pariunt, tota planta aspera est sapore impense siccante: radix nigra, caulibus crassitie respondet, fibris hinc inde exortis capillata, plaræque caules emittens.

Matthiol. in Dioscor. picturam tantum habet sine descriptione, (sub titulo Equiseti alterius, quod ait vocari vulgè

Matth. not.

Asprellam. In post. comm. It. eandem figuram retinet sub inscriptione, *Coda di cavallo seconda*, omittens dici Asprellam, quæ occasione motus, nescio. Nullibi etiam describit suum Equisetum tertium, nec quæ in re à præcedentibus differat, declarat: suspicor ego aliterius præcedentis varietatem: malè autem id C. Bauhin. phyt. Equisetum 7. siue junceum ramolium folijs nudum, vocat. Sed cur lunceum & folijs nudum: Matthioli figura demonstrat eaulum cum folijs geniculatis, qualia cæteris.

Synonyma.

C. Bauh. phyt.

Tab. Ic. Hippuris aruensis, siue segetalis minor, *grab Völer Schaffheuv*: Item, Equisetum palustre, *groß wasser Schaffheuv*. Eid. hist. Hippuris 3. siue aruensis t. major: Dioscoridis, *ἵππουρος ἴρις*, *ἵππος* & *ἴρις*, vel, ut quædam exemplaria legunt, *ἵππουρος*: Hippuris altera, Equisetum alterum, Gynus, Equisitium, & Equisetum minus. Equisetum aruense majus. Hippuris aruensis, & Segetalis major, ac Corsanda, Herbariorum: Italorum, *Scenola*, & *Equiseto minore*: Gall. *Prota peris*: Angel. *Lystel horse tail*: Belg.

Cleya Peerdsteert, & *Cleyen Cattansteert*. Item Hippuris 4. Equisetum palustre majus, *groß wasser Pferdschevraniz*. Et tandem, Equisetum 5. siue minus aruense, Hippuris 5. siue aruensis minor, *stei Vcker Schaffheuv*.

C. Bauhin. phyt. Equisetum 4. siue pratense longissimis folijs, Hippuris maior Tragi [qui duo genera tradit, Majus & Minus]: Item, Equisetum 5. siue aruense, Hippuris minor Tragi. Eid. pin. Equisetum 8. siue pratense longissimis fetis: Equisetum alterum Matth. (& apud eum, Cam.) Lac. Cæs. & H. Lugd. Hippuris altera Tragi & Anato: Hippuris & Equisetum, Gesn. cat. Equisetum Fuch. ic. & Cordu in Dioscor. Equisetum longius, Dod. gall. [figura transposita] & Fuch. Hipp. major, Thal. prima, Lonic. Hipp. fontalis & Equisetum 2. Dioscor. Lubel. Hipp. minor. Lob. ic. figura 2. Equisetum palustre majus Tabern. palustre Gerardo. Item pin. Equisetum 9. siue aruense longioribus fetis: Hippuris minor, Trago, Dod. & Thal. Hipp. altera, Gesn. cat. Equisetum, Et. Cordo, minus, Fuch. figura transposita: minus vel 3. & 4. Lonic. Polygonon feminis Fuch. ic. Equisetum alterum, Cordo in Diosc. & Lob. ic. Hippuris aruensis major, Tab. Equisetum segetale, Gerardo.

In sabulosis ac arenosis exit, sed tamen haud irriguis: in vltimis non raide. Aprili & Maio prodit.

Synonyma.
C. Bauhin.

Locus & Tempus.

EQVITI SPECIES ALIQVOT C. BAVH.

Equisetum nudum minus variegatum Basileense.

Ex radice patua nigra, transversa, non nihil capillata, caulibus plures inæquales, rarissime pedales, communiter palmares, semipalmares, & multò breviores, striati, pallidè virentes, geniculis parte inferâ nigris, superâ albidis, articulati: folijs carentes & caui: in quorum summitatibus capitulum brevissimum juli tustar insidet, quod à corona alba, ex octo, nouem, etiam duodecim, foliolis acutis composita, sustentatur: & quando pedibus calcatur, crepitat. Equisetum hoc quod authori a. in prod. est, in pin. verò 12. prouenit ad ripam Rheni, juxta locum *die Baardikum*.

Descriptio.

Equisetum palustre tenuissimis & longissimis fetis, Eiusdem.

Culmo aut inani, bipedali, geniculis pixidatim coherentibus articulo, cum cæteris conueniens, exceptis folijs, siue fetis junceis, longis, multò iuc [Polystachio] tenuioribus. Equisetum 3. in prod. 6. in pin. in palustrib. Michelfeldenibus.

Descriptio.

EQVISETVM SIVE HIPVVRIS TENNIS-
sima non aspera.

Ad caulium articulos exoritur *sete* in orbem numerosæ, longissimæ, sili instar tenues, geniculatæ, & ad singulas juncturas cristatæ, moles sine asperitate, multò tenuiores, quàm Equitetti minoris vulgaris: diuertum ramen longè, à Polygono *fermina*, ne quis confusionem aliquam suspicetur.

Descriptio.

Tabero. hist. Equisetum 6. Hippuris sylvaticæ: Eid. ic. Equisetum sylvaticum, *vvalds Schaffheuv*: Germ. *wood horse tail*. C. Bauh. pin. Equisetum 7. siue sylvaticum tenuissimis fetis, Hippuris

Locis & Tempus.

Vires & vis.

Temper.

Vulnera sanium intestinum.

Defectio.

Hippuris minor altera Tia gi.

In mōte Balneo admitabili proximo mēse Augusto ad torrentem in silua. Item in pratis iuxta sepes loco non nimium humido, vltra Mafmonstet Soucouiz, non lōgē à Sibéthal vltra lacum.

Dioscorides Equiseto vim tribuit spissandi: quate saogineum nari-

buss erumpeotem succus ipse sifit: prodest dyfentericis in vino potus: vrinam cit: sanguinolenta vulocra glutinaotur tritis folijs & illis: radix cum sua herba tuffim, orthopnœam, rupraque adiuuat: folijs in aqua potis, diffectiones veficæ & intestinorum, Enterocelaquein vnum coalefcere, cogique feruntur. Equisetum alterum cum aceto tritum vulocibus remedio est, eademque fungitur facultate. De Cauda equina hæc prodit Galenus, Hippuris adstringentem cum amaritudine qualitate possidet, ac proinde valenter, simulque citra mordacitatem exficantem. Itaque vulnera vel maxima cataplastmate imposta glutinat, etiam si præfectos esse netuos contigerit: præterea vocatas enterocelas glutinat: sed & ad rejectionem sanguinis, ad profuuium muliebres, potissimum rubrum, ad dyfenterias, & reliquos venris fluxus, strenuum ac generosum est remedium herba ipsa, aut ex aqua aut ex vino epota. Sunt qui de ea scribunt, quod nonnunquam etiam veficæ, ac renuini intestinorum vulnera sanant: ejus succus prodest etiam profluuiio sanguinis ptorumpenti ex nariibus, rum fluxui obnoxijis in ventre passionibus ex austerorum vinorum quopiam potus: ac si febric teoeaotur, ex aqua. Que Traquæ de vfu externo habet, antè adscriptimus. Germen tenerum, juglandis julo simile, refert Matthiolus, rura vulgè vocatè Palustris, inque cibum assumere, jejuniij quadragesimalis tēpore: eteom illud prius elixant, mox farinâ citcumspergunt, & oleo in sartagine frigoit, manduntque piscium vice: ex quo cibo alius quandoque eorum adeo, constringitur, & constipatur, vt in coli cruciatum facile incurrant. Sunt qui primum hoc Equiseti germen siccum asseruot per annum, quo subinde Astate vtantur ad dyfenteriam: quippe quod aqua calida nocte maceratum eo modo decoquant, quo dictum est, & in cibum magno succelfu exhibent. Linæa Equiseti aqua stillatitia repente madentia, eryfipelas faoant imposta, ardentem aoi calorem extingunt, alui profluuium sistunt pudæodorum tumores reptimunt.

EQUISETVM FOETIDVM SVB aqua repens.

CAP. XXVIII.

Svpra modum fragiles habet culmas, vt vix cōfrectari possint, quin in puluerem ferè soluā-

tur, aquis autem innatat, crebris tenuibus albican- tibus culmis, asperitinis & vultu sulphurearum aquarum sedimento areuoso obli- tis.

Hæc est Hippuris minima, non def- à Dioscorid, non descripta, semper in aquis nascens, præcipuè cœnosis, & in ijs sapius demersa, interdum emergens, grauis odoris & lutu-

A Diosc. non descripta.

Equis. Pini folijs simile Plinij. Dal.

Chara Lugdunensis.

Equis. foetidum, C.B.

lenti, inquit Dalechampius apud Plinium. Intelligit autem Hippurim Plinianiam, Pini folijs similem, nigricantem, cujus vim admirabilem tradunt, quod se. sanguis profluua vel tacto ea tantum homine sistat.

Est H Lugd. p. 1070. Equiseti quintum genus, Equisetum minimum, aquis cœnosis innatans vel sub ijs occultatum semper breuissimis & asperis fetis, ac caulibus, lurosum virus olentibus, quod Lugdunenses Chara vocant, & quo lances escarias & reliquam ejusmodi suppellestem abstergunt.

C. Bauh. phyt. Equisetum 8. siue olidum, Eid. prod. Equisetum 5. (13, in pin.) siue foetidum sub aqua repens.

Solum in cœnosis demersum reperitur, quod primum Patauij in fossis Thermarum Aponitarum: dein non longè Lucernâ: tum Basilæ cis pontem, Michelfeldæ & Hanningæ in fossis obseruatum. Reperitur & Genevæ, vbi ejus vus est ad emundanda venilia.

POLYGONVM FOEMINA, VETERIBVS.

CAP. XXIX.

Polygoni femina (πελοπον δῆλον Sanguina- nâ feminâ vertit Ruell. Romani inter spuria, Seminalè vocant.) Diosc. frutes est exiguus, vno caule præditus, tenet, & Arûdini similis, geniculis densus: quorum alia alijs tubatum modo inseritur, infurcianturve. Ipsos verò geniculorū articulos cingūt in orbē apices foliolis Ploi similes: radix Superuacanea [αρχοία.] Nascitur in aquosis. Huc vis adstringēs ac refrigerās, ad eadè valens, ad quæ Polygonum mas, sed inefficacior.

Diosc. lect. v. 101.

Plin. l. 27. c. 3. (Polygoni) genus facit ac Oreon (Horeum, ἑρασιον pulchrum. Vet. Ourzon.) vocari refert, in montibus nascens, Harundini teneræ simile, vno caule, densis geniculis, & in se fractis [in se fractis, Dal.] folijs autem Picæ, radicis superuacue, inefficacius quàm superiora (quàm primum & secundum genus.) Peculiarè ichiadicis.

Plinij not.

Eodem verò nomine sequentes insigniuntur plantæ, scilicet: Polygonum 3. Dodonæ. Equisetum majus palustre. Equisetum folijs nudum non ramo suam, Calp. Bauh. Equiseti facie Polygonum femina.

Synon.

Equifolii facie Polygonum fœmina.

Defecti-
pno.

Ubi-
gig, rectos, Equisetorum modo crebris articellis pax Jatis genicularos, cra-
fasculos, molles, stipes, miuimè striatos, quibus ad juncturas nascuntur in orbem folia radiata, Gallij
inflat aut Rubiz Leais, vaciam circiter lōga per-
argolla, vni-
co ueruo per
longum dona-
ta, suprâ quæ
ad eoldem ar-
ticellos cir-
cum circa se-
mina nuda, ex
rotūdo oblo-
ga, herbæ con-
coloria, Fra-
gariz semimb.
paria.

Seminolis
Romano-
rii Pinus
aquat.
Gallorum.

lius. Miratur is (vr & Dalechampius & Sarrace-
nus) Plinium, tradentem tertium Polygoni ge-
nus. Montanum siue Oreon ab eo appellari, à n-
aquosis t autem sit familiaris, nec in montibus
nisi forsitam opacis multiplici que aquarum sca-
turgine maderantibus, inueniri constet.

Polygonum fœmina, Dioscor. Matthioli. Er. *Reliqua
lynor.*
Cordo, Gesn. hort. & est. Dodon. lat. Amato,
Anguill. Cast. H. Lugd. & Tab. Polygonum
fœmineum, Thal. Polygoni tertium genus,
quod Oreon, Plinio: Sanguinalis fœmina, Dod-
gall. Cruda equina fœmina, Gerardo.

C. Bauh. phyt. Equisetum 2. siue aquaticum bre-
uioribus fetis: Eiq. pin. Equisetum 4. siue palu-
stre breuioribus folijs polyspermon: Sanguina-
lis fœmina Cordi in Dioscor. Hoc communiter
siue femine reperitur, aliquando ad singulas ar-
ticulorum commissuras dena & plura semina
(hinc polyspermon) adnascuntur. Nos negamus
Polygonum fœmina est Equiseti genus.

C. Bauh.

Πολύσπερον Σάλλο Græc. German. *Johannenswadel:* *Nomina
linguar:*

Ital. *Polygono fœmina, & Corregiolla fœmina.*

Hisp. *Polygono hombra: Gall. Rosivée
semelle, & Pin aquatic. Belg.*

Duyfene knoop vryfken.

Angl. *the semelle
horse tail.*

**

FINIS LIBRI TRIGESIMI SEXTI:

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM

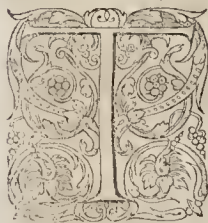
LIBER XXXVII.

SAXATILES, VT FILICES ET CAPILLARES, HIS QVÆ
ALIQVA SIMILITVDINE ACCEDENTES.

SATIS *iana satis Plantarum notis atque ex his classibus estimandis in huius. Nunc & loci privilegia a-*
stunaturi (cum & horis, campi, prata, ac huius satis lustrata videantur) montium prærupta & confragosa:
itemq; rudera, parietinas, crepidines, etiamq; speluncas visibimus, ut quid etiam in his resset, videamus. At
per rudertorum, collivumque caespites properantibus, vulgariissima statim occurrunt Filices, & his cognata qua-
dam alia.

FILIX VETERIBVS.

CAPVT I.

HEOPHRASTVS
Hist. c. 15. folia ad-
scribit Filici multifi-
da, & quasi fertata, vt
Abieti. Porid. 8. hist.
8. addit sterco ratio-
nem frumentis & reli-
quis herbis, præter-
quam Filici, professe-
te: hanc enim hinc
super in jectio interite

possunt, ita vt ad germen etiam excitandum mo-
vere se valeant: nam ea quoque solstitiis floret,
quod permirum est. Et licet sicca omnino sentian-
tur, principium tamen quoddam ejusmodi ha-
beat necesse est, quod vna cum æris mutatione, al-
terationeq; moueatur. Mirum præterea quod uo
remissa, sed potius inuenta sæuitia temporis in-
cipiat: nisi forte dies halcyontides sufficturas pu-
taueris: nam ad imbecillorum, exiguoq; inque
mutationem, vel quantumlibet temporis satis
est.

Duplex est Dioscoridi Filix, mas & femina.
Filici[m] mari scilicet quæ simpliciter *πτερίς* etiam à
Theophaisto vocatur] quam aliqui Blechnon
[βλάχρον, Vet. βλάχρον, Theocriti scholiastes βλά-
χρον appellat,] alij Polytrichon [πολυρίχρον.] ap-
pellant, sicut sine caule [ἀκαυλα.] sine flore [ἀναν-
θη.] sine femine [ἀκαρπια.] scæque ex vno pediculo
cubitali ferme longitudine exeunt, incisa, & pin-
narum modo vtriusque expansa, subgravi odore:
radicem vero habet per summa caespitum nigræ
[δριμύρον, vet. addit.] quadantenus longam, mul-
tas fundentem propagines, quæ sunt sub adstrin-
gente gustu Nalci: ut in montanis, saxosisque locis.
Huius radix latum lombricum, quem teniam
vocat, excutit, sumpta drachmīs quatuor ex a-
qua multa: melius, si cum Sainmonij aut Ellebori
nigri totidem obolis detur: verum eos qui su-
mont alia prius edisse oportet. Eadem labotan-
tes ex liene efficaciter restituit. Quinetiam cum
axungia contrita & imposita, iclus ab arundine
efficaciter auxiliatur: cuius rei probatio talis fertur.
Perimetur Filix, quam per ambitum lata co-
piofior arundo cinxerit, & e contra, extinguetur
& euanesceat arundo, quam multa Filix circumq;
dederit.

Diosc. Fē
lix du-
plex.
Matth.

Locus
Vires.

aliquos affirmare: interire & pecore incumbente
Libro autem 9. c. 10. tractat de Filice femina,
& quid differat à mascula: sequentibus docet. Filix
femina vilis contra inreantorum animalia la-
ta, melle subacta, & contra tenuia, in vino dulci
cum farina hordeacea data, si mulieribus grauidis
detur, abortum faceret: si cæteris, steriles in torum
reddere, aiunt. Differt femina Filix à mascula,
quod si solum vnicò arto porrectum hæc habeat,
& radicem crassam, & longam, & nigram. Harum
igitur vires sterilitati addixisse natura putatur.
Eodem lib. 9. cap. 1. addit ejus radicem colliqua-
tam tantum in vsum venice: gustum adstringere
non sine aliqua dulcedine: lombricum latum ex-
pellere: semè ei nullum esse, nec fructum *ὄδον* ut sit
legendum arbitrat. Cornarius. *ὄδον* καὶ *ὄδον*: vt sit
quod Dioscorides ait, *ὄδον* ἢ *ἀκαυλα*. Nam &
ipse Theoph. succum habere dixit, quem *χυλόν*
appellauit: vt de *ὄδον* negare non debuerit] quem
emittat, hanc habere. Autumnum succidi tempesti-
uè affirmari. Blechni ramulq; de Filice hæc scribere
Theophrastum lib. 1. caus. cap. 8. concludimus]
plantæ abscissi, seruare suum vitale principium
Tom. III.

Thelypteris
Pteris

Thelypteris [*Θαλυπτερίς*, i.e. Filix femina] quam aliqui Nymphæam Pterin [*Πτερίδα Νύμφην*] nominant, foliis est Filicis, quæ tamen non singulari vt illa, pediculo hærent, sed è numerosis, altioribusque propaginibus exeunt. Radices subiacent longæ in obliquam, numerosæ, ex nigro flauescentes: aliquæ etiamnum rubræ iuueniuntur. Et hæ quoque radices cum melle in eclegmate sumptæ lara intera neorum animalia pellunt: putæ verò ex vino drachmis tribus teretes lumbricos eijciunt. Datæ feminis, conceptum impediunt: quòd si à grauida fumantur, abortum illa faciet. Earundem farina præhumidis & ægè sanefcentibus vlcetibus inspergitur, ac iumentorum quoque ceruicibus medetur. Cæterùm elixa folia, quæ recens eruperint [vltima hæc periodo, vet. catet] olerum vice manduntur, vt alium emolliant.

Contra
duo
Plinius.
Pteris.

Filix duo genera [ait Plinius lib. 27. cap. 9. nec florem habent, nec semen. Pterim Græci vocant, alij Blechnon (Nicander *βληχρον*: Interpres *βλάχρον* Sed Phnias apud Athenæum lib. 2. filicam *βλάχρον* vocari scripsit, Dal. (cuius ex vna radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non grans odore. Hanc matrem existimant. Alterum genus Thelypterin Græci vocant, alij Nymphæam Pterim. est autem singularis atque non fruticosa, breuior, molliorque & deuior, foliis ad radicem canaliculata. Vtriusque radice [extremi Northumanæ populi panem conficiunt, & : Hæc Dalech. intetponit,] sues pinguescunt. Folio vtriusque lateribus pinnata [pinnis, *Τριήσπεδος*, autium similia, vnde *τριήσπεδα* Græci vocant, & Celsus in suis Geopon. apud Columellam, Auian, quam ad iumentorum collum in opere contrasum, cum sale tritam & impositam, remedium esse præsentissimum scripsit, ad quem vsum Filicem feminam Dioscorides commendat. Dal. [vnde nomen Græci imposuere. Radices vtriusque longæ in obliquum, nigre, præcipuè cum maturecere. Sicæri autem eas Sole oportet. Nascuntur vbique, sed maximè frigido solo. Effodi debent Vergilij occidentibus. Vlus radice in trimatu tantùm neque antea, neque postea. Pellunt interaneorum animalia, ex his tæniis cum melle: cætera ex vino dulci tridub potæ. Veraque stomacho inuicillissima. Aluum soluit: primò bilem trahens, mox aquam: meliùs tæniis cum Scammonij pari pondere. Radix eius duàm obolorum pondere ex aqua, post vnus diei abstinentiam bibitur, melle prægustato contra rheumatismos. Neutra danda mulieribus, quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Farina earum vlcetibus tetris inspergitur: iumentorum quoque in ceruicibus. Folia cimicem necant: serpentem non recipiunt. Idèd substerni vtile est in locis suspectis: vltæ etiam fugant nidote. Fecere Medici huius quoque herbæ discrimen. Optima Macedonia est, secunda Cassiopia. Idem libro 24. cap. 11. ait Filicis radicem contritam & impositam, Harundinem corpore extrahere, & contrà. Libro autem 18. cap. 7. dixerat Filicem biennio moti, si non agere non patiaris. Id efficacissimè contingere, germinantis ramis baculo decussis. Succum enim ex ipsa defluentem, recare radices, famam esse & circa Solstitium auulsas non renasci, nec Harundine sectas, aut exaratas vomeri Harundine impositâ. Similiter & Harundinem exarari Filicem vomeri impositâ, præcipi. Cæterùm, pessimam ex fuscis Harundinem

Celsus.

esse, quia aspera sit, eademque offensam etiã Filici inesse, Plinio prior Celsus lib. 5. cap. 16. tradidit, vsuque cognitum esse scribit, vttramque adnerfus alteram medicamentum esse, sic contrita superimponatur.

Galenus lib. 8. comp. med. secundum loca cap. 8. inter auxilia hepatica ab Asclepiade conscripta hanc enumerat: vnde in hepaticis affectionibus medicis admodum suspectam esse miratur Aug. Ferrerius.

M. Rulandus cent. 3. cur. 24. ad ictericum niagram, splenem oppilatum, induratum, dolentem, & pungentem, pro potu in vino exhibet radicem Filicis.

Tragus virium non meminit vel fructus, vel feminis, quæ se in femina reperisse affirmat: sed nec Turnerus eas expetris est, non tamen vanâ coniecturâ se colligere scribit in multis morbis curandis maiorum esse virium, quàm radicem, aut folia.

Et licet Theophrastus, Dioscor. Plinius & Galenus Filicem *ἀκαρπον* esse affirmauerint, id est, sterilem & sine semine: & nec Medici Arabes & Petse ad magicas vanitates nati, huius feminis meminerint: tamen vel agræ circumforanei, vulgi ignorantæ quæsum impudente illudentes, & semen ostendunt, & venditant, quod Filicem ferre aiunt, auctis folijs inhærens, sed adèd minutum, vt visam ferè fallat: legique abscessis prope radicem folijs, & in domo suspensis, substrato linteolo, ant papyto, circa finem lunij, vigilam sc. D. Io. Baptizæ. Alij ipsamet Solstitiali nocte eam floretes, eademque horâ cum deflorati, maturum semen in terram cadere: ideoque nisi quis prærens tunc fuerit, nec videti florem, nec colligi semen posse, scripserant. Et hæc tametsi à plurimis commenticia esse & superstitionosa putentur, ideoque refutantur, tamen nonnulli etiam docti aliter rem se habere cognouerunt, & à Theophrasto aliter traditum sciunt. Tragus enim eadem publico, scripto asserere non dubitauit, testatus se neque, superstitione ductum, neque præstigij, aut incantationibus, aut vllis caracteribus vsum, rem aggressum, esse, & quater in vigilia D. Ioannis nocte tentasse, substratis linteis & verbasco folijs, an semen id comprehendere & excipere possit: & sanè contigisse sibi fateri, vt manè ante illuculentem diem, semen patuum nigrum Papauetis specie repetere, & hoc amplius & copiosius sub alia atque alia Filice, alio item atque alio anno. Quare Cornarius immeritò mendacij insinulat Tragum. Numquid enim ipse Theophrastus 1. causa 8. *βληχρον* circa Solstitium floretes, velut rem maximè admirandam producit?

Nunc, Filicem contra i&us ab Harundine factos, idèd vtile ait Dioscorides, quòd Filix per ambitum satâ Harundine preat, & vice versâ, Arundo Filice septa. Sed hanc probationem ceu vanam damnat Dodonæus. Sed & vanum est, existimare Filicem Arundinis familiaritatem per singularem aliquam antipatheiam respuere seu refugere, ita quidem vt veteres perituram dicant Filicem, quam per ambitum satâ copiosior Arundo coronet, & contrâ euanescentem & abituram Arundinem, quam obsepiens multa Filix in orbem cinxerit. Hoc enim haud aliunde contingit, quàm quòd Filix in humidis non adolescat, nec Harundo in sicco. Hæc enim nusquam lætius prouenit, nulloque alio genitali loco gaudet, quàm fossis, vliginosis & humectis prætis ac campis:

Semen Filicem ferè non esse germinatum.

Dioscor. opinio reprobatur.

pis : Illa verò fyluis, rorulentis taxis, arenosis agris, & limitibus imprimis gaudet, ita vt binæ hæc plantæ, ob diuersitatem natalis loci, simul habitare non possint. Nunc verò quòd Filix loca sterilia, arida, ac deserta amet, testatur Horatius.

Neglecte vrenda Filix innascitur agris.

Marcescit Filix sub Hiemem: noua Vere erumpunt folia, tota Æstate in vigore futura.

Filix secundum Isidorum à singularitate folij dicta, quòd ex vna virgula altitudine cubitali scissum folium gignatur: Nicander in Ther. Έν δὲ πάλωσχαί εἰς βλάβηρον πυρὶ βάλλω χαρμῆν Interpr. Multifidam Filicem crepitantibus iniicie flammis.

Πτέρωσιν autem & Πτέρωσιν à Græcis dicitur ab alijs, autum, vt ante ex Dalechamp. in Plinium dictum, quarum speciem in ramulis disposita ejus folia referunt: pennatis enim & pennatis folijs frutex Filix est. Vocatur ab Arab. vt Scapione, *Saxax* & *Saxachs*: Auicenna *Kaldarum*, vel *Childarum*: à Gem. *Farn*, *faren*, *farnk*, aut, *farenk*, aut, *vvaldsfaren*, *steinsfaren*: Belg. *Varencreuzt*: Gall. *Fengiers*, *Fenchiers*: Ital. *Felce*: Hisp. *Helichogera*: Angl. *Ferne*: Boh. *Kapradý*: Hung. *Papragy*.

Obseruandum autem hoc loco subscripta nomina cum præcedentibus, omnibus ferè Filicium generibus attribui, Pteris sc. Pterion, Filix, Filicula, Polyrrhizon, Pterineon, Dasydonon, Anaphoton, & Blechnon: item, vt magi vocant, Hermbatn, vel, vt Ægyptij, Afni sanguis, vel, vt alij, Iaqlua.

Mirari autem subit, quo pacto Filiculæ appellatio ad Catanancem de qua Dioscorides, agit, petuenerit. Trichomanes autem vocari Filiculam dicitur suo capite. Filix & Filicula dicitur etiam de Polypodio. Et quæ sunt aliæ plantæ Filicis nomine donatæ, de ijs posthac agitur.

FILIX MAIOR ET PRIOR TRAGO, siue ramosa, repens.

Res quatuorve cubitos altus hujus caulis, isque rigidus, fibrosus & in ramos fissus, aliquatenus argulosus: *Folia*, quod nomen indicat, pinnat, alaræ, disticta, superius, glabra, inferius hirsuta: *radix* digitum tobiniæ crassa, foris nigricat, intus, albet, longè latè que importuno reparat terram occupans, sapore amaricante, succo que glutinoso prædita.

Dodonæo est fœmina Filix, flore ac semine carens: caule vnico striato, medullâ referto, versicolore, quo obliquè inciso, bicipitis aquilæ species quædam apparet: odore radicis graui.

Trago, Filicis majoris i. genus, Filix vstratissima, in arenosis agris proueniens, vnico, purpureo, rotundo, longo & læui caule, multitudine lateribusque pinnatis & viridibus folijs vestito, radice longâ, læui, foris nigra, longè dique intra humum sese propagante, quo nomine magno est nocumento agricolis. Ita enim in agris temeratur, vt non facile exiripari queat. Quæ nobrem ad suspensionem quidam confugiunt, peruersi si frumentarius ager, quem Filix obfedit, in die lo. Baptistæ sacro arato vertatur, perituram Filicem, nec vnquam eo in

Tom. III.

agro locum habituram. Sed certiore perden di Filicis rationem Theophrastus demonstrat. Atque hæc est Trago filix mascula prior, Filicis maximum genus primum, Pteris Dioscoridis, cui florem & scæm attribuit, vt aorea diximus, & cap. de Filice floribus insigni fusiùs repetemus. Et huic adscribit nomina præcedenti capite apposita. Hoc demum admiratione dignum censet quod Filicis, maximè vero masculæ, radix incisa, vni que in parte aquilam nigram duo habentem capita ex albo ostendit, quæ nil aliud te ipsâ est, quàm congeries vernalia quæ per vnuerfam radicem sparsæ sunt.

Cornarius vtrâque Filicem notam sibi ait, nec tamen ioter matrem & fœminam discrimen facit. Oportebat autem eum, priusquam impudenter Tragum mendacij accusaret, circa festum D. Ioannis sub Filicibus sterore chartas & obseruare an vera dixerit Tragus diligens botanicus, quæ non tantùm ex libris, sed repetitâ auropiâ scripserat. Nec etiam veteres omnia obseruare potuerunt, nec potest adhuc, aut vnquam poterit vllus mortalium. Et sanè plures hodie obseruantur plantæ semen ferre, quas veteres steriles pronunciantur. Et hæc occasio quare contra veterum & neotericorum opinionem omnes Filices & similes, quæ veluti florem habent in folijs, semen ferre putamus, sed ita tenet, aut citò excidens, vt difficile conspicitur.

Lonicerus pro Thelypteri siue Filice fœmina laud congruam ponit Iconem, sed talem, quæ potius Filicis multifloræ videtur. Quin ea, quam pro Dryopteride exhibuit, melius conuenit.

Dicitur Filix fœmina Cordo in Diosc. Anguil. Marth [qui eam sine descriptione pingit] Juchf. Lac. Dod. gall. & lat. Lob. in Adu. Obl. p. 47, Ic. Plant. p. 82. Cast. Tabern. & Gerat. Filix fœmina Matthioli, H Lugd. p. 122. Filix mas, Gesf. hort. & app. Filix mas major, fœmina vulgò Herbariorum credita, Clusio pann. & hist. Filix fœmina prima, Thallio.

C. Bauh. pin. filix ramosa i. siue major pinnulis obtusis non dentatis, communiter per ambitum aliquando, tantùm folijs inferioribus, ad formam foliorum Scabiosæ, diuisis. Filix siluestris, Brunfelsio.

Cæsalp. Filicem singulari pediculo attollit; crasso, duro, læui, striato, cubitali, in cacumine in magnos ramos fissis, &c. foliolis in aduersa parte sui furacâ quâdam lanugine præditis, copiosiore in tenellis, nuper et umpeoribus è terra: Lanuginem potèr procedente tempore decidere, reascit que ex ea nouellas plantas probat, Filicibus, vbi antea non fuerint, in terram projectis, aliisque copiosè nascitibus.

Filix vbi que siluis & neglectis, incultisque nascitur agris, adeoque viuâ & restibit vbertate luxuriat, vt etiam Sole seruidissimo, tenuique solo, vicinis enectis plantis non marida perster, totò que colles impleat: ex decidua lanugine renascens, vt tradit Cæsalpinus.

Rarè in medicina locum habet, quanquam radix naturâ suâ sicce temperaturæ, in puluerem redacta, ac ponderè semine ex aqua mulla sumpsa, latis tinea ventris enecandis conducatur, teste Trago. Quod si Scammoneam, aut Veratrum nigrum a-jeceris, ed efficacius reddes medicamentum. Eadem in vino decocta, ac per aliquot dies pota, laborantes lienis excremento recreat. Ad

Q q q q

Tempus.

Nomina Inguar.

Aequiuoca.

Descriptio.

Filix sum Dod.

Filix maior prima Trago.

Corn. rb. d. 178.

Lonic. f. gmen. s. m.

Synon.

Locus.

Vires & vis.

ambusta vel igne, vel feruidâ aquâ, aut Oleo. singulari experimento radicis succus expressus facit, si ei miscueris aquam rosaceam, aquam è simo vaccino, aut è flore Tiliæ, distillatam, vel si harum nulla suppetat, fontanam. postea que percolaueris, tum eam leuatis quidam succus ex his conficitur, qui misicè ambustis, vbi reliqua omnia medicamenta negauerint auxilium, medebitur. Armoricos & Neustriorum vltimos, qui vastas siluas colunt, in frugum inopia, è radice Filicis panem conficere notum est ex Dalechampsij relatione, eisdemque cineribus nitti loco injectis, laxa liquare, & vitrea vasa figere, colore viridi & subobsuro, quibus vinum album, dulce, turbidum potare Andes, Vnelli, Cenomani gratissimum habent.

Felix maior mollis ramosa.

Descriptio.

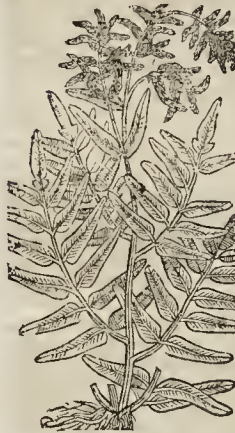
In ramos przlongos diuisa, similis Filici tamofæ Tragi: alarum etiam rari particulares eodem modo alternatum habent exortum: quorum singularia segmenta paulò videntur latiora breuioraque, denticulorum expertia, vt iam dixi Filicis, quæ non ramen vt illi dura, sed mollia, nec subrus incana quantum hactenus aduimaduerterim.

Locus

Filicis hoc genus, ni fallor, circa Tigurum Heluetiorum collegi: meminitque ejus Gesu. in app. hort. nomine Filicis matris mollioris.

FILIX FLORIBVS INSIGNIS.

Descriptio.

EX vno perplextu radicis logarâ, nigricanti cespitè caules tollit bicubitales (ad hominis altitudinem, Trago) virides, glabros [stratos, Lobel.] ramis parulos: hinc alæ exortuntur pinatis octo noueue conjugationibus foliorum, impari vno numeru claudente, constantes: singularia aurem folia omnia sursum spectant, triu, quatuorue vnciaru longitudine, semoncia lata, ex principio latiore sensim attenuata, in obtusum tamen vtriuque mucrone desinentia, nervo per longum decurrente, expositis in marginis (qui integri sunt, nec crenis secti) infinitis nblique venulis: Tragus comparat folia Polypndin: caulis scapus in furculos aliquot diuisus, racemulos vnciales in singulis furculis multos sustinet, *seminibus* multis confertissimos, vt obseuabat Gargillus, licet dicat Tragum florem ferre in vertice copiosum, candidum, similem Pycnocomo, qui circa festum Io. Baptistæ, nullo post se relicto semine decidat. Vel, vt dicit Lobel. palmares & selquipalmares thyrsus & floru ligulas oblongas, densi racemulis, Lunariæ & Ophiglossi æmulis, aut potius Tamari-

cis Narbonensis nuper erumpentis, quæ ex ferrugineo, fuscescunt, inque cariosum & puluerulentum situm fatiscunt, seminum speciem aut spem ostentantes: Dodonæo circa ramulos densa veluti seminum futurorum rudimenta adherent, quæ tamen semina non sunt, nam steriles & hæc Filix, vti cætera.

Ruell. lib. 3. cap. 92. Sideritidis eam speciem facit, quam Chymicos & Herbarios quosdam Lunariam majorem, alios verò nonnullos Filicistram appellatè refert. Sed vereor ne Filicastro falsò attribuat, semen Betæ, rotundius ac durius.

Gesnero Filix latifolia Cordi eadem aut proxima videtur cum hac nostra Filice, quam Tragus Filicis majoris alterum genus incirbit, & Filicis masculæ genus esse statuit.

Lonic. videtur picturam hujus exhibere titulo *Grafz vvaldfarn vveißlin*: hujus tamen Filicis descriptionem non ponit.

Gesl. hort. Filicis genus rarius, floribus insignis, à Trago depictum. De Lunar. picturam Osmundæ Dodonæi (quam Sideritidem alteram Dioscoridis asserit, & Chymicorum atque herbariorum quorundam Lunariam majorem) diuersam putat à Tragi Filice majore & siluestriore cæteris, cujus hic effigiem damus. Sed ab eo hac in re dissentimus. Non placet quidem figura Osmundæ Dodon. gall. quam Filicem aquaticam & Filicistram quorundam cognominat: gall. *Osmunde ou Fensiere aquatique*: Belg. *vvalter Varen*, & *vvaldi Varen*, quibusdam *Sinte Christoffels, cruyt*, hoc est, S. Christophori herba. Alibi verò illud in medio radicis, Cor. Osmundæ vocat. In fol. lat. vbi duæ Icones vulgò quidem Osmundam in Belgio dici testatur: sed rectius Filicem palustrem aut aquaticam nuncupati ait, viderique haud dissimilem ei Filici, quæ *filix par d'au* à Theophrasto appelleretur, cui Polypodium simile facit: siquidem hujus singulari folium, Polypodij folio satis simile sit.

Nullam licet viderit Turnerus plantam, quæ rectius Sideritidis alterius descriptioni conueniat quam hæc Osmunda quibusdam dicta: veretur tamen ne cacumen & semen ventent.

Recentiorum Osmundam, Filicem floridam, regiam cognominat in Adin. Lobelius, à regijs, vt ait, ac præclaris viribus. In Obs. pag. 474. & Ic. pag. 84. Dodonæi duas imagines hoc titulo donauit: Osmunda, Filix florida, Filix latifolia Cordi.

H. Lugd. pag. 125. prodit Filicem aquaticam Dodonæi [gallici sc.] & Osmundam regalem, Pseudo-Lonchitidem asperam vocare Matthiolum, eoque nomine depingere: Porro Tragam aliud Filicis majoris genus exhibere, idque Osmundam vocare Lobelium, hæc tamen ab Osmunda Dodonæi differre: Item, Filicem florentem Tragi, fortè Dryophoon Plinij lib. 27. cap. 9. fore. Sed compiler. Hist. Lugdunenſis dupliciter, meo judicio, fallit. *Primo*, quòd Filicem aquaticam Dodonæi eandem faciat cum Pseudo-Lonchitide aspera Matthioli: *Secundo*, quòd eam Filicem separet à Tragi Filice florentem, & Lobelij Osmunda, deceptus fortè Icone minus bona Dodonæi gallici, qui eam in fol. lat. mutauit.

C. Bauh. pin. Filix ramosa 3. non dentata, flori da: Sideritidis fortè Ruellio: Filix mas Anguill. Filix latifolia Cordi hist. Filix palustris, Gesl.

Sideritis Ruel.

Filix generarius Gesl. hort.

Cætera synon.

Gesl.

Gesu. app. Lunaria, maior, seu Filix lunaria & Filicestrum, Eiusdem de Lunar. An Filix palustris, Cael.? Huius species tenuiter dentata reperitur.

Nascitur locis rigis ac palustribus: non raro in frons aquas habentibus, in humidis quoque silnis. Apud Gallus, tum apud Britannos plerisque locis reperiri recitat Dodonæus: Germaniz ac Belgio quoque frequentem ait. Vigere autem Æstate: Hieme marescere folia, radice restib. li. Ego in diuersis hortis obseruavi, etiam floridam.

Quo pacto ad ambusta faciat, precedenti capite diximus. Scribit Lobelius radicem ad hernias & vlcera exploratissimum comodi esse. Quin etiam colicis & splenicis plurimum confectæ Nonnihil calidam esse & acrem, odoris non ingrati. Radix, inquit Dodonæus, calidâ est & sicca, sed minus quam vel maris, vel semina Vitis habetur, ac præsertim, pars illa radice media, subcandida, quæ efficacissima putatur, non modo vulneratis, sed & cæcis, ruptis, ex alio deturbatis, decocta vel etiam tuta, & cum liquore aliquo sumpta: In decoctis, quæ vulneraria recentiores appellant, eâ de caula ab empyricis additur. Sunt qui tantam huius potentiam existimant, vt sanguinem alieubi intra corpus hærentem ac concretum dissoluerent, & foras etiam per vulnus expellerent.

HERMIONITIS ALTERA DALECHAMPJ, Filici floridæ similis.

In illa proleuiter radice, multis capillatâ tenuitate, breuib. subnigris: cauliculis, pedalem altitudinem vix attingentibus, in folia septem feic aut nouem diuisis: quorum quaterna, sena vtriusque caulem pari ordine vestiunt, terna vero in summo caule extantia inferiorum versum claudunt. Sunt autem ea omnia longa, angusta, in ambitu nonnihil crenata, obliquis incisionis vtriusque parte distincta, quas per medium folium procedens & eminens costa separat. Flor. ei nullus, nullum semen, atque aded ne auersam quidem foliorum partem sub flauis puluisculis contegit, qui in alijs id genus plantis cernitur.

C. Bauh. pin. Hermionitis 4 sine multifida: Hermionitis altera Dalechampi, H. flor. Lugd. p. 1218. Lingua ceruina ramosa, Colum. Agleofotidis seu Marmoriz, seu Phyllitidis aut Scolopendriæ nomine à Cortulio accepta.

Visei eadem adscibitur quæ Hermionitidis, seu Splenio attribuitur.

Tom. III.

CHAMÆFILIX MARINA ANGLICANA.

Chamæfilicem marinam Anglicanam non nisi saxorum rupiumve interuenijs aut petrosis asperginibus Cornubiæ innatam, Lobelius reperit ad maris alluiones non procul ab ædibus generosi viri D. Maule: Epusilla multis implexa pulis ciris, & compactâ radice, Trichomanes aut Adianthi Pliniani, foliola binum ternumve vnciarum, rigida, carnosa, numerosa, artroventria, lucida, Filicis matris diuisiua, ortu, postu, & gustu: lituris item auersâ parte extantibus ferrugineis, quorum pediculi & medius uerus ferriceo nitore ex fusco lucent.

Chamæfilix marina Anglica: Lob. Obs. p. 471. Ic. p. 814. & H. Lugd. p. 127. Filicula fontana 3. siue Filicula maritima ex insulis Stræchadibus, C. Bauh. pin.

DRYOPTERIS DALECHAMPJ

Dalechampi hanc pro vera Dryopteride exhibet, eamque in editissimis montibus nasci tradit, ad Quercuum musculos radices, foris pes terram vagantes, radice capillata fibris densis, valde tenuibus, inter se implexis, subatris, gustu adstringentibus cum pauca dulcedine, quæ cum aliquodiu mensæ fuerint, percipitur.

folijs multis, obliquis, virentibus, & herbaceum vitorem constanter seruantibus, etiam in dudum collecta planta, vnicò pediculo adnexis, altibus incisis, pennarum ritu explicatis, superne læuibus & glabris, inferne exiguis & subluteis punctis, & quasi vermiculis pulverulentis & asperis maculatis: siue caule, siue flore, siue seruine, nisi quis [ve vulgò multi de Filice nungantur] sessiles & pensiles in aduersa foliorum parte quasi vermiculos, dum flauis adhuc hærent, florem esse putet, cum nigricantes decidunt, fructum ac semen.

Cæterum, oimium securè Compilator H. Lugdunensis asserit Dryopterim Dalechampi p. 1218. esse veram. Et quia locus particularis huius plantæ non assignatur, non abs re quid sit dubitatur etiam à C. Bauhino in pin. vbi Filix non ramosa sexta vocatur.

FILIX VVLGO MAS DICTA, siue non ramosa.

Filix mas vulgò, quæ non ramosa mense Aprili, autore Trago, promit multos asparagos, primo exortu iuflexos, cano capillitio obductos, non aliter atque Scolopendriæ suæ primæ folijs, atque ij progressu temporis abeunt in folia am-

Q 999 3

pla, duorum, trūmve cubitorū altitudine, erebra, recta, frangi facilia, dilato colore viuentia, Trago purpura, ferrugineā lanugine hirsuta.

(Plumatim, inquit Lobe- lius, foliosa, et figuram imitātia, vnde nomen : Dod. audit, odore graua, & secundum margines crenata, ac tergo veluti tenuissi- mo, sordido- que puluere aspersa, qui reme- re se- men esse à pleris- que creditur, inquit ille.] Ceterū, v- trinq; inae- quali ortu nas- cuntur crista-

palmares, sensim in mucronem tenuate, laciniis obtusis ceu foliis diuisis, in ramo Filicis marem : radix crassior, multis conuoluta & implexa appendicibus.

De eodem Tragus hæc scribit : Incisuræ folio- rum parte aversa Mato mense quamplurimis exi- guis, rotundis, & excrementis bruchorum simil- limis punctulis notantur, quæ cum maturerint, ac nigra euaserint, id quod circa festum S. Iohannis fieri solet, profus decidunt, & à mulierculis qui- busdam colliguntur, proque Filicis femine deinceps venditantur. Nolo recensere quas vanitates & superstitiones eiusmodi femine exerceant. Hoc genus Filicis saporem præ se fert tubama- rum ac talem profus, qualem glandes habent, quem neoterici Medici Ponticum nominant.

Filix, Brunfels. romo 3. thapl. 51. iconem habet ritu- lo Filicis, Filicis siluestris, vel magne : Trag. no- mine Filicis vulgaris. Eam tamen, quod plerum- que in siluis, locisque saxosis moeretur, à Germa- nis etiam *Waldsarn*, h. e. Filicem siluestrem, à Dioscotide verò *βυλβυλιν*, Pæmellam Filicem, & *Nymphæam* Pterin dici refert.

Fil. fem. Cæsalp. dicitur quoque Filix, femina in vm- brosis nascens, multis ab eodem cespite folijs: Thelipteris Dioscoridis, & Filicis alteum genus Plinij.

Fil. fem. Filix hæc non mihi (Gesneri verba sunt apud Cordum in hist. lib. 2. cap. 174. cui figuram Tragi apponit] mas, sed femina ex Thophrasti & Diosc. verbis videtur, etsi plerique hodie marem eandem faciant, quam hic Cordus, errore veluti per manus tradito, filicem masculam vocat. Filix femina hæc *εστρα* enim qui hanc mare faciunt, inquit idem de horr.] quæ multis à radice statim folijs, oritur, passim in siluis abundat. Appello enim (ait in stirp. append. vbi sequentes filicum diuersas species assignat) feminam, quæ pluribus ab vna radice folijs germinat, nullo canle : multis iam annis horri mei incolæ : mollior vel tenerior aspera, &c. Obscurus est in sua filicum Histo- ria Gesnerus. Nos verò contra Tragum, Gesne- rum & Cæsalpium ijs assensurimur, qui filicem ramosam, feminam constituunt : non ramosam verò marem.

Lonicerus Perida marem Diosc. facit dicitque

in eius radice aquilæ imaginem apparere. Tra- gum sequutus. Verum illum oportebat annotare marem Tragi à suo mare diuersum.

Matth. Filicem marem etiam pro Dryopteride ponit, vt dicitur capite de Adiantho nigro offi- ciozum.

H. Lugd. p. 122. Filix mas Matthioli : Item, p. 127. Dryopteris Matthioli. Modò in sinuauimus has duas plantas à se inuicem non differre, nec etiam Matthiolum inter has distinguere.

Filix mas Marth Fuch. Dod. Lac. Lon. Lob. in Adv. Obs. p. 473. Ic. p. 81. Cast. Tabern. Ger. Filix mascula, Cordo in Diosc. & hist. filix mas altera, Thali: filix mas, Osmunda, Anguill. Filix non ramosa 3. siue dentata, C. Barb. pin. qui dup- licem asserit : alteram, cui pinnule in ambitu sunt dentatæ : alteram, cui non sunt serratæ : Et illam Filicem marem alteram, hanc filicem ma- rem primam, Talio dici.

Πηλός & *Αίλιος* Græcis. Germ. *Waldsarn man- le* : Gall. *Fengiere mas*. Angl. *ferne the male* : Nomina Belg. *Varen manchen* : It. *Feliche maschio* : Hisp. *Helecho*. linguarū.

Passim in vmbrosis, vlgiginosis, & arenosis val- libus, limitibus etiam agrorum, & arenosis saxis, felicissime autem in siluis, prouenit.

Quod si equus conciderit, nesciaque quæ æ- gritudine laboret, runc particulam huius radi- cis, linguæ eius subijce, eoq; facto equus con- fectum vtrinq; deiciet recementa, rursusque confurget : id quod Tragus ipse ita se habere competit. Folia filicis tenera adhuc decocta & comesta ventrem emolliunt : radix in puluerem redacta humidis vlcibus & cicatrici repugnanti- bus inspergitur : pari ratione iumentis adhibe- tur. Filices siccatæ, vice straminis asseruantur pro pecoribus, maxime in ijs locis, quæ à culta terra longius absunt, vt sunt pagi in Hercinia sil- ua aliisque similibus siti.

FILIX MOLLIS SIVE GLABRA, vulgari mari non ramosa accedens.

ordine, nec serratis aut dentatis : hanc quoque mollities à vulgari distinguit, & segmentorum modò dictorum varietas : Circa Tigrum legi- mus.

Matth.

notantur.

Icones dicitur H. Lugd.

Synony- ma.

Nomina linguarū.

Locus.

Vires & vltus.

Defectio- prio.

An

An Gesner. hort. Filix mollis, cuius descriptionem dedimus sub Filice oon ramosa, vulgò mas dicta.

FILIX FONTIS ADMIRABILIS AD MAREM vulgarem non ramosa accedens, non dentata.

Masculæ vulgò dictæ Filicis non ramosæ in mo-rem simplices erigit caules, quos rami non diuidunt, non sine hirsutie al-liqua: cristæ sin-gulares pauld videotur longiotes, diuisio- ne ferè foliorum Ceterach, seg-mentis minimè crenatis, sed a- cutioribus quo- rum aue. sâ patte puluerulenta fetruginea pun- cta agminatim

proximè margines circumcincta conspiciuntur, medio libero. In montibus prope Fontem admirabilem in Ducatu Wirreimb. Augusto mensè collegimus.

An Gesn. hort. Filix aspera, de qua antè sub Filice mare vulgò non ramosa? An C. Bauh. pin. Filix ramosa pinulis acutissimis non deotatis, Filix ramosa altera?

FILIX LONCHITIDI AFFINIS.

Lonchitidi Filicis foliæ similis est: pediculis tamen glabri sunt plures, vnde ex aduerso posite oriuntur ales, palmares & semipalmares, quarum vna-queque in cristas vnciales & semunciales diuiditur, singulas denudè io alia segmenta non admodum profunda, mitibus spinis donata subdivi- fas.

Hanc obseruauimus in proximis siluis fontis admirabilis Ducatus Wirreimb. & io valle footiû Grisebachiana.

Hanc (aut certè sequentem) eadem suspicamur cum Filice aculeata Casp. Bauhini, quam in Prod. in matorem & minorem subscriptis verbis distinguit.

Tom. III.

Filix 2. siue mas aculeata maior, radicem habet nigram, fibrosam: pediculus pedales, foliosos, in multas alas pinnatas, modò maiores, modò minores, profundius diuisos, pallidè virentes, primis in ambitu dentatis, & in breuem spinulam desinentibus: in monte Wasserfall lecta.

Filix 3. siue mas aculeata minor, pinulis est breuibus, totis integris, non dentatis, sed in spinulam acutam breuèque omnibus desinentibus eodem quo prior loco prouenit, & in Hartcynia & Stolberga veteri. Illa in pin. est Filix aculeata 1. siue maior. Hæc, Filix aculeata 2. siue minor: Filix mas terria Thalij, quam spinosam seu aculeatam cognominat.

FILIX TENVISSIME ET profundè denticulata, Mont- belgardica.

Magnitudi- nenon ce- dit vulgari Filici mari non ramosa: foliorum haud dispar positus, verùm cristati folij portiancæ læ valdè sunt cõ- cinnæ, angustæ, profundis & at- gutis denticulis incisæ: cristæ verò totæ costæ sinuæ alterua- tim oriuntur: si- milis Rhæticæ, que tenuior, ali- quid similitudi- nis habet cum nostro Adian- tho albo officij-

oarum folio Filicis:

Prouenit in siluis prope Montbelgardum: item in monte Masmunster mensè Octobri, ac io monte Rosberg, necnoo io valle fontium acidorum Griefbachiana.

FILIX TENVISSIME SECTA EX monte Balon.

Folia cubito- rum aliquot fetrugineo mu- co oblectis pedi- culis: in ramos particulares di- uisa, non planè ex aduerso rel- pondentes, pal- mares & sesqui- palmares, quorù vnusquisque cri- stas habet altr- natim positas, semunciales & duarum vncia- rum, in segmen- ta exigua per extremam oram crenata subdivi- fas.

Q999 4

lici mari vulgò dicitur: folia siccata corrugantur & fuor acuta, quod idèd monemus, ne quis salutaris videns siccitatem non statim inter chartas dispositam.

An Pteridion masculinum Cordo? Gesneus asserit, Nos vterius indagandum censemus. Icon Dryopteridis, aut Quercus Filicis Lobelij in Icon. p. 83. poposita, nobis aptè conuenire videtur cū nostra planta: sed Pteridion femininum Cordi, vt in Obs. p. 475. cognominatur, aliò quoque referimus.

Tabern. ic. est Filicula petrea femina tertia: Eid. hist. Filicula petr. fem. quarta, quam Compilerator eius describendam superuacuum duxit. Sed quum sit Dryopteris, cum cæteris Filicibus haud ita remèdè confundenda erat, sed necessariò describenda.

H Lugd. pag. 217. huius meminit, dicens: Sunt qui aliam Dryopterim: eamque veram sic describunt, Folia huic Polypodij piosus, &c. Omnia autem hic ex Lobelio traohribit eo non citato, omittens etiam eius effigiem, quod mirum.

C. Bauh in pin. videtur vocare Filicem non ramosam s. suæ quernam: plares & diuerfas confundens eo titulo plantas.

Figuri prope lacum felium reperimus, & in valle acidularum Griesbach. Diu viuit in siccis etiam hortis, palustribus aliàs luxurians pratis, vnde Filicem aquaticam olim denominauimus.

gura secundum proportionem omnino similis est: sed multò minor, ac tenerior.

Cordus in Diosc. (annotante Gesnero) vocat Dryopteridem Thelypteridi similem, multò tamen minorem, & quoniam parua est Filix germ. Erdfaren & Lichfarn, & ad græcæ vocis imitationem, teste Cornario, Lichfarn, eò quod cæsarum Quercuum caudicibus plerumque proueniat.

Lonic. appellat Filicem quernam & Otmundulam Gallorum, Græcorum Dryopteridem, eiusdemque naturæ cum alijs Filicibus esse ait. Sed icon quam habet, est potius Filicis ramosa, quæ vulgò femina dicitur. Præterea si eadem natura eius, quæ aliarum Filicum, non est Dryopteris, vt dicimus contra Tragum.

Tabern. ic. Filicula petrea femina 4. Eid. hist. Filicula petr. fem. tertia. Hanc Compilerator, vt tegat suam ignorantiam aut negligentiam, dicit non necesse esse describere.

An Gesn. hort. Dryopteris Adiantho serè cognata herba in colle lapidoso ad Badam Heluetiorum spontè proueniens: An Eid app. Filic palustris similis Dryopteris, Badæ iossa thernas statim iuxta fluum ad læuam?

C. Bauh pin. Filix ramosa 4. siue minor pinnulis [malè legitur primulis] dentatis: Pteridion masculinum Cordi [hoc aliò referimus]: Filix femina altera tenuifolia Thalij: Filix querna seu Dryopteris, Gerardi.]

Non vbiq; locorum duæ Filices exiguæ Tragi inueniuntur, sed in altissimis montibus quales sunt der ydar, Hercinia silua, Walsgoia, & mons Tonitruj. Filix pumila saxatilis i. (ita Clusius Filicem ramosam minorem vocat) copiosissimè nascitur in saxis, non modò ad Gaminam & Neubeig: sed ad omnium serè montium radices Antistia & Stiria. Ego Tiguri, Lugduni, Genæ, Montebelgardi & Basileæ in montibus annotaui.

Filices tuas binas exiguas temperatà vulgari Filici multicauli respondere putat Tragus, post seque pro Filice, cui gustu satis respondere ait, viurpari. Sed si verum Dryopterim Tragi esse eadem temperatà cum vulgari Filice, Dryopteris veterum esse non potest, consideratis ijs, quæ antè proprio cap. ex veteribus scripsimus.

FILIX RAMOSA MINOR.

Parietinas & rudera sequitur, radicem habens labyrinthico rextu multipliciter implexâ, Polypodij radicibus tenuiorem, repetem, & in obliquū se spargentem, otrâ, raris fibris tenuibus & duris capsularam, inquit Clusius, sapore cū leui dulcedine insigniter acerbo: coliculi multi, trages, ex viridi fusci,

palmares & doctâtales, longiorèque ramosi, Filicis femine vulgò dicitè instat (cui tamè magnitudine multum cedit) quibus pinnarum annexa folia Filicea, crenulis denticulata, subinde auersâ parte puluerulentis tuberculis respecta.

Tragus duo Filicis exiguæ genera tradit, non quidam formâ, sed loco natali differentia: nam vnum ex crenatis saxis & rupibus profilit: alterum verò in veterum & cætorum Roborum caudicibus nascitur, folio vtrumque Filici simili, multò tenuiore

Hic & Cordi Pteridion femininum referimus, quæ Thelypteridi, i. e. Filici femine [sic vocat monochlonon, i. e. vno periclo surgentem, quâ maiorem facit Gesn. & nos Filicem maiorem & priorè Tragi, &c. inscribimus] coliculi foliorumque si-

Tom. III.

ADIANTHVM ALBVM FOLIO FILICIS.

CAP. II.

Parietinarum Adianthum album quibusdam dictum, fatiscentibus commissuris rimas ægentium, radice se insinuat transuersâ, satis crassâ, pro herbæ magnitudine, fibrôsâ, feruè gineo mulco obfusâ, sapore cum pluri adstrictione subdulci, herbæ colorè: ramulis, vel potius foliorum

R r r

pediculi dodrantes & pedales, tenues, viridantes, nigricantesve inferna parte, plumatim annexis Filicis folijs stipati, inæquali ortu sæpe minutis denticulis incisus, aucta parte atomis virentibus, tandem ferrugineis extantibus, aspersis: mollia verò sunt folia hæc, & ad folia Filicis nostræ reouissimè dentate, ac etiam Rhæticæ accidentia minoris, tamen nec diuisuris ita dispositis, & facillè marcescentia, sapore citra adstrictionem euidentem, dulci, tam euano, vt penè farum dicas, cùm viscido lentore. Plantà ipsa commune quiddam habet cum Rura muraria, minùs tamen quàm Adiantum nigrum officinarum, quo reuerius multò & candidius. An Pteridum masculum Cordo? An Dryopteris candida, Dod. gall. cuius Icon potissimum postrema non multùm arriter, sicut nec nostræ?

Adiantum album & nigrum Plinij Libel.

Adiantum albo & nigro Plinij, inquit Lobelius in Adu. [quo titulo in Ic. Plant. p. 810. duplicem effigiem ostendit, sed priore quæ etiam in Adu. ponitur, potissimè demonstrare videtur nostrum Adiantum album filicifolium] pleræque omnes Belgicæ, Germanicæ, Burgundicæ, Francicæ, Sabaudicæque officinæ, non modò vix sunt. Radix pusilla, filamentis crebribus compacta, atris, rectis, junceis, paulò crassioribus & prolixioribus, quàm Trichomanes: ex herbido pallentibus, foliolis vtrinque & altrinsecus plumatim distitis, Filicis matris diuisurâ & situ, sed multò minoribus, altera facie virentibus, altera in glauco punctulis rubiginosis series geminas habens, sequi palmulis eoque plus alta, hæc alba, immo vtraque quæ oihil planè differunt: quia nigro Adiantum cauliculi nervulive nigricant poltiore nitore, foliaque sunt saturatiore virore, vires eadem prorsum, quas etiam doctis multis, nedum nobis, exploratas scimus ad quotidianas & consuetas poriones multis aonis, magno commodo, nullo detrimento. Vt tandem conuiciari dediscant isti tenebrosi commentatores, qui hæc Dryopteris virtutum ignoracione rejiciendas autumant: nihil enim acris, nedum caustici, hæc innoxie capillares habent: nam Dryopteridem aliam [fortè hic intelligitur Filix non ramosa minor] esse scimus: audiamusque nos in frequentissimo studioforum cœtu, Rondelerio præceptore docente. Dryopteridem nostram nonnullis suis ægrotis (dum in Allobrogum ad Rhodanum vrbi-bus factitater medicinam) exitio fuisse ob pharmacopœorum flagitiosam inscitiam, qui non parum Dryopteridis potiunculæ, Polypodij vice, miscuissent. Hæc proinde, conjectura certa du-cti, Plinio memoratùm vtrumque album & nigrum Adiantum, Filicis foliis, imò que cauliculis fuscis & asperis, arbitramur. Hæc Ad- uert.

C. Bauh. pin. Filicula fontana, siue major, vel Adiantum album Filicis folio: Dryopteris candida, Dod. Dryopteris alba Dodonæi. H. Lugd. p. 1217. Adiantum album Plinij, Lobelij. Item Filicula fontana, siue minor: Filicula fontana, Tab. fœmina, Gerardi. *Has duas Filiculas fontanas C. Bauhini nondum separamus, censemusque vocandam Rutam mutariam alteram.*

In muris & rupibus subinde occurrit. Blaumontij in veteri cisterna & circa castellum inter saxa obseruauimus, & Geneuæ circa montem Salene pulchrè virens mensè Februarij princi- pio,

ADIANTHVM NIGRVM
Officinarum.

In capillarum etiam numero habent officinæ Deferi-
quod Adiantum nigrum vocant, plantam filif- pio.
formem, aliam tamen ab Adianto albo filiciformi. *Coliculi* hæc dodrantes, firmiores, nigriores, cui inæquali ortu adnectuntur crisse vnciali circa principium latitudine, sensim in tenuè mucronem desinètes, quarum *segmenta* lacinias Rutæ mutariæ imitantur, latiora, longiora, alius crenata, firmis, punctulis puluerulètis aucta parte de Filicum more, distincta: *radix* crassa, fibrosa, qua degustata prope Patauium, dulcedinem cum magna adstrictione lingua percipit.

An Pteridion Cords?

Matth. scribit Dryopteridem, Filicem ad v-
gum referre, nascique etiam humenti solo & in- Dryopteris
ter vepres circa Quercuum caudices, vel in ferie Ma-
Gortienis agro, pluribus in locis, nullis repugnans
ribus notis, ootissimam etiam ipsi qui silvas ingre-
tes frequentant. Sed vii Matthiolus temere ait
Dryopterem ad vnguem Filicem referre & no-
tissimam esse, ita temerè anno 1554. & 1559. iconè
paruà oihil aliud representat, quàm Filicem ma-
rem, ei & vulgo dictam. Quin adhuc in Epit.
anni 1571. Filicem pro Dryopteride proponit, ni-
hil addens de suo, nisi dici, Ital. *Felce quercina*,
Germ. *Baumfarn*. Gall. *Fenchier de Chesnes*.
Admiranda sanè Matthioli leuis inconstantia, vt
qui in comm. cum mag. fig. lat. & ital. remanenti-
bus allegatis verbis, aliam longè diuersam, & A-
diantum nigri imaginem exprimentem, exhibeat
iconem. *Camer.* in sua aucta Matthioli Epitome
nouam effigiem, forè Adiantum nigrum vul-
gate pro Dryopteride demonstrantem, dedit. Ve-
rùm si id intelligit, pictura videtur minùs benè
efficta.

C. Bauh. apud Matth. ponit iconem ex Tabern.
sub intitulatione Dryopteridis Matthioli in mi-
noribus iconibus. Brunfels. Cordi in Dioscor.
Gesn. hort. & app. Lobelij. & H. Lugdunensis:
Dryopteridis candidæ Dodonæi gall. & lat. Pteridij
fœminæ cordi in hitto. Filiculæ petræ fœ-
minæ primæ Tabern. & Filicis generis parui in
montibus Cæsalpini. *Securè nimis* C. Bauhinus
pronunciat Filiculam Tabern. petræam fœminâ
primam esse Dryopterem Matth. in minorib. iconi-
b. quandoquidem ab iconè Matt. multùm dif-
ferat, vt quæ sit Filicis maris, vti sæpius dictum.
Concesserim quidem potius esse Dryopteridem
in mag. fig. quæ Adiantum nigrum vulgè, ad quam
accedere videtur Tabern. modo dicta Filicula.
Secundo, Cordi Dryopteris, non eadem est quæ
Dryopteris Matth. vel majorum, vel minorum iconum,
neque etiam est Filicula Tabern. Cordus enim ait
Dryopteridem suam esse Thelypteridij si-
milem, sed multò minorem. Thelypteris verò siue
Filix fœmina Cordi, ramosa est planta. Quare
Cordi Dryopterem meritò referimus ad Tragij
Filicem arboream, de qua sub titulo Filicis ra-
mosæ minoris. *Tertio*, per Dryopteridem Gesn.
in app. eam intelligimus, quam Cordus in hist.
pro Pteridio fœmina descripsit, que nobis eadem
cum Filice ramosa minore. *Quarto*, Lobelij in
adu. Dryopteris diuersa & ipsa planta est eon ra-
mosa, quin imò diuersa quoque à Dryopteride
Cordi, de qua sub titulo Filicis minoris non ra-
mosæ.

Synony-
ma.

C. Bauh.
not.
Locus

mosc. *Quintia*, Matthioli Dryopteridem in commentariis cum magnis figuris existimamus potius Dryopteridem nigram Dodonæi & Hist. Lugdunensis, de qua præsentim capite, quam albam, de qua præcedenti. *Plumô*. Filicis genus paruum Cæsalpini, quod duplex traditur, uno putamus convenire: Vnum enim non serratum, vt Polyopodium, alterum denticularum: furtè intelligitur duas Lonchitidas asperas, vt suo dicitur loco.

Dod. gall. falsè commodè pingit Dryopterem nigram, admittens eam pro Adiantho officinarum, id est, Capillo veneris. Lat. verò in foliis, contra, eos in errore verari scribit, qui Dryopterem nigram Adianthi loco videntur.

Gæmetus apud Cœsarem annotat Peridation Tiguri in montibus, sed rarèssimè provenire: frequens autem Badæ in colle juxta Liongum, mox: sâ rhermas: ibi & Dryopterem [Filicem tamolim minorem] nasci: qua cum ne quis confandat, cavendum esse.

Præter alia multa duo potissimè esse restatut Turnerus, quæ vetant ne hæc verè sit Dryopteris, 1. quòd in parietibus cum Trichomanem nascatur, nec non fruticum radicibus, in primis eatum, quæ in opacis præveniunt, non autem, Quercu, à quibus & Filice, Dryopteris nomen habet. 2. est, quòd vim pilulæ & septicæ (quam et tribuit Dioscor.) hæc non possideat. Angl. vocat, *Oke fern*.

De Adiantho nigro Plinij, vt Label in Ado. & Icon. pag. Bio. inscribit, præced. cap. diximus. Hist. Lugd. pag. 1228. dicitur Dryopteris nigra Dodonæi.

Tabern. Adianthi genus, *Groß Efelsfarn*, Onopteris major [sic in inscriptionibus] similis Adiantho maritimo [Trichomanis] cum quo generali descriptione exceptâ foliorum magnitudine, convenit, quæ paulò major. *Freggia* descriptio & distinctio Compilatoris Tabern. nisi ad se Icon. nullus vt quam possit diiudicare quid velu, quòd furtè ipsemet haud intellexit. Quid si eadem sit cum ejusdem Tabern. Filicula petrae femina prima, quam Compilator non ducit esse necesse vt describatur, quia eam procul dubio ignorat.

An Filix a. laxatilis Clusij? Is autem ejus Iconem exhibet radice repente, quæ non respondet descriptioni.

An Cæsalp. Adianthi nigri genus aliud? C. Bauh. pin. Adianthum siue Capillus veneris officinarum 2. vel Adianthum folijs longioribus pulverulentis pediculo nigro: Adianthum pulchrum Lugdunensi simile, Thalij Dryopteris [Onopteris falsè legitur] nigra Dod. & H. Lugd. Adianthum nigrum Plinij, Lob. Adianthi nigri aliud genus, Cæf. Onopteris major, Tab. mas Gerardi Cæterum, C. Bauh. ab Adiantho nigro separat Dryopterem Matthioli & Camerarii in Epit. item, Filiculum petrae femina t. Tabern. ac Filicem saxatilem 2. Clusij, de quibus jam dictum.

Parauj in monte di *Venda* inveni sesquipedalium excendens.

Experientiâ Turnericomptertum est plantam, quâ Louanenses vsq. pro Adiantho, plurimùm conferte contra calculum cum vino, aut emulsione amygdalarum extracta cum aqua Capilli veneris. Dryopteridis radices (inquit Matthiol.) in puluere contritæ & cum sulfuribus addito salis & sulphuris momento, equis deuorandæ aduersus intestinorum vermes, exhibentur: nam

que potenter illos expellent & inferunt. Cæterum, quum Matthiolus nescierit quid exhiberet pro Dryopeteri, difficile est statere, cui Filicum generi hæc tribuendæ vites: censemus tamen sine periculo experiri à posse fieri, vt Adiantho nigro vulgò dicto debeantur.

Adiantho nigro similis si non eadem missa pro Capilligno.

Clariff. Paludano missa hoc titulo: *Folia n. Dryopteridis n. Capilligno. Ramulus est ipihamæ* P. 102. longitudinis. Adiantho nigro similimus, si non idem, cujus ramuli foliati alternatim quoque ex costa pendunt. *Folia* obtusè videntur, sed non in renes ad eò apices per extrema diuisa. Per cætera ita similia, vt nuum ouo. Summis verò folijs in dorso singulo folij segmento velu *semen*, quodâ Mili figurâ & magnitudine pullo colore adhaeret; quod per mediam corpusculi sui longitudinem in ima fulcatum videtur. Intus verò exactè insuerti puluerulentum quid apparet. Huius partio est in superiore parte Adianthi nigri officinarum.

An Cæsp. Bauh. pin. Adianthum 4. fruticosum Icones 7 Brasilianum?

ADIANTHVM ALBVM TENNIFOLIVM, Rutæ murariæ accedens.

Pedales ex radice, emittit, sed tenues, caules, qui superius in ramulos alternos ferè diuiduntur, atque hi denudè sæpius in alios minores, nullo ferè ordine, folijs, Rutæ murariæ dimidio minoribus, incis, pulchè viridantibus renerioribus, mollicellis. Ex Gothardo

attulit gener Chetlerus.

C. Bauh. pin. Adianthum siue Capillus veneris officinarum 3. vel, Adianthum folijs minutim in oblongum scissis, pediculo viridi.

LONCHITIS VETERIBVS.

CAP. III.

Lonchitis Dioscoridi duplex est. Prior, folijs, Lonchitis habet, Porro perquam similia, latiora tamen & rubentia, plurima ad radicem circum fracta, veluti in terram procumbentia. Habet & circa caulem pauca, in quo quidem, flores, ceu pileoli, hiantibus comicis personis figurâ similes, sique nigri, sed è rictu albam veluti paruum linguam exerentes, quæ ad labrum inferius spectet: *semen*, inuolucris clausum, triangulum & lanceæ cuspidi simile, vnde etiam planta ipsa sibi cognomenrum arrogauit: *radix*, Daucij

Dod. in confan. 1100.

Adiant. nigr. Plinij, Lob.

Onopteris maior, Tabern.

Clus. no. 121111.

Synon. C. Bauh.

Locus.

Vites.

Nascitur in asperis & frigidibus.

Lonchitis altera quam alij asperam [*ασπερίαν*] dicunt, *folia* profert Scolopendrij, sed asperiora, majoraque, ac multò magis diuisa. Vim autem habet vuloeraticam, inflammationèque arcer, licentem quòque pota ex aceto abluunt. Meminit perid Diosc. Licij, quod Indicum vocauit, & ex Lonchitide frutice fieri dixit, & illi quædam ex altera Lonchitide adscribit.

*Plin. vna
Lonchiti-
dè nouit.*

Lonchitis [ita Plinius l. 17. c. 1. de priore Lonchitide, nam posteriorem non nouit] non [ut plerique existimant] eadem est quæ Xiphion, aut Phalganion; quanquam cuspidi similis semine. Habet enim folia Porri, rubentia ad radicem, & plura quàm in caule: capitula personis comicis similia, paruum exerentibus linguam: radicibus prælongis Nascitur in frigidibus.

*Galenus
dicit.*

Lonchitidis ejus, quæ triangulare semen habet (inquit Galenus, plures Lonchitidis species insinuat.) & signa à simile illud cuspidis radix similis est radici Dauic: & præterea vrinam ciens medicamentum. At ejus quæ Scolopendrio similia folia habet, ea vniuersa quidem ad vlnæra glutinanda idonea sunt: at illa verò cum aceto pota, lienes induratos sanant.

*Corn. no-
tatur.*

Cornarius licet neutram Lonchitidem officinis notam, & Herbariorum de his metas diuinationes esse arguat, ipse interim tamen, quod pro certo pronunciet, non habet.

Lonchitidem quæ parè del. n. rat. Diosc. inquit Marantha, esse ætiam est, ut multis inde de illa senserint: multique eam se cog. ouisse falsi sunt, qui tamen à veritate longè auertrantur: hi si n. m. i. o. i. s. proprietatem insperxerint, non ita temerè de illa pronunciant, in illis etiam quas ostendebant, nulla lanceæ similitudo sumi poterat, neque ex semine, neque ex folio, neque ex radice: ergo alia illis quæcundæ erat: sicuti Ghjus, cum nulla ex his, quæ ostendebantur, illi planè satisfecerit: tandiu quæsiuit, donec illam adinuenit, Diosc. descriptioni & nomini ex omni parte convenientem: nam præter id quod habet folia longè magis diuisa, & asperiora folijs Scolopendrij: ejus extremitas triadactyla est, & terminata, ut lanceæ speciem præbeat. Hanc non stephan. Matth. sed aliam: quam n. e. l. e. t. o. quo pacto à Ghju. pro Lonchitide ad se null. m. t. l. o. afferit.

*Equiuo-
ca.*

Tragantam herdem Plinij suspicari Lonchitidem, ab eam Geinens. Alij ex Recentioribus Adiantum nigrum officinarum, Diapentem nigram non nullorum, Lonchitidem aliquam esse volunt, sed non esse, esse Dodonæo.

LONCHITIS ALTERA CVM FOLIIS denticularis, siue Lonchitis altera Matthioli.

*Descri-
ptio.*

Vniuersa & ejusdem plantæ nulla est foliorum diuersitas & locus, ut in Lonchitide altera Matthioli: pinnae ad costam ligatæ non penitus adnascuntur, sed b. cui habent pediculus, in ima sursumque ala breuiores quàm in media, longitudine circiter vni. ali. for. à folia à gibbo deorsum spectante, latitudine miti. idem dupl. ad Lonchitidis Dodonæi leg. n. e. r. a. & denticellis spinulis similibus circumquaque exasperatæ, subris ferrugineo paluete obouatæ: differt hæc Lonchitis à nostra Lonchitide frutice folia, cui folia magis diuisa.

Matthiolum asperam Lonchitidem majorem

R.

[sic in comm. cum mag. fig. Lat. & It. interbit] *folio* delineat ad Polypodij faciem acced. n. e. s. p. th. m. e. r. l. o. r. g. i. t. u. d. i. n. i. s. v. t. i. q. u. e. d. i. f. p. a. r. t. i. b. u. s. i. n. c. i. s. u. r. t. i. s. d. i. f. f. e. c. t. o. r. e. n. u. i. b. u. s. a. c. o. l. e. a. t. i. s. q. u. e. d. e. n. t. i. c. u. l. i. s. t. e. r. t. a. t. o. & v. b. i. q. u. e. a. s. p. e. r. o. v. n. d. e. i. l. l. i. n. o. m. e. r. a. d. i. c. e. m. m. u. l. t. i. p. l. i. c. i. t. e. n. n. i. s. u. b. i. u. b. e. n. t. e. p. e. r. i. n. d. e. a. c. i. n. P. h. y. l. l. i. t. i. d. e. D. e. h. a. c. c. o. m. M. a. r. a. n. t. h. a. M. a. t. t. h. i. o. l. o. l. o. g. a. f. u. r. t. o. r. i. e. n. t. i. o. i. n. c. o. m.

autem eam mag. fig. Lonchitis hæc major melius exprimitur, quàm in prioribus comm. cū parois figuris, in quibus denticuli non, aut quædam minus, apparent. In Epit. Matth. à Camerario in lucem edita, est Icon. in qua denticuli quodammodo exprimitur, verùm ea minus placet quàm in Matthiolum cum mineribus Iconibus.

Dicitur Gein hort. in app. l. 6. h. i. t. i. s. a. l. t. e. r. a. s. e. u. a. s. p. e. r. a. M. a. r. t. h. p. i. d. a. H. L. y. d. pag. 1220. Lonchitis aspera maior Matth. Tabern. l. c. & hist. Lonchitis alba etia mas, *ασπερίαν*, & *ασπερίαν* *ασπερίαν*, G. e. i. s. Lat. Lanceolaris, Alpenin. siluestre quorndæ: Gein. *Spicant manna*, *Grosz Maltzkant*: Belg. *Eracht Varen*. Notandum autem, Alpenium siluestre dici de Lonchitide Dodonæi, quàm Tabern. pro femina pingit.

*Synony-
ma.*

An Cætel. Filicis genus paruum alterum, folijs tenuissimè denticulatis, hirsutioribus, in parte aduersà ferrugineis veluti fuscibus? An Lonchitis Maranthæ Lobelio?

C. Bauh. pin. Lonchitis. siue aspera: Lonchitis altera Ang. Lac. Call. Lon. cui & *Spicant*, Germanorum, forè à radice, Indicum Spicant referent: Lonchitis altera, quibusdam aspera, Cord in Dioscor. Gein. herb. app. Lonchitis Maranthæ Germ. Icon.

Syn. C. B.

Bald. n. ontis incolæ. Reperitur etiam Monspelij in montibus circa Gangen, & ni fallor, in montes, *Vasser fall*: item inter Cleueal & Kan ad Dubin.

Locus.

LONCHITIS ALTERA FOLIO Polypodij.

E Radice nigra, villosa, còpacta, ac celsipitis in-
stat còrta, suprà sex. ginta aliquando *folia*
prodeunt, primo exortu lingue cœtinæ modo
recurua, postea cum se explicuerint, non tam lata
quàm illius, sed astrictiora apparè, & vbi exerce-
uunt in ambitu in terram reclinantur, pedalia
aut cubitalia, nigris propter tenà pediculis, vel
ut ait Tragus, medijs venis puniceæ coloris, quæ
vicem *caulis* tenent, quorum primæ cœtinæ At-
plenij folium satis exprind. Insuperiores ad sum-
mum vsque fastigium ad Polypodium accedunt,
sic tamen

*Descri-
ptio.*

ea, quæ per medium folij transit, puniceæ est coloris. Matthiolus scribit mitiora & tenuiora, augmentiora quæ folia, quam præcedentem, promerere, & magis Polypodij similia, hiscota & aspera: nos autem hirtutiem non animaduertimus, firmata alioqui & satis rigida sunt folia.

An Cordo hist. (in Diosc. eodem vocat Lonchitidem alteram asperam cognominatam) Struthiopteris, Filicis insignis species, in Hercynia sylua propè Gostariam inuenta, figurâ admodum spectabilis, &c. quæ Struthiopteris ab ipso nominata quoniam aspectu ac crispo foliorum quæ gustu, cum tenuitate aliquâ asstringunt] habitu Struthionis siue Struthiocameli pennas imitatur? An Lonchitis aspera minor Marth?

Gesl. hort. Lonchitis altera, *Spicant*, Germanorum aliquorum. Eid. app. Lonchitis aspera alia, Asplenium syluestre Tragi, Ghini & Maranthæ Lonchitis dignior.

Tragus cap. de Scolopendria secundo loco describit & depingit pro Aspleno syluestri, *Waldt Asplenon*, *Waldt hirtzung*, & addit esse verum Dioscotidis *asplenos* se existimare. Sed interim aliam rursus plantam subdit, quam verum Dioscotidis Scolopendrium statuit.

Dod. gall. & Lat. Lonchitium asperam inscribit, facique *λογχίτιον ασπεριον* Græcorum, Struthiopteris.

Tom. 111.

tim Cordi, Longinam & Calabrinam quotundam, Neotericorum Asplenium, & Asplenium siluestre, aut Asplenium magnum, Germ. *Groß Miltzkrant*: Belg. *Gracht Varen*.

Pro Lonchitide altera pingitur in Icon. p. 815. & Obs. p. 475. eique in Adn. à Lobelio tribuuntur Polypodij folia, n. in ora, tenuiora, v. in utriusque incisa: palmos binos alta, pusilla. Polytrich, Carteræ hve radix: multa si apicul, vermiculorum in modum, præsertim proveccta & are glomerati, (spemque & speciem dantes seminis luteoli & racemoli, Oleæ semè: tamen si sint eandem rudimenta, vti Filicis.

H. Lugd. pag. 116. Asplenium syluestre, Scolopendrium alterum Tragi, Lonchitis aspera Dodonæi. Item p. 121. Lonchitis aspera Dodonæi Extat & eadem pag. Icon. Lonchitis asperæ Matthioli, verum (sub titulo) Pseudelonchitis asperæ Matthioli, & Lonchitis asperæ Maranthæ: non autem erat exhibenda sub Pseudelonchitis titulo, sed pagina 120 sub suo titulo: sunt enim transpositæ Icones errore fortè typographico.

Tabern. Ic. & hist. Lonchitis altera scemina: Eid. apud Winsg. Lonchitis altera Diolæ, *Groß Nesselkarn*. Corn. Asplenium spicantum, uominæ ad siluam Herciniam familiari. Lonc. in Diosc. Asplenium, Lingvæ cernua siluestri, species, & Scolopendrium verum Tragi: Eid. hist. Scolopendrium majus: Ven. *Spicant*, ex genere Filicum. Lonchitis aspera Diolæcoridis, & Lanæolatis. *Loricæ decepsus*, malâ figurâ non benè separat, *Spicant* à Scolopendrio majore.

C. Bauh. Lonchitis 2. siue minor: Lonchitis aspera minor Matthioli. Hist. Lugd. & Camer. Lonch. aspera, Thal & Germ. Scolopendrium majus, Lonc. Lonch. altera Neotericorum, Clus. pann. & hist. C. Bauhinus debebat annotare apud Lugdunensem, figuram esse sub alieno titulo exhibitam.

An Filicis paruum genus Cæsalp.

Elegantissimam hanc plantam non passim occurrere testatur Tragus. Vbitamen inuenitur, tenebrosis sc. & humidioribus siluis, ibi magis copiam provenire solere dixit. Lobelio Lonchitis altera locis nemorosis & asperis, in Anglia, Bulgaria, & Basileæ, propè mootemardoum, vno ab vrbe miliarium distito, occurrit. Dodonæus natæ referri in terribibus ac fossis, locis virginicis, humidis atque umbratis: nec caulem, nec folium proferre: perpetuo vitere: *Estare vigere*.

Herbam esse vulneribus glutinandis, lenibusque absumendis idoneam docet Matthiolus. Illis enim imposita, ne inflammantur vulnera, impedit.

LONCHITIS ASPERA MARANTHÆ.

A ista, toto habitu alia: *ramis* dodrantales [vt in nostra planta sicca obseruauimus] in spadicæo nigricant, splendentesque, ex iussa lanugine prodeuntes, cui longæ, nigraeque capillares fibræ numerosæ subiectæ: nudi suprà medium sumi rami, inde verò summo tenus, biuues exeunt, *pediculis folijs amicti*, quæ a nulla, planè dicas Aspleno, vulgò Carterach dicto detracta, ita acta est similitudo diuisionum, lanuginis parte inferiore, foliorumque in Scolopendriæ formam conuolutio nis. *Camer. radix* nigra, citrosæque.

Rrrr 3

Synonyma.

Math. in comm. cum mag fig. Pseudolonchitis: Lonchitis aspera legitima Matãthã. Camet. in Epit. Lonchitis aspera Matãthã. Clus. histor. Lonchitis altera maranthã, Filicula elegans genus. Tab. Ic. & hist. Lonchitis adulteria. Cæsalp. Ceterach. quoddam in Ilua nascens, locis edulis & laxolis. folio dodranali. ramoso, ac magis hirsuto: Lonchitis aspera Dioscoridis.

H. Lugd. notatur.

H. Lugd. pag. 122 Pseudolonchitis aspera Matthioli, Lonch aspera Maranthã Icon. sub hoc titulo posita, haud conuenit. Quæ enim ei debetur, malè pag. 120. pro Lonchitide aspera minore Matthioli pingitur. Alia præterea proponitur descriptio & Icon. nomine Lonchitidis asperæ, Iluensis, quæ non est diuersa, ita vt duas vnus plantæ Icones habeat H. Lugd. quarum prior magis aridet.

Syn. C.B.

An Anguill. Lonchitis secunda, in monte nigro Pisis inuenta, Ceterach ramosi species?

C. Bauh. not.

C. Bauh. Lonchitis 3 sine folio Ceterach, magnitudine varians: hinc duæ figuræ apud H. Lugd. 1. Lonchitidis asperæ minoris titulo; 2. Lonchitidis asperæ Iluensis Lonchitis 2 Dalmatica, Anguill. Lonchitis Maranthã, Lobel. Polypodium Iluense, H. Lugd. pag. 120. Filicula petris mas Ger. Ic. Nec, Polypodium Iluense, H. Lrgl. huc referri posse non negamus, sed Lonchitidem Dalmaticam Anguill. à Polypodio iam dicto distinguimus.

Locus.

In Striacarum alpium jugis locis æditis & faxolis, vel in nemoribus aspero loco uascitur.

POLYPODIUM VETERIBVS

CAP. IV.

Descriptio.

Ratio nominis ex Dioscoridis descriptione colligitur: *πολυπόδιον*, Jinter spuria aliqui Sceloporonon, alij Pterin; alij, à multis filijs, *radicum* incutitur, Polyrhizon Romani Filiculum, seu Filicularem herbam vocant. Inascitur in muscosis petris, & vetustis, Querc. um caudicibus, palmi altitudine, Filici simile, subhirsutum & tunicosum, at non perinde tenui durat *Radix* subjacet pilosa, cirros habens ceu polyporum, crassitudine digiti minimi, acerbis, in petris nascens, aut sub arboribus vetustis, floret & semen non fert.

Plinius.

Detrahit biden. Polypodium quam nostri inquit Plin. lib. 16. cap. 44. Filiculam vocant: simili enim est Filici. Radix in vso, pilosa, coloris in us herbacei, crassitudine digiti minimi, acerbis, in petris nascens, aut sub arboribus vetustis, floret & semen non fert.

Plinius not corrigendus contra Marantham.

Semper autem post imbres erumpit, auctore Theophrasto, eni radix hirsuta (*δασύη*) est & acetabula habet, ceu polypi citri: purgat autem dorsum, & si quis adalliget, Polypum innascentem. Habet folium simile Filici magnæ, & in petris nascitur. Et sic quidem Cornarius hanc locum accipit de adaliganda Polypodij radice, & ita prohibendo ne polypus alicui in naribus nascatur. (*Gaza* quod *εγών* legit Cornarius, habet *ως φάρις*, sed ridiculè & perpetuam.)

Iam mendum apud Plinium legitur in Polypodij historia, hanc plantam florere, & semen non ferre, cum ita potius, vel consimili modo reddendus sit locus, Nec floret, nec semen fert, inquit Maranthã. At contra, florere Polypodium, veluti & Filicem nobis non dubium, nec

etiam semen ferre, licet ob tenuitatem vix appareat. *Nolentis*, igitur cum Maranthã Plinij textum corrigere: Vel, si corrigendus, potius delendum vocabulum, non existimemus.

Æquiuoca.

Ceterum, vt ad æquiuoca deuenimus, Polypodium majus & minus, nobis vnum tantum specie cum Lobelio est (nec diuersa, vt supra quidam faciunt. Polypodium etiam Iluense pro Lonchitide aspera Maranthã nequaquam imptebamus. Dryopteris assumpta pro Polypodio, exitio fuit multis ægotis. Est & Polypodium Indicum quod descriptum habemus in Exoticis Clusij. *De his nunc agendum.*

POLYPODIUM.

Descriptio.

Polypodij radix obliquè sub tertæ superficie reperat, altius fibras suas ex tuberculis, quibus plurimis scætet, demittens, ad crassitudinem ferè minimi digiti accedens, nuuc renuor, colore foris buceo, intus ferè herbaceo, sapore dulci, tandem aceto & adstringente. Lobel. radix prolixioribus anfractibus, nodulis, acerbis, & flugellis, Polypipitcis similibus, cupimodi ferè Coralli albi sunt: crassitudine digiti minimi, intus porracea, guttu non nihil adstringens & subdulcis, querna præsertim: modo vnum, modo plura, *folia* ex transecta radice, filicea, ex folijs multis, guttu adstringentibus, non denticulatis, sup. cæne virentibus, inferè ad nem laretra vtri que ordine quodam acervulis quasi puluiculi rufi punctatis, e si interim hoc non semper obsetuetur, ad costam vnam medã sui parte folijs viduam, tenuem, rigidam, annexa.

Math. Syluaticus non absque errore, vt lac. de Manlij scitè annotauit, Polypodium Dipterem vocant. Ac melius vix fortè alij ex similitudine foliorum cum Filice Filiculam nuncuparunt.

Tragus, qui vnam tantum speciem depingit, refert perpetam à nonnullis, *Steinfarn*, hoc est, Filicem faxatilem, sicut & Trichomanes appellari.

Math in Dioscoridem duas exhibet, Polypodij species. Earum autem Icones in post. comm. (non quidem variatã priori descriptione) mutauit, ita vt difficile sit, se ex ejus historia extricare, si quis signatas consuetat. Sed majorem parient obliteratam, sequentia ejus verba. Polypodium siue Filicula quæ in montibus prouenit in itinere, quo Goritiã per montes in Carniolam itur, folijs argustioribus & admodum virentibus. Ceteracho per quam similibus, quamquam paulò amphioribus. Tam àque est similitudo, vt mihi hanc herbam inspicienti ea ferè visa sit verum Asplenium: quæ tamen efforsã radice statim pro Filicula agnoscutur. Quibus verbis quid sibi velit Matthioli, tuz lector committimus prudentia.

Dod. licet in H. st. gall. vnicam tradat Polypodij speciem: in hist. tamen lat. [vbi Filicis genus facti & flore, & semine atque caule carere scribit] duas Icones proponit. Vni, quæ planè nostræ similitudo, titulus est. Polypodium minus, alteri Polypodium majus.

Duo quoque Polypodia pingit H. Lugd. scil. Polypodium primum Matthioli. p. 1229. & Polypodium secundum Matthioli, p. 1230.

Com-

Comptatur apud Tabern. distinguit Poly-
podium 1. & 2. tantum magnitudine. Hunc sequi-
tur C. Bauh. in pin. *Polypodium* sive vulgare. fa-
ciens Polypodium Bruu. fell. rom. 3. rhaps. 40. Tra-
gi. Matth. Ang. Fuchl. Dodon. gall. Cordi in
Diof. & hist. Turn. Lon. Lob. in Adu. & Obl.
p. 473. [vbi & Herba radioli Apulei] ac Ic. p. 814.
Cz. Cast. Cam. Tab. & Gerardi: Polypodium
maius Dod. lat. *Polypodium* 1. Lugd. *Lauda-
que* quod in Quercu nascitur: reperit ait in Fagn.
Corylo: in antiquis & cædis salubus. gustu a-
mariorum proeicit, quam sylvaticam censet: in
ruderibus saxosis. *Polypodium* 2. sine minus, est
ipsi Polypodium alterum Matth. Lac. Lug.
primum Tab. Polyp. minus Dodon. lat. Polyp.
quercinum Gerardi. Nobis probatur iudicium
Lobelij, non distinguentis inter hæc duo Poly-
podia. Quæna, inquit, sola in vfu, nec alia visitur,
nisi si quando macilentius nascita solum, gracilior.
Sic etiam quibusdam opacis nemorib. paululum
folio est aduoluitore, neuiquam tamen specie di-
uerfa aut frustra faciunt quidam.

Πολυπόδιον Græcis. Lat. & Officinis Polypodium,
à radice, quæ cirrhos & acetabula polyporum
modo habet, dictum est. Arab. vt Auicennæ
Desbers & Budeig: Serap. *Bibbig*: alijs Mauritanis,
Arbog & Bessig, Manlio verò *Besgegi*, Phrisius
in suis synonymis plura alia recelet nomina,
quæ hic studio omitimus. Quis enim tot barbaras
appellationes enumerare possit; Germani
Engelsuz, vocant, *Suszfarm*, h. e. Filicula dulcem
Suszwurzel Radicula dulcem, à gustu quo
prædita est: *Baumfarm*, & *Bropffwurzel*, & *Corallen-
wurzel* à forma: alijs etiam *Droppwurzel* à maculis
quibus notatur plûs quàm aliud quodcunque
Filicis genus. Belg. *Boon varen*, & quibusdam
Eycken Varen, h. e. Filix quercina. Gallicè *Pol-
ypode*: Ital. *Polypodio*: Hispan. *Filipodio* Aogl.
Okeferne: Boh. *Okladje*.

Nascitur in siluis, radice in muscosis petris ser-
pente: nec non in collibus placidioribus, iuxta ra-
dices, caudicibus velutis arborum, præsertim
verò Quercinum & O. norum. Non raro etiam in
vmbrosis & vlginis vallibus, è nascen iam me-
moratis arboribus adhærente Polypodium pro-
fessive vidit Tragus. In Alfatia, vti quoque in
dione Dominorum Bernensium intra Auenticum
& Paterniacum in capitibus antiquarum & cæ-
duarum Salicum affarim luxuriare vidimus, gustu
amariorum aletà, quæ siluaticæ censetur, quæ
præstantioris, nonnulli iudicant. Nascitur in ve-
terum arborum carie exesatù caudicibus, inquit,
Dodonæus, tum & super veteres muros, ac ædiũ
tectà: reperitur & in aggeribus secus agrorum
margines, præsertim sub arboribus ac sentibus.
Quovis anni tempore viret, colligique potest:
Vere nouo, noua folia promit.

Quæno Polydodio bonitatis notas octo Me-
sue attribuit, vt postea dicitur, sed obscure mul-
tùm & non conformiter bonis autoribus. Deli-
gendum: itaque censemus, quod eas haber notas
& proprietates, quæ illi Dioscorides & Plinius
assignat. Dioscorides quidem Polypodij radicem
purgandã vti prædicit esse prodi: dati autem ad
alium soluendam, coctam cum gallina, aut pisci-
bus, aut Beta, aut Malua. Aridæ fatinã aquæ mul-
sæ insperam, detrahare pituitam ac bilem. Tri-
tam eandem luxatis efficaciter imponi, & aduer-
sus rimas digitorum. *Galenus* Polypodio dulcem
simul & austeram attribuit vincetem qualitatem,
vt facultatis sit admodum deficiantem, citra mor-

sum. Plinius testis est radicis exptimi succum a-
quã madefactã, & ipsam concisam inspergi nerli,
vel Beta, vel Maluæ, vel sallameoto, vel cum pul-
ticula coqui, ad alium vel in febril leniter soluendam:
stomachum offendere: Aridæ fatinã nati-
bus inditam polypum consumere. Radicem cu-
bitorum ac pedum [Digitorum in pedibus, vet.
coa.] rimis prædesse, & illitam luxatis.

Mesue Polypodium tadix est plantæ lapidibus
& arboribus incrementis, quam *δυσπόδιον*, i. e.
arborum Filicem, Græcos vncare dixit. Quod au-
tem lapidibus ioascit, humiditate excremento-
sa, crudâ. flatulenta, ventriculorum ad nauseam
euerrente, abudare prodidit. Præstantius id, quod
arboribus præsertim glandiferis, innascitur, affir-
mauit, præsertim si magnum sit, recens, solidum,
foris ex nigro rubescens, colore intus herbaceo,
vt Pistacium, sapore dulci, austero, tandem suba-
maro, nõ nihil aromatico. Dioscoridi calidum esse
tertio gradu, siccum secundo, addit idem, quod
tamen Dioscorides nõ dicit: item, humores cras-
sos, lentosque tergere, digerere, siccare, bilem ar-
tram & pituitam vel crassam, vel lentam purgare,
etiam à vncuris. Affectibus ob hæc melancholici-
cis prodesse, vt quantanis, præsertim cum mullâ
Epihymo, sale Indo: colico etiam dolori, & sple-
nis duritiei quovis modo vsurpatum. Contra tri-
mas verò digitorum idem triã illiniri, quod cor-
pora extenuet & siccat. *Ne porrò* ventriculorum ad
nausæ euerat, vt que citius vacuet, dari ex mulla,
vel aqua Hordei, vel vuarum passarum, vel ex jus-
culu Gallorum & Gallinarum [vt Hamech suaserit]
decoctum, vel sero lactis: Bibi vtilissimè te-
mista seminibus odoris, vel alijs aromaticis, vt
Daucio, Aniso, Fœniculo, Zingibete, vel simili, a-
nimam & facultatem ventriculi naturalem cor-
roborante: Longam satis concoctionem sustine-
re: dari à drachmis duabus ad aureos quatuor. A-
uicennæ calidum est secundo gradu: siccum ter-
tio. *Ægineta* ait radicem Polypodij læuem mul-
tâ insperam, aut cum ea contritam, eundem
quem Colocythidem, effectum præstare, &
addit, corpora extenuare, & ventriculorum ad nau-
sæam euertere, quod negit Auerrhoes, qui Poly-
podium censet medicamentum, & Epihymo præ-
stantius, cui assentitur Manatius, asserens Poly-
podium imbecilliter & leniter purgare: quate
corporum extenuare non posse, idemque per se exhi-
bitum nullam stomacho inferre iniuriam. In
eadem est sententia Actuarius lib. 5. meth. Filicu-
la bilem & maximè atram ac pituitam ducit. Dan-
tur, inquit purgatæ radicis seni scrupuli affusa a-
qua mulla: purgat autem mediocriter, & citra
molestiam, in gallinaceo iure, & in prisanæ cre-
more cocta radix. Acitius vt bilem nigram & pi-
tuitam euacuet, expurgatæ radicis scrupulos sex,
qui in aqua mulla præferbuerint, exhibet. Oribasi-
us drachmas duas coquit in prisanæ succo, dat-
que bibendum succum. Sunt tandem qui vnciam
integram sine noxa dederint, patum enim & sine
molestia vncia nostratis Polypodij euacuat. Apule-
cius etiam sine labore ventrem subducere tradit,
& ad capitis dolorem commendat. *Et hæc ex sen-
tentia vniuersorum scriptorũ dicta sufficiant. Ad Re-
centiores devenimus.* Polypodij illius radicem in
vsum duntaxat recipit Fallapius, quod ex Quer-
cu assumitur, & quercinum ob id vocatur: illud
autem quod accipitur ex alijs arboribus, ceu ma-
lum improbat. Ratò autem per eos exhibendum
suadet, sed vt plurimum in medicamentis com-
positis, vt infusionibus & decoctis. Lonicegus

Mesum fecutus statuit Polypodium calidum in tertio grado, & sicum in secundo. Sed tantum calorem non demonstrat quicquid dicat Louicerus & Mesus. Polypodium, inquit Tragus, temperatura sicca est præditum, & modicè calida. Radix eius purgandi vim obrinet in hominibus & pecoribus, bilem & pituitam trahens, sicum gallina decoquatur, admixto semine Anisi & Zingibere, ac à seorsum in sculum illud calidum bibatur. Alij nonnulli Cumini Romani, seu fatini Fœniculi & Anisi semina, cum radice Polypodij & Zingibere in minutas particulas confectis, æquali pondere cum venulo gallo gallinaceo decoquant, posteaque in sculum hoc colica passione laborantibus exhibent. Eitque decoctio hæc medicamentum certè perquam vtilissimum torminibus ventris. Radix in pulcrem redacta drachmæ pondere ad melle, ex aqua nulla potata tamen ut possitibus aut quatuor horis ieiunans ipsam pollet viribus, quibus & decoctio in melle. Aqua destillata ad febrem quartanam, tussim, asthma, & pulmonis affectiones, aduersus melancholiam, & græua & molesta somnia, aliquor diebus continuè sibi habita facit. Cum pestis inter suos grassatur, hæc radix in vino illis exhiberi potest, sic enim, purgabuntur, & à pestifera luce conseruabuntur, quod nulla alia procul dubio de causa fieri conseruit, quam quòd constet, eam choleram trahere, quæ multum etiam iusibus negotij facessit. Hodie inter nis frequentius, quam externis adhibetur corporis partibus.

Turnerus ad quartanam & melancholiam magis probat decoctum radicum ex vino, saccharo, aut melle dulcoratum, quàm aquam stillatitiam. Imò tan huius, quàm aliarum plantarum efficacior Turnero videtur succus aut decoctum, quàm aqua stillatitia. His coronidis loco quædam ex Dodonæo adscribamus. Purgand, inquit, vim habere Diosc. & Actuarius referunt: Alijs nulla, aut, si quæ sit, exigua, clemensque subducendi vis Polypodio esse videtur. In qua sententia Manardus quoque, qui admodum imbecilliter ipsum purgare sentit: cui & accedit ipsa rerum experientia: Nam re verè Polypodium per se haudquaquam purgat, sed ex iure veteris galli cum Beta, aut Malua, alijsve lubricantibus aluum, decoctum, ad alui lenicionem nonnihil tantummodò confert, &c.

POLYPODIUM ILVENSE.

Locus

Ilua Tytheni maris insula Polypodiū hoc gignit, quod H. Lugdunensis auctor ab alijs diuersū facit, sicut etiam à Lōchitide aspera Iluensi [Lonchitide aspera Maranthæ] separar. Nascitur autem in saxis, radice vt in alijs generibus velut polyporū cirris nodosā, fibrata: caulibus pedalis, è rufis nigrescentibus, læuibus, inferè hirsutis: fr-

lis oblongis, pinnatis, inæquali situ in caule dispositis, altera parte videntibus, altera puluisculi obstitis, gustu subdulcibus, & nonnihil austeris, nullo flore, nullo semine. Ad eadem valere aiunt, ad quæ alterum Polypodium, nisi quod magis siccet, ob natalium ariditatem, tum soli natura, tum maris afflatu maiorem.

An Lonchitis aspera Maranthæ;

POLYPODIUM INDICVM.

Valdè elegans Polypodij siue Filiculæ genus hoc, anno 1601. ex Orientali India adferebatur Amstelredamum, quod inuentum in scriptulis Doctoris Nicolai Colij Medici, qui cum ijs, quos Mercatorum societas bienni in Indiam atomatam comparandorum gratia ablegauerat, profectus, in reditu

extinctus fuerat, Cl. V. Petrus Pavvius, primarius in Academia Lugduno Baraua Medicinæ professor dono acceperat.

Radice autem nitebatur sex vncias longa, vnam panè crassā hirtā, quemadmodum Europæi Polypodij radices, ferruginæ coloris, & eodem modo summā tellure obliquè serpente: è quæterna prodibant folia, quorum tertium reliquos duobus minor: bina autem maiora vndecim vncias longa erant, à medio verdè neruo satis crasso, folij longitudinem secante, vtroque latere in quinque penè vnciarum latitudinem expansa, peroras laciniata, instar foliorum Quercus in nouellis furculis natorum, quæ plerumque ampliora ijs quæ in vetustis ramis nascuntur, esse solent: è medio illo neruo alij minores in lateribus orientantur, vsque ad laciniatum extrema propensi, inter quos multiplices venule reticuli instar conrextæ, & sese inuicem secantes excutiebant, quæ magnam venustatem folio conciliabant: firma autem erant ea folia, coloris ex spadiceo fusci, qualis in Quercus siccis folijs conspicitur, & à Gallis couleur de feuille morte appellari solet, infima parte breui pediculo à radice emergentia, etiā aliqua ex parte illam regentia, quia statim ab exortu in latera se spargebant: radix manducata Polypodij vulgaris saporem quodammodò retinebat, minus tamen dulcem, sed leui quadam acrimoniâ præditum, quam ex calidioris regionis, in qua planta nata, intemperie, aut ex vetustate forsitan contraxerat.

Clus. Exot. lib. 4. cap. 17. Polypodium Indicum. Casp. Bauhin. pin. Polypodium 3. siue exoticum folijs Quercus: Polypodium Americanæ incognitæ nomine à Pona Veronâ acceptum.

ASPLENYM.

ASPLENVM EX VETTERIBVS, ET in genere.

Cap. V.

Appella- siones no- tas, Diosc.

Deferti- pto.

Vites.

Vitis.

ocul.

Terria quæa hecopri.

A Splenon, quod aliqui Scolopendrium, Splenion alij Hemionion, alij Pteryga, alij Pterim, quidam Lonchitism, nonnulli Atium, Apuleius Teucrium, aliqui Phytigam, alij Phytigum, alij Philrodioem, Propheta, Muitezæ aut Felis sanguinem, vocant, *folia* habet scolopendrz animalis similia, plura ab vna *radice* prodeuntia [sic Corn. ex vet. quæ delet *περιζωμνα*, id est in ambitum sparsa. Sic enim Sarac. reddidit.] Nascitur in petris, parietibusque confectis et calculis, silicibusque, iisque opacis [sic enim legere malum cum Sarac. quàm cum Cornatio *φύεται ἐν τοῖς καὶ πέτραις*] Nam vel inter laxa, vel in parietibus humidioribus, qui ò calculis silicibusque coagmentati sint, seu è Splenon inuenitur. Ita verò parietes id genus distinguere voluit auctori, ab ijs qui è solida stuctura, nempe vel è quadrato lapide, vel è lateribus probè iunctis eriguntur.] Nec verò *caulem*, nec *florem*, nec *semen* [*ἀναρτα ἀναρτή*, vet. deler.] *Folia* autem Polypodij [Filoculæ, Sarac.] modo incisuris diuiduntur, subter flauescencia, hirsutaque, superne verò viridia. Vim habent liquandis [abluendis, Sarac.] spleuini, folia in aceto feruifaccta, & ad quadraginta dies pota. Sed oportet etiam folijs cum vino tritis lienem integere [illius, Sarac.] Si ranguriz quoque, singulari, & regio noibo auxiliantur, calculolique vesicæ comminuunt. Ceterùm spem partus seu conceptionem impedire, tum per se, tum etiam cum muli liene amuleti instar. Verùm aiunt noctu, lunà silente, ipsam effodere oportere, vt hoc præter. *Hælonus Dioscorides.*

Asplenium (ait Plin. lib. 27. cap. 4.) sunt qui Hemionium vocant, folijs trientalibus multis, radice limosa, cavernosa, sicut Filicis candida, hituta, nec caulem, nec florem, nec semen habet. Nascitur in petris, parietibusque opacis, humidis, laudatissima in Creta. Hujus foliorum in aceto decocto, per dies quadraginta potio, lienem absumi aiunt. Et illinunt, [ita emendatius ex veteribus in vulgatis legitur. Et, illinunt autem, eadem tedant singularis. Historia Lugdunensis.] Non danda feminis, quoniam sterilitatem facit.

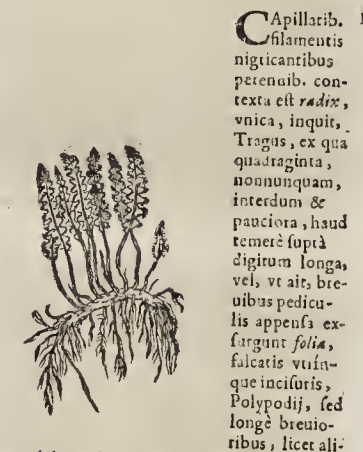
Folium herbæ mule vocata (*ήμιόνα*) sterilia: è mulierib. facere volunt, & aliquid vaginæ ac feminis [aliqui codices nō *σπέρματος*, sed *δέρματος*, pellis, vocem præferunt] muli animalis miscendū præcipiunt: constat hæc folio linguæ ceruinæ [*ήμιον της ήμις φάλλον σκολοπενδριω*, sic vulgati codices habent, sed legedum ex Dioscoride *τη σκολοπενδριω*] appellata, radice numerosa & tenui: montanas planities & saxofas amat: molas hæc herbâ plurimum delectari assuunt. Vtus ejus vel ad lienes, que madmodum Volucris, siue vt H. Lugd. Clymeni. Et his verbis videtur Theophrastus lib. 9. cap. 19. Hemionij solum Scolopendrio simile facere: Dioscorides autem Asplenô & Hemionion & Scolopédrium idem vocati ait. Et licet Theophrastus, *ήμιον* & *σκολοπένδριον* primâ fronte aduerfa facile cupiam videat ut: tan è eu loco [*ήμιον ήσαν τὸ φάλλον σκολοπενδριω*] legè tum fortasse fuerit, vt apud Dioscorid. *σκολοπένδριον*, vel etiam *σκολοπένδριον* Nam & id animalculi genus vitòque modo apud Græcos effectur. Ceterùm, vt medicamentum ad conceptionem impedi-

dam, Dioscorides adalligatum tum per se, tum cum muli splene, Asplenium commendari scribit, qui vtus in Theophrasto est ambiguus: nec enim indicat an adalligari, an potari velit: cum vagula, aut femine muli. Sed hæc commode ignorari possunt. Et quod ejus rei gratia tradit Dioscorides silente Luna effodere oportere, Serapio aliter expressit, nempe oportere ipsum suspendi die aliquo in cuius nocte Luna non apparuit.

Asplenium à Scolopendrio videtur quòd iud. d. stuxitile Galenus lib. 5. simpl. cap. 12. dum remedia majoribus lienis obstructionibus dicata recensens, vtrūque seorsim enumerat, Scolopendrium sc. & eam quæ lienem nomine repræsentat, Asplenon appellatam, Verùm eo loco alterutrum redondare facillè crediderimus] præter Galeni sententiam inibi accoresisse Scolopendrium censet etiam *Matthiolus* qui dum Plinium lapsus arguit, quasi spsi inter Hemionium & Asplenium nulla intercederet differentia, confundit inter se Hemionij & Hemionis vocabula que expressè Dioscorides ab invicem disiungit: nec enim spse nec Plinius voluit aut scripsit Hemionisidem, Hemionium nominari, quoniam idem ipse, locis alijs, & maximè libro nono, de compend. med. sec. lac. *ήμιονίδριον*, καὶ *σκολοπένδριον* nomina, huc vni eademque plantæ manifestò tribuit, teste Sotaceno. Galenus breuibis his verbis Aspleni vires perstrinxit: tenuitū quidem est partium, non tamen calida est herba, hæc itaque ratione & lapides frangit, & lienes liquat.

Asplenium Galeno.

ASPLENVM SIVE CETERACH.

Defertige.

quandò latioribus interdum, diuisa, pinguiusculla, supernè viridantia, infernè lanuginosa, ruffa farina aspersa. Ea, inquit Dod. cum tuare sunt complicantur & in teretem figuram contrahunt, fori que hirsuta, Scolopendrz similia apparent: Cordus ait, folia interiori sua parte viridia, exteriori verò & à tergo, flauo, hirsutòque & squammoso pulvere, eoque non pauca tim diuiso, sed continuo obduda: saporem folia adstringentem & aliquantulum reuem habent. Cæsalp. Folia raris vtrique diuisuris non conjugatum, sed alternatim digestis: color supernè vitens, infernè rubigo quædam inest fursatosa, initio argentea, postea flauescens.

Trag. nos.

Tragis Scolopendrix vere titulo pingit, & pro herba vera ac minima Scolopendria describitur, statuas non ineptè Flicem pergram dici possit, esseque verum Veterum Scolopendrium. Sed quomodo hoc sit verum, quomodo Lonchitidem, veram Asplenam & Scolopendrium eodem capitulo, videant lectores.

Asplenon. Cerdo.

Geni ad huc figuram Tragi hystoriz Cordi, qui etiam in Diosc. vocat Asplenon & Asplenon, eandemque & Scolopendrium, Ceterach Arabum, Germanorum, Nesselstaren, & eorum quorundam Klein Spicant. Sed hæ germanicæ appellaciones nimis approbandæ. Vocatur magis propriè Steinfarn, aut M. lizkyans, vel etiam Ceterach, vt officinis Gall. & Anglis, quibus insuper dicitur, Milrovasse, aut fingersorne, quòd digito non sit longior, aut Scalsorne, quòd squamis subtus sit obsita, inquit Turnerus, qui præterea ait, Asplenium auctore Dioscoride, vocari etiam Asplenium, Splenium & Hemionium. Ac Andromachum etiam eodem libro eadem nomina Asplenio tribuere. Verùm Galenum lib. 1. de simp. cap. 12. omnibus his repugnare videri, Aspleniumque & Scolopendrium distinguere, ijs verbis, Maxima lienis vicia, &c.

Matth. ait ram à Medicis, quàm à Pharmacopolis, qui Mauritiorum scripta lequuntur, Asplenium Ceterach barbarâ voce vocari: ab ipsis verò Mauritianis Scolopendrium, seu Sculendrium: Ital. Aspleno, Scolopendria, & Herba inodorata: Hisp. Doradulha: Gall. Ceterach. Et hinc refutat eorum opinionem, qui contendunt Arabum Ceterach, non esse Asplenium Græcorum, quæ folia Polypodij non habeat.

Græc.

Græc. inquit Dodonæus, ἀσπληνίζον, ἀσπληνίζον ac ἀσπληνίζον nonnullis, ex eo dicitur, quòd & a. de insipiens merbo s. ficax sit: σκολοπενδριον verò à similitudine cum Scolopendra, huiusmodi ac multorum pedum vertice: Tncophraio ac alijs ἡμίδριον: Gaza Molam herbam nominat: Dicitur & πικρὴ: Nic. Myrepho διὰ τὸ πικρὸν, Filicula lapidosa, & [si non faller] ἀσπληνὸν ἀπασπον: Hisp. Doradella, Doradulha: Belg. Seen Varen, Miltergut.

Lat. Ceterach.

Labelius putidos Lueratores appellauit eos, qui Ceterach negare a. si sunt, aut lapsù Dioscoridem insinulare, quòd Scolopendrium non nouissent. Asplenium enim Anguillara admodum notum dixit nomine Cetrach.

Cetrach vulgò appellatur in petris, & patietibus verutis herbulæ hæc folio digitati: Dioscorides Asplenium vocat, alij Scolopendrium: Galenus tamen Asplenium diuersum facit à Scolopendria. Apud Plinium perurbana videtur mihi (Cæalp. loquitur) huius descriptio: cum verum tradat, quæ partim loco, partim folijs conueniunt: non enim radix cauetnosa traditur à Dioscoride, sed in cauernulis saxorum nasci: neque si multitudine Filicis, candor, & hirsuties radicit Aspleni conuenit, cum si valde tenuis & fibrosa, inter difficultates taxæas vix extrahibilis: sed folijs potius hæc conueniunt: aut igitur Plinius aliam intellexit, vt eam, quam Polypodio similem dixit inter paruas Filices, aut deprauatas hic locus est.

Helvic. Mierul.

H. Italicus in nom. cl. 2. cap. 23. frustra Scolopendrij verba repetit, quæ antè Aspleni voce tradidit.

Syn. C. B.

C. Bauh. pin. Ceterach officinarum: Scolopendria, Ang. vera, Tragi, & Tabern. Scolopendrium, Cordi hult, verum, Lon. Asplenium,

Marth Dodon g. l. G. Fisherr. Lac. Turn. Lob. A. iv. & l. pag. 817. Cast. H. Lug. l. o. 115. & Ceter. A. plenum, Cordi in Diosc. Dod. & Lob. O. l. pag. 479.

Locus & Tempus.

Tragus in Asperimis montibus è scissuris petrarum non aliter atque Ratam mutariam profolite scripsit. Dodonæus nasci aut in vetustis parietibus, in rupibus, in saxosis, opacis, ac vmbrosis Galliz, Itæz, Hispaniz, & Britanniæ, Belgicæque satis notum: toto anno viret, remissius tamen Hyeme: æstiuis mensibus noua tubinde folia promere. Scolopendriâ vniuersam occiduam Angliam lateare perhibet Lobelius. Montpelij passim provenit intra & extra urbem in montis & in monte circa Esperon. Asplenium in Germania minimè frequens reperit refert Cordus, præterquam in nigra silua inter Brigotam & Wirtembergem Sueuiam sita, imò ad Rhenum etiam passim, vt in margine additum.

Vires, & Vius.

Inter huius ætatis Empeiricos sunt qui hac herba non modò lienis vititibus ac tumores, sed & omnes jeciuoris languores ac morbos feliciter ac citò curari posse prædicant: tam àsq̃que huius in roborando hoc visere vices esse affirmant, vt etiam animalis alicujus excoctum jecur, si cum hac coquatur, crudo simile reddatur, & ad priorem suam constitutionem restituarur. Sed hoc inter alias fabulas referendum, vñ cum eo quod Dioscorides de noctu colligendo Asplenio refert, & pleiàque alia vanissima, quæ in veterum libris tubinde sparsim reperiuntur: à quibus nec recentiorum pleiàque abstinent, qui mendacijs ac inanibus nugis paginas quandòque implent, studioseque nou parum impouunt.

ADIANTHVM VETERIBVS.

CAP. VI.

Theophrastus lib. 7. cap. 13. Adiantum apellatum scribit, quia in aqua nunquam solum ejus madescit, nec quicquam in si a hæcisse huius oris constat, licet maxime locis humidis nascatur: perpetuò viret: ejus genera duo, candidum & nigum:ambo ad desiliuim capillorum vitia oleo trita. Gaza aliquando Adiantum, aliquando Capillum veteris vocat.

Adiantum vnde dicitur Theoph.

Adiano, quod aliqui Polytrichon vocant, Dioscorides filiola adscribit Coriandro similia, in summo: filia: cauliculis, ex quibus prodeunt, nigros, admodum tenues, palmi altitudinis, splendentis: folia (impositicia & adulterina sunt hæc de folijs vocabula: siquidem ea antè descripsit. Cord. huic loco etiam aliquid deesse censent, Marcellus, Virgilius & Tragus, præsertim quòd foliorum tam dissimilium in eadem Adiantij capite mentio fiat) Filici similia, valde parua: neque caulem, neque florem, neque fructum fert: radix inutilis est.

Dioscorides.

Inter spuris hæc leguntur nomina: Alij Calitrichon, alij Trichomanes, alij Ebenotrichon, alij Argion, alij Coriandrum aquaticum [κερύον ἐν υγρῶν] Ægyptij Epier, Romani Cinnamlem, seu Terræ capillum, seu Supercilium terræ, Dacici Philopheihela vocant.

Nos vt ad propositum reuertamur, recenserebimus, pro meo & nostro sermone præsentis plantæ apud Plinium extantem. Est autem iste lib. 22. cap. 21.

Plinim.

cap. 21. Aliud Adiantho miraculum: Etate vitet, brumâ non marcescit, aquas respuit, perfusum, mersumve sicco simile est, tanta dissociato deprehenditur, vnde & nomen à Græcis, aliâquin fructi topiario. Quidam Callitrichon vocant, alij Polytrichoo, vtrâque ab effectu, &c. Duo ejus genera, candidius, & nigrum brevisque. Id quod majus est Polytrichon, aliud Trichomanes vocant. Virique ramuli nigro colore nitent, folijs Filicis. Ex quibus interiora aspera ac fusca sunt: omnia autem contritijs pediculis densâ inter se aduerso: radix nulla: umbrosas petras, parietumque aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia, quod miremur, cum aquas non sentiat. Calculus è corpore mirè pellit, frangitque vtrique nigrum: quâ de causa porius, quàm quò in faxis uâsceretur, & à nostris Saxifragum appellatum, crediderim: bibitur è vino quantum tenui decerpere digitis, &c. Lib. 21. cap. 17. Adiantho æterna folia esse scribit.

Perperam autem Adianthi duo genera statuentis, minus Trichomanes nominati referunt: nam Trichomanes ab Adiantho differt. Et hoc testatur H. Lugd. talibus verbis: Plinium Theophrasti verba conuertere voluisse, sed ejus sensum haud assecutum fuisse, perspicuum est. Trichomanes enim alterum facit Adianthi genus, scilicet candidum. At Theophrastus cum de vtrâque Adianthi genere dixisset, de Trichomane, cui diuersa planta, eorundem verba fecit.

Montepelji Adiantho albo & nigro abundant. Quid autem intelligit Fernellius in suo syrupo per Adianthum simplex, melatet, inquit Saguiet, cum duo tantum genera Adianthi proprie dicta reperantur in officinis, nisi sit Polytrichum quod Filliculam vocat Gaza. Nos suspicamur Fernellium per Adianthum album, Rutam murariam intelligere, per nigrum, Polytrichum, per Adianthum simplex, legitimum.

Porro, vt dictum, nil aliud sonare videtur Adianthum quàm quoddam non madescens, neque aquam admittens, propter siccitatem se. superficiali, quæ aquæ contraria est, & eam solet repellere, quemadmodum, vt testatur Fracastorius lib. de Symp. & antip. iterum, in puluere & pennis, & alijs siccis contingit: in quibus non consistit aqua, sed aut elabatur, aut in guttulas rotundatur. Signum autem quod in Adiantho non consistat aqua propter siccitatem, id est, quod duabus existentibus Adianthi speciebus, albo, & nigro, nigrum quidem madescit, quoddam humidis superficiali sit, album autem non, quod siccioris. *Nicander* contra Adianthum haud dictum ait, quod folium perfusum, mersumque aqua, & *Draherus*, nunquam madescat, semperque immadidum permaneat: quasi verò enim longiore motâ in aqua submersum æquè aliæ herbe non irriteretur: sed quoddam imbris è cælo descendentis stillicidia folijs ejus non insideant.

Fucus tamen magis placet, ab interioribus pureorum parietibus, & fontium marginibus, quas coronat, dictum esse Adianthum, quoddam nimirum quasi sitiens illorum aquas, quas tamen odit & respuit, quærat.

Trichomanes à luxuria capillitij nomen habet, quod se faciat luxuriare capillos & subnasci. *Polytrichon*, autem quasi multicomum, quoddam pillorum multitudinem creet, còsque densos faciat, simulque eorum profuua expleat. *Callitrichon*, verò, quasi pulchricomum, quoddam crines ringat, crispet, pulchriorisque reddat. Nec aliâ ratione.

Tom. III.

tionem, *Capillus veneris* hæc herba dicta est, quàm à speciosis reddendis capillis: nec alio nomine veneris vox adjecta est, quàm quod hæc pulchricona pingatur. Quibusdam etiam *Ebenovirebon*, appellatur, præsertim nigrum genus [Trichomanes] quæ vox nihil aliud significat, quàm Ebeni capillum, id est, nigrum, & quali colore Ebenus est. Oborta quidem suspicio est ex corrupta voce illa Ebenovirebon, Latinis nomen factum esse, quod in communi vtu est, Capillus veocetis. Be sylaban, Græci, Ve pronunciant, facillisque potuit lapsus esse ab audito Ebenovirebon, in veocetis trichas, id est, capillum. Ab Hippocrate, teste Hermolao, dicitur, *Calliphylon*: sed est vhi & Calliphylon scribitur. Dicitur etiam *Saxifragum*: non tam quia nascitur in faxis, quàm quoddam calculos mirè frangit.

Sequuntur Adianthi, Polytrichis, Callitrichis, & Capilli veneris nomine donatæ plantæ. Verum Adianthum sive Capillus veneris, quod Adianthum album dicitur Syluius & Tagaultio, vocat Tragus Adianthum magnum & verum. Idem perhibet esse qui vulgare Capillum veneris (sic Rutam murariam vocat) contendit Adianthum album Theophrasti, alijs interim id negantibus, aliâque in locum ejus substituentibus. Trichomanes vulgò Polytrichum dictum, quidam existimant Adianthum nigrum; Syluius Adianthum alterum Dioscoridis, & origenum Theophrasti. Anglos pro Adiantho bene vultipare Trichomanes autor est Turnerus. Dodonæus econtra Plinium perperam Trichomanes inter Adianthi genera referre contendit, Trichomanesque ab Adiantho differre. *De bælenus autem nominatis posthac agemus.*

Filicidâ fontanâ C. Bauhini, sive Dryopteride candidâ Dodonzi, officinæ olim pro Adianto albo Plinij vti sunt. Vide caput de Adianto folio Filicis.

Sed & Dryopteridem nigram Dodonzi, sequenti Lobellium, Adianthum nigrum officinarum inscribimus. Adiantum etiam nigrum officinarum, quidam ex recentioribus Lonchitidem asperam esse volunt: Sed hoc negat Dodonæus.

Adianthum Syriacum Tabern. quid? Adianthum pulcherrimum Thalij non nominans, & tamen ex eo describitur. Adianthum aphyllum aureum quibusdam dicitur de Polytrichio Apulei quibusdam dicto. Siluam transmarinam Callitrichon Herbarij magno errore vocant, teste Tagaultio & Ruellio. Inter Adiantha recensentur præterea Adianthum Syriacum Tabernæmontani: & Adianthum pulcherrimum Thalij.

ADIANTVM SIVE CAPILLVS VENERIS.

Masco ruffoque cæspiti implexæ sunt capillares radicum fibræ nigre: caules, exeunt multi, renes, nigri, dodrantales aut etiam cubitales, in ramos stamineæ reuolutis diuisi, per quos tremulo filo apposa visuntur crebra, folia mollicella, renellâque, læuia: Coriandinis primitus erumpentibus similia, nec magnitudine multum cedentia, ferè triangularia, sectionibus per extremum rarioribus, alioribus cæsa. Folijs, Anisi Lobelio: incisa Apij modo odore velut Fungij, Cæsalp.

Syluius apud Messem de comp. med. libr. 1. vertit Capillum veneris, Adianthum album.

Siff z

Aequinoct. ca.

Descriptio

Adiantum hoc candidum & majus, Adiantum appellacione indicare Dioscoridem, author est Tagaultius, & Polytrichum proprie cognominari, atque hoc quidem esse verum Capillum veneris, qui in Gallia Narbonensi plurimum reperitur, circa puteorum interiores parietes & fontium margines: hinc raptarium fructum, vulgè Capillum veneris nominatum perperam vocat.

Ceterum in herb. pro Adiantum nigro describitur. In Dioscor. verò aut ejus textu. *εὐδία ἡρώα πτερίδι*, adjecta est.

Tagus quidem hoc pro Adiantum magno plagiis, sed non describit, ea è peregrinis terris aridam ad se delatum. Hoc verò cum Lobelio pro Adiantum verò Dioscoridis admittit, & H. Lugdunensis.

Compilator Tabern. [qui in Ic. Adiantum nigrum verum in Hist. Adiantum, i. nigrum, *Venus harr Weiblin*, inserit.] etiam suam ignorantiam in descriptione Adiantum demonstrat, dum ait folia folijs Rutæ esse plane similia, deinde dum addit suæ descriptioni, quod Tragus de Rutæ mutariæ duratione scripsit: nomina præterea confundit.

Cæsalpinus ad Capillum veneris vulgè appellatum, herbam r. sicem in puteorum & fontium parietibus, aliisque specibus, aqua frigida irrigatis, redere Adiantum Dioscorideum, ac Theophrasti genera duo, candidum & nigrum: Ab eo tamen rursus separat Adiantum nigrum Plinij.

Verus Avicennæ glossographus, referente Gesnero. Quod de succ. Adiantum siue Capillum veneris, Capillum potius vocat: nimirum quòd coliculosi r. setarum proferant.

Adiantum dicitur Matth. Fuchs. Dod. (cui Adiantum nigrum Theophrasti & Plinij.) Anguill. Lac. Turn. Lob. in Adu. Obs. pag. 471. (vbi & Callitricho Apulei.) & Icon. pag. 809. ac Castori. Adiantum Matth. ibi, H. Lugd. p. 1028. Adiantum Lugdunense, Camer. Capillus veneris verus, Germ.

C. Bauh. apud Matth. vocat Adiantum gallicum, & quoddam Monspelio Lugdunum adferatur, Lugdunense: in pio. (vbi Adiantum album & nigrum nihil distere scribit, nisi quòd nigro, cauliculi politiore nitore nigricent, foliaque saturatius vireant: alio minus) Adiantum siue Capillum veneris i. siue Adiantum folijs Coriandri. Hòcque variate perhibet magnitudine & foliorum castitie.

Porrò, herbæ à nobis pictæ & descriptæ etiam illa nomina adscribuntur, quæ præcedenti capite leguntur. Germani, *fravvenharr*, *lungfravven-*

harr, & *Venus harr*, appellant. Belg. *Vrouwenharr*, *Ende Venus harr*: Gall. *Cheneux de verus*: It. *Capel Veneris*: Hisp. *Collas trillo de pozo*: Angl. *Venus hayre*: Arab. *Berscegnascon*, seu *Bersausan*, *Culbare albir*, & *Silbare albir*.

In parietibus, locis petrosis, umbrosis, humidis, secus fontes & aquarum stillicidia exire, testatur Dodonæus: Italiz verò & Galliz notius esse, quàm Germaniz & Belgio: Virere quavis anni parte: nunquam tamen vel florem, vel semen facere. Adiantum verum Dioscoridis nullibi quàm Narbonensi tractui frequenter: saxis, & riguis umbrosisque petrosis, Veganio, sterilibus, Seuenæ finitimis, ac rupium, fontium, & puteorum labris vel asperginibus Monspelij, Nemausique: rarò alibi in Gallia, Germania, Belgio, & Anglia, aut nusquam provenit, quin in Italiz quidem locis multis, multùm videre meminit Lobelius. Quare ex suprà dictis locis Lugdunum, Luteriam, Aouetiam & in alia celebriora emporia aportatur, caròque à Seplassiis emittit.

Quantùm thoracis affectus, hepatis, renù neque juet, Dioscorides docet his verbis. Decoctum herbæ potum prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffulsi, & vinæ difficultati, calculus frangit: alium sicut serpentium morsibus auxiliò est: contra stomachi fluxiones in viò bibitum. Secundas ciet & menstrua: sanguinis rejections iohibet. Contra serpentium morsus cruda herba illinitur: alopecias densat, strumas discutit: furiores & manantia capitis vlcera ex luxuio emendat: de fluentes capillos continet cum ladano & myrtino, aut Subino, vel Hyssopo [sic enim vulgata habent exemplaria, nisi *ovisip* à *mai* *oculpa*, vt & Ruellius conuertit, sed in vetere rectius legitur, *ovisip* à *mai* *dicupa*, quod esse, susino aut ælypo.] vinòque. Decoctum ejus cum lixiuio & vino infusum idem præstat. Cothurnices & gallos pugnaciores facit, in cibos eorum additum. Scribit gratiã utilitatis percipit circa ouilia. *Eadem ferè de Adiantum siue scripsit Plinius*, tradens inter alta, Folia in vrina pueri impubis, trita quidem cum aphronitio, & illita ventri mulierum, ne rugulos fiat, præstat dici. Adiantum, inquit Galeus in caliditate lymmetrum est. Verùm deficiet, & extenuat, & digerit. Etenim caput ex alopecia glabrum capillis conuestit, & strumas & abscessus digerit, lapidellæque frangit epotum, & viscosorum crasso. Umque è pectore pulmonèque excretionibus non mediocriter cõfert, & ventris profluuiù silit: nõ tamè vllà manifestà caliditatè affert, sicut nec frigiditatè. Ve. ù potuerit ipsù quispia secùdù hanc oppositionem & temperiem in ordine medio.

Melius etiam Adiantum temperiem & vires iognes recenset, inter quas & vim purgatoriam ei tribuit, ei assentiente Saggiaro. Græci verò & Plinius nullam: ac cum autoritate ratio & experimentum fallum id esse comprobant.

Dioscorides etiam Adiantum vires & facultates multas refert, non modò differentes, sed & repugnantes: & ioret alias, sanguinis rejections ipsum cohibere ait: paulò verò antè, secundas ac menses ciet. Quæcùnque verò sanguinis rejections cohibent, ea etiam menses lupprimunt. Addit idè in hinc, Serit circa ouilia vilitatis pecorum gratiã: quæ autem vilitas ex eo, non ostendit. Iam & feri Adiantum nequit, cum semine careat: nec etiam commodè transferri. Apparet idcirco hoc loco multa aliòde traoslarata, hoc loco Dioscoridi

Locus & Tempus.

Vires & visus.

Adiantum nigrum Cordo. Ad magnum, Trago.

Ad nigrum verum, Tabern. Compilator notatur. Capillum veneris vulgè, Cæs.

Capillum porcinus

Synon. cævera.

Nomina linguarum.

Dioscoridi addita. Et fortassis, vt suspicatur Dodonæus, ex Cytisi historia accessere.

Scribit Ous, vt & hoc coronidis loco addamus, vppam vbi (enferit ex vuarum, quas appetit summopete, esu nimio noxam se incurrisse, decetpiã Adianto herba, quam officinã Capillũ veneris nuncupant, mederi sibi, ramulũ nque ejus herbã citumferẽem obambulare. Quibus itã que temulencia valetudinem concussit, ij abstinentiã ramulo se lastent : siquidem seipsum vincere, palmarum sic: Had. Junias Emb. 15.

ADIANTVM PVLCHERRIMVM.

Adiant pulcherrimi, quod Thalio Lugdunensi simile facit, folia in tergo lanugine densã, puluulentã ac penẽ rubente ex fuscã dine quadam, exornantur, quasi folia Ceterach seu Scolopendrij veri. Folia autem illa sunt in brachiis coliculis ex oigro rubentibus ac flexilibus, incisa, crenata, non itã latis aliquantulum particulis constantia vt in Lugdunensi, sed tenuioribus, oblongioribusque & mucronatis. Ipse aurbor hoc non reperit, sed in libro quodam chartã agglutinatum in pharmacopolio Northusiano natus fuit, allatum ex Harcinia à vetula quadam herbaria. Lectoram esto iudicium, an sic Adiantum nigrum officinarum, id quod vult C. Bauhinus. Vocat autem in pin. Adiantum siue Capillum veneris officinarum secundum, vel Adiantum folijs longioribus puluulentis pediculo nigro.

RVTÆ MVRARIÆ FORTE AFFINIS.
Adiantum album crispum alpinum
Schveenck.

E Radice pluribus tenuibus capillamentis impleta Coliculi plures, graciles, juncei, læues, in summo brachiati nascuntur, foliis Adianto albo [Rutã murali] similibus, magnis, virentibus, crassioribus, crispis, ac veluti punctis Ledi insignitis, absque flore & semine : aspectu jucunda plantula.

Rarissimum inuenitur : non nisi altissimorum montium petrosis erit. In *Rauschbengrundi*. Eiusdem cum Adianto facultatis.

RVTÆ MVRARIÆ.

CAP. VII.

Radice tenuissimis fibris nigricantibus capillata, vel, vt ait Tragus, radice vni ca nigra & capillata, subastringente, parietibus rimosas occupat, pedunculos promens multos, Trago quadraginta aut quinquaginta coliculos, sempalmates, tenues, iuxta radicem nigricantes, aut atiorabentes, reliqua parte

Tom. .III.

virentes, nõnihil in summo diuaticatos, ex quorum extremitatibus, rã lateribus *folia* oriuntur, Rutã, vel Adianti veri, sed multo minore, striata, rigidula, per ambitum crenata, supernã parte viciã, infertis puluisculo ruffo aut fusco aspersa, gustu nõnihil acerbo & subadringente, cũ tãnillo dulcedinis leuiuscula vestigio. Trago folijs est copiosis & quincuncialis ordine inuicem conjunctis, incisuris sicut instar teneri Coriandri diuisis, & quã tenã spectant, aureis punctulis Julio mense notatis : gustu cum Hemionitide factis cõuenit, nisi quodd in bis aulterior paulo & asperior deprehenditur. *Cato* cum Tragus, tum alij non pauci existimant Rutam muralem non florere, sed sterilem esse, vt Filices omnes, quod nobis persuadere non possumus : quinimõ, *florem & semen*, habere, ac semine tenuissimo ptopagari censemus : nec enim has plãtas in muris sine semine oriri credibile est. Nihil siquidem in calce, arena & lapidibus inuenitur, quod ad generandas ejusmodi plantas aptum sit.

Fuchs, Rœss, & Hier. Baunsch. diuersarum plantarum nomina confundunt, vocando, *Maurrauten*, græcè Adiantum, lat. Capillum veneris, Coriandrum putei, Capillum poicium, & Potlitrichum.

Sylu. de compos. med. lib. 1. Saluam vitam vulgõ dictam facit Adiantum quartum quattuordecimque curandis efficacem esse scribit. Rotam murariam, vulgõ Herbariorum Capillum veneris & Cinnamalem herbam nominat, inquit Tragus, etque ea Adiantum album, cuius meminere veteres, aut certe illius genus. Vide plura c. de Adianto veterum. Fuchs. Saxifragam inscribit, vocãque græcè *σαπιφραγον*, & *σαπιφραγον*, quodd calculos e corpore pellat sanguaque. Empertron verbõ, quoniam in axis proueniat.

Marthioli. deptingit nomine Patonychia etiam in com. cum mag. fig. lat. & ital. dicens : Non desunt qui sententiã meã de Patonychia repugnent, atqui eorum calumnias ridere soleo : poris iidem [Dodonæus] accessandi sunt, qui hanc plantam alterum Theophrasti Adiantum faciunt, nempe quod album ipse appellauit : siquidem is nullam inter nigrum & album interponit differentiam, nisi coloris in caule. Et quauquam non desunt [Lacuna & Castor] qui hanc plantam vnã inecum Patonychia faciunt, quam tamen sint qui reclamant, ne dissensio vterius pretrahatur, non Dioscoridis, sed meam Patonychia esse volo. Fuchsius pro Saxifragia Dioscoridis depinxit : verum quodd hæc consistet folio Rutã, illa verõ Epithymi, capillatolũque modo tenui, cui plene ejus sententiam comprobem, non habeo. *Hætenus Martiusolus*. Is autem iuxta Gaillard. opinionem, in hujus plantã ignorantia, duplici de causa verberibus credi dignus est, cum quod parierum Rutam, Adiantum candidum esse, tum quodd Adiantum candidum falsõ pro Patonychia exhibet. Mirum ipsum, erroris istius non potuisse admonere, Peplũ, quam proponit, figuram. Etenim si quis Peplum & parierum Rutam iuxta se collocaet, eandem inter eas stirpes similitudinem deprehender, qua inter Adiantum nigrum & Potulacam ceruicem.

Vulgõ Rutam murariam, aut Rotam muralem appellant : Germani, *Maurrauten*, *Steirrauten*, *lioguar*, & *Efelsfarn*. Belgæ, *steenwyer*. Galli, *Ruë de Muraille* & *Sanne vne*. Wall. *Ruë*. Hung. *Keu falsi Ruta*. Ruta quidem dicitur, ob quandã foliorum cum

Emblema de vupã & Adianto. ibi ramulo.

Descriptio.

Lacus.

C. Bauh.

Rœss. & Brunsch. notantur.

Adiantum quartum Sylu.

escrio.

cus.

es.

crio.

Ruta similitudinem : sunt qui Vitæ-salviam nuncupent : officinæ Belgij Capillum veneris nominant, ac pro legitimo multo vitæ sunt tempore.

Synonyma.

C. Bauh. pin. Ruta muraria : Capillus veneris Trigi : Saxifraga major & Brunfels. Ruta muraria Gesn. hort. & Germ. Adiantum candidum Cordi in Dioscor. & hist. Guil. & Thali : Adiantum album Lonic. Camer. Hort. Lof. & Tabern. Adiantum nigrum Gesn. hort. & Czfalp. Salvia vitæ Lob. in Adu. Obs. p. 472. & Ic. 311. & H. Lugd. p. 113.

Lonic. & Tabern.

Lomcerus duas habet figuras vnius Rutæ murariæ ex quibus duas facit plantas. Neutra autem est Capillus veneris. Quin & veri Adiantum nomina suo mote cum *Alauranten*, confundit.

Nasci testatur Dodonæus in patietibus ac muris vetustis [arborum truncis malè Marthiolus] juxta aquas, puteos, fontes, locis videlicet humectis, ac quæ sepius rigantur, rarò quæ à Sole illustrantur. Adè vitæ est, vt si quando hyberno frigore cæteratum capillarum vlla deficiat, aut vieta sit, illa iisdem inter cæteras locis faxeis lubens copiosè proueniat, non priùs emarcescens quàm noua in cæteris emergere foliola, quæ quotannis Aprilii mense appetente inter vetera prodire conspiciuntur, quæ iusto punctulis aureis donantur. Plantationem autem non admittit, sed sponte sua nari à cooperante è faxis nascitur, culturam refugiens.

Adiantum & Trichomanis vnicem supplet.

Rutæ murariæ, vbi Adiantum verum, vt & Trichomanes defunt, aut vetusta sunt, vtendum suadet C. Bauhinus. Malè Tragus frigidam & siccam statuit, si enim frigida & sicca esset, non præstaret quæ de ea jactat, tametsi nonnulli callidam & siccam statuant. Eam ad Tussim cæteris capillaribus præferrè Lobelius. Dodonæus verò Adiantum temperamento ac facultatibus haud multò ab similem censet : idè quæ prodesse dixit rusticioribus, difficilioribus respirantibus, latere doleoribus : crudorum pulmonii inhaerentium confectionem decoctam promouere : valere ad renum & vesicæ dolores : vrinam elementer cietci calculosque expellere & arenulas. Peculiariter autem præstare hanc compertum esse refert Marthiolus, ad puerorum enterocelas. Testatur enim nonnullos esse sanatos, hanstos taotùm hujusce plantæ puluere continuis quadraginta diebus, quibus manifestè collapsa intestina in serorum cernebantur.

TRICHOMANES VETERIBVS.

CAP. VIII.

Doscriptio.

Trichomanes Dioscorides nonnullo Adiantum appellare nouit, locisque iisdem [cum Adianto] nasci, Filici simile, at longè exilius : foliis tenuibus, ordine vtrique dispositis, Lenticulæ similibus, aduersis inter se, in virgulis iisdem tenuibus, splendentibus, nigricantibus, iisque acerbis. Idem memorat eadem quæ & Adiantum præstare posse credi. In nothis vocatur ab aliquibus Pterion, quasi Filicula, ab alijs Eupteron : à Romanis Capillaris & Piuula atque Filicula.

Contra Plinij & Summiæ vres.

Iam licèt Plinius à nonnullis acriter accusetur, quòd lib. 22. cap. 21. perperam Trichomanes inter Adianta genera retulerit : ij tamen non minus accusandi sunt, quòd Plinium Trichomanes

ab Adianto distinxisse, non perceperint. Trichomanes Adiantum simile est (iisdem locis nascitur quibus Adiantum, sed valdè paruum, Dioscor.) exilius modò, nigricansque, folijs Lenticulæ, Jentis, amaris, aduersis inter se. Decoctum ejus strangurias sanat in vno albo potum, additum Cuminò rustico. Succus cohibet capillos defluentes, aut si effluerint, separat. Alopeciâ quæ densat tritum & in oleo illitum. Sternuramenta quoque gustatu mouet. Et ita de Trichomane Plinius lib. 27. cap. 13.

Theophrastus lib. 7. cap. 13. refert ex quorundam opinione Trichomanes (Fidiculum Gaza reddit) vel ad distillationes vrinæ vnicè facere : caulem verò Adiantum (Capillo veneris, Gaza) nigro similem getete : folia admodum parua, densa, contrarijs inter se pediculis pendentia [aduersa, inter se condita, Gaza] radicem, illi nullam (minimam, Gaza) esse : loca amate vmbrosa.

Cæterùm ; ipsa Trichomanis appellatio, ab insar à quâdam in materiam & folia luxuriâ, in quæ se largissimè, ac velut furiosè effundit, ducta videtur Corozario. Vel, vt vult C. Bauhinus, dicitur Trichomanes à vi sua, quòd rara cute fluentem capillum expleat, & subnasci faciat : præter eorum Græci rarum vocant, & Trichomanis capillum : hoc Latinis Capillaris dicitur : Officinis Polytichum, quòd nomen, secundum veteres, Adiantum est.

TRICHOMANES, SIVE POLYTICHUM.

Trichomanes capillaris, nigricansque radice, & conferta nititur : foliola habet ad costam pedalem, nonnunquam breuiorem, vt digitalem Tragorum, tenuem, teretem, rigidiusculam, fragilem, neruulo albo factam, atterabentem, splendentemque adnexa, plurima, impari folio extremam alam claudente, parua, semuncia-

lia, in ambitu nunc crenata, nunc nullis crenis conspicua, interdum crispata, supernè virentia, infernè ruffo puluice aspersa : Lob. Astragalus, Tribulive terrestris æmula : Trago, rotunda, Lenticulæ palustris consimilia, vt rudimentum pennæ satis exprimat : sapore mixto adstringente, subdanci, subamaro : Trago, gustu cum Hemio nitide [quæ nobis Phyllitis] satis conuenit, nisi quod in hoc austerior paulò & asperior reperitur.

Tagault. purg. lib. 2. cap. 19. contendit Polytichon hoc officinarum, Trichomanes esse Dioscoridis, i. e. [vt ripe explicat] Adiantum nigrum, in vetustis

Theoph.

Eymon. Trichomanis B.

Defcriptio.

Tagault.

lappis.

in vetustis parietibus & inter saxa frequentissimum. Sed Theophrasti clarissime apparet Adiantum nigrum in Trichomane esse diuersum.

A Compilatore Tabernamontani non distinguitur à cæteris Adiantis Adiantum mas, seu *uuen* oder *Venus haermaniana*, vsque adeò stirpium ignarus est: Icon tantum proponitur.

Trichomanes sive Polytrichum officinarum, inquit in pin. C. Bauhins, magnitudine variat: & hinc duæ figuræ apud Tab. Trichominis maris, & Trichomanis maris maioris, Trich. maris Gerardi.

Trichomanes Trago, Matth. Fusch. Arg. Dod. (cui & Callitrichum Apulei) Cordo hist. Get. hor. Totn. Lic. Lob. in Adu. Casti. H. Lugd. p. 131. & Camer. Trichomanes Dioscoridis Lob. Obs. p. 471. & Icon. p. 89. Trichomanes nigrum, communiter Saxifraga rubra, Thalia, Adiantum rubrum, Lonic. nigrum, Bander. Ph. lib. sect. 1. Polytrichum vulgè, Trichomanes Diosc. & Theophrasti, Cæs. Saxifraga minor vel rubra Braunfelsio.

Ex antiquis emergit muris, sed plerumque in umbratis & humidis locis, interdum etiam arenosis & sabulosis saxis, aliquando etiam specibus, vt plurimum autem tenebrosis & humidioribus à Trago reperta dicitur. Cordus nasci referre copiose in umbratis roscidisque petris, quã vis neque caulem, neque florem, neque semen producere contendat, sed puluisculo folijs à tergo in heretore se propagare dicat, inlat altatum Filicis specierum: magno addit ejus esse in Hircynia continentum: Lobelius assignat vbiq; Belgicæ & Angliæ partibus glorioseque opacis vijs vberissimum. Subdit Dodonæus etiam juxta fontes & riuulos locis humidis nonnunquam exire. Diuturnum ac vnaqueque esse: Hæc in injuria non effrondi: sterile esse, vt Adiantum & reliquas umnes Filices, cujus speciem esse tradit.

Tragus Rotam murariam & Trichomanes contrarias facultates obtinere prodit, adstringendi, digerendi ac educendi: temperatam frigidam & siccam. Binæ hæc herbe simul, vel si gulæ vino aut hyssopelute decoctæ, per aliquot ex ordine dies potæ, obstructions reuocis solunt, morbum tegium expellant, pulmonis vitio expurgant, spirandi difficultati profunt, melancholiam per vnaam ducunt, tumores lenis duos emolliunt, calculos trahunt, nec non venenum haustum: mulie ubique menses expellunt. Rursus prædicta decoctis, pulueres herbe vtriusque, necnon ex ipsis confecta elegnata, syrups, aqua densique destillata, qua suis alio fluxiones, inflammationesque iocinoris refrigerant. In lixiuo decoctæ, si ex illo caput abluatur, dentes capillos continent, scibus serpentum medentur, aliorumque venenatorum, animalium morsibus. Pastores quidam Trichomane, in medendis porcorum affectionibus vtuntur, singulati experimento. Sed periti dijudicent, an herbe adstringentes frigidæ & siccæ possint ea præstare, quæ hic prædicantur de Trichomane & Ruta muraria.

Trichomanes minus album.

Quod album Trichomanes vocamus vulgari simile est, mollius ramen siue tenerius, & albidius: foliola nonnihil sinuata videntur: inferiã parte pediculi nonnihil nigricant: radices capillares.

Tom. III.

C. Bauh. pin. Trichomanes 1. siue minus & tenerius: Thal. Trichomanes candidum: Tabern. Synon. Trichomanes minor mas. In Heluetiæ monte propè *W. sen* copiosum in rupibus nascitur, nec non in monte Binguindia propè *Meche*.

TRICHOMAMES RAMOSVM.

Aperto Turnero acceptus Trichomanes ramosus anno 1571. in duos ramos, costata siue curuo diuisum: in cæteris an à vulgari differat, nos later.

Pugitur à Tabern. in hist. & Icon. sub titulo Trichomanis femina, videri dicitur *veriblin*, item, Trichomanis minoris femina, *quem videri dicitur veriblin*. Compilator non describit, nec vllam tradidit figuram à cæteris Trichomanis generibus. Nolstrum an sit majus vel minus afferere non possumus.

Casp. Bauh. in pin. vocat Trichomanes 1. siue ramosum majus & minus: Trichomanes feminam, Gerardi.

FILIX SAXATILIS TRAGI.

Innumetis capillaribus nigricantibus cirrhis radicitur, nec minorem numerum colliculorum profert, palmam altioris, capillaceæ quoque teouitatis, qui circa summum in æthere portuonculas paulo latiores, & ferrugineo puluisculo, Filicum aut Asplenitum, resperlas fluuatur. Filix tertia seu saxatilis Tragi.

Filix petraea, Lonic. Filix saxatilis Tragi, H. Lugd. p. 127. Filix saxatilis 5. siue cornuta, C. Bauh. pin. Holostium alterum, Lobel. io Adu. & Ic. part. 2. pag. 47. vbi & Filix saxea Tragi. Holostium petraeum, Taberno. & Gerardo. Adiantum *απόρυστον*, seu furcatum passim in montibus arboribus Hircyniæ Saxoouhurgicæ, Thalia. Tragus è saxis quibusdam prodire vidit in 3

celo, *Ernfz. vveiler* propè Bipontium sito: deinde & in silua Biditensi non procul à *vvalghorn*. Inueni ego mense Septembri in monte Rang, juxta Than, inter saxa.

Vites. Saxatilem Filicem ejusdem cum Capillo venis temperamenti esse, & pro eo vsurpari potest, auctor est Tragus.

PHYLLITIS VETERIBVS

CAP. IX.

Descriptio.

Dioscoridi fert *folia* Phyllitis Rumici [*Λαρδύος*] similia, sed oblongiora, & magis virentia (quidam ἐνθαλίς, ἑρπῆς) ena, septenāve, recta [ἐρπῆς, vet. delet.] quæque parte anteriore læuia cernuntur, posteriore verò renues quasi vermiculos annexos ostendunt. Nascitur in vmbrosis locis ac vitidarijs, gustu acerbo. Neque verò *caules*, neque *semen*, neque *flores* protert. Folia in vino pota serpentium moribus aduersantur. Quatridupedibus itidem per os infra auxilio sunt. Bibuntur & ad dysenteriam, & diarrhœam.

Sunt qui Phyllin vocent, alij Acaulon, quasi caule carentem, alij Lapathum agron, hoc est Rumicem siluestrem.

Phyllitidis Plinius mentionem non fecit. Galenus acerbo qualitatis esse ait, quare non absque ratione alui pro fluxua & dysenterias pota fuit.

Græcis *ουλίτις*, quasi foliosam dicas, eum nihil nisi foliosus calpes appareat: Latini quoque græcum asserunt nomen: officinis lingua ceruina dicitur, inquit Casp. Bauh. qui Phyllitide Theophrasti *ουλίτις* πικρῆν, quam Gaza Linguam ceruinam vocit, inspicatur.

PHYLLITIS SIVE LINGVA CERVINA vulgi.

Descriptio.

Caulis vidualis, ex capillaribus radicibus nigricantibus, numerosis, Trago: Cordo, masculæ Filici [id est, vulgari] similibus, implicitis foliorum vestigijs consistentibus, fibratis, foris nigricantibus, intus autem in pallido viridibus, *folia* fudit oblonga senu, octona, vel dena, inquit Lobel. dodrantalia aut pedalia, duarum vnciarum plerumque latitudine, Cordo acuto Rumici similia Trago & Cæsalp. spleni, vel ligæ exerte instar, imâ parte salcæ Lunæ modo corniculata, læro virore splendens superiù, inferiù verò obliquis puluerulentis areolis, seu lumbriticis, rufficis: Cordo fluvis aut rubentibus, Trago subluteis, virgata: sapore subacerbo: odore, Dod. graueolente, *caule*, *flore*, *semine*que destituitur. Cordo etiam neque caulem, neque florem, neque semen fert, è vermiculis tamen foliorum in puluerem resolu-

tis & spatulis nascitur: saporem habet tota herba adstringentem, cum tenuitate aliqua. Quid de præsertim planta sentendum, tandem inuestigandum. Magna apud rei herbariæ scriptores, Mandardum præsertim & Leoniceum: Ruellium & Fuchium [qui Linguam ceruinam vulgò vocatam Hemonitum esse contendunt] Item Matthiolum, Cordum, ac Turnerum: Dodonæum, Marantham, & Lobelium [qui Phyllitum pro Lingua ceruina admittunt] controuersia viget, quam nostris hæc scriptis breuitati studentis nequaquam inferere possumus.

C. Bauh. pin. Phyllitis i. siue Lingua ceruina officinarum: Lingua ceruina Eric. Cordo, Lonice. & Cæsalp. Phyllitis siue Lingua ceruina, Tab. emacul. Phyllitis vulgaris, Camer. & Clus. hist. Phyllitis Matth. Dod. Ang. Lac. Turn. Cordo, Gesl. horr. Lobel. Obs. p. 468. & 469. Ic. p. 265. H. Lugd. p. 1219. & Thaliol. Hemonitis Leoni c. Mandardo. Ruell. & Fuchio: Scolopendrium, Brunfels. Scolopendria vulgaris, Trago. Est & latifolia, recte Camerario: sæpe etiam in fontibus exigua reperitur, C. Bauh.

Græcè *ουλίτις* dicitur: Latini nomen seruant: officinæ Linguam ceruinam appellant. Germani *hirschen Zung* & *hirschen Zung* aut *hirsch Zung*: Belgæ *herfonge* & *steenherfonge*: Galli, *Langue de cerf*: Hisp. *Lengua ceruina*: Angli *hartes tongue*.

Cordus prodidit vitere tota Hieme, & ab ipsidem radicibus nona folia singulis annis proferre, prioribus numerosiora: proeunt vmbrosis & saxosis montibus: solum anate pingue, non tamen ex ipsa terra immediatè nasci, sed ex muscolapis & præsertim calcariis tegere. Nullo ex semine, vt ait Tragus sed spore sua in vmbrosis & vliginosis montibus, vallibusque, nec non quibusdam fontibus & humectis muris nascitur, præsertim verò in montanis Heluetiæ, & silua *Vedervu*, diu vocata, è regione Mosellæ, & in ijs montibus qui ad Comitatum Valeniæ pertingunt. Hodie passim in hortis plantati contueunt. Folia appetente M:io prodeunt. Virer quouis anni tempore, haud aliter quàm Polypodium. Teste Lobellio vniuersa occidua Angliæ ferat Phyllitide. Nulla prouincia est Clusio peragrarâ, præsertim quæ montosa sit, in qua Phyllitidem non obseruatur vel vmbrosis locis nascentem, vel in ipsis puteis inter lapidum siue laterum commissuras. Cæsalpinus addit orti in vmbrosis lapidibus & iuxta vetera sepulchra.

Idem celebrem facit ad lienem extenuandum decoctam in aceto, vel aqua destillata, in potu. Plura ex veteribus antè dicta sunt.

PHYLLITIDIS SPECIES SIVE HEMONITIS Lobelio.

IN Anglia occidua, ad ripes antrosalque cautes D. Vincentij vno miliari ab vrbe peramœna Bristoia vberimè luxuriantem hanc, facie Linguæ cernine, plâtâ inuenit Lob. sed ternis quaternis (ve *foliis*, minoribus multo: vix enim quàm maxima tres digitos longitudine excedunt: minimè crassa aut rigida, sed mollicella, quasi Adianti veri, inter quod & alias plâtas capillares, alioquin lætas & benè adultas ita exilis nascitur: nec vllis à tergo lituris asperata, ad mucronem lateribus utrinque ad medium sinuaris & reductis: basi latiore lunata: segmento quasi utrinque interiori recuruo. Londinum in hortis plantandes cæspites misit auctor, sed parum diu superstites fuerunt:

fuerunt : aded
nānque tenui-
bus cirrhis radis-
cis & foliis deli-
catis in iuriā
opportuna est,
vt vix se attri-
bare citra lace-
rationem patia-
tur: gustu tamen
neutrūquam à
Lingua ceruina
alio est. Hāc nō
nulli Flātri pu-
tāt esse aliam
speciem à Phyl-
litide, nec tamē
esse illam, quam
deplnxit Mar-
thiol. In Obs. p.
469. idem Lo-
bel. hęc subdit.

Hemionitis Anglica mihi icone & oratione ex-
hibita, Mechliniē à D. Biacione & Georgio Rye,
studiosē in siccillis diu propter raritatem & ten-
eritatem enutrita, tandem admirabili sui meta-
morphosi & trāsmutatione, in Phyllitidem abiit.
Quod facit, vt faciliē credam Phyllitidem & He-
mionitidem easdem & congenetas esse, & cultu
subire huiusmodi mutationes, nec magis differte,
quā agreste Cichorium à satiuo: neque facultates,
quas vtriq; tribuit Dioscorides, restagantur.
Attamen longitudo foliorum huius Hemioniti-
dis, quam Roma transmissam in siccilli Mechliniē
alebāt D. de Bracion, vix vncialis & sesquiun-
cialis erat, fortē transplantatione, in iuriā aded
obnoxia fuit, & velut semianimis, ac multū im-
becilla. Pingitur in Ic. pag. 806. hoc titulo. He-
mionitis siue sterilis.

Dodonęus quoque testatur Hemionitidem ex
Britanniā vmbrosis delatam tenellam quandoq;
in Belgium, posteaquam adoleuisset, Phyllitidem
angustis & oblongis foliis, & mulari repertam esse:
foliisque angulos inferiores, paulō prominentio-
res, nonnihil discriminis ostendere. Idem se ob-
seruasse testatur & Clusius.

PHYLLITIS POLYSCHIDES.

Agens Phyl-
litidis genus. so-
lā foliorum. for-
mā à vulgari
Phyllitide dif-
fert, alioqui reli-
quis nō is ei per-
similis: prodeunt
verō ipsi ex radi-
ce multis fibris ni-
gris & veluti ca-
pillamentis præ-
dita, sēna, aut se-
ptena filia palmar-
is longitudinis,
eiusdem cum vul-
gari foliis læuo-
ris & vitiditatis
interna parte: ac
externā, nullis aut
rarissimis tranf-

uersis lineis insignita; extrema verò parte mul-
tipliciter dissecta, inquit Clusius, qui Phylli-
tidem laciniato folio inscribit.

Dodonęi fert opinio Phyllitidem per ætatem
quandoque solum in partes veluti laciniās quas-
dam sunders, ita vt ex vno folio alia exite ac pro-
gigni videantur. Et hanc Phyllitidis varietatem
Phyllitidis laciniā: titulo piugit. Lob. Obs. p.
469. dicitur Phyllitis multi fido folio, cui in I. c.
p. 805. incuria Typographi falsus titulus apposi-
tus, nempe Phyllitidis, siue Lingvæ ceruinæ offi-
cuiatum. Tabern. Phyllitis folijs laciniatis.

C. Bauh. pin. Phyllitis 2. siue Lingua ceruina
multifido folio: Phyllitis laciniata Clusij, H. Lu-
gdun. pagina 129. Phyllitis multifida, Gerardo:
Phyllitis, Cast. mucronata, Camer. In Sommerfeti
Anglicis cauitibus frequenter oriri refert Lobel-
lius, in Cantabris verò Clusius, sed taram.

Cæterā
Synon.

PHYLLITIS CRISPA.

Phyllitidem
crispā nulli-
bividiā, quā
Basilę in orto
Io. Heitzmāni,
Pharmacopœi,
amici nostri ve-
teris, ann. 1608.
mensē Octo-
bri, angustiori
folio quam in
vulgari, in cir-
cuiu toto val-
dē crispā: sapore
eodē cū vulga-
ri. Quod dole-
mus, neglecti-
mus tunc viri-
tē plāā accura-
tius delineare.

Locus

Descript.

HEMIONITIS VETERIBVS.

C A P. X.

Hemionitis seu σπληνίου Gæcis, Latinis similiter
Hemionitis, quasi mulariam dicas & Splen-
nium vocatur, quōd eius folia sicut & Phyllitidis,
& edicorum splenia, nimirum oblongas plagulas,
formā imitantur: quid si potius ab eorum vtu,
quōd spleni medeantur: siquidem ex aceto pota-
liem abstulant, Dioscoride aurore, cui solum
emittit simile Dracunculi, curuatae in cornu Lu-
næ modo sinuatum: radices subiacent mul. & eæ-
que tenues: sed neque caulem, neque semen, neque
flore[m] profert: in saxosis nascitur, adstringente sa-
pore prædita: ex aceto, &c. Suspiciatur Dodo-
næus ex asplenij facultatibus hęc esse trans-
lata.

Hemionij Theophrasto lib. 9. cap. 19. Mulam Ga-
za vertit, quā folio Lingvæ ceruinæ constare,
& radice numerosā & tenui esse, asserit. Hemio-
nium autem Theophrasto Asplenium esse, testa-
tur Dodonęus.

Galenus lib. 9. cap. 11. de comp. med. sec. loc. vbi
ea pharmaca ab Andromacho conscripta recēser,
quæ epota splenericis opem ferunt, Hemioniti-
dem ab aliquibus ex antiquis Asplenium, ab alijs

Hemionij
quid Splenij

Diosci.

Hemionij
quid Theo-
ph.

Galenj

Scolopendrium appellatam esse prodidit.

Si Matth. fides haud deroganda, inter Hemionium & Asplenium Plinio nulla intercedit differentia: qua de re consule caput de Aspleno. Creditur nos jam dudum cum Hermolao & Ruelio. Teuctrium & Hemionitum, vnam tantum Plinio plantam esse deprauatis ejus exemplaribus id insinuantibus li. 25. ca. 5. vbi pro Hemionion, legendum Hemion.

HEMIONITIS.

Descri-
ptio.

Hemionitidis folium elegans muneris nobis dedit Cl. D. Zvvingerus amicus noster, Româ delatum, cujus longitudo quatuor vnciarum latitudo diametri ab vno ad alterum appendicem ferè equalis, figurâ quodammodo ad sagittam accedente: ipsum quippe folium in pyramidem fastigiatum, circa ima vtrinque appendicem insignem habet, vt apparet ex icone.

Sinus circa pediculum quales ferè Aristolochiæ rotundæ, quem folij prærensio quædam in angustâ porte & a comitatur. Ipse *pediculus* an integer nescimus, videtur duarum vnciarum esse, costam insignem per folij mediam longitudinè emittens à qua ab imo statim ad ambitum quæquaversum, ipsæ etiam apophyses diriguntur. Parte aduersâ in ambitum, emicentia vermiculata emioens, quales in Phyllitide cernuntur, sed magis lutescentem spectantes: facies opposita glabra.

noni-
Matth.

Non modò olim Matthiolus compertum habebat veram Hemionitum, quæ è Dioscoridis historia nihil prorsus distat, Romæ nasci in quibusdam rudibus, ædificiorumque iuinis prope magnam Amphitheatrum: sed ipse quoque eam accepit ab Anguillata, qui Hemionitis plantam, cujus picturam dedit ille, ad se Patavio misit.

Eam nonnullis rupibus, saxorum interuentis, prouenire scribit Lobelius, loco autem antè à Matth. notato minime: folia breuiora multò, ad basim latiora & falcata habere, inquit, conipexi, quotum aliqua palmum vix superabant, nonnulla verò sesquipalmum longitudine æquabant.

Synon.

Clas Hemionitum veram inscribit, quandam præterea tradens & describens quæ ipsi Hemionitis peregrina nuncupatur. Lobelio verò Hemionitis varietas. H. Lugd. pag. 1217. Hemionitidem Matthioli Hemionitum i. siue vulgarem. C. Bauh. pin. Hemionitum, Anguill. Gesn. hort. Lac. & Lonnic. vocant.

Hemionitidem qualem pingit Matthiolus vidimus apud Gesnerum. Folium Româ delatum bis communicauit D. Iac. Zvvingerus, quod expressimus in tabella iconis Matthioliuz.

LICHEN VETERIBVS.

Lichen [*λεχηλω*] qui petris innascitur, & ab aliquibus *Bryon* [*βρυον*] appellatur. Dioscoridæ ceu muscus est rosicidis petris inhaerens. Is impostus sanguinis eruptiones sistit, inflammationes lenit, ac impetigini medetur. Iuuat & arquatos cum melle illitus: cæterum de fluxionibus oris ac linguæ succutit.

Descri-
ptio.

Sunt qui dicunt Lichen Plinio duplex esse: nos autem contrâ existimamus ipsum eandem plantam bis describere, prout inuenit in diuersis autoribus traditam: & quidem postremum ejus genus desumptum esse ex eodem authore, ex quo Dioscorides habuit.

Plinio an
duplex
Lichen.

Lichen qui in petris nascitur, esse quidem velut muscum quendam, sed plantarum generis rectè dici posse, vel ipse Galenus 7. simpl. testatur: ita verò nominata suscipitur, quòd lichenos, id est impetigines ceter.

Galeno
planta pe-
trids quæ
Muscus.

Hermolaus in Dioscor. coroll. 665. Plinium imitatur, eo tamen non citato, duas tradit Lichenas. Quæ autem prima sit, non ostendit: an porò per secundam, siue Ficatellam Apulorum intelligat Lichenem herbam, quæ Hepatica fontana cognominatur, dubitamus. Si tamen, quod suscipimus, eam intelligit, non bene separat à Lichene Dioscoridæ, quem simpliciter muscum dicit.

Hermol.
taxatur.

In Lichenis remediis, inquit Cornarius, quem nos impetiginem dicimus, Plinius duos Lichenis herbe geneta prodit: sed Dioscorides posterius solum genus nouit, de quo etiam Galenus verba fecit. Hic Lichen officinis notus est Hepaticæ nomine. Vnde & Germani *Leberkrans* vocant.

LICHEN SIVE HEPATICA fontana.

ASperginolis saxis adhaerescit, folijs ceu ligulis multiformibus, squammarum incumbentibus, perplexo textu constans, lacinijs Lob. laetucinis sinuatis, Quercûve tenentæ aut portids marinæ similitudine: sunt ea porò folia pinguis, crassave, superius hilarivore vitentia, infectiùs diluorahibitatum capillarum infim

Descri-
ptio.

nitis cinninnis, lanæ similibus (quos saxorum commissuris insigit) subtus demissis: vetustate tandem *pediculos* erigit vnciales & sescunciales, tenues, glabros, quorum vusquisque *florem* stellularum herbacei coloris [Lobelio dicuntur candidi] sustinet, qui exprimit paruum galicum (suis radiis deorsum nutantibus, qui satis commodè expressus in nostra figura Guariniiana. Ex folijs (quæ

quæ saporis sunt aliquatenus aromatici & amaricantis ac nonnihil mordicantis Jeminent uterum parti veluti *umbilici*, quales exprimentur apud Lobelium.

An Hermolao Lichen & Lechen, Apulis Iecoraria & Ficatella cognominata: de qua antè egimus.

Plateario dicitur Hepatica, quia præcipuè hepati confert: herba in aquis, & præcipuè in lapidosi locis nascens, minuta habens folia, terræ & lapidibus adherentia, quæ quidem quantum maiora habet, tanto melior est.

Brunfels. tom. 1. rhaps. 24. huius plantæ, iconem vocans eam græcè *λεχη*, Lat. Hepaticam, Hepatariam, & Iecorariam: germ. *Leberkraut*: Serapionis Hazozalfacher: Hieron. Herbarij Hepaticam primam.

Lichen Græcis nominata, hæc, quam Medici quidam, neseio, inquit Leonice, de morbo gall. quâ ducti ratione, vel vsu, Hepaticam vocitant, neque enim apud celeberrimorum auctorem, vel Græcum, vel Arabem legitur Lichenem herbam, hepati vtilem esse.

Inscribitur à Trago, Iecoraria seu Hepatica fontana *Bryum leberkraut*, *λεχη* *πνευματική*, seu aquaticus, dicente: si vires huius herbae spectes, fortassis Hepatica appellari poterit: Sin autem veterum scripta consideres, nihil aliud est, quam serpens herba, quæ à Dioscor. de *λεχη* appellatur. Matthiolo est Lichen Dioscoridis. Dodonæo Musci species est quam officinæ Hepaticam vocant. Ferdin Imper. Epatica, Muscus aut Lichen.

Ceterum, quam Græci *λεχη* appellarunt, quod lichenas serpentes morbigenis, imposita sistat & sanet, Latinis item Lichen dicitur: Arab. *Azez alsachez*: Ital. *Lichene*: Otic. *Hepatica*: German. *Steinleberkraut*, & *Brunleberkraut*: Hisp. *Hepatica*, & *Figadella*: Gall. *Hepatique*, & *Porcorau*.

Lob. in Ic p. 246. tomo 2. itémque Obs. p. 646. sub hoc titulo, Lichen, Hepatica, tres icones ponit, sed non demonstrat in quibus differant.

Compilerator quoque Tabern. in ic. & hist. easdem tres icones habet, quas Lobelius, nec tamen ipse indicat differantiam. Sed & Compilerator H. Lugd. eisdem proponit p. 1084. nec tamen eas distinguit.

C. Bauh pin. Muscus saxatilis i. siue Lichen petraeus latifolius, vel Hepatica fontana: Hepatica, Brunf. Lonic. prima, Tabern. Lichen, Matthioli. Fusch. Anguill. Dod. vt Cordo in Diosc. Lac Turn. Cast. Lugd. Casf. & Thalia: Lichen i. Lob. petraea, Cerardo. Item, Muscus saxatilis 2. siue Lichen petraeus stellatus: Lichen 1. Lob. & Lugd. Hepatica 1. Tab. & Cerardi. *Ac demum* Muscus saxatilis 3. siue Lichen petraeus umbellatus: Lichen tertius, Lob. & Lugd. Hepatica rertia, Tabern. *Cass. Bauh.* apud Matthiolum Lichenis vnam tantum speciem commemorat.

Lichenem, Solis estui inimicum, vmbrosis simulque humidis locis gaudere, ideoque in fontibus profundioribus ac frigidioribus, nec non rotulentis petris duntaxat nasci perhibet Tragus. Dodonæus tamen non solum vmbrosis, humidis, lapidibusque stratis viis, sed & alijs semitis, quò Solis radij rarius perueniunt, & quas nullus viator frequentat, crebrò reperiri ait. Maio ac Junio mense capitula sellata proferre, & simul alia sæpenumero foliola prioribus addere. Lobelius verò scribit mense Junio & Iulio proferre.

Tom. III.

Vim habet, auctore Galeno, extergendi, simulque moderatè refrigerandi, & iuxta ambas siccandi: & sanè extergendi vim habet de petra, refrigerandi verò ab aquositate. Nam in humidis & roscidis petris nascitur. Quod verò eiusmodi substantiis componitur, inflammatio nem arcere nihil mirum est. An verò sanguinis eruptiones sistat, velut Dioscorides ait, non habet quod pronuntiet Caleus. *Ego non* auisim dicere absterisionem Lichenis esse à petris.

Qualem enim succum abstergentem sugere potest Lichen ex petris ita sicca? abstergere tamè non ideo considerate sapore. Nec simpliciter frigidam auisim facere, sed malim calidam primo gradu & humidam dicere. Iterum illi curare, vt volunt Dioscorides & Plinius, cedere vix possumus: fluxionibus tamen posse vtilem esse facile concesserimus, quamvis Cornarius eam lectio nem non probet. Hepatica fontana, inquit Tragus, frigida & humida est: potest vtrinque adhiberi commode: vino decocta, aut præter decoctionem è vino pota vitii pulmonis iocinorifque moderetur, inflammationes sedat, fluxiones capitis cohibet. Ad multas præterea calidas affectiones efficacior est, quam vulgò existimetur, etiam extrinsecus imposita. Tragea ex ea siccata confecta, saccharo, aliisque aromaticis & speciebus admixtis, iisdem succurrit vitiiis. Lonicus de viribus eadem tradit. Dodonæo frigida & sicca ac aliquantulum adstringens temperamento est. Aduersus ioci nosis inflammationes, calores, febres acutas & tertianas ex bile ortas efficac habetur. Secundum Platearium valet contra oppilationem hepatis & splenis ex calida materia. Quare omnibus syrups contra dictam opilationem, & hepatis calefactionem indidetur: soluit enim istericiam. Contra calida apostematata superponitur tria in principio: operatur enim repercussionem materiæ insipientis.

LICHEN ARBOREVS SIVE PVLMONARIA ARBOREA.

Pulmonaria Licheni siue Hepaticæ fontanæ similis squammato *filiorum* incubitu, inefabililacinarum varietione, quæ quâ matris suæ hærent, albicant, altera verò parte virent, rugosa, lacunis, eminentiisque inæqualia, sapore amaricante non sine adstrictione.

Hanc sic tradit Tragus: Herba, quæ vulgò Pulmonaria dicitur in muscosis Quercubus & Fagis prouenit, nonnunquam etiam in muscosis petris, & vmbrosis syluis, Iecorariæ seu Hepaticæ fontanæ consimilis, sed maior per omnia. *Folia* habet rugosa, inuicem incumbentia, viridia, lentiora & sicciora prædictæ, eâ quâ arboribus adhærescit parte albida, lanuginosa, similiterque aspera & lenta, instar corij. Et hæc Germanis *lungenkraut* nuncupatur, potestque Lichen siluestris & arboreus, *quaddel lungenkraut* vocitari. Tragus in hist. germ. turpiter hallucinatus credidit Plinium hæc ad imperigines commendasse.

Vt veteribus Græcis & Latinis nominata fuerit hæc herba, Fuschio scire non licuit. Suspicatus autem fuit Pulmonariæ nomine donatam esse, propter folia veluti pûctis aut punctulis quibusdam notata, atque hoc signo aliquam pulmonis humani formam referentia. Pulmonariam præterea dictam esse conicit, quod pulmonum vitiiis, exulcerationibus potissimum eorundem, præfens remedium sit.

Tabern. icon. & hist. Pulmonaria, *großbaum*.

Tert 2

Defectio.

Defectio. Tragea.

Vet. igno.

An Hermol. Lichen Ficatella Apulorum. Hepatica Platear.

Lichen Brunfels.

Lichen Græc. Leonice.

Nomina Græc. sum.

Lob. in Ic.

C. Bauh. pin.

Lob. in Ic.

flechten, lungenkraut: Eid. ic. & hist. Lichen arboreum, flein baumflechten. Imperat. Pulmonaria & Muscus arboreus.

Syn. C. B.

C. Bauh. pin. Muscus arboreus 7. siue pulmonarius: Pulmonaria, Trago. Matth. Fuchs. Dodon. vt Gesn. hort. Lac. Lon. & Tabern. Pulmonaria 1. Cast. tertia, Clus. pann. Pulmonaria fungosa, H. Lugd. vulgaris, Thal. Pulmonaria Lichenis quoddam genus, Cæsalp. Hepatica terrestris, Ger. icon. Muscus pulmonarius, siue Pulmonaria officinarum, Lob. Obs. p. 47. Ic. tom. 2. p. 248.

Varietas.

Variat laciniis latioribus & angustioribus: & hæc Lichen arboreum, Tab. & Ger. dicitur, arboribusque, præsertim Quercui, Sorbo aucupariæ, & aliis adnascitur: petris quoque, sed hoc candidius est.

An Muscus 1. C. B. 2. Dod. gal.

Dod. gall. quoque fortassis exprimit iconem Lichenis arborei Tabern. sub Musci sc. titulo, de quo scribit, Primum Musci genus crescit supra arbores, quod propriè dicitur Muscus, qui constat pluribus foliolis albis, laciniatis, & profundè sectis, inter se complicatis, sine radice, flore, & semine. Secundum Musci genus crescit circa arbores, dicitur *Herbe aux poulmons*, i. e. Pulmonaria, Hepaticæ aliquo modo similis. Germ. *lungenkraut*: Belg. *lungenkraut*: Angl. *lungwort*: Boh. *Pleniik*.

Nomina linguarum.

Locus.

Annosis rimosisque caudicum Quercus, Fagi, aliarumque corticibus non modo, sed etiam lapidibus, & duris, paucaque germinibus, instar crustæ aut loriceæ inducuntur coriacea folia: nusquam tamen caulicorum, aut florum vestigiis conspicuis extantibus, distante Lobelio. In veterum Quercuum, Fagorum, aliarumque siluestrium arborum caudicibus, in opacis ac densis siluis gigni reperiri & in petris quandoque, vel etiam vmbrosis alijs locis, testis est quoque Dodonæus. Tota Æstate inuenitur, inquit, Fuchsius.

Vires & visus.

Pulmonariæ herbæ vulgò ad pulmonis affectiones, asthma, suspicia & tussim vtuntur, confecto ex ea puluere, aut aqua distillata. Pulverem ex ea sic fieri docet Tragus. Accipitur Pulmonaria herba sicca, Anisi semen, pulmo vulpis in acreffecarus, semen Foeniculi, Glycyrrhiza, radix Enulæ, Zingiber æqualis ponderis, eaque singula seorsim accuratè contunduntur, posteaque cribro purgantur, vt tenuissimus fiat puluis. Demum accipitur optimum saccharum tanti ponderis, quanti reliqua omnia extiterint, & miscetur omnia simul. Vfus huius pulueris in modum Tragææ manè & vespèri. Hoc & asthma soluitur, & obstructione liberantur pulmo & iecur: aspera denique tussis eo iuuatur. Magistri pecorum & veterinarij herbam, seu puluerem sale mixtum, pecori aduersus spitandi difficultatem, & tussim, singulari experimento exhibent. Recentiores quidam frigidam & humidam esse, Fuchsi quidem sententiâ, falsò statuunt: admodum enim adstringit, vt hoc nomine idem cum Quercu, in qua nascitur, habeat temperamentum. Desiccatur itaque & paulò infra mediâ calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt. Quia verò desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, idèd vulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas vtilis: vt & ad vtumque muliebre profuuium, vlcera & disenteriam.

**

POLYTRICHVM APVLEI MAIUS quibusdam.

C. A. P. XII.

Polytrichum Apulei quorundam constat radicibus tenuibus, longis: cauliculi duas vncias circiter longi abundant foliolis lungiusculis, postea nudi sunt & ad totidem vncias leues, quorum summitati innascitur capitulum sublongum, hians & nutabundum.

Huius aliud genus est radicibus multò longioribus, cauliculis etiam multò maioribus, tunc parte foliosâ, tum nuda, quæ palmaris: capitula quoque maiora, huius, è quibus concesso leui puluisculus excidit luteus.

Ad Polytrichum nobile siue primum Tragi, quod secundo loco describimus, & C. Bauhinus in pinace Polytrichum aureum 2. siue medium vocat, refert idem Polytrichum Apulei aureum, vel 2. Lonic. Muscum capillarem Dodongi, minorem Gerardi, Adiantum *δουλλος* medium Thalii, Adiantum aureum ninus Tabernæmontani, & Herbulam Gramini similem in parietibus maiorem & minorem Cæsalpini.

Germani *vviderrode* & *Gulden vviderrode*, ac *lungekraut* *senbars* appellant: Belgæ *gulden vviderroot*.

Montbelgardi in sylua prope Souchaut inueniuntur abundanter quoque in silua inter Montbelgardum & Arbouans capitulis puluere plenis mensis Iunij sine.

Polytrichum Apulei minus quorundam.

Quam plantulam, Apulei Polytrichum minus nonnulli appellant, contemnendæ exiguitatis est: ex muscoso capite tanquam stamina capillaria, recta & rigidiuicula se attollunt, semuncialia aut vncialia, tenuissima, colore purpureo aut aureo. quorum vnicuique insidet apiculis falcatus, quem auicularum vngui culis minimis haud in epetè comparaueris, quem conuestit consimili figura inducta *vaginula*: quæ vbi cedere incipit, extrema cauda surræcta, galleritæ caput miro naturæ exprimere arboriteris: vbi deciderit, capitellum relinquit oblongum, atropurpureum. Linguae vniufcuiusque saporis aliquid imprimat.

Dodon. Musci capillaris altera species omnino minor ac humilior. Lobel. Obs. pag. 648. Muscus capillifve aureus vulnor: Addit in Hist. Belg. tom. 2. pag. 281. minus specioso nitore coloreque viuido, tristioreque aspectu. Tab. & H. Lusa. Adiantum autem minus, *Kleiner gulden vviderrode*, Muscus 2. siue saxatilis aut siluestris Trago.

C. Bauh.

C. Bauh. pin. Polytrichum aureum tertium siue minus, Capillus veneris Brunfels. Polytrichum Apulei minus Fuchs. Polytrichum aureum minus Dod. gall. & H. Lugd. Polytrichum aureum tertium Lonic. Muscus quidam in parietibus & tegulis Cæsalp. Adiantum *apud nos minus Thal.*

Visitur in compluribus complutis ruderibus, asperginosisque limbis parietinorum vetustiorum, Galliae, Germaniae, Belgiae & Angliae.

Polytrichum scoparium.

Prolixae radices, cubitum plerumque longae, rigidae, rubentes, angulosae, renues, in scopas excutiendo pulueri vestibusque purgandis plecti solitae; terrae superficiem versus foliosis squammis vel pilis nitentibus rutilisque comosae.

Lob. Obs. p. 645. Muscus scoparius (ita quoque Hist. Belg. p. 281. tom. 2. & Ic. p. 245 tom. 2.) inuiscidorum & vidorum Belgij & Frisiae Orientalis sectator.

An Polytrichon majus Tragō? Lonic. forte hoc etiam comprehendit sub titulo Polytrichi Apulei. C. Bauh. pin. Polytrichum aureum 1 siue majus. Easdem plantas exultimamus apud H. Lugdunensem pag. 1323. Muscum terrestrem primum Tragi, & pag. 1327. Muscum scoparium Lobelij.

Compilator Tabern. titulo Musci erexit; hoc *von achsend. miefz.*, assumpsit iconem non bonam Lobelij & descriptionem separavit à Polytricho Apulei, quod non oportebat; nec placet radix.

Hodie ad philtia amatoria, veneficia, magicas artes, multaque alia superstitiosa potius, quam ad tuendam vel instaurandam corporis sanitatem in usu esse Polytrichum Apuleianum vulgò dictum perhibuit olim Tragus, si tamen quid de eo dicendum sit, videtur facultatibus Capilli Veneris praeditum. Ego autem planè mihi persuadeo ex iis parari scopas vestium Belgicas.

ROS SOLIS.

CAPVT XIII.

Dvùm generum, petita ex foliis differentia, observatur Ros Solis: alteri folia oblonga, alteri circinatae rotundatae: exeunt autem utriusque septena aut octona folia, pediculo longiusculo nixa, ex rubro purpurascencia, corollae tenuissimorum flaminum, veluti cilio, rubescentiumque circumquaque fimbriata, aspergine rorida gut-

tularum per feruissimos etiam aestus madida, modicè concava, atris capillum imitata: *colliculi* inter haec exurgunt graciles palmares & aliores, *stilosus* gerentes candidulos: *radices* fibrosae, tenues.

Tom. III.

Gesnerus Cordo in hist. Rorellae figuram addidit, ejus sc. quae remiudore est folio, licet ibi Salsiflora oblongifolia describatur.

Tragus Rorè Solis pingit in tabella Politrichi Apuleiani tertio loco, cum cõfundens cum primo siue nobili, quod nos Polytrichum majus quorundam inscribimus. *Idem* ejusdem figuram exhibet cap. de Musco, primo loco. Videtur autem praesentem plantam non agnovisse. Lonic. pro Polytricho Apulei, cui flores paruos albè adscribit, Rorem Solis exprimit.

Lob. in Adu. & Obs. p. 472. itèmq; Icon. p. 311. (vbi speciem alteram majorem jungit) Roridè siue Solis rorem & Drofon recentiorum inscribit, sed aliam à Droffio Alchimilla statuit.

Tab. ic. & hist. pingit Rorellam minorem primam & secundam, magnitudine (vr ait Compil.) tantum differentes. *Ceterum* non recordatur compilator se Rorellam antea quoque tradidisse, dicendo Lonicerum & Tragum aliud Adianthi genus floribus albis, foliis verò rotundis describere. *Nos nullam* inuenimus apud Tragum mentionem factam Adianthi floribus albis: Lonicerus quidem mentit, vr jam dictum, Polytrichi Apulei floribus albis.

C. Bauh. pin. Ros Solis 1, siue folio rotundo: Polytrichum minus, quoad figuram, Tragi: Ros Solis, Dod. Lon. Cast. Camer. (cui & Solaria) major, Gerardi: Rosa Solis vulgò, Caio Britanno: Rorida siue Ros Solis major, Lob. Salsiflora seu Sponsa Solis, Thal. Rorella minor 1. Tab. Rorella siue Ros Solis. Eyst. Mas & femina, inter Musci albicantis & subalbicantis & subrubentis genera crescunt. *Eid.* Ros Solis 2. siue folio oblongo: Rorella siue Salsiflora, Cord. hist. Ros Solis, Lunaria quibusdam & Artemilla Gesner. de Jun. Ros Solis alia, Dod. Lugd. minor Ger. Polytrichum Apulei album, Lonic. Rorida siue Solis ros, Lobel. Rorella minor 2. Tabern.

Porro, Ros Solis, Rorella & Salsiflora, quae veluti stellae alicujus jubare sub Sole fulget, à mirabili natura nomen adepta est: nam quantumvis ardentissimus Solis estus Aestate eam illustret, ejus tamen folia semper rore & humiditate madent, eorumque lanugo guttulis aspersa manet: & quod admiratione dignum, humidum illud in foliorum acerabulis contentum, vbi extremis digitis leuiter attingitur, dum adhuc natali suo solo adhaerens, aut confestim inde euulsa Solis radios experitur, mox velut in exigua filamenta sericea candidiuscula deducitur, quae confestim concreta, ita postea semper perdurant. Hanc ob magnam cum capillaribus affinitatem, hic subiungendam duxit Casp. Bauhinus.

Exit locis desertis, arenosis; apricis, sed riguis, & rariò alibi, quam in ipso humi nascente candido palustri musco. Aestate viget: Maio aut Iunio floret: colligendus Ros Solis cum caeli constitutio siccissima ac serenissima fuerit.

Mirifica haec herbula (subdit Lobel.) & effacitate nequiquam posthabeda plerisque planarum apud antiquos decantatis, quibus forte non nota fuit: ac ne quidem hodie admodum Italiae, Norbonae, Austriae, pag. Herbariis. Est quippe vernacula Borealium. In Francia autem & Brabantiae sabulosis ac vdis scrobibus interdum obuia fuit: Angliae, Cantiae, & Somerseti praefertur: hanc adeò scitent, vr non procul illustri Cænobio & monte Glossemerio vocaris, quantum sat sit equo onerando suppetat.

Tttt 3

Tragus notatur.

Rorella i. En 2. Tab. bern. no. 4 sur.

Synonyma C. Bauhii

Locus & Tempus

Vires & vltus.

PHYLLON THELYGONON

Dalechampio.

C A P. XIV.

Descript. **C**Rassis longis lignosisque præditus est *radicibus*, in tot fere capita diuisis, vt latè natali foli faciem obumbrent: è singulis radicum capitibus *folia* exeunt confertissima, circinatim in orbem digesta, vnciam breuiora, per angusta, vnico nervo per longum donata, exsucca, minimè densa, aspera, & pilis circumcirca hirta; ex circuli vmbilico *caules* surgunt, glabri, foliis nudi, duarum triumve vnciarum, simplices, qui à medio ferè summo tenus *flores* gerunt maiusculos, luteos, foliaceo viridi calyculo circumdatos: *siliquis* succedunt Bursæ pastoris, quam *Ganszblumen* vocat Tragus, paulò acutiores, *semine* farctæ, paruo, compresso, ruffo, intermedia membrana duobus loculis difcluso.

Syn. C. B. mot. C. Bauh. pin. Sedum saxatile 1. siue alpinum hirsutum luteum; Sedum saxatile foliis margine piloso, Gesn. hort. Phyllon thelygonon, Dalech. in Diosc. Phyllon artheogonon Dalechampii, H. Lugd. Sedum petraeum montanum, Log. Sedum alpinum sextum, Clus. pan. p. 491. Sedum minus 12. siue alpinum 6. Eid. hist. Leucoion luteum aizoides montanum, Colum. part. 2. Sedo autem affinem facere non possumus: nihil enim huius folia cum illis commune habent, præter situm: nec enim crassa, nec succulenta sunt, sed tenuia, angusta, & in quibusdam plantis vngue multò breuiora, in aliis longiora.

C. Bauh. Huius folia cum illis commune habent, præter situm: nec enim crassa, nec succulenta sunt, sed tenuia, angusta, & in quibusdam plantis vngue multò breuiora, in aliis longiora.

Locus. In summis Austriacarum & Stiriacarum Alpiù jugis, inter saxa prouenit, vti etiam in montis iuræ, summitatib. Meminit quoq; Clusius dum olim è Narbonensi Gallia per Heluetios in patriam rediret in Allobrogum alpiibus eruere.

Phyllo Dalechampii aliquatenus similis.

Descript.

Simili cū Phyllo Dalechampii est orta, *radicibus* rubentibus, serpenticibus ex intervalis densam radiatorem *filiorum* coronam similiter proferentibus, situ eodem, sed *foliis* longioribus mollibus, glabris, è quorum centro *caulis* vnus, aut duo, dodrantes, teretes, glabri, superius in duos ramos sextantes diuisi, quorum diuicationi stellula circumposita foliolorum vix quadrantem vncie longorum, vnique ramulo in summo fastidio *stis* insidet vnicus, maior quàm Phylli Dalech. è calyculo striato quinquepartito, intra quem succrescit postea vasculum in quinque laciniis dehiscens, semen continens.

Sedum Alpinum 5. siue minus 2. Clus. Pann. C. Bauh. pin. Sedum saxatile 4. siue Sedum alpinum gramineo folio, lacteo flore.

Locus. Scipens iuuenitur in Sneberg, vicinis iugis,

Sub finem Iunii & Iulio istic floret, & etiam in Monte Basileensi *Vassersal*.

TRIDACTYLITES TECTORVM
flore albo.

Descript. **T**ridactylites pusilla est plantula *radice* tenui, *cauliculis* duas vncias aut palmum altus, hirsutus, rubescens, in ramulos subinde diuisus: *folia* Lob. Rotæ, bifida, interdum trifida incisurâ, eademque magnitudine quadantenus nobis priora oblonga, simplicita, alia verò sine pediculo cauli apposita, pingua, siue succulenta, pallida, hirsuta, ractu glutinosa, in tria segmenta ceu digitos diuisa, vel quina, *flores* ex calyculo oblongo hirsuto, albi, quinque foliolis constantes: in medio *staminula* lutea: in calyculo vmbilicato quinquepartito *semen*, Lob. in folliculis Scorpioidis Myofotidis non dissimilibus.

Hanc Tragus l. c. 131. nomine *hendelkyaut* describit: Lobel. Paronychiam alteram folio rutaceo appellat. Tabern. ic. & hist. Alfine petraeam rubram, & Paronychiam tertiam. Thal. Daçtyliobotanon alterum Tragi.

C. Bauh. phyt. Alfine 4. siue Tridactylites albicans: variat ratione loci, quæ enim in tectis prouenit, maior est & ramosior, altera verò in arenosis & fœcis proueniens minor multò. Flore aliquid est niueo, communiter pallidè purpurascendo.

Syn. C. B. Eid. pin. Sedum foliis laciniatis 6. siue Sedum tridactylites tectorum: Paronichia altera, Dod. rutaceo folio, Lob. Lugd. & Ger. cui & Paronichia laciniata: Vmbilici species quibusdam, Cæs. Daçtyliobotanon alterum Thal. Alfine petraea, rubra, & Paronichia, tertiam, Tabern. *Hendelkyaut*. Trago.

In parietinis, locisq; vmbrosis & petrosis nascitur. Exeunte Hieme, Vere primo flosculos edit: deinde minime æstu mrescit, vt nusquam toto anno comparet. Montbelgardi in muris floret Aprilii: Montsp. in locis siccis & muris primo Vere.

Tragi iudicio *hendelkyaut* bin. plantæ vim habent refrigerantem & humidam, possuntque citra noxam vtrinque aduersus inflammationes vsurpari. Intrinsecus quidem cum cæteris in acetariis, Portulacæ ad modum, cui facultatib. parem statuit: Extrinsecus verò vt Anagallides.

TRIDACTYLITES ALPINA.

Descript. **P**lmaris interdum, & major multò etiam est planta, *folia* pleraque humi fundens, interdum vnciali longitudine, ac etiam multò minora, per extremum tripartita: alia verò nullam agnoscunt diuisionem, vt quæ in *cauliculis* sūt, in ramulos paucos diuicatis: *flores* parui, vascula magna: *radix* vt Agerati pur-

purpurei propagat. Inter nostras annotationes competimus, nos anno 1761. in monte Braulio reperisse minimas plantas, floribus odoris gratissimis & Genueæ postea in proximis alpiibus maiorem speciem inuenisse.

Hanc etiam describit C. Bauhinus, titulo Alines Tridactylitis Alpina: sic etiam Saxifragiam albam petræam Ponzæ nuncupans: quamvis petram, ut ex utriusque descriptione patet.

MUSCVS VETERIBVS, IN GENERE.

C A P. XVI.

Musci differentia multiplex. De arboreo hæc Dioscorides: Muscus, à nonnullis Splachnos appellatur. In arboribus, Cedro, Populo alba, aut Quercu reperitur. Præter verò Cedrinus: proximus huic populneus: quo in genere probatur, qui odorator est & candidus: nigricans autem deterior censetur. *Muscus* adstringendi vim habet, in caliditate & frigiditate medius *facilem deponit xxi. quæz.* Paris. hæc non habet.] facile decoctus intestu ad vulgæ affectus. Misceatur & vnguentis [hic interponit vet. &c.] balanitis, ac oleis seu illitibus, propter eam, quæ prædicitur est, inspissandi vim. Est & ad suffituum & accopotum medicamentorum præparationem utilis, & accommodatus.

De arboreo intelligendus est quoque Galenus simpl. 6. Bryon, vel secundum quosdam Splachnon, inuenitur in Quercubus, & Piceis, & Populis albis. Vim habet adstringentem inualidam. Nec enim multum est frigidum, sed proximè ferè medijs, quæ videlicet & digerendi & emolliendi facultatis sunt, maxime quod in Cedrinis lignis reperitur. Et hic Muscus arboreus ab eodè Galeno lib. 1. cap. 1. sec. loc. etiam Bryon aromaticum appellatur. Ab Aërio verò etiam Hypnon, ac Sphagnos vocatur. Plinio etiam dicitur Sphagnos, præfertur autem Cyrenæicus: secundum locum obtinente Cyprio: tertium Phœnicum.

Pretiosissimum odoris genus est (ait Hermod. in Diosc.) & quod Muscus vulgè nominatur ab Aërio, itemque Paulo, sed & à Phocione Grammatico recentiore, moschus odoratus caprez, seu quod idem est, dorcadis peregrinæ sanies, ex vmbilico eius & vomica. Gazellam vocant animal id barbari, &c. Quis autem sit peregrinus mus, odoratè celebratus pelliculâ, non video, nisi quis animal id intelligat, ex quo zibetum excipitur. Bryon potè h. e. Muscus, verbum ex verbo dicitur & Ipson. Sunt ex hoc nomine panni arentes musculo villo, quales è glandiferis sola ferè Agilops fert: non in cortice modò, verum è ramis dependentes, cubitali magnitudine, sed præstantes odore Differentia hæc, quod Bryon aliarum arborum cani quidam sunt villi: Bryon verò Populi candidæ, vva.

Appellatur, ait Cornarius, Muscus hodie Latine, qui Græcis *μύσχος* dicitur & pharmacopolarum officinis in vtu est, velen enter odorata res, quæ animalis cuiusdam sanguinis, aut sanies potius esse à Serapione traditur. Hic autem Galeni tempore ignotus fuit. Etiam tameo ipsum nouisse putandum est, qui cum sibi, tom. 12. c. 46. in medicamento purgante ex Hermodactylis, Musci siquæ vnam habet.

Bryon, cuius Straboneminit, Solerius *αυδγ-200* reddidit, & interpretem malè Algam vertit, ait. Idem Bryon Theophrasti & Plinij diuersimodè à Bryo Dioscoridis suspicatur: & Bryon Theo-

Tomus III.

phrasti & Plinij esse Lichenem Dioscoridis, Hepaticam officinarum. Sed apparet eum non vidisse Bryon thalassion Theophrasti, quod Pliniam cum Phycos confunderet credit.

Cæterum, Muscum vocant Cæsalpin^o omnem villosam substantiam, sordis potius similem, quam plantæ, aut caudicibus annosis hærentem, præcipuè vmbrosis, aut saxis madidis: aut in aquis palustribus, aut mari. Et hinc varia genera Byi à Græcis vocati, diuersis etiam nominibus donata esse perhibuit. Sed Dioscorides incatos villos qui ex ramis quarundam arborum pendens simpliciter Bryon vocat.

Cæterum Musci appellatione donantur sequentes plantæ scilicet. Lichen. Polytrichum Apulei minus. Spica celtica. Leucula palustris. Polytr. scoparium. Licheo arboreum. Ros solis Corallina. Lactuca marina. Ecthara. Musci propriè dicti.

MUSCVS ARBOREVS VILLOSVS.

Ex arboribus adultis, imprimis verò senio cõfectis, nisi frequenter tulerint puratoris falcatem, villi dependent incati, lignosi, tenuib. contexti silis, gustu adstringente. Trago est muscus quocunque tandem loco natus, potissimum verò incanus & albidus ille, qui verustis & aridis arboribus & lignis adnascitur, nihil aliud quam villosum aut capillaceum quid, quâquam alius in hoc genere magis tenuis, alius crassior, qui jam breuior, hic prolixior cernatur, propt arbor. vel lignum, cui inhaeret, humiditas aut siccitas fuerit. Vocat *σφύρον* & Splachnon Græcorum, Vinea officinarum, & Serapionis Axnech.

Dodonæo arborei musci villosa quedam sunt, ex multis tenuiter ac variè dissectis, subinde veluti folijs inter se implicitis, confusa, quæ arborum adhaerescencia corticibus, à truncis ac ramis dependent, vt plurimum colore candescente: tãquam quandoque & nigra quedam sunt, sed minoræ & tenuiora. Græci *σφύρον* vocant: Latinis Muscus dicitur & *σπυροχρον, σφύρον, xgi σπυρον*. Orbafius *σπυροχρον* appellat: Arabes & officinæ Vinea Vinea: Germanis *Mosch, Baummosch*: Belg. *Mosch*: Gall. *du Mosch*: Ital. *Musgo*: Hispan. *Musgo de los arboles* Aphris, *Axnech*, aut *Vinea*: Italicè, *Mosco*: Boh. & Polonis, *Mesch*.

Cani arborum villi, quales in Quercu etiam videmus, videntur Lobelio è genere earum plantarum, quas parasitras f. stic. è quis dixerit, propterea quia non nisi alienâ quadâ in maxima ex parte vellicantur. Harum omnium varietates villorum exilitate, differentia, & figurâ discernit.

C. Bath pin Muscus arboreus t. siue Vinea officinarum: Muscus arboreus, Trago. Muth. Ang. Dod. H. Logd. Cast. & Thaho: Muscus, Dod. gall. & Cordo in Diosc. Arborum Lonic. & Tabern. Muscus quernus, Lob. Obs. pag. 643. Icon. part. 2. p. 242. Musci genus priuatim Splachnon vocatum, apud Dioscoridem, apud Plinium Sphagnon, itemque abbi vva Populi albæ, Cæsalp.

Reperitur potissimum in Quercu, Robore, Populo alba & nigra, Vmo, Betula, Pyo, Pyraistro, Pomo, Pino, Pinastro, Picea, Piceastro, Abiete, Cedro, Larice, ac alijs compluribus arboribus antiquis, absque radice, ac sine folijs, nunc tenuior, nunc crassior, piceis, & quæ modò breuior, modò longior, instat tubæ. Verù in puræ nobilitatis & odorati sunt, Cedrinus, Lariceus, Piceus, Pineus,

Musci genera.

Aequivo-

Defecti-

Dodon

Nom lin-

Synony-

ma

C. Bauhin

Locum

Varietas
epiplax.*Muscus abietis facie.*Descript.
Synon.

Prædictio non multum abfimilis, viticulis in ramos diuisis, folijs capillaceis, vtrinque (vt in Abiere) costæ oblongiusculæ adactis, multò quàm in priore breuioribus & viridioribus. Anthoni C. Bauhin. in prod. Muscus tertius: Eid. pin. Muscus terrestris repens 6. siue Abietis facie Muscus.

*Muscus in Ericetis proueniens.*Descript.
Synon.

A pud Lobelium frustra delineationem aliquam huius plantæ inquisiueris, præter eius picturam, quæ in Icon. Plant. tom. 2. p. 243. sub dicto Musci in Ericetis proueniens titulo exprimitur, & in Belg. hist. ni fallor, *heyde Mosch* inscribitur.

C. Bauh. pin. Muscus terrestris ramofus 11. siue Muscus paruus stellaris dicitur.

*Muscus Stellaris roseus.*Descript.
Synon.

Ex fibellis nigris radicem constituentibus, pedicelli vnicales prodeunt, quibus singulis folia plura instar Rosæ compacta, pallidè vircutia, acuminata, in modum stellæ disposita, infideo. Muscum hunc octauum in prod. Muscum terrestrum ramofum 12. siue Muscum stellarem roseum, author in saxosis Telamoorij prouenire scribit.

*Muscus feticem quidam, forte arborem.*Descript.
tio.

Ex cortice alicuius fortè arboris tenui, aspero, huic prodeunt villi breues, feticei, tactu lenes, rufi, nullius saporis. Vnde acceperim, non recordor.

Muscus pulcher paruus repens.

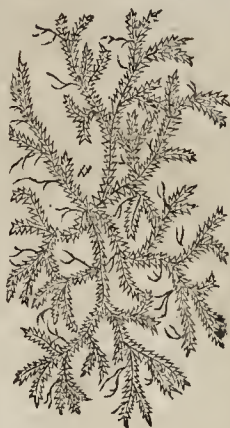
Descript.

Serpit Chamæciffes modo pulchellus hic Muscus, cui ad costam tenuem, sili instar, denticulata foliola, aduerfa, valdè tenera, lucida, coloris Musci terrestris Tragi. Cæterùm, in varios diuaticatur ramulos, qui hinc iode tenues radicales emittunt.

Lobel. Icon. tom. 2. pag. 243. Muscus terrestris denticulatus, cui in Obs. pag. 644. Musci varietas Tom. III.

in siluis vmbrosis, non longè à *Maszmunster* & *Rofzberg*.

In Musco filicino Tabern. & Gerardi, C. Bauhinus, qui in pin. Muscum terrestrum repentem quattum facit, & Muscum filicinum maiorem cognominat, triplicem varietatem obseruari testatur.

aliam, denticellis & samentosis viticellis pinnatis compressis arguà natura solertia elaborata, reptata scriptaque innumeris flexibus implicata. Dodonæus iconem proponit sine descriptione, Musci terrestris minoris intitulatione.

Tabern. ic. *Compik notari*
Muscus tertius: Eid. histor. Muscus 2. Vbi notandum Compilatorem inale iconem hanc

pro *Beerlapp*. & Musco terrestris Tragi hoc loco exhibuisse. Habet enim iconem illam pro *Lycopodio*.

C. Bauhin. pin. Muscus terrestris repens 7. siue *Synotis* Muscus denticulatus maior: Muscus denticulatus Lobelij, Hist. Lugd. Muscus minor denticulatus, Ger. Muscus tertius, Tabero.

Muscum terrestris Lusitanicus.

Tenerissima herbula est hic Muscus, dodran-
talibus aut pedibus interdum repens *visi-
culis*, filo tenuioribus, onerosis, vtrinque adna-
tis ramulis in obliquum expansis, & subinde capillari-
bus quibusdam, quas producunt, fibris, ter-
ræ inhaerentibus. Omnes autem viticulæ te-
sunt frequentissimis foliis, siue squamulis po-
rius tenuissimis & tenerissimis, pulcherrima serie
digestis, diluorèque & quodammodò pallescen-
te viriditate præditis tactu quidem mollibus, sed
veluti ficcis, adstringente gustu, cui tamen gra-
ta quædam dulcedo admitta sit, inquit Clu-
sius, qui Muscum terrestrum Lusitanicum iocri-
bit.

Lob. ic. tom. 2. pag. 244 dicitur Muscus terre-
stris denticulatus alter, vt in Obs. p. 644. vbi præ-
terea Muscum terrestrum repentem Lusitanicum
Clusij vocauit.

*Musc. ter-
r. denticu-
latus al-
ter, Lobeli*

Sola icone proponit Dodonæus Muscum terre-
strum minorem alterum. Tabern. ic. Muscus 2.
Eid. hist. Muscus I. *Inepre* admodum Compilator
Musci terrestris Lusitanici effigiem hoc loco po-
nit pro *Beerlapp* Tragi. Nam vera icon ab eo
Lycopodio pingitur.

C. Bauhin. pin. Muscus terrestris repens 8. siue
Muscus denticulatus minor: Musc. terr. repens,
Clus. hisp. Muscus terrestris denticulatus alter
Lobelij, Histor. Lugd. Muscus denticulatus, Ger.
Muscus 2. Tab.

Nusquam hoc Musci genus Clusio conspectum,
quàm in vmbrosis aggerib. Olluetorum, ad Coli-
briam Lusitaniæ urbem, & Academiæ ro-
gus regni celeberrimam, vulgò *Conimbra*
dictam, trans flumem *Mondego*, La-
tinis *Munda* nuncupatam, non
procul à deserto quodam
facello in colle sito.

MUSCVS TERRESTRIS REPENS
à Trago pictus.

Defcri-
tio.

Longè latè que per terram serpit, subindè que à transversis ramis demissis fibris longis ligamentosis crassiusculis radicitur: ipsi verò rami variè in multos furculos diducuntur, funiculi instar habentes crassiusculi, foliis amicti, occultrari- que confertissimis, Camphorata ferè, nisi latiora essent: ad ultis plâris succrescunt pediculi aliquot ex ramis extremis producti, setquid palmates, tenues, foliis ferè nudis, singuli iogeminam teretem sextiorem mollicellam imbricatam clauam delineantes.

Tragus anther est Muscum terrestrum, Beerlap, caule & semine catere, nihilque aliud esse, quàm siccum & serpentem quandam Muscum, multifariam, tenuissimam quasi filis dilatarum, quibus radicis vice vatur, pettilque adhærescat, seque serpendo vulgari siluestri & saxatili Musco admisceat, per omnia vermi admodum longos [nam interdum novem cubitos longitudine æquare] & hirsuto simillium: Mense Iuio iulos non aliter atque Corylum emittere digitum longos & lutos, qui farina aspersi videantur: atque hunc illius situm esse, qui & preciosus sine fructu decidat: Adit Germanos variis nōmiōibus hanc plantam donare, Beerlappen, teuffelsklavven, Seilodor Gartelkraut, Neunseyl, Neuweglegh harschar, & Garvelkraut illam appellant, quosdam etiam vveingrein: Latine autem Muscum terrestrum non malè dici arbitrat, quod formâ sua Corallinum imitetur, licet aliis cum aliis nonnullis Herbariis Soldanoam & Soldanellam appellare solebat, quam Serapio Chalkile & Solabar vocat.

Lobelius, in Icon. pag. 244. tom. 2. & Obs. pag. 645, inscribit Muscum clauatum, Pedem leoninum, quem Cordum perperam Chamæpeuceo vocare scribit. Non autè reperimus nos ubi Cordus Chamæpeuceum appellavit: scimus quidem apud Cordum hist. lib. 1. cap. 89. iconem Tragi positam esse titulo Chamæpeuces, sed non Cordi, ut ibi expressè annotatum.

Dycopidii
suo Mus-
cus Dod.
gall.

Dod. gall. depingit, sed minis felicitè quàm Tragus, describit que nomine Musci quinti, vocans Græcè λυκοπίδιον, id est, Pedem lupi: Brabant. vveffsklavven & ex quorundam opinioe vveingrein: Pied de loup. Lat. in fol. meliorem exhibet iconem Musci terrestris, siue Lycopodij inscriptione, de quo inter alia ait: Reperitur nonnullis locis major, aliis minor & tenerior. Officinæ pleræque perperam Spicam Celticam nominant: pejus ac cum maximo errore pro Spi-

ca Celtica in medicamentorum compositionibus substituant.

Anguill. ep. 13. vocat Bermonstriam & Pulmonariam, quâ communiter pro Spica Celtica uti solebant: Cæsalp. etiam ex Musci genere est, quæ pro Spica Celtica veodebat.

Permon-
straria & Pul-
monaria,
Anguill.

Math. in hist. gem. vocat Muscum terrestrum, Bohemicè *Mech Zemsky* ac *Ruřek* In comm. in Dioscor. narrat non deesse ignatos pharmacopolas, qui pro Nardo Celtica plantam quoddam emanat arborem scandentem, &c. Quamvis Marthiolus vaquam vidisset natali solo provenientem, non dixisset arborem scandere: quod in post. comm. omisit. Melid. in hist. gera. & Epir. Cameronij scribitur viticulus sæpe ad septem oboque vltiarum longitudinem protendi, compluribus utrinque adnatis ramulis: serperetque humi.

Cordis in Dioscor. vehementer eos errare dicit, qui præsentem plantam, quam ipse *Karzenlesterlein* & *Manizengynn* appellat, montanam Nardum esse putant, eum Muscus potius sit.

Caral. Francof. pag. 21. Chamæpeuce, Muscus serpentinus, Lycopodium, *Schlängen mofz*, *Wolfs klavven*.

Tabern. ic. & hist. dicitur Lycopodium. *Campilator* autem insignem hic ignorantiam suam demonstrat: ponit iconem plantæ exhibitæ à Trago pro Musco terrestris, eum tamen antè tradidit Muscum, quem *Beerlap*, *Burtekyant*, &c. germanicè vocat, Tragumque eius vltum declarare, dixit. Considerent præterea lectores suspicantem hominis: Pagina 485. ponit duas icones pro *Beerlap*, sub titulo Musci primi & secundi, quæ ex Lobelij iconibus desumptæ, qui eas non pro *Beerlap*, sed pro diversis Muscis ponit.

C. Bauh. pio. Muscus terrestris repens 10. siue Muscus terrestris clauatus: *vveinkraut* Brunfel. quo vinum pendulum restituit: Muscus terrestris Trago, Math. Lac. Dod. & Cast. Muscus vitinus, vel Pes vitinus, Gesn. frac. Lycopodium, Dodoo. gall. & Tab. Chamæpeuce, Cordo hist. ic. Gesn. & Turn. *Permonstraria* siue *Pulmonaria*, qua pro Spica Celtica vlt sunt, Ang. Muscus clauatus & Pes leoninus, Lob. & Ger. Muscus terrestris a. & alius terrestris, H. Lugd. Musci genus quod pro Spica vendebatur. Cæsalp. Siaginis species altera, Thalia.

Synops.
ma.

Marthiolo oascitur in siluis, sabulosis & iniuis locis, inter saxa: gignit Iunio meofeuulos. Tragus reperit in siluis ac desertis, cuiusmodi sunt Hercioia silva, &c. Lobelius mucidorum & opacorum sobolem statuit oemorum & sterilium vtorum. Iunio mense spicæ vigens: reliquo tempore inanes & effusæ appatent. Montbelgardico in comitatu & in monte Balon etiam obtervant.

Lodis

Muscus hic vino decoctus ac potus calculos comminuit & educit, experimento, ut plerique apud Tragum testantur, certissimo. Nonnulli etiam aquam ex eo distillant eandem affectionem. Cootulus aut io vino decoctus doctorem aut inflammationem sedandi vim obtinet ideoque podagra: calidæ impositus prodest. Vno pendulo impositus, iotra paucos dies illud restituet. Tandem autem Musci recipiendum erit, quorum vas ipsum, siue Muscum postulare videbitur. His addit Marthiolus, Pulvis eius dragmæ pondere sumptus cum vino rubro

Vires &
Vfus.

rubro cohibet fluxum alui & dysenteriam : in eodem vino coctus, sive ablatur os, tremulos dentes confirmat. Vbi quis refrigerate & siccare voluerit, tunc hæc herba vi poterit. Lonicerus eadem adscribit vires, quas Tragus : sed temperamento ait esse calido ac sicco, aliter quam Marthiolus. Vrinam mouere scribit Dodonæus. Camerarius tenuem subtilem florem rem exsiccatum vtilem facit admodum aduersus calculam.

Muscum terrestriū rectū.

retrestiti epen- te priore diximus. Sunt nobis alij cubrales rami, sed tenuiores præcedentibus duobus, qui & ipsi repere videtur ac etiam fibras diuiterere, quibus terra affigitur. Pro hac planta posset substitui icon Saurinæ syluestris Tragi, nisi nosset Muscum ramosior esse. An C. Bauh. pin. Muscum terrestriū ramosior esse.

Synony; ma. C. Bauh.

mosus i. siue Muscus erectus ramosus saturate viridis. Selago 3. Thallj. Hæc inter folia aliquando granula habet.

MVSCVS CORNICVLATVS.

Q Vam plãtã Tabernamootanus in Ic. & Hist Musci corniculati nomine pinxit, getmanicæque Gebornæ Mosz appellauit, quod simillio sit multis ramis cornu ceruino, eã C. Bauhinus in pin. ad Filicem saxatilem quintam, siue suam corniculatam reduxit, & cum Holostio. petrao Tabern. siue Filice saxatili Tragi, no-

Descrip- tio.

stro quidem iudicio confundit. An Eid. pin. Muscus terrestrius ramosus 11. siue Muscus ceranoides maior & minor?

MVSCVS PYXIDATVS.

E Corio terreo saxi instrato granulatus fungo- (æ substantiæ Muscus nascitur, surgentibus hioc inde semuncialibus & vncialibus pyxidulis crassis, cinerei coloris, superius io acetabuli formam parulis, pede angusto nixis. Vbi obseruauerimus non recordamur.

Descript?

C. Bauh. pin. fortè Muscus terrestris ramosus 13. siue Muscus pyxiodes terrestris: Muscus terrestris pyxidatos alabastriculos imitatur. Lobel. belg. Eid. pin. Muscus 14. siue pyxioides tabulis maioribus & candidioribus consistans.

Muscus pyxioides saxatili.

T Vbulis est longè minoribus, copiosioribus, nec ita candidis, qui petris saxiue latissimis

Vuuu 2

IN nostris peregrinatione Rhætica obseruamus hanc plantam Musco terrestri repenti ac cedentem, ramis crassioribus, dodantalibus ferè rectis, in duas ac etiam quatuor partes diuisis, vbi digitos exprementibus : folijs longioribus, paulò & latioribus, sursum tendentibus. Inueniebat Gernerus in Engadina inferiore Rhætorum, mense Iunio, Mato verò inter Bellenzonam & Lugan: in monte Gothardo quoque vidimus.

An Sautoa sterilis, siue filio Trago? An Marthiolo in Diosc. est herba illa, quam aliquando vidit assumpti pro Sabina, licet nec sapore, nec odore eam referat: quamque sæpius existimauit esse Selaginem à Plinio lib. 24. cap. 11. commemoratam.

C. Bauh. in pin. Saurina syluestris Tragi, Gerner. hort. & Lonic. cui & Brathys syluestris. Muscus terrestris tertius, H. Lugd. Chamæcyparissus, Turn. Tabern. & Gerardi: Saurina Tragi syluestris, seu Silaginis Plinianæ prima species, Thallio: Similis herbæ Sabinae Selago appellata, Plinio lib. 24. cap. 11.

MVSCVS TERRESTRIS, FOLIIS rectò reflexis.

M Vscum hunc vnde habuerimus non occurrit: ramulus quidam nobis ab Agerio datus Argentinae: Eam autem repere satis apparet ex sicca, fibrâque in terram demittere.

Hanc itaque sic describimus. Ex repentibus ramulis emittit colliculos multos, palmares, sed renuiores multò, quam in Musco terrestri Tragi, singulares, in singularem veluti julum desincentes, vnciam circiter longum, qualis prædicto Musco est, sed minorem & carentem pediculo folijs nudo: folijs ad Sabinam quodammodò accedunt, vel potius Iuniperum nisi esset breuiora, similia modò dicto Musco, quæ in eo differre videntur, quòd sursum non tendunt, nec cauli appressa sunt, sed expansa retrosum, & deorsum reflexa vel repanda.

An C. Bauh. pin. Muscus terrestris ramosus 9. siue Muscus Cupressiformis ramosus?

MVSCVS TERRESTRIS RAMOSVS pulcher.

M Vscum ramosum pulchrius vocamus quandam Musco terrestri repenti affinem, longè tamen ramosiorem, aspectu hilariore, cubitalibus sarmentis, per quæ vix vlla obseruari licet folia: rami eius accedunt vtrunque ad Arborem vitæ, pulchro virore insignes, compressi, & veluti prælum expetiti, denticellis hinc inde incisi: clauarandem producti, quemadmodum in Musco

Descri- ptio.

Locus

Syn. C. B.

Descri- ptio.

innascitur, ea quæ obteggit, quemadmodum in via Telamonitum versus, videre est.

Autori C. Bauh. prod. Muscus 16 siue pyxioides alter, siue saxatilis: Eid. pin. Muscus terrestris ramosus 14. siue Muscus pyxioides saxatilis.

MVSCVS ALPINVS FLORE INSIGNI,
dilute rubente.

Defectio:
ptio.

Crassiuscu-
las habet
radices, in mul-
ta capita diuisas,
numerosis
fibrillis dona-
tas: vnde *falsa*
infinita, angu-
sta, vix vnciam
longa, terræ in-
cumbentia,
nascitur, Phyl-
lum Dalecham-
pij magnitudi-
ne æmulantia,
sine vlla aspe-
ritate: inter hæc
pediculis exeunt
vix vnciales,
tenuis, quo-
rum vnicuique
flos insidet v-

nus, magnus, rubellus, ex calyce oblongo striato, Lychnidis florum formâ.

Clus. in pann. vocat hanc suam stirpem p. 324. & 3. 6. Caryophyllum 7. siue pumilionem alpinum: In hist. Caryophyllum nonum, suspicaturque esse Muscum alpinum Gesneri in epistolis. Testatur autem hunc Caryophyllum, in Iudenberg. celsissimo Stiræ monte interdum totum nuncium nasci, alijs reliquis notis cum illo conuenientem.

Casp. Bauhinus phyt. Gentiana 18. siue Gentianella omnium minima, staculo pallidè caeruleo, quam muscum aliquem floridum pronuntiat, nisi summè amarum diceret. Ego tamen tantam amaritudinem obseruare non potui. Eid. pin. Gentiana alpina minor 8. siue Gentianella omnium minima: pro qua H. n. g. l. 31. descripta est.

Caryophyllum Clusij vocat in pin. Lychnidem alpinum 4. siue pumilam folio gramineo: & Muscum alpinum Lychnidis flore: Muscum floridum, Gesn. epist. & Facto: Ocimoidem musculosum Ponz.

In albis Rhæticis, monte Pilati, & Cortardo provenit. Caryophyllum Clusij summis Austriacarum & Suiaricarum alpium iugis inuenitur, nudo petrosoque solo. Floret Iunio, semen Augusto plerumque maturitatem adipiscitur. At in hortos translatus etiam sub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam secundò sub Septembris initium.

FINIS LIBRI TRIGESIMI SEPTIMI.

HISTORIÆ

HISTORIAE UNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER XXXVIII.

AQVIS INNATANTES PLERÆQUE

ET hæcenus ita se habent terrestribus gaudentes planta. Transcensus ad aquaticas, ut vel frigidis solems
umbris, vel ipsa ad eod herbatiōnis nouitate paulisper respiciuntur, omnes vna quasi sportula collectas expo-
nendo.

NYPHÆA VETERIBVS.

CAP. I.

AUTHOR est Aristoteles libro de plantis Nymphæam medicamentaria [*Ἐνὸς τῶ ἱατρικῶν*] in dulcibus [*δixit, ἡλιερεῖς*] ad differentiam [*ἢ δ' ἀλ-
μυρῶν*]. Alius forte verius
sei perennibus, Scalig.]
locis, in quibus sit, ut no

medium croceum est. At cūm defloruerit, calycen-
tus rotundus, figura Malo aut Papaueris capiti si-
milis, idēque niger extuberat, in quo semen [*κατὰ
πὸς*] nigriū, latū [*πλατὴς*], dēstū [*ver. pro πλατὴς
καὶ πυκνός, τὰύτην πρὸς legit*] : atque gustū lē-
tum, glutinosū uve recluditur. Caulis est leuis,
minimē crassus, niger. Egyptiæ Fabæ cauli simi-
lis: radix nigra, scabra [*τραχὴία*]. Otib. *παχυνία*.] cla-
uæ similis, quæ Autumno secatur. *Ea sicca* cum
vino pora, cœliaciis ac dysentericis auxiliatur, lie-
nēmque consumit. Stomachi quoque ac vesicæ
doloribus sedandis ipsa radix imponitur, & al-
phos ex aqua emendat: alopecijis etiamnum cum
pice impolita medetur. Eadem contra veneris
intomnia bibitur, si quidem illa in torum admitti:
quo & aliquot diebus continentur epota, geni-
tale ita infumat, ut artri minimē possit. Idem
poro feminis quoque pori effectus est. *Ei* &
altera Nymphæa, cuius stros [*ἢ τὸ ἀγδός*], vet. non
habet,] Blepharia dicitur, soltis ante diææ similis,
at radice alba simul & alpeta flore luteo, splen-
dente, Rose simili: radix & semen ad inhibenda
fœminarum profluvia efficaciter ex vino nigro
bibuntur. Nascitur autem in Theffalia, iuxta Pe-
næum amnem. Sunt qui hanc Nymphæa vo-
cent,

Vites;

admodum alienetur aqua, cūm aer inclusus ten-
ta fuerit adeptus siccitate: & aque compactus hu-
mor: idēque aēt manserit intra aquam: exire:
extensam autem non esse, propterea quod ejus
radices agantur in terræ superficiem.

Theophrastus Aristotelis & discipulus & scho-
læ successor, scribit lib. 9. cap. 13. dulcem esse radi-
cem Nymphææ: Nasci autem in lacubus & palu-
stribus: vocare hanc Bæotos Madonaim [*μαδοναίη*]
Gaza Madoniam vertit: aliquid tamen Madon le-
gunt,] & fructum comedere: habere folium ma-
gnum super aquam: dici sanguinem sistere, si
contritum quis plagæ impulerit: vtile quo-
que esse ad dyscoeterias potam. [Dalechampij
sententia Theophrastus Sidæ nomine Nym-
phæam delineat.]

Nymphææ genera duo Dioscoridi, Plinio, &
Galeno. Cæterū, Dioscorides à Nymphis Nym-
phææ nomen sibi vendicasse creditis, quoniam
locamet aquosa. Nymphæa, inquit, in palu-
dibus, stagnantibusque aquis nascitur. Plurima
autem inuenitur in Helide, Anygro amne, & in
Bæotiz Aliatro: falsa verò habet Egyptiæ Fa-
bæ similia, at minoræ, oblongioraque, plura ab
vna eadēque radice prodeuntia: quorum alia
super aquam quodammodo extant, alia in ea ipsa
demergunt: flore albo, Lilio similem, in quo

Plinio lib. 25. cap. 7. prior Nymphæa nata tra-
ditur Nymphæ zelotypiā erga Herculem mor-
tuā. Quare Heracleon vocant aliqui, alij Rho-
palon à radice clauæ simili. Idēque eos qui bi-
berint eam, duodecim diebus coitu geniturā que
priuari. Laudatissima in Orchomeno & Mara-
thone. Bæoti Madon vocant, qui & semen e-
dunt. Nascitur in aquosis, folijs magnis, in sum-
ma aqua, & alijs ex radice prodeuntibus, flore
Lilio simili, & cūm defloruit, capiti Papaueris. In
caule secatur Autumnō. Radix nigra in Sole sic-
catur, aduersaturque aluinis: *Ei* & *alta* Nym-
phæa

Plin. Nym-
phæa à
Nymphæ
dicitur.

phas, in Thessalia, amne Peneo, radice alba, capite lateo, Rosæ magnitudine. Hæc ille loco citato. *Idem passim hæc habet.* Alopecias emendat Nymphææ radix, si vnâ cum cicuræ radice trita illinatur. Stomachi vitia sanat Nymphææ Heraclia illita: Aluum sistit semen ejus cum vino potum: Tenesmo verò radix è vino bibitur. Aluum leniter soluit (imò potius retinet. Plinius oegligenter hoc prodidit li. 6. cap. 8.) & Nymphæa in vino austero. Radix è vino pota licnem consumit, & vesicæ dolentis sedat. Venerem io totum adroit Nymphæa Heraclia, semel pota, in quadraginta dies: Insomnia quoque venetis à jejuno pota & in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non solum venerem, sed & affluentiam genituræ: obid corpus alere vocemque [quoniam habiliores sunt & voce magis canora, qui venere non videntur] dicitur. Nymphæa trita plagis imponitur. Humidis vlcibus, pruratum ips, quæ calcamento facta sunt, ptodest Nymphæa arida infriata. Apposita Nymphææ Thessalæ radix [quæ florem luteum gignit] vuluæ dolori medetur. In vino nigro pota profluua iuhibet. Heraclia verò illia Nymphæa omnes cutis maculas emendat.

Galenus

Galenus refert Nymphææ tum radicem, tum semen desiccandi vim habere citra mortum. Quare ventris profluua cohibere scribit, semenque huc per insomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinere: iuuare porro etiam dysentericos. Cæterùm, Nymphæam candidam habentem radicem, potentioris esse facultatis, vt muliebris medeatur profluuiio. Verùm & hanc, & eam quoque, quæ aridam habet radicem, ex vino nigro austero bibi. Porro nonnullam habere quoque & abstergendi potentiam. Itaque & alphas sanare, & alopecias. Cæterùm, ad alphas macerati aqua: ad alopecias spice liquida. Sed ad hæc apertorem esse eam, cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba.

Radix & semen in usu flor non est in modis.

Nymphææ radicibus & semine vtendum, non autem flore solo: & frigidam & siccam esse illam totam, neque florem esse humidum Aug. Ferrerius Castig præ & med. cap. 6. sequentibus docet. Non probant quidem inquit, quod radicibus & semine Nymphææ io medicina vtimur, absurdum existimantes aliud præter florem ex ea assumere. Sed vide quàm prudenter. Nam Dioscorides, Theophrastus, Galenus, Paulus, radicem & semen vsurpant, nulla floris ad medicinæ vsus factâ mentione: & Auicenna radicis & seminis, æquè meminit ac floris. Taxandi ergo illi potius, qui radicem & semen oegligunt, & veteribus præteritum florem tanti faciunt, vt totius plantæ dignitatem in eum transferant. *Est etiam* in facultatibus controuersia. Auicenna enim & tota ferè Arabum familia Nymphæam frigidam statuit. Galenus verò siccam facit, de frigiditate nihil certi decernens, nisi quod ex viribus satis indicat eam quoque frigidam esse. Quod verò sicca sit apparet ex eo quod plagia imposita sanguinem sistit, Theophrasto: & veotris profluua cohibet, semen genitale fluens retinet, dysenterias iuuat, & muliebris profluuii medetur, Galeno, Paulo, & Aetio. Quas facultates Auicenna etiam agnouit in radicibus, & semine, non autem in flore. *Pnde conciliandi* eos occasionem sumptunt quidam docti, radicem & semen frigidam & sicca dicentes, florem verò frigidum & humidum. Quanquam ex compositijs medicamentis, quibus admiscetur, facile est iudicare,

hunc non humidum, sed siccam esse. Vtuntur enim mulierculæ aqua illius stillatitia, tum sola, tum cæteris permixta ad erugendam curem, & poliendam faciem, quod citra absterforiam facultatem effici non potest: quæ non humiditatem, sed siccitatem potius arguit, nec mirum florem absterforium videri, cum totâ plantâ ad alphia & alopecias vsi sint veteres. Nec existimandum hos tam cæcos fuisse, qui io se tam facili & sensibus obuia distinctionem illam (si modò vera fuisset) in flore, seminibus, & radice non animaduertissent. *Syrupum ex Nymphææ floribus*, non solum frigiditatis, verùm etiam humiditatis ratione, in conciliando somno, primas à syrupo papauerino obtinere aiunt. Verùm cum solus ac simplex reuocatur in vsum, Syrupus violaceo inferiori deprehenditur. Id manifestè probat recentiores floris temperaturam & vsum non benè cognouisse. Cæterùm, solebant pharmacopole parare hunc syrupum secundum descriptionem, cuiusdam Pedemontani, qui multa commiscet, nullo delectu, addens vtiuisque Nymphææ flores.

Cardanus flores solum Nymphææ crocæe frigidos & humidos, rosque odoratos esse perhibet & somnum dulcem stratos conciliare.

Nymphæa crocæa floris.

NYPHÆA ALBA.

Nymphæa alba, luteæ paullo pôit describendæ, antè floris productionem, similisima est rotundioribus tamen folijs, Dod. & foliorum & florum pediculis rotundis: radix crassissima cortice tegitur: nigriore, intus candida ac fungosa vude plurimæ exeunt fibræ, quibus in fundo hæret: flores autem longissimis aqua

Descri: prio.

trajicientibus pediculis hærentes, candoris emaculari, nonnihil odorari, liliacis floribus similes, multiplici foliorum agmine stipari, verùm extrema folia exteriori parte ex albo vitescunt, vt Ornithogali: medium occupant flamina numerosa. Dodon. aurore post florem capitulum prodit rotundum, in quo semen nigricans, splendens, Miliomajus.

Lotus Ægyptia planè eadem est Alpino, quam Itali Nymphæa atque Arabes Nuphar appellant. In toto quidem flumine Nilo, Ægyptia loca lambente oulla alia planta est inuenta, quæ notas Loti præ se ferat, quàm hæc Nymphæa, quæ profectò planta similis est, vt de Loto affirmat Dioscorides, Colocasia, seu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album, Lilio valdè similem, quam clariùs expressit Theophrastus, qui dixit florem habere candidum,

Lotus Ægyptia Alpina.

candidum, Lilijs foliorum angustia proximum, veteri enim hic maiotis Nymphææ flos est, qui Sole occidente clauditur, atque sub aqua oculatur, atque Oriente supra aquam asurgit, & foras exit, aperiturque. Quod non modò in Ægypto, verùm in multis Italiæ locis in hac planta obseruatur, maximè que in locis omnibus circum Venetias lacuosis vel palustribus.

Non itaque possum non vehementer admirari Theophrastum, Dioscoridè que, atque alios, qui omnes à Nymphæa distinctissimis capitibus. Loti Ægyptiam se iunxerint, quando utraque vnum atque idem planè sit, & mitandæ ad Solem conuersiones de Loto celebratæ eadem sint, quæ io communi hac Nymphæa ab omnibus animaduertuntur. Ipsa eodem die Sole florem claudit, deinde tota cum folijs sub aqua occultatur, eoque oriente, florem primò extra aquam demittit, aperit, atque paulò post cum omnibus folijs supra ipsam asurgit. Ægyptij caules crudos cum suis capitibus per Æthiæ calores mandunt: subdulces enim sunt, atque humidì, admodùm que refrigerant & humectant, quos appellant *Razel-mil*.

Miratur & Guilandinus Plinium lib. 1. cap. 17 & 18. de Loto Ægyptia crispifolia, qualia, teste Alpino, huic Nymphææ conueniunt, *Nobis quidem* ardet Alpini sententia: verùm non conuenit descriptio radicis, quæ non malè quadrat Colocassæ vulgaris, et facile dici possit duas plàotas in Loto descriptione mixtas. De Loto Ægyptia Veterum sententias mox infra profequemur.

Nymphææ Apuleius falsò Cichoreæ folium adscribit, id moente Eur. Cordo.

Brunfels. germ. p. 3. Lonicerus & Dorsthenius ignauus Botanicus plures stirpes cum Nymphæa commisceat, vocaodo (imitando Apuleium, qui & Herculaniam matrem nuncupat) Clauum, vel Digirum veneris, Clauum, vel Radicem Herculis, Algum palustrem: Papauer palustre: german. *Seebum, Keller Wurcz, Keulwurcz, wassermaehen, baarwurcz, haarstrang, & herculiszwurcz*. Apud Tragam eadem nomina latina leguntur: addit rameo, quosdam Heracilion, & Heracleam Rosam vocare germ. *wassiz Seebumen, wasser Gilgen, horwurcz, & horstrang*. Apud Hist. Lugdunensem quæ extant huius Nymphææ effigies, errore quidem Compilatoris: vni hæc est inscriptio p. 1008. Nymphæa maior alba: alteri p. 1009. Nymphæa lutea maior.

Latinis sicuti Græcis *Nymphæa* vocatur: Arab. *Nilosar, Ninofar, & Nilufar, & Nenusar*: offic. *Nenuphar*: Gall. *Blanc d'eau, & Lis d'estang*: Hispan. *Escudetes del rio, & Higos del rio*. Nenusar vocat Arabes: & græcâ voce corruptâ, propter narales aquas, *Golfano*: Itali nomen à discis mensarijs indiderunt. Belgæ *Plompen wutte Plompen*: Angli *water Rose, wasser lily, vel lily*: Boh. *lekuo Suluik; Vizi tok*.

Matthioli testatè Fuchsum lib. de comp. med. alias Græcorum Nymphæas, alias Arabum putare. Habebat is in primis comm. Nymphæam albam iunctam cum lutea: in post. verò eodem modo propriâ figurâ utramque expressit.

Dicitur Nymphæa alba, Brunf. in 4. p. 1. Dod. Cordo hist. Lob. in Adu. Obs. p. 31. & 32. Icon. p. 595. & tom. 2. pag. 279. Acolta, Tab. Thal. & Gerardo. Nymphæa flore albo. Anguil. & Cluf. pann. & hist. Nymphæa cæcida, Trago, Fuch. Tern. & Czalsp. Nenuphar album. Brunf. tom. 1. chapl. 3. Nymphæa 1. siue alba maior, C. Bauh.

Tom. 111.

phyl. & pin. Nymphæa maior alba, Hist. Lugd. Gall. & Eyst. Habet Eyst. aliam quæ nullatenus primæ sit dissimilis, nisi quòd omnia minora habeat. Nymphæa alba minor Est.

Nascitur in paludibus, stagnantibus aquis, am-
pioribus fossis, & pigro lapsu delabentibus ri-
uulis, ac subinde fluminibus, Maio & Iunio flo-
rens.

Vires Nymphææ utriusque vide ante ex veteri-
bus. Nostra ætas candidæ flores ad capitis ex
causa calida effectus commendat. Nymphææ,
vel Loto Ægyptiæ, inquit *Alpinus*, utuntur flori-
bus & folijs contusis ad omnes calidas inflama-
tiones, atque etiam succo, præsertim que ad
demulcendos dolores, à calida causa obortos, la-
dæ atque oleo rosaceo misto, eodèmq; tridem
modo oleo, quòd ex floribus parant, ad calidos
dolores, inflammationes, exstiones, vlcera &
dolores capitis in febricitantibus, vigilijs, tum
exteriùs foliâ contusa applicant, tum eius succo
cum oleo & aceto frontem & tempora, illinunt.
ad conciliandum somnum syrupum ex eo para-
tum frequentant, atque tum seminam, tum radi-
cis puluerem ægrotis cum eius decocto exhibet.
Vius radicis semis unque secreti loco habetur
apud multos. ad gonorrhæam, & in mulieribus
ad album profluuium firmandum, & ad dynteria-
m. Multi verò ab huius plantæ vsu cauent,
eius loco alia sequentes, eo timore ne is coeum-
ditum desiderium, tum vires minuantur, apud
eos etenim omnes compertum est vsum seminũ
atque radicis homines reddere ad venem valde
frigidos ac tardos. Hinc vsum hunc multos ibi
sanctos heremitas sequi aiunt, vt faciliùs vitam
cælibem ducere queant.

NYMPHÆA LVTEA.

HAud temerè herbam aquaticam inuenias, Defe-
que maiore radice oitatur quàm Nymphæa, Pico.
quippe quæ homini cruris crassitudine con-
nunquam assequatur. Harum quæ lutea est, ra-
dicem habet foris virentem; intus albam, fungo-
sam & porosam, sapore subamato præditam cum
quadam adstric-
tione, cui mul-
ta appensa ad-
nata crassitudi-
ne digitali, foris
argicantia, fi-
brilique multis
capillata: folia
aque innatant,
sphatham aut
sesqui patham
longa latitudi-
ne palmari, for-
mâ soleæ equi-
næ, propemo-
dum rotunda,
paulò oblongio-
ra quam candi-
dæ, pinguis: se-
ròque virora
splendentia, su-
periore parte
glabra & læuis,
inferiore verò

fibris liquor distincta, pediculis digitali crassi-
tudine, cubitos duos aut tres longis aut etiam
longioribus, teretibus, [Dod. foliorum flo-
rumque pediculis angulosis, quod consideratè

Vuuu4 1

Flin. nota
lor.
Alpin. ta-
clatur
Apuleia
sua.
Quorum-
dam con-
suso
Yaria
rimina

Matth.
p. 595.

Byssoma

randum. Jredulla fungosa creberrimis cæcis ca-
 naliculis peria : quibus ad exortum interdum
 concurrentibus pleribus pediculis, *lanugo* candi-
 diffima, quæ & folia nondum explicata, hæc inu-
 cronem æmulantis, exteriore parte obest: flores
 pediculis consimilibus insident, sapore cum dol-
 cedine aliquâ strenuè adstringente, odore Sily-
 bij Catdamines, quinq; folijs crassiusculis con-
 stantes, colore luteo præditi, exceptis vnguibz,
 qui externa parte virefcunt: intra veid leptum
 foliorum quinq; duplex est corona, prior mi-
 nutissimorum foliorum que externis appella ti-
 gosa coospiciantur & similiter lutea, quo etiam
 colore prædita est interior, sed dilatiore ex com-
 plurimis ligulis retroactis & apicibus priorem
 coronam contingentibus: medium occupat peri-
 carpj rudimentum ex luteo viride, quod dela-
 pti coronis, folisque florum toris jam vitidanti-
 bus, saturò virore sed nitente tingitur papaueræ
 capi magitudie, sed forma vrcem: fli-
 bte exprimens, turgido ventre in angustam cer-
 uicem declinente, quæ sensim dilatata margines
 vrci effligit, strijs exarantibus asperatis, & crisi-
 cij loco aliquovique pertusos: in his semen conti-
 netur Dodon. recte, splendens, majus quàm albæ,
 Tranceo grano minus.

Compil.
H. Lugd.
notatur.
Matth.
 Haic Compilator H. Lugdunensis malè ascrip-
 sit titulum Nymphææ luteæ minoris, cum sit
 majoris figura. Matth. verò in post. comm. & hist.
 germ. Nymphææ luteæ novam habet imaginem,
 cum in puor. portio esset picta cum albo.

An Lilia
Herodoti.
 Considerent lectores, an Lilia Herodoti lib. 2.
 Reus similia in flumine nascentis, sint Nymphæa
 lutea, ipsi fortè minus cognita, & malè descrit-
 pta.

Apollin.
videtur.
 Egregia Apellinatis comparatio, qui flores
 cum Croci colore confert.

Synop.
 Nymphæa lutea, Trago, Matth. Fuchf. Anguill.
 Turn. Dod. Lon. Lob. in Adv. Obl. p. 323. & 324. & I. p. 594. Acolth. Cast. Tab. Ger. &
 Eyllac Thalio, Geln. de coll. stirp.

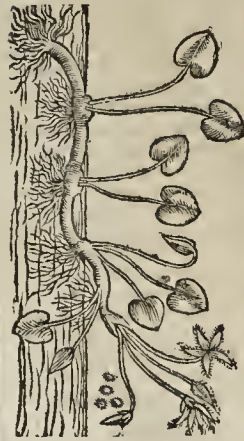
C. Bouh. pin. Nymphæa lutea 1. siue maior:
 Nenuphar luteam, Brunfels. Nymphæa lutea
 maior. H. Lugd. & Clus. hist. Nymphæa altera,
 Cordo in Dioscor. flore extoto luteo. Cæsalp.
 Nymphæa citrina, Cordo hist. *sem.* Nymphæa
 lutea 2. siue minor magno flore: Nymphæa lutea
 minor, Lugd. Ger. Dod. ed. belg. Nymphæa
 secunda, Tab. *In phyt.* Nymphæa 2. siue luteo
 flore maior: Item, Nymphæa 7. siue minor ma-
 gno flore: Nymphæa lutea minor, H. Lugd. *Nullam*
nos particulatam Nymphæa luteæ speciem mino-
rem in H. Lugdunensi agnosimus. Icon enim quæ
proponitur hoc titulo, est Nymphææ luteæ maio-
ris, vt patet consideranti iconem Nymphææ luteæ
maioris apud Tragum, Fuchsum, & Dodon. galli-
cum, quam imitata est H. Lugd. licet vel Compila-
tor, vel Typographus pro minore exhibue-
rit.

Nomina
linguar.
 Germ. gal Seeblumen, Gelb. Seeblumen: Belg.
 Ghel. Plompen: Gall. Jauces d'eau: Hisp. Golfan
 amarillo: Angl. yellow water lillie. Græcis Nymphæa
 tripha, cuius flos Blephara.

Locus &
Tempus.
 Nasctur vbi alba, eodemque tempore flo-
 ret.

Vires
 Huius radicem, renem & vesicæ calidis morbis
 mederi, & aduersus gonorrhæam efficacem non
 temerè existimarunt Neotetici, vel Dodonæi
 opinionej

NYMPHÆA MINOR LVTEA
 flore simbriato.

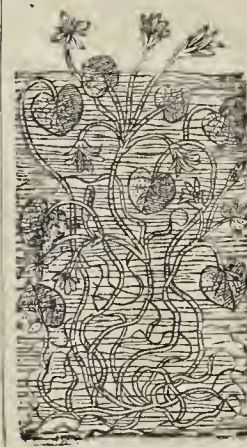
Radicula Descri-
 ptio.
 multis vli-
 ginosis cer-
 tior est, capil-
 laceis, è caulü
 nodis proleu-
 tibus: folijs
 multis, longo
 rotundoque
 pediculo nixis,
 gustu amaris,
 aquæ inarantibus,
 densis
 caulibus retis-
 bus, genicula-
 tis: floribus lu-
 teis, flori Cuc-
 curbitæ per-
 quam similibus,
 quinq; tan-
 tum foliolis
 constantibus,
 non, vt in lu-
 tea maiore, numerofo stipatu congestis, aut mul-
 tos apices intus giganteibus, per ambitum venu-
 stissime simbriatis: cauliculi oblongo, lato, &
 compecto, *semibus* pleno oblongis, latis, in am-
 bu pilosis, Atriplicis ferè modo: gustus quoque
 amari.

Hanc H. Lugd. Compilator p. 1010. Nymphæam
 minorem albam, pro lutea inscripsit. Luteam au-
 tem in titulo esse legendam, ex descriptione col-
 ligitur, quod non animaduertit C. Bauhin. cui in
 phyt. dicitur Nymphæa lutea 4. siue minor al-
 tera: In pin. Nymphæa lutea 4. siue minor flore
 simbriato: Nymphæa alba (in phyt. albam dixit)
 minor, Lugd.

Compila-
tor
H. Lugd.
et C.
Bauh. no-
tatur.
 Hanc H. Lugd. Compilator p. 1010. Nymphæam
 minorem albam, pro lutea inscripsit. Luteam au-
 tem in titulo esse legendam, ex descriptione col-
 ligitur, quod non animaduertit C. Bauhin. cui in
 phyt. dicitur Nymphæa lutea 4. siue minor al-
 tera: In pin. Nymphæa lutea 4. siue minor flore
 simbriato: Nymphæa alba (in phyt. albam dixit)
 minor, Lugd.

Locus
 Aquarum etiam est alumina: vetè n regionum
 maximè Septentrionalium. Et quidem in Sebu-
 stanorum parte, quam vulgò *Brestiam* vocant,
 plurimis stagnis ac viuarijs inoat. Præterea in
 Sequanæ ripis ad Mantam oppidum gignitur.

NYMPHÆA MINOR LVTEA

Elimoso Descri-
 ptio.
 fundo, in-
 quit Lobelius,
 cuius descri-
 ptionem &
 iconem tradi-
 mus, trajicit
 nymphas iun-
 ceis pediculis,
 renem &
 quaternum
 cubituum,
 crassiusculis,
 Portulacæ lin-
 gulate solum,
 in summo ge-
 stantibus: flo-
 ribus ex vno
 quasi iuncea
 exorto Pri-
 mule minoris
 Cheli;

Chelidonij stellatis : gustu plebsculum caloris viderur habere & siccor esse, quam alba & lutea maior.

Tabern. ic. & hist. Nymphaea lutea minor 1. & 2. sicut geel Serbstum. Compilator ponit duas figuras, non distinguens in descriptione, nec demonstrans ubi vitæ.

Imitatur compilatorem Tabernæmontani Gerardus, duas quoque Nymphaeas luteas, quartam sc. & quintam, siue minorem & minimam exhibendo, non tamen interim eas distinguens.

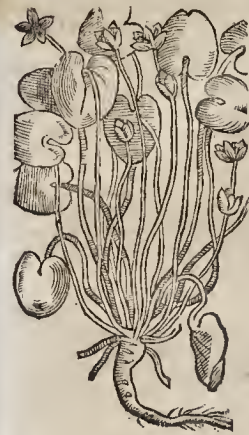
C. Bauh. phyt. Nymphaea 6. siue lutea minor patuo flore: Eid. pin. Nymphaea lutea 3. siue minor patuo flore: Nymphaea altera lutea (legendum alba. Hanc ad albam minorem referimus.) Lugd. An Nymphaea parua alia, Cam. in Matthiolum?

Iuxta amenissima Thamefis fluente, in vdis scrobibus frequens.

NYMPHÆA ALBA MINOR.

Folia habet Nymphaeæ, paulò maiora quam Brassicæ inarise: flores albi, tenues. flaccidi: capitula capparibus similia, plena semine paruo, papauicino: hæc Matth.

Gerat. Nymphaea alba minor, the small white water lily. C. Bauh. phyt. Nymphaea 3. siue alba minor: Eid. pin. Nymphaea 2. siue minor: Nymphaea parua, Matthiol.

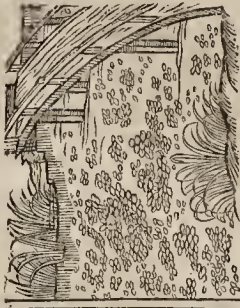
Et hæc aquarum alumna regionum Septentrionalium duraxat, præfertim Angliæ, via quæ Londino Oxoniæ & Bristoliam ducit, secus & trans aquas viarum pictiores, minusque profundas.

NYMPHÆA MINOR, SIVE MORSVS ranæ.

In aqua fitans multiplicat se flagellis suis renuibis, in quibus veluti parua capita, vnde foliorum exortus & radices tenuissimæ fundum versus pendentes: foliis circinari rotunditatis, renneris, vncialibus, interdum duplò maioribus; Afari foliis ferè similibus, sed minoribus, pediculis nixis palmaribus, flores veluti è vesica prodeunt, matafculi, foliis albidis constantes, Dod. medio lutei.

Dod. gall. licet Morsum ranæ deneger nomen græcum & latinum, tamen nihilominus suspicatur. Lar. duas icones exhibet pro Ranæ morsu, dicens Belgas Dorschen beet appellare: Tom. III.

plerosque etiam Nymphaeam paruum, & Thamefis in Diefco. lustris ma. Fontinalis tamen siue Potamogetonis speciem videri: eiusdemque cum eo facultatis.

An Cordo in Diefco. lustris ma. grossi wasser sinfen h.e. Lens palustris magna, de qua dubitatur an sit Stratioteres aquaticus, & an legendum in Dioscoride Afari pro Aizoi.

Label. in Adu. magis Nymphaeis, quam Potamogetoniaccedere scribit flocculis intermicatibus

luteolis, albi lacteis, aut melinis. ritium foliorum gustu Nymphaeæ aut Lenticulæ palustris. Et hinc in Ic. p. 196. inscribit Nymphaeam, siue, vt etiam in Obl. p. 324. Ranæ morsum.

Compilator H. Lugd. malè confundit p. 1010. Ranæ morsum cum Nymphaea alba minore, ac mira de hac tradit: Floret, inquit Augusti mensis principio. Flos noctu comprimitur, & sub aqua latet, interdum patescit, & aquis sese exerit. Euulsa herba & rursus in aquam iniecta viriditatem diu retinet, & quamuis radicibus careat, reuiuiscit tamen, nouamque sobolem gignit: saporis qui & Lenticulæ palustris: vis refrigerandi & humectandi.

Svencck. vocat Morsum ranæ, fraeschbiss / & Synodi Violam palustrem. C. Bauh. phyt. Nymphaeam siue albam minorem tertiam: idem pin. Nymphaeam albam, siue minimam. Nymphaeam minorem albam, Lugd. Nymphaeam paruum, Cas. Morsum ranæ Dod. Lob. Cast. ap. & Tab.

In lacustribus, stagnantibus, torpentibusque aquis, ubi ranæ lubentiùs stabulantur, vnde nomen: ad arcem Londini regiam & mœnia plurima, Iunio, Iulio, & Augusto mensibus floret.

Locus & Tempus.

LOTVS ÆGYPTIA VETERIBVS ET Neotericis, in genere. CAP. II.

Theophrasto lib. 4. cap. 10. Lotus vocitata, planis parte maximâ provenit, cum rura inundantur: huic natura caulis similis Faba [Ægyptiæ] & fructus eodè modo, verum minores, gracilioresque. Nescitur fructus in capite, modo quo in Faba: flos candidus, Liliis foliorum angustia proximus, molles, densus & promiscuus, qui Sole occidente comprimitur, caputque integrit: ad ortum aperitur, & super aquam assurgit: idque facit dum caput perficiatur, foliisque desuunt: capitum magnitudo quanta Papaueris maximi, & percipitur incisuris non alio modo, quam Papauer: nisi quod in his fructus frequentior habetur, qui Milio non absimilis est. In Euphrate caput, floresque mergi referunt, atque descendere

Locus;

vique in medias noctestantumque abire in al-
rum, vt ne demissa quidem manu capi possit:
diluculo deinde redire, & ad diem magis, Sole
oriente iam extra vndas emergere, floremque
patefacere: quo patefacto amplius insurgere, vt
planè ab aqua abât altè. Ægyptij capita ipsa aceruis
putrefaciunt, cumque regumenta putruerint,
in flumine lauando separant fructum, & siccan-
tes, pinsentesque panem faciunt, eoq; cibo v-
tuntur. Corsion vocant Loti radicem hanc. Ea
rotunda est, Cotonei mali magnitudine, cortice
nigro foris vestita, quali nux Castanea regitur:
intus candida, quæ tosta elixâq; vitellis ouorum
similis sapore est, gustu leuiss. Estur eadem &
cruda, sed gratior decocta, seu aquâ, seu prunâ.

In Loti Ægyptiæ historia Diosc. l. 4. & Plinius
lib. 13. cap. 17. & 18. Theophrastum imitati sunt.
Plinius tamen cap. 18. addit, non aliunde magis
quàm purgamentis Loti radicis sues crassefcere.
Idem lib. 22. cap. 21. ait eos, qui Loton, arborem
tantùm putant esse, vel Homero autore, coargui
posse. Eum enim inter herbas subnascentes Deo-
rum voluptati, Loton primam celebrasse. Esse &
Lotometram, ex Loto factam. ex cuius semine,
simili Milio, panes in Ægypto fiant à pasto-
ribus, maxime aquâ, vel lacte tebacta, &c. Ceterum,
videtur hic Plinius Lotum Ægyptiam cum
Loto fatiua confundere, eumque secutus fortè &
Galenus 7. simpl. Ægyptiæ Loti cum Nymphæa
conuenientia supra ex Alpino demonstrata, &
quomodo vnum & idem sint ex euulmet verbis
probatum est.

Anguillara epist. 9. Homerum per Lotum in-
tellexisse Ægyptiam existimat, de qua Theo-
phrastus: sed quæ planta sit non indicat. Ali-
qui dicunt in ripa Nili solum Fabam Ægyptiam
reperiri: eius autem radicis descriptionem & v-
sum, suspicionem præbere Lotum Ægyptiam &
Fabam Ægyptiam idem esse: & quidem fuisse,
qui Lotum, Fabam vocarint: Theophrastum au-
tem de vtraque planta eodem capite, sed fortè
de Loto ex auditu verba fecisse. Idem Anguill.
epist. 14. de Loto Ægyptia nihil aliud nouit,
quàm in Ægypto Colocasiam vocari: deque
Loto Theophrastum sibi contradicere: huic e-
nim semen attribuere Fabæ Ægyptiæ semini si-
mile, sed minus & subtilius: postea verò Milio
simile adscribere.

DE FABÀ SIVE CYAMO ÆGYPTIO
ex veteribus.

CAP. III.

Theophr. **F**aba in paludibus, stagnisque exit, inquit
Theophrastus. *Caulis* eius, qui longissimus
quaterna cubita perficit: crassitudo digitalis est,
similis calamo molli, non geniculato, rimas
intrinsicas habet tendentes per totum Lilij mo-
do: caput super hunc fauo orbiculato [σφαιρῶν]
vesparum non absumile: inque singulis cellis
[ἐν ἐκάστῳ τῶν κωνίων], singulæ Fabæ continentur
paululò super id eminentes, multitudine pluri-
mùm ter denæ: *stos* duplex, Papaneris magni-
tudine: color roseus in plenum caput Papaneris
super aquam, folia ad singulas fabas amplexa
exeunt magnitudine galeri Thessalici, quæ cau-
lem habent Fabaram. Fabam quamque conte-
renti amarum illud, ex quo pilula fit, inflexum
patefcit. Fitchus ita se habet. *Radix* crassissima,
Harundine pænior, rimas similiter, atque caulis,

habens: manditur & cruda, & elixa, & assâ, eo-
que cibo qui incolunt paludes vtuntur. Nasci-
tur itaque spontè vel plurima: ceterùm, & fer-
ritur in limo, paleis largè admittis, vt descendat,
in corruptaq; maneat, sicque fabeta faciunt. Sin
autem semel apprehenderit, perpetuò manet: ra-
dix enim valida est, nec infrior Arundinis ra-
dice, verùm spinis subhortsens: quamobrem cro-
codilus eam fugit, ne occurrens oculos offendat,
quoniam acutè non videt. Nascitur hæc etiam in
Syria, Ciliciaque, sed tractus ipsi non plenè
conficiunt. Et circa Toronem agri Chalcidici
quodam in lacu exit magnitudine mediocri, vbi
& percoquit, & perficit, & absoluit fructum. Et
hæc ex auctoritate Theophrasti. Apud quem *Gaza*
ἐν ἐκάστῳ τῶν κωνίων, vertit in singulis cellis, & re-
ctè. Sunt enim κωνίαι τῶν σφαιρῶν κατὰ σφαιρῶν, καὶ τῶν
κωνίων κατὰ τῆς, fauorum vesparum foramina,
& fauorum cavitates. Gazam sequutus est *Herm-
molaus*, & locum hunc sic reddidit. Calyx in ca-
cumine rotundus, vesparum fauo similis, triginta
plurimum loculis, qui singulas singuli continent,
non quidem omninò rectas, sed paulò extantes.
Atque ad horum etiam initationem reliqui
Diosc. interpretes id quod ille dixit *σπερ ἀσφαιρῶν*
σφῆρες *σφαιρῶν* *κατὰ τῆς* *σφαιρῶν* *ἐν ἐκάστῳ* *μικρῶν*
σφαιρῶν *τῶν κωνίων* *σφαιρῶν*: ita conuerterunt,
Vbi desoruit, fert folliculos siue vtriculos vespa-
rum fauis similes: quum tamen nulla σφαιρῶν
mentio fiat, sed dicat tantùm folliculos capsulis
similes proferte, in quibus sit faba parum supra
operculum velut bulla eminens. Hoc autem
operculum *πυλῶν* ab ipso dictum esse videtur ἢ
κωνίαι, à Theophrasto appellata, & quam caput &
calicem illi conuerterunt. Atque hoc modo etiâ
Cornario videntur idem dicere Theophrastus &
Diosc. in diuersa adeò & meritò nobis motam
iniciente dictione.

Porrò, Fabæ Ægyptiæ, quam nonnulli Ponticâ *Diosc.*
[Αἰγυπτιακὴ κύμαρ, ἢ ἐν τῇ ποταμῷ]. Vet. codex hoc *Ponticâ*
caput non habet, Sarac.] vocant, Diosc. etiâ teste,
in Ægypto quidem magnâ copiâ pronenit, sed
& in Alta quoque & Cilicia palustribus locis in-
uenitur. *Folium* verò habet amplum instar Petasii
(ὡς πῆλας), vet. *πῆλον*, inquit Sarac. nimis vel
remerè, vel obliuiosè Dixerat enim antea vet. cod-
icem hoc caput non habere,) seu galeri: *caulem*
cubitalem, digiti crassitudine: *florem* roseum, dup-
la papauerini floris amplitudine. At vbi deslo-
ruit, vtriculos perit folliculis similes, in quibus
faba paululân supra operculum instar bullæ pro-
minet. Ciborium aut Cibotium ideò nominatur
quasi localamentum, quod seratur eiusmodi faba,
ipsa lumentis glebæ indita, atque ita in aquam
demissa. *Radix* autem subiacet Harundinis radice
crassior: quæ cocta, crudâque estur, & Colocasiam
nominatur. Fabæ quoque ipsa virens comeditur:
sed exsiccata nigrescit, & Fabam græcam magni-
tudine superat. *Vim* porrò habet adstringendi,
stomachumque iuuar. Quamobrem dyentericis,
cæliaciisque conuenit in persâ eatum farina po-
lentæ vice: sed & in pultem quoque redacta ex-
hibetur. Efficaciores autem sunt cortices, si deco-
cti in vino mulso renui cyathorum mensura pro-
pinentur. Ceterùm ad aurium dolorem facit
quod in earum medio viride spectatur, gustu a-
marum, si cum roseo coctum instilletur.

Plinius ex 4. hist. plant. Theophrasti sua tran-
scripsit, & quædam variauit, quædam omisit pro-
sua voluntate, si non exemplaria fallunt, ita qui-
dem vt Theophrasti verborum sententiam non
reddat.

Diosc. &
Plinius 14.
κωνίων.

Lotus Ho-
meri, An-
guill.

Plin-
ius.

reddat. Licet autem foecum de Faba Aegyptia, foecum & de Colocasia egerit, tamē proprie eiusdem plantae sunt Faba, Ciborium, seu Cibotium appellata, & Colocasia radix.

Quod verò ex Colocasiae foliis, in variam vasorum speciem implexis, potare gratissimum habere tradit Aegyptios: id habet etiam Strabo lib. 17. & testatur ad eam magna esse illa, ut poculorum & catinorum usum præbeant, aptam insuper ad id habentia concanitatē, ut Alexandrinae officinae huius plenae sint, & ut vasis vtantur. Appellatur autem hæc folia, Ciboria & Cibotia: Dioscorides tamen ipsas fabas sic appellari ait.

Colocasia porrò etiam Colocafum dicitur Virgilio in Poësi: Ecloga 4.

Mixtaque ridens Colocasia fundet Acantho.

Galenus lib. 2. de altim. Ciboria & Colocafum modicum alimentum corpori præbere ait, & talia omnia mali succi esse. Et 1. alim. Fabam Aegyptiam naturā humidiorē & excrementitiā esse dicit. Quod verò ad usum medicum attinet, ipsam præterit. Ira etiam Aëtius viridem quidem Fabarum Aegyptiarum fructum, Ciborium appellari dixit, & de ipso in Fabatum tractatione considerandum esse proponit. Sed hoc postea de Fabis agens, non facit. De Colocasia tamen tractās Manzianion ipsam appellari ait, & similem eius vim rapis & cepis esse, & corpus ipsius viscosum, ut extergendi vim habeat: esse etiā aluo comoda.

Hæc longius, ut aliquam saltem huius plantæ cognitionem assequeremur, que Italiae etiam hodie ignota est quamvis suo tempore sericæ captam Plinius dixit. Sunt tamen qui Venetiis fatam vidisse, & radicem sapore Castaneæ sub cinere coctam se comedisse, & in multis recens inuentis insulis, panem ex ipsa fieri affirmant. Sed nec desunt, ut præcedenti capite diximus, qui Fabam Aegyptiam, eandem cum Loto Aegyptia esse suspicentur. Hermodas nobis auctor est, Fabam Aegyptiam siue Colocafiam ab Herodoto, quemadmodum & Lotum ipsam, Liliam Aegyptii vocari. An v. sequens peregrin⁹ fructus valde elegans, sit Faba Aegyptia Diolcor, ambigit Clus.

FRUCTVS VALDE ELEGANS, FABAE fortè Aegyptia Dioscoridis.

CAP. IV.

SITNE fructus alicuius arboris, an alterius plantae: incertus sum (inquit Clus. Exot. lib. 2. cap. 13.) quia, qui mihi nutu dabant, Emanuel Sveert, & apud quem simile conspiciebā Henticus ab Os, Amstelredamenses, qui eum à nautis redemerant, nihil affirmare poterant: mea tamen opinio in eam partem inclinat, ut plantae alicuius esse existimē, & forsitan in aqua nascentis, ut Nymphæ: quæ si vera sit, Diolcoridis Aegyptiam

esse Fabam asserere nō verear, tametsi inter Neotericos magna sit de ea planta controversia: nam Papaueris caput habet, nisi quòd summā parte magis planum, & patens, cellulas insuper vesparum fauis similes habet, in quibus fabæ, quas supra tricenae non ferre, Plinius auctor est. Si eos qui legerunt conuenite mihi licuisset, magis fortè explorata prodere possem, &c.

TRIBVLVS AQUATICVS.

CAP. V.

Descriptio

EX vno capite *populivida* folia multa, sefcuncialia, duobus quadrantibus superioribus serrata, supra glabra, subcus rugosa, Populneis quodammodo similia, pediculo palmari, & sefcupalmari, fungoso, & paulò infra interionem tuberoso, hærentia: flores paruos albos sequuntur muricari fructus

spinulis armati, nigricantes, Castaneis parcos, pulpâ, nucleoque non dissimiles, candido, eduli, gusta haud ingrato, qui auctore Dod. & recens mandis & arefactus, molâque contritus in panem cogi posse fertur: nos in suo cortice aqua elixum comedimus: radices longissimæ ex intervalis veluti ad genicula staminum, vtrinque cæcariem promunt, partim in aqua natantes, partim limo hærentes. Cum flore à nemine pitam esse testatur Gesner. in epist. ad Cos. Holtz, nec etiam placet nostra ex Fuchsiæ Icon.

Dio sc. Tribulus alter. siue aquaticus.

Hic autem est Tribulus alter siue aquaticus Diolcoridis, qui in fluminibus nascitur, & comam supra aquas attollit, aculeos verò condit, & ipsis aquis occultit: foliis latis à pediculo longo dependentibus; caule parte summâ quàm imâ crassiore: ad sunt & ei adnata quædam capillamenta spicacea: fructus verò datus est, uti & Tribuli tetreftris.

Fluuiotum singuli priuatim, inquit Theophr. 4. de hist. pl. cap. 11. aliquid ferre videntur. Nec enim Tribulus in omnibus, nec ubique erumpit, sed palustribus fluminum tantum: altitudine cum profundissima quoniam cubitorum aut paulò profundiore, ut in Strymone fluuiio. Mensus in aquam, prorsus ad imum vergit: folio amplior ad effigie vmei, pediculo admodum longo, caule parte summa quidem crassiori, vnde folia, fructusque dependent, qui nigri durique vehementer: nascitur semine decedente, germenque in Vere suum emittit. Radicem alij annuam, alij diuturniorem affirmant, &c.

Plinius.

Tribulus (inquit Plin.) non nisi in palustribus nascitur, dicitur alicubi, iuxta Nilum & Strymonæ amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum,

folio ad effigiem Vlmi, pediculo longo: [Quæ sequuntur [Tribulum terrestrem spectant] de hoc plura de viribus Tribuli terrestris, in Hist. nost. gener.

Non desunt, qui populares & coctius Plinio vocatas Castaneas, esse censent tuberosos fructus, in stagnantibus aquis enascentes, quibus rectè non adscribitur Ruellius.

Nomina
linguarum.

Tribulum aquaticum sine descriptione pingit Matthiolus, vocans græcè *τελεβοιον* *ἰσὺδ πορ*: It. *Tribolo aquatico*: Arab. simpliciter *Tribolum Hafach*, seu *Hafak*: Hisp. *Atroyos*, & *Abrolhos*. Galli vocant *Mades*, & *Chastagnes d'eau*, teste Bellonio Obfclib. 1. cap. 18. Dod. tamen *Macres gallicæ* nuncupat: Lob. *Esharbotz*, *Saligotz*, & *Truffles d'eau*: Germ. *Wasserknäuel*: Aquatica nucem, *veihernuß*, *See- knuß*: Lacustris nucem *Sachknuß*. Gallicum autem vulgus *Saligos*, *Cornuillas*, *Trufflus*, *Trapas*, *Castaneam aquaticam* & *Castaneam Ferrariensem* appellare author est lib. 3. cap. 24. & *Spizknuß*: Brabantii, *waternoten*: & à similitudine aculeorum ferreorum *Wasserknäuel*.

Aquaticus siue aquaticus, seu lacustris Tribulus, officinis marinis dicitur. Fructus seu nucis eius aculeata sunt, tribus robustis aculeis, vbi indurata sunt, quo tempore etiam nucleus durus euadit, vrvix mandî possit, qui tamen recens valde mollis est, & admodum aquosus. Ab huius nucis similitudine dicti sunt tribuli, murices lacine appellati, machinæ ferreæ aculeatæ, in quâcunque partem incubuerint, quæ sub terram defodiabantur, Curtio lib. 4. Nunc etiam sparguntur, maximè in fuga, vt hostium insequenrium impetum morentur.

Synonyma.

Tribulus aquaticus, Trago, Matth. Dodon. Anguill. Lac. Cordo in Dioscor. Gesn. hort. Lon. Lob. Cas. Cast. & H. Lugd. ac C. Bauhino: Tribulus lacustris, Cordo hist. Tribulus aquaticus maior, Cluf.

Locus.

Nascitur variis in locis, ac ferè stagnantibus fluuiorum partibus, lutosis lacubus, & vrbium fossis, quibus limosus sit fundus: inter Montbelgardum & Basileam obseruauimus, & vbi floret mense Iunio. Matthiolus in plerisque Italiae fluminibus & lacubus provenire ait, præsertim in agro Mantuano & Ferrariensi: neque solum in dulcibus aquis gigni, sed etiam in mari. *Theophrastus* autem non dixit in fluminibus nasci, sed fluminum palustribus. Si in mari provenire obseruauit, cur locum non annotauit?

Vires & vsus.

Dioscorides adstringentis refrigerantisque esse naturæ, vt Tribulum terrestrem, aquaticum statuit, ideoque ad omnes, ad quas terrestrem commendauit, tristes sensationes adhibendum censuit. Idem & Plinius fecit. Additur tamen ab his, Thraces, ad Strymona habitantes foliis Tribuli equos saginare: ipsos verò nucleo viuere, panem facientes prædulcem, qui & ventrem contrahat. Radicem castè purèque lectam, strumas discutere. Semen adalligatum, varicum dolores sedare: ritum verò, & in aquam sparsum, pulices necare. Plura lege antè in hist. n. gen. vbi de Tribulo terrestri Refrigerantis autem Tribuli istum esse naturæ: exque humida & frigida essentia componi, inque ea queam magis esse, quàm in terrestri, in qua terreum frigidum potentius, ex autoritate Galeni ait Dodonæus. In vnguento Agrippæ [inquit Saguyer. in pharm. Fern.] omisit Tribulos Nic. Alexandrinus. Tribuli autem marini, qui Venetis veniunt in foro, aqueum quid possident cum calore & acrimonia, propter qualitatem aquæ maris: quæ ad fotus adhibita cale-

facta elicit & discutit. Aquaticum vidî sæpè in Burgundia extractum ex stagnis, cuius fructum in aqua coctum comedebant vulgares quasi castaneas: alij sub cineribus calidis decoquebant. Habet autem Nic. Præpositus aquaticos Tribulos non marinos, vt Fernelius. Sed hic melius quàm ille. Siquidem huius vnguenti munus est emollire, attenuare, &c. ventrem etiam illitus inducere, ad quam rem marini Tribuli aquaticis sunt efficaciores: qui si non sint in promptu, lauandi & macerandi erunt fluuiatiles aqua salâ. Obseruatione dignum est quod scribit Plautius ex Fernelio & Cordo, Tribulos recentes esse debere, & parû coquendos, ne vis coctione perdat. fiût tandem ex Tribulis verticilli præicatorij.

POTAMOGETON. CAP. VI.

Potamogeton Dioscoridi folium habet Betæ simile densum [sæpè, & non vt falsò Cæsar. legit, Plinium secutus, hirsutum] & parum extra aquam emines. Portò refrigerat & adstringit, proindeque conuenit pruriginibus ac depascensibus vetustisque vlceribus. Nomen autem ex eo inditum est, quod in paludibus & æquosis locis nascatur. Dicitur tamen aliis inter spuria Stachyites, quasi spicata, nisi malis Stagnitem legere, corrupto à stagno vocabulo. Latinis Fontalis, seu Fontinalis, Ægyptiis Etenchis.

Medetur Potamogeton ex vino dysentericis & cæliaciis, similis Betæ foliis, minoribus tantum hirsutioribusque, paulatim supereminens extra aquam, peculiariter refrigerat, pissat. Vis in foliis, cruribus vitiosis vitilia, & contra vlcerum nomas cum melle vel aceto. *Cæsar* hanc aliter nouerat, tenui folio Myriophyllon aquaticum Dodon. putat Dalech. velut equinis fetis, thyrsò longo & laui, in aquosis nascentem. Radice sanabat strumas & duritias. Potamogeton aduersatur & crocodilicis, itaque secum habent eam, qui venantur illos. Ita Plinius lib. 26. cap. 8.

Potamogeton Galeno 3. simpl. adstringit & refrigerat similiter Polygonum: sed essentia eius crassior, quàm Polygoni est.

Potamogeton officinis ignota est. Nomen autem eius apud Diosc. Limonio tribuitur. Et rursus apud eundem cap. de Trifolio nomen Potamogetonis inuenitur. Herbarum tamen periti eam censent esse, quâ Germani *Sammtraut* vocant & *Seehalden* / quodd lacus occupet, cuius plures sunt species, de quibus posthac dicemus.

Potamogeton rotundiorij folia.

Potamogeton rotundiorij folia plataginea, pallido virore splendens, nervis secundum longitudinem decurrentibus striata, haud aliter ac Nymphææ aquis innatant, pediculis longis appensa, ex ramis fungosis, teretibus: ad exorum pediculi folij, quod plerumque singulare est, membrana digitum longa apponit.

eur, folium id, ac etiam florum caulem involuens: flores Perficariæ aut Bistortæ, purpurascetes, in spicam dispositi, peciolo insident crassitudine cū caulibus pari, quos racematim congesta sequuntur *semina*, rufescentia, latiuscula, in aduncū mucronem leuiter desinentia, medullam albam continentia, Trago copiosa, dura, & folliculis quibusdam inclusa: *radix* capillaris, fibrosa.

Ποταμογετον, quasi fluminibus vicinam dictam perhibet Fuchsius, quod palustribus & aquis nascatur. Stachitidem verò quasi Spicam, ob caulem, quem floribus & semine spicatum ex se mittit. Alij tamen lat. Fontalem & Fontinalem quoque nominant. Germ. *Stechsal* den & *Gambirau*: Belgæ *fonteyneruy*: Galli *Espi d'eau*: It. *Potamogeto*.

Tragus quartam Algarum facit, & verum *Ποταμογετον* Dioscoridis asserit. Sed & Rob. Constantinus apud Amatum pro genuino Potamogeto hanc pictam exhibuit.

Lobelius in Adu. adscribit Potamogeto Matthioli folia Plantaginis aquaticæ aut Betæ minoræ, aut Perficariæ, diuicula: flores Bistortæ aut Perficariæ: radicem flexuoso anfractu excurrentem, ex geniculis multas propagantem fibras, trans aquam fundo immersis: gustu adstringentem, siccantem. Sed hæc descriptio Lobelij competit potius sequenti Potamogeto, quam Matthiolino. Existimo Lobelio non fuisse notum Potamogetonem eum, aut vtrumque confundere.

Potamogeton r, siue rotundifolium, C. Bauh. pin. Potamogeton, Trago, Matth. Fuch. Anguill. Lac. Lon. Cæs. Cast. Lugd. & Tab. *Potamogeton*, Dod. gall. latifolium, Ger. Potamogeton *λεπιδωλον*: Thal. Potamogetoni similis rotundiore folio, Cordo in Dioc.

Nascitur in lacubris & aquosis locis: floret Junio & Julio, quo mense & semen maturat.

Ex veteribus antè traditæ sunt vires: Fuchsius ait refrigerare & exsiccare gustum abundè docere: is tamen non docet qualis sit gustus, quod oportebat.

POTAMOGEITONIS SPECIES VARIÆ.
CAP. VII.

POTAMOGEITON SIVE FONTALIS
Perficariæ folio.

Manifesto discrimine à Potamogetone primo secernunt *folia*, Perficariæ foliis similia, nisi essent maiora, venis obliquis & transfuersis in marginem à neruo, qui vnicus secundum longitudinem decurrit, ex porrectis, alioqui etiam non ita sunt obtusa, sed in acumen desinentia, & pro loci situ nonnunquam hirsuta: aquis plurimum innatantia *pediculo* sescuncialia aut sextantalia, ex *caulium* geniculis orto: inter quæ palmo sæpè breuior pediculus exit in spicam congestos *fosculos* Perficariæ gerens ex albo rubentes.

Dod. in fol. lat. sub antè dictis Potamogeti nominibus eandem penè descriptionem, quam in fol. gall. habet: verum icon plurimum differt: folia non sunt similia Plantagini, vti olim in hist. gall. scribebat, sed Perficariæ: quare suspicor non bene e innotam, quam in fol. gall. exhibebat. Lobelium autem hunc cum precedente confundere antè diximus.

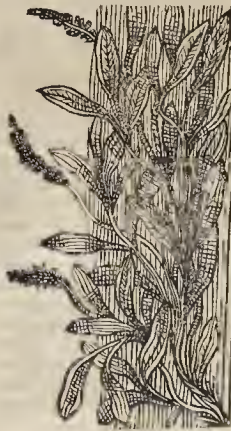
C. Bauh. pin. Potamogeton 2. siue Salicis folio: Phyllitidis lacustris, Cordo hist. Potamogeton Tom. III.

Dod. Potamogeton, siue Fontalis & Spirata, Lob. in Adu. Obs. & Ic. Potamogeton 2. Dalechampij, Hist. Lugd. Potamogeton *πυροδωλον*, Thal. Potamogeton angustifolium, Tabern. & Ger.

Reperitur in paludibus, lacubus, vrbium fossis, & aliis stagnantibus aquis, non rarè etiam in riualis, aut è fluentibus: vbique frequens: flores conspicui sunt Augusto aut Septembri, Dodon. Montbelgardi in Itagnis floret Maio.

Locus & Tempus.

FONTINALIS LVCENS MAIOR.

Descriptio.

Fontinalis lucens maior, aquis innatans, in longos ramos deducitur, in varios rursus ramulos subdividendos: *folia* alternò situ nõ aduerso ex bteibus latis pediculis, longiora quam Potamogetonis, angustioraque, tota lucida, neruo medium percurrente: quo in latus tenues vtrique fibræ

difseminantur: ad singulorum foliorum minus, appositum longiusculum, aliquouisque *caulem* amplectens. Gesnerus vocabat *Uiam* aquaticam. Tiguri reperi in *faracten* mense Maio: Montbelgardi in Dubio flumine.

Locus & Tempus.

FONTALIS MEDIA LVCENS.

Descriptio.

Fontinalem mediam lucentem voco herbulam aquis innatantem, cui ex tenuibus radiculis *rami* multri, imbecilles, pedales, densè geniculati: *folia* per genicula, bina sibi correspondentia, oblonga, in acumen desinentia, viridia & pellucida: *flores* ex pediculo vno aliquot pami simul iuncti formæ & colore quodammodo Moscharilla Cordi, quibus succedunt *semina* similiter conferta, parua, centorta, vt

Meliloti vulgaris, cui quodammodo similia. Clus. hist. vocat Tribuli aquari: i minoris speciem alteram.

Tribuli aquarioris speciem alteram. Clus.

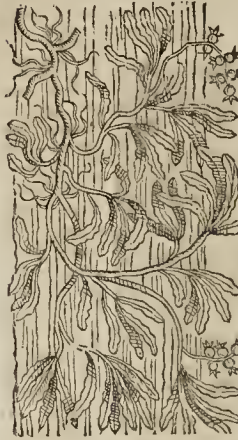

Locus & Tempus.

Floret & semen profert Geneva mense Junio, in rivulis iuxta Rhodanum versus castellum *la Bastie*. Eadem etiam provenit iuxta Dubin Mompelgardii, quâ itur *Cleraux*. Clusius videbat apud Eberstorf acem in lacunis, secundum purissimam aquam riuos decurrentes nascentem.

FONTINALIS CRISPA.

Descriptio.

Fontinalis crispa, similis Fontinali nostræ mediæ nisi quod maior: foliis longiora, quadrantia ferè, non ita crebra, crispa, aspera, in â. bitu dentata, ex opposito sita, lucida: flores herbacei, parvi, verrucosi, ex pediculis sextante longioribus: tota planta insipido gustu natales suos terrefert: semina

ramorum extremis hærent racematim coherentia, angulosa, acuminata, modicè recurva. Hanc Clusius in pann. p. 714. & hist. Tribulum aquaticum minorem vocat.

Alga secunda, Trago.

Trago dicitur Alga secunda, in fluentibus quidem aquis nascens, piscinis tamen & stagnantibus familiarior, quæ quibusdam in locis deuoranda decoquitur. Hanc sub Fuco seu Alga marina Diolcoridis comprehensam iudicat, de quæ e egisse Theophrastum lib. 4. cap. 7. ubi inter cætera, aquaticas plantas vulgarissimas Gramini similes esse calamis & caulibus asserit.

Lobelius in Ic. pag. 286. Pusillum fonti Lapathum inscribit, ut in Adv. ubi & Lapathium tenellum vocat.

Synonyma. cætera.

C. Bauh. pin. Potamogeton 6. siue solis crispis, seu Lactuca ranarum: Potamogeton εὐφροδίου, seu crispum, seu fimbriatum, Thalia. An Alga Hydrolapathi folio, Gefn. coll.

Locus & Tempus.

Floret Junio in fluuiis Alant circa Mompelgardum: atque in variarum urbium & arcium fossis inuenitur, Junij initio florens.

Potamogeton altera Dodonæi.

Descriptio.

Compluribus tennibus ac teretibus cauliculis luxuriat, in alas subinde distributis: folia huic sunt lata, oblonga, acuminata, multo quam prioris [Percicariæ folio] minora: è sinu ramulorum ac foliorum pediculi subinde prodeunt, in quibus spica breuis, sossulos proferens candicantes, mucosos: ac dein semina plana, rotunda veluti Aphaces: radix fibrosa fundo adhæret.

Synonyma.

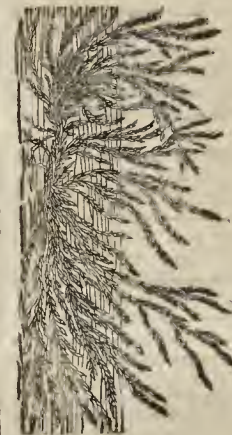
Dodon in fol. lat. Potamogeton, siue spicata altera. C. Bauh. pin. Potamogeton 4. siue foliis latis splendens. Potamogeton μαλακόφυλλος, Thalia, cui maior & minor species.

Locus.

Tota sub vndis nascitur, eminente tantum-

Fontinalis minor lucens.

Masmiünser.

Potamogeton racemosum angustifolium.

Radice est capillacea, rufescente, cauliculis tenuissimis, palmaribus, in aqua fluitantibus foliis angustis, longis, binis ex opposito respondentibus: aliquibus in ambitu leuiter sinuatis, aliquibus minime sinuosis: petiolo tenui, breuique, flosculi pusilli, vna in morem congesti, insident, quibus grana aculeata, simul iuncta, succedunt.

Autori C. Bauh. prod. Potamogeton 1. Eid. Synon. pin. Potamogeton 7. siue ramosum [legendum ut ex descriptione patet, racemosum] angustifolium: Tribuli aquatici minimi nomine à D. Francomisium, ex Lusitania. Idem prope Mompelium, ad molendinum in aqua fluitans reperitur.

Potamogetum gramineum ramosum.

Excauliculo pedali, etiam cubitali tenuissimo, Descrip. rotundo, albicante, in plures alas brachiato, folia graminea, oblonga, atio-virentia, non alternatim,

modò cacumine, sed in aquis haud profundis & dulcibus, quæ tamen maritimo æstu attolluntur: veluti in sinu illo, qui à Dordraco Hollandiæ ciuitate, ad Bredam Brabantæ ciuitatem patet.

alternatim, sed multum ab inuicem distita, prodeunt, quæ in alia folia, ferè capillacea, abeunt, nihilominus tamen ex primi folij ala, cauliculus in similia folia abiens, exurgit in extremo caulis pediculus triuncialis, si folios minutos, & granula subsequentià minuta & subsæpera, nõ racemi modo, sed magis & velut in spica, dispersa, sustinet.

C. Bauh. auctori prod. Potamogeton 1. Eid. pin. Potamogeton 8. siue gramineum ramofum: Fontilapathi graminei nomine, à D. Burfero, ex Aultria missum, vbi in paludibus fluitat.

Potamogeton minimum capillaceo folio.

Hoc paruum est capillaceo & caule & foliis oblongis, inordinatè dispositis, pallidè virentibus: in summo pedicello paruo, modò vno, modò duobus, capitulum minimum & acuminatum, prioris tamen formâ, quod minutissimo stoculo pallidulo successit, sustinetis, quorum aliud quasi vesiculae foliaceæ in acumen desinentis, inclusum est.

Descriptori C. Bauh. dicitur in prod. Potamogeton 3. Eid. pin. Potamogeton 9. siue minimum capillaceo folio. Hoc cum sequenti, Montpelio D. Burferus attulit.

Potamogeton capillaceum, capitulis ad alas trisidis.

Hoc caulicula est palmari, pilo non crassiore, ramoso, articulado, ad quemlibet articulum, folia bina, oblonga, quouis pilo tenuiora, ex aduerso respondentia: quorum alis, minutissimi stoculi, palliduli insident, qui iuncti, nodulum quasi referunt, quo maturato, nodulus siue capitulum, ex tribus portiunculis semicircularibus in apicem abeuntibus & rufescentibus compositum conspicitur: nihilominus tamen ex priorum foliorum alis, pedicellus exurgit, qui in tria, ac etiam plura foliola absumitur, simulque in medio nodulus adponitur, in summitate namque capitulum nullum est.

C. Bauh. prod. Potamogeton 4. Eid. pin. Potamogeton 10. siue capillaceum, capitulis ad alas, trisidis.

FLUVIALIS PISANA, FOLIIS denticulatis. CAP. VII.

Ramuli molles quaquaversu sparsi, ac variè diuaticati in aquis fluitant. Distincti sunt geniculis foliorum oppositorum, quæ in parte lateriucula, extremâ angulissima, vtrinque eleganter serrata, vel denticulata, vbi quoque densiore stipatu hærent: ad foliorum comiluras, & veluti

Tom. III.

ex sinu eorum, & ex parte vestiti emergunt noduli quidam oblongi M. liij femine maiores, uanti, obscure virentes. Ramulis quoque sicut & foliis conchulæ quædam exigua & vel prædictis granis minores hærent, vacua, pellucida, acuminata. Planta hæc sicca nullo sapore manifesto prædita est, odorem autem quandam vliginosum spirat.

Lecta in flumine Pisas tendente Liburnum à Locus. D. Agerio Medico Argentinensi, qui Argentina communicauit.

PERSICARIA MITIS.

CAP. VIII.

Foliorum, quæ habet ista, cum Persicæ arboris foliis similitudo, nomen ei apud Latinos fecit: sicut enim illis similiter oblonga, acuminata, similique venarum discursu prædita, sed subhirsuta, & interdum liuidâ maculâ notata, vnde maculose cognomen, sapore adstringente acerbo: caules

teretes, rubentes, ramosi, geniculati: flores in racemulis Bistortæ æmuli, colore purpurascens; vel albo: semen fuscum, latum, lubricum: radix tenuis, obliqua, lignosa & fractu contumax.

Non clam Fuchium est quàm variè à multis diuinarum sit, quo nomine Persicaria vocata veteribus sit. Sed eius quidam sententiâ omnes decepti sunt, nec ipsi constat nû à veteribus descripta sit. Vulgus herbariorum vno consensu Persicariam nominat. Germ. Persickkraut / Persingskraut & Stöckkraut. h. e. Pulicariam: Belge Versichcrunt / Versichcront & Moeerunt: Galli Persicaire, & Culrage: Nomencl. pann. Bolyha sit, Keleren sit.

Nomina linguarum.

Fuchius porò Persicariæ maculam non denegat, sed ei saporem admodum adstringentem, aliter ac Dodonæus, adscribit, qui vt plurimum saporem nullum manifestum habere ait, & præterea maculâ differentem facit ab Hydropiperè, in quo contra Tragum maculam negat.

In sapore dissentit Fuchius à Dod.

Lob. in Obs. Persicariæ plures species assignat, sc. Persicariam floribus albis Antuerpiensem, & aliam pusillam repentem, stoculis aliis candidis, aliis purpurantibus: tertiam in agro Neruiensi, multo maiorem, foliis hirsutis, gustu acerbis, floribus albis, aut purpureis: Hanc quosdam Britanniam appositè dicere scribit.

Persicaria plures species.

Pulicaria femina dicitur Brüsels. tom. 1. thapf. 3. Persicaria femina, Eid. in 4. pag. 157. & Lon. Persicaria, Fuchf. Dodon. Anguill. Cast. Persicaria altera Trag. Matth. Tab. Persicaria maculata, Eur. Cordo. & Ger. Persicaria maculis nigris, Gesn. hort. Persicaria mitis macule-

Synonyma.

fa, Lob. Icon. pag. 315. Persicaria prima, Britannica Plinii, Carl. Cratægonum, Lacunæ. Persicaria Matthioli, H. Lugd. pag. 1041. Persicaria pusilla Lobelii, Eid. quam ait in Antuerpiani agri glareosis sabulosisque vdis quadruplò minorem humi reperere, reliquâ facie illi similem.

C. Bauh. nos.

C. Bauh. phyt. Hydropiper 2. siue Persicaria mitis : Eid. pin. Hydropiper 1. seu Persicaria mitis maculosa, & non maculosa : Lapathum quorundam. Eid. phyt. Hydropiper 3. [4. pin.] siue Persicaria minor : Pulicaria pumila, Tabern. *Cur separat hanc, quæ magnitudine tantum differt?*

Locus.

Reperitur similibus, & sæpe isdem quibus Hydropiper locis, floretque eodem tempore.

Vires

Sapore acris non est, sed subacidum quippiam respicit, quare frigido siccoque est temperamento. Ob id inflammationibus incipientibus & recentibus vulnibus fertur prodelle imposita. Podagricis utilis habetur.

PERSICARIA ACRIS SIVE

Hydropiper.

Descriptio.

C A P. I X.

Vi Persicaria nobis descriptam nouerit, idem Hydropiper nouerit : *radix persimilis: folia Persicæ, maculosa & non maculosa: flores spicati, albi vel rubri: semen latiusculum, nigricans: Sapor verò nõ, ut illi, acerbus & adstringens, sed Piperis instar acris, tum foliis, tum semine.*

Dioscoridi

Hydropiper (*Ἰδρὸπῆρις*, id est, aquaticum Piper, quod à loco & sapore nomen habet) apud aquas maximè stagnantes lenitèrue fluentes gignitur. Caulem edit geniculatum ac solidum, circa quem alarum sunt concauitates, ac folia Menthæ similia, sed maiora, delicatiora, candidioraque, gustu acris Piperis modo, citra tamen vllam odoris gratiam. Fructum verò gerit in furculis paruis prope folia erumpentem, & racematim coherentem, qui & ipse acris est. Ceterùm, radicem habet paruum, nullius in medicina vtilis.

Persicaria
fœmina tri-
plex varia-
tas. Trago.

A Trago Persicariæ fœminæ titulo pingitur: proque Primo Persicariæ genere describitur. Tres autem coloris florum ratione species constituit. Ait enim flores esse in quibusdam ex roseo rubicantes, alios colore Breslici præditos, nonnullos candidos. Hanc autem plantam iure Piperitum vocari posse, ob insignem suam acrimoniam, plus linguam vellicantem, quàm vel Piper, vel Aron: Dioscoridem tamen pro Pipere aquatico descripsisse, & Latinos quosdam Persi-

cariam, ob foliorum, quam cum Persca arbore habent, similitudinem, & Herbari S. Mariæ vocasse: lac. Manlium, Sanguinem Christi: Aucennam lib. 2. cap. 748. Zinziber caninum. Esse autem hæc propria illius nomina, Persicariam, Molybdænam, Maculatam & Plumbaginem. Germanos porò *Rassel & flöschkraut*; id est, Pulicarem herbam, quod pulices abigat, vocare: posse & *Wasserpfeil*; id est, Muscarum herbam appellari, quod d'expellendis muscis, vix quicquid efficacius reperias. Si quidem quæcunque in peccoribus vulnera vel vlcera huius succo oblita fuerint, ea ab iniuria muscarum tuta maneant, etiam feruentissimâ ætate. Idem Trago aliud Persicariæ tradit genus, quod à priore distinguit solo sapore, quem huic postremo non adeò acrem attribuit, ut linguam mordicet, sed subacidum qualem Acetosa. Huius autem radicem per terram serpendo se propagantem, hortis & agris frumentariis, magnum ait afferre damnum. Esse verò quosdam subdit qui alterum hoc Persicariæ genus, in hortis & agris nascens, Cratægonon & Theligonon velint. Qua de re Ruellium l. 1. c. 64. contulendù suadet: vbi is ab Hippocrate Polycriton, & à vulgo Gallorum Curaginem dici testatur. Sed tum Ruellius, tum Trago satis intricatè tradere videntur historiam Persicariarum, ut patet ex superioribus, & potissimum si quis vtriusque capita legat. In Trago porò figura vna superflua est, si plantæ sapore tantum differunt.

Dodon. de frum. vnam eandemque imaginem pro Persicaria & Hydropipete exhibet, aliter quàm in fol. lat. Matthioli eorum opinionem haud censet approbandam, qui putant Cratægonon esse quandam Persicariæ vocatæ speciem, quod Persicaria nullis ferè notis Cratægonum æmulati videatur: contra quàm sentiat Turnerus.

Ceterùm, non desunt qui hanc plantam gem. *Nfarvenkraut*, & *Nfarvenstigel*, h. e. Pannoni speculum, à maculis, quibus est notata, nominent.

Malè autem à Theod. Dorsthenio Hydropiperi est apposita icon Anagallidis aquaticæ, quam Beccapungam vocant: non placet etiam ab ipso Piper montanum appellari.

Persicaria 2. [1. phyt.] siue vrens, & Hydropiper, C. Bauh. pin. Persicaria mascula, Brunfels tom. 2. thapl. 3. Persicaria mas, Lon. Persicaria 1. genus, Trago & Tabern. Hydropiper, Fuschl. Aug. Dodon. Matth. Cordo in Diosc. Lac. Cast. Carl. & Gerardo. Hydropiper Matthioli, H. Lugd. pag. 1038. Cratægonon, Anguill. Persicaria mordax, Thal. & Eur. Cordo, cui & Piperitis, Plinio Siliquastrum dicta. Hydropiperi, & Persicaria hydropiper, Lob. Ic. pag. 315. Eid. in Obs. p. 171. Persicaria vrens, Hydropiper & Cratægonum Cordi: gem. *masser Pfeffer*: belg. *natterpeper*: gall. *Cultrage*: Angl. *Sarmirthe*: It. *Pepo aquatico*: Hisp. *Pimienta aquatica*.

Nascitur locis palustribus, in fossis & scrobibus, hybernis mensibus aquas habentibus, & iuxta stagnantes aquas. Iulio verò & Augusto potissimum floret.

Facultatem habet euidenter calidam & siccâ: non tamen, Dodonæo teste, uti Galenus affirmat, tam calidam quàm Piper. Vini autem habent folia, autore Dioscoride, cum femine imposita adematâ veteretque duritias discutiendi, & sub oculis

oculis sugillata emendandi. Siccata vero & tusa, sali & obsejns pro pipere admiscetur.

COTYLEDON AQUATICA.

CAP. X.

Folijs peltatis vncialibus rotundis, per marginem obiter incisus, inferitur in ipsam umbilicam (vnde in oras radiarum nerui excurrunt) *pediculus* palmatis, tenellus, è coliculis & ramis, adeoque & ipsis perplexis capillaribus *radiculis* enatus, indidètoque & raurulorum diuagationibus vnciales pediculi excurunt. glomeratarum sustinentes singuli *capitulum*, Ranunculi aquatici, hofculo præcedente non multum abfinit: sapor huic acritusculus Sisymbrij.

Synon. Lob. in Adu. Obs. p. 209. & Ic. p. 387. aquatica Coryledon acris Septentrionalium, an Calitriche Plinij? Cordo in Diosc. Coryledonis, quâ Cimbaliou Scitalion, Acetabulum & Umbilicum venetis vocant, nomine, herba à quibusdam indicata, sed plurimum ab Acetabuli descriptione differens. Dod. gall. Cotyledon aquatica, *Pennsylvæ* Belgarum: Eid. in fol. lat. Coryledon palustris.

An Turn. Cotyledon altera in palustribus nascetur?

C. Bauh. phyt. Cotyledon 2 siue palustris: *Eid. pin.* Ranunculus palustris 4, siue Ranunculus aquaticus Coryledonis folio, Ranuncul. aquat. umbilicæ folio. Cel.

Locus & Tempus. Palustribus locis inuenitur, & præsertim humidioribus, & quæ frequentius hybernis mensibus rigantur. Iulio mense apud Belgas cum flore repetiti ait Dodonæus.

vocatque etiam Polyanthemum aquaticum, ac subdit, pharnacopozorum & herbariorum plerisque Hepatecam aquaticam & Hepaticam albam, peperam appellare.

Ranunculus aquaticus Hepaticæ facie Lobeij in Obs. p. 491. & Ic. tom. 2. p. 35. Ranunculus fluitans, Hepatica fluitans, & Polyanthemum aquaticum Tabern. Ab H. Lugd. p. 101. pingitur huius imago inscriptione Hepaticæ aquaticæ & palustris.

C. Bauh. phyt. Ranunculus 15, siue aquaticus folio integro & capillaceo. *Eid. pin.* Ranunculus palustris 5, siue Ranunc. aquaticus folio rotundo & capillaceo: Polyanthemum palustr. aut aquaticum, Dod. gall. Ranunculus tertius, Gesner. hort. Ranuncul. aquaticus, Ger. Ranunculus in aquis valens folio parbo scisso, Cæs. Hepatica palustris, Thal. De hoc ait: In nostro duplicia folia obseruantur, quæ sub aqua multissima, capillacea, quæ extra aquam rotunda & crenata.

In fossis aquas habeentibus & lentè decurrentibus riuis: nec non iuxta eorundem ripas, ad alijs locis humentibus gignitur. Aprilis, Maio & subinde Iunio mensibus abundè & late florere. Abunda in flum. Necari glareosis, vbi aqua non profunda, inter Heidelbergam & Neckergymnd: vt & in alijs etiam aquis fluentibus, vt Mæno, & in Ducatus Burgundæ, *Seme.*

Vire. Calida herba est Ranuncolorum modo, non ita tamen vrens. Eius autem nullus medicus vsus est, nisi quod ab igraris quibusdam, magno quidem errore, Hepaticæ albe loco, medicamentis hepar refrigerantibus miscetur, teste Dodonæo, & Tabern.

RANUNCVLVS AQUATILIS ALBVS.

Tenuifolius.

CAP. XI.

Violæ aquaticæ, de qua pòst ramos habet, satis crassos, longos, inque minores ramulos subinde diuisos, per quos duorum generum promiscuè felijs contpiciuntur: alia enim capillaris tenuitatis confertissimis cirrhis perplexa, alia vero supra aquam Ranunculi folijs similia, lucida, maculis quibusdam nigris notata, satis crassa, subrotunda, in aliquot partes diuisa, sed non profundè: flores satis frequentes, explicante se capitulo folijs vtridantibus obvoluto, apparent cauditi, Violæ aquaticæ, vel Ranunculi, apicibus vultis in tuberculum ranunculolum congestis, medium occupantibus: foliola octo obseruauimus in planta, ex qua facta nostra pictura.

Dodonæus inferibit Ranunculum aquaticum, Tom. III.

RANUNCVLVS AQUATILIS OMNINO

In hoc nulla **Descriptio.** **pio.** *foliorum* differentia vt in Hepatica aquatica: siquidem omnia inter se similia, tenuibus illis duntaxat Hepaticæ folijs proxima, ceteroqui tamen flores candidi, capitula acerofa conueniunt.

Tragus primo **Algeæ** **g.** *Algeæ* **g.** Algeæ genere descriptus, Algæque primam facit, vccans germ. generali quidem

vocabulo *Sankraus*. Iudicat autem & hanc sub Furo martino Dioscoridis esse comprehensam, de rãque egisse Theophrastum lib. 4. cap. 7. vbi inter ceteras aquaticas plantas vulgarissimas Gramini simile esse calanis & caulibus, asserit.

Dod. gal. huius meminit nomen Polyanthemi omnidè tenuifolia, siue latifolia, folijs. An Gesn. coll. vesp. Ranunculi aquatici genus alterum minimum folijs minimis multissimis vrb. Cordus Yyy

Explicat herbariorum 14 m.

Synon. C. Bauh. him

Vire.

Descriptio.

Algeæ g.

Polyanthemi tenuifolia.

Ranunculus Chamæmeli folijs, rara herba & caustica, locis pascuis.
 Syn. C. B. C. Bauh. h. y. Millefolium 1. siue aquaticum Ranunculi ca. v. glo. *Erd. pin.* Millefolium aquaticum siue folijs Abrotani, Ranunculi flore & capitulo: Alga Trigon. Alga palustris & fluiuatilis, Geln. coll. Millefolium maritriphyllon. 3. flore & semine Ranunculi aquatici Hepaticæ facie, Lobel. Tr. pag. 79. & Gerardi: Millefolium aquaticum flore albo. Clot. hist. Millefolium tertium, *Oscif. eds.* *Wasserfuchel* Schvv. Feniculum aquaticum, *Wasserfuchel*, Tabern. Ranunculus tricophyllum aquaticus in edio lotens vel Ranunc. aquat. feniculaceus *Wasserfuchel*, Colm.

Locus & Tempus. Prope rivulos habitat: degit & interdum in ipsis: occurrunt etiam ad ripas fluminum: florēt Aprili, Maio & Junio mensibus.

Utes. Triagus Algam suam narrant frigidam ait, idcirco non in toto tantam, sed pedegricis & calidis efficitur: folijs duraxat achibendam. Schvvenckl. contra hoc suum Millefolium esse causticæ facultatis & e chironicon concludit. Vterque non est in licar, & an ambo eandem plantam intellixerint, non abs re queritur.

RANUNCULO SIVE POLYANTHEMO

aquat. il. albo, sive Millefolium maritriphyllum fl. mans.
 C A P. XII.

scri. no.

Longissimi. Lotus, in altioribus partibus distans, recubitus, leuibis, inanis flagellis rotundis, aquæ mæstem, cuius alumina plasmantur: folijs ad geniculum feniculi, vel potius Peucedani, multo longioribus, & quam Hepaticæ aquaticæ Dodonæi tenui folio, in pauciores partes diuisis: ex istis etiam articulis surgunt

pediculi concavi, quibus insident flores Ranunculi hæretici, quinque foliolis striatis constantes, apicibus in medio luteis: quibus succedunt capsulae consimiliter Ranunculi, vicidantia, echinata.

de Feni cu. aquat. H. Lugd.

An H. Lugd. p. 1023. Feniculum aquaticum? Hinc C. Bauh. ad Millefolium maritriphyllum palustre alterum Lobelij refert, dicens figuram eius esse imperfectam.

Florans abundat in fluuio Mompelgardensi Alant dicto, & in Dubi: florēt Maio & Iunio.

RANUNCULVS HEDERACEVS RIVVLO- rum, sed extendens, atra macula notatus.

C A P. XIII.

Script. Est cauliculis multis, humi iacentibus, & serpensibus, rotundis, radicules exiles & præte-

nues. è nodulis quibudā emittentibus, folijs multis, patulis, Hederæ similibus: [quā mobiem Hederaceus cognominatur.] atra macula noratis, pediculis brevissimis, ad quorum floris conceptus emergit, granulis tuberosus, oblongus: flore luteo, Ranunculis alijs simili. Sapore

acer est fernidus.

H. Lugd. p. 1031. Ranunculus hederaceus Dalechampi. C. Bauh. phyt. Ranunculus 34. *Erd. pin.* Ranunc. palustris 3. siue Ranunc. aquaticus hederaceus luteus.

Synon:

Nascitur in rivulis & fluentis fonticulorum, locis fabulosis & maris.

Loqus:

MILLEFOLIUM AQUATICUM, DICTVM

Viola aquatica.

C A P. XIV.

Describe.

Violam aquaticam vocant aquarum a massam plantam, cui radices longè lubinde obliquè actu se propagant sesqui palmares, è quibus orti pediculi trium quatuorve unciarum, foliolorum punctim adnexis segmentis vncialibus, angustis: caulis rectus, inanis, striatus, geniculis aliquot per summa nodosus, ad quorum vnumquodque quatuor, aut seni verticillatim nascuntur flores palchri, maiusculi, Leucosis similes quinquefolijs albis, apicibus in medio luteis, constantes, pediculis vncialibus & sesuncialibus hærentes. [Dod. odorati:] florem calycis vice obuallant foliola oblonga, viridia: ipsique pediculis apposita foliola aliquot longiora acuta radiata. Tota herba, autere Dodonæo, ante caulis prouentum, sub aquis conditur, atque tunc ei innatas nouella videtur Abies: caulis verò vbi excreuerit vnà cum floribus superficiei superat, ac supra aquas emittet.

Myriophyllum alterum vocat Matth. in Diosc. & Epit. Camer. id non describens, sed Dioscoridi attribuens, quod tamen asserere nolim.

Matth. notatur.

Dodon. in fol. lat. inscribitur Violam aquaticam, vocans Belg. *water Violieren*, German. *wasser Veiel*: Gall. verò *Cyrossees d'eau*. Testatur idem Matthiolum Myriophylli speciem facere, tamen cum descriptione eius parum conuenire dicat. Nec enim caule esse ai singulari, nec radice vnicâ, quale Myriophyllum à Dioscoride describitur.

Synon:

C. Bauh. phyt. Millefolium 12. seu Viola aquatica lariose folio: *Erd. pin.* Millefolium aquaticum 4. siue Viola aquatica caule nudo: an Potamogeton Castoris apud Pliniū l. 26. c. 5. Schvvenckf. Millefolium palustre secundum: Myriophyllum alterum, Matth. Lac. & H. Lugd. Myriophyllum, Caf.

Cef. Myriophyllum equisetifolium fluviatile, Lob. in Adu. & Obs. p. 466. Stratiotes fluviatilis, Gesn. hort. Viola palustris, Gerar Fœniculum aquaticum & Tabero. German. *Uvasfer fenchel.*

Locus & Tempus. Aquarum residuum & rivulorum vadibus innascitur lubens: Alibi etiam, ut apud Belgas frequens in lacubus occurrit, & aquis stagnantibus, aut pigriù fluentibus, prodiit iunio flores.

Vires. Et frigidam & siccam facultatem habere videtur Dodonæo.

Millefolium aquaticum, d. Etum Viola aquatica, secundum.

Svat qui cum priorum idem velint, ac illud foliatiore, hoc ve d angustiore multò est. Inscribitur à Lob. in Obs. belg p 966. & Icon. Plant. 790. Myriophyllum equisetifolium palustre. AD 34 in fol lat. Viola aquatilis altera Icon. Ab H. Lugd. Viola palustris.

Synonyma. Cef. Bauh. phyt. Millefolium ruseu Viola aquatica altera: Eid. pin. Millefolium aquaticum sive equisetifolium caule nudo.

Millefolium pennatum aquaticum.

Descriptio. Longis præditum est caulibus & fungosis, inter-nodis satis crebris interceptis, ad quædam nodos quinque aut plura folia circumposita tenerrima, palcherrimè cristata, & plumas avium imitata: spicam Equiseti capitulo similem habet. C. Bauhin est in phyt. Millefolium 16. In pin Millefolium aquaticum 8. siue pennarum spicatum. Trago est Alga tertia, vel Alga Virgilij. An Myriophyllum vel Martiophyllum palustre, Lobelice? An Millefolium aquat. Matthiolo? Millefol. pa-

lustre spicatum. Schvv. Obseruavi ego Genevæ in lacustribus circa nosodochium: postea etiam in et Mompelgardum & poorem Vauiaucourt & Dubim, ac prope urbem & præterea juxta Biffordiam, & florentem mense Maio. Alga. 3. Trago nascitur in piscinis & stagnantibus aquis, humo limosa & forti. Iudicatur planta terræ substantiæ & Saturoia planè.

MILLEFOLIVM AQUATICVM minus.

LAt se fundentibus scapulis præditum est, qui rotundi, vitides, frequentibusq; nodis intercepti sunt, è quibus tenues, capillacæque fibras spargit, quibus telluri inhæret: superior scaporum pars palmum supra aquas eminet, quam ad singulos nodos quoræ tenuium parvisque foliolis Tom. 111.

præditorum foliorum alæ ambiunt, vix vnicum longæ, vitides admodum quæ sensim circa scaporum summitatem minuuntur, sic ut in pyramidalem quasi formam scapi definant, qui summe fastigiototidem *stoculos*, quor foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valdè, cæteris candidis foliolis simul junctis, nec sese explicantibus præditos, quæ deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transcunt.

Clus. descriptionis auroti dicitur in pann. p. 711. & histor. Myriophyllum aquaticum minus. C. Bauhin. phyt. Millefolium 11. siue aquaticum minus. Eid. pin. Millefolium aquaticum sive stoculis ad foliorum oodis. Vulgare admodum est in Panonia. Austria, vicinarumque provinciarum lacunis, secundum rivulos sitis, nec profundis. Flore & semine onustam conspiciebat author hæc plantam mense Junio.

MILLEFOLIVM AQUATICVM flore luteo galericulato.

Tenuissimis filamentis torum est contextum, sique fore indigestis, appèsis hinc inde crebris embleinatis orbiculatibus, Lenticulam a-

Descriptio.

quaticam æmulantibus: caulibus: caulis tenuis, dodrantalis, nudus, in ramulos aliquot parte superiore diviusus, flores gerit luteos, maiusculos, cucullum referentes.

C. Bauhin. Synon. phyt. Millefolium 17. siue aquaticum leoticulatum luteum: Eid. pin. Millefolium aquat. 11. siue lenticularum: Lenticularia, & Meon aquaticum, Gesn. coll. Millefolium aquat. flore luteo galericulato, Lobel. hist. Belg. p. 967. & Icon. p. 791. Fœniculum aquat. galericularum, Tabero.

Vocauit autem (inquit C. Bauh.) lenticularum, quia vesiculæ parvæ lenticulares, non tantum vitimæ foliorum parti adherent, sed iunctæ omnibus foliorum partibus subiiciuntur, quod tam

Nomina
lingua-
rum.

Aduerf. Sunt etiam qui Lentem lacustrem, Lentem aquaticam, seu aquaticam, & Lentem viperalem appellerent, aliqui quoque Leoriginem & Muscum palustrem.

Vocatur dei siue inter Dioscoridis nomina etiam *quadrifolia*, hoc est, Lens siluestris, seu agrestis, ad differentiam sc. Lenticule satiuæ, Epipetron [Epipetron, ab Aristotele lib. 2. de plant. appellari ait Gesn. in car.] Viperale [Bipetrale Trago.] & lcoimig. lones.

Arab. vt Serapion, *Tabaleh*, seu *Thalet*. Germ. *Aster*, & *Wasserlinsen*. Belg. *Waterlinsen*. sed frequentius, *Endergenen*, hoc est, Anatum herbam, quod videlicet eam anates palcantur. Gall. *Lentille de mer*, *Lentille d'eau*. Italic. *Lente da paluda*. Hispanicè, *La riza del lago*, & *Lenticus de agua*. Angl. *Dryckmeat*, *Du les male*. Hung. *Beklerche*, hoc est. Ranz leus. Beh. *Kzafu*, aut *Ok ciky*.

Sunt qui putant Ipnum; tantam Orchoreni lacu. à Theophrasto lib. 4. cap. 11. hult. propositam, Lentem palustrem esse, & ab ipso, siue à Bæotis sic nuncupatum, quod sauuilis è camino futuove euolantibus similis sit: nam *lentes* caminum futu. uve sign. ficut, coniectura, vt aiunt, eò probabilior, quod nullquam aliquam hujus Lenticule herbæ frequ. nullimaz notissimaz que meminit Theophrastus.

Locus.

In lacubus, & stagnis, alii que non decurrentibus aut fluentibus aquis, vt vibum fossis, innatans & late sæpè superficialium earum occupans reperitur. Hæc si (quod nonnunquam accidit) aquarum inundationibus à pigris aquis influentes transferatur, cum litoribus inhæret, mirum in modum propagatur: nam sobnatis quibusdam capillamentis, quæ radicem vice esse videntur, sese teriz alligat, atque ita adolecens tandem crescit in plantam aquatico Silymbrio haud abfimilem. Id quod naturæ operum indagator Dalechampius non sine admiratione obseruauit. Vis est ei authoribus Dioscoride, Plinio, & Galeno refrigerans. Quæ omnibus inflammationibus, ignibus facis, & podagris conuenit, tum per se, tum cum polenta impasta. Agglutinat etiam in pueris hernias intestinorum. Magnifici quidam, vt tradit Matthiolus, pumila hujusce plantule stillantiam aquam ad internas viscerum inflammationes, & ad pestilentes febres. Quinetiam eandem præferunt ad oculorum ruborem & palpebrarum phlegmonas, & ad mammarum & testiculorum collectiones antequam augeantur: nam illata non obtineat fluentes humores repellit. Herba ipsa recens ex aquis allata, & fronti adhibita, capitis dolores mulcet, qui à calore prouenerint. Velantur ea oates magna voluptate, vt etiam gallinz cum aquis exempta sursumibus permiscetur.

LENS PALVSTRIS QUADRIFOLIA.

Descri-
ptio.

Fibrosis radicalis nititur ex crassiore alia (licet eâ tamen tenui) transuersa demissis, vnde propagantur, rami multi, multifariam diuisi, atque tum ex istum ex radicibus pediculi ad aquæ superficiem pertingentes, quorum singulorū extremis adherent aquæ innantia quædam folia, triquetra, per extremum lateris, angulis acutioribus ad pediculum coeuntibus, circa verò ramulorum diuagationes pediculorūque exortus numerosa femuncialibus pediculis nixa coherent gratia.

Tom. III.

na nigra, dura. Lentibus majoribus paria.

Hojus plantæ Compiler, H. Lugdunenſis

duas & picturas & descriptiones, diuersis quidem capitibus, dedit. Eari prior p. 1014. Lēmaris Theophrasti inscriptione: Altera p. 1014. Lētis palustris alteri Martioli titulo.

Lentis quadrifoliz portio nem pingi C. Bauh. in phyt. tab. Icone 7. In prod. est ei Lēr. palustris; siue quadrifolia: In Lenticula palustris altera, Mich. Lac. & Gaill. app. An

Icones
duas, H.
Lugd.

Locus

Lenticulæ alterum genus, Casalp. In lacubus itaq; si que agri S. gossiani limpido aliquem titulum ex ipse ius nascitur. Copiosa quoque in Allarie fossis, via illâ quæ Argentario ad domum & i ontem vestigalis iur.

Vires &
Vitis.

LENS PALVSTRIS PATAVINA.

AD vnam costam longiusculam adnascuntur utriusque in alæ modum, folia denso agmine muræ se- se plurimum, tangencia, ex oblongo rotunda, femuncialia, superficialia, superius signatis notata, inferius musco obducta.

Folia Casalp. sunt rotunda, vnguis magnitudine, læ è vicentia, conjugatim in ramulis digesta, cruciformi figura, vt in Abiete: villi per totos ramulos deorsum spectantes, radicem vicem gerant.

Defectio-
ptio.

C. Bauhino sub folijs subrotundis copiose lenticulæ, aliquando singulæ, aliquando ternæ, & quaternæ, rugoso præueni cortice donatæ adherent, quibus semen copiosissimum, minutissimum & flauescens includitur. Sapore aqueo constat.

C. Bauh. phyt. Lens palustris; Eid. prod. Lenticula palustris 4. (s. in ptin.) siue latifolia punctata: in fossis Patavinis aquis perpetuans. & in Silesia circa Vratislaviam, Pisis in Auxeri fluuio quasi stagnante, qui aquas thermales ex monte

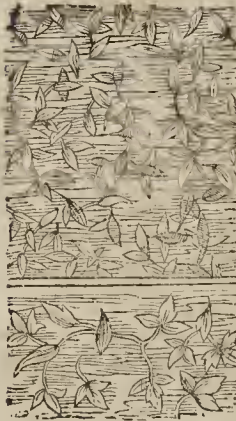
Yyyy 3

S. Iuliani recipit, fluitat, vna cum aqua incedens, sed multis in locis inuicem quiescit, & tanquam exercitus castrametari, si in eum locum ad quietem nata.

Lenticula aquatica trifolia.

Descriptio.

Lenticula palustris vulgo nota ritu, aque stagnanti inuicem vnum penè tug ètib. fibrilla, unum arripit alimentum tu-cturis, quibus etiam inter se committuntur folia, non vulg rem sortita comixum & fo manifestololo eme Lenti leg muncle par, piaz vrinque folia- cea tranuer- si n aquomma-

ta composita ha incumbunt, et de trahentem len-er sequitur, & quæ detrahit tenues reddi- tur. Et tum vnum trahuntur, tota autem om- nium trahit cõe-ctio trifolia hederacei folij fur- nã quodam odõ exhibet: at hujus connexus capillari petiolo tranuerfura incumbit folium veluti temerè projectum, nequaquam tamen folium, licet adhuc ratio oculos fallat.

Synonyma.

Lib hist. belg & c. Plant. tom. 2. p. 36 Hederu- la aquatica & Trinitas aquatica quorundam: Belg. *Clepe Water Veyl*: & sic etiam Gerardo Tab Hederula palustris, *Wasser Epheru*. C. Bauh. pin. Lenticula palustris, siue Lenticula aquatica trifolia.

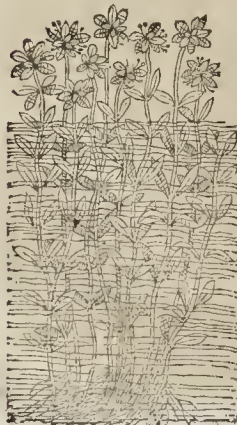
Locus.

Cultus in f. Uis aquæ innatat, morsu tunc permitta. Eandem cum Nymphaea lutea & Mili- folio aquatico composita alunt stagnantes aque que f. rom alucia et cetera herum Montiel gardem è quæ et p. dia et vltus per gentianibus

ALSI NE AQUIS INNATANS FOLIS Longiusculis.

CAP. XIX.

Descriptio.

Lenticula modo a- quis innatat, longis, tenuibus, terribus, terribus coliculis, pedalis, & cubitalibus, et etiã longio- ribus in rami- bus subinde abeantibus, è quorum geniculis non tantum demittit- tur fibra tenuissima & al- bida quibus radicatur, verum etiã bina folia per genic-

culos oriuntur. Alsi nes, semunciam ferè longa, ex angustiore principio sensim parum dilatata: extrema autem ramulorum supra aquam corona- ta: folia multa, alia alijs imposita, latiora, radi- ali inque digesta, decrefcentibus temper inre- rioribus, inter ipsa verò stamina plerumque bi- na apparent cum minimis capitulis lateis: inter longiora folia sub ionantibus ad singulos ge- niculos duo ita sunt stamina, prædictis similia, sed longiora, obseruauit etiam quatuor apices ex vno geniculo, verum aderam quatuor folia. Il- lud gen. è omiseram, secundum longitudinem fo- liorum apparere neuos. Saporem nullum mani- festum sentio in hac herba. Au Alsi ne aquatica, H Lugd?

Synonyma.

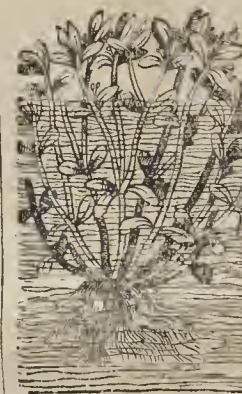
Stellaria aquatica Lob. Ic. p. 792. & Fœnicu- lum aquaticum stellarum Tabern. C. Bauh. in pin. cui M. liofolium aquatis.

Locus.

Procreant in stagno ad fossas vrbis innatans vnet mensis Decembris principio: Mompelgar- di in dme. sis rivulis ex fontium scaturigine oboritur.

Alsi ne aquatica surculisior.

Descriptio.

Radiculas agit fibro- las repantet & quæ coliculis, surculis plures r. 6. hederates, v. e. que inna- tas dicitur, sed rectos, palma- res aut tesqui- palmates, pin- gues & succu- lentos, in duos ramulos diui- sos, aliquando tres, vel qua- tuor. Ex quo- rum singulis geniculis bina oriuntur, folia, Alsi nes vulga- ris, oblonga, sa- turè virentia, crassiuscula, in terra quidem ad Ceprea folia accidentia: superna, Portulaca: magis multa. Ad inferiorum verò geniculorum ba- nis, tenues quoque fibra, oblongæ deorsum ver- gunt. Ex geniculorum sinu altero tantum, flo- rula emicant aliquot candidi, ex qui, & quorum pat es vix Lyncens dignoscat, breui pediculo donati. Tota ceterum plantula crassula est, sa- pore viscido, nec aliam manifestam qualitatem gustanti exhibente.

In rivulis quibusdam Sundgouæ Auri flo- rentem legi, & in valle Grischachiana ad fontes acidos.

Locus & Tempus.

ALOE SIVE AIZOON PALYSTRE.

CAP. XX.

Descriptio.

Folia habet Aloës herba similia, sed breviora & minoris, per ambitus, duris quibusdam breuib. aculeis spinosa: inter que vagina, quedam erumpunt, canerorum forcipulis per- similes, quibus dehiscuntibus, flores exunt can- didi, trium foliorum, Ranæ morsu perfimiles, luteola exigua stamina in medio gerentes. Pen- radicibus, fibra longæ sunt, rotundæ, candidæ, crassioribus

Synon. *Veliqua.*

Locus.

Temps. *Impetun-
76.*

Vit.

crassiorib. lyrarū fidibus, aut longis lombri-
cis persimiles, quæ ab ipso folia promente, breui capite descendentes, aquæ fundum petunt, quæ tamē rariū assequuntur. Exeunt ab eodem & aliq oblique fibræ quib. vbi Ranz mortus multiplicatur.
C. Barb. pin. Aloë 4. siue palustris: Planta foliis Aloës, quæ Stratiotes non est, Anquill. Stratiotes siue Militaris aizoides, Lob. in Adu. & Ic. p. 374. Stratiotes aquatica H. Lugd. pag. 1061. Nam reperitur in stagnantium aquarum lacubus & fossis vel pigrè fluentibus, maxima foliorum parte vna cum floribus aquas superante, reliquis 17 fuis stirpis partibus sub aquis conditis, vnde cognomen. Inditum. Iunio, Iulio & subinde Augusto floret.
Cæterum, fibræ, quas pro radicibus habet, seclerati agyrie in aqua plena phiala, quò majores appareant, multerculis ostentatis impudenter mentiuntur vermes esse, quos medicamentis suis ex intestinis eduxerint, teste Dodonæo. Facultatem habet refrigerandi & siccandi.

rum esse Stratiotem Antiquorum existimant, & verum loquuntur, nostro quidem iudicio.

Stratiotem verò fluuiatilis cognomenitum ex eo traxisse testatur Dioscorides, quòd in aquis nascatur, inque ijs supernatans, sine radice viuat, quamvis folium habeat Aizoo simile, ad majus. Ægyptijs Tibus nuncupatur, Mag's autem Æluti langitis.

Plantæ tradit eam in Ægypto tantum nasci, quod non credendum, cum n. Dioscorides indefinitè dicat aquis innatare. Celebratur, inquit lib. 24. c. 8. & à Græcis Stratiotes, sed ea in Ægypto tantum ex inundatione, Nilu nascitur, herba Aizoo similis, nisi majora haberet folia.

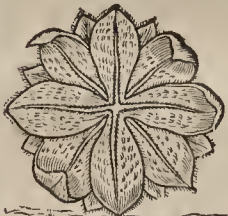
C. Barb. pin. Lenticula palustris 6. siue Ægyptiaca, vel etiam Stratiotes aquatica folijs Sedo majore latioribus. Cur ad Lenticulam palustrem referat? Quæ Stratioti & dictæ Lenticulæ affinitas?

Folia refrigerant, & sanguinem qui defluit à renibus, pota sistunt; vulnera quæ inflammationem manantur, inruescere non sinunt: ignibus factis & humoribus illinuntur, Dioscor. & Plin. auribus, Plinius, hæc patib' aliter: refrigerant mitè, vulnera sanant ex aceto illata. Item ignes sacros ac suppurationes Sanguinem quoque qui defluit à renibus pota cum thure malculo mirifice sistit. Stratiotes aquatica, inquit Galenus 8. simpl. humida & frigida facultate est, terrestis verò non nihil habet adstrictionis: proinde sanè vulnera glutinare potest, & vlcibus esse utilis. Sunt qui eo ad sanguinis eruptiones vtuntur, & ad fistulas. His addit, *Alpinus*: Ægyptij ad eadem ipsa mala vtuntur, quibus Plantaginem conducere compertum est. Ex quo mulieres rusticæ, quas, *Bedoni* vocant, ad sistendam sanguinis eruptionem ex utero, atque alijs partibus, ejus decoctum, vel succum, vel puluerem per os quotidie ad drachmaz pondus sumunt. Rustici quoque ad vulnera sananda folijs contusis superpositis vtuntur, mitificæque ea sanant: càmque frigidam vsque ad primum gradum, & siccam supra secundum esse arbitrantur.

Vires & vus.

STRATIOTES ÆGYPTIA.

CAP. XXI.

Locus.

Descriptio.

Propè Pelsū, nunc Damiatam vocatum, Ægypti ciuitatem, quam Nilus præterlabens largiū inundat, & ad libitum irrigat, in fossis, aquâ dictis fluminis decurrente plenis, hæc herba copiosè pronent, aquæ Lenticulæ palustris modo supernatans, sine caule, folijs Cynoglossi,

breuioribus, latioribus, densioribus, autioribus, hirsutioribusque ac albidioribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quædam lanugo pendet. Quæ planta majori, Sedo est similis. Eam appellat Hayhalem el maoui, quasi dixerint aquæ lœm Sedum. Nullo odore est cæcata, eo excepto, quæ ab aqua accipit: sapore tamen adstringenti, ac sicco linguam sentit, non lecus quàm Acacia facit. Hanc plantam Alpinus & Guilandinus vocat.

Tom. III.

PLANTAGO AQUATICA.

CAP. XXII.

Foliorum Descriptio.

Feum caulis uno quod inuoluunt ad tenues vsque & numerosas radicem fibras turbinat' coitus bulbi faciē aliquaten' mētuntur: caulis autē stratus, angulosus, inanis, sububer, plè usq; ubitalis, non tardè etiam proce-
rior, alis indici-
cè oitis in orbè coronatur, atq; h' ratiū in radiatos exinteruallis, surculos facessunt: quotū extremis insident, siccitate diluitori purpurâ pallecentes, simy

Yyyy 4

briaris folijs tribus constantes, totidem toti flo-
ri subjectis foliis minoribus viridantibus, her-
bacei coloris staminibus lenis è medio stoculo
exeuntibus: *semina*, Milio vix majora, vixque
compressa, matigine sulcata, in trigonum, junctis
lateribus, disposita, copiosa: *folia*, Plantaginis,
longiora, acuminata, nervola glabra, sapore sub-
acido prædita.

Matth. in Dioscoridem ait afficere Ruellium,
etque etiam subscribere Fuchium, Plantaginem
aquaticam, Alisma esse, vocarique à nonnullis
Pastoralem fistulam, ac etiam Barbam sylvanam,
nullis tamen notis hanc Plantaginem cum Alis-
mate convenire. *Hallucinetur*, autem Matthio-
lus: Fuchius enim hanc non recipit pro Alis-
mate. Quod autem nonnulli Alismatis nomen
ad Plantaginem aquaticam pertinere contem-
dunt, nullam altam rationem demonstrare pos-
sunt, quam quòd Alisma ad loca aquosa proce-
dit dicitur, inquit Tragos. Qui licet & ipse
Plantaginem aquaticam vocarit, tamen inter
Plantagines connumerandam haud censuit. quin
& Gesn. de hort. improprie Plantaginem dici
testatur. Et huc in cat. & Alisma, & Damasonium
appellavit.

*Fistula
pastoris.*

Rob. Stephano, Amato in Dioscor. Rhegino
in exer. Brunschweig & Rocillio. è qua Bac-
chanello in cons. fistula pastoris & Plantago
aquatica, vna eademque est herba. Cæterùm hi
omnes Alisma esse judicant, cùm que illis etiam
Euric. Cordus, qui tamen vulgares herbas
Alisem corruptè vocare scribit, aliamque à
Barba sylvana aquaticam Plantaginem esse con-
tendit.

Lonicero contra cum Durante tenet Barbam
sylvanam omninò eandem esse cum Plantagine
aquatica, ejusdemque opinionis est quoque Pan-
decka. ius Moier. cap. 8. & Eucharius, qui Bar-
bam sylvanam etiam Centumvulvam aquaticam
vocant.

*Fistula
pastoris
perforata.*

Fistula postoris verbum à recentioribus per-
petiam tribus Plantaginis aquaticæ, utpote puran-
tibus Damasonium esse, concludit Cæsalpinus.

Quærit Lobel. etiam in Obs. nam Plantago
aquatica sit Limonium, aut potius Alisma siue
Damasonium: Et respondet Anguillara epist. 14.
nihil inveni quod melius conveniat Limonio
Plantaginis aquaticæ. Concludit verò in Adu.
Lobel. Græcis antiquis Murrantia & Latinis
fuisse incognitam.

Synon.

Nostre ætatis Herbarij, vt Brunfels. tom. 1.
rhap. 1. Trag. Matth. Fuch. Dodon. Turn. Gesn.
hort. Lob. in Obs. pag. 160. Cast. Thal. Schvven-
ckf. Cæsalp. H. Lugd. Tabern. [cui & Plantago
palustris & Cochlearia palustris] & Gerardus,
Plantaginem appellant aquaticam: Lob. in Adu.
& Icon. p. 300. Plantaginem aquaticam folijs
Bete aut Plantaginis, flore Gallij albi: C. Bauh.
phyt. & pin. Plantaginem aquaticam: i. siue la-
tisfoliam, & Limonium Anguillatæ. Dubitat au-
tem an Alisma siue Damasonium quæ fistula pas-
toris dicitur Germanis, vt Cordo in Dioscor.
& Lonicero, huc sit referendum. De hac nos
inferius. Licet autem omnes hi Plantaginem
vocat, Plantaginem tamen non admodum simi-
lis est: præter eum solum, nihil habet Planta-
ginis, quod tamen & ipsum Plantaginis folio
non satis responder: nam longius, magis fasti-
giatum, & minus nervosum est.

*Nomina
lingua-
rum.*

Germanis dicitur, *Wasser Wegrich, froschwe-
grich*, Plantago ranalis, *froschblöffell, froschblöffel-*

kauf, id est, Ranæ cochlear, *birtenpfeil*, hoc
est, fistula pastoralis, & *Waysbar*: q. e. Barba
sylvana, vt Simon Ianuensis, Eustachius, & Pam-
philus Herilacus de nat. aq. lib. 2. cap. 24. vocant.
Belgis, *Water vvechbroe, vwater vvegebroe*: Gallis
Plantain d'eau, & Plantain aquatique: It. *Planta-
gine aquatica*: Angl. *water Plantain*.

Exit humilioribus & aquas habentibus locis,
in fossis juxta lacuum & rivulorum margines.
Floreit Junio, Julio & subinde Maio & Augusto,
mensibus.

*Locus &
Tempus.*

Facultatem autem hæc Plantago frigidam vi-
deret Dodonæo habere & siccam. Videtur no-
bis. si frigida ad tertium gradum, vt vult Euch. in
calidiori vero ad conceptionem facere posse.
Schvvenckf. refrigerare & siccare quidem testa-
tur, non tamen profus caloris expertem esse, sed
aliquantulum acrem abstergeri vim habere.
Præcidentiam curare, rubentem podagram, capi-
tis dolorem à calida causa mulcere, cruento spu-
tu, vrinæque mediæ. Radices in vino decoctas,
ijs qui calculo renum & vesicæ molestantur, so-
lario esse. Summam secretum & experitissimum
quo subindè lac in mammillis consumatur, esse ait
Timot. Roslin, succum hujus Plantaginis illis
applicatum.

*Vires &
Vfus.*

Plantago aquat ca humilis angustifolia.

Raciliu- Descri-
tudoq; cau- peto.
te pedali & al-
tiori prædita
est, verticilla-
tim circa me-
dium, pediculis
quadratis. &
trientalibus ex
geniculo ortis
radiato, confi-
mili: etq; alijs
ejusmodi umbel-
latis sum-
mum caulem
coronantibus,
quorum vni-
cuique stors in-
fer patens, al-
bus: et tribus ca-
ducis foliis
compositus,

glomerato in parvi echini modum capitulo reli-
cto: *folia* ex radice fena, septenave, junco pedi-
culo palmari & sesquipalmari nixa, angusta, acu-
minata, minora multò quàm Plantaginis angus-
tifoliae terrestris, glabra, tribus longis nervis dis-
tincta, grati odoris, saporis fatui: *radix* fibrosa
majoris Plantaginis aquaticæ.

Lobel. Icon. pag. 300. Plantago aquatica humi-
lis angustifolia & longifolia: Schv. Plant. aqua-
tica angustifolia humilis: Tabern. Ic. & hist. item-
que Cæsalp. Plantago aquatica minor: Gerardus,
Plantago aquatica humilis: C. Bauh. phyt. & pin.
Plantago aquatica 2. siue angustifolia. Dicitur
ger. Klein *vasser weggrich*: Angl. *water Plantain*.
Huic congenetem facit Clusius suam Plantagi-
nem aquaticam minimam, vel suam Plantaginis
elegans genus.

Synon.

Montepelii propè fluminum ripas, floreit Aprili
& Maio. Reperitur & in Silesiæ vdis.

*Locus &
Tempus.*

PLANTAGO

PLANTAGO ITALICA RYFFIO, AQVO-
sis locis proveniens, quæ Fistula
pastoris multis.
CAPVT XXIII.

Verum hoc Alisma (si credere fas est) ex Italia
at feret coram, quod in Germania non pro-
uenit. Eius autem p. eboram dedit Ryffius in
Diosc. lib. 3 cap. 144 nomine Plantaginis itali-
cæ, germ. *Welsch Wegwurz*, s. lio Anagalli, sed ang.
stio, & temper in terram demulo: *cante vnao*
tesquie tab. in cuius fistigio vnde alabastriculū
in caulem concoloris floris de hisce *radicibus cre-*
bris, vt Ellebori nigri, tenuibus, acris, pingui-
bus: *flor. tenuis in candido pallecente: aquosus*
amar. sicut.

Et ait C. Bauh. in phyt. seignorare quid sit
Alisma, siue Damasonium, vel etiam Fistula pas-
toris, Luncei, Ryffij & Cordi in Dioscor. lib. 3.
cap. 169.

Nos verò inquirendum proponimus an Cor-
di Alisma, seu Heibariorum Alisma, sit Bisfolium
maius, id quod aliqui volunt, vel Damasonium
de quo in historia eius lib. 1. cap. 107.

Brunfels. in Diosc. lib. 4. in exeg. tom. 2. pag. 11.
perhibet Alisma in aliquibus comm. pro Fistula
pastoris interpretatum reperiri: in alijs pro a-
quatica vel palustri Plantagine. Eius Roelino
Fistula pastoris, *bruten p. p. p.*

In Agricola sibi est eile quosdam, qui Alisma
seu Damasonium Fistulam pastoris vocent, nullā
tamen ad hanc herbam comparatione, in bis &
nonquam pluribus folijs &c. Non in inste autem:
Plantagine aquaticam fore dicendam, si non
Baiba siluana hoc ei nomen præcipuisset. Appa-
ret autem ex his Eur Cordi verbis, ex quo ea
habuit Agricola, Fistulam pastoris, à B. folio &
Plantagine aquatica esse diuersam. Non tamen
nobis constat, quæ sit Fistula pastoris Eur. Cordi
& Brunfelsij, & an eadem eum, Ryffij Plantagine
Italica.

Quam denique plantam Fuchsias intelligat
per Pastorem fistulam, quem nonnulli Alisma
seu Damasonium putant, quæ nique à Plantagine
aquatica vulgari, & B. folio, quod et Ophry, uic-
tur, separari, nos laiet.

DAMASONIUM STELLATUM, DALECH.
CAP. XXI V.

Habnimus à Dalechampion nomine Dama-
sonij stellati hanc, quæ aquaticæ Plantaginis
fibrosas *radiculis* in nodum collectas possidet,
vnde palmaribus nixa pediculis *folia* exennt,
Plantaginis aquaticæ æmula, multò minor, & ad
pediculi inferiorem pinata, interdum verò
minimè: *coliculis* plures, alij tinnuales, alij sesqui-
palmares, teretes, inanes, nodis ex longis inter-
uallis articulati, & quorum gemiculis, in quo sinu
caulium fistigio, radiati in orbem exeunt
pediculis vinctales, quorum vnicuique infidet quin-
dam seu ÷mve radiorum stella pulcherrima, At-
zoi illius peregini Camerarij stellæ æmula-
tia.

Lob. Obs. p. 160. Alisma pusillum angustifoliū
municatum: Eid. Icon. p. 30. Plantago aquatica
minor altera: H. Lngd. p. 108. Damasonium stel-
lerum: C. Bauh. pin. Plantago aquatica 3. siue
stellata.

Tom. I I I.

Humidis & aquis locis gaudet.

Locus

SAGITTA.
CAP. XXV.

Sagittæ radi-
ces: tunc mul-
ta: albæ crassif-
senle, fungosæ,
non sine capil-
lanibus fibris, à
quibus propa-
gines nascuntur
longissimæ,
interdum bicu-
bitales, in cæx
tenuitatis, sub-
ter aquam ser-
pentes, similes
radicibus Lys-
machiz Intex,
Math. compar-
rar Plantagini
aquaticæ: *folia*
aquis innatant
ræ formæ pul-
chæ alaræ sagit-
tæ mucronem æmulantia, fuscis hic inde in su-
perna parte maculis notata, quædam, vt Mom-
pelgardi obseruauimus, ex primis in acumè non
desinunt, sed rotundantur. In eorum porò sin-
gulas alas longi, terni, aut quini necui per longū
porriguntur, obliquis à nervo in neruum venu-
lis intercurrentibus, læuore Plantaginis aquati-
cæ, pediculo minimi digiti crassitudine, fungoso,
striato, penè triangulo, duos aut tres cubitos lon-
go, pro aquæ profunditate, in qua vinit. Folia sa-
pote non nihil subdulci & viscido, cum veltigij
obscuræ acrimoniæ: caules rectos duos aut tres
emittit, non multò folijs altiore, rotundos ferè,
striatos, crallos, fungosos, in quorum parte supe-
riore plures flores exoriuntur, plerumque terni,
caulem amplectentes, ex pediculis siue ramulis
modò lor gusculis, modò breuioribus, pulcher-
tissimi, mediocriter magni, tribus folioliis albis con-
stantes, vngue purpurascete notatis, *florum* A-
mygdalarum folioliis paulò minoribus, in medio
apices multi, rubentes. Sub fl. na foliola tria, viti-
dia. Flores excipiunt echinata capitula, sub papu-
rea Math. magnitudinis penè fructuum Arbuti,
vel Fragorum, ex aculeis veluti constantia, qui
nihil aliud sunt quam *semma* lata, compressa, in
acumen desinentia, vngibus autium similia: tem-
minutum aut Math.

CORDI HILL. Sagitta, siue Sagittalis: hic annota-
tum à Gesnero, esse Sagittam inter vltas [existi-
mo legèdum inter vndas] quam Mago apud Pli-
rium legendum inter vndas [quam Mago apud
Plinium l. b. 21 cap. 17. Pistanam dicit à Græcis vocari,
quàmque ab Indibus Maij vique ad finem
O. & b. mensis decorticari, atque leni Sole sic-
cari iubet.

Math. in post. com. m. vocat Sagittam Plinij, e-
ius maiorem & maiorem assignat speciem, v-
tramque copiosam in Bohemia, vbi Sagittam
Herculis vocant. Dicitur Græcis *mis dya*, Germ.
Pfeilkraut, It. *Sacra*. An autem eiguationis e-
le se Plantaginis aquaticæ. Nos huc Sagittam mino-
rem referimus.

Lob. in Adu. dicitur Sagitta minor. Huius tam
Yyyy 3

Plantago
italica.
Ryffio.

Descri-
ptio.

Alisma
maius.

Alisma
maius.

Fuchs.
vossius.

Descri-
ptio.

Synony-
ma

in Obs. p. 161. quàm Icon. p. 301. duas exhibet figuras: priori titulus, Pistana Magonis, siue sagittaria aquatica Plinij: Alteri, Sagitta minor. *MIGNUM* autem eum exprimere locis iam allegatis, Sagittam suam io Adv. maiorem, per effigiem Sagittæ minoris Matthioli: utraq; enim imagines eam delineant, quæ acutioribus est folijs.

Synonyma.

Dicitur hæc C. Bauh. pio. Sagitta aquatica i siue minor latifolia: Sagitta minor, Matth. Dod. Lob. in Adv. H. Lugd. pag. 1016. Cast. & Tabern. Sagittaria minor, Lob. Ic. pag. 302. & Ger. Pistana Plinij, Ang Germ. *klein Pfeilkraut*.

Locus & Tempus.

Nascitur in aquis cum stagnantibus, tum decurrentibus, Florer Julio & Augusto. Ebroduni obuia est pluribus in locis, in Lacu & fossis, atque piscinis.

Temperamentum.

Temperamento est frigido humidoque, & isdem cum Plantagine aquatica vitibus pollet, dictatore Matthiolo. Id autem temperamentum & vires sapor à nobis obseruatus, præ se ferre non videtur. Matthiolus fortè non degusta, plantâ, nec factâ experientia hæc asserit.

Sagitta maior.

Descriptio.

Mineri pe omnia similes, sed omnia maiora spectantur: verum folia non vique adè acuminata habentur.

C. Bauh. pin. Sagitta aquatica i siue maior: Sagitta maior, Matth. Dod. Cast. & Tabern. Pistana Magonis, siue Sagittaria aquatica Plinij, aut Stæbe femina, Lobel. in Adv.

Phleas mas latifolia, H. Lugd. p. 1016. Baiban syluana recentioribus, Cast. Sagittaria maior, Ger.

Sagitta Elym.

Sagittam potiò, à foliorum forma tricuspidi, supervenit in vnam, infernè in duas desinentium, nomen habere, non dubitandum. Phleum autem Thophrasti 4 hist. 9. & 11. esse velunt quidam: vbi tamen notandum apud Theophrastum Phleum & Phleas differre: nam Phleum genere neutro, palustris planta: at Phleas & Stæbe 6. hist. 2. idem sunt, & fortè Poterium erit. Plinius lib. 21. cap. 17. loter vltas, vt antè ex Gesnero traditum, Sagittam vocat, eamque Magonem, à Græcis Pistanam dici referre prodiit. Græcis itaque *πισάνα* *μαγάλη* dicitur: Germ. *groß Pfeilkraut*: Ital. *Saetta maggiore*.

Locus

Nascitur vt alretra stagnantibus & decurrentibus aquis. Per multis quidem amouibus ac leniter labentibus in Italia, Gallia, Germania & Anglia: subter aquas è fundo vadoso exit. Maio & Iunio in Anglia prope Oxonium, pone mœnia, in amœnissimis illic residibus, & limpidissimis aquis: etiam Loodini ad arcis regie vallum, &

in Tamefis crepidinibus paludosis. Paribus alteri vitibus præstat.

Vires

Sagitta minor angustifolia

Minori & Descriptio. hæc per omnia similis, sed omnia minor sunt ei, foliaque angustiora multò, magisque acuminata.

Tabern. & Synon. Ger. Sagitta minor angustifolia: C. Bauh. pin. Sagitta aquatica 3. siue minor angustifolia: H. Lugd. pag. 1016. Phleas mas siue Stæbe Theophrasti, angustifolia. Germani *klein Pfeilkraut* vocant.

ANAGALLIS AQUATICA, FLORE CÆRULEO, foliolo rotundiore, minor. CAP. XXXVI

Descriptio.

Anagallis aquatica folio rotundiore minor, *Aradiscibus* nirtur albis, fibrosis, quas ex geniculis subinde demittit: caules rubentes, rotundi, fungosi, in terram reclinati, quam vbi attingunt, floribus enatis radicanat deud: *filia* ex aduerso bina singulis geniculis, longiusculis pediculis hærentia adnascuntur, pinguiscula, atro virentia, ad vncias duas longa, subrotunda, cœnata: è quorum sinu ramulus prodiens flores sustinet spicatos, cæruleos, ex quatuor foliolis compositos, striato vmbilico albo, apicibus diluissimè cæruleis, tenuis, ex calycibus, quos quaternis folia viridia componunt: *semen* captulis superuenientibus, didymis clauditur: sapor plantæ nullus manifestus.

Exillimantur quidam hanc plantam Sium *Sium non est*. Diolcoridis esse: sed hallucinati sunt: folia enim Olusarii desunt, & inodora sunt.

Pararunt tamen alij Cerpæam esse. Et sarè *Cεραρα ποταμ*. *donæus* cum ea Anagallidem istam aquaticam conuenire posse arbitrat, si per *αντιορατιν*, *κρηταια*, id est, horrensis dicatur. Quod si verò idcirco *κρηταια*, quòd vel solum, vel vplurimum in hortis nascatur, nominata sit: parum ei Anagallis hæc Cerpææ respodere videtur, vt quæ nufquam minùs quam in hortis nascatur: natura sua in totum siluestris, aquosa requirens loca, perenniterque rigari postulans.

Plantæ huius in aqua nascentis verù nomen se ignorare fatentur Monachi in Mes. dist. 1. cens. 5. vbi à quibusdam Lauer falsò appellari scribunt, quanquam alij etiam falsò Crescionem vocare non desinant.

Sion Brunfelsi 3. rhaps. 84. Sion nõ odoratù primò, Teogo: *Sium*, Eur. Cordo, Theoph. Golio in Onò. Lonic. & Fuch. hist. Sij alteriù genus, Eid. ic. Sium non odoratum, recentiorum quorundam, Gesn. hort. Sium siue Lauer commune, non respodens Diolcoridis descriptioi, Anguill. *Cεραρα*.

Cepæ, Dod.gall. & Turnero. Anagallis aquatica, Dod. de frum. & in foliat. Lob. Obs. p. 248. Ic. p. 466. Gesner. coll. Toxici in Onom. phitof. Harch. Thal. Hort. Luf. H. Lugd. Lon. Cwif. Colum. & Ponæ in Baldo: Anagal. aquat. Schvvenckf. Anagall. qu. minor 1. Tabern. Anagall. aqu. siue Becabunga Lob. in Adu. Anagallidis tertium genus palustre. Ryffio in Dioscor. Anagall. aq. 2. siue minor folio lubrotundo, Cal. Bauh. pin.

Græcis ἀνάγallis ἑνδρος: Germ. Bachpungen, wasserpungen: Belgis wasserpungen & Beekpungen: Gallis Berle nominatur, unde & Berula latine dicitur. Marcellus tamen Berulam dicit refert, quam Græci κατὰ μίανον vocant. Italis & prælectum Hierulcis: Gorgolestro.

Et hæc in resedibus exit aquis, & circa fontes, ac riuorum ac fluuiarum margines. Iunio, Iulio, ac Augusto, flores, semênque profert.

ANAGALLIS AQUATICA, FOLIO rotundiore maior.

Anagallis hæc aquatica est iam dictæ omnium d. similis, nisi quod d. caulis, folijs (quæ ubi maxima, trientem longa sunt. & sextantem lata) & floribus maior est, ac latius diffusa.

Berula, siue Anagallis aquatica, Tabern. Anagallis aq. folio maximo, Thal. Anagallis siue Becabunga, Ger. Anagallis aquatica 1. siue maior folio lubrotundo. C. Bauh. pin. Anagallis aquatica maior rotundifolia, Hort. Luf. Pfundue.

ANAGALLIS AQUATICA FLORE Cæruleo, folio oblongo, maior.

Illis similis & hæc radicibus fibrosis ex articulis caulium hærens. Verùm caules recti, angulosi, crassi, caui, cubitales, & maiores, insertæ tubentes: folia bina opposita, siue pediculis caulem applexa, longiora quàm iam dictæ Anagallidis,

palmi longitudine, larudine vnciali & scæcuali circiter crenata, sapore nullo insigni: caulis in ramulos finditur ex foliorum alis ortos: flores spicati, crescendi modo, figuræ prædictæ Anagallidis similes, calyculis & capsulis didymis itidem respondentibus.

Pro hac habemus iconem

Fuchsanam ex empirijs: folia tamen sunt longiora & angustiora huius plantæ.

Tabern. Berula maior: Anagallis aquatica, Gerardo: maior Gesn. coll. Anagall. aquatica 3. siue maior folio oblongo, C. Bauh. pin.

ANAGALLIS AQUATICA FLORE purpurascens, folio oblongo minor.

Et hæc Anagallis proximè dictæ foliorum, folijsque formâ similis: verùm caule rotundo,

floribusque purpurascens, & crescendi modo nonnihil differt. Non enim in caules ita brachiatum, neque radicibus tam latè propagatur.

Anagallis aquatica minor, Ger. secunda, Tabern. Anagallis aquatica 4. siue minor folio oblongo, C. Bauh. pin.

Omnes passim in locis vliginosis ac fecundissimis.

Cum aceto & butyro rosta Anagallis aquatica ac calida imposita, & subinde renouata, tumoribus quibusvis & sacris ignibus prodest: apud veterinarios in magno est vsu: et nã que in discutiendis tumoribus & sananda equorum scabie, alijque id genus affectibus curandis vtuntur, teste Trago Lobelius Anagallidum vites imitari dixit, totam gustu acriore Nasturtij, odore non ingrato. Sed & Dodonæo qualitatem ac temperiem Anagallis aquatica calidam habet & siccam, Nasturtio aquatico similem, remissio, em tamen: editur etiam vt illud. & ad Germania: maxime emporium malum, quod Scorbutum nancupant, vtilis quoque, eodem quo Nasturtium aquatile sumptum modo. Faculare tamen ac vitibus minus potens.

Synon:

Locus:

Vires. & Vitis. Tumores.

ANAGALLIS AQUATICA Angustifolia.

Eniculatim incedunt paræ radices, demissis fibris ad juncturas ortis firmatæ: caules cubitales, simplices, interdum in longos ramos propagati, ad quorum singulos nodos bina nascuntur

Descriptio.

ex aduerso firma folia trium quatuorve vnciarum longitudine, laticudine culmi, acuminata, neruo vnteo per longum donata, & quorum sinu caulis luncitate versus, pedicellis palmato longiores, tortiles pluribus cuncti propaginibus nascuntur, floribus onusti paruis, sequentibus semper didymis capsellis

compressis, & fissura stamen tenue nititur.

C. Bauh. pin. Anagallis aquatica 8. siue angustifolia scutellata.

In aquis Helueticæ, vt Tiguri prope felium lacum, prouenit, & Mompelgardij versus pagum Sochaui juxta riuulos. Sic & in paludosis & fossulis Lusatiæ, etiamque circa Francofurtum ad Oderam, & Viennam reperitur.

SAMOLVS VALERANDI.

Pro radicibus fibras habet capillares, albas caulem verò cubito altiorem, folijs alternatis:

Descriptio.

v-stram, v. c. a
viam aut ab-
tam longis, vo-
cā strobili, ex
oblongo per ex-
tremam labro-
tandis, glabris
neutro in in-
magine in. His
crassis, pediculis
nunc longior,
nunc brevior,
semper lanu-
lo: caulis impe-
rius in ramos
crebras dividitur,
atq; hinc in
alia maiore, in
quibus *sosteni-*
ja si, Anagalli-
dis aquatica, sed
color albo pne-

ben. Hyssopides Io. Thalij. Gesn. cell. & Casp.
Baoh. apud Matthiolium, Granola trig. : Eidi-
phy. Hyssopifolia Io. B. An-
m. Anagallis aquatica Mon-
speliensium. Item pin. Hyssopifolia
sive Hyssopifolia
maior latiorib.
foliis, floribus
caeruleis, rari-
simè albis, mi-
noribus: at ex
Hispania flori-
bus oblongis,
saturatioris ca-
erulei coloris.

Locus &
Tempus.
Florem tem-
perante Au-
gusto, locis hu-
midis circa
Bockkuchen &

Syon. diti.

Valerando Samolus Plinij quorundam. Lob.
Ost. p. 210. Anagallis aquatica, altera, sive d. Syon
non odoratum alterum T. agi. folio Pulegij nega-
lis: Eidi. le. pag. 457. Anagallis aquatica tercia. *Fris-*
lobel. nei. Stræ dubium Labelus sic hac planta au si Syon
non odoratum T. agi secundum: nec eam que-
quam commene demonstrari potest.

Label. nei.

C. Bahr. pin. Anagallis aquatica o sine folio ro-
tunda non creata: Anagall. aq. altera Lobelij,
H. Legd. p.

Galland. modò Alisma, modò Cochleariam
nominavit.

Locus &
Tempus.

In aquis Istriz florentem vidi mense Iulio.

Falken. Wiler in Alsatia. In Patavinis paludibus
etiam occurrit.

Hyssopifolia minor, vel potius Thymifolia
maritima.

Descrpt.
Simplice li-
gnosa con-
torita radica
nititur, caulem
tolles palma-
rem, alias do-
drante altorem
in ramos didu-
ctum, per quos
crebra folia,
Camphorata,
fusum vergen-
ta: ex quorum
singulorum sinu
ab imo ad sum-
mum vsque eri-
stare *sitiquæ* per-
erigunt ruben-
tes Hyssopifoliz
majoris, *femine*
referre, minuto,
ex albo flaves-
cente: *sive* vt alterius, minor, qui vix facile discer-
ni possit.

Descr-
ptio.

Caulis multi, dodrantes, vel etiam longio-
res, striati, virides, foliis amicti alteruam
positis, Hyssopifolia quando breuioribus, breuis vi-
ta, nemo vnico secudum longitudinem distin-
ctis, sapore nullo manifeste, e quorum sinu ab imo
fere ad summum vsque cacumer *sive* vnus, vel
duo longiosculi, caerulei, sex foliis striatis con-
stantes, e calyculo viridi, cauli adnato, succedunt
pro stolicolorum numero *sitiquæ* longæ, teretes,
membranulâ viridante inuolutæ, quâ detracta
calyculam propriè constituens tunica fusca *sa-*
men continet copiosum, minutum: *radice* breuis,
fibrosa. An Trago, Polygonum minus, Polygoni
genus alterum.

Cordo in Ost. silua *Grasse Poley*, herba Polygoni
mascule, non humi prostrata, sed erecta: Camer.

In vicis maritimis & ad vinearum margines
prope Gramontium in agro Monspeliensi colle-
git L. Henric. Cherleus.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER XXXIX.

DE PLANTIS MARINIS.

COMPLESSE poterant miraculum Tellus eiusque prioribus voluminibus recensita diuinita, totque genera plantarum, & cultibus hominum, aut voluptatibus genita. Sed quando plura? quanto difficultera, mirabiliora que inuenta? Nec in via quidem, & immane illud pelagus medicinis carent, opificio natura in illis quidem cessante, & per vnas siccitasque ac reciprocos astus, rapidosque cursus in detestatas vires suas offendentes, nec est prae miraculo maiore, si verum fateri volumus: quae ipsa est D. O. M. inestimabilis benignitas atque potentia. Ergo ut omnem insulam operam, neque vllum fastidii periculum vrisse ostendamus, quando ita decrevimus, ita continuatum, marinae quoque & profundis Oceani doles, quantum humanitas fieri poterit hoc tempore, indagabimus, ipsum adeo pelagus provocantes: ut videat posterius nos & cura reuerentium, & copia diuisarum naturalium nullo posthabito periculo insitisse.

DE ALGA, FVGO, BRYO, SIVE MVSCO Veterum sententia.

CAPVT I.

Theoph.
Algae genera
tria.

THEOPHRASTVS
4 hist. c. 7. clare &
diffuse quinq; Fuci
marini genera assignat,
Zostera siue
Prasson: capillaceum,
siue feniculaeum:
Tinctorium, spongiatorium,
siue Pelagicum: Gramineum
& Lactuceum.

Diosc. Fucus
et marini
genera
tria.

Vices

Dioscorides vero tria genera ponit. Fucus marinus, inquit, nascitur partim lauis (αλαειδ) partim oblongus (αυγιανος) Orb. (αυγιανος) & punicus (φυκιος) partim albus, qui in Creta ad certam nascitur, valde floridus & non putrescens refrigerandi vim (ψυκτικην) Orb. (αυγιανος), astringentem) habent omnes, in cataplasmatibus ad podagras & inflammationes efficaciter vtiliter: vni ijs adhuc humentibus vti conuenit, priusquam exaruant. Nicandee puniceum asserit aduersus serpentes valere: diuisamque est, quo existimare nonnulli colorem suum mentiri mulieres: cum tamen radice sit eiusdem nominis, qua seles fucant. Idem Dioscorides scribit Muscum maritimum (βυλον θαλασσιον) in saxis testisque ad mare nosse, capillaceum, gracilem, sine caule, valde adstringentis gustus: ad inflamma-

tiones & podagras, quas refrigerare opus est, efficacem.

Plinius indistincte & inconstanter Fuci marini genera tradidit. Tria autem genera eius facit: laurum, & alterum longius, quoad tenus rubens: tertium crispis folijs, quo in Creta vestes tinguntur, omnia eiusdem vltus. Bion, addit lib. 27. cap. 8. marina herba sine dubitatione est, Lactuce folijs similis, rugosa, veluti contracta, sine caule, ab ima (vna, Theoph.) radice externis folijs. Nascitur in scopulis maxime, testisque terra compactis. Praecipua sicandi et spissandique vis, & collectiones omnes inflammationesque cohibendi, praecipue podagras, & quicquid refrigerare (Hec Plinius ex capite Diosc. de musco marino, quo tantum agitur de Alga feniculaea, vulgo Corallina, non autem de hac Lactuce, Dal.) opus est. Libro porro 32. c. 6. scribit Algam maris theriacem esse, Nicandru tradere. Laudatissimam, quae in Creta insula iuxta terram in petris nascitur: tingendis etiam lanisita colorem alligantem, vt elui postea ro possit. E vino autem inbet eam dari. Et haec Plinius, qui apertè Phycas thalassion, h.e. Phucum siue Fucum marinum, Algam vertit, licet rufos in alia lingua nomen habere negarit, modo herbam vocando modo fucicem. Adde quod βυλον, i. e. Muscum & βυλιον confundit, vt id clare ex iam dictis patet.

Facit Plinius, inquit Cornarius, herbam & fructicem ex Musco, ipsaque Lactuce folia attribuit

Plin.

Fuci marini genera tria.

Bryon herba marina.

quum Dioscorides piscum dicat pro folijs, h. e. *αἰσάδες*, quod fortassis Plinius *ἄρσινάδες* legit, & *Lactuæ* folio reddidit. Quod verò Dioscorides ait, podagras, quæ ad strictione opus habet, i. e. *ἰσάδες διυρίνας*, fortassis *ἰσάδες* legendum, pro *ἰσάδες*, etiam si utraque lectio recte habeat. Nam & Galenus Mulsium marinum ex terrea & aquosa essentia, verisque frigidis, compositum esse dicit, & in gactu adstringere, & omnia calida impositum manifestè refrigerare, ipsiq; prodesse.

Nomina
linguar.

Alga, quod nomen plantis ferè omnibus, marinis commune est, vocatur græcè ab Had. Iunio *φύκος θαλάσσιον* vel *θαλάσσιον* & *λιμανέσιον*: Lat. *Alga* & *Vlva*: hanc ait Itagorum esse: illam maris: & *Fucus* marinus: Germ. *Meergras*: Belg. *Wier*: Gall. *Vray* ou *Vrac* (in Oceano Normannico, *Bray*, aut, *Brac*, à voce græca *βρύον*.) *Sueslet de mer*, *Coralline*: It. *Alga*: Hîp. *Las oust des mar*: *Oua*, *oyerua* de la mar.

Poetæ cognominant Algam marinam, inutilem, mollem, viridem, flucticolorem, litoralem humidam, tortilem, tenuem, putrem, & vilem: hinc vilior Alga.

ALGA ANGVSTIFOLIA VITRIARIO-
riorum.

C A P. II.

Decid.
prio.

Folia longissima, cubitalia, & longiora, plana, leuia, mollia fragilia, modò alba, modò rubra, vel atronitientia, ligulas astrictorias remouantia, ex illa quedam sunt latiora, alia angustiora: hærent subitaneæ quidam ligulæ, nigæ, umbelliferatam plantarum instar comosæ, capillamentis cinereis, quæ in fibras facti-

centia folia vetera & decidua relinquunt. Existimamus descriptam plantam, traditam esse à Plinio lib 31. c. 6. nomine *Alge* à Dioscoride verò titulo *Phyci* marini.

Mathiol in Dioscor. huius meminit eadem vocando *Algam* vulgarem. Venetorum: Nigari autem videtur esse *Fucum* marinum Antiquo um. Lacunæ in Dioscor lib. c. cap. 37. dicitur *Alga marina* & *Oua marida* H. Ispanorum: Eid. l. 4. cap. 101. *Alga* vel *Phucus* marinus secundus. Dioscoridis, quo Venetiis inuoluntati vitæ & Romam deferuntur.

Fucus
mar. alter.
Did.

Dodò in fol. lat. inscribit: *Facù* marinò alterum, *Fuci* marini proximum siue secundum genus Dioscoridis, sublongius ac rubès. *Anat.* contra negat *Algam* marini, quæ apud Muranò Venetiis vitæ vasa paratur, esse *Phycos* thalassid vererò genuinò.

De nostra *Alga* vitriariorum angustifolia hæc Rob. Constantinus apud Amatum: *Phycus* siue

Fucus marinus qui etiam Latinorum est *Alga*, vocatur in Oceano Northmanico *Vray* aut *Vrac*, [*Bray* aut *Brac*, H. Lugd.] à voce græca *βρύον*. Nam *B. yon* & *Alga* alterum pro altero, usurpat etiam Plinius. *Tria* autem *Phyci* genera exitum: vniui folio est *Caricis*, i. e. *Graminis*, sed æquabiliter lato ac molliore, nec mucronato, nihilque penè differt ab *Vlva* palustri, nisi colore, quem *Vlva* habet præsum, *Alga* verò subniridem tendentem ad rufum, quem planè inducit in mari cum vel diu enalsum atque inueteratum, vel cum in aere exaruit. Pollicari meosura latiore non vili, aut vlna vna longiore. *Strips* in nostro mari nondum visa est. Folia tantùm vudis innatant figura ligulæ longioris, aut tenè vittatæ in corollis lennificatis. Hæc *Alga* est cui Dioscoride in odore *Corallia* comparat, de qua etiam Nicander ait *ὄρθα λεπτὰ πολυλοίσσιον θαλάσσιον*. Qui etiam scitè admodum in *Alexiph. protulit*, *φουδέντας ἀρμύς*: *Algas* vias exponeret Plinius, et *litorea*. Nam et etiam *Virgilius* canit,

Scopulis illisa resurdiunt Alga.

Quod sit præteritum cum tempestuosus est, & sæuit mare. Tunc abundanter litoribus eiectam & dispersam ruficè *Aestare*, vt *Fœnifecis* [Fœnum nam hoc marinum est] ruficè accumulans, & in campo expositam succillis versant quoad perarescat. *Phyci* siue *Alge alterum* genus est latifolium, folio quidem *Artize*, sed minime acuminato, verùm latitudine æquabili, & vndique sui simili, quales *Phylaræ*: septimum enim longiusculum, aut falciolam explicatam diceretis cum vudis supernatato. Hoc genus est quod describit Plio. l. 31. c. vltimo, folijs lato, colore viridi: congruitque optimè quod quosdam ait, *Pralon* & *Zistera* vocasse. Sed mihi videtur herba folia, quæ *frutem* esse ait. Ruficèunt arida & complicantur, reuolunt tamen aquæ imposita, & subito se explicant, ac diffundunt, vt accitus velletere imaginatur, qui nunquam ipsa viderit.

Fucus
marinus

Plin. 31.

Alga
Gæ.
salp.

Celsus, *Alga* in vadis limosis nascitur profundioribusque: expellitur aërem ad litus cum fluxu: ractes, fert digiti crassitudine, geniculatas, nigras, humi repentes ramosas: quæ in multas veluti spicas desinunt, pillicè candidis, singulos geniculos circumtuentibus, similitudine *Spicæ Nardi*: folia *Typhæ* palustris, graciliora tamen, mollioraque, initio virentia: dein cum exsiccantur, albescunt. Videtur Dioscorides *Gnaphalon* appellasse: item Galenus & Plinius. *Theophrastus* *Phycos*, & vt Theod. vertit, *Alga*, quod *Pralon*, i. e. *Portu* vocat quidam, alii *Cingulum*, cuius radices *Cæpis* gerhyis comparatur. *Spicæ* enim huiusmodi *Cæpas* referant, quas vulgo *Malgias* vocant.

Imperatus *Alge*, plantæ murinæ folia adscribit, primo octu tunctæ, acuta. *Alge* autem nomen obtinuisse scribit, primo octu tunctæ, acuta. *Alge* autem nomen obtinuisse scribit ab effectu, quem in *Agari* præstat. Et hinc proque *Brauis* & *7celandis* à foliorum similitudine *Nobelen* dicitur, quasi dicas *ligulas astrictorias*.

Algae
cum
diu.

Ab H. Lugd. pag. 374. huius plantæ duæ figuræ proponuntur: *Pror* inscribitur, *Fucus* siue *Alga marina* *Lobeli*. Hæc vocatur etiam *Fœnum marinum* & *Palca* marina *Montepeliensi*: item *Algula* Dioscoridis, & *βρύα λεπτὰ* *Nicandri*.

H. Lugd.
icones duæ

Palca
marina.

C. Bauh. pin. *Fucus*, siue *Alga* ac. *gustifolia* s. *synon.* siue *vitriariorum*: *Fucus* marinus primus, *Au. gaill* *Fucus* marinus, *Lac. alceia*, *Dod. Alga*, *Cæli*.

Cæs. & Imper. marina, Lob. ic. p. 284. tom. 2. & in Adu. app.

Lobes. Toto tractu Mediterraneo ad aquas Marianas Adriatici & Occidui maris vniuersi penè littoribus nihil vilius & frequentius fluctuante Alg.

Viror & vrus. Lacuna ait esse insignè remedium & venenum lethale cimum & pulicum, aduersus eos Romæ expertum. Algam, eo quo Rob. Constantinus dixit modo, probè siccata pecorum & boum hybernæ stabulationi referuant. Ex eaq; qui hinc conficitur simo, agros nimia defrugatione emaciatis & exinanitos stercorant, lato segetum prouentu: tamen si Algâ ipsa per se, ac vt est è mari aducta, pro pingui & moletamine sit, non fecus atque marga. Alium etiam vsum præstat hæc Algula tenuioris fortunæ hominibus: eâ enim siccata, tomenti loco suas culcitra infarciunt. Quæ olim consimiliter ipsius cognita commoditas in sarcinendis centonibus, viridifque in castris, locum habuit, id quod etiam ex Vitruuio lib. 10. c. 2. intelligitur.

ALGÆ POMVM MONSPEL. CAP. III.

Defectio. Pilæ palmaris simile est quod vocabant Monspelij Pomum Algæ, pilâ Modò maius, modò minus: turget & plenum est aquâ, coloris spongia, vel Fungorum Iuglandium, qui in sicco in album mutatur. Comprimitur etiam instar orbis, habetque umbilicum, & iuxta illum nonnunquam pilos similes Algæ pilis.

An Alga fructus. Sitne Algæ fructus, vt quidam volunt, non assero. Iuxta mare mediterraneum Narbonensè collegimus, cum Algâ reiectâ Huius iconem in præcedenti tabella expressimus.

Nomina lingua sum. Cæsalp. vocat Bursam marinam, pilam rotundam, intus concauam, ex muscosa substantia constantem, c. capillari, colore viridi, relicto ostiolo rotundo, quâ lapidibus adheret nigro quodam petiolo pendente: eundem extrahit ex aqua, ob velleris mollitiem confidet: siccata autem saluago quædam tenuis & alba efflorescit, mordaci gustu. Hanc inter Aleyonia reponendam putat, & Aleyonium quartum Dioscoridis esse suspicatur. C. Bauhin. pin. dicitur Aleyonium 12. siue Bursâ marina Cæsalpini.

PILA SIVE SPHÆRA MARINA. CAPVT IV.

Defectio. Sphæra marina rotunda est instar pilæ luforis, minor, ac etiam maior, penè pugnum æquans: constatque pilis, capillifve tenuibus & paleis, quales in Alga vitrariorum cernuntur, coloris resuscantis. Iconem proponimus ex iis, quas sculpsit e-minus. Cuius autem plantæ sit, nos latet.

Clariss. & ingeniosiss. Felix Platerus existit, Tom. III,

mabat esse Pilam marinam, cuius meminit Galenus de comp. med. lib. 1. cap. 2. in sine, & Arist. lib. 9. Sed hæc opinio non placet Lacunæ.

Pilam marinam [ἁλμῶν ὀφθαλμῶν] appellatam **Errori.** Halcyonij genere esse asserit Cornarius, etiam si ἀσπύριον pro voce ἁλμῶν legendum esse, aliquando cum ratione, non temerè putauerit.

Eos verò meritis hallucinari crediderit Matthiolus, qui sibi persuadent, id esse Adarcem, quod vulgò Itali Pallam marinam vocant.

Rob. Constant. de genere Aleyonij pilam marinam esse ait & in algosis reperiri, atque etiam Algæ odorem referre: Northmannos vocare, *Pilote demer.*

Ex maris lanugine constant Pilæ quædam in littore reperiuntur, inquit Cæsalpinus, sed nulla intus cauitate: agglomerantur enim selticis pilis vndis reiectis aliquando in tantam amplitudinè, vt vtraq; manu complecti vix possit: Pilam marinam vocant, cuius sit mentio apud Galenum inter medicamenta ad capillos conferuandos, & apud Myrepsum ad iumbricos enecandos.

Imperatus negat Ballam marinam esse de numero vegetabilium, quod sit ex minutulis paleis atque pilis congestus globus, à volutatione ab aqua marina factus Et huius pilæ, quoad substantiam aliquot statuit species: alias filitro similes, alias conuolutis paleis minutissimis, & alijs glomeratis radiculis.

ALGA CRISPA SCABIOSA RVBRA & pallida. CAP. V.

Defectio. EX foliis filitro tractu contumacia nullo ordine, itémque ex ramulis, exoriuntur: filitro quidem sunt tenuia, lucem transmittentia, vncialia, & seltuncialia, culmum quædam lata, alia latorum, crispa, rubra, vel ex fusco pallida, in ramos diuisa, aspera, quandoque hinc inde verrucis albis, crustisque cinereis & Halcyonij, sapore præ-

dita falso: in quibusdam adherent radices crassæ, capite villoso, Algæ radici similes, quæ an ei propriæ asserere non ausim, potius tamen contrarium censuerim.

An Alga latifolia sine Algæ membranaceæ ceranoides C. Bauh. pin?

Gener. Cherlerus attulit plantâs aliquot Mōspelio ex tractu Narbonensîs maris mediterraneæ.

OLEA MARIS RVBRI, THEOPHRASTI. CAP. VI.

IN mari rubro vocato in Arabia arbor exit, quam Oleam appellat Theophr. 4. hist. 8. Est autem hæc Arizæ folio similis: fructum verò proximum nostris Olivis parit, & lachrymam emittit, ex qua Medici sitiendo sanguini, medicamentum componunt.

De hac Plinius lib. 13. cap. 17. In Arabia & O...

Inbæmon
not.

Flin. not.

lea dotatur lachryma, qua medicamentum conficitur, Græcis in hæmon dictum, singulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus. In maritimis &c. Quæ hic sequuntur Theophrastus non de Arabicis Oleis, sed Oleis Indicarum insularum scripsit.

Diximus nos lib. 5. li. contra Apollinem & Casalpinum, Gummi elemi & Oleam Æthiopicam non esse hanc Oleam maris tubri.

VLVA. CAP. VII.

Alga similia.

Locus. Epiuheta.

VLua simillima est Algæ vitrariorum, sed multò minor. Sunt veluti tenæ angustæ coloris rubescentis, vel albi, quæ reiciuntur copiose à lacubus salis, prope Perous & Fróntign. Vlua palustris meminit Virgilius *Æneid.* 2. cùm ait:

*Limosoque lacu per noctem obscurus in vlua.
Delitui. Et lib. 6. Æneid.
Tandem traxit fluvium incolones vluamque vi-
vionque
Informi limo glaucæque exponit in vlua.*

In Bucol.

Propter aquarum vridi præcumbit in vlua.

Et 3. Georg.

Nec nesit Salicam frondes, vluamque palustris.

Vluam commemorat & Ouidius 4. *Metamorph.*

Nec steriles vluæ Idem 6.

gratæque paludibus Vluam. Idem 8.

Lenta Salix, Vluæque leues. Et

In medio thorvis est de mollibus Vluis.

Idem 5. *Fast.*

Fluminem Lino celaverat Vluam.

Luc *ret. 2.*

Ex limosa Alvius caput abdidit Vlua.

Mirand.

Vridanti furit in Vlua.

De Vlua loquitur etiam Viti uuius lib. 2. c. 1. cùm nonnullos scribit, ex Vlua palustri, componere tuguria tecta. Seruius Maurus Virgilij explanator Algæ & Vluam congeneres facit. Algam quidem mari propriam ait, paludi verò Vluam. Et hinc ille versus.

Alga vici pelago, sed nascitur Vlua palude.

Locus.

Et hæc occasio est, cur palustri em, lacu frem, fluviali talemque Matthioli cognominauerit.

Alga nihil penè differt ab vlua palustri inquit Rob. Constant. J nisi colore, quem Vlua habet præsum, Alga verò subviridem, ad rufum tendentem. In viginosis autem & palustribus locis provenit, sine caule, foliis Graminis, ab imo cæspite prædeuntibus, longioribus quidem, nec acutis in summo: in stagnis sub aqua, recta, demersa conspicitur: cuius leuissimo aquæ motu vibrantur frondes quæ viridissimæ sunt: figuræ ligulæ, euulsæ ab radice aquis fluitant.

LVCVS MARINVS, DICTVS ROCCELLA tinctorum. CAP. VIII.

Locus.

Fucus non
men un-
de.
Diofca-
læsi.

Fucus multi vocant quamlibet plantam marinam: alij tamen terrestri plantæ radice similem specie faciunt. Allatum ex oceano habemus. Materies eius colorem præbet nobilissimè purpurei. Quapropter præcis feminis tingendis genus expetitur, in fucum. Vnde Fuci nomen diminauit, quod pulchritudinem fucatam atq; apparentem tantum conciliat. Existimat Diofcorides Fucum esse herbæ radicem, sed deceptus fuit similitudine Nam & hæc & alia multæ marinæ radicum herbarum terrestrium figuram a-

mulantur. Fucus hic anæquam in tincturam redigatur, parte interna ex rubello candicat, externa nigricat. Euocatur viuudus eius color maceratione facta in vrina. Sic paullatim tincturam acquirit, donec vltimò species quædam (Soda) salis alkali complementi loco, & vt denfetur, addatur. Fuci in compositione portio ad vrinam est quintupla, plus minùs, pro bonitate Fuci. Maceratio vno mense completur. Salis pars duodecima additur, quod maceranti Fucò adiectum colorem pariter, odoremque Violæ excitat atque producit. Vocant hodie *Fucum Rocellan* à colore rubro, quem præbet, inquit Imperatus lib. 27. c. 9.

Coloris pa-
randi ra-
tio.

ALGA TINCTORIA. CAP. IX.

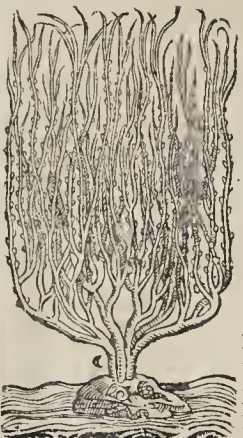

Algæ habuit à Valerando Doures portianculam, cuius inscriptio erat Alga 2. ex Candia quæ ei non abfimilis, quæ inuoluntur vitra, latior, parè tenuitate, & lentore, fructu contumaci, colore purpureo obscuro, sepe spadiceo, sapore nullo euidente, propter vetustatem forte: charam, cui inuoluebantur, purpureo floridore tinctò.

Descriptio.

An Ferd. Imperato, Alga Fucus de Jata ex *Synonyma*. Candia quæ tinctorios vtuntur nomine Roccellæ. An C. Baulhin. pin. Fucus siue Alga angustifolia 6. siue Alga cornu ceru diuisura. Herba Cretica Imperati, quæ tinctoribus Rubella dicitur:

Fucus capillaris tinctorius.

Fucus hic capillaris, quem Imperatus lib. 27. c. citato ex oriente delatum scribit nomine Roccellæ, & excellentissimum ait ad tincturam, cunè nobis incognitus sit, fustis describiti non potuit. An C. Baulhin. pin. Fucus ex Imperato 2. siue Fucus capillaceus Roccellæ: an Fucus 3. Anguilla-

Descriptio.

Fucus

Fucus verrucosus tinctorius.

Descri-
ptio.

Et hic ex co-
rū numero
est, in nobis ha-
ctenus incogni-
ti sunt, quique
apud tinctores
etiam Roccella
dicitur, eodem
Imperato, loco
superius citato,
authore.

C. Bauh. pin.
dicitur Fucus
ex Imperato in-
cognitus
3. siue Fucus
verrucosus tin-
ctorius Roccel-
la.

CORALLOIDES LENTA
feniculacea.

CAP. X.

Descri-
ptio.

A Pede la-
to, quo
scopulis ap-
pensa hæret
soler, rami
produnt cõ-
pures, do-
drantales,
multipliciter
diuisi, lenti,
flexiles, tena-
ces: quorum
minores in
minima fenic-
ulacea &
propemodum
muscosa at-
que capilla-
cea, crispaque
segmenta se-
cantur. Colo-
re porrò va-

riant. Sunt enim quæ liuido, aut pallido, ac al-
bo; aliæ quæ fusco, subnigro, rufo, saturatè ru-
bro, vel purpureo; aliæ denique quæ viridi sunt
colore, & hoc in eis visu iucundum, quod bico-
lores plerumque sunt singulæ plantæ, crassiores
rami vni, tenuiores alteri, colore donati plari-
que transparenti. Quorum colorum varietates
multas adferuamus. Sapor & gustus saluginosus,
pisculentus, sub dentibus nihil sabulosi ex-
hibent: sed glutinis modò arteruntur, cui qui-
dam rami penè concolores visù. Qui hepatis
venas à parenchymate separatas videntur, rem
huic Coralloidi apprimè similem conspexerunt.
Quædam asperantur hinc inde crustaceis
tuberculis albis; alteri adhaerens portio spon-
giæ ramosæ Corallinæ officinarum.

Fucus siue
Alga tin-
ctoria
Lugd.

Pro hac placet apud H. Lugdunensem pag.
1372. Fuci siue Algæ tinctoriæ figura, sine de-
scriptione. An C. Bauh. pin. Muscus marinus 4.
siue tenuissimè dissectus ruber? An Lexino
Leann. de ocul. nar. mir. ac. Algæ altera species,
Tom. III,

Zelandis VVoer, nonnullis *voerri* dictâ?

Copiosè obseruauit atque collegit Cherlerus
in tractu illo Narbonensi maritimo quo Magda-
lona Agdam tenditur.

Lorus?

FVCVS CAPILLARA DICTVS.

CAP. XI.

Capillara dictâ planta, est ramis donata lon-
gis, inuolutissimis, frequentibusque, ideoq;
capillaribus, colore rufo atque purpureo. Trun-
cis aliarum plantarum innascitur, in lar Epithymi.
Frequentè reperitur in Fuce cupressifino, inquit Imper. lib. 27. cap. 9.

Descri-
ptio.

ALGA ANGVSTISSIMIS FOLIIS.

CAP. XII.

Algæ minimum quoddam genus Cæsalti-
ni, foliis est angustissimis: cauliculo spico-
so, Gramini simili, dodrantali; cui lanosa sub-
stantia infernè est agglutinata, qualis Adarce
fertur apud Dioscoridè. Planta hæc quam
Theopr. tradit Gramini similem, reperitur in
nostro mari, inquit illic. C. Bauh. pin. vocat Fu-
cum siue Algam angustifoliam 7. siue Algam
gramineo folio.

Descri-
ptio.

ALGA CERVI CORNV DIVISVRA

CAP. XIII.

EST nobis
ex Cher-
lerianis plan-
tis vna, foliis
membranceis,
rubentibus,
duarum aut
trium vnciarum,
ceruini
cornu denti-
culis incisi,
sapore falso.
Enascitur ex
excremento
marino vt Fu-
cus Capillara,
quam non au-
sim asserere
planè diuer-
sam esse ab
Alga crispâ.

Descri-
ptio.

Leann.

Huius figu-
ra fortè in media tabella Palmæ marinæ Chon-
dryllæ diuisurâ.

PALMA MARINA QVIBVSDAM

CAP. XIV.

Palmæ marinæ Theophrasti nomine mitte-
batur & hæc ex Italia fracti C. Bathino.
Ejus ramuli erant plani, dimidiati culmi latitu-
dine, multifidi, nigri, aut cinerei, foliis amicti
gracilibus, breuibus, diuisurâ accedentibus ad
Chondryllam, multò tamen minoribus.

Descri-
ptio.

C. Bauh. pin. Muscus maritimus 3. siue viridis
multifido folio: Muscus marinus Clus. hist. Pal-
mula marina Imperati. *Nar* ad Bryi genus quod-
dam referendam censemus.

Synop.

Zzzz 3

Coralloides tenuifolia obsequiosa minima.

CRABUSCULI sunt ramuli, nigricantes, cornei, obsequiosi, multiidi, Coralloeidis fruticosis thoralis similes, sed minus duri, perpusilli, nulla crusta obducti. Ex Italia Fratris C. Bauhinomissi.

DE MARINIS ABIETE ET QUERCV, veterum sententia.

CAP. XV.

Locus.

Quercus & Abies, auctore Theophrasto l. 4. cap. 7. ad mare, terrenæ quidem ambæ spectantur: sed tamen nascuntur super lapides atque scilicet: carent radicibus, sed modo patellarum adherent. *Folium* ambabus velut carnosum, oblongius, crassiusque: & Abieti crassius, frequens, nec leguminum siliquis ab simile: concavum intus, nec quicquam intra se continens: Quercui tenue ac porius Tamaricis; color ambabus accedens ad purpuram: forma tota Abietis erecta, Quercus flexuosa, atque in latitudine magis ampliata: ambæ multicaules sunt, sed simplicior Abies: rami Abieti, longi, recti, solutique: Quercui breviores, contortiores, spissioresque: magnitudo tota ambabus cubitalis: parumve altior, verum major Abieti. Quercus ad lanas insciendas vel mulieribus utilis: ramis ad nexa pendunt pleraque animalium: resigerorū, subter alia quædam cauli adherent: ad quædam tota obesa ingrediuntur millepedæ: & aliæ quædam generis eiusdem bestiolæ, quæ doque polypii specimen gerit. Hæc itaque terrenæ, contemp. atque constant facilia. Quidam porro vel a teram Quercum nascentem in ælo referunt, quæ etiam fructum fert, & glans ejus commoda est. Quin & alias magnitudine insignes quædam compertas, homines nantes, seque submerge: res referre, traditur. Hucusque Theophrasti interpretes Gaza. *Cæterum* Quercus & Abietis historiam confudisse videtur Theophrastus, multaque notas Quercui tribuisse existimat etiam Clusius, quæ Abieti, aut ejus generis a borimarina melius fortasse conveniunt.

Quercus alia.

Theophr. not.

CREMENEI ISTRIS ABROTONI, vel Thymi foliis.

CAP. XVI.

Descript.

phleiter dissectis, quorum segmenta in oblongum intumescunt, turgescuntque, colore pullo

Figura ejus & facies, eui si quis arborem quandam aspiciat. Nam primum, *ramco* est pedalis ferè, crassiusculo, tuberoso, ad radicis alicujus instar fibroso, nigro. Ab hoc supernè *rami* exeunt compures, pedales, breviores, in alios minores divisi, *foliis* vestiti Abrotoni & multi-

aut nigricante: plerisque cæterum locis cinerea quadam falsugine incrustatur, alicubi etiam fungoso & spongioso tegumento. *Sapor* falsuginosus, sicut & odor.

Valerandus qui ex Itria devulerat, atque à quo habuimus, hæc illi adscripserat: Abies marina, Cremenei vocant Istri. Communicavit tandem ramulum ex Italia missum, frater C. Bauhinus, nomine Abietis marinae, foliis intumescens. Et hæc jam dicto nomine bene depingitur ab Imperato, qui Fuci follicularis speciem facit & Gongolaram vocat. Figura etiam à Lobelio in Obs. p. 653. & Ic. Plant. tom. 2. p. 254. exhibita, titulo Fuci marini foliis Abrotoni maris, quidem exprimit nostrum Cremenei Istricum:

Abies marina.

C. Bauh. pin. Fucus folliculaceus 8. sine foliis Abrotoni: Fucus maris. foliis Abrotoni maris Lob. Fucus maris. tenuifolius Tab. Muscus maris. foliis Abrotoni H. J.ugd. p. 1372. sine cone. Gongularis marina Theophrasti Imperati. *Hus* nos etiam referimus Fucū, quem Hist. Lugdunensis ibidem vocat *thyris* Theophrasti, & Tinctorum, in scopulis & petris nascentem, unde avulsam vrinantes Spongijarii referunt, foliis tenuibus, Feniculo similibus, rubris, sic tamen, ut quedam intermixta spectentur adhuc abietaria.

Synonyma

FRUTICOSA MARINA PLANTA, QVI- busdam Conferua lignosa.

CAP. XVII.

Descript.

Latà basi vel radicibus scopulis adheret & hæc fruticosa marina planta, quæ pedialis vel cubitalis ferè. Ejus *caudex* lignosus, tortuosus, totus niger, vel pulvis, quasi adustus foret, rugosus, fragilis, in ramos palmares diuarcatus, quos obident vndique verrucosa *tubercula*, modò longiora,

modò breviora, ad radicis Polypodij tubercula accedentia, quæ versus superiora Ciceris penè in magnitudine, oliuari formâ, rugosa, crispa racemorum modo coherentia, in quorum turbato sine exeunt *coliculi*, ramulive nigri, vel ruffi, inque segmenta incòdita caesi, subinde à medio ad summum vsque denticulati, in quibusdâ *foliis* segmentis ad Abrotonum accedunt, pauldò tamen latioribus. *Fruticosa* hæc planta non parum *variat*, ita ut quis diuersas plantas suspicari posset. Quædam enim statim à radice plures stolones producit, aliàs vnum plerumq; videtur proferre. Obseruantur etiam ad radicem pili, quales in Algæ vitrariorum radice: Quædam tophaceis cinereis crustis obducuntur: aliis adheret linum capillare, vel muscus tenuissimus: aliæ mytilos habent, aliæ ova Sepiarum credita: aliæ pili marini obuoluntur. Sapor ligno nullus insignis, nisi aliquantulum adstringens, cum

leui

leui falgine, quæ in folijs euidentior.

MVSGI MARINI GENVS FOLIIS pinnatis: & Abies Clusij Belgica,

C A P. XVIII.

Descri-
ptio

TRium vnciarum est altitudine, in pulchros ramulos vnciales & secundales filia, viuido virore tineta, *falsa* pinnarum annexis, vt in Viola aquatica, apphyphis vnonnullis in æqualibus.

An Mus-
cus
coralloides
alter al-
bus,
Lob.

An Lob. Ic. pl. tom. 2. p. 1050. Muscus coralloides alteribus? Icon Lobelij quidem conuenit sed color, quinos dubitare facit, discrepat.

Abies
marina
Belgica,
Clus.

Clusij hist. Lobelij icones habet pro Abiete marina Belg. de qua scribit quæ sequuntur: Abietem marinam Theophrasti mihi ignotam faciat; memini autem obseruare annis 1566. & 66. in Flandriæ ora maritimæ arbusculam ostreorum testis & myulorum conchylijs adnatam, quæ Abietis figuram ita referebat, vt pumila Abies videretur, ramulis ordine viti que dispositis, fragilis admodum, pusilla, ratò palmi altitudinem excedens, ex tenuibus veluti iquamis contexta, nonnunquam omninò plana, & alia interdum in orbem prominentibus ramulis disposita.

Locus

C. Bauh. pin. Fucus folliculaceus 13. siue Abietis similis marina. H. Lugd. p. 1368. sine icone, Muscus candidus coralloides, squamulis locatus.

ERICA MARINA QVIBVSDAM: C A P. XIX.

Descri-
ptio.

VT minor est quam Cretaea Alginita tua tenetior, ramis tenuibus, non lignosis, rigidis, non nudis tamen frequentibus, imò lauis diuulus & ad secundulacem Algini accedentibus, *si* *bru* tamen vituncis tenuioribus, inque turgidulis veficulis definitibus: nigricat iam sicca.

Similis missa est fratri C. Bauh ex Italia sine nomine, in quâ turgidula filia non ammaducto: An eadem, vel diuersa asserere non auisimus: in nostra icone portionem pectam exhibemus.

Synonyma
& Bauh.

An Myrica marina Batauca Clusij
C. Bauh. pin. Fucus folliculaceus 14. siue Tamarisco similis marina: Myrica marina Batauca, Clusij hist. An Tamaricicola Fucus, Imperati: *Nos* hanc sui generis plantam facimus.

FVCVS CVPRESSIVVS IMPERATI.

C A P. XX.

Descri-
ptio

FVcus cupressinus, quem aliqui existimant Quercum Theophrasti, Imperato monente, scopulis & restacis nascentis adhæret. In

ramos abie, & hi rufus io minores, frohde breui, copiosâ, & acuminata, colore virefcente atque nigro, quando exsiccatur. Altitudo dodrantalis, figura quasi in conum fastigiata, & Cupresso similia. Frequens admodum est planta, quæ piscatores ad cooperiendos pilces vtiunt quos recentres conseruare volunt.

Synon?

Facum hanc cupressinum Imperati vocat C. Bauh pin. Fucus folliculaceus 15. siue Cupresso similem.

Cupressus marina Belgica, Clusij.

Mehinc Clusius anno 1566. & 1567 in Flandriæ ora maritima arbusculam ostreorum testis & myulorum conchylijs adnatam obseruare arbusculas, quæ Cupressos ita æmulabantur, vt satis mirari nequitur prouidentia diuinæ opus & artificium, ramulis frequentibus in orbem, sed nullo ordine nascentibus, & sursum spectantibus, cupressinorum foliorum modo efformatis. Harum autem, tametsi aliquot annis inter charitas adfermatum & compressarum ramis, si in vitrum aut aliud vas aqua plenum injiciantur, statim sese explicare, & in orbem diffundi, seque sustingere incipiunt: eaque aded de causa piscatorum vulgus satis obicentum illis nomen indidit.

Locus

Descri-
ptio

FVCI PLVRIMI ALII. C A P. XXI.

Fucus marinus dictus Lanuta, albus.

PLanta marina, dicta Imperato Lanuta Fucus marinus, proximius quam vlla reliquarum dictatum ad herbæ cuiusdam radicem accedit. Rami candidi, flexiles, lumbricis similes, superficie inæquali, retis instar intertexti, breui lanugine vestiti: quorum extrema in germina sinuuntur, orbiculati, in speciem alicuius stelle, aut ramulorum umbellæ congesta. C. Bauh. pin. Fucus Imperati incognitus 5. siue Fucus marinus lanuta.

Descri-
ptio

Synon?

Fucus Radicella dictus, siue Vermiculatus albus.

Imperato Radicella est Fucus vermicularis quiliam, tridemque herbarum radiculis similis. Color albus & cū adhuc recens est aliquantulum purpureus. Alijs herbarum stipitibus increfcit quemadmodum Eptihymus: Estque Fucus cupressini frequens incolæ. C. Bauh pin. Fucus ex Imperato incognitus 6. siue Fucus Radicella, siue Vermiculatus.

Descri-
ptio

Synony-
ma.

Fucus Teozola, Vermicularis species, facie Myrica, coloris crocei.

Tezola Imperato species est Fucus vermicularis, summatim Myricæ quodammodò effigie respondens. Eius substantia tenera fragilis, pellucida, & ad virorem vergens rami præcipui paruis quibusdam appendiculis circumdati ordine quodam tertio quoque interstitio: quorum exma quasi tritæ, sepe etiam bifida. Altitudo mediam spirituosam ad luumum æquat. Et quâvis ramis sit subtilibus, facile ramem in aère suapte nature sustinetur. Appendices interdum inæquales sunt, alijs super eminentibus alijs. Nascitur in Tropæ agminarim, & marcescens erectum acquirat colorem.

Descri-
ptio

Locus

Synony-
ma. C. Bauh. pin. Fucus ex Imperato incognitus 7.
sive Fucus Terzola, Vermicularis species

FUCVS TAMARICIOLA, SIVE TAMARICIFOLIA marina.

IN ramulis palmaribus gracilibus denticulata pulchre foliola, vt Myricæ Narbonensis ramulum arbuteris.

Descriptio. Tamariciola, inquit Imperatus, est inter Fucos tenetes & fragiles recensenda, sicut Terzola. *Scapus* erigit rectos, teretes, in acumen desinentes, à pede ad summa vsque iniquulis appendiculis circumdatos, quarum vnaquæque fronde quadam præteroni vestita, à Tamarisci frondibus non admodum dissimili. Color vtpurimum aqueus. Siccata penarum fasciculum quodammodo refert.

Synony-
ma. Fucum hunc Tamariciolam Imperati, C. Bauh. in pin. eandem suspicatur cum Myrica marina Barauca Clusij, quæ ipsi est Fucus folliculaceus 14.

Fucus marinus Forcellata Lumbricaria specios.

Descriptio. Forcellata, Imperato autore, est è numero Lumbricariæ dictæ, quæ ab uno locelline in frequentes ciliariatur ramulos, tandemque in maturas terminatur furculas Tertiam quæ hæmez altitudinis partem nanciscitur. Color ex rufescente & purpureo mixtus. Cap. Bauh. pin. Fucus ex Imperato incognitus 8. sive Fucus forcellata lumbricalis species.

Fucus Tremula, media inter Palmetam & Lumbricariam.

Descriptio. Tremula Fucus, medius inter Palmetam & Lumbricariam Ramis vna parte compressis, quorum diuisus sulcus quibusdam ferulaceis similis aperta, expant, etæque, quæ in extrema incuruantur. Contracti facile tremant, quod à medicis crassitie cum firmitate coniuncta accidit. Inualicetur testaceis marinis, vt Imper. annotauit. Cap. Bauh. pin. Fucus ex Imperato incognitus 9. sive Fucus tremula.

FUCVS SCOPARA, SIVE PENNACHIO marino.

Descriptio. Scoparia, Pennachio marino dicta fronde villosis pennatis similis est, pilis longiusculis, itè alijs breuissimis. *Nomen* è binnit à frondis illoso ramos ambientis specie: Summitas in æqualem & quasi derasam planticem terminatur, id è que & opam quodammodo representat, aut pictorum pentestlum.

ROSA MARINA.

CAP. XXII.

Descriptio. Petalis in orbem est ramis palmo longioribus, Quercus marinz diuisura, tenuiore, ligulis angustioribus, coloris cinericei, per extremum digitatis, crispis, asperis.

Hanc habemus ex plantis Valerandi qui eam

Rosæ marinz titulo donauit. An quis alius, & quo nomine hæc agnouerit, noo occurrat.

BVLBVS MARINVS CRINITVS. CAP. XXIII.

DE hoc Bulbo *marino* *agrob.* Descriptio. hæc legitur in Navigationibus Indico sermone conscriptis. Inter quasdam Insulas huius tanta stirpis elegantè expresse copia præuenit, vt naues hæc supergressi coactas quandoque remoretur. In fundo maris crescit, quatuordecim vel

quindecim brachiorum longitudine, quatuor vel quinque altitud extra aquam eminent, colore cereæ luteæ, caule satis crasso, ex quo per intervalla oriuntur bulbi ex fastigijs capillitium quoddam emittentes. *Rudix* et *stirax*, bulbosa, quam plurimis fibris capitata.

H. L. ug. 3. p. 109. Bulbus marinus crinitus, X. C. Bauhino 14. y. & pin. vbi inquirat quid sit?

ALGA MEDERENSIS GRANDI FOLIO.

CAP. XXIV.

IN Algae genere recipit Cæsalpinus grande quoddam folium, æquale ac planum, simile prælo g. s. chatraum schedis quod ex Medea aduenit cum saccharo: videntur enim eius folijs pro veste ac tomento, ne panes sacchari aiterantur. Hoc genus quod adfertur cum saccharo ex Oceano Atlantico, est Theophrasti, quod admirabili magnitudine crescit circa Herculis columnas: Dioscoridis verò Phyci genus lato folio.

Imperatus lib. 27. cap. 11. vocat Fucum giganteum, alij Algam latam: Nasciturque in maris sinibus, folia sunt substantia tenacia & coacta.

cea. līs vtuntur Oceani inhabitatores loco chartæ, & faccharum etiam iis inuoluunt. Eide[m] dicitur Palmifolium Giganteum, aliis *Barardine* à folij longitudine.

Lobelio in obf. p. 652. dicitur *Vrak* Nortmannorum. Hist. verò Lugdunensī *Zoster*, id est, Cingulum & Baltheus.

C. Bauh. pin. Fucus siue Alga latifolia 6. siue chartæ similis, costa cærens: Folium grande ex Algæ genere &c. Eide[m] Fucus siue Alga latifolia 7. siue coriacea. Palmifolium giganteum, siue Fucus giganteus Imper. An vrak Nortmannorum Lobelio.

LACTUCA MARINA SIVE
Intybacca.

CAP. XXXV.

Descriptio.

Maris sinubus innatãtia quædam sunt folia, ab vno veluti pede prodeuntia, membranacea, læuia, & cum exsiccantur quasi papyracea, pellucida, inuicem incumbentia, complicataque & corrugata, colore herbido, dilutoque, Lactucam aut Intybam crispam quodammodò repræsentantia, vel Rosam

expansam. Talis Istriaca, talis & Narbonensis quæ minor, cui adhaeret Muscus marinus.

Lactucatum in mari meminit Aërius lib. 19. cap. 35. aitque esse germina lata, & oblonga ac viridia, tenuia & subrugosa, ac veluti conduplicata, ad littora maris per fluctus egesta.

Facile tamen crediderimus Bryō Theophrasti, Dioscoridis & Plinij esse stirpem de qua hoc capite agimus, & Aërij Lactucam marinam.

Dodonæo gall. Muscus marinus, Theophrasti *βρύον θαλάσσιον* gall. *Mousse marine à large feuilles*, Brab. *Zee mosch*, videtur prima species *quædam*, i. e. Fuci aut Algæ Dioscoridis, Lat. in sol. vocat Fucum marinum priorem, Fuci Theophrasti genus primum non modò folio lato, sed & extenso, ac herbidi coloris: aitque hujus meminisse Aristotelem de animal. hist. c. 6. definientem esse purgamentum maris, fierique Aëstatis inirio, eoque ostreas tum & pisciculos ali. Atque hujusmodi Fuci genus Oceano germanico familiare ait Dodonæus, circa saxos scopulos, quod vnà cum mitulis, conchis, ac ostreis prima Aestate subinde ad vicinalia loca deseritur.

Rob. Constantino apud Amat. Algæ siue Fuci marini genus hoc suffrutur videtur potiùs, quàm herba. Vocat autem Viscum marinum, folio crispè Lactuca, & colore ab Alga differens, quòd furculis rubris germinat, substantia verò & toto aspectu glutinum taurinum ementiatur. Celsipinus Bryon Theophrasti & Plinij vocat. Impegratus Folium marinum, siue Lactucam marinã,

Tom. III.

C. Bauh. pin. Fucus siue Alga latifolia 1. siue Muscus marinus Lactuce folio, Fucus marinus, 1. Diosc. & Theophrasti: Bryon Lactuce foliis Plinij & Lobelij: Muscus marinus alter, Matthiol. & Cast. Muscus marinus Theophrasti, Dodon. gall. & Lugd. Therapidian. Cateuæ, Ang. Bryon. thalassion, Turn. Muscus marinus virens latifolius, Dodon. Belg. Lactuca marina, Tab. *Fallitur C. Bauhinus*: dicitur Tabern. Lichen marinus, *Aerflecken*.

Synonyma C. Bauh.

C. Bauh.

Vires & Vfus.

Vires Bryi Dioscoridis & Plinij hæc plantæ conuenire non negamus. Eæ autem traditæ sunt cap. 1. hujus libri, Commodius autem hæc applicatur arthritidi quàm Muscus capillaceus, siue Co allina. Camer. eadẽ penè vires, quas Pulmonariæ arborum adscribit, nisi quod propter salsuginem magis extenuare dicant. Eapropter vilissimam prædicat applicatam calidis tumoribus & podagræ à bile ortæ.

Fucus Linza dictus, Lactuca marina similis.

Fucus Linza dicta, Lactuce marinæ similis: sed in eo differt quod tota in fascias (Linze) longas diuisa sit, eodem Imper. auctore cap. 12.

Descriptio.

C. Bauh. pin. Fucus siue Alga latifolia 2. siue Muscus Lactuce marinæ similis.

Synonyma.

ALGA LONGISSIMA, LATO TENVIQUE folio.

CAP. XXXVI.

Hæc posteriori non multum ab similis, ex *radice nigra, fibrosa, pediculis tenuem, triuicalem* emittit, qui in *folium sesquicubitalis* longitudinis, viciarium quinque vel sex latitudinis, planum, per margines hinc inde conuolutum absumitur: coloris pallide virentis est, substantiæ tenuissimæ membranæ: hunc cum aliis maris mediterranei purgamentis reiectum, non longè à montis Cetij radice, collegit C. Bauhinus. Dicitur autem ei in prod. Fucus maritimus 4. siue Fucus longissimo, latissimo, tenuique folio. Eid. pin. Fucus siue Alga latifolia 4. siue Alga longiss. lato tenuique folio.

Descriptio.

Alga longissima, lato, crassoque folio.

Radice est breui ex crassis fibris composita, palmaris prodit, qui in *folium* expanditur: *folium* vnum ingentis longitudinis pedes aliquot & vltas excedit (rariùs ex vna radice duo folia eiusdem omninò formæ & longitudinis,) & latitudine viciis quatuor superat, eiusdem ferè per totum folium, principio excepto, latitudinis, in medio æqualiter planum, ad vtrumquè verò latus paruum, conuolutum, tortuosum & sinuosum, obscure virens, crassum, & dum terræ adhuc affixum, tactu forma gelatinæ, viscosum & madidum: quare propter nimium madorem vix asseruari potest, licet sæpius Soli exponatur: nam quoties chartæ reponitur, mador iste cum fetore recrudescit, ita vt à corruptione non nisi post aliquot septimanas, donec planè siccetur, seruari possit. In Gallis ad maris littora versus *S. Malo* prouenit & è natali solo facile eruitur.

D.

C. Bauh. prod. Fucus maritimus 3. Eid. pin. Fucus siue Alga latifolia 5. siue Alga longissimo lato crassoque folio.

Synonyma.

A a a a

Lactuca marina.

Nomina, linguarum.

Alga fistulosa.

Fucus axungie accedens.

Descript. *A* *Spongiole* dicti *Fuci* sunt consistentiâ crassâ, & dum in aqua adhuc sunt, tenera, & axungiam referente, quippe qui contracti liquescant & dissoluantur. Sed in aërem expoliti, humor exhalat, & membranæ remanent siccae atque subtiles.

Est & hujus species quædam cristæ gallinacæ similis, quæ ab exiguo principio instar Rosæ majoris dilatatur. Folia ejus in eminentias terminantur, in morem cristæ galli, colore suo primario croceo.

Alia etiamnum *Fuci* cristati est species latifolia, cujus nimirum folia ad palmarem amplitudinem extenduntur, in ambitu Aloes Americane instar subtriata, colore ruffo & croceo sicut prædicta. Nascuntur ambæ in cauernis & locis opacis. Dantur à nonnullis phycisicis & hæcica febre consumpris.

C. Bauh. pin. *Fucus* ex Imperato incognitus sive *Fucus axungiola*.

PENNA MARINA.

CAP. XXVII.

Descriptio. *Penna marina* *caulem* surrigit substantia *Adianto* similem: figura totius alam auis alijus refert pilis raris è costa procedentibus. Scopulis innascitur, testisque marinis modico intervallo à se inuicem distita.

Synonyma. Imper. 1. 2 c. 12. *Penna marina* C. Bauh. pin. *Muscus maritimus* sive *pennæ* similis.

Pennaria marina.

Descript. Est hæc *pennæ* similis, at tamen ramorum diuisura dissimilis: qui subtiles & *Adianti* firmiusculi in palmum expansi sunt, sicut alia plurima marina. Ramorum diuisuris muscositas quadam telam aranæ referens adhæret, quæ eadem & in pennis ipsis obseruatur.

Synonyma. Imper. *Pennaria marina*: Casp. Bauhin. pin. *Muscus maritimus* sive *Adianto* affinis.

MYRIOPHYLLVM PELAGIVM.

CAP. XXVIII.

Descript. *E*legantis & peregrinæ hujus plantæ picturam, Clusius cum caulis infima parte & radice à Cortufo accipiebat qui valde apto nomine *Myriophyllon pelagium* Cortusii, appellauit *Muscum maritimum* 6. sive *Filicis folio*, C. Bauhin. pin. *Piscatores* verò Italici *Pemachio delle Nimfe*, & *Palmata di Nettuno*: quidem etiam

Scettyo di Nettuno nuncupabant.

Locus. Nascitur in altissimis gurgitibus maris Illyrici, vnde *piscatores* extrahunt hamis & instru-

mentis, quæ ipsi *Sperme* appellant.

Referrebant præterea vtilem esse aduersus morsum omnium serpentum marinorum, & virulentos piscium ictus: applicatam supra leuia recentia vulnera, ea viginti quatuor horarum spatio curare. *Cortusius* autem ejus periculum se fecisse scribebat, ad vermes necandos & ejiendos, illamque non minoris esse efficacitæ deprehendisse, quàm quævis *Corallina*, etiam minore quantitate datam.

POLYPODIUM MARINVM.

CAP. XXIX.

Nomen obtinuit à similitudine *caulis*, quam habet cum terrestris, qui repens hinc inde locis hæret, vnde prognascitur, *filia* quoque simili ratione modog; *Polypodij* quercini surriguntur, sed figura dissimili, & ad *Adianti* folia accedentia. *Scapus* substantia constat lanuginosa. Sæpius *Zoophytis* hæret, quæ referente Imperato, Italici Neapolitanis *Cæcum* dicuntur.

Polypodium marinum, Imper. *Muscus maritimus* 8. sive *Astiantæ* similis alter, C. Bauh. pin.

SCVTELLARIA SIVE OPVN-

tia marina.

CAP. XXX.

Inter naturalia nostra à multis jam annis pulcherrimam plantam marinam referuamus sub nomine *Colique*, sorte à piscatoribus marinis ita dictam: vnde verò nacti sumus, non amplius recordamur. Pede est crassiusculo, fungoso vnciali. A quo *surculi* (si ita vocare fas sit) prodeunt

plures ex meris *foliis* mutuo incubitu constâtes, ita vt alterum ex alterius margine enasci videatur, instar corollæ cujusdam qua preces connumerari solent: aut vt propius accedamus in re non vsq; adeo dissimili, sicut in *Ficu Indica* quâ *Opunciam* vocant. *Surculi* isti rursus in alios terales diuaticantur. *Singularia* porro istius concatenationis *filia* orbiculata sunt, vtunque latiora quam longiora, nummi instar compressa crassiuscula tamen, nonnihil rugosa, quæ diligentiùs inspecta velut ex binis membranulis compacta videntur: ac prima quidem vnguis ferè latitudine, pauca quedam lupino paullo majora, alia medio modo se habentia: Cæterum superius plerumque folium quâ gibbum inferioris excipit modicè sinuatum est. In extremis quæ sunt foliola, plerumq; vix Lentem superat. Adhæret nostræ plantulæ in quibusdam foliis, muscus quidam candidus, capillaris. Tota plantula saluginosa est cum odore, tum sapore: Dentibus muscus adhærens commorsus stridet.

Eam ad Clusium mittebat Neapoli Imperatus, adscripto *Sertulariæ* nomine, quia veluti sericum aliquod, aut corollam ipsius folia ita comæxa repræ-

Vires.

Etymon.

Synonyma

Descriptio

ea representant. Cortusius verò è Corfica plantam se accepisse scribebat Coralline latifolij appellatione: nomen autem illi imposuisse, Opuntia marinae littoralis & saxatilis; satis (Clusij quidem sententia) commodè ratione. Nà Theophrastus 1. cap. hist. c. 12. scribit circa Opuntem herbulam esse quandam, quæ ex foliis radicem mittat, ac cum suavitate mandî possit. Plinius verò ipsum sequens lib. 21. cap. 7. circa Opuntem, inquit, Opuntia est herba, etiam hominidulcis: mirumque è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci. Et cetèrè credibile est hanc plantam recentem cum aceto, sale, & oleo, vel etiam sine sale, non minùs suaviter edi posse quam Portulacæ marinæ & similibus folia.

Cæterum qui Cortusio plantam è Corfica insula mittebat, addebat iisdem facultatibus eam pollere, quibus reliquæ Corallinae.

C. Bauh. apud Matth. vocat Ficum maritimam, atque in foliorum summitate producere florem parum oblongum, modò vnum, modò plures, colore rufescente. In pin. vocat Ficum subrotundum, siue Ficum folio rotundo: Serotariam Imp. Corallinam latifoliam & Opuntiam marinam Cortusi: Lichenem marinum Clusij histor.

PALMA SIVE MANVS MARINA
quibusdam.

C A P. XXXI.

A Mputatâ à radio cubitoq; manum affabrè exprimit, ac ex carpo castiflore (compresso tamen) albicante, angustiore, in metacarpum sensim dilatatur, hinc in digitos quater-nos, quinos, pluresve ferrugineos, rugosos, fungosos, multifidos diuiditur, qui rursus in minores particu-

las subdividitur. Tota substantia coriacea quodammodò est & membranosa: sapor & odor salus. Gesneriana icon de Zoophytis marinis ord. 7. circa 15. digitos habet. Vocatur autem Manu marina à similitudine quadam.

C. Bauh. pin. Fucus ex Imperato incognitus 17. siue Fucus aliquibus Palma marina duplex, vel cortice rugoso, vel læui.

FVCVS CAVVS. C A P. XXXII.

Descript. Cava dictus Fucus marinus nascitur cum foliis longis, fasciis aut tenuis similibus, sed cepaceis foliis in morem concavis atque canalicularis, colore viridi, substantia subtilissima.

Sygon. C. Bauh. pin. Fucus subrotundus 5. siue cavaus, Herba cana Imperati.

Toni. III.

CORALLIVM RVBRVM

C A P. XXXIII.

Corallium, quod aliqui Lithodendron (Κοράλλιον ὄμαρ ἐν τῇ λιθοδένδρον) appellantur, marina esse planta constat ex Diosc. Ea quidè alto mari exèpta, duratur statim atq; emergit, quasi à circumfuso nobis aère, lapidescat, concrescatve. Plurimum inuenitur in promontorio Syracusis imminente, cui Pachyno nomen est. Probatissimum rubens, colore Sandarachæ, aut Sandycis saturata, nec secus terenti facile cedens, & æquabili vsque quaque concremento, in superiq; Musci aut Fuci marini odorem referens, & quam ramosissimum, forma fruticis, Cinnamomi emulum. Quod autem in lapidis duritiem coit, scabrosum, fistulosum, ceu concavum, præterea & rnanè, seu spongiosum, vitiosum existimatur.

Ouidius 4. Metam. in fabula de Andromeda & Perseo, Coralli proprietatem ita describit.

*Nunc quoque Corallia eadem naturæ remansit,
Duritiem talis capiant ut ab aère, quodque
Vim in equore erat, sua super æquora saxina.*

Idem lib. 15. ejusdem operis:

*Sic & Corallium, quo primum contigit auræ
Tempore, aure fuit, mollis fuit herba sub undis.*

Corallium, marini esse fruticem, & ex alto extractum durari statim, atq; idè Lithodendron vocari comprobant verba Plinij. Quantum apud nos (inquit lib. 31. cap. 2.) Indis margaritis pretium est, tantum apud Indos Curatio. Namque ista persuasione gentium constant. Gignitur quidem & in rubro mari, sed nigrius: item in Persico, vbi vocatur Iace. Laudatissimum in gallico sinu circa Stæchadas insulas, & in Siculo circa Meliam ac Drepanum. Nascitur & apud Grauiscas, & ante Neapolim Campaniæ: maximeque rubens, sed molle, & idè vtilissimum Erythris. Forma est ei fruticis, color viridis. Baccæ ejus candidæ, sub aqua molles: exempe cõfestim durantur & rubescunt, quasi Corna fatiua, specie atq; magnitudine. Ahiustrastu procius lapidescere, si viuat. Itaq; occupari, euellique re-tibus, aut acri ferramento præcidi. Hac de causa Curallium vocitarum interpretantur. Probatissimum quam maxime rubens, & quam ramosissimum, nec scabrosum aut lapideum, vel rursus inane vel concavum. Authoritas baccarum ejus nõ minùs Indorum / Iudæorum, malè Bas. cod.) viris quoq; preciosa est, quam feminis vniones Indici. Aruspices cori vatesq; imprimis religiosum id gestamen amolendis periculis arbitrantur. Itaq; & decore & religione gaudent. Prius quam hoc notesceret, Galli gladios, scuta, galeas adornabant eo. Nunc tanta penuria est vendibili merce, vt perquam rarò cernatur in suo orbe. Idem lib. 37. c. 10. ait Gorgoniam nihil aliud esse, quam Corallium: nominis verò causam esse, quòd in duritiem lapidis mutetur. Cæterum addit, sed falso, emolliè maria: legendum enim est, mollem in mari esse.

Matthiolus perhibet Coralliũ ex Tyrreno & Siculo mari extrahi, atque inde ad Italos deferri. Plinium miratur (vt etiam Amatus, Lacuna & Cornarius) quòd tam facile sibi persuaserit, Corallium per se baccas ferre, quasi Corna fatiua specie atque magnitudine, perinde atque cætera arbores suos proferunt fructus. Quandoquidem, vt fatentur ij, qui Corallia expiscantur, & in iis mercaturam exercent, nullas per se baccas edunt, Baccæ enim quæ in-

Lithodendron apud Dioscorid.

Locus

Ouidius

Curallium Locus.

Vfus?

Opuntia marina.

Synonyma C. Bauh.

Descript.

Descript.

Sygon.

Coralliorum monilib. cornis ac cerasis similes videntur, ex ipsorum truncis torno, & lima prius parantur: mox smyridis lapidis puluere, & terra quadam, quæ è Tripoli Africæ adfertur, expoliuntur, & lucidum leuorem contrahunt, cum iis diutius fricantur. Ad hæc Corallia è mari circumquaque muscosa eximuntur, nec tunc vlla ex parte rubescunt, verum inde artificibus tradita, derafo cortice rubent, & perpolita nitescunt.

Cæsalp.

Corallium frutex, inquit Cæsalpinus, villosâ substantiâ oblitus est, instar Musci: colore viridi, aut cinereo, intrus rubro, qualis est color carnis, aut intensioris rubedinis, qualis cocci: tradunt succosam esse plantam, succo lacteo: renasci, vbi lac contigerit. Figura autem est arborea, lapidibus hærens, cubito breuior: multis ramis, tortuosis, sine foliis, sine fructu, ac sine radice. Falsò Plinius putauit baccarum formam, artificio paratam, spontè nasci.

Gesf.

Gesnerus de fig. lap. inter alia, Corallium sexu distinguit. Ac rubri quidem, marem rubentiorè tradit, fœminam verò dilutiorem. Ad hominis proceritatem aliquando accedere dicitur.

De Corallio vide Agricola lib. 4. de nat. fossil. & Leuimum Lemnium lib. 2. c. 22. de occult. vbi ait: mulieres Corallium deterius facere. Aperte autem hallucinatur Agricola credens Bryon Dioscoridis & Plinii esse Corallium.

Imper.

Ferd. Imperato Corallium rubrum vegetabile marinum est, quod à primo trisco in ramos abit, qui rursus in alios, atque minores diuiscantur: sic speciem gerens atque is foliis & fructibus suis orbata. Substantia petrosa effusa, quæ præclaram atque insignem polituram admittit. Scopulis aut fortè cuidam substantiæ testaceæ affixi reperitur. Vegetabile esse non tantum inde constat, quod crescens propriis sese viribus sustinet, sed quod seadentium instar vicinis plantis lignosis innititur, atque sulcitur, quæ figura & ramorum diuiscatione ipsi Corallio similes.

Corallij hujus species colore etiamnum variantes aliquot sunt. Sunt enim alie saturè rubræ, alie laceritæ, alie dilutiores, alie ad flauum tendentes. Sunt & quedam in fusci coloris varie permixti, quasi earum substantia ex succo minus purgato variòque sit compacta.

Hist. Lugd. not.

H. Lugdunensis Rhapsodus maximè hallucinatur, quòd pro Corallis rubro & albo p. 1375. ponat figuram Coralloidis fruticis Lobelij.

Synonyma C. Bauh.

C. Bauh. apud Matth. pro Corallio albo & rubro ponit figuram ex Lobelio, qui tantum pro albo posuerat, & non pro rubro. *Eid. pin.* Corallium 4. siue rubrum: Corallium Gesf. Lob. Lugd. & Cæs. Corallium rubrum Imper. coloris vel intense, vel dilute rubri est, vel sublauescentis, vel fusci.

Nomina linguar.

Græcis κοράλλιον & κοράλλιον: Lat. Corallium & Corallium: Germ. *Corallen Bassad*, Belg. *Corael Gall. Coral.* Ital. & Hisp. *Corallo*: Arab. *Bassad*, *Mergen Bassad*, siue *Morgan*.

Vires.

Corallium adstringit & refrigerat mediocriter, excrescentia coercet, oculorum cicatrices abstergit, vlcera eorundem caua explet, ac cicatrices extenuat. Contra sanguinis reiectiones excretionelue efficax est, & vrinæ difficultate laborantibus auxiliatur. Quin & potum ex aqua, lienem absumit. Surculi infantie alligati, tutelam habere creduntur, ait Plinius. Contra verò torminum, vesicæ, ac calculorum mala in puluerem igne redacti, potiq; cum aqua auxiliantur.

Simili modo ex vino poti. aut, si febris sit, ex aqua, somnum afferunt. Ignibus diu repugnat. Sed eodem medicamine sæpius potò radunt lienem quoque absumi. Sanguinem reiectionibus excreantibusque medentur. Cinis eorum miscetur oculorum medicamentis. Spissa enim & refrigerat. Vlcerum caua explet. Cicatrices extenuat. Corallio vsque adeò abundare Italiam, addit Matthiolus, vt ferè nullibi reperiantur infanti, nullæque puellæ quibus non gestentur Corallij monilia aut collo, aut brachijs suspensa, quo item vtuntur fœminæ in templis ad suas preces faciendas. Cæterum scribit comitilib. comode ad alligari, hauriendumque præberi. Famam esse Corallium ædes à fulminum iniuria tueri. Idem mensium abundantiam cohibere, dentes commotos firmare, desquamatas gingiuas emendare, itémque oris vlcera sanare. Potum dysentericos sanare, feminis profluuium in viris, nocturnasque pollutiones, & in mulieribus albos vteri fluores reprimere. Recenseri inter ea (Aucenna teste) quæ cordi hilaritatem adferunt. Corallio, inquit Lobelius, ædes à fulminum iniuria tueri superfluciosum & fabulosum. Quoties siccandum, & sistere oportet eruptiones quasvis menstruas, dysentericas, & cruentas deiectiones, ad Corallia refugium quidem, sed vltà efficacius siccant. De iis nihil Galenus in lib. de simpl. med. facult. De variis verò eorum Hermetici præparationibus consulantur Chymici.

CORALLIVM NIGRVM SIVE ANTI-PATHES, & ADULCERINUM.

Corallium nigrum.

De se ipso.

PRO Corallio nobis ab amico demonstrabatur stirps hæc, à vero Corallio haud paucis notis differens: Erat hoc firmum, nigrum, lentum, lucens & læue quidè, paucis tamen veluti verrucis alicubi inaequale, ramosum, durum, ac penè ossium. Verum quia flectebatur, & dentium attritum erat, accidit vt an-

titium esset, dubitauerimus. Saltem hoc scimus non lapideam habere substantiam, sed lentam potius. In medio neruulum habet rufum.

Quod à veteribus vocant, κοράλλιον esse putauit vel ipse Dioscorides, specie quidem solum differens. Describit autem colore nigrum, arboris figurâ etiam ipsum, sed magis ramosum: aitque vim eandem, quam rubrum habere. Corallio simile dixit etiam Plinius & sine foliis esse.

Cornarius statuit Corallij tertium genus nigrum, tarum in Germania, Antipathes Plinij, & fort. His

fortassis eiusdem fidos Plocamon.

Corallium nigrum. Matthiolus nigrum Corallium primum vidit Neapoh, Ebe- num colore referens. Post pulcherrimam eius plantam dono ipsi dedit Anzianus quidam, prope radices braehij ferè crasitudinem æquantem, & à medio trico in ramos sese diffundentem, rarà quidem, sed visu dignam.

Pseudo Corallium nigrum.

Synonyma

Amatus, in Dioscor. ait se Corallium nigrum, Antipathes, vidisse Ferrariae & Anconiae. Antipathes hodie rarissimum, siue

Corallium nigrum verum in Gallicia Hispanie inueniri ait Gesn. de fig. lap. c. 10. Antipathes siue Corallium nigrum Dioscoridis (vt vocatur in Obs pag. 630. & Ic. Plant. tom. 2. pag. 251.) Masfiliie inter Corallia occurrere, insigni leuore perpolitum, colore nigerrimo, restatur Lobelius. Imperatus Corallium nigrum, substantia omnino simile ait rubro, & colore nigro tantum separata, atque raritate.

Antipathis siue Corallij nigri iconem ex Lobelio proponit H. Lugd. p. 1276. itemque C. Bauhin. apud Matthiolum vbi Corallium nigrum Dioscoridis vocat. Est hoc ei in pin. Corallum 2. siue nigrum.

Antipathes bifurcum, siue Corallium foliatum.

Pona in Baldo monente, Antipathes siue Corallium foliatum est foliis minutis, instar setae porcorum, seu aristæ triticeæ. Inuenitur in maris Sardiniae fundo inter Corallia piscandum. Est autem longitudine vnus hominis staturæ, & vocatur in illis partibus vulgò Sambeggia.

An C. Bauh. pin. Corallina 6. siue nigra fetacea? Antipathes secunda species Pontæ.

Corallium album & Corallium album officinarum oculatum.

Inter naturalia nostra Corallij albi officinarum truncum ramosum aduersamus. Maxima

crassities nostri, fere carpi humani est, pars quæ hæret lapidea, porosa; substãtia solida, lapidea, ponderosa, exterioris læuis, tota candida; multis foraminibus radiatim intus striatis donata. Rami temere & inæqualiter diuisi, tortuosi, quos cum radice Polypodij, si figuram spectes, haud male conferri posse dixeris.

Cornarius notum ait vulgò vbique Coralliũ albo colore. Albi tamen neque Plinium, neq; Dioscoridem mentionem fecisse, nisi id sit, quod Dioscorides colore pallidum dixit atque damnanit

Suspicitur Cæsalpinus Ebur esse apud Theophrastum, quod vt Plinius refert, candido & nigro colore inuenitur. Apud Auicennam etiam mentio fit albi Corallij.

Cæsalpino porò si credimus, incertus est Corallij albi officinarum, nitore & candore Eboris; obtus. Matthiolus tamen author est Corallium nisei candoris in Tyrreno & Siculo mari reperiri, non quidem, vt rubrum, compactum, ponderosumque, sed læuius ac rarius, spongiarum modo inane.

Rapodus Histor. Lugdun. non bene posuit pag. 374. figuram Coralloidis fruticis pro Corallio albo Lobelij in Obseru. pag. 650. Ic. tom. 2. pag. 153.

Imper. distinguit Corallium album à nigro densitate & politura quam recipit, sed in cæteris omnibus rubro simile dicit, albedine pura & lactea non adeo frequens. Tradit & alterum Corallium album, fistulosum, valdè ramosum, in superficie forarum, quod ex Sicilia adferri testatur. Cæterum eius pictura optimè responderet iconi nostræ ex Corallio nostro paratæ.

Corallium album, Amato. Lac. Gesn. de lap. fig. & C. Bauh. pin.

Amatus adstringendi & refrigerandi vim adscribit omni Coralli generi, sed albo potentior, proinde eo vtuntur Medici vbi maiore est opus refrigeratione.

Corallium candidius verrucosum punctatum, & Corallium stellatum albi puri coloris.

Corallij hæc species Imperati colore est quam vulgatè candidiore, superficie tenus punctata, tuberculosa. Trunco cætero qui ramisque crassioribus quam rubri. Prouenit in Occano. Reperitur quoque in Mari maiori.

Imper. Coralli candidioris species tuberculosa punctata: *Corallo punctichato tuberculo.* C. Bauh. pin. Corallum 7. siue album veri uocum punctatum; Corallum album punctatum, Imper.

Corallij stellati quod ab Oceano habetur substantia est cæteris Corallij specibus simili, colore exquisitè candido, superficie tenus densò agmine stellarum minutularum impressarum obt-

H Lugd. not.

Synonyma Virg.

Defectus Locus.

Synonyma

Corallium stellatum minus a. baun.

ta, vnde & nomen inde primum. Planta est de Coralliorum genere, magna satis, trunco & ramisteretibus, quadam sui parte striata.

Imper. Corallium stellatum. C. Bauhin. pin. Corallium sive album stellatum: maius & minus, quod nobis nunc describendum.

Icon. est coralli verr. punctati.

Descript.

Synon.

stellatum minus.

Coralli albi variet. u. stellata.

Corallij stellati genus hoc, ab Imperato ex mari Hispanico delatum, substantiâ est minus solidâ, nec ita candidum sicut id quod punctatum modo vocauimus: ceterum vndique etiam stellis paruis impieffis notatum: trunco quoque & rami crassiores, quam reliqua Coralli genera.

C. Bauh. pin. Corallium alterum, siue album

Descriptio.

Synonyma.

Stipite longè seriatore, brachium equante, & materiâ magis fungosâ, multis, acerbulis insculpta aut inscripta. Vniuersa planta pedem vnum longa est, vixque cubitum proceritate superat.

Lobel. Obs. p. 63. Ic. tom. 2. pag. 353. & Hist. Lugd. pag. 1576. Coralloides siue Coralli albi varietas. C. Bauh. pin. Corallium 6.

siue Corallium album; amosium alterum.

Corallium geniculatum album.

EX argamento nomen inditum est. Cõstat enim hoc Corallium inter nodos quibusdam cõ articulis animalium. Ramosum enim est, & rami, ad instar articulorum animalium, ad inuicem committuntur. Figura cetero qui sunt rectâ, circa articulos nodosore, per longitudinem striatâ. Substantia eius densa, alba, in medio exiguum

meatum, medulla vt puro vices suppletent, habet, qui à radice productus in omnes ramos propagatur. Est vt & alicubi velut pluribus certicibus constare videatur, aliqui cortice vnico obiectum est, vndique corallineo, albo, & reliqua substantia. Percussu secundum longitudinem facto facile distinditur.

Imper. Corallium geniculatum: It. Corallo articulo. C. Bauh. pin. Corallium 9. siue album articulatam.

Crescit in Maiorica insula, vnde ab Imperato allatum est.

Corallium asperum candidans adulterinum.

Descriptio.

EX lato principio exoritur caudex, qui mox in ramos diuincatur minutius diuisos, albicantes, superficie asperos, tortuosos. Substantia interna minutissimis poris pertusa est, & quâ externa facies albicantior. Omnium maxime lapideum hoc Corallium esse videtur. Altitudo vix quatuor uncias adæquat.

An Gelsi. fig. lap. Gypsum quod Coralloides cognominari potest? Est enim Corallio albo per simile, ramosa seu fruticante specie.

CORALLIIS AFFIN. PLANTÆ MARINÆ.

CAP. XXIV.

Poresis Planta, & Porus magnus.

PORIS de genere vegetabilium sunt, substantia Coralliis propinqua: ac poris ab iisdem differunt, qui eorum proprij sunt & peculiare horum tamen alij proprijs ad corallia accedunt, alij

alij longius distant. Omnes communiter albi sunt. Et qui candidiores, densioresque sunt, ij Corallii similiore sunt, & eundem ramorum diuicationis modum seruant. Quorumdam trunci superficie rugosa, alij eadem punctata sunt. Qui rugosi sunt, lineas habent striatas secundum longitudinem cum truncorum, cum ramorum ad extrema vsque. Sed & meatus interna sua substantia porosa habent, per ramorum longitudinem procurrentes, medio quodam atque communi filo interposito. Quorum superficies punctata est, meatus habent, quos rami à centro à filo medio constituto ad ambitum educti interceptiunt.

Poro qui magnus dicitur ab vna radice in ramos diffunditur: Truncus circa radicem crassitudine ferè est brachij humani: At cum Corallii collata altitudine sua non respondet. Nam breui interuallo, quæ truncorum diuisura est, à crassitie sua deficit atque minuitur. Neque enim altè assurgit. Terminatur in germina crassitudine digitali. Circa truncos solidus est, instar Corallij: at vltimi rami admodum porosi sunt & fragiles. Color albus, superficies rugosa, cæterisque obtinet conditiones, poris in genere tribui solitas.

Porus mag.

Synon.

Imper. dicitur Porus magnus: C. Bauh. pin. Porus Corallo affinis i. siue magnus. Ait hic Pori lapidis seruandis corporibus idonei meminisse Plinium lib. 36. cap. 17. his verbis: Pario similis (lapis) candore & duritie, minus tamen ponderosus, qui Porus vocatur. Sed quia Plinius ita breuis, est, an de his Poris locus sit, ambigit. Lapidem autem hos substantiâ Corallis proximos esse non negat, & potissimum porositate, vnde nomen habere affirmat, & à Corallii differre.

Porus ramosus.

Porus ramosus Imperati effigiem habet Coralli albi, dicitur est autem ramosus, ob frequentem ramorum diuisuram & dilatationem. Circa radicem crassitudine est digiti humani: Rami exquisitè teretes, superficie tenus punctati, in amplitudinem spatiamæ panduntur. Durities ejus præ cæteris Poris ad Corallij naturam accedit. C. Bauh. pin. Porus corallo affinis 2.

Descript.

CORALLIIS AFFINIS MADREPORA.

CAPVT XXXV.

MAtropora quibusdâ dicta multis cannis ex vno trûco prodeuntibus, & circa ortum sibi mutuo coherentibus constat. Ergo fani formam quodammodo representant. Substantia tubulorum ofsi spongioso similis est, in quorum extremis cavitates apparet, radiis à centro ad ambitum

quodam purpurea obteſti sunt, quæ temporis progressu nigricat.

Madrepora, Imper. Porus Corallo affinis 4. siue Corallii affinis Madrepora scellata. Synon. ma

CORALLIIS AFFINIS MADREPORA ramosa.

Madrepore ramose extrema sût plana, quemadmodum præcedentis. Sed in trunco & ramis magna est differentia, Quippe primarius trûcu densus est & candidus, sicut Corallium. Sequentes qui velut annui adjuncti sunt, rari admodum ac debili substantia, colore obscuro & purpureo. Eadem substantia aliquid habet membranæ, vnde colligi potest, Spongiarum in morem participare aliquid de vita sensitiua.

Descript.

Madrepora ramosa Imper. Porus corallo affinis Madrepora ramosa, in qua varietas & in substantia, & colore pro parciū diuersitate reperitur.

Synon. ma

ABROTONOIDES PLANTA SAXEA.

CAP XXXVI.

Elegantem hanc plantam marinam, *A'brotonoides saxea* Locuſ *Cluſii* saxeam Amstelredami anno à CHRISTO nato 1600. Cluſio donabat honestissimus vir Walichius Syuertz ejus vrbis Pharmacopœus, illo ipſo anno à Batauis ex orientibus regionibus delatam.

Erat porò, inquit Cluſius, ea planta tota la-

Syon.

Fucus folliculaceus 20. siue Abrotono similis faxea C.Bauh.pin.

Porus similis Sabinae.

Porus Sabinae similis: ramos qui habet subtiles, alicia parte compressos. Superficies eminentius quibusdam acutis dorata est.

C. Bauh. pin. Porus Corallo affinis 6. siue Porus facie Sabinae, Imper.

CORALLIVM ADVLTERRINVM porosum.

CAP. XXXVII.

N Vneroso densoque agmine ex lapideo ferè principio exeunt fistulae albicantes, striatae, palmares, longiores plus minus, inus porosa, quae a centro ad ambitum ira radiare sunt, ut stellam multiplicem repraesentent Substantia earum planè lapidea est, dura, nec ita fractu facilis. Primum pondere superat.

De scrip. pno.

Millepora Imper.

Imper. air Milleporam numerosa producere germina quae annularum iuxta se inuicem positari inlar denso stipatu nascantur. Quodlibet itaque germen formam referre cannae cum nodis suis. Eius porò superficiem secundum longitudinem esse striatam, circa extrema porosam.

Milleporam hanc Imperati ego eandem confituo, cum corallo adulterino poroso, licet hoc stitius per longitudinem non pra se ferat. Pseudocorallium album aut fungosum, Gesl. fig. lap. Porus Corallo affinis, siue Millepora Imperati, C. Bauh. pin.

Syon.

CORALLIIS AFFINE ALCYONIVM fistulosum rubrum. & Tubuli marini albi.

CAP. XXXVIII.

M Añorum naturalium elegantissimū specimè inter naturè recondita nostra adferuarius, quod figura & specie parrium corallo rubro quodammodo accedens totum agmentatum Halycionium quibusdam aestimatur. Ex meris tubulis rubris, Corallo rubro ferè concoloribus, aur-cerrè saturatiùs tinctis, crassitudine culmorum Auenae, ex femunciali aut breuiori interuallo crustulis lapideis connexis, caetera parte aequaliter dissidentibus coagmentatum est. Pleraque tamen superficietenus albicante

De scrip. pno.

quadam aspergine obiter vestite sunt. Tota substantia lapidea est, sed Corallo rubro fragilior.

Imperati Tubularia purpurea, quam quidam

Tubularia Imper.

*

inter Alcyonia recensent, & quidam Alcyonium Milesum vocant, pororum ratione Tubulariae purpureae similis est, de marinorum quoque genere, ex paruis tubulis, concavis, atque ut plurimum connexis coagmentata, colore puniceis, intus politioribus, foris mediantibus quibusdam crustis transuersis, aequali interuallo ordinatis, vnicis. Matriculae purantur animalculorum marinorum in quibus nascantur, sicut apes in fauis.

Tubularia purpurea, Imper. Porus Corallo affinis 12. siue Corallis affine Alcyonium rubrum, C. Bauh. pin.

Syon.

Vlrima autem ex propositis Iconibus est Tubulorum mari-

*

porum alborum Imperati.

Porus tubularis.

Porus tubularis dictus, quod parvorum tubulorum formam referat, ex quibus alij tubuli etiamnum pronascuntur. Superficie interna rugosi, externa punctati & porosi. In his saepe materia Alcyonii, aut alterius cuiusdam substantia reperitur.

De scrip. tio.

Porus tubularius, Imper. Porus Corallo affinis 10. Cap. Bauh. pin.

Syon.

ADARCE EX VETERVM ET NEOTORICORVM sententia.

CAP. XXXIX.

IGNITUR in Galatia quod Adarces appellatur. Est autem tanquam concreta falsilago (concretum subsalsuginosum, Corn.) quae humidis & palustribus locis siccitate emergit, & circa arundines, graminave concreuit, colore flori lapidis Alij similis, tota verò forma molli, & multiformi Alcyonio proxima, ut videri possit

Locus. ex Diosc.

fit

sic Alcyonium palustre. Ad exteras lepras, maculâs à Solis ardore contractas, lichenas, lè-rigines, similiaque vitia, accommodatur: & in summa vis ei acris. Sed humores ex alto euocat: quantobrem & ischiadicis opitulatur, auctore Dioscoride.

Inter aquatilia dici debet & Calamochnus, latine Adarce appellata. Nascitur circa arundines tenues, è spuma aque dulcis ac marina, vbi se miscet. Vim habet causticam. Ideo acopis additur contra perfrictionum vitia. Tollit & mulierum lentigines in facie. Ita Plinius lib. 32. cap. 10. Nec de alia Adarca loquitur l. 16. cap. 36. Est & in Italia nascens Adarca nomine palustris, ex cortice tantum sub ipsa coma, utilissima dentibus, quoniam vis eadem est que Sinapi. Temerè ergo Plinium accusant (inquit Corn.) qui hoc loco Arundinis speciem ipsam fecisse affirmant: & de eadem Arundinis specie repetiuisse l. 20. cap. 22. vbi ait: Sinapis naturam effectusque eisdem habere traditur Adarca, inter sylvas nacta, in cortice calamorum sub ipsa coma nascens: est enim vna & eadem Adarca, de qua omnibus his locis agit. Hæc autem & Calamochnus dicitur, i. e. Arundinis lanugo, Latins recepta Græcorum voce Adarca.

Galeno Adarcium, quod aliqui masculino genere, Adarcum, & aliqui feminino Adarcem vocant, secundum essentiam velut spuma quædam est concreta aquæ saluginosæ, quæ circa in stercas & Arundines concretæ. Est autem acerrimum & calidissimum, & per se ipsum inutile. Miscetur autem his quæ vim ipsius obtundunt, arque ita multi vsus euadit, in affectionibus calidiori postulanti bus foris adhibita. Intra enim corpus fieri non potest vt quis ipsum assumat, ob vitium vehementiam. Idem Galenus lib. 1. cap. 1. τὸν κατὰ τὸ πῶς ad finem, in ænigmatiçi compositione, Pericalamitidem appellari posse dicit, id quod ab aliis Adarce, & Adarcium dicitur, propterea quod calamis adnascatur. Appellatur & Limnitis à paludibus, à Galeno, & Actio, & Paulo, multis locis.

Aliud est Calalpingo apud Dioscoridem Adarce quàm Alcyonium, quoniam similes illi molli figura: est enim concreta salilago, in xta calamos & festucas agglutinata, locis palustribus & maris admisione cû aquis dulcibus: colore candido, similes cõcretionis quæ in spõgiis reperitur: corpus omnino inanimatû, inordinata cõpoge.

Conspici Adarcem in multis Hispania paludibus auctor est Amatus, dicitque voce Hispanica Fluminis sterces, siue Fluminis lixum, & ad multos vsus ab iis adseruari: circa mare verò potentius inueniri. Air potè Plinium & illius defensorum Collinutium, duas Adarces ponentes, nugari.

Lacuna vocat græcè ἀδαρχή, latine Adarcem, Arab. *Arharach* [Mathr. Adarchi, seu Adaraca] Castil. *Alhurreca*, refertque se Patauii apud Fallopium verum vidisse. Quid autem pictura exhibeat, cum non deferat, me laet:

Geshero Adarce planta non est, sed plantis ad hærens crusta.

Matthiol. verò negat legirimam Adarcem, quæ Diosc. & Plinii placitis respondeat, in Italia nasci, etsi id tradiderit Plinius.

PORVS ANGVINVS.
CAP. XL.

Descriptio: Porus anguinus dicitur Imperato, quod ex uiuis serpentum similis sit. Substantia sua Tom. III.

adhæret radici Algæ, alteri alicui materie, estque velut incrustatio quedam ex multis atque subtilissimis spolis, sibi mutuo incumbentibus coaggesta: similis est spoliis serpentum, siue colorem, siue subtilitatem siue impressiones atque delinitiones spectes. Substantia porosa est & fragilis admodum, proptet extremam subtilitatem tutillarum, colore candido, & ea parte qua altera tunica ab altera separata conspicitur, argenteo splendore lucida.

Porus nunguis, alius adarce appellatus in a-Synonyma quis salis & maris quieti stagnantibus concretæ. Algas aliâq. corpora compiectens Reseritur in tractu Neapolitano in mari mortuo sub Baia.

Porus Corallo simis n. siue Porus anguinus Imperati, C. Bauh. pin.

SALIX MARINA.
CAP. XLI.

Descriptio

Rami multi ex gluco nonnulli ruberè in aqua natant, siue comantur longis, Salix similibus, maxima ex parte peroras non incisus, quibusdam veluti incisuras nonnullas ostendentibus, gustu salis. Inter ramulos virgulæ strigatur, siue Salix sustinenti surculo hand ab similes, apicibus plurimis

veluti squammatim compactis, non alia forma quàm quæ spectatur in Salice, dum herbaceo iulo flore parturit. Testis ostiorum & faxis que sub aqua marina sit, innascitur & sic adhæret, vtis agglutinari non d. ce defixa, videtur.

H. Lugd. p. 279. Salix marina. C. Bauh. pin. Synon. Fucus folliculaceus 16. siue Salix marina.

ARBUSCVLA MARINA CORALLOIDES RUBRA.
CAP. XLII.

Descriptio: Plantam hanc marinam Christianus Porretus pharmacopœus à quodâ circumforaneo redimebat anno à Christi natiuitate 1599: quam cum Clus ostenderet, merito arbuscula appellanda censuit, eò quod maiorè videre non meminerit. Tres

Bbbbb

autem pedes alta erat, & in multos ramos laterales eoque anteriorem partem nutantes, diuisa: caudex infimâ parte septem vncias in ambitu crassus erat, firmusque & solidus quum videretur, materiâ tamen quodammodo fungosâ constabat, illaque candicante, & Zingiber resicatum referente: totus caudex cû ramis, innumeris tuberculis resperisus erat, ipsique rami in maiuscula tubera desinebant, intus fûgosa, & seminum, inanium tamé, speciem in cauernulis continentia, externè auté orbicularibus nodulis, lapidis stellaris instar, distincta, tota plâra, siue vicius

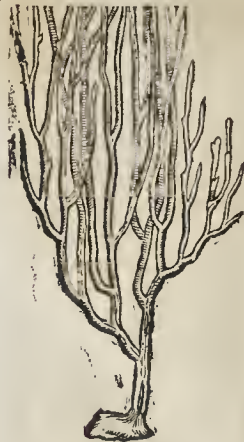
arbuscula, tenui quidem, sed grumoso cortice tecta erat, eoque rubri coloris, vt minio inducta videretur, qui an ascitius fuerit ignorat Clusius: aded autem salis saporis erat tota arbuscula cum suo cortice substantia, vt merum sal referret. E quo porro mari fuerit eruta, latet, & an scopulo alicui innata esset, an in imo maris fundo creuisset, certi quidpiam proferti non potest: nam eius truncus integer non erat, sed imâ parte refoissus.

Synon.

C. Bauhin. pin. Corallina II. siue Corallinae facie grumoso cortice: Arbuscula marina coralloides Clusii exot. lib. 6. c. 1.

CORALLOIDES FRUTICOSA PLANTA marina rector. CAP. XLIII.

Descriptio

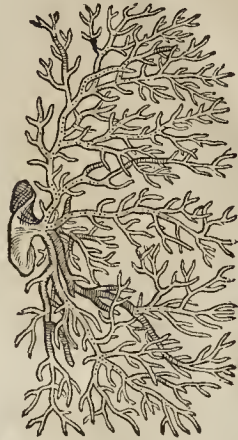

fors tulit, huc illuc diuarcatos, & palmares, singulos thorulo corneâ duritiei & flexibilitatis, nec non coloris, fæctos, crusta obductos iam penitus niuea, iam cinerea, modò lutea, modò conchylifera viuida: aliàs cinerea &

rubra, aliàs lutea rubra, non rarò omnis coloris stigmatibus punctata.

Has plantas redemimus à circumforaneo, qui dicebat collectas in mari Gilbrattar, vocabatque Italicè Fior di corail.

Lob. Coralloides fruticose in Obs. p. 650. duas habet figuras: Coralloides fruticosa Lob.

sub titulo Corallinae albæ: alterâ sub inscriptione corallinae rubentis Anspathis facie. Dubitat autem an sit Quercus marina folio Myricæ Theophrasti, eiusque varietat. aliquas assignat, quippe Corallina Antipathis facie albam, rubrâ, & luteam, thorulo iutus corneo, Antipathi còcolori & nò ab simili.

Reperiri autem ait non modò in Narbonæ & Gallo prouinciâ mediterraneis littoribus, sed etiam Angliæ occidentæ & Nortmanicæ. In Icon. Plant. vtraque effigies pingitur.

Gesù. lib. de fig. lap. de Corallina fruticosa hæc scribit: Litophyton maritimum Arbusculam hanc marinam à Io Bauhino Medico diligenti accipi. Collegeram autem priùs similes in mediterraneis maris littore: species eius duæ sunt, vna omni ex parte alba, foris alterius crusta in quibusdam partibus rubri seu purpurei coloris est: vnde nonnulli Corallinis cognatam plantam esse suspicati sunt. Ligni duritiei si species, Quercum marinam dixeris, aut Ebenum, Cyrisium: si aëra virgarum vestigia, Piceam aut Ericam marinam &c.

H. Lugd. p. 134. Coralli frutex saxo inhaerens: qui altera sui parte & serculosiore candicat, minutisque foraminibus pertusus est, altera in pauciores virgulas diuisa rubet, & tubercula quædam veluti baccas tuberosas fert, cornis istinis non dissimiles. Quare immeritò reprehenditur Plinius quòd huic frutici baccas tribuerit, vt aliis arboribus suos fructus. Et hæcenus Rhapsodus, à quo Plinius non sufficienter excusatur. Planta cuius figuram exhibet, & quam describit non est corallium, neque durefcit & rubescit, vt Corna: præterea non bene Coralloidem fruticem Lobeli ponit pro corallo albo & rubro Lobeli, qui non vocauit corallium, sed corallinam. Icon H. Ludunensis depicta est ex eadem stirpe ex qua nostra Coralloides rector.

Arguill. Iuncus lapidens Theophr. in officinis quibusdam Venetis Coralli bianchi. planta extra aquam lapidescens

Tabern. ic. & hist. Corallina alba, weiß Corallen Moss: Item, corallina lutea, Gelb corallens mos: & corallina rubra, Rot corallens mos. Quæ ignorantia Compilatoris Tab. vocare coralloides frutes germanicè corallens mos. h. e. Muscum Coralli, cuius tres proponit valde similes figuras: Dein corallinas non describit sed tantum

tum in pelago Tyrtheno inueniri addit, in quo corallium Lobelius reperiri dixit, & non corallinas.

Frutices in nostro mari corallis similes, corallinas vocant, inquit Cæsalpinus, ligno intus durissimo ac nigro, specie Ebeni, sed ob tenuitatem inuicili operibus: crusta his obducitur verius, quam cortex, friabilis, pumicosa, alis cædida, aliiis rubens: adhærent lapidibus testacea quadam substantia dilatata. Qui ex his cortice rubro integitur, tortuosus ramulis constat, durissimisque, prope radicem nigris, hi in tenuem gracilitatem desinunt, perlucidam ablato cortice. Qui cortice albo integuntur duo sunt: vnus ramulis cõstit erectis, lunci modo, flexilibus, numeroisique ab eodem veluti caudice prodeuntibus, cubitali altitudine, qui veluti punctis quibusdam signati sunt, vt Abietis ramuli. Abietem marinam puto apud Theophrastum. Alter ramos fert ad latera tendentes, crusta candida, veluti denticulatos, quibus sapè adhærent lapidosa substantia, ex maris fælugine concæta, ac testacea quadam animal. a. Quercus marina apud Theophrastum: folium his nullum neque muscus, sed loco eorũ cresta videtur data. Quartum genus humi script, fermentosum ex lapidibus pendens, vndique muscosi lanugine oblitũ, nigricate, aut cinerea, extremis capillis in tenuia veluti granula desinentibus. Vitis marina apud Theophrastum.

C. Bauh. pin. corallina 1. siue fruticosa recta alba: Iuncus petrosus Ang. Lithophyton marinum albianus Gesn. foss. Quercus marina Theophrasti, Clus. hisp. 1. & exot. Corallina alba, Lobel. Tab. Corallium album, Lugd. Muscus marinus fruticosus, Cast. Corallini similes frutices, Cæsalp. Corallium ligno intus durissimo & nigro, cui crusta obducitur, aliàs candida, aliàs cinerea, aliàs rubens, testacea substantia. Eid. corallina 2. siue lutea punctata: Item, Corallina 3. siue fruticosa purpurei coloris, Gesn. Corallina rubens Antiphrasis facie, Lob. Corallina rubra, Tabern. Quercus marina Theophrasti, Clus. exot. lib. 6. cap. 4. Quercus marina cum sua basi, Eid. cur. post. An C. Bauhinus has tres Corallinas rectè separet, atque Quercum marinam Clusi huc merito referat, aliorum esto iudicium.

ERICÆ FACIE FRUTEX MARINVS.
CAP. XLIV.

Marinum hũc fruticem, quem Clusius anno à Christi natiuitate 1597. à Doctissimo viro Henrico Hoiero, Bergensi in Norvegia Medico accipiebat, non incommode Ericam marinã appellari posse arbitrabatur. Erat verò is frutex cubitalis aut amplioris altitudinis, statim ab infi-

mo in frequentes ramos affurgens: atque illi denudò in minores alios diuisi erant: interdum simul coalescebant, vt in plerisque plantis in mari nascentibus euenire solet: tenui cortice tegebatur, terrestrisque coloris erat. Totus porò frutex plana forma excreuerat, & in fælugine cubitalem latitudinem expanseus erat. Omnes autem rami tanquam quibusdam tuberculis erant obfati: sed minores longè frequentioribus, & maioribus (quod pictor per supinam quandam negligentiã non obseruauit) vt tanquam flosculorum genuinis ornati viderentur, quæ trita in tenuissimum pollinem resoluebantur. Tota aliõ qui planta lignosa & dura erat, atque lapidi aut scopulo innata fuisse videbatur, falsi saporis, vt quæ in Oceano nata plantæ.

C. Bauh. pin. Fucus folliculaceus 17. siue Ericæ similis maritima: Frutex marinus Ericæ facie, Clus. Exot. lib. 6. cap. 5. E. d. Corallina 4. siue rufescens exasperata: Ericæ facie frutex marinus, Clus. Exot.

Synon.

FRUTEX MARINVS ELEGANTISSIMVS
albus, Corallium nautis.

CAP. XLV.

Elegantissimus hic frutex marinus, inquit Clus. Exot. lib. 6. cap. 2. Arbustula maritine Coralloidii quodammodo conuenit, pedè & septem vncias longis siue latus erat, & tredecim vnciarum amplitudinem habebat, quã parte latissimus: triũ verò pedum & decem vnciarũ erat eius ambitus; durus, porosus & ligno-

sus atque valde planus, strobili instar, in tetenos aut quaternos crassiusculos ramos diuisus, à quibus innumeri alii tenuiores ramusculi exoriebantur, in longum & latum se spargentes, ad eum modo ordine, vt simul quodammodo coalescerent, vacuaque tantum quædam spatia relinquere, cribri aut reticuli maculas imitantis. Integer frutex purpurascens colore obductus fuisse videbatur, quem deinde fæluginosa candida materia obduxisset, vt ex infima fruticis parte, & aliis quibusdam locis, à quibus fælugine detesca erat, apparebat: illam verò fæluginem creberrimis, usque valde exiguis, foraminulis tanquam acu impressis, tam affabrè tantoque artificio elaboratam conspicere licebit, præsertim in minoribus ramulis, vt nullum opificem imitari posse mihi persuadeam: sed quum in ad eò exiguo spatio, cuius capax est lignea tabella, illam elaboratam fæluginem pictor exprimere non posset, istum fruticem nudum & sine fælugine delineate coactus est, vt ramulorum tenuitas

Bbbbb 2.

facilius obseruari & conspici posset. Latam autem habet sedem, quæ scopulo inhaerens sub marinis aquis, ex qua binæ aut ternæ aliæ adnatae plantæ, siue potiùs rami abrupti fuisse videbatur. Eius materies dura, vt vix cultello scindi posset. Nautæ Corallium appellabant: sed ad Palmæ marinæ à Theophrasto descriptæ genus aliquod veriùs referendum esse arbitror.

Synon.

C. Bauh. pin. Corallina 14. siue cortice reticulato maculoso purpurascente.

PLANTA MARINA RETIFORMIS.
CAP. XLVI.

Descr.

Plantam quandam marinam ex America aduectam anno à natiuitate Christi, nostri Redemptoris, 1597. mittebat ad Clusium ornatiss. idemque humaniss. vir Simon Parduyus, Consul Mediotoburgensis in Walachria Zelandiæ, valde raræ formæ. Nam instar virgulti lignosæ erat, prorsus tamen

plana, in frequentes ramos eosque etiam planos, sparsa, ex quibus in longitudinem & obliquè exibant multi nerui, retis instar ferè contexti, aded firmi, vt ex aëreo filo constati viderentur, lumini tamen oppositi glutinis substantiam veriùs referrent. Tota planta cubito longior erat, prorsus, vt dictum, plana, & multis maculis, retis instar, pertusa, subrubescens, quadam tamen falgine multi locis infecta, extrema parte ferè pedem lata, infima verò palmum: sed ea non inregra: nam ex utroque latere plurimùm abruptum fuisse apparebat: salus eius sapor. Cui rei innata fuerit, non liquet, vt cuius infima pars cōfracta esset: veriùs simile tamen scopulo, aut lapidi innatam Corallii modo: Nam triennio post se similes conspexisse refert Clusius Amstelredami in museo cuiusdam ciuis, quarum infima pars plana erat, vt quæ scopulo adnata fuisset. In Americano autem Oceano natas aiebat.

Casp. Bauh. pin. Corallina 15. siue reticulato cortice altera: Planta marina retiformis, Clus. Exot. lib. 6. c. 3.

HIPPVRIS SAXEA.
CAP. XLVII.

Descr. pto

Clusio ostendebatur hæc venusta planta marina Amstelredami anno à Christi natiuitate 1601. à perhumano viro Ioanne Langhe Chierurgo, qui etiam illius ramo pedalis ferè longitudinis ab ipsa planta abrupto eum donabat, qui in subiecta tabella Lectoris oculis expressus proponitur.

C. Bauh. pin. Fucus folliellaceus 19. siue Equifeto similis faxeo: Hippuris axorea, Clus. Exot. lib. 6. cap. 8.

RESEDE FACIE PLANTA MARINA.
CAP. XLVIII.

Totus lignosus & durus erat hic frutex, non fecus ac Erica fruticans, falsa & albâ materiam obductus, sesquipedalis longitudinis, non tamen integer, sed infima parte fractus, in decem vel plures ramos inæqualiter & nullo ordine nascentes diuisus, quorum aliqui abrupti: qui supererat,

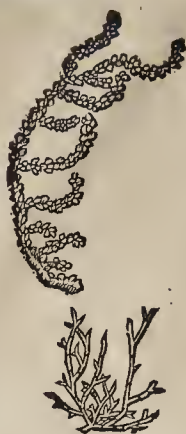
toti testierant exiguis quibusdam vasculis rugosis, deorsum propendentibus, coloris ex albo cineracei, Resede vasculis, quæ femina iam matura cōtinēt, non valdè dissimilibus, longè minoribus, & infima parte, vt plurimùm connexis ipsis ramulis, quæ vacua & valdè fragilia, vt quæ digitis attrita, facillimè in puluerem resoluēbatur, salsi admodum saporis.

Hanc marinâ plantam, quam fruticem siue suffruticem appellandam censet Clusius, nanciscatur Amstelredami anno à Christi natiuitate 1601. Quo autem in mari erutus fuisset hic frutex intelligere non potuit, quia nautas qui retulissent conuenire ipsi non contigit, & qui redimunt, ista minime curant.

C. Bauh. pin. Fucus follicellaceus 18. siue Resede similis maritima: Planta marina Resede facie, Clusio Exot. lib. 6. c. 5.

CORALLOIDES GRANVLOSA ALBA.
CAP. XLIX.

EX magno ramo decerptam portionem adferemus, quæ ceruini cornu instar plures ramos

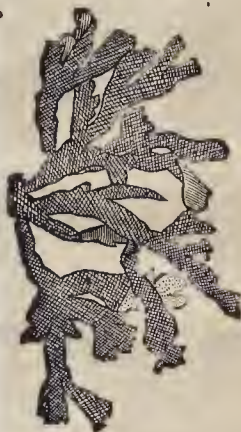

mos de se mit-
tit modicè re-
cutuos fursù-
que spectan-
tes. Tota porò
albo granulo-
losoque corti-
ce obducta est,
ac si Saccaro
in crusta esset.
Interior eius
substantia, cui
erusta hæc
granulosa ad-
hæret, nigra
est, duraque.
Accepimus ab
amico quodâ
qui ex theatro
naturaliû Se-
renissimæ

Reginæ Angliæ se accepisse referebat, ex ma-
gno ramo decerptam.

ALGA MARINA *ματθίσιπος* POROSA.
CAP. L.

Descriptio

Maritima
eleganti
ratitate pulc-
errima aspectu
est. Ab vno
principio plu-
res exeunt ra-
mi trium qua-
tuorue vnciarû,
lati atque pa-
tuli, compressi,
flexiles, crusto-
si, pallidi, colo-
re exalbido, cû
striis obliquis
quasi texturam
demonstranti-
bus, damâ cor-
nua lata non
infeliciter æ-
mulatur. Vnde
ματθίσιπος dici

potest ex re nata. Dono dedit Emanuel Vur-
fittius Medicinæ Candidatus lectam in portu
Bourensi: atque ex ea planta confecta nostra fi-
gura.

Imper.lib.27.cap.3. *Porus ceruino* siue Porri ge-
nus quod ramorum diuaticatione cetuina cor-
nua æmulatur, cuiusque superficies punctata al-
titudine spithamæa inferior.

C.Bauh.pin. Porus Corallo affinis 7, siue Po-
rus ceruinus, Imper.

ESCHARA. CAP. LI.

Descriptio

Qvæ Eschara Rondeletio dicitur pro radice
principium habet latiusculum, ex quo fo-
liacea quædam, & Lactucæ crispæ in morem, sub-
stantia exit lapidea, crassiuscula, albicans, fragi-
lis, cribri instar, rimarum longiuscularum ple-
na: dentibus facillè atteritur, nullo manifesto
nec odore nec sapore.

Synonyma Cæsalpino Rosa marina inter Muscos mari-

nos. Imper.
Retepora, Es-
chara marina.
C. Bauh. Po-
rus Corallo af-
finis 8. siue
Porus reticu-
latus & Escha-
ra marina, Im-
perati.

ESCHARA MARINA FRONDIPORA.
CAP. LII.

Rondipota
Eschara
marina, Reti-
pora descriptæ
similis quodâ-
modò: frondes
quippe substân-
tiâ similes, iti-
demq; ramo se
& in. is, quib.
extrinsecè emi-
nentia quædâ
costis aut ner-
uis foliorû si-
miles adnatæ:
quarû extrema
mutuo cõnexu
vnita poros
cõstituit, & re-
tis formâ quo-
dammodò effi-
ciunt.

RETICVLVM MARINVM.
CAP. LIII.

Nomen ex Descripti-
one asciuit. Sic
namque velu-
ti stamine atq;
subtegmine in-
tertexto est, vt
rere aliquo
modo repræ-
sentare videat-
ur. Compres-
su duriuscula
est, neque reni-
tens. Colore
subcinereo ob-
soleto. Odo-
re atque sapo-
re saliginoso:
dentibus attri-
tum cedit ob

lentam & tenacem substantiam, nec facile comminuitur. Maritimorum accola est. Nostra icon non in omnibus placet: foramina non satis manifesta, nec stamina satis tenuia.

An Imper. lib. 28. cap. 1. Rete marinum.

RETICVLATVM TOPHACEVM
marinum. CAP. LIV.

Descript.

Flamentorum conuolutorum in morem, totum ex filis tophaceis, candidantibus, ac etiam quod in tanta exilitate mirum fistulosis ac cauis coagmentatum est vt rete quodammodo in vnum glomerem confusum representet. Ipsa crassities fusti coagmentati vncialis est, multis cauernis Spon-

gie aut pumicis ferè instar cauta, substantia leui, & dentibus facilè fissibili, dura, digitis non cedente, odore salso, sapore nullo.

An Imper. Porus in figura di Matassa, filo cancano, quismuis subtili? Adhærescit aliis substantiis & rebus marinis.

CORALLINA.
CAP. LV.

Descript.

Vnciam aut alteram alta est, colore incano, cinericeoque, ramulis pyxiditini geniculatis, gracilibus, pinis interdum è latere excreffentibus, odore nauicofo, pisculento, sapore salso ingrato: sub dentib. lapillorum instar crepitat, & facile vel attritu digitorum in puluerem fatiscit.

Nomina

Corn. vocat Bryon siue Muscum marinum Dioscoridis, Plinii (qui legendum *Spidaxolides*, Lactuca folio, quod Dioscorides *πυξιδίτης*) & Galeni, quam Germanos Meermoß, officinas Corallinam vocare scribit: Et recentiores Græcos *αρκουριον*, *Corallina*, ab vsu ad vermes ex alio expellendos, vulgò venalem Scolibotani proclamantes. Et quamquam hic vsus à veteribus traditus

non sit, tamen *βρυον θαλάσσιον* esse, non ambigit eisdem etiam opinio est Musa, Cordus, Anquill. Lac [cuius tamen figura vulgarem Corallinam non demonstrat] & Turnerus.

Gesn. de fig. lap. cum Medicis vulgò Corallina appellat, herbulam maritimam, in faxis sine radice nascentem, & substantiam foris tanquam è limo quodam albicante circumnato ferè lapidescentem habentem.

Amatus ait omnium doctorum consensu muscum marinum, officinarum Corallinam esse: eam autem Anconæ magna in copia reperiri: Hispanos *Malborquianum* appellare, quia primo ad illos ex Maiorica altera insularum balcarium aduecta sit.

Cæsalpino Muscus marinus lanugo est capillosa, in icopulis maris r. perta, modò lapillis, modò testis, modò aliis fruticibus marinis inhaerens, præcipuè corallo, quam Corallinam vocant: mollis quidem quando sub aqua est, extractus autem & siccatu riget ob fuliginem: quidam erectus quidam humi sparius: color varius, nunc albus, nunc rubens, aut flauescens, aut cinereus, al quando niger. quidam & herbaceus, mollior. Dioscorides Bryon thalassion vocat Theophrastus Phycon trichophyllon: Gaza Algam crinito folio, & Plinius Phycon capillaceo folio.

Lo d gall. quoque Corallinam hanc officinarum, græcè *βρυον θαλάσσιον* vocat. Lat. Muscum marinum, gall. *Musse de mer*, Arab. *zec* & *Hofdy*: & ex quibusdam indoctis Soldanellam.

Crediderim & ego, inquit Matthiolus, Corallinam esse Muscum marinum, quod cerò sciam, eam ab iis reperiri, qui Coralla existantur, corallibus, sicuti etiam icopulis & piscium testis inhaerentem. Is vtique cæteris præfertur, qui corallibus adnascitur, vnde ei nomen. Probari secundo loco, qui faxis adhæret, colore rubicundo: cinereis verò improbat. Plinium constat errasse, in historia Musci muni quòd hunc perperam fecerit foliis Lactucæ similem: Arab. dicitur Tahaleb, siue Taleb, quibus tamen Muscus is cum Lente palustri confunditur. Hisp. Malhorquiana yerna: Germ. Meermoß: Corallinmoß. In Epit. cum add. antea dicitur Muscus marinus gracilis, capillaceusq; provenire, caulis expers, colore, cum siccatu, subrufescente, sapore salso, odore concharum marinarum simili.

Camer. in Epit. & Hist. Matthioli vnâ icon e septem species pingit. I. à Matthiolo traditur. II. parui ramuli, sulphurei coloris, articulati. III. supra tophaceum lapidem album, coloris etiam sulphurei. IV. supra rubentes lapides. V. supra testacea. VI. & VII. pulchrè alba est, aut non nihil ex carmine virefcaens est: & rubescens. Subdit tandem reperiri & alias species, quas ait recenteri non posse sine nimia prolixitate, densius tamen omnes provenire, ac pictas esse.

Obel. duas dat imagines. Prior est in Obs. p. 648. in Ic. verò p. 249. tom. 2. hoc titulo, Muscus candidus coralloides squammulis loricatis: Altera in Obs. p. 649. in Ic. pag. 250. inscribitur Corallina, circatis copiosis coralli æmulatione implexis renubus furculis, caulis expers, colore rubicundo, alias luteofo, herb. coo, ciner. o, aut candido, ossè duritie, ad vermes prodigandos decantatissimis viribus.

H. Lugd. p. 1368. Muscus marinus: siue corallina Dodonæ. Item, Muscus marinus candidus corall-

Muscus marinus Cæsalp.

Muscus marinus Matth.

Deleñu.

Icones duæ Lob.

Hist. 1. 4. 3.

coralloides: Cæterum, Rhapsodus suo more ponit tres figuras vnius plantæ, addens Corallinae vnam speciem sine descriptione.

Tab. ic. & hist. Mufcus marinus siue Corallina fecunda: Eid. Corallina altera. *Eius compilator* non distinguit, proponendo tantum figuras: Prima Matthioli in imagini accedit, quam etiam C. Bauhinus apud Matthiolum posuit: Altera icon conuenit cum vulgari nostra Corallina geniculata.

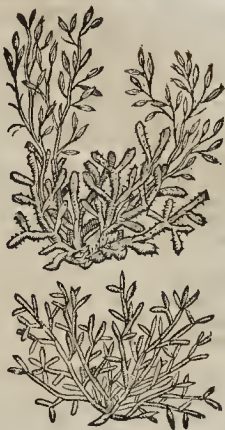
C. Bauh. pin. Mufcus coralloides 1. siue Mufcus maritimus, Corallina officinarum: Mufcus marinus Matth. Ang. Dodon. Cordo in Dioscor. Lac. Turn. Cast. H. Lugd. Cæsalp & Tabern. Corallina, Lobel. Lemnio. Fucus capillaceus, Lugd. *Eid. pin.* Mufcus coralloides 2. siue squâ mulis loricatus: Bryon thalassion, Turn. Mufcus Marinus; Dodon. vel 2. *Eid. Belg.* Mufcus candidus coralloides, Lugd. Corallina altera, Tab. *Nos nondum* distinguimus: præterea Bryon thalassion Turneri refert C. Bauhinus quoque ad Lactucam marinam.

Corallinam circumforanei in puluerem contritam in placeis venditant ad puerorum vermes necandos: siquidem non modo interficit lumbricos, sed eos quoque eodem die expellit, magna sæpè cum adstantium admiratione, quòd quandoque visus sit puer, qui ex assumpta huius pulueris drachma, centum vermes exreuerit. Puerculis, qui nondum annum ætatis quartum ætiterunt, datur drach. semis: adultioribus drach. j. Aduertendum autem inueteratam & exoletam non esse sumendam: præterea cùm ea vti volumus, prius in puluerem terendam, non eum quidem subtilem nimis, sed crassiusculum, quòd diutius in ventriculo & intestinis hæreat: datur puluis in vino, lacte, aur Cassia. *Cur* Matthiolum in comm. meminit centum vermium, quos vidit reiectos: in hist. autem germ. dicit circiter septuaginta: An Matthiolum circumforaneorum more scribebat quæ veniebant in mentem, siue visa, siue non visa. Quæ nunc dico non sunt vt eleum Corallinae vim aduersus lumbricos, sed vt demonstrem quantum in rebus dubiis credendum Matthiolo, quicquid dicat de eo gloriatores, fautores, & alii in cognitione stirpium minus versati, quamuis in cæteris docti viri, qui extollunt Matthiolum, de eo iudicantes, vt cæci de coloribus. Is ait in Epit. se cum Galeno & Dioscoride facile concedere, posse quidem Mufcum marinum, qui recessus fuerit, refrigerare: quod verò sicus id efficere possit, quòd gustu salso scitur, non ita facile sibi cõcedendũ videri.

CORALLINA FISTULOSA fragilis duplex.

Descrip. **D**ũm triuicue vnciarum numerosos progignit *coliculos*, cinereo filo crassiori pares, superficie crispâ feminum saccharo conditorum, aliâ læui, & veluti toto elaborata, circularibus zonis densis præincta, intus fistulosa, de-cussatisque cruciformium interfectionũ cancellis distincta, fragilis admodum & læui digitorum attritu in arenam solubilis, sapore faruo: propagines mediante tenui breuissimoque filo adnectuntur. Adnascitur quoque eidem fungo rudiori Fucus ille Abrotoni nomine Lobelio pictus, quem nos Cremenei Istrorum nominamus. Gener Cherlerus collegit in mari Adriatico.

Variet. Est nobis alia subtilior multò, ac ceu pili aut

filamenta quædam crustulis obtecta essent. Intus enim veluti pilus est tenuissimus: crusta interea porosa est, alba, in plures ramulos vermiculatos diuisa, Corallinae in modum, sed minimos, exiguos, delicatulos.

CORALLINÆ AFFINIS, SIVE MVS-CUS marinus tenui capillo.

Descrip. **S**axis aut Sconcharum fragmentis innascitur, verũ latius multò se spargit, propagibus, etiam quatuor vnciarum, ahar dè circumfusis, adterem, durum, nigricantem: nerum adnatis cirrhis capillaceis mollicellis, ramosis, colore albicante, cinereo, viridanti; vel denique nigro, sapore

Descriptio

Corallinae falguginoso: Verũ licet ad tactum mollis sit, sub dentibus tamen Corallinae instar varietas crepitat, & nescio quid lapidei refert. Est & vt vix vnciam altitudinem superet, villis indem ramosis, densissimis. Eiusmodi candidissimam Pila marinae inhærentem adseruamus, vti Pila eius figura docet. Hæret etiam aliquando Coralloidi flexiosoti.

An Imperiato lib. 27. c. 3. Peluccio pettrigno.

C. Bauh. pin. Mufcus maritimus 1. siue Mufcus capillaceus multifido folio albidus: Mufcus marinus vulgarissimus, Lobelii in Obseru. pag. 648. in Icon. tom. 2. pag. 249. & Lugdun pag. 1568. Mufcus marinus 2. Dodon. [figura sine descriptione,] at 1. *Eid. Belg.* Mufcus marinus, Gerardi: Mufcus marinus 3. Tabernam. Mufcus marinus herbaceus mollior, Cæsal. Mufcus albus marinus, Imper.

Compiler Tabern. exhibet adhuc aliam picturam huius Musci marini, primo loco, sine quidem descriptione, aur distinctione, per quam intelligo Mufcum marinum pollicem vix excedentem, in tenuissimos tamen ramulos diuisum, quod non demonstrat icon.

Synon:

CORALLINÆ AFFINIS NODULARIÆ.

CAP. LVI.

Descriptio **R**Amulus est breuibis multifidis, coloris cinereici, concretionē lapideā, fragili: sub dentibus crepitat. cum Corallina nescio quid commune habet, nullo tamen thorulo facta, vt sunt Coralloides frutices.

Locus Imperatus l. 22. c. 13. Nodulariam numerandam censet inter Muscos marinos. Considerandum autem an vna ex Nodulariis Imperati non conueniat cum Corallina officinarum à nobis descripta.

Corallina Casp. Bauhin. pin. Corallina 10. siue Corallina affinis Nodularia, varians colore albe, pullo, puniceo. Fratri missa est hæc planta marina Neapoli n. mine Nodularia, Fuci generis.

ANDROSACES VETERIBVS.

CAP. LVII.

Descriptio **A**ndrosaces [*Ἀνδρῶσες*, Ald.] in maritimis Syria nascitur. Est verò Dioscoridi herba alba λευκή, vt in Orib. legitur. Apparet autē vel ex Plinio λευκή pro λευκή in Dioscor. legendum: Corn. quin & Marcell. & Matth. ex aliquo fortē antiquo codice, albam vterunt. tenuibus cirrhis amara, sine foliis (*ἀνδρῶσες*), quidā putant legendum *ἀνδρῶσες*, Matth. folliculum habens in cacumine, qui semen continet. Ea vim habet duarum drachmarum pondere cum vino pota, vt vrinas multas in hydropicis ducat. Sed & herba decoctum, & semen potum, eundē præbet effectum. Illinitur etiam vtiliter podagricis. Inter notha alii Picridia, alii Leucen, & alii Thalassiam vocant.

Locus Androsaces herba est alba (inquit Plin. l. 27. c. 4.) amara, sine foliis, folliculos in cirrhis habens, & in his semen: nascitur in maritimis Syria [Ithria, alius] maximè. Datur hydropicis drachmis duabus rufa aut decocta in aqua, vel acetō, vel vino. Vehementer enim vrinas ciet. Datur & podagricis, illiniturque. Idem effectus est & semini.

Galen. Galeno c. simpl. Androsaces humida [*ὑγρὰ*, Paulus *ὑγρὰ*, & ita quoque Dioscor. & Plinius, Corn.] & acris herba est. Potest autem siccata & pota tum ipsa, tum semen eius, vrinas abundè mouere, & diluere nimum, ac siccare.

Etymon Androsaces autem dicitur, quòd hydropicorū aquas ducat: Vel Hydrofaces, quia non nisi in aquis crescat. Non desunt qui eam plantam, quam nos Cuscutam nominamus, Androsacem esse, affirmant. Sed falsam eorum esse opinionē, nemo non videt. Alii hoc nomine nuncupant Tragum Gesneri. Androsacem alteram, Matth. Alinen. Androsacem Matth.

ANDROSACES MATT. SIVE FVNGVS petreus marinus, siue Vmbilicus marinus.

CAP. LVIII.

Descriptio **V**itam agit sub aquis, concharum striatarum gibbis, scopulisue innascens: staminibus sili instar tenuibus, vncialibus & fescuncialibus, quorum singulorum extremum excipit vmbilicus clypeoli circumatā rotunditatis, lineolis à centro creberrimis productis striati: color cinereus: sapor saluginosus.

Plantæ hoc genus inuentum in Hetruria maritimis, Matthiolo misit Pifis Lucas Ghinus, qui si Androsacem statuisset, & Androsaces in Italia nascetur, Matthiolus ex eo non differendum

putaret, quòd, præter alias notas, hæc planta tota candida spectetur, vt Oribasius ex Dioscoride transcripsit. Sed à pluribus iam annis plantam Gesnero, clarissimo præceptoris, minimus, addidimusque Matthiolum multum titubare, stirpemque hanc Dioscoridis Androsaces descriptioni non respondere, sed potius Fungum esse aliquē, conchis & lapidibus adnascens: nec maritimā esse, sed marinam: non amaram, sed non nihil salinam, nec acrimoniam habere manifestam: Galenum autem dicere acrem. Mordacitatem præterea non sentiri: licet sint qui mordaci sapore eam participare dicant. Denique semina non proferre, quæ requiruntur à Dioscoride & Plinio.

Fungus marinus inquit Cæsalpinus, inter Fungos lapillis innascitur, intra aquam: ei sapor inest salis & mordens. Videtur Androsaces esse apud Dioscoridem, si eius pilcoli semen contineret.

Camer. ad Epit. & hist. germ. Matthioli figuram proponit in qua Androsaces supra rupes & conchas pingitur, ac etiam, vt nihil videtur, ea species quæ minoribus est capitulis.

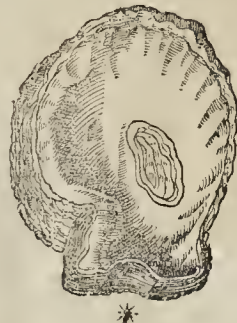
C. Bauh. phyt. apud Matthiolum & pin. Androsaces duas species tradit. Leidicetur Androsaces petreæ innascens, vel maior: Androsaces, Matth. Icon. cast. & H. Lugd. p. 1362. Musci marini gemas, Guill. II. Androsaces chamæ conchæ innascens, vel minor: Androsaces, Cotyledon foliosum marinum Lob. in Adu. & Ic. pag. 357. Androsaces, Eid. in Obf. pag. 210. & Lugd. (cui & Vmbilicus marinus Montpellierensium) & Camer. Epit. qui vtramque vna figura exhibet. Fungus marinus minimus, Cæs. Androsace communiter conchæ, rariùs petreæ innascens, in stagnis circa Magalonam & Frentignanum. Non statimus nos cum Casp. Bauh. in eo discrimen, quòd petreæ, vel conchæ innascuntur: fungus enim latiori capitulo, qualis à Matthiolo pingitur, æquè supra petram, ac supra concham procrenit. Præterea stagnis innatant nō obseruauimus.

Ceterum, cretici & viuit in aqua, non in aere, Locus vt Matthiolum pinxisse scribit Lobelius.

Idem ventrem sistere nouit, vt hic serupulus Anguill. eximitur, nec expeti, vt alium soluar.

FVNGVS SIVE MVSCVS PETROSVS.

CAP. LIX.

Descriptio Imperatus h. nat. lib. 27. cap. 8. author est plantam hic depictam Muscum petrosolum (Itali *Musco petroso*) à quibusdam nuncupari, & ab aliis Aleyonium quintum Dioscoridis statui.

Casp. Bauh. pin. facit Aleyonium II. & Fungum auricularem, Cæsalpini: Muscū saxatilem, Imperati.

FVNG

FVNGI LAPIDEI.

CAP. IX.

VT in terra, sic etiã in mari Fungi nascuntur: at hi non molles, sed lapideã duritie præditi, quorum genera, partim in Indico mari partim in Nilo eruta sunt, vt Clusio referebat cuius quidam Amsterodamensis, apud quem eos anno 1600. conspiciebat.

E maioribus porro qui è mari eruti, nullum exprimendum curabat, quia nulla apparebat pediculi, qui eos sustinisset, vestigia. Sed quem cuius ille dicebat in flumine Nilo natum, duntaxat ramen maiorem, quia integer, & alium præterea minorem & magis contractum, exprimi curabat, & maioris quidem pronã & supinã partem, in prima & secunda tabella, quæ hic appositæ; minorem, in tertia.

In Nilo natus, decem vnciarum habebat circumferentiam, eius diameter tres vnciæ cum semisse: totus autem faxeus erat & candidans, supernã partem, ab umbilico ad circumferentiam multis profu-

dis striis, obliquè quodammodo excurrentibus ornatus, inferna autem, minus elatis striis, iisque asperis & quodammodo echinatis, erat præditus, quæ à circumferentia ad pediculum productæ

Tom. III.

*

*

*

desinebãt, quã videlicet parte magis fuscus erat, pediculus eius brevis & crassiusculus, qui à scopulo aut petra abruptus videbatur.

Minoris, qui compressus, floris formam quodammodo exprimebat, circumferentia & ambitus [qui valde sinuosus,] sex vnciarum erat diameter, in longitudine duarum cum semisse, in latitudine autem, vnius aut paulò plus, & quia in floris quodammodo formam assurgebat, altitudo pæne duarum vnciarum erat, ab extremo orbe descendendo sensim gracilescens: pediculum habebat breuem & crassiusculum: striæ quæ externã partem à pediculo ad circumferentiam excurrebant valde conspicuæ: quæ autem in parte interna, profundiores & magis conspicuæ, simul etiam in medio coeunt, quemadmodum in ex icone in vltima tabella expressa conspiciet licet.

C. Bauh. pin. Fungus lapideus 1. vel maior in Nilo natus: fungus faxeus Nili maior Clusii Exor. lib. 6. cap. 10. Eid. Fungus lapideus 2. siue minor: Fungus faxeus minor, eiusdem ibidem.

LICHEN MARINVS.

CAP. LXI.

Licheni marini à Lobelio in Leg. Plant. pag. 247. tom. 2.º inscripti delineationem lege in Lob. Teut. tom. 2.º p. 28.

FVCI FVNGIFORMES.

CAP. LXII.

Fuci fungulari dicti Imperato, sunt de numero foliorum marinarum, folio quasi circino orbiculato, non sine impressis lineamentis, itidem in orbem contortis. Adherent rebus quibus innascuntur ea parte quæ in vicem est centri. Accedunt colore & figura ad Fungos quosdam qui supra arbores crescunt. Maiores redditi finduntur secundum lineas, quæ ab ambitu vergunt ad centrum. In hoc genere altera species, quæ maior est, acquirit spithamæ longitudinem siue altitudinem, atque in aqua provenit, minutis nixa pedicellis. Hæc in ambitu foliorum crispatur. Minor verò duas vncias vix excedit, & plana est: & sæpè alterum folium stat supra alterum, color vt plurimum spadiceus est.

C. Bauh. pin. Fucus subrotundus 4. siue Fungis affinis: Fucus fungularis maior & minor, Imper.

Cccc Annon.

SPONGIÆ EX ANTIQVIS ET IN
genere. CAP. LXIV.

QUÆ Latinis Spongia est, Græcis σπόγγιον dicitur: Etymologicus autem sic appellari scribit *Etymon.* τὸ σπῆνναι ἢ σπῆνναι, quoddam humorem attrahat, & combat. Dioscoride referente, è Spongiis alias nonnulli mares appellauere, quæ tenuibus sunt fistulis, ac spissæ densæque, è quibus rursus duriiores *Plin.* τριδύους nominauerunt: alias verò fœminas, quæ cōtratio, ac antè dictæ, modo se habent.

E Plinio lib. 9. cap. 45. Spōgiarum tria genera acceptimus spissū ac prædurū & asperum, Tragos id, ab odore graui vocatur: minus spissū, & mollius, Manon: tenuē, densūque ex quo penicilli siue turundæ [quæ sinuosis ac cauis vlcetibus immittuntur] parantur, Achilleum. Nascuntur omnes in petris, aluntur conchis, pisce, limo: intellectu inesse iis apparet, quia vbi aullfortim sensere, contractæ multò difficilius abstrahuntur. Hoc idem fuctu pullante faciunt. Viuere cōtā, manifestò conchæ minutæ in his reperit ostendunt. Circa Toronem nasci illas (vescici illis corrupta lectio) auulas etiam aiunt, & ex relictis radicibus recresecere. In petris cruoris quoque inhæret color, Africis præcipue, quæ generantur in Syriis. Maximæ sunt Manæ: sed mollissimæ, circa Lyciam. In profundo autem, nec ventoso, molliores. In Hellesponto asperæ, & densæ circa Melam. Putrescunt in apricis locis: idèò optime in gurgitibus. Viuentibus idem, qui mandentibus, color nigricās. Adhærent nec parte, nec totæ: inter sunt enim fistulæ quædam inanes, quaternæ ferè aut quinæ, per quas pasci exittantur. Sant & aliæ fistulæ, per totum corpus earum sparstæ, verū n hæ sunt nec oclusæ & obstratæ sed supernè concretæ. Et si, bese membrana quædam radicibus earum intelligitur. Viuere constat longo tempore. Pessimum omnium genus est earum, quæ Aplyiæ vocantur, quia eius quoddam adeò fordidæ sunt & inquinatæ non possunt, in quibus magnæ sunt fistulæ, & reliqua densitas spissā. Et hæc Plinius ex Aristotelis libro 5. de hist. animal. transcripsit. Idem rarus lib. 11. cap. 11. per longū de Spongiis & ipsarum vſu agit, quæ nos inter vires tradituri sumus. Hæ sanè *Plin.* τριδύους dicuntur, quæ vt habet Plinius, neque fructicum, neque animalium, sed tertiam quandam ex vitroque naturam habent.

*Plin. illa
stratur.*

Fer. Imperato Spongiarum natura Fungis proxima est, de vegetabilium marinoctum genere, quarum substantia velut ex lana compacta, fistulosa seu foraminata, & vndique mucagine quadam membranæ vestita. Viuunt Spongiæ scopulis, testaceis & arenæ radice sua affixæ. Habent intus vim quandam motiuam quæ se contrahunt atque dilatant, qui motus apprimè eius materiæ conuenit. Ergo vento aut tempestate alijane re extrinsecus accedente contractæ, retrahūt se versus radicem, atque constringuntur: tum melius rem, cui adherent, firmiusque amplectuntur. Aullæ à sua radice, hæ nihilominus repullulant, & vt alix plantæ recresecunt. Spongiarum eius nodi proprium est, facillè constringi, & in pristinam amplitudinem dilatari: adhæc humoris esse sitibundas, quem facillè imbibant, & compressæ emittant. At in mucagine obhærescente propriè sensus earum est & vita, à qua & facultatem habent se contrahendi. Dicimus ergo: alterum earum motum esse ab anima earum, alterum à conditione materiæ. Viuentes tantum

suapte Marte, vique propria se constringunt. Sed dilatio communis est his cum non viuentibus: nam & mucore orbas si constringas, resiliunt, & in pristinam molem ampliuntur. *Differunt* Spongiæ flacciditate, lentore: duritie, mollitie: densitate & raritate: poris que crebrioribus aut rarioribus, quæ omnes differentiæ materiæ sunt propria. A figura quoque differentiæ, aliis globosis, aliis laciniatis, aliis denique ramosis existentibus.

Spongia globosa.

NEapolitanorum littorum propria est, autore Ferdinando Imperato, figura pomi, aliquantum turbinata, substantia tenetā, flexili [arrende uole] & Spongiarum simili, sed maxime foraminata, hiantibus apertisque cauernis. Reperitur sanè magnitudine capitis humani aut etiam maiori. *Locus Descriptio*

C. Bauh. pin. Spongia 1. siue Spongia globosa, Imperati. *Synon.*

Spongia compressæ Schiacciata.

Figura sunt orbiculatā, latā, parum crassā, substantiā flexuosā, & quæ facillè comprimī possit, tenaci, foraminata, sed exiguis poris, ceteris omnibus ad Spongiarū vſum, ob plures conditiones requisitas, quas habet, expetita. Hæc Spongiæ, si Imperato credimus, antiqui Achillæa nominarunt propter earum subtilitatem, firmitatemque: quapropter ad arma sustinenda corporibus equitum interponuntur, & vt motum eorum atque impulsum prohibeant. Fulciuntur pediculo instar Fungorum, quibus similitudine quadam respondent. *Descriptio*

Casp. Bauhin. pin. Spongia 2. siue compressa Imperati. *Synon.*

Spongia compressa Schiacciata, Oceani latissima.

Ethæ Oceani Spongia propter substantiam eandem atque tractabilem ad vſus à Spongiis expeti solitos valet, teste Imperato. A figura amplitudine commendatur, quippe cuius diameter, duos æquet cubitos: crassitudo duorum digitorum, figura plana, expansā, atque compressā. Habet præterea foramina quædam quatuor radiis stellata. Centro hærens viuūt, sicut ceteræ Spongiæ. *Descriptio*

C. Bauh. pin. Spongia 3. siue compressa magna: Spongia marina alba & flaua (weiss vndt geel Meer Schwamm, Bad Schwamm) Tabern. & Gerard: Spongia compressa latissima Imperati. *Synon.*

SPONGIÆ HIRCINÆ.

C A P. L X V.

SPongie hircinæ dictæ Imperato, sunt eæ quæ Sduræ sunt, idèòque à Spongiarum bonitate degenerant. Tales figura sunt inæquali, cum eminentiis diuersis, cauitatibusque, per quas aqua marina transmeat. *Descriptio*

C. Bauhin. pin. Spongia 4. siue hircina Imperati.

Vires Spongiarum in genere.

SPongia vſionem eandem habent quam Alseyonium. Noua verò & non pinguis vſueraria est, & tumores repunit, & recentia vulnera glutinat eum aqua posca: cum melle autem cocto

cocto veteres sinus agglutinant. Vetus Spongia inuulsi est. Sed & si filo diligenter & ipsa arida velut linamenta indantur, conclusa vlcera & callos disparant. Si verò sicca, recentes, & inanes imponantur, fluida, cuniculosa, & diuturna vlcera resiccant. Cohibent & sanguinis eruptionem cum aceto. Vltæ eadem ad lippitudines faciunt, & vbi quid extergere opus est. Verùm ad ocularia medicamenta melius faciunt lotæ. At cumpice vltæ ad sanguinis eruptionem conueniunt. Dealbantur tenerimæ ex ipsis, in ardoribus solis, spuma salis in petris consistente madefactæ & insolatæ: quod dum fit, caua ipsarum pars sursum spectet, deorsum verò quæ relectæ sunt. Si verò fuerit feracitas æstiuæ, etiam sub lunam exponuntur, & spuma salis, aut aqua marina, asperguntur, & taleæ albissimæ fiunt, auctore Dioscoride.

Plinius.

M. A. S. f. m. m. k.

Plin. corrig.

Vires

Vires Seter.

Spongiarum genera diximus [inquit Plinius lib. 31. cap. 11.] in naturis aquatilium marinorum. Quidam eas ita distinguunt. Alias ex his mares [Lugdunenses, duriores & fistulis minoribus perulatas, mates vocant: molliores autem, laxiores, & amplioribus cauernis fistulosas feminas. Dal.] existimant, tenui fistula, spissioresque, persorbentes: & quæ tinguntur in deliciis, a. quando & purpura: alias tæminas maioribus fistulis, ac perperius, è maribus duriores alias, quas appellant Tragos, tenuissimas fistulis atque densissimis. Candide curâ fiunt, è nouissimis recentes per Ætatem tinctæ salis spuma, ad Lunam & pruinas (rores potiùs. Nam Ætate nulla pruina fit) sternuntur inuersæ, h. e. qua parte adhaerere: vt candorem bibant. Animal esse docuimus, etiam cruore inhaerente. Aliqui narrant & auditu regi eas [Plutarachus Spongas ab animali, simili araneo, regi scribit] contra huc ad sonum, experimentes abundantiam humoris, nec auelli petris posse, id è abscindis, ac sanie emittere. Quin & eas quæ ab Aquilone sunt genitæ, præferunt cæteris. Nec vquam [in aliis maris locis, quàm in Aquiloniis.] diutiùs durare spiritum [narium, quem è mari natalibus suis conceperunt, & fistulis abdicum celant: Medici affirmant. Sic & prodesse corporibus, quia nostro suum miscant, & id è magis recentes, magisque humidas: sed minus in calida aqua [saluginem citius diluit, quàm frigida.] minusque vntas (Oleosa enim ac pingua saluginis vim obtundunt) aut vntis corporibus impositas: & spissas minus adhaerescere. Mollissimum genus earum penicilli [Achilles Aristoteles vocat lib. 9.] oculorum tumores leuant ex multo impositi. Idem abstergendæ lippitudini vtilissimi: eosque tenuissimos & mollissimos esse oportet. Imponuntur Spongiæ ipsæ epiphoris ex posca: ex aceto calido ad capitis dolores. De cætero recentes discutunt, molliunt, mitigant. Veteres conglutinant vulnera. Vtus earum ad abstergenda (non tantùm membra corporis, sed alia quæuis, vt mensas, & vesivus æstiuas, Homero: fouenda, operienda à focu dum aliud imponatur. Hulcera quoque humida & senilia imposita siccant: fracturæ & vulnera Spongiis vtilissimè fouentur. Et ipsæ vulnecum inflammationibus imponuntur nunc sicca, nunc ex aceto inspersæ, nunc è vino, nunc ex aqua frigida. Ex aqua verò celesti impositæ, secta recentia non patiuntur inrumescere. Imponuntur & intergritis paribus, sed fluctuatione occultâ laborantibus, quæ discutienda fit, vt iis quæ apostemata

Tom. III.

vocantur, melle decocto perunctis. Item articulis alias aceto salso madidæ, aliàs è posca. Si ferueat impetus, ex aqua. Eadem & callo sassa madidæ: at contra scorpionum ictus ex aceto. In vulnecum curatione & succidæ lanæ vicem implent, nunc ex vino & oleo, nunc ex eadem. Differentia hæc, quod lanæ emolliunt, spongiæ coferunt, rapiuntque vitia, [prauos succos, lotides, excrementa, sanie] vlcercum. Circumstantur & hydropicis sicca, vel ex aqua repida poscaue, vtunque blandioribus opus est, operiunt aut siccati cutem. Imponuntur & his morbis, quos vaporari oportet, feruenti aqua persusa, exprellaque inter duas tabulas. Sic & imposita stomacho profunt, & in febris contra nimios ardores. Sed splenicis è posca, in quibus sacris ex aceto, efficaciores quàm aliud. Imponi oportet sic, vt sanas quoque partes spatiosè operiant. Sanguinis profusum sicut ex aceto, aut frigida. Liuorem ab ictu recentem, ex aqua salsa calida sæpiùs mutata tollunt, testium tumorem, caloremque ex posca. Ad canum morsus vtiliter concisæ imponuntur ex aceto, aut frigida, aut melle, abundè subinde humectata. Africanæ (quæ generatur in Syriis) cinis cum Porri sectiui succo sanguinem reicientibus haustu salis ex frigida prodest. Idem cinis vel cum oleo, vel aceto fronti illitus, tertianas tollit. Priuatim Africanæ ex posca tumorem discutunt. Omnium autem cinis cumpice crematarum, sanguinem sicut vulnerum. Aliqui raras tantùm, ad hoc cumpice vtunt. Et oculorum causâ comburuntur in cruda olla sigulini operis, plurimùm proficiente & cinere contra febricitas genarum, excrecenteseque carnes, & quicquid opus sit ibi distringere, spissare, explere. Præstant & strigulum vicem lint.olorumque & assectis corporibus, & contra Solem aptè protegunt capita. Medici incititâ ad duo nomina eas redeget: Africanas, quatum firmius sicut robur; Rhodiacasque ad fouendum molliores. Nunc autem mollissimæ circa muros Antiphelli vrbis reperuntur. Trogius auctor est circa Lyciam penicillos mollissimos nasci in alto, vnde ablatis sint Spongiæ. Polybius super agrum tuspenso quætiore facere noctes.

Spongia vltæ Galeno acris est & digerentiæ potentia. Spongia noua, non sicut lana, aut linamentum, materia duntaxat, est quæ humores irrigandos excipiat, sed etiam manifestè desiccet. Quare vulnera glutinat, si aqua, aut oxycratò, aut vino admoueat imbuta: à qua sanè, quæ antiqua est, longo spatio relinquuntur.

Subdit Quercetanus antiquos calculi remediū docuisse, ex spongia calcinata, & in cineres adusta. Item, plerosque recentiores Medicos eisdem Spongiæ cineribus vti ex vino albo propinatis in cura broncoeles, toto vnius Lunæ curriculos certissima experientia.

SPONGIÆ LAPIS.

CAP. LXV.

L Apides, qui in Spongiis reperiuntur, cum vino potos; calculos in vesica frangere ac comminuerè prodidit Dioscorides. Spongiæ lapides inueniri in Spongiis & esse natuos testatur Plinius. Quidam eos Cystolithos vocant quoniam vesicæ medeantur. Horum vires re-

-----
Ccccc z.

res recolat Galenus l.9. simpl. medic. his verbis: Lapidēs qui reperiuntur in spongiis, frangendi vim obtinent, non tamen ita validam, vt lapidem in vesica comminuant, vnde qui id scriptum reliquerunt, mentiti sunt, verum eos qui in renibus consistunt, rumpunt: &c.

H. L. not.

SPONGIA INFUNDIBULVM IMITATA.
CAP. LXVII.

Elegans hoc spongiæ genus, quod doctiss. & humaniss. Vir David Sinapius adseruabat anno . reparatæ salutis humanæ 1600. ac cuius etiam formam Clusii rogari ipse delineari curabat, & ad eum mittebat, iuhatēbat adhuc suo faxo, etique durissimo & nigro, quod duodecim libras pēdebat.

Descriptio.

Synon.

Casp. Bauh. pin. Spongia 9. siue formā infundibuli: Spongia elegans, Clus. Exot. l.6. c. ii.

SPONGIÆ VELARES.
CAP. LXVIII.

Velares Spongas cum Imperato dicimus, quarum textura rara est. Nam ablata mucagine, quæ fibrarum vacua replet spatia, restat tantum quiddam lanuginosum filamentum instar, aut capillorum simul ligaturum. Harum ergo vsus non est qualis spongiarum.

Descriptio.

Est & huius species quaedam cuius processus auium pedes quodammodo representat, quarum superficies asperitatibus eminentibus obita.

Eciamnum alia huius caudæ aui similis, cuius fibræ ab ortu ad extrema vsque extenduntur.

Alia que cornu cerui figuram æmulatur: nam è radice assurgens in ramos vna tantum parte, siue altero tantum latere, diuiditur. Huius substantia similis est laxo alicui nec condensato filitro.

C. Bauh. pin. Spongia 5. siue velaris Imperati.

SPONGIA RAMOSA
CAP. LXIX.

Spongia arbor.

Ferd. Imperatus l. 17. c. 7. p. 730. vncat Spongiam ligneam arboream: Et p. 728. Fungos spongiales dictos *Tusfb.* Hæc arbuscula in modum à trunco in ramos diuiditur: virgulta filtro duro similia, fissilia, à radice ad extrema vsque densa spongiostate, floribus Typhæ [*Tufæ*] plantæ palustris simili, vestita. huius materia facillè relaxatur, atque compressa, facillè in pristinum redit statum: qua in re à spongiarum natura degre-

nerat. Ramorum diuisura ferè est qualis digitorum palmæ humanæ. Sunt & aliæ in rotunditatē collectæ, & ad Pini figuram quodammodo accedentes.

C. Bauh. pin. Spongia 6. siue ramosa.

DE ALCYONIO VETERVM ET
Neotericorum sententia.
CAP. LXX.

Alcyonii, inquit Dioscor. quinque esse genera conperitur est. Primum enim a Spissum, acerbi saporis, spongiosa facie: item terri odoris, ponderosum, & piscem olens, quod plurimum in litoribus inuenitur. Alterum oculotam pretygio aut spongia simile, leue & multicauum, odore ferè Alge. Tertium vermiculi forma & colore penè purpureum est. Quartum succidis velleribus nō dissimile, multis inanitatibus hians ac leue. Quintum figura Fungi, inodorum, & intus quidem asperum, quodammodo pumicosū, foris verò læue, acre: quod plurimum in Proponide, circa insulam vetrycum appellatam, gignitur patrio nomine Halos achenon, quasi maris spumam aut lanuginem, vocat. Duo quidem priora in sinegnata tæminarū assumuntur, contra lentiginēs, lichenas, lepras, vitiliginēs, nigritias & maculas in facie, reliquoque corpore. Tertium verò, iis qui difficili vrina vexantur, aut arenulas in vesica colligunt, idoneum est: itēque nephriticis, & ad hydropem lenisq; vitæ. Vsum autem & ex vino illitum, alopecias replet. Postremum ad albicandos dentes aptum est: assu-nitur & in alia sinegnata, psilochraque, cum sale mistum. Quod si quis aliquod ex hisce Alcyonii generibus cremare voluerit, addito sale in crudam ollam mittat, lutoque oblitio eius spiraculo, fornacis mandet: & cum figlinum percoctum assatumque fuerit, extrahat, & ad vsus recondat. Cæterum lauatur vti Cadmia.

Genera quinque Diosc.

Alcyonium, vt Plinius est autor l. 32. cap. 8. fit in mari, ex nidis vt aliqui existimant, alcyonium & Ceicum: alii ex foridibus spumarum crassescitibus: alii è limo vel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera Cicerum, spissum odoris asperi: Alterum molle, lenius odore ferè Alge. Tertium candidioris vermiculi. Quartum pumicosius, spongiæ putri simile, penè purpureū, quod optimum, hoc & Meseium vocatur. Quod autem candidius, hoc minus probabile est. Hæc Plinius: Quæ tamen, inquit Marthiolus, Quintum fungi figura, cuius meminere Dioscorides & Galenus, in his Dioscoridem secutus, silentio præteri.

Si Amatus Alcyonia nouit, cur non descripsit? Vocat Halcyonium Hisp. *Spuma della mar*, Gall. *Esume de mer*, Merde de *Carmin*, Ital. *Alcinoia*, Arab. *Zobd' Ubar*, Germ. *Uerschwam*. Cæsalpino verò vt Diosc. & Galeno quinque sunt Alcyonia.

ALCYONIUM SPONGIOSVM
offinarum.
CAP. LXXI.

Alcyonii huius frustū adseruamus quod & idē in officinis prostat. Duos pugnōs crassitudine amplitudineque facillè æquat: Substantia quæ superficie tenus veluti cortice obiectum est, albicat, aliās cinerea est, nonnunquam pulla, pro temporis, vt arbitror, ratione, crusto-

Descriptio.

stola, tota punctis canis notata, cauernis pluribus inæqualis. Interior facies Spongiæ similis est, sed firmitior, colore pullo, tota porosa. Nam acicula vel modico pressu facile penetrat. Ponderis, pumicis lapidis non adæquat: odor & sapor saluginosus. Est & nobis frustum ex quo Alga angulifolia protulit,

eique ceu terræ inhærescit. In nostra icone demonstrantur radices & capillamenta Algæ.

C. Bauh. pin. Alcyonium i. siue durum, aut i. Dioscoridis Imperati: exhibet frater apud Matthiolum figuram Tabernamontani sed non indicat an eius meminerit Matthiolum, vel sub quo numero tradat.

ALCYONIUM STUPPGVSM IMPERATI.

CAP. LXXII.

Stuppis in glomerem conuolutis substantia interiori quodammodo simile est, ad tactum molle. Inuolucro tenui Alcyonio duro aliquantulum simile, concauo, calycis formam imitante. Ex cuius concauo odor expræ piscosus. Et germina interdum protrudit, sicut de molli dictum.

ALCYONIUM TVBEROSVM.

CAP. LXXIII.

Tuberosum est hoc Alcyonium, pediculo latiusculo, firmo, superficie tenui punctato: substantia interior fibrosa, fibris directè è corticis cauitate porrectis, & circa media iunctis, & quasi in vnum conuolutis. Totum candidum est, & plurimum Algæ radicibus adhaerens, figurâ tuberosâ inæquali, magnitudine interdum quan-

tum vix ambo- bus brachiis amplecti liceat.

Fer. Impet. authori dicitur Alcyonium Synonæ tuberolum, forma Ficis, Alcyonium 5. Dioscoridis. C. Bauhin. pin. Alcyonium 7. siue forma fructus alicuius Ficis.

ALCYONIUM MOLLE IMPERATI.

CAP. LXXIV.

Huius materia Spongia similis est, ad tactum cedens: cortice obiectum est è quo alia germina exeunt Inuolucro specie, crassitudine calami ansetini, concaua: inter quæ textura quadam tessellata prætenui filo, raroque velamento obducta conspicitur.

Imper. Alcyonium molle, Alcyonium 4. Dioscoridis. Casp. Bauhin. pin. Alcyonium 4.

ARANTIVM MARINVM.

CAP. LXXV.

Arantium marinum Imperati, colore est viridi, figurâ Arantii instat rotunda: quod tamen motu quodam ad apertum denudè clauditur, quasi sensu quodam & virtute contractiue, quod animalium proprium videtur, sit præditum. Et hæc de Arantio marino Imperati, quod idem suspicamus cum Granato malo Aldroandi. Hæc tamen separat Casp. Bauhin. in pin. cap. de Vertica marina, collocans Arantia marina nono loco, Malum verò granatum Aldroandi, decimo.

Aranta
Ccccc 3.

VESICARIA MARINA DVPLEX,
non ramosa & ramosa.

CAP. LXXVI.

LObos adseruamus pugno maiores alicubi ad mediterranei maris ripam collectos, ex meris vtriculis vacuis Pisi magnitudine coaggestos, cum foraminulis singularibus inferiore parte vesicularum: qui mutua cohæsiōe veluti ramos efficiunt contortos, compressu spongiæ in modum renitentes, leuissimos, colore flauescēte, liuido, aut pallido.

Quidam è vulgo Spongiã marinã vocant: verum cum nihil ferè cū Syōgia commune habeat quã colorem & leuitatem, ex re nata vesicariam, hoc est ex vesiculis refertam, vocitate maluimus.

Spuma maris Cefalpini, est C. Bauhino in pin. Alcyoniũ is, siue Pila marina velut ex ampullis constans, ad spinæ similitudinem.

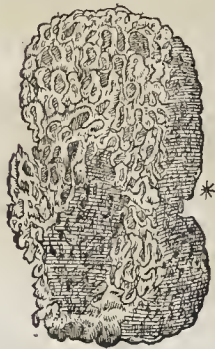

Alcyonium
Pila mari-
na.

Vesicaria ramosa prædictæ similis est, sed ramosior & plantæ figurã magis exprimens, quippe Corallinæ instar, variè diuaticati rami ex maris quoque folliculis foliaceis, coloris vel flauescētis, vel virentis, constant. Ramis verò muscus quidam coralloides, capillatus adheret, rotus candidus, renans & aspectu elegans. Hanc ad prioris differentiam Vesicariam ramosam vocare quis posset. Eam autem habuimus tum à D. Thoma Placero, tum à Jac. Micg.

VESICARIA MARINA NIGRA, FAVAGO
Aristotelis quorundam.

CAP. LXXVII.

HÆc duplex existit: Est enim Fauaginis Aristotelicæ species prima, quæ ex membranaeis cauernulis nigris constat, dispositis quidem more fauorum. Fauaginis Aristotelis secunda species, multis ex poris & cauernulis, faui in modum, coacervata est. Earum autem vnaquæque ali-

quid inflexum habet. Materia constant sub-tili.

Fauaginem Aristotelicam Imperatus facit Alcyonium secundũ Dioscoridis C. Bauhin. pin. Alcyonium secundũ, siue (vt sommar) Fauaginem Australi.

TROMBÆ.

CAP. LXXVIII.

C. Bauh. pin. Arundo Indica 7. siue fluitans. Trombæ siue arundinetæ fluctuantia in Bahi insula: in Hist. Or. Ind. part. 3. cap. 2. & 40. & part. 4. fig. 10. Arundines longæ, seu Algæ in salso fluctuantes part. 5. Ind. Or.

Diarium nauticum itineris Batauorum in Indiam Orientalem vocat Arundines vulgò Trombas dictas, & Arundines tubiformes.

ARBORES CONCHIFERÆ VEL ANA-
riferæ falsò dictæ, vt Telinæ, ac Balani.

CAP. LXXIX.

Conchas quas anatiferas vocant, varia magnitudine accepimus, adhærentes quædam lignis, quædam etiam arundini, in quibus apparent veluti pene, aut brôchiæ piscium. Habent sane vnciam latiores & longiores, colore & splendore Telinarũ.

Balani siue Glandes Columnæ.

Paludanus enim nobis misit. Illustrissimus etiam noscitur Princeps Fridericus Dux Wirtembergicus, & eius nobiles ex Anglia reduces nobis attulerunt: sibi persuadentes in Conchis illis aues generari. Attulit etiam Gener Chelrus pia memoriæ.

Hæctor Boetius in descriptione Scoriz restatur hos anferes quosdam clakis appellare, eoque præpe-

Variet
magnitudi-
dine.

perperam in arboribus in Insulis Hebridibus nasci credere. Mari enim illis interiecto magis eorum procreandi vim quam inesse, quam alicui alii rei credit.

Britannica concha Anatifera credita, subdit Lobel. facit specimen naturæ quippiam boni vel è sordibus meditantis, ut iam multa lubeat

credere, quæ alioqui rursus apud rerum Septentrionalium Historicos, quamquam paulo secus hi narrant, duntaxat in Scotia aut Orcadibus maris Caledonii Arctici, olim à Romana classe devictis, compertum. Nos verò non solum ex Scotia, sed etiam ad Tamesim amnem, quæ Londinū præterfluit, primùm conchas pediculo rugoso crassiore è è navis annose carina auulsas, habuimus. Deinde Medio-castri &c.

Has conchas contra Rondel, in Northmaniam & Britannia oriri asserit, nec aues generari ex his tradit, sed pro Balani specie exhibet atque describit: addens homines & mulieres alia fastidientes cibaria, hoc edulii genere delectari, atque elixatis in aqua, distruptisque, internam carnem ex aceto edere.

Hanc etiam communem vulgi receptam sententiã meritò refutat Columna, dicens has Conchas anatiferas putatas nihil aliud esse quam glandes marinas descriptas à Rondeletio. Dum Conchas hæc, ait, ex quibus anates oriri falso asseritur, minimè vidissem, atque apud Lobel. quique eum secuti sunt, conspicerem in maris rupibus arborem esse, quæ fructus hos Amygdalæ pares formâ, atque magnitudine, ederet: mentem sæpenumerò cogitatio huius rei perturbabat meam: neque credere poteram, et si aliquando animum ad credendum inclinabam, ratione hac motus, quia scripta hæc erant à doctissimo Medico, atque demum ab aliis recepta: at quidem iterum reiiciebatur à sensu hæc imaginatio fortiore argumento. quia arbor fructus edens depicta exhibebatur, atque ab eodem Medico, iidem fructus Concharum nomine donati erant, quas è navis annose carina auulsas se habere testatur: quæ quidem inter se contrariæ, atque impossibilia censentur, &c.

De his apud Lobelium, Columnam & alios ex ipsis fontibus plura petat lector, nos necessariis insistentes, hic submittimus.

FINIS LIBRI TRIGESSIMI NONI.

HISTORIAE

VNIVERSALIS

PLANTARVM

LIBER XL.

EXCREMENTA TERRÆ, VT FVNGI ET TVBERA.

Tandem vela contrahentes & receptui canentes, adeoque portum captantes, ipsi in reditu nihilominus memores, Fungus contempletur, & Boletus ac tubera ex ipsis etiam terra visceribus eruantur. Ad eod. summa, vel potius infima, natura herbaria per supra scriptos ordines ventum est, ubi tamen etiamnum sua sponte occurrunt inmensum potentia occultæ documentum, ut prorsus nec aliud ultra quæri debeat, nec par, aut simile possit inveniri, ipsa se vincente natura, dum absque semine Fungos, absque radice Boletos & Tubera, progenerat. Ideo excrementa a terra Sapientes appellare non dubitarunt. Et tamen hæc præcipua est ventris infamia. Omnia namque que usque ad hoc volumen tractavimus, hominum causâ genita videri possunt. At in præteritis, non contentam eorum voracitatē frugum, fructuum, herbarumque, multivariorumque, ni & Fungos, & Boletos, & Si illis, terra excrementa, sed gula novissima irruit amentis, sibi progenita sicut. Voramus hæc & magna latitæ quæritur, nullâ aliâ, quàm deliciarum, causâ, quas transcendisse quoque vitrum sit. Nam qui sciat sub his latitare venenum, hocque pro deliciis interdum sumptum, habeat quod vitæ cogit, reputetque secum, qualia sint horum præta, que vitæ fugere potius, quàm quærere debeat.

DE FVNGIS ET BOLETIS IN GENERE.

C A P. I.

Vngotum, inquit Theophrastus, pediculus æqualitatem quandam peculiarem sortitus est: radice carent: è radicibus & iuxta radices Robotum erumpunt. Apud mare rubrum cum aquæ plures incesserint, iuxta mare quodam in loco Sole tacti, in lapides commutantur.

Dioscoridi Fungorum differentia duplex est, aut enim in cibi usum veniunt, aut venenosi sunt. Tales autem multis de causis fiunt. Aut enim iuxta clausos rubiginosos, aut panniculos putridos, aut reptilium bestiarum latibula, aut arbores que privatum noxios ferunt fructus, nascuntur. Habent tales etiam crustam glutinosam, & posteaquam decepti sunt, repostiti facile putrescentes corrumpuntur. Qui verò tales non sunt, cocti ac conditi suaves sunt. Et tamen etiam hi largius sumpti lædunt, ut qui ægrè concoquantur, stragulant, & bilis sursum ac deorsum eruptionem inducunt. Ita ut Fungi partim genere, partim copia lædant. Idem lib. i. cap. de Populo scribit quoddam tradere Populi albæ & nigræ corticem in venia frusta concisum & in pulvinos stercora-

rios seminatum, in omni anni tempore potest edules producere. De Populi Fungis, vide postea cap. de Fungis pluribus simul albis ad arborum radices esulentis.

De Fungis Galenus sparsim hæc prodit. Fungus [inquit 8. simpl. frigida, humidæque admodum planta est. Quamobrem etiam proximè ad deleteriam, enecantemve facultatem accedit: & sanè inter eos sunt, qui interficiant, potissimum qui ex natura istam habent qualitatem putredinosam. Rursus aliment. 2. Inter Fungos Boleti, si bellè in aqua fuerint elixi, propè accedunt ad cibos inspidos. Non tamen sic solis ipsis vulgè utuntur, sed apparant variè & condiunt, ut alia omnia, que nullâ insigni qualitate sunt prædita: Alimentum autem ex ipsis est perniciosum, frigidum videlicet, præterque succi, si quis ipsis largius utatur. Omnium igitur Fungorum inimicum sunt noxii. Secundi autem post hos sunt Amanitæ. Reliquos verò tutius est omnino ne attingere quidem: multi enim ex ipso esu intereunt. Equidem novum quemdam, qui post Boletorum non satis elixorum (qui innocèntissimi putantur) usum largiorem, ægrè feruari potuit.

Inter ea que temerè manduntur, Boletos

D d d d

merito reposuerim (inquit Plin. lib. 22. cap. 22.) optimi quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno [Hoc euentu Nero Boletos appellat *Copilia d'v'v'*, Suct.] Fieberio Claudio principi per hanc occasionem à conjugè Agrippina dano, quofacto illa terris venenum alterum, sibi que ante omnes, Neronem suum dedit. Quorundam ex his facile noscuntur vena, diluto rubore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa striâ, pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam, si cique & niri similes veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Voluam enim terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volua, ceu in ouo lateum. Nec tunice minor gratia in cibo infantis Boleti. Rumpitur hæc primò nascente, mox in pediculo corpus absimitur, raroque vniquam geminis ex vno pede. Origo prima causaque è limo, & acescente succo madentis terræ, aut radicis ferè glandifere: initioque spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Illa pernicialia, prorsus improbanda. Si enim Caligaris clauus ferrive aliqua robigo, aut panni marcor affuerit nascenti, omnem illicò succum alienum saporemque in venenum concoquit: deprehendisse que non nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Dacunt ipsi alia vitio, nunc quidem si serpentis caverna iuxta fuerit, si patefcens primò adhalauerit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum. Itaque caueri conueniet, prius quàm se condant serpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores fruticesque, ab emerfu earum ad latebram vique ver-nantes: & vel Frazini tantum folia: nec postea nascentia, nec ante decidencia. Et Boletis quidem ortus occasusque omnis intra dies septem est.

Fungorum genera.

Fungorum autem lentior (natura) subdit cap. 23. & numerosa genera, sed origo non nisi ex pituita arborum. Tutillimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm Boleti. Mox candidi, velut apice Flaminis [Sic albogalerum & pileum Flaminis vocat, cuius effigies in multis vetustis spectatur, præcipuè Iulij Cæsaris] insignibus pediculis. Tertium genus suilli, venenis accommodatissimum. Familias nuper intremere, & tota conu- nia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigi- lum, & tribunos & centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi: Quidam discreuere arborum generibus, Fico, Ferula, & Gummi ferentibus: nos item Fago, aut Robore, aut Cupressu. Sed ista quis spondet in venalibus? Omnium colos liu- idus. His aberit veneni argumentum, quò similior fuerit arborum Fici. Aduersus hæc diximus re- media, dicemusque: interim sunt aliqua & in his. Glaucias stomacho vtilis putat Boletos. Siccan- tur pendentes Suilli, lunco transfixi, quales è Bi- thynia veniunt. Hi fluxionibus alui, quas rheu- matifinos vocant, medentur, exrescentibusque in sede carnis: minuunt enim eas, & tempore absumunt. Item lentigines & mulierum vitia in facie. Lauantur etiam vt plumbum, in oculorum medicamenta. Sordidis vlcibus, capitis eruptio- nibus, vt & canum moribus ex aqua illinuntur. Liber & coquendi dare aliquas communes in omni genere obseruationes, quando ipse suis ma- nibus delicia præparant hunc cibum solum, & cogitatione antè pascentur, succineis nouaculis, aut argenteo apparatu comitante. Noxii erunt Fungi, qui in coquendo duriores fiunt, innocen- tiores qui Nitro addito coquantur, si vtrique per-

Exspectatur suilla.

coquantur. Tutiores fiunt cum carne codi, aut cum pediculo pyri. Profunt & pyra confestim sumpta. Debellar eos aceti natura, contraria iis. Imbribus proueniunt omnia hæc. Et quidem Bo- letos, sullosque, gula nouissima irritamenta cir- ca radices gignit Quercus probatissimos (vt idem ait lib. 16. cap. 3.) Robur autem, & Cupressus, & Pinus, noxios.

Boleto perillè Claudium Imperatorem sequen- tibus demonstrat Iuuenalis, Satyra 5.

Vtibus ancipites Fungi ponuntur amicis:

Boletus à vino: sed qualem Claudius edit

Ante illam uxoris, post quem nil amplius edit.

Item Satyra 6.

— minus ergo nocens erit Agrippina

Boletus, siquidem vnus præcordia pressit

Ille senis, tremulumque caput descendere iussit in calum.

Martialis

Argentum atque aurum facile est, lananque, toganque

Mittere, Boletos mit tere difficile est.

Horat. satyr. 4 lib. 2. Sermon.

— Præsentibus optima Fungis

Natura est, alius male creditur.

Extat iocus Plauti, alludentis ad Fungum maxi- mum vbi seruis quidam vocatur pileatus Fungus:

Pol hic quidem fungino genere est, capite se tu- tum operit:

Idem in Bacchidibus Fungum reddit, hominem stupidum, stolidum, incontinenterum.

Aduone me fuisse Fungum, vt qui illi credebam?

Et aliquantò pòst.

Tanti est, quanti est Fungus putidus.

Fungi cortice, medullâ, neruo, vna à carent, pediculo admodum equali: quanquam qui ex iis Pe- zicæ à Græcis vocantur, nec pediculum, nec radi- cem habeant.

Fungos, inquit Hermolaus, Græci *Mycetas* vocant, nec distinguunt: quanquam Paulus etiam Boletos cognouit, *Boletas* appellando, quibus & principatum inter Fungos dedit, sicut secundum locum iis, qui *Amantia* nominantur. Sunt & *Egripta*, sed indultia, fermento in ipsis Populi nigrae truncis diluto, aqua protinus coalescentes. Fungos Græci Deorum cibo nasci dicunt, vt Tranquillus in Nerone meminit. Porphyrius non ci- bum, sed filios Deorum, Fungos & Tubera voca- bat, quia prouenire viderentur sine semine: Natâ fortè diueritate, quòd verbum *θεογενος*, & cum qui alit, & eum qui alitur, significat accentu mo- dō commeante. Porro Deorum & cibis & aliis in idè videri possunt, quoniam & eos, quorum pa- ter ignotus est, filios terre dicimus. Recentiores alia quoque nomina, vel genera dedè: *Quartos*, ab oui similitudine: *Spongules*, à spongia: *Digitales*, à digitis: *Porriginos*, à porriginè: *Pezicas*, quasi sel- files, & pediculis carentes. *Lacina* priuatim di- cuntur à Castanea, magnitudine spectabiles, vt singuli sufficiant. Innocentissimi sunt è Rubis & Carduis Vere, nati rotunditate clusili, quos inde *Prunulos*, & *Spinulos* appellant, & *Carduos*. Ori- tur & è saxo, id est, lapide lyncurio, siue lyncæo vulgari voce dicto, Fungus admirabili natura. Præciditur hic in esum & alius subnascitur anno roto: pediculi pars relicta duratur in silicem, at- que ita semper crescit lapis, restibili facunditate: nec credidi, antequàm domi natos ita manducare. Noui & hoc vita sibi comperit, inuicem; multa perdit: quanquam est vbi Plinius hoc innuat. Suur

Boleto per- ruit Clau- dius Imper-

Fungorum differentiæ Hermolaus

Deorum cibis

igniarum

& igniarum quidam Fungi, & quibus strigilium vice tonstrina vitur.

Tarentinus potè auctor est, vt pethibet Ruellius, si caudice Populi nigre iuxta terram conciso, fetmentum aqua resolutum infundatur illi: cò proflite Ægiritas Calamus: addens, si montanum aruum multis fungis, stipulis, & fruticibus scatenis, cùm cælum imbes parturit. incendatur, permultos sponte naturæ prorumpere Fungos. Si tamen aruo iam ignem experto fortè fortunà non subsecutur, quamvis impendet aqua, linteo raro stillatim imbris imitatione conspergendam. Iis itaque incensis locis nasci Fungos quidem, sed aliquantò deteriores: siquidem meliores in hoc genere sint, qui imbre aluntur. Gallos, Fungos *Campiones*, quòd in campis tepido imbre proueniant nominare: præferre autem in montibus inter Iuniperos, & in locis apricis enatos. Qui rigidis produunt longo pediculo, callo corporis in rubinem macronato, *Merulius* à metæ figura, quasi *Metulus* nominant. Aliqui à neco fulorum glomere, *Fufus* malunt appellare. Si moroso diuitum palato magis placent. Alij lætiore natura breui nituntur petulo, clusili rotunditate insignes, dilute intus rubore, exterius caudici, qui cibo non improbanur, *Campetresque* nominantur. Alij in memoribus & ex radice n pituita, cahyce patulo, nigris intus aut lumentibus membranulis horrentes, qui vt noxi] cibis abdicantur. Alij terræ coherere nullo susti pede, in globum circinati, nec vlla sui parte pientes dehiscunt, qui cùm rumpuntur, aram suligiem eructant, toto callo in fumam abeunte: hos *Creptus lupi* vulgus gallicum appellat: ij nullo pacto mandantur. Alij velut succrementa quædam magne molis in caudicibus arborum, aut ramis tam pertinaciter hærent, vt vix aelli possint: hos *Arboreus* appellant. Sunt & igniarum quidam Fungi, quibus duris latari conduntur ignem: ijs strigilium aut delictilium Spongiarum vice tonstrina vtuntur. Fungus, vt quidam volunt, à funere deflectitur, quòd suo veneno ad funus vescentes deducat. Græci *Mycetas* ab ensis capulo, vel fummo vertice vaginam occultende appellantur, à quo periticide *Mycenæ* nomen deduxerunt, vel ab insigni nympha cuius *Homerus* meminit.

Alcmena, Tero, & fertis redimita Mycena.
Cordo in Diosc. Fungorum multiplex est differentia: Quidam enim, inquit, edendo sunt, quidam verò intra corpus sumpti strangulant. Germani omnes generali vocabulo *Schwemme* vocant. Qui autem edendo sunt, suis distinguuntur generibus. Sunt, enim quidam Piperis sapore, & lacteo liquore manant, hos Germani *Pfifferling* vocant. Sunt & Boleti, quos *Bölz* eadem gens appellat, venenati Fungi. Multa habent genera, sed omnia *Doggenfrül* id est, Bufonum cathedræ, sine *Sella*, Saxonibus dicuntur. Sub *Betulis* arboribus in candido & rufo colore varij nascuntur Fungi, quos *fligen Schwem* id est, *Muscarios* Fungos vocant, quoniam muscas lactè intriti occidunt. Pharmacopolæ in suis officinis Fungos habent, quos ceruinos nominant. Ferunt eos in syluis ex femine ceruorum enasci, & propterea Venerem stimulare: sed falsum hoc est. Inueniuntur siquidem hi ceruini Fungi in præruptissimis montium syluis, quò ne damæ aut *Rupicapre* quidem peruenire possunt, nedum cerui. Nec verisimile est eos venerem stimulare, cùm frigidum, pituitosum, crudum & mali-

gnum succum in humano corpore gignant. Quæ enim venerem accendere debent, contrarias facultates & qualitates habere necessè est.

Multa & varia Fungorum genera commemorat *Tagus*: quæ nos scorsim recensemus suo loco: Caterùm neque plantæ, neque flores, neque semina sunt, inquit, sed nihil aliud quàm terre, arborum, lignocum n putridorum, aliarumque prætrilaginum superflux humiditates, id quod inde colligi potest, quòd omnes, maxime ij, qui edendo sunt, & tonitribus & pluuioso cæli itatu frequentius nasci solent, quemadmodum *Aquinas* pœta confirmat.

Et facient lentas optat a tonitrua canas;

Fungos Arabes teste *Rhaze*, *Gofia*, *Felich*, & *Nomiâ Cantar* nominant, atque *Haray*. Græci *μυχίτας*: Hebr. *Paapim*: Germ. *Schwem*: omnes scilicet vno vocabulo comprehendentes, siue edendo sint, siue perniciales. Innocentissimos autem *Boletos*, quorum omnes ferè docti meminere, Germani *Vilordellen* / *heiderling* / *Nheling* / *Brötling* / & *Pfifferling* nominant, Latini *Tuberis*, *amanitas*, & *B letus*. Illa deoum Fungorum genera, quæ super sumum, in tectis stramineis donorum, in putridis lignis, & ad arbores, *Quercum* sc. *Fagum*, *Nucem*, *Betulam*, *Sambacum*, pomiferatque denique, nec non in faxis & antiquis muris præstulant, recensere neminem, vel peritissimum rei herbariæ, posse arbitror.

Tamethi duo tantum in Fungorum genera videantur recensere *Dioscorides*, ad Fungos duntaxat noxios & perniciales respiciens: tamen, vt ait *Matthiolus*, omnibus palam est plura ac diuersa eorum, quæ in cibis experuntur, discrimina notari. Et horum quidem inter omnes Italiae regiones feracissima est *Hetruria*, vbi illi Fungi cæteros antecellunt qui vulgò dicuntur *Pinguis*. Secundum verò locum apud *Hetrulos* tenent ij qui vulgò *P. rami* hoc est, nulli nuncupantur. Præter hæc multa alia Fungorum genera inueniuntur, vt ij qui vulgò *Prarauti*, *V. rami*, *O'celle*, *Cardarelle*, *Maniæ*, *Ordinali*, *Parigole*, *Vesicæ di Lupo* appellantur. *Machris* qui Græcis, Fungus Latinis dicitur: Arab. *Hazar* seu *F. alber*: It. *Fungus*: German. *Pfifferling* & *Reyoten*: Hispan. *Hongus*, *Cogmelus*, & *Cyberquas*: Gallicè, *Champignon*, & *Paryr. n.* Et hæc *Matthiolus* obsecutè de Fungis scripsit: Nec clarius *Castor Durantes*.

Ex Fungorum pluribus speciebus, *Boletis* in prætis plerumque principio Aprilis nascentibus, *Amarus* primas tribuit: & tamen tam hos, quàm *Ananiras*, teliquosve, tanquam noxios, ac prauifsimi & frigidi nutrimenti fugiendos ac rejiciendos consulit, vt à quorum elu vel rufficos etiam & agrestes homines mori viderit. Quinam autem sint eius Fungi prætenses Aprilis prouenientes, non docet.

FVNGI VERNI, MOV CERON dicti, odori & esculenti.

C A P. II.

FVngi genus illud, quod, quia sub *Mulco* communiter proueniat, ac sub eo latet, *Monceron* nostrates dicant, magno in pretio est, mensisque lautioribus expetitur. Fungi primulum erumpentes, *pediculis* breuibus fibras

deorsum agentibus *capicula* sustinent Pico magno aequalia: duodecuplo maiorem molem [nisi auerentur] assecuturi. Sed pediculus ipse teres & in imo crispus vel rugosus ex terra non multum emergit. Ceterum clusiles sunt, rotundique in summo, subtus vero qua instar renorij reflexi, rimosus a centro ad circumferentiam striis donati: ubi penitus excreuerunt, campestrium Fungorum instar expanduntur. Totam verò substantiam intus foris- que candidi, gustus gratissimus, odorisque grati.

Fungus Vir-
tus Peziza
Pennis.

Locus &
Tempus

vfus

flori *Prignoli*, quos Porta villæ lib. 10. cap. 70. vulgò *Virnos* dici refert: Dalechampius verò apud Plinium lib. 19. cap. 3. *Pezitas* Plinii & Athenæi appellat.

Primo Vere sub Martii finem & Aprilis initium prorumpunt locis apricis, nemoribusque inter spinas: Montbelgardi potissimum & per comitatum Burgundicum finitimaque oras, nullo non ferè obseruauimus Vere, vnde & in Ducatum Wirtembergicum interdum inuehantur: latitant sub Musco, ita vt non à quolibet reperiantur, vnde dicti *Mouceron*. Rustici, & alii qui norūt loca ubi crescunt, non facile cuiquam demonstrant, propter emolumentum, quod inde hauriunt, non paruum. Fungi hi omnium oprimi, qui vulgò *Virni* dicuntur, inquit Clusius, quòd verno tempore nascantur, primis Aprilis imbribus erumpant, in siluis sub arborum vmbribus, & ubi nascuntur, quorannis repullulant. Aliquando, cæcis arboribus, è loco euanescent: Solum in quo crescunt, cinerei est coloris.

Vino alicubi imponuntur, vt gratum concilient odorem ac saporem, & ex eo eduntur.

FVNGI D. GEORGII, COLORIS EXALBIDI cum pauca flauitate, esculenti, pratenses.

C A P. III.

Descrip.

Parua Fungi species est, duarum vnciarum amplitudinem vix æquans, orbiculari ferè formâ, superne quidem aliquantulum extruberante, & quodammodo puluinatâ: intus verò concamerata, & quibusdam veluti venis distincta, pediculo crasso breuique, coloris exalbidi, cui flauui quippiam admistum sit.

Synon.

Clusio est Fungorum esculentorum tertium genus, quod Vngari Szent Gyewergi ganibaia / Germani Sant Georg Schwammen appellant,

FVNGVS CAMPESTRIS, ALBVS SVPERNE, inferne rubens.

C A P. IV.

Hi sunt illi Fungi Ruellio latiore natura breui petiolo nitentes, clusili rotunditate insignes, diluto intus rubore, exterius candidi, qui cibo, non

quia citra dicitur em D. Georgio sacrum inuenitur. Fortè Fungus optimus Horatio.

Fungus 4. si. Locus: ue orbicularis exalbidus pratensis, C. Bauh. pin.

Est verò hic *Preparatus* fungus, qui in sicciorebus atque pascuis pratis crescit, aliorum Fungorum modo preparandus, qui repurgati vt plurimum elixari solent, & in frusta cõcidi, quæ inter binas lances reposita, inperfo oleo Oliuatum vel butyro, & Piperi addito, super prunas coquantur: aut cum larido inieitur iusculum ex lactis cremore paratum.

Fungi quos Descrip: à natalitio solo campestri Montbelgardii *Champignons* denominant, primo pullulatu globosi, postmodum paulatim explicati, membranulas infra ostentant rubentes, superius inoffenso læuore æquabiles & albi: saporis & odoris sunt boni, primulum ex terra erumpentes.

non improbanur & Campeſtres cognominantur.

Trago dicuntur Fungi vulgares, Boleti Amanita, germ. *hæderling* & *Oruſchling* (ita quoque Lonic. vocat.) & Geſn. coll. *ſtrip.* quod in campis & aridiſſimis locis & iumentorum paſcuſis proueniant: & hinc gallice *Campiniones* vocat, pileolis rotundis & latis ſimiles, inferius prope terram puniceos, ſuperiori verò parte membranulis huius coloris reſtos.

Matth. Fungorum ſecundum genus facit, coſque *hetralcos* vulgè *porcinos*, h. e. ſuillos, vocare ſcribit in Dioſc. in hiſt. germ. pro ſexto genere depingit. An verò apud Dioſc. per porcinos intelligat campeſtres, dubito: quæ de iis ſcripſit relegam ad caput Fungi noſtri poroſi.

Lob. hiſt. belg. tom. 2. p. 305. & 1c. Plant. p. 271. Fungi vulgatiſſimi eſculenti, corne proſus alba, inferiùs lubruberbe, dum recentes ſunt: vetuſtate vitium contrahunt, & noxii ſiunt, grauem odorem contrahentes & ſaſcum colorem.

C. Bauh. pin. Fungus 13. ſiue pileolo lato & rotundo liuido: Matth. Lac. Lon. Dôd. Caſt. & n. Lugd. p. 157.

Abundanter inuenimus in Than, Beffordia, & Mompelgardi Auguſto & Septembri, in pratorum collibus & planicie, boni ſaporis & odoris recenter è terra prodeuntes. In fine Iunii palma manus maiores alicubi obſeruauimus. An verò naſcantur etiam Vere, vt vult Lobelius, in ſabuloſis & recens ſtercoratis agris, ac ſubinde quoque in ſemetis, in quibus tamen inſalubres orri tradit, nondum obſeruauimus. Vulgares Fungi, qui vulgè coqui ſolent, in campis, graminis agris, aridiſſimis pratis, potiſſimumque iumentorum paſcuſis naſcuntur. Iunio menſe primum cernuntur, inquit Tragus, maximè ſi pluiioſa & humida tum tempeſtas fuerit. Nam neque hæc, neque alia Fungorum genera, niſi pluiioſi cæli conſtitutione, procreantur, quæ etiam cauſa eſt, vt vno anno tardiùs, altero citiùs orientur, & ab eodem tempore ad Auguſtum vſque menſem cernantur.

Boletis membranulas liuidi coloris, antequam in cibos veniant, detrahare oportet, ac tum demum, ipſos aqua bullire, butyroque & aromatibus condire conuenit. Sunt tamen qui hos Fungos membranâ auulſâ ſuper carbonibus ignitos aſſare, ſolùmque ſale aſpergere, cibilque vſurpare ſoleant, prout cuique videtur.

FVNGVS CANDIDVS REGIVS
odoratiſſimus.

C A P. V.

Deſcript. **P**orta villa lib. 10. c. 70. author eſt hunc Fungum antiquis indiſtum eſſe candidum, odoratiſſimum, orbem vix vtraque manu diductis pollice & indice cingentem, tam eſui ſuauem, vt crudus edatur, præberi agris innoxie: incolas *Richione* vocare, quaſi magnum Fungorum regem dicas: Autumnalem eſſe. C. Bauh. pin. Fungus 18. ſiue candidus odoratiſſimus orbe magno.

FVNGVS PIPERATVS ALBVS,
lacteſo ſucco turgens.

C A P. VI.

Deſcriptio **E**xulant à menſis (non tamen omnibus, nec vbi que) Piperati dicti Fungi, magni illi qui Tom. III.

dem lati, Campeſtres mole ſuperant, pro magnitudine tamen minùs denſi, non ſuprà tantùm albi, ſed & ſubtus candidiſſimi tenuiſſimique membranæ contexti, cum eæ Campeſtribus rubeant. Lactè turgent feruido: tandem inueteraſcentes, ſurſum flexis oris & pileolo tabeſcente ſuperiùs caui redditi, metam inuertiſam aut in fundibulum referunt.

Cordo in Dioſc. Fungi Pipetis ſaporis & lacteo liquore manantes. Trago Fungi tertium genus cibis expetitur, coloris proſus candidi, rotundum. In hoc genere ait inueniri, qui diſco latiores ſint, omnes tamen, quum frangantur, lacteum & feruentiſſimi ſaporis [nam omni Piperæ linguam magis vellicare] ſuccum fundere. Orbiculatos à magnitudine vocari: à Germanis *Pfiſſerling*, ſed rectiùs *Pfefferling*.

Cornar. ſecundum genus Fungorum Plinii: Fungi candidi. Lonic. qui non meminit ſucci lactei, Fungorum tertium genus: Boleti orbiculares. Matthiol. Fungorum quintum genus. *MIRABILIS* Lonicerum, non meminiſſe ſucci lactei, licet Tragus tradiderit habere lacteum ſuccum feruentem.

Euch. Rôſlin. Boleti orbiculati, omninò albi, lac fundentes. Porta, Fungus antiquis indiſtus, Piperitis vocatus: quia velcendo linguam vellicat, ac ſi Piper voraremus, ac fauces incendit: naſcitur Autumno: coloris albi, vulgè que *Pipirella* dicitur.

C. B. pin. Fungus 10. ſiue pileolo lato orbiculati candicante: Fungi orbiculati, vel Fungorù tertium genus, Tragi: Fungi boleti, Cordi in Dioſcor. & Lonic. Fungi nemorum, Lob. Belg. Fungi eſculenti octauum genus, Cluſii. *Eld.* Fungus 27. ſiue albus acris. Quo pacto, quæue ratione C. Bauhin. Fungorum tertium genus Tragi, ad Fungi eſculenti octauum genus Cluſii referat haud dum conſtat. Cluſius ſuum Fungum ſtatuit amarum: Tragus piperei ſaporis. Iam quantum inter ſaporem amarum & acrem ſenſeruentem intercedat, vel Fungus iudicat, qui ab horatio homo inconsideratus myſticè dicitur.

In altiſſimis & tenebroſis ſiliis, Septembri & Auguſto menſibus naſcitur.

Qui ſilvæ vulgè *Odentwald* cognominatam incolunt pauperes, ſale aſperſos carbonibus ignitis cibo aſſare ſolent. Caterùm, quum lacteum huius ſuccum (à quo *Bollentes* eum *Mildſing* vocant) aliquando digitis attingiſſem, & ex impropiſo palpebras digitis abſteriſſem, quamprimùm magnas punſiones & pruritus expertus ſum, talem quidem, qualem à *Tithymalorum* ſucco euenire contingit.

FVNGVS ALBVS, DICTVS MOMPEL-
gardenſibus & vicinis *Biſſette*.

C A P. VII.

Auguſti fine anno 1609. obſeruauimus hos Fungos, Campeſtribus ſimiles, ſed infra, ſupraque totos albos, quos *Montbelgardentes* & vicini *Biſſettes* vocant. hos olim eodem eſſe putabam cum *Colombettes*; verùm diſtinguebam à Campeſtribus, quod tardiùs prouenirent, & pede longiores eſſent. In ſiliis *Queruum*: ſed tardiùs, occurrunt. Præcedunt *Colombettes*, & minores ſunt.

D d d d. 3

Synonyma

C. B. 101

Locus & Tempus

Deſcriptio

FVNGVS MAGNVS TOTVS ALBVS
sine succo lacteo, edulis, Columbettes
Montbelg. CAP. VII.

Descript.

EX odulium quoque Fungorū censu sunt hi, magnitudine excellentes, toti albi, tam subtus quàm supra, omnisque succi lactei expertes, quo turgent Piperati, illis similes. Per ambitum aliàs cristati, aliquando reflexi & inæquales sunt, interdum non. Distinguantur autem Columbettes à

Bifferis pede elatiore, & quoddam latiores sint, tardiusque præueniant.

Locus

Inueni inter Champigni & Passuant Ludrensis Abbatis. In silua itonè regione vrbis Montbelgardensis dicta *le Chesnais*.

FVNGI ALBI VENENATI VISCIDI
CAP. VIII.

Descriptio

Interest sanè horum formam & naturam vel apprimè nouisse. Edulibus albis aliquo modo similes sunt, pediculo digiti crasso, tres quatuorue plus minus alto, qui clypeum sustinet orbicularem, palmatam, pressum, subtus candidissimo membranarum tenuissimarum

sqwarto stipatum. Superna facies subcinericea, ad albidum nonnihil vergens, viscido tactu, fungosis verrucis eminentibus confersa, quæ tamen sine membranæ noxa auulsu faciles, quas merè accidentatis esse putamus, ut quæ non in omnibus appareant. Sapore sunt minime ingrato, sed subdulci, succo aqueo. Vnde deceptus quidam optimus ciuis Mompelgarbensis, vegetæ ætatis vir & corpore robusto, qui hos ipsos [ad quorum imitationem Eicon hæc nostra facta] coctos, & ad palatum eius præparatos nimis imprudenter vorauit. Mox enim nauiseabundo stomacho vomitus infestabat, hinc vertiginem sentiens, prostratus tandem viribus, membrisque refrigeratis, soporosus iacuit, non

Icon.

sine mortis periculo. Nam & loquelâ priuatus, pulsu deprehensus fuit perexiguo cum suffocationis metu. Qui tamen paullo post vomitu præuocato prius, alexipharmacis, Theriaca potissimum, enematibus item restitutus fuit, postquam non paucas horas dubius & velut oppressus, inter vitam & mortem quasi succubuerat.

FVNGVS NEMORVM AMPLVS, INTERDUM ALBUS, NONNUMQUAM MACULIS NIGRIS DISTINCTUS.

CAP. IX.

FVngum hunc nemorum amplum pingit Lobel. in Icon. Plant. tom. 2. p. 272. de que hæc scribit in hist. belg. In siluis & nemorosis locis reperitur Fungi genus planum quod interdum in tantam amplitudinem excreuit, ut lancem implere queat. Id aliquando prorsus album, nonnumquam superne maculis nigris & rufis distinctum, inferne album & nigris striis exaratum, pediculi inferiori parte nigra.

Descript.

Varietas

XX

C. Bauh. pin. C. Bauh. miscet hunc cū Fungorum esculentorum genere octauo Clusii, quod ipsi est Fungus decimus. Vide caput nostrum, Fungi tres siluarum, &c.

FVNGI LONGISSIMO PEDICVLO, CANDIDANTES, SED MACULATI, ESCULENTI.

CAP. X.

XX

Nillum inter Fungorum, qui innocui æstimantur, genera esse putat Clusius qui hoc longiore præditus sit pediculo. Aitenim in octo aut nouem uncias longitudinem esse potestum, digiti minimi crassitudine, rectum, vericollum, & marmoreum, striis quibusdam & maculis paruis & magnis ex albo, rufo, & fusco coloribus commixtis distinctum, marmoris varii instar. Ipsum

Descript.

mixtis distinctum, marmoris varii instar. Ipsum

verò Fungi corpus pilei seu galeri formam quodammodo referre, valde laxis oris, deinde len-
sim in turbinatam metam desinens, altitudine
trium vnciarum, aut ampliore, orarum diametro
uncias ferè octo occupante, candidantis su-
perne coloris, multis tamen maculis magnis
& exiguis ex fulco rufescentibus infecti, supre-
mo fastigio prorsus fulco: inferna pars cauâ ad-
modum & camerata, candicans quidem, sed plu-
rimis striis fuscis oblique, & veluti in cincinnos
compositis, distincta: duabus autem ferè vnciis
infra supremum pediculi fastigium, corolla digi-
talis circiter latitudinis ipsum amplectitur, vnde
corporis ipsius Fungi oræ ab aptæ videntur,
dum in laxitatem sele diffundit. Fungorum es-
culentorum generis huius decimi octavi vnicam
speciem obseruabat auctor, quæ in arvis plerum-
que prouenit. Tribus verò ductis anni tempo-
ribus interdum nasci intelligebat. An autem ille
sit Fungus, quem Porta à Neapolitanis *Consci-
cielle* uocari scribit, dubitat.

Synon. C. Bauh. pin. Fungus 24. siue Fungus pileolo lato, longissimo pediculo variegato: Fungi esculenti 18. genus Clusii. An Fungus pratensis, quem quidam *Scarogias* vocant, Cæsal.?

FNNGI QVATVOR : 1. CANDICANTES:
2. etiam albicantes : 3. in albedine ma-
gis fusci : 4. rufescentes, sil-
uarum esculenti.

C. A. P. XI.

HOs sub Fungorum esculentorum nono ge-
nere describit Clusius: Eiusdemque generis
se quatuor differentias obseruasse scribit: omnes
vno nomine cum apud Vngaros, tum apud Ger-
manos dictas, illis quidem *Serendy*, his verò
Kremling.

Prior species, inquit, secundo generi valde ab-
similis non est: nam circinata in plano ferè est
rotunditatis, vnciam aut binas vncias magna,
supinâ parte puluinata & candicans, infernè au-
tem magis est fusca, & euidentiore striis do-
nata, quam secundum genus.

Ad quinti generis primam speciem (ad Fun-
gos ferè sine pediculo,) plurimum accedit altera
species: etenim angulosa est, sed amplior,
vt quam vncias quatuor aut plures æquare exis-
titem, superne etiam albicans, non, vt illa, fusca:
infernè verò non leuis & glabra, instar il-
lius: aut alba, sed crassis striis ab umbilico siue
pediculo, in oras ductis, insignita.

Tertia magnam affinitatem habet cum octa-
ui generis [cum Fungis tribus siluarum] altera
specie: quis ferè orbiculata est, & æqualis penè
magnitudinis: superne tamen in albedine ma-
gis fusca est: infernè illi non dissimilis, nisi quod
eius striæ crassiores sunt, & pediculus illam sus-
tinentis crassior, breuior atque magis nigricans.

Sola magnitudine ab octaui generis tertia spe-
cie differt huius quarta species. Illa enim am-
plior est, hæc minor, vtraque autem circinatæ fe-
rè in plano rotunditatis: illa superne rufescentis,
hæc multò magis rufescentis, eamque aded ob
causam Vngaris *Vörös Serendy*: Germ. *Rote
Fremling* dicta: gracili ore illa pediculo nixa,
hæc crassiore & magis albo, vt etiam inferna hu-
ius pars candidior est illâ, & minùs euidentibus
striis exarata.

Synon. C. Bauh. pin. Fungus 12. siue Fungi pileolo lato

& rotundo: Fungi esculenti nonum genus Clusii.

Nascuntur quatuor hæ species in cædis vt Locus & plurimum siluis, sub extremum Maium, aut Iunii Tempus, initium.

FNNGI QVINQVE SILVARVM ASPERI
esculenti. I. ex albo virefcens. II. ex
cæruleo virefcens. III. purpureus.
IV. faucfcens, inferna parte
alba. V. ex albo fuscus.

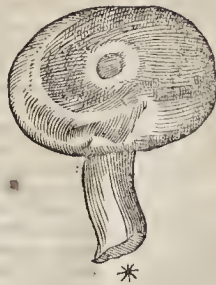
C. A. P. XII.

Sunt hi Fungorum esculentorum Clusii deci-
mum tertium genus. Fungorum autem escu-
lentorum Clusii decimi-terti generis varias affi-
gnat is species, quæ apud Vngaros & Germanos
varia obtinent cognomina: generali autem ap-
pellatione Vngaris *Galambicza*, Germanis
Teubelinge dicuntur.

Nascuntur omnes promiscuè in siluis, & Iunio Locus & Iulioque mensibus inueniuntur. Tempus.

Iulioque mensibus inueniuntur. Germanorum porò distinctionem sequens auctor, quinque huius generis species facit.

Prima, omnium amplissima est, vt cuius plana superficies quincunciale diametrum habeat, orbicularis vt plurimum est eius figura, digitalis longitudinis pediculo, vnciam crasso, subnixâ: superna parte protuberante, colore ex albo virefcente prædita: infernâ candidante & striata. Istam Germani *fray teubelinge* / h. e. *Dominarum* cognominant. Alterius paulò minor est amplitudo, vt cuius diameter quaternas vncias non excedat, orbicularis etiam & planæ est figuræ, superne tumescētis, sed in medio & quasi

centro non nihil cōpressâ, vt umbilicū mentiatur, coloris ex cæruleo, viridi & fusco commixti, infernè ex albo subfusci, pediculo fulva pollicaris crassitudinis; sed breuiore quàm prima. Huic Vngari *Keck galambicza*, Germani *blaw teubez*

lingæ, quod eiusdem est significationis, cognomen dederunt.

Tertia

Aqualis ferè cum superiore est tertia amplitudinis (interdum tamen vix binas vncias superat eius diameter) sed paululùm angulosa, coloris supernè elegantis, vt qui ex purpureo & saturato rubro commixtus videatur, emicantibus aliquando, sed rarè albis maculis, quas contahi arbitratu auctor, flore illo ex contactu deterfo: infetna pars candidat, & fulcis striis exarata est. oris in ambitu parum & dilutè purpurascens, extremis nempe supernæ partis oris aliquantulùm inflexis. Vngaris *Veretvs Galambicza*: Germanis *Kott teub-linge*, quod idem est, dicitur.

Quarta

Quarta species minor est tertia, nec eius superficièi [quæ orbicularis est figuræ] diametrum binas vncias excedere putat Clusius. Vncialis longitudinis pediculo sustinetur, graciliore quàm superior: superna pars quodammodò puluinata, in medio nonnihil compressa, & vmbilici formam exprimens, colore haufcente, veluti fuligine infecto. inferna pars alba, fulcis striis à pediculo ad circumferentiam distincta. Germ. *Schwarz teubelinge* / i. e. nigrum, cognominatur.

Quinta

Quintæ species cognomen dederunt Vngari *Varas galambicza* / Germani *Kaich teubelinge* quæ si dicas asperum. Aqualis autem est cum quarta magnitudinis, circinata in plano quodammodò rotunditatis, supernè etiam intumescens & puluinata, asperiorque reliquis speciebus, coloris supernè ex albo fulci: infernâ verò parte, candidante quidem, sed quæ fulcæ striæ in oras excurrentes veluti insciunt.

Icni.

Figuræ, quas proponimus, sunt secundæ species, Priot quidem pronam partem: altera verò supinam demonstrat.

C. Bauh. pin. Fungus 8. siue vmbilicum referens variegatus.

FVNGI SILVARVM ESCVLENTI TRES, vnus eandicans: albus alter cum haufcentibus maculis: & tertius ex fulco rubens.

CAPVT XIII.

Champignon & Potiron vocant: tamen in vniuer-

sium omninò panè Fungorum genera iis nominibus donent.

Prima ergo species, binas ferè vncias lata est, planæ, sed orbiculatæ figuræ, supernè tamen quodammodò puluinata, & candidans: in fernè veluti cametata & conuexa, striis quibusdam à crasso pediculo in oras ductis distincta.

Alterâ, huic proflus similis, sed amplioris magnitudinis, vt quæ quaternas aut plures vncias æquet, eiusdem cum prima figuræ, sed crassiore pediculo subnixa supernè alba cute, cui insperzæ aliquot maculæ fulcæ & haufcentes: infernè haufcens aliquantulùm, & magis conspicuis striis à pediculo in extremas oras productis, exarata.

Tertiam speciem Vngari *Voros Keferev gomba*: Germani eadem de causa *Kote Psiffers ling* nominant, quia magis rubet præcedentibus: sed & Vngaris *Bix alya* dicitur, quod sub Fagis interdum crescat. Amplior est hæc secundâ specie, & magis circinata rotunditatis, longiore gracilioreque subnixa pediculo, & colore supernâ & infernâ parte ex fulco subrubente, non minis evidentibus, & conspicuis striis, à pediculo in orbem diffusis, inferiùs distincta, quàm secunda species.

Omnes autem species, vt plurimùm, in cæuis siluis nascuntur, circiter Penrecosten, h. e. sub extremum Maium aut Iunii initium.

Priores duæ species, palato gratæ esse feruntur, atque iis plerumque vescuntur eodem modo paratis quo Fungus croceus magnus. Tertiam edunt etiam nonnulli, sed pauci.

C. Bauh. pin. Fungus 10. siue pileolo toto orbiculari candidante: Fungi esculentis 8. genus Clusii. *Confundit* C. Bauhinus hunc Fungum cum Fungorum tertio genere *Tragi* [qui nobis est Fungus piperatus, lacteo succo turgens,] & Fungo nemorum *Lobelii*, quem amplum cognominamus.

FVNGVS PÆNE CANDIDVS

prona parte erinaceus.

C A P. XIV.

Raro naturæ miraculo parte ptona pro membranis innumetis veluti aculeis muricatus, erinaceum in memoriam teuocat, vnde ex argumto nomen imposuimus: maiusculus est Fungus, etiam palino maior, albus, minis tanen quàm piperatus, & ferè exsuccus. In siluis prope Montbelgardum mense Septembri à nobis obseruatus. An salubris vel venenatus ignoramus.

FVNGI IN METAM FASTIGIATI,

esculentis, coloris albicantis fulco tincti.

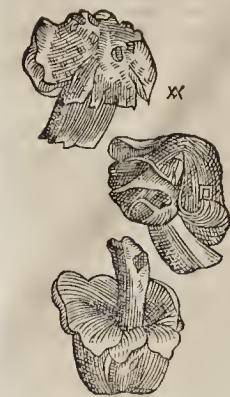
C A P. XV.

Sunt hi Fungorum esculentorum quartum genus Clusii, de quo ait, Fungorum esculentorum quarti generis, Vngaris *Syilva* alya dicti, quia sub Preni arboribus nascitur, germanicum nomen nullum noui. Eius autem plures sunt species. Nam aut paræ sunt aut mediocres, aut maiores. Prima vncialis duntaxat est magnitudinis aut paulò amplior, crasso subnixa pediculo, infernâ parte conuexa, & quasi fornicata, fulcis vel striis quibusdam apparentibus notata: superna autem in mucronem quodammodò vel metam fastigiatam, coloris albicantis fulco

dammodò vel metam fastigiata, coloris albicantis fulco tincti.

Media species paulò planior est, quasi in orbem circumnata, duarum vnciarum, aut maioris amplitudinis, infetna parte similiter fornicatà, & striis quibusdam veluti exarata: color item qui in superiore.

Tertia, quæ maior, formam quidem primæ

similem habet: etenim supernà parte in uniceo-nem fastigiata est, infernà eava & fornicata: sed eius magnitudo plerumque est trium vnciarum, crassi neque pediculo nititur: color huius magis fuscus est, & notis quibusdam interdum distinctus: deinde superna pars, vt plurimum lacera & scissi apparet.

C. Bauh. pin. Fungus 3, siue in metam fastigiata, albus fulco tinctus.

FVNGI TVBEROSI ESCVLENTI, albi fulco permixti, vel maculis distincti.

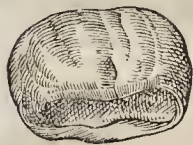
CAP. XVI.

ETiam hi sũt Ex Clusii Fungorum esculentorum generibus, & septimum constituunt: Fungorum autem esculentorum septimi generis forma duplex illi visa est. Quòd vel planos conspiciebat supernà parte nonnihil tumentes, interdum etiam in ambitu laceros, coloris aut albi fulco permixti, vel maculis

quibusdam distincti: infernà nonnihil conuexà, & veluti striis siue sulcis, à pediculo crassiore in oras vsque ductis, exarata, sulci coloris. Aut orbiculari panè figurà, supernè, immò totà superficie, candidantes, vt ouum ex capsum exprimere videretur, præsertim adempto pediculo.

Hoc genus Vngari Choporke gomba, i. e. tuberosum Fungum appellant: Germani Angerling / quoniam in licioribus pratis, siue pascuis iuxta pagos sitis (quæ ipsi Angerh nominant)

Tom. III.

proueniat. Ter autem in anno reperitur.

C. Bauh. pin. Fungus 9. siue orbicularis sulcatus, albus fulco permixto.

FVNGI PVNICEI, LACTE DVLCI manantes, pratensibus similes, edules.

CAP. XVII.

Sexti ordinis Fungi in nonnullis altissimis siluis, vt est Odenwaldt appellata, nascuntur; puniceo præditi colore, pratensium Fungorum, quos Boletos vocant, magnitudinem haudquam excedentes, lacteum & dulcem manantes succum. Hi à quibusdam crudi deorantur, sed qui vtilitate ignoro, inquit Tragus. Germani Brörling nuncupant.

Lonic. Fungorum quintum genus: Matth. ^{Synonyma} germ. Fungor. genus octauum. C. Bauh. pin. Fungus 17. siue pileolo lato puniceo, lacteum & dulcem succum fundens: Fungus sextus Tragi.

FVNGI SILVESTRES ESCVLENTI

duo. I sub. alb. dus II. purpureus, maculati. CAP. XVIII.

FVngorum esculentorum Clus. 15. genus faciunt hi: Prior, inquit, orbicularis setè est figuræ, circiter quatuor vncias setè latus, & brui crassioreque pediculo fultus: supernè nonnihil extuberans & puluinatus, coloris sub. ibidi, sed veluti fuligine infecti: per quem spatæ sunt a i-quot albæ maculæ: infernà pars sub. albi etiam est coloris fuligine infecti, multis crassioribus striis nigricantibus, à pediculo in circuitum excurrentibus, notata.

Alter priorem amplitudine superat, & eius oræ interiorè partem versus magis reflexæ, orbiculatæ quodammodò figuræ, cuius superior pars puluinata, colorèque tincta purpureo, cui ruber saturior commixtus, in medulla tamen flauescens, & secundum oras albis maculis distincta, inferior pars ex albo fulca est, & tenuioribus striis exarata, pediculo, quam in Alterà, longiore.

Huic decimo-quinto generi Fungorum esculentorum Clusii nomen dederunt Vngari Dizno gomba, h. e. suilli Fungi: Germani eiusdem significationis vocabulo Schweinlin / expellerunt, & postremam speciem à rubro colore Kort Schweinlin.

Cæterùm, duas has species manifesto discernimine inter se differentes, Porta Suillos antiquum nomen apud Neapolitanos adhuc retinere ait, atque illis Silli dici.

An potèd hoc Fungorum genus, tertium illud Plinii quod venenis accommodatissimum esse asserit, lit, inquit Clusius.

C. Bauh. pin. Fungus 25. siue orbicularis oris ^{C. Bauh.} intrò reflexis: Suillos vulgò porcinos dictos, Boletis crassiores, superè subfuluos, infernè cinereos, internè candidos, vocat Cæsalpinus.

Fungorum esculentorum decimum-quintum genus Clusii nascitur in siluis, & Iunio, Iulioque mensibus reperitur.

Tametsi autem non valdè proberetur hoc Fungigenus: non detur tamen qui illo vescantur, adèd intemperantis gulæ reperitur quidam.

Eeeee

FVNGI ABIIETINI, ESCVLENTI, 1. RVbens. 2. mixti coloris, infernè candicans, 3. mixti quoque, rubescens.

C A P. XIX.

Fvngi præsentès à Clusio ad viceſimum genus Fungorum eſculentorum reuocantur, hæque deſcribuntur.

Prima viceſimi generis eſculentorum Fungorum ſpecies orbiculatæ (planæ tamen) eſt figuræ, binas aut ternas vncias lata, ſuperne, coloris vei dilutè admodum rubentis, aut lateritii, venis quibuſdam ſic exarata, vt hurta videatur, non ſectus ac Fungus villoſus puniceus, cui valde ſimilis eſt, in medio nonnihil compreſſa, & veluti umbilicata: infernè pallescens, & multis ſtriis fulcis à pediculo, qui vnciâ paullo longior eſt, minimum digitum craſſus, in orbem ductis inſignita.

Alterâ priorem magnitudine non valdè ſuperat, paullo tamen craſſiore pediculo conſtat, magna etiam ex parte orbiculata eſt, ſed non compreſſa ſuperne, immò potiùs extuberans, coloris

ex albo, pallido, & fuſco permixti: infernè candicans, & ſtriis fuliginofi coloris, à pediculo in oras productis, exarata.

Tertia, longè amplior eſt binis ſuperioribus, orbiculatæ tamen perinde atque illæ, figuræ, cuius diameter penè quincuncialis eſt, pediculo ſubnixa non maiore quàm præcedentes duæ: ſuperne parte etiam ex-

tuberans, mixtique ex albo, pallido, rufo, fuliginoso quoque, coloris: inferna pars plana eſt, rubescens coloris, craſſis ſtriis ex arto purpureſcentibus à pediculo in ambitum excurrentibus notata.

Locus & Tempus. Viceſimum hoc genus eſculenti Fungi ad vltiorem Fungorum formam redit, & ſub extremum Autumnum in ſiluis, plerumque autem ſub Abietibus naſcitur: cuius rei cauſa Vngari ſenyo alya goniba/ Germani thannelung appellant, licet illis Grefſeling etiam dicatur: nam Vngaris ſenyo-fa Abies eſt, atque Germanis thannebaum idem ſignificat.

C. Bauh. pin. Fungus 15. ſive pileolo magno, plano, orbiculato, venis exaſperato.

Tempus. Fungi hirſuti interna parte pernicioſi.

Locus. Sub extremum Septembrem prouenit Fungorum pernicioſorum viceſimum primum genus, inquit Cluſius, ſubter Abietibus, quemadmodum & viceſimum genus eſculentorum, cui perſimile eſt: ſed quoniam interiore parte hirſutum eſt, reiicitur. Germani Falſche Grefſeling/ quaſi ſputum, nominant: Vngari ſenyo alya

gomba h. e. ſub Abietibus naſcentem Fungum: ſed additis his duabus vocibus, nem 10, vt ſolent omnibus Fungis non veſcis.

Recentis natus hic Fungus vnciâ non multò maior eſt, oris valdè in ſuperiorem partem inflexis, craſſiſculo corpore, & veluti craſſis quibuſdam venis ſubruberentibus in orbem ſuperne ductis notato in albicante planicie: Adultus autem, viceſimi eſculenti amplitudinem acquirit, ſuperne cuiſdem cum primùm naſcente coloris, & pariratione ſubruberentibus venis in orbem ductis inſignito, oris tamen magis inæqualibus: inferna pars dilutè rubet, & multis ruſis ſtriis exarata eſt: pediculus digitalis ferè craſſitudinis, binaſque vncias longus, qui contractus, rubrâ ſubſtantia conſtare deprehenditur.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 34. ſive abietinus oris reflexis ſubſtantia rubra. C Bauh.

FVNGI SILVESTROS ESCVLENTI CERuini, 1. villoſus puniceus: 2. glaber ex rufo fulcus. C A P. XX.

Decimum hi apud Cluſium Fungorum eſculentorum conſtituunt genus. Primus pediculo binas vncias longo, minimum digitum craſſo, nititur: ipſius verò Fungi orbicularis in plano eſt formâ [cuius diameter duarum vnciarum aut amplioris magnitudinis eſt] ſuperne nonnihil exumefcens, & veluti ſericis villis obſitus, colore puniceo dilutiore, & veluti carneo, oris in infernam partem valdè reflexis, quæ ex albo ruſeſcit, & multis ſtriis, inſtar aliorum

Fungorum diſtincta eſt. Hunc Germani Ranche hirtſching/ h. e. hirſutum ſive villoſum ceruinum Fungum: quemadmodum alterum Schwarze hirtſching/ quod ſignificat nigrum ceruinum Fungum, appellant.

Alter longiore conſtat pediculo, cuiſdem tamen eum ſuperiore craſſitudinis & magnitudinis: ſed in-

ſima huius pars craſſior eſt, & veluti limbo circumſoluta: ac præterea in hoc bini plerumque Fungi coniunctim ex eodem pede oriuntur: orbicularis etiam ſunt in plano figuræ [præterquam quâ parte ſeſe mutuo comprimunt:] cuiſdè cū ſuperiore eſt magnitudinis, aut paulo amplior, paululim exumefcens ſuperiore parte, & glaber, coloris ex rufo fulci, oris non adè in infernam partem inflexis, quæ non minis frequentibus ſtriis eſt prædita, quàm prior, colore ex pallido nigreſcente.

C. Bauhino in pin. Fungus 14. ſive pileolo in plano orbiculari villoſo: Fungi eſculenti 10. genus Cluſii. Prina ſpecies icone exhibetur.

Naſcuntur in cædus ſiluis ſub extremum Martium aut Iunii initium.

Synonym

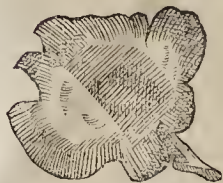
Locus & Tempus.

FVNGI

FVNGI LACERI SILVESTRES ESCV-
lenti, subfusci coloris, infernè
candicantes.

CAP. XXII.

Descrip:

INitidè quidem
inaequali est fig-
ura hic Fungus,
magis tamen ad orbicu-
larem tendente
per oras lacer,
duarum vnciarum
latitudine, super-
nè fusci coloris:
infernè candicantis,
& striis distincti.
Adultior autem,
magis orbicula-
ta est figuræ, &
per oras laceræ,
quàm recens
natus, tum longè
amplior, ut cuius
diameter sit quatuor
vnciarum: eius i-

tem color magis fuscus superæ, & albicans infernè, cui fuscedo quædam admixta.

C. Bauh. pin. Fungus 16. siue pileolo plano sub-
fusco oris laceris: Fungi esculenti n. genus
Clusii, qui circa Festum Pentecostes in cædvis
sylvis nasci scribit.

Synon.

FVNGI FERE SINE PEDICVLO,
coloris ex rufo fusci, esculenti,
in arborum caudici-
bus nasci soliti.

CAP. XXIII.

Hos sub Fun-
gorum esculentorum
quinto genere compre-
hendit Clusius:
eiusque plures
tradit differen-
tias, sed omnes
vno nomine ap-
pellatas: ab Vn-
garis quidem
Peztricz, a Ger-
manis verò Pe-
steritz. Sola por-
ro earum diffe-
rentia in magni-
tudine consistit,
quandoquidem
forinâ, materiâ, &
colore penè con-
ueniunt.

An autem ge-
nus est illud
quod Plinius à Græcis Pezicas dici, & sine ra-
dice sineque pediculo nasci assent?

C. Bauh. pin. Fungus 5. siue angulosus pedicu-
lo exiguo: fungi esculenti 5. genus Clusii.

In Vlmorù Populiq; albæ caudicibus deiectis
nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum,
in anno provenire.

Tom. III.

Cæterum, Peztricz repurgati eodem modo
condiri possunt, quo *Peysterling*: sed & elixi
conciduntur, atque in lance compositis frustis,
laridum accensum infunditur.

FVNGI LVTEI MAGNI, DICTI

Isferan, speciosi.

CAP. XXIII.

citrinus quoque in imo aliquando ceu in fun-
briam reflexus fastidit. Quam prodit primùm
& antequam expansus est, in magnitudine oui ac
etiam minor totus, albâ fungolæque materia ceu
inuolucro quodam siue volua rectus conspicitur.
Voluâ verò hæc membranaue obteg. nre
detractâ, subest pilei principium veluti vitel-
lum oui occultatum, quod crescendo paulatim
à volua detegitur.

Clusio est Fungi esculenti 17 genus, de quo
ait: Provenit in silvis rara Quercu coactis,
iisque cædvis præsertim, & licioribus editiori-
busque locis, bis singulis annis, circa messem vi-
delicet, & ante vindemiam. Ungari propter ex-
cellentiam *Ur gomba*, veluti si diceret *Domini-
norum Fungum*: Germani ob eandem causam
Peysterling appellant, quasi *egarcum*, quod
inter fungos principatum teneat. Et sanè aded
elegans est, ut non mirandum sit, si eos, qui li-
benter Fungis vescuntur, præ cæteris generi-
bus Fungorum, ad se edendum inuiter. Illius
vnicam duntaxat speciem videre & obseruare
memini: licet ex ætate disscimen quodpiam esse
videatur.

Locus.

Non dubium autem est, quin hic Fungus sit
ille veterib⁹ aded celebratus *Boletus*, ac à princi-
pibus viris sic in deliciis habitus: nam si confe-
rantur quæ de *Boletis* scripsit Plinius cum hu-
ius historia, similis esse deprehendetur. Infamis
autem, & immenso exemplo in crimine adduc-
tus fuit, quod olim Claudium Cæsarem
coniunx Agrippina *Boletis* veneno illito, sustu-
lerit, ut *Neronem* filium ipsi successorem im-
perio daret. Hinc illi lunænalis in *Saryris* sales
primo capite huius libri de *Boletis* adducti per-
sistant. Sed & ipse *Nero*, *Boletum* *Deorum* esse
cibum cauillari solebat, quia illo perisset *Claudius*
Cæsar, & defuncti *Cæsares* in *Deorum* num-
merum referri solerent.

C. Bauh. pin. Fungus 23. siue planus orbicularis
aureus: Volua Plinii, *Elucla* *Cæroni*, *Boleti* *An-*
Ecccc 2.

Locus.
Synonyma

C. Bauh. pin. Fungus 5. siue angulosus pedicu-
lo exiguo: fungi esculenti 5. genus Clusii.

In Vlmorù Populiq; albæ caudicibus deiectis
nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum,
in anno provenire.

Tom. III.

guil. & Cæfalpini. An Matth. germ. Fungi tertium genus, herren pelz; An Porta Villæ, Autumnales Fungi, primis imbribus nascentes, pratenses, Boleti Horatii:

Parandi ratio,

Mensas lautiores ornant ac valde experuntur, variis modis præparati. Vel enim integri, detracto tenui cortice externo, prunis imponantur: vel membranula replentur, butyro addito, sale & Pipere: vel abluti vino in sartagine eodem modo coquantur. Alii in frusta dissectos cum prædictis coquant, quæ ratio coquendi melius placet. Sed & exsiccati seruantur, deinde ouorum intar coquantur elixanturæ, postea additis ZZ. Pipere, vel Caryophyllis eduntur.

FVNGI LVTEI PERNICIOSI SVB PINV habitantes.

C A P. XXIV.

Tumentis noxis,

Fungorum, qui sub Pini nascuntur perniciosiorum meminit Matthiolus in hist. german. atque Tragus, qui lib. 3. cap. 1. eos decimo loco ponit, statuens in quos esse & luteos, eosque tumenta magno opere expectere, licet gustatis illis in morbos incidant. Narravit mihi nobilis Baro à Thon uxorem suam ex usu Fungorum luteorum penè perisse vomitu & evacuatione per alvum, multoque suæ familiæ grauior diuexitato in periculo suæ vitæ aliquandiu permanisse.

FVNGI STVLTORVM BOLETO SIMILES perniciosi.

C A P. XXV.

Locus & Tempus

Fungus sativorum

Synon.

Circa Messëm & Vindemiam vndecimum noxiorum Fungorum genus in silvis reperitur, quod è terra pumum erumpens, valde Boleto imitatur, imò quodammodò mentitur. Vngaricum nomen nullum intellexi, inquit autor Clusius, sed Germanicum est *Warrenschwãmen*, ac si diceret fatuum, vel fatuorum Fungum, quoniam fortè, si quis vescatur, mente turbetur, quod facile contingere potest, ad eius usum invitante, præsertim primum nascentis, tanta cum Boleto similitudine. Corpore dum è sua volua erumpit, est Boleto dissimili longiore, scissuralis latitudinis, in metam asurgens, superna parte candida, infernâ cameratâ & multitis striis à pediculo in ambitum productis, notatâ.

C. Bauh. pin. Fungus orbicularis ex atro rufescens, siue Fungus 17.

FVNGVS PALLIDVS

C A P. XXVI.

Locus & Tempus.

Fungus capreoli. Synon.

Autumni munus, Campestri similibus Fungus, pari ferè magnitudine, sed variante coloris tam internè quàm externè luteo pallidi.

Existimo Clusio esse Fungorum esculentorum genus duodecimum, quod proeunt in silvis & reperitur circa Pentecosten. Germanis *Rebelung*, quasi cap. eoli Fungus, dictus.

Matth. germ. Fungi 4. genus Reisten: Cordo in Diose. Fungus edulis optimus Reisten. C. Bauh. pin. Fungus 11. siue pileolo lato orbiculari flauescens: Fungi 4. genus Trago: Capreolini Tabern. Fungi esculenti 12. genus Clusii.

FVNGVS LVTEVS SIVE PALLIDVS

Chanterelle dictus, se contorquens, esculentus. C A P. XXVII.

Descript.

Montbelgardenlib. dictus *Chanterelle* Fungus, ratò dimeticentem habet palmarem,

sepius eam latitudinem non assequitur, plano pileo, aliàs cauo, pallidus, oris f. biade contortis, vt crispi nonnihil habere videri possit, membra-

nâ infia nec densis corticibus: huius pediculus ratò in amblicum inflectitur, sepiò a medio decurrit: odor gratus & in recentia eum commendat. & Ch. i. mensis luctioribus curiosis: ribusque expectitur.

An Trago Fungus quartigenis & vulgaris quidem, colore splendido & luteo: An Clusio Fungorum

esculentorum genus 12. cuius duas facit species, & quod Hungaris *Urtl Gomba*, hoc est, Fungum leporinum: Germanis verò *hasen ohrlein*/leporinam aut. culam appellari tradit.

Coru. in Diose. *Rebelung* Germanorum, Fungorum Plinii genus primum. Tab. Capreoli. i. Synon. Lon. fungorum 4. genus. Matth. fungorum 7. genus. Hic imitatus Lonicerum inquit hanc luum Fungum cum Digitellis.

Lobel hist. belg. tom. 2. p. 307. & sc. Plantar. p. 273. fungi nemorum, sinuosis oris si pernè palentes, & maculis rubri infecti, infer è sub abusi & striati. Huius icon optimè conuenit cum nostro fungo *Chanterelle*, verùm maculis rubras in nostro non animaduertimus.

C. Bauh. pin. Fungus 20. siue argulosus & velut in laciniis f. cæus: Fungi genus 11. gum. à figura auriculæ leporinæ Gen. hort. Arborum Fungi auriculæ Iudæ facie Lobel belg. Fungi gallinæ Cæfalp. An Fungus leporinus, quem 7. facit Tragus, qui formam intercanonum vitali representat, qui incanus & plumbei coloris: *credimus* nos fungum hunc leporinum a Tragi melius ad Fungum intybaceum posse referri.

Fungorum *Chanterelle* apud Montbelgardenes creber vsus. Fungi sinuosi nemorum Lobelli Vires.

à nonnullis primum repurgati elixantur aut fringuntur, denique eduntur: ac perinde probantur vt alii eiusdem generis prope arbores, aut sub illis, nascere, quia purioris sunt nature, & absunt à ferreis clauis aut putrilaginosis: nisi fortè sub perniciosi arboribus & circa septentium latibula crescant.

Oritur in siluis & nemorosis locis sub fagis vt plurimum, mense Iunio, ac etiam Septembri.

FVNGI LVTEOLI DICTI,

colorem mutantes; maligni.

C A P. XXVIII.

Fungus *Cambicolori* Ital. dictus, de numero fungorum penitus malignorum est, autore Ferrante, cuius capitelli figura vulgati similis, substantia eiusmodi quæ mox vigorem perdat & in mucum abeat. Infernæ partibus filamenta quedam in retis formâ obliquè intricata, facile à suo capitello separantur. Color aliquantum flauescens,

cens, mox tamen in virentem, & inde in azureum abit.

FVNGVS POROSVS, MAGNVS,
crassus.

CAP. XXIX.

Institit pedi crasso longo, pilens palmari latitudine, omnium quos vidi densissimus, turbatus, aut ex fusco albicans, infernè candidas, nullo subrus membranarum plexu textilis, sed infinitis poris tenuissimis peruius, substantiâ interiori albâ.

Hic Fungus videtur nobis tradi per Clusium pro tertia specie generis decimi-sexti Fungorum esculentorum, de quo hæc scribit. Prædixit autem

Tertiae speciei duplex est differentia. Nâ alia est iunioris & recens natae facies, alia adultioris. Iunioris porro figura prioris orbicularis est, diametrum duarum circiter unciarum habens, valdè in rotundum elata superne, & fusci admodum coloris, fuliginosique: infernè caua & fornicata,

coloris albi & nullis striis deformati: pediculus illam sustinens binas uncias longus est, aut paulò longior, superiâ parte pollicaris crassitudinis, inferiâ duorum digitorum. Adultior autem longè amplior est: nam quaternas aut quinâs uncias latus est, ternas ferè altus, & in rotundum quasi fastigiatus, coloris superne ex fusco rufescentis: infernè planus, aequalis, albus, nec ullis striis exaratus: pediculo suæ citius ternas uncias longo, superiâ parte unciam crasso, inferiâ binas, coloris ex albicante fusci. Istam speciem Germani graewer bültz cognominant.

Habet verò hoc Fungus genus aliquot notas ob quas Pauli *quarivus* esse liceat conicere: etenim colore fuliginoso sunt eius species, orbe etiam quarundam tam amplo, ut sæpè humanum caput æquent, pediculo omnium crasso, inferiâ colore nigro virentes. An Fungi porcini Matthioli? An Porta villæ, Fungi autumnales, Graecis *dicaritas* vocati, Latinis Suillis, Neapolitanis Silli & Ammoniti, Apicio Farnæi Fungi à Forno Roboris genere? An Corn. in Paulum, Boleti, nomine latino apud Germanos servato, contracto tamen, & ex trisyll. bo ferè monosyll. bo factò: bültz enim aut Wolze appellantur? An Eid. in Diosc. Boleti Plinii, Germanis corrupta voce Wöltz dicti? An rursus in Gal. de comp. med. sec. loc. Fungorum terrestrium genus, spongii marinis simile; Fungi suilli? An Lob. Ic. Plant. tom. 2. p. 273. nemorum Funguli? maior ibi depictus. C. Bauh. pin. Fungus 22. siue Angusti mensis: An Fungi 8. genus Tragi: 6. & 7. genus Leoniceri?

Menfe Septembri inveni fungum porosum Genevæ locis siccis & paludosis. Binos interdum Bifantii (ubi abundant) reperi. Ibi ab Italis elixabantur, sale condiebantur, & in Hiemem reponebantur, quos cum edere cupiebant, oleo iucoquebant. Linnæus hos appetere, à fide dignis intellexi.

Locus & Tempus

Cæterum, decimus-sextus vesicus Fungus Clusii apud Vngaros in hunc modum apparatus solet. Repurgatus conciditur, frusta, paululàm in cibusano exsiccantur, deinde in aqua elixantur: his deinde exemptis, panis vulgaris, quo videlicet familia uti solet, talex supra craticulam tostæ, in prædicto iustulo coquantur, id demum iustulum cribro farinario sece, nunt: postremò, huic condimento [quod nec tenuè nimium, nec crassum nimis esse debet] elixa fungi frusta imponuntur, additoque aceto, Piperis, Gingiberis, atque Caryophyllorum aromaticorum pollinis eduntur. Tenuis autem fortunè homines & rustici, illo cum Panici semine pulvis instat decocto, & Pipere denique insperfo, vescuntur.

Qui vulgò *Panni* Matthiolo dicuntur fungi, priùs elixi, c. de manu farinâ circumliti, & oleo vel butyro fraxi, magis iam cum palato inveniunt gratiam. Verùm hi non adò tuti sunt, quòd in suo genere perniciosi plures, quàm in aliis reperiantur. Cæterum periculosi ac malefici à peritis & oculatis viris facile digoscuntur, cum à tenua & cortice purgantur, inciduntur que decoquendi. Nam cultello diss. cti illic [ut Plinius inquit] dilutus eius aduenit rubor, rancidus subinde aspectus, lividus intus color, rimosa stria, pallidum per ambitum labrum: postremò accedit nigredo, & ita protinus computrescunt. Quamobrem rectè scribit Avicenna lib. 4. sen. 6. eos nocentiores esse, qui nigri, vel virides, vel in nigro putrescentes videntur. Proinde amens quidem, & planè stupidus & stipes fuerit is qui tam repentinâs mutationes videt, & non cognoverit his notis eorum virus perferri. Sed accidit plerumque ut illos potissimum Fungi interimant, aut saltem in magnum discrimen adducant, qui eos super ferrea craticula, aut prunis, calentibusque cineribus affatos deorant. Hoc enim modo decocti, cum in taleolas non secentur, non tam facile cognosci possunt, ut hi qui dissecti parantur. Ad hæc non semper efficiunt Fungi, quòd per se lethiferi sint, sed quòd copiosius, quàm par sit, ingerantur. Quandoquidem cum lenti admodum, crassissimique succi existant, arteriarum oscula vique adeò obstruant, ut conclusis intus spiritibus h. stocent. Quod cum probè norint agrestes in Hebruria mulieres, rarissimè Fungos mandunt, nisi Allio & pipere adiectis. Asseruntur Fungi muria, præsertim qui vulgò porcini dicuntur: namque hoc modo parati innocentes redduntur, amisso lentore.

Noxii & dignoscantur.

FVNGI IN METÆ FORMAM
surrecti, perniciosi.

CAP. XXX.

Vigesimum fungorum noxiorum genus constituant hi apud Clusium [quod Vngaris Varganya dictum, Germanis verò Bültz, perinac decimum-sextum vesicorum Fungorum genus:] Huius varietates etiam sunt species Clusio, quæ circa Calendas Septembris in cædvis silvis nascentes reperiuntur.

Ecce 3

Descip.

Tertia species duplex

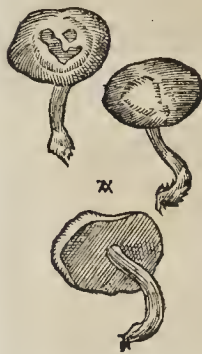
Forè Annata Pauli

FVNGI SEPTEM PERNICIOSI, FORMA
ad Fungum porosum multum accedentes.

CAP. XXXI.

Vndeicissimum perniciosorum Fungorum
genus hoc cluſio est, quod

Species

Prima quam prior imago exprimit, valde gra-
cili subnixa est pediculo binas vncias aut am-
plius longo, sustinente ipsum Fungi corpus or-
biculatae figurae, seculentiam latum, aliquantul-
um in supinam partem inflexum, coloris ex fla-
uo, ufo, fuliginoso, commixti supernè, ex pallido
fusci infernè, & multis striis exarato.

Altera amplior est, nec adè gracilem habet
pediculum: orbiculata etiam est figurae, paulu-
lum supernè tumescens, & coloris vel rufi, raris
quibusdam maculis conspersi, vel fusci omnino
& fuliginosi: infernè autem pallidi, frequentibus
fusci maculis notati, vel ex fusco pallidi omni-
no, nec ullis striis distincti.

Tertia species, Fungi in metam fastigiati ter-
tiam speciem plurimum imitatur: crasso arenim
prædica est pediculo, vnciam longo, corpore in
metam assurgente, vncialis magnitudinis recens
nata, & ex cineraceo fusci coloris: adulta autem
binarum vnciarum, colorisque magis exalbidi, &
notis quibusdam distincta, lacera & hians.

Quarta species, duplex esse videtur: nam vel
infra duarum vnciarum magnitudinem consi-
stir, crasso corpore, gracilioreque pediculo præ-
dita supernè ex atro iufcens coloris, infernè
flaui, frequentissimis paruis maculis inspersis:
Vel trientalem magnitudinem adquiret, crasso &
protuberante corpore, fusco supernè, & scissuris
quibusdam albis lacero: infernè ex flauo palles-
cente, striarumque experte.

Quinta species, latis informis est, tuberis [dum
iunior] figura, supernè valde fusca, infernè ru-
bra, satura & nigricans, circa oras flava & ochrae
colore, binas vncias lata: in adulta magnitudine
amplior, quatuor videlicet vnciarum, orbicu-
latae præne figurae, per intervalla protuberantis
supernè, & fusci coloris, in quo diluitor rubes-
cens color quibusdam locis elucet: infernè au-
tem ex rubro atro atque obscuri, striis carente
pediculo valde crasso, inæquali & fusco, ipsum
autem Fungi corpus contractum cereulei, vires-
cente intercepti, est coloris.

Sexta species, magnum Cyclamini tuber val-
de refert, tum amplitudine; tum colore, & inæ-
quali rotunditate: infernè autem parte ochrae
colore est, venis quibusdam rubescentibus, aut
subfuscis distincto, nullis ramen striis. Hanc
speciem Vngari Baha Varganya appellant.

Omnium autem amplissima est septima spe-
cies, vt quæ sesquipalmaris sit, inæquali tamen
ambitu, superne magna ex parte purpurascens
coloris, cui permixti sunt rufus & fuliginosus:
ipsum internè corpus subcereulei coloris, vt
etiam pars supina cui pediculus inhæsit: reliqua
pars inferior flava est, binis aut ternis magnis
maculis rufis infecta. Iunior verò & primus e-
mergens, longè minor est, duarum videlicet vnciarum
duntaxat, supernè & infernè eiusdem
cum Adultiore coloris. Addit octaud & descri-
bit Cluſius Fungum quemdam dubium quem ad
Fungi in metæ formam surrecti species referri
posse censet.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 29. siue orbicula-
ris secundum vias & in Quercetis Autumno nas-
cens: Fungorum noxiarum 19. genus, Cluſii.
Huius C. Bauh. quinque facit species, sc. primam,
secundam, tertiam, quartam, & quintam dubiam
Cluſii. Eiusdem quintam speciem constituit
Fungum noxiarum 30. tuberis figurâ. Sexta Cluſii
species est ipsi Fungus noxius 31. Cyclamini ra-
dicem colore & formâ referens. Septima verò
Cluſii species, est ei Fungus noxius 32. omnium
amplissimus purpureus.

Synon:
C. Bauh.

FVNGI PLVRES SIMVL ALBI, AD AR-
borum radices, esculenti.

CAP. XXXII.

rumque crescunt: nam vel bini terniue simul
coniunctim nascuntur, vel etiam quini, senitiue,
aut plures.

Sunt autem omnes ferè orbicularis formæ, pla-
næ tamen, infernè parte albi, & striati, supernè a-
liquantulum protuberantes, mediâ autem non-
nihil depressi, vt umbilicem exprimere quodam-
modò videantur, colore magis fusco quàm infer-
nâ. Minores circiter vnciam lati sunt, aut paullo
ampliores: Medii, binarum vnciarum latitudinem
adquirunt, vel expleat: Maximos, quaternarum
amplitudinem superare existimat.

Omnes verò hæ Hungarico nomine dicuntur

Descriptio

Thi Fungo-
rum esculen-
torum Cluſii
genus faciūt,
sex-
tum sc. Exigua
autem est in
sexto esculen-
torum Fungo-
rum genere
Cluſii diuersi-
tas: aut si quæ
est in magnitu-
dine differenti-
am ex arate
duntaxat pro-
uenire arbitra-
tur author. Hoc
autè peculiare
habet istud ge-
nus, quod non
singulare, sed
conferunt plu-
res simul ple-
rumque crescunt: nam vel bini terniue simul
coniunctim nascuntur, vel etiam quini, senitiue,
aut plures.

Nomina
Locus &
Tempus

Szil fa termeyvt alya, h.e. ad Vlnos nascentes Fungi: tamerli indifferenter, ad Vlni, Quercus, Cerni, Fagi, Ostria (quam Galli *Hestre*, Germ. *hagenbüchen* appellat) Betule, Populi albę & Iuglandis radices, aut earum deiectarū radices siue caudices à nouo Vere in Autumnum vsque, crescant: Germani *Buchenschwamm* i.e. faginos Fungos nominant, Vngari autem eum, qui ad Ostria radices nascitur, coloreque magis fulco tinctus esse videtur, peculiariter *Gilvæ gyerthyan* fa termeyvt appellat. Magna etiam copia nascuntur in truncis resectis supra dictarum arborum, præsertim verò Vlni & Iuglandis, si leuiter terrâ, vel etiam solo stramine sepulti & recti putrescant. Quod valde consonum est cum his quæ Matthiolus de populo scribit: cuius verba in studioforu n gratiam, hic adscribere libuit, ne quis vana esse existimet: quæ Vngari de Fungi modò descripti natalibus aiunt. Atqui [inquit Matthiol.] sciant velim rei medicæ studiosi, Populum albam, humo tenuis sectam ad radicem vsque, & aquâ calidâ, in qua fermentum fuerit dissolutum, perfusam, infra quatriiduum Fungos copiosos edere, esui quoque gratissimos.

Synon. i
C. Bauh.

C. Bauh. pin. Fungus 7. siue Fungi umbilicum exprimentes plures simul albi: Fungus in Populo alba Marth. Populnei *alyve* Dod. Fungi efculenti, 6. genus Clusii: Fungi sub Populo nascentes, *Turri* vocati, subrubentes, pediculo candido, qui in cibis minime probantur, Cæsalp. Fungi glauci dicti Portæ: bim aut tres vno pediculo prodeuntes, veluti Galli cristæ, odore, comâ veluri villosa.

FVNGI MVLTII EX VNO PEDE, perniciosi.

CAP. XXXIII.

Continetur hi sub 2. Fungorum noxiorum genere Clusii: quod Vagatis dicitur Tuuis alya gomba, Germanis *Vnder doru schwamm* men (quod nomen Vngarici interpretationem exprimit) quia ad spinarum, quæ vetustate corrumpi incipiunt, atque inter dumeta nascuntur. Multæ autem eius sunt species, quarum prouentus circiter Calendas Octobris.

Primæ speciei, seni aut septeni nascuntur ex vno pede Fungi, longis & gracilibus pediculis fulti, orbiculato ferè corpore) fornicato tamen, seu camerato infernè) vel semunciali, vel vnciali, colore flauo, quemadmodum ipsi etiam pediculi, qui maculis tamen nigris distincti.

Conferunt etiam nascuntur in altera specie, octo aut nouem Fungi ex vno exortu breuiore, & perinde gracili subnixi pediculo, in orbem veluti expanso corpore, quod vnciam & secundiam latum est, superne pressum, & tanquam umbilicatum, coloris flauo ruffo suffusi: infernâ autem parte flauâ, & multis fuliginosis stris distinctâ.

Rufi coloris sunt, qui confectim etiam in tertia specie nascuntur Fungi viceni & plures ex eodem pede, gracilibus pediculis fulti: ipsius corporis Fungi forma orbiculata est, latitudo inæqualis, pro ætatis forsitan vetustate: nam & inueniuntur vngue non maiores, & vnciales, & sesquiunciales, omnes ruffo colore tincti superne, infernè fulcis stris exarati.

Quarta species plurimos habet ex eodem ortu prouenientes Fungos, tricenos videlicet aut plu-

res, pediculo, pro singulorum ætate, breui aut longo suffulto, orbiculatæ omnes figuræ, magnitudine tertie speciei Fungis pares: colore tamen inter se variant in hac specie: nam vel flaui sunt, multo tamen ruffi, colore perfusi, aut omnino ruffi, sed non nihil tumescentes & fulci: inf tñe autem nigricantibus stris notati. Germani *Strofschwamm* appellat, quia in ipsis truncis humi iacentibus nascuntur.

Maiorem orbem habent quintæ speciei Fungi,

quippe cuius diameter sit duarum vnciarum, & quindecim aut plures ex eodè ortu nascuntur simul, dodrantalibus, gracilibus, candido tribus, uel pediculis fulti, colore superne parte vel ruffo vel ex ruffo dilutè albescente, infernâ parte que aliquantulum camerata est, subalbida, & crassis fulcis stris distinctâ. Figura hic appolita quintæ est speciei.

Turbinato & quasi in metam assurgere sunt sextæ speciei Fungi, corpore, seni plureluc ab eodem exortu nascetes, & oblongis gracilibusq; pediculis mediâ parte etiam suffusi, in t caulis Cepatum, fulti, latitudinem habentes vaciale, nauè duarum vnciarum, superne cineracei quodammodo ex ruffo coloris, aut fulci: infernè crassis nigris stris exarati.

C. Bauh. pin. hos Fungos distinguit: nam vice-
Synon.
simi secundi generis noxiorum Fungorum, 1. 2. 5. & 6. Clusii speciem refert ad Fungum suum noxiuum 35, siue ad Fungos dumetorum ex vno pede prodeuntes. Clusii verò 3. & 4. speciem, ad Fungum truncis humi iacentibus inuatum, plures ex eodem ortu producentem.

FVNGI ALBI LVCENTES, EX VNO principio plures ex radicibus arborum.

CAP. XXXIV.

IN cariosis arborum truncis occurrunt Fungi ex vno principio plures: longis pediculis in-
Descriptio
dentes, emaculati vndique candoris, etiam per membranas animalculorum morsuaculis & atrosionibus obnoxia, masculi, tenues, lentore viscido superius obducto nitidi.

His similes ex vno pede plures, inueniuntur liuidi, variorumque colorum, etiam longis pediculis nitentes. Ex horum etiam genere sunt, quorum meminit Ruellius, dicens ex puita radicem in nemoribus Fungos nasci, &c.

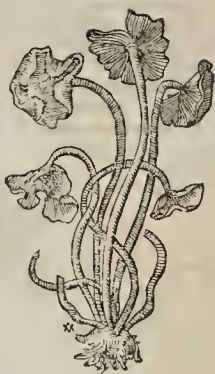
FVNGI MVLTII EX VNO PEDE, clypeiformes, lucei & rubri,

CAP. XXXV.

Fungorum clypeiformium perniciosorum lu-
reorum forma plana quidem est, sed rugosa & per horas reflexa, flauo coloris, pediculis fulcis,

Locus.

Alia di-
versitas.

Innascuntur
plurimumque pu-
tridis lignis,
aut assensibus
vetustarum a-
edium rusticana-
rum & sta-
bulorum.

Iisdem locis
& secundum
rusticorum cas-
as inveniuntur
etiam alii
eiusdem quide-
m formæ
plantæ & orbic-
ulatæ, sed qui
non sunt reflexi,
ac quorum
etiam aliqui
per oras crean-
ti.

Inveniuntur adhuc alii his non valde dissimiles
in arborum aggeribus, sub sepibus, rubri coloris,
quorum nonnulli nullo peculiari odore
sunt præditi: alii verò Moschi odorem quodam-
modo referunt.

Synon.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 23. siue Fungus
clypeiformis maior: Fungus alter venenatus
clypeiformis olidus Lobel. belg. tom. 2. p. 106. &
Ic. p. 72. Fungus alius clypeiformis perniciosus
Clus.

FVNGI SVpra LAPIDES.
CAP. XXXVI.

Fungus
lyncurii

DE Fungo è lapide lyncurio enato quæ Her-
mol. scribit cap. 1. huius libri habentur. Ead-
em & Ruellius pro suis venditat. Similia &
Porta vilæ lib. 10. c. 70. tradit de Fungorum ge-
nere è faxis nato. Commemoratur & Bapt. Fiera in
cæna Fungum lyncurium.

Lapides
fungiferi.

Tanta intercessit quondam gratia Fungis cum
mensis in Italia, vbi eorum frequentissimus
est vsus, vt Neapoli inueniri sint lapides, qui de-
fossi, & in cellas vinarias translati, terrâ aliquan-
tulum aperti, & lubinde tepidâ aquâ inspersi,
intra quadriduum Fungos non ingratos pro-
creant. Hos lapides & Romæ & Neapoli se vi-
disse iactat Marthiolus, ibique magna seruari di-
ligentia, nempe quorum merito quolibet tem-
pore Fungos edant.

Tantus igitur fuit hominum luxus, gulositasue
vt pro habendis quotidie fungus, lapides quosdâ
excogitarint, quos in cellis vinariis summâ curâ
seruabant, & eos terrâ cooperiebant, super quos,
singulis 8. vel decem diebus, Fungi nascebantur,
de quorum natura ac malignitate tradit Galenus
lib. de attenuante dia. cap. 9. vbi omnium ole-
rum, pessimos esse Fungos scribit, inquit Ama-
tus.

Tam-
fungiferi
imper.

Castor Durantes quoque meminit Fungorum
supra petras proueniendum ex irrigatione aquæ
tepidæ.

Fer. Imperato Tubera fungifera (*Tarasi fun-
gari*) consistentia sunt congeneri ac simili cum
tuberibus esculentis, sed duriora magisque fibra-
ta. Magnitudo horum multiplex, & sunt qui cen-
tenarum librarum pondus superant. Fungos
educunt Vere & Autumno. Quidam modicè hu-
mectata sub terra condunt. Nimum enim mada-
factâ marcescunt.

Synon.
G. Sand.

C. Bauh. pin. Fungus 33. siue Fungus in faxis

proueniens: Fungi è lapidibus Marthioli: Fun-
gorum postremum genus è faxis Portæ: Fungus
in lapide fungoso Neapoli) Cameratii in Matth.
germ. & Cæsalp. Fungus petrosus Imper.

Ex hoc Fungos toto anno enasci, si aqua irri-
getur etiam domi asservato, crescereque in dies
continuâ fertilitate, pediculus in lapidem indura-
tis, attestatur quoque Cæsalpinus. Porta scribit
hunc Fungum ad esum præcidi, alium subnasci,
semperque nouum produci, septem diebus per-
fici: sexies anno demeti: terrâ dodrante lapidem
operiti: ex Vesuuio, ex Fagero, ex Parthenio, ex
Gargano, & cellis montium partibus af-
ferri.

FVNGVS RVGOSVS, VEL CAVERNO-
SUS, siue Merulius niger & albus.
CAP. XXXVII.

LAutiori-
bus men-
sis expetitus
reponitur etiâ
exsiccatas vt
alienis mensi-
bus gulæ ser-
uiat, formâ
turbinatâ, co-
tus circûqua-
q; serobiculis
peuius, vt fa-
uos apû imi-
tetur, ex albo
nonnihil ru-
bescens, fuluus
aut niger: in
teriori cæte-
rum parte to-
tus cauus, al-
bus & velut
farinaceo.

Descrip.

Species ex
Clusio.

quodam læuore aspersus: pediculus verò qui
Fungi corpus sustinet, in summa parte crispus, totus
albus, cauus quoque.

Quandoquidem verò Clusius horum Fungo-
rum quatuor species obseruauit, lubet etiam ea-
rum descriptiones subiungere, quæ sic habent.
Prima pollicis extremum articulum raris superat,
valde rugosa, & quasi faui instar in cellulas di-
stinctâ membranaceâ cute, coloris albicantis,
quasi fuligine infecti, præsertim illius venæ ru-
gosa & prominentes, pediculo, quo nititur, cauo,
vt & totum Fungi corpus. *Alterâ*, priorẽ mag-
nitudine non multum superans, aliquantulum
contractior est, & pyri in clybano cocti instar
rugosa, vel potius tuber ante radicem Aristolo-
chiæ rotundæ vetustate contractâ & multis ru-
gis præditam, valde mentitur, coloris ex rufo
fusci: cuius rei causâ Germani Braun Mau-
rahen cognominant. Tertia primæ formâ non
dissimilis, sed duplò maior, orbicularis præterque,
præter pediculum quo sustinetur, interdum autẽ
in trium vicinarum longitudinẽ, æqualemque aut
ampliorum crassitudinẽ, excrecit, eiusdem
cum prima coloris, nec minus quàm illa rugosa,
& veluti in cellulas distincta, interne etiam caua:
Germanis Strot Matirach dicitur. *Quartâ*
recens natæ figura quodammodo ad tertiam,
quæ orbicularis est, accedit, sed rugis magis tur-
batis & compressis, vt in secûda, color etiam magis
candicans, & pediculus longior. Paulò adu-
tior verò, in longitudinẽ excrecit, meræ instar,
aut pilei, siue Petasi germinati longioris, qui
limbo

limbo caret, cuiusque apud eos vsus duntaxat hieme, foris etiam rugosus, & in cellulas distincta, quæ colorem pallecentem veluti fuligine quadam infectum habet: internâ autem parte caua & hians: Germani illam *Mairachen* nominant. Et hæc Clusius de primi generis Fungorum esculentorum quatuor speciebus, colore & magnitudine differentibus, quas Vngari *Szemerchek* vocant, Germani *Mairachen*.

Videtur portò ipsi hic Fungus is esse, quem Dalechampius spongiosum cognominat, in asperis & saxosis nascentem, sæpè tamen ad Castanearum radices, colore fuluo, corpore spongioso, figura in metam desinente, suauissimi gustus: quam ob rem in delitiis haberi variis modis præparatum, vt hominum palatum variis condimentis oblectatur. Gallos vocare Morilles, inde fortasse, quòd ad Mori fructus figuram non nihil accedat, vt & cum quem Bapt. Porta à Neapolitanis Spongiolas appellari scribit, à spongiarum similitudine.

Scriptis de Fungis & Tuberibus duo capita Dioscorides quorum prius *Isos*, h. e. Tuber vocauit, quod meâ sententia, inquit Tragus, *Mordchen* dicunt Germani. Etque ea mihi Tuberum & Fungorum prima species, quæ rotunda est pileoli instar, foris foraminulenta, non aliter atque fauas mellis, coloremque canum obtinens: Galli *Truffes* vocant, nonnulli, vt Theophrastus testatur, *Gargana*: Serapio cap. 236. *Ramech*.

Fungos, quos Norden vulgò Germani appellant, Cornarius in *Æginetam* Dolab. lib. 1. cap. 77. in *Dioc.* & Gal. 2. alim. eos esse existimat quos Græci *Amanitas* vocant.

An Fungi Spongioli *Hermolai*, *Ruellii*, *Tragi* & *Loniceri*?

C. Bauh. pin. Fungus. siue porosus: Fungorum 1. genus *Trago*, *Lonic.* & *Matth.* germ. Fungorum præcipuum genus *Gefn.* coll. Spongiola nonnullis *Dod.* & *Imperat.* Neapolitanorum *Pone*: Fungi *sanaginosi*, siue Fungi *rugosi*, fauas mellis similes *Lob. Ic. Plant. to. 1. 2. p. 274.* & *hist. belg.* Fungi *rugosi* *Cast.* Fungi *præcoces* *Dod. belg.*

Nascitur prima Clusii species apud Vngaros & in Germania plerumque sub Abietibus, in dumetis atque pratis, sed in his altera præsertim: tertia verò & quarta sub *Quercubus* magna ex parte, mense Aprilis vsque ad Maii hinc: & ab eo tempore euanescit, nec vsquam apparet, vnde vulgato proterbio apud Germanos dici solet *Dü n'ist zu wie die Morcheden im Meyen*/hoc est, Non aliter atque *Tuzbera* Maio mense crescit & augetis. Merulii nigri abundant in syluis Abietum & Picearum inter *Montbelgardum* & *Porentuum*.

Per vniuersam Germania aded in delitiis est hic Fungus vt filo traictus & in corollas compositus è clauo suspendant, & adseruent, vt etiam media Hieme eo vlcè possint. Aqua feruente bullitur, posteaque aromatibus è butyro conditis cibis apponitur. Recens verò apud Vngaros assari solet supra craticulam, vel ex oleo decoqui, sed etiam refecatus torreri potest, prius tamen macerari non oportet.

FVNGVS CANDIDVS, CRISTATVS,
CAP. XXXVIII.

FVngi autumnales antiquis indicti qui vulgò *Galluci* dicuntur, candidis immaculati, bini *Tom. II.*

aut terni ab vno pediculo iuncti, formâ non rotundi, sed veluti galli cristæ, vnde nomen sumptisse suspicatur *Porta* villæ lib. 10. cap. 70. sunt croci odore, comâ nclur villosâ.

FVNGVS RAMOSVS FLAVVS

& albidus.

CAP. XXXIX.

Substantiâ
est cum cæteris Fungis parili: sed figurâ longè aliâ. Nam ex vno gemino-ue crasso trunco in alios minores, hi in alios adhuc minores, ad minimos vsque creberrimis & anfractuosis segmentis *Corallii* fruticis in morem, sed longè densiore stipatu, inditur. Est & varietas quædam.

Nam alii in tenuissimas ad extremum venarum instar heparis diuisuras abeunt: alii in corallii aut palææ crassitudine subsistunt. Colore sunt aliàs flauo, aliàs albedo. Et hic curiosiori palatui expetitur.

Hoc fungi genus [Fungorum esculentorum Clusii genus vnde uicissimum] quod diuersa à reliquis est formâ, eiusque elegantiam, Clusius in tres species colore inter se differentes, non nihil etiam formâ, diuidi posse arbitratur.

Vnde uicissimum Fungorum esculentorum genus hoc Clusii Vngari *Szarwas gomba*: Germani *Zigenbart* oder *Geißbart* (quod idem est, vtraque enim vox caprinam barbam significat) cum *Schäberling* appellant: nonnulli etiam *Hirschling*/eodem quo Fungos villosos nomine. Porro affinitatem quandam habere videtur cum illis Fungis quos *Porta* è saxis ex *Gargano* monte erutis natci scribit, non pileatos, sed turrones vt alparagos, & in ramos diuisos.

Huc pertinere existimo Fungos digitellos à digitis dictos, quorum meminere *Hermolai* & *Ruellii*, itaque *Lonicerum*, licet non demonstrent quid velint.

Matthiolus in *Dioc.* securus *Lonicerum*, miscet Fungum *manine* cum fungo *Rheling*: melius autem fecisset si distinguerem *Tragum* fuisset imitatus. In *hist. germ.* vocat *hendelschwam*.

Huc igitur referimus quoque Fungorum 5. genus, *Digitellos* (*hendelschwam*) luteos profus, partim ex albo pallidos & roseos *Tragi*. *Digitellos* siue *Maninas* vulgò *Casalpini*.

Quare hallucinari videtur *C. Bauh. pin.* distinguens inter Fungum 19. esculentum Clusii, qui ipsi est Fungus 29. siue ramosus *Imperati*: Et Fungos digitellos autorum iam allegatorum, qui ipsi sunt Fungus 31. siue candidis *digitatus* minor. Nec hic fortè eximendus Fungus 30. siue *digitatus* maior, Eiusdem.

F f f f

Locus & Tempus

Fungus ramosus Autumnno ante Vergiliatum oceanum prodit in vmbrosis syluis. Digitelli Tragi in humectis & viginosis siluis reperitur: gaudent iuxta putrida ferè signa prouenire. Fungus escul. 19. Clusii Septembri mense sub Corylis nasci gaudet.

Succosi sunt Trago digitelli eius iudicio frigidis, ac improbe difficilisque concoctionis & profus in silubres.

FVNGI RAMOSI ARGENTEL.

CAP. XL.

Locus

In putridis deiectionum arborum caudicibus creleat quod Clusio vicissim quinquam Fungotum non esculentorum, immò pernicialium genus est, circa Calendas Nouembri. Hoc Vngari feyer szarwas gomba à candore cognominant: Germani wild hirsyling/i.e. siluestrem ceruinum Fungum, ad eius differentiam, qui pro Fungo ramoso descriptus est.

Semipedalis magnitudinis est hic Fungus aut amplior, elegantissimæ formæ: nam fruticosus & in innumeros quodam modò ramulos diuisus, candoris immaculati, quorum nonnulli abiegnorum ramulorum figuram expriment, ad eò vt si splenderet, ex puro putò argento constatum quis æstimare possit: aliquando nullum habet pediculum, sed ipsi deiectionis arboris caudici inhaeret: interdum fescuncialis nititur pediculo.

Synon.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 40. siue ramosus candidus: Fungorum noxiorem 25. genus Clusii: figura habetur Exot. hist. ap. alt. in fine.

Varietas.

Huius generis obseruauimus Fungum digitatum nigram veluti cornua exprimentem.

FVNGVS GALLINELLA DICTVS.

CAP. XLII.

Descrip.

Fungus Gallinella antiquis indictus, secundum traditionem Portæ de villa, parua est forma, Spongii, vel nascentibus Poris similis, quatuor digitorum longitudine. Nascitur Autumnno locis vmbrosis.

Locus & Tempus.

FVNGI DELICATISSIMI SAPORIS.

CAP. XLIII.

Vltra Balatonem lacum Vngariæ, in parua insula cui nomen Fanor Simidiensis Comitatu, Aprilimense nasci intelligebat Clusius alterum genus Fungorum esculentorum delicatissimi saporis, cuius nomen ipsi indicare nemo poterat, sed illis similis esse ferebatur, qui inter perniciosos & lethales Fungi fetidi serpentine vocantur, & ab Vngaris Kygo gomba, à Germanis Watter schwammen dicuntur: pyramidaliter tamen ad drantalique apice & angusto hunc Fungum esse.

Synon.

C. Bauh. pin. Fungus 2. siue apice pyramidaliter & angusto: Fungi esculenti alterum genus Clusii.

FVNGI TRES FOETIDI SVB CORYLIS, serpentini dicti, perniciosi.

CAP. XLIII.

Locus & Tempus.

Decimum sextum Fungorum noxiorem genus Clusii faciunt hi, de quo ait: Extremo Sextili prouenit sub Corylis, fetidi admodum odoris, quod Rigvo gomba Vng. Germ. Watter schwammen, quam serpentinum siue colubrinum Fungum, appellant. Eius porò tres species obseruantur magnitudine pænè inter se æquales, sed colore & formâ dispares.

Prior oblongo gracilique fulcitur pediculo, qui insidet initio veluti ouum exalptum: vnicuique

lis magnitudinis, coloris albi fuligine perfusi extetna parte, nigri striati infernâ & supinâ: dein, oras explicans, fescuncialem amplitudinem adquiret, in pilei, partique galeri similitudinem formatam, albi superne coloris, frequentibus fuscis maculis distinctam, atque ipso fastigio veluti fuligine infecto.

Synon.

Altero longo, gracilique pediculo sustinet Fungus corpus, parui galeri figura formatum, vix vngue maius, initio diluore fuligine infectum: fescuncialis autem magnitudinis cum adoleuit, galeri etiam formâ, colore superna parte atrâ fuligine tincto: infernâ autem, instar forniciis camerata, & nigris stria exarata, quemadmodum & iunior.

Tertio corpus, eiusdem cum superiore magnitudinis, valde lacetis est oris, & quodammodo in lactinis diuisum, rufi interdum coloris supernè, fuliginosis stria notatum infernè nonnullâ, & nigris stria exaratum infernè: aliquando etiam infernâ & supinâ parte ad eò immersâ & reflexâ, surrectisque laciniis, vt storem aliquem exprimeret vel mentin videatur.

Aliud Fungorum genus sub Corylis prouenit, ex Clusio quoque postea tradimus. De quo hoc capite agimus est C. Bauhin. in pin. Fungus noxius 26. siue Fungus oris lacertis & in lactinis diuis.

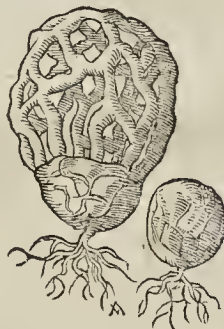
FVNGVS CORALLOEIDES

cancellatus.

CAP. XLIV.

Descrip.

Nobilis vir N. de Caluas Peitets topatcha misit ad me (inquit Clus. Exot in appendicis alterius Auctario in fine) Fungum admirabilis texture Nascitur autem ipso referente, Belgenterensi agro, tum in siluis, tum inter harundines secundum fluuiolum constitas, gallinacei omni forma dum è terra primum

erumpit, colore porsus niueo, radiceque habere ait tenuem, candidam, in multas abtas valde tenues diuisam, qua firmetur & alimentum sibi uecessarium attrahat: ouum autem illud siue voluum, dum maturetur, sensim dirumpi & dehiscere, & inde exilire, tanquam marsupium ali-quod, distinctione cancellatim reticulatâ constans, & in obliquis veluti ramos inuicem sese secantes atque summâ parte in vnum coeantes formatum, tubri coloris: vt totidem coralli rami simul implexi videantur: sed admirabilem illam exte nam venustatem & elegantiam profus deformari & corumpi à fetidissimo quem exhalat odore: illum autem odorem orti suspicabatur à crasso cineraceoque quodam liquore rubentes illos ramos supina parte obsidente, quem

quem, simul atque ex sua volua exclusus est Fungus, varii generis parua insecta mitificè appetunt, & tandem etiam absumunt, omnem alium cibum prae istis spernentes: imò multos alios Fungos, quos alioqui optimos esse credunt & in deliciis habere solent. Inter perniciosos autem Fungos hoc etiam genus referendum esse, nemo vt opinor, inficiabitur: &c.

C. Bauh. pin. inter Fungos noxios quadragesimum tertium facit, vocatque Fungum rotundum cancellatum: Fungum lupi creptum vulgi, efflorescentem Columnæ. Hunc C. Bauh. a Fungis puluerulentis distinguendum haud censet, licet cum & Clusius, & Columna peculiari figura expresserint, & ipsemet hunc ab illis diuersum pronunciarit.

FVNGVS INTYBACEVS, ET ALIVS

interaneis vituli similis, cinereus.

CAP. XLV.

Memorabilis est magnitudinis & formæ: planus & compressus, & mericente sesquipedali, ex foliis totus, aliis incumbentibus, aliis subeuntibus confarcinatus: luteo crispo haud inepre comparaueris: singulares foliosæ portiones cristatis crispisque oris, in quas radi ab in-

sertione producantur, pectunculosis imitati: color parte superiorâ veluti cinereus, pronâ albus: inuersus porrosus apparet, stellamque marinam arborescentem egregie exprimit. Odor haud ingratus. Substantia lignosior quàm vt in cibos venire possit, mense Septembri repertus:

mensis autem Augusto non ita durus obseruatur, quem quidam edulem dicunt. Nascitur in siluis.

An arborum Fungi Auriculæ Iudæ facie, Lobelio? Eius Iconem nimis imitatus est pictor, nostrâ plantâ neglectâ cui cristatæ & crispæ oræ.

Huc iam pertinere arbitramur Fungi 7. g. nus Tragi, quod in siluis Augusto mense reperitur, prope radices Quercuum, magnum quidem, & formam interaneorum vituli representans, incani & plumbei coloris, ac à nonnullis more aliorum Fungorum decoquitur: Germani Eichschweinnæ, & à forma basen ohrlin/h. e. Lepusculus nominant. Lonic. fungus lepusculos: Matth. germ. Fungorum genus nonum: Geln. coll. Fungi genus magnum.

FVNGI MONSTROSI, VASTÆ

amplitudinis, esculenti, coloris vel

ex rufo nigricantis, vel ex albo nigri. CAP. XLVI.

Monstrum vetius Fungi quàm Fungum censendum iudicat Clusius vicissimum primò

Tom. III.

genus suorum esculentorum Fungorum, quia adèd vastè interdum est amplitudinis, vt intergram etiam *ventroscopum* familiam explere & satiare possit: nam refertur circa Leua Dominorum Dobo oppidum, in extremâ Vngariæ limitibus Croatiae vicinis, tantâ nonnunquam amplitudine excrefcere, vt bigam facillè expleret, præfertim, vt aiunt, si quis præteriens [quod superstitione non caret] admirandus subsistat: immò (quod magis ridiculum) asserunt nonnulli, conuitiis prolcindendum esse, vt in tantam molem excrefcet, alioqui manere in ea magnitudine, quâ primùm conspectus est, quasi ægrè ferentem se negligi.

Nascitur autem in Vngaria sub extremum Autunnum, vel circiter diem D. Michaeli sacrum, ad Quercuum radices. Vocatur ab Vngaris *Bos froa gomba*: à Germanis *Schaberling*.

Si quis porro Fungos ferè sine pediculo cum hoc monstroso Fungo conferat, non line causa forsitan existimabit, illos esse huius generis nondum adultas species, adèd illi ad istius formam accedunt.

Considerandum autem est, an similis fuerit Fungus, qui (referente Diodoro Cassio Nicaeo) Traiano Cæsare aduersus Decabalum Daciae Regem proficiscente, ingens latinis literis inscriptus circumferebatur à Barbaris.

Eum certò esse concludit Clusius, quem Porta à Neapolitanis Gallinaccia appellari scribit, tantæ magnitudinis, vt sexaginta libras interdum pèdat, sufficerèque possit ad vniuersam familiam pasendam. Portæ verba sunt hæc: Est Fungorum species antiquis indicta, Neapolitanis Gallinaccia vulgò nuncupata, mirabili profectò forma, vt nescias cui affimilis: ad magnam crescit altitudinem, vt brachiis diductis vix homo complecti possit, pondus sexaginta librarum, non orbiculari formâ, vt cæteri, sed veluti manus in digitos plures diducta, vt Quercus frondibus affimiletur, albus, callosus, vt vix integro vniuersa familia velci possit.

C. Bauhin. pin. tamen dubitat an Gallinaccia Neapolitanorum Portæ sit Fungi esculenti genus monstruosum Clusii, quod ipsi est Fungus 32. siue maximus Vngaricus.

FVNGI LARICVM MAXIMI LVTEI

esculenti.

CAP. XLVII.

FVngi non tantùm humi proueniunt, sed & in arborum caudicibus, qui omni ferè pediculo vacante [dummodò non sint arbores noxiæ] quòd è cortice profiliant: cui nec ferrum, nec tabefactus pannus, nec serpentis caudæ subesse potest. Ex hoc genere quidam, præter Agaricum, Laricibus innascuntur in Ananienfibus montibus, triginta librarum pondere, aureo colore, pet ambitum dissecti, in cibis gratissimi, nullo amarore præditi, licet Agaricus ab eadem arbore productus sit amarissimus, inquit Matthioli. C. Bauh. pin. Fungus 26. siue lariceus aurei coloris.

Fungus auritus Inghlandium, albicans.

Rechinole species Fungi coriacei figura foliacei, quæ ab vno pedicello, in curvaturam ahit, in ambitu Rosæ dimidiatæ instar dissecta. Pars inferna, reliquorum Fungorum in monstru.

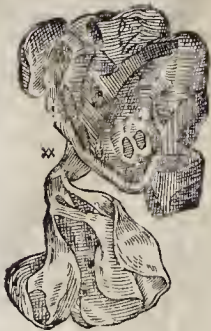
Ffff 2

genus Clus. An Fungus auricularis Imperato?

Fungos in Sambuco genitos omnis generis inflammationes & tumores ex aqua rosacea aut vino impositos sedate & deprimere tradidit quidam apud Tragum. Solum is Fungus ait Clusius, tamen non esculentus, à plarisque adseruari exsiccat in vsum: nam in guttibus tumoribus, acetum in quo maceratus sit, exhibere solent, ad gargandandum, & guttur eluendum.

Etiam autem elegantissima est quam quaram facit, quæ hac tabella exprimitur, cuius ætate duntaxat quoddam discrimen est: Iunioris enim & recens nate corpus minorem habet orbem, & binas vncias solummodò latum, rubro colore valde faturo instar concretæ sanguinis tinctum, per cuius superficiem frequenter exalbida sunt conspersæ maculæ: Adultior in maiore latitudinem patet, ut quæ quincuncialis sit aut amplior, tumi-la super-

nè, rubro etiam colore, sed paulò remissiore, quam in iunioribus tincta, obscurioribus veluti vndis intercurrentibus distincta, & crebris etiam exalbidis maculis infecta: pediculo autem constat protuberante infima parte, deinde trientem longo, vnciam crasso, à quo infernâ parte crassè nigre striz ductæ in ambitum: bini interdum eodem pede coniunctim nascuntur.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 19. siue mulcas in: Synon; terficiens: Fungi muscarii Trago, Coido in Diacot. Lon. & Tab. Fungorum noxiarum 12. genus Clusio.

Inuenitur quarta species in cædis siluis Locis Francofurti ad Mœnum vicinis, vnde rustica mulieres lectum, in urbem deferunt venalem, cum non ignotent plarisque empturos ad muscas necandas: nam cum mulcæ libenter illi insideant, diuisam in fragmenta, variis in conclauis locis ante fenestras spargere solent, ad quæ inuitatæ & excitæ mulcæ, succum sugunt ipsi perniciolum; & paulò pôst etiam lethalem.

FVNGI BETVLARVM ALBI, MACVLATI, perniciosi. CAP. LII.

Octauum hi sunt genus Fungorum noxiarum Clusio, quod circa Pentecosten pro- uenit in siluis ad Betularum caudices & truncos, cuius rei causa Vngari Vngari gombay, Germani Birchenschwamm appellent, h. e. Fungus betulaceum.

Orbiculate, inquit, pæne est figura, supernè paullo elatior; albi coloris, leui fuligine adumbrati, in quo maculæ quædam rufescentes: latitudo duarum vnciarum; inferna pars tota alba est, exceptis striis, quæ sul gine infectæ, à pediculo binas vncias longo & gracili ductæ, in extremas oras desinunt.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 16. siue Fungus ad Betulam Trago.

FVNGI PRVNORVM COMMIXTI coloris perniciosi. CAP. LIII.

His sub Fungorum noxiarum genere secundo tradit idem Clusius. Sub Pruni arboribus, inquit, nouo Vere nascuntur eisdem

FVNGI TRES DICTI SPONGIÆ lignorum. perniciosi.

CAP. L.

Fungoam noxiarum vicissimum quartum genus Clusii faciunt hi, quod Germ. Holzschwammen appellant, quoniam Octobri mensis, in putridis deiectionibus arborum ramis crescat. Tres autem eius species obseruantur.

Prima reliquis maior in maiusculis ramorum fragmentis humi iacentibus nascitur: formâ Fungo Auriculari ludæ haud valde dissimili, sed colore elegantiore, nempe rubro, vncialis aut duarum vnciarum magnitudinis: interdum plures coherentes, & in vnum corpus veluti coalescentes, valde tamen se remittente colore.

Alterâ longè exiliior est, & vnguis latitudinem interdum non superans, nonnunquam etiam latior, singularis aliquando, interdum bini simul coniuncti, formâ veluti supernè exsculptâ, coloris egregiè rubentis, & ad eâ floridi, ut coccineum prouocare videatur. Inheret plarumque tenuibus ramorum humi iacentium, aut corticis illorum fragmentis, in vis oblectis & ab arboribus oblectis, quæ Solis radios adiununt.

Tertiâ rugoso profus est corpore, vncialis aliquando magnitudinis, nonnunquam seuncialis, interdum bini simul coherent vnciâ minores, plarumque etiam terni, & illi quidem elegantiore aucto colote præditi, reliqui flauo: adnascuntur similiter tenuibus vel ramulis, vel eorum fragmentis humi iacentibus.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 2. siue Fungus putridus, arborum ramis inherens, plurimis simul coherentibus.

FVNGI VENENATI QVINQVE, MVSCARIi dicti. CAP. LI.

Hic Fungorum noxiarum generi, quod duodecimum est Clusio Germani stiegen Schwammen appellationem dederunt, à muscis, quæ illud valde appetunt, & plarumque illi insident, non sine ipsarum perniciæ, siquidem quotquot degustant, intereunt. Quinque autem tradit Clusius eius species, omnes extremo Sextili in cædis siluis pronententes:

Vireo

Species

Synon.

Species

Locus

Tempus

Descriptio

Synon.

genus noxiorum Fungorum, ideoque, inquit, ab Vngaris Szilva aya nuncupatur, inquit Clusius, qui illius vnicam speciem tradit, numerosam ex eodem pede, nullo tamen pediculo conspicuo, confertim nascentem, variâ magnitudine & formâ: nam Fungorum nonnulli, binas aut ternas vncias lati sunt, atque etiam ampliores, vel orbiculatæ figuræ, aut angulosæ: alii paulò minores, nonnulli vix vnciam lati: omnes coloris ex albo pallido & fusco commixti.

Ynon. C. Bauh. pin. Fungus noxius 10. siue Fungi ex eodem pede, sed non conspicuo, numerosi.
An Prunuli Trago?

FVNGI SALICVM, CØLORE VARII,

perniciosi.

C A P. LIV.

Deser. **E**st hic Fungus confertim nascent, & caudicibus Salicum firmiter inhærens, Lichenis instar in corpus tuberosum extescens, variâ formâ & magnitudine nam pleraque tubera vnciatem magnitudinem non superant, alia binas & ternas vncias interdum ampla sunt, coloris elegantis & variè commixti: nam in eis & albedo conspicua est, & pallor, & suaue rubens color, & satur, atque etiam flauus, addo his fuscum siue fuliginosum colorem hinc inde ipsis inspersum.

Locus & Tempus. Quia autem nouo Vere post præmaturas pluias genus hoc quod est Clusii noxiorum Fungorum quartum, plerumque nasci solet in Salicum caudicibus, idè ab vngaris Fiz sa gomba, à Germanis verò Felber schwammen vocatur. C. Bauh. pin. Fungus salignus Lichenis forma variegatus: Fungorum noxiorum 4. genus Clus.

FVNGI SVB CORYLIS, ORBICULARIS figuræ.

C A P. LV.

Descriptio **E**xtum hi constituent genus Clusii Fungorum perniciosorum, quod quia sub Corylis crescit, Vngari *Mnyaro alya gomba* vocant: orbicularis autem est figuræ, binas vncias latus aut maior, supernè nonnihil tumescens, extremis oris in supinam partem flexis, coloris ex rubescente fuliginosi, cui albedo quædam permixta videtur, interdum etiam omninò fuliginosi & fuscii: infernè nonnihil rubescit, striisque exaratum est, à pediculo gracili, binas vncias longo, in ambitum ductis crassiusculis, fusci coloris.

Synon. C. Bauh. pin. Fungus noxius 13. siue coryleus orbicularis. Fungi serpentina fertidi venenati sub Corylis nascentes, quorum antea ex Clusio meminimus, fortè non absque ratione huc sunt referendi.

Inuenitur circiter Pentecosten, h. e. Maio, aut sub Iunii initium.

FVNGI CERASORVM COLORIS VARII,

perniciosi.

C A P. LVI.

Descriptio **P**lures Fungi ex eodem pede nati, imbricatum siue regularum instar, alter super alterum conferti nascuntur, infima parte vnciam lati, deinde sensim altitudine crescente, ternarum aut quaternarum vnciarum in extremis oris, palmum autem longi. Superna corporis Fungi pars variis coloribus infecta est: nam circa pedem ex albo pallescit ad vnciatem altitudinem, deinde transuersi colores faciant, ex flauo rubroque colore commixti, postea flauus: supra illam denudè transuersim secant colores flauus & ruber simul mixti: hos sequitur flauus color, qui-

busdam ramen veluti fuliginosis maculis infectus: extimæ oræ saturâ rubedine nitent, quam nonnihil sedat in ea quædam veluti farina conspersa: supina verò parte, aut pallescit, aut flauus est.

Est hoc Clusio perniciosorum Fungorum Synon.

quintum genus, quod Vere nouo in putrescentibus Cerasorum caudicibus nascitur: eamque ob causam apud Vngaros Revves cerefsnye sa gomba, apud Germanos Kerschenbaum schwammen nomen inuenit. Est C. Bauhino pin. Fungus noxius 8. Fungus Cerasorum, imbricatum alter alteti innatus variegatus.

Sed & hic Fungus, tametsi hominibus noxius, alicuius tamen est vsus: nam rustici exsiccatum recondere solent, quia illius pollinem cum sale & pabulo mixtum, agtis

bobus & vaccis salubriter dari, sibi persuadent.

FVNGI DVO LATI, ORIS LACERIS,

perniciosi. C A P. LVII.

Hic Clusio sunt perniciosorum fungorum decimum septimum genus, cuius duas describit species:

Primum, dodrantalem amplitudinem habentem, & minimi digiti crassitudine præditum Pediculum, binas aut ternas vncias longum, ex cuius imo plerumque subnascitur exigua proles: orbiculatæ ferè est figuræ, oris in inferiorem partem nonnihil inflexis, colore supernâ parte rufo ad nigredinem tendente, cui flauescens circa medium admixtus est: infernâ pars pallida est, striisque fuliginosis exarata.

Secundam, eiuſdem cum illa magnitudinis, sed graciliore pediculo præditam, circinatæ etiam rotunditatis, nisi laceras haberet oras in ambitu: in qua color supernè planè luridus, hoc est, ex pallescente fuliginosus, & venis quibusdam exalbidis maculolus, ipsa Fungi substantia, sub externa illa cute, omninò atra, vt etiam est pars infima, sic tamen vt crassæ nigre striæ obscurè appareant.

Hanc speciem *Schwarze hor greyſten* Germani cognominare possunt, vt priorem *Rote hor greyſten*. C. Bauh. pin. est Fungus noxius 25. siue Fungus latus oris laceris.

Circiter diem D. Bartholomæo sacrum planis Locus & & apertis locis prouenit Fungorum hoc genus à tempore Germanis *hor greyſten* appellatum.

FVNGI VELVTI IN NODVM COLLECTI, variis coloris, perniciosi.

C A P. LVIII.

Sunt hi è perniciosorum Fungorum vigesimo tertio genere Clusii, coloris ex albo, rufo, & fusco variè commixti:

C. Bauh.

Synon.

C. Bauh. pin. Fungi noxii 37. siue Fungi orbicularis in palustribus, species 3 & 4.

Circa Octobris, cum secūdum vias, tum in lignis putridis & palutribus locis proueniunt.

FVNGI DVO : BVLBOSO PEDICVLO : 1. pallidus maculatus. 2. tetri coloris.

CAP. LIX.

Locus & Tempus.

Decimum-quintum faciunt hi perniciosi Fungi genus, quod Clusius Vngaros *Tinor gomba* : Germanos verò *Schmeer Schwammen* appellare refert: perinde ac si vnguinofum Fungum diceret, in cæuis siluis crescit extremo Sextili, h. e. circa diem D. Bartholomæo factum. Eius autem variz dicuntur inueniri species: Clusius binas obieciabat.

Priorem, quæ hic pingitur, triuncialis amplitudinis cum suo pediculo, alioqui corpus ipsū Fungivncialem magnitudinem non superat, pediculus autē binas, supremā parte pollicaris crassitudinis, infernā scuncialis, in Bulbi formam excrefcens, coloris ex albo pallescens: ipsum etiam Fungi corpus supernè pallidū est, sed maculis dilutè nigricantibus distinctū, atque oris in supinam partē

reflexis: infernè multis striis ex pallido fuscis, à pediculo in ambitum porrectis, distinctum. Hanc speciem *feyer ti nor* i. e. albā, Vngari cognominant.

Alteri, cognomen dederunt à nigro colore, Vngari *Fekete ti nor* : Germani *Schwarz Schmeer Schwammen*. Informis hæc est species, & valdè tetri coloris, vt verius ligni, siue radicis cuiusdam, nodosum & nigrum fragmentum videatur, quān Fungus, quod vtraque manu vix comprehendi queat : crasso breuique pediculo nititur.

Synonyma

C. Bauh. pin. Fungus noxius 22. siue Fungus pediculo in bulbi formam excrefcens.

FVNGVS PHALLOIDES. CAP. LX.

Phallum, ex Fungorum genere in Hollandiæ sabuletis passim crescentem, picturā ad vnum expressit, & delineauit Had. Iunius.

Donum, quod fecundā illa Naturā vis atque maiestas, & sacra rerum parens Tellus (cuius virtusque benignitas nusquam clausa, tam sua sponte, quān etiam coacta, sua dona liberalissimè impertit omnibus, parca nemini, officiosa vbique, & obsequiosa etiam, nisi fortè hanc illi laudem venenorum non minùs testibilis (leges denegat) paucis mortalium cognitum, à nemine Veterum Recentiorūque scriptorum autē me literis proditum, in sabuletis nostratibus nasci dederunt, in literarum monumenta referre, memoriæque consecrare volui: siue iudentis naturæ rudimentum illud sit in expimento veretro, siue singulare sit eius beneficium ad vsum mortalitatis comparatum, hoc præsertim tempore, quo propter effrænas libidines, luxumque, cui modum omnè ademit licentia, podagra & articulares morbi agminatim incubant, ne diutius lateret incognita remedia præses vitæ, quæ permagna esse traditur in seruienti atq;

Locus

inotrabili ortum cruciatu. Hunc igitur Naturæ factum alia nariones admittunt, spectent, fructur quærens licet: docti verò, quibus liberalius suppetit ortum ad omniariam lectionem, & quibus felicior ingenii vena obrigit, diligentius cōsiderent atque expendant seculi virtutum onem. Sed ad rem ipsam.

Descriptio

In medio acuturatum caritum velut umbilico sub extrema arenæ superficie massula inuenitur alba, rotunda, pilam manuariam aut bulbum specie pariter & candore referens, cui nervus bilucis, aut fibra gemina: radicis loco subest, quo succum (vt ait Hor.) rapit: mucco ea lento, viscido, coacti iusculi ceterosive in modum spisso abundat, graui vsque aded, vt aquæ pondus superet, fusillitue plumbi fermè adæquet: eodem aded gelidò, vt volè manus apposita massa [quam Pinniano vocabulo dixisse non absre licebit] penetrabilis frigoris sensum adferat. Ea vbi primūm serobe reuelitur pallidior est, mox paulatim purpurascit, intercurrentibus sparim ceu venulis quibusdam sanguineis: à quo colore nonnihil euariat fibrarum magis liuidinis color, in conerati sanguinis nigrorem paulatim emoriens. At mucens reuulsa à terra volua citissimè liquatur ac dissoluit: quin & coles ipse non multò post staccescit, idemq; visrosū vsque aded halitum efflat, vt vel torius cubiculū aërem sit saturaturus. Hæc volua mens-

bus autumnalibus citius tardiusve pro diversa anni facie ac temperie dirumpi vomica instar distindique solet: quo tempore rectus inde scapus colesue exilit, illæzæ voluæ exemptilis ac tum quidem scroti faciem prope mentitur turgida voluæzæ moles. Neque verò silentio inuoluendum est, id quod miraculi vicem implere posse, ne dicam superare, crediderim, quod nimirum scrobe reuulsa massa, voluæ etiamnum integra *καὶ ὀδοντὸν* prorsusquam colem effuderit, si tortè recondata in penum, aut quemuis etiam domus angulum seponatur, post exactum diei vnus atque alterius curriculum in iustâ suamque magnitudinem erectum scapum emittet, cuius rei documentum ab vno atque altero indubitata fidei homine quum accepissim, volui & ego periculum facere, itaque abstrulis in penetrabile mufæ mei adytum biuis eiusmodi voluæ, oculatus ipse testis eorum fidem approbaui. Materiâ scapus fungosâ constitit, ratâ, plumâ leuiore, maculotus, cinerei propè coloris, foramine peruo rimofus, eoque læni ac velut delolato, interiùs latiore, sub exitum arcuore, teres, ad duorum palmorum mensuram accedens. *Sunt* qui etiam dodrantales inuenisse se predicant. Huic insulit, non vti Fungo petasus, sed galea aut capitellum in figuram metæ propemodum fastigiatum, exentile, cætera glandis virilis specie, nisi quod cancellata sit cute, quale elephanti traditur esse corium, vel qualis echinus, aut bouis ventriculus, cancellis rhombiformibus præditus spectatur: eiusdem extimus vertex rugis adstrictior foramen habet quâ grauis expirat halitus, propterea à mufcis frequenter oblectus: id capitellum cauli est color, videt etiam sepenumero, atrum in caule prorsus niueo, sed senio id acceptum referri debebat, exoleto namque pro candido anthracinus mutatur color: interdum etiam è leucophæzo virotem induit capitellum illud, qui non multò post in fuluum abit. *Hæcenus* germinis istius, ita vt voluæ, cole, & glandiformi capitulo consistat, figuram vtrunque delineauit: *Quamobrem* autem Phallum nuncupauerim facilis explatu ratio est, imò cuius obuia, qui vel à limine Græciam salutarit. Fecit hoc similitudo, quam habet cum coriaco & ficulno veratro, quod in decantatis mysteriis vana gentilitas cicu nferre solebat, hoc Phallagogiâ, illud Phallum & Ithyphallum indigantente superstitione. Quid veratautem noua in æ nouo vri vocabulo: quando & Fungorum diuersitas varia inuenerit nomina. *Porrò* debetne in Fungorum classem adoptari iste Phallus, non ausim temerè velut pro comperto & explorato definire, nolens aliorum sententiæ doctiorum præiudicatum: certè materiæ raritas leuitasque: & (quæ prima Fungi origo est) terræ madentis accescens succus, vnde gignitur, fungini eum esse generis testantur: tamen striarum ductus, qui nulli huic sunt, reclamant, qui tamen in Fungis videntur: nullum est huius etiam petasii pediculo coherentis vestigium, quippe vbi capirulum, quod petasii vicem obtinet, innoxie demi possit: natalis insuper locus repugnat, siquidem istud germen fabuleta rantum, neque ea omnia, nisi caricibus veteribus consista producent: at Fungos ferme vliginosâ, rancidâ, situ squallidâ, & glandiferis radicibus vicinâ loca gignere scriptores ex confesso prodiderunt.

H. Lugd. p. 1399. icones exhibet Had. Iunii, sc. Phallum Batauicum, eiusque separatas partes, Veratrum, Veratri præputium, & Voluam tanquam scrotum, de quibus omnibus hæc

subdit: Phallus, in maritimis Hollandiæ, ac Zelandiæ arenosis gignitur, hominis pudendo suo præputio contacto aded similis, vt inde nomen sit tributum. Site integrum & partibus adhuc suis constantem: ac compactum, minimè dimisiss, siue in partes, è quibus componitur, iam ditissimum inspiciamus, ad verendorum hominis figuram sic accedit, vt in eo generando lulisse natura videatur lasciuiss, succo in arenis frigidis sicillique reperto, è quo hominis penem fugete meditata sit, afflatu etiam maris fortassis adiutâ, cuius vim maximè genitalem esse periti rerum naturalium omnes testantur, & suis Poëtæ fabulis indicant, *τὴν ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκποδίου* veribus celebrantes, nempe Venerem è maris fluctibus exorientem, ac emergentem. Posteriore parte velut inter duas proniuolatas nates, cauum patet, [mauult enim Dalech. cum podice comparare, quàm cum muliebris vuluâ.] In id cauum, tanquam in scroti fundum, tenuè filum subit, bifidum, quo tanquam radice, in arenoso solo detigitur. Quod terræ proximum est, Bulgæ figura, inferiora Phalli operit, extremaque ora laciniatâ in apices extantes diductâ, vndeque illum amplectitur, rugosi scroti quadam in gine: Bulgæ detractâ subest aliud inuolucrum, tanquam elytroceides tunica in hominis telliculis, Superiore angustius, ac minus, Phallum circumdans orbe simplici linea circumeunte, non tamen continuato, sed interrupto rima, quæ veluti duorum testium internullum ostendit. In tuberculum subrotundum id desinit, radicis vicinum, cui radix inficitur. Inde penis in longum porrigitur, mentula specie, punctis quibusdam notatus, in summo, sub præputio, pertusus, rotundo foramine, quod in extremo hominis veretro siluram imitatur, quâ vrina profuit. Munit summum illud fastigium, & vestit præputium [sic enim aptissimè vocari potest] vndeque circumuolutum, curis plicatilis modo. Extrema parte præputii carnosif oculi rotundus velut apex eminet, fistulosus, pelle circum crispata, humani præputii corrugato fini similis.

Phallus hic Hollandicus pro Satyriom primo Dioscoridis, Matthiolo tribus foliis Rumicis affixis, fuit venditus, prout Ludou. Fumanellus, qui hunc & illum qui ad Matthiolum est missus, spectauit, aperte testatur: facile autem fuit decipi, propter summam vtriusque, antequam è terra erumpat, similitudinem. M sit autem Matthiolo Satyriomis Dioscoridis primam illam speciem, quibusdam, vt ait, Trifolium dictam, Calceolarium.

Phallus Had. Iunii paullo aliter pingitur apud Clusium sub titulo Gladii seu capitelli Phalli, ex hist. belgica Lobelii cuius hic ico. em subbiicimus. Inter naturæ miracula, inquit, celebratur, hic Fungus apud Batauos anno 1559. Antuerpiam ad me missus. Similem deinde Septembris post arenoso loco ad Ligeris fluuii ripam non procul Blasii reperiebam Septembris. Copiosè crescit in Hollandiâ è radicibus Sparti, diuersis fabulosis aggeribus, Sparro illo rudi conficis præsertim verò is qui Harlemo & Alcmariæ sunt vicini. Sunt (addit) qui asserant frigidissimum illum voluæ coagulatum & lenrum mucum valde vitile esse ad podagram ex humore calido prognatam proficandam. Mufcæ valdè appetunt hunc Phallum. perinde atque alios feridos Furgos.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 38. Iste Fungus fætidus penis imaginem referens: Phallus Had. Iunio: Phallus Batauicus H. Lugd. Phallus Hollandicus,

Materia.

Longitudo.

Græue spirat.

Phallus. Unde dictus dabitur

ad su Enn. 84.

Hominis pudendo similis

Satyriom. Diosc. Matth.

Trifolium quorundam Phallus Had. Iun. Lob.

Locus.

Virilis ad podagram calidam.

Synon.

C. Bauh.

landicus, Satoryon trifolium Marthiolo [cuius non esse Fungum ceruinum probat H. Iunius] Ponae It. & in Balbo: Fungus virilis penis arrecti facie Lob. Belg. & It. Plantar. tom. 2. p. 275. Fungus marinus Dod. Belg. Fungi perniciosi 23. generis species 5. Clusii. Clusius tamen speciem suam quintam Fungorum perniciosorum

23. generis, à Phallo Had. Iunii separat, quinimò huic duntaxat, accedere scribit. Quare & nos de ea seorsim agimus.

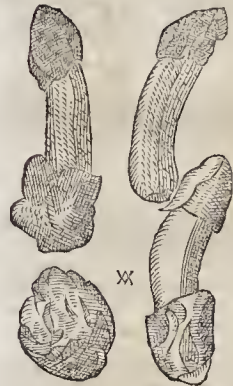
Mirabilem hunc Fungum Doctiss. Vir. D. Mochiu Medicus & Profecior Academiæ Friburgensis, Brisgoiæ propè sacellum in sylua, D. Barbara dicatum obseruauit, eundemque mihi transfmisit.

FVNGI PHALLOIDIS GENVS.

CAP. LXI.

FVngorum noxiorum 21. generis 5. Clusio valde accedere videtur ad Phallum ad Had. Iunio olim in fabulosis æggeribus Hollandiæ, Oceano obiectis, obseruati & decantatum.

Informi autem penè figura emergit, tuberis instar: deinde rupta illa externà membranà, siue voluà, stilus exiliter pollicari crassitudine, digitali autè longitudine, penis aur vetri

canini instar, & tanquam vnciali glande summo fastigio præditus, initio quidem ex atro virefcenre, deinde nigra, & cellulis quodammodo prædita, quales ferè in Fungi rugosi vel cauernosi specibus conspiciuntur: ea autem suo tempore expanditur, & striis infernè distincta est. Volua ipsa cineracei quodammodo est coloris, interdum etiam subrusi: ipse stilus siue coles, initio albus, deinde varius, paruisque notis subfulcis maculosus: factidus est hic Fungus, & iam periturus quodammodo liquefcit, atque in atramentum dissoluitur, nigro colore tellurem insiciens. Dicitur etiam muscas eo degustato interire.

Sicq; Calendæ Octobris, cum secundum vias

tù in lignis putridis, & palustribus locis proucnit. Locus

FVNGI DVO, A SVE APPELLATI, albi, sed maculati, siluestres perniciosi.

CAP. LXII.

IN cædis siluis extremo Augusto crescit Fungorum noxiorum Clusii genus decimum quartum, cuius Clusius Vngaricum nomen intelligere non potuit: sed Germani Saw rasch appellant, cuius nominis causa quoque later, nisi quod à sue appellatio desumpta videtur. Eius autem binæ obseruantur species, magnitudine, & supinae partis colore inter se differentes.

Prima inæqualem habet magnitudinem: nam recenter nata corpus, vnciâ maius non est, fastigiatum, coloris albi fuligine vel infecti, vncialis longitudinis pediculo, minimum autem digitum crasso, subnixum, interdum geminum ex eodem pede nascens: Adultâ trunculem diametrum habet, in orbem ferè circumscriptâ figurâ, supernè alba quidem, sed fusco colore infecta, flauo fastigio: infernè verò pallida, & rufis striis, à pediculo excurrentibus, exarata: pediculus digitalis longitudinis & crassitudinis.

Alterius forma, orbiculatæ, & velut circino circumductæ, est rotundatæ, cuius diameter tridentem latus est, pediculo breui, pollicemque crasso, prædita, supernâ parte candida, cui maculae paræ fusca, & flauescens nonnihil color inspersus, & oris aliquantulum in infernam partem conuerfa: infernâ ipsa parte pallidâ, fuliginosisque striis insignitâ.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 21. siue Fungus latus, orbicularis, oris intus conuersis.

Locus & Tempus

Synon.

FVNGI STERQVILINI ALBI PERNICIOSI. CAP. LXIII.

CLUSIO Fungorum noxiorum est hoc tertium genus, quod Vngari Gancion: Germani Müssschwammen appellant, quoniam in sterquilinis primo Vere nascitur.

Vulgaris autem admodum est hic Fungus, propterea nemini non notus, formæ orbicularis in plano, veluti circino ductæ, exili & tenui fastus pediculo, tenui non crasso corpore, candidus omnino, & veluti farina conspectus, cum infernè tum supernè, pars tamen aucta, fulcis striis, & à pediculo in oras ductis, distincta est.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 11. siue Fungus fimerarius in plano orbicularis, candidus: an Fungus praeolis similis C. Falpino?

Locus & Tempus

Describe!

FVNGI TRES BVFFONII, PERNICIOSI. CAP. LXIV.

MAIO aut sub Iunii initium prorumpit septimum fungorum perniciosorum genus Clusianu, quod Vngaris Bageli Gomba/Germ. Gretten schwammen dicitur, vtriusque linguæ nominibus eandem rem significantibus, nimirum rubetæ vulgò buffonis dictæ fungum. Cuius tres obseruabat author species:

Vnam valde gracili, & plus quàm duas vncias longo pediculo sultam pilei vel galeri penè figurâ in metan sublata, vnciali ferè latitudine, orarum verò circiter trivalenti ambitu, coloris albi fuligine quodammodo infecti, summo fastigio flauescenre: interior & caua pars fusca est prorsus, & nigris striis, à pediculo in oras ductis, exarata.

Alteram magis orbiculato: & tumente corpore, crassiore pediculo subnixam: cuius superna & tumescens pars duas interdum vncias dun-

Tempus

taxat est ampla, nonnunquam etiam tres, modò fulci omninò coloris, ex albo pallefcntis, modò flauifulgine infecti, finguli autem maculis, albis, & nigris summâ parte notati, vt ruberæ coloris, præteritum fuscus, valde referre videatur: pars inferna alba est, leuibus striis subfuscis, à pediculo in oras excurrentibus distincta.

Tertiam reliquis maiorem, & orbiculatæ profus in plano figuræ, cuius diameter trium vnciarum est, supernè albam, cui rubescens aliquantulum color est admixtus, & rarè pallefcntes maculæ insperse: inferna pars quodammodò pallefcit, & frequentibus fuliginolis striis, à pediculo minimum digitum crasso, ad extremas vsque oras secta.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 14. siue Fungus buffonius orbiculatus.

FVNGI RANARVM, ALBI, PERNICIOSI. CAP. LXV.

Est hoc Fungorum noxiorum 13. genus Clusii, secundum vias & semitas in cædis siluis proueniens extremo Augusto: quod Vngari *Weselen terevng omba*, h. e. ad semitas nascentem Fungum: Germani autem *froschen stiel* / quasi ranarum sedem appellant, quoniam rarè his libenter insidere conspèctæ sunt.

Discrimen

In hoc genere, inquit Clusius, obseruare licet discrimen quoddam, sed illud ex ætate duntaxat proueniens: nam recens nati corpus, ad binarum vnciarum latitudinem non pertingit, & supernâ parte candicans, fuligine quadam infectum est: infernâ etiam eiusdem coloris, sed raris striis, vixque apparentibus præditum: vbi autem adoleuit, maiorem habet latitudinem, quatuor videlicet vnciarum, & in orbem ferè circumscriptum est, immaculati supernè candoris, nisi orbis centrum palleret: inferna pars etiam candida est, multis purpurascensibus striis exarata: pediculus gracilis & longus.

Synon.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 20. siue Fungus latus orbicularis candidus.

FVNGI QVODAMMODO ORBICVLATI atro-rufescentes perniciosi. CAP. LXVI.

Tempus

Circa Solstitium æstiuum inuenitur hoc genus perniciosorum Fungorum quod nomen est Clusii, in siluis nascens: quod Vngari *Borsos gomba* / Germani *hohen schwammien* nominant, quia crasso rumente sit corpore: nam satis breui est pediculo, vnciam non multum superante, digitum aut pollicem crasso.

Eius licet binæ videantur species, ætate tamen eas duntaxat differre arbitratr idem Clusius. Constat verò, vt dictum, crasso & protuberante corpore, sphericæ quodammodò & orbicularis figuræ, binas vncias lato in minoribus: in adultioribus autem tres atque etiam quatuor, vel etiam ampliore, colore supernâ parte ex atro rufescente: infernâ, exalbido, & multis striis rufescentibus, à pediculo ad oras vsque ductis, insignito.

Synonyma

C. Bauh. pin. Fungus noxius 17. siue Fungus orbicularis ex atro rufescens.

FVNGI DVO PERNICIOSI, PRIOR RVBRI perelegantis coloris, rufus alter. CAP. LXVII.

Locus & Tempus.

Circa Calendas Octobris, cum secundum vias, tum in lignis putridis & palustribus lo-

cis prouenit hoc Fungi genus, quod est primus & secundus Fungus, Fungorum noxiorum vigesimi tertii generis Clusiani.

Primus autem vncialis magnitudinis habet orbem, supernè tumidum & rubri perelegantis coloris: infernè albicantem, fuscis tamen striis exaratum, vnciali pediculo, non valde tamen gracili, sultum. *Alter* verò orbiculatæ etiam est formæ, paulò tamen amplior superiore, longioreque pediculo subnixus, prolem Fungi ab exortu plerumque profertens: supernè rufi, & ad lateritium tendentis coloris: infernè diluitor, & frequentibus striis distinctus.

C. Bauh. pin. Fungi noxii 37. siue Fungi orbicularis in palustribus species 1. & 2. Synon?

FVNGI SVpra LIGNA PROVENIENTES. CAP. LXVIII.

Fungos Imperatus communies appellat, supra ligna crescunt, capitulo conuexo, concauo, profundis striis ac sulcis foliaceis radiato à centro ad circumferentiam: facillimè verminantur: striæ foliæ nigricant: capitula verò spithamzæam aliquando amplitudinem acquirunt. Descripti

FVNGI PARVI, VARII. CAP. LXIX.

Fungos paruos omninò cretulos inuenimus in morte Tarrefec prope Masinunster.

Fungus alius paruus, pileoli superiore parte alba, altera autem ex lutea rubente, cauliculis duorum digitorum supra lignum putridum, inen-

se Septembri circa balneum mirabile reperitur. Occurrunt & alii ibidem in prato mense Septembri, fungi minimi, lutei, externè viscidii.

Sunt quardò Fungi pediculo satis breui & crasso donati, ex luteo pallefcntes, capitulo siue pileo turbinato.

Inuenimus tandem Fungos multos similes, longis & elatis pediculis non tamen crassis nixos, luteolos, à radicibus arborum putamus, mense etiam Septembri.

fungi parui vndique luteoli, pediculo tenui admodum, ad tres digitos longo, pileolo turbinato, medio Octobri prope stagnum balnei aduicabilis sub arboribus inueniuntur. Hi Mörbelgardi etiam, præfertim supra moureia vicinum, vulgò *la Cruste*, finiente Aurumno primulum pro-

filunt. In principio autem turbinati sunt & vix Auellane minoris magnitudinem adæquant, mox expansi assis regii amplitudinem acquirunt, subus sulcaris striis in orbem radiati, pediculo vnciali. Toti ad tactu viscidii sunt.

Fun-

Fungus præterea parvus albus cum luteo colore parte, in summitate capituli, visco nitente resplendens, subtus cinereis pilicis, altitudine quâ pingitur à nobis obsecuratus est in Ducatu Wirtemb. non longe à fonte admirabilis in agris;

exsiccatum, isthinc olim ad se missum, exotici cuiusdam seminis nomine, explorandi gratiâ, an dignoscere posset: vt reperiuntur quaedam ingenia, quæ ex aliorum ignorantia laudem capere & venari student.

FVNGI INFVNDIBVLVM REFERENTES; flauescetes, perniciosi. CAP. LXXII.

Hoc quod Clusio noxiorum Fungotum dicitur genus est: Bis in anno reperitur: Locus & Tempus circa messen videlicet, & vindemiam, in siluis

proueniens: Vogari Bessè gomba, Germani Geyß Schwammen appellat. h. e. captinum Fungum.

Valde autem exilis est hic Fungus: nam primum emergens, vix vncialis est magnitudinis, interdum singularis, nonnunquam geminus, i. e. bini simul nascentes, ipso fungi corpore minimi digiti vnguem vix æquante, rufescentis coloris, cum adoleuit corpus in vnciatem magnitudinem excreuit, inferna parte valde à pediculo striata sese inuertente, ad ò vt superna pars veluti camerata & caua reddatur, & cum suo pediculo, paruum infundibulum mentiri videatur: color flauescit tam externè quàm internè & superna pars iam in vmbilici speciem contracta, rufis maculis est distincta.

FVNGI PARVI LVTEI, ET CLYPEIFORMES albi, lethales. CAP. LXX.

Vos Lobel. in Ic. Plant. tom. 2. p. 272. Fungos paruos lethales galericulatos inscribit, de his in hist. belg. p. 306. vt & apud Clusium ait: Vulgares exiles perniciosi Fungi passim nascuntur, in agris, pratis, hortis, & veteribus ædificiis. Horum autem, Quidam sunt exiles, in rotunditate oblongi, & præalti, galericuli instar concaui, colore flauo præditi. Alii ampliores, albi aut cineraccis fuscisque interdum maculis notati, infernè aut in cavitare nigri. Sunt & plani vt acetabula, nonnulli etiam paruis similes.

C. Bauh. pin. Fungus noxius 24. siue Fungus clypeiformis minor: Fungorum alterius generis alter Dod. Fungus clypeiformis lethalis Lob. belg. Fungus perniciosus vulgaris Clus.

FVNGVS MINIMVS, SINE PETIOLO, perniciosus. CAP. LXXI.

Hinc Clusius vocat, & omnium minimum esse existimat, vix semunciam altus est, & Autumno plerumque nullo petiolo fultus ligneis tabellis puluinosis & areolas in hortis ab inuicem segregantibus adnascitur, cineracci, vel exalbidi coloris, formâ panè grossum immaturam referens, minimi digiti extremum articulum magnitudine & crassitudine vix æquans, singularis plerumque, vel (quando plurimi) bini, terni, aut quaterni simul coherentes, qui maturi supernâ parte dehiscentes, pleni apparent lento quodam succo, & seminibus, magnitudine quidem seminis Cyclamini, sed exiles Fungulos formâ figuræ exprimentes, cineracci, vt parens, coloris.

C. Bauh. in pin. Fungus noxius 39. siue Fungus minimus ligneis tabellis areolarum horrorum adnascens: Fungus minimus Clusii.

Nasci hunc Fungum etiam in Italia, Clusio nullum est dubium: nam meminit eius semen Tom. III.

FVNGI ALBI PILEOLO INVERSO. CAP. LXXIII.

Fungus hic albus, paruus admodum, vix ad vnciam digiti se attollens, ac etiam multò minor, instar calicis crescit, plicaturis & foliis se externè demonstrantibus, non sub pileolo, vt in reliquis. Pileolus enim inuersus facit veluti scy

tellam: sunt etiam maiores altitudinis trium digitorū, & latitudine duos excedentes. Obseruauimus mense Septembris in prato loco cliuoso prope wälde, & in monte Teck.

citiū curentur, efficit. Idem siccatuſ leuiſſimus & ſubtiliſſimus in podicem inferuſ admodum fluorem hæmorrhoidalem ſiſtit, vti Plateruſ parte 3, ſuæ præxeoſ docet.

FVNGVS MAXIMVS ROTVNDVS
puluerulentuſ, dictuſ Germaniſ Pfoſiſt.
CAP. LXXV.

Pfoſiſt nomine Germ. nūcupatuſ Funguſ glomeratuſ tantā aſſequitur interdū magnitudinem, vt caput humanuſ facile æquet, aut etiam excedat, cute mēbranea fatiſ ſirma [quæ in principio ex albo cinerea, mox cum tempore liuida redditur] vndique cinctuſ, ſubſtantiā partim coherente ſed rara, eorum inſtar, quos excipientiſ ſilice chalybeque excuſſiſ ſcintilliſ preparatuſ vendunt, colore etiam perſimili: ſicci leuiſſimi ſunt, vt caput humanuſ ſinguluſ æquanteſ vnciale ponduſ non excedant.

Deſcrip.

FVNGVS PVLVERULENTVS
dictuſ Crepituſ lupi.
CAP. LXXIV.

Deſcriptio

Nullo ferè conſpicuo pediculo niritur, glomeratæ rotunditatis, luſ glandiſ magnitudine, & minoriſ & maioris, primò albâ cute, & medullâ iridem albâ, cōſpicuū, poſtea cute exalbida uel liuida, medullâ, quum corrumpitur, in tenuiſſimū, ſicciſſimū, que puluerem ſuæi coloris, abeunte: calca-

tūſ crepituſ edit, & ſumum puluerulentum emittit. Eiuſ autem puluiſ grauem & ſætidum ſpirat odorem: (Imper.) nec villo pacto eſt eſculentuſ [Ruell.]

Cluſio eſt Fungorum noxiōrum genuſ viceſimū ſextum, cuiuſ tres obſeruabat differentiā, magnitudine & nōnihil etiā formā inter ſe diſcrepanteſ, in omnibuſ prouinciſ frequentèr in ſiccioribuſ pratiſ naſci tradent.

C.B. pin. Fungi noxiū 42. ſiue Fungi rotundi orbiculariſ ſpecieſ 1. Funguſ ouatuſ Crepituſ lupi Hermol. Trago & Lonicero, qui videtur aliud Funguſ genuſ cum hoc confundere. Funguſ orbiculariſ Dod. Funguſ glomeratæ rotunditatiſ Lobel. Lupi crepituſ Matth. Caſt. & Columnæ. Peziæ Pliniū in pratiſ, quem eſculentum dicit, Caſalp. Imperato dicitur veſicatuſ Funguſ, aliūſ Ouum Lupinum.

Germani wolffſtūtz h.e. Crepituſ lupi, weiber fiſti. e. muliebrem crepituſ, & Bubenfiſt: Galli Veſſe de loup: Ital. Veſtie de lupoz: Vngari Poſſereg, appellant. Helſtico in nomencl. dicitur græcè λυπιſ τῶ λυκῶ h.e. Crepituſ lupi, quod nomen etiam apud Herbariorum vulguſ obtinuit. Noſ Menſe Septembris & Octobri obſeruauimus in ſiliuſ accedentem ad magnitudinem pilæ palmariæ, nondum in puluerem conuerſum, album externè & internè.

Vires & Inueteratiſ & fluentibuſ vlceribuſ inſpectur: ea namque, teſte Trago, deſiccet, & quidd

Est autem hic Cluſiani noxiōrum Fungorum altera & tertia ſpecieſ generiſ vigeſimi ſexti.

Lonicer. huiuſ meminit ſub titulo ouatorum Fungorum, non tamen diſtinguere videtur à crepituſ lupi, licet ad magnitudinem capitiſ excreſcere dicat. Hunc ſequitur in hiſt. germ. Matthioliuſ.

Loic. & Matth. m. tantur.

C. Bauh. pin. Fungi noxiū 42. ſiue Fungi rotundi orbiculariſ ſpecieſ 2. & 3. an Peziæ genuſ in ſilueſtribuſ aliquando humani capitiſ magnitudine, quod ſine periculo eſtatur, Caſalp.

Synonym C. Bauh.

Funguſ Germaniſ Pfoſiſt dictuſ mariniſ Spongiiſ annumerat Encel. de re metall. libr. 2. cap. 45.

Perelegantem huiuſ generiſ Funguſ vidiſmuſ Montbelgardi iuxta patibulum in denſiſſimo dumeto: ſunt qui pro certo aſſerant ventuſioſeſ, & iam iuſtam maturitatem tranſcendentēſ, præſtare ad cōſequentiaſ ſanguiniſ eruptioneſ etiam periculoſiſſimaſ, quo & ipſi multorum cum præſenti ſalute vñ ſumuiſ, in eo ipſo caſu.

Locus

Vires;

FVNGVS OVATVS.
CAP. LXXVI.

Non aliāſ mihi viſuſ quā ex Alſatiæ Schvveghauſen arce Dom. Waldnerorum à Freudſtein cœnti Buttviller, menſe Aprili in pratiſ ſunguſ, cui ferè magnitudine, & figura ex rotundo oblonga, albuſ, quaſi hiſſutuſ, pediculo ſultuſ longiſculo.

Locus & Tempuſ,

FVNGVS ROTVNDVS ALBVS.
CAP. LXXVII.

Funguſ eſt [vt deſcribitur à Cordo in ſylua Obi.] grandis piræ inſtar, rotunduſ, ſoriſ pallenti cortice, intuſ candidâ, ſuccoſâ dulcique carne conſtans, non in puluerem tranſiēſ, ſed hyemiſ iniuriâ, Peponum exemplo, pureſcēſ: naſcitur Vere in eadem ſilua ex meriſ areniſ.

Locus & Tempuſ

FVNGVS OLLVLARIS VEL BOTRYOIDES ſimariuſ.

CAP. LXXVIII.

Funguſ botryoidēſ vel ſquarroiſ Montbelgardi 10. Decembris anno 1606. in equinoſimeto reperiſtuſ fuit. Vuarum autem albarum, ampliarum, craſſarum & longarum, veteribuſ Græciſ *βουτρυοειδῶν* dictarum, ſimilitudinē quodammodo reſert.

Cum verò Baſilæ anno 1608. Octobriſ menſe cum doctiſ Medicinæ ſtudioſiſ deambulatum iuſſem

iussilem, inueni ad Rheni ripam iuxta sinetum, Fungos ollares plures simul iunctos, & quosdam contractos, quorum vnum detegi, qui erat substantia lubrica, molli, globosus, concauus, magnitudine mediocriis pomis in superiore eius parte, circulari foramine apertus.

REMEDIA ADVERSVS PERNICIOSOS
Fungos C A P. LXXXIX.

Quia haecenus de perniciosis Fungis sermo- nem habuimus, non abs re nos facturos exiit, mutimus, si remedia aduersus eos nonnulla hic subiceremus.

Auxilio est omnibus Fungis, inquit Dioscorides l. 4. c. 78. nitri, aut lixiui, cum muria acida potus: aut thymbræ, aut origani decoctum: aut gallinaceum simi cum aceto potu aut melle copiose delinctum. Probè verò alunt, & agrè dissoluntur, & plerique vna cum excrementis integri redduntur. Fungi, inquit idem l. 6. c. 23. partim genere, partim copia laedit. Omnes autè indiciunt suffocationes, strangulationibus per laqueos similes. His statim communibus auxiliis opulari oportet, per oleum ad vomitum cogendum. Mirificè verò opem sentiunt à lixiuii cineris samentorum Vitis, aut lignotum Piratri potu, cum posca & sale, aut nitro. Sed & Piratri fructus aut folia cum Fungis decocta, strangulandi vim illam auferunt, estataque eadem auxiliantur. Iuuat & steruus gallinaceum cum posca bibitum, itemque Aristolochia aut Ablinthi drachma vna cum vino: insuperque etiam melle, seu in cibo sumptu, seu ex aqua potum. Sic & Apistrum cum nitro, Panacis radix & semen in vino; fax quoque vini cremata cum aqua, & atramentum futorium ex aceto, denique Radicula, Sinapi aut Nalturtium esu profunt.

Fungi à venenatis bestiis arrosi non solum suffocant, inquit Paulus & Aecius sed etiam vlceraunt intestina. Quare dandum est Ablinthium largum, & ficuum & Origani decoctum, & aqua multa. Conducat etiam vomitus, & solium calidum, & cruda hordeacea farina praecordiis imposita. Nouit quendam Galenus, cui post Boletorum non satis elixorum [qui innocentissimi esse putantur] vsu largiorem os ventriculi pressum, ac grauatum, coarctatūque fuit, diffilenique habuit respirationem, & in animi deliquium incidit, sudoremque frigidum sudauit, ac demum seruari agrè, sumptis nis que humores crassos incidunt, potuit. Cuius generis est oxymel ipsum per se, & cum Hyslopo & Origano ipsi mediocriter incoctis. Is enim tum hæc sumpsit, tum nitri spumam ipsi insperam: post quæ Fungos quos comederat, vomuit, qui iam quodammodo in succum pituitosum, frigidumque admodum ac crassum erant mutati.

Contra venena Fungorum laudantur passim apud Plinium, Cnicus siue Atractylis, & Piorum ligni cinis, piraque ipsa, Raphanus ac Sinapi. Porum scititum comestum, semen & succus Brassicæ bibitus. Item Brassicæ siluestris, Vriticæ ac Myrti semen in vino porum. Ruta siue in poru, siue in cibo. Lili radices, & Folia Myrti ex vino trita & pota. Absinthium ex aceto. Mel, Vinum merum, & vini fax pota, sed magis cruda. Cimolia creta ex posca pota. Gallinarum simum, duntaxat candidum, in Hyslopo decoctum, aut Mulsio. Muli denique piscis recentis è capite cinis.

Conferat quoque Fungis & Tubercibus pernici-
Tom. III.

ciosis, & medicamen de Assa, & Diatrio piper- reon, & sumere in potu piper cum vino veteri.

Quòd si quis Fungos vel malè coctos, aut alioquin noxios deuorauit, & inde stranguletur, aut torminibus molesterur, eum vel Agarici per se, aut pilularum de Agarico drachmam è vino bibere iubet Tragus, vt sanetur.

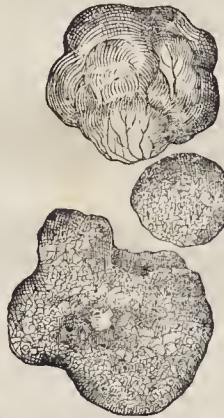
Tradunt alii præter hæcenus dicta, eum qui strangularur, aut inflationes ex immodico Fungorum esu profectas seseit, Leuitici aur Angelicæ radicem in puluerem redactam, è vino sumere, aut Raphanum esitare, aut eius succum: aut Absinthithes vinum potare, debere.

Prodest, inquit Matthiolus, mirum in modum Theriaca, & Mithridatis antidotus, ex acerrimo aceto pota, vt ex oxymelite, aut ex aqua vitæ vocata: quam obrem quinta essentia nostra theriacalis, in Fungorum malis mirificam fert opem. Prætulit ad hæc Auicenna calida quæcunque aromata: cuiusmodi sunt Diapipereos, Diaciminu, Diagalanga, Diamofchum. Conciliator porandum exhibet magno iuuamento vinum optimu, in quo conferbuerit piper, offertque subinde Allium crudum deuorandum. Id quod vniuersa ferè rusticorum turba etiam facit, quæ [vt Galenus ait] Allio Theriacæ vice plerumque vitur.

Omnium tamen hæcenus enumeratorum reme- diorum aduersus Fungorum malignitatem atque perniciem primu auxiliatur vomitiones quo- cunque modo omni celeritate excitata.

DE TVBERIBVS.
C A P. LXXXIX.

Nil aliud sunt Tubera, quàm sine caule, sine Descip: variis radices, magnitudine

interdum, aliàs Iuglandis, Castaneæ, aut Auellanae, tuberculis extantibus inæquales, externè sup- rificie rugosa & nigra, substantia albà, consistentià carnis castanearum, gustu fatuo, odore non nihil graui.

Dioscoridi Tubet [ιδρύω] sic vocat & Galeno. Galenus] radix est solum rotunda, sine folio, sine caule, flaua.

Theoph. 1. hist. 9. Tubera radice penitus carent.

Tuberum descriptio euidentiore est apud Plinium lib. 19. cap. 2. Er quoniam, inquit, à miraculis rerum cepimus, sequemur eorum ordinem: In quibus vel maximum est, aliquid nasci aut viuere, sine vlla radice. Tubera vocantur hæc, vndique terræ circumdata, nullisque fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec vtrique extuberante loco, in quo gignuntur, aut rini virgente (agente, corn.) neque ipsa terræ coherant. Cortice etiam includuntur, vt planè nec terram esse possimus dicere, neque aliud quàm terræ callum. Excedunt sæpè magnitudinem mali Cotonei, etiam librali pondere. Duo eorum genera,

Ggggg 3

Disco.

Galeni.

Remedia
Pliniana
contra Fungos.

Arenosa, dentibus inimica, & *Altera* lyncera. Distinguantur & colore rufo nigroque, & intus candido. Laudatissima quæ in Africa crescunt. An ne vitium id terræ? neque enim aliud intelligi potest. Malum ne id ea protinus globeatur magnitudine, quâ futurum est? & viuat ne, aut non, haud facili arbitror intelligi posse. Putrescendi enim ratio communis est iis cum ligno. Lartio Licinio prætorio vito iura reddenti in Hispania Carthagine paucis his annis scimus accidisse, mordenti tuber, vt deprehensus intus denarius primo dentes inflecteret. Quo manifestum erit terræ naturam in se globari, quod certum est ex iis, quæ nascuntur, & feri non possunt.

Varietas

*Imper.
Tuber.
Complex.*

Tubera illa solum videtur cognouisse Dioscorides, quæ flavescentes radices sunt: sed nigra tubera, quorum maximus proventus locis Apulix finitimis, quæque in ditiorum cænas auidissimè experuntur, non nouit, vt Marantha meth.lib.1.cap.10.concludit.

Imperato Tartusi [Tubera] è genere vegetabilium sunt, figurâ inequaliter globosa sub terræ cortice. Substantia eorum callosa est, tenera, nutritioni apta. Crescunt locis arenosis, & intra sitipes. Nostratia vt plurimum ad melonum crassitiam accedunt, cortice testâ nigro, scabro, atque rimoso: substantiâ intus colore lacteo, sapore communiter grato. Reperiuntur etiam quæ arenam continent, aut lapillos, aut aliam materiam. Ratio cur hoc eueniat est, quod [de hoc supra Plinius] principium generationis eorum, est humor qui eiusmodi res obducendo consistentiam acquirit, atque ita crescit. Est & aliud tuberum genus, alibi nascentium, quorum superficies leuis, pallida, magnitudo minor, gustus gratus. Dignoscuntur Tuberum loca natalia ex rimis, quæ in terræ superficie spectantur.

*Math. tri-
plex*

Matthiolas duo Tuberum in Romano agro haberi genera prodit, quorum alteri candida, pulla verò alteri pulpa subest: rimosus vtriq; cortex ac niger. Addit & tertium genus in Ananienfi & Tridentino tractu proveniens, læui cortice, colore subrufo, cæteris longè minus inspidum & gustu iniucundo: Tubera autem qualia pingit Matthiolus, talia primo loco in tabella exhibemus. Lobelii in Ic. Plant. tom. 1. p. 276. Tuberum effigies à Matthioli figura diuersa est. Eius autem Tuberum vnum secundo loco depingimus, simile Tuberibus terræ Tab.

*Geranium
Theoph.
Athenas.*

Cæterum, ostendit Athenæus lib. 2. cap. 22. Tubera dici Theophrasto Geranium (Quærit Gesu. lib. 3. de auib. in Græc. an Tuberi appellatio Cranii melius conueniat propter rotunditatem. Ait autem apud Theophrastum græcè legi γεράνιον, & Athenæum pro ea voce posuisse γεράνιον. Hydnon porrò esse quod aliqui Aſchion vocant, & Athenæus γεράνιον: & vnum genus vocari Mison, aliud Istum. Tubera, inquit, sua sponte ex terra nascuntur, locis præcipuè arenosis. Theophrastus Geranium nominat. Tuber apud Cyrenem nascens, quod Mison appellant, videtur valde suave, & carnis odorem habere: quod in Thracia nascitur, Istum vocatur. De his etiam proptium quiddam narratur: dicunt enim, cum aquæ autumnales & magna tonitrua fiunt, quod magna nascuntur, atque cum maximè maxima. Biennium non absoluunt, quamuis annum viuunt. Vtus eorum & vigor est, Vere præsertim. Sunt qui etiam seminis principium hæc habere arbitrentur, quando in Mytilenæorum litore

non prius nasci comperum est, quàm pluuiialis aqua semen ex Tiaris detulerit, is enim locus est in quo plura nascuntur in littoribus præcipuè, & vbi regio sit arenosa.

Porrò Tubera Latinis [inter alios Hermol. Ruell. Marcello, Ryffio, Lonic. Anguill. Lac. Corn. Val. Cordo. Matth. & Amato in Diosc. item Dod. Casalp. Lob. H. Lugd. p. 1585. & Castori. Tuber. C. Bauh. pin. Tubera terræ Tab. & Ger.] dicta, græcè vocantur ἴδρυα ab imbribus, & ἴδρυα à tumore, ab ἴδρυα, tumore. Arab. *Rameeh* *Alchameeh*, *Tamer* & *Kema*. Germ. *Erde Morchel*. & quibusdam hisc̄brünst: alii tamen Ceruiboletum sic vocant, de quo postea. Dicuntur & alicubi *Crublan*. Gall. *Truffe*. Ital. *Tartusi*, *Tartusse* & *Tartusola*. Hisp. *Turmas de tieara*.

Aequiuoc.

*Pommes
Suzines*

Cæterum ab iis Tuberibus alii sunt, qui Tuberes arborum fructus dicuntur, & à Plinio lib. 15. cap. 14. describuntur sub Tuberis fertici appellatione, de quo lib. 1. cap. 1. de malis fuit tractatum. Tuberum verò appellatione donantur & sequentes plantæ, de quibus in variis huius historix Libris egimus: scilicet: Nuciperica, Nuxhendani. Fungi supra lapides. Tuber Peruvia-nus. Manobi, forte Traſi genus. Pappas. Okrepennaux. fungus. Fungi cauernoli siue Merulii. Arachidna. Vitis nigra Matth. Tuber & Sigillum Mariæ. Iuibus. Guaiacana. Azadarcheni. Cyclaminus. Cerui boletus.

Vt autem ad Tuberum historiam absoluendam redeamus: Tubera ea que peculiari-ter à Plinio traduntur, trutinâ opus habere videntur. Siccis, inquit, hæc ferrè & labulosis locis fructosisque nascuntur. Quum fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tunc nasci, & maximè è tonitribus: nec ultra annum durare feruntur. Teuerima autem verna esse. Quibusdam locis acceptantur riguis & feruntur, sicut Mitylenis. Negant nasci, nisi exundatione fluminum, inuecto femine ab Tiaris. Est autem is locus in quo plurima nascuntur. Gignuntur etiam in Acarnida, subdit Athenæus, circa Lampſacum: in Alopecomæso, & in Eleorum regione. Ludouicus Rom. patr. nauig. lib. 1. cap. 7. scribit Damasci Tuberum ingentem esse vbertatem: nam nonnunquam viginti quinque aut triginta Camelos Tuberibus onustus illic conspicitur, & tamen intra triduum vendi: aduehi ex Armeniæ montibus, ex Asiaque minore. Tandem Author est Matthiolus, Tubera numerosa in Hertruria à rusticis effodi, quod à magnatibus maximè expetantur in cænis. bonitatis verò & vbertatis laudem sibi meritò vendicant quæ in syluula quadam Hornburgensi Vuirtembergensis dominii in Alſatia proveniunt.

*Vites
vitis.*

Tubera & cruda & cocta in cibum venire, restatur Dioscorid. & Galenus 2. simpl. Tubera omnibus nota ait, & in cõpage ipsorum terræ naturam præualere, exigua quadam partium tenuitate ammixta. At libro 2. de alim. inter radices aut bulbos, quibus nulla manifesta qualitas ascribitur, annumerat. Proinde vitur ipsis ad suscipienda condimenta, quemadmodum etiam aliis, quæ qualitatis exortia, & innoxia ac aquosa in gustu habentur. Est autem omnibus his commune, vt neque alimentum quod inde in corpus distibuitur, eximiam aliquam vim habeat, sed subfrigidum sit, aut aliquando crassius. Martialis Poeta secundum à Boletis locum ipsis tribuit,

*Rumpimus Alſicem tenera de vertice terram
Tubera*

Diphilus Tuberum naturam non facile digeri affirmat, ac bonum habere succum, extenuare, facileque excerni: inter ea veluti & inter Fungos, quædam lethifera esse. Cum pauco vino & aqua Tubera Montbelgardis coquunt, exsiccant, & demum cineribus calidis imponunt, & calida mensis inferunt, detractoque cortice, ac pipere excepta, non ingrata gustu, edunt.

TVBERVM GENVS QVIBVS DAM
Cervi boletus. CAP. LXXX.

Descriptio

Boletum & Tuberinum appellant Tuberi genus, magnitudine Juglâdis, interdum Auellane & minore, tuberosum & maxime quale, substantiæ inter duritiem & mollioræ medietate cortice intertextu ex cinerisco ad fulvum non nihil inclinante, superficie granulata, cui callus subest atro purpureus eâ quæ diximus consistetia, qui

recentior subadstringit, exsiccat adstrictione amilla dulcedinem leuissulam linguæ offert, medullam fungosam quædam substantia exalbido purpurascens occupat, texturæ perquam raræ, ut similiter arancarum telis conuoluatur, & in nihilum stilo vel mucrone cullrelli terendo abeat, relicto quæ abscedunt calli latera spacio inani. Siccum & iam dudum positam nihil aliud continere comperitur quàm pulvisculum ut in Crepitu lupuli, sed fortiore, sapore adstringente non nihil, colore fuliginoso, nulla relicta in medio cauitate, cortice circumiecto satis crasso, durisculo.

De hoc Tubere subterraneo (inquit Matth.) quod ceruinum Boletum Bohemi vocant, nulla apud antiquos extat memoria. Huic eadem ferè facies inest, quam in cæteris spectamus Tubertibus, globosa tamen, & inæqualis. Extrema cuticula subnigricat, carnosa verò & ipsa fungosa substantia albicat. Sunt etiam qui genus aliquid reperiri dicant, crectæ virilis mentulæ formæ, ad eam ut altera parte detecta glans, in altera globuli quidam reticulosos referentes conspiciantur. *Hunc autem Phallum non esse diximus antè ex Had. Iunio.*

Dicitur Fungus ceruinus sine Cerui boletus Matth. germ. & Lonic. Fungi ceruini. Boleti officinarum Cordo in Dioscor. Boleti ceruini orbiculati Thali: Tubera ceruina Lob. hist. belg. & Ic. Plant. tom. 2. p. 276. item que C. Bauh. pin. cui & Tuber alterum. Sic dicta autem sunt, inquit, quia reperiuntur iis in locis ubi cerui libidinem suam exercent: quamvis Cordes inuenit etiam in præruptissimis montium siluis, quò ne damæ & rupicapræ quidem peruenire possunt, ne dum cerui. Sanè repertus est, subdit Iordanus, iis locis, ubi ab hominû memoria, nullis unquam vi-

sus est ceruus. Ad Trenzinum nobile Hungariæ oppidum circa Carpathi iuga frequentissimus montuosus locis, syluis opacis, ubi licet ceruos reperias, non tamè eorum tanta copiâ, quæ plauris Fungorum satisfaceret, siquidem vera censenda quæ de eius generatione scribuntur à Matthiolo, dicente: Fungum hunc Tuberum vulgari modo sub terra nasci affirmant venatores, ubi ceruino semine in coitu inficitur solum. Id quod plerumque fieri solet exempto è vulua genitali, adhuc feminis aliquid continente, maris imperum fugiente femina. Hunc fortasse inuenire nemo potest, ni cerui ipsi locum quodam statuto anni tempore ostenderent. Scalpant enim naturali quodam instinctu ducti anterioribus pedibus locum, ubi globosus Fungus sub terra delitescit, quod olfactu percipere eos affirmant. Spirant enim Fungus graui odore præsertim recenter effossus. Qui secreta hæc norunt venatores & rusticis, qui siluas frequentant, loca diligenter obseruant ceruinis pedibus diducta, effusaque scrobe, Fungos eximunt, & pharmacopæis vendunt, qui dissectos in particulas, & stilo trajectos siccant, postea in vinbra seruantur in medicum usum.

Vires & vis

Hunc Fungum, quamuis in ciborum usum hætenus non venerit, magnis tamen exornant elogiis, eo enim iis in medicamentis vitatur quæ venere non mouet, siquidem ad hoc plurimam nullam valere putant, & præsertim, teste Matthiolo, qui humani genitalis faciem refert. In quem usum sicci puluerè ex dulci vino propinant, drachmæ vel sesquidrachmæ pondere. Lactis vberitate hunc etiam asserre aiunt ex prisana vel muliebri lacte potum, sed valentius id agere si longi piperris aliquid addatur. Suffitas oculosos feminarum locos referare tradunt, & vuluæ strangulatus auertere. Non desunt superstitiosæ mulierculæ, quæ iis abutuntur in amatoris poculis quibusdâ, prius admurmuratis incantationibus. Affirmant præterea valere ceruinum Fungum ad epota venena ex mero haustum, quin etiam ad venenosorum omnium morsum, non modò potum, sed etiam illitum, excalcacere ex odoris grauolentia, quispiam facile iudicabit. Hætenus Matthiolum. Cordus non ait verisimile esse Fungum ceruinum venere stimulare, cum frigidum, pituitosum, crudum & malignum frugum humano in corpore gignat. Quæ enim venere accendere debent, contrariis facultates & qualitates habeant, necesse est. Nec verò similia sunt quæ scribit Dorstenius. Similiter accipiat Cerui boletum ad magnitudinem vnus pisi, & dimidiam partem manucet, & alia parte vmbilicum oblinat, statim absque dolore parituntam: si verò imprudenter grauidè vitantur, magnam illis malum inde oriri posse.

TERFEZ AFRICANORVM, TVBERIS
genus album. CAP. LXXXI.

Terfez Africanorum magis propriè radix quàm fructus dicitur, inquit Leo Afric. lib. 9. Crescit locis calidis in arena, & quidem copiosè iuxta urbem Scla. Abundat in Numidiæ desertis.

Locus

Simile autem est Tuberi sed maius: cortex eius albus: reperitur magnitudine nucis & aurantii mali. Secundum opinionem Medicorum, qui Camba nominant, proprietates ei refrigerandi. Arabes delectantur eius esu, quasi esset saccharum, & bona ratione: certè prunis impostum, postea mundatum, & pingui iure aspersum, singulariter & terra

Descriptio

Locus

delicatus est cibus. Edunt etiam coctum cum aqua aut lacte.

Credidit Dalechampius Terfez siue Tuber album Africanorum, esse Mison Plinii & Athenæi. De quo hic ait, Misi [*μίσιν*. Dalech. *Mison*] sub terra gignitur. Eius natura atque generatio eadem est, quæ & Tuberis: circa Cyrenum inuenitur, & suauissimi gustus esse creditur, odore carnis lib. 2. cap. 31.

Simile Tuberibus est, inquit ille l. 19. c. 3. quod in Cyrenaica prouincia vocant Misy [Mison, Turneb.] præcipuum suauitate odoris ac saporis, sed carnosius.

CRANION ET CERAVNION veteribus.

CA P. LXXXI.

Cranion Theop.

Theophrastus lib. 1. cap. 9. *κράνιον* is annuerat, quæ omnino non habent radices. Plinius loco citato simile quoque facit Tuberibus, quod in Thracia Ceraunion vocant. Quæ autem peculiariter de Tuberibus traduntur, lege proprio capite.

Athenæus dicto loco refert Theophrastum scripsisse Ceraunium (*κράνιον*) quidam nuncupant) læui cortice regi, vt Tuber, &c. Hic autem Athenæo contrarius est Dalechampius, dicens, Ceraunion nigrum tuber, velut ambustum fulmine: aut Tuberis aliud genus in fœtidum & nigrum puluerem euanescens; at vtriusque huius Tuberis vertuosi, quomodo læuis cortex intelligi possit, docti viderint. Apud Theophrastum nusquam scriptum memini Tuberum læuem esse corticem: fortassis legendum fuerit læui cortice regi Fungum & Peziten: scabro Tuber & Ceraunium.

An Cerui boletus.

Considerandum an Cerui-boletus non possit reduci ad Cranion Theophrasti, si læui non sit cortice.

ARACHIDNA IN GENERE ET Aracoides. CA P. LXXXII.

Theop.

Arachidnam & quod Araco simile est [*ἀραχιδνά* *ἀραχιδνά* τὸ ἐπιπέδιον τῶ ἀράχιδ] ostendit Theophrastus lib. 1. cap. 11. *Ἀραχίς*, inquit fructum ferunt sub terram, non minorem superno seo qui in supernis plantæ partibus nascitur. Pars ipsa carnosa, radicem simplicem (vnam) crassam, altius insigendam [in altum demissam,] mittit: cæteras verd, quibus insidet fructus, tenues (tenuiiores), ac summo cæspite [& in summo, & multipliciter fillas] cohærentes agit: loca arenosa potissimum amant: neutrum folia gerit, neque foliis quicquam simile: sed quasi binorum fru-

ctui partibus inter se oppositis, fœcunda potius extat, quod miru profecto est: hæc Theophrastus.

Plinius lib. 21. cap. 15. inter herbas, quibus vtuntur in cibus, horum meminit, inquit: Arachidna quidè & Aracos (Arachidna & Arachoides, Theoph.) cum habeant radices ramolas, ac multiplices, tamen nec herbam vllam, aut quicquam aliud supra terram habent.

Sunt & alia, præter Tubera [inquit Hermol. in Diosc. sine folio, aut herba, aut caule, supra terram, cibo idonea, in Ægypto maxime, vt Arachidna, & quod Araco simile vocatur à Theophrasto: à Plinio Arachidna & Aracos.

Hermol.

Rob. Constant. in Lexico Arachidnam commemorat ex Theophrasto & Plinio, quem erroris accusat, quod Araco Lentis vitio perperam tribuat, quod Aracoidi, & plantæ Araco simili, erat assignandum. Sed nec ipsemet quidem indicat quam plantam intelligat.

Rob. Constant. redarg.

Pandectarius sibi contradicit, dum Arachidne arbotum ait habentem radices ramosas ac multiplices, & postea negat habere folium, nec herbam: quomodo arbor denique habebit herbam?

Pandect. sibi contradic.

Gels. in cat. dicitur Aracos, fructus Plinio radicibus solis, nec vlla superficie contactus: *ἀραχιδνά* & *ἀραχιδνά* Aracoides, Arachidna, vel Arachidna fructu vniuersi: *Ἄραχιδνά* ἕως ἄραχιδνά.

Arachidnæ autem nomine apud anthores donantur etiam Chamæbalanus leguminosa: Arachidna Belli: Trasilie Dulcicini: Dentaria aphylos: Fungus: Tuber terræ: Papas Indor.: Manihot: Aracus: Batatas: & Igame.

OVITON ET OVIIGON VETERIBVS. CA P. LXXXIII.

Theophrastus author est lib. 1. cap. 1. illud quod in Ægypto, *ὄβιτον* [*ὄβιτον* al. *ὄβιτον* & *ὄβιτον*] vocatur, fructum sub terra pariete. Eodem libro cap. 10. *ὄβιτον* inter radices quæ sub terra sunt, recenset, & radicem esse negat. Tandem cap. 11. ait, eius quod in Ægypto vocatum est *ὄβιτον*, folia quidem esse magna, & gemen ipsius breue: ipsam vero radicem longam & esse tanquam fructum, Excellere autem, & edi, colligerique, quando annis destuxerit, coronantes aras Deorum

Vingum Theop. Ouiton.

Cæterum, vt inquit Dalechampius, malè Plinius reddit lib. 21. cap. 15. *Vingum* Theophrasti *Oetum* quod Indi & Æthyopes, apud quos plurimum prouenit, adhuc vocant *Hetich*, voce corrupta. Depingit hoc Theuetus, quomodo describit Theophrastus, cuius verba non fideliter idem Plinius exposuit, id quod etiam Selsius animaduertit.

FINIS LIBRI QVADRAGESIMI ET VLTIMI, atque adeo TOTIVS HISTORIAE VNIV. I. BAVHINI.

APPENDIX
AD ALIQVOS TOMI TERTII
HISTORIAE PLANTARVM LIBROS.

SVBNECTENDA LIBRI VIGESIMI OCTAVI CAP. 120.

Galeopsis sine Vrtica iners minor, folia caulem ambiens.

Galeopsis hæc species minor, planta sesquipedalis: interdum cubitalis, caulibus quadratis, infirmis, non nunquam surrectis, sæpius humi sparsis: folia primum protrepentia pediculis donata, similia foliis Galeopsis minoris, rotunda ferè, serrata: alia in superioribus caulium

partibus oriuntur, bina, immediatè caulibus adhærentia, perfoliata ferè modò caulem ambiens, rotunda, hirsuta, profundè crenata, & crispata, odore minus foetido quàm præcedentes Galeopsis species, sapore nullo eccellente: flores inter folia ad nodos verticillati caules, & eorum ramos, ambiunt: purpurei, hiantes, è caliculis oblongis, hirsutis, multifidis: radicem demittit simplicem, rigidulam, fibratam.

Est hæc Dod. gall. Vrticæ foetidæ secunda species. Lobelio in Ic. Plant. p. 463. Morfus gallinæ folio Hederulæ alter. *Figura* placet, non autem titulus, qui huic plantæ non conuenit, ceu & inscriptio Tabern. quæ Alines speciem facit. H. Lugd. p. 253. vocat Balloten crispam, & Coronopum quorundam. Sed rectius C. Bauh. phyt. Lamium s. siue minus folio caulem ambiens: Schvvenckf. Lamium purpureum minus.

Montepelii copiosè prouenit, & circa Montbelgardum in agris: Geneuæ passim abundat in hortis, mensè Februario vitens & florens: Basileæ Maio in hortis, iteinque agris quà itur Riehen, & extra portam S. Albani ad Rhenum: Verona quoque hanc obseruauit in theatro & circa vibem.

Galeopsis siue Vrtica iners magna foetidissima.

Vrticæ radice nititur, caules cubitales & sesquicubitales, quadrati, hirsuti, inares: nonnihil circa articulos rubentes: vbi & folia bina aduersa, Vrticæ, maiora, perquam acuminata, innocenti lanugine obsita, in ambitu serrata, admodum foetida: eodemque loci & rursus in quos diuiduntur caules, exoriuntur: flores in spica per verticillos digesti, oblongi, renes, cut-

collati, colore purpureo, concoloribus fibris, labello tamch albis lineis picturato.

Tragus Herculeam Plinii esse arbitrat; Thelio dicitur Vrticæ foetida maxima *πορφυράριος*. C. Bauh. phyt. Lamium 6. siue maximum siluaticum primum. Schvvenckf. Lamium siluaticum spicatum, grauisimo & ingrato odore, germ. Scharlachnessel / Gottes Vergess nonnullis.

Passim in siluis prouenit circa Montbelgardum, Tigurum. Basileam & Geneuam, florens Junio, Iulio & Augusto.

Galeopsis maxima flore magno rubra.

Cubitali caule, interdum etiam maiore, quadrangulo, crasso, secundum radicem frequentibusgeniculis prædito, à quibus bina semper inter se opposita nascuntur folia, Vrticæ folus haud ab similia, per oïas similiter crenata, sed longè maiora, palmatèque amplitudine sæpè sumè superata, hirsuta quidem, sed non mordacia: à medio caule sursum

versus, ad singulos nodos, orbiculatum leni, octoni, nonnunquam deni nascuntur flores, non simul, sed successiuè sese explicantes. Lamii floribus multò maiores, saturè rubri & tanquam purpurei, galæ instar hiantes, labro inferiore cuius laciniata oræ] bido & frequentibus ad latera baubulis prædito, interiore parte purpureis, & candidis lineis depcto, quatuor staminibus cum stilo sub galea latentibus, odore graui vti tota planta, si teratur, gustu etiam insuauit & amaro: laciniata vascula, deciduis floribus, quaternaria semina continere deprehenduntur Molucæ similia: radix crassa, fibrosa, perennis, singulis annis augetens, pluresque stolones profertens.

Clusius descriptionis author vocat Galeopsis maximam Pannonicam: C. Bauh. phyt. Lamium 7. siue maximum seu siluaticum secundum.

Frequentem obseruauit idem Clusius in nonnullis syluosis Pannoniæ montibus, Maio mensè florentem, & in botum rursus itam qui conferuauit.

HHhh

Locis & Tempus

Descriptio

Galeopsis angustifolia serida.

Descriptio Galeopsis species hæc radice nititur geniculatâ, reptante, adeoque & per fibras è caulium geniculis demissas denuò radicatur: caules duorum aut trium cubitorum altitudine, modicè rubentes, hirsuti, asperi, quadrati, inanes, folia ex nodis profertunt bina ex opposito sita, Lyfimachiaè tubriè spicatae Lobelii, angusta, acuminate, hirsuta, mollia, exceptâ auctri soli costâ rubefcente, nonnihil aspera, per ambitum serrata, odore graui Galeopseos, sapore subamaro: flores spicati ex pluribus verticillis conflati, quorum singulares cucullati, Hederæ Tragi, purpurascetes, labello variegato: in floris calyculo subnascuntur quaterna semina, nigra, nitida, serè triquetra.

Synonyma Pingitur planta nostra in H. Lugd. p. 1357. Clymen. minoris Dalechampii titulo, describiturque pro Clymeno minore Herbariorum: A Tabern. pro Stachyde aquatica, braun wasser Andorn: Sed dissimiles plantas iungit, nec bene describit, distinguitque: A Gerardo, pro Marrubio aquatico, Scharpe pântod wasser horehöünd. Camer. hort. vocat stachydem palustrè Gesneri: C. Bauh. phyt. stachydem palustrem fetidam, & Tertiolam Catalpini (sic illi dictam eò quòd Tertianus sanet) q̄ nos in dubiū vocamus. An tandem est Trago Marrubium maris aut nigrum, gros schwarz Andorn.

Locus & tempus. Montibelgardi passim iuxta agros abundat interdum etia flores Julio, semen maturans Augusto: vt & Tiguri in ripa Lacus, referente Gesnero.

Herba venti Conspectibus

Descriptio Herba venti Montipeliensis vocata caules habet cubitales, in multos diuisos ramos robustos, quadratos, rubentes, hirsutos: folia ex aduerso sita, Saluicæ, vel Parietariæ potiùs, foliis similia, dura, neuosa, lupernè videntia & nitida, infernè subhirsuta, albicania: ex quorum sinu verticillatim ramos, caulemque ambientes nascuntur calyces striati, hirsuti, in acutas barbulas desinentes, è quibus flores promicant galeati Verbasci siluestris Matth. sed coloris purpurei: verticilla autem vndique plumæus rigidulis cristis obuallantibus stipantur.

Gesnerus hort. vocat Herbam venti Montipeliensium: Herbam venti Rondeletii Lobelius, quem dubitare ait an fortè sit Othonna: itemque Parietariam Cordi Montipeliensium, Sideritidis genus Dalechampii, & Verbasci siluestris speciem Italorum in Obs. p. 286. & Ic. Plant. p. 52. H. Lugd. p. 1120. Herbam venti, Parietariam Cordi, Sideritidis genus. C. Bauh. phyt. Marrubiū s. siue nigrum longisolum peregrinum, Othonnam quorundam.

Locus & tempus. Prope Montipelum, Castelneuf, & Lunel, florentem conspexi Apilii, Maio & Iunio. Solihus æstiuus, imbribus & statu iam marcescens folia crebrè pertusa, & multifora, quasi vento peruia, visuntur, vnde & Herba venti nomen adeptæ.

Lamium ad Hederam terrestrem accedens.

AD Lamium referenda est elegans hæc planta, quæ ex radice Vrticæ vulgari simili, plures profert pedales cauliculus, teretes, quadrangulos, frequentibus nodis cinctos: ad quos alternatim bina contrario situ in oblongis pediculis

æqualiter nascuntur folia, Lamio, siue Vrticæ nõ mordaci vulgari & fastidæ, quæ purpureo flore est, similia, vel proximè ad Hederæ terrestris, siue Chamæcissi vulgaris folia accedentia: inter quæ calyculi terni, quaterni, aut quini, continentes staves Hederæ terrestris floribus formâ proximos, hiantes, nullâ superno è galeâ eminente, sed latiusculo folio reflexo duntaxat, mixtis coloribus, cæruleo, albo & putrescente insignitos.

Clusius descriptionis author appellat in Pannon. p. 598. Lamium 3. peregrinum: In Hist. post. Lamium Pannonicum tertium. C. Bauh. phyt. Lamium 4. siue folio Hederæ terrestris.

Nascentem plantam nunquam videre contigit auctori: sed iconem suis coloribus diligentissimè expressam ipsi dono dedit anno 1579. Ill. Dn. de Bathyan.

CANNABIS SILVESTRIS VETERIBVS.

Cannabis siluestris similes Altheæ virgæ proferet, minores tamen, nigriores & crassiores [asperiores aliis] cubiti altitudinem æquant: folia latius similia, sed nigriora quoque & asperiora: flores rubescetes Lychnidis similes [flores Lychnidis, subrubros alii:] semen verò & radicem Altheæ. Decocta radix, illius inflammationes mulcet, tumores dicitur, topbos articulorum dissipat: cortex huius torquendis sinibus accommodatur.

Ceterum caput hoc de Cannabi siluestri, quam quidam Hydrastinan, Romani verò Terminalem & Cannabem appellant, in multis Dioscoridis exemplaribus cum capite de Cannabe latius, de qua antè dictum, coniunctum habetur, an autem ex Dioscoridis sententia, me latet Tragus illud reducere putat, quòd Dioscoridis contra consuetudinem suam Cannabem siluestrem primo loco ponat. Plinius eertè separat. Cannabis in siluis primùm nata est [inquit lib. 20. cap. 22.] nigriore folio & asperiore, dein cultu domita seritate masculauit in agris, & Plinius cum legisset Cannabi silu. virgæ esse Altheæ similes, officinæ Cannabi tribuit, quod Altheæ proprium est, vt aquam spisset, quod insidè monerimus.

Ruellius Cannabis siluestris meminit, & tamen non satis demonstrat, quid intelligat. Cordus & Lacuna omnibus notam aiunt: quæ tamen sit, non tradunt. Amatus spontè in aruis nasci dicit: verùm non describit. Sed & Matthiæus in multis Italiæ locis, cum siluosis, tum etiam campestribus eam prouenire asserit in prior. comm. sed in post. se vidisse dicere non audeat. Cannabem silu. nos non habere statuit Tragus, nisi per illam subintelligeret Dioscoridis fauicæ speciem aliquam. Cannabim autem spontè prouenire in Virginia, sed foliis & caule à nostra satius differentem auctor est Thomas Hariot.

Cannabis erraticæ paludosæ titulo, nescio cuius errore, ponitur in Obs. p. 284. & Icon. Plant. p. 527. Cannabis fœcina. Sunt qui siluestrem Cannabim Alceam officinarum esse contendunt. Alii Clinopodi alterius Matthioli genus album, Alceam pentaphylli folio alii. Cristam Galli alii, quod perpendendum. Est tandem Cannabis siluestris quorundam Vrticæ inerti affinis quæ nunc describenda venit.

Cannabis siluestris quorundam, Vrticæ inerti affinis.

Bicubitali & altiore surgit caule quadrato, hirsuto, & aspero in ramos diuiso: ad cuius articulo

Synon:

Vites

Acquiuoca

Variorum
lispus.

Descriptio:

viculos singulos gemina folia aduersa pediculis appenduntur, Vrticæ foliis paria, acuminata, per ambitum serrata, in singulis incisuras singulis acervis obliquis à media costa exeuntibus, mollia, pilosa, atro-virentia: flores ex foliorum alis verticillatim caules cotonant, Lamii effigie, galeati, purpurantes, vel albicantes, labello parili, luncolis sanguineis luteisque veticolore, ex calyce rubente, in quinque spinas abeunte, in cuius fundo femina succedunt quaternæ: radix nunc recta, nunc obliqua, ex albo non nihil rubeſcit, potius mùm quæ cauli committitur, fibris longiusculis donata.

Cannab.
ſilu. Trago
Cannabim hanc ſilueſtrem in cenſu vitiorum haberi, neque cum deſcriptione Dioſcoridis cõnẽre placet Trago. Caulem liquiden proferat hirsutum, lanuginosum & nodotum, toto alpe-ro veſtitum, Vrticæ foliis ſimillimo: flore alio purpureo, alio proſus candido, forma ipſa Vrticæ fatuæ ſimillimo, ſemine per omnia fatuæ reſpondente. An Cannabis erraticæ paludofa ſilu. Lobel.?

Deſcriptio
Scvvenckf. Cannabis ſilu. ſpuria 1. Cannabis ſpuria facie Vrticæ Lob. Cannabina alba Tabern. wiſdet hauſſer wets hanſſer aut / wiſdet raub neſſel / Actæ neſſel: inter ſegetes enaſcitur. Item, Cannabis ſilu. ſpuria altera Lob. Vrticæ fatuæ ſilu. aculeata Thal. Sideritis 2. Matthioli Sta- chelydte wiſde raub neſſel / Sta chelydte a cetera neſſel: ſegetum permittis. Er: Cannabis ſilu. ſpuria 3. Vrticæ fatuæ ſilu. aculeata minor, ſlein wiſde raub neſſel. Quam plantam intelligat Schvvenckf. per primam Cannabin ſilueſtrem nobis nondum conſtat: ſecunda non eſt Sideritis Matthioli.

C. Bauh. phyt. Vrticæ 5. ſive fatuæ aculeata foliis ferratis: Trago Cannabis ſilu. propter formã ſeratinis: Lobelio Cannabis ſilu. ſpuria altera. Item, Vrticæ 6. ſive fatuæ aculeata foliis non ferratis.

Vrticam autem hanc fatuam ſilu. aculeatam Thalii eſſe ſilu. cannabim Lobelii, teſtatur Camerariuſ. Dod. lat. in fol. ſub titulo Cannabis ſterilis depingit & deſcribit: Hiſt. Lugd. p. 497. pro Cannabi ſilueſtri Dalechampii, flore puniceo.

Loens & Tempus.
Genetæ copioſe floret Nouembri: Baſileæ in tra portam cineream & lapideam, in & extra urbem, & ad fluuium Birſe Iulio, Auguſto & adhuc Octobri. Montbelgardi paſſim abundat.

Ladanum ſegetum flore rubro quorumdam: & albo.

Deſcriptio
EX radice digitali, aut minori, lignoſa, fibroſa, caules ſurgunt pedales, quadrati, ſubhiſſuti, propter terram rubentes, cetero qui ex vitidi canefcentes, geniculati, ramoſi: folia ex articulis oriuntur, Ledi, atro-virentia, ſubhiſſuta, ex aduerſo poſita, ſapore exſiccante: flores indidem ex foliorum alis orti verticillatim caules ambiũs, Lamii floribus perſimiles, colore nunc carneo hilariore, nunc albo, labello punctis duobus albicantibus notato, interiũs paulũ notulis in luteum vergentibus teſperſo: apices ſub galea teguntur lutei.

Turnet. plantam, quam hic proponimus, An- corariam vocat: atque eſſe Clinopodium alterũ Matthioli, cuius figuram ſine deſcriptione proponit. Tabern. Alyſſum (2. ſtatuit in Hiſt.) Galeni flore purpureo: C. Bauhiu. phyt. Sideritum 7. ſive aruẽdem anguſtiſoliam rubram: Hiſt. Lugd. p. 443. Ladanum ſegetum, de quo ait. Hæc Tom. III.

getes paſſim circa Montbelgardum. Obſi uſuũ quoque Monſpelii & Genetæ: itẽmque Baſileæ florens Octobri: Flore albo & purpureo in Ducatũ VVirttemberg. inter admirabile Balneam & Kirchen urbem, & arcem:

Chamaeciſſus, ſive Hedera terreſtris, Veteribus & in genere.

Hed. terr. maior.

nores tamẽ: radicem gracilem ſeu tenuẽm, can- didam, inutilem: naſcitur in cultis. Folia viſ- liter hibunt iſchia dici tribus obolis in aque cy- this tribus; quadragenis quinquageniſe [tri- ginta aut quadraginta Cefalp.] diebus. Eodem pote modo ſentit aut ſeptenis diebus, regiũ mot- bum emendant, & expurgant.

Plinius in Giſſi & Chamæciſſi voce valde im- plicitus eſt, & à Dioſcor. alienus. Theophra- ſtus quidem hedere in genere i. e. terreſtris, & de ſe- ſe. ubi quibus hoc eſt, in altũ ſublatẽ meminit, nuſquam verò Chamæciſſi, teſte Dalechampio.

Ceterũ, Chamæcyſſon hanc antiquiorum eſſe Hedera terreſtrem vulgarem, negant Cor- dus, Matthioli, & Marantha. E contra Hedera

herba à folio- rum cum Lada- no ſimilitudine & nata- libus à Plinio Ladanum ſegetum dicitur, ab aliis Tetrahit anguſtiſolium. Qui autem Plinius ſegetũ Ladanum du- plex eſſe ait, id Herbarii ſic interpreta- tur; vt aliud album ſit, aliud rubrum.

Loens & Tempus.

Vtrumque naſcitur in aruiſ lapido- ſis & inter ſe- getes paſſim circa Montbelgardum. Obſi uſuũ quoque Monſpelii & Genetæ: itẽmque Baſileæ florens Octobri: Flore albo & purpureo in Ducatũ VVirttemberg. inter admirabile Balneam & Kirchen urbem, & arcem:

Chamæciſſus
C Hamæciſſus quem quid in Chamæleucẽ; ſterilem Hederam, Terrẽ coromã, & Seliſtin appellat, & Romani Hederã ſyluaticã: ſtia Hedere ſimilia habet, minoramẽ, tenuioramẽ, ac in gultu valde amara: ramus à radice dõdrãntales, folioſos, per tertã ſparſos, quin- cos, ſenolue: flores Violis ſimiles, in-

Virei

Plin. nat.

terrestrem officinis dictam, Chamæcissum esse volunt, effigie quidem, viribus & vulgari appellatione contentientibus, Tragus, Fuchf. Dod. Lob. Cæsalp. & alii nonnulli.

Chamæcissi verò nomine sequentes donantur plantæ: scilicet: Volubilis minor. Hedera. Aequiuoc. Helix. Consolida media. Consolida regalis. Gramen Fuchfii. Veronica mas.

Hederam terrestrem vulgò appellatè Brunfels. tom. 1. Rhaps. 22. Trag. Matth. Tabern. & alij, e. Chamæcissum, vt Dod. gall. Fuchf. Chamæcissum, vt Trag. Ruell. Humilem Hederam Lobel. & Hederulam ac Hederam terrestrem Barbarorum: Chamæclema Cord. in Histor. apud quem malè posita figura Floris tinctorii. Elatinè Brunfels in 4. p. 37. & Gesn. in cat. pl. Elatinè Dioscoridis Comes à Neuenare, quàm malè autem indicat vtrique descriptio. Germ. Erdebeyr / & Erden Freuglin / h. e. Coronam terræ, quæ sit q. d. quidam Gundelrüb / & Grundreben / Belgæ Onderhaucn / Galli Lierre terrestre, & Rane, Gesn. Boh. Pourz / Hung. sody folyo boroz suan fut / h. e. terrestris serpens Hedera. Sunt nonnulli qui Aselepiada vocare velint, quorum error manifestus.

Passim spontè prouenit Montpelii, Lugduni: item Patavii & Genouæ, virens Ianuatio & Februatio, florens autem Martio & Aprili: Montbelgardi & Basileæ multis in locis floret Maio. In cultis pariter ac incultis locis reperitur, ac sæpenumero vmbrosis, iuxta sopes, parietes, & hortorum areas. Viret non modò Æstate, sed & Hyeme, quouis anni tempore: ab Aprili autem in multam Ætatem flores facit, teste Dodonæo.

Sunt qui astant apud Tragum, folia in aqua decocta, & pota, dytentei & prodesse eademq; vino decocta & pota, vrinam & menses ciere, venenum & regium morbum expellere, obstructiones hepatis & lienis soluere, eadem aquæ destillatæ tribuunt: folia vino aquaue decocta, exulcerationi vitis colli & faucium gargarifatu conducere: hoc decoctum scabiei alii que oris vt & locorum muliebrum vitis mederi: & succum fistulis alii que id genus malis purgandis maxinè prodesse. Hederæ terrestris ex vino decoctum, inquit Matthiolus, potu vrinam & menses ciet, vermes necat, venenum per sudores pellit, hinc fit vt veterinariis magno sit in vsu ad equos, quos feifel infestat. Frequenter eâ vtuntur Chirurghi Itali, potissimum vulnerato thorace, aut intestinis, in quem vsum compertæ efficacie potionem *TRU. V. C. T. R. N.* habent. Dodonæus verò facultate Hederam terrestrem calidam & siccam esse statuit: & quia amara, abstergere, & viscera ab obstructionibus liberare posse, atque aduersus tinnitus & suditates commendari auribus impositam.

Solent [inquit Camer.] alicubi in Italia vlcera inueterata succo Hederæ terrestris eluere, postea puluerem siccæ herbæ inspergere: egregiè plarumque iuuat. Aqua distillata & 4. dies còtinuo bibita, auctore Ludouico de Leonibus Medico olim Bononiensî insigni, in suppuratione pulmonum efficax. Quas veteres Chamæcisso tribuunt facultates easdem omnes Hederæ terrestris adscribunt, neque dubiû est Fuchfio, cum sit admodum amara, quin eandem habeat facultatè, & alia etiâ possit quæ illi adscribunt, vt euocare suppressos menses, vrinam mouere, obtusum auditum remouere. Contra pestem etiam tradunt Officinarum esse id quod equites quop-

que sciunt: hi enim quoties sibi dicta pestis equum corripierit, hac contra eandem herba magna efficaciam vtuntur.

Aqua tandem aut decoctio pondere vnciarum iij. confert mulieribus, tumore membrorum aut ventris laborantibus: idem præstat si epithemetur bis in die. Scribit Lerijs in Hist. Americana cap. vltimo, cum omnes diarrhœa & solutione ventriculi tenerentur, adeo vt nihil penitus retinere potuerint, breui tempore sanitati restitutos fuisse vsu pulvis Olyzæ cum succo Hederæ terrestris còcocta, quæ amota ab igne contengenda est probè pannis, in olla postea ei commiscendi ouorum vitelli, omniaque ita confusa in foculo mensario recalcificanda. Vidi ego vtentes quosdam ad torsiones post partum, vntri apposita, acipere etiam vtiliter sanè vsus sum. Huius portò scilicem vsum obseruauim in expellendis vermibus equorum si concisa detur cum aena.

Asarina Lobelii flore Hedera terrestris.

A Satinæ, aut saxatilis Hederulæ, quam rarè & non nisi locis montosis & læxibus vidit Lobe- Descriptio lius, in Gallo-
provinciæ Delphinatu & Narbonæ, per plures quidem notæ sūt quæ Hederæ terrestris conueniunt, proindeque nonnullis Hederâ saxatilis dicitur: hanc vrinam ciere

scit: an aluum ducat, compertum haud habet: nec tamen id insicias it: nam huic fortè vsu venit, quod de Asaro asserunt. Idem in Obl. p. 329. vt mihi videtur Asarina iccinè describit, ac perperam sterilem cognominat. Asarina sterilis, inquit, Senenæ Narbonensis agri, diuersa ab Asarina Matthioli qui florem Anthemidis esse scribit: Huic folia & flores diluè purpurantes Hederæ terrestris conueniunt: sed maiores, longiores. Rupibus & cantibus Veginio conterminis Senenæ oriunda.

In Ic. Plant. p. 601. inscribitur Asarina, siue saxatilis Hederula. C. Bauh. phyt. Hedera terrestris 3. siue [etiam Hist. Lugd. pag. 975.] Asarina Lobelii.

* *

Locus & Tempus

tis simplicis herbaceo innocenti sapore prædita flos aureus multiplex: echinus confragosus.

Icon Ranunculi dulcis multiflori apud Tabern. non placet. Eandem inscribit Gerardus Ran. maximum multiplicem, Double wilde Crowsfoote.

Ranunculi speciem peregrinam ser-

pentem, & Ranunculum duplicem appellat Casp. Ran. luteum multiplicem Schv. Coronopum Ranunculi speciem similem flore multiplici luteo Gesn. hort. An Ran. prat. matorem fl. multiplici Trag. An Ran. hort. multiplicem Fusch. hist. Ran. multiplicem in Icon. An Ranunculi tertiam speciem vulgarissimam, suis ramis per terram se spargentem, flore valde foliato, Anguill. epist. ii. An Ranunculi septimam speciem coronariam Cord. Hist. An Ranunculum horticorum Anglorum polyanthemon Lob. Aduers. An Ran. ro. siue hortensem repentem pleno flore, C. Bauh. phyt. An Ran. in hort. fl. pleno secundum siue inclinantem, idem in Pinace. An quoque Ran. hort. fl. pleno tertium siue dulcem, & Polianthemum multiplex, Dod. gall. Lugd?

Locus & Tempus

RANUNCULI PLURIMÆ species Aliz.

RANUNCVLVS MAGNVS HIRSVTVS repens flore pleno.

Descript.

EX radice fibrosa caules tollit cubitales, crassos latis, hirsutos, iuxta terram rubentes, superius virentes, fistulosos, in ramos aliquot brachiatos, & vbi terram attingunt, sibus, multorum Ranunculorum more, se radicantes denuò: flores in ramulorum extremis, maiores quàm in præcedenti, numerosa foliorum serie constant, quorum exteriora Croco tincta splendent, modico intervallo diducta, interiora vitentia aut chlora, scandulato incubitu conferentia stipata exterioribus altiore situ

Tom. III.

posita, imbricatam coni Cedri Libani dicti laminarum conglutinationem quodammodo æmulantur, reliquã duntaxat umbilicatã in summo lacunã: toti flori subiecta foliola quinque hirsuta viridantia: folia alta à radice oriuntur, alia à ramis, pediculo longo fistuloso, palmati & dodrantali, hirsuto, valde lata: primariã duisfurã triplici, quarum vnaquæque rursus tripartita, obtusa, crassa, hirsuta, supernã parte atroviuentia, splendentia & rugosa, infernã ex albidoviuentia dilutiã: nonnulla interdum folia, vt circa floris pediculum antequam se expandat, caulem immediatè ambiunt, in tres oblongas diuisuras acutas, amplius non dissectas, abeuntia.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. floret mense April.

RANUNCVLVS ROTVNDIFOLIVS vernus syluaticus.

Fibrosa radice nitida, minime acri, ex qua surriguntur aliquot caules fistulosi, cubitales & sesquicubitales, in ramos brachiatos, quorum singulis insidet sibus Ranunculi aureus, quinque foliis caducis constans, quæ extorsum totidem triplo minoribus virentibus circumdatur.

in medio staminibus donatus plurimis crocatis: succedit echinus qualis in vulgaribus Ranunculis: folorum autem mira est varietas: nam ex inferioribus quædam circinatæ rotunditatis integra sunt, & in ambitu serrata: alia manente rotunditate triplice quintuplicæque diuisurã incisa, atque ista quædam omnia longis pediculis appenda à radice statim oriuntur, & in hortis culta, insigniter crassescunt, vt alterius esse plantæ quodammodò videantur: atque ad alas & ramorum diuersiones, in tenuissima & oblonga segmenta diuisa, radiatæ stellæ more caulem sine pediculo amplectuntur.

Tragus hunc describit nomine Ranunculi siluestris, vocatque german. Wetzyn hancusuf, quòd Martio mense in syluis reperitur: dulcem ait, & ad Apulei Crus galli refert. Figura autem proprio titulo non donatur, sed maiè sub inscriptione Ranunculi pratensis dulcis transposita locatur.

Sed & Fuchsius Ranunculi siluestris titulo in Histor. pingit, sed non describit, nec citè à cæteris distinguit. In Icon. Ranunculi primùm speciem inscribit.

Dodon. gall. est Ran. auricomus: Anguill. epist. ii. Polyanthemum Plinij: Thal. Ran. Martius Tragi: Tabern. (cuius icon non placet) in Icon. ran. dulcis nemorosus: in H. (vbi præterea

Trag. ut.

vocat Chrysanthemum Democriti, Herbatiarum Ran. auricomum, aureum, & dulcem nemorosum, Pedem & Vnguem Leopardi, à foliorum quadam, cum eius animalis Vngue, similitudine.] Ran. dulcis secundas: Getardo, Ran. nemorosus: Lob. in Ic. Pl. p. 669. Ran. auricomus: Schv. Ran. dulcis siluaticus, Βαρυχρον χρυσανθου: Casp. Bauh. phyt. Ran. syluaticus folio rotundo.

Nom. kn.

Germ. Süßer wald hanensfuß/wild goldgeel hanensfuß/& wald schmirgelen: Belg. Lupaerts Clawen /& Soetbosch hanenuoet: Gall. grenouillette dorée: Italicè, Ranuncolo dolce salvatico: Angl. Sweet moode Cravefoor.

Locus

Syluis familiarem hunc Ranunculum C. Bath. Basileæ in pratis obseruauit. Montbelgardi: abundat in monte Bar vnde in hortum Illust. E.C. transtuli, vbi Aprilis & Maio floret.

RANUNCVLVS PALVSTRIS FLORE minimo.

Descriptio

Valde crassescit aquatico Ranunculo radix caua, & fibris multis donata: à qua caules exurgunt multi insignis interdum crassitudinis, inanes, striati, ramosi: folia Paludapij sublustri splendore virescunt, albis punctis aliquidando guttata: flores inter omnes Ranunculos minimi, quibus foliis constant

exiguus, aureis: capitula oblonga, tenuiora quàm in reliquis, nec aspero semine echinata, sed læuibus & miculis granulis compacta. Sapor huius Ranunculi valde calidus & vrens Tabern.

Fuch. sine descriptione hunc exhibet in H. st. Ranuncula quatuor ita etiam in Ic. vocatur,] & Apij risus titulo.

Tragi figura Apij aquatici optimè conuenit, non item descriptio. Quare perpendendum an non confundat hunc Ranunculum (primum, vt vocat etiam in H. st. german.) aquaticum cum auensu. Quà porò ratione Apium hoc suum palustre ad Anemonem agrestem, Plinio aculeatam dictam, referendum dicar, haud video.

Lobel. in Obs. pag. 382. Icon. Plant. p. 669. vocat Ranunculum palustrem rotundiore folio. In Aduers. videtur hunc miscere cum Ranunculo aruensi echinato.

Generi

Si Matthiol. sub Ranunculo primo voluit exhibere figuram Ranunculi, quem hic tradimus, ea non vndique placet. Vellem & nostram Fuchianam fuisse meliorem. Camerar. bonam pro Matthiolina reposituit.

Synon:

Dod. gall. dicitur Ran. palustris, Ranunculi i. species: In Hist. purg. & lat. in fol. Ran. silu. primus, Ranunculi silu. t. species, Rac. aquatilis, Ran. i. Diolcoridis, Ρουνηχρον, & Σελανον υδουχο. Apium palustre, nec malè Apiafellum: Gesner. hort. Ranunculi primum genus, Apium risus, Apium

hæmorrhoidum, Ran. i. Matthiol. Thal. Germ. & Tabern. Ic. Ran. palustris: Hist. Ran. 3. palustris, Batrachium palustre, Apium raninum. Schv. Ran. palust. folio Apij, Sardoia vel Sardonias herba.

C. Bauh. phyt. Ran. i. siue palustris rotundifolius læus: Eidem in Pin. Ran. palustris & aquaticus i. siue Apij folio læus, Ran. & Sardonias Diolcor. Ranunculum, Strumea & Apiastrum Plinij. Scelerata Apuleij, Apiastrum Cordi in Diosc. Ran. i. Matth. Gesn. hort. Lac. Cast. Lugd. Ran. 4. Turn. 3. Lon. palustris Cord. hist. Herba Sardoia Guiland. Ran. alter hirsuto semine folijs Apij, Cæsalp. Folijs & caulibus est alibi maioribus, alibi minoribus, florib. communiter luteo-pallidis: at Cordus & purpureis obseruauit. Si Cordus Ranunculi Diolcoridis primam speciem obseruauit flore purpureo, cur non locum, cum raro talis occurrit, annotauit: suspicor eum legisse in Diolcoride, non autem vllibi vidisse.

An Anguill. epist. ii. Ranunculus i. apud Patavinos locis palustribus, flore luteo: An Cæsalp. Ranunculi alterum genus læue?

Germ. vocatur wasser hanensfuß/ froschpfeffer/ Nomine feigblatter & Eppich/& perperam tamen, wasser lipguar. Eppich h. e. Σελανον υδουχο, Apium palustre. Gallis Grenouillette aquatique, ou grenouillette d'eau. Ic. Ranunculo aquatico: Belg. watter hanenuoet. Angl. watter Croesfoor.

Rarius ceterè, sed tamen alicubi in montosi strigosi que agri scrobibus, fossisque aquas habentibus, visitur. Plurimum autem videre est, vbiq; iuxta torpentium, aut pigrè labentium aquarum rivulos, aliaque similia humida loca & vlginosa. Tiguri obseruauit, & Genæ ad portam Rine florentem Iunio. Florem dant Maius ac Iunius menses, sed tamen rarius post sequentes dant, Dodonæo.

Placet Tabernæmontano vt quotiescunque Ranunculus simpliciter scribitur, hic intelligatur. De Ranunculi viribus diximus antè. Siccat, inquit Schv. & calefacit 4. gradu, cum radix, tum vniuersa herba. Herba in oleo violaceo macerata crullis excitandis & hæmorrhoidibus referendis aptissima.

RANUNCVLVS PALVSTRIS echinatus.

Descriptio

Ta voco Ranunculum quendam vuidi foli incolam & paludum sectatorem, cui folia aliquatenus Aceris notis diuisurà, sed m nota, crebra: radix fibrosa: caules plures, palmates & altiores, crebris ramis brachiati: quibus flores insident cæterorum more lutei simplices: quos excipiunt capitula, Ranunculi

aruet. sis capitulis proxima, è decem, duodecimve spi-

ue spinosis oblongis compressis pericarpis congestis conflata.

An Cæsalp. Ranunc. primus, linguam extrens, semine depresso, foliis cum maculis nigris: Ranun. laevis? An Lob. in Adu. Ran. palustris femine echinato, Apium Sardonium Dioscoridis putatum?

Clus. hist. post. vocat Ranunculum præcocem 3. Ran. Apulei quorundam, & Batrachium Apulei Iac. Plateau. C. Bauh. Ran. 23. siue palustrem echinatum Io. Bauhini: cuius meminere Aduersaria: verum cum Ranunculo palustri rotundifolio læui confundunt. Idem in Pin. Ran. echinatum quartum, siue palustrem.

Caudei locis humidis & aquosis Montpelii, ac etiam in fossis. In Belgio alicubi obseruatus.

RANUNCULVS ARVENSIS echinatus.

CAULUS habitus circiter, subhirsutum, hilarit. virid. centem; caui, & in ramos plures diuisum: folia in oblonga segmenta tenuia profundè admodum incisa, pilosa: *stipes*. Ranunculi aquatici, minores quàm in pratensi genere, luteoli, quibus succedunt echinata capitula ex pluri-

bus subrotundis lappulis compressis & aculeatis composita: radicem habet fibrosam.

Fuchsius, qui nec describit, nec etiam ritè ab aliis distinguit, Ranunculum hortensum simplicem in Hist. inscribit, absque ratione. Magis congruè, Ranunculi alteram speciem constituit in Icon.

Figuram Fuchsi proponit Dod. gall. titulo Ranunculi albi, siue echinati. Lat. in fol. & Hist. purg. Ranunculi silu. tertii & Arvensis nomine & inscriptione, aliam exhibet effigiem. Hanc Lobel. in Obs. p. 380. pratensis Ranunculi varietatem intulit, & Ranunculi; siluest. Dodonæi, eumque ad Ranunculum Aduersar. pag. 298. refert. Sed non inuenio Aduersaria huius inueniisse iam d. cto titulo & pagina, nec etiam sequenti, nisi quod describendo Ranunculum rectum cum hoc confundant, sèmen attribuentes echinatum. In pratensis enim Ranunculi varietatis descriptione, capitula non dicuntur echinata, sed non diuersa à Ranunculo pratensi vulgati.

Et sanè capitula, quæ in hoc Ranunculo echinata sunt, faciunt, vt suspicer Matthiolum per Ranunculum quartum figuram Ranunculi arvensis malè pictam exhibuisse. Nec me latec alterius esse opinionis Lobelium, Camerarium, & fratrem C. Bauhinum, vt suis ostendetur locis.

Cordo, cui est Ranunculi quinta species, à Gesnero in H. additur figura, vocaturque Ranuncu-

lus arvensis, ac etiam fegetalis: de hort. Ranunculus arvensis, æstiuusque à Fuchio depictus; Lob. in Ic. Plant. p. 665. & Gerardo, Ran aruorum. Schv. Ran. arvensis. Pona in Baldo Ran. echinatus Dodonæi. Tabern. Hist. Ran. 1. arvensis, *Æstifer hanensfuß* / Ran. 23. arvensis, latifolius sine icone: Item, Ran. 2. arvensis, *Der ander Æster hanensfuß* / Ran. 14. arvensis, angustifolius: & hunc in Ic. etiam pingit. C. Bih. phyt. Ran. 21. siue Geranii tuberosi folio, Batrachium verum Cortusi: Item, Ran. 22. siue aruent. echinatus 1. siue arvensis, Ran. satius Turneti: folio aliquando latiore, aliquando angustiore, pro ratione folii pinguioris:

Germ. dicitur *seld hanensfuß* / & *Æster hanensfuß*. Belg. *Æster hanenvoet*. Angl. *feld Coowefdote*. Gall. *Grenouillere blanche*, ou *herifonnee*.

Nomina linguar.

Basilæa in agris conspicitur mense Maio, vti & Montbelgardi, Montpelii, & Gencuz, vbi in hortis parua plantæ tota Hieme virebit. S. p. tembris echinata profert capitula. Vulgaris in regionibus vicinis Rheno. Inter segetes Silesiæ lilio floret. In aruis denique plerique locis alfofis, vbi humidius solum, gignitur.

Ranunculus albus simplicis flore.

RADIX cauli quasi appositæ palmariibus aliquot fibris, talis mediocriter, rigidis & albis, dispersatis constat: ex qua surgit caulis, setquicubitalis & bicubitalis, pallido & virente laeuore nitens, supra communit fortè Ranunculozorum crassus, foliis, in ramos aliquot diuisus, foliisque ad alas donatus,

Defcripti

florès gerit vncialibus & setquicubitalibus hirsutis pediculis Ranunculozorum vulgarium forma & magnitudine, sed candore niuem prouocantes, suauolentes, quinque vel sex foliis compositos, interdum cultura è longè pluribus; vt multiplicem florè iure possis dicere, quorum medium occupant apices lutei: *Folia* Aconiti foliis similia; quinquepartita; profundissimè serrata, infernè hilarit virore splendens: supernè viridia, squalida. Tabern. ait sapore calido & acri, sed mitiore; & non ita virente, vt in cæteris.

Clus. Ranunculus albo flore à Dodonæo descriptus differt à maiore, humilior, folia lauiora, & nonnihil altiora, flores rariiores & minores, maturius florèt.

Dodon. in Hist. purg. & Lat. in fol. nominat Ranunculum flore albo, Ran. externorum quartum. Camer. ad Hist. germ. Matth. Ran. candido flore. Tabern. Icon. Ran. album, Batrachium album: Hist. Ran. 5. album. Ger. Ran. alpinum album. Gesn. hort. Coronopium quorundam; Ra-

Locus

Defcript.

Locus & Tempus

Synon.

nunculo specie similem, filu. albam : Item, Ran. 3. in Bernaticum montibus fideris (sic appellatum, Chamaeplatanum deinceps forsan vocandum : In app. Ran. album maiorem fil. fl. simplici : In cat. Ran. album simpl. flore non vrentem. Lob. in Adu. [hic dabitur an sit Ranunculus albo flore Diof.] Aconitum batrachoides : In Obl. p. 381. item Ic. Plant. p. 663. Ran. album flore simplici : Ibi etiam Ran. album alterum, hic Aconitum batrachoides, cuius figuram in Ad. proposuit : In Obl. & Ic. Pl. effigiem Dodonæi assumit, ac magnitudine à priori in Adu. exhibitio distinguit.

Figura 3.
Lugd.

Figura Ranunculi montani albi apud H. Lugd. p. 103. non displicet : Ad hanc autem Compilatorem alias duas malas reducere decebat, sc. Polyrhizi latifolia Dalechampi p. 1140. & Aconiti quinti Matthioli, p. 1740.

Pona nota-
tur.

Pona in Baldo vocat Ran. quartum Diofcotidis : Item Ran. montanum album Dalechampi. Nobis vna solum stirps est.

Nomina
linguarum

Schvv. Ran. Alpinum candidum, Ran. Alp. maiorem leucanthemum folio Aconiti, Ran. max. *weisser Hanensfuß* sine Aconitiformē, foliis amplis, profundius sinuatis, Platani instar, floribus lacteis : saporē subacri & nitrofo.

Locus &
Tempus.

Peperam C. Bauh. in phyr. hunc Ranunc. 4. Matthioli nuncupat, quia in figura nihil apparet quod respondeat. Præterea Ranunculum quartum Matthioli (quem nos arvensem echinatum vocamus) eundem asserit cum Ran. mont. quarto Clusii, de quo nos proxime dicturi sumus. Sed quæ picturarum similitudo : quæ foliorum conuenientia ? quæ florum eolorum correspondentia ?

Locus.

Germ. dicitur *weisser Hanensfuß* / *weisser Alphanensfuß* / & Siles. *weiß Troblüm* : Angl. *white montaine Crowfoote*.

Tempus.

Abundat in Episcopatu Argentinensi ultra Rhenum prope fontes acidos Griesbachianum & S. Petri ad siluam Hercyniam : Genevæ in monte *Salene* & Thuri florens Iulio mense. In Pannonicis montibus præuenit teste Clusio, vbi maior in Baldo frequentissimus. In viginosis montosis Silesiæ seu ad riuulos ex montibus defluentes nascitur. Tandem in plerisque Gallie, præsertim Narbonensis, montibus, & apud Alpbrogos subinde reperitur.

RANUNCVLVS ALBVS FLORE DENSO.

Descriptio

IN eo differat Ranunculo albo simplice, quoddammodo sit multiplex, magnitudinis Ranunculi pleni recti : æquè enim lacteo candore conspicuus est : caules recti, solidi, ramosi, sesquicubitalis : folia quinquepartitè ad pediculum vsque dissecta : reliqua conueniunt.

Synon.

Clusio in Pann. p. 369. dicitur Ranunculus flore polyphylo albo : In Hist. post. Ran. mont. 4. alter flore pleno.

Synon.

Camer. ad Hist. germ. inscriptione Ranunculi candido flore, florum picturam exhibet. Tabern. Ic. Ran. albus multiflorus : Hist. Ran. 6. coron. albus, floribus multò maioribus, quam silu. pleni. Ger. Ran. alb. multiplex. Gefn. hort. Coronopus quorundam Ranunculo specie similis, hortensis, flore multiplici albo : An ibidem postea, Ran. alb. magnus fl. multiplici. In app. Ran. alter alb. fl. multipl. In cat. Ran. alb. fl. pleno. Schvv. Ran. alb. multiflorus, siue coron. albus.

C. Bauh. phyt. Ran. 40. siue hortensis albus multiplici flore. Pin. Ran. hort. fl. pleno sextus, siue Ran. Aconiti folio, fl. albo multiplici, Ran. leucanthemos fl. pleno Cam.

Germ. *Gesülter weisser Hanensfuß* / *gesülter weißer Hanensfuß* : Nomina
frans *Schmirgeln*. Angl. *double white Bar-* linguarum
chlers / *bursons* or *double white Crowfoote*.

Ranunculus flore albo Alpini maior.

Descriptio

Magna sunt folia, in quinque laciniis secta, viridia & in amb. tu ferrata, infernè diluoria, & splendentia, dura, nerosa, quæ præmansa nullam manifestam acrimoniam, sed amaritudinem potius habere deprehenduntur : caulis cubitalis aut amplior, firmus, licet tenuis, lauis, nodis aut geni-

culis præditus, in multas alas à medio ad summum expansus, in quibus flores satis amplii [interdum pleni.] Secundi (Ranunculi alpini Narcissi flore) tamen floribus minores, quibus foliis constantes, tenelli, toti lactei; aliquantulum odorati, staminibus pallentibus vmbilicibus occupantibus, & capituli rudimentum cingentibus, quod ex seminibus simul congestis, quemadmodum in reliquis Ranunculis, constat : radix præmorsa videtur, instar radicis Secundi, multifasque longas & candicantes fibras habet.

Montani Alpium Austriacarum opiliones & venatores, Abbeiß / & Ceussels Abbeiß / id est, Præmorsæ, & Diaboli morsus, nomen indubant.

Abundatè prouenit in accliu montis Vechsel, Schneberg, & aliorum montium siluosis locis, per quæ ad eos montes patet aditus. Floret istic eodem tempore, quo Ranunculus mont. albus Clusii, i. e. Junio mense : sed in cultis Maio : semen maturat Iunio.

Ranunculus alpinus Narcissi flore.

Descriptio

Humilior & magis hirsuta cresecbat hæc plâta, pedalem altitudinem non excedens, flore paullo maiore [& qui Narcissi florum album, medium calicem flauum habentem, æquare possit] eoque etiam magis odorato, quam prioris : eius etiam folia maiore amaritudine & acrimoniâ erant prædita, tamen primo gustu quandam dulcedinem habere viderentur. Serius florebat prior : nam eam duntaxat florentem reperiebat, quam in inferiore iugo, alteram iam semen habentem obseruasset author.

Clus. Pann. p. 366. Ranunculi 2. alterum genus, p. 367. Ranun. Alpin. secundus, siue Narcissi flore : Hist. post. Ran. mont. secundus species altera

in Silcizæ montium conuallibus floret.

Ranunculus montanus albus hirsutus.

Descript.

hirsuta: caulis vnicus cubitalis, vel sesquicubitalis, pilosus, cuius summum in quatuor, vel quinque ramulos palmares plus minus facessit, quam distensionem folium ambit vnicum veluti perforatū, sine pediculo, non minus profundè quàm inferiora dissectum: flos vnique ramulo vnus infidet, albus, Ranunculi albi similis, an aliquid habeat purpurei non recordor, septem vt plurimum foliis constans, apicibus in medio: hinc oriuntur capitula è latiusculis, ex oblongo rotundis, lauib; seminibus cōgesta, pluribus quàm duodecim, ad semen Pastinacæ Germanicæ accedentia.

Quandoquidem autem planra, quam describimus, nobis minus integra est, quàm vt possit ex ea bona effigies parari, a summis Clusii, quæ placet. In ea tamen varietas obseruatur, quod flores consent quinq; foliis. Nos semina nostræ plantæ appingenda curauimus: Picturam autem nostram sculptor nonihil corrupit.

In Hist. Pann. vocauit p. 364. Ranun. montanum purpurascens flore: p. 368. Ranun. tertium. Hist. post. Ran. mont. tertium. An Ranunculus quartus Matth. Lobelio? Is in Lc. p. 696. effigiem

Synon.

altera. C. B. phyt. Ran. 42. siue mont. hirsut. Narcissiflore: Pin. 5. siue hirsutus humilior Narcissiflore. Schvv. Ran. mont. hirsut. Narcissiflorus, Ran. polyphyllos niueus, aliquando purpurascens, radice concauâ, fibrillis candidis, miro naturæ artificio contextâ. Iunio & Iulio

habet nomine Alpine Pentaphyllæ Caryophyllatæ, quæ Ranunculo, de quo hic agimus, upitidè conuenit,

H. Lugd. p. 1743. Aconitum candidum *καυαδόν* H. L. Mor. Dalechampii, idem est cum nostro Ranunculo & longè diuersum à Ran. Dodonæi albo, contrà quàm Compilerator voluerit, qui floribus sex foliola appinxit: nos plurimum septem obseruauimus. Pórrò cum Dalechampius Aconitum hoc suum candidam, Geranium album esse suspicaretur, Herbarii quibus naturæ & facultatis huius plantæ indagandæ negotium commiserat, venenatam esse, & ex Aconitorum genere asseruerunt.

C. Bauh. phyt. Ran. 43. siue montanus hirsutus purpurascens flore. Pin. Ran. mont. hirs. purp. flore.

Geneuæ in monte Thuri mensè Iulio fleret & Iunio. Crescit copiosè in monte Iura opacis iugis, semina maturans Augusto,

Locus & tempus.

Ranunculus minimus Alpinus, albus & luteus.

Omnia quos vidi Ranunculorū minimi sunt mihi in Rhæticis montibus collecti. Prior *radicum* obliquè agit pro platuræ ratione magram, sicuti donatam crebris, longis, perparum coliculis cedentibus, qui diuturnum aut trium vniuersam altitudine est, vno alterone foliolo donatus: reliqua eniutria sceta, vel profundè usdūtaxat circumquaque Geranii columbini modo ferrariorum, rotunda setè, crassa: flos summo cauli insidet albus, aut luteus, à Ranunculorum aliorum flore non differtens.

Descript.

Cæterum, cum Clusius Ranunculos minimos albos ad amissim describar, ac varietatè vnâ à nobis non obseruatam, tradat, lubuit præter nostram figuram, amborum effigiem inspicendam, & contemplandam proponere.

Prior imago siccas nostras plantas Ranunculi minimi ob oculos ponit: Posterior Ran. mini-

mi montani effigie Clusianas præ se fert.
 Jegerfräut h.c. Venatorum herbam, appella-
 ri scribit Simlerus: item, Herbam causticam, &
 flore albo Ranunculum montanum. Montanos
 verò Austriacarum Alpium opiliones & venato-
 res sieberfräut vocare, & ad pellendas febres
 [vnde nomen] foliis eius confusis & carpo ad-
 motis vti.

Synon.

Gefn.hort.Ran.mont.minimus. Lob. Obs.p.
 381. Ran. minimus albus, nonnunquam fatione
 in luteum mutatus. Fabricio apud Gefn.hort. in
 epist.Ran.pariuis fl.albo. C.Bauh.phyt. Ran.16.
 siue minimus foliis erenatis: Item, Ran.17. siue
 montanus minimus laciniatis foliis. *Eidem in Pin.*
 Ran.mont.2. siue humilis rotundifolius flore mi-
 note, Ran. mont. primi species prima: Item,
 Ran. mont.3. siue alp. humilis rotundifolius fl.
 maiore, Ran. mont. minimus Gef. hort. Ran.
 mont. primi species altera Clusii. Ran. montanus
 Dod. ed. Belg. flore interdum duplici foliorum
 serie constante.

Locus & tempus.

In Rhætiæ monte Albulæ floret Iulio. Abun-
 danter provenire conspiciebat Clusius in sum-
 mis Schneberg & vicinarum Alpium iugis, con-
 fragoso solo, & præne in ipsis petrarum fissuris. Iu-
 nioque interdum isthic florebat, aliquando se-
 us: ut videlicet nix maturus aut serius soluitur:
 in hortis autem translatis, maturè admodum, &
 ante alios Ranunculos, Aprilis sc. flores prof-
 runt.

Ranunculus Thaliætri folio.

Descriptio

CAulem ha-
 bet peda-
 li altitudine
 assurgentem,
 gracilem, ex
 viridi rubes-
 centem, in
 quo qua-
 terna aut qui-
 na folia, maio-
 ris Thaliætri
 flore albo foli-
 is, colore &
 formâ valde
 similia, sed mi-
 nora, & tene-
 riora, amaro
 sapore: *stipulis*
 in singulis ala-
 rum sinibus
 singulares,

caudati qui que foliolis constantes, suis petiolis
 innitentes: quibus decedentibus succedunt bina
 aut terna *cornicuta semen* rotundum, subru-
 scum, Aconiti hiemalis vulgò appellati femini ferè par-
 continentia: ex eadem radice, præter caulem, pro-
 deunt bina aut terna *folia* supra descriptis similia,
 singularibus, dodrantal bulque pediculis, eiu-
 sdem cum caule coloris innixa: radix impensè amara,
 multis albis fibris donata est, ex quarum capite
 alia exir nodosa *radicula*, subinde ad singula in-
 ternodia novas fibras agens, atque hac ratione
 se propagans, ideoque perennis.

Synonyma

E tribus Ranunculi præcoçius floreutis ge-
 neribus est hic Clusio in post. Hist. alter ideoque
 Ran. præcoçem secundum Thaliætri folio cogno-
 minat. In Pann. ad quam potissimum classem
 Ranunculum Thaliætri folio referret du secum
 deliberauit, sc. Ranunculine an Thaliætri vulgò

existimati generibus adscribere debebat: etenim
 aliquot notas cum vtrifque convenientes habere
 credidit. H. Lugd. p. 821. Aquilegiæ minoris
 Dalechampii titulo pinxit, teste Camer. hort.
 C. Bauh. phyt. vocat Ranunculum 3. siue album
 folio Thaliætri: *Pin.* Ran. nemorosus, siue Tha-
 liætri folio.

Locus

Abundè nascebatur in saltu Leytenberg,
 Manderstorf vicino, ultra Leytam flumen, qui-
 to ab vrbe Vienna Austriacæ milliari, vbi pri-
 mum illum obseruabat author, deinde quibus-
 dam aliis vmbrosis siluis Viennensi agro. Inuen-
 iebat etiam apud Zollnoeck Ill. Herois Balth.
 de Batthyán in Vngaria oppidum, inter vepres.
 Florebat Aprilis, semen interdum Maio, plerum-
 que Iunio, ad maturitatem perueniebat.

Tempsus

Ranunculus Creticus albo flore, maiore quàm Papan-
 uchtis thæadis.

Foliis est
 Ranunculi
 pratensis vel
 hortensis re-
 pentis, diuisis
 sp. cie trifoliâ,
 rariùs quin-
 quefoliâ, per
 margines cre-
 natis, per ter-
 ram ipsâ: *caule* roun-
 do, pedali, qui
 duos vel tres
 flores sustinet
 magnos, ex
 sex, vel sepe-
 rem foliolis
 compositos,
 albos, Papan-
 ueris erratici
 florem ma-

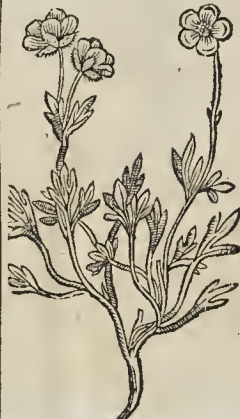
Descriptio

gnitudine superantes, quibus succedit capitulum
 leminibus aliorum Ranunculorum more confar-
 ctum.

Synon.

Ranunculum 38. siue Creticum album accepit
 C. Bauh. [vt in phyt. ait] Parauio à Laurent. Ro-
 senavv pharmacopæo germano, cui in horto cre-
 uit, nomine Ranunculi ex Candia rari.

Ranunculus montanus purpureus castice villosus, Falci-
 Plateri.

Plantulæ
 huius fa-
 cies diligen-
 que conde-
 ratio facile di-
 ligentibus dif-
 ferentiam sui à
 reliquis Ran-
 unculi spec-
 iebus ostend-
 det. Dodran-
 talis est plan-
 tula. *Folia* ve-
 lut in digitos
 dissecta, partim à coli-
 culorum exor-
 tu longis pediculis hæren-
 ria, partim ex
 ipsis pedicu-
 lis

Descriptio

lis pendentia. In summo stros infidet singularis, Ranunculi, sed, vt sicca ostendit, purpureus, villosissimo & veluti bysseo, eique concolou lanugine obtecto, calyce præditus.

Cl. Fel. Platerus in Alpibus Valesia lectum in suo Herbario sicco adferuat, à quo mutuatam descripsimus ac pingi curauimus.

Ranunculus racemosà radice.

Cvitali caule est, nonnihil hirsuto, quem comitantur à radice longissimis pediculis herentia folia, orbiculata ferè, alia magis, alia minus, profundè dissecta, segmentis modò latiusculis, modò tenuioribus, subhirsuta: stros luteus Ranunculorum vulgarium similis, radix Chelidoni j minoris æmula, è plurimis bulbillis, quos fibræ quadam intercutant, racematim congestis composita.

D. Bauh. phyt. vocat Ranunculum 26. siue racemosà radice. Agenus siccam dedit pro Ranunculo Chelidoniæ radice.

Ranunculus Illyricus radicibus bulbosis, foliis longis.

Describe.

Ranus Illyricus radice donatus est ex plurimis bulbulis, ceu Pini nucleis, albis, racematim quasi cõgestis, quibus se mirum in modum propagando multiplicat: folia germinatione prima ex pediculis longis rubentibus paruula, glabra, viridia, tam Plantagineis primigenijs similia, vt internosci vix

possint, neruis pet folij longitudinem decurrentibus: adolescentiã discitari incipiunt in longissimas portiones ternas quaternasue, varia dein diuisurã adhuc amplius incisa, simulque molli & incanã lanugine vnã cum pediculis pubescere: caulibus cubitalis & sesquicubitalis, in ramos aliquot brachiatus, totus candidus & pilosus, flores gerit mausculos aureo fulgore micantes, è quinque folijs compositos, interdum gemellos, inodoros. Quibus succedunt capisula alpera, Fragariæ instar, oblongiuscula, semen continentia.

Cæsalp. vocauit Ranunculi peregrinam speciem alteram flore grandi, folijs candidis. Tabern. Icon. Ranunc. Illyricum: hist. Ran. 16. Illyricum: Item, Ran. secundum Diosc. Gelorophyllin Plinij libr. 24. capit. 17. σελιον ἄγριον Authorum E-pigrammi. σαρδόνιον σέλινον Græcorum, σαρδόνιον ἄγριον aliorum, & γελτοφύλλιν. Herbam sceleratam Apulei: Herbariorum verdè Ran. Sardonium, Sardoniam herbam, Sardoam herbam, Apium, siluestre & rusticum, German. Windischer hanenfuß. German. Ran. Illyticum, Anglicè, Crowfoote of Illyria. Dodon. Externorum Ranunculorum 1. quem Dioscoridis Ranunculum se-

cundum esse vult: & Ran. Illyricum.

Lobel. in Obleru. p. 383. Icon. Plant. p. 672. & H. Lugd. pag. 1032. p. & r. am. Dodon. 21. Ran. Illyrici habent. Clusian Hispan. vocat Ranunculum Pan-nonicum: Hist. po. It. Ranun. grumosa radice quartum.

C. Bauh. phyt. Ran. 27. siue folijs oblongis in-Synon. cisis lanuginosis: Pin. Ran. grumosa vel etiam C. Bauh. Alphodeli radice 1. siue lanuginos. angustifolius maior: Item, Ran. grumosa radice 2. siue lanuginos. angustifol. minor, Ran. Illyricus Eyt.

Montbelgardii in horto Ill. E. C. suis bulbulis Locus & plurimum se multiplicat: folia æstate perennat. Tempus. Gener verdè Cherlerus spontaneum obtinuit prope Romam, florentem Maio.

Ranunculus Tripolitanus flore phæniceo, vel Asiaticus grumosa radice. 1.

Hinc usq̃ describit Clusius 1. cui dicitur in Pan-non. pag. 374. Deser. Ran. Byzantinus 2. siue simplex flore rubio, p. 376. Ran. Tripolitanus phœnicæo flore: n. st. post. Rar. Asiaticus grumosa radice primus. Gerar. Locus & Ran. Tripoli-tempus tanus, Anglic. Crowfoote Tripolie. Cas. Bauhin. phyt.

Ran. 25. siue flore simplici rubro: Pin. Ran. grumosa radice 5. siue si phœnicæo minimo simplici. Peregrè inuectus & Constantinopoli allatus Tarabolos catamer lalè nomine insignitus, quod Tripolitanum plenum florem significat: florèt sub finem Maij, aut initio Iunij.

Ranunculus Asiaticus polyclonus, siue grumosa radice secundus.

Vspicamus Scum ranu- Describe. culo hoc Clusiano eundem esse, aut certè valde similem ranunculum Illyricum Imperati, cui Hist. nat. p. 755. folia adscribit profundè incisa, & in ambitu serrata, crassiuscula, & nonnihil pilosa, coloris pallidi & viridis, saporis ingrati & mordicantis: flores albos, interdum color. miji: semina alata

& foliola, in spidat: radices tuberosas, propter quas multis dicitur Ranun. tuberosus, p. 768. Ran. Tripolitanus radice tuberosâ, fl. puniceo.

C. Bauh. Pin. Ran. grumosa radice 6. siue ramofus Ran. Afiat. grum. rad. fl. phœnico ruberrimo, Eyst.

*Ranunculus peregrinus grumosa radice
1. 2. & 3. florib. albis.*

Ranunculi hæc noua genera, Ioanni Bridoul, Insulis Flandriz vrbs Medico, semine ex Italia accepto, nata, Iacob. Plateau vnâ cum icono Clusio communicabat, qui fasè describit.

C. Bauh. Pin. dicitur Ran. grum. rad. 8. siue flore albo: Item, Ran. grum. rad. 9. siue fl. albo, leuiter crenato: Et, Ran. grumosa rad. 10. siue fl. niueo.

*Ranunculus Constantinopolitanus
fl. re sanguineo pleno.*

Locus

Triplicem hunc facit pingit & describit Clusius qui Cōstantinopolitani quidem siue Byzantini cognomen illi dedit, quod quibusdâ hortis Byzantio vicinis & in eius vrbs conspectu, vltra tamen Bosphorum sitis, intellexisset inueniri, quâ fortè ratione Asiaticum vocare præstaret.

Primus autem Ranunculus ex-

ternis à Dodonæo descriptis accedit, sextusque constituitur, ac pro primi generis purpurei floris Ranunculo apud Dioscoridem admittitur, & verisimile est non perpetuè & vbique multipliciter facto flore, sed & simplici non raro nasci. Is etiam inscribitur à Lob. in Obl. p. 38; & Ic. Plant. p. 672. Ran. sanguineus multiplex: & sicutidem à Germ. qui The Double rod Cromfoote Anglicè vocat. à Tabern. Icon. Rin. Turcicus siue sanguineus: n. fl. Ran. 15. Ran. sub prima Dioscoridis Ranunculi specie merito reponendus, Ran. Chalcædonicus, Constantinopolitanus her. hauen süß. A C. Bauh. phyt. Ran. 24. siue fl. multiplici rubro: Ab eodem in Pin. Ran. grumosa, vel etiam Asphodeli radice 1. siue flore sanguineo.

Ran. Turcicus.

Prior reliquorum duorum Ranunculorum Clusianorum Asiaticorum fl. pleno, cuius iconem damus, est Ran. Asphodeli radice 2. siue flore subphœnico rubente, & Ran. pl. flore ruberrimo, Eyst. Posterior, cuius etiam hic posita figura, dicitur Ran. Asphodeli radice 3. siue prolifer minutus, Ran. Afiat. grum. rad. fl. pleno sanguineo proliero, Eyst.

Ranunculus grumosa radice, flore niueo,

Locus

Ranunculi grumosa radice plantam semine à Creta accepto natam, ad Clusium mittentibus anno à Christo nato 1601. Iac. Plateau, quæ in-

sequente anno florem proferebat, Ranunculo peregrino formâ non valde dissimilem, Flores autem explicabat Ranunculus hic Creicus grumosa radice flore pleno, mense Maio cū Asiatico phœnicem florem gerente, quibus succedebat simile capitulū, non dissimile paleaceo & aceroso semine oblitum, quod inutile esse arbitrabatur idem Clusius.

Ranunculus Pyrenæus folijs sublongis non laciniatis albo flore.

Prorius nouum censet Clusius hoc Ranunculi genus, quod anno Christi 1605. primò illi conspectam, cultum scilicet, suisque floribus onustum sub Martij initium in hortis Ioannis ab Hogelande & Christiani Porreti, quorum utrique à Ioachimo Venerio plantas acceptas præcedente Autumno è Pyrenæis montibus erutas.

Casp. Bauh. pin. Ranunculus folio longo 4. siue montan. folijs Plantaginis. Ait C. Bauh. esse Ran. Pyrenæum albo flore Clusij in hisp. app. 2. cum tamen Clus. vnica tantum appendicem ibi annexerit, nec in ea huius meminerit. Idem suspicatur esse Ranunculum phœnicem Myconii. Lugd. p. 1036. sed labitur: Est Ran. angustifol. bulbosus.

Ranunculus longifolius, alijs Flammula.

CAnte est Descrip

Dodran-tali, glabro, fistuloso, geniculis nodoso, nunc solitario, nunc in ramos diuiso, reptante: filia priora ex longis pediculis vnciam semis lata, oblonga alia, subrotunda, superiora per caules ex articulis oriuntur, bina, interdum serrata quæ minus angusta, longi-

gitudine circiter palmari, sapore acti: flores Ran. vulgaris pratensis, contra ctiore, auro fulgore nitent: radix ex fibris albicantibus constata est: caules etiam serpunt, & quidem rufus, vt in Ranunculis quibusdam, radicantur.

Dodon.

Dodon. gall. Flammulam, quasi flammam, aut Herbam ignis à superante & ardenti caliditate, nominavit: gall. *Flamme aquatique*: Belg. *Ægel-coolen*: ferunt enim hanc pastas herbâ, in inflammationibus iecinoris, internorumque viscerum erosionibus ac exulcerationibus corripit: quod malum Ægel vulgò appellat: unde herbæ nomen. Qualem autem nomenclaturam apud veteres adepta sit, fateatur se ignorare, si non sit herba illa, quam O&avius Horatianus Cleoma appellat, quæ in locis quoque humidis crescit, & temperamento, admodum calida est. In Hist. verò purg. & lat. in fol. Octavii Horatiani Cleoma esse hinc negat: quod sc. flammulæ Sinapios forma, qualis in Cleomate requiritur, haud respondeat. Suspiciatur etiam non tamen affirmat, Plinio lib. 21. cap. 13. herbam illam esse, quæ ab exitio inmeatorum quidem, sed præcipuè caprarum, *Agolethron* appellata sit.

Synon.

Lob. in Obs. p. 32. Ic. Plât. p. 670. priorem figuram Do. Jonai Flammæum Ranunculum aquat. angustifolium, Taracois effigie, inscribit, & Flammulam vulgi: Posteriorem Ran. aquatilem angustifolium ferratum.

Tabern. Icon. Ranunculus lanceatus minor *Spehr kraut* langer wasser hancensuß: Item, Ran. lanc. ferratus, *geferstter langer wasser hancensuß*: Hist. Ran. 18. lanc. minor, *Βατράχου παπύρου* Cordi, Ran. latifolius, aliorum familia palustris minor: Ran. longifolius: Item, Ran. 19. lanceat. ferratus, Flamm. aquat. ferrata, Ran. longifol. ferratus.

Gesn. apud Cordû Ranunculi duodecima species Cordi, lævibus & serratis foliis: Eidem hort. Ranunculi alterum genus, Dodonæo oves occidens, Ego Ranunculum Cordi duodecimum refero ad Ranunculum longo folio maximum, Linguam Plinii, Thaliom imitatus.

Casalp. Ranunculus alter folio nulla ex parte scisso, Coronopi, Ran. infectus.

Gerat. Ran. flammeus minor: Et, Ran. flamm. ferratus

Schvv. Ran. flamm. minor siue lanceolat. minor, Lingua Plinii Lugd. *Ægelkraut*: Item, Ran. flamm. angustifol. ferratus, lingua maior Lugdunensis. Lingua Plinii est Ran. longo folio maximum: lingua maior, est Virgæ aureæ, siue Solidagini angustifoliæ affinis. Quare Schvv. dupliciter labitur.

C. Bauh.

C. Bauh. phyt. Ran. 32. siue palustris angustifolius non ferratus: Et Ran. 33. siue palustris ferratus. *Suspicio* eiusdem plantæ foliis ludentis esse synonyma. In eadem enim planta vtrumque foliorum genus obseruavi, quæ per bellè nostra pictura ostendit. In Pinac. [vbi nobis videtur differentes plantas confundere] Ranun. folio longo 2. siue longifol. palustris minor Ran. 1. Anguillaræ: 12. Cordi, aquat. *απὸ τῆς λωπὸς ἑλλοῦ* maior Thalii, Enneaphyllon Plinii lib. 27. cap. 9. Item, Ran. folio longo 3. siue palustris ferratus.

Locus & Tempus

Tres huius habet icones H. I. ugd. pag. sc. 1035. 1041. & 1038.

Genus circa S. Gerasium floret mense Maio & Iunio, eâ quidem formâ, quâ à nobis pingitur, & circa *Bossey* in paludibus Lugduni & Tiguri copiose provenit: Basileæ quoque vliginosis locis obseruatur.

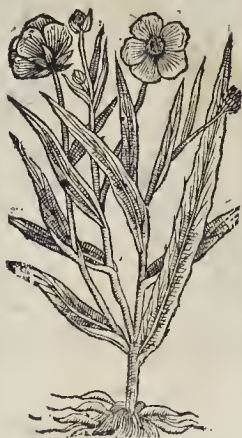
Vites & Vite.

Facultate cæteris Ranunculis similis est, acris similiter, exulcerans, & vesicas faciens. Edendo pecora enecat, & ided arcent sedulo pecus oppiliones, ne eo vorato inflammentur præcor-

Tom. III.

dia, indidemque moriantur, & videre est in balantum extis, quæ huius pabulo ambusta fuerant, teste Lobelio in Adu.

Ranunculus longo folio maximus, Lingua Plinii.

IN vliginoso Descrip.

Solo & palustribus exit Ranunculus Lingua Plinii Dalechampio putatus, canle bicubitali & altiore, crasso, læui, in ramos subinde ducto, per quem, veluti & per ramos, alternatim folia producantur, pedali circiter longitudine, vix vnciam lata, crassiuscula, glabra,

mucronata, saporis acris & amari Dalechampio: flores extremis inhærent ramulis, magni, Ranunculorum aliorum formâ: quinque foliis luteis constantes, quorum medium obliquo numero apices concoloris: eis superueniunt, auctore Tabern. capita erinactæ, parue nucis Iuglandis magnitudine, cum acutis aculeis. Saporis calidi & vrentis: radix compluribus fibris defixa nititur.

Facile adducor, vt credam, Cordum Hist. per Ranunculi duodecimam speciem, platyphyllon non improprè dictam, foliis inferius Lauri similibus, gracilioribus tamen, Linguam Dalechampii intelligere, vt asserit Thalus, quamvis figura à Gesnero addita, sit Ranunculi folio longo.

Synon.

Casalp. Ran. folio nulla ex parte scisso, Ran. infectus. Tabern. Icon. Ran. lanceolatus maior, *großlang wasser hancensuß*: Hist. Ranunc. 17. lanceolat. maior, Ranunc. flammeus maior [etiam Ger. & Schvv.] & Flammula palustris maior. Casp. B. uhin. phyt. Ran. 3. siue palustris maior, foliis primis aliquando subrotundis, ad Chelidoniæ minoris aut Cochleariæ formam accedentibus.

Locus

Hunc à fratre habui, qui cum collegerat in paludibus circa Michelf. Iden. Nascitur copiose circa Walckenridam monasterium ad piscinas inter arundines. Prouenit etiam inter vrbem imperialem Wormatiam, & Electoralem Oppenbeyn/ paludosis locis & follis Rheni antiqui.

Vires

Lingulæ circa fontes nascentis radix combusta teritur, ac adipi suis nigre admiscetur. Sed id excipitur, vt eius sit suis quæ nunquam peperit. Sic in Sole illita, plurimum alopecuræ confert.

Ranunculus gramineus pleno flore.

Exhibemus præsentî capite figuram Ranun. Sinon. culi folio Graminis Dodonæi in fol. lat. sed descriptionem eius, quæ herbæ non conuenit, repudiamus. Est enim Ranunculi pumili gramineis foliis, de quo paulò infra dicemus.

Kkkkk

Synon.

Locus

montanus folio gramineo multiplex.
Colitur in Belgicis hortis.

Ranunculus angustifolius bulbosus.

Descriptio

Herba cubitali ut plutumum radix subest rotunda, balbaea, exigua, candida, pluribus involucribus Croco similibus connecta, ex qua alia radice alba, crasse aliquantulum, veluti capillamenta dependent. Folia ex radice prodeunt, longa, striata, à lógo pedunculo dependentia, leuia, fractu contumacia, neruata, & in acutum desinentia, longitudine palmi vnus: latitudine verò transecti vnus digiti, Palmæ folium in modo substantiæ & contumacia fracturæ imitantia. Caulem habet cubitalem ferè semper, tenacem, solidum, rotundum, in quo folia minima sunt. In summo caulis flores existunt ex quinque foliolis constructi, in medio muscosi, formæ, figuræque similes Ranunculis. Semen habet candidum, magnitudine Milii. In radicibus sapor cum multa humiditate acris est, sed in foliis maior, ut vix Ranunculis cedat. Et ita in Hist. Lugd. delineatur.

Synon.

Planta veteribus indicta, inter Ranunculi tamen genera Dalechamptio videtur collocanda ex sapore, formâ florum, & radicem.
C. Bauh. phyt. vocatur Ran. 30. siue montanus longifolius: Pin. Ran. folio longo 7. siue gramineo folio bulbosus, Ran. leptomacrophyll. bulbosus, vel Ran. bulbos. gram. montanus, Columnz. Hist. Lugd. p. 1036. Ran. phœnicus Mysoni.

Locus

Rara inuentu, frequentissima in montibus D.

Lob. in Icô.

Plantar. p. 671.

Ran. gramineus multiplex. Tabern.

Ran. 24. Ran. gram. 2. multiplex, aut multiflorus, aut Coronarius, gesült groß hânlein / gesülter groß hanenfüß.

C. Bauh. phyt.

Ran. 29. siue gramineus flore multiplex: Eidem in Pin Ran. folio longo 6. siue

Marie à Monteferrato, & circumuicinis partibus ad montium radices, iuxta arbuta & querceta. Tempus Floret Aprilis & Maio.

Ad eadem præstare creditur ad quæ Ranunculus, minoris tamen esse efficaciam.

Ranunculus pumilus gramineis foliis.

Flores, quibus radicitur, vncias duas plûs minus longæ sunt, satis crassæ, & fibrillis capillaribus donatæ, quæ in radicem minimi ferè digiti crassitudine coeunt, filamentis supra terram comosam, quod haud absurdè fortassis perennitatis fidem faciat: folia è radice statim pullulant, in mea quidem sicca planta, septena, duas vncias longa, aut paulùm admodum excedentia, angustæ gramineæ, vnunquæ vncia breuius mediq

Descriptio

cauli adnatum, alioqui nudo & enodi, gracillipalmo altiori: cuius fastigio floris infidet vnicus, iustæ magnitudinis, qualis est Linguz Dalechamptii, vel vulgariibus Ranunculis, maior multò quàm Ranunculi flammulæ dicti, è quinque foliis compositus, quæ totidem minoribus, ut in Ranunculis fieri solet, suffulciuntur: succedit Lob. teste semen racemosum Ran. pratensis.

Lob. in adu. dicitur Ranunculus pumilus gramineis foliis, & geniculatus. Sed cur geniculatum ait, cum nihil tale figurâ exprimat aut descriptione tradat: Quare in Obs. p. 33. & Ic. Plant. p. 671. vocem geniculati merito omisit.

Tabern. Ic. Ran. gramineus: Histor. Ran. 22. gram. primus. Ger. Ran. gramineus Lobelii: Schvv. Ran. palustris gram. minimus, & [sed perperam] Hydropter. lanceolatum H. Lugd.

C. Bauh. phyt. Ranun. 28. siue gram. minimus: Pin. Ran. fol. longo 5. siue montanus folio gramineo. & Hydropter. lanceolatum Lugd. Hos nos aliò referimus.

Parum obuius, duntaxat Natbonensis Galliz pratensibus, pone publicum diuersorium montis Lupi, & in arduis Mindeni Ruthenorum pratis & pascuis. In Prouincia & circa Montepelium quoque reperitur. Si plantetur pingui & humido loco, valdè excrefcit, & pulcher visu est.

Locus

Ranunculus autumnalis, folio lato, rotundo, serrato.

Clusio describente pro Ranunculi grumosa radice primi speciei secunda pingitur. Sed mirum clusium in Hist. post. istius descriptioni & alteram iconem, Ranunculi sc. grumosa radice primi, apponere, ei non respondentem, nec vllam rationem reddere.

Dodon. (qui figuram Clusii, Ranunculi Lufitanici titulo assumpsit) inter exteros tertio loco reponit, & Hiemalem Ranunculum cognominat.

mi

minauit; tertiumque apud Dioscoridem esse asseruit, eiusque exemplaria pleraque *δυσκλον* minus bene habere, pro *δυσκλον* annotauit.

Lobel. in *Obf.* p. 384. figuram Ranunculi Lusitanici autumnalis Clusii exhibet, eique in Hist.

Belg. aliam non parum differentem, de qua sequente, supponit, non tamen monet eum priorem sustulerit, & aliam substituere, nec plura in Hist. Belg. de Ran. Lusitanico Clusii, quam in *Obferu.* In *Icon. Plant.* p. 673. Ranunculi Clusii imaginem omisit, & Lusitanici titulo, Ranunculum Belgicæ Hist. h. e. bullatum, reposuit.

Tabern. *Ran.* Lusitanicus Portugalisæ her

rensfuß: *Histor. Ran.* 20. Lusit. siue autumnalis. *Ger. Ran.* autumnalis Clusii, vti inter *Crowfoote.* *C. Bauh. Ran.* 36. siue foliis rotundis bullatis. *Pin.* *Ran. grum. rad.* 12. siue latifol. bullatus Asphodeli radice, flore paruo.

Frequens est circa Olyssipponem inter Oliueta, & plerisque Beticæ locis, vbi florentem primum Nouembri, deinde Ianuario collegit Clusius, & arnicis in Belgium misit, apud quos Octobri & Nouembri flores protulit, & totâ Hieme folia retinuit in Maium vsque mentem: aliis nouis, pauld ante quam florere incipiat, repululantibus. Mechliniæ ipsâ bruma floret Lobelio in hortis.

Sunt in Lusitania qui Monran nominant, quæ tamen appellatione ferulaceæ quædam planta apud eos etiam insignitur,] & ad prouocanda menstrua ex lacte propinant, referente Clusio.

Ranunculus Lusitanicus bullatus.

Hoc genus Ranunculi delatum est ex Lusitania operâ Clusii, & primum à Lobelio [ex cuius descriptione patet esse genus præcedentis, aut ei admodum affine] in suo Herbario exhibitum, Belgico sc. p. 319. itemque *Icon. Plant.* pag. 673. Ranunculi Lusitanici Clusii inscriptione. Antè diximus nos admirari

sed dicto Clusii titulo Lobelium diuersas po-

nere icones nullâ indicata mutationis causâ. *Tabern. Icon. Ran.* Luf. 2. Clusii: *Hist. Ran.* 21. Luf. secundus. *Ger. Ran.* Luf. 2. Clusii. Clusii in *Hist.* post ponit iconem Ranunculi grumosa radice primi titulo, quam non habuit in Hispaniis, nec demonstrat cur id faciat: in descriptione verò nulla vitæ distinctione quamuis icones sint valde diuersæ.

C. Bauh. phyt. Ran. 36. siue foliis rotundis bullatis. Inter hunc & præcedentem Ranunculum non bene distinguit; Pauld melius in *Pin.* vocat Ranunculum grum. rad. 12. siue latifolium Asphodeli radice, fl. magno.

C. B. notat.

Quæ hic sequuntur synelectendæ sunt libri XXX. cap. 137.

Auricula vrsi siue Primula Veris alpina, flore rubente.

Quæ flore rubente

Auricula vrsi, caulem præfert palmatam & maiorem, nudam, teretem, in viti albicantem, in cuius fastigio calathiscus foliaceus exalbidus ferè & quasi simâ confertus, è quo prodeunt flores multi, umbellatim digelli, pediculis semuncialibus & vncialibus, calathiscis concoloribus, odorati, suauè rubentes, fundo intus luteo, in sex laciniis cordatas diuisis: folia à radice multâ, oblongâ, subtrotunda, in ambitu serrata, crassa, magis supra quam infra virentia, vtrinque farinaceo albo puluere conferta, sapore amaro & nonnihil acri: radix crassa, fibrosa, alba.

figuram damus plantæ in horto cultæ, quæ vbi adultior, variat foliis & flore, non quod diuersa sit, folia enim longiora euadunt, & flores excrescunt. Ab hac non diuertim existimatum olim collectam in Rhætia, flore rubenti quædam omnia minora floresque pauciores. Lobelius in *Icon. Plant.* p. 570. incipit Auriculam vrsi flore purpureo. *Ger. h. hort. Arthritica Alpina*, siue *Auriculæ vrsi* species minor floribus purpureis, albidius in albis uascens. De *Lunar. Lunariæ arthriticæ* species flore rubro, foliis minoribus, & modicè crenatis, in silua *Grindelia ditonis* Bernensis. de coll. stirp. *Arthritica Alpina rubra*, *Arth. petraea montana rubra*. *Aret.* in descr. montis *Stokhornii*, fl. blâmen. flore purpurascente, sanguinis modo: itemque atro colore *Clus. Pana.* p. 346. & *Hist. post. Auricula vrsi* 2. vel rubro flore, *Notte Schijsselblâmen*: *Florem arum* in simili planta Clusius nunquam confexit.

C. Bauh. phyt. Saniçula Alpina 2. siue purpurea, *Auricula vrsi* flore purpureo Lobelii. Item, *Saniçula Alpina* 3. siue rubra, *Auricula vrsi* 2. Clusii. Is animaduertens errorem commissum, in *Pinace* has duas non amplius separat, sed

Kkkkk 2

Locus & tempus.

Synonyma Tempus

vidam esse rectius pronunciat. Sanicula Alp. foliis ferratis 2. siue Alp. purpurea, inquit, est Britannica Anguil. Auricula vrsi Cast. flore purpureo Lobelii, Auricula vrsi suae rubens Ger. Auric. vrsi 2. Clusii, Primula Alp. latifolia, Tab. & Sanicula Alp. rubra eiusdem.

Locus.
Hanc frustra per Austriacorum Styriacorumque montium altissima iuga quaesivit Clusius: primum autem conspexit in horto Aicholtzii, Medici & Professoris Viennensis. Ego in Rhaeticis montibus inter Clauennam & Burmium collegi. Montbelgardi in horto Ill. E.C. floret Aprili
Auricula vrsi flore rubro, maculis exalbidis, foliis subhirsutis.

Descript.
Folia habet quam praecedens minora, teneriora, minus crassa, subhirsuta, per ambitum vndique serrata, inter quae nascitur *cauliculus* superiori similis, flores in umbella pares ferens, & rubros, exalbidis tamen maculis asperfos, cuius radix similiter fibrosa, noua que è lateribus propagines fundens, auctore Clusio, qui Auriculam vrsi tertiam facit, & germ. Note Schüsselblumen vocari alicubi ait.

Locus.

Figura est Tabernamontani qui quinque proponit solo colore differentes.
Casp. Bauh. phyt. Sanicula alp. 4. siue flore rubro albis maculis asperfo. Pin. Sanic. alp. ff. variegato.

In Tyrolensibus iugis, praesertim in Kitzspil inueniri intellexit Clusius.
Auricula vrsi carnei coloris foliis minimè ferratis.
Clusius
Hanc Auriculam vrsi quartam vocat. Steun Kößlin autem h. e. petraza Rosula, ob venustatem & roseum colorem, tum quod in scopulis nascatur, à montanis pastoribus nuncupatur.

Casp. Bauh. phyt. Sanicula alp. 5. siue folio non serrato: In Pin. Sanic. foliis non ferratis 1. siue alp. rubef-

cens, fol. non serrato: Auricula vrsi 7. Tabern. rubescens Gerardi.

Inuenitur in Sna. berg, reliquisque vicinis iugis & Stiriae Alpibus frequentissima. Rhizotoma mulierculæ singulis annis in forum Viennense venalem inferunt.

Auricula vrsi orbiculata serrata coloris rubicundi.

Locus.
Tyrolensium [Auricula vrsi flore rubro, maculis exalbidis, foliis subhirsutis,] non valde ab similem hanc, in horto Ill. Principis Carotorum Wilhelmi Castellii florentem conspiciebat Clusius anno 1599. Et autem Auricula vrsi quinta dicitur. C. Bauhin. pin. Sanicula alp. foliis ferratis 3. siue alp. foliis

rotundis: quam etiã minoribus foliis reperiri ait.

Auricula vrsi alba.

Descript.
Minor est rubra. Vnicam autem plantam conspiciebat Clusius, in horto Sprengeri anno 1591. Maio mense, quaterna, aut quina ferentem folia, crassiuscula, diluè virentia, nullis crenis in ambitu donata, inter quae prodire fertur caulis è viridi candicans, tres uncias aut amplius longus, summo fastigio ferens quinos aut plures flores, flauæ formæ æquales, sed candidos: radix superioribus respondens, aliquot fibris, vt illa, donata erat.

Est Clusio Auricula vrsi sexta: C. Bauh. pin. Sanicula foliis non ferratis 2. siue alp. alba foliis non crenatis. Huic similis reperitur flore pallido, quæ Auricula vrsi pallido flore, Clus. cur. post.

Auricula vrsi angustifolia colore rubente.

Locus.
Hanc etiam fuscè describit Clusius: Icon autem est Tabernamontani, Auriculae scilicet vrsi octauæ, quæ Clusii descriptioni respondet excepto quod suæ nullum Tabernamontanus assignat colorem.

C. Bauh. phyt. Sanicula alp. 6. siue angustifolia flore diluè rubente.
Pin.

Pin. Sanic. alp. foliis serratis 5. siue alp. angustifolia, Auric. vrsi 5. Clus. pann. 7. in Hist. at 8. in cur. Auricula vrsi fl. putpureo, Ger. Eyst. Huic similis, breuioribus tamen foliis, cuius Clus. in cur. post. meminit.

Tempus,

Crescit hæc, inquit Clus. in quibusdam Alpibus Carinthiæ & Styriæ superioris. Floret sub finem Iulii, h. e. niuib. in summis illis iugis liquefcentibus. Rara hæc, quia ex procul distitis montibus delata, in vnius Aicholtzii horto paucos annos perdurauit, omnem cultum ita respues vt nunquam ad frugem peruenire, imò ne florem quidem deinceps proferre voluerit.

Auricula vrsi minima flore carneo & niueo.

Locus

In summo Sneberg iugo primus istam obseruabat Clusius anno 1574. neque vllò alio vicino iugo postea ipsi sese obtulit. In Tauro tamen & Iudenberg, etiam inuenitur, & cum illa ratum aliud genus pet omnia simile, sed cuius folia magis pallescunt, flores lactei sunt candoris.

Similem Auriculam nobis communicauit Agerius, cuius

figuram exhibemus, eorum quas hæcenus vidimus Auriculam minimam, non penitus vnicam altam, foliolis à radice semuncialibus, per extremum latis & fimbriatis, carnosis, pecioli inter hæc surgunt semunciales, quorum vnicuique insidet flos vnus satis magnus Auriculæ vrsi, putpureus, vel ruber, quantum ex sicca planta iudicare licet: radix crassifuscula, duplò reliquâ plantâ longior, longis fibris appensis donata.

Synon.

Clus. Pann. Auricula vrsi 6. siue minima, flore carneo & niueo: Hist. post. Auric. vrsi 8. minima: 10. cur. post. Lobel. Obf. p. 308. Ic. Plant. p. 571. Sanicula alp. minima Tabern. Ic. & Hist. Auricula vrsi minima, siue 9. flore niueo, interdum singulari, interdum gemino, inodoto, flos in vrsi Beer Sanctel: Item, Ic. & Hist. Sanicula alpina minima, flore rubro, flos in berg Sanctel: similis Saniculæ alpina, nisi quod radice, foliis & floribus paulò maior. Tabern. habet figuram Clusii, quam etiam nos in tabella superiori loco pingimus. Secunda Tabern. figura non videtur differre à priore iam dicta: sed forte ex illa facta, vt videatur aliquid noui habere. Nos ex planta sicca flore putpureo & rubro, in inferiore tabellæ parte, iconem eâ magnitudine, quâ etuimus, expressimus.

C. Bauh. phyt. Sanicula 8. siue alp. minima. Pin. Sanicula alp. fol. serratis 7. siue alp. minima catnea, Arthetica cæruleis flosculis, Gesnet. hort. Sanic. alp. minima Lobelii, Hist. Lugd. Auricula minima Gerardi, Item, Sanic. alp. minima niuea, Auricula vrsi minima flore niueo Clus. Tab. &

Gerardi: An Auricula vrsi flore albo Eyst:

Auricula vrsi Myconi: pilosâ, caruleâ.

Duersam à dictis plantam Auriculam vrsi vocauit Myconus à foliorum figura pilis multis obsistorum, eamque pinxit & delineauit his ferè verbis.

Auricular vrsi Myconi

Radices multas emittit ferè capillaceas, fuscas, petris inhaerentes, gustu adstringentes, circa quas filia per humum reptant, Botragini quadantenus similia, in ambitu nonnihil lacininata, aspera.

Descriptio

rugosa, crassa, netuosa, pilosa, maxime prope radices: ex iis enim ad foliorum exortum magna pilorum congeries tomento cuidam & veluti iuba ad similia nascitur. Eadem filia tam superne quam inferne villosa sunt, atque etiam in ambitu pili vbique rufescunt. Ex foliorum medio duo aut tres cauliculi emergunt, rotundi, dodrantales, hirsuti, solidi, succoli, purpurascetes, cum dulcedine adstringentes, in quorum fastigiis flores sunt carulei, ex quinque foliolis compositi, & in horum medio stamina lutea, veluti ex vasculo, grani Hordei figurâ, sed maiora, in imo floris posito, exeuntia.

H. Lugd. p. 837. Auricula vrsi Myconi: Auricula vrsi ex Pyrenæis, Clus. Exot. app. alc. auct. Eidem cur. post. Auricula vrsi nona. C. Bauh. in phyt. Sanic. alp. foliis serratis 9. siue alp. foliis Botraginis, villosa.

Locus:

Nascitur in vmbrosis, montosisque locis, nonnunquam etiam humidis. In Pyrenæis præcipuè reperitur.

Aqua ex hac planta per organum vitæcum destillata ad frangendum calculum in vesica, siue in renibus valdè efficax est. Id quod Myconus se experimento confirmasse asserit. Eadem aquâ Hispani aduersus rufum vtuntur: quam ob causam plantam hæc *Yerna Tissera* nuncupant: a lili à foliorum copia, *Pedula*.

Chamaejasme Alpina.

Geniculatim serpendo incedit tenuibus atris Gaut ex atro rubentibus radiculis, ocellum, per terram spargens foliorum semuncialium, latitudinis culmi, mucrone leuiter obtuso, hirsutorum: è quorum vmbilico cauliculus exit duarum triumue vnciarum: nudus, enodis, hirsutus, cuius cacumèn ornat vmbella florum, pro plantulæ modulo, magnorum, albicantium per ætatem rubescentium, odoratissimorum, ad Saniculæ Alpine flores accedentium, quorum vbi pediculi caulj cõmituntur, foliola subsunt vitidia, hirsuta, in firmis humi stratis multò minorâ. Eadem nonnunquam ex interuallis foliorum habet ocellos plures verticillatos, in radice veluti catenâ

pendulos, quorum folia singularia imbricato incubitu connectuntur, candicantia [cum aliis vt plurimum vireant] villosa, minora & florum quoque calyculi multo hirsutiores.

Hæc est Sedum Alpinum Clusio 4. in Pann. minus siue 10. in Hist. post. cuius icō plantæ nostræ apprimè respondet, & hinc nostram ex illa desumptissimus. Iafmes enim mōtana H. Lugduntensis p.

1204. figata non placet. Huc enim eam referimus, ac etiam Sedum 16. siue alp. hirsutum lateo flore, C. Bauhini in phytopinace: Sedum alp. 3. P. n.

Locus & Tempus. Chamæ-Iafnen alpinam inueni in Rhætia florentem Iunio, veniendo Burmio Tigurum, duplici specie traditā. Genserus ad meam plantam propriā manu hæc adscripsit: Flosculus in montium iugis, dum recens est, odoratissimus, Iafnini instar, vnde Chamæ-Iafnen alpinam voco, Arthriticis alpinis cognatam: flos candidus ætate tufcefit.

SANICULA ALPINA MINIMA PILOSA,
Cafpar. Bauhini.
CAP. CXXXIX.

Synon. Sin Prod. Sanicula foliis non serratis 3. in Pin. plantula est duarum circiter vnciarum, radiculam habens exiguam, ramulos vnciales, per terram sparsos: *foliola breuia, angusta, incana, non-nihil pilosa, plura stellæ in modum disposita: flosculi oblongos, luteos, pro ratione plantæ magnos, qui singuli pedicellis minutissimis, è fimbriato obtusore calyce prodeunt, infident.* Hanc author in summitate Ventosi montis & Pytenæis reperiri prodit.

VERBASCUM VETERIBVS, ET BLATTARIA.
CAP. CXXX.

Varietas. Verbasum summis differentiis duas habet auctore Diosc. Alterū enim albū est, alterū nigrum. Et ex albo, alterum fœmina, alterū mas. Fœminæ igitur folia sunt Brasiceæ, ac pilosiora multo, latioraque & candida [λευκώτερα, Orib.] **Caulis** cubitalis, aur amplior, albus, subhirsutus: **flores** candidi, aut quadantenus ex luteo pallentes [λευκὰ ἢ κίττα Orib.] **Semen** nigrum: **radix** longa, gustu acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Quod verò mas appellatur albis est, oblongis, angustioribusque foliis, ac tenuiori quoque caule. Nigrum autem albo protius esse simile, nisi latioribus, nigrioribusque constaret foliis. Est & Verbasum syluestre, virgas gerens altas, & arboris specie lignosus [δένδρον δὲν Sat. ἢ ὄδεν Ald.] folia Saluæ similia. Habet autem, vti Martubium, verticillato circa virgas ambitu florem luteum auro similem [χρυσό-

δεν.] Sunt porro & Phlomidæ duæ, hirsutæ, humiles (φλομίδες γῆ γῆ: vet. φλομίδες) rotundisque præditæ foliis. Tertia præter has est, quæ Lychnitis vocatur, ab aliis Thyallis, foliis ternis quaternisque, aut etiam pluribus [vet. numero foliorum caret] crassis, pinguibus & hirsutis: ea ad lucernarum ellychnia apta est. Porro dum generum primo loco recensitorum radix adstringit: proindeque alui profluuij laborantibus ludicri tali magnitudine, vtiliter ex vino propinatur. Decoctum ruptis, conuulsis, contulis, & antiquæ tussi auxiliatur: ac dentium quoque dolores collutione mitigat. Verbasum autem cui flos aurcus capillos tingit, & quocunque loco reponatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia cedemaris & oculorum inflammationibus imponuntur, itaque syderatis vlcibus, ex melle aut vino. Cum aceto quoque vulneribus medentur, & à scorpione ictis opitantur. At verò siluestris, totus hic locus, inquit Goup non est in veteri, sed hæc omnia agnoscentur ab interpretibus: folia igni ambustis illinuntur. Fœminæ verò folia ferunt caricis interposita, eas in corruptas & à putredine immunes tueri. Hæc ille, quibus plura Verbasici genera tradit, id scd. stinguendo in album & nigrum, iterumque album subdividendo in marem & fœminam: denique subiiciendo Phlomidæ duas hirsutas, & tertiam Lychnitem.

Verbalcū Græci Phlomon vocat, inquit Plin. Generahabet prima duo, Albū, in quo mas intelligitur: alterum nigrum, in quo fœmina. Tertia genus nō nisi in syluis inuenitur. Sunt folia Brasiceæ, latiora, pilosa. Caulis erectus, cubitali amplior: semen nigrum, inuutile: radix vna crassitudine digiti. Nascuntur in campestribus. Syluestri folia Eleliphac, alta, ramis lignosis. Sūt & Phlomidæ duæ, hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia Lychnitis vocatur: &c. Paulō post: Distingui genera hæc penè superuacuum est, quum sint omnia eiusdem effectūs. Eam tamen quam Dioscorides, blattas ad se colligere dixit, Plinius non Verbasum esse, sed Verbasco similem herbam tradit. Est, inquit, similis Verbasco herba, quæ sæpè fallit pro ea capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Hæc abiecta blattas in se contrahit, ideoque Romæ Blattariam vocant.

Diosc. in tradendis Verbasci quatuor differentiis sequitur & ipse Galen. 8. simpl. hisce verbis: Verbasum, i. e. Phlomon aliqui per p. literā scribūt, Plomō dicētēs. Et est quædā foliis albis, quædā nigris. Et ex alba Phlomonas est, cuius folia angustiora sunt: fœmina cuius maiora. Et ad has alia est Phlomis syluestris appellata. Præfert hæc auri speciem, & melinum in floribus colorem. Est & alia præter has, quam priuatim Phlomidæ & Thyallidem vocant. Primum autem radix in gustu acerba est, fluidisque affectionibus auxiliatur, Quidam ipsam etiam colluunt ad dentium dolores. Folia tamen discutiendi vim habent. Ita & aliarum folia, & maxime eius quæ auri colorem in floribus præfert, qui etiam capillos flauos faciunt. Omnium enim folia siccantem & moderatè extergentem vim habent.

Phlomis à φλόγῳ vtro, quasi φλόγος, flamma, quia hæc herba pro ellychniis vntur, vt plenius postea annotabimus.

Phlomis, Phlomidis & Phlomitris, Verbasci & Verbasulorum æquiuocationes sunt hæc. Phlomos de Verbasco vulgari flore luteo, magno, folio maximo. Verbasum vulgare reperitur in terditur

Phlomidæ
duæ hirsutæ.

Vires.

Differentia
4. Galen.

Acquiesc.

terdum flore maiori, planè niueo. Verbascum maximum meridionalium odoratum duplex luteum & album. Verbascum crispum & sinuatum, quod Diosc. videtur. Verbascum angustifolium ramosum flore aureo, folio crassifere. Verbascum puluerulentum flore luteo paruo. Verbascum flore albo paruo. Verbascum nigrum si paruo luteo, apicib. purpureis. Blattaria fl. luteo. Blatt. pilosa Cretica. Verbas. lychni. Syriacum. Verbas. Monsp. fl. luteo hianter. Verbas. silu. saluifolium. Verb. silu. saluifol. exoticum. Æthiopsis. Iacobæa. Lychnis. Primula Veris.

Verbascum vulgare flore luteo magno, folio maximo.

Verbascum vulgare ad tres cubitos & aliis excreuit, ex radice alba, lignosa, satis crassa caulem proferens itidem crassum, multis alis subinde brachiatum, lanuginosum: folia Euulæ, lata, longa, mollia, incarâ lanuginè pubent tota, nullo aut breui pediculo, alia per terrâ sparsa, alia cauli

adnata, que pro arate non parum variant, quedam rugosiora: alia magis polita: caules modò singulares, modò plures, modò brachiati: Hinc tanta figurarum diuersitas. Flores in longo thyrsos, plures simul iuncti, Rosule magnitudine, lutei, qui neque partiri, odore obscuro non ingrato: in medio apices quinque, duo glabri lutei, reliqui albi, lanuginosi: semen in capirulis rotundis succedit, minutum, papauerino suppar.

Verbascum 1. Matth. Cordo in Diosc. H. Lugd. p. 128. & Casalpino. Verbas. mas Anguill. Lob. in Aduers. Tabern. & Castori. Verbas. mas & Candela regia Lob in Obs. p. 303. Verbas. cum aut Phlomos vulgaris mas Dioscoridis 1c. Plant. p. 561. Verbas. candidum mas, Lon. & Lacunæ. Verb. album mas, Thallio. Verb. latius Dod. Verbas. latifolium mas, Eyf. Thapsus barbatus, Gerardo. Casp. Bauh. phyt. Verbas. 6. siue mas latifol. flore luteo: Eid. Pin. Verbas. 1. siue mas latifol. luteum.

Φλόμος Græcis, & ἰδιώως Galeno, ἀπὸ τῆς φλόγος ἃ flamma, quod eius foliis & caulibus in laternis pro ellychniis vterentur. A caule thyrsus siue funaleam exprimentes, vulgò *Torches* vocatur apud Lobelium, & Græcis φλόμος ἃ flamma, quam alunt funales, aut Phlomi folia & caules in lucernis. *Cathelariam* quoque recentiores nominarunt, quod caulibus, adipe, seuo vel pingui aliquo illitis, nonnulli pro candelis siue funalibus vtantur. Officinæ *Thapsus* aut potius *Taxum*, quia toxicis aduersetur: *barbatum* à densa lanugine. Qui obsecrarunt, inquit Lobelius, mustelas confixisse vni serpente, penèque enectas & victas, passas

isto Thapso, & factas denuò alacres, duellum instaurasse, *Taxum* vocarunt. Sunt denique qui *Candelam regis*, *Laurianque* vocent. Barbaris dicitur Cauda lupina, Aspalathum, Pomphilogos, Abedonei, Buluri, Flominos. Manlio Auidon, Auion, & vt quibusdam placet, Auicennæ lib. 2. cap. 2. Buluri appellatur.

Tragus verò Verbascum hoc maius, sic primum, vt vocat, masculum leucophyllum & Verbas. arborescens esse existimat, tametsi verba Dioscoridis aliam præ se ferre sententiam videantur.

Nomenclaturæ itaque, quas nunc recensimus satis aptæ ac planæ sunt, quare à priori illarum explicatione supercedimus, paucis nonnulla indicaturi. *Differunt* itaque *φλέμος* & *Phlomos*, quæ est Viperinæ apud Apuleian cap. 5. appellatio. Aliud etiam est item *Taxus*, venenosa illa arbor, cuius Virgilius in *Ælogis* meminit. Aliud deinde *Taxus barbatus* (sic enim quidam scribunt, licet alii *Thapsum* dicant) quod est Verbas. nomen. Quod autem quidam Verbas. Lanatiam herbam appellant [quanquam & apud Dioscoridem peculiaris sic herba, quæ hoc nomine insignita est] id sine causa non factum est, cum folia eius pilosa sint, ac veluti *Salvia* omnem attractant puluerem, vnde & *Blattaria* dici posset, quemadmodum de *Verbena* Plinius scriptum reliquit.

Verbas. apud Germanos hæc sunt nomina, *Wultraut* / *himelbrandt* / *Brentraut* / *Bergensfraut* / *Funigsferz* / *Dnholdensferz*; apud Belgas, *woolcruyt* / & *Torsecruyt*; Gallos *Bouillon blanc* / *masse*, & alicubi *Don homme*: Italos *Tasso barbasso* & *Verbasco*: Hisp. *Garnolob*: Angl. *Muls leyne* / *Themale*.

Verbas. maioris folii frequentissimum iuxta agrorum aruorumque margines, aggeres, scrobes, aliisque locis haud cultis, à Iulio mense in Autumnum vsque cum flore reperitur: sed altero tamen, à quo enatum est, anoo: semen interea perficitur. Et hæc quæ de loco & tempore de hoc Verbas. dicuntur, aliis subsequen- tibus Verbas. speciebus quoque debentur. Anno 1595. mense Augusto & Septembri colui Verbas. vulgare flore magno planè niueo in horto Ill. E. C. Montb.

Recentiores mollium lanuginosorum Verbas. foliorum decocto, cum dolore prominentes hæmorrhoides vtiliter fouent, nam & dolorem sopiunt, & ipsas hæmorrhoides reficando resoluunt. Flores lutei capillos tingere posse putantur: Eosdem cum exiguo oleo in vino aliquor diebus maceratos, donec videlicet resoluti fuerint, ad hæmorrhoidum dolores Posteriores commendant. Sunt qui & gestatam radicem comitialibus prodessentur, præsertim eius, quæ nondum flores fecit, quæque collecta fuerit Sole Virginis dodecatimorion, Luna verò Arctis, peragrante: quod tamen superstitione & vanitate non caret. Verbas. decoctum tollit oculorum ardorem, si eo abluantur. Aqua stillatiria in eos iniecta, lachrymantem efficit. Saxonum rustica plebs vitur aridis Verbas. caulibus in Naphtham iniectis ad nuptiales faces.

Verbas. maximum meridionalium, odoratum, duplex, luteum & album.

Excellit maximus odoratus meridionalium Thapsus barbatus vt magnitudine foliorum

Locus & Tempus.

Vites & vs.

Descriptio

non

Descriptio sic etiam odore suauis, omnibus Verbasco: va- rietas tamen si tantum videtur descripti commu- nis Phlomi: florib. quippe luteis & interdum albis exit

Synon.

fenit continua, amplesantia: flores parui, lutei; Blattariae floribus non ab similes, caduci, in quinque segmenta laciniati, staminibus totidem villolis purpurascens, medium occupantibus apicibus croceis. Non placet pilli longiores, qui huic Verbasco appingi solent. Matth in post. comm. Verbascum aliud foliis Papaueris corniculati. H. Lugd. p. 1402. Verbas- cum laciniatum Matthioli. Dod. Verbascum silu. tertium. Camer. apud Matth. germ. Verb. folio Papaueris cornuti. Tabern. Verbascum silu. salui- folium fruticosum, lignosum: Ic. Plant. Verb. sylu. saluiflorum laciniatum. C. Bauh. pin. Verbascum 4. (2. phyt. siue nigrum folio Papaueris cornicu- lati.

Nusquam hanc speciem obseruauimus nisi Monspelii, vbi Autumnno passim floret. Gener- tamen Chertlerus plerumque secus vias in Italia obseruari retulit.

Locus & Tempus

Verbascum angustifolium ramis flore aureo, folio crassiore.

Locus.

In Belgicis & Gallicis Northmannis hortis alitur. Pedimonta- ni verò agri, Narbonæ, Angliæ, & Italiæ, occurrit pas- sim in campe- stribus.

Locus.

Descriptio

P Vlchrum hoc Ver- bascum com- municauit A- gerius, colle- ctum, vt ait, in Aultria, foliis dodrantalibus, vncias duas & semis latis, spil- sis, albis, veluti lanugine pul- uerulentâ ob- ductis: caulibus quantum ex portiouibus datis iudicare possum, ramo- sis, vt in Ver- basco flore al- bo minore. flo- ribus aureis,

Verbascum crispum & sinuatum.

Descriptio

Hic Ver- basco in- fima folia ses- quipalmum circiter longa, Papaueris corniculati modo sinuata, candi- cãtia, superio- ra verò bre- uiora, in acu- tiorẽ mucro- nem definentia, ferè hede- racea: pulue- re asperla v- trinque, mag- is tamen in- fernè, viden- tur, nullo pe- diculo, alis caulis, cui

minoribus quàm in vulgari. An Verbascum Lychnite Matthioli? An Verbascum angustius Dodonzi?

C. Bauhinus, vt alibi apparet, Verbascum Lychnite Matthioli ad aliam plantam refert: item & Verbascum angustius Dodonzi.

Inquirendum quales Verbascum intelligat Franc. Indiæ de Gurta, & an sit nostrum angustifolium hic descriptum, vel aliquod aliud. Sunt quidam (inquit lib. 2. cap. 3.) qui summis laudibus Verbascum, folia angustiora habens extollunt, dicentes, id si tritum & loco affecto fuerit impositum, intra paucas horas ita dolorem tollere, vt facultatem ambulandi restituat. Experimentum neque difficile, neque periculosum est ac propterea securè tentandum.

Verbascum pulverulentum flore luteo paruo.

T Orcum densissimo vndiquaque puluisculo candicante, inferius tamen copiosiore quàm superius, obductum est, sed qui facile deradatur. folius florum calycibus caulibusque relictis viridantibus: surgit vero caule sesquicubitali, ac etiam maiore, recto, striato, duro, fractuque conrumaci, medullam albam continente, per quem folia palmaria & sesquipalmaria, latitudine ferè palmari, rugosa, acuminata, obiter in ambitu terata, grauis si fricentur odoris, sapore herbaceo cum

Descriptio

cum tantillo amarore: superior caulis pars innumeratas edit propagines, foliis parvis vestitas, numerosis floribus onustas, pediculo breui nixis,

colore antequam expliceretur, partim luteo partim candido, propter pulvisculum, sub quo latet, qui expansi, Verbasci vulgaris floribus respondent, sed quadruplo minores, lutei, quinquepartiti, duobus foliis superioribus minoribus, reliquis tribus maioribus, in quorum medio apices quoque luteoli, odore

hullo insigni: radix longa, crassiuscula, interius albicat, exterius tantillum rubet, sapore amaro.

Matthiolus passim in comm. pro sua consuetudine picturam exhibet Verbasci secundi titulo, sine vlla tamen descriptione, nec annotatione loci, vbi obseruauit. Ea mihi videtur non male quadrare Verbascio huic puluerulento.

C. Bauh. phyt. Verbascum 3. (2. in Pin.) siue mas angustioribus foliis, floribus pallidis; Verbascum 2. Matth. Lac. Cast. & Hist. Lugd. p. 1299. Verbascum siluestre maius Loniceri. An Lonic. Verbascum secundum?

Montbelgardi inuenitur florens Iunio & Iulio intra moenia, à porta Granier ad portam prope Castellum.

Verbascum flore albo paruo.

Locus & Tempus

Descriptio

Haud aliis Heriandum natalibus, nec facie multum diuerisa ex Verbascis luteis cognoscendum: radix compar & caulis aliis concauus, lanuginosus: Verum *sola* inferne tantum incana illa lanugine pubescunt, superne verò, si tenella illa & exigua floribus apposita excipias, glabra ex atro-virescunt, acuminata: flores verò parui, in alis digesti, Ver-

basci puluerulenti modo, colore albo, foliorum numero ludetes, quippe quos in eodem tamulo, imò ex eodem puncto ortos, consistere modò feminis, modò quinis follolis, cernere contingat: stammina hirsuta buxei sunt coloris, apicibus miniat.

Leb. Adu. Verbascum femina albidis floribus. Tom. III.

bus, fenis foliolis diuisis, alioqui mari folio cond simili & pari. Obs. p. 303. Verbascum femina, floribus albis, & caule summo alis multifido, nã Blattaria Pliniana? Hoc enim mirè capiuntur, & in eo viciantur blattar. Floribus luteis duntaxat ab hoc diuersum videntur. Icon. Plant. p. 562. Phlomos mas alter, Verbascum fce vicia Lychnite Matthioli: Item, p. 563. Blattaria flore albo; perperam Verbascum femina vulgò. An Lobelius perceperit quid scriberet de Verbascis; valde dubito.

Nec figurà autem; nec descriptio Verbasci candidi feminae Fuchsi placent; licet eam iam sculptam ponamus. Sed nec figuram, nec delineationem Verbasci albi feminae Loniceri aprobo.

Trag. vocat Verbascum tertium siluestre, radice & caule secundo generi [i.e. nigro] haud simile: foliis candidantibus, modicaque lanugine hærentibus: floribus planè candidis, odore gratis. C. Bauh. pin. Verbascum 5. (7. in phyt.) siue Lychnite flore albo paruo; Verbasc. lychnite Matth. Lac. Tabern. & Gerardi: Verbasc. candidum femina, albo flore Dod. gall. Lugd. pag. 1300. & Anguillara. Verbascum femina Lob. in Adu. Obs. p. 303. & H. Lugd. p. 131. Verbascum 4. Czf. & Eyst. Phlomos mas alter Lob. Icon. p. 562. Phlomos lychnitis Matthioli, Hist. Lugd. p. 1303. Verbasci tertii altera species Castoris. Item, Pin. & phyt. Blattaria 22. siue alba, Blatt. fl. albo Lob. Icon. p. 563. Camer. Eyst. Hoc variare dixit flore paruo, coque albo; vel viridi; vel viridi purpurascete, & magno flore, quare hanc vocauit Blattariam alteram.

Quorannis se propagat semel satum ex femine deciduo: primo anno caulem non fert, sed folia per terram sparsa: caule producto perit

Tempus

Verbascum nigrum flore paruo apicibus purpureis.

Radix Verbasci vulgaris, vt & caulis, non minus altus, brachiatu, striatus, purpurascens, minus hirsutus: *sola* minor, rariora; alternatim posita, pediculis rubetibus duas aut tres vncias longis appenduntur, scæda, at virentia, minus villosa, leuiter crenata, flores situ & crebriitate pares, sed minores, saturatione

Citoco tincti, à Blattaria vulgaris, purpurantibus staminibus, quinis, villosis: semen vt in vulgari.

Trago Verbascum alterum, nigrum. Dodon. Verbascum tertium; nigrum: Is describit, sed pulchram notam in floribus omisit. Pingitur satis commodè à Fuchso pro Verb. flo. quarto, cognominaturque siluestre, & Blattaria quorundam: non describitur. Lonicerus etiam vocat

Verbascum flueſtre, & duas eiusdem herbæ figurâs ponit, nec in deſcriptione vllum deſcripſit ſtatuit, præter magnitudinem: facit quartum & quintum. Matthiolus Verbaſci tertium in commentariis nullam facit mentionem, ponens tantum figuram.

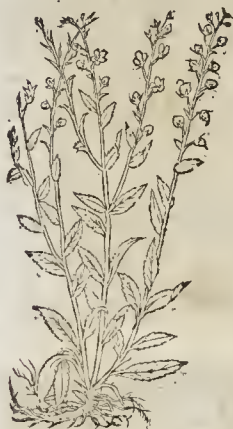
C. Bauh. Pin. Verbaſcum 7. [3. phyt.] ſive nigrum flore ex luteo purpuraſcente: Verb. nigrum Tragi, Dod. Lob. ic. Tabern. & Gerardi: Verb. 3. Matth. Lac. H. Lugd. p. 1299. & Caſtoris: Verb. flueſtre Fuchſii, Geſn. hort. & Turneri: Verbaſc. ſil. minus Lonicri: Verb. nigrum ſalfiſol. purpureo flore Lob. Obſ. Verb. nigrum latifolium, Thalii: Blattaria Plinii, ſeu Verbaſc. nigrum Eyſt. Flore varia: alterius ex citrino purpuraſcit: alterius ex ſauro candidus eſt: albi flore proſus candido reperitur.

Locus & Tæmpus.

Præter Brabanticis, ſabuloſiſque & herbidiſ, atque in Francia & Anglia, Iulio & Iunio ſpontè provenit. Baſilæ & Montbelgardi frequens eſt.

BLATTARIA LUTEA.

Deſcrip:

Flermum tollit caulem & rectum altitudinè interdum humanâ, læuicâ, crassi- tudine pollicari, deniſſimo ramorum ſtipatu fruticantem: in quibus alternatim poſiti flores Verbaſci ex pediculis hiſtoris, vnciâ longioribus, ſtati, ſed ſaturatiùs, ſic vt non nihil utilitantis roboris ſit affuſum, vnguibz in-

trinſecus lanugine villoſâ purpuraſcentibus, ſtammbz ſimiliter lanuginofis, apices miniatos ſuſtinentibus, non nihil odoratis: ſuccedunt ſemina nigra in vaſculis Digitalis. ex vertice ſtilum proferentibus: cæterum vniuſcuſque ſtoris pediculo appoſitum eſt folium acuminatum, vnciam circiter longum, aut maius: reliqua autem folia quibus multis ſcæret, Verbaſci ſunt, anguſtiora, atro-virentia, & ſuperiùs ſplendentia, nulla lanugine donata, in ambitu laciniata, odore ingrato. Radix Napi figura, alba, ſapore neſcio quid aromatici reſpicente.

Blattariam Eur. Cordus Verbaſci ſpeciem fecit, foliis tamen non ita hiſtoris, ſed viridioribus.

Tragus depingit & deſcribit ſub Blattariæ titulo, appellatque ſlein wülſtrauß/h. c. Verbaſcum exiguum ſeu Verba ſculum. Blattariam Plinii eſſe concludens.

Fuchſius Blattariam nominat, & Verbaſcum ſic mentiti ait, vt pro eo ſæpiùs ab imperitis decerpatur, eſſeque non paucos herbarios, qui decepti eam inter Verbaſci genera connumerent. Sed cur non plantam tantæ cum Verbaſco ſimilitudinis inter Verbaſca connumerent? Vi-

quod ſentio, verum fatear, in Blattaria ſimilitudinem quandam video cum Verbaſcis, ſed non tantam quæ fallere poſſit: quæ occaſio, vt dubitem an Blattaria vulgaris ſit Plinii. Illud etiam conſiderandum, an noſtra Blattaria abieſta Blattas contrahat. Noliſm igitur cum Trago & Fuchſio Blattariam Plinii concludere, licet & Matthiolus cum illiſ ſentire videatur. Credo, inquit, quod non aberrent, qui ſibi in animum inducunt, Blattariam Plinii, & Verbaſcum illud Dioſcoridis, cui flores inſunt aurei, vnam & eandem eſſe plantam. In poſt. comm. eadem reperit, additque Verbaſculi, Blattariæ Plinii, Dioſcoridem & Galenum non meminiffe. Sed quis non animaduertit Matthiolum ſibi contraria dicere?

Anguillara vult Blattariam tradi à Dioſcoride pro ſpecie Verbaſci, folia habente ſimilia Papaueri corniculato, qua in re hallucinatur. Nos cenſemus Dioſcoridem Verbaſcum criſpum illiſ verbis aſſignaffe.

Lonicus inter Verbaſci geera Blattariam depingit & deſcribit. Dodonæo Verbaſci nigri ſpecies quadam apparet, quam cum poſteriori ætate Blattariam appellat: atque eam eſſe, ſed temerè, exiſtimat, quæ à Plinio lib. 22. cap. 9. deſcribitur. Lob lius in Obſ. contraria ſcribit: vulgarem Blattariam in Brabantia perennare dicit: & poſtea annuam eſſe plantam. Cameracius apud Marth. germ. Blattariam hanc flore luteo ad Verbaſcum nigrum referendam ducit. Sed & Geſn. hort. Verbaſci nigri ſpeciem fecit. Val. Cordus Verbaſcum nominat leptophyllum; Cæſalp. Verbaſcum nonum; Blattariam, vt patet, Trag. Matth. Anguill. Fuchſ. Dod. Geſn. hort. Lon. Lob. obſ. p. 304. Caſt. Tabern. & Gerardus: Blattariam Plinii in Icon. Plant. p. 364. Lob. Eyſt. Blattariam flore luteo: C. Bauh. phyt. & pin. Blattariam ſive luteam folio longo laciniato. Is duplicem tradit: alteram quatuor cubitorum, tria, quatuor, quinque & plura vaſcula coniuncta habentem: alteram humiliorem, ſingula vaſcula proferentem, foliis multò viridioribus.

Germani plerique Goldknopffe nominant; alii tamen, qui ad Rhenum præcipuè habitant, Schabenſtrauß & Mortenſtrauß: Brabantia Mortenſtrauß/blattarie: Galli Herbè aux mottes, Herbe venimeuſe, & Blattare: Hung. Peniùs ſiu.

In hortis Germaniæ, vt Montbelgardi in hort. Ill. E. C. & Argentinæ in Frid. Meieri, obſeruaui: ſe ex ſemine deciduo propagare, & caule floſque ſequenti anno productis, primùm perire. Sed & paſſim pluribz Italiæ, & Germaniæ vtriuſq; locis, iuxta aquarum margines, in luſoſis aggeribus, & haud longè à fluuioſorum ripis provenit. Floret à Iunio meſe in Septembrem vſque: ſemen interea perſicitur.

Blattariæ folliculoſ, monente Trago, in quibus ſemina includuntur, inaurare ſolent puellæ, coronique ſuis & ſectis inferere. Cùm autem herba, ſcribit Matthiolus, guſtu amara deprehendatur, hinc certò colligere licet, quod eadem & aperire & abſtergere poſſit. Dodonæus teſtatur eſſe calidam & ſiccam, id quod ex ſapore vt & amara guſtabili qualitate colligit.

Blattaria flore albo.

Qua in re differat à lutea nondum annotaui, præterquam in colore ſtoris, qui albus eſt, & externè violacei quiddam habens, ap. i. e. ſque inter-

internos capitulis luteis. Argentinz in horto Frid. Meieri collegi semen, quod Montbelgardi in horto Ill. E. C. terrz credidi, vnde plantam habu.

Blattaria magno flore.

Synon.

Hanc Camerarius apud Matthiol. germanicum ad Verbascum nigrum refert, vocatque Blattariam pulchris albis floribus nuper ex Italia illatum. Lob. in Icō. Pl. p. 564. Blattariam magno flore. C. Bauh. phyt. Blattaria 5. siue maximo flore: Idem Pin. Blattariam 5. siue maximo flore.

Blattaria flore caeruleo, vel purpureo.

Blattariæ purpureæ radix crassa est & longa, bucculentique, cortice obducta rubente, alba medalla intus referta, sapore subdulci: foliis per terram expanctis ad Conyzā Matthioli maiorem accedit, non tamen ita villosa sunt, flore subacido cum aliqua actimonia:

flores & capitula Blattariæ vulgari similia tert. secund. anno.

Et hanc flore purpureo Blattariam ad Verbascum nigrum refert Camerarius. Blattaria autem flore purpureo dicitur Gesn. hort. Lob. Icon. p. 5. H. Lugd. p. 125. Camer. & Gerardo. Blattaria purpurea siue quarta C. Bauh. phyt. & Pinace.

Folius est nigrioribus, non laciniatis, paucumque serratis: flos modo obsoleto colore purpurascit, modo nigræ Violæ colore eleganti nitet, quandoque dilutè rubet. Et hanc vocamus Blattariam flore phœniceo. Flore caeruleo purpureoq̄e floret Iunio & Iulio.

Blattaria flore viridi.

Pingitur hæc à Lobelio in Iconib. Plantar. pag. 565. Blattariæ flore viridi titulo. C. Bauh. Tom. III.

Blattaria flore viridi purpurascente

Phyt. hanc sub Blattaria 3. (2. in Pin.) siue alba comprehendit, vocatque Blattariam flore viridi. Hanc Blattariam nunquam mihi videre contigit, nec inuenias quendam qui eam descripserit,

Synon.

Exstat hæc Blattaria flore ex viridi purpurascente à Lobelio picta in Icon. Plat. p. 566. C. B. in phyt. si b. tertia, quarta in Pin. siue alba meminit Optafemus has Blattarias ab autoribus diligentibus fuisse delineatas;

Blattaria pilosa Cretica, siue Arctus quorundam.

Pona in descriptione Monts Baldi huius plantæ iconem proponit pro Arcto Cretico Belli, qui in Epist. ad Clusium sic vocat, licet, vt ipse ait, legitimus non sit. liquidem neque folia rotunda habet, neque cymino simile semen: sed folia serrata, ættonice, verbasco similia, minoravero, & rotunda luge quadam, vt Æthio.

Descriptio

Synon.

pidis folia aperta, cauliculi insunt recti, floribus luteis, Verbasco aut Blattariae similibus, onusti, quibus succedunt pilule rotundæ, parvæ Blattariae similes, in quibus semina parva continentur: prouenit inter saxa & super parietes, nomine verò caret.

C. Bauh. in Pinace vocat Verbascum 8. [12. in Phyt.] *foliis subrotundis, flore Blattariae: caulibus cubitalibus, viridibus, rotundis, striatis, leuiter villosis, nec ramosis: foliis inferioribus oblongis, reliquis omnibus subrotundis, paruis, caulem basi sua alternatim amplexantibus, infernè incanis, supernè nigricantibus, ad quorum ferè singulorum exorram, duo minora adiciuntur, ex quorum sinu pediculi, vnus, duo, tres, rariùs quatuor, prodeunt: quibus singulis flos vnicus, luteus, paruus, ex quinque foliis compositus insidet, cuius medio stamina aliquot purpurea, quasi ex caliculo, vt in Blattaria, emergentia insident: hinc vasculum, semen minutum rotundum continens succedit.*

Verbascum lychnites Syriacum incauum, summitate Floris Hierosolymiani.

Descriptio

Synon:

mon Lychnitidem alteram Syriacam: H. Lugd. p. 1301. Verbascum siluestre folio Saluiae tenuifoliae Lobelii: C. Bauh. phyt. Verbascum 3. siue exoticum acuto Saluiae folio: Idem in Pin. Verbascum saluifolium tertium.

Chryfogonum.

Descrip:

Dioscorides Chryfogono *folia* tribuit familia Quercui, atque fruticem esse densum: *storem* verò Verbasco coronario patem: *radicem* Rapo æqualem, intrinsicè vehementer rubram. Hanc cum aceto tritam & impositam mutis aranei moribus auxiliari.

Plinius Chryfogonon non habet, nec Galen. & posteriores medici Græci eius meminerunt: nec Cornarius habet quod de ipso in mediù afferat, quum sit etiam officinis & Herbariis hodie ignota. Sunt tamen qui Caryophyllatam officinis dictam, itemque Herbam benedictam appellatam, Chryfogonum esse volunt: de quibus iudicent peritiores. De Caryophyllata lib. 30.

Videndum apud Castorem Dutantem, vt & apud Rauuollium quid per Chryfogonum intelligant: Pro Chryfogono proponunt alii Blat-

tariam de qua pauld' antè: alii verò Tormentillam, de qualib. 17.

Chryfogonum Dioscoridis quibusdam.

Chryfogonum Dioscoridis genuinum esse videtur. Altitudinem Leonopetali ad- Descriptio
quirit, estque huic caule, floribus, & radice rotunda [quæ internâ parte rubra est] haud ab-
similes. *Cauliculi* tamen graciliores in terram re-
pandi & ab origine fili modotenues, in varios
ramulos diuisi: quorum extremis *flosculi* adha-
rent conspicui magis, lutei, densiorque stipatu
positi, quatuor communiter foliolis constantes.

Folia colicula-
lorum dorso
adherent ge-
mina vtrin-
que, & ita sibi
inuicem op-
posita, vt cru-
cis figuram
positu suo ef-
ficient, atro-
uirentia, in
extremo la-
riora, dissecta
ad instar folio-
rum Quer-
cus.

Concludit
descriptionis
author Rau-
uollius itin.
part. 1. cap. 9.
item part. 4.
Icon. Numer.

119. verum esse Dioscoridis Chryfogonum. H. Lugd. pag. 28. Append. inscribit Chryfogonum Dioscoridis.

QVÆ SÛC SEQVVTIVR SVBNEC-
tenda sunt CAP. vltimo libri xxxi.

Linonium maius multis, alijs B chen rubrum.

Linonium
maius, *ra-
dice* crassa, ru-
bente. gustu ad-
stringente: & in
capita quædam
diuisa *nitur*: *folia* in-
de oriuntur La-
pathi minora,
leuiora, pol-
tioraque, mi-
nus atra, sed
hilaris virore
rincta: inter
hæc *caules* sur-
gunt, pedales,
tenuis, ramis
multis latè di-
ductis parul',
per quos ordi-
ne con'cedunt
flores densi,
in imam ferè

partem vergentes, coloris ex albo cærulei, parui,
calyculis rubentibus: *semen* copiosum oblon-
gum

gum rufescens ex cæruleo, vt notat Lobelius.

Limonium
Matth.
Locus

Prouenit Limoniū (inquit Matth.) nullis protus reclamantibus notis, innumetis ferè plantis in paludibus, quæ Timau fontibus irrigantur, ac etiam Tergetino tractu. Hanc autem plantam Sepalsæ falsè Behen rubrum appellat, quam si quis diligenter expendit, eam, ni fallor, inueniet omnibus notis Limonio ad stipulari: vnde cogetur fateri hanc verum Limonium esse, aut saltè eiusgenus, &c. *Suspicio* autè non fuisse bene notum Limonium, cuius iconem exhibet, quandoquidem nullam addit descriptionem: sed tantùm frustra repetit Dioscoridis verba: Præterea duas icones non parùm differentes proponit pro Limonio, nec tamen distinctim ostendit. Addo, illum omni sã bonã effigie in Hist. germ. exhibere solam imaginem sui alterius.

Synonyma

Valeriana rubræ similes pro Limonio misfam insectibit Dod. in foliat. atque illam cum Limonij descriptione fati respondere.

Herbidus viror, pratensisque & palustres naturales Limonio (ita etiam in Ic. Plant. p. 295. & Obs. p. 57. vbi & Behen rubrum Cordi, Italicæque Betula saluatica dicitur) nomen dederunt, Lobelio teste, quasi tu pratensem dicas herbam, aut cum Plinio siluestre pratense Blitum, huius quippe etiam videtur, aut species, aut perquam affinis nigra Betæ, quam esse etiam sistere alium Dioscorides auctor est.

H. Lugd. p. 1024. & Clus. hist. Limonium Matthioli. Camer. hort. Limoniū. Matthioli: Eid. ad Hist. germ. Been album, Limonium, Veruinezter weisser Been. Tabern. Ic. & Hist. Limonium. Behen rubrum Cordi: Gesner. hort. Been rubrum, Tripolum Dioscoridis quorundam.

C. Bauh. phyt. Limonium i. sive maius: Eid. pin. Limonium i. sive maritimum maius, Limonium Lac. Cæf. Cast. & Gerardi: Been rubrū, Limonio seu Bisfortæ cognata, Gesn. hort: Behen rubrum officinarum, Guilandini.

Locus & tempus.

Difficiliter è semine prouenit. Non nisi locis herbidis & vdis maritimis pratis vidit Lobel. vt Adriaticis & Norbonensibus litoribus, vbi in maxima copia. Vbiq; in maris litoribus, præsertim autem mediterraneis, frequentem esse prodit Clusius. Obseruaui ego copiosè prouenientem Monspelij iuxta lacus salios & mare, florentem mense Augusto & Autumnno.

Vires.

Matthioli aut esse facultatibus Limonij veterum; quas præcedenti capite adscripsimus.

Limonium Matthiolinum.

Descript.

Matthiol. Limonium aliud dicitur per peram Behen rubrum officinarum. Limonium alterum Matthioli H. Lugd. p. 1024. quæ Matthiolum meritò reprehendit [vt & Lobelius] quod inter hoc & illud non differat, nec mouerit vtrum verius Dioscoridis Limonium præsentet. Limonium alterum Matthioli non nouit etiam frater. Tabern. Icon. & Histot. Limonium 2. Pyrola.

LIMONIUM MINVS.

Facie conuenit cum Limonio maiore: verum caules humiliores, strobili non ita cærulei, in album magis inclinât, copiosi: radix eadem dura, tundra, adstringens: folia per terram sparsa, satis crassa, interdum tamen exigua, per extremum rotunda.

Tom. III.

Lob. in Adu. Limonium paruum Narbonense Oleæ-folium (ita etiam in Icon. Plant. p. 295.)

foliis minoribus aut Myrti paribus, humi radici proximis. H. Lugd. p. 1025. Limoniū Narbonense paruum, vt & Camer. hort. C. Bauh. pin. Limonium 3. sive maritimū (hæc vox in phyt. omissa est.) min. Oleæ folio. Iac. Rainaudetus misit nomine Phylli Dalechampij, frater C. Bauh. titulo Been lapidei & Tripo-

lij minoris quorundam. Cesalpino Limonium alterum exiguum: Gerardo Limonium paruum. Monspelij floret Vere cum Limonio maiore. Frater collegit circa litora maris florētē Mrio. Idem annotat prouenire in monte Ceti, sed non excedere altitudine spithamam. Inter salebroſa litora & rupes montis Ceti & alibi, Norbonæ & Gallo-prouincie saxosis, otiri seque prouenit scribit Lobelius. Difficiliter verd è semine prouenit & vix ad florem perducitur Camerarius.

Limonium maritimum minus foliis cordatis.

Ad radicem crassam, lignosam, rufescentem, parumque fibrosã, folia plurima densa, carnosa, lauia, subrotunda, per terram inftar cespitio sparguntur, in quibusdam plantis obesa, nullòque mucrone prædita: in aliis, in summo sinu habentia, & cordis formam retinentia, nec quæ cauliculi plures, inæquales, trium, quatuor, etiam sex vnciarum; teretes, nudi, prodeunt, in plurimos breues & recuruos ramulos diuisi, strobilis frequentibus paruis, pallidè rubentibus onuti.

Limonium hoc quintum Casp. Bauhini in pin. primum in prod. sive maritimum minus foliis cordatis, in litore maritimo, vt circa Massiliam & Liuornum, reperitur. An Limonium Oleæfolium aliud fortè?

Limonium maritimum minimum C. Bauh.

Tertia plantula vncias quatuor, vix excedit: nam ad radicem oblongam, rufescentem, in summo diuisam, foliola minima, subrotunda, crassa, inftar Sedi compacta; inter quæ cauliculi vnciales, paucos strobilos pallidè rubentes vel subcæruleos sustinentes, exurgunt.

Hoc in insula quadam non longè Massiliæ prouenit, inquit C. Bauh. qui Limonium: 2. in prod. & 6. in pin. facit.

Limonium quibusdam rarum.

Strobilos producit cubitales, subhirtutos, tribus membranarum crispis secundum longum, sagittarum pennatas alas imitatus. donatis, aded vt

LIII 3

angulosi videantur: *folia* sesquipalmaria, hirsuta, Aplenii diuisurâ, paulò latiora: superiora, quæ per caules, ex eorum diuaticationibus oriuntur, terna ferè, palmum plùs minùs longa, acuminata, Graminis cyperoidis aquatici foliis simili, triquetra, rigida: extremis ramulorum hærent numeroſi cõgeſti flores, Echii florum modo nõnihil recunni, coloris cyanei, quorum ſinguli vnico folio conſtant criſpo, paruo, patulo ore cælum ſpectantes plurimùm, Scabiõſæ Hiſpanicæ florum ſingularibus floſculis pares, nec ita diſſimili figurâ: calyculi vnũcujuſque floris è pluribus conſtexti ſegmentis, lanugine aſperiuſcula horrent: *radice* eſt auctore Rauuolffio, oblongâ, extrinſecus fulca, intus rubra.

Rauuolff itin. & Icon. n. 314. Limonii pulchra ſpecies H. Lugd. in app. pag. 35. Elegans Limonii genus: C. Bauh. phyt. Limonium 4. liue foliis Aplenii: Eid. apud Matth. Limonium laciniatõ folio: Pin. Limonium 7. ſiue peregrinum foliis Aplenii: Limon. peregrinum Cluſ. cur. poſt. Lim. Syriacum Eyſt.

Synoi.

Cichoriæ globularis titulo ex Creta delatam accepit Imperatus. Ad portum prope Ioppe in Iudæa in pratis humidis obſeruaui Rauuolff. Folia, eodem referente, ſiccandi vim habent iſſque in acetariis veſcuntur incolæ.

Locus.

Vires.

QVÆ HIC SEQVNTVR SVBNECTENDA SVNT CAPITI VLTIMO LIBRI. XXXII. *Heliotropio ſimilis aliquomodo.*

Deſc.

cinetæ, hirsutæ, duobus loculis

Requentes per humum lupinos ſpargit coliculos, palmares & ſesquipalmares, ramis multiris brachiatoſis, tenues: foliis veſtitos ex viridi cinereis, aſpetis, ſemunciâ anguſtiotibus, oblongis, & per extremum rotundis: flores luteolos, excipiunt ſiliquæ oblongæ, in ſtylum deſinentes, totidem ſemina

ruffa continentes: *Radix* parua lignoſa alba.

Ab Agerio in Auſtria collectum habuimus.

An hæc eſt planta illa Heliotropio ſimilis, cuius meminit Plutarchus de fluminum & montium appellatione, quam incolæ ad fluuij Hidaſpis portas in tenuiſſimum puluerè conterunt, & ſucco æſtibus ſe inungunt, vt ſine periculo immoderatiõs caloris euaporationem ferant.

APPENDIX AD LIBRI XXXIV.

C A P. I V.

De *Nicotiana viribus & uſu.*

Folia huius plantæ calefacta & impoſita, præſens in *cephalæa* & *benicrania* ſunt remedium ſi morbus ex caula frigida aut flatibus ortus ſit: ſæpiùs verò ſunt repetenda donec morbus rollatur: ſunt qui caput oleo florum Mali Aurantii priùs inungant. Idem remedium rigidis ceruicibus, ſiue *terans*, vtile eſt, & in totius corporis doloribus ab eadem caula ortis. Dolores *dentium* à caula frigida non modò ſinit, dente priùs deterſo aliquo linteo eius ſucco delibato, & folio in pilulam conuoluto, dentique indito, ſed etiam, ne corruptio ſerpat, prohibet. *Pectoris vitis*, tuſſi veteri, aſthmatici & ſimilibus ex frigido humore ortis morbis, foliorum decoctum ex aqua, & eclegma ex eius decocto, vtilia ſunt. Serapium è ſaccharo & foliorum decocto paratum, paucaque quantitate ſumptum, putres humores pectoris eicit. Aſthmaticis interdum, eorum tumus ore exceptus auxiliatur: ſed neceſſarias euacuationes præcedere opus eſt, ſi mora ferri poſſit. Sub cineribus calefacta folia, & ſordida, non excuſſis cineribus, calidaque ſæpiùs impoſita, ventriculo perſtrictionibus & flatibus laboranti auxilio ſunt. Viridia folia alii manibus oleo inunctis confringunt & ſic imponunt. *Ventriculi & Ictus obſtructionibus* atque ſcirrhis folia paucillo aceto intrita, diuque illita & adſtricta, vtilia ſunt: ſed his deinde folia calefacta, aut lineus pannus ſucco foliorum calente intinctus, ſingulis diebus ſuperimponenda. foliorum defectu, puluis communi vnguento obſtuctiones aperiente excipitur, & pars obſtructa, aut tumor affecta, diu inſigitur. Indicæ mulieres valde commendant in puerorum, & etiam grandiorum *ſtemachi cruditatibus*: nam ventre inferiore priùs inuncto oleo lucerna rum, & foliis ſub cineribus calefactis, altero ventriculi regioni, altero tergo, quæ ventriculũ ſpectat, impoſitis, eas cõcoquunt. & aluum emolliunt, ſi quoties opus erit, renouentur. Latas & teretes *ventris tineaſ* expellit foliorum ſuccus cum ſaccharo coctus, & depuratus, pauca quantitate ſumptus: vmbilico ramen etiam imponendum folium tritum, & aluus deinde clyſtere cluenda. *Nephriticis* & flatulentis doloribus folia ſub cineribus, vt antea, calefacta, & quàm calidè fieri poteſt adpoſita, magnum adferunt leuamen, idem remedium, quoties opus erit, reperendo. Commodè etiam clyſteribus iniiciuntur: atque etiam fomentationibus, & emplaſtris admiſcebuntur.

In *ſuffocationibus vteri*, folia probè calefacta, & vmbilico, uterique regioni impoſita, præſens adferunt remedium: quod ſi (vt fit interdum) animi deliquium ſubſequatur, fumus illarum naribus obiciatur, illico liberabitur: quod remediũ Indicis mulieribus adeò vulgare eſt, vt ea de caula Tabaci folia diligenter adferuent & magnificiãt.

Sunt

Sunt verò qui odorata vmbilico priùs admovent, deinde folium superimponunt. Maximè autem conferunt aut Tacamahaca, aut Oleù de Liquidambar, aut Balsamum, aut Caranna, aut ex his omnibus emplastrum constans, & in vmbilico assiduè gestatum. *Articularum* doloribus (modò humores frigidi sint, vel saltem non nimilim calidi) efficacissimè *folia calida* adhibètur, aut eorù succo calente pannus lineus intinctus: etenim humores resolunt & digerunt, ideòque etiam tumoribus œdematosis, foliorum succo calido priùs clotis, vtilissimè imponuntur. *Perniones* sanare, si ter aut quater huius plantæ foliis fricentur, deinde pedes & manus aqua calidà cum sale abluantur experientia docuit. *Venenis* & toxicis perniciosissimo, quo Cannibales suas sagittas illinunt, resistere paucis ab hinc annis experti sunt nonnulli: nam ante sublimatum vulneribus inpergere solebāt. Eodem modo venenatis pestiferisque *carbunculis* imposita crustas inducunt, deinde curationem adferunt: & ad *istius* morsusque virulentorum animalium præfens sunt remedium. *Recentibus vulneribus* imposita, illicò sanguinem sistant, eaque glutinant: si maiuscula sint, vino priùs eluentur, & labiis vulnerum cõiunctis, succus foliorum inpergetur, & ipsa folia trita supra vulnus alligabuntur: post die, reliquisque subsequentibus diebus idem ordo servabitur, victusque ratio necessaria. Vetera vlcera, gágranaque succo instillatus, & folia trita imposita detergent, curant, & ad cicatricem perducunt, purgato videlicet priùs corpore ex Medici consilio & missione etiam sanguinis, si necessaria sit, facta: deinde obseruatà, que conuenit, victus ratione. Porrò non modò in hominibus eiusmodi vlcera curare, sed etiam in animalibus ipsa experientia docuit: nam per vniuersam Indiam frequentia vlcera vacces, boues & alia animalia infestant, quæ facillè ob regionis humiditatem extremam putrescunt, & vermibus scatent: quibus solebant inpergere sublimatum, melionibus remediis destituti: sed cum magno isthuc veniat, plerumque quòd vlceribus inpergebatur, pluris constabat, quàm animal curandum æstimari perouisset. Itaque Tabaci facultates in hominibus experti, illius etiam vsum ad putrida, fœtida, vermiculisque scatentia animalium vlcera transfulerunt, atque ad eò compererunt, succum eius instillatum non modò vermes necare, sed etiam vlcera mundare, deinde ad cicatricem perducere: prodest etiam iumentorù exulcerationibus, ideòque Indi Tabaci puluerem semper circumferunt. Quendam noui narium *vlcere* laborantè è quo sanies manabat, non sine cõtægij suspitione: meo consilio instillauit foliorum Tabaci succum, à secunda instillatione multi vermes exciderunt, deinde pauciores, & post aliquot dies sanatum est vlcus: sed que erosa erant, non restituta. Illius etiã foliis *imperigines*, & *capitis scabies* vtiliter confricantur. Hæc est celebrata illa Indiciis Sacerdotibus planta, quã vti solebant ad responsa danda. Etenim apud Indos moris erat, Sacerdotes de bellorum euentu, aliisque magni momenti negotiis consulere. Consultis, Sacerdos istius plantæ folia sicca vrebat, & eorum summum tubulo seu cannula quadam in os excipiebat, deinde quasi in exstasin quadam raptus, cadebat, omni motu priuatus, sicque permanebat aliquandiu. Discussã eius sumi facultate, ad se redibat, referebat que se negotium cum dzmone contulisse, & responsa dabat ambigua, vt, vt cun que euentus succederet

Tom. III.

illis facillè persuaderet, sic se prædixisse: eoque modo barbaros illos homines miserè decipiebat. Cæterum, vulgus etiam Indorum eum fumum per os & nares recipit animi gratiã, cum in somnia videre interdum, & extra se quasi rapi cupit, tum etiam de suorum negotiorum euentu, ex insomniis, quæ apparuerint, proniciaturum. Nam vt impostor est diabolus, herbarumque facultates nouit, illos huius vires edocuit, quòd apparentibus eiusmodi insomniis, miseris hominibus imponat. Sed & oneribus ferendis, aut aliis laboribus defatigati, Tabaci fumum hauriunt, & illicò, quasi mente alienati, corrunt: excitati verò, se resocillatos eo sòno, & vires recuperatas sentiunt. Vfus est etiam Tabaci apud Indos, *famis sitique* sedandæ gratiã, hoc modo. Conchyliã quadam cochlearum fluuiatilium vrunt, deinde atterunt calcis modo, huius & foliorum Tabaci aquas partes sumunt, manduntque, donec ex vitrisque massã quadam fiat, quam in pilulas Pilo maiores formant, atque in vmbra siccitas in vtrò reponunt. Facti iter per deserta, vbi neque cibum neque potum inuenturos se putant, harum pilularum secum delatarum vnam inter labrum inferius & dentes reponentes, eius liquorem assiduè sorbent, quã absumptã aliam reponunt, atque item aliam, donec peregrinatione triduanã interdum, aut quatruiduanam absoluant: istaque ratione, toto illo tempore neque famè sibi molestam esse, neque sitim asserunt: cuius causam esse puto, quòd sorbentes assiduè pilulas illas, erã humores pituitosos, è cerebro elicuit qui deglutiti, & in vetriculum demissi, naturalem eius calorem humectant, sed ab eo tandem absumuntur, aliorum ciborum defectu: vti in multis animalibus obseruare licet, quæ tota hyeme in suis latibulis se continent sine alicuius alimenti copia, quia color naturalis occupatus est in pinguedine absumenda, quam æstatis tempore collegerunt. Et hæc sunt quæ de celeberrima hac planta Tabaco eiusque facultatibus narrat Monardus simpl. hist. cap. 14. Mirum esse addens est quã insignes & variæ Tabaci facultates singulis adhuc diebus deteguntur. Cæterum eum calidam & siccam secundo gradu concludat, de sicca, nõ de calida inuelligendũ ait Camer. Sũt qui folia singulis diebus manè à ieiuniis mandu iubent, vt podagrã liberentur, quia multam pituitã in os attrahat, eamque in partes inferiores defluere prohibeat. Herba (vt refert Io. Maria Bonardus) pedibus adalligata facit torpescere serpentes. Quidam referebant se expertos, aduersus herpetes quos Galli *darrres* vocant, & aduersus achores. Vtuntur etiam huius foliis apud Belgas plerique aduersus scabiem, cutisque fœditates, & ad vlcerum curationes. Calidis verò & robustis corporibus tantummodò adhibenda, sunt qui sentiunt. Debilibus siquidem ac senibus non fore tutum horum vsum. Atque hanc, vt videtur, ob causam, à Petun herba mulieres [quod ait Theuetus] in America abstinent, neque villo vtuntur modo. Matronæ Viennenses, nobiles, præflectim rei herbariæ studiosæ, foliis eius recentibus, aut in vmbra siccatis, & stillatio eorum liquore vitreis organis extracto, & vnguento ex eius foliis parato, frequenter vtuntur ad vlcera antiqua, putrida, maligna, gangrænas, scabiem, imperigines, lichenes, oculorum nebulas, cutis, faciei que maculas, felici cum successu, multisque miseris rusticis auxilio sunt. Quin & stillatium liquoris æsthmaticis conducere, experienciã comprobant

LIII 4

esse scribit Car. Stephanus. Adquoslibet morbos è frigido ortos, dolorève abigendos, Panacis olim decantatissimæ more, succus hodie melle excipitur, vel cum stillatitia & saccharo Syrupus conficitur, qui cochlearis mensura asthmaticis orthopnœisve medetur.

Petum Indorum [verba sunt Gillenij] hodie non in vsu solum, sed & abusu est. Et certè non ram quia salubre, quàm quia nouitate aliqua blanditur, sumitur ab omnibus indifferenter & immodestè. Ast indicatum est ex Hippocrate, qui volebat rectè mederi, eum oportere humido per siccum, sicco per humidum, calido per frigidum, frigido per calidum opulari. Hi ingentem committunt errorem, qui omnibus naturis laborantibus, eodem succurrunt remedio. Calidi omnes non fumus, nec frigidi omnes: sic nec omnia calida remedia, nec frigida omnia iuuant.

Calida autem herba Nicotiana est, quæ gustu madet & feruet in ore: cuius folia vino calente imbuta, cutem, dropacis instar, exulcerant: cuius fumus & ipsa quoque masticata herba pituitam incidit, funditque: quod certè non fieret, nisi calefaciendi illi foret auctoritas. Hinc quibus proficit, faciliè diuinabis: nimirum catarrhosis, & continua destillatione laborantibus. Nunc his quoque, qui ad Solana & Hyoscyamos referunt, satisfaciendum est. Neutrius enim facultates habet: Errant igitur, si ad vires: sin ad externam faciem spectent, danda aliqua indulgentia est: nam Hyoscyamum tota æmulatur planta. Sed nescio, an idèd facienda Hyoscyamus sit. Cur non sui generis herba?

Porrò, siccum Tabaci folium, Palmæ conuoluto folio, aut tubulo interitur: deinde illo vna à parte accento, per alteram fumus nidorque vrentis, patente ore naribusque excipitur: dolorum ita lenimenta: fumus, sicutque obliuionem: & hilaritatem quædam inuitò, post largiore vsu ebrietatem etiam, veluti à meracissimo vino, adfert. Expurgari verò & eo modo multos per os, aiunt humores, ac cerebri superfluos absumi.

Plura qui volent, petat ex Raphaelis Therij hymno de Tabaco, & Michaelis Neandri Tabacologia.

APPENDIX AD LIBRUM XXXIV.
CAP. VII.

Elleborus niger siluestris adulterinus, etiam nigrae virens.

Descriptio

Planta est cubitalis odoris viscosi, radice fibrosa, obliqua, cortice subnigro, nonnihil cum acrimonia leui amaricante, lignosam & duram medullam obducete, caule tereti, que inuellit primam cortex mixto cum virore rubellus, alter pallidè virescens, cui subest caulis lignosus, copiosam medullam

viridantem complexus: folia pediculis palmatis appensa, densissimo stipatu caulem ambiunt, in tria, quinque, septem, folia subdivisa, longastriata, atro-virentia, in ambitu serrata, nullis interdum crenis incisa, dura, rigida, neruo per mediam longitudinem valde conspicuo decurrente, à quo vtrinque in latera obscuriores venulae prodeunt: at superiora folia, vt in pauciores portiones sunt diuisa, ita & latiores sunt tum portiones ipsius folij, tum pediculus: ex alijs prodeunt ramuli multo dilutè virentes, ob mollitiem floribus ponderi imparem deorsum reflexi, paucis folijs pallidulis, paruis, integris, distinctis, quibus insident flores singuli, bini, terni, quaterni, ouales serè, nec ita vt in Helleboris expansi, ex pediculis semipalmatis, quadrantalibusque, ex folijs quibus herbaceis, extremà orà, cum se magis explicant, rubente, striati, compositi: in medio stamina plurima, capitulo sulcato, exalbida, extra quæ intra floris calathum quatuor, rariùs tres aut quatuor, ceu tubuli concaui, magis virentes, breuioresque quàm staminula oris fimbriatis, leuiter interdum purpurantibus: penultimum floris medullum occupant cornicula, Aquelegiz vel Hellebori, bina, ternaque, tuberculo innixa, in quibus semen.

C. Bauh. phyt. & pin. Helleborus niger 1. siue scetidus, Enneaphylon Plinii, quod longa folia nouena habere videtur: Pedicularia scetida 3. Tragi: Ellebor niger silu. adulterinus Tragi, Fuchs & Lugd. Lycocotnum 1. Dod. gall. Consiligo, Ruell. Gesn. hort. Lon. & Gerardi: Consiligo silv. Turn. Pulmonaria Vegetii, Gesn. hort. Helleborus niger alter, vel helleborine maior, Cordo hist. Verattum nigrum 3. Dod. Clus. hist. Sefamoides magnum Cordi, Lob. Ic. Plant. p. 680. Helleboraster siue Consiligo Aconito propior in Adv. Helleboraster maximus Obs. p. 337. & Gerardo: flore & semine prægandi Ic. Plant. p. 679. Helleborastrum magnum Tab. Enneaphylon Plinii Casalpino.

Magnitudine variat: hinc Helleborastrum magnum & minus, Tabernæmontano: At Gerardus sub Consiligne Ruellij, & Helleboro maximo proponit. Et hæc C. Bauhinus, qui Ellebori præsentis alteram speciem, quam Ciusus Verattum nigrum 4. peregrinum inuitat, in pin. Helleborum nigrum 3. siue hortensem alterum cognominat.

Lugduni abundat, florètque mense Martio au bon de la bonne Alemande. Floret aliàs Ianuario, Februario, Martio & Aprili: semen maturat Iunio. Nascitur in Germaniæ ac Belgii montibus asperis & petrosis: floret circa Vet & ipso Vere.

Hanc herbam internis corporis partibus adhiberi non debere: sed ab illa cauendum, tanquam à pestilentissima herba tradit Tragus. Dod. gall. qui Lycocotnum primum facit, venenatam qualitatem ei quoque tribuit.

APPENDIX AD LIBRUM XXXIV.
tubæcænda eius

CAPITI XIX.

Lathyrus siue Cataputia minor.

Adæcis, quam & ipsam *πυθιάδα* vocant, & inter Tithymalos reponunt aliqui auctore Dioscoride

Synonij

Vires

Descriptio

Dioscoride, *caulem* producit cubiti altitudine, digiti crassitudine, vacuum: in cuius summo sunt alae: *folia* in caule quidem oblonga [*επιμηκη*] sunt, similia foliis Amygdale, sed latiora, leniora [& λεπτοτερα ver. cod. Lac.] in summis autem ramulis longiora [*μακροτερα*]. Ruell. legendum censet *μακροτερα* minora velut Aristolochia aut Hederae oblonga [*επιμηκης*] folia: fructum habet in summis ramis triplici loculo distinctum, rotundum, velut Capparium: in quo tria sunt *semina* membranata distincta inter se, rotunda, Eruo maiora, que decorticata candida sunt & gustu dulcia. *Radix* est tenuis [*καλινους*, ver. cod. Lac.] inutilis. Totus autem frutex succo plenus est, velut Tithymalus.

candida, dulcia, facilia purgatu. infra citantur.

Lathyrus [inquit Plin. lib. 27. cap. 11.] folia habet multa, Lathyræ [Lathyræ maxime legere, i. e. Tithymalo] similia, tenuiora [*μακροτερα*] gemina multa, in quibus semen tuni- culis continetur, ut Capparis: que quum inaruerit, eximuntur grana Piperis magnitudine, Galeni verba

C. Bauh. perhibet Lathyrum prout adaltior vel iunior est, latiora, vel angustiora habere folia, hincque apud Tabern. duas esse figuras. Lathyrus siue maior (inquit in pin.) est Cataputia Brunf. tom. 1. rhap. 41. & Casalpin. Lathyrus Brunf. in 4. p. 16. Matth. Fuchl. Dod. Corn. in Dioscor. Gesner. hort. Tutn. Lac. Lonie. Cam. Cast. Lathyrus Matthioli Hist. Lugdun. Lathyrus Dioscoridis Schwenckf. Lathyrus siue Cataputia minor Obs. p. 197. Ic. p. 362. & Trago: Cataputia vulgaris, Tartago Hispanorum Eyll.

Ratione ætatis, latiora vel angustiora folia habet: hinc apud Tabern. Lathyrus latifol. & angustifoliz: apud Gerardum Lathyrus siue Cataputia maioris & minoris nomine, figuræ exhibentur.

Λαθυρι: Græcis dicitur, Arabib. Mendana, Mendana seu Mahendane: germ. Springkraut / Springwur, / Springdöner / Springsamen, Treibkraut, Scheißkraut, & Fuchsmilch: Belg. Sprincruyt & Spurgie: Gall. Espurge: It. Lathyrus & Cataputia minore: Insulribus Capapuzza siue Sealapuzza, quod aliu valenter euacuet, vomitione que eliciat: vulgò Hisp. Tartago: Angl. Spurge, Nomenclat. Pannon. Nagyob eb tey.

Figuram Lathyrus Matthioli descriptioni non responderet dixit Turnerus: folia enim non esse Amygdalinis persimilia, neque illis latiora. In hortis semel sata, semine quotannis se propagat, etiam Hyeme virens: primo anno fructu non fert. In agrorum Anglorum & Galliarum mar-

gibus occurrit. In Hærturia frequentissima nascitur & apud infubres. Camerarius scripsit vbi que sua sponte ad Rhenum pullulat. Ego multa loca Rheni inspexi, verum mihi offendere nunquam licuit. Floret æstate: semen Augusto & Septembri maturat.

Lathyrus, ex Dioscoridis autoritate, nullus radicis vsus: grana sex aut septem in catapotto, aut cum Ficus aut Palmulis deuorata aluum purgant: sed aqua frigida postea forbenda: trahunt autem bilem, pituitam aut aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præbet. Cum gallinaceo aut oleribus fo li adecoquuntur ad eodem effectus.

Actuarius grana Lathyrus maiora, quindecim; minora vero viginti, iis, qui efficacius purgati cupiunt, mandenda præcipit: iis vero, qui deiectionem non desiderant copiosam, iubet, ut integra deuorent, præsertim, si qui sumit malo fuerit stomacho. Grana, que facilia purgatu sunt vicina in aqua multa, inquit Plinius, pota, hydropticos sanant: trahunt & bilem. Qui vehementius purgari volunt cum folliculis ipsis inueniunt ea: stomachum lædant, ideoque inuentum est, ut cum pisce aut iure gallinaceo sumeretur. Lathyridem Galenus ex quorundam opinione Tithymali speciem esse dicit, quod & similiter ut illi succum habeat, & eodem modo ut illi, purget, & facultate illis similis sit, præterquam quod semen gustanti dulce appareat, & maxime purgantem vim habeat. Trago lactens liquor calidior & actior est herbæ & semine, quo ab empticis, multum crudeliter necati sunt. Verum si quis pilos superciliorum & frontis delere cupiat, is oleo lac Cataputia misceat, frontem que vel superciliis illinat sub Sole, ita tamen ne oculos aut faciem contingat lacteus ille succus: nam ea partes vbi hoc lacte infectæ fuerint, continuo inflantur ac rubeſcunt, ita quidem, ut lepra speciem præ se ferat. Idem succus concavis dentibus inditus, dolorem illorum tollit, sed danda est opera, ut gingiua cerâ rubæ muniatur. Adurit enim succus ut aliorum Tithymalorum, erodit, exest. Quare in superfluis carnibus, verrucis & serpigine exterendis maximus illius vsus esse debet. *Fernelius* Lathyrus vires tribuit Ricini proximas, eiusque grana haud secus preparat a septem ad duodecim. In eundem quoque vsum tria quatuorue folia ex pingui iure cum oleribus vulgus coquere scribit. *Matthioli* decem duodecimue seminis grana a putaminibus delibrata, iis, qui philtera, aut alia veneficia deuorant, ad vomitum potenter citandum, vtiliter propinari asserit. Lathyrus autem propriam antidotum esse tradit Hyperici succum, aut herbam ipsam in puluere potam. Tabern. statuit Lathyridem calidam in tertio gradu, humidam in primo. *Schwenckf.* ait semen calidæ & sicca esse natura, extenuare, mensura & vrinam citare: paganorum qui philtera sumserint esse medicinam, verum ventriculorum valde lædere: & corpus debilitare. Itala mulieres sibi persuadent, si quis semina deorsum trahens enulserit, & ea comederit, per inferna purgari: Si verò sursum, per superna. Ab ascite egregie liberare hæc grana experientia edoctus memorie prodidit Brassauolus. Cataputia & fructus in stagnum aut lacum proietos, si pisces comederint, ventrem sursum vertent, quasi mortui sint, ita vmanu eos capere possis, quos si in

Vires & vsus.

Desis granorum & Lathyrus.

Exerescentia.

Foliorum desis.

Temperam.

Synon.

Varietas.

Nomina linguarum

Gen. Lat. et Ital.

aliam aquam frigidam conieceris, reuiuifcent, Hollerio teste.

TURBITH VETERIBVS.

DE Turbith ita fcripfit Mefues lib. 2. cap. 2. de ^{Deledus.} limpl. purgantibus. Est radix herbae Lactariae, folia Ferulae, sed minora habentis. Est autem Turbith quoddam hortense, alterum siluestre: Et in his magnam & paruum: Item album, flauum & nigrum. Locis siccioribus quia lacte est crassiore, gummosius euadit, & melius. Laudatur enim gummosum, album, vacuum, arundinosum, cortice cinerico & plano, recens mediocriter, fractu facile. Non gummosum autem imbecillum est, ac ventrem conturbat. Malum quoque est flauum & nigrum, crassum & gracile, cortice crispo, & dum frangitur intus ceu neruoso, quod est siluestre. Recens etiam minus viscera conturbat, ac euertit: Vetus imbecillum est. Corticibus extremis liquato gummi illitis, ipsum quidam mentiuntur, quod si frangatur, intus gummosum haudquaquam erit. Calidum est ordine tertio: purgat trahendo mediocriter, flatus excitat, ventriculum ad naueam euertentes: siccit quoque excrementis etiam renuibus vacuatis. Correctum enim Turbith pituitam crassam, & lentam, & partem à ventriculo, thorace, neruis, etiam à remotis, praecipue à iuncturis educit. Ob id ad dolores arthriticos vsus eius est: à plora, lepra, baras, & aliis vitis pituitosis, tum cutis, tum aliarum, partium: & pituitosis febribus, aut praeseruat, aut vindicat. Hoc autem sumpto, vitabis Austrum, & vsum piscium. Purgat tardè & imbecilliter, & stomachum ad naueam subuertit, & vsu crebro corpus extenuat. Ob id cortex eius ad album vsque abradendus est. Acribus autem, vt Zingibere, sic eius actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili per id commutatum, etiam à iuncturis, & his remotissimis & profundissimis pituitam crassam & lentam extrahat, cum per se solum tamen pituitam educat, idque tardè. Ne verò stomachum exagitet, ac euertat, medicamenta stomachica miscantur, & odorata agitationem eius placatura, vt Mastiche, Zingiber, Piper longum, Gallia, & Aromatica alia. Ne denique corpus emaciet, oleum amygdalinum, vel Amygdala, vel saccharum ei miscenda sunt, vel cum Ruso Pistachia. Iudaeus autem Turbith partem vnam, Zingiberis partem dimidiam, Amygdalatum duplum, cum condito, vel siccato succo Cydoniorum miscet, tanquam purgatorium salubre. Hamech verò Turbith partem vnam, foliorum Violarum partes duas, Zingiberis partem dimidiam miscet in trochiscos citra molestiam purgantes. Ioannirius autem, Dactylorum aceto dies duos infusorum, partes centum, Penidiorum partes quinquaginta, Amygdalarum purgatarum, partes triginta, Turbith partes triginta quinque, Scammonii partes duodecim, Zingiberis longi, foliorum Ruta siccorum,

an. partes quatuor, miscet cum melle despumato, & medicamentum fit mirabile. Sed filius Zesar, Turbith partes decem: Zingiberis partes quinque: Sacchari partes viginti: interdum Maltiches drach. tres: aliàs alia miscuit. pro variis indicationibus, ad morbos hoc remedio egentem. Idem quoque Turbith à raso cortice purgatum succo Cucumeris horas viginti quatuor macerat & siccit. Fitque sic valentillimum ad articulares affectus. Si quam in corpore noxam reliquit, pota multa calente, aut quae saccharo rubro est dulcorata, aqua calida eam profligabis. Coctionem & trituram mediocrem sustinet. Datur puluere à drach. vna ad duas: Decocto autem à drachmis duabus, ad quatuor. ^{Filius Zesar.} Et haec sunt Mefues. Aben Mefina Turbith est calidum & siccum in ^{Purgat.} tertio gradu, & melius ex eo est illud, cuius color est albus multum, & lene exterius, subtilis ligni, non habens lanam. Et proprietates eius est laxare ^{Sapor.} phlegma viscosum, verum ipsum infert debilitatem in animo, propter horribilitatem & abominationem sui saporis. Porro rectificatio Turbith est, conficere cum oleo de amygdalis dulcibus, & dosis eius est à drachma vna, vsque ad duas, & oportet quod detur solum, &c.

Sic satis sufficienterque cum declarata sit Turbith historia, missis plurimis quae huius loci esse possent, hic tantum quaedam ex Fallopio, subiciemus: fufius fortè alia occasione eius historiam traditurum. Turbith, inquit, non habet minorem vim, quam habet Scammonium, sed quia non est in vsu succus ipsius, vt est in vsu succus Scammonii: at est in vsu radix: idcirco videtur habere minorem vim, quam habet Scammonium. Verum tamen si confertur succus succo, & radix radici: profectò Turbith non habet minorem vim quam habet Scammonium. Vnde aliqui volunt Turbith esse dictum à turbando. Sed decipiuntur, quia dicitur Turbith ab Arabibus quasi Turpethum, sumpto nomine à Graecis recentioribus, & praesertim ab Actuariis, qui vocat hoc medicamentum nomine Turpethi.

APPENDIX AD CAPVT VLTIMUM libri 40.

HABB HAZIZ ARABIBVS.

LEo Aphricanus hist. lib. 5. scribens de vrbe Capes adificata per Romanos ad mare mediterraneum, recenset ibi esse regionem, quae non producat alios fructus, praeter fructum sub terra prouenientem, magnitudine Raphani. Eum illos sugere, quia dulcis sit, prout Amygdalum, cuius laporem non nihil referat, non tamen alimentosum esse, & vtilem, vt amygdalum. Communem autem esse per totum ferè regnum Thunenfe: Arabibus vocari Habb Haziz.

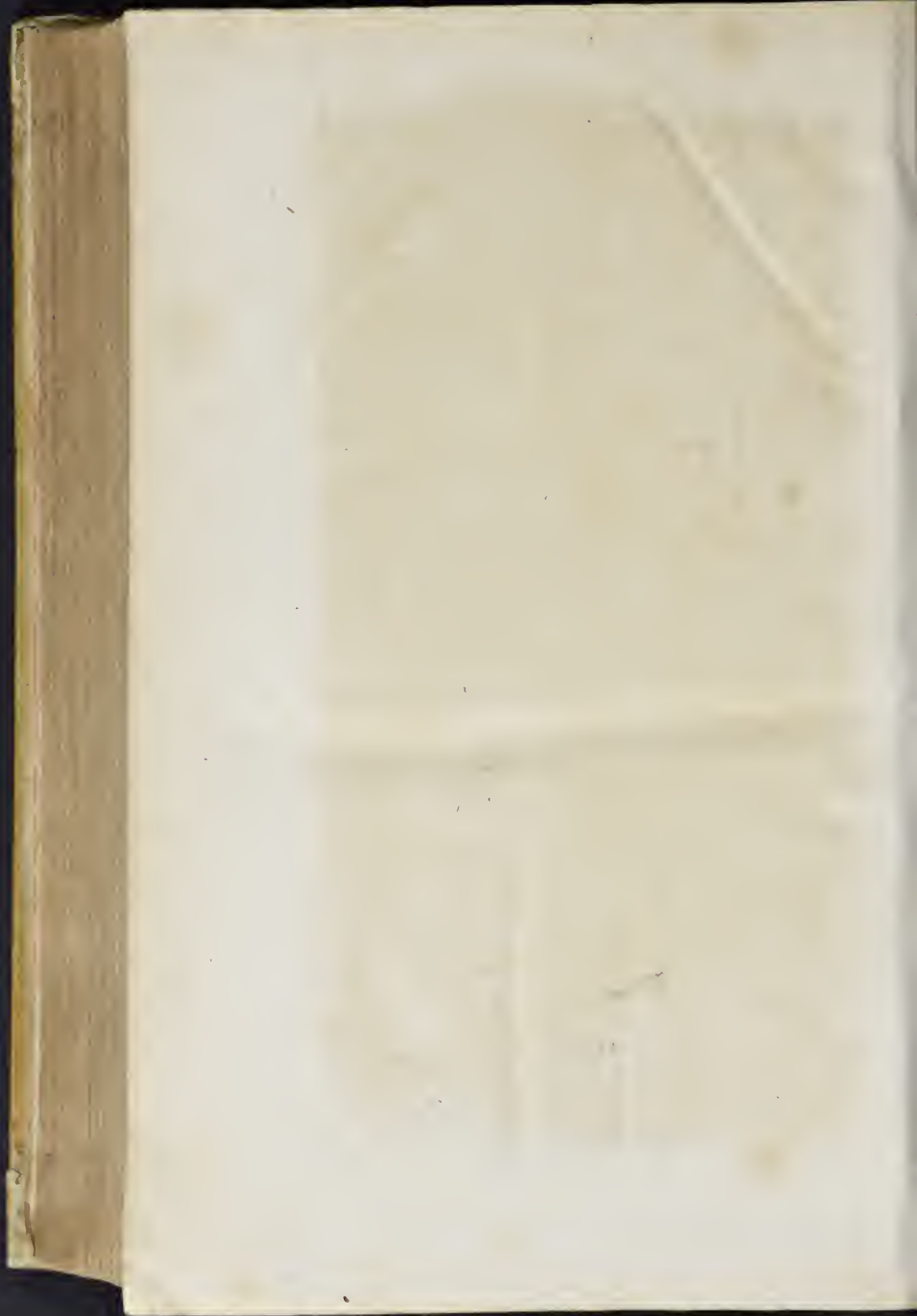
Hunc fructum videtur Dalechampius, qui Thrah Thunenfe vocat apud Plinium, ad eiusdem Mison, de quo capite de Terfez Africano, referre.

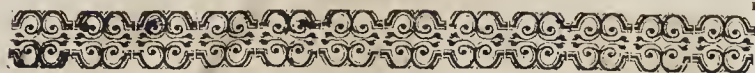
FINIS APPENDICIS TOMI TERTII.

ΕΠΙΤΑΜΜΑΤΩΝ

OMNIVM PRAECIPVORVM CAPITVM

QVAE TVM IN PRIMA TVM IN SECVND A PARTE

TOMI TERTII HISTORIE VNIVERSALIS

PLANTARVM CONTINENTVR

INDEX.

Per pp. denotatur pars prima : per p.2. verò pars secunda , quæ incipit à LIBRO VIGESIMO SEPTIMO.

Bies & Quercus marina veteribus	802. part. 2	Aconitum magnum purpureo flore , vulgò Napellus	655. p. 2.
Abrotonoides . planta saxea		Aconitum Napello simile, sed minus, caruleum, prae-	656. p. 2
811. p. p.		cius	
Abrotonum vulgare	192. p. p.	Aconitum lycost. Autumnale Napello simile , ibi-	
Abrotonum cum pulchris Corym-	194. p. p.	dem.	
bis		Aconitum lycost. caruleum calcari magno	657.
Abfynthia veterib.	164. part. p.	part. 2.	
Abfynthium marinum veteribus	p. 167. part. p.	Aconitum lycost. Napello simile , Neubergerse, foliis	
Abfynthium Xanonicum veteribus	168. p. p.	larioribus , flore purpureo	ibid.
Abfynthium vulgare matius.	ibid. 168. part. p.	Aconitum lycost. coma nutante, maximum	658.
Abfynthium vulgare montanum	173. part. p.	part. 2.	
Abfynthium arbor escens Lobelii.	ibid.	Aconitum Lycoctonum flore Delphinii.	ibid.
Abfynthium infpidum	ibid.	Aconitum lycost. flore maximo	659. p. 2.
Abfynthium maritimum latifolium siue Matthioli.	174. p. p.	Aconitum lycost. flore caruleo, galea elatiore, radice	
Abfynthium Ponticum vulgare folio inferius albo.	pag. 175. p. p.	bulbosa	ibidem
Abfynthii species, quibusdam chamamelum chrysan-		Aconitum 5. Matthioli effigie alicuius Ranunculi vel	
themum Eufhis	p. 176. p. p.	Anemones	419. p. 2.
Abfynthium & Ponticum & Romanum quibusdam,		Aconitum Racemosum Altaa quibusdam	660. p. 2.
aliis ceriphium , & varie de eo sententia		Adarce ex veterum & neotericorum sententia	796.
pag. 176. part. p.		part. 2.	
Abfynthium Scripium tenuifolium Marinum Nar-	pag. 177. part. p.	Adiantum Album folio silicis	p. 749. p. 2.
bonense		Adiantum Nigrum officinarum	p. 750. p. 2.
Abfynthium Scripium Germanicum succulento folio		Adiantum nigro similis si non eadem missa pro Capi-	
siue Misricum	p. 78. part. 1.	ligno	p. 751. p. 2.
Abfynthium Scripium Belgicum	p. 178. part. 1.	Adiantum tenuifolium album Ruræ muraria accen-	
Abfynthium Valesianum tenuifolium candidum , siue		dens	ibid.
herba alba	pag. 179. p. p.	Adiantum veteribus	758. p. 2.
Abfynthium Austriacum tenuifolium	pag. 79. p. p.	Adiantum siue Capillum veneris	759. p. 2.
Abfynthium Aegyptium quibusdam	pag. 282. p. 2.	Adiantum pulcherrimum	760. p. 2.
Abfynthium albis floribus , capitulis squarrosis	183. p. p.	Aegyptus vel Aegyptus veteribus	298. p. 2.
Abfynthium umbelliferum Mutellina quibusdam	pag. 183. part. p.	Aethiopi veteribus & in genere	315. p. 2.
Abfynthium Montanum flore Chamamelii	p. 184. p. p.	Aethiopi multis	ibidem
Acanthium veteribus	54. p. p.	Ageratum veteribus	pag. 142. p. 2.
Acantha leuca, spina alba veteribus	71. p. p.	Ageratum plerisque , herba Italia quibusdam ibi-	
Acarna flore luteo	91. p. p.	dem.	
Acarna similis flore purpureo, chameleon Salmanti-		Ageratum purpureum Dalechamp.	144. p. p.
centis Clusii	91. p. p.	Agriopaslinaca Cretensum	pag. 149. p. 2.
Acarna affinis Leo serox, flore pallido	92. p. p.	Aizoi maioris ortu persimilis exotica planta Lobel.	
Achyllea millefolia odorata	140. p. p.	p. 96. p. p.	
Acinos veteribus & in genere	248. p. 2.	Alfine verna glabra, stoculis albis, vel poridis Linum	
Acinos Manardi Matth. calaminta fol.	258. p. 2.	minimum	455. 2.
Acinos multis	259. p. 2.	Alyonium Veterum & Neotericorum	818.
Acini pulchra species	260. p. 2.	p. 2.	
Aconitum in genere	647. p. 2.	Alyonium spongiosum officinarum	ibid.
Aconitum primum Matthioli foliis Doronici	649.	Alyonium stuppisum Imperati	fol. 819. p. 2.
p. 2.		Alyonium tuberosum	ibidem
Antirrhora Siluatici folio rotundo	651. p. 2.	Alyonium molle Imperati	ibid.
Aconitum folio Platani flore luteo pascificante.	652. p. 2.	Alga, & de casuso, bryo, & musco, veterum sententia	
		781. 2.	
		Alga angustifolia vitriariorum	798. 2.
		Alga pomum Monspel.	799. p. 2.
		Alga crispifolia rubra & pallida	ibid.
		Alga Timitoria	800. p. 2.

INDEX:

Alga angustifolius	801.p.2.	Ananas Linschot.	ibid.
Alga ceruicorni diuisarâ	ibid.	Ananas siluestris folio Alue, fructu Cupressino.	96.
Alga marina porosa	815.p.2.	p. p.	
Alga Mederensis grandi folio	804.p.2.	Anchusa veteribus & in genere	581.p.2.
Alga longissima lato remi que folio	805.2.	Anchusa minor ligni flor	582.p.2.
Alga longissima, lato, crassoque folio	ibid.	Anchusa minor lutea	583.p.2.
Alisma Martholi sue Plantago montana	20.p.p.	Anchusa flore albo aut pallido Clusii	ibid.
Alisma T. siani Caroli	519.p.2.	Anchusa Monspeliana	584.p.2.
Aloe in genere	696.p.2.	Androsamon veteribus & in genere	381.p.2.
Aloes succu	697.p.2.	Androsace Martholi altera.	368.p.2.
Aloe Americana muricata	701.p.2.	Androsaces veteribus	816.p.2.
Aloe sue Aizoon palustre	793.p.2.	Androsaces Marth. sue fungus petraeus marinus, sine umbilicus marinus	ibid.
Alpium Martholi Tithymalis affine,	p.676.p.2.	Anethum syluestre semine exiguo, Ameos.	7.p.2.
Alpium quibusdam sue Esula rara flore purpurea ibidem.		Anethum	5.p.2.
Alsyon Plinii foliis Eriothodani	715.p.2.	Anemone hortenensis Tragi	401.p.2.
Alsyon in genere veterib. & neoteriis	319.p.2.	Anemone in genere	400.p.2.
Alsyne veteribus & in genere	362.p.2.	Anemone latifolia flore flauo I. Clusii	ibid.
Alsyne maior repens perennis	ibid.	Anemone latifolia duplo flore flauo II. Clusii	402.p.2.
Alsyne maxima H. Lugdunensis	363.p.2.	p.2.	
Alsyne vulgaris sine m. r. sus Gallina	ibid.	Anemone Italica latiusculis spinosis foliis III. Clusii	ibid.
Alsyne plantaginis folio	ibid.	Anemone latifolia ex purpura diluore albicante flore IV. Clusii	ibid.
Alsyne maxima Dodon.	364.p.2.	Anemone latifolia flore ad carneum colorem tendentes, albicantibus unguibus V. Clusii	ibid.
Alsyne corniculata Clusii	359.p.2.	Anemone latifolia flore purpurei serè coloris, unguibus albicantibus Bizantina, VI. Clusii	403.p.2.
Alsyne minima	364.p.2.	Anemone eiusque species alia varia	403.p.2.
Alsyne tenuifolia	ibid.	404. & 405. & 406. & 407. & 408.p.2.	
Alsyne muscosa quibusdam	365.p.2.	Anemone magna alba plurima parte anni florens	411.p.2.
Alsyne longifolia vliginosis proveniens locis ibidem.	ibid.	Anemone trifolia flore albo	412.p.2.
Alsyne fœtida Fabio Columne Dioscoridea	ibid.	Anemone similis planta, semine lato laciniato	7.p.2.
Alsyne fœtida quodammodo similis laciniata,	366.p.2.	Angelica sativa	140.p.2.
Alsyne ferrato folio glabro	ibid.	Angelica officinarum	ibidem
Alsyne ferrato folio hirsutioris, floribus & loculis cauliculis adhaerentibus	367.p.2.	Archangelica	143.p.2.
Alsyne oblongo folio ferrato, flore caruleo	ibid.	Angelica siluestris magna vulgarior	144.p.2.
Alsyne folio profundè ferrato, flor. & purpureo sue violaceo	ibidem	Angelica siluestris repens	145.p.2.
Alsyne genus Fuchsio, folio hederula	368.p.2.	Angelica siluestris hirsuta inodora Casp. Bauhini	146.p.2.
Alsyne aquis innatans	793.p.2.	Antifonum veteribus & in genere	92.p.2.
Altrich & Anidum veterib.	133.p.2.	Anchomides sue Chamamela veteribus	115.p.2.
Ambrosia veterib.	189.	Anthyllis duplex veteribus & in genere	873.p.2.
Ambrosia quibusdam	190.p.p.	Anthyllis dis species quibusdam	ibid.
Ammi antiquis, & in genere	24.p.2.	Anthyllis lentifolia, peplios effigie, maritima	374.
Ammi odore Origani	25.p.2.	p.2.	
Ammi semine tenuissimo & odoratissimo	ibid.	Antirrhinum vulgare	462.p.2.
Ammi vulgare maius latioribus foliis, semine minus odorato	27.p.2.	Antirrhinum angustifolium syluestre	464.p.2.
Ammoniacum veterum	53.p.2.	Antirrhinum minimum	465.p.2.
Ammoniacum	54.p.2.	Antirrhinum album ferrato folio	437.p.2.
Anacampteros, vulgè faba crassa	681.p.2.	Antirrhora flore luteo Aconiti	660.p.2.
Anacampteros purpurea	683.p.2.	Antrifcus Plinii quibusdam, semine longo Cicuraria vel Charephylli	70.p.2.
Anacampteros maxima	ibid.	Antrifcus quorundam semine aspero, hispido	83.p.2.
Anacampteros minor, rotundiore folio, semper virens ibidem.		Aparine	713.p.2.
Anagallis phœnicea & carulea	369.p.2.	Aphyllantes Monspelienibus	335.p.2.
Anagallis phœnicea, mas	ibidem	Aphyllanti affinis Scabiosa quinta Clus. Bellidi affinis	
Anagallis carulea, femina	ibid.	13.p.p.	
Anagallis lutea, numularia similis	370.p.2.	Aphyllantes anguillare, sue globularia Bellidi similis	ibidem.
Anagallis serpillifolia aquatica	372.p.2.	Apios	666.p.2.
Anagallis aquatica flore caruleo, folio oblongo, maior	796.p.2.	Apios sue Ischas altera	667.p.2.
Anagallis aquatica flore purpurascens, folio oblongo minor	ibid.	Apium quod Petroselinum Dalechamp. folio tenui, Ap. pii Hortensis, semine subrubro amaro, radice nigra	19.p.2.
Anagallis aquatica angustifolia	ibid.	Apium sue Petroselinum Macedonicum multis	102.p.2.
Anagallis aquatica flore caruleo, folio rotundiore, minor fol.	795.p.2.	p.2.	
Anagallis aquatica folio rotundiore maior	796.p.2.	Apium Montanum sue Oreoselinum veteribus	103.p.2.
p.2.			
Ananas Acofta	95.p.p.		

INDEX

Apium montanum Dalechampii 103. p. 2.
Apium aliud, seu Oreoselinum Sequanorum ibid.
Apium montanum nigrum 104. p. 2.
Apium petraeum, seu montanum album 105. p. 2.
Apium siluestre Dalechampii 106. p. 2.
Apium Selinumue Veteribus & in genere 95. p. 2.
Apium borensis, seu Petroselinum 97. p. 2.
Apium hortense magnum, seu Anglicanum quibusdam 99. p. 2.
Apium palustre seu Elioselinum 100. p. 2.
Apium vulgare ingratius ibid.
Apium seu Selinum quod Petroselinum Antiquis dicitur 102. p. 2.
Apium siluestre Dodonaei, seu Thysselinum quorundam 188. p. 2.
Apium Cicuta folii, seu Selinum alterum Clusii ibid.
Aquilegia flore simplici 484. p. 2.
Aquilegia flore pleno 485. p. 2.
Aquilegia flore simplici & pleno non corniculato ibid.
Aquilegia degener ibid.
Arachidna in genere & Aracoides 852. p. 2.
Arbutula marina coralloides rubra 713. p. 2.
Arenaria 736. p. 2.
Argemone Veteribus & in genere eiusque species variae 396. p. 2.
Ageratum ferulaceum Dalech. 152. p. p.
Aristolochia veteribus & in genere 556. p. 2.
Aristolochia rotunda eiusque species varia 559. p. 2.
Aristolochia longa eiusque species varia 560. p. 2.
Aristolochia Clematidis eiusque species varia 561. p. 2.
Aristolochia polyrrhizos ibid.
Aristolochia Pistolochia altera 563. p. 2.
Artemisia veteribus & in genere 184. & 186. p. 2.
Artemisia tenuifolia seu leprophyllis, aliis Abrotanum siluestre 194. p. p.
Artemisia tenuifolia si non idem Abrotanum in odorum Lobelii 195. p. p.
Asarina Lobelii flore Hederae terrestri 856. p. 2.
Asparagus & Corrida 736. pag. 2. p. 2.
Asparagus hortensis & pratensis 737. p. 2.
Asparagus marinus 737. p. 2.
Asperula hexaphyllis purpurea 734. p. 2.
Asplenium seu Ceterach veteribus & in genere 757. p. 2.
Artium veteribus & in genere, eiusque species 569. & 570. p. 2.
Asa serida nostras officinarum 133. p. 2.
Asarum 548. p. 2.
Asarum muri 541. p. 2.
Ascyron veteribus & in genere 380. p. 2.
Attractylis veteribus & in genere eiusque species 82. & 83. p. p.
Auricula muris, seu Myosotis veteribus & in genere, eiusque species varia 358. 359. 360. p. 2.
Auricula leporis in genere, eiusque species varia 200. & 201. p. 2.
Auricula vrsi flore luteo 499. p. 2.
Azarina Matthioli flore Anthemidis 566. p. 2.

Been album Rauwolfii 36. p. 2.
Bellis minor silu. spontanea 113. p. p.
Bellis flore viridi 113. p. p.
Bellis hortensis, seu flore multiplicata ibid.
Bellis fluatica 114. p. p.
Bellis maior ibid.
Bellis montana seu alpina maior & minor 115. p. p.
Betonica vulgaris purpurea 301. p. 2.
Betonica flore albo 302. p. 2.
Betonica folio Alopecuro quorundam 303. p. 2.
Betonica coronaria seu Caryophylla in genere, eiusque species circiter triginta elegantes 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. & 338. p. 2.
Bifolium maius, seu Ophrys maius quibusdam 533. p. 2.
Bifolium minimum 534. p. 2.
Biflora maior rugosioribus foliis 538. p. 2.
Biflora media folio minus rugoso ibid.
Biflora minima 539. p. 2.
Blattaria, eiusque species varia 874. & 875. p. 2.
Blattero, eiusque species varia 859. p. 2.
Borrago siluestris tenuifolia 577. p. 2.
Borrago floribus caruleis & albis 574. p. 2.
Botrys veteribus & in genere 297. p. 2.
Botrys plarisque Botanici 298. p. 2.
Botrys verruculata ibid.
Britannica veteribus 537. p. 2.
Bubulus marinus crinitus 788. p. 2.
Buglossum veteribus & in genere 523. p. 2.
Buglossum folio Borriginis Hispanicum 577. p. 2.
Buglossum vulgare minus & minus flore atrunquo duplici 578. p. 2.
Buglossum similis planta Indica 651. p. 2.
Bunium & Pseudobunium veteribus & in genere 18. & 29. p. 2.
Bunium Dalechampii ibid.
Bulbo-Castanum 30. p. 2.
Bulbo-Castanum Tralliano 29. p. 2.
Euphrasium Dodonaei, aliis Confiligo tenuifolia 637. p. 2.
Euphrasium Italicum segetum altissimum affine Chamamelo 120. p. p.
Euphrasium antiquis 123. p. p.
Euphrasium tenuifolium folio millefolii serè 124. p. p.
Euphrasium tenuifolio simile Chrysanthemum Valerianianum Clusii 125. p. p.
Buprestis veteribus & in genere 199. p. 2.

C

Cacalia, seu Leonice veteribus & in genere 568. p. 2.
Cacalia quibusdam 569. p. 2.
Calamintha veteribus & in genere, eiusque species varia 227. 228. 229. & 230. p. 2.
Cali vulgare 702. p. 2.
Cali Arabicum 702. & 704. p. 2.
Cali, seu vermicularis marina arborecens eiusque varietates aliquot 703. & 704. p. 2.
Caltha 101. p. p.
Caltha flore simplici & flore pleno ibidem
Caltha prolifera 102. p. p.
Caltha minima 103. p. p.
Caltha palustris 470. p. 2.
Caltha palustris flore multiplicato 471. p. 2.
Calochierni Carduus Cretensis 85. p. p.
Camphorata Montpelienisum 379. p. 2.
Camnabis mas & femina 447. p. 2.
Camnabis siluestris quorundam vetrica inerti affinis 838. p. 2.

B *Accaris Dioscoridis Rauwolfii* 163. p. 2.
Barba Capri 488. p. 2.
Bangue Camnabi simile 449. p. 2.
Batavica planta foliis Heleni 111. p. p.
Been album officinarum 356. p. p.
Been albo officinarum similis planta semper vitens 357. p. 2.

INDEX

<i>Cannabis fluestris veteribus</i>	ibid.	<i>Chamamelum faridum, siue Corula ferida</i>	ibid.
<i>Caput aquila Hyssopi folio, summitate Strachadis</i>		<i>Chamamelum faridum marinum</i>	121. p.p.
279. p.2.		<i>Chamamelum marinum</i>	122. p.p.
<i>Cardabus veteribus</i>	450. p.2.	<i>Chamamelum Chrysanthemum quorundam</i>	ibid.
<i>Cardiaca</i>	320. p.2.	<i>Chamamelum purpureum</i>	123. p.p.
<i>Carduus Carlina minor fluestris Clusio flore luteo</i>		<i>Chamaeflix marina Anglicana</i>	745. p.2.
84. p.p.		<i>Chamaeleon albus & niger, aliaque eius species variae</i>	60. 61. 62. 63. & 67. p.p.
<i>Carduus veteribus & in genere, eiusque species varia circiter triginta sex 42. 43. 44. 45. 46. & sequentibus usque ad 96. p.p.</i>		<i>Chamaeleuce & Chamapence ex veteribus</i>	470. p.2.
<i>Carlina caulifera siue acaulos</i>	64. p.p.	<i>Chamaecyparissus</i>	135. p.p.
<i>Carlina fluestris quibusdam, aliis Arractylis</i>	81. p.p.	<i>Chamaepytis vulgaris odorata</i>	295. p.2.
<i>Caros veteribus & in genere</i>	68. & 69. p.2.	<i>Chamaepytis alia species varia</i>	296. & 297. p.2.
<i>Carpefium ex veterum sententia</i>	207. p.2.	<i>Chamaerops</i>	423. p.2.
<i>Carthamus siue Onicus</i>	79. p.p.	<i>Chamaefce</i>	667. p.2.
<i>Carthamus siue Onicus fl. caruleo</i>	80. p.p.	<i>Charephyllum</i>	75. p.2.
<i>Ceruisfolia</i>	171. p.2.	<i>Chelidonium minus veteribus & in genere</i>	465. p.2.
<i>Caryophyllus eruensis umbelliferus</i>	361. p.2.	<i>Chelidonium maius veterum</i>	481. p.2.
<i>Cassia siue Cuscucia</i>	266. p.2.	<i>Chelidonia</i>	482. p.2.
<i>Catanance Dalechampi</i>	26. p.p.	<i>Chelidonium folio laciniato</i>	483. p.2.
<i>Catanance affinis Sesamoides</i>	27. p.p.	<i>Chritimum marinum tertium Mattiolo</i>	106. p.2.
<i>Caucalis veteribus & in genere</i>	81. p.2.	<i>Chritimum & Baisi veteribus</i>	193. p.2.
<i>Caucalis species varia</i>	83. 84. 85. & 86. p.2.	<i>Chritimum siue Faniculum marinum</i>	194. & 195. p.2.
<i>Caucum Ephedra anabasis veteribus</i>	738. p.2.	<i>Chrysanthemum veteribus</i>	100. p.p.
<i>Calis geniculatum siue Salicornia</i>	704. p.2.	<i>Chrysanthemum maius, Creticum, latifolium, minus, siue Bellis lutea parua latifolia</i>	104. & 105. p.p.
<i>Centaurium Collinum Gesneri flore purpureo & albo</i>		<i>Chrysoleme veteribus</i>	155. p.p.
32. p.p.		<i>Chryfogonon</i>	876. p.2.
<i>Centaurium collinum, siue Iacea spinosa flore luteo</i>		<i>Cicuta veteribus & neotericis in genere, eiusque species varia</i>	174. & 175. p.2.
34. p.p.		<i>Cicuta</i>	176. 177. 178.
<i>Centaurium maius veteribus & in genere</i>	37. p.p.	<i>Cicutaria eiusque species varia</i>	179. 180. 181. 182. 183. & 187. p.2.
<i>Centaurium maius in glandis folio</i>	38. p.p.	<i>Cirsium veteribus & in genere</i>	42. p.p.
<i>Centaurium minus flore purpureo & albo</i>	353. p.2.	<i>Cirsium Anglicum, Pannonicum, Britannicum, Tumentosum, & Maximum, aliaque Cirsii species</i>	44. & 45. p.p.
<i>Centauroides folio glabro flore flavescente</i>	40. p.p.	<i>Clinopodium quibusdam Massichina Gallorum</i>	243. p.2.
<i>Centaurium maius alterum folio integro</i>	41. p.p.	<i>Clinopodium veteribus & in genere, eiusque species varie</i>	250. p.2.
<i>Centaurium masus, siue Rha capitatum folio Enulae, subrus hirsuto & incano</i>	ibid.	<i>Consolida regalis in genere, eiusque species varia</i>	210. 211. & 212. p.p.
<i>Centaurium siue Rha ponicum alterum angustiore folio</i>	ibid.	<i>Consolida nudia eiusque species varia</i>	430. & 432. p.2.
<i>Centaurium minus flore purpureo & albo</i>	353. p.2.	<i>Coris veteribus & in genere</i>	381. p.2.
<i>Centaurium minus adultinum, quibusdam Lychnidis viscida genus</i>	355. p.2.	<i>Coris Monspessulana lutea & purpurea</i>	434. p.2.
<i>Cerintho veteribus & in genere</i>	601. p.2.	<i>Corallii plurima species varia</i>	803. & sequentibus p.2.
<i>Cerintho quorundam maior versicolore flore</i>	602. p.2.	<i>Coralliis affinis Madrepora</i>	811. p.2.
<i>Cerintho quorundam maior spinoso folio, flauo flore ibidem.</i>		<i>Coralliis affine Alcyonium fistulosum rubrum, & Tubuli marini albi</i>	812. p.2.
<i>Cerintho quorundam minor flauo flore</i>	603. p.2.	<i>Coralloides eiusque species varia</i>	801. 813. & 814. p.2.
<i>Chaa herba Iaponia</i>	5. p.2.	<i>Corallina eiusque species varia sol.</i>	815. pag. 2. p.2.
<i>Chamaedrys spuria species varia sex</i>	285. & 286. p.2.	<i>Corallina affinis Muscularis marinus</i>	816. p.2.
		<i>Corallina affinis Nodularia fl.</i>	816. pag. 2. p.2.
<i>Chamaedrys veteribus & in genere</i>	ibid.	<i>Coriandrum veteribus & in genere</i>	86. p.2.
<i>Chamaedrys vulgata vera existimata</i>	288. p.2.	<i>Coriandri species varia</i>	89. 90. & 91. p.2.
<i>Chamaedrys spinosa</i>	289. p.2.	<i>Coronopus veteribus & in genere</i>	508. p.2.
<i>Chamaedrys montis Sumanii</i>	ibid.	<i>Coronopus eiusque species varia</i>	509. 510. & 511. p.2.
<i>Chamaedrys alpina, aliaque Chamaedrys species</i>	289. & 290. p.2.	<i>Corruca</i>	721. p.2.
<i>Chamaecissus siue Hedera terrestris veteribus & in genere</i>	855. p.2.	<i>Cortusa</i>	499. p.2.
<i>Chamamelum vulgare amarum</i>	116. p.p.	<i>Cayledon vera altera & minor</i>	683. 684. & 690. p.2.
<i>Chamamelum odoratissimum repens flore simplici & flore multiplici</i>	118. & 119. p.p.	<i>Cranion & Ceraunion veteribus & in genere</i>	852. p.2.
<i>Chamamelum aureum peregrinum capitulo siue foliis ibid.</i>		<i>Cremenei</i>	802. p.2.
<i>Chamamelo affine Buphratum Italicum segetum altissimum</i>	120. p.p.	<i>Crista galli mas & femina, aliaque eius species varia</i>	426. & 437. p.2.
<i>Chamamelum inodorum, siue Corula non farida ibidem.</i>			

INDEX

Crocodylium veteribus 68. p.p.
 Crucialis fruticosa Casalp. fol. 736. pag. p. 2.
 Cuminum sativum & silvestre veteribus & in genere, eiusque species varia 21. 22. & 23. p. 2.
 Cunila veteribus 271. p. 2.
 Cupressus marina Belgica Clusii 803. p. 2.
 Cyanus veteribus & in genere, eiusque species varia 21. 22. 23. 24. & 25. p. p.
 Cyclaminus veteribus & in genere, eiusque species varia 51. 52. 53. & 54. p. 2.
 Cymbalaria 685. p. 2.
 Cynoglossum veteribus & in genere 597. p. 2.
 Cynoglossum vulgare, junius, Creticum, aliaque Cynoglossi species 598. 599. 600. & 601. p. 2.

D.

Damafonium Alpinum sive Elleborine floribus albis 516. p. 2.
 Damafonium Alpinum floribus laetis 517. p. 2.
 Damafonii species quibusdam aliis Calceolus D. Mariae 518. p. 2.
 Damafonium stellatum Dalechampi 795. p. 2.
 Daucus veteribus & in genere 55. p. 2.
 Daucus Creticus, Tyburinus, Petreus, & Temisulensis, Selinoides, Cyanopus, Montanus, aliaque Dauci species varia 56. 57. 58. 59. & 67. p. 2.
 Daucus pratensis Dalechampi 9. p. 2.
 Daucus glauco folio similis Funiculo tortuoso 16. p. 2.
 Daucus glauco similis Libanotis 17. p. 2.
 Delphinium aeteribus 210. p. p.
 Diastammum & pseudodiastammum veteribus & in genere 251. p. 2.
 Diastammum Cretica seu vera 253. p. 2.
 Diastammum adulterinum, quibusdam vermicularum, vel portis Gnaphalium veterum 255. p. 2.
 Dipsacus veteribus & in genere 72. p. p.
 Dipsacus sativus 73. p. p.
 Dipsacus silvestris sine Labrum veneris 74. & 75. p. p.
 Doronicum veteribus & in genere, eiusque species varia 17. 18. & 19. p. p.
 Dracunculus hortensis, sine Tarcon 148. p. p.
 Drypis Theophrasti Anguillarae fol. 738. pag. 2.
 Dryopteris 745. & 748. p. 2.
 Durtoa herba saporifera 625. p. 2.

E.

Echium Fuchii sive Borrage silvestris 581. p. 2.
 Echium veteribus & in genere 585. p. 2.
 Echii species varia plurima 586. 587. 588. & 589. p. 2.
 Echinopus maior 69. p. p.
 Echinopus minor 72. p. p.
 Echinumelocactos 93. p. p.
 Elaphobosium veteribus & in genere 148. p. 2.
 Elatine veteribus & in genere, eiusque species varia 371. & 372. p. 2.
 Elleborine, Epipactis, & Damafonium in genere 515. p. 2.
 Elleborines species varia 516. & 517. p. 2.
 Elleborus niger flore albo, interdum etiam valde rubente 635. p. 2.
 Elleborus niger vulgaris flore viridi vel herbae, radice diuturna 636. p. 2.
 Epimedium, Epimerum, & Epipetron 709. p. 2.
 Epipactos & Elleborine veteribus & in genere 640. p. 2.
 Epipactis Matthioli ibid.
 Epithymum veteribus & in genere 264. p. 2.
 Equisetum minus aquaticum 738. pag. p. 2.

Tom. III.

Equisetum minus terrestre 739. pag. 2. p. 2.
 Equiseti varia species alia ibidem & 740. p. 2.
 Eravay Ricini pusillum genus 645. p. 2.
 Eruca facie frutex marinus 814. p. 2.
 Eruca marina quibusdam 803. p. 2.
 Eryngium vulgare 85. p. p.
 Eryngium caruleum 86. p. p.
 Eryngium marinum ibid.
 Eryngium pumilum, pusillum, planum, latifolium, Alpinum, eiusque varia species alia 87. & 88. p. p.
 Eschara 815. p. 2.
 Eschara marina frondifera ibid.
 Euphrasia 432. p. 2.
 Euphrasia parva purpurea 433. p. 2.

F.

Faba seu Cyanus Aegyptius veteribus 766. p. 2.
 Fabegne 248. p. 2.
 Ferula sine Ferulago veterum 42. p. 2.
 Ferula folio faniulli, &c. 43. p. 2.
 Ferula Gazae, Narthecum Theophrasti 44. p. 2.
 Ferula facie Thapsia sine Turbith Gallorum 45. p. 2.
 Ferulae species alia ibid.
 Filipendula 189. p. 2.
 Filix veteribus & in genere 741. p. 2.
 Filix maior & prior Trago, sine ramis repens 743. p. 2.
 Filicis varia species alia 744. & sequent.
 Filix saxatilis Tragi 763. p. 2.
 Flos Constantinopolitanus, minutus, albus, & varius 344. p. 2.
 Flos Cuculi, Odontis quibusdam 347. p. 2.
 Flos Cuculi flore multiplicato, purpureo & albo 348. p. 2.
 Flos Adonidis vulgo, aliis Erenthemum 125.
 Fluviatilis psetina foliis denticularis 787. p. 2.
 Funiculum seu Marathrum veteribus & in genere 1. p. 2.
 Funiculum silvestre, sive Hippomarathrum duplex, semine cachry simili & rotundo veteribus 2. p. 2.
 Funiculum vulgare minus ibid.
 Funiculi varis species alia 2. 3. 4. & 5. p. 2.
 Funiculus tortuosus 16. p. p.
 Fontinalis media lucens 795. p. 2.
 Fontinalis lucens maior ibidem
 Fontinalis crispa 780. p. 2.
 Fontinalis minor lucens ibidem
 Fraxinella, officinis Diastammus 494. p. 2.
 Fructus valde elegans, Faba forte Aegyptia Dioscoridis 783. p. 2.
 Frutex marinus elegantissimus albus 814. p. 2.
 Fruticosa marina planta, quibusdam Conserua lignosa 802. p. 2.
 Fucus cupressinus Imperari 803. p. 2.
 Fucus marinus ibid.
 Fucus Radicella dictus, sive Vermicularis albus ibid.
 Fucus Terzella Vermicularis species ibid.
 Fucus Tamarisciola, sive Tamariscifolia marina 804. p. 2.
 Fucus marina Forcellata, & Lumbricariae species ibidem.
 Fucus Tremula ibid.
 Fucus Scopara, sive Pennachio marino ibid.
 Fucus Linza 805. p. 2.
 Fucus axungiae accedens 806. p. 2.
 Fucus cauus 807. p. 2.
 Fucus capillaris tinctorius 808. p. 2.
 Fucus Capillaris dictus ibid.
 Fungus sive Muscus petrosus 816. pag. 2. p. 2.

INDEX

Geranium moschatum folio ad Myrrhidem accedente, maius & minus 479. p. 2.
 Geranium speciosum annuum longissimis rostris, Cre- ticum ibid.
 Geranium Robertianum murale 480. p. 2.
 Geranium lucidum 481. p. 2.
 Gingidium veteribus & in genere 78. p. 2.
 Gingidium Matthioli 79. p. 2.
 Glaucium veteribus & neotericis in genere 397. p. 2.
 Glauz exigua maritima 363. p. 2.
 Gnapbaliu veteribus & in genere, eiusque species varia 157. 158. 159. 160. 161. & 162. p. p. & 255. p. 2.
 Gramen Parnasi Dodonaei, quibusdam Hepaticus flos 537. p. 2.
 Gramen Fuchsi, sive Leucanthenon 361. p. 2.
 Gramini Fuchsi affinis herba ibid.
 Gramen aque immans cum verruculis, sive Feniculacea marina 791. pag. 2. p. 2.
 Granul Hollandorum 702. p. 2.
 Garyophyllatus flos aphyllaculus sive iuncea maior & minor 336. p. 2.
 Gratiola 434. p. 2.
 Gratiola alpina 435. p. 2.

H.

HAcup sive Silybum quibusdam 84. p. p.
 Helleborus albus & niger veteribus 631. p. 2.
 Helleborus albus 633. p. 2.
 Helenium sive Enula campana 108. p. p.
 Helichrysum, Helichryson, & Heliochrysum, & Heliochrysum veteribus 149. p. p.
 Heliochryson quorundam folio Abrotani 150. p. p.
 Heliochryson Tragi, sive Linaria tertia 151. p. p.
 Helioscopium veteribus & in genere, eiusque species varia 603. 604. 605. & 606. p. 2.
 Hemionitis veteribus 749. p. 2.
 Hemionitis 750. p. 2.
 Hemionitis altera Dalechanpii Filici floride similis 729. p. 2.
 Herba Nalucana Acofia 3. p. p.
 Herba de la Rotta 144. p. p.
 Herba marina 106. p. p.
 Herba sive denominata 551. p. 2.
 Herba Cohabba inebrians 631. p. 2.
 Herba Castiana, sive mellea sive retardans ibidem
 Herba Paris 613. p. 2.
 Herba Trientalis 536. p. 2.
 Herniaria glabra 378. p. 2.
 Herniaria hirsuta 379. p. 2.
 Hippuris faxea 814. pag. 2. p. 2.
 Holoctium veteribus & in genere, eiusque species varia 507. p. 2.
 Hypericum veteribus & in genere, eiusque species varia 380. 381. 382. 383. 384. p. 2.
 Hyssopus veteribus & in genere, eiusque species varia 274. 275. 276. & 277. p. 2.
 Hyssopifolia aquatica 796. pag. 2. p. 2.
 Hyssopifolia minor, vel potius Thymifolia maritima ibidem.
 Hyosiamus veteribus & in genere, eiusque species varia 626. 627. & 628. p. 2.

I.

Iacea nigra vulgaris capitata & squamosa, aliisque Iacea species plurime 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. & 35. p. p.
 Iacea moschata 34. p. p.
 Iacea tricolor, sive Trinitatis flos 546. 547. & 548. p. 2.

Tom. III.

Imperatoria 337. p. 2.
 Imperatoria alpina 339. p. 2.
 Isaris, sive Gladium montanum Dalech. 602. p. 2.
 Iuncaria 736. p. 2.

K.

K Alii eiusque species varia 514 & 707. p. 2.

L.

Laserpitium Massiliense allatum 117. p. 2.
 Laserpitium simile angustifolia ibid.
 Lanaria, sive Struthium Dioscoridis Imperato 347. p. 2.
 Lappula Canaria flore pulchro, magno, albo 79. p. 2.
 Lappula Canaria flore minore tenuifolia 80. p. 2.
 Lappula Canaria latifolia, sive Caulalis ibid.
 Lappula Canaria, sive Caulalis maritima 81. p. 2.
 Lavandula multifida folio 281. p. 2.
 Lens palustris 791. p. 2.
 Lens palustris quadrifolia 793. p. 2.
 Lens palustris Parauna ibidem
 Lenticula aquatica trifurca 793. pag. 2. p. 2.
 Leontopetalon in genere ex antiquis & recentibus 489. p. 2.
 Leontopodium veteribus atque Cemos 514. p. 2.
 Leontopodium Candia quorundam ibidem
 Leucanthena 90. p. p.
 Libanotis veteribus & in genere, earumque species varia 37. 40. 41. 164. 165. & 167. p. 2.
 Libanotis quibusdam sive Ferulago 41. & 42. p. 2.
 Libanotidium Theophrasti species aliquot 164. & 167. p. 2.
 Libanotis altera quorundam, aliis Cerua nigra 165. p. 2.
 Lichen veteribus & in genere 750. p. 2.
 Lichen sive Hepatica fontana ibid.
 Lichen arboreus, sive pulmonaria arborea 51. p. 2.
 Ligusticum vulgare foliis Apii 122. p. 2.
 Ligusticum veteribus & in genere 146. p. 2.
 Ligusticum quorundam foliis Angelica 147. p. 2.
 Ligusticum alterum Belgicum ibid.
 Ligusticum maius, sive Imperatoria maior 147. p. 2.
 Ligusticum Matthioli & Lobelii ibidem
 Ligusticum & uvulsi foliis Aquilegia 148. p. 2.
 Lilium conualium vulgo 331. p. 2.
 Lilium conualium flore rubente 533. p. 2.
 Limonium veteribus 540. p. 2.
 Linaria lutea vulgaris, parva annua, parva serpens, Pannonica, maxima Dalmatica, odorata, in odorata, Monspessulana, purpurea magna & parva, cerulea &c. 456. 457. 458. 459. 460. & 461. p. 2.
 Linaria Beluedere dicta, eiusque species varia 462. p. 2.
 Lincolstis herba Aristorelis 93. p. p.
 Linum 450. p. 2.
 Lini siluestris species varia 452. & 453. p. 2.
 Linum latifolium luteum 454. p. 2.
 Linum luteum Narbonense ibid.
 Linum pumilum 458. p. 2.
 Lichosperrum sive Milium Solis, eiusque species varia 590. 591. & 592. p. 2.
 Lychnis coronaria ac siluestris veteribus & in genere, eiusque species varia 339. 340. 341. 343. 351. 352. 357. & 358. p. 2.
 Lycopersium veteribus & in genere 120. p. 2.
 Lycopsis veteribus 584. p. 2.
 Lycopsis Dioscoridis quibusdam ibid.
 Lonchitis veteribus 751. p. 2.
 Lonchitis altera cum foliis denticulatis sive lonchitis altera Matthioli pag. 752. p. 2.

5 4

INDEX

<i>Origanum Heracleoticum Ruellii</i> , sive <i>Majorana maior</i>	237. p. 2.	<i>Phyreuma</i>	386. p. 2.
<i>Origanum varia species alia</i>	236. 237. 238. & 239. p. 2.	<i>Phyllon rhelygonon Dalechampio</i>	770. p. 2.
<i>Origanum silvestre</i>	239. p. 2.	<i>Phyllitis veteribus & in genere eiusque species varia</i>	764. & 765. p. 2.
<i>Origanum facie Corymbi</i>	183. p. p.	<i>Phyllitis sive Lingus cernua vulgi</i>	764. p. 2.
<i>Othonna veteribus</i>	97. p. p.	<i>Phyllitis sive Hemionaris Lobelo</i>	ibid.
<i>Ouiton & Ouitigon veteribus</i>	836. p. 2.	<i>Phu veteribus & in genere</i>	209. p. 2.
		<i>Picnococtum</i>	227. p. 2.
		<i>Pilosella eiusque species varia</i>	162. & 163. p. p.
		<i>Pimpinella in genere dicta</i>	108. p. 2.
		<i>Pimpinella Saxifraga tenuifolia</i>	112. p. 2.
		<i>Pimpinella Sanguisorba inodora</i>	121. p. 2.
		<i>Pinguicula Gesneri</i>	546. p. 2.
		<i>Pityusa veteribus & in genere</i>	664. p. 2.
		<i>Pityusa Matthioli</i>	671. p. 2.
		<i>Planta marina retiformis</i>	fol. 764. pag. 2. p. 2.
		<i>Plantago veteribus & in genere, eiusque species varia plurima</i>	501. 502. 103. 504. 505. 106. & 507. p. 2.
		<i>Plantagini simile Antipharmacum, sive Contrayerba</i>	507. p. 2.
		<i>Plantaginis aquatica species aliquot</i>	794. & 795. p. 2.
		<i>Polemonium petraeum Gesneri</i>	351. p. 2.
		<i>Polemonium veteribus</i>	356. p. 2.
		<i>Polium antiquis & in genere eiusque species varia</i>	299. & 300. p. 2.
		<i>Polyacanthus Cafabona Acarna similis</i>	92. p. p.
		<i>Polygonum femina veteribus</i>	724. p. 2.
		<i>Polygonum eiusque species alia varia</i>	376. 377. 378. & 379. p. 2.
		<i>Polygonum</i>	386. p. 2.
		<i>Polygonatum veteribus & in genere</i>	528. p. 2.
		<i>Polygonatum vulgò Sigillum Salomonis, aliisque Polygonati species varia</i>	529. 530. & 531. p. 2.
		<i>Polygala eiusque species varia</i>	387. & 388. p. 2.
		<i>Polypodium veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	338. & 756. p. 2.
		<i>Polycnemum</i>	347. p. 2.
		<i>Polyrrichum eiusque species varia</i>	768. & 769. p. 2.
		<i>Porus tubularis</i>	814. p. 2.
		<i>Porus anguinus</i>	815. p. 2.
		<i>Portulaca, seu Andrachne, veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	677. & 678. p. 2.
		<i>Potamogeton eiusque species varia</i>	784. 785. 786. & 787. p. 2.
		<i>Potium de Hiericho Melongenii congener</i>	619. p. 2.
		<i>Priapeia quibusdam Nicotiana minor</i>	630. p. 2.
		<i>Primula Veris veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	496. 497. 498. & 499. p. 2.
		<i>Prunella in genere, eiusque species varia</i>	428. 429. & 430. p. 2.
		<i>Pseudo-Nardus qua vulgò Spica</i>	281. p. 2.
		<i>Pseudo-Nardus qua vulgò Lauendula</i>	ibid.
		<i>Pseudo-Melanthium</i>	342. p. 2.
		<i>Pseudo-Corallium nigrum</i>	809. p. 2.
		<i>Psidium veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	512. 513. & 514. p. 2.
		<i>Pearnicia in genere eiusque species varia</i>	146. & 147. p. 2.
		<i>Pulegium eiusque species varia</i>	256. & 257. p. 2.
		<i>Pulmonaria eiusque species varia</i>	595. 596. & 597. p. 2.
		<i>Pulsatilla, eiusque species varia</i>	409. 410. & 411. p. 2.
		<i>Pycnocomum in genere ex veteribus & Neotericis</i>	621. p. 2.
		<i>Pyrethrum veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	20. & 21. p. 2.
		<i>Pyrola in genere eiusque species varia</i>	536. & 537. p. 2.
<i>Alma sive manus marina</i>	791. p. 2.		
<i>Paonia mas, scennina, promiscua, aliisque eius species varia</i>	492. 493. & 494. p. 2.		
<i>Panaces veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	10. 67. 154. 155. & 158. p. 2.		
<i>Papaver sativum & silvestre veteribus</i>	389. p. 2.		
<i>Papaver sativum</i>	390. p. 2.		
<i>Papaver erraticum veteribus</i>	395. p. 2.		
<i>Papaver spinosum</i>	397. p. 2.		
<i>Papaver corniculatum ex veteribus & recentioribus in genere, eiusque species varia</i>	397. 398. & 399. p. 2.		
<i>Papaver spumum in genere</i>	400. p. 2.		
<i>Papaveris alia species plurima varientibus p. 2.</i>	391. & se-		
	621. p. 2.		
<i>Pappas Americanum</i>	621. p. 2.		
<i>Paronychia Anguillaria quibusdam, & Paronychia sive Alsinifolia incana</i>	366. p. 2.		
<i>Paronychia Hispanica Clusii, sive Anthyllis niuea</i>	374. p. 2.		
<i>Parthenium veteribus & in genere</i>	128. p. p.		
<i>Parthenium inodorum, sive inodorum Achahouan & Egyptiorum</i>	131. p. p.		
<i>Parthenium quibusdam</i>	141. p. p.		
<i>Passerina Lobelii</i>	455. p. 2.		
<i>Passerina Tragi</i>	456. p. 2.		
<i>Pastinaca silvestris, sive Staphylinus Gracorum</i>	62. p. 2.		
<i>Pastinaca sativa, sive Carota lutea & alba</i>	64. p. 2.		
<i>Pastinaca Syriaca sive Secacul Arabum</i>	66. p. 2.		
<i>Pastinaca, sive Staphylinus veterum, silvestris & sativa, Dantus etiam dicta</i>	59. p. 2.		
<i>Pastinaca Germanica silvestris, quibusdam Elaphoboscum</i>	149. p. 2.		
<i>Pastinaca marina, quibusdam Secacul & Critimum spinosum</i>	196. p. 2.		
<i>Pastinaca sativa Germanica</i>	150. p. 2.		
<i>Pecten veneris eiusque species varia</i>	71. 73. & 74. p. 2.		
<i>Pedicularis eiusque species varia</i>	437. 438. & 439. p. 2.		
<i>Penna marina</i>	806. p. 2.		
<i>Peplis</i>	668. p. 2.		
<i>Peplus, sive Esula rotunda</i>	669. p. 2.		
<i>Peplus minor</i>	670. p. 2.		
<i>Peribepier Anglorum quibusdam</i>	74. p. 2.		
<i>Perfoliata in genere, eiusque species varia</i>	197. 198. & 199. p. 2.		
<i>Perfoliatum Centaurium luteum</i>	355. p. 2.		
<i>Periscaria miris</i>	787. p. 2.		
<i>Periscaria acris, sive Hydropiper</i>	788. p. 2.		
<i>Personata, sive Lappa maior aut Bardana</i>	570. & 571. p. 2.		
<i>Peristereon, Verbena, & Hierobotane; sive Herba sacra</i>	441. p. 2.		
<i>Petastites</i>	566. p. 2.		
<i>Pucedanum veteribus & in genere, eiusque species varia</i>	35. 36. & 37. p. 2.		
<i>Pheledandrium Plinii</i>	183. p. 2.		
<i>Pheledandrium vel Cicutaria aquatica</i>	ibid.		

INDEX

76

R.

R Anunculus, eiusque species varie 412.
 413. 414. 415. 416. 417. 418. & 419. p. 2.
 Ranunculus aquatilis 775. p. 2.
 Ranunculus hederaceus rivulorum se extendens, ar-
 macula notatus ibid.
 Ranunculus varia species alia 857.
 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. p. 2.
 Refeda lucea 467. p. 2.
 Refeda alba ibid.
 Refeda facie planta marina 814. p. 2.
 Reticulum marinum 815. p. 2.
 Reticulum cophaceum marinum ibid.
 Ricinus veteribus & in genere 642. p. 2.
 Ricinus vulgaris ibid.
 Ricinus maior Americanus Carcas dictus, & Faba
 purgatrix India occidua 643. p. 2.
 Ricinus parvus Orientalis Dende dictus quibusdam,
 & Faba purgatrix 644. p. 2.
 Ricini similis fructus 645. p. 2.
 Rhodia radix 685. p. 2.
 Rosa marina 804. p. 2.
 Ros Solis 769. p. 2.
 Rubia veteribus & in genere 714. p. 2.
 Rubia sativa ibid.
 Rubia silvestris Monspeffulana 715. p. 2.
 Rubia plurima species alia 715. 716. & sequen-
 tiis.
 Rubeola saxatilis C. Bauhini folio 718.
 pagina 2. p. 2.
 Rubeola maritima aspera C. Bauhini ibid.
 Ruta veteribus & in genere 195. p. 2.
 Ruta sativa vel hortensis 197. p. 2.
 Ruta silvestris maior 199. p. 2.
 Ruta silvestris minor 200. p. 2.
 Ruta que dicitur soler Harmala ibid.
 Ruta Hypericoides Siciliense affinis, sue Tragium
 383. p. 2.

S.

S Agapenum 156. p. 2.
 Sagitta 795. p. 2.
 Sagitta maior. ibid.
 Sagitta minor. ibid.
 Salix marina 810. p. 2.
 Salvia latifolia 304. p. 2.
 Salvia serrata crispa 305. p. 2.
 Salvia tenuifolia 306. p. 2.
 Salvia Absinthium redolens 307. p. 2.
 Salvia species alia 305. & 306. p. 2.
 Samolus Valerandi Dourez 794. p. 2.
 Sampsuchus seu Amaracus veteribus & in genere
 239. p. 2.
 Sanguisorba minor 115. p. 2.
 Sanguisorba maior flore spadiceo 120. p. 2.
 Sanicula Alpina guttata 707. p. 2.
 Sanicula Alpina affinis ibid.
 Sanicula femina quibusdam, aliis Elleborus niger
 638. p. 2.
 Sanicula mas Fuchsi sue Diapensa 639. p. 2.
 Saponaria minor quibusdam 344. p. 2.
 Saponaria vulgaris 346. p. 2.
 Satureia sativa 272. p. 2.
 Satureia durior ibid.
 Satureia tenuifolia 273. p. 2.
 Saxifraga veteribus & in genere 274. p. 2.
 Saxifraga Matthioli tenuifolia & umbellifera 18.
 p. 2.
 Saxifraga multifida folio Pannonica 19. p. 2.

Saxifraga tenuifolia affinis, quibusdam Cauca-
 ibidem.
 Saxifraga hircina maior 199. p. 2.
 Saxifraga hircina media 111. p. 2.
 Saxifraga hircina minor ibid.
 Saxifraga hircina minima sue Pimpinella crispa
 Tragi 113. p. 2.
 Saxifraga Anglorum 171. p. 2.
 Saxifraga Antiquorum quibusdam & de Gypsophy-
 sen Symplyro maiore & minore Thulis 338.
 Saxifraga Bauarica ibid.
 Saxifraga alba radice granulosa. 706. p. 2.
 Saxifraga aurea Dodonai 707. p. 2.
 Scabiosa in genere 1. p. 2.
 Scabiosa maior, communior, hirsuta, folio laciniato &
 non laciniato, & latifolia 2. p. 2.
 Scabiosa minor vulgaris 3. p. 2.
 Scabiosa prolifera 5. p. 2.
 Scabiosa rubra peregrina, quibusdam Indica 6. p. 2.
 Scabiose reliqua species alia plurima 7. 8. 9. 10.
 & 11. p. 2.
 Succisa sue Morfus Diaboli, Scabiosa species 11. p. 2.
 Scabiosa squamata argentea 30. p. 2.
 Scandix veterum 70. p. 2.
 Scandix, quibusdam umbella ex quamplurimis apici-
 bus coagmentata 71. p. 2.
 Scordium 292. p. 2.
 Scordis sue scordium folio salvia 293. p. 2.
 Scordis romentosa Cretica 294. p. 2.
 Scrophularia vulgaris & maior, variaeque alia eius
 species 421. 422. & 423. p. 2.
 Scrophularia minor, sue Cbelidonium minus vulg-
 dictum 468. p. 2.
 Scutellaria Tencris facie 291. p. 2.
 Scutellaria, sue Opuntia marina 806. p. 2.
 Sedum echinatum vel stellatum flore albo 680. p. 2.
 Sedum echinatum flore luteo ibidem.
 Sedum Veteribus & Neotericis in genere 685. p. 2.
 Sedum maius arborescens 686. p. 2.
 Sedum maius vulgare, montanum, latifolium, serratum,
 atque nonnulla Sedi maioris species 687.
 & sequentibus p. 2.
 Sedum minus cretissimum, longiusculo folio circinato,
 folio cinereo, flore luteo, flore purpureo, flore
 rubento, flore se circumstendente: pratense:
 montanum: alpinum: aruense: acre, non acre:
 arborescens: hispidum: muscosum: Syriacum:
 nonnullaque alia Sedi minoris species. 690.
 691. 692. 693. 694. 695. & 696. p. 2.
 Sedi affinis crispa Alpina flore albo 696. p. 2.
 Selinum tuberosum 101. p. 2.
 Selinum montanum pumilum Clusii, foliis fomiculis
 aut Peucedani, flore albo, semine Selini 17.
 p. 2.
 Serpillum veteribus & in genere 267. p. 2.
 Serpillum vulgare 268. p. 2.
 Serpillum Citrii odore 270. p. 2.
 Serpillum angusto lanuginosum, que folio 270. p. 2.
 Serpillum Thymi folio Narbonense ibidem.
 Serpillum silvestre, Zigis Clusio, Thymo vulgatiore
 rigidiori similis 271. p. 2.
 Serratula 23. p. 2.
 Sefeli Mastiliense, Aethiopicum, & Peloponesiacum
 veteribus & in genere 32. p. 2.
 Sefeli Mastiliense Neperorum 33. p. 2.
 Sefeli montanum angustifolium 3. Clusio folio Sefeli
 Mastiliensis Matthioli, femine Angelica 34.
 p. 2.
 Sefeli Creticum, Tordylium veteribus 84. p. 2.
 Sefeli Aethiopici Matthioli genus aliud Clusio 86.
 p. 2.

INDEX

Seseli alpinum siue montanum primum Clusio, folio splendens, &c. ibid.
 Seseli siue Siler montanum vulgare ibid.
 Seseli Poloponnense Martioli, siue cicuraria quorundam 184. p. 2.
 Seseli palustre lactescens 188. p. 2.
 Seseli Arhyopicum fruticosum folio Pericymeni 197. p. 2.
 Siciliana, alius Siciliana, vel Androsamon 386. p. 2.
 Sideritis veteribus & in genere eiusque species varia 424. 425. 426. 427. & 428. p. 2.
 Silaus veteribus 170. p. 2.
 Silaum quibusdam flore luteo ibid.
 Siler Creticum quibusdam semine longo crispo incuruo ibid.
 Silphium siue Laserpitium veterum 129. p. 2.
 Sion veteribus 171. p. 2.
 Sion umbelliferum 172. p. 2.
 Sium medium 173. p. 2.
 Sium maximum latifolium 174. p. 2.
 Sison veteribus & in genere 106. p. 2.
 Sison siue officinarum Amomum 107. p. 2.
 Sisymbrium veteribus & in genere 222. p. 2.
 Sifer veteribus & in genere 152. p. 2.
 Sisarum multis 153. p. 2.
 Sisymbrium veteribus & in genere 222. p. 2.
 Smyrnum veteribus in genere 124. p. 2.
 Smyrnum Creticum persoliatum 125. p. 2.
 Smyrnum peregrinum folio oblongo 126. p. 2.
 Solanum seu strichnus veteribus & in genere 607. p. 2.
 Solani species varia 608. p. 2.
 Solanum Halicacabum vulgare 609. p. 2.
 Solanum siue Halicacabum Indicum ibid.
 Solanum verticillatum 610. p. 2.
 Solanum furiosum ex veteribus ibidem
 Solanum manicum multis, siue Bella donâ 611. p. 2.
 Solani species ex Apennino 614. p. 2.
 Solanum pomiferum fructu rotundo 618. p. 2.
 Solanum pomiferum fructu incuruo 619. p. 2.
 Solanum pomiferum fructu spinosa ibidem.
 Solanum pomiferum fructu rotundo, striato, duro 620. p. 2.
 Spergula veteribus & in genere, eiusque species varia 719. p. 2.
 Spina alba sive stris Fuchsi 54. p. p.
 Spina Arabica veteribus 70. p. p.
 Spina alba quibusdam capite echinato 71. p. p.
 Spina lutea 84. p. p.
 Spina Solfitralis 90. p. p.
 Spondilium ex veteribus & Neotericis in genere eiusque, species varia 158. p. 2.
 & sequentibus 160. 161. & 163.
 Stachys veteribus & in genere 319. p. 2.
 Stachys Fuchsi ibid.
 Staphis agria veteribus & in genere 641. p. 2.
 Struthium, Radicula, seu lanaria Herba veteribus, & Condisi 345. p. 2.
 Struthium Dioscoridis Imperato 347. p. 2.
 Struthium spinosum, siue Condisi Bellunensis ibid.
 Stabe veteribus & Neotericis in genere, eiusque species varia 31. 35. & 36. p. p.
 Stachas Arabica vulgo dicta 277. p. 2.
 Stachas viridis 279. p. 2.
 Stachas serrata & crispifolia ibid.
 Stachadis varie species alia, & Stachadi affines planta 153. & sequentibus 154. 155. 156. & 157. p. p.
 Stramonium multis dicta, siue Pomum spinosum 624. p. 2.
 Stramonium altera maior, siue Tarula quibusdam ibid.
 Stratiotes Aegyptia 794. p. 2.
 Strychnodendros 614. p. 2.
 Symplicum petraeum veteribus 433. p. 2.

Symphytum maius Veteribus 593. p. 2.
 Symphytum ruberum 594. p. 2.
 Symphytum pumilum repens, siue Borrago Herbariorum 597. p. 2.
 T.
T Arula quibusdam, siue Stramonium altera maior 624. p. 2.
 Tagetes Indicus minor simplici flore, siue Caryophyllus Indicus, siue Flos Africanus pag. 98. p. p.
 Tagetes Indicus minor multiplicato flore 99. p. p.
 Tagetes Indicus medius flore luteo pallido ibid.
 Tagetes maximus rectus flore simplici ex luteo pallido 100. p. p.
 Tagetes maximus rectus flore maximo multiplicato ibidem
 Tanacetum vulgare flore luteo 131. p. p.
 Tanacetum crispum flore luteo 132. p. p.
 Tanacetum album 133. p. p.
 Tataria Hungarica edulis 163. p. 2.
 Telephium purpureum minus Casp. Bauhinii 682. p. 2.
 Terses Africanorum Tuberis genus album 835. p. 2.
 Tertionaria, alius Lysimachia galericulata 435. p. 2.
 Tetralyx veteribus 68. p. p.
 Teucrium Veteribus. 290. p. 2.
 Teucrium multis ibidem
 Teucrium Baricium & Creticum Clusii 291. p. 2.
 Teucrium Scordonia folio ibidem
 Thalictrum Veteribus & in genere 485. p. 2.
 Thalictrum nigricans caule & semine striato 486. p. 2.
 Thalictrum speciosissimum glaucum semine & caule striato ibid.
 Thalictrum minus folliculis angulosis caule laui 487. p. 2.
 Thalictrum minus, siue Rata praetensis genus minus, semine striato ibidem
 Thapsia Veteribus & in genere 47. p. 2.
 Thapsia siue Turbitis Garganicum semine latissimo 50. p. 2.
 Thapsia prima secundastertia & quarta Clusii 186. p. 2.
 Thapsia Carota facie 187. p. 2.
 Thapsia Casalpini semine candido crasso ibid.
 Thora folio Cyclamini 650. p. 2.
 Thora Apula folio Alchymilla 651. p. 2.
 Thymra Veteribus & in genere 271. p. 2.
 Thymra Graeca 273. p. 2.
 Thymus Veteribus & in genere 262. p. 2.
 Thymum Creticum ibidem
 Thymum vulgare rigidius folio cinereo 263. p. 2.
 Thymum repens Pisanus 264. p. 2.
 Tithymalus Veteribus & in genere 662. p. 2.
 Tithymalus Cyparissius 675. p. 2.
 Tithymalus Sicyophyllos. 664. p. 2.
 Tithymalus minimus angustifolius annuus ibid.
 Tithymalo Cyparissia similis Pitusa multis 665. p. 2.
 Tithymalus incanus hirsutus C. Bauhinii Pitusae Anglica Camerario 666. p. 2.
 Tithymalus Helioscopus siue Soli sequus 669. p. 2.
 Tithymalus platyphyllus Fuchsi 670. p. 2.
 Tithymalus magnus multo caulis, siue Efula maior 671. p. 2.
 Tithymalus Sylvaticus toto anno folia retinens 671. p. 2.
 Tithymalus Amygdaloides siue Characias 672. p. 2.
 Tithymalus verrucosus 673. p. 2.
 Tithymalus non acris s. rubro ibid.
 Turbitis 882. p. 2.
 Tordylium veteribus siue Seseli Creticum 84. p. 2.

<i>Tithymalus ferratus</i> Dalechampii.	ibidem	<i>Verbascum</i> in genere eiusque species varia sequentibus p.2.	370. &
<i>Tithymalus Myrsinites</i>	674. p.2.	<i>Verbena</i> vulgaris	443. p.2.
<i>Tithymalus Paralius</i>	ibidem	<i>Verbenaca</i> supina	444. p.2.
<i>Tithymalus Dendroides</i>	675. p.2.	<i>Verbenaca</i> nodiflora	ibid.
<i>Tithymalus Aphyllos</i>	676. p.2.	<i>Verbenaca</i> Peruana perpetuo virens	ibid.
<i>Toxicum</i> herba Brasiliiana	450. p.2.	<i>Veronica</i> in genere	282. p.2.
<i>Toxicum</i> in genere	645. p.2.	<i>Veronica</i> vulgarior folio rotundiore	ibid.
<i>Tragium primum & secundum</i> veteribus & in genere	383. p.2.	<i>Veronica</i> spicata recta maior & minor	ibid.
<i>Tragium alterum</i> Dioscoridis quibusdam folio Trichomanis	279. p.2.	<i>Veronica</i> maior & latior, foliis splendentibus & non splendentibus	283. p.2.
<i>Tragoriganum</i> veteribus & in genere	260. p.2.	<i>Veronica</i> famina quibusdam, aliis <i>Betonica</i> Pauli Serpillifolia	285. p.2.
<i>Tragorigani</i> species varia.	291. p.2.	<i>Veronica</i> petraea semper virens	289. p.2.
<i>Tragus</i> spinosus Matthioli, quibusdam kali spinosum	706. p.2.	<i>Veronica</i> maior angustifolia caulibus viridibus	284. p.2.
<i>Tribulus</i> aquatilis albus	789. p.2.	<i>Veronica</i> spicata, recta quibusdam, aliis <i>Lysimachia</i> cerulea	ibid.
<i>Trichomanes</i> veteribus & in genere	762. p.2.	<i>Veronica</i> saxatilis	ibid.
<i>Trichomanes</i> sine polytricum	ibidem	<i>Vinosa</i> sive <i>Vinacea</i> herba, rusticis gallis Minone dicta	295. p.2.
<i>Trichomanes</i> minus album	763. p.2.	<i>Viola</i> barbara angustifolia Dalechampii	315. p.2.
<i>Trichomanes</i> ramosum	ibidem	<i>Viola</i> in genere	542. p.2.
<i>Trichomanes</i> aquaticum Dalechampii	791. p.2.	<i>Viola</i> Martia purpurea flore multiplicato maiore cum speciebus	ibid.
<i>Tridactylites</i> tectorum	790. p.2.	<i>Viola</i> carulea Martia inodora siluatica in cacumine semen serens	543. p.2.
<i>Tridactylites</i> Alpina	ibidem	<i>Viola</i> montana folio multifido	544. f.2.
<i>Trifolium</i> paruum quoddam, sive <i>Lorus</i> pratensis purpurea Dalechampii	366. p.2.	<i>Viola</i> montana purpurea solidiore folio	ibidem
<i>Tubera</i> in genere	849. p.2.	<i>Viola</i> Martia lutea	ibid.
<i>Tubera</i> genus quibusdam, aliis <i>Cervi</i> boletus	851. pag.2.	<i>Virga</i> pastoris vulgaris	75. p.2.
<i>Tussilago</i>	563. p.2.	<i>Viscago</i> auriculata facie Cretica, & varia alia Clusii Lychnides	351. p.2.
<i>Tussilago</i> Alpina minor folio rotundo	565. p.2.	<i>Vishnaga</i> minor quorundam, <i>Selinum</i> peregrinum Clusii semine hirsuto	94. p.2.
<i>Tussilago</i> Alpina folio longo	21. p.2.	<i>Vishnaga</i>	31. p.2.
V			
<i>Valeriana</i> in genere	207. & 208. p.2.	<i>Vlmaria</i>	88. p.2.
<i>Valeriana</i> maior odorata radice	209. p.2.	<i>Vlva</i>	799. p.2.
<i>Valeriana</i> siluestris magna aquatica	210. p.2.	<i>Vmbellifera</i> maximo semine, quibusdam <i>Cachris</i> Hispanica	41. p.2.
<i>Valeriana</i> minor pratensis.	211. p.2.	<i>Vmbellifera</i> Alsatica magna, umbella parva sublutea	106. p.2.
<i>Valeriana</i> rubra latifolia & angustifolia	ibid.	<i>Vrtica</i> Romana sive mas cum globulis	445. p.2.
<i>Valeriana</i> graeca quorundam colore carulea & albo.	212. p.2.	<i>Vrtica</i> vulgaris maior	ibid.
<i>Valeriana</i> peregrina, seu Indica	ibid.	<i>Vrtica</i> minor annua	446. p.2.
<i>Valeriana</i> minima Nardifolia	206. p.2.	X	
<i>Valeriana</i> bulbosa	207. p.2.	<i>Xeranthemum</i>	25. p.2.
<i>Valeriana</i> tuberosa	ibid.	<i>Xeranthemum</i> aliud sive <i>Pearmica</i> quorundam	ibidem.
<i>Valeriana</i> maior odorata radice	209. p.2.	<i>Xeranthemi</i> forte species	26. p.2.
<i>Valeriana</i> siluestris magna aquatica	210. p.2.	<i>Xanthium</i> sive <i>Lappa</i> minor	572. p.2.
<i>Valeriana</i> minor pratensis vel aquatica	211. p.2.	Z	
<i>Valeriana</i> rubra latifolia & angustifolia	ibid.	<i>Z</i> <i>Azorendi</i> herba	256. p.2.
<i>Valeriana</i> graeca quorundam	212. p.2.		
<i>Valeriana</i> peregrina seu Indica	ibid.		
<i>Valeriana</i> Alpina	208. p.2.		
<i>Valde</i> bona dicta planta	167. p.2.		
<i>Verbascum</i> siluestre sive folium exocicum folio rotundiore	307. p.2.		
<i>Verbascum</i> siluestre Monspetiense flore Europaeo bianco	ibidem.		

FINIS

RARE
FOLIO
QK
41
B34
1650 v.3

Inv #
71

857

